[illegible]

Joannes Maior in primũ Sententiarum. et in secundum.

Belarmino. p. 244.
moreri — p. 61. verbo Major
P. Mig.l p. 111.

ARAGONVM · ALEXANDER PP VI VALENTINVS FERDINANDVS DEI GRA REX

¶ Joannes Maior profeſſorū theologie minimus: dn̄o Georgio Hepburnēſi laudatiſſimi cenobij de Arbroth abbati digniſſim : et sereniſſimi Scotorum regis a ſecretis prudentiſſimo ac fideliſſimo cū obſeruantia. S.

QUoniam anno ſuperiore pater cū primis venerande/ elucidaciūculas quaſdā ꝛ ab auditoribꝰ noſtris quotidiano ferme ꝯuitio efflagitatas in quartum magiſtri ſententiarū cum earū qualibuſcūqꝫ deciſionibꝰ queſtiunculas emiſimꝰ: emiſſas explanauimꝰ: explanataſqꝫ ſtudioſis theologie alumnis in honeſtiſſimo Mōtiſacuti apud Parrhiſios, collegio: domo mihi nutrice ſemperqꝫ cum veneratione nominādā: ſub magiſtro noſtro natali Beda/ eiuſdem collegij primario et vigilantiſſimo et doctiſſimo: vel eo abſente ſub magiſtro Nicolao enſcho Treuero/ viro ſane docto: fructifere diſputationis examine diſcutiendas ſubminiſtrauimus: eorūdem aliorūqꝫ qui meas non nichili faciunt lucubraciunculas/ et opportunis et importunis hortationibus et precibus euictus primū prefati magiſtri ſententiaruꝫ noſtra theologica minerua vtcūqꝫ elucidatū exire permiſi in tuū pater honorande/ optatiſſimū et tutiſſimū ſinū quē vt tue venerationi nuncupatum beniuole ſuſcipias maiorē in modū obſecro. Non enim eſt cui mea quantulacūqꝫ ſint dicata et preſcribere aut lubentius velim aut iuſtius poſſim: tum proter prudentiſſimā humanitatē tuā: tum propter incunabulorū noſtrorum coniunctionē arctiſſimā: vix etenī ab halis/ domo celſitudinis tue altrice ter mille natus et educatus ſum paſſibus. Sines igitur hanc quoqꝫ oppellā noſtrā preclare bibliotece tue accedere: noſqꝫ dignaberis dedilitiorū tuorū cōſortio aſcribere. Vale. Ex Monteacuto ad ſeptimū calendas Januarias Anni ſalutis noſtre Milleſimo Quingenteſimo Nono.

ALEXANDER PP VI VALENTINAS FERDINANDVS DEI GRA REX ARAGONVM

¶ Dialogus inter duos famatos viros magiſtrū Gauuinū douglaiſeū virū non minus eruditū q̄ nobilē eccleſie beati Egidij edinburgenſ prefectū et magiſtrū Dauidē crenſtonē in ſacra theoſophia bacchalariū formatum optime meritū.

D. Salue prefecte digniſſime. G. Salue ⁊ tu vir chariſſime. Sed q̄ te huc afflauit aura? Sepe eīn oratum vt de re litteraria tecū ɔminiſcar exorare vt nos viſas nō potui. D. Non volūtas: ſed facultas parēdi defuit verum eam ob rem nunc vltro aduenio: G. Optata loqueris. hoc triduo primū ſententiarū magiſtri noſtri maioris legi quē iamiam emiſit in auras: quē permonitū velim vt relictis ſcolicis exercitijs natale ſolū repetat: atq̄ illic vineam dn̄icam colat. et contionando ſemina euangelica: vnde optimos fructus anime fideliū demetant late longeq̄ diſpergat. D. Id quidem ſe aliquando facturum proponit. ſed intē ea temporis ab hoc munere non ſegniter deſiſtit. Nam qui predicanda decēter ſcribūt: nō ſuo tantū ore: ſ; oīm quos erudierūt p̄dicant: nec vno tantū ſcl'o: ſed quotquot eorū doctrina ſteterit. G. Accipio. ſed vt flaccus ait mortalia facta peribunt. Debemus morti nos noſtraq̄. Et eneas ſilui⁹ (poſtea papa pius dictus) de ſitu minoris aſie loquens ariſtotelis ſcripta inquit aliquando tēporis edacitate abſumenda ſunt. ideoq̄ bonū fuerit cū operari cibum qui nō perierit. D. Quo tempore peritura ſint ariſtotelis aliorūq̄ ſcripta nec definitu; eſt a pio: neq̄ ſi definitum fuerit oīno pro conceſſo recipiēdū fuerit. G. Totū aſſentior. ſ; tāta eſt nūc librorum cōgeries: vt quorſum ſe diuertat ignorat quilibet. D. In quolibet libro aliquid frugiferu; inuenies. ⁊ opus ab aliquib⁹ neglectū in magno precio eſt apud alios ꝓpter varias materias occurrentes. vt eccl's ait ſcribendi libros null⁹ eſt finis. G. Contra illud non multum reluctabor. ſed de iſto genere ſcribendi pleriq̄ obloquūtur. et rugata fronte theologos apparenter ſubſannāt. et id cauſe eſt. pluries ariſtotelem in phyſico auditu et prima philoſophia cū eius cōmentatore allegatum inuenies q̄ doctores eccleſie. D. Scd'm materias occurētes nūc philoſophū nūc doctores eccl'ie ſcribentes introducūt. vnū faciētes aliud nō omittūt. vt theologiā ſcientiarū deam a x̄a ph'ia non deuiare oſtēdāt. et vt puulos p manuductiones in fide alant ſecūdum Beati petri eloquiū: parati ſemp ad ſanctificationē omi poſcenti vos rōnem de ea que in vobis eſt ſpe. G. Pace tua nō ſatiſfacis videre nequeo quātū theologie cōducat tot friuolas poſitiones de relationib⁹/ intēſione forme/ an ſint ponēda pūcta in cōtinuo et ceteris id gen⁹ prodigaliter ptractare. aditū ad theologiam hec nō miniſtrāt ſed obfuſcant et obtenebrant. nō ſic ad ſpartiatas/ ionathas/ ⁊ machabei ſcriptitarūt. libros ſāctos q̄s pro manib⁹ habuere eis ſolatio eē affirmarūt. Et timotheo ap'lus inquit. tu permane in his q̄ didiciſti et credita ſunt tibi. ſciens a q̄ didiceris. et q; ab infantia ſacras l'ras noſti q̄ te pn̄t inſtruere ad ſalutē. hoc ip'm ad titū ſcribit. in prologo q̄rti illius ſn̄ie noſter maior (vt in luce p;)erat nūc ſuoꝝ dictoꝝ immemor ad ea q̄ tunc floccipendit vtriuſq̄ oculi aciē ɔuertit. D. hūc modū ſcribendi in ſentētijs a tertētis ānis ſcriptores obſeruauere et ſi preter rationē id factū iri cenſeas ius (vt vulgariter aiunt)cōmunis error facit. bibliam et faciliores theologie ptes nōnulli exoptant. abſconſa et intricatas calculationes alij modo(ſcd'm ap'li ſentētiā)grecis ⁊ barbaris debitor eſt theologus. q̄s reputāt q̄ſtiones futiles crebro ſcalam intelligētie ad ſacras l'ras capaſcendas p̄itant. in fronte hui⁹ primi eiuſdē eſt mētis cū exordio quarti. ſicut freq̄nter ab eius ore accepi. et accipio. Q; aliorū opinatōes pegrinas nōnulli recēſent et eas multiplici genere argumēti exuberanti verboꝝ dicacitate cōfutant nūq̄ approbauit. taliū caducarū poſitionū ſuccincta recitatio earūdē eſt ſufficiens exploſio. in materijs vtriq̄ apparētib⁹ maiori mora opus eſt. et hūc modū tenere ratus ē magiſter n'r. G. A theologo hec p̄ſupponi hāt et prius in ph'ia videnda. et ſi ita factū fuerit cōpēdioſe nō improbauerim. D. In theologia hec conſulto ſcribentes interſerunt. Tū primo vt philoſophos ad hoc ſacrū ſtudiū more origenis inducant et alliciant: Tū ſecūdo vir iactis in ph'ia ſolidis fundamētis prouecte etatis viri ad theologiā aduolāt. qui manū ſupponere ferule in artib⁹ erubeſcerent. et tū hi ſub theologie vmbra minutatim hec colligūt: et ſi in his eruditi fue-

rint ſecundum ſapientẽ audiẽs ſapiẽs ſapientior erit. Ruſti. non abs re relicto aratro.
oblectamenti gratia murem arator nonnunꝙ proſequit̃. et in vitis patrum memorie
proditum eſt pleroſqꝫ non modo ſpeluci perlectos: ſed vitandi ocij cauſa rebus me/
chanicis operã nauare non modicam. G Non ſic. ſed errores ſub quodam velamine
veri tueri ſatagis. et id paucis tibi detegere enitar cum magnam partem ocij lrarij in
philoſophia ariſtotelica ſententiarũ conſumpſere: non modo eius ſcripta: ſed modum
ſcribendi vſurpant. vt in preludio primi libri dialectices laurenti⁹ vallenſis querens an
plura ꝙ aliq ariſtoteles ꝯpoſuerit ſic iquit. Sed et plura compilauit in quo improbita
tẽ ei⁹ lꝫ cognoſcas: ꝙ que ꝯpilat nõ illis refert accepta a quibus ſũpſit. ſꝫ ſibi vẽdicat. ⁊
eoſdẽ vbicũqꝫ peccaſſe opinat̃ citi⁹ ardẽtẽ flãmã ore ꝯtinere poſſet ꝙ nõ noiare. Sicut
Eneas ſiluius de paleſtepſi minoris aſie de ariſtotele loquẽs ſic aſſerit. Sꝫ meli⁹ cũ eo
actũ eſt ꝙ cũ reliquis: quorũ opera fundit⁹ piere. ⁊ ipe ei extitit cur multa perirẽt. qui
alioꝝ gliã ad ſe traxit. Sicut in ſcdi libri capite de logica valla recitat. ſic de theologia
ſententiarũ inuenies. Cũ ruſ⁹ ait quicquid ĩfinitis libris tradiderũt. id oĩe pauciſſimis
tradi pceptis potuiſſe aiaduerto. quid aliud cauſe fuiſſe niſi inanẽ arrogantiã qui dũ vi
ces longe lateqꝫ diffundi ſarmẽtis gaudẽt vnã ĩ labruſcã mutauerũt: Ad quod idigniſ/
ſimũ eſt cũ captiões cauillationes calũnias video quas ⁊ exercẽt ⁊ docẽt. nõ poſſũ
cis nõ ſuccẽſere. quaſi piraticã nõ naualẽ rem (ſiue vt mollius loquar) paleſtre ꝓ mili/
tia diſciplinã tradẽtib⁹. Erat eni dialectica res breuis prorſus ⁊ facilis. id quod ex cõ/
patiõe rethorice diiudicari põt. ⁊ paucis intiectis dicit. nulla doctrina michi breuior fa
cilior ꝙ dialectica videt̃. vt q alijs maiorib⁹ ſeruitquã vix itra ptres qꝫ mẽſes ꝙ gram/
maticã itra annos pdiſcet. ſꝫ videlꝫ huius puelle parens dũ timet ne filia ſua ꝙ fuſca ꝙ
ſtrigoſa ꝙ puſilla eſt. nullos iueniat procos magne dotis ſpecie ⁊ ambitu cõmẽdãdam
putauit. vt multos ſollicitaret ad ꝯtuberniũ eius. multi itaqꝫ ſine dubio ſpe diuitiarum
concurrunt. ſed non fere alij ꝙ plebei/obſcuri ignobiles omnium rerum inopes. et qui
alias facultates ad veras diuitias deſperarẽt. id idẽ rectiſſime modo nunc theologicã
tractanti cõtingit. optimatũ ⁊ locupletũ liberi et logica et theoſophia relicta ad leges
ociſſime poſt auditas ſũmulas ruunt. magnã affluentiã in ſũmulis in nauarre collegio
vel burgundie facile eſt repire. ſed ob penuriã licẽtiandoꝝ in fine curſus cũ burſa va/
cua regẽtes diſcedũt. et tot⁹ error eſt cũ tritico relicto ad palcas currit̃ qd de theologꝭ
neothericis ĩ dialogo de libero arbitrio valla dicat q ſo cõſidera. D Fallatiã nõ cauſe
vt cauſe in mediũ affers digniſſime pfecte. multa veritati cõſona recitaſti. cũ in iuuenili
etate que ſtudio accõmodata oẽs finẽ ſtatuunt vt in maturiorib⁹ annis trãquille viuãt
optimatũ filij omi ſtudio ptermiſſo fauore pentũ ad honores paſſim ꝯſcẽdũt. de te tui
ꝙ ſimilibus minime loqꝛ ſed de his q regulariter ꝯtingũt. nõ plures pariſienſes de opu
lenta domo ortos ad gradũ in artib⁹ vl' theologia aſcẽdũt. ſed legibus operã rapti na
uant: vt demũ palatini euadãt ⁊ qlitercũqꝫ theoſophia tractaret̃ id idem fieret. Ad di/
cta laurẽtij rñdere inoportunũ eſt nulli hoim generi (vt noſti) vir ille pepercit et ĩ eius
dialectice (potius in deliramẽtis phie) plura errata inſeruit ꝙ macule in pardo repiãt̃
qꝛ modũ theologorũ in dialogo quẽ recitas imitari noluit oẽm libertatẽ ab animo iſci
te eripuit. pro eo cũ pogio ꝯſulito. ad alia de ariſtotele in pſentiaꝝ ſubiiceo. G Hec miſ
ſa faciẽtes ad aliud me ꝯuerto. cũ. 24. diſtictiõe nr̃ magiſter modũ illũ mẽti ariſtotel'
cõformẽ putat ꝙ min⁹ idoneo bñficiũ conferẽs perperã agit. Id multiplr̃ oppugnaui
ſed rñſionem habui ab eo nullã. D Hoc ab ipo intellexi. ſuccincte ⁊ ſubtiliter ĩ quodã
codicello a te miſſo hoc ĩpugnaſti. ſed ſua negligẽtia codex ille amiſſus ẽ pfecto. quo/
circa (ſi placeat) veniã dabis amico. in ma'ia probleumatica vtrãuis ptẽ vt noſti tueri
ſciret ſi vellet. ſꝫ illã rationi cõformiorẽ putauit. G Pro eo veniã iplorare noli. ꝙ cõ/
iunctus eſt michi patria coniunctus eſt amicitia. interuallũ inter tentalon et glegorniũ
de quo oriund⁹ eſt bene noſti opinor. D Optime noui iter ſabbati in lege moyſaica
vix hec intercapedo ſuſcipit. G Temporis anguſtia me premit diſcedere operepre
ciũ eſt. bene valeas. ⁊ me noſtro maiori commẽdatum facito. D Bene valeas genero/
ſe prefecte. at faciam lubens.

Upientes aliq̄d de penuria ac tenuitate noſtra cū paupercula in gazophilatiū domini mittere: ardua ſcandere opus vltra vires noſtras agere preſumpſimus/ conſūmationis fiduciam laboriſq; mercedem in ſamaritano ſtatuentes: qui prolatis in curationē ſemiuiui duobus denarijs/ ſupererogāti cūcta reddere ꝓfeſſ⁹ eſt. Delectat nos veritas pollicētis: ſed terret imēſitas laboris. Deſideriū hortaē proficiēdi. ſʒ dehortaē īfirmitas deficiēdi: quā vincit zelus dom⁹ dei quo iardeſcētes: fidē noſtrā aduerſus errores carnaliū atq; aīaliū hoīm: dauidice turris clypeis munire/ vel poti⁹ munitā oſtendere.

In preludio huius primi ſententiarum clypeis turris dauidice fidem aduerſus errores carnaliū hominū magiſter munire ſatagit: ⁊ vt a labe hereſis ſincera veritas defenſeē: conſequenter ad illa queſtiones nōnullas pertinentes moue bo. Et quia inter ſapiētes vulgaris eſt queſtio (haud captu facilis) de modo procreationis fidei prima queſtio erit de modo generatiōis fidei acquirende. et cum in vna dubitatiūcula illi⁹ queſtionis de obiecto fidei mentionē facim⁹: ꝗ ꝓplexū putamus. Secūdo an ex pluribus partialibus noticijs mētalis enūciatio conficiatur rogabimus. Tertio an in facultate viatoris ꝑ legē cōem ſitū eſt: noticiā euidētē de veritatibus theologicis acquirere petemus. Quarto an per diſcurſū theologicū quiſpiā ſcientiā adipiſci valeat indagabimus. Quinto an fides opinio et ſcientia ſeſe reſpectu eiuſdē obiecti cōplexi in eodem ſubiecto ſimo compatiātur: vel an ſuapte natura inter ſe aduerſētur. Sexto an theologia ſit ſcientia ſpeculatiua vel practica. Poſt hac ſeptimo de obiecto ſciētie: ⁊ incidentaliter ꝓpter connexionē materie de obiecto fidei vltra illa que prima queſtione tanguntur nōnichil ociſſime tangemus. in hoc numero ſeptenario incluſiue/ ꝓhemialiter quieſcere īſtituim⁹. Quo circa ſimo quero: quomodo viator poſſit acquirere fidem. Duos terminos in titulo queſtionis poſitos extricabim⁹: poſtea ad q̄ſtionis ſolutionē deſcēdentes eā aliquibus argumētationib⁹ (vt veritas magis elucefcat) oppugnabimus et ſoluemus. Princeps vocabulū eſt viator. et ſic diffinit a quodā. Eſt ille qui non habet noticiā intuitiuam deitatis ſibi poſſibilem de potētia dei ordinata. Per

Okam.

primū excluditur intellectus beatorum qui habent noticiam intuitiuam deitatis. Per ſecūdū excluditur intellect⁹ dānatorum: quibus talis noticia nō eſt poſſibilis de potentia dei ordinata: q̄uis ſit illis poſſibilis de potētia abſoluta. Sed hec deſcriptio eſt ſuſpecta vt patet de paulo in raptu qui habuit noticiā deitatis et tamen non fuit beatus: ſʒ viator. Q clarā noticiam dei intuitiuam habuit: patet. ſecūdū aug. in queſtionib⁹ ad Oroſiū et ſimiliter ſuper Geneſim ad litteram/ ⁊ ad paulinū de videndo deū. Diffinit aliter quidā alius doctor ſic. Viator ſeu creatura viatrix eſt rōnalis creatura que nec eſt dānata nec ſaluata. Sed ſcdm hoc exiſtētes ī purgatorio eſſent viatores. quod eſt falſum. ꝯñam tñ probo cum exiſtēs in purgatorio nec eſt ſaluatus nec dānatus/ propter captis terminis. Rationabilius diffinitur ſic. Viator eſt ille qui exiſtit in ſtatu demerendi ⁊ merendi ſibi beatitudinem.

De alliaco.

Vel ſic. qui tēdit de via ad terminū. Et licet apoſtoli poſt cōfirmationē nō peccauerint ſaltem mortaliter: fuerūt tñ de ſtatu demerentiū. Status merendi incipit a primo inſtanti quo hō vtitur rōne: vel ab vltimo inſtanti in quo nō vtitur rōne quouſq; ſit in termino. Terminus eſt q̄ū eſt beat⁹ vel primo nō eſt: ſiue ſit in purgatorio ſiue in inferno. Hoc ſonat vis vocabuli viator ſcdm legē: et difficultas eſt de terminis/ nō curioſe inſiſtēdū eſt. Ex iſto patʒ q̄ xp̄s ſcdm naturā humanā proprie nō fuit viator: cū a pricipio ſue vite erat ꝯprehēſor. Sec⁹ eſt ſcdm corpus: q̄ ante paſſionē nō habuit ſuas dotes ob myſteriū paſſionis celebrandū. Potes dicere fuit viator ſcdm corpus et cōprehenſor ſcdm aīam: cū a primo inſtāti aīa habuit ſuā beatitudinē: non aūt corpus eo modo quo corpus beatitudinē habere poterat. Scdo ſequiē forte eſt viator ⁊ nō viator. hoc patet eſt corpus et aīa/ ⁊ aīa corporis mortalis eſt viatrix: cū eſt in ſtatu merēdi ſibi beatitudinē. Si dicas eſſe viatorē ſcdm corpus: eſt eſſe viatorē ſimpliciter. tūc non ſequiē illud correlariū: ſed aliud q̄ forte eſt viator ⁊ nō viator copulatim. Tertio ſequiē. licet plene temulēti ⁊ dormientes nō ſint in potentiā propinqua merendi ſicut viatores: tñ ſunt in ſtatu merendi. eodē modo infantes. Quarto ſequiē exiſtēs in pctō mortali eſt in ſtatu merendi: hoc nichil aliud eſt q̄ eſſe de forte eoꝝ qui merentur ⁊ demerentur: dato etiā q̄ nulli aliq̄ ſint ab eo in via. eodē mō exiſtēs in gratia ſiue venialiter eſt in ſtatu demerendi. Si de⁹ de lege cōmunē merendi enoch ⁊ helie ſunt ī amplio merito ſed hoc me fugit. Scds termin⁹ eſt credere q̄d tripharian accipiē primo cōmuniſſime et tūc tm̄ valet ſicut aſſentire et ſic credim⁹ illa q̄ ſcim⁹ ⁊ illa q̄ opinamur ⁊ ſic dicit aug. in libro de p̄deſtinatione ſctoꝝ ca. ij. credere eſt cū aſſenſiōe cogitare. Scdo mō capiē ſtricte pro aſſentire ſine formidine propōnib⁹ de quaꝝ veritate nō ꝯſtet niſi ꝑ teſtimoniū aliorū/ Vñ aug. ſr̄ p iohānē omnia ꝯrta q̄d eſt fides niſi credere q̄d nō vides ⁊ ſic diſcipul⁹ dat fidē dictis doctoris ī logicalib⁹ aut phyſicalib⁹. Tertio mō accipiē ꝓprie ꝓ aſſentire ſine formidine propōnib⁹ q̄ ptinēt ad ſalutē de hoc dicit magiſter libro. iij. d. xxiij. cap. ij. Fides eſt virtus qua creduntur q̄ nō videntur. q̄d tñ non de oib⁹ q̄ nō vident accipiendū eſt: ſed de his tm̄ que credere (vt ait aug. in enchiridion. ad religionē ptinet et in iſta ſignificantia vtimur vocabulo. Iſtis terminis vtcumq; explicatis cōſiſt affirmatiua reſponſio ad titulū queſtiōis. Sed circa modum quo fides generatur varius eſt modus opinādi. Aliq̄ ponūt voluntatē poſſe ſe ſola oēm fidē producere. Alij exiſtimāt fidē ſolū poſſe producta medio captiuante intellectum. Tertia eſt ꝯmunis in medio in qua ſolet reſidere virtus. ij. ethicoꝝ. ſcdm illud poete inter vtrūq; vola medio tutiſſim⁹ ibis. Et pro ſolutiōe ſcdm hāc poſitionē ponunē ꝓpōnes q̄ ſequūē. Prima eſt: demōſtratio nō ꝓducit fidē. Scda propō argumētū thopicū nō producit fidē. Tertia propoſitio: intellectus ⁊ fides mutuis nō ſufficiunt ad quamlibet fidē acquirēdam. Quarta propō. voluntas cum ſuo actu nō ſufficiūt ad productionem fidei. Quinta

Holkot. Okā. q. xxv. ſcdi ⁊ grego. q. i. ꝓlogi articulo. iiij. in ſolutione ad quartum.

ꝓpõ fides acq̄ſita producit̃ a motiuo et pia affectiõe
Prima propõ. probat̃ demõſtratio ꝓducit noticiam
euidẽtem ⁊ ſciẽtificã p̄mi poſterioꝝ cap. ij. oīs demõ=
ſtratio ẽ ſyllogiſm⁹ apodethicõ. i. faciẽs ſcire. modo
fides eſt iferioꝛ ſciẽtia iferioꝛitate noticie. Sc̄da ꝓpõ
probat̃ argumentũ thopicũ ſolũ producit opinionẽ et
aſſenſũ formidoloſũ. ergo nõ ꝓducit fidẽ q̄ eſt aſſenſ⁹
certus. Tertia probat̃ de multis paruulis xp̄ianoꝝ
baptiſatis et ablatis p̄ machometanos et tartaros q̄
veniẽtes ad annos adultos nõ poſſunt credere articu
los fidei noſtre. Quarta probat̃. volũtas nõ põt ipera
re intellectui vt opinet̃ ad nutũ ſine motiuo. ergo nõ
nõ põt iperare ei ꝙ credat ſine motiuo. añs ptꝫ. ſc̄do
de aīa textu ꝯmẽti liiij. imaginare aũt poſſum⁹ cũ vo
lum⁹: opinari aũt minime. Et ꝯfirmat̃ rõne. ad oppo
ſitũ propõnis ſequit̃ ꝙ voluntas põt facere intellectũ
aſſẽtire cuicũq̄ ꝓpõni ſine motiuo: ⁊ ſic põt facere aſ
ſentire intellectũ huic aſtra ſunt paria vel huic papa
dormit. ꝯñs eſt ꝯtra experiẽtiã q2 hoc modo. hõ põt fa
cere ꝙ nunq̄ mentiatur in prolatiõe ꝓpõnis neutre.
cũ põt facere intellectũ aſſentire ſine rõne probabili.
Quinta ꝓpõ ꝓbat̃. fides acq̄ſita ꝓducit̃ aliquomõ:
et nõ videt̃ quo alio. ergo veriſimile eſt ꝙ ſic produca
tur. Cõtra quintam propõnẽ q2 illa eſt p̄ncipalis cir=
ca quã laboramus multiplici argumẽto arguit̃. In
primis poſſũ capere oīa argumẽta q̄ probãt auxiliũ
dei ſpeciale eſſe ponẽdũ: ſed pro nũc ꝓſequoꝛ modũ
oppoſitũ ꝯmunioꝛẽ: de illo loquẽs i ſc̄do Et arguit̃
ſic primo argumẽtũ thopicũ productiuũ opinionis
ſe ſolo ꝓducit fidẽ. ergo male dictũ eſt. añs ptꝫ: q2 pia
affectio ⁊ argumentũ thopicũ p̄ te producũt fidẽ / ſed
pia affectio eſt aīa pie affectata. ſed aīa ⁊ argumentũ
thopicum producũt opinionem. ergo eedẽ cauſe pro=
ducunt opinionem ⁊ fidem. Reſpondetur. ꝙ pia affe=
ctio poteſt intelligi duobus modis vno modo ꝙ quis
nõ cõſiderat ſophiſmata in oppoſitũ exẽpli cã alicui
p̄dicas xp̄m eſſe deũ ⁊ i atteſtationẽ illi⁹ dicis claudo
ſurge ⁊ ambula tũc ſortes audiẽs põt conſiderare ſo=
phiſticatiões i oppoſitũ dicẽdo ꝙ hoc eſt p̄ artem ma
gicã vel aliquid tale: ⁊ hoc eſt eſſe praue affectatũ. alio
modo excludẽdo iſtas ſophiſticatiões nullum actum
volũtatis ponẽdo: ⁊ tũc ſine actu volũtatis cauſabi=
tur actus fidei qui erit noticia certa et euidẽs q2 il=
lud miraculũ non captiuat intellectũ ſicut demõſtra=
tio vel noticia intuitiua de iudicio cõtingenti. Hoc
eſſet coĩcidere cũ holkot. Si q̄ras quare vn⁹ credit ⁊
nõ alius cũ habeãt ſimilia motiua: mox dicet̃ nõ incõ
uit idẽ agẽs naturale i varijs paſſis ꝓducere differẽ=
tes effect⁹. ſol indurat lutũ ⁊ reſoluit cerã. ⁊ ſi cera et
lutũ eſſent penetratiue caloꝛ ſolis vnũ paſſũ rareface
ret ⁊ aliud cõſtringeret ⁊ dato ꝙ due aīe ſunt eiuſdem
ſpeciei eſſẽtialis ꝓpter variã corporis diſpoſitionẽ ha
bitus bonos vel malos / acquirũt vel variã apprehẽ
ſionẽ. Iſtud nõ incõuenit: vn⁹ dicit regẽ expugnaſſe
venetos corã duob⁹ quoꝝ vnus fidẽ dicenti impar
titur: q2 credit eũ eſſe veracẽ. alter vero non. q2 credit
eũ eſſe mendoſum. ſed tunc cetera ſunt iparia. vnus
habet plura motiua credẽdi q̄ alter. ponatur ꝙ idem
dicat duobus. qui moꝛes referentis non agnouerunt
ſtat vnũ credere ⁊ nõ reliquum. Sed cõmuniter aliter
putatur ⁊ rõnabilius: vt ex dicẽdis eluceſcet. propte
rea dicitur ꝙ pia affectio eſt actus voluntatis: ſcilicet
velle. Pia affectio ſupponit ꝓ actu volũtatis: cogno
tando ꝙ vult illud ꝙ concernit religionem: et nolit il
lud ꝙ ei aduerſatur vt patet ad ro. x. ibi apoſtolus in
troducit illud iſaie. liij. dñe quis credit auditui no=
ſtro vbi g. oīa ordinaria mouet dubitationẽ. quare iu
dei non credunt / dicit ꝙ non credunt q2 nolunt: ⁊ ſic
nolle repugnat gñationi fidei: et per ꝯñs velle ad ge=
nerationẽ eiuſdẽ concurrit. Rurſus cũ deus obligat
nos ad credendũ et non obligat nos ad illud ꝙ tran=
ſcendit vires noſtras: liberũ erit credere et non crede=
re: ſcdm̄ illud beati aug. omelia. xxvi. intrare eccleſiã
poteſt quis nolẽs / accedere ad altare nolens / recipere
põt ſacramentum nolẽs / credere aũt non niſi volẽs.
hoc patet etiã per eundẽ in de ſpũ et littera ad marcel
linum: vbi dicit nichil aliud eſt credere niſi aſſentire
verũ eſſe quod dicitur: aſſertio aũt eſt volũtatis perfe
ctio. ergo fides eſt in noſtra poteſtate qđ non videtur
eſſe verum niſi ad credendum concurreret actio libe=
ra voluntatis. Confirmatur q2 ſi non tunc credere nõ
caderet ſub precepto ſed hoc eſt falſum vt patet p̄ apo
ſtolum ad hebreos. xi. dicentem credere enim opoꝛtet
accedentem ad deũ: et marci vltimo qui non credide=
rit condẽnabitur: nullum eſt preceptum niſi ad ei⁹ im
pletionem concurrat volũtas. Hoc oẽs antiqui tenue
runt patet per beatũ tho. ſc̄da ſc̄de. q. ij. articulo nono
ad ſolutionẽ ſc̄di et in alijs queſtionibus ſequẽtibus
Et aliqui ſapiẽtes putantes ſolum actum voluntatis
ad fidei gñationẽ poſſe ſufficere. ergo erit ſaltem par
tiale principiũ: modo in medijs euidẽtibus nõ poſſu=
mus conceſſis principijs impedire coꝝ effectus. Per
argumentũ thopicũ intelligo rationem dialecticam
proprie dictã vel auctoritatẽ ſufficientẽ. Sed contra
iſtud arguit̃ ſic ex illo ſequit̃ ꝙ credere eſſet actus vo
luntatis: ⁊ ſic nõ eſſet actus intellectus. Reſpõdet̃ di=
ſtinguendo ꝙ ſit actus voluntatis vel imperatus ſic
ego concedo vel actus elicitus ſic nego. ſed q2 inheret
intellectui et eſt aſſenſus: realiter eſt actus intellectus
et ei primo inheret. Et ſi per poſſibile vel impoſſibile
intellect⁹ ſepararet̃ a voluntate intellectui ille aſſen=
ſus inhereret et non voluntati. Sed ꝯtra illud argui
tur ex illo. ſequitur ꝙ demonſtratio ⁊ voluntas ſimul
producerent noticiã perfectioꝛẽ entitatiue q̄ ſit ſciẽ
tia. patet per te argumentũ thopicũ et voluntas ꝓdu=
cunt noticiam perfectioꝛẽ opinione: et argumentum
thopicum ita generaliter reddit opinionem ſicut ar=
gumentum demonſtratiuum generat ſcientiã. Et ex
eodem principio probatur ꝙ volũtas ⁊ noticie abſtra
ctiue primi pricipij producerẽt noticiã vnã perfectio
rem q̄ eſt noticia intuitiua primi principij. Eadẽ via
probabit̃ ꝙ noticia ituitiua albedinis. ⁊ act⁹ volũta
tis producũt viſionẽ perfectioꝛẽ q̄ eſſet noticia itui=
tiua ꝓducta ab intellectu ⁊ ab obiecto. Rñdet̃ ſi quis
ꝯcederet illata: difficile eſſet illũ redarguere: ſed rõna
bili⁹ iudico in oīb⁹ negare ꝯñam: experiẽtia docet / q̄ñ
ituꝛoꝛ parietẽ p̄ hoc ꝙ ego appono conamẽ volũtatꝭ
ad velle intueri / non limpidius cognoſco albedinem
in fine q̄ in principio. ⁊ ſi actus volũtatis non iuuat
vnũ agẽs neceſſitãs intellectũ ſtãte applicatiõe eiuſ=
dẽ ad principiũ: eodẽ modo nec aliud. et eſt ro mediũ
euidẽs ex pfectione ſua ꝓducit ſuũ effectũ naturalem
non aũt argumentũ thopicũ. Sed cõtra iſta arguitur
ſic argumẽtũ thopicũ ⁊ pia affectio p̄ te producũt aſ=
ſenſũ fidei ſit ille vt duo iã vnus gradus vel pars eius
ꝓducitur a ſola voluntate ⁊ alia pars ab argumento
thopico. ergo concluſiones ſunt male poſite. Sed hic
dices ꝙ totus ille aſſenſus fidei et quelibet pars eius
ꝓducitur ab argumento thopico. ſimiliter a pia affe=
ctione quelibet illarũ eſt cauſa totalis totalitate eſſe

ctus: licet non cauſe reſpectu illi⁹ aſſenſ⁹. Sed cōtra
hoc arguit. ex iſto ſequitur ꝙ idē argumētū thopicū
in vno ꝓducit aſſenſū fidei intēſiorem ꝙ̄ in alio. ptꝫ
maior rōne actus volūtatis: licet volūtas ſit libera re
ſpectu ſui actus eliciti: tñ naturaliter cōcauſat aſſen-
ſum fidei. ergo vbi volitio erit intēſior / actus aſſentiē
di erit maior. Si illud cōcedas ſicut eſt cōcedēdū ꝯſe
quēter tūc volūtas pōt remittere ſuū actū ad nō gra
dum vſqꝫ. et fiat ſic caſus habeat volūtas nūc actum
fidei intēſum: vt. iiij. productū a motiuo ⁊ ab actu vo
luntatis vt iij. in tota hora ſequēti remittat volūtas
ſuū actū nō gradū vſqꝫ: ſic ſcꝫ ꝙ in inſtāti termināte
horā futurā primo ſit nō gradus act⁹ voluntatis: ad
huc intellectus in illo inſtāti aſſentiet: ⁊ illū aſſenſum
cōſeruat. ergo talē aſſenſum poterat. primo ꝓducere
ſine actu volūtatis. Ad argumētū ſufficiēter inter ar
guendū reſpōſum eſt ad vltimā replicā vſqꝫ: cuius dif
ficultas nō oppugnat noſtrā cōcluſionē: ſed ſolū ꝙ̄rit
an aſſenſ⁹ fidei pōt eē ſine cā q̄ eam ꝓduxit: ⁊ dī ꝙ ſic.
Scđo arguit. ſi pia affectio aliqđ faciat ad ꝓductio-
nē fidei ſeqret ꝙ qs pōt habere maiorē aſſēſū ꝙ̄ ratio
ꝓbat. ſed hoc eſt falſū. igit: falſitas minoris ptꝫ dupli
citer. Tū primo. ſi qs pōt aſſentire plus vni ꝓpōi neu
tre ꝙ̄ rō ꝓbat p imperiū voluntatis: pōt aſſentire vni
ꝓpōni ſine rōne. ſi intellect⁹ pōt aſſentire huic de⁹ eſt
trinus ⁊ vn⁹ firmi⁹ ꝙ̄ rō probat. ergo ſine motiuo pōt
aſſētire huic de⁹ eſt trin⁹ ⁊ vn⁹. Tū ſcđo. pia affectio
eſt potior cā aſſenſ⁹ fidei ꝙ̄ rō thopica: ⁊ rō thopica ꝓ-
ducit aſſenſū formidoloſū ſine iuuamine voluntatis.
ergo pia affectio q̄ eſt act⁹ volūtatis: pōt aliquē aſſen
ſū ꝓducere ſine ꝯcurſu rōnis thopice. Rñdet ꝯcedēdo
aña: ⁊ ꝯña eſt nulla faltē reſpectu cuiuſlibꝫ credibilis
Ad aliud. eſto ꝙ pia affectio ſit potior cā i ꝓductiōe
aſſenſ⁹ fidei: nō ſequit illatū neutra illaꝝ pōt cauſare
aſſēſū fidei ſe ſolo. Sed dices. vnū motiuū pōt aliqđ
facere ad gñationē fidei: ⁊ aliđ motiuū tñdē pōt face
re. ergo pōt ſupplere cālitatē volūtatis: ⁊ ſi due moti
ua hoc facere neqant ꝙ̄tuor vel decē hoc ſupplere poſ
ſunt. Rñdet cū iſte ſūt cālitates alteri⁹ rōnis nulla cā
pōt aliā ſupplere ſicut obiectū nō pōt cālitatē aie itel
lectiue in ꝓductiōe noticie ītuitiue nec ecōuerſo ſup-
plere. Ex iſto ptꝫ ꝙ qs pl⁹ aſſentit ꝯñti alicui⁹ rōnis
ꝙ̄ antecedenti / dūmodo ille aſſenſ⁹ aliūde ꝓueniat
ꝙ̄ ab aſſenſu ꝑmiſſaꝝ ⁊ illud ptꝫ. ſi ſit pia affectio cir
ca ꝯcluſionē ⁊ nō circa ꝑmiſſas. Sed ꝯtra hoc arguit
ſi argumētū thopicū nō pōt ꝓducere fidē / hoc iō eſſet
qꝛ ꝓducit aſſēſū formidoloſū: ſed hoc ꝯñs eſt falſū. gͦ
argumētū thopicū pōt ꝓducere fidē cū tota formido
eſt finita: vel ſi īfinita multiplicatio īfinitoꝝ argumē
toꝝ thopicoꝝ pōt oēm formidinē excludere. ergo nō
reqrit pia affectio ad gñationē fidei. Hec replica eſt
impertinēs huic materie argumētū eq̄liter ꝓbaret ꝙ ar
gumēta thopica poſſent ꝓducere aſſenſū euidētē / ſed
nego ꝙ infinita argumēta thopica poſſūt ꝓducere fi-
dē vel noticiā euidentē: ſed de hoc inferi⁹. Tertio ar
guit / ꝓbādo ꝙ volūtas pōt vtrobiqꝫ ꝓducere aſſenſū
fidei. ⁊ hoc ſic. tota certitudo in aſſenſu fidei ꝓducit a
pia affectiōe ⁊ certitudo fidei eſt aſſenſ⁹ fidei. ergo aſ-
ſenſus fidei ꝓducit a pia affectiōe ſolū. Rñdet. maior
eſt falſa. certitudo nichil aliud eſt ꝙ̄ aſſenſ⁹: p quē cer
titudinaliter aſſētio mō ille vt ptꝫ ex dictis ꝓducit a
pia affectiōe ⁊ motiuo. Quarto arguit: ꝓbando ꝙ rō
thopica nullo. mō ꝯcurrit ad productionē fidei. ⁊ hoc
ſic / qñ eſt aliq̄ cā pticularis nata ꝓducere aliquē effe-
ctū ex ei⁹ natura p nullū additū pōt ad aliū effectum
cōcurrere ſꝫ ꝯcurrit ad ſuū effectū naturalē. ſi calor
addat cū corpore humido vel ſicco ſemꝑ ꝓducit ca-
lorē. ꝑmo de gñatiōe idē ſcꝫtū idē ſēp natū eſt facere
idē: ſed ſoli rōni thopice repugnat ꝓducere fidē. ergo
nec pt ꝓducere cū alio. ⁊ gr̃a argumēti teneat qđ nō
eſt iopinabile penit⁹ ꝙ opinio ⁊ fides in actu ſe ꝯpati
unt i eodē ſubiecto reſpectu eiuſdē obiecti: tū rō tho-
pica qñcūqꝫ adducit cū pia affectiōe ſen. p ꝓducit ſuū
effectū cū eſt agēs naturale ⁊ paſſū nō impeditū. ergo
tūc vel duos effect⁹ ꝓducit fidē ⁊ opinionē qđ incōue
niēs videt vel ſolū opinionē / qđ in argumēto ꝑtēdit.
Rñdet negādo maiorē. ſol ſe ſolo ꝓducit lumē / cū bo
ue ꝓducit bouē / ſol ⁊ hō producūt hoīem. ſcđo phiſico
rū. ſiliter noticia abſtractiua vel itu. itiua cōcurrit ad
actū volūtatis: nūc ad dilectionē nūc ad odiū: nō icō
uenit cauſā naturalē nūc ꝯcurrere ad vnū effectū nūc
ad aliū impertinētē / nūc ad oppoſitū potiſſimū qñ alia
cā ꝯcauſās eſt libera: vt ꝯtingit in ꝓpoſito ptꝫ de ꝯcur
ſu fidei īfuſe ⁊ charitatis īfuſe. et vbi iter arguēdū re
plicas egre ibi replica dabit: ſed ea admiſſa nō ꝯcludit
ꝙ argumētū thopicū non ꝓducat fidem ſicut ſol pro-
ducit lumē ⁊ aſinū: vel ſicut noticia ꝓducit habitū et
actū volūtatis nichil ad h. Quinto arguit demones
credūt ⁊ ꝯtremiſcūt iaco. ſcđo: ⁊ tñ nō habēt piā affe-
ctionē aſſentiēdi. ergo nō requirit pia affectio ad gña
tionē fidei. Rñdet ꝙ ibi credūt tñ. valet ſicut intenſe
opinant: qñ xp̄s erat viator ſcđm corp⁹ demō dubita
bat an xp̄s eēt de⁹. ꝓpterea cū tēptauit math. iiij. tūc
ieſ⁹ duct⁹ eſt i deſertū a ſpū vt tēptaret a diabolo. ſed
tpē q̄ btūs iacob⁹ ſcripſit illā epiſtolā canonicā certi
tudinalit nouit aduētū xp̄i. Sexto arguit. ſi itellect⁹
habeat rōnes oppoſitas eque libres ꝙ̄tuor ad ꝓbandū
a eſſe b. ⁊ totidē de oppoſito ad ꝓbādū ꝯtradictoriū:
tā volūtas pōt aſſētire vni pti vel alteri ⁊ ſola pia af-
fectio hoc facit. ꝓbatio maioris. Tū pͥmo. alicqui hō
mētiret tenēdo ꝙ a eſſet b / cū nō aſſētiat illi in mēte a
eſt b / ⁊ dicit i voce a eſt b. Tū ſcđo. ꝙ̄tuor rōnes ⁊ pia
affectio exuperāt vtutē ꝙ̄tuor rōnū ſolū ꝓbatio mino
ris rōnes hincinde ſūt equalit fortes ex hipoteſi. ergo
quatuor tñ īpediūt ſicut ꝙ̄tuor mouēt ad aſſēſū: ſicut
de duob⁹ pōderib⁹ equalib⁹ i ſtatera ptꝫ: non valet di
cere itellect⁹ magis iclinat ad partē verā: qꝛ ponam⁹
ꝙ ꝙ̄tū itellect⁹ inclinat ad verū tñ ponatur rōnis in
oppoſitū. Item itellect⁹ aſſētit falſo ſicut vero qñ hꝫ
motiuū. Rñdet quālibꝫ partē tenēdo / nō eſt ꝑegrinū:
experiētia docet ꝙ ſiat rōnes eſſe equales in vigore in
materia thopica apud prudentem: et tñ ob affectionē
plus vna rationum ponderatur ꝙ̄ alia: ſed nos poni
mus ꝙ equaliter ponderent: et dicit ꝓbabiliter ꝙ ag-
gregatū ex pia affectiōe ⁊ ꝙ̄tuor rōnib⁹ ꝓducūt aſſēſū
quēadmodū quantūcūqꝫ parū addis grauitatis vni
parti ſtatere reliquam partē ad ſe trahit: nec eſt ꝓpte-
rea ꝯñs ꝙ totus ille aſſenſ⁹ ꝓducit a pia affectiōe: ſed
ab aggregato motiuorū et pia affectiōe. Sed ꝯtra di-
cis quattuor rōnes impediūt actiuitatē quattuor rō-
num oppoſitaꝝ ꝙ nichil agāt: ⁊ aſſenſ⁹ ibi aliqs ꝓdu
cit: ergo a ſola pia affectione quēadmodū ſi quatuor
grad⁹ frigoris equaliter agerēt ⁊ reſiſterēt cū quattu
or gradibus caloris ſi fuerint. vi. grad⁹ caloris actō
a duob⁹ gradib⁹ ꝓueniet. Reſpondet vna pars ratio
nū nō impedit a ſuo effectu totaliter: bene tñ ne ita i-
tenſū effectū ꝓducat: aſſenſ⁹ opinatiu⁹ in illo caſu erit
multo remiſſior ꝙ̄ ſi nō eſſent rōnes oppoſite: eodem
mō: totus calor vt. vi. ꝓducit calorē remiſſiorē ꝙ̄ vt.
vi. videlicet vt duo; ſtāte frigore vt. iiij. ⁊ ſcđm magni

FERDINANDI

tudinē actus volēdi aſſenſus erit intēſior. Sed cōtra hoc arguit̄ ſi ꝙs nūc habeat .iiij. rōnes cū actu volēdi remittēdo actū voluntatis ad nō gradū vſqꝫ in hora ſequēti: tūc ſequit̄ ꝙ infinite remiſſus erit aſſenſꝰ in tali. Reſpondet̄ ꝯcedendo ꝙ infinitū paruꝰ talis aſſenſꝰ erit ⁊ hoc ſuppoſito ꝙ aſſenſus p̄cedens deſinat eſſe et producat̄ nouꝰ. ſcḋm exigentiā illiꝰ cauſe ⁊ hoc eſt clarū in īfinitis hoībꝰ quoꝝ vnꝰ habet actū volūtatis vt .iiij. cū motiuis oppoſitis equalibꝰ ſcḋs habet actum volēdi vt duo: ⁊ ſic ſine ſtatu geometrice. iam in infinitū paruus eſt aſſenſus alicuꝰ iſtoꝝ. Ex iſto ſequit̄ ꝙ nūc poſſum aſſentire huic a eſt b nūc illi diſſentire/ nō ſubito aſſenſus durat ꝑ aliqḋ tp̄s. pꝫ per appoſitionē actus volēdi: heretici non neceſſitant̄ aſſentire: hereſi nec diſſentire fidei (hoc abſit) ſed excecati ſunt ex coꝝ malicia ⁊ non rōnabiliter acquieſcūt vero. Septimo arguit̄ dabile eſt p̄mū creditū a quolibet: ſaltē a quolibet eſt dabile primū creditū. Qḋ pꝫ demōſtrādo ſortem ... hꝫ a. creditū vel illud eſt primū: ⁊ habet̄ propoſitū ... vel nō eſt primū/ tūc illud dependet ab alio creditū ⁊ q̄ritur de illo vt priꝰ vel ꝓcedere opꝫ ī īfinitū vel dare primū: ſed palā eſt ꝙ in ſorte nō eſt ꝓceſſꝰ in infinitū. ergo eſt dare primū creditū: ⁊ actus voluntatis ſolus cauſat aſſenſū illius: et ſi ſolus actꝰ volūtatis cauſat aſſenſū primi crediti eadē ratione cauſabit aſſenſum cuiuſcūqꝫ crediti. ergo ꝯcluſiones falſe. Dicis primū creditū cauſat̄ a primo motiuo: ſcilꝫ ab opinione ⁊ pia affectione ſimul. Cōtra hoc arguitur vel illḋ eſt p̄mū opinatū vel nō eſt: ſi primū vel ꝙs aſſētit ei ex ſola apph̄ēſiōe terminoꝝ vel nō eſt aſſentit eidem. ſi primū: eſſet ꝓpoſitio ꝑ ſe nota. ſi ſcḋm tūc dabit̄ opinatū p̄cedēs: vel tunc illud eſt primū et habet̄ ꝓpoſitū vel nō eſt ⁊ tūc opꝫ ꝓcedere in īfinitū. Reſpōdet̄ ꝙ hic nō eſt ꝓceſſus ī infinitū in credibilibꝰ vel in opinabilibꝰ. opꝰ eſt dare ī ſorte ſi credit primū creditū ⁊ primū opinatū. ⁊ ita ī quolibet alio. ⁊ incidere opꝫ in hāc diſiūctiuā ꝙ ſola volūtas cauſat aſſenſū p̄mi crediti ⁊ nō alioꝝ q̄ ſequunt̄. vel ad primū creditū requirit̄ motiuū thopicum ⁊ daīꝰ ſcḋm ⁊ ꝙ eſt primū opinatum ꝙ forte deducitur ex euidentibꝰ in ꝯn̄a ſolū thopica. Vel ſic et rōnabiliꝰ dat̄ p̄mū opinatū cui aſſentimꝰ cognitis terminis. modo pia affectio adueniens illi ꝓducit fidē ⁊ ꝓpoſita iſta ꝓpoſitione oīs mater diligit filiū ꝓtinꝰ ꝙs aſſentit ſine ulteriore diſcurſu. ⁊ ſi aſſenſum cauſari ex ſola apph̄enſiōe ſufficiat ad ꝑ ſe notū illa ē ꝑ ſe nota. Propt modū dicēdi cōez aliṫ dicimꝰ dupliciṫ pōt dici ꝓpō ꝑ ſe nota vno mō qn̄ ip̄a eſt nota cuilibꝫ vīēti rōe ex ſola ītuitiua vel abſtractiua apph̄enſiōe terminoꝝ nec pōt poni īpedimentū aſſētiēdi ītellectu aduertēte vt q̄dlibet eſt vel nō eſt talis dr̄ ꝑ ſe nota ꝓprie. Alia eſt ꝓpō cuiꝰ aſſenſꝰ cauſat̄ ab apph̄enſiōe terminoꝝ ī aliquo vel in multis nō tn̄ ī oībꝰ/ ſaltē nō opꝫ ī oībꝰ vt oīs mat̄ diligit filiū. et iſta ꝓprie nō vocat̄ ꝑ ſe nota. Exēplū ī ſilī noticia ītuitiua extremoꝝ huiꝰ paries eſt albꝰ ſufficit ad aſſenſum eiuſdē ita ꝙ nō egeat euidētia extrinſeca ille aſſenſus et tn̄ illa ꝓpō nō vocat̄ ꝑ ſe nota apud loquētes cū illḋ iudiciū nō eluceſcit cuilibet qualēcūqꝫ noticiā terminoꝝ hn̄ti vt pꝫ de noticia abſtractiua. Qn̄ video ſortē venientē a remotis aſſentio illi hoc eſt ſortes cum formidine: deinū ip̄o appropinquāte aſſentio illi ſine formidine nec ſequit̄ ca propter ꝙ opinio ⁊ ſciētia ſūt eiuſdē ſpeciei vt dicemꝰ de duobꝰ iudicijs ꝯplexis oppoſitis de coloribꝰ colli colūbe. Sed applicādo ad ꝓpoſitū de p̄ma fide mea/ acq̄ſita mater mea dicit ꝙ deus eſt venerādꝰ: aſſentio ſine motiuo exteriori alio a terminis: mater mea eſt verax/ actus volēdi ſimul cooperat̄ ad aſſentiēdū illi p̄mo credito ⁊ ita vario mō in varijs ꝓducit̄ aſſēſus p̄mi crediti. Et ꝙ diximꝰ de opinione pꝫ ulteriꝰ rōne/ opinio non ꝓducit̄ ꝑ quācūqꝫ apprehenſionē terminorū: qꝛ tūc obiectū eſſet ꝑ ſe notū nec ſicut iudiciū ſequēs intuitiuā nec ꝑ demonſtrationē qꝛ tūc eſſet ſciētia ⁊ nō eſt ꝓceſſus in īfinitū. ergo eſt dare primū creditū ⁊ opinatū ⁊ illis habitis: alia facile deducūt̄. Qꝛ ſi ꝙs credit an̄s alicuꝰ ꝯn̄e et credit vel ſcit ꝯſequētiā eſſe bonā tūc aſſentit illi ꝯn̄ti ſicut ſi quis opinet̄ aliquod an̄s ⁊ ſcit vel opinat̄ conſequētiā eſſe bonā: opinat̄ ꝯn̄s ſi nō aliūde habeat certitudinē illiꝰ ꝯſequētie. Sed ꝯtra iſtḋ arguit. dat̄ p̄mū opinatū cui intellectꝰ aſſentit ex apprehēſione terminorū ⁊ tn̄ nō cuilibet opinabili ex tali apprehenſione pōt opinari nō poſſū hr̄e opinionem de hac oīa aſtra ſūt paria ex ſola apph̄enſiōe terminoꝝ. ergo eodē mō dabit̄ ꝓmū creditū ex ſola apph̄ēſiōe terminoꝝ ⁊ actu volēdi ⁊ tn̄ nō oꝫ oīa credibilia taliṫ credi. Vn̄ ridet dā do p̄mū aſſenſū fidei ꝓductū ex apph̄ēſiōe terminoꝝ cū actu volūtatis. nō eſt ꝯtradicta nec ſic dicentē ſcis redarguere eſto ꝙ nō penitꝰ ſit ſimile de aſſēſu certo ⁊ incerto: pōt forte dici ꝙ primꝰ aſſenſus fidei cauſat̄ ex aſſenſibꝰ euidentibꝰ: aſſentio euidenter iſtis: nūqꝫ reperi talē cōcionatorem ī mēdatio ⁊ ſic bonitas ſuus oſtēdit eū nō eſſe mendacē ⁊ dicit ꝙ deus eſt trinus et vnus ergo ita eſt ꝙ deus eſt trinus ⁊ vnus: ſed peregrinū apparet ꝙ ex antecedēte ⁊ ꝯn̄a euidēte deducatur aſſēſus ꝙs ineuidēs. Octauo arguit̄ deus ſe ſolo pōt ꝓducere fidē: vel de cū argumēto thopico pōt producere fidē ergo nō requirit̄ pia affectio ad ꝓductionē fidei. Preterea aſſenſꝰ fidei eſt ꝓductꝰ ante actū volēdi. ergo nō eſt eius cā. liquet ꝯn̄a. ⁊ an̄s pꝫ qꝛ eſt obiectū actus volūtatis quo ꝙs vult aſſentire modo obiectū p̄cedit ſuū actū q̄ ſuꝑ ipſum fertur tp̄e vl̄ natura cū volūtas nō fertur niſi ſuꝑ cognitū. ſi velim ego aſſētire huic deus eſt trinꝰ ⁊ vnus prius aſſentio illi. Ad octauū nō negat̄ quin deus pōt ꝓducere fidē ⁊ ſupplere cauſalitatē pie affectiōis vel motiui: ſed non pōt cāre fidē ſe ſolo licet oēm aſſenſū pōt cauſare ſe ſolo tn̄ nō qualitercūqꝫ cauſare ſe ſolo poterit. ſi actꝰ ſit ī intellectu. depēdet ab intellectu quē īmutat ⁊ partim ab eo a cauſat̄. Ad aliud negat̄ an̄s de aſſenſu, q̄ eſt fides nō opꝫ obiectū p̄cedere ī eſſe exiſtētie an̄ actū volūtatis ī eū latū. Etiā nō opꝫ diſtīcte volitū eſſe diſtincte cognitū. Et ſimile pꝫ q̄re īterdū habes notitiā reflexā de noticia tua directa ⁊ non alias: ⁊ qn̄ nō habes noticiā abſtractiuā de obiecto cuiꝰ habes ſp̄ēs ⁊ non de alio: ſi ſp̄ēs equaliṫ mouēt videt̄ neceſſariū currere ad volūtatē ⁊ eque difficulter diſputabis ī vna materia ſicut ī alia. Itē volūtas pōt velle aliq̄d ꝯplexū vt primꝰ angelꝰ appetijt equalitatem dei ⁊ tn̄ nō habuit p̄us angelus iudicium ī intellectu et reſpondens. ſed ſolū noticiā terminoꝝ apph̄enſiuā vt in ſcḋo dr̄. Vel forte dicis volūtas ꝯcurrit ad gn̄ationē fidei ſine ſuo actu elicito et ſic actus volendi non fertur in incognitum licet volūtas fertur in aliquod in particulari incognitū. Nono arguitur. infidelis vel hereticꝰ habet rationē apparentem pro ſua hereſi licet ſit erronea et cū habet actum volēdi ſic aſſentire. ergo in eo producitur fides. Sed bene dicis fides eſt ſolum de vero et nō habet piam affectionem ſed prauam ⁊ tortuoſam. Cōtra ſtat piam affectionem eſſe de falſo: patet de diuite ſimulante ſe eſſe pauperē. habeo motiuū ꝙ ille eſt

pa:up: volo ſic aſſentire et illa volitio eſt bona et me-
ritoria. Si dicas nō eſſe ſimile: non incōueniēs eſt ali
quem actū volūtatis quo quis falſo aſſentire vult eſſe
pium qñ eſt conformis ille actus errori inuincibili. ſe
cus eſt in caſu infidelis vel heretici. Cōtra. ſaltem he
reticus habebit aſſenſum nō formidoloſum: qꝛ actus
volūtatis eius cū ratione probabili tñ facit ad firmi
ter aſſentiendū ſicut facit actus voluntatis cū argu-
mēto probabili in xpiano. Inſuper ꝑ hunc modū poſ
ſum cuilibet ꝓpoſitioni reſpectu cuiꝰ habeo motiua
ſtatim aſſentire illi ſine formidine per actum volūta-
tis. Ad nonum inter arguendū ſufficienter reſpōſum
eſt ad calcem vſqꝫ. tranſeat ꝙ firmiter aſſentiat infide
lis ſuo errori ſuus error non erit fides cū eſt de falſo.
fides infuſa non inclinat in actum eius. Tum primo
nullam habet. Tum ſcdo ſi haberet ipſam de potētia
dei abſoluta nō inclinaret in aſſenſum falſum. credēs
vere catholicus habet motiuum ſufficiens habet fidē
infuſam et actū volūtatis: hereticus vel infidelis nō
habet oīa iſta. Decimo arguiꝛ. ſequeretur ꝙ aliquod
agens concurreret ad corruptionem ſui effectus. hoc
eſt inconueniens cū quodlibet agens naturale inten-
dit ſcđm extremum ſue potentie ſuum effectum pro-
ducere ꝛ conſeruare et remouere oē prohibens. ſeque
la ꝓbatur. producat argumentū thopicū in opinionē
qua ſtante in intellectu readducatur illud argumen-
tum thopicum vel ſimile cum pia affectione ad idem
credibile: qꝛ idē eſt credibile et opinabile: ſicut idē eſt
ſcibile et opinabile licet fides nō ſit opinio nec ſciētia
opinio. iam producetur fides ꝛ ſupponamus incōpoſ
ſibilitatem illorum actuū inter ſe de quibus poſtea lo
quemur. iam ſequiꝛ illatū. Reſpondeꝛ illatum non eſt
incōueniens qñ eſt incōpoſſibilitas effectuū. hoc facit
natura que facit de poſſibilibus id qđ melius eſt: ꝛ qꝛ
perfectior effectꝰ eſt fides ꝙ̄ opinio iam corrūpit vnū
effectum vt producat aliū perfectiorē. Undecimo ar-
guitur. ſequeretur ꝙ primus actus fidei eſſet merito-
rius: hoc eſt falſum fides eſt prima virtutū theologa-
lium ꝛ eius actus oſtēdit obiectū diligendū ſcđm ma
giſtrū. xiij. di. iij. Gloſa. math. i. abrahā genuit iſaac
.i. fides ſpē. ꝛ ambroſiꝰ ſuꝑ id luce. xvij. ſi habueritis
fidem ſicut granū ſinapis ꝛc. ex fide eſt charitas ꝛ ex
charitate ſpes. Et ꝙ ſequaꝛ pꝫ ipcraꝛ ab vno actu vo
lūtatis. ergo fides eſt actus meritoriꝰ tanqꝫ imperatꝰ.
Dicis nō eſt dictamē prudentiale ī itellectu ꝛ hoc re-
quiriꝛ ad hoc ꝙ actus intellectꝰ ſit meritoriꝰ. Contra
quis pōt habere iudiciū opinatiuū qđ ſufficit. igiꝛ Di
citur nō inconuenire primū actū fidei eſſe meritoriū:
nec prius requiriꝛ fides proprie dicta. ſufficit ꝙ intel-
lectus oſtēdat ꝑ aliud iudiciū volūtati ꝙ eſt cōformē
rationi qnod volūtas vult. ſed de hoc in. iij. vbi locū
ſuū habet. Duodecimo arguiꝛ ex iſto ſequiꝛ ꝙ oēs ar
ticuli fidei noſtre poſſūt credi ab aliquo ex puris na
turalibus Diſtiguiꝛ ꝙ aliqs nūc ex puris naturalibꝰ
inueſtigatiue pōt deuenire ad certā cognitionē credi
biliū vel ꝑ rōnes ſumptas ex ꝓprijs illaꝝ rerū de qui
bus eſt fides: et ſic negaꝛ. ad hebreos. xi. eſt autē fides
ſperādarū ſubſtātia rerū argumētū nō apparētiū illa
quoꝝ eſt fides nō poſſunt cōuinci euidētia rōnis. vel
ꝙ aliquis exiſtēs in puris naturalibꝰ preciſe innitēs
lumini ꝛ rōni naturali qꝫtū in ſe eſt ꝑ alios fideles in
duci pōt ſufficiēter cōgruis apparētijs et motiuis ad
aſſentiendū ſine formidine ſicut eccl'ia credit: ꝛ conſe
quēter ad credēdos oēs articulos: ꝛ ſic cōcediꝛ. Ter
ciodecimo arguiꝛ. ſeqretur ꝙ quicūqꝫ poneret ſe ad

legendū in biblia hñs rōnē ſolū thopicā vel opinionē
ſine pia affectiōe eſſet hereticus: cū habebit ſolū opi-
nionē ſine pia affectione. in odo extra de hereticis. c.
dubius. dubiꝰ in fide infidelis eſt. debet firmiter cre-
dere de ſumma trinitate ꝛ fide catholi. c. i. aliter ſal-
uus eſſe nō pōt pſalmo quicūqꝫ vult ſaluus eſſe. et hoc
pꝫ. xxiiij. q. i. c. aperte. Negaꝛ ſequela. ille dubitat.
q̄ circa aliqđ actu ꝯſiderat: ꝛ nec aſſētit nec diſſētit. q̄
opinatur aſſentit. ſtat virū habere opinionem circa
ꝓpoſitionē fidei ſine pctō. ſufficit pia affectio appoſi
ta pro loco ꝛ tpe. Uel ſic pia affectio ī vniuerſali cum
motiuo in ſpeciali ſufficiunt ad productionē fidei. ab
ſit ꝙ quilibet cui rōnes ſophiſtice ſurrepūt cōtra ma-
teriā fidei paratꝰ credere et illas muſcas abigere eſſet
hereticus. docti circa multa que legunt in biblia hñt
habitū fidei acquiſitū qui ſe ſolo ꝓducit fidem actū
ſine motiuo. Quartodecimo arguiꝛ. ponatur ꝙ titi-
us habuerit habitum aſſentiendi huic thare habuit
tres filios: ille habitꝰ inclinat in actum credendi ſine
pia affectione. igitur. Reſpōdetur. Tū primo. hoc nō
īconuenit de actu producto ab habitu acquiſito. Tū
ſcđo mediate ꝓducitur a pia affectione que concurre
bat ad productionē actuum qui illum habitum pro-
duxerunt. Dubitatur. an fides infuſa inclinat in pri-
mum actū credendi. Scđo dubitatur. an fides īfuſa
ſe ſola cōcurrit ad productionē fidei. Tercio dubita
tur. an articuli fidei ſint contra rationem naturalē.
Quarto dubitatur quare plures docti ſunt heretici
ꝙ̄ ſimplices. Ad primum dicunt aliqui ꝙ nō. Cōtra
quos arguitur. charitas inclinat in primum actum Ockam.
meritorium. qꝛ ad oēm inclinat. ergo fides inclinat ī
oēm actū credendi: ꝯña tenet a cōuenienti ſilitudine.
Scđo arguiꝛ ad idē/motiuum et pia affectio produ-
cūt pmū actū fidei ymo ꝑ te. ſola volūtas: ꝛ fides īfu-
ſa eſt pñs: ꝛ eſt agēs naturale nichil īpedimēti hñs.
ergo ꝯcurrit: non eſt maior rō ꝙ poſt hoc cōcurrat ꝙ̄
nūc. Ad ſcđm dubiū dř. ꝙ fides īfuſa ſine motiuo nō
ſufficit ad productionē fidei. nō ſecludimꝰ deū/ intel-
lectū ꝛ apprehenſionē terminoꝝ. Contra hoc argui
tur habitus fidei acqſite ꝓducit actū credendi: qꝛ ex
tali vel talibus emanauit. ergo fides īfuſa habitꝰ. cō-
ſequentia tenet: qꝛ ſcđa eſt priori perfectior. ergo acti
uior. Non valet dicere infundiꝛ a deo qꝛ ſi deꝰ infun-
deret habitū eiuſdē ſpēi cū fide acqſita' ille habitꝰ cū
potētia ꝓduceret actū: ꝛ nūc fides infuſa eſt pfectior
igiꝛ. Ad has rōnes reſpōſū in. iiij. d. iiij. q. i. Ad tertiā
dubitationē dicit qđā doctor ꝙ ſic. Sed ꝯ hoc arguiꝛ
ois rō vere naturalis ꝓcedit ex ꝑncipijs veris notis ī Holkot.
lumine naturali ad ꝯcluſiones veras. ſed nulla rō vel
ſuaſio ꝯtraria alicui articulo fidei vel pluribꝰ eſt hmōi
vt palā eſt. igiꝛ. maior ꝓbaꝛ qꝛ ad hoc ꝙ aliqua rō ſit
naturalis nō ſufficit ꝙ innitaꝛ exiſtimato vero in lumi
ne naturali: ſꝫ vero certo ī eodē lumine: nulla rō ſophi
ſtica ꝑ quā erronee moueꝛ hō ad aſſētiendū falſo dici
debet vere rō naturalis nō eſt rō naturalis ad ꝓbādū
baculū ignitū circulariꝛ motū facere circulū ignitū
Itē rō naturalis ꝯuincit ītellectū ad aſſētiēdū ꝯcluſo
ꝑ rōnē: hoc nō ꝯtigit de oppoſitis articuloꝝ fidei. igiꝛ.
Sed dices. dicere vnā rē eſſe tres res et nullā illaꝝ eē
aliā eſt ꝯtra ſenſū oīm ſapiētū in philoſophis. Hoc eſt
falſū: ſi q̄ exiſtimant illā falſā erronee iudicarunt: et
nō in hoc recte philoſophati ſunt. multi articuli fidei
pmo obtuitu videnꝛ vni philoſopho contra rationē
naturalem: ſed nō ſunt. ſed ipſo ſollicitiꝰ inquirēti ꝛ ī
cīētē qđ ī ſe eſt inueniet veritatē. ꝛ qꝛ multi philoſopho

rum id non fecerunt in talibus exceccatū eſt inſipiēs
cor eoꝝ ad romanos primo ꝛ ſcdo. Ad quartam du=
bitationem negatur preſuppoſitū. plures heretici ſūt
indocti ꝙ̄ docti ptꝫ de oībus hijs de quibus audiui=
mus in diebus noſtris in quocunqꝫ regno : non plu=
res ſimpliciter : ſed plures ꝯparando multitudinē in=
doctorū ad doctos. Sed qꝛ vnius docti viri hereſis
plures inficit: et veſtigia maiora poſt ſe relinquit: alte
rius infamia cum eo peſſum it putantur plures docti
heretici. Scdo dicitꝰ eſto ꝙ ita foret ſicut imaginatur
dubitatio: hoc eſt propterea qui nichil ſcit nichil du=
bitat. alter multa legit et per ꝯñs plura dubitabilia
ei occurrūt. Sed ſi ſe religioſe regat in materia fidei:
et ſe cōtineat in pelle ſua: nichil inueniet in lege quod
eū a fide diuertere pōt Sed quicquid ſit/ opus eſt exer
citatione in ſtudio: vt ignaros illuſtrent docti: alioqn
ſine norma viuendi oīa cōfunderentur. Sed dubitas
quinto an quis pōt habere primū actum fidei ſine cō=
curſu fidei infuſe. Ad hoc dicitur ꝙ de lege non eſt ve
riſimile ꝙ quis habeat primū actum credendi ſine cō
curſu fidei infuſe. ſi vult aſſentire et facere quod in ſe
eſt ad credendū: iam deus infundit fidem infuſam q̄
ſuum concurſum habet reſpectu primi actus creden=
di. Sexto dubitatur circa hanc materiam quod eſt
obiectum fidei. Reſpōdetur licet multi ſolent facere
difficultatem an res ad extra ſit obiectum fidei vel cō
plexum ſignificabile: tñ dicitꝰ ꝙ res ad extra eſt obie=
Gregoriꝰ de caſtro. ctum que quidē res ſignificatꝰ per extrema ꝓpoſitio=
nis. credibilis hoc cōplexum/ deus eſt trinus et vnus
et eius extrema ſunt obiectū fidei q̄ de illa propoſi=
Ockam. tiōe habetur. probatio Obiectū fidei nichil aliud eſt
niſi illud ad quod terminatur aſſenſus fidei vocatur
obiectum fidei: qꝛ circa ipſum fides obijcitꝰ. mō actus
credendi fertur in complexum et in partes eius ꝛ in
rem ſignificatā per partes. Eedem difficultates poſ=
ſunt hic fieri que ſolent tractari de obiecto ſcientie et
cōſimiliter ſolui: vt inferius in hoc prologo patebit.
Sed dicis ex iſto ſequitur fides pōt eſſe de falſo: cum
propoſitio cōtingens enunciās aliquid de futuro po=
teſt falſificari. patet de hac xp̄s incarnabitur/ xp̄s mo
rietur: ſed hoc eſt inconueniens igitur. Preterea fides
nunc inclinaret ad falſum: ptꝫ ad aſſentiendum huic
corpus xp̄i continetur ſub iſtis ſpeciebus : ſtat ꝙ ſa=
cerdos ſit malus et nō fecerit quod in ſe eſt : vel ꝙ pa=
nis non ſit triticeus: ꝛ per cōſequens ille aſſenſus erit
de falſo. Ad primū reſpōdeo per propoſitiōes. Prima
eſt. fides pōt eſſe de falſo. Scda propoſitio. non eſt poſ
ſibile fidem eſſe de falſo. Tertia propoſitio. nō poteſt
aliquis aſſenſus fidei eſſe de falſo. ptꝫ per ſuā de ieſſe.
Ad ſecūdū nego ꝙ teneor aſſentire huic aſſenſu fidei
corpus xp̄i cōtinetur ſub hac hoſtia. aſſentio certitu=
dine morali illi que frequēter ꝯpatitꝰ errorē. aſſentio
huic aſſenſu fidei ſi iſte fuerit p̄ſbitēr: ꝛ fecerit: quod ī
ſe eſt cū cōditionibꝰ requiſitis ad cōſecrationē ꝙ illic
eſt corpꝰ xp̄i. Scdo arguitꝰ: eccleſia pōt iudicare diuor
ciū inter aliquas pſonas in matrimonio: ꝛ in hoc de
cipi: ꝛ ego teneor aſſentire ꝙ eccl'ia recte iudicat. Itē
ptꝫ de canonizatione ſanctoꝝ. Reſpondetꝰ eccl'ia pōt
errare in via facti: ꝛ bene iudicat. ſed vniuerſalis ec=
cleſia nō pōt errrare in via moꝝ. nō capio eccleſiā pro
vno particulari p̄lato qꝛ ille vtroqꝫ mō errare pōt. nō
teneor aſſētire huic aſſēſu fidei hec eſt vxor eiꝰ vel ſuo
oppoſito magis poſt diuorciū ꝙ̄ āte. Mō tāgitꝰ de ca
nonizatiōe ſctoꝝ nō ita facile admittitꝰ. Teneo partē
illā ꝓbabilē ꝙ pōtifex in hoc errare neqt: dūmō legit=
time ꝓcedat: hoc eſt faciat illa q̄ decēt: pōtificē hoc eſt
querat ſup miraculis p canonizādū factis ꝛ ſup boni
tate vite. Primū nō ſufficit: vt liquet de reliquijs ꝛ ve
neratione ſanctoꝝ ca. i. miracula qñqꝫ fiunt p malos:
vt ptꝫ i. q. i. cap. teneamus. Scdm eſt ꝙ fiat magna in
dago de bonitate vite (qđ eſt potiſſimum) examinādo
teſtes ad partem more danielis de ſenibus erga ſuſā=
nam danielis. xiij. ꝛ iſtud pꝫ extra de teſti. ꝛ a teſtia. ca.
venerabil et hoc quadrat iuri ceſareo. de teſti. C. l. nul
lum. Iſtis ſuppoſitis deꝰ nō permittit pontificē iudi
cante pōtificaliter aberrare. cayphas dicebat verum
ipſo neſcio io. xi. vos neſcitis quicqꝫ nec cogitatis qꝛ
expedit vobis vt vnus moriatur homo ꝓ populo: vt
no tota gens pereat. hoc aūt a ſemetipſo no dixit: ſed
cū eſſet pontifex anni illius prophetauit qꝛ ieſus mo
riturus erat pro gēte. Aliquem canonizare nichil ali
ud eſt ꝙ̄ cū aſcribere cathalogo ſanctoꝝ ordinando
feſtū ſolenne ab eccleſia ei ſcdm cōditionē ſancti : vt
puta ſi fuerit martyr fiet ſeruitium de martire: ſacer=
dos pōtifex vel nō pōtifex fiat ꝓportionabiliter. Sed
ꝯtra iſtud arguitꝰ ſola miracula nō ſufficiūt : vt patet
de reliquijs ꝛ vene. ſanctoꝝ cap. pmo nec ſolū teſtimo
niū qꝛ teſtes poſſunt corrupi: ergo iſta duo non ſuffici
unt: nō eſt maior certitudo i tota copulatiua ꝙ̄ i qua
libet parte eiꝰ. Et ꝯfirmatur. nō repugnat veritati fi=
dei habere iudiciū ꝙ aliquis eſt ſanctꝰ qui non eſt ta=
lis. ptꝫ ſine pctō iudico ypocritā bonū: et corpus xp̄i
eſſe ſub ſpeciebꝰ panis quod non eſt. ꝛ tñ nō pecco ſic
aſſentiendo qualitercunqꝫ illa gerundia exponantur
per/ dū/ ſi/ vel qꝛ/ ergo ſtat hoīem ſalua integritate fi=
dei iudicare aliquē ſanctū qui non eſt. Ad primum re
ſpondetꝰ cōcedendo añs: nulla iſtaꝝ cauſarū eſt cauſa
ſufficiens: ſed iſte due ſimul iuncte ſicut maior nō in=
fert ꝯcluſionē neqꝫ minor: ſed premiſſe ſimul ſūpte/ ſꝫ
nō ſingula concludāt oīa tñ ſimul ſumpta iuuāt. Ad
confirmationē cōcedit ꝙ illo dato ꝙ iudicem aliquē
eſſe ſanctū qui nō eſt: per illud iudiciū ego non deme
rerer: nec per volitione qua vellem ſic iudicare. ſed pie
credendum eſt ꝙ deus non permittit errorem poſt ſen
tentiam pontificalem. Nō eſt idem de corpore xp̄i cō
tento ſub ſpeciebꝰ panis vel vini cū in vno ſit ſolus
ſacerdos q̄ poteſt multipharia illudi et illudere: in
alio ē ſolers iqſitio teſtiū ꝛ miraculoꝝ de ꝯformitate
vite: ꝛ preces ad hoc dño effuſe: ne ī hoc permittat ec
cleſiam illudi: ſcdm io xiiij. paraclitus aut ſpiritusſā
ctus quem mittet pater in noīe meo ille vos docebit
oīa: ꝛ ſuggeret vobis oīa q̄cūqꝫ dixero vobis. Innu=
mere abſurditates ſeqrentꝰ ad oppoſitū videlꝫ ꝙ nos
haberemꝰ dubitare de magnis ꝛ multis ſanctis quos
colimus an eſſent ſancti: ꝛ ſic diminueretur deuotio
erga tales ſanctos: ꝛ in ruinam temploꝝ et in deſtru
ctionem cultus diuini. De multorū ſanctoꝝ mēbris
vel oſſibus nō habemꝰ tñ certitudinis: ſed ī his ſuffi
cit credere multitudini loquētiū vel hijs qui norunt.
Scdo arguitꝰ ꝯtra idē p illud vulgare multoꝝ corpo
ra venerantꝰ ī terris quoꝝ aīe ſepeliuntꝰ in iferno. ergo
nō incōuenit aliquē coli pro ſancto. et cū eſſe dānatū
Reſpondetur. me querente illā auctoritatem quam
aliqui beato auguſtino tribuūt: aliq beato gregorio:
nōdū eiꝰ radix apparuit ſed quāto ſollicitiꝰ explora
uerī tāto remotiꝰ aufugit. ſed ſi ī aliq inueniatꝰ itelli
gatur de nō canonizatis: in talibus interdū deceptio
nē fieri ꝯtingit vt ptꝫ in vita ſancti martini. Sed du
bitatur ſeptimo an licet aliquē publice venerari pro
ſancto q̄ nō eſt canonizatꝰ ab eccl'ia etrō dubitatiōis

eſt romanus pontifex illud prohibet de reli. et vene. ſanctorum capitu. primo §. inquiens illum ergo non preſumatis de cetero colere etiam ſi per illum miracula fierent non liceret ipſum pro ſancto abſq auctoritate romane eccleſie venerari. In oppoſitum eſt conſuetudo multorum qui aliquos publice colūt nō dum canonizatos. Reſpondetur ad dubitationē per propoſitiões ſequētes. Prima eſt. licitum eſt aliquē nō canonizatum priuate rogare vt pro ſe itercedat. patet iſte iudicat talē ſanctum. et ad hoc eſt argumentum. xxxij. di. §.. ver. xv q. vlti a cap finali. nec aliqd aliud obſtat non prohibitio pontificis q2 illa intelligit de ſolēni adoratione. Scd̄a ꝓpoſitio licet aliquē non canonizatū ab eccl'ia formaliter publice venerari ꝓ ſ ācto. ꝓbatio dato oppoſito pleroſq dānabis in multis regionib9 varios ſanctos colētes. pꝫ de nr̄is beatū ninianū britannorū regis filium colentibus publice: ꝛ in alijs regnis illud idē cōperies. preterea probatur ꝙ illud licet innumera miracula ꝑ illum fiunt ꝛ dum ſpiritus ſuos regeret art9 de bonitate vite nō dubitabatur/ ſed vite ſanctimonia et miraculis claruit. In talib9 eccl'ia tacite cōſentit: cū iſtud in longeuos annos ꝓduꝫ ſufficit ꝙ eccl'ia regni hoc recipiat. dato ꝙ pōtifici hoc romano nō conſtiterit. Ulteri9 canonizatio ſāctoꝝ nichil aliud eſt ꝙ declaratio ſāctimonie alicui9. modo aliqui ſūt ſancti de q̄rū ſanctimonia nō dubitaꝫ. popul9 vel īcuria vel nolēs addere facem ſoli: nō petijt canonizationē. ergo tales licet colere/ ꝛ virtualiter ſūt canonizati. Tertia ꝓpoſitio. nemo debet aliquē colere publice ꝓ ſancto de quo eſt dubiū: vl' eſſe debet an ſit ſanct9. hoc patet ꝑ p̄mū ca. rubrice ſuperius allegate: et per illud ꝙ contigit diebus beati martini. Nec oportet etiam primo colentes ſanctos iſtos celeberrimos: cum eorum vite ſanctimonia ipſis viuētib9 erat ſup ethera nota: tādē ipſis viā vniuerſe carnis igrediētib9 teſtimoniū ſufficiens erat peccare. Dubitatur octauo quid debet facere infidelis veniēs corā duob9 oppoſitꝫ puta corā moyſe ꝛ aaron ex vna parte/ ꝛ magis pharaonis ex alia parte: cui parti debet credere. Dices ipſis rationabiliꝫ certātib9 ſuſpēdere debet iudiciū credendi: ꝛ interim roget deū ꝛ faciat qđ in ſe eſt/ ꝛ ipē nō derelinq̄t eū in neceſſarijs ad ſalutem: ſicut materia diſpoſita ꝑ qualitatiuas diſpoſitiones introducit formā ſubſtātialē inſtāti ipſā creādo: nōnūq̄ tū eam cū ſcd̄a cauſando. Sic deus horto ſic rigato: fidē et cetera id gen9 neceſſaria ad ſalutē ſuperinſūdet. Dubitatur nono an ita paru9 actus voluntatis ſufficiat ad cauſandū aſſenſum iſtius: deus eſt trinus et vnus ſicut iſtius deus eſt. Dubitatur decimo an fides īfundatur ſine charitate. Undecimo an fides ītendatur ſicut charitas: ꝛ ſimiliꝫ an remittaꝫ. Ad primū dicitur forteꝙ non/ ſed daꝫ maxim9 act9 voluntatis qui nō ſufficit cū hoc motiuo. Uel datur minimus actus volūtatꝫ qui cū eodē motiuo ſufficit: et q2 ille act9 volūtatꝫ eſt liber ſicut act9 remiſſus eſt liber ita liberū eſt credere deū eſſe trinū in perſonis et vnum ī eſſētia ſicut credere deū eſſe. Et ita de icarnatione et de exiſtētia corporis xp̄i in euchariſtia dicaꝫ reſpectu iſtius de9 eſt. Et quia illa ſūt de altiſſimis credibilibus nullum credibile dabiꝫ quin motiuū habeꝫ ſufficiens cum actu ſpōtaneo volūtatis. Plus de motiuo minus coexigit de actu volūtatis ad credendum: nec erit aſſēſus in rationib9 thopicis vel ī ſolis actib9 volūtatis q̄ ſe ſolo fidē ꝓducere ſufficiāt. Ad decimū diciꝫ ꝙ ſic. patet de adulto baptiſato in mortali cui fides īfundiꝫ: ꝛ forte ſpes. Ad pꝫ. dato ꝙ ī bono ſimul infundaꝫ: propter mortale charitas tolliꝫ alijs duab9 ſtantibus. ergo eodē modo fuit in p̄ma īfuſione. fides et ſpes per hereſim ꝑtinacē ꝛ deſpationē tolluntꝫ: licet charitas ꝯnectaꝫ alijs duab9 ꝛ ſine eis nō habeatur: bene tamē cōtra. Ad vndecimū reſpōdetur de fide acquiſita non eſt dubium quin illa intēdiꝫ ꝛ remittitur tam quo ad actum ꝙ quo ad habitū. ſed intendimus loqui de infuſa: ꝛ diciꝫ ꝙ illa intenditur de lege. patet dixit dn̄s petro. mathei. xiiij. modice fidei q̄re dubitaſti: ꝛ mulieri Mathei. xv. mulier magna eſt fides tua. ergo aliqua fides eſt maior alia idē pꝫ. mathei. viii. de cēturione nō inueni tantā fidē in iſrael. Sed dices he auctoritates itelligūꝫ de fide acq̄ſita ꝛ nō īfuſa. Arguiꝫ charitas augetur que facilitat ad actū meritorium vt poſtea diſtinctiōe. xvij. notū euadet. ſed fides infuſa inclinat in actū credendi: ꝛ eſt anime ornamētum. ergo proportionabiliter debet augeri: dignificāda eſt natura vbi non cōſtat de oppoſito. ergo nec concurſus nec intenſio eſt neganda a fide infuſa cū intenſior pl9 cōcurrit ꝙ remiſſior augeꝫ. Fides ꝑ ſolos act9 credendi ſiue informes ſiue non: ſicut charitas infuſa per oēm actū meritoriū. ſed (vt opinor) de9 tollit fidē et ſpem infuſas a decedente in mortali peccato. ſi maneant per inſtans vel temp9 in dānato ſemꝑ in illo manebūt: qđ non videtur dicendū. Deſperās redit ꝯuerſus ad maiorem fidē ꝙ antea: ſicut reſurgēs reſurgit ad maiorē gratiā ſolito. Fides infuſa nō remittiꝫ de lege/ bene tū eſt remiſſibilis q2 ſi remittereꝫ hoc eſſet per hereſim ꝑtinacē vel aliud crimē ꝑtinēs fidei. Secundū non eſt dicendū q2 tunc fides infuſa remittereꝫ ad non gradū incluſiue ſine deſpatione: nec primum: hereſis pertinax totā fidē infuſā quantūcūq intenſa fuerit tollit. primū inſtans talis hereſis eſt primum inſtans nō eſſe fidei īfuſe. Si ſubito producaꝫ ſeu ponatur partibiliter vltimū inſtans nō eſſe hereſis talis. eſt vltimum inſtans eſſe fidei infuſe: nec tale ens inconuenit a deo annichilari ſubito ſecundū legem.

q Ueritur ſecundo vtrum propoſitio mentalis componatur ex pluribus partialibus notitijs: quarum vna eſt ſubiectum/ alia copula/ ꝛ alia predicatū. Circa preſentē materiā due ſunt poſitiões. Prima eſt aliquoꝝ tenentiū ꝓpoſitionē mentalē eſſe vnā ſimplicē noticiam. Alia eſt ariſtotelis vt pꝫ primo ꝑiarmenias: et in oī loco in quo de ꝓpoſitione loquitur. Nec iuuat currere ad vocalē/ ſcriptā/ vel mentalem nō vltimatā: q̄ habet plures partes. Iſte paſſiones p̄mo mentalibus cōueniūt: et ex cōſequēti ꝓpoſitionib9 ad placitū ſignificantibus: que ſunt ſigna mentaliū: ſecūdū illud p̄mo ꝑiarmenias. Sūt ea que ſūt in voce earū q̄ ſunt in anima paſſionū note. ita ꝙ diciꝫ recte hec vox a ſignificans hominē eſſe aīal eſt ꝓpoſitio: nō ob pluralitatē vocis: ſed propter mētalē cui ſubordinatur. Cū iſto modo ampliationes/ ſuppoſitiões/ ꝛ cetere paſſiones terminorū ꝛ ꝓpoſitionū conueniunt. Et ratione patet. intellectus habeat cōceptum ſimplicē ſortis in intellectu et conceptum platonis: vel poteſt habere ꝯceptum vel actū verbalē copule vel ne: ſi primū iā habeo mentalem vnā cōpoſitam ex trib9 partibus diuerſarū rationū: Nō eſt negandū quin intellect9 pōt hr̄e verbū in mente. Preterea in nulla ꝓpoſitione ſecūdū hanc viā eſſet predicatio idēptica vel diſparata. Rurſus nec erunt tres termini in ſillogiſmo mentali: nec medium in maiore in p̄ma figura. p̄dicabitur in

mīnoꝛe: nec in conuerſione de predicato cōuerſe erit
ſubiectum conuertentis: cū tales termini nō ponunt
in mente in propoſitione. Non eſt hic ſermo de men=
tali non vltimata. quia palam eſt aliquā talem habe=
re plures partes vt mentalis iſtius ale volatiliū ſunt
melioris digeſtionis: et aliqua non habet plures par=
tes vt a ſignificans tantum ſicut hoc complexum peſ
ſime ſūt carnes anatis. licet illud negaretur a burida
no: hoc non impedit. loquimur ergo de mētali vltima
ta. Rationes aduerſarioꝝ ſunt alicuius ponderis in
oppoſitum: ſed non concludunt quare gratis non eſt
relinquend⁹ modus philoſophi et patrum ꝓpter ali=
quas rationes ſophiſticas. Reſpondetur affirmatiue
ergo ad titulū q̄ſtionis. Contra hanc concluſionem
multipliciter arguitur inquiſitiue querendo quare ci
tius vnus terminus eſt ſubiectū ꝙ̄ alius cū ſint i vno
ſubiecto impartibili ſcilicet in anima itellectiua. Nō
valet dicere ꝙ vnus terminus producit ante aliū: qꝛ
ponatur ꝙ oēs illi termini ꝓducātur in inſtanti: ad=
huc eſt propoſitio et tamen vnus terminus nō produ
citur ante aliū. Sꝫ huic dicis ꝙ ille terminus eſt ſub=
iectum q̄ primo fuiſſet productus ſi fuiſſet ſucceſſiua
productio terminoꝝ. vel ſic ⁊ lucidius ille terminus
eſt predicatum q̄ de alio enūciatur: ⁊ ille ſubiectū de
quo alius enūciatur: ⁊ ille termin⁹ copula q̄ illa extre
ma vnit. ⁊ per hoc in cathegoricis ſimplicibus cogno
ſcitur quomodo eſt dicēdū in ypoteticis ⁊ cathegori
cis compoſitis. ¶ Secūdo arguitur ex iſta poſitione
ſequitur duas mentales vltimatas eſſe eiuſdē rationis
et ſpeciei: quarū vna eſt poſſibilis ⁊ alia impoſſibilis.
quod eſt inconueniēs: cū ille mere naturaliter ſignifi=
cant. patet tamen ſequela de his duabus oīs albedo
eſt entitas ⁊ omnis entitas eſt albedo: Sed dicis ille
ꝓpoſitiones non ſunt eiuſdē ſpeciei ꝓpter act⁹ ſincathe
goreumaticos qui ſpecie differunt: cū ſuper cōceptus
diſtinctos ferantur: ⁊ eodē modo in his oīs homo eſt
homo ⁊ homo omnis homo eſt: qꝛ act⁹ diuerſi cadūt
et ſic faciunt diſcrimen ſpecificū. Oſtēdo ꝙ hoc argu
mentum nullum mouere debet ad opinandum. conce
do ſequelā. iſte due ſunt eiuſdē ſpeciei entitatiue ſoꝛ=
tes eſt plato ⁊ ſoꝛtes eſt ſoꝛtes: ſuppoſito ꝙ omnes ille
noticie ſunt intuitiue: vel omnes abſtractiue: cum ex=
trema ſunt eiuſdem ſpeciei. Nec apparet ratio quare
actus vnitiui debeāt differre ſpecie ſimiliter hic hoc eſt
falſum demōſtrando ſe ⁊ vna alia que illam demōſtrat
ſunt eiuſdem ſpeciei: ⁊ ita in inumeris. et patet de ea=
dem mentali que pⁱmo eſt vera ⁊ poſtea falſa: et palam
eſt res non labitur de ſpecie eſſentiali i ſpeciē eſſentia
lem: ergo illud argumentū non eſt ponderādū. Ulte=
rius petit quare citi⁹ intellect⁹ per illos tres cōcept⁹
apprehendit hominē eſſe aial ꝙ̄ aial eſſe hominē. In=
dubie queſtio eſt ita grauis cōtra eū. ⁊ quere id idem
ab eo ⁊ ſua reſpōſio ſi bona fuerit nobis ſufficit. Iſte
ſunt rationes iſtius doctoris q̄ non concludūt. poteſt
non minus apparenter imo apparētius idē probari in alijs materijs. Propterea tertio argumentoꝛ ali
qua eſt mentalis vltimata nō cōpoſita ex plurib⁹ par
tialibus noticijs. ergo nulla eſt cōpoſita ex pluribus
partialibus noticijs. ꝯſequētia eſt lucida: licet argua=
tur a non diſtributo ad diſtributū. patet intelligenti.
antecedens patet de hac homo eſt homo ſoꝛtes eſt ſoꝛ=
tes. notitia ſubiecti ⁊ notitia p̄dicati ſunt eiuſdē ſpe=
ciei: ⁊ inherēt eidem ſubiecto ꝓ mo. ergo ſeſe intēdūt:
et componunt aliquā qualitatē vnā per regulam cō=
munē quinti methaphyſice. et tunc ſic vel illa noticia

Gregoꝛius.

precedit copulam ⁊ tunc nō habebitur predicatū. vel
ſequitur copulam: et tūc deerit ſubiectū. Opoꝛtet bea
tum thomā negantē duo accidentia eiuſdem ſpeciei
in eodē ſubiecto eſſe: tenere illud in aliquibus propo=
ſitionibus: ſaltē quod grego. tenet. Sed hoc arg. mē
tū non cōcludit. in primis illa regula quinti methaphi
ſice non tenet ſecūdū multos in qualitatib⁹ ſpūalib⁹
ita tenēt opināes: et multi id idem dicunt de ſpecieb⁹:
⁊ de luminibus productis a varijs coꝛpoꝛibus lumi=
noſis in medio. ſed quia poſſumus tueri illam regulā
vtrobiqꝫ: ⁊ vt argumētū habeat omne ſuū pond⁹ ali=
ter reſpondetur / in vltimis terminis diximus non in=
conuenire dare vnā propoſitionē mentalem que non
haberet predicatum vt de illa ſoꝛtes ſoꝛtes eſt. ⁊ idem
patet tenendo verba adiectiua incompleta in mente
(quod eſt probabile) dabitur idem terminus q̄ eſt co=
pula ⁊ predicatū. et nō erit ꝓdicatum diſtinctum a co
pula. Quare habeo pro incōuenienti dare propoſitio
nē q̄ nō habet p̄dicatū. Nō eſt de ratiōe copule media
re iter extrema: ptꝫ de verbo adiectiuo. nec hic eſt diſ
crimē niſi qꝛ verbū adiectiuū ſignificat nō modo ali
qualit ſed aliq: ⁊ licet ſit vna q̄litas ex noticia ſubie=
cti et predicati vnā partē illi⁹ enūciamus de alio. et
ſic hic ſoꝛtes eſt plato ſi oēs noticie producerent i in
ſtanti. Sed dicis noticia ſoꝛtꝫ ⁊ noticia platonis dif=
ferunt ſpecie cū numero plus differāt. quod patet no
ticia ſoꝛtis in ipſo et noticia eius in alio numero dif
ferūt. ⁊ noticia ſoꝛtis et noticia platonis pl⁹ differūt
ergo differūt ſpecie. cū inter differre numero ⁊ differ=
re ſpecie nō eſt dare mediū. Hoc non obſtat ſi ſpecie
differrent noticia ſoꝛtis ⁊ platonis nec ſi ad b. Sed
negat ꝙ ſpecie differāt. argumentū aſſūptū eſt nullū
aliqua cotinentur ſub eadem ſpecie q̄ plus conueni=
unt ꝙ̄ alia: ptꝫ de ſoꝛte et manu ei⁹: ⁊ de ſoꝛte ⁊ plato
ne. ptꝫ idē de caloꝛe vt q̄tuoꝛ ꝯuenientī plus cū caloꝛe
vt qtuoꝛ ꝙ̄ cū caloꝛe vt quinqꝫ. Itē in rebus ſpecie di
ſtinctis nō dabis duo indiuidua eq̄liter perfecta. ſpe=
cies ſe habēt vt numeri octauo methaphiſice. Nō po
tes dicere q̄re ſoꝛtis noticia eſt ꝑfectioꝛ noticia plato
nis nec ecōuerſo: niſi volūtarie loquēdo. Sed ꝯ dicis
tunc iſta erit falſa in mente omnis homo eſt hō. ſed
hoc conſequens eſt falſū. ergo ⁊ añs ⁊ ꝯña probatur.
predicatū diſtribuit: ⁊ nō reciproce ſicut hic q̄libet ho
mo eſt ipſemet. Qꝫ diſtribuat ptꝫ. ex ipſo et ſubiecto
ꝯſtituit vna qualitas q̄ eſt noticia hoīs: et ſuper illā
cadit eque propinque act⁹ diſtributiuus. ergo quic=
quid ibi ponitur cathegoreumaticum diſtribuit. Re=
ſpōdetur ꝯña eſt nulla. diſtributio fertur ſuper vnam
partem illius qualitatis que capitur ꝓ ſubiecto: ⁊ cō
fuſio diſiūcta ſup aliā partē. et ſic ſtat dare duos cō=
ceptus eque ꝓpinquos in ſitu et in oꝛdine cōceptiōis
eiuſdē ſpeciei. et tamen vnus diſtribuitur et nō alter.
Nō videtur cōfoꝛme logice mod⁹ cuiuſdā ꝙ nullus
terminus potens diſtribuere poteſt ꝯfūdere cōfuſe tā=
tū. ſed ad confundendum opus eſt alio termino. Nec
hoc eſt mirandū: ſicut intellectus interdū infert vim
diſtributiua ſuper vnam partē diſiuncti. nōnūqꝫ ſup
totū diſiunctū. et per eundē actum diſtribuit vnum
terminū propinquū et confundit confuſe tantū ter=
minū remotum: et per ſignū alterius ſpeciei in mente
diſtribuit terminū remotum: et confundit confuſe tā
tum terminū ꝓpinquum. ptꝫ de ſigno excluſiuo. nec
terminus vocat propinquioꝛ: quia prius concipitur
vel precedit localiter. ſi tota ꝓpoſitio produceretur i
inſtanti idē fieret enūciando vnū de alio, idē ſignifi=

Buridan⁹. ſ. phiſi. q. 8 to to ⁊ partib⁹.

catur per hanc ſortes ſortes eſt ſicut per hanc vocalem ſortes eſt ſortes: vbi copula mediat. ptȝ ſcđm cõmunẽ opinionẽ tenendo ꝙ cõponitur ex pluribꝰ partibus et partes eiuſdẽ ſpeciei ſe intẽdunt. Sed dicis duo termini ſufficiunt ad vnã cathegoricam et non requiruntur tres. ergo eodem modo vna noticia ſimplex ſufficit. Nichil eſt apparẽtie i illo apud antiquiſſimos dyalecticos quibus quadrat ariſtoteles. ſunt verba adiectiua in mente ergo ibi dabatur ꝓpoſitio cõpoſita ex duabꝰ noticijs realiter. Inſuper nitimur tenere illud ariſtotelis vtrobiqꝫ: duo accidentia ſolo numero differentia inherẽtia eidẽ ſubiecto cõponũt aliquid vnum. homo eſt animal cõponitur ex tribus noticijs. Et ſic reſpõdere potes ad tales hipoteticas ſortes eſt ſortes / vel ſortes eſt plato: ꝙ ille noticie ſinonyme in mẽte conſtituũt vnam qualitatẽ. ſtatqꝫ ſit vna qualitas et duo termini. ptȝ de notitia ſortis et platonis in mente. et ſic non eſt poſſibile habere naturaliter aliquã noticiã eiuſdẽ ſpeciei cũ noticia vnius extremi propoſitionis in mẽte quin conſtituatur vna qualitas et ſubiecta iſtarũ duarũ in mente ſortes eſt homo plato eſt homo: cõſtituũt vnã q̃litatem: et vna pars accipit̃ ꝓ extremo vniꝰ et alia pars ꝓ extremo alteriꝰ. Aliã reſpõſionẽ in poſterioribus dedi dicendo ꝙ in mentali iſtius ſortes eſt ſortes notitia ſubiecti ⁊ predicati nõ ſeſe intẽdũt. qꝛ aliud mediat nõ localiter ſȝ via cõcipiendi. vel ſi tota propoſitio ſubito producatur aliud mediat via enunciãdi: enũciatur vnũ de alio. ⁊ eodẽ modo hic ſortes ſortes eſt copula equalẽt mediat: et hoc impedit compoſitionẽ vniꝰ in ſpiritualibus. nulla eſt repugnantia ex parte rei quin noticia ſortis et platonis ſine copula inhereant anime ⁊ non componant aliquod vnũ: ſicut diximus de albedine in decima diſtinctiõe quarti. Et ſi ſortes haberet vnã noticiã ſortis. vel vnã qualitatem ex noticia ſortis et platonis: intellectꝰ poteſt interſecare illã qualitatem per actũ vnitiuum: puta per copulã verbalẽ vel coniunctionalẽ: ſic ꝙ nõ erit amplius vna forma. vel forte capit interdũ quod reperit ꝓ vno extremo: ⁊ aliud apponit de nouo in eodem inſtanti quo eſt copula: nõ reqrit̃ prioritas tẽporis vel inſtãtis. cathegoreumatũ ad ꝓductionẽ ſincathegoreumatũ. Iſta intenſio noticie ſortis patet: vel noticia que eſt ſubiectũ in mẽte habet plures partes q̃ cõponunt vnã formã vel non ſi primũ ꝓpoſitũ virtualiter: quia quero abs te quare faciunt vnã formã? Si dicas ſunt eiuſdẽ ſpeciei iam hẽo propoſitũ. Dices multe partes ſubſtantie cõponunt vnũ ſine intẽſione. Non inſtas ad propoſitũ in his q̃ poſſunt ſe intẽdere. nõ vis dare ſecundam partẽ (vt opinor) ꝙ noticia ſubiectũ mente nõ habeat plures partes. Rurſꝰ ſciẽtia poteſt intẽdi: ⁊ dilectio dei: ⁊ ſic omnes actꝰ volũtatis poſſunt ſe intendere. ⁊ conſtat id idẽ de actibꝰ aliquibꝰ intellectus: ⁊ de habitibus: ſic debes dicere in omnibꝰ alijs: niſi voluntarie loquaris. Itẽ ſpecies ſeſe intẽdũt in medio quod ptȝ. alioquin dabis infinitas formas nõ ꝯſtituẽtes aliquod vnũ i medio: qđ nõ eſt dicẽdũ: imo illud negatur per aduerſarios. ⁊ cõſequẽtia eſt lucida cũ q̃libet pars ꝓportionalis viſibilis ꝓducit ſpecies i medio. et ſi duarum partiũ ꝓportionaliũ ſpecies non ſe intenderent: eſſent infinite forme q̃rũ nõ daret̃ remiſſiſſima. i infinitum remiſſa eſſet vna illarũ formarũ: quẽadmodũ in infinitũ parua eſt vna pars proportionalis viſibilis. Sȝ dicis plures paternitates inherentes eidẽ patri nõ ſeſe intendunt: nec plures ſimilitudines inherẽtes eidẽ albedini: ergo nulla accidẽtia. Hoc nõ eſt magni caſus. Tũ primo. nõ pono huiuſmodi accidentia diſtincta a fũdamentis. Tũ ſecũdo. illa accidẽtia ſũt de genere relatiuorũ: ⁊ nõ qualitatũ. quãtitates licet ſint accidẽtia nõ ſe intẽdunt. Tum tertio. ⁊ ſi dicatur ꝙ ſe intendant: quomodo id improbabis? Tũ quarto pleriqꝫ eorũ dicũt eandẽ paternitatẽ ſufficere ad hoc ꝙ quis ſit pater. oĩa accidentia aĩe tñ videntur habere plures partes. Sȝ difficultas eſt acris de negatione ſi habeat plures partes. videtur ꝙ hec homo non eſt animal non eſt negatiua: patet cũ habeat duas negationes añ copulã: puta duas medietates numerꝰ par negationũ ante copulã: reddit affirmatiuam propoſitionẽ. Nõ ſi cõcedas illã affirmatiuã ꝓpter hoc argumentũ: dabis illã negatiuam: cum eadem ratione illa negatio in mente habet tres tertias: et ſic eſt numerus impar negationũ ante copulam. et imparitas negationũ ante copulã negatiuam reddit. et eodem modo ꝓbabo ꝙ nullius qualitatis eſt hec propoſitio cũ ſint infinite negatiões ante copulã q̃libet erit impedita ⁊ ſic eſt affirmatiua. qđ ſi ꝯcedas: ergo eſt numerus par partiũ et eodẽ modo eſt numerus impar ergo erit negatiua. et eodẽ modo argumentabor ꝙ actus diſtributiuus de ly oĩs habet plures partes in mẽte et ſic ſubiectum iſtius omnis homo eſt aĩal non diſtribuit̃ i mẽte: cũ duo ſigna mobilitantia cadũt ſup eũdẽ terminũ. q̃cq̃d mobilitat imobilitatũ: imobilitat mobilitatum. Reſpondetur ad argumentũ ſecundum varias imaginationes. quas in queſtione de infinito in artibus poſui. Tum primo negando actus ſincathegoreumaticos habere plures partes in mẽte et ſic hoc argumentum eſt extinctum. Forte caracter baptiſmalis non habet plures partes: et ita de alijs caracteribus in ſacramẽtis iterabilibus īfuſis: et ita ꝯſequẽter cõcedo nullũ ſincathegoreuma habere plures partes. nec hoc omni ꝓbabilitate vacat: patet de intenſione forme apud multas ſcholas tam in corporalibus q̃ in ſpiritualibus: intellectꝰ apud aliquos reputatur accidens et tamẽ nõ eſt intenſibile ſecundũ eos. ſimile potes habere de accidentibus reſpectiuis Aliqua hic poſui q̃ falſa iudico que tamẽ modum dicendi colorant. Tum ſecundo (vtrobiqꝫ tenendo quãlibet noticiam: hoc eſt quẽlibet conceptũ et quẽlibet actum habere plures partes) dicitur negationes eiuſdẽ ſpeciei non ſe impediunt. ſed ſe mutuo iuuãt: in negationibus mentalibus que ſunt agentia naturalia. vt patet de calore / frigore et alijs agentibus. in mentali iſtius homo nõ eſt aĩal negatio habet plures partes graduales: imo infinitas cathegoreumatice inequales: et omnes ille partes cum ſint eiuſdem ſpeciei copulam negant: ſicut quelibet pars noticie ſortis repreſentat ſortem Et tunc ad formam argumenti. forte dicis. omnis propoſitio habẽs duas negationes ãte copulã eſt affirmatiua. diſtiguo vel ſi ſint eiuſdem ſpeciei: vel conſtituãt aliquod vnũ. ⁊ hoc nego. ſi nautem conceditur. in mẽtali iſtius non homo non eſt animal ſunt due negationes ſpecie differentes ſeinuicem prepediẽtes. quare illa eſt affirmatiua. Volumus dicere ꝙ ſe impediunt quia ſpecie differunt. non oĩa ſpecie differentia ſibi inuicem reſiſtunt. ſed ob naturam negationũ que malignãs dicitur quando ponunt̃ plures negationes prima cadit ſuper obiectum ſpecie diſtinctum ab obiecto ſcđe: qꝛ cadit in ipſam negationem: et in cetera que ſequuntur. Sed contra illud arguitur dicendo non homo nõ in iſto die non eſt ho=

mo: in qua propoſitione ponuntur tres negationes: ſequit ꝙ hec eſſet affirmatiua. hoc eſt preter communem logicam: et colaphizare videtur caput ariſtotelis. Ad patet. prime due negationes ſunt eiuſdem ſpeciei: cadunt in negationē ⁊ in terminos ſinonymos: ergo habent obiecta eiuſdē ſpeciei. et non videtur penes quid dabitur diſcrimen ſpecificū. ergo ſūt eiuſdē ſpeciei. Scimꝰ reſpectu eiuſdē obiecti nō nunꝗ actus ſpecie diſtinctos poſſe dari. et vltra ſūt eiuſdem ſpeciei: ergo due illarū nō ſe īpediunt. Preterea ſi eadem negatio ponatur infronte propoſitionis ⁊ imediate ante copulam: illa eſſet negatiua. hoc eſt falſum. duo ignes in duobus locis tantū agunt ſicut ignis duplus. Similiter ſortes in duobus locis portat duplex pondus ad pondus latū in vno loco. ergo eodēmodo de negatione poſita in frōte ⁊ ī principio. Dices cū in anima non ſit ſitꝰ varius: cū ſit impartibilis non eſt idem. Itē negatio ī pricipio vocal' vel ſcripte/et īmediate ante copulā poſita reddit ꝓpoſitionem affirmatiuā. ergo ⁊ in mente. Dices oportet cōſiderare que eſt mentalis illius. iam quero abs te que eſt mentalis illius? Rurſus non plus aduerſantur negationes ſpecie differētes: ꝗ negationes eiuſdē ſpeciei. probo ſi repugnarent non poſſunt eſſe in eodē intellectu ꝓmo. quod eſt falſū. Si dicas nō repugnāt ad eſſe ſi i eodē ſubiecto: bene autē quo ad ſe impedire. Grat; hoc dicis. caliditas ⁊ ſiccitas ſpecie differētes nullatenꝰ aduerſantur: plus ꝗ duo gradus caloris: licet ex his aliquod vnum conſletur: nō autem ex illis. nam duo agentia eiuſdem ſpeciei quo ad productionem effectuum aduerſantur. patet in agētibus a propoſito petentibus vnū et eundē locū in licentia: potiſſimum circa duas vltimas ſedes. In agentibus naturalibus et calor vel lumen productū ab vno agēte impedimētū preſtat ne aliud agēs ſuū effectū ꝓducat. Tertio dicit negationes eq̄liter cadentes in copulam nō ſe impediūt. Ecce ſi ſcribat homo eſt aial: ⁊ gemine negationes ante ꝓpoſitionem: ſic ſcilicet ꝙ vna ponatur in vertice alteriꝰ et ducātur ab eis due rige ad frontem propoſitionis prius ſcripte: ſicut ſolemus facere in partitionibus; vt iuſtitiarum quedā legalis/quedam particularis: tunc iſta propoſitio totalis eſt negatiua: et copula ab vtraq; illarū negat: quia eſt equa ratio ꝙ ab vna negetur ſicut ab alia. Nec ſequitur due negationes copulā antecunt: ergo illa propoſitio eſt affirmatiua: ſed oportet addere in antecedēte ⁊ vna aliam precedit. Sic eſt ī propoſito. negatio ſimul producitur ⁊ eſt in ſubiecto impartibili. ergo nec eſt ſitus in loco nec ordo in productione ſecūdū partes priores ⁊ poſteriores. et ſic ꝓpoſitio eſt affirmatiua non curando de multitudine negationū. Sed contra illud arguitur ponendo negationē ſucceſſiue eſſe productam: ſicut conceptus partibiliter ꝓducitur; licet intellectus aliquos actꝰ ſubito ꝓducere poteſt: illos vel ſimiles pure partibiliter ꝓducere poteſt. Quarto dicitur. quando ſignum mētale ſincategorcumaticum affirmatiuū vel negatiuū habet plures partes: et cōſtituitur aliquod vnū: tunc intellectꝰ vtitur ipſo ſigno tanꝗ vno: non reſpiciendo ad eius partes: ſed ad totum: nec ad differentiā ſpecificā. iſta ſcripta eſt affirmatiua non boues nō trahunt per cornua in gallia. eſto ꝙ prior negatio ſit ex attramēto: ⁊ ſecunda ex auro que ſpecie differunt. Eodē modo ī mentali vitiata: licet in vna ſit ſignificatio ad placitu: ⁊ i alia naturalis. Et ſi eadē negatio ſcripta vt non boues per cornua (ſed colla) aratrū trahunt ībritannia: vel vocalis/ponitur geminata ante copulam ꝓpoſitio eſt affirmatiua: q2 ſecūdum multitudinē negationū poſitarū ſignificantiū ad placitū formaliter vel equiualenter ītellectus mouet. quādo ſunt due negationes in voce vel vna geminata in ſcripto ſignum eſt ꝙ intellectus vtitur ꝓportionabiliter in mente ad affirmandū. Sed dicis hoc eſt voluntariū: q2 ſic intellectus poteſt vti tribus negationibus pro vna. ⁊ vna pro duabus. et capere poteſt iſtum terminū ſortes pro negatione. Reſpondetur negando ꝙ ſit voluntarium ſicut tu termino vteris ꝓ illo ꝙ nulli rōni inſtitur. Fateor intellectū poſſe tribus negationibus pro duabꝰ vti. ſed cū nomina ſignificent ad placitū vtentiū. quādo ponuntur due negationes ante copulā: dicimꝰ illā affirmatiuā: īnitentes huic regule: negatio quicquid poſt ſe inuenit deſtruit: et eius oppoſitum ponit. ⁊ cū hoc dicimus ꝙ vnus homo in duobus locis tantum poteſt portare ſicut duo quorū quilibet eſt equaliter fortis cum illo: ⁊ duo maxīa nō ſēſibilia ſimul iūcta cauſāt viſibile. Sic idē maximum nō ſenſibile poſitū in duobus locis ꝯtiguis cauſat ſui ſenſationē. ergo eodēmodo eadē negatio in principio ꝓpoſitionis et īmediate ante copulā ꝓpōnē poſita affirmatiuam ꝓducit. negatio non modo deſtruit ea que inuenit ab alijs plātata. ſed ſeipſam et ſuipſius effectum alios reptū eradicat: ⁊ in ſe molitur caſtra. nimirū negatio eſt malignātis nature (vt vulgariter dicitur) quicq̄d poſt ſe inuenit deſtruit: et eius oppoſitum ponit ſicut inuidus volebat altero oculo orbari: vt ſociꝰ vtroq; vacaret. Nūc ponā argumēta q̄bus aliꝰ doctor tenet ꝓſatā ꝯcluſionē: negās ſincategorcumata in mēte: ponēs copulā eſſe totā ꝓpoſitionē. Quarto arguunt: aīa nō minꝰ pōt vno actu ſimplici realit' apprehēdere a eſſe b ꝗ iudicare a eſſe b. ſed iudiciū eſt actus ſimplex ꝙ patet capto iudicio quo iudico ſortē eſſe aīal: nō componitur ex varijs partibus quarum vna erit aſſenſus ſubiecti/ ⁊ alia erit aſſēſus predicati vel copule. Et confirmatur. ſi oēs partes propoſitionis ſcripte eſſent in eodem loco: non eſſet ratio quare hec pars eſt ſubiectū et illa eſt predicatum. ergo ſimiliter in mētali. Ad primū dicitur nō eſſe idē: iudiciū ē reſpectu cōplexi ſolum: nō aſſentimus incōplexo apprehēſio ē reſpectu complexi ⁊ incōplexi: ⁊ aīa apprehēdet res que ſunt: ⁊ non poteſt aliter ſe habere in re ad apprehēdendū ꝗ res ſunt oblate. modo ⁊ ratiōes ferme experimētales: ⁊ cōmunes valentū auctoritates: oſtenaūt plures apprehēſiones in mētali. Confirmatio eſt nulla. iam nō eſt propoſitio: cum eſt terminorū ꝯfuſio/ vel qui fuerūt termini. ſicut atramentū in calamo, erit terminus: ⁊ erit propoſitio. ſi iterū poneretur ī calamo ſicut prius erat: nō erit propoſitio ſicut in ſimili dicimus integrum panē ſortes comedit: ſed nunꝗ comedit integrū panē. et ſit concedo ꝙ non eſt ratio quare hec pars eſt ſubiectum potiꝰ ꝗ illa. cum eſt negatiua nichil ponit. Quinto arguit. ſequit ꝙ intellectus habēs conceptum petri ⁊ pauli: nō poteſt formare iſtā petrus eſt albus quin formet iſtā paulus eſt albꝰ. Probatio: q2 ille cōceptus verbalis non minus cōponitur cū illo cōceptu ꝗ cū iſto: q2 eſt eque ꝓſens et eque componibilis ⁊ q2 nō componitur per continuationē vel cōtiguationē/ vel ꝑ informationē. igit'. Et cōfirmat' hec littera a ſignificans hominē eſſe animal eſt propoſitio: et tamen non habet plures partes quarū vna eſt ſubiectū ⁊ alia copula ⁊ tertia ꝓdicatū

Andreas de caſtro. i. diſtin. primi.

ergo eodē mō ī mētali. Ad qntū nego ſequelā. ⁊ cauſa eſt: licet illi ↄcept⁹ ſint eque pſētes itellectui: tñ placet ei vnū ↄponere ⁊ nō aliū intellect⁹ realiter eſt volūtas ſicut placet ipreſſori leuare vnū elemētoꝝ eq̄liū: equaliter oblatorum ad imprimendum: ⁊ nō aliud. Ad cōfirmationem a multis negaretur maior: ſ; illā cōcedimus cū vnus terminus poſſit eſſe copula ⁊ predicatū vt patet apud ↄmunit loquētes de verbo adiectiuo: et ob ſubordinationē ad mentalē. non debet negari a eſſe propoſitio. et concedo minorē. ſed conſequentia eſt nulla: imo de facto ſi ita eſſet ſicut arguēs imaginatur: negarē a eſſe propoſititionē / cū nō ſubordinaretur vni mētali habēti plures partes. Tota cā quare vocalis vel ſcripta dicitur eſſe propoſitio eſt quia ſubordinatur mētali propoſitioni habenti plures partes.

¶ Sexto arguitur voluntas vnico actu poteſt velle a eſſe. ergo ⁊ intellectus a eſſe intelligere ↄña tenet: non minus eſt intellectus potens ferri in illud totum vnico actu quā volūtas. Cōfirmatur. deus eſt propoſitio: ⁊ tñ nō habet plures partes. igitur. Ad ſextam cōcedo añs ↄñam et ↄñs. intellectus habet vnū iudicium reſpectu totius / aſſenſum vel diſſenſū qui licet cōponatur ex partibus gradualibus / nō tamen ex partibus diuerſarum rationū. Ad cōfirmationē conſtat ꝙ deus eſt iudiciū omniū verorū: et diſſenſ⁹ falſorū. et apprehēdit oīa. ⁊ noticia apprehenſiua in deo nō diſtinguitꝰ a iudicatiua. Proptea ſi libeat poteſt vocari ꝓpoſitio increata: ſecus eſt de creata. ex illo non potes capere argumētum. Potes cōcludere hac via vnū abſurdum falſū protinus anno ſequenti: ꝙ propoſitio mentalis eſt aīa. patet. deus eſt ſua noticia apprehenſiua et iudicatiua et nō eſt ponenda pluralitas ſine neceſſitate. ergo aīa eſt propoſitio mētalis. Si dicas nō ſufficere ad propoſitionē iudicare vere ⁊ omnia apprehendere: ſ; requiritur ꝙ ſint plures partes quarū vna erit ſubiectum / alia copula / tertia ꝑdicatū / ita vt illud qḋ de alio enunciatꝰ eſt ꝑdicatū. et illud de quo aliud enūciatur eſt ſubiectū. ⁊ actus vnitiu⁹ eſt copula. ⁊ hoc in cathegoricis. tunc deus non eſt propoſitio. Hoc in fine adiecim⁹. Diceret quiſpiā ſunt tres perſone in diuinis pſonaliter diſtincte ergo ibi ſunt tres noticie. Fermie eſt de nomine contendere: dicere deū eſſe propoſitionem.

¶ Septimo argumētor null⁹ eſt act⁹ ſincathegoreumaticus in mētali hui⁹ omnis homo eſt animal. ergo illa non componitur ex pluribus partialib⁹ noticijs. antecedens patet: vel talis actus ſincathegoreumaticus vitaliter imutat potentiā cognitiuā aut nō: ſi ſecundū cū nec experientia: nec ratio cogit: non debemus ponere huiuſcemodi ſincathegoreumata. ſi primū eſt vere repñtatiuum alicui⁹ obiecti. pꝫ conſequentia. potentiam cognitiuā vitaliter imutari per conceptum eſt actualiter tendere in obiectum per ipſum. et per conſequēs eſt naturalis ſilitudo obiecti: ⁊ per conſequens illud obiectū repreſētat quod repugnat poſitioni. Sꝫ huic dicis. act⁹ ſincathegoreumaticus ⁊ cathegoreumatic⁹ vario modo imutāt potentiam: per ſecūdū intellectus cognoſcit rem vel res ad intra vel ad extra. actus ſincathegoreumatic⁹ imitat intellectū ad taliter vel taliter capiendos ↄceptus hoc eſt facit cathegoreumata aliter ⁊ aliter capi ſecūdū naturā ſigni. vt ſignū vniuerſale denotat ↄceptū ſuper quē ꝓxime fertur accipi ꝓſuis ſignificatis copulatiue. vt q̄ſi omnes oues in britānia ſunt cornute copula extrema vnit. ſignum demonſtratiuū ſingulariſat. vt iſte oues in francia non ſunt cornute. et ita de alijs terminis ſincathegoreumaticis ſecundū eoꝝ naturam. Sed contra hoc arguitur tūc intellectus nūq̄ formaret talem mentalem: quin reflecteret ſe ſup conceptum hominis ipſū cognoſcēdo. ſed ↄñs eſt falſum: et contra experientiam: qm̄ poteſt quis habere illā mētalem non cōſiderando ſe habere illā. Et confirmatur in iſta mentali omnis homo eſt animal: act⁹ diſtributiu⁹ denotat conceptū hominis accipi copulatiue. ſꝫ denotare eſt ſignificare. ergo ſignificat illū conceptū. Ad primū inter arguendū reſponſum eſt ad vltimam replicam vſq;. De reflectione varius eſt mod⁹ loquēdi hominū. Aliqui vocāt cōceptū intellectiuū vel q̄litatis reflexū: q꞉ ſignificat ſe. Alij hoc nō admitterent: ſed requiritur ꝙ ſolum repreſentet conceptum vel cōceptum repreſentet. non ponamus vim in appellatione rationis. Dicimus interdum in modo loquendi de glorioſo q̄ putat ſe doctiorē q̄ꝫ ſit iſte habet reflectionem ſupra ſe. hoc eſt iudicat ſe bene doctū: vel eſt de ſe ipſo (vt aiūt) ↄtentus. quādo anima cognoſcit ſe dicitur reflecti ſupra ſe. Interdum vocam⁹ reflectionē: quando cōceptus fertur ī cōceptū. et poſſimus etiam addere quando actus fertur in cōceptum. vltimo modo concedo eſſe reflectionē: nō primo modo. Ad ſecūdum an intellectus poteſt fingere actus ſincathegoreumaticos ſine conceptibus vix exploratum eſt ſed maior eſt apparentia ꝙ non. cui quadrat philoſoph⁹ primo piarmenias: Hoc verbū eſt ſi purū dixeris: ipſum quidē nichil eſt. qḋ ſine extremis nō eſt intelligere. hoc eſt nō poteſt eſſe in itellectu ſine extremis. Sincathegoreuma habet cathegoreuma ꝓ obiecto: ſꝫ ipſū non ſignificat: ſed facit ipſum taliter vel taliter capi: ſicut cifra facit figuram ſequentē accipi pro decē vel vigīti ſecundū notā figure. ⁊ cifra ipſa nec figurā nec aliquem numerum quantū eſt de ſe ſignat. Cōtra conceptum habere aliquid pro obiecto eſt eſſe naturalem ſimilitudinem illius. ſed per me actus ſincathegoreumaticus habet cathegoreuma ꝓ obiecto. ergo eſt naturalis ſimilitudo eius. et per conſequens vere ſignificat illud. non dixi aliud niſi actū cauſari a cōceptu: ſicut obiectum partialiter cauſat noticiā eius in terminis. Sꝫ amplius nūc dico: cū argumentū eſt propoſitum cōceptus non modo partialiter cauſat actum ſꝫ ꝙ eſt obiectum eius. et quando arguitur in oppoſitū per argumentū ante recitatū cōcedo maiorem et minorem: et nego conſequentiā. cū non probatur. ꝓptea ſufficeret id negaſſe. cōceptus eſt naturalis ſimilitudo obiecti. Sed vtrobiq; ad habere obiectum nō req̄quiritur eſſe naturalem ſimilitudinem obiecti. pꝫ de actu voluntatis qui habet obiectum cuius non eſt naturalis ſimilitudo. Ratio obiecti in actu volūtatis ⁊ intellectus eſt terminare ipſum actū: et interdum ab obiecto cauſari interdū vero non. modo iſta duo cōuenitunt cōceptui reſpectu actus. conceptus cauſant actus: et cum hoc actus terminatur ad conceptū. et ſi ad res ſignificatas per conceptus nichil ad h.

Q Ueritur tertio vtrum ſit poſſibile viatori habere noticiam euidentem de veritatib⁹ theologicis: Terminus viator eſt ſuperius explicatus. Nunc duo termini in titulo q̄ſtionis explicabūtur: poſtea reſpōdebitur ad q̄ſtionē. Prim⁹ terminus noticia que ſcinditur in act. alem et habitualem: Actualis eſt qualitas ſubiecto inherēs per quā ipſū formaliter cognoſcit. Dicitur ſubiecto et non intellectui: propter angelos et alias ſubſtātias creabiles. Hic diffinitꝰ noticia creata. quia increata

Noticia nulli ſubiecto inheret. Habitualis poteſt proportionabiliter diffiniri. et rurſ⁹ noticiarū quedam incomplexa: quedā cōplexa. et cōplexarꝫ quedā inevidens: quedā evidens ⁊ quedā evidentia abſoluta: quedam coditionata. Noticia evidens alias evidētia ſimpliciter dicta: ſic diffinitur. eſt aſſenſus verus ſine formidine a principijs intellectū neceſſitantib⁹ cauſatus quo non eſt poſſibile intellectū aſſentire: ⁊ in ſic aſſentiendo decipi. Aſſenſ⁹ ponitur loco generis cū omnis evidentia ſit aſſenſus: et non contra. relique particule ponūt loco differētie. Dicitur verus aſſenſus: erroneus quātūcūqꝫ firmus non eſt evidens. ſicut eſt in gētili aſſenſus huius deus non eſt tres ꝑſone. Sine formidine ad excludendā ſuſpitionē/ conjecturā/ et opinionem/ licet aliqui inter hec tria ponant diſcrimen: tamen convertuntur. proxima particula ſeiūgit aſſenſum fidei: qui ſponte gn̄atur ex prima queſtione huius. Ultima particula removet evidentia conditionatam: que eodem modo diffinitur: hoc dēpto vel dicatur ſtante influentia dei generali vel ſine miraculo. Ex iſta propoſitione ſequitur. ꝙ nō cuiuſlibet propoſitionis neceſſarie aſſenſus eſt evidentia. cū alicuius ſit opinio et alicuius fides. noticia evidens et neceſſaria ſunt termini impꝫtinētes patet nec repugnant nec una infert aliam. Item patet ꝑ diffinitionē terminorum: impꝫtinentiū quocūqꝫ illorū ſupponēte mediāte copula de preſenti alter poteſt de illo negari. non ſufficit negatio in terminis non ſupponentib⁹: nec cum modo: ſed omnia hec hic contingunt. igitur. Secunda propoſitio noticia evidēs in plus ſe habet q̄ȝ quicūqꝫ habitus veridicus. vi. ethicorū a philoſopho enumeratus. Tertia propoſitio. ſtat aliquē de multis veritatibus: quarum extrema pro deo non ſupponunt habere evidentiam abſolutam. patet. anima aſſentit huic ego ſū: ⁊ in ſic aſſentiendo nō poteſt decipi. Et hoc dicit beatus auguſtin⁹ xv. de trinitate. cap. xii. Scim⁹ nos vivere: prorſus non metuimus: ne aliqua ſimilitudine fallamur. quia certū eſt etiā eū qui fallitur vivere. Quarta propoſitio aliquis poteſt habere evidētiam abſolutam de aliqua propoſitione in qua termini non capiuntur preciſe pro ſubiecto illius noticie. patet. de aſſenſu huius nō homo eſt nō animal patet. non ſtat animā aſſentiendo illi decipi: exponendo per quia: ſi anima aſſentiat non homo tā eſt non animal. Quinta propoſitio evidētia ſumma erit noticia quādo non erit evidentia ſūma. patet. capiēdo aſſenſum quē ego habeo de me: et ponendo in ſorte me annichilando. Non valet ꝙ dicit aliacēſ. probabile eſt inquit ꝙ ſi mea noticia poneretur a deo in anima platonis: nō eſſet ei noticia. Cōtra: anima platonis eſt ſuſceptiva illius quātū eſt de ſe: licet albedo naturaliter non migrat de ſubiecto in ſubiectū: tñ deus poteſt ponere albedinem papiri in pariete inheſive: et naturaliter repreſentabit idem obiectum quod ante repreſentabat illa noticia. Sexta propoſitio nō evidētia eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cū evidētia. ꝓbatio. habeam ego evidentiā de hac hic paries eſt albus: deus poteſt cauſare in me noticiam intuitivā pariete corrupto: quo facto habebo iudiciū ꝙ paries eſt albus. et nō erit evidētia. vt patet per diffinitionem evidētie: cū nō eſt de vero. q̄ nomine vocet nō refert. Quīta ꝓpoſitio noticia evidēs aliqua cauſatur a quacūqꝫ noticia ītuitiva vel abſtractiva terminorū. ptꝫ de aſſēſu primi principij: qui ex ſola apphēſiōe terminorū cauſatur. Aliqua evidētia ſecūdū quid cauſatur ex noticia intuitiva rex ſignificatarū ꝑ extrema ꝓpoſitionis. ptꝫ de aſſenſu. illi⁹ hec papirus eſt alba. Alia eſt evidētia que ꝑ connexionē conſequētialem ex principijs indemonſtrabilibus deducitur. vt ſcientia/ ſapientia/ pro aſſenſu ꝓmiſſarum ⁊ ꝯcluſionis/ itellectus/ prudētia/ q̄ eſt iudicium alicuius agibilis oſtendens aliquid eſſe faciendum taliter qualiter fieri debet: vel fugiendum vl' omittendum taliter qualiter fugere ⁊ omittere oportebit. eodem modo de arte. Sed dicis voluntas cum prava affectione poteſt diſſentire primo principio: et cum ratione ſophiſtica ꝑ imperiū volūtatis poteſt aſſentire oppoſito. eodē modo ꝓmiſſe demonſtrationis non neceſſitāt intellectū ad aſſentiendū cōcluſioni demonſtrate. Propter hoc quidē doctor tenet intellectū poſſe diſſentire ꝑmo principio. Contra hoc arguitur ex hoc ſequitur ꝙ naturaliter intellectus poteſt habere qualitates cōtrarias ſimul: cōſequēs eſt falſum et ꝯñā patet. aſſenſus cōtradictoriarū contrariant. iiij. metaphiſice. Et ꝙ ſequat patet ſic. ſortes ꝑ te poteſt aſſentire huic plato eſt et non eſt: que opponitur ꝓpoſitioni per ſe note. Tunc ſic ſortes aſſentit huic plato eſt et non eſt. ſed illa infert illā plato eſt: a tota copulativa affirmativa ad alteram eius partem principalem. ſortes aſſētit antecedenti: ⁊ diſcurſus eſt evidēs. ergo aſſentit ꝯñti. ergo aſſentit huic plato eſt. ⁊ vltra illa copulativa infert hanc plato non eſt per idem medium. et ſortes aſſentit antecedēti: ergo aſſentit cōſequenti eiuſdē conſequentie. Iſtud argumentū nō vinceret; dicetur ꝙ aſſenſus vel diſſenſus copulative diſtinguit a iudicio partiū. diſſētio huic rex ſedet ⁊ nullus rex ſedet: et vtrāqꝫ partē dubito. ſic aſſentio oppoſito illius: et vtrāqꝫ partē dubito: prima cōſequentia eſt bona: et antecedēti illius et cōſequenti aſſentitur: ſed nullaten⁹ aſſentitur cōſequēti ſcd̄e cōſequētie: licet cōſequentia ſit evidens: ⁊ aſſentiatur antecedēti: non producitur ille effectus ſcilicet aſſenſus partis negative: ob ſuū contrarium in eodē paſſo. act⁹ activorum ſunt in patiente ⁊ diſpoſito. ij. de aīa. quēadmodum ſi quis haberet valde intenſam opinionē de hac ſuper lineam datā adducta demōſtratione non poteſt intellectus protinus aſſentire illi ſciētifice ꝓpter intenſam opinionem: vel quia res naturalis nō deſinit per vltimū inſtans ſui eſſe. Sed contra hoc non evadit argumentum. fiat vtraqꝫ conſequentia ſimul: ex copulativa īferēdo vtrāqꝫ partē: tūc vel vterqꝫ aſſenſus cauſabitur ⁊ habetur propoſitū vel neuter: ⁊ hoc non: quia nullum eſt impedimentum in paſſo ad hoc ꝙ agens producat ſuū effectū. premiſſe productive aſſenſus non repugnant aſſenſui oppoſito. ergo producetur vnus aſſenſus: ⁊ equalis eſt ratio de oppoſito. ergo vterqꝫ. Stati diceret aliquis hoc argumentum eſt equalis ponderis cōtra me ſicut contra ipſum. cū quis poteſt habere copulativā apprehenſivam in mente ⁊ poteſt facere illas conſequētias ſimul. quis aſſenſus ꝓducetur: ſed palā eſt ꝙ nō eſt idē. Aliter arguit nullū motivum tantum apparētie poteſt habere ad ꝓductionē aſſenſus oppoſiti primi principij ſicut noticia terminorum eius ad aſſenſum illius. nec videt quomodo illius aſſenſus evidētis iudiciū poteſt a voluntate impediri. Dicis licet illud ſit verū quod aſſūptum eſt in argumento: tamē volūtas coactivās poteſt tantum facere ad oppoſitum. Sed contra. tūc q̄libet gentilis poterat cogi ad aſſētiendum oppoſito ꝓmi ꝑncipij: contra philoſophum. iiij. metaphiſice. licꝫ

de alliaco.

aliqui antiquorū ipſum negarunt ore propter rationes quas diluere nequibant: et turpe eis viſum eſt ſuccumbere contra mentē negabant primū principium vt inquit philoſophus: ꝛ primo poſteriorū non contingit inſtare contra dignitatē. Item tunc cū vno paruo motiuo: imo cū ſcintilla rationis quiſpiam aſſentire poterit ꝙ non eſt combuſtus in igne. ſi ꝑpoſito ꝙ ſit in medijs flammis per magnū conatū voluntatꝰ. Preterea nichil debemus admittere contra pure philoſophice dicentes: niſi habeamus oppoſitū ex fide vł magis quadrat cū fide ꝙ̄ oppoſitum. ſed ſic eſt ꝙ ariſtoteles fuit contrarie partis: nec ex fide iſtud habemus: et videtur eſſe contra experientiam: ergo nō debemus admittere ꝙ voluntas poteſt facere intellectū aſſentire oppoſito primi pncipij cū quocūq̄ ſophiſmate: nec poteſt impedire voluntas ꝓductiōem aſſenſꝰ euidentis: cū quocūq̄ motiuo in oppoſitū: cū cauſe ꝓductiue aſſenſus euidentis ſunt potiores motiuo quocūq̄ ꝛ voluntate: modo ab omni ꝓportione ineq̄ualitatis maioris ſit actio. vij phiſicorum. ꝛ hoc ſi admittat cauſas illas: bene poteſt voluntas diuertere intellectum ne applicet cauſas ad productionem effectus. ꝛ hoc modo aſſenſus euidentis ꝓductionē prepedire poteſt. De vetula buridani pōt dici ꝙ ipſa mētita eſt cum antiquis philoſophis: timebat ab eo notari de infidelitate: vel non plene apprehendit terminos. Non ſic in talibus/ hoc dubitas eſſe verum ꝛ hoc eſt ṗmū pricipium. ergo primū principiū dubitas eſſe verum ſuppoſito ꝙ hec ſortes currit vel nō currit ſcribatur in papiro mea quā a te abſcōdo: ita ꝙ neſcias que eſt propoſitio quā abſcondo an vera vel falſa. Secundꝰ terminus eſt veritas theologica. Et ſic diffinitur. veritas theologica eſt ṽitas de deo formata: vel de creatura vt habeat reductionē ad deū: vtputa ſecundum creationē/ gubernationem/ reparationem/ iuſtificationem/ remunerationē/ ꝛ ſimiliū que conſiderantur in theologia. Hoc ptꝫ auctoritate beati Auguſtini. xiiij. de trinitate. cap. i. non vtiq̄ quicquid ſciri ab homine poteſt in rebus humanis vbi plurimū ſuperuacue vanitatis ꝛ noxie curioſitatis eſt: huic ſcientie tribuo: ſed illud tantūmodo quo fides ſaluberrima que ad vitā beatam ducit gignitur/ nutritur/ defenditur/ ꝛ roboratur. Alique alie acceptiōes q̄ſtione ſequenti explicabuntur. Ex iſta diffinitione ſequunt̄ alique propoſitiones. Prima propoſitio. non omnes veritates theologice ſunt fide credende: ſed alique ſunt opinatiue: vt deus poteſt facere infinitum: vel deus producit ſe ſolo beatitudinē: Secundo ſequitur. hec cōſequentia nichil valet: cuiuſlibet ſcientie veritates ſūt de deo vł rebus creatis tanq̄ de obiecto vel obiectis. igitur pertinent ad theologiam: ſeu ſunt veritates theologice. ſtat ꝙ illarum creaturarū enunciatio non ſit de reductione ad deum que eſt ſufficiens ad veritatē theologicam. Tertio patet ꝙ hec triangulꝰ habet tres angulos acutos equales duobꝰ rectis: nō eſt ṽitas theologica. Quarto patet omnis propoſitio de fide eſt veritas theologica: ſed non econuerſo. Sed contra iſtā inſtatur. vel altera iſtarꝫ/ deus poteſt facere infinitum actu/ nullus deus poteſt facere infinitum actu/ eſt veritas theologica: vel vtraq̄ iſtarū eſt veritas theologica. Si ſecūdū: ꝛ altera cōtradictoriarū eſt falſa. ergo ꝓpoſitio falſa eſt veritas theologica: quod implicat: ſi eſt veritas theologica eſt veritas. ſi altera tātū: queritur que eſt illa. vel capiatur ꝓpoſitio ad quā poſſunt equales apparētie vtrinq̄ hinc inde adduci: vel pauciores paulo rationes ad vnā partem. ſic erit aliqua veritas theologica quā mortalis homo nō poteſt cognoſcere eſſe theologicā. et ita frequēter cōtingit. Propter hoc argumentū dico doctores abuti q̄rentes de veritate theologica: rectiꝰ queſiuiſſent de ꝓpoſitione vel obiecto theologico ſed loquendo vt plures/ ſecundū doctrinā philoſophi ſcd̄o de celo: queſtionem in illis terminis moui. ꝛ concedo ꝙ vtrunq̄ oppoſitorū eſt obiectū theologicū vel ꝓpoſitio theologica: ſed bene ſcitur ꝙ quelibet iſtarū deus poteſt facere charitatem infinitam deus non poteſt facere charitatem infinitam eſt propoſitio theologica. ſed nō ſcit̄ an quelibet eſt veritas theologica. quia hoc ſciri non poteſt bene naturaliter. Iſtis notatis ponuntur concluſiones. Prima eſt. poſſibile eſt viatorem de multis propoſitionibus theologicis habere euidentē noticiam. patet. philoſophi deuenerunt ad noticiā euidētem iſtius deus eſt. vt ptꝫ. viij. phiſi: ꝛ. xij. methaphi. ſaltē euidenter aliqua deducere poterāt de deo vel de creaturis in ordine ad deum. Secūda cōcluſio impoſſibile eſt naturaliter viatorem de omnibus veritatibꝰ theologicis habere noticiam omni fide maiorem. probatur vel talis noticia eſſet opinioꝰ vel euidentia: ſed hoc nullo modo poteſt dici. igitur. maior ptꝫ ex ſufficienti diuiſione. minor probatur primo. non poteſt dici opinio: quia licet aliquo modo opinio ſit maior fide: hoc frequenter in multitudine rationū: tamē fides eſt ſupra opinionem: ſecundū hugonē de ſacramentis lib. ij parte x. cap. ij. dicentem. Fides eſt certitudo animi de rebus abſentibus ſupra opinionē: et infra ſciēciam conſtituta. Non poteſt dici ꝙ talis noticia ſit euidentia: quia hoc naturaliter haberi non poteſt de iſtis tribꝰ deus eſt trinus in perſonis et vnus in eſſentia: deus eſt incarnatus: corpus chriſti eſt in ſacramēto eucariſtie. Si poſſent rationes naturaliter acquiribiles gn̄are euidentiam facile eſſet cogere infideles ad credendū. quod eſt falſum. Circa iſta dubitat̄. an noticia apprehenſiua ꝛ adheſiua diſtīguātur. Secundo dubitatur. (cū queſitum eſt in titulo queſtiōis an viator poteſt habere euidentē noticiā de veritatibus theologicis) quid eſt veritas. Quarto dubitatur an noticia abſtractiua dei propria poſſit cōicari viatori. Ad iſtas dubitationes reſpōdetur per ordinem. et primo ad primā. Palā eſt ꝙ eſt aliqua noticia apprehenſiua que eſt reſpectu incōplexorū. noticia apprehenſiua eſt reſpectu cuiuſcūq̄ potētis terminare actū potentie cognitiue: ſiue ſit cōplexū vel icōplexū. Actꝰ iudicatiuꝰ alias adheſiuus: eſt actus quo aſſētitur vł diſſentitur ꝓpoſitioni vere vel falſe: et ille eſt ſolum reſpectu cōplexi ꝓpoſitionalis. Sed an apprehenſiuus ꝛ adheſiuus reſpectu eiuſdē cōplexi diſtinguātur eſt maior difficultas. Et dicitur in primis: eſt aliqua noticia apprehenſiua reſpectu complexi diſtincta ab adheſiua eiuſdem patet. oblata michi vna propoſitione neutra eam apphendo ꝛ tamen ei non aſſentio: ergo vna iſtarum noticiarum eſt ab alia ſeparabilis reſpectu eiuſdem. et quando incipio illi ꝓpoſitioni aſſentire: non videtur ꝙ prior apprehēſiua corrūpatur: cum nulla eſt repugnantia inter illas noticias: ergo ſimul manent. Ex illo apparet ꝙ apprehenſiua et adheſiua reſpectu ꝓpoſitionis per ſe note diſtinguuntur. licet in primo inſtanti quo illa michi offertur ei aſſentiam due erunt noticie quarū vna ſcilicet apprehenſiua eſt prior prioritate nature adheſiua. Si ponamus ſeparationem iſtarum noticiarū reſpectu ꝓpoſitionis neutre: nō vi

dẽtur rationi cõſentaneũ in per ſenotis id negare: licꝫ aliq̃d diſcriminis dari poteſt: adheſiua aliam ꝓſuppo nit. patet. nullus habitus inclinat ad actus alterius habitus niſi mediãte actu ꝓprio ad quẽ ꝓmo iclinat: ſicut habitꝰ principij nõ iclinat in actũ ſciẽde ꝯcluſio nis niſi prius iclinet in actũ circa ꝓncipia. Sed habi tus apphẽſiuus inclinat ad actũ iudicatiuũ. ergo ꝓ= mo inclinat ad actũ ꝓpriũ apphẽſiuũ. minor patet. ſi quis habuerit habitũ apphẽſiuũ reſpectu alicuius ꝯcluſionis anteq̃ꝫ incipiat aſſentire illi: ⁊ nunc ꝓmo aſ ſentiat tenuis relinquet habitus: ſed ꝓmptiꝰ aſſẽtiet q̃ꝫ ſi non habuiſſet habitũ apphẽſiuũ. Sed dices ha= bitus principiorũ eſt cauſa ꝓducendi aſſenſus circa concluſionem: quod habitus apphẽſiuus facere non poteſt. Etiam dices habitus apphẽſiuus inclinat immediate ad apphẽdendũ actualiter. ⁊ tũc habitꝰ iudicatiuus paruus ꝓexiſtens generet cũ itellectu aſ= ſenſum. ⁊ ſi habitus iudicatiuꝰ fuerit corruptus: nul= latenus aſſẽtiet. Bene verũ eſt ꝙ habẽs habitũ apphẽ ſiuum magnũ cũ paruo habitu adheſiuo frequẽtiꝰ aſ ſentit actualiter q̃ꝫ nõ habituatus apphẽſiue: q2 ve= hementius inclinatur ad cogitandũ de ea. ſed egreſe= quitur propterea cauſalitas totalis vel partialis. Cõ tra ꝑ regulam inueniende cauſalitatis: noticie extre= morum ꝓpoſitionis ꝑ ſe note efficientiã hñt reſpe ctu iudicij quod habetur de ea. ſimiliter noticia intui tiua habet efficientiã reſpectu iudicij conſequẽtis. er= go hic oportet aliquã cauſalitatẽ attribuere: licet ſit minor q̃ꝫ in habitu ꝓmiſſarũ. Stat ꝙ habitꝰ maioris concurrit ad aſſenſum ꝯcluſionis ſꝫ non ſufficienter ſine aſſenſu minoris ⁊ bonitatis ꝯñe quicquid ſit de cauſalitate ſufficiunt ꝑ ſuppoſito dicta. Et rurſꝰ hoc ꝓſuppoſito ꝙ reſpectu eiuſdẽ ꝯplexi habẽt due noticie quarũ vna eſt apphẽſiua et alia iudicatiua: dubiũ eſt an illa adheſiua eſt apphẽſiua. Et dicitur ꝙ ſic. ꝓ batio. alioqui aliquis poteſt alicui cõplexo aſſentire: puta huic/ omne reubarberũ eſt purgatiuũ colere/ nõ apphẽdẽdo ipſum. quod nõ videt̃ poſſibile: ſi aſſen= ſio illi/ apphẽdo illud/ ⁊ intellectus meus fert̃ in ta= le obiectũ: ergo ipſum apphẽdit. Si apphẽſiua que= libet ⁊ adheſiua diſtinguãtur: et neutra eſt pars alte= rius vel deus: quãcũq̃ꝫ illarũ deꝰ corrũpere põt altera cõſuata. Hec regula vtrobiq̃ꝫ eſt admittenda. Volun tarium eſt dicere nomen aſſenſus capitur dupliciter: vno modo abſolute: vt ſignificat talẽ q̃litatem nichil cõnotando (ſicut albedo q̃ñq̃ꝫ capitur abſolute quã= doq̃ꝫ ꝯnotatiue) vt ſignificat qualitatẽ iſtã ꝯnotando tendentiã ꝑ eam in obiectũ ſcꝫ verũ. capiẽdo abſolu= te non ſequit̃ habeo aſſenſum. ergo alicui aſſẽtio ſi ca= pitur ꝯnotatiue bene ſequitur. Cõparatio de albedi= ne nulla eſt. i quocũq̃ꝫ ſubiecto fuerit vel vbicũq̃ꝫ ſem= per eſt albedo. quoniã eſt eſſentialiter albedo. Itẽ vi= detur ꝙ de natura noticie actualis eſt dũ modo eſt ta= lis in ſuo ſubiecto tendere in ſuũ obiectũ. et ꝙ ſubie= ctum actualiter per ipſam cognoſcit. quomõ alias di ſtinguitur ab habitu. Sed dicis ſubiectũ eſt natũ ten dere per ipſum actualiter: nõ ꝑ habitum. Licet homo iſtud poteſt vtcũq̃ꝫ ſuſtinere satiꝰ dicimꝰ omnẽ aſſen= ſum eſſe noticiam apprehẽſiuã. ⁊ reſpectu eiuſdẽ com plexi ſunt due apphẽſiue ſpecie diſtincte: ſcilicet ap= prehenſiua pura: alia apprehenſiua iudicatiua. prior poteſt ſeparari a ſecunda de potentia dei nõ autẽ ſecũ da/ cũ ſcda idẽptificatur ſecũde non modo in re: ſed etiam per nulla terminorum ꝯnotationẽ dicitur ad= heſiua: quin etiã eſt apprehẽſiua. Q̃ ſpecie diſtinguan tur patet: ꝑ vnã iudicamꝰ eſſe vel non eſſe: ꝑ aliã nul= latenus iudicamus. ergo ſpecie differunt. Sed contra illud argumentor non eſt ponenda pluralitas ſine ne= ceſſitate. ſed omnia poſſunt ſaluari nõ ponendo duas apprehenſiuas reſpectu eiuſdẽ cõplexi. ergo illud non eſt ponendum. Preterea de potentia dei abſoluta vo luntas poteſt ferri in incognitũ. ⁊ patebit ex ꝓma di= ſtinctione huiꝰ: et ad hoc eſt ratio quã formo ad ꝓnci= pale: cũ actus intellectꝰ et voluntatis differunt ergo deus vnum illorũ poteſt cõſeruare altero corrupto. er go aliquis poteſt aſſentire alicui qđ nõ intelligit. Ad primũ iſtorum concedo maiorẽ: nõ multiplico plures res q̃ꝫ aduerſarius. pono duas res quas ipſe ponit. et non plures ſicut noticia ſenſitiua ⁊ intellectiua diſtin cte ſpecie ſunt de eodẽ obiecto: ſic due apphẽſiue. Ad ſecundũ nego conſequẽtiam cũ illa diſtinguũt̃. ſecus eſt in propoſito. et eſt ratio voluntas tota de ſe dirigit̃ per intellectũ. ſecus eſt de intellectu ⁊ eius actu cuius quodlibet iudicium eſt apphẽſio. Secundo argumẽ= tor: noticia apphẽſiua terminorum ſimpliciũ ⁊ noti cia ꝯplexa eorũ diſtinguũtur: ⁊ tamẽ deus non poteſt conſeruare noticiam complexã terminorũ non habẽ= do noticiam ſimplicem terminorũ ergo maior ſuꝑiꝰ tacta eſt falſa: quãdocũq̃ꝫ due res diſtinguũtur quarũ neutra eſt pars alterꝰ ⁊c. licet partes ꝓpoſitionis men talis apphẽſiue ſint partes eius tamẽ noticia termĩ norum non eſt pars noticie totius: vel ſaltem non ſũt partes noticie adheſiue. ergo alicuius adheſiue non ſunt partes ſed puram apprehẽſiuam deus poteſt cor rumpere cõſeruando adheſiuam apphẽſiuam. ergo habebitur. Hec concluſio aliquis aſſentit huic omne reubarbarum eſt purgatiuũ colere non cognoſcẽdo quid ſignificatur per extrema illius ꝓpoſitionis: ⁊ ſic aliquis aſſentit vni cõplexo etiã ſcientifice: vel noto= rie vt puta ꝓmo pricipio: non cognoſcẽdo quid ſigni ficatur per vnũ terminũ illius cõplexi. quod abſonũ videtur. Reſpondetur naturaliter: non videt̃ ꝙ quis poteſt aſſentire alicui propoſitioni: qui ipſe habeat no ticiam terminorũ ꝓpoſitionis cui aſſentit. tamen de potentia dei concedo ꝙ quis aſſentit alicui ꝓpoſitio= ni: et non cognoſcit ſignificationes terminorũ ſimpli cium: hoc eſt habet nũc intellectꝰ noticias rerũ ſigni= ficatarũ ꝑ extrema huius paries eſt albus: et actũ ver balem a b c: et cũ hoc habet intellectus vnã apphẽſi= uam reſpectu totius. ſed nõ conſtat an illa apprehen= ſio diſtinguatur a noticijs partiũ. adhuc eſt adheſiua apphẽſiua. concedo ꝙ hãc deus poteſt cõſeruare in mente fortis aliis omnibus ſcilicet a b c corruptis ⁊ ſic aliquis aſſentit vni cõcluſioni cuiꝰ ſignificatio ter minorũ eũ latet de potentia dei abſoluta. Tertio ar= gumentor aliquis conceptus nunc vnam rem repꝛẽſen= tat ⁊ tunc illam rem non ſignificat. ergo non incõue= nit ꝙ vna noticia nunc tendat in obiectũ ſuum nunc vero non tendat: ⁊ ꝑ conſequẽs vna probatio princi= palis cõcluſionis nulla. patet antecedens noticia ter= mini collectiui vt termini populꝰ nũc decẽ homines ſignificat. ſubſtracto vno eorũ nõ amplius eos ſigni= ficat. Preterea vna ꝓpoſitio nũc ſignificat vnũ com plexiue: poſtea nõ ſignificat illud taliter. ergo hoc nõ inconuenit in incomplexis. antecedẽs patet: fortes in collegio montis habet hanc ꝓmus preſes eſt vltra põ tes: et ſi poneretur a deo vltra pontes (illa ꝓpoſitione cõſeruata in ſua mente) non taliter ſignificabit: immo falſe enunciabit. et exiſtentes extra pontes dicent eſt dicere falſum. Et poteſt hoc cõformari ꝑ noticiã di=

…EXANDER PP VI… FERDINANDVS…

uinā que nunc repreſentat ſortem currere nūc ſortem non currere. ergo ſic poteſt eſſe de noticia creata ſimplici. Ad tertium nego antecedēs. ⁊ illo cōceſſo eſt difficile ꝓbare cōſequētiam. Illa ſecūda ꝓbatio non eſt magni ponderis apud multos. Ad probationem antecedentis de termīo collectiuo poteſt dici ꝙ quēlibet hominē illius exercitus ſignificat: capiendo ſignificare pro repreſētare. vt eſt ſuperius ad ſupponere. licet non pro quolibet ſupponat. ſicut homines plr quemlibet hominē ſignificat: et pro nullo ſupponit. non tenendo ꝙ pars integralis hominis ſit homo. Sed poteſt etiam dici ꝙ nō eſt ſimile ſicut de plurali ⁊ ſingulari eiuſdē materia ⁊ forma hoc copulatum ſignificat ſortem et quēlibet hominē ⁊ qōlibet cōpoſitū. nō ſto in appellatione rationis: ⁊ tamē non ſignificatur per aliquā partē eius: ⁊ ſortes ſi eſt ſortes oīe ens mūdi ſignificat: ⁊ nulla pars eius ſignificat aliqd aliud a ſorte. ſic aliquis terminus ſignificat aliqd qđ preſupponit aliqua que nō ſignificantur ꝑ ťminū ipſum. ſortes ſortem ſignificat: qui materiā ⁊ animā preſupponit: ⁊ tamē ſortes materiā nō ſignificat ſimilit ſortes nō pōt eſſe ſine ſanguine flegmate ⁊ talibus humoribus naturaliter: qui per cōceptum ſortis non ſignificant. ſicut multi dicerent noticia totius nullius partis eſt noticia. nec ꝯſtatur ex noticijs partialibus. Sed ſiue hoc ſit ue illud dicatur: quicqd terminus mētalis ſignificat ſi ponatur in intellectu ſemper illud ſignificabit: ⁊ tēdit in ſuum obiectū. De alio argumēto qñ ſortes nūc ponitur ex iſta parte pōtiū ⁊ alia naturaliter format alias mentales. nunc demōſtrat vnā intercapedinem interiectā a pontibus ad ipſum: nunc aliud interuallum. ſed in caſu argumenti poſite ꝙ teneretur eadem mentalis illa ſemper vniformiter ſignificabit preſidē eſſe ex altera parte pontiū ab vniuerſitate licet audiētes cū in villa putēt dicere falſum. et ſic qcqd illa mētalis ſignificat ſemꝑ illud ſignificat. Ultimū argumētum nullū eſt: vt frequēter in ſimili materia dictū eſt. Quarto arguitur ad idē. latratus canū ſignificat naturaliter; et gemitus dolorē: et tñ poſſunt illud non ſignificare. Similiter terminus naturalit ſupponit pro aliquo et poteſt non ſupponere pro illo. Inſuper terminus non magis repreſentat illud cuius eſt ſimilitudo: ꝗ̄ calor calefaciat. ſed calor poteſt non calefacere: vt ſi non eſſet calefactibile applicatum. igitur. Ad primum dicitur nō alias naturaliter repreſentat gemitus dolorē: niſi ſicut effectus ſuam cauſam modo ille effectus naturaliter poteſt eſſe ab alia cauſa. ſecus eſt de conceptu rei Ad ſecundū dicitur. nō eſt ſimile terminus nō ſupponit extra propoſitionē. et in ꝓpoſitione non ſupponit mediante copula de pñti circūſcripta ampliatione: ob deſitionē rei ſignificate. et reſtrigi poteſt a ſua ſuppoſitione: ſecus eſt a ſua ſignificatiōe. Ad tertium dicitur nō eſſe ſimile cū cōceptus rem ſignificat ſiue ſit ſiue non ſit. Ultimo arguitur conceptus huius vocis nomē hanc vocē homo nunc ſignificat. et ſi hec vox homo a ſua ſignificatione cadat non amplius per terminum nomē ſignificabitur. patet alioquin nunc terminus nomē ſignificat terminū buff.
Et confirmatur. ponatur noticia ſortis extra ſubiectum: illa eſt noticia ⁊ nō ſignificat. igitur. Quod ſit noticia patet quia ſi non: hoc maxime eſſet: quia non eſt in ſubiecto apto nato cognoſcere: ſed hoc non īpedit. Tū primo ponatur extra ſubiectū in vno loco: et in alio loco in anima. tunc ſic: hec noticia in aīa eſt noticia. hec noticia in anima eſt qualitas in lapide. ergo qualitas in lapide eſt noticia. Tum ſecūdo hec noticia eſſentialiter et intrinſece eſt qualitas. ergo qualitas eſſentialiter ⁊ intrinſece eſt noticia. ꝯñia tenet ꝑ conuerſionem per accidens. Ad primum nego ꝙ non amplius vox homo ſignificabitur per illum terminū nomen: capiendo ſignificare vt eſt ſuperius ad ſupponere: vt crebro fit in ſuppoſitionibus. ſecus eſt capiendo ſignificare cōuertibiliter cū ſupponere: vt fit ī materia terminorum ſecūde intentionis. Ad aliud argumentum dicitur admittēdo ꝙ illa qualitas lapidi inhereat: cōcedo ꝙ qualitas in lapide eſt noticia: ſed nō eſt noticia in lapide. Ad tertiū dico non eſſe bonā cōuerſionem. antecedens eſt verū: et conſequēs falſum capiendo terminum qualitas ſicut capi ſolet parti diuiſiue parti collectiue. oportet tollere illud ſignū eſſētialiter et intrinſece in cōſequēte vt cōtingit de conuerſione iſtius creans neceſſario eſt deus. Propoſitio de eſſentialiter ⁊ intrinſece affirmatiua exponitur ꝑ copulatiuā cuius prior pars eſt ꝓiacēs: ⁊ ſecūda exponēs erit. non ſtat rem pro qua accipitur ſubiectū eſſe quin ei conueniat predicatum. quare talis eſt neganda ſortes eſſentialiter eſt ſortes. cū ſtat rem vel res ꝓ qua vel quibus accipitur ſubiectū eſſe abſqꝫ hoc ꝙ ei vel eis cōueniat predicatum. ſtat has res demonſtrando materiam et formam eſſe abſqꝫ hoc ꝙ ſit ſortes. Secūdo ſequitur ſortes eſſentialiter eſt numerus. cum non ſtat has res eſſe quin ſint numerus qualitercunqꝫ partes ordinentur. Ex his liquet falſitas huius hec qualitas eſſentialiter et intrinſece eſt noticia de potētia dei abſoluta. de potentia dei ordinata et naturaliter loquendo: hec qualitas [illegible] eſſentialiter et intrinſece noticia. Ad ſecundam dubitationē dicit quidā doctor duplices ſunt mentales. quedam naturales ſimilitudines vocum: quedā non naturales ſimilitudines vocū: et tales ſunt partite. Quedā eſt ꝓpoſitio que eſt aſſenſus et noticia per noticiā intelligit licet ſatis improprie ſecludendo opinionē et fidē noticiā euidētē. alia eſt aſſenſus et non noticia vt aſſenſus fidei ⁊ opinatiuus. Ex hoc infert correlariū ꝙ diſſenſus non eſt aliquis actus intellectus a quolibet aſſenſu diſtinctus: quinimo quilibet eſt aſſenſus quidē. quod probat qm̄ cum aſſenſus mentalis ſit enūciatio: diſſenſus erit enūciatio ſibi oppoſita: que erit etiam aſſenſus ſui ſignificati quod eſt oppoſitū ſignificato relique oppoſite. vnde ſicut aſſenſus quo aſſētit ſeu credit diametrum eſſe ſimetrū: et diſſenſus oppoſitus non eſt aliud ꝗ̄ iudicium quo negatur diametrū eſſe ſimetrū et ipſe eſt ſicut patet aſſenſus ſui ſignificati: ſcilicet ꝙ diameter non eſt ſimeter. vnde aſſenſus et diſſenſus non ſunt niſi aſſenſus oppoſiti et quilibet aſſenſus poteſt dici diſſenſus eius cuius oppoſita enunciatio eſt aſſenſus.
Aliqua dicit que certa ſunt apud omnē ſcholā reputata ꝙ aliqua mentalis componitur ex pluribus noticijs. patet de non vltimata: ſed ſicut diximus eſt improprie loqui ſecludere opinionē et fidē a noticia ſed de terminis non eſt inſiſtendū. Scđo ſufficiēter nō diuidit enūciationē: cōſtat ſi ꝓferretur hec pater galienſ diu vixit ſine morbo: quia non comedit fructus. corā latino et greco non intelligente ſignificātias vocabulorū: mentalē aliam formabit latinus quā non formabit grecus. vterqꝫ tamen format naturales ſimilitudines vocum: et pono latinum naturaliter ſe habere circa aſſenſum et diſſenſum illius. ergo non ſufficienter doctor ille diuidit mentales. et iſta eſt quā dicimus eſſe ꝓpoſitam ex pluribus noticijs. An iudiciū dicatur propoſitio. pōs

Grego. ī ꝓlogo ꝑmi.

defendi ꝙ ſic. diſcendo ꝙ ſufficit ad propoſitionem eſſe iudiciũ veri vel falſi: et tũc palã eſt talem ꝓpoñē nõ conflari ex pluribus partibus diuerſarũ rationũ: quarum vna erit ſubiectũ/ et non copula/ alia pars copula et nõ ſubiectũ. ſecus eſt de mentali appꝛehenſiua non iudicatiua. Sꝫ non eſt opus iudiciũ vocare ꝓpoſitionem. iudiciũ vocatur verũ non quia ſit propoſitio vera/ ſed quia eſt iudiciũ veri. et ſic eſt verũ denominatione extrinſeca: quia obiectũ aſſenſus eſt verũ puta ꝓpoſitio. propterea aſſenſus dicitur verus. Dicit iudicium: quia non ſufficit habere obiectum verum ad denominationē cuiuſcũqꝫ in veritate. patet ꝓnomen demonſtratiuum demonſtrans hanc paulatim ⁊ lente eſt recedendũ a praua conſuetudine comedēdi nõ vocatur verũ: et tamē demõnſtrat ꝓpoſitionē verã. Si dicas omne repꝛeſentãs vere vel falſe eſt propoſitio. Diſtinguo illam. vel intelligis complexũ propoſitionale repñtãs vere vel falſe trãſeat illud. ſi itelligas de alio non opoꝛtet. Tunc hoc complexum propoſitio vera vel falſa eſſet propoſitio/ qꝺ non eſt dicendum. Diſſenſus vocatur verꝰ: qꝛ eſt circa propoſitionē falſam. vt diſſenſus iſtius carnes bouine ſunt male digeſtionis. Et pꝛoportionabiliter dicaꝣ de poſſibilitate ⁊ impoſſibilitate. Et ſi aliquod iudiciũ habeat propoſitionē plures ꝓ obiecto: que in vno ſenſu eſt vera ⁊ in alio ſenſu falſa: vt, nõ deꝰ eſt vel potiꝰ hypotheticã: cuius vna pars eſt vera ⁊ alia pars falſa vt caro hedi eſt bona: ⁊ aries preſtat vitulo. Si quis aſſentit huic copulatiue hic aſſenſus eſt verꝰ ⁊ falſus denoĩatione extrinſeca: cũ pꝛioꝛ cathegoꝛica eſt vera ſecunda falſa. ꝯſequēter dicas ſicut de diſſenſu. Si petas an aſſenſꝰ q̃ eſt ſimplex (nõ ſecludo partes ſm̃ itēſionē) ſit terminus ꝯmunis vel ſingularis: Et an põt ſupponere pro illo qꝺ repꝛeſentat: Et an põt eſſe pars in propoſitiõe: Et an aſſenſus propõis ſit noticia reflexa: Reſpondetur. oĩs noticia adheſiua eſt appꝛehēſiua: vt ptꝫ ex dictis: tũ eẽ ſingulare et cõmune/ et poni in ꝓpõne pro illo cuiꝰ eſt naturalis ſimilitudo/ conuenit appꝛehenſiue ⁊ nõ iudicatiue: loquoꝛ cũ aliis ac ſi nulla adheſiua eſſet appꝛhēſiua: vt cõfoꝛmē me mõ alioꝝ: ſcꝺꝫ ariſtotelē ſcꝺo de celo loquendũ eſt vt plures/ ſentiendũ vero vt pauci. An dicaꝣ noticia reflexa eſt certare de noĩe. poteſt dici ꝙ ſic. Et ſic qꝺlibet iudiciũ propoſitiõis eſt noticia reflexa. Facile eſt tueri ꝙ opinio vel ſciētia eſt ꝓpoſitio. Et quilibet aſſenſus et diſſenſus eſt propõ: nec poſſunt eſſe magne rõnes in oppoſitum. Sꝫ caſus eſt modici momēti ad tenēdũ hoc ꝯtra communem ſcholam. ſufficit ꝙ mentalis appꝛehenſiua habeat plures partes. que difficultas hincinde paritur magnas difficultates. Et ſic concederentur he propoſitiones. Alicuiꝰ propoſitionis nõ eſt copula: nec extrema. Secunda: alicuius vocalis ſunt multe mentales: puta appꝛehēſiua et eius iudiciũ. Et illud ſcinditur qꝛ vnus poteſt habere erroꝛē: alius fidē vel opinionem/ et ſcientiam de eodem. Tertia: aliqua ꝓpoſitio eſt intenſibilis et remiſſibilis. Sed iſtud tertium ſequitur ad oppoſitũ. Videtur ꝙ mentalis appꝛehenſiua eſt intēſibilis ⁊ remiſſibilis ſicut extrema eiꝰ. et dato ꝙ negatio non intēdatur tota cathegoꝛicumatice eſt intenſibilis. Quarta: alicuius vocalis vere

Gregorius.

erit aliqua mētalis falſa. patet de erroꝛe huius/ bonũ ſanguinem bonum vinum generat. Quinta: alique propoſitiones cõtrariantur cõtrarietate phyſica: Ceterum quod doctoꝛ ille dicit de aſſenſu ⁊ diſſenſu: nõ videtur verũ. quis poteſt aſſentire huic turbidũ ſanguinem bonũ vinũ temperate ſumptum clarificat: nõ habendo diſſenſum ſui contradictoꝛii: et abſqꝫ hoc ꝙ foꝛmetur ſuũ cõtradictoꝛiũ. Similiter quis poteſt diſſentire huic/ vinũ eſt bonũ febꝛicitãtibus: nullũ aſſēſum habendo. Inſuper ſicut ſe habent volitio et nolitio circa obiectum voluntatis: ſic aſſenſus et diſſenſꝰ circa obiectũ cõplexũ intellectus: ſed ſic eſt ꝙ velle et nolle circa idē diſtinguũtur: ergo diſſenſus et aſſenſꝰ circa idē: Sꝫ (ſicut dicetur in pꝛĩa diſtinctiõe huiꝰ) idē actus eſt nolle et velle reſpectu diuerſoꝛum. ſic foꝛte poteſt eſſe idē actus intellectus: qui erit aſſenſus ⁊ diſſenſus: vt oblatis duabus cõtradictoꝛiis: idē iudiciũ poteſt eſſe aſſenſus vnius et diſſenſꝰ alterius. Sed ex hoc non euitatur quin aſſenſus et diſſenſus circa idē realiter diſtinguãtur. ¶ Circa tertiam dubitationē partita eſt poſitio. vna duoꝛum realiũ dicentiũ veritatem eſſe reſpectũ rationis. intellectus foꝛtis comparat hanc omne quod nutrit eſt dulce ad ſuũ ſignificatum: conſiderando ꝙ ita eſt in re ſicut per illã ſignificatur. et tali cõſideratiõe vel cõparatione reſultat cõfoꝛmitas inter ipſam ꝓpoſitionem ⁊ ſuũ ſignificatũ: que veritas dicitur. et foꝛmata iſta homo eſt aſinus: intellectus conſiderans ipſam ſub iſta ratione ꝙ non eſt ita in re ſicut per eam ſignificatur: producit diffoꝛmitatem que eſt falſitas. et ſi intellectus putet ita eſſe in re ſicut ſignificaꝣ per ꝓpoſitionē falſã: nõ ꝓpterea ei inheret veritas: cum fundamentũ non eſt capax illius. Et propter propoſitiones ſe falſificantes: opoꝛtet addere et non ſe falſificat. licet intellectus comparat illam ad ſuũ ſignificatum/ et ita ſit in re ſicut illa ſignificat: non tamen in ea relinquitur veritas. opoꝛtet cõparare confoꝛmitatem et diffoꝛmitatem ad inſolubilia ſecũdũ hanc poſitionē. Hic nõ eſt ſermo de veritate aptitudinali: que nõ diſtinguiꝣ a ꝓpoſitione vera: ſed actuali. ¶ Contra hanc poſitionē cõiter inſtatur. ex hac poſitiõe ſequiꝣ ꝙ muſca per motũ ſuũ alteraret intellectũ angeli: ꝯñs eſt abſonũ. Et ꝯña ptꝫ ſit hec propõ ĩ itellectu michaelis. a muſca nõ mouet. incipiat muſca moueri: iã ꝑditur vnũ accidens: et acquiriꝣ aliud. ptꝫ de veritate ⁊ falſitate. ¶ Et cõfirmatur. ex ea ſequiꝣ ꝙ eſſet aliqua entitas que nõ eſt deꝰ: quã deꝰ nõ põt creare. et aliq̃ quã nõ põt annichilare. ꝯñs eſt abſonũ. ꝯña tñ patet veritas huius/ deꝰ nichil creat eſt aliqua entitas: et illa veritas nõ põt creari a deo. ſi deus ꝙ deus creet veritatem illius/ deus nichil creat: ſequitur ꝙ illa eſt vera: poſtq̃ veritas eius eſt ⁊ ſua contradictoꝛia vera: deus aliquid creat quia illã veritatem creat et illa veritas eſt aliqͥd. ergo deꝰ aliquid creat: et ſic cõtradictoꝛia vera. Facile poteſt deduci ꝙ deus non poteſt annichilare veritatē huius/ deus aliquid annichilat. He rationes nõ ꝯcludunt. Ad pꝛimũ nego ꝙ ſequiꝣ ſiat ꝙ angelus nõ comparet propoſitionem ad ſuã rē ſignificatã: ceſſante operatione intellectus nõ eſt veritas nec falſitas in intellectu: neqꝫ ꝓpoſitio actualiter. Aliqui artiſte nominales hoc admittunt dicentes: ſi nullus aduertat ad ꝓpoſitionē ſcriptã in libꝛo non eſt propoſitio: nec vera nec falſa nec propoſitio. Sꝫ tu loqueris de cauſa partiali/ de motu muſce. adhuc nõ ſequitur: quia. v. phyſicoꝛum/ motus eſt ad qualitatem. modo iſte reſpectꝰ non eſt qualitas. Sꝫ ſi vis extendere terminũ motus ad qualitatē/ relationem realem vel rationis: hoc nõ eſt inconueniēs. ¶ Ad ſecũdum ſolet cõiter dici deo nichil creante vel producente nulla eſſet propoſitio de nouo. nã impoſſibile eſt ꝙ aliquis cauſet aliquã pro-

poſitionem: niſi deus concurrat. et per conſequens ſi deus nichil crearet: vel produceret. nulla eſſet propoſitio creata. Sed dicis hoc concludit contra aduerſarios. Reſpondeo. nona aduerſarij dicerent veritatem iſtius deus nichil creat de..s poteſt creare. patet hãc propõnẽ de⁹ põt creare: hec propõ eſt vel põt eſſe veritas. igĩ. ſed deus nõ põt creare veritatẽ iſtius aliqd creando. ptʒ per deineſſe illi⁹. ¶ Secũdo arguit quidã doctor in queſtione ꝓlogi. ex iſta poſitiõe ſequitur ꝙ futurũ ꝯtingẽs de neceſſitate erit: qꝛ veritas iſtius ꝓpõnis antichriſt⁹ erit. fuit. ḡ ſequit ꝙ antixp̃s erit. ꝯña eſt bona. ſʒ ſi illa veritas eſt aliqua res alia a ꝓpoſitiõe eſt de⁹ non põt facere nõ q̃n illa res fuerit. et ſic añs eſt neceſſariũ illo dato. et per ꝯñs etiã ꝯñs. ¶ Et cõfirmaĩ. fundamentũ et terminus relatiõs precedũt tp̃e vel natura ipſam relationem. tũc ſic hec propõ eſt vera / veritas hui⁹ propõnis eſt q̃ ſe demõſtrat. ⁊ veritas illius nõ diſtinguiĩ ab ipſa propõne. igitur. maior ptʒ. nã oĩs ꝓpõ que adequate ſignificat ſe eſſe veram eſt vera: ⁊ ex ꝯñti ꝓpoſitio que ſignificat ſuã veritatẽ eſſe eſt vera. minor ptʒ n: fundamentũ veritatis propoſitionis eſt ipſamet propõ. ⁊ eius termin⁹ eſt eius ſignificatũ ſed ſignificatũ illius propõnis eſt veritatẽ eſſe ergo prius natura eſt veritatẽ illi⁹ eſſe q̃ʒ veritas eius ſit. quod implicat. ¶ Preterea relatio nõ poti⁹ habet eſſe q̃ʒ ſua extrema: puta fundamentũ et terminus. ergo falſitas iſtius adam nõ fuit hõ: nullum eſſe habet. ¶ Ad primũ reſpondeĩ negãdo ſequelã. et ad punctũ argumenti concedo ꝙ illa veritas fuit. ſed nõ de neceſſitate. dependet ex vna de futuro cõtingenti: ex hac ſcilʒ antixp̃s erit: ſicut iſta de preterito eſt contingens antixp̃s fuit futurus. Ad aliud dr̃ ꝙ nõ oportet vtrobiq̃ʒ extrema precedere relationẽ tp̃e / vel natura. ptʒ de relatiõe creature ad deũ. Sed dices hoc eſſe verũ. q̃ñ relatio idẽptificatur ſuo fũdamẽto. ſecus eſt in ꝓpoſito. Uel dicis admittẽdo partẽ propõis ſe demõſtrare. ꝙ ipſa popõ que eſt termin⁹ relationis precedit ipſã relationẽ. verum eſt vt eſt terminus ei⁹ ⁊ relatio eſt poſterior termino: vt ad ipſã terminatur. vt ſortes eſt prius ratiõalis q̃ʒ riſibilis. ¶ Tertiũ argumentũ nõ mouet. relatio rõnis proprie nõ habet eſſe. ⁊ inferius videbiĩ. Sed cũ non eſt neceſſe multiplicare gratis res: placet nobis amplius illa poſitio que dicit veritatẽ eſſe propõnem verã: ⁊ ſecũ idẽptificari: ⁊ falſitatẽ idẽptificari cũ propõne falſa. ¶ Sed cõtra dicis. datur primũ inſtãs eſſe iſtius propõnis ſortes currit. ⁊ nõ datur primũ inſtans veritatis illius: qꝛ quocunq̃ʒ inſtãti dato ĩ quo eſt vera: prius erat vera. cum curſus ⁊ mot⁹ incipiant eſſe per vltimũ inſtãs nõ eſſe ergo veritas ⁊ illa propõ diſtinguũĩ. ¶ Ex ꝯfirmaĩ ĩ ſola cõpõne ⁊ diuiſione eſt veritas ⁊ falſitas p̃mo perihermenias: et nichil idem eſt ĩ ſeipſo. ergo veritas diſtinguitur a ꝓpoſitiõe vera. ¶ Ad primum negatur conſequentia. illud argumentum probaret ſortem et ſortem currentem eſſe res diſtinctas: quod eſt contra opinãtes licet curſus diſtinguatur a ſorte ſcd̃m eos: tñ ſortes currens nõ diſtinguiĩ a ſorte. ¶ Ad aliud dr̃ ꝙ illa tranſitiua cõſtructio capitur loco vnius intrãſitiue: vt plerũq̃ʒ in vſu eſt: ſapientia eſt in deo. ¶ Ad quartam dubitationem quidã doctor negatiue reſpõdet: dicens ꝙ non poteſt cõmunicari viatori cognitio qua cognoſcat deum trinum et vnum et hoc ſic probat: impoſſibile eſt cognitionem abſtractiuam cuiuſcunq̃ʒ rei eſſe primam: ſed ſeqtur neceſſario aliã priorem: ex qua deducitur. ſed in puro viatore non poteſt

De aliſaco.

Durandus i ꝓlogo .q.iii.

preeſſe aliq̃ cognitio ex q̃ cognitio de deo põt deduci: ḡ ĩpoſſibile eſt ꝙ cognitio abſtractiua de deo ꝯmunicet viatori. maior ptʒ ex abſtractiua ĩductiõe ⁊ rõne. Sʒ hec ĩductio eſt ſolũ ſcd̃m ꝯmunẽ curſũ nature. Sʒ ꝯtra hoc replicat ſic ꝯceſſũ eſt ab oĩb⁹ ꝙ ſcd̃m ꝯmunẽ curſũ nature vires ĩteriores tã ſenſitiue q̃ʒ ĩtellectiue nõ poſſũt exire ĩ actũ niſi preuia cognitio eſt ĩtuitiua alicui⁹ ſenſus exterioris: qꝛ non habẽt ĩmediatũ ordinem ad res exteriores: ſed ſolum mediante cognitiõe ſenſitiua exteriori. propter hãc mediationẽ oẽs act⁹ interiorum virium ſunt abſtractiui et non intuitiui. ¶ Ex hoc ſic arguitur. ſi virtute diuina fieret ꝙ intellectus et alie vires interiores exirent in actus ſuos reſpectu rerũ exteriorũ abſq̃ʒ vlla preſuppoſitione quorũcunq̃ʒ actuũ ſenſuũ exteriorũ: tunc intellectus ⁊ vires ſenſitiue interiores haberent quo ad tales actus immediatũ ordiẽm ad res exteriores: ſicut et ſenſus. ſed actus ſenſuũ exteriorum ſunt ĩtuitiui propter immediatũ ordinem ad obiecta ſua. ergo et actus intellectus et aliarum virium interiorum eſſent intuitiui: et nõ abſtractiui propter eãdẽ cauſã. Si ḡ aliqua cognitio ſit abſtractiua: oportet ꝙ eam precedat aliqua alia quam ſupponit: vel ex qua deducatur. ¶ Scd̃o arguit ad idẽ. prima cognitio neceſſario eſt entis in actu. ſʒ talis cognitio neceſſario eſt ĩtuitiua. igĩ. maior ptʒ. qꝛ non ens nõ põt cognoſci niſi per ens nono methaphyſice. Lõge illud deducit quere eum. ¶ Cõcluſionem hanc reputo falſam. et rõnes ineficaces. Unde ſic arguo. quicquid deus poteſt facere mediante cauſa ſecunda in genere cauſe efficientis: illud poteſt ſe ſolo facere: alioqñ in egeret ope cauſe ſecunde: et illa corrupta nõ poterit reproducere q̃d erat partialiter ab illa productum. ſed mediante noticia intuitiua poteſt deus alicui communicare noticiam abſtractiuam deitatis: qua cognoſcatur ꝙ deus eſt trinus ⁊ vnus. ergo hoc poteſt facere ſine noticia intuitiua. Si noticia intuitiua efficientiam habeat reſpectu abſtractiue: quẽadmodum debet dicere mediate vel immediate: videtur maior vera. Et ſi ſit diſpoſitio preuia ſubiectum diſponens: eodem modo currit argumentum. talis diſpoſitio non requiritur reſpectu dei. Preterea paulus vidit eſſentiam diuinam ſcd̃m beatum aug. ad Oroſiũ et ipſe poterat habere noticiam abſtractiuam illius poſtea. Non valet quod dicit vidit in confuſo ſicut nabugodonoſor: qꝛ palam eſt ꝙ aliter vidit ſecundum Aug. et doctores. ⁊ tamen poſt illam viſionem manſit viator. ergo non repugnat viatori homini habere noticiam propriam dei: et ſcire ꝙ eſt trinus in perſona: et vnus in eſſentia. Nunc reſpõdeo ad ſuas rationes. ¶ Ad primam nego ꝙ ſit impoſſibile noticiam abſtractiuam cuiuſcunq̃ʒ rei eſſe primam. deus poteſt nunc communicare michi noticiam diſtinctam abſtractiuam preſbiteri iohãnis in india. Nunc de lege non habeo abſtractiuam abſq̃ʒ intuitiua preuia. Falſum eſt quod dicit ꝙ actus interiorum virtũ ſunt abſtractiui. anima intellectiua habet noticiam intellectiuam / intuitiuam eiuſdem obiecti. cuius habetur ſenſatio exterior: et anima ſeparata intuitiue cognoſcit obiecta ad extra ſine ſenſatione preuia etiam anima intuetur ſuos actus et ſe ipſam. ¶ Ad ſecundam nego ꝙ prima cognitio eſt neceſſario entis in actu. philoſophus loquebatur naturaliter. et illo dato quid ad bꝛeuem deus eſt ens ĩ actu. ſed illa noticia non eſt beatifica: nec eiuſdem ſpeciei ſecum.

Inter veri nāq; aſſertionē et placiti defenſionē pertinax pugna eſt. dū ſe ꝛ veritas tenet: ꝛ ſe voluntas erroris tuet̄. Horū igit̄ deo odibilē eccleſiam euertere atq; ora opilare. ne vir⁹ nequitie i alios effundere queāt: ꝛ lucernā veritatis in candelabro exaltare volentes: in labore multo ac ſudore: hoc volumē deo preſtante compegimus: ex teſtimonijs veritatis in eternum fundatis: in quattuor libris diſtinctum.

Quarto circa prologū querit̄. an viator acquirat ſciētiā de veritatib⁹ theologicis p diſcurſū theologicū. In primis aliq termini explicabunt̄: poſtea reſpondebit ad queſtionē. ¶ Prim⁹ termin⁹ eſt ſcientia que eſt circa ꝓpōnē ſcibilem. Propō ſcibilis eſt ꝓpoſitio neceſſaria / dubitabilis / nata fieri euidēs per propōnes neceſſarias euidētes / p diſcurſū ſillogiſticū ad ipſā applicatas. Per primū terminu excludit̄ propō ↄtinges. vt paries eſt alb⁹: q licet michi ſit euidēs: nō tn̄ eſt ſcibilis ſciētia ꝓprie dicta: de qua loquit ariſtoteles p̄mo poſterioꝝ ꝛ. vi. ethicoꝝ. An requirat̄ neceſſitas ex modificatiōe copule ſiue cōditionaliter / ſiue abſoluendo verbū a tp̄e eſt altercatio. Ariſtoteles demōſtrat tonitruū eſſe ſonū in nubib⁹: qn tonitruū nō eſt. Sufficit ſi tonitruū eſt / eſt ſon⁹ in nubib⁹. Per dubitabilis p hoc excludunt̄ propōnes p ſe note: q̄ non ſūt ſcibiles. Iſtud ptȝ ſcd̄o poſterioꝝ cap. i. q̄ſtiones ſcibiles ſunt equales his que vere ſcimus. vult dicere philoſoph⁹ oīs q̄ſtio eſt ſcibilis propō: ꝛ cōtra. Non oportet ꝙ dubitetur actu. ſufficit q ſit apta nata dubitari ab intellectu aliquo vtēte rōne appreħēſa ſignificatione terminoꝝ: Hoc patet per inconuenienſem primo poſterioꝝ cap. primo vbi dicit ſciētia principioꝝ nō eſt acquiſita per doctrinā: q2 non docemur vel addiſcim⁹ niſi illud quod cū primo concipimus eſt nobis dubium: et apparet falſum: et poſt dubitationem manifeſtatur nobis veritas. Vltima particula excludit quedam principia que cognoſcuntur per viā ſenſus / memorie / experimēti. vt oīs calor eſt calefactiu⁹ que non eſt demonſtrabilis per ꝑmiſſas ad eam applicatas: ſed bene per viam ſenſus: ipſa eſt dubitabilis. nam ſi quis experimento nō cognouit calorem calefacere: non magis aſſentiret illi q̄ iſti albedo eſt albefactiua. Scientia eſt noticia euidens veri / neceſſarij / cauſata per ꝑmiſſas applicatas ad ipſam per diſcurſum ſillogiſticum. Prima particula ſeiungit errorem / fidem / ꝛ opinionem. Secunda particula excludit noticiā euidentem cōtingentiū. Reliqūe particule ſunt lucide. Loquimur naturaliter: deus ſe ſolo pōt producere ſcientiam. ſe ſolo inq̄: non ſecludo ſꝫ ūſalitatem itellectus cui inħeret ſcientia: que ad actū ſcientiꝭ concurrit. Sed de⁹ pōt ſupplere cāſalitatē inſtrumēti ſcilicet demōſtratiōis. Aliqui dicūt nata cauſari: q2 ſcd̄m eos noticia eiuſdē ſpeciei pōt cauſari p experientiā et per demōſtrationē. Propterea dicūt ſi quis haberet ſciētiā de hac luna eſt eclipſabilis videlicet per interpoſitionē terre altero planetarum exiſtente in altera ſectionum: et altero in reliqua vt in capite draconis et cauda: et eſſet ſupra ſpheram lune: ꝛ hoc videret: haberet noticiam eiuſdem ſpeciei cum ſcientia. Sed contra quia tunc ſcientia propter quid et q2 de eodē obiecto eſſent eiuſdem ſpeciei: ↄtra ariſtotelem primo poſteriorum. Rurſus vel oēs aſſēſus qui habentur de eodē obiecto per quecūq; media ſunt eiuſdē ſpeciei: vel differunt ſpecie: ſi primum erroꝛ / ſciētia / fides / opinio / de eadē propōne ſunt eiuſdē ſpeciei contra opinantes ſi differunt ſpecie quia cauſantur a diuerſis medijs: habetur propoſitū. Sed contra iſtud arguitur. vel vtrobiq; quando cauſe productiue ſpecie diſtinguūt̄: effectus ſpecie diſtinguunt in iſtis noticijs: ꝛ tūc deus nō pōt ꝓducere ſciētiā. Sed dices intelligis in creaturis ſcd̄m ordinē iā poſitum. Contra. tunc noticia ſequēs habitū ꝛ cum precedēs de eodē obiecto ſpecie diſtinguerent̄. ꝛ per conſequens virtutes morales acquiſite poſt habitū ſunt alterius ſpeciei a virtutib⁹ vel actib⁹ ante habitū. Hoc eſt cōtra doctrinā philoſophi. ij. ethicorum. igit̄. Preterea calor product⁹ a ſole ꝛ ab igne: ꝛ ab igne et corporib⁹ duris ſunt eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime. ꝛ tamen ignis ferrum et lapis durus ſpecie differunt. igitur. ¶ Ad primum inter arguendū reſponſum eſt ad calcem vſq;. Hoc non tenet in habitibus. Non eſt neganda cauſalitas ab habitu in productione actus. et actus ante habitum (qui primum habitum producit) eſt eiuſdem ſpeciei cum actu ſequenti habitum. et cauſa eſt. habitus eſt veſtigium et effectus actus potentiam ducēs in ſimilia obiecta: per ſimiles actus ſicut antea. habitum noticie intuitiue ſemper ab hac materia excipimus. In alijs autem diſcrimen ſpecificum in cauſa ponit diſcrimen ſpecificum in effectu in materia noticiarum. ¶ Ad aliud argumētum concedo ꝙ alique cauſe ſpecie diſtincte producunt effectus eiuſdem ſpeciei: vt argumētū arguit. ſed vtrobiq; poſſunt producere effectus ſpecie diſtinctos. nō videt̄ qui effect⁹ poſſunt produci magis ſpecie diſtincti q̄ iſti aſſenſus.

¶ Scd̄o dr̄ nō eſt ſimile in agētibus vitalib⁹ ꝛ alijs. modica variatio i noticijs eiuſdē ſpeciei cauſat iudiciū ↄplexū alteri⁹ ſpeciei. ptȝ duob⁹ hn̄tib⁹ noticias intuitiuas eiuſdē ſpeciei circa collū colūbe: qui habent alia et alia iudicia: ſimilit̄ laborās graui morbo hn̄s eandem noticiam ſpecie cum ſano. habet aliud iudicium: videlicet ꝙ paries moueatur. Sed contra iſtud arguitur quia pari ratione noticia albedinis in homine et aſino ſpecie differrent. Sed dices ſicut dicēdum eſt: hoc eſt verum: cum vna eſt extenſa et alia non eſt extenſa: ponendo ſolum vnam animam in homine. Et ſic noticia intuitiua hominis et angeli de eadem albedine ſpecie differrēt: cū principia partialia: et nō habitus ſpecie differunt. Et ſic beatitudo angeli quo ad intellectum erit perfectior entitatiue beatitudine anime xp̄i. et eodē modo ad actū volūtatis deducem⁹. Inſup noticia acquiſita puta aſſēſus: eſt habi⁹ veridicus. ꝛ ſub nullo habituū alioꝝ. vi. ethicorū numeratorū ↄtinet̄. ergo eſt ſciētia. ¶ Ad primū reſponſū eſt in. xlix. di. quarti. ¶ Ad ſcd̄m dicitur ꝙ multi ſūt alij habitus quā ibi enumerentur: vt iudicium quo iudico parietē albū michi preſentē vel includit̄ ſub ſciētia extenſo termino. Etiā aſſenſus qui habet̄ de hac hoc eſt falſū ſe demōſtrāte ſub nullo illoꝝ cōtinetur. nō eſt fides: cum mere naturaliter acquiritur. non error: cum aſſentiendo non fallor: nec in ſic aſſentiendo quitur me falli. et ſic currendo per alios habitus

Okam.
De alliaco.

veridicos Sed contra iſtud ar[g]uitur. tunc ſcientia genita per vnam demonſtrationem non poteſt augeri. non per propriam. quia in prima applicatione tantum ſciētie produxit ſicut poterat producere. alioquin ſi ſemper producat aliquid de nouo: oporteret multies adducere eandem demonſtrationem ad eandē concluſionem: et ſic de alijs argumentis thopicis: et non inquirere alia noua media. Nō poteſt augeri per media alterius rationis: quia iam per ſolutionem medium alterius rationis producit ſcientiam / vel noticiā alterius ſpeciei. modo noticie ſpecie diſtincte nō ſe intendunt formaliter. Inſuper ſcientia et non ſcientia ſunt eiuſdem ſpeciei. ergo non inconuenit q̄ error/fides/et opinio ſpecie non diſtinguantur. Antecedens patet ſciam te eſſe ante me: et ſi per poſſibile eſſes deſtructus (conſeruata noticia intuitiua tui) haberem iudicium precedēs vel aliquod eiuſdem ſpeciei: quod non eſt ſcientia: cum ſit de falſo. igitur. ¶ Ad primum nego aſſumptum. Forte prima demonſtratio non produxit totum ſuum effectum ſubito: ſucceſſiue produxit. Etiam intellectus poteſt intendere noticiam circa premiſſas. et tunc intendetur ſcientia: quia ad intēſionem cauſe intēdetur effectus. modo aſſenſus maioris/minoris/bonitatis ꝯñe cum concurſu dei generali producunt aſſenſum ſcientificum concluſionis. et intenſior aſſenſus circa iſta producit intenſiorem ſcientiam. Et forte intenſior circa vnam premiſſarum vel circa bonitatem conſequentie: dato q̄ non ſit intenſior aſſenſus in aliqua alia cā ſecūda. Sūt tres cauſe requiſite ad productionem noticie ſcientifice concluſionis: ſcilicet aſſenſus maioris/minoris/et bonitatis conſequentie. loquor de iudicijs: pretermittendo noticiam apprehenſiuam terminorum. licet vna illarum cauſarum puta aſſenſus maioris non poteſt producere aſſenſum concluſionis ſcientificum q̄tumcunq̄ intendatur: per idem nec b/aſſenſus minoris ad hoc ſufficit ſolitarie: nec c/aſſenſus bonitatis conſequentie: ſed poſitis tribus iudicijs quorum quodlibet eſt intēſum vt duo generabitur ſcientia alicuius intenſionis gradualis: puta vt duo vel citra. Apparet ſi b/et c/maneant in eadem intenſione graduali adhuc aucta a/ noticia maioris ad tria: aſſenſus concluſionis erit intenſior. ratio due cauſe naturales b/et c/ ſunt vniformes a augetur. ergo totus effectus erit maior. Et licet non ſit ſubordinatio in iſtis iudicijs. ſicut inter obiectum et intellectum in productione noticie intuitiue: tamen maior concurſus intellectus cum obiecto vniformiter concurrente vel contra: arguit maiorem noticiam. Poteſt quis dicere cum aſſenſus vniꝰ premiſſe nichil valet ad productionē ſcientie: quando quodlibet illorum trium iudiciorum erat vt duo producebatur effectus ita magnus ſicut poterat produci ab illis agentibus: modo eſt vnꝰ gradus additꝰ iudicio a/aſſenſus duorum graduum ſe ſolo nichil poteſt producere. Licet q̄s pōt illa via incedere (ſicut puto nos in poſterioribꝰ dicere) iſtud quod nunc dicimus videt̄ rōnabilius. Et ex illa pōt applicare quis tales formas: ſi aſſenſus maioris ſit vt duo. minoris vt duo: bonitatis cōſequentie tot graduum: aſſenſus ꝯcluſiōis erit vt duo. licet aſſenſus ꝯcluſiōis ſit ita intenſꝰ ſicut premiſſe vnius: tñ aggregatū premiſſarū eſt maius: et aſſenſus premiſſarū eſt intellectus et clarior/et cā alteriꝰ. ponēdo caſū q̄ aſſenſus maioris ſit vt tria/ minoris vt vnum / bonitatis conſequentie vt duo: adhuc producetur ſcientia vt duo cum cauſe ſint ita actiue ſicut ante. Si dicas vnus gradus in minore plus facit q̄ vnus gradus in maiore: ſuperadde vnū gradum vel partem eius. Etiam cauſalitas iudicij maioris videt̄ maior q̄ cauſalitas iudicij minoris: cum predicatur paſſio in ea de diffinitione in prima figura: que maxime facit ſcire. Tunc poteſt adducere formas de remiſſione aſſenſus vnius premiſſarum ad non gradum vſq̄: vel bonitatis conſequentie: faciendo ſimilem intenſionē in aliqua alia cā. Sed illa ſūt puta ex cauſalitate cauſe efficientis: et materia de intēſiōe. Q̄ ille noticie ſufficiāt patet cognitis maiore et minore ſimul tēpore cognoſcitur concluſio primo poſteriorum. Et hoc ſi iſta iudicia fuerint in eodem intellectu non poſito in varijs locis. Si quis aſſentiat maiori machlinie: minore hantuerpie: bonitati conſequentie louanij non oportet q̄ cauſetur ſcientia. quia quero an in quolibet locorum iſtorum cauſabitur ſcientia vel in altero tantū: Scōm dari non pōt: in hoc nulla eſt apparētia. nec primum qd̄ patet tres gradus caloris i varijs locis nō producunt ita intenſum calorem ſicut ſi eſſent penetratiue in eodem loco: cum in vno loco ꝓducūt calorē vt tria: i varijs locis calorē ſolum intenſum vt vnum. Sed non eſt omnino ſimile cum noticie minoris maioris et bonitatis conſequentie ſunt in eodem ſubiecto primo ſcilicet anima intellectiua. et licet intellectus ſcientiam producat: ipſe intellectus apud loquentes non vocatur actiuus. Hoc non ſufficit: ſecundum hanc viam albedo eſſet qualitas actiua: et quelibet alia qualites: cum concurrat effectiue ad ꝓductionem noticie intuitiue create que de ea habetur. Qualitates producentes ſimiles i ſpecie ſpecialiſſima ſub q̄litatū actiuarū appellatiōe includuntur. Sed dices formato ſillogiſmo de cuiꝰ maiore habetur aſſenſus euidens/ de minore opinio: producetur ſcientia. Q̄ patet producetur aſſenſus ſup opinionem: ergo erit ſcientia: cum non ſit fides: non eſt neceſſe q̄ pia affectio concurrat hic. Q̄ non producatur opinio patet ſi de vtraq̄ premiſſarum eſſet opinio: vel de bonitate conſequentie produceret̄ opinio. modo eſt cauſa altior ſcilicet iudicium euidens. igitur ¶ Sic negat̄ q̄ producet̄ ſcientia. debiliorem partem ſequitur concluſio. Erit altioris ſpeciei opinio q̄ illa que eſt genita ab aſſenſibus de quibus habet̄ opinio ſolum. ¶ Ad aliud argumentū principale ꝯcedo q̄ ſcientia et nō ſcientia poſſunt eſſe eiuſdē ſpeciei eſſentialis. Hoc patet ſi medietas huiꝰ ſciētie ponatur extra ſubiectū: tūc ſcientia et nō ſciētia ſunt eiuſdē ſpeciei: et nichil ꝯtradicta. Sed cōtra iſtud arguitur noticia premiſſarū poteſt remitti gradualiter ad non gradum vſq̄ ſcientia concluſionis ſtante in aīa. ergo erit ſcientia ſine noticia premiſſarū demonſtrationis. Sed dices hoc nō inconuenit cum illa ſciētia producebat̄ a demonſtratione. Sed cōtra hoc arguit̄ noticia intuitiua non poteſt eſſe ſine obiecto ſuo et eius preſentia nec iudiciū ſequens noticiā intuitiuā de propōne contingēti. ergo neq̄ ſciētia ſine productione et cōſeruatiōe actuali ſue cauſe naturaliter. modo aſſenſus premiſſarū bonitatis ꝯñe/ cōcurſus dei generalis (quem hic ſemper ſuppono) et noticia terminorum produxerūt aſſenſum ſcientificum. Noticia terminorum concurſus dei generalis cū aſſenſu vnius premiſſe non ſufficiebant producere ſcientiam: que eſt noticia euidēs. ergo ſublatis cauſis productiuis eius nō poteſt amplius conſeruari. Forte dices ad remiſſionem aſſenſuum premiſſarum erit proportionabiliter

remiſſio ſcietie cõcluſionis: cũ ſciẽtia eſt effectus qui
non poteſt conſeruari ſine preſentia ſue cauſe natura
liter. Eodem modo nec poteſt plus conſeruari noti=
cia premiſſarum que eſt euidens iudicium: ꝙ aſſenſus
concluſionis ſine cauſa productiua eius: ⁊ ſic quãdo
erunt octo vel decem cõcluſiones euclidis quarũ po=
ſterioꝛ dependet a prioꝛi et prioꝛibus: non poteſt ha=
bere ſcientiam octaue concluſionis: quin habeatur
aſſenſus illarum premiſſarũ/ex quibus immediate in
barbara vel darij infertur. Et rurſus ille premiſſe de
monſtrãtur per alias premiſſas prioꝛes. ergo licet no=
ticia premiſſarum dicatur intellectus reſpectu cõclu=
ſionis octaue: dicetur ſciẽtia reſpectu p̃cedentiũ pre=
miſſarũ. et quocũq; noĩe vocent̃ ille p̃miſſe eaꝝ aſſen=
ſus eſt euidẽs. et per ↄñs earũ iudiciũ non poteſt con
ſeruari ſine noticia premiſſarum ex quibus producũ=
tur: vt tu de ſcientia dicis. et ſic non poteſt haberi ſci
entia. xxi. euclidis ſ. ſcilicet oĩs trianguli duo quelibet
latera ſimul iuncta reliquo ſunt longioꝛa: quin ſimul
habeas aſſenſum. xviij. cõcluſionis a qua depẽdet: et
rurſus illa a quinta eiuſdẽ primi dependet et ſic ad
hanc vſq; ſuper lineam datam: et cum hoc habẽdo no
ticiam cõmuniũ ↄceptionum ⁊ petitionum: quod nõ
videtur dicendũ. Forte dices licet ſciẽtia actualis cõ
cluſiõis nõ põt haberi ſine ſuis premiſſis et bonitate
ↄſequẽtie. tñ aſſenſus premiſſarũ poſſunt haberi ſine
cauſa effectiua earũ: cũ ſemel habite ſunt: et iterũ ap=
plicant̃ in alio diſcurſu in quo cõnectunt̃. Contra aſ
ſenſus ſcientificus viijᵘ cõcluſionis euclidis põt eſſe
aſſenſus minoꝛis/vel maioꝛis ad inferendã aliã con=
cluſionẽ: cũ tunc eſt ſine ſuis premiſſis: quare ante ſi=
ne eis eſſe nõ poterat? Itẽ qñ habet̃ aſſenſus maioꝛis
noue cõcluſionis vel illius ppõnis que erit maioꝛ:
minoꝛ ⁊ ↄñs adhuc nõ applicãt. ergo noticia ſciẽtifi=
ca cõcluſionis põt eſſe ſine ſua cã effectiua. ¶ Reſpõ=
tur. noticia intuitiua naturaliter eſſe neq̃t ſine pre=
ſẽtia ſui obiecti: nec iudiciũ ſequẽs: cum illa noticia
non eſt. Poteſt dici non eſſe idem in noticijs euidenti
bus: que deducunt̃ per ↄnectionem cõſequẽtialem ex
alijs pricipijs. Nec eſt oĩno ſimile: ⁊ diſſimilitudinis
rõ eſt ſillogiſatio ad incõuenientis in vno et nõ in alio.
Poteſt eſſe quedã tergiuerſatio que tacta eſt inter ar
guendum. Sed ad hoc dices habitus ſciẽtificus (coꝛ=
rupto actu) producit actum ſcientificum. ergo ſcien=
tia naturaliter poteſt haberi ſine demonſtratione.
Qꝛ producat actum patet. poſt habitũ et multas ſci=
entias actuales homo promptius aſſentit cõcluſioni
olim demõſtrate ſine applicatione premiſſarum: illa
propoſitione oblata eueſtigio illi aſſentit. Hic iterũ
eſt dubium. Poteſt quis dicere ꝙ aſſenſus ſequens
eſt alterius ſpeciei a ſcientia actuali ſicut habitus no
ticie intuitiue non inclinat (vt conſtat) in noticiam
intuitiuam: ſed in noticiam abſtractiuam alterius
ſpeciei. Sic poteſt dici in propoſito. Si petas ergo
quis aſſenſus erit? Dicitur ꝙ erit aſſenſus fidei: ratio
quia eſt aſſenſus certus et ineuidens: et ad generatio
nem illius fidei nulla requiritur pia affectio: nec con=
curſus fidei iſuſe. Si tibi libeat illum aſſenſum actu=
alem vocare alio quocunq; nomine non refert nomi=
na ſignificant ad placitum: vocetur a. vel b. Alio mo
do poteſt dici ⁊ non improbabiliter vt opinoꝛ ꝙ ille
habitus inclinat in aſſenſum ſcientificum eiuſdem
ſpeciei ſpcialiſſime cum ſcientia productiua illiᵘ ha=
bitus. ratio quilibet habitus productus ab aliquo
actu vel actibus inclinat in ſimiles actus in ſpecie ſpe
cialiſſima entitatiue. Et vtrobiq; debemus illud an=
nuere niſi aliũde doceatur de oppoſito. vt de habitu
noticie intuitiue. Sed hic nõ conſtat de oppoſito: nec
eſt idem de aſſenſu ſcientifico et de noticia intuitiua
incomplexa: vt paulo ante meminimus. igitur. Re=
ces que eſt res eſt ſcientia propter quid et que qꝛ eſt?
Aliqui dicunt eſſe aſſenſum cauſalis: vt aſſenſio huic
homo eſt riſibilis qꝛ eſt rationalis. Aliqui aliter opi
nantur. Dico ꝙ ſcientia propter quid eſt aſſenſus co=
cluſionis genitus per premiſſas importantes cauſam
quare ita eſt ſicut ſignificatur per concluſionem. Sci
entia quia eſt aſſenſus acquiſitus procedendo ab ef=
fectu ad cauſã: vel a cauſa remota ad effectũ. Ad de=
monſtrationem etiam ſufficit ꝙ premiſſe ſint notio=
res concluſione: et neceſſarie inferentes concluſionẽ.
¶ Ex iſto ſequitur ꝙ deus non habet ſcientiam. Pa
tet tñ primo oĩs ſcientia eſt actus vel habitus. Secũ=
do (et magis ad propoſitum) omnia cognoſcit eque
primo: et non vnum per aliud. ¶ Secundo ſequitur
ꝙ nõ icõuenit angelũ/ vel beatu aliqd ſcire. pꝫ põt co
gnoſcere vnũ p aliud. ¶ Tertio ſequit̃ ſcire hoc mõ
nõ dicit pfectione ſimpliciter. pꝫ nõ ↄuenit deo q̃ eui
dentiᵘ de verũ cognoſcit q; hoc modo. tñ nõ dicat im
pfectionẽ reſpectu creature. aliqñ inferioꝛẽ decet qd̃
ſupioꝛẽ dedecet. Et hec p p̃mi termini elucidatiõe di
cta ſufficiãt. ¶ Scd̃s terminᵘ eſt veritas theologica
Una acceptio termini eſt tacta in q̃ſtione pcedenti.
Alio mõ capit̃ veritas theologica pro ſcriptura ſacri
canonis/pro actu/ vel habitu mentis reſpectu talis
ſcripture/et collectiue /diuiſiue/ pro vna propoſitio=
ne vno actu/ vel habitu/ vel p multis: ſicut logica p=
prie eſt aſſenſus concluſionis logicalis vnius vel plu=
rium. Interdum capitur pro propoſitione logicali.
Adhuc capitur theologia pro habitu eorum que de=
ducuntur ex articulis fidei et ex dictis ſacre ſcriptu=
re ſicut concluſiones ex principijs. Et de iſta acce=
ptione vertitur queſtio quam tractamus. ¶ Ex di=
ctis ſequuntur alique propoſitiones. ¶ Prima eſt
aliquis eſt theologus qui paucas veritates theologi
cas cognoſcit: ſicut de logico dicimus. ſi logicus ſit
concretum termini logica pro ſimplici habitu talis
dicitur logicus. ſed non ita vocatur in communi mo=
do loquendi. ille vocatur theologus qui multos paſ=
ſus ſacre ſcripture itelligit et vnum paſſum ſcit expo=
nere per alium. et facere omnia quadrare. et ſic patet
vnus eſt melioꝛ theologus ꝙ alter: qui plura theolo=
galia nouit: et ſolidioꝛ arbiter eſt ad lites in ea diri=
mẽdas. ¶ Scd̃o pꝫ aliquẽ hereticũ vel infidelẽ eſſe
theologũ. pꝫ põt aſſẽtire multis ppõnibᵘ theologa
libᵘ ↄhñdo hereſim ĩ paucis alijs: cũ pertinacia ſiue ſi=
ne pertinacia. Ceterũ diſcurſus theologicᵘ eſt q̃ con=
ſtat ex ppõibᵘ in ſacra ſcriptura ↄtẽtis: vel ex his q̃
deducũt̃ ex eis (qd̃ idẽ eſt) vel ex altera huiuſmõi. hoc
pꝫ p beatũ dionyſiũ in de di. no. cap. ij. nõ aſſentiẽti
ſacre ſcripture nõ p̃t manuductio fieri ad theologiã.
Itẽ in alijs ſciẽtijs. tũc fit pceſſus geometricᵘ qñ pro
cedit̃ ex principijs geometrie. ⁊ tũc erit pceſſus theo=
logicus qñ procedit̃ ex principijs theologie: ex dictis
ſcripture. cui ſuffragat̃ illud beati augu. primo de tri.
cap. quarto omnes quos legere potui qui ãte me ſcri=
pſerũt de trinitate que deᵘ eſt: hoc intẽdũt: ſcd̃m ſcri=
pturas docere: ꝙ pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus vnius et
eiuſdẽ ſubſtantie ſunt non eĩn ait ſcd̃m aliquas ſcien
tias hũanitus adinuentas: aut probabiles ppõnes
ſed ſcd̃m ſcripturas. ¶ Ex iſto patet ſacri canonis

veritates ſunt principia theologica. quā ad ipſam fit vltimata reſolutio theologici diſcurſus: et ſingule cōcluſiones theologales ex eis deducunt. ¶ Scđo patet concluſiones proprie theologice (diſtinguendo cōcluſiones cōtra principia) ſunt veritates non cōtente exp. eſſe in ſacro canone: ſed ex his deducuntur. vt xp̄s habet neruos ex hac deducit̄ chriſtus eſt homo ¶ Tertio ptꝫ ꝙ nullus diſcurſus ex ꝓpoſitionib⁹ probabilib⁹ eſt theologicus. Iſtud communiter ponit̄ cōtra aureolum: ⁊ bene. ptꝫ. proceſſus ex probabilib⁹/ vel ex vna de fide et altera probabili/ vel ex vna euidenti et altera ſolū probabili: generat preciſe opinionem. cum concluſio ſequatur debiliorem partem.

¶ Quarto ptꝫ. aſſenſ⁹ diſcurſus theologici eſt fides. Patet ſi quis aſſentit alicui cōcluſioni propter p̄miſſas creditas p̄ciſe: talis aſſēſus nō erit maior aſſenſu p̄miſſaꝝ. mō aſſenſ⁹ p̄miſſaꝝ eſt fides. igit̄. Dixi ꝓpt̄ premiſſas creditas: ſiat credito ꝙ p̄ſio ſit euidens vel añs euidēs eſt. ſed tūc ieuidētia ꝯcluſiōis aliunde venit ꝙ̄ a certitudine p̄miſſarū. Et ex hoc correlarie ſequit̄ ꝙ nullaten⁹ aſſēſus ꝯcluſionis ī diſcurſu theologico eſt ſciētia. Nec iuuat dicere (qḋ aliqui dicūt) eſt ſciētia ꝓprie dicta: ⁊ ſubalterna ſciētie dei ⁊ beatorū Noticia euidēs premiſſaꝝ ī alio/ nō generat ſcientiā in me. Nō valet eoꝝ analogia de arithmetico ⁊ muſico: ſi vn⁹ arithmeticus puta henric⁹ euidēter cognoſcit principia: ⁊ alexander credat illa principia: nūꝙ̄ per hoc alexander fit muſic⁹ ſciēs: hoc eſt hñs ſciētiā muſicos: bene habet muſicā creditiuam. Secus eſſet ſi haberet principia ſciētie ſuperioris in ſeipſo. ¶ Sed dices habitus in diſcipulo aliquē ſcientiam ſtudenti hñā ſufficit ad denominationē ſciētie: eſto ꝙ p̄cipia ſint in doctore euidēter nota: credita aūt a diſcipulo. Patet primo elenchoꝝ oportet addiſcentem credere. ¶ Et cōfirmatur. ſcđm ariſtotelē. vi. ethicoꝝ. principia ſciētie ſufficienter cognoſcunt̄ per ſenſū vel per inductionē vel per aliquā aliā fidē. igit̄ ad ſcientiam proprie dictā ſufficit ꝙ de principio ei⁹ habeat̄ fidē. Philoſop⁹ voluit dicere aliqua ſunt credenda. modo credulitas diſponit ad ſcientiā. ¶ Ad ꝯfirmat: dicendum ꝙ ariſtoteles extēdit terminū ſciētia. Hoc etiā nō valet qḋ dī de ſcientia ſubalterna: nūꝙ̄ ſciētia ſubalterna eſt ſcientie ſubalternāti incōpoſſibilis. modo fides ⁊ ſcientia reſpectu eiuſdē (etiā ſcđm opinantem) non ſe compatiūtur. patet maior inductiue ī alijs. Inſup nō ſunt eadē principia ī ſciētia ſubalternante ⁊ ſubalternata p̄cipia ſciētie ſubalternate ſūt ꝯcluſiōes ſcientie ſubalternant̄. vt patet de perſpectiua/ geometria/ arithmetica/ muſica / et ſimilibus. Scđ theologie comprehēſoris et viatoris ſunt per ſe eadē principia: licet ab vno euidēter cognita: et ab alio credita. igitur. ¶ Sed arguitur contra illud quod dictum eſt de principijs theologie: ſecūdum philoſophum primo thopicorū principia ſunt que non per alia: ſed per ſeipa fidem habēt. ſed auctoritates in ſacro canone: cōtente non per ſeipſas ſed per aliud fidem habent: puta per auctoritatem eccleſie iuxta illud augu. contra epiſtolam fundamenti. cap. ſecundo. Ego euāgelio non credo niſi quia eccleſie catholice commonerent auctoritates. ¶ Item ſic argumentatur aureol⁹ probando ꝙ articuli fidei non ſunt principia theologie. nulla ſcientia procedit ad ſua prima principia cōcludenda. ſed potius ex eis ad alia. ſed theologia procedit ad concludendos articulos: ⁊ ſimiliter alia que expreſſe in ſacra ſcriptura cōtinentur. Unde omnes doctores theologi formant queſtiones de articulis fidei et contentis in ſacro canone: vt vtrum deus ſit tantum vnus. vtrum oīpotens/ immēſus: ⁊ ad eas declarandas et cōcludēdas procedūt. ¶ Ad primū dī non eſt intelligendum ꝙ p̄cipia non hñt fidem per aliud ſic ꝙ nichil ab ipſis principijs ſit cauſa aſſentiēdi eis. Nam hoc eſt falſum ſicut patet in principijs que aſſumuntur ex experientijs ſingularium quorū aſſenſus cauſa eſt experimentū cuius cauſe etiam fuerūt experientie multe ſingulares: vt dicitur ſcđo poſteriorum ⁊ in primo methaphyſice. Sed intelligēdum eſt ꝙ non hñt fidem per alia ſuppl. principia ex quibus ipſa demōſtrant. ⁊ ſic negat̄ maior. Et ad auguſtinū non dixit ſe credere euāgelio ꝓ aſſēſū quē habebat ad aliqḋ aliud principiū ꝑ qḋ euāgeliū demōſtraret̄ vel ſillogiſtice probet̄ verū terminatū: ſed ſolū ex auctoritate eccleſie tanꝙ̄ ex cauſa mouente ipſū ad fidē euangelij. ¶ Ad aliud negat̄ minor. Si theologo aliquid tale negetur: nō reſtat ei vlterior probatio: niſi oſtendere illud ſcriptū in canone. Doctores tales propōnes conantes probare nō faciūt hoc ex diſcurſu theologico ſed potius methaphyſico vel phyſico. Et ex his patet ſolutio queſtionis: licet non ponantur formaliter concluſiones cum certis impugnationibus.

q

Uarto circa hūc prologū querit̄ an fides et ſciētia ſe cōpatiant̄. Propterea fidē capimus vt diſtinguit̄ ꝯtra alios act⁹ ⁊ habit⁹ veridicos. Reſpōdet̄ ꝑ cōcluſiones. ¶ Prima eſt actus fidei ⁊ ſciētie nō ſe ꝯpatiunt̄ in eodē ſubiecto reſpectu eiuſdē obiecti ꝓpinqui. Obiectum propinquū concluſionē ipſam appello. Nā de eodē obiecto remoto vt de ſubiecto et predicato: et de rebus ſignificatis per illa extrema pōt eē ſcientia ⁊ fides non eſt queſtio. ¶ Scđa cōcluſio fides infuſa ꝯpatit̄ ſcientiam ⁊ actū ⁊ habitū. ¶ Tertia cōcluſio. habit⁹ ſciētificus acq̄ſitus ⁊ fides acq̄ſita non ſe cōpatiuntur reſpectu eiuſdem obiecti propinqui. ¶ Quarta cōcluſio habitus fidei acquiſite non ī cpugnat actui ſcientifico: nec econuerſo. ¶ Prima concluſio probatur per argumentum commune ī hac parte. ſi de eodem obiecto eſſet fides et ſcientia: tunc eadem propoſitio eidē eſſet euidenter nota et ineuidenter nota. euidenter nota per ſcientiam ineuidenter nota per fidē. Hoc claudit contradictionem. igitur. Hoc argumētum dices non valet conceditur ꝙ eadem concluſio eſt euidenter nota vno aſſenſu puta ſcientia: et eadem cōcluſio aliquo aſſenſu eſt ineuidenter nota. Hec non contradicunt hec concluſio omne rubarbarum eſt purgatiuum colere. iſto aſſenſu eſt euidenter nota demonſtrando aſſenſum ſcientificum: et hec concluſio eadem demonſtrando/ non eſt iſto aſſenſu euidenter nota demonſtrando aſſenſum fidei. ¶ Sed contra illud arguitur. bene ſequitur hoc eſt creditum ab iſto. igitur non eſt euidens iſti. ¶ Secundo. ex reſponſione ſequitur ꝙ de primis principijs et propoſitionibus ꝑ ſe notis poteſt haberi fides proprie dicta: et ſimul aliquid eſſet notum euidenter mediante noticia intuitiua: ⁊ creditū per fidem. qḋ eſt falſum: ⁊ cōtra oēs ſanctos ⁊ doctos de hac materia loquentes. Dicet̄ bene phcentichil vincunt. prima ꝯña eſt nulla: ſed inferendū eſt nō eſt euidēs iſti per fidē. ¶ Ad cōm neges ſequelā. aliq̄ ſunt ꝓpōnes quaꝝ aſſenſ⁹ euidētē cauſat̄ ex noticia intuitiua reꝝ ſignificataꝝ ꝑ extrema. de talibus nullaten⁹ habet̄ fides. Secus eſt de ꝓpoſitionib⁹ dubitabilibus: ſicut eſt concluſio ſcita. ¶ Contra ms

Thomas.

dīū productiuū fidei/auctoritas/ vel argumentū tho
picum pōt applicari. primo principio :ſi non generat
fidē hoc ideo eſt q2 noticia euidens et clara que cauſa
tur ex apprehenſione terminoꝝ impedit tale medium
generare fidem :et eſt icōpoſſibilitas inter illos actus
Sed aſſenſus ſciētificus eſt noticia clara. ergo prece=
dens fidem eius productionem impedit :et ipſam ſue=
niēs e medio tollit. Hic forte dices p̄ter rōnē ēt de p̄=
mis pricipijs habet fides. Preterea arguit ad idē hoc
eſt ꝯ intētionē apl'i prime ad coꝝ. xiij. Siue ꝓphetie
euacuabūtur :ſiue lingue ceſſabūt :⁊ ſequitur cū autē
venerit qđ perfectū eſt :euacuabit qđ ex parte eſt. pꝫ
per illā litterā ⁊ gloſas eiuſdem. apl's vult dicere q' fi
des et ſpes non manebūt in patria :bene aūt charitas
Itē ad hebreos. xi. fides eſt argumētum apparētium
et nō exiſtentium. vbi dicit gloſa de his que nō videt
fides eſt de viſis eīn non eſt fides :ſed agnitio. Sed
q2 verbum ſaluatoris videt ſonare ī oppoſitū q2 vidi
ſti me thoma credidiſti :ſtatim tāgit ſolutio. nō credi
dit quod vidit :ſed aliud credidit :vidit hoīem / credi
dit deū. Itē primo de doctrina xp̄iana cap. xlv. dicit
Aug. Qui q3 ad eternā gl'iam peruenīt deſcedētib⁹
⁊ fide et ſpe :charitas auctior ⁊ certior remanebit. Et
libro primo ſoliloquioꝝ. cap. xij. q̄rit Aug. vtrum aie
cum deū videre contigerit :illa tria fides/ ſpes/ ⁊ cha=
tas ſint neceſſaria : Reſpondet non fides :quare ſit ne=
ceſſaria cum iam videatur : ſpes multo minus : cum
iam tenet. charitati vero non ſolum nō detrahet : ſed
addet etiā plurimū. Idē patet. viij. de trini. cap. iiij.
¶ Scđa cōcluſio ꝓbatur Si quis fidelis habēs fidē
infuſā demōſtrat hāc quā nūc credit de⁹ eſt :nō corrū
pit ſuus habit⁹ infuſus et ante ad aſſenſum illius in=
clinabat :q2 erat illi aſſentiēdū. Sed nunc illi aſſenti=
tur. fides infuſa non ſolum inclinat in oē credibile qđ
actualiter credit :ſed in omne illud cui hō tenetur aſ=
ſentire loco et tempore :quemadmodum eſt illa deus
eſt. ¶ Oppoſitum tertie cōcluſionis a pleriſq3 tenet :
et non improbabiliter in parte. Probatur concluſio
vtrobiq3 tanta eſt repugnātia inter habit⁹ acq̄ſitos ſi
cut inter coꝝ actus. modo act⁹ ſciētificus ⁊ actus fi=
dei repugnātes prima. igit. probatio maioris. ij. ethi
corum virtutes fiunt ⁊ corrumpūtur ab eiſdē ꝯtrario
mō fact'. Inſup ſint in forte habit⁹ oppoſiti eq̄ intēſi
cōcurrat itellect⁹ circa talē materiā cū vtroq3 habitu
iam in tali producent act⁹ oppoſiti. Sed dices ſi ha=
bitus habeāt equalia auxilia ad productionem actu
um nullus act⁹ producet :quoad fuerit exceſſus vni⁹
ſuper aliū. ⁊ tūc ſcđm iclinationē maioris cauſe ꝓdu
cet actus. ¶ Et cōfirmat ꝓbatio maioris vel aliqui
habit⁹ repugnāt vel nulli :ſcđm nō eſt dicendū. ſi pri=
mū nulli magis repugnāt q3 illi quoꝝ act⁹ repugnāt :
alioquin tollitur oīs via probandi repugnātiā in ha
bitib⁹. ¶ Quarta ꝯcluſio pꝫ inducitiue. ſi lubric⁹ vel
aliq̄ alia ſpecie intēperātie irretit⁹ peniteat de mala
vita p̄terita :ꝯſtat q' talis habebit magnā procliuita=
tē ad peccā p̄terita :⁊ hoc nō niſi rōne habitus remanē
tis. g° habit⁹ ⁊ act⁹ oppoſiti ſimul ſtāt. ¶ Cōtra p̄mā
ꝯcluſionē argumētor. ſortes hꝫ noticiā abſtractiuā ⁊
intuitiuā reſpectu eiuſdē obiecti ſimul ⁊ ſemel quaꝝ
vna eſt noticia obſcura ⁊ alia clara. ergo nō incōue=
nit hr̄e ſcientiā ⁊ fidē de eodē obiecto propinquo. Itē
ariſtoteles crebro poſt demōſtratiōes introducit auto=
ritates antiquoꝝ :vel ergo auctoritates aſſenſū fidei
generāt vel nō :ſi primū ꝓpoſitū. ſi ſcđm ſuꝑuacanee
introducunt ¶ Ad p̄mū ꝯcedo aīs nō videt q' ego tā
hūs noticiā abſtract. quā obiecti abſēt; illā amittā ī
p̄ſentia a obiecti. nulla iter eas videt repugnātia :ſed
nego ꝯñam ⁊ cā eſt. nō habem⁹ aliqua iudicia oppoſi
ta. noticia ītuitiua cauſat aliqđ iudiciū. abſtractiua
nullū ſaltē de p̄nti. hoc dixerim videt q' ſicut noticia
ītuitiua cauſat iudiciū de p̄nti q' ſortes ſedet vel eſt al
bus. ſic noticia quā habeo de patre cauſat iudiciū q'
pater ſedebat in tali ſede :vel veſtitus erat tali tunica
Sed dices habit⁹ iudicij qđ cauſabat a noticia ītuiti
ua iclinat ī tale iudiciū de preterito :ſicut nō eſt incō=
ueniēs habere noticiā actualem de aliquo obiecto :et
ſpeciē vel habitū de eodē. et tñ ſpecies eſt actu impfe
ctior. ¶ Ad aliud negat capiēdo auctoritatē ꝓ aſſē=
ſu qui ꝑ auctoritatē proprie dictā habet. Conceditur
q' quis habet auctoritatē hoc eſt propoſitionē auten=
tici viri cū cōcluſione demōſtrata. ad oſtendendū q'
ille qui nō poteſt habere demonſtrationes vtatur in
terdū auctoritatib⁹ :vel vt ſuā doctrinā alijs confor
mē in multis oſtēdat. Et hoc facit potiſſimū poſt ar
gumēta dialetica :raro poſt demōſtratiōes. Qñ demō
ſtratio et autoritas ſimul adducunt aſſenſus ſcientifi
cus cauſatur in intellectu : et autoritas nullū aſſenſū
fidei cauſat. actus actiuoꝝ ſunt in patiēte diſpoſito
ſcđo de aia. modo aia tūc nō eſt diſpoſita ſuſcipere fi
dem. Aſſenſus circa premiſſas non repugnant : que
ſunt varie :aſſenſus cōcluſionis aduerſantur cum eſt
eadem. Q2 quis ſciat vnam propoſitionem et credat
aliam non eſt dubium. Interdum cauſe repugnant
et non effectus. vt albedo et nigredo repugnātes eorum
ſpecies ſeſe compatiuntur. Secundo arguitur habe=
at ſortes fidem iſtius deus eſt :adducta demonſtratio
ne perit fides. ergo ſcientia corrumpit fidem. et per cō
ſequens periculoſe adducitur demōſtratio ad conclu=
ſionē de qua habetur fides. Unde gerſon ī p̄mo libro
tractans que veritates ſunt credēde de neceſſitate ſa=
lutis dicit. Falſum/ blaphemū et hereticū eſt aſſerere
q' de notis per experientiā :vel euidētibus per rōnem
naturalem non ſit fides etiam proprie dicta. Hoc ip
ſum dicit circa preceptum non occides. et non intelli
git de fide infuſa cum ſic dicat :ſit exemplum de iſta
triangulus hꝫ tres angulos. Poteſt idem hō pri⁹ hr̄e
certitudinē ex auctoritate dicētis qualē non oportet
eum dimittere habita poſtmodū certitudine alterius
us generis ex demōſtratione vel experientia fundata
¶ Diſtinguo q' ſciētia corrumpit fidem : vel īfuſam
et ſic negat :vel acquiſitā et ſic ꝯceditur. hō nō minus
meret ſciēdo(exponēdo ꝑ q2)q3 credēdo. pꝫ fides eſt
actus intellect⁹ ſicut ſcientia. ergo nichil meriti dicit
ſuper actum elicitū :niſi ſicut ſcientia vel alius actus
imperatus. Et licet voluntas per ſuum actum cōcur=
rat ad productionem fidei et non ad productionem
ſciētie :tñ poteſt vtrūq3 velle eque meritorie :volo in=
quirere demonſtrationem ad hanc demonſtrandam
deus eſt :paratus tamen credere firmiter. vbi non in=
uenio ſcientiam tantum mereor vel forte magis q3 ſo
lum credens. Illud dictum beati gregorij in omelia
fides nō habet meritum vbi humana ratio prebet ex=
perimētum intelligitur vbi homo non crederet niſi
humanitus vinceretur ad credendum. Secus eſt in
caſu laborioſi chriſtiani conantis illam demōſtrare.
Ubi eſt fortis ratio ſophiſtica inclinans ad oppoſitū
actus credendi ibi credere eſt magis meritorium : q2
tunc credere eſt difficilius :modo ars et virtus eſt cir
ca difficile ſcđo ethicorū. Et ſic magis eſt meritoriū
credere q' deus eſt vnus in eſſentia et trinus in perſo

na:et ꝙ corpus chriſti cōtinetur ſub ſpeciebus panis
et vini: ꝙ credere ꝙ deus eſt. De dicto de gerſono nō
eſt curandū. Negetur ipſe cum ſua aſſertione. cum et
hic auctoritates et doctores cōmuniť hanc partē (et
rationabiliter) tenent. Et beatus thomas quem alle-
gat pro ſe in ſcd̄a ſcd̄e eſt in oppoſitum contra eum:
patet aduertenti ¶ Tertio arguitur. lumen ſtelle et
ſolis ſunt in eadem parte medij:et conſtituunt vnū
lumen. ergo ſimul auctoritas et demonſtratio cauſa-
bunt vnum aſſenſum. Reſpondetur hoc argumētum
eſt nullum. probleuma eſt ī philoſophia : an quelibet
ſtella capiat lumen a ſole. vt probamus de luna per
eius cornua protecta in oppoſitum ſolis et eclipſim.
ſed illo admiſſo quod argumentū imaginatur. conce
do ꝙ illa lumina ſe intendunt et ſunt qualitates eiuſ-
dem ſpeciei. ſecus eſt de fide et ſcientia. ¶ Quarto ar
guitur. opinio et ſcientia ſe compatiūtur. ſed opinio
eſt tenebroſior fide. ergo fides et ſcientia ſe cōpatiun-
tur. ꝯña tenet cum minore:et probatur maior q: ſi nō
hoc maxime eſſet propter formidinem annexam opi-
nioni. ſed hoc non. vel illa formido diſtinguiť ab opi-
nione vel eſt ipſa opinio? Si primum ſicut aliqui di-
cunt formidinē eſſe paſſionem intellectus naturaliter
conſequentem opinionē:ſicut delectatio naturaliter
conſequitur actum volūtatis:deus poteſt deſtruere
formidinem relicta opinione et ſic aſſenſus opinio et
ſcientia compatiuntur ſe ī eodem. Sed dices hoc eſt
ex miraculo preſuppoſito. ¶ Arguiť aliter ſiue dicať
ꝙ formido idē ꝑtineť opinioī ſiue ſit paſſio ſequens:
vnū argumētū thopicū corrūpit aliqͥd formidinis ſal
tē aliqͥd formidinis corrūpit. Scd̄m argumētū tho-
picum adducibile eſt tante efficacie ſicut primum. er-
go tm̄ corrumpit. et tota formido non eſt infinita. er-
go tandem corrūpetur tota formido. non eſt dicendū
ꝙ ſcd̄m argumentum ſubduplum corrūpit ad primū:
nec tertiū ſub quadruplum ad primū et ſic ſine ſtatu
geometrice et nō arithmetice:cum ſtat quodlibet eſſe
equalis vigoris cum alio. Forte dicis opinio intende
tur in illo caſu:et formido intendetur:tenendo ꝙ for-
mido eſt opinio:et augetur opinio:et remittetur for-
mido. Sicut in ſimili dicimus ſimilitudo augetur:et
remittitur ſimilitudo. Intenſior eſt ſuſpitio:et remit
titur dubitatio. Item continentia per ſe attenuat dif
ficultatē ī actu:et delectationē in prauis ꝯcupiſcētijs.
Gregorius. et tñ cū augeť ꝯtinentia nō augeť difficultas in actu.
Iſtas duas ſiľitudines dat qͥdē doctor:ſed q: videt il
lud argumentum non ſufficere per corruptionem for-
midinis dicit. ſi tollatur formido ſimiliter et opinio
auferetur Similiter cum excluditur difficultas a cō-
tinentia:remouetur ipſa continentia :et inducetur tē
perantia. Scd̄o dicit quelibet rō probabilis aliqͥd for
midinis affert ſecum. Has ſolutiones inſequitur qui
De alliaco. dē alius doctor. Nulla earū ſolutionum ſatiſfacit ar
in prologo. gumēto. eadē difficultas imbibiť in inſtantijs quas
cuiuniť dare:ſicut iure de q̈ agiť. q̄ſtio remanet ſubla
ta tota difficultate ī ꝯtinētia: quis habitus remanet?
Stat ꝙ actꝰ eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime entitatiue ſe-
quanť. poſt corruptionē difficultatis:⁊ tūc erit tem-
perantia gradus eiuſdē ſpeciei cū cōtinentia gradu.
Siľiter auferat octauū argumētū thopicū totam for
midinem:tunc nouū argumentū thopicū producit aſ
ſenſum nō formidoloſum q̄ erit eiuſdē ſpeciei ſpecia-
liſſime cū opinione. Nō ſteo ī illo ꝙ argumēta diuer-
ſarū rationū nō intendūt opinionē:adducať idē argu
mentū thopicū cū intēſione premiſſarū:tandē formi-

do tota extingueť. Et queriť quē aſſenſū ꝓducet no-
uum argumentū. Hic nulla eſt fuga niſi vna quā te-
net quidā doctor in ſua methaphyſica ꝙ opinio ⁊ ſcien
tia ſūt eiuſdem ſpeciei:⁊ aſſēſus remiſſus eſt opinio/
cū magna intentione graduali eſt ſciētia. ¶ Ex iſtis **Jo buri.**
hec cōcluſiones abſone ſequuntur. Scientia compo-
nitur ex opinionibus. argumenta thopica producūt
ſcientiam. Noticia euidēs producetur ab aſſenſu ine
uidenti. Similiter alia ſolutio nō valet quia ſi quod-
libet argumentum adducit formidinem annexam et
nonam: tm̄ tota formido precedens corrūpeť per mul-
tiplicationē argumentoꝝ:ſic dabitur aliquis aſſenſꝰ
oīs formidinis expers:et ſic de opinione genita per
poſtrema argumēta:poſteriora argumēta ſemper cor
rumpunt priorem formidinem :poſt multiplicationē
argumētorum (experientia teſte) minus formidamꝰ:
ſaltē īfinita argumēta omnē opinionē tollēt. Dices
infinita argumenta thopica generant ſcientiam : ſed
non finita. quemadmodum infinita grauitas facit
vnum corpus deſcendere in inſtanti per plenum : vbi
finita non poteſt:quantumcunq̄ tollatur de reſiſten-
tia. Contra. tunc argumenta thopica ꝓducerent aſ
ſenſum euidentem:⁊ ſic alia infinita producerēt noti
ciā ita clarā ſicut primi principij. quod eſt abſonū.
¶ Satius videť eſſe dicēdum ꝙ opinio non ſtat ī eo
dem intellectu reſpectu eiuſdem obiecti propinqui cū
ſcientia:propterea q: eſt aſſenſus inuidens:⁊ eſt cum
formidine. i. poteſt tolli per rationem in oppoſitum:
etiam ſtante cauſa productiua eius:et hoc eſt opinio
nem eſſe cum formidine de oppoſito. Poſſent eſſe rō-
nes productiue aſſenſus oppoſiti:hoc nō contingit de
aſſenſu euidēti:nulla ratio pōt corrūpere aſſenſū eui-
dentē. Sic de fide:ſtante actu volūtatis et motiuo q̄
ꝓducūt fidē motiuū nullū pōt illā fidē eneruare. Ꝯ
pꝫ q: tunc aliqͥs cogereť eſſe infidelis:quod nō eſt di-
cendū. Sed actu volēdi deſtructo hō pōt aſſentire op-
poſito. pꝫ in hereticis. Opinio ergo eſt cū formidine
de oppoſito. i. rō in oppoſitū pōt tollere opinionē: qḋ
crebro facit. Et tūc qn̄ arguebatur a ꝓncipio ſi opi-
nio ⁊ fides nō poſſūt ſe ꝯpati hoc maxime eſſet q: opi
nio habet annexā formidinē:ꝯcediť ad ſēſum datum
ſed illa formido pōt tolli. Hoc eſt verū de actualibus
rōnibꝰ in oppoſitū:ſemꝑ dari poſſunt motiua ī oppo-
ſitū ⁊ ex debilitate aſſēſus q̄ eſt opinio opināns freque
ter rōnes poſſe dari ī oppoſitū. Interdū adheſi aliqui
bus cōcluſionibꝰ iudicio thopico:⁊ ob alias ſuꝑueniē
tes rōnes adheſi oppoſito:⁊ ita in alijs contingit. tūc
qn̄ habeo aſſenſum thopicū de a concluſione ſi addu-
cať rō eiuſdē rōnis cū illa generat opinionē/ et fuerit
maioris actiuitatis ꝙ precedēs:opinionem quā inue
nit auget gradualiter. Et de diminutiōe formidinis
nichil ad propoſitū:argumenta thopica nō ꝓprie di-
minuūt formidinē:ſed augēt aſſenſum. et dato ꝙ aſſen
ſus fuerit infinitꝰ gradualiter ſemper eſt tenebroſus
quē ſciētia nō ꝯpatiť. Qui opinať nō aſſētit quoquā
pacto ſuo oppoſito:q: tūc haberet iudicia ꝯtraria ī in
tellectu Nec aſſentit ꝙ pōt ita eſſe ſicut ſignificať per
oppoſitū:ſtat obiectū opiniōis eē propōnē neceſſariā
Nichil iudicat de oppoſito:nec dubitat de oppoſito:
dubitato vno ꝯdictoriū dubitať ⁊ reliquū certia reſle
xiuas. Pꝫ ꝑ vnā regulā obligationū. ¶ Quinto ar
guiť q̄litates ꝯtrarie poſſūt ſe ꝯpati ī gradibꝰ remiſſis:
vt pꝫ in qualitatibꝰ corporalibꝰ. ergo ⁊ ī ſpūalibus.
tenet cōſequentia: nō min⁹ repugnāt qualitates ſpūa
les ꝙ qualitates corporee ¶ Proptere: ſi idē ponať

in diuerſis locis in vno loco habeat noticiā intuitiuā clarā: in alio loco obſcurā. Jam ſimul habebit iudicia cōtraria iudicando hoc eſſe ſortē in loco claro: et hoc non eſſe ſortē in loco obſcuro propter veſtes platonis: vel pelles vrſi. igitur. Si hoc concedas q̄ñ aīa eſt in duob⁹ locis: ididē debes cōcedere nunc de lege: cum eadē aīa eſt in pede/ et in capite/ et ī diuerſis partibus capitis. Jdētidē de aīa ſeparata/ et angelo qui eſt in pluribus partibus ſui loci. Inſuper ſcientia corrumpit opinionē ab intellectu platonis. ergo illa ſciencia eſt ſimul in aīa platonis cum opinione. patet ſi eſt poſterius in intellectu platonis q̄ȝ opinio ſic ꝙ primum non eſſe opinionis eſt primum inſtans eſſe ſciētie. ergo aliquā poſteri⁹ aliquo corrūpit illud quod nunq̄ȝ ſimul ſecum fuit. ¶ Ad quintū negatur antecedens ꝯñs cum cōſequentia. De negatione antecedētis patebit in ſeptimadecima d. hui⁹ inferi⁹. cōſequētia etiā nichil valet. Cōſequēs negat̄ a pluribus tenētibus antecedens propter euidentē noticiā que enigmaticā reſpectu eiuſdē expellit. ¶ Ad aliud forte ille propōnes non contradicūt: et per cōſequens illa iudicia nō ſunt cōtraria. Extrema illarū propoſitionum nō ſunt ſinonima: nō repreſentāt ſortē eodē modo: dato ꝙ ſint eiuſdē ſpeciei hoc non probat ſinonimitatē vt patet de iſtis terminis ſcriptis hō aſinus quorum quilibet eſt ſubſtātia. Non tñ nego quin aliqua iudicia duaꝝ propoſitionum non cōtradictoriarum contrarientur quo ad eſſe in aliquo ſubiecto: vt iudicia harum duaꝝ hō currit nullum riſibile currit. Sed q̄c quid ſit dicit̄ non inconuenire qualitates contrarias inherere eidem ſubiecto preſuppoſito miraculo: videlicet ꝙ ſubiectum ſit in varijs locis. Et dices ex euidentia et noticia obſcura doctores nituntur inferre contradictionem. Modo cōtradictoria non poſſunt verificari de potētia dei abſoluta. Sȝ dices inferim⁹ aliquas ꝯñas tenendo ꝑncipia aliqua naturaliter q̄s nunq̄ȝ inferremus ſimpliciter: vt puta dicimus hoc eſt ſūme calidū. ergo hoc non eſt frigidum. Non ſtes in denoīatione concretiua ꝙ qualitates ſumme denominationē ſūmam ꝑpediāt. accipe abſtracta ſūma Tales ꝯñas concederet ariſtoteles quas nos negaremus. Quod dictū eſt de aīa (vt in poſterioribus diximus) non cōcludit dūmodo eſt informatio ad vnum corpus vel de aīa ſeparata dū eſt preſentialitas ad eūdem locū: et idē eſt ſi eſſet in locis vicinis vbi eſt equalis receptiuitas reſpectu agētis. ſortes pōt eſſe ī duobus locis ita propinquis ꝙ nichil audiat vel videat in vno loco quod non videat vel audiat in alio loco. Argumētum concludit rōnabiliter contra auerroim qui ſcdo⁊ de aīa ponit eandē in oībus hoībus animā q2 vnus intellectus habet ſcientiā de vno obiecto propinquo de quo alter intellectus habet fidem: ſecūd⁹ opinionē: quartus errorem. ¶ Ad aliud. cōcedo antecedens ⁊ nego ꝯñam ſicut inter arguēdū dictū eſt primum inſtans ſcientie eſt primū non eſſe opinionis: ſi ſcientia inſtantanee producat̄. et non eſt incōueniens in iſtis corruptionibus ſpiritualibus ꝙ vnum agēs corrumpat aliud q̄ḋ nūq̄ȝ in eodem tempore adequato vel inſtanti ſecū fuit: vt potiſſimum quando debēt inherere eidem ſubiecto. Hoc eſt propterea ꝙ ſecundum agens non poteſt eſſe rerum ī natura niſi primū agens non ſit naturaliter. calor nunc productus ab igne corrumpit frigus a ſubiecto ſuo cui inherere debet: et ſi deus crearet infinitum calorem ꝑ ē corpus frigidum ille calor produceret calorem in ſubiectum in quo erat illud frigus: ita ꝙ primum inſtās eſſe caloris producendi eſt primum non eſſe frigoris corrūpendi. ¶ Sexto arguitur naturaliter nulla res durat precise per inſtans: et potiſſimum de hijs quorum natura eſt ſtare per tēpus: hoc dico propter inſtantia in tempore/ mutata eſſe in motu/ et ſic de ſimilibus ſecundū modum multoꝝ. Si res ſucceſſiue producitur et naturaliter nichil poteſt ſubito ꝑduci. Hoc habet verū ſcdm eos. et eodem modo ſi res inſtantanee producitur: et tunc ſic ſortes habet opinionē in hoc inſtāti cui applicatur demōſtratio: ſcientia nō poteſt ſubito corrupere opinionem. ergo ſecum ſtabit per aliq̄ḋ tp̄s. Si dicas actus ſcientific⁹ nō producet̄ in illo ſubiecto ſtāte opinione actuali: q̄ro tūc a q̄ corrūpet̄ illa opinio? ¶ Item tunc dabitur aſſenſus maioris/ minoris et bonitatis ꝯñe non aſſentiendo illi concluſioni aſſenſu cauſato per illas premiſſas. ¶ Reſpondetur admittendo ꝙ nulla creatura naturaliter deſinat per vltimum inſtās ſui eſſe: et ſi in hoc inſtanti adducantur premiſſe ⁊ eaꝝ aſſenſus fuerit poſitus cum bonitate cōſequētie: nichil ſcientie producitur in hoc inſtanti. ariſtoteles intellexit cognitis maiore et minore ſimul tempore cognoſcitur concluſio: ſi ſubiectum fuerit capax. illa opinio corrūpetur ſenſim a demonſtratione: ſicut forma aque corrūpit calorē: et tandē demōſtratio a moto prohibente producit ſuū effectū. ¶ Septimo arguitur. error ſcientia ſe compatiūtur ergo opinio ſcientia et fides. antecedens patet idem aſſenſus numero eſt error et euidentia. ergo ſcientia in aliqua eius acceptione. añs patet aſſenſus quē habeo de hac iohannes errat eſt error. patet q2 vel ita eſt ſicut per illam ſignificatur vel non ita eſt. Si primū et per illam ſignificatur ꝙ iohānes errat. ergo ita eſt ꝙ iohannes errat. ſi non ita eſt: tunc iohannes aſſentit vni propoſitioni: et non eſt ita in re ſicut illa ſignificat. ergo iterum iohannes errat. ꝙ ille ſit euidētia patet. eſt aſſenſus firmus naturaliter cauſatus. ergo euidentia ex terminis. Dices nō habetur ex hoc ꝙ error et ſciētia ſe ꝯpatiuntur: non ſunt plures res: ſed vnus actus ſimplex. Hoc non ſoluit quādo eſſet actus ſimplex haberetur propoſitum. Item vna medietas act⁹ eſt error et alius eſt euidentia. igitur. Idem poteſt argui per hanc iohannes decipitur ſi iohannes aſſentiat illi: cum ille aſſenſus eſt euidentia: quia aſſenſus verus cert⁹ naturaliter cauſat⁹. cum cauſetur ad ita eſſe ſicut hec propoſitio ſignificat et ad aliter eſſe q̄ȝ hec propoſitio ſignificat: et ſi decipitur fallitur et errat. Item. vij. ethicorum aliqui adherent tantum ſuis opinionibus q̄ȝtum alij concluſioni demonſtrationis. ¶ Reſpondetur non inconuenit ꝙ error et ſcientia coincidant: dummodo eſt error propoſitionis inferentie habentem errare per reflexione et ſic de deceptione: ibi a philoſopho accipitur opinio pro fide.

¶ Octauo arguitur poſſum ſcire in vniuerſali omnē mulam eſſe ſterilem per hoc medium nullum animal genitum a duobus indiuiduis diuerſarum ſpecierum generat: omnis mula eſt animal genitum ex indiuiduis diuerſarum ſpecierum. ergo nulla mula generat. ergo eſt ſterilis. et tamen demonſtrando mulam cum groſſo ventre aſſentio huic hec beſtia eſt grauida hec beſtia eſt mula. igitur. Dices poſſum aliquid ſcire in vniuerſali et ignorare in particulari: non in particulari negatiua ꝯtradicente illi vniuerſali ſed ignorādo in particulari. ⁊ in ſingulari q̄ñ latet me an hec ſingularis eſt ſingularis hui⁹ vniuerſalis. ¶ Nono arguit̄

paulus in raptu non amiſit fidē: et tamen habuit cla=
ram viſionem dei ¶ Inſuper non eſt neceſſe ꝙ beatꝰ
clare cognoſcat omnia de quibus habet fidem in via:
non eſt neceſſe intueri hieruſalē vel Jordanē fluuium
ergo fides manet in patria. ¶ Ad hoc dicitur ꝙ non
habuit fidei actū circa illud circa quod habuit clarā
viſionem tunc bene autē poſtea. Ad ſecundū reſpōde
tur in tertio. ¶ Decimo arguitur per illud. iohan. ij.
quia vidiſti me thoma credidiſti: thomas habuit fi=
dem de chriſto et eum tetigit. Sed bene dices (ſicut di
cit beatus gregorius in quadā omelia paſchali) vnū
enī vidit: aliud credidit. Cōtra chriſtus. Joh. ij. ma=
gis laudat fidem illorum qui non viderunt ⁊ credide
runt ꝗ̃ fidē thome. Jd idem beatꝰ petrus in canoni=
ca pīme. petri. i. et hoc non eſſet ſi fides eſſet eis ſolum
latens ſicut nobis. ¶ Preterea apoſtoli viderūt chriſtū
pati: et chriſtum aſcendentē. et beata virgo ſciebat ꝙ
non cōceperat virili ſemine: ſed de ſpiritu ſancto con
ceptum eſt. et tamen ipſa nichil fidei amiſit. igiť. Et
ꝑme io. i. quod vidimꝰ et audiuimꝰ et perſpeximus
et manus noſtre cōtractauerūt de verbo vite. Purior
eſt fides ceteris paribus omnino latēs ꝗ̃ vbi eſt aliqd
diſponens ad credendū. ¶ Ad oēs iſtas auctoritates
dicitur: erat de fide ſolum ꝙ chriſtus patitur ꝙ chriſtꝰ
eſt deus. Hoc euidēter nō cognouerūt apoſtoli: bñ ta=
men euidenter cognouerūt ꝙ hec humanitas patitur:
et eis non fuit aſſenſus fidei ſtante viſione: bene tamē
habebant fidem infuſam. Nos de vno habemꝰ fidem
de quo ipſi non habuerunt. Quo fit hec fuit eis de fi=
de chriſtus reſuſcitauit filiū vidue: licet viderint filiū
vidue reſuſcitatum. ¶ Undecimo arguiť ꝙ dari poſ=
ſunt in patria due dilectiones dei ſpecie diſtincte. pa=
tet habitus diligendi deū in via non corrūpetur in pa
tria: nec augetur ab actu beatifico: cū ſpecie differant
Similiter ſequeretur ꝙ ſcientia propter quid corrum
peret ſcientiā q̄ eſt circa idē obiectū: cū eſt lumen cla
rius. ¶ Ad vndecimū poteſt concedi illatū: ſicut dixi
mus non incōuenire ꝙ habeanť due noticie ſpecie di=
ſtincte de eodē obiecto: ſcilicet intuitiua ⁊ abſtractiua.
ſic poſſūt eſſe duo amores ſpecie diſtincti reſpectu eiuſ=
dem dependentes ab iſtis duabꝰ noticijs. Ad vltimū
tranſeat illatū. ¶ Contra tertiā cōcluſionē arguitur
ſic habeat quis habitum opinatiuū vel erroneū a cō
cluſionis valde intēſum: adducatur et demonſtratio:
ſcientia actualis ſtabit cum habitu opinatiuo per q̄r=
tam cōcluſionem huius queſtionis. et quilibet actus
quātūcunq̧ paruus poteſt producere habitū. igiť. Di
ces eſt bene et verū eſſe in ſubiecto ſuſceptiuo. Sed
prius corrumpit totalem habitū opinatiuū ad nō gra
dum vſq̧: ⁊ tunc introducet habitū ſcientificū: et nō
antea: nec talis erit ꝓptior ad ſcientifice aſſentien=
dum ꝗ̃ a principio in fine ꝑme demonſtrationis. ſup=
poſito ꝙ ſcientia actualis nunc nouiſſime producta
non ſit intenſior ꝗ̃ ꝑma ſcientia. ſed erit minꝰ prem=
ptus ad opinatiue aſſentiendū ab habitu. ¶ Sed cō=
tra hoc arguitur actus ſcientificus ſtabit cū habitu
opinatiuo per breue tempus. ergo perpetuo poteſt ſe=
cum ſtare: et ei non aduerſatur ſuapte natura. Itē ha
bitus opinatiuus eſt alicuius reſiſtentie: et vna ſcien=
tia eſt maioris actiuitatis ꝗ̃ alia. patet de duabꝰ ſcie
tijs ſuperioris ſpeciei et inferioris de intenſa et remiſ
ſa. Sic vnus habitus opinatiuus eſt maioris reſiſten
tie ꝗ̃ alius inferioris ſpeciei vel remiſſior. Dices que
libet ſcientia eſt perfectior entitatiue opinione: ⁊ eui=
dentia lux ſpiritualis: opinio tenebre: quelibet lux te=
nebras expellit et ſubiectum intenſe vel remiſſe reddit
lucidum. Hoc nō valet. calor eſt altioris ſpeciei q̄ fri=
gus: et tamē non oportet quēlibet gradū caloris q̄ſ=
libet frigus corrūpere. ¶ Ad primū nego conſequen=
tiam forma ſubſtantialis aque cōpatitur frigus ꝑ bre
uem morulam: non tamen diu. Actus ſcientificꝰ ꝗ̃to
diutius continuatur tanto plus habitꝰ opinionis cor
rumpit: dūmodo agit ſcdm totā ſuā actionē. Actus
ſcientificus et habitus opinatiuꝰ virtualiter contra=
riantur: ⁊ non formaliter: inclinant in effectus forma
liter contrarios. ¶ Ad aliud concedis ꝙ dabilis eſt
vnus habitus opinatiuus tante reſiſtentie ꝙ hec par=
ua ſcientia nichil eius corrumpere poteſt. et licet hec
parua ſcientia vnam partem huius habitus corrūpe=
re poteſt ſi ſeparetur a ſuo toto: nō tamen dūmodo eſt
in ſuo toto: quia ab illo fulcimentum reſiſtendi acci=
pit: datur maxima ſcientia a qua hic habitus opinio
pati non poteſt et illa nichil huius opinionis corrū=
pere poteſt: ſed quelibet maior ſcientia in actiuitate
illa data poteſt partibiliter hunc habitū extinguere:
vel ſubito. Sed argumentū thopicū adductum ſtante
ſcientia non poteſt illum habitū intendere. patet. non
poteſt intendere habitū niſi mediante ſuo actu: modo
nullū actū producere poteſt ſtante ſciētia propter for
malem repugnantiam. Quo fit ſtat vnā demonſtra=
tionem adduci plures ad eandem cōcluſionem ꝑ ban
dam: et non producere ſcientiam ꝓpter indiſpoſitio=
nem ſubiecti: per conſequens homo nō erit magis di=
ſpoſitus ad ſcientifice aſſentiendū ꝗ̃ a pīcipio. Sed
contra iſtud arguitur. per idē erit aliqua opinio actꝰ
actiuior ſcientia: et naturaliter agit ad corruptionem
ſcientie (ſicut econuerſo) ſecundū extremū ſue potētie:
ſicut calor inclinatur corrumpere frigus. ſic frigus in
clinatur corrumpere calorem. et ſicut poteſt eſſe aliq̄
opinio actus ita fortis in reſiſtendo ne corrumpatur
ab hoc actu ſcientifico: ita hec opinio actꝰ vel maior
poteſt corrumpere hanc ſcientiam. Reſpondetur con=
cedendo ꝙ dabilis eſt vna opinio actus tante reſiſten=
tie ꝙ hec parua ſcientia non poteſt eam corrumpere:
ſed nō propterea directe ſequitur ꝙ illa opinio poteſt
corrumpere ſcientiā. Sicut dici ſolet ī materia actio
nis et reactionis ꝙ humiditas eſt maioris reſiſtentie
ꝗ̃ actiuitatis / ſiccitas maxime reſiſtentie et minime
actiuitatis īter qualitates primas. Sed fortaſſe iſtud
tibi non placet in his formis ſpiritualibus ſicut de q̄=
tuor qualitatibus primis: ſed vtrobiq̧ hoc quod eſt
maioris reſiſtentie eſt maioris actiuitatis. Secundo
concedes ꝙ dari poteſt opinio ita intenſa ꝙ vnam pu
ſillam ſcientiam corrumpit. Ex toto iſto nō expugna
tur noſtra concluſio videlicet ꝙ habitus ſimul ſtant.
Sed contra iſtud arguitur tunc fides poteſt corrum=
pere ſcientiam. Sed hoc negas: quia non ſunt de op=
poſito. Saltem ſequitur ꝙ poteſt corrumpere ſciētiā:
puta vel auctoritas virorū. vnde ſi tu habeas ſciētiā
huius ſuper lineam datam: et ſuperuenit vnus geome
tra quē eruditū et non fallacē reputas: et dicat tuum
aſſenſum eſſe erroneum: titubabis ſaltem ſi multi ta=
les ſuperueniant. et ſic ſophiſma ſuperueniens coget
te relinquere aſſenſum ſcientificum: etiam ſtante aſſē=
ſu premiſſarum et bonitatis conſequentie: et eodē mo
do poteſt quis per multa ſophiſmata cogere te relin=
quere fidem tuam. patet. fides licet ſit altioris ſpeciei
errore vel opinione de oppoſito: tamē error poteſt eſ
ſe ita magnus ꝙ aſſenſum fidei corrumpet: non ne=
gatiue te diſtrahendo a tua conſideratione: quia

hoc poteſt oratio facere: ſed contrarie et ſic aliquis in initus erit hereticus quia corrupta ſua fide ille aſſenſus erroneus corrũpet habitũ fidei acquiſite: et generabit hereſim. Forte dicis hoc eſt verum ſi non ponatur actus voluntatis ad reſiſtendum. Actus voluntatis cum motiuo pro fide producunt nouum aſſenſum fidei: et ad intenſionem actus voluntatis reſiſtentia fidei contra errorem erit maior. etiã fides infuſa inclinat ad conſeruationem fidei acquiſite. modo quodlibet agens tantum inclinat ad corruptionẽ contrarij: vel ad reſiſtendum ne producatur: ſicut ad productionem ſui effectꝰ: vel ad eius conſeruationem. Contra hoc nõ ſolum. fides infuſa finite reſiſtit corruptioni fidei acquiſite: alioquin nemo eſſet hereticus ob ſophiſmata ſuperuenientia. et dabilis eſt intenſiſſimꝰ actus voluntatis quẽ volũtas poteſt habere: quo facto erit actus fidei maximus quẽ anima poteſt habere qui cũ ſolũ finite reſiſtit poteſt obrui a multitudine rationũ thopicarũ. Sed hic poteſt homo dicere ꝙ non ſequitur. quia deus iuuaret hominẽ qui faceret quod in ſe eſt ne vincatur. ſcḋm illud apoſtoli ꝑme ad corinth. x benedictus eſt deus qui non permittit vos tẽtari vltra id quod poteſtis: ſed faciet cum tẽtatione prouentum. et hoc eſt verum. Sed contra ſi ſophiſma poteſt cauſare aſſẽſum erroneum corruptiuũ ſciẽtie: iam ſophiſma poteſt eſſe ita grande: et rethe argumenti ita callide duci poteſt ꝙ euidentia primi principij ab illo aſſenſu erroneo corrumpetur: et cũ praua affectione tũc homo aſſentiet oppoſito. cuiꝰ oppoſitũ ſuperꝰ diximus. Nos ſolemꝰ aduenientibꝰ magnis ſophiſmatibus quorũ ſolutiones non habemꝰ pre manibꝰ dimittere aſſenſus euidentes aſſentiẽdo hominẽ eſſe aſinũ: ſecũdum illud quicquid dicat geta: hirrea ſemper homo. Dices error poteſt corrũpere ſcientiã non tamen oportet ꝙ corrumpat noticiam premiſſarũ demõſtrationis vel propoſitionis per ſe note: cũ aſſenſus ꝑmiſſarũ et propoſitionis per ſe note ſunt clariores. Hoc non euitat propoſitũ ſi admittas ꝙ error poteſt corrũpere vnã noticiã euidentẽ: puta ſciẽtiã. paulatim conſcẽdẽdo a corruptiõe ſcientie ad corruptionẽ aſſenſꝰ ꝑmiſſarum et propoſitionis per ſe note conſcendens. Forte dices propter has rationes nulla ratio ſophiſtica poteſt corrumpere notitiam euidentẽ. et ſi euclides et omnes geometre michi dicerent ꝙ aſſenſus iſtius ſup lineam datam ⁊c. eſt falſus: non corrumperetur aſſenſus ſcientificus. Cõtra ſequeretur ꝙ ſi eſſet opinio infinita gradualiter in anima fortis ꝙ illa poſſit corrumpi a qualibet ſcientia ꝗ̃tũcunqꝫ puſilla. hoc conſequens eſt falſum. omne ens naturaliter appetit ſe ꝑmanere in eſſe appetitu naturali: ergo reſiſtit ſuo corruptiuo quãtũ poteſt. ſed vnus gradus opinionis aliqualiter reſiſtit: duo gradus in duplo plus reſiſtũt: vel ſaltem magis ꝗ̃ vnus gradus. et infiniti ſunt gradꝰ quorum quilibet reſiſtit: et cuiuſlibet gradus reſiſtentia eſt equalis cum reſiſtẽtia cuiuſcũqꝫ alterius gradus. ergo collectio infinitorũ graduũ infinite reſiſtit. eodem modo de actiuitate: vnus gradꝰ opinionis eſt alicuius actiuitatis in corruptione cõtrarij: vna opinio corrumpit oppoſitam opinionẽ. Duo gradꝰ plus agunt ꝗ̃ vnus ergo vbi ſunt infiniti gradus opinionis corrũpunt ſcientiã de oppoſito. Et ſi admittas ꝙ infinita opinio quãcũqꝫ ſcientiam ꝗ̃tũlibet intenſam finitam corrumpat: dicere debes ꝙ multum intenſa opinio (et finita) aliquã ſcientiã corrumpat. Ecce in quãcũqꝫ partem ſolutionẽ flectamus obſtrepentes rationes aduerſas. Si ſcientiam admiſerimus poſſe extingui iam eradicamus ea que dicta ſunt de cõmuni calculatione inter formidinẽ et opinionẽ per crebras rationes thopicas. Rurſus ſi hoc incõcuſſe ſuſtinere conemur: rationes in oppoſitũ magne molis glomeratim accedunt. Propterea ꝓbabiliter dicamꝰ negãdo ꝙ ſcientia poteſt corrumpi a quocũqꝫ errore oppoſito: potiſſimũ finito. licet poteſt dari habitꝰ ita grãdis infinitꝰ / ſiue finitus opinatiuus cuiꝰ nulla pars corrumpetur ab hac parua ſciẽtia actu: tamẽ non admittimꝰ ꝙ quicũqꝫ actus ſcientificus poteſt extingui a quacunqꝫ opinione: ſaltem finita. Hoc prouenit ab altitudine ſpecifica / et ex natura rei / ⁊ parti nobis cõſtat ratione nõ videtur cõuenientior modꝰ ꝗ̃ ante recitatus; videlicet ꝙ opinio eſt cũ formidine de oppoſito. i. aſſenſꝰ opinatiuꝰ: poteſt deleri ꝑ rationes oppoſitas: ſi multe difficiles adducantur. Aſſenſus euidẽs non poteſt deleri. non tñ nego quin in aliquibꝰ rebus vnum indiuiduũ inferioris ſpeciei aliud ſuperioris e medio tollat: vt de frigore calore et ceteris id genꝰ cõtingit. modo in preſentiarũ habemꝰ ſufficientia motiua in iſtis qualitatibꝰ illud nõ admittere: viſo ꝙ interdum datur aliquod agẽs maioris reſiſtẽtie ꝗ̃ actiuitatis: et propterea humiditas ⁊ ſiccitas vocatur qualitates paſſiue ⁊ non actiue ab ariſtotele: licet aliquid agant. Sed dices qualitercũqꝫ dicamus vno argumẽto thopico adducto ad roborandũ opinionẽ corrumpitur formido in eſſe formidinis: ſecundum argumentũ corrũpet tantũdem in eſſe formidinis. et ipſa nõ eſt immenſa. ergo demum tota euaneſcet per crebras rationes thopicas. ¶ Reſpondetur corrumpitur in eſſe formidinis ad hunc ſenſum ꝙ magis accedit ad firmitatem: hoc eſt ad aſſenſum qui difficilꝰ tollitur. et poteſt dari aſſenſus ita magnus ꝙ naturaliter ꝑ oppoſitas rationes tolli non poteſt: quia nõ reperiuntur rationes in oppoſitum magni ponderis: et illa nõ eſt naturaliter cum formidine de oppoſito. Et ſic habetur ꝙ non eſt de ratiõe cuiuſlibet opinionis eſſe cũ formidine de oppoſito; et dato oppoſito ſufficit ꝙ aliq̃ pars eiꝰ ſit cũ formidĩe de oppoſito. Et dato ꝙ aſſẽſus fuerit infinitus ſemper manet opinio; et quelibet opinio dicitur eſſe cum formidine de oppoſito quo ad ſe totũ vel quo ad ſuas partes. Ceterũ dices docti ſupuenientes (vt experimur) faciũt hominẽ titubare circa aſſenſum euidentem. Reſpondetur diſtrahunt eius animũ a motiuo productiuo illius euidentie: et ſic actus ſciẽtificus deſinit eſſe: cum non conſeruetur ampliꝰ a ſua cauſa. Fortaſſe etiam habitus ſcientificus paruus poteſt corrumpi ab actu opinatiuo magno. ſecus eſt de actu. ¶ Dubitatur an aliqͣs poteſt ſcire ſe errare: et an aliqͣs poteſt ſcire ſe habere fidẽ: In primis ponitur acceptio erroris: poſtea reſpondebitur ad dubitationẽ.

¶ Pro termini explicatione ponuntur ꝓpoſitiones.

¶ Prima. aliquis errat ꝑciſe aſſentiẽdo vero. ¶ Secunda propoſitio aliquis non errat per aſſenſum propoſitionis falſe: immo eiuis ille aſſenſus eſt ſcientia extenſo termino. ¶ Tertia propoſitio aſſenſus propoſitionis ſignificantis aliter eſſe ꝗ̃ eſt: vel propoſitiõis non ſignificantis ſicut eſt: non eſt error. ¶ Prima ꝓpoſitio patet de aſſenſu iſtius ego erro. ¶ Secũda ꝓpoſitio patet de aſſenſu iſtius ꝓpoſitiõis ego dico falſum: caſu quo ſolũ illam et eius partes dico. ¶ Tertia propoſitio patet de aſſenſibus talium ꝓpoſitionũ hec ꝓpoſitio ſignificat aliter eſſe ꝗ̃ eſt ſecundũ hanc ſignificationem: hec propoſitio non ſignificat ſicut eſt

hec propoſitio eſt non ſignifica[..]s ſicut eſt/que demõſtrant ſeipſas. Sȝ ſecludam⁹ dicẽda extra reflexiua: ſupponendo illa que de hac materia poſuimus i inſolubilibus. Sic diffinitur Error eſt aſſenſus falſi/vel diſſenſus veri. Iſto p̄miſſo dicaꝫ ꝙ nullus poteſt ſe ſcire errare. patet. da ꝙ ſortes ſciat ſe errare circa a propoſitionem. ergo euidenter cognoſcit ſe aſſentire falſo vel diſſentire vero. quocũꝗ illorũ dato nec falſo aſſentit nec vero diſſentit: ſi ſciat ipſũ eſſe tale. nemo poteſt aſſentire (potiſſimũ naturaliter) falſo ſcito eſſe tali. ſecludo etiam propoſitiones plures. patet nemo poteſt aſſentire propoſitioni neutre de cuius veritate nichil cognoſcitur ex p̄ma hui⁹. ergo nemo poteſt aſſentire ꝓpoſitioni falſe cognite tali. ꝯña eſt euidẽs. eodẽ modo nec poteſt diſſentire vero cognito tali. Eodem modo poteſt probari ꝙ nemo poteſt opinare ſe errare circa a ꝓpoſitionem: quia bene ſequitur ſortes opinatur ſe errare circa a ꝓpoſitionem. ergo ſortes aſſentit (licet cũ formidine) ſe aſſentire falſo vel diſſentire vero. Si iudicat ꝙ aſſentit falſo: tunc haber iudicium ꝙ a eſt falſũ: et ſi ſic iudicat: non eſt in facultate ſua illi aſſentire ꝗ̄diu putatur talis. ſic nemo poteſt credere ſe errare circa a propoſitionẽ. Dictum eſt circa a vel b ꝓpoſitionem: non videtur inconueniẽs ꝙ quis aſſẽtiat opinatiue ꝙ ipſe in aliquo aſſenſu actuali vel habituali erret. Aliquis opinatur aliquẽ aſſenſum quẽ habet erroneũ. Dixi naturaliter ſi ego aſſentirẽ huic ariſtoteles p̄ceſſit pythagorã: et hoc ſorti ſignificarẽ: tunc ſortes iudicat me errare Deus poteſt capere illud iudiciũ quod erat in ſorte et ponere in me: et tunc aſſentiam illi iohãnes errat in ſic aſſentiẽdo. ſic de potentia dei poſſum dubitare me ſcire a. patet. ponatur ꝙ ſciã triãgulum habere tres ꝑ angulũ extrinſecũ: ⁊ cũ hoc ſciã me aſſẽtire Iſtud iudiciũ reflexũ ſi. ꝑ ſciẽtiam meam deus poteſt corrumpere manente ſciẽtia et tunc dubitabo michi illam. patet. dubitare extra reflexiua nichil aliud eſt ꝗ̄ apprehendere ita eſſe nullo modo iudicando de ita eſſe vel de non ita eſſe: hoc eſt neꝗ aſſentiendo neꝗ diſſentiendo dubitatio intellect⁹ nichil aliud eſt ab itellectu: ſed ille termin⁹ aliud cognotat. pꝫ per eius quid nõis. Sed ꝯ iſtud argumẽtor aliquis ſcit ſe erraſſe. patet de multis lapſis in hereſim quibus erat fides illuſtrata. idẽ patet de beato auguſtino qui ſciuit ſeipſũ ante cõuerſionem erraſſe tunc ſic hec eſt vera de preterito ſortes cognoſcit ſe erraſſe: ergo habuit vnam de preſenti veram hanc ſcilicet ſortes ſcit ſe errare. Forte dices hec eſt de in eſſe ſortes cognoſcit ſe erraſſe. Cõtra eſt p̄teritio reſpectu infinitiui erraſſe. ergo ratione illius eſt reducẽda propoſitio in p̄ſentialitatem. Reſpondetur ſufficienter inter arguẽdum non ſemper mutandus eſt infinitiu⁹ p̄teriti tẽporis in preſens vt argumentũ imaginatur. patet de hac que eſt vera ego ſcio me fuiſſe ĩ vtero matris mee: q̄ nunꝗ̄ hũit hanc verã ego ſcio me eſſe in vtero matris mee. Pꝛetereaq̄ modo quis icipit ſe ſcire erraſſe: hoc modo: ſortes aſſẽtit huic a homo differt ab homine: vel a celum contingenter eſt celũ propter aliquas exponẽtes quas reputat cõmuni modo exponendi conformes tandẽ ſucceſſu temporis aliquibus rationibus vrgeꝫ rationabilius aſſentire cõtradictorijs illarum: et per cõſequens icipit amittere aſſenſus ꝓpoſitionũ q̄bus ante aſſentiebat: quas veras putabat temporeq̄ aſſentiebat. nunc cũ oppoſito aſſẽtit iudicat illas rationes friuolas et ſe fuiſſe deceptũ ⁊ ſic incipit ſcire ſe erraſſe. Cũ hoc tamẽ ſtat/errorem ſortes ſcit ſe habere. patet. hãc qualitatem ſortes ſcit ſe habere/hec qualitas eſt error. igitur. eodẽ modo ꝓcedere poteſt concedendo hanc fidẽ iuã ſortes euidenter cognoſcit: ſed non cognoſcit euidẽter iuã fidem.

Sexto circa prologũ queritur an theologia ſit ſcientia practica vel ſpeculatiua: Explicabuntur duo termini praxis ⁊ ſpeculatio: poſtea noticia practica ⁊ ſpeculatiua: ⁊ aliqua illam materiam tangentia aperiem⁹: demũ in reſponſione ad titulũ q̄ſtionis deſcẽdem⁹. Praxis grece dicitur actus latine ſeu operatio: et practicũ idẽ eſt ꝙ operatiuũ. theoria grece: dicit̄ ſpeculatio ſeu contemplatio latine: inde theoricum id eſt ſpeculatiuum: ſeu ꝯtẽplatiuũ. ¶ Praxis ſecundũ euſtratiũ. i. ethi. q̄dripharia accipitur. Primo pro omni operatiõe cuiuſcũꝗ virtutis ſiue libere ſiue naturalis. ¶ Secũdo modo dicitur operatio cognitiua: ſiue paſſio ꝯſequẽs cognoſcentẽ inquantũ cognoſcens: et hoc modo omnis cognitio ⁊ quilibet actus potentie cognitiue vel appetitiue: et paſſio conſequẽs vt delectatio triſticia poſſunt energia vel praxis dici. His duob⁹ modis nõ capit̄ in propoſito. ¶ Tertio capit̄ ꝓ operatione que eſt in poteſtate operantis. ¶ Quarto modo accipit̄ ꝓ omni operatione ꝯformiter elicita dictaminũ recte rationis. Iſta acceptio eſt illa de qua cõiter autores loquũtur. ¶ Ex his ſequũtur aliq̄ ꝓpoſitiones. Prima eſt omnis actus voluntatis eſt praxis. patet eſt actus exiſtens in operatione operãtis. ergo eſt praxis ꝑ eius diffinitionem: primo act⁹ elicitus poſtea act⁹ imparatus ab eo. ¶ Secũdo ſequitur ꝙ actus intellectus ⁊ ſenſus exterioris eſt praxis: patet de ſenſatione ⁊ intellectione iparata. ¶ Tertio ſequitur ꝙ mot⁹ ꝑmo p̄mus non eſt praxis reſpectu illius qui iſtũ motũ habet. ¶ Quarto ſequitur actus idẽ in nũero reſpectu vnius agentis eſt praxis: et reſpectu alterius non eſt praxis. pꝫ de motu primo ꝑ mo q̄ reſpectu dei eſt praxis: non autem reſpectu hominis: ſicut eadem res eſt creatura reſpectu vnius agentis: et non creatura reſpectu alterius. ¶ Quinto ſequitur ſicut aliqua praxis eſt ſtudioſa: ita aliqua eſt vicioſa. ¶ Sexto ſequitur ſecundũ aliquos aliquis act⁹ voluntatis nõ eſt praxis reſpectu illius voluntatis: patet de dilectione dei beatifica in patria. Sed nos illud in quarto. d. xlix. reiecim⁹. ¶ Septimo ſequitur ꝙ illud. iij. de anima itellectus extenſiue ſit practicus nõ infert ꝙ null⁹ actus intellect⁹ ſit practicus: nam licet intellectus nõ extendatur imediate ad ſuam operationẽ: tamẽ extenditur mediante iperio voluntatis: nam cũ dictat intellect⁹ ſpeculandũ eſſe voluntas iperat intellectui ꝙ ſpeculetur. ¶ Octauo ſequitur idem actus numero pri⁹ nõ eſt praxis: poſtea cũ continuaꝫ a voluntate fit praxis Speculatio eſt iudiciũ quo iudicatur aliquid eſſe vel non eſſe: ſeu eſſe tale vel non eſſe tale: et ita de extrinſecis temporibus nichil iudicando de operabili: vt iudiciũ quo iudicatur deus eſſe trinus et vnus. Preterea notabis noticia non dicitur practica ſeu actiua vel factiua q: aliquid imediate agat vel faciat: ſed q: ad agendũ vel faciendũ dirigit. Sicut ſcientia medicinalis non immediate cauſat ſanitatẽ in corpore: ſȝ ſolum docendo dirigit qualiter ⁊ per que ſanitas fieri poteſt. ¶ Duobus modis ꝯtingit noticiam eſſe praxis directiuam: nã quedã noticia eſt formaliter ſecundum ſe imediate praxis directiua. quedã tantũ totaliter vel continet virtualiter: ⁊ de propinquo vł remote noticiã directiuã praxis. Noticia practica eſt iudi

cium complexū (denominatione extrinſeca) enūciās qualiter vel per que aliquid eſt agendū. Exēplum vt quartane febres curande ſūt per calida: cōtinue ↄ quotidiane per frigida. Exemplū ſecūdi vt carnes volatiliū ſunt facilis digeſtionis. ¶ Ex his iterū ſequuntur alique propoſitiones. Prima licet aliqua ſpeculatio ſit praxis: nulla noticia practica eſt noticia ſpeculatiua. Prior pars huius propoſitionis patet ex predictis in diffinitione praxis. Secūda pars patet quia impoſſibile eſt idē obiectū īportare praxim ↄ non importare praxim. ergo impoſſibile eſt idē iudicium eſſe practicū ↄ ſpeculatiuū: quia iudiciū practicū eſt de dictamine practico: ſpeculatiuū vero de nō practico. nō loquor de propoſitione plures: nec de iudicio duarū ꝓpoſitionū ſimpliciū. Poteſt eſſe vnū iudiciū ſimplex totius copulatiue: et due noticie iudicatiue: vel tres ſecundū exigentiam partiū copulatiue. modo capto iudicio ſimplici iſtius copulatiue deus eſt trin⁹ ↄ vn⁹ ↄ de⁹ eſt a me diligendus hec iudiciū eſt practicum ↄ ſpeculatiuū. Probatio. duo iudicia reſpectu duarum partium iſtius copulatiue ſic ſe habēt ꝙ vnū eſt practicum ↄ aliud ſpeculatiuū: quia vn⁹ aſſenſus habet dictamen practicū pro obiecto: ↄ alius dictamē ſpeculatiuū. ſed iudicium reſpectu totalis copulatiue habet hoc aggregatū pro obiecto. ergo qua ratione erit ſpeculatiuū eadē ratione erit practicū: ↄ econuerſo.

¶ Secunda propoſitio vel ꝯcluſio. ad noticiā eſſe practicam non ſufficit eam eſſe virtualiter directiuā praxis. Probatio quia da oppoſitū: et tunc nullā ſcientiam inuenies ſpeculatiuam cōtra ariſtotelē. vi. methaphiſice: et omnes loquentes. Patet per te noticia dei eſt directiua praxis ſcilicet dilectionis dei ꝓpter ſeipſū: ſic noticia ſextis eſt directiua dilectionis ei⁹. Itē hac via cuiuſlibet creature noticia dirigit ad laudem dei. ergo quelibet talis erit practica. Tercio ſi noticia incompleta ſit noticia practica a fortiore noticia ſpeculatiua que conducit ad praxim. ꝯñs eſt falſum et contra auicennā ꝑmo canonis fen ꝑma. cap. de diffinitione medicine: vbi medicinā in theoricam et practicā partitur: ſic inquit. Poteſt autē aliqs dicere ꝙ medicina diuiditur in theoricā et practicam: ſed tu totā ipſam poſuiſti theoricam cū dixiſti ꝙ eſt ſciētia: ↄ paucis interpoſitis ſic dicit. Cū ergo de medicina dixerimus ꝙ eius eſt theorica: et ex ea eſt practica non eſt exiſtimandū ꝙ velim⁹ dicere ꝙ vna diuiſio medicine eſt ſcire et altera operari: quēadmodum multi hunc locū ꝑſcrutantes exiſtimant. Sed debes ſcire inquid ꝙ illud quod volum⁹ eſt aliud: et ꝙ nulla duarum diuiſionū medicine eſt niſi ſcientia: ſed vna earum eſt ad ſciendū principia: ↄ altera ad ſciendum operandi qualitatē. poſt vero primā earū noīe ſcientie aut theorice appropriauimus: et alteram appropriauimus noīe practice. Per theoricam vero ipſi volum⁹ ꝙ qñ eā ſciuerim⁹ ſcientiā tantū acquirem⁹. ita ꝙ in declaratione qualitatis operationis nos nō innitemus: ſicut dicitur in medicina ꝙ gñā febrium ſunt tria: ↄ cōplexiones ſunt noue. ¶ Paulo poſt diffinita practica ſcientia exēplificat apantibus calidis adhibenda ſunt a principio que repellāt/ ↄ refrigident/ et impinſent. Ratio ſit noticia proprie practica eſt formaliter praxis directiua et eſt tantū noticia cōpleta enūcians qualiter aut per que aut qñ ↄ ſic de aliis circunſtantiis ſit agendum. noticia vero que nō eſt enunciatiua ↄ formaliter directiua praxis eſt theorica: et non practica: ſiue propinque ſiue remote. noticiā virtualiter contineat que ſit practica. ¶ His notatis reſpondetur per cōcluſiones. ¶ Prima eſt negatiua. probatio. theologia non eſt ſcientia. ergo neqꝫ eſt practica neqꝫ ſpeculatiua. a qua nō eſt potus ergo non eſt potus humidus ꝑmo priorū: vel a ſuperiore ad inferius negatiue. ¶ Secunda cōcluſio extendendo terminū ſcientia: vel pcedendo de quocūqꝫ aſſenſu: et capiendo theologiā pro ſimplici actu vel habitu: aliqua theologia eſt ſpeculatiua: aliqua eſt practica. ptꝫ. alicuius theologie actus nō eſt alicuius praxis formaliter directiu⁹: alicuius vero actus eſt praxis formaliter directiuus. igitur. aliqua eſt ſpeculatiua ↄ aliqua practica: ꝯña tenet ex terminis. Exemplum ꝑmi. tho bias habuit canem: deus eſt chriſtus: ſecundi vt theologia huius deus eſt venerandus/ diligend⁹/ ꝓximus eſt diligendus ꝓpter deum. ¶ Tertia concluſio collectiue capiendo theologiā que includit habit⁹ ſpeculatiuos et practicos ipſa eſt practica. patet. potiſſima pars theologie eſt directiua praxis. ſed iuſſū eſt totum a potiori parte denominari. igit. ꝯña tenet cū minore. ꝓbatio maioris. per illud mathei xxij in mandato de dilectione dei ↄ proximi tota lex pendet ↄ prophete. ad romanos. xiij plenitudo legis eſt dilectio et .i. ad ty. i. finis precepti eſt charitas. et Auguſtin⁹ .i. de doctrina chriſtiana cap. ij. omniū inquit ꝗ dicta ſunt ex quo de rebus tractauimus hec ſumma eſt vt intelligatur legis ↄ omniū diuinarū ſcripturarum plenitudo et finis eſſe dilectio dei. de qua fruendum eſt: et rei ꝗ nobiſcum eſt ea frui poteſt. hoc ipſū patet. x. de ciuitate dei. cap. v. Et beat⁹ grego ſup Eze. omelia. x. ait ad hoc ſolum de⁹ per totā ſacrā ſcripturā nobis loq̄tur vt nos ad ſuū et proximi amorē trahat igit. quecūqꝫ in ea cōtinentur vel formaliter vel virtualiter de ꝓximo nos dirigunt ad charitatē. Preterea tota moralis philoſophia vocatur practica: quia ille eſt finis potiſſim⁹ eius ſecundū illud ariſtotelis .ij. ethicoꝝ .ij. capitulo cū autē preſens tractatio nō ꝯtemplationis ſit vt cetere gratia: non enī vt ſciam⁹ quid nā ſit virtus: ſed vt efficiamur boni conſideram⁹ ↄ tamē multe ſunt noticie ſpeculatiue in morali philoſophia vtputa ꝙ virtus medict inter duo extrema: extrema magis pugnant ꝗ̄ extremū cū medio. Item ſecundū auicennā loco allegato vna pars medicine eſt ſpeculatiua: ſed quia hec ordinatur ꝓpter practicā tota medicina practica vocatur. ¶ Contra hanc tertiam concluſionem arguitur ſic. a ſciētia practica alia ſpeculatiua eſt nobilior. ꝑmo methaphiſice: ſed theologia nulla ſpeculatiua eſt nobilior: cū ipſa ancillas ſolum mittit ad arcē ↄ ad menia ciuitatis. prouer. ix. Inſuper omnis habitus practici ſubiectū eſt operabile. vi. methaphiſice: ſubiectum theologie cū ſit deus non eſt a nobis operabile. igitur. theologia nō eſt habitus practic⁹. ¶ Ad prima negat maior: nec philoſophus illud dicit nec aliquid vnde illud trahi poteſt. nō comparat ſpeculatiuā ad practicā ſimpliciter. ſed ad eas tantū que ꝓpter neceſſitatem corporalē/ ↄ aliquā vtilitatem prouenientem/ vel ad aliarum ſcientiarū introductionem/ aut vſū aliquē exteriorē inuente ſunt. non quelibet practica talis eſt. vel ū quia non ſequitur eſt magis ſapientia accipiēdo nomen ſapientie iuxta modum loquēdi philoſophi. igit eſt nobilior niſi cetera forent paria. nam conſtat ꝙ geometria eſt propter ſcire tantum. et tamē non eſt nobilior morali philoſophia que eſt practica. ↄ ꝓpterea inuenta eſt vt boni efficiamur ſecundū philoſophum. ¶ Ad aliud dicitur

ꝙ maior eſt falſa niſi capiatur ꝓ obiecto. nec hoc ſufficit ad ſcientiam practicam: tunc phiſica eſſet practica que tractat de actibus anime intellectus et voluntatis. ſimiliter geometria eſſet practica cū geometer poteſt deſcribere figuras. ſed hoc eſt cōtra ariſtotelē. vi. methaphiſice. qui mathematicā ⁊ phiſicam ponit ſpeculatiuas. ¶ Secundo arguitur ſi dilectio dei eſſet praxis: methaphiſica eſſet practica: nā methaphiſica cōſiderat de deo rationem bonitatis: et per cōſequens diligibilitatis. Inſuper omnia que in ſacra ſcriptura traduntur ad praxim ꝑtinentia ordinātur ad cognitionem vt vita actiua ad contēplatiuā. ⁊c. Ad primū nego cōſequentiā quāuis methaphiſica cōſideret deū eſſe ſummū et perfectū bonū: ex quo ſequitur. dato ꝙ ſit maxime diligibile nuſq̄ tamen docet nec dirigit qualiter aut quomodo deus eſt diligendus. ¶ Ad aliud negatur aſſumptū. dilectio diuina in pr̄ia eſt etiā act⁹ vite ꝯtēplatiue. Sed an ſit praxis dubiū eſt: ſecundū tenentes ꝙ cauſatur totaliter a deo nullatenus eſt praxis. Sed pars illa michi plus placet ꝙ partim cauſetur a voluntate. Sed iterū hoc tenēdo eſt difficultas: deus neceſſitat volūtatem ad ꝯtinuationē et ad elicitionē illius act⁹: et poteſt teneri ꝙ eſt praxis. hoc ſufficit ꝙ a principio voluntario cauſetur: et eſt in eius poteſtate cauſare: et eſſet etiam in eius facultate ceſſare ſi deus vellet eam dimittere a neceſſitatione volūtatis. Uel ſic dicis voluntas pure libere cōtinuat ſuū actum: nec neceſſitatur nūc i continuādo a deo: ⁊ tūc tu ponis ꝙ voluntas derelinquat ſuū actū ex ſua libertate ceſſando ab actu. pones caſum preter legem. ꝯformant beati ſpiritus ſuas voluntates voluntati diuine. in hoc vident deum velle illū actū eſſe perpetuo: et cum hoc ille actus eſt eis delectabiliſſimus ſemper cōtinuant: quēadmodū iohānes baptiſta non neceſſitabatur a deo implere precepta diuina non obſtante ea non dereliquit icuſtodita. Ponendo ꝙ actus volūtatis derelinquāt: ponis caſū preter legē: ⁊ illo dato de⁹ ꝯueniret neceſſitando: exemplū ſenex permittit paruulum voluntarie incedere vbilibet: qui libere ꝑ magnā partem itineris incidit cū tendit in ruinā dirigit ab alto ne cadat. Sed tunc dicis tota vita actiua erit vita contemplatiua melior: cū inter indiuidua vite actiue et contēplatiue ſit excedēs et exceſſū: et optimū indiuiduū vite actiue eſt melius optimo indiuiduo vite contemplatiue. tota multitudo vite actiue eſt melior. Non alias ternarius formice muſce ⁊ hoīs eſt perfectior entitatiue ternario mule equi ⁊ elephantis. Sed hoc eſt falſum magdalena elegit optimam partē que exercuit actus vite cōtemplatiue q̄ martha. luce. x. ¶ Reſpōdet ꝙ cōgeries actuū voluntatis eſt melior aggregato actuū intellectus: vt argumentū arguit. ſuppoſito vno ꝙ voluntas eſt nobilior potentia īquātum voluntas q̄ intellectus īquātū intellect⁹. vterq̄ actuū ſcilicet intellect⁹ et voluntatis vite cōtemplatiue ꝯpetit tūc magdalene: et intellect⁹ actū habuit et voluntatis diligendo. nō ꝙ habuerit beatitudinē in via: vel act⁹ eiuſdē ſpeciei cū illis. De cōparatione vite cōtemplatiue ad actiuam alibi eſt ſermo. ¶ Circa iſta dubitatur an habitus ſpeculatiui diſtinguantur a practicis per obiecta vel fines ꝓprios. ¶ Secundo dubitatur quomodo conueniūt intellect⁹ ſpeculatiu⁹ et practic⁹. ¶ Tertio dubitatur an aſſenſus practicus ſequatur: et interdum concludatur ex duob⁹ aſſēſibus quorū vnus eſt ſpeculatiuus et alter practicus. ¶ Reſpondetur duplex eſt diſtinctio quedā eſt intrinſeca ⁊ idēptica: et nichil aliud eſt q̄ vna res que diſtinguitur ab alia re: ſic diſtinctio ſortis a platone eſt ipſe ſortes qui a platone diſtinguitur. Arguitiua et accidentalis: et de iſta loquitur. ¶ Hoc ſuppoſito ponantur due concluſiones. Prior: eſt ſcientia ſpeculatiua a practica diſtinguitur arguitiue ab obiectis totalibus: hoc eſt a propoſitionib⁹ ipſis: vel ꝓpoſitio ipſa formaliter importat praxim vt viciū eſt purgandū: et tunc eius aſſenſus eſt practicus. ſi nō importat formaliter praxim. dato ꝙ virtualiter ꝓpinque vel remote. eius aſſenſus non eſt practicus: ſed ſpeculatiu⁹. modo eadē propoſitio ſimplex non importat praxim formaliter: et ea caret igitur. Interdum eſt diſtinctio rationis ſolum: vt patet aſſumpto aſſenſu copulatiue vel diſiunctiue capiendo iudiciū totius tunc idē aſſēſus eſt practicus et ſpeculatiuus: practic⁹ ꝓ quāto eſt formaliter directiuus praxis de qua vna propoſitio dictat: ſpeculatiu⁹ pro quāto habet obiectū pure ſpeculatiuum: et ſi illud non contingeret de aſſenſu totali nunq̄ idem aſſenſus eſſet ſpeculatiuus et practicus quod multi doctores videbitq̄ credūt eſſe verum. ſed patet ꝙ nō. de hoc totali iudicio ⁊ per amplius patebit in diſtinctione ſequenti. Speculatiu⁹ non habet obiectū practicū in quātū huiuſmodi extra hanc materiam nunq̄ dabis propoſitionē formaliter importantē praxim et ea carentē: ſic nunq̄ dabis aſſenſu ſpeculatiuum eſſe noticiam practicā. nō ob. illud eſt q̄n. eſt aſſēſus ſpeculatiuus et practicus de eodem ſubiecto remoto: vel de ſubiecto obiecti practici: vel de predicato. habeo noticiam ſpeculatiuā de hac homo eſt riſibilis: et practicā de hac homo eſt diligendus propter deum. ¶ Secunda concluſio quilibet habit⁹ practicus a quolibet ſpeculatiuo ꝓprio fine diſtinguitur. Probatio quia nullius habitus ſpeculatiui eſt aliquis alius actus a ſcire eliciti: ſed habit⁹ practici alius actus a ſcire ꝓprio eſt finis. Dixi de fine proprio competēti habitui ex natura habitus nec a voluntate habentis habitum: quāuis aliquis agat circa geometriā vt eam doceat et lucretur diuitias. nec docere nec lucrari eſt finis geometrie reſpectu ex propria natura cum ipſa nec doceat docere vel lucrari nec alter eorum ſit actus ab ea imediate elicitus. Habitus autem ſpeculatiui nullus eſt actus directus. cū eius act⁹ elicitus non ſit directiuus: omnis habitus practic⁹ directiuus eſt praxis alicuius: quicquid eſt eius actus directus. alius ab actu proprio elicito. quilibet autē huiuſmodi actus eſt finis habitus. vnde. ix. methaphiſice finis autē eſt actus: ⁊ huius gratia potētia ſumitur: non enī vt viſum habeāt vident animalia: ſed vt videant viſum habent. Similiter autē et edificandi ſcientiā vt edificent: et theoricā vt ſpeculentur: et. ii. methaphiſice theorice finis eſt veritas; practice vero opus: et tertio de aīa intellectus qui propter aliquid ratiocinatur. et practicus differt a ſpeculatiuo fine: vt in cōmentator ꝯmēto. xlix. operatiu⁹ inquit differt a ſpeculatiuo in participatione et fine. ¶ Ad tertiam dubitationē dicitur ꝙ ille habit⁹ eſt practicus qui mediante ſuo actu elicito eſt formaliter praxis directiuus. ille vero eſt ſpeculatiu⁹ cui⁹ proprius actus non eſt formaliter praxis directiuus: et actibus practicis habitus practicus et ex actibus ſpeculatiuis habit⁹ ſpeculatiuus generatur. intellectus practicus ab habitu et actu practico denominatur: et ſpeculatiuus intellectus ab actu et habitu ſpeculatiuo. non eſt diſcrimen reale inter intellectum practicum ⁊ ſpeculatiuū:

ſed eſt idem intellectus numero qui alia ratione vocatur practicus alia ratione ſpeculatiuꝰ: ſicut realiter intellectꝰ eſt voluntas. Quo ſit hec eſt vera de virtute ſermonis intellectui ſpeculatiuo/habitꝰ practicus inheret: identidē intellectui practico habitꝰ ſpeculatiuus inheret. ſed tales non ſunt concedende in modo loquendi. Que ſic ſint vere patet vna illarū eſt vera: et equa eſt ratio de alia. ergo utraqꝫ eſt vera. vnius veritas patet huic anime inheret habitꝰ ſpeculatiuus. hec anima eſt intellectus practicus. ergo intellectui practico inheret habitus ſpeculatiuus. maiore in obliquo/minore in recto/concludendo eandem obliquitatem in concluſione. Ex iſto patz ꝙ non eſt idē obiectū practicum/praxis/actus practicus/habitus practicus/ et intellectus practicus. ¶ Ad tertiam dubitationem conceditur ꝙ concluſio practica ſequitur ex duabus quarū vna premiſſarū eſt practica et alia ſpeculatiua: vt ſic arguendo omne ſummū bonū eſt diligendum. deꝰ eſt ſummū bonū: ergo deus eſt diligendus. omne malum eſt vitandū: adulteriū eſt malū. ergo adulteriū eſt vitandum. minores iſtorum ſillogiſmorū ſūt ſpeculatiue. et earum aſſenſus ſunt ſpeculatiui. ſicut ſillogiſmꝰ cuius vna premiſſarum eſt negatiua eſt negatiuus. totꝰ ſillogiſmus ſequitur ſiue ſicut ꝑmo ꝑ ceꝝ in mixtionibꝰ ex vna de contingenti et alia de neceſſario ſequitur concluſio ex altera tātū. Et aliquꝰ maioꝝ in hiis ſillogiſmis ſufficiant ad noticiam practicā cauſandā noticiam ſpeculatiuā. ¶ Dubitat quarto quomodo ſcientia practica ſeu actiua diſtinguatur a prudentia/et ſcientia factiua ab arte: Reſpondetur actio et factio diſtinguūtur ab inuicem: ut patz. vi. ethicorū. ſed de modo differentie non eſt vbiqꝫ quaqꝫ certū. actibile vel agibile ſecūdū cuſtratiū ꝑmo ethicorū eſt ꝙ ceſſat agētis actione ceſſante: id eſt non eſt niſi dum agit agens: ſicut intellectio non eſt niſi dum agens eam agit: vt videre audire et ſic de talibus. Factibile vero dicitur quod ceſſante actione per quā habet eſſe non ceſſat: ſeu ꝙ nō deſinit eſſe agente ceſſante agere: ſicut liber vel archa non ceſſat earum agentibus ceſſantibus agere. hoc intelligēdum eſt de agentibus ſecundis. nam nulla res ſubſiſtere poteſt deo ceſſante agere ipſam. huic modo dicendi videtur eſſe conformis philoſophus. ix. methaphiſice et ꝑmo ethicorū. ¶ Sed contra hoc arguitur ariſtoteles ꝑmo magnorū moraliū ponit citharizare inter operationes quarū non eſt aliud opus preter operationem: et tamē citharizare non videtur eſſe actio: ſꝫ magis factio: cum pertineat ad artē: et non ad prudentiā. Alij dicunt ꝙ factio eſt que tranſit in materiā exteriorem: vt domificatio/fabricatio/ et huiuſmodi. Actio autē eſt que manet in agente: vt volitio intellectio.

Sed contra hoc arguitur omnes operationes virtutū moraliū ſunt actiones quarū tamen multe tranſeunt in materiā exteriorē. Placet aliqꝫ et apparent aliter dicere: ꝙ omni habitui intellectuali correſpondet operatio intellectus: ſed differenter quia omnis operatio intellectus ordinata finaliter ad dirigendā operationem exteriorē vt ipſa res operata in ſe ſit bona et perfecta dicitur factio ſiue operatio factiua: et pertinet ad artē. Omnis autē operatio intellectus ordinata finaliter ad dirigendā electionem: vt electio ſit in ſe bona et honeſta dicitur actio ſiue operatio actiua: et ſpectat ad prudentiam. Non inconuenit idē pertinere ad artē et prudētiā ſcdm aliā et aliā rationē: et ſic idē eſt agibile et factibile: actio et factio. domus enī eſt factibilis ꝓut intenditur vt res extra operabilis: et ſic domificatio eſt factio: ſꝫ do[mꝰ] eſt agibilis ſecūdum ꝙ ordinabilis in finē vltimū puta in felicitatē: et domificatio ſic eſt actio. ¶ Ex iſto patet ꝙ nō ſolū operatio que derelinquit opus operatū aliud ab ipſa operatione dicitur factio: ꝓut factio ſpectat ad artē: et nō ad prudētiā. q2 citharizare cequitare cātare: ſūt factiōes et pertinēt ad artē ſicut domificare vel fabricare. et ſecundū hoc poteſt exponi philoſophus. ¶ Ars et prudentia multipharia diſtinguūt. obiectū prudētie eſt agibile inquantū agibile. artis factibile inquantum factibile et licꝫ eadē res ſit agibilis et factibilis hoc eſt ſecundū diuerſas rationes: vt domꝰ eſt factibilis ſecundū factionē que eſt motus tranſiens in materiā exteriorē: qua domus extra ꝓducit: ipſa vero eſt agibilis ſecundū actionē que eſt interior electio ad faciēdam domū propter honeſtū finem et per media honeſta. finis prudētie eſt honeſtū. artis vero finis vtile: ſed iſtud diſcrimen non eſt reale. vtile nō diſtiguit ab honeſto. Sꝫ ſufficit rationis diſtinctio. ſecūdū diſcrimen ariſtotelis. vi. ethicorū. artis eſt virtꝰ. prudentie vero non eſt virtus. id eſt ars indiget prudentia dirigente ipſum artificium in finem debitū et honeſtum: prudētia vero nō īdiget alia eā ſic dirigente. Prudētia et ſcientia differunt q2 ſciētia ſcdm philoſophum vi. ethicorū eſt eternorū ingenitorū et incorruptibiliū hoc eſt ſecūde intentionaliter ꝓpoſitionū non potentium aliter ſe habere: et ſciētia eſt vniuerſaliū: prudētia eſt ſingulariū et potentiū aliter ſe habere: et eodē modo de arte. Sꝫ ſi ſic hoc ab expoſitoribus ariſtotelis intelligitur: et ſic intelligo ariſtotelē prudentia eſt materiā vniuerſaliū et neceſſariorū: et tunc coincidit in ſupponendo cum ſcientia practica. A morali philoſophia differt que eſt de habitibus voluntatis palam eſt ꝙ non differt ab ipſamet que eſt moralis philoſophia intellectualis: ſed non eſt neceſſe ꝙ prudentia ſit vniuerſaliū et neceſſariorū: qd requiritur ad ſcientiam. et ſic eſt diſcrimen rationis. vel aggregatū ſciētie practice diſtinguitur ab aggregato prudentie: cum vna multitudo includit contingentes ꝓpoſitiōes quas alia excludit: cū ariſtoteles inter hec erat poſiturꝰ diſcrimen non debuit dicere: ſed ſaltem ad ſuū negociū nō ſpectabat dare eorū conuenientiam: ſed ſolum differentiā. Prudentia nichil aliud eſt niſi noticia iudicatiua oſtendens aliquid eſſe faciendum taliter qualiter fieri debet: vel fugiendum taliter qualiter fugi debet vt noticia iudicatiua qua iudico iſte colericꝰ ſiit cōmotꝰ eſt per leuia verba mitigandꝰ: vel noticia huiꝰ omne honeſtū eſt ꝓſequendū. prudentia eſt auriga et directrix virtutū moraliū. id eſt prudētiā dirigere virtutem et eam regulare: et oſtēdere qualiter ipſa fieri debeat. Experimētū et ars hoc modo ſcatēt: vt patz ꝑmo methaphiſice et. ij. poſteriorū: ex ſenſu fit memoria/ex memoria experimentum/ex multis experimentis inducitur vna vniuerſalis q eſt principium artis. Hoc eſt ex ſenſationibus que ſunt noticie intuitiue fit memoria: id eſt noticia memoratiua eiuſdē obiecti: cuius fuit ſenſatio. et hec memoratiua eſt noticia abſtractiua. ambe iſte ſenſatio et memoria ſunt noticie ſingulares ſimplices apprehenſiue: ex multis memorijs fit experimentū. Eſt autē experimentum iudicium alicuius ſingularis non ſenſati cauſatū ex multis memorijs conſimiliū prius ſenſatorū: exempli cauſa per tactum noui a igne fuiſſe calefactum et b igne ſimiliter: viſo c igne a remotis quē non ſenſi ex memorijs a et b ignium prius ſenſatorū a me iudico c ignem

calefactiuum. aſſenſus iſte c[…] nis eſt calefactiuus eſt experimentū. ex multis experimentis accipitur vniuerſalis. Intellectus ſupplet bonitatem conſequētie in inductione: videns hoc reubarbarū purgare colerā: et illud: et non percipit inſtantiam: et videt quare illud prouenit: hoc eſt ab hac ꝓprietate reubarbari. hic eſt difficultas ſi capiatur in antecedēte et ſic de alijs antecedēs non erit notius cōſequēte. Si dicas hic ignis eſt calidus demonſtrando a: et ſic de c igne: quorū quilibet eſt ſenſatus. tunc ſi protinꝰ inferas. ſiue vlterioribus ꝓpoſitionibus vniuerſalem diſcurſꝰ eſt mala cōſequētia. Non ſufficit ad probandū aliqđ conſequens euidenter aſſumere antecedēs euidēs: niſi conſequētia fuerit euidens. alioquin hanc ꝓbabis euidentē deus eſt trinus et vnus ꝑ hanc quodlibet eſt vel nō eſt. Sed iuuamē itellectꝰ hic ſupplet bonitatē ꝯñe apponendo hanc ꝓpoſitionem quelibet proprietas conueniens vni indiuiduo vnius ſpeciei illa vel ſimilis in ſpecie eſt nata cōpetere cuilibet: et illa nulli bene conſideranti eſt dubia. ſic noticia ſortis ſortē repreſentat et non platonem.

Q[ueritur] ſeptimo de obiecto ſciētie et fidei. Circa hoc multiplex eſt modus opinādi: Quidā ponūt complexe ſignificabilia eſſe obiectū ſcientie de qbus nuſꝗ loquor fundamentum poſitionis recitando. Tum quia ipſa ſatis eſt in vſu. Tum ſecundo (et hoc plus mouet) ſunt voluntarie ficta: et ſine auctoritate et ſine ratione. Alij preciſe dicunt rem ſignificatam ꝑ extrema concluſionis eſſe obiectum ſcientie. Tertij dicunt concluſionem eſſe obiectum ſcientie et fidei. et hoc multi antiquorum tenuerunt. vt altiſſiodorenſ. in iij. in materia de fide. apud alios dicebatur res ad extra quodā modo obiectum tanꝗ res ſcita ad extra: hoc patet apud thomam in pricipio ſecūde ſecūde. et apud alexandrum halenſem. Omnes iſti modi (demptis complexe ſignificabilibus) non debent habere diſcrimen magni momenti. ❡ Propterea reſpondetur ad titulum queſtionis. Et cōcluſio demōſtrata / termini eiꝰ / et res ſignificate per illos dicunẗ eſſe obiecta ſciētie: pariter et fidei: probatur concluſio eſſe obiectū fidei nichil aliud eſt ꝗ terminare aſſenſum credendi: illud dicẗ eſſe obiectum credibile in quod tendit aſſenſus credendi. Similiter illud eſt obiectū ſcientificum in quod actus ſcientificus dirigitur: hoc patet vndiꝗꝫ de obiecto et eius noticia: obiectum enim viſionis eſt color extenſo termino: et ſonus auditus: et ita inductiue. modo intellectus aſſentiens huic chriſtus reſurrexit a mortuis habet aſſenſum creditiuum: quo credit huic complexo. et intellectus cōſideret partes illiꝰ enūciabilis et res ſignificatas per eas. Quare ſatis eſt ſatiricus morſus virorum de vario modo opinandi in hac parte pro difficultate verbali. ❡ Sed contra iſtud arguitur ex iſto ſeqtur ꝙ fides / error / et opinio / eſſent de eodem contra dicta in queſtione quinta. Inſuper ſequeretur ꝙ ſcientia eſſet noticia reflexa. ſimiliter fides. ❡ Ad primū ꝓpter facilitatē nō reſpondeo. Secūdm eſt facile etiam. ſi ſufficiat ad eſſe noticiā reflexam eſſe noticiam iudicatiuam ſiue apprehenſiuam non iudicatiuā nūquid eſt correlarium ſequēs conceditur illatum: ❡ Secundo arguitur ſequeretur ꝙ ſcientia eſſet de corruptibilibus et potentibus aliter ſe habere: hoc eſt contra ariſtotelem ꝑmo poſteriorum. conſequentia eſt clara: ſiue ponātur concluſiōes ſiue res ſignificate per eas eſſe obiecta. ❡ Preterea tunc omnis ſcientia eſſet de terminis. hoc eſt falſum: vt patet de quadriuialibus. ❡ Ad ſecundū diſtinguitur vel de corruptibilibus ꝑme intētionaliter: et ſic cōceditur. quelibet creatura poteſt corrumpi a deo. vel de corruptibilibus ſecunde intentionaliter. i. de propoſitionibus contingentibus: et ſic negatur. etiā res ad extra talem connexionem habent inter ſe ꝙ neceſſe eſt predicatum vniri cum ſubiecto eodē modo ſicut denotaẗ per propoſitionem. Illud argumentum eſt equaliter contra aduerſarios: dicere ꝯplexe ſignificabilia eſſe ab eterno et nō corruptibilia: et fingere acceptiones entis gratis eſt gloſa aurelianenſ. ❡ Ad aliđ conceditur de obiecto complexo et partibus eius: negatur tamen de rebus ſignificatis per cōcluſionē. qđ dicẗ nunc cōiter ſub alio vocabulo conceditur de obiecto propinquo et remotiſſimo Hoc verū eſt. principalius intellectus rimatur res ſignificatas per terminos ꝗ complexum et partes eius: vt patet de ſcientia huius ſuper lineam datam ꝛc. et ſimilibus: logica dicitur ſermocinalis: quia potiſſimū conſiderat de ſermone vero vel falſo: ſic rhetorica dicẗ: quia cultum a barbaro ſegregat et ſermonē lepidum conſiderat: et ita de grammatica. oppoſito modo in vſu eſt de phyſica et quadriuialibus. ❡ Tertio arguitur ſi enunciabile eſt obiectum fidei articuli fidei ſunt mutati: et alia eſt fides in nobis et in antiquis: vt patet de hac chriſtus morietur / chriſtus mortuus eſt ❡ Ad hoc dicit quidā ꝙ enūciabile cōe ad omnia tēpora eſt articulus ſcilicet filium dei eſſe incarnādū. hoc non ſatiſfacit Propterea dicẗ ꝙ interdū erat fides de iſta chriſtus morietur: nunc eſt aſſenſus fidei de ſuo oppoſito: et fides antiquorū non modo numero diſtinguiẗ a fide noſtra: ſed ſpecie. loquimur de fide acquiſita. Probatur diſtinctio obiectorū ſpecifica arguit diſtinctionem ſpecificā actuū et habituū. ❡ Sed contra iſtud arguitur per gloſā ſuꝑ ſcđ corinthi. x. in ſignis itaqꝫ diuerſis eadem eſt fides ten pora variata ſunt: fides non quia illi chriſtum venturum paſſurum crediderunt: nos autem veniſſe et paſſum eſſe. Reſpondetur. Tum primo eſt eadem fides in ſpecie ſubalterna. ꝑ aliam eſt non loquitur gloſa de idemptitate numerali. Tum ſecundo eſt eadem fides infuſa in ſpecie ſpecialiſſima: ſicut fides infuſa abrahe inclinabat ad aſſenſum iſtius meſſias veniet: ita ſimilis fides infuſa inclinabit nos ad credendū iſti meſſias iam venit. Tertio dicitur eſt eadem obiectiue: hoc eſt circa idē obiectū ſcilicet circa chriſtum. ❡ Hic dubitatur qua vnitate logica vel aliqua ſcientia dicitur vna? Circa hanc dubitationem varius eſt modus reſpondendi Quidam doctor tenet ꝙ ſcientia totius phyſice eſt vna vnitate numerali: dū modo eſt idē medium. demōſtrandi: nec inconueniẗ ꝯcluſiones ſpecie diſtinctas habere eandē ſcientiam numeralem: Et in rei veritate multi antiqꝫ ibant ad illud in actibus intellectus: et volūtatis ita ꝙ volebant dicere ꝙ quelibet liberalitas eſt eiuſdē ſpeciei cum alia: et quelibet tēperātia cum qualibet alia Hoc ante iſtum doctorem tenuerunt altiſſiodorenſ. alexander et alij innumeri. Sed contra eam ſunt rationes cōmunes et fortes: habitus quorum vnꝰ poteſt eſſe ſine alio diſtinguūtur. ſed quis poteſt habere ſciētiam vnius concluſionis logicalis habendo errorem praue diſpoſitionis de alia. Item habens ſcientiā prime cōcluſionis geometrice non poteſt exire in actum cēteſime concluſionis. ſed per ſtudiū poteſt. Queritur an acquiratur aliud de nouo vel non: Si primū cor

Altiſſio[dorenſis]

Thomas.

ruit opinio. ſi ſecundum pari facilitate tibi tenebo ꝙ quis aſſentit vni concluſioni: et nullum aſſenſum illiꝰ habet. Dicere acquirit nouū reſpectum ad aliā concluſionem ⁊c. Hic modus eſt peregrinꝰ in communi ſcola philoſophie, ꝓpterea relinquatur ſue ſecte. non reſpicio an reſpondeant. ſed conſideret educatꝰ ī philoſophia ariſtotelis neutralis an ſufficiens reſponſio dari poteſt. Teneamꝰ ergo pro conſtanti ꝙ quot ſunt ꝯcluſiōes geometrice tot ſunt aſſenſus diſtincti vł eſſent ſi omnes illi haberentur: et quēcunqꝫ ſunt due concluſiones ſpecie diſtincte a quibuſcūqꝫ medijs naturalibus cauſent earū aſſēſus ſpecie diſtinguūtur. Ex iſto patet multe ſunt ſcientie logicales: et geometricales. Sed biſariam capitur ſcientia. vno modo ꝓ ſimplici habitu. Alio modo collectiue pro collectiōe multorum habituum vel actuum Interdum includit opinionem errorem et cetera id genus. ſed omnes illi habitus a ſcientia denominationem accipiunt ꝙ multe ſunt opiniones in logica ⁊ phyſica eſt apertum: logica eſt ſilua opinionū. ¶ Sed qmodo tota logica dicitur vna eſt partita poſitio. Dicit quidā doctoꝛ. iij. q. pꝛologi pꝛimi ſentētiarum ꝙ ratio pꝛimi ſubiecti eſt continere in ſe pꝛimo virtualiter omnes veritates illius habitus cuius eſt. Hoc patet qꝛ obiectū pꝛimum continet ꝓpoſitiones imediatas: quia ſubiecta iſtarū continent predicatū: et ita euidentiam totius propoſitionis. propoſitiones autē imediate continent concluſiones. ergo ſubiectū ꝓpꝛium immediatarū continet omnes veritates illius habitus. Pꝛimo virtualiter continere eſt quia illud pꝛimū eſt quod non dependet ab alio: ſed alia ab illo. Ita ergo pꝛimo continere eſt ab alijs non dependere in continendo; Sed alia ab ipſo. hoc eſt ꝙ ſi per impoſſibile circumſcripto omni alio manente intellectu eius adhuc cōtineret. ⁊ nichil aliud continet niſi per rationē eius. Cōtinētia virtualis eſt duplex queda in eſſe reali et eſt illa qua aliquid continet aliud quod poteſt ipſum pꝛoducere i eſſe reali: quēadmodū quelibet cauſa potēs aliquē effectum pꝛoducere ipſum continet in eſſe reali: ſic ſol ranā/ignis calorem/et deus omnem creaturā continet. Alia eſt virtualis continentia ineſſe cognito in qua quidditas ineſſe cognito obiectiue ab ītellectu cognita poteſt pꝛoducere cognitionem alteriꝰ obiecti ineſſe cognito. Hoc modo ſi homo ſit a nobis cognitus per rationem obiectiuam eius poteſt cognoſci qlibet eius paſſio vt riſibile/flebile/ et ſic de alijs. Item ſi homo eſſet perfecte cognitus ineſſe cognito ex illa cognitione legeretur cognitio omniū paſſionū pꝛopꝛiarum ipſius hominis: etiam hic eſt ſermo de continentia ꝓpoſitionum neceſſariarū: capiamꝰ hunc ſillogiſmum per quē habetur ſciētia de homine omne aīal rationale eſt riſibile. omnis homo eſt animal rationale. ergo omnis homo eſt riſibilis. premiſſe continent virtualiter ſcientiam concluſionis q̄ eſt mediata: ſubiectum premiſſarum continet noticiam pꝛemiſſarū. qꝛ in qualibet pꝛopoſitione imediata ſemper ſubiectū continet predicatum. termini cogniti continēt noticiam ꝓpoſitionis imediate. pꝛopoſitiones ergo imediate continent virtualiter ꝓpoſitionē. id eſt noticias terminoꝝ q̄ continent virtualiter noticiā ꝓpoſitionū: quia vel in qualibet imediata predicatū eſt de eſſentia ſubiecti: et ſic cōtinetur a ſubiecto eſſentialiter: ſicut eſt in minoꝛe omnis homo eſt animal rationale. vel continet virtualiter: et ſic ſubiectum maioꝛis ſcꝫ animal rationale continet virtualiter pꝛedicatū ſcꝫ riſibile: quia ſi cognoſceretur a[nim]al rationale perfecte cognoſceretur riſibile: tunc q[ui]cquid icludit includens includit incluſum. Et ſubiectum minoꝛis continet predicatum pꝛimo eſſentialiter: ſubiectum maioꝛis continet ꝑdicatū virtualiter. Exemplū ſi homo includat animal: ⁊ animal includit ſubſtātiā animatā ſenſibilem: ergo homo includit ſubſtantiā animatā ſenſibilem. ſi ergo homo in minoꝛe eſſentialiter includat animal rationale: et in maioꝛe aīal ratiōale includit riſibile virtualiter: ergo de ꝑmo ad vltimū ſubiectū ſcꝫ homo continet totum virtualiter: et omnem euidentiam ſiue omnem veritatem. ¶ Sed contra hunc modum arguitur ſeq̄retur ꝙ homo cōtineret virtualiter euidentiam huius veritatis homo eſt beatificabilis: et luna huius luna eſt eclipſabilis. ſed hoc eſt falſum. igitur: falſitas ꝯñtis patet. ſequitur ꝙ homo contineret conceptum beatitudinis: et luna conceptum terre lunā eclipſantis. Qꝛ ſequatur patet per illā maximā omne quod continet virtualiter aliquā rem continet etiam virtualiter omnia requiſita ad illam rem. Sed per dicta ſubiectum continet virtualiter euidentiam talis veritatis. et illa euidētia nō poteſt haberi abſqꝫ conceptu beatitudinis. igitur continebit conceptum beatitudinis. ¶ Reſpōdet illā maximā diſtinguēdo vel intelligitur de cōtinēte virtuali totali: et ſic conceditis. aut de continente partiali: et ſic negas. non intendit opinio attribuere ſubiecto continentiā totalē: ſed ſolum partialem. Sed contra cōtinere ꝟtualiter eſt non dependere ab alio in cōtinendo. ſed omne qđ partialiter cōtinet a coadiutoꝛe dependit ī cōtinēdo. ergo ſubiectū continet totaliter et non partialiter. ¶ Reſpondet negando minoꝛē. ꝙ non omne tale dependet a coadiutoꝛe in efficiendo. nā dependere in cōtinendo eſt preſupponere aliud continens. Dependere vero in efficiendo eſt habere coadiutoꝛem ſine quo efficere non poteſt. cū ergo cōceptus ſubiecti poteſt haberi abſqꝫ conceptu diffinitionis/et paſſionis/et iſti non poſſunt haberi abſqꝫ conceptu ſubiecti: ſequitur ꝙ iſti dependent a cōceptu ſubiecti in continendo: et non econuerſo. Hic eſt ſermo de conceptu obiectiuo: et non q̄litatiuo. vt hūanitas in ſcientia de homine. ¶ Hunc modū quidā doctoꝛes multipliciter impugnant: quoꝛū argumenta ſoluūtur per diſtinctionem datā. Arguit quidam doctoꝛ ſic ſi quodlibet ſubiectū ſcientie ſic contineret ſuam paſſionē: quelibet huiuſmodi paſſio eſſet alia res ab huiuſmōi ſubiecto actualis vel potētialis: actualis ſi actu ipſa eſt: potentialis ſi non actu ipſa eſt. Falſitatē cōſequētis diffuſe ꝓbat. ¶ Iſtud argumētū non eſt contra mentē doctoꝛis cōtra quē argumentatur. non loquitur de cōtinētia effectiua: ſic ꝙ ſubiectum pꝛoducat paſſionē. Sed contra inſtat arguēs ſic ingēns: ita manu pꝛopꝛia poſtq̄ expoſuerat quid eſt pꝛimo virtualiter continere mag. hoc ipſum declarans addit in margine. vide argumentē. ¶ Ad hoc dicit non eſt veriſimile ꝙ doctoꝛ ſubtilis voluerit illud imaginari: cū ſecundum eū paſſio et ſubiectum idēptificātur realiter: ⁊ diſtinguuntur ſolū foꝛmaliter. et nulli cadit in dubium ꝙ nunqꝫ idem pꝛoducit ſeipſum. Sed ad hoc ꝙ vir iſte vidit in margine non credo eum fuiſſe mentitum. Forteſsīꝰ hoc ī margine duns annotauit dicens ſcriptum fuiſſe a doctoꝛe ſubtili. Secūdo opoꝛtet illud in margine exponere ad mentem eius in alijs pꝛincipijs. Tertio non eſt magna vis quid ſit notatum in margine. Scotiſte nō habēt tueri notaciunculas margineas. Qui vellet iſtare

[F]rater Johā[nnes] [Sc]o[tus] duns.

Grego.

ad probandum vtrobiq; paſſio[n]em identificari cum ſubiecto e[ss]et ad thomiſtas. ¶ S[ed] alia argum[en]ta nõ reſpondeo: quia vel procedũt de [con]tinẽtia reali: vel ſi de cõtinẽtia in eſſe cognito ꝓcedunt de cõtinentia totaliter: et quia argumenta arguentũ ad hoc tendũt: nõ eſt op⁹ reſpõſiõe. ¶ Alia eſt poſitio cui mag[ister] adherem⁹ ꝙ logica non eſt vna aliquo modo dicto: nec eſt vna vnitate ſubiecti: q[uia] ſic omnes ſciẽtie in eadem anima eſſent vna: ſed oportet videre ſubiectum attributionis in illa ſciẽtia: hoc eſt principale [con]ſideratũ in illa: et ſcientie ordinate imediate ad hoc conſtituũt vnam ſcientiam. Analogia eſt de varijs hominib⁹ in codẽ exercitu ſub eodem imꝑatore ad eundem finem ſecũ tendẽtibusqui faciunt vnum exercitum: dato ꝙ plus diſtent localiter q[uam] exercitus oppoſiti. vt in logica predicabilia ordinantur ꝓpter intelligentiam p̄dicamẽtorum: et ſimpliciũ apprehenſio predicamentalis ordinatur propter cõpoſitionem et diuiſionem ꝑiarmeniarum: et ille propter argumentationem. ita ꝙ argumẽtatio predicatur de cõtentis in logica in recto: vt de ſpecieb⁹ eius: et de partib⁹ ſpecierum ⁊ in obliquo vt p̄dicamenta fiunt ꝓpter argumentationem. p̄dicabilia habent ſuum ſubiectum attributionis diſtinctum a ſubiecto attributiõis p̄dicamẽtorum: ⁊ ſicut libri partiales diſtincta habent ſubiecta attributionis: ſ[ed] omnia illa tendentiã habent in ſubiectum p̄cipuum libri totalis: perinde ſicut decani centuriones/ ⁊ ſilces i par uis claſſibus p̄ſidentes ad intentionẽ iꝑatoris obtinẽtũ iactãt. Subiectũ [con]cluſiõis p̄cipue demõſtrabilis in illa ſcientia eſt ſubiectum attributionis illius. Potiſſima cõcluſio demonſtrabilis in predicabilib⁹ eſt hec omne vniuerſale eſt predicabile: cuius predicatũ demonſtratur de ſubiecto per diffinitionem ſubiecti. nõ eſt ſermo de indiuiduo in p̄dicabilibus niſi ad intelligentiã vniuerſalis cum oppoſitorũ eadem eſt diſciplina. Sic eſt ſermo de elẽcho ſophiſtico i elẽchis pro vera cognitiõe elenchi habenda. Quo fit tot ſunt ſubiecta attributiõis partialia quot ſunt ſcientie partiales. Sed inter illa eſt ordo attributionis. grãmatica licet p̄requiratur ad bene eſſe logice: tamen non fit ꝓpter argumentationem vltimate: ſed ſolum propter ſermonem congruũ: ille eſt finis propinquus eius. Et licet due ſciẽtie partiales quarũ vna eſt logica et alia grãmatica plus conueniunt eſſentialiter q[uam] due ſcientie logicales inter ſe: tamen hoc non ſatis eſt: cũ due ſecũde plus tendunt ad eundem finem q[uam] due priores: et ſi due plus [con]ueniũt. videlicet q[uo]d nomẽ ꝓpriũ q[uo]d nõ ita ſit tibi notum. Id propriũ dices: quod non notat vniuoce res plures. et termin⁹ ſingularis predicatur de vno ſolo: quã iſte due termin⁹ ſingularis p̄dicatur de vno ſolo: et argumentum in barbara regulat[ur] per dici de omni. ſicut duo homines i varijs exercitibus vt in exercitu põpeij et ceſaris plus conueniunt i colore lingua vel moribus q[uam] duo de exercitu põpeij cũ vterq; habuit romanos: et põpeius variarũ gentium homines in exercitu habuit q[ui] omnes tendebant i vnũ finẽ. Alia eſt ratio quare termin⁹ ſingularis conſideratur a logico et alia quare a grãmatico: grãmatic⁹ conſiderat q[uia] termin⁹ dicitur de vno ſolo: ⁊ q[uia] de pluribus ꝓpter paſſiones grãmaticales. logic⁹ cõſiderat ſecũdũ ſubicibile et predicabile: etiam habent alia p̄ncipia ꝑ q[ue] deducũt. Aliud eſt p̄ncipiũ grãmaticale aliud logicale. Sicut ſolet [con]tigere de phyſica ⁊ geometria: q[uo]rũ vtraq; [con]ſiderat de magnitudib⁹: ⁊ aſtronomia et phyſica demõſtrãt rotunditatẽ terre. S[ed] ſi eadẽ cõcluſio demõſtrat[ur] ꝑ varia p̄ncipia varie fiunt ſcientie, idẽ

Okam. Gregorius Martir[...] predicꝫolib⁹

pꝫ ꝑ Auicen[nam]. lib. i. ſue ſufficientie cap. viij. vbi oſtendẽs q[uo]modo demõſtratiões aſtrologi ⁊ phyſici de rotũditate terre diuerſant[ur] ait: p̄m⁹ inducit ꝓbatiões ſumptas ex [com]paratiõe oppoſitionũ ſituũ et diſtãtiarum: hee aũt ſicut pꝫ ſunt conſiderationes ꝑtinẽtes ad gen⁹ cõtinui i quãtũ h[uius]mõi: ſub q[ua] rõne cõſiderat aſtrolog⁹ motus celorum vt dicit [com]mẽtator ſecũdo metaphi. [com]mento xxxv. et ſubdit auicẽna: ⁊ inuenim⁹ ꝙ ſc[un]d[u]s inducit ꝓbationes ſũptas ab eo q[uo]d debet natura corporis naturalis vnde eſt naturale: ⁊ ſic pꝫ ꝙ terra nõ itrat [con]ſiderationem vtriuſq; ſub vna ratiõe: ſub alia atq; alia: et ꝑ hoc ⁊ ipſe ex alijs ⁊ alijs demõſtrãt p̄ncipijs. ¶ Dubitat[ur] finalit[er] q[ui]d eſt ſubiectũ theologie: R[espo]ndet[ur] de ſubiecto attributiõis creberrie pullulãt poſitiões: ⁊ cauſa eſt q[uia] ad nullã partẽ poſſũt haberi ratiões vehemẽtes ꝓpterea i talib⁹ curioſe inſiſtere iprudẽtis eſt. aſſumptũ pꝫ aliq[ui] ponũt ſubiectũ logice modũ ſciẽdi. aliq[ui] ens rõnis aliq[ui] argumẽtatiõem. aliq[ui] potiſſimã ei⁹ ſpeciẽ ſc[ilicet] ſillogiſmũ: dicẽtes alias ſp̄es eius ſpectare ad alias ſciẽtias. Sic de ſubiecto phyſice. ſic in ꝓpoſito aliq[ui] ponũt deũ ſub rõne deitat[is] ſubiectũ theologie: alij xp̄m/ aliq[ui] deũ ſub rõne redẽptoris/ aliq[ui] deũ ſub rõe glorificatoris. loq[ui]mur de ſubiecto attributiõis totali q[uia] palã eſt tot ſũt ſubiecta attributiõis ꝑtialia q[uo]t ſũt aſſenſ⁹ theologici partiales ⁊ ſ[ecundu]m hoc alicui⁹ theologie pater eſt ſubiectũ vt pat[er] g[e]n[er]at filiũ alicui⁹ creatura eſt ſubiectũ. ¶ S[ed] reſpõdet[ur] ad dubitationẽ ꝙ de⁹ inquãtũ de⁹ eſt ſubiectũ theologie. probatio illud eſt p̄mũ totalis theologie ſubiectũ ad q[uo]d cetera ſubiecta theologica habent ꝑ ſe analogiã ⁊ ordinẽ. ſ[ed] deus eſt h[uius]mõi. igitur. conſequẽtia pꝫ cũ maiore. ⁊ minor probat[ur] q[uia] q[ue]cũq; intrãt [con]ſiderationẽ theologicã vel conſiderantur inquãtũ effect⁹ dei manifeſtantes ei⁹ potẽtiã/ iuſticiã vel miſericordiã ⁊ ꝓuidẽtiã/ vel inquãtũ p̄cepta dei. et documẽta manifeſtãtia eius voluntatẽ. illud pꝫ per auguſtinũ. ij. de ciuitate dei. cap. penult. vbi dicit ꝙ i ſacra ſcriptura aut dei p̄cepta iſinuãtur aut mirabilia narrant[ur]/ aut dona laudãtur/ aut b[e]n[e]ficia poſtulant[ur]/ ꝑ hoc iſinuãs ꝙ nichil i theologia [con]tinetur niſi i quãtũ analogat[ur] aliq[uo] mõ ad deum. M[odo] nõ ſub rõne [con]cta puta ſub rõne redẽptoris/ glorificatoris. pꝫ ille rõnes ſũt mag[is] p̄dicati q[uam] ſubiecti. iſte ſũt ꝓpoſitiões theologice de⁹ eſt redẽptor/ de⁹ eſt g[lori]ficator: et ordinate citi⁹ q[uam] e cõuerſo: ſicut p̄dicatio indirecta in p̄dicabilib⁹ nõ reputat[ur] p̄dicatio. Itẽ multa cõſiderãt[ur] in theologia q[ue] nõ habẽt attributionẽ ad redẽptionẽ/ vel ad glorificationẽ/ vt de⁹ eſt trin⁹ ⁊ vn⁹ ad neutrũ analogat[ur]. ¶ S[ed] [contra] iſtud arguit[ur] ſi de⁹ i quãtũ de⁹ eſſet ſubiectũ theologie n[ost]re de⁹ eſſet [com]p̄hẽſibilis ꝑ theologiã n[ost]ram actu habitã vel poſſibilẽ haberi. [con]ſ[equen]s eſt falſũ nullis creat[ur]is noticijs vl creabilib⁹ de⁹ [com]p̄hẽdi põt: alias nõ veracit[er] i cõp̄hẽſibilis credet[ur]. [con]ſ[equenti]a ꝓbat[ur]. q[uia] ad oẽ habitũ h[abe]ntẽ aliq[uo]d ſubiectũ ſub aliq[ua] rõe abſolute ſpectat [con]ſiderare q[ue]cũq; illi [con]ueniũt ſ[ed] illã rõnẽ. ex hoc eni[m] philoſoph⁹ i ꝓhemio. iij. phyſi. probat ꝙ ad phyſicũ ſpectat [con]ſiderare d[e] [con]tinuo iſinito/ ⁊ finito loco ⁊ t[em]p[or]e. q[uia] h[ec] ca cõueniunt corpori ſ[e]c[un]d[u]m quod mobile eſt. Et hoc etiã ꝓbat. iiij. metaphyſice ꝙ ad metaphyſicũ ſpectat [con]ſiderare de vno/ ⁊ multo eodẽ/ ⁊ diuerſo p̄ori ⁊ poſteriori. q[uia] ipſa conueniũt enti ſ[e]c[un]d[u]m ꝙ ens: q[uo]d eſt metaphyſice ꝑ ſe primum ſubiectum. Probat[ur] etiam ratione quia non eſt ratio quare potius habeat conſiderare aliqua eorum que per ſe competunt ſubiecto ſub ratione qua eius ſubiectũ eſt q[uam] alia. ¶ R[espo]ndet[ur] negando conſequentiam: illud proprie cõp̄hendit[ur] ab aliquo quando eſt tanta perfectio in actu cognoſcẽdi quanta

eſt in obiecto cognito. quando eſt noticia rei ſub omnibus predicatis p̄dicabilibꝰ de re illa. Si accipiat̄ cōprehenſio pro cognitione: ſic conceditur ſequela. ⁊ cōceditur ꝙ ad theologū ſpectat conſiderare ſecundū eiꝰ poſſibilitatem de omni quod conuenit ſubiecto ſecundum illā conſiderationem. ſicut phyloſophus probat ꝙ ad phyſicum ſpectat conſiderare de continuo infinito et motu. modo adhuc ſunt multa q̄ ꝯſiderare pōt phyloſophus. Ad aliud negatur ꝙ non ſit maior ratio. per theologiā conſideramus q̄ nobis ſunt reuelata et deducibilia ab eis. in phyloſophia vero phyloſophātes ꝯſiderarūt q̄ eis i lumie naturali occurrebāt.

L D ergo in rebus cōſiderādum eſt: vti codē Aug. ait ꝙ res alie ſūt qbꝰ fruēdū eſt: alie qbꝰ vtēdū eſt: alie q̄ fruunt̄ ⁊ vtunt̄: ille qbꝰ fruēdū eſt: nos beatos faciūt. Iſtis quibꝰ vtēdū ē: tēdentes ad beatitudinē adiuuamur ⁊ q̄ſi adminiculamur: vt ad illas res q̄ nos beatos faciūt p̄uenire: eiſq̄ īherere poſſimꝰ. Res xō q̄ fruūt̄ ⁊ vtunt̄ nos ſumꝰ q̄ſi int̄ vtraſq̄ ꝯſtituti angeli ⁊ ſcti. Frui aūt eſt amore alicui rei inherere ꝑpter ſeipſam. Uti vero id qd̄ in vſū venerit referre: ad obtinēdū illud quo fruendū. alias abuti eſt nō vti: nā vſus illicitꝰ abuſus vel abuſio nominari debet.

Diſtinctionis prime queſtio prima.

C Irca hanc primā diſtinctionem huius primi q̄ro an omnis actꝰ voluntatis ſit vſus vel fruitio? In primis explicabūtur duo termini de quibꝰ potiſſimū eſt queſtio: poſtea reſpondebitur ad queſtionem. Multiphariam terminus frui accipitur. Primo cōmuniter pro omni actu potentie appetitiue delectabili: et ſic ſumitur eccl'iaſtes .ij. vadā et affluā delitijs: et fruar bonis. et .vi. eiuſdē ⁊ nō fuerit perfruitꝰ bonis. Et ꝓuerbiorū .vij. fruamur cupitis amplexibus. Et auguſtinus .lxxxiij. queſtionum queſtione .xxx. dicimur frui cibo et potu. ad philemonem ego te fruar in dn̄o. Sic delectatio pōt dici fruitio: et quilibet amor naturalis ſequens apprehenſionem rei ꝯuenientis vel placentis. Secundo modo accipitur pro amore libero voluntatis quo non tenditur in aliud. Et hoc bipharium vel actu non tenditur in aliud: bene tamen habitualiter: vt quando diligo virtutem non propter aliquod aliud: Adhuc eſt relatio habitualis. Alio modo diligo aliquid ꝑpter ſe: ita ꝙ nullatenus illam dilectionē refero in aliud: vt diligo deum propter ſe. Similiter diligo aliq̄d ꝑpter ſe tanq̄ finem vltimum et ſuper omnia/ vel non ſup omnia; vel non tanq̄ finem vltimum. primū iſtorū vltimorum mēbrorum vocatur ꝓpriſſime fruitio. Unde p̄mo de doctrina chriſtiana. Si vero inheſeris fine in ea ponens leticie tue: tunc vere et proprie dicēdus es frui non enim omne quod diligitur ꝑpter ſe diligitur vt ſummum. Nec idem eſt diligere aliquid ꝑpter ſe et ſummū bonum. primi ethycorum .vij. aliq̄d eſt diligibile ꝑpter ſe tantū: vt felicitas. Scd̄o ꝑpter ſe et propter aliud vt bonū delectabile/ ⁊ bonū honeſtū vt virtutes/ aliquid eſt diligendū ꝑpter aliud tantū: vt potio amara ꝑpter ſanitatem. Similit̄ vſus interdum extēditur ad operationē naturalē cuiuſcunq̄ potētie: vt in thopicis cuius viſus bonus eſt ipſū q̄q̄ bonū eſt. ſicut vtimur oculis ad vidēdum/ calamo ad ſcribēdū. Capitur interdū pro aſſuefactione: dicimꝰ de abſoluto phyloſopho iſte habuit magnū vſū i ocio litterario. Et ſic vltra p̄orē acceptionē addit frequētiā. Iſtas duas acceptiones ꝯuincimꝰ ex vſu quē potiſſimū ꝯſulere oportebit i vocabulorū ſignificantiis. ſic tū in q̄ſtiōe nō vtimur termino vſꝰ: Sꝫ in ꝓpoſito eſt actus voluntatis q̄ quis tēdit in aliud: vt dilectio qua ſortes diligit platonē ꝑpter amorē ipſius dei: et hoc pōt eſſe actualiter vl' habitualit̄: ⁊ ꝓportionabilit̄ de t̄mino frui. Nō reſpiciēdū eſt ad īpugnationē canină laurētij vallēſis de t̄minis his ſcꝫ vti et frui. q̄libet ſcientia habet ſuos terminos peculiares: theologi ſic termīs vtunt̄. Ex his patēt aliq̄. Primū eſt aliqs eſt vſꝰ ordinatꝰ aliqs iordiatꝰ: ſilr' aliq̄ fruitio ordiata ⁊ aliq̄ iordiata. Fruitio ordiata eſt q̄ diligit̄ ſūmū diligibile ꝑpter ſe. Inordinata eſt ſi aliq̄d citra deum ſumme diligat̄. pari forma de vſu dicatur. Iſto premiſſo pono concluſiones. Prima eſt aliq̄d nolle eſt vſus. pꝫ de actu q̄ nolo peccatū ꝑpter deum. ille actꝰ eſt vſus. pꝫ per eiꝰ diffinitionē: hoc etiā pꝫ ꝑ auguſtinū libro .lxxxiij. q̄ſtionū q̄ſtione .xxx. ꝑfecta hoīs ratio q̄ virtus vocat̄ vtitur: et ſequitur vtit̄ etiam his a quibus ſe abſtinet ad tēꝑantiā: ſed palā eſt ꝙ non vtit̄ eis volēdo. ergo nolēdo. Inſuper tale nolle eſt meritoriū in habēte gratiā. igitur vſꝰ vel fruitio conſequentia pꝫ ꝑ auguſtinū in loco p̄fato oīs ordinatio q̄ virtus etiam vocat̄ eſt fruendis frui: ⁊ vtendis vti. De nolle vicioſo id idē pꝫ per auguſtinū .x. de trinitate. cap. .x. Non eſt alia vita hominis vicioſa: atq̄ culpabilis q̄ꝫ male vtens et male fruens. Scd̄a cōcluſio non omne nolle liberum eſt vſus. ꝓbatur aliquod nolle eſt fruitio. ergo aliquod nolle non eſt vſus ꝯn̄a eſt clara apud illum cōtra quē diſputamꝰ: vel dicamꝰ in ante- Gregoriꝰ. cedente aliquod nolle eſt fruitio ſimplex. ergo aliqd̄ nolle non eſt vſus. ꝯn̄a iſta tenet apud omnes: ꝓbatur antecedens capio nolitionem qua nolo deū eſſe malū: vel nolle quo nolo patrem eſſe filium. iſte eſt actus voluntatis: et nō referibilis in aliud. ergo eſt fruitio. tenet conſequentia omnis actus voluntatis deliberatꝰ eſt vſus vel fruitio. Tertia concluſio eſt certare de termino an omnis actus voluntatis ſit vſus vel fruitio: vel ſit actus medius inter vti et frui. hoc patebit obiectionibus aduerſariorū reſpondēdo. Uidetur ſicut de eodem obiecto formamꝰ per intellectū actum ſimplicem et iudiciū complexū: ita in volūtate eſt actꝰ ſimplex quo voluntas fertur in obiectū: alius eſt complexus volendo ei bonū: vel nolendo illi malū. vterq̄ iſtorum pōt uocari vſꝰ vel fruitio. Uel dicatur ſic duplex eſt amor ſcꝫ ſenſualis et itellectualis: et iterū intellectualis diuidit̄ in amorē naturaliter ſequentem ſimplicē apprehēſionē veri boni vel apparentis et in amorē ſequentem ꝯpoſitionē ⁊ diuiſionē ſecūdū aliquos. ſecūdꝰ amor potiſſimū eſt in pleno dominio volūtatis de quo nunc loquimur. Contra ſecundam concluſionem arguitur ſic per nullum nolle aſſumitur aliquid propter ſe in facultatem volūtatis. igitur nullum nolle eſt fruitio. antecedens probatur q: nolle eſt quedam fuga voluntatis: voluntas vero nichil refugit niſi quia aliud diligit cui ipſum repugnat: vl' repugnare putatur. Et per conſequens quia aliud di

ligitur illud refugitur et odit. ¶ Confirmatur per Auguſtinū. xiiij. de ciuitate dei capitibus. v. vij. viij. et. ix. vult ꝙ amor ſit cauſa omnium aliarum affectionum voluntatis. ¶ Ad primum nego antecedēs. Et ad probationem conceditur ꝙ nolle eſt quedam fuga voluntatis. et nego ꝙ voluntas nichil refugit niſi ꝙ aliud diligit cui ipſum repugnat. imo renuit aliquid alicui conuenire propter ſe. vt nolo deum eſſe nullipotentem. vel inſcientē: deus eſt cauſa: et propter ipſum met nolo eum eſſe nullipotentem. ¶ Ad confirmationem conceditur ꝙ amor eſt cauſa omniū aliarum affectionum. aliquod nolle eſt amor ſicut dilectio dei ꝓpter ſe eſt amor dei. ita nolitio qua nolo ei malum ꝓpter ſe eſt amor. ¶ Secundo arguitur omnis fruitio eſt amor. nullum nolle eſt amor. igitur. minor patet ꝙ omnis amor eſt quoddā velle ſecundū illud Auguſtini primo de doctrina xp̄iana. capitulo. iij. Et habetur in littera frui eſt amore inherere alicui rei propter ſeipſam. ¶ Reſpondet negando minorem. Et ad probationem nego antecedens: nec ipſum probatur ab aduerſariis. ¶ Contra tertiam concluſionem arguitur. probando ꝙ non ſit actus medi⁹ inter vti et frui. patet ꝑ omne velle q̄s vult aliquid ꝓpter ſe vel aliud. igitur omne velle eſt vſus vel fruitio. cōſequentia patet quia quocunq̄ velle aſſumitur aliquid in facultatem voluntatis volendo vel nolendo. Si autem quis vult propter aliud vtitur: ſi aſſumit ꝓpter ſe fruitur. vt patet ex ſignificatiōib⁹ terminorū. antecedēs clarū eſt cum non ſit dare medium: ſicut nō eſt dare mediū inter propter aliud et non propter aliud. ¶ Secūdo ꝓbatur illud auctoritate auguſtini. ij. de doctrina chriſtiana querit enim cum ſcriptura dei dilectionem erga nos multum cōmendet quomodo nos diligit deus vtendo ſcȝ vel fruendo: et poſtq̄ probauit ꝙ nō fruendo infert ꝙ vtendo. Unde concludendo ait: non igitur fruitur nobis ſed vtitur nam ſi neq̄ vtitur neq̄ fruitur: non inuenio inquit quēadmodū diligat. Hec ratio nulla eſſet ſi eſſet aliqua dilectio media que nec eſſet vſus nec fruitio. Si autem eſſet aliqua volitio media que nec eſſet vſus nec fruitio eſſet aliqua talis dilectio cum omnis volitio ſit dilectio. ¶ Iſte rationes non concludunt. et earum pondus in hoc iacet. diceretur ꝙ requiritur relatio actualis ad vſum: et ꝙ aliquid diligatur tanq̄ finis vltimus ad fruitionem: modo quando diligo virtutes non referendo actu illas: illa dilectio non eſt fruitio: cum non diligo virtutes tanq̄ ſummū bonum nec eas actualiter refero in deum: et tunc talis dilectio eſt media inter vti et frui. Et quando dicit arguens diligo virtutes vel ergo ꝓpter ſe vel propter aliud? Diſtiguo vel ꝓpter ſe tanq̄ ſinē vltimū ⁊ ſic negatur: vel ꝓpter aliud ad quas eas refero actualiter ⁊ ſic ꝯceditur. ¶ Ad ſecūdam probationem beati auguſtini illa non concludit. Cum primo dicetur ꝙ ipſe loquitur de virtuali relatione. Et ſic eſſet certare de termino. Uel ſic (et melius) concedendo ꝙ deus ſemper fruitur vel vtitur: quia refert dilectionem creature in ſeipſum actu: et diligit ſe ꝓpter ſeipſum. ergo non ponitur actus medius voluntatis inter vti et frui in deo: ſecus eſt in nobis quia aliter referimus. Propterea magiſter capitulo penultio hui⁹ diſtinctionis elaborat facere aliquas auctoritates auguſtini ⁊ ambroſii conuenire in vnum vbi auguſtin⁹ dicit non fruendum eſſe virtutibus: Ambroſius dicit oppoſitum: et ſic licite creatura frueremur. Sed talis dilectio vocaretur apud alios actus medi⁹. Propterea mirandum eſt de doctis viris ſerioſe laborantibus hincinde ad tenendum et impugnandum eſſe actū mediū inter vti et frui. Poteſt etiam dici ꝙ ſufficit relatio virtualis ad vſum vel habitualis: non capiendo habitualē pro habitu generato ex actibus. ſed ꝙ coincidat cum virtuali. An relatio requiritur et ſufficiat ad actum eſſe moraliter bonum et meritorium tractatur in. xli. diſtinctiōe ij. quia illic ſuam ſedem retinet. Et quia res eſt inuoluta malo (cum ſaluſtio de cartagine) de ea hic tacere q̄ parū de ea loqui. quia alterum eſt neceſſarium vel materiā nodoſam ieiune pertranſire: vel materiam impertinentem huic diſtinctioni hic pertractare. Unum eſt tamen notandum ꝙ eſt contencio realis an detur actus indifferens inter bonum moraliter et malum qd̄ pēdet ex loco preallegato. Et ſic nō reſpondeo ad rationes doctorum hincinde allegatas: vtroq̄ modo dicendi ſecūdum materiam ſubiectam vtar. ¶ Sed dices actus liberalitatis et temperantie ſunt actus voluntatis. Et nec vſus nec fruitiones: dato ꝙ teneas relationem virtualem. igitur. ¶ Ad hoc dicitur negando minorem: quia tales act⁹ vel ſunt propter aliud actualiter vel habitualiter: vel non ꝓpter aliud: et ſic ſunt vſus et fruitiones. Et iſtorum actuum habitus tales denominatiōes cum actibus induunt non tamen infitior quia dari poteſt aliquod peccatum quod nec ſit vſ⁹ nec fruitio. patet de pura omiſſione que non eſt actus volūtatis. ergo nec vſ⁹ nec fruitio: a ſuperiori ad inferi⁹ negatiue. ¶ Preterea arguitur habeat intellectus hoc iudicium ſiue rectum ſiue erroneum non refert; aliquid eſt diligendum nec propter ſe nec propter aliud: vel volūtas poteſt ſe conformare illi dictamini vel non. ſi primū propoſitum. Si ſecundum ergo de neceſſitate peccat cum contrauenit ſue conſcientie. ad romanos. xiiij. omne autem quod non eſt ex fide peccatum eſt. ¶ Reſpondetur difficile eſt ꝙ homo habeat iſtud iudiciū: ſed illo dato vel habet dictamen tale ex ignorantia inuincibili vel vincibili: Si primum non peccat: ſi nitatur abiicere q̄cito poteſt. Si ex ignorātia vincibili nō excuſatur contrauenieus conſcientie ſue pro tempore quo poteſt illam deponere: dummodo potiſſimum ſine culpa in illud incidit non peccat. ptȝ in cōtinuatione naturali actus dūmodo facit quod poteſt ad deponendum illam conſcientiam.

¶ Diſtinctionis prime queſtio ſecunda.

SEcundo quero circa hanc diſtinctionem an poſſumus eodem actu diligere mediū et finem: Non dubitamus an idem actus poteſt eſſe latus circa deum et circa creaturam: diligendo illum binarium ꝓpter ſe: ſed intendimus querere An poſſumus eodem actu diligere fortem propter deū ita ꝙ ille act⁹ feratur in fortem et in deum tanq̄ in eius obiectum adequatū et vnū ꝓpter aliud? Partita eſt hic poſitio vna tenet partem affirmatiuam quā ſequitur Alex. halenſ. in ſumma de virtutibus collatione. ix. articu. tertio: quā multi poſteriores ſecuti ſunt. Alia eſt huic oppoſita ¶ Sed circa reſponſionem pono hanc concluſionem ad titulum queſtionis. Uoluntas poteſt eodem actu diligere medium et finem: et medium ꝓpter finem. probatur non minus eſt voluntas potens in ſuo actu q̄ intellectus in ſuo. Sed intellectus poteſt habere vnum actum ſimplicem circa totam propoſitionem ſcilicet aſſenſum diſtinctū a noticia ſubiecti predicati ⁊ copule verbalis. hoc etiam patet de diſtinctiua

compoſita ex duobus contradictorijs dubijs et diſſenſu ei oppoſito. Similiter de iudicio propoſitionis cathegorice. aſſenſus iſtius homo eſt animal non componitur ex partibus diuerſarũ rationũ q̄rũ vna erit aſſenſ⁹ ſubiecti et alia p̄dicati⁊ alia copl'e. ⁊ eodē mō poteſt habere iudicium quo aſſentit concluſioni propter principia ⁊c. ergo voluntas poteſt habere actum ſuum circa hoc complexum deum eſſe ſummum bonum. Et eodem modo circa iſtud diligo ſortem propter deum. ¶ Secundo arguitur ad idem intellectus habet conceptum ſimplicem relatiuũ patris et filij q̄ repreſentat patrem et filium: dato ꝙ duos abſolutos habeat de predicamento ſubſtantie de patre et filio. Alias iſte terminus pater non erit de predicamento relationis ſiue ad aliquid. ergo etiam dato ꝙ voluntas diligat finem et creaturam: poteſt habere vnum actum quo diligat creaturam propter finem. ¶ Ex iſta concluſione infertur ꝙ vſus eſt fruitio. patet de actu quo diligo ſortem propter deum. probatio eſt vſ⁹ creature. ergo eſt vſus. eſt fruitio dei. ergo eſt fruitio. ¶ Secundo ſequitur nō omnis fruitio eſt perfectior entitatiue q̄ vſus: nec magis meritoria. patet. idem actus eſt vſus et fruitio. ¶ Tertio ſequitur vſu licite diligo deũ. probatur. hoc actu licite diligo deum demonſtrando actum quo diligo ſortem propter deum. hic act⁹ eſt vſus. ergo vſu licite diligo deũ. ¶ Quarto ſequitur ꝙ fruitione meritorie diligo creaturã. probatur hoc actu meritorie diligo creaturã actu priori demonſtrato. hic actus eſt fruitio. ergo fruitione meritorie diligo creaturam. ¶ Quinto ſequitur ꝙ hec conſequentia eſt nulla vſu diligo deũ. ergo vtor deo. per antecedens ſolũ denotatur ꝙ actu qui eſt vſus diligitur deus. Et per conſequens denotatur ꝙ diligit deus propter aliud. ¶ Eodē modo ſexto inferri poteſt hanc conſequentiam eſſe nullam fruitione diligo creaturam licite. ergo licite fruor creatura. ¶ Septimo ſequitur eodē actu plus diligo deũ q̄ creaturam: non plus gradualiter: quia eſt idem act⁹. ſed plus appreciatiue. ſit analogia deus eodē actu plus diligit ſe q̄ creaturam. ¶ Octauo ſequitur idem act⁹ eſt nolle et velle reſpectu diuerſorum. patet de actu quo nolo peccatũ propter deum amatum. Et ſic nolitio eſt volitio copulatim et copulatiue. velle et nolle reſpectu eiuſdē repugnant. Sz ſicut diligo ſortem et odio platonem in eodē inſtanti: ſic eodem actu odio peccatum et diligo deum: imo idem numero ſimul et ſemel diligo et odio vt patebit. xvij. diſtinctione huius.

¶ Nono ſequitur ꝙ eodē actu diligo vnam rem propter aliud: ⁊ vnam rem propter ſe: imo vnam rem nō ꝓpter aliud: eodem actu diligo aliquid propter ſe et diligo aliquid non propter ſe. iſte non repugnant: ſũt ambe affirmatiue hanc nego hoc actu non diligo aliquid propter ſe. cum non ſequitur diligo aliquid non propter ſe. ergo non diligo aliquid propter ſe. ¶ Decimo ſequitur odio diligitur deus meritorie: et amore oditur creatura. patet: idem actus eſt amor et odiũ ex octauo: tamē nemo odit deũ meritorie. ¶ Undecimo ſequitur ꝙ non inconueniteundē actũ cauſare triſticiã et gaudium. patet. nolle ſecũdũ multos (⁊ nō eſt improbabile) cauſat triſticiã: ⁊ velle dilectationem. Nec hoc plus inconuenit q̄ ꝙ cauſentur a diuerſis actibus. ſtat tamen dare nolle quod non cauſat triſticiam. patet. de nolitione peccatorum in beatis. et in via nolumus peccata ſociorum eſſe de quibus parum curamus. Sz non propterea multum triſtamur. Ex iſtis non oportet co[n]cedere ꝙ ſcientia eſt error: vel bonum ſit malum: cum nulla ſit ratio conceſſionis: ſecus eſt in concluſione propoſita. ¶ Duodecimo ſeqtur ꝙ fruitionis ordinate peccatũ eſt obiectũ. ¶ Terciodecimo ſequitur aliqua dilectio dei non poſſet eſſe dilectio dei quin ſit creature dilectio. patet de dilectione qua diligitur ſortes propter deum. poteſt tamē illa dilectio eſſe in rerũ natura: et non ſit dilectio ſortis nec dei. patet ſi poneretur in lapide vel extra ſubiectum. ¶ Contra concluſionem arguitur ſic: ex ea ſequitur ꝙ fruitio aliqua eſt imperfectior entitatiue q̄ aliquis vſus. ſed hoc eſt inconueniens. igitur et fundamentum. probatur capio dilectionem dei ſolum et dicatur a: capio actum quo diligitur ſortes propter deum et dicatur b. Arguitur ſic b eſt vſus. et b eſt perfectior a. igitur. probatio minoris habet obiectũ perfectius. quicquid perfectionis eſt in obiecto a idē eſt in perfectione obiecti b. et aliquid vltra. modo actus capiunt perfectionem ab obiectis. Sed dices non ſequitur b obiectum continet formaliter aliquid perfectionis quod non continet obiectũ a. ergo b eſt perfectior a: quia obiectum a eminenter continet obiectum b vel exceſſum quo niteris probare perfectionē i ſubiecto b ſuper obiectum a. Sed contra hoc arguitur b et a ſpecie diſtinguũtur ergo ſunt inequaliter perfecte. ſpecies ſe habent ſicut numeri. viij. methaphiſice. Et tunc ſic a et b ſunt inequaliter perfecta: ſed b non eſt imperfectior a. ergo perfectior. probatio minoris ex parte obiecti. ¶ Reſpondetur negando ꝙ b eſt perfectior a. dato ꝙ obiectum eius ſpecie diſtinguatur ab obiecto a. Et cauſa eſt q2 impurius fertur in deum: cum b actus et quelibet pars eius gradualis non ſolũ tendit in deũ ſed in creaturã. a preciſe fertur in deum. Sed contra iſtud arguitur b eſt ī perfectior entitatiue q̄ a. ergo actus quo diligo deum et duas creaturas eſt imperfectior b: cũ actus ille minus ſincere fertur ī deum q̄ b ſit ille actus c. eodē modo d inuoluēs tres creaturas cũ deo erit imperfectior c: et ſic in abiſſum ergo actus latus in infinitas creaturas et in deũ erit īfinite i pfect⁹ et ſic aliqua dilectio dei eſt infinite imperfecta. ¶ Reſpondetur concedendo ꝙ c eſt imperfectior b. et d q̄ c. et ſic ſine ſtatu. Non tamen ſequit̃ ꝙ noticia dei et infinitarum creaturarum ſit infinite imperfecta: vt crebro dictum eſt. ¶ Scḋo poteſt dici eſto ꝙ b eſt alterius ſpeciei ab a non oportet a eſſe perfectiorem b. Et hoc quando includitur obiectum infinite pfectũ: ſicut vnũ infinitũ nō eſt alio maius proprie: ſic nec actus includens obiectum infinitum pro obiecto eſt perfectior actu includente obiectum infinitum cum ſupplemento obiecti finiti. nolo tamen negare quin ſtat dilectionem alicuius creature eſſe ita meritoriã ſicut eſt dilectio dei in caſu. ſz dilectio vni⁹ creature eſt virtualiter dilectio dei. Sz quicquid ſit de hoc argumento oculatus bene videt ꝙ hoc argumentum non eſt magis contra concluſionem quã ſuſtinemus q̄ contra eius contradictoriã patet paululum mutando terminos loquendo de actu quo quis diligit deum et beatam virginem non diligendo beatam virginem propter deum loquendo de dilectione illius binarij: et de ſincera dilectione ſolius dei.

¶ Secundo argumentor: ſequeretur ꝙ dilectio alicuius creature eſſet beatitudo in patria: et creatura eſſet obiectum beatificum: hoc eſt inconueniēs. patet ſic de dilectione qua petrus diligit paulum propter deum in patria. illa eſt dilectio ipſius dei clare viſi.

ergo eſt beatitudo. ¶ Reſpondetur hoc argumentū eſt vtriqꝫ poſitioni cōmune. patet. ponendo ꝙ petrus diligat paulum et deum vnico actu non relatiuo. et aliqua circa hoc in .xliiij. diſtin. iiij. queſtione. ij. diximus. et hic ſic poteſ dicere. Contra dicētes beatitudinem a ſolo deo cauſari argumentum iſtud non habet apparentiam: ſed tenendo ꝙ in loco allegato tenuim⁹ argumentum multipharium diluitur. Tum primo beatitudo eſt actus tantū circa deū. Tum ſecundo eſto ꝙ ſit beatitudo non ſequitur ꝙ diligens ſortē propter deū ⁊ deum vnico actu ſit beatior intēſiue ꝙ̄ diligens tantū deum. illi act⁹ ſpecie diſtinguūtur. ergo non ſe intendunt. Sed quia dices extenſior beatitudo cauſat pl⁹ gaudij. Dicas tertio nō eſt actualis relatio in patria creature in deū per eundē actum nec deus ad hoc cōcurrit: vt beatitudines proportionentur meritis et ſacramentis. ¶ Tertio arguitur dilectio finis cauſat dilectionem medij. ergo ſi idem actus ſit dilectio medij propter finem idē cauſabit ſe. ſicut premiſſarum intellectus cauſat noticiā ſcientificam concluſionis que nullaten⁹ poteſt cū ea idēptificari. ¶ Reſpondetur nolum⁹ concedere ꝙ ſciētia cauſata ab intellectu idēptificetur cum eo: ſed poteſt eſſe vnus alt⁹ aſſenſus quo intellectus aſſentit concluſioni propter premiſſas qui eſt tertius aſſenſus diſtinct⁹ a prioribus Et ſi intellectus haberet plures propoſitiōes ſeſe inferentes (vt cōtingit de concluſionib⁹ euclidis) poteſt eſſe vnus aſſenſus ſimplex reſpectu oīm. Et quia eſt ſtatus ꝓpoſitionū in capacitate actiua intellectus naturaliter ſtatus erit in iudicio multarū propoſitionū. aſſentim⁹ aſſenſu ſimplici huic pōe ſi aſinus volat aſinus habet alas: ſed intellectus poteſt habere vnum iudiciū reſpectu omniū illarū propoſitionū q̄ deducūtur ex ſeinuicē. at nō negandū eſt qui eſt aliqua dilectio creature diſtincta a dilectione dei. dilectio dei poteſt eſſe cauſa quare quis ꝓrumpit in dilectionem creature. palā eſt ꝙ ille dilectiones non idēptificantur vt de aliqua ſcientia dixim⁹. non oportet ſemper dilectionem dei cauſare dilectionē creature. patet. ſi dilectio creature cauſaretur a ſolo deo in voluntate mea ſine cōcurſu dilectionis dei: tam illa dilectio eſſet meritoria. Inſuper frequenter dona gratuita et naturaliter nobis data a deo ſunt cauſa dilectionis dei: quia ſicut dicitur ſuper illo pſalmi inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificatiōes tuas propter retributionem: quando dicim⁹ voluntas diligit aliquid propter finem ly propter dicit cauſam finalē: et non efficientem niſi per accidens. bene ſtat dilectionem medij propter finem preſupponere dilectionem finis et dilectionem medij: dato ꝙ ab eis cauſetur. non tamen cum eis idēptificatur ſicut noticie abſolute patri et hectoris p̄requirūtur ad noticiā huius paternitatis et huius filiationis. ¶ Quarto arguitur illud eſt cauſa alicuius per quod conuenienter reſpōdetur ad queſtionem propter quid alterius. propter quid notat cauſam. Et tot modis dicitur cauſa quot modis dicitur propter quid. ij. phyſicorū. et. v. metaphyſice. Sed ſi petatur quare diligitur ſortes cōuenienter reſpōdetur quia diligitur deus. Inſuper tertij ethicorum quinto. probat ariſtoteles ꝙ electio non eſt volūtas: quia voluntas eſt reſpectu finis: electio autem reſpectu eorum que ſunt ad finem. propterea cōcludit ibidem ꝙ electio non eſt voluntas. ¶ Hec ratio non valet. idem actus poteſt eſſe finis et entis ordinati ad finem. imo electio que eſt reſpectu entis ad finem eſſet etiam reſpectu finis. ¶ Ad primum dicitur negado aſſumptum. Si petatur propter quid homo eſt riſibilis: dicetur e veſtigio quia eſt rationalis: modo palam eſt ꝙ rationale non cauſat riſibilitatem cum idēptificetur ſecum ſicut rationale eſt riſibile: ſic rationalitas eſt riſibilitas. Similiter ſi petatur propter qd Iudas erat reprobatus a deo: dicetur quia erat p̄uſus diſcedere ſine gratia. ¶ Ad aliud dicitur argumentum ſolum probare ꝙ electio et voluntas nō conuertibiliter ſe habent. ¶ Quinto arguitur ille actus non eſt dilectio finis formaliter quo manente ſtat voluntatem non diligere finem. Sed dilectio entis ad finem eſt huiuſmodi. patet. quia ſi aliquis propter amorem dei incipiat aliquod opus aggredi ⁊ ꝓpter deū: voluntas poteſt perſeuerare in illo opere non cogitādo de deo. igitur velit aliquid ꝓpter deum non cogitando de deo. ¶ Et confirmatur non magis illo actu diligeretur medium propter finem ꝙ̄ econuerſo: cum actus eſt omnino indiſtinct⁹ et ex natura ſua non mag⁹ terminatur ad hoc obiectum ꝙ̄ ad illud. ¶ Ad primum dicitur ꝙ non manet actus ſecundum quem volebat vel imperabat illud opus propter deum fieri: tamen continuatur opus virtute alicuius noticie. et habitualis amoris dei. Et adhuc dicitur fieri propter deum. vt frequenter contingit quādo in principio dicere volumus horas propter deum actualiter, poſtea dicimus adhuc ex habitu dicendi quem habemus. Similiter qui vult ire romam qui eam nunꝙ̄ vidit: ſed volebat actualiter ire ꝓpter deum quando de deo non cogitat adhuc tranſit. Et petatur ab aduerſarijs quomodo illud contingit: vel ſi aduertat: et habeat actum voluntatis dicitur ꝙ ille eſt alius actus a priori: et non relatiuus: ſi de deo non cogitet ſed impoſſibile eſt habere illum actum relatiuum qui voluntas ſimul velit finē et medium q̄ ſunt eius obiectum. etiā eſt poſſibile voluntatem ſimul habere duos vel tres actus: vnus erit relatiuus/ ſecūd⁹ medij tantū/ terti⁹ ipſi⁹ finis tantum/ tunc deſinente actu relatiuo quis vult dicere horas de deo nō cogitās per actum ſolius medij. non inconuenit habere plures actus ſpecie diſtinctos circa idē obiectū modo actus relatiuus ſpecie diſtinguatur ab actu medij. ¶ Ad cōfirmationē negatur aſſumptum vt patet de volitione diuina aliqs actus ſiue intellectus ſiue voluntatis habet ex natura ſua ferri ſuper aliqua obiecta determinato modo: et alius actus ſuper eadem obiecta alio modo etiam ſecundum aliam habitudinem. ¶ Sexto argumentor propter vnūquodqꝫ tale et illud magis primi poſteriorum. ij. Sed concluſio ſcitur propter premiſſas p̄miſſe magis ſciuntur vel intelliguntur. ſed diligimus medium propter finem. ergo finem magis diligimus ꝙ̄ medium. ¶ Preterea vel quis tantū meretur per actum relatiuum tantum ſicut per duos actus quorū vnus eſt finis: et alter medij: neutrum eſt dicendum. igitur. ¶ Ad primum conceduntur maior minor et concluſio. magis eodem actu diligimus finem ꝙ̄ medium. ſed non maiori actu. ¶ Ad ſecundum ſtat dare excedens et exceſſum inter illos actus. vnus actus poteſt eſſe duobus intenſior vel econuerſo. Sed ponis actū relatiuum eſſe duorum graduum et alios duos actus ſic ſe habere ꝙ alteruter horum eſt duorū graduum: tunc videtur ꝙ duo actus vni preſtant cū includant quatuor grad⁹. Si ponas quēlibet duorū actuū eſſe vni⁹ grad⁹ tūc poteſt dici eſſe equitas i intēſione p̄ta ꝙ binarius iſtorum actuum equiualet vni actui

relatiuo. ¶ Septimo arguitur ponendo vnam conſequentiam cuius maior ē euidēs: minor opinata vel credita: iam cōcluſio ſequitur debiliorē partē. ibi ſūt multi aſſenſus. vnus maioris/alius minoris/tertius cōcluſionis/quartus bonitatis cōſequētie/quītꝰ quo aſſentitur p̄miſſis ⁊ concluſioni ꝓpter premiſſas/iam erit vnus et idem aſſenſus euidens et ineuidēs q2 ille aſſenſus erit maioris minoris et cōcluſionis. ¶ Reſpondetur cōcedendo illatū. eſt enī euidens reſpectu alicuius et ineuidens reſpectu alterius: ſed non reſpectu eiuſdē. ſicut idē actus eſt velle et nolle reſpectu diuerſorū: ſed non reſpectu eiuſdē. et licet aſſenſus quo quis aſſentit concluſioni ꝓpter premiſſas ab aſſenſu extremorū cauſetur: ſicut conceptus relatiuꝰ a conceptibus abſolutis: non eſt aſſenſus premiſſarum et cōcluſionis cauſa ſufficiens et adequata in productiōe aſſēſus talis. ſicut de noticia reflexa et alijs dicere habemus. Propterea frequenter habemꝰ aſſenſus p̄miſſarum ⁊ aliū aſſenſum diſtinctū non habendo vnum aſſenſum ſimplicem quo aſſentimꝰ cōcluſioni propter premiſſas.

¶ Diſtinctionis prime queſtio tertia.

Circa hanc diſtinctionē primā tertio q̄ritur An plures actus poſſunt eſſe in voluntate: Et mouetur queſtio propter quēdā tenētem partem negatiuā queſtionis. Et
Durandus. ſi ſic voluntas non poteſt habere vſum et fruitionē diſtinctas. ¶ Reſpondetur affirmatiue ad queſtionem. probatio noticia intuitiua ⁊ iudiciū affirmatiuū vel negatiuū quod eſt effectus noticie intuitiue ſūt ſimul in itellectu. ſimilit actꝰ directꝰ et reflexꝰ noticia ſenſitiua/et intellectiua/ſimiliter due noticie intuitiue diſtincte albedinis et nigredinis vt experimur. Similiter in angelis eſt noticia rerum in verbo: et noticia earum in ꝓprio genere ſcd̄m auguſtinū ij. et. iiij. ſuper geneſim. ergo voluntas poteſt habere plures actus voluntatis: quia non minoris potētie eſt voluntas ad ſuos actus q̄ intellectus in ſuos. ¶ Preterea interdum aliquis odit malū ꝑpetratū. ¶ Amplius ſequitur ꝙ nemo poteſt mentiri. patet. mentiens habet diſſenſum in mente illius quā profert: et habet mentalē vltimatā illius vocalis quā dicit. Sed dicis ſi quis dicat papam dormire dubius in mente: hoc eſt nullū aſſenſum habens talis mentitur: et ſic non habetur iudiciū in oppoſitum. Hoc nō euitat propoſitum: bene volo ꝙ talis mentiatur. ſed interdum experimur nos proferre aliquid exterius ⁊ diſſentimꝰ actu in mēte. ¶ Vltimo arguitur ſi ſortes ꝓferret coram me terminum aſinus: et ſimul tēpore plato terminū homo: vel formo vnum conceptum ſolū (ſuppoſito ꝙ equaliter aduertam) vel duos vel nullū: Tertium eſt contra experientiam. neſcis dare cauſam primi: dandum eſt ergo ſecundū. idem fit in primo argumento: quando video nigredinem ꝓpe albedinem vtrunq3 illorū obiectorū cauſat noticiam diſtinctā ſui vt experimur.

Sed dicis hec ratio eſt ſophiſtica. patet. ponēdo centum terminos ſimul prolatos. petendo cuius termini conceptum format iſte audiens. Sed non eſt ſimile propter ſtatum. formo ꝯceptum terminorū ad quos magis aduerto. ſi ponas me equaliter aiaduerſū circa omnes tunc non apparet ratio quare noticiā viꝰ terminū formo. Ratiōes aduerſarij ꝓbant ꝙ auditio viſio et tactio non poſſunt eſſe ſimul: vel ille ſenſationes anime inhereut tan̄q̄ ſuo ſubiecto: et tunc palam eſt ꝙ ſunt in eodem ſubiecto. Et ſi ponatur ꝙ ſubiectis corporeis inhereant cauſabuntur noticie in intellectu eorum que ſunt in ſenſu. ¶ Contra hanc concluſionē arguitur ſic ſi duo actus poſſunt eſſe in anima q̄tuor et quinq3 et infiniti poſſunt: quēadmodum ariſtoteles arguit. iiij. phyſicorū ſcd̄i itractatꝰ capite primo. Si duo corpora poſſunt eſſe in eodem loco. tria poſſunt eſſe in eodem loco ⁊ infinita. ¶ Confirmatur ſequeretur ꝙ attentio intellectꝰ circa vnū obiectū non impediret attentionē circa aliud. cōſequēs eſt contra experientiam. pluribus intentꝰ minor eſt ad ſingula ſenſus. ¶ Ad primū reſpondet negando cōſequētiā: nec eſt ſimile de corporibus. ſed ſic debet capi ſimilitudo: ſicut vnū corpus replet vnū locum ſic ꝙ nullum aliud corpus ſecum compatitur naturaliter: hoc eſt quando tota capacitas loci repletur ſic ſi tota capacitas actiua anime repleatur ī multitudine actuum nō poteſt plus habere. ¶ Ad confirmationē nego conſequentiam. ſed illa non prouenit ex repugnantia actuū duorū vel trium: ſed ſolū prouenit quoniam potentia multum occupatur circa vnum obiectum/parū aliud conſiderat. Sed dices intellectus poteſt habere infinitos ſeparatos non conſtituentes vnum. patet. eſt ita facile habere plures paruos actus q̄ habere tres quorum quilibet habet centum mille partes. ¶ Reſpondetur hoc argumentum militat contra factorē. ſi velit ponere intenſionem fieri per additiōem partis ad partem cum vnus actus vt quatuor habet centū mille partes equales non cōmunicantes intellectus diſtrahitur circa varia obiecta: et ſic non poteſt habere tot paruos actus circa varia obiecta ſicut habet circa idem obiectum. ¶ Secundo arguitur quando ſpecies ſupreme alicuius generis contrariantur formaliter oēs ſpecies mediate ſunt incompoſſibiles. patet de albedine et nigredine et de ſpeciebus medijs. ſ3 ſciētia ⁊ error ꝯtrariantur. ergo omnes ſpecies intētionum que ſunt media inter iſta ſunt naturaliter incompoſſibiles. ¶ Confirmatur ſecundum ariſtotelē. ij. thopicorū cōtingit plura ſcire: intelligere vero non ¶ Ad primum dicitur ꝙ hoc argumentum probaret contra factorem incompoſſibilitatē habituū. Habitꝰ erroneus et ſcientificus circa idem obiectum contrariantur ſecundum communē modū. ¶ Ad confirmationem dicitur ꝙ ariſtoteles per ſcire intelligit habitualiter: et per intelligere noticiam actualem. modo actualis noticia non ad tot extenditur ſicut habitualis. probat ibi ꝙ intelligere non eſt genꝰ ad ſcire cum multiplicatis īduiduis ſpeciei multiplicantur reſpōdenter indiuidua generis: vt plures homines ſūt plura aīalia. modo dicit cōtingit plura ſcire id eſt habitꝰ ſcientificos diſtinctos habere: ſed ſtat ꝙ non habeat duas intellectiones imo nec vnam. vel ſic contingit plura ſcire. i. ſcientia eſt reſpectu cōplexi quod ex multis componitur. intel[le]ctio vero eſt circa non plura quia eſt tam circa complexa q̄ incomplexa. ¶ Tertio arguitur: tunc per te ſortes videt album et nigrum ſimul et ſemel. Et vltra ſortes videt nigrum ergo videt nichil quod eſt album. Et vltra g̊ nichil qđ eſt album videtur a ſorte. ¶ Et confirmatur probando ꝙ ſi poſſet habere duas noticias poſſet habere infinitas probatur ſi intellectus poſſet habere duas poſſet habere directam cum reflexa: et ſic habebit infinitas. ꝓbatur ſit a noticia albedinis iam per te intellectus poteſt habere bene noticiā reflexam de a. M. pz vnꝰ angelꝰ pōt habere noticiā ītuitiuā de a obiecto.

ergo angelus habēs noticiā pōt habere noticiā reflexam de a. quia qualēcūq₃ noticiā pteſt habere vn⁹ angel⁹ ſimilē poteſt habere alt⁹: niſi ſit aliqđ repugnās tali cognitioni. modo per te non eſt repugnantia inter duos actus intellectus: nec in angelo nec in homine. ꝗ habebit infinitas qđ ꝓbatur ſic a noticia directa eſt agens naturale: ⁊ obicitur potentie intellectiue que eſt paſſiua. ergo naturaliter cauſat ſuam cognitionem ſcilicet b. Et iterum b eſt agens naturale ſicut a. ergo naturaliter cauſat ſuam cognitionem in intellectu ſicut albedo exterior cum eſt agens perfectius. Et ſic ſine ſtatu. ergo erit infinita multitudo noticiarum in intellectu. Sed dices ꝙ noticia directa ⁊ potētia intellectiua nō ſūt cauſe naturales ſufficientes ad cauſandum b effectum. Sed voluntas concurrit (ſicut docet experientia) libere conuertimus nos ſuper cogitationes noſtras aduertendo quid cogitamus: et in quo occupatur anima quando placet: et ſicut placet nobis. Sed contra hoc arguitur ſi a noticia directa eſſet in a angelo ſufficeret cauſare noticiam eius in b angelo: et ita bene obijcitur a angelo ſicut b cum informatio non videtur impedire.

ℂ Ad tertiū conceditur ꝙ videt nichil quod eſt albū hoc eſt aliqua viſione videt aliquid quod nullomodo eſt album. Et quando infertur nichil quod eſt album videtur a forte ſi capiatur infinitanter: conceditur. ſi negatiue: illatio eſt nulla. ℂ Ad cōfirmationem reſpondet ꝓcedēdo ꝙ noticia reflexa diſtiguitꝰ a noticia directa. ꝓbatio. alioqui quādocūq₃ quis haberet noticiā directam reflecteret ſe ſuper illam cōtra experientiā.

ℂ Item noticia fortis fortem repreſentat: noticia noticie fortis non repreſentat fortē. ergo ille noticie diſtinguuntur. probatio minoris nunc habeo noticiam patris mei ſi noticia noticie patris patrem repreſentaret tunc noticia intuitiua haberetur de re non exiſtente naturaliter: Inſuper noticia intuitiua eſſet cōmunis et tranſcēdens. ptꝫ de noticia noticie entis q̄ eſt noticia intuitiua illius concept⁹. et ſi per aduerſarium repreſentat omnia entia ſequitur oppoſitum.

ℂ Iſte rationes non eſſent efficaces apud ponentes noticiam abſtractiuam imediate terminatam ad ſpecies. ℂ Preterea de noticia ꝓpria arguitꝰ nulla noticia eſt ſimilitudo naturalis et propria ſuipſi⁹. patet. vel illa eſſet intuitiua et illa cauſatur ab obiecto. ergo idem cauſat ſe. vel eſt abſtractiua propria: et illa preſupponit intuitiuam fuiſſe de eodem obiecto. Sed quia inter arguendum dictū eſſe videtur ꝙ requiritur concurſus voluntatis ad reflectionem. Si vna iſtarum noticiarum directa vel reflexa poneretur extra ſubiectum vel in alio angelo. conceditur ꝙ tunc naturaliter imutat potentiā angelicam non tamen oportet quando informat. hoc in nobis docet experiētia. Nec ſunt ſufficienter preſentes in ratione obiectiua totali: loquor de totalitate inter cauſas ſecūdas. Sed contra iſtud arguitur ſic voluntas eſt impoſſibiliū. ergo voluntas poteſt ad cuiuſlibet noticie noticiam concurrere. Et quelibet noticia eſt agens naturale. ergo non euaditur infinitas noticiarum. ℂ Reſpondetur voluntas bene vult īpoſſibile. ſed ex finitate intellectus non poteſt quelibet noticia eſſe diſtincte cognita: quando primo habuit noticiā albedinis forte ſecundum magnū conatum adueniente noticia reflexa remittitur directa. Et ſi habuero noticiam reflexam illius reflexe alie due remittuntur. vel ſic ī aliquibus certis noticijs reflexis terminatur tota capacitas actiua intellectus: ita ꝙ plures non poteſt habere eis ſtantibus neq₃ directas neq₃ reflexas. ℂ Contra iſtud argumentaris a noticia directa erat ī ēx gradum: b erat reflexa illius remittatur a variatū obiectum b. ergo non remanebit b. Et ita ſi remittatur cuiuſcunq₃ noticie obiectum non manebit ille noticia.

ℂ Adhuc arguitur ſic ſequeretꝰ ꝙ eſſet aliqua noticia quam intellectus non poſſet cognoſcere. patet ſequela de vltima reflexa. Sed forte dices corruptis prioribus reflexis poteſt illam diſtincte cognoſcere: vt ait quidā doctor. Contra poſterior ſemper habet priorem pro obiecto: et poſterior eſt noticia intuitiua ergo ſi poteſt eſſe priore corrupta erit noticia intuitiua de re abſente naturaliter. et ſic haberē noticiam intuitiuam de magno turco quod eſt falſum et contra opinantem. De alliaco.

ℂ Ad primum concedo ꝙ ſi remittatur directa reflexa non manet: ſed erit alia reflexa alteritate numerali. ℂ Ad ſecundum dicitur ꝙ poſterior nō poteſt eſſe ſine priore. eſt cōcatenatio inter ſe biū prior poteſt eſſe ſine poſteriori: ſed non contra (naturaliter loquor). ⁊ conceditur ꝙ erit aliqua noticiarū reflexarum non actualiter cognita propter finitam capacitatem actiuam et perceptiuam ipſius intellectus ⁊ hoc cum cōcurſu dei generali. Sed contra hoc arguitur ſic poſſ. producere aliquē effectū cum aliquo auxilio et duplum effectum cum duplo auxilio et triplum cū triplo non arguit infinitatē potētie. Q. patet fortes eſt potentie finite cum vno homine poteſt portare maius pondus ꝙ̄ ſolitarie: cum duobus hominibus adhuc maius pond⁹: et cum infinitis infinitum pondus ſed quodlibet obiectum adiuuat potentiam ad productionem noticie intuitiue de ipſomet. et tria obiecta plus iuuant ꝙ̄ duo: et obiecta infinita pluſq₃ q̄cūq₃ finita. ℂ Reſpondetur diſtinguendo antecedens vel quando agens non magis conatur in productione pluriū effectuū ꝙ̄ paucorū: et ſic conceditur: vt cōtingit in latione lignorū cum alterius ope vel aliorū Si plus conatur cum pluribus ꝙ̄ cum paucioribus: hoc negatur. ſiat ꝙ fortes equalem niſū applicet vel minorem cum infinitis hominibus ad tractū ponderis infiniti ſicut ad lationem vnius libre modo experimur ꝙ nō ita facile eſt intellectui habere octo noticias actuales ſicut ſeptē. Inſuper habere decē actuales noticias diſtinctas cū concurſu. obiectorum arguit aliqualem perfectionem in intellectu et habere xx. cum xx. obiectis maiorē: et habere infinitas cum concurſu infinitorum obiectorum infinitā perfectionem. Voluntas non videtur habere aliquam cauſalitatem in productione noticie ſimplicis que habetur de vna noticia inquātum voluntas ſed ſolum applicat. actiua paſſiuē imperat intellectui ſe conuertere ſuper ſuam intellectionem intelligendam. Sed cōtra dices nichil eſt volitum niſi cognitum vltima reflexa non eſt cognita. ergo voluntas non imperat intellectui ſe reflectere ſuper vltimam noticiam reflexam nouam formando noticiam. Sed dices voluntas imperat intellectui intelligere vltimam reflexam ſcilicet a ſed non per actum elicitum eius. et ſic non eſt aliquod volitum non cognitum per actum voluntatis. Sed contra voluntas nullam actiuitatem habet reſpectu alicuius potentie niſi mediante ſuo actu elicito. Sꝫ dices eſt vna noticia ꝯfuſa noticiarū directarū et reflexarū et nō inconueniens aliqđ ꝯfuſe cognitū eſſe volitū in particulari: vt ptꝫ de volēte ſcire aliqđ qđ eū fugit. Contra illa noticia ꝯfuſa eq̄liter reſpicit

omnes actus: et non magis concurrit cum actu volũtatis ad hoc ꝙ voluntas velit intellectum producere vnam noticiam q̃ aliam. Sed cum voluntas ſit libera nichil impedimẽti eſt. Dices vna noticia fortiꝰ mouet q̃ altera. modo intellectus producit noticiam reflexam illius Contra tũc ſolum habebit noticiã prime noticie directe que videtur intenſior et etiam perfectior ſi obiectum eius fuerit ſubſtantia. Currere ad influentiam celi: vel ad diſpoſitionem corporis: non videtur ita rationabile. Et ſimile contingit de noticia abſtractiua que habetur nunc et non alia ſuppoſito ꝙ ſpecies equaliter mouent quantũ eſt de ſe. Videtur ꝙ hic currendum eſt ad libertatem voluntatis. Quo ſit brutum nõ poteſt habere noticiam abſtractiuam alicuius rei cuius habet ſpecies et non alterius: niſi ille ſpecies magis moueant q̃ alie. Forte poteſt dici quando ſpecies equaliter mouent intellectus nõ poteſt habere vnam noticiã quin alias habeat: ſi ſint in ſpera actiuitatis eius. Si tranſcendant eius actiuitatem nullã noticiam habebit: ceteris omnino paribus. Sed interdum vna ſpecies magis mouet: et eſt via preuia. vt ſi quis videat bibliopolã deſcendit gradatim in noticiam librorum in particulari. Vides q̃d quid in hac parte poſuerimus: res ipſa caliginoſa manebit.

¶ Diſtinctionis prime queſtio quarta.

Quarto circa hãc diſtinctionem queritur an fruitio ſit cognitio: et breuiter an quilibet actus voluntatis ſit cognitio. Et q̃rit̃ iſta queſtio quia modus cõmunis tenet nullum actum voluntatis eſſe noticiam. Oppoſitũ tenent aliqui et ſic dicerent fruitionem eſſe noticiã: pariter et vſum. ¶ Contra poſitionem arguitur ſic quia ſuperflue ponit pluralitatem noticiarum: et inutiliter ponit aliquam rem eſſe noticiam: quod nõ eſt minus incõuenientẽs reputãdum q̃ ſuperflue ponere aliquã rem eſſe: quia cũ hoc ꝙ ponit volitionem eſſe noticiam: ponit aliquam noticiam illius obiecti que nõ eſt volitio nec nolitio: nec vnq̃ habetur ex voluntate ſine alia noticia. ergo ſuperflue ponit noticiam diſtinctam a volitione: vel ſuperflue volitionem dicit eſſe noticiam ¶ Sed poteſt dici ꝙ hoc argumentum nõ cõcludit. de eodem obiecto habetur noticia ſenſitiua exterior/iterior et intellectiua: et eidem anime inherent ſecundum multos loquẽtes quare non ſuperfluit habere volitionẽ que eſt noticia et noticiam differentes ſpecie circa idem obiectũ. Inſuper non eſt idem multiplicare res: et alicui rei dare talem et talem denominationẽ. Sed contra ſecundum hunc doctorem queſtiõe prima prologi in ſecunda lectura non eſt aliqua noticia intuitiua rei ſenſibilis diſtincta ab omni ſenſatione exteriori: et ratio eſt. quia ſenſatio hominis immediate recipitur in intellectu. et illa vna ſufficit ſuo ſuſceptiuo immediate ad omne iudicium habendum de ſenſibili quod eſt eiꝰ obiectum: et ſic alia ſuperfluit. ita videtur in propoſito: nam noticia que non eſt volitio ad omnia iudicia ſufficit ſuo ſuſceptiuo: nec volitio ipſa aliqualiter ad hoc formaliter prodeſt. igitur i alio ſuſceptiuo nõ eſt alia noticia que ſit volitio idem eſt ſuſceptiuũ intellectiõis ꝛ volitionis ſecũdũ eũ. ¶ Hec replica habet apparentiã in principiis huius viri cui eſt facile dare reſponſiones cum parua proteruia ſed tenendo fundamentum in vno nego eũ in alio ponendo noticiam ſenſitiuam ꝛ intellectiuã diſtinctas de eodẽ obiecto ſic volitio et noticia habẽtur de eodem obiecto ¶ Secundo arguitur ſi aliq̃s cognoſcat aliquid qđ non diligit nec odit: et poſtea ſtante priori noticia incipiat diligere ſequeretur ꝙ pluꝰ cognoſceret q̃ antea hoc eſt contra experientiã ¶ Et confirmatur vel dilectio qua diligo fortẽ in preſentia eſt intuitiua vel abſtractiua: non ſecundũ: cum ſit rei preſentis. nec primum: q: tunc de eodem obiecto adequato in eadẽ potentia imediata eſſent due noticie ītuitiue. ¶ Ad ſecundũ concedo ꝙ plus cognoſcet q̃ antea extenſiue. et nego ꝙ ſit contra experientiam. ſed vix experimur oppoſitum. ¶ Ad confirmationẽ dico ꝙ dilectio q̄ diligo fortem in preſentia eſt noticia intuitiua: ꝛ cum hoc habeo noticiam intuitiuã ſenſitiuam. nec hoc inconuenit pluſq̃ de eodem obiecto habere in eodẽ ſubiecto puta in anima intellectiua duas noticias quarum vna vocatur ſenſitiua et alia intellectiua q̄ ſpecie diſtinguũtur. Sꝫ iſte doctor ponendo vnã noticiã ſenſitiuam dicendo ꝙ nõ incõuenit habere duas noticias quarũ vna eſt volitio et alia ſenſitiua: ſed incõuenienſ eſt habere duas in intellectu reſpectu eiuſdẽ obiecti voluntarie loqueretur contra alios: reprobans illud ꝙ habeãtur in eadẽ anima due noticie intuitiue quarũ vna eſt ſenſitiua ꝛ alia intellectiua. ¶ Sed contra iſtud arguitur recedente forte manet ipſa dilectio. ſed noticia intuitiua non manet obiecto abſente. igitur. ¶ Preterea ſecũdũ iſtũ modũ defendendi ponerentꝰ quatuor noticie quarũ vna eſt volitio vel nolitio: vna ſenſitiua exterior/et ſenſitiua interior: et intellectiua. ¶ Primum iſtorũ non valet. negatur ꝙ maneat illa dilectio intuitiua abſente obiecto. ſed ſuccedit alia abſtractiua. immo dilectio q̄ dependet a noticia ītuitiua q̄ eſt preciſe actus voluntatis ſpecie diſtinguitur a dilectione dependente a noticia abſtractiua. patꝫ de dilectione vie et patrie. ¶ Ad aliud concederet illatũ Quãuis ita poſſumus opinari gratis non eſt abeũdũ ab opinione cõi: viſo ꝙ rationes pro hac opinione modici ſunt momenti Et expreſſe eſt beatus Auguſtin oppoſitũ vbi x de trinitate laborat ad longũ oſtendere ꝙ non poſſumꝰ amare incognita. ſufficiebat enĩ dicere ꝙ dilectio eſt cognitio eſſentialiter: et illã probare ſi volitionẽ vel nolitionẽ extimaſſet noticiam. teneamus ergo nullũ actum voluntatis eſſe noticiã. ¶ Sed contra iſtud argumentor tunc voluntas eſſet ceca: quia nichil cognoſceret per actum ſuum de obiecto. ſed inuiſa diligere poſſumus: incognita neq̃q̃ ¶ Inſup aliquis poteſt eſſe beatꝰ: tamen nec videret deum: nec cognoſceret. ¶ Ad primum dicitur ꝙ non ſequitur: q̃uis voluntas non ſit cognitiua per volitionem: eſt tamẽ cognitiua per intellectionẽ. eadẽ res eſt intellectus et volũtas. nõ poſſumus diligere inuiſa naturaliter: tñ poſſumus de potentia dei abſoluta. ¶ Ad aliud cõcedo ꝙ aliq̃s poteſt eſſe beatus aliqua beatitudine nõ videndo deũ de potẽtia dei abſoluta Similiter nõ diligẽdo deũ quis poteſt eſſe beatꝰ aliqua beatificatione: ſcilꝫ viſione beatifica. cũ viſio et dilectio numero et ſpecie diſtinguanꝰ inter ſe: quancunq̃ vnã illarũ qualitatũ voluerit alia remanente corrũpere poteſt. Sed forte dices ex illo ſequiꝰ ꝙ voluntas aliquid diligat et neſcit quid diligat: deũ vel creaturã quod eſt contra naturam dilectionis beatifice que debet eſſe perfectiſſima. Preterea per illum actum non tẽdit in ſuũ obiectũ: nec ipſum eſt preſens ratione obiectuali. M[illegible] patꝫ ſtat noticiã intuitiuã alicuius rei eſſe i itellectu: et tñ illã habens non videbit

Adam.

aliquid: ptꝫ ſi deus corrũpat obiectum noticiã cõſeruãdo ¶ Ad primũ dicit ꝙ voluntas aliquid diligit: et neſcit quid diligit: ſi deus ſuſpendat omnem actũ intellectus: quod eſt poſſibile. Et quando dicis dilectio btĩfica eſt pfectiſſima. Hoc eſt verũ in ſua ſpecie ¶ Ad ſcðm nego aſſũptũ ⁊ pbatio nulla eſt. ꝯcedo ꝙ noticiã intuitiuã deus poteſt facere deſtructo obiecto remanere. et viſio ſit et nichil per illud videatur et dato ꝙ dilectio ſit ⁊ nichil per illud diligatur de potentia abſoluta. tamen deus poteſt facere ꝙ dilectio maneat in voluntate diligẽtis: et illa tendat in ſuum obiectũ quod eſt de neceſſitate dilectionis. Eodẽ mõ cõcedo ꝙ aliqua creatura poſſet habere dilectionẽ de deo quẽ non cognoſcit. nec diligit de potentia dei abſoluta. ¶ Sed hic dubitat quomodo ſe habet actꝰ intellectus reſpectu actus voluntatis an actiue concurrat vel an ſolum ſit cauſa ſine qua non? Circa dubitationẽ propoſitã partita eſt poſito quidã doctor: q. xcij. quarte partis et plerique illius profeſſionis tenent actum intellectus eſſe cauſam ſine qua nõ: ⁊ nõ habere efficientiã reſpectu actuũ volũtatis Sed ponit hec ꝯcluſio oppoſita. ¶ Cognitio partialiter ꝯcurrit ad actũ voluntatis. probatur ſi volũtas eſſet totalis cauſa volitionis ſequeret ꝙ voluntas naturaliter poteſt velle incognitũ. ꝯñs eſt cõtra experientiam: ⁊ contra auguſtinũ tertio de libero arbitrio cap. iiij. et. v. et ꝯñs eſt falſum. ergo et añs. et pbo conſequẽtiã cognitio nõ eſt effectus volitionis nec cauſa formalis/ finalis/ nec materialis/ nec neceſſaria diſpoſitio illiꝰ cauſe: cũ voluntas ex ſe eſt ſufficienter apta ad ſuſcipiendã volitionẽ per ꝯñs eſt ſufficiens ad producendã volitionẽ. Et poteſt applicari regula ꝯmunis ad iueniẽdã cauſalitatẽ inter aliqua. iſtud videtur aug. di. cre. xv. de trinitate cap. xxi. dicit ꝙ amor procedit de ſciẽtia. et in cap. xvi. dicit ꝙ amor gignente mẽte: ⁊ de genita notione tanꝗ̃ de parẽte/ ac prole procedit. et hoc ptꝫ ad ſimplicianũ li. primo. q. ij. dicit ꝙ vocatio que vtique eſt noticia eſt efficax bone voluntatis. Et cõmẽtator. ij. de aĩa commẽto lxi dicit ꝙ oĩs appetitus ſit appetitus ab imaginatione et. xij methaphiſices commẽto. xxxviij. dicit ꝙ ꝯprehẽſio eſt cauſa voluptatis. Itẽ iſti non poſſunt bñ ſaluare quomodo dilectio dei ĩ patria ⁊ ĩ via ſpecie diſtiguant ſi vna nõ cauſet a noticia intuitiua dei ⁊ alia a noticia abſtractiua eiꝰ cũ eſt idẽ obiectũ. Videtur ꝙ diſtinctio ſpecifica eſt reducẽda ad cauſas effectiuas ſpecie diſtictas. ¶ Sed contra iſtam cõcluſionem arguit ex ea ſequeret ꝙ idẽ agẽs naturale cauſaret cõtraria ꝯñs eſt cõtra ariſtotelẽ primo de generatiõe. Idẽ inquantũ idẽ ſemper natũ eſt facere idẽ ⁊ ptꝫ ꝯña ſtante eadem noticia circa ſortem nunc cũ diligo nũc eum proſequor odio. ergo illa noticia que prius cõcurrebat ad dilectionẽ poſtea cõcurrit ad odiũ. non variatur prior noticia. ¶ Reſpõdetur diſtinguẽdo ſequelã vel qñ cauſe naturales nõ cauſabũt ſine cauſa libera ⁊ ſic conceditur ꝙ idẽ agens naturale cõcurrit ad ꝯtraria: ſi autẽ negatur hoc patebit in xvij. diſtinctione. de gratia q̃ cõcurrit ad contraria. ſimile habetur in prologo de pductione fidei. Sed contra iſtud arguitur ſequeretur ꝙ q̃to plꝰ aliquis aliquem cognoſceret tanto plus eũ diligeret. cõſequens eſt contra experientiam ergo et antecedens. pbo cõſequẽtiã creſcente cauſa creſcit et effectꝰ. Forte dices et ſic dicendum eſt conſequentia eſt nulla: qꝛ voluntas eſt cauſa libera et poteſt minus concurrere ꝗ̃ antea ad dilectionem vel ad eius oppoſitum. Sed contra ſaltem habebitur ꝙ voluntate equaliter conãte et aucta noticia augebitur dilectio: quod non videt eſſe dicendũ. Sed quod ſequatur patet ſic quando eſt aliqua cauſa equaliter agens ſiue libera ſiue naturalis adiuta a maiori auxilio maiorẽ effectũ põt pducere ymo de facto pducit ꝗ̃ eadẽ adiuta a minori auxilio. Sed forte ſicut concedendum eſt ꝯcedis illatũ. Sed cõtra iſtud arguitur ſequeretur ꝙ ſi eſſet infinita noticia gradualiter ꝙ eſſet infinita dilectio cũ quocũque concurſu volũtatis magno vel paruo. Iterũ cõcedo illatũ nõ tñ propterea ſeqtur ꝙ talis noticia neceſſitaret voluntatẽ ad agendũ cum eſt cauſa libera. ¶ Ex ſolutione iſta ſequit ſtante equali conatu voluntatis circa dilectionẽ ſortis ex remiſſione noticie ſequit remiſſio dilectionis. ¶ Sed contra totũ iſtud arguit ponendo ꝙ ſortes habeat noticiã platonis vt duo quẽ diligit in hoc inſtanti qð eſt vltimũ inſtans nõ eſſe hore future: ⁊ illi duo gradus noticie remittãt ad nõ gradũ in hora futura: iam ſortes diliget platonem in qualibet parte proportionali hore future ⁊ etiam in iſtanti terminãte illã horã: et ſic habebit dilectionẽ ſine noticia dilecti. ¶ Et confirmat volũtas põt velle intellectũ illã noticiã non habere. et per ꝯñs põt habere volitio ſine noticia: et ſic aliq̃ volitio erit de incognito. probatur aſſumptũ qꝛ intellectꝰ q̃tũ ad exercitiũ actus ſubicitur imperio volũtatis. et ſic nõ habebit actũ cũ ipſa noluerit ꝙ habeat. ¶ Ad primũ cõceditur ꝙ in q̃libet parte proportionali hore future: in quolibet inſtãti illius ſortes põt diligere platonem non tñ in inſtãti terminãte horã: cũ nõ habeatur cognitio eiꝰ. ¶ Ad cõfirmationem cõcedo ꝙ volũtas põt velle intellectũ nullã noticiã habere. Sed ſi intellectꝰ debeat ei parere neceſſe eſt ꝙ volũtas ſibi ipſi obediat oẽm actũ volũtatis ſecludẽdo. ¶ Scðo arguitur frequẽter volumꝰ ſcire illa que neſcimus. ¶ Preterea arguit cauſa equiuoca debꝫ pſtare ſuo effectui. per te cognitio ad productionẽ actus voluntatis concurrit. ergo noticia eſt illo actu voluntatis perfectior ¶ Ad argumentũ dices ꝙ aliquã noticiã pcedit volitio tñ q̃libet volitionẽ precedit noticia cauſaliter cuius eſt ipſa volitio. Unde cũ quis vult noſcere incognitum ꝗ̃uis iſta volitio precedat noticiã perfectã et diſtinctã que deſiderat de ipo: non tñ precedit q̃libet q̃ iſta noticia deſiderata cognoſcit talis. Intellectus cognoſcit in vniuerſali ⁊ indiſtincte: et ita cognoſcitur quod deſiderat vno mõ et volũtas precepit intellectui cognoſcere. Alio mõ vidi ſortẽ nudiustertius heri in aliquo loco et nũc latet in quo nũc. Iã volũtas imperat intellectui iquirere media ad cognoſcendũ in quo loco erat: intellectus tunc vagat diſcurrẽs vbi erat iſtis diebꝰ preteritis. Quo fit non vult ĩcognitũ: ſed vult ſcire incognitũ. Et hoc ptꝫ per auguſtinũ decimo de trinitate cap primo vbi ſoluit hoc dubiũ intelligendũ inquit eſt non hoc idẽ dici cũ dicitur amat ſcire incognita: et ſi diceret amat incognita id enim poteſt fieri vt amet quiſque ſcire incognita: et amet aũt incognita non põt. nõ eĩ fruſtra eſt ibi poſitũ ſcire q̃ ſi ſi ſcire amat ĩcognita: nõ ipſa incognita: ſed ipſum ſcire amat. quod non haberet cognitũ neque ſcire q̃ ſi qui ſcire amat quicq̃ poſſet ꝯfidenter dicere neſcire et totũ. Iſtud ptꝫ ſi quis cupit ſcire demõſtrare in particulari primã primi euclidis ſuper lineã datã cõtingit triangulũ equilaterũ collocare aliquã noticiã de illa habet. Et qui vult ſcire totã geometriam euclidis aliquã noticiã de geometria habet. Et quic-

quid ſit: hoc argumētū eſt equale ꝯtra aduerſarios ſicut cōtra concluſionē noſtrā: q꞉ argumentū deducit ad hoc ꝙ requiraẗ noticia precuta ad actū voluntatis cōtra illud aug. in viſa diligere poſſum⁹: incognita nequaꝗ̄. ¶ Ad aliud reſpondeẗ negādo maiorem: vt ptꝫ de albedine que partialiter et equiuoce producit noticiā intuitiuam eius. ¶ Tertio arguiẗ appetitus ſenſitiu⁹ pōt eſſe ſine cognitiōe. ergo appetitus rōnalis. aſſumptum ptꝫ q꞉ naturaliter quis habet famē et ſitim: ſi etiā nūꝗ̄ ſentiret aliquod extrinſecū. ¶ Preterea licet requiratur intellectio ad productionē actus volūtatis videẗ ꝙ volūtas pōt cōtinuare actū voluntatis ob libertatē eius corrupta intellectione. ¶ Itē habitus videẗ ſufficere. ¶ Ad tertiū negaẗ ꝙ ſenſitiuus appetit⁹ pōt eſſe ſine cognitiōe: nec fames nec ſitis licet nō requiraẗ aliqua ſenſatio alicui⁹ extrīſeci: ſed ſufficit actio intrinſeca vnius partis in aliam: ex qua cauſaẗ cognitio ſenſitiua in virtutib⁹ apprehenſiuis ipſius aīalis. ¶ Ad aliud dr̄ requiriẗ ad inchoādū actū ⁊ ad ipſum continuandū. Habitib⁹ nō poſſumus vti ſiue actu in vniuerſali vel in particulari.

¶ Quarto arguiẗ nō plus requirit actus volūtatis noticiā ꝗ̄ libera executio actū voluntatis. ſed executio exterior non ſemper requirit actū voluntatis: vt patet de diſtracto qui vadit ad cathedrā: vel dicit horas. Itē habeat ſortes noticiā a obiecti: voluntas poteſt velle illā noticiā ⁊ tñ nullā noticiā illius noticie habet. igitur. ¶ Reſpōdetur negādo maiorē. executio exterior nō eſt libera niſi denoīatione extrinſeca: nec voluntas cauſat illā immediate: ſed mediāte virtute motiua. vt ptꝫ per articulū pariſieſem ꝙ ſubſtantia creata nichil operatur ad extra per ſolū velle. hoc eſt ſoli deo ꝓpriū: q꞉ ipſe dixit et facta ſunt. Preterea ceſſante volitione pōt executio exterior aliqͣ̄diu cōtinuari per impetū: ſed ille motus localis non eſt meritorius noui premij cū non impereẗ ab actu interiori: vt in. xvij. di. dicetur de actu interiori ⁊ exteriori. Vñ ſi quis diſcederet in inſtāti quo haberet actū interiorē tātū premiū haberet ſicut alter qui talem actū exequitur: ſine actu interiori ¶ Ad aliud nego ꝙ voluntas poteſt velle illā noticiā ſine noticia illius noticie. nō ſufficit ſignificatio naturalis cuilibet rei conueniens: q꞉ ſic poſſumus diligere ſortē cū nō cognoſcēdo contra beatū auguſtinū. illud eſt multū rationabili⁹ oppoſito. Quinto arguitur q꞉ tunc amor angeli peccantis quo affectauit equalitatem dei proceſſit ab aliꝗ̄ noticia aut ergo ab obſcura dei noticia aut clara: ſi primū cum obſcura noticia in ipſo fuit pena peccati ſequitur ꝙ ipſum petm̄ angeli proceſſit a pena peccati: ⁊ ita ſequitur ꝙ pena naturaliter ſaltem preceſſit culpā: cōtra auguſtinū. xi. ſuper gen. ad litteram cap. xxiij. ſi ſecundum. ergo angelus fuit in maximo peccato/et clare vidit deū. ergo ſimul fuit miſer ⁊ beat⁹: q꞉ hec eſt vita eterna vt cognoſcāt te Io. xvij. ¶ Ad hoc argumētum adam recitat ſolutiones ſſ.[illegible] ꝙ illa noticia actualis que primo fuit clara dei noticia poſtea fuit obſcura: qñ deus ſe retraxit ab angelo Hec ſolutio reprobatur ab adam: ꝙ eadē noticia ſit primo clara et poſtea obſcura inconuenit. dat aliam. Adam dicit ꝙ argumentum currit in fantaſia falſa: ſcilicet ꝙ apprehenſio ſimplex ſufficit pro amore electiuo quē habuit. Dicit ꝙ requiriẗ compoſitio ⁊ diuiſio. hoc eſt vult dicere preſupponit noticiā cōplexam. et alibi dicit hibernicū ſecum id idē tenuiſſe: quod et placere dicit ꝙ talis hō conueniat ſecū in opinione. Dicit non meminiſſe ſe hoc legiſſe apud alios. ſed poſtea hoc ſequitur gregorius in queſtione an dilectatio ſit dilectio. Sed coloratur modus poſſibilis quē reprobat adam nō tñ ad intentionē doctoris quem reprobat: per eandē noticiā numero in angelo clarior habetur noticia de obiecto ꝗ̄ in homine. et cauſalitatem actiuā angeli quā habet angel⁹ ſup hominē deus ſupplere poteſt. ergo per vnā noticiam vnus hō melius intelligit ꝗ̄ alius. Quicquid ſit eadē noticia numero nō erit interdū clara interdū obſcura eū eodē conuerſa. Dictum ade a plerisꝗ̄ nō reciperetur videlicet ꝙ requiraẗ iudiciū cōplexū ad amorē electiuū. ſed de hoc in ſecundo. ¶ Aliter dico ꝙ nō habuit angel⁹ noticiam intuitiuam dei illa eſt beatitudo. ſed habebat quandam noticiam clariorē ꝗ̄ eſt noticia quam nūc habet: et peccauit ſtante tali noticia: poſt peccatum obſcuratus eſt angelus: et ſimilem noticiam in ſpecie eſſentiali qualem tunc habuit habere non poteſt. Sexto arguitur habeat quis actum volūtatis puta dilectionem illa poteſt cōtinuari ſine noticia. patet ſi quis interea tēporis quo actus de neceſſitate cōtinuatur amētiā incurrat. Iā iſte talis aliquid diligit qđ non cognoſcit. ¶ Reſpondetur dato ꝙ ita fiat: nō ſequitur ꝙ quis rationis cōpos poteſt habere actum voluntatis. potiſſimum liberum de quo maxime loquimur) ſine noticia precuta tempore vel natura.

Res igitur quib⁹ fruendum eſt ſunt pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſſanctus. Eadē tñ trinitas quedā ſumma res eſt: cōmuniſꝗ̄ oībus fruentibus ea ſi tñ res dici debet ⁊ nō rerū omniū cauſa: ſi tñ et cauſa. Nō enī facile pōt inueniri nomen quod tāte excellentie ꝯueniat: niſi qđ melius dicitur trinitas hec vnus deus. Res aūt quibus vtendū eſt: mūdus eſt ⁊ ī eo creata. vnde Aug. in eodē. Vtendū eſt hoc mūdo non fruendum vt inuiſibilia dei per ea que facta ſunt intellecta cōſpiciātur. i. vt tp̄alibus eterna capiantur. Itē in eodē. In oībus rebus ille tm̄ ſunt quibus fruēdum eſt que eterne et incōmutabiles ſunt. Ceteris aūt vtendū eſt vt ad illarū perfruitionem perueniatur. Idē Aug. in. x. lib. de trini. Fruimur cognitis in quibus ipſis propter ſe volūtas delectata cōquieſcit: vtimur vero eis que ad aliud referimus quo fruendum eſt.

¶ Diſtinctionis prime queſtio quinta.

Quinto circa hanc diſtinctionē quero an ſolo deo licet fruiẗ ſola creatura vti. ¶ Ponuntur concluſiones. ¶ Prima eſt qualibet re mundi voluntas pōt frui. loquor de potētia logica. ¶ Scđa concluſio nemo licite fruiẗ creatura. ¶ Tertia concluſio nemo vtitur licite deo. ¶ Quarta cōcluſio quolibet alio a deo volūtas licite poteſt vti. ¶ Probatur prima cōcluſio omni illo poteſt voluntas frui qđ poteſt obici voluntati ſub rōne boni. oē ens eſt huiuſmodi.

igitur. Ad frui ſufficit aliqua apparētia bonitatis: q̄z
niſi ſic voluntas nulla creatura poſſet frui. quod eſt
falſum. probatio minoris: ens et bonū conuertuntur
quarto methaphyſice. Inſuper omni dictamini intel
lect⁹ recto. vel erroneo volūtas pōt ſe cōformare ſed de
quocunq̄ȝ ente pōt erronee dictari ꝙ ipſum eſt pro-
pter ſe diligendū. igitur. ¶ Scđa concluſio eiſdē me
dijs poteſt probari. ¶ Tertia cōcluſio probatur per
auguſtinum primo de doctrina chriſtiana. Rebus.
igitur. quibus fruendū eſt ſunt pater filius et ſpiritus
ſanctus: eadēq̄ȝ trinitas/ vna quedā ſumma res/ com
muniſq̄ȝ oibus fruentib⁹ ea. et in eodem libro. ois hu
mana perverſio eſt (quod etiā viciū vocatur) fruēdis
vti velle/ vtēdis frui. ¶ Quarta cōcluſio ptȝ p̄mo de
doctrina chriſtiana cap. vij. ¶ Cōtra primā conclu-
ſionem arguitur ſic voluntas miſeria non pōt frui. et
eſt aliqua res. igitur. Similiter beatitudinem volun-
tas non pōt nolle: nec miſeriā velle. ¶ Reſpondeť ne
gando maiorē: et ad probationē dr̄ ꝙ procedit de vel
le ⁊ nolle cōmodi quod eſt homini naturale. modo lo
quimur de actu libero volūtatis. quācunq̄ȝ rem dede
ris que eſt miſeria hanc voluntas pōt velle ꝓpter ſe.
malū pene poteſt voluntas velle propter ſe et ſubſtan
tiam act⁹ qui eſt culpa. volūtas pōt velle propter ſe.
Et videtur ꝙ dyabolus vel obſtinatus in malo poteſt
velle malū ⁊ velle pctm̄: et velle miſeriā. nō tñ poteſt
velle ſummā miſeriā vt ſumma miſeria excludat om
nē rationē boni veri vel apparētis. Hoc tranſcendit
ſuū obiectū: bonum oīa appetūt primi ethicoꝝ primo
vel oīa bonū appetunt. et hoc intelligiť de bono vero
vel apparenti. ¶ Cōtra ſcđam cōcluſionē arguiť oī
illo eſt fruendum quod poteſt ſatiare appetitum vo
luntatis. aliud a deo eſt huiuſmodi. igitur. probatio
minoris ⁊ dilectio de et delectatio eius eſt ſolū finita
gradualiter. aliquā creaturā pulchrā diligimus et in
ea oblectamentū capim⁹: ⁊ quacūq̄ȝ creatura que dile
ctationē affert data pōt afferri alia que maiorē addu
cit: et ſic ſine ſtatu. ergo dari poteſt vna creatura que
tñ ſatiat appetitū volūtatis ſicut de⁹. ¶ Inſup oīs di
lectatio eſt in aliqua cōuenientia. modo creatura plus
cōuenit cū volūtate q̄ȝ deus. antecedens ptȝ q̄z oī po-
tētie naturaliter mobili aſſignať aliq̄d in quo vltima
te ⁊ totaliť natū eſt q̄etari. vt cētrū reſpectu grauiū:
orbis lune reſpectu leuiū. Hāc ſimilitudinē reſpectu
voluntatis noſtre declarat aug. xiij. confeſſionum di
cens. Hoc eſt amor in ſpūalibus quod eſt pondus in
corporalib⁹. Et infra pōdus meū amor meus ⁊ idem
patet. xi. de ciui. dei cap. xxviij. ¶ Ad primū cōcedo
maiorē de ſatietate vltima. licet volūtas poſſet habe-
re dilectionem ita intēſam circa creaturā ſicut circa
deū: nō tñ ipſa ſatiatur: eo ꝙ obiectū ſue dilectionis
non eſt ſufficienter terminatiuū appetit⁹ ſui: q̄z crea-
tura eſt relata vel referibilis in aliud bonū. vbi eſt ve
ra et vltimata ſatietas: ibi excludiť oīs indigētia: qđ
non reperitur in creatura: ſed i deo ſcđm ꝙ dicit. p̄s.
pſalmo. cxvi. Satiabor cū apparuerit gloria tua. Et
iſtud poteſt cōfirmari per hiſtoriā que habetur de bea
to chriſtoforo qui ſeruire maiori ſemper geſtiebat.
¶ Sed contra iſtud arguiť ſic deus poteſt producere
infinitā dilectionē creature: ſed infinita dilectio pro-
ducit infinitam delectationē: tenēdo ꝙ delectatio eſt
paſſio naturaliter ſequens dilectionē. ergo poteſt eſſe
maior ſatietas creature q̄ȝ dei. ¶ Inſuper de⁹ poteſt
facere ꝙ dilectio dei clare viſi ad creaturā termineť
puta ad ſortē vel platonē. tunc in creatura erit beati
tudo. ¶ Ad primū concedo maiorem poſſe eſſe dile-
ctionem ⁊ delectationē gradualiter de creatura q̄ȝ de
deo: tñ illa non tm̄ ſatiat ſicut illa que habeť de deo:
cum ſint aliarū rationū: quarū obiectum vnius inclu
dit indigentiā: alterius vero nullā. ſicut īfinita nigre
do gradualiter non accedit ad perfectionē vnius gra
dus charitatis. ¶ Ad ſcđm nego ꝙ dilectio dei poteſt
terminari ad creaturam. nō loquor de dilectione que
ad deū ⁊ creaturā copulatim terminatur. Et quicq̄d
ſit de determinatione eſt dilectio dei. deus neſcit face
re ꝙ viſio beatifica q̄ eſt de ſolo deo repreſentat vnā
creaturam vt opinor. Bene video aliquos dicentes ꝙ
aſſenſus iſtius antichriſtus erit pōt repreſentare hanc
antichriſtus nō erit ⁊ ſic dicerent ꝙ noticia intuitiua
ſortis repreſentaret platonē. ¶ Ad aliud argumentū
quo dr̄ oīs delectatio eſt in aliq̄ ꝯuenientia. diſtinguo
vel in cōuenientia entitiua obiecti ad potētiā cogno-
ſcentē ⁊ ſic nō oportet. vel in actu cōuenienti: et ſic con
ceditur. ¶ Scđo arguitur. alicui⁹ creature dať dile-
ctio ita pfecta ſicut dilectio dei. Qȝ patet cū dilectio
dei eſt finite perfectionis: et infinite perfectionis pōt
deus creaturā producere: ⁊ perfectioris creature dile
ctio erit perfectior. ergo alicuius creature dilectio po
teſt eſſe ita perfecta ſicut dilectio dei. ¶ Reſpōdetur
negando aňs: ⁊ ad probationē concedo totum aňs: ⁊
nego conſequētiam. ſicut inter hominē et aſinū deus
pōt creare infinitas creaturas quarū quelibet eſt im-
perfectior hoīe ⁊ pfectior aſino. et q̄ñ per poſſibile vel
īpoſſibile eſſet vnū accidēs creature vel nō dei pfecti⁹
q̄ȝ noticia qua clare deus videtur vel diligiť: nō opor
tet ipſum eſſe ſufficiens ad replendum appetitum vo-
luntatis. ſubſtantia quelibet eſt perfectior entitatiue
beatitudine formali ſed hoc non ſufficit ad btitudinē
aīa in ſuis potētijs ſolum beatificať ī eſſentia diuina
in perſonis triplici vt fide conſtat. ¶ Tertio arguiť.
aliquā creaturā magis diligo q̄ȝ deum licite. ergo ali
qua creatura fruor licite. antecedēs ptȝ in nullo gra
du dilectionis teneor diligere deū. q̄z queritur in quo
gradu? Et dare nequis. poſſum diligere creaturā quā
tūcūq̄ȝ intēſe voluero ad vitā eternā. ¶ Reſpōdeť di
ſtinguēdo aňs. vel magis gradualiter: ſic cōcedo. vel
magis appreciatiue nego. Q̄ȝ non ſemper teneor in-
tenſius diligere deū q̄ȝ creaturā ptȝ. cum eodē actu di
ligo deū ⁊ creaturam. ergo eodē modo poſſum intēſi-
us diligere creaturā q̄ȝ deū. nō eſt ſermo de dilectione
naturali: ſed de dilectione libera. Plus diligere deū
appreciatiue nichil aliud eſt q̄ȝ nolle p̄ponere dilectio
nem creature dilectioni diuine ⁊ velle ei optima predi
cata. volo deū eſſe deū ⁊ oīpotentem: nichil tale volo
creature. Hic poteſt eſſe talis vortex logicalis ſicut ſo
let eſſe in hac propoſitione debeo tibi equū: ad quam
īplēdā oēm equū debeo: ſed q̄cūq̄ȝ eq̄ dato ſatiſfit debi
to. ſic q̄cūq̄ȝ gradu dato q̄ȝ tolibȝ remiſſo ſatiſfactio de
bito. Sed ſati⁹ eſt tales reducere ad cōditiōales ita ꝙ
illa capiatur loco iſtius neceſſe eſt ſi debeā adimple-
re preceptū dilectionis dei ꝙ eū diligam ī aliquo gra
du. ¶ Sed arguitur ſic probādo ꝙ dilectio dei nō eſt
impletiua precepti. et hoc ſic ſit ſortes in a hora qui
adimplet preceptū dilectionis dei eū diligendo duo-
bus gradib⁹. Arguitur ſic vn⁹ gradus dilectiōis dei
eſt de cōſilio ⁊ eadē ratione alius. vel diuidantur illi
duo gradus in partes proportionales ſcđm intenſio-
nem ꝓportione dupla. Arguitur ſic quelibet pars il-
lius dilectionis eſt de cōſilio. igitur tota ¶ Reſpōde-
tur p propoſitiones. ¶ Prima eſt illa dilectio duoꝝ

graduũ eſt de cõſilio. ptꝫ ad illã non tenet ⁊ ita dicat de qualibet q̄ntumlibet remiſſa: qꝛ illa habet partes. ¶ Scḋa propoſitio ſortes adimplet opus precepti ꝑ opus cõſilij. ptꝫ per dilectionē duoꝝ graduum adimplet preceptũ. et ille eſt actus cõſilij. igit. Sicut quecunqꝫ equũ dando adimplet promiſſum de datiõe eq̄: ſed ad iſtius equi dationē non tenet. ¶ Tertia propoſitio ſortes non poteſt adimplere preceptũ quin adimpleat conſiliũ. loquor de lege poſita. ſecꝰ eſſet ſi deus obligaret ſortem ad diligendũ cũ duobus gradibus. exēplũ in ſimili ſint tres in extrema neceſſitate: ⁊ ego nõ habeo niſi ad ſubueniendũ vni illoꝝ: ſi velim euadere pctm̃ neceſſe eſt vni ſuccurrere. ſed cuicunqꝫ ſuccurro facio illud ad quod nõ teneor. et eſt de conſilio dare huic cui do: tñ adimpleo preceptũ per illud opus cõſilij. ¶ Quarto arguitur hoc binario ſortes fruitur demõſtrando deũ et humanitatē aſſumptam. hic binarius eſt non deus. ergo non deo ſortes licite fruitur. maior ptꝫ hunc binariũ ſortes diligit licite. et eo nõ vtit: ḡ fruit. minor ptꝫ qꝛ iſta falſa eſt hic binariꝰ eſt deꝰ: qꝛ eſt aggregatũ ex deo ⁊ creatura. ¶ Reſpõdetur negãdo maiorē ſicut non eſt aliquod vnum ens cõpoſitũ ex humanitate ⁊ verbo: ita fruitio nõ cadit in totũ nec vſus. Sed fruor vna parte illius obiecti: et reliqua vtor. nec licet diligere illum binariũ propter ſe: licet bene propter vnã partē eius. ſed fateor ꝙ diligo illum binariũ ꝓpter aliud diſtinctũ a binario quod eſt pars eius. licite diligo deũ propter ſe: ⁊ diligo illum binariũ propter deum: non tñ vtor illo binario. ſed ſi eſſet res vna dilecta propter aliã eſſet vſus. An humanitas eſt colenda cultu latrie de per accidēs alibi habetur ſermo. ¶ Quinto virtutes diliguntur propter ſe vt magiſter allegat in littera ex beato ambroſio. et ſunt creature ergo alique creature diligunt propter ſe. ¶ Et hoc poteſt cõfirmari ſi creatura appareat deꝰ per ignorantiã inuincibilē. ¶ Reſpondetur ad primũ diſtinguēdo ꝙ virtutes poſſumus diligere propter ſe. vel vltimate: ⁊ ſic nego. vel qꝛ delectãt poſſeſſorem: et ſic concedo. diſcrimen eſt de pecunia et bonis fortune quibus interdũ perperã vtimur: interdũ vero bene: formaliter nemo male vtitur virtutibus: ſed bene de per accidēs: forte ob ſuperbiã ob illas contractam De confirmatione alibi dictum eſt. ¶ Sexto arguitur fruitione fruor: et fruitio eſt creatura. igitur. Sed dices fruitione fruor formaliter nõ aũt obiectiue licite. ¶ Contra tertiã concluſionē arguitur diligimus deũ qꝛ redemit nos: et creauit nos. Similiter ſcḋm pſalmiſtã. ps. cxviij. Inclinaui cor meum ad faciēdas iuſtificationes tuas propter retributionem. ergo diligimꝰ propter nos: et qꝛ benefecit nobis. ¶ Ad hoc reſpondetur diſtinguendo ꝙ diligimꝰ deum propter beneficia ſua: vel ſi propter dicit circumſtantiam cauſe finalis vltime. et ſic nego. hoc eſſet referre amorē dei i vltiorē amorē creature. Vñ bernardus in de diligendo deũ non ſine premio diligit deꝰ. et ſi abſqꝫ premij intuitu diligendus ſit: vacua cũ vera charitas eſſe nõ poteſt nec tñ mercēnaria eſt: ⁊ que ſequũtur. vel ſi ly propter dicat cauſam occaſionalē ⁊ motiuã minus principalē: hoc non eſt inconueniens: alioquin fruſtra concionatores verbi diuini beneficia dei apud hoies recitarent: ſi illa eos ad amorē dei nõ allicerent. Etiã probabile videtur ꝙ quis diligat deum propter aliquid aliud tãqꝫ cauſam finalem minꝰ principalem: et vlterius referebilē i deũ populus iſrahelliticus dilexit deũ propter liberationē a ſeruitute egyptiaca: diligendo illã liberationē propter deũ vltimate. exemplũ aliud ponit alexãder halenſis collatione. vi. ar. ſcḋo de illo qui actũ bonũ facit propter beatitudinē minus principaliter. Et illud coloratur per beatũ ambroſiũ ſuper illud dictũ luce. xv. quanti mercennarij in domo patris mei habundant panibus: dicit multi boni mercēnarij ſpe eternoꝝ deo ſeruiunt. Actus ſpei ſcḋm multos eſt quo diligitur deꝰ michi: vel diligo deum propter me. modo actus ſpei non eſt pctm̃. Sed an iſte actꝰ ſit vſꝰ vel fruitio eſt difficultas ſolũ de termino. Adam dicit eſſe vſum dei. ⁊ ſic aliqs vſus dei cõceditur licitus. Grego. hoc impugnat ſed inefficaciter. Q(ptꝫ ſi cõcludat cõtra eũ etiam cõtra alexandrũ doctorem ſubtilem ⁊ multos alios de ſpe. Aliqui negant illũ actũ eſſe vſum dei. de ratione vſus dicũt eſſe ꝙ diligatur aliquid ꝓpter aliud magis dilectum principaliter. ſic doctor ſubtilis tenet cum quo adam in ſētētia conuenit: licet in ſolo termino differant. et ſic ſententialiter/ cõterraneus/ et adam/ conueniunt: ꝙ ille actus eſt bonus quē tñ probare eſſe malum elaborat (ſed incaſſum) Grego. Pater tñ fecit ad redēptionē et ad incarnationē filij ſicut filius qui fuit incarnatus: et ꝓpterea filius nõ eſt magis diligēdus q̄ pater vel ſpiritusſanctus. ſicut exemplificari ſolet: ſi duo ſuffragent ſorti ad induendã veſtē: ⁊ ſortes tantũ facit ſicut aliqs illoꝝ: iã ſolus ſortes eſt veſtitꝰ illa veſte ⁊ nõ alij duo: nichilo tñ minꝰ duo tãtũdē faciũt ſicut ſortes. ¶ Contra quartã cõcluſionē arguit ſic non licet vti odio dei. Q ptꝫ odiũ dei licite eſt relatum in deũ. ergo odium dei licite eſt: capiamus relatũ noĩaliter vt non ampliet. ꝯña eſt falſum. ergo ⁊ antecedens. probo ꝯñam odiũ dei eſt relatum in deũ. ergo odium dei eſt. ergo eodē vtrobiqꝫ addito adhuc valebit ꝯña. ergo per additionē iſtiꝰ termini licite ꝯña eſt bona. odium dei eſt licite relatum. ergo odiũ dei licite eſt. ¶ Sed reſpondet per additionē eiuſdē termini ꝯña non valet. exemplũ in ſimili deus creat. ergo deus eſt. hec ꝯña eſt bona. ſed iſta ꝯña non valet deꝰ cõtingenter creat ergo deus cõtingenter eſt. ¶ Circa iſtud dubitatur ſi quis diligat filiũ ꝓpter patrem an vtatur filio? Et patet ꝙ ſic: qꝛ diligit filiũ propter aliam rem ſcilicet propter patrem. ¶ Reſpõdetur ꝙ non eſt vſus. ad hoc ꝙ ſit vſus oportet ꝙ diligatur aliquid propter aliud modo pater non eſt aliud a filio. Neutrum genus eſt genus eſſentie. non ſufficit alietas in perſonis niſi quis velit contendere de termino contra vſum loquentium. ¶ Secundo dubitatur an deus ſit obiectum fruitionis. Et mouetur dubitatio qꝛ ex dictis apparet ꝙ ſic. Oppoſitum tenet quidam Durandus. in hac diſtinctione. Et primo ſic arguit nullus amor cõcupiſcentie fertur īmediate ſuper rem: ſed ſuper habitionem rei ſeu ſuper actum quo res ipſa habetur: ⁊ eſt vſus eiꝰ. ſed fruitio eſt amor cõcupiſcentie. igitur. nõ fert īmediate ſuper rem. nã vinum nõ eſt obiectũ concupiſcentie: ſed actus guſtandi. ideo melius dr̃ qs deſiderare guſtare vinum q̄ ipſum vinũ. Fruitio beatifica eſt delectatio de dei habitiõe: ſeu de deo inq̄tũ habitus per viſionem. ¶ Reſpondetur ꝙ delectatio beatifica nõ eſt de habitione: vel de actu quo deꝰ habetur: ſed de ipſo deo habito tanqꝫ de obiecto delectãte. ſed ſi habeatur aliqua delectatio de illo actu (quod eſt poſſibile) nõ eſt beatifica. ¶ Scḋo arguit fruitio ſuccedit deſiderio reſpectu eiuſdē obiecti. ſed deſiderium eſt reſpectu habitionis diuine: nõ reſpectu dei abſolute: qm̃ nõ deſideramus ipſum ſed habere vel vide

re ipſum. Et cõfirmatur: cũ fr[u]itio ſit delectatio obiectum eius eſt aliqua perfectio noſtra cõiungens cõueniẽs cũ conuenienti: nã ex tali delectatione aut cõiunctione cauſatur delectatio: ſed deus non eſt perfectio nobis inherẽs: aut ſic cõiungens. igitur. non eſt obiectum fruitionis. ¶ Ad ſcdm dicitur ꝙ fruitio patrie potius ſuccedit fruitioni vie. et ad minorẽ dr ꝙ reſpectu dei eſt etiã deſideriũ vie ⁊ nõ ſolum reſpectu viſionis eius. ¶ Ad confirmationẽ negat a multis ꝙ delectatio ſit fruitio. ⁊ ſic nego ꝙ habet obiectum ſed illo dato negat maior: ⁊ ad probationem dr ꝙ quãuis delectatio cauſetur ex cõiunctione: cõiunctio formalis ſine actus cõiugens nõ eſt obiectũ talis dilectiõis. Nec ſeqtur deus nõ delectat niſi habitus. ergo habitio eſt cauſa delectationis. Sic[u]t in ſimili non ſequitur nichil amaẽ niſi cognitũ: ⁊ tñ talis cognitio nõ amatur ¶ Arguit vlterius ſic. oĩs amor habet ꝓ obiecto aliquod cõplexum. Sed in hoc non eſt apparentia. nõ tñ nego quin nõnunφ aliquid eſt obiectũ fruitionis licite quo frui nõ liceat. ptz diligimus ſorte propter deũ eodẽ actu: tam ſortes eſt partiale obiectũ fruitionis.

¶ Dubitatur tertio an hõ poteſt diligere deũ ſup oĩa ex puris naturalibus? ¶ Solutio huius dubitatiõis dependet ex vno quod tangemus in ſcdo an requirat auxiliũ ſpeciale ad bene agendũ: et hacten⁹ opinatus ſum illã materiã eſſe ꝓblematicã. Sed tenẽdo alteram partiũ dr ꝙ ſic. Ex puris naturalibus voco ſine gratia infuſã: ⁊ ſine auxilio ſpeciali dei. probat ex puris naturalib⁹ poſſum⁹ diligere ſorte ſuper oĩa ſicut niobe fingitur dilexiſſe filios ſuos. ergo poſſimus diligere deũ ſuper oĩa. ¶ Et cõfirmatur poſſum diligere deũ pluſφ ſortem: pluſφ platonem ⁊ ſic de quali bet alia re. igitur. ¶ Preterea volo deo ſummum bonũ/ eſſe oĩpotentẽ/ eſſe oĩſcientẽ: eſſe ſummã iuſticiã: et hoc eſt diligere deũ ſuper oĩa. Hic eſt ſermo de dilectione quo ad ſubſtantiã actus: nõ ꝙ merear per illã dilectionẽ: ſine gratia nõ eſt meritum prime ad corinthios. xiij. Si linguis hoĩm loquar ⁊ angelo⁊: charitatem aũt nõ habeam: factus ſum velut es ſonans aut cymbalũ tinniẽs. ¶ Ponẽdo auxiliũ ſpeciale dei ad actũ moraliter bonũ (quod eſt etiã probabile aliquibus) oppoſito modo reſponderetur: dicẽdo ꝙ conſequẽtia eſt nulla: poſſum diligere ſortem ſuper omnia. ergo deum. facilius eſt habere malum φ bonum.

¶ Quarto dubitatur an ſortes licite diligat deũ ſuper oĩa? Et dubitationis ratio eſt q2 vulgariter dr ꝙ ſic. ¶ In oppoſitũ arguit ſortes diligit deum pluſφ oĩa ergo pluſφ hec entia (poſita conſtantia.) demonſtrando deũ et totũ mundũ. plus ⁊ ſuper in propoſito cõuertuntur. ¶ Reſpondetur ſortes licite diligit deũ ſup quodlibet ens aliud a deo: et quolibet alio vtitur actu vel habitu volendo vel nolendo propter deum.

¶ Diſtinctionis prime queſtio ſexta.

SExto queritur de cauſa dilectionis ⁊ delectationis: et quomodo inter ſe habẽt? ¶ Circa hoc rñdet binas ponẽdo cõcluſiões. Prior eſt obiectũ dilectiõis i rõne obiecti nõ eſt imediata cauſa ꝓductiua dilectionis. ꝓbatur. interdũ diligimus nõ exiſtens: modo nichil nõ exiſtens facit ad ꝓductionem dilectionis. añs eſt certũ. hoc ptz per cõmentatorem duodecimo methaphyſice commento. xxxv. vbi vult ꝙ forma balnei in aĩa exiſtẽs eſt agens deſideriũ et motũ. ſed tale balneum extra aĩam eſt finis motus. ¶ Contra iſtã cõcluſionem arguitur ſic. ſi obiectum nõ ſit cauſa effectiua particularis volitionis ſequitur ꝙ volitio nõ caperet diſtinctionem formalẽ ex obiectis. ⁊ tũc cũ habitus generanẽ ex actib⁹ naturaliter habitus diuerſorum obiectorũ non eſſent diuerſi formaliter: quod eſt falſum. ¶ Et confirmatur tunc nec actus nec habitus vnius obiecti eſſet pfectior φ act⁹ vel habitus alterius: ⁊ ſic nõ erit maior beatitudo in deo φ in vna muſca. ¶ Ad primũ dr diſtinguẽdo ꝙ volitiones non capiãt diſtinctionẽ formalem ex obiectis: vel ꝙ nõ cauſentur ab obiectis imediate: ⁊ ſic cõcedo. vel ꝙ obiecto⁊ ſpecie diſtincto⁊ non habeatur volitiões diſtinct[e]: ⁊ ſic nego. Si deus ſuppleret cauſalitatem effectiuã duarũ noticiarũ puta hoĩs ⁊ equi palã eſt ꝙ ille due notitie ſunt inequaliter perfecte ſed tñ neutra cauſatur ab hoĩe vel ab equo ĩpropoſito voluntas ⁊ noticia cauſant actũ volũtat[is]. ¶ Ad confirmationẽ negatur aſſumptũ cũ vnus actus vel habit⁹ tendit in perfecti⁹ obiectũ φ alius ille eſt pfectior vt tam dictũ eſt de duabus noticijs hoĩs ⁊ equi quarum vtraφ cauſatur a deo. ¶ Scda concluſio probabilis (quã tenet aureol⁹) oĩs delectatio eſt act⁹ volũtatis. probatur cõcluſio. q2 niſi ſic aliquis põt eſſe beatus ꝑ fruitionẽ ⁊ viſionem claram dei nullo modo delectãdo. hoc videẽ eſſe inconueniẽs. ergo fruitio beatifica eſt delectatio. ꝓña ptz vtrobiφ quandocunφ ſint due res realiter diſtincte quarũ nulla eſt pars alteri⁹ quãcunφ illarum rerũ deus põt cõſeruare alia deſtructa. ſed per te delectatio diſtinguit a fruitiõe realiter. igitur. ymo ſic aliquis põt eſſe miſer: et puniri pena ſenſ⁹ quãtulibet magna cũ fruitione beatifica. ¶ Iſtud nõ concludit. Ad hoc diceret aduerſarius ꝙ ſumma triſticia de potentia dei abſoluta põt ſtare cũ fruitione dei clare viſi: ſed non erit beatifica: excludit eñi oẽ diſconueniens: bene erit fruitio eiuſdẽ ſpeciei entitatiue cũ fruitione beatifica. vel concedendo ꝙ aliqua beatitas triſticiam de potentia dei cõpatiatur. ¶ Secundo arguitur ſi fruitio et delectatio diſtinguerentur. ergo cui daretur optio eligere ſummam delectationem delectatio fo[re]t eligibilior fruitiõe beatifica. ſed hoc eſt inconueniens ergo nõ diſtinguitur ab ea. ¶ Item aug. xiiij. de ciuitate d[ei] capitulo ſeptimo dicit ꝙ amor fruẽs eſt leticia. et primo de trinitate cap. x. plenũ gaudiũ eſt frui di[u]initate. et p[ri]mo ethicorum dicit. ꝙ delectatio perficit operationem. ergo eſt finis ad quẽ fiunt operationes. ¶ Ad ſcdm negat ꝙ delectatio eſſet eligibilior dilectione btĩfica. beatus auguſtinus vult dicere ꝙ amor fruens cauſat leticiã. plenũ gaudiũ eſt frui trinitate: fruitio trinitat[is] cauſat plenũ gaudium. ¶ Ad philoſophũ cõcedit ꝙ delectatio perficit operationem: ⁊ eſt finis quo beatitudinis formalis: hoc eſt vltimum ſequẽs in illa. Deus aũt eſt finis gratia cuius. ¶ Scdo arguit a quodam doctore oĩs operatio volũtat[is] eſt dilectio v[e]l odiũ. Greg
Sz nulla dilectio eſt odiũ. ergo omnis dilectio eſt delectatio. ꝓña patet q2 oĩs del[e]ctatio eſt actus voluntatis ſcdm auguſtinum. xiiij. de ciuitate capitulis. v. et. vi. delectatio et triſticia motus voluntatis. prima pars antecedentis probatur. oĩs actus voluntatis eſt nolle vel velle. ¶ Scdo ad idem oĩs complacentia eſt dilectio delectatio eſt cõplacentia igitur. adducit multas alias auctoritates quibus vnum verbum ſufficit. ¶ Ad primum cõcedo maiorem. et ad minorem nulla dilectio eſt odiũ illa eſt falſa. ſed do ei illam. et cõſequentia eſt nulla. beatus auguſtinus vocat delectationem et triſticiã motus volũtatis. i. paſſiones que ſequunt

ad actū voluntatis. ¶ Ad aliud: capiendo cōplacen=
tiam pro delectatione maior negaret ab alijs. ¶ Ad
auctoritates dicerent actus volūtatis eſſe delectatio
nes ꝑ cauſalitatem: ⁊ non per idēptitatem. Sed dicit
doctor hoc non poſſe ſtare q2. xiiij. de ciuitate dei cap.
v. vbi ſic ait quid eſt cupiditas ⁊ leticia niſi volūtas
in coꝝ conſentionē que volumus? Et quid metus at
ꝙ triſticia niſi volūtas ī diſſentiōe ab his q̃ nolumꝰ?
ſed cū conſentimus appetendo ea que volumus cupi=
ditas eſt: cū aūt cōſentimus fruendo his que volumꝰ
leticia vocat̄: conſtat inquit ꝙ cupiditas eſt amor in=
hians: illa nō eſt cauſalis: ſed idēptica: ergo nec alia.
¶ Dicerent aduerſarij facile: dictio ſicut nō dicit fre
quēter oīmodā ſilitudinē ſcd̄m auctores. ¶ Quarto
arguit̄ oē quod eſt in aīa ſcd̄o ethicorum eſt potētia/
actꝰ/ vel habitꝰ. delectatio ⁊ triſticia non ſunt habitꝰ
nec potētia. ḡ ſunt actꝰ. ¶ Et cōfirmat̄ querēdo ob=
iecta iſtarum paſſionū. Sed dicerent paſſiones nō de
bere habere obiecta: vel ſi habeant: habent eadē cum
actu volūtatis. ¶ Rurſus oīa poſſunt ſaluari nō po=
nendo iſtas paſſiones realiter diſtinctas ab actibus
voluntatis ⁊ intellectus. ſed res nō ſunt multiplicāde
gratis. ergo in caſſum ponunt̄ paſſiones diſtincte ab
actibus volūtatis. ¶ Sed cōtra iſtam cōcluſionē ar
guitur demon maxime diligit ſe: ⁊ tñ non gaudet. er
go aliqua dilectio non eſt delectatio. aīs ꝑz. xiiij. de
ciuitate dei cap. vltimo fecerunt duas ciuitates duo
amores. ⁊c. ¶ Dicit iſte doctor hoc nō eē verū nō oīs
dilectio eſt delectatio: ſed bñ ꝯtra. Sed nichil dicit q̃
dilectio eſt delectatio ⁊ que non. caliginoſe illud per=
tranſit. Refellā argumentū in aduerſarios ꝯcēdo ab
eis cū dilectio ſcd̄m eos cauſat delectationē. quare il
la dilectio non cauſat gaudium in demone? reſponde
būt actus actiuoꝝ ſunt ī patiente bene diſpoſito ſcd̄o
de aīa. modo habet aīa triſticiā oppoſitam. modo ex
cellēs triſticia corrūpit oēm delectationem ſeptimo
ethicorū ⁊ hec reſponſio nobis ſufficiet. ¶ Scd̄o ar=
guitur oīs volitio vel nolitio eſt in poteſtate noſtra
ſcd̄m auguſtinū primo retractationū capitulo nono
nichil eſt tā in poteſtate voluntatis immediate ꝙ ip=
ſa voluntas. aliqua delectatio non eſt in poteſtate no
ſtra. ergo aliqua delectatio nō eſt volitio vel nolitio.
ꝯña eſt in baroco: et premiſſe videntur aperte. ¶ Itē
x. ethicoꝝ cap. quarto delectatio perficit operationē
nō vt habitus qui ī eſt: ſed ſicut ſupueniens qdā finis
ſicut in iuuenibus pulchritudo. ¶ Ad primum nego
maiorē. alique ſunt volitiones ⁊ nolitiones naturali=
ter cauſabiles ex apprehenſionibus primis: ⁊ hoc ali
bi patebit de motibꝰ ṗmo primis. Si alicui eſſet ꝓhi=
bitum mouere manꝰ vel ſupciliū: ⁊ iopinate caderet
grauis petra a tecto nō eſt ſitū in facultate viri quin
ſupcilia claudat vel manꝰ apponat ad caput ante cō=
pletam deliberationē. ſicut aliquis actꝰ volūtatis eſt
in poteſtate noſtra: aliquis vero non. ſic aliqua triſti
cia ⁊ aliqua delectatio in poteſtate noſtra: aliqua ve=
ro nō. nolo petā preterita fuiſſe propter deū: illud nol
le eſt triſticia ſpōtanee cauſata. ¶ Ad aliud quis ha=
bet cōplacentiam reflexam ſuper operationē eius: ⁊ il
la perficit. ¶ Tertio arguit̄ ſic poſſibile eſt augeri di=
lectionē in aliquo reſpectu alicuius obiecti: ⁊ delecta
tionē diminui reſpectu eiuſdē obiecti. igitur nō ſunt
eadē res realiter. Aīs probatur poſito ꝙ ratio recta
alicuius beati aut iuſti viatoris dictet ſibi ꝙ actus di
ligendi deū ſit intendēdus pro aliquo tpe: ⁊ eliciat ta
lem dilectionē intēſius ꝙ̄ prius: et ponatur cū hoc ꝙ
deꝰ reuelet ſibi ꝙ ipſe dānabitur cras. Iſto poſito cer
tum eſt ꝙ delectatio poſtea minuetur: ⁊ dilectio inten
ditur reſpectu eiuſdē obiecti. ¶ Et cōfirmat̄ ſi aliqua
dilectio eſſet delectatio ī volūtate viatoris illa maxi=
me eſſet charitatiua dilectio qua volūtas viatoris frui
tur deo per fidem q2: ſperat cōſequi illū. conſtat aūt ꝙ
talis eſt delectabilis. et ſi aliqua eſſet delectatio illa
eſſet. Sed hec non eſt: primo q2 ſtante actu fruendi vt
prius pono ꝙ deus reuelet ſibi ſuā dānationem. ita ꝙ
aſſētiat huic: ego dānabor hoc poſito ꝯñ atꝙ talis nō
delectat̄. igit̄. non eſt delectatio vt prius. tñ eſt eadem
fruitio vt prius. igitur illa fruitio nō fuit delectatio.
¶ Ad tertiū reſpōdet qdā doctor dicendo ꝙ argumē
tū nō probat aliquā delectationē nō eſſe dilectionem.
bene aūt cōtra. Sed dato caſu dicit ꝙ nō minuet̄ dele
ctatio: ſed ſimul augebitur cū dilectione. ¶ Ad con Gregorius.
firmationē dicit conſequentiā nō valere. nō ſequitur
talis dilectio eſt delectabilis. igitur eſt delectatio.
¶ Scd̄o dicit facta tali reuelatione: ⁊ accedente aſſē
ſu deſinit ſpes illa q̃ ſꝑabat ſe deū habiturū: ⁊ q2 ſpes
cauſa erat dilectionis talis gaudio ſe ceſſauit delecta
tio: et dilectio illa fruitiua: ꝙ ſi adhuc diligit noua di
lectione diliget: et alterius rōnis a priore erit. Iſtud
nō ſufficit ſtat ꝙ ille actꝰ cōtinuetur ⁊ augeatur: et tñ
non ſit delectatio talis. ¶ Propterea ad oīa iſta me=
lius eſt dicere ꝙ oīs delectatio eſt actus volūtatis. ſi=
militer ⁊ triſticia. ſed iſte terminus delectatio eſt di=
ctio cognotatiua ſupponens pro actu voluntatis co=
gnotādo ꝙ voluntas circa obiectū letet̄. modo ꝓpter
indiſpoſitionē ſubiecti leticiam nō habet. ſicut ſcd̄m
eos qui dicūt ꝙ delectatio ⁊ triſticia ſunt paſſiōes na
turaliter ſequētes velle vel nolle. ſed non oē velle cau
ſat delectationē: nec oē nolle triſticiam. nolle peccato
rū in beatis nō cauſat triſticiā propter excellens gau
diū: licet ſint de diuerſis obiectis. Hoc patet ſeptimo
ethicorū excellēs delectatio nullā cōpatitur triſticiā
circa nullū obiectū. Sed ſicut iſti dicunt ꝙ talis paſ=
ſio que eſt delectatio letificat paſſum: ⁊ ipſum bene di
ponit: triſticia cōſtringit cor ⁊ indiſponit ſubiectum
ſcd̄m illud ꝓuer. ſeptimodecimo ſpūs triſtis exſiccat
oſſa. ſic dicetur iſta qualitas que eſt volitio non ſemꝑ
eſt delectatio. ¶ Cōtra iſtud arguit̄ ex iſto ſequitur
ꝙ vna ⁊ eadē res prius erat delectatio: et poſtea non
delectatio: eodē modo de triſticia. patet in caſu ſecū=
di argumēti ⁊ ſue cōfirmationis. Sed hoc eſt īcōueni
ens. calor mere naturaliter calefacit. ſimiliter cogni=
tio actualis vitaliter ⁊ actualiter īmutat potentiam.
ergo delectatio vel quelibet qualitas eiuſdem ſpeciei
ſecū eodem modo diſponit ſubiectū: q2 ex natura qua
litatis eſt diſponere vel indiſponere ſubiectū. ¶ Re=
ſpondet̄ ꝯcedendo ſequelā ſicut ſcd̄m aduerſarios da
buntur duo actꝰ volūtatis in duabus voluntatibus
eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime ⁊ vnus cauſabit gaudiū
tāꝙ̄ ſuū effectū: aliꝰ vero nō. nō eſt naturale huic qua
litati diſponere vel indiſponere ſubiectū: ſed qñ tali=
ter ſe habet: ſicut dicerent ipi in tali paſſo producerēt
ſuū effectū: ymo gaudiū ⁊ triſticiam in equali gradu:
vel ſaltem taliter applicata ꝙ actiuitas vnius nō eru=
perat reſiſtentiā alterꝰ nec cōtra: nec cor dilatāt: nec
ipſum reſtringūt. Analogie in alijs materijs poſſunt
dari: motus localis eſt calefactiuꝰ ⁊ productionē fri=
goris in hoc ſubiecto īpedit: et tñ motus localis eſt ip
ſum mobile qđ abſolute conſideratū a motu non cale
facit. ſimiliter ſimilitudo ⁊ albedo coincidunt tenen=
do relationē idemptificatā cum rerelata: et tñ crebro

albedo que eſt ſimilitudo intendit: ⁊ remittit ſimilitudo ſcdm multos. cōtrarietas non eſt a tota ſpecie. aliqua accidētia ſunt eſſentialiter talia vt calor frig⁹. noticia nō eſt eſſentialiter noticia. varia accidētia varium modū cauſandi habent. ⁊ propterea cōcedo delectatio intendetur: et intendet hec dilectio: ſed remittitur hec delectatio vtrobiꝫ demonſtrando eādē qualitatem per idem pronomen i caſu argumēti: ſi ſortes nūc diligat deū vt quatuor qui ſperat habere beatitudinē ſua dilectio eſt gaudiū. ſi precipiatur ei ꝙ augeat dilectionē: et cū hoc ei reueletur reuelatione interiori ꝙ dānabitur: cooperetur tn̄ deus ſpecialiter actui voluntatis vt intendat: tunc augebitur dilectio: ⁊ remittetur delectatio. Sed cōtra hoc arguitur in ipſo nō generabitur triſticia. ergo ſubiectū nō erit indiſpoſitum. ſemp maior dilectio maiorē delectationē cauſabit paſſo vniformiter ſe habente. ¶ Pro ſolutione argumenti ſupponatur modus generandi triſticie vel delectationis. hoc pōt eſſe interdū ꝙ aliqua cognitio obiecti diſcōuenientis ſtatim ſine medio producit in voluntatē nolle: et illud eſt triſticia: nonnunꝗ eſt apprehenſio alicuius obiecti conuenientis: et illa apprehenſio protinus producit vnum velle quod eſt gaudium. ¶ Et iſtud patet per commentatorē duodecimo metaphyſice comēto. xxxix. delectatio ſequitur apprehenſionem ſicut vmbra corp⁹. ¶ Duplex eſt delectatio quedā carnalis ſeu ſenſitiua ꝯñs operationem ſenſitiue virtutis interioris vel exterioris qua attingitur obiectum potentie cōueniens: ⁊ huic delectationi dolor ſenſitiuus opponit. Alia eſt delectatio itellectiua ſeu ſpiritualis: et eſt delectatio ꝯñs operationē intellectiuam. ¶ Ad argumentū negat ꝙ hic cui facta eſt reuelatio de ſua eterna dānatione nō triſtabit: ſed ſi pacat⁹ in ſe maneat tūc fateor ꝙ ad augmentum dilectionis augebit delectatio: ⁊ ſic dilectio non eſt per ſe delectatio; oportet ꝙ remoueantur ipedimenta. cui quadrat dictū ariſtotelis. ij. ethicoꝝ inquiēt; ſignū acquiſiti habitus eſt poſſe delectari. tunc nō eſt ipedimētū i oppoſitū. ¶ Quarto arguitur ſcdm philoſophū quinto methaphyſice omne triſte eſt inuoluntarium. ¶ Preterea ponatur ꝙ aliquis ex cogitatione alicuius illecebre delectet: non tn̄ velit illā ſicut ponit auguſtinus. xij de trinitate cap. xv: et poſtea velit illam et amet: tunc ſi iſte amor ſit illa delectatio que prius fuit ſequitur ꝙ aliquis primo peccat mortaliter abſqꝫ mutatiōe alicuius in ipo ¶ Ad quartū dicitur ꝙ ratio tm̄ eſt cōtra arguētes ſicut contra cōcluſionē prefatā. peccator ſua ſpōte cauſat in ſe triſticiā de peccatis: ⁊ vult triſticiā: vult nolle productiuū illius triſticie. Sed dicis nō ſequitur nolitio producit triſticiam peccator vult cauſā. ergo vult effectū. ¶ Fateor ꝙ nō ſequitur. ſtat ꝙ nolit illū effectum ſicut ⁊ cauſam. ſed tunc dico in illo inuolūtaria eſt triſticia. non vellet ꝙ ſuus actus eſſet triſticia. etiā eſt aliqua triſticia naturalis. ſi quis ſit cōbuſtus i igne nō pōt naturaliter nō dolere: et per ꝯñs odit: ⁊ nō vult illā cōbuſtionē: quis actu libero poteſt non nolle. ¶ Ad ſcdm admittatur caſus ꝙ erit noua delectatio ſicut actus eſt nouus: et pctm̄ mortale. antea erat actus nō deliberatus: nec cōſenſus ſpōtaneus. immo ſi ponerent triſticia ⁊ gaudium paſſiones diſtincte ab actibus volūtatis (ſicut nō iprobabile eſt) aliqua talis paſſio ſequit apprehenſionem diſconuenientis: et gaudiū apprehenſionē cōuenientis. tn̄ iſte poſſunt ſequi actū voluntatis interdū ¶ Sed de iſta triſticia et gaudio forte argumētaris ſi quis de nouo apprehēdat patrem eſſe mortuū cuius vitam ſumme diligit vehementer triſtat. ſi poſtea apprehēdat tanta apprehēſione ſicut a principio non tātum triſtatur ſicut antea vt experientia docet. ¶ Reſpondetur iſtud tangit oēm modū dicendi: ⁊ plus apparentie habet ꝯtra aduerſarios qui dicūt ꝙ triſticia cauſat et nolle. aliquis habet nolle ita intenſum circa mortem patris in fine ſeptēnij ſicut a principio: et nolle per eos generat triſticiā. quare equale nolle non generat equalem triſticiā queratur ab eis. ¶ Reſpōdetur hō a principio apprehēdit mortem patris tanꝗ multū diſconuenientē: ⁊ generatur triſticia que ſucceſſu tēporis digeritur: poſtea licet apprehēdat mortem patris tanꝗ diſconuenientem forte nō ita intēſe apprehēdit. vel eſt magis inſtructus vt equanimiter ferat: et ſic non tm̄ triſtatur. etiam ſubitus aduentus infortunij plus triſticie generat ꝗ ſi ſucceſſiue aduētauerit. et id cauſe eſt hō non pōt ſe munire ab extrinſeco ad contrauenienduū cauſe productiue triſticie ſicut in magno tēporis curriculo. propterea diabolus contra iob ſubito premiſit nuncios ad ſignificandum ipſi iob omne malum quod aduenerat circa bona fortune / et liberos / ne ſe vallaret per media productiua patientie vel reſiſtiua impatientie. experimur ſi deſperetur de morte amici a longo tēpore non tātum triſtatur in ſua morte ſicut ſi id repente eueniret. dolor ſenſitiuus et intellectiuus poſſunt interdum concurrere: interdum vero non. Sed dicis deus et beati odiunt peccata. et tn̄ non triſtātur. igitur. De deo et odio increato non loquimur de beatis dictum eſt nō ſunt capaces triſticie impotentia propinqua.

¶ Diſtinctionis prime queſtio ſeptima.

Septimo circa hanc diſtinctionē. Queritur an aliquis pōt diligere vel cognoſcere vnā perſonam alia non cognita vel dilecta? ¶ Reſpondetur per concluſiones ſequētes. ¶ Prima eſt aliquis poteſt diligere patrem non diligendo filiū. Similiter aliquis pōt habere noticiam patris non habēdo noticiā filij. ¶ Secunda cōcluſio nemo pōt diligere patrē quin filiū diligat. ¶ Tertia cōcluſio. Et ſi cultus perſonarū in diuinis eſſet ſeparabilis. nemo licite vnā perſonam colit alia ſecluſa. ¶ Probatur prima cōcluſio aliquis poteſt habere actū voluntatis circa patrē: et ad conceptū patris terminatū non habendo actū terminatū ad perſonam filij ſcdm conceptū filij. igitur. de noticia idem pꝫ. per iſtam cōcipio patrē denotatur ꝙ ego habeā noticiā patris cui ſubordinatur iſte terminus pater per regulā cōmunem apppellationū: termini iportantes actū interiorē aīe ſiue intellectus ſiue volūtatis faciunt terminos ſequentes appellare propriam rationem. propterea hanc ꝯñam negat ariſtoteles cognoſco choriſcū. choriſcus eſt veniens. ergo cognoſco venientē. ſi non ſtaret in appellatione rationis ꝯñā eſſet ſillogiſmus expoſitorius. ¶ Scda cōcluſio probatur. da oppoſitum ponēdo inciſe ꝙ aliquis diligat patrem filiū non diligēdo. loquimur de patre in diuinis. Et ſit ſortes. bene ſequitur ſortes diligit patrē. ergo patrem diligit a termino appellante ſuā propriam rōnē ad ipſū nō appellantē: a ppoſitione habente pauciores cauſas veritatis ad propoſitionem habentem plures. Et tunc ſic hunc patrem diligit. et hic pater eſt eſſentia diuina. ergo hanc eſſentiā diuinam diligit. Et vltra hanc eſſentiā diuinam diligit. hec eſſentia diuina eſt filius. ergo filiū diligit. Et

ad actū volūtatis. ¶ Ad aliud: capiendo cōplacen-
tiam pro delectatione maior negaret ab alijs. ¶ Ad
auctoritates dicerent actus volūtatis eſſe delectatio
nes p cauſalitatem: ⁊ non per idēptitatem. Sed dicit
doctor hoc non poſſe ſtare q2. xiiij. de ciuitate dei cap.
v. vbi ſic ait quid eſt cupiditas ⁊ leticia niſi volūtas
in eoꝝ conſentionē que volumus? Et quid metus at
ꝗ triſticia niſi volūtas ī diſſentiōe ab his q̄ nolum⁹?
ſed cū conſentimus appetendo ea que volumus cupi-
ditas eſt: cū aūt cōſentimus fruendo his que volum⁹
leticia vocat̄: conſtat inquit ꝙ cupiditas eſt amor in-
hians: illa nō eſt cauſalis: ſed idēptica: ergo nec alia.
¶ Dicerent aduerſarij facile: dictio ſicut nō dicit fre
quēter oīmodā ſīlitudinē ſcdm auctores. ¶ Quarto
arguit̄ oē quod eſt in aīa ſcdo ethicorum eſt potētia/
act⁹/vel habit⁹. delectatio ⁊ triſticia non ſunt habit⁹
nec potētia. ꝗ ſunt act⁹. ¶ Et cōfirmat̄ querēdo ob-
iecta iſtarum paſſionū. Sed dicerent paſſiones nō de
bere habere obiecta: vel ſi habeant: habent eadē cum
actu volūtatis. ¶ Ruſus oīa poſſunt ſaluari nō po-
nendo iſtas paſſiones realiter diſtinctas ab actibus
voluntatis ⁊ intellectus. ſed res nō ſunt multiplicāde
gratis. ergo in caſſum ponunt̄ paſſiones diſtincte ab
actibus volūtatis. ¶ Sed cōtra iſtam cōcluſionē ar
guitur demon maxime diligit ſe: ⁊ tñ non gaudet. er
go aliqua dilectio non eſt delectatio. añs ptz. xiiij. de
ciuitate dei cap. vltimo fecerunt duas ciuitates duo
amores. ⁊c. ¶ Dicit iſte doctor hoc nō eē verū nō oīs
dilectio eſt delectatio: ſed bñ ꝯtra. Sed nichil dicit q̄
dilectio eſt delectatio ⁊ que non. caliginoſe illud per-
tranſit. Refellā argumentū in aduerſarios ꝗrēdo ab
eis cū dilectio ſcdm eos cauſat delectationē. quare il
la dilectio non cauſat gaudium in demone? reſponde
būt actus actiuoꝝ ſunt ī patiente bene diſpoſito ſcdo
de aīa. modo habet aīa triſticiā oppoſitam. modo ex
cellēs triſticia corrūpit oēm delectationem ſeptimo
ethicorū ⁊ hec reſponſio nobis ſufficiet. ¶ Scdo ar-
guitur oīs volitio vel nolitio eſt in poteſtate noſtra
ſcdm auguſtinū primo retractationū capitulo nono
nichil eſt tā in poteſtate voluntatis immediate ꝗ ip-
ſa voluntas. aliqua delectatio non eſt in poteſtate no
ſtra. ergo aliqua delectatio nō eſt volitio vel nolitio.
ꝯñā eſt in baroco: et premiſſe videntur aperte. ¶ Itē
x. ethicoꝝ cap. quarto delectatio perficit operationē
nō vt habitus qui ineſt: ſed ſicut ſupueniens qdā finis
ſicut in iuuenibus pulchritudo. ¶ Ad primum nego
maiorē. alique ſunt volitiones ⁊ nolitiones naturali-
ter cauſabiles ex apprehenſionibus primis: ⁊ hoc ali
bi patebit de motib⁹ pimo primis. Si alicui eſſet ꝓhi-
bitum mouere man⁹ vel ſupcilū: ⁊ iopinate caderet
grauis petra a tecto nō eſt ſitū in facultate viri quin
ſupcilia claudat vel man⁹ apponat ad caput ante cō-
pletam deliberationē. ſicut aliquis act⁹ volūtatis eſt
in poteſtate noſtra: aliquis vero non. ſic aliqua triſti
cia ⁊ aliqua delectatio in poteſtate noſtra: aliqua ve-
ro nō. nolo pctā preterita fuiſſe propter deū.: illud nol
le eſt triſticia ſpōtanee cauſata. ¶ Ad aliud quis ha-
bet cōplacentiam reflexam ſuper operationē eius: ⁊ il
la perficit. ¶ Tertio arguit̄ ſic poſſibile eſt augeri di-
lectionē in aliquo reſpectu alicuius obiecti: ⁊ delecta
tionē diminui reſpectu eiuſdē obiecti. igitur nō ſunt
eadē res realiter. Añs probatur poſito ꝙ ratio recta
alicuius beati aut iuſti viatoris dictet ſibi ꝙ actus di
ligendi deū ſit intendēdus pro aliquo tpe: ⁊ eliciat ta
lem dilectionē intēſius ꝗ prius: et ponatur cū hoc ꝙ

de⁹ reuelet ſibi ꝙ ipſe dānabitur cras. Iſto poſito cer
tum eſt ꝙ delectatio poſtea minuetur: ⁊ dilectio inten
ditur reſpectu eiudē obiecti. ¶ Et cōfirmat̄ ſi aliqua
dilectio eſſet delectatio ī volūtate viatoris illa maxi-
me eſſet charitatiua dilectio qua volūtas viatoris frui
tur deo per fidem q2: ſperat cōſequi illū. conſtat aūt ꝙ
talis eſt delectabilis. et ſi aliqua eſſet delectatio illa
eſſet. Sed hec non eſt: primo q2 ſtante actu fruendi vt
prius pono ꝙ deus reuelet ſibi ſuā dānationem. ita ꝙ
aſſētiat huic ego dānabor hoc poſito ꝯſtat ꝙ talis nō
delectat̄. igit̄. non eſt delectatio vt prius. tñ eſt eadem
fruitio vt prius. igitur. illa fruitio nō fuit delectatio.
¶ Ad tertiū reſpōdet qdā doctor dicendo ꝙ argumē
tū nō probat aliquā delectationē nō eſſe dilectionem.
bene añt cōtra. Sed dato caſu dicit ꝙ nō minuet̄ dele
ctatio: ſed ſimul augebitur cū dilectione. ¶ Ad con Gregorius.
firmationē dicit conſequentiā nō valere. nō ſequitur
talis dilectio eſt delectabilis. igitur. eſt delectatio.
¶ Scdo dicit facta tali reuelatione: ⁊ accedente aſſē
ſu deſinit ſpes illa q̄ ſpabat ſe deū habiturū: ⁊ q2 ſpes
cauſa erat dilectionis talis gaudio ſe ceſſauit delecta
tio: et dilectio illa fruitiua: ꝙ ſi adhuc diligit noua di
lectione diliget: et alterius rōnis a priore erit. Iſtud
nō ſufficit ſtat ꝙ ille act⁹ cōtinuetur ⁊ augeatur: et tñ
non ſit delectatio talis. ¶ Propterea ad oīa iſta me-
lius eſt dicere ꝙ oīs delectatio eſt actus volūtatis. ſi-
militer ⁊ triſticia. ſed iſte terminus delectatio eſt di-
ctio cognotatiua ſupponens pro actu voluntatis co-
gnotādo ꝙ voluntas circa obiectū letet̄. modo ꝓpter
indiſpoſitionē ſubiecti leticiam nō habet. ſicut ſcdm
eos qui dicūt ꝙ delectatio ⁊ triſticia ſunt paſſiōes na
turaliter ſequētes velle vel nolle. ſed non oē velle cau
ſat delectationē: nec oē nolle triſticiam. nolle peccato
rū in beatis nō cauſat triſticiā propter excellens gau
diū: licet ſint de diuerſis obiectis. Hoc patet ſeptimo
ethicorū excellēs delectatio nullā cōpatitur triſticiā
circa nullū obiectū. Sed ſicut iſti dicunt ꝙ talis paſ-
ſio que eſt delectatio letificat paſſum: ⁊ ipſum bene di
ponit: triſticia cōſtringit cor ⁊ indiſponit ſubiectum
ſcdm illud ꝓuer. ſeptimodecimo ſpūs triſtis exſiccat
oſſa. ſic dicetur iſta qualitas que eſt volitio non ſemp
eſt delectatio. ¶ Cōtra iſtud arguit̄ ex iſto ſequitur
ꝙ vna ⁊ eadē res prius erat delectatio: et poſtea non
delectatio: eodē modo de triſticia. patet in caſu ſecū-
di argumēti ⁊ ſue cōfirmationis. Sed hoc eſt icōueni
ens. calor mere naturaliter calefacit. ſimiliter cogni-
tio actualis vitaliter ⁊ actualiter īmutat potentiam.
ergo delectatio vel quelibet qualitas eiuſdem ſpeciei
ſecū eodem modo diſponit ſubiectū: q2 ex natura qua
litatis eſt diſponere vel indiſponere ſubiectū. ¶ Re-
ſpondet̄ ꝯcedendo ſequelā ſicut ſcdm aduerſarios da
buntur duo act⁹ volūtatis in duabus voluntatibus
eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime ⁊ vnus cauſabit gaudiū
tāꝗ ſuū effectū: alt⁹ vero nō. nō eſt naturale huic qua
litati diſponere vel indiſponere ſubiectū: ſed qñ tali-
ter ſe habet: ſicut dicerent ipi in tali paſſo producerēt
ſuū effectū: pino gaudiū ⁊ triſticiam in equali gradu:
vel ſaltem taliter applicata ꝙ actiuitas vnius nō exu-
perat reſiſtentiā alteri⁹ nec cōtra: nec cor dilatāt: nec
ipſum reſtringūt. Analogie in alijs materijs poſſunt
dari: motus localis eſt calefactiu⁹ ⁊ productionē fri-
goris in hoc ſubiecto īpedit: et tñ motus localis eſt ip
ſum mobile qḋ abſolute conſideratū a motu non cale
facit. ſimiliter ſimilitudo ⁊ albedo coincidunt tenen-
do relationē idemptificatā cum correlata: et tñ crebro

albedo que eſt ſimilitudo intendit: ⁊ remittit ſimilitudo ſcd̄m multos. cōtrarietas non eſt a tota ſpecie. aliqua accidētia ſunt eſſentialiter talia vt calor frig⁹. noticia nō eſt eſſentialiter noticia. varia accidētia varium modū cauſandi habent. ⁊ propterea cōcedo delectatio intendetur: et intendet̄ hec dilectio: ſed remittitur hec delectatio vtrobiꝫ demonſtrando eādē qualitatem per idem pronomen i caſu argumēti: ſi ſortes nūc diligat deū vt quatuor qui ſperat habere beatitudinē ſua dilectio eſt gaudiū. ſi precipiatur ei ꝙ augeat dilectionē: et cū hoc ei reueletur reuelatione interiori ꝙ dānabitur: cooperetur tñ deus ſpecialiter actui voluntatis vt intendat: tunc augebitur dilectio: ⁊ remittetur delectatio. Sed cōtra hoc arguitur in ipſo nō generabitur triſticia. ergo ſubiectū nō erit indiſpoſitum. ſemp maior dilectio maiorē delectationē cauſabit paſſo vniformiter ſe habente. ¶ Pro ſolutione argumenti ſupponatur modus generandi triſticie vel delectationis. hoc pōt eſſe interdū ꝙ aliqua cognitio obiecti diſcōuenientis ſtatim ſine medio producit in voluntatē nolle: et illud eſt triſticia: nonnunꝗ eſt apprehenſio alicuius obiecti conuenientis: et illa apprehenſio protinus producit vnum velle quod eſt gaudium. ¶ Et iſtud patet per commentatorē duodecimo metaphyſice comēto. xxxix. delectatio ſequitur apprehenſionem ſicut vmbra corp⁹. ¶ Duplex eſt delectatio quedā carnalis ſeu ſenſitiua ꝯñs operationem ſenſitiue virtutis interioris vel exterioris qua attingitur obiectum potentie cōueniens: ⁊ huic delectationi dolor ſenſitiuus opponit̄. Alia eſt delectatio itellectiua ſeu ſpiritualis: et eſt delectatio ꝯñs operationē intellectiuam. ¶ Ad argumentū negat̄ ꝙ hic cui facta eſt reuelatio de ſua eterna dānatione nō triſtabit̄: ſed ſi pacat⁹ in ſe maneat tūc fateor ꝙ ad augmentum dilectionis augebit̄ delectatio: ⁊ ſic dilectio non eſt per ſe delectatio: oportet ꝙ remoueantur īpedimenta. cui quadrat dictū ariſtotelis. ij. ethicoꝝ inq̄ent: ſignū acquiſiti habitus eſt poſſe delectari. tunc nō eſt īpedimētū i oppoſitū. ¶ Quarto arguitur ſcd̄m philoſophū quinto methaphyſice omne triſte eſt inuoluntarium. ¶ Preterea ponatur ꝙ aliquis ex cogitatione alicuius illecebre delectet̄: non tñ velit illā ſicut ponit auguſtinus. xij de trinitate cap. xv: et poſtea velit illam et amet: tunc ſi iſte amor ſit illa delectatio que prius fuit ſequitur ꝙ aliquis primo peccat mortaliter abſꝗ mutatiōe alicuius in ipo ¶ Ad quartū dicitur ꝙ ratio tñ eſt cōtra arguētes ſicut contra cōcluſionē prefatā. peccator ſua ſpōte cauſat in ſe triſticiā de peccatis: ⁊ vult triſticiā: vult nolle productiuū illius triſticie. Sed dicis nō ſequitur nolitio producit triſticiam peccator vult cauſā. ergo vult effectū. ¶ Fateor ꝙ nō ſequitur. ſtat ꝙ nolit illū effectum ſicut ⁊ cauſam. ſed tunc dico in illo inuolūtaria eſt triſticia. non vellet ꝙ ſuus actus eſſet triſticia. etiā eſt aliqua triſticia naturalis. ſi quis ſit cōbuſtus i igne nō pōt naturaliter nō dolere: et per ꝯñs odit: ⁊ nō vult illā cōbuſtionē: ꝗuis actu libero poteſt non nolle. ¶ Ad ſcd̄m admittatur caſus ꝙ erit noua delectatio ſicut actus eſt nouus: et pct̄m mortale. antea erat actus nō deliberatus: nec cōſenſus ſpōtaneus. immo ſi ponerent̄ triſticia ⁊ gaudium paſſiones diſtincte ab actibus volūtatis (ſicut nō iprobabile eſt) aliqua talis paſſio ſequit̄ apprehenſionem diſconuenientis: et gaudiū apprehenſionē cōuenientis. tñ iſte poſſunt ſequi actū voluntatis interdū ¶ Sed de iſta triſticia et gaudio forte argumētaris ſi quis de nouo apprehēdat patrem eſſe mortuū cuius vitam ſumme diligit vehementer triſtat̄. ſi poſtea apprehēdat tanta apprehēſione ſicut a principio non tantum triſtatur ſicut antea vt experientia docet. ¶ Reſpondetur iſtud tangit oēm modū dicendi: ⁊ plus apparentie habet ꝯtra aduerſarios qui dicūt ꝙ triſticia cauſat̄ et nolle. aliquis habet nolle ita intenſum circa mortem patris in fine ſeptēnij ſicut a principio: et nolle per eos generat triſticiā. quare equale nolle non generat equalem triſticiā queratur ab eis. ¶ Reſpōdetur hō a principio apprehēdit mortem patris tanꝗ multū diſconuenientē: ⁊ generatur triſticia que ſucceſſu tēporis digeritur: poſtea licet apprehēdat mortem patris tanꝗ diſconuenientem forte nō ita intēſe apprehēdit. vel eſt magis inſtructus vt equanimiter ferat: et ſic non tñ triſtatur. etiam ſubitus aduentus infortunij plus triſticie generat ꝗ ſi ſucceſſiue aduētauerit. et id cauſe eſt hō non pōt ſe munire ab extrinſeco ad contraueniendū cauſe productiue triſticie ſicut in magno tēporis curriculo. propterea diabolus contra iob ſubito premiſit nuncios ad ſignificandum ipſi iob omne malum quod aduenerat circa bona fortune (et liberos) ne ſe vallaret per media productiua patientie vel reſiſtiua impatientie. experimur ſi deſperetur de morte amici a longo tēpore non tātum triſtātur in ſua morte ſicut ſi id repente eueniret. dolor ſenſitiuus et intellectiuus poſſunt interdum concurrere: interdum vero non. Sed dicis deus et beati odiunt peccata. et tñ non triſtātur. igitur. De deo et odio increato non loquimur de beatis dictum eſt nō ſunt capaces triſticie impotentia propinqua.

¶ Diſtinctionis prime queſtio ſeptima.

Septimo circa hanc diſtinctionē. Queritur an aliquis pōt diligere vel cognoſcere vnā perſonam alia non cognita vel dilecta? ¶ Reſpondetur per concluſiones ſequētes. ¶ Prima eſt aliquis poteſt diligere patrem non diligendo filiū. Similiter aliquis pōt habere noticiam patris non habēdo noticiā filij. ¶ Secunda cōcluſio nemo pōt diligere patrē quin filiū dil[illegible]at. ¶ Tertia cōcluſio. Et ſi cultus perſonarū in diuinis eſſet ſeparabilis. nemo licite vnā perſonam colit alia ſecluſa. ¶ Probatur prima cōcluſio aliquis poteſt habere actū voluntatis circa patrē: et ad conceptū patris terminatū non habendo actū terminatū ad perſonam filij ſcd̄m conceptū filij. igitur. de noticia idem pꝫ. per iſtam cōcipio patrē denotatur ꝙ ego habeā noticiā patris cui ſubordinatur iſte terminus pater per regulā communem appellationū: termini ꝯportantes actū interiorē aīe ſiue intellectus ſiue volūtatis faciunt terminos ſequentes appellare propriam rationem. propterea hanc ꝯñam negat ariſtoteles cognoſco choriſcū. choriſcus eſt veniens. ergo cognoſco venientē. ſi non ſtaret in appellatione rationis ꝯña eſſet ſillogiſmus expoſitorius. ¶ Scd̄a cōcluſio probatur. da oppoſitum ponēdo ineſſe ꝙ aliquis diligat patrem filiū non diligēdo. loquimur de patre in diuinis. Et ſit ſortes. bene ſequitur ſortes diligit patrē. ergo patrem diligit a termino appellante ſuā propriam rōnē ad ipſū nō appellantē: a ꝓpoſitione habente pauciores cauſas veritatis ad propoſitionem habentem plures. Et tunc ſic hunc patrem diligit. et hic pater eſt eſſentia diuina. ergo hanc eſſentiā diuinam diligit. Et vltra hanc eſſentiā diuinam diligit. hec eſſentia diuina eſt filius. ergo filiū diligit. Et

eodē modo expoſitorie poteſt probari ꝙ ſi eſſentiam diligit. filium diligit: et quālibet perſonā in diuinis diligit. ¶ Et cōfirmatur ex ꝯña xpi iohannis xiiij ꝙ non eſt poſſibile vnā perſonā cognoſcere quin alia cognoſcat͛ dixit xp̄s ad apoſtolos. Si cognouiſſetis me: ⁊ patrē meum vtiqꝫ cognouiſſetis. Replicuit philippus. dn̄e oſtēde nobis patrē: ⁊ ſufficit nobis. Cui xp̄s tanto tēpore vobiſcū ſum: ⁊ non cognouiſtis me philippe qui videt me: videt ⁊ patrem. quomodo tu dicis oſtēde nobis patrē? non credis q͛ ego in patre: ⁊ pater in me eſt. xp̄s probauit ſuam conditionalē ſi quis cognoſcit filiū patrē cognoſcit ꝑ idēptitatem eſſētie ⁊ circūinſeſſionē in perſonis diuinis. Preterea nō debemus ꝯcedere de duabus rebꝰ idēptificatis realiter cōtradictorie oppoſita: vel illa q̄ in lumine naturali homo reputaret contradictoria niſi ad hoc ſit auctoritas diuina: vel determinatio matris eccleſie que ab eadē regitur. Sed reſpōſio xp̄i eſt in oppoſitum vt nuperrime dictum eſt. ꝓpterea hic nō debemus currere ꝙ vna premiſſarum equiualeat vni de omni: vel ad peculiares modos ſillogiſandi ī diuinis. ¶ Quarto arguitur opa trinitatis ſunt indiuiſa ad extra. ergo vna nō poteſt cōcurrere ad noticiā vel ad dilectionē quin alia cōcurrat: et per ꝯñs nec ad terminationē noticie vel dilectionis. ¶ Quinto argui͛ auctoritate auguſtini. vij. de trinitate capitulo vltimo prope finē. ⁊ primo de trinitate cap. octauo ſic dicit ſiue audiamꝰ oſtēde nobis filium ſiue oſtende nobis patrē tantūdē valet: q͛ neuter ſiue altero pōt oſtendi: ſubiūgit rationē quā tetigerat xp̄s. Vnū quippe ſunt. Et cū eſt ſermo de conditionalibus ⁊ cōſequentijs nō ſolū loquēdum eſt de facto: ſed etiā de poſſibili. ¶ Tertia concluſio patet ſeptimo de trinitate cap. vltimo q͛ equalis eſt ꝑfectio in oībus perſonis diuinis: ⁊ equalis cultus tribuendus. ¶ Cōtra primā concluſionem arguitur ſic bene ſequitur ſortes habet cōceptum patris. ſed ille repñtat filium. ergo. ¶ Reſpōdetur per propoſitiones. ¶ Prima eſt aliquis patris cōceptū pōt habere non cōcipiendo filiū. ptꝫ de ſophroniſco patre ſocratis de quo habeā cōceptum ſingularē. tūc ſic: hūc ꝯcipio nō cōcipiēdo filiū: nec hunc ſocratē cōcipiendo. ergo patris habeo cōceptū ſiue filij cōceptu. Vel ſic et lucidiꝰ huius rei habeo cōceptum ſiue filij ꝯceptu. hec res eſt pater. igitur. ¶ Scd̄a propoſitio nō pōt haberi cōceptus patris filio nō cōcepto. probatur ꝯceptus patris eſt relatiuus a conceptu quolibet abſoluto diſtinctus de materiali ꝓ patre ſupponēs in cōnotato ſignificās filiū. Sꝫ dices nihil ſignificat filiū niſi filiꝰ. ſaltē filiū includit in ſuo conceptu. Sed forte dices cōtra dicta hec ꝯña eſt bona pater cognoſci͛. ergo cognoſcitur pater. Et illud ꝯñs infert filij cōceptum eſſe in intellectu. ergo primū añs idē infert. Quicquid ſequitur ad cōſequens bone ꝯñe ſequitur ad antecedēs. de ſcd̄a cōſequētia iam ptꝫ ex dictis. Et probo primū añs illius ꝯñe non pōt eſſe verū cōſequente exiſtente falſo ſcd̄m ſignificationē terminoꝝ ſcd̄m quā termini capiū͛ ptꝫ in mētali. ſi mentalis huius vocalis ſit vera oportet ꝙ cōceptus relatiuus patris ponat͛ in mēte. Et tūc conceptꝰ patris eſt in mēte. Et ꝑ cōſequens ꝯñs eſt verū. ¶ Reſponde͛ ꝯcedendo ꝙ añs non pōt eſſe verū ꝯñte exñte falſo: retēta ſignificatiōe terminoꝝ. Sed pōt ita eſſe ſicut ſignificat͛ ꝑ antecedēs qñ nō erit ita i re ſicut ſignifica͛ per ꝯñs. vt ſi cōceptus ſubſtātie fuerit in intellectu: iā ita eſt ſicut ſignificatur per añs. ſubſtātia omnem patrem ſignificat et tñ tunc nō eſt ita ſicut ſignificatur per cōſequens. ¶ Cōtra ſcd̄am concluſionem. Arguitur ſic iſta ꝯceditur pater nō eſt filius. ſed hec nō pōt ſaluari niſi pater pōt cognoſci cōceptu ꝓprio ⁊ diſtincto a cōceptu filij: alioquin illa eſſet falſa. Si dicas ꝙ pater ſignificat oēm ſubſtantiā mūdi: eo ꝙ in eius diffinitione ponitur ſubſtātia. Cōtra tūc hō ſignificaret oīa aīalia: vel oēs ſubſtantias: eo ꝙ iſte terminus ſubſtātia pōt eſſe genus diffiniens iſtū terminū hō. Forte dices (ſicut dicēdū eſt) pater (ſicut dictum eſt) filiū ſignificat. Et per ꝯñs concipitur illo cōcepto. ſed nō ſupponit ꝓ filio. Et ꝓpterea illa eſt vera pater nō eſt filius cū eſt vna negatiua cuius extrema nō ſupponunt pro eadē perſona. Sed contra tunc ſpiritūſanctum ſignificat. ¶ Et confirma͛ cōceptus perſone ⁊ conceptus eſſentie diſtinguūtur. igi͛ vnus poteſt haberi ſine alio. quo facto eſſentia diligetur ſine perſona: ſicut cognoſcetur ſine perſona. ¶ Ad primum ſufficienter dictū eſt inter arguendū ad vltimā replicā vſqꝫ ad quā dr̄ ꝙ pater ſpiritūſanctum ſignificat: q͛ eſſētiam diuinam ſignificat q̄ eſt ſpūſanctus. ſed non ſupponit ꝓ ſpūſancto in cōmuni locutione ſicut nec pro filio. ¶ Ad cōfirmationē cōcedi͛ aſſūptū. Nec argumētū eſt maiꝰ q̄ȝ de ł riſibile et homo. Aliꝰ eſt cōceptus riſibilis: alius eſt cōceptus hoīs. Et plerūqꝫ concipitur homo qñ non cōcipitur riſibile. nō obſtante hō quodlibet riſibile repreſentat: ⁊ riſibile hominē ſignificat. Sed hic ſi eſſentia concipiat͛: perſona cōcipitur. bene tñ cōcipitur ꝑſona ſue conceptu eſſentie. hoc cōplexum cōceptus perſone nō eſt inferius ad hoc cōplexū cōceptus eſſentie ꝓpter variā appellationem. Sed dices quomō ſunt varie orationes in eccl̄ia de patre filio ⁊ ſpūſancto: vt veni ſancte ſpūs: dn̄e ieſu xp̄e filij dei viui: dn̄e ſancte pater oīpotens eterne deus. Et varij articuli: vt credo in deū patrem. Et in ihesum xp̄m filiū eius. Credo in ſpiritū ſanctū ſi vna perſona nequit ſine alia concipi vel diligi? ¶ Reſpōdetur ꝙ hoc non eſt ꝓpterea ꝙ oratio ad vnā perſonā dirigatur: et ad aliam non dirigat͛: vel ꝙ vna perſona cōcipiat͛ alia nō cōcepta. Sed ꝙ innoteſcat hoībus diſtinctio perſonarum. ¶ Scd̄o arguitur vna perſona incarnatur alia nō incarnata. ergo vna pōt diligi alia nō dilecta: vel ꝯcipi alia nō cōcepta. ¶ Rurſus gentiles philoſophi cognouerū deū. ⁊ nō cognouerunt ꝑſonam nec trinitatē vt cōmuniter dr̄. igitur. ¶ Ad ſecūdum dr̄ ꝙ ꝯña eſt nulla: añs habemus ex fide: ꝯñs vero nō. Sed rōnes fortes in oppoſitū ꝯñtis ⁊ exiles rōnes ꝓ ꝯñte. ¶ Ad aliud dr̄ iudei trinitatē in perſonis diuinis cognouerūt: licet nō cognouerūt trinitatē vt facile pōt deduci. hūc deū cognouerūt: hic deꝰ eſt vel fuit trinitas. ꝗ trinitatē cognouerūt ſed nō cognouerūt deū ſub noīe trinitatis. Pōt fieri argumētū alioꝝ pater priꝰ origine q̄ȝ generat filiū eſt ꝑfecte beatꝰ ⁊c. Sed huic argumento non oportet reſpondere: cum filius fuit ab eterno beatus ſicut et pater. ¶ Sed rationibus quas fecimus cōtra doctorem ſubtilem poſſunt dari reſpōſiones aliquales. ¶ Ad primā poteſt dici ꝙ requiritur ꝙ vna premiſſarum equiualeat vni de omni ſicut ſillogiſando ī alijs materijs. ¶ Ad cōfirmationem que eſt maioris ponderis in toto negocio doctor ſubtilis dicit ꝙ illud intelligitur de facto ſi hoc ſufficiat valeat in nomine domini. ¶ Ad tertiam negaret maiorem. ſufficit ꝙ ex cōtentis in fide cū rationibus probabilibus concedatur cōcluſio de po=

tentia dei abſoluta: vbi non eſt certitudo de oppoſito. ¶ Ad vltimum argumentū concedo ꝙ opera trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. Et licet vna perſona terminet actum voluntatis vel intellect⁹: et non alia: nō tamen plus cauſat ꝙ̃ alia. Et licet habebitur noticia intuitiua vnius perſone alia ad illā concurrit terminare non eſt agere. ¶ Ad auctoritatem auguſtini reſponderet ſicut ad auctoritatem xpi. ¶ Sꝫ hic dubitatur an dilectio dei ſuper omnia poteſt eſſe peccatū. ¶ Reſpondetur per propoſitiones. ¶ Prima eſt. dilectio dei poteſt eſſe petm̄. ꝓbatur poſito caſu ꝙ deus ꝓhibeat dilectionē ſuā. ſed hoc eſt preter legē. Sꝫ an deus pōt prohibere relinquimus ad tercium. ¶ Secunda propoſitio poſſibile eſt de lege dei ordinata aliquam dilectionē dei eſſe peccatū. ꝓbatur propoſitio. eodem actu poſſum diligere deū et a veritate: ita ꝙ binarius ex deo ⁊ a veniali erit obiectū illius dilectiōis. ¶ Et cōfirmatur poſſum diligere peccatū ꝓpter deū vel econuerſo. quia eodem actu poſſum⁹ diligere medium ⁊ finem ⁊ mediū propter finem. Sed ille actus eſt peccatū. igitur. ¶ Preterea arguitur ad idē. poſſum habere ꝯſcientiam erroneā in intellectu dictantē ꝙ deus non eſt diligendus. tunc diligendo deum ſuę mo conſcientie mee ⁊ omne qđ non eſt ex fide peccatū eſt ad Romanos. xiiij. ¶ Sꝫ ad iſtā cōcluſionē dico non inconuenit dilectionem dei eſſe peccatum vbi contrauento conſcientie: vel vbi peccatū cadit in ratione obiectiuali. ¶ Propterea argumentor pro tertia propoſitione. ponatur ꝙ ſortes eliciat dilectionem dei ꝓpter deum: poſtea eliciat actum voluntatis quo vult continuare illum actū propter inanē gloriā: dicatur prior actus a. et ſecundus b. tunc ſic a eſt malus: ⁊ habet preciſe deum dilectū ꝓpter ſe pro obiecto. igitur. probatio maioris. oīs actus imꝑatus ab actu elicito malo eſt malus. continuatio dilectionis (que eſt actus continuat⁹) imꝑatur ab actu elicito malo. ergo eius continuatio eſt peccatum. et eſt dilectio dei propter ſe. igitur.

¶ Diſtinctionis prime queſtio octaua.

OCtauo ⁊ vltimo circa hāc diſtinctionē queritur An voluntas ſit cauſa libera reſpectu ſuorū actuum. ¶ Pono ꝯcluſiōes ¶ Prima eſt voluntas eſt cauſa īmediata reſpectu actuū elicitorum ei⁹. ¶ Secunda concluſio voluntas poteſt ceſſare ab omni actu eius dum eſt in via. ¶ Tertia concluſio voluntas non poteſt cogi ¶ Prima concluſio ꝓbatur ſic. huiuſmodi actus ſunt immediate in poteſtate voluntatis. igitur eorum voluntas eſt immediata cauſa productiua. antecedens eſt experientia. et p̄mo libro retractationum dicit beatus auguſtinus nichil tam in poteſtate voluntatis ꝙ̃ ipſa voluntas eſt. conſequentia patet quia ſi aliqua alia cauſa requirere illa eſſet naturalis cognitio vel aliquid aliud. Et ſic actus voluntatis non eſſent in poteſtate noſtra. Preterea potētia qua habet in poteſtate ua mouere alias vires mediāte actu proprio tātum: magis habet ī ſua poteſtate actum proprium: ſꝫ volūtas eſt huiuſmodi. igitur. minor patet: ſuppoſito ꝙ aliquis libere ambuletad eccleſiam. tunc voluntas non eſt cauſa īmediata illius ambulationis. ſꝫ cauſat eū mediāte ſuo actu volēdi: ita ꝙ ſi volitio ſit efficax pro preſenti et ſit potentia motiua ſufficiens: et organa apta et nullū obuiet impedimentum extrinſecum naturaliter protinus ſequitur ambulatio no o metaphiſice ſi tantum paſſiue ſe haberet voluntas reſpectu ſuorum actuum tunc nec mereretur nec demereretur. ¶ Secunda concluſio probatur voluntas eſt libera reſpectu ſuorum actuum vt nunc dictum eſt. Et regina in regno anime: ergo poteſt elicere vel let nolle: et omnē actū ſecludere. Si non poteſt quēlibet actum elicitum ſeiungere nō mereret vel demereretur. Sed dicunt quidam ꝙ voluntas de neceſſitate vult actum: licet contingenter hunc vel iſtum: Et poteſt dari analogia de neceſſitate mixtum eſt coloratū ſi ſit: tamen poteſt nō eſſe nigrum. poteſt non eſſe album. Et ſic de qualibet ſpecie coloris. Sed contra. quādo homo dormit voluntas nullum actum habet. Et iam voluntas eſt. ergo nulla eſt ſimilitudo de mixto: vel de figura et ſpeciebus eius. ¶ Preterea ſi voluntas vigilando non poteſt quēlibet actum remouere nulla eſſet pura omiſſio. conſequens reprobatur in ſcūdo ergo et antecedens. conſequentia eſt lucida. ¶ Amplius eſt contra experientiam: et non mereremur per illum actum, volo elicere. Sed forte dices ille actus contingenter eſt: quia pars eius poterat non eſſe elicita ¶ Rurſus ſolum ſit vnus actus in voluntate quem voluntas poteſt reſecare per primum inſtans non eſſe ei⁹. et in tota continuatione illius actus non eſt neceſſe alium elicere. Et friuolum eſt dicere ꝙ in primo inſtanti nō eſſe illius actus ꝙ neceſſe eſt alium elicere: cum eſt potentia libera. ¶ Secundo principaliter probatur libertas in actibus voluntatis alioquin nullus eſſet laudandus vel vituperandus. patet ſecundi ethicorū capitulo quinto et tertij ethicorū ſecundo. nemo īproperabit ceco a natura: ſed magis miſerebitur. immo tunc fruſtra eſſēt cōſilia de futuris: ſi de neceſſitate talia euenirent. cōſequens eſt contra ariſtotelē p̄mi perihermenias capite vltimo. hac via non eſſent dande leges. Non valet dicere percutimus bruta diſciplinabilia vt addiſtant: vt canes vel vnum brutū in preſentia alterius vt alteri incutiam⁹ timorē vt de cane in preſentia leonis. pena talionis non infligeretē pro homicidio: nec mors pro alijs ſcelerib⁹. ¶ Tertio arguitur approximatis duobus obiectis equalibus voluntas poteſt preacceptare vnū refutando aliud: īmo oblatis maiori bono et minori bono poteſt acceptare minus maius reſpuendo. ¶ Item ſicut dicit beatus auguſtinus. xij. de ciuitate dei capitulo. vi. ſi duo equaliter corpore et animo affecti videant eiuſdē corporis pulchritudinem: vnus ad illicite fruendum mouetur alter voluntate pudica ſtabilis perſeuerat: vtroqꝫ actu equali tētatione pulſato vel non pulſato ſuggeſtione dyabolica vnus vincitur et non alter. et huius non eſt cauſa niſi libera voluntas. igitur. ¶ Sed dices iſte rationes non concludunt vt patet de innumeris experientijs brutorum. Si ponantur duo fruſta carnis equalia equaliter diſtantia a cane ad vnum accedit: et non ad aliud. Similiter canis nunc tarde incedit: nūc celeriter. nunc ex iſta parte itineris. nunc ex alia. irundo in eodem aere nunc aſcendit nunc deſcendit. Et in preſentia baculi cattus non accedit ad cibum: quo remoto celeriter ad illum deuorandū progredit cum non amplius timore afficiatur: ergo ſi ex experientijs probes libertatem voluntatis in hominib⁹ rationis capacib⁹ debebis pari rōne ex ſimilib⁹ admit-

Climaton.

c i

tere in brutis. Si dicas id euenire a corporibus celeſtibus. et idem dicco in homine. imo in eodem tempore duo catuli ludentes et duo arietes in ſe impetū facturi currunt ad differētias oppoſitas poſitionum. Similiter due formice ſimul condūt grana in ſitibus oppoſitis foraminis. Non valet dicere vnum fruſtū carnis eſt melius obiectum potentie viſiue canis q̃ aliud. ponatur vnū fruſtum diametraliter coram vno oculo et aliud coram alio. ¶ Iſte experientie brutorū non impediunt. forſaſſis eſt inequalis apprehenſio: et corpora celeſtia plus dominiū habēt in brutis quorū anime ſunt pure extenſe q̃ in hominibus. Forte eſt impulſus prime cauſe ad hūc effectū: et non ad illum. ſi canis ſit in centro panū circunferēcialiter diſtantium non poteſt ſimul adire duo obiecta. et equalis eſt ratio vtriuſꝫ adeundi. prima cauſa cū ad hunc effectū mouet: vel aliquid aliud extrinſecum vel intrinſecum potius ad hoc obiectum q̃ ad illud. ꝙ deus interdum ſpecialiter concurrat cum brutis hoc eſt vltra cōmunes leges: probatur. in reſuſcitatiōe bouis a ſilueſtro: et multorū brutorum. ſed non concurrit ſpecialiter ad actus bonos in eis: cum nō habent: nec habere poſſūt Etiam non apparet ꝙ oblatis maiori bono et minori ſimiliter applicat; ꝙ relicto maiori poſſet adire minus. ¶ Item nullo prohibente ſi ponatur cibus bruto multum fameſcenti non poteſt reſpuere: et potiſſimum ſeclnſo habitu timoris. oppoſitum experimur in nobis. ¶ Item voluntas deliberatiua crebro proſequitur oppoſitum ſenſualitatis. ¶ Item oſtenſione oppoſitorum facta per rationem deliberatiuam ⁊ cōſiliatiuam fit electio voluntarie vnius oppoſiti cum reſpuitione voluntaria alterius. gentiles philoſophi nunq̃ fecerunt dubium de bruti (licet iſtas experientias [illegible]gnouerint) an aliquid libere poterant. ¶ Inſu[illegible] ſimiliter conſtat ꝙ nos ſumus dn̄i noſtrorum actu[illegible] :n: et non bruta. ¶ Tertia concluſio patet per auguſtinum p̄mo de libero arbitrio capitulo tertio. Probatur ratione nō poteſt violentari. ergo non poteſt cogi. conſequentia tenet ab equiualentibus. et antecedens patet ad omnem actum eius voluntas concurrit effectiue. ergo non violentatur. tenet cōſequentia: illud eſt violentum cuius principium eſt extra nō conferente vim paſſo tertij ethicorū primo. ¶ Contra primam concluſionem arguitur ex diffinitione potentie poſite quinto metaphiſice. dicit ꝙ eſt principiū tranſmutandi aliud. igitur nec voluntas/ nec aliquid aliud eſt principium agendi in ſe: imo tunc materia et efficiens coinciderent contra ariſtotelem. ij. phyſicorum: cum voluntas ſuſcipiat et agat ſuum velle. ¶ Ad hoc dicitur ꝙ philoſophus non diffinit vniuerſaliter potentiā actiuam: ſꝫ eā que eſt tranſmutatiua materie vt dicit cōmentator. ix. metaphyſice commento ſecundo: vbi de eadem materia loquitur. ¶ Ad illud ſecūdi phyſicorū dicitur ꝙ materia ex qua ⁊ efficiens non coincidunt: licet bene in qua. vel principia non coincidunt formaliter. ¶ Contra tertiam cōcluſionem arguitur ſic ſequeretur ꝙ homo poſſet per annum ab omni actu voluntatis ceſſare. conſequens eſt contra experientiam. igitur. ¶ Et confirmatur non eſt in libera poteſtate hois intēſio ⁊ remiſſio actus: ꝫ nec eius poſitio. añs ꝓbatur non poſſū ita intenſe et feruenter diligere inimicū ſicut fratrē meum ꝓpterea ſecundum auguſtinum non poſſumus in via diligere deū ex toto corde vt magiſter allegat in littera. ¶ Ad primam nego conſequentiam. multe noticie et tranſmutationes oriunt̃ ſubrepticie in nobis ad quas naturaliter ſequitur actu[illegible] in voluntate niſi mediante deliberatione p̄habita caueatur: ſed dum vacat anima vni deliberationi ſuperuenit ſubrepticie alius actus. propterea reſpectu ſingulorum non poteſt anima habere antecedentem deliberationē. multe cogitationes oriunt̃ naturaliter in nobis. ex modica occaſione vt ex habitu vel preſentatione obiecti. Et non eſt idem de ceſſatione a paruo tempore et a magno. ¶ Ad confirmationē dicitur ꝙ aliqua intenſio et remiſſio eſt in noſtra poteſtate: vt de intenſiſſimo actu quē poſſumꝰ habere et de remiſſiſſimo: et de inter medijs. Sed non pōt habere quācūꝫ intēſionē vel remiſſionem quam poteſt velle. habet potentiam limitatā: ſicut equus in capiſtro habet facultatē circa palū vagandi in tali diſtantia: et non vltra vel prope. ¶ Secundo arguitur voluntas non poteſt libere ſuſpendere a actū quē habet. ergo nec libere elicere poteſt d actū quē non habet. añs patet. ſi poteſt libere ſuſpēdere a actum aut ꝫ mediante alio actu aut non: ſi p̄mū. ergo nō ceſſabit niſi habeat infinitos actus: quia non ſuſpendet pari ratione illū alium actū niſi per alterū actū. Si ſecundum. Contra voluntas libere ſuſpendit a actum. igit̃ libere vtitur ſua libertate. ſed vſus libertatis eſt aliquis actus. alioquin voluntas poſſet ſemper dici vti ſua libertate. ¶ Ad ſecundum negatur antecedens. dico ꝙ poteſt ſuſpendere a actū alio actu nō mediāte ceſſando ab omni actu. Et ad improbationē dicitur ꝙ non vtitur tunc ſua libertate ꝓprie ⁊ poſitiue: ſꝫ improprie vel priuatiue ceſſat ab oꝑatione quā pōt habere. non nego etiā qui poteſt ſuſpendere a actū mediāte actu poſitiuo: cōuertēdo ſe ad aliud obiectū vl̄ ad plura intenſe: quia pluribus intentus ⁊c. vel imperādo illum actum ceſſare ſic: nolo a actū eſſe: ⁊ tunc illi actus ſimul ceſſabunt. ¶ Tertio arguitur ſi voluntas efficaciter velit aliquē finem: puta ſanitatē: ⁊ ſcit ſe non poſſe cōſequi illā ſine potione amara. voluntas de neceſſitate vult illam potionem amarā ſtante priori volitione. ergo ille actꝰ imꝑatus nō eſt liber. ¶ Sꝫ huic argumento dici poteſt (vt dicitur ꝯmuniter) dando antecedens: diſtinguendo ꝯñs vel libertate antecedenti. et ſic nego. vel ipſū non habere ſtante tali actu et ſic concedo. Et ꝯñter diceretur ſi quis diligat deū: et omne quod vult deus a ſe diligi. Et ſi reueletur ꝙ deus vult platonem a ſe diligi. talis de neceſſitate diliget platonem. Et dilectio platonis non eſt meritoria. quia naturaliter imperatur ab alia. ¶ Sed contra iſtud arguitur ſic ex iſto ſequitur ꝙ ille qui vult efficaciter īplere precepta decalogi non mereretur per hoc ꝙ impleret ea. Et ſi ꝑ hoc ꝙ ego efficaciter volo in fronte quadrageſime ieiunare totam quadrageſimam quolibet die eliciens nouam volitionem ieiunandi propter deum non merebor. Quod ſi ꝯcedas ſequitur ꝙ ſi ego efficaciter velim ſeruare omnia precepta diuina et eccleſie pro tota vita non merebor per nouos actus quos elicio faciendi propter deum. Iſta ſunt manifeſte falſa. et patet conſequentia: quia imperantur per te naturaliter a volitione prima. efficaciter volo habere beatitudinē quā cōſequi nequeo niſi ꝑ impletionē p̄ceptorū. tunc eorum impleto eſt medium neceſſariū de lege ad conſecutionē illius finis: ⁊ efficaciter volo finē. tunc per te naturaliter: ⁊ non libere ſequitur volitio medij apprehenſi. ergo per actꝰ medij non merebor. Forte diffugium queris: dicens ad actū eſſe meritoriū ſufficit ꝙ antecedenter ſit liber.

Contra tūc cōtinuatio naturalis. erit meritoria noui
pmij. ¶ Rūdet negādo illud eſſe diffugiū. eſt bn̄ ꝓba
bile nō eſſe idē de ꝯtinuatione naturali ⁊ de vno actu
volūtatis ꝓducto partialiter ab alio. ad ipſū eſſe me
ritoriū ſufficit ꝙ ſit liber antecedēter: ⁊ cū hoc ē actꝰ
volūtatis intrinſece ſicut pmꝰ actus circa finē eſt cō
ingens: ſic eſt ſecūdus. ⁊ ſi viginti actus taliter pone
rentur cōſequenter ad primū quilibet eorū eſſet meri-
torius noui pmij. Dixi actus volūtatis intrinſece. q:
actus exterior imparatus ab actu interiori non addit
nouum meritum vt probabilior tenet opinio. eodem
modo de vitijs ſubordinatis dicatur. ¶ Secūdo ar-
guitur ꝙ nō oportet ſi qs habeat volitionē efficacem
circa finē ꝙ habeat volitionē efficacē circa medium
ad illū finem. pono ꝙ ſortes efficaciter velit habere ſa
nitatem propter deum: ⁊ ſciat duo media poſſibilia ſo
lum ſcꝫ euacuationē ſuperius ⁊ euacuationē inferiꝰ
iam vtraꝗ euacuatio eſt libera. Sed hic dicis hoc eſt
verum quando ſunt duo media: ſed quando volūtas
vult a finem: ⁊ ſcit ſolū b mediū eſſe poſſibile. ⁊ hoc ap
prehendit de neceſſitate vult b. Contra hoc arguitur
velit voluntas a finem quatuor gradibus actus: tūc
vel voluntas vult b medium de neceſſitate apprehen
ſum duobus vel tribus gradibus: vel ſufficit velle b
quocūqꝫ gradu: ſi vltimū nā qcūqꝫ erit volitio medij
erit libera: q: nō eſt neceſſe volēdo finē habere hos gra
dus vel illos circa mediū. ¶ Sꝫ huic argumēto dicco
licet voluntas ſit libera ī electione ſui actus: tamen
ſuus actus ⁊ apprehenſio medij vnius ſolū naturaliter
producunt volitionē illius medij in aliqua intenſiōe
graduali forte vt quatuor. Contra volitio illius medij
eſt actus volūtatis. ergo ad illū ꝯcurrit voluntas: Et ſi
ſic poteſt minꝰ conari in productione ſecūdi actus ꝙ
in ꝓductione primi. Et ſi ſic. ſecūdꝰ actus erit liber:
q: ī infinitū parum pōt voluntas concurrere ad ꝓdu-
ctionē ſui actus. ¶ Tertio arguitur voluntas eſt im
poſſibilium. iij. ethicorū. voluntas poteſt velle cathe-
gorice īpoſſibile ſcitū eſſe tale: vt primus angelus vo-
luit ſe eſſe deū: vel ſe eſſe eqlē deo. ergo voluntas pōt velle
aliquē finē ſciēs vnum mediū ſolum naturaliter ad il
lum finē illud medium nolendo. Ad illud nichil aliud
ſequitur niſi ꝙ voluntas velit incōpoſſibilia. Et hoc
non inconuenit cū impoſſibile ſcitum eſſe tale poteſt
velle. Et forte poteſt velle īpoſſibile. ¶ Sꝫ dices non
pōt velle efficaciter aliquod impoſſibile ſcitum eſſe ta
le. Contra velle efficaciter non eſt aliud niſi labora-
re ꝓ medio ad habendū illud. modo volūtas poteſt id
facere cum impoſſibile poteſt velle. Et poteſt impara
re membris executiuis ad laborādum pro tali medio
Nō eſt de ratione volitiōis efficacis ꝙ actualiter aſ-
ſequatur finem. patet de reprobo: et de ſperante habe-
re corporis ſanitatem ꝙ non conſequitur. Forte di-
cis voluntas impoſſibile poteſt velle. ſed hic eſt natu-
ralis ſequela vnius actus voluntatis ad alium. videt
ergo dato ꝙ voluntas vult cathegorice ⁊ ſimpliciter ſa-
nitatem: ⁊ videt hoc ſolū medium poſſibile poteſt nol
le vel non velle hoc mediū ex ſua libertate. non debe-
mus aliquid tollere a libertate voluntatis niſi vbi no
bis conſtat. Hoc dixerim ꝓpter eum qui vult omne il
lud ad quod obligatur facere nunc: et ſcit ꝙ obligat
nunc dare huic inopi elemoſinam talis tunc vult da-
re huic propter connexionē conſequentialem ſillogi-
ſticam. ¶ Qui vellet propter iſtas rationes negare
productionem naturalem vnius actus ab altero: eſt
non improbabile. ¶ Ecce diſiunctiuā ex tribus ca-
thegoricis compoſitam: prima eſt dicta quā multi an
tiquorum tenuerunt: vt patet apud thomam queſtio-
ne decima articulo ſecundo in ſolutiōe ad tertiū pme
ſecūde et alios. aliud membrū. negare illū actum me-
dium eſſe meritorium. tertiū de negatione connexio-
nis naturalis: ſecundum videtur extraneum. ¶ Con
tra tertiam concluſionem arguitur ſic. voluntas po-
teſt aliquid velle inuite ergo poteſt cogi. conſequen-
tia tenet ab equiualentibus. antecedens patet. poſito
ꝙ voluntas velit a obiectum: deus poteſt creare nolle
reſpectu eiuſdem. tunc voluntas vult nolendo. ergo
poteſt cogi. ¶ Reſponderet aliquis fortaſſe ꝙ licet
deus poteſt facere duas qualitates contrarias inhe-
rere eidem ſubiecto: non tamen poteſt facere omnes.
Sed videtur illud non ſufficere: cum equaliter om̄ia
contraria naturaliter poſſunt deffēdi eſſe compoſſibi
lia. Propterea concedatur ꝙ voluntas poteſt habere
volitionem et nolitionem reſpectu eiuſdem obiecti:
⁊ hoc dupliciꝫ. vel in gradibꝰ inequaliter intēſis: vel in
gradibus equalibus. ſi ſecundū concedo ꝙ voluntas
nolēdo a obiectum vult a obiectum. Sꝫ ſi habeat vel
le et nolle equaliter intenſa non nititur in actū exte-
riorem propter impedimentū mutuum actuum inter
ſe Si fuerit exuperatio vnius ſuper alterū tēdet ī ob
iectum ſecundum inclinationē illius licet remiſſiꝰ ꝓ-
pter cōtranitentiā alterius. Sed et omnibus iſt; non
ſequitur ꝙ voluntas poteſt cogi. illud cogitur ſicut
diximus in probatione ꝙ facit aliquid contra natu-
ralem inclinationem eius. modo ſi volūtas habet vel
le concurrit cum illo ad volendum. ergo non eſt con-
tra naturalem inclinationem eius: imo ſecundum in
clinationem eius. forma grauis nunꝙ inclinat ipſum
graue ad aſcendendū: ſed renititur. Et ſi deus crearet
actum volendi in voluntate in hoc inſtanti voluntas
actiue concurrit cum illo. ¶ Dubitatur vtrum liber
tas voluntatis diſtinguatur a voluntate. ¶ Reſpon-
detur negatiue. probatio. ſi voluntati inhereat tanꝙ
accidens ſuo ſubiecto deus poteſt libertatem illā tol-
lere a voluntate: et ſic erit voluntas non libera. volun
tas que eſt eſſentialiter ipſa anima propter varias ra-
tiones et competentes varijs denominatur nomini-
bus: vt plerūqꝫ in vſu eſt. anima tēpore quo caret pec-
cato eſt libertas a peccato. libertas a miſeria dicit eā
carere pena / libertas indifferentie dicit animam non
magis inclinari ad vnum oppoſitorum ꝙ reliquum.
libertas contradictionis dicit animam poſſe ī vtrūqꝫ
oppoſitorum / hoc completum libertas a peccato ſup
ponit pro anima vel eius libertate qḋ idem eſt con-
notādo ꝙ careat culpa / et ſic de alijs dicatur. Quo fit
anima exiſtens in peccato non eſt libertas a peccato
nec anima neronis eſt libertas a pena: ſꝫ quelibet ani
ma eſt libertas a coactione: cum nulla cogi poteſt.
¶ Secundo dubitatur: contra libertatem volunta-
tis ipſa poteſt vinci a tētatione. Maior patꝫ difficilius eſt
voluntati velle pati martyrium vel relinquere multa
bona fortune: et intrare religionem: ꝙ velle capere ꝓ
bendam in eccleſia glaſguenſi: ⁊ ſi volūtas poteſt dif-
ficultari circa aliquid obiectum iam ipſa non eſt libe
ra reſpectu omnium actuum eius. ¶ Ad hāc difficul-
tatem eſt vnus modus dicendi probabilis ſcꝫ ꝙ vo-
luntas eſt ita libera reſpectu actuum elicitorum eius
reſpectu martyrij ſicut mouendi digitum nonobſtan-
te quocūqꝫ habitu in oppoſitum. ſed tota difficultas
eſt reſpectu appetitus ſenſitiui ad ſubeunda triſtia vel
ad reſpuenda delectabilia voluntas; vt dicitur tertio

ethi. eſt impoſſibiliū: ꝙ ſuum velle ⁊ nolle habet in ſua
poteſtate ſimpliciter reſpectu ſui obiecti. Et dices vir
tus et ars ſunt circa difficile. ij. ethi. Iſtud nō ꝯuenit
a difficultate in elicitiōe act⁹ eliciti: ſcȝ velle vł nolle
ſed penoſum eſt pati triſtia: et abſtinere a delectabili-
bus vt ptȝ. ij. ethicorū. cap̄. ij. et in fine iij. ethicorum.
nullus eſt cruciatus ita magnus qui ille nō neceſſitet
voluntatē. homo non neceſſitatur mētiri: vel negare
deum: vel aliter pperam agere. Et hoc colorať p au-
guſtinū de libero arbitrio cap̄. v. dicentē ꝙ met⁹ mor
tis q̄ cadere poteſt in conſtantē virū nō poteſt neceſſi-
tare hoīem ad mentiendū: et ſi in illo caſu mētiretur
puniendus eſſet pro mendatio. ¶ Sed cōtra illud ar-
gumentor. ex iſto ſequitur ꝙ nulla aſſueſactio ad ma-
lū difficultaret voluntatē ad volendū bonū: ꝯñs eſt ꝯ
ariſtotelem. ij. ethicorū. ⁊ in fine correlarie ꝯcludit: nō
igitur parum: immo plerūqȝ qui potius totum refert ſic
aut nō ſic homines ab adoleſcentia ꝯſueſcant. ſuper q̄
paſſu lincolmenſ. dicit paſſiones inuelate vix modo-
ramē ſuſcipiūt. et. ij. ethicorū iij. ob voluptatē res im
probas: ob dolorem vero res poſthēnt⁹ honeſtas. tre-
norū. iij. bonū eſt viro cū portauerit iugū domini ab
adoleſcentia ſua: et non ob aliud niſi quia bene habi
tuatus poteſt citius exire in actus bonos ꝙ male ha-
bituatus quā bene poteſt velle exire in actus bonos
tam bene et facile in eos exit. oppoſito modo dicit ihe
remias. xiij. capite ſui libri. Si mutare poteſt ethiops
pellē ſuam: aut pardus varietates ſuas et vos poteri
tis bñfacere cū didiceritiſ malū. ¶ Preterea anſelm⁹
de conceptu ꝟginali. cap̄. i. dicit nichil eſt pena alicui
niſi qđ eſt cōtra eius voluntatē. ergo non eſt in poteſta
te voluntatis nō odire penā dū affligiť. ꝙ q̄ ad hoc nō
eſt volūtas dña. ¶ Sȝ dicis (⁊ apparent) ꝙ pena eſt ꝯ
naturalē inclinationē volūtatiſ: vel cōtra voluntatē q̄
ad affectionē cōmodi. nō tamē quo ad affectionē iuſti
ꝙ vt ſit volūtas p̄habita deliberatione ſemꝑ eſt ple-
na dña: nec reſpectu hui⁹ acceptationis habēde diffi-
cultatur: niſi vnū actū libere habeat qui neceſſitat ad
alium vt de illo qui efficaciter vult finē ⁊c. vel de illo
qui multum diligit ſe ⁊ iudicat ſe magnis dignū q̄ fu
git ei nociua. Contra vel eſt ita facile voluntati habe
re actū elicitū reſpectu alicuius obiecti reſpectu cui⁹
eſt affectio cōmodi vł iuſti⁹ paſſionis ī oppoſitū vel
non: ſi ſecūdū difficultari pōt volūtas. primū videť ꝯ
experientiā: ⁊ auctoritates patrū ad galathas. v. caro
ꝯcupiſcit aduerſ⁹ ſpiritū. ⁊. iij. de aīa appetit⁹ ſunt cō
trarij. ſed vbi eſt cōtrarietas eſt reſiſtentia vnum tan-
tum poteſt augeri ꝙ aliud vincet. Propterea. vij. ethi
corū dicit philoſophus continens vincitur a paſſioni
bus. ¶ Sed iſta non concludunt. et dicť quātūcūqȝ
creſcit paſſio ab obiecto delectabili vel triſtabili ſecū
dū ſenſum dū modo plene ſtet iudiciū rationis adhuc
eque facile poterit volūtas non velle et nolle cōſentire
illi motioni paſſiōis ſiue ſit magna ſiue parua. poteſt
tū paſſio triſticie vel delectationis tantū procedere ꝙ
ratio abſorberetur: ⁊ tūc volūtas nō poteſt libere exi-
re in actus ſuos rationales. vt ptȝ in plene ebrijs / dor
mientib⁹ / pueris / et amentibus. propterea bona hora
paſſiones refrenare oportebit. ne nimis ꝑcedant ⁊ ab
ſorbeant iudiciū ratiōis. multi primo: ē mortis vel ve
hementiam pene pdiderūt vſū rationis. ſed ſtāte ple
no iudicio rationis in magno inſultu volūtas poteſt
contraniti ſicut in paruo. ſecus eſt ſi ratio q̄ eſt auri-
ga volūtatiſ abſorbeatur intellectus poteſt excecari
cū ſuū miniſterio virtū ſenſituarū quibus deſtructis:
vel ſimpliciter impeditis ī ſuis opatiōib⁹ intellectus
deficit in operatiōibus ſuis. interdū ad temp⁹ donec
ceſſant impedimēta. qñqȝ irrecupabiliter: vt in perpe-
tua dementia ꝓpter cerebrū pcuſſū. qñqȝ etiā intelle-
ctus excecatur vel cecutit ex auerſione vel ex cōuerſio
ne in bono apparenti delectabili quod non habet re-
ctum iudiciū ꝙ hoc eſt fugiendū: et illud proſeque-
dum. qñqȝ ex nimia pena tantū figiť in obiecto triſta-
bili ꝙ male iudicat: vt in dānatis. ſi ꝓponas nūc que
ſtion facilē vehementer aliūde diſtracto nō rñdebit
ad queſitū. ¶ Ad formā p̄mi argumenti ꝙ aſſueſa-
ctio ad malū impedit voluntatem ad bonū. hoc eſt ve
rum. qꝛ facit malū apparere mi⁹ malū: et facit ꝙ ma
li habit⁹ ⁊ paſſiones grauı⁹ inſurgāt inclinātes ad ſi-
milia mala ſecundū illud aug. Enchiridion cap̄. lvij.
peccata q̄uis magna et horrenda cū in ꝯſuetudinem
venerint: aut parua aut nulla credunť. vſqȝ adeo vt
non ſolum occultanda verum etiā p̄dicanda ac famā
da videātur. et pſal. lxxxix. dicit omne peccatū ꝯſue-
tudīe vileſcit: ⁊ neſcit homo quātū ſit ⁊ gregori⁹ ī re-
giſtro. Si praue rei anteqȝ vileſcat adit⁹ nō claudať:
ſit latior ⁊ erit cōſuetudīe licitū qđ conſtat ratione eſ
ſe prohibitū. et hoc ptȝ. vij. ethicorū de intēperato:
ſecundū philoſophum eſt peior in cōtinente. qꝛ iā ocu
lum mentis obtenebratū habet. ſed ſi iudicet illud eſſe
malū libere poteſt velle non proſequi: et libere operať
nō obſtante conſuetudine: vt de intemperato dicit in
codē. vij et. iij. ethicorū cap̄. i. de nizio vt de proiciē-
te merces in mare. voluntas que eſt principiū agendi
eſt in ſua facultate ſcđm illud philoſophi. at quorū
principiū eſt ī ipſo ea agere vel non agere ī ipſo eſt ſi-
tum. et dicitur ꝙ ſtāte iudicio rationis habet plenum
dñiū actus voluntatis ad nolle tale obiectum. ſed ha
bitum inclinantē ad malū remouere non poteſt ad nu
tum vt experientia docet. et hoc pulcre tradit ariſtote
les tercij ethicorū. v. poſtq̄ in pricipio oſtendit actus
eſſe ſitos in noſtra facultate. oppoſitū oſtēdit de habi-
tu inquiens. non tamē ſi vult cū eſt iniuſtus deſinit eſ
ſe talis. at iuſtus erit. nec enim qui egrotat ſi vult: erit
ſanus. et forte ſua ſponte egrotat. ſi incontinenter vi-
uebat. ⁊ precepta medicorū negligebat. male habitua
tus non poteſt ſine magna difficultate abſtinere ab a-
ctu ad quē inclinat eius habitus. propterea conſuetu
do vocatur altera natura. que fiunt ab habitu non re-
quirunt deliberationē. et propterea praue habituat⁹
non pōt facile reſurgere cum nē poteſt excutere habi-
tus malos cū voluerit conſuetudo eſt altera natura:
⁊ parit neceſſitatē nō ſimpliciter: ſed quia eſt difficile
reſiſtere: vocatur altera natura ⁊ neceſſitas in modo
loquendi hoīm de re difficili factu dicim⁹ non poſſū
hoc ipſum efficere. ¶ Sed pondus argumētorum in
hoc iacet ſtante iudicio rationis ⁊ quacūqȝ paſſione
ad oppoſitum voluntas poteſt nolle libere. non modo
in actu: ſȝ in gradu actus. qꝛ ſi vn⁹ habitus vel paſſio
poteſt impedire partem gradus dabitur habit⁹ ita ma
gnus ꝙ ille actū volūtatis impediet. ⁊ ſit iterū volun
tas difficultabiť. Sūmati dicitur ꝙ voluntas patitur
difficultatem in reſiſtendo tētationi ⁊ in refrenatione
paſſionis et patiendo triſtia. non autem in volendo
ea pati. ¶ Ex his potes rñdere ad formas rationū:
⁊ auctoritatū p̄us inductarū. quidā putant ꝙ habit⁹ Okam
in appetitu ſenſitiuo poteſt ſe ſolo producere actum
ad quem inclinat: et ille actus non eſt peccatum: quia
non eſt a voluntate. Vel forte dicit ꝙ voluntas ipſe
actiue cōcurrit cum habitu victoſo voluntatis: et ille

actus nõ eſt peccatũ. ſʒ ꝓmꝰ motꝰ. Primũ iſtorũ eſt ꝑter ratione q̃ aliq̃s actꝰ ſit ĩ volũtate potiſſimũ a creatura ad quẽ nõ ↄcurrit volũtas. habitꝰ eſt iſtrumẽtũ volũtatis tanq̃ cauſe ꝑncipalis: ⁊ nõ põt ipſã neceſſitare. volũtas ad oẽʒ ſuũ actũ ↄcurrit. alibi ĩ materia de ꝓmis motibꝰ de ſcõa ſolutiõe erit ſmo. Et dictio nõ habes q̃ manẽs ſũt ỽtutes q̃ virũ facilitãt ad exeũdũ ĩ bonũ: ⁊ aliq̃ ſũt ĩ appetitu ſẽſitiuo q̃ eũ habilitãt ad bonũ. ¶ Aliť dicere potes ſic. licet volũtas difficultetur ĩ ſuis actibus volẽdi vel nolẽdi: nõ tñ ſequiť eam poſſe neceſſitari a creatura: q: licʒ aliqd difficultans obiectũ volendi faciat ſibi apparere minꝰ eligibile vel placibile: ⁊ duplũ difficultãs ĩ duplo plus hoc faciat: vel ſaltẽ maiꝰ. nullũ tñ ipſã voluntatẽ neceſſitat. q: ſi aliqua paſſio tm̃ mouet q̃ facit apparere obiectũ ſimpliciter ſub rõne mali et non boni: hoc nõ neceſſitat voluntatẽ. ſʒ volũtas tũc libere ceſſat velle tale obiectũ donec ab eo appareat aliq̃ ratio boni. q: tũc defectus eſt ex pte obiecti ſm cõiter loquẽtes: ſicut lumiñoſũ in diaphano ꝓducit lumẽ: et ſi valde inſpiſſetur remiſſiꝰ lumẽ ꝓducit. ſi ỽo oĩo ſiat opacũ nullũ lumẽ ĩ eo ꝓducit. q: nõ eſt materia ſibi apta. ſicut nec obiectũ ĩ quo nulla eſt apparẽtia boni non eſt materia apta vt volũtas habeat electionẽ. Vel ſic habitꝰ nullꝰ quãtũcũq̃ intẽſus poteſt ĩclinare ſufficiẽter voluntatẽ ſine eius ↄcurſu libero ad actũ elicitũ. ⁊ ſic nulla erit neceſſitatio ab hitu. Etiã volũtas ita libere poteſt habere actũ oppoſitum ĩclinatiõi habitꝰ ac ſi nõ haberet habitum illũ. ⁊ ſic nõ erit neceſſitatio ab habitu. quãdo voluntas erit libera libertate ↄtrietatis: vel ſi difficiliꝰ volũtas exit in actũ oppoſitũ habitui q̃ ſine habitu hitus nullus neceſſitat voluntatẽ. volũtas erit libera libertate ↄdictiõis. ſi nõ ↄtrietat, ex pte obiecti nõ erit neceſſitas. vnũ obiectũ nõ magis neceſſitat volũtatẽ ad dilectionẽ eius q̃ aliud: nec ipſam ad hoc allicit. non eſt poſſibile dare aliqđ obiectũ qđ plus alliciat q̃ deꝰ clare viſꝰ. ſʒ volũtas eſt libera reſpectu illiꝰ q̃ poteſt nõ diligere ipm̃ clare viſum. loquor de actu voluntatis vt volũtas eſt. ¶ Aliter dici põt adhuc ſi volũtas poteſt difficultari in ſuis actibus elicitis ob paſſionẽ ⁊ habitũ tandẽ vinceretur/ niſi dñs faceret prouẽtũ. ſed facienti q̃ in ſe eſt deus ſuffragať. cui quadrat illđ apoſtoli ꝑme ad corinthi. x. fidelis autem deus q̃ non patieť vos tẽtari ſuper id qđ poteſtis: ſed faciet etiam cũ tẽtatione ꝓuentũ: vt poſſitis ſuſtinere: vbi gloſa interlinear, dicit qui dat temtãti licentiã dat tẽtato iuuamen ne deficiat in lucta. hoc eſt dat auxiliũ ſpeciale. ꝓpterea implorandũ eſt auxiliũ diuinũ in tẽtatiõe propterea bene dicit caſſianus in collatiõibꝰ optima eſt oratio: ⁊ etiã ĩ pricipio precũ accipiť deus in adiutoriũ meũ intende. domine ad adiuuandũ me feſtina. Nõ eſt preter rationẽ dicere voluntatẽ eſſe infinite reſiſtentie reſpectu habituũ et paſſiõis: licet ſit finita entitas. ſicut hũiditas ⁊ ſiccitas. mag, reſiſtũt q̃ agãt.

¶ Tertio et vltimo dubitať an actus beatificus volũtatis ſit liber: cũ beatus nõ poteſt illũ actũ deſerere ſi velit. ¶ Reſpondeť ſuppo nẽdo q̃ deus poteſt neceſſitare voluntatẽ dupliciter ſecũdũ aliquos. Vno modo voluntate creata non coagente: vt ponit anſelmꝰ de caſu diaboli capite. xiij. q̃ ſi volũtas acceperit imediate velle a deo non eſſet ſecũdũ illud iuſta vel iniuſta. et ſic non libere vellet voluntas. Alio modo volũtate ↄcauſante. et hoc dupliciter: vel mediante aliqua cauſa ſcõa deus poteſt de potentia abſoluta remittere vnum principium motuũ naturaliter reſpectu cuiuſcũq̃ actus voluntatis. Alio modo mediante ſe ſola. Primũ modum multi ſequũtur ⁊ defendi poteſt ſine contradictione. duos alios poſteriores poſſibiles puto. beati tertio modo a deo neceſſitanť ſuos actus continuare: de beatificis loquor. beatꝰ ſuã beatitudinem voluntatis partialiter ꝓducit. et continuat: ⁊ ſic illa beatitudo ꝓducitur a cauſa libera puta a voluntate. ſed cum non eſt ſitum in facultate beati illũ actũ deſerere ſi vellet nõ eſt pure ſpontaneꝰ. Sʒ dicis tunc talis actus non eſt moraliter bonꝰ. q: libertas ad bonitatẽ moralẽ requiritur ¶ Hoc argumẽtũ eſt maiꝰ contra aduerſarios. cũ actꝰ a ſolo deo productꝰ: ⁊ ab eo ↄtinuatus nullatenꝰ eſt in facultate beati: nec ab eo quiſmodo ꝓductus. Ad argumẽtũ dico de bonitate actꝰ moralis requiritur libertas in via hoc eſt ſecũdũ legem. non oportet in patria: nec in via ſi deꝰ voluerit. philoſophus putaſſet volũtatẽ non poſſe a deo neceſſitari. ¶ Scđo dico ſat eſt actũ eſſe eiuſdẽ ſpeciei cũ actu bono moraliter: et cum inherere ſubiecto ſuo denominãti. modo ſi deus non neceſſitaret hunc beatũ ad ſuũ actum cõtinuandũ ille eſſet pure liber: ⁊ eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime eſſentialiť cũ actu de neceſſitate producto coaptãt aliq eis modum ponẽtes actum beatificũ alterius ſpeciei ab omni actu ad quẽ voluntas concurrit mea non refert. ¶ Sed forte dices actus voluntatis productus ab hoc viatore eſt liber. actus beatificus voluntatis producitur ab eiſdẽ cauſis ſcilicet a deo et voluntate. ergo ſi vnꝰ eſt liber ⁊ alius liber erit. ¶ Nego ↄñam. quia illi actus non ꝓducuntur ab eiſdem cauſis eodẽ modo cõcauſantibus. aliter deus cauſat in productione vnius actꝰ q̃ alterius. detur analogia ſint duo ſortes et plato quorum neuter poteſt ↄſcendere verticẽ mõtis olimpi ſine ope dei: deus eſt paratus coagere ſorti ſi aſcẽdere velit. ⁊ facere qđ in ſe eſt ad aſcendendũ: et non aliter. iuuat ſimiliter platonem conſcẽdere paratus tamen vbi plato nolit conſcendere remouere omne prohibens: et facere eum conſcendere. plato tamen eſt talis q̃ vltro ſe ad conſcendẽdum diſponit. ſic in propoſito ſit ſortes viator. plato beatus qui conformat ſuam voluntatẽ voluntati diuine in productione ſui actus ſcit tamen ſi coagere nolit ad ſuũ actum deus eum ad hoc neceſſitaret.

Hoc itaq̃ vera ac pia fide tenẽdum eſt: q̃ trinitas vnꝰ ſit et ſolus verus deꝰ vt ait Auguſtinꝰ i. i. lib. de trini. ſcʒ pater et filius et ſpiritꝰ ſanctꝰ: et hec trinitas vnꝰ eiuſdẽq̃ ſubſtantie vł eſſẽtie dicitur: creditur et intelligitur: q̃ eſt ſummum bonum: quod purgatiſſimis mentibus cernitur. Mentis enim humane acies inualida: in tam excellenti luce non figitur: niſi per iuſticiam fidei emundetur. Idem in lib. retracta. Non approbo quod in oratione dixi. Deus qui non niſi mundos verũ ſcire voluiſti. Reſpõderi enĩ poteſt multos etiam nõ mundos multa ſcire vera.

¶ Diſtinctionis ſecunde queſtio prima.

CIrca iſtam ſecundam diſtinctionem queritur an deum eſſe ſit per ſe notum vel demonſtrabile a viatore. Explicabitur terminus per ſe notum: poſtea cõcluſiue reſpõdebitur ad queſtionẽ propoſitã. ¶ Propoſitio per ſe nota eſt ꝓpoſitio cuius aſſenſum cauſant termini intuitiue/ vel abſtractiue perfecte cogniti in mente habentis vtentis ratiõe. quã naturaliter aſſenſus premiſſarum cauſat aſſenſum concluſionis: tam naturaliter noticie terminorũ ſiue intuitiue ſiue abſtractiue cauſant aſſenſum ipſi⁹ propoſitionis: ſuppoſito ꝙ deus cõcurrat cum įfluentia generali ad productionem aſſenſus. ſi ad noticiam terminorum concurrit: et non ad aſſenſũ iam i intellectu eſſent noticie terminorum abſq; iudicio propoſitionis. Et iſtud potiſſimũ ſi noticia terminorum habeã in eodem loco. ſi idem eſſet in varijs locis. et noticia apprehenſiua vnius termini ſolũ haberet i vno loco: dato ꝙ deus concurreret concurſu generali quã tum eſt de ſe non cauſabitur aſſenſus illius propoſitionis. quia vel in vno loco tantum cauſabitur: et hoc non. quia equa eſt ratio de terminis in alijs locis. vel in quolibet illorum locorum: Sed pꝫ ꝙ non: ſi ignis eſſet in quatuor locis: et in quolibet haberet preciſe vnum gradum caloris nullibi calefaceret paſſum calefactum vt tria: quia tunc ageret vltra gradum ſue perfectionis in illo loco: non aſſimilaret paſſum: ſed diſſimilaret. Sed hic aliquid diſcriminis eſt de paſſo extrinſeco et intrinſeco. Item in nullo illorum locoꝝ eſt cauſa ſufficiens productiua iudicij. ergo in nullo illorum locorum eſt illud iudicium. conſequentia eſt lucida. et antecedens patet ex ypotheſi. Sed hic diceta duerſarius antecedens eſſe falſum: ſufficit ꝙ noticia illorum terminorum fuerit in hac anima. et noticia diſtans ad mille leucas concurret ad productionem aſſenſus in hoc loco: nec hoc inconuenit quando inheret eidem paſſo cui inheret noticia exiſtens i hoc loco. Sed illud dependet ex dictis in decima diſtinctione quarti queſtione ſecunda. Dicitur propoſitio per ſe nota: quia per terminos ſtatim eius aſſenſus ſuus cauſatur: nec probari poteſt a priori vel a poſteriori: quia tũ ſi ſic propoſitio indemonſtrabilis a priori notificabilis a poſteriori eſſet per ſe nota. quod eſt falſum. per ſe nota dicit aptitudinem: dato ꝙ a nullo cognoſcatur non eſt minus per ſe nota. intelligo a nulla creatura: deus actualiter eſt illius iudicium: et ſemper. ¶ Ex iſta diffinitione ſequũtur correlaria. ¶ Primum eſt. idem eſt propoſitionem eſſe per ſe notam: et eſſe per ſe noſcibilem: vt noſcibilem amplect ſolum de formali. ¶ Secundum correlarium. nõ omnis propoſitio immediata eſt per ſe nota: bene tamen econuerſo. hec calor eſt calefactiuus eſt immediata; non tamẽ per ſe nota. ad cognitionem eius requirit experientia. ¶ Tertium. non omnis propoſitio cuius predicatum includitur in ſubiecto eſt per ſe nota: quia tunc hec eſſet per ſe nota albedo eſt color. et eodem modo hec elephas eſt animal. quod eſt falſum. ¶ Quartum. nulla ꝓpoſitio contingens eſt per ſe nota: quelibet talis ab aliq dubitari poteſt. ¶ Quintum. omne totũ eſt mai⁹ ſua parte non eſt per ſe nota. patet. aliquis poteſt aſſentire huic aliter eſt ꝙ illa ſignificat: vel dubitare de illa aliquod totum eſt: et licet homine exiſtente totum eſt. tamen anima ſeparata vel angelus põt illud dubitare. et poſitus extra vniuerſum ad magnã intercapedinem. eodem modo de hac quecũq; ſũt eq̄lia vni tertio ſunt equalia inter ſe. tamẽ cõditionaliter tales vocantur per ſe note ſi aliquod totum eſt ipſum eſt mai⁹ ſua parte integrali. hic non eſt demonſtratio omne continens tãtũdem et amplius eſt illo maius. omne totum eſt huiuſmodi. igitur. premiſſe non ſunt notiores concluſione. ¶ Sextum. omnis diſiunctiua compoſita ex partibus contradicentibus eſt per ſe nota. quacũq; tali oblata intellectus cognitis terminis aſſentit illi puta ꝙ ita eſt ſicut per illam ſignificatur. Eodẽ modo de cathegorica de diſiuncta copula. ¶ Septimũ correlarium aliquod eſt per ſe notum gratia forme. patet de diſiunctiua compoſita ex contradictorijs. et cathegorica de diſiũcta copula. Aliquod eſt per ſe notum grã materie vt patet de multis cõibus animi conceptionibus euclidis. ¶ Octauum correlarium. aliq̄ ꝓpoſitio falſa eſt per ſe nota. probatur omnis ꝓpoſitio diſiũctiua ꝯpoſita ex ꝯ̄dictorijs eſt per ſe nota aliquod falſũ eſt huiuſmodi. ꝗ aliquod falſũ eſt ꝓpoſitio per ſe nota. ꝯña tenet in darij: huiuſmodi i minore includit ſubiectũ maioris. maior patet ex dictis: ꝓbatur minor demonſtrata hac hoc eſt falſũ vel hoc nõ eſt falſum vtrobiq; demonſtrando affirmatiuã affirmatiua eſt falſa: q2 ſe falſificat: et non eſt ita a parte rei ſicut negatiua ſignificat. ꝗ ipſa eſt falſa. ꝯña tenet per modũ quẽ rationabiliorẽ puto i inſolubilib⁹. Hoc dicitur q2 poteſt quiſpiam dicere illa negatiua eſt vera ad veritatem eius ſufficit ꝙ affirmatiua ſe falſificet. Sed contra hoc ſunt inſtantie difficiles de quibus alias locuti ſumus. ¶ Sed contra hoc arguitur ex illo ſequitur quãlibet copulatiuã ex cõtradictorijs cõpoſitã eſſe per ſe notã. probatur illa oblata protinus intellect⁹ illi diſſentit q̄cũq; terminorum cognitione preuia. et falſitas non repugnat per ſe note per correlarium igitur. ¶ Reſpondeĩ ꝯcedẽdo aſſumptũ vꝫ ꝙ q̄libet propoſitio cui quilibet intellect⁹ ꝑ quãcũq; terminorum cognitionẽ p̄uiã diſſentit eſt per ſe nota: q2 eius falſitas eſt nota. et eius diſſenſus ita cito producit ſicut aſſenſus oppoſite. Et tũc diffinitur ꝑ ſe notum ſic. per ſe notum eſt propoſitio cui⁹ aſſenſum vel diſſenſum cauſat quecũq; noticia terminorũ ſuorum. ¶ Et ex iſto ſequit ꝙ cuiuſlibet propoſitionis per ſe note cõtradictoria eſt per ſe nota. ¶ Alio modo dicit negando conſequentiam: quia per ſe notum apud loquentes diffinitur per productionem aſſenſus: et non per eſſe verum. et ſic iſta hoc eſt falſum vel hoc non eſt falſum eſt per ſe nota. et etiam intelligatur de aſſenſu qui non eſt diſſenſus. Sed dicis noticia terminorũ eſt productiua iudicij illius propoſitionis. ergo noticia terminorum precedit illum aſſenſum. ¶ Inſuper habeat intellectus cathegoricam de diſiuncta copula et ſuum oppoſitum de copulata copula ſimul queritur an citius habebit aſſenſum ꝙ̄ diſſenſum: ſi ſic illa ſola eſt per ſe nota. ſi ita cito vtraq; eſt per ſe nota. ¶ Reſpondetur noticia terminorum precedit natura illum aſſenſum: non tamen inſtanti vel tempore. Si noticia terminorum producatur in hoc inſtanti aſſenſus illius propoſitionis in eodem producit: ſi ſucceſſiue termini formentur vltimum inſtans non eſſe vltimi termini illius ꝓpoſitionis per ſe note eſt vltimum inſtans non eſſe aſſenſus eiuſdem: poſtq; naturali neceſſitate ſe mutuo conſequuntur. et ſicut eiuſdẽ

vltimus terminus ſucceſſiue producitur ita aſſenſus ſucceſſiue intendit. Sed contra ergo vnus magis aſſentit primo principio ꝗ̄ alius: et per conſequens vna propoſitio per ſe nota poteſt aliam probare ꝯ naturā notorietatis. Sequela probatur aſſenſus talis propoſitionis mere naturaliter cauſatur a noticijs terminorum. ſed augmentata cauſa naturali puta noticia terminorum augmentabitur effectus in paſſo diſpoſito. ¶ Reſpondetur ꝙ noticia terminorum erit equaliter intenſa in duobus quando terminis complete habent: et hoc ſi eque aduertāt: et habeāt eq̄lia naturalia Quod patet ille noticie producuntur ab agētibus naturalibus ſcꝫ ab intellectu et ab apprehenſione rerū ſignificatarū per terminos. Sꝫ illo dato ꝙ noticie terminorum fuerint intenſiores in vno ꝗ̄ in alio cōceditur ꝙ iudicium erit intēſius in vno ꝗ̄ in alio vt argumentum tangit: ſed non ſequitur ꝙ vna propoſitio poteſt aliam probare: non firmius aſſentit vni ꝗ̄ alteri. Hoc patet ſi noticia cōcluſionis fuerit intenſior gradualiter ꝗ̄ aſſenſus premiſſarum: non firmius intellectus aſſentit cōcluſioni ꝗ̄ premiſſis cuiuſlibet propoſitionis per ſe note iudiciū quantūcunqꝫ remiſſum eſt ita lucidum quod aliud ab extrinſeco non mendicat. Sed contra hoc arguitur bene ſequitur deus eſt vel nullus deus eſt. ergo formica eſt vel nulla formica eſt hec conſequētia eſt bona et euidens: aſſenſus antecedentis eſt alterius ſpeciei ab aſſenſu conſequentis: et perfectior entitatiue. ergo eius aſſenſus producet aſſenſum conſequentis ſicut intellectus producit ſcientiam. ¶ Reſpondetur concedendo conſequentiam: et ꝙ aſſenſus antecedētis eſt perfectior entitatiue et qualitatiue/ vt patet ex perfectione obiecti ꝗ̄ aſſenſus cōſequentis: ſed non oportet ꝙ aliquē aſſenſum producat de nouo cum eſt aſſenſus notorius in intellectu: et lucidiſſimꝰ aſſenſiue. ¶ Nonum correlarium. aliquis habet aſſenſum propoſitionis per ſe note que eſt eidem per ſe nota quā tamen neſcit eſſe ꝓpoſitionem patet. plures artiſte aſſentiunt huic quodlibet eſt vel non eſt: et tamen dubitant an ipſa ſit affirmatiua/ negatiua/ vel mixte qualitatis/ ſic dubitare poſſunt an ſit cathegorica de diſiuncta copula/ vel ypothetica/ et agricola neſcit illam eſſe propoſitionem. ¶ Decimū correlarium. deus eſt: non eſt per ſe nota beatis. ꝓbatio licet cum apprehenſione terminorum quos beati habent de eſſentia diuina nō poſſunt nō aſſentire huic deus eſt: tamen hoc non ſufficit ad per ſe notam. probatur. ſtante noticia intuitiua quā ſortes habet de rebus ſignificatis per iſtam paries eſt albꝰ ſortes nō poteſt diſſentire huic paries eſt albus: imo ſi apprehendat terminos in eo cauſabitur aſſenſus. et tamē iſta a nullo cōceditur eſſe per ſe nota: cū noticia abſtractiua rerum ſignificatarū per terminos non ſufficit ad cauſandum iudiciū: quod requirit ad per ſe notū: Sꝫ difficultas poteſt eſſe de noticia quā adā i ſtatu inocēcie habuit de hac: vel angelus tempore quo erat viator. ¶ Undecimum correlarium. aliqua diſiunctiua cōpoſita ex ſubcontrarijs eſt per ſe nota. vt pꝫ de hac aliquis homo currit vel aliquis homo nō currit: intellectis terminis ꝓprijs intellectus illi aſſentit. et licet diſiunctiua cōpoſita ex contradictorijs inferat diſiūctiuam compoſitā ex ſubcōtrarijs per intrīſecas partes antecedentis: et non econuerſo: tamen vna eſt ita nota ſicut alia. ſecus eſt de diſiūctiua cōpoſita ex contrarijs: frequenter tales diſiunctiuas dubitamus.

¶ Duodecimum correlariū. aliqua diſiūctiua eſt per ſe nota cuius quelibet cathegorica eſt dubia. ¶ Decimumtertiū correlarium. videt̄ ꝙ aliqua diſiunctiua compoſita ex contrarijs gratia forme eſt per ſe nota vt patet de hac q̄libet homo eſt homo vel nullus homo eſt homo. patet. illa equiualet in conſequēdo gratia forme diſiunctiue cōpoſite ex partibus contradictorijs. ¶ Decimūq̄rtum correlariū. licet propoſitio de diſiuncta copula ſit per ſe nota: ꝓpoſitio de diſiuncto ſubiecto vel predicato non eſt per ſe nota. prior patet ex dictis. ſecunda pars patet hec eſt michi dubia nunc mater mea eſt viuens vel non viuens. ¶ Decimumq̄ntum correlariū. eſt aliqua affirmatiua de ſubiecto non ſupponente per ſe nota. patet de hac chimera eſt vel non eſt. hoc totum eſt vel non negatur. et eſt principalior pars copule. ergo tota eſt affirmatiua.

¶ Decimūſextū correlarium. aliqua cathegorica ex ſimplicibus copula et extremis eſt per ſe nota. patet de hac aliquid eſt. ſed illa non eſt per ſe nota g̃ra forme: in ſimili datur propoſitio non per ſe nota vt elephas eſt. Sed dices nō aſſentio propoſitioni per ſe note niſi quia ita videtur michi a parte rei eſſe. ergo ita eſſe a parte rei eſt cauſa aſſenſus: et nō noticia terminorum. Sed dicitur ꝙ michi ita videri cauſatur a ſola apprehēſione rerum ſignificatarū per terminos.

¶ Iſtis prelibatis pono cōcluſiones. ¶ Prima. hec non eſt per ſe nota deus eſt. probatio ſennacherib rex aſſiriorū illam dubitauit. vt patet quarti regū. xix. et pſalmo. xiij. dixit inſipiens in corde ſuo non eſt deus: Aliqui de nabugodonoſor intelligunt: ſufficit ꝙ ille cogitauit in corde ſuo ꝙ non erat deus. idē pꝫ pſal. lxxv. notus in iudea deus: et in iſrael magnū nomen eius: ac ſi diceret parū cure erat alijs de deo an deus eſſet. Item patet per poetā omnes in orbe deos timor fecit. ¶ Secunda concluſio. poteſt multū probabiliter naturaliter probari ꝙ deus eſt. Hanc cōcluſionem niſus eſt ariſtoteles deducere. ij metaphiſice ꝙ non eſt proceſſus in infinitum in cauſis mouentibus: quia ſi eſſet proceſſus in infinitum nulla eſſet cauſa media: quia vbi non eſt vltimum ibi non eſt medium ergo deueniendum eſt ad vnam primam cauſam. Ad hoc idem elaborat. xij. metaphyſice. vij. et octauo phyſicorum: Omne quod mouetur ab alio mouetur. et non eſt proceſſus in infinitum: nec aliquid mouet ſeipſum. ergo oportet venire ad vnum mouens non motum. Arguatur ſic in forma aliquid eſt cauſatum: vel igitur a ſe vel ab alio vel a nullo: non primum vt patet per beatum Auguſtinum primo de trinitate capitulo primo. Secundum membrū non eſt dandum quia a nullo: quia quod nichil eſt nichil producit. Si ab alio quero de illo alio: et ſit a. quero vel a eſt effectibile vel non. ſi ſecundum a eſt deus: quia per philoſophos et loquentes tale vocatur deus. ſi eſt effectibile quero de cauſa efficiente et illa data queram de cauſa effectiua illius et conſtat ꝙ ſtabitur in vna cauſa prima ineffectibili vel procedendum eſt in infinitum. ¶ Et confirmatur tota multitudo rerum creatarum eſt producta: vel ab aliquo vel a nullo vel a ſe: non a ſe nec a nullo. ſi ab aliq̄ vel illud eſt ineffectibile: et ſic eſt deus. vel eſt productum: et ſic eſt pars iſtius multitudinis create.

¶ Iſtud primum argumentum rationabiliter concludit: ſed proteruus euaderet a contradictione patet de primo aſſumpto ab anaxagora negato primo phyſicorum. Quodlibet ſit et quodlibet et per conſequens ponitur creatio ne forme. et concedit ꝙ illud eſt effectibile ab alio. etiam cōcederetur quod eſt proceſſus in infinitum in infinita

multitudo cauſarum. nec ariſtoteles demōſtrauit oppoſitum. aliqui philoſophorū ponebant infinitos mūdos. Hoc tenuit democritus vir admodū peritus in philoſophia teſte ariſtotele in pͥmo de generatiōe. Qꝫ democritus ita opinatus eſt patet per valerium maximū libro. viij. ſatis ꝓpe finē. verba ſunt hec ī forma: nā alexandri pectus īſatiabile laudis q̄ anaxarcho comiti ſuo ex auctoritate democriti p̄ceptoris innumerabiles mundos eſſe aſſerēti dixiſſe refertur. Heu me inquit miſerū q̄ nec vno quidē adhuc ſū potit⁹. hoc ipſum patet. xxiiij. q̄ſtione. iij. ſunt ⁊ alie hereſes. ratio ariſtotelis in de celo q̄ terra vnius mundi moueretur ad terrā alterius eſt nulla: quia nulla eſt influētia nec ordo vnius celi ad terram alterius mundi. videtur q̄ ariſtoteles negando infinitū ſibi repugnauit ponēdo eternitatem mundi. viij. phyſicorū: et negando infinitatem rerum: vt pͥmo de celo et. iij. phyſicorum. patet de animabus tenendo eas perpetuas ſicut viſus eſt: et ſic non inconuenit dare infinitas animas in rerum natura. et ſicut diceret ariſtoteles q̄ eſſet ꝓceſſ⁹ in infinitum in cauſis accidentaliter ſubordinatis: ſit aduerſarius concederet in cauſis eſſentialiter ſubordinatis. etiam hanc conſequentiam negaret. datur vltima cauſa producens effectum. ergo datur media vel prima. termini illi non ſunt relatiui. patet. datur prima pars proportionalis in continuo et non vltima ſecundum illam diuiſionem. ſi cōtinuū partiatur in q̄cunq̄ proportione multiplici ſuperparticulari vel ſuperparticiēti. ¶ Item ſecundum ariſtotelem datur vltimus homo productus: ſed non primus vel medius. De alio omne quod mouetur ab alio mouetur multi antiquorum negabant motum vt de zenone refert ariſtoteles. Sꝫ quia hoc eſt contra experientiam aliter dicitur q̄ aliquid mouet ſe primo. patet. de grauitate ponendo eam ſeparatam a ſuo ſubiecto vt in ſacramento euchariſtie tenendo q̄ quantitas diſtinguitur a re quanta: et nullum accidens alteri inheret. ¶ Inſuper diceretur q̄ eſt circulatio in mouentibus et motis. a mouet b: et b mouet a. ¶ Ulterius concederet̄ proceſſus in infinitum. qui admitteret infinitos mundos eccentricos difficulter conuinceret̄. Alij formāt argumentum de conſeruante ſed minus valet omne quod conſeruatur ab alio conſeruatur non eſt euidēs de iſta conſeruatiōe diceretur ſufficit res ipſa ad hoc q̄ res ipſa exiſtat: nec aliquod extrinſecū requiritur.

¶ Aliud argumentum eſt ſophiſticum de forma. vel ly tota in antecedente capitur ſinchategorematice conceditur iſta tota multitudo cauſatorū fit ab aliquo. capiendo totum cathegorematice nichil eſt a q̄ tota multitudo fuit. vna pars iſtius multitudinis fit ab vna cauſa creata: et alia ab alia. et ſic capiendo negatur antecedens. ſicut totā multitudinem dierum ſecūdum ariſtotelem preceſſit vnus dies. ſincathegorematice capiendo ly totum non includendo partē infinitam: et totam multitudinem preteritorum hominum preceſſit aliquis homo cū limitatione que ponebatur de diebus: ſed nullus homo preceſſit iſtā multitudinem. Ita innumere poſſunt dari inſtantie. ¶ Secundo principaliter arguitur aliquod eſt ens alicu⁹ perfectionis puta formica vel aſcendendo eſt dabile ens nobiliſſimum vel non eſt: ſi primum illud eſt de⁹ ſi ſecundum procedendum eſt in infinitum; vel dabitur nobiliſſimum negatiue. Inſuper philoſophi in lumine naturali iſtud ponebant quod eſt vnum pͥmū mouens et q̄ deus eſt: et omnes ſecte hoc admiſerunt ſicut dicit damaſcenus: libro primo: capitulo nono. vel iſti in ſectis et philoſophi ponebant ſine motiuo vel cum motiuo: ſi ſecundum propoſitum non eſt dicendum primum vt palam eſt. ¶ Iſte rationes non conuincerent proteruū. Prima iſtarum rationū in lumine naturali cōcludit q̄ datur nobiliſſimum ſaltem negatiue: poſtea loquemur affirmatiue. ſꝫ proteruus haberet exitus quos ſupra recitauim⁹. ¶ Ad ꝯfirmationem diceret q̄ philoſophi erant moti rationibus naturalibus illud ponere probabilib⁹ ſoluꝫ: ⁊ thopicis. ergo oppoſita ſunt opinabilia. notum eſt philoſophos ad multa tenues habuiſſe rationes: et inter ſe cōtradixiſſe: et philoſophorū principem conatum fuiſſe probare eternitatem mundi quod putabat demōſtraſſe. Item philoſophi ceperunt frequenter dicta vulgarium: non audebant contradicere vulgo: vel audiuerunt loqui de ſacris hiſtorijs. ¶ De illo quod tangitur de ſectis dicerent infinite erant ſecte: et ſic non datur primū motiuum prime ſecte. vel dantur euaſiōes quas tetigimus. Etiam plebs eſt belua multorum capitum. His fractiōibus non obſtantibus quilibet rationabiliter in lumine naturali incedens debet aſſentire q̄ deus eſt. patet per rationes que ſufficienter clarum ingenium faciunt aſſentire. ¶ Sed hic petis cū eſt ſermo de cauſis quid diſcriminis eſt inter cauſas eſſentialiter ſubordinatas et accidentaliter: ¶ Reſpondetur in cauſis eſſentialiter ſubordinatis ſecunda dependet a prima in cauſando: et non ſolum in eſſendo. ſic q̄ vna illarum cauſarum non poteſt cauſare ſine alia. in cauſis eſſentialiter ſubordinatis eſt cauſalitas alterius rationis. hec dependet a priore: quia in cauſatione eiuſdem rationis vnum indiuiduū ſufficit. In cauſis accidentaliter ſubordinatis nō requiritur earū ſimultas in cauſando. patet de patre et filio. ¶ Cauſa vna depēdit ab alia quia nō poteſt cauſare ſine concurſu alterius. non oportet q̄ ſemper habeat ſuam virtutem cauſandi ab alia cauſa a qua dependet. intellectus et obiectum ſunt cauſe eſſentialiter ſubordinate in productione noticie intuitiue: quia noticia non poteſt produci ab vna illarum cauſarum quin producatur ab alia et ſic quelibet cauſa eſſentialiter dependet a deo: et non ecōuerſo. quia omnem effectum ſine ope cauſe ſecūde pōt ſe ſolo producere. ſic ſol et homo naturaliter ſubordināt̄ ī gn̄atiōe hoīs. neut̄ ſine reliquo poteſt ꝓducere hoīem: ſol ⁊ homo generant hominē. ſcd̄o phyſicorum licet ſit difficile probare q̄ ſol ipſe aliquam cauſalitatem habeat reſpectu hoīs generādi ſicut diximꝰ in quarto diſtin. pͥma q̄ſtione. iij. ⁊ ponēdo cauſalitatem ſolis: ſicut ſol ſine ſorte pōt ꝓducere hoīem: q2 cum platone: ſic plato ſine iſto ſole ſcd̄m veritatē: q2 per productionē alterius. ¶ Tertia concluſio eſt q̄ tm̄ eſt vnus de⁹. hec concluſio multū probabiliter pōt probari in lumine naturali. ptꝫ q2 hoc niſus eſt ariſtoteles oſ̄dere nō tm̄ demōſtratiue prior pars ptꝫ q2 hoc niſus eſt ariſtoteles ꝓbare duodecimo methaphyſices: pluralitas pͥncipum nō eſt bona. vnus ergo princeps. ¶ Inſuper ſi eſſent duo dij aut diſtinguerent̄ ſpecie aut ſolū numero: non eſt veriſimile q̄ diſtinguant̄ ſpecie q2 tunc vnus eſſet perfectior alio. et ita ille iperfectior nō eſſet deus. nec ſolo numero q2 quando indiuidua ſolo numero diſtincta ſūt nulla videtur cōtradictio includi quin plures poſſunt eſſe. et per ꝯn̄s plures poſſunt eſſe dij. ꝯn̄s eſt falſū nichil pōt eſſe deus quin de facto ſit de⁹. ⁊ ſi poſſet vel a ſe: et hoc nō. nō ab alio: quia tūc

ſimpliciter nō eſſet primū increabile. ¶ Iſte rationes non vincūt proteruū. Diceret illa erat opinio ariſtotelica nō efficaciter probata. et vallaret illud teſtimonio infideliū ponentium plures deos. Hoc patꝫ apud poetas et ſectas. ¶ Ad aliud argumentū ipſum non euidēter concludit. aduerſarius poteſt dicere ſunt infiniti mūdi eccētrici: forte concētrici huic mundo: et quilibet mūdus habet ſuū deum et curam ſui orbis. ¶ Etiam ponēdo ſolū iſtum mundū diceret plures deos eſſe in eo. et non demonſtrat̄ oppoſitū quin poſſunt ſpecie differre. nec pōt faciliter probari ꝙ nulla indiuidua diuerſarū ſpecierū ſunt equaliter perfecta ¶ Inſtatur apparenter de noticia intuitiua ſortis et noticia intuitiua platonis vnam animam eſſe alia perfectiorem vt de aīa xp̄i ⁊ de aīa iude videt̄ dicere articulus pariſienſis. ¶ Scḋo poteſt dici ꝙ vnus deus eſt alio perfectior vt damethas virgilianus dicit ab ioue principiū muſe: iouis oīa plena. Ille colit terras: ⁊ ſeruius in cōmento introducit illud lucretiū iupiter eſt quodcūqꝫ vides: q̄cūqꝫ moueriſ. et maro p̄mo eneidos. Eole nāqꝫ tibi diuū pater: atqꝫ hoīm rex. et mulcere dedit fluct⁹. et ille eſt modus loquēdi homericus. ¶ Tercio diceret aduerſarius diſtinguuntur ſolo numero. et eſt certus numerus deoꝝ: ſicut eſt certus numerus ſtellarū celi que forte ſunt eiuſdē ſpeciei vel patꝫ de duabus partib⁹ eiuſdem ſtelle. ¶ Scḋo arguitur q: ſi ſic ſit vnus iſtorū a et alter b ⁊ arguo ſic a poteſt cognoſcere oē cognoſcibile pfectiſſime: ita ꝙ pfecti⁹ cognoſci nō pōt. igit̄. pōt cognoſcere b. vel. igitur cognoſceret b p ipſū a vel p ipſum b: ſi cognoſcat ipſum b per ipſum b. igitur. b eſt a. et per cōſequēs nō ſunt plures dij. iſta cōſequentia patꝫ q: b eſt actus cognoſcendi ipſius a. et actus cognoſcendi ipſius a eſt ipſum a ſicut ꝓbat philoſophus duodecimo methaphyſice ꝙ primum in entibus eſt actus primus non recipiens in ſe aliquid diſtinctum ab eo. Si dicatur nō cognoſcit b perfectiori modo quo poteſt cognoſci: q: non intelligeret b per eſſentiā b: ⁊ nichil ita perfecte cognoſcitur ſicut q̄ñ cognoſcit̄ p eſſentiā ſuā. igit̄. Contra ergo non cognoſceret b pfectiori modo quo cognoſci pōt. et tūc ex iſto ſequitur ꝙ a nō eſſet deus. q: nō cognoſceret oē cognoſcibile quātum eſt cognoſcibile. etiā habet̄ ꝓpoſitū ꝙ non erūt duo dij nec duo prima. ¶ Ad ſcḋm admitto caſum ꝙ vnus vocetur a et alter b. aſſumitur dubiū: ⁊ negatū ab ariſtotele ꝙ poteſt cognoſcere oē cognoſcibile. Sed trāſeat ꝙ cognoſcat oē cognoſcibile pfectiſſime. non eſt euidens ꝙ noticia a dei ſit a deus: nec eius oppoſitū. Sed trāſeat ꝙ a cognoſcat b p ſuā eſſentiā: ſicut ego cognoſco ſortem per noticiam eius. vt per dicat circūſtantiam cauſe formalis. ſed a cognoſcit b per b ſi per dicat circunſtantiam obiectiuam. ¶ Tertio arguitur ſi eſſent duo dij vterqꝫ pōt producere omne ꝓducibile: aliter non eſſent equales in perfectione: et ſic alter eorum nō eſſet deus. ꝯñs eſt falſum velit eorum aliquis aliquid producere quod alter non vellet. ¶ Et cōfirmatur ſequeretur ꝙ poſſēt eſſe due cauſe totales eiuſdem effectus ſequela patet cum vterqꝫ eſſet prima cauſa in ordine cauſarum eſſentialiter ordinatarum nulla alia inferior poteſt effectum producere ipſa nō agēte vel econuerſo. igitur ageret ad productionē cuiuſlibet effectus: vel oporteret dicere ꝙ vnus eorum eſſet cauſa prima aliquorum effectuum et alius aliorum: et ſic neuter eſſet cauſa ſimpliciter. prima vel ꝙ vnus dependeret ab alio. et tunc dependens non eſſet deus.

Falſitas conſequētis probatur ꝙ eiuſdem effect⁹ poſſunt eſſe due cauſe totales efficientes vel finales quia illud quod totaliter producitur ab aliquo non producitur ab alio: quia fruſtra ageret. ſed effectus totaliter ꝓducitur a ſua cauſa totali. ¶ Tertiū argumentum aſſumit dubiū naturaliter loquēdo an aliquid ad extra deus ꝓducat: vel an oīa: ⁊ an poſſunt velle contraria: vel vnus eſſet precipu⁹ in ordine aliquorū effectuum: ⁊ alter alioꝝ. In oībus iſtis argumētis multa ſūt certa de fide: ignota tamen in lumine naturali et per ꝯñs parū fortitudinis haberent cōtra infidelē vel hereticum. ¶ Sed quod tangit̄ de cauſa totali nunc ſecūdū veritatē multipliciter aliquid pōt eſſe cauſa totalis alicui⁹ effectus. Unomodo ꝙ ipſum ſit cauſa totalis: et nichil aliud cōcurrat ⁊ ſic loquēdo īpoſſibile eſt eſſe plures cauſas totales eiuſdem effect⁹ q: nichil aliō a deo ſic pōt eſſe cauſa totalis. Aliomodo q: ipſū non attingit partē effectus: ſed totum. ⁊ ſic ſunt multe cauſe ſcḋe totales et ſic cognitio eſt cauſa totalis dilectionis: ⁊ volūtas ſimiliter. ¶ Tertio aliquid poteſt imaginari eſſe cauſa totalis ſic ꝙ vnus effectus q̇ producitur ab vna cauſa poterat fuiſſe productus ab alia eiuſdē ſpeciei. nō idem effectus in ſpecie: ſed ī numero verbi cauſa a calor eſt ꝓductus a b igne in c inſtanti queſtio eſt an ſi d ignis fuiſſet applicatus in eodem c inſtāti eidem paſſo produxiſſet eundē calorem ſcilicet a. Circa hoc verſant̄ poſitiones ſupponamus aliquas cauſas effectiuas diſpoſitiuas ad aliquē effectum producendū nō attingētes effectum. exēplū ſortes applicauit ligna b igni in c inſtanti productus eſt nouus ignis: ⁊ nouus calor ab illo a igne: ſi alius applicuiſſet eadem ligna eidem in eodem inſtāti fuiſſet productus idē ignis numero. ſortes ſolū applicat actiua paſſiuis nullatenus ex ſua natura producens ignē vel calorem. Similiter ponendo vnā formam in hoīe puta intellectiuam ſortes pater nō attingit effectum in ꝓductione prolis: ſolū in iſtā materiā aīa creat̄ a deo: quēadmodū miniſtrauit materiā lignoꝝ foco. licet aliqḋ diſcriminis ſit: cū vna materia ſit pars ei⁹: vel in diſpoſitione proxima ad hoc ꝙ eſſet pars eius. Iſta eadē materia poterat eſſe miniſtrata ab alijs puta ſi plato comedíſſet eoſdē cibos numero in talibus cauſis effectum attingentibus idē pōt produci a duabus cauſis totalibus. licet regulariter ad varios patres ſequitur filiorū alietas: cū alia ſit materia ad cuius alietatē deus creat aliā aīam: et ſi eadē ſit aīa per poſſibile eſſet ali⁹ effect⁹ numero: ⁊ vbi materia q̄ īformabat̄ forma ade vel eue informaret̄ forma tritici ſucceſſu tēporis: ⁊ demū forma vnius hoīs. nō incōuenit eandē materiā numero varijs formis īformari. Sed in quo reſurgeret talis materia in quarto dictum eſt Et ſic pōt ſaluari illḋ gregorij q̄rto moraliū. §. xxxvi. ſi parentem primum nulla peccati rubigo corrupiſſet nequaqꝫ ex ſe filios gehēne generaſſet. ſed illi qui nūc per redēptorem ſaluādi ſunt ab illo electi naſcerētur: vbi videret̄ beatus gregorius velle ꝙ ſoli electi nati fuiſſent. Sed pleriqꝫ illorū nati fuerūt ex patribus reprobis patet de criſtina martino et ſimilib⁹. ergo nō inconuenit aliquem electum alium habuiſſe patrem. Si ponatur anima ſenſitiua diſtincta ab intellectiua dicitur ꝙ fuiſſet verum pro illo ſtatu nunc autem nō oportet ꝙ idem poteſt produci a duobus patribus: vel a duobus patribus poteſt produci. vel ſic ſoli electi nati fuiſſent quo ad animam. Hoc eſt electi habuiſſent eaſdem aīas: ſed nō eadem corpora. Poteſt

etiam dici ꝙ nõ ſolũ iſti qui nũc ſunt electi fuiſſent na
ti: ſed oẽs q̄ tunc fuiſſent nati fuiſſent electi: ſicut pre
deſtinatus põt reprobari. ſic electus poterat nõ fuiſſe
electus. Sed de cauſis attingentib⁹ effectũ probabili
or videt̄ nobis pars negatiua. probatio aliquod agẽs
producit aliquẽ effectum quem non produxiſſet aliud
agẽs eiuſdẽ ſpeciei applicatũ in illo inſtãti eidẽ paſ-
ſo. ergo ita videt̄ dicendũ in oĩbus alijs. Añs patet a
albedo producit noticiã ſui. et tñ ſi in eodem inſtanti
fuiſſet applicata ſimilis albedo eidẽ paſſo non produ
xiſſet eãdem viſionem. q2 ſi ſic vna albedo produceret
noticiã intuitiuam ⁊ ſingularẽ alterius. ⁊ quare vni-
us: oĩm ſimilũ albedinum. ergo vna albedo producit
noticias diſtinctas infinitarũ albedinum. ¶ Hic ſo-
lum eſt euaſio nõ eſt idem in effectibus vitaliter aĩam
immutantibus qui ſunt ſimilitudines rerum ⁊ in alijs.
Forte dicis cõcedendo illatum. queãdmodũ ſi facies
alicuius iprimeret ſuum ſimile vel imaginẽ in ceram
vel aliam materiam illud ſimulacrum non modo re-
preſentat faciem que ĩpreſſerat illã effigiem: ſed quãli
bet aliam illi faciei ſimilimã. ¶ Preterea ſi effectus
ꝓducibil.. ab vna cauſa effectũ attingẽte põt ꝓduci
ab alia cauſa: tunc idem corruptũ numero poteſt re-
generari naturaliter contra ariſtotelem in de genera
tione. ¶ Aliq̄ iſtud admittũt: vel poſſunt iſtud nega
re poſtq̄ effectus eſt ſemel productus: vel currere ad
illud ꝙ idem effectus non poteſt produci in plurium
inſtantium quolibet. ¶ Rationabili⁹ ergo eſt ꝙ effe-
ctus qui producitur ab vna cauſa ille idem numero
non põt ꝓduci in poſterũ ab alia cauſa. Nec poterat
in illo inſtãti ab alia cauſa produci: dato ꝙ fuiſſet ap
plicata: ſed bene ſimilis effectus in ſpecie. Sed cõtra
iſtud arguitur: eiuſdẽ effect⁹ poſſunt eſſe due cauſe fi-
nales: ergo ⁊ due cauſe efficientes. cõſequentia tenet a
conuenienti ſimilitudine. añs patet fortes poteſt vel-
le adire ſorbonam vt audiat diſputantes: et bibat de
vino reſpõdentis: ita ꝙ quilibet illorũ finium eſt ſibi
cauſa ſufficiens: nec illi duo fines magis velocitãt ſu
um motũ in itinere q̄ alter illorũ tñ. ¶ Et confirma
tur idem effectus poteſt corrũpi a duobus agentibus
et ab vtroquis eorũ. ergo ⁊ produci. ¶ Ad primũ ꝯña
eſt nulla. finis ſcd̃o nullo pacto iuuat ĩ effectũ. ¶ Ad
confirmationem negatur ꝯña: q2 ea data cõcludes ꝙ
idem effectus numero põt ꝓduci a duabus cauſis ſpe
cie diſtinctis. eadem ouis numero põt occidi a lupo ⁊ a
lanio. ¶ Scd̃o arguitur effectus productus ab vna
cauſa poteſt conſeruari ab alia. ergo et produci. ꝯña
tenet cõſeruare effectum nõ eſt aliud q̄ effectũ produ-
cere. et nulla alia entitas importatur per vnum quod
non importat̄ per aliud: licet termini differant: q2 cõ-
ſeruare preſupponit rem prius fuiſſe non aũt cauſare.
¶ Et confirmat ponendo minimũ naturale inter du
os ignes equis vigoris equaliter applicatos: et mini-
mũ equaliter diſpoſitum ad ſuſceptionem effectus ab
vtroq; agente. tuc idem calor numero producetur ab
vtroq; agente. Non eſt dicendum ꝙ vna pars caloris
ꝓducitur ab vno agente: ⁊ alia pars ab alio: cũ illud
ſupponat minimum naturale tam ſcd̃m intenſionẽ q̄
ſcd̃m extẽſionẽ. Preter rõnẽ eſt ponere minimũ natu
rale extẽſiue ipſu nõ ponẽdo itẽſiue. vel ponãtur duo
ignes penetratiue in eodẽ ſitu equaliter actiui quib⁹
applicetur ſtupa tunc ꝓducetur ab vtroq;. ¶ Ad pri-
mum reſpõſum eſt in quadrageſima diſtinctiõe quar
ti. ¶ Ad cõfirmationem dicitur ꝙ ille calor produci
tur ab illis duobus ignibus copulatim. ſimiliter for-
ma ignis ⁊ talis effectus non ſunt ꝓducti ab vno illo
rum ignũ naturaliter: et ſic quilibet illorum ignium
cõcurrit ad totũ effectũ: ſed nõ totaliter. Quo ad ca-
lorẽ dãdo remiſſiſſimũ qui põt exiſtere qui ponit̄ grã
exempli eſſe vni⁹ gradus: põt dici ꝙ medietas caloris
producit̄ ab vno calore totaliter tan q̄ a cauſa ſcd̃a: ⁊
alia medietas ab alio calore. ⁊ ille calor ꝓductus ab
vno illoꝝ ignũ nõ eſt ꝓducibilis ab alio. Sed q2 for
ma ſubſtãtialis nõ h2 gradus aliter dicit̄: ꝙ medietas
minimi naturalis prope a ignẽ producit̄ ab a igne: et
medietas vicinior b producit̄ ab ipſo b: non habetur
minus minimo: cum in eodẽ inſtanti vterq; effectus
producit̄. ¶ Sed contra vnã fractionem arguitur ſic
in qua dr̄ ꝙ vnus ignis producit medietatem caloris
et alius ignis aliam medietatem ſit. vterq; ignis for-
maliter calidus vt octo. Iã vnus coꝝ ꝓducit calorẽ
ſolũ vt quatuor: ſed hoc nõ. cũ intẽdit ſibi aſſimilare
paſſum in gradu. ¶ Reſpondetur ꝙ verũ eſt intendit
ꝙ paſſum habeat tot gradus quot agens habet: et ſic
habet octo a duob⁹ agẽtib⁹ copulatim. ſi q̄libet illo-
rum ignium produceret totaliter octo iam agens nõ
intẽderet ſibi aſſimilare paſſum: ſed diſſimilare. ſed
citius calor produceret̄ a duobus ignibus q̄ ab vno
in ſucceſſiua ꝓductione: licet nõ fuerit intenſior. Sed
poteſt eſſe cõtra hoc difficultas. ſint tria luminoſa: et
tria opaca equalia. Iã vmbre erũt equales. diminua
tur a opacũ ſucceſſiue per vnã horam ad non quantũ
vſq; ſole ſemꝑ vniformiter manente: diminuat̄ b ſimi
liter aucto luminoſo in extenſione et intenſione rema
nente in eodem ſitu. minoret̄ c opacum ſuo luminoſo
aucto ſicut augetur luminoſum precedens: et cũ hoc
moueatur per totã horam opacum verſus: ſic ſcilicet
ꝙ in inſtanti terminante horam erit ſuper zenith opa
ci tunc diminuti ad nõ quãtum. plures ſunt cauſe di-
minutionis vmbre circa c q̄ circa b: ſimiliter plures
ſunt cauſe circa b q̄ circa a. tñ vmbre erunt eque cito
extincte. Sed ibi dices in quolibet inſtãti intrinſeco
hore vmbra erit minor vbi plures concurrũt cauſe: li
cet ita cito euaneſcãt. Sed ibi nulla eſt ꝓductio alicu
ius effectus de nouo niſi ꝑ augmentum luminoſi. ſed
ſunt varij modi auferendi impedimentũ ab illumina
tione medij per directum lumen. Sed id cauſe eſt in
diminutione vmbrarũ vbi ſunt plures cauſe diminu-
entes tanto eſt velocior corruptio in principio: ⁊ tar
dior in fine. ⁊ hoc propter variam propinquationem
corporis lucidi ad corpus opacum. nã q̄to conus vm
bre plus propinquat corpori opaco tanto pro equali
tempore minus abbreuiatur: vt ad ſenſum pz de cor
pore opaco poſito in plano: et corpore lucido maiore
ſecum. ſi illud lucidum aſcendat ad zenith illius cor-
poris opaci vniformiter: pl⁹ abbreuiat̄ pro pͥma octa
ua vel quarta illius tp̄is q̄ pro ſcd̃a: immo medietas
totius in hoc puſillo tempore abbreuiabitur: ⁊ quan-
to luminoſum magis propinquat tanto minus pro-
portionabiliter de vmbra diminuetur: vt palam eſt in
achille zenonico de mobili veloci ⁊ tardo. ¶ Vltimo
arguit̄ ignis nunc non producit vnum gradum calo
ris pluſq̄ aliud niſi ꝓ quanto determinatur a pͥma
cauſa ad productionem huius caloris vel ignis. ſed
libere prima cauſa determinat ignem ad hũc effectũ
nunc. ergo põt eum determinare nũc ad productionẽ
alterius ignis vel ad productionem eiuſdem poſtea.
¶ Reſpondetur quicquid ſit dando argumento ſuũ
põdus, nõ cõcluditur niſi ꝙ deus põt de potẽtia eius
abſoluta hoc efficere. ſed non eſt ita de facto.

Alibi quoq₃ diſtinctionem
perſonarum inſinuās ait.
Verbo dn̄i celi firmati ſūt:
et ſpiritu oris eius oīs vir-
tus eorum. Alibi etiaʒ ait
Benedicat nos deus deus
noſt̄ bn̄dicat nos deꝰ. ⁊ me
tuant eum oēs fines terre. Trina enim con
feſſio dei: trinitatem exprimit perſonarum:
vnitatē vero eſſētie aperit cum ſingulariter
ſubiungit eum. Eſaias quoq₃ dicit ſe audiſ
ſe ſeraphin clamantia. Sanctus ſanctꝰ ſan
ctus dn̄s deus. Per hoc ꝙ dicit ter ſāctus:
trinitatem ſignificat: per hoc quod ſubdit
dn̄s deꝰ: vnitatē eſſentie David quoq₃ eter
nam filij generationeʒ apte inſinuat ex per
ſona filij: dicens. Dn̄s dixit ad me: filiꝰ me
us es tu ego hodie genui te. De hac gene-
ratione ineffabili eſaias ait. Generationem
eius quis enarrabit.

¶ Diſtinctionis ſecunde queſtio ſecunda.

Ic queritur ſecūdo circa hanc diſtinctio
nem an in lumine naturali oſtēdi poteſt
in deo omnis imperfectionis carentia: et
perfectiōis ſimpliciter poſitio. ¶ Reſpō
detur per duas concluſiones. ¶ Prior
eſt affirmatiua reſponſiua ad titulū que-
ſtionis tanq̄ multum probabilis. ¶ Secunda con-
cluſio. aliqua eſt perfectio deo cōpetens que nō poteſt
oſtendi deo competere ¶ Prior cōcluſio probatur/
ſit aliqua conditio perfectionalis quā dicis primo en
ti non cōuenire; ſed enti ſcdo: tunc ens ſecūdū erit ꝑ-
fectius quo ad aliquā denoīationē q̄ ens primū/ ſed
hoc eſt incōueniēs tribuere enti ſecundo perfectionē
aliquā q̄ a primo tollis. Sed dices aliq̄ perfectio ma
ior ei conuenit. quod ſufficit Sed contra. tūc nulla cō
ditio nobilitatis reperta in creaturis poteſt argui ex
creaturis eſſe attribuēda deo. tibi diceretur nō incon
uenire aliquā ꝯditionē nobiliorē eſſe enti. ſcdo dādā
et non primo. ſed hoc eſt falſū: q: tam philoſophi q̄ ca
tholici arguitiue attribuunt deo quaſdā conditiones
nobilitatis que reperiūtur in creaturis: nec per ſe infe
runt imperfectionē: vt patet. xij. methaphiſices argui
tur eſſe viuēs cognoſcēs ⁊c. Et per auguſt. xv. de tri-
nitate ca. ix. q: naturali ratione iudicamus ꝑferenda
eſſe viuētia non viuentibus: intellectiua nō intelligē
tibꝰ: immortalia mortalibꝰ: bona malis: beata miſe-
ris: et creatorē creaturis: ſine diuiſione preponimus
oportet vt ipſū ſūme viuere/ et intelligere/ et optimū/
et beatiſſimum eſſe fateamur. Itē anſelmꝰ mono. ca.
xv. pene cuncti tam eruditi q̄ minus eruditi ſolent
quaſi ꝓ regula tenere: ſcʒ quicquid optimū iudicant
deo attribuere quicq̄d altius attingit hūana exiſtima
tio: et ex hoc velut ſolido veritatis fundamēto ſummi
magiſtri diſputationis ſue initiū ſumunt: cū diuinis
propoſitiōibꝰ altiꝰ diſſerere intendunt: iuxta illud
primi de doctrina xp̄iana ca. iiij. oēs pro excellentia
dei dimicant: nec q̄ſq̄ inuenire poteſt qui deum credit
eſſe quo eſt aliquid meliꝰ. itaq₃ deū eſſe oēs ꝯceſſerunt
quod ceteris anteponūt. Rurſus ſecūdū modū arguē
di anſelmi mono. cap̄. xv. aut a ī quolibet foret meliꝰ
ipſum q̄ nō ipſū: et q̄ cōditio oppoſita et repugnās:
aut nō: ſi ꝑmū ergo ens. ꝑʒ meliꝰ ē ente ꝑmo: et aliq̄
ꝑfectio ētis ſecūdi ē ſuperior ꝑfectione ꝑmi entis. Si
ſecūdū. ꝙ in aliq meliꝰ eſt nō ipſū q̄ ipſū. igit̄ neceſſai
rio infert imꝑfectionē: q: negationē cōditiōis oppoſi-
te ſuperioris ī ente. ¶ Secūda ꝯcluſio ꝑʒ. nō pot ꝓba
ri in lumīe naturali ꝙ deꝰ eſt omnipotēs/ creatiuꝰ/ ꝙ
poteſt producere accidens ſine ſubiecto/ et quēlibet ef
fectum ſine cauſa ſecūda / et ꝙ eſt trinus et vnus. Iſta
ſola fide ꝯceduntur: et a philoſophis negantur. ¶ Cō
tra priorem concluſionem arguitur. nulla ꝑfectio ſim
pliciter conuenit creature. ergo ex creaturis nulla per
fectio ſimpliciter poteſt deo attribui ex eo ꝙ reperitur
in creatura. antecedens ꝑʒ. quicquid reperitur ī crea-
turis eſt dependens: et poſſibile non eſſe. igitur per ſe
ānexū ꝑfectiōi et neceſſario īferēs ꝑfectionē ergo ſi
aliqua perfectio reperta in creaturis attribuitur deo
ſequit̄ ꝙ deo attribuitur perfectio includens imperfe-
ctionē. ¶ Inſuper nichil eſt in creatura quod in quo
libet ſit melius ipſum q̄ non ipſum. nichil enim crea-
tum eſt melius in deo q̄ non ipſum. ſapientia non eſt
aliquid melius cani q̄ nō ipſum: quia eſſe ſapienteʒ eſ
ſentiam canis deſtruit. ¶ Reſpōdetur triphariam ca-
pitur perfectio ſimpliciter. ¶ Prima eſt que omni im
perfectione caret: nec eſt ei annexa imꝑfectio: et eſt
ſimpliciter nobilior omni eo quod nō eſt ipſa: vel qđ ē
incompoſſibile ſibi. et ſic ſola diuinitas eſt perfectio
ſimpliciter. Nec aliqua perfectio intriſſens creature
eſt perfectio ſimpliciter: niſi in quadā metaphora: pro
q̄to quedā ꝑfectiones creaturarum conueniunt cum
diuina perfectione in aliquo communi. ¶ Secundo
modo capitur perfectio ſimpliciter pro conditione di
cibili de ente ex qua non ſequitur imperfectio in ente
cui conuenit: ymo infert imperfectionem in omni cui
deeſt: et que etiā vniuerſaliter infert illud ens cui con
uenit eſſe ſimpliciter ꝑfectius et nobilius omni ente
cui non conuenit. et ſic philoſophi et theologi conce-
dunt huiuſmodi perfectiones attribui deo. et ſic eſſe
ſubſtantiam/ vitam/ vel intelligentem/ dicitur perfe-
ctio ſimpliciter. ſi omne huiuſmodi ſit ſimpliciter per
fectiꝰ. omni ente non huiuſmodi Sed iſto modo eſſe
ſimplex ens/ vel impartibile/ vel eſſe naturaliter inge-
nerabile et incorruptibile/ et obiectū vel eſſe ens ſpiri-
tuale/ et inextenſum/ vel eſſe productiuū caloris non
dicunt̄ ꝑfectiōes ſimplicit̄ materia ē īgenerabilis: nō
eſt ens perfectiꝰ compoſito. nec accidēs īextenſum eſt
ens nobilius ſubſtantia corporea: nec calor productī-
uus caloris eſt ens perfectius angelo qui non eſt pro-
ductiuus caloris. ¶ Tercio modo pro ꝯditione que
attributa enti non infert imperfectionē enti cui cōue
nit: ſed infert illud eſſe imperfectum cui deeſt: et licet
non vniuerſaliter infert illud cui conuenit eſſe ſimpli
citer perfectius ens eo cui non conuenit: tamē vniuer
ſaliter infert illud cui conuenit eſſe preſtantius/ ſaltē
quo ad hanc conditionem/ omni enti cui non cōuenit
huiuſmodi conditio: et cui conuenit conditio repu-
gnans. et infert illud cui cōuenit eſſe preſtantiꝰ eo cui
nō conuenit ceteris paribus: et infert illud cui nō cō-
uenit eſſe preſtantius ſi ſibi cōueniret ceteris paribus:
id eſt ſuppoſitis eiſdem vel equalibus perfectionibꝰ.
Hoc videtur ſumi ab anſelmo mono xv. patet ꝑ ſuum
exemplum: melius eſt eſſe ſapientem q̄ non ſapiētem:
q̄uis iuſtus non ſapiens videatur nobilior q̄ ſapiēs
non iuſtus: tamē omnis nō ſapiēs inquantū non ſa-

piens minor eſt ꝙ ſapiens: q2 omnis nō ſapiēs melior
eſſet ſi eēt ſapiēs ceteris paribus. Argumētū ꝓcedit
de perfectiōe ſimpliciter ꝑmo mō dicta: et non duob⁹
vltimis modis. ❡ Ad ſecundum dicitur ꝙuis nulla
entitas ſit in creatura aliqua q̄ foret cuilibet enti me=
lior ꝙ non ipſa: et ꝙ entitas aliqua incōpoſſibilis ſe=
cundum idemptitatē: tamen aliqua conditio eſſendi
eſt verificabilis de creatura: et pro creatura: q̄ quodli=
bet cui conuenit infert eſſe melius omni eo cui non cō
uenit ipſa. licet cani non ſit melius eſſe ſapientē ꝙ la=
trabilem eſſe: tamen preſtātius eſt enti eſſe ſapiens cui
conuenit ꝙ cani eſſe latrabilem. ❡ Secundo arguit
eſſe creatiu⁹ primū efficiens īdependēs/ vltim⁹ finis ⁊
dominus ſūmus/ debēt eſſe pfectiones ſimpliciter ex
dictis. ſed hoc eſt falſū. nulla perfectio ſimpliciter po=
teſt remoueri a deo. ſed iſte conditiones per remotio=
nem creaturarū poſſunt remoueri a deo. ſi fortes non
ſit: deus nō eſt cauſa efficiens ei⁹: nec eius vltimus fi
nis: nec dn̄s eius: ſcōm auguſtinū. xij. de ciuitate dei
ca. xv. et. v. de trinitate. ca. vltimo. Sꝫ dices (ſicut di
cendū eſt) poſſe eſſe dn̄s/ ſūm⁹/ et rerū cauſa/ eſt cōdi
tio pfectionis ſimpliciter: et non eſſe actu. Cōtra act⁹
eſt pfectior potētia: vel ſaltem non min⁹ perfect⁹. ix.
methaphiſice. ❡ Contra ſecūdā cōcluſionē argumē=
tor ſic. deū eſſe trinū et vnū eſt pfectio ſimpliciter deo
cōueniēs q̄ nō poteſt probari ratione naturali deo cō
uenire ꝑ te. Contra ꝓbatur naturali ratione deū eſſe
ens ſūmū/ vniuerſaliter omnē perfectionē includens/
et impfectionē excludens. ſed per te eſſe vnū in eſſētia
et trinū in pſonis eſt pfectio ſimpliciter. ergo natura
li ratione ꝓbatur illud deo cōuenire. ❡ Rurſus in lu
mine naturali poteſt cognoſci nullū impoſſibile ſequi
ad deū vnū eſſe in eſſentia et trinū in pſonis: vt in di=
ſtinctione quarta poſt hac eluceſcet. et ita de alijs pfe
ctionibus que deo conueniunt ex ſola fide cognitis.
❡ Ad ſecūdū ſufficienter reſpōſum eſt inter arguēdū
ad calcē vſqꝫ. et dicitur multe cauſe ita pfecte ſic ſe
habent actualiter faciētes ſicut potentes facere: et p=
fectiori modo potiſſimū in actib⁹ bonis. ſed non vtro
biqꝫ. creatio actiua dei non diſtinguitur a creatione
poſſibili dei quādo creat: ſed eſt eſſentia dei: ſimiliter
de dn̄io dicat ❡ Ad aliud contra ſecūdā cōcluſionem
cōcedo illā maiorē omnē pfectionē ſimpliciter philo=
ſophi deo cōuenire ſciuerunt. et qū addis minorē eſſe
trinū in perſonis et vnū in eſſentia. eſt perfectio ſim=
pliciter. Hoc eſt verū ſed ꝯn̄a eſt nulla: capiendo illā
in ſenſu ꝯpoſito de ſcio. nō ſequitur omnē hominē in
cayro eſſe in cayro eſt ſcita a me. Solidan⁹ ſyrie ē ho=
mo in cayro. ergo ſcitur a me ꝙ ſolidan⁹ eſt in cayro.
ſed minor vera totū an̄s eſt verū: et cōſequēs falſum.
et ptꝫ ex argumēto platonis in mēnone primo poſte=
riorū allegato a philoſopho. tu ſcis omnē dualitatē
eſſe parem. dualitas in burſa platonis eſt dualitas: ꝫ
illam ſcis eſſe parem. ſi capiatur maior in ſenſu diui
ſo conſequentia eſt bona: et maior eſt falſa: ſicut con=
cluſio. Nō omnē pfectionē ſimpliciter philoſophi ſci=
uerūt deo conuenire: ſicut nunc omne ens eſſe ens ē ne
ceſſe fortes eſt ens. ergo fortē eſſe ens eſt neceſſe: totū
an̄s eſt verū poſita exiſtentia fortis: et cōcluſio falſa
❡ Ad tertiū argumētū ſi intelligatur ꝙ de omi vero
ex quo nō ſequitur impoſſibile notū eſt in lumine na=
turali illud eſſe poſſibile. hoc eſt falſum. ex nullo credi
to (vt palam eſt) ſequitur impoſſibile. et tamen non
de omni credito eſt ſufficienter notū in lumine natu=
rali illud eſſe poſſibile. requiritur ꝙ nec ex eo ſequatur
impoſſibile: et ꝙ in lumine naturali certum ſit ex eo
nullū ſequi impoſſibile: ſed capiēdo maiorē de virtu=
te ſermonis vt iacet ipſa eſt vera hec ē certa michi vl
michi ſcita ois illa propoſitio eſt poſſibilis ex qua nō
ſequitur impoſſibile: vel potius ois illa propoſitio ex
qua nullum ſeqtur impoſſibile eſt poſſibilis. etiā mi=
nor eſt vera. ſed ꝯn̄a eſt nulla ❡ Ceterū de aliquibus
cōditionibus notū ē eas in lumie naturali dicere pfe=
ctionem vt eſſe viuentem/ intelligentem/ tales philo=
ſophi et prudentes omēs deo attribuunt. alias liquet
imperfectionē includere: tales ab oībus ſapiētibus a
deo negantur. de aliqbus cōditionib⁹ dubiū eſt an i=
perfectionē aut pfectionē dicāt: de talibus dubiū eſt
an deo cōpetant. qui diceret eas dicere pfectionem: et
nullam imperfectionem diceret eas deo poſſe cōpete=
re. Alij qui putāt illas cōditiones includere imperfe=
ctionem negarēt illas cōditiones poſſe deo cōpetere.
Johannes de ripa cōcederet deum poſſe actuare ma=
teriā et ex cōſequenti negat informare dicere imperfe
ctionē: cui⁹ oppoſitū magiſter ſententiarū et alij ſa=
pientes tenent. Aliqua ſūt per ſe nota in lumine natu
rali: aliqua euidentia/ aliqua magis probabilia ꝙ
ſua oppoſita/ aliqua ꝓblemata neutra/ aliqua inopia
bilia in lumine naturali/ vt ꝙ vna eſſentia eſt tres p=
ſone quarū nulla eſt alia: que tamen ſunt certa i alio
genere cognoſcēdi vt puta per ſidē. Dato ꝙ ſolueres
oēs ſillogiſmos inſcribiles cōtra hoc in lumine natu
rali: philoſophus loquēs diceret fūdamētum eſſe im=
poſſibile: cū ſimile non reperiatur in creaturis. Et di
ceret vniuerſalitatem citra de omni ad maiorē in da=
ri vl' i barbara ſufficere ❡ Tertio arguit ſic illō q̄ maius
cogitari nō pt eſt īfinitū imenſū/ trinū/ ⁊ vnū oīpotēs
oīſciens/ et ita de alijs quibuſcūqꝫ abditiſſimis in lu=
mine naturali predicatis. aliquid eſt quo maius cogi=
tari non poteſt. patꝫ per argumētū anſelmi pro ſolo.
capitulo. ſecundo cum dico illud quo maius cogita=
ri non poteſt: audiens intelligit quid dicitur et quid
ſignificatur. ergo illud quo maius cogitari non po=
teſt. eſt in intellectu: aut ergo eſt in re: et habetur pro=
poſitū aut in ſolo intellectu: ſꝫ qō eſt ī ſolo intellectu
pōt cogitari eſſe in re: et in intellectu. ergo poteſt cogi
tari maius eo qō eſt in ſolo intellectu. ergo illud quo
maius cogitari nō poteſt eſt ipſū quo maius cogita=
ri poteſt. et ſequitur ꝙ pōt maius cogitari eo quo non
poteſt maius cogitari quod includit cōtradictionem
❡ Hoc argumētū eſt tanti momēti apō anſelmū vt ī
fine quarti capituli dicat gratias tibi dn̄e ago q2 qō
primo credidi te dante iā ſic intelligo te illuminante:
et ſi te eſſe nolim non poſſum nō itelligere. Hec ratio
boni patris vere ē ſophiſtica. Unde dicūt qdē ꝙ iſte
bonus doctor fuit deceptus valde in multis ptinenti
bus ad logicā (vt in propoſito) et noīatim holkot in
ſuo primo. argumentū eodem modo probaret poſſe
dari vel eſſe aſinū quo maior cogitari non poteſt. Ad
formā argumenti ego audio quid importatur per illā
orationē: et quid ſignificat: ſed non video: nec intelli
go pro quo accipitur ſubiectū illius propoſitionis.
hoc cōplexū quo maius cogitari non pōt eſt in intelle
ctu. ſed aliquid quo maius cogitari nō poteſt nec eſt
in itellectu: nec in re. ſubiectū ſcōe accipitur ſignifica
tiue: et non ſupponit. et cū eſt affirmatiua illa eſt fal=
ſa: cum ſit extra inſtantias cōmunes. Sed hec habet
duos ſēſus aliquid quo maius cogitari nō poteſt eſt

ſn intellectu. Unus ſenſus eſt aliquid eſt in re exiſtēs et nullū obiectū cogitabile eſt vel eſſe poteſt, maius. et ſic propoſitio eſt vera vt patz de deo. Alius ſenſus eſt iſte. aliquid exiſtit: et nullus intellectus poteſt cogitare aliqđ obiectū eē maius illo. et ille ſenſus ē falſ9. pt hō imaginare aliquid maius deo ꝛ hoc īfinito. ꝛ hic eſt ꝓpri9 ſenſus q̄ū termin9 mai9 ſeq̄tur cogitare: ꝓor ſenſus cū precedit. Hic iterū īuoluit difficultas logicalis an ſit videlicet ampliatio vltra quattuor differētias temporis. et iterū incidit aliud ꝙ copula principalis ampliat ad quāꝫ. et ratiōe eius vel ſui participij venit ampliatio: et non ratione copule minus principalis. propterea concederetur hec copulatiua chimera vel impoſſibile imaginatur et chimera non pōt imaginari aliquid. Sed hec ſunt inutilia noſtro negocio pertrāſeūdo dicimus ꝙ argumentū beati anſelmi nichil cōcludit in quocūꝫ ſenſu capiatur: et quecūꝫ ampliatio admittatur: vt patet aduertenti.

APoſtolus nāqꝫ ait: ꝙ inuiſibilia dei a creatura mundi per ea que facta ſunt intellecta cōſpiciūtur: ſempiterna quoqꝫ virtus eius et diuinitas. Per creaturam mūdi intelligitur homo ꝓpter excellētiā qua excellit inter alias creaturas: vel propter cōuenientiam quam habet cū omni creatura. Homo ergo inuiſibilia dei intellectu mētis cōſpicere potuit vel etiā cōſpexit: p ea que facta ſunt. i. p creaturas viſibiles ꝛ īuiſibiles. A duobus eī iuuabatur. ſ. a natura que ratiōalis erat ꝛ ab opibus a deo factis: vt manifeſtaretur hoī veritas. Jdēqꝫ apoſtol9 dīt: quia deus reuelauit illis. ſ. dū fecit opa: in quib9 artificis aliquaten9 relucet indiciū.

HAnc circa hanc diſtictionē ūtiā q̄rit̄ pmo An de9 pōt creare noticiam ītuitiuā ſine pn̄tia ꝛ exiſtētia obiecti. Rūdetur ad q̄ſtionē ꝑ duas cōcluſiones. Prima ē. de9 noticiā ītuitiuā pōt ꝓducere ſine pn̄cia obiecti. Probatur ſic: quicquid poteſt deus facere cū cauſa ſecunda poteſt ſe ſolo. noticiā intuitiuā deus poteſt facere mediāte obiecto cognito. ergo illam poteſt facere ſe ſolo. diſcurſ9 eſt euidēs cū minore oppoſitū maioris eſt error pariſij. dānatus. Et cōfirmatur de9 poteſt ſe ſolo cauſare imediate noticiā intuitiuā obiecti exiſtentis: ꝛ p̄ſentis ipo obiecto nō cauſāte effectiue. ergo pōt noticiaꝫ intuitiuā rei abſentis: vel non exiſtentis cauſare ꝯn̄s eſt certū. et ꝯn̄a videtur ſatis lucida: cū exiſtētia obiecti nichil faciat ad illam noticiā. Inſuper de9 poteſt creare noticiā intuitiuā mei in btō petro me exiſtēte in terra. ergo etiā poteſt de me non exiſtēte: cū exiſtentia vel nō exiſtētia mei nichil facit ad efficiētiā illius noticie. Rurſus deus pōt cōſeruare noticiā intuitiuā obiecti exiſtētis obiecto corrupto ergo ipſam producere poterat ſine concurſu obiecti. Item deus poteſt cōſeruare ſpecies repn̄tatiuas a obiecti in medio ꝛ in organo quibus cōſeruatis habebit noticia intuitiua a obiecti. igitur Preterea ſi nō pōt cauſare noticiā intuitiuā rei abſentis hoc ideo eēt ꝙ bene ſeq̄tur noticia intuitiua huius obiecti eſt. ergo iſtud obiectum eſt. ſed illa ꝯn̄a eſt nulla. ptꝫ deus ītuitiue videt antixp̄m qui non eſt. non exn̄s poteſt terminare noticiam. Nulla eſt hic euaſio niſi dicēdo intuitiuam deus poteſt producere ſe ſolo. ſed non eſt poſſibile producere intuitiuā ſe ſolo: quia de ratione noticie intuitiue eſt ꝙ obiectū eius ſit pn̄s. ergo eſt ſolū ſtare in termino ſufficit. ꝙ exiſtētitas eiuſdem ſpeciei cū noticia intuitiua. non ponēdo reſpectus in rebus ad extra non poteſt currere ad attingentiā noticie ad obiectū. Contra iſtā concluſionē arguitur bene ſeq̄t ego video hāc albedinē igit̄ albedo ē. Anſē vna affirmatiua propoſitio ad cuius veritatem requiritur ꝙ ſubiectū ſupponat. Hic reſpondet quidā doctor ꝙ ān̄s eſt falſum propter falſam implicationē eius a parte predicati. nam in eo implicatur ꝙ ego videā hoc et hoc ſit albedo qđ eſt falſuꝫ ſicut dicendo video hoīem albū implicat̄ ꝙ ego videā hoīem. ꝛ ille ſit alb9. Si obiectū viſionis ꝑciſe ſignificet per pronomen demonſtratiuū vt dicēdo video hoc. eſto ꝙ nichil ſit: aut ꝑ nomen ꝓprium: vt dicendo video a: vt nūc dicimus deus videt an̄ xp̄m cōcedenda eſt propoſitio q̄ñis vt dictū eſt ſignificādo ipſum per terminum cōmunem et ꝑ pronomen demōſtratiuū negāda ſit. Et ratio eſt ꝙ illud obiectū non eſt aliqua entitas. per ꝯn̄s nō eſt aliqua albedo. igitur nec hec albedo. Si arguas vltra hoc demōſtrando illud obiectū viſum vel a. ſit a nomen eius proprium: non eſt albedo. igitur hoc non ē hoc: et a non eſt a. Reſpōdetur primo concedendo ꝯn̄s. a eū non eſt a ſed pōt eſſe a. eodē mō dicēdū eſt ꝙ antixp̄s nō eſt antichriſtus: ſed poteſt eſſe antixp̄s.

Secundo negando conſequentiam: q: nec hoc nec a ē inferius ad albedinē q̄uis poſſet eſſe inferius ad ipſā. Similiter dico ꝙ hoc in illo caſu video albedinē. nō dādā iā tūc hec eēt vera nulla albedo videt̄ a me tamen ꝙ quelibet ſingularis eſt vera tum quia hec eſt vera nullum viſū eſt a me eſt albedo: ſuppoſito ꝙ tūc non videatur aliquid qđ ſit ī rerū natura. Seq̄tur aūt nulla albedo videtur a me. igitur nullā albedinem video: et vltra non video albedinem. nam econuerſo ſeq̄tur video albedinē. igit̄ albedo videt̄ a me. Ecce modum huius viri in reſpondendo. Sed hec ſolutio non valet vel iſti termini video cognoſco ampliāt vel non: Si pmum d. deo cōcedere omēs tales video hāc albedinem: et video hoc: et hec albedo videtur a me. et ita de oībus propoſitionibus ibi poſitis. Si nō ampliant ille ſunt negāde. Et dicitur ꝙ tales termini ſūt ampliatiui: vt cognoſco intelligo. video in propoſito eſt habere noticiā intuitiuā. Et iterū in illo qđ dicit ꝙ non arguitur ab inferiori ad ſupius video a vel hoc ergo video albedinem: eo ꝙ hoc vel a non inferius ad ly albedo: eo ꝙ vnus termin9 non ſ̄ificatur de altero mediāte copula de preſenti: quēadmodū logici dicūt de iſto termino adam qui nō eſt inferius ad iſtum terminum homo in ſupponēdo: ſed ſolū in ſignificando Hoc nichil valet: ꝯn̄a eſt ita bona arguēdo a tali inferioritate ſicut ab alia. alioquin exiſtentia vel non exiſtentia fortis inficeret ꝯn̄am et eam validaret qđ luce do cōſtat eſſe falſum apud vnū quēlibet logicā intelligentē. Sed cōtra tūc dicet iſta eſt cōcedēda video an̄ xp̄ꝫ propter ampliationē termini. Ad hoc dicit

gregorius in tercia diſtinctioe pmi.

hoc negãdo ↄñam: ad veritatẽ illi⁹ reqritur ꝙ habeã
viſionem ītuitiuã ad aĩ xp̄m terminatã quã nõ poſſũ
habere naturalit᷑. Eodẽmodo nõ ſequitur. tango ca-
lidũ. ergo calidũ eſt tactionẽ calidi in ſenſu tact⁹ põt
de⁹ cãſare ī nob; ſine calefactiuo. eodẽmõ guſto cibũ
q̄ non eſt. ad veritatẽ illius ſufficit habere guſtationẽ
cibi in ſenſu guſt⁹. nec ſeqtur ꝙ homo comedit: et ni-
chil comedit comedere dicit fractionẽ cibi: vel attra
ctionem eius in ſtomacho. ¶ Secũdo arguitur. ha-
beat fortes noticiã intuitiuã de hoc pilari corrupto
pilari: vel virtute illius viſionis intuitiue fortes iu
dicabit pilare exiſtere: et eſſe figuratũ ſicut ante erat
Okam. vel non: ſed neutrũ eſt dicendum. igitur. Forte di-
ces (ſicut qdam doctor) virtute illius viſionis iudi-
cabit pilare non eſſe illa noticia intuitiua ꝑducet iu
diciũ hui⁹ hoc pilare ē ipſo exiſtẽte cũ ipſo pilari. ipo
corrupto ꝑducit iudiciũ oppoſitum. Contra hoc ar-
guitur. idem inquãtũ idẽ ſemꝑ natũ eſt facere idẽ ꝑ-
mo de generatiõe. ergo ſi ante ꝑduxit iudiciũ huius
pilare eſt poſtea ꝑducet idẽ. Et hoc qñ non cõcurrit
cauſa libera ſecũ. hoc dixerim propter cognitionem
q̄ nunc concurrit ad dilectionẽ platonis: nunc ad ei⁹
odiũ: propter cõcauſalitatem volũtatis que eſt cauſa
libera quicquid illa noticia ꝑducit mere naturalit᷑ ꝑ-
ducit nec eget ↄcurſu cauſe libere ſcđe ſecũ ↄcauſantis
¶ Et confirmatur pilare diſtans a forte per centum
milie leucas cum noticia intuitiua ꝑducunt iudiciũ
iſtud ꝙ pilare eſt. Ergo ſola noticia pilari nõ exiſtẽti
q: pilare in illo interuallo non magis facit ad hoc ꝙ̄
Gregorius. ſi non eſſet. ¶ Aliter reſpondet quidẽ alius doctor ꝙ
nullum iudiciũ cauſabit. ⁊ ratio eſt ſm̄ eum q: nec ad
iudiciũ de exiſtentia rei. vel nõ exiſtentia eius. non
ꝑmũ q: tũc iudiciũ cãtum mediãte noticia ītuitĩa eẽt
falſum. Et per ↄñs nulla poſſet haberi certitudo de ex
iſtentia rei qualiter eni eſſem certus ꝙ nũc albedo exi
ſtit: ſi etiã quãdo non exiſteret iudicarẽ eum exiſtere ſi
cut nunc iudico: nec poteſt dari ſcđm q: impoſſibile
eſt ꝙ aliqua cauſa naturaliter actiua nũc ſit cauſa vni
us effectus: et poſtea cõtrarij. ¶ Sed iſtud non valet
tum q: ſicut albedo cõcurrit ad iudiciũ ita concurrit
ad viſionẽ. ſed ſecũdũ de⁹ poteſt ſupplere. ergo et ꝑmũ
¶ Preterea obiectum poſt parietem vel diſtans per
immoderatã diſtantiã ſcđm te cũ noticia cauſabit iu
diciũ de exiſtentia rei. ergo noticia ſine exiſtentia ob-
iecti. tenet ↄñs. albedo poſt parietem: vel in india nõ
magis facit ad iudiciũ ꝑſi⁹ naturalit᷑ ꝙ̄ ſi nõ exiſteret
¶ Tum ſi nõ habeatur apparẽtia iudicatiua ſiue ꝑ-
ſentia obiecti: ſeqtur ꝙ nullus poteſt decipi in apparẽ
tijs de cõditiõibus ſenſibilium: licet non ſit certitudo
ſciẽtifica eſt tñ ſufficiẽs ſecundum exigentiã rei. Pro
pterea dicitur ꝙ illa noticia intuitiua cãbit iudicium
de exiſtentia obiecti: et oĩno tale quale cãretur obie-
cto preſẽte. obiectũ non habet cauſalitatẽ īmediatã
reſpectu illius iudicij: ſed ſolũ mediatã. hoc eſt q: na-
turaliter cauſat talem noticiã intuitiuã in cõi lege. q̄
ſi alia via habeatur ſimile iudicium ꝑducit. Sed cõ-
tra iſtud argumẽto: ſeqretur ꝙ de⁹ põt fallere. ſ; hoc
eſt incõueniẽs: igitur. Et ꝙ ſequatur pt; talis putabit
obiectum exiſtere: et eſſe coloratũ: et tali figura figu-
ratũ. ¶ Reſpõdeť ↄñã eſt nulla. noticia ītuitiua ē ſim-
plex in aſſẽndo ⁊ inequalẽdo ⁊ homo decipit ſcđm ꝑ
iudiciũ: ſicut in multis alijs exꝑientijs falſis putãdo
plures colores in collo columbe: vel in yride ꝙ̄ ſunt
conſtat ꝙ ad deceptionẽ deus cõcurrit cõcurſu gene-
rali: deus poteſt fallere indirecte: et ad deceptionẽ ꝑ-
cialiter concurrere Etiã intellectus ad illud iudiciũ
parcialiter cõcurrit. nichil poteſt eſſe iudiciũ intelle-
ctui ſine concurſu intellectus. Nõ intendebam⁹ a ꝑn-
cipio ꝙ deus ſe ſolo ꝑducat noticiam intuitiuã: et ꝙ
ſuppleat omnẽ cauſalitatẽ effectiuã. ſed locuti ſum⁹
de cauſalitate obiectiua. non tñ nego quin noticiam
intuitiuã deus poteſt producere ſe ſolo. nobis ſufficit
ꝙ noticia intuitiua de ſe cauſaret iudiciũ de exiſten-
cia obiecti: ſi deus vellet cõcurrere ad productionem
iudicij: et vbi deueniretur ad hoc ꝙ deus immediate
falleret negãdũ foret deum concurrere ad illud iudi-
cium. de⁹ fecit aliqua q̄ erãt cauſa iudicij falſi in mul
tis. pt; quando apparuit in ſpecie peregini diſcipulis
euntibus in emaus poſt reſurrectionẽ. et idẽ argumẽ
tum probaret ꝙ deus deciperet gentilẽ per ſacramen-
tum euchariſtie: qui crederet euchariſtiam eſſe panẽ.
qđ liquet eſſe falſum. nulla eſt ergo apparentia ꝑ hoc
hoc argumento dicere ꝙ deus põt fallere. ¶ Tertio
argumẽtor. Ex iſta ſeqtur ꝙ quis poteſt habere no-
ticiam reflexam ſine directa. ↄñs eſt incõueniẽs cum
non vocat᷑ reflexa niſi reſpectu directe. ſequat᷑. Ma; pt;
ſic cuiuſlibet obiecti creati noticiã intuitiuã de⁹ põt
ꝑducere obiecto non exiſtẽte. ¶ Rñdetur ↄcedẽdo ſe
qlã hoc nõ eſt incõueniẽs ſufficit. ipã; terminari ad
noticiã directã lic; illa directa nõ ſit ¶ Secunda cõ
cluſio. Noticia intuitiua non põt haberi naturaliter
obiecti non exiſtẽtis probatur dilectio nõ põt cauſa-
ri ſine cognitione. ergo noticia intuitiua non põt cau
ſari ſine obiecto. ↄñã probatur. q: intuitiua nõ min⁹
cauſatur: et cõſeruatur naturaliter et dependet conti
nue in facto eſſe a preſẽtia obiecti: ꝙ̄ dilectio a ꝑſẽtia
cognitionis. ¶ Preterea ſcđm ꝑſpectiõs viſio cau-
ſatur ſecundum formam piramidalem cuius baſis eſt
in re viſa et conus in oculo. ſed non exiſtens non ter-
minat baſim ¶ Preterea niſi concluſio eẽt vera ce-
cus naturaliter poteſt habere noticiam ꝑpriam intui
tiuã vel abſtractiuã huius albedinis in ſenſu cõpoſi-
to: ↄtra ariſtotelẽ primo poſteriorũ. ¶ Ampli⁹ nõ mi
nus dependet viſio ab obiecto cuius ē viſio: ꝙ̄ imago
corporis circa ſpeculũ depẽdeat a corpore cui⁹ ē ima
go: vel lumen a corpore luminoſo. ſed nec lumen põt
ſtare ſine corpore luminoſo nec imago ſine illo cuius
eſt imago. ergo nec noticia intuitiua ſine obiecto.
¶ Rurſus petitur a quo cauſatur viſio ſenſitiua obie
cti abſentis vel non exiſtentis: non enim cauſatur ex
his preciſe que ſunt in nobis: quia talem viſionẽ habe
remus quandocunq; vellem⁹. Si dicatur ꝙ cauſetur
a re extra nos. Contra illa ſolum cauſat noticiã ſui-
met: et non noticiã aliarum rerum. Alioquin vnã res
viſa cauſaret noticiã diſtinctam oĩm aliarũ rerum qđ
eſt falſum. ¶ Sed ↄtra iſtã cõcluſionem arguitur ſic.
Noticia intuitiua remanet obiecto corrupto: vel re-
mota ratione obiectali. ergo poteſt produci de nouo
naturaliter. añs pat; per experiẽtiam: qñ videm⁹ ſo-
lem: vel aliud excellens lucidũ clauſis oculis iudica-
mus nos adhuc videre tale viſibile pat; de illo qui ve
nit in tenebras exteriores qui prius erat prope corpo
ra multum luminoſa. ¶ Reſpondetur negando añs. ⁊
ipſum negat beatus auguſtinus libro. xi. de trinitate
ca. ſcđo. Sunt quedã qualitates impreſſe oculo. viſi
bile agit in ſenſum duplici actione vna intencionali q̄
eſt ſal⁹ et ꝑfectio organi. Et termin⁹ huius actionis ē
viſio. Alia eſt actio phiſica et materialis cui⁹ termi-
nus eſt q̄dam qualitas diſconueniẽs ſenſui: et leſiua
organi. Et quanto eſt excellentius ſenſibile tãto for-

tius agit ſecūdum ꝙ ariſtoteles dicit tercio de anima Excellens ſenſibile corrumpit ſenſum. talis qualitas paulatim corrumpitur poſt receſſum obiecti: a naturali virtute ſubiecti cui eſt diſconueniēs ſicut forma aque reducit ſe ad frigiditatē calore corrupto. Sed ꝑ noticiā abſtractiuā: et talem impreſſionē in oculo iudicamus nō nūꝗ obiectū eſſe p̄ns. ¶ Sed cōtra hoc arguitur ſi talis qualitas gn̄ata in oculo nata eſt videri a potētia viſiua illius hoīs ſemper videretur qualitas naturalis oculi: et ſemꝑ cauſaret viſionem ſui in potētia viſiua. ¶ Inſuꝑ ſcḋo de aīa. Senſibile poſitū ſupra ſenſum non cauſat ſenſationē. ergo illa qualitas impreſſa in oculo nō poteſt ſentiri. ¶ Ad p̄mum reſpondetur negando ꝯñam qualitates cōnaturales oculi non poſſunt videri nec generant viſionem ſui in oculo non quodlibet natum eſt agere in quodlibet: ſed determinatū in determinatū. cū ille ſemper ſunt preſentes ſi interdum viderentur: ſemꝑ viderentur et impedirent potentiā viſiuam circa alia videnda propterea ſagaciter prouidet natura ne vnꝗ videātur. Ex hoc patꝫ ſolutio ad ſecundum. ¶ Secūdo arguitur viſio btifica repreſentat deū tanꝗ̄ obiectum primariū: et rem q̄ non eſt tanꝗ̄ obiectū ſecūdariū. ergo noticia intuitiua eſt rei abſentie. ¶ Et ꝯfirmatur ſon⁹ auditur poſt ꝗ̄ eſt corrupt⁹. patꝫ in tonitruo. ergo noticia auditiua intuitiua eſt rei non exiſtentis.

¶ Ad primū iſtorū dicitur illa noticia btifica nō habet naturalit̄ et ſic nihil ad h. ſcḋo nego aūꝙ illa viſio dei repreſentat aliquā creaturā itelligo de ꝓpria noticia dei. bonauentura et multi alij p̄res illud ſuſtinēt ¶ Ad confirmationē que mouet aliquos dicere ꝙ intuitiua poteſt durare per breue temp⁹ poſt abſentiam obiecti: ꝓpterea quādā ampliationē talib⁹ terminis dant. nego aūs cōtactus corporū durorū vel ruptura cauſat ſonū q̄ in medio diu poſt ꝯtactū durat. et ē realiter quando auditus ſonū audit. et ille ſonus ſucceſſiue producitur: ſic ꝙ partes nō manent ſimul. partes in ꝗ̄ ad diuiſionē temporis ſicut pedale eſt in toto loco: et varie partes in varijs locis. ſic de ſono in toto illo tempore. ſic ſuccedit alia et alia noticia intuitiua auditiua. ſicut viſio repreſentās vnā albedinē nō repreſentat aliā. ſic auditio repreſentās vnum ſonū non rep̄ſētat aliū. ¶ Tercio arguit̄ dabilis ē viſio alicui⁹ et nihil ꝑ illā viſionē videbit̄. igr̄ aūs patꝫ. creet de⁹ vnū pedale qḋ tangat ꝑietē in prima parte proportionali vnius hore pedalis profunditatis i ſecūda pte ꝓportionali hore creet ſemipedale inter me et illud pedale paulo alcius illo pedali: ſic ſcilꝫ ꝙ occultet pedale ne videatur a me. i tercia parte proportionali hore creet quartam partem pedis inter me et alia corpora duo iam producta. quolibet aliorū corporum alcius qḋ occultabit viſionē eorū. et ſic faciat per oēs partes ꝓportionales vnius hore Et ne dicas veniendo ad finē hore dabuntur partes tenues p̄ quibus videre poſſū. ſemꝑ ponatur corpus poſterius in duplo magis opacū ꝗ̄ precedens. tūc ſic in fine hore habebo noticiā intuitiuam de illis corporibus. et tn̄ nil videbitur. igr̄.

¶ Reſpondetur. nullum iſtorum corporum ſortes videt. patꝫ nō primū. quia ſecundū impedit viſionem primi. nō ſecūdū quia terciū impedit viſionem ſecūdi. et ita de quolibet alio. cū non dat̄ vltimū. ¶ Secūda ꝓpoſitio apparet ꝙ ſortes intuitiue videbit illam congeriē corporū: et nullū illorum. ſicut ſortes a remotis videt cumulū grani: et nullū granū videt. vel tota iſta multitudo eſt in mediata michi. et nullū iſtorum corporū eſt michi i mediatum et ſic ſicut nullū corpus ibi diſtincte video: ſic nullius corporis viſionē intuitiuā habeo diſtinctam. ¶ Quarto arguitur. canis venaticus habet noticiam intuitiuā leporis qui non eſt. patꝫ cum venit ad biuiū: per odores iudicat aliquē leporē iſtac tranſiuiſſe et illa non eſt abſtractiua propria. quia illa iterum intuitiuā preſupponit. ¶ Dicatur format noticiā alicui⁹ leporis quē ante vidit: cuius habet ſpecies in ſenſu cōmuni. nō format aliquo pacto noticiā leporis q̄ tranſiuit. ponatur ꝙ multi ſimul vel ſucceſſiue tranſierint. iudicat leporē ante viſum iſtac tranſiuiſſe. ſicut canis appetit panem quē ante guſtauit vel dicit̄. odor manet ſufficiēt̄ i medio ad imutādā potētiā canis et ad iudicādū ꝙ aliquis lep⁹ hac trāſiuerit ¶ Quinto arguit̄ vel dabitur vltimum inſtās viſionis cōpletū. vel habebitur noticia intuitiua de re abſenti. Primū cōmunit̄ nō datur ergo ſecūdū eſt dandū. Q; ſequatur patꝫ. ponendo ꝙ angelus a videat me nunc a in inſtanti. pōt ſe mutare ad quācūꝗ diſtātiā ꝫ mutet ſe. et tunc ſic. vel manebit illa noticia intuitiua poſt hoc inſtans et ſic angel⁹ in celo naturaliter mei habet viſionem in terra. et ego ſū preciſe in vno loco et ipſe tm̄ in vno loco qḋ eſt probandum vel illa viſio totaliter extinguetur. ¶ Reſpōdetur oportet incidere in illam diſiunctiuā. et conceditur illa pars probabilis ꝙ angelus in celo videt me in terra. et pari forma poteſt videre me ſi non exiſterem. et hoc quando acquirit noticiā intuitiuā ꝓpe me: et poſtea inſtātanee mutatur ad celū vel in multū breui tempore ad celū mouetur. ſed illa viſio non diu durabit. et hoc cōcedo de aīa ſeparata. Q; angelus in inſtanti mutatur declarat̄ in ſecundo. ſed dicta intelligo naturaliter dum ē viſio in agente qḋ non poteſt recedere ab obiecto anteꝗ̄ corruptio naturalis viſionis extinguatur. ¶ Sꝫ dubitas. Utrum noticia intuitiua et abſtractiua ſūt eiuſdem ſpeciei ¶ Reſpondetur ꝙ circa illud verſantur poſitiones quibuſdem tenētibus ꝙ ſic: poſitio t.i illa nobis apparet ꝓbabilior q̄ tenet illas ſpecie eſſētiali differre Thomiſte Qḋ patꝫ. ille noticie ſuppoſita equali itēſione diuerſi mode repreſētant ſuū obiectum: vna clarius ꝗ̄ alia. ergo ſpecie diſtinguūtur. ¶ Item cauſātur a cauſis diuerſis. intuitiua naturaliter exigit preſentiā obiecti: et depēdet ab eo ſicut lumen a luminoſo. nec eſt in poteſtate noſtra ſufficienter ex his q̄ ſūt in nobis. abſtractiua cauſatur a ſpecie et potētia interiori: et eſt in poteſtate noſtra: cui exiſtentia obiecti eſt peregrina. ¶ Inſuper ſi eſſent eiuſdem ſpeciei hoc eſſet quia ſunt eiuſdē obiecti: et eiuſdem potentie. ſed hoc nō ſufficit. patꝫ de velle et nolle reſpectu eiuſdem obiecti. Similiter de apprehenſiua et iudicatiua reſpectu eiuſdē complexi. loquor de apprehēſiua diſtincta ab adheſiua. Multis modis arguim⁹ diſcrimen eſſētiale in noticijs per variū modum tendendi in obiectum: vel ꝙ a toto genere eſt productiua effectus quē alia non ꝓducit: vt de iudicio producto ab intuitiua et ab abſtractiua. ſimiliter apprehenſiue duarum contradictoriarum ſe cōpaciuntur: et adheſiue earum nō ſe cōpaciuntur per adheſiuā iudicam⁹: et hoc nō cōuenit cuicūꝗ apprehenſiue. ergo aliqua apprehēſiua diſtiguit̄ ab adheſiua. Nō valꝫ iſtare. noticia ſort. ſortem repreſentat. et non repreſentat platonem oppoſito mō eſt de noticia platonis. ergo ille noticie ſpecie diſtinguūtur. Sufficit ꝙ noticia ſortis repreſētet aliquid eiuſdem ſpeciei cū platone. illud dictum vulgare Quicquid cōuenit vni indiuiduo alicui⁹ ſpeciei con

uenit cuilibet indiuiduo eiuſdem: ſic intelligiẽ in quẽ
cunq; effectũ poteſt vnũ indiuiduũ in ſimilẽ effectum
naturalem intenſe vel remiſſe poteſt aliud indiuiduũ
Si noticia ſortis repreſentat ſortem noticia platonis
platonẽ repſentat ·non quia pducitur a ſorte vt aliq
exiſtimãt· quia ſi deus ſuppleret caualitatẽ obiecti il
la repreſentaret ſortem · Similiter in cõpoſſibilitate
aliqua dilectio ſortis et odiũ eius non ſe cõpatiuntur
que compatitur odium platonis · Et propterea non
quicquid repugnat vni indiuiduo alicuius ſpeciei re
pugnat cuilibet indiuiduo eiuſdem ſicut nõ q̃cquid
ſtat cum vno indiuiduo alicuius ſpeciei ſtat cũ quoli
bet eiuſdẽ· ſed quãdo eſt repugnãtia ſpecifica hoc ve
rum habet. ¶ Sed cõtra iſtud arguitur habitus ge
nitus a noticia intuitiua inclinat in noticiã intuiti
uã· Et cũ illa non producit iudiciũ euidens de predi
catis accidentalibus obiecti pluſ q̃ noticia abſtracti
ua· ergo p hoc nõ differunt noticia intuitiua ⁊ abſtra
ctiua· ¶ Et cõfirmatur ſi diſtinguãtur eſſent inequa
liter perfecte· Et non eſt dicendũ q abſtractiua ſit p
fectior intuitiua· ergo omnis intuitiua eſt pfectior ab
ſtractiua per regulã topicã ſi optimus homo eſt me
lior optimo equo: quilibet homo quolibet equo ẽ me
lior· Et tunc noticia abſtractiua angeli vel dei eſſet
imperfectior noticia intuitiua vnius muſce vel ra
ne· ¶ Ad primũ negatur aña Noticia intuitiua pdu
cit vnũ habitum: quiquidẽ habitus facilitat nos ad
eundũ in noticias abſtractiuas obiecti pus intuitiue
cogniti· vt experientia docet· ſed nõ pducit noticiã
intuitiuã: cum non poſſumꝰ iudicare de obiecto ſicut
dum erat in preſentia. Et ſic non vtrobiq; habet ve
rum illud vulgare dictum· quilibet habitus genitus
e· actu vel actibus inclinat in actus eiuſdem ſpeciei
ſpecialiſſime cum actu a quo emanauit nec vltra pro
poſitum occurrit inſtantia· lz quidẽ doctor hoc habe
ret cõcedere in materiã virginitatis: vbi dicit habitũ
virginitatis in corrupta violenter vel ignoranter non
inclinare in actus eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſime entitati
ue cum actibꝰ a quibus ille emanauit· ſed iam in· xxx·
d· quarti hoc reprobauimꝰ· Uel dicis q noticia intui
tiua in preſentia obiecti producit noticiam abſtracti
uam ſed iam negabitur aliud principiũ ſcz q omnis
actus pducit habitum· vt ptz de noticia intuitiua.

Martinꝰ de magiſtris.

¶ Ad confirmationem conceditur ſeq̃la. Et q intui
tiua eſt perfectior entitatiue q̃ abſtractiua eiuſdẽ ob
iecti· ſed non pptetea eſt cõſequẽs q quelibet noticia
intuitiua qualibet noticia abſtractiua ſit pfectior en
titatiue reſpectu aliorum obiectorum. Regula topi
habet verum in rebus eiuſdem ſpeciei· ſicut ſũt hoies
et equi· ſed intuitiua a toto genere eſt perfectior in ge
nere noticie q̃ abſtractiua non ſeq̃tur ſunt eiuſdẽ ob
iecti ergo ſunt eque pfecte· ſicut non ſequitur ſũt eiuſ
dem obiecti ergo ſunt eiuſdem ſpeciei · Et contra ar
guentem poteſt dirigi argumẽtũ ſiſc querẽdo an opi
nio que habeẽ de hac deus eſt deus ſit pfectior q̃ ſciẽ
tia q̃ habetur de illa ſuper ·lineã datã ⁊ cetera maior
eſt apparentia dicere q eadem noticia que eſt intuiti
ua in preſentia obiecti poſtea eſt abſtractiua q̃ pone
re duas eiuſdem ſpeciei ſed nec vnum nec aliud dici
mus. ¶ Noticia intuitiua eſt illa que eſt cauſatiua iu
dicij de predicatis accidentalibus rei de qua eſt ſeclu
ſa ampliatiõe ponitur hec deſcriptio naturaliter viſio
intuitiua ſortis naturaliter cauſat iudiciũ huiꝰ ſortis
eſt magnꝰ taliter coloratus· Et vocatur viſio facia
lis· ¶ Alia eſt abſtractiua et enigmatica· Hãc diſtin
ctionem tangit apoſtolꝰ pme ad corinthios 13· vide
mus nunc per ſpeciem in enigmate· tunc autem facie
ad faciem· nunc cognoſco ex parte tũc autem ſi
cut cognitus ſum· Uirtute noticie abſtractiue nõ ha
beo iudiciũ de predicatis accidẽtalibus mediante co
pula de preſenti bene iudico ſortes a me viſus fuit al
bus. ¶ Sed petis an iſtud iudicium effectiue cauſeẽ
a noticia ſenſitiua intuitiua vel intellectiua ĩtuitiua
¶ Reſpondetur cũ iudicium eſt intellectiuũ cauſaẽ
a noticia intuitiua intellectiua. vt ptz de iudicio qđ
habemus de actibus intellectus vł voluntat; vbi nul
la eſt noticia intuitiua ſenſitiua et ita erit in aĩa ſepa
rata· ſed noticia intuitiua ſenſitiua nũc non ſupfluit:
quia eſt diſpoſitio pũia: vel cauſa noticie intellectiue
¶ Sed aliquis doctor tenet intuitiuã īmediate ter
minari ad obiectum: et abſtractiuã ad ſpeciẽ· de quo
queſtione ſequenti videbimꝰ· ¶ Sed hic dubitaẽ an
noticia intuitiua et abſtractiua ſunt ſinonime· ¶ Se
cundo dubitatur an poſſumꝰ habere noticiã intuiti
uam de aĩa et eius actibus· ¶ Reſpõdetur affirmati
ue· tenendo illa que ponere intendimꝰ in queſtione ſe
quenti· ſignificat idẽ et eodẽ modo· hoc eſt ſingulari
ter· ſicut oĩs noticia intuitiua eſt ſingularis· et rẽ cu
ius eſt noticia pciſe repreſentat· ſic abſtractiua ſingu
laris de quo loquor· et ſicut vna ſignificat abſolute vł
cõnotatiue· ita et alia· diuerſitas ſpecifica nichil impe
dimenti preſtat ſinoĩtati de voce ſcriptura et cõcepti
bus que numero ſpecie ⁊ genere/ differunt · Secun
dum modũ grego· aliẽ dicẽdũ foret · ¶ Pro ſcđo du
bio ponuntur pppoſitiões· ¶ Prima eſt intellectꝰ via
toris poteſt intuitiue cognoſcere ſuã intellectionẽ p
batur aĩa euidenter iudicat qđ cogitat/ dubitat/ vel
aſſentit· ſed iſta pſupponunt notiuã intuitiuã· igitur.
¶ Cõfirmatur aĩa habet noticias abſtractiuas ſim
plices de actibus ſuis nõ preſentibus· ergo habuit in
tuitiuas de preſentibꝰ aĩis ptz quia recordatur illos
actus fuiſſe Et hoc ptz auctoritate bti auguſtini. 13.
de trinitate caplo· i· ⁊ caplo ij· eiuſdẽ ſic dicit de fide
cordis eſt res iſta: non corporis: nec eaz quiſq̃ hoĩm
vidit in alio: ſed vnuſquiſq; in ſeipſo· ¶ Secũda pro
poſitio· aĩa naturaliter pro ſtatu vie poteſt cognoſce
re intuitiue ſeipſam probatur q: euidẽter ante diſcur
ſum nouit aĩa etiã experimentaliter ſe eſſe/ et viuere.
Nec in hoc poteſt falli ſecũdũ auguſtinũ· xv· de trini
tate capite· xij· Et aĩa iudicat euidenter ante diſcur
ſum de exiſtentia ſua ſicut de exiſtentia ſuorũ actuuz
imo quando fertur experimentaliter: ⁊ intuitiue ſuper
actus ſuos videtur ferri in habitudine ad ſeipſam· in
cõuertendo ſe ſup ſeipſam dicendo ego cognoſco vo
lo · Sed hec habent intelligi de immediate receptio
cũ demõſtrato quia demõſtrando totũ cõpoſitum per
ly ego non eſt euidens aĩe ego viuo vel cognoſco· ait
enim apoſtolus ſcđe ad corinthios· xij· ſcio hoiem in
xp̃o ante ãnos· xiiij· ſiue in corpore ſiue extra corpus
neſcio· deus ſcit· et illa eſt ſentẽtia auguſtini· x· de tri
nitate caplo· viij· et xiiij· de trinitate capitulo· vi.

Gregor

¶ Tercia propoſitio· aĩa intellectiua naturaliter pro
ſtatu vie nõ poteſt cognoſcere intuitiue habitꝰ· vel ſpe
cies· ptz non eſt euidens aĩe ante diſcurſũ habere ſpe
cies vel habitus· ſolũ ex promptitudine poſt actus cõ
cludimꝰ habitus naturaliter acq̃ſitos vt in quarta di
ſtinctione quarti dictũ eſt. ¶ Sed facile q̃ſpiã dicere
poteſt aliq̃s habet noticiã intuitiuã de habitibus· li
cet illa noticia non cauſet iudiciũ hoc eſt habitus vel

talis nature. noticia intuitiua quã habeo de aĩa non ſufficit cauſare iudiciũ q̃lis res eſt aĩa: corporea vł in corporea. ¶ Et iſto ſeqtur ꝙ ego poſſum habere noticiam ĩtuitiuã de aliquo cuius nullꝰ alius viator naturalr̃ põt habere noticiã ĩtuitiuã. ſ ipſe ſimilẽ noticiã põt hẽre de actibus ſuis qualẽ ego habeo de meis Illud tertiũ de aĩa neceſſe ẽ ĩtelligentẽ fantaſmata ſpeculari: ⁊ illud de ſenſu ⁊ ſenſato nichil eſt in ĩtellectu qui prius fuerit in ſenſu: intelligit̃ de his q̃ ſunt extra ¶ S contra primã ꝓpoſitionẽ arguitur ſic. ſeq̃retur ꝙ poſſumus cognoſcere an ĩtellectio nr̃a eſſet ĩdiuiſibilis. ſ hoc non poſſumꝰ de actibꝰ ſincathegorematicis. ꝯñ pt. noticia ĩtuitiua ẽ ꝓductiua iudicij. ſaltẽ cognoſcimꝰ noticiã eſſe nõ extenſã: ſicut noticia intuitiua ꝓducit iudiciũ de extẽſiõe obiecti ad extra.

¶ Et ꝯfirmat̃ hoc eſſet qr aĩa experit̃ ſe intelligere. ſ hoc nõ valet. qr aĩam experire actũ ſuũ nõ eſt aĩam intuitiue obiectiue cognoſcere illũ. ſ ẽ ſubiectũ vitale recipe oꝑationẽ vitalẽ. Mĩ pt. cũ volũtas expit̃ ſe diligere: ⁊ odire: ⁊ triſtare. et tamẽ volũtas nõ cognoſcit. ¶ Ad pᵐũ negat̃ ſeq̃la. noticia ĩtuitiua aliq̃ iudicia cauſat. ſ nõ oĩa vera. noticia ĩtuitiua albedinis nõ cauſat iudiciũ de ĩtenſione graduali eius. Sãctus thomas ⁊ multi alij negant intẽſionem fieri ꝑ additionẽ gradus ad gradũ. nec poſſumꝰ cognoſcere an actꝰ ſit impartibilis vel nõ. habeo noticiã intuitiuã de obiecto a tergo per lineã reflexã. Et tamen nõ habeo tot iudicia ſicut ſi ꝑ noticiam ĩtuitiuã directã viderem.

¶ Ad ꝯfirmationẽ ꝯcedit̃ ſeq̃la. illa eſt vna ratio. ⁊ nego minorẽ. Et cõcedo ꝙ res q̃ eſt volũtas ĩtelligit ſe velle: qr intellectꝰ eſt volũtas. ¶ Scdo arguitur difficilius videmꝰ obiectum paruũ ꝙ magnũ. ergo ĩtueri obiectũ impartibile eſt infinite difficultatis. ¶ Reſpõdetur. aĩa ĩ hac valle miſerie nõ põt ĩtueri ĩdiuiſibile ad extra. ⁊ tãta poteſt eſſe paruitas obiecti ꝙ in eo ſit ſtatus: puta dando maximũ viſibile qđ non põt videri. ſecꝰ eſt in actibus intellectꝰ: vel in aĩa ſeparata: vel qñ corpꝰ erit beatũ. ¶ Cõtra ſcđam ꝓpoſitionem arguit̃ ſic. ex ea ſeqt̃ ꝙ aĩa ĩtuitiue põt videre deũ in hac vita: cũ ẽ ſubſtãtia ſpũalis ita preſens aĩe ſicut ipſa aĩa. Et ſic poteſt argui ꝙ videat angelũ. ¶ Preterea ſequit̃ ꝙ aĩa ſemꝑ ſeipſũ cognoſcit ĩtuitiue: per argumentũ quod facit ariſtoteles. ij. de aĩa ſi eni ſenſus eſſet ſenſibilis ſemꝑ ſentiret ſe. ſicut ignis ſemper ſe ꝯbureret ſi eſſet ꝯbuſtibilis. ¶ Ad pᵐũ iſtorũ dicit̃ ꝙ nõ ſeqtur ꝓ ſtatu iſto. deus non eſt ita p̃ſens obiectiue ſicut ipſa aĩa: ſicut nec angelus. licet bene localit̃. De anima ſeparata req̃ritur lumẽ glorie ad auxiliandam aĩam: vt noticiã dei habere poſſet: ſicut requirit̃ diſpoſitio q̃litatiuarũ diſpoſitionũ ad hoc ꝙ forma aſtuet potẽtiã. vt patet in clemẽtina ad nr̃m de hereticis: ⁊ vbi non eſſet neceſſariũ ponerere lumẽ glĩe pᵐma cauſa nõ agit niſi libere. Etiã ẽtio (⁊ illud eſt ratiõabile) req̃ritur ſpecialior concurſus ad viſionẽ beatificam ꝙ̃ ad viſionem angeli vel aliarum creaturarũ. ¶ Ad aliud đr nõ eſt ſemꝑ ei p̃ſens obiectiue ꝓpinq̃. nec ſemꝑ tendit ĩ cognitionẽ ſuimet. ¶ Contra tertiã ꝓpoſitionẽ arguitur ſic. ſcđm ariſtotelẽ. ij. poſteriorũ ĩconueniens eſt ꝙ habeamꝰ nobiliſſimos habitus: et lateant nos. ¶ Preterea aĩa cognoſcit expimentaliter ſeipſam imutari ad aliq̃s operationes. ergo experimẽtaliter ⁊ intuitiue cognoſcit habitus. probatio ꝯñe. qr cognoſcẽs ĩtuitiue aliquid eſſe albũ: intuitiue cognoſcit albedinẽ qua eſt albũ. ¶ Ad primum dicit̃ ꝙ habitꝰ ſolũ cognoſcit̃ diſcurſiue. vult ariſtoteles hẽre ꝯ platonem ꝙ ab habitibus poſſimus exire in actus. Et ſic cognoſcere habitꝰ. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ inclinatio habitꝰ nõ cognoſcit̃ experimẽtaliter. ĩclinatio habitus nõ diſtinguit̃ ab habitu. ſed ex prõptitudine exeundi in actus probabiliter concludit̃ habitus. ſecus eſt de exemplo poſito.

Nam ſicut ait ambroſius: Ut deus q̃ natura inuiſibilis eſt: etiam a viſibilibꝰ poſſet ſciri: opꝰ fecit quod opificẽ viſibilitate ſui manifeſtauit: vt per certũ incertũ poſſet ſciri. ⁊ ille deꝰ oĩm eſſe crederetur: qui hoc fecit. quod ab hoĩe ĩpoſſibile eſt fieri. Potuerunt ergo cognoſcere ſiue cognouerunt vltra oẽm creaturam eſſe illum qui ea fecit: que nulla creaturarũ facere vel deſtruere valet. Accedat q̃cũq; vis creatura: ⁊ faciat tale celũ et terram: ⁊ dicã quia deus eſt. Sed quia nulla creatura talia facere valet. conſtat ſuꝑ omnem creaturam eſſe illum quia fecit ac per hoc illum eſſe deum humana mens cognoſcere potuit.

¶ Diſtinctionis tertie queſtio ſecunda.

Secundo quero circa hanc diſtinctionem An noticia abſtractiua terminat̃ ad idẽ obiectũ ad quod terminabat̃ intuitiua. ¶ Circa hãc queſtionẽ due ſunt opiniões. vna negatiue reſpõdens: tenens ꝙ noticia ĩtuitiua ĩmediate terminat̃ ad obiectũ. abſtractiua habz duo obiecta. vnum eſt ſpẽs reſpectu cuius eſt noticia intuitiua. alterũ eſt obiectũ pᵘus intuitiue cognitũ ad qđ ſecũdario terminat̃: reſpectu cuiꝰ dicitur noticia abſtractiua. Et licet ſpecies illa per illam cogitationem cognoſcatur: nõ tamẽ experimur: nec euidenter cognoſcimus ỽtute illiꝰ cognitionis ꝙ illa ſit ſpecies talis rei. hoc eſt rem que eſt ſpẽs experimur: nõ tamen experimur illam eſſe ſpecẽ. ſed hoc ſolum diſcurſiue ⁊ ꝓbabiliter concludimus. ſicut in ſimili: imaginẽ in ſpeculo intuitiue videmus. Et tamen ỽtute huius viſionis non experimur: nec euidenter cognoſcimus q̃ res ſit. et vbi ſit ſicut cattus in ſimilacro catti ibi decipitur. ſic nos fallimur: licet aliquãdo iudicemus. ¶ Contra iſtam opinionẽ arguitur ſic. ꝑ cognitionem abſtractiuam naturaliter ꝯſequentem ĩtuitiuã cognoſcitur directe: et primo illud quod pᵐmo fuit cognitũ intuitiue. Sed illud non fuit ſpẽs manens in aĩa. ergo. maior ꝓbatur. quia nullius rei naturaliter habemus ꝓpriã ſimplicẽ abſtractiuã: niſi prius fuerit cognitum ĩtuitiue. qr experientia docet: ꝙ cogitatio mea fertur indifferenter ſuper ea que vidi: vel audiui qr cogito directe de re tali ⁊ tanta. ¶ Et confirmatur per concurrentem grego. ſic arguentem. dilectio/odium/ vel deſiderium fertur ad rem ad extra. et non ad ſpeciem rei diligibilis. ergo noticia

Hãc tꝫ gre. ĩ ſecundo.

Iohãnes ſcotus.

fertur ad rem ad extra. tenet conſequentia. a cōuenien
te ſimilitudine. Licet grego. in ſeptima diſtinctione
ſecundi conſequentiam neget. diſſimile non dat. nec
dare poteſt niſi voluntarium. ¶ Preterea fruſtra po=
nitur ꝙ per eandem noticiam cognoſcamus duo ob=
iecta: vnum intuitiue: et aliud abſtractiue. cum omnia
poſſunt ſaluari cognoſcendo ſolum per illam noticiā
obiectum ab extra. ¶ Rurſus vel ſpecies terminatur
ad rem ad extra immediate vel non: ſcd'm non eſt di=
cendum per te. Si primū. ergo eodē modo noticia ab
ſtractiua debet immediate terminari ad obiectum ad
extra. Et ſic ſupernacanee ponis noticiam actualem
terminari ad ſpeciem immediate. et mediate ad obie=
Sc͂da opinio ctum ad extra. ¶ Alia eſt opinio affirmatiue ad titu=
lum queſtionis reſpondens: quam tenere volumus.
¶ Sed contra iſtam opinionē diffuſe inſiſtit grego.
ponit gregorius aliquas concluſiones quas reputo ve
ras: licet in probatione (opinione mea) falſa aſſumat.
et aſſumo ſolum aliqua que concluſioni poſite repu=
gnare videntur. Et primo ſupponit vnū ꝙ quilibet ex
periri poteſt in ſeipſo: videlicet ꝙ quandocūꝗ aliquis
cogitat de aliqua re ſenſibili non tunc preſente: quam
alias vidit. verbi gratia de leone ita ſue cognitioni i=
mediate obijcitur aliquid quod eſt leo vel ſimile leoni.
ſicut cum quis intuetur oculis colorem in pariete im
mediate ſue viſioni obijcitur color ille. Sic ergo pro
certo ſemper experior dicit Johannē ſcotū hanc ſup=
poſitionem negaſſe ſed ei non credit. ſuppoſito ꝙ ſit
homo vniuoce ſecum. verbum quidē ſatis leuiter di=
ctum. ſupponendo alium hominē vniuoce ſecum. ſed
illam ſuppoſitionem admitto. quia ſic ego experior.
Et credo alium voluiſſe dicere ꝙ cogitatio nō termi=
natur ad ſpeciem: qꝛ reſpōſiones illuc tēdunt. ¶ Ar=
guit ratione Grego. ſic. quia nulla ratio eſt propter
quā videns rem aliquam immediate per ſenſum exte=
riorem nouit illam eſſe. et alias veritates contingen=
tes de ipſa: niſi quia illam in ſeipſa immediate cogno
ſcit. ita igitur eſſet in propoſito: ſi cogitatio ipſa inte=
rior ad rem extra immediate terminaret. ¶ Ad hoc
Johannes ſcotus. reſpondebat ſuus cōcurrens dicens. ꝙ alia ratio erat
ſcꝫ: quia viſio ſenſus exterioris eſt noticia intuitiua
cuius virtute tales veritates contingentes cognoſci
poſſunt. cogitatio vero rei abſentis eſt noticia abſtra
ctiua per quā non poſſunt tales veritates cognoſci.
¶ Sed contra hoc arguit ipſe querendo quā noticiā
et qua ratione vocabat intuitiuam alicuiꝰ rei/ aut eā
enim que immediate terminatur obiectiue ad illam
rem: et ideo dicis eam intuitiuam quia ſic immedia=
te terminatur. Et tunc ſequitur ꝙ ſi cogitatio iterior
immediate terminatur ad rem ad extra. ipſa eſt noti=
cia intuitiua. Et vlterius ſequitur illatum. Vel dicis
intuitiuam: quia (vt aliqui dicunt) poteſt per illam
ſciri rem eſſe ſi eſt: et non eſſe ſi non eſt. et alias verita=
tes contingentes de illa. Et cum dicitur hoc non po=
teſt ſciri per huiꝰ modi noticiā: quia non eſt intuitiua
et per illam poteſt quia eſt intuitiua: non eſt aliud ꝗꝫ
dicere per iſtam nō poteſt: et illā poteſt: quia poteſt per
illam. et eſt ſoluere queſtionem per ſeipſam. Similiter
poterat alius dicere per cogitationem poteſt illud co=
gnoſci: et non per viſionem. eo ꝙ illam dicet intuiti=
uam: et viſionem exteriorem abſtractiuam. ¶ Reſpō
deo, negando ꝙ reſponſio data non valeat. Et quādo
arguit inſtātie. do ſcd'm membrū. qꝛ naturaliter ra=
tione noticie intuitiue formamꝰ iudiciū de exiſtentia
rei: et de predicatis accidentalibus eiꝰ. non ꝙ illa no=
ticia cauſat iudicium de non exiſtentia rei. licet ꝑ de=
ſitionem noticie intuitiue et ſui iudicij diſcurſiue co=
gnoſcimus rem non eſſe preſentem: ſicut per defectum
luminis intellectus cognoſcit tenebras. Et dicit hoc
eſt ſoluere queſtionē per ſeipſā: qꝛ alius diceret ꝑ noti
ciam abſtractiuam generatur iudiciū quo iudicamus
predicata accidentalia de re: et non per intuitiuam.
¶ Iſtud nichil eſt dictu. palā eſt nos habere duas no=
ticias. et ꝟtute vnius multa poſſumus iudicare q̄ nō
poſſumus iudicare ꝟtute alterius. ꝓorem intuitiuam
vocamus et poſteriorem abſtractiuam. abſtractiua ter
minatur immediate ad rem ad extra. Et tamē ꝟtute
illius non poſſumus iudicare de predicatis acciden=
talibus illius rei. ¶ Secūdo arguit q̄rendo quare ꝑ
illam quā dicis intuitiuā poſſunt tales ꝟitates cogno
ſci: nec videtur ꝙ ratio aliqua reddi poteſt preter hāc
ſcꝫ ꝙ immediate obiectiue terminat ad rem ipſam.
igitur ſimiliter dicendum erit de cognitione: ſi imme
diate ad rem ad extra terminet. ſi eam poſtmodū vel=
les vocare intuitiuā ſiue abſtractiuam: quia de voca
bulis non debet eſſe cura. Relinquitur ergo ꝙ illud
ad quod cogitatio talis immediate obiectiue termine
tur non eſt res aliqua ad extra. ¶ Ad ſecundū dico ꝙ
cauſa eſt quia ipſa eſt talis nature. Quero ab eo qua=
re ignis calefacit: experimur ꝙ in preſentia obiecti ha
bemus vnam noticiam que in nobis cauſat iudicium
euidens ꝙ res preſens eſt talis coloris/talis figure. ſe=
cus eſt de noticia quā habemus in abſentia rei. quo=
cunꝗ nomine vocetur non refert. ſed in modo loquē=
di vna vocatur intuitiua: et altera abſtractiua. Et pō
teſt dici ꝙ iudicium complexū ſequēs illā noticiā itui
tiuam etiā vocet noticia intuitiua. ¶ Ex iſto patet
ꝙ non eſt propterea qꝛ terminat ad obiectū ad extra.
cū vtraꝗ eque immediate ad obiectum ad extra ter=
minetur. ¶ Secundo probare intendit idē aſſis, ſuppo
ponendo duo. vnum eſt ꝙ qñcūꝗ aliquis ſic cogitat
de ſenſibili non preſenti idipſum obijcitur immedia=
te ſue cogitationi: ſi aliquod tale ſenſibile ſit actu ex=
tra animā qđ obiceretur. ſi nullū tale erit penitus. et
hoc eſt clarum. ei enī qui vidit roſam ſi cogitat de ro=
ſa poſito ꝙ nulla eſſet ſibi preſens: ſint tamē multe in
mundo. non aliud obijcitur ꝗꝫ ſi nulla tūc eſſet. Alias
poſſet vi cogitationis cognoſcere vtrū aliqua eſſet in
mūdo aut non. ¶ Itē cogitādo in eſtate quādo mul
te ſunt: et cogitando in hyeme quando nulla eſt. expi=
retur. vel expiri poſſet diuerſitatem obiectorū imme=
diate terminantiū ſuas cogitationes. quod eſt cōtra
omnem experientiam. ¶ Secundo ſupponit. ꝙ quan
documꝗ aliquis cogitat de ſenſibili non preſenti. illud
quod ſibi obijcitur. īmediate eſt aliqua entitas vel en=
titates actu exiſtens vel exiſtentes in rerum natura ſi=
ue in anima ſubiectiue: ſiue extra animam. hoc patet.
quia ad non ens nulla ſimplex noticia noſtra natura=
liter habita immediate terminatur. ¶ Primā eiꝰ ſup
poſitionē admittimꝰ: mirātes quō ſecūdā ſuppoſitio=
nē ſupponat: cū circa veritatē eius certet ab aduerſa
rijs. et ſine ꝯflictu petit caſtra q̄ oppoſiti ꝓtegere ſata=
gunt. illā negamus: ſed nitit illam probare. ſed ad ꝓ=
bationē eiꝰ nō reſpondemus. qꝛ cōſtat ex dictis eā eſſe
inualidā. ¶ Cōfirmat ſecūdā ſuppoſitionē auctorita=
te aug. xi ꝯfeſſionū cap. xviij. et. xix. vbi narrat ꝙ preri
tū non poſſit narrari ſcd'm ſe naturalit. neꝗ etiam fu=
tura precognoſci vel predici. niſi ex cogitatiōe aliquo
rum preſētium. Fateor ꝙ noticia habitualis vel ſpe=
cies eſt cauſa quare cognoſco preterita. ſed nego

noticia actualis ad illam ſpēm terminet. ¶ Item per
priūa aliq̄ pnoſticam⁹. ¶ Tertio arguit ꝯtigit alicui
cogitāti rē aliquā quā nunq̄ ſentit ꝑ ſenſū exteriorē
ſimile obijci: ſicut alteri qui illud vidit. Videlꝫ aliqs
qui vidit elephantem narrat alicui qui nunq̄ vidit.
q̄lis figure ſine diſpoſitiōis mēbrorum audiēti occur=
rit ſimile eius quod occurrit narrāti pſerti ſi ille diſti
cte narrat ⁊ perfecte: ⁊ audiens bene viget potētijs in
terioribus. ⁊ conſtat ꝙ audienti non obijcitur verus
elephas extra animam: quia non vniuerſalis: cum nō
ſit dare talem. nec quelibet vel omnis ſingularis. hoc
eſt clarum. Nec eſt ratio q̄re vnus ſingularis poti⁹ q̄
alius. cū ipſe nunq̄ aliquē viderit igitur nullus ve=
rus elephas obijcit imediate tali audienti. igitur nec
narranti. ¶ Iſtud argumentū tertium deducit ꝓlixe
contra duos ſecum concurrentes: quorū ſolutionib⁹
pretermiſſis deueniendum eſt ad punctū argumenti:
quia videtur potiſſimum in hac parte. In pmis redu=
co argumentum contra arguentem. q: ſcd̄m eum no=
ticia abſtractiua terminat imediate ad ſpecies. ⁊ me=
diate ad rē ad extra: tamen quero ad quas ſpecies iſta
noticia terminatur: non ad ſpecies a elephantis: quia
talis non eſt ſenſatus. Et per conſequens nulla ſim=
plex et ſingularis noticia habetur a elephantis. Et
eodem modo reſpectu cuiuſlibet alterius elephantis.
¶ Rurſus. noticia abſtractiua terminatur mediate
ad obiectum ꝑ eum. et obiectum mediatū eſt elephas
quero ad quem elephantē terminatur: Et ſic hoc vi=
detur equalis ponderis contra factorem ſicut contra
aduerſarios. ḡ ſiue ſoluatur ſiue nō nemo debet duci
hoc argumēto ad ſecū opinandū. ¶ Et dico ad argu
mentum duo. Primum eſt. quacūq̄ ſpecie reperta ad
quā illa cogitatio terminatur illa eſt ſpecies alicuius
obiecti: vel aliquorū. cogitatio terminatur ad illud
obiectum: vel illa obiecta cuius ſunt ſpecies. ſed nul=
latenus ad ſpecies. ¶ Secūdo dico. ꝙ nullam noti=
ciam habet terminatā ad aliquē elephantum. ſed ha=
bet noticiam terminatam ad res ſenſatas. narratur
michi elephant⁹ eſt animal magno ⁊ curuo naſo/ albi
coloris/ ferens caſtellum in dorſo/ añ ea vidi naſos: et
equos albos: ⁊ caſtella. formo noticias illarum rerū
alias a me ſenſatarū. cogito de equo albo a me viſo.
Et de naſo lapideo quē vidi depictum. Et ita de ca=
ſtro. intellectus poteſt tamē vnire illas noticias ſim=
plices: et eas applicare mutuo credens ꝙ ille noticie
repreſentent elephantem que nullū repreſentant. forte
credit ſe habere conceptum elephantis. ſicut homo ha
bens conceptum hominis et aſini vnit illos concept⁹
modo incompoſſibili. vt patet in ſōniante. et hoc fa=
cere poteſt in vigilia. Interdū quis poteſt vnire con=
ceptus rerum ſenſatarum mutuo: ꝙ enti poſſibili con=
ueniant. ego iam de facto nunq̄ vidi ſanctū andreā.
per eos qui michi referunt de arce/ cenobio oceano/ ⁊
collegio/ et reliquis/ fingo cogitatū meum ſuper res
alias a me ſēſatas. q̄ cogitatio ad res illas ante viſas
terminat et ad illarū rerū cōgeriē q̄ poſſunt ſimul col
ligi ad vrbis ꝯpoſitionē. ⁊ ſic eſt ꝯpoſitio rerū poſſibi=
liū. An impoſſibile ſit imaginabile vel itelligibile. nō
eſt pſentis ſpeculatiōis: Et hoc patet ꝑ anſelmum mo
nologion capitulo. ij. vbi ait. Faber prius ꝯcepit mēte
qḋ poſtea ſcd̄m mētis ꝯceptionē opere pficit. et ſequi
tur. faber penit⁹ nō poteſt mēte aliquid corporeū ima
ginādo cōcipere. niſi id qḋ ad totū ſimul: aut partes
ex aliquib⁹ rebus aliquo mō didicerit iā. Et ſubdit:
quāq̄ enim homo tale aliquod aial poſſet cogitādo:

ſine pingēdo quale nunq̄ ſcit ꝯfingere. nequaq̄ tamē
hoc facere valet: niſi ꝯponēdo in eo partes: q̄s ex reb⁹
alias cognitis in memoriā attraxit. patet etiā per Au
guſtinū. viij. de trinitate cap. iiij. vbi ait. Neq̄ enim ī
fide nr̄a quā de dn̄o noſtro iheſu xp̄o habem⁹: illud ſa
lubre eſt quā ſibi animus figit. longe fortaſſe aliter q̄
res ſe habet ſcd̄m illud ꝙ ſcd̄m ſpēm de homine cogi=
tamus. habem⁹ enim q̄ſi regulariter infixā nature hu
mane noticiā: ſcd̄m quā quicq̄ tale aſpicim⁹: ſtati ho
minē eſſe cognoſcimus: aut hoīs formam. ecce ꝙ pro=
pter noticiam habitualem in nobis de homine aſpiciē
tes fictā formā hominis cognoſcimus illam eſſe for=
mā eius. Et ſic ꝑ illā de homine cogitam⁹. noticiam
aūt illam per quā cognoſcimus. hoc nō niſi ſentiendo
aliquē: vel aliquos homines extra in ſe pmo potuim⁹
habere. patet ꝑ eandem rationē. ¶ Sꝫ contra dices
ſm auicennā. vi. naturalium parte prima. cap. vltio.
vis extimatiua apphendit intentiones nō ſenſatas in
ſingulis ſenſibus. ſicut vis que eſt in oue diiudicans
ꝙ ab hoc lupo eſt fugiendū. et ꝙ huius agni eſt miſerē
dum. Et idem dicit parte quarta cap. primo vbi ait.
Oꝫ ouis diiudicat de inimicitia lupi ꝑ intenſionem
quā apprehēdit de inimicitia ei⁹. Et tamen inimici=
tiā non ſenſit ſenſu exteriori. ¶ Sed dicis īimicitia
eſt res inſenſibilis: ⁊ non eſt inconueniēs ꝙ vnū īſen=
ſibile repſentet inſenſibile. ſec⁹ eſt de ſenſibilib⁹. Sic
dicūt aliqui doctores. Sed hoc non valet naturalit̄ in Henricus de gandau. Gregorius.
ſitum eſt oui fugere a lupo intuitiue apprehendit pel
lem et colorē lupi tanq̄ diſconuenientē. propterea ab
ea aufugit. et ſic faceret dū modo pellis eſſet repleta
ſtraminib⁹ inſtar lupi. nec ſequitur hoc apphendit di=
ſconueniens oui. ḡ alteri lupo. ſicut cardo eſt diſcōue=
niens homini: conueniens aſino. Et ſi vna res ſenſibi
lis ſenſata ꝓduceret noticiā rei īſenſibilis a fortiori ꝓ
duceret noticiā rei ſenſibilis ſecū magis cōuenientis.
¶ Sed forte dices albedo ꝓducit noticiam viridita
tis. ḡ vna res noticiā ꝓpriā alteri⁹ rei. ꝯn̄s claret. ꝓ=
bat aſſumptū. apparet vn⁹ color in iridi q̄ nō eſt. ſic
in collo colūbe: vnus ſtās ex vna parte iudicat collū
colūbe taliter colorari: alius in alio ſitu iudicat alit̄.
vnus habet iudiciū complexū ꝙ hic color eſt viridis:
potius viriditas. et alius hic color eſt niger: poti⁹ ni=
gredo. et iſta iudicia complexa nō poſſunt cauſari niſi
a nigredine et viriditate. et alter illorum colorum ibi
non eſt. quia ſi noticie intuitiue ſimplices in iſtis duo
bus fierent eiuſdem nature producerentur iudicia cō
plexa eiuſdem rationis. quia ſecundū ariſtotelē. viij.
metaphiſice ſi efficiēs et materia eadem: effectus erit
idem. ¶ Sed dices ꝙ a cauſis naturalib⁹ eiuſdem ra
tionis procedunt nunc effectus alterius rationis q̄
prius: vel propter maiorem et minorem exceſſum in
cauſa actiua. vel in quibuſdam diſpoſitionibus paſſi
vel medij. et ſpecialiter circa operationes vitales ani
malium. vt medicina temperata ſanat que nimis in=
tenſa deſtrueret. Similiter ſenſibile proportionatum
et incōuenienti diſtantia poſitū imutat ſenſum imuta=
tione dilectante. Et tamen poſitum ſupra ſenſum nō
imutat. nimis etiam intenſum vel excellens ſenſibile
corrumpit vel ledit ſenſum. ſecundum ariſtotelem. ij.
et. iij. de anima. quia vt dicit ibi ſenſus conſiſtit in de
terminata complexione et proportiōe quarūdem qua=
litatum: ſicut armonia ī debita ꝓportione vocū ideo
ſicut modica variatio deſtruit melodiā. ita ī ꝓpoſito
In actionib⁹ alijs ab animalibus ſic repitur. ſol enī
in tanta diſtantia ⁊ tanto calore generat vermen ex

tali materia. et in alia diſtantia et oppoſitione ⁊ alio
caloꝛe inteſioꝛi vel remiſſioꝛi generat aliud. propterea
non ſequitur ſenſatiões exterioꝛes ſunt eiuſdẽ ſpeciei
ĩ ſenſibꝰ particularibꝰ: cauſate ab eodẽ obiecto. ꝙ ap
parẽtie vł iudicia ſũt eiuſdẽ rõis ꝓpt diſpoſitione va
riã coꝛpoꝝ ⁊ hitus ꝑuos: eger ĩ ſõno multa iudicia
habet q nõ habet in vigilia. ⁊ multa q̄ non habet ſanꝰ
nec habere põt. Propterea nõ abs re medici prudẽtes
explorãt ſõniũ laboꝛantis. cũ ſcđm humoꝛes ſuphabũ
dantes ⁊ cõplexionẽ homo ſõniat: et iudicia facit in
mente doꝛmiẽdo. ſi humoꝛ peccãs fuerit melancolicꝰ:
vel cõplexio: de rebus nigris ⁊ demõibꝰ ſõniabit: ſi hu
moꝛ fuerit flegmaticꝰ: de aq̄ ⁊ humidis. Et de multꝭ
ludificatiõibꝰ dare pũctualẽ cauſã eſt difficile. ¶ Ad
ariſtotelẽ. viij. metaphyſice dicit̃ hoc intelligit̃ ſi non
ſit alia differentia circũſtantiarũ adiacentiũ. et illud
potiſſimũ ꝓuenit ĩ actiõibus vitalibus. ¶ Sꝫ dices
quare citꝰ dicimus iudicia eſſe alterius rõnis ꝙ no
ticias ſimplices. ¶ Rñdet̃. hoc experimur de apparẽ
tijs. ⁊ ratio ducit nos ad illud ꝙ vnꝰ coloꝛ non ꝓducit
noticiã propꝛiã alterꝰ. iudicia erronea multipharia
ꝑcipiant. raro ſunt ĩ intellectu: imo habet oppoſitũ iu
dicij erronei itellectus. nõ ſunt in ſenſu exterioꝛi. quia
ille ſolũ habet noticias ĩtuitiuas ſingulares rei cogni
te. et nulla iudicia ſunt ĩ eo. ergo in ſenſu cõi ſunt. ſen
ſus cõis iudicat ſolẽ eſſe bipedalẽ: eo ꝙ ſub equali an
gulo piramidis ſol videt̃: ſicut cacobus pinaculi ſan
cte genoueſes in collegio mõtis. ſed ratio ſenſum coꝛ
rigit ꝙ res a remotis apparet minoꝛ ꝙ a ꝓpinquo ce
teris paribus. hoc dixerim ꝓpter candelas ⁊ res lucẽ
tes q maioꝛes apparẽt ĩ tenebris a remotis ꝙ a ꝓpin
quo: vt in ꝑſpectiua declarari ſolet. ratio dirigit ĩc ad
alia: vt q2 vmbra ſolis cauſata a terra eſt piramidalis
et non colũnaris vel piramis euerſa: moꝫ ꝯcludit ſolẽ
eſſe maioꝛẽ tota terra: vt efficaciter concluditur ex ꝑ
ſpectiua. febricitãs iudicat amigdalatũ vel oꝛdeatũ
qđ comedit eſſe amaꝝ: ꝓpter humoꝛes crudos os ⁊ li
guã ĩficientes: q̄ aſſumũtur cũ cibo. ſed ratio hoc coꝛ
rigit. aſſentiẽs ꝙ hoc totũ aſſumptũ eſt crudũ. ⁊ nõ oꝛ
deatũ. Similiter apparet circulꝰ ignitꝰ qñ baculꝰ cu
ius extremitas eſt ignita circũuoluitur repente: et aq̄
in ſtillicidio celerit cadens apparet eſſe vnũ cõtinuũ:
vt apparet de inflãmationibus metheoꝛologicis. gut
ta non ſolum a viſu ſed a viſu ⁊ a ſenſu cõi fuit appre
henſa ⁊ priuſq̄ impreſſio ĩ ſenſu cõi cauſata deleta fue
rit: propter motus velocitatẽ viſa eſt gutta ꝓ in ſitibus
inter medijs. q̄re a ſenſu ꝯꝓhenditur eſſe coꝛpꝰ vnũ lõ
gũ a principio ad finẽ deſcenſus protenſũ. Et hoc ptꝫ
ꝑ auicennã ꝑma ſexti naturaliũ vltimo capitulo dum
inquit. Cũ aũt volueris differentiã ſcire inter opꝰ ſen
ſus exterioꝛis: et opus ſenſus cõis attẽde diſpoſitionẽ
vnius gutte cadẽtis de pluuia. ⁊ videbis rectã lineã.
⁊ attende diſpoſitionẽ vnꝰ recti cuiꝰ ſũmitas moue
tur ĩ circuitu ⁊ videbitur circulus. cũ aũt deſcribitur
in ſenſu cõi: ⁊ renouatur anteq̄ deleatur foꝛma: ſenſus
cõis ꝯꝓhendit eam ſenſus exterioꝛ illic vbi eſt ⁊ ꝯpre
hendit eã ſenſus cõis quaſi eſſet illic vbi fuit. ⁊ q̄ſi eſſet
illic vbi eſt. ⁊ videt diſpenſionẽ circularẽ aut rectam:
hoc aũt eſt impoſſibile ꝯparare ſẽſu exterioꝛe vllo mo
do. ⁊ illud ptꝫ ſi tarde moueas baculũ: vel magnũ cir
culũ fabricare niteris ꝑcipietur non eſſe circulus. idẽ
eſt ſi gutta tarde cadit. ratio in his omnibus coꝛrigit
ſenſum. queadmodum quando ſenſus cõmunis iudi
cat baculum tractum cuiꝰ vna medietas eſt in aqua:
et alia in aere: et vna pars apparet groſſioꝛ. quia vide
tur ꝑ medium denſius. ſicut patet inſpicieti litteras ꝑ
ocularia ratio hoc cohibet. cũ durũ non cedat molli.
Sic de arboꝛibus q̄ vidẽtur in naui moueri. innume
re ſunt ludificationes in ſenſu cõmuni. quarũ rationẽ
ex varijs fontibus ĩquirere opeprectũ eſt: que crebꝛo
caſtigantur a ratione. interdum ratio non habet mo
tiuum in has ludificationes caſtigare. et tunc aſſentit er
ronee cum ſenſu cõi: ſicut cattꝰ (q2 ratiõis eſt expers)
in fine tẽpoꝛis querit cattum ex altera parte ſpeculi ſi
cut a principio.

Intellexerunt etiã coꝛpo
ris ſpeciem eſſe ſẽſibilem:
et ſpiritus ſpeciem intelli
gibibilẽ: ⁊ itelligibilẽ ſpe
ciem ſenſibili ꝑtulerunt.
Senſibilia dicimꝰ q̄ viſu
tactuq̄ coꝛpoꝛis ſẽtiri q̄
unt. intelligibilia que cõſpectu mẽtis poſ
ſunt intelligi. Cum ergo ĩ eoꝝ conſpectu ⁊
coꝛpus et animꝰ magis minuſq̄ ſpecioſa eſ
ſent: ſi autẽ omni ſpecie carere poſſent: om
nino nulla eſſent: videret eſſe aliquid quo
illa ſpecioſa facta ſunt: vbi eſt pꝛima ⁊ incõ
mutabilis ſpecies: ideoq̄ incõparabilis et
illud rerum pꝛincipium rectiſſime credide
runt: quod factum non eſſet: ⁊ ex quo cun
cta facta eſſent Ecce tot modis potuit co
gnoſci veritas dei. Cum ergo deus vna ſit
et ſimplex eſſentia: que ex nulla diuerſitate
partium vel accidentium conſiſtit: plurali
ter tamen dicit apoſtolus: Inuiſibilia dei:
quia pluribus modis cognoſcitur veritas
dei per ea que facta ſunt. Ex perpetuitate
nanq̄ creaturarũ intelligitur conditoꝛ eter
nus: ex magnitudine creaturarum omnipo
tens: ex oꝛdine et diſpoſitione ſapiens: ex
gubernatione bonus. Hec autem omnia
ad vnitatem deitatis pertinent monſtran
dam.

¶ Diſtinctionis tertie queſtio tertia.

Poſtq̄ hic eſt ſermo de ſpeciebus
tertio circa hanc diſtinctionem
tertiam Queritur an viſibile ꝓ
ducat ſpecies per mediũ ad hoc
ꝙ videatur. ¶ Circa iſtam mate
riam due verſantur opiniones.
Una negatiue: altera affirmatiue Okam.
ad titulũ reſpondentes. Impꝛo Durand.
bant opinionẽ ſecundã duo do
ctoꝛes. quoꝝ alter ſic argumentatur aut ille ſpecies Okam.
ſunt eiuſdem rationis cum obiecto: aut alterius. Si
eiuſdem rationis tunc nulla indiuidua foꝛmaliter cõ
traria et repugnantia poſſunt ſe compati in eodẽ ſub
iecto. ſꝫ reſpectu eiuſdẽ partis medij põt albedo ⁊ ni
gredo eq̄liter appꝛoxiari. Et ꝑ ꝯñs ĩ nulla parte reci
piuntur ſpẽs albedinis et nigredinis. ¶ Item ſi ſic.

ſpecies coloris nō eſſet plus ratio vidēdi ꝙ̄ color cum
ſint eiuſdē rationis et eiuſdē ſpeciei per te. ¶ Item
quando ſunt aliqua eiuſdem ratiōis illud qd immedia=
tius cauſat viſionem immediatius videtur. ergo ſi ſpe=
cies albedinis ſint eiuſdem rationis cum albedine.
⁊ immediatius cauſāt actū vidēdi ꝑ te. ergo ſpēs imme=
diati⁹ videt̄. qḋ eſt manifeſte falſum. Si ſint alteri⁹
rationis. tunc eſſent in gn̄e q̄litatis. ⁊ ptȝ inductiue ꝙ
nō. cū in nulla ſpecie ei⁹ ponant̄. ¶ Ad iſtud dicit̄ (ſi=
cut dicēdū eſt) termin⁹ talis ſpēs ſignificās ponit̄ in
tertia ſpecie q̄litatis. et ille ſpecies ſunt alteri⁹ rōnis
a colore. Et licȝ ſint mediū ⁊ ratio vidēdi: videri non
poſſunt. Propterea vocant̄ ſpecies viſibiles. i. ꝯcurrē=
tes ad ꝓductionē viſionis. ¶ Sȝ cōtra hoc arguis. i
ſenſu tact⁹ nō eſt ponēda aliq̄ in ſpecies. ſed calor vel
alia ſilis q̄litas. Similr lumē cauſatū a luce eſt eiuſdem
ſpeciei cū luce. ergo qḋ cauſat̄ a colore eſt eiuſdē ſpeciei
ſecū. ¶ Reſpōdetur argumētū a ſimili frequēter clau=
dicat q̄rto pede. i abſentia corporis odoriferi vel cali=
di ꝑcipitur odor vel calor: nō autē albedo i abſētia co=
lorati. Etiā aſſumptū negatur. ¶ Scōo arguit ꝓbā=
do ꝙ aliq̄d eiuſdē rationis cū obiecto cauſatur i me=
dio: per experientiā de radio trāſeūte per vitrū rubeū
vel viride. radi⁹ tranſiēs ꝑ vitrū cauſat verū colorē in
pariete oppoſito mediāte colore in vitro tanꝙ̄ mediā=
te cauſa partiali: ⁊ ille color eſt eiuſdē ſpeciei cū colo=
re in vitro: quia aliter inter colorē illū ⁊ colorē vitri
nō eſſet tāta ꝯuenientia ſicut eſt. tū q: ſenſus magis di=
ſcernit indiuidua alteri⁹ ſpeciei abinuicē ꝙ̄ īdiuidua
eiuſdē ſpeciei ꝓpter ꝯuenientiā maiorē inter illa: ſȝ
inter duo īdiuidua eiuſdē ſpeciei poteſt diſcernere. pu=
ta inter mai⁹ albū ⁊ min⁹ albū. ergo mag. ibi. ¶ Rn̄de=
tur negādo ꝙ cauſet̄ ỹa rubedo. q: q̄ritur de ſubiecto
illi⁹: nō pōt dici ꝙ ſit in pariete oppoſito. ſtat ꝙ illi co=
lores ſibi repugnēt. Sȝ arguens dicit ꝙ cauſatur i ae=
re. ¶ Sȝ ꝯ̄ hoc arguitur tunc plura alba cauſarent ꝑ
idem mediū plures albedines. ⁊ ſic aer pōt tantū albe
fieri ſicut nix. ¶ Ad hoc dicit arguēs hoc nō icōueni=
re. vl̄ forte aer determinat certos grad⁹ q̄s pōt ſuſcipe=
re. ⁊ nō plures. ¶ Prima ſolutio nō valet. q: eſt ꝯ̄ ex=
perientiā. tūc in inſula crete eſſet itēſiſſima albedo in
aere. ¶ Scōa etiā non valet. albedo ⁊ huiuſmōi acci=
dentia inherent mat̄ie. vt ꝓbabilior tenet ſentētia. et
materia aeris eſt eiuſdē ſpeciei cū materia niuis ergo
poteſt tot grad⁹ ſuſcipe ſicut nix. ¶ Itē ſi totū cōpo=
ſitū eſſet ꝑmo ſuſceptiuū albedinis. ſi duo indiuidua
pōt ſuſcipere īfinita quātū eſt ex parte eius. Et potiſ=
ſimū qn̄ illa accidētia nō ſūt corruptiua forme ſubſtā=
tialis. fateor ꝙ putam⁹ eſſe rubedinē i medio ſicut in
gn̄atione iridis ſed nulla eſt. ſȝ ibi fallimur iudicādo.
¶ Inſuper due q̄litates ꝯ̄rie erūt i eadē parte medij
ꝑ eū cui⁹ oppoſitū vtrobiqȝ tenet. vt ptȝ videm⁹ albe=
dinē ⁊ nigredinē. tūc albedo ꝓducit albedinē ⁊ nigre=
do nigredinē ꝑ idē mediū. Sȝ dices ſi albedo ꝑmo ꝓ=
duxit albedinē nigredo nō pōt ꝓducere nigredinem ꝑ
idē mediū ꝓpt ꝯ̄rietatē illarū formarū int̄ ſe. Sȝ ꝯ̄. qn̄
ſit̄ applicātur: ⁊ ſūt agētia eq̄liter fortia. Dices ꝙ tūc
nichil ꝓducet̄. Contra adhuc erit rubedo ꝑ vitrū ru=
be i: ⁊ aliq̄s color ꝑcedēs. Sed ꝓteruiendo diceres ꝙ
ſtāte rubedīe null⁹ erit ali⁹ color. ¶ Sȝ ꝯ̄ totū iſtud
arguitur. color eſt res ꝑmanēs. ſȝ illa rubedo vl̄ talis
color rēoto obiecto nō durat. igitur. Sȝ dices. nō om=
nis color eſt ꝑmanēs. ⁊ potes iſtare de rubedīe cāta ex
verecūdia. Sȝ iſtud ſufficere nō videtur ſi vnus color
eſt ꝑmanēs poſt ꝓductionē ſue cauſe effectiue ita vide=
tur de q̄libet ꝑ paruū tēpus vel magnū: cū ſint eiuſdē
rationis. Propt̄ea tenendo poſitionē negarē ꝙ color
ꝓducat aliq̄d in mediū ſicut tenet poſitio cōis. ad hoc
ꝙ obiectū videatur ſufficit ipm̄ bn̄ eſſe applicatū. ſȝ ꝓ=
ducit noticiā in potentiā viſiuā nichil ꝓducēdo i me=
diū: ⁊ nō icōuenit agens agere in remotū nō agēdo in
ꝓpinquū. ¶ Sȝ ꝯ̄ hoc arguitur vlterius ſeq̄tur ꝙ hō
pōt videre viſibile per quācūqȝ diſtantiā. hoc eſt falſū
⁊ ꝯ̄ experientiā dabl̄is eſt minima diſtantia ꝑ quā res
pōt videri. ⁊ ꝓbo ꝙ ſeq̄tur. res ꝓpt̄ea nō videt̄ ꝑ quā=
cūqȝ diſtātiā. eo ꝙ nō pōt cauſare ſuas ſpēs ꝑ quācūqȝ
diſtantiā. ſȝ per te nō req̄rūtur ſpēs ad viſionē. igitur.
¶ Pret̄ea hoc modo ſi eſſet vacuū int̄ nos ⁊ celū poſ=
ſum⁹ celū intueri: cū nō eſſet opus multiplicatiōe ſpe=
ciez. ¶ Iſte rationes nō vicūt. negabit̄ ꝯ̄ña. ⁊ negocalē
quā innuis i termio eo. ſȝ q: viſibile actiue ꝯcurrit ad
eius noticiā ītuitiuā naturaliter: ⁊ ꝑ aliqḋ interuallū
pōt noticiā eius cauſare: et nō ꝑ quodcūqȝ. ſicut ange=
lus q̄ nō multiplicat ſuas ſpēs nō pōt cauſare noticiā
intuitiuā ſuimet ꝑ quodcūqȝ interuallū. ¶ Ad ſcōm
pōt negari ꝯ̄ña: dicendo req̄ritur ꝙ mediū taliter ſe ha=
beat ad hoc ꝙ viſibile videatur. Vel ſic (⁊ ratiōabili⁹)
cū nichil ſuſcipiatur i medio neqȝ noticia nec ſpecies.
ꝓcedit̄ iſtud. q: mediū ad hoc nichil facit. ſi ita eſſet ꝙ
calidū poſſit calefacere remotū nō calefaciēdo propin=
quū ſi eſſet vacuū inter ignem ⁊ lignū ꝑ duos pedes vl̄
tres vtiqȝ poſſit calefacere lignū. Q aliquid agit in
remotū ⁊ nō in propinquū ꝓbant ſic. ſol cauſat lumen
hic inferius circa terrā. Et tū ſol diſtet a terra. Simi=
liter cauſat caliditatē in iſtis inferioribus: et non in
ſperis celeſtibus cū nō ſint ſuſceptiue ꝑegrinarū impreſ=
ſionū. Sed dices ꝙ cauſat aliq̄s influentias ꝓpinq̄s:
vel lumē quod ꝓducit caliditatē vel ſpēs caliditatis
producūt caliditatē. ſicut ſolet dici in materia de rea=
ctione. Forte dicis ꝙ lumē in vna parte medij cauſat
lumē i alia parte vicina. Contra qn̄ radij ſolis vel a=
liud lumen trāſit ꝑ feneſtrā apertā cauſarent lumē tā=
tum in q̄libet aere ſibi eque propīquo ꝯ̄ñs eſt falſū: et
ꝯ̄ experientiā. Et ꝓbatur ꝯ̄ña. q: cauſe naturales eq̄=
liter agunt i q̄ōlibet paſſum eque ꝓpinquū. lumē aūt
agit mere naturaliter. ¶ Sȝ dicitur ꝙ mediū illumi=
natū cauſat lumen intenſum i alio medio diſtanti ſm̄
lineam rectam a ſole. nec oportet reſpicere ad lineas
rectas ducibiles ab illo lumine recto. ⁊ hoc quidē ptȝ
de duabus cādelis i diſtinctis ſitibus reſpectu eiuſdē
feneſtre ille cauſant diuerſa lumina i pariete oppoſito
ſcōm lineā rectā ab illis cādelis. Sed dices magnes
mouet ferrū diſtans: et non mediū. Dicit̄ ꝙ ꝓducit a=
quid alterius rationis in mediū: vel dato ꝙ eiuſdem
rationis cū qualitate q̄ attrahit ferrum nō trahet alia
illa virtus eſt nata trahere ferrū ad locū magnetis: et
non alia alteri⁹ rationis. Si ponatur ferrū corruptū
argumentum non iuuat arguentem: q: q̄ro ab eo ad
quem locum mouebitur: cū experientia docet ꝙ ma=
gnes mouetur ad ferrū. Et ita facile eſt trahere ma=
gnetem cū ferro ſicut magnetē ſine ferro. Et ratio eſt
q: magnes trahit ferrū et homo ſolū magnetē. ¶ Hec
ſunt rationes fortiſſime ꝑ quas iſti doctores negant Durandus ⁊ Okam.
ſpecies ꝓduci i mediū. ¶ Sȝ pōt argui adhuc vl̄ viſi=
bile ꝓducit ſpēs ꝑ q̄libet partē medij: puta vnū pe=
dale huius pilaris vel ꝑ aliquā partē ſic ⁊ aliquā par=
tem nō. ſi ſcōm non eſt dicendū: cū in ptib⁹ ſitib⁹ huius
medij illud pilare videtur: et non ob aliud ponende
ſūt iſte ſpecies. Si primū. vel cauſat eaſdē ſpecies nu=
mero in variis partibus medij vel alias in vna parte

medij et alias in aliã? Si primũ tũc idem accidẽs erit in varijs ſubiectis naturaliter. Si ſecundũ. erit infinitas ſpecierũ: cũ quelibet pars ꝓportionalis hui⁹ albedinis vniformiť intẽſe producit ſpẽs eq̃liter intenſas circa quãlibet partẽ illius pilaris. Nõ valet dicere nõ ſe intendũt: quia tunc habebiť infinita multitudo reꝝ ſeparatarũ. ¶ Huic argumẽto rñdetur ꝙ maior pars extenſiue cauſat plures ſpecies: et minores partes ſecundũ extenſionem producunt remiſſiores ſpecies.

¶ Propterea adhuc argumẽtor. ſeq̃reť ꝙ ego viderem viſibile a tergo: imo collũ meũ ſine reflectiõe ſpeculoꝝ ꝯñs eſt cõtra experientiã. ꝓbo ꝯñaꝫ. collũ meũ cauſat ſpẽs orbiculariť a frõte ſicut a tergo. et hoc palã eſt de viſibili poſt dorſum meũ cũ aliquis ante me videt illud viſibile. ergo ſi ſpẽs req̃rant ⁊ ſufficiant ad ꝓductionẽ viſiõis videbo collũ: ⁊ viſibile a tergo: ¶ Preterea nõ eſt ponẽda plĩtas ſine neceſſitate. ſed oia poſſunt ſaluari ſine multiplicatione ſpecierũ in medio. ꝗ rationabili⁹ eſt negare huiuſmodi ſpecies. ¶ Ad primũ iſtorum reſpondeť. negando ſequelam. licet requirant ſpẽs ad viſionẽ: nõ tñ ſufficiũt. oportet ꝙ homo habeat inſtrumẽtũ videdi cõuerſũ ad viſibile: niſi fuerit auxiliũ ꝑ ſpeculũ. q2 ſi ſic videbo aliq̃d a tergo: et de ipſo habebo noticiã intuitiuã q̃ gñat iudicium de multis predicatis accidẽtalibus illius obiecti. ¶ Ad aliud concedo ꝙ nõ eſt ponẽda pluralitas ſine neceſſitate: hoc eſt non ſunt ponẽda plura vbi paucitas eque rationabiliter ſufficit. modo ſunt experientie auctoritates ſapientũ: vt pꝫ. ij. de aïa cõmento. lxx et. lxxi et ad hoc ſonat tota ꝑſpectiua. hac via non loquendum eſt de radio recto reflexo et refracto ⁊ ꝙ angulus reflectionis debet eſſe eq̃lis angulo ĩcidentie. quomodo alias potero faciẽ meã intuere. vel videre coronã meã ꝑ appoſitionẽ duorũ ſpeculorũ. vnius in faſtigio capitis. alteius ante faciẽ? ¶ Sꝫ ad illas experiẽtias poteſt dari rñſio: ſicut non ſufficit pñtia ſpecierũ ad viſionem. ſed oportet ꝙ viſus debito modo applicetur viſibili aliť q̃ꝫ auditus audibili. Sic ad hoc ꝙ videã faciẽ meã req̃ritur ſpeculum reflectẽs ſpecies: ſꝫ tãq̃ꝫ cauſa partialis ad ꝓducendã viſionẽ: ferrũ rubiginatum ita bene reflectit ſpecies ſicut ferrũ politũ. et tñ non video meipſum in ferro rubiginato. Sed aduerſarij dicerent ꝙ non ſufficienter reflectunť et vnite et ſic ad omnes tales experientias dari poteſt vtcunq̃ꝫ reſponſio. denarius apparet maior in aqua q̃ꝫ i aere: ⁊ q̃ non videtur a remotis in fundo vaſis pleni aere videbitur per impoſitionẽ aque nõ ꝓpter ſpecies aliter cauſatas: ſed quia ille ſunt cauſe partiales ad ꝓducendũ talẽ effectũ. arbor que videtur ĩ aqua: vel homo nõ eſt ſpecies arboris vel hominis. ſed vera arbor vel verus homo vi'us per lineam reflexam. Sicut ſecũdũ aduerſarios ſpecies ſolis cadens ſuper aquam quieſcẽtẽ partim reflectitur a ſuperficie aque: partim refrangiť penetrãdo aquã. Nã pꝫ. cũ ſimul videam⁹ ſolẽ per lineam reflexã: ⁊ lapides in fũdo aque ꝑ lineã refractã. licet homo cũ aliq̃li ꝓteruia põt ſic euadere. relinquo hanc poſitionẽ: tenẽdo ꝯmunẽ q̃ eſt ꝯformis philoſophie aroſtotelis: Et potiſſimũ doctrine methorologice ⁊ ꝑſpectiue. ¶ Sed ꝯ illã poſitionẽ adhuc inſtať. vł ſimulacrum quod apparet ĩ ſpeculo realiť eſt ĩ ſpeculo vel in aere vicino illi ſpeculo. non primũ. q2 tũc ad diuiſionẽ ſpeculi diuidereť illa ſpẽs: cũ ad diuiſionem ſubiecti diuidiť accidẽs ei⁹. ¶ Itẽ ille ſpẽs moueнť nũc ſunt in vno loco: nũc in alio pꝫ. qñ homo ĩcedit corã magno ſpeclo ĩ vico ſancti dionyſij. ſꝫ accidens nõ migrat de ſubiecto ĩ ſubiectũ. ꝗ nõ põt ſuſtinere ꝙ ſit in aere vel ĩ ſpeculo. ¶ Preterea vł species eſt eiuſdẽ rõnis in medio ⁊ in organo: ſic ſcꝫ ꝙ species differũtur ad organũ viſ'q̃ꝫ vel nõ? neutrũ rõnabiliť dari põt. igiť. ¶ Ad p̃mũ iſtoꝝ diciť ꝙ illud ſimulacrũ nõ eſt ĩ ſpeculo. ſꝫ viſibile ꝓducit ſpẽs ſuas ad ſpeculũ viſ'q̃ꝫ q̃ reflectunť a ſpeculo ad potẽtiã viſiuã meã. nec oportet ponere tale ſimulacrũ in ſpecł'o vel ĩ aere. ſꝫ eſt ipm viſibłe qđ videť ꝑ lineã reflexã. Et ſi debeat dari ſubiectũ illi⁹ ſimulacri dꝫ eſſe aer vicin⁹ ſpeculo ⁊ nõ ſpeculũ. nec illa effigies moueť de ſubiecto ĩ ſubiectũ. ſed ꝓduciť poſterior corrupta p̃ori: vt de radio ſolis ꝯtingit ꝑ motũ ſolis q̃ nõ migrat de vna parte aeris ĩ aliã ¶ Ad aliud diciť ꝙ ſpẽs ſunt eiuſdẽ ſpeciei ĩ medio ⁊ ĩ organo naturali. ĩcaſſũ eſt ponere diſcrimẽ ſpecificũ. ⁊ tũc cauſať viſio q̃ ĩheret aïe ſenſitiue: tenẽdo ꝙ diſtĩguiť ab ĩtellectiua: qđ eſt ꝓbabile. Articul⁹ oxonienſis dãnat oppoſitũ: ſꝫ hoc nõ artat nos qui oppoſitũ ſit defẽſabile: vel ſm alios ĩheret aggregato ex organo ⁊ aïa ĩtellectiua. Poſtea ĩ ſenſu ĩteriori cauſať alia noticia. tertia in intellectu ponẽdo vnã aïam in hoïe (qđ eſt ꝓbabile ꝯſiderãti materiã) videť forte ſupfluũ ponere tres noticias ĩtuitiuas: vel duas vnã ſenſitiuã: ⁊ aliã intellectiuã ſpecie diſtinctas ĩherẽtes eidem ſubiecto. videť ꝙ noticia ĩtellectiua ſola ſufficeret ad cauſandũ iudiciũ: et ad cognoſcendũ obiectũ. Sed de hac materia nũc nichil loquor: eã q̃rẽdo trãſcenderemus limites q̃ſtionis mote: ⁊ materia eget magna diſcuſſiõe. Et ſic in intellectu ponuntur due noticie ĩtellectiue reſpectu obiecti: vna habit⁹ vł ſpẽs q̃ ſũt alti⁹ ſpẽi: cũ vna actualiť repñẽtat nõ aũt alia. act⁹ eſt alia pfectior. pꝫ. i. ⁊. x. ethi.: ſꝫ nõ ꝓptea ſpecies ſupfluũt. q2 ĩab'entia obiecti cõprincipiat noticiã actualẽ. nec diuturnitas ſpẽi arguit eã ꝑſtare actui. pꝫ de lapide ⁊ homine/albedĩe ⁊ ei⁹ viſione. et licet ſpẽs ſit ĩtelligibłe pñs ĩtellectui nõ p̃us cauſat noticiã ſui q̃ꝫ obiecti ĩmo ecõtrario ſupplet vicẽ obiecti cognitio p̃us mouet ad dilectionẽ obiecti qđ diligiť q̃ꝫ ſui. ⁊ viſio ĩ ſẽſu exteriori cauſat cognitionẽ nõ ſui: ſꝫ obiecti cui⁹ eſt. ¶ Quo fit q̃t ſũt res ſẽſate tot ſunt ſpẽs derelicte in intellectu. ¶ Scđo ſequitur ꝙ aliq̃ ſpecies ſeſe intendunt: ⁊ ꝯſtituũt qualitatẽ vnã. pꝫ de ſpẽbus eiuſdem ſpeciei inherentib⁹ eidẽ ſubiecto p̃mo. ¶ Tertio pꝫ nulle ſpẽs mutuo aduerſanť ĩ ĩtellectu. pꝫ ſortes nũc habet noticiã actualẽ albedinis viſe alias: nunc nigredinis. ꝗ in ei⁹ ĩtellectu ſũt ſpecies p̃ue ꝯprĩcipiãtes iſtas noticias ⁊ ſi ſpẽs albedinis ⁊ nigredis non pugnẽt: nulle inť ſe digladianť. ¶ Dubitať an lumẽ req̃rať ad ꝓductionẽ ſpẽꝝ? Et arguitur ꝙ nõ. de catt/ nocte videẽtib⁹/ arborib⁹ putridis/ ⁊ ꝟmib⁹. ¶ Itẽ linx videt ꝑ monte/ vt diciť. Amplꝰ exñs ĩ tenebris videt aliũ exñtẽ ĩ lumie: ⁊ tñ ꝓpe illũ nõ ẽ lumẽ. igiť. ¶ Sꝫ ad iſta diceret. aliq̃d eſt lumĩs: licꝫ parũ. nõ req̃riť ĩtẽſũ lumẽ ad hoc ꝙ q̃libet potẽtia videat: oculi cattoꝝ/ piſciũ/ ⁊ ꝟmes hñt lumẽ cõnaturale ĩ die nõ videtur: q2 ĩ die mai⁹ lumẽ obfuſcat min⁹ ne videať. pꝫ de ſtellis q̃ nõ videẽtur in die ĩ loco plano. ⁊ tñ inter arbores erectas/ vel loco ꝓfundo/ vel de nocte poſſunt videri. ¶ Dubitas an ſpẽs albedĩs ⁊ ſpẽs nigredis ſpẽ diſtĩguanť: ⁊ an ꝯriant? ¶ Ad p̃mũ. videť ꝙ ſic. ¶ Ad ſecũdũ dꝛ ꝙ nõ oĩs effect⁹ ꝓducti a cauſis ſpẽ diſtĩctis ſpẽ diſtĩguũť. pꝫ de calore ꝓducto a ſole ⁊ ab igne. ¶ Sꝫ petis ſi fuerit infinite ſpẽs ĩ medio an aïa põt ĩtelligere qđlibet cui⁹ eſt ſpẽs: puta ponãť ĩfinita viſibilia in eodẽ loco? De hoc dicitur eſt in quarto.

Mens itaqꝫ rationalis cōſiderans hec tria: et illam vnam eſſentiam in qua iſta ſunt: extēdit ſe ad cōtēplationē creatoris: et videt vnitatem in trinitate et trinitatē in vnitate. Intelligit eni vnū deū eſſe: vnā eſſētiam: vnū principium. Intelligit eni: quia ſi duo eſſēt vel vterqꝫ inſufficiēs eſſet: vel alter ſupflueret: qꝛ ſi aliquid deeſſet vni qđ haberet alt̄ non eſſet ibi ſūma pfectio. Si vero nichil vni deeſſet quod haberet alter: cum in vno eſſēt omnia: alter ſupflueret. Intellexit ergo vnū eſſe deū omniū auctorē: ⁊ vidit qꝛ abſqꝫ ſapiētia nō ſit quaſi res fatua: ⁊ ideo intellexit eū habere ſapiētiam q̄ ab ipſo genita eſt: ⁊ quia ſapiētiam ſuam diligit: itellexit etiam ibi eſſe amorem.

¶ Diſtinctionis tertie queſtio quarta.

Queritur an vniuerſale prius cognoſcatur q̄ ſingulare. ¶ Supponatur nullum eſſe vniuerſale aliud a conceptu cōmuni ficto: vl a termino ad placitū ſignificante ei reſpondente. Non eſt hic ſermo de vniuerſali i eſſēdo. ¶ Hoc p intellecto reſpondetur negatiue ad queſtionē. pbatio oīs noticia itutiua eſt ſingularis. et abſtractiua cauſata ab illa eſt eodem modo ſingularis. quelibet noticia quā habemus eſt intuitiua vel abſtractiua: vel vna ficta ab intellectu: ſed illa ficta preſupponit aliquas noticias ſingulares priores. hoc pꝫ per philoſophum et commentatorem. xij. metaphi. cōmento quarto. vniuerſalia ſunt collecta ex partibus ad intellectum: qui accipit inter ea ſimilitudinem: et facit ea vnā intentionē. Hoc ipſum patet pmo phyſicorū cōmento quīto. ꝙ licet indiuiduum non ſit principium in ſcientia demonſtratiua eſt tamen principiū acquiſitionis vniuerſalis: quod eſt principium doctrine demōſtratiue. ¶ Item plerīqꝫ habēt noticias ſingulares ſenſibiliū ad extra: et intelligibilium in intellectu: qui non formant noticias cōmunes. ¶ Sed contra iſtam concluſionem arguitur ſic: a magis vniuerſalibus ad min⁹ vniuerſalia innata eſt nobis via pmo phyſicorū. hoc probat philoſophus a ſigno. pueri pmo appellant omnes feminas matres: poſtea hanc vel illam: ſic omnes viros patres: poſtea determinate hunc vel illum appellitant. ¶ Et confirmatur. quādo aliquid ſentitur a remotis pmo cognoſcitur ſub conceptu entis: et ſcitus illud eſſe ens. poſtea corpus: dubitantes an ſit arbor vel animal. poſtea cognoſcitur eſſe animal: dubitando de qua ſpecie animalis. et rurſus cognoſcit̄ eſſe homo. et non ſortes neqꝫ plato: ergo origo noticie puenit ab vniuerſalioribus procedēdo ad ſingularia. ¶ Ad primū reſpondetur. argumentum non eſt ad ppoſitū. philoſophus vult oſtendere ꝙ hīs tradere aliquā doctrinā cōitati debet prius incipere ab vniuerſalioribus: ⁊ gradati deſcēdere ad ſingularia: qđ ipſe in illa parte facit. in pmo de ente mobili tradēs i libris phyſicorū. poſtea in de celo ⁊ mūdo ⁊ in de gnatione ⁊ corruptione de motu ad locū. ⁊ motu ad formam pertractauit. Etiā g ſingularia ſm ꝯmentatorē intelligit min⁹ vniuerſalia. Et ꝙ ſignū philoſophi aſſūptū non iuuat aduerſarios patet de agno q̄ nullaten⁹ format vniuerſalia. q̄ in pmis quālibet ouē albā iudicat eſſe matrē: poſtea hanc vel illā. Hoc puenit ppterea i prīcipio habēt noticias iperfectas ſiue i ſpecie ſiue i gradu: ſiue ppter habūdantiā humorū q̄ nō cauſat iudiciū ſufficiēs de hoc cōplexo hec eſt mater. illa noticia tamen cauſat iudicium per quod agnus iudicat ouez eſſe matrem: et non aſinum. poſtea habita perfectiori noticia melius iudicat. ſic eſt de puerulis ſiniſtre iudicantibus. ¶ Confirmatio ferme ſimiliter ſoluit̄ dum quis videt aliqđ a remotis habet noticiā intuitiuam de illo q̄ eſt ſingularis repreſentās rem demōſtratam ſed illa noticia non ſufficit cauſare iudiciū de hoc cōplexo hoc eſt ſortes. bene cauſat tale iudicium hoc eſt hoc accedente obiecto habet̄ pfectior noticia illius q̄ cauſat iudiciū ꝙ hoc eſt ſortes vel hō. ¶ Sed rogas quid cauſe ē quare magis format iudiciū de hoc complexo hoc ē corpus q̄ de iſto hoc eſt aīal vel homo. ¶ Reſpondetur id cauſe eſt difficilius ē iudicare differētiam aīaliū inter ſe vel hoīm q̄ dephēdere hoc eſſe corpus. facilius ē cognoſcere totum q̄ ptem. modo ſuperius ē quoddā totū. ſed hic prius habentur noticie ſingulares vage q̄ conflantur ex pronoīe demonſtratiuo et termino cōmuni. vel iſtud aggregatū ſupplet vicē termini ſingularis nōdū impoſiti. ¶ Sed tunc dicis cum vniuerſalia ſint nobis notoria ſequeret̄ ꝙ metaphiſica eſſet pꝛior aliīs ſciētīs via doctrine: cū ipſa ſit de vniuerſaliſſimis. Cōſequētia eſt nulla ſꝫ ei⁹ difficultas nō puenit qꝛ tractat vniuerſalia. ſed crebro deſcendit ad ſpecialiſſima quiditatiue cōſiderata tractat etiam de deo ⁊ intelligētīs q̄ ſunt difficilis cognitionis. ¶ Sed dices. ſi duo equaliter appropinquent quorū vnū noui et eius nomē ſcꝫ a: aliū nō cognoui añ acceſſum nec ſum certioratus de ſuo nomine. Iam habeo duas noticias eiuſdem ſpeciei de iſtis duobus obiectis. et tamē vna ſufficit cauſare iudiciū ꝙ hoc eſt a: alia noticia non ſufficit cauſare tale iudicium. ¶ Reſpondetur ꝙ noticia quā habeo de a non cauſat tale iudiciū iſte vocatur a. ſꝫ per hoc ꝙ ego itellexi ab aliīs: vel a meipſo ſic vocari taliter apprehendo. ſꝫ habet duo iudicia diſtīs hoc eſt a hoc eſt b: ſuppoſito ꝙ b ſignificet illā rem: ſicut ſortes prius eſt in rerum natura q̄ vocetur ſortes. ſortem a remotis cognoui. vt pꝫ hanc rem a remotis cognoui intuitiue. hec res eſt ſortes. ergo ſortem a remotis cognoui. ſed p illam noticiā neſciebam diſcernere illum a platone ſecus eſt quando eſt michi vicinus. ¶ Si petas cuius ſingularis hō primo habet noticiā. ¶ Rñdet̄: illius quod primo mouet potentiam. vnum mouet primo potentiam vnius. et aliud potentiam alterius. et primo ſenſibilia ad extra q̄ itelligibilia. rudes raro ſe reflectunt ſup aīam vel actus ei⁹. ¶ Secūdo arguitur intellectus non cognoſcit ſingulare: ſed ſolum vniuerſale. qꝛ ſecundū philoſophū intellectus eſt vniuerſaliū ſenſus vero ſingulariū. et cōmentator primo phiſicorū ꝯmēto. xlix. q. comprehēſibile ab intellectu eſt vniuerſale. ¶ Item tercio de anima commento quīto itellectus materialis differt a materia prima in hoc ꝙ iſte eſt in potentia omnes intellectiones formarum vniuerſalium. prima autem materia eſt in potentia omnes iſte forme ſenſibiles. et ſequitur cauſa autem propter quam iſte intellectus eſt diſtinguens

et cognoſcens. prima autem materia neqȝ diſtinguẽs neqȝ cognoſcens: quia materia prima recipit formas diuerſas ſcilicet indiuiduales. intellectus autem recipit formas vniuerſales. ergo ex iſta auctoritate patet ꝙ intellectus non recipit aliquam materiam formam indiuidualem: ſicut materia facit. quia tunc non eſſet diſtiguẽs neqȝ cognoſcens. ¶ Propter iſtas auctoritates et alias aliqui negant intellectum poſſe cognoſcere ſingulare niſi per lineã reflexam. Sed illud eſt preter rationem. quando ſunt due potentie ſubordinate quicquid poteſt potentia inferior cognoſcere poteſt ſuperior. modo ſenſus eſt potentia inferior ꝙ̃ intellectus. et ſenſus cognoſcit ſingulare. ergo itellectus. Dixi ſubordinate: ſecus eſt de nõ ſub ordinatis. audit⁹ percipit ſonũ: et nõ colorem. viſus autem ecõuerſo non tamẽ oportet ꝙ eodẽ modo. ſi voluntas aliquid vult: intellectus non vult illud: ſed intelligit. ¶ Inſuper aĩa ſeparata poteſt intelligere ſingulare. nec videtur ꝙ illud debet negari ab anima coniuncta. et dignificanda eſt natura inquãtum fieri poteſt .ij. de generatiõe. ergo illud non eſt negandũ ab intellectu. ¶ Rurſus intellectus recordatur ſe habuiſſe hũc actum vel illum. ergo prius habuit noticiam ſingularem intuitiuã talis obiecti. ¶ Propterea conceditur ꝙ intellectus intelligit vniuerſale et ſingulare. ſenſus ſolum ſingulare. et hoc ſufficit pro auctoritatibus q̃ videntur ſonare oppoſitum. Ipſe non dicunt ꝙ intellectus eſt ſolum vniuerſaliũ. vñ preſentato aliquo obiecto puta colore ibi ſũt tres noticie ĩtuitiue. vna eſt ſenſatio exterior dependens ab exiſtentia obiecti tam q̃ ad eſſe ꝙ̃ quo ad fieri: alia eſt noticia intuitiua in ſenſu interiori fantaſia vel ſenſu cõi de eodẽ obiecto. tertia eſt intellectiua. Sed ſenſus exterior non cognoſcit ſuas operationes. vt viſus videns albedinem non cognoſcit illam viſionẽ. nec auditus audiens ſonum cognoſcit illam noticiam auditiuam. iſta fãtaſia cognoſcit. argumẽtũ eſt de ſõpniãte qui habet noticias ſenſitiuas rerum ante ſentatarũ ſic in fantaſia cauſantur due ſpecies vna obiecti cogniti: alia noticie ſenſus exterioris. tercio fantaſia interdum format noticiam ſue noticie quã habet de ſenſatiõe exteriori vt cũ aliquis ſõpniat ſe ſõpniaſſe. tertia noticia eſt intellectiua intuitiua qua cognoſcitur omne cognitum a ſenſu exteriori et interiori: et cũ hoc format conceptus vniuerſales. Et ſi dicas nichil eſt in intellectu quin prius fuerit in ſenſu. Hoc vtrobiqȝ non habet verum. patet. quando quis habet noticiam ipſius intellectus vel actus eius. hoc intelligit de obiecto ſenſibili exteriori. ¶ Ex iſto patet (cũ explicatione experientiarũ quas videm⁹) bruta formãt act⁹ ſincathegoreumaticos. ſillogiſant diſcurrendo. ſimia panem et proiectum iudicat conuenientem: et petram diſconuenientẽ. ſic de lupo ventrẽ replente ſolo: vt poſſet premere equum. et ita de innumeris experientijs: q̃ fieri non poſſunt ſine diſcurſu. canis vel catt⁹ fame perteſus digitum ori impoſitum non comedit: et tamen ſimilem carnẽ ſeparatam cueſtigio vorat. ¶ Tertio arguitur nichil eſt vniuerſale ad extra. ergo null⁹ poteſt eſſe conceptus communis. cõña patet. quia ſi poſſes fingere conceptum illius quod non eſt: tunc albedo cauſabit noticiam nigredinis: et fortes cauſabit noticiam platonis. Antecedẽs ſupponitur in iſta queſtione. ¶ Reſpondetur negando conſequentiã. nunqȝ vna res cauſat noticiam propriam alterius rei. ſȝ intellectus habens noticiam vnius rei poteſt illam apprehendere ad alias ſecum eſſentialiter conuenientes

Sanct⁹ thomas.

comparando: vt habendo noticiam fortis intellectus conſiderat fortem in ordine ad alia ſuppoſita habentia ſimilem materiam et ſimilem formam: et ab illa cõuenientia eſſentiali abſtrahit vnum conceptum ĩ quo illa indiuidua conueniunt. et quando ille conceptus ſolũ conuenit rebus ſolo numero differentibus dicit eſſe ſpecies ſpecialiſſima. nõnunqȝ intellectus conſiderat vnum indiuiduum in ordine ad aliqua alia conſiderans aliquam proprietatem ĩ qua illa indiuidua cõueniunt: vt in habere corpus et animam ſenſitiuam. et talis conceptus eſt genus. et ita in alijs. Nõ videtur ꝙ requirantur multa ſuppoſita ad formationem conceptus ſpecialiſſimi. patet de conceptu dei huius angeli: ſi non ponãtur plures diſtincti ſpecie. quẽadmodum ad formationem conceptus generis non requiritur noticia omnium animalium. ¶ Sed contra iſtud arguitur: ex ea ſequitur ꝙ quilibet habens noticiam vnius indiuidui haberet noticiam communem ſaltẽ ſpecialiſſimam. pari forma quilibet habens noticiam duorum animaliũ ſpecie diſtinctorum habebit noticiam genericam. conſequens eſt falſum: et contra dicta. Probo conſequentiam. noticia fortis et ĩtellect⁹ ſufficiunt ad noticiam ſpecificam habendam. ſũt cauſe naturales reſpectu illius noticie producende. ergo producunt illam noticiam. et ſimiliter noticia fortis et brunelli producunt cum potentia noticiam genericam animalis. eodem modo probabitur de noticia omnium ſuperiorum. ¶ Preterea ſi noticia fortis cõcurrit ad productionem noticie platonis eodẽ modo concurrit ad productionem noticie vnius aſini. quod non videtur eſſe dicẽdum. ¶ Reſpondetur negando ꝙ noticia fortis et intellectus ſint cauſe ſufficiẽtes ad productionem noticie cõmunis. requiritur aduertẽtia et reflectio et cõſideratio intellectus vel voluntatis ad applicationẽ illarũ cauſarum: ſicut ſupra dictũ eſt de productione reflexarũ noticiarũ: et de noticia abſtractiua in preſentia multarũ ſpecierum. Et conceditur ꝙ noticia vnius rei concurrit ad productionem noticie alterius rei: dummodo illa noticia ipſammet rem repreſentet: ſicut contingit de conceptu cõmuni: nõ propterea oportet ꝙ noticia fortis producat noticiã diſparatam: vt puta noticiam adequatam aſini. bene tñ poteſt producere noticiã genericã que repreſẽtat aſinum et fortem. ¶ Quarto arguitur inanis eſt iſta multitudo noticiarũ in eodem ſubiecto. ergo ipſa nõ eſt ponenda. añs patet. pura noticia intellectiua ſufficit ad habenda iſta iudicia que tribuimus habentib⁹ noticias intuitiuas. et hoc potiſſimũ ponendo vnam aĩam in hoĩe. ¶ Item ſi ponãtur plures noticie ita cito producitur ſicut ſenſitiua. ergo nichil facit ſenſitiua ad productionem noticie intellectiue pluſqȝ ecõuerſo. ¶ Reſpõdetur pro nunc admittẽdo probabile ꝙ ſũt due aĩe in hoĩe. cũ brutis attribuimus noticiã ſenſitiuã exteriorem et interiorem. hoc non eſt negandũ ab homine. et hoc cõceditur cõmuniter a ponentib⁹ vnã aĩam in homĩe. Sed de hoc .xvi. d. ij. Senſitiua eſt prior intellectiua prioritate naturali et generationis: licȝ non prior prioritate temporis vel inſtantis. Si ſenſitiua producat pure ꝑtibilis originem capiẽs per vltimum inſtans non eſſe eodẽ modo produceretur intellectiua per vltimũ inſtans non eſſe. et ſicut tunc nõ producit prima ſenſatio ab obiecto in ſenſu eodẽ modo nec producitur prima intellectio eiuſdem. ¶ Quito arguitur probãdo cõtra illud in quo dicebatur ꝙ per aliũ et aliũ acceſſum ad potentiã producitur perfectior

noticia. ſenſibile poſitum ſuper ſenſum nõ cauſat ſen-
ſationẽ. et ita preſens poteſt eſſe ꝙ non ſufficit inmuta
re potẽtiã viſiuã. ¶ Inſup ꝑ quãcũqꝫ diſtantiã viſi
bile poteſt videri ergo ſeqtur ꝙ nõ eſt remiſſior viſio
de obiecto remoto q̃ꝫ de propinquo. ꝯña ptꝫ intelligẽ
ti. ⁊ añs ptꝫ. incipiat a viſibile recedere a viſu ſucceſ
ſiue. tunc ſi deſinet videri. vel hoc eſt per maximã di-
ſtantiã per quã põt videri: vel per minimã diſtantiã
per quã non poteſt videri: hic nõ datur minima diſtã
tia: nec maxima per quã non poteſt videri ſecundum
elõgationem a viſu vt palam eſt. ſed nec hoc nec illud
eſt dandum. igitur. Q; non detur maxima diſtãtia ꝑ
quã poteſt videri ptꝫ tunc ſi illud viſibile ponat̃ in ex
tremo illius diſtantie: et incipiat elõgari a nobis da-
bitur vltimum inſtãs eſſe cõpletũ illius viſionis. ꝯñs
eſt falſum. ergo et añs. probo ꝯñam. nunc videtur in
vltimo inſtanti non eſſe illius motꝰ. et imediate poſt
hoc non videbitur: cũ erit vltra maximã diſtantiam
in qua tu ponis ipſam poſſe videri. Falſitas cõſequen
tis patꝫ: illa viſio habet ptes. vna medietas corrũpe
tur ante aliã. non currainus ad remiſſiſſimũ naturale
nec datur minima diſtantia per quã nõ poteſt videri
quia tũc ꝑ illud ſpaciũ non poteſt videri: et per quod-
libet minus poteſt videri: et ſic poterit videri ſupra ſẽ
ſum qd̃ eſt falſum. ¶ Reſpondet̃ negando ꝙ illud vi-
ſibile poteſt videri per quãlibet diſtantiam. non dat̃
maxima diſtantia per quã poteſt videri: nec minima
per quã non põt videri per elongationẽ: vt argumen-
tum probat. Eodẽmodo põt probari ꝙ nõ datur mi-
nima diſtantia per quã poteſt videri. q2 tũc ſi illud vi
ſibile accederet ad oculum daretur vltimũ inſtans eſ
ſe viſionis cõpletuꝫ. Nec datur maximum ſpaciũ per
quod non poteſt videri: quia tunc per illud ſpaciũ nõ
poteſt videri: et ꝑ quodlibet maius ſpaciũ poteſt vide
ri. quod liquet eſſe falſũ. ergo ſimpliciter non dat̃ vnũ
illorum mẽbrorũ: q2 ad veritatem huius diuiſiõis de
maxio qd̃ ſic vel minimo quod non requiritur ꝙ illa
res reſpectu cuius ſit diuiſio: eoipſo ꝙ poteſt eſſe ſub
aliquo: poteſt eſſe ſub quolibet minori. hoc eſt ſi ſub-
cõtraria affirmatiua verificatur pro aliquo: verificat̃
pro quolibet minori et negatiua eoipſo ꝙ verificat̃ ꝓ
aliquo: verificetur ꝓ quolibet maiori. Verbi gratia
aliquod pondus ſortes poteſt portare. et aliquod põ-
dus ſortes non poteſt portare. igitur datur maximũ
quod ſic: vel minimũ quod non. hic affirmatiua veri-
ficatur pro aliquo pondere: et pro quolibet minori ve
rificari poteſt. et negatiua ſic ſe habet ꝙ ex eo ꝙ ꝓ ali
quo verificatur: pro quolibet maiori verificari poteſt
quia ſi aliquod pondus ſortes non poteſt portare: nul
lum pondus maius illo portare poteſt. modo non eſt
ſic in propoſito. quia non ex eo ꝙ iſta affirmatiua per
aliquam diſtãtiam b viſibile ſortes poteſt videre veri
ficat̃ pro aliquo: pro quolibet minori verificari põt.
quia non ſeqtur per hanc diſtãtiã b viſibile ſortes po
teſt videre. igitur per quãlibet minorem b viſibile po
teſt videre. Oppoſitũ reqritur ad inferendam diſtun
ctiuam ex iſtis membris minimum quod ſic vel maxi
mum quod non: vꝫ ꝙ affirmatiua verificetur pro ali-
quo et pro quolibet maiori verificari poteſt: et ex eo ꝙ
negatiua verificatur pro aliquo pro quolibet minori
verificari poteſt. Quocirca bene ſequitur. ab aliquo a
gente illud paſſum poteſt pati. et ab aliquo agente nõ
poteſt pati. igitur datur minimum agens a quo po-
teſt pati. vel maximum agens a quo non poteſt pati.
quia ſi ab aliquo agente iſtud paſſum poteſt pati: a
quolibet maiori poteſt pati. etiam ſi ab aliquo agen-
te non poteſt pati: a nullo minori illo poteſt pati. Sed
in propoſito cum aliquibus modificationibus datur
hec membra datur minima diſtantia per quam iſtud
viſibile non poteſt videri propter elongationem a vi-
ſu. Probatur. ponatur a viſibile in cõſpectu ſortis elõ
get quouſqꝫ deſinat videri. capiatur totale ſpaciũ in
quo a viſibile videbatur. et totũ ſpaciũ in quo nõ vi-
debatur et capiatur punctum continuatiuũ illorum
duorũ ſpaciorũ. quãdo a viſibile eſt in illo puncto vel
poteſt videri vel non: Si pͥmum tunc ꝑ elongationẽ a
viſu dabitur vltimum inſtans eſſe viſionis. quod ſu-
perius eſt reprobatum. Si ſecundum. habetur ꝓpoſi
tum. Eodem modo per acceſſum ad potentiaꝫ datur
maximum ſpacium per quod non poteſt a viſibile vi
deri a ſorte. Quod patꝫ vel dabitur minima diſtãtia
per quã iſtud viſibile poteſt videri: vel maxima diſtã
tia per quã illud viſibile non poteſt videri: Si primũ
per acceſſum ad oculum dabitur vltimuꝫ inſtans eſſe
cõpletum viſionis. Et ſi ſecũdũ ꝓpoſitum. et ſic datur
maxima diſtãtia per quã nõ poteſt hoc viſibile vide-
ri a ſorte ꝓpter ꝓpinquitatẽ: et minima diſtantia per
quã a viſibile non poteſt videri a ſorte propter elõga-
tioneꝫ. Vel ſic datur minima diſtãtia ſupra maximã
diſtantiã quã non per quã a viſibile non poteſt videri
a ſorte: et datur maxima diſtãtia citra minimã q̃ non
per quã a viſibile nõ poteſt videri a ſorte. ¶ Sed di-
ces datur maxima diſtãtia per elongationẽ per quaꝫ
a viſibile poteſt videri. patꝫ ſignet̃ totũ ſpacium in-
cluſum citra punctũ continuatiuũ ſpacij in quo viſi-
bile videtur et ſpacij in quo non videtur ob diſtantiã
dicatur illud ſpaciũ b. tunc ſic per totũ b ſpaciũ a viſi
bile poteſt videri. ergo nõ das minimã diſtãtiã ꝑ quã
viſibile a non poteſt videri. ꝯña patꝫ implicat idẽ ſpa
cium eſſe maximũ quod ſic: et minimũ quod nõ. patꝫ
ex teris. Q; ſortes põt videre a viſibile per totũ b ſpa
cium. ptꝫ per quodlibet pũctum intrinſecum b ſpacij
ſortes poteſt videre a viſibile. ergo per totuꝫ b ſpaciũ
Forte dicis non ſequit̃: ſicut in multis ſimilibus nõ ſe
quitur quãlibet ꝑtem huius ponderis ſi eſſet ſeparata
a ſuo toto ſortes poteſt portare et tamen non põt por
tare hoc põdus. ſimiliter datur minimũ tẽpus per qd̃
ſortes non poteſt viuere. quia per iſtud non põt viue-
re: et tamẽ per quodlibet punctum intrinſecum illius
tẽporis ſortes poteſt viuere. Contra inſtare non ẽ ſol-
uere: Etiã ſigno c inſtans terminãs tẽpus minimũ ꝑ
quod ſortes non poteſt viuere. Arguit̃ ſic. per quodli
bet inſtans ĩtrinſecũ huius temporis (quod ſigno d)
ſortes poteſt viuere. ergo per hoc totale tẽpus eodem
demonſtrato et iſtud eſt maximũ tẽpus per quod po-
teſt viuere da quod viuat per quodlibet inſtãs d tẽpo
ris: cũ poſſibili poſito nullũ ĩpoſſibile ineſſe ſequat̃.
pͥmo phiſicoꝝ dabis maximũ tempꝰ per quod iſte ſor
tes vixit ¶ Preterea ponatur a viſibile in ſpacio in
quo poteſt videri accedendo ad oculũ ſemper erit in-
tenſior viſio. ergo qñ parũ diſtat a maxima diſtãtia
per quã non poteſt videri erit intenſior viſio q̃ vnq̃
ante hoc erat. et ſi deſinat videri tũc parũ accedendo
in breui tempore intenſa viſio corrũpetur. ymo quan
do pͥmo viſibile eſt ſuper punctũ terminatiuum ſpacij
in quo non poteſt videri: a ſpacio in quo non põt vi-
deri erit ſubito corrupta intenſa viſio. quia iam non
erit aliqua viſio huiꝰ viſibilis in hoc pũcto. ⁊ imedia
te ante hoc erat viſio huius viſibilis. agens naturale
fortius agit in propinquũ q̃ in diſtans. ¶ Sed forte

dicis datur certa portio ſpacij in quo viſibile optime
cauſat eius viſionem. vt verbi cauſa. qū īcipit appro
pinquari a remotis intēdet viſio ad certum pūctum
vſqꝫ: poſt ea accedēdo non ſemper intendet: ſed vl' re=
manebit in eadē intenſione graduali per partem ſpa=
cij. et tandem incipiet illa viſio remitti: et ſucceſſiue
deſinit illa viſio. ad nō gradū vſqꝫ: puta qū eſt primo
ſup illud punctū quod cōtinuat ſpaciū in quo non po
teſt videri ꝓpter propinquitatem ſpacio in quo poteſt
videri. Nec vtrobiqꝫ habet ſūm illa maxima agēs na
turale fortius agit in propinquū ꝙ̄ in diſtans. Patz de
ſagitta q̄ minus ledit exiſtentē prope ipſam ꝙ̄ a re=
motis. Similiter mula min⁹ ledit recalcitrādo ꝓpin=
quū ꝙ̄ exiſtētez in extremitate pedū extēſorū. ¶ Re=
ſpōdetur concedēdo ꝙ datur maxima diſtantia per
quā viſibile poteſt videri a remotis. Ex quo non ſeq
tur ꝙ datur vltimū inſtans eſſe viſionis. non dabitur
vltimum punctum intrinſecū illius ſpacij. ſed demon
ſtrando totū illud ſpaciū ⁊ punctū terminatiuū illi⁹
illud aggregatum eſt minimū ſpaciū per quod nō po=
teſt videri qū ſuperficies viſibilis proxima potētie vi
ſiue ponitur ſup illud punctū tunc non poteſt videri
illud viſibile. ſed accedendo imediate poſt hoc redu=
cet viſio: quia intendetur ad certum ſpacium vſqꝫ in
moderata diſtantia a viſu. poſtea accedēdo ad ocu=
lum non intendetur illa viſio: ſed remittet vt inter ar=
guendū dictū eſt. agens naturale fortius agit in ꝓpin
quū ꝙ̄ in diſtans ceteris partibus modo perius appli=
catur potentie viſiue in magna propiquitate ꝙ̄ in me
diocri diſtātia. ſicut ſagitta in primo egreſſu ab arcu
non habet totum ſuū īpetum quē poſt ea recipit (ſi ī=
petus ponat qualitas diſtincta a re q̄ īpetuoſe moue=
tur) ſed ſucceſſiue acq̄rit q̄ intenſe acq̄ſitus fortius pe
netrat. agregatū ex pūcto et quanto nō eſt maius pro
prie ipſo quanto non ponim⁹ puncta īpartibilia. et ſi
imaginemur ipſum punctum viſibile poſitum ſupra
ipſuz; nec eis ipſū videret: citra tamē videret. ¶ Sz
cōtra iſtud arguit non datur minimū viſibile qđ pōt
videri. nec maximū non viſibile ergo neqꝫ datur ma=
xima diſtantia per quā viſibile non poteſt videri: neqꝫ
minima ꝑ quā nō poteſt videri. ꝯña eſt nota. ꝓbatur
añs. intellect⁹ pōteſt videre angelum ſi ſue nature re=
linquatur patz intuitiue cognoſcit ipſūmet. ergo ⁊ an
gelum. ¶ Preterea ſi maximū nō ſēſibile ponatur in
duobus locis propinquis ita ꝙ vna medietas cōiun=
gatur alteri: iam illud totum poteſt videri. igitur.
¶ Reſpondetur negando añs pro hac valle miſerie.
Videtur ꝙ aīa ſeparata poteſt quodlibet ſēſibile ꝙ̄tū
cūqꝫ paruū videre intuitiue. probat poteſt ītuitiue co
gnoſcere āgelū q̄ nihil diuiſibilitatis habet: ergo nul
la eſt repugnantia quin quodlibet corpus quantūcū=
qꝫ puſillum ſit poterit intuitiue cognoſcere, et puncta
in ꝯtinuo ſi ponātur pure īpartibilia eodē modo rela
tiones intrinſecus et extrinſecus aduenientes. ꝓ iſto
ſtatu tamen pōt ſe et nullū aliud indiuiſibile extrinſe
cum videre frequenter capimus videre pro intuitiue
cognoſcere. ¶ Ad aliud conceditur ꝙ maximū nō ſen
ſibile in duobus locis propinquis miraculoſe poteſt
videri: ſicut dictum eſt in. x. diſtinctione quarti. q. ij.
licet detur minimū pondus ꝙ ſortes cū iſta potentia
non poteſt portare. nō tamen minimū qđ nō ſimpliciter
ſi ſortes poneret ī plurib⁹ locis. Sic licet detur maxi=
ximum viſibile quod ſortes non poteſt videre natura
liter: tamen nō daretur maximū non ſenſibile ſi pone
ret in duobus locis quia illud maximū non ſenſibile
poſitum in duobus locis propinquis tm̄ faciet ad vi=
ſionē ſicut duo maxima non ſenſibilia propinqua po
ſita in ſimili ſitu.

Hic queritur q̄ſtio ſatis ne=
ceſſaria. Conſtat enim et ir
refragabiliter verum eſt: ꝙ
deus pater genuit filium.
Ideo queritur vtrum con=
cedendū ſit ꝙ deus genuit
deū. Si enim deus genuit
deum videtur ꝙ aut ſe deum: aut alium de
um genuerit. Si vero aliū deū genuit. non
eſt tantum vnus deus. Si autem ſeipſū de=
um genuit: aliqua res ſeipſam genuit. Ad
quod reſpondētes dicimus ſane et catholi
ce concedi ꝙ vnus vnum genuit: et ꝙ deus
deuz genuit: quia deus pater deum filium
genuit. In ſimbolo quoqꝫ ſcriptum ē. Lu=
men de lumine. deum verum de deo vero.
Quod vero additur. ergo genuit ſe deum:
vel aliū deū: neutrum concedēduz eſſe dici
mus. Q alium deū nō genuit: manifeſtum
eſt: quia vnus deus tantū eſt. Q autē ſeip=
ſum non genuit oſtendit. Aug. in primo li=
bro de trinitate dicēs. Qui putant eius po
tētie eſſe deum. vt ſeipſum ipſe genuerit: eo
plus errant: ꝙ non ſolum deus ita non eſt:
ſed nec ſpiritualis neqꝫ corporalis creatu=
ra. Nulla enim res eſt que ſeipſam gignat
vt ſit et ideo non eſt credendum vel dicen=
dum ꝙ deus genuit ſe

¶ Diſtinctionum quarte et quinte queſtio vnica.

Circa quartam et quintā diſtin=
ctiones in quibus magiſter tan
git vnitatem eſſentie diuine et ꝑ
ſonarum: et quomodo vna per=
ſona nō eſt alia: propterea ſolēt
doctores hic inſiſtere circa mo=
dum ſillogiſādi in diuinis ꝓpter
ea. ¶ Queritur an regule logi=
cales teneant in diuinis. ¶ Cir
ca hanc q̄ſtionē ſic procedā in primis ꝑmittendo ali=
q̄s diſtinctiōes circa materiā. ſcđo ſuccincte reſpōden
do ad q̄ſtionē ſcđ'z ꝙ capio. ¶ In primis ſupponam
ꝙ ſub Innocētio ꝗ̄to declaratum eſt in ſacroſancto cō
cilio: vt patz de ſūma trinitate et fide catholica cap.
dānamus: ꝙ eſt vna ſūma res incōprehenſibilis q̄dē
et ineffabilis q̄ veraciter eſt pater filius et ſpiritus ſā
ctus: tres ſimul perſone ac ſigillatim q̄libet earūdem
et ideo in deo ſolūmodo trinitas eſt: nō quaternitas
quia q̄libet trium ꝑſonarū eſt illa res. videlicet ſubſtā
tia eſſentia ſeu natura diuina: q̄ ſola eſt vniuerſorum
principium: preter quod aliud euenire non poteſt: ⁊ il
la res non eſt generans: neqꝫ genita: neqꝫ procedens:
ſed eſt pater qui generat et filius qui gignitur: et ſpi
ritus ſanctus q̄ procedit: vt diſtinctiones ſint in ꝑ
ſonis et vnitas in natura licet igitur alius ſit pater/
alius filius/ alius ſpūs ſanctus/ non tamen aliud. ſed

id quod eſt pater eſt filius et ſpūs ſanctus: idem oīno
vt ſecūdū orthodoxam et catholicā fidem cōſubſtan
tiales eſſe credantur: ſcdm illud prime iohānis quin
to q̄ ſi tres ſunt q̄ teſtimoniū dant in celo pater: ver
bum/et ſpūs ſanctus. et hi tres vnum ſūt. Ubi repro
batur libellus abbatis ioachim quē cōtra petrū lom
bardū ediderat: eū hereticū et inſanū appellās pro eo
ꝙ in ſententijs aſſerebat ꝙ ſumma res eſt pater filius
et ſpiritus ſanctus. et illa res non eſt generās neq̃ ge
nita. volebat abbas ioachim dicere ꝙ ſunt tot eſſētie
diuine realiter diſtincte quot ſunt pſone. ſed ſunt vna
ſicut multitudinis credentium erat cor vnū et anima
vna: actuū quarto. ⁊ populus meus ⁊ populus tuus
vnum ſūt. tercij regū vigeſimo ſcdo et licet ioachim
dicere poſſet tres pſone ſunt vnius animi inter ſe pro
pterea dicuntur vnū. hoc eſt cōtra intentionē ſcriptu
re. vt per determinationē eccl'ie (q̄ in hoc errare neq̄t)
nobis conſtat. ¶ Preterea ſupponendū ē noīa ſigni
ficātia deū ſunt in multiplici differentia q̄dā ſunt eſſē
tialia q̄daȝ perſonalia/q̄dam cōmunia/q̄dam notio
nalia. nec inſiſto an illa diuiſio valeat in plurali nume
ro. vt ptȝ demōſtrādo duo noīa quorum alterū eſt eſ
ſentiale et alterum notionale. Facile doctus poteſt di
uiſionem ſufficientem acceptare per additionē mem
brorū: vel capiendo diſiunctum in ſingulari. ¶ Eſſē
tialia dicuntur q̄ ſic ſupponunt pro eſſentia vel natura
ꝙ ſi eſſentia et ſuppoſitū in diuinis realiter diſtingue
retur. illa ſupponerent ꝓ eſſentia ⁊ non ꝓ ſuppoſito.
vt natura/deitas/diuinitas/cōmunicabilis. Noīa ve
ro perſonalia ſunt. q̄ ex vſu loquendi ſic ſupponūt pro
ſuppoſito: ꝙ ſi ſuppoſitū et eſſentia diſtinguerent ad
huc ſupponerēt ꝓ ſuppoſito: et non pro eſſentia vt pa
ter/filius/et ſpūs ſanctus. Etiā cōprehendo ſub pſo
nalibus noīa ꝓprietatum: et notionalia. quia frequen
ter ꝓ eodē capiunt: et vt dicit magr̄ diſtictiōe. xxvi.
vt paternitas/filiatio/generatio/actio/gñatio paſſio
Noīa aūt cōmunia ſunt: q̄ ſuppoſita diſtinctione iter
eſſentiā et perſonas pro vtriſq̄ acciperent: vt ens/res
aliq̄d/creator/gubernator/ſapiēs. ¶ Notionalia ſūt
illa q̄ dicunt de vna perſona: vel de pluribus non tñ
de qualibet ſicut generatio/ſpiratio. Similiter verbo
rum p̄dicabiliū de deo q̄dam ſunt eſſentialia. vt com
municat. quedā perſonalia. vt generat gñatur ſpirat
ſpirat/q̄daȝ communia: vt eſſe/exiſtere/creare/guber
nare/intelligere/amare. ¶ Iſtis p̄libatis reſpondet
affirmatiue ad titulum queſtionis. Probatio conclu
ſionis quo ad ſillogiſmū inter omēs ſpecies argumē
tationis ſillogiſmus eſt euidentiſſimus. ergo in omni
materia forma ſillogiſtica tenet: tā in diuinis q̄ extra
diuina. Quo ad alias ſpecies argumētationis ꝓba
tur ad cōceſſionē veri nullū ſequitur falſum. non ē ſer
mo de propoſitionibus ſe falſificātibus in preſentia
rum. modus in diuinis eſt articulus indubitatus. er
go ad cōceſſionem illius nullum ſequitur incōueniēs
in quocūq̄ modo arguendi. ¶ Contra hāc concluſio
nem arguitur ſic. non ſequitur omnis eſſentia diuina
eſt pater. oīs filius eſt eſſentia diuina. ergo omnis fili
us eſt pater. et tñ arguit in barbara. igitur. ¶ Eodeȝ
modo poteſt argumentari in darij capiendo minoreȝ
et cōcluſiōes indefinitas vel particulares. Q; non ſe
quatur ptȝ. concluſio eſt falſa et heretica premiſſe ve
re. maior ptȝ quia vna eſſentia diuina eſt pater. ⁊ nul
la eſt eſſentia diuina niſi vnica. ¶ Ad iſtud argumen
tum reſpondendo aliqui dicunt ꝙ eſt fallacia figure
dictionis vel accidentis ſubſumēdo ſub termino di

tus tho=

ſtributo predicamenti ſubſtantie terminum alterius
predicamenti: puta ad aliquid. Hoc nō valet hoc argu
mentum eſt in darij omne animal currit. aliquod al
bum eſt animal ergo aliquod albū currit. ac ſi in mi
nore capiat terminus de predicamento ſubſtantie: vt
facile poteſt oſtendi per formalitatem propoſitionum
¶ Quidam alius doctor dicit ꝙ iſta ſigna oīs nullꝰ
non ſufficiunt facere propoſitionem cōplete vniuerſa — De aliaco.
lem: ſed hoc ſignum oīs res que eſt: nulla res que eſt
ſunt ſigna ſufficiētia ad faciendū propoſitionē vni
uerſalem. propterea negat hanc ꝯñam omnis res que
eſt pater eſt pater. filius eſt res que eſt pater. ergo filiꝰ
eſt pr̄. dicēs ꝙ plus predicat̄ i minore q̄ fuit ſubiectū
in maiore oportet dicere filius eſt pater. ¶ Sȝ volun
tarium eſt ꝙ dicit de ſignis. Et ex iſto ſequitur ꝙ iſta
eſt vera oīs res que eſt pater non eſt filius et vltra eſſē
tia diuina eſt pater. ergo eſſentia diuina non eſt filius
concluſio eſt falſa. et minor vera. ergo maior eſt falſa
ergo habebitur ꝙ iſte terminus pater non ſupponit ꝓ
perſona filij ergo ſi ꝯplete diſtribuat̄ (vt aſſeris) oīs
res que eſt pater. illa erit falſa. qd̄ cōcedis. ¶ Item ſi
cut dicis contra aliū ꝙ voluntariū eſt capere in p̄miſ — Adam.
ſis omne idē patri eſt pater eſt magis voluntariū ad
dere hec ſigna vltra vſum logicorū. ¶ Aliter dicitur
maior poteſt eſſe vniuerſalis et nō de oī. et tunc non
arguitur in barbara vel in darij. ſed ſi ipſa ſit de omi
ꝯña eſt bona et per illam denotatur ꝙ de quocūq̄ eſt
ſubiectum verificabile predicatum eſt verificabile de
eodē. Uel ſic vt cōmuniter dicit̄ triplex eſt diſtribu
tio quedā in termino tantū quedam extra terminum
quedā extra numerū. tunc eſt diſtributio in termino:
q̄ñ in explanatione ſenſus eius non capitur alius ter
minus a termino diſtributo. puta non capitur trāſcē
dens vt oīs eſſentia diuina eſt pater ſic explicatur ſē
ſus eius eſſentia diuina eſt pater ⁊ nulla eſt eſſentia di
uina quin illa ſit pr̄. ¶ Tūc eſt diſtributio extra ter
minum quādo capitur tranſcendens: et tūc explicabi
tur ſicut ſupra cū iſta additione hec res que eſt eſſen
tia diuina eſt pater et nulla eſt res que ſit eſſentia diui
na q̄n illa ſit pater modo ille ſenſus eſt falſus. quia ē
aliqua res que eſt eſſentia diuina q̄ nō eſt pater. puta
filiꝰ. ¶ Tercia eſt diſtributio in termino: et extra ter
minum. et extra numerum. et tunc cum exponentibus
datis addatur tranſcendens alterius numeri. ꝓpter
ea non ſufficit hec res que eſt eſſentia diuina eſt pater
et nichil eſt quod eſt res que eſt eſſentia diuina q̄n ip
ſum ſit pater. quia ſic datur antecedens verum et ꝯñs
falſum. vt oīs eſſentia diuina eſt perſona. trinitas eſt
eſſentia diuina. ergo trinitas eſt in pſona. ſi ſit diſtri
butio in termino et extra terminū añs eſt verū. et ꝯñs
falſum (vt dicūt) ¶ Sed iſtud nō credo eſſe verū añs
huius ꝯñe eſt falſum: vt ſit diſtributio extra terminuȝ
tantū. quia iſta ē falſa nulla res eſt eſſentia diuina q̄n
illa ſit pſona quia trinitas eſt aliqua res que ē eſſentia
diuina. et tamen non ē perſona. trinitas ē eſſentia di
uina. ergo res que ē eſſentia diuina. ¶ Itē bene ſequi
tur omnis res que ē eſſentia diuina ē perſona. ſancta
trinitas ē res que ē eſſentia diuina. ergo ſcā trinitas
eſt pſona. cōcluſio ē falſa. et minor vera ergo maior ē
falſa. propterea duplex diſtributio ſufficit: ſaltem hoc
argumentum non probat eſſe ponendam diſtributio
nem extra numerū. nec aliud occurrere pōt. vt reor.
Sed ꝯſidera ꝙ aſcendendo vel deſcendēdo capias ſin
gulares ꝓportionabiliter ad ſēſus datos. ¶ Ex iſtis
patȝ ꝙ ſi maior regulatur ꝑ dici de oī ꝯña eſt bona et

ſicut concluſio eſt falſa ita aliqua pmiſſarũ ſcȝ maior
vel ſi ſit diſtributio in termino et extra terminũ. ſi ſit
vniuerſalis vel diſtributio in termino tantũ: antece=
dens eſt veruȝ et ꝯñs falſum. nec arguitur ſillogiſtice
Nec ſeqtur ꝙ in ſimili forma inſtabit ꝓpoſitio cuiꝰ
ſubiectũ diſtribuitur in termino tantũ non eſt eiuſdē
forme cũ propoſitione cuius ſubiectũ diſtribuitur in
termino ⁊ extra terminum quia non eſt ſimilis quãti
tas. ¶ Sed dices vt eſt diſtributio in termĩo tantũ ē
vna vniuerſalis cuius ſubiectuȝ ſupponit pro aliquo
pro quo non ſupponit predicatum. ergo illa eſt falſa.
non alias iſta eſt falſa omne animal eſt homo. ¶ Re
ſpondetur ꝯña eſt nulla. vt pȝ de hac om̄e animal fu
it in archa noe: vt ſit diſtributio pro generibus ſingu
lorũ vel vtrũqȝ aĩal eſt homo. admittendo illã ꝓpriaȝ
ſine pronoie demonſtratiuo. Similes difficultates ſil
logiſando in ethnicũ vibrare potes: ſillogiſãdo extra
hanc materiã ſic. vtrũqȝ animal currit. vterqȝ homo
eſt animal. ergo vterqȝ homo currit. Omne aĩal fuit
in archa noe. abraham fuit aĩal. ergo abrahaȝ fuit in
archa noe. vt ſit diſtributio pro generibus ſingulorũ
ſolũ. hic ſemper datur antecedēs verũ ⁊ ꝯñs falſum et
tota ratio eſt qꝛ illa diſtributio medij eſt inepta ad cõ
cludendum extrema. Sic in noſtro negocio. et que ſo
lent tãgi de his propoſitionibus nobis erunt ſcale in
telligendi. Eodeȝ modo poteſt reſpõderi ad tales ſil=
logiſmos nullus filius eſt pater. oĩs eſſentia diuina ē
filius ergo nulla eſſentia diuina eſt pater in celarent.
vel capiendo pticularem in minori pro cõcluſione in=
ferio. ¶ Reſpondetur ſi mediũ in maiori diſtribuatꝛ
in termino et extra terminũ. ꝯña eſt bona ⁊ añs ē fal=
ſum ſicut et ꝯñs iſte ſenſus eſt verus. iſte pater nõ ē fi=
lius et nullus eſt pater quin ſit pater qui non eſt filius
ſed iſta eſt falſa nulla res que eſt pater ē filius. ymmo
aliqua res que eſt pater eſt filius: puta eſſentia diuina
¶ Sed cõtra iſtud arguitur et dictis ſequitur ꝙ iſta
eſſet ꝯcedēda pater ē filius. quod eſt ꝯtra dicta ymmo
dabuntur cõtradictoria falſa in diuinis. nullus pater
eſt filius que eſt maior in celarent vel in ferio per te ſi
ſubiectum diſtribuatur in termino et extra terminuȝ
eſt falſa. ergo ſua cõtradictoria eſt vera non opȝ po=
nere ſi ſit: quia cõtradictoriam parit et ſic vel dabis
duo contradictoria falſa in terminis diuinis. vel hec
erit ꝯcedēda pater eſt filius. Eodēmodo iſta ꝯcedeba
tur falſa in vno ſenſu omnis eſſentia diuina eſt pater
ergo ſua contradictoria. ſi ſit eſt vera aliqua eſſentia
diuina non eſt pater. ¶ Reſpondetur negando con=
tradictoria falſa in diuinis. et dicit ſicut ille non ſunt
ſinonyme nullus pater eſt filius nullus pater eſt filiꝰ:
vt in vna ſit diſtributio in termino tantũ. et in alia ĩ
termino et extra terminum ita earũ cõtradictorie nõ
ſunt ſinonyme oportet ſubiectum particularis vnius
eſſe cõplete vel in termino et extra terminũ particula=
riſatum. et alterius incõplete vel in termino tantum.
¶ Sed dicis qlibet t'miñꝰ ſimpliciter vnius eſt ſinonymꝰ
cũ vno alterius et cõtra ergo ille propoſitiones ſunt
ſinonyme. ¶ Añs eſt falſuȝ. terminus pat' ꝯplete par
ticulariſatus et incõplete non ſunt ſinonymi et actus
particulares ſũt ſinonymi. ⁊ ꝯña eſt nulla. pȝ de iſtis
differēs ab ente ⁊ ab ente differens: hoĩs aſinꝰ ⁊ aſinꝰ
hoĩs. aſinus poteſt negari de vno quãdo non negabit
de altero nullus filius eſt pater cuius ſubiectum diſtri
buitur extra terminũ habet contradictoriã aliquis fi
lius eſt pater: cuius ſenſus eſt aliqua res que eſt filius
eſt pater modo hoc eſt verum. proportionabiliter di=
catur de cõtradictoria alterius. Pleriſqȝ videt' intell
ctum non poſſe capere terminũ cõmunē pro ſuis ſign
ficatis diſiunctiue ſine ſigno. qꝛ ſi ſic. inane eſſet ſigni
particulare. ¶ At dicis intellectus poteſt capere ter=
minũ determinate ſine ſigno et hoc pȝ de predicato
particularis ſuper quod nullum fertur ſignum parti=
culare. Contra intellectus non poteſt capere terminũ
confuſe tantum vel cõfuſe diſtributiue ſine ſigno. er=
go neqȝ determinate. ꝯña videt' tenere a cõuenienti ſi=
militudine. ¶ Sed dices non ſequitur ſuperfluitas ſi
gnorum. ſicut multa ſigna diſtribuunt multa ſigna ꝑ
ticulariſant. et tñ non ſequitur ſignorum ſuperfluitas
Similiter ſignũ particulare facit pdicatũ ſtare deter
minate vel ſcđm cõmuniter loquentes non requiritur
aliquod ſignũ. ſed intellectus ex fecũditate ſua poteſt
vti termino pro ſuis ſignificatis diſiunctiue nõ autē
copulatiue vel copulatim vel diſiunctim. ¶ Sed cer
tum diſcrimē dari non poteſt ab vſu logicoꝝ. ¶ Sed
diceret' ꝙ magis eſt colligere predicata qđ in ſuppo=
ſitione cõfuſa diſtributiua et collectiua contingit. et
difficilius eſt diſiũgere diſiunctim terminũ in ordine
ad ſua ſignificata ꝙ̃ diſiungere diſiunctiue. et hoc pȝ
quia taliũ propoſitionũ veritates ſunt multo tenebro
ſiores ꝙ̃ veritates propoſitionũ que reſpiciunt diſiũ=
ctiuã ꝓ ſua verificatione. Uel cõceditur ꝙ poteſt vti
termino ſine ſigno pro ſuis ſignificatis copulatiue ⁊
copulatim. ſed vt ſuppoſitiões terminorũ quãtitates
propoſitionũ nobis innoteſcãt impoſita ſunt ſigna: ꝑ
que appropriate loquimur et petitur ab aduerſarijs
quomodo termini cõmunes in biblia poſiti ſup quos
nulla cadunt ſigna ſupponũt. Et tũc illa eſt diſtiguē
da pater eſt filius et iſta eſſētia diuina non eſt pater ꝑ
hoc ꝙ ſubiectũ accipitur ꝯplete hoc eſt extra terminũ
vel icõplete. Subiectũ indefinite et cõmuni logica ſē
per ſtat ita illimitate ſicut ſubiectũ propoſitionis par
ticularis et pro tot accipitur. propoſitionis particula
ris ſubiectũ interdũ reſtringitur propterea apud logi
cos dicitur ꝙ ꝯtradicunt eidem propoſitioni Sed neu
tra iſtarũ aliquis. pater eſt filius. pater eſt filius cõce=
datur in abſoluto modo loquendi ſine diſtinctiõe. Si
queratur a me de veritate iſtius aliquis pater eſt filiꝰ
eſſo ꝙ poſſũ pticulariſare ſubiectuȝ in termĩo et extra
terminũ diſtinguã illam ne videar concedere ꝓpoſiti
ones ĩ aliquo ſenſu reprobatas. liberis verbis loquũ
tur philoſophi nobis datus eſt certus limes loquēdi.
¶ Sed dicis ſcđȝ hec cõcedimꝰ propoſitiões reproba
tas ab eccleſia. et ſic aliqua propoſitio de virtute ſer=
monis vera eſt reprobata qđ diſſonũ videtur. paȝ de
hac pater eſt filius. ¶ Diſtinguitur ꝙ eas concedimꝰ
vel in ſenſu quo reprobantur abſit. vel ĩ ſenſu catholĩ
co. et ſic cõceditur. vel dicitur in mentalibꝰ vltimatis.
et hoc negamus. in propoſitiõibus ad placitũ ſignifi
cãtibus nullũ eſt incõueniēs vt paȝ de hac non deus
eſt. vbi nõ poteſt capi neganter et infinitãter extra mē
talem vltimatam. verũ in ſenſu vero non reprobat ec=
cleſia etiam interdũ verũ de virtute ſermonis qđ ha=
bet ſpeciē deceptionis in ordine ad ſimplices reproba
tur. Quocirca vtere vtrobiqȝ apud nõ intelligentes di
ſtinctione nec certe hic eſt maior difficultas ꝙ̃ de hac
animal non fuit in archa noe. vbi poteſt eſſe particula
riſatio pro generibus ſingulorũ: et ſingulis generum
et eadē propoſitio ad placitũ ſignificans cõtradicit ꝓ
poſitioni plures. omne aĩal fuit in archa noe cuiꝰ ſub
iectum eſt terminꝰ aĩal ſine addito ĩ mēte et illa vniuer
ſalis in voce ſubordinatur duabus mentalibus vlti=

matio. quarū altera eſt vera et reliqua falſa. et in mēte ſūt ſigna diſtributiua differēter. Sʒ de hoc remitto ad illa que diximus in oppoſitiōe cōtraria. idē pōt adduci de hac vterq̧ homo currit. alter homo non currit. ponduſ cōcedēdi hāc pater eſt filius (ſi extrema cōplete particulariſentur) in hoc iacet. nullus pater ē filius: vt eſt maior in modo negatiuo eſt falſa et termini communes ſupponētes ſup quos nulla cadunt ſigna ſupponūt determinate. et accipiuntur pro ſuis ſignificatis diſiūctiue ſine ſigno. hoc ita commune ē ꝙ ei cōtraire pudeat et qua ratione intellectus pōt vti termio ꝓ ſignificat incōplete icōiunctim ita pōt vti eo pro ſignificatis complete. ¶ Sed forte dices pater eſt filiꝰ eſt vna indefinita cuiꝰ extrema ſupponūt ꝓ eodē ente. puta ꝓ eſſētia nulla ponit̄ diſtributio. ğ ꝑ reglas cōmunes illa eſt concedēda. eſto ꝙ extrema incōplete particulariſentur. ¶ Sed dicis hoc non ſufficere in terminis diuinis. ¶ Sed forte dices ſi complete extrema particulariſent̄ non eſt opus cōplete diſtribuere. ptʒ in argumento ꝑori. oīs eſſentia diuina eſt pater filius eſt eſſentia diuina. ergo filius eſt pater. ſi extrema cōcluſionis ꝑticulariſent̄ in termino et extra terminū concluſio eſt concedenda. et ſic non dabis añs verū cōſequente exiſtēte falſo. qꝛ ſi aliqua cōcluſio ſit neganda in diuinis maxime videtur iſta aliquis pater eſt filius. ¶ Reſpondetur negando ꝯñam pro modis vniuerſalibus vt barbara celarēt. et hmōi vbi nō eſt particulariſatio reſpectu totalis ꝯñe. ſed non eſſet opus completa diſtributōe pro modis particularibꝰ ¶ Secundo dicit̄ ſiue inueniat̄ añs verū ꝯñte exiſtente falſo vel non. medium debet diſtribui cōplete in ꝑmiſſis patʒ ꝑ de oī quod ariſtoteles diffinit primo poſ. rum. Dico aūt oī et cetera dūmodo mediū ſic diſtribuatur in oībus modis valet ꝯña. Et per hoc ptʒ ꝙ talis ſillogiſmus eſt bonus in celarent omnis perſona perſona non ē oīs eſſentia diuina eſt perſona. ergo oīs eſſentia diuina pſona non eſt. ſicut ꝯcluſio eſt falſa. ita et maior falſitas cōcluſionis patet per ſuā cōtradictoriam eſſentia diuina oīs perſona eſt. quia eadem eſſentia eſt tres pſone copulatim et copulatiue. Q; maior eſt falſa. ptʒ per veritatē ſue contradictorie aliqua pſona omnis perſona eſt. vt ſit ꝑticulariſatio in termino et extra terminū. ¶ Secūdo arguitur non ſeqt̄ur oē producens lumen eſt deus omnis ſol poſſibiter eſt producens lumen. ergo oīs ſol poſſibiliter eſt deus et tñ arguitur in barbara. ergo ſillogiſmi in diuinis nō tenent in barbara. ¶ Reſpondetur ꝙ ille ſillogiſmus non eſt in barbara. et nichil facit ad ſillogiſmos in diuinis ptʒ in creaturis. oē currēs eſt equus. oīs homo poſſibiliter eſt currens. ergo oīs homo poſſibiliter eſt equus. i talibꝰ minor egreditur limites maioris. hoc eſt mediū in minore verificatur de aliquo de quo non denotatur verificari in maiori requiritur ꝙ minor denotet̄ verificari pro aliquo de quo denotatur verificari maior ſaltem ſi inferatur pro toto ambitu minoris extremitatis. Quare talis ꝯña nichil valet. oīs equus moriturus eſt iuuenis. oīs equus ſenex eſt equus moriturus ergo omnis equus ſenex ē iuuenis. maior verificatur pro equo exiſtente et minor pro quolibet ſiue ſit ſiue erit. et hoc eſt minorem egredi limites maioris propterea ex illa cōbinatione premiſſarum non licet inferre iſtam oīs equus ſenex eſt iuuenis ſed addatur aliquod ſignū diſtributiuū in minori. vel aliqḋ ſimile faciens mediū accipi pro illo ꝓciſe pro quo accipiebatur in maiori. alias ille premiſſe ſūt inhabiles ad inferendum cōcluſionem. Sic hic. pater non eſt filiuſ oīs pater eſt eſſentia diuina. ergo eſſentia diuina non eſt filius. ſi ſit diſtributio in termino et extra terminum in minori ipſa eſt vera. tunc oportet ꝙ ſingularis in bocardo equiualeat vni de nullo vel particulariſare ſubiectū cōplete. Sic potes dicere in diſamis pater eſt generans omnis pater eſt eſſentia diuina ergo eſſentia diuina eſt generans. ſed ſi bene concludat̄ non ē difficultas ¶ Quo ſit patet hāc eſſe falſam omnis deus deus non ē. diſtribuendo ſubiectum cōplete propter vnā ſingularem in qua demonſtratur eſſentia diuina. Eodēmodo hec ē falſa a deꝰ non eſt deus. ſi a cōfundat confuſe tantum. patet per ſuā cōtradictoriā omnis deus ē b deus. vt b faciat predicatum ſtare determinate. ¶ Tertio arguit̄ non ſequitur omnis pat̄ in diuinis generat eſſentia diuina eſt pater. ergo eſſentia diuina generat. et tñ arguitur in darij. igit̄ ¶ Reſpondetur oportet cōcludere ergo eſſentia diuina ē pater generans. ſi generans habeat pro ſubſtantiuo illū terminum pater in maiori. ſi capiatur generans ſubſtantiue tantū valet ſicut res generans. oportet cōcludere ſic eſſentia diuina eſt res generans. ſi teneat̄ verbum adiectiuū incōplexū tunc ſi ipſum ꝑticulariſetur in concluſione pro illo pro quo verificabat̄ in maiori cōſequentia eſt bona. ſed diſtinguatur concluſio ne videamur generationē primo eſſentie tribuere qꝛ nō dubiuʒ eſt quin eſſentia diuina ē res q̄ generat. ¶ Unde trita eſt diſtinctio apud antiquos. duplex eſt predicatio in diuinis ſcʒ formalis et idemptica predicatio formalis eſt qñ ꝑdicat̄ ſecūdū propriā rationē immediate. i. non ratione alicuius additi vel incluſi conuenit ſubiecto. vt pater eſt generans/ filius eſt genitus. eſſentia eſt cōmunicabilis. Generari cōuenit patri ratione ſui. et ita de alijs predicatis datis. ¶ Predicatio idemptica eſt quando predicatum dicitur de ſubiecto mediāte aliquo addito vł incluſo quod idēptificatur ſubiecto. ſine quo nō cōueniret ſubiecto. vt eſſētia eſt pater generās. filius eſt eſſentia cōmunicabilis hic capitur predicatum pro principaliori parte predicati. ¶ Quarto arguit̄ non ſequitur hec eſſentia diuina eſt pater. hec eſſentia diuina ē filius. ergo filius eſt pater. et tñ arguit̄ expoſitoriei diuinis igitur. ¶ Reſpondetur fundamentū ſillogiſmorū expoſitoriorū in hoc dependet. ꝙ ſi aliqua duo predicata vni ſingulari ſingulariter tento cōueniant: illa enunciant̄. de ſe inuicem. vt ſi fortes eſt currens. et fortes eſt albus. tam album eſt curreuꝰ. et iſtud iterū dependet ab hac origine. ſi fortes eſt currēs. omne quod eſt fortes eſt currens. et ſi fortes eſt albus omne qḋ eſt fortes eſt albuʒ quia ſi non ita eſſet ſtaret ꝙ duo predicata cōuenirent vni tercio. et non conuenirent inter ſe queadmodum multi realiſantes dicerent ꝯña eſt nulla: huic humanitati non repugnat cōmunicari pluribus hec humanitas eſt fortes. ergo forti non repugnat cōmunicari pluribus. Si dicatur ꝙ nichil predicatur de vltimate abſtractis ſecūdū illud auicēne equitas eſt tantum equitas illi eideʒ tenēdo ſua principia de natura cōmuni non neceſſitant̄ negare hanc equitas eſt equus vel addatur in minori ſunt eadeʒ res realiter. vel aliquod tale. palam eſt (et alibi patebit circa hanc materiaʒ per amplius) oportet eos dicere ſicut in diuinis dicimus. imo aliquis terminꝰ diſcretus ē inhabilis pro ſillogiſmo expoſitorio: niſi ꝓpoſitio i qua ponitur vni de oī equaleat: vel aliquid aliud ꝑter cōmunes regulas ſillogiſandi addat̄. Patet non ſequitur hoīs brunellus

non eſt aial hoīs brunellus ē aſinus .ergo aſinus non eſt aial ſi ſortes poſſideat brunellū plato vero nō aīs eſt verum ⁊ cōſequēs falſum .iam premiſſe patent per falſitates cōtradictoriarū earūdem concluſio eſt manifeſte falſa ſed oportet maiorem capi in tali ſenſu nichil qđ eſt hominis brunellus eſt aial tunc ſicut concluſio eſt falſa .ita et maior. Vel ſic. maior verificatur pro ſorte. et minor pro platone. et ſic pro diuerſis extrema medio cōueniunt. quare non oportet ꝙ taliter negentur extrema in cōcluſione. et ſic illud mediū eſt inhabile ad inferendū cōcluſionem illatam. ſecus eſt hic platonis aſinus currit. plato ē homo. ergo hoīs aſinus currit. licet maior verificetur. vel verificari denotetur pro aſino et minor pro platone. ſed ratio medij voluitur in eodē termino. ¶ Item omne aial fuit in archa noe (vt ſit diſtributio ꝓ generibus ſingulorum) eſt vera et ꝑ ꝯñs animal non fuit in archa noe ꝓportionabiliter eſt falſa. et ſic oportet negare hanc ꝓñam buchephal⁹ non fuit in archa noe. et buchephalus eſt vel fuit animal. ergo animal non fuit in archa noe.

¶ Quinto arguitur eſt quaternitas in diuinis. ergo non poteſt ſuſtineri ſola trinitas in diuinis. cōſequentia eſt lucida probatur antecedens. ſignificet a patrem et filium et ſpiritum ſanctū copulatim b patrem ⁊ filium copulatim c patrem ⁊ ſpiritum ſanctū copulatim d filium ⁊ ſpiritum ſanctum copulatim cū iam a nō eſt b nec b eſt c nec c eſt d. ergo in diuinis ſunt quattuor res: quarū nulla eſt alia. ¶ Inſuper hic modus repugnat perfectioni ipſius dei quod patet. vel vna ꝑſona eſt perfecta ad facienda omnia que alie perſone in diuinis poſſunt facere vel non. ¶ Si ſecūdū non eſt omnipotēs. Si primum. tunc alie ꝑſone ſupfluunt. ſic magiſter probat vnitatem dei. ¶ Ad quartum nego ꝙ ſit quaternitas in diuinis. nō ſunt quattuor res quarum quelibet eſt ꝑſona ab alia diſtincta ſed bene ī plurali numero. nec a ē d nec b c. vt dicebatur inter arguēdum. ¶ Sed argumētū eſt ſophiſma probaret tres āgelos eſſe quattuor. probo capiamus michaelem gabrielem et raphaelē ſignificet a illos tres copulatim b gabrielem et michaelem. c michaelem et raphaelem d gabrielē et raphaelē. tunc a nō eſt b nec b eſt c nec c ē d. et palam ē ex illo non ſequitur ꝙ ſunt quattuor angeli. poteſt inſup imponi e ad ſignificādum vnū angelum puta michaelem et f gabrielem. et ſic tibi ex tribus angelis cōcludes ſeptem ꝓpter angelos cōmunicātes. ¶ Ad ſecūdū dicitur ꝙ ꝗcquid vna perſona facere poteſt idem alia facit ſecum. opa trinitatꝭ ad extra ſunt indiuiſa nec ex illo ſequitur ꝙ alie ꝑſone quarum quelibet eſt deus ſuperfluant vt fide cōſtat. argumentum magiſtri valet gratia materie. ¶ Sexto arguitur ſunt tres perſone in diuinis. ergo ſunt tres ſubſtantie ab inferiori ad ſuperius. eodēmodo ſunt tria entia. ergo tres eſſentie: tenet ꝯſequētia ab īferiori ad ſuperius ſecūda cōſequētia a conuertibilibus. ens eſſe et eſſentia non diſtinguūtur. ¶ Inſuper deus capitur perſonaliter cū cōcedatur. ꝙ deus generat deū. ergo poſſumus concedere tres ſunt dij: quia ſenſus eſt tres ſunt perſone in diuinis quarū quelibet eſt de⁹. ¶ Ad ſextum cōcedo ꝙ ſunt tres ſubſtātie: vt ſubſtātia diſtinguitur ꝯ accidēs. et tria entia tranſcendentaliter. ⁊ eſſētie tres eodēmodo capiendo. ſ; non vt ſancti vtuntur in iſta materia de trinitate. propterea illa ſunt diſtinguenda alias nullatenus cōcedātur. ¶ Ad aliud conceditur ꝙ ꝗlibet perſona in diuinis eſt deus. et deus poteſt capi perſonaliter. ſ; ſancti propter infideles nō admiſerunt plures deos: ne darent intelligere pluralitatem eſſentiarū in diuinis. ſed ſic poteſt capi. dicit aliacenſis. queſtiōe quinta) apud doctos. ¶ Septimo arguitur due cōtradictorie ſunt falſe in diuinis. ergo poſitio non eſt tenēda. Patet iſte contradicunt omne ens qđ eſt hec eſſentia diuina eſt pater. nullu; ens qđ eſt hec eſſentia diuina eſt pater et ſunt ambe falſe. igitur propoſitū vtriuſqꝫ falſitas patet ex dictis. Q; cōtradicant patet ſunt due ſingulares oppoſite qualitatis. predicatum diſtributum in vna nō diſtribuitur in alia. et ecōuerſo. et nulla cōditio requiſita ad bonam cōtradictionē deeſt. igitur. ¶ Forte dices non omēs ſingulares oppoſite qualitatis contradicunt patz de iſtis forte plato dormit, forte plato nō dormit. tantū ſortes eſt plato. tantū ſortes non eſt plato due prime ſunt vere. et due vltime falſe. ergo non contradicunt. ¶ Hoc nō ſufficit: cū ille ſint exponibiles oportet negare ſignum in negatiua. ¶ Propoſitio de forte videtur exponi ſicut propoſitio de contingenti ſpecialiter capto. Sed tunc dices iſta debet concedi forte antechriſtus dormit: cōtra cōmunē modu; concipiendi vel forte ego ſum in celo: melius exponitur per has. ſtat ꝙ plato dormiat: ſtat ꝙ nō dormiat: addēdo cum apparentia et tunc oportet negare forte: vt exponatur diſiunctiue. et ſic de alia hoc non contingit in propoſitionibus aſſumptis. nullum ponitur ſignū exponibile.

¶ Reſpondetur negando ꝙ cōtradicant. ſunt ſimul falſe. et non ſe falſificant palam eſt. ergo non ſunt cōtradictorie. potius ſunt contrarie ſunt ſimul falſe. et non poſſunt ſimul eſſe vere. nec due ſimiles ī forma nego ꝙ ſint ſingulares proprie dicte. ſubiectu; ſupponit pro pluribus perſonaliter diſtinctis ⁊ hoc eſt quod dicebamus in principio exponibiliū. ꝙ iſte ſunt indefinite hec eſſentia diuina eſt pater hec eſſentia diuina non eſt pater et illud erat argumentum potiſſimū me mouens videas ibidem queſtione prima. ¶ Vel dicim⁹ ſic. tranſeat ꝙ ſint ſingulares ille. tunc nego ꝙ omnes ſingulares oppoſite qualitatis contradicāt in contradictoria huius oīs res que eſt hec eſſentia diuina ē pater vt ſit cōpleta ſingulariſatio. et contradictoria huius nulla res que eſt hec eſſentia diuina eſt pater. deficit vna cōditio cōtradictoriarū. ꝙ ſi predicatum enūcietur de ſubiecto pro oī ei⁹ ſuppoſito: ſiue ſtet diſcrete ſiue non ꝙ predicatum enuncietur negatiue de ſubiecto pro omni illo pro quo eſt verificabile. in creaturis non eſt opus hoc addere. quia ide; eſt dictu ſortes currit. et oīe ens qđ eſt ſortes currit. ¶ Secūdo idē contingit de iſtis hec eſſentia diuina ē pater. hec eſſētia diuina nō eſt pater: vt vna equiualeat vni de omi alia equiualeat vni de nullo. Si petas quomodo ſupponit ſubiectū huius oīe ens qđ eſt hec eſſentia diuina eſt pater. ¶ Multipliciter poteſt homo reſpondere. ¶ Vnomodo ꝙ ſupponit diſcrete. et confuſe diſtributiue et aliqua ſuppoſitio eſt diſcreta et determinata vt aliqua hec eſſentia diuina eſt pater. aliqua pure diſcreta. potes dicere ꝙ ſubiectū ſupponit confuſe diſtributiue: et nullatenus diſcrete. quia ſupponit ꝓ pluribus perſonaliter diſtinctis et hoc iuxta dicta ī exponibilibus. potes ſatis conformiter dicere ꝙ ſemꝑ ſupponit diſcrete qualecunqꝫ ſignu; habeat. ¶ S; dices res que eſt pater nullo pacto ſupponit pro filio reſtringens reſtringit reſtringibile ad ſtandum pro illo ſolo cui competit reſtrictio: per regulam in reſtrictionibus. propterea ſonus vox idem eſt ꝙ vox. hoc eſt dictu ſonus vox et vox ꝯuertuntur. ergo res que eſt pater etiā

capiendo terminū pr̄ pro oībus ſignificatis ſolū capitur pro patre. ¶ Reſpōdetur φ hec regula reſtrictionum in hac materia non habet verum. ¶ Octauo arguitur omnis gladius eſt acut⁹. et aliquis enſis non eſt acutus contradicunt. ſimiliter tullius non orat et marcus orat cū extrema capiātur pro eodem ente. ergo iſte cōtradicunt hec res eſt pater demonſtrando eſſentiā diuinā: et hec res non eſt pater demonſtrando perſonam filij: que eſt eadem res cum eſſentia diuina ¶ Inſuper vel eſſe patrem dicit aliquid perfectionis vel nichil: ſcd'z non eſt dicēdū. ſi primum eſt aliqua pfectio que deficit filio. ¶ Ad octauū dico φ contradictoria iſtius hec res eſt pater eſt iſta nō hec res eſt pater. cuius ſenſus eſt. nichil φ eſt hec res eſt pater modo hoc eſt falſum ſiue vocetur vniuerſalis ſingularis ſiue vniuerſalis ſimpliciter qđ videtur cōformius ſemp eſt eadem ſētētia. ¶ Ad ſcd'z cōcedo φ eſſe patrem dicit aliquid perfectionis. non pono cōplete ſignificabilia. eſſe patrem nichil aliud eſt φ̄ pater exiſtens modo pater eſt infinite perfectionis. ſed illa perfectio cōmunicatur filio per idemptitatē eſſentie diuine mō nō eſt incōueniens φ terminus importans infinitam perfectionem enūciet̄ de perſona patris qui non enunciet̄ talis de perſona filij ſufficit φ eſſe filiū cōueniat filio. Si ſcire velis pro quo talia dicta ſupponāt ſignificatiue reſolue accuſatiuū in nominatiuū: et verbū infiniti modi in ſuū participiū reſpondens: ita φ ſi verbum eſt actiuū participiū preſentis temporis: ſi paſſiuum in participiū preteriti. vt ſortem currere ſortes currens deū diligi deus dilect⁹. Quare tales propoſitiones ſunt cōcedende deum eſſe cauſam tui ē neceſſarium ſʒ deus contingent eſt cauſa tui. ſortem occidere araneam nichil aliud eſt φ̄ ſortem occidere hominem: ſuppoſito φ ſortes occidat araneam et hominē cum ſenſus eius eſt ſortes occidēs araneā nulla alia res eſt φ̄ ſortes occidens hominem quod eſt verum in caſu. ¶ Nono arguitur eſſentia diuina eſt non pater ergo eſſentia diuina non eſt pater ab affirmatiua ad negatiuam predicato variato penes finitū et infinitū per regulā philoſophi ſcd'i periharmenyas capite pmo aīs eſt verum. ergo et ꝯñs veritas aīcedentis patʒ eſſentia diuina eſt aliqua res que non eſt pater. ergo eſſentia diuina nō eſt pater. ꝯſequētia tenet a conuertibilibus. ¶ Rurſus ſi ſunt plures perſone in diuinis. vel ille diſtinguūtur finite vel infinite: ſi ſecundū pl⁹ diſtinguūtur φ̄ quecūq creature. ſi primū. Contra ſūt res infinite pfectionis. ¶ Ad nonum poteſt defendi φ ꝯñā eſſet bona ſi negatio infinitans infinitet cōplete ſenſus huius eſt eſſentia diuina ē nō pr̄ erit iſte eſſētia diuina eſt non aliquid qđ eſt pr̄ vel aliqđ φ nullo modo eſt res que eſt pater. ſed tamē cōmuniter admittitur illud aīs a doctoribus negatur ꝯñā niſi antecedens equiualeat vni de omni. ¶ Ad aliud conceditur φ diſtinctio perſonarum in diuinis eſt res infinita diſtinctio patris a filio eſt res perfectior et maior φ̄ diſtinctio formice a filio. diſtinctio patris a filio ē pater. diſtinctio formice a filio eſt formica. ſed nō eſt maior diſtinctio patris a filio φ̄ formice a filio. pat et filius idemptificātur in eſſentia et nulle creature ſic ydemptificantur ¶ Decimo arguitur non ſeqtur tantum pater eſt deus. ergo omnis deus eſt pater. ꝯñā tenet ab excluſiua primi ordinis ad vniuerſalem terminis tranſpoſitis aīs eſt verū. ergo et ꝯñs. veritas aīcedentis patet. pater eſt deus. et nichil aliud a patre ē deus. ergo tantū pater eſt deus. ab exponētibus ad exponibilem ſcd'a exponēs patet. qr neutrum genus eſt genus eſſentie. ¶ Rurſus deus genuit deū. vel genuit ſe deum vel aliū deum. ꝯñs eſt falſum. Falſitas prime partis patet per auguſtinū. i. de trinitate capitulo pmo nulla e ſi oīno res eſt que ſeipſam gignat. vt ſit. ¶ Quo ad ſecūdā probatur vnus eſt tātū deus igr̄ non eſt alius deus. Q' ſequat̄ patet bene ſequit̄ de⁹ generat ergo generat ſe vel aliud. igitur ſequit̄ deus generat deum. igitur deuʒ ſe vel alium deum. ¶ Ad decimum reſpondetur negando φ non ſequitur. et nego φ antecedens ſit verum male exponitur antecedēs per relatiuū diuerſitatis. patet per argumentū aſſūptum et patet in creaturis quia data illa expoſitione illa eſſet vera tantū iſta fenix fuit fenix demonſtrādo a fenicem q̄ eſt nunc in arabia. ſupponatur veruʒ eſſe quod dicūt nūq̄ fuerunt ſil' plures fenices ſupponat̄ φ copula fuit vniat pro eodem inſtāti. Falſitas excluſiue patet per vniuerſalem in terminis trāſpoſitis. aſſumptū patʒ. prior exponens puta iſta fenix fuit fenix eſt vera. ſcd'a patet per falſitatem ſue ꝯtradictorie aliquid aliud ab iſta fenice fuit fenix pdicatū ſolū ſupponit p fenice. et ſubiectū p nulla tali ſupponit nō p hac fenice (vt notū eſt) nec pro alia fenice: quia quacūq demonſtrata falſum eſt dicere φ illa ſit alia ab iſta quia non ſunt ſimul. ſimiliter φ fuerit alia ab ipſa. qr non fuerunt ſimul: quod requiritur vt patet per modū exponendi de aliud. igitur. patet etiā falſitas illius de preterito p ſuam deineſſe exponitur. ſic pater eſt deus et nullus non pater eſt deus. modo ſecūda exponens eſt falſa aliquis nō pater eſt deus. ¶ Ad aliud negat magiſter ꝯñam. ſicut ſequitur ſol generat. igitur ſe vel aliud tamen nō ſeqtur ſol generat murem ergo ſe murem vel alium murē illa implicat ſolem eſſe murem: ſicut filius non eſt alius filius a patre licet ſit alia perſona a patre. raro illa cōſequētia tenet: quando aliqua conſequētia eſt bona eodem vtrobiq addito ad huc valet cōſequētia. ſi alius diceret alietatem pſonalem ſolum: et ponitur cū termīo perſonali poteſt concedi ſecundū illud Iohānis. xiiij. rogabo patrē et alium paraclitū dabit vobis. ¶ Sed forte dices non inconuenit φ idem generet ſe et p conſequēs hoc non habet verum quod beatus auguſtinus dicit pmo de trinitate qđ inter arguendū tangebatur: patet ponendo φ ſortes cognoſcat bertam: et idem ſemen maneat in ſorte et in berta. et poſtea capiat deus aīam ſortis: et ponat in platonē genitū. et cum hoc φ aīat̄ in vtero et materia ſortis. ſic ſcʒ φ tota materia ſortis ponatur in platone et eadem aīa tunc idem eſt pater et filius reſpectu eiuſdem. ſortes iam introduxit diſpoſitiones ad generationem vnius hominis: ſicut cicero vel alius qcū φ hō. materia eſt ingenerabilis. et deus creat animā non ponamus animā ſenſitiuā vel ſi illa ponatur diſtincta ab intellectiua ponatur φ ſortes ad illaʒ influat ſicut cicero vel quicūq alius homo. ¶ Reſpondetur caſus non cōtingit naturaliter. ſi loquamur de potentia dei abſoluta: adhuc idem non producit ſe beatus auguſtinus illam negans vult habere illud nō eſſe poſſibile qđ aliquid producat ſe in rerum natura. nec deus poteſt producere ſe. neq ego poſſum producere me. non capit generare ſicut nunc in vulgari modo loquēdi dicimus iſomedōtem pamum genuiſſe quia fecit diſpoſitionem ad hoc. de illo nulla eſt deo impoſſibilitas et ex tunc patet legenti beatum auguſtinum in pmo capite primi libri de trinitate cū varios recitauerat errores paulo ante medium in illud incidis

ſequiens. Qui autem putant eius eſſe potentie deum vt ſeipſum ipſe genuerit eo plus errant ꝙ non ſolum deus ita non eſt ſʒ nec ſpiritualis nec corporalis creatura. ⁊ ſequitur ſtatim in littera totius elucidatio nulla eñ oĩno res eſt que ſeipſam gignat vt ſit. Ex iſto patet ꝙ homo facit aliquã diſpoſitionem ad generationem. et deus generat. Sed iſto caſu admiſſo loquẽdo vulgariter non eſt incõueniens ꝙ idem dicatur pater et filius reſpectu ſuimet. quia ſortes eſt pater platonis. et plato eſt ipſemet ſortes nõ refert ꝙ ſortes vocetur varijs nominibus. et ſi maneat in vno loco tantum. idem eſt pater ſuimet. vulgariter loquendo niſi ad aliquẽ fugã terminorũ cõfugias vt boſtinlrã ꝙ relatiua oppoſitio impediat ad hoc argumentũ deducere laborat: Quã ſimile datur in cõmunicatione idiomatum ab alliaco: ꝙ xpũs non erat ſubditus legi cõtinentie cognoſcendo bertam ⁊ in primo inſtanti eſſe ferus illum aſſumendo ypoſtatice iam pater eſſet filiꝰ Sed quicquid ſit caſus eſt inhoneſtus deo attributꝰ ❡ Undecimo arguũt aliqui garruli ratiocinatores dicit magiſter ſi deus pater genuit deum. ergo deum qui eſt deus pater vel deuʒ qui non eſt deus pater? ſi genuit eum qui non eſt deus pater ergo non eſt deus pater non ergo vnus tantum deus eſt. Si vero genuit deum qui eſt deus pater. ergo genuit ſeipſum. ❡ Ulterius eſſentia eſt pater. ergo eſt filij pater. ergo eſſentia genuit filium ⁊ filius eſt genitus ab eſſentia. ❡ Ad primum diſtingo illam. vel relatiuũ referat terminum deus in ſecũdo loco: hoc eſt a pte predicati et ſubiecti et ſic illa eſt falſa. tunc capitur in ſenſu cõpoſito in ſignificando et ꝯſequẽdo ſicut ſortes non eſt aial quod eſt aſinus. relatiuũ referens terminum poſt copulam ſe applicat a parte predicati in conſequendo non aliãs concederemꝰ iſtam ſortes non eſt aial quod eſt aſinus. ſi referat illum terminũ deus in pori loco. tũc ẽ ypothetica in ꝯſequẽdo equalẽs ypothetice ſꝫ valʒ hanc deus generat deum et ille eſt pater. quẽadmodũ iſta eſt neganda ſortes non eſt animal qui eſt aſinus. ❡ Ad aliud cõceditur ꝙ eſſentia diuina eſt pater filij quia eſt res que eſt pater filij. ſed non ſequitur ꝙ eſſẽtia genuit filium nec ꝙ filius eſt genitus ab eſſentia diuina niſi generãs vt antedictũ eſt accipiatur ❡ Duodecimo arguitur non ſequitur generans eſt eſſentia diuina ergo eſſentia diuina eſt generans. Similiter nulla eſſentia diuina eſt generans. ergo nullũ generans ẽ eſſentia diuina. in omnibus iſtis antecedens eſt veruʒ conſequens falſum. et ꝯñs eſt conuerſio ſimplex. ergo conuerſio ſimplex non tenet in diuinis. ❡ Inſuper ſi iſta concedatur deus genuit deuʒ: quia deus pater genuit deum filiũ. iſta debet concedi deus non genuit deũ: quia deus filius non genuit deũ. qđ tamen multi negant. ❡ Ad duodecimũ dicitur ꝙ argumenta ſunt facilia. ſi termini capiant̃ vniformiter cõuerſiones ſũt bone. in priori cõuerſa generans capitur ſubſtantiue debet dici in cõuertẽte eſſentia diuina eſt res generãs quia ſic capiebatur in conuerſa. ⁊ ſi non ponatur expreſſe tranſcendens debet capi ſubſtantiue: aliãs termini non caperentur vniformiter propter confuſionem melius eſt capere tranſcendens. alia debet ſic cõuerti: nulla eſſentia diuina generans eſt eſſentia diuina. que eſt vera: cũ ſit negatiua de ſubiecto non ſupponente extra caſus communes. ❡ Ad aliud conceditur de virtute ſermonis ꝙ deus non genuit deum probatur eſt vna indefinita habens vnã ſingularem verã ergo eſt vera hoc tenet extra inſolubilia. Hoc videt̃ vtrobiꝗ habere verum non tamẽ ecõuerſo a homo nõ eſt aial. tantũ homo eſt aial ſunt indefinite vere. q̃ nullas ſingulares habẽt veras. vt iacent ꝗa ſortes vel plato nõ eſt ſortes vel plato ſuppoſito ꝙ ambo ſint. Sed quicquid ſit dato ꝙ dicas tantũ aial eſt homo habere hanc ſingularem veram hoc aial eſt homo. hoc non ĩpedit propoſitũ. veritas vnius ſingularis ſufficit ad veritatem illius indefinite iſte proprie ſubcõtrariantur. et ſũt ſimul vere vere. iſte tamen nec poſſunt ſimul eſſe vere nec ſimul falſe de forma. deus eſt deus. ⁊ deꝰ non eſt deꝰ. ergo nichil qđ eſt deus eſt deus. ſi ille due indefinite erunt vere. due cõtrarie erũt vere que inferunt contradictorias veras. ⁊ licet iſta deus generat deũ ſit in materia naturali. etiam in predicatione directa. qꝛ predicat̃ cõnotatiuũ de abſoluto. non tamẽ ſequitur ꝙ equaleat vni propoſitioni de ſubiecto diſtributo. ſubiectum pro pluribus accipitur ꝙ̃ predicatum vt patet hic aial eſt rationale q nõ equiualet huic omne animal eſt rationale licet predicatio ſit directa vt ex predicabilibus patet et licet de rigore ſermonis ita videatur eſſe reſpondendũ cateruatim a patribus ne ſimplices fallãtur illa negat̃. ❡ Terciodecimo arguitur bene ſequitur eſſentia diuina eſt pater generãs capiendo generãs adiectiue. vt capitur de virtute ſermonis cũ ſuo ſubſtantiuo immediate heret. ergo eſſentia diuina eſt generans termino eodẽmodo accepto. ❡ Preterea omnis eſſentia diuina eſt pater. ergo ois non pater eſt non eſſentia diuina. ꝯña tenet per contrapoſitionẽ ꝯñs eſt falſum aliquis non pater non eſt nõ eſſentia diuina. filius eſt eſſentia diuina. ergo filius nõ eſt non eſſentia diuina. ❡ Ulterius deus generat deũ ergo deus diſtinguitur a deo. ſicut ſortes generãs diſtinguitur a platone genito. ❡ Ad primuʒ nego. ſicut non ſequit̃ eſt niger monachus. ergo eſt niger ſortes ẽ magis ianitor. ergo eſt magnus. ❡ Ad aliud dicit̃ ꝙ ſi ſubiectũ vniuerſalis incõplete diſtribuatur añs eſt verum et cõſequẽs falſum. Conuerſio per ꝯtrapoſitionem nõ eſt proprie cõuerſio: cũ de adequatis extremis cõuerſe non fiunt extrema ꝯuertẽtis Etiã non ſequit̃ ois ſpũs eſt ſpũs. ergo ois non ſpiritus eſt non ſpiritꝰ cũ ante creationem mũdi antecedẽs erat verũ et ꝯñs falſum ſaltem ita erat ſicut nunc ſignificat̃ per antecedens et tũc non ita erat ſicut ſignificat̃ per cõſequens Si dicas cõſequẽtia valet ponẽdo conſtantiam in extremis ꝯuertentis in omni alia materia. Dicitur tũc oportet cõplete diſtribuere ſubiectum. ❡ Ad tertium nego cõſequentiã. ſicut nõ ſequitur homo generat hominem. ergo homo diſtinguitur ab homine.

Preterea queri ſolet vtrum pater genuerit filiũ voluntate an neceſſitate? De hoc oroſiꝰ ad Aug. ita ait. Uoluntate genuit pater filiuʒ vel neceſſitate: ſed nec volũtate nec neceſſitate: quia neceſſitas in deo non eſt: preire volũtas ſapientiã non potuit. Quo circa vt Aug. ait in. xv. li. de tri. Ridenda eſt dialectica Eunomij: a quo eunomiani heretici orti ſunt: qui eũ non potuiſſet intelligere nec credere voluiſſet vnigenitum dei filium verbuʒ dei

eſſe natura: id ē de ſubſtātia pr̄is genitū nō nature vel ſubſtantie dixit eſſe filiū: ſed filium volūtatis dei volēs aſſerere accedentē deo voluntatē: qua gigneret filiū: ſicut nos aliquādo aliquid volumꝰ quod antea non volebamus propter qđ mutabilis intelligitur noſtra natura: quod abſit vt in deo eſſe credamus.

Diſtinctionis ſexte queſtio vnica.

Circa iſtam ſextam diſtictionem queritur an pater genuerit filiū de neceſſitate et naturaliter / vel voluntarie: ¶ Supponatur ꝙ neceſſarium quadriphariam capitur: vt patet. v. metaphyſicee. Primo modo dicitur neceſſariū ſine quo res eſſe non poteſt. ſicut corpus reſpectu hominis: et cibꝰ naturaliter ad hoc ꝙ diu viuat. ¶ Secundo modo dicitur neceſſarium alicui ſine quo non poteſt bene eſſe acquirendo bonum: vel vitando malum. et illa neceſſitas vocatur indigentie. quia neceſſitate primo modo dicta res indiget vt ſit. ſecūdo modo dicta vt bene ſit. ¶ Tertio modo dicitur neceſſarium qđ aliud cogit et violentat. vt graue iacens ſurſū. ⁊ tyrannus cogit ſubditum ad perſoluenda vectigalia. ¶ Quarto modo dicitur neceſſarium id quod impoſſibile eſt ſic non ſe habere. vt deum eſſe eſt neceſſarium. ⁊ ſic vocatur a commentatore. v. metaphiſice neceſſitas iēuitabilitatis que non compatitur contingentiam. nō eſt imutabilitatis: vt ī materia de futuro ꝯtingēti videbitur. aliqua eſt propoſitio īmutabiliter vera. que non eſt ineuitabiliter vera. non intelligimus de neceſſitate indigentie vel violentie palam eſt deū nullius indigere. nec cum ſit omnipotens poſſe cogi. intelligimus de neceſſitate ieuitabilitatis. ¶ His p̄miſſis pono cōcluſiones. ¶ Prima pater genuit filium de neceſſitate ineuitabilitatis. hoc eſt impoſſibile eſt patrem non generare filium. ¶ Probatio. pater non potuit non eſſe pater. ergo neceſſario genuit filium. antecedens patet. quia tam neceſſario eſt pater: q̄ neceſſario eſt pſona et deus. conſequentia patet. quia pater eſt pater qꝛ genuit: et ei eſt filius: vt patet per Aug. v. de trinitate capitulis. v. et. vi. et quīto metaphiſice per philoſophum. ¶ Inſuper filiꝰ fuit ab eterno filius. Mı̄ patet fuit ab eterno: et nunq̄ erat non filius. ergo ab eterno fuit filius. ¶ Secunda concluſio pater genuit filium naturaliter. patet generat de neceſſitate ex p̄miſſis. vel ergo libere et contingenter: et tunc poteſt non generare. et ſic pater contingenter eſt pater: quod eſt falſum. ergo naturaliter generat: quia non reſtat medium. ¶ Sed an voluntarie genuerit. ſupponatur diſtinctio vel voluntarie voluntate antecedēti. vtputa priꝰ voluit. ⁊ poſtea genuit. vl' accedēti ſiue ꝯſequēti. vtputa prius genuit: et poſt voluntatis actū ſibi i genito complacuit: vel voluntate concōitante: ita ꝙ ſimul genuit et generare voluit. ¶ Tertia concluſio pater non genuit filiū voluntarie volūtate antecedēti vel conſequenti patet prior pars: filius fuit ab eterno filius ergo pater non habuit prius velle generare filium q̄ eum genuerit. De volūtate conſequenti patet tunc arguitur mutabilitas in deo: quod eſt falſum: ¶ Quarta concluſio. pater filium voluntarie voluntate ꝯcōitante ſimul genuit ⁊ generare voluit; ⁊ cōtra vt patet ex magiſtro in littera. ¶ Quinta concluſio pater genuit filium voluntate complacētie patet per illud mathei. iij. Hic eſt filius meus predilectꝰ in quo michi bene complacui. et hoc eſt quod dicit magiſter in littera. pater volens genuit filium. ¶ Ultima concluſio. pater non genuit filium neceſſitate coactionis patet auctoritate auguſtini ad oroſium: et magiſter allegat.

Hic ſolet queri a quibuſdā vtrum pater potuerit vel voluerit generare filiū. Si enim inquiunt potuit vel voluit generare filiū. ergo potuit aliq̄d et voluit quod nec voluit nec potuit filius. nā filiꝰ nec potuit nec voluit generare filiū. Cui verſutie facile reſpōdemus dicentes: poſſe vel velle generare filiū: nō eſt aliquid poſſe vel velle ſubiectū potentie vel volūtati. Eſt tamē aliqua potētia vel volūtas: ſcilȝ poſſe vel velle gignere filiū et ideo diſtinguenda eſt intelligētia propoſiti verbi poſſe vel velle gignere filiū: ⁊ poſſe vel velle aliquid. Neqȝ enim generatio filij aliquid eorꝫ eſt: que ſubiecta ſunt diuine potētie et volūtati nec eſt aliquid inter oīa vel de omnibus: ſed ſuper omnia et ante omnia. Non enim ante voluit vel potuit q̄ genuit: ſicut nec ante fuit q̄ genuit: quia ab eterno fuit et ab eterno genuit.

Diſtinctionis ſeptime queſtio vnica.

Queritur circa diſtinctionē ſeptimam an eſſentia diuina ſit potentia vel principium generandi filium: ¶ Secundum cōmuniter loquentes duplex eſt principium nam eſt principium quod agit. Et eſt pricipium quo agens agit Exemplum primi in naturalibꝰ ignis eſt pricipium ignis geniti. calor eſt principium quo formaliter ignis agit. in artificialibus artifex eſt principium quod. principium quo eſt ipſa ars per quam agit. ¶ Quantum ad primum omnes conueniunt ꝙ illud eſt pater. ſed de principio quo quod non generat ſed eſt illud per quod generat eſt opinionum varietas. Quidā tenēt ꝙ proprietas perſonalis eſt illo modo principium generandi. Alij autē ꝙ eſſētia diuina eſt principium quo generādi filium. Hoc beatus thomas tenuit quod egidiꝰ doctor ſubtilis / et okam ſequūtur. Alia eſt poſitio nullā ponens principium q in hac generatione. qui modus nobis amplius placet. Et ponitur hec concluſio. ¶ Non eſt aliq̄d pricipium quo diſtinctū a principio q̄d productiuū filij. Et illa ꝯcluſione ſequitur ꝙ eſſentia diuina: nec proprietas eſt principium quo producti-

ſium filij. ¶ Probatur concluſio producens filium a ſeipſo primo producit. igitur non eſt aliquod principium quo aliud a principio quod. ꝯſequentia patet. ſi ſit aliquod principium quo producens producit: et aliud principium ipſum producens. iam non a ſeipſo primo producit: ſed ab alio principio. antecedens patet ſi non produceret ſeipſo primo (cum per ſe producat) produceret per ſe primo per aliquid ſui: aut ꝑ aliquod ſibi extrinſecum. et hoc dici non poteſt. cum nichil tale locum habet ĩ deo. aut per aliquid intrinſecũ et hoc non: cum deus non habeat partes. ¶ Inſuper ſi eſſet calor ſeparatus: vt eſt in hoſtia conſecrata ponendo quãtitatem rem eſſe quantã: cum ibi eſt forma ſimplex non eſt ſignandum principium quod a principio quo diſtinctũ ſed hic eſt multo maior ſimplicitas. ergo non ſunt ſignãda hec principia. bene hoc admittimus in calore et in igne. ¶ Preterea ſpecialiter arguitur de eſſentia. omne principium generandi eſt realiter diſtinctum a generatione: vel a generato. propterea dicit philoſophus primo phyſicorum. ſi tantũ vnum eſt: principium non eſt. eſſentia diuina non eſt realiter diſtincta a generatione diuina: nec a genito. igitur. ¶ Sed dices principiũ debet eſſe diſtinctum a genito: non autem econuerſo. ¶ Contra tunc ſi hoc eſſet verum: non magis principium quo eſſet principium principiati ꝙ̃ econuerſo. et ſic dicetur ꝙ eſſentia eſt principium quo eſſentie ſicut generationis: ꝛ ꝗc ꝗd ſit de alijs. ¶ Propꝰ hoc frater guillermꝰ ockã tenet ꝙ proprietas non eſt principium productiuum ipſius filij. probat. quia perſonalis proprietas ſicut eſt paternitas vel generatio eſt omnibus modis idem ꝑſone patris. ſed pater eſt principium quod producit igitur. ¶ Ex iſto ſequitur alia concluſio ꝙ ſola perſona eſt potentia generandi in diuinis. ſola perſona patris eſt potentia actiua generandi. et perſona filij ſola eſt potentia paſſiua generandi. patet. quia illi ſoli competit vt ſit potentia actiua generandi. quod poteſt actiue generare. et ſoli illi etiam cõuenit vt ſit potentia paſſiua generandi qđ poteſt paſſiue generari. ſed ſolum pater poteſt actiue generare. et ſolus filius generaꝛ vt fide credimꝰ. igitur. ¶ Sed contra iſtud arguitur ſi pater poteſt generare et non filius eſſet aliqua perfectio ſimpliciter que conuenit vni perſone que non conuenit alijs perſonis. ¶ Ad hoc argumentum dicitur ꝙ perfectio ſimpliciter vltra acceptiões quas in. ij. diſtinctione. q. ſecunda poſuimus bipharian capitur. Uno modo ꝓ aliqua perfectione que eſt ſimpliciter ſumma et infinita: et omni carens imperfectiõe: et omni ĩpfectioni incõpoſſibilis. ¶ Alio modo ꝓ aliqua perfectione ꝗ̃ eſt in quolibet ſimpliciter perfecto: ſeu vere cõuenit cuilibet ſimpliciter perfecto. Primo modo potentia generandi in diuinis ſeu quelibet relatio eſt perfectio ſimpliciter ſed non ſecundo modo. et perfectio primo modo in diuinis conuenit vni perſone: et non alijs. ſecus eſt de perfectione ſecũdo modo.

¶ Alio modo dicitur negando conſequentiam. ſicut non ſequitur hec paternitas non eſt in filio hec paternitas eſt eſſentia diuina. ergo eſſentia diuina non eſt in filio. niſi vna premiſſarum equiualeat vni de omni. ſicut ſuperius in quarta diſtinctione dicebatur.

¶ Secundo arguitur illud eſt potentia generatiua ſiue principium generandi in quo genitum aſſimilaꝛ generanti ſicut homo genitus eſt ſimilis homini generanti in natura humana cuius virtute homo poteſt generare hominem ſed in eſſentia tantum filius dicitur aſſimilari patri generanti. igitur. ¶ Tertio arguitur ad idem quia ſi deus per impoſſibile generaret alium deum et alius tertiũ deus eſſet principium illius et non relatio. igitur et nunc cum deus generat alium qui eſt idem deus. antecedens patet et conſequentia ꝓbatur quia quicquid eſt perfectionis in principio productiuo non tollit ex aliquo rationem principij productiui. ſed communicare ſe in idemptitate numerali producto videtur eſſe perfectionis in principio productiuo. ¶ Reſpondetur interdum in creaturis genitum nõ aſſimilatur patri: patet de aſino et mula. Sed quicquid ſit in creaturis. in propoſito non cõtinet veritatem: eo ꝙ principiũ productiuum quo debet eſſe realiter diſtinctum ab eo cuius eſt principium. quod non poteſt eſſe in propoſito. ¶ Ad tertium dicitur ꝗc quid ſit de antecedente: conſequentia eſt nulla. qꝛ in caſu aſſumpto eſſentia diuina diſtinguitur realiter a productione. ſed non eſt perfectionis in aliquo principio productiuo eſſe aliquo modo principium eius qđ eſt ab eo indiſtinctum: quia hoc excludit ratione principij ꝛ pricipiati. ¶ Inſuper ſecũdũ hilariũ quito de trinitate/ et magiſter in quinta diſtinctiõe allegat natiuitas dei non poteſt eam ex qua perfecta eſt non tenere naturam. certum autẽ eſt eam nõ ex alia natura ꝙ̃ diuina perfectam eſſe. ergo natura diuina principium eſt ex quo eſt natiuitas filij. vbi magiſter ibidem dicit ꝙ pater non eſt potẽs generare niſi natura eius potẽtia eſſet vel eſſẽtia. igiꝉ. et hoc expreſſꝰ dicit anſelmus libro de proceſſione ſpiritus ſancti cap. vigeſimo quinto aſſerens ſpiritum ſanctum procedere de diuinitate patris: et non de paternitate. Et addit ꝙ opinio que dicit ꝙ non procedit de diuinitate: ſed de paternitate: patenti fatuitate ſe ſuffocat. ¶ Reſpondetur. natiuitas eſt perfecta ex natura: id ẽ ex patre ꝗ̃ eſt eadẽ natura cum filio. Sic magiſter exponit beatũ hilariũ. patet diſtinctione quinta capite octauo: ſit inquit: quia hec verba ſane vult intelligi ipſe idem dicit in quarto libro intelligẽtia dictorũ ex cauſis eſt aſſumenda dicendi: quia nõ ſermoni res, ſꝫ rei eſt ſmo ſubiectus. hec ergo verba ita intelligi poſſunt nichil habet filius niſi natum id eſt nichil habet ſm ꝙ deus eſt niſi ꝙ naſcendo accepit et ipſe naſcendo patris in ſe ſubſiſtẽtem naturã habuit. Unde ibidem hilariꝰ ipſe addit in quinto libro eandem naturam habet genitus quã ille qui genuit ita tamẽ vt natus non ſit ille qui genuit nam quomodo erit ipſe pater cũ genitus ſit? Et poſtea magiſter prolixe deducit hoc ex ꝟbis ipſius beati hilarij vt patet diligẽter cõſideranti magiſtrũ in littera.

De auctoritate beati anſelmi dicit ꝗdam doctor ꝙ verba illa et alia multa que anſelmus ponit non ſunt vera de virtute ſermonis: imo ſua improprietate ſe ſuffocant. Si tamen forte illa fuerit opinio anſelmi: nõ eſt vis: nec oportet inſiſtere ĩ expoſitione dictorũ eius. propterea dicit qui dictis e[...] [...]citur labore eũ exponere. ¶ Sed poteſt exponi ſic[...] magiſter exponit hilarium. Dicta iſtius ſancti non poſſũt capi de virtute ſermonis in hac materia. patet mono. capitu. xiiij. vbi de ſpiritu ſancto loquens dicit non ex eo procedit in quo plures ſunt pater et filius ſed ex eo in quo vnum ſunt nam non ex relationibus ſuis ꝗ̃ plures ſunt alia eſt enim inquit relatio patris alia filij ſed ex ipſa ſua mera eſſentia que pluralitatem non admittit emittunt pater et filius ſimul tantum bonum non enim ſpiritus ſanctus aut filius procedit a diuinitate mera aut de diuinitate ipſa vt paꝛ de diuinitate

De alli

genuit filium aut pater et filius ſpiritum ſanctum de diuinitate emittunt cū tam ſpiritus ſanctus q̄ filius ſit diuinitas ipſa. ¶ Dubitatur circa hanc diſtinctionem quis eſt terminus formalis huius generationis diuine? ¶ Reſpondetur non omnes conueniunt in termino formali. Sed ſecundū communiter loquentes terminus formalis alicuius productiōis eſt ille qui ſecundū ſe totum capit eſſe ſimpliciter per illam productionē. ¶ Ex illo patent correlaria. ¶ Primum correlariū materia interdum eſt terminus formalis ꝓductiōis. patet ſi nunc deus produceret materiā. tunc materia eſt terminus formalis illius productionis. cum ipſa accipit eſſe per illam productionem. ¶ Secundum correlarium nō capitur formale vt eſt concretū huius termini forma tā ſecundum vocem q̄ ſcd̄m ſignificationē. ¶ Tertium correlarium quando aliquod compoſitum creatur (vt terra in principio ſue creationis) forma non dicitur magis terminꝰ formalis illiꝰ creationis q̄ materia. ¶ Quartum correlarium interdū terminus formalis et terminus totalis diſtinguuntur interdum coincidunt. ¶ Quintum correlarium eſſentia diuina non eſt terminus formalis iſtius generationis diuine. patet. eſſentia diuina non accipit eſſe per hanc generationem. ¶ Sextum correlarium perſona filij eſt terminus formalis iſtius generationis. patet. quia illa accipit eſſe per hanc generationem nō eſſe de nouo. cum illa eſt ab eterno. ¶ Septimum correlarium. quando angelus creatur idē eſt terminus totalis et formalis illiꝰ creationis ¶ Octauum correlarium. quando totum cōpoſitum creatur ſecundum ſe et quodlibet ſui materia eſt terminus formalis ſic eſt forma. ſic eſt totum compoſitum. ¶ Ex quo nono ſequitur alicuius ꝓductionis plures eſſe terminos formales quando eſt vnus totalis. ¶ Decimo ſi materia et forma ſeparatim eſſent create heri vel a principio mūdi: et nunc anima informaret materiam. totū compoſitum nunc eſt terminus formalis illius ꝓductionis. et nec materia nec forma. totum compoſitum nunc recipit eſſe: et nulla pars eius. ¶ Undecimo ſequitur quando homo nutritur ille partialis homo ꝓductus eſt terminus formalis illius mutationis. puta homo conſtitutus ex materia nutrimenti et anima intellectiua illam materiam nutrimenti informante. illud recipit eſſe ſimpliciter: quia eſſe hominem. licet nulla pars eius recipiat eſſe ſimpliciter. pars tamē eſſentialis. eſt enim terminus totalis: quia non eſt pars alterius illa productione producti: licet ſit pars totius hominis nutriti. ꝓpterea dicebatur in quid nominis capiens eſſe ſimpliciter per illam productionem.

Hunc de veritate ſiue proprietate ſiue incōmutabilitate atq; ſimplicitate diuine nature ſiue ſubſtantie ſiue eſſentie agendum eſt. Eſt itaq; deus vt ait Aug. in. vi. li. de tri. ſine dubitatione ſubſtātia. vel melius hoc appellatur eſſentia: quam greci vſiam vocant. Sicut enim ab eo quod eſt ſapere dicta eſt ſapientia: et ab eo quod eſt ſcire dicta eſt ſcientia: ita ab eo quod eſt eſſe dicta eſt eſſentia. Et quis magis eſt q̄ ille q̄ dixit famulo ſuo. Ego ſū qui ſum: et dices filijs iſrael. qui ē miſit me ad vos: Ipſe vere ac proprie dicitur eſſentia cuius eſſentia non nouit preteritum vel futurum. vnde Ihero. ad marcellam ſcribens ait. Deus ſolꝰ qui exordium non habet: vere eſſentie nomen tenet quia in eius comparatione qui vere eſt: quia incommutabilis eſt quaſi non ſunt que mutabilia ſunt.

¶ Diſtinctionis octaue queſtio prima.

Circa diſtinctionem octauā queritur vtrum perfectiones attributales diſtinguantur inter ſe? ¶ Quid nominis eſt pricipiū artis et doctrine. pͥmo poſteriorum. et neceſſe eſt non intelligentem terminos de facili paralogiſare pͥmo elenchorum: in primis exprimentur ſignificationes terminorum: poſtea reſpondebitur ad queſtionem. ¶ Iſti termini diſcrimen habent attributum/ ratio attributalis/ et perfectio attributalis/ attributa ſunt nomina ad placitum vel naturaliter ſignificantia perfectionē diuinam: et pro illa ſupponere: ſed ratio nominis non ſufficienter adhuc explicatur ſic intelligatur. ¶ Attributum eſt nomen de de deo et omnibus perſonis ſimul: et de qualibet ſigillatim predicabile denotans q̄ quodlibet de quo dicitur eſſe tale quale vnicuiq; melius eſt eſſe q̄ nō eſſe. ¶ Per pͥmū nocionalia de deo excluduntur. Per ſecundā particulam tales termini creator pͥmiator predeſtinator ſecludūtur. non eſt melius eſſe creatorem vel premiatorem q̄ nō eſſe. ſi nulla eſſet creatura deus nec eſſet creator nec premiator. et tamen non eſſet et melius. ſecus eſt de iſtis predicatis creatiuum premiatiuum. ¶ Ratio attributalis ē conceptus anime cui attributum ſubordinatur: vel ratio exprimens quid nominis eius. ¶ Perfectio attributalis eſt illud pro quo ſupponit attributum.

¶ Iſtis prelibatis ponuntur concluſiones. ¶ Prima nulla pfectio attributalis diſtiguit ab alia Probatur concluſio quelibet perfectio attributalis eſt deꝰ et eſſentia diuina modo nulla eſt diſtinctio eſſentie diuine (non loquimur nunc de diſtinctiōe perſonarum) ergo non eſt diſtinctio perfectionum attributalium. ¶ Secunda concluſio vna perfectio attributalis nō diſtinguitur ab alia ratione ad hunc ſenſum quia eiꝰ plures ſunt rationes. et ipſa ſecundum vnam differt a ſeipſa ſecūdum aliam. Probatur ille ſenſus eſt impoſſibilis affirmando. ergo illa negatiua concluſio eſt vera. Probatur aſſumptū quia tunc aliqua ratio eſſet eius que non eſſet eius. cōſequens implicat. Conſequentia patet quia omne quo aliquid diſtinguitur ab aliquo eſt proprium illi quod diſtinguitur. ſed non eſt commune ſibi et illi a quo diſtinguitur. ſi ergo aliquid diſtinguitur ratione aliqua erit ſibi ratio propria que non erit illius a quo diſtinguitur. et ſi diſtinguatur a ſeipſo: illa erit eius: et non erit eius. ¶ Tertia concluſio attributa diſtinguuntur ratione: ſaltem rationibus. patet. alia eſt ratio vnius a ratione alterius. igitur. patet. non ſunt termini ſinonimi. ergo habent alios conceptus. et per conſequens alias rationes. Antecedēs patet quia tunc eſſet nugatio addere illos terminos a parte eiuſdē extremi ſine diū ide q̄s

eſt falſum. dicimus deus fortis/ miſericors/ iuſt⁹/ clemens/ et ita de talibus. non tamen intelligendum eſt ꝙ clementia dei diſtinguatur a iuſticia vel miſericordia eius. quia eſt vna et eadem res. ſed habent illi termini alia et alia connotata reſpectu creaturarum. ſicut declarat magiſter diſtinctiōe quadrageſima quarta ſui q̄rti: vbi q̄rit q̄re ſcriptura dicit quedam opera dei pertinere ad eius iuſticiam: quedā vero ad miſericordiam ſi miſericordia dei eſt iuſticia dei. Reſpondet. illis locutionibus quibus huiuſmodi operū ſunt diſtinctiones: vt alia miſericordie/ alia iuſticie/ alia bonitati attribuant nō diuerſitas ſubiacētis rei vocabulis ſignificate exprimitur: ſed varietas ſenſuum ſcilicet ipſarum locutionum. et effectus in creaturis monſtratur. Cū enim dicitur deus iuſtus vel iuſticia eſſentia diuina predicatur. et etiam ꝙ ipſe ſit diſtributor: et iudex meritorum īrelligi datur. Similiter cū dicitur miſericors eſſentia diuina predicatur. et inſuper ꝙ ſit ipſe miſerorum liberator intelligi datur. Vnde vtrunqꝫ illorum pro deo in recto ſupponit. ſed termini habent alia cōnotata. ſicut iuſticia connotat merita et demerita: et dei effectum circa ipſas: qui eſt diſtributor p̄miorū et penarum. miſericordia dat intelligere: vel connotat creaturas miſeras: et dei liberationē qua liberat ipſas a miſeria. ¶ Contra tertiam concluſionem arguitur ſecundum philoſophum quarto metaphiſice ens et vnum ſunt idē: et vna natura. ſed non vt vna ratione oſtenſa. vbi dicit ſunt vnum re: ſꝫ non vnum ratione. Idem dicit de principio et cauſa: igne et elemēto. x. metaphiſice. Et tertio phyſicorum dicit ꝙ idem actus numero ſecūdum rem: ſed diſtinctus ſecundum rationem eſt actio et paſſio et per cōſequēs eadē res diſtinguit a ſeipa rōe. hoc idē tenet cōmentator. xij. metaphyſice ꝯmento. xviij. ¶ Reſpōdetur ſi termini accipiantur ſignificatiue. nō plus differunt ratione ens et vnum qꝫ ens et ens. et vnū et vnū. ſed illius nature poſſunt eſſe plures rationes quarum vna non eſt alia et ſecundum vnā illarum rationum natura illa dicitur vna: et ſecundum aliā habet aliam denominationē: ſic ꝙ eſt diſtinctio inter ratione et rationē. Vel ille propoſitiones de actib⁹ exercitis capiūtur loco propoſitionum de actib⁹ ſignatis: vt crebro eſt apud auctores. et tunc termini ſtant materialiter et tunc eſt ſenſus ſunt vnum natura. ſignificant vnā naturam ſecūdum diuerſas rationes exprimentes quid nominis vtriuſqꝫ et per hoc nō ſūt ſinonima. ¶ Per hoc reſponderi poteſt ad ſimiles auctoritates. Scim⁹ aliquos ſe inutiliter fatigare de ente et eſſentia: et de illo diſcrimine. ¶ Inſuper ſequitur ſecundū dicta iuſticia et iuſtus (vt deo conueniunt) eſſent ſinonima. hoc eſt falſum. viuū et vita (vt deo attribuuntur) non ſunt ſinonima ſecūdum cōmentatorē. xij. metaphiſice commento. xxxviij. ¶ Reſpondetur. ſi iſti termini capiantur in ſua generalitate ſecūdum ꝙ deo et creaturis conueniūt iuſtus et iuſticia et huiuſmodi nō ſūt ſinonima. tamē vt deo attribuuntur nichil aliud importat per concretū q̄ꝫ per abſtractum. nec in concreto nec in abſtracto. vt dicit Anſelmus mono. ca. xvi. de ſuprema eſſentia idem eſt dicere ꝙ eſt iuſta et ꝙ eſt iuſticia. quod non eſt de homine. non eſt iuſticia: ſed iuſticiam habens. ¶ Commentator duodecimo metaphiſice loco preallegato capit terminos viuū et vita in communi et vulgari acceptione.

Dei etiam ſolius eſſentia incōmutabilis dicitur proprie: quia nec mutatur nec mutari poteſt: vnde Aug. iii. v. lib. de trinitate. Alie ſquit eſſentie vel ſubſtātie capiut accidentia qb⁹ i eis fiat vel magna: vel quātacūqꝫ mutatio. Deo autem aliquid huiuſmodi accidere non poteſt: et ideo ſola ſubſtantia vel eſſentia que eſt deus incommutabilis eſt: cui profecto maxime ac veriſſime competit eſſe. Quod enim mutatur: non ſeruat ipſū verum eſſe. et quod mutari poteſt: etiam ſi non mutetur: poteſt quod fuerat non eſſe. Ideoqꝫ illud ſolum quod non tantum non mutatur. verum etiam mutari omnino non poteſt: veriſſime dicitur eſſe: id eſt ſubſtantia patris et filij et ſpiritus ſancti.

¶ Diſtinctionis octaue queſtio ſecunda.

Circa hanc diſtinctionem octauam ſecūdo quero vtrum deus ſit immutabilis?

¶ Dicitur ꝙ nec poteſt mutari ſecundū locum/ nec tempus/ nec aliquid in ſe ſuſcipere/ nec aliquid acquirere. Et licet vnū predicatū nunc verificatur de pronomine demonſtrāte deum: et poſtea ſuum contradictoriū: vt creans: nō creans. tamen hoc non ſufficit ad mutationem idē album nunc eſt ſimile per poſitionem alterius albi. poſt ea per illi⁹ deſtructionem nō ſimile ideo ad relationem non eſt motus: niſi per accidens. v. phyſicorum. et ſm auguſtinum. v. de trinitate cap. vltimo: et ſecundum Anſel. mono. xxiiij. Probatio Iacobi p̄mo. apud quē non eſt tranſmutatio: nec viciſſitudinis obumbratio. pſalmo centeſimo primo. mutabis ea: et mutabuntur tu autē idem es. et anni tui non deficient. et malachie tertio ego deus non mutor. ¶ Ad hoc mgr̄. iij. cap. huius diſt in. introducit beatum auguſtinum ſuper geneſim dicentem. ꝙ deus nec per loca nec per tempora mouetur. creatura vero per loca et tempora. hoc ad lōgum proſequitur magiſter in littera. Etiam aliud in ſe ſuſcipere dicit imperfectionem: propterea ī lumine naturali. xij. metaphiſice dicitur itellectio diuina eſt deus. et informare iterum dicit iperfectionem. ſemper compoſitum diuerſarum rationū eſt ens perfecti⁹ ſua parte. totum et perfectum idem ſunt. iij. phyſicorum. et inferius in hoc primo diſtinctione nonageſima propter equalitatē magnitudinis et perfectionis perſonarum magiſter negat in trinitate eſſe partem et totum. ¶ Sed contra hanc concluſionē arguitur ſic. xp̄us profectus eſt a bethleem ad egiptum. ¶ Inſuper de⁹ creans poteſt non eſſe. ergo de⁹ poteſt non eſſe. Antecedens patet vel deus creans poteſt non eſſe vel deus creans non poteſt non eſſe. ſi ſecundum. ergo de⁹ creans neceſſario eſt. ſi primum propoſitum. ¶ Ad primum dicitur ꝙ hic non habemus oculum ad materiā communicationis idiomatum ¶ Ad aliud argumētum quidam doctor negat hanc conſequentiam. deus creans non poteſt non eſſe. ergo deus creans neceſſario eſt. dat inſtantia ſquit chimera nō pōt non eſſe. eo ꝙ ſi eſſet vera. vel ergo chimera que eſt vel poteſt eſſe Adam.

poteſt non eſſe. ſed vtrũq; eſt falſum: eo ꝙ nec chimera eſt: nec poteſt eſſe. ergo hec eſt vera chimera non poteſt non eſſe. non ſequitur ꝙ chimera neceſſario eſt: Et dicit ꝙ equipollẽtia de neceſſario ⁊ non poſſibile nõ: tenet ſolum cum cõſtãtia ſubiecti ſequit̃ enĩ a nõ põt nõ eſſe. et a eſt. ergo a neceſſario eſt. ¶ Iſtud nõ valet ꝯcedo ꝙ ille nõ equalẽt. non ꝓpt cauſam quã ille dat. vna ẽ negatiua. alia eſt affirmatiua. nec illa negatiua eſt modalis (vt putat) poteſt eſt copula. vel verbum ſubſtantiuũ in eo incluſũ. ⁊ ꝓpterea ꝯcedo ꝙ chimera q̃ eſt non poteſt eſſe. et chimera que poteſt eſſe nõ poteſt eſſe. et chimera q̃ neceſſario eſt nõ poteſt eſſe. nec eſt aliqua equipollẽtia ſꝫ capiẽdo li põt loco de li poſſibilr ẽ (ſicut ipſe facit) ille equalẽt. ſunt ꝓpoſitiões ĩ purpurea ſeruatis ꝓprietatib⁹ logicalib⁹. ¶ Ad formã argumẽti. nego añs. iſta ꝯña nichil valet. deus creãs nõ eſt. ergo de⁹ creãs poſſibilr nõ eſt. añs eſt cõtingẽs. cõſequẽs impoſſibile. nec a non amplo ad amplũ negatiue valꝫ ꝯña ſine conſtantia. ¶ Quo ſit iſte ſimul ſtãt creans non eſt. et oẽ creãs neceſſario eſt. et hoc tenẽdo ꝙ creatura nõ põt creare. ¶ Ex iſto vlteri⁹ ptꝫ. ꝙ hec ꝯña eſt nulla oẽ creans neceſſario eſt. ergo aliq̃d creans eſt. ꝯña eſt contingens. ⁊ predicatum antecedẽtis enũciat̃ de ſubiecto diſtributo mediãte copula de neceſſario.

¶ Sꝫ dices de⁹ neceſſario eſt creans nõ eſt ĩpoſſibilis (imo vera) ergo deus non eſt creans nõ eſt ꝯtingẽs. añs ptꝫ extrema ſupponũt ꝓ eodem. et nulla ponit̃ diſtributio. ¶ Inſuper deus neceſſario eſt creans vel non creans. et nõ neceſſario eſt non creãs. ergo neceſſario eſt creans. ¶ Ad primum nego antecedẽs. non ſufficit ad veritatẽ extrema ſupponere ꝓ eodẽ ⁊ potiſſimũ cũ modo vniuerſali ſicut eſt neceſſe. ibi neceſſitas denotat̃ cadere in actum creãdi: ita ꝙ de neceſſitate de⁹ actualit̃ creet ſignificatio termini neceſſe cadit ĩ connotationẽ termini creans. ſed hanc concedo deus neceſſario eſt creans poſſibile. ibi ſignificatio de li neceſſario nõ cadit ĩ creationẽ actualẽ. ſꝫ in creationẽ poſſibilem. ⁊ licet termin⁹ creãs in iſta de⁹ neceſſario eſt creans amplicẽt: dũ modo in explicãte ſerues illud qδ denotabat̃ ĩ principali ꝓpoſitione de creatione actua li nulla erit difficultas. ¶ Ad ſcδm cõcedit̃ añs ĩ ſẽſu diſiũcto. ⁊ tñ diſcurſus vlterioꝛ quẽ facis nichil valet arguẽdo cũ deſtructione vnĩ⁹ partis ad poſitionẽ alteri⁹. hoc ſolũ tenet in ſenſu diuiſo ⁊ nõ ꝯpoſito. cauſa q̃re iſta eſt ꝯcedenda. deus neceſſario eſt creans vel nõ creans eſt q: illud diſiũctũ a parte p̃dicati cõpetit ſubiecto mediãte modo neceſſitatis: q: ſi creat iã altera pars ei cõpetit. ſi non creat: ei etiã altera pars competit. non ſolũ inter ꝓpoſitiones contradictorias nõ eſt dare mediũ: ſed etiã inter terminos ꝯdictorios reſpectu ſubiecti cui de neceſſitate ꝯueniũt. ¶ Sꝫ dices nõ creans nũq̃ cõuenit deo mediãte tali copula: nec creans ei cõpetit. ergo illud diſiunctũ nõ ſemper ꝯpetit ſubiecto. non creans ibi nõ ſupponit. ꝓbatur ꝑ regulam logicalẽ termin⁹ finitus et infinit⁹ nũq̃ ſupponunt ꝓ eodẽ mediãte eadẽ copula. ¶ Scio illã regulã ab aliquibus logicis ſeruatã: ſꝫ nõ eſt michi regula. a pluribus negat̃ĩ extrinſecis tẽporib⁹ et modalibus et ſic illam nego. et tran'eat ꝙ nulla pars illius diſiũcti cõpetat ſubiecto mediãte tali copula. ſufficit ꝙ totũ diſiũctũ cõueniat mediãte tali copula. niſi dicas in hac de⁹ neceſſario eſt nõ creãs oportet reflectere neceſſe vt de⁹ neceſſario eſt nõ creãs qδ neceſſario eſt. Vtrobiq; tenemus diſiũctũ contradictorioꝛũ ꝯuerti cũ ente. ¶ Secũdo arguitur oĩs ꝑſona diuina ꝑſona diuina contingenter eſt. ergo quelibet ꝑſona diuina põt deſinere eſſe. ⁊ ꝑ ꝯñs eſt mutabilis ſcδm temp⁹. ꝯña eſt nota. et ꝓbat̃ añs per exponẽtes eius. omnis ꝑſona diuina perſona diuina poſſibiliter eſt. et omnis perſona diuina ꝑſona diuina poſſibiliter non eſt. ꝟitas p̃oris exponẽtis claret. et ſcδa ptꝫ. ꝑ ſuam contradictoriã ꝑſona diuina oĩs ꝑſona diuina neceſſario ẽ. q̃ eſt falſa. Eodẽ mõ põt argumẽtari de iſta a ꝑſona diuina ꝯtingenter eſt ꝑſona diuina. a ꝑſona diuina poſſibiliter eſt ꝑſona diuina. ⁊ a ꝑſona diuina poſſibiliter non eſt ꝑſona diuina: poncudo ꝙ a ſit ſignũ cõfuſiuũ confundens diſiũctim terminum ſequentem. ¶ Aliq̃ ꝓpter iſtas exponentes cõcedunt illas quoꝛũ modũ reprobaui ĩ primo tractatu ſũmularũ. Ad locũ illũ remitto. oportet dare ſingulares taliũ. et nõ eas exponere vt iacet. et ſic opinoꝛ tutius eſſe dicendũ. de modalib⁹ in alijs ſignis exponibilib⁹ dũ modo difficultas ꝓueniat ab alijs ſignis vt ſoꝛtes poſſibiliter eſt foꝛtioꝛ platone. et ſic de hac ſoꝛtes poſſibilit̃ differt a platone. hoc nõ põt fieri ĩ vbi expoſitio incipit a termino modali. ¶ Preterea chriſtus incipit eſſe homo. ergo incipit eſſe ens. ab inferioꝛi ad ſuperi⁹ affirmatiue. ¶ Ampli⁹ deus incipit eſſe in hoc hoc mundo. ergo incipit eſſe in loco. ¶ Ad primũ negatur ꝯña. tacite arguit̃ negatiue: vt patet per vnã exponẽtem. xp̃s imediate ante hoc nõ fuit homo ergo immediate añ hoc non fuit ens. et ſic arguitur pregnanter negatiue. ¶ Circa iſtud ꝯñs eſt difficultas cũ ipſum a paucis annis elapſis reprobabat̃ a noſtra facultate põteſſe argumẽtũ in oppoſitũ eo ꝙ adiectiua poſita a parte predicati poſſunt ĩcludere ꝓ ſubſtãtiuo ſubiectum vel tranſcendẽs: et cũ ĩcipit ⁊ incipiẽs eſſe equaleãt eodẽ modo iſte equalẽt xp̃s eſt incipiẽs eſſe chriſtus. et xp̃s eſt xp̃s incipiẽs eſſe. ergo vtraq; earũ vel altera eſt vera. ſed de hoc in tertio. ¶ Ad ſecũdum loquimur de loco p⁹ exiſtente. ¶ Preterea de⁹ neceſſario eſt in inſtanti. ergo deus in inſtanti neceſſario eſt naturaliter loquendo. conſequens eſt falſum. ergo et antecedens. ¶ Reſpondetur conſequentia nichil valet ſecundũ multos neceſſe confũdit. ⁊ de ineſſe prime erit deus eſt in inſtanti que eſt neceſſaria. de ineſſe alterius opoꝛtet capere terminũ diſcretũ in hoc vel in illo. cum inſtanti ſtet determinate quicq̃d ſit de prima ſecunda eſt falſa. ¶ Dubitatur an deus ponatur in p̃dicamento: ¶ Reſpondetur ꝙ res ad extra non pꝛopꝛie ponitur in pꝛedicamento: ſed dicibile rem ſignificans. Quid obſtat terminũ de⁹ poni ĩ p̃dicamẽto. nõ requiritur cõpoſitio diuerſarum rationũ rei ſignificate per terminũ: quia tunc iſti termini angelus albedo et celum (ſecundũ ꝯmentatorem) non ponerent̃ in predicamẽto. neq; res cognite moꝛe alioꝛũ. ¶ Poteſt dici ꝙ termin⁹ deus ponitur in p̃dicamento ſubſtantie. hoc non cõcludit deum includi limitibus. cũ termini actio creatio ꝯſeruatio q̃ dicũtur de deo ponunt̃ ĩ predicamento actiõis. Nec obſtant auctoꝛitates ĩtroducte a magiſtro in littera de beato auguſtino ſeptimo de trinitate dicente deum enĩ abuſiue dicim⁹ ſubſtantiam. Ibi capitur ſubſtantia ſecũdũ eius deriuationẽ. hoc eſt ſubſtare accidenti. non excludendo ſubſtantiam p̃dicamentalem. hoc patet per verba eius quinto de trinitate cap. ſcδo allegata a magiſtro. ĩtelligã inquit deum ſine qualitate bonum. hoc eſt deus eſt bonus nõ ſubſtãtia per q̃litatẽ inherentẽ ſine dubitatiõe vel nichil hoc appellatur eſſentia: quã greci vſiam vocant alie inquit eſſentie vel ſubſtantie capiũt accidẽtia: quod in eis fiant vel magna vel quãtacũq; muta-

tio: et tunc dicendum eſt ꝙ de ratione vniuerſalis nõ eſt ꝙ dicatur de his cõiuncti pluraliter de quibꝰ diui ſim ſingulariter dicit. Et iſtud videtur conforme mẽ ti beati Auguſtini. v. de trinitate capitulo octauo et decimo vbi dicit aliqua predicamẽta proprie dici de deo: aliqua trãſlatiue. Poteſt adduci dictũ eiuſdẽ ſer mone. iij. dominice infra octauam epyphanie q̃ intitu latur de trinitate et columba in quo ſic inquit. decem ſunt genera locutionis: quibus homines ſuos ſenſus ſolent inter ſe conferre. non de illis dico quas grãma tici partes oratiõis vocant. ſed de illis quos philoſo phi grece cathegorias: latine predicamenta appellare ſolent de hinc ſingula predicamẽta nominat ⁊ poſtea ſubiungit. his omnibus modis ſolet ſancta ſcriptura de deo loqui ſed aliter proprie: aliter tranſlatiue; alit relatiue. proprie deꝰ dicit ſubſtantia vna. Et etiã ad idem videtur facere dictũ eiuſdem ĩ ſua dialectica ad filium adeodatum: cum inq̃t in cap. de vſia. Ipſa aũt vſia genus non habet: cum oĩa ipſa ſuſtineat. ¶ Si placeat alicui excludere terminũ deus a predicamen to ſubſtantie. addatur illa particula non propter ali quã rationem. quia ſcḋm ariſtotelem et cõmentatorẽ non eſt neganda vniuerſalitas ab iſto termino deus. Incaſſum eſt facere hic difficultatem an terminus deꝰ ponat in predicamẽto pluſq̃ ponat in libro ſcripto.

S Adeoq̃ ſola proprie ac ve re ſimplex eſt: vbi nec par tium nec accipientium nec quarũlibet formarũ nulla eſt diuerſitas ſine variatio vel multitudo. Vt autem ſcias q̃modo ſimplex ſit il la ſubſtantia. te docet Auguſti. in. vi. li. de trinitate. Animaduerte primo quare om nis creatura ſit multiplex et nullo modo ve re ſimplex et primum de corporali: poſtea de ſpũali creatura. Corporalis vtiq̃ crea tura ex partibus conſtat: ita vt ſit ibi alia pars minor alia maior: et maiꝰ ſit totum q̃ quelibet pars. Et in vno quoq̃ corpore a liud eſt magnitudo: aliud color: aliud eſt fi gura. Poteſt enim et minuta magnitudine manere idem color et eadem figura et colo re mutato manere eadẽ figura: et eadẽ ma gnitudo Ac per hoc multiplex eſſe conuin citur natura corporis: ſimplex autem nullo modo.

¶ Diſtinctionis octaue queſtio tertia.

P Reterea tertio inquiramus an deus eſt ſpiritus ſimplex et ĩpartibilis? ¶ Iuxta queſita in hac octaua diſtinctiõe cap. iiij. ⁊ ſequẽtibus a magiſtro capit multipha riã ſpũs Aliquãdo ſumit ꝓ vẽto et flatu aeris: interdũ a medicis pro corpore quodã ſubtiliſ ſimo: per quod fit pulſus in hoĩe. vel pro quadã virtu te vitali vel animali ortum habentem corde vel a cere bro: per quẽ fit motus et ſenſus pulſus et anhelitus. Aliqñ aĩa dicicitur ſpũs. ⁊ ſic anima bruti dicit ſpiri tus. et per conſequens ſubſtãtia ſpũalis. ſ; cũ ſpiritus

hoc modo eſt res extenſa habens partes loco ⁊ ſitu di ſtinctas ideo ponebatur in titulo queſtionis ĩpartibi lis. ¶ Reſpondetur per ꝯcluſiones ſequentes. ¶ Pri ma eſt deus eſt impartibilis ſubſtantia. Hãc cõcluſio nem multiplici patrum teſtimonio magiſter in littera roborat. ¶ Inſuꝑ quītodecimo de trinitate capitibꝰ quarto et quinto dicit auguſtinꝰ. incorporalia prefe runtur corporalibus. ¶ Inſuper inferiꝰ patebit deũ eſſe vbiq̃. nullũ corpꝰ eſt vbiq̃. igit. ¶ Scḋa ꝯcluſio poteſt multum ꝓbabiliter ꝓbari in lumine naturali ꝙ deus eſt ſubſtantia in materialis et impartibilis. ¶ Probatur hoc optime naturaliter loquẽtes poſue runt: ⁊ non dixerunt illud gratis: quin aliq̃bus ratio nibꝰ ad hoc eſſent moti. Unde ariſtoteles octauo phy ſicorum. primũ mouẽs neceſſe eſt eſſe impartibile: nec habere magnitudinẽ. hoc ipſum dicit duodecimo me taphiſice. oſtenſũ eſt inquit quoniã nõ cõuenit ſubſtã tiam hanc habere vllam magnitudinẽ. ſed eſt ſine par te et indiuiſibilis. ¶ Hoc ariſtoteles ex via motꝰ pro bare conatur tripliciter. ¶ Primo ex infinita poten tia p̄mi motoris. ¶ Scḋo ex ꝑpetuitate motꝰ celeſtis ¶ Tertio ex immobilitate primi motoris. ¶ Quan tũ ad primũ octauo phyſicorũ ſic argumentatur. Si virtus primi motoris eſt corporea ⁊ extenſa. igit aut eſt in magnitudine finita vel infinita: nõ ſcḋm q: talis magnitudo non eſt. nõ p̄mũ. q: in magnitudine finita non eſt ꝟtus infinita extẽſa. talis enĩ virtus eſt maior ſecundum extenſionem: ⁊ ſecundum efficientiam cau ſandi in maiore parte. et per conſequens ſi eſt infinita erit in magnitudine infinita. Q: autẽ virtus p̄mi mo toris ſit infinita ꝓbauit prius ꝑ hoc ꝙ mouet tempo re infinito. ¶ Hec ratio philoſophi non demonſtrat ꝓpoſitum licet ſubtiliter diſputet primo de celo ⁊ ter tio phyſicorũ ꝙ non detur magnitudo infinita. ratio nes ſue nõ concludunt vt poſthac diſtĩctione quadra geſima quarta patebit. Q: ampliꝰ eſt probat ignotũ ꝑ ignotius multo difficilius eſt ei ꝓbare in lumine na turali virtutẽ p̄mi motoris eſſe infinitam in perfectio ne et vigore q̃ ipſam eſſe inextenſam et incorpoream. Q: talis infinitas nõ cõcludat ex perpetuitate motꝰ in materia de infinito patebit. ¶ Secũdo arguit ex ꝑ petuitate motus celeſtis octauo phyſicorum ſic nulla virtus corporea et extenſa mouet in tẽpore infinito ex ſe. ſed virtus primi motoris mouet ex ſe tpe infinito. igitur. maior probatur. q: ſi a virtus extenſa moueat tempore infinito. b. igitur c certa pars ipſius a mo uebit b vel aliquã partem eiꝰ: vel mobile ſibi propor cionatum in tempore minori. ⁊ non infinito. potentia enĩ totiꝰ eſt maior q̃ potẽtia partis. potẽtia enĩ ma ior poteſt mouere longiori tpe: ⁊ q: que erit ꝓportio motoris ad motorẽ eadẽ erit tpis ad tempꝰ. igitur c pars certa ipſius a motoris mouebit tm̃ tempore fi nito. igitur equalis pars mouebit eq̃li tpe finito. ⁊ cũ a cõtineat tantũ partes tales finitas. ſeq̃tur ꝙ totũ tẽ pus q̃ a mouebit erit finitũ. ¶ Hanc deductionẽ pro bat cõmentator in de ſubſtãtia orbis tractatu. ij. et ad dit ꝙ ſicut motꝰ celi nõ eſſet infinitus niſi eſſet a ꝟtute nõ ĩ corpore. ita corpus celeſte (q: eſt finitũ) nõ eſſet ꝑ manẽtie ĩfinite niſi ꝟtus q̃ largitur ei motũ eternum largiret ei in ſua ſubſtantia permanentiam eternam. ¶ Hec rõ ẽ debilis. ꝓcedit ex illo ꝙ ſi a ꝟtꝰ extẽſa mo tiua mouet tpe ĩfinito. c certa pars eiꝰ mouebit tm̃ tpe finito. ſ; hoc eſt dubiũ. imo falſũ: ſicut ſol natꝰ eſt illu minare perpetuo: ita et medietas ſolis: igitur ſi ꝑ poſ ſibile vel impoſſibile eſſet diuiſa poſſit illuminare per

petuo. licet non tam extenſe. ¶ Preterea virtus motiua incorruptibilis ⁊ inalterabilis ſi mouet tēpore aliquo pari ratione pōt mouere tempore infinito. patet. quia eſt infatigabilis. et ita quocunqꝫ tempore finito dato in quo mouet eque potens eſt iterum mouere in fine illius temporis ſicut in principio ſed q̄libet pars ipſius a eſt virtus incorruptibilis: quia ex quo a eſt incorruptibile non componitur ex corruptibilibus.

¶ Inſuper virtus motiua ſubdupla vel ſubtripla ad a poteſt equali tempore mouere ſicut a. ergo et ſi medietas ipſius a ſeorſum exiſtens poteſt mouere ſequitur ꝙ poteſt mouere equali tempore cum a. antecedēs patet quia vnus planeta vel ſtella eſt minoris potētie et efficacie q̄ꝫ alter. patet de luna minori terra. et ſole maiore eadem. et tamen luna perpetuo mouetur ſicut ſol. ¶ Amplius pars totius paſſi incorruptibilis poteſt pati et tranſmutari a tempore infinito (vt patet de porcione materie que eſt in hoc lapide) ſicut et totū paſſum. igitur pari ratione de actiuo: vel de motiuo incorruptibili. ¶ Aliter arguitur ex. xli. cōmēto duodecimi metaphiſice. ex dictis cōmentatoris et themiſtij. nullus motus neceſſario perpetu⁹ fit preciſe a motore poſſibili: quieſcere et ceſſare a motu. ſed omne corporeum natum eſt quieſcere: et a motu ceſſare. igit̄ nullus motus neceſſario perpetuus fit p̄ciſe a motore corporeo. Sed motor celi in lumine naturali ponendus eſt perpetuus et de neceſſitate. maior eſt nota et probatur minor. omne enim corpus (quantū eſt de ſe) natum eſt quieſcere: et moueri. motus et quies ſunt priuatiue oppoſita circa corpus mobile. igitur idem ſubiectum eſt ex ſe poſſibile ad vtrumqꝫ oppoſitorum priuatiue. ¶ Tum ſecundo quia natura eſt principium motus et quietis. ii. phyſicorum. ¶ Sed hec ratio nō concludit: quia fundatur in hoc ꝙ motus celi ſimpliciter perpetuatur ex hoc ꝙ primus motor mouet mere neceſſitate naturali: et ꝙ agat ad extra naturaliter. quod eſt falſum. et oppoſitum eſt probabile in lumine naturali. ¶ Dicetur vlterius ꝙ non eſt de ratione cuiuſlibet corporis quieſcere. ¶ Poteſt dici ꝙ argumēta ariſtotelis. viii. phyſicorum licet non ſufficienter virtutem primi motoris inextenſam ſimpliciter concludant: tamen videntur probare ꝙ non ſufficit extēſa materialis (ſicut mouentia phyſica inferiora) generabilis et corruptibilis. talis enim virtus (ſi eſt finita in corpore finito) non poteſt mouere motu continuo/ ꝑpetuo et vniformi. probatur quia aliqua certa pars eius mouebit tantum tempore finito. et non tanto tēpore quanto totum cuius eſt pars. quia tale mouens eſt alterabile/ et paſſibile a contrarijs reſiſtiuis: ⁊ corruptiuis. et per conſequēs fatigabile / et diminuibile ob contractiones mutuas. et per conſequens minus durabit q̄ꝫ maior virtus. vt paruus ignis minus durat q̄ꝫ magnus. cum igitur ſit proportio partis ad totum in efficacia virtut; motiue et actiue: ſequitur ꝙ erit proportio temporis quo poteſt minor potentia durare: et agere ad tempus quo maior potentia eiuſdē rationis finita poteſt ſic mouendo et agendo durare. et per conſequens v̄tus materialis/ et paſſibilis/ non poteſt mouere (niſi ſit infinita) motu infinito. Hoc autē eſt impoſſibile. quia vel eſſet ī magnitudine finita vel infinita: quorum vtrumqꝫ reprobatur. Hoc modo videtur rationē ariſtoteles cōmentator in de ſubſtantia orbis tractatu. iii. accipere. et ipſa eſt thopica. ¶ Eadem concluſio ſic probatur ens ſimpliciter primū non eſt cauſatum et dependens eſſentialiter ab alijs: tanqꝫ a cauſis prioribus. omne ens extenſum et corporeum eſt cauſatū et eſſentialit̄ depēdens ab aliquib⁹ tanqꝫ cauſis prioribus: q2 eſt compoſitum ex principijs cōponentibus que ſunt cauſe ſecundū ariſtotelem quinto metaphyſice. ¶ Preterea omnis ſubſtantia corporea nata eſt informari accidentibus: vt quantitate et qualitatib⁹ varijs. quod duodecimo metaphiſice negatur a philoſophis. ¶ Vlterius per rationē que tāgit̄. viii. phyſicorum citra medium: et duodecimo metaphyſice commento. xxxv. cōtingit dare mobile mouens: et eſt dare mobile non mouens. igitur eſt dare mouens nō mobile. Vides ꝙ in lumine naturali aduerſarius non conuincetur. Et illud poteſt colorari ſicut habet̄ actuum. xxiii. ſaducei dicunt angelum neqꝫ ſpiritum eſſe. Et caſſianus decima collatiōe p̄me partis (que eſt ſecunda collatio abbatis iſaac) refert ꝙ ſere ab vniuerſo genere monachorum per prouincias egipti commorantium hic error ſuſcipiebatur ſcilicet ꝙ deus omnipotens humane figure cōpoſitione formatus eſſet ſicut dicit ſcriptura ꝙ homo ad imaginē dei factus eſt. ⁊ epiſtolas pontificis hunc errorē reprobantis cū graui amaritudine receperūt. inter quos quidam pater antiqu⁹ famoſe ſanctitatis noīe ſerapion cum magna difficultate ab hoc errore reuocatus eſt. poſt quā reuocationē erat in omnib⁹ mēte confuſus eo ꝙ imaginē deitatis quā in oratione ſibi ꝓponē conſueuerat aboleri de ſuo corde ſentiret: et cū fletu amaro diceret. Heu me. ſublatū a me deū meum: et nunc quē adorem ignoro. Hoc tenuerunt pithagorici vt tāgit̄. xii. metaphiſice circa mediū. Poſuerūt enim optimū ⁊ nobiliſſimum non in principio: ſed in ꝯpoſito ex principijs et Anſelmus de incarnatiōe, vbi dicit dyalectici moderni nihil eē credūt niſi qd̄ imaginatiōib⁹ comprehendere poſſint. nec putant aliqd̄ eſſe in quo partes nature nō ſūt. Et pleriqꝫ coluerūt planetas vt egiptij ſolē. q̄ ſignū eſt ꝙ nō eſt demōſtrata hec cōcluſio ī lumine naturali ꝙ p̄mū ens eſt īpartibile. tamē ratiōes ad illam partem ſunt apparentes: et alique earū apud ſanū ingeniū concludentes qd̄ ſufficit in iſtis abditiſſimis nature ad debere aſſentire. ¶ Quocirca peccāt planetas et corporea colentes in lumine naturali. Nō ſiemus in talib⁹ deus eſt corporeus per cōmunicationem idyomatū. Et licet ſint tres perſone quarū vna non eſt alia in deo nulla eſt compoſitio. ¶ Sed dices quomodo deus eſt ſimplicior angelo vel anima intellectiua? ¶ Reſpondetur nec angelus nec anima intellectiua habet partes. ſed anima pōt informare corpus angelus poteſt in ſe ſuſcipere accidens et materia prima accidens ſuſcipere poteſt: quia eſt ſubiectum inheſionis accidentis corporei ſecundum aliquos. De accidente indiuiſibili habet partes intenſiuas: et naturaliter non poteſt eſſe extra ſubiectum. deo autem iſta non competunt. ¶ Sed contra iſtud arguitur ſimplicitas non eſt perfectio ſimpliciter. ergo non eſt ponenda in deo. ¶ Antecedens probatur. quia omne habēs illam eſſet perfectius non habente. conſequens eſt falſum. quia nec materia nec forma eſt perfectior toto cōpoſito. Conſequentia probatur. quia perfectio ſimpliciter eſt vbiqꝫ perfectio ſimpliciter. igitur dat perfectius eſſe ſimpliciter. imo tunc quanto aliquid eſt perfectius appropinquat eſſentie tanto plus participat de ſimplicitate. ¶ Ad primum negatur antecedens. ⁊ dicitur ꝙ non oportet ꝙ ſit ſimpliciter et abſolute perfectius: niſi ceteris paribus. vel quo ad hanc conditionem. Et eodem modo dicatur ad aliud.

S Idē quoqꝫ arrianice queſtioni Ambro. in hunc modū reſpondet. Ego inquā filium eſſe natum cōfiteor quod reliquū eſt impietatis: horreſco Scriptum eſt enim in veteri teſtamento: vt vel vnum e pluribꝰ dicam. Ante me nō fuit alius deus. et poſt me non erit. Quis ergo hoc dicit: paṫ an filius? Si filiꝰ ante me inquit nō fuit alius deus. Si pater poſt me inquit nō erit hic priorē et ille poſteriorem non habet. Inuicem enim ī ſe ⁊ pater ī filio ⁊ filiꝰ in patre cognoſcitur. Cū enī patrem dixeris: eius etiam filium deſignaſti. quia nemo ipſe pater eſt ſibi. Cum filiū nominas et.am patrem fateris: quia nemo ipſe ſibi filius eſt Itaqꝫ nec filius ſine patre: nec pater poteſt eſſe ſine filio: ſemper ergo pater ſemper et filius eſt.

¶ Diſtinctionis none queſtio vnica.

C Irca diſtinctionē nonam in qua magiſter de coeternitate patris ⁊ filij agit oſtendens patrē nō ꝑus fuiſſe ꝙ̃ filium. Queritur an pater aliquo modo ſit prior filio?

¶ Premittamus aliquas acceptiones prioris noſtro propoſito pertinentes: poſtea reſpōdebimꝰ ad titulum queſtionis. ¶ Quintupliciter (vt ad propoſitum ſufficit) vna res dicitur prior alia ſcꝫ eternitate/ tēpore / perfectione/ natura/ et cauſalitate. Eternitate prior eſt res eterna re non eterna: ſumendo eternum proprie pro incommutabili: et non poſſibili non eſſe: aut aliter ſe habere. Iſto modo ſumit auguſtinus li. octuaginta triū queſtionū q. xix. vbi ait quodā incōmutabile eſt eternum eſt. ſemper enī huiuſmodi eſt. quod autē cōmutabile eſt tēpori obnoxium eſt. non enim ſemper huiuſmodi eſt. ⁊ iō eternum non recte dicitur. et. iiij. de trinitate capitu. xix. ait non enim proprie vocatur eternū ꝙ aliqua ex parte mutatur. Hoc eſt ꝙ aliquo modo mutabile eſt. ⁊ infert. inquantū ergo mutabiles ſumꝰ intantū ab eternitate diſtamꝰ. ¶ Quo fit ſi aliq̄ creatura infinito tēpore fuiſſet adhuc mutabilis eſſet. et deus īmutabilis et per cōſequēs deus eternitate prior eſſet ꝙ̃ illa. Cui ſententie concordat boetiꝰ. v. de conſolatione philoſophie. vbi ait ꝙ illi errant ꝙ cum audiunt viſū fuiſſe platoni mundū neqꝫ habere initiū temporis neqꝫ finem habiturum: putant hoc modo ſequi. ꝙ deo ſit mūdus coeternꝰ. Aliud eſt enim inquit ꝑ interminabilē duci vitam: qđ plato mūdo tribuit. Aliud interminabilis vite totam pariter cōplexam eſſe preſentiā: quod diuine mentis propriū eſſe manifeſtum eſt neqꝫ enim deus conditis rebus antiquior videri debet temporis quantitate: ſed ſimplicis potius proprietate nature. et iſto modo non eſt poſſibile creaturam fuiſſe ab eterno. ¶ Prius tempore eſt q̇d precedit aliud. ¶ Prius perfectione dicitur omne perfectius reſpectu imperfecti: ſaltem omne perfectius eſt prius perfectione reſpectu imperfecti. ¶ Prius natura dicitur vnū ſine quo aliud eſſe non poteſt: ſed non ecōuerſo. ſicut capit philoſophus prius natura. v. metaphiſice capitulo de priori. hoc modo anima eſt prius natura ꝙ̃ totū compoſitum et iſtud poteſt intelligi naturaliter vel ſupernaturaliter. Et iſte eſt vnꝰ modus prioris acceptꝰ a philoſopho in poſtpredicamentis qui eſt quando nō conuertitur ſubſiſtendi conſequentia. ¶ Prius cauſalitate vel ſecundum cauſam dicit̃ illud quod eſt cauſa alterius: et non econuerſo. et iſtud poteſt dupliciṫ intelligi: vel in eodem genere cauſe: vel in diuerſis generibus. et ſic vnum poteſt eſſe cauſa alterius: et ecōuerſo. cauſe ſunt ſibīuicē cauſe. ij. phiſicorum. ¶ His premiſſis ponuntur tres concluſiones. ¶ Prima eſt pater non prior eſt filio eternitate tēpore/ perfectione/ aut natura. probatio. pater et filius ſunt vnus et idem ſimplex deus. ergo pater non eſt prior filio eternitate tempore/ ꝑfectione/ vel natura. antecedens eſt de fide cōſequentia eſt clara: ¶ Secunda pater eſt prior filio ꝓducibilitate. ¶ Tertia concluſio filius fuit ab eterno. Iſte due concluſiones ex fide habentur vt patet per ſimbola apoſtolorum epheſinū et athanaſij vt in hac trinitate nichil prius aut poſterius. nichil maius aut minus. Sed tote tres perſone coeterne ſibi ſunt et coequales. Probatur tertia concluſio ratione filius eſt deus. ergo fuit ab eterno. ergo pater non fuit priꝰ filio. ¶ Sed contra iſtam concluſionem tertiam arguitur ſic omne producens eſt prius producto ab illo. ergo pater eſt prior filio inſtanti vel tempore. cōſequētia patet: quia pater producit filium. antecedens probatur dupliciter. Tum primo per auguſtinum de mortalitate anime capite. tertio nulla res ſe facit aut gignit: alioquin erat anteꝙ̃ eſſet. ſi hoc falſum eſt verū eſt illud. conſequētia autem nulla eſſet niſi verum ſit ꝙ quodlibet faciens vel gignens ſit anteꝙ̃ ſit illud qđ ab eo gignitur. et omne producens ſit prius producto ab illo. Tum ſecundo idem probatur per philoſophū xij. metaphiſice cauſas agentes et mouentes dicit differre a formalibus: in hoc ꝙ ipſe precedunt res quarū ſunt cauſe: formales autem non precedūt: ſꝫ ſūt ſimul et cōmentator ibidem commēto. xvi. cauſa inq̇t agēs differt a formali. quia agens precedit illud quod agitur: et mouetur ab eo. formalis autē et materialis eſt cum generatione. et infra ponens exemplum philoſophus ait. ꝙ ſanitas non precedit hominem ſanum cū ſanitas in ſano eſt quaſi forma. ſanans autem neceſſe eſt vt precedat ſanitatem. neceſſe eſt etiam ſecundum cōmentatorē agens precedere actū ab eo ⁊ ꝓducens productū. ¶ Ad hoc dicitur ſi capiatur pꝰ ꝓ prioritate productibilitatis vel originis: conceditur. ſi pro prioritate eternitatis temporis: ꝑfectionis vel nature negatur non mirandū eſt ꝙ filius producatur a patre et ſit illi coeuus. ita contingit in aliqua cauſa naturali et ſuo effectu. ſi ignis fuiſſet ab eterno ſplendor ignis fuiſſet ab eterno. ſcđm auguſtinū. vi. de trinitate ca. primo. nec philoſophus vult ꝙ agēs vel mouēs ꝓcedit tpe illud qđ fit vel mouetur. itelligētia celum mouens/ nō ꝓcedit tpē celū nec motū eiꝰ. ¶ Secundo arguitur iſta filius dei eſt natus nunꝙ̃ habuit hāc de preſenti verā filius dei naſcitur. quia ſi interdum illa erat vera filius dei naſcit̃ ſēper fuiſſet vera ſi fuiſſet formata. ¶ Reſpondet vtraqꝫ eſt de preſenti adhuc dato ꝙ natus capiatur ꝑticipialiter. magiſter in li-

tera adducit auctoritates patrū an vtraqꝫ illarū debeat ꝓcedi. Et citat origenē auguſtinū hilariū ⁊ grego. et eos conuenire (et rationabiliter) facit ꝙ vtraqꝫ iſtarum debeat concedi. Sed ſatius iſta conceditur filiꝰ eſt ſemꝑ natꝰ ꝙ̃ iſta filius ſēper naſcit᷑. propterea ca. xiiij. huius diſtinctiōis inquit dicamus ergo filiū natum ante tpa: et ſemꝑ naſci de patre. ſed congruentiꝰ ſemꝑ natum et eūdem ab eterno ſemper eſſe. ſicut res que ſucceſſiue producit᷑ hoc perfectionis habet. ꝙ qn̄ fit eſt. hoc imꝑfectionis habet: quando facta eſt non eſt res permanens quo ad eſſe et ſucceſſiua quo ad fieri. hoc imperfectionis habet in fieri non eſt. ſed hoc perfectionis capit. ꝙ qn̄ dicitur facta eſt/ ſic ꝑfectionē ſimilitudinariā perſona filij capit non ꝙ de nouo incipit eſſe. ſed ꝙ ſemper generatur et ſemper genita eſt.

¶ Dubitatur an ſit aliquis ordo originis ī diuinis? ¶ Hic multi quēdam doctorē impugnant de iſtꝭ ſignis originis. eo ꝙ dicat patrē in primo ſigno originis: filiū in ſecūdo: ſpiritum ſanctum in tcio. Sꝫ nodus rei eſt pro quo ſupponit hoc ꝯplexū ſignū originis. Et in primis dicit᷑ hic doctor nō ſententialit᷑ diſſertab alijs. cū filiū et ſpiritū ſanctū ponat ab eterno fuiſſe cū pr̄e: nec patrem eos ꝓceſſiſſe ꝑ inſtās vel tēpus. hoc cōplexū ꝑmū ſignum originis ſupponit ꝓ ipſomet patre. et illa conſtructio tranſitiua capitur loco vnius intranſitiue. vt iuſticia dei: vel miſericordia eſt in deo. hoc ergo cōplexū primum ſignum originis ſupponit pro patre connotando ꝙ eſt prima origo in diuinis: hoc eſt a nullo alio procedit. Sed q̄libet alia perſona, in diuinis eſt a patre filius eſt in ſecūdo ſigno originis eodē modo idemptice: quia eſt a ſolo patre ſpiritus ſanctꝰ eſt in tercio ſigno: quia ab vtraqꝫ ꝑſona emanat: Et quia eſt emanatio (vt fide conſtat) diuinarū perſonarū inter ſe. Filiꝰ eſt origo ſpiritus ſancti. ſicut et pater. propter noſtrā intelligentiam dicit ſpiritū ſanctum eſſe in tercio ſigno originis. quia nos ita intelligimus in creaturis. ſi/ a/ ſit cauſa b/ et b ſit cauſa/ c/ dicimꝰ ꝙ eſt aliqua prioritas temporis/ inſtātis/ vel nature inter a et b; pariter inter b et c. Sic licet nō ſit vſitatꝰ modus loquendi doctorū dicere patrem eſſe cauſā filij: tamen eſt eius origo. et ſic ſententialiter nō diſcrepat ab alijs: ſed ſolū eſt modus differendi ꝟbalis. ¶ Gerſon ī ſecūda lectiōe ſuꝑ marcum circa mediū et plerīqꝫ alij ſubſānant iſta inania ſigna originis. et imitatores iſtius doctoris ſunt in cauſa non deſcendentes ad rationē. ſed ad ſuꝑficiem verborum contra intentionem doctoris. ¶ Poteſt etiā nō incōuenienter dici ꝙ ille propoſitiones de actibꝰ exercitis capiūtur loco propoſitionū de actibus ſignatis. Pater eſt in primo ſigno originis: id eſt ſignificatur ꝑ primū ſignū originis. ſillogiſmus eſt in barbara vel darij. diffinitio et diffinitum ſunt. idem ſicut creberrime noīales loquuntur. generare eſt prius origine ꝙ̃ ſpirare: quia generare ſecundū multos et eū eſt ꝑ modum intellectus. ſpirare aūt ꝑ modū voluntatis et quia ita eſt in alijs ꝙ actus intellectus ꝓcedit actū voluntatis iuxta illud vulgare beati auguſtini inuiſa diligere poſſumꝰ incognita neq̄q̄. Sic quo ad noſtram intelligentiam dicat᷑ generare eſſe in aliquo ſigno priori ꝙ̃ ſpirare. ¶ Sic potes dicere de predicatis eſſentialibus in ordine ad notionalia et perſonalia.

IOhannes autē in epiſtola canonica ait. Deus charitas eſt non dixit ſpiritusſanctus charitas eſt. Quod ſi dixiſſet abſolutior eſſet ſermo: et non parua pars queſtiōis deciſa: ſed quia dixit: deus charitas eſt: incertū eſt: et ideo querendum eſt: vtrum deus pater ſit charitas an filius: an ſpiritusſanctus: an deus ipſa trinitas: quia et ipſa non tres dij: ſed vnꝰ eſt deus. Ad quod Augu. in eodē libro ita dicit. Neſcio cur ſicut ſapiētia et pater dicitur et filius et ſpiritusſanctus: et ſimul oēs non tres ſed vna ſapientia: non ita et charitas dicatur pater ⁊ filius et ſpiritusſanctus et ſimul omnes vna charitas. Nec.i ideo tamen quiſq̄ nos inconuenienter eſtimet charitatem appellare ſpiritū ſanctum: quia et deus pater et deus filiꝰ poteſt charitas nūcupari: ſicut proprie verbum dei etiam ſapientia dei dicitur cum et pater et ſpiritusſanctus ſit ſapientia.

¶ Diſtinctionis decime queſtio vnica.

CIrca hanc diſtinctionē decimā queritur an ſpiritus ſanctus producatur libere vł naturaliter? Pono cōcluſiones. ¶ Prima eſt ſpiritusſanctus de neceſſitate ꝓducitur. Probatio de neceſſitate eſt deus. et qua neceſſitate eſt deus eadē neceſſitate ſpiratur a patre et filio. ¶ Secunda concluſio licet ſit in parte de termino certare an ſpiritusſanctus producatur libere: tamen conformius ad modū loquendi ſanctorū ponitur concluſio ſpiritusſanctus producitur naturaliter: et non libere. patet quia agens dicitur naturale qđ poſitis omnibus requiſitis ad agendum: et nullo exiſtēte impedimento: ita ꝙ ipſum poteſt agere: neceſſario agit: nec eſt in eius poteſtate non agere. agens dicitur liberū qđ ſic ſe habet ꝙ omnibus poſitis q̄d poteſt agere: non de neceſſitate agit. ſed penes agens ſitum eſt non agere. Agens naturale potentia irrationalis et agens non ſecūdū ꝓpoſitū idē ſunt. ¶ Hoc ptꝫ per auguſtinum tcio de libero arbitrio caplo primo vbi inquirens an motus voluntatis quo ipſa ab incōmutabili bono auertitur: et cōuertitur ad commutabile ſit ei naturalis ſicut motus deorſuꝫ naturalis eſt lapidi. determinat ꝙ non. ⁊ dat cauſam inter eos in ordine ad lapidē ⁊ voluntatem ait. in eo eſt ſimilis illi motui quo deorſum verſus lapis fertur. quoniā ſicut iſte proprie eſt lapidis: ſic ille animi. verūtamen in eo diſſimilis ꝙ in poteſtate non habet lapis cohibere motum quo mouetur inferius. animꝰ aūt dūmodo vult non ita mouetur: vt ſuperioribus deſertis: inferiora diligat et ideo lapidi naturalis eſt ille motus animo vero iſte voluntariꝰ. vbi vt ptꝫ. vocat deſcenſum lapidis deorſum eſſe naturalē quia nō poteſt cohibere motū ¶ Ex iſto patet ꝙ neceſſitas et libertas (de qua loquimur) non cōpetūt eidē agenti reſpectu euiſdem. Hoc dixerim deus pater producit naturaliter filium

et contingenter creaturas. ſic pater et filius naturaliter producunt ſpiritūſanctum: et contingenter creaturas. ſicut aīa eadem producit vnū actū naturaliter puta intellectionem et aliū ſua ſponte: puta actū volūtatis deliberatū. et idem patȝ de motibus p̄mo p̄mis et de actibus deliberatis. Hoc ipſum: non negatur q̄n ſpiritusſanctus producatur volūtate complacenti ſic etiā producitur filius ¶ Sed contra iſtud arguit̄ probando q̄ neceſſitas et libertas ſeſe cōpatiantur reſpectu eiuſdē: ⁊ hoc ſic. Encheridion. ca. xv. nec eīn culpanda eſt voluntas: aut voluntas non eſt: aut libera dicenda non eſt. quia beati ſic eſſe volumus: vt eſſe miſeri non ſolum nolum⁹: ſed nequaq̄ velle poſſum⁹: ſicut ergo aīa noſtra nunc nolle infelicitatem ita tunc velle iniquitatē non poterit. ¶ Ex iſto patet q̄ beatitudinē neceſſario et libere volumus. ⁊ ſic neceſſitas et libertas eidē principio reſpectu eiuſdem conueniunt ¶ Reſpondet̄ auguſtin⁹ non dicit voluntatē eſſe liberam reſpectu volitionis beatitudinis: nec reſpectu volitionis infelicitatis. ſed dicit voluntatē qua volumus beatitudinē: et non poſſumus velle infelicitatē eſſe liberā. illa volūtas dānata multos actus volūtatis miſerie impertinētes libere elicit. ſic de beato reſpectu actuū impertinētiū beatitudini. Vel dicit̄ q̄ auguſtinus loquitur de libertate que opponitur ſeruituti peccati et miſerie que vtiq̄ eſt maior in volūtate q̄to ipſa immunior eſt et liberior a peccato. ¶ Secundo arguitur principiū productiuū amoris mutui patris et filij eſt principiū productiuū ſpiritusſancti. ſed voluntas diuina eſt principiū amoris mutui patris ⁊ filij. igitur maior patet per ſāctorū auctoritates varias magiſter probat in littera q̄ ſpiritusſanct⁹ ē amor cōmunis et mutu⁹ patris ⁊ filij. minor patet q: huiuſmodi amor eſt vere productus et ſpiratus: et per ꝯñs aliquid ē eius principiū productiuū et nō apparet aliud q̄ volūtas patris et filij: quia omnis amor product⁹ a voluntate elicitur. ¶ Inſuper ſpiritusſanctus procedit nō quomodo natus: ſed quomodo datus. et eſt donum patris et filij. vt patet per auguſtinū quīto de trinitate ca. xiiij et ſequenti. de ratione aūt doni eſt q̄ libere donet̄. igitur. ¶ Ad primū negatur minor amor productus qui eſt ſpiritusſanctus non producit̄ a voluntate. Q̄ patet omne qḋ eſt principiū productiuū ſpiritusſancti producit ſpiritū ſanctū. voluntas diuina non producit ſpiritum ſanctum. igitur minor patet. q̄n ſicut eſſentia cōmunis non generat/ nec generat/ ſpirat, nec ſpiratur/ vt in quīta diſtinctiōe dictū eſt. ſic nec volūtas cū ſit eadē eſſentie oībus modis: ⁊ ex natura rei. nā voluntas diuina eſt ſpiritusſanctus. ipſa non eſt productiua ſpiritusſancti. q̄uis voluntas diuina ſit pater qui producit ſpiritūſanctū. ſicut eſſētia diuina eſt pater qui generat. eſſentia diuina tū (vt conciliū dicit) non generat. nec voluntas diuina magis p̄ducit amorē q̄ eſt ſpiritusſāctus q̄ q̄ producat ſeipſam. Secus eſt de voluntate creata. ¶ Pro ſolutione alterius argumenti ſupponatur diſcrimē inter donari et eſſe donū vt patet per auguſtinū quīto de trinitate. ca. quītodecimo donari preſupponit creaturā cui donetur et hoc eſt liberū. Eſſe donū non preſupponit creaturā idē eſt eſſe donabile et eē donū. p̄pterea in loco preallegato dicit auguſtin⁹ ſed q: p̄cedebat vt eſſet donabile iam donum erat. et anteq̄ eēt cui daret̄. ergo ſicut in preſentiarū non dicit oīmodā ſimilitudinē in hoc dicto ſpiritusſanctus exit quomodo datus mere contingenter datur: et non exit mere contingenter. ſed ſicut exit complacenter: datur cōplacenter. vel capit dari pro dono: et ideo magiſter inſertus in. xiij. diſtinctione ait. Nā vt ait auguſtinus eodē libro ca. xiiij. ſpūſſctūs p̄cedit a patre non quō natus: ſed quomodo datus. vel donū. per hanc adiectionē donū e: poſuit illud quomodo datus. Si cuipiam placeat dicere q̄ omne contingēs eſt liberū (ſed non cōtra) poteſt: licet non ſit cōmunis modus loquēdi philoſophorū et ſanctorum. et tunc dicitur q̄ fruitio patrie eſt libera: quia a pricipio libero. et ſpirituſſanctus producitur cōplacenter a patre et filio. p modum amoris. q: dicitur eorū nexus amoroſus vt magiſter deducit in littera. in difficultate vocali non eſt amplius inſiſtendum.

Hic dicēdum eſt ſpiritum ſanctuȝ a patre eſſe ⁊ filio et procedere a patre et filio. qḋ multi heretici negauerunt. Q: aūt de vtroq̄ procedat multis diuinorum eloquiorum teſtimonijs comprobatur. Dicit enim apoſtol⁹ Miſit deus ſpirituȝ filij ſui in corda noſtra Ecce hic dicitur ſpirit⁹ filij. Et alibi. Qui autem ſpiritum chriſti non habet hic non ē eius. Ipſe etiam filius de ſpiritusſancto: dicit in euangelio. Quem ego mittam vobis a patre. Patris autem ſpiritus dictus eſt vbi legitur. Si ſpiritus eius qui ſuſcitauit chriſtum a mortuis habitat in vobis. Et ipſe chriſtus dicit. Non enim vos eſtis qui loquimini: ſed ſpiritus patris veſtri q̄ loquitur. Et in alio loco. Quem mittet pater in nomine meo. Et alibi ipſe filius de ſpiritu ſancto ait. De patre procedit. His et alijs auctoritatibus pluribus oſtenditur q̄ ſpiritusſanctus a patre et filio procedit.

Circa hanc diſtinctionē vndecimā et ſequentem in quibus magiſter loquit̄ de proceſſiōe ſpiritusſancti. vbi tāgitur diſceptatio inter grecos et latinos. Queritur an ſpiritusſanctus procedat a patre et filio: ¶ Reſpōdetur affirmatiue. probatio. omnis concluſio ex contentis in ſacra ſcriptura per ſe deducta eſt ſimpliciter vera: et vt articulus fidei tenenda. hec eſt huiuſmodi. igitur maior eſt manifeſta minor eſt beati auguſtini. xv. de trinitate ca: xvij. vbi dicit expreſſe q̄ de filio ſpiritusſanct⁹ procedere reperitur. et ca. xxvij. dicit. difficillimū eſt generationē a proceſſiue diſtinguere ſufficiat interim eis qui extendi nō amplius valent id qḋ de hac re in ſermone quodā p̄ferendo ad aures populi dixim⁹ dictūq̄ conſcripſimus et ſubdit ad propoſitū imediate. inter cetera eñ per ſanctarū ſcripturarū teſtimonia docui de vtroq̄ procedere ſpiritū ſanctū. et libro. iiij. ca. liij. hoc deducit p auctoritatem ſacre ſcripture dicens. nec poſſumus dicere q̄ ſpiritusſanctus a filio non procedat. non enim fruſtra et patris et filij ſpirit⁹ diceret̄. nec video quid aliud voluit ſignificare filius; cū ſufflans ait accipite

ſpiritū ſanctū: neq₃ eni flatus ille corporeus cū ſenſu corporaliter taugendi procedens ex corpore ſubſtantia ſpiritusſancti fuit. ſed demōſtratio per congruam ſignificationem non tantū a patre ſed etiā a filio procedere ſpiritū ſanctu₃. Et ſubdit. q̄d ergo ait domin⁹ quē ego mittā vobis a pr̄e: oſtēdit ſpiritū ſāctū ⁊ pr̄is et filij quia etiam cum dixiſſet quem mittet aadidit in nomine meo. Et quia forte diceret aliquis ſi filius dixiſſet quem mittet pater a me: ſicut dixit quē ego mittam vobis a patre videlicet oſtenderet ꝙ totius diuinitatis vel ſi melius dicitur totius deitatis pater eſt principiū. ¶ Iſtas rationes facit ibidē auguſtinus. libro. xv. ca. xxvi. Patet igitur ex intentione auguſtini ꝙ ſpiritum ſanctū procedere a filio poteſt ex contentis in ſacra ſcriptura ꝑ ſe deduci. Teſtimoniū etiā cax huius concluſionis colligitur ex concilio lugdunenſi ſub gregorio. x. de ſūma trinitate et fide catholica. libro. vi. ca. fideli. Fideli ac de nota profeſſione fatemur ꝙ ſpiritusſanctus eternaliter ex patre et filio: non tanq₃ ex duobus principijs: ſed tanq₃ ex vno principio non duab⁹ ſpirationibus: ſed vnica ſpiratiōe ꝓcedit. Hoc ꝓfeſſa eſt hacten⁹/ predicauit/ ⁊ docuit/ hoc firmiter tenet/ predicat/ ꝓfitetur/ et docet ſacroſancta romana eccleſia: mater oim̄ fideliū: et magiſtra hoc habet orthodoxorū patrum/ atq₃ doctorum latinorū pariter et grecorum incōmutabilis et vera ſententia. Sed quia nō nulli ꝓpter irrefragabilis p̄miſſe veritatis ignorantiā in errores varios ſunt ꝓlap. i. Nos igitur huiuſmodi erroribus viam precludere cupientes. hoc ſacro approbante concilio dānamus atq₃ reprobamus oēs qui negare preſūpſerint eternaliter ſpiritū ſanctum procedere ex patre et filio: ſiue etiā temetario auſu aſſerere ꝙ ſpiritusſanctus ex patre et filio tanq₃ ex duobus principijs et nō tanq₃ ex vno ꝓcedat ¶ Contra hanc concluſionē arguitur ſic ſi ita eſſet ſicut ipſa aſſerit ipſa eſſet articulus fidei et per ꝯñs greci tenentes oppoſitum ſunt heretici et diuandi. hoc eſt inconuenieñs aſſerere de tot celebribus viris. Unde damaſcenus. libro primo ca. x. ſic dicit vnus ſpiritusſanctus prodiēs quidē ex patre non filialiter: ſed proceſſibiliter. et paulo poſt circa finē capituli ſequit̄ noſce autē oportet nos non dicere patrem ex aliquo. ſ₃ ipſū filij patrem. filiū autem non dicim⁹ ſine cauſa: nec patrem. dicimus autem ipſum eſſe a patre: et filium patris ſpiritū vero ſāctū ex pr̄e ⁊ ſpiritū pr̄is noiam⁹ ex filio aūt ſpiritū ſctm̄ non dicim⁹ ſ₃ ſp̄m filij nominamus. ¶ Item in ſimbolo conſtantinopolitane ſinodi ſic legitur. credim⁹ in ſpiritū ſanctū dn̄m et viuificantē ex patre procedentem: cū patre et filio adorandum et glorificandum. Et in ſimbolo quod cantatur in miſſa quod fuit editum in niceno concilio non cōtinetur ꝙ ſpiritusſanct⁹ procedat a filio ¶ Reſpondetur negando cōſequētiā maxime de his qui preceſſerunt expreſſam determinationem eccleſie licuit interdum aliquid opinatiue tenere. et tamen poſt determinationē eccleſie non licet. ſi ſit ſermo de poſteriorib⁹ qui ſecuti ſunt determinationē eccleſie non habet̄ conſequēs icōuenieñs: potiſſimū de litteratis. ¶ Aliter dicit magiſter ca. iiij. xi. diſtinctionis dicens ꝙ greci et nos ſolo verbo differimus in ſententia conuenientes ſic inquiēs. Sciendū eſt tamen ꝙ greci ſpiritū ſanctū cōfitentes eſſe filij ſicut et patris Quare ampli⁹ dicit. ſpiritū filij et veritas in euāgelio ſpiritum veritatis. ſed cū non ſit aliud ſpiritū ſanctum eſſe patris et filij q̄₃ eſſe a patre et filio. etiam in hoc in eādē nobiſcu₃ fidei ſententiā cōuenire videntur: licet in verbis diſſentiant ⁊ poſt in ca. v. eiuſdem diſtinctionis declarat ex famatiſſimis grecis ꝙ ſpiritusſanctus ꝓcedit ex patre et filio. Ad hoc ad athanaſium didimū cirillū iohannem criſoſtomū in medium adducit. Forte iſti antiq̄ greci volebant dicere ꝙ ſpiritusſanctus principaliter procedit a patre: ad hūc ſenſum ꝙ quicquid habet filius habet a patre. et cum ſpiritusſanctus procedit a filio: hoc ipſum habet fili⁹ a patre: et nō q₃ prius vel magis procedit ſpiritusſanctus a patre q̄₃ a filio. ſic exponit magiſter in tertio ca. xij. diſtinctiōis. ¶ S₃ nō eſt veriſimile de grecis poſt determinationem eccleſie ꝙ haberent diſputationē vocalē cum latinis. ſed potius realem. vt patet per anſelmū de proceſſione ſpiritusſācti ca. iiij. in principio capituli vbi loquens de q̄buſdam q̄ premiſerat in principio ſic inquit. Hoc ſupplere prius dicta. pariter credim⁹ indubitanter: et confitemur et nos qui dicimus ſpiritū ſanctum a filio ꝓcedere: ⁊ greci qui nobiſcū nō ꝯſentiūt eccleſie. Et iſtud patet cum interdum ꝓteſtati ſunt ſe velle capere determinationē matris eccleſie: et illi adherere protin⁹ reuertentes in regionē ſuā per aliā viā ad priorem redierunt vomitū. ¶ Dubitatur vtrum pater ⁊ fili⁹ ſint vnū principiū ſpirans ſpiritum ſanctum? ¶ Reſpondetur. Quia de iſta pater et filius ſunt vnus ſpirator ſunt diuerſe opiniones doctorum: hec tamen pater ⁊ filius ſunt vnū principium ſpirās cōmuniter cōceditur. Unde auguſtinus. xv. de trinitate ca. xiiij. ait. Fatendum eſt patrem et filium eſſe principium ſpiritusſancti: non duo principia: ſed ſicut pater et filius vn⁹ deus: et ad creaturā relatiue vnus creator et vnus dns ſic relatiue ad ſpiritū ſanctum vnum principiū. In ꝓpoſito vtimur termino ſpiritusſanct⁹ notionaliter vt tertie perſone in diuinis cōuenit et non eſſentialiter. ¶ Circa veritatem huius propoſitionis plurime volitant poſitiones aliquibus eā ſaluantibus de virtute ſermonis. alijs eam ſaluantibus non de rigore ſermonis Beatus thomas currit ad ſuppoſitionē cōfuſam tantū hoc reprobat gregorius dicēs. nullū cadit ſignum cōfuſiuu₃ ſup terminū principiū Sed hec impugnatio nō eſt magni ponderis copulata predicamēti vbi ⁊ qñ cōfundūt confuſe tantū terminum cōmunem ſequentē. vt ſolet dici de hac propoſitione pariſius et rome vendit̄ piper: idem cōmuniter admittitur de copulatis p̄dicamēti ſubſtātie aut relatiōis ¶ S₃ licet illud ſit probabile reſpectu termini ſupponentis queſtio remanet pro quo ſupponit. cui alij non ſatiſfaciunt ſufficienter. Relictis aliorum modis tanq₃ inſufficientibus quos ꝓpter tedium nolo proſequi. Adhereo illi dicto altiſſiodorenſ in hac parte. vij. ca. ſui primi libri ꝙ vnū principiū ſupponit pro patre ⁊ filio copulatim: et non ſunt duo principia. ſicut pater eſt de⁹ filius eſt deus. et non ſunt plures dij. et terminus principiū ſupponit determinate: et li et capitur copletiue. licet idē altiſſiodorenſ aliqua diffuſe ponat i hoc capl'o dicēs. ꝙ hec eſt incongrua hoc principiū eſt: demonſtrando patrē et filiū. dicit ꝙ hec dictio principiū q̄tum ad formam ſingularis eſt. ſicut hec eſt icōgrua iſte deus vel aliquis deus eſt. ſed capimus illā quod verum reputamus: quod ſupponit copulatim ꝓ duabus perſonis. et hec ſingularis eſt vera demonſtrato patre et filio. hec ſunt vnum principium: et due perſone. ſicut duo lapides ſegregati ſunt vnus binarius et non vnum ens.

Diſtinctionis tertiedecime q̄ſtio vnica.

POſt hec conſiderādum eſt q̄ſtū a talibus quales nos ſumus intelligi poteſt: cuꝫ ſpiritusſāctꝰ ꝓcedat de pr̄e ꝛ ſit de ſubſtantia pr̄is: cur nō dicaẗ eſſe natꝰ iꝫ potiꝰ ꝓcedere et cur nō dicaẗ filiꝰ. Quare aūt ſpiritusſāctꝰ non dicaẗ vel ſit natus: et ideo non ſit filius. Auguſtinꝰ oſtendit in. xv. libro de trinitate ita dicens. Si ſpiritusſanctus filius diceretur āboꝝū vtriqꝫ filiꝰ diceреẗ. qđ abſurdiſſimū ē. Filiꝰ q̄ppe nullus eſt duorum niſi patris ꝛ matris. Abſit autem vt inter deum patrem et deum filium tale aliquid ſuſpicemur. Abſurdiſſime ergo filius dicetur amborum id eſt patris et filij. Amborum enim filius diceretur: ſi cum ambo genuiſſēt quod abhorret omnium ſanorum ſenſus. Non ergo ab vtroqꝫ eſt genitus: ſed procedit ab vtroqꝫ amboꝝū ſpiritus. His verbis oſtenditur cur ſpiritusſanctus cuꝫ ſit de patre: non tamen dicatur genitus vel filius.

¶ Diſtinctionis tertiedecime queſtio vnica.

QUeritur circa hanc diſtinctionē tertiādecimā an proceſſio ſpiritusſācti ſit gn̄atio. ¶ Queſtio pōt habere multos ſenſus ſecundum ꝙ verbalia in eo cōtēta poſſunt ſumi paſſiue vel actiue. ꝛ adhuc iſti termini poſſunt capi vniformiter: q̄rendo an ſpiratio actiua filij ſit generatio actiua ꝛ potiſſimum reſpectu filij: et ſimiliter an generatio paſſiua ſit generatio actiua. et de iſtis ſenſibus querimus ſi difformiter termini caperentur non eſſet difficultas. ¶ Reſpondetur. Per concluſionem negatiuam. probatio. eſt niſi vnus filius genitus. ſi ſpiritusſanctus eſſet generatio paſſiua eſſet genitus quod eſt falſum iohānis tertio ſic deus dilexit mundum vt filiū ſuum vnigenitū daret. propter qđ in ſymbolo apoſtolorum cōfitemur vnicum dei filium. et quia filius vtiqꝫ genitus: vt dicit auguſtinꝰ. v. de trinitate. c. vi. ¶ Contra hanc concluſionē arguitur ſic omnis productio viuentis a viuente eiuſdē nature nūero vł ſpecie eſt generatio ſpiratio eſt hm̄ōi. igitur maioꝛ patet per locū a diffinitione generationis. minoꝛ ptꝫ ſecundum fidem. Nam ſpiritusſanctus eſt viuens et eiuſdē nature cū patre: et non minus q̄ꝫ pater et filius ſunt eiuſdem nature. eius productio eſt productio viuētis etiam ſimilis: ꝑ cōſequēs non ſolum erit generatio ſꝫ vniuoca. ¶ Difficultas iſta ſemꝑ acerrima reputata fuit apud maiores: ꝛ merito ſecūdum illud Yſaie liij. generationem eius quis enarrabit. pariforma de proceſſione. Qua propter dicit beatus auguſtinꝰ. xv. de trinitate ca. xxv. cōtra maximinū. ꝙ eſt ei īpoſſibile illud explicare. Et io. damaſcenus libro primo de orthodoxa fide ca. x. ſic dicit. filius vero a patre naſcibiliter ſpiritus aūt non naſcibiliter: ſed proceſſibiliter Et mox ſequitur generatiōis et proceſſionis differentiam eſſe didiſcimus. At quis differentie modus nequaq̄ꝫ Beatus auguſtinus. xv. de trinitate. ca. xvij. ꝛ anſel. mono. lv. hoc inſequēs dant hoc diſcrimē q̄m filius eſt ab vno tantū ſpiritusſanctus aūt a duobus filius aūt nullus poteſt eſſe duoꝝū: niſi vnus ſit pater et alter mater. quod in trinitate imaginari abſurdiſſimum eſt. ¶ Iſta ratio egre eſt ſufficiēs: q2 vbi productum eodē modo penitus eſt a duobus: nec aliter ab vno q̄ꝫ ab altero: nec ab ambobus q̄ꝫ ab altero tantū vbi productio ex hoc ꝑciſe ꝙ eſt a duobus non videtur minus debere dici generatio: q̄ꝫ ab vno tantū et ceteris ſimul cōcurrentibus. vnitas eīm et pluralitas producentiū non variat rationē productionis. Q2 pater productio vnius ignis a duobus non minꝰ diceреẗ generatio q̄ꝫ productio vniꝰ ab vno. ſpiritusſanctus aūt q̄ꝫuis ſit a duobus: eodē tamē modo penitus eſt ab vtroqꝫ: vt ſuperius dictum eſt. ¶ Et ex hoc ptꝫ ꝙ non ſequitur ꝙ ſpiritusſanctus eſſet filius duorum: ꝙ eſſet vnius tanq̄ꝫ patris. et alterius velut matris: cuꝫ filius non ſit vniformiter ex patre et matre. Alioquin non eſſet vnus pater et mater potius q̄ꝫ alter vel econuerſo. Et iſtud poteſt roborari ſi idem ſemen numero eſſet in duobus hominibus ex quo debeat generari ꝓles vterqꝫ illorum generantiū eſſet pater. Potes pro beato auguſtino dicere ꝙ licet iſtud verum habeat in creaturis verū non habet in diuinis. ¶ Alij vadunt ad principiū quod et pn̄cipiū quo. Sed hec pn̄cipia hactenus reſpuimus Beatus auguſtinꝰ dat aliū modum. v. de trinitate ca. xiiij ex diuerſitate modi procedendi: quorum vnus procedit quomodo natus alter quomodo datus. ſed cum illud non declareẗ quomodo ſpiritusſanctus non procedit quomodo natus manet res caliginoſa. ¶ Frater gregoriꝰ de arimeno dicit ꝙ non eſt ei poſſibile intelligere hanc materiam licet cōfiteatur ſe credere. Quā reſponſionē quidē doctoꝛ poſterioꝛ dicit eſſe ſcandoloſam: verū eſt turpe eſt theologo materiā tractāti nichil penitus diſcriminis dare. Sed iſte doctoꝛ poſterioꝛ dicit ꝙ explicatio fieri non poteſt niſi per hoc ꝙ generatio eſt ab vno tātū ſpiratio autē a duobus. ¶ Item filius eſt ab vno ſolo et non ſpiritusſanctus: et ſpiritusſanctus eſt a duobus quorum vnus ſcꝫ pater dat alteri puta filio: ꝙ ſpiritusſanctus procedat ab eo. ſic etiam poteſt explicari quomodo ſpiritusſanctus procedit vt datus: ſed non vt natus. Sꝫ hic doctoꝛ imponit terminos ad placitū et videtur petere pn̄cipiū in re ipſa. ¶ Diciẗ generare proprie capiendo (vt dicatur reſpectu filij) eſt productio non de nichilo alicuius viuentis cognoſcentis ab aliquo eiuſdem nature numero vel ſpecie ſiue res habeat eſſe poſt non eſſe: ſiue ſemꝑ habeat eſſe: ſic ſcꝫ ꝙ res producta quando eſt generatio vniuoca poteſt ſic facere in productione ſicut res generans Ponitur non de nichilo ad ſecludendaꝫ creationem que non ē proprie generatio. Dicitur viuentis et cognoſcentis ſol et homo generāt hoīem ſcđo phiſicoꝝū. ſed homo non eſt filius ſolis: nec ſol ſuus pater. quia nō viuit nec cognoſcit. Ultima ꝑticula ſeparat ſpiritū ſanctū q̄ nō generatur. palam eſt ꝙ eſt productio vniuoca in perſonis diuinis. nulla perſona in diuinis eſt alia perfectioꝛ: ſed ſunt eadem res. non modo ſpecie: ſed numero. illa que aſſimilantur patribus propriiſſime vocantur filij. propterea philoſophus quarta ꝑticula ꝓblcu

thomas ſcotus.

De aliaco.

matum problemmate xiiij. cauſã reddit: quare vermis genitus ex nobis: vel aliud aial: ex noſtris humorib⁹ vel carne non vocatur filius noſter ⁊ tamen ſortes vł plato vocatur filius. propterea dicit cõmentator ibidem cũ filius multũ patri aſſimilatur. dicim⁹ prouerbialiter ſic ei ſimulatur. ac ſi eũ ſputiſſet. et ſic mulus vel mula ſecundum modũ illũ non vocatur fili⁹ aſini et eque. ſed ſatis bene apud diffinitionẽ quã damus. Diximus in productione vniuoca ad ſecludẽdas mulas et mulos: quos filios reputam⁹. ſemper vtrobiꝗ res producẽs ⁊ producta ſunt eiuſdẽ ſpeciei in creaturis. ſi res producẽs poteſt producere aliquid: res producta poteſt ſimile producere: vel ei non repugnat: ſi non proueniat impedimẽtũ accidentale. patet inducẽdo in ſingulis. modo filius in diuinis maxime patri aſſimilaꝶ. ſicut pater producit filium ſic filius producit ſpiritũſanctum. et in hoc patri aſſimilatur producendo perſonã eiuſdem pfectionis ſecum: ſicut pater ⁊ filius. Adieci in generatiõe vniuoca. Ariſtoteles putabat mulos generare nequire: quorũ aſini ſunt patres apud loquentes. niſi aliũde fiat orbatio accidentaria ꝓpter frigidos et huiuſmodi. Et nephas eſt hoc ſpirituiſãcto attribuere. Placet teophraſto ⁊ pleriſꝗ alijs ꝙ muli generent et ita frequenter (vt aiunt) in aſia cõpertum eſt. et ſic quodlibet viuũ productũ a viuente cognoſcente iterũ generare poteſt et ſic quoquo verſũ poteſt iterum generare: quia tale apud loquentes cui hoc non conueniret non vocatur filius vel pater: ſiue fuerit generatio vniuoca ſiue equiuoca.

PReterea diligenter annotandum eſt ꝙ gemina eſt proceſſio ſpiritusſãcti: eterna videlicet que ineffabilis eſt: qua a patre ⁊ filio eternaliter et ſine tempore proceſſit: et temporalis qua a patre ⁊ filio ad ſanctificãdã creaturã procedit. Et ſicut ab eterno communiter ac ſimul procedit a patre et filio: ita ⁊ in tempore cõmuniter ⁊ ſimul ab vtroꝗ procedit ad creaturam: non diuiſi a patre in filium: et a filio ad creaturam. Unde Auguſtin⁹ in. xv. libro de trinitate ait. Spiritusſanctus nõ de patre procedit in filium: ⁊ de filio procedit ad ſanctificandam creaturam: ſed ſimul de vtroꝗ procedit. Quis hoc filio pater dederit: vt ſicut de ſe ita etiam de illo procedat.

¶ Diſtinctionũ. xiiij. xv. xvi. queſtio vnica.

CIrca hanc quartãdecimã diſtinctionem et duas ſequẽtes. Queritur vtrum ſpiritusſancto competat duplex proceſſio. ¶ Reſpõdeꝶ affirmatiue. Probatio vna eſt eterna (de qua ſupradictũ ẽ) per quã ſpiritusſanctus eternaliter procedit a patre et filio. Alia eſt temporalis: qua creaturis daꝶ. ¶ Spiritusſanctus multiphariã viſibiliter apparuit in ſpecie columbe ſuper chriſtum baptizatum in iordane mathei. iij. in ſpecie nubis lucide. in transfiguratione mathei. xvij. in ſpecie flatus ſufflante chriſto reſurgente dicente accipite ſpiritũſanctũ quorum remiſeritis pctã ⁊ cetera. Jo. xx. in ſpecie ignis ſiue in linguis igneis actuũ. ij. ¶ Secunda cõcluſio ſpiritusſanctus a ſe mittitur. pater eſt deus. ⁊ diuina eſſentia modo opera trinitatis ſunt indiuiſa. ¶ Tertia concluſio licet patri non conueniat mitti: et ſpiritusſancto et filio cõueniat non tamẽ propterea pater eſt maior alijs perſonis. prior pars patet pater a nullo eſt. ergo non cõuenit ei ꝙ mittaꝶ. ¶ Secunda pars patet q̃libet perſona in diuinis eſt deus. ergo eſt perſonarum equalitas. ¶ Quarta cõcluſio ſpiritusſanctus ẽ miſſus interdum viſibiliter: vt in ſpecie ignis in die penthecoſtes (in linguis igneis: et in ſpecie columbe) interdum inuiſibiliter in caſtas mentes. ¶ Contra iſta arguitur ſic filius dei eſt vbiꝗ. ergo eſt in peccatorib⁹ et in omnibus creaturis. antecedens inferius patebit diſtinctione. xxxvij ¶ Reſpõdeꝶ deus tripharíã eſt in rebus: modo generaliſſimo in omnibus: modo ſpeciali: in bonis per gratiã modo ſpecialiſſimo per vnionẽ ipoſtaticã cũ humanitate aſſũpta. et deus ſpecialiter datur creature: quando eius donũ ſcꝫ charitas datur et hoc eſt deum dari in ſuo effectu. ¶ Circa has diſtinctiones dubitatur quare pater habet ıpotẽtiã ꝙ dicatur fortis: filius ꝙ dicatur ſapiẽs: ſpiritusſanctus ꝙ dicatur bonus: ¶ Secũdo dubitatur an illa erãt columbe/ nubes/ et tales res: vel ſolum apparitiones: ¶ Reſpondetur propter hereticos ponuntur diuinis perſonis illa appropriata. quia inter mortales inueniunꝶ patres eſſe filijs debiliores putarẽt aliqui patrẽ in diuinis eſſe filio impotentiorẽ: propterea conſulto adiectũ eſt epitetum fortis patri. Et quia filij non ſolent eſſe ita ſapientes ſicut patres inter homines et ne id idẽ de filio in diuinis exiſtimarent adiectũ eſt filio ipotẽtiã ſapientia. Et ſpiritus in modo loquendi in ſuperbã partẽ capiꝶ. dicimus alexandrũ macedonẽ fuiſſe alti ſpiritus propterea additur ſanctus vel bonus. ¶ Ad ſecundã dubitationẽ non dubitamus an erant vere res. ſed querim⁹ an erat columba apparẽs vel realiter columba. ¶ Reſpõdeꝶ vtrũꝗ eſt deo poſſibile: nec de altero ſufficienter conſtat.

IAm nunc accedamus ad ſignandam miſſionez ſpiritusſancti qua inuiſibiliter mittitur in corda fidelium. Nam ipſe ſpiritusſanct⁹ qui deus eſt: ac tertia in trinitate pſona (vt ſupra oſtenſum eſt) a patre et filio ac ſeipſo temporaliter procedit. i. mittitur ac donaꝶ fidelibus: ſꝫ que ſit iſta miſſio ſiue donatio et quomodo fiat conſiderãdum eſt.

¶ Diſtinctionis ſeptimedecime queſtio prima.

IN hac ſeptimadecima diſtinctione magiſter loquitur de charitate et eius augmento et decremẽto. quã diſtinctionẽ i duas partes precipuas ſecare curabo in priori parte aliqua theologalia in poſteriori aliqua phiſicalia cum methaphiſicalibus ponam Quo ad priorez partẽ aliquas queſtiones q̃ram. ¶ Prima an charitas creata ẽ neceſſaria ad ſalutẽ. ¶ Secũda an charitas infuſa reſpectu act⁹ meritorij efficientiaz obtineat. ¶ Tertia an

Actus elicitus a maiori gratia ſit magis meritorius ꝙ actus elicitus a minori ſuppoſita equali intenſiõe actus. ¶ Quarta de reciproca actiuitate actus ⁊ habitus inſtantanee producti: partim: occaſione vnius argumenti. q. iiij. partim de habitu acquiſito charitatis et eius actu. ¶ Quinta an quis poteſt mereri gratiã et gloriã i inſtanti. ¶ Sexta an circũſtãtia tẽporis augeat meritum. ¶ Septima an tantum mereť habens actum meritoriũ interiorem tantum ſicut habens exteriorem iunctum: et tantum gratie infuſe acquirat. ¶ Octaua an aliquis actus eſt intrinſece meritori⁹ ¶ Nona an charitas ſit diminutibilis ¶ Propterea primo ꝗritur an gratia creata ſit viatori neceſſaria ad ſalutem: ¶ Reſpondetur per aliquas cõcluſiones. ¶ Prima eſt ponenda eſt aliqua charitas accidẽs aĩe inherens. ¶ Secunda cõcluſio deus poteſt aliquem ſaluare de potentia abſoluta ſine charitate. ¶ Tertia concluſio non eſt poſſibile ſecũdum legem dei iam poſitam aliquem ſaluari ſine charitate infuſa. ¶ Prima concluſio probatur auctoritate apoſtoli prime ad corin. terciodecimo ſi linguis hominũ loquar et angelorũ. Dices ibi loquitur de charitate increata. ¶ Hoc non eſt ad eius mẽtem: cũ in fine cap. dicat manent fides ſpes et charitas tria hec: Maior autem horum charitas. Non comparaſſet charitatẽ increatã cũ aliis duabus: nec dubiũ fuiſſet ꝙn charitas increata ſit maxima horũ. ¶ Item ad romanos quinto. charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris ꝑ ſpiritũ ſanctum qui datus eſt nobis. ¶ Inſuper hoc patet de ſũma trinitate et fide catholica ca. dãnamus ¶ Rurſus fides et ſpes infuſe ponuntur accidẽtia diſtincta a ſpiritu ſancto per magiſtrũ. ergo et charitas vel det diſcrimen. ¶ Item auguſtin⁹ in libro de vidẽdo deo. Ecce etiã charitas quãtulacũꝗ etiã in voluntate noſtra conſiſtit. nobiſꝗ conſpicua eſt nec in loco videť. nec corporalibus oculis: que nec ſuo ſectori viſu nec tactu teneť: nec audiť affatu: nec ſequiť inceſſu quãto magis deus ipſe cuius hoc pignus in nobis eſt. ¶ Hoc idem patet in epiſtola ad fortunatum. Et gregorius ſcðo moraliũ alia ſunt dona ſpiritus ſancti ſine quibus ad vitã neꝗꝗ ꝑtingitur. Alia quibus vite ſanctitas pro aliorũ vtilitate declarať. Et ſequitur. Manſuetudo nãꝗ humilitas patiẽtia / fides / ſpes charitas dona eius ſunt. ſine quibus ad vitam hoĩes peruenire non poſſunt ¶ Et in triceſimo ſeptimo bona ſũma ſunt fides ſpes et charitas: que cũ veraciter habenť: in malo infecti non poſſunt. ¶ Secũda cõcluſio probatur. deus poteſt dare alicui ſpiritum ſanctum: non dando eius donũ. et talis ſaluabiť. igitur. ¶ Inſuper aliquis eſt ſcript⁹ in libro vite ſecundum pſcientiã dei: vel eternam eius predeſtinationem et nõ ſecũdum preſentem iuſticiã. et talem poteſt deus ſic ꝑpetuo ſeruare ſine charitate. ¶ Tercio poteſt deus creare hominẽ ſine charitate et ſine culpa et acceptare talem ad vitam eternã: et actus eius ad premiũ: vel ei cõferre: ſicut cõmunit⁹ putať de beatitudine. anime chriſti ꝓmiũ ſine meritis. ¶ Tertia concluſio patet per apoſtolũ pme. ad cor. xiij. Si linguis hominũ loquar et angelorum: charitatem autẽ non habuero: nichil michi ꝓdeſt. ¶ Itẽ quĩtodecimo de trinitate capite octauodecimo. ipſa diuidit inter filios regni et ꝑditionis. eſt veſtis nuptialis mathei. xxij. ſine qua nõ ꝑueniť ad nuptias. ¶ Cõtra pmã cõcluſionẽ arguit. argumentis magiſtri que introducit in littera: quibus mouebatur nullã ponere charitatem creatã. octauo de trinitate capitulo ſeptĩo q. proximũ diligit: ꝯſequẽs ẽ vt ipſam dilectionem precipuo diligat. deus autẽ dilectio eſt. q manet in dilectione in deo manet. octauo capitulo eiuſdẽ libri ſimilem ſententiã ponit. ¶ Sed ad iſtas auctoritates et ſimiles ſicubi inueniãť diciť: ꝙ intelliguť de charitate increata. charitas increata eſt ſpũs ſanctus: creata habitus inclinans habentem in actus meritorios. ¶ Contra ſecundã concluſionẽ arguitur. bene ſequitur ſortes eſt ſaluatus. ergo ẽ deo charus. ergo habet charitatem. nemo poteſt eſſe alb⁹ ſine albedine. ergo neꝗ charus ſine charitate. ¶ Diſtinguitur pmo pñs vel charus formaliter. et ſic non oportet. vel in acceptatione diuina: et ſic conceditur potiſſimũ in actu meritorio ẽ acceptatio diuina Non eſt ſimile de albo qð fieri non poteſt tale ſine albedine ¶ Contra terciã concluſionem argumẽtor. qualibet charitate ſine ſortes poteſt ſaluari. ergo ſortes põt ſaluari ſine charitate. tenet ꝯña noĩa et verba tranſpoſita idem ſignificant ſcðo ꝑiarmenias ſeruatis ꝓprietatibus logicalib⁹. quẽadmodũ eſt hic. de ampliatione non eſt ſermo termini eodẽ ſupponũť. ¶ Inſuper ſingulares iſtarum duarũ ex parte termini charitate equiualent ergo ille due equiualent patet aſcendendo ſub termino charitate copulatiue cum vtrobiꝗ diſtribuiť ¶ Ad primum nego ꝙ equiualeãt ille aſſumpte prior eſt vera: ſcða eſt falſa. eſt determinatio accepta vnica acceptione cũ ſuo determinabili in ſcða: nõ autem in priori. ¶ Ad ſecundũ nego ꝙ poteſt vniformiter capere ſingulares ſub illo termino charitate i vtraꝗ. oportet deſcendere diſiunctim in vna ſic ſortes poteſt ſaluari ſine hac vel hac charitate ⁊ ſic de ſingulis ¶ Ulterius diciť quando habes hanc modalem diuiſam conceſſam ſortes poteſt ſaluari ſine charitate nõ habes concluſionem que eſt modalis ꝯpoſita. non pono diſcrimen iter poteſt et poſſibiliter ẽ. nec dabiť detineſſe per hanc ſortes ſaluať ſine charitate: ſed ꝑ plures ſingulares ſic: ſortes ſaluať ſine hac charitate ſortes ſaluatur ſine hac charitate. modo quelibet illarũ eſt poſſibilis. Nulla eſt apparentia taliũ cõſequentiarũ poſſibile eſt ſortem ſaluari ſine hac charitate. poſſibile eſt ſortẽ ſaluari ſine illa charitate. et ſic de ſingulis ꝗ poſſibile ẽ ſortẽ ſaluari ſine charitate patet ex artib⁹ Non ſto in talibus nullã charitatem habens põt mereri. nullam charitatem habendo tu potes mereri. omnia illa ſunt ꝑuia intelligenti logicã: ſiue exponanť ꝑ dũ / ſi / vel quia nulla eſt difficultas. ¶ Secũdo arguitur contra eandem concluſionem. aliquis actus ẽ meritorius elicitus in peccato mortali. ergo charitas nõ eſt neceſſaria ad ſalutem. ꝯña claret probatur añs. eliciat ſortes dilectionẽ proximi in peccato mortali deteſtetur ſuũ peccatum mortale continuãdo ſuũ actum dilectionis ꝓximi tunc ſic. pro iſto actu dabitur vita eterna hic actus ẽ elicitus in peccato mortali. ergo pro actu elicito in peccato mortali dabitur vita eterna. ¶ Inſuper nec hec charitas eſt neceſſaria ad ſalutẽ nec illa. et ſic de ſingulis. ergo nulla charitas eſt neceſſaria ad ſalutem. añs patet per aſcenſum. quacũꝗ charitate data ſine illa põt eſſe ſorti ſalus igiť. ¶ Ad primũ pono propoſitiones. ¶ Prima eſt pro actu facto in peccato mortali dabiť vita eťna Patet per argumentum: cum pro eo cõtinuato tẽpore infuſionis gratie dabiť vita eterna et ille actus fuit elicitus in pctõ mortali. igitur. ¶ Secunda propoſitio aliquis eſt

actus meritorius vite eterne factus in pctō mortali
patꝫ ex prioꝛi: et ex ampliatione participij factus.
¶ Tertia propoſitio nunꝗ̄ pro actu elicito in pecca
cato mortali datur gratia per talem electionē. ⁊ illo
tēpore quo actus eſt cū mortali pctō actum habens
non meretur gratiā nec gloriā: bene tamē pro alio tē-
pore. et hoc totum cōſurgit: eo ꝙ idem actꝰ numero q̄
eſt bonus moraliter elicitus cū mortali continuatus
libere poſt inſtans infuſionis gratie incipit eſſe meri-
torius in illo inſtanti et poſt illud inſtans erit merito
rius. ¶ Ad ſecūdum dicitur ꝑ ꝓpoſitiones. ¶ Pri-
ma nulla charitas eſt neceſſaria ad ſalutem de lege iā
poſita patet ꝑ argumentū: ¶ Secunda propoſitio ne
ceſſe eſt habere charitatem. ſi ſortes debeat ſaluari ſe
cundum legem vt neceſſe cadat in totam conditiona-
lem. ¶ Tertio arguiꝰ aliquis eſt charus deo ſine cha
ritate. qḋ patet proferat ſacerdos ego te baptizo. ⁊c.
ſuꝑ vno paruulo q̄ in primo inſtāti non eſſe verborū
moriatur Arguiꝰ ſic talis ſaluabitur. ergo eſt deo cha
rus ſecūdū legem: et tamen non habuit charitatem in
aliquo inſtanti vite ſue. ¶ Inſuper ponatur ꝙ deus
precipiat ſorti diligere eū aū a inſtans terminatiuū
hore future omittat ſortes. et ſucceſſiue cadat i furtā
vel temulētiā. iam ſortes eſt in peccato mortali ante a
inſtās: tenēdo alterā ſolutionū in. xvi. di. quarti ⁊ad
huc eſt in gratia. ¶ Preterea idem actus eſt merito-
rius et demeritorius. patet de actu quo quis facit ali
quid propter deū et inanem gloriam venialem q̄ duo
bus actibus equiualet quorū alter eſt bonus. ergo ſal
tem iſte eſt bonus. ¶ Rurſus aliquis ſimul et ſemel
meretur et demeretur. nec poſſunt dari diuerſi actus
ad hoc ſaluādū. ergo per eūdem actū aſſumptum ptꝫ
precipiat deus ſorti nolle mereri toto iſto die vel hora
ſortes non poteſt illud preceptum tranſgredi nichil fa
ciendo. quia ſequitur ſortes nichil facit. ergo nō mere
tur actu elicito. Nec poteſt preceptum trāſgredi actu
demeritorio quia ſi ſic ſit ita ꝙ non habeat actū eli-
citum niſi illū quē ponit aduerſarius eſſe demeritori
um. Si ille cōceditur ſimul eſſe meritorius: habetur ꝓ
poſitū. Si non tunc non mereꝰ actu elicito ergo non
trāſgreditur preceptū illud. nec p̄t actu meritorio pa
ri ratione: nec actu indifferēti. ergo vel nullo actu p̄t
illud preceptū tranſgredi: vel actu meritorio ſolum.
¶ Sed dices ſortes poteſt trāſgredi preceptū datum
licet non mereatur actu elicito: ſufficit ad tranſgreſ-
ſionem ꝙ habeat voluntatē nō implendi qḋ ſibi preci
pit: vel faciendi ſibi inhibitū. vt volens occidere eſt
tranſgreſſor precepti de homicidio. et tamen velle oc-
cidere non plus eſt occidere ꝗ̄ velle mereri actu elici
to ſcienter contra p̄ceptum ſit mereri. ¶ Contra po-
natur ꝙ nichil ei imputetur ad tranſgreſſionem illius p̄
cepti niſi actus meritorius elicitus. ¶ Ad terciū re-
ſponſum eſt in ſua materia alibi. ¶ Ad aliud dictum
eſt in ſecūda. q. ſeptimedecime diſtinctionis quarti.
¶ Ad aliud diciꝰ ꝙ talis actus eſt ſolum demeritoriꝰ
nec duobꝰ actibus (vt dictuꝫ eſt) equiualet. ¶ Ad aliud
inter arguendū ſufficienter dictum eſt ad replicā vſqꝫ
in calce poſitam et vlterius dicitur ꝙ illud non eſt ra
tionabile qḋ precipiꝰ. ¶ Dubitatur an charitas infū
datur ſecūdum ꝙ homo meretur: vel inſtanti terminā
te actū? ¶ Reſpondetur deus poteſt infundere ſcḋm
ꝙ ei placet. ſed de lege conforme rationi videꝰ: ꝙ deus
creet gratiā ſecūdū ꝙ homo meretur. ſi in inſtāti. in il
lo infundit gratiā. ſi ſucceſſiue: partibiliꝰ creat gratiā
Ratio charitas concurrit ad actū meritoriū. et deus
dat viro ſuū auxiliū vt mereatur ſecundum ꝙ homo
habet bonū actū. ¶ Aliqui dicunt ꝙ pro actu remiſ-
ſo nō daꝰ gratia quibus nō credimus. Et arguitur ꝙ
ſic vel requiriꝰ ꝙ actus ſit alicuius certe intenſionis
ad hoc ꝙ gratia infundatur? ⁊ q̄ro quāter et dicere ne
ſcis. ſequitur ergo ꝙ quecūqꝫ intenſio gradualis ſuffi
cit ad gratie infuſionem ¶ Sed cōtra hoc argumenta-
tor apocalipſis. iij. Scio ego opa tua: quia neqꝫ frigi
dus es neqꝫ calidus. vtinam frigidus eſſes aut calidꝰ
¶ Inſuper abſonū videtur ꝙ deus expectet cōcurſū
voluntatis creando gratiā. ¶ Reſpondeꝰ illa aucto
ritas nichil eſt contra nos. per frigidum intelligitur
ille qui timet peccare formidine pene: per tepidū ocio
ſum. ¶ Ad aliud negatur id eſſe abſonū. nunqd deꝰ
concurrit cū cauſa ſcḋa qualibet et interdum in crea
tione expectat diſpoſitionē cauſe ſcḋe vt in creatione
aie intelle ctiue poſt materiam diſpoſitā in matrice.
¶ Circa hanc queſtionem dubitatur vtrum oīs actꝰ
elicitus a gratia ſit meritorius vite eterne. ¶ Reſpō-
detur affirmatiue. Probatur per cōmunē modum lo
quendi in theologia. ¶ Et confirmatur ſi hoc nō eſ-
ſet verū: maxime inſtaretur de actu ipſius reprobi. ſꝫ
ibi non eſt inſtandū. ſtat ꝙ eliciat actū elicitū a gra
tia cum maiori conatu circa ita bonū obiectū ſicut fa
cit ille electus. ſed cōſtat ꝙ electus meretur vitā eter-
nam. ergo reprobus. ¶ Preterea ſi non merebitur vi
tā eternā hoc ideo eſſet quia non habebit vitā eternā
¶ Hoc non vꝫ beatus petrus in negatione demeruit
vitā eternā. et beata magdalena in ſuis operibꝰ mor-
talibus ⁊ tū iſti non habuerūt penā eternā. ¶ Simi
liter ſi rex ſtatuat ꝙ aliquis propter a actū mereatur
ꝑ premiū infra vnuꝫ annū vꝰ mēſem ſi talis incurrat
crimen maieſtatis leſe perdit priora merita. nec habe
bit premiū. ¶ Sed cōtra hanc concluſionē arguitur
ſic iſte ſimpliciter ⁊ abſolute meruit premiū vite eter
ne. ergo ſimpliciter ⁊ abſolute ſibi reddetur premiū
vite eterne. deus reddit vnicuiqꝫ ſcḋm merita ſua ſꝫ
ſi iſte non habeat vitā eternā non p̄miabiꝰ p̄mio ſecū
dum meritū ſuum. Nō vꝫ dicere nunc meretur vitam
eternā: ſed nunꝗ̄ meruit vitā eternā ſicut henricus iu
romā: ſꝫ nunꝗ̄ fuit romā: niſi attigat romā. ¶ Hoc
non valet ſi illa de preſenti ſit vera poſt lapſum tēpo-
ris meriꝰ veritatē ꝓpoſitiōis de preterito. ¶ Inſu-
per ſuſceptio ſacramenti nō eſt homini reprobo meri
toriū vite eterne. ergo nec aliqua eius operatio. An-
tecedens pꝫ per magiſtrū ſententiarū. iiij ſētē. di. iiij.
ca. primo recitātē dicta beati aug. ꝙ ſacramenta i ſo-
lis electis efficiunt qḋ figurāt ¶ Ad primum nega-
tur ꝯña niſi in ꝯſequēte apponatur/ niſi impediat re-
munerationē culpabiliter et ꝑdit merita ſua ſine recu
peratiōe. nec hoc eſt cōtra legē mie vꝰ iuſticie. Sꝫ dictū
eſt in. iiij. di. xv. q. p̄ma quid habebit pro actibus ſu-
is meritoriis. ¶ Ad aliud negatur aīs. et ad proba-
tionem. non eſt illud intelligendum quia vere et reali-
ter recipiant gratiā per quā ſunt ſub merito vite eter
ne. ſed intelligitur ꝙ per illā nō ꝯſequētur de facto vi
tā eternā quia cadent a gratia et merito. ¶ Secūdo
principaliter arguitur qḋ nō conuenit alicui niſi ſub
certa ꝯditione et ipotheſi ſi conditio ſimpliciter non
ſtat. illud ſimpliciter et abſolute non conuenit illi. ſed
iſti reprobo exiſtenti in gratia non cōuenit mereri vi-
tam eternā niſi ſub coditione et ypotheſi perſeueran
tie finalis: et cū excluſione finalis ipenitētie. ¶ Pre-
terea nullos reprobos poteſt ſaluare. igitur nullus re-
probus poteſt mereri vitā eternā. et oppoſito ſequitur

oppoſitum. antecedēs enim eſt verū in ſenſu compoſito. ergo conſequēs erit verū in eodē ſenſu. ¶ Ad primum negatur minor: immo ſimpliciter ꝛ abſolute meruit vitā eternam. ¶ Ad aliud dicitur eſt falſū in ſenſu diuiſo: et ſic cōceditur ꝑ̄ns in ſenſu cōpoſito concedo antecedens negando conſequentiā: in quocunqꝫ ſenſu ſumatur conſequens.

HOc autem vt intelligibilius doceri: ac plenius perſpici valeat premittendū eſt quiddā ad hoc valde neceſſariū. Dictū quidē eſt ſupra: ꝛ ſacris auctoritatibus oſtēſum ꝙ ſpūſſanctꝰ amor eſt patris et filij quo ſeinuicem amāt et nos. His autē addēdū eſt: ꝙ ipſe idē ſpiritusſanctꝰ eſt amor ſiue charitas: qua nos diligimus deū et proximū que charitas cū ita eſt in nobis vt nos faciat diligere deum et proximum: tunc ſpiritusſanctus dr̄ mitti vel dari nobis. et qui diligit ipſam dilectionem qua diligit proximū in eo ipſo deū diligit: q2 ipſa dilectio deus eſt. i. ſpūſſctūs.

¶ Diſtinctionis ſeptimedecime queſtio ſecūda.

SEcundo circa hanc. xvij. diſtinctionem queritur an gratia actiue ad actū meritorij ꝯcurrat? ¶ Nō pōt hic partitam magiſtri reſpōſiōēs Unomodo negatiue reſpōdendo. ¶ Cōtra quā ſic argumentor. nullus eſt actꝰ meritoriꝰ ſine charitate. ſed charitas eſſet otioſa ſi non ꝯcurreret. igitur non ſufficit preſentia charitatis. q2 ſic peccatū veniale eſſet actꝰ meritoriꝰ. cui charitas coexiſtit. ¶ Dices oportet actū eſſe bonū: et in vltimū finē relatum. modo nec veniale peccatū eſt actus bonus: nec actꝰ indifferens ſcd̄m ponētes. ꝓpterea reſpectu illoꝝ charitas nullam habet actionem. ¶ Propterea aliter argumētor. fides infuſa et ſpes infuſa inclinant in actus credendi ꝛ ſperandi. ergo hoc non eſt negādum a charitate aſſe. patet. et ſimul ꝓbare tendit de charitate nihil negādū eſt a natura nobili qḋ eſt perfectionis: vbi nō conſtat de oppoſito. q2 dignificāda eſt natura ſcd̄o de generatione ſed perfectōis eſt poſſe cauſare. ꝓpterea maxima cauſalitas ꝑme cauſe attribuitur. ſed nulle ſunt rationes ꝓbātes charitatē nō agere: nec auctoritates. ergo illud nō eſt negandū a tam nobili qualitate: que fidē et ſpē in nobilitate excupat ꝑme ad cor. xiij. maior horū charitas. mortia habemus ꝙ angelꝰ et homo nullā ſubſtantiā producere poſſunt ſecus autē in propoſito. ¶ Inſup auguſtinꝰ in enthiridiō capite. xv. cōparat gratiā ſeſſori: et voluntatē equo. mō ſeſſor multum agit ad domandum equum. ¶ Propter has rationes affirmatiue reſpondeo ad titulū q̄ſtionis. ¶ Contra hanc cōcluſionem argumētor multiplici argumēto (vt veritas eluceſcat) ꝛ primo ſic vl̄ charitas ꝯcurrit ad oēꝫ actū meritoriū vel ad aliquē ſic: et ad aliquē non: ſcd̄m non eſt dandum: quia parilis eſt ratio in omſbus. Sed primum improbo. ſequitur ꝙ charitas inclinaret ad ꝯtraria. hoc eſt falſum: cū ē agens naturale. modo idē inſtrū idem ſemꝑ natū eſt facere idē primo de generatione. ꝛ ſole potētie rationales valēt ad oppoſita ſcd̄o perihermenias: ꝛ nono methaphyſice charitas nō eſt potentia rationalis. igitur: et ꝯſequentia patet. interdū inclinabat charitas iudeū ad circūcidendū ſuū paruulum modo inclinat eū ad oppoſitū. Et ſi religioſus preciperet ſorti nouitio mundare clauſtrū: et prohiberet platoni. charitas inclinat ſortē ad velle mundare clauſtrū: et platonem ad nolle mūdare. ¶ Reſpondetur charitas inclinat imediate ad placēdū deo: ꝛ ad omittendū omne quod diſplicet. ꝛ mediate in oēꝫ actū meritoriū. ¶ Uel ſic (ꝛ melius) cōcedēdo ꝙ charitas inclinat ad oppoſita ſucceſſiue: ꝛ ſimul reſpectu duoꝝ hoīm. vel reſpectu duorum actuū in eodē compoſito. ꝛ non inconuenit hoc in inſtrumento dei. ¶ Sed ꝯtra hoc argumentor. ergo calor inclinat in productionē frigoris: ꝛ caloris: cū ē inſtrumētū dei: cuius q̄libet cā ſcd̄a eſt inſtrumentū abeo dependens ¶ Homo poteſt dicere non eſt ſpeciale inſtrumentū calor ſicut gratia nō ē idē. ſed illā ſpecialitatē retentere tibi relinquitur. ¶ Dico ad principale argumētū nō inconuenire agens naturale ꝯcurrere ad cōtraria quū eſt partiale agens ſecum requirens ad agēdū cauſam liberam. noticia cōcurrit ad productionem dilectionis ſortis. ſtante eadē noticia quis ꝓſequitur ſortē odio. ergo notitia que prius ꝯcurrebat ad dilectionem tūc concurrit ad odiū. ſecus eſt de calore qui nō requirit agēs partiale liberū ad concauſandū: intelligo de cauſa ſcd̄a quelibet cauſa requirit cauſalitatē dei ad cōcauſandū. qui eſt cā libera. ¶ Et per hoc patet ſolutio auctoritatum. idem inſtrum idem ſemꝑ natū eſt facere idē in agente naturali qḋ nō requirit cauſam liberam ſcd̄am ad ſecum concauſandū. Eodemmodo dicatur ad illud potētie ſole rationales valēt ad oppoſita. ¶ Sed ꝯ hoc argumētor vel charitas inclinat nūc ad occidendū ſortē vel nō: ſi ſcd̄m. ergo ſi deus precipiat platoni occidere ſortem eū nō inclinabit. ſemꝑ calor eſt aptus natus producere calorē. et nullatenus frigus. ¶ Ad iſtud ptꝫ reſpōſio ex dictis. ¶ Sed ꝯ principalē argumenti ſolutionē oppugnatur. nullus habitus inclinat in actū alterīꝰ virtutis immediate: ſed ſolū mediante ſuo actu elicito: actus charitatꝭ eſt diligere deū et proximū ſicut ſeipſum. ergo charitas nō inclinat in actum temperātie. vel iuſtitie niſi mediāte actu ſuo. ¶ Reſpondetur maior eſt vera de habitibus qui ab actibus naturaliter emergunt cuiuſmodi nō eſt charitas. ¶ Scd̄o dicitur cōcedendo maiorē. quilibet actus meritorius eſt actꝰ charitatis infuſe: ꝛ eque imediate inclinat in oēm actuꝫ meritoriū. nō mediatius inclinat charitas ī dilectionē proximi q̄ ad ieiunandū: vel ad expectandum in bello quū oportet: ꝛ ſic de alijs virtutibꝰ cardinalibus infuſis. vt iuſtitia fortitudine et ſiīibus. tēperantia infuſa inclinat imediate in quēlibet actū tēperantie. nō infundūtur tot habitus infuſi quot dabiles ſunt actus in ſpecie diſtincti tꝑantie. quia ſic darentur infiniti habitus infuſi: qḋ nondū cōceſſum eſt. Et charitas infuſa eſt agens vniuerſalius q̄ temperātia infuſa: vt eſt ſol reſpectu cauſe particularis. ¶ Sed cōtra iſtud argumētor. hoc dato quis poteſt euidēter ſe cognoſcere habere charitatē infuſā. hoc eſt falſuꝫ nemo ſcit an amore vel odio dignus eſt. Eccleſiaſtici. ix. ꝯſequētia patꝫ. poteſt quis experiri ſe habere actū intenſiorem q̄ ante habuerit. et pōt cognoſcere ꝙ non magis conatur q̄ ante conatus eſt, ergo poteſt

BIBLIOTHECA ... FERDINANDUS

cognoſcere ꝙ intēſio actꝰ a charitate emanat. ¶ Preterea non dabitur ſecundum hoc intenſiſſimus actus quem voluntas pōt habere. patet ſi capacitas actiua anime fortis terminaē in decem gradibꝰ. ſic ꝙ hos poteſt habere et non plures. ob ſuperuenientē charitatē plures actus habere poteſt quodlibet agens finitū potens in aliquē effectū ſi iuuetur ab alia cauſa poteſt in maiorem effectum ꝙ̄ ſi ſe ſolo ageret. ſi fortes pōt ferre decē libras ſe ſolo cum ope alterius pōt ampliꝰ ferre vel ſi decem libre ſint minimū pondꝰ qđ fortes leuare poteſt: eas leuare pōt cū ope platonis. ¶ Reſpondeē ad primū negando ꝯñam. difficile eſt viro cognoſcere quādo ſuus actus eſt intenſior vel remiſſior. multi putant actū non eſſe intenſibilē. ¶ Inſup neſcit an deꝰ magis auxiliaē: vel ipſe eſt melius diſpoſitus ꝙ̄ alias in corpore et in mente: nō inficior qui aliquis pōt habere certitudinē moralē ꝙ ipſe eſt in charitate ¶ Ad ſecundum concedo ꝙ nō datur intenſiſſimꝰ. actꝰ quē voluntas poteſt habere cū charitate. q2 ſemper ad maioritatem charitatis maiorabitur cōcauſalitas. ⁊ ſic voluntas pōt in maiorē effectū ꝙ̄ ante. ¶ At dicis. ex iſto ſequiē ꝙ charitas ſuapte natura reſiſtit cuilibet petō mortali vel veniali. ptꝫ. quodlibet agens qđ inclinat naturaliter in vnū effectū reſiſtit ꝯtrario illiꝰ effectꝰ. calor reſiſtit frigori. Et ſi dicas id eſſe ob incōpoſſibilitatem. hoc ptꝫ de forma ſubſtantiali aque que ꝓducit frigus que reſiſtit calori producēdo. ¶ Concedo conſequens. ꝙ charitas reſiſtit peccato ¶ Quo fit habens charitatem facilius exit in actū bonum ꝙ̄ eam nō habens. ¶ Scđo ptꝫ hñs magnā charitatem propenſius exit in actū meritorium ꝙ̄ paruā habens ¶ Secundo principaliter arguitur. ſequeretur ꝙ aliquis eſſet actus meritorius non volitꝰ. hoc eſt inconueniens. igiē. patet totus actꝰ meritorius fortis cauſaē a duabus cauſis ſcilicet a volūtate et a charitate. illa pars actus que cauſatur a gr̄a nō cauſatur a volūtate. et ſic vna pars actus meritorij erit non meritoria. ¶ Forte dicis nō inconuenire actū meritoriū ꝯſtari ex duobus actibꝰ nō meritorijs: vt ſcutū integraē ex duabus medietatibus quaꝝ vtraꝗ eſt non ſcutū. ¶ Contra actus platonis vt vnū eſt meritoriꝰ. ꝫ q̄libꝫ medietas actus fortis intenſi vt duo. alioquī intenſio acciut obeſſet. ¶ Preterea ſequitur ꝙ charitas inclinaret ad velle aſſentire falſo: ⁊ ad cognoſcendā alienā. ptꝫ ſi ſit ignorantia inuincibilis erit meritū hāc velle cognoſcere ꝙ̄ inuincibiliter credit eſſe ſuā. Eodē modo de vetula q̄ vult aſſentire alicui ꝓpoſitioni cuiꝰ oppoſitum nō teneē ſcire q̄ eſt p̄dicata a prelato famato in vita et doctrina. ¶ Ad primū nego ſequelā. quelibet pars actus meritorij eſt meritoria. magna pars eſt magni meriti et parua minoris meriti Et per hoc ſoluiē argumentū ꝙ nemo ꝑ actū finitū meretur īfinitū premiū gradualiter: eſto ꝙ īfinitas ptes cathegorematice ꝯtineat actus meritoriꝰ: quarū quelibet eſt meritū Argumentū preſupponit falſū. ꝙ vna pars actus cauſeē a ſola volūtate: ⁊ alia pars a ſola gr̄a. totus actꝰ ⁊ quelibet pars eius cauſatur ab vtraꝗ illarū cauſarum. totꝰ actus cauſaē a gratia: ſꝫ nō totaliter. Quo fit hec conſequētia eſt nulla. voluntas et gratia ꝓducunt actū meritoriū vt octo. ꝫ volūtas ſe ſola poteſt ꝓducere meritū vt duo vel vt vnum. ¶ At dicis habeat fortes dilectionē proximi vt duo qui eſt in peccato mortali. deteſtetur ſuum mortale. iam ſuperinfūdetur gr̄a, conetur volūtas eodē modo vt priꝰ. ⁊ concurrat vltra ad dilectionē gradualē vltra duo. tūc dabiē actus meritoriꝰ ad quē gr̄a nō cōcurrit. ¶ Rñdetur admittendo caſum: q̄ ad primā partē. ſed inuoluit pugnantia q̄ ad poſteriorē partē. ꝙ eodē modo conetur vt prius et erint p̄ciſe duo gradus dilectionis. cū voluntas eodē modo conatur vt prius: tantū agit vt pꝰ ergo ſe ſola poteſt producere ſecundum illam actionē duos. tunc ob ſuperueniens auxilium maior effectus ꝓduciē ab illis duabus cauſis. ¶ Sed dices nō continuatur idem actus dilectionis: quia tunc actus meritorius et nō meritorius eſſent eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime. ſed hoc non. effectus producti a cauſis ſpecie diſtinctis ſpecie diſtinguūtur. ⁊ hoc in effectibꝰ volūtatis et intellectus. alioquin tibi tenebitur ꝙ opinio error et ſcientia de eodē obiecto propinquo idēptificanē in ſpecie. ¶ Reſpōdeē concedēdo ꝙ actꝰ meritorius ⁊ nō meritoriꝰ ſūt eiuſdē ſpēi ſpecialiſſime ſubſtantialiter et entitatiue: non autē in gñe meriti. nec ſemper a diſtinctione cauſarum ſpecifica in actibus anime arguitur ſpecificum diſcrimen effectuum: ⁊ potiſſimum quando diſcrimen oritur ab habitu. quia ſic actus primus habitus generatiuus: et actus ſequens ab illo habitu emanans ſpecie differrent. quod eſt falſum. ¶ Item inclinatus habere actus meritorios q̄ in eo generant habitum amiſſa charitate ille habitus et voluntas poſſunt exire in ſimiles actus in ſpē ante acquiſitionē charitatis. igiē. ¶ Fortaſſe dicis ſicut dicit quidē actus diligendi deū nō eſt actꝰ ꝟtut. moralis. ſꝫ actꝰ gr̄e ſupnaturalis. ⁊ ſic ꝑ huiꝰmōi actꝰ nō gn̄aē habitꝰ moralis. Probat ſi ſimul augereē habitꝰ moralis qū augeē gr̄a tunc minꝰ augereē gratia. q2 facilius eſt augere gr̄am per ſe: ꝙ̄ gr̄aꝫ ⁊ hitū moralē ſimul ⁊ habitus genitꝰ impediret augmentū gratie. ſic in prima queſtione dicit (et quidē male) deus creat gratiam. et actus naturaliter generat habitum. et ſecūdū hoc nulla eſſet charitas acquiſitā habitualis. et illa habitualis eſt occaſionalis cauſa maioris gratie infuſe. Climeton.

¶ Ad ſecundum nego ꝙ charitas inclinat ad velle aſſentire falſo. vel ad velle alienam cognoſcere. hoc eſſet ad illicitum inclinare. tamen ad alienam velle cognoſcere charitas inclinat. ad falſo velle aſſentire inclinat in ipoteſi data in quarto diſtinctione quinta queſtione vnica. in vndecima diſtinctione eiuſdem ꝓbare ſategimus ꝙ bona vetula aſſentiēs p̄lato predicanti hereſim cuiꝰ oppoſitū nō teneē ſcire explicite nō peccat imo tātū mereē ſicut alia vetula ꝟo aſſētiēs p̄dicato ab alio prelato. Sed ad hoc argumentū non viget. ſi ille actus ſit malus ad ipſum non concurrit charitas qui tenet poſitionem de cōcurſu charitatis non habet reſpondere an a actꝰ vel b ſit bonꝰ. ſat eſt tueri ſi bonꝰ ſit ꝙ ad eū īclinat charitas. ¶ Tertio argumentor. ſi concluſio contra quam obiectamus ſit vera. aliquis actꝰ voluntatis ſubito de erit. conſequens eſt inconueniens. ergo et antecedens quod eſt concluſio. Patet cōſeqentia. diligat fortes platonem duodecim gradibus dilectionis: ita ꝙ illi gradus ſunt intēſiſſimꝰ actus quē fortes pōt habere cū hac charitate. ſꝫ nō pōt hēre vltra nouē gradꝰ ſine charitate. tunc iterum ponaē, ipſo etiam actū ꝯtinuāte ꝙ odio proſequatur ciceronē. ipſo volente ſemp equaliter diligere platonem quantum eſſet parte eius. hoc eſt ſecundū extremū ſue potētie. Iſto caſu poſito deus ſubtrahet ociſſime charitatem. ſi odium elicitatur inſtantanee. in illo ſubtrahetur charitas per remotionem de preſenti. quo facto tres gradus dilectionis rapiſſime deſinunt eſſe. et potes argumentū deducere de dilectiōe

ponendo ꝙ ſortes habeat intenſiſſimum actũ quẽ põt habere ſine grã. ⁊ ſup infundat̃ gratia ob deteſtationem alterius actus tres gradꝰ ſimul infundent̃. ¶ Reſpondetur concedendo illatum. nec hoc eſt diſſonum quando deus ſubito ſubtrahit agens. ſed totus actus ſincathegoreumatice non raptim fluit. ſic gratia ſuperueniens inſtantanee eueſtigio cauſando ſuam portionem quo ad intenſionem actus appponit. ¶ Sed dicis voluntas ſine gratia habebat nouẽ gradꝰ dilectionis. ꝓpter gratiam ſuperuenientẽ volũtas habebit tres vl̃ duos gradꝰ dilectionis. videt̃ ꝙ voluntas poteſt ſuos nouẽ gradus ꝯſeruare ſe ſola quos produxit ꝑmo ſine gratia. facilius eſt vel ſaltẽ non minꝰ facile ꝯtinuare motũ ꝙ̃ principiare. ¶ Reſpondet̃ volũtas quantũ eſt de ſe poteſt illos nouẽ gradus ꝯtinuare. et continuaſſet ſi placuiſſet ſine charitate ſupuenientẽ. ſed in preſentia charitatis nõ illos ſolitarie conſeruat. ſicut calor vt octo ꝓduxiſſet calorem vt octo in b paſſum ſi non ſuperueniſſet calor c. ſed c calore poſito in ſpera agendi a calor non producit totũ nec totaliter cõſeruat calorem a ſe ipſo productũ. ſi vnus ignis calefaciat aquam alter ignis in fine actionis ex altera parte poſitus cũ igne producente calorem conſeruat calore iam productũ. ¶ Vel (vt accommodatior ſit analogia) capiatur calor quatuor graduũ q̃ produxit q̃tuor in b paſſum. poſita c calore vt ſex iuuat a calorem conſeruare calorẽ ꝓductũ. et iterũ ꝓducit. ſed nõ eſt penitus idẽ in hac ſcala intelligẽtie: cũ calor vt quatuor nõ ꝯcurrit vltra q̃tuor. ſ3 voluntas q̃ habuit maximũ actũ quẽ poterat habere vt nouẽ ob ſupuenientẽ gratiã et animã irrorantẽ ad maiorẽ actũ concurrit ꝙ̃ prius. ¶ Sed contra iſtud argumentor ponatur ꝙ charitas ſit in anima et ſortes diligat platonẽ ꝓpter deũ et deus ĩpediat actiuitatẽ charitatis. hoc eſt non mouet charitatẽ ad agendum. tũc dilectio ſortis eſt meritoria: ⁊ tamẽ ad illud meritũ non concurrit charitas. ergo ſufficit coaſſiſtentia charitatis ⁊ nõ requiritur coefficientia. ¶ Admitto caſum ꝙ nõ coagat cũ actione charitatis: tunc non agit. ſed ex illo nõ probas qui ex ſua natura ad actum meritoriũ cõcurrit. vt in igne regis babilonis danielis. iij. licet pueros nõ calefecit ignis. tamẽ ignis erat calefactiuꝰ. ſed an ille actus erit meritorius ĩ caſu me fugit. deus poteſt dare aliã legẽ vel facere ꝙ ſufficiat coaſſiſtentia charitatis. vel ꝙ nõ requirat̃ cauſalitas. nec coaſſiſtẽtia. et ſic hoc argumẽto tenuiter ꝯcluſionem feris.

¶ Quarto argumentor ſeq̃retur ꝙ voluntas nõ eſſet libera reſpectu ſuorũ actuũ elicitorũ. hoc eſt ĩconueniẽs. et pz ſequela. charitas agit naturaliter. ⁊ per cõſequẽs quo ad hoc volũtas inſequit̃ inclinationẽ charitatis. ſi volũtas conatu vt duo ꝓducat duos gradꝰ actus. et non vellet ꝓducere vt tria. iã charitas facit ꝙ voluntas cõproducat plus ꝙ̃ vellet. et ſic voluntas non eſt libera q̃ ad ſuos actus. ¶ Inſup nõ eſt in poteſtate voluntatis actũ meritoriũ vniformis intenſionis ꝓducere. pz grã infunditur maior ⁊ maior. et ad maioritatẽ gratie maiorat̃ actus gradualiter. igit̃ ¶ Reſpõdet̃ volũtas non eſt ſic libera ꝙ põt producere actum elicitũ vt libet. põt velle volũtas ꝓducere actum infinitum ſine alterius ope. et ꝙ producat actũ ſine partibus gradualibus. volũtas eſt libera ad ꝓducere vel nõ producere actum eius elicitũ. ſed non ad q̃litercũq3 ꝓducendũ actũ eius. et ſtat voluntatẽ habere intenſiorẽ actũ ꝙ̃ vellet habere. ¶ Ad ſecũdũ nego ꝙ non ſit ſitũ in facultate voluntatis habere actũ vniformis intenſionis. ⁊ licet gratia maioretur q̃ actũ intendit ex parte eius. voluntas poteſt minus et minus conari: ⁊ ſicut grã poteſt partibiliter augeri a nõ gradu ad gradum certũ quatuor vel octo vſq3. ſic voluntas poteſt moueri a gradu conatus vt octo vel q̃tuor ad non gradum vſq3 conatus. ¶ Sed petis quod iſtorum agentium eſt principalius. ſcilicet voluntas vel gratia: ¶ Reſpondetur ſe habẽt ſicut excedens ⁊ exceſſum. voluntas vtitur gratia tanq3 ſuo inſtrumẽto. et ſic eſt gratia principalior. Q; ſit perfectior in eſſentia non eſt queſtio. põt producere actum ſine charitate. non autẽ econuerſo. et ſic poteſt vocari cauſa ꝑcipua quo ad intenſionẽ: non quo ad eſſe meriti. lic3 meritum nõ poteſt eſſe plus ſine voluntate ꝙ̃ ſine gratia ſed q2 voluntas poteſt perperã actum elicere gratia uero nunq3 hoc efficere poteſt. ſ3 ſemꝑ recta calle tendit in beatitatẽ. dicitur eſſe ꝑcipua reſpectu actꝰ in eſſe meriti. propterea non abſre ꝯparatur ab auguſtino ſeſſori qui equũ regit. Quãdo diximus voluntatẽ eſſe ꝑcipuã cauſam quo ad intenſionem actus non intelligimus ꝙ gratia nichil faciat ad illud: imo interdum (vt nuprime dictũ eſt) facit actum eſſe intẽſiorẽ ꝙ̃ fuiſſet ſine ea. imo ſemꝑ facit actũ itenſiorẽ cũ equali conatu. ¶ Sed dices hõ eſt ſubdubiꝰ inter multos actꝰ meritorios quẽ eorũ eliciet. vt inter operatiões incompoſſibiles ad quẽ illorũ actuũ ꝑmo inclinat charitas ¶ Rñdetur charitas nõ neceſſitat voluntatem. et ad quẽcũq3 actũ meritorium concurrit. Poteſt quis dicere magis tendit in actũ magis meritoriũ quantum eſt ex parte eius. ſi actus ſunt equales in merito equaliter inclinat ad vtrũq3. ¶ S3 contra hoc arguitur. habeat ſortes duas operationes faciendas hoc eſt q̃rum quãlibet poteſt operari in hora futura. ſed non illas ambas: vna a q̃ eſt magis meritoria ꝙ̃ b. ꝑ te gratia magis inclinat in a ꝙ̃ in b. q̃d illõ eſt dictu ꝙ magis coagat ad a actũ ꝙ̃ ad b: quia ſi ſit eadem gratia numero reſpectu vniꝰ actus magis agat ꝙ̃ reſpectu alterius. vel equales gratie ĩ duobꝰ inequaliter agũt cũ ſtat actum eſſe magis meritorium in vno ꝙ̃ in alio ¶ Reſpondetur. cum eſt agens naturale equaliter agit cum paruo actu et magno quantũ eſt ex parte eiꝰ et expectat applicationem voluntatis ad hoc opus vl̃ illud. et ſemper ſecundũ extremũ ſue potentie agit.

¶ Petis vlterius an tota gratia ꝓducit totum actũ meritoriũ: et vna medietas vnã medietatẽ actꝰ: et an eſt reſpondentia in partibus actus et gratie. vel quelibet pars grẽ ꝯcurrit ad quãlibet partẽ actus meritorij: ¶ Do ſecundũ. cum gratia q̃libet cõcurrit ad quẽlibet actũ meritoriũ in habente grã3 tota cõcurrit ad totũ actũ. q̃libet pars grẽ ad totum actũ: et quãlibet partem eius. ¶ Ex toto iſto patet quilibet actus moraliter bonus in habente gratiã eſt meritorie bonus. patet ad quẽlibet talem concurrit gratia. ¶ Scdo ſequitur hec conſequentia eſt nulla. talis actus elicitur ab habente gratiã. ergo eſt meritorius. pz de veniali. et de indifferenti ſecũdũ ponentes. ¶ Tertio patet talis modus arguendi eſt bonus. iſte actus elicitur a gratia. ergo eſt meritorius. ¶ Quarto patet aliquis actus eſt cum gratia. et eidem aduerſatur non repugnanter ſed ſolum virtualiter. vt de forma aque ſubſtantiali et calore. patet de veniali et gratia. ſed vnũ non ita naturaliter expellit aliud ſicut ĩ agentibꝰ naturalibꝰ. Aliq̃s actꝰ ſtat cũ grã. ⁊ eſt ei ꝑtinẽs. Aliq̃s autẽ actus repugnat gratie de lege. patet de actu mortali. ¶ Quito pz. ad peccatũ grã põt ꝯcurrere ſ3 nõ

concurrit ad peccatū. ¶ Ex his patet iprobabilitas dicti henrici de gandauo in quarto quodlibeto ponetis gratiam totaliter cauſare actum meritorium et potentiam nullam cauſalitatem habere reſpectu illi⁹ actus. ¶ Et vlteri⁹ patet tunc nullus act⁹ eſſet meritorius cum non eſt in poteſtate voluntatis cum ab ea non eliciat̄. nec erit actus liber: cum principium eius nullo modo eſt liberum. loquor de principio creato. i

H Ec autem in re tāta aliquid de nr̄o influere videamur ſacris auctoritatib⁹ qđ dictum eſt corroborem⁹ De hoc Aug. in. viij. li. de trinitate ait. Qui primū diligit conſequēs eſt vt ipſā precipue dilectionem diligat Deus autem dilectio eſt. conſequens ergo eſt vt precipue deum diligat. Item in eodem. Deus dilectio eſt. vt ait Johannes apoſtolus. Ut quid ergo imus et currim⁹ in ſublimia celorum et ima terrarum querentes eū qui eſt apud nos: ſi nos apud eum eſſe velim⁹. Nemo dicat: non noui quid diligam: diligat fratrem: et diligat eandem dilectionē. Magis enim nouit dilectionē qua diligit ꝙ fratrem quem diligit. Ecce iam potes notiorem deum habere ꝙ fratrem. Plane notiorem: quia preſentiorem: quia interiorem. quia certiorem. Amplectere dilectionem deū et dilectione amplectere deū. Ipſa eſt dilectio q̄ omnes bonos angelos ꝛ omnes dei ſeruos ꝯſociat vinculo ſanctitatis.

¶ Diſtinctiōis ſeptimedecime queſtio tertia.

T Ertio circa hanc diſtinctionem Quero de cauſalitate gratie an actus elicitus a maiori gratia ſit magis meritorius? ¶ Pono cōcluſiones. ¶ Prima eſt. non omnis actus ꝓcedens ex maiori gratia eſt magis meritori⁹. Probatio q2 illo dato ſeq̄t ꝙ leuare feſtucam: vel mouere digitum in aere propter deum a maiori gratia eſſet magis meritorium ꝙ edificare templum a minori gratia: vel ꝓpeſſio martyrij. hoc eſt falſum: et licet ab antiquis doctoribus conceſſum: ita abſurdum eſt: vt impugnatione non egeat. ¶ Secundo arguitur ad idem non ſolum reſpiciendum eſt ad gratiam: ſed ad conatum. modo cum minori gratia poteſt eſſe maior conatus. ſ3 non quilibet gradus gratie plus facit ad rationem meriti ꝙ quicūq3 conatus. ergo poteſt creſcere conat⁹: ꝙ vna portio eius veniat ad equalitatem gratie in valore actus: vtputa eſſent octo gradus conatus cū vno gradu gratie: ꝛ duo gradus gratie cum vnico gradu conatus. ¶ Secunda concluſio ꝑtinens eſt magnitudo gr̄e ad magnitudinē meriti. Probat̄ ſtat cū magna gr̄a hēre paruū meritū: et cū parua gr̄a hēre magnū meritum: vt p3 ex priori. ¶ Tertia concluſio. licet gratia et conatus requirantur ad actum meritorium tamen conatus plus facit ad actum meritoriū ꝙ gratia. Q2 ambo requirantur patet ex premiſſis. Q2 ſecundum plus facit patet. magnus conatus cū parua gratia facit actum multum meritorium magna gratia cū paruo conatu non facit actum multum meritorium. igitur conatus plus facit ad magnitudinē meriti ꝙ gratia. cōſequētia videtur lucida. ¶ Contra iſtas concluſiones ſimul argumentor. habens maiorē gratiam eſt deo gratior ꝙ paruā habēs. ergo ſuus actus eſt melior. ¶ Preterea ſequeretur. ſi eſſent duo habentes gratias impares: puta ſortes gratiā vt octo et plato vt duo elicientes actus equalr̄ intenſos inequaliter mererentur. conſequens eſt falſum. habent actus equales circa ſimile obiectum. ꝛ ꝯn̄a patet quia vnus apponit plus conat⁹: cum minus auxilij naturalis habet ſi meritum conſurgat potius a conatu ꝙ gratia: minus gratie habens plus merebitur. ꝛ ſic gratia impedict virum ne tantum mereat̄ ſicut nullā gratiam habens. ¶ Ad primū dicitur ꝯn̄a eſt nulla. ¶ Ad ſecundum argumentū quod tangit dubiū an actus eq̄lis elicitus a gratia parua ꝛ magna circa idem obiectum vel ſimile ſit eque meritori⁹. ¶ Aliqui tenent ꝙ actus elicitus a minori gratia eſt magis meritorius Sed pro nunc reſpondeo concedendo ꝙ eſt eque meritorius. et concedo ꝙ plus gratie habens habet plus auxilij naturalis. hoc me mouet: quia illud acq̄ſiuit ex bonis actibus eius equaliter meretur cum alio qui minus gratie habet et plus conatus apponit. Difficultas operis operati eſt eadē ad vtrūq3 actum. ¶ Simile eſt de duobus quorum vnus habet temperantiā virtutem in gradu temperantie: et alter continens in gradu ieiunantes eundē diem eque merentur. poſtꝙ vnus acquiſiuit habitum ex multis bonis actibus q̄ facilitat habentem: alter vero non acquiſiuit. Abſonum videtur concedere ꝙ intemperatus ieiunans ꝑmum diem quadrageſime plus mereatur ꝙ heremita vel cenobita cum actibus interioribus equalibus et ceteris omnib⁹ (dempta difficultate ꝓueniēte ex parte ipſius operantis) paribus. ¶ At dices eſſe probabile ꝙ minus meretur habēs magnā gratiam ꝙ paruam: et male habituatus magis meretur circa ſimile obiectum ꝙ nō habituatus vel bene habituatus. non propterea culpa alicui prodeſt ꝑ actus culpabiles ſemper acquiſiuit dānū. magna gratia non eſt cauſa q̄re minus meretur: ſed ſua voluntas que non coagit tantū ſicut paruam gratiā habens. q2 ſi ſortes haberet gratiam vt octo: et equaliter conaretur cū platone habente gratiam vt quatuor: haberet actū magis intenſum ꝙ alter ſuus actus eſſet intenſus vt quatuor vel quinq3 vbi alteri⁹ eſſet intenſ⁹ vt duo vel tria. ¶ Cōtra iſtud argumētor. q2 ſi eſſent duo quorū vn⁹ haberet gr̄am infinitā: et alter finitā: ſequit̄ ꝙ infinitā gratiā habēs minus mereret̄ ꝙ paruā gratiā habēs. ¶ Forte dicis nō eſt idē de parua gratia ꝛ magna reſpectu boni habitus et mali: cum habit⁹ generātur naturaliter ex actibus noſtris. gr̄a a deo creatur. ¶ Contra hoc non ſufficit cū ipſa gratia datur ꝓpter actus volūtarie a nobis benefactos. et ſi habitus virtutum moralium crearentur a ſolo deo non debes dicere continentem plus mereri ꝙ temperatum. ¶ Propterea primum nobis videtur rationabilius. ¶ Sed contra hoc argumētor. ſequit̄ ꝙ habēs gratiā datā ſine merit' min⁹ mereretur ꝙ gratiam habens ex meritis. ¶ Inſuper

Adam.
Climeton.

leiſſiodo.

malenatus ⁊ habẽs tarda naturalia plus mereretur
continens a vicio ad quod ẽ inclinatus q̃ȝ bene natꝰ.
et tamen eſt eadem difficultas ex parte obiecti. igitur
¶ Ad primum (ſi ita eſſet) cõceditur correlarie. de pu=
ris hominibus: de xp̃o ſecunndũ legem non oportet:
dato ꝙ gratiam ⁊ beatitatem gratis habeat. quia ac=
ceptat actum ſpecialiter ſicut vult. ¶ Ad aliud con=
cedo ꝙ male natus plus meretur q̃ȝ bene natus cũ dif
ficultas non acquiritur a ſuo vicio: ſed vel eſt vicium
gentile vel ab influentia celi vel aliunde ſine eius cul=
pa hoc prouenit. ¶ Si ponas male habituatum peni=
tere de ſua feda vita q̃ris an plus mereatur q̃ȝ bene ha
bituatus? Et videtur ꝙ ſic. ſicut de ebrio poſt peniten
tiam qui tempore ebrietatis non peccat. ergo hic ha=
bens malos habitus: et penitens actuũ per quos illos
acquiſiuit / exiens in actus oppoſitos ſuo habitui eo=
dem modo ſe habebit ad mereri ac ſi illã inclinationẽ
a celo accepiſſet. ¶ Dico ꝙ penitentia nichil facit ad
hoc ꝙ plus mereatur: cum habitum ex culpa acquiſi=
uit: et ratione vtitur tempore quo actum facit. ſecus
eſt de alio. Rationabilius eſt tenere ebrium nullatenꝰ
tempore ebrietatis peccare. Propterea etiam tenẽdo
oppoſitum querimus omnem occaſionem ad excuſan
dos ebrios. ¶ Sed dices quando homo eſt male in=
clinatus ſine culpa ſua ab influentia celi: vel a paren=
tibus impudicis et male morigeratis plus meretur q̃ȝ
alius bene natus actum equaliter intenſum habens.
ergo cum actu minori in gradu tantum merebitur ſi=
cut bene natus habens actum paulo intenſiorem.
¶ Item tunc ſi quis ex culpa parentum fuerit male
educatus tempore iuuentutis anteq̃ȝ vtatur ratione
ſine eius vicio culpabili magis merebitur abſtinens
ab illicitis q̃ȝ bene educatus. et ſic prodeſſet ad mereri
male alere iuuenes hoc eſt contra ariſtotelem ſecun=
do ethicorum. non parum refert (immo totum) vt iu=
uenes ſic vel ſic aſſueſcant. ¶ Ad primum conceditꝰ
illatum. Si plus meretur actum equalem habens cũ
alio auferatur aliquid de intenſione actus quouſq̃ȝ
ſit meritum equale. ¶ Ad ſecundum concedo etiam
illatum. Sed nego ꝙ conducit ſic iuuenes irreligioſe
alere. taliter ĩ ſenecta regulariter incedũt quales erãt
iuuenes. ſecundum illud oratij Quo ſemel eſt imbu=
ta recens ſeruabit odorem teſta diu. ¶ Sed contra
iſtud arguitur male educatus plus meretur q̃ȝ bene
educatus ſimilem actum habens: quia eſt ei difficiliꝰ
talem actum habere. ergo ſi angelꝰ tempore quo erat
viator elicuiſſet maximum bonum actum quem pote
rat habere non plus meruiſſet q̃ȝ homo eliciendo ma=
ximum actum quem poterat habere. et ſic vnus ange
lus qui per breue tempus erat viator minꝰ premij ha
bebit q̃ȝ vnus homo cõmunis ⁊ etiã angelus inferio=
ris ſpẽi eliciendo optimũ actum poſſibilẽ ſibi tantum
beatitudis habebit ſicut angelꝰ ſuperioris ſpẽi maxi
ximum ſibi poſſibilẽ eliciendo. ¶ Tangitur ĩ hac re=
plica vnũ dubiũ: et forte illatũ eſt ꝯcedẽdũ. videlicet
ꝙ homo eliciens actum intenſum vt quatuor tantum
meretur ſicut angelus eliciendo actũ meritoriũ inten
ſum in gradu vt centum. Ex iſto non ſequitur ꝙ qui=
libet adultus beatus plus p̃mij habebit q̃ȝ quicunq̃ȝ
angelꝰ. ſecũdꝰ ꝯtinuo ſtat in actu bono ⁊ in intẽſo in
gradu: cum nullũ retractuũ ab actibꝰ meritorijs ha=
bebit: ſicut homo ꝓ potẽtiã debilitabilẽ cũ carne ꝯ ra
tionẽ tẽdẽte plerũq̃ȝ dormiẽte ⁊ parũ merenti. Forte
etiã in iſtis idiuiduis ſpẽ diſtinctis ob gratitudinẽ ꝑ=
ſone deꝰ magis acceptat actũ altioris ſpẽi q̃ȝ actũ in=
diuidui iferioris: eſto ꝙ eq̃liter conenĩ. ſicut ꝓ ſimili
actu plꝰ p̃miũ accipit dux exercitꝰ q̃ȝ aliꝰ inferior eq̃li
ter ſecũ laborans ꝓpẽ circũſtantiã ꝑſone. ſecus eſt ĩ co
natibꝰ eiuſdẽ ſpẽi. Magiſter diceret angelos habere
beatitudinẽ ꝓ actibus quos exercebũt erga nos. hoc
nõ eſt penitꝰ extraneũ: vt ptȝ ꝑ hoc argumẽtũ. ¶ Se
cundo p̃ncipalit̃ arguitur. ſeq̃tur ꝙ aliq̃s habẽs actũ
infinitũ diligẽdo deũ ⁊ ꝓximũ nõ mereret̃ in illo actu
multũ. hoc eſt incõueniẽs. ergo illud ex quo ſequit̃. Ptȝ
ſeq̃la ponẽdo ꝙ quis habeat gratiã infinitã ĩ gradu.
iam talis cũ q̃cũq̃ȝ conatu quãtumcũq̃ȝ paruo hẽbit
actũ magnũ vel paruũ. q̃nimo infinitũ. ſȝ paruitudo
conatꝰ facit actũ minꝰ meritoriũ ꝑ ſe. igitur. M̃ gra
tia ĩfinita faciat actũ infinite intẽſũ cũ q̃cũq̃ȝ paruo
conatu. ptȝ q: niſi ſic quis cũ gr̃a finita põt hẽre actũ
ita itenſũ ſicut alter cũ infinita. etiã dato eq̃li conatu.
qȏ eſt falſũ. Et ꝓbo ꝙ ſequat̃ ponat̃ ſortes hẽre cona
tũ vt vnũ: ⁊ gr̃am infinitã. Et q̃ro ſi eſt poſſibile illũ
actũ eſſe vt vnũ vel vt octo: tunc plato cũ vno gradu
gratie et conatu vt vnũ habebit vnũ gradũ dilectiõis
cicero cũ maiori gratia ⁊ vno gradu conatus hẽbit
duos gradus actus. ⁊ ſic ſine ſtatu. ergo tandẽ dabis
aliquem qui cũ finita gratia habebit actũ intenſũ vt
octo cũ conatu vt vnũ. ⁊ ſic habẽtes gratiã finitã ⁊ in
finitam cũ eq̃li conatu habebũt actꝰ pares qȏ non eſt
dicẽdũ. ¶ Rñdet̃. ſi eſſet aliquis q̄ de cõi lege haberet
gratiã infinitã ex meritis talis mereret̃: q: nullũ actũ
habere poteſt meritoriũ niſi infinitum. et ſic multũ me
reret̃. ſȝ nullũ ponimꝰ de lege cõmuni. vbi de gratiã
anime xp̃i loquimur ponimꝰ eam infinitã in gradu.
ſed illud nulli alteri attribuimꝰ. ¶ Sed dices. tunc
nullus actus ab eo elicitus ſm̃ voluntatẽ poteſt eſſe
finitꝰ. ¶ Hoc non ſequitur. deꝰ põt ꝯcurrere cũ vna
parte gratie. et nõ cum tota. vel põt non cõcurrere ſe=
cundũ extremũ cauſalitatis gratie. Sed fateor ſi quis
haberet gratiã infinitã in gradu is nullum actum fi=
nitum elicere poteſt totalem cum quocunq̃ȝ conatu
quãtũcũq̃ȝ paruo et influentia dei generali qua ꝯcur
rit. et licet cũ conatu magno poteſt aliq̃s gradꝰ quos
non produxit producere nõ tñ producit plures ꝓpꝛie
cum ſemper erit infinitas actuũ gradualiter. ¶ Ter=
tio argumentor. nichil eſt conatus voluntatis. ergo con=
cluſiones preſupponunt falſum. antecedens ptȝ. vł eſt
actus elicitus: et hoc non. dicimꝰ actũ magnũ produ
ci a maiori conatu. ſȝ actꝰ nõ ꝓducit̃ ab actu. Si di=
cas animã eſſe conatũ eius. tũc conatus voluntatis
freq̃nter nichil conat̃ nec haberet gradus. dicimꝰ tñ
conatũ vt tria vel vt quatuor. ¶ Inſuꝑ vel duo gra=
dus conatꝰ plus faciũt ad ꝓductionẽ actꝰ q̃ȝ duo gra
dus gr̃e: vł minꝰ vel eq̃liter? ¶ Dicit̃ volũtas eſt ſuꝰ
conatus. dicit̃ volũtas magis conari q̃ñ magis nitit̃
efficere. Cõcedo illã negatiuã conatꝰ voluntatis fre=
quẽt̃ nichil conat̃ põt eſſe negatiua de ſubiecto nõ ſup
ponẽte. Licet conatꝰ nõ habeat gradꝰ vtimur illo mo
do loquẽdi gr̃a noſtre intelligentie. q̃ñ parũ agit dici
mꝰ conat̃ vt vnũ vel vt duo: q̃ñ multũ: vt ſex vł octo
poteſt etiã dici ꝙ actꝰ volũtatis eſt ſuꝰ conatꝰ. ¶ Ad
aliud q̃ñ actꝰ elicitꝰ hȝ q̃tuor gradus dubiũ eſt an co=
natꝰ vt duo plꝰ faciat q̃ȝ gr̃a vt duo. Duo gradꝰ potẽ
tie aiacis plꝰ faciũt ad ferẽdũ graue pondꝰ q̃ȝ duo gra
dus potentie terſitis. ¶ Quarto argumentor. quan=
do ſortes ⁊ plato ferunt vnum ſcannum ſimul ſortes
nichil fert; quia non totum ſcannum. M̃. clare patet
ſi plato abiret ſcannum caderet: non potes ire ad me=
dietates ſi ſortes ſit platone fortior. ergo parti fortiꝰ

gratia nullum actum facit nec partem ei⁹. ergo con=
cluſiones falſū ſupponūt. ¶ Rñdetur interdū multi
faciunt vnum opus: ſed ipſum attribuitur principali
factori. vt patet de pſalmis dauidi attributis. nōnūꝗ̄
vnum agēs ponit vnā partē effectus determinatam
ꝛ alterū agēs aliā eque ꝑncipales. tunc attribuim⁹ ef
f. ctū illis agētib⁹ copulatim. vt a ignis et b ignis ca=
lefecerūt hoc lignū: poſito ꝙ a ꝓduxit calorē in vnā
medietatē et b in aliā. ¶ Nōnūꝗ̄ non pōt ſeparari ef
fectus quo ad partē productā ab hoc agente vel illo
Et hoc bipharíam: vel eſt effectus de nouo ꝓductus
vel conſeruatus ſic: ꝙ ſit efficientia ꝓprie dicta ꝛ tūc
effectū copulati ꝛ copulatiue attribuim⁹ cauſis. Dici
mus deus et ignis calefaciunt in ſēſu cathegorico. et
ignis calefacit et ita ī alijs cauſis ſubordinatis. Que
dam cauſe talit faciunt rem ſe habere: vt ſortes ꝛ pla
to in latione ſcanni' tūc dicim⁹ ſufficienter ſortes ni=
chil fert: ſꝫ ſortes et plato ſimul ferunt hoc ſcannum.
¶ Vel ſi non placet tibi hec nouiſſima partitio agē=
tium) concedere potes ſortem totū ſcannū ferre: ꝛ pla
tonem ſimiliter de paccidēs ſicut aliquis emit caput
equi viginti ſcutis de per accidens. ¶ Tertio nobis
ſufficit ꝙ deus et ignis copulati et nō copulatiue' pro=
ducunt calorē gratia et volūtas ſimul producūt actū
meritorium. ꝛ volūtas nichil producit. aliqua ſūt hic
de nomine. dum rem ipſam obſerues non eſt magna
vis. ſed ſatius eſt loqui vt plures in toto. ¶ Quinto
argumentor dare gratie aliquā cauſalitatem eſt indi=
gnificare voluntatem: dicendo ꝙ ipſa ſine ope cauſali=
tatis gratie non poteſt producere actum meritoriū. ꝫ
dignificando gratiā indignificat voluntas. ¶ Inſup
ſequitur ꝙ actus voluntatis meritori⁹ eſſet magis na
turalis ꝙ̄ liber: cum producatur a gratia. ¶ Preterea
voluntas prius incipit actū meritoriū ꝙ̄ gratia. ꝫ in
illa ꝑoritate actus meritorius eſt a ſola voluntate: et
nullatenus a gratia. ¶ Negatur aſſumptū. dādo ceſa
ri que ceſaris ſunt non indignificatur deus. dādo gra
tie ſuam cauſalitatē quomodo indignificatur volun=
tas: nec partialiter cauſare dicit imperfectionē: quia
hoc deo conuenit. ¶ Ad ſecundum nego aſſumptum.
licet ad productionē actus meritorij multi act⁹ natu
rales concurrāt: vt noticia et gratia. ſed quia vna cau
ſa ſecunda eſt libera: aggregatū omniū cauſarū libe=
re agit ad nutum voluntatis. ꝛ hoc potiſſimum in cau
ſis ſecundis. Dicimus lignū naturaliter calefieri ꝛ ta
men cū igne ꝯcurrit cauſa ſpontanea ſcꝫ deus. ¶ Ad
tertium dico licet voluntas prius natura concurrat
ad actum meritorium ꝙ̄ gratia: non tamen tempore
vel inſtanti ideo argumentum ꝓſupponit falſum. Q;
prius natura cōcurrat. ptꝫ ex acceptionib⁹ prioris in
poſtpredicamentis. ¶ Sexto argumentor. gratia nō
concurrit ad efficientiam actus meritorij. ergo ꝯclu=
ſiones falſum preſupponunt. aſſumptū patet. qꝛ ſi ſic
eſſet reciproca productio actus meritorij ad gratiam
et econuerſo patet gratia eſt cauſa efficiens actus me
ritorij vt dictum eſt et actus meritori⁹ eſt cauſa gra=
tie: imo eiuſdem gratie. ergo effectus producit ſuam
cauſam effectiuam. ¶ Dices gratia eſt cauſa natura
lis reſpectu actus meritorij. et actus meritor⁹ eſt cau
ſa impropríe dicta reſpectu gratie. deus creat ſe ſolo
gratiam ex pacto ꝓpter actū meritorium. ¶ Contra
gratia eſt cauſa actus meritorij ꝑor ipſo prioritate na
ture. et actus meritorius talem prioritatem habet re=
ſpectu gratie: cum ratione eius datur gratia. ergo eſt
gratia prior ꝑoritate nature. Et vt res ſit lucidior po

natur ſic caſus in terminis ꝙ ſortes eliciat actum me
ritorium in hoc inſtanti tunc in iſto infunditur gra=
tia in hoc inſtanti dato ꝙ fuerit gratia precedens hoc
non obſtat quin gratia nūc producta concurrat. dica
catur gratia nunc infuſa b et gr̄a ꝑcedens a. Arguit
ſic a cōcurrit ad ꝓductionē actus meritorij c ī hoc in
ſtanti eliciti. b eſt agēs naturale ī hoc inſtanti ī anima
eiuſdem ſpeciei cum a. ergo eodē modo concurrit cū
a. ſꝫ a cōcurrit. alioqn non ad omnē actū meritorium
cōcurrit gratia contra cōcluſiones harum duarū que
ſtionū. Q; ſi concedas ꝙ b cōcurrit ad productionē
c actus meritorij. ergo actus meritorius erit intēſior
ꝙ̄ ſi b non cōcurriſſet. ſemꝑ a maiori gratia prodit in
tenſior actus meritorius. ſi c actus fuiſſet intenſus vt
duo per actionem a actus meritorij ſolū cum volūta=
te. iam per concurſum b gratie c erit intenſus ſuꝑ duo
ſit vt tria. tunc ratione intenſionis act⁹ meritorij da=
bitur intenſior gratia. et iterū ꝑ intenſiorē gratiā da=
bitur intenſior actus meritorius. ꝛ ſic in abiſſum reci
proce. ¶ Argumentū hoc poteſt fieri ita apparēter de
reciproca productione actus et habitus ī inſtanti. ſi a
actus producatur in hoc inſtanti intenſus vt vnū pro
ducit habitū vt vnū. et ille habitus ꝗre non producit
ſuum effectuꝫ: non eundē actū qui habitū ꝓduxit. ſꝫ
alium eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime cū actu qui habitū
ꝓduxit: qui actum augmētabit. qꝛ ſi ſic. erit habit⁹ in
tenſior forte vt vnū cū dimidio: vel vt duo: duo grad⁹
actus producunt intenſiorem habitū ꝙ̄ vnus gradus
ergo totus habitus erit vt duo. ſed augmentato habi
tu augetur actus. ergo in eodem inſtanti erit actus in
abiſſum. nec erit ſtatus citra ſummū habitū et actum
Nequis euadere ꝑ hoc ꝙ actus naturalius ꝓducit ha
bitum ꝙ̄ econuerſo: cum habēdo actū non eſt ſitum ī
facultate viri qui habeat habitū. iij. ethicorum. ſecus
eſt de habitu. patet in dormiente ꝛ de non applicante
ſe ad obiectum habitus quē habet. anima vtitur habi
tu cum vult. hic hoc dicere nequis. cum anima habet
illum actū in illo inſtanti. ergo tunc habitus agit ſuā
efficientiam ad productionē actus. ꝛ ecōuerſo. Vel ne
inuolüaris. pro a gratia precedente ponam⁹ ſortē fuiſ
ſe in mortali ad hoc inſtans vſꝙ̄. ꝛ nunc primū in hoc
inſtanti ſufficienter ſuū peccatū deteſtari deteſtatione
bene circunſtantionata ſufficiēte ad introductionem
charitatis et dimiſſionis peccati: ſicut dicit in quarto
diſtinctone. xiiij. ¶ Hoc argumentū eſt ſenticoſū mi=
tipharíam reſpondetur. ¶ Primo gratia producta
in inſtanti nō concurrit ad ꝓductionē actus merito=
rij in illo inſtanti ꝓducti cū actus meritorius eſt cau
ſa quare deus illam gratiam creat. et ſic cum efficien=
tie naturam induit incōuenit ꝙ ſuus quodā modo ef=
fect⁹ ad ipſū ꝓducēdū ꝯcurrat. Et hoc pōt colorari ſi=
la q̄ dicemus de productione actus et habitus. ¶ Sꝫ
tunc dicis erit aliquis actus meritorius ad quē nō cō
currit charitas. ptꝫ de actu in illo inſtanti producto.
Q; erit meritorius patet. coaſſiſtit charitas. et eſt a=
ctus bonus moraliter. et immediate poſt hoc erit bo=
nus. Dices immediate poſt hoc erit meritori⁹ non au
tem nunc vel aliquis act⁹ eſt meritorius ad quem nō
concurrit gratia quando ſubito infunditur. ¶ Inſu
per a concurrit in caſu argumenti ad productionem
c actus. ergo b vt ſupra argutum eſt Sed hanc conſe
quentiam negabit aduerſarius. ¶ Dicitur ſecundo
gratia producta in hoc inſtanti concurrit ꝑfecto ad
actum inſtantaneum. et eſt prior co natura. actus eſt
gratia prior tanꝙ̄ cauſa ſine qua non. et tranſeat

ꝙ act⁹ eſt intẽſior ꝓpter gratie cõcurſũ: ⁊ ecõuerſo. ſ; ſemper poſterior concurſus erit minor. et erit ceſſatio deus videt iſtum eliciturum aliquem actum: qui fuiſſet vt duo cum voluntate ſine gratia. et ſuperinfundit gratiam que facit ꝙ actus erit intenſior puta erit vt tria. ❡ Sed quia ſtatim diceres actus meritorius vt tria meretur maiorem gratiam ꝙ̃ actus vt duo. ⁊ magnitudo gratie facit ad intenſionẽ actus. ergo ſemper regnat argumentum de concurſu in abiſſum. ❡ Dicitur vna medietas vel potius due tertie vnius gradus actus fiunt ob intenſiorem gratiam cauſantem actum. et quia actus eſt magis meritorius ob intenſionem eius paulo maior gratia datur ratione illius exceſſus. et ſic in paruo actus erit magis meritorius. conatus vt duo et gratia vt duo faciunt actum meritorium intẽſum vt quatuor. gratia infũditur vt vnũ. ſemper manet idem conatus: cũ ſit in eodem inſtanti. ergo ille vnus gradus gratie nõ facit vnũ gradũ meriti. vel dimidium cũ ſit idem conat⁹. intenſio actus creſcit ſic a gratia: et non a conatu. ſi ergo ratione q̃tuor graduũ actus detur gratia vt vnum: et act⁹ erit intenſior ratione gratie infuſe de nouo per vnũ gradũ: dabitur niſi quarta pars gradus gratie. et ille vix facit octauã partem actus. et ille exceſſus adhuc meretur minorem gratiam ꝙ̃ prius. et ſic de intenſione actus. ergo erit ſtat⁹. vel ſi non ſit ſtatus: non ſequit̃ ꝙ erit aliqua forma infinita per additionem partium inequalium. ❡ Vlterius dicitur deus videt in hoc inſtanti: et ab eterno videbat conatũ voluntatis vt duo. et gratiam vt duo quantum poſſunt in intenſione actus producere et quantum illa gratia in illo inſtanti collata poteſt facere ad intenſionem actus et ratione totius quod tu imaginaris i argumẽto facit actũ eſſe intenſum et gratiam proportionabiliter intendit ⁊ vtrunq; erit finitu;. Sed argués non acquieſcet. dicet debet vnilegẽ infũdi infinita gratia. Ad ſi neges adibit diſcurſum argumenti vt prius. ❡ Vlterius dices ab equali conatu ſemper actus eſt equalit̃ meritori⁹. licet inequaliter intenſus. ſi vnus haberet gratiam vt vnum acquiſitam ex ſuis meritis. et ali⁹ haberet mille gradus gratie equaliter conantes vt vnum. ſecundus habebit intenſiorem actum ꝙ̃ prior. puta actus ſecundi erit vt duodecim: ⁊ prioris vt vnum in gradu. ſed illi actus erunt equaliter meritorij. q2 illi act⁹ procedunt ab equali conatu. Nõ val; dicere hic actus eſt intenſius vt decem. hic actus eſt actus meritorius ergo hic actus eſt meritorius vt decem oportet cõcludere hic actus meritorius eſt vt decem. et hoc eſt verũ in gradu. Nõ refert vnum actum eſſe alio maiore; in gradu et minus meritorium. patet in gradu heroico ex parte obiecti vel circũſtantie et in gradu inferiori intenſiorem gradu. In reciproca ꝓductione actus et habitus aliquid ſup iſta difficultate tangetur. ❡ Septimo ſi gratia concurrit ad actum meritorium ſequeretur ꝙ habens magnam gratiam facilius poteſt leuare vnam libram propter deũ ꝙ̃ alius equaliter fortis: ⁊ ceteris paribus poteſt aliam libram leuare q̃ minus gratie habet. patet. illa leuatio exterior eſt meritum. modo ad omne meritũ cõcurrit gratia. q̃ multũ gratie habet plus habet adminiculi ꝙ̃ alius. igit̃. Si ꝯcedas. tunc heremita vel multum gratie habens poteſt leuare plus de grauitate ꝙ̃ alius i quadruplo neruoſior non impeditus. imo hac via nec erit ſtatus in maximo pondere quod ille poteſt leuare nec in minimo quod non poteſt leuare: cum ad crementum gratie creſcit actiuitas leuandi. ❡ Ad ſeptimum reſpondetur negando conſequentiam. gratia effectiue concurrit ad elicitionem actus voluntatis eliciti. ſed non agit ad illam lationem exteriorem immediate. demõſtrato minimo pondere quod ſortes non poteſt leuare ſine gratia ſtante ſibi diſpoſitione in corpore et medio ob ſuperuenientem gratiam qualẽcunq; non poterit illud pondus leuare. ſed indirecte gratia cõcurrit ad leuationem illius ponderis: pro quanto cõcurrit ad productionem cauſe requiſite ad hanc leuationem propter deum: ſcilicet ad velle leuare. ad actum liberum immediate ſolum gratia concurrit. non vtrobiq; illud vulgare dictum verum habet quicquid eſt cauſa cauſe. eſt cauſa cauſati. ❡ Sed dices. aliq́s act⁹ imperatus voluntatis eſt meritorius. pt; de dilectione proximi que imperatur a dilectione dei. tunc ad illum actum imperatum concurrit gratia immediate. et videtur par ratio in alijs actibus imperatis ſiue exterioribus ſiue interioribus. ❡ Reſpondetur non eſt idem in actibus voluntatis: et in actibus alterius potentie a voluntate imperatis. non facilitat actum meritorium exteriorem. ꝙ maior fiat cum gratia ꝙ̃ ſine ea. niſi indirecte pro quanto quis habens gratiam otius ⁊ libentius exit in actum interiorem imperatiuũ actus exterioris ſecundũ illud apoſt. pme ad corinth. tertiodecimo. charitas omnia ſuffert. ⁊c. ❡ Octauo charitas eſt agens naturale. ergo quantum eſt ex parte eius tantũ inclinat in dilectionẽ ꝓximi ſicut in dilectionẽ dei. qđ eſt abſonũ. de iſtrumẽto ſpũs ſancti. ❡ Inſuper tunc charitas impediet hominẽ a merito maiori. patet. qñ quis eſt ꝑplexus inter minus bonum et magis bonum. et vult facere minus bonũ. charitas inclinat eũ ad magis bonũ. et ſic impediet habentẽ ne exeat in actũ meritoriũ. ❡ Rurſus tunc quanto quis ꝓlixius oraret creſceret feruor deuotiõis. ꝯñs eſt contra experientiam. Forte negas. cũ homo eſt potẽtia debilitabilis. vires ei⁹ fatigant̃ ⁊ ſic nõ oportet. ❡ Cõtra ponatur ꝙ tantũ augeatur actiuitas gratie ſicut eſt impedimentũ i debilitatiõe membrorũ. ꝑ diuturnitatẽ orationis creſcit gratia. ❡ Preterea vel gratia eq̃liter agit cum volũtate multũ conãte vel ineq̃liter nõ ſecundũ. cũ eſt agens naturale eq̃liter inclinat quãtũ eſt ex parte eius. Nõ primũ. ꝓducetur actus intenſior cũ voluntate multũ inclinante ꝙ̃ voluntate parũ inclinante. ergo plus facit cum magno conatu ꝙ̃ cũ paruo. ❡ Ad primum dicitur iclinat in vtriuſq; dilectionem. ſ; ſicut ſuperi⁹ dictum eſt ꝙ charitas inclinat in contraria. et nũc in vnũ: et poſtea in ſuũ oppoſitum. ſic poteſt magis inclinare in delectionem dei ꝙ̃ proximi. ❡ Ad ſecundũ negatur ꝯña. data imaginatiõe argumẽti nõ ſequit̃ ꝙ erit ipedimento merenti. ſ; ſolum ꝙ retrahit a minore merito: vt habẽs plus ꝯſeq̃tur meriti. tamẽ ad omnem actum meritoriũ inclinat ſcđm ꝙ voluntati bene placet eam applicare. ❡ Ad tertium interarguendũ ad calcẽ vſq; ſufficiẽter reſpõſum eſt. et ad punctũ finale dicitur ꝙ potiet̃ equaliter vt de iacobo fratre dñi contigit. ❡ Aliud ſoluitur ex dictis. ❡ Nono argumentor. ſi gra ad quẽlibet actũ meritoriũ cõcurrit tũc inclinat in actũ ſpei: cũ ille eſt meritori⁹. Sed hoc eſt falſum. ſpes imediate inclinat i actũ ei⁹. ĝ nõ charitas. ex oppoſito ꝯſequẽtis ſequit̃ ꝙ volũtas facili⁹ poteſt ꝓducere actũ ſpei ꝙ̃ charitati; cũ plura habeat adiumenta. ❡ Item põat̃ ꝙ de⁹ p̃cipiat ſorti diligere vt quinq; et ꝓhibeat vltra dilectionẽ vt quinq;. ponatur ꝙ quatuor gradus gratie faciant

ad tres gradus actus. et ꝙ voluntas habeat quatuor gradus conatus: qui ſufficiunt producere tres gradus actus. ¶ Inſuper ex iſto voluntas non poteſt remittere ſuum actum meritoriū gradualiter vniformiter/difformiter ab octo ad non gradū vſqȝ ſuppoſito ꝙ habeat gratiam vt octo. quia licet nulla gratia concurrit ad actum ſine conatu voluntatis: tamen cum conatu gratia vt octo habet certum concurſum: ꝙ tn̄ facit puta duos vel tres gradus. et cū agit fm̄ extremum ſue potentie: nō eſt ſitū ī facultate voluntatis remittere actum a quatuor vſqȝ ad non gradū: vel vſqȝ ad vnū gradū: niſi mortaliter peccet. ¶ Ad primum concedo ꝙ charitas inclinat in actum ſpei. et concedo ꝙ ſpes infuſa et charitas ſimul inclinant in illum actum. et facilius erit producere actum ſpei q̄ȝ actum charitatis in aliqua intenſione graduali ꝓpter maiorem cauſalitatem. nec ſequitur ad actū charitatis concurrit gratia. ergo ſpes infuſa vel acquiſita eſt inanis quia ad idem dantur multa adminicula. ſed cum omnis actus ſpei elicitur a charitate: dū modo eſt in ſubiecto eſt difficultas de illarū virtutum et actuū ab eis elicitorum diſtinctione ad materiā tertij ſpectans. ¶ Ad vltimum tranſeat illatum. et ſimilis difficultas fieri poteſt de illo qui habet gratiam valde intenſam an͛ is poteſt incipere elicere actum meritorium a non gradu ad aliquē certum gradū incluſiue. ¶ Decimo arguitur. gratia concurrit ad actum non meritorium. ⁊ qua ratione ad vnum actum non meritoriū ad alium non meritorium concurrit. ⁊ ad veniale peccatum contra ꝓprietates quas apoſtolus ꝑme ad corinthios. xiij. charitati attribuit. Aſſumptū patet ꝯcurrit ad beatitudinem actus voluntatis in patria: puta ad dilectionem dei clare viſi que eſt actus moraliter bon⁹ in vltimum finē optime tendens. gratia aſſiſtit quid impedimenti eſt ꝙ non concurrit: ¶ Item ad omnē actū meritorium gratia concurrit. aliquod peccatū eſt actus meritorius. ergo ad aliquod peccatum gratia cōcurrit. cōſequentia tenet in varij. et maior patet ex poſitione. probatio minoris de actu imperato a duobus ſorte et platone quorum ſortes habet bonum actum plato malum interiorem ⁊ ob inanē gloriā. fert ſcannū gratia exempli. ¶ Reſpondetur grā ad ſolū actū meritoriū concurrit. beatitudo in patria eſt actus meritorius: nō tamen noui premij diſtincti a bono actu. ſicut actus difformes dānatorum dicuntur peccata. ¶ Ad ſecundum conceditur ꝙ ad peccatum concurrit gratia effectiue. peccatū fit a gratia. qū idē actus eſt meritum ⁊ peccatū. qđ de actu exteriori contingit. ſed gratia non concurrit ratiōe qua ille actus eſt peccatū. ſed ea ratione qua eſt meritū. ¶ Sed dicis tunc idem actus eſt dignus vita eterna et pena. Hoc conceditur. Non valet confugere ad hoc ꝙ eſt alius actus imperatus ab vno alio. ſicut de actu interiori. illa latio exterior eſt lignum latū: qđ eſt idem. Et inſup ponatur idem homo cum duobus actibus interioribus veniali et merito. et ſic non euades.

¶ Diſtinctionis octaue queſtio quarta.

Um locuti ſumus de cauſalitate gratie ad actum meritorium vlterius querem⁹ quarto an charitas acquiſita inclinat in ſuum actum et contra: et queremus vniuerſalius an q̄libet habit⁹ efficiētiā hēat reſpectu act⁹: ¶ Rn̄det ꝑ ꝯcluſioēs ſequētes. ¶ Prima difficile eſt ꝓbare habitū ī nobis. Probatio. null⁹ eſt habitus corporeus ī manu citharizātiſ conducens ad citharizandum. et tamen poſt crebros actus homo promptius exit in actum citharizandi q̄ȝ a principio. ſed habitus ponitur propterea ſolum quia ipſum habens prompte et delectabiliter exit in ſuum actum. ⁊ Aſſumptum probamus diſtinctione quarta quarti ſententiarum queſt. ꝑma. ¶ Probatio fuit hec poſt crebrum curſum homo velocius et expeditius currit q̄ȝ a principio. et tamen non eſt habitus in membris currentis. Probatio motus eſt ipſum mobile quod mouetur. ergo ſubſtantia mota pari facilitate tenebitur ꝙ habitus eſt ſubſtantia mota ſicut actus eius. vtrobiqȝ quando habitus eſt qualitas in corpore vel in anima talis eſt ſuus actus. Qr̄ motus ſit mobile quod mouetur. ſupponatur ex opinione communi que defenſabilis eſt. Propter iſtam probationem diximꝰ nō eſſe improbabile in lumine naturali negare habitus. ¶ Sed poſſumus dicere argumentum non concludit non inconuenit ſubſtantiam taliter motā producere habitum in membris rei mote. hoc patet ferrū et ſilex per confricationem producunt calorem cum producunt ignem. ergo non eſt inconueniens dare habitum accidens productum a ſubſtantia taliter mota. ¶ Secunda concluſio ponendi ſunt habitus corporei et incorporei. probatio ex tertio ethicorum. ¶ Secūdo arguitur ad idem. dabilis eſt virtus. ergo dabilis eſt habitus. Antecedens ab omnibus conceditur. et conſequentia tenet. ſcđo ethicorum. virtus eſt habitus electiu⁹ in mediocritate conſiſtens prout determinat ipſe ſapiens. ¶ Rurſus non videtur quomodo homo eſt promptior poſt multas operationes ad exeundum in actus q̄ȝ erat a principio ſi nichil relinquatur poſt actus. ¶ Tertia concluſio habitus habet efficientiam reſpectu actus. Probatio per regulam communē de inueniendo cauſa hō expeditius exit in actus q̄ȝ antea. et non niſi quia auxilium habitus ante non habebat. Nō valet currere ad diſpoſitiōem ſubiecti cū ipſum ante ſatis bene diſpōebat. et q̄d cauſe ē quare hō poſt habitum citius producit actum q̄ȝ a principio ſi nichil faciat habitus. ¶ Item ſecūdo de aīa. ſicut ſcientia eſt q̄ ſcimus. ita anima eſt qua viuimus et ſentimus. ſed anima eſt quo agimus actus ergo ſcientia habitualis eſt principium exeundi in actum. ¶ Inſuper aliquis habitus eſt practicus et actiuus: vt prudētia. aliquis factiuus: vt ars. ergo habitus habet principium reſpectu actus. ¶ Dicere cum godefrido de fontibus. xi. quotlibeto ſubſtantia actus producitur a potentia: et intenſio actus a habitu eſt vnum ſomnium non intellectum. intenſio nichil aliud eſt q̄ȝ act⁹ intenſus. ergo ſi ſubſtantia actus a nuda potentia producitur. et intenſio ab eadem producitur. et ſi intēſio ab habitu producitur. et ſubſtantia actus ab habitu producatur. vt patet hec intenſio actus ab habitu ꝓducitur. hec intenſio actus eſt ſubſtantia actus. igit. expoſitorie. et maior patet per eum ſi minor nō ſit vera. det arguens que res eſt intenſio actus intenſi ſi nō ſit eius ſubſtantia vel entitas. hic non capitur ſubſtātia vt diſtinguitur contra accidens. ¶ Quarta ꝯcluſio actus producit habitum. probatur illa ſicut ⁊ precedens. ¶ Contra iſtas duas concluſiones arguitur ſic. ſi habitus produceret actum et econuerſo. ſequeretur quod eſſet circulatio in cauſis efficientibus. ⁊ ꝙ vna cauſaret ſuum effectum. et ecōuerſo. hoc eſt impoſſibile primo de trinitate capitulo primo. Sequelam probo. Actus nunc productus producit b habitum. Et rurſus b habitus idem numero producit

actum. Sed dices b habitus producit c actum q̄ intendit a actum. ſed non producit a actum q̄ produxit b habitum. et a et c actus ſe intendunt. ſic ꝙ a et c producunt d habitum. modo b et d iterum ſe intendunt. nunc̄ꝫ idem producit ſuam cauſam effectiuā. ¶ Sed contra hoc arguitur eliciat quis vnum actum pure partibiliter per vltimum inſtans non eſſe et ipſum cōtinuet per vnā horam gratia exempli ī tota illa hora erit vnus habitus productus ab illo actu. tot⁹ ille habitus b producitur ab actu a. et totus actus producitur ab habitu b. modo a eſt cauſa effectiua b habitus et ſi b producat totum a effectus producit ſuam cauſam. Et ita ſit ptꝫ. nō eſt dabilis aliq̄ pars a act⁹ quin illa producatur ab habitu b. voco produci ab habitu b quando producitur a parte eius. Patet antecedens diuido horam futuram per partes proportionales minoribus nos verſus terminatis. tunc actus product⁹ in prima parte proportionali producitur a b habitu. pariformis actus productus in ſecunda parte proportionali illius hore producitur a b habitu. ⁊ ita de qualibet parte proportionali producta in aliqua parte ꝓportionali hore future: et ſi actus productus in prima parte proportionali producatur ab habitu. actus productus in duabus partibus tribus et ſic conſequēter. ergo totalis actus producitur ab habitu. Eodē modo argumentari potes de ꝓductione habitus ab actu ¶ Forte dices datur minimus actus qui producit habitum vel remiſſiſſimus qui poteſt eſſe naturaliter. ⁊ ille produceret habitum in inſtanti. et ſic non ſequitur propoſitum. ¶ Hoc non impedit argumentum eodē modo argumentabor de actu et habitu ſequentibus. et redibit eadem difficultas. ¶ Preterea ꝙ actus producat habitum et econuerſo non eſt inconueniens dūmodo vna pars vnius producit aliam partem alterius: et econuerſo. nunc̄ꝫ pars habitus qui producitur ab vna parte actus producit illam partem actus a quo producebatur. ſed alia pars totalis habitus ad illius partis actus productionem concurrit. ¶ Sed contra hoc arguitur. ſi quis eliciat actum in inſtanti ille producit habitum in eodem. et ille habitus producit illum actum. ergo effectus producit ſuam cauſam adequatā. Cōſequētia eſt plana. probatur antecedēs in eodem inſtanti quo actus eſt habitus eſt. nec repugnat creature agere in inſtanti. ergo concurrit ad productionē ſue cauſe. ¶ Sed forte negas conſequentiā (ſicut neganda eſt) nulla eſt prioritas illius habitus ad actum. eſt enim prioritas nature actus ad habitū. poſterius non producit ſuum prius a quo eſt. ¶ Sed contra. ſaltem erit infinit⁹ actus et infinitus habitus productus in illo inſtanti per cōcluſiones poſitas. ſed hoc eſt incōueniens. ergo illud ex quo ſequitur. Probo conſequentiam producat voluntas actum vt quatuor in hoc inſtanti. Iam ille actus producit habitum forte intenſum vt quatuor. vel vt octo ille habitus eſt agens naturale natum habere effectum in inſtanti. ergo producit actum in illo inſtanti. Et rurſus ille actus intendit priorem actum et ad maiorem intenſionem actus ſequitur intenſior habitus. et ad intenſionem habitus iterato intenditur actus. ergo non ceſſatur citra ſummum gradum actus vel habitus.

¶ Reſpondetur negando ꝙ non erit ſtatus citra ſummum. Vno modo poteſt dici voluntas habet totum ſuum conatum quem poteſt in inſtanti applicatum circa ſuum obiectum. et producit actum vt quatuor. modo habitus non poteſt aliquid facere ſine concurſu cauſe principalis ſcilicet anime. et ſic pro illo inſtanti nichil actus eſt productum ab illo habitu. quia totus actus producit maximum habitum quem poteſt producere in hoc inſtanti. ¶ Sed dices cum habitus habet paſſum diſpoſitum et ſecum cōcurrit cauſa effectiua ſcilicet anima. non euitatur quin producetur ali⁹ actus. ¶ Iſtud egre cōcludit poſito q̄tuor gradus conatus et quatuor gradus actus producūt ſolum octo gradus habitus. et ſemper manet equalis conatus. Iam auxilium habitus vix poteſt producere quatuor gradus actus. Et rurſus quatuor gradus act⁹ poſſūt ꝓducere duos gradus habitus. et illi duo gradus vix producunt vnū gradum actus. ⁊ iterato ille vnus gradus actus producit medium gradum habitus. et ſic protinus erit ſtatus. Vel ſi non ponatur quies in productione reciproca: nulla concluditur infinitas ex collectione infinitarum partium inequaliū que non ſufficit ad infinitum. ¶ Sed contra illud arguitur ſic. licet euaditur ſic a proceſſu productionis et reproductionis inſtantanee infinito. hoc non poteſt euadi in productione actus et habitus temporanea.

¶ Reſpondetur illud negando. actus naturalius ꝓducit habitum q̄ꝫ contra. non eſt ſitum in facultate viri ſi actum habuerit quin habitus emergat. ſed habitus non producit actum niſi anima ſecum concurrat. propterea nos ſumus domini actuū elicitorū ab habitu. iij. ethicorum quinto. Nec poſſumus reſecare habitū noſtra ſponte ſicut actū cum volumus. Iſtud patet ex ariſtotele vbi ſupra. non tamen ſi quis vult cū eſt iniuſtus deſinit eſſe talis: ac iuſtus erit. nec̄ꝫ enim qui egrotat ſi vult erit ſanus. et forte ſua ſponte egrotat. ſi incontinenter viuebat: et precepta medicorum negligebat. tunc igitur licebat ipſi non egrotare. ſed poſtea q̄ꝫ valitudinem perdidit ſuā nō licet. ſicut nec̄ꝫ fit vt quiſq̄ꝫ reſumat lapidē quē proiecit. erat enim in ipſo ſitum ſumere ipſum atq̄ꝫ ꝓicere principiū etiam erat in ipſo. ¶ Secundo arguitur ſic ſi act⁹ produceret habitum. vel hoc eſt toto tēpore quo continuatur producit nouū et nouū habitum vel totū habitū quē poteſt producere producit ī inſtanti: Sꝫ nullum illoꝝ eſt dicendum. igiť. probatio minoris ſi continuo augeretur habitus per cōtinuationem actus non dabitur maximus habitus quē actus poteſt producere cū tali diſpoſitione. imo actus vt vnum produceret habitum vt mille quod non eſt dicendum. Non valet dicere ꝙ producit totum effectum ſuum in inſtanti. ſicut corpus luminoſum facit reſpectu luminis ꝓducti: qr lumen naturaliter non poteſt durare ſine p̄ſentia corporis luminoſi cōſeruantis ipſum. et ꝓpterea in quolibet inſtanti in quo conſeruat lumen productum ab eo tantum facit ſicut in primo inſtanti. conſeruare eſt facere: licet non de nouo: ſed pretereūte actu remanet habitus igitur. ¶ Reſpondetur. actus aliquis ꝓducit habitum in inſtanti. et idem continuat⁹ per certū tempus producit habitum. alioquin eſſet ita bene habituatus ſimul ⁊ rapti eliciens actū ſicut crebro act⁹ eliciens. qḋ eſt contra experientiam. ¶ Preterea ſi quis eliciat plures actus. caſtitatis vł ſobrietatis cū interruptione generabitꝰ nonus habitus. ergo cū continuatiōe eiuſdē. tenet pn̄a nunc̄ꝫ plura agentia eiuſdem rationis eſſentialiter ⁊ in gradu ſibi ſuccedētia poſſunt ꝓducere maiorē effectū q̄ꝫ vnū agens ꝯtinuatū: alioquin citius aqua calefiet per ſucceſſiuā applicationem trium ignium equalium q̄ꝫ per eundē ignē continuo permanentē qḋ eſt falſuꝫ: ſuppoſito ꝙ ſemꝑ

vnus applicet̃.ſicut volumus.nã a tantũ facit in prima tertia hore ſicuti b.et tantum facit b in ſecunda tertia ſicut c remoto b.et c tantũ facit ſicut d ĩ tertia tertia.et hic eſt diſtractio applicationis. ꝙ a tantum facit ſicut iſti tres ignes taliter applicati. ergo eodẽ modo in cõtinuatione actus reſpectu habit⁹ ꝓducendi. ¶ Sed tamen eſt ſtatus puta actus vt quattuor poteſt producere habitũ alicuius intẽſionis. ⁊ ſi continuet̃ mille ſeculis non poteſt producere maiorẽ habitum queadmodũ ignis tantũ caloris poſſet producere in a quã in vno certo tempore ſicut vnq̃ȝ poteſt producere. Sic eſt in ꝓpoſito nullũ agens producit vltra gradũ ſue perfectiõis. ¶ Sed ꝯtra hoc arguit̃ ꝙ cõtinuatio nichil prodeſt vltra ꝓductionẽ maximi habitus quẽ poteſt producere: ¶ Nego ꝙ non proſit eſt nouũ meritum: ſed nõ prodeſt ad augmentationeȝ habitus niſi actus intendatur: bñ tamen cõſeruat habitum productũ. ¶ Sed cõtra hoc arguitur ſi actus caſtitatis vt quattuor producit ſuũ maximũ habitũ quẽ producere põt. ſi applicet̃ b actus eiuſdẽ ratiõis nihil producit. ¶ Verũ eſt ſe ſolo. ſed ipſe cuȝ priore habitũ producit. ¶ Tertio arguitur vl' quilibet act⁹ quãtũcunq̃ȝ paruus producit habitũ vel requirit̃ habitus alicuius intẽſionis: non primũ. q: tunc ex vnico actu fieret virtus que eſſet habitus electiuus ĩ medietate ꝯſiſtẽs. Hoc eſt ꝯtra ariſtotelem p̃mo ethicorũ; vna hyrundo nõ facit ver: nec vna pulchra dies eſtatẽ nõ ſcdm actus intenſus vt quattuor ꝓductus in iſtãti producit habitũ in illo. tunc q̃libet pars illi⁹ actus producit partẽ habitus. ergo nõ eſt dabilis minimus actus q̃ ſufficit ꝓducere habitũ. ¶ Rñdet̃ concedendo ꝙ quilibet actus quãtũcunq̃ȝ remiſſus ꝓducit habitum. nec eſt neceſſe dare remiſſiſſimũ actuȝ extra ſuum totũ. licet detur remiſſiſſima forma q̃ naturaliter põt p ſe exiſtere. ¶ Solent aliqui dicere vnus actus nõ producit virtutẽ. de ratione virtutis eſt ꝙ emanet ex pluribus actib⁹ ſcdm eos. ¶ Sed ꝯtra hoc arguit̃ primus actus ſtudioſus producit aliquid. vel illud ꝓductũ eſt virtus vel nõ virtus: ſi primũ propoſitum ſi ſcdm pari rõne ſecũdus actus non ꝓducit virtutẽ et ſic de tertio actu ⁊ ſequentib⁹. ¶ Sed dices p̃m⁹ actus producit non virtutẽ puta diſpoſitionẽ que nõ eſt virtus. nec habitus quia eſt qualitas facile mobil' a ſubiecto. ¶ Contra ſi octauus vl' nonus actus ꝓducit virtutẽ et habitũ ſaltem vnus actus intẽſus ſicut illi octo producit virtutẽ: cũ producat habitũ electiuũ in medietate cõſiſtentẽ. ¶ Diſcolia eſt dicere requirunt̃ plures actus: ⁊ vnũ voluntariũ potiſſimũ ſi act⁹ fuerit intẽſus. propterea cõcedit̃ ꝙ quilibet actus ſtudioſus producit virtutẽ ⁊ habitũ. q̃libet habitus ẽ difficile mobilis a ſubiecto reſpectu act⁹. diſpoſitio pro actu accipit̃. ¶ Item act⁹ eſt maior virtus q̃ȝ habitus. ptȝ ex ariſtotele. ſcdo ethicorũ: atq̃ȝ vt in olympia nõ hij qui ſunt elegãtiſſimi forma preſtãtiſſimi q̃ȝ robore. ſed hij qui decertãt coronis afficiuntur. Et ex iſto conuincit̃ ꝙ actus eſt perfectior habitu.

¶ Quarto arguit̃ ſi habitus concurrat ad ꝓductionem actus ſequeretur. ꝙ actus ſequẽtes habitũ et cũ precedentes nõ eſſent eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſime. hoc eſt falſum ſemꝑ habitus inclinat imediate in actus ſimiles actibus a q̃bus emanauit. ⁊ ꝯña patȝ. q: habẽt cauſas effectiuas ſpẽ diſtinctas. non alias opinio et ſcientia circa idẽ opinabile vel ſcibile diſtinguũtur. ¶ Rñdet̃ negãdo ſeq̃lã illud nõ hȝ verũ in habitib⁹ ¶ Quinto arguit̃ vl' aliq̃s actus quoad ſpẽm producit habitũ et aliquis non vel quilibet: nõ p̃mũ. q: nõ eſt ratio diſcriminis. nec ſcdm cognitio eſt agens naturale. ergo poſt multiplicationẽ actus nõ derelinquitur habitus ſcdo ethicorũ primo nihil eorũ q̃ ſunt a natura aliter aſſueſcit. cui quidẽ natura competit ferri deorſum. nunq̃ȝ aſſueſcet ferri ſurſum: neq̃ȝ ſi mélius ipſum aſſuefaciendi cã quiſpiã ſurſum ꝓiecerit ſimili modo nec ignis ferri deorſum: nec aliud q̃cq̃ȝ q̃ ſibi natura cõpetit aſſueſcet. ¶ Rñdetur ꝙ quilibȝ actus eſt ꝓductiu⁹ habit⁹ ariſtoteles intelligit de inãiatis naturalibus. ¶ Durandus tamẽ in tertio tenet habitũ nullã efficientiã reſpectu actus habere. ſȝ ſua motiua nulli⁹ ſũt momẽti. ¶ Forte dices nullũ accidẽs ꝓducit aliũ ĩ ſubiectũ in q̃ eſt. Hoc pȝ inductiue calor non producit in ſuũ ſubiectũ calorem. alioquin calor vt vnũ ꝓduceret calorẽ vt vnũ in ſuũ ſubiectũ et eſſet calor vt duo in ſuo paſſo. ⁊ ita inductiue in oĩbus. ¶ Rñdetur iſtud non habet veꝛ in q̃litatib⁹ ſpẽ differẽtibus. calor in ſubiecto hũido ꝓducit nigredinem ⁊ in paſſum ſiccũ albedinẽ ſecũ. patet in oſſibus in igne proiectis. ⁊ frigus ꝓducit albedinẽ ſecum in paſſũ aliq̃d ſicut frigus extriſecũ. frigiditas ſaturni deſtruit vites: et eas denigrat. ⁊ faceret ſimilis frigiditas in vite cũ agit per contactũ. ergo et habit⁹ ſpecie differũt. ¶ Dubitatur an act⁹ et habit⁹ ſint eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſime. ¶ Scdo dubitatur quõ corrũpit̃ habitus ¶ Ad primũ dicitur ꝙ nõ. Probatio potẽtia vitalr imutat̃ ab actu: non ãt ab habitu. act⁹ ceſſat deſincte cauſalitate potentie: non aũt ecõuerſo a tota ſpecie act⁹ eſt habitu ꝑfectior. imediate dominiũ actuũ eſt in noſtra poteſtate: nõ autem habituum ¶ Sed ꝯtra hoc arguit̃ ex iſto ſeq̃tur ꝙ aliqua cauſa equiuoca eſt minus ꝑfecta q̃ȝ ſuus effectus. qḋ eſt incõueniens. habit⁹ erit perfectior actu vel econuerſo. ¶ Inſuper act⁹ intẽdit habitũ et ecõtra. ꝙ ſunt eiuſdem ſpeciei. ¶ Rñdetur nõ incõuenit cauſam equiuocam partialem eſſe minus ꝑfectã effectu. ¶ Ad ſm dr̃ diſtinguẽdo ꝙ actus itendat habitũ vel efficiẽte. ſic conceditr̃ vel formaliter. ⁊ ſic negat̃: et conceſſione primi mẽbri ꝯña eſt nulla. ¶ Ad ſcdm dr̃ ꝙ habitus anime intellectiue nõ corrũpunt̃ ad corruptionẽ ſui ſubiecti. q: illud eſt incorruptibile ſecundũ ꝟbũ xp̃i. mathei. x. Nolite timere eos qui occidũt corpus aĩmã autẽ non poſſunt occidere. nolo negare quin põt corrũpi a deo. Sȝ difficultas ẽ quõ habitus corrũpit̃ ſine fomẽto actuũ. cũ habitus alicui⁹ intẽſionis gradualis durat p breue tẽp⁹ in eadẽ intẽſione graduali videt̃ niſi adducat̃ ſuum ꝯtrium qḋ ꝑpetuo durabit Nõ valet dicere corrũpit̃ ſicut calor a forma aque nõ eſt ꝯtrarietas virtualis inter aĩam et eius habitum. ¶ Reſpondetur per maximaȝ phiſicam omne qḋ corrumpitur a ſuo contrario corrumpitur. vel ad corruptionem ſubiecti inheſionis: vel illius a quo depẽdet Due vltime particule ponũtur ꝓpter noticias brutorum que corrumpũtur ad corruptionem ſubiecti. et propter lumen quod corrũpitur per abſentiam corporis luminoſi. modo habitus in anima non corrũpitur ad corruptionẽ anime et ꝓbabile eſt ꝙ non eſt contrarietas inter habit⁹ et ſi eſſet oppoſitio anima beata non habet ignorantiam praue diſpoſitionis. non habet contrariũ vero. Et ꝙ amplius eſt: vbi illud cõtingeret ꝙ non eſſet alia via ſaluandi: deus non concurrit ad cõtrariũ: nũc autem ꝓpter alteratione grãdem in corpe: vt in longa ĩfirmitate teſte philoſopho in predicamẽtis et experiẽtia. homo nõ exit in actus

ſcientificos: ſicut a principio. ſed hoc non eſt propter
corruptionem habitus ſcientifici in aīa ſed eſt q2 ille
habitus nō eſt principiū ſufficiens exire in actum ſine
ſpecie fantaſtica pro hoc ſtatu. ſcđm illud ſapiētie no
no. corpus qđ corrūpitur aggrauat aīaꝫ. in penā cul
pe primi parentis. hoc habemꝰ. ꝛ vt nō torpeamꝰ. ſe
cus eſt pro ſtatu patrie Obliuio nō capitur ꝓ priua
tione habitus vl' actus. q2 tūc dormiēs vel cogitans
de materia peregrina diceret obliuiſci aliā materiaꝫ
cuius magnas ſpecies hꝫ. ſed obliuio capitur ꝓ pri
uatione poſſe exire in actū qñ deſiderat. ❡ Dubita
tur vtrū aliquis pōt alteri mereri gratiā et gloriam:
loquor ſcđm legem cōem: ꝛ vltra ſacramēta. etiā ba
ptizās vel baptizare faciēs non ꝓprie meretur alteri
Ricardus gratiā baptiſmalē: ſed deꝰ ex pacto dat digne ſuſcipi
clima ton. enti grām. non loquor etiā ſi plꝰ gratie detur rōne paſ
ſionis chriſti exhibite ꝙ̄ preuiſe. ſed extra illa an per
legem cōem quis pōt alteri mereri gratiā et gloriā.
❡ Et licet multi antiqui doctores videāt tenere par
tem affirmatiuā: opinio mea illud eſt falſū et in ter
tia queſti. iiij. diſtinc. iiij. ſententiarū illud eſt reproba
tum: ſed propter aliqua motiua cuiuſdā tenent, op
poſitū in pma queſti. ſui libri mouet iterū dubitatio
❡ Et ponitur concluſio negatiua pro fundamento.
❡ Pro probatione illiꝰ repertā argumentū ꝙ michi
perſuadet hanc cōcluſionem. quia dato contradicto
rio cōcluſionis infero ꝙ ꝑ legem cōem diſcedit vnus
paruulꝰ baptizatus imo centū mille baptizati: ꝙ tñ
beatificabūtur intenſiue ſicut ſanctus ninianus vel
pcurſor dñi. Hoc illatū eſt falſū nec ille audet aduer
ſarius appropiquare. ❡ Correlariū arguitur. ſit ar
thurus filius regis nūc de nouo baptiſatꝰ. tunc ꝑ te
vnus ei meretur vnū gradum gratie. Et ex pōte (vt
aſſeris) gradū glorie. alius equaliter bonꝰ et equal'r
orans et tñ meretur. et ſic de centū mille. ꝑ ſuffragia
publica totius regni. precurſoris grā eſt finita et ſua
beatitas. ergo ſi iſte mox diſcedat tñ gratie et beati
tatis gradualiter habebit ſicut Johānes baptiſta.
❡ Sed dicit opināns ꝙ non ſequitur q2 paruulus nō
eſt in tali ſtatu vt aliquis mereatur ſibi. ❡ Vel pt di
ci (licet et nō placeat) inquit ꝙ nullus meretur alteri
niſi altero coagente ad augmētū grē ꝓpe. ❡ Neu
trū iſtoꝝ dictoꝝ euadit correlarium qđ intulimus pmū
dictū: lꝫ ſit verū non tñ ad ſuā intētionē fateor ſe cuꝫ
non eſt capax in potentia ꝓpinqua ſecūdum legem.
❡ Sed nō poteſt euitare correlariū de rege procedē
te ad bellū et habente vnū gradum gratie qñ vadit
ad dormiēdū: pro quo orationes gñales (vt moris
eſt) in regno fiūt: ſi i mane ſuffocet a ſuis. vel occida
tur in bello ſancto niniano equabitur in beatitudine
ꝛ gratia et vere ſi dormiens adultus eſt capax: debꝫ
eodē modo ꝓcedere de paruulo. ❡ Sed ipſum habꝫ
duos ſenſus ꝙ aliqs mereatur alteri alio bonū actuꝫ
habente: ſed ſuus actus meritorius eſt magis merito
rius ꝓpterea q2 alius orat. Hoc eſt dictū vnus orat
vno gradu deuotiōis pro quo nullus orauit talis me
retur gratiā vt vnū et gloriā vt vnum. Aliꝰ ſimili de
uotione orat et omia cetera ſunt paria hoc dempto ꝙ
alij pro eo orant nō obſtante ꝓpter alioꝝ preces mul
to plus gratie et glorie dabit ſcđo ꝙ̄ primo et ille eſt
ſcius quē ille capit. quē iterū dico falſū ❡ Ex illo ſe
quitur hoc correlariū: ꝙ per legē cōem hñs vnum gra
dum gratie in vna hora ꝓtinuans vnū bonum actum
per totā illā horam circa materiā citra pelle habebit
ſi gratie in fine hore ſicut paulus pmus heremita.

Et ex pōte ſi ſic diſcedat tanta gloria potietur. conſe
quentia tenet ſi precario habeat ſuffragia: vt priceps
ſolet in republica vel romanus pōtifex in tota militā
te eccleſia. ❡ Alius ſenſus eſt deuoti pñt orare deuꝫ:
vt iſte rex continuet actū ſuum bonū: et ꝙ deus ſpe
ciali numine eū protegat ab impetibus peccati: et ꝙ
ꝑ proprios actus meriatur: ꝛ iſte ſenſus eſt verus.
❡ Sed ꝯtra iſtud arguitur. quis pōt alteri applicare
ſuū meritum propriū. pꝫ de celebrante ꝓ alio. ❡ Itē
poteſt eſſe ꝙ aliquis pro dormiente plene purgato a
peccatis cui nulla debetur pena in purgatorio: ꝗ ſta
tim poſt dormitionē moritur oret. tūc ſic orans i alī
quo valebit: et non niſi ad augmentū glorie. ❡ Reſ
pondetur quis pōt applicare ſuū opus ad liberatio
nem pene ꝓ alio: vel vt alter perſeueret in bonis acti
bus: ꝛ nō capiat a deo i malo ſtatu Sed lꝫ vellet ei ap
plicare totam ſuā gratiā et oīa ſua opa propt ordinē
charitatis deꝰ non ſic acceptat Juxta illud ſcđe ad
corinth. v. oēs vos manifeſtari opꝫ ante tribunal xpi
vt recipiat vnuſqſqꝫ que geſſit. et prime ad corin. iij.
vnuſquiſqꝫ propriā mercedem accipiet. ❡ Ad aliud
nego ꝙ aliquis mereatur illi dormiēti grām ꝛ gliaꝫ
❡ Scđo arguitur beatus auguſt. in libro de vita bea
ta capitulo. iiij. meritis matris mee viuo et in lib. iiij
contra iulianū orat eccleſia vt detur malis pma grā
ſed non ſemp orat vane. ergo alteri meretur vt detur
ei prima gratia. Et iſtud pōt colorari ꝑ beatū aug.
xxi. de ciuitate dei capit. vltimo allegantē illud ma
thei. x. qui recipit ꝓphetaꝫ in noie prophete mercedē
prophete accipiet. et ad hoc maronē ſexto eneidos ci
tat ſic inquiens nam cum eliſios campos poeta ille
deſcriberet vbi putāt habitare aīas ſanctoꝝ: non ſo
lum ibi poſuit eos qui proprijs meritis ad illas ſedes
peruenire meruerūt: ſed adiecit atqꝫ ait. Quiqꝫ ſui
memores alios fecere merendo id eſt qui ꝓmeruc
runt alios eoſqꝫ ſui memores ꝓmerendo fecerunt. Et
ſeqtur prorſus tāqꝫ eis diceret. qđ freqntat ore xpia
no: cū ſe cuicūqꝫ et ſanctoꝝ humilis qſqꝫ cōmendat.
Et dicit memor mei eſto. ❡ Reſpōdet beatus aug.
cōuertebatur a dño precibus matris ſue: ſed gratiā
habebat per actus proprios et ſic intelligantur iſte au
ctoritates ❡ Ad verbū xpi qui accipit ꝓphetam in
noie prophete talis meretur ꝑ actum q2 non accipit
noie amici vel lucri tpalis: propterea dr ſub nomine
prophete. ❡ Tertio argnīt peccatū vnius hoīs pōt
augeri per pctm alteriꝰ. ergo quis poteſt alteri mere
ri in ſenſu negato. aňs: pꝫ ſi quis eliciat volitionem
cognoſcendi bertā: et berta cōtrahat in medietate tē
poris ipſo ſciente talis plus peccat in ſcđa medieta
te hore ꝙ̄ in prima. igitur. ❡ Rñdetur ꝙ actus ſuus
eſt peior in ſcđa medietate hore ꝙ̄ in prima q2 liber a
ſtrictiore vinculo ꝓhibetur. ſed actus mulieris eſt cau
ſa per accidens.

❡ Diſtinctionis ſeptimedecime queſtio quinta.

COnſequenter quinto quero an
aliqua qualitas naturaliter po
teſt produci in inſtanti? ❡ Reſ
pondet ꝑ ꝯcluſionē affirmatiuā
ꝙ ſic. ❡ Ad hoc arguit grego. ꝛ
probationē dicit alioꝝ. et ꝙ pro
babiliter concludit inquit et eſt
hec grātia tota ſimul corrumpi
tur. ergo quis poteſt ſimul pec
care et ſubito. ❡ Hec ꝓbatio nō valet ſi quis ſuc
ceſſiue peccat incipiendo per vltimū inſtans non eſſe

peccati. tūc gratia inſtantanee deſinit eſſe idem inſtans qḋ eſt vltiꝫ inſtās non eſſe peccati eſt vltimū inſtans eē gratie. Eodē modo dicatur de gratia acquirenda poſt vltimū inſtās nō eſſe deteſtationis. et etiā iſtō nō fit naturaľr ¶ Propterea aliter argumētor. graue ſimplex in vacuo deſcēdit in inſtanti. quarto phiſicoꝝ capitľo de vacuo. igitur. Dicere ꝙ reſiſtētia accidētalis prouenīēs ex parte medij ſublata non ſufficit: ſed cū hoc eſt reſiſtētia eſſentialis ex parte rei mote eſt ꝯtra philoſophū. et per hoc reprobaľ auempace a cōmētatore cōmento. lxxi. et currit ꝓbatio ariſtotelis ꝙ dare oportet mobile ita cito motū in pleno ⁊ in vacuo per ſubtiliatioēꝫ medioꝝ. ¶ Inſuper ponatur vnū mediū cuius prima ps proportionalis ſit alicuius reſiſtentie ſcḋa pars proportionalis in duplo minoris reſiſtētie ꝙ̄ prima pars. tertia pars ī triplo minoris reſiſtētie ꝙ̄ prima pars proportionalis. ⁊ ſic cōſequēter. deſcēdat vnū mobile per illud mediū: cuius actiuitas grauitatis exuperat reſiſtētiā prime partis proportionalis ⁊ ſit a. deſcēdat b mobile oīno ſimile in figura ⁊ grauitate in vacuo. iā arguiľ ſic in īfinitū velociter deſcendit a per ſuū mediū. q꞉ in infinitū parum reſiſtit aliqua ps ꝓportionalis medij. ⁊ b deſcēdit velotius ꝙ̄ a in quacunq̄ parte ꝓportionali. ꝗ b in infinitū velociter deſcēdit ⁊ vniformiter. ¶ Secundo arguiľ auctoritate philoſophi ſexto phyſicoꝝ recitat ꝯmentator cōmento. lxxiij. alexandrū peripateticū dicētē ꝙ omis tranſmutatio eſt in tpe: ſed q̄dā latet ſenſum. et hoc eſt ꝙ vulgo dicitur ꝓduciľ ſucceſſiue: ſed in perceptibiliter. Idē tenuit themiſtius. ſed cōmēto. lxxiij. eiuſdem ſexti dicit illud eſt ꝯdicere famoſo philoſopho. ſ. ariſtoteli ⁊ quaſi oībus peripateticis. ¶ Probatur illud ratione. ſi ſol in ortu ſuper orizonte pure partibiliter illuminet mediū. tunc dabitur vnuꝫ tēpus (licet breue) in quo illuminaľ pars vicina ſoli digitaliter diſtās. et duplū tēpus daľ ad illuminandū partē vicinā in duplo plus diſtantem. Et fere innūeras ptes inuenies ab orientali pte ſolis ad occidentalē eius. opꝫ dare vnum annū ante ꝙ̄ illuminet occidētē. licet in iperceptibili illuminaret partē digitalem vicinā ante alias. ⁊ ex duob⁹ vel tribus iperceptibilibus vnū imperceptibile cōſtetur. tamen ex mille vel centū milibus iperceptibiliū ꝯponetur vnū perceptibile bene magnū bene verum eſt ſol ob gibboſitatē terre ſucceſſiue illumiat notabiles partes. ſicut in ſuo aſcenſu varios cauſat orizontes. tū ſi produceretur in aliquo plano in inſtanti: in eodē produceret lumē ita cito in partibus remot' omnibus ſicut propinqs. Hoc pōt oſtendi decimo ethicoꝝ quinto capi. de delectatione quā dicit eſſe productā in inſtanti et tertio de aīa viſio et itellectio fiunt ſubito.

¶ Tertio argumētor. viſio cauſatur in inſtāti. igľ: aſſumptū patet. ſi viſibile nō cauſaret ita cito viſionē in partē remotā ſicut vicinā tunc citius perceptibiľr per diem vel annū videbis vnā auem ſupra te ꝙ̄ celum. qḋ eſt contra experientiā. ¶ Hic dices non eſſe ſimile. ꝓpter ſpēs celi que p̄ntes erant ante ꝙ̄ incipes aprire oculos: vel q꞉ celū eſt mai⁹ aue. Et ſic cauſat citius ſuas ſpecies. vel ex multis iperceptibilibus conſtituitur vnū impceptibile. tertiū nō valet. ⁊ eſt excluſum ī argumēto priori. ⁊ potiſſimū hic mereľ excludi ꝓpter immoderatā intercapedinē inter nos et ſaturnum vel boetem quē videmus. ¶ Inſuper probabile eſt ꝙ non ſunt ſpecies in medio. ꝗ illud admittendo ſolū argumētū probabiliter concludit Etiā admittēdo ſpecies citius debeo videre celum ꝙ̄ auem aſpiciendo ad ardeā ſupra me: cum ſpecies eius erant hic: et auis nunc repente venit ex tranſuerſo prout ſupponiľ. vel ponatur teda repēte illuminata in intempeſta nocte que ita cito videtur a remotis ſicut a propinquis ¶ Item viſibile nō cauſat ſpecies niſi lumē affuerit. immo lumen ſcḋm cōmentatorē et ponentes ſpecies cauſalitatē effectiuā habet in productiōe ſpecierū. q̄cunq̄ ſūt ſpēs p̄ntes cū potētia viſiua bñ diſpoſita ita cito hō videt ſed ī nocte caliginoſa vľ tēpore deliquij ſolis nulle erunt ſpecies hic inferius celi. ergo magnū tēpus labetur anteꝙ̄ poſt deliquium viderem⁹ ſtellā contra ſenſum. ¶ Inſuper ponatur ꝙ deus creet vnum viſibile in hoc inſtanti a me diſtans per vnā leucā vel producat vnū celū loco octaui celi cum notabili ſtella. illam in primo inſtanti intueri poſſū. cum mediū eſt bene diſpoſitū et eſt viſibile ī debita diſtantia cū potētia viſiua diſpoſita. ¶ Dices potentia nō eſt bene diſpoſita ꝓ illo inſtāti nec agēs ad tunc agendū. Sed quicquid ſic oporteret dare magnū tēpus anteꝙ̄ homo illud videret. ¶ Quarto argumentor aīa poteſt habere actum in primo inſtanti quo eſt in rerū natura. ⁊ eſt creatura igľ hoc non negādū eſt in alijs. aīs patet de anima xpī que in primo inſtāti quo erat in rerū natura erat beata. Nō valet dicere cū holkoto monacho et aliqbus alijs tūc non erat beata. ſed incepit eſſe beata. Hoc inꝗ nō valet. tūc ꝑ inſtans erat illa bn̄dicta aīa non beata. et ꝑ aliqḋ tēpus erat minus beata: et poſtea magis beata: cū illa beatitudo ſucceſſiue augebatur. ¶ Ex illa ſolutiōe probo ꝙ cōſequenter dicere habeant ꝙ aliquis deſcendit in peccato mortali vel mortalibus et in primo inſtanti nō eſſe non eſt dāpnatus. et ſucceſſiue augetur ſua pena qḋ nullatenus eſt admittēdū. Si aliqui ad hoc volant de potentia dei abſoluta creatura pōt in aliquē effectū exire in inſtanti. ſed nō de potentia dei ordinata. iam habeľ ꝙ nullaten⁹ creature repugnet. effectū ſuum habere in inſtāti. et nō eſſe priorē ſuo effectu ſicut bene dic̄ augu. ꝯ arriū ſi ignis fuiſſet ab eterno. ſplendor ignis fuiſſet ab eterno. immo habeľ ꝙ cētū n mille creature produxerunt ſuos effect⁹ ſubito. patet de oībus morientib⁹. ſi ſaluentur e veſtigio habēt beatitatē: ſi dāpnentur in orco vel purgatorio idē ſequitur. ¶ Sꝫ dices (ſicut okam) beatitas a ſolo deo ꝓducitur. ¶ Hoc in. xlix. diſtin. iij. reprobamus. ¶ Quinto arguiľ infinita grauitas intēſiue vni corpori inherens facit ipm deſcēdere ī iſtāti igľ. Aīs pꝫ q꞉ niſi ſic finita grauitas et infinita grauitas in duobus corpibus equalib⁹ faciunt mot⁹ equales. qḋ nō eſt dicendū et facile eſt deducere ꝯñam. finiti ad infinitū eſt proportio. detur ꝙ infinita grauitas faciat ſuū ſubiectū deſcēdere veloci⁹ ꝙ̄ hec finita grauitas ꝑ decem: tūc augebiľ ſucceſſiue grauitas finita ⁊ manebit finita. et faciet ſuū ſubiectū citius deſcēdere ꝙ̄ infinita. q꞉ q̄ſi eque cito addemus ſolū finitos grad⁹ et tūc citius deſcendet ꝙ̄ antea. Q deus poteſt facere infinitā grauitatē patebit in materia de īfinito. ¶ Sexto argumentor datur minimum naturale. vt alibi pꝫ. ⁊ illō produceľ ſubito aliās aliqd eſſꝫ min⁹ minimo ¶ Septimo tunc aliqs pōt naturaľr aſſentire ꝓmiſſis et bonitati ꝯñe: non aſſentiēdo ꝯcluſioni ꝯ ariſtotelē primo poſterioꝝ cognitis maiore et minore ſiml' tpe cognoſciľ ꝯcľo. patet dando inſtans in qbus aſſētit illis. ¶ Diceľ habet illaꝝ aſſenſū ꝑ vltimū iſtās nō eſſe tūc vel ita cito hēbit aſſenſū cōcluſionis. ⁊ tūc.

nõ inconuenit effectũ eſſe coeuum ſiue cauſe naturali.
¶ Octauo tunc aĩa xp̃i nõ poteſt primo velle eſſe in
inſtãti terminãte verba plationis. hoc eſt corp⁹ meũ
eẽ ſub ſp̃ebus panis lʒ holkot ⁊ alij id admittãt ꝑter
rõnẽ hoc eſt inconueniẽs Et ꝙ ſeq̃tur arguit̃ ſi ponat̃
vacuũ bipedaliter latũ a celo ad terrã vſq; ponatur
marmor paruũ in quo nihil leuitatis ſit vel ſit terra
ſimplex in idẽ redit iam illud corp⁹ deſcẽdet in inſtã
ti ꝑ te. ergo totũ illud erit plenũ ergo non feciſti ꝙ de
ſcẽderet ſubito per vacuũ. ¶ Inſuper vel qõlibet
agens non habẽs reſiſtentiã producit ſuũ effectuʒ in
inſtãti vel aliqõ ſic et aliquod nõ: ſcðm nõ eſt dandũ
nec ꝑmũ. tunc remoto calore ab aqua forma aque ꝓ
ducet frigus ſummũ in inſtanti q2 ad hoc ſumme in
clinatur aqua. ¶ Ad primum nego ſequelã plenitas
attenditur ab alio q̃ ab ipſo corpore moto. ſi iſtud
corpus repleret vndiq; latera vacui ad aerem vſq; cir
cũdantem. ſtat ꝙ ſucceſſiue moueatur propter aerem
reſiſtentem. ¶ Sed dicis tunc gleba terre deſcẽderet
ita cito in vacuo ſicut tota terra. vel corpus infinitã
grauitatẽ intẽſiue habẽs. hoc eſt inconueniẽs: cũ ſcðm
ſubito deſcendit in pleno. et aliud tarde. et ſic corp⁹
quadratũ deſcẽderet ita velociter ſicut corpus rotun
dũ in vacuo. ¶ Rñdetur cõcedendo illatũ: cũ nulla
eſt reſiſtentia ſecus eſt in medio vbi eſt reſiſtentia Sʒ
dices deus non põt citius mutare corp⁹. Hoc conce
ditur in illo vacuo. ſi agẽtia relinquat ſuis diſpoſi
tiõib⁹: et concurrat cũ ſua influentia generali. poteſt
tamen deus facere ꝙ non moueatur: neq; mutet̃ in
vacuo: vel mutare põt ſubito quodlibet corp⁹ ĩ pleno
¶ Quo ſit licet mouere corpus per aliqõ tempus in
hoc medio arguit aliquã acuitatem. mouere idẽ cor
pus per illud mediũ in ſubduplo tp̃e arguit maioreʒ
acuitatem: et ſic p̃nter. ergo mouere illud ſubito per
idem mediũ arguit infinitam acuitatẽ Hoc locũ nõ
habet in propoſito nec in vacuo cũ nulla eſt reſiſtẽtia
¶ Reſpõdetur qõlibet agens naturale nullã habens
reſiſtentiã extrinſecã q̃ ipſum agens eſt inclinatũ ad
talẽ effectũ ipſũ producit in inſtãti: niſi ſuus effectus
habeat ꝯtrium corpale. hoc additur ꝓpt̃ argumentuʒ
mediũ extrinſecũ etiã aliqd facit ad frigus aqueq ad
inteſionem. aqua eſt frigidior in hieme q̃ in eſtate lʒ
forma aque itroducat aliq̃s gradus frigoris in ſeipʒ
non tamen ſũmũ in preſentia parui caloris vt ĩ eſtate
¶ Sed quicqd ſit. nullũ gradũ frigoris vt puto pro
duci ſubito ſiue in ſũmo ſiue citra ſũmũ. agens natu
rale vel liberũ. ſpirituale poteſt ſuum effectũ (eſto ꝙ
habeat ꝯtrariũ) ſtatim producere. vt patet de intelle
ctu et volũtate. ¶ Sed dices id eſſe volũtarie dictũ
in corpalibus plus q̃ in ſpiritualib⁹. ¶ Hoc negat̃ ⁊
auctoritates ⁊ rationes cũ experiẽtijs ad vnũ manu
ducunt. ⁊ non ad aliud ¶ Sed dices qd cauſe eſt q̃re
volũtas non ꝓducit totũ actũ quẽ põt ꝓducere in in
ſtãti: cũ nulla eſt reſiſtẽtia: poſito ꝙ volũtas velit hoc
efficere ſicut agẽs naturale: producit totũ effectũ quẽ
põt producere in inſtanti in tali ſitu vel diſpoſitione
pono hoc ꝓpt̃ corp⁹ luminoſuʒ in vno ſitu ꝓducit to
tum qõ p̃t ꝓducere ſtante tali diſpoſitione in nubẽ ꝓ
ducit lumen in inſtanti. ſed ipſa rareſctã plus ꝓducit
¶ Rñdetur volũtas poteſt totũ actũ volũtatis pro
ducere in inſtãti ſtante tali diſpoſitiõe et cognitione
ſed nõ ſemꝑ tãtũ conatur quãtũ conari põt ¶ Etiaʒ
forte eſt ꝓbabile ꝙ volũtas nõ p̃t tãtũ producere ĩ inſtãti
q̃tũ p̃t ꝓducere ĩ inſtãti: ſicut luminoſũ ꝓducit aliqd
luminis in ꝑtes remotas ſi ſubito ꝓduceret: et in nul
lo inſtanti ſequẽti aliqd luminis ꝓducit in illas ꝑtes
et forte ſi a deo ꝯſeruaretur illud lumen. ⁊ in mille in
ſtantibus corp⁹ lucidũ reproduceret et corrũperet in
varijs ꝑtib⁹ illius medij illuminati. nichil luminis ꝓdu
ceret de nouo. bene põt producere ſucceſſiue. ¶ Sʒ
dicis ſicut ſucceſſiue mouet̃ ſucceſſiue illð lumẽ ꝓdu
cit ſʒ ſi de⁹ moꝯ ipſʒ poneret ſuꝑ aliud pũctũ medij tũ
ĩ inſtãti ꝓduceret de nouo ſicut antea. ſed voluntas
ſꝑ eſt equaliter p̃ns ipſi paſſo (vt ita dicere) et nulla
eſt reſiſtentia. ergo põt totũ ſuuʒ effectum ꝓducere in
inſtanti: iſte diſcurſus nõ eſt euidens. ¶ Contra pro
bationẽ q̃nti argumenti argumẽtor. ꝓbando non in
conuenire grauitatẽ finitaʒ ita velociter poſſe moue
re ſuum ſubiectũ cum grauitate infinita. et hoc ſic ſi
gno vnũ mixtũ a quod deſcendit ꝑ medium aliqõ in
decẽ horis ad terrã vſq; addamus illi mixto decẽ gra
dus grauitatis iam a mixtum velocius deſcendit q̃
prius: et diminuitur tempus deſcẽdendi illius mixti:
ſic ſcʒ ꝙ deſcẽdet velocius q̃ deſcẽdereʒ ſine his decẽ
gradibus. et ſic ita ꝙ deſcendet iam in octo horis vel
in quãtolibet breuiori tempe volueris. tũc ſic decem
gradus grauitatis duas horas tp̃is abſtuleꝛt quo ad
deſcenſũ. tunc alij decẽ gradus tantũdem tp̃is tollẽt
et ſic ſexaginta gradus ſuperadditi facient illud cor
pus a ſubito deſcẽdere ſed grauitas ĩfinita nõ citius
mouet ſe et ſuũ ſubiectũ igit̃. ¶ Si dicas ſcði decem
grad⁹ nõ diminuẽt de tp̃e arithmetice: ſʒ geometrice.
¶ Contra ſecũdi decem gradus ſunt agẽs naturale
qõ agit ſcðm extremũ ſue potẽtie ergo equaliter faciũt
ad deſcenſum ſicut primi gradus et equalit̃ de tp̃e di
minuent. ¶ Inſuper qualis eſt proportio grauitatiʒ
infinite intẽſiue ad ſubiectũ infinite extenſum: talis
eſt proportio grauitatis finite ad ſubiectũ finite ma
gnũ ſʒ ſi grauitas infinita facit deſcẽdere ſubiectũ infi
nitum in inſtanti grauitas finita faciet ſubiectũ fini
tum inſtantanee deſcẽdere. ¶ Ad primũ admitto ca
ſum ꝙ deſcendit in octo horis per additionem decem
graduũ. ſed non oportet. ſi decẽ gradus duas horas
temporis ſubtrahant. ꝙ totidem gradus tantũdem
tp̃is tollent. vnum agens dr̃ duple virtutis ad aliud
qõ põt in equali tp̃e duplũ effectũ producere: vel cor
rũpere velocitas deſcẽſus prouenit ⁊ a ſubtiliatione
medij ⁊ a grauitate ipſa modo q̃ eſſet infinita graui
tas intẽſiue ipſa deſcẽderet ſubito vel ſi nullum eſſet
mediũ. ſed citra illud nunq̃ erit deſcenſus inſtanta
neus. ¶ Sed ad formã argumẽti qõ eſt nodoſũ dico
ꝙ non opʒ ſcðos decẽ gradus grauitatis tantũdem
tp̃is tollere ſicut primos decẽ: eſto ꝙ ſint agens na
turale. viginti gradus grauitatis nõ ſunt agens du
plũ ad diminutionem tp̃is ad decẽ gradus. ſed agẽs
eſt duplum in propoſito qõ facit mobile deſcẽdere in
ſubduplo tp̃e. vnũ mobile nõ deſcẽdit ĩ duplo veloci
us q̃ altera medietas eius non ſtando in reſiſtentia
medij. ſed ſolũ ꝙ ſit equalis reſiſtẽtia vt facile fieri p̃t
in corpe longo deſcẽdere. ¶ Semper ꝯcedo ꝙ maior
grauitas facit mobile velocius deſcendere. ſed non
opʒ ſcðm proportionẽ vt tangitur in argumento eſto
ꝙ ſit agens naturale Sʒ de hoc alias: cum loquemur
de potẽtia motiua ſuper reſiſtentiã paſſi. ¶ Ad ſcðm
nego aſſumptũ eſto ꝙ ponatur aer vel mediũ infinitũ
reſiſtens extenſiue. ¶ Secũdo argumẽtor aliqua vi
ſio cauſatur pure partibiliter. ergo ⁊ q̃libet tenet ꝯña
q2 eſt equalis ratio ptʒ añs: ponendo vnũ viſibile a
in mina diſtantia qua non poteſt videri a potentia
viſiua fortis in hoc inſtanti. ⁊ incipiat a viſibile ap

FERDINANDVS

propinquare potentie viſiue fortis. iam illius viſio-
nis dabiť vltimũ inſtans nõ eſſe. et illa viſio per acceſ
ſum ad forte intẽditur. et hoc ſemꝑ ſucceſſiue ſicut ſꝑ
augetur eodẽ modo ſucceſſiue remittitur ꝑ elõgatio-
nem. ¶ Reſpõdeť negando ꝯñaꝫ nõ eſt equalis ratio
cũ vnũ viſibile ſucceſſiue accedit. ſed ſi deus ĩ hoc in-
ſtanti produceret vnũ viſibile: ipſũ produceret viſio-
nem ĩ illo inſtanti quo produciť: concedo id qđ dictũ
eſt de intenſione ⁊ remiſſione inter arguendum nolo
negare quin viſio põt ſucceſſiue ꝓduci. vt ſi color in
preſentia mea cõtinue intẽdať eodẽ modo de remiſ-
ſione ſi color ſucceſſiue remittatur. ¶ Tertio argu-
mentor. ſi ſol produceret ſubito ꝓduceret ſuũ lumen
in inſtanti vel ſi candela ſita in hoc medio illumina-
reť nũc primo. nõ citiꝰ produceret lumẽ in ꝑtem pro
pinquam ꝙ̃ vicinã. ergo erit infinitũ lumẽ intenſum
ꝓductũ ab hoc lumioſo naturaľr ꝯñã pꝫ a cãdela ita
cito ꝓducit remiſſũ lumẽ in octaua pedalitate a can
dela diſtante ſicut intenſũ in pedalitate vicina. ſit lu
men ꝓductũ in octaua pedalitate vnius gradus per
reductionẽ difformis luminis ad vniforme moueatur
cõtinuo a candela illud octauũ pedale verſus. iam in
quolibet inſtãti ſequẽti ꝓducit tm̃ luminis ſicut in pri
mo. ⁊ et intercipiť tẽpus anteꝙ̃ eſt in vltimo illo peda
li. et in quolibet tꝑe quantũcunqꝫ paruo ſunt infinita
iſtãtia. ꝗ erit lumẽ ĩfinitũ ꝓductũ añꝙ̃ erit ĩ octaua
pedalitate. ¶ Dices (⁊ ſic dicendum eſt) non ſequiť
ꝙ erit infinitũ lumẽ intenſiue in medio. in ꝑmo inſtã-
ti producit lumẽ a remot; ſubito. ſed pꝫ ad ſenſum
ſꝫ ꝙ ſucceſſiue mouetur reliquũ luminis ſenſim pro
ducit. ratio et ſenſus ad hoc manuductionem nobis
miniſtrãt. in primo termino manẽdo nichil ampli-
us luminis ꝓduceret. Et cauſa eſt. qꝛ iam mediũ tm̃
illuminauit quãtũ poterat in tali ſitu. ¶ Cõtra eſt
agens naturale. ꝗ in quolibet inſtanti ſequẽti tm̃ dꝫ
agere ſicut in primo inſtanti. ¶ Hoc concedis: quia
conſeruat effectũ iam ꝓductũ. et hoc eſt cauſare. ſed
ꝙ de nouo dꝫ tm̃ cauſare ſemꝑ poſteriꝰ: nulla eſt ap-
parentia ſic probares ꝙ ignis ꝓduceret infinitũ ca-
lorem: et demõſtratio infinitã ſciam intenſiue. Sed
ſi lumen illud eſſet corruptũ tm̃ produceret de nouo.
⁊ illđ cõſeruaret Stat volũtatẽ actũ aliquẽ meritori
um vel demeritoriũ producere in inſtãti et tm̃ non pt
in qlibet inſtanti ſequẽti tm̃ producere de nouo. ſꝫ re
liquã ꝑtem põt ſucceſſiue intendere. ¶ Sed ꝯ̃ iſtud
argumẽtor. qꝛ tunc corpꝰ denſum nõ plus lumini reſi
ſteret ꝙ̃ rarũ: qꝛ ſi ſic ita cito illuminabiť aqua vľ vi
trũ ſicut aer ignis vel celũ qđ incõuentre videtur.
¶ Inſuper a producit lumen vniformiter difformi-
ter circa ſe: ⁊ maius luminis ꝓducit prope ſe ꝙ̃ remo
te a ſe. ſit ita ꝙ producat lumẽ ĩ pedalitate vicina ĩ a
puncto. ꝗ in puncto in duplo propĩquiori corpori lu
minoſo ꝙ̃ a producetur in duplo intẽſius lumẽ. et in
pũcto in triplo ꝓpinquiori ꝓduciť triplũ lumen. Et
in infinitũ. ergo ſemꝑ habeť ꝙ producit ĩfinitũ lumẽ
intenſiue. et ꝑ infinitũ ſpaciũ qꝛ in fine q̃rte pedalita
tis produciť lumẽ vt q̃tuor. ꝗ in pũcto ĩ duplo diſtã
tiori producit ſubduplũ lumẽ puta in octaua pedali
tate. Et in pũcto adhuc in duplo plus diſtãte ſubdu-
plũ lumen ꝓduciť et ſic ſine ſtatu. ¶ Ad ꝑmũ ꝯcediť
ꝙ ita cito producit lumẽ in ꝑte denſa ſicut rara. den-
ſitas paſſi non reſiſtit lumini qđ eſt accidẽs ſpũale.
¶ Sed nõ eſt veriſimile ꝙ producat ita intẽſum lu-
men in nubem vel in materiã indiſpoſitã ſicut in pul
crũ acrem. quia tũc cãdela appoſita aque vel vitro tã

tum ipſum illuminaret ſicut aerem. et ſol tm̃ illumi
naret groſſam nubẽ ſicut aerem mũdũ contra experi
entiam. vtrobiqꝫ paſſum bñ diſpoſitũ plus actionis
ſuſcipit ab agente ꝙ̃ minus diſpoſitũ noluiꝰ tñ dice
re ꝙ quãto mediũ vľ paſſũ eſt rarius tãto plus lumis
ſuſcipiat. tũc nũqꝫ lumioſũ tm̃ ꝓduceret ꝗ̃tũ ꝓduce-
re põt niſi medium fuerit opacum et nõ tranſparẽs
¶ Ad ſcđm non ſequitur. ſi corpus luminoſũ produ
cens lumẽ vniformiter difformiter ab. viij. vſqꝫ ad nõ
gradũ per octo pedes. cũ habet in fine quarte pedali-
tatis lumẽ vt. iiij. habebit in fine octaue pedalitatis
non gradum luminis. ¶ Sed tũc dices ſuppoſita
illa vniformiter difformi ꝓductione aliquod agens
agit in remotuꝫ plus ꝙ̃ in propinquũ patet. ponendo
ꝙ augeatur corpus luminoſũ in quãtitate ad duplũ
ſic ſcilꝫ ꝙ põt producere lumẽ ꝑ duplũ ſpaciũ ad lu-
men añ productũ. tunc producit lumẽ per ſedecim pe
dalia ab. viij. ad non gradũ vſqꝫ. qꝛ nõ augeť in gra
du et ĩpoteſt. ergo vbi prius erat nõ gradꝰ in fine. viij
pedalitatis iam erit gradus vt q̃tuor et vbi erant. iiij
gradus lumĩs ibi erunt ſex gradus lumis non ſeqtur
ſemꝑ in punctis propĩquis eſt plus luminis intẽſiue
ꝙ̃ in pũctis remotis. ſed bñ veruꝫ eſt ꝙ plus luminis
produciť de nouo in partibꝰ remotis ꝙ̃ propinquis
in q̃bus ꝑus egit Etiã propter reflexionẽ non incõue
nit plꝰ luminis eſſe in partibꝰ remotis ꝙ̃ propinquis
vt ſi candela eſſet prope parietẽ cũ lumen qđ debuit
produci ꝑ ſpaciũ. viij. pedum abſoluitur in vno pede
prope parietẽ. hoc contingit de calore prope terraꝫ ꝑ
reflectioneꝫ et ex oppoſito parietis q̃d valeat reflexio
nouerũt qui carnes ſubito decoqui petunt ponentes
peluĩ vel obſtaculũ poſt carnes aſſandas. ſimiľr oper
culum in ſupꝰficie potti. Sed ſi corpus luminoſum au
geatur ſolũ in gradu ſic. ſ. ꝙ poteſt producere lumẽ ꝑ
duplũ ſpaciũ ad ſpacium in quo añ produxit equalis
erit productio luminis in partibꝫ propĩquis et remo
tis. Pꝫ: ſit a luminoſũ producẽs ꝑ ſpaciũ octopeda-
le lumen ab octo ad nõ gradũ vſqꝫ augeatur a ad du
plum in gradu. iam a luminoſũ producet per ſpaciuꝫ
ſexdecẽ pedum lumen a ſexdecẽ ad non gradum vſqꝫ
ergo in fine octaue pedalitat; in qua erat nõ gradus
luminis iã erunt. viij. gradus lumis. et in pũcto ime
diato luminoſo ſunt ſexdecem gradꝰ: vel ſaltẽ quili-
bet gradꝰ citra ſexdecẽ erit in parte ꝓpiqua lumino-
ſo. et prius erãt ſolũ. viij. et in pũcto medio inter hec
duo pũcta ⁊ pũctum vicinũ erunt duodecim graduſ
et ꝑus erãt ſolũ quattuor. ꝗ in omnibus illis pũctis
ſunt equales gradꝰ producti. ¶ Quo fit ſi luminoſũ
augeatur in quãtitate ⁊ in gradu ſimul plus luminis
producit ĩ remotioribꝰ ꝙ̃ propinquioribꝰ. pꝫ ratiõe
quãtitatis plus lumĩs ꝓducit in remotioribꝰ ꝙ̃ pro
pinq̃s. et rõne qualitat; equaliter. ꝗ ſimpliciter plus
producit in ꝑtibus remotis ꝙ̃ propinquis.
¶ Tertio arguiť. ſi volũtas ſubito poteſt producere
ſuos actꝰ: ſequiť hec concluſio ꝙ aliquis põt peccare
pctõ infinito. hoc eſt peccato cui debeť infinita pena
ſcđm legẽ. Hoc ꝯñs eſt falſũ. cũ iſte non põt torqueri
pena infinita. ⁊ ſic aliq̃s peccabit maiori peccato ꝙ̃
deꝰ poſſet cũ punire. ꝯñam probo. eliciat ſortes actuꝫ
malũ in inſtanti quẽ continuet per vnã horã: tunc ſic
elicitioni actus in ꝑmo inſtanti correſpõdet aliqua
pena et in q̃libet inſtanti ſequẽti eius conſeruationi
tãta reſpõdet pena. et infinita ſũt iſtãtia ĩ tẽpore quã
tũlibet paruo. ꝗ in fine tẽporis dati veruꝫ erit dicere
iſte peccauit infinitis peccatis equalibus nõ cõmuni

ſantibus. quia licet ſit idē actus pro quolibet inſtanti eſt noua imputabilitas. ¶ Si dicas minus eſſe peccatum pro inſtanti cōtinuationis ꝙ pro pͥma eliciōne. Hoc nō impendit argumentū: qꝛ capiat̄ imputabilitas ꝑ vno inſtanti ꝯtinuationis. illa eſt alicuius grauitatis. gr̄a exempli vni⁹ gradus. cū equalis erit iputabilitas pro quolibet alio inſtanti ſeqn̄ti ergo infinite imputabit̄ actus ille. qđ erat probandū

Adam prima diſtin. primi. ¶ Huic argumēto reſpōdet quidam doctor ꝙ datur maximū tēpus nō perceptibile ab intellectu vel minimum ꝑceptibile. et in illo tp̄e de neceſſitate cōtinuat̄

Grego. in. iij diſtin. ij. ille actus. ¶ Et hoc ſequit̄ quidā alius doctor ī ſuo ſcđo et addit ꝙ nec pōt illū deſerere: nec aliū tūc elicere. ¶ Sed ꝯ hoc arguit̄ ad peccare nō ſequit̄ ꝙ intellectus cognoſcat tale paruū tēpus. vel requiritur diſtincta cognitio tēporis. Jam tale intellectus pōt cognoſcere. ptꝫ quia ſm̄ eos peccat aliquis in inſtāti vel ergo ipm̄ diſtincte cognoſcit et tūc eodem modo pōt cognoſcere qđlibet tēpus. qui pōt cognoſcere minus vel indiuiſibile pōt cognoſcere maius. ſi nō cognoſcat diſtincte inſtans. ꝯ talis cognitio tp̄is non requirit̄ ad peccandū. ¶ Inſup contra aliud dictum arguit̄ nulla eſt repugnātia ꝙ volūtas habeat actum ꝑtinentē ꝯ continuationi illius actus voluntatis ergo aliū actum cū illo pōt habere vł plures ¶ Propterea ad argumentū dꝛ negando ſequelā et ſequens deus pōt punire hoīem infinite intenſiue gradualiter de potētia eius abſoluta. et nego ſequelam. nō erit in quolibet inſtanti ſequenti noua iputabilitas cuꝫ res eſt producta in rerū natura de neceſſitate durat ꝑ tp̄s non dico partibile vel imperceptibile ſicut alij et in illa ꝯtinuatione naturali nō eſt nouū demeritū: qꝛ tūc ille actus nō eſt ſitus in facultate viri ¶ Sed contra hoc arguit̄ ille actus pōt produci in inſtanti. ergo pōt reſecari in inſtanti. volūtas eſt ita libera ad reſecādū illū actum ſicut ad producendū facilius eſt deſtruere ꝙ conſtruere. ¶ Forte dices. ſi corp⁹ luminoſum producatur in hoc inſtāti in medio. ꝛ moueatur vnā differentiā poſitionis ꝟſus in qua eſt lumē remiſſum: fuit aliquid luminis productū in inſtanti. et ſucceſſiue illud augebat̄: nō ſequit̄ infinitas luminis. ¶ Cōtra hoc non euitat argumentū factū. ſi voluntas eſt libera ad reſecādum hunc actū malū in hoc inſtāti. et cū tenet: erit noua iputabilitas tanta ſicut in primo iſtāti. et ſic paulo minor nō euaditur difficultas vt inter arguendū dictū eſt. ¶ Sed dicit̄ cognitio reſiſtit. et gr̄a que efficienti ī habēt reſpectu act⁹ meritorij. et ꝑ ꝯñs reſiſtūt eius corruptioni. modo nō fit actio inſtātanea qñ eſt contrarietas. lꝫ graue ſimplex deſcendat ſubito in vacuo: nō tamen opꝫ ꝙ qs proijcere poteſt ſurſum graue ſimplex in vacuo ad celum vſqꝫ: vel ad immoderatā diſtantiā. ¶ Vel ſic (ꝛ vniuerſalius) quelibet res appetit ſe permanere in eſſe ſuapte natura. propterea inquantum pōt reſiſtit ſue corruptioni. ꝛ ſic nō ſubito corrūpitur: licet ſenſim corrūpi pōt ab agente predominānte corruptiuo nō ſic reſiſtit ſue productioni. interdū etiā difficili⁹ eſt deſtruere ꝙ cōſtruere: qs facile incurrit habitus malos: qs difficulter eneruat.

Adam, quedam materie coniūguntur faciliter: q̄ difficulter diſſoluunt̄. ¶ Quidā doctor dat cauſam quare res ꝑmanens non habet vltimū iſtans ſui eſſe. dicit ꝙ tūc inſtans indiuiſibile eſſet immediatū inſtāti. vt ptꝫ de eſſe et non eſſe. Sed hec ratio nulla eſt. vt ptꝫ de āgelo producto imediate poſt aliū. ¶ Sed ꝯ totam iſtā ſolutionē arguit̄ ſic. ex ea ſequit̄ ꝙ homo nō pōt deſerere ſuum actū niſi in inſtanti terminānte illud tēpus. et ſi ipm̄ cōtinuet in illo inſtāti tunc neceſſe eſt continuare actū ita diu ſicut prius. ¶ Adā dicit ꝙ nō requiritur ꝯtinuatio tanti tp̄is. ſꝫ cāꝫ nullā affert ſui dicti propterea dr̄ ſi maneat actus ita intēſus in iſtanti terminānte tp̄s in quo de neceſſitate continuat durabit ꝑ ita magnū temp⁹ de neceſſitate nature ſicut erat tēp⁹ precedēs hoc inſtans. ſi ponant̄ cetera paria cū continuatione priori. et tunc dicendū eſſet ꝙ in illo inſtāti medio tantū peccat ſicut in primo iſtanti. ꝛ aggregatū ex inſtanti et tēpore in quo de neceſſitate cōtinuat nō ponit plus peccati ꝙ prima productio inſtantanea. et ſcđm hoc non pōt ceſſare ab actu niſi in inſtāti terminānte temp⁹. ¶ Vel ſic (et rationabilius) poſtꝙ actus ꝑducit̄ in inſtanti ille durat de neceſſitate per tp̄s ſcđm ſe vel aliquid eius. hoc eſt ſi relinquat̄ ſue remiſſioni naturali labet̄ temp⁹ anteꝙ ille actus totaliter ſincathegoreumatice euaneſcet palā eſt rem corruptibilē vltimū inſtans eſſe incompletū ſui habere: dato ꝙ ſit nature permanētis. ꝛ ſic actus intēſior pl⁹ temporis occupabit anteꝙ remittatur. ꝙ actus remiſſus. ¶ Sed ꝯtra iſtud arguit̄. qꝛ tunc aliqs inuite vellet aliquid. ptꝫ de iſto qui inuite ꝯtinuat ſuum actū ponam⁹ ꝙ intendebat a pͥncipio ſolū ſuum actū tenuiſſe per inſtans. per te vltra tenet. ergo inuit⁹ cū tenet. ꝛ ſic angelus hñs vnū actum volendo a fore cōformiter ad volūtatem dei non pōt elicere oppoſitū: ſuppoſito ꝙ deus ꝑtin⁹ velit oppoſitū. hoc modo aliquis erit extra ſtatū ſalutis patet. ſi circa finem vite eliciat vnū actū. ille per te durabit per tp̄s. ergo non poteſt ponere remediū ſuo peccato. cōtra doctrinam ſanctoꝝ de nullo penitus eſt deſperandū in hac vita. ¶ Reſpōdetur negando ſequelā ſimpliciter: poterat a pͥncipio non velle in hoc inſtanti. ſed ſi velit in illo inſtanti opꝫ poſtea velle. et ſic non incōuenit hoc modo inuite velle vel negat̄ ꝙ inuite velit. immo volūtarie vult. hoc eſt per actū volendi. ¶ Ad aliud de angelo concedo ꝙ angelus nō poteſt ſubito velle oppoſitū niſi deus ſpecialiter actū reſecet. nec deus preſcipiet ei facere oppoſitū niſi angeluꝫ beatum ad hoc iuuet. etiā multū minus temporis ſufficit angelo ad reſecandū ſuū actum productū ꝙ anime beate. et minus temporis ſufficit anime beate ꝙ anime viatoris ¶ Ad tertiū argumentū dicitur ꝙ eſt equalis ponderis ꝯ aduerſarios. Probatio. ſicut ſcđm eos homo non poteſt actū elicere in inſtanti etiā ipſum non pōt remittere in inſtanti ſed ille actus durat per tēpus de neceſſitate et ſic eodēmodo poteſt deduci argumētū contra eos. ¶ Secūdo dico ꝙ iſtud temp⁹ eſt breue ꝛ breuiſſima morula ſufficit ad reſecandū actū: ſi volūtas conuertat ſe ad aliud vel elaborat ad oppoſitum ¶ Tertio dico ꝙ iſte non repugnāt volo occidere hominem et nolo offendiſſe deū et ſic ſtat ꝙ homo peniteat libere pro tempore quo de neceſſitate continuat actum qui eſt peccatum: ꝛ ſic peccatū continuat. ꝛ penitet de eodeꝫ. ſed non continuat peccatū. Hoc eſt nō imputatur ei amplius ad penam poſt ꝙ formaliter penitet: et elaborat quantū in ſe eſt ad exonerādū ſe ab illo actu. ¶ Sed ſi ex malicia ponas eliciuiſſe tales actus volo offendere deū. et diſplicet michi offendiſſe deum. Jam priores vie ſufficiūt pro remedio et iſte inter ſe non repugnant volo offendere deū ꝛ diſplicet michi offendiſſe deū. ¶ De anima xp̄i que habebat hoc velle circa inſtans mortꝪ volo mori pro redēptione generis humani. Hoc eſt diſſolui a corpore non

continuauit illū actū poſt ſeparationē anime a corpore ſpecialiter deꝰ non concurrebat ad cōſeruationem illius actus nec decuit. ¶ Sed cōtra vnū qđ inter arguendū dicebaꝛ arguitur ſic. Si volūtas pōt vnū actum impertinentē elicere tp̄e quo de neceſſitate alterum actū continuat puta b ſic pōt duos et tres impertinentes elicere. et ſic non euadiꝛ infinitas meriti vel demeriti. ¶ Etiam forte dices cōtinuatio naturalis non repugnat actui libero. ſicut ſenſualitas et actus liber. ¶ Ad pͥmum reſpōdeꝛ concedēdo ꝙ poteſt habere duos vel tres actꝰ. et tot quouſqꝫ capacitas actiua volūtatis impleaꝛ: et tales actus ſunt ſolū finiti.

¶ Ad ſcđm dicitur immo eſt repugnantia formalis. velle liberū repugnat nolle libero. et idem velle qđ ē liberū in illo inſtanti poſtea efficitur naturale. modo qñ aliquid alicui repugnat ſemꝑ illđ eidē repugnat. ¶ Sꝫ petes quomodo actꝰ volūtatis eſt naturalis? cum nihil ſit tā tam ī poteſtate volūtatis ꝗ̄ ipſa voluntas ſm Auguſt. in libro de libero arbitrio vbi capit volūtatem pro actu volendi. ¶ Reſpōdetur ꝙ voluntas eſt libera non ꝙ poteſt actū eius ad nutū eius ſecludere vel habere actū qualitercūqꝫ optat: ſed dꝛ ꝙ actus volūtatis dicuntur liberi pro quāto voluntas cōprincipiat actꝰ eius. ⁊ ipſos continuat. ſed non poſſunt reſecari ad eius arbitrium: vt de actu beatificoꝛ et dānatoꝝ contingit. ¶ Sed ꝯtra iſtud arguiꝛ deus pōt deſtruere illū actū in medietate illius tp̄is: ergo male dictū eſt. ¶ Sed dices (ſicut dicendū eſt) hoc non negatur de potentia dei. ¶ Sed ꝯtra poſito ꝙ ſubiectū deſtruatur in medietate illius tp̄is. iam ille actus deſinet eſſe totaliter. ¶ Item cuilibet iudicio recte rationis volūtas poteſt ſe ꝯformare. ſed intellectus pōt habere iuditiū recte rationis ꝙ ille actus nō eſt vlterius continuandus. Et ſi volūtas pōt ſe cōformare illi iudicio eueſtigio actū abolebit. ¶ Rñdeꝛ ſi ſubiectū deſineret eē naturaľr accidēs eiꝰ corrūpiꝛ ſed aīa non deſinet eſſe. ¶ Ad aliud dꝛ. poteſt ſe conformare iudicio rationis pro alio tp̄e non autē pro tunc. An requirat actus volūtatis cognitionē ſenſitiuam a qua dependeat non inquirimus. ¶ Sed cōtra totū iſtud arguiꝛ. continuatio naturalis peccati non prohibet quin homo ꝯtinuo peccet nouo peccato. ꝗ dicta non ſatiſfaciunt argumento. aīs patet: eliciens actū malū in inſtanti eſt, cauſa illius cōtinuationis naturalis in quolibet inſtāti futuro. Sed hoc non excuſat a pctō. vt patet de actu ebrij vel furioſi: vbi homo incurrit ebrietatē vel furiā ex culpa ſua.

¶ Hoc argumētū non eſt ꝯtra me. vt pꝫ. xvii. diſt. iiij. qſt. ij. vbi etiā aliqđ diſcriminis datur de cōtinuatione naturali eiuſdē actus et de factis in dementia.

¶ Sed contra ſolutionē principalē arguiꝛ dictum eſt ꝙ ſi quis eliciat actū in inſtanti pōt habere actum īpertinentē. ergo pari rōne poteſt elicere actū vt vnū in inſtanti: et primo intēdere illū actū in tempore ſequenti illud inſtans ad certū gradū vſqꝫ ⁊ tunc ſic. in inſtanti īchoatiuo huius tēporis ſortes meretur: et ī qlibet īſtāti ⁊ in ſeq̄nti eſt ī maiore merito īfinita ſūt inſtātia illo tp̄e. ꝗ in fine illiꝰ hēbit meritū infinitū.

¶ Reſpōdetur ꝯñā eſt nulla. vt pꝫ ſi corpus luminoſum ꝑduceretur in inſtanti. Iam ipm̄ produciꝛ aliqđ luminis in ꝑtes remotas. ⁊ ſi continuo corpꝰ luminoſum moueatur ꝑtes remotas v̄ſus. tunc in quolibet inſtanti ſequēti tp̄is quo mouetur ad illas partes verum erit dicere plus luminis eſt? ī hoc inſtanti ꝗ̄ in in aliquo inſtanti precedenti. et tñ non ſequitur ꝙ ſit infinitū lumen productū in ipſo medio. immo quādo vnū corpus caleſit. et minimū naturale caloris ꝑducitur in inſtanti: et reſiduū ſucceſſiue. vel ſi vnū corpus caleſiat ꝑtibabiliter. Iam verū eſt dicere in quolibet inſtāti ſequenti tēporis in quo caleſit eſt maior calor ꝗ̄ in aliquo inſtanti precedenti: vt pꝫ intelligēti. et tamen non ſequitur ꝙ ſit infinitus calor in hoc corpore. ¶ Sed ꝯtra iſtud totū arguitur qꝛ tunc pari ratione volūtas poteſt elicere actū vt duo ī inſtāti et continuare ipſum vt duo per vnum certum tēpus gratia exempli per vnā horam. ſed hoc eſt falſum.

¶ Cõ ſequatur patet ſic. ſi poteſt actū intēdere ⁊ remittere pari ratione pōt ipſum tenere in eadē intēſione graduali. Falſitas ꝯñtis patet ſupponendo ꝙ illud tempus eſt ſufficiens ad remiſſionē naturalem illius actus. tūc ſic: totus ille actus eſt liber. et in quolibet inſtanti verū fuit dicere iſte eſt in maiori merito ꝗ̄ in aliquo inſtanti precedēti: cū aliquid libere actꝰ boni ꝯtinuatur. ſed hoc nō. ſi ille actꝰ fuiſſet relictꝰ ſue remiſſioni naturali in inſtāti terminante illud tempus ille actus fuiſſet primo extinctus. cū continuaꝛ in eadem intenſione graduali. opꝫ ꝙ vna pars ſit naturalis et alia pars ſit libera et quero de ꝑte naturali ⁊ de parte libera. vt vna ſepareꝛ ab alia. ¶ Rñdetur cōcedēdo aīs et negando falſitatē ꝯñtis. totus ille actꝰ cathegoreumatice eſt meritoriꝰ in quolibet inſtanti ſequenti eſt maioris premij ꝗ̄ in aliquo inſtanti p̄cedenti. et cōſtatꝰ ex actu naturaliter cōtinuato et actu libere elicito. lꝫ nos neſciamꝰ diſcernere diſtincte partem naturaliter continuatā a parte libera. deus hoc videt vocetur vna a et altera b. ſi roges an totalis ille actus eſt liber vel totalis naturalis? ¶ Reſpondeꝛ ſi actus cōponatur ex vna ꝑte naturali: et ex vna ꝑte equali illi libera nō eſt potior ratio ꝙ dicatur liber ꝗ̄ naturalis: ſꝫ ab exceſſu totus actꝰ cathegoreumatice pōt denominari. ¶ Quarto arguitur ſequeretur ꝙ meritū inſtantaneū ⁊ meritū tp̄ale eſſent equalia. hoc eſt incōueniens. ergo illud ex quo ſeq̄tur. Cõ ſequaꝛ: patet ponēdo ꝙ ſortes eliciat actū in inſtāti: et relinquat ſuū actum remiſſioni naturali ī inſtāti terminante illud tēpus nihil illius actus habendo. et plato eliciat actū in inſtanti. et ſtatim cadat in dementiā. tūc actus volēdi ſtatim extinguiꝛ. nichil eſt volitum niſi cognitū. vel ꝑpter anfractus qui pñt hic contingere ponatur: ꝙ ſubiectū deſtruatur tunc meritū ſortis et ꝑſonis ſūt equalia. et meritū platonis eſt inſtātaneū ⁊ meritū ſortis eſt temporale. ergo propoſitū. ¶ Dices (ſicut dicendū eſt) meritum ſortis non eſt tēporale meritū bene meritū ſortis eſt tēporaliter extenſ.

¶ Sed cōtra hoc arguiꝛ tunc per te meritū ſortis eſt inſtantaneū meritū ponatur ipm̄ intēſionis vt q̄tuor in pͥmo inſtanti. ponatur ꝙ cicero pure ſucceſſiue eliciat vnū actū meritoriū a nō gradu ad quattuor gradus vſqꝫ. tūc cicero nō infinite plus mereꝛ ꝗ̄ ſortes. ergo medietas meriti ciceronis minꝰ excedit meritū ſortis ꝗ̄ totū meritum eiuſdē. ergo dabitur pars meriti ciceronis tēporaliter merita equaliter meritoris merito ſortis inſtātaneo. ¶ Rñdetur concedēdo cōcluſionē illatā. ¶ Ex qua ſequiꝛ ꝙ datur meritum temporaneū ſubduplū meritū ad meritū inſtātaneū: vt patet de medietate actꝰ meritorij temporaliter: et ſic dabitur meritū temporale ſub quadruplū meritū ad meritū ſortis inſtantaneū et ſic in abiſſum. ¶ Si petas vter duoꝝ plus meretur quoꝝ vnus elicit meritum inſtantaneū vt quattuor alter pure partibiliter

elicit a non gradu ad quattuor incluſiue.

¶ Dicitur ꝙ ſecūdus plus meretur. tantū conatur ſicut primus. cū meritū habeat tante intenſiōis ſicut primus. ¶ Sed dices habere meritū eiuſdē intenſionis cū primo temporaneū non eſt tantū conari tamē paulo minus. Circūſtantia temporis mltū adauget reſpicendū eſt ad breuitatē temporis: vel ad longitudinem: quis pōt interdū in ſubduplo tempore vel in ſubquadruplo elicere actū pare ſucceſſiue ad alium q̄ tot gradus elicuit in maiori tempore. et ſic cognoſcē de ſunt circūſtantie anteq̄ reſpōdeatur. ¶ Quinto arguit̄ ex dictis ſequit̄ ꝙ aliquis pōt elicere vnū actū in inſtanti intenſuꝫ vt vnū et poſtea apponere alium gradū in inſtanti. et iterū tertiū gradū in inſtanti apponendo ſemꝑ actus inſtātaneos ad maximū graduꝫ poſſibilē quē poteſt haberet vſq;. ¶ Reſpōdetur concedēdo illatum. quod pōt impugnari per ſcdm̄ actū elicitum in inſtāti: querendo an īmediate ſequat̄ primum actū. Sed hoc clarius deduceuus in argumento ſequēti. ¶ Sexto arguit̄ precipiat deus ſorti diligere eū quācito pt non ꝯcurrēdo cū ſorte ad dilectionem in hoc inſtanti. ſed immediate poſthoc concurrat tunc dc nullam dilectionē immediate poſthoc pt ſortes ꝓducere. ꝑpono terminū dilectionem aduerbio īmediate: quia ſm̄ oēm poſitionē īmediate poſthoc ſortes pōt producere dilectionē dei. et dato ꝙ pure ſucceſſiue eliciat. Probatur aſſumptū. ſi aliquā dilectionem immediate poſthoc ꝓducet illa erit inſtantanea. et ſic inſtans eſſet immediatū inſtanti. qđ omnes abhorrent. ¶ Rñdetur ſi teneatur ꝙ volūtas nō pōt habere actū in inſtanti ſortes non pōt ita cito diligere deū ſicut pōt diligere deū quia quocūq; tempore dato poſthoc in quo pōt diligere deum. ante illud poteſt diligere deum. non quidem anterioritate quo ad inceptionem: ſed quo ad deſitionem propterea preceptū eſſet irrationabile. ¶ Sed tenendo noſtrā concluſionē admittimus. ꝙ aliquā dilectionē dei immediate poſthoc eliciat: que nō producitur in aliquo inſtanti. primo hoc eſt nō producitur in inſtāti cathegoreumatice ſed inſtātanee. ſed in īfinitū propique huic inſtanti. Hoc eſt ante quodlibet inſtans futurū ꝓducetur ⁊ deus poteſt etiaꝫ facere ꝙ illa dilectio non duret ꝑ tēpus: ſicut diximus diſtinc. xlvi. iiij. q̄ſtio. ij. de angelo productio immediate poſt aliū qui ſubito deſiuit eſſe. Sic dico de iſta dilectione ſequēti que vocetur a. ¶ Ex quo iterum concedo a dilectio immediate poſthoc erit. et a dilectio īmediate poſthoc non erit. ille due patent ꝑ exponētes et tñ a non erit ī pluribus partibus ſequentibus: q: de hoc non eſſet diffiultas. ſi a in prima pte proportionali eſſet: in ſecūda nō eſſet: in tertia eſſet. et ſic alternatim minoribus ptibus ptibus proportionabilibus ꝟſus nos terminatū.

¶ Forte dicis. ergo pari ratione deus pt ponere vnū mobile puta vnū angelū ſuper primū punctū cōtinui et poſtea aliud ante quodlibet punctum ſeq̄ns. et ponatur etiā in loco pūctali: et tunc vel ſcd̄us angelus eſt īmediat⁹ primo: et tūc pūctum eſt immediatū pūcto. vel mediatus. ⁊ tunc intercipitur quātum: et ſic nō eſt añ quodlibet punctū ſequens. ſed de hoc alias.

¶ Sed ꝯtra iſtud arguitur. ergo pari ratiōe deus poteit precipere ſorti ꝙ diligat eū ante a inſtans. ſꝫ hoc eſt falſum q: illud p̄ceptū nō pōt omitti. pꝫ da ꝙ omittat in quolibꝫ inſtāti hore p̄cedentis ſortes fuit ī gratia: q: ponatur ꝙ non erat in alio peccato. ergo non omiſit mortaliter añ a inſtans. Añs patꝫ de quocūq; inſtanti dato ante a inſtās. modo inter quecūq; duo inſtātia intercipit̄ tempus. ſed in quātolibet tempore quātūcunq; paruo: immo in inſtāti per queſtionez volūtas poteſt actū elicere. igit̄. ¶ Hoc argumentū in. xvi. diſtin. iiij. tetigimus. ſed q: nō nihil difficultatis pre ſe ferre videtur: q: cum eſt materie ſubiecte ꝑtinens: rurſus ipſum tāgimus. ¶ Poteſt primo dici (ſicut tenet altiſiodorenciſ. in ſcd̄o) ꝙ talis peccat primo in a inſtāti: Et ad hoc Joannes gerſon dat regulā fundatā in ſolutione guillermi. ¶ Sed contra q: tunc ſorti primo impoſſibile eſt implere qđ p̄cipit. ¶ Item ponatur ꝙ in illo inſtāti primo moriat̄. tūc aliquis dānabitur qui ī quolibet inſtāti vite ſue erat in gratia. ¶ Ad primum trāſeat ex illo non ſequitur ꝙ antea omiſit. ¶ Ad ſcd̄m non ſequitur illa concluſio. talis diſcedit in gr̄a. non eſt peccatū niſi in via et q: deus non conſeruat ipſum viatorē non imputat illud ad peccatū: ⁊ ſi deteſtaretur aliquis viuens ſuum peccatū in hoc inſtanti ponit impedimētū omiſſioni. ¶ Adam allegat alias ſolutiones: quaꝝ vna dicit ꝙ ſortes peccauit: et tñ in nullo inſtāti peccauit/ peccauit tamē aliquo inſtāti. Aliqui tenuerunt ꝙ in nullo inſtāti peccauit ante a/ nec etiā peccauit in aliquo inſtanti. ſed in toto tempore cōtinuato: adhuc ſumēdo totū cathegoreumatice. Prior iſtaꝝ ſolutionū nihil valet. ſecunda tñ videtur non improbabilis. ¶ Sed ꝯtra hoc arguitur. ſortes fuit peccator ante a mortaliter (q: de illo loquimur) ergo caruit gratia ante a. ſed hoc non fierat priuatus gratia. hoc erat ꝑ vltimum inſtās eſſe gratie: vel per primū inſtās non eſſe neutrū eſſe poteſt (vt patet intelligenti) et ſi in quolibet inſtāti precedēti non erat trāſgreſſor. tūc in qlibꝫ inſtāti precedēti hoc iſtās fuit ī gr̄a ſuppono nos eſſe in a inſtāti. ḡ in nullo inſtāti añ a caruit gr̄a. ¶ Rñdet̄ ſm̄ hāc ſolutionē: opꝫ concedere ſortes ī aliquo tempore peccauit mortaliter. et ī quolibet inſtāti ill⁹ fuit in gratia. in aliquo tp̄e ſortes eſt in pctō mortali in eo deni eſt in gratia de lege ſcd̄a iſtarum propoſitionum nō eſt abſona vt pꝫ. q: in eadem hora ſortes eſt in peccato mortali: et in gratia ſuppoſito ꝙ in vna medietate ſit in gr̄a: et in altera in peccato mortali.

¶ Alia ꝓpoſitio p̄mo obtuitu videt̄ extranea. ſꝫ ſm̄ illā ſolutionē fuga nulla eſt alia. ſufficit carere gr̄a primo in inſtāti terminante illud tempus. niſi ponat̄ ob ex peccati puta deteſtatio in hoc inſtanti. ⁊ tunc ſequitur alia cōcluſio. Aliquis peccauit mortaliter qui nunq̄ caruit gr̄a. Hoc non inconuenit quādo ponit̄ impedimentū ablationis gr̄e. ¶ Circa hāc materiā aliquid magis extraneum vł nō minus īprobabile eſt concedendū: vtputa vnus angelus fuit in vno tēpore: et tñ in nullo inſtanti illius verū fuit dicere ꝙ fuit in rerum natura: nec eſt nec erit. caſus eſt in xlvi. diſtinc. iiij. queſtio. ij. poſitus. ¶ Aliā ſolutionem dat adā huic caſui: dicens ꝙ dabitur ita paruum tēp⁹ ante a ꝙ poſt eius inicium non non ſufficit ſorti deliberare ⁊ aduertenter exequi actum ſibi preceptuꝫ vt debet. ¶ Sed forte dices ꝙ ſtare poteſt continue ꝑ totum idem tp̄s in eadem deliberatione: nolens tamē exequi adhuc. ſed vellet differre vlterius. ¶ Sed cōtra (dicit adā) ſi differet vſq; ad principiū temporis minimi ab eo perceptibilis citra a vel maximi qđ nō tunc nō erit in ſua poteſtate ſcienter ⁊ libere facere qđ ſibi precipitur. ¶ Dicit tamē ꝙ ſi teneat̄ ꝙ omnis pars temporis in infinitū diuidendo verſus minores pōt diſtincte cognoſci ab intellectu create non videt̄

melioꝛem fugaꝫ ꝙ altiſſiodoꝛeñ. ſed adhuc talis peccaret volendo ſic differre. qꝛ ſe exponeret periculo ſicut rei euẽtus tũc doceret ſic iterꝑtatiue contẽpnerent: vel ſaltẽ non haberet ſe erga impletionẽ ꝑcepti ſicut teneretur ſe habere: et per ꝯñs ab illo inſtanti deinde ſic preſumeretur nolens: ꝙ ſi poſtea exequeretur quod ſibi precipitur adhuc peccaret.

¶ Sed cõtra hanc ſolutionẽ adhuc ſic arguitur voluntas ꝑ eum põt peccare in inſtanti. vel ergo requiritur diſtincta cognitio inſtantis ad peccandum: et tũc tẽpus quãtũcunqꝫ paruũ põt diſtincte cognoſcere. ſi non requirit̃ diſtincta cognitio inſtantis nichil dicit. ¶ Hoc ſuperius ꝯeñ tetigimꝰ. ¶ Item male dicit ĩ hoc ꝙ peccat volẽdo differre exponẽdo ſe periculo peccati nec interpretatiue contẽpnit. qꝛ bene ſequitur ſoꝛtes põt peccare in inſtanti. ꝙ poteſt peccare in tpe quãtũcunqꝫ paruo. põt cognoſcere primũ ergo põt cognoſcere ſcõꝫ. ꝓpterea ſi caſus dꝫ admitti (qui admittit̃ cõiter ab eruditis viris) neceſſe eſt in alterã primarũ ſolutionũ ĩcidere relicta fantaſia adc. fantaſia altiſſiodoꝛeñ. eſt probabilis. ſcõa eſt ſubtilioꝛ. licꝫ admittat aliqua que prima facie vident̃ peregrina.

¶ Septimo arguitur ad ymaginationẽ vnius argumenti ꝑcedentis ponatur ꝙ quis eliciat actũ vt duo in inſtãti. et cõtinuet eũ in eadẽ intenſione graduali ꝑ vnã horã. tunc iſte (vt ex ſupradictis liquet) in quolibet inſtanti ſequẽti eſt in maioꝛi merito ꝙ in aliq̃ precedenti: cũ vna pars actꝰ libere cõtinuetur. tunc ſic. vl̃ iſte vniformiter meret̃ ꝑ iſtã horã vel diffoꝛmiter. ſed nec hoc nec illud. ergo non meretur. ꝓbatio minoꝛis. non ſcõm pꝫ. qꝛ actus priuat̃ in eadẽ intenſione graduali. nõ ꝑmũ. plus eſt de libertate actꝰ in ſcõa medietate hore ꝙ in prima. Quod pꝫ. ſi actꝰ fuiſſꝫ demiſſus ſue remiſſioni naturali remiſſioꝛ fuiſſꝫ iſte actus ipſe erit magis meritoꝛiꝰ ĩ ſcõa medietate hore ꝙ in prima. ¶ Argumentũ opinione mea ſufficienter probat ꝙ diffoꝛmiter meret̃. bene in ꝑmo inſtanti meret̃. et poſtea non meretur in aliq̃ inſtanti ex ypotheſi: ſed in quolibet inſtãti ſeq̃nti erit in maioꝛi merito ꝙ erat in aliquo inſtanti ꝑcedenti. et captis partibꝰ equalibus illiꝰ tp̃is in poſterioꝛibꝰ plus meretur ꝙ in prioꝛibꝰ. in vltia octaua plus meret̃ ꝙ in ſeptima eiuſdẽ ⁊ in ſeptima octaua plus ꝙ in quinta. Sed non opꝫ ꝙ plus meret̃ in ſcõa octaua ꝙ in ꝑma et hoc ſi prima octaua inuoluat ꝑmũ inſtans. ꝓpter meritũ inſtãtaneũ. ¶ Sed ꝯ hoc arguit̃ ponatur ꝙ quis eliciat duos gradꝰ actus in inſtãti quos reliquit ſue remiſſioni naturali q̃ debet corrũpi in vna hora adequate: tunc talis non meret̃ nouo merito poſt primũ inſtans capiatur actus q̃ erit in inſtanti medio illius hore vnius gradus qui erit a. tũc ſic. ſi actus fuiſſet in tota prima medietate hore eum hñs meritꝰ fuiſſet. ſed in tota ꝑma medietate habuit actũ intenſiorẽ a ergo in ꝑma medietate hore meruit tm̃ ſicut per a.

¶ Reſpondetur ꝯña eſt nulla: vt patet aduertenti.

¶ Octauo arguit̃ ſi actus dꝫ de neceſſitate cõtinuari per tẽpus. eodẽ modo ſi q̃s nullũ actum eliciat de neceſſitate debet ceſſare per tempus. Hoc eſt ĩcõueniens igitur. ¶ Itẽ oĩs mutatio ſubita finis eſt ſucceſſiue ꝑ commentatoꝛẽ. vi. phiſicoꝝ cõmento. xxxij.

¶ Ad ꝑmum dꝛ negando ꝯñam: nec in ea eſt coloꝛ.

¶ Ad aliud cõmentatoꝛ intelligit de mutationibus coꝛpoꝛalibus: nõ ſpiritualibus. pꝫ conſideranti euꝫ. et loquitur etiã vbi ſucceſſio ꝑcedit tranſmutatiõem

¶ Nono arguitur ex iſto ſeq̃tur ꝙ angelus potuit in primo inſtãti mereri peccare ꝯñs eſt falſuꝫ potiſſimũ de peccare. qꝛ oĩs opatio q̃ ſimul incipit cũ eſſe rei eſt ab agẽte a quo res hꝫ eſſe. ſicut moueri ſurſum eſt ab igne generante. ꝯñam probo ãgelus vel aĩa põt peccare in inſtanti. ⁊ eadẽ eſt rõ de primo inſtãti ⁊ de quolibet alio vt pꝫ poterat habere rõnem ſufficientẽ in hoc inſtãti: et volũtas erat ita libera ĩ illo ſicut in quocũqꝫ alio ſequenti. De ita factum ſit de noticia tꝫ beatus auguſtinus ſecũdo de ciuitate dei. capitu. x. ꝙ nullo modo ſcõm ſpaciũ tempoꝛis prius erant ſpiritus illi tenebꝛe quos angelos dicimus: ſed ſimul vt facti ſunt nõ tantũ ita creati: vt quoquo modo viuerent. ſed etiã illuminati vt ſapienter beateqꝫ viuerent ab hac illuminatiõe ſiquidem non obtinuerunt excellentiam ſapientis beate vite que proculdubio nõ niſi eterna eſt. eternitatis ſue certa atqꝫ ſecura.

¶ Item chꝛiſtus meruit in primo inſtãti ſue creationis anime. ergo angelus poterat ſicut magiſter ꝓbat xviij. diſtinct. iij. Et ad hoc introducit auctoꝛitatem beati gregoꝛij. ¶ Quidã doctoꝛ propter improbationem cõſequentis tenet ꝙ angelus nõ poterat peccare in primo inſtanti: poterat tamẽ mereri. Michi autem cũ alijs videtur oppoſitum. nec video diſcrimen inter meritũ et demeritum. eodeꝫ modo deberet dicere ꝙ meritum eſt a ſolo deo. ¶ Iam contra illud qꝺ dicit arguitur ſic ſequeret̃ ꝙ peccatum oꝛiginale totaliter eſſet aſcribendũ deo. per rationem iſtius doctoꝛis. patet cum in primo inſtanti quo anima eſt in rerum natura eſt in peccato oꝛginali. Sãctus thomas in .i. pte

¶ Preterea arguitur ad idem. precipiat deus a angelo diligere ſe in ꝑmo inſtanti ſui eſſe ⁊ omittat. iã talis peccat in ꝑmo inſtanti ſui eſſe. probatur ꝙ poſſet omittere non neceſſitatur diligere in hoc inſtanti. ergo in illo inſtanti poteſt omittere: imo conſequẽtiam ſuam negat beatus Auguſtinus ſecundo de ciuitate dei. xiiij. capitulo vbi dicit ꝙ illi qui dicunt ꝙ diabolus nunqꝫ fuit cum ſanctis angelis beatus illa ſcilicꝫ beatitudine imperfecta non excellenti ⁊ eterna: de q̃ in principio proxime allegate auctoꝛitatis locutus eſt. ſuo recuſans ſubditus eſſe creatoꝛi non conſentiunt manicheis qui ſentiunt ꝙ diabolus ſuam quidem propriam tanqꝫ ex aduerſo quodam principio habeat naturam mali ita ꝙ Auguſtinus dicit non ſequitur ꝙ ſi peccauit ab initio fuit ex malo. et aduerſo principio ac per hoc ſtant ſimul ꝙ peccauit ab inicio. et tamen fuerit productus a deo bono qui non fuit cauſa modo predicto ſui peccati. ¶ Et hoc expꝛeſſe confirmatur: quia ait vndecimo ſuper geneſim capitulo tertio. ſecundo de parnis inquit ꝙ putatur nunqꝫ diabolum in veritate ſtetiſſe. nunqꝫ cum angelis beatam duxiſſe vitam: ſed ab ipſo ſue conditionis inicio cecidiſſe non ſic accipiendum eſt. vt nõ a propꝛia voluntate depꝛauatus: ſed malus a bono deo creatus putetur: alioquin non ab initio cecidiſſe diceretur: neqꝫ enim cecidit ſi talis eſt factus. ſed factus continuo ſe a luce veritatis auertit ſuperbia tumidus et propꝛie poteſtatis dilectione coꝛruptus. vnde beate atqꝫ angelice vite dulcedinẽ non guſtãti quã non vtiqꝫ acceptã faſtidiuit. ſed nolendo accipere deſeruit ⁊ omiſit. ⁊ ſubdit non ex eo ꝙ acceperat cecidit. ſed ex eo ꝙ acciperet ſi ſubdi voluiſſet deo qꝺ profecto qꝛ noluit: ⁊ ab eo qꝺ accepturus erat cecidit. Et q̃bus patet ꝙ iſta verba clauderẽt cõtradictoꝛia ſi neceſſario ſequeretur diabolum eſſe creatum a deo malo et maliciam concreatam a creatoꝛe accepiſſet

poſito ꝙ in primo inſtanti peccaſſet et fuiſſet malus. ¶ Decimo arguitur oīs actus malus requirit deliberationē ſed non pōt fieri deliberatio in inſtāti: cuꝫ deliberatio requirit cōſiliū et ſillogiſmū practicum ¶ Inſup omne pctm̄ adimit aliqd bonuꝫ a volūtate ꝗ tale bonū pfuit in volūtate ꝗ volūtas pfuit ſic eſt mod⁹ arguendi beati Augu. xxij. de ciui. dei. c. vi. ¶ Ad primū iſto⁊ dicitur diſtinguendo vel in caſu multū dubio de faciendo vel nō faciendo ſcḋm illud comici cū in dubio eſt animus paulo momento huc vel illuc impellitur et ſic cōceditur vel quando habet notitiam ſufficientē ad exeundū in actū ſiue iudiciū ſiue non iudiciū. et ſic negaẜ. ¶ Ad aliud nō opꝫ peccatum priuare bonū qḋ infuit: ſꝫ quod in eſſe deberet et etiā auguſtinus intendit ibi probare ꝙ mala volitio nō eſt naturalis volūtati: ſic ꝙ naturaliter eā conſequatur ſicut calor ignē. patet cū procedit ꝯ manicheos. ¶ Tertio peccatū cōmiſſionis adimit de pronitate ad bonum relinquēdo malū habitum poſt ſe. omiſſio nullū habitū habet. ¶ Undecimo arguitur nō eſt dare primū inſtans in quo aliqd mouetur: igẜ. nec quo intellectus intelligit. ꝯña pꝫ: qꝛ ſcḋm philoſophum in libro de lineis indiuiſibilibus motus menſtis eſt velociſſimus. ¶ Et ꝯfirmatur qꝛ paſſum eſt magis diſpoſitū et agēs magis habituatū ad agēdū velocior ſeqtur actio. ſed nō eſt dabilis ſumma diſpoſitio in paſſo vł in agente. ergo nō eſt dabilis velociſſima actio ab vno agente creato. ¶ Rñdetur mot⁹ interdū extēdiẜ ad mutationē inſtantaneā. ¶ Ad ꝯfirmationē diciẜ ꝙ hoc eſt veruꝫ vbi eſt reſiſtentia: alioquin hoc nō opꝫ. motus graue ſimplex et acutuꝫ velocius deſcēdit in pleno qꝫ minus graue vel obtuſum et tñ hec oīa eque velociter deſcendunt in vacuo ¶ Duodecimo arguiẜ agens naturale pōt actionem ſuam pducere in tpe quantūcunqꝫ puo et illā finire: igẜ voluntas pōt actionē ſuā producere et illā finire in quocūqꝫ tēpore. aṅs pꝫ. capto vltimū inſtans non eſſe quo calidū agit in paſſum: cū in quocūqꝫ tpe poſt hoc aliquid pducit in paſſum. ¶ Sed dices ſicut agens naturale in tēpore quātūcunqꝫ paruo pōt incipere ſuā actionē ⁊ finire. ſed nullā actionē pōt incipe et finire in quocūqꝫ tpe. ſic de voluntate: ꝙ in quocūqꝫ tēpore pōt voluntas incipere et finire actionē ſuā. ſed nullā actionē pōt finire in quocūqꝫ tpe. non tñ negamus quin deus poteſt pducere creaturam que pōt actionē ſubito pducere ⁊ eā ſubito reſecare. et pt eā premiare premio infinito intēſiue ſicut illa pōt infinite mereri. ¶ Dubitatur an pōt teneri ꝙ voluntas (licet non pōt habere actū elicitū in inſtanti) poteſt reſecare totū actū ſuum ſubito: vel ſi ſubito pōt elicere actū ſubito poteſt reſecare. Et videẜ ꝙ ſic. nihil remouet ad iſtud negandū: niſi qꝛ rōnes videnẜ concludere de infinito merito et demerito. ¶ Rñdetur habem⁹ motiua ſufficiētia ad tenendū ꝙ aliqd pōt produci in inſtāti. ſed contra vltimū inſtans cōpletū rei pmanētis ariſtoteles. viij. phiſico⁊ cum tota phiſica clamat et ꝯcedo ꝙ illa incōuenietia adducta potiſſimū me mouent. ¶ Sed ꝯ dices. tūc in īfinitū facili⁹ eſt elicere actū volūtatis ꝙ actū elicitū dimittere qꝛ ſi in duplo difficili⁹ eſt actū dimittere qꝫ ipm̄ elicere ſi pōt ipſū elicere in inſtāti pōt ipm̄ dimittere ī duob⁹ inſtātib⁹. ſi in triplo difficili⁹ ⁊ in inſtanti pōt elicere ꝗ in tribus dimittere. ¶ Inſup aliquē actū volūtatꝭ vꝫ pati martyriū difficilius eſt cōtinuare qꝫ pctm̄ aliqḋ delectabile elicere. ꝗ facilius pōt actus talis non teneri vel ita facile ſicut actus pctī elici. et vnus pōt elici in inſtāti. ꝗ alter dimitti ¶ Ad pmū tranſeat illud. ¶ Ad aliud nego ꝙ facili⁹ pōt vnus dimitti qꝫ alter elici. nō pt dimitti ī minori mēſura ꝙ in inſtāti. ¶ Dubitaẜ ſcḋo an deus pōt ꝯſeruare aliqd preciſe per inſtans ¶ Rñdetur ꝙ ſic probatio inſtans in tēpore more multo⁊ raptim fluit. Eodē modo de mutato eſſe in motu et talia ſaluātur ſine cōtradictione ergo deus pōt illud facere de quacunqꝫ re permanente eodē modo euitabiẜ ꝯtradictio in vno ſicut ī alio. ¶ Scḋo arguiẜ ad idē. ſi deus crearet vnū angeluꝫ in hoc inſtanti nō neceſſitatur ipſū cōſeruare poſt hoc inſtans per aliquod tempus. ꝗ pōt velle ſuam influētiam generalē conſeruatiuā ſubſtrahere ab hoc āgelo producto. ⁊ tunc hic angelus redigereẜ in nihilū. ¶ Sed dices ſi deus producat vnū angelū in hoc inſtanti neceſſe eſt eū conſeruare per tēpus vt neceſſe cadat in totam ꝯditionalem. ¶ Itē ſi eſſet calor infinite intenſus bene applicatus frigori finito ipſuꝫ ſm̄ ſe et quodlibet ſui corrūpet. ſed calorem infinitū deus poteſt producere (vt inferius probabitur) et doctor contra quē argumētor hoc ipſum tenet. ⁊ quicquid deus pōt corrūpere et qꝫ cito cū cauſa ſcḋa illud ideꝫ poteſt ita cito corrūpere ſe ſolo alioquin egeret ope cauſe ſecūde ad corrumpēdas creaturas iſte rationes poſſunt ad iſtud adduci: ſed partē affirmatiuam certā reputo ꝓpterea in caſſum eſt plures exaggerare rationes. ¶ Sed contra hoc arguiẜ argumentis eiuſdē doctoris qui tenet oppoſituꝫ ſit a angelus qui ſit preciſe per inſtans mediū a hore: annichilatio illius angeli nō minus diſtat ab extremis inſtantib⁹ huius hore qꝫ creatio eiuſdē nec magis. et tamen diſtat ergo equaliter diſtat. ¶ Et confirmatur ſequeretur ꝙ ſimł incipet ⁊ deſineret eē. Hoc eſt incōueniēs. igẜ ¶ Ad primū admitto caſum. dico ꝙ anichilare pōt capi proportionabiliter ad deſinere eſſe. eius anichilatio per poſitionē de preſenti et remotionē de futuro equaliter diſtat ab extremis. eſt inſtans mediū illius hore ¶ Sed dices forte caſus eſt an non eſſe iſti⁹ āgeli poſt eſſe equaliter diſtat ab extremis ſicut eius eſſe. nec ſtemus in virtute ſermonis. qꝛ diceretur affirmatiua cuius ſubiectum non ſupponit non eſſe huius angeli diſtat ab extremis non impediamus intelligentiaꝫ argumenti. dꝛ ꝙ non eſſe magis diſtat a primo extremo per inſtans ꝙ a ſecundo extremo. loquendo de tali maioritate ſed non eſt maioritas proprie dicta: ſicut punctū additum linee nō reddit totū maius. ¶ Sed ꝯ iſtud arguiẜ in nullo inſtanti ſecunde medietatis ille angelus eſt primo corruptus. imo in nullo inſtanti ſcḋe medietatis hore ille angel⁹ eſt. et ſic corrūpitur ante quodlibet inſtans futurum vel ergo in tempore ante quodlibet inſtās futurum vł in inſtanti ante quodlibet inſtans futurum. ¶ Reſpondetur in tēpore corrūpitur ſed non corrūpitur tēporanee. cum nō habeat ptes non pōt corumpi ſucceſſiue et concedo ꝙ corrūpitur in tempore ante quodlibet inſtās futurū quia tēpus terminatū ad hoc inſtās eſt ante quodlibet inſtans futurū. vt pꝫ per aſcenſuꝫ ſub illo termino inſtans futu⁊: non tamē eſt ante oīa inſtantia futura ſiue collectiue ſiue diſtributiue capias. productio ſecūdi angeli īmediate poſt primū erit ſcala conſcendendi ad ſolutiones replicarū quas hic cudere potes. ¶ Ad aliud conceditur exponendo incipit per poſitionē de pñti ⁊ remotionē de preterito ⁊ deſinit per poſitionē de pñti et remotionē de futuro.

¶ Iſte doctor multiplicat multa alia argumenta ad hoc ꝓpoſitū: et ꝙ voluntas non poſſet mereri in inſtāti. ſed oīa illa argumēta ad vnū tendunt. ꝓpterea inutile cēſui ad ſingula reſpōdere: cū oīm ſolutiōes habeantur ex dictis. ¶ Hoc alij doctores ſecum tenuerunt. Sed ſi tenerē eorū poſitionē (que vtcūqꝫ poteſt defendi) non dicerē ꝙ aīa xp̄i non erat btā ī primo inſtanti ſui eſſe: ⁊ ꝙ ſucceſſiue intēdebat̄ ſua beatitudo ab illo fugerem ſicut pede ſerpentem inopinate premens. Sꝫ dicerē de potētia dei abſoluta nō eſt inconueniens ꝙ aliqua creatura ꝓducat effectū in iſtanti. modo deus ſpecialiſſime ſuffragabatur illi benedicte anime. ⁊ ſic erat beata ī primo inſtāti ſui eſſe iſtud nō contingit in ceteris rebus creatis cū influētia dei generali. Qui dicūt beatitudinē a ſolo deo creari aliā habēt tergiuerſationē. ⁊ hec de qſtiō. dicta ſufficiāt.

Manifeſtum eſt: ꝙ iuſticie perfectionē in fratris dilectione poſuerit. Nam in quo ſcandalū nō eſt vtiqꝫ pfectus eſt. Et tū videt̄ dilectionem dei tacuiſſe: qđ nūqꝫ faceret niſi quia in ipſa fraterna dilectione vult intelligi deū. Apertiſſime enī in eadē epiſtola paulopoſt ait. Ita dilectiſſimi diligamus inuicem quia dilectio ex deo eſt: ⁊ omnis qui diligit ex deo natus eſt ⁊ cognouit deum: qui nō diligit nō cognouit eū qꝛ deus dilectio eſt. Iſta cōtextio ſatis aperte declarat eandē ipſā fraternā dilectionē (nā fraterna dilectio eſt qua diligimus inuicē) non ſolū ex deo: ſꝫ etiam deū eſſe tanta auctoritate predicari. ſ. Iohannis. Cum ergo de dilectione diligimus fratrem de deo diligimus fratrem nec fieri poteſt vt eandē dilectionem non precipue diligamus qua fratrem diligim⁹: quoniam de⁹ dilectio eſt Item qui non diligit fratrem nō eſt in dilectione: et qui non eſt in dilectiōe: non eſt in deo: quia deus dilectio eſt. Ecce aperte dicit fraternam dilectionem deum eſſe.

¶ Diſtinctionis ſeptimedecime queſtio ſexta.

Sexto queritur an circūſtantia temporis augmentet meritū: et ex conſequenti gratiā. ¶ Volumus querere de duobus quorū vnus elicit actū per horā et alter per duas an equaliter mereantur vel in proportione dupla et ſubdupla ſupponimus difficultatem vel facilitatē cognitionē clarā vel obſcurā ⁊c. oīa paria que meritū augere vł attenuare ſolent. ¶ Holkot in determinationibus dicit hic eſſe duas poſitiones oppoſitas et difficiles: ꝓpterea recitatiue vult procedere.

¶ Ego autē alterā partē penitus iudico improbabilem. propterea ſicut in ceteris qſtionibus ponā vnā cōcluſionē aliquibus rationib⁹ eā vallādo: poſtea argumentis occurrētibus eā feriam eadē ſoluendo vt veritas magis eluceſcat. ¶ Cōcluſio probanda ē hec Circūſtantia tēporis auget meritū. ¶ Quā concluſionē ſic probo. eliciat ſortes actū meritoriū p priorem medietatē hore continue. plato p ſcđaꝫ medietatem illius hore cōtinue cū ſimili conatu eliciat: ſic ꝙ tantū merea̅t ſicut ſortes in priori medietate. pono vlterius ciceronē cōtinuare dilectionē dei per totam illā horā: ſic ꝙ in priori medietate hore tm̄ mercatur ſicut ſortes: et lꝫ cicero non poſſet continuo diligere deū p vnam horaꝫ: cū eſt potētia fatigabilis in idem redit de minori tp̄e: tantū tēporis exemplariter adicimus. tūc ſic. cicero ī duplo magis mere̅t ꝙ̄ ſortes. ergo circūſtantia tēporis auget meritum ꝯña liquet. aññs ptꝫ. cicero tantū mere̅t in priori medietate ſicut ſortes. et tm̄ in ſcđa medietate hore ſicut plo. ſed congeries meritoꝝ ſortis et platonis eſt dupla ad meritum ſortis. meritū ciceronis eſt equale illis duobus ꝙ̄ eſt duplū ad meritum ſortis. in quacūqꝫ ꝓportiōe vnū equaliuꝫ ſe hꝫ ad aliud in eadē ꝓportione ſe hꝫ alterum ad idem. ¶ Forte dices. ſortes nō plus meretur in pma medietate hore ꝙ̄ ſi illud produxiſſet in inſtanti: et ipſum non continuaſſet. ¶ Contra ſi habuiſſet tres vel qttuor actus interruptos in prima medietate hore p quēlibet illoꝝ meritus fuiſſet. ergo eodē modo p continuationē actus p equale tempus alioquin cōduceret actus interrūpere: ⁊ non manere in eodē bono ꝓpoſito cōtinuo quod diceret nemo.

¶ Nō valet dicere ꝙ homo nō mere̅t p ſcđm actū: qꝛ tūc incaſſum illū haberet. ¶ Nec valet dicere ꝙ proſit ad preſeruandū ſe a peccato ne tranſgrediat̄ preceptum: vel vt non alias peccaret. ¶ Neutrū iſtoꝝ ſufficit. non pmum. ſtat ꝙ ſit opus ꝯſilij. nō ſecundū qꝛ tunc idē eſſet ⁊ dormire vel ſe exercere in actu eutrapelie. ¶ Sed dices valet ad iſta octo iocūdat/ ſtabilit/ auget/ pctā remittit/ debilitat/ remouet/ roborat/ atqꝫ cauet/ ſed nō valet ad nouū premiū. ita dicit altiſſiodoreñ. xiij. tractatu ſui tertij. ¶ Sꝫ vere iſte doctor multū abutitur. ¶ Propterea ſcđo arguitur ſcđm peccatuꝫ poſt primū imputatur ad nouā penā. ergo et ſcđm meritū ad nouū gradū glorie ſup̄ gratiaꝫ debitā pmo merito. ¶ Nō valet diſſimilitudo iſtius antiqui doctoris ꝓpter radicē in vnitate charitatis ¶ Rurſus pmo ethicoꝝ ver et nec vna facit yrundo nec vnus dies. et beatū eodem modo felicem ve nec vnus dies nec breue efficit tēpus. ¶ Preterea bonū quāto diuturnius tanto meli⁹ ceteris parib⁹. ¶ Cōtra hanc cōcluſionē argui̅t ſic. xp̄s non plus meruit p actus bonos ſequētes ꝙ̄ per primū actū. lꝫ multiplices meruerit beatitudinē. ergo eodē modo nullus mere̅t nouū gradū meriti per merita ſequentia. ſed idē meritū quod meruerat p primū actū meritoriū. ¶ Videtur ſecundū ymaginationē magiſtri in ſcđo xp̄s et angeli prius habuerūt beatitudinē: et poſtea eā meruerūt. ſecus eſt de noſtris actib⁹ meritoriis. in patria non merebimur augmentū beatitudinis eſſentialis. ridiculū eſt dicere ꝙ homo q̄ hꝫ plures actus elicitos ex gratia in via q̄ deſcēdit in gratia non magis pmiabitur in patria ꝙ̄ hñs paucos. Hoc eſt imaginatione indignū parabola euāgelica non obſtāte de venientibus hora nona ⁊ hora. xi. q̄ habebāt pro mercede eundē denariū diurnum. hoc eſt idē obiectū beatificū. ſed non equales portiones beatitudinis. ſicut apud danielem ſtella differt a ſtella in claritate ⁊ in domo patris mei manſiones multe ſunt. ¶ Sꝫ quia magiſter in ſecūdo in hoc cōiter non tenetur ſcđo di-

citur: beatitudo dabat aie xp̄i ſine merito: vel pri⁹ natura habuit meritum q̄ premiū beatificū. licet in primo inſtanti quo anima erat in rerū natura erat beata. iſtud non contingit de nobis ſed de hoc alias.

¶ Secūdo arguitur ꝑmo ethicorū dicit philoſoph⁹ neq3 perpetuū eſſe maius bonū: nec magis albū quod eſt diuturnius eo quod vnius diei. ¶ Inſuper nono ethicorū dicit philoſophus melius eſt habere vnā bonam operationem q̄ multas paruas. ¶ Ad hoc dicit verū eſt ceteris paribus. vt patet ↄſideranti ariſtotelē ¶ Ad aliud ariſtoteles loquit̄ deeo q̄ non debet dereliquere opus honeſtum: dato ꝙ interea multis actib⁹ remiſſis ſpoliet̄. ¶ Tertio arguit̄ et ꝑfecto hoc argumentū pl⁹ me moueret q̄ cetera tenere oppoſitū: ſi rationes non me vincerent ī oppoſitū. Tum propt̄ apparentiam quā ꝑma fronte affert. Tum ꝓpter auctoritatem dicentis. videtur eſſe cōtra beatum auguſtinū ad deogratias epiſtola. xlix. recitabo ſua v̄ba in forma ex q̄libet quippe voluntatū non ex tēpoꝝ ſpacijs ſiue recte facta ſiue peccata metiuntur: alioquin mai⁹ petm̄ haberet arborē deijcere q̄ hoiem occidere illa cū ſit longa mora ictibus multis. hoc vno ictu breuiſſimo tēpore. ¶ Ex iſtis forma argumētū auguſtini in forma ſcolaſtica moderna. ſi q̄ſtio eēt vera ſeq̄t̄. hec ↄcluſio ꝙ tantū peccatū eſſet occidere bouē ſicut hoiem ⁊ deniq3 tātum peccatū eſſet incidere arborē ſicut occidere hoiem. ex iſte cōcluſiones videntur falſe. ergo et añs a quo trahunt originē. ↄñā3 tñ probo. ſit ergo ꝙ vn⁹ velit occidere bouē per actum interiorē in breui mora cōtinuatū. pono aliū qui in ſimili morula velit occidere hoiem. tūc ſic. petm̄ ſecūdi non eſt in infinitum maius peccato primi. eſto ꝙ ſpecie differant entitatiua ſicut morali. Homo pōt tot boues occidere ꝙ intenſius gradualiter et acerbius delinquet q̄ vnus qui vult occidere hunc hoiem. et cū cuiuſlibet finiti ad quodlibet finitū ſit certa proportio. ſignet exceſſus homicidij ſup̄ boucidiū in proportione decupla vel quācūq3 alia ꝓportione numerali volueris. tunc boucidiū interi⁹ eſt ſub decuplū ad homicidiū. ergo boucidiū ↄtinuatū p̄ decē tales morulas erit equale homicidio dato. ⁊ vndecies cōtinuatū homicidium exuperabit. pari facilitate inciſionē arboris peiorem hoc homicidio ꝓbares. ¶ Rñdetur cōcedēdo cōcluſiones illatas ſicut calculationes deducunt. inane eſt cōfugere ad diſcrimen ſpecificū actuū: et ꝙ ꝓpterea nō poſſint cōparari: ſed q2 tunc nō cōparaſſ3 iſta peccata auguſtinus. vult em̄ dicere nō reſpiciēdū eſſe ad ſolum tēpus: ſed ad offenſam ꝓpter magnitudinem obiecti. et illud eſt potiſſimū cōſiderandū. homicidiū eſt centies maius q̄ boucidiū. eſto q̄d exemplariter nūero denario contenti manſim⁹ inter arguendum.

¶ Quarto argumētor: ſi circūſtātia tp̄is faceret ad magnitudinē pcti. ſeq̄ret ꝙ ille qui vellet peccare p̄ maius tp̄s pl⁹ peccaret q̄ ille q̄ vellet peccare p̄ min⁹ ↄñs eſt falſum. ergo ⁊ añs: ↄña eſt nota. maius eſt peccatū peccare p̄ maius tp̄s q̄ per minus. ergo eſt maius petm̄ velle peccare p̄ maius tēpus q̄ per minus. petus ē velle magnū petm̄ q̄ paruū. falſitas ↄñtis p3 q2 talis tunc peccaret infinite grauiter. Quod patet velle peccare p̄ vnū diē eſt alicui⁹ grauitat̄ velle peccare p̄ duos dies eſt duple grauitat̄ ad velle peccare p̄ vnū diē. et ſi nō duple grauitat̄ ſaltē peccare p̄ quīq3 dies erit peccatū duplū ad velle peccare p̄ vnū diē. et ſic ↄñter aſcendendo. ⁊ ſi non equales dies ſuperioreo ſemp̄ equaliter addant recipiant dies ſufficiētes cū ibi ſint infiniti. igit̄. ¶ Et cōfirmat̄ ex queſtione ſequit̄ ꝙ claud⁹ tranſiens ad eccleſiā vel magnanim⁹ plus mereret̄ q̄ rectus vel puſillanimis. Hoc eſt inconuenientes igit̄. ↄña p3. q2 illi duo lente: iſti celeriter incedunt. ¶ Ad quartū d2 ꝙ argumentū nō eſt ad ꝓpoſitū. loquimur de illo qui h3 actū malū vel bonu3 p̄ plus tp̄is q̄ ali⁹ et nō de illo q̄ vult peccare p̄ mai⁹ tēpus. ¶ Sed ad argumentū in ſe cōceditur ſequela tñ ↄña eſt nulla ꝙ volens peccare p̄ infinitū tēpus infinite peccet. vt p3 ex ſolutione argumēti in quo q̄s vult occidere infinitos homiēs q̄ ſolum finite peccat ſtat aliquē qui vult occidere finitos hoies plus peccare q̄ ille qui velit occidere infinitos vtputa ꝓpter lōgam ↄtinuationē actus vel ei⁹ repetitionē: ſicut magnitudo obiecti auget peccatū ſic tp̄is diuturnitas et iſta poſſunt ſe habere ſicut excedens ⁊ exceſſum.

¶ Sed ↄ̄ iſtud arguit̄ ex iſto habet̄ ꝙ aliquis tm̄ peccat volēdo occidere hoiem: et eū occidēs. ſicut alter occidens q̄tuor quinimo īfinitos ſi eſſent. ꝓbo ↄña3 ponatur ꝙ ſortes velit occidere hoiem efficaciter: et impedit̄ dum plato occidit b. ⁊ equal̄r peccent. ponatur iterū ꝙ ſortes velit occidere eundē a. ſed impeditur dum plato occidat et rurſus tertio velit occidere eundē a. ſed īpeditur ⁊c. ⁊ ſic ↄñter. iam ſortes ſcd̄o tm̄ peccat ſicut ꝑmo Non pōt hic dici ſicut in materia de ieiunio tertia comeſtio nō eſt īputabilis: q2 reperit ieiuniū fractū per ſecūdā comeſtionē. ſecūd⁹ actus volēdi occidere nō inuenit hoiem occiſum ⁊ dato ꝙ eū inueniat eſt petm̄ ⁊ ſi forte dicas ꝙ eſt minus petm̄ ꝙ actus q̄ q̄s vult occidere ſupſtitē3 cognitū talē: tñ eſt petm̄ alicuius grauitatis. q̄lib3 act⁹ ſequēs eſt tāte īputabilitat̄. igit̄. illatū iterū. ¶ Itē ſi velle demereri p̄ īfinitū tp̄s eſſet mai⁹ petm̄ q̄ velle demereri p̄ tp̄s finitū ceteris parib⁹ ſeq̄ret̄ ꝙ velle mereri p̄ infinitū tp̄s eſſet maius meritoriū q̄ velle mereri per tp̄s finitū ↄñs eſt falſū. ḡ et añs. ↄña p3 a ſimili. falſitas ↄñtis ꝓbatur: nō eſt bonū velle mereri p̄ infinitū tp̄s. Hoc eſt ↄ̄ voluntatē dei in p̄ticulari cognitā. et velle carere ꝑpetuo beatitudine, loq2 de merito ſicut nūc cōtingit. Quod ſi cōcedas. ¶ Cōtra poſſum licite velle mereri p̄ annū. poſſū licite velle mereri p̄ cētū annos. ⁊ ad magnitudinē meriti in via ſequet̄ magnitudo ꝑmij in patria. et ſic de quolib3 tp̄e finito. ḡ per infinitū tp̄s licite poſſum velle mereri. ¶ Ad primū cōceditur. illatū p̄ repetitionē actuū. ¶ Ad ſecundū negatur ↄña. nō eſt meritoriū velle mereri p̄ infinitū tp̄s. q2 hoc eſſet velle ꝑuari beatitudine ꝑpetuo: ſaltē in directe. Hoc eſt velle añs ad illud. et ſi deus vellet cōſeruare hoiem quādiu vellet in via. tūc conceditur ꝙ per infinitū tp̄s licite ſortes pōt velle mereri. q2 ad magnitudinem tp̄is (ſuppoſito ꝙ bene viuat) creſcit magnitudo meriti. ⁊ ex ↄñti magnitudo glorie rōnabiliter vult carere beatitudie p̄ breue tp̄s. vt intēſiorem habeat p̄ infinitū. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio ſortes irrationabiliter vult ſtare in hac vita mortali p̄ infinitum tp̄s: ī ſecūda capit̄⁹ infinitū cathegorematice (ſicut plerūq3 ſolet a parte ꝑdicati) ī alia autē ſinchathegorematice. ¶ Ad aliū de claudo ⁊ magnanimo nō op3 ꝙ plus mereantur: ſtat ꝙ alij habeant act⁹ intēſiores ī breuiori tēpore: ſed ceteris paribus concedit̄ illatū ſicut ille qui dicit horas in bona diuturnitate temporis: et cū verboꝝ pondere plus meret̄ q̄ alter qui eas ſuccincte recitat aduertētia ⁊ actibus interiorib⁹ equalibus. ¶ Quinto arguit̄ tunc aliq̄s per op̄a remiſſa in magno tp̄e continuata tm̄ merebi

tur ſicut alī⁹ per actū intenſum. Hoc ꝯñs eſt falſum. talis non meretur patet apocalipſis. tertio ſcribitur angelo laoditie eccleſie Hoc ē epiſcopo ſcio opa tua quia neq̄ frigidus es neq̄ calidus: ſed q: tepidus es incipiã te euomere ex ore meo. ¶ Preterea ponant duo quoꝝ vnus vult mereri per inſtãs alter per tēp⁹ ſequitur q̄ vnus iſtoꝝ infinities plus mereť q̄ alter. qđ eſt incõueniens. ¶ Ad quintū ſupra reſponſum ē ꝑ tepidū intelligiť torpēs: vt dicit gloſa iter linearis Hoc eſt culpabilr̄ omittēs. de frigido eſt maior ſpes ꝑfectus (vt dicit gloſa marginalis) et ſic auctoritas nō eſt ad ꝓpoſitū (ſicut aliq̄ exiſtimant). ¶ Ad ſcđꝫ admiſſo caſu negať ſequela etiã dato q̄ vellet mereri per infinitū tp̄s vt pꝫ ex ſolutione p̄cedētis argumēti. etiã ſtat q̄ homo nō mag: mereať in tp̄e q̄ĩ inſtāti pꝫ. de cōtinuatione naturali. de tali cōtinuatione nō loquimur. ſed de cōtinuatione libera. Hoc pꝫ ex queſtione precedenti. ¶ Sexto arguiť ponatur q̄ quis eliciat actū meritoriū intenſū in prima medietate hore: qui remittiť in ſcđa medietate hore: erit tamē aliq̄ libera cōtinuatio illius actus. tūc ſic iſte act⁹ eſt remiſſior in ſcđa medietate hore q̄ in p̄ma. et hic act⁹ eſt actus meritori⁹. igitur ⁊c. ¶ Rñdetur iſte actus eſt magis meritori⁹ in ſcđa medietate hore q̄ prima tñ eſt remiſſior act⁹ in ſcđa medietate hore q̄ in p̄ma nolumus dicere q̄ plus mereatur in ſecūda medietate hore q̄ in prima. ſed includim⁹ meritū prioris medietatis in ſcđa medietate. ac ſi diceremus ſortes eſt in maiori merito ĩ ſcđa medietate hore q̄ in prima.

¶ Circa iſtã queſtionē dubitatur an hō mereť ꝑ opa precepti ſicut per opa conſilii? ¶ Secūdo dubitatur an ſemper homo creſcit in merito vel demerito? ¶ Tertio dubitatur an eſt ſtatus in merito. ¶ Ad primã dubitationē affirmatiue rñdetur ꝓbatio quia niſi ſic deus inequaliter bene opantes equalr̄ premiaret. hoc eſt falſum. igitur ꝯña pꝫ. ponēdo q̄ duo baptiſentur et habeãt grãs baptiſmales equales et vn⁹ faciat pauca precepta: ⁊ alter multa in q̄bus deccdat nō faciēdo plura opa conſilij q̄ alter. ¶ Preterea quilibet actus elicitus a gratia eſt meritori⁹ vite eterne. aliquod opus precepti eſt actus elicitus a gratia ergo aliqđ opus precepti eſt meritoriū vite eterne ꝯña claret ex tertio prime. et premiſſe patent. ¶ Ampli⁹ niſi ſic deus incaſſum daret nobis precepta niſi per ea poſſimus mereri: cū ſi manſiſſent de cōſilio mereri poteramus. ¶ Rurſus ex hoc ſequiť q̄ religioſi iplētes q̄ ſunt ſue regule nō mererētur. oppoſitū iſtius eſt adeo abſurdū q̄ non eſt dignū auditu. ¶ Item ioh-annis. xiiij. beati eritis ſi feceritis q̄ precipio vobis et math. xix. ſi vis ad vitã ingredi ſerua mãdata. Dicere q̄ verū eſt ad euitationē culpe: ſed nō ad vitam eternã eſt vnū irrationabile dictum. ¶ Sed ꝯ iſtud arguiť p̄me ad corinth. ix. dic̄ paul⁹. ſi euangelizauero non eſt mihi gratia. neceſſitas eĩ michi incūbit ſimple: q: preceptū eſt mihi euãgelizare. et ſubdit. ſi eĩ nō euangelizauero ve mihi eſt. ¶ Et ꝯfirmatur q: rōne huius ſuꝑaddit opus ſuperogationis nō accipiendo ſūpt⁹ ab hijs q̄b⁹ euãgelizabat. vñ dicit bonū ē mihi magis mori q̄ vt gl̄iam meã q̄s euacuet nã ſi euangelizauero nō eſt mihi gloria. ¶ Rñdetur apl̄us intelligit nō eſt tanta gloria capiēdo ſumptus ab hijs q̄bus p̄dicauerat ſicut nō capiēdo intelligit q̄ ſi q̄s inuit⁹: et coact⁹ aliq̄d faciat nō mereť. volēs facere op⁹ precepti ꝓpter deū meretur. ¶ Quod pꝫ ex littera. nã et ſi euangelizauero nō eſt mihi gl̄ia. puta non tantã quãtã haberē ſi nō colligerē ſumpt⁹ vt pꝫ ex precedētibus q̄ ſequentia elucidãt. dñs ordinauit hijs q̄ euãgelium enunciãt de euãgelio viuere. ego nullo horū vſus ſū. et ſeq̄tur paulopoſt. ſi eñ volēs hoc ago mercedem habeo vbi gloſa inter linear̄. ſi neceſſitate hoc facio non ē gl̄a. ſi ſic voluntas adiungatur neceſſitati; vt ex dilectione p̄dicem. tunc eſt mihi gloria. vult dicere ſi aliq̄d faciã timore pene: ⁊ nō amore iuſticie nō augeť meritū. ¶ Scđo arguiť. mat. v. ſi eĩ diligitis eos q̄ vos diligūt quã mercedē habebitis? nōne et publicani hoc faciūt? ⁊ ſi ſalutaueritis fratres veſtros q̄d ampli⁹ facitis? nōne ethnici hoc faciunt? ⁊ luce. xvij. poſt parabolã ſerui ſubiūgit ſaluator ſic ⁊ vos cū feceritis oĩa q̄ precepta ſunt vobis dicite ſerui inutiles ſum⁹. qđ debuim⁹ facere fecim⁹ ¶ Ad p̄mã auctoritatē dr̄. q̄ intelligit de dilectione naturali: et non ꝓpter deū. ſicut gētiles non cog̃ſcentes deū faciunt. ꝓpterea ſubiūgit nōne ethnici hoc faciūt ſubſeq̄tur eſtote ergo vos ꝑfecti ſicut et pater veſter celeſtis ꝑfectus eſt. hoc eſt deus facit ꝓpter ſeipſum faciatis vos ſimilr̄ propter deū ¶ Ad ſcđaꝫ auctoritatē q̄ aliquid coloris hꝫ dr̄. ſeruicia nr̄a non merētur premiū qđ datur⁹ eſt nobis ꝓ actibus meritorijs. quoꝝ non eget ⁊ ſic exponit gloſa iterlinearis. q: bonoꝝ operꝝ nō eget de⁹: vel q: nō ſunt cōdigne paſſiones hui⁹ tēporis ad futurã gloriã q̄ reuelabiť in nobis ¶ Et ſic potes rñdere ad beatū bernardū in de p̄cepto ⁊ diſpēſatione ꝓpe finē. vbi q̄rit vtrū in q̄buſlibet preceptis quãtū obediētia valet tantum inobediētia grauet: conſtat nōnulla fieri ſine culpa. ideoq̄ ſi fiant digna eſſe premijs. non tñ ſupplicijs ſi nō fiant nã et nō tangere mulierē meriti eſt. ⁊ nō mediocris et nulli⁹ tamē delicti ꝓpriã amplecti cōiugere: iſtiuſmodi ſunt quecūq̄ illi euãgelico capitl̄o cōgruere poſſunt: q̄ pōt capere capiat. et rurſus ꝑ ꝯtrium q̄dã neglecta quãdam offenſam ꝯhunt: ſed ip̄a eta nō merentur. Dampnant cōtemptorē: et auctorem nō glorificauit intelligit de hijs q̄ faciūt formidine pene. ¶ Ad ſm̄ dubiū reſpondet q̄dã inquiens dicam qđ ſentio credo pro nunc q̄ ſꝑ mutať hō ꝓficiendo vl̄ deficiēdo in gr̄a in vita iſta nō ſolū vigilãdo: ſed etiã dormiēdo ¶ Sꝫ iſtđ eſt falſū. ꝓ vtraq̄ ꝑte ponam⁹ oppoſitū. ſtat hoīeꝫ ĩ via: ⁊ ita freq̄nē fit) non mereri nec demereri dū vigilat ⁊ nulla ten⁹ mereť dormiēdo ¶ Scđa partē ei⁹ probo. vl̄ hō q̄ eſt in gratia dormiēs ſꝑ mereť et tūc in q̄liber tp̄e quãtūcunq̄ ꝑuo merebitur nouū p̄miū: ⁊ ſic ſequitur q̄ magis dormientes magis merebunť. ꝯ illud iuriſconſulti. vigilãtib⁹ et nō dormiētib⁹ iura ſubueniūt ¶ Itē quero ab eo an interdū peccēt venialiter dormientes? et an dormiētes oēs equalr̄ mereanť. vel inequaliter? ¶ Itē tūc incurrētes dementiã in gratia ſemꝑ merebunť et nati ſtolidi baptizati ſemꝑ in creſcuntur. ⁊ ſic opꝫ ꝓcedere more machometiſtarū qui oēs natos ſtolidos ſanctos reputant. vt pꝫ in cairo ⁊ in locis circūuicinis egipti. ¶ Itē tūc trãſiens ad lectū cum vno mortali ſurgit cū centū cōmiſſis tp̄e q̄ dormit. ¶ Preterea tūc paruuli añ vſum rōnis mererēť vl̄ demererent. ¶ Si dicas nō ſunt ꝯpotes rōis. Sic nec plene dormientes vtūtur ratione. ¶ De alia ꝑte pꝫ que plus apparētie habet vel minus in apparentie aliquis vigilans oēm actum excludit tp̄e quo nō omittit. et tūc nō mereť nec demereť nullū actum habendo de lege. cto q̄ teneať pura omiſſio. non ſtemus in hoc q̄ iſte doctor et adã negēt puram omiſſionem alibi illud reprobatur tanq̄ falſum.

ricardus climetor

¶ Inſuper ſunt aliqui actus indifferētes quibus habitis nō opus eſt habere alios actus. ergo tūc homo neqꝫ meretur neqꝫ demeretur vigilando. Iſta ſcḋa ꝓbatio nō concludit ita vniuerſalr ſicut prior. multi negant actū indifferentē inter bonū moraliter et malū Sed prior ratio michi concludit oppoſitum.

¶ Sed contra illud arguit̄ ꝑ aliquas rōnes et auctoritates q̄s iſte homo affert prime ad theſſalonicēſes climcton. .v. ſiue vigilem⁹ ſiue dormiam⁹ ſemꝑ cū illo viuam⁹ ⁊ paulopoſt ſine ītermiſſiōe orate. ¶ Inſuꝑ hō tenet̄ continue proficere in grā. ſed nō proficit ſine actu voluntatis. igr̄: añe ꝓbatur. qꝛ ſi non. tunc ad tp̄s lꝫ aliquē nō proficere. ſed ociari cōtra Hieronymū ad demetriadem. ⁊ cōtra illud. mathei. xij. de omni verbo ocioſo ⁊c. Et de ocio ſcriptū eſt prouerbiorum. xij. qui ſequitur ociū ſtultiſſim⁹ eſt. ¶ Ad p̄mū gloſa interlinearis exponit illū paſſuꝫ ſiue vigilem⁹. i. in carne viximus: et dormiem⁹. i. mortui fuerimus. ¶ Ad aliud ſine intermiſſione orate. hoc eſt p̄ceptū affirmatiuū ſemꝑ obligens: ſed non pro ſp̄: ſic intelligitur gloſa marginalis auguſtini in illo paſſu. Iuſtus eni nunq̄ deſinit orare: niſi deſinat iuſtus eē. ſemꝑ orat q̄ ſemꝑ bene agit ip̄m enim deſideriū bonū orō eſt. Vel intelligitur de iuſto actuali: ſicut dicim⁹ de ſciētia actuali et habituali. ¶ Ad ſcḋm argumētū nego ꝙ ſemper hō tenetur ꝓficere in grā: et qñ dicit in minore nō ꝓficit ſine actu volūtat; cōtra ſe aciem moliri videtur: et qñ ſubiungit de ocio. ociari. i. quietē cape nō ē malū niſi qñ hō tenet̄ ad oppoſitū. V̄bū ocioſū eſt pctm̄

¶ Sed v̄bum dr̄ ocioſum duob⁹ modis: vno modo qñ relictis ſerijs cōuertim⁹ nos ad honeſtā recreatio nē. et hoc nō eſt pctm̄ ſcḋm illud cathonis. ſtulticiaꝫ ſimulare loco prudētia ſūma eſt. quandā recreationē ꝓ ꝯſolatione ſociorum facere licet. Propterea vrbanitas ponitur v̄tus q̄rto ethicorum. ¶ Alio mō capit̄ v̄bū ocioſum. qñ hō omittit vnā circūſtantiā reqſitaꝫ ad hoc ꝙ actus ſit bonus. ⁊ ſic crebro capitur in ſcr̄ptura

¶ Scḋo ſic argumētatur rōne: ſi homo licite poteſt nullū actū habere ꝑ aliquod tp̄s. igr̄ eadem rōne ſemꝑ et cū non ſit pctm̄ ſiue meritū ſine actu volūtatis. ſeqtur ꝙ aliquis ꝑ totā vitā ſuā erit ſine pctō vel merito

¶ Item viator tenetur plus diligere deū q̄ creaturā ſed pro aliq̄ tp̄e licet diligere creaturā. ergo ꝓ omni tp̄e licet diligere deū. opꝫ ꝙ dicat dꝫ alias color null⁹ eſſet in argumēto. ¶ Ad ſm̄ r̄ndetur ꝙ non eſt idē ſi loquatur de tp̄e includēte preceptū: (vt notū eſt intelligenti). ¶ Ad aliud ꝯcedit̄ ꝙ viator tenetur diligere deū pluſq̄ creaturā appreciatiue. ⁊ ſi pluries non opꝫ ꝙ ſemꝑ. ¶ Tertio arguit̄ precepta affirmatiua obligant ſemꝑ ſaltē ſub pena peccati venialis vl̄ mortalis. igr̄. ſemper tenetur hō diligere deū. ſed diligere eſt actus igitur ¶ Itē intellect⁹ ſꝑ intelligit aliquid igitur ſemꝑ volūtas vult aliquid. añs ptꝫ. per Auguſtinū de trinitate. Et ad ſuā opinionē introducit doctorem ſolēnem q̄rto quodlibeto. queſt. vi. et. vi. quolibeto. queſt. xiiij. ¶ Ad tertiū vereor mirorque arguentē affirmatiuū preceptū ſemꝑ obligat: ſꝫ non pro ſemꝑ et nego qḋ obliget ſemꝑ ſub pena peccati venialis vl̄ mortalis. ¶ Ad ſcḋm ꝯñā eſt nulla eſt fallacia ꝯñtis et añs eſt falſum. et qꝛ non quotat diſtincte locū auguſtini nō reſpōdeo. vbi itroducit doctorē ſolēnem ſecū opinantē ſi ita ſit (qḋ non reſpexi) quidā da opinent̄ mutuo in noīe domini. ¶ Adhuc pro eo introducam aliquas rōnes homo occidit in ſompno. ḡ peccat in ſompno. Pro añte de zarabella refert clementina ſi furioſus de homicidio laurentium de pinu dixiſſe ſe habuiſſe quēdā anglū ſociū: qui de nocte dormiēs ſurrexit: et iuit ad ſecanā: et occidit paruulum et poſt reuerſus eſt dormiēs. ¶ Preterea ſalomon ſcḋi regū tertio meruit ſciam a dn̄o in ſompno. igitur. ¶ Ad primū ſimile factū ſolet frequēter admitti: ſed nego ꝙ tunc peccauerit. ¶ Ad aliud nego qḋ hoc meruit in ſomno ante meruerat offerendo mille hoſtias i gabaon, et lꝫ fuit apparitio ei de nocte non tamē erat in ſompno. ¶ Quinto arguitur. volēs baptizari. ⁊ manens in illo ꝓpoſito baptizatus in ſompno acquirit grām baptiſmalē: cū ei vere baptizat⁹. nec ponit obicem grē. igitur ¶ Itē luce nono. nemo mittēs manū ſuam ad aratrum. et reſpiciens retro aptus eſt regno dei. ḡ quis vigilans et nō ꝓgrediens in via dei retrocedit. ¶ Ad quintū reſpōdet̄ ꝙ talis eſt vere baptizatus: vt de demente ſolet cōtingere. vel loq̄mur de demēte. ſed nō ſeqtur qḋ talis meret̄ in ſōpno. virtute opis operati datur grā. ¶ Ad aliud reſpōdet gloſa marginalis manū ad aratrū mittit: qui qſi quodam inſtrumento cōpūctionis ligno et ferro dominice paſſionis duritiā ſui cordis euertit. ⁊ ad bonos fructus aperit. qui ſi ad relicta vicia deſiderio rapit̄: a regno dei cū vxore loth excluditur. ¶ Sexto arguit̄ ꝑ aliquas rōnes que ad hoc ꝓpoſitū quadrant. q̄s ponit quidā antiquus doctor. xij. tractatu ſui. iij. queſt. ij. Altiſſi homo meretur ꝑ actū. ſed habit⁹ eſt melior actu. igr̄: ꝓbatio minoris; cū actus v̄tutis ſit bon⁹ a v̄tute: qꝛ eſt ab ipſa ⁊ ab ipſa dirigitur ad finē. ḡ virt⁹ eſt melior q̄ actus virtutis. ¶ Inſuꝑ v̄tus ꝑ ſuam ſubſtātiā facit dignū vita eterna: ſed mot⁹ v̄tutis eſt meritori⁹ accidētaliter vite eterne. ergo virtus eſt melior actu

¶ Inſuꝑ virtus eſt diuturni⁹ bonū q̄ act⁹ virtutis ḡ v̄t⁹ eſt melior actu. ¶ Propt̄ iſta argumēta tꝫ iſte doctor virtutē p̄ſtare ſuo actui. oppoſitū alibi oſtēdimus cōformiter ad mentē ariſtotel. p̄mo ethicorum nec ſue rōnes valēt ad oppoſitū. ¶ Ad p̄mā earum nego ꝙ habit⁹ ſit melior. et nego minorē. ⁊ ꝯcedo ꝙ actus eſt bon⁹ a v̄tute effectiue: et ꝯtra. ¶ Ad ſcḋaꝫ nō eſt verū qḋ dicit immo actus facit hoīeꝫ dignū vita eterna. plerique ſūt in multis pctīs mortalib⁹ actualib⁹ qui hñt multos bonos habit⁹ ¶ Ad tertiū dr̄. argumentū eſt nullū coruus / ceru⁹ / ⁊ querc⁹ / ſūt diuturniores hoīe nō tn̄ meliores Ad tertiū dibiū dr̄ ꝙ nō ille fuit error biguardorū ⁊ begninarū clementina de hereticis ad nſm. ¶ Sed ꝯ hoc arguit̄ hō pōt cadere in furiā añ mortē: ſicut plerique multitudīe paſſionū p̄uantur vſu rōnis. rō priuat̄ ſucceſſiue. capio a inſtās in q̄ tota rō eſt abſorpta p̄mo. Iā iſte hꝫ totā grāꝫ quā pē ꝯſequi in vita. ḡ begnardi ⁊ beguine nō tenuerunt hereſim.

¶ Rn̄detur ꝯcedēdo ꝙ datur maxia grā quā iſte habuit in via: ⁊ quā habitur⁹ eſt i p̄ria. et maximū meritū qḋ habuit: ſiue capiat̄ pro vno actu meritorio ſiue collectiue ꝓ oīb⁹ merit;. nec hoc ē ad intētionē iſtorum hereticorum q̄ volebāt dicere hoīem poſſe ad tm̄ gradū aſcēdere qḋ redderet̄ penit⁹ impeccabilis. et ampli⁹ in grā ꝓficere nō valebit etiā dato ꝙ maneat viator. qḋ eſt falſū ⁊ hereticū. ¶ Ex q̄ hereſi alias deduxerunt vt pꝫ in lr̄a clementine allegate. ſi tn̄ ſor ꝯtinuo mereretur circa finē vite ſue ad p̄mū inſtāe nō eſſe ei⁹ vſqꝫ tunc i nullo inſtanti ſue vite dabitur maximū meritū qḋ habuit: ſed in a inſtāti mort; primo verū eſt dicere nūc eſt maximū meritū ſorti; capiendo ſortē pro aīa eius ꝑ ſinodochen: ſicut dicimus de beato petro: vel nunc eſt maximū meritū anime que fuit ſortis.

CUm aũt fraterna dilectio ſit de⁹: nec pater eſt nec fi lius: ſed tm̃ ſpũſctũs q̃ ꝓ prie i trinitate dilectio vł charitas dr̃. vñ Augu. in xv. li. ð tri. Si i donis dei nihil eſt mai⁹ charitate ⁊ nullũ eſt mai⁹ donũ dei q̃ꝫ ſpũſſctũs q̃d ꝯſe quẽti⁹ eſt q̃ꝫ vt ipſe ſit charitas q̃ dr̃ et de⁹ ⁊ ex deo. Ita eñi ait Ioã. Dilectio ex deo eſt ⁊ paulopoſt. Deus dilectio ẽ. Ubi manife ſtat eã ſe dilectionẽ dixiſſe deũ quã dixit ex ðo de⁹ ergo ex ðo ẽ dilectio. Itẽ i eodẽ Io hãnes voles de hac re apti⁹ loq̃. In hoc in quit cognoſcim⁹ q2 in ipo manem⁹ ⁊ ipſe in nobis q2 de ſpũ ſuo dedit nobis. Spiritus itaq; ſanctus de quo dedit nobis facit nos in deo manere: et ipſum in nobis: hoc autẽ facit dilectio. Ipſe eſt ergo de⁹ dilectio ip ſe igit̃ ſignificat̃ vbi legitur de⁹ dilectio eſt Ex his ergo appet q̃ ſpũſctũs charitas eſt

❡ Diſtinctionis decimeſeptime queſtio ſexta.

REliquum eſt ſeptimo querere. An quis mereatur plus per actus interiorem ⁊ ex teriorem iunctos q̃ꝫ per actum interiorẽ ſolum. ❡ Circa hanc q̃ſtionẽ due ſunt poſitiones oppoſite: quarũ vnam tenet quidã de penitẽtia diſtĩctõe prima ſuper illo v̈bo beati auguſtini de libero arbitrio nõ minus reus eſt: ait reuera magis reus eſt. ſi opus adhibeat̃. ❡ Per hoc probatur. q2 prohibitum eſt malam vo luntatẽ in opus procedere. ❡ Idem q̃dam ſubti lis tenet. q. xviij. q̃dlibetoꝝ q̃ ſic. ❡ Alia eſt mĩto cõ munioꝛ: ⁊ apud maioꝛes et inter neothericos: q̃ tenet partẽ negatiuã: que rationi naturali ⁊ ſanctoꝝ au ctoꝛitatibus videt̃ confoꝛmioꝛ ꝓpterea illi magis ad hereo. ❡ Iſtam queſtionẽ in duas partes partiemur in prioꝛi rationes ꝯ prioꝛẽ poſitionẽ adducem⁹: et eas diluere curabimus in poſterioꝛi pte argumẽta docto ris ſubtilis: et q̃ nobis occurrunt in oppoſitũ ſcðe po ſitionis euacuabim⁹. ❡ Pro expeditione primi ar guitur ſic. ſi actus exterioꝛ aliquid bonitatis vel ma litie ſuperadderet actui interioꝛi. tũc dabitur de lege aliq̃s q̃ puniet̃ aliq̃ pena in inferno vł purgatorio ꝓ aliquo tpe in aliq̃ intenſiõe graduali q̃ poſtea puniet̃ atrocioꝛi pena. ſed hoc ꝯñs eſt falſũ. g̃ et añs. ꝯñam ꝓbo ponendo caſum q̃ duo dirigant duas ſagittas contra duos innocentes ad eos occidẽdos: et ſoꝛtes occidat: plato v̈o vel ꝓpter vmbonẽ interpoſitũ: vel ꝓpter arma reſiſtẽtia nõ occidat ſequeret̃ q̃ plus pec caret ſoꝛtes q̃ꝫ pl'o. ꝓbat̃: ſunt duo actus interioꝛes equales. ſoꝛtes occidit. ſed per poſitionẽ aggregatuꝫ actus interioꝛis ⁊ exterioꝛis eſt petus ſolo actu inte rioꝛi. g̃ ſoꝛtes plus peccat q̃ꝫ pl'o. Nõ ſi concedas ꝓ pter euentũ ſequentẽ. ❡ Contra toto tpe quo ſagitte volitant in aere ſunt in equalibus petis et ante earũ emiſſionẽ ex arcu et ponat̃ interea tpis añq̃ꝫ occidat̃ ille a ſoꝛte q̃ ſoꝛtes ſit moꝛtuus cõdẽpnatus in iferno tunc ꝓpter euentũ ſequentẽ maius petm̃ ei iputabit̃. ❡ R̃ñdetur negãdo ꝯñam nec argumẽtũ pꝛobat cõ cluſionẽ illatã triplex põt dari argumẽti imaginatio ❡ Primo talis nõ eſt viatoꝛ. ⁊ ſic euent⁹ ſequẽs non iputatur ei ad meritũ vel demeritũ. ſecus eſt vbi ma neret ſupſtes Tum ſcðo ꝯcedit̃ q̃ ſoꝛtes pl⁹ pc. cat q̃ꝫ pl'o. et hoc erat qñ primo ſagittabat: q2 ille act⁹ erat imperatiuus peioꝛis act⁹. et ꝓpterea eſt peioꝛ. Si ponas q̃ neminẽ occidat pluſ q̃ꝫ plato. t̃ũc dr̃ q̃ equalr̃ pec cant. pꝛopter tota magnitudo peti ſoꝛtis dependet ex euẽtu futuro. ❡ Tertio dici põt q̃ equalr̃ peccant. ⁊ in vtroq; eſt act⁹ exterioꝛ. Hoc eſt q̃libet a ſe dirigit ſagittã ex equali intẽtione ꝯ viros equales cũ ceteris req̃ſitis ad faciendũ petã equalia mõ abſonũ videt̃ q̃ euent⁹ ſequẽs faciat petm̃ ꝓcedẽs augeri vel minui. ❡ Scðo arguit̃ ꝯ concluſioẽꝫ. act⁹ exterioꝛ naturali neceſſitate iperatur ab interioꝛi. g̃ non addit meritũ ſup actũ iterioꝛẽ. añs pꝫ nono methaphiſice ⁊ expiẽ tia docet q̃ volẽte volũtate mẽbꝛis ei parere neceſſe ẽ ꝯñã pꝫ. q2 nõ alias ꝯtinuatio act⁹ neceſſaria nõ ipu tatur volũtati que de neceſſitate ſeq̃tur actũ elicitum in iſtanti: vt ſupiue i hac diſtinctione dixim⁹. ❡ Ad ſcðm ꝯceditur añs. ⁊ negat̃ ꝯñs. ſecus eſt in ꝯtinuatio ne naturali eiuſdẽ act⁹ ⁊ in actib⁹ diſtinctis ❡ Et q̃ hoc nõ ſolũ pungat ꝯtra hãc poſitionẽ oñditur. ꝓle riq; tenẽt act⁹ extrioꝝ imputabiles ad q̃s hoies neceſ ſitate naturali ꝯpelliitur: etiã q̃ tenent ꝯdictoꝛiã con cluſionis ꝯ quã obiectam⁹. g̃ illud argumẽtũ non eſt appꝛopꝛiatũ contra hãc poſitionẽ. ❡ Itẽ vnus act⁹ exterioꝛ pꝛimo dependet ab actu libero ſec⁹ eſt in pꝛo poſito. ❡ Tertio arguit̃ ponãtur duo volentes occi dere duos viros iniuſte. quoꝝum vnius loco ponatur vẽdolum homis ⁊ loco alterius hõ percutiant tunc ex equali intentione: ⁊ putant in deſcẽſu duos occidiſſe hoies. ſic caſus contingere põt. tunc ſic iſti duo equa liter peccant. et tñ vnus occidit alter v̈o non. ❡ Qꝫ ambo peccent pꝫ ex hypotheſi ❡ R̃ñdetur q̃ illa que dicta ſunt ꝑmo argumẽto eq̃ facilitate iſtd̃ eneruãt. ❡ Quarto arguit̃ ſcðꝫ anſelmũ de cõceptu v̈ginali capi. iiij. ſi de actionibus volũtarijs q̃ iniuſte fiunt ar guãtur mẽbꝛa. et ſenſus q̃bus fiunt: ſic reſpõdere poſ ſunt. d. io nos ⁊ poteſtatẽ que in nobis eſt ſubiecit vo luntati: vt ad imperiũ eius nõ poſſimus non mouere vł nõ facere que vult nec nos poſſum⁹ per nos illi reſi ſtere. nec opa q̃ facit poſſent p nos nõ fieri ꝗ ic quã de dit nobis deus nec debem⁹ nec poſſum⁹ non obedire Et ſequit̃. quicq̃ꝫ faciãt mẽbꝛa ſenſus et opa totũ im putandum eſt volũtati. et ideo ꝯñter oſtendit q̃ non punitur niſi volũtas. et hoc eſt veritas vt ipſe dicit) habet cauſam viſus: vt actiones q̃s facit iniuſta volũ tas vocem⁹ petã: q2 in volũtate qua fiunt eſt peccatũ nec hoc etiã pꝛopꝛie dicit: vt ibidem pꝫ capitulo. iiij. et. v. vbi vult q̃ ſimpliciter nullus act⁹ nec iterioꝛ nec exterioꝛ ꝓpꝛie ⁊ p ſe ſit petm̃: nec aliqua eſſentia ꝓpꝛie eſt pet ſi. ⁊ ratio ſua eſt q2 talia eẽ poſſunt abſq; hoc q̃ ſint petã. igr̃. ❡ Itẽ de penitẽtia diſt. pꝛima capit. ſi cui volũtas remunerat̃ nõ op⁹ ❡ Itẽ hugo in de ſa cramẽtis expꝛeſſe illud tz ❡ R̃ñdet̃ iſte auctoꝛitates ꝓbant q̃ act⁹ exterioꝛ nõ eſt petm̃ niſi imperetur a nul la volũtate. ⁊ nõ pꝛobat ꝯ concluſionẽ. ſi q̃s caperet manũ meã ⁊ occideret hoiẽꝫ me reniſtente. tñ illud homicidiũ nõ imputatur mihi ad petm̃. ❡ Preterea actus exterioꝛ ſecluſo interioꝛe nullo modo eſt petm̃ Nõ eſt neceſſariũ recipere auctoꝛitatẽ hugõis. et vbi non eſſent auctoꝛitates in oppoſitũ ſed ꝓbabiles ra tiones. modo hic contingũt auctoꝛitates oppoſitam inſinuantes: vt ex dicendis notum euadet.

¶ Quinto arguitur ſic. ex hac poſitione ſequitur ꝙ dabiles ſunt duo equalr̃ peccantes. quoꝝ vnus habʒ actū interiorē intenſiorē ꝗ̃ alter circa idē obiectū vl̃ ſimilia oībus paribus. Dempto actu exteriori i vno ⁊ nō i alio: ſigno ſorte qui hʒ interiorē vt quatuor ad occidendū: ſed nō occidit et platonē qui hʒ actū ſimiliter intenſū ad occidendū q̄ occidat tūc ſic plato plꝰ peccat ꝗ̃ ſortes. ſignetur exceſſus peccati ꝑlonis ſuꝑ pctm̄ ſort. et ſit vt vnū vel vt dimidiū. tūc ſi ſortes intendat actū e teriorē ad exceſſū quē hʒ plato ſuper eū ſtante actu platonis vniformiter vt quattuor: ſicut erat a principio. tūc equaliter peccabūt. igitur.

¶ Rñdetur vt ſupra ꝯcedendo ꝯcluſionē propoſitaʒ ſtat ꝙ equaliter peccent ⁊ ſi arguat̃ actus exterior nō aucto interiori illud cōtingit. vel adi ciuitatem refugij: ꝙ actus exterior et interior nō ſunt cōparabiles i ratiōe malicie. ¶ Sʒ ibi eſt difficultas non aſpernenda an actus exterior impatꝰ ab actu interiori malo intenſo ſit peior ꝗ̃ ſimilis actus imperatus ab actu interiori malo remiſſiori. Et pōt dici ꝙ ſic ſed nō opʒ ꝙ ſi duo actus interiores ſe habeāt i ꝓportiōe ſexquialtera vel ſuperpartiēti ꝙ actus exteriores ſe habeat in tali ꝓportione inter ſe. ſed bñ erit aliquis exceſſus primi actus ſuꝑ ſcdʒ qui nos fugit. ¶ Similis difficultas pōt fieri ſi a duobus actibus interioribꝰ equalibus imperentur duo actus exteriores inequales: et ſimiliter dici poteſt. nec currendū eſt preter legē ad infinitatem actus impati vel eliciti. ¶ Se to arguitur (⁊ erit replica ꝯ tertiā ymaginationē que nonnichil coloris hʒ reſpondēdo ad primū argumentū) ponamus duos quoꝝ vnus occidit alter vellet occidere ſi haberet gladiū. ſed opationem exteriorem nō facit Iam arguo ſic ſecūdus tantum peccat ſicut prior.

¶ Si forte dicas non hʒ volitioēʒ efficacem ⁊ cathegoricā volendo occidere. ponatur ꝙ offerat̃ ei manubrium in extremitate vagine: ſic ſcilʒ ꝙ credit eſſe enſem incluſum. Iam iſte habet volitionē ita efficacem ad occidendū ſicut alius. ⁊ tm̄ peccat ſicut alius ¶ Forte dicis. facit actū exteriorem trahēdo enſem. ¶ Cōtra ponat̃. ꝙ dum deberet e trahere alius auferat ei brachium: vel alius extrahat pro eo. ¶ Illud ſoluʒ oppugnat (et ſi tertiā ymaginatioēʒ expugnet) alie vie relinquūtur. ¶ Quinto arguitur ſic. marci quito: qui viderit mulierē ad concupiſcendū eā. iam mechatus eſt in corde ſuo. Et vulgariter dr̃ voluntas reputat̃ pro facto. ¶ Reſpondet̃ ꝯcedendo ꝙ mechatus eſt mentaliter. ſed non tm̄ quantū ſi exerceret opꝰ exteriꝰ. Et vulgare dictum intelligit̃ ꝙ volūtas reputabitur pro facto volens male agere vel bñ agere ⁊ nō faciens meretur vel demeret̃ ac ſi opus faceret: ſed nō tantū. ¶ Et ſi dicas beatus Auguſti. primo libro de libero arbitrio capi. iij. dicit. ſi cui nō contigat facultas cōcubēdi cū coniuge aliena. planū tm̄ aliq̄ modo eſt eū cupere. ⁊ ſi poteſtas detur eſſe facturū. nō minus reus eſt ꝗ̃ ſi in ipſo facto dep̄henderet̃. licet illa auctoritas ſit bene apparēs poteſt exponi. nō ninorita te generica. gregoriꝰ i fine ſui ſecūdi ꝯ hāc poſitionē argumētat̃ ſic ſi actꝰ exterior aliq̄d malicie ſuperaddit interiori. pari ratione actus exterior diu cōtinuatus plus pene demeretur ꝗ̃ actus ꝑ breue tempus cōtinuatus. ⁊ ſic qui longiori mora hoīem ſuffocaret: vel aliter interficeret maiorē penaʒ ꝓmerebitur ꝗ̃ is qui in breui mora occidit. hoc autem nemo diceret. ¶ Hoc argumētū nullū eſt. diximus circūſtantiam tꝑoris actu reddere peiorē. et non incōuenit illud illatum ab eo. vt alibi in hac materia dictū eſt. nec hoc debuit ipſi incutere timorē. ⁊ nego ꝙ id nemo diceret queſtione precedenti hoc di i: nec adhuc penitudine illius aſſertionis ducor. ¶ Alia poſitio eſt negatiua Sed vt ipſa apertior appareat arguit̃ ſic primo. ſi actus exterior nihil bonitatis ſuꝑaddat actui interiori ſequeret̃ ꝙ incaſſum poneretur actus exterior. cuʒ non ponat in numerum meriti. Hoc eſt incōueniens quia tunc ſufficeret velle dicere horas nihil dicēdo. ⁊ velle ieiunare nichil ieiunādo. et ita de talibus. iſtud liquet eſſe falſuʒ. ¶ Rñdet̃ ꝙ hoc argumētū ꝓcedit ex nō intelligentia: ſi q̄s habuerit velle efficax exeūdi in actū exteriorem nō poſito impedimēto prohibēte eis i actū exterioreʒ protinus exit. bene ſequit̃ iſte hʒ velle efficax ad faciēdū a et nullū eſt īpedimentū intrinſecū nec extrinſecū. ꝗ facit a. Eodē mō bene ſeq̄t̃ iſte hʒ volitionē efficacem faciendi b. ergo facit b vl̃ ponitur īpedimentū. ergo conſtruis incōpoſſibilitatem in arguendo. ⁊ ꝓpterea ſi q̄s nō faciat a nō habet velle efficax faciēdi a. nō poſito īpedimento. ¶ Sed dices non ſeq̄tur. Henricus hʒ velle bene comedendi et bene bibendi. ꝗ bene bibit ⁊ bene comedit toto iſto anno. ¶ Rñdetur locutꝰ ſum de opere qḋ cōplemētum capere pōt ſtante actu iteriori. ⁊ impatiue ab eo pōt ponere tantā diuturnitatē requiri in oꝑe exteriori ꝙ iſte actus volūtatis non ſufficit ad ſufficienter exeundū in illud. vt in ſcribēdo magno volumine. ſed ad ꝑficiendū opus requiritur poſitio alio actuū voluntatis. ¶ Scđo arguit̃ contra iſtā concluſionē aliq̄s eſt actus exterior bonꝰ et meritoriꝰ cui nullꝰ actꝰ interior rñdet. ergo nō totam bonitatē capit actꝰ exterior ab interiori. ꝯña claret: ꝓbatur añs ponēdo ꝙ ſortes velit dicere horas ꝓpt̃ deū. et inter dicēdū ſit diſtractꝰ. iam talis demeretur ꝓpter hoc ꝙ dicit totaliter ꝯ actum volūtatis quē habebat in p̄ncipio quia da oppoſitū ꝙ mereat̃. ¶ Contra ſortes dicit horas diſtractus. ꝗ nō meret̃: idē eſt nichil dicere et dicere diſtracte. ¶ Simile argumētū pōt fieri de illo q̄ adijt ſanctū Iacobū ſi in eo actꝰ exterior ſine actu iteriori fuerit. talis nō meret̃ pluſꝗ̃ volens ꝓficiſci ad ſāctū Iacobū ⁊ poſtea īpeditus vel mutās propoſitū qḋ in p̄ncipio videbat̃ efficax. ¶ Rñdetur negādo ꝙ ſit aliquis actꝰ exterior bonꝰ: cui nulla interior bonitas reſpōdet. et negat̃ ꝙ ille q̄ diſtractꝰ dicit horas mereat̃ ꝑ hoc ꝙ ex habitu vocaliter enūciat ſine actu volūtatis idē ē nō diceret diſtracte dicere quoad nō mereri ⁊ interdū dicere horas eſt de p̄cepto et hō ſatiſfacit: ſic celebrādo ſic ꝙ nō eſt preuaricator eiuſdē precepti dato ꝙ interdū diſtrahat̃ non eſt ſitū in facultate nr̃a dicere lōgas horas q̄n nōnū ꝗ̃ diſtrahamur ab extrinſeco. Eodē modo rñdet̃ de illo qui ꝓficiſcit̃ ad ſctm̄ Iacobū ſi talis ex voto habeat vel ex p̄cepto viſitare ſctm̄ iacobū dato ꝙ in itinere diſtrahat̃ non cōtēpnit votū vel p̄ceptū de adeundo ſancto iacobo. ſʒ nihilꝰ eſt tranſire ꝗ̃ nō tranſire qñ iſte opationes ſunt de cōſilio plerūqʒ renouant̃ boni actꝰ interiores. ¶ Si petas qd mouet hoīeʒ qñ nō aduertit. ¶ Dr̃ cauſat̃ impetus in mēbris: ſicut in ꝓiecto poſt emiſſionē a manu ꝓiciētis nō mouet hoīem ipſo nō aduertēte. ⁊ qñ eſt magnꝰ mouet hoīeʒ ad longā diſtātiā terminū ad quē. ſed hō pōt ſe ſiſtere illo impetu intēſo. qñ vult ꝑ nolle vlteriꝰ ꝓgredi. et tandē corrūpet̃ īpetus ipſe vl̃ p̄ncipiū motiuū ſicut i bruto mouet trāſeuntē nō aduertentē. ¶ Tertio arguit̃ melius eſt illi q̄ vult capere euchariſtiā. et eam capit ꝗ̃ illi qui vult eā capere ſed

neminem habet ad ei dandum euchariſtiã ſed hoc nõ eſt niſi ꝓpter actũ exteriorẽ: igitur· conſequentia tenet cum minore· probatur maior· nam illi datur gratia virtute operis operati et gloria ei reſpondens et tantum gratie datur ei pro opere operanti ſicut alteri. ſupponimus actus interiores eſſe equales. Sic poſſum' argumẽtari in reliqs ſacramẽtis de extrema vnctione/ de ordine/ cõfirmatione/ ⁊ ſimilibus Eodẽ modo ꝓbatur ꝙ ꝑ actu exteriori alicui cõfertur gr̃a. tollitur culpa illi qui non habet actum interiorem patet in baptiſmo paruulorum. ¶ Reſpondetur ad tertiam concedendo maiorem minorẽ et concluſionem Sed diſtinguo ꝙ actus exterior aliquid bonitatis ſuperaddat· vel quando prouenit bonitas virtute operis operati· et ſic concedo· vel ṽtute opis operantis· ⁊ ſic nego ꝓmũ contingit i ſacramentis. i hoc ambe poſitiones conuenire habent cum ſacramentũ eſt inuiſibilis gr̃e viſibilis forma· ſed cõtendit de oppoſitionib' non ſacramentalibus: et nõ ꝓuilegiatis. ¶ Sʒ dicces ſi quis clinguis preſbiter vellet conſecrare corp' xp̃i et non proferens verba debita non conſecrat. ſʒ ṽba proferens conſecrat· ergo actus exterior aliquid bonitatis ſupaddit. Sed ſolutio patʒ ex dictis. ¶ Quarto arguitur decimotertio de trinitate cap· quinto· mala etiam voluntate vel ſola quiſqʒ miſer efficitur. ſʒ miſerior poteſtate qua deſideriũ male voluntatis impletur. ¶ Quinto arguitur· beata lucia dicebat ad paſchaſium ſi inuitã me violaueris caſtitas michi duplicabitur ad coronã. et non niſi per actum exteriorẽ igitur· ¶ Reſpondetur ꝙ actus exterior crebro eſt cauſa quare intenditur actus interior. etiã eſt noua deliberatio. et renouatio actus interioris i executiõe actus exterioris· ſic homo fit miſerior per actum exteriorem· vt li per dicat circunſtantiã cauſe efficientis. et non circunſtantiam cauſe formalis. Sed iſtud non eſt contra poſitionem. debet argumentũ capere duos habentes duos actus interiores equales et cũ hoc toto temporeq̃ vnus facit actũ exteriorẽ capere act' interiores eius de nouo elicitos vel libere continuatos vel intenſos ponendo ꝙ ita fiat in actu interiori alterius qui non facit opus exterius: alioquin cetera erũt imparia. Etiam actus exteriores generant malos habitus in membris· et reddũt homines procliuiores ad peccata ꝗ̃ antea· vel ꝓpter expertã libidinem (vt in intemperãtia) vel quia diminuit eorum fama que retrahit a peccato. et patet ꝑ beatum auguſtinũ octauo cõfeſſionum capitulo quinto ante medium· ex voluntate praua facta eſt libido· et dum ſeruitur libidini facta eſt conſuetudo et dũ conſuetudini non reſiſtitur facta eſt neceſſitas. ¶ Ad quintũ aliqui dicunt ꝙ duplicabitur corona: quia vna per patientiã: alia per caſtitatem. ſed hoc non valet· quia tunc falſum eſſet dicere ꝙ caſtitas duplicaretur. ¶ Dicitur ꝙ intelligit per intẽſionem actus interioris ſeruando ꝓpoſitum ṽginitatis in illo actu exteriori fuiſſet actus difficilis: et non poterat eſſe remiſſus in ea ſi fuiſſet intenſus habitus genitus. ¶ Sexto arguitur ex iſta poſitione ſequitur ꝙ vidua euangelica luce. xxj· ponẽs duo minuta in gazophilatium dñi nõ plus meruit ꝗ̃ conſtantinus magnus vel ita diues ſicut creſus rex lydorũ maiora ponens conſequens eſt falſum· probo conſequẽtiam ſuppoſito ꝙ aliqñ habuiſſent actus interiores equales i gradu cum vidua. ¶ Septimo arguitur ſequeretur ꝙ dñs dans elemoſinam ſeruis ſuis dandam pauperib' non plus mereretur per hoc ꝙ ſeru' det vel nõ det. et per conſequens ſeruus debet vel poteſt illam pecuniam ſibiipſi applicare. ¶ Ad ſextum dicitur negando conſequẽtiam· hoc argumentum poteſt equaliter retorqueri cõtra alios· actus interior erat difficilior et maiorẽ feruorem dandi habebat ꝗ̃ alij diuites q̃ nichiliſaciunt puſillam pecuniam· egre ad donationẽ illius adducũtur. pauper munuſculum tribuens cum pondere voluntatis dat. ¶ Ad ſeptimũ concedo ꝙ dñs equaliter meretur directe ſiue ſeruus dederit ſiue non· non putandum eſt ꝙ gratia augeatur in dño dormiẽte ꝑ hoc ꝙ ſeruus tunc pecuniam tribuat pauperi. ¶ Dixi directe. quia elemoſina induceret pauperem ad orandũ pro dño. ⁊ ſic mereretur citius pſeruaria peccato ⁊ iuuari vt exeat in actus bonos ad merendum. ſʒ nego ꝙ ſeruus poſſet ſibi illam pecuniã appropriare furtũ cõmittit. quia alienũ capit clãculũ inuito dño. et ad illius elemoſine reſtitutionẽ tenetur. et ſic lucrum acquirit in archa: et tamen non in anima: ſed potius dãnũ. ¶ Octauo arguitur ponendo duos ſortem ſcʒ et platonem ſic ſcʒ ꝙ ſortes det centum pauperibus ad orandũ pro defunctis. plato vellet tantũdem dare (ſʒ non habet) ad orandum pro alio defuncto. tunc defunctus ſortis citius liberabitur ꝗ̃ defunctus platonis. et non niſi ratione actus exterioris. igitur. ¶ Nono arguitur· qui vellet dare quinqʒ duodenos ad lucrandas venias eas non lucratur· licet ſit pecuniarũ indigus. vbi alius pecuniam dans lucratur veniã. et non niſi ratione actus exterioris. igitur. ¶ Ad octauum admiſſo caſu cõceditur ꝙ defunctus fort' citius liberabitur a faucibus purgatorij ꝗ̃ defunctus platonis non inconuenit actum exteriorem aliquid facere ad liberationem pene· vbi ſolus actus interior non ſatiſfaceret· et hoc lucidius patebit in ſolutione argumenti ſequẽtis. ſed nego quo ad augmentum gratie vel glorie volens lucrari venias tantum meretur ſicut eas lucrans dummodo vellet eq̃ efficaciter cum alio ſed non aſſequitur remiſſionem tante pene: quia venie dantur conditionaliter puta dantibus talẽ quotã extante conditione tenent et ea ſecluſa non ponuntur. ¶ Sʒ nõ ſilentio abeundũ eſt: pleriqʒ nichil habentes falſe iudicant ſi haberent bona fortune ꝙ magnifice ⁊ liberaliter illa in vſus pios exponerent ſicut bene notauit martialis in quodã epigrãmate de auaricia ſceuole. Si dederint ſuperi decies michi milia centum: dicebas nũdum ſceuola iuſtus eques qualiter o viuã ꝗ̃ large/ ꝗ̃ꝗ̃ beate/ et ſequitur ſordidior multo poſt hoc toga penula peior. Sʒ i ſolutiõe ad octauum ponuntur plures volitiones interiores in orantibus ꝗ̃ in illo cui deficit pecunia. ¶ Sed dices ex iſto ſequitur· ꝙ conditio pauperis eſt peior ꝗ̃ conditio diuitis. vt patet in non poſſe lucrari indulgentias nec poteſt eſſe magnificus. patet quarti ethicorũ ſecundo poſt ꝗ̃ ariſtoteles de magnificẽtia diſſeruit correlariũ infert Quocirca pauper non erit magnificus. quippe cum ei non ſint ea quibus multo decore faciat ſumptus.

¶ Reſpondetur non inconuenit maiorem virtutem aliqua bona circunſtantia vacare que conuenit alteri virtuti. virginitas caſtitatem cõiugalẽ repudiat quã conſtat eſſe ṽtutem. et marthir vel ſpectãs in acie belli iuſti iudicat ſe eſſe priuatum multis bonis que faceret ſi ſupueniret: ſed non propterea male agit. ſicut diues laudabiliter facit aliqua que non facit paup. Sed voluntarie pauper in abiecta caſa humiliter trãquillus quieſcit: vbi diues in iugo montis poſitus ventis et grandini et multis procellis exponitur· pauper po

ẽſt habere magnificentias conditionales . et iſte act⁹
eſt bon⁹. vellē ꝯſtruere edem diue ꝟginꝭ vel hoſpitale
pauperibus ſi haberem ſumptus. ergo generatiu⁹ vir
tutis quia infallibiliter quilibet actus bonus eſt pro=
ductiuus virtutis. vt patet per diffinitionē virtutis
ſcđo ethicorum. et talis virtus ſpectat ad magnificen
tiam. Sꝫ forte cathegoricos actus non poteſt habere
cum alio habente ſumptus. hunc cibum cōditũmus p
forte. ❡ Decimo arguitur occidens in dementia vel
in plena ebrietate peccat nouo peccato quo occidit. ⁊
tamen talis nō habet actum interiorem tempore quo
occidit. ergo actus exterior aliquid bonitatis vel ma
licie ſuperaddit interiori. vel erit aliquis actus exte=
rior malus cui nullus reſpōdet in voluntate. Sed for
te dices reſpondet eiactus malus interpretatiu⁹ puta
actus quo voluit ebrietatem. potius quo ebrietatem
voluit. ❡ Contra hoc ſic arguitur ſunt duo temulen
ti cum ceteris poſitis que ſufficiunt ad equalem temu
lentiam culpabilem ſortes et plato. occidat ſortes nō
autem plato. ſed dormiat ſicut aliquib⁹ temulētis cō=
tingit. tunc ſic omnes actus interiores eiecti ſunt eq=
lia peccata. et omnia peccata ante ebrietatē erant eq=
lia in eis (vt ſuppono) ſed ſortes in fine eſt peior ꝙ pla
to. ergo hoc prouenit ratione actus exterioris: cū om
nes actus interiores ſint equales. ❡ Sꝫ quere ſolutio
nem ab his qui facta ebriorū tenent īputabilia: et cuꝫ
hoc iſtam cōcluſionem contra quā obijcimus. q: act⁹
ebriorū hucuſꝙ tenui non īputabiles. ❡ Undecimo
arguitur ſequeretꝛ ꝙ ſi actus exterior nichil bonitatꝭ
ſuperadderet actui interiori. ꝙ aīa christi tantum me
ruit volendo pro nobis pati ſicut patiendo et per con
ſequens non opus erat ꝙ pateretur mortem. ❡ Duo=
decimo. ſeqꝛetꝛ ꝙ ille qui vellet occidere infinitos homi
nes tantū peccaret ſicut ille ꝗ infinitos occideret. fal=
ſitas cōſequētis patꝫ. q: occidens infinitos hoīes infi=
nite peccat. volens tot occidere nō infinite peccat. igi
tur. ❡ Ad vndecimū dicitur ꝙ cum aīa christi voluit
efficaciter pati: et nō erat impedimentū patiebatur. ⁊
ſic imaginatio argumēti eſt nulla. Etiā paſſio ſecun=
dum aliquos requirebatur ꝑ modū precij non meriti
quia tantum acceptabatur quādo peccatum ſoluebatur
Si loquaris de laccatiōe ipſi poſt mortē. poterat xp̄s
illam acceptare ad quodcūꝙ premiū quod volebat. ⁊
ſic paſſionem christi et eius actus noluimus coartare
cum legibus cōmunibus petri abelardi. ❡ Ad duode
cimum reſpondetꝛ ſequelā ceteris paribus negando
poteſt contingere ꝙ quis occidat infinitos homies: et
ſolum finite peccet. quando habet actum confuſum
circa eos omnes. pono ſemꝑ cetꝫa paria. homicidio de
terminato adiungit homicidiū diſtinctum interius. ⁊
nulla eſt difficultas. ❡ Tertiodecimo arguitur ſeque
retur ꝙ martyriū laurentij vel vincentij non eſſet pl⁹
laudandum ꝙ cipriani vꝫ alicuius mortui in carceri=
bus. conſequens videtur incōueniens. ꝗ et antecedēs
conſequentia patet. q: habebant actus interiores eq=
les nolendi derelinquere opus honeſtum non obſtāte
quacunꝙ conditione mortis. ❡ Quartodecimo ar=
guitur ſeqꝛetur ꝙ ſi aliquis negaret fidem ore diſſen=
tiens tamen in mente: dicendo inter machometanos
ꝙ vult eorum ſecte adherere. nō peccaret conſequens
eſt falſuꝫ. q: ad romanos decio corde creditur ad iuſti
ciam: ore ſit confeſſio ad ſalutem. Et patꝫ conſequen=
tia quilibet actus quē habet eſt bonus. ⁊ ſolum habet
iſtum volo manere xp̄ianus. ❡ Ad tertiūdecimum di
citur conſequentia eſt nulla. cum erit actus laudabi=
lis in non deſerenda fide in preſentia maiorum pericu=
lorum erat difficilior: ꝓpterea melior. fiat ꝙ aliqui nō
reſilientes a fide in preſentia paruorū periculorū retro
ceſſiſſent in preſentia maiorū. et licet aliqui tanti ex=
ciſi in cruciatibus cōibus parati eant perferre omne
genus tormenti: etiam quocūꝙ genere mortis appli=
cato. ſed nos iudicamus ab exterioribus. talium volun
tates a deo cognoſcuntur. ❡ Ad qrtūdecimum dici=
tur ꝙ talis peccat poteſt quis tacere ꝟum pro loco et
tempore ſine peccato. nūꝙ tamen abnegare xp̄m quo
cūꝙ gñe mortis applicato ſecundū illud Mathei. x.
qui me negauerit coram hominibus negabo eum co=
ram patre meo qui in celis eſt. talis ꝑponit ſuū corp⁹
amori et honori dei: et ꝑuerſe peruertit ordinem cha=
ritatis. ſed ſicut iſte peccat exterius ita interius per
actum quo vult proferre negationem xp̄i. ❡ Quin=
todecimo arguitur. qui percutit clericum violenter
eo facto eſt excommunicatus. xvij. q. qrta. cap. ſi quis
ſuadente diabolo manus violentas iniecerit ī cleri=
cum. et tamen qui vult percutere clericū non eſt excoī=
cat⁹ mō excōicatio aggrauat peccatū. ❡ Sextodeci=
mo arguitur. qui occidit hominē qui habet multos li
beros et conſanguineos alere plus peccat ꝙ alt⁹ vo=
lens talem occidere. et non niſi ratione actus exterio=
ris. Mꝫ pl⁹ peccet patꝫ. ad plura tenetꝛ. quia ad alēdos
liberos parentes occiſi quos alter nutriuerat. ❡ Ad
quintūdecimum dicitur ꝙ percutiens clericum excōi=
catus eſt et non volens percutere. ſed iſti duo equalitꝛ
peccant coram deo. ⁊ ſi ſic diſcederent equali pena pu
nirentur. ſuppoſito ꝙ actus interior non percutienꝭ ꝓ
portionabiliter cum actu percutientis augeatur. et li=
cet plus puniatur in hoc mundo excōmunicatus. (q̄
priuatur ſacramentis et ſocietate hominū) ꝗꝫ nō exco
municatus non ſequitur ꝙ grauius peccet coram deo
prudentes legiſlatores pro minori culpa maiores ad
hibent penas. quis occiditur pro furto preſumptus in
corrigibilis et pro rapina. nō autem pro inuidia vel
ſuperbia. peccata que perturbant rempublicam ⁊ pa=
tenter conſtant in hoc mūdo que licet minora ſint gra
uius puniuntur ꝙ reliqua maiora vel equalia. iſtud
non contingit in foro dei. ❡ Ad ſextumdecimum di=
citur negando ꝙ plus peccat: immo equaliter peccāt
ceteris paribus. ſed verum eſt ꝙ ad plus tenetur: quia
plus dānificauit proximum actualiter. Ad pl⁹ teneri
non arguit grauius eſſe peccatū. ecce ſortes vult eſſi=
caciter furari centum: ſed impeditꝛ ab extrinſeco. plato
ad plus tenetur: quia habet alienū actu alter non tene
tur reſtituere quicꝙ: quia nichil habet quicꝙ inꝙ de
temporali bono, tenetur deteſtari peccatum. ❡ Sed
contra iſtud arguitur iſti per te equaliter peccant. er=
go tenentur confiteri peccata equalia. ſed ſufficit vni
confiteri actum interiorem. ergo ſufficit alteri con=
fiteri hũ actum interiorem dicēdo ꝙ voluit hominē
ꝑimere. ❡ Reſpondetur concedendo ꝙ equaliter pec
cant. et concedo ꝙ ſufficit vni confiteri peccatum in=
terius. ſed hoc alteri non ſufficit. q: non ſufficienter
exprimit circumſtantiam aggrauantem ſuum pecca=
tum: cum prodijt in opus externus. debet confiteri ho
micidium externus. et iā ex pſuppoſitōe aliud pecca=
tum referat. ❡ Septimodecimo arguitur ſic. ſint duo
ſortes et plato quorum prior in publico frangit ieiu=
nium et ſcandelizat platonem nichil datur ad comedē=
dum. ſed ita intantier petit cibū ad frangendum ieiu=
nium ſicut alius tam per te iſti duo equaliter peccant
cum actus interiores ſint equales. ſed hoc eſt ſalſum:

cum vnus committat ſcandalum et nō alter. ergo du-
plici peccato ſpiritualiter peccat. et nō niſi per actum ex-
teriorem igitur. ¶ Octauodecimo ſequitur ꝙ ſi vnꝰ
vellet occidere hominem et cum occidat ꝙ plus pec-
cat ꝗ̄ alius qui intendit et amputare brachium pciſe
et non vltra. ſed a caſu occidit. conſequens eſt falſum
igitur vterꝗ eſt homicida. ¶ Ad ſextūdecimū dicit. vel
alter cui nichil datur ad comedēdū laborat ad come-
dendū in publico ſicut alter et tunc tantū peccat ſicut
alius: quia ſcandaliſare vult ſicut alius. Scādalū de
bet diffiniri per occaſionem velle dare ruine. ſi vellet
comedere in occulto iam cetera ſunt imparia. et minꝰ
peccat. ¶ Ad octauumdecimū dicitur concedendo ꝙ
vterꝗ eſt homicida. ſed vnus plus peccat pro homici
dio ꝗ̄ alter. alter tantum qꝛ dederat operam rei illici-
te peccabat per homicidium. Et ſic dicatur de duobꝰ
hereticis vel hereſiarchis quorum vnus auertit pluri
mos a fide (vt arrius vel machometus) et alter pau-
cos: faciens tamen quod in ſe eſt ad tot auertendos
iſti equaliter coram deo peccant: Nec obſtat illud vul
gare beati auguſtini neſcitur pena arrij: quia neſcitur
quot duxit ad inferos. Hoc intelligitur de pena accidē-
taliter de noua infamia quā habebit de deſcenſu eorū
ad inferos quos a fide auerterat. ¶ Vel ſic. qꝛ poſſibi
le erat ꝙ poterat multos auertere a fide. peccatum eſt
maius. ſed quia non poſſumꝰ cognoſcere determina-
tum numerum eorum quos a fide auerterat nō cogno
ſcimus magnitudinem ſui peccati. ¶ Decimonono
arguitur ſic. illa ſunt diuerſa peccata que diuerſis pro
hibitionibus prohibentur. ſed actus interior et exte-
rior diuerſis prohibitionibus phibētur. ergo ſunt di-
uerſa peccata. conſequentia tenet cū maiore. et minor
patet Exodi. xx. non mechaberis / non furtum facies
non cōcupiſces domū proximi tui. nec deſiderabis vxo
rem eius. ¶ Vigeſimo arguitur ex iſto ſequitur ꝙ dās
ſcutum deauratum pauperibus quod credit eſſe bonū
ſcutum tantum meretur ſicut alius dans bonū ſcutū.
ſed hoc eſt inconueniens. igitur. Q; ſequatur patet.
habent actus interiores equales. ¶ Ad nonūdecimū
dicitur concedendo ꝙ ſunt diuerſa peccata (ſicut infe
rius patebit) ſed homo non eſt peior p vtrūꝗ actū ꝗ̄
per alterum tantum. Fuerūt diſtincte prohibitiones ple
riꝗ ſapientes hebreorū extimarunt actum interiorē
non eſſe peccatum. propterea Joſephus. xij. antiquita
tum recitans opinionē polibij hiſtoriographi perſarū
dicentis ꝙ anthiocus illuſtris mortuus eſt miſerabili
ter ex eo ꝙ voluit exſpoliare templū dyane. cōtra quē
dicit Joſephus. nāꝗ nullatenus egit peccatum. ſꝫ tā-
tum cogitauit. nullo reatu ⁊ ceta propterea illic cōclu
dit ꝙ mortuus fuit propter peccata que fecit in iheru-
ſalem. cui cōſonat gloſa ad phillipenſes. iij. dicens. ꝙ
lex vetus prohibebat manū nō animū. cui etiam con-
cordat dictum apoſtoli ad romanos vij. peccatum nō
cognoui niſi per legem. vbi loquitur de concupiſcen-
tia mundi. propterea date ſunt diuerſe prohibitiones
tam reſpectu actꝰ interioris ꝗ̄ exterioris. Sed dices
quare in iſtis pluſꝗ̄ in alijs? ¶ Reſpondetur eadem eſt
queſtio apud aduerſarios ſufficit in iſtis pro alijs. ita
ꝙ illud quod dicitur in vno intelligatur in alio etiam
homines ſunt proniores ad concupiſcentiā libidinis
et ad concupiſcentiam bonorum temporaliū ꝗ̄ ad a-
lias. Propterea hic eſt ſpecialis q̄ſtio de vtroꝗ actu
¶ Ad vigeſimum conceditur ꝙ illi duo equaliter me
rentur. ¶ Vigeſimo primo arguitur. iſte eſt error dā-
natus contra petrum abelardi. inter cuiꝰ illiꝰ articlos

dicitur eſſe vnus. Nos vero dicimus ꝙ ſola voluntas
a deo eternaliter remuneratur. ſiue ad bonum ſiue ad
malum: nec propter opera peior vel melior efficitur
homo. niſi forte dum operatur in aliquo voluntas eiꝰ
augmentatur. ¶ Vigeſimoſecundo arguitur ponen-
do caſum ꝙ deus prohibeat actum exteriorem nō in-
teriorem. tam actus exterior eſt malus et nō interior.
¶ Ad vigeſimumprimū dicitur ꝙ ille error non repe
ritur inter oēs quos beatus bernardus colligit. nullo
pacto eſt error. q̄ illud dictū pro errore colligeret lolio
triticum coniungeret. habetur preciſe ſic ꝙ propt ope
ra nec melior nec peior efficitur homo. quod eſt falſū.
¶ Ad vigeſimūſecundū dicitur ꝙ in illo caſu actus
exterior eſt malus. ⁊ interior a quo impatur eſt bonus
ſed caſus eſt preter legem q̄ ꝯcluſioni prefate non ob-
uiat. ¶ Vigeſimotertio arguitur. ex iſta poſitione ſe
quitur ꝙ adulterium non eſt maius peccatum (immo
nec inceſtus) ꝗ̄ fornicatio ſimplex. cōſequēs eſt abſo-
num. ergo et antecedens. probo cōſequentiam trāſeāt
duo ſortes et plato ad lupanar. et ſortes cognoſcat cō
ſanguineam vel affinē in gradu conſanguinitatis vł
affinitatis propinquo: et plato ſolutā. vel ſortes con-
iunctā et plato ſolutam ex equali negligentia. Jā ar-
guitur ſic. ſortes et plato equaliter peccant. ſortes a-
dulteratur vel cōmittit inceſtū. et non plato. ¶ For-
te dicis poſtꝗ̄ ſortes dat operam rei illicite imputabi
tur ei ad culpam. et non platoni qui illi actui operam
non dat. ſed reſpectu alterius perſone. ¶ Cōtra vtꝫ
equali negligentia procedit. ¶ Vigeſimoq̄rto arguitur
poſito ꝙ ſortes habeat vnū panē quo poteſt releuare
indigentiam vnius hominis tantū. et ſint ciſero ⁊ pla
to indigentes. precipiat ei deus ꝙ vtriuſꝫ indigētiā
velit releuare. ſed ꝙ det panē platoni et non ciceroni.
Jſto caſu poſito ſi ſortes dat ciceroni panē perperam
agit. et tamen actus interior eſt bonus et exterior ma
lus. igitur. ¶ Ad vigeſimūtertium reſpondetur cōcedē
do ꝙ non eſt inconueniens ꝙ aliquod adulterium ali-
qua fornicatione nō ſit maius. vt in caſu dato. Poteſt
dici qui cognoſcit coniunctā eſt adulter ſiue ſciat ſiue
non. equaliter peccant adulterans et ſimplicē fornica
tionem faciēs in illo caſu. ſed adulteriū cognitum ta-
le fornicatione ſimplici ceteris paribꝰ eſt maius. vtꝫ
iſtorū plus peccat ꝗ̄ ſimplex fornicator. et minus ꝗ̄
adulter. ſuppoſito ꝙ tranſiens nullatenꝰ vellet cogno
ſcere coniunctam ſi ſciret eam talem. ſed cōiuncta mē
tiendo dicit ſe ſolutam ſed cum dat operam rei illici-
te videtur ꝙ plus peccat ꝗ̄ ſimpliciter fornicando.
¶ Ad vigeſimūq̄rtū reſpondetur ꝙ male agit dando
ciceroni panē propter prohibitionem dei. et velle effi-
cax eſt peccatū quo vult ei dare interius. Si ponas ꝙ
deus precipiat ei habere velle efficax dādi panē vtriꝗ
prohibēdo ei ꝙ det ciceroni: Caſus eſt irrationabilis.
velle efficax ſine impedimento impat actum exterio-
rem: et ſic deus preciperet antecedens et eius oppoſi-
tum. poteſt tamē habere volitiones cōditionatas vtriꝫ
ſubueniendi vel non efficaces. etiam concluſio intelli-
gitur ſecundū legem vbi eſt conſonantia actus exte-
rioris ad interiorem. ¶ Vigeſimoquito arguitur
ſic: impoſſibile eſt hominē ſaluari ſine fide. ſed iſta po-
ſitio hoc euacuat. quia ponatur ꝙ ſint duo eq̄les voli
tiones habentes credendi aliquem articulū. alter cre-
dat. et alter impediatur propter perturbationē cere-
bri vel tardiora naturalia. vnus qui habet fidem ſal-
uabitur. ergo et alter per poſitionem. ¶ Vigeſimoſex-
to arguitur. actus interior et exterior ſunt res diſtin-

ēte quarum vtraq; eſt peccatum. ergo ſunt duo peccata. ¶ Ad vigeſimuniquītū dicitur ꝙ fides infuſa ſufficit. et concedo ꝙ iſte volens credere cui diſplicet rebellio in oppoſitum laborans quantum in ipſo eſt ad credendū (licet non credat) tantum meretur ſicut credens. ſtat ꝙ duo equaliter velint credere: ſed propter motum cerebri et perturbationē ingenij vnus non ita cito credit ſicut alter abſit ꝙ talis omni via anhelās ad credendum dānaretur. deus finaliter cum iuuabit. credere non eſt actus meritorius niſi tanq̄ actus imperatus: eſt actus intellectus licet iperetur ab actu voluntati. ¶ Ad vigeſimūſextū ſolent homines dicere eſt tamen vna malicia. ¶ Contra hoc arguitur ſic. actus interior eſt malicia. vt ipſi concedunt. et actus exterior eſt peccatum. et malū demeritorie. modo malum non diſtinguit̄ ab actu malo. ¶ Concedo ꝙ ſunt due malicie: et duo peccata. vt patet per gloſā ſuper illud ad romanos pmo. plenos inuidia et homicidijs. bene inq̄ dicit homicidijs pluraliter: quia plura ſunt homicidia: quia voluntatis et operis. et hoc idem patet ſuper illud pſalmi. lxviij. appone iniquitatē. q malum opus addit male voluntati iniqtatem addit iniquitati. ¶ Itē probat̄ ratione act⁹ exterior ipat⁹ ab actu interiori malo vel eſt peccatum vel non peccatū: ſi ſecundum. eſt actus indifferens vel actus bonus. ſ; neutrum illorum dici poteſt. ergo primū eſt ꝙ peccatum. ¶ Item vigeſimoſecūdo contra fauſtum beat⁹ auguſtinus diffinit peccatum ſic. Eſt dictū factum vł concupitum contra legem dei. modo hoc totum cōuenit actui exteriori. Sed tunc dices. ergo tunc faciens actum interiorem et exteriorem ſimul eſt peior q̄ ille qui facit ſolum actum interiorem. ¶ Diſtinguit̄ vel extenſiue. et ſic concedis: vel intenſiue. et ſic negas.

¶ Vel ſic (et lucidius) diſtinguo ꝙ duo peccata hab; vel quorum vnum maliciam habet vel bonitatem ab actu interiori. et ſic conceditur. et hoc non reddit hominem peiorem. vel peccata nō ſubordinata. et ſic negatur. ¶ Sed contra totum iſtud argumentor. act⁹ interiores in ſorte habente ſolum interiorem ⁊ in platone vtrūq; actum habente ſūt eq̄les ⁊ peccata eq̄lia. ¶ Dices habet maliciam ab interiori. ¶ Contra. q̄ eſt malus. et peccatum. et pro eo debetur pena diſtincta ab interiori ſicut actus interior ab exteriori diſtinguitur. ¶ Reſpondetur concedendo act⁹ interiores eſſe pares in malicia. et concedo ꝙ actus exterior platonis eſt petm̄ et diſtinctū realiter ab iteriori. ſ; nego ꝙ reſpondeat ei pena q̄cūq; alia a pena actus interioris. de pena inflicta loquor. et cauſa eſt cum dependet ab interiori naturali ſequela. et interior actus eſt mere ſpontaneus. ſic nullā penam habet diſtinctam a pena interioris. ſicut tota malicia eius ab iteriori emergit. ¶ Sed contra. actus exterior eſt peccatum. ergo ex ſolutione oportet dare vnū peccatū pro quo nulla pena infligetur: quia actus interiores ſortis et platonis equaliter puniuntur. et vocetur pena pro actu interiori ſortis a quatuor graduū. pena pro actu interiori platonis b totidem graduum. Iam queritur vł plato punitur aliqua alia pena a b vel non: ſi primum. q̄ plato eſt ſorte peior. ſi non. habebitur aliquod peccatum impunitum etiā non remiſſum in hoc mundo vł purgatorio. ¶ Reſpondetur concedēdo ꝙ actus exterior eſt peccatum. et negatur ꝙ ſit aliquod peccatū pro quo nulla pena infligetur vel in hoc mundo vel in alio. pro peccato quolibet erit aliqua afflictio. et dico ꝙ b pena non eſt ſolum pena reſpōdens actui interiori platonis. ſed actui iteriori et exteriori ſimul. hoc ē copulatim ſicut dicim⁹ actus exterior non habet aliā maliciam a malicia interioris. ſed mere naturaliter ab eo dependet. nec ſequitur ꝙ actus exterior manebit inult⁹. quia pena b tam actui interiori q̄ exteriori in caſu noſtro reſpondet. ¶ Sed contra iſtud argumentor. actus exterior punitur ex ſolutiōe: vel ita acerbe ſicut act⁹ interior: ⁊ tunc ſequitur ꝙ actus exterior eſſet ita malus ſicut interior ⁊ tamen exterior eſt naturalis et interior liber. ¶ Forte dicis non eſt ita malus ſicut interior. immo non diſtinguitur ab interiori. ¶ Hoc non eſt impugnatione dignū cōſtat ꝙ ſunt res realiter diſtincte. ¶ Reſpōdetur concedendo ꝙ actus exterior ita acerbe punitur ſicut interior. imo eadem pena preciſe nec alia. reſpondet et eſt act⁹ ita malus ſicut actus interior et peccatū diſtinctum realiter ab interiori. ſed non habet aliam maliciā hoc eſt habens exteriorem cum interiori nō eſt peior q̄ habens interiorem tantū. ſed non eſt idem peccatū. imo aliud peccatū. ſicut res alia. et alia malicia. et alia difformitas ab actu interiori. ¶ Sed contra dicat̄ act⁹ exterior c. arguitur ſic b eſt ita magnum peccatum ſicut a. ergo tanta pena punietur in inferno. ergo pro c infligetur noua pena. vel manebit aliquod mortale inultum apud inferos. ¶ Reſpondetur pena reſpōdens b eſt ita mala ſicut pena reſpondens a. et tota pena reſpondet b peccato et illa eadem reſpondet c peccato. nec inconuenit duo peccata realiter diſtincta puniri eade; pena. dūmodo vnū peccatū naturaliter ab alio ſcateat. alioquin concedere oportet aliquod eſſe mortale pro quo nulla pena infligit̄ in inferno. S; ex iſto modo loquendi concedere oportet platonem diſcedere in duobus peccatis ſc; b et c et ſortem in a. et tamē b eſt equale ipſi a. et tamen iſti duo equaliter puniunt̄: pono ꝙ non diſcedant in peccatis alijs qd̄ concedo.

¶ Sed contra ex iſto ſequitur ꝙ actus exterior inſequitur interiorem quo ad rationē peccati maioris vł minoris ſicut tumor maris ſequitur lunā. hoc eſt falſum. Qd̄ probo. ſtat actum interiorem remitti actu exteriori intenſo et augmētato. tunc ſic actus exterior augetur. actus exterior eſt peccatum ſortis. ergo peccatum ſortis augetur. ¶ Dico ꝙ remittitur petm̄ ſortis. dato ꝙ peccatū exteri⁹ augeatur. remitti̇t exteri⁹ peccatum. ſicut corrumpit̄ ſimilitudo et nulla ſimilitudo corrumpitur. ſed actus exterior aduēticiū modū peccati ſuſcipit. nunc eſt petm̄. nunc idem manēs non eſt peccatū. ſed meritum. nunc neq; meritum neq; demeritum. et iſtud crebro contingit. ſed illud nō conuenit actui iteriori. q ſi ſemel eſt peccatū cōiter manet tale quādo eſt in rerum natura. ¶ Altiſſiodorēſis cōcedens ꝙ ſi pater et filius aſſumerēt eandē naturā humanam eſſent idem homo concedere haberet ꝙ actus interior et exterior ſunt idem peccatū. ſunt vnū peccatū ibi vnū cadit ſup connotationē termini peccatū. ⁊ non ſuper materiale ſignificatū. ſi duo homines haberent eandem animam vel albedinē eſſent vnū album vel vnum animatum. Et homo proterauēdo pōt hoc logice ſuſtinere. tn̄ hoc michi non placet. ſi actus interior et exterior ſunt vnū peccatū: ergo hoc vnū peccatum vel illud poſita conſtantia. diſcenſus eſt diſiunctiuus ſub termino ſtante determinate. et quelibet ſingularis eſt falſa quocūq; demonſtrato non ſunt hoc vnū peccatum. demonſtrando actū interiorē nec hoc vnū peccatū demonſtrando exteriorem. Propterea cōcedo ꝙ ſunt peccata realiter diſtincta. et equaliter mala

nec iuuat: vt patet intelligēti volare ad ſuppoſitionē confuſam tantum. ¶ Uigeſimoſeptimo arguitur ſic. ex iſta ꝯcluſione ſequit̃ ꝙ tantū meret̃ volēs mereri ſicut ille qui meretur. et eodēmodo ille qui vult plus mereri ꝗ̃ alius plus meretur ꝗ̃ alius. ſed hoc eſt falſum. ponatur ꝙ ſortes velit mereri. et plato vult plus mereri ꝗ̃ ſortes. tunc ſi plato plus mereatur ꝗ̃ ſortes. eodē modo cicero volens plus mereri ꝗ̃ plato. pl⁹ merebitur ꝗ̃ plato. M; ſi concedas. ponat̃ rurſus ꝙ plato velit plus mereri ꝗ̃ cicero petendo quis eorū plus meretur conſequētia patet ex poſitione. ¶ Uigeſimo octauo arguitur ſic aliquis eſt actus exterior mal⁹ nō imperatus ab aliquo interiori malo. ergo poſitio nulla. Antecedēs patet. ponēdo ꝙ ſortes dirigat ſagittā contra platonem per quā plato intereat. ſed ꝗ̃ p̃mo ſagitta eſt emiſſa de manu ſortis penitudine ducatur ꝙ ſagittā dire:erit cōtra innocentem. tunc actus exterior eſt malus: cum iniuſte occiditur ſortes quē ſupponimus innocentem vel ſaltem ĩnocenter occiditur. licȝ ſit in peccato occulto mortali. et nocens tamen innocenter occiditur. et tamen actus interior eſt bonus cū ſagittarium ſubeat penitudo anteꝗ̃ ſagitta attingat platonē. vel ponatur caſus ſic ꝙ ſortes ꝑcutiat ciceronem in die dn̄ico qui moriat̃ gratia vulneris die mercurij. tunc ſic mors ciceronis ſorti iponit̃. et tn̄ actus interior non eſt malus. igitur. ¶ Reſpondet̃ nō oportet. ꝙ ille qui habet tale velle ego volo plus mereri ꝗ̃ ſanctus petrus plus mereatur ꝗ̃ ſanct⁹ petr⁹. et dato ꝙ operam adhibeat vix decimā partem meritorū beati petri attinget. nec iſtud impugnat poſitionem: quia vult ꝙ aggregatum ex actu interiori et exteriori ei reſpondente non eſt magis meritum ꝗ̃ ſolus actus interior: quia pro iſto ſenſu eſt pugna inter ſapientes. modo per illas volitiones nulla eſt apparentia contra illum ſenſum. nolumus concedere ꝙ quis tantum mereatur ſicut vellet mereri. ¶ Si dicas voluntas reputatur pro facto. Diſtinguo. vel ꝙ homo mereatur tantum ſicut vellet mereri. et ſic nego. vl' ꝙ volitio efficax faciendi aliquid ſit ita bona. dato ꝙ operatio exterior non ſequatur quando impedimētū prouenit ab extrinſeco. et ſic concedo nec optȝ ꝙ ille qui vult plus mereri plus mereatur. ſtat ꝙ volens minus mereri habeat actum intenſiorem merēdi. ſed de reciprocatione corquorum vterꝗ̃ vult plus mereri ꝗ̃ alter dicat̃ ſicut dicemus in ſecundo de duobus quorum vterꝗ̃ vult eſſe peior reliquo. ¶ Ad vigeſimumoctauū reſpondetur aliquid eſt certum in hoc argumento. ꝙ iſte qui penitet anteꝗ̃ ſagitta tangat platonem non peccat. quando ſagitta tangit platonem: et ſiue tangat ſiue nō non imputabitur ei ad culpam. et eſt in gr̃a ſed an act⁹ ille exterior debeat dici malus vel non malus res non eſt ita lucida. et dicitur ꝙ ille actus exterior eſt mal⁹. et ratio eſt. ad maliciam actus exterioris ſufficit ꝙ imperetur ab actu interiori malo. et hoc eſt verum in ꝓpoſito. ¶ Sed contra hoc arguitur. incurrens ebrietatem ex culpa ſua cui diſplicet temulentia futura anteꝗ̃ ſumme coaleſcat nō facit actus exteriores culpabiles. hoc propter culpam emendatā per penitentiam. et cum hoc tenendo facta ebriorū eſſe imputabilia. ſȝ ſic eſt in propoſito. ¶ Inſuper iſte iniuſte occiditur: qr innocens. ergo alter eum ĩiuſte occidit ergo peccauit in occiſione. ¶ Rn̄det̃ ꝙ tales act⁹ nec ſunt demerita imputabilia nec merita plus ꝗ̃ actus brutorū. nec eſt ſimile hincinde cum vnus actus exterior imperetur a volitione formaliter mala: alius autem non. ¶ Ad aliud concedo ꝙ iniuſte occiditur quia per actuȝ iniuſtum. ⁊ alter iniuſte occidit eum. Concedo iſtam concluſionē aliq̃s ĩiuſte occidit hoīeȝ: et eſt ĩ gr̃a et iuſticia tēporeq̄ alter capit vuln⁹ letale. ¶ Sȝ ꝯ̃ iſtud arguit̃. capiat̃ totum tēpus quo vult occidere ⁊ dicat̃ a in iſto tēpore adhuc non occidit. quia nō infligit vulnus letale. ergo nō iniuſte occidit. et poſt iſtud temp⁹ nullum actū iniuſtū habebit. ergo nō occidet iniuſte. ¶ Rn̄det̃ admiſſo caſu dico ꝙ in a tp̄e occidit. habet homicidiū mentalē ſicut mathei. v. de mecha contingit. Et ſi dicatur non vocetur homicidiū niſi ſequat̃ mors. ¶ Dico ꝙ ſic capiendo terminum hoc depēdet ex euētu futuro et ad homicidiū ſufficit inferre vuln⁹ actu vel propinque. ſicut ad eſſe patrem ſufficit diffundere ſemen. Dixi propinque. ſi period⁹ vite ſortis eſſet viginti annorū et quis ei ex ictu vitā abbreuiaret per vnam horā. non vocaretur apud loquētes homicida ſed quā propinque hoc dependet ab vſu. in hoc conſule vulgus. ſcim⁹ in aliqua diſtātia homo nō poteſt cōſecrare. ſed vbi eſt ſtatus nos fugit. ¶ Sed dices nemo eſt pater niſi naſcatur filius. ergo nemo eſt occiſus anteꝗ̃ habeat vulnus inflictū vel anteꝗ̃ eſt mortuus. et tu vis ſic vti termino. ¶ Reſpōdeo. noīa ſignificāt ad placitum: et ſic capiendo occiſio non eſt mala nec iniuſta. nec aliquis ĩiuſte infert illā. Exemplū in ſili. vnus actus interior p̃mo poteſt ĩperari ab actu malo et poſtea a bono. in poſteriori parte tēporis actus erit bonus. ſic potes dicere poſtꝗ̃ nō imperatur ab aliquo actu interiori nec eſt bonus neꝗ̃ malus moraliter.

¶ Uigeſimonono arguitur ſic. nichil eſt actus exterior. ergo nullum peccatum eſt act⁹ exterior. quod cōtradicit conuertenti ꝓconceſſe. ſcȝ ꝙ actus exterior ē peccatum. cōſequentia tenet a ſuperiori ad inferius cōſequentialiter. aqua non eſt potus. ergo non eſt potus humidus. p̃mo priorum et antecedēs patet querendo quid eſt. ¶ Triceſimo arguitur probando ꝙ aliquis actus exterior eſt malus cui nullus actus malus interior reſpondet et hoc ſic. ponendo ꝙ aliquis puta ſortes videat xp̄ianū et machometiſtam contendētes in limitibus ſeptemcaſtrorum. ſortes tendat arcū intendens occidere machometiſtam ad liberandū xp̄ianum q̄ alias occidetur non data diligentia ſufficienti occidit xp̄ianum platonem. tunc ſic hic actus exterior eſt malus puta hoc homicidium eſt peccatū: cui nullus actus interior malus reſpondet. da vnum actū interiorem malum cum ſolum habet iſtos actus volo liberare xp̄ianū volo perimere machometiſtā ꝓpter deum vt liberem xp̄ianū vel in defenſionem fidei chriſtiane. iſti actus interiores oēs ſunt boni. et pono ꝙ nullum actum alium habeat. tunc patet deductio.

¶ Ad vigeſimūnonum dicitur vbi petitur que res eſt actus exterior vel actus imperatus. ¶ Dicitur freq̄nter eſt homo vel eius organū. quando homo occidit homicidium eſt volitio qua vult occidere hominem propter. et ille eſt actus elicitus. homo occidens brachium vel ferrum eſt actus exterior. actus eſt res agēs que non eſt anima nec anime inherens. actus exterior eſt operatio tranſiens in obiectum extern⁹. et operatio actiua eſt res operans. homicidiū exterius nichil aliud eſt ꝗ̃ homo actualiter applicans organa ꝑ que mediate vel immediate occidit. comeſtio exterior eſt homo cibum per os aſſumens. et ita in alijs ſuo modo dicatur. ¶ Sed de actu imperato dicitur ꝙ eſt omnis actus ab actu elicito emanans eſt actus imperatus. ſtat brachium meum eſſe actum imperatū ab alio qui

me renitente mea manu aliũ ferit. Si dicas ꝙ ex hoc ſequitur ꝙ aliquod peccatum habet vxores et liberos patet de homine. aliquod peccatũ peccat. aliquod peccatum erit in celo. Aliquod peccatum eſt regẽs phyſicorum. peccatũ peccati eſt regens. et ſic de talibus ꝓpoſitionibus. que abſurde videntur. ¶ Concedo ꝓpoſitiones illatas. intelligenti non ſunt abſone. hec omnia concedo de peccato omiſſionis. et ſup hoc amplius in ſecundo. Satius eſt ita ꝓcedere ꝙ ꝑ priuatiões aliorum quas non vocant res: ſed rerũ priuationes. vel ad chimera ꝯplexe ſignificabilia. q̄ ponit cecitatẽ oculi eſſe oculum cecum non debet eſſe territus in preſentiarum. ſed vnum cõcedens aditum ad aliorum concessionẽ aperit. viſio que ex actu elicito dependet eſt actus imperatus et actus interior. ¶ Ad .xxx. dices. virtualiter vel interpretatiue eſt act⁹ interior mal⁹. ¶ Uel ſic (et apparentius) ꝙ ille actus exterior eſt malus. et nullus actus interior malus reſpondet. nec hoc eſt cõtra poſitionem poſitio eſt: datis actu exteriori ⁊ interiori aggregatum nec eſt peius nec melius ſolo actu interiori. et oppoſitum non contingit in hoc argumẽto. volo iſtum occidere demonſtrando machometiſtam q̄ eſt ex parte orientis. et volitio interior eſt imperatiua homicidij exterioris xp̄iani. qui relicta occidẽtali parte pugne ponit ſe ĩ locum celeriter vbi erat machometiſta. et cõceditur ꝙ volitio qua volo occidere iſtum demonſtrando machometiſtã cum negligentia mea eſt imperatiua actus exterioris homicidij xp̄iani. ¶ Sed contra dices nunꝙ̄ actus exterior mal⁹ emergit a ſolo bono actu interiori. ¶ Dices hoc verũ eſſe: niſi ſit negligentia culpabilis q̄ in preſentiarum contingit. non adhibeo diligentiam. ſed ſiue ſagitta xp̄ianũ occidat ſiue machometiſtam eq̄liter pecco: q2 eq̄liter facio quod in me eſt ſemper ad occidendum chriſtianum. ¶ Sed contra ſi machometiſta fuiſſet occiſus actus exterior eſſet bonus. patet eſt imperatus ab actu interiori bono nichil malicie habenti. ¶ Reſpondeo actus interior eſt bonus. ſed ſemper deficit diligentia: et machometiſtam occidẽs cũ tali negligẽtia peccaret. et ſiue occiſio exterior dicatur bona vel mala in idem redit. idem actus exterior poteſt proficiſci a bono actu voluntatis et a malo. ¶ Tertio ſic dicitur (et forte melius) actus interior eſt malus q̄ vult hoc modo dirigere ſagittã contra machometiſtam: ac ſi haberet hunc actum volo occidere hunc machometiſtam hoc modo. hoc eſt volo dirigere ſagittã nunc ꝯ machometiſtam. tales actus ſunt mali: cum dubiũ ſit de occiſione xp̄iani. ¶ Ex toto iſto patent ſimiles ꝓpoſitiones correlarie. Duo ex equali negligentia dirigunt duas ſagittas extra domũ: et vnus occidit: alter non. equaliter tamen peccant. ¶ Secũdo eq̄liter peccant ſi vnus occidat regem vel epiſcopum ⁊ alter ſubulcum: ſuppoſito ꝙ neſciebãt qui eſſent in vico ⁊ mutuo ſagittabant e. equali fortuna in acra ignari quẽ occiderent. ¶ Aliud correlarium non plus peccat in illo caſu duos occidens ꝙ̄ vnũ. ¶ Aliud correlarium plus peccat proijciens groſſam petram per feneſtram et nullum occidens ꝙ̄ proijciens lapillũ et occidens. patet erat veriſimilius ꝙ plus dãnificaret. pono ꝙ non videãt tranſeuntes. ¶ Aliud correlariũ pl⁹ peccat qui proijcit lapidẽ in locũ in quo multi ſolẽt congredi ꝙ̄ qui proijcit lapidẽ in loco in quo pauci incedunt. non op; tamen illos proijciẽtes per feneſtrã ſe cõſtere ꝙ hoiem occiderũt. non audiunt rumorẽ vulgi de homicidio. nullum conſtat eis eſſe occiſum.

¶ Poteſt fieri argumentũ ſi act⁹ exterior nichil bonitatis ſupadderet actui interiori hoc ideo eſſet quia de neceſſitate ab eo dependet naturalr. ⁊ interiori poſito non põt non poni actus exterior. ſed hoc nõ ſufficit. q2 ſi volũtas velit efficaciter odiũ dei vel dilectionem dei ſequitur ꝙ nec dilectio dei nec odium dei erit meritorium vel demeritorium noue pene vel premij. ¶ Dices non eſſe idẽ. licet ſꝑ ſit productio naturalis cũ odium poteſt eſſe ĩputabile ſine illo actu interiori quo q̄s vult producere odiũ dei. ⁊ dilectio dei põtẽ meritoria ſine illo actu interiori. ſecus eſt de actu exteriori. q̄ nullius meriti eſt vel demeriti ſine actu interiori. quẽadmodũ ſi odirem deum ĩpe quo diligere debeo bis pecco. q2 ſine odio poterat eſſe omiſſio dilectionis dei. põt q̄s dicere actus exterior eſt meritori⁹ vel demeritorius aliter: licet naturalr ĩperetur a volũtate. ⁊ hoc ſufficit ad meritũ vel demeritũ ſicut dici m⁹ de factis in charitate. ¶ Secũdo forte actus interior nõ naturalr ĩperat actum exteriorẽ plus ꝙ̄ voluntas actũ elicitũ. ¶ Tertio volũtas forte ſine actu elicito impat actuꝫ exteriorẽ ſicut facit actũ ĩteriorẽ ¶ Poteſt fieri argumentum de forte qui non prohibet paſſionem vel actum naturaliter ſequentẽ cognitionem ſenſitiuam. ſed faciente actũ exteriorem puta occidendo vel aliquid ſimile faciendo. talis actus exterior eſt peccatum. et nullus eſt act⁹ exterior et reſpondens malus: quia nullus eſt liber. M; hoc liceat patet de bruto occidente hominẽ. et de temulento vel amente. ¶ Forte negas caſum eſſe poſſibilẽ in eo qui vtitur ratione. vel dicis id non incõuenire qñ eſt omiſſio in faciente. capio eſſe in ſecũde intentionaliter. vel loquor vt plures. quia in talibus oportet cõcedere aliquid eſſe peccatum vbi null⁹ eſt actus interior mal⁹ ¶ Non oportet proſeq̄ caſũ lameth occidẽdo cayn putando occidere ferã. quia erat ignorantia iuincibilis. et ſoluitur pinde ſicut nunc ſuperius. nec credẽdũ eſt ꝙ illo peccato plus peccauit ꝙ̄ cayn occidendo abelẽ. ſed de pena ſeptuageſies ſeptics. dicitur ſeptuaginta ⁊ ſeptẽ aie que egreſſe fuerãt de lameth in diluuio pierunt. ¶ Trigeſimopꝛimo argumẽtor. comeſtio pomi vetiti in Adam erat peccatũ mortale. et tamen actus interior ei reſpondens nõ erat peccatũ mortale. ergo actus exterior eſt mal⁹ alia malicia ꝙ̄ act⁹ interior. quã non capit ab actu interiori. cõſequẽtia claret cũ maiore. minor patet. quia adam et eua Geneſ. tertio: non erubuerunt de nuditate ſua ante comeſtionem nec connexerũt eis perizomata. ¶ Reſpondet poſtillator de lira iuſticia originalis eſt gr̄a grat; data que mortale compatitur. brugenſis in additione p̄cce ptũ fuit datũ ade: ⁊ opus exteri⁹ ſolũ ꝓhibebat et nõ actus interior. Neutrũ horũ valet licet ab aliquibus doctoribus admittatur ꝙ iuſticia originalis veniale compatitur non tamen admittunt ꝙ mortale cõpatiatur. Secũdũ non valet. licet actus exterior eſſet prohibitus. voluntas faciendi illud eſſet peccatum. hoc vtrobiꝗ verum habet. et ſic non ſaluatur qui peccauerit volendo comedere anteꝗ̄ comedit et etiã eua ¶ Propterea dicitur ꝙ̄ primum adam voluit comedere pomũ et ſimiliter eua iuſticia origialis erat amiſſa. ita ꝙ ſi actus fuiſſet elicitus per primum inſtans eſſe illud fuit primum inſtans non eſſe iuſticie originalis. ſi pure partibiliter. iam iuſticia originalis habebat vltimum inſtans ſui eſſe. ſed voluit deus ꝙ cognoſceretur in opere exteriori comeſtio vel nata fuiſſet cognoſci anteꝗ̄ auferebat hunc effectum iuſticie

originalis. palam eſt ꝙ mathias in replica non ſaluat de lira (prout putat) per illos effectꝰ. quia poſtillator tenet inconcuſſe ꝙ originalis iuſticia cõpatitur mortale peccatum. cui brugenſis contradixit. ſed in cõtradicendo non deliquit. ſed in male ſoluendo ſolũ. mathias facit ita bonã pacẽ inter illos duos ſicut eſt inter baſiliſcum et muſiciam.

Tunc enim mitti vel dari dicitur: cum ita in nobis eſt: vt faciat nos diligere deũ et proximum: ꝑ quod manemus in deo ⁊ deꝰ in nobis: Unde Aug. hũc miſſionis modum in ſinu ans in xv. li. de trini. ait. Deus ſpirituſſanctus qui procedit ex deo cum datꝰ fuerit homini accendit eũ ad diligendum deum ⁊ proximum: et ipſe dilectio eſt. Nõ enim habet homo vnde diligat deum niſi ex deo. Ecce quomodo datur vel mittitur nobis ſpirituſſanctus ſecũdũ quod dicitur datũ ſiue donum. Quod donum cõmendat Augꝰ: explanans apertius quõ detur ĩ codẽ libro. Dilectio inquit dei diffuſa eſt in cordibus noſtris vt ait apoſtolꝰ per ſpiritũſanctũ qui datus eſt nobis. Nullum eſt iſto dono dei excellẽtiꝰ. Solũ eſt quod diuidit inter filios regni et filios perditionis. Dãtur et alia per ſpiritũ munera: ſed ſine charitate nichil proſunt. Niſi ergo tantum inparciatur cuiquam ſpirituſſanctus vt eum dei et proximi faciat amatorem: a ſiniſtra non transfertur ad dexteram.

Diſtinctionis ſeptime decime q̃ſtio octaua.

Octauo circa hanc materiã queritur an ſit aliquis actus meritorius vel demeritorius ex natura rei. ¶ Pro ſolutione queſtionis ponunt propoſitiones Quarum prima eſt negatiua reſpõſiua ad vnã partem q̃ſtionis: ſcꝫ ꝙ nullus actus eſt meritoriꝰ ex natura rei. ¶ Probatur ſtat quẽlibꝫ actum eſſe: et non eſſe meritorium. ergo nullꝰ eſt meritoriꝰ ex natura rei ꝯña liquet. et probatur antecedẽs quocũqꝫ actu oblato ſtat ipſum eſſe: et non eſſe in ſubiecto. ergo talis non eſt meritorius: cũ nullꝰ per illum meretur. ¶ Secunda propoſitio. nullus actꝰ exiſtẽs in volũtate eſt intrinſece meritorius. Probatio. quẽlibet actum deus libere acceptat: q2 eſt prima lex obligans acceptãs vel deacceptãs. ſicut eſt ſtatꝰ in cauſis efficientibus et finalibus: ſic eſt ſtatus in prima lege obligatoria: et illa non eſt creata: cum talis eſt defectibilis et obliquabilis. ergo volũtas dei eſt p̃ma lex obligatoria que poteſt illũ actũ acceptare. ¶ Secũdo arguitur ad idem. ſi eſſet aliquis actus meritoriꝰ intrinſece maxime eſſet dilectio dei ſuper omnia ꝓ loco ⁊ tẽpore qualitercũqꝫ volueris. ſed ille actus nõ eſt intrinſece bonus. ergo nullus eſt intrinſece bonus. ꝯſequentia tenet a tota conditionali cum deſtructione conſequentis ad deſtructionẽ antecedentis. Antecedẽs patet. deus poteſt prohibere dilectionem dei. ꝙ facta illa prohibitione dilectio dei erit peccatũ. ergo nõ erit meritoria intrinſece. Quod ſit peccatũ patet per auguſtinum. xxij. contra fauſtum. peccatũ eſt dictũ factũ vel concupitum contra legem dei. ¶ Non valet dicere ꝙ varietur actus propter preceptum: cum ipſũ non cadit in rationẽ obiecti et ſolum eſt circũſtantia circunſtans. ¶ Dices forte. iſte actus eſt intrinſece bonꝰ diligo deum quia eſt a deo preceptum. ¶ Contra. deus poteſt prohibere actum illum. et poſt prohibitionem voluntas poteſt eum ꝯtinuare in eadem entitate qua prius erat. ¶ Inſuper da eſſentiam actus quã volueris. cõſcientia poteſt dictare illum actũ eſſe dimittendum ſub pena peccati quo facto cõtinuatio illius actꝰ eſt mala modo cõtinuatio illius actus eſt actꝰ ꝯtinuatus. igitur. Si cõfugias ad dictamẽ prudẽtiale idẽ dictamen quod nunc eſt prudentiale poſt erit erroneum ſicut ſcire; erit errare. ¶ Tertia ꝯcluſio aliquis eſt actus qui nõ poteſt bene fieri a creatura rationali vtenti ratione vel ſic aliquis eſt actus intrinſece malus ſic ꝙ non ſtat ipſum in intellectu vtenti ratione bene fieri. probatio huius cõcluſiõis impoſſibile eſt odiũ dei bene fieri in vtenti ratione. probatur hec concluſio ꝑ articulum pariſieñ. inter poſteriores. Sꝫ diſtiguis de potentia dei ordinata. et ſic concedis vel de potentia abſoluta ⁊ ſic negas. vel dicitur odium dei in modo loquendi importat ꝙ ſit peccatum. ⁊ ſic non poteſt bene fieri. ſecludendo tamẽ ſuam difformitatẽ illa qualitas poteſt bene fieri a volũtate rationali. ¶ Sic reſpondet quidã doctor ad articulũ. Hec reſpõſio nulla Andreas de
eſt. quod probo articulus pariſieñ. fuit conditus ĩ ma nouo caſtro
teria ancipiti modo nulli dubium eſt. nec quiſmodo dubitabatur a facultate an odium dei bene fieret de lege dei ordinata. qualitercũqꝫ capiat legem ordinatã ſiue pro ſcriptura manifeſtante nobis volũtatem dei ſiue ꝓ illo quod eueniet ſiue euenit. tota ſcriptura clamat in oppoſitum et palam eſt ꝙ illud odiũ nunqꝫ p̄cepit nec precipiet. ſed quia dubium erat inter ſapientes an deus poteſt precipere odiũ ſui dãnauit partem affirmatiuam facultas et iterũ alia expoſitio ſi terminus odium includit peccatum non valet. cõſtat ſi ſic deus non poteſt precipere et ex illo dicis ꝙ deus non poteſt fallere inordinate: ſed bene ordinate. patet ſecludendo illam difformitatem fallere põt ſimpliciter. hoc inferius reprobabitur tanqꝫ alienũ a ſanctorũ patrũ capitibus. ¶ Aliã reſponſionẽ q̃dã dat q̃ſtione fina- Deallíaco
li ſui p̃mi dicẽs. Magis fuit ille articulꝰ ad reprimendos elatos ne pias aures offenderent qꝫ ꝓpter eiꝰ falſitatem. ¶ Ex illa ſolutione (ſi qua ſit) ſequitur ꝙ pias aures offendit. et nobis eſt datus certus limes loquẽdi. nec ſufficienter probatur illa vera. ergo illa omnimodo eſt neganda. ¶ Hic relinquo ꝓbationẽ cuiuſ-
dam ad probandum ꝙ impoſſibile eſt ꝙ quis odiẽdo Gregorius.
deum mereatur. quia ſi ſic dicit. poſſibile eſſet naturaliter ꝙ quis ſimul diligeret et odiret deum. conſequens eſt falſuꝫ. quia impoſſibile eſt naturaliter ſimul eſſe cõtraria in eodem. et ꝯña patet quia cum omnis actus meritorius procedat ex charitate nulli actui meritorio eſt incompoſſibilis actus charitatis. cũ eſt ſermo de potentia dei abſoluta non oportet dicere naturaliter. nec eſt neceſſe actum meritorium ꝓcedere a charitate: quãuis ita nunc ſit ſecundum legem ſtatutam

¶ Preterea ſecundũ auguſtinũ p̃mo de lib͛ro arbitrio capitulo.iij.adulteriũ non ideo malum eſt quia vetatur lege. ſed ideo vitatur lege quia malum eſt. et gloſa auguſtini leuitici.xix. non facias furtum.nõ mẽtiaris. quia iniuſtum erat mendaciũ. ideo eſt prohibitum: non quia prohibitum ideo iniuſtũ. et hoc patet ſecũdo Ethicorũ dicit gentilis philoſophus. vt habz antiqua tranſlatio) non autem ſuſcipit omnis operatio neq̧ omnis anime paſſio medietatẽ. quedã eni cõfeſtim nominata cõuoluta ſunt cũ malicia (puta gaudium de malo) inde argiropilus in noua tranſlatione ait. non autẽ omnis actus: nec omnis affectus ſuſcipit medietatem. ſunt eni affectus nõnulli qui cõtinuo nomine ſuo ſunt cum prauitate cõnexi. vt maliuolentia / impudentia / inuidentia / et actus idẽtidẽ vt adulterium / furtum / homicidiũ. Hec enim vniuerſa talia ita dicuntur: quia ipſa ſunt praua: ſed nõ exuperationes ipſorum atq̧ defectiones. circa igitur talia nullũ eſt tempus recte agendi. ſed ſemper delinquitur. ⁊.iij. ethicorum p̃mo: ſunt autem quedã ad q̃ forſitan non licet quẽquã eſſe ꝓpulſum: ſed potius oportet summa ꝓpeſſum mortẽ obire. ridicula nãq̧ videnẽ ea que ad necem matris alcmeonem euripidis cõpulerũt. ¶ Sz forte dices ſecluſa prohibitione extrinſeca talia ſunt mala. ſed tamen cum hoc ſtat ꝙ ideo ſunt mala q: prohibita ꝑ inſpirationẽ internam. hoc eſt per legem ſcriptam in cordibus noſtris. Ex hoc habet propoſitum. ꝙ naturaliter iudicamus illud eſſe malũ quãdiu vtimur ratione ſecundũ illud pſalmiſte Signatũ eſt ſuꝑ nos lumẽ vultus tui domine. ¶ Sz ibi mancranẽ furtum et homicidiũ. et tamen illa in ſenſu diuiſo poſſunt bene fieri. ergo eodem modo odium dei / blaſphemia / idolatria / mendacium / et deceptio poſſunt bene fieri in creatura vtente ratione. ¶ Reſpondeẽ capere alienũ inuito dño. hoc eſt illo qui habet dominiũ contradicente. talis qualitas nunq̃ bene fit in creatura vtenti ratione hebrei erga egyptios non habebant tales actus. ceperunt bona q̃ quondam erant egyptioꝝ quia eorum dominiũ in hebreos tranſtulit ſupremus dominꝰ. nec occidere hominẽ auctoritate propria poteſt bene fieri. ſanſon non occidit ſeipſum auctoritate propria: nec abraham volebat occidere iſaac auctoritate propria. ſed auctoritate diuina. ſed homicidium ex modo loquendi hominum interdum capitur in bonam partẽ pro volitione occidẽdi hoĩes. circa hoc nõ requiritur diſpenſatio diuina. meritorie et ſine culpa occidit lictor hoĩes. alij termini ex vſu ſanctorũ diffor mitatem important. et ille qualitates nunq̃ bene fiũt a creatura capace rationis. vt mentiri / fallere / colere idola et cetera id genus. ¶ Preterea arguitur. dabiles ſunt duo qui inequaliter peccant vbi eſt equalis ꝓhibitio extrinſeca. patet de homicidio et furto. q̃ prohibẽtur Exodi.xx. ſub pena peccati mortalis. ⁊ tamẽ homicida plus peccat et hoc non niſi quia homicidiũ eſt peius ex natura actus q̃ furtum. non valet dicere ꝙ homicidium eſt peius: quia magis punitur. priꝰ eſt culpa q̃ ei reſpondeat pena. ¶ Rurſus. ſi poteſt bene fieri ſequeretur ꝙ poteſt eſſe tantum meritum odiẽdo deum ſicut diligendo. conſequẽs eſt falſum. igitur.

¶ Contra ſecundaz concluſionem arguiẽ. aliq̇s actꝰ eſt contingenter ſtudioſus puta actus ambulandi. ſit determinate ſtudioſus ꝓpter conformitatem ad aliũ actũ. quero de illo actu: aut eſt neceſſario ſtudioſus: ⁊ ſic habetur propoſitũ ꝙ eſt aliquis actus voluntatis neceſſario ſtudioſus aut ſit determinate ſtudioſus per conformitatem ad alium actum ſtudioſum cõtingenter: et de illo querendũ eſt ſicut prius. et erit proceſſus in infinitum. vel ſtabitur ad aliquẽ actum neceſſario ſtudioſum. ¶ Reſpondetur concedendo ꝙ aliquis eſt actus contingenter ſtudioſus: imo ita eſt quilibet. et actus ambulandi ſit determinate ſtudioſus quando imperatur ab actu elicito bono. actus exterior imperatꝰ denominationẽ malicie vel bonitatis ab actu elicito accipit. ſed non ſequitur ꝙ ille actus elicitꝰ eſt neceſſario ſtudioſus ſi deus prohiberet ſorti diligere eũ in a hora. ſi ſortes diligat eum in illa: illa dilectio ẽ peccatum ¶ Sed dicit iſte doctor in tertio quodlibeto: dato ꝙ deus poſſit precipere ſicut videtur ſine contradictione: tamen voluntas non põt pro tunc talem actum elicere: quia ex hoc ipſo ꝙ talem actum eliceret deum diligeret ſuper omnia: et per conſequens impleret preceptũ diuinũ. quia hoc eſt diligere deum ſuper omnia. Diligere quicquid deus vult diligi. et ex hoc ipſo ꝙ ipſe diligeret faceret contra preceptum diuinũ et per conſequẽs diligeret deum et non diligeret: faceret preceptum et non faceret ¶ Non video quare voluntas non poteſt talem actum producere poſt ꝓhibitionem cum influentia dei generali ſicut nunc eſt de tranſgreſſionibus p̃ceptorum negatiuorum. ⁊ falſum eſt quod ſubiungit. imo nunc eſt adimplere preceptũ regulariter ad intentionẽ p̃cipientis. ſi diligeret contra mouente conſcientia: vel quando eſt dormiendũ non meretur per illam dilectionem ¶ Secũdo arguitur. ex iſto ſequitur ꝙ actus meritorius poteſt eſſe peccatum. conſequens eſt falſum: quia res non labitur de ſpecie in ſpeciem. conſequẽtia probatur. ſi deus precipiat ſorti diligere eum in prima medietate hore. et ei prohiberet enim diligere in ſecunda medietate hore. et ſortes actum elicitum in prima medietate hore continuet per totam horam. Jam meritũ eſt demeritum. ſz hoc eſt inconueniens. licet admittatur ꝙ veniale poſſit fieri mortale quatuor modis. tamẽ non admittitur ab eiſdem ꝙ eadẽ res ſit primo venialis ⁊ poſtea mortalis. a fortiori non eſt admittendũ ꝙ meritũ erit peccatum mortale. ¶ Reſpondetur concedendo ꝙ meritum erit peccatum mortale non eſt lapſus de ſpecie eſſentiali in ſpeciem eſſentialem: ſed ſolum tranſitus in ſpeciem accidentalẽ. actus ſit primo bonus et poſtea malus dependet ab extrinſeco. ſicut iſte dicit de actu imperato vt de trãſitu ad eccleſiam primo ꝓpter deũ ⁊ poſtea propter vanam gloriam. ſed de hoc tamen nõ debebat loqui. motus localis eſt ipſum mobile ſecundum ipſum tranſire ad eccleſiam eſt homo tranſiens ad eccleſiam. Q; idem homo ſit p̃mo bonus et poſtea malus non vertitur in dubium. ſed de illo non eſt inſiſtendum nollem tamẽ dicere more aliquorũ ꝙ ſit idez actꝰ numero vel ſpecie ſpecialiſſima quo primo volo ire ad eccleſiam propter deum: et ſecundo volo ire ꝓpter vanam gloriam illorum obiectorũ diſtinctio diſtinctionẽ ſpecificã arguit in actibus. ſed iſti actus volo ire ad eccleſiam primo poteſt eſſe bonꝰ et poſtea malus ſecundum quod ordinantur ad diuerſos fines non actualiter relatos. nec hoc requiritur ad actum virtutis. et deniq̧ nec ad ipſam ꝟtutẽ requiritur habere rectam rõnem pro obiecto eius. Quis negabit iſtũ actũ eſſe bonum diligo ſortem propter deum ſũme dilectũ. ¶ Inſuper cõuictũ eſt dicere ad actum eſſe bonum requiri circumſtantias loci et temporis et ſic alijs. ſed de hijs nunc tranſeo. ¶ Ex iſto patet ꝙ actus bonus manens in voluntate non eſt eſſentialiter et intrinſece

talis. Quod d[illegible] ſunt veniale poteſt quadripharíam fieri mortale: non tamen admittentes eundem actū ſucceſſiue eſſe venialē et mortalem eſt repugnantia. ⁊ diſſute loquunt(vt alias patebit) ¶ Sed contra iſtud arguitur. ſm auguſtinū ſcdo de libero arbitrio capitulo xxxiij. virtutes iuſticia prudentia et fortitudo et temperātia ſunt ſumma bona: nec iſtis aliquis male vtit qr recta ratione male vti nemo poteſt. Et idem patet per ariſtotelem in quinto libro ethicorum capitulo primo vbi inquit. v̄tutib⁹ nemo male vtitur. ſꝫ ſtat aliquē habitū eſſe genitū ex actibus laudabilib⁹. ⁊ ille inclinat ſuapte natura in act⁹ cōſimiles actibus a quibus emerſit. ergo non ſtat tales actus eſſe ī voluntate malos. qr ſi ſic virtus īclinat ad vicium. ¶ Rn̄detur ad habitum eſſe virtutem non ſufficit ipſum fuiſſe genitū ex actibus bonis: ſꝫ cum hoc requiritur ꝙ p ſe inclinet in actus laudabiles. modo ſtat ꝙ virtus ſit genita ex actibus bonis. et poſtea manēs in eadē ſpecie habitus inclinet in actus malos. vt nunc habitus tēperantie me inclinat ad comedendū ī meridie ꝯformiter ad dictamē prudētiale. ſed ſi de⁹ prohiberet michi comedere toto iſto die ille habitus īclinaret me ad comedendum eadem hora. et illa comeſtio eſt mala. ¶ Nō valet dicere inclinat cōformiter ad dictamen prudentiale. et nunc non eſt prudentia. ¶ Tum p̄mo dictamen prudentiale incipit eſſe erroneū. heri erat dictamen prudentiale comedere hora duodecima: et ei⁹ iudicium prudentia hodie ex ipoteſi eſt error et īprudētia. ¶ Tum ſcdo. temperantia eſt habitus voluntatꝭ īclinās naturaliter ad comedendū ī meridie. et iſtud pōt ꝯtingere naturaliter de aſſueto ientari hora octaua cōformiter ad dictamē prudentiale ante q̄dragesimā: qđ male fieret in q̄dragesima. ſicut non inconuenit ꝓpoſitionem de vero in falſū et cōtra migrare: ſic prudentia in imprudentiā et cōtra migrat. ¶ Ad formam argumēti ꝯceditur ꝙ v̄tutibus nemo male vtit effectiue virtus nūꝗ inclinat effectiue in viciū nō debes habere ꝓ inconuenienti virtutē habitū in vicium tranſire pluſꝗ de actu dicimus. ¶ Tertio arguitur. aliquis actus eſt ex natura ſua alio melior. ptꝫ de actibus iuſticie et fortitudinis; qui preſtant actib⁹ temperantie et eutrapelie. ꝗ aliquis act⁹ ex natura ſua ē bonus. ptꝫ ꝯn̄a ab exponibili copulatiue ad alteram exponentē eius. ¶ Inſuper ſicut ſe habet falſitas ad p̄mam et ſummā veritatem: ſic malicia ad p̄mam bonitatē. ſed aliquid eſt ita falſū ꝙ nō poteſt ita eſſe ſicut ꝑ illam ſignificatur nec pōt verificari per primā veritatem. ergo aliquid eſt ita bonum ꝙ non poteſt fieri ꝙ ſit malum. ¶ Reſpondetur licet antecedēs ſit verum ſcdm legem inſtitutā: ⁊ ſcdm talē naturā tamē vterꝗ illorum poteſt eſſe non bonus: imo malus deo deacceptante et prohibente. ¶ Ad aliud dicitur non eſt ſimile. falſitas et veritas atenduntur an ita eſt ex parte rei ſicut per ꝓpoſitionē ſignificatur vel non ita eſt. inter que nō eſt dare medium. bonitas reſpicit diuinam acceptationem. ¶ Contra tertiam concluſionem ſic arguitur. probando ꝙ odium dei poteſt bene fieri. ⁊ hoc ſic. q̇cquid deus poteſt facere cum cauſa ſecunda de⁹ poteſt facere ſe ſolo. odium dei deus poteſt facere mediante cauſa ſecunda. ergo odium dei deus poteſt facere ſe ſolo. maior eſt certa. et minor probatur per pſalmiſtam odio oderunt me gratis et aſcendit fumus eorum qui te oderunt ſemper. ¶ Sed huic reſpondetur concedendo ꝙ odium dei deus poteſt facere ſe ſolo extra ſubiectum. ¶ Sed contra hoc replicat doctor tenens oppoſitum et hoc ſic accepta illa maiori apponit minorem ſcilicet compoſitū ex anima et illo actu eſt effectus producibilis a cauſa ſecunda. immo magis per ſe terminat productionem ꝗ forma ſecundū Ariſtotelem ſeptimo et octauo metaphiſices. ¶ Inſuper omnem formā natam in formare aliquod ſubiectum deus poteſt ponere in illud ſubiectum et virtus finita poteſt illam cauſare in ſubiecto. ergo virt⁹ infinita poterit. ¶ Inſuper deum illam producere ſe ſolo extra ſubiectum continet duo ſupernaturalia et miracula. creare illam totaliter in ſubiecto non continet niſi vnū illoꝝ. ¶ Iſte replice non mouent. ¶ Ad primum argumentum concedo minorem et concluſionem. non ſequitur ꝙ poteſt cauſare odium dei ſe ſolo: quia poteſt cauſare illam animam: et illam qualitatem extra ſubiectum. ¶ Ad ſecundum diſtinguo antecedens. vel voluntate coagente et ſic conceditur. vl totaliter et ſic negatur. ¶ Ad tertium conſequentia eſt nulla: infinita miracula deus poteſt producere. ſed iſtud producere totaliter dedecet deum. ¶ Forte dices: quando voluntas odit deum deus partialiter odium illud producit. non videtur maius inconueniēs ꝙ producat totaliter illud odium: et ꝙ ſupleat cauſalitatem voluntatis etiam actu manente in ipſa voluntate. ¶ Non valet confugere ad hoc ꝙ non dicatur odium. queritur que qualitas erit? et an mouet voluntatem ad nolle deum eſſe vel deum bene eſſe vt de alio odio contingit. ¶ Reſpondetur concedendo ꝙ odium dei partialiter producit deus: quia omnem entitatem partialiter producit. peccatum et odium dei partialiter cauſat. alioquin non fieret in rerum natura. ſed non poteſt cauſare in voluntate odium dei ſe ſolo. ſi inuitet voluntatem tēdendo in obiectum voluntas iam illud odium cauſat. ¶ Sed dato modo aliorum quo voluntas poteſt tendere in aliquod obiectum per actum eius abſꝗ hoc ꝙ voluntas efficientiam habeat reſpectu illius actus (vt ſolent aliqui dicere de beatitudine et pena dānatorum) nego adhuc ꝙ deus poteſt totaliter illam qualitatem ſe ſolo producere in voluntatem. iſtud non arguit creaturam maioris potentie ꝗ deum. ſicut ſortem peccare et deum non poſſe peccare. quia ſi ſic deus poteſt totaliter fallere decipere et ita de talibus. quod ſancti abhorrent. ¶ Quo ſit licet odium dei deus poteſt producere ſe ſolo: tamen impoſſibile eſt deo producere odium eius ſe ſolo. ¶ Secundo arguitur principaliter. ſit a p̄uatio alicuius boni. puta b. tunc b exiſtente in creatura rationali deus poteſt ipſum auferre et annichilare ſine culpa precedenti in iſta creatura rationali. deus etiam poteſt creaturam rationalem creare in puris naturalibus ſine omni charitate. ergo ſine b et ita priuatio ipſius b non eſſet illi nature peccatum.

¶ Item deus poteſt totaliter cauſare habitum odij dei in voluntate. ergo et actum. ¶ Preterea poteſt cauſare actum odiendi in dementem vel nouiter baptiſatum vel in ſōntantem. et poteſt illum actum conſeruare quo ad ille vtatur ratione incluſiue. ¶ Ad primum ipſum non probat aliud niſi ꝙ deus poteſt non imputare creature rationali omiſſionem. quod concedimus. ¶ Ad ſecundā dicitur. nec probat antecedens. nec probat conſequentiam. nec probat antecedens tertij argumenti. quod nego. ¶ Tertio arguitur deus non neceſſitatur prohibere a actum vl reprobare et deteſtari b ens poſitiuum tanꝗ iniuſtum: cum b actus non ſit eſſentialiter ex natura ſua

Okam.

de caſtro

neceſſario iuſtus. ¶ Preterea in libera poteſtate dei
eſt ꝙ b ſit maius vł minus malum. igiť ꝙ ſit ſimplici
ter malū. ꝯńa ptꝫ q: ſi eſſet eſſentialiter malū eſſet cer
te malicie alicuius. Antecedens probatur q: poteſt re
probare ⁊ deteſtari et odire b magis vel minus: ſicut
et approbare magis vel minus d bonū actū cōtrariū
q: poteſt ꝓhibere ꝑ certo loco et ſpecialiť. ¶ Ad ter-
tium cōceditur ꝙ ille actus poteſt eſſe extra ſubiectū
totaliter productus a deo. et omni modo bene fit: ſed
ſemper deteſtatur deꝰ ipſum odiū dei/blaſphemiam/
mendacium/et deceptionē/ſecus eſt de actu iuſto nūc
ſecundū legē qui accidentaliter in ſuo ſubiecto eſt iu-
ſtus quia hoc pendet ex acceptatiōe vel deacceptatio-
ne diuina. ¶ Ad aliud ꝗcquid ſit de ańcedente. conſe
quentia eſt nulla. ⁊ licet nōnichil difficultatis argumē
tum p̄e ſe ferre videť: cum malicia actus eſt finita et
vna circunſtantia pōt diminuere aliqd de malicia. et
alie circunſtantie vel due tantūdē. ergo tota malicia
diminueť ab actu tamen hec difficultas venit ab extri
ſeco. et poteſt formari cōtra aduerſarium nūc de lege
de actu malo. circunſtantia bona diminuit aliquid de
malicia illius actus et tota malicia eſt finita. ſecunda
circunſtantia tantū diminuit ſicut prima: vel ſaltem
due tantūdē diminueť. ergo tandem tota malicia hu-
ius actus euaneſcet. ¶ Reſpondeat aduerſarius ad
formam calculationis illius ſicut ipſum oportebit. et
eius reſpōſio ſuū argumentū diluit. Sꝫ ꝑ nunc diciť
ſi malicia proueniens a circunſtantijs totaliter dimi-
nuatur manet malicia intrinſeca actus q̄ idētificatur
cum actu citra rectum latū in tale obiectū. ¶ Quar-
to arguitur ſit b huiuſmodi actus. tunc ſic. nullus actꝰ
eſt ita indifferens quin poſſit fieri prior ꝙ ſit b. igitur
b poteſt eſſe non malꝰ. antecedens patet. q: poteſt no-
uiter ꝓhiberi: ⁊ poſt ꝓhibitionem elici cum tot ⁊ tan
tis circūſtantijs aggrauantibus ꝙ excedat b actū eli-
citum a ſorte. cōſequentia patet. quia malicia non eſt
magis eſſentialis ipſi b ꝙ̄ indifferentia ipſi c. nec mi-
nus eſſentialiter ex ſe eſt c indifferens ꝙ̄ b malus et in
iuſtus ¶ Preterea hoc maxime videtur de actioni-
bus q̄ iure nature ⁊ dictamine rationis naturalis ꝑ ſe
note apparēt ꝓhibite: vt ſunt actiones que ſunt homi
cidia/furta/adulteria ⁊c. ſed de potentia dei abſoluta
talia poſſunt eſſe non peccata. ptꝫ per bernardū de p̄
cepto et diſpenſatiōe cap. iiij. non occides/non furtū
facies/nō mechaberis et reliq̄ illius tabule precepta:
et ſi nullam p̄rſus diſpēſationē admittāt. deus tamē
hoꝝ quod voluerit quādo voluerit ſoluet. ſicut cū ab
hebreis egyptios ſpoliari fecit ꝓphetā cū muliere for
nicaria miſceri precepit. quorū alterū graue furti faci
mus: aliud flagitij turpitudo reputaretur: ſi non excu
ſaſſet vtrūq̄ auctoritas imperantis. ¶ Ad quartum re
ſpondetur negando ꝙ b habebit talem maliciam ina
tam. poteſt tamen prohiberi ſub pena maioris pene in
fligende. non nego quin pro odio dei poteſt nulla pe-
na infligi alia a pena contracta etiam cōcedo ꝙ b po-
teſt eſſe non malus extra ſubiectū. ¶ Sed forte dices
odium dei poteſt bene fieri. ſed omne illud poteſt bene
fieri nō modo in eſſe entitatiue ſed etiam cū tali deno-
minatione a deo. Q: pōt bū fieri ptꝫ. nūc bū fit a deo.
¶ Pro illo ⁊ ſilibus ponūť ꝓpoſitiones. ¶ Prima
odiū dei nō neceſſario ē malū. ¶ Scđa ꝓpoſitio odiū
dei totaliter pōt bū fieri. ¶ Tertia ꝓpoſitio. odiū dei
manēs odiū dei poteſt totaliter bū fieri. ¶ Quarta ꝓ
poſitio. odiū dei bū fit. ¶ Quita. idē odiū dei ſimul
male fit. ¶ Probať p̄ma propoſitio odiū dei non ne-
ceſſario eſt. ergo nō neceſſario eſt mal ꝯńa tenet a ſu
periori diſtributo ad inferiꝰ. ⁊ ex oppoſito cōſequētis
ad oppoſitum ańcedētis. ¶ Scđa ꝓpoſitio patet. q̄ŕ
creať extra ſubiectū. et hoc verificat tertiā propoſitionē
q̄ eſt modalis diuiſa in qua manēs odiū dei ponitur a
parte ſubiecti. ¶ Quarta ꝓpoſitio ptꝫ. odiū dei fit a
duabꝰ cauſis ſcꝫ a deo ⁊ creatura. ⁊ a deo bene fit. ⁊ a
creatura male fit. et ex hoc verificatur quita ꝓpoſitio.
non ſeq̄tur ꝙ ideꝫ actꝰ elicitus ſit bonus ⁊ malꝰ mora
liter. Ex quo ſeq̄ť ꝙ odiū dei aliq̄ cauſa facit que non
odit deū. patet de deo. odiū creaturam denoiat odien
tē. q: illi formaliť īheret. ⁊ ꝑ ipm tēdit in obiectū ipm
deteſtando. non ſto de talibus nūc an deꝰ odiat odiū
dei. quia ex illo non ſequitur ꝙ deus odiat deum.

Hic queritur ſi charitas ſpiritusſā
ctus eſt: cum ipſa augeatur ⁊ mi-
nuatur in homine et magis ⁊ mi-
nus per diuerſa tempora habea-
tur: vtrum concedendum ſi quod ſpiritus-
ſanctus augeatur vel minuatur in homine
et magis et minꝰ habeatur? Si enim ī hoīe
augetur: et magis vel minꝰ datur et hētur:
mutabilis eſſe videtur: deus autē omnino
immutabilis eſt. Videtur ergo ꝙ vel ſpūſ-
ſāctus nō ſit charitas: vel charitas non au-
geatur vel minuať in hoīe. Item charitas
et non habenti datur vt habeat: et hūti vt
plenius habeat. Si ergo ſpūſſanctus cha-
ritas eſt et non habenti datur vt habeat/ et
habenti vt plenius habeat. Sed q̄uo datur
non habenti: cū ipſe vt deus ſit vbiq̄: et in
omnibꝰ creaturis totus: ⁊ q̄uo plenius da-
tur vel habetur ſine ſui mutatione.

¶ Diſtinctionis ſeptimedecime q̄ſtio nona.

Mono circa hanc diſtinctionē inquiremus an charitas diminuatur. ¶ Pono propoſitiones.
¶ Prima eſt charitas infuſa eſt
remiſſibilis. ¶ Secunda cōclu-
ſio charitas acquiſita augetur et
diminuitur. ¶ Tertia concluſio
(licet partita ſit poſitio an cha-
ritas infuſa diminuatur) parteꝫ
negatiuam puto eſſe veram. ¶ Prima concluſio pro-
batur charitas habet plures partes quarum aliquas
poteſt amittere conſeruatis alijs: cum inter illas non
eſt eſſentialis dependentia. ergo eſt remiſſibilis. ꝯſequē
tia eſt nota. remiſſibile eſt paſſio q̄litatis. ¶ Secunda
cōcluſio patet. aliq̄s pōt remittere actū diligēdi deuꝫ
vel proximum. vel actus non elicere. ꝙ̄ hītꝰ euaneſcit.
ergo charitas acquiſita: ꝯńa patet. nichil aliud eſt cha
ritas acq̄ſita ꝙ̄ actus vł hītꝰ datus. alias feruor q̄li-
tatis: quod pro eodem accipio. ¶ Pars negatiua
tertie cōcluſionis ꝓbatur argumēto cōi videlicꝫ ꝙ de
lege charitas nō diminuiť. Et hoc ſic. vel remittiť per
peccatū vel nō peccatū: ſcđm eſt preter rationē. nō pꝫ

mũ: quia vel per mortale: Et hoc non. mortale omnẽ gratiã tollit. ergo non remittit charitatẽ. nõ per veniale. qđ probo. qꝛ tũc aliq̃s dãnabitur in ſolis venialibꝰ decedẽs. qđ eſt falſũ. ꝓbo ꝯñaȝ. ſit tota latitudo charitatis ſorti quatuoꝛ graduũ. Iã p̃mũ veniale vnam partẽ illius charitatis tollit. ſit vnꝰ gradꝰ vel aliqua pars eiꝰ aliquota vtputa octaua pars gradus. ſũt ſolum finite partes tales nõ cõicãtes in hac gr̃a. Scđm veniale tollit tãtũ de gr̃a ſicut p̃mũ veniale. et tertiũ tãtũ dẽ aufert ſicut ſecundũ veniale. ergo tot ſuperueniẽt peccata venialia q̃ iſte carebit ſua gratia. et vltra ꝙ de lege perpetuo dãnabitur ſine pctõ mortali vl' originali qđ liquet eſſe falſum. ¶ Sed dices occurrit materia p̃cepti. et tunc vel ille adimplet p̃ceptũ vl' nõ Si ſcđm totum tollit̃ per peccatũ mortale. Si primũ augebitur prius gratia ꝙ̃ perdatur. ¶ Hoc non valet. non neceſſe q̃ interi occurrat materia precepti.

odo. ¶ Ad hoc argumentũ quidam bifariam rñdet. vno modo ſic. Secũdum veniale nõ tantũ tollit gratie ſicut primũ: cum plus repugnat gratie p̃mũ veniale: qꝛ maiorẽ reperit. ¶ Scđo dicit q̃ ſcđm veniale tantũ tollit ſicut primũ veniale. ſȝ illud qđ tollit primũ veniale non eſt ꝓportionabile veniali vnde infinita ſunt tanta in charitate. Et colorat illud nõ inſulſe. mortale ĩproportionabiliter veniale exuperat. et ipſum tollit totam charitatem. ergo in infinitũ minus tollit veniale Exemplificat de angulo ꝯtingentie et angulo rectilineo quorũ vnus infinities aliũ includit et tñ adhuc non eſt infinitus. ¶ Iſte ſolutiones deficiunt. tum prima: quia nulla eſt repugnantia formalis inter gratiã et peccatũ veniale. quia ſi ſic habens magnã gratiaȝ nullo modo peccaret qđ liquet eſſe falſũ. etiã ſi ſecundũ veniale equalis grauitatis cũ primo non tantũ tollit de gr̃a ſicut p̃mũ. duo vel tria venialia tantũ tollẽt ſicut p̃mũ. ¶ Scđa ſolutio non valet. Primũ veniale aliquid tollit gratie: et aliq̃d ab eſſẽtia gratie aufert Et ſecundũ equaliter/ tertiũ/ quartũ/ et ſic conſequenter. ergo totũ aufertur: vel infinita gratia ſũt infinite partes eq̃les nõ cõicãtes huic certe date. qđ claudit contradictionem. et quando argumentatur mortale eſt infinitum maiꝰ veniali. dico q̃ illud argumentũ concludit contra factorẽ bene applicando q̃ veniale nichil gratie tollit: cũ nichil gr̃e ſit in infinitũ paruum licet in infinitũ paruũ ſit aliqua gr̃a. ¶ De ſua analogia de angulo contingentie. nego q̃ infiniti anguli cõtingentie equales non cõicantes reperiantur in angulo rectilineo. qꝛ tunc ille angulꝰ rectilineꝰ eſſet infinitus. angulus contingentie ſupponit pro ſpacio clauſo inter lineas vero vel imagĩario. vel ſupponit pro lineis cõnotando q̃ ſic applicẽtur q̃ faciant angulum. et ſic quolibet angulo contingentie dabilis eſt rectilineus minoꝛ. et angulus rectilineus ⁊ angulus contingentie ſunt eiuſdẽ ſpeciei entitatiue: nõ tamẽ eiuſdem ſpeciei in tali denoĩatione angulorũ. cũ angulus contingentie ſit ſpeciei curuilinei. Quomodo dictum geometrarum dicentum angulum cõtingentie augeri vel diminui ex magnitudine vel paruitate circuli: et q̃ angulus contingẽtie omni angulo rectilineo eſt minoꝛ eſt intelligendum nunc pro hoc exemplo non eſt tangendum. ¶ Potes dare apparentiorem euaſionem ſic q̃ veniale diminuit eſſentiam charitatis infuſe. ſed nego propterea q̃ dãnatur homo pro ſolis venialibus homo tenetur ſeruare ſuam gratiam ſub pena peccati mortalis. et nunc non ſeruat. propterea peccat omiſſiue mortaliter in ablatione vltimi gradus gratie. ¶ Sed contra iſtud argumentoꝛ. ſequeretur q̃ nullus homo exiſtens in gratia poteſt peccare primo peccato cõmiſſionis quĩ peccet duobus mortalibus totalibus. patet ſit ſortes in gracia incipiat elicere a mortale puta ſuperbiam. et cum hoc amittit gratiam ergo omittit mortaliter. ergo ſimul peccat duobus mortalibus. et eodem modo debes dicere q̃ in cuiuſlibet gratie perditione mortaliter peccat. vel ſaltẽ venialiter omiſſiue. ¶ Huic argumento euaſiones dari poſſunt forte concedendo concluſionẽ illatam. ¶ Vel ſic negando conſequentiam. nemo amittit totalem gratiã ſine peccato mortali. quando ſolum ſũt peccata venialia inter peccata cõmiſſionis neceſſe eſt volare ad omiſſionẽ. aliam fugã non video. Sed quãdo primo homo peccat per omiſſionem mortalem vel omiſſionem faciendi preceptũ diuinũ ad quod tenet̃ tunc perdit gratiam. et tenetur illam ſeruare ſub pena peccati quod tũc facit. ſed non ſub pena noui peccati omiſſionis de conſeruanda gratia. ¶ Sed cõtra hoc argumentoꝛ. videtur q̃ ſumitur vnũ voluntariũ dicendo q̃ homo tenetur ſeruare ſuam gratiaȝ ſub pena peccati mortalis. tũc peccatũ erit cauſa quare minus peccat. ¶ Secundo arguitur ad idem. ex hac poſitione ſequitur q̃ quilibet ſcienter peccãs venialiter peccat mortaliter. patet exponit ſe periculo obruenti ⁊ cõfundenti de amittenda totali gratia. ergo exponit ſe periculo peccati mortalis. ergo mortaliter peccat. qđ nõ eſt admittẽdum. ¶ Tertio ſeq̃tur q̃ gr̃a ſimul intendit̃ et remittitur. hoc eſt inconueniens. ergo Et q̃ ſeq̃uat̃ ptȝ ponẽdo caſũ q̃ quis faciat duos actꝰ ſimul bonũ meritorie vnũ et alium venialiter malum iam per te ſcđs actꝰ eſt ablatiuꝰ gr̃e ⁊ rõne prioris actus deus auget gratiam igit̃. ¶ Rñdetur q̃ vnꝰ partis eſt ablatio ⁊ alterꝰ additio ⁊ poteſt eſſe q̃ veniale eq̃liter remoueat ſicut gr̃a auget̃ vel ineq̃liter. ¶ Si p̃mũ ſimpliciť non intenditur vna portio intenditur, ⁊ alia remittit̃. Si ieq̃liť dicat̃ ſcđȝ exceſſũ. ¶ Quarto arguitur ſeq̃tur q̃ plerīq; ſunt in celo adulti q̃ minorem habẽt gr̃am q̃ baptiſmalẽ vel circũciſiõis. imo in centuplo minorẽ hoc nõ admittit̃ a doctoribus. et patet ꝯña. tota gr̃a ſortis poteſt remitti per venialia ad centeſimã partẽ gradꝰ vſq;. et tunc ptȝ ꝓpoſitũ. ¶ Dices dabitur hec gratia poſt penã purgatorij tolleratã (vt dicit quidam) ¶ Sed videt̃ iſtud eſſe preter rationem dictũ: q̃ diu poſt vitam augeat̃ gratia. ¶ Quinto arguitur. ſequeret̃ q̃ gratia auffereretur poſt mortẽ. et tunc aliquis peccat mortaliť imputabiliť. hoc eſt falſum. Et ꝓbo ꝯſequentiã ponẽdo q̃ ſortes cõtinuet ſucceſſiue vnũ actum circa mortem. ſic ſcilicet q̃ primũ inſtans non eſſe eius ſit primum inſtans non eſſe gratie. tunc in illo inſtanti gratia eſt primo amiſſa. cõtinuo prius remittebatur. ¶ Huic argumento reſpõdetur dabitur ei maioꝛ gratia in purgatorio. et tota quam habuit poſt expiationem peccati venialis. ſicut reſurgens a peccato recuperat maiorem gratiam ꝙ̃ erat illa aqua ceciderat. ſic iſte cuius gratia diminuitur recupabit totã gr̃am ꝑditã poſt penã tolleratã in purgatorio. ¶ Sexto ſeq̃t̃ ex hac poſitione q̃ periꝰ eſt ſorti amittere vnũ gradũ gratie ꝙ̃ platoni amittere decẽ. ptȝ. ſi ſortes hȝ p̃ciſe vnũ ⁊ plato duodeci. ¶ Secundũ vnũ modũ hoc nõ incõuenit. ſcđm aliũ non ſequit̃. dabit̃ ei tota gr̃a in fine. ¶ Inſup nõ oẽs equaliter merentes eq̃liter p̃miabunt̃ ſm hãc poſitionẽ. hoc eſt falſum. ptȝ. ꝯña ſint ſortes et plato in gr̃a multũ intẽſa vt decẽ vel viginti tunc ſortes nec peccet nec

Ricardus Kilmeton.

minuat. plato peccet decies vel duodecies venialiter ad magnū decrementū eius grē vſqꝫ. Jam iſti duo cōſiliter merētur. et ineq̄liter p̄miabūtur. quia decedūt in gracijs iparibus. ¶ Ad iſtud dicit̄ nō oportet propoꝛtionē p̄mioꝝ eſſe ſcd̄m proportionē gratie. hoc multi cōcedūt extra hanc materiā. Sed dices ſi deus tolleret gratiā rn̄dētē actib⁹ meritorijs ꝑ pctō veniali qđ non eſt ita malū ſicut beatitudo eſt bona. de⁹ nō videtur iuſte punire ſm legē. qđ non eſt dicēdū igit̄. ¶ Reſpondet̄ tollit beatitudinē quſqꝫ iſte puniat̄ ꝓ venialibus cōmiſſis poſtea totā gloriā actib⁹ meritorijs debitā reddit. et ſm hoc nō h̄ētur ꝓ incōueniēti. ꝙ adultus q̄ h̄ūt centū grad⁹ gratie decedat cū eq̄li gratia vel minoꝛi q̄ꝫ vn⁹ paruus de nouo baptiſat⁹ cum vno gradu gracie decedēs. ſed poſt penā debitā venialib⁹ tribuet̄ gratia et beatitudo rn̄dēs actib⁹ meritorijs.

¶ Septimo arguit̄. ex hac poſitione ſeq̄tur ꝙ veniale cū gratia multū plus noceret q̄ꝫ veniale ſine gratia cū gratiā diminuit alterum nichil gracie diminuit. ¶ Hoc argumentū non vincit: q2 ſcd̄m aduerſarios p̄mū moꝛtale tollit gratiā: ſcd̄m nullā tollit. q2 eā nō reperit. ſed eſt natū tantū tollere. ſicut duo fures ꝓponunt oīa bona ſortis auferre. vnus añ aliū totū tollit ſcd̄o nichil relinquit̄ ad auferendū. ¶ Octauo arguitur vel peccatū veniale diminuit gratiā ex natura rei vel deus demeritoꝛie minuit gr̄am ꝓpt̄ veniale ꝑpetratū: ſicut tollit oēm gratiā ob moꝛtale cōmiſſū: ſi p̄mū vel ſubito tollit in t̄pe vel ſucceſſiue: ¶ Sꝫ q2 hoc non pungeret ꝯ poſitionē arguit̄ ſic. nulla eſt repugnātia inter gratiā infuſā ⁊ veniale. ¶ Si dicat̄ ex pacto deus diminuit gratiā. tūc ſic vel ꝓportiōabiliter diminuit beatitudinē illi gratie rn̄dentē ꝙ nūq̄ꝫ redeat ius ad illū premiū. nec ꝙ redeat illa gr̄a diminuta: ⁊ hoc ꝑfecto ē irrōabile. ſi dicat̄ ſicut dixim⁹ inter arguēdū poſt penā redit gr̄a ⁊ p̄miū. hoc eſt vnū volūtariū et contra cōem ſcolā nō ē magni momēti. ꝙ augeat̄ gr̄a poſt moꝛtē. propterea illud relinquo. q̄ voluerit illam partē ſouere p̄ꝫ illi aditus nō ampli⁹ illā poſitionem impugno. ¶ Aliū modū h̄ꝫ q̄dā ali⁹ ꝙ venialia diminuūt charitatē: q̄ ſimul iūcta faciunt vnum moꝛtale.

Roſtus.

¶ Et arguit ſic q̄libet pars pct̄i moꝛtalis eſt peccatū moꝛtale ⁊ infinite ſunt partes in moꝛtali ⁊ qđlibꝫ moꝛtale eſt peius hoc veniali. ꝗ hoc moꝛtale (imo qđlibet moꝛtale) eſt infinite malū. ¶ Poſtq̄ꝫ ſuo moꝛe multa v̄ba iculcat dicit dupliciter rn̄dēdū eſt. vno modo ſic nulla pars pct̄i moꝛtalis ē pct̄m moꝛtale. ſꝫ tot⁹ act⁹ eſt pct̄m moꝛtale. ſꝫ ſi ab iſto actu itēſo moꝛtali remoueret̄ vna pars. iam reliq̄ erit pct̄m moꝛtale. ſec⁹ erat ī ſuo toto qđ p̄ꝫ de parte hoīs q̄ nō eſt hō q̄ ꝑ abſciſionē pedis icipiet eſſe hō. poſtea cōcedit ꝙ ꝯmittēs vnū moꝛtale finite pl⁹ peccat q̄ꝫ ali⁹ ꝑ veniale. Et ſtat dare nouē venialia ꝑ additionē vnius venialis reddere aggregatū moꝛtale qđ aggregatū gr̄aꝫ tollit. ¶ Alio mō dicit ꝙ aliq̄ pars pct̄i moꝛtalis q̄ eſt diſtincte ꝑceptibilis ab aīa ē pct̄m moꝛtale ⁊ q2 tales ſūt ſolū finite argumētū eſt ſolutū dicit. Et ex ꝯn̄ti dat maximā partē q̄ nō eſt pct̄m moꝛtale. Reliqua q̄ ponit nō recito ad longū nec de pctō nūc loq̄ eſt mee intētionis: ſꝫ ꝓ quāto n̄ris ꝯcluſionibus obuiare videbit̄. ¶ Jmp̄mis dico ꝙ q̄t ſūt v̄ba ab iſto viro hic dicta tot ſūt ferme delramēta. et in ſeip̄m acies molit̄. Et arguit̄ ſic ſi nō q̄libet pars pct̄i moꝛtalis eſſet peccatū moꝛtale tūc aliq̄ pars moꝛtalis erit venialis actus indifferens vel act⁹ meritori⁹. ꝯn̄s eſt manifeſte falſū. ¶ Jtē diffinitio pct̄i moꝛtalis cuilꝫ partiei⁹ ꝯuenit: niſi fugere voluerīs ad actū totalē. ſꝫ pars act⁹ eſt act⁹ human⁹: ⁊ q̄ritur vt ſupra. et ſic nichil dicis. ¶ Jnſuper hō magis tranſgreditur moꝛtaliter crebro ꝑ medietatē vl̄ duas tertias act⁹ intēſi. q̄ꝫ ꝑ totū actū remiſſū. Sꝫ ſecūdus ꝑ eum eſt peccatū moꝛtale. ꝗ ⁊ alia pars. nō eſt ſimile de homine ⁊ ſuo pede apud multos. ſm alios pars hominis eſt hō. ſi termin⁹ abſolute capiat̄. ſꝫ nēo adhuc negauit partē ſubſtātie ſubſtātiā vel partē accidētis accidēs ⁊ ita in talib⁹. ¶ Jnſuꝑ tenet cū viris alijs ſue ſortis ꝙ nulla creatura pōt ꝓducere aliquē effectū ſubito. et tūc vel hō pōt pure partibiliť elicere actū ſecūdū ſe vel quodlibet ſui: ⁊ tūc non dat̄ maxīa pars q̄ nō poteſt imutare potētiā. q2 q̄cūq̄ꝫ parte remiſſa data datur vna minoꝛ q̄ imutat. Si dicat maxīa pars q̄ non pōt imutare ſubito ꝓducitur cū aliq̄ alia parte: q2 illa nō pōt eſſe ſeoꝛſū tunc creatura aliquid ꝓducit ſubito: ¶ Alijs ſuis dictis (vt paucꝭ expediā) relictis dico quālibet partē pct̄i moꝛtalis peccatū moꝛtale et quālibet partē pct̄i venialis peccatū veniale. loq̄mur de partibus ſm intēſionē et remiſſionē. alioquin eſſet luctamē ꝯ pctō omiſſiōis qđ pono illū q̄ omittit. ⁊ abſurdū eſt peccatū moꝛtale ex venialib⁹ ꝯflari. nec vnq̄ꝫ aggregatū venialiū facit moꝛtale peccatū. Et ad foꝛmā argumēti cōcedo ꝙ q̄libet pars huius moꝛtalis ē peccatū moꝛtale. et q̄libet pars hui⁹ ē peioꝛ hoc veniali et indignioꝛ: ⁊ ifinit⁹ cruciat⁹ extēſiue cuilibꝫ parti rn̄det: vl̄ poti⁹ cuilꝫ parti ifinit⁹ cruciat⁹ extēſiue reſpōdet. et ifinite ſūt partes cathegoꝛeūatice ī hoc moꝛtali nō cōicantes. nō ſeq̄tur ꝙ hoc moꝛtale eſt infinite malū vel ꝙ ei rn̄deat ifinita pena intēſiue ſcd̄m legem in inferno. nec ꝯn̄a tenet in reb⁹ ſpē diſtinctꝭ ſicut ſūt moꝛtale et veniale exemplū. in ſilī q̄libet pars huius albedinis ē ꝑfectioꝛ hac nigredine ⁊ ifinite ſūt partes nō cōicātes in hac albedine. non ſeq̄tur ꝙ hec albedo eſt ifinite ꝑfecta. ¶ Et ſi ponas duo pctā q̄rū vnū eſt moꝛtale ⁊ aliud veniale eiuſdē ſpēi ſpecialiſſime entitatiue. ¶ Dico nō ꝯparātur ī rōne culpe vel in offēſione diuina nec ī rōne pene. bn̄ tamē ꝯparant̄ ī gradib⁹ pene debitis. Et pctā ip̄a ꝯparātur ī gradib⁹. Exēplū ī ſimili ſtilus ⁊ acetū ꝯparant̄ ī ꝑfectiōe entitatiua: nō aūt ī acutie. ifinitas partiū ieq̄liū nō arguit ifinitam pct̄i intēſionē vt p̄ꝫ ī cōtinuo q̄libꝫ ī q̄ ſunt ifinite partes. ¶ Jā argumētoꝛ ꝯ ꝯcluſionē quā teneo. oē pct̄m vel malū adimit aliq̄d de bono. Et ē coꝛruptio boni ſm auguſtinū enchiridiō. xiij. cap̄. ⁊ .iij. de libero arbitrio cap̄. xxxi. veniale eſt peccatū. ⁊ nō coꝛrūpit aliq̄d de bono nature ꝗ aliq̄d de bono gr̄e. ¶ Cōfirmat̄. peccatū veniale vt cōiter dicit̄ coꝛrūpit feruoꝛē charitatꝭ Modo feruoꝛ charitatꝭ eſt charitas. igit̄. Quidā allegat ſolutionē. ꝙ peccatū coꝛrūpit de naturalib⁹ ⁊ illđ geometrice. ¶ Sꝫ hoc nichil eſt dictu ꝓpterea diſtinguo ꝙ peccatū adimat vl̄ partē gr̄e nature coꝛrūpendo ⁊ ſic hoc eſt falſū vel ꝙ potētiā idiſponit ⁊ ſic ꝯcedo

Aliiſſ

¶ Ad ꝯfirmationē ſolēt hoīes dicere veniale coꝛrūpit feruoꝛē charitatꝭ ne ita feruidos act⁹ hoīes ꝓducere q̄ant. ¶ Sꝫ ꝯ vel cōtrariat̄ illi feruoꝛi: ⁊ hoc nō. multi ſunt dabiles act⁹ q̄bus hoc veniale vel illđ nō repugnat. Si dicas indiſponit ſubiectū ſic ſcꝫ ꝙ potētia iplicita m̄l'tis nō ita lucide et intēſe ſuos act⁹ charitatis facit. hoc nichil eſt dictu ſic ſciētia opinio fides impediret actū charitatꝭ. ⁊ act⁹ idifferētes. ¶ Rn̄detur feruoꝛ charitatꝭ eſt act⁹ charitatꝭ vel ei⁹ h̄it⁹ acq̄ſit⁹. et aliq̄s talis aliq̄n repugnat ꝯrie alicui veniali actui vel h̄itui ⁊ ſic veniale aliqđ impedit gr̄am ne ꝓducat ita intenſum actum ac ſi produceret ſine illo pecca-

to veniali·nul ı eſt impedimentū in impertinentibꝰ
vt ſufficiēter interarguendū dictū eſt. ¶ Si petas an
charitas ſine feruore pōt ſuos actus ꝓducere. ¶ Di-
cit ꝙ ſic. intellectus motiuū ⁊ fides īfuſa ꝓducūt pri-
mū actū fidei ſine fide acqſita: vt ī ꝓlogo huiꝰ dictū
eſt. ergo charitas īfuſa cū voluntate ꝓducet actū meri-
toriū ſine feruore charitat. ſ3 actus erit remiſſior ob
defectū vniꝰ partialis cāe. ¶ Scdo arguit̄ ſeqret̄ ꝙ
tantū deꝰ diligeret minꝰ bonū ſicut mag. bonū. qđ in
cōuenit. pꝫ ponēdo ſortē q̄ in nullo veniali eſt plato
eſt in decē venialibꝰ ⁊ in eq̄libꝰ meritis iſti a deo eq̄lit̄
diligunt̄: cū hn̄ant equales grās. ¶ Rn̄det. dilectio
dei nō recipit mag. et minꝰ cū ſit ipſe deꝰ. ſ3 bn̄ auge-
tur q̄ ad tranſitū in aliud. Dicimꝰ deū mag. diligere
ſe vel beatā ꝟginē q̄ lignū nō icōuenit ꝙ deꝰ vult vni
aliqđ meliꝰ q̄ alteri. ⁊ aliqđ cis equalit̄ deus diligit
vtrūq3 equalit̄ ad vitā eternā itēſiue. vult aūt ꝙ alt̄ va-
pulet ꝓ tp̄e ī purgatorio rōne pctōꝝ qbꝰ deū offendit
¶ Tertio arguit̄ pōatur ꝙ deus p̄cipiat ſorti ꝙ actū
quē h3 nō ꝯtinuet ꝑ horā neq3 ꝑ aliquā partē eius ſub
pena diurna vl̄ hore ⁊ ꝯtinuet ſortes ſuū actū iam iſte
merebit̄ penā eternā. ḡ ſua grā diminuet̄. ¶ Ad hoc
argumētū rn̄det qdā doctor ī hac diſtinctiōe ⁊ an̄ eū
qdā alius. dicēs ꝙ preceptū eſt irratiōabile. q2 opor-
tet ꝙ ī q̄libet parte ꝓportiōali illiꝰ tp̄is ipſe ſciat vel
ſcire poſſet diſtincte ⁊ determinate q̄ta eſt ip̄a. cū quāti-
tas tp̄is icludat̄ i p̄cepto alioqui nō ſciēter omitteret
et per ꝯn̄s nō eſſet reus pene ſ3 hoc nō eſt ꝑ naturā ho-
mini poſſibile vt quālibꝫ partē tp̄is diſtincte cogno-
ſcat ſ3 eſt dare maximā partē non pceptibilē vel mini-
mā pceptibilē. poſtea dicit oportet ꝙ cognoſcat penā
q̄ iponit̄. ¶ Tertio dicit talis eſt ꝯ̄ceptor. et peccans
mortaliter. et ſic nō habet̄ ꝙ ꝑ venialia p̄ciſe mereatur
penā eternā. ¶ Cōtra p̄mā partē ſolutiōis argumen-
tor aliqs peccat in iſtanti ſm̄ eos. vel ergo ad pctm̄ re-
qrit̄ diſtincta cognitio part. ī qua peccat̄ ⁊ inſtātis. et
tūc cognoſcens inſtans (vt ſupra diximus) quod par-
tes nō h3 ſm̄ modū loquēdi pōt cognoſcere quālibet
partē ꝓportionalē tp̄is. ſi nō reqrat̄ diſtincta noticia
tp̄is ad pctm̄ male dicit. Et ꝙ nō reqrat̄ pꝫ. aliquis
peccat in loco ſeparato (vt in carceribus) q̄ neſcit an
ſit dies vel nox. ḡ ad peccādū nō reqritur ꝙ hō diſtin-
cte cognoſcat tp̄s in q̄ peccat. ſufficit ꝙ voluntas eli-
ciat actū ꝯ̄ p̄ceptū dei. ¶ Similiter multi gētiles et
xp̄iani peccarūt ⁊ peccāt nō cognoſcētes penā q̄ ſeqt̄
ad pctm̄. adā oīm creaturaꝝ ī via ſcientiſſimus nō co-
gnouit totā penā q̄ inflicta eſt ſuo pctō an̄ ꝙ̄ īfligeret̄.
¶ Tertiū dictū minꝰ valet. et eſt ꝯ̄ caſū q̄ ponit ꝙ ꝓ
cuiuſlibet partis ꝓportiōalis ꝯtinuatione debet̄ ſolū
pena vniꝰ diei ⁊ ꝙ eſt trāſgreſſio venialis. ⁊ ſic incidit
ꝟtualiter ī modū illū quē reprobare ſatagit. Alij poſ-
ſunt dicere ꝙ veniālit̄ peccāo ad diminutionē grē eſt
ꝯ̄ceptor vite etne. ¶ Pro p̄mo dicto pōt hic eſſe diffu
giū licꝫ quācūq3 partē ꝓportionalē itellectꝰ pōt diſti-
cte cognoſcere. tn̄ nō eſt poſſibile ꝙ quālibet diſtincte
cognoſcat. ⁊ ſic nō peccat. ⁊ p̄ceptū eſt irrationabile.
¶ Vel ſic ī primis dādo caſū qđ ad hꝰ nō ꝓbabis di-
minutionē grē. ſ3 caſu poſſibili poſito dabis aliquem
diſcedētē in grā pene etne obnoxiū. ¶ Scdo dico ca-
ſꝰ ē irratiōabilis de lege ſi qs hūerit actū elicitū ī vna
parte ꝓportiōali neceſſe eſt illū actū ꝯtinuare ꝑ aliqđ
tempꝰ qđ multas partes ꝓportiōales icludet. ī quibꝰ
nō ē in facultate ſitū fort. deponere illū actū. ¶ Ter-
tio dicit̄ caſu admiſſo illa venialia erūt ieq̄lia. ⁊ nō ſe-
quit̄ ꝙ puniet̄ īfinita pena. q2 ꝓ minori veniali ꝑ breuiꝰ

tēpꝰ puniet̄. ⁊ l3 peccet ī inſtāti pctō cui debet̄ aliqua
pena nō tn̄ oportet ꝙ in q̄libet parte proportiōali pec-
cet equali pena. quēadmodū peccās in aliq inſtāti pec-
cato alicuiꝰ malicie. non peccat in qualibꝫ parte pro-
portiōali pctō tāte malicie. ¶ Sed cōtra. p̄cipiat deꝰ
ſorti elicere a actū ī p̄ma parte ꝓportionali ſub pena
vniꝰ hore. et ſi nō eliciat a actū in p̄ma eliciat ī ſcda
ſub equali pena. ⁊ omittat ī ſcda. ⁊ ſic p̄cipiat ꝓ qua-
libet parte ꝓportionali vniꝰ hore et ſic ꝯſir. ¶ Inſup
ponat̄ ꝙ aliqs intēdat facere ī q̄libꝫ parte ꝓportiōali
actū eq̄lit̄ iputabilē. tam talis īfinit. pctīs venialibꝰ
peccat. pꝫ ꝑ glo. Math. xij. quātū malū itendis tantū
malū facis. ¶ Ad p̄mū iſtoꝝ argumētū ſolū ꝓbat ꝙ
deꝰ pōt dare legē ⁊ iputare viro trāſgreſſionē ad īfini-
tā penā. ¶ Ad aliud negat̄ ſi tātū ⁊ quātū ibi conno-
tāt eq̄litatē. ſ3 ꝯcedit̄ ſi notēt ꝓportionē. hoc ē ceteris
paribꝰ vel ꝓportionalibꝰ ille peccat plꝰ q̄ vult plꝰ pec-
care. vl̄ ſic tantū peccat quātū intētio. id eſt actꝰ inte-
riorē malꝰ. ſ3 de hoc alibi cū loq̄mur de talibꝰ caſibꝰ
ſortes vult magis peccare q̄ plato ⁊ ecōuerſo vl̄ equa-
liter. ¶ Quarto arguit̄. x. ꝯfeſſionū cap̄ xxxviij dicit
auguſtinꝰ. minꝰ te amat q̄ tecū aliqđ aliud amat. er-
go creſcēte amore creature decreſcit amor dei. Itē nul-
lū veniale tollit eſſentiā grē. aliqđ veniale ē mortale.
ergo mortale nō tollit grām ꝯn̄a tenet in ferio. et mi-
nor pꝫ. voueat aliqs nō facere a itēdēs ſe obligare ad
nō faciendū veniale ſub pena pcti mortalis. Iam illa
trāſgreſſio eſt venialis hoc pꝫ de actu q̄ h3 circūſtan-
tiā venialē ⁊ mortalē pro fine. ⁊ ſimil̄r pꝫ de pctō ī reci-
diuāte ꝓpt̄ igratitudinē q2 ſi eſſet mortalis hō tenere-
tur ſe ꝯ̄fiteri de illa igratitudie. igit̄ maior q̄ eſt ꝯcluſio
eſt fl̄a. ¶ Ad p̄mū dicit̄ ꝙ amās alia cū deo multū fre-
quēter ipedit̄ ab amore dei. ¶ Scdꝫ argumētū ē nul-
lū. nos loq̄mur de pure veniali. nec hēmꝰ oculū an ve-
niale idēptificet̄ cū mortali. ¶ Quito arguit quidā Clineton.
dabile. eſt aliquis actus malꝰ magis demeritoriꝰ q̄
actus meritorius ſit meritoriꝰ et dabilis eſt actꝰ ma-
lus minus demeritorius q̄ actus meritoriꝰ ſit merito-
rius. ergo dabilis eſt aliqs actꝰ malus ita demeritoriꝰ
ſicut meritoriꝰ eſt meritoriꝰ. ſ3 vnꝰ actꝰ meritoriꝰ po-
nit vnū gradū grē vel duos. ergo actꝰ demeritoriꝰ eq̄
malꝰ tantūdē grē aufert. ¶ Ad hoc argumentū dicit
quidā vel ſumit̄ i ꝯparatiōe p̄dicta actꝰ demeritoriꝰ Gregoriꝰ.
ſequens immediate gratiam. vel actus demeritorius
nō ſequens imediate grām. Si ſcdo modo ꝯſequen-
tia non valet q2 talis nō poteſt tollere grām nec ī par-
te nec in toto cū an̄ caruerit grā Si primo modo ne-
gatur an̄s: īmo actꝰ demeritoriꝰ eſt magis demerito-
riꝰ q̄ meritoriꝰ ſit meritorius: q2 ꝑ actum mortaliter
demeritoriū ſequentem gratiā immediate meretur qs
priuari gratia. et ſi in eodem diſcedat priuatur vita
eterna que ſibi debebatur ex gratia precedenti. et cum
hoc meretur penam ſenſus eternam hec autem ſunt
maius malum q̄ ſit bonum quod quis meretur per
aliquem actum meritorium. Mi. patet quia per nul-
lum actum meritorium meretur quis vitam eternam
que priꝰ imediate non eſſet ſibi debita a deo. ¶ Con-
tra iſtud arguitur p̄mus actꝰ demeritorius ē magis
demeritorius q̄ ſcds ob cauſas quas ipſe et Altacēs
tangūt: et an̄ hos qdā aliꝰ q2 tollit̄ grā et vita etna et Adam
dat̄ pena. ḡ p̄mꝰ actus meritorius quātūcūq3 paruus
poſt pctm̄ eſt magis meritoriꝰ q̄ quicūq3 ſequēs: tū ꝑ
primū ꝯfert̄ grā eſt reſtitutio in integrū ad beatitatē
amiſſam. et datur portio beatitudinis. hoc nō ꝯtingit
ī ſcdo actu. ¶ S3 hoc eſt reprobatū ī. iiij. ꝯtra quēdā Holkot.

Gregoriꝰ.
Adam.

doctorē. ¶ Inſup ſcdo act⁹ meritori⁹ merek beatitudinē ſicut pri⁹: et de nouo ſuā beatitudinē ſicut i. iiij. dictū eſt. ¶ Propterea ad argumentū dico ꝯcedēdo ꝯñam ⁊ ꝯñs: ꝙ aliqs act⁹ demeritorius eſt ita demeritori⁹ ſicut meritori⁹ eſt meritori⁹. ⁊ ꝙ tāta pena ſenſ⁹ gradualiter ei reſpōdeat i inferno ſicut beatitudo alti in pria. non ſeqtur ꝙ ille act⁹ demeritorius diminuat grām. nec apparētiā in hoc video. ſi ſit ſermo de ablatiōne gr̄e: tūc meritū ieſſe meriti ⁊ demeritū in eſſe demeriti nō ſūt ꝯparabilia: cū nūc ſtante lege ad cuiuſlibet act⁹ meritorij poſitionē de⁹ gratiā auget: vel pmo dat. ⁊ nullū mortale partē gr̄e aufert demeritorie aliā ei⁹ relinquēdo. nō hēo ꝓ incōueniēte ꝙ aliqd labat de minori i maius nō trāſcūdo p eq̄le. qḋ patet ex quidecima tertij euclidis propōne apḋ cāpanū. ⁊ ꝯcluſiōe. vij. de circul apud thomā bradardinū. Sz iſtud nō cōtingit in cāu nr̄o. Si ſit ꝯparatio ad penā debitam peccato i gradu ⁊ ad gradū actui meritorio debitū. iā eſt eq̄litas et iequalitas. nō oportet ſm actū demeritoriū eſſe magis demeritoriū ꝙ̄ primū: licet totā grām aufert. Proceſſ⁹ in pctis coiter eſt de malo i peius ſi hō diu i eis i. cuerit. ¶ Sexto arguik ꝓuer. xxiiij. ſepties i die cadit iuſtus ⁊ reſurget. gloſa. p veniale pctm ſed nō cadit a charitate. ſ ab ei⁹ intēſione. Hoc etiā ptz Eccleſiaſtici. xix. Qui ſpernit modica paulati diſcedit et Mathei. xxiiij. refrigeſcet charitas multorum.

¶ Ad primū iſtoꝝ dicit hō cadit hoc eſt ipedit a ꝓfectu p veniale. nō tñ dicit ꝙ ei⁹ gr̄a remittat. ¶ Ad ſecundū dicit venialia diſponūt ad mortale. ¶ Ad tertiū. ibi eſt ſmo de his q̄ in fine ſeculi habebūt parum charitatis ¶ Septio arguik p gloſā marginalē pme ad theſſalonicēſes vltio ſup illo v̄bo iteger ſpūs veſter nam dū agit hō que agit ſpūs ſanct⁹ recedit ab eo gr̄a eius penitus diminuitur. ergo per veniale diminuitur. ¶ Inſup arguit qdā in infinitū eſt difficilius corrūpere formā in infi āti ꝙ̄ in tpe ſz mortale ſubito tollit totā grām. ergo veniale in īfinitū diminuit grām: Facit aliquas rōnes ꝙ habit⁹ moralis pōt remitti. et ponēdo caſus preter legē quos nō affero. qr de his dubiū nō eſt. ¶ Ad ſextū dicit gloſa capit minuitur ⁊ deperditur ꝓ eodē. ptz cū ibi eſt ſmo de mortali. ¶ Ad aliud qcqd ſit de aſſūpto ꝯñā eſt nulla. vt ptz ex impugnatione ꝯcluſionis. quā ſine diſcolia tueri neſcirem quod non ſufficit.

Climeton.

¶ Diſtinctionis ſeptimedecime q̄ſtio decima.

In ſecunda parte hui⁹ ſeptimedecie diſtinctionis magiſter loqk de augmēto ⁊ cremēto charitatis. Occaſione cui⁹ theologi in philoſophia exercitati querūt vniuerſalius de forme intenſione et remiſſiōe in cōi: parti allecti ratiōe dulcedis matie ſcolaſtice: parti volētes dare manuductionē quō v̄tutes intēdant ⁊ remittant. Et hoc patuit p amplius in dialogo hui⁹ primi ¶ Preterea intendim⁹ ſcdm tēpus oblatū: nec materiā nimis ꝓtrahere vt generek tediū nec eā nimis ſuccincte tractare vt cōducētia nō amittantur memores v̄bi beati gregorij i omelia de ꝯfeſſoribus non cpis materiā trāſcurremus qtenus expoſitio ita neſcientib⁹ fiat cognita vt tamē ſcientib⁹ non ſit oneroſa. ¶ Accedētes ad ꝓpoſitū multe reperiunk de intenſione forme poſitiones. Sed quatuor in p̄ſentiarum ſolū recitabimus. ¶ Prima poſitio tenet ꝙ itēſio forme nō fit per additionē noui grad⁹: nec per corruptionē p̄oris: ſz p maiorē i ſubiecto radicationē Hunc modū inſeqk beat⁹ thomas: vt ptz. q. xx. ſecūde ſcdē. Et añ eū viſus eſt ſētentialik te[...]re guillermus altiſiodorēſis. v. tractatu ſui tertij. Licz iterdū dicat intēſionē eſſe relationē. ¶ Alij tenēt intēſionē forme non fieri per additionē gradus ad gradū: ſz per corruptionē forme p̄cedentis ſuꝑuenientе noua. Hunc modū inſeqk Godofredus de fontibus q̄tlibeto ſeptimo q. vij. Et eū imitak galter⁹ burleus in ſuo tractatu de intenſione formarū. He due poſitiōes in hoc conuenīūt ꝙ forma ē ipartibilis gradualiter hoc eſt nō fit p additionem grad⁹ ad gradū. Sz in hoc diſcrimē h̄nt qr prior poſitio dicit eandē formā inuariatā p̄mo denoīare ſubiectū min⁹ tale: poſtea ipz mai⁹ tale. Secūda diceret ꝙ hoc nō eſt poſſibile. ¶ Tertia opinio q̄ attribuitur ſimplicio in p̄dicamētis ꝙ intenſio forme ſit p minorē admixtionē cū ſuo ꝯrio. ¶ Quarta eſt poſitio ꝙ intēſio forme fit per additionē grad⁹ ad gradum. Hunc modū inſequitur Alexāder de halis ſūma de virtutibus collatione. lxix. in varijs q̄ſtionib⁹ et in ſcriptis ſententiarū. Hoc ipſum inſeqtur doctor ſubtilis et cōis ſcola nō affectata. Hunc ſolū modū puto veruz De q̄libet iſtarū poſitionū vnā queſtionē ponemus. ¶ Primo ꝓ modo ſancti thome notabis ꝙ q̄libet forma diſtinguik a ſuo eſſe: ꝙ qdē eſt eſſe exiſtētie. Eſſe vero eſſentie eſt idē cū ſua forma. Secundū hāc opinionē quelibet forma nata eſt habere infinita eſſe q̄rū vnū cōtinuo eſt p̄fectius altero. Et quanto forma accidētalis habet p̄fectius eſſe in ſubiecto tanto dicik magis radicari i ſubiecto. Et ſic intēſio forme nichil aliud eſt ꝙ̄ ſucceſſiua acquiſitio p̄fectioris ⁊ p̄fectioris eſſe. Et nūꝙ̄ duo eſſe manēt ſimul ꝓportionabilik imaginādū ē de generatiōe ⁊ corruptiōe iſtorū eſſe ſecundum hanc poſitionē ſicut de generatione ⁊ corruptione forme ſecūdū modū ſequentē cum aliquod ſubiectū calidū fit magis calidū p alterationē terminus ad quē alterationis eſt eadē caliditas ſub tamē perfectiori eſſe cū caliditate a quo hic mod⁹ non admittit duo accidentia ſolo numero differētia eidē inherere ſubiecto. ¶ Sz ꝯ̄ iſtud arguitur. accipio hoīem diligentē duos hoīes: puta ſit ſortes qui diligat platonē et ciceronē in ſorte erūt duo habitus eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime entitatiue. Qz ptz ſortes pōt eſſe inclinatus ad diligendū alterū ipſo nō inclinato ad diligendum alium ergo ibi manſerunt duo habit⁹. ¶ Sz reſpondet Johannes capreolus diſtinctiōe ſeptiadecima primi actus et habitus quo diligitur ſortes vt ſortes differt ſpecie ab actu et habitu quo diligitur plato vt plato. ¶ Iſtud non valet obiecta ſunt eiuſdem ſpeciei: noticie ſimiles equaliter tendentes in obiecta eiuſdē ſpeciei ergo ſunt eiuſdem ſpeciei inter ſe. Et mirabile eſt de iſtis cū dicāt noticiā intuitiuā et abſtractiuā eiuſdem obiecti eſſe eiuſdē ſpēi. ¶ Secūdo arguitur duo lapides albi ꝓducūt duas ſil'itudines in idē mediū: ⁊ in eandē partē. et illi ſūt eiuſdē ſpēi. Q; in eandē partē ptz quia vbicūꝗ ocul⁹ exiſtit i illo medio pōt vtrūꝗ viſibile videre. Et nō ſine ſpēbus p aduerſariū igik. ¶ Sz dicit capreol⁹ ꝙ ſpēs huius pariet; vt eſt hic: et illius vt ē ille nūꝗ ſunt eiuſdē ratiōis: qr nō repreſentāt ſolū calorē: ſz ⁊ magnitudinē figurā ⁊ ſituz ¶ Hoc iterū nō valet quia magnitudo et ſit⁹ ſūt eiuſdē ſpēi ſicut colores ipi. Illud totū pōt impugnari de eſſe eſſētie et de eſſe exiſtētie. ſed totū vnū ficticiū reputo. ¶ Itē nō video quō aīa beati petri erit beatior anima lini: nec cōtra ex iſta poſitione neuk habebit intenſiorē viſionē dei ⁊ dilectionē eiuſdē ꝙ̄ alr. ¶ Sz ꝓ iſto mdodo dicendi quē etiam inſequē egidius ro-

manus ī hac diſtinctione faciā aliquas rationes. ¶ Ar
guitur ſic quando nigredo vl' aliq̄ macula mappe ad-
heret a principio pōt dilui: non autē poſtq̄ radicata
fuerit. ergo eadē forma īuariata p̄mo denominat ſub
iectū min⁹ tale: ⁊ poſtea maius tale. Antecedēs patet
experiētijs. q̄n vinū cadit ſupra mappā eueſtigio effū
dim⁹ aquā alioq̄n difficulẽ euellit̄ vinū. ſic d' oleo atra
mento et ceteris id gen⁹. ¶ Rn̄det̄ cōcedēdo illas ex
perientias. ſed iſtud fit q: magis figunt̄ cū ſubiecto ap
poſito q̄ a principio. ſicut difficili⁹ eſt cuneū poſt con
denſationē extrahere aliquo q̄ in principio. ¶ Scd̄o
arguitur. aliqui pāni linei madefacti ſucceſſiue ī aſpe
ctu ſolis poſiti albeſcunt. ⁊ nō generat̄ noua albedo.
M; patet non a ſole: q: ſol non generat albedinē ī pā-
no deſiccato q̄ eſt ſuſceptiu⁹ illi⁹ albedinis ſicut pan
nus madid⁹. ḡ aliq̄d eſt min⁹ albū: ⁊ poſtea mai⁹ albū
ſine additione albedinis. ¶ Reſpondet̄ ibi aliqui hu-
mores groſſi extrahūt̄ a ſole. et nego q̄ panni ſint al-
biores q̄ antea: ſed ſolū ſecūdū apparētiā. ¶ Tertio
arguitur aliquid poteſt eſſe albū ſine additione albe-
dinis. patet capiēdo octo grad⁹ albedinis ſm̄ mentē
poſitiōis quarte in eodem ſubiecto: ſic ſez q̄ ex eis nō
conſtituat̄ aliqd̄ vnū. quēadmodū pōt eſſe ſi poneres
man⁹ fort' penetratiue ī loco cū ſua albedine. licȝ oēs
illi gradus ſint ſimul: tñ albedo vnius partis nō ſe in
tendit cū albedine partis alterius. Et idē poteſt fieri
deſtruendo ſubiecta illarū albedinū: vel ponēdo ea in
eodem ſubiecto adequato. ¶ Preterea quādo aliqd̄
album rarū ꝯdenſatur ipſm fit albi⁹. et nō per ꝓductio
nē noue albedinis. ḡ eadē forma īuariata p̄mo deno
minat ſubiectū minus tale: et poſtea mai⁹ tale. Q; fit
albi⁹ patet. q: ſic iudicat̄ a prīmo vidēte. ¶ Rn̄det̄
concedēdo q̄ aliqd̄ totū pōt eſſe albius q̄ an̄ erat. ſed
ibi erit intenſior: q: erit vna forma ꝯflata ex plrib⁹ par
tibus q̄ aliqua in hoc ſubiecto erit. ¶ Ad ſcd̄m nego
q̄ illud corpus ſit albius licet iudicet̄ eſſe albius. par
tes albedinis ſibi magis coherēt q̄ prius: ⁊ ſic magis
īmutāt potentiā videndi. ¶ Quarto arguit̄ act⁹ ſin
cathegoreumaticus nō hȝ plures partes ī mēte. ḡ nec
actus voluntatis vel concept⁹: quia videt̄ eadē ratio.
¶ Similiter pōt fieri argumentū de caracteribus in
baptiſmo ꝯfirmatione et ordinib⁹ impreſſis: et de or-
natibus ſm̄ poſitionē eorū. hoc idē poteſt ꝓbari per
relatiōes extrinſecus et intrinſec⁹ aduenientes. ¶ Re
ſpondetur illud non eſt inopinabile de negationibus
vt dictū eſt q̄ſtiōe ſcd̄a ꝓlogi. Ad hoc habent̄ ratiōes
boni ponderis. etiā negamus an̄s ꝓbabiliter de his.
¶ Quinto arguitur ſcola cōmunis nominaliū tenet
motū localē eſſe mobile qd̄ mouet̄ ⁊ curſū eſſe rē cur-
rentem. et tñ homo veloci⁹ mouet̄ vno tp̄e q̄ alio ⁊ tñ
non propt̄ plures partes mot⁹ inherentes. et qua ratio
tione iſtud dices ī vno eadē ratiōe hoc dicet̄ in alio.
¶ Sexto puncta ſunt indiuiſibilia extēſiue et itēſiue
Similiter linea eſt oīs latitudinis ⁊ ꝓfunditatis ex-
pers. ḡ iſtud eſt ꝓbabile in formis ponere aliq̄d indi-
uiſibile. ¶ Ad quintū reſpondet̄. certe difficilimū eſt
ꝓbare idētitatem vl' diſtinctionē rerū. ſȝ fide conſtat
albedinē diſtingui a re alba: vt ptȝ de albedine ī ſacra
mento euchariſtie remanēte poſt tranſſubſtātiationē
corporis xp̄i. cū iſti ponant formā diſtingui a forma
bili p̄ter rationē eſt aſſerere eandē formā īuariatā nūc
magis denoīare/nunc min⁹. Et ſi poneret̄ mot⁹ loca
lis diſtinct⁹ a mobili ponēda eſt aliq̄ alietas nō modo
ex parte ſpacij ptrāſiti ſed ex parte ipſius mot⁹. Qua
re genitarius ociſſime currēs plus ſpacij deſcribit ī eq̄
li tp̄e q̄ bos ¶ Ad ſextū inficimur pūcta īpartibilia
pariter et lineas oīs ꝓfunditat' et latitudinis exper-
tes: ſȝ eis dat' nō eſt ſimile de partib⁹ forme apud cōi
ter loquētes imo illud ꝓbaret ſolū aliquos gradus in
diuiſibiles latitudinū terminatiuos. cū hoc latitudo
forme erit diuiſibilis ⁊ ſic argumētū erit cōtra aduer
ſarios. ¶ Poſſunt aliqua argumēta ꝓ hac poſitione
ex parte latitudinis difformis et ex aliquib⁹ auctori-
tatibus ſumi de quib⁹ poſt hac dicet̄. ¶ Sȝ dubitat̄
an forma ſpūalis hñs p̄les partes intētiōales/ vtputa
ītellectio vl' volitio pōt extēdi ī ſubiecto partibili: ⁊ ꝯ̄ De alliaco.
accidēs extenſū pōt poni in aīam. ¶ Dicit quidā do
ctor q̄ ſic q̄ſtio. ix. ſui p̄mi. ¶ Sȝ ꝯ̄ hoc arguit̄ ſic ca-
piatur noticia ſortis q̄tūīȝ itēſa: extēdat̄ ī pedali li-
gneo/hoc ē poſſibile ꝑ hūc doctorē. ꝓbatur q̄ an̄ de fa
cto in aīa erat q̄litas īfinita gradualit̄ ⁊ hoc ſic. volo
q̄ ī p̄ma parte ꝓportionali hore future de⁹ capiat q̄li-
tātē extenſā ꝑ p̄ma partē ꝓportionalē illi⁹ pedalitatis:
⁊ ponat cū q̄litate ſcd̄e partis ꝓportiōalis. ⁊ ī ſcd̄a pte
ꝓportionali hore future capiat de⁹ aggregatū q̄litatū
exiſtis ī duab⁹ p̄mis ptibus ꝓportiōalib⁹ illi⁹ corpo-
ris pedalis: ⁊ ponat in parte poſteriori: ⁊ ſic ꝯ̄r ſemp
ī q̄libet pte poſteriori hore capiet aggregatū q̄litatū ī
herētiū ptib⁹ ꝓportiōalib⁹ illi⁹ corpor' pedalis p̄cedē
tib⁹ ⁊ ī iſtāte t'minante horā ponat de⁹ illā q̄litatē ī aīaȝ
ī q̄ prius erat. tunc ſic. ī infinitū intēſa erit iſta q̄litas
an̄ finē hore: q: ī p̄ma parte proportiōali hore ipa erit
ī duplo itenſior q̄ ante erat: in ſcd̄a parte ꝓportiōali
erit ī q̄druplo itenſior q̄ erat an̄ illā horā: ⁊ ſic in abiſ
ſum ḡ illa q̄litas in īfinitū itenſa erit ante finē hore. ⁊
ī inſtanti terminante horā erit intēſior q̄ erat in q̄cūq̄
parte ꝓportiōali hore. ptȝ inducēdo ꝑ ſinglas partes
ꝓportiōales illi⁹ hore. ḡ ī illo inſtāti erit q̄litas īfini-
ta gradualit̄ ⁊ ipa non eſt intenſior q̄ erat an̄q̄ pone
ret̄ ī illud corpus pedale. ḡ illa q̄litas fuit infinite in-
tenſa. Sic ꝓbare poteris quātālibet formā ſpūalē eſſe
infinite intenſionis qd̄ eſt manifeſte falſū. ¶ Nullū eſt
hic diffugiū niſi vnū q̄ iſta q̄litas nō poſſet extendi q̄
maneat vniformis. modo colligēdo q̄litates diffor-
mes nō hēbis īfinitā formam gradualē. ¶ Sed hec
tergiuerſatio ē nulla ſi illa q̄litas extēdat̄ de⁹ pōt ca-
pere illā q̄litatē ī toto ſubiecto vl' parte ſubiecti faciē
do vniformitatē: vt ptȝ q̄ quāuerſū ī difformib⁹ q̄ ad q̄
litatē ⁊ q̄titatē ſiue ī finitis ſiue ī infinit': deus poteſt
duas partes eq̄re quo ad quātū tres et ſic ꝯſequenter.
¶ Preterea cū noticia fortis erit q̄litas extēſa in illo
pedali difformit̄ pōt capere noticiā platonis faciendo
totā q̄litatē vniformē vel partē ei⁹. ¶ Dico ḡ q̄ q̄litas
ſpūalis nō pōt extēdi: ⁊ repugnātia ē ex parte rei ſicut
de⁹ nō pōt extēdere aīam itellectuā: nec facere corp⁹
indiuiſibile quid. ¶ Ex eodē ſōte deducit̄ q̄ q̄litas ex
tēſa nō pōt poni ī ſubiecto indiuiſibili. Sed ex illo ſeq̄t̄
q̄ q̄libet q̄litas q̄ erat finite itenſa antea quantūlibet
remiſſa erit īfinite intēſionis ¶ Hoc aduerſari⁹ con-
cederent: nō inconueniēt eandē q̄litatē eſſe p̄mo minus
intenſā poſtea magis intēſam ꝑ inheſionē eiuſdē ſub-
iecti vbi partes p̄us varijs ſubiectis inherebāt: vel ꝑ
penetrationē partiū extra ſubiectum dū nō conſtituāt
aliquod vnū. non ꝓbatur hic q̄ antea qualitas extēſa
fuit īfinita gradualiter cui⁹ oppoſitū ꝓbatū eſt de q̄li
tate ſpūali. hoc tñ aduerſarius hēret cōcedere actuali
ter. qd̄ tamē manifeſte negat ī eadē q̄ſtione. et ratio ad
hoc vrget. ſed quia patres nō admittūt qualitatē cor-
poream inherere ſubiecto indiuiſibili neutrū admit-
timus vt iam patuit diſtinctione. xliij. in ſententiarum.

¶ Diſtinctiōis ſeptiedecime q̄ſtio vndecima.

Hunc ſequit̄ ſecunda opinio quā godofredus de fontibus ſequitur. que citius burleo poſteriori q̄ godofredo priori attribuenda eſt. eo ꝙ ampli⁹ ad illam defenſā iā q̄ precedens laborauerit. ¶ Huius poſitionis robur tribus concluſionibus elucidabitur quarum prima eſt. ¶ In oī motu ad formam acquiritur aliquid noui quod eſt pars forme vel forma. alioquin motus ad formā nō eſſet proprie mot⁹. ſubiectū enim niſi aliquod acquireret̄ vel deperderetur nō mutaretur. non enī aliter ſe habet reſpectu forme q̄ prius et ſic non mutaretur ad formā. ¶ Secunda cōcluſio per omnem motum ad formā corrūpitur forma precedens a qua eſt ꝑ ſe motus. ⁊ acquiritur vna forma totaliter noua cui⁹ nichil p̄fuit. ꝓbat̄ quia ſi forma adueniens maneret cum p̄cedēte iā talis forma eſſet cōpoſita. qđ eſt contra autorē ſex principiorū ſic formā diffinientē. forma eſt cōpoſiti cōtingēs ſimplici ⁊ inuariabili eſſentia cōſiſtens. ¶ Tertia cōcluſio nulla forma intendit̄ aut remittitur. ſ3 ſubiectū intendit̄ et remittitur ſcđm formā. ita ꝙ forma eſt illud ſcđ3 qđ ſubiectum intenditur et remittit̄. probatio quia cū ſubiectū intendit̄ in quolibet inſtāti habet aliam ⁊ aliā formam cui⁹ nichil antea fuit in ſubiecto. igit̄ nulla talis forma intendit̄. pt3 quia intenſio eſt et nulla talis forma mouetur. cū non maneat niſi per inſtans. igit̄. tenet ꝯſequentia ab inferiori ad ſuperius negatiue. Et ſ ſubiectū intēdat̄ patet q2 cōtinuo manēs idē habet ꝑfectiorē et ꝑfectiorē formā. igitur cōtinuo mouet̄ ⁊ intendit̄ ſubiectū. ¶ Contra iſtam poſitionē argumentor qñ calor remittit frigus aque ſucceſſiue remouet frigus ꝗ illud frigus habet plures gradus ſimul ſi incipit corruptio ꝑ vltimū inſtās nō eſſe frigoris iā immediate poſt hoc aliq̄d frigoris corrumpet̄ ab igne. ⁊ aliquid frigoris manebit. et non eſt dicendū ꝙ illud frigus producatur de nouo: ergo plures gradus ſimul fuerūt. calor non producit frigus per ſe. licet nōnūq̄ frigus ꝑ antipiſtaſim intendat̄. ¶ Sed dicit burleus calor corrumpit frigus et aliud producit nō tanq̄ finem vltimo intentū. et ratio eſt cum debeat corrūpere frigus a certo gradu ad non gradum vſq3 oportet ꝙ tranſeat per oīa media corrūpendo omnē gradū mediū ad non gradū vſq3. S3 hic nō eſt currendū ad cauſam vniuerſalem et non videtur alia cauſa particularis producens frigus q̄ calor. vij. de hiſtorijs animalium/natura nō committit ſalutem in operationibus ſuis. ſed gradatim procedit. ¶ Sed cōtra hoc arguitur. ex hac ſolutione ſequitur ꝙ res permanens habebit vltimum inſtans ſui eſſe. hoc eſt cōtra philoſophū viij. phyſicorū textu cōmenti. lxiij. dicentem. videbit̄ inconueniens ſi factum mox neceſſe eſt corrumpi. et nullo tempore permanere. ¶ Diſtinguitur ꝙ habeat vltimum inſtans ſui eſſe. vel ſecundū indiuiduū. ⁊ ſic conceditur. vel ſecundū ſpeciē et ſic negatur. ¶ Sed contra iſtud arguitur tunc eodem modo actus liberalitatꝪ corrumpet habitū ſuum a quo emanat. ſed hoc eſt inconueniens. imo ipſum intendit. homo eſt ꝓpenſior ad liberaliter agendum poſt repetitos actus. ⁊ cōſequentia eſt lucida ſecundum hunc modū. ¶ Sed reſpondes (ſicut dicendum eſt conſequenter) act⁹ corrūpit habitum a quo emerſit. vt producat habitū intenſiorem. Habitū intenſiorem voco qui plus diſtat a nō gradu habitus. et ſic ita cito actus corrumpet habitū intenſum gradualiter ſicut remiſſum indiuidualiter. ſed non ita cito corrumpet ſpecifice habitū intenſum ſicut remiſſum. hoc eſt non ita cito eradicat omnia indiuidua illius ſpeciei ſicut vnū. ¶ Sic concedendum eſt ꝙ actus liberalitatis producit ꝓdigalitatē. hoc eſt ꝓducit vnum actum vel multos. et illos corrūpit vt generet. plantat vltimate habitū liberalitatis. ¶ Ex iſto ſequitur aliud correlarium ꝙ habit⁹ eſt q̄litas facile mobilis ſecundū indiuiduū (non autē ſcđm ſpeciem) a ſuo ſubiecto. ¶ Aliud correlarium. ſi quis haberet habitū infinitum actus ab eo elicitus ipſū habitum corrumperet. vt perfectiorem producere poſſet.

¶ Sed contra illud arguitur capio decem actus poſt ſe inuicē ꝓductos habit⁹ ꝓductus a decimo actu non erit intenſior q̄ habitus ꝓductus a primo actu. ergo non ſaluatur intenſio forme per hunc modū. ¶ Sed dices (ſicut dicendū eſt) illud negando habitus ꝓductus ab vltimo actu plus diſtat a non gradu q̄ habitus productus a primo actu. et propterea magis denominat ſuum ſubiectū. licet ſit eiuſdē ꝑfectionis ſpecifice cū primo habitu. tñ eſt ꝑfectior indiuidualiter.

¶ Sed contra illud arguitur. ſi vltim⁹ actus fuiſſet primo product⁹ nō produxiſſet habitū plus denoīantē ſubiectum tale q̄ primus actus. ergo nec3 nunc.

¶ Preterea pono aliquē qui habeat actum intenſū elicitum in inſtanti et vnū alium qui habeat duos actus remiſſos quorū quilibet eſt eq̄lis medietati act⁹ intenſi. Iam ꝓducentur habitus eque intenſi. vn⁹ ab actu intenſo. et alter a duobus actibus remiſſis. et tñ habitus productus ex ſecundo actu remiſſo plus diſtat a non gradu q̄ actus productus ab actu intenſo. maior diſtantia a non gradu forme non arguit maiorem intenſionem eo modo quo dicim⁹ formam intendi ſecundum hanc poſitionem. ¶ Ad primū nego cōſequentiam cū nunc producat habitum magis diſtantem a non gradu forme. et hoc eſt producere formam intenſiorem. ¶ Ad aliud reſpondet̄ ꝯcedēdo ꝙ ille actus intenſus circa vnam materiā ꝓducet habitū ita intenſum ſicut duo actus circa ſuā materiam: et ita cito. Sed difficultas eſt impertinēs an in illo inſtanti ꝓducat habitū. et non ſit nobis cure. vt illi duo parui actus producant actum in inſtanti; ꝓducit̄ vn⁹ ab eis copulatim intenſior q̄ ille qui produceretur ab vno illorum. hoc eſt plus diſtans a non gradu forme. ⁊ act⁹ intenſus circa aliam materiā producit habitū ita intenſum ſicut illi duo act⁹ remiſſi. nec tranſit ꝑ omnia media habitus producendi: cum cauſa eſt producta ſubito ſine alteratione preuia. ¶ Sed contra iſtud arguitur. ex iſto modo dicendi nō ſaluatur motus continuus ī intenſione. nec caliditas nec frigiditas vl' habitus continuat̄ alteri: quēadmodū ꝯtingit de inſtātibus qui non continuant̄ adinuicem. Et ſic motus alterationis componitur ex indiuiſibilibus: et non erit cōtinuus. ¶ Sed dicitur qñ eſt alteratio continua ille qualitates non continuantur adinuicem. nichilominus tamen motus alterationis eſt cōtinu⁹. ſufficit ꝙ poſt vnam qualitatem ſequatur alia. et nullū cadat tempus medium in quo nullā qualitatem acquirat. ⁊ hoc ſufficit ad hoc ꝙ dicat̄ continue alterari. nec imaginandū eſt (dicit opinās) ꝙ ille motus alterationis componatur ex qualitatibus. ſed ille motus alteratio- burleus
nis eſt de predicamento paſſionis. ¶ Quicquid ſit de illo dicto ꝙ motus alterationis eſt de predicamento paſſionis de quo non magnū feſtum facim⁹: tranſeat illud dictū de cōtinuatione. Et poteſt dari analogia de tempore cuius pars poſterior non manet cum

prioꝛi. Et tempus vocaꝛ continuum: et a philoſopho
ponitur in predicamentis eſſe ſpecies q̄titatis conti-
nue quia vna ps alteri ſuccedit. q̄m eſt continua pro
ductio q̄litatis eſt affinis analogia: eo ꝙ hic eſt ſuc-
ceſſio partiū quo ad fieri ꝛ quo ad remanere toto tp̄e
alterationis. ℭ Secūdo arguitur capio mediū illu-
minatū a ſole tunc in hoc medio eſt vn⁹ gradus lumi
nis vel adueniēte cādela corrūpitur illud lumen ī me
dio: et producitur nouum lumen a candela vel non:
primū eſt cōtra experientiā. nō min⁹ videmus in fine
ꝙ in principio. ſi candela producat vnū gradū lumi-
nis cū prioꝛi lumine. Jam hec lumina ſeſe intendūt.
ℭ Sed dices lumē precedens corrūpitur totaliter et
producitur nouū lumen intēſius prioꝛi productū ab il-
lis duob⁹ coꝛpoꝛib⁹ luminoſis. Et ſi adducatur coꝛ
pus luminoſū. vtputa vna teda in hoc inſtāti ad me-
diū illuīatū a ſole. iā corrūpet lumē ſolare ī hoc in-
ſtāti et ab illis duobus ſimul ꝓducet intenſi⁹ lumē ſe
cundū prius dicta: ſic ſ3 ꝙ lumen ꝓductū a ſole an-
tea nūc deſinat per remotionē de preſenti et poſitio-
nē de preterito. ſi per poſitionē de p̄ńti et remotionē
de futuro nō refert. ℭ Sed ꝯ hoc arguitur ſol eſt ma
ioꝛis reſiſtentie q̄ candela ſit actiuitatis corruptiue
et q̄libet cauſa nititur conſeruare ſuū effectum: quia
ſicut naturaliter cauſat: ſic ſuapte natura conſeruat
ſicut contingit de brutis et ceteris id genus. Ergo
candela nō corrūpit lumē ſolis. Et vt foꝛtificetur ar
gumentū capiatur vnū luminoſu3 infinite intenſum
ℭ Rn̄detur ꝙ illud lumen corrūpetur a candela ꝛ ſo
le copl'atim. ſol appetit producere optimū de poſſi-
bili quia hoc deus indidit naturis rerum. Experien
tia magiſtra rerū oſtendit ꝙ intenſius erit lumen ab
iſtis duob⁹ coꝛpoꝛib⁹ luminoſis q̄ ab altero ſeoꝛſu3.
pro conſtanti tenet hec poſitio hoc non poſſe fieri: ꝑ
plures gradus penetratiue ſe habentes. cōſequens eſt
dicere lumen p̄cedens totaliter extinctū. nec videt a
quo debeat corrumpi citius q̄ ab illis duob⁹ ſimul.
Uanū eſt currere ad coꝛruptionē vniuerſalis cauſe.
Dabo tibi analogiā apparētē ex hāc materiā d argu
mēto thopico qd̄ generat opiniōe3 concurrit cū ſuf-
fragio pie affectiōes ad coꝛruptionē ſui effect⁹. vt ꝓ
ducat indiuiduū fidei. vt tactū eſt in p̄ma q̄ſtiōe ꝓ-
logi hui⁹. nec eſt incōueniēs ꝙ parua theda ꝑtialiter
concurrat ad ꝓductionē intenſioꝛis luminis q̄ erat
lumen productum a ſole vel luminoſo infinito: quia
foꝛtes cum infinita ope infinitū pondus pōt poꝛtare.
ℭ Et ſi dicas in ſpeculo cōcauo aggregam⁹ plures
radios ad eundē locū ſic ꝙ facimus lumen ita inten-
ſum ꝙ cōburimus cōbuſtibile in loco cōgregationis.
ℭ Similiter corpus opacū appoſitū duabus cande-
lis facit duas vmbras. g̊ lumina duarū candelaru3
ſimul manēt. ℭ Dicitur ad primū ꝙ lumen intēſum
eſt in ſpeculo propter multā diſtantiā a nō gradu lu-
minis. ℭ Ad aliā experientiā dicitur ꝙ illud ſolum
oſtēdit illud lumē eſſe cauſatū ab illis duob⁹ cādelis
ℭ Tertio arguit quidē doctoꝛ ſeq̄ret ꝙ quilibet mo
tus alterationis d3 eſſe infinite velocitatis hoc eſt cō- Iacobus de foꝛl.
tra experientiā. ꝯſequētia tn̄ patet quia quelibet qua
litas eſt infinite modice reſiſtentie. et qd̄libet alterās
eſt infinite actiuitatis. et cuiuſlibet actiuitatis ad in
finitā modicam reſiſtētiā eſt infinita proportio. ergo
quodlibet alterās agit ſcd̄m infinitam proportione3
et per ꝯn̄s aget infinitū velociter. vltima cōſequētia
patet ſi aliquod agens agat ſcd̄m finitam proportio
nem: et aliud agat ſecundū duplam ꝓpoꝛtionem in
duplo veloci⁹ aget ſecundū q̄ primū. et ſi aliud agat
ſecundū quadruplā proportionē quadrupliciter ve-
loci⁹ agit. ꝛ ſic ſine ſtatu. igr̄ ſi aliqd̄ agat ſm̄ īfinitā
proportionē infinite velociter agit. Q3 quodlibet al
terans ſit alicuius certe actiuitatis non eſt queſtio.
Et ꝙ q̄libet qualitas ſit infinite modice ſcd̄m reſiſtē
tiam probatur quia ſi aliqua qualitas poteſt reſiſte-
re per aliquod tēpus eſſet aliquāte reſiſtentie ꝛ ſi alia
poſſet reſiſtere per ſubduplum tempus ſubduple eſſ3
reſiſtentie et ſic in abyſſū. ergo ſi aliqua qualitas per
nullum tēp⁹ poteſt reſiſtere ſ3 ſolū per inſtans erit in
finite modice reſiſtētie. ꝛ ſic probatur ꝙ forma aque
debet corrūpere totū caloꝛem exiſtentē in ea in nō tē
poꝛe: non modo ſcd̄m extenſionē. ſed ſcd̄m intēſionē
ℭ Illud non concludit dicet ꝙ ex parte oīm qualita
tum que debēt produci in tali alteratiōe aliquanta ē
reſiſtentia: et nō infinitū modica. maioꝛ eſt reſiſtētia
ſcd̄m ꝙ qualitas magis diſtat a non gradu. ℭ Sed
ꝯtra ex oībus reſiſtentijs taliū qualitatū nō fit vna re
ſiſtentia totalis et ſi eſſet adhuc eſſ3 infinite modica
ſicut ex infinitis pūctis nō cōſtat cōtinuū: ſic nec ex
infinitis modicis reſiſtētijs cōponetur aliq̄ reſiſten-
tia certa. ℭ Dicitur nō cōponitur vna q̄litas reſiſtēs
ex illis reſiſtentijs. ſed omēs ille qualitates reſiſtunt.
hoc eſt ſic ſe habēt ꝙ non poſſunt a tali agente ſubito
corrumpi quia oꝛdo nature ē talis: ꝙ corrupto vno Gregorius
gradu debet ſuccedere alius. et hoc non pōt fieri ab
agente finito ſubito experientia docet. propterea d̄r
ꝙ oēs qualitates ille reſiſtunt ꝛ non infinite modice
reſiſtunt. ℭ Quarto argumentaꝛ alius doctoꝛ ſic/
capiatur tēpus in quo foꝛtes caleſcit et in vno inſtanti
illius petaꝛ eſt ne nunc caloꝛ iſte primo productus?
et op3 dicere ꝙ ſic ſcd̄m hanc viam. ꝛ vltra nūc eſt ali
quis caloꝛ primo productus. Ergo aliquis gradus
caloꝛis nūc primo eſt coꝛruptus. tenet ꝯſeq̄ntia. quia
ipſi dicūt ꝙ adueniente noua foꝛma coꝛrūpitur p̄ce-
dens. g̊ ſimul hec aduenit et illa prioꝛ coꝛrūpitur.
ℭ Hoc argumentū non h3 apparentiam concedo ꝙ
a nūc eſt p̄mo ꝓductus. ſed ꝯn̄a3 nego. g̊ aliq̄s grad⁹
nūc eſt primo coꝛruptus. ſed ſolū nūc coꝛrūpitur ali
quis gradus ꝑ remotionē de p̄ńti et poſitionē de pre
terito. Exemplū in ſimili nūc producitur vnū inſtās
et tn̄ nullū inſtans eſt p̄mo coꝛruptū. ℭ Facit aliq̄s
rōnes iſte doctoꝛ q̄s burleus ante eū fecerat et rn̄dit
ad eaſdē quem pre manibus habebat et l3 dicat poſi
tionem nō modo falſam: ſed impoſſibilē. hāc impoſſi
bilitatē ſue rationes a poſſibilitate nō ſegregant.
ℭ Quinto ex hac poſitiōe ſequiꝛ ꝙ aliquis effectus
ꝓducit ſuā cauſam effectiuā. conſequens eſt impoſſi
bile: vt patet primo de trinita. cap. i. cōſequentia pro
batur: capiatur vnū coꝛpus calidū a: et b coꝛpus fri
gidum: ſic ſc3 ꝙ a ſit maioꝛis actiuitatis q̄ b ſit reſi-
ſtentie reagat tn̄ b in ipſum. tūc ſic in inſtāte medio
illius actionis et reactionis capto caloꝛē in a et ſit c
queritur vel c prius fuit: et hoc non ſcd̄m hūc modū
quia ex cōtinua alteratione nullū indiuiduū caloꝛis
vel frigoꝛis durat vltra ip̄m inſtans. et tūc ſic. caloꝛ
nunq̄ prius fuit. eodē modo d frigus in b paſſo nūq̄
prius fuit. vel c caloꝛ producit d frigus: et tunc d fri
gus effectus c caloꝛis ꝓducit c caloꝛē et ſic effectus
producit ſuā cauſa3 qd̄ erat probandū. Fuga eſt cur
rere ad cauſā vniuerſalē ſine apparētia vt dicit do-
ctoꝛ ſubtilis impugnādo hanc poſitionē in hac diſti-
ctione. nec videt aliqua alia cauſa que producat c q̄ Burleus.
b et econuerſo. ℭ Reſpōdet huic argumēto opinans

ꝙ calor producitur ab oībus frigoribꝰ p̄cedētibus d
et iterū d producit̄ ab oībus caloribꝰ precedētibus c.
q̄a ꝓducere eſt facere diſpoſitionē ad introductionē
rei. ⁊ concedit̄ ꝙ c calor prius producebat̄: ſed in hoc
inſtanti primo ꝓductus eſt ſicut domꝰ ſucceſſiue pro
ducebatur. et in inſtanti terminātē operationē p̄mo
ꝓducta eſt. aliunde refugiū reperire non poterat: nec
certe aliud nobis occurrit. ¶ Sed ꝯtra iſtud arguit̄
quelibet caliditas que prius erat in a agente priꝰ de-
ſinebat eſſe. ergo nullā cauſalitatē habebat reſpectu
huius effectus ¶ Rn̄detur ꝯn̄a eſt nulla. infinite ca-
liditates preceſſerūt quarū quelibet diſponebat ad ꝓ
ductionem frigoris et illi oēs primo nō ſunt quando
iſte effectus eſt. quēadmodū filius naſcitur in rerum
natura et eſt extra vterū maternū patre mortuo.

¶ Secto arguit̄ q̄n vinū eſt tranſſubſtantiatū in cor
pus xp̄i. tā ſi ſpēs applicēt̄ vini corpi corruptiuo cor
rumpētur accidentia ſub quibus erat corpus chriſti:
vtputa caliditas dulcedo et huiuſmodi. ⁊ ſi cū hoc
teneatur ꝙ in rarefactione ꝓducitur noua q̄litas to
taliter vt aliqui putarūt. tam ſub his ſpeciebus deſi-
net eſſe corpus xp̄i. quia corruptis ſpeciebus ſub qui
bus erat nō amplius manet ſub ſpeciebus eiuſdē ſpe-
ciei: quia tunc ſuus oībus ſpeciebꝰ eſſet corpus xp̄i:
qđ eſt falſum. ¶ Rn̄detur hoc argumentū non cōclu
dit dicit aduerſarius ſufficit ꝙ corpꝰ xp̄i ſit ſub ſpe-
ciebus eiuſdē ſpeciei prioribus ſuccedentibꝰ ſi remit
teretur calor vel intēdatur non opꝫ corpus xp̄i deſi-
nere eſſe in euchariſtia. ¶ Septimo arguit̄ ſequere
tur ꝙ in elementis ſimboliſantibus non eſſet facilior
tranſitus q̄ꝫ in elementis nō ſimboliſantibus. ꝯſeq̄ns
eſt contra ariſtotelem ſcđo de generatione et cōſequē
tia patet. quia nō eſt facilior tranſitus niſi quia eadē
qualitas manet: vt q̄n aer mutatur in ignē manet ca
liditas que prius erat in aere. ¶ Inſuper ſecundum
hanc opinionē actus aīe eſſet ita indiuiſibilis ſicut
ipſa aīa quod videtur incōueniēs. ¶ Rn̄detur negā
do ſequelā et ad probationē conſequētie illud aſſum
ptum nego. ſed quia hic nulla eſt ꝯrietas. et facilius
eſt ꝓcedere ab vno gradu medio ad gradū ſummum
vſq̄ꝫ q̄ꝫ a non gradu ad ſūmū vſq̄ꝫ. in elemētis nō ſim
boliſantibus opꝫ procedere a non gradu ad intenſuꝫ
gradū vſq̄ꝫ. ¶ Ad aliud hec poſitio cōcederet omēs
actus aīe ita indiuiſibiles ſicut eſt ipā aīa entitatiue
¶ Sed cōtra dices vnus per eundē actū plus peccat
q̄ꝫ alter per duos. ergo intenſiorē actum habet.
¶ Hoc eſt verū. habet actū magꝭ diſtantē a non gra
du q̄ꝫ alter. ¶ Octauo aliq̄đ corrūpet̄ ſcđm hanc po-
ſitionem ab aliquo qđ neceſt nec fuit nec erit conſe-
quens implicat ex terminis. ergo et hec poſitio. ꝯn̄a
patet et an̄s probatur: ſit b frigidū alicuius actiuita-
tis et a calidū tante reſiſtentie. omnino ſint in debita
diſtantia ad agendū: ita ꝙ vtrūq̄ꝫ ſit infra ſpheram
actiuitatis alterius: et incipiat frigiditas ipſius b in
tendi per remotionē de p̄ſenti ⁊ agere in caliditateꝫ
ipſius a. tunc ſic caliditas ipſius a corrūpetur. et ta-
men nō corrūpetur ab aliquo qđ eſt vel quod fuit (vt
patꝫ intelligenti) nec ab aliquo qđ erit: quia quelibꝫ
frigiditas in b que poſt illā erit/erit poſt illđ tēpus
id eſt poſt corruptionē eius. ¶ Dicitur ꝙ caliditas
a corrūpetur ab infinitis frigoribꝰ que poſt hoc erūt
¶ Nono arguitur caritas non corrūpitur niſi adue-
niente peccato mortali. ſed in augmentatione carita
tis peccm̄ mortale non venit. ¶ Sed dicit campſale
tenens hanc poſitionē (prout recitat adam) ꝙ chari-
tas non corrūpitur ſed aduenit continuo alia et alia
non cōponens aliquod vnū cum prioribꝰ. ¶ Alia ar
gumenta ſyrūſras allegat adam de actiōe et reactio
ne quere euꝫ licet proteruꝰ poteſt ſatiſfacere argumē
tis ita q̄ꝫ non ducatur ad cōtradictionem: poſitionem
propter peregrina que concedit reputamus falſam:
et a bene philoſophante reijciendā: licet gratia diſpu
tationis nōnunq̄ꝫ poteſt eam admittere.

Diſtinctionis ſeptimedecime queſtio. xij.

Sequitur tertia poſitio que ponit inten-
ſionem forme fieri per depurationem a
ſuo cōtrario que nequit intelligi quoad
videatur aliquid de cōpoſſibilitate qua-
litatū contrariarū. ¶ Circa qđ v̄ſant̄
partite opiniones: q̄rū vnaꝫ proſeq̄mur
ī hac q̄ſti. reliquā in ſeq̄nti. ¶ Pro huiꝰ q̄ſtionis elu
cidatione premittamus ꝙ non loquimur de terminis
ꝯtrarijs qui ſunt poſitiui. et nō potentes ſimul ſuppo
nere pro eodē copulatiue: ſed ſucceſſiue. Nec extendi
mꝰ terim ad p̄uatiue oppoſita ſicut corruptibile ⁊ icor
ruptibile ſunt ꝯria decimo metaphiſice nec loquimur
de cōtrarietate propoſitionū de oppoſito modo enun
tiandi: ſed loquimur de cōtrarietate rerum. ¶ Con-
templemur. ergo quid nomīs qualitatū contrariarū.
¶ Qualitates contrarie ſunt qualitates quarū na-
turis ſpecificis nō repugnet ſucceſſiue eideꝫ ſubiecto
inherere: ſꝫ nō ſimul inherere poſſunt naturaliter Di-
ctum eſt quo ⁊ naturis ſpecificis propter q̄litates con
trarias in varijs ſubiectis nō potentes inherere eideꝫ
ſubiecto: cū accñs nō migrat de ſubiecto inheſionis ī
ſubiectū inheſionis. Sed alijs qualitatibꝰ eiuſdem
ſpeciei nō repugnat ſibi ſuccedere. dictū eſt naturalr̄
quecunq̄ꝫ eni̅ qualitates ꝯtrarie ſupernaturaliter poſ
ſunt eidem ſubiecto inherere. ¶ Iſto notato ponū-
tur due concluſiones. ¶ Quarū prior eſt qualitates
cōtrarie poſſunt eidē ſubiecto inherere de potētia ab
ſoluta dei. ¶ Secunda concluſio nulle qualitates cō
trarie poſſunt eidē ſubiecto naturaliter inherere.
¶ Prior concluſio probat̄ ſic duo corpora de predi-
camento ſubſtātie p̄nt ſe penetrare. xp̄s intrabat ad
apoſtolos ianuis clauſis. et eadē eſt ratio de corpo-
re albo et nigro ⁊ alijs. ergo corpus albū et nigrum
poſſunt ſe penetrare quo facto deꝰ poteſt deſtruere il-
la corpora cōſeruatis albedine et nigredine in eodeꝫ
loco: et ꝙ penetratiue ſe habeant. ¶ Confirma
tur idem ſic calor et frigus non poſſunt ſe cōpati hoc
eſt propter actionē et paſſionē illorū corporꝝ. ſed deꝰ
illam actionē pōt impedire non coagendo/igitur
¶ Secūda concluſio probatur per diffinitionē qua-
litatū ꝯtrariarꝝ. ¶ Sed aliqui ſolent dicere qualita
tes remiſſe eiuſdē ſpeciei cū gradibus intēſis nō ſunt
contrarij. ſolas vocant ꝯria naturaliter repugnātes
circa idē obiectū ¶ Hoc eſt de nomine dimicare vo
cemus q̄litates cōtrarias repugnantes: vel que ſunt
eiuſdē ſpeciei cū eis: quia ſic multi loquentes temino
vtūtur. ¶ Contra priorē concluſionē arguitur ſic.
quia tunc pari ratione due forme ſubſtātiales poſſet
eandem materiam informare. ꝯn̄s eſt impoſſibile tūc
idem erit bos et aſinus: homo et aſinus et ſic aſinus
beatificabitur. ¶ Reſpondet̄ negando ſequelā bina-
rius et materia ⁊ forma bouis eſt bos. et binarius ex
eadē materia et forma equi eſt equus. et ſic non habe
tur ꝙ bos ſit equus: nec ꝙ aſinus beatificabit̄. Q̄ꝫ for
ma equi poteſt materiā qualitercūq̄ꝫ figuratā infor-
mare probatur ſic forma equi eſt ī qualibet parte ma

terie equi ſaltē i q̄libet pte materie eq̄ eſt forma eq̄. Capiatur forma partialis in oculo: deus poteſt illā formā in oculo vel in quauis parte materie informatiue alijs partibus corruptis ſuare ſic pōt corrūpere qualitatiuā diſpoſitionē forma informante materiā Et hoc probatur per hoc ꝙ narratur de ligua cuiuſdam pagani que ſḡ dedit rectā ſententiā quā aīa informauit poſt mortē vt penitentia et fide ſaluaretur ¶ Scđo arguitur ſi albedo et nigredo ſūma eſſent in eodē ſubiecto adequato tūc non poſſunt videri ab oculo proſpiciente· quia vel oculus iudicaret ibi eſſe albedinē vel nigredinē· ¶ Reſpondeꝛ q̄litates indiſtincte ſcđm ſitum exiſtentes vł etiam ſimul ſecundū eandā lineam ſpecies ſuas multiplicantes ad viſum indiſtincte et confuſe videntur: quia ſi lumen multiplicetur per vitrū croceū ⁊ per vitrum blaueum ſibi inuicē ſuppoſita totū apparebit viride· ⁊ niger carbo viſus per flammam apparet rubeus ⁊ ſol mane per groſſos vapores rubeus apparet· ¶ Contra ſecundā concluſionē arguiꝛ ſic in aqua tepida ſunt caliditas et frigiditas ſimul. ſed ille ſunt qualitates cōtrarie: ergo qualitates ꝯtrarie ſe compatiuntur maioꝛ patꝫ illa aqua calefacit et frigefacit. ¶ Sed dices (ſicut dicendū eſt) aqua tepida habet frigus in vna parte et calorē in alia. et ſic calefacit ſcđm vnam partē: et frigefacit ſecundū aliā. ¶ Sed contra quelibet pars aque tepide eſt tepida· ergo quacūꝫ pte data in qua erit caliditas: in eadē erit frigiditas. ¶ Ulterius pono ꝙ aq̄ fuerit calida in ſūmo· ⁊ remoueatur ab igne Jam caloꝛ vniformiter corrūpetur a forma ſubſtantiali aque. ergo in nulla parte erit frigiditas. et tamē ipſe adhuc calefacit: qꝛ ibi eſt caloꝛ. ⁊ frigefacit aquā ebulientem ſi cū ea cōmiſceatur· ergo neceſſe eſt ibi dare frigiditatē. ¶ Reſpōdetur negādo ꝙ q̄libet ps aq̄ tepide ſit tepida capiēdo tepiditatē pro cogerie caliditatis et frigiditatis· aliqua pars eſt calida ſecūdū ſe totam ſincathegoreumatice identidē aliq̄ pars minuta eſt frigida ſecundū ſe totā. et binarius eſt tepidus tali tepiditate ¶ Ad aliud nego ꝙ aqua remiſſe calida cōmixta aque calide quouis mō eā frigefaciat· nullū eſt ibi penitus frigꝰ: immo ꝯ aqua calida calefacit frigidā nititur ei diſſimile aſſimilare. Sed certe bene verū eſt ꝙ tota aqua cōmixta apparet frigida: apud ſapiētes minus calida propter ptes intēſe calidas et remiſſe calidas cōmixtas. Nec ſequitur ꝙ tota aqua caleſiet: vel maneat diu illa caliditas ſū-

ridanus.
ma. forma ſubſtātialis aque concurrit ad vtriuſꝫ ex-

phiſicoꝝ.
pulſionē. ¶ Secundo arguit quidā ſic aqua tepida calefacit manū impoſitā. et refrigerat ferrū ignitum ¶ Capiendo aquā tepidā illud habet verū que eſt remiſſe calida. Dicit ꝙ iſta ratio facit ei magnā fidem. ¶ Certe vir iſte de facili fuiſſet fidelis vł firmiter errans· ſuum argumentū probaret cōtra ſeipſum. tenet aquā calidiſſimā non cōpati vnū gradum frigoris ⁊ certe ſi iponatur in aquā ebulientē ferrum ignitū remitteretur eius caliditas vel ſaltem non erit ita actiua ergo ipſe aſſignat non cauſam pro cauſa· quia data reſpōſione in vno dabitur ei in alio. ¶ Amplius cū plus eſt de frigiditate i aqua q̄ꝫ de caliditate queres ſerioſe ab eo quere non frigefacit manū ſicut ferrū. ¶ Dico ꝙ argumentū eſt ſimpliciter contra arguentem· Jlla aqua calefacit q̄tum eſt de ſe. ſed ſiccitas eſt cōnaturalis caliditati conueniens igni qui habet calorem in ſummo. humiditas licet cōpatiatur caliditatem ſecū (vt ptꝫ in aere) nō eſt ei ita affinis humiditas aque pugnat ꝯtra ſiccitatem ferri. et clauduntur eius pori: vt exhalatiōes nō egrediātur ſic indirecte attenuatur vigoꝛ caliditatꝭ ferri. et ſi forma ferri maioris fuerit actiuitatis q̄ꝫ reſiſtentia aque frigefaciet ferrū et ex conſequenti aquam ipſam. Tepiditas eſt aggregatū ex caloꝛe ⁊ frigoꝛe in partibus propinquis vel eſt caloꝛ remiſſus. ſi frigus remiſſum dicatur caliditas noīa ſignāt ad placitū accōmodande ſūt aures vulgariter loquētibus de hac tepiditate. ¶ Tertio arguiꝛ albedo et nigredo ſe cōpatiūtur. et tamen ſunt qualitates ꝯtrarie. aīs patet· qū cadit attramentū ſuper papirū albam. Jam albedo et nigredo inherent papiro: cū nigredo nō eſt actiua non corrumpit albedinem. ¶ Et cōfirmatur in aqua calida manet frigiditas. Quod ptꝫ remoto igne produciꝛ frigiditas in aqua. et nō niſi a frigiditate. ¶ Sed dices (ſicut dicit quidā) corrūpitur illa caliditas a frigiditate circūſtante. nec inconuenit illā frigiditatem ꝓducere plus frigoris in aquā ꝙ ipſa habeat potiſſimum cū paſſum inclinetur ad ſuſceptionē illius forme. burleus

¶ Hoc non valet nullū accidens producit intenſiorem gradū q̄ꝫ habet· alioquin diceret ſine lege ꝙ vnꝰ gradus caloris producit duodecim. cōtra ariſtotelē primo de generatione et experientiā. ¶ Amplius qū aer eſt remiſſe calidus aqua ebulliens frigeſit. et non a frigiditate circunſtante: cum nulla eſt: igitur.

¶ Ad primū negatur aīs: nigredo inheret attramēto cui inheſit· ⁊ nullo modo inheret papiro. qꝛ tūc de vno ſubiecto inheſionis ad aliud migraret. quod eſt phiam colaphiſare. ¶ Ad aliud nego ꝙ in aqua maneat frigiditas. forma ſubſtātialis aque corrūpit calorem: ſed non reducit ipſam aquā ad tantā frigiditatem propter ꝯtrium circūſtās in medio calido ſicut in medio frigido. vt patet de aqua que nō eſt ita frigida in eſtate ſicut in hieme niſi in fontibus propter antipariſtaſim. Eſt contrarietas virtualis inter formam aque ⁊ calorem: cum producat q̄litatem ꝯtriam ipſi calori. vnū formaliter contrariū et aliud virtualiter nō pugnāt mutuo. licet violente cohabitēt ſimul. nec eſt inconueniēs ꝙ forma aque ſine frigore ſuo inſtrumēto agat in paſſum cuius eſt pars. ¶ Sed ꝯ hoc arguitur ſic quia ꝑ illud oportet omnes gradus caloris remoueri ab aqua anteq̄ꝫ introducatur vnꝰ gradus frigoris. ſed hoc ꝯſequēs eſt falſum. ergo et aīs ꝯſequentia eſt lucida. et ꝓbatur falſitas cōſequentis qꝛ tunc aq̄ debet ſubito ꝓducere frigus ſummū. ꝯn̄s eſt falſum. et cōtra experientiā. ergo et aīs. et probo conſeq̄ntiam: nulla eſt reſiſtentia in ipſa aqua: immo ſumme iclinatur ad frigus. forma aque equaliter applicatur oībus partibus aque. ergo tm̄ producit ſubito q̄tum producere poteſt ꝑ tempus. ¶ Rn̄detur negando ꝙ producit ſubito totale frigus. ſed illud non prouenit ex reſiſtentia paſſi: ſed qꝛ talis eſt conditio q̄litatis corporalis habentis ꝯtrarium ꝙ nō producit ſuum effectū ſubito vt experientia docet. Dixi de q̄litate habente contrariū propter lumen qđ ſubito producitur ⁊ licet ſcientia habeat ꝯtrariū nō inconuenit tm̄ ipſam ſubito produci: vt ſupponitur alibi ꝓbatū. ¶ Quarto arguitur ponendo minimū naturale inter corpus ſūme calidum ex vna parte: ⁊ corpus ſumme frigidū ex altera. ſic ſcilicet ꝙ vna medietas ſit in ſphera actiuitatis vnius et alia medietas in ſphera actiuitatis alterius ponatur illud minimū equaliter applicatū et equaliter diſpoſitū ad ſuſceptionē caloris et frigoris. tūc ſic illud minimū caleſiet ſecundū

ſe totū ſincathegoreumatice et idē frigeſiet. ergo qualitates cōtrarie ſimul cohabitant in eodem ſubiecto ſuapte natura. ¶ Non valet dicere ꝙ altera illarum medietatū caleſiet et reliqua frigeſiet quia tūc dabitur calor ſubduplus ad remiſſiſſimū calorē qḋ implicat ſupponimus illud nō eſſe maius ꝙ̄ requirat extenſio calor; remiſſiſſimi vel frigoris remiſſiſſimi. ¶ Dicitur ꝙ nullum agentiū illoꝝ aget in illud paſſum qꝛ vnuꝫ agens impedit aliud: non per effectuꝫ eius in paſſo: ſed propter propinquitatē ſuā ſuppoſita equalitate in illis actiōibꝫ: ſicut pꝫ in hieme ꝙ aqua ſuppoſita igni non ita cito calefit propter aerem vicinū ſicut in eſtate qñ aer non eſt frigidus. ¶ Quinto arguitur ſortes eſt bonus et malus in eodē tp̄e adequato vel in eodeꝫ inſtanti: ꝛ illi termini cōtrarij non poſſunt verificari de eodē niſi qualitates ꝯtrie eidē inſuerit. Aſſumptū patet poſito ꝙ ſor̄ ſit temperatus tamē eſt bonus. in eo eſt virtus. ꝙ eſt ſtudioſus. ſit etiam auarus ꝛ timidus moraliter. Iam eſt vicioſus. ergo eſt mal9. ¶ Reſpondetur negādo ꝙ bonū et malū cōtrarientur. pro nūc ſupponimus illam opinionem falſam que tenet connexionem virtutum ſiue in gradu tēperantie ſiue in gradu heroico. ſed ſufficit argumento de gradu cōtinentie. liberalitas et auaritia nō cōtrariātur circa diverſas materias nec circa eandē materiā in actu et in habitu. ſed apud loquentes bene habituatus dū modo nō conſtet de actibus malis vocatur bonus.

¶ Poteſt eſſe argumētū ad probādū ſi quis dubitet vel diſcredat vni propoſitioni fidei: credēdo alijs ꝙ talis ſit fidelis ꝛ infidelis. ¶ Sed dicitur ꝙ fidelis eſt ille qui credit: et non pertinaciter diſcredit.

¶ Sexto arguitur. homo ſecundū ſenſualitatē appetit prohibita et a deo ꝛ illicita. et renuit eadē ſecundum rationē. ergo appetitus ꝯtrarij ſunt in eodem. ¶ Et confirmatur ſortes diligit platonē. ꝛ proſequitur odio ciceronem. ſed ille ſunt ſunt q̄litates cōtrarie. ꝯtrietas eſt a tota ſpecie ſcd̄m quāc poſitionē. odium ciceronis et dilectio ciceronis nō ſe cōpatiunt in eodē ſubiecto p̄mo. modo quecūq; repugnat vni individuo vni9 ſpeciei idem repugnat cuilibꝫ individuo eiuſdē: alioquin iſta cōtrarietas nō eſſet ſpecifica. ¶ Ad ſextū reſpondetur negādo ꝙ in hoie ſint qualitates cōtrarie illud argumentū non probat diuerſitatē aiarum in hoie. oia poſſunt ſaluari tenendo vnā aiam intellectiuam eſſe in hoie. Nego ꝙ ille qualitates ſint cōtrarie. licet ſit actus elicitus liber diſtinctus ab aia forte nullus eſt actus naturalis vel ſenſualitatis. per quē aia tendat in obiectum appetitus naturalis nō diſtinguitur a re cuius eſt appetitus. ſed bene verū eſt ꝙ contrario modo tendūt. per vnū tendit in proſecutionē obiecti per aliud autē reſpuit obiectū. ¶ Ad ſecundū concedo caſum. dilectio ſortis et odiū platonis non repugnant. Contrarietas eſt ſolum ſpecifica in q̄litatib9 nō vitalibus ſicut aduerſarij dicerēt licet qualitates cōtrarie ſe cōpatiant in gradibus remiſſis vel in q̄litatibus eiuſdē ſpeciei cū eis tñ hoc negabunt in ſpiritualibus aſſenſus contradictoriaꝝ ſunt cōtrarij. iiij. metaphiſice id eſt nō ſe cōpatiūtur in q̄buſcunq; gradibus. Eodē modo dicendū eſt in ꝓpoſito. Etiā nō nego quin ſortes poſſet eundē odire et diligere ſcd̄m diuerſas apprehēſiōes. ¶ Septimo arguitur media regio aeris ſemꝑ eſt frigida: ſaltē ſemꝑ media regio aeris eſt frigida. vt pꝫ. ij. metheoroꝝ. non alias philoſophus in illa regione ponit generatioēm pluuie ꝛ aliarū impreſſionū metheorologicarū. et tamen eadē regio eſt calida. Quod pꝫ ſol calefa[cit] iſta inferiora cum maior eſt calor in his climatibus ſole exiſtente in ſignis ſeptētrionalibus ꝙ̄ meridionalibus. igitur calefacit medium. omne agens fortius agit in propinquū ꝙ̄ in diſtans. ¶ Forte dicis (et apparenter) ſol iſta inferiora calefacit ſuo lumine. et cū hic inferi9 eſt lumen directū et reflexuꝫ generatur calor a lumine. et tñ licet ſit ita magnū lumē directū in media regione aeris vel maius. tñ illic nichil caloris ꝓducit propter indiſpoſitionē paſſi qḋ eſt frigidū. An q̄libet pars medie regionis aeris ſit frigida non conſtat. et dato ꝙ frigiditas non ſit naturalis aeri inq̄ꝫtum aer tñ maior pars illius medie regionis aeris vl̄ tota manet frigida propter impreſſiōes metheorologicas. ꝛ finaliter ob ſaluteꝫ hoīs opus eſt pluuia. ¶ Octauo arguitur. x. metaphiſice. ꝛ cōmētator cōmento. xxiij. dicunt ꝙ oia media inter ꝯtria ſunt ꝯpoſita ex ꝯtrarijs. ¶ Et tertio thopicoꝝ dicit philoſophus que ꝯtrijs ſut impermixtiora: ſunt magis talia. vt albius qḋ nigro impermixtius eſt. ꝛ quinto phiſicoꝝ dicit cōmentator cōmento. xix. ꝙ albū non fit minus album niſi ex mixtione contrarij. ꝛ cōmento. xlv. eiuſdē dicit ꝙ diminutū in omni genere eſt diminutū ꝑ mixtionem cōtrarij. ¶ Et ꝯfirmatur vita conſiſtit in calido et humido pꝫ. in libro de breuitate ꝛ longitudine vite et aliqua pars aialis eſt frigida: ergo calor et frigus ſunt in eadē parte ſubiecti. ¶ Ad oēs has auctoritates diluendas dicitur ꝙ color medi9 dupliciter accipitur ſcꝫ ſecundū veritatem et exiſtentiā: et ſecundū apparentiā ſolū. primo modo color medius eſt color ſcd̄m eſſentiā per ſe vnus cuius quelibet pars eſt homogenea cum alia. vt quelibet pars viriditatis eſt viriditas. et quelibet pars rubedinis realiter eſt rubedo quis recte putans credit viriditatē / rubedinem et colores medios eſſe aggregata ſolū albedinis ꝛ nigredinis: Color medius ab vtroꝗ extremo ꝛ ab his copulatim ſpecie diſtinguitur. hoc pꝫ per cōmentatorem. vi. phiſicoꝝ texto cōmenti. xxxij. Sed eſt et medius per conuenientiā et ſecundū comparationem. qm̄ calor medius magis conuenit cū vtroꝗ extremo ꝙ̄ extrema inter ſe. vt patꝫ per ariſtotelē. v. phiſicoꝝ fuſcū comparatū albo eſt nigrū. et cōparatum nigro eſt album. et eſt cōmunis modus loquendi hominum in multis alijs materijs. ¶ Color medius ſecunduꝫ apparentiā nichil aliud eſt ꝗ varij parui colores collecti in varijs partibus minutis vicinis. non ſecūdū ſe diſtincte perceptibiles. propterea iuxta poſiti videtur vnus color medius vt in collo columbe vel cauda pauonis. hoc pꝫ per philoſophū in de ſenſu et ſenſato. ſic dicatur ad ſimiles auctoritates. ¶ Ad confirmationē dr̄ ꝙ calor naturalis eſt quedam ſubſtantia (vt dicit Marcilius. queſt. iiij. p̄mi de generatione vir oppoſite partis: ꝛ medicus) ſubſtātia inquā multum de ſpiritu participās. que conſeruatur in humido radicali: ſicut flamma cōſeruatur in oleo: ſicut dicit philoſophus primo de generatione. ꝛ continue generatur a ſubſtātia calida ex humido radicali. ſicut ignis nutritur ꝛ generatur ex oleo. vita dicitur conſiſtere in calido et humido radicali. quia requiritur ꝙ calor naturalis non ſuperetur notabiliter ab humido radicali: qꝛ tunc ipſuꝫ corrūperet. quo corrupto nō maneret vita. Similiter calor naturalis cōtinuo agit in humidū radicale ꝛ cibale ꝯtinuo conſumēdo alioquin non indigeremus cibo. Experientia docet ꝙ animal operatiōes ſuas exercens indiget ſpiritibus propter

q̄ſi iunctura m[em]bri fortiter ligetur vt per ligaturã aduentus ſpirituũ impediatur: patitur illud mẽbruȝ tremorẽ et deficit. Et cum mẽbrum patitur tremorẽ non eſt ob aliud: niſi q[uia] non adueniunt noui ſpiritus ad vitã neceſſarij. ¶ Hoc idẽ tenet Jacobus de forliuio queſtione. iij. ſen prima primi canonis autẽ ne per ſpiritũ vitalem procedentẽ a corde ſuper toto conſeruatur vita in eo per ſpiritũ naturaleȝ procedẽtem ab epate perficiuntur op[er]ationes naturales vt digeſtio nutritio Per aialem qui a cerebro ꝑcedit conſeruãtur op[er]ationes animales: vt eſt ſenſus et motus et cũ ſpiritus eſt corpus vaporoſum tẽporatum generatum ex parte ſubtiliori ſanguinis. ¶ Ex quo concludit iſte q̄ non quodlibet viuens habet ſp[irit]us huiuſmodi. non tñ nego quin cuȝ calore naturali freq̄nter eſt calor accidẽs. ſed non opȝ quãlȝ partẽ aialis eſſe eque calidam formaliter. vt patȝ de illa p[ar]te frigida. hoc videt[ur] ſentire auerroys ſcd'o colliget ſecũdo capitulo de declaratiõe ꝓprie actionis et paſſiõis in quolibȝ mẽbro dic[it] oportere ſpeculari qđ ſit primũ corp[us] quod mouet[ur] apparet q̄ ſit calor naturalis qui eſt in nobis et hoc forſitan eſt illud corpus calidum i[n] ſine vaporoſũ in corde inuentũ quod mittitur ab eo et ſequitur quamq[ue] calor et ſpiritus idẽ realiter ſubiecto dicantur nichilominus differũt ratione calor eñ dictus eſt eo q̄ calefacit ſubtiliat digerit ꝛ maturat cõgregat homogenea ꝛ etherogenea diſgregat ꝛc. taliũ ſpiritus autẽ ab eo q̄ ſpirat pulſat illuminat et virtutem ad ſuas defert actiões. Hoc ip[s]ũ galienus tenet ſimpliciũ quinto. capi. v. et facile eſt ſoluere argumẽta conciliator[is] in oppoſitũ differẽtia. lix. ſufficit michi ſi calor accidens ſit nego q̄ cũ ipſo ſiet frigus ſed ſolum cum ſpiritu. ¶ Nono arguitur ſi qualitates cõtrarie nõ ſe cõpaterentur tũc ſequeretur q̄ daretur vnũ inſtans in quo ſubiectum ſub neutra formarum ꝯtrariarũ eſſet immo hoc ſequit[ur] de contrarijs immediatis q̄ eſt falſum. ꝛ contra ariſtotelẽ in poſtpredicamentis. Inter ſanũ et egrum non eſt dare medium et probo conſequentiã ſignando a corpus frigidũ qđ per te nihil caliditatꝫ habet: applicetur ei b calidũ pure ſucceſſiue corrũpens eius frigus nihil caliditat[is] p[er] poſitionem erit in a toto tẽpore motus et frigiditas a ſucceſſiue corrũpitur. ergo deſinit per primũ inſtãs nõ eſſe. et caliditas etiam ſucceſſiue ꝓducitur. ergo i[n] illo inſtãti nec erit caliditas nec frigiditas in hoc ſubiecto. Eodẽ modo de ſanitate ꝛ egritudine argumentabor. ¶ Rñdetur non curando nũc de minimo naturali qđ ſubito ꝓducetur. et ſic aliqua p[ar]s frigoris precedentis ſubito corrũpetur: ſed dãdo argumẽto omne ſuum pondus conceditur illatum. Nec hoc eſt inconueniens per illud inſtans. nõ datur mediũ inter ſanũ et egrũ per tempus. ¶ Sed quia põt eſſe difficultas de nomine ſani vel egri que eſt ad nomẽ tm̃ inter philoſophos et medicoꝝ principes ſanitas nichil aliud eſt q̃ diſpoſitio naturalis viuentis p[er] quã viuens põt operationes ſibi debitas cõuenienter exercere. Hoc colligitur ab auicenna. ſen prima prime capi. primo ſanitas eſt diſpoſitio vel habit[us] ex qua op[er]ationes ſubiecti ſani proueniunt et ſen ſcd'a capit. ij. ſanitas eſt diſpoſitio per quã corpus hoĩs in ſua complexione ꝛ ꝯpoſitione tale exiſtit. vt ab eo oẽs operationes eius proueniãt incolumes. ¶ Auerroys ſcd'o colliget primo capl'o. ſanitas eſt bona diſpoſitio in membro cũ qua ipſum operatur op[er]ationẽ quã habet operari ſecũdũ naturã: ac patitur paſſionẽ quã habet pati ſecundum naturaȝ. ¶ Terminus egritudo dupliciter ſumitur primo cõmuniter pro qualibet diſpoſitione preter naturã immediate operationes corporis p[re]ter naturaliter ledẽte ſiue huiuſmodi leſio ſenſibilis fuerit ſiue non: et taliter capitur ab ariſtotele in poſtpredicamentis q̄ non eſt dare mediũ inter ſanũ et egrũ et certe ipſe medicoꝝ princeps ſic accipit ſcd'o aphoriſmo[rum] cõmento quarto. vbi ypocras in aphoriſmo dicit nõ plenitudo nõ indigẽtia neq[ue] aliud quodcũq[ue] maius natura fuerit. nichil bonũ vbi galienus in cõcommento cuȝ in precedentibus vnũ quoddam ĩtellexit. in hoc ſubſequenti oĩa ſubintroducit oſtendens ſanitatẽ tempamentũ eſſe et equalitatem. Et infert exiens ergo temperamentũ vel equalitatẽ: proculdubio incidit in infirmitatẽ et ſi multuȝ egredit[ur] morb[us] ſi vero parũ cauſa morbi appellatur. ¶ Secũdo ſumitur ſtricte pro diſpoſitiõe humanũ corpus ſenſibiliter ledente. ꝛ ſic reperitur neutralitas ꝛ corpus neutrum: vbi nõ eſt notabilis diſcraſia a bona armonia cõplexionis. ¶ Decimo arguit[ur] grauitas ꝛ leuitas ſe cõpatiuntur in eodẽ ſubiecto patȝ de aere qui eſt leuis in reſpectu quarto de celo: et aqua que eſt grauis in reſpectu. aer in ſphera aque aſcẽdit et in ſph[er]a ignis deſcendit. ꝙ in eo ſunt grauitas ꝛ leuitas. ¶ Confirmatur ſi qualitates ꝯ[tr]arie non ſe cõpaterẽtur in medio tunc eſſet tranſitus de extremo in extremum nõ tranſeundo per mediũ. ¶ Preterea licet forme ſubſtantiales elementorũ non maneãt in mixto tamẽ eorum qualitates manent in mixto alioquin nõ eſſet diſcrimen inter mixtũ ꝛ elementũ. Non valet dicere: ſunt in varijs partib[us] mixti: cũ quelibet pars mixti ſit mixtũ. ¶ Ad primũ iſto ꝛ dicitur licet grauitas terre ꝛ leuitas ignis cõtrarient[ur]: tamen in aere et aqua nõ eſt grauitas ꝛ leuitas. ſed eſt eadẽ qualitas que facit aerem conſcendere ſuper aquam: et deſcẽdere ſub igne. ſicut eadem v[ir]tus trahit ad ſe cibũ et expellit ſup[er]fluum: retinendo purũ et benignũ ¶ Ad aliud d[icitu]r q̄ nõ eſt trãſitus de extremo in extremũ nõ trãſeũdo p[er] mediũ in motu locali nec in motu alteratiõis ſucceſſiuo. ſed trãſit p[er] grad[us] remiſſos. Sed palã eſt q̄ pilus niger efficit[ur] canus: et tñ nõ tranſit per viriditatem vel per colores medios. ¶ Ad tertium dicit[ur] nec qualitates elemẽtorum nec eoꝝ forme ſubſtãtiales manent in mixto: bene tamen manent alique qualitates eiuſdẽ ſpeciei in eis. et multa mixta habent calorem in vna parte ꝛ frigus in alia: vt aialia perfecta ſicut cerebruȝ et medulle ſunt partes frigide. cor e[t] par ſpirit[us] ſunt calide. In aliquibus aialibus exanguibus: ꝛ in mixtis imperfectis parũ caloris eſt. ſed de hoc in ſecundo vbi querit[ur] ſolet an elementa maneant in elementato. ¶ Vndecimo arguit[ur] ponendo a calidũ i[n] ſummo ꝛ b frigidũ ſic applicata: q̄ vtrũq[ue] ſit in ſpera actiuitatis alterius. ꝛ diſtent g[rati]a exempli pedaliter. Jam a agit in ipſũ frigefaciendo. ꝛ omne agẽs in agẽdo repatitur p[ri]mo de generatione et nullũ agens naturale agit in remotuȝ quin agat i[n] mediũ ſcd'o de aia. ergo tũc illud mediuȝ mouetur motibus ꝯ[tr]arijs. hoc eſt erit calor et frigus in illo medio. ¶ Non iuuat currere ad varias partes ponat[ur] a tripedalis longitudinis. pedalis latitudinis applicatũ ſecundũ latum b frigido taliũ dimẽſionũ. Jam ſi a agat in partẽ medij intercepti in b frigidum eadem ratione p[ro] aliam partẽ et econuerſo. Eodẽ modo probabo q̄ erunt qualitates ꝯ[tr]arie in parte repaſſa ipſius a q̃ dicatur c ip[s]a c p[ar]s repaſſa frigeſit a b paſſe et caleſit a parte non repaſſa ipſius a que dicatur d.

Galienus

[Auic]enna ſen [...] ca. 1.

[Auer]roys. ij. [col]liget

tunc calor et frigus erunt in c parte repaſſa. ¶ Non valet dicere (ſicut dicit quidã) ꝙ in hoc caſu b agit in c ⁊ ꝙ b introducit aliquã frigiditatez (prout ly intro

Marcilius in de gñatione.

ducit facit terminũ ſtare cõfuſe tantũ) tamẽ nullã frigiditatẽ introducit. ¶ Aliter (et philoſophice dicit) reſpondet ꝙ in hoc caſu totaliter ſicut frigiditas introducitur a b ita corrumpitur a d et ideo frigiditas habet hic naturã pure ſucceſſiui. ſicut eñi mot⁹ cuius nulle due partes diuiſim producte ſimul manent: ſed vnaqueqꝫ ſicut producitur ita corrũpitur. Sic eſt hic de frigiditate que in ꝓducendo ſicut producitur ita corrumpitur et ideo nulli duo gradus nec aliqua virtus intẽſionis ſimul ſunt in ſubiecto eo ꝙ ptes prius genite non manent cũ partibus poſterius genitis.

¶ Neutra iſtarũ ſolutionũ ſufficit. ſi repaſſum nullã frigiditatẽ producit in a agens principale nichil in ipſum producit producit et ſic non reagit. ¶ Inſuꝑ nõ ſatiſfacit experientijs: carbo ignitus ĩ paruo igne denigratur per appoſitionẽ magni pomi ⁊ frigidi vł appoſitionẽ pluriũ (vt intueri poſſumus). ergo opꝫ dicere ibi plures eſſe gradus frigiditatis in carbone extincto: potiſſimũ cũ ipſe ponat cõpoſſibilitatẽ q̃litatum cõtrariaꝝ et vbi latitudo non completur ĩ vna forma ponũtur gradus alterius forme ad cõplemẽtũ ¶ Poteſt dici ꝙ agens in agendo repatit̃ ad hunc ſenſuz. quia minus agit in conſpectu ſui ꝯtrarij nõ ꝙ aliqua pars agentis repatiatur ſuſcipiendo q̃litatem illius paſſi. ¶ Sed contra hoc arguit̃ ſic. qñ pomum ponit̃ in ignẽ caleſit et corrũpit ptẽ ignis vicinã videmus carbonẽ pomo vicinum denigratũ ⁊ hoc nõ eſſꝫ niſi q̃a frigiditas et humiditas pomi reagit. Idẽ poteſt oſtendi per guttã aque frigide cadentẽ ſuper carbonem ignitũ. ¶ Iſte rationes non vincũt illud nõ ſit a frigore. aqua calida vł pomũ calefactũ hoc facit Sed eſt ꝓpterea quia erant exalationes ignite in poris illius partis. que non poterant habere exitum ob ingreſſum illius partis aque ita ꝙ ille exalationes coguntur ingredi illos poros. Nec valet experientia de ferro calefacto in aquã miſſo ꝙ aqua caleſiat ⁊ ferrũ frigeſiat. ¶ Poteſt dici ferrũ ignitum non calefacit illam aquã frigidam: licet aqua appareat eſſe calida tamẽ non eſt. In ferro ignito erant alique exalationes que appetũt aſcendere ſurſum et quia nõ poſſunt facile diuidere aquã pro tẽpore manẽt cõmixte aque et ſic apparet aqua realiter frigida et calida. ¶ Secundo dꝛ caliditas ferri corrũpit frigitatez aque. ſed frigiditas aque non corrũpit frigiditatẽ ferri. ferrũ in fine apparet frigidum quia aqua ingreſſa poros ipſius ferri prohibet ne amplius poſſent eleuari exalationes in illis poris ferri incluſe. et ſic corrũpitur calor ferri. Et ꝙ ita ſit patꝫ quia eodẽ modo frigeſiet in aqua calida. ſic ignis extingueretur in fornace bene clauſa. vbi aer non ingreditur. Propterea facientes carbones ligneos relinquunt vnam diſcoperturã: vt ignis nõ extinguatur. ¶ Sed ꝯ dices non ſolũ erant exalationes ignite incluſe in poris ferri: ſed ipſũ ferrum erat calidum. Modo aqua calida illũ calorẽ nõ corrũpit. ergo ferrũ in aqua calida manebit calidum et in aqua frigida erit frigidũ. ergo calor erit et frig⁹ ſimul in eodẽ ſubiecto. Non dubitamus quin vnum agens poteſt agere in aliqđ paſſum per vnã q̃litatem illi calori non ꝯtrariã: vtputa humiditas aque in ſiccitatem ignis. ¶ Si dicas pomũ frigidũ frigefacit manũ et caleſit ab eadem. ¶ Hoc negatur frigiditas pomi corrũpit aliquem calorẽ manus. et poſtea trãſmittitur multũ caloris naturalis vt ... corrumpat frigiditatem pomi. et tunc frigiditas pomi nihil agit in illum calorem. Et eodẽ modo de glacie vel niue in manu ĩcluſa dicatur forte aliqua corpuſcula pomi ingrediuntur poros manus et ipſa nõ eſt realiter frigida. ¶ Sed cõtra iſtud arguitur vel iſtud corp⁹ frigidum eſt alicuius actiuitat; vel nullius: ſecundũ nõ eſt dicendũ: quia tũc nullũ frigidũ ageret in quodcũqꝫ calidum ſi alicuius actiuitatis ſit. tũc ſtat calorez eſſe minor; reſiſtentie modo ab omni proportione maioris inequalitatis ſit actio. vij. phiſicoꝝ. Qꝫ non inꝯueniat (immo ꝙ verꝫ eſt) ꝙ calor ſit maioris actiuitatis q̃ꝫ frigus et minoris reſiſtentie q̃ꝫ frigus. ꝓbat̃ ſic quia alioquin nõ videtur mod⁹ poſſibilis de actione et reactione per mediũ. et ꝙ aliqua pars paſſi repatiatur ꝯ ariſtotelem et cõmẽtatorẽ primo de generatione vbi dſit ꝙ omne agens in agẽdo repatitur et cõmẽtator tertio phiſicoꝝ cõmento. xvij. dicit ꝙ omne agens cõmunicans in materia in agendo repatitur ⁊ ille eſt cõmunis modus in philoſophia.

¶ Inſuper aliquod patitur qđ non agit. et aliquod agit qđ nõ patitur. ꝗ non incõuenit dare eandẽ qualitatem que agat et patiatur: que tamẽ magis agat q̃ꝫ patiatur et ꝯtra. ¶ Hoc ipſuz probatur experiment; homo aquã frigidaz multo tpe ſuſtinet in manu ſine leſione: et nõ ebullientẽ. et hoc non niſi calor eſſet frigore actiuor. humiditas etiam ſenſibilius et ĩ breuiori tẽpore humectat q̃ꝫ ſiccitas deſiccat. aqua nõ deſſicatur ſenſibiliter humiditas et ſiccitas ſunt maioris reſiſtentie ꝙ calor et frigus. patꝫ ſcdm ariſtotelẽ. ij. de generatione et q̃rto metheoroꝝ. qualitatũ primaruz due ſunt actiue ſcꝫ caliditas et frigiditas ⁊ due paſſiue humiditas ⁊ ſiccitas. ⁊ facilius curatur lapſus ad humidum in corpore ſanabili q̃ꝫ lapſus ad ſiccum et facilius mouentur corpora ſicca per corpora humida q̃ꝫ econuerſo. difficilius etiam frigida caleſiunt q̃ꝫ calida frigeſiant. patet de aqua calida que cito ĩfrigidatur; ⁊ nõ cito caleſit et de manu Exſibilabis modũ laurentianũ vndecimo capite ꝓmi libri qui negat ſiccitatem eſſe qualitatẽ dicit eſt priuatio et ſolũ carentia humiditat; inſcite inquit traditur a phiſic; eſſe in corporibus noſtris quattuor humores. ¶ Et iſta tenendo patent aliqua. ¶ Primũ in qualitatibus primis duplex eſt latitudo: ſcꝫ actiuitatis ⁊ reſiſtentie. ⁊ vtraqꝫ illarũ latitudinum quadrifariã ſcinditur in actiuitate inchoãdo a caliditate frigiditate humiditate vel ſiccitate. in reſiſtentia econtrario. ¶ Secunda patꝫ cõuenientiſſime a deo hoc ordinatũ eſt vt ignis maxime actiuitatis minime eſſet reſiſtẽtie. ne alia corrũperet. Laurentius dicit ſi vna pars vnius elemẽti aliã alterius corrũperet iam eſſꝫ vacuũ vł penetratio corporũ gratioſe certe diſputat. ¶ Tertio patꝫ licet hec actiuitas ignis ſit maior actiuitas q̃ꝫ ſit reſiſtẽtia tñ nõ eſt res maior cũ vna et eadẽ res nũero ſit actiuitas et reſiſtẽtia potẽtia actiua ⁊ reſiſtiua. ¶ Quarto patꝫ ꝙ licet reſiſtẽtia caloris ſit octo gradus tamen ſolũ reſiſtentie vt quattuor patꝫ ſi actiuitas ſignet̃ ad octo et reſiſtentia ſubdupla. Iam reſiſtentia eſt octo gradus. Q; patꝫ hec actiuitas eſt octo gradus. et hec actiuitas: hec reſiſtẽtia. igit̃. ¶ Si ponas ꝙ diminuãtur ille latitudines vniformiter. iam qñ erunt q̃ttuor gradus actiuitatis nullus erit gradus reſiſtentie.

¶ Rñdetur nõ eſt poſſibile ꝙ vniformiter remittant̃ ſed bene eque proportionabiliter ſicut homines dicere ſolent de euidentia premiſſarũ et concluſionis.

¶ Quinto pz ꝙ [illegible]ale dicunt frigiditatem eſſe tante
actiuitatis ſicut [illegible]ſiſtentie. ⁊ ita in al[illegible]s qualitatibus
et male ſoluant aliquā reactionē. ꝙ totū reagit ī par-
tem totius: quia hz dominiū ſup illam partē. ¶ Hoc
non valet ſi parū frigoris agat in partē huius parui
ignis aget in totū ignez cathegorematice. ¶ Item
pars magis reſiſtit in ſuo toto ꝙ̄ extra ſuum totū qz
iuuatur a reliquis partibus circūſtantibus. ¶ Inſu
per hac via nō eſſet dabile ita paruū frigus quin age
ret ī maximū calorē qḋ eſt incōueniens pz quia ſi ps
in toto nō ſit maioris actiuitatis ꝙ̄ ſeparata iam in-
finite parue reſiſtentie dabit̄ vna pars toti⁹. ¶ Poſ-
ſumus ergo dicere ꝙ omne agens in agēdo repatitur
a ſuo contrario: dum modo ſuū contrariū ſit actiuū
et eius actiuitas exuperet reſiſtētiā agentis principa
lis et ipſuz agēs fuerit in ſphera actiuitatꝫ ipſi⁹ paſſi
Stat paſſum eſſe infra ſpherā actiuitatis ipſius agen
tis qñ agens non erit infra ſpheram actiuitatis ipſi⁹
paſſi et tunc ad punctū argumenti q̄ probatur ꝙ idez
mediū moueretur motibus cōtrarijs ſimiliter ꝙ c ps
repaſſa ſimul calefiet ⁊ frigefiet vtrūqz negatur. Cor
pus frigidū producit ſpecies frigiditatis ad a calidū
vſqz et corpus calidū producit ſpecies vel calorez ad
b paſſum vſqz ſpecies frigoris ipſius b paſſi corrum-
punt calorem vni⁹ partis a agentis ſcꝫ c licet non ſit
contrarietas formalis inter ſpēs frigoris et calorem
nec inter ſpecies caloris et frigoris ꝙ̄admodū eſt de
ſpeciebus albedinis et nigredinis. tñ eſt virtualis cō
trarietas inter ſpecies frigoris ⁊ calorem: ſicut inter
formā ſubſtātialem aque et calorē: vel ſicut inter lu-
men ⁊ frigus Modo ſpecies frigoris reflectuntur ab
a calido et multꝫ vniuntur illic corrūpunt calorem
c partis et ſic nec eſt ꝯtrarietas in medio nec in c pte
repaſſa. ¶ Sed contra hoc arguit̄ d pars nō repaſſa
agit in b paſſum modo omne agens naturale fortius
agit in propinquū ꝙ̄ in diſtans ſcḋo de anima. ergo
ſi d pars agat in b paſſum impediet ſpecies frigoris
producere frigus c in partem et ſi frigus eſſet ꝓductū
remitteret et eradicaret. ¶ Reſpōdetur cōcedendo ꝙ
omne agens natale fortius agit in propinquū ꝙ̄ in di
ſtans ceteris paribus. modo hic cetera ſunt imparia.
ſpecies frigoris prope corpus calidū reperiunt ꝯtra-
rietatē et vniuntur et fortificātur per antipariſtaſim
ſicut generatur ignis in radijs vnitis in ſpeculo cōca
uo et reflexis non aūt in alto loco prope corpus lumi
noſum. ſimiliter media regio aeris eſt frigidior ī eſta
te ꝙ̄ in hieme. Vñ pꝫ generantur grādines in eſtate
et nō in hieme. vt pꝫ .ij. metheororū. hinc cauerne ſre
calidiores ī hieme ſunt ꝙ̄ in eſtate et ſecūdū ypocratē
aphoriſmo .xv. particula pͥma: ventres et vrina cali-
diores ſunt in hieme ꝙ̄ in eſtate et ſic cetera ſunt im-
paria. d pars nō repaſſa continue agit in b paſſum ip-
ſum ei aſſimilando quoad ipſum attenuauerit quod
non pōt reagere tunc corrūpit frigus in c partem re-
paſſam et ipſā ei aſſimilat. ¶ Sed contra hoc arguit̄
ſpecies albedinis non producūt albedinem. ꝫ nec ſpe
cies caloris calorem. ¶ Ulterius d pars non repaſſa
erat ita fortis a pͥncipio ſicut nūc ergo ſi ante nō cor-
rūpebat frigus c partis repaſſe neqz nunc. ¶ Rñdet̄
argumentū non eſt maioris ponderis ꝙ̄ ſi diceres al-
bedo nō producit albedinē. ergo neqz calor calorem
deus qualitatibus actiuis dedit inſtrumenta ad eas
ſupplendas et ꝓducendas: non aūt alijs. hoc partim
ratione partim experientia conſtat. ¶ Ad aliud con
ceditur ꝙ d erat potēs ſicut nūc. ſed b paſſum manu-
tenuit ſpecies ſuas et d non poterat agere. Etiam di
citur ꝙ talis eſt natura agentis vt prius reducat paſ
ſum ad impoſſibilitatē reactionis ꝙ̄ reſtituat ſe pſti-
ne integritati. ¶ Undecimo arguitur idem aſcēdit
et nō aſcendit in eodē tp̄e ſcḋm quālibet partem eius
naturaliter. añs patet proijciatur faba ſurſum cui oc
currit molaris tūc faba quieſcit in pūcto reflexionis
quia omne quod reflectit̄ in puncto reflexionis qui-
eſcit octauo phiſicoꝝ. ſed ꝙ non quieſcat ſed cōtinuo
deſcendat cūprimum molari obuiat patet alioquin
non ab omi proportione maiorꝫ inequalitatis fieret
actio qḋ eſt falſuz. ¶ Reſpōdetur negando añs. ⁊ ad
probationē dicitur ꝙ faba per nullū tempus quieſcit
ſed quieſcit quiete improprie dicta. hoc eſt inſtātanea
inſtans contactus eſt primū inſtans nō eſſe motus ſur
ſum: cum eius nō datur vltimū inſtās eſſe. ⁊ eſt vltim
inſtans nō eſſe illius motus deorſū. ariſtoteles intelli
git ꝙ detur tempus mediū ſi fuerit reflexio ab intrin
ſeco. et hoc ptꝫ ſi quis proijciat graue ſurſum cui⁹ re-
ſiſtentia intrinſeca ſit vt duo ⁊ mediū reſiſtat vt vnū
virtus impreſſa ab impellente mouēs ſurſum vt q̇nqz
ille lapis continuo mouetur ſurſuz donec illa virtus
remittatur ad tria. tūc cum virtus erit vt tria lapis q̇
eſſet. qñ tunc reſiſtentia intrinſeca et extrinſeca erūt
equalis potentie et nō ſtatim incipiet deſcēdere quia
tunc virtus vt tria reſiſtit ne fiat motus deorſum et
medium reſiſtit vt vnū. erit ergo reſiſtentia vt q̄tuor
ne fiat motus deorſuz mouēs erit ſolum vt duo cum
non fiat actio a proportiōe minoris inequalitatꝫ opꝫ
virtutem vt tria remitti ad vnū: vt incipiat lapis iſte
deſcendere ſed latitudo ꝟtutis a tribus ad vnuz vſqz
non pōt deperdi ſubito. ergo deperdetur in tp̄e in quo
graue datū quieſcet. ⁊ hoc innuebat philoſoph⁹ Sed
dices ſol mouetur ab oriente ⁊ occidente in eodē tem
pore et illi motus cōtrariantur. ¶ Reſpōdet̄ cum illi
motus ſunt ſup diuerſos polos ſuper polos mūdi ab
oriēte ad occidentē verſus deſcribēdo equatorem: et
ab occidente orientē verſus ſuper polos zodiaci non
cōtrariātur. ¶ Duodecimo arguitur de muſca aſcē-
dente ſuper lanceam deſcendentē. iam muſca aſcen-
dit et deſcēdit. et tanta eſt repugnātia ꝙ idem conſcē
dat et deſcendat ſicut ꝙ qualitates ꝯtrarie ſe compa-
tiantur: igit̄. ¶ Simile poteſt fieri de cera cuius vna
medietas deſcēdit per rarefactionē. et alia aſcēdit ce
lum ꝟſus. et de hoīe in naui currēte qui orientē ꝟſus
currit naui contra mota. ¶ Reſpondet̄ negando ꝙ
muſca aſcendat et deſcēdat. vel muſca magis appro-
pinquat celo ⁊ tūc aſcēdit ſimpliciter ſi econuerſo de
ſcendit. ſi equaliter nec deſcēdit nec aſcendit. nō cura
mus de corpore qḋ poteſt eſſe motū extra vniuerſum
bene tñ poteſt aſcendere in reſpectu lancee Aſcendere
ſimpliciter eſt plus appropīquare celo. oppoſito mō
deſcēdere. ſi cera magis lucretur ſurſum ꝙ̄ deorſum
conſcēdit ſimpliciter. ſi contra deſcendit. ſi equaliter
nec aſcēdit nec deſcēdit copulatiue. bñ eſt aſcendens
et deſcēdens copulatiui. qz hoc aſcendens et hoc de-
ſcendens demonſtrādo duas medietates eius. ſic pōt
ſolui argumentū de illo qui mouetur in naui. vel eſt
magis in oriente ꝙ̄ erat a pͥncipio vel non vel equalr
Si primū mouetur ad orientē ſimpliciter lꝫ ad occi-
dentē reſpectu nauis. ſi tertium nec mouetur ad ori-
entem nec ad occidentē: nec aliam differentiā poſitio
nis verſus nec currit. ꝙ̄admodū homo mouēs mem
bra continuo in eodē loco nō currit. vt pꝫ de rudente
canobem vel lutum. bene fatigatur ac ſi curreret.

¶ Si lancea quinq̄ vlnarum habeat vnum extremū in centro ⁊ ipſuz penetret ſemp deſcendit lancea quo ad medietas lancee tangat centrū terre: quia ſemper magꝭ recedit a ſuperficie concaua celi. ſed ſi poſt hoc continue moueatur ſemp aſcendit. ¶ Poteſt eſſe difficultas de angelo qui poteſt eſſe in loco decem pedū qui forte poteſt ſe retrahere circa centrū ſui loci manēdo ſimpliciter in vno pedali. an tūc pōt deſcendere ⁊ deſcēdere. ¶ Sed pōt ſolui ꝑ illō qō dictum eſt de rarefactione cere quādo ita foret. ſed nō eſt omnino idē cum cera ſecundū varias partes mouetur ſurſum et deorſum et angelus non habet partes. ſed nūc nō inſiſto. ¶ Sed dicis tunc aliquid quieſcit cuius quelibet medietas mouetur patet de cera cuius vna medietas aſcendit ⁊ reliq̄ deſcēdit centro illiꝰ equalr̄ diſtante a centro mūdi tunc hec cera non aſcendit ſimpliciter. ſuppoſito ꝙ vna pars tantū aſcendat ſicut altera deſcendit. nec mouetur hec cera totalis ad occidentē orientem vel ad aliam driam poſitionis ꝟſus. Quod ſi concedas arguitur ſic hec medietas mouet̄ illa medietas mouetur. ḡ he due medietates mouentur. ⁊ he due medietates ſunt hec cera ḡ hec cera mouetur. ¶ Si dicas (ſicut dicēdū eſt) conſequentia eſt nulla. oportet cōcludere hec cera eſt partes mote. ſed cera quieſcit ſimpliciter a motu deorſum. ⁊ quieſcit ſimpliciter a motu ſurſuz. nec ſequitur vna medietas illius cere mouetur deorſum ſimpliciter. ergo hec totalis cera. altera medietas tm̄ impedit. ſicut non ſequitur hec medietas huius corporꝭ eſt alba. ḡ hoc corpꝰ eſt album. ¶ Si dicas hic binarius mouetur hic binas eſt hec cera. ergo hec cera mouetur. vide predicatum maioris ⁊ ipſum inferas in concluſione ⁊ illatio eſt optima et ſemp repies concluſionē concedendam vel maiorē falſam cū concluſione. ſi in maiore intelligas res mota. iam maiorē inficis. Si intelligas motus binarius. tunc concluſio hoc modo inferendo cōceditur. ¶ Ex hoc ſoluere potes caſum glebe deſcendentis ad centrū remoto prohibente ꝙ ipā non quieſcit donec centrū eius ſit centru mundi ꝑ vna pars aſcendat reliqua deſcendente. ſed infinitū tarde talis gleba deſcendit. qꝛ vna centeſima pars eſt extra centrum illa cogitur aſcendere ſurſum ab alijs et reſiſtit et cum poſt continue erit maior pars et altera parte centri continuo erit maior reſiſtentia.

¶ Diſtinct. ſepti medecime queſt. xiiij.

Alia eſt poſitio tenēs ꝙ qualitates cōtrarie non ſe cōpatiantur in gradibus intenſis ſed bene in remiſſis hoc eſt ſumma caliditas nullum gradū frigoris ſecū cōpatitur neceſſūmū frigoris aliquē gradū caloris ſecū compatitur. ſignetur tota latitudo vniꝰ forme in octo gradibus vel in decē palam eſt ꝙ habz ſtatum naturaliter. Ignis tantū caloris producit in aquā aliquo certo tempore ſicut vn̄ ꝫ poſtea ꝑducet diuidatur ille calor in octo partes equales tam numerus octonarius cōplectitur totā latitudinem ⁊ cū octo ſit numerus pariter par contenti illa diuiſione maneamus. ¶ Vult hec opinio dicere vbi ſunt quattuor gradus caloris totidem ſunt frigoris. vt in contrarijs tot ſunt gradꝰ ſicut in ſūma latitudine forme ¶ Quo ſit ſex gradꝰ caloris vnum gradū frigorꝭ et ſex gradꝰ caloris duos frigoris: et q̄ttuor gradꝰ caloris q̄ttuor gradꝰ frigorꝭ cōpatiunt̄. ſed. vij. gradꝰ caloris repugnāt duobꝰ gradibus frigorꝭ: et cuilꝫ frigiditati vltra vnū gradū. ita ꝙ ſi aliqō corpꝰ hēat q̄ttuor gradꝰ caloris et totidē frigoris. illud corpus nō eſt calidū et frigiduz copulatiue ſicut ſcutū cuius vna medietas eſt calida et alia frigida. illa caliditas non ſufficit denominare ſubiectū calidū propter impedimentū contrarium. ¶ Sed complementū huius latitudinis non debet intelligi in qualitatibus ſpiritualibus. imo hanc opinionē fouentes dicunt ꝙ ſciētia q̄tūcunꝫ remiſſa non cōpatitur opinionē q̄ntālibet circa idez obiectū propinquū. nec vniuerſaliter illud verū habet in qualitatibꝰ corporalibus patet de aere calido citra ſummū primo de generatione quodlibet elementoꝝ habet vnā qualitatē in ſummo ⁊ aliā citra ſummū. Propterea opinio quā improbare q̄dē videtur primo de generatiōe ꝙ aer ex natura ſua nullos habet gradus frigiditatis eſt rationabilis. et ſua preter rationem: cū ariſtoteles quodlibet elementoꝝ in ſua naturali diſpoſitione exiſtētiū ponit ſolum duas qualitates primas habere opꝫ dicere ergo aerem in ſua diſpoſitione nullū habere frigus et ſic non opꝫ quodlibet cōpoſitū habere tot gradꝰ quot ſunt i latitudine ſūma ſufficit ꝙ nulla ſit incōpoſſibilitas caloris citra ſummū cū aliquo frigore q̄tum eſt ex parte illarū qualitatū. Sed quādo aliqō agens determinat ſe ad aliquos gradus citra ſummū (vt de caliditate aeris nūc dictū eſt) nō eſt conſtruenda tota latitudo. ¶ Sed ꝯ iſtā poſitionē arguitur alique qualitates contrarie nō ſe ꝯpatiūtur. ḡ nulle. ꝯn̄a eſt bona (licet arguatur a nō diſtributo ad diſtributū) quia equa eſt ratio in oībus. añs patet ſcientia et opinio nō ſe compatiuntur patꝫ quarto metaphiſice. ¶ Confirmatur in qualitatibꝰ corporalibꝰ albedo et nigredo nō ſe cōpatiuntur in quibuſcūq̄ gradibꝰ. et colores medij nō erunt cōpoſiti ex extremis. viriditas nō eſt cōpoſita ex albedine et nigredine ⁊ ſic purpureus color ⁊ aliꝰ guꝫ color eſſent eiuſdē ſpeciei qō eſt preter rationem ¶ Reſpōdetur negando ꝯn̄az. nō eſt idem in ſpiritualibus et corporalibus. nec hoc eſt ponderandū ab aduerſarijs. cū ipſi dicant cuicū ꝫ repugnat vnus gradus caloris eidē repugnant oēs. et tamen hoc nō opꝫ in qualitatibꝰ ſpūalibus (vt in queſtione ꝑcedenti dictum eſt de dilectione ſortis et odio platonis) et hoc debet eti ſufficere pro iſto argumēto. nec ariſtoteles q̄rto metaphiſice vult probare opiniones ꝯdictoriarum incōpoſſibiles: eo ꝙ ſunt ꝯtie abſolute. ¶ Ad ſecundū reſpondet̄. licet aliqui exiſtiment colores medios eſſe conflatos realiter ex extremis. Illud tamen ſimpliciter negamus. ſicut eſt de qualitatibꝰ actiuis et paſſiuis. Ad hoc eſt ratio a poſteriori propter rationes apparentes concludentes vnum et probabiles. inferentes aliud qō eſt abſonū. ¶ Secūdo arguitur a quodā doctore caliditas vt ſex ⁊ frigiditas vt duo ī varijs corporibus nō ſe cōpatiunt̄ ergo nec in eodem corpore. ꝑ per cōſequēs inter eas eſt repugnantia ꝯn̄a tenet. ita bene applicatur ſibi ad agendū in eodē corpore ſicut in alijs varijs corporibus. Modo eſt ꝓportio maioris inequalitatis inter calorē vt ſex ⁊ frigus vt duo. ¶ Preterea arguit iſte vel caliditas ⁊ frigiditas in quibuſcūq̄ gradibus ſe cōpatiuntur vel in aliq̄bus et in aliquibus non: nō primū vt pꝫ ex dictis. ſi ſecundū ſignetur caliditas a que ſecum cōpatitur frigiditatem b quero vel a preciſe cōpatitur ſecū b ita ꝙ nunq̄ cōpatitur ſecū maiorē nec minorem vel ſecū cōpatitur maiorē et minorē vel maiorē ⁊ nō minorē vel minorē et nō maiorē: Si preciſe ſecū cōpatitur b ita ꝙ nec maiorē nec minorē. ſequitur ꝙ ſi

marſ

Grego

caliditas a inte derēt non remitterēt frigiditas b: q2
tā ſi remitteretur a ſecū ꝯpaterēt frigiditatē minorē
Et eodē modo ptʒ ꝙ ſi remitterēt caliditas a nō itē-
derēt frigiditas b: q2 ſecū ꝯpaterēt maiorē. vtrūqʒ tū
illatū eſt ꝯ dicta. facile eſt alia mēbra ꝓſequi. ¶ Rñ-
detur ad ſcdʒ ꝯcedendo añs negando ꝯñaʒ. bene verū
eſt ꝙ ē ꝓportio maioris ineq̄litatis. nullū agens natu
rale intēdit aliq̄d corrūpere niſi vt aliud generet. mo-
do calor vt ſex non intendit producere vnum gradū
caloris in proprium paſſuʒ: cum tunc ageret vltra gra
dum ſue proprie perfectionis. et per conſequens nul-
lum gradum frigoris corrumpit. Eodem modo ſi eſ-
ſet frigiditas vt duo cum caliditate vt ſex in alio ſub
iecto nullum gradum frigoris corrumperet. non ſuffi
cit ſola contrarietas ad agendum: ſed cum hoc exigi-
tur ꝙ agens ſit aptum natuʒ producere ſuum effectū
in tale paſſuʒ taliter diſpoſitum. ¶ Ad aliud argumē
tū (quod prolixiſſime deducit doctor iſte) de forlinio
dicit ſufficit vnum verbum: et certe ego miror quare
ſic ad lōguʒ deduxit quia regens in reparatiōibus di
xiſſet. patet. null⁹ eſt in eo calor ptʒ ex dictꝭ ꝙ calor vt
quatuor compatitur frigus vt quatuor et aliquē gra-
dum minorem: quia partem illius gradus. Sed ſi lo-
quaris de totali forma: calor vt quatuor patitur ſecū
frigus vt quatuor adequate naturaliter et hoc ſi ca-
piamus totam latitudineʒ terminatam in octo. Si te
neamus denarium numerum (ſicut quidem tenent) ca
lor vt quinqʒ compatitur frigus vt quinqʒ et ſemper
intelligo q̄trum eſt ex parte qualitatum. Superius di
ximus caliditatem aeris intenſam vt ſex ſtare ſine fri
gore. ſic ſtat dare terram frigidam citra ſummuʒ ſine
caliditate. et ita proportionabiliter de alijs qualita-
tibus elementorū citra ſummum. ¶ Tertio arguitur
ſi contraria ſimul poſſent eſſe in eodem: in eodem po-
teſt eſſe ſimul durities et mollities. et ſic idem erit mol
le et durum. ſed hoc conſequens eſt falſum. ſecūdo de
generatione durum eſt quod nō facile cedit cōprimen
ti. et molle quod facile cedit comprimenti. ¶ Confir-
matur. beatus Auguſtinus in euchiridion cap. ſepti-
modecimo dicit. null⁹ cibus ſimul dulcis eſt et ama-
rus nullum corpus vbi album ibi nigrum eſt et ita de
ducit in omnibus contrarijs. Sic dicit ꝙ regula dia-
lethicorum in bono et in malo deficit. ¶ Ad primum
iſtorū reſpondetur ꝙ nō quelibet durities ⁊ mollities
denominat corpus durum vel molle ſicut dictum eſt
de albedine et nigredine. ¶ Ad aliud poteſt ſimiliter
dici ꝙ nullus cibus ſimul dulcis eſt et amarus. Non
quilibet gradus dulcedinis ſufficit denominare ſub-
iectum dulce. ¶ Quarto arguitur ariſtoteles ī p̄dica
mentis capitulo de q̄litate dicit nichil eſt quod videa
tur contraria ſuſtinere et ſubſtantia ſuſceptibilis con
trariorum eſſe videtur. ſed non ſuſcipit in vno et eo-
dem tempore. nam nullus ſimul ſanus et eger albus ⁊
niger. et infert nichilo9 aliud contraria ſuſtinet. Et p
hoc tanqʒ per medium notum probat magnum ⁊ par-
uum non eſſe contraria: quia idē ſimul poteſt eſſe ma-
gnum et paruum. Et primo phyſicorū textu cōmenti
vigeſimi vbi dicit contra anaxagorā ponentem vnuʒ
contrarium fieri et altero quod ꝯria poſſunt eſſe ī eo-
dem ī potentia ſed non in actu. ¶ Inſuper contrarie
tas eſt a tota ſpecie. x. metaphyſice. ¶ Ad primū iſtoꝝ
poteſt dici ꝙ loquitur de terminis contrarijs vt patet
de iſtis terminis magnū et paruū: q̄ ſunt relatiue op-
poſita. modo oppoſito relatiua ꝯueniunt ſimul. ¶ Ad
illud p̄mi phyſicorum (qđ videtur multum expreſſum
contra hanc poſitionem) conceditur ꝙ contraria non
ſunt ſimul. voluit dicere gradus remiſſi non ſunt qua-
litates contrarie. modo Anaxagoras poſuit quodlibʒ
in quolibet. & poſuit intenſum calorem cum intenſo
frigore. ¶ Ad illud decimi metaphiſice dicitur ꝙ eſt
a tota ſpecie cum tali intēſione graduali. ¶ Pōt eſſe
argumentum ꝙ qualitates contrarie poſſunt eſſe in eo
dē ſubiecto ſimul vt denotetur ſimultas potentie ⁊ nō
potentia ſimultatis. et licet concedatur in ſenſu diui-
ſo: non oportet illam concedere in ſenſu cōpoſito ī ter
minis pluralis numeri. ¶ Quidam doctor ⁊ aliq̄ an Adam.
cum contra iſtam poſitionem diſputarunt tenētes ꝑo
rem poſitionē. ſʒ eorum argumēta poſſunt ſolui ex di
ctis. ¶ Cōparantes iſtas duas poſitiones mutuo iu-
dico priorē veriorē ⁊ magis conformē mēti philoſo-
phi et beati auguſtini. Qualitates ꝯrie ſpirituales in
nullis gradibus ſe cōpatiuntur (vt ſanior tenet poſi-
tio) et expreſſe. iiij. metaphyſice ꝓbat ariſtoteles opi-
niones ꝯriarū nō poſſe ſe cōpati: eo ꝙ ſunt ꝯria ptʒ cō
ſideranti litterā. licet ſuperius tergiuerſatio data eſt
ꝙ non eſſet de ꝯrietate in cōmuni. Similiter qualita-
tes non actiue et paſſiue vt albedo et nigredo pugnāt
in quibuſcūqʒ gradib⁹ (vt ſanior tenet mod⁹ opinā
di) argumētū nullū eſt alicuius pōderis ꝯ priorē poſi
tionem. argumētū illud de actione et reatione eq̄liter
mordet cōtra vtrāqʒ vt ptʒ de parte repaſſa. ¶ Nunc
deſcendo ad modum ſimplicē occaſione cuius has
duas opiniones inſtituto neceſſarias premiſimus.
¶ Ex his liquet ꝙ ille modus dicendi non valet vtro
biqʒ. patet multe ſunt qualitates non habentes cōtra-
ria vt de lumine viſione et ceteris id genus ꝯſtat. hoc
ipſum liquet in qualitatibus non actiuis nec paſſiuis
corporalibus vt de albedine et nigredine. Hoc etiam
ptʒ de ſciētia ⁊ opinione ꝯrijs q̄ non permiſcent̄ & in
illis nō pōt ſaluari itēſio forme illo modo. Etiā mag⁹
ꝓbabile ē ꝙ nō ſe ꝯpatiunt̄ cōtrarie q̄litates ī gradib⁹
q̄trūcūqʒ remiſſis. ſed hoc nō ꝯcludit aliū modū eſſe in-
opinabilē. ¶ Sʒ dubiū eſt in q̄ ſēſu vir iſte ceperit: q2
hoc poteſt hēre multos ſenſ⁹ ꝙ intēſio forme ſit ꝑ hoc
ꝙ vnū ꝯrioꝝ min⁹ miſcet̄ ſuo ꝯrio. Uno mō pōt itelli-
gi ſic ꝙ caliditas vel q̄uis alia forma intēdit̄: q2 habʒ
ꝯriū corporale actiuū ip̄a non aucta ꝑ hoc ꝙ ip̄a pur-
gat̄ a ſuo ꝯtrario ⁊ tūc ꝯdēnabis inſolubilit̄ duas poſi
tiones p̄cedētes de intēſione forme hūc modū eradi-
cabis. Si itelligas ꝙ forma intēdit̄ ꝑ hoc ꝙ minus mi
ſcet̄ ſuo ꝯtrario. hoc eſt ip̄a intēdit̄ ad corruptionē ſui
ꝯrij. ⁊ ille ſenſ⁹ eſt ꝓbabl'is ⁊ ſcđo de celo ⁊ mūdo ne-
mo eſt dānandus gratis et nō debem⁹ ferre ſententiā
ꝑte oppoſita nō citata hūc modū in ſ̄ſentiaꝝ reliquo.

Diſtinctionis ſeptimedecime q̄ſtio q̄rtadecima.

Sequitur q̄rta opinio de intēſiōe quā ſolā
credo eſſe verā ꝓpterea q̄tro plus veritatis
videt̄ hēre tāto pluſq̄ adherēdū eſt. Con
tra hūc modū ſūt aliq̄ argumēta diffici-
lis euacuatiōis ſʒ ſophiſtice ꝯ hāc viā cū
eī cūſpectus reſpondēs argumēta q̄ p̄ſe
ferre vident̄ aliq̄d difficultat pōt in ip̄s arguētē reto2
q̄re. ¶ Et ꝓ iſto mō ī p̄mis aliq̄s ponā ꝯcluſiōes. Pri-
ma ē aliq̄ forma ſucceſſiue intēdit̄ ſic ſcʒ ꝙ forma ſe-
quēs manet cū p̄cedenti. ptʒ aliq̄s ē mod⁹ de intēſiōe
forme ⁊ null⁹ ē mod⁹ p̄cedēs ſufficiēs. nec videt̄ alius
ab iſto. igit̄. ¶ Inſup q̄tū auget̄ ꝑ additionē q̄ti ſ̄
forma intēdit̄ per additionē forme. Et ꝙ iſta intenſio
fiat ſucceſſiue ꝓbat̄. expum⁹ ſi q̄s ponat digitū vl totū
corp⁹ ad ignē nō caleſiet tātū ī p̄ncipio ſicut in ſine ⁊
et hoc durat per tempus. igitur. Ille calor ſucceſſiue
intenditur et nouus calor introducitur. ptʒ. digitus

Thoi... Buridan⁹

non magis calefit per eundem calorem in fine ꝙ̄ a principio. ¶ Secunda concluſio q̄libet res pure ſucceſſiua incipiens eſſe incipit per primū inſtans ſui eſſe ante quā cuiuſlibet part; ei⁹ aliqua pars fuit. p̄ma pars probatur quia da oppoſitū alicui⁹ et ſit a. capio totum tempus in quo a producitur. et ſit b. capio inſtans terminatiuum illius temporis et quero an hec res ſucceſſiua eſt in illo vel non/ ſi primum habeo propoſitum ſi non ſit. ergo aliquid eius reſtat producendum: et per conſequēs non ſignaſti totale tempus productionis eius. Eodem modo argumentabor ſi ſignes aliquod inſtans ante hoc. Secunda pars eſt ante illud inſtās cuiuſlibet partis eius aliq̄ pars prefuit. probatur ſi alicuius partis eius nulla pars prefuit ergo illa acquirebatur ſubito. et ſic non eſt res pure ſucceſſiua de qua loquimur. Non dixi quelibet pars eius fuit ante hoc inſtans quia illud eſſet faſum medietas vltimo producta non fuit ante hoc inſtans niſi eas ad tempus terminatum ad hoc inſtans. Sed de hoc nūc nichil loquimur vtimur modo communi. ⁊ hoc eſt dictu ſub alijs verbis. quelibet res pure partibiliter producta habet primum inſtans eſſe incompletum. ſʒ non completuʒ. ¶ Primum inſtans completū eſt inſtans in quo res primo eſt et nichil eius prius fuit. ¶ Incompletum quando aliquid eius prius fuit. ¶ Tertia concluſio. rei permanentis ſucceſſiue corrumpende datur primum inſtans non eſſe incompletum. patet ſignando tempus adequatū corruptionis eius querendo an eſt in inſtanti terminante illud tempus vel non. Si ſecūdum propoſitum. ſi ſit aliquod aliud inſtans precedens vel ſequens non dediſti tempus adequatum corruptionis eius. Et ſit primum inſtans incompletum. patet. quia immediate ante hoc aliq̄ pars eius prefuit. cuiuſlibet partis eius aliqua pars nō fuit patet aſcendendo ſub termino partis: cū aliqua pars ſtet confuſe tantum. ¶ Ex iſto liquet ꝙ eſt primum inſtans non eſſe completum quando ſecundum ſe et quodlibet ſui nunc primo non eſt. ¶ Ex illo ſequitur ꝙ nulla res talis habet vltimū ſui (de inſtanti completo loquor) probatio patet ex dictis in incipit et deſinit. ¶ Quarta concluſio. aliqua res pure impartibiliter producitur que non habet primum inſtans ſui eſſe. patet de angelo producto immediate poſt aliū in quadrageſimaſexta diſtinctione quarti. et in exponibilibus. talis incipit eſſe per vltimum inſtans ſui non eſſe. Sʒ de re que ſubito producitur ꝓ nūc nō loquor ſed de re que producitur per motum proprie dictum quare nunc non ſto in his que partim ſubito partim ꝑ motum producuntur. vt de minimo naturali caloris et reliqua parte partibiliter producta contingit.

¶ Ex iſtis patet ꝙ non datur primum intenſum eſſe per motum: ſed vltimum non intenſum eſſe. ¶ Secundo patet quando aliqua forma partibiliter producitur nichil producitur in inſtanti: licet in inſtanti determinato forma producta eſt. ¶ Contra predictas concluſiones argumentor. nulla forma intenditur. ergo concluſiones preſupponunt falſuʒ. patet. nec forma precedens intenditur: cuʒ additur ei alia forma non manet eadem. nec ſequens. nec aggregatum ex his. quia nichil eis additur demonſtrando totum aggregatum. ¶ Et confirmatur quia tunc duo accidentia ſolum numero differentia inhererent eidem quod eſt contra ariſtotelē quinto methaphiſice. ¶ Ad primū dicitur ꝙ hec forma intēdit de vi vocis eſt falſa. Similiter hec eſt falſa: forma ſuſcipit magis et minus: ſiue capiatur in ſenſu copulatiuo ſiue i. ſenſu copulato Sed eſt vera ad hunc ſenſum ꝙ aggregatum ex precedente et ſequenti eſt maius ꝙ̄ ſit precedens. ¶ Confirmatio intelligitur niſi faciant aliquod vnum. Non valet qđ dicit Gregorius ꝙ hoc eſt veruʒ in corporalibus et non in ſpiritualibus quia illo dato tollit viam probandi intenſionē ſcientie et actuum et habituum eiuſdem ſpeciei anime inherentium. ergo iſtud debet teneri vtrobiqʒ. ¶ Secundo argumentatur q̄dam. Si intenſio fieret per additionem grad⁹ ad gradū tunc naturaliter eſſet aliq̄ forma infinite intēſa. hoc eſt inconueniens/ et reprobatum ab ariſtotele tertio phyſicorum et primo de celo et mundo. ergo et antecedens. probat conſequentiam corpus luminoſum ꝓducit lumen in inſtanti in aliqua intenſione graduali. et in quolibet inſtanti ſequenti eſt tante actiuitatis ſicut in primo. ergo ſi in primo producit ⁊ in quolibet inſtanti de nouo aliquid. et in quolibet tempore quātumlibet paruo ſunt infinita inſtantia. ergo producit infinitum lumen. ¶ Inſuper remiſſio forme non fit per deperditionem gradus a gradu. ergo nec intenſio per additionem gradus ad gradum. conſequentia tenet quia paritas eſt ratio, antecedens patet. ſint per te quatuor vel octo gradus caloris in aqua qui ſucceſſiue corrumpuntur a forma ſubſtantiali aque tunc ſic illa forma eſt equaliter applicata omnibus gradibus: cū ſint penetratiue ſimul. ergo eque cito corrumpet omnes illos gradus. omne agens equaliter agit in duo paſſa equaliter approximata. Non valet currere ad gradum vltimo productum ꝙ primo corrumpatur. quia minus radicatur in ſubiecto. vel ad primum. quia hoc videtur voluntarium. et ſi omnes gradus fuiſſent ꝓducti in eodē inſtāti quid fieret? ¶ Ad primuʒ dicitur (vt in predicamentis diximus) hoc argumentum occidit dūm: cum ſecundum burleum intenſio forme fit per receſſum a non gradu et ſi in quolibet inſtanti producatur vnus gradus: et adueniente ſecundo primus corrumpitur et adueniente tertio ſecundus corrumpitur: erit infinita forma: cum dabitur gradus infinite diſtans a non gradu. infinitas ſecundum cum non attenditur per infinitas partes equales huic vel iſti datas, manet argumentum ſoluē dum pro vtroqʒ. Si dicas. non reſpiciendum eſt ad formas ſubito productas. ſed ad formas productas in tempore: et videre quātum eſt de forma productuʒ in illo paruo tempore: et ſi ſint infinite tales partes forma eſt infinite intenſa. Tunc das michi analogiā in promptu quod continuum componitur ex punctis ¶ Ad ſecundum dicitur prouenit a determinatione prime cauſe cauſa ſecunda determinationē prime cauſe inſequitur. Et oportet aduerſarios paucis terminis mutatis in eodem argumento taliter reſpondere. pater. q.i ignis produxit duos gradus caloris ſucceſſiue. quero quare agens prius introducit hunc graduʒ ꝙ̄ illum. ¶ Tertio arguitur ſequitur ſi plures gradus forme ſint in eodem ſubiecto ꝙ idem eſt intenſe calidum et remiſſe calidum. cum ſunt plures gradus in ſubiecto ipſum eſt intenſe calidum. et cum pauci erunt gradus in eodem erit remiſſe calidum. ¶ Negatur ſequela. ſicut oportet computare longitudineʒ hominis ſecundum longiorem dimenſionem eius et non ſecundum breues partes. Sʒ ſi i hoc modo loquēdi ſtare nolueris ſed vocando illud remiſſe calidum quod calorem remiſſum habet nō curādo de intēſione nō inconuenit idem eſſe intenſe calidū et remiſſe cali-

Burle

dum. ¶ Contra magnus calor in a ſubiecto corrum-pit paruum calorem in b ſubiecto vicino ergo in eo-dem ſubiecto. ¶ Ad vltimam replicam diſtinguo quod intenſe calidum corrumpit remiſſe calidum applica-tum vel deſtruendo illum calorem minorem: et ſic ne-gatur. imo eum auget. vel faciendo quod non amplius denominetur remiſſe calidū ſubiectum. et ſic conce-do. Sicut charitas imperfecta euacuabitur in patria non quod charitas parua deſtruatur. quia ipſa non exci-det. prime ad corinthios tredecimo producit in ſubiecto tantum caloris quātum in ſe habet. appetit et aſſimi-lare paſſum primo de generatione. et tunc talis calor in ſeipſo non producit vlterius. quia tunc vltra gra-dum ſue perfectionis produceret. ¶ Quarto argui-tur. ſigno frigus vt octo cui applicatur calor in hoc inſtanti a. tunc ſic imediate poſt hoc calor non erit et nunc eſt ergo habet vltimū inſtans ſui eſſe. ergo opor-tet ponere aliquod indiuiſibile in forma. et quod ſubito cor-rumpatur. ¶ Dico recte datur vltimū inſtans incom-pletum caloris deſtruendi per motū. ſed non comple-tum: ¶ Contra hoc arguitur totus iſte calor octo gra-duum nunc eſt et immediate poſt hoc non erit iſte ca-lor vt octo ergo imediate poſt hoc aliquid auferetur ab hoc calore vt octo. et nullum diuiſibile in forma per motum. quiā hoc implicat ergo oportet ponere formā impartibilem more poſitionū precedentiū. immediate poſt hoc tolletur aliquis calor ab hac latitudine et ille non eſt diuiſibilis quia ſic mediaret tempus in acqui-ſitione illius caloris per motū. ¶ Reſpōdeo aliquid caloris vt octo erit poſt hoc inſtans. et aliquid caloris vt octo non erit poſt hoc inſtans patet de parte que in-cludit partem corruptam. Sed falſum eſt dicere quod eſt aliqua pars huius caloris cuius nichil erit poſt hoc inſtans. cuiuſlibet partis huius caloris aliqua pars erit poſt hoc inſtans. et non eſt poſſibile capere partem illam adequātam huius caloris quē non erit immediate poſt hoc inſtans. quia nulla talis eſt. nec eſt poſſibile dare maximam partem caloris quē erit poſt hoc inſtans immediate. ¶ Quo fit hec conſequentia eſt nulla ca-lor vt octo eſt intenſior quam erit immediate poſt hoc in-ſtans. ergo per aliquem gradum precise eſt nunc inten-ſior quam immediate poſt hoc inſtans erit. totum antece-dens in caſu compatitur oppoſitum conſequentis. pa-tet per analogiam facilem. Sint duo pedes inter a et b puncta donatur pedalis virga prope a punctū que metitur illud pedale c et incipiat b verſus moueri nūc per vltimum inſtans non eſſe motus. iam in hoc inſtan-ti c ſpacium eſt coopertum a virga pedali data et im-mediate poſt hoc c ſpacium non erit totaliter cooper-tum a virga. ſed nichil erit de c pedali cuius nichil erit coopertū poſt hoc inſtans. ¶ Quinto argumentor contra ſecundam concluſionē ponendo quod ſit a calidū applicatum b paſſo in hoc inſtanti tunc ſic in hoc paſ-ſo nunc non eſt caliditas et immediate poſt hoc erit caliditas. patet hoc eſt vltimū inſtans nō eſſe calidita-tis generande ergo alicuius rei permanentis datur vl-timum inſtans non eſſe. ergo non habet primū inſtās eſſe. ¶ Dices et ſic dicendū eſt conſequentia eſt nul-la. nulla caliditas acquirenda per motū incipit eſſe per vltimum inſtans non eſſe. quia licet immediate poſt hoc erit in hoc paſſo caliditas. nulla caliditas erit im-mediate poſt hoc recepta de nouo in hoc paſſo. ¶ Cō-tra iſte equiualēt incipit eſſe caliditas in hoc ſubiecto et caliditas incipit eſſe in hoc ſubiecto. Sunt eadē ex-trema. et omnes proprietates logicales que veritatem et falſitatem permutant permanent. ¶ Item incipit eſ-ſe caliditas in hoc ſubiecto eſt vna affirmatiua cuius vnum extremū non ſupponit. ergo illa eſt falſa. ¶ Ad primum negatur quod ille equiualeant. in vna oportet ca-pere vnam ſingularē vel relatiuū idēptitatis in alia oportet eam exponere vt iacet. Etiam terminus ſe-quens dictionem incipit confundit confuſe tantum imobiliter. Multum refert preponere vel poſtponere terminos cū his verbis quibus vtimur. Iſte alicuius rei datur vltimum inſtans eſſe. alicuius rei datur primū non eſſe conceduntur. Iſte autem due ſunt impoſſibi-les datur vltimum inſtans eſſe rei. datur primum in-ſtans non eſſe rei. Incipit eſſe calor in hoc paſſo quē non incipit eſſe in hoc paſſo eſt concedenda. Similiter in-cipit eſſe homo qui non incipit eſſe. poſito quod in quali-bet parte proportionali crecetur vnus homo et in illa ſolum maneat partibus minoribus terminatis ad hoc inſtans. preponendo terminos ille eſſent negande. nec vllum ſequitur inconueniens in cōuerſione dū modo in cōuertente bene capias extrema: et teneas proprie-tates logicales. ¶ Ad ſecundum conſequentia eſt nul-la vt patet non tantū chimera non eſt chimera a nō chi-mera contingenter non eſt chimera. In exponibilibus hec regula non continet veritatem. ſed oportet earum dare exponentes et tunc eis elucidatis contemplabe-ris terminorum ſuppoſitiōes. ¶ Dices tunc datur ti-bi occaſio cōcedendi hanc requiritur equus ad equi-tandum. Dices oportet reſpicere ad eius explanatio-nem et non an iſte terminus ens requiſitum ad equitā-dum ſupponat. ¶ Dico primo ſi quis velit hac via in-ſiſtere non poteſt ei imponi ſilentium. bene poteſt ſic dici. ¶ Dico ſecundo illa non reputatur apud cōiter loquētes exponibilis. alia autē reputatur. ¶ Sexto ar-gumentor contra correlarium tertie concluſionis pro-bando quod res permanens habet vltimum inſtans ſui eſ-ſe completum eliciat ſortes pure partibiliter peccatū mortale. et ſit a vltimū inſtans non eſſe illius elictio-nis. in a inſtanti gratia eſt et in nullo inſtanti poſt a gratia erit. ergo gratia deſinit per vltimū inſtans ſui eſſe. Similiter ponatur caſus quod ego habeam actum vo-luntatis intenſum vt quatuor. et incipiam in hoc in-ſtanti remittere illum actum per remotionē de preſen-ti iam in hoc inſtāti anima chriſti aſſentit huic Iohānes habet actum intenſum vt quatuor. vel poſt hoc aſſen-tiet eodem modo: et ſic aſſentiet falſo. vel illud iudi-cium deſinet eſſe: et ſic rei permanentis datur vltimū inſtans eſſe completum. ¶ Ad primum non inconue-nit rem que a deo creatur et annichilatur habere vlti-mum inſtans ſui eſſe quēadmodum eſt de gratia. ¶ Ad aliud admitto caſum anima chriſti iudicat ſicut eſt. et in particulari hoc cognoſcit ſed poſtea non amplius aſſentiet huic Iohānes habet aſſenſum intenſū vt qua-tuor. deus non amplius concurrit ad cōſeruationem illius aſſenſus. ¶ Forte dices ponatur quod ſortes ſedeat: et incipiat moueri per remotionem de preſenti in hoc inſtanti eſt veritas huius propoſitionis ſortes ſedet. et et in nullo inſtanti poſt hoc erit ſecundū ſe vel aliquid eius. Eodē modo veritas habebit vltimum inſtans ſui non eſſe. patet de veritate huius ſortes mouetur quē immediate poſt hoc mouebitur. et veritas et falſitas ſūt res permanētes. igitur. ¶ Hoc nō habet locum cum aliqua ve-ritas ſit res permanēs vt patet de propoſitiōe ſcripta vel mentali. aliqua res ſucceſſiua. patet de propoſitiōe vocali. Nō pono veritatē diſtinguī a propoſitiōe vera. nec falſitatē diſtingui a propoſitiōe falſa. propterea procedit veritas quē eſt res

permanēs bene incipit eſſe veritas per vltimū nō eſſe.
¶ Septimo argumētor ad idē forma embrionis hʒ
vltimū inſtans ſui eſſe ꝯpletū. et eſt res permanēs: igi
tur ꝯſequētia tenet cū minore probatur maior. anima
inſtātanee creatur a deo. imo nō poteſt aīam īpartibi=
lem ſucceſſiue creare. ⁊ in illo inſtāti quo creatur īfor=
mat corpꝰ. ſʒ hoc eſt ꝑ vltimū inſtās nō eſſe: puta nūc
non īformat ⁊ īmediate poſt hoc informabit. ⁊ in hoc
inſtanti forma embrionis eſt et nichil eius poſt hoc in
ſtans erit. Mʒ in eodē inſtanti q̄ eſt informat ptʒ alio=
quin erit in rerū natura ⁊ nō erit in pctō originali ſi=
ne baptiſmo flaminis/fluminis vel ſāguinis qđ nō eſt
dicendū. ¶ Reſpōdet nolumꝰ admittere ꝙ aīa ratio=
nalis creetur: et maneat extra corpus ꝑ inſtās vel tpˢ
vt inter arguendū dictū eſt. ¶ Sʒ tunc eſt difficultas
de ītroductione aīe intellectiue ī corpꝰ: ⁊ de deſitione
eiꝰ extra corpus. ⁊ ponēdo minimū naturale de q̄ poſt
hac futurus eſt ſermo. Supponēdo qđ medici ⁊ natu=
raliter loquētes. dicunt ꝙ cor creatur añ alia membra
ſi agens fuerit intrinſecuʒ qđ corrūpit q̄litatiuas di=
ſpoſitiones cōuenientes forme embrionis. ⁊ ꝙ aliqua
qualitas conueniēs aīe intellectiue fuerit ī aliq̄ inſtan
ti ꝑmo tūc in illo inſtanti ꝑmo īroducit aīa itellecti=
ua q̄ totū cor tunc informat. et illud eſt primū inſtās
non eſſe forme embrionis in corde. et ille eſt minimus
homo potens per ſe exiſtere naturaliter. ⁊ pōt vocari
forres. hoc modo talis homo habebit primū inſtās ſui
eſſe cōpletū. Illa aīa (ſi partes ſucceſſiue diſponāt) reli
quas partes ſucceſſiue īformat. ad minimū naturale
embrionis qđ ſubito corrūpit ⁊ ſic illud deſinens eſſe
relinq̄t totalē hoīeʒ ī hac materia incipientē ꝑ vltimū
inſtans non eſſe. et ſic habetur ꝙ vna portio materie
informatur in inſtanti reliqua pars ſucceſſiue ad mini
mum naturale embrionis vſq₃ excluſiue. et tunc ſubi=
to illa aīa intellectiua illā materiā informabit. Quo
ad deſitionē īformatiōis materie qñ introducūtur q̄=
litatiue diſpoſitiones anime pugnātes naturaliter ſi
minimū naturale cadaueris ſubito ī aliquo inſtanti
ꝑmo ꝓducitur tunc aīa intellectiua illā partē ſubito
deſinit informare ꝑ primū non eſſe. vt pedes ⁊ partes
multū diſtantes a fonte caloris ꝑmo deſinūt informa
ri ab aīa vt in magnis diſcraſijs morborū accidere ſo
let tunc ſucceſſiue aīa deſinit informare. ⁊ cadauer ſu
bito illā partē informat. Sʒ cū ſucceſſiue q̄litatiue di
ſpoſitiones introducunt ſiue quo ad extenſionem ſiue
quo ad intenſionē ſufficientē ad corruptionem forme
embrionis: et ad receptionē aīe intellectiue. Et vt di=
cetur in argumento ſequenti oportet dare ſtatum in
aliqua diſpoſitione q̄ aīe intellectiue repugnat: vel for
me embrionis. et tūc ſi illa diſpoſitio cōtinue augeat
illa forma deſinit mor corpus informare vt qualita=
tiua diſpoſitio vt octo aīe poteſt ſtare cum forma em=
brionis ⁊ nulla maior diſpoſitio. tunc aīa intellectiua
immediate poſt hoc creabitur per vltimū inſtans non
eſſe et ſubito informabit materiā ſuppoſito ꝙ minimū
q̄titatiue imediate poſt hoc diſponatur. Etiā videtur
(licet ab extrinſeco iſta q̄litatiua diſpoſitio ortū hēat)
imediate poſt hoc aīa īformabit materiā: ſic ſcʒ ꝙ erit
minimū naturale. et ratio huiꝰ eſt q: huius diſiūctiue
vnā partem oportet habere vel ꝙ vna pars materie ha
bebit q̄litatiuā diſpoſitionē repugnātē forme embrio
nis. vel ꝙ anima ītellectiua introducet in totam mate
riam vna parte bene diſpoſita alia nō bene diſpoſita
Secūdū non eſt inconueniēs ꝑ modum ſequele ſicut
maius minimo naturali per modū ſequele producitur
ſubito ſʒ mor in argumēto ſequēti iſtud tangetur.
¶ Octauo argumentor. forma aque ī aliquo caſu ha
bebit vltimū inſtans ſui eſſe. Mʒ ptʒ licet forma aque
ſtet cum calore: tamē poteſt dari (ita intenſus calor ꝙ
ille ſufficiet ad corrumpendā formam aque. ⁊ tunc ſic
cum aliqua caliditate poteſt forma aque ſtare. et cum
aliqua non poteſt ſtare vel datur maxima cū qua pōt
ſtare vel minima cū qua nō poteſt ſtare: non primū q:
vel illa aqua (ſit a) eſt maioris actiuitatis in corrum=
pendo illam formam q̄ʒ illa forma ſit in reſiſtendo ne
corrūpatur/ vel minoris/ vel eq̄lis: Si primū non po=
teſt ſtare cum forma ſubſtantiali aque. ſi minoris ⁊ nō
indiuiſibiliter minoris ⁊ ſic maior poterit ſtare cū aq̄
Si equalis iam capiamꝰ primū inſtans in quo hec aq̄
caliditatē hēbit et ꝯtinue intendatur a caliditas tunc
iſtud inſtans erit vltimum inſtans forme ſubſtantia=
lis aque et vltimum inſtans non eſſe forme introducē
de. Si des minimā caliditatem cū qua ſtare nō poteſt
ergo cum illa ſtare non poteſt. ⁊ cum qualibet mino=
ri ſtare poteſt. ſit ſeptē graduū gratia exempli. iam q̄=
ritur (vt prius) vel eſt maioris actiuitatis in corrum=
pendo q̄ʒ forma aque in reſiſtendo/ aut minoris vel eq̄
lis: dando duo vltima membra non corrumpetur aq̄
Si des primum ſequitur ꝙ cū aliqua minori non ſta=
bit et per conſequens non erit minima cum qua ſtare
non poterit. ¶ Dices non eſſe poſſibile naturaliter ꝙ
in aquam introducat vniformiter caliditas quo ad
ſubiectum: cum agens agat fortius in propinquū q̄ʒ ī
diſtans. ¶ Contra dato ꝙ a ignis introduxerit cali=
ditatem vniformiter difformem a maximo gradu cū
quo ſtare poteſt in vno extremo ad non gradum vſq₃
in altero. et ponatur in altero extremo remiſſior aque
b ignis oppoſito modo producens. vel ponantur duo
corpora luminoſa in duobus extremis que producūt
lumen vniforme per totū et lumē producit caliditatē.
et cum eſt vniforme lumen erit vniformis caliditas.
Si duo corpora luminoſa non ſufficiant ponant quā
tumlibet plura ſufficientia. ergo tunc dabitur vltimū
inſtans completum forme ſubſtantialis aque corrum
pende. quod erat probandū. ¶ Reſpondetur egre ad=
mittetur caſus ꝙ introducetur caliditas vniformiter
quo ad ſubiectum. ſʒ eum admittendo de potentia na
turali (ſi dari poteſt) oportet dare vltimum inſtans eſ
ſe illius forme: puta quando caliditas introducit tan=
te actiuitatis in corrumpendo ſicut eſt forma in reſi=
ſtendo continuo illam caliditatem intēdendo. ¶ No
no argumentor ſi eſſet intenſio forme ſicut cōcluſiōes
dicunt ad virtutes et ad malicias eſſet per ſe motus.
contra philoſophū ſeptimo phyſicorū ſet quarto phy=
ſicorū capitulo ꝑmo dicit/ ex calido fit magis calidū
nullo facto in materia calido. quod tangens cōmen=
tator cōmento octuageſimoquarto. ꝙ corpus calidū
transfertur in maiorem caliditatem nullis partibus
calidis in actu aduenientibus. ergo non eſt intentio
eorum dicere ꝙ aduentat nouus calor. ſed ſolū ꝙ ſub=
iectum eorum vigoratur. ¶ Ad primum dicitur non
eſt intētionis ariſtotelis dicere ꝙ ad virtutē nō eſt per
ſe motus: cum ſcđo ethicorū capite ſcđo dicat ꝙ vir=
tus ex quibus fit augetur. Sed intentio eius: ſecundū
opinionē antiquam quā recitat eſt dicere non eſt ad il
lam qualitatem motus inquātū eſt virtus. loquitur
ſecundum opinionem antiquam famoſam licet illa q̄
litas que eſt virtus diuiſibiliter acquiritur tamen in=
diuiſibiliter acquiritur virtus. quando eſt comple=
te acquiſita qualitas tunc eſt virtus. Exemplificas

de circulo qui ſucceſſiue fit tamen in inſtanti eſt ꝑmo circulus. ¶ loquatur ſecundũ opinionẽ antiquorum patet cõmẽto.xxvij. ¶ virtus ꝯtinue augeatur ſicut calor i aqua.ptʒ q2 niſi ſic actuũ naturale eſſet preſẽs paſſo diſpoſito nullo impedimẽto poſito ⁊ nõ ageret qꝺ eſt falſum.ptʒ ſequela ſi quis cõtinuet vnũ actum per tẽpus. ¶ Ad aliud argumentũ philoſophi i quarto phyſicorũ itelligit ꝙ aliquid põt fieri magis calidũ intenſiue abſqʒ hoc ꝙ fiat magis calidũ extenſiue. intendit ꝙ poſſibile eſt fieri magis calidũ ſine acqſitiõe caloris in parte que nõ eſt calida. Ad hũc intellectum eum exponit cõmentator cõmẽto.lxxxiij. Dictũ commentatoris non eſt cõtra hanc poſitionem. Dicit nullis corporibus aduenientibꝰ. modo non fit intenſio caloris per additionẽ corporis calidi.capiendo corpus de predicamento ſubſtantie.ſicut aliqui opinati ſunt)ſed ſolũ per additionem caloris. ¶ Undecimo arguitur ſi ſit poſſibile aliquid intendi ſucceſſiue ponatur a ⁊ b ſic ꝙ a in hora ſequenti acqrat caliditatem vt duo et b vt vnum.tũc ſequitur ꝙ b immediate poſt hoc erit calidior ꝗ̃ imediate poſt hoc erit a. ſʒ conſequens eſt falſum:cum velocius intenditur a ex hypotheſi.et aſſumptũ ptʒ per exponẽtes. ¶ Reſpondetur per ꝓpoſitiones: ¶ Prima eſt quocũqʒ inſtanti dato poſt hoc a erit calidius in illo ꝗ̃ b erit in eodẽ. ¶ Secunda ꝓpoſitio.imediate poſt inſtans qꝺ eſt preſens b erit calidius ꝗ̃ imediate poſt hoc erit a.ptʒ poſt hoc inſtans qꝺ eſt p̄ſens b erit calidius ꝗ̃ immediate poſt hoc erit a.patet da oppoſitum aliquod eſt inſtans ⁊c. ſignetur et ſit c. Inter c inſtans ⁊ inſtans quod eſt preſens interlabitur tẽpus quod habet duas ſecundas. modo b erit calidiꝰ in ſcḋa ſcḋa ꝗ̃ imediate poſt hoc erit a. ¶ Tertia propoſitio.immediate poſt hoc b erit calidius ꝗ̃ immediate poſt hoc erit b.ptʒ per exponẽtes illius capienti materiam ſubiectã et logicam hec ſunt parua ꝓpterea non immoror. ¶ Undecimo ſic arguitur forma eſt indiuiſibilis ſecundũ autorem ſex principiorũ. ¶ Et confirmatur probando ꝙ intenſio forme/ non fiat ꝑ additionẽ gradꝰ ad gradũ et hoc ſic ponatur ſortes habens dilectionẽ dei vt octo remittat in hac hora illam dilectionẽ ſic ꝙ ſemper libere cõtinuet.tunc ſic ſortes ꝯtinuo in hac hora plus merebitur in quolibet inſtanti ſequenti erit in maiori merito ꝗ̃ in quocũqʒ inſtanti p̄cedenti vt ptʒ tũc ſic.hoc meritũ intendit et non per additionẽ gradus ad gradũ. ergo concluſio eſt falſa. ¶ Ad vndecimuʒ (ſi libenter capias quod dicam)dicam ſicut ſentio.non modo illud dictũ nego ſed alia ſñnia illius viri in vltimis predicamentis ⁊ alijs materijs.dico ſicut ſẽtio.ſentio ſicut dico. Ipſe fuit inutilis rerũ multiplicator ⁊ fumũ interorũ capitibus miniſtrauit. ¶ Ad confirmationẽ pono propoſitiones. ¶ Prima.hic actus meritorius nõ intenditur.probatio ille.actus remittitur et nullus actus ſimul intenditur ⁊ remittit̃.igitur. ¶ Scḋa propoſitio. Intendit̃ meritũ ſortis.ptʒ ſortes eſt ſemꝑ in plꝰ merẽdo vt ptʒ ex caſu. ¶ Duodecimo arguit̃.nõ acquirunt̃ plẽs gradꝰ caloris i aq̄ ab igne. ⁊ ita ſilr̃ i q̄libet agẽte extrinſeco.igit̃ ꝯcluſiões falſe. ꝓbatio anteccdẽtis. nõ dat̃ inſtans in quo aq̄ icipit duos gradꝰ caloris(vel ita de quocũqʒ alio gradu) habere.igitur. ¶ ptʒ.calor vt duo icipit eſſe i hac aq̄.vl̃ hoc eſt ꝑ primũ inſtans eſſe vel vltimũ inſtans non eſſe:ſʒ nec hoc nec illud. ergo hec aqua nũꝗ̃ icipit habere duos gradus caloris.nõ primũ.ꝓbatur ſic da primũ inſtans in q̄ eſt calor vt duo i aq̄ ⁊ ſit ipſũ nunc p̄ſens.tũc ſic.i hac aq̄ nunc eſt calor vt duo:et ille calor eſt extenſus et non extra ſubiectũ. ergo eſt i ſubiecto diuiſibili.ſignet̃ illud ſubiectũ ⁊ ſit digitalis quãtitatis ⁊ tunc ſic calor vt duo eſt i q̄lʒ parte huiꝰ digitalitatꝫ. ſʒ agẽs naturale fortiꝰ agit in ꝓpinquũ ꝗ̃ in diſtãs. ergo pars ſemidigitalis illius ſubiecti prope agẽs habet calorẽ vltra quatuor q̃ ſcḋa ſemidigitalitas hʒ calorẽ vt vnũ ſecludamus minimũ naturale ⁊ oĩa q̄ poſſunt impedire argumẽtũ ergo nõ dediſti primũ inſtãs quo hʒ hec aq̃ calorem vt duo. ¶ Sed dicis(⁊ ita dicendũ eſt)calor vt duo nõ incipit eſſe in illo ſubiecto ꝑ primũ inſtãs eſſe dato ꝙ ponatur minimũ naturale ſtat ꝙ illud minimũ vix cõtineat vnũ gradũ.et ſic totũ reſiduũ producetur ſucceſſiue quo ad intenſionẽ. vel loquendũ foret de parte poſt illud minimũ. Si inoportunꝰ euaſor eſſes:das vltimũ inſtans nõ eſſe illius caliditatis vt duo puta in hoc inſtanti non eſt calor vt duo ⁊ imediate poſt hoc erit calor vt duo. ¶ Sed ꝯ hoc arguitur in hoc inſtãti non eſt,caliditas vt duo in hoc ſubiecto. et añ q̄libet inſtans futurũ erit ;caliditas vt duo in hoc ſubiecto.ergo caliditas vt duo ſubito producetur i hoc ſubiecto. Et per cõſequens nõ tota caliditas ꝓducet̃ ſucceſſiue cõtra hypotheſim. ¶ Reſpondet̃ ſufficienter inter arguendũ ad vltimã replicã vſqʒ in qua negat̃ cõſequẽtia vltima ſed oportet ſic arguere in hoc ſubiecto nũc non eſt caliditas vt duo nec quelibet citra duo et imediate poſt hoc erit caliditas vt duo ergo ſubito acquiret̃ caliditas vt duo.et illa cõſequentia eſt bona.ſicut conſequens eſt falſum ita anteccdẽs ꝑ ſecunda ꝓpoſitione. In vltimo inſtant non eſſe caliditatis vt duo hoc ſubiectũ habet quãlibet caliditatem citra duo:ſed non habet duo. Caliditas vt duo eſt remiſſima q̄ non eſt in hoc ſubiecto. ¶ Sʒ cõtra hoc arguitur imediate poſt hoc(demonſtrãdo vltimũ inſtãs non eſſe caliditatis vt duo,hec aq̄ habebit caliditatẽ ſupra duo et oẽs gradus caliditatis ordinate ⁊ ſucceſſiue introducuntur.ergo prius habebit gradũ vt duo ꝗ̃ gradũ ſupra duo.ergo iſtud nõ ẽ vltimũ iſtãs nõ eſſe caliditatis vt duo. ¶ immediate poſt hoc habebit caliditatem vltra duo probatur ſic. añ quodlibet inſtans futurũ habebit caliditatẽ ſupra duo quã ꝓpoſitionẽ ſi negaueris ꝓbo da aliqꝺ inſtans poſt hoc iſtãs inter qꝺ ⁊ hoc inſtans nõ habebit caliditatẽ vltra duo In illo inſtanti,imo ante illud habebit caliditatẽ vt duo ⁊ caliditas vt duo eſt extenſa in hoc ſubiecto. ergo ꝗ̃cito erit caliditas vt duo in parte parũ remota ab agente ita cito erit caliditas vltra duo in parte ꝓpinqua illi agenti. ¶ Sed dices(ſicut dicẽdũ eſt) imediate poſt hoc habebit calorem vt duo. imediate poſt hoc habebit calorem vltra duo ⁊ nullũ gradum vltra duo ita cito habebit ſicut gradũ vt duo. nec ſequitur cito habebit gradũ vt duo ⁊ cito habebit gradũ vltra duo ⁊ nullum graduʒ vltra duo ita cito habebit ſicut gradum vt duo.ergo citius habebit gradũ vt duo ꝗ̃ gradum vltra duo. Dicendum eſt in tertia exponente non ita cito habebit gradum vltra duo ſicut gradum vt duo.quod eſt falſum.loquimur hic quãdo eſt actio ab extrinſeco.ſecus foret quãdo foret ab intrinſeco.

¶ Sed dices per nullum inſtãs hec aqua incipiet habere caliditatẽ ſecũdũ ſe totã ſincathegoreumatice.nõ per vltimum inſtans non eſſe.ſit illud inſtans nũc.tũc hec aqua non habet caliditatẽ ſcḋʒ quãlibet partem eius.ergo adhuc aliqua pars eius eſt calefienda et illa eſt diuiſibilis.⁊ illa añ q̄libet inſtãs futurũ calefiet. ergo iſta aq̄ nõ calefiet pure partibilit̃ ꝯtra caſum. ¶ Sed

FERDINAND

dicės (ſicut dicendum eſt) hec aq̃ incipit habere calorē ſecūdū ſe totā per inſtans primū ſui eſſe. ¶ Sꝫ ꝯ. ſit a inſtans primū inſtans eſſe in quo illa aqua habet caliditatem ſecundum quālibet partem eius. tunc ſic. Iſte calor eſt diuiſibilis extenſiue et intēſiue. diuidat in duas partes ſecundū intēſionē medietas remiſſior prius acquirebatur per totū. ergo iſtud non eſt ꝑmum inſtans in quo quelibet pars huiꝰ aque habet caliditatem. ¶ Rñdet negando ꝙ vna illarū medietatū ſcđꝫ intēſionem ꝓducatur ante aliaꝫ. nūc primo vtraqꝫ illarum medietatū eſt producta: non eſt de ratione ſucceſſiue productionis ꝙ q̃libet pars ſit producta ante alteram: ſꝫ requiritur ꝙ nulla pars ſubito producatur et iſtud contingit quādo eſt latitudo ſucceſſiue acquiſita ab aliquo certo gradu in nō gradū terminata. ſecus eſt quādo eſt latitudo incipiēs a determinato gradu et terminata in gradū. iam vna medietas ſcđm intenſionem acquiritur ante alteram. ¶ Tertiodecimo arguitur ſic aqua in fine alterationis non plures gradus habet q̃ȝ in principio vel q̃ȝ in medio motu alterationis. ergo intenſio caloris nō ſit per additionē gradus ad gradū. ꝯña claret et antecedens probatur: experimentatores archunageri tētātes an carnes vl' piſces ſint decocti tangūt lebetem in fine decoctionis: ⁊ ſi carnes fuerint decocte manꝰ non alteranť a baſi lebetis. Nō valet dicere ꝙ ibi erat antipariſtaſis ⁊ maior actiuitas caloris a principio ob carnes vel piſces crudos vel frigidos: et idem contingit calefaciendo ſolam aquā. hoc mō ſeptētrionales coquētes ceruiſiā capiunt experimentum. Non valet dicere partes magis calefacte aſcendunt et partes minus calefacte deſcendunt. quia he grauiores ille vero leuiores. Aut quid ſit de illo tota aq̃ vel ceruiſia eſt calida in ſūmo et partes habēt vniformē calorem nec videtur ꝙ calor i parte rara aq̃ ſit actiuior q̃ȝ in parte denſa. ¶ Forte dices (⁊ apparēter) deſcendūt terreſtreitates: ⁊ partes ipure ad fundū vaſis in fine coctionis que illic nō erāt a principio. vt videre eſt in poto carniū poſt earum decoctionē. vel feces ceruiſie q̃ denſe ſunt poſt ſeparationem a ceruiſia extraneum ſaporem habentes ¶ Contra hoc arguitur ille feces ſunt ſuſceptiue caloris ⁊ tāꝫ ſicut aqua cui conuenit frigiditas in ſūmo nunq̃ȝ calor lebetis remittitur ꝫ tanta debet eſſe aduſtio in fine ſicut in principio. ¶ Reſpōdet quicq̃d ſit de hoc argumento ꝓſīm eſt ſophiſticū: et equā difficultatem poſitionisꝰ ꝓcedentibus ingerit ⁊ ſi ratio int arguendū tacta nō fuerit ſufficiens tu ſꝑerationem dato.

¶ Quartodecimo arguiť graue deſcēdit velociꝰ i fine q̃ȝ i pricipio ⁊ tñ nō eſt maior grauitas corpori iherēs i fine illiꝰ motꝰ q̃ȝ i pricipio. ¶ Preterea eadē quātitas ꝑmo denoiat ſubiectū minꝰ quātū poſtea magis quātū ſine additiōe noue quātitat; ꝫ eadē albedo primo denoiat ſubiectū minus albū ⁊ poſtea mag; albū ſine additione noue albedinis. ¶ Ad primū negatur ꝯña. minor eſt reſiſtētia i fine motus q̃ȝ in pricipio vel maior appetitꝰ (more aliorū) ad appropinquādū loco naturali i fine motꝰ q̃ȝ i pricipio. Hoc nō pōt cōtigere i albefactione. ¶ Ad ſecūdū nego conſequētiā. Rarefactio eſt elōgatio partiū mediatarꝫ q̃ magis diſtāt in fine q̃ȝ i pricipio. ⁊ ꝯdēſatio eſt approximatio earūdē Modo hoc ꝯtingit eiſdē partibꝰ remanentibus. eadeꝫ aqua q̃ vix replet potū a principio poſt rarefactionem ebulit ⁊ egredit limites ſui cōtinētis dato ꝙ etiā multe partes euaporenť ꝑ exalationē. ¶ Sꝫ ꝯ hoc arguitur. ponanť centū gradꝰ albedinis penetratiue in a pedali abſqꝫ hoc ꝙ conſtituāt aliquā formam intenſam tunc poſtea ꝯponāt aliquā formā vnā. tūc illud erit albius ſine additōe albedīs ¶ Dices hoc nō ē naturaliť nō incōuenit de potentia dei ꝙ aliq̃d ſit primo minus albū poſtea magis albū intenſiue ſine additione noue albedinis per hoc ꝙ ꝯſtabitur aliq̃d vnū in fine q̃ꝺ non erat in pricipio. imo etiā poſſibile eſt ꝙ vna forma denoiet ſubiectū aliq̃le et ſecū recipiat formā eiuſdē rationis ꝯſtituentē ſecū aliq̃ꝺ vnū: puta vnā formā: ⁊ tñ ſubiectū nō denoiatur magis tale. Hoc ptꝫ poſito ꝙ q̃tuor gradꝰ albedinis huic pedali inhereant cui adiūgātur alij q̃tuor ꝯponētes aliquā formā vnā cū ꝑorībꝰ abſqꝫ hoc ꝙ ſubiecto illi inhereāt. hoc videť poſſibile deo poſſibile ē accidēs eſſe ꝑſens ſubiecto abſqꝫ hoc ꝙ illi inhereat. ptꝫ de albedine i euchariſtia reſpectu corporis xp̄i. ¶ Si dicas iherere nichil addit de nouo ſuper ꝑſens eſſe. ꝫ nō eſt poſſibile ꝙ accidēs aliq̃ꝺ cōponat vnā formā cū alio q̃ꝺ ſubiecto iheret qui etiā inhereat illud illi ſubiecto. ¶ Hoc nō valet. vt ptꝫ de vnione q̃ nichil reſpectiuū vel abſolutū dicit reſpectu rerū vnitarū. ⁊ tñ interdū eſt aliq̃ꝺ vnū et tñ non eſt maior ꝓpinq̃tas localis q̃ȝ q̃ñ non eſt aliquod vnū. vt ꝑ amplꝰ deducitur in. x. diſtin. q̃rti. ¶ Quītodecimo arguitur aliq̃s magis cognoſcit ꝑ eandē q̃litatē nō auctam q̃ȝ alius. ꝫ noticia eſt maior ſine additione gradus. antecedēs ptꝫ de angelo q̃ perſpicaciꝰ ꝑ eandem noticiā intelligit q̃ȝ homo. ⁊ angelꝰ ſuperioris ſpeciei melius q̃ȝ angelus iferioris ſpeciei. ¶ Preterea aliquis hꝫ ſcientiam de aliquo ſine noticia noua ſupueniente ꝫ intenſio ſit ſine additione gradꝰ ad gradū. ptꝫ antecedens extēdēdo terminū ſcientia ad noticiā oēꝫ euidentem. ¶ Ad primū trāſeat añs. videť ꝙ angelus cū habeat meliora naturalia limpidius cognoſcat q̃ȝ homo licet noticia non ſit maior. hoc eſt ꝓpter capacitatem actiuā et ꝑceptiuā eiꝰ. noticia q̃ poteſt angelo inherere nō pōt aīe intellectiue naturaliť inherere. nulla tñ eſt repugnātia de potentia dei quī inhereat. ſecꝰ eſt de albedine et nigredine et de ſimilibꝰ accidentibꝰ nō vitaliter imutātibus ſubiectū ꝑceptiuum. ¶ Ad ſecūdū conceditur ꝙ aliquid eſt ſciens ſine receptione noui accidentis habēdo noticiā q̃ prius denoiabatur nō ſcientia poſt ſciētia denoiabitur. vt ptꝫ q꞉ error poteſt eſſe ſcientia capiendo hoc modo ſcientiā ¶ Sextodecimo arguitur ſic ſi intenſio forme fieret ꝑ additioneꝫ gradus ad gradū ſequeretur ꝙ tot eſſent partes i medietate forma ſicut in tota forma. et per ꝯñs eſſet eq̃lis toti: cum cōtineat tot partes ſicut totum. ¶ Reſpondetur concedendo ꝙ vna medietas tot habet partes ſicut ſuū totū. Nā ptꝫ ſicut in toto ſunt due medietates tres tertie centum cētēſime tot ſunt partes in vna medietate ſed quia non ſunt tante intenſionis nō ſeq̃tur partē eſſe equalē toti. Sicut tñ ſimili ptꝫ tot ſunt partes i formica ſicut i ꝑmo mobili vt ptꝫ diſcurrēdo per ꝑtes aliquotas in eis. Sed quia muſca non habet tot partes tante molis cum primo mobili non eſt tante magnitudinis ¶ Septimodecimo arguitur ad idē probando ꝙ ſortes habebit maiorem albedineꝫ q̃ȝ plato habebit et nō diuiſibilem. Arguitur aſſumptum in caſu cōmuni ponendo ꝙ ſortes et plato nunc nullum gradum albedinis habentes albeſcant continuo per horam ſequentem. ſic ſcilicet ꝙ in inſtanti terminante horā ſortes habebit albedinē vt octo. et tunc primo plato non ſit. Hypotheſi data arguitur ſic octo gradus albedinis habebit in hora ſequēti ſortes: et erit albus vt octo plato nō habebit albedinē vt octo: q꞉ non

in inſtāti terminā̄te horā: q2 in illa nō erit. nec in aliq̄
inſtanti poſt illam per idem. non in aliquo inſtante an
te illam horam. ptꝫ quia quocumq̄ꝫ inſtanti dato an=
te finem illius hore inter ipſum et inſtans terminati-
uum hore intercipitur tempus. et plato continuo albe
fiet per horam. ergo habebit albedinem ſupra octo cō=
tra caſum argumenti. ¶ Reſpondeꝰ ſm cōem modū
concedendo ꝙ ſortes hēbit albedinē vt octo. et plato
nō hēbit albedinē vt octo. ſꝫ quēlibet gradū albedinis
citra octo habebit. nulla eſt maxīa albedo quā hēbit
plato. octo eſt remiſſiſſima quā nō hēbit plato. ⁊ nego
ꝙ albedo ſort; īdiuiſibiliter albedinē platonis ſupa=
bit. imo ꝑ totā illam albedinē octonariā q̄ eſt diuiſi=
bilis albedinē platonis exuperabit. Si loq̄ris de ade=
quato exceſſu puta dando vnam partē albedinis ſort;
equalem albedini quā hēbit plato. et capiēdo exceſſū
quā hꝫ ſortes in albedine ſup albedinē platonis. q2 nō
eſt poſſibilis nō poteſt capi adeq̄ta pars albedinis ſor
tis eq̄lis albedini quā hēbit plato. ſicut nō daꝰ tota al
bedo quā plato hēbit in ſcda medietate hore. licꝫ deꝰ
tota albedo quā habebit in tota ꝑori medietate hore.
⁊ ſic ꝓcediꝰ ꝙ ſortes erit albior q̄ꝫ plato erit. nō tn̄ ha=
bebit maiorē albedinē q̄ꝫ materia platonis hēbit ſup=
poſito (ſicut verū eſt) ꝙ materia ſit in inſtāti tīminante
horam. vel ꝙ illa albedo maneat. pꝛꝰ albedo gn̄abitur
et producetur q̄ꝫ erit genita vel producta. q2 ꝓducetur
in tempore toto tīminato ad inſtans ꝓductiōis. ſꝫ erit
ꝓducta in inſtāti tīminā̄te illā ꝓductionem. Sꝫ ſi res
non ſit in illo inſtanti non generabiꝰ nec erit genita.
Et propterea ſi ponatur ꝙ ſicut ſucceſſiue ꝓduciꝰ ſuc
ceſſiue corrumpaꝰ. vꝫ puta in productione ſcde partis
ꝓportionalis corrumpaꝰ ꝑcedens. et in ꝓductione ter
tie corrūpatur calor exiſtēs in ſcda et ſic de alijs par=
tibus. talis qualitas non gn̄abitur: q2 nec eſt nec erit
genita. q2 non erit in inſtanti terminā̄te illud tp̄s qḋ
requiriꝰ in rebus permanentibꝰ. ¶ Sed contra illud
arguiꝰ ſumus nos in inſtanti tīminā̄te horā in quo to=
ta albedo ſortis intēſa vt octo ſit genita. tūc ſic q̄libet
ꝓportionalis huius albedinis vt octo pꝛꝰ fuit. capia
mus partes ꝓportionales miores hoc inſtans verſus.
ꝫ oēs partes ꝓportionales pꝛius fuerūt. ⁊ oēs iſte par
tes ꝓportionales ſunt hec caliditas. ꝫ hec caliditas
pꝛius fuit. ¶ Rn̄detur per ꝓpoſitiones ¶ Pꝛima nō
q̄libet pars huꝰ caliditatis pꝰus fuit. ¶ Scda ꝓpoſi
tio nō q̄libꝫ pars ꝓportionalis huꝰ caliditatis pꝛius
fuit. ptꝫ de ſcda medietate q̄ eſt pars ꝓportionalis hu
ius caliditatis. ¶ Tertia ꝓpoſitio q̄libet pars ꝓpor=
tionalis ſecundū diuiſionē tactā in argumēto pꝰ fuit
ptꝫ aſcēdendo ſub illo tīmino diſtributo. oēs ille ſingu
lares ſunt vere. Cuiuſlibet partis ꝓportionalis huius
caliditatis aliq̄ pars fuit ante hoc inſtās. ¶ Aliter ſe=
cundū aliū modū dici pōt ꝙ res nō pꝛꝰ gn̄abiꝰ q̄ꝫ erit
genita. et ſi calor vt octo debeat partibiliꝰ acq̄ri in ho
ra futura ille calor erit acquiſitꝰ ī hora futura ī q̄libet
tēpore tīminato ad illud inſtās. ⁊ ſic ꝓcediꝰ ꝙ aliq̄ cali
ditas erit et nūc nō eſt nec incipiet eſſe nec incipit eſſe.
tn̄ ſi ſit in fine hore hēbit tūc pꝛimū eſſe inſtātaneū: q2
ī illo inſtāti verū eſt dicere nūc eſt: ⁊ ī nullo īſtāti pꝛꝰ
fuit. ſicut ptꝫ de angelo ī. xlvi. diſtin. q̄rti. Et ſic hic
modꝰ negabit ꝙ ſortes erit albior q̄ꝫ plato erit. plato
erit ita albꝰ ī tp̄e tīminato ad a inſtās ſicut ſortes erit
in a. dicaꝰ a inſtās tīminatiuum illiꝰ hore. ¶ De petō
poſſūt ibi aliq̄ tāgi ⁊ de grā de quibus in. xvi. diſtin.
quarti dictum eſt.

His itaq̄ꝫ reſpōdemus dicētes ꝙ
ſpiritusſāctus ſiue charitas penitꝰ
tus imutabilis eſt: nec in ſe auge
tur vel minuiꝰ: nec in ſe recipit
magis vel minus: ſꝫ in hoīe vel potiꝰ homi
ni augeꝰ ⁊ minuitur: ⁊ magis vel minꝰ daꝰ
vel habeꝰ. ſicut deus dicitur magnificari ⁊
exaltari in nobis qui tamē in ſe nec magnifi
catur nec exaltaꝰ Unde ꝓpheta. Accedat
homo ad cor altum et exaltabiꝰ deꝰ Super
quē locū ait auctoritas. Deus nō in ſe: ſed
in corde hoīs grandeſcit. Sic ergo ſpiritꝰ
ſanctus homini datur: et datꝰ amplius da=
tur. id eſt augetur. et magis et minus habe
tur et tamen immutabilis exiſtit.

¶ Diſtictionis ſeptimedecime q̄ſtio. xv.

Uia in ſuperiori locuti ſumus de intenſio
ne forme ſcdꝫ q̄tuor opiniones: nūc conſe
quenter illā materiā proſequētes petimꝰ
an eſt ſtatus in maxīa forma poſſibili: vel
ī maxīa magnitudine. Et erit q̄ſtio ſexta
huius ſcde partis: et quītadecima totius
diſtictiōis. ¶ Septimo q̄reꝰ an deꝰ minimū forme
vel minimū naturale. ¶ Octauo penes qḋ attendiꝰ
intēſio qualitatis tam in vniformibus q̄ꝫ diffoꝛmibꝰ
et erit q̄ſtio octauadecima et vltima huꝰ diſtinctiōis
¶ Circa hanc diſtinctionē quītodecimo quero an eſt
dabilis maxīa charitas poſſibilis vel q̄cūq̄ꝫ alia for=
ma: ¶ Circa titulū q̄ſtionis variꝰ eſt modꝰ rn̄dendi
vnꝰ eſt affirmatiuꝰ ſꝫ ſtatꝰ eſt ī īfinita charitate. et cū
hoc tenēdo vnū infinitū eſſe maiꝰ alio. ¶ Alioꝝ eſt po
ſitio negantiū deū ꝓducere poſſe infinitū actu. et iſti
ſunt bipꝛtiti. aliqui ponūt ſtatū in maxima forma poſſi
bili finita. aliq̄ nō ponūt. Et hoc pōt eſſe bipharīā vel
in ſubiecto vꝰ extra ſubiectū. Pꝛimū mēbꝛū intermꝰ tā
gemus in diſtin. xliiij ¶ Circa alia duo mēbꝛa nunc
ꝑſabimur. ¶ Quidā doctor ponit ſtatū ī maxīa for=
ma ⁊ quidā finita ſiue in ſubiecto ſiue extra ſubiectū Doctor ſub=
cui repugnat eſſe maiorē. Et ꝓbaꝰ poſitio ſic ſuppoſi tilis.
ta cōi opinione apud veteres ꝙ deus nō poterat ꝓdu=
cere infinitū actu. accepta aliqua charitate a finita ſit
grā exempli duoꝝ graduū. quero vtrū aſcendendo ſit
ſtatus ad aliquā extremā poſſibilē ⁊ tunc nō procediꝰ
in infinitum in eius augmento aut nō eſt ſtatꝰ: ⁊ tūc
cū quāto aliqua magis excedit tanto ſit perfectior. ſe
quitur ꝙ illa que in infinitū excedit ſit ī infinitū per=
fectior. Et per oñs in ſe eſt infinita. et cū ipſa videaꝰ
a deo vt quoddā vnū factibile: poterit ab ipſo vnica
cauſatione cauſari. et poteſt fieri aliqua charitas infi=
nita qḋ eſt impoſſibile. ¶ Et confirmatur ſic quātā=
cūq̄ꝫ charitatē deus poſſet creare tantā pōt facere. hoc
ptꝫ quia predicatū includitur in ſubiecto. ponaꝰ ergo
ineſſe ꝙ quātamcūq̄ꝫ poteſt cauſare tantā cauſet. ergo
non poterit vlterius maiorē cauſare. ¶ Iſta cōcluſio
poteſt vtcūq̄ꝫ defendi rationes tn̄ non concludūt: ſed
ſunt ſophiſtice. ¶ Ad pꝛimā dico ſupra a charitatem
datam pōt procedi in infinitum. et concedo ꝙ quanto
aliqua forma magis excedit tanto eſt perfectior. Et
quando infertur ergo illa q̄ in infinitū excedit eſt infi
nite pfectior. ſecū ꝓ nūc nō admittamꝰ infinitū: vt ar=
gumētū hēat oē̄ ſuū podus. nego oñaꝫ ꝓpter fallaciā

ſimplicationem in ſubiecto ꝯſtitis eſt vna affirmatiua cuius ſubiectum non ſupponit. ſicut in ſimili nõ ſequitur. In infinitum parua eſt aliqua pars huius magnitudinis. ergo illa que eſt in infinitū parua eſt minima vel aliqđ tale. argumētū probaret ſtatū in maxīo numero. patet accepto binario quero an aſcendendo ſit ſtatus vel non. Si primū propoſitū. Si ſecūdū. ergo quanto magis numerus excedit binarium eſt pfectior ergo ille qui eſt in infinitum excedit eſt infinite perfectus. et deniqꝫ probaret ꝙ aliquod corpus finitum eſſet maximum poſſibile. patet applicanti argumentū. ſed hoc eſt falſū: quia tunc deberet dicere ſupremam ſperam corpus maximū poſſibile. ſed hoc eſt contra auguſtinum octuageſima epiſtola nebridio ſcribentē vnde ait. Neſcio cur tantus mundus ſit cū rationes figurarum per quas eſt nichil ꝓhibeant eſſe quanto qs voluerit ampliorē. Et infra. cur tātus eſt mundus poterat enī eſſe maior vł minor neſcio. ¶ Inſuper in infinitum poteſt eſſe magnus circulus. ergo et aliud corpus ꝯña liquet probatur antecedēs per illā petitionē primi euclidis ſuper centrum quodlibet quantūlibet occupando ſpacium circulum deſignare et de linea recta eſt alia. quacūqꝫ linea recta data eam in infinitum protrahere. ¶ Sed dices non eſſe idem de forma propter eius actiuitatem. hoc non ſufficit cape illā rationē quā maxime ponderas equaliter magnitudini multitudini et forme applicatur. etiā quid impedimenti preſtat maior actiuitas? ¶ Ad confirmationē multiplex eſt rñſio. Primo non omnis modalis diuiſa vera hꝫ de ineſſe verā vel poſſibilem. et hoc eſt verū non variando terminos ſed omnes ſeruādo q̄ in ꝓpoſitione ponunť patet cū ſigno vniuerſali et ſine ſigno. vt in talibus tu fuiſti iunior q̄ tu es tu eris ſenior q̄ tu es. extra ꝓpoſitionē terminus poteſt ſupponere ens poſſibiliter non eſt ens. ſed talibus poſſunt dari de ineſſe per variationem terminorū ꝙ omnia ſufficient. vt de his tactis patet ex paruis logicalibus. modo ꝓpoſitio aſſumpta (licet ſit indefinita ex parte enūciationis) eſt ex parte diſtributionis vniuerſalis. vt patet per ſignum quātācūqꝫ oportet illam ponere ineſſe per ſingulares plures. vt quilibet homo poteſt eſſe in bibliotheca mea et ſic oportet arguentē dicere hanc concederet q̄tcūqꝫ animas deus poteſt creare tot de⁹ poteſt creare. ſi det hanc de ineſſe tot quot poteſt creare tot creat. intendo vniuerſalitatē in tot et quot. conſtat illam eſſe falſam et non opinor illum velle dicere. ꝙ dato vno numero animarū deus nõ poteſt creare vnam addendo illi pori nūero.

Gregori⁹. ¶ Quidam doctor arguit ſic cōtra hoc. nō datur minima forma. ergo neqꝫ maxima. Hec ꝯña eſt tenebroſa naturaliter datur vnū: et non aliud. ſic argumentū nichil probat cōtra aduerſarium. ¶ Si dicas tunc poteſt eſſe maior gr̄a q̄ gr̄a anime chriſti. Hoc nego. illa eſt infinita in gradu. vt patet in .xiij. diſtin. tertij. ſed ſi poneretur finita concedo ꝙ pōt eſſe maior de potentia dei abſoluta. ¶ Sed adhuc arguit ꝓbando ꝙ datur maxima forma et hoc ſic datur maximus homo. ſimiliter maxima velocitas. et maxīa tarditas ergo datur maxima forma etiā citra infinitū. Maior declaratur maxima velocitas ptꝫ de primo mobili qđ eſt maximū corpus ⁊ ſua velocitas. ¶ Rñdetur ſi ſit ſermo de maxima forma naturaliter. bene hoc admittim⁹ et ſic de maximo homine ꝙ detur aliquis homo qui nō poſſet eſſe maior entitatiue. licet tumefiat et extēdatur extenſiue non eſt maior entitatiue etiā tenendo lineas latitudinis et profunditatis immunes tūc datur maxima velocitas. ptꝫ de equinoctiali circulo licet ſic non detur maxima tarditas. neuter polorum mouetur. nec aliquod punctū prope polū tardiſſime mouetur. nec deſcribēs circulū minimū. cum inter quodcūqꝫ punctuꝫ et polum mediant infinita puncta quorum propinquiora polo tardius mouentur et remotiora velocius. ſed ponendo lineas latas et profundas tunc non dať maxima velocitas. pars ſuperior equatoris remotior a terra ocius mouetur q̄ pars propinquior terre. nec totum celum mouetur ita velociter ſicut equator: cū habeat partes difformes quarū alique lente et alique celeriter mouentur. ſcđm vnam poſitionem oportet ducere lineam imaginariā a medio equatoris ad alterū polorū ſcꝫ a b et trahere c d lineā ab alto in profundū circa lineā a b et dicere ꝙ totale celum mouetur ita velociter ſicut pars illa et licet celum ſupremū ſit maximum et ſua velocitas non eſt maxima velocitas. Ex nullo iſtorum ſenſuum cōcludere potes maximā formam poſſibilē finitam de⁹ poteſt celerius mouere celum q̄ mouerit imo ſubito. ¶ Alteri⁹ deus videt omnem charitatem ab eo factibilem aut ergo videt aliquam factibilem infinitam: et tunc poteſt infinitā facere qđ eſt falſuꝫ: aut non videt aliquā factibilem infinitam: ⁊ tunc ſequitur ꝙ non poſſet facere infinitam maiorem. ¶ Ampli⁹ quantacūqꝫ charitas vel perfectio poteſt fieri adeo ſucceſſiue tanta poteſt fieri ab eo ſimul ſed nulla perfectio infinita poteſt ſimul fieri. ergo nec ſucceſſiue. ¶ Rurſus ſequeretur ꝙ eſſet poſſibilis aliquis mot⁹ rectus cōtinuus in infinitū. ptꝫ conſequentia. qꝛ augmentum vel intenſio motus recti ſūt conſequēs eſt falſum vt ptꝫ per philoſophum et commentatorē octauo phyſicoꝝ. Et ptꝫ rōne. qꝛ oīs motus rectus eſt inter duos terminos. inter autem duos terminos impoſſibile eſt infinitum rectum moueri. qꝛ tūc natura inciperet mouere ad id qđ nō pōt attingere et eſſet aliquis motus ſine termino ad quē. hoc autem eſt impoſſibile. quia motus ex intrinſeco ſuo requirit terminū ad quē. et ꝯña patet quia ſi poteſt eſſe aliqua talis intenſio infinita nullus termin⁹ citra īfinitū pōt eſſe eſſentialis terminus eius. ¶ Ad primum detur os arguenti rodendū de corpore vel de linea: puta ꝙ de⁹ videt omne corpus ab eo factibile vel maximū corp⁹ et omnem animā ab eo factibilem. et ſi rñdeat ad vnū reſponſionem in promptu habebit ad aliud concedo hanc omnem charitatem ab eo factibilem deus videt Et quando infertur ergo videt aliquam infinitā quicquid ſit de ꝯña ꝯñs ꝯcedim⁹. ſed vt argumēta plus pōderis habeant negemus in iſto proceſſu deum poſſe facere infinitā quia non loquimur ſerioſe de hac materia. nego ꝙ videt aliquam infinitā formā factibilem. imo nullā videt infinitā. Et quando infert. ergo non poteſt facere maiorem ꝯña eſt nulla vt patet qđlibet corpus et quantūlibet magnū ꝙ deus pōt facere videt tamen nullū corpus videt infinitū ex ypotheſi. tū nō ſequitur ꝙ infinitum magnū corpus deus non poteſt creare. ¶ Ad ſcđm quidā doctor negat maiorem ipſa tamē non eſt negāda. Okam hoc patet per omnes ſingulares termini diſtributi. quacūqꝫ charitate data vel perfectione q̄ pōt fieri ſucceſſiue pōt fieri ſubito. Iſta charitate data q̄ poteſt fieri ſucceſſiue poteſt fieri ſubito et ſic de ſingulis. Et ſi capit infinite cathegoreumatice concedo totum argumentum. ¶ Ad tertium conceditur et admittitur ſequela ꝙ eſt poſſibilis aliquis motus rectus continuus in infinitum. infinitam lineam deus poteſt facere ſic ſcilicet ꝙ vnū mobile puta

angelus perpetuo duret ſuper illud mobile qualibet hora ptranſcūdo vnā leucā ſp progrediēdo ſup lineā ī nullo inſtāti erit in fine ſpacij q: ponatur q̄ de⁹ augeat continuo illā lineā cum illo motu vel ante motū de leucā in leucā faciendo in inſtanti tm̄ ſpaciū q̄tū illud mobile pōt ptrāſire in cētū binnilionibus. imo poteſt facere q̄ vn⁹ angelus ↄtinuo moueatur ſup ſpaciū pedale ſemp progrediendo in vna hora ptranſeat primā ptē proportionalē illius pedalitatis. In ſcd̄a hora ſcd̄az partē proportionalē in tertia hora tertiā partē illius pedalitatis ſp in qualibet hora ſequenti. retardādo ſuū motum ad ſubduplū reſpectu ptis precedentis. licet qualibet partē proportionalē illius pedalitatis iſte angelus pertranſibit in nullo inſtāti vel hora attinget pūctū terminatiuū illius pedalitat; ibi multi ſunt termini ad quos non vltimati. nec eſt de ratione motus attingere terminatū vltimatus patet de tranſeunte romani moriente in itinere

¶ Oſtenſo q̄ rationes iſte non vincant oſtendenduz eſt quomodo ſua poſitio ſuſtētabilis eſt nō innitēdo illis rationibus quas recitauimus ſed ſi veriſimile eſt q̄ aīma xp̄i habuerit ſummā gratiā poſſibilem quia qd̄ perfectionis eſt/ eſt illi aīme tribuendū vbi nō conſtat de oppoſito. ſed nō eſt poſſibile dare infinitam formam intēſiue: igr̄. datur maxima gratia poſſibilis finita. et qua ratione eſt ſtatus in gratia eadē ratione eadē erit in qualibet alia forma ſtatus. et lz ſit ſtatus in forma. ꝓpter eius actiuitatē nō eſt ſtatus in magnitudine. quocūq̄ corpore dato finito deus pōt addere pedale illi. et reddere totū maius non eſt apparentia magna in oppoſitū. ſed volēti applicare rationes preſatas ad oppoſitū difficile eſt illud reprobare. ¶ Sz arguit̄ data maxīa cera poſſibilis vel deus pōt rariſacere vnū pedale illius vel nō. ſi ſcd̄m eſt preter rōnem ſi primum dabile eſt maius maximo poſſibili maximum poſſibile eſt in cera maxima rariſſime et eſt maxima raritas. Cōtra abſurdū eſt dicere q̄ deus nō p̄t addere illi cere vnā cerā pedalem et eodēmodo de ligno dicas tu ↄſequenter nolo admittere maximū corpus poſſibile finitū. ¶ Sed ↄ̄ poſitionem dices data maxima forma poſſibili ſit centū graduū vel de⁹ pōt addere duos gradus illi in eodē ſubiecto primo vel extra ſubiectū ⁊ tunc erit forma intēſior per additionem duoꝝ graduū. Nego q̄ erit intenſior nō cōponitr̄ aliqd̄ vnum ex priori forma ⁊ gradibus ſequētib⁹ cuz altera forma iam fuit in termino nō pōt maioraꝛi duo accidētia ſolo numero differētia inhererēt eidē ſubiecto et non cōſtituunt aliqd̄ vnū q̄ñ vna forma eſt in termino et licet quilibet gradus iſtius forme maxime poſſibilis ſit intenſibilis q̄tum eſt de ſe hoc ptz ꝑ ſeparationē ab alijs gradibus tñ ei nō pōt eſſe additio q̄ cōponatur aliquod vnū ſtantib⁹ alijs gradib⁹ ſecū

¶ Ex hoc patent tales propoſitiōes deus pōt facere duas tres quattuor formas quarū quelibet eſt maxīa poſſibilis in eodez ſubiecto ſed non erit intenſior ⁊ ſi vna aīa haberet vnā maximā charitatē poſſibilē intenſiue ipſa erit ita chara intēſiue ſicut aīa quattuor tales maximas hn̄s: ſed nō extēſiue eodēmodo de beatitudine. ¶ Scd̄o ptz nulla forma p̄t vniri huic forme maxime ad ↄpoſitionē alicui⁹ vnius forme ſz an aliq̄ forma ſit ei vnibilis pōt dici q̄ ſic vnibile eſt paſſio forme et aliqua forma eſt vnibilis que vniri nō p̄t alia forma finita eſt apta nata huic vniri quātū eſt de ſe ſed vniri non pōt ob exiſtentiā in termino alterius forme ſed de forma infinita nō eſt de hoc modo alteri forme vnibilis ſicut digitus fortis eſt riſibilis qui ridere non pōt. ¶ Poteſt etiā dicē q̄ ſic non eſt repugnantia intrinſeca quātū eſt ex parte forme que eſt eiuſdem ſpeciei cū alia forma ſed vniri non poteſt De potētia dei abſoluta pōt quiſpiam dicere q̄ alia forma infinita huic forme nō eſt vnibilis ſi aliqd̄ eſt vnibile aptum natum eſt vniri et deus pōt illud vnire et negatur q̄ vnibile eſt paſſio forme; et hoc ē certare de termino vnibile. ¶ Tertio pz ſi remoueatur vn⁹ gradus ab illa maxima forma poſſibili alius gradus pōt ei addi et fieri aliqd̄ vnū et ſi duo grad⁹ remouerent̄ duo pn̄t addi. ¶ Sed contra colorē quē poſuim⁹ arguitur non datur maxima gr̄a quam aīma xp̄i poteſt habere nec maxima beatitudo et hoc ſic nō repugnat aīe xp̄i habere duas maximas beatitudines poſſibiles ſcd̄m hanc viam tres quatuor ⁊ ſine ſtatu quia in multitudine non eſt ſtatus ſed melius eſſet dicere animam xp̄i et decentius hr̄e duas beatitudines maximas tres q̄ttuor ⁊ ſic de maximis gratijs. igr̄. Dicis nō eſt meli⁹ intēſiue lz bn̄ extēſiue ¶ Cōtra bn̄ eſt aīe xp̄i per vnam beatitutudinē quam habet ⁊ ita bn̄ illi per ſcd̄am formā ſicut per primam et ſic cōſequenter

¶ Rn̄detur hoc nō concluderet fateor eſſet melius ſz nō dat nec dedit oīe qd̄ dare potuit aīe xp̄i ſicut ſm alios nō eſt ſtatus in maxima forma deus poterat dediſſe maiorē gratiam in gradu quā dederat aīe xp̄i ⁊ ſi maiorem adhuc daret deū deceret. ¶ Aliorū ē modus q̄ deus non pōt creare maximā formā extra ſubiectum dabilis eſt tñ maxima que pōt inherere ſubiecto vt ſicut aīe repugnat ſuſcipere calorē ita eſt aliq̄ forma intenſa quā aīa ſuſcipere nequit ſed minorem ſuſcipe poteſt ⁊ multi doctores hoc tenēt Cōtra ſcd̄az ptez arguitur nō videt̄ repugnātia q̄ quacūq̄ forma data que pōt inherere vni ſubiecto maior intenſiue illi inhereat patet ſi aīa eſt receptiua vnius indiuidui non videt̄ vnde oritur repugnātia quin poteſt ſuſcipe quecūq̄ indiuidua ſi duo lapides pn̄t eſſe in eodē loco adequato ſic tres q̄ttuor et ſine fine. ¶ Rurſus deus poteſt idē vas replere albedine et dulcedine maxima et forma ſimul ita q̄ eorum quodlibet repleat totam capacitatem cōtentiuā per penetrationē partiū. ergo pōt ponere quoſcūq̄ gradus albedinis in eodē vaſe. q̄ noticias nō habituales ¶ Dices p̄t ponere habit⁹ ſpecie diſtinctos in aīa tot quot voluer; ſicut de albedine et dulcedine in vaſe pinctali ponitur pincta albedinis et alia dulcedinis. ↄ̄ ꝑ te eſt dabilis intenſiſſim⁹ habitus quē aīa poteſt capere in hac ſpecie licet pōt capere aliū ita intenſum alteri⁹ ſpeciei vt de albedine et forma lactis dictum eſt. ¶ Contra ſi pōt capere plures ſpecie diſtinctos iam hz plures et cū duos gradus eiuſdē ſpeciei recipiat non videt̄ dandus ſtatus.

¶ Item exēplū pōt reduci in oppoſitū lz iſtud ſit verū de lacte et eius albedine tñ deus pōt facere duas ptes pincte lactis ſe penetrare et intrare copinā et rurſus illud ponere in vas in ſubduplo minus et nō erit minus de entitate in paruo vaſe q̄ magno ergo pōt facere habitū īfinitū eſſe ī aīa. ¶ Tertiū dn̄t vt alia recentī q̄ſtione nona ſui pn̄ti duplex eſt capacitas quedam actiua quedā paſſiua ſcd̄a eſt infinita capacitas actiua terminatur et ſic licet infinita charitas pōt eſſe in ſubiecto in nullo ſubiecto pōt eſſe infinita charitas: primū ptz cum ſubiecto ſtet confuſe tñ dato vno ſubiecto potente ſuſcipere decē gradus datur aliud potēs ſuſcipere maiorem gratiam et ſine ſtatu. ¶ Contra hunc modū ponētur ꝑpoſitiōes. ¶ Prima eſt iſta

anima poteſt eſſe infinita charitas patet aĩa non ꝯcur
rit actiue ad habitũ ſed potentia paſſiua pte eſt infini
ta ſed aĩa pure paſſiue ſe hꝫ ad charitatẽ ergo in aĩa
põt eſſe charitas infinita ⁊ per ꝯñs in aliquo ſubiecto
põt eſſe infinita charitas. ¶ Scd̃a propoſitio non eſt
ſtatus in actu volũtatis aĩe vel intellectus probo
aĩa ſine habitu põt habere actũ alicuius intenſionis
ſit ita vt decẽ ſed intenſiorẽ actum poteſt aĩa habere
cum habitu ꝙ̃ ſine habitu. et non eſt ſtatus in inten-
ſiſſimo habitu nec in multitudĩe habituũ ergo nec in
intẽſiſſimo actu ſũt aliq̃ ãbigua aſſumpta q̃ opꝫ ꝓba
re. ſ. ꝙ aĩa põt exire in maiorẽ actũ cũ habitu ꝙ̃ ſine
habitu Similiter nõ ẽ ſtat⁹ in intẽſione habitus nec
in multitudĩe habituũ primũ. ꝓbo q̃cũꝫ potẽtia põt
exire in aliquẽ effectũ cum opere alterius cauſe ea-
dem poteſt in maiorꝫ effectũ cũ ope alteri⁹ cauſe ma
ioris ſed ſic eſt ꝙ aĩa poteſt habere decem act⁹ ſine ha
bitu. ergo plures gradus põt habere cum habitu.
¶ Sed de ſtatu in habitu arguitur ſic creſcente actu
coaleſcit habitus vt pꝫ ex ſcd̃o ethicoꝝ. et licet vnus
actus eſſet productiuus alicuius habitus et non intẽ
ſioris tñ actus augetur ex intẽſiore habitu. ergo non
eſt ſtatus ĩ intẽſione habit⁹ nec ĩ multitudĩe habituũ
Nõ probo qꝛ da oppoſitũ ſuperuacaneũ foret ãplius
incũbere iſtis quia ad crementũ vnius habitus perit
alius. ¶ Sed adam in prima diſtinctiõe primi tenet
ꝙ non eſt ſtatus in habitibus ſpẽ differentibus tñ eſt
ſtatus in habitibus eiuſdẽ ſpeciei et ſic cõceditur ꝙ ſi
quis videret multos homines ſucceſſiue aliquis coꝝ
non producit ſpeciẽ vel habitũ repreſentantem illum
nec poteſt d̃ illo reminiſci memoria ſinglari ratio eſt
ſecundũ cum qꝛ oĩa eiuſdẽ ſpeciei naturaľr ſimul re-
ceptibilia in eodẽ informatiue pñt conſtituere aliq̃d
vere vnũ illius ſpeciei et de qualibꝫ forma vnius ſpe
ciei ſubiecto aliquo informatiue receptibili eſt dare
tñ ꝙ non maius intenſiue et naturaľr ſine miraculo
ſimul ẽ receptibile in illo ergo etiã et tot alicui⁹ deter
minate pfectionis ſimul ꝙ non pl'es. Unã partẽ reci
pio qꝛ dictis et dicendis rationi conſentaneũ iudico
aliã partẽ reputo falſam ſcilicet ꝙ detur ſtatus in ha
bitib⁹ eiuſdẽ ſpẽi ¶ Unũ ſic arguo. capacitas aĩe paſ
ſiua eſt infinita et tñ in ſe recipere põt ſicut agens pt
introducere in eam et cũ inter aliquos habit⁹ eiuſdẽ
ſpeciei nulla eſt repugnantia et ad habitũ aĩa non cõ
currit actiue nõ eſt ſtat⁹ in habitu eiuſdẽ ſpẽi. ¶ Se
cundo arguiť ad idẽ ſignetur maximus habitus poſ
ſibilis naturaliter ad intentionẽ tuam et ſic a ꝯſtata
ex habitibus viginti hoĩꝫ vel noticia ſortis vigeſimi
primi producit ſpeciem vel habitũ vel nõ põt produ-
cere ſi primũ habeo propoſitũ ꝙ nõ eſt ſtatus ſi ſcd̃m
quero abs te vnde hoc prouenit cum ſcd̃us habitus
nõ repugnat prioribus et aĩa non impeditur circa ha
bitus niſi voluntarie loquaris debes pari ratione po
nere ſtatũ in habitibus diuerſarũ ſpẽrũ teneo nullate
nus ſtatum in habitibus quin q̃buſcũꝫ habitib⁹ da
tis in aĩa ipſa poteſt habere plures et nũero et ſpecie
differẽtes ⁊ qñ ille ſic arguit qꝛ omnia eiuſdẽ ſpeciei
naturaľr ſimul receptibilia in eodẽ informatiue pñt
cõſtituere ⁊c. ¶ Inſuper lac cũ ſũma albedine re-
cipiet ſummã dulcedinem et ita in alijs qualitatibus
ſpecie differentib⁹ et tñ eſt ſtatus in forma. ¶ Ad pri
mus nego illd̃ qd̃ aſſumit nec ĩ hoc apparẽtiã video
¶ Ad ſcd̃m dico ꝙ lac quantũ eſt de ſe recipere põt
infinitã albedinẽ ſed quia agens non producit vltra
al bedinẽ datã illam recipit ⁊ nõ aliã et eſt ſimile dať

intenſiſſimũ lumen de facto in orbe vel in aere produ
ctum a ſole ſi deus produceret aliũ ſolem (ꝙ eſt bene
poſſibile) magis illuminatiuũ et aer et orbes celeſtes
intẽſius illuminarent. ¶ Preterea dato ꝙ ſit ſtat⁹ in
intẽſiſſimo habitu nõ euitabitur propoſitũ palam eſt
aĩam poſſe exire in intenſiorẽ actũ cũ habitu ꝙ̃ ſine
eo et tũc ſic argumentor aĩa adiuta auxilio habitus
põt exire in actũ intenſum vt vndecim que non pote-
rat exire in actũ niſi vt decẽ ſine habitu ſed q̃cquid
deus facit cũ cauſa ſcd̃a hoc põt facere ſine ea alioq̃n
nõ eſſet oĩpotens cum egeret ope cauſe ſecunde ad ꝓ-
ductionẽ vnius effectus quẽ ſe ſolo producere nequit
ergo quicq̃d poteſt ꝓducere cũ habitu põt ſe ſolo ſed
poteſt producere vndecim gradus actus cũ habitu ĩ
intellectu ſortis ergo et totidẽ põt producere ſine ha-
bitu ⁊ nõ pure paſſiue ſe habebit vt ſupra patuit in ꝓ
ductione vndecimi gradus et q̃ ratione põt produce
re vnũ gradũ põt duos tres q̃ttuor et ſic ſine ſtatu. ꝙ̃
cum ope ſpeciali dei aĩa põt habere actũ infinite intẽ
ſum a quo vitaliter ĩmutatur ⁊ ad quẽ cõcurrit. Sed
tunc dices capacitas actiua aĩe augetur. ¶ Reſpon
detur per propõnes. prima eſt capacitas aĩe non põt
augeri bene ſeq̃tur capacitas aĩe poteſt augeri et oĩs
capacitas aĩe eſt aĩa. ergo aĩa poteſt augeri in diſa-
mis ꝯcluſio eſt falſa et minor vera ergo maior falſa.
¶ Secunda ꝓpoſitio poteſt augeri capacitas actiua
aĩe patet plura pt capere. per auxiliũ ſpeciale dei licet
ſemꝑ equaliter conetur tñ ad cognitionẽ vel dilectio
nẽ pluriũ concurrit cum auxilio dei ſpeciali ꝙ̃ cum
concurſu dei generali. ¶ Tertia propoſitio lꝫ capa-
citas paſſiua anime nõ ſit res maior ꝙ̃ actiua eiuſdẽ
tamen ipſa eſt maior capacitas paſſiua ꝙ̃ actiua ſem
per loquẽdo de lege aĩa poteſt recipere infinitos gra
dus habitus et non poteſt vitaliter ĩmutari cum illa
influẽtia tot gradib⁹ act⁹ ¶ Quarta propõ reſpectu
actus aĩa equaľr recipit et immutať hoc eſt ipſa equa
liter in agendo et recipiendo agit ſemꝑ ad actũ ſicut
ipſum recipit. ¶ Tertia propoſitio ꝑncipalis dabi-
lis eſt intenſiſſimus actus quẽ anima põt habere cuꝫ
influentia dei generali ſine habitu vel cũ habitu certe
intenſionis. Probatur potentia actiua terminať ad
maximũ in qd̃ põt primo de celo ⁊ mundo et quicq̃d
ſit de minimo in qd̃ non põt qñ eſt reſiſtentia ꝓpter di
cta reſpectu potentie actiue tñ in maximũ in propo-
ſito terminatur cũ actus eſt ſalus aĩe et hoc intelligiť
cũ concurſu de generali q̃ concurſus ad oẽm effectuꝫ
producibilem eſt neceſſarius experientia etiã docet fi
nitatem potentie actiue. ¶ Contra tertiã ꝓpõem ar
guitur aĩa concurrit ad actũ infinite intenſum ergo
eſt infinite potentie ¶ Inſuper difficilius eſt habere
duos gradus actus ꝙ̃ vnum et difficilius tres ꝙ̃ du-
os et ſic ſine ſtatu ꝙ̃ eſt infinite difficultatis habere
actũ infinite intenſũ. ¶ Ad primũ negatur ꝯña cũ eſt
infinitũ auxiliũ extrinſecũ quẽadmodũ ſi fortes tra-
heret corpus infinite grauitatis cũ infinitis homini-
bus nõ eſt ꝓpterea maioris actiuitat' ꝙ̃ ſi ferret vnã
librã ſoluꝫ ¶ Ad ſcd̃m nego añs de actu elicito quo
ad gradus quis põt habere non eſt difficultas in actu
voluntatis et ſit difficultas ſi ſine ope extrĩſeca nulla
eſt coaleſcente auxilio ſicut coaleſcit effectus
¶ Sed adam in queſtione prelata tenet ꝙ aĩa ſepa-
rata vel angelus ſine miraculo in ſtatu patrie vbi cor
pus non aggrauat aĩam poteſt habere infinitas noti-
cias ſincathegoreumatice ſpecie differẽtes equaliter
pfectas et hoc concedit in puris naturalibus ſine gr'a

et ratio eſt dicit ꝙ cognoſcere aliq̄d non eſt niſi potē-
tiam cog[n]itiuā habere cognitionē formaliter ſed in-
ter illas cognitiões nulla eſt repugnantia ſed vna pōt
ſtare cū vna ergo cū quibuſcūq̃ aliis. ¶ Inſup hoc
ꝯtingit de habitibus ergo et de actibus ¶ Iſte rōes
non concludunt ꝓpoſitū et opinor oppoſitū verum
in primo argumento cōmittit fallatiam non cauſe vt
cauſe relinquit punctum quare aīa ſeparata non pōt
habere infinitos actus cū influentia dei generali ⁊ ſi-
ne habitu: ſꝫ ꝙ aīa eſt magis impedita cū pluribus
actibus q̃ cū paucioribus ergo tot poſſunt eſſe actꝰ
in anima ꝙ ipſa non poterit habere plures ſtantibus
prioribus. ¶ Ad ſcōm dico ꝯña eſt nulla aīa non vi-
taliter immutatur ab habitu pꝫ in dormiente ſecus
eſt in actu Gregoriꝰ in.ij.hunc doctorē ſequit̄ in no-
ticijs actualibus quare habentur habitus ꝓpter ſup-
plementū habitus ſed rationes eius in quarto diſtin
ctione quarta euacuaſſe putamus ¶ Sed ꝓ elucidio
ri enucliatione queſtionis pono propoſitiões Prima
eſt non datur maximū corpus poſſibile. ¶ Secunda
propoſitio non datur maxima multitudo creatura
rū producibiliū. ¶ Tertia propoſitio non datur ma
xima forma poſſibilis quo ad intenſionē. ¶ Quarta
ꝓpoſitio gratia anime xp̄i eſt infinita inteſiue Due
prime propoſitiones patē ſunt ex dictis cum auxilio
ꝓbationis tertie patet vel illa forma eſt infinite intē-
ſa adhuc deus pōt addere illi forme vnū gradū quo
facto erit maior q̄ continet tātūdē et amplius ſi te
neatur deū non poſſe producere infinitū pꝫ propoſi-
tio quia ſi non hoc eſt propter aliquas rationes addu-
ctas vl' adducibiles ꝓbantes aliquā formā finitam
eſſe maximam poſſibilem ſed adducte ſunt ſophiſtice
nec video. quo nā pacto alique ſunt adducibiles ad
ꝓbandū. Quarta ꝓpoſitio probatur qꝫ eſt perfectio
nis attribuendā eſt anime xp̄i vbi non cōſtat de op-
poſito ita ꝙ ſi opꝫ ex ignorantia noſtra in alterū illo
rū incidere vel tribuendo illi aīe qꝫ non habet vl' au
ferendo ab ea perfectionē quā habet ſatius eſt incide
re in primū ſcā decens eſt habere magnā gratiā ⁊ nō
repugnat aliquam eſſe infinitam vt in diſtinct.xiiij.
poſterius eluceſcet. ¶ Item per aduerſarios datur
illi anime maxima gratia poſſibilis addo illi poſitio
ni nulla eſt maxima poſſibilis finita oportet ꝙ ſit in
finita Sꝫ hanc quartā propoſitionē proſequemur in
xiij.diſtinctione.iij. ¶ Contra ſcōam concluſionem
arguitur oēs anime cauſabiles deus poteſt cauſare.
quo poſito in eſſe deꝰ nullas plures pōt cauſare nec ali-
quas alias aīās patet iſtas aīas cauſabiles deus pōt
cauſare demonſtrādo tres animas cauſabiles et iſtas
aīas ⁊c̃. pōt cauſare ⁊ ſic ſine ſtatu ergo omnes ani-
mas cauſabiles deus poteſt cauſare tenet conſequen-
tia per aſcenſum. ¶ Forte dices illa eſt vera capien
do oīs diſtributiue ſed non capiendo collectiue:
¶ Contra hoc arguit̄ oēs anime ſunt cauſate. g̃ oēs
aīe poſſunt eſſe cauſate ab eſſe ad poſſe ſine ſigno di-
ſtributiuo. Sed dices (et ita dicēdū eſt) ꝯña non valet
cum ſigno collectiuo magis q̃ cum ſigno diſtributi-
uo quēadmodū non ſequitur oēs hoīes currunt ergo
oīa aīalia currūt. ¶ Sed ꝯ hoc argumentor demon-
ſtro oēs homines poſſibiles que obijciuntur intelle-
ctui diuino iſti homies poſſunt eſſe cauſati. ergo poſ-
ſibile eſt iſtos oēs eſſe cauſatos illa eſt vā in ſenſu di-
uiſo.ergo in ſenſu cōpoſito. ¶ Sed dices non ſequit̄
iſte poſſunt eſſe vere demonſtro duas cōtradictorias
ergo poſſibile eſt iſtas duas eē veras et regula illa nō

habet verum in plurali numero. Propterea aliter ar-
guitur iſta eſt indefinita oēs anime cauſabiles poſ-
ſunt eſſe cauſate ſiue oēs ſit pars extremi ſiue nō ſup-
ponamꝰ ꝙ non ſit ps extremi iam aīe cauſabiles ſtat
confuſe tm̄ copulatim tūc ſic iſte aīe cauſabiles demō
ſtrando duas et iſte demonſtrando tres vel quattuor
et ſic ſine ſtatu poſſunt eſſe cauſate.ergo oēs aīe cau-
ſabiles poſſunt eſſe cauſate copulatim aſcēdendo to-
tum copulatū ſupponit. Qꝫ pꝫ quelibet pars eiꝰ ſup-
ponit. g̃ hoc predicatū cauſate enūciatur de ſubiecto
cū mō poſſibilitatis ⁊ aſcendens eſt vera igr̄. ¶ Sed
dices totū ſubiectū non ſupponit ⁊ hoc cōſtat tenēdo
oēs eſſe partem extremi cuꝫ nulle poſſunt eſſe omnes
aīe cauſabiles etiā aīe cauſabiles non ſupponit coar
tatur a ſigno collectiuo ſtare ſcōm exigentiā ſigni vt
in iſta quilibꝫ homo currit in qua ly homo ſtat ꝓ ma
ſculis tm̄ et hoc pꝫ iſtā concedimus oēs apoſtoli dei
pauciores duodecim ſunt duodecim et oēs apl'i dei:
qui ſunt pauciores duodecim ſunt duodecim ſi ly qui
referat ly apl'i dei ſolum et non hoc totū omnes apo
ſtoli dei et probabile eſt ꝙ oēs non ſit pars extremi ta
men ſi apl'i dei pauciores duodeci non ſtaret ſcōm co
artationē ſigni collectiui illa eſſet falſa vt patꝫ inter
repugnantiā ſubiecti et p̄dicati. ¶ Sꝫ dices tunc in
iſta oīs apoſtoli dei ſunt duodecim ſtat ſolū ꝓ omni-
bus.ergo non debemꝰ deſcēdere ad duos vel ad tres
copulatim cum nō capimus inferiora illius termini
apoſtoli dei ſcōm acceptionē ſcōm quaꝫ capitur nul-
la pars copulati eſt inferior ad apl'i dei. ¶ Ad iſtud
nego ꝙ non ſufficienter deſcendit̄ et tranſeat ꝙ nul-
la pars copulati ſit inferior ad terminū illum ſufficit
ꝙ ille ſimul ſumpte ꝯpleant iferioritatē reſpectu termi
ni: vt iſte et iſte demonſtrando duodecim ſunt apo-
ſtoli dei inferioritas ſaluatur per hoc ꝙ deſtruantur
iſti et capiantur alij duodecim apl'i et ponēdo illā in
eſſe ſeruet̄ ſimilis coartatio ſicut in illa de poſſibili.

¶ Diſtinctionis ſeptimedecime queſtio.xvi.

Uperiori queſtione locuti ſumus de ma
xima forma nunc querendū eſt an detur
minima forma. Et q̄a aliqua forma ha
bet ptes extenſiuas et intenſiuas: aliqua
intenſiuas tm̄ hāc materiā in duas que
ſtiones partiemur quaꝝ prior mentionē
faciet de minimo ſcōm extenſioēꝫ que aditum prebet
ad minimū ſecundū intenſionē. ¶ Propterea nunc
queritur vniuerſaliuꝰ an detur minimū naturale.
¶ Titulus queſtionis nō intelligit̄ de minimo ſim-
pliciter: quia illud non poteſt eſſe: q: ſi eſt minimū eſt
paruū et per ꝯñs quantū.et ſic dato ꝙ teneamus cuꝫ
dīo democrito ꝙ continuū conficitur ex punctis: non
datur minimū in continuo. punctū impartibile non
eſt q̄ntum. quodlibet q̄ntum hꝫ partes ex q̄bus conſtet.
¶ Illo mēbro minimi ſimpliciter reiecto loquimur
de minimo naturali: puta an detur aliquod ita par-
uum cui repugnat minus eſſe extra ſuū totuꝫ.quia in
ſuo toto eſt infinitū parua pars. Nec de potentia dei
etiā loquimur.quantūcūq̃ partem quantūlibet par-
uam deus poteſt conſeruare extra ſuum totum ſicut
in ſuo toto conſeruatur.loquor ergo naturaliter.
¶ Et quia pōt eſſe queſtio de paruo qꝫ nō poteſt na-
turaliter durare per notabile tēpꝰ vl' cui repugnat eē
minꝰ et eſt iſte ſecūdꝰ ſenſus maioris momenti. Scd̄
de vero ꝓ mēbro in hac q̄ōne futurꝰ eſt ſermo. ¶ No-
tabis hic variū eſſe modū opinandi aliquibus ponē
tibus ſtatum in extrinſeco aliis autem in intrinſeco.

Exemplū. dant minimam q̄titatem ſub qua non pōt eſſe homo a puo ad magnitudinē aſcēdendo ſub illa non poteſt eſſe homo: et ſub qualibet minori ſuper extremū minus: gratia exempli ſint decem pedes minima q̄titas ſub qua non poteſt eſſe homo: ꝙ ſub illa q̄titate non pōt eſſe homo ſed ſub qualibet minori ſuper aliud extremū. Nec datur aliquis hōīs quālibet q̄titatē minorē oportet dare ſingulares de ineſſe ſub iſta q̄titate minori pōt eſſe homo demonſtrādo ſeptē pedes ⁊ ita de qualibet alia ſinglari vt tuipſe noſti ex logica. In alio extremo datur maximū quod nō extrinſecū. verbi cauſa ſit pedale. ſub iſta q̄titate ꝓpter q̄titatē paruā non poteſt eſſe hō. et ſub q̄libet minori fieri poteſt ſupleas citra decem aliud extremum et ſecundum iſtud non dabitur maximus homo qui pōt eſſe naturaliter nec affirmatiue nec negatiue. neq̧ minimus totalis ſed maximus qui non et minimus qui non. Et iſta mēbra qui vult poteſt tueri. ¶ Rationabilius eſt ſcd̄m cōmuniter loquētes dare terminū intrinſecū in maximo et minimo qd̄ ſic (ſi extrema dari debeant). ¶ In illo ergo ſenſu procedendo de minimo naturali partite ſunt poſitiones quaꝝ vna

Sctūs thom. videtur cōmentatoris in pleriſq̧ locis quā ſequitur qui dē alius doctor in commētarijs primi phiſicoꝝ alia

Doctor ſubti le. diſt. ij. eſt poſitio cōterranei oppoſitū tenētis que opinione mea eſt etiā defēſabilis: nec dictis ariſtotelis repugnat. vtrūq̧ modum in hac queſtione proſequemur.

¶ Et p̄mo p̄mū ſit cōcluſio fundamētalis hec datur minimū naturale tam in homogeneis q̄ in etherogeneis. ꝓbatur in etherogeneis ſic non ſub quātalibet paruitate repibilis eſt homo totalis. ergo eſt ſtatꝰ in minimo. ⁊ ſi in maximo qd̄ non habeatur ſtatꝰ. Hoc inſtituto ſufficit. probatur aūs quia da eius oppoſitum naturaliter quero ab te quare non vidiſti hominē (de homine loquens de totali ītelligo vt muſcas abigā) tante paruitatis ſicut eſt formica. non pōt dari ratio niſi quia anime hominis aduerſatur informare tam parue molis materiam ſicut eſt materia grani ſinapis. ſic de magnitudine argumentū deducere potes. Et ſicut reperitur in aīalibus perfectis ⁊ idē videtur in oībus. ¶ Ulterius quarto celi cōmento vigeſimoquarto finis cōueniens augmentabili eſt menſura terminata in longitudine latitudine ⁊ profunditate. verbi gratia menſura hoīs non eſt niſi ad humanitatis menſurā naturalem. et. viij. phiſicoꝝ cōmēto lxij. res naturaliter habent magnitudines termīatas Et primo celi commento. lxxij. Si natura alicuꝰ forme fuerit nata eſſe in corpore infinito. neceſſe ē vt natura illiꝰ forme ſit infinita. Hoc idem ponit in elemētis ſexto phiſicoꝝ cōmento ſexageſimoſcd̄o. Primū in omni generatione et corruptione eſt minima pars que pōt inueniri de generato minimū eīn ō generato eſt determinate q̄titatis. vbig̃ ſ̄a minima pars eſt terminata ſcꝫ minima que pōt eſſe ignis. Et ſexto phiſicorum cōmento nonageſimoprimo. Omne generabile naturale habet aliquā q̄titatem naturaliter in initio generationis et in fine. et ita q̄titas habet extrema et mediū verbi grā. quoniā q̄titates embrionum ſunt teriate. ſ. minimi embriōis. ⁊ maximi embrionis ⁊ ſimiliter q̄titates hoīm ſunt teriate. ſ. maximi ⁊ minimi Uñ īpoſſibile eſt augeri in infinitū aut diminui Nam ſi tranſiuerit naturalem q̄titatē in diminutione et additione ſtatim corrūpetur. oīs enim actio cuiuſlibet entis perficitur per q̄titatem et qualitatem terminatā. ſicut eſt diſpoſitio in entibus artificialibus. Et ſeptimo phiſicorū commento ſecundo. Primus motus in igne eſt minima pars que poteſt eſſe ignis in actu. Et ſecūdo de aīa commento. xxxvij. Caro hꝫ in paruitate magnitudinē quā non ptrāſit.

¶ Ex dictis auerroys habes hāc cōcluſionem ꝙ res naturalis terminatur ad minimū ſic ꝙ nullum minꝰ illo in tali ſpecie naturaliter pōt exiſtere ſeorſum ſiue in homogeneis/ ſiue in etherogeneis/ ſiue in elemētis ſiue in elementatis. ¶ Scd̄o habes ꝙ qñ ſtupa applicatur igni ꝙ minimū naturale ignis ꝓducitur in inſtanti ⁊ hoc expreſſe in forma ponit cōmētator. ⁊ hoc quādo ſtupa eſt remota ab igne. Si pure ſucceſſiue ꝓduceretur forma ignis tam dabiť minus minimo naturali extra ſuum totū per inſtans quinimo per tēpꝰ ſecus eſt ſi poneret ſtupa prope ignē tūc forma ignis pure ſucceſſiue producetur in materia illius ſtupe. cū facit aliqd̄ vnum cum priori igne vt experiētia docet nō habet minus minimo naturali extra ſuum totum

¶ Tertio ſequitur ſi minimū ſtupe ſit pedale: et applicet igni ſtupa pedalis cū diuidia totū corrūpet in inſtanti ſuppoſito ꝙ ſtupa remoueatur ab igne. ꝓbať correlariū non pōt eſſe ignis minor q̄ pedalis. ꝗ pedale ſtupe ꝯuertetur in ignē. et ſi aliud ſemipedale ſtaret ſub forma ſtupe daretur minus minimo naturali ſtupe ꝯ̄ concluſionē. ſecludo remouenda. hoc eſt īpedimēta parui momēti q̄ poſſunt impedire correlariū vbi potes dicere ꝙ illa ſtupa rareſieť ad quadruplum quia paulo mutatis terminis redit correlariū non ꝓducit totū iſtud in inſtāti de per ſe: quia ſi fuiſſꝫ minimū naturale ſtupe poſt vnā partem inflammatā vel aliquid maius illa ſolū produxiſſet minimū naturale ignis in inſtanti et reliquā partem incineraſſet partibiliter. ergo de per accidens hoc fecit ne maneret minus minimo naturali ſtupe. ¶ Quarto ſequitur ꝙ aliqd̄ agens extrinſecū ita cito agit in partē remotā ſicut in ptē propinquā. pꝫ de igne incinerante ſecūdā ptem illius minimū ignis gñandi ita cito ſicē primā. nō nego quin poterat eſſe diſpoſitio preuia (⁊ debuit) qualitatiuarū diſpoſitionū que ſit ſucceſſiue licet minimū naturale caloris quod ad extenſionē producebatur ſubito. intēſio illius caloris nō ſufficienter diſponebat paſſum ad ſuſceptionē forme ignis propterea ſucceſſiue caleſiebat. et qñ eſt ſufficiens calefactio ſubito introducitur forma ſubſtantialis ignis. ⁊ hoc ſenſibiliter videmus calefaciēdo pannū prope ignem ad habendū pannū incineratū pro ꝯſeruatione ignis producti inter calibem et ſilicem. ¶ Sed dices inter in caſu tercij correlarij pedale citius calefiet q̄ ſemipedale ſequens. et in eodē inſtanti ꝓducetur ignis in ſemipedalitate et in pedalitate. ergo per correlarium ille ignis producetur in materiā indiſpoſitā: puta in ſequens ſemipedale. ¶ Rñdetur nō ſequitur etiā ſubito introducit calorē. et ſaltē erit prioritas naturalis inter calorem et formā ſubſtantialē ignis. non tñ incōuenit ꝙ ignis producatur ſub minori caliditate vel raritate q̄ forma ignis exigat ad bene exiſtendum: quia forma ignis introducta et raritatē et caliditatē forme cōuenientē introducit. ¶ Ex iſto quinto ſequitur ꝙ maius minimo naturali generatur ſubito ꝑ modum ſequele: puta qñ reliquum non pōt per ſe exiſtere ſed de per ſe ſolū minimū naturale generatur ſubito. Hoc eſt quando altera pars poteſt per ſe exiſtere.

¶ Sexto ſequitur ꝙ ignis producit ignē vltra ſpheram ſue actiuitatis in aliqua ꝓpīquitate ignis poteſt generare ignem ⁊ in aliqua nō poteſt vt experimento

dinoſcimus.non ſequitur producit ignē in pedale remotū ergo in aerem pedalē propinquū.non eſt ſic aer ſuſceptiu⁹.et reſiſtētia totius aeris impedit Probat correlariū poſito ꝙ parua portio ſtupe (minimo ꝑs digitalis) ponatur infra ſpheram actiuitat; in qua ignis generat ignē et reliqua pars vltra illam incinerabit queeſt minor minimo naturali ergo ꝑe remotior etiā incinerabitur queeſt ſimpliciter ⁊ abſolute vltra ſuā ſpheram. licet poteſt ſua ſphera actiuitatis dici de ꝑ accidens.non loquimur de ſphera calefaciendi. ſphera actiuitatis producēde forme ignis includitur in ſphera calefactionis. ¶ Si ponas minimū naturale ſtupe et minimū ignis pedalia poſita ſtupa bipedali remota ab igne ſic ſcz ꝙ pma medietas corrūpetur in inſtāti queritur quomodo corrūpetur ſcḋa medietas? ¶ Reſpondet ſucceſſiue calefiet.et forma ignis poſtea illam materiam incinerabit. non eſſet neceſſe ſubito incinerare propter ignē qui iam coniungitur primo igni. ſed ſi ſucceſſiue igniretur daretur minus minimo naturali ſtupe. ¶ Si ponas de potētia dei ſtupam bipedalē equaliter diſpoſitā quoad oēs ſuas partes ad forme ignis ſuſceptioēz.tūc queritur quid erit de ſuſceptione illius forme? ¶ Dicitur ꝙ prima pedalitas ꝓducetur in inſtāti. ¶ Sed forte dices nō eſt neceſſe ꝙ illa pedalitas incinerata cū igne principali incendant ſecūdā medietatē ſecū.primū inſtās eſſe prime pedalitat; incinerate erit vltimum inſtans nō eſſe ſecunde pedalitatis ignite.ſi ſucceſſiue ſecūda pedalitas igniretur daretur minus minimo naturali ſtupe. ¶ Poteſt rationabilius dici ꝙ ſecūdus ignis cū igne principali in eodē inſtāti in quo eſt incinerat ſecundā pedalitatē. ¶ Sed ſi ponatur bipedalis ſtupa cū digitali parte adiūcta ſufficienter diſpoſita ad ſuſceptionē forme ignis primū pedale incinerabitur in inſtāti.pars digitalis pure ſucceſſiue:et ſubito ꝑs pedalis ſequens nec ſuper hoc mireris de ſtupa bipedali data ꝙ prima medietas concurrat ad inflammationē ſecunde pedalitatis in primo inſtanti quo ē in rerum natura.quia ſi eſſet minimū naturale ſtupe ſūme diſpoſitum ad ſuſceptionem ignis in hoc inſtāti produceret ignē primo et applicetur illi ſtupe. Iam iſte ignis in eodē inſtanti in quo eſt incinerat ſtupā datam.quare ergo magis incōueniet primum pedale ſtupe ignitū poſſe concurrere ad generationē ſecūde pedalitatis in illo inſtanti pmo in quo eſt?et ſic ſi eſſent plura minima ſepata omnia ſumme diſpoſita in quātolibet numero exoptas ignis incinerabit in eodē inſtanti primū minimū.et pmum cū igne in eodē inſtanti producet ignē in ſecundū minimum.et ad oīa pedalia que ſunt in ſphera ſue actiuitatis ſequentia concurrit in eodē inſtanti et minima que ſunt extra ſpherā ignitionis pncipalis ignis icinerabūtur a precedētibus in quoꝝ ſphera ſunt.licet forma ſubſtātialis producatur ſucceſſiue q̄ ad partes ſubſtātiales extra materiā minimi:non tñ inconuenit formā ſubito ab extrinſeco in minimū produci. ¶ Si detur maximū qḋ non naturale opꝫ ꝙ illud introducatur ꝑ vltimum inſtās non eſſe ſubito.et illud mēbrū reputauit quidā mag; probabile interdū ſed repertens offendiculum in itinere ꝙ tunc oportet dare vltimū inſtans eſſe rei permanentis retroceſſit ad minimū. Sed poſtea dicetur ꝙ iſtud nō debuit ipſum ipediuiſſe a ꝓgreſſu.ſed cū vix pedaliter diſtabat ab iſto reputabat oppoſitum eſſe probabile. dicamus ergo in concluſione ꝙ datur minimū naturale. ¶ Contra ꝯcłonē arguit

Gorius

ſic ipſum minimū eſt q̄ntum et eſſentiale eſt q̄nto vt poſſet diuidi in partes quarū quelibet eiuſdem rationis cū toto poteſt remanere ſeorſum ſicut ſuum totum.

¶ Confirmatur iſta ratio ſi minimū naturale aque diuideretur in duas ꝑtes. Iam quelibet pars diuiſa erit aqua.aqua nō componit ex non aquis. ¶ Si dicas illa aqua et quelibet ꝑs eius deſinet eſſe.et quelibet pars materie informabit forma cōtinentis vł circunſtantis. Hoc non valet: q̄a ponatur ext̄ vniuerſū vel in vacuo. ¶ Reſpōdetur (ſicut dictū eſt a principio) naturaliter loquimur alioquin concederet illatū nego ꝙ quodlibet quantū poteſt diuidi naturaliter. ptꝫ de celo et eius partibus. Et licet quelibet pars integralis aque eſt eiuſdē rationis cū toto non tamen poteſt durare ext̄ ſuū totū ſicut in toto. mas et femina ſunt eiuſdē rōis.et tñ femina pt̄ cōcipere ⁊ nō mas. Si mēbrū ſeparet̄ ab aīali bruto nō informat aīa illā partem:tñ informauit illā in ſuo toto.propter paruā diuiſionē in materia aīma deſinit informare materiā ſuaptenatura.ptꝫ de vulnere letali in homīe et aliis animātibus nimirū ꝙ deſinat informare ꝑ hoc ꝙ vna pars ſeparatur ab alia. Et qñ ponis minimū naturale aque diuidi.dicitur ꝙ forma aque nō informat illā materiā q̄admodū ſi ſecares brutum in duas partes vtraq̄ pars informabitur forma cadaueris. ⁊ nō amplius forma brutali.ſic qñ partes minime aque in duas partes diuidūtur deſinit forma aque illas iformare que informabūtur forma aeris circūſtāte vł ignis dato etiā ꝙ non ſit optima diſpoſitio pro receptione forme aeris in fine partionis. aqua cōponitur ex aq̄s et ex duabus rebus quarū quelibet eſt nō aqua. aqua eſt aque.licet materia ſit nō aqua ⁊ forma nō aqua nō opꝫ ꝙ aqua ſit non aque.quia tūc aqua non eſſꝫ aque cū exiſtentia ſubiecti. Et vlterius quando ponis illō minimū in vacuo vel extra vniuerſum ad caſum preter legem danda eſt ſolutio cōformis. Dicitur ꝙ ſi aliquod agens creatum poſſꝫ diuidere partes illi⁹ aque aque materia manebit ſine forma ſubſtātiali niſi de⁹ aliquam aliā formā producat.ſufficit ꝙ forma aque non amplius informabit illā materiā. Et ſi deus nō cōcurrat ad productionē noue forme ſicut pōt quia nullā habent aliqui apparentiā in oppoſitū. Dicitur ꝙ manebit materia ſine forma ſubſtātiali. ¶ Secundo arguitur ex iſto ſequitur ꝙ res ꝑmanens habebit vltimū inſtans ſui eſſe cōpletū. hoc eſt contra ariſtotelem.viij.phiſicoꝝ textu cōmenti ſexageſiminoni. probo ꝯſequentiam ponatur vnum minimū naturale ignis cui applicetur aqua multū frigefactiua ī hoc inſtanti qḋ eſt vltimū inſtās nō eſſe actionis.tūc ſic hoc eſt vltimū inſtans eſſe completū ignis.cū in hoc inſtanti iſte ignis eſt:et in nullo inſtāti poſt hoc erit nec aliquid ei⁹ erit aliqua denſitas que repugnat forme ſubſtantiali ignis vel arguatur eodē modo poſt ſeparationē partiū a toto. ¶ Inſup videtur illud preter rationē ꝙ alicuius rei generande vna pars ꝓducatur in inſtanti ⁊ alia ſucceſſiue. ¶ Ad primū dicitur dupliciter.tum pmo negatur ꝙ rei permanētis detur vltimū inſtans eſſe cōpletū.immo deſinet eſſe per pmū ſui non eſſe. Res ſub minori q̄ntitate poteſt durare q̄ eſt genita q̄ poteſt produci. Puer nō poteſt generari in frigore in quo pōt durare poſtq̄ eſt genitus. Similiter aqua poteſt manere ſub maiori caliditate q̄ poſſet generari. ¶ Sic datur maxima q̄ntitas ſub qua res naturalis non pōt durare poſtq̄ producta eſt ſub illa nō poteſt durare: et ſub q̄libet maiori citra aliud

Thomiſ[illegible]

extremū.et ſic non deſinit ꝑ vltimū inſtans ſui eē ſed
per primū non eſſe. ¶ Secūdo cōceditur illatū ⁊ hoc
Gregorius debet iſte hō cōcedere ſi reſpōdeat ↄ̄ñter ad ſua dicta
cum teneat in ſcdo angelū ſe poſſe mutare in inſtanti
et noticiā intuitiuā non poſſe haberi de re abſente.⁊
tūc ſi angel⁹ haberet noticiā intuitiuā de me et mox
inſtātanee mutaret ſe ad taprobanā q̄tūcunq; intēſa
fuerit illa noticia in hoc inſtanti non erit poſt hoc in-
ſtans nec aliq̄d eius: ſicut ſupius diximus ī tertia di
ſtinctione huius. Nec propterea ↄ̄ñs eſt ꝙ corrūpens
minimū naturale ſit infinite actiuitatis quia maior;
potētie eſt corrūpere in vna hora q̄ȝ in duabus horis
⁊ in media hora q̄ȝ ī vna hora ⁊ ſic ſine fine. ḡ īfinite po
tentie eſt corrumpere in inſtāti. Iſtud prouenit ex na
tura rei nō potētis eſſe ſub minori q̄titate Et illō ari
ſtotelis octauo phiſicoꝝ ītelligitur extra iſtos caſus
peculiares. ¶ Ad aliud nego ꝙ ſit preter rationē: vt
ptȝ per rationes et auctoritates allegatas et analogi
as. Si corpus luminoſum producatur in inſtanti pre
ſenti qđ eſt a. iam ipſum producit lumē ſubito in ptē
remotā ſue ſphere.et tamen reliquū producit ſucceſſi
ue ſi ad illas moueatur. ¶ Circa aliud menbrū poni
tur alia cōcluſio Non eſt dare minimū corpus potēs
ſeorſum exiſtere de aliquo generabiliū et corruptibili
um ex cōtrarietate cōtinentis ſic ſcȝ ꝙ illud corp⁹ poſ
ſet ↄ̄tinuo cōtrario reſiſtere: et nullū minus Probat
quia ſi aliquod corpus poteſt alicui medio per ſe con
trario reſiſtere medietas illius corporis pōt per idem
tēpus medio in duplo vel in quadruplo minus ↄ̄tra-
rio reſiſtere. ¶ Preterea dato illo minimo corpore
quod corrūpetur in die vel in medio a continēti et cō
trario: et palam eſt ꝙ illud minimū in medio inſtanti
illius diei erit debilius q̄ȝ nūc ſit in certa proportione
ſed in nulla proportione iſtud minimū eſt potentius
q̄ȝ aliqua eius pars.ergo aliqua pars eius tante reſi-
ſtentie eſt ſicut tunc erit illud minimū.ſit illa pars b
tūc ſequitur ꝙ b eſt ita potens ad reſiſtendū per me-
diū diē illi medio ne corrūpatur ipſū ab eo ſicut tūc
erit minimū.ſed b eſt minus illo minimo: quia ē ſua
pars ergo illud minimū non eſt minimū potēs reſiſte
re hoc modo. ¶ Sed dubitas ſi ponatur minimum
naturale inter duos ignes quoꝝ alter eſt in vno extre
mo et alter in alio an quelibet pars iſtius ſtupe incine
rabitur ab vtroq; igne? ¶ Reſpondetur ꝑ propōnes
Prior.totalis ſtupa incinerabitur ab illis duob⁹ ſu-
bito: quia vna medietas ab vno ⁊ alia medietas: ab
alio loquor de ſubitanea introductione forme ſubſtā
tialis.dato ꝙ ſucceſſiue diſponatur paſſuȝ nō refert.
¶ Secūda propoſitio. vterq; illoꝝ ignium cōcurrit
ad productionē cuiuſlibet medietatis. ꝓbatio quia ſi
a ignis non produceret medietatē remotiorē a ſe par
tialiter hoc eſſet q: b totaliter illam incendit: ⁊ meli⁹
applicatur ipſi b igni: ſed hoc hoc ↄ̄ſequens eſt falſuȝ
quelibet pars minimi naturalis equaliter applicatur
ad illū effectū ipſi a igni. ¶ Ulterius ſi b ignis non
fuiſſet preſens a ignis ꝑtem remotā inflammaſſet et a
ignis nō ꝑuenitur a b: nec ab ipſo impeditur: q̄ñ par
tialiter concurrit.ergo ꝓpoſitū. ¶ Sed datis duo-
bus minimis naturalibus poſitis inter a et b a vnuȝ
incendit et b reliquū.⁊ non partialiter cōcurrūt ad in
flammatioēȝ vnī⁹.ſed dato a pedali trium minimoꝝ
ſtupe a proximū incendit ⁊ b ſibi proximū nullaten⁹
cōmunicando, ſed cōmunicant in tertio cū illis igni-
bus productis. ¶ Alius eſt mod⁹ queȝ tenet doctor
ſubtilis ꝙ non eſt dabile minimū naturale, cū quocū-

q̄ȝ paruo dato poteſt minus dari corruptiuo circū-
ſcripto ita ꝙ ſi eſſet vnū lignū et deus impediret om-
ne corruptiuū extrinſecū agere in ipſuȝ pōt diuidi in
partes q̄tūcunq; paruas ſic ſcȝ ꝙ quelibet eorū ſeor-
ſum exiſteret.et dato ꝙ nullū inſtrumentū reperiatur
ad diuidēdas partes minutiſſimas tñ repugnātia nō
eſt ex parte rei quin ſi quelibet ſeparetur ab alia ipſa
duraret. Hoc eſt ſi angelus pōt corpus q̄tūcunq; par
uū diuidere in mille milleſimas extra vniuerſū vł in
vacuo quelibet illarū duraret.et iſtud potiſſimū ī ho
mogeneis vel elemētis. ⁊ dato ꝙ teneatur aliquid ꝓ-
duci in inſtanti tñ non eſt contradictio quin res ſub
minori q̄titate poteſt eſſe poſtq̄ȝ genita eſt q̄ȝ poſſȝ pri
mo generari. ¶ Ad auctoritates philoſophi de mini
ma carne primo phiſicoꝝ varia eſt expoſitio aliqui-
bus dicentibus ꝙ datur minima caro potens ꝑ ſe exi
ſtere per notabile tēpus vmū citius corrūpitur a cir-
cūſtante in parua q̄titate q̄ȝ in magna vt experiētia
docet ⁊ ita in aqua et alijs. ¶ Alio modo ſic dabilis
eſt minima caro.loquitur philoſophus ↄ̄ anaxagorā
qui dicebat ꝙ quodlibet fit ex quolibet et fortaſſes vo
luit dicere ꝙ erat cōgregatio corpoꝝ ſimul non faciē
tium aliquod vnū ⁊ non ſunt infinita corpora totalia
ergo opȝ dare minimū negatiue et tūc capta minima
carne procedit argumentū ariſtotelis ↄ̄tra anaxago-
ram deueniendo ad minimā carnem. ¶ Alio modo
ſic.licet ſemper maneat caro auferenda tñ nō rema-
net ſufficientis q̄titatis ad cōpoſitionē rei generāde
qđ ſufficit philoſopho q: caliginoſe a philoſopho re-
citata eſt mens anaxagore.nō pt dari lucida reſpōſio
¶ Ad ceteras auctoritates ariſtotelis videas reſpon
ſiones in doctore ſubtili diſtictione ſcda ſecūdi ſentē
tiarū et quinto metaphiſice queſt.ix. ¶ De cōmenta
tore cū negare nō inconuenit ſicut in iſta parte iſte do
ctor cū negauit.nos autem non amplius inſiſtimus
quia aliam poſitionē paulo rationabiliorem putam⁹
iſta tamen defendi poteſt.

¶ Diſtinctionis ſeptimedecime queſtio.xvij

Hunc ſecundo queritur an detur remiſſiſ
ſimum forme? ¶ Iterum hic eſt varius
modus opinandi.nam quidā doctor ne- Grego
gat remiſſiſſimum in forma produci.
¶ Alia eſt poſitio cōmentatoris et alio-
rum eū imitantiū ꝙ datur remiſſiſſimuȝ
in forma. ¶ Super illo pono cōcluſiones quarum.
¶ Prima eſt nullius forme datur pars remiſſiſſima.
¶ Secūda concluſio bene datur remiſſiſſimū ſic.ſcȝ
ꝙ remiſſior non pōt eſſe ſepata ab iſto toto.et hoc po-
tiſſimū ab iſto agente.et loquendo de forma extenſa.
¶ Tertia cōcluſio nō videntur alique rationes ſuffi
cientes ad probandū formā remiſſiſſimā ſpiritualem
⁊ propterea ꝓpter aliqua motiua ponimus eā non re
miſſiſſimā: ſic ſcȝ ꝙ aīa pt eā pure ſucceſſiue ꝓducere
¶ Prima concluſio ꝓbatur implicat dare puri q̄ti
vnam partē impartibilē.puri addidi propter hoīem
ḡ implicat dare aliquid forme qđ non habet partes.
Iſtud cōceditur paſſim ab oībus tenētibus iſtū mo-
dum de intenſione forme quē tenemus.propterea nō
laboramus ad illā tuendā. ¶ Secunda ↄ̄cl'io proba-
tur per auerroim.v.phiſicoꝝ cōmento.xxij.dicentē.
ſi motus fuerit in qualitate tūc interciſum erit pri-
ma qualitas ad quā trāſmutatur tranſmutatū et.vi.
phiſicoꝝ cōmento.xlix.tranſmutabiliuȝ quedā ſunt
in quibus inuenitur primū per accidens vt in q̄titate Burid. i phiſ.
¶ Quidam doctor dicit licet cōmētator illud dice-

rit nõ ſufficiēter, ꝓbauit ꝓpterea illud negat ¶ Ra
tione etiā arguitur quia per iſtū doctorē producere
minimū naturale forme ſcd̄m extenſionem in inſtāti
puta qñ applicatur paſſum nichil caloris hñs ſepara
tum ab igne. tūc per eū inducitur calor minim⁹ ſcd̄m
extenſionē in inſtanti: quia recedit ab vltimo inſtāti
non eſſe. ⁊ arguitur de illa vel illa eſt alicuius inten-
ſionis. et remiſſiſſima que poteſt eſſe naturaliter aut
aliqua remiſſior illa pōt eſſe naturalr̄? Si primū pro
poſitū. Si ſcd̄m tunc eſt alicuius intēſionis ſiue dif-
formis reducenda ad vniformitatē ſiue vniformis re
dit in idem dicatur gratia exempli vnius grad⁹. tūc
quero abs te cum non repugnat caliditati remiſſiori
ꝑ te eſſe extra ſuum totum quare eſt ꝙ iſte calor tante
intenſionis in hoc inſtanti producitur? et quare ca
lor non tante itenſionis producitur in quolibet inſtā
ti ſequenti? ¶ Hic non poteſt eſſe diffugiū ad mini-
mū naturale. ¶ Forte dices de per accidens produ-
citur iſta intenſio: quia cū agens ꝓducit in hoc inſtā
ti minimū naturale certe extenſionis et implicat ali-
quā huiuſmodi formā eſſe ſine intenſione et ſic deper
accidēs producit iſtam formā (ſicut dictū eſt queſtio
ne precedenti) per modū ſequele. ⁊ ꝙ tāta intenſio ſit
hoc prouenit ab iſto agēte reſpectu iſtius paſſi. ſed nō
repugnat ꝙ forma ſit remiſſior ꝗ̄tum eſt de ſe: quia ſi
agens fuiſſet minoris actiuitatis et paſſum peius di-
ſpoſitū remiſſiorem produxiſſet. Hoc nō contigit de
minimo naturali ſcd̄m extenſionē Ignis paruus ita
cito producit minimū naturale ignis ī ſtupa ſumme
diſpoſita ad ſuſceptionē ſicut ignis ꝗ̄tūlibet magn⁹
ſecus eſt in propoſito. Remiſſior forma producitur a
minori agente ꝙ̄ a maiori et iterū remiſſior erit forma
in pte remota ab agente ꝙ̄ in propinqua. ¶ Sed cō-
tra hoc arguitur non cōſtat tibi ꝙ erit remiſſior for-
ma producta a ꝑuo agente ꝙ̄ a magno vel remiſſior
gradus productus in parte propinqua ꝙ̄ in remota.
ergo non das diſcrimen ſufficiens.

¶ Item ſumma diſpoſitio nō impedit parte ſi ſtupa
ponatur in ignē et calor et forma ignis ſucceſſiue pro
ducunt̄ ab igne ⁊ ibi eſt optima diſpoſitio et applica
tio. ergo dato ꝙ vnū paſſum ſeparatū ab igne calefi-
et optime diſpoſitū: cum nō datur remiſſiſſimū calo-
ris quod poteſt naturalr̄ per ſe exiſtere. non debes ad
mittere ꝙ aliquis gradus ſubito producat̄. ¶ Non
valet currere ad vltimū inſtans nō eſſe illius minimi
naturalis ſcd̄m extenſionē: quia ſi nunc nō producat̄
immediate poſt hoc illa producetur et ſubito. et rema
net queſtio quare ſubito ꝓducitur in tali intenſione
graduali. ¶ Tertia ꝯcluſio probatur dato ꝙ detur
minimū ſecundū extenſionē ⁊ intenſionē in forma ex
tenſiua. hoc non opꝫ in forma ſpirituali. cuꝫ non am
bulent pari paſſu proprietatū. ¶ Ulterius pure par
tibiliter fortis elicit actū intellectus ⁊ ſenſationis ex
terioris ſi viſibile veniat ad remotis vltra minimam
diſtātiam in qua non pōt videri iam tota illa noticia
intuitiua producit̄ ſucceſſiue. ergo quacūqꝫ parte for
me ſpiritualis data remiſſior illa poteſt eſſe in rerum
natura. ꝙ̄ prius fuit aliq̄ a qua ſubiectū pri⁹ vitaliter
inmutabatur ¶ Item ꝗcunqꝫ pena data in purgato
rio qua a aliquis punitur remiſſiori erit pena punit⁹
et quelibet pena inmutat potentiā. et eſt qualitas ꝑ
ſe exiſtēs igitur. aſſumptū ptꝫ volo ꝙ centū miſſe ſuf-
ficiāt pro liberatōe vnius aīe de purgatorio ſic appli
cate ꝙ pena remittatur gradualr̄ nō reſpiciēdo ad ex
tenſionē ſicut ipſe facile poteris ymaginari. ſuppona
tur vlterius vnū verum ꝙ voluntas liberandi nō li-
berat ante celebrationē actualem. ſed requiritur ap-
plicacio Supponam⁹ ꝙ ſicut ſucceſſiue applicat̄ res
diuina ſucceſſiue gradualiter remittatur pena. tunc
in infinitū parua erit pena iſtius patientis in purga-
torio ante terminū vltime miſſe. gratis eſt currere ad
miraculū vel dicere aliquā penaꝫ eſſe inſenſibilem in
purgatorio ſicut dicit quidā doctor q̄ſtione penultia
ſui quarti. Et videtur volūtare etiā dictū qđ dic̄ idē Adam
doctor ꝙ voluntas poſſet aliqñ preciſe cauſare ſucceſ
ſiue volitionē mediante ſimplici apprehenſione pro-
portionabiliter cauſatam ſucceſſiue. nunqꝫ tamē hoc
poteſt quando ex plena deliberatione vera vel interp̄
tatiua elicit velle vel nolle. Non eſt auferendū aliqui
dem a libertate volūtatis niſi vbi cōſtat de oppoſito.

¶ Contra primā concluſionē arguitur ſic datur ali
qua forma infinite remiſſa. ergo concluſio falſa patꝫ
de forma incipiēte a gradu ⁊ terminata in nō gradū

¶ Sed dices illic infinitum remiſſa eſt aliqua forma
ꝗcunqꝫ remiſſione data datur alia nō penetratiue cū
illa remiſſior. ſed nulla eſt forma infinite remiſſa.

¶ Sed contra hoc argumentor capiendo corpus pe
dale remiſſum vt quattuor vniformiter capiat deus
in p̄ma parte proportionali hore duos gradus albe-
dinis ab illo corpore ſecundum totam extenſionem:
iam remanēt duo gradus ī ſcd̄a parte proportionali
remoueat vnū gradū ſcd̄m extenſionē alio remanente
In tertia parte proportionali remoueat ſemigraduꝫ
ſcd̄m extēſionē ſemigradu remanēte in illo corpe et ſic
conſeqūenter ꝑ oēs partes ꝓportionales illius hore.
tūc in inſtanti terminā̄te horā erit aliqua ps forme ⁊
nullius intenſionis. Qꝫ patꝫ in infinitū remiſſa erit
albedo que erit in hoc ſubiecto añ finem hore. et albe
do que erit in inſtāti terminā̄te horā quacūqꝫ albedi
ne precedēti erit remiſſior. ergo illa albedo erit infi-
nitū remiſſa. ꝯſequentia eſt clara. Añs patet ex caſu.

¶ Reſpōdetur negādo caſum puta ꝙ aliq̄d illi⁹ for-
me maneat in hoc ſubiecto cū iſta remotione ꝑtium.
et ſi partes remote per ſingulas ptes proportionales
illius hore corrūpantur nihil illius forme remanebit
in rerū natura. Qꝫ ptꝫ q̄libet ps proportionalis illi⁹
forme eſt abbata. ꝙ̄ tota illa lata forma eſt ablata.

¶ Inſuꝑ p̄ma pars ꝓportionalis eſt ablata q̄ eſt vt
duo ⁊ ꝓportionabiliter in oībus partib⁹ proportio-
nabilibus eſt ablatū. modo prima ps proportionalis
eſt equalis aggregato oīm partiū ſequētiū. ergo duo
gradus auferūtur ex aggregato partiū proportiona
biliū ſequentiū primā. et cū quattuor gradus auferā
tur quid remanebit? ¶ Quēadmodū in vno ſimili
dicim⁹ alibi in diuiſiōe cōtinui ꝙ deus in prima pte
propotionali diuidat ipſum in duas ptes equas. In
ſcd̄a parte proportionali diuidat alterā medietatum
corrūpendo tres illarū partiū relicta illa que erat in
ſcd̄a parte proportionali et ſic faciat per oēs partes
ꝓportionales hore ſic ſcꝫ ꝙ in parte ꝓportionali di-
uiſionis oēs corrūpantur dempta vna. iam infinituꝫ
paruū erit corpus in hac hora ſed in inſtāti termi-
nante horā nichil manebit. ¶ Si dicas admittimus
ꝗ̄tum diuidi ad nō ꝗ̄tum. ¶ Reſpōdetur verum eſt
qñ quelibet pars ſit cū qualibet penetratiue. ad yma-
ginationē aliquoꝝ de corpore xp̄i in ſacramento eu-
chariſtie et non aliter. ¶ Secūdo arguitur ſit vna li
nea infinite longa cuius vna pedalis ſit alba vt quat
tuor ſcd̄a vt duo tertia vt vnū et ſic ꝓpter iam illud
corpus erit infinite remiſſe albū ¶ Ad iſtud inferius

patebit ſolutio. ¶ Contra ſecundā concluſionē arguitur ſic. corpus luminoſum ꝓducit lumen ad non gradū vſq₃ ergo infinite remiſſionis eſt lumē nō gradum verſus. et vna pars luminis non eſt in eadē pte adequata cum alia. ergo nō datur remiſſiſſimū quod pōt per ſe naturaliter exiſtere: cū quocūq₃ lumine remiſſo dato in illo ſubiecto datur remiſſius extra illō ſubiectū adequatū. ¶ Inſuper vł corpus calidū producit remiſſiſſimū calorem qui pōt eſſe ſeorſum vniformiter vel difformiter: primū nō eſt dicendū. agēs remiſſiorē calorē ꝓducit in partes remotas q̄ꝫ ī propinquas. Secūdū dici non pōt: cum ignis ita cito ꝓducit formā ſubſtantialē in medietate remota minimi naturalis ſicut in parte propinqua et tante extenſionis. ergo hic dꝫ ꝓducere a remotis calorē tante intenſionis ſicut a ꝓpinqs. ¶ Ad pimū pcedo aīs ꝙ nō datur remiſſiſſimū lumē ꝓductū a corpe luminoſo. ſꝫ vnū lumē nō eſt ſepatū a toto ſed ptinuaṫ ptibꝰ totiꝰ ſed bñ verū eſt ꝙ nō eſt in eadē pte ſubiecti adequata cum alio gradu. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ producit difformiter. prope ſe eſt q̄libet gradus citra duo vel vnū dicamꝰs quilibet gradus citra vnū in alio extremo eſt non gradus. et ille eſt remiſſiſſimus calor qui pōt eſſe extra ſuū totū Qꝫ terminet in extremo intēſiori hoc nobis ſufficit ſiue in duobus gradibus ſiue ī vno quia niſi demus terminum non poteſt ſignari ratio quare ſubito producitur gradus tante intenſionis ⁊ nō remiſſior cum poſtea illud agens manens in eodē ſitu et medio equalr diſpoſito pſiter ꝓducit. ¶ Sed ꝯ dices paruum calidū minus caloris producit q̄ ad remiſſionē q̄ꝫ ipſum magnū. vt quarta pars gradus producit ſolū quartam partem gradus. ¶ Reſpōdetur paruū calefactiuū producit tantū caloris quoad intenſionē ſicut maximum calefactiuū finitum quia producit remiſſiſſimū naturale q̄ꝫadmodum aliꝗ dicerent ꝙ paruus ignis poteſt ita cito inflammare minimum naturale bene diſpoſitū ſicut magnus ignis.

¶ Sed ad hoc quod tāgitur de quarta parte gradus nego aliquid eſſe dabile ſeorſum. Sed ipſo dato ad ymaginationem nego ꝙ aliquid caloris producat in paſſum nichil caloris habens dato ꝙ nulla ſit cōtrarietas in paſſo nō poteſt producere calorem remiſſiorem remiſſiſſimo naturali. ¶ Nec oportet quēlibet calorem remiſſum vlterius calefacere. capio calorem digitalem in circunferentia ſphere actiuitatis calidi ille calor digitalis nō producit calorem vltra ſpheram actiuitatis illius calidi. vt patet de lumine licet non detur remiſſiſſimum productum a corpore luminoſo tamen datur lumē digitale bene remiſſum in extremo illumīato a corpore luminoſo quod nō producit aliud lumen. ¶ Sed contra iſtud totū ſic arguitur quando aqua calida reducit ſe ad frigiditatē calor corruptus nō corrumpitur ꝑ primū inſtans nō eſſe nec per vltimū inſtans eſſe: cuꝫ vna pars ſubito et alia ſucceſſiue corrūpitur. ¶ Reſpondetur cū agēs corruptiuum ſit intrinſecū ſcilicet forma aque vna portio eius deſinit per primū inſtās non eſſe: puta tota illa que ſucceſſiue corrūpitur: et remiſſiſſima que poteſt naturaliter per ſe exiſtere ſubito corrumpitur. ita ꝙ primū inſtans non eſſe portionis que partibilr corrūpitur eſt vltimū inſtans eſſe partis remiſſiſſime et vltimum inſtans non eſſe frigoris generandi quod inſtantanee producetur. Reliqua pars frigoris ſucceſſiue producetur ad gradū ſūmū vſq₃ ⁊ partes graduales ita cito corrumpuntur et generantur in vna parte ſicut in alia. cum agens eſt intrinſecū non eundum eſt ad minimū naturale ſecundū extenſionem.

¶ Sed ſi ponas duo calida applicata ad paſſum nullum colorē habens diſpoſitū ad ſuſceptionē caloris in hoc inſtanti illa duo calida producunt remiſſiſſimum caloris ſimul. Et ſi ponas vnam medietatem produci ab vno calido ſecundū extenſionē et aliam ſecundū extenſionē ab alio calido eodem modo hic dicas q̄ ad remiſſionē. Et ſi iterū duo maxima nō calefactiua ſint ſeorſū applicata vni extremo paſſi ſuſceptiui caloris non habentis calorem ſi ponantur poſſe producere aliquid ſecundū extenſionē ſic ponatur ſecundū remiſſionē. Sed in hoc eſt diſcrimen quia aliqui non darent maximū non calefactiuum.

¶ Diſtinctionis ſeptimedecime queſtio. xviij

V Lterius inquirendum eſt penes quid qualitatis intenſio attendi tur. Supponamus diſtinctiōes aliquas poſtea ad queſtionem reſpondebimus. ¶ Qualitatū quedam ſpirituales alique corporales. Et corporaliū quedaꝫ eſt vniformis cuius oēs partes q̄titatiue ſunt equales in intenſione. vt ſi pedale ſecundū ſe totum ſincathegoreumatice habeat albedinē vt quattuor. Eodē modo dicatur ſi ſit extra ſubiectū. Oppoſito mō diffiniṫ q̄litas difformiter difformis. ¶ Rurſus q̄litatū difformiū quedā eſt vniformiter difformis. quedaꝫ difformiter difformis. ¶ Qualitas vniformiter difformis ſic diffinitur. Eſt qualitas ſic ſe habēs ꝙ cuiuſcūq₃ partis gradus qui eſt in medio tantum exceditur ab extremo precise q̄tum aliud excedit que figuratur ꝑ modum trianguli. Et talis eſt duplex. quedam terminatur in non gradu in vno extremo et quedā ad gradū Oppoſito mō diffiniṫ q̄litas difformiter difformis q̄ eſt quando nō cuiuſcunq₃ partis gradꝰ exiſtēs in medio tantū excedit vnum extremū precise quantū ab altero extremo exceditur. ¶ Ex iſtis diffinitionibus ſequuntur aliqua. ¶ Primum in qualitatibus ſpūalibus vt in noticijs angeli vel aīe nō reperitur hec vniformitas vel difformitas. ¶ Secūdo ſequitur eſt aliqua qualitas vniformiter difformis que per ſolā condenſationē efficitur non talis. patet dando bipedale albū a non gradu ad octo vſq₃ ipſum condēſando ad ſubduplū. ¶ Tertio ſi ſit aliqua qualitas vniformiter difformis. et cū ea coextendatur alia vniformiter difformis qualitas reſultans adhuc erit vniformiter difformis. dummodo extremū intenſius ponatur cuꝫ extremo intenſiori et remiſſum cū remiſſiori. patet exemplariter capiēdo vnā qualitatem vniformiter difformem a non gradu ad ſex vſq₃: et aliam a duobus ad q̄ttuor vſq₃ reſultabit qualitas vniformiter difformis a quattuor ad decem vſq₃. in extremo remiſſiori erat nō gradus et iam duo ſunt. In medio erant tres gradus. et ei additi ſunt totidem. in extremo intēſiori erant ſex et ei additi ſunt quattuor.

¶ Dicebatur dummodo extremū ⁊c. quia ſi remiſſum intenſo addatur hoc non oportet. datis duabus latitudinibus a nō gradu ad octo vſq₃ ordine ecōuerſo erit qualitas vniformis vt octo. Per nō gradū intelligo priuationē gradus. non gradus ſupponit pro aliquo cognotādo q̄ nichil illius forme eſt in illo vel cum illo. vt forma trianguli ſignata ab octo ad non

gradū vſqꝫ iam nō gradus ſupponit ꝓ pūcto termia
tiuo acutiem' vſus. Quelibet ps forme pōt dici lati=
tudo. grad⁹ interdū capitur ꝓ vna pte aliquota fore,
interdū pro quacūqꝫ pte: ita ꝙ quelibet ps forme gra
dus dici pōt. et ſic ſunt finiti grad⁹ in latitudine iter=
dū pro toto capit. vt pꝫ in de inductione grad⁹ ſum
mi Si cuipiā libeat ymaginari gradus imptibiles la
titudinis terminatiuos more punctoꝝ in linea nihil
ipedimēti eſt. Abſtrahentiū nō eſt mēdaciū. ij. phiſic.
¶ Quarto ſequit̄ data qlitate vniformiter difformi
et apponēdo qualitatē vniformem adhuc remanebit
vniformiter difformis. rō quia datis duob⁹ quorum
vnū excedit aliud. ſi vtriqꝫ illoꝝ addatur equale poſt
additionē per tm̄ vnū excedit aliud ꝑ q̄ſtū pri⁹ excede
bat non loqmur de exceſſu geometrico ſed arithmeti
co. Et patet propō in termis data a forma a duobus
ad ſex vſqꝫ. coextendant duo vniformiter ꝑ totū. Jā
tota forma erit a duob⁹ ad octo. in medio prius erāt
tres grad⁹ adiecti ſunt quinqꝫ. In extremo intēſiori
erāt ſex. nunc ſunt octo. in alio extremo ſunt duo vbi
erat nō grad⁹. modo octo per tm̄ excedūt quinqꝫ ſicut
quiqꝫ duo exuperāt. ꝗ manet adhuc qlitas vniformi
ter difformis ꝑ diffinitionē qualitat' vniformiter dif
formis. ¶ Quinta ꝓpoſitio. ſtat alicui⁹ corpis quā=
libet partē proportionalē eſſe vniformiter difformē.
et tm̄ ipſum corpus non eſſe vniformiter difforme. pꝫ
capto a corpore cui⁹ pma ps proportionalis habeat
calorē a nō gradu ad q̄tuor vſqꝫ. ſecūda ps proportio
nalis hēat calorē a. iiij. ad octo vſqꝫ et ſic ꝯſr. Jā qli
bet pars ꝓportionalis eſt vniformiter difformis: vt
intelligēti palā eſt et tm̄ totale corp⁹ non eſt tale ꝓba
tio. quia querit̄ an qualitas i medio ſit finita vel inſi
nita: ſi pmū nō tm̄ exuperat qualitatē in extremo re=
miſſiori q̄ſtum excedit a qualitate q̄ eſt in altero ex=
tremo. ¶ Iſtis prelibatis pono ꝯcluſiōes. Prima eſt
intenſio forme in vniformibus eſt metienda penes di
ſtantias a nō gradu. remiſſio ꝟo penes approqinqua
tionē ad non gradū. Uel ſub alijs verbis intēſio for=
me attēditur penes hoc qḋ eſt vni certe parti date ha
bere multos gradus equales nō cōmunicantes ſeſe in
tendentes. hoc eſt ꝯponentes aliqḋ vnū. hoc diterim
ꝓpter albedines exiſtētes in varijs ptibus corpis dif
finitiue exiſtētis in loco. vt aliqui de corpe xpi in eu
chariſtia ſuſpicātur. ſi illa albedo ſeparet̄ a ſubiecto
ptib⁹ ſeſe penetrātib⁹ nō erit maior intēſio q̄ aīi: cuꝫ
non ꝯſtituāt aliqḋ vnū. Remiſſio mēſurat̄ ꝑ hoc qḋ
eſt habere vni certe parti date paucos grad⁹ equales
Intēſum et remiſſū in ꝓpoſito non capiunt̄ relatiue.
grad⁹ ſumm⁹ finit⁹ eſt itēſus et remiſſus. ¶ Probat̄
ꝯclō q: non videt̄ penes q̄d aliud commode pōt attē
di intenſio et remiſſio. igr̄ Q; gradus ſūmus ſit intē
ſus ⁊ remiſſus pꝫ. hꝫ multos gradus ⁊ paucos grad⁹
grad⁹ infinit⁹ eſt nō grad⁹ remiſſionis. in alio extrēo
reperit̄ non grad⁹ intēſionis. ¶ Ex iſto pꝫ non ſe=
quitur iſte gradus ē remiſſus demōſtrādo latitudinē
finitā ſummam. ꝗ reſpectu alicui⁹ intēſi eſt remiſſus.
et ſi non haberet ptes more duaꝝ primarū poſitionū
nec ſeqret̄ eſt intēſus. ꝗ reſpectu alicui⁹ remiſſi eſt
intēſus Et ſimile poni ſolet in iſtis terminis magnū
⁊ paruū q: capiunt̄ relatiue et abſolute a tali relatiōe
¶ Secunda ꝯclō qualitatis vniformiter difformis
intēſio attēdit̄ penes gradū mediū illius intēſionis.
verbi cā. ſit qualitas vniformiter difformis puta ca=
lor a nō gradu ad octo vſqꝫ in a corpe bipedali. Jam
dico a eſſe quale vt q̄tuor. probatio q: ſi illa caliditas
que eſt a non gradu ad q̄tuor vſqꝫ intendat̄ quouſqꝫ
ſit vniformis vt q̄tuor totū illud corp⁹ erit in fine vt
quattuor et nō remittet̄. et in eodē tpe ſcḋa medietas
remittat̄ quouſqꝫ ſit vniformis vt q̄tuor. iam in fine
totū erit calidū vt quattuor et quātū acquirit in vna
medietate tm̄ perdit in alia. ꝗ totale corpus eſt cali=
dum vt q̄tuor. ¶ Confirmat̄ ꝯcluſio. rectū eſt iudex
obliqui pmo de aīa. ergo illa difformitas eſt reducē=
da in vniformitatē et nō in gradū intenſiſſimū q: nul
lus talis eſt in corpe vniformiter difformi. ¶ Itē nō
eſt potior ratio quare cit⁹ deberet reduci ad graduꝫ
ſūmū q̄ ad gradū infinitū vl' ad aliquē aliū citra vel
vltra mediū. ergo vt ſit recōpēſatio hinc inde facius
eſt reducere totum ad gradum medium ¶ Ulterius
qn̄ magiſtroꝝ noſtroꝝ depoſitiōes in manus cancel=
larij de licentiandis ſunt difformes reducende ſūt ad
vniformitatē. vtputa vna medietas dat forti primū
locū. tertiū eidē altera medietas dat. tūc qua ratiōe
haberet primū eadē ratione haberꝫ tertiū et ꝯtra. ſed
vtrūqꝫ habere nequit. ergo reducet̄ ad locū ſecundū.
¶ Sed dices (ſicut dicit vna opinio in hac pte) hec
qualitas denoīatur ab intenſiori parte eius. Cōtra
tunc data vna q̄litate a non gradu ad octo vſqꝫ extē
ſa per hoc pedale: totū per te eſt vt octo. ergo ſi tātū=
dem ei addas ponēdo adhuc. viij. i extremo remiſſio
ri totū non erit calidius q̄ prius et tm̄ quodlibet pū=
ctum intrinſecū ei⁹ erit calidius q̄ pri⁹. Eodem mō
potes argumentare de illoꝝ depoſitione caliditas ⁊
frigiditas eſſent in ſūmo in eadē parte ſubiecti tenen
do qualitates ꝯrias ſe compati in gradib⁹ citra ſum
mū patet dando a bipedale cuius vna medietas ha=
bebit calorē ab octo ad q̄tuor vſqꝫ ⁊ alia oppoſito mo
do a. iiij. ad octo vſqꝫ. n ¶ Iſta cōcederet hec poſitio
et aliud non haberes. diceret tm̄ ꝙ ablatio alicui⁹ par
tis qualitatis a parte intenſiſſima denominat ſubie=
ctū minus tale ablatio vel additio partis remiſſior'
nichil facit ad intenſionē totius. ¶ Hoc eſt mag' vo
luntariū q̄ ratione fundatū ſed non eſt ſilentio ptran
ſeundū multa ſcḋm hunc modū facile ſaluantur que
ſcḋm alium modū maiorē ingerunt difficultatem in
difformibus finitis ⁊ infinitis: cū hic ſolum eſt habē=
dus oculus ad vnū extremū. ſi ſit finitum: vel yma=
ginariū ſi ſit infinitū ⁊ propterea nō penitus abijciat̄
vt a cilla ſenticoſarū calculationū homo ſe elōget ap
propinquet caribdi. ¶ Et adhuc cōtra illum moduꝫ
tenentibus argumentis arguit̄ ſi eſſet vnū corpus tri=
pedale cuius vnū pedale eſſet albū et duo nigra totū
debet denominari albū ab albiori parte: q: eſt opti=
mus color ſicut tu dicis ab intēſiſſimo. ¶ Inſuper
ſcḋm te hec ꝯclō eſt concedenda in caſu a corp⁹ ſemꝑ
ante hoc habuit caliditatē vt octo ⁊ nūc nō eſt calidū
vt octo et tamē nūc nullā penitus deperdit calidita=
tem que abſona videt̄ Patet ponēdo a corp⁹ vnifor
miter difforme a q̄tuor ad. viij. vſqꝫ illḋ corpus eſt ca
lidum vt octo per te ponamus horā futurā diuiſam
per partes proportionales minorib⁹ ad finē hore ter
minatis diuidat̄ illud corpus in partes proportiona
les minorib⁹ extremū intenſius verſus volo ꝙ in pma
parte proportionali intēdatur caliditas pme partis
ꝓportionalis quouſqꝫ fuerit vniformis vt q̄tuor et i
ſcḋa pte proportionali hore remittat̄ caliditas ſecun
de parti proportionalis quouſqꝫ fuerit vniformis vt
iiij. et ita de qualibet alia parte et ſimus in inſtāti ho
ram illam terminānte Jam pꝫ tota ꝯclō illata imme
diate ante hoc iſtud corpus erat calidū vt octo ⁊ nūc
non eſt calidum vt octo quia eſt vniformiter vt quat=
tuor et palam eſt ꝙ in hoc inſtanti nulla deperdit̄ ca=

iditas. ¶ Hanc cõcluſionẽ concederet hec poſitio ¶ Preterea mola fabri mouetur ita velociter ſicut ꝑunctũ mediũ ſemidiametri rote ſcḋm longitudinez et ita in quolibet corpore moto vniformiter difformi ter ſecundum partes.ergo ſic erit in propoſito.
¶ Ex quo pꝫ ꝑm cõcluſionẽ quã inſequimur ſi queras ꝙ calidum eſt a corpꝰ vniformiter difforme a nõ gra du ad octo vſqꝫ: dicas a eſſe ita calidum ſicut b vni forme vt quattuor. ¶ Secũdo pꝫ ſi a bipedale habe at vnã pedalitatem coloris immunem: ⁊ altã/albam vt octo totũ eſt albũ vt q̃ttuor. Lꝫ hec directe ex cõ cluſione ſcḋa ſequi non videaꝛ. tñ colligãtiã hꝫ cũ ea et probatio concluſionis probat illam qꝛ ſi quattuor gradus auferantur ab vna medietate: et ponerentur in alia medietate.iã vtraqꝫ medietas eſſꝫ alba vt.iiij.
¶ Si eſſet extenſa albedo vt q̃ttuor per totũ a eſſet albũ vt quattuor ⁊ ſi minori parti inhereat minus de nominabit et ſi medietati ſolũ inhereat in ſub duplo minus denoĩabit.et ſi tres gradus albedinis fuerint in vna tertia pte b corporis nullo colore exiſtente in alijs partibus b eſt albũ vt vnum. ¶ Tertio patꝫ ſi eſſet vnũ corpus difformiter difforme bipedale cuius vna medietas eſſet alba vt q̃ttuor ſcḋa vt octo iam b corpus eſt albũ vt ſex. Hoc patet reducendo totũ ad vniformitatẽ capiãtur duo gradus ab intenſiori pe dalitate ſe[?] relictis et ponanꝛ in remiſſiori pedalita te iam totũ erit vniforme vt ſex.dicamus ꝙ iſtud cor pus cẽ ita albũ ſicut aliud hñs vniformiter albedinẽ vt ſex. ¶ Quarto pꝫ ſi eſſet vnũ corpus tripedale dif forme cuius ꝑma pedalitas eſſꝫ alba vt quatuor ſcḋa vt octo: tertia pedalitas vniformiter difformis a non gradu ad ſex vſqꝫ iam totũ iſtud corpus erit albũ vt quinqꝫ. Q; pꝫ vltima pedalitas per ſcḋam cõclonem eſt alba vt tria.capiamus duos gradus pedalitatꝭ vt octo et ponamus cũ illa et vnũ gradũ ponamus cum pedalitate vt.iiij.iam quelibet pedalitas habet albe dinem vt quinqꝫ. ¶ Quinto pꝫ ſi vnum corpus tri pedale haberet in ꝑma pedalitate albedinẽ vt q̃ttuor et tres in alijs duabꝰ iam totũ corpus eſt ita album ſicut vnũ aliud corpus habens albedinẽ vt tria cum tertia parte gradus. ¶ Sexto ſequiꝛ.ſi eſſet vnũ cor pus cuiꝰ vna medietas eſſet alba vniformiter vt.iiij. alia medietas vniformiter vt decez iam totũ corpus erit albũ vt ſeptẽ.ſeptem equaliter diſtãt a decem ⁊ a quattuor. Et ſi vna medietas foret alba vt.iiij.⁊ alia vt vndecim iam totũ erit album vt.vij.cuꝫ dimidio. ſeptẽ cum dimidio equaliter diſtant a q̃ttuor. et. xj. Hoc eſt facile cognitu et in alijs ita dicendũ eſt. In terdũ vtoꝛ termino vniformis cũ latitudine vnifor miter difformi propter breuiloquium: ſed ſecundum materiã ſubiectã hoc eſt facile dep̄hendere. ¶ Septi mo patet hec ꝯſequentia eſt nulla a corpus hꝫ maiorẽ caliditatẽ ꝙ b.ergo eſt calidiꝰ b pꝫ ſit a vniformiter difforme a nõ gradu caloris ad.viij.vſqꝫ et b vnifor miter calidũ vt ſex iam añs eſt verũ et ꝯñs falſum.
¶ Octauo ſequitur alicuius totius ſcḋm extẽſionez pars eſt toto intenſior. patꝫ a corpus datum in ſexta ꝓpoſitione eſt calidũ vt quattuor ſcḋa medietas eius eſt calida vt ſex ſed totũ ſcḋm intẽſionẽ eſt intenſius ſua parte ſicut ſcḋm extenſionẽ eſt extenſius ſua pte. Scḋa captꝭ toto et parte ſecundũ equalẽ extenſionem totum partem exuperat in intẽſione. ¶ Contra pri mam ꝯcluſionẽ arguitur ſic ex illa ſequitur ꝙ quilibet gradus finite intenſus eſt ita intenſus ſicut remiſſus ꝯñs eſt falſuꝫ Sequela ꝓbatur quocũqꝫ gradu dato per candẽ latitudinẽ diſtat a non gradu et appropin quat nõ gradui.falſitas ꝯñtis probaꝛ qꝛ ex hoc ſeqꝛe tur ꝙ qualitas vt quattuor eſſet remiſſior ꝙ qualitas vt duo qḋ eſt falſum.patet ſequela qꝛ eſt intenſior et vtraqꝫ illarũ qualitatũ eſt ita intẽſa ſicut remiſſa.
¶ Hic ſolet dici remiſſio dupliciter capitur vnomõ poſitiue alio modo priuatiue vt alicuius diſtantie a nõ gradu ꝑuatiõnẽ dicat Scḋo mõ ſunt cõparabiles intẽſio et remiſſio non aũt primo modo.et hoc ẽ cla re dicere diſtinguitur ꝙ qualitas ſit ita intenſa ſicut remiſſa.et econtrario vel ſi intelligaꝛ ꝙ per tantã la titudinẽ eſt remiſſa per q̃tam eſt intenſa et hoc eſt ve rum intenſio qualitatis et remiſſio nichil aliud eſt ꝙ qualitas intenſa vel remiſſa.vel ſi intelligatur ꝙ q̃li tas aliam ita proportionabiliter excedit in remiſſiõe ſicut in intẽſione et hoc negatur. Hoc modo intẽſio non eſt cõparabilis remiſſioni.nec hoc inconuenit vt patet in alijs materijs.motus circularis et circuitio mole fabri ſunt eadẽ res tñ non velocius mouetur ꝙ circuitat neqꝫ tardius neqꝫ ita velociter. nec ſequitur hec qualitas eſt remiſſa ⁊ nõ ẽ ita remiſſa ſicut intẽſa ergo eſt magis intẽſa ꝙ remiſſa. Hoc claret de actu meritorio et demeritorio in queſti.ix huius diſtinct. ꝙ demeritũ et meritum licet quo ad penas ⁊ premia gradualiter cõparantur tñ non requiritur cõparatio quo ad multa.ſicut pũctum non cõparatur linee nec linea ſuperficiei ſic nec pena debita peccato veniali. cõparatur pene debite mortali ſiue originali. ¶ Con tra ſecundam cõcluſionẽ arguiꝛ ſic ſequitur ꝙ ſi eſſet vnũ corpus cuius ꝑma pars ꝓportionalis eẽt aliqua liter calida ſcḋa i duplo calidior pria ⁊ tertia i triplo intenſior et ſic in abyſſuꝫ: qḋ illud corpꝰ eſſꝫ finite cali dũ. Hoc eſt incõueniẽs cũ ĩfinitã caliditatẽ hẽat illḋ corpꝰ Q; ſeqꝛur pꝫ ipm eſt eq̃lis caliditatis ſcḋm de nominationẽ ſicut aliud corpꝰ finite calidũ. Q; pꝫ capiamꝰ duo corpora a ⁊ b calida vt vnũ volo ꝙ ho ra futura diuidaꝛ per partes proportionales minori bus ad finẽ hore terminatis:et ꝙ in ꝑma parte ꝓpor tionali illꝰ hore ꝑma ps proportionalis a acquirat vnũ gradũ caliditatis vniformiter in ſcḋa parte pro portionali ſcḋa pars ꝓportionalis a ad ſuũ duplum intendatur et ita ꝓñter tunc palam eſt a eſſe ꝑcise cali dum vt duo in fine hore cũ q̃libet pars ꝓportionalis eius acq̃rat vnũ gradũ caloris in pte ꝓportionali ho re ei rñdente et vnũ habuit ab exordio ex ypotheſi.
¶ Inſuper ponamus ꝙ in illa pte proportionali qua prima ps proportionalis a acq̃rit vnũ gradũ ſecũda pars ꝓportionalis b corporis cũ oibus partibus ꝓ portionalibꝰ ſequẽtibꝰ acquirat vnũ gradũ calidi tatis.et in ſcḋa parte ꝓportionali caliditas tertie ptꝭ proportionalis b et oim ſequentiũ intendatur ad du plum:et ſic ꝓñter.tunc ꝑma pars ꝓportionalis b.erit calida vt vnũ ſcḋa pars ꝓportionalis vt duo: tertia vt tria: ⁊ ſic ſine ſtatu ſimus in fine hore. iam a et b: ſunt equaꝛ calida et a eſt calidũ vt duo.ꝙ b eſt cali dum vt duo. Q; ſic equaliter calida pꝫ in principio hore habebãt equales calores et cõtinuo ſuſceperũt equales calores tam quo ad extenſionẽ ꝙ quo ad in tenſionẽ.igꝛ:in ꝑma pte ꝓportionali hore prima ps proportionalis a ſuſcepit vnũ gradũ caloris.et in ea dem parte ꝓportionali hore ſcḋa pars ꝓportionalis b cum oibus ſequẽtibus ſuſcepit vnũ gradũ caloris igꝛ in illa parte proportionali hore a ⁊ b ſuſceperunt equales calores tam quo ad extẽſionem ꝙ quo ad in tenſionẽ:qꝛ ſecũda pars ꝓportionalis b cũ oibus ſe quẽtibus eſt vna ps equalis ꝑme pti proportionali a et ita in qualibꝫ parte proportionali hore tñ caloris

FERDINANDI · PP · VI · VALENTIN

intēſiue et extēſiue ſuſcipiet b ſicut a qđ fuit ꝓbandū ¶ Forte concedis ſequelam a et b ſunt equaliter calida et licet b habeat infinitā caliditatem hoc nō ſufficit: qꝛ infinitū paꝝ ſufficit denominare ſubiectū hoc totale aliquis calor eius ¶ Contra hoc arguitur dato vno corpore cuius quelibet pars habēs ꝑtem ꝓporem excedit precedentē in duplo ex ſcientiā finite calidū ſed hoc eſt falſū. igitur. ſit illud corpus c arguitur ſic quelibet pars ꝓportionalis c finite excedit ꝑtem proportionalē b et reſpondentē in caliditate. igr̄ caliditas c finite excedit caliditatē b. Sed quodillud ſit falſum pꝫ reducendo caliditatem c difformē ad vniformē inuenīemus caliditatē infinite intēſam. Aſſūptum patet p̄ima ps proportionalis c hꝫ vnū gradū caliditatis diuidatur ille ad ymaginationē in duas medietates quo ad intēſionē et vna medietas ponat̄ in vna medietate c corporis ⁊ altera medietas ī alia medietate. ſi non eſſet alius calor in c: tūc c per totuꝫ haberet mediū gradū vniformiter. inde capiatur calor ſcḋe partis ꝓportionalis c corporis q̄ eſt vt duo ⁊ diuidatur ad ymaginationē in quattuor ꝑtes quo ad intentionē: et in qualibet quartaꝝ ipſius c ponatur medius gradus tūc iterū c ſuſciperet mediū gradum caloris et ita p̄ter quacūꝗ caliditate cuiuſcūꝗ partis ꝓportionalis accepta ⁊ ipm̄ extendendo ꝑ totum c. c ſuſciperet dimidiū gradū caloris. tūc in fine hore c erit infinite calidū vniformiter. cuꝫ in qualibet ꝑte proportionali hore ſuſcipiat per totū dimidiū gradū cum quelibet ps proportionalis aliqđ facit ad denominationē totius et equaliter totū eſt infinite calidū ¶ Reſpondetur cōcedendo q̄ c eſt infinite calidum p̄ma pars proportionalis aliquid facit ad denoīationē totius ſcḋa pars licet ſit in duplo minor in q̄titate eſt tn̄ induplo intenſior et propterea tn̄ facit ad denominationē totius et ſic gradatim intenſio ptis ſequentis extēſionē partis prioris valꝫ. ſed nego eſſe ſimile de b. Nec vꝫ hec p̄ña quelibet pars proportionalis c ſolum finite excedit partē et reſpondentē in b. ergo c finite preciſe exuperat b. ¶ Sed ꝯ hoc arguitur ſic ſequeretur q̄ ꝑ finitam rarefactionē b fieret infinite calidū. pꝫ rarefiat ſcḋa pars ꝓportionalis in tota illa hora acqrendo q̄titate ſemipedalē. et q̄rta pars ꝓportionalis q̄ eſt induplo intēſior ſcḋa rarefiat in eadem hora acquirēdo ſubduplā q̄titatē ad q̄titatem acquiſitam a ſcḋa et ps in duplo intēſior quarta videlicet octaua rarefiat acquirēdo q̄titatē ſubduplā ad q̄titatem acq̄ſitam a q̄rta et ſic p̄ſequēter per omnes ꝑtes ꝓportionales in proportione dupla ſe ſe excedētes: alijs autē partibꝰ videlicet. iij. v. vi. vij. (⁊ cetere que non in ꝓportione dupla ſe excedunt) non rarefactis. Hoc poſito ſic arguo immediate poſt hoc b erit infinite calidū. Aīs patet nō erit dabile inſtans poſt hoc quin inter illud ⁊ hoc b erit infinite calidū. da oppoſitum et ſit illud d. ¶ Contra inter illud inſtans ⁊ iſtud cadit tp̄s mediū et in illo ſcḋa pars ꝓportionalis acquiret aliquā q̄titatem: et quelibet alia rarefacta in eodē tp̄e acquiret q̄titatem cuius intēſio tn̄ faciet ad denoīationē totiꝰ ſicut intenſio q̄titatis acquiſite a ſcḋa. igr̄ b. erit infinite calidū ſcḋa eīm pars ꝓportionalis in tota hora acquiret ſemipedalem: q̄titatem vt duo intenſam quarta ꝟo q̄titatem ſubduplam in duplo magis intenſam. et ꝓpterea tm̄ faciet ad denominationē totius ſicut q̄titas acquiſita a ſecunda qꝛ vbi illa q̄titas acq̄ſita a quarta parte ꝓportionali fuiſſet eque intenſa cum q̄titate acquiſita a ſecunda ſubduplū denominaſſet totū corpus ſi ergo eſt induplo intēſior tantūdem faciet ¶ Et ſi infinite fuerit rarefactū pꝫ qꝛ ſolum acquiſiuit pedalitatē in illa hora ſcḋa pars ꝓportionalis acquiſiuit ſemipedalitatē et oēs ſequētes tantūdē. ibi ſunt infinite q̄titates ſe excedentes in ꝓportione dupla per p̄ñs aggregatuꝫ ex oībus erit eq̄ale p̄me q̄titati. ¶ Ad hoc dr̄ illud nō incōuenit ob variā partium diſpoſitionē ¶ Secūdo arguit̄ ex iſta poſitione ſequit̄ q̄ dari pōt aliqua albedo infinite remiſſonis. Hoc eſt falſum quacūꝗ remiſſione data medietas eius eſt remiſſior. Sed q̄ ſeq̄tur patet. ponatur vna linea infinita orientē verſus terminata pariſij. ponatur in p̄ma pedalitate illius corporis albedo vt octo: in ſcḋa pedalitate albedo vt q̄tuor et ſic per oēs pedalitates. Jam q̄ illū ſit infinite remiſſionis pꝫ albedo q̄ eſt in p̄ma pedalitate eſt alícuius remiſſionis. albedo q̄ eſt in p̄ma ⁊ ſecūda pedalitatibus eſt magis remiſſa q̄ illa q̄ eſt in prima patꝫ eundo ad gradū mediū p̄me pedalitatis et bipedalitat: et ſic p̄ter ergo albedo totiꝰ eſt infinite remiſſionis. ¶ Rurſus ſi hoc corpus eſt alicuius certe intenſionis queritur de illa vel eſt duoꝝ graduum vel q̄rte ptis vnius gradus: et ſi ſic ſi oēs ille partes poneretur in corpore pedali conſtituerent vnā qualitatē infinitam intenſiue. Sed hoc non. ponamus q̄ capiatur albedo vt ſexdecim ab vno corpe pedali ⁊ ex illa fiat extenſio per corpus infinitū de q̄ loq̄mur ¶ Iſtō pt applicari in corpibꝰ q̄ habemꝰ accipiat̄ corpꝰ colūnare vniformiter difformiter albū ab octo ad nō gradū vſꝗ capiendo lineā giratiuam illius corpis tenendo lineas profundas et latas applicādo in hac linea eq̄liter argumentū p̄ma pedalitas linee giratiue eſt albior q̄ aggregatum ex p̄ma ⁊ ſcḋa pedalitatibus binarius p̄maꝝ pedalitatū eſt albior ternario pedalitatum. ¶ Forte dices licet nulla detur qualitas vniformis infinite remiſſionis: tn̄ non incōuenit dare aliquā qualitatē difformē infinite remiſſionis. ¶ Simile pōt dari de latitudie vnius corpis vtputa, ſit linea infinita orientē verſus cuius p̄ma pedalitas ſit pedalis latitudinis: ſcḋa pedalitas ſemipedalis tertia q̄rte partis pedis et ſic p̄ter petēdo q̄te latitudinis eſt hoc corpus. ¶ Contra ex iſto ſequūtur iſte propoſitiones aliquod corpꝰ nūc non eſt intenſum et nunꝗ intendet̄ nichilo tn̄ minus erit intēſum. ¶ Aliqualitas infinite intenſa componitur ex qualitatibꝰ quarū nulla eſt intenſa. ¶ Aliquod corpus tranſit de extremo non in extremum non tranſeundo per mediū. ¶ Prima ꝓpoſitio patet ſi in prima parte ꝓportionali hore future addatur ſimilis: et ſimiliter extenſa cum priore qualitate et in ſcḋa eodē modo ⁊ ſic p̄ter tūc in inſtanti terminānte horā hoc corpus erit intēſū immo erit infinite tale ⁊ nūc nō eſt intenſum ꝑ te ¶ Et nunꝗ intendetur pꝫ q̄ non in inſtāti terminante horā ex caſu pꝫ. nec ante illud inſtās qꝛ ī qualibet ꝑte ꝓportionali hore verū erit dicere q̄ nullo modo eſt intēſū ¶ Secunda propoſitio patet nulla qualitas in aliq̄ parte proportionali hore erit alicuius intenſionis. ¶ Tertio propoſitio patet non p̄us illud corpꝰ erit album vt octo q̄ vt mille. ¶ Reſpondetur ſufficienter inter arguendū p̄ma iſtarū propoſitionū cōcedit̄ et ſcḋa ad intenſionem argumenti licet aliqua pars eius ſit infinita. patet de qualitate acquiſita in parte terminata ad inſtans terminatiuū hore ¶ Eodē modo potes ponere propoſitōes oppoſito modo quo ad remiſſionem. ¶ Aliquod corpus eſt infinite in=

tenſionis a quo nō auferetur calor alicuius intenſionis et tū ipſum nullius intenſionis erit in fine. patet in qualibet pte proportionali hore auferēdo talē calorem qualis eſt productus in illa iam in fine nō erit calor alicuius intēſionis ⁊ in nulla parte ꝓportionali eſt ablatus calor alicuius intēſionis. ¶ Cōtra iſta arguitur ſequit̄ ꝙ ſi hec linea infinita eſſ; alba vniformiter vt octo et ei addātur albedines ſeipſas excedētes geometrice ꝙ tota deſinet eſſe alba patet addamtur quatuor gradus ꝑme pedalitati. iam tota illa pedalitatis eſt alba vt duodecim addatur ſcđe pedalitati albedo vt duo tertie pedalitati vt vnū et ſic conſequenter iam in fine hec albedo nullius erit intēſionis. ¶ Poteſt homo hic bifariā reſpondere vnomodo ꝯcedendo illatum: nec hoc incōuenit qꝛ eſt difformis additio in infinitis ſcđm extenſionē. Dixi ſcđm extenſionē. ſi eſſet infinita intenſio remouendo qualitatem difformē tota remanebit infinita. ¶ Poteſt etiam dici dūmodo linea fuerit alicuius certe intenſionis prius ꝓpter additionē non variatur intenſio ꝑcedēs cui⁹ pri⁹ erat. rō. totū erat albū vt octo ⁊ nulla q̄litas alicuius intēſionis eſt addita. ergo tota adhuc remanebit vt octo. ſecus eſt q. ī erat difformitas totaliter. qꝛ nec totū nec pars pōt aſſignari alicuius intēſionis certe. Et hāc ꝯñam nego quelibet pedalitas eſt maior; intēſionis ꝙ͂ prius erat. ergo totū erit maioris intēſionis. opʒ addere in añte et pōt vniformis reductio fieri ꝑ totum. ¶ Sed ꝯ quelibet qualitas difformis pōt reduci in vniformē infinitam ergo quelibet talis eſt infinita. Añs patet per penetrationem partium ſimul. (vt diximus de albedine in ſacramento eucariſtie) pōt fieri albedo infinite intenſa.

¶ Reſpōdetur hoc non ſufficit nullā qualitatē extēſam difformē ſic reputaremus finitā: nec ſufficit trāſpoſitio capiēdo corp⁹ infinitū orientē v̄ſus vniformiter albū ⁊ ponēdo ī prima pedalitate albedinē vt vnū in ſcđo vt dimidiū ⁊ ſic ꝯñter pōt eſſe talis diſpoſitio ꝙ tota albedo erit infinita. ptʒ ſi deus caperet albedines in ſcđa q̄rta et ſexta et ſic alternatim ī ptib⁹ partibus et poneret in ꝑma pedalitate iā in illa eēt albedo infinita itēſiue. pt vlterius capere albedinē in. vij. ix. ⁊. xi. ⁊c. ponendo in ſcđa pedalitate ſcđa pedalitas erit infinite intēſa et ſic pt fieri diſpoſitio ꝙ cōſtabit ex q̄uor albedinib⁹ qualitas infinita ⁊ hoc ptʒ māni de infinito intelligēti nō tū ponimus talē qualitatem infinitā pōt de⁹ facere ꝙ totū erit albū vt ſexdecim vł vt. xxiij. vel alter ſicut ei placet. Si ſit ꝗ aliq̄ q̄litas vniformis et ei coextēdatur qualitas difformis infinita manebit eiuſdē intēſionis ſicut ꝑus erat cū nulla certa intenſio eſt addita. ¶ Sed ꝯ ſi ſit corpus alicui⁹ intēſionis certe ⁊ ei addat̄ qualitas difformis finita totū manebit intēſius. ꝗ addendo vnū gradū corpori albo vt octo totū erit intēſius ꝙ͂ vt octo. et querit̄ q̄te erit intēſionis? ¶ Si dicat̄ infinite quia pōt ad illā reduci tunc q̄libet difformis erit infinita.

¶ Dicit̄ ꝙ manebit eiuſdē intēſionis ſicut ꝑus erat rō cum añ erat intēſionis vt octo: et aliq̄d qđ nō pōt reddere aliquā denoīationē reſpectu illi⁹ toti⁹ finities ſūptū ē additū totū manebit ita albū ī denoīatiōe ſicut erat añ illū gradū ⁊ eodē mō addēdo q̄ſcūq͂ gradus finitos et ſic duo grad⁹ additi faciunt eandē denoīationē cum tribus q̄ttuor et ſic ſine ſtatu citra infinitum. ¶ Quo fit vnū corpus manebit per vnā horam vniforme vt octo in denoīatione et in inſtāti terminante horā erit vt nouē vel decē: et tū in illo inſtāti nihil illi corpori addet̄. ptʒ dando corp⁹ infinitum orientē v̄ſus terminatū pariſij vniforme ꝑ totum vt octo in q̄libet parte proportionali hore ſequētis addatur vnus gradus albedinis illi corpori minoribus ꝑtibus terminat; ad finē hore tūc in inſtāti terminānte illā horā verū ē dicere illud corp⁹ eſt albū vt nouē et īmediate ante erat vt octo. et null⁹ eſt gradus additus in hoc inſtāti. Eodē modo pōt deduci addendo duos gradus vel q̄tolibet plures. ¶ Sed ꝯ hoc argumētū: hoc nō pōt ſaluare caſū ſubſtrahēdo vnū gradū. ꝗ modus ponēdi nullus. añs ptʒ detur corp⁹ albū vt octo infinitū vniformiter ſubſtrahat̄ a ꝑma pedalitate in extremo finito: vel a quacūq͂ alia pedalitate vn⁹ gradus. Jam totū corp⁹ nō eſt albū vt. viij cū vnus grad⁹ eſt ablatus et eſt latitudo difformis et nō potes ire ad quē gradū mediū illud habet reduci igr̄. ¶ Reſpōdet̄ ꝙ totū illud corpus adhuc eſt albū vt octo. ⁊ ratio eſt ꝑus erat albū vt octo ⁊ eſt ablatū ſolum aliquid qđ finities ſumptū non pōt denominare totū. ergo ablatio vnius gradus nichil facit ad denominationē totius. ꝗ manebit in eadē denoīatione qua prius erat vt octo ergo nūc eſt vt octo et ī qualibet parte proportionali auferetur ab vna pedalitate vnus gradus ꝑ totā horā corpus manebit album vt octo et in inſtāti terminate horā eſſet primo albū vt vij. ⁊ nichil eſſet tunc ablatū. Et ſi ponas ꝙ in prima ꝑte proportionali tollantur oēs gradus a prima pedalitate. et in ſcđa parte ꝓportionali auferātur oēs gradus albedinis a ſcđa pedalitate. et ſic ꝯñter ꝑ omnes partes ꝓportionales vnius hore totū manebit album vt octo. et in inſtāti terminānte horā corpus non manebit albū nec coloratū: qꝛ nullū colorē hʒ ex caſu.

¶ Ex his patent aliqua primū intenſio qualitatis vniformis eſt accipienda ſcđm formā quā habet. ſed qñ eſt extenſio per ſubiectū infinitū eſt maior difficultas. Et multipharīā pōt quiſpiā dicere in talibus reſpiciatur ad qualitatē intenſiſſimā quā corpus hʒ. et diſcrimē eſt a finitis. qꝛ non pt dari certa reductio vt data qualitate vt octo in prima pedalitate et q̄ttuor in ſcđa. et ſic ꝯñter in linea īfinita hec tota eſt qualificata vt octo. abſurdū reputaret corpus per totū habere colorē et ipſum non poſſe denoīare ſuū ſubiectū et ſatius eſt habere oculū ad intenſiſſimū ꝙ͂ ad aliud extremum: qꝛ nullum eſt remiſſiſſimum in aliq̄ pedalitate vel parte. Tū ſecūdo ꝑfectius in coordinatione debet eſſe menſura totius citius ꝙ͂ imperfectius.

¶ Scđo poteſt quis dicere in difformib⁹ reſpiciēdū eſt ad maximā intēſionē reducibilē ⁊ ſic poneret quālibet talē infinitā. et hoc pōt eſſe duobus modis vł reducēdo ꝑ penetrationē ꝑtiū. et ſic pōt dicere quālibet qualitatē difformē in corpore finito et infinito intenſionis infinite. vel dicere nō eūdū eſt ad penetrationē ſʒ ſufficit q̄cunq͂ reductio alia dūmō eſt extēſio ꝑtiū. ¶ Poteſt homo dicere ꝯñter ſicut diximus in ꝓceſſu argumentoꝝ. ⁊ illud magis amplectimur. ¶ Sed dices adhuc ponamus infinitos grad⁹ albedinis in prima pedalitate linee infinite nulla albedine exiſtēte in alijs querit̄ q̄te intēſiōis eſt illud corp⁹? ¶ Dicit̄ in primis nō habet albedinē difformiter extenſam ꝑ totum actu. et ſic nichil ad noſtrā cōcluſionē. ex iſta tū albedine pōt eſſe finite albū q̄tolibʒ gradu albedinis volueris. vel pōt eſſe corpus infinite albū. Quo ptʒ diverſum modū accipiendi illi⁹ albedinis. et licet latitudo vniformiter difformis habeat menſurā ꝑ gradū mediū quo ad denominationē ſubiecti: ñ ſic oportet

de reſiſtentia. ſi ſit vnū mediū reſiſtentie a non gradu
ad octo vſq3. totū illud mediū non eſt preciſe reſiſten-
tie vt q̄ttuor. ſed penes quālibet partē intrinſecā illi⁹
medij capienda eſt reſiſtentia. ¶ Quo circa vnum
mobile actiuitatis vt .iiij. in diuidēdo nunq̄ diuidet
illud mediū in cādēdo. ¶ Tertio arguit̄ mobile diſ-
formiter motū quo ad ptes mouet̄ ita velociter ſicut
punctū velociſſime motū in ipſo. ergo eodē modo la-
titudo diſſormis eſt metienda per intēſiſſimā qualita
tē que eſt in ea. Añs patet q3 primū pūctū aliquod in
equo attingit terminum ad quem ita cito ille equus
attingit illum terminū ¶ Ad tertium nego añs mo-
bile hās partes diſſormiter motas mouetur p̄ciſe ita
velociter ſicut punctū mediū verū vel ymaginarium
eius. ſed de hoc alias cum erit ſermo de motu locali.
¶ Quarto argumētor ponēdo q̄ vnū corpus habe-
at caliditatē vniformiter vt ſex et duos grad⁹ frigor̄
illud corpus h3 calorem vniformiter vt ſex et tñ non
non eſt calidū vt ſex. Quod probo. q2 ſi haberet q̄ttuor
gradus frigoris ⁊ .iiij. caloris extenſos per totū illud
corpus nō eſſet calidū. q2 eadē ratione eſſet frigidū et
īpediūt ſe q̄ad denoīatiōes qn̄ eſt eq̄litas. ḡ debemus
iudicare ſcd̄m exceſſum ac ſi talis qualitas non habe
ret contrariū denominationē impediēs. ergo iſtō cor
pus dicetur calidū vt .iiij. q2 duo grad⁹ frigoris ⁊ ca
loris ſe mutuo ꝑpediunt ⁊ remanebit exceſſus vt .iiij.
¶ Cōcedimus cōcluſionem argumēti nec eſt ꝯ nos.
q2 intelligimus q̄ caliditas vt ſex vniformiter deno-
minat ſubiectū vt ſex vbi non ponitur ꝯtrium eius de
noīationē impediens. ¶ Ex iſto ſequuntur he con-
cluſiones. aliquod eſt corpus calidū aliquali denoīa-
tione. et tñ continuo efficitur mag̃ calidū caliditatē
deperdendo Probat̄. ꝑc̄ſo dando corp⁹ hñs octo gra
dus caliditat̄ et q̄ttuor grad⁹ frigor̄ vniformiter de
perdat vnū gradū caloris ⁊ duos frigoris cū cōtinue
poſt hoc erit maior exceſſus caliditatis ſup frigidita-
tem q3 modo ſit cū quandocūq3 erit aliq̄d deperditū
caliditatis duplū frigiditatis erit deperditū. ¶ Ter
tia ꝯcluſio aliqō corp⁹ manebit calidū equaliter ſicut
nūc eſt: et tamen ꝯtinuo acquiret caliditatē pt3 ſi cu3
hoc acquirat equalr̄ de frigiditate. ¶ Tertia ꝯ⁹ da-
tur corp⁹ non calidū cuius q̄libet ps proportionalis
eſt calida. Probatur ſit a corpus diuiſu3 in ptes pro-
portionales ꝓportione dupla in prima pte proportio
nali ſit frigiditas vt .ij. ⁊ caliditas vt .iiij. i ſcd̄a parte
proportionali ſit frigiditas vt q̄ttuor et caliditas vt
viij. ⁊ ſic ſine ſtatu q̄libet pars ꝓportionalis tam ē ca
lida cū cuiuſl3 ptis ꝓportionalis calor frigus eiuſdē
exuperat in duplo. Quod totū nō ſit calidū p3. frigus ꝑ
totum extenſū (ſi non eſſet admixtū ſuo cōtrario) in-
finite ſufficit denoīare hoc ſubiectū frigidū. ergo infi-
nite impedit denominationē calidi. ſed caliditas ex-
tenſa nō ſufficit amplius denominare q̄ infinite. ḡ to
taliter impedit denominationē eius. Aſſumptū p3 fri
giditas extenſa per ſcd̄a3 partē proportionalē tantū
facit ad denoīationē toti⁹ ſicut frigiditas ꝑme. q2 l3
ꝑma ſit in duplo extenſior frigiditas ſcd̄e ptis ꝓpor-
tionalis eſt in duplo intēſior. ⁊ ſic per oēs partes pro
portionales ſequētes ergo illa frigiditas ſufficit infi-
nite denominare totū ſubiectū. ¶ Ex q̄ ſequit̄ q̄rta
ꝯcluſio maior ps a eſt calida ſcd̄m ſe et quodlibet ſui
et tñ a non eſt calidū pt3 binarius ꝑmarum partium
ꝓportionabiliū eſt calidus. et ſic ſine ſtatu in infinitū
¶ Quinta ꝯcluſio ſtat quālib3 partē proportionalē
b corporis eſſe infinite calidā ⁊ b nō eſſe calidum patet

ponendo q̄ b ſit vniformiter infinite calidum in ꝑma
parte ꝓportionali ſit frigiditas vt vnum in ſecunda
parte proportionali ſit frigiditas vt duo in tertia in
quadruplo maior ⁊ ſic ſine fine iā illud frigus ſufficit
denominare tale ſubiectū infinite frigidu3 cum ſcd̄a
pars proportionalis tm̄ facit ad denoīatiōnē totius
ob intenſionē quā h3 ſuper primā ſicut extenſio ꝑme
facit et ita de qualibet in ordine ad precedentem.
¶ Quinto arguit̄ nulla eſt qualitas vniformiter diſ
formis. ergo dicta ꝓſupponūt falſum. Añs patet. ſi eſ
ſet aliqua maxime eſſet illa que incipit a nō gradu et
terminat̄ in octo. ⁊ ponatur albedo talis. ⁊ arguit̄ ſic
ibi nō eſt albedo vt octo. Quod patet illa albedo eſt ex-
tenſa. et nō eſt extra ſubiectū. ḡ eſt in ſubiecto extēſo
ergo aliqua pars erit alba pure vniformiter ꝯ caſum
Et eodē modo probabit̄ q̄ nullus grad⁹ citra octo
erit in illo ſubiecto. et pt3 de gradu vt q̄tuor querēdo
an ille eſt in pūcto medio illi⁹ corpꝰ bipedalis ſuppo
nam⁹ q̄ albedo nō inheret puncto et ſi albedo vt .iiij.
inhereat ſubiecto extenſo tam corp⁹ erit vniformiter
albū ꝯ ypotheſim ¶ Forte dices albedo vt octo erit
in illo ſubiecto. ⁊ erit in ſubiecto intenſo ſed nō exten
ſo. ſicut corpus ſphericū tangit corp⁹ planū in pūcto
ſed nō pūctualiter. ¶ Contra et iſto das mihi modū
ſuſtinendi q̄ vna albedo erit indiuiſibilr̄ maior alia
pt3 de albedine vniformi vt octo ⁊ albedine vniformi
ter diſſormi incipiēte a nō gradu albedinis terminata
ad octo. ¶ Contra tūc dabis ſubſtātiā longā latitu
dinis et ꝓfunditatis immunē. et das mihi modū ſu-
ſtinēdi q̄ dat̄ vnum pond⁹ vnū aliud in grauitate in
diuiſibiliter exuperās. et ſic dato minimo pōdere qō
fortes nō pōt ferre ⁊ datur vnū aliud corp⁹ indiuiſibi
liter illo min⁹ ſc3 b. tūc b erit maximū pōdus q̄ ego
poſſum ferre cū eſt minus minimo pōdere qō ego nō
poſſū ferre. ſed iſtud ꝯñs eſt falſu3. potētia portatiua
mea excedit reſiſtentiā b pōderis alioquin ipm̄ ferre
nequeo: et nō indiuiſibiliter trāſcēdit reſiſtētiā illius
pōderis indiuiſibile additū diuiſibili nō reddit ipſu3
maius. vt phiſicoꝝ. ¶ Hoc argumentū querit an la
titudo vniformiter diſſormis incipiēs a nō gradu vl̄
a certo gradu in vno extremo et terminata in gradu
in alio v3 puta in octo terminet̄ gradu octonario vel
quouis alio gradu intrinſece vel extrinſece. Et dr̄ q̄
terminat̄ extrinſece vt argumentū ſufficienter oñdit
contra nō diſcolum. ¶ Et dicimus q̄ bipedale datū
non h3 albedinem vt octo: ſed quālibet citra octo h3
ſeptē habet. ſeptē cū duabus tertys. ſeptē cum q̄tuor
quintis. ſeptē cū nonaginta nouē centeſimis. et ſic q̄li
tercūq3 volueris frangēdo. et in pūcto cōtinuante il-
las duas pedalitates nō eſt albedo vt .iiij. nō eſt albe-
do pūctalis. ſed q̄libet albedo citra q̄ttuor eſt in illo
pūcto ⁊ eueſtigio poſt illō pūctū ē albedo ſupra .iiij.
¶ Quo fit nō eſt dabilis maxima albedo q̄ eſt i hoc
corpe: cū octo eſt remiſſiſſima albedo q̄ non eſt in hoc
corpe. ¶ Sed ꝯ iſtud argu̇it̄ ſtante corpore iſto bipe
dali a vniformiter diſſorme ſignetur vna alia albedo
bipedalis vniformiter diſſormis a nō gradu ad octo
vſq3. ponatur albedo extremi intēſioris b albedinis
ſup extremū remiſſius a albedinis: ⁊ extremū remiſ-
ſum b albedinis ponat̄ ſuper extremū intenſū a albe-
dinis dicat̄ qualitas reſultās ex iam ſic albedo eſt vni
formis vt octo et nihil albedinis addit̄ ex extremo re
miſſiori ipſi⁹ b extremo itēſiori ipſi⁹ a ḡ pri⁹ ia erat
albedo vt octo. ¶ Preterea mot⁹ localis diſſormis ter
minat̄ incluſiue in aliq̄ certo gradu. ḡ mot⁹ alteratiōis

terminat̃ aliquo certo gradu intrinſeco, loquor ſcḋ; materiã ſubiectã de q̃litate vniformiter difformi añs pt; poſito caſu ꝙ vnũ mobile moueat̃ a nõ gradu motus ad octo vſq; in tota hora ſequẽti et in inſtanti terminãte illam horã itendat motum ſuum per horã ſequentẽ iam in p̃ma hora eſt octauꝰ gradus incluſiue ¶ Ad p̃mũ cõcedit̃ ꝙ c erit vniformiter albũ vt. viij. q: vbi parũ erat de albedie in a mĩtũ additũ eſt i b et cꝫ.ꝫ licet in infinitũ remiſſa ſit albedo b non gradum ꝯſus tñ ſꝫ ẽ aliq̃d albedinis citra pũctũ terminatiuũ totius. Si ſit ſermo de pũctis extrinſecis Hoc nõ eſt ad ꝓpoſitũ ¶ Ad ſcḋm ꝯcedo añs. ⁊ nego ꝯñaꝫ. Tũ p̃mo motus localis. ẽ mobile qḋ mouet̃. Tũ ſecũdo ſi ponat̃ accidẽs ſucceſſiuũ e ꝯ illo nõ ſequit̃ ꝙ dandũ eſt ſubiectũ longũ ſine latitudine et ꝓfunditate. qḋ ſequit̃ ad aliud. ¶ Sed ꝯ totũ iſtud arguit̃ ſi ſit a albedo vniformiter vt octo et b albedo vniformiter difformiter a nõ gradu ad. viij. vſq; iam a eſt intẽſior b ſi nõ fuerit in b albedo vt octo. ¶ Forte dices hoc eſt ve ꝝ tota b albedo eſt ſolũ intẽſa vt q̃tuor ⁊ a vt octo ¶ Sed ꝯ tenẽdo modũ ꝙ ſicut motus localis ſecũdũ ꝑtes diffe mis menſurat̃ penes pũctũ velociſſime motum. ſic q̃litas vniformiter difformis a gradu intẽſiſſimo. ſed hic nõ eſt gradus vt octo. ǵ a nullo gradu denoĩabitur. ¶ Reſpõdetur b latitudo denoĩabit̃ vt octo tñ ꝗ ab extrinſeco ⁊ nõ denoĩabit̃ ab aliq̃ gradu ¶ Sed ꝯ totũ iſtud arguit̃ a caliditas vniformis vt octo intendit b calidũ aliqḋ ꝓducendo in ipſum ǵ b nõ hꝫ quẽlibet gradũ citra octo. ¶ Rñdetur ꝯcedendo añs. qḋlibet punctũ intrinſecũ b calidi diſtat ab octo et quidẽ diuiſibiliter ⁊ ſic ſuſcipiet aliq̃d caloris. ſed ex iſto ꝯña eſt nulla: cũ nullũ punctũ intrinſecũ b datur maximã caliditatẽ habẽs ymaginemur caliditatem inherere pũctis ſiue inhereat ſiue non.

Hunc cõſtẽdere reſtat quomodo aliqua harũ perſonarũ aliam nõ excellat potentia: vt ſicut vna ⁊ indifferens eſt magnitudo triũ ita vna et indifferẽs monſtretur potentia triũ. Sciendum eſt ergo: quia nõ eſt potẽtior pater filio: nec filiꝰ vel pater ſpiritu ſancto. Nec maiorẽ potentiã habent duo vel tres ſimul q̃ ſingulus eorũ: quia nec plꝰ poteſt pater ⁊ filius ſimul q̃ ſolus ſpiritusſanctus. Nec hi tres ſimul poſſunt q̃ ſingulus eoꝝ: quia omnipotentiã quã habet pater et filius accepit naſcendo: et ſpiritusſanctus ꝓcedendo: qḋ Augu. rationibus ⁊ auctoritatibus probabiliter aſtruit in lib. cõtra Maximũ q̃ dicebat patrẽ meliorẽ ac potẽtiorẽ filio.

¶ Diſtinctionis. xx. queſtio vnica.

In iſta vigeſima diſtinc. magiſter loq̃tur de equalitate ꝑſonaꝝ ĩ diuinis propterea querit̃ an ꝑſone diuine ſunt equales? et an naturaliter loquẽdo deus effectus cauſet et cõſeruet? ¶ Ad vtrãq; queſtionem rñdetur per cõcluſiones. ¶ Prima eſt quicquid perſona vna põt facere et idẽ q̃libet alia perſona facere. iohan. p̃mo d: de filio ſine ipſo factũ eſt nihil. Eodẽ modo de qualibet alia: cũ opera trinitatis ſũt indiuiſa. hoc ĩgit̃ ſufficiẽter oſtẽdit in lr̃a ¶ Contra hanc cõcluſionẽ arguit̃: q̃cq̃d filius ꝓducit et idẽ producit pr̃ et cum hoc producit filium. ǵ pater eſt potẽtior filio. ¶ Sꝫ dices (ſicut dicẽdũ eſt) potẽtia non eſt reſpectu perſonaꝝ ad intra ſed ſolum reſpectu effectuũ producibiliũ. ¶ Cõtra hoc arguit̃ ſi pater põt producere vnũ effectũ quẽ filius non põt producere pr̃ eſſet maior ꝑfectionis q̃ filius. ſꝫ cũ ſecunda ꝑſona in diuinis eſt ſubſtãtia infinite perfectiõis quẽlibet effectũ producibilẽ infinite exuperãs poſſet producere filiũ. qḋ arguit patrẽ ꝑfectiorẽ eſſe filio. ¶ Reſpõdetur cõcedendo maiorẽ. antecedens illiꝰ cõditionalis eſt ĩpoſſibile ꝙ pater ꝓducit effectũ quẽ filius non põt producere. et cõcedendo minorem et nego ꝯñam q: filius eſt idẽ eſſentialiter ⁊ eadẽ eſſentia cum pr̃e ꝓducente filiũ. ¶ Eodẽ modo rñdetur ad argumentũ qḋ fieri põt ꝙ pater filiꝰ ſunt potentiores ſpiritu ſancto: cũ ipſum ſpirent et nõ econuerſo. ¶ Secũda cõcluſio in lumine naturali dabile eſt aliquod ensꝰ primũ effectiuum. ¶ Probat̃ enti perfectiſſimo attribuenda eſt cauſalitas ꝑfectionis. ſed cõtinere nobiliſſimos effectus eſt ꝑfectionis: q: hoc eſt eſſe actualiſſimũ. ¶ Inſuꝑ qḋ habet effectiuã reſpectu nobiliſſimo ⁊ cauſabiliũ videtur nobilius ens eo qḋ nullã hꝫ virtutẽ productiuã: alioquin nulla nobilitas ſeu ꝑfectio põt argui vel cognoſci in cauſa ex ſuis actiõibꝰ: nec vna cã poteſt argui nobilior alia ꝓpter nobiliores effectꝰ. ¶ Confirmat̃ debilitas et infirmitas agendi ẽ imꝑfectionis. ig̃. multo magis impotẽtia agẽdi et priuari potẽtia ⁊ ꝟtute ꝓductiua. ¶ Ulterius eſſe ſũme bonitatꝫ eſt ꝑfectionis et nobilitatis ig̃ et eſſe primũ effectiuũ reſpectu nobiliſſimoꝝ cauſabilium. ꝯña pꝫ q: eſſe effectiuũ eſt eſſe cõicatiuum efficiẽtie eĩn eſt ꝑfectionẽ cõicare et ex cõicatione arguit̃ bonitas. ¶ Preterea habere virtutẽ effectiuam reſpectu cãbilis eterni cõuenit ſcḋe itelligẽtie. igitur p̃me et eſſe primũ effectiuũ reſpectu nobiliſſimorum cauſabiliũ. ꝯña pꝫ q: hoc attribuit̃ ſcḋe intelligẽtie reſpectu ꝑfectionis. Et pꝫ per cõmẽtatorẽ in de ſubſtantia orbis tractatu ſcḋo corpꝰ celeſte indiget non tñ virtute mouẽte in loco: ſed largiẽte ei in ſe et ĩ ſua ſubſtãtia ꝑmanentiã et eſſentiã. Et infra celũ hꝫ virtutẽ non tñ mouentẽ: ſed agentẽ et cõſeruantẽ. finis eñ ſeruat agens ſeruatione neceſſaria ſicut motꝰ ſeruat mouẽs. et infra loquendo de primo mouente ait quidã dixerũt ariſtotelẽ nõ dicere ipſum cauſam agẽtem totũ ſed mouentẽ. ⁊ iſtud fuit valde abſurdũ. nõ eñ eſt dubitatio in hoc qḋ mouẽs celũ eſt agẽs ipſuꝫ ¶ Rurſus fruſtra eñ ponitur in vniuerſo ſcḋm philoſophos ꝑter primũ motorẽ quedã intelligẽtia ocioſa que omnino eſſꝫ impotẽs agere ariſtoteles. xii. metaphiſice inquirẽs numerũ ſubſtantiarũ ſpiritualiuꝫ ponit numerũ earũ ſcḋm numerũ orbiũ celeſtiũ. quia ſi qua alia eſſet foret ocioſa Et cõmẽtator ibidẽ commento. xliij. dicit declaratũ eſt ſubſtãtias eternas eẽ plures vna et qḋ in ea eſt p̃ma: ſ. que oĩa mouet. Qḋ autẽ moderni dicunt ſubſtantiã p̃mam eſſe priorem motore totius falſuꝫ eſt immo quẽlibet eſt principiũ ſubſtantie ſenſibilis ſcḋm motorẽ. ⁊ ideo dicit ariſtoteles ꝙ ſi alique eſſent non mouentes eſſent ocioſe. et ſicut in ciuitatibus primꝰ princeps hꝫ ſuam actionem que eſt nobiliſſima et ſi nõ eſſet ocioſus quaꝫ actionẽ intendunt oẽs qui ſunt ſub illo principe. ſic motores

orbiũ inferiorũ intendũt quem motũ diurnũ que eſt primi motoris actio. et alij ſunt ꝓpter ipſum. ¶ Cõtra hanc ↄcluſionẽ arguit̃ cauſalitas effectiua magis cõuenit entibus imꝑfectis. elementa magis agunt q̃ mixta. et tñ ſunt imperfectiora. bos generat bouẽ. angelus nullã ſubſtãtiã ꝓducit. ⁊ ſi aĩa ſenſitiua idẽtificet̃ cũ intellectiua hõ nullã ſubſtãtiã producit ¶ Inſuper ſi cauſalitas effectiua arguit perfectionẽ vl' in effectu et hoc nõ quia ille põt eſſe perfectior cauſa vel eque perfectus. vel in cauſa: et hoc non q: imꝑfectꝰ poteſt producere aliq̃d perfectius ſe. albedo producit viſionẽ ¶ Preterea cauſalitas effectiua cõpetit entibus inferioribus ratione cuiuſdẽ imꝑfectionis: vt ſe perpetuent in ſpecie vel genere. vt participẽt eſſe diuinum ſcd̃m eſſe imortale qd̃ acquirere non poſſunt in idiuiduo. ¶ Ad p̃mum dr̃ contingit ignobiliꝰ eſſe ſimpliciter magis actiuũ. ſed illa actiuitas eſt cũ imperfectione quadã vt ſit actio cũ alteratiõe per actionem ⁊ repaſſionẽ ⁊ per corruptionẽ et vt ſe perpetuet in ſpecie ſpecialiſſima vel ſubalterna: quia alias ꝑpetuari nequiũt. angelus eſt incorruptibilis naturaliter nõ eget hac ꝓductione. ¶ Sed habet actionẽ propriam nobiliorem qua vltimũ finẽ attingit: et ei vnitur vt ſue nature cõuenit. et cũ deus paulo minus ſubiecit hoĩez decuit formã humanã a ſolo deo creari ſicut angelus. ¶ Ad ſcd̃m dicitur ꝙ agere eſt nobilius q̃ non agere ceteris paribus. ¶ Tertiũ ſolutũ eſt ex dict;. ¶ Tertia cõcluſio ꝓbabile ẽ in lumĩe naturali ꝙ prima intelligentia eſt cauſa ſecundarũ intelligentiarum Probatur. philoſophi naturaliter loquentes hoc ꝓbare niſi ſunt. viij. phyſicoꝝ capi. iiij. aliquorũ ſempiternoꝝ aliqua ſunt querẽda principia et cauſe triangulus hꝫ tres. ¶ Et ↄfirmatur. xij. metaphiſice cõmẽtator cõmento xxxvi. dicit ſicut aliq̃s mouetur ad cõſeruandã ſuam ſanitatẽ ſic alie intelligẽtie mouent: quia intelligunt ꝙ perfectio et ſubſtãtia earum eſt in motu et amando primã ſubſtantiã. Et magis primã cauſã amat q̃ ſeipſam naturalr̃ conſtat cũ dependet a p̃ma cauſa. ¶ Preterea. v. metaphi. cõmento. xxxi. apud ariſtotelem ꝟtutes intellectuales abſq; materia ſunt a ꝟtute nõ mixta cum mã. ¶ Ulterius ſi cõcluſio negaret̃ hoc potiſſimũ foret q: ſecunde intelligentie ſunt neceſſarie ſcd̃m ariſtotelẽ. ſed hoc nõ impedit q: .ij. metaphiſice ſempiternoꝝ ſunt cauſe q̃ ſunt maxime que ſunt cã alijs vt ſint. vbi cõmẽtator cõmento. iiij. hec eſt p̃ma cauſa oĩm vt ſint ⁊. v. metaphiſice capi. de neceſſario neceſſarioꝝ eſt altera cauſa ¶ Item celũ ſcd̃ꝫ cõmentatorẽ in de ſubſtãtia orbis dependit ab alio effectiue. et tñ ipſum eſt neceſſarium ſcd̃m philoſophos. ¶ Sed hic dici põt ꝑhũs loquit̃ de cõcluſionibus demõſtratiuis. ⁊ ſi de incõpletis loquatur non probatur niſi ꝙ eſt cauſa. et qua ſequitur ꝙ ſit cauſa efficiẽs. ſed eſt fallacia ↄ̃ntis. Dicetur eſt cauſa finalis vel huiuſmodi. Hoc ſcimus ſed nõ oſtẽditur niſi ꝙ hec cõcl'o eſt ꝓbabilis in via ariſtotelis. ¶ Si dicas primo celi textu et cõmento centeſimo ſexto impoſſibile et ſempiternũ eſſe et eſſe factũ. Hoc intelligitur de factiõe noua ¶ Sed ↄ̃ iſtud arguitur quelibet intelligẽtia ſcd̃m naturalr̃ loquẽtes eſt ꝑpetua. ergo non cauſatur a prima intelligẽtia. ¶ Preterea ex iſto ſequit̃ ꝙ creatio eſſet poſſibilis. ↄ̃ñs eſt falſum p̃mo phiſicoꝝ ex nichilo nihil fit apud naturalr̃ loquentes. ¶ Ad primũ dicitur ꝙ ↄ̃ña eſt nulla ſic celum eſt eternum et eternus eſt motus celi: et aliquod lumen ſolis eſt eternũ quod conſtat eſſe effectũ ſolis. Hoc in lumine naturali claret. Q; lumẽ ſolis ſit eternum ꝓbatur capio lumen productũ a ſole in partibꝰ ſoli propinquis inter quas et ſolem nõ põt cadere corpus opacũ eclipſans lumẽ ſolis. iam illud lumẽ fuit ab eterno ſcd̃m ariſtotelem et non poteſt non eſſe. ¶ Sed dices ꝙ aliquod lumẽ interium cuius vna ps non põt non eſſe ſcd̃m eum et alia corrũpitur intenditur et remittitur qd̃ eſt inconueniens. probo ↄ̃ñam venus et mercurius ſunt planete ſemꝑ propinqui ſoli ſiue aliquid luminis habeat ex ſe ſiue totale lumẽ ex ſole capiat tamen lumen recipiũt a ſole cũ ſunt paſſa receptiua luĩs. et ſol natus eſt plus luĩs cauſare q̃ habeat. ↄ̃ñs eſt ꝙ lumen recipiãt a ſole. Et cũ ſunt ꝓpinquiores ſoli plus luĩs habebũt: cũ agens nãle plus ꝓducat in propinquũ q̃ in diſtãs. tũc lumẽ notũ eſt ex planetis nõ põt nõ eſſe vel remiſſũ in eis a ſole: cũ maxime diſtant ab eodẽ. reliqua ps luminis nũc q̃ intẽdetur et nũq̃ remittet̃. ¶ Rñdetur ↄcedẽdo illd̃ tãq̃ ſequẽs. ¶ Ad aliud p̃mi phiſi. põt dici ꝙ philoſophꝰ intelligit de factione de nouo. ¶ Quidã dicit ariſtotelẽ illud nõ poſuiſſe ex ſe: ſed ex alio ꝝ opiniõe ꝓptea dicit vt dicũt oẽs naturalr̃ loquẽtes. lꝫ ill: nõ videat̃ intẽtio ariſtotelis nõ erat iſuiſſe locutũ nũc tangamꝰ de cõſeruatõe. buridanꝰ ¶ Quarta ↄcl'o deus effectꝰ priꝰ ꝓductos ↄſeruat ſm̃ ꝟitatẽ. ꝓbat̃ Aug. iiij. ſup geñ. c. ij. creatoris potẽtia et oĩpotẽtis atq; oĩtenẽtis ꝟtus eſt cã ſubſiſtẽdi oĩ creature q̃ virtus ab eis q̃ creata ſũt regẽdi ſi aliqñ ceſſaret ſimul et illoꝝ ceſſaret ſpẽs oĩs quia nã cõcideret. poſtea ponẽs diſcrimẽ inter fabricatorẽ domus et creatorẽ rerum dicit artifice ceſſãte doꝰ ſtat nõ ſic de opere dei. idẽ ponit. xxij. de ciuit. dei ca. xxiiij. ¶ Quinta cõcluſio hoc eſt ꝓbabile ĩ lumine naturali. Probat̃ illud dõ attribuẽdũ eſt qd̃ nõ videt̃ ei repugnare nec eiꝰ celſitudini derogare. ⁊ ↄuenit maiori cõnexioni vniuerſi. ſꝫ ſic eſt ponẽdo ꝙ deꝰ reliq̃s res conſeruat erit cauſalitas ⁊ conſeruatio ab vno ꝑncipio. igit̃. ¶ Preterea ſm̃ cõmẽtatorẽ in de ſubſtantia orbis corpꝰ celeſte non tm̃ indiget virtute ſemꝑ mouente ipm̃ in loco ſed etiã virtute largiente in ſe et in ſua ſubſtãtia ꝑmanentiã eternã: q: corpus finitũ dato etiã ꝙ corpꝰ celeſte fuerit neceſſe eſt eſſe celũ ꝫ a fortiori ſic erit de alijs rebꝰ. ¶ Contra hãc cõcluſionẽ arguit̃ ſic ex hac ↄcluſione ſeq̃tur ꝙ calor nõ põt corrũpere frigꝰ nec econuerſo ⁊ nulla creatura poſſit aliã corrũpere. ↄ̃ñs eſt falſũ vt liquet. ꝫ et añs ↄ̃ña ptꝫ a ꝓpoportione minoris inequalitatis nõ fit actio vij. phiſicoꝝ. ſed deꝰ creaturã conſeruat. q̃ eſt potentia creata quã dicis creaturã corrũpere: igit̃. ¶ Reſpondetur negãdo ↄ̃ñaꝫ. ad probationẽ dr̃ quodꝫ dã eſt cõſeruans particulariter qd̃ ſic conſeruat hoc ꝙ eius ↄ̃rium corruptiuũ nõ ſeruat: nec ei coagit: ſed totalr̃ reſiſtit et effectũ ſic cõſeruatũ nulla virtꝰ põt deſtruere niſi ſuperet virtutẽ conſeruãtis. et de illo concedit̃ probatio aſſumpta. ¶ Aliud eſt cõſeruãs vniuerſalr̃ quod ſic cõſeruat hanc rem ꝑticularem vt eius etiam contrarium corruptiuũ conſeruat. nec ei reſiſtit: ſed ei potius coagit. et effectũ ſic cõſeruatũ poteſt aliqua cauſa deſtruere licet non exuperet potentiam cõſeruantis. et de illo hoc negatur. ¶ Sexta concluſio quelibet res alia a cauſa prima continuo dependet cauſalr̃ ab ea. Probatur quod in ſuo eſſe intrinſeco dependet ꝑ ſe eſſentialiter ab altero cauſatur ab illo ſm̃ cauſalitatẽ extrinſecã. vnũquodq; dependet eſſentialiter a ſuis cauſis extrinſecis ⁊ intrinſecis. alio quin nulla cã probari põt vel eſſe plura ꝟ quatuor

FERDINANDVS

genera cauſarū. ¶ Sed ꝯ concluſionē arguit multis conuenit conſeruare qbus non cōuenit vis effectiua reſpectu eius qḋ conſeruatur. patet homo ꝯſeruatur a frigore per veſtē et domū ꝛ locatum ꝯſeruat a loco ad quē mouet quarto phiſicorum ¶ Inſuper ſeqt ꝙ q̄diu ꝯſeruatur res ab aliq̄ tam diu fieret ꝛ ꝓduceret effectiue ab illo. ſed hoc eſt falſū res cū facta eſt nō indiget ꝙ amplꝰ fiat. ¶ Inſuper ꝯſeruatio rei eſt poſterioꝛ ꝓductiōe illius: et p̄ſupponit productionē illius ꝯſeruatio preſupponit eſſe rei ſed productio effectiua non preſupponit igitur. ¶ Ad primū reſpondetur ꝙ conſeruatio dupliciter capit vno modo gñaliter pro eo per quod res q̄litercūq̄ durat et ſtat in eſſe. et ſine quo res caderet et tenderet in non eſſe/ ſiue per ſe ſiue ꝑ accidens. ſiue illud ſit rei intrinſecū ſiue extrinſecū et ſic homo conſeruat a domo veſte clipeo et domus a cane q: ad abſentiā iſtoꝝ ſequitur preſentia ꝛ actio contrarij corrūpentis ꝛ indiſponētis. ſic locus cōſeruat locatum: quia elongat a corruptiuis et vna pars vini vł aque cōſeruat aliam: quia plus reſiſtit in ſuo toto q̄ extra ſuum totū. ¶ Alio modo proprie aliqd dicitur eē conſeruatiuū virtute cuius res ſtat per ſe in eſſe et declinat caſum in nō eſſe et a quo res eſſentialiter ſic dependet ꝙ per ſolā remotionē illius res cadat ĩ nō eē circūſcripto oī alio corruptiuo vł actiuo circa rem illā. vt de lumine reſpectu lumino. ĩ deuiſiōe vel ſpecie obiecti contingit. Hoc modo in propoſito intelligimus ¶ Ad ſcōm conceditur illatū et negat minoꝛ ꝛ ad ꝓbatione dī ꝙ nō indiget ꝙ fiat de nouo ¶ Ad tertiū eadē res primo eſt productio ꝛ poſtea cōſeruatio termini differunt in cōnotatione cōſeruatio preſupponit rem prius fuiſſe. pōt eſſe productio ſine conſeruatione nō autē econtra ſicut nouū poteſt non eſſe antiquū conſeruatio rei fuit productio q̄ñ non erat cōſeruatio. et ſic ꝯſeruatio erat q̄ñ non erat conſeruatio. ¶ Septima ꝯcluſio probabile eſt in lumine naturali ens ſimpliciter p̄mū eſſe principiū effectiuum oīm alioꝝ entium imediate vel mediate. Probatur q: eſt conſeruatiuū omnium alioꝝ per ſe. Sed hec ꝯſeruatio eſt cauſalitas effectiua vt dicit ꝯclō precedens. Contra materiā huius cōcluſionis inferius per amplius diſputabitur.

Hic diligēter inquiri opoꝛtet: cum in trinitate nō ſit diuerſitas vel ſigularitas nec multiplicitas: vel ſolitudo: quid ſignificet his nominibus: ſcilꝫ vnus vel vna: duo vel due: tres vel tria: trinus vel trinitas: plures vel pluralitas: diſtincte vel diſtinctio: cum dicitur vnꝰ deus: due perſone: vel tres perſone: plures perſone: diſtincte ſunt perſone. vel cum dicitur diſtinctio perſonarū: pluralitas perſonarum trinitas perſonarum et huiuſmodi/ Videmur enim hoc dicentes numerorum quantitates et rerum multitudinem vel multiplicitatem in deo ponere. Quid ergo iſta ibi ſignificent: ipſo de quo loquimur aperiente inſinuare curemus.

¶ Diſtinctionis. xxiiij. queſtio prima.

Magiſter in hac vigeſimaquarta diſtinctione tractat materiam an in perſonis diuinis ſit nūerus. et an ſit in deo quātitas? ¶ Contemplatiōe illius queremus aliqua que cōducunt ad intelligētiā illius queſiti. Poſtea reſpōdebimus ad q̄ſtionē magiſtri. ¶ Petemus an quātitas diſcreta ſit aliqua res quantis inherens? Et vniuerſaliter an ſit aliquod indiuiſibile in quāto? ¶ Reſpōdetur vnicā ponendo cōcluſionē: nullū eſt indiuiſibile in pure continuo cōtinuans vł terminās partes eius. ¶ Pro intelligentia iſtiꝰ ꝯcluſionis notabis partitā ce poſitionem in p̄ſentia ꝛ. Quarū vna tenet punctū eſſe in ptibile. lineam longitudinis ꝛ latitudinis expertē. Hoc ſic declarat. Data a linea pedali in ea ſunt duo puncta terminatiua: quaꝝ vnum terminat in vno extremo. et reliquū in alio. Et infinita ſunt pūcta ꝯtinuatiua in hac linea: quia cōtinuū eſt cuius ꝑtes copulātur ad aliquē terminū cōmunē. Hoc eſt ad punctum Et ita dicatur de qualibet linea recta ꝛ finita ꝙ duo puncta termiatiua hꝫ. Linea giratiua hꝫ terim ꝑ accidens. Partes dicunt terminari ad pūctū q: duas medietates terminat et ꝯtinuat. Nulla ſunt pūcta imediata in hac linea. Hoc ptꝫ q̇a tunc nullū erit continuū. ſed ſola pūcta eēnt ĩ hac linea. Sꝫ imediate poſt primū punctū terminatiuū et cōtinuatiuū aliud ſeqtur punctū. Qꝫ ptꝫ q: immediate poſt b pūctū ſequit ꝯtinuū et quantū et tale nō pōt habere ꝑtes ꝯiunctas ſine punctis. ꝯ poſt b pūctū imediate ſeqtur punctū. Ex quo ſequitur correlaria quoꝝ. ¶ Primū eſt inter quecunq̄ duo puncta mediant infinita loquoꝛ de pūctis ꝯtinuatiuis. Probatio correlarij: inter q̄cunq̄ puncta intercipit linea. modo in q̄libet linea ſunt infinite ꝑtes que nō poſſunt cōtinuari ſine pūctis. ꝯ inter quecūq̄ puncta mediāt infinita. ¶ Scđo ſeqtur ꝙ infinita eſt multitudo cathegoreumatice entiū non facientiū aliquod vnū. Patet de punctis datis. Nec hoc incōueniens in cōtinuo. quia infinita eſt multitudo ꝑtium ꝓportionaliū in continuo ſm oēm proportionē ¶ Tertiū correlariū inter b pūctū inchoatiuū linee et q̄dlꝫ aliud mediat pūctū. Ptꝫ aſcēdēdo ſub termino diſtributo. ¶ Quartū correlariū nullū pūctū intercipit inter b punctū ꝛ q̄dlibet aliud. Probatur da oppoſitū ſignetur ꝛ ſit c iā vel c eſt imediatū b ꝯ prius dicta vel mediatū et habet correlarium. ¶ Quintū correlariū. Hec tñ eſt negāda inter p̄mū pūctum et oīa alia pūcta mediat pūctū (capiēdo oīa collectiue) quia tūc oporteret aliqḋ punctū precedere omnia pūcta ſequētia b Eodēmodo illa eſt falſa capiendo diſtributiue. habebit vnā ſingularē falſā in q̄ demōſtrātur oīa puncta collectiue. ſicut dictū eſt de pūctis codē modo dicatur de lineis ꝛ ſuperficiebus. ¶ Ex fluxu puncti cōſurgit linea que nullā latitudinē neq̄ ꝓfunditatē hꝫ. Quod ſic dinoſcit ſi vnū punctū deflueret ab a pūcto ad d punctū ſcđm longitudinē relinquēdo veſtigiū retro ſe iā habebitur linea q̄ duo puncta termināt. Et ſi hec linea fluat ſcđm latū relinquēdo veſtigiū poſt ſe nullo pacto relinquēs aliquid ſecundū ꝓfunditatē erit ſuꝑficies lōgitudo ꝛ latitudo. ¶ Si rurſus ſuperficies relinquat veſtigiū retro ſe ſiue ſurſū ſiue deorſū erit corpus cū linea terminatur: ꝛ non ꝑ diuiſibile q: ipſum iterum terminabitur opꝫ ergo ponere duo pūcta indiuiſibilia Eodē modo ꝓbatur de linea claudēte ſuꝑficiem ꝛ de ſuper-

ficie corpus terminãte. ¶ Contra fundamētū huius
poſitionis et correlaria arguit̄ ſic. Ex hac poſitione
ſeq̄tur ꝙ aliquod accidēs indiuiſibile inhereret ſub=
cto diuiſibili ptz de b puncto terminante lineam.
¶ Forte dices hoc non inconuenit tanq̄ in ſubiecto
in adequato vel tanq̄ terminꝰ in ſuo terminato. Nec
ſic inconuenit ꝙ idem punctum ſit in duobus tanq̄
terminis patet de puncto cōtinuante quod etiam ter=
minat. ¶ Non valet ꝙ alij dicunt pūcta cōtinuatiua
non ſunt niſi in potentia et non ſunt actu. actualiter
ſunt in rerum natura. ¶ Propterea aliter arguitur
pono a lineam terminari c et b punctis: alias nō eſ=
ſet finita. Contra deus poteſt ſeparare illa puncta de
potentia eius abſoluta linea manēte: quo facto linea
erit finita. ¶ Sed dices ꝙ deus non poteſt ſeparare
puncta terminatiua linee linea cōſeruata: quia tunc
diffinitio negabitur de diffinito ſupponēte. Linea ab
euclide primo elementorum ſic diffinitur. Linea eſt lō
gitudo ſine latitudine et profunditate cuius extremi=
tates ſunt duo puncta. ¶ Vel melius ſic (vel ſaltē mi
nus male) admittendo caſum que non claudit cōtra
dictionem dicitur ꝙ linea non erit finita poſitiue: ſed
priuatiue. vel licet nō habeat terminū intrīſecū habet
extrinſecū. ¶ Sz cōtra ipſa terminatur: nec erit lon=
gior ſolito: Et argumentum aduerſarij ibi ſoluctur q̄
ſolutione data. ſufficit propoſito. Dicere ꝙ nō poteſt
corrumpere illa duo puncta terminatiua quī produ=
cat duo de nouo eſt vnum voluntariū. ¶ Secundo
arguitur corrūpat deus oīa illa puncta in linea linea
ꝯſeruata. iam habebitur linea ſine pūctis. Ex hoc po
teſt patet. poteſt corrumpere puncta terminatiua a li=
nee: eadē eſt ratio de alijs punctis continuatiuis que
etiā terminuant. ¶ Sed dices (et fuga nulla eſt alia)
nō eſt idem de punctis continuatiuis ⁊ alijs: quia tūc
manebunt partes linee. Et continuū in oēm ſuā par=
tem diuidi eſt impoſſibile. ergo cum partes ſunt neceſ
ſe eſt eas continuari. et continuatio non pōt fieri ſine
punctis. igitur. ¶ Contra hoc arguitur quādocūq̄
ſunt due creature realiter diſtincte q̄rū neutra ē pars
alterius deus poteſt quācūq̄ illarū creaturarum de=
ſtruere alia corrupta. ſic eſt de punctis ⁊ lineis conti=
nuatiuis. ¶ Refugiū haberet hec poſitio negando il
lam maximā q̄ eſt de pēdētia vnius creature ab alia.
¶ Tertio arguitur ex hac poſitione ſequitur ꝙ due
medietates continui non ſunt immediate: cum inter
eas aliquid mediat. puta punctū continuatiuū. ¶ Se
cundo ex hac poſitione ſequitur ꝙ dabitur circulꝰ in=
diuiſibilis ꝯn̄s implicat ergo et an̄s. probo conſequē
tiā capio centrum mole fabri qđ p hanc viam eſt acci=
dens indiuiſibile. Tunc illud mouetur ad motū rote
Octauo phyſicorū motꝭ nobis mouentur ea que no=
bis ſunt. Et tunc ſic non mouetur motu recto nec mix
to. mouebitur ergo motu circulari. Ergo ex eiꝰ motu
cauſabitur circulus vt de tropico cancri et capricorni
Et tunc ſic vel ille circulus deſcriptus ab illo puncto
eſt indiuiſibilis et ſic habetur intentū vel diuiſibilis.
Et tunc ſequitur ꝙ punctū medium non erat centrū:
quia quocūq̄ circulo dato qui diſcribitur ab aliquo
puncto illius rote dabilis eſt circulus minor. ergo cir
culo deſcripto ab illo puncto dabilis eſt minor. ergo
ille non erat centrum. ¶ Ad primum iſtorum nego cō
ſequentiam mediatio puncti continuātis illas medie
tes nō arguit eas nō eſſe immediatas. ¶ Ad ſecundū
nego ſequelā centrū rote circulariter mote non mouet̄
Motis nobis mouentur ea que ī nobis ſunt intelligit̄
de partibus noſtris non oportet de accidentibus. vel
ſic et de his et de illis hoc verum habet niſi fuerit ac=
cidens centrale. Et iſtud etiam intelligitur q̄n totum
ratione totius de per ſe mouetur. Si maior pars cere
rare fiat tota augmentatur. et rare fit et per cōſequēs
mouetur ſed non oportet de qualibet parte. ¶ Sed
diceres ſtella que eſt polus articꝰ interdū percipitur
moueri. et eſt polus octaui celi. ergo polus corporis
circulariter moti mouet̄. Antecedens expertum eſt ab
experimentatoribꝰ. ¶ Reſpondetur tunc illa ſtella nō
eſt polus articus. ſed punctum ſatis prope illam ſtellā
qđ nullatenꝰ mouetur. Et ſi dicas ſecundū illud ala=
ni Ethereus motus mouet omnia ſidera preter vnuz
ſed ſemper permanet illud idem. Hoc eſt nō notabili=
ter percipitur a nautis mutare ſuū locum. ¶ Quar=
to arguitur probando puncta eſſe in mediata et hoc
ſic diuiſio linee cadit ſuper punctum. volo ꝙ diuidat̄
a linea pedalis in duas medietates iam vtraq̄ medie
tas terminatur puncto poſt ſeparationē. Et iſta pun
cta non producuntur de nouo. ergo ante erant imme
diata in iſta linea. ¶ Vlterius capiantur due ſemi=
pedalitates coopertētes lineā pedalem. puncta termi=
natiua ſunt immediata. Tūc reſpondebūt eis duo pū
cta diuerſa in linea pedali inferiori. et ſic habentur
duo puncta immediata. ¶ Reſpōdetur diuiſio cadit
ſuper punctum et illud manet in vna medietate et eaz
terminat et non in alia medietate. ¶ Sed ꝯtra ſeque=
retur ꝙ accidens migraret de ſubiecto in ſubiectum
illud punctum ambabus medietatibus prius inhere=
bat tanq̄ terminus in terminato. nunc inheret ſolum
alteri. ¶ Iterum non eſt maior ratio ꝙ inherat vni
medietati q̄ alteri. ¶ Propterea minꝰ inapparenter di
citur ꝙ punctuz corrumpitur a diuiſore diuiſio cadit
ſupra punctum hoc eſt ipſum continuans corrumpit̄
et producuntur duo de nouo a diuidente. Et ſi plures
diuidāt duo producūtur ab ambobus niſi deꝰ impe=
diat miraculoſe ꝓductionem iſtorum punctorum.
¶ Sed dices ſi ex duabus lineis terminatis fiat aliq̄
vna: tam erunt duo puncta proxima in eadem linea.
¶ Reſpondetur alterum iſtorum dicere oportebit eſſe
corruptum. Et cum equa eſt ratio de vtroq̄ dicit̄ ꝙ
vtrumq̄ corrumpitur. et producitur vnum de nouo.
Si duo faciant illam continuationem vnus applicat
ſemipedalitatem et alter aliam iam illa duo ſimul pro
ducunt vnū punctum qđ non citius producitur ab il=
lis duobus copulatim q̄ ab vno illorū. ¶ Ad ſecun=
dum dicitur non inconuenit duo pūcta variarū linea
rum eſſe immediata imo ſunt in eodem loco. Et eis re
ſpondet idem punctum numero in linea inferiori Et
ſic non habes eiuſdez linee puncta immediata. ¶ Sz
contra iſtud arguitur ponantur due linee pedales a b
ſuper ſe inuicē ſic ſcz ꝙ a ſuperiori corrumpat deꝰ to=
tam quātitatem continuā: puta omnes partes linee ip
ſius a ipſis punctis remanentibus in eiſdem ſitibus in
quibus erant. Tunc ſic erunt duo puncta immediata
poſt ſeparationem partium linee. Et nō magis appro
pinquant q̄ an̄ ea. ergo prius erant immediata. Caſꝰ
non videtur negandus a potentia dei: licet linea depē
deat a punctis non tamen econtrario. vt crebro ī viſu
eſt. Creatura non poteſt eſſe ſine deo: bene autem econ
uerſo. Similiter totū non poteſt eſſe ſine ſua materia
bene tamen contra. imo videtur vlterius in iſto caſu
ꝙ quelibet pars b linee inferioris erit cooperta ab ali=
quo puncto qđ erat linee ſuperioris. ergo nichil erat
in a linea deinptus punctis. ¶ Reſpondet̄ admiſſo ca

ſu. negatur ꝙ duo puncta erunt immediata inter queꝗ̃ ꝗ duo puncta mediant infinita. nec ſequitur multitudo omniũ iſtorum punctorum (demõſtratis omnibꝰ punctis alijs a puncto inchoatiuo) eſt imediata puncto inchoatiuo. ergo aliquod punctum eſt immediatum illi ſicut digito tangens cõtinuum in vno extremo quod ꝟſus erant partes ꝓportionabiles minores. Digitus eſt immediatus toti multitudini illarũ partium ꝓportionabiliũ et nulli parti proportionali ille digitus eſt immediatus. vel ponatur ſuper quãlibet partẽ proportionabilem vnus angelus digito remanente in eodem ſitu. tunc digitus eſt immediatus toti multitudini iſtorum angelorum. Et nulli angelo eſt immediatus imo quocunqꝫ angelo in illa multitudine dato inter ipſum et digitum mediant infiniti angeli. ſic inter quecũqꝫ duo puncta mediant infinita. Sꝫ non eſt oino ſimile quo ad analogiã: quia dabiles ſũt multi angeli immediati vtputa angelus ſuper primã partẽ proportionalem et ſecundam ſuppoſito ꝙ repleant illas partes. Sic de quibuſcũqꝫ angelis in partibus proximis. ¶ Ad aliud proprie nõ eſt coopertura a linea a ꝑũctis. ſed ſi intelligas ꝙ quelibet pars linee inferioris habet punctũ ſupra ſe: et hoc vocas reſpondere. vel eſſe coopertã reſpondetur per propoſitiones. ¶ Prima eſt quodlibet punctum linee inferioris erit coopertũ ab aliquo puncto linee ſuperioris. ¶ Secũda propoſitio quodlibet punctum linee inferioris habet vnũ punctum et reſpõdens in linea ſuperiori duo puncta tria puncta et ſic ſine ſtatu. ¶ Analogiam deprehendere potes inferius in materia de infinito: vbi dabuntur infiniti aurei in vna multitudine et infiniti homines in alia. iam cuilibet homini reſpondent tres aurei quatuor et ſic ſine ſtatu. Et cuilibet aureo duo vel tres homines. ¶ Certia propoſitio ex duabus ꝑmiſſis. non ſequitur ꝙ nichil erat in linea dẽptis punctis. Probatur hec propoſitio quia dato oppoſito ex duobus veris et conceſſis ab opinione ipſa corrueret Opinantes non dicerent pro hoc argumento. colorez tamen habet. ¶ Sed contra dices ſupponatur ꝙ angelus poteſt eſſe in loco punctali vel ſi lucteris in terminis ꝙ nullus ſit locus punctalis ponatur ꝙ poteſt coexiſtere puncto: vel ducatur argumentũ de corpore ſp̃ico moto ſup lineaz corporis plani qđ ſecundũ opinantes tangit planũ in puncto. Tunc ſic iſte angelus pertranſiuit hanc lineam pedalem et ſemper erit in loco punctali nõ lucteris ad nomẽ. ꝗ nichil ibi reꝑitniſi puncta. ¶ Reſpondetur cõſequẽtia non valet vt dictũ eſt in caſu precedẽti. Sed vtereqꝫ habet colorẽ contra opinionẽ. ¶ Quinto ex iſto ſequitur ꝙ circulus erit indiuiſibilis ſecundum latitudinẽ et profunditatem. et ſic duo puncta poſſunt eſſe in eodem loco in varijs corporibus. Sic due ſuperficies erunt in eodẽ loco ſ. ꝫ ſupꝑficies conuexa ignis ꝛ ↄcaua lune. Sed hoc eſt falſũ q: tũc nõ eſt maior ratio ꝙ ſphera lune ↄtinet et ſperam ignis ꝗ̃ contra. ¶ Sed dices eſt ratio q: ſuperficies ↄcaua ſphere lune inheret corpori circũdanti non autem econtrario. ¶ Contra ponatur ꝑmutatio illarũ ſuperficierum. Tunc ſequitur ꝙ ſuperficies ignis. vel que fuit ignis eſſet ↄtinens reſpectu ignis. Sed ibi concedis illatum. Non inconuenit duas ſuperficies diuerſorum corporum eſſe in eodem loco plꝰ ꝗ duo puncta variorum corporum ¶ Quo fit eadez eſt dyametrus numero corporis locati et locãtis. Et ſi dicas tertij elementorum ꝓpoſitione ſexta dicit euclides circulorum ſeſe contingentũ non idem centruz eſſe neceſſe ẽ. Hoc nõ mouet loq̃tur de circulis eccentricis et non de cõcentricis alias non ſe contingunt. Oportet idem dicere ſecundum modum oppoſitum ducendo dyametrum corporis locati ad ſuperficiem conuexã eius que dyametrus eſt immediata ſuperficies concaue corporis locantis. Alioquin dabitur vacuum inter corpus locans et corpus locatum vel ꝙ nõ ſit ꝓprius locus eius cuius oppoſitũ ſupponimꝰ. Sꝫ iſta dyametrꝰ nõ erit corporis ambiẽtis corpꝰ locãs ¶ Poſſunt eſſe argumẽta ſimilia de diuiſione linea ꝛ et ſuperficierum ſicut de ſegregatiõe punctorũ. ſi deꝰ ſeparet primã partem proportionalem a ſcđa ſcđam a tertia ꝛ ita de qualibet alia partibus remanentibus in eodem ſitu petis in qua parte erit vltima ſuperficies q̃ corpꝰ terminat? ¶ Rñdet i nulla parte ꝓportionali vt pꝫ ꝑ aſſenſũ ſꝫ tminat totã multitudinẽ partiũ. Et ꝓpoſitiones logicales tangi poſſunt vt puta ſi ſortes incipiat diuidere vnam ſuperficiem per hoc inſtãs quod eſt vltimum inſtans non eſſe diuiſiõis iam incipit per remotionẽ de preſenti vna linea diuidi que nec deſinit nec deſinet diuidi immediate poſt hoc diuidetur linea, immo linea immediate poſt hoc diuidetur (patet de linea terminãte ſuperficiez immediate poſt hoc diuidetur ſuperficies. Sꝫ illa logicalia ſunt vide i incipit et deſinit de quibus ſuperſedeo. ¶ Iſtud, cum non eſt ponenda pluralitas ſine neceſſitate. Et alique ſolutiones forte non ſufficiunt) videtur ad minus probabile. ſed quia ad multorum intelligentiam conducit. Et apud mathematicos et pluresqꝫ philoſophos in honore nõ eſt penitus reijcienda ¶ Iſta poſitio inferius oſtendetur eſſe contra mentem beati auguſtini Et vlterius adducam dictum viri nõ multũ ſapientis in philoſophia. Sed quia iuſtam cauſaz habere videtur recitabo. Laurentius valla decimoſexto capite ſue nuncupate logice dicit. ariſtoteles cum negat in loco eẽ puncta. Sed linee terminos pũcta exiſtimat. Et ſequitur protinus. Et ego id auſim iurare eum non intelligere quod dicit. ¶ Alia eſt poſitio rationi cõformior ꝙ nulla ſunt puncta indiuiſibilia in linea nec eſt longitudo diſtincta a latitudine. imo implicat dare lõgitudinem ſine latitudine. ¶ Modus huius poſitionis eſt talis data linea ſiue ſit quantitas accidens ſecũdum vnã viam vel quantitas ſubſtãtia ſecundũ aliã ita habet terminos intrinſecos dato ꝙ ponatur i vacuo vel extra vniuerſum quolibet puncto (de quo locuti ſumus) ſecluſo vna parua pars q̃ eſt linea puta vna vigeſima vel vna trigeſima vel alia q̃ralibet pars q̃ eſt terminus eſt punctum. Et ſic puncti eſt punctum vt patet de parte illius Si non capias partem nulla pars illius linee eſt vltra partem datam. Et partes linee copulantur ad terminũ cõmunẽ. id eſt continuantur ſimul et faciunt aliquod vnũ: impoſſibile eſt dare longitudinẽ ſine latitudine et profũditate. Vt patet ſignato corpore cubo. ibi non eſt ratio accipiende longitudinis penes vnã dimenſionẽ potius ꝗ̃ penes aliã niſi ad libitum. ergo nulla eſt diſtinctio latitudinis a longitudine. Et adhuc ſi dimenſiones fuerint equales vbi longitudo attenditur penes dyametrũ longiſſimã latitudo penes ſecundam dimenſionẽ et profunditas ſecundũ minimam. Vt patet de archa noe que fuit trecentorum cubitorum longitudinis latitudinis triginta profunditatꝭ triginta. Geneſis ſexto. Et in homine longitudo eſt a pedibus ad caput latitudo a dextra ad ſiniſtram ꝓfunditas a tergo ad pectus. Sꝫ cum totum eſt ſue partes longitudo realiter eſt latitu-

Laur valla

do et pars inferior ꝛ ſuperior pars ſiniſtra ꝛ pars dextra copulatiui. ¶ Si dicas primo elementorū euclides diffinit punctum ſic. Punctū eſt cuius pars non eſt. Et linea eſt longitudo ſine latitudine et ꝓfunditate cuius extrema ſunt duo puncta. Et idē vult ariſtoteles quinto metaphyſice dicēs omne indiuiſibile ſecundū quātitatem habens poſitionē dicit̄ punctum. Sic megarenſis ſuo modo ſupficiē et corpus diffinit ¶ Ad hoc respondet̄ ꝙ iſta ſunt dicta mathematicorum Iſta īdiuiſibilia abſtrahentiū que relinquūt metaphyſice ad determinandum de entitate taliū. Ariſtoteles exēplariter eis vtitur. Quia erat opinio famoſa in diebus eius ꝙ erant pūcta indiuiſibilia in cōtinuo quorum aliqui aſſeruerunt continuū cōponi ex pūctis vt dominus democritus et eius collega leucipus. Alij ponebant puncta accidentia. Ariſtoteles vſus eſt modo loquēdi cōmuni primo poſteriorum inquit pūcta in linea non ſunt immediata. Sed ſubſtantia linee ex his eſt. Q; aliqua geometricalia rectificare neceſſe ſit per metaphyſicam. patet. eſt tertia petitio euclidis primi elementorū. omnes angulos rectos ſibiinuicē eſſe equales. Et tamen cum angulus rect9 nichil aliud ſit ꝙ̄ ſpacium incluſum inter duas lineas quarū vna cadit ꝑpēdiculariter ſupra aliam. In iſtis diffinitionibus non eſt curandū de vacuo inter lineas: cum naturaliter loquimur etiam tunc non erit angulus. Et tū palam eſt vnū angulū rectum alium includere. et hoc modo loquēdi non mathematici vtūtur. dimēſio maxima vocatur longitudo ſine latitudine et profunditate. Hoc eſt non habendo reſpectū de latitudine ꝛ de profunditate. Ad vlnam non reſpicimus ad groſſiciē et latitudinē dūmodo longitudinem debitam habeat Sic de ſuperficie et corpore dici poteſt ſuo more non loquimur de corpore infinite longo difformiter lato ꝛ profundo ꝙ nulli9 determinate latitudinis et profunditatis eſt. Q; patet de reductiōe ad vniformitatem hoc eſt ſophiſma in propoſito. Cū quelibet pedalitas ei9 eſt lata et profunda. Etiā ex illo concluditur ꝙ eſt aliq̄ ſubſtātia lōga lata et nō ꝓfūda ꝯtra opinionē oppoſitam. partitio linee cadit ſuper punctū non oportet aliquid corrumpi ad diuiſionē linee. patet de diuiſione pedalis in duas medietates. ¶ Secundo principaliter arguitur ex iſto ſequit̄ ꝙ dyameter circuli nō eſſet longiſſima linea in circulo. conſequēs eſt contra euclidem tertio elementorū ꝓpoſitione octaua dicentem. Si extra circulum puncto ſignato ab eo ad circūferentiam linee plurime ducant̄ circulum ſecando q̄ ſupra centrum tranſierit omniū erit longiſſima. Et ꝓpoſitione decimaq̄rta eiuſdem ſi intra circulum plurime recte linee ceciderint dyametrū eius omniū longiſſimam ei ꝗ ꝓpinquiores remotioribus longiores eſſe neceſſe eſt. Eodē modo non dabitur centrū ī circulo a quo omnes linee recte ad circunferentiā exeuntes ſibi inuicem ſunt equales contra diffinitionē circuli p̄mo elementorum. Cum per te centrum eſt diuiſibile vna linea poteſt duci ab extremo illi9 alia a medio. Et ſic ille linee non erunt equales. Sequela principalis argumenti probatur dyameter circuli per poſitionem eſt diuiſibilis et lata. Separo ad intellectū tres partes dyametri a et c extremas b mediam. Tūc ſic a ꝛ c ſunt breuiores b quia magis recedunt a cētro ſecundū euclidem. et p; ad ſenſum. Et tunc ſic hec d linea componitur ex a b c partibus quarum b eſt longior a et longior c. ergo d linea non eſt ita longa ſicut b. Et d eſt dyameter circuli data. ergo propoſitum.

¶ Sed forte dices b erit dyameter et lōgiſſima linea in hoc circulo. ¶ Cōtra hoc argumētor vel b eſt diuiſibilis quo ad latitudinem vel indiuiſibilis? Si ſecūdum propoſitū habeo. Si primū eodē modo partiar b in tres partes ſecundum longitudinem. ¶ Forte dices d linea eſt ita longa ſicut c. Contra omnis linea habens partes difformis longitudinis non eſt ita longa ſicut pars eius longior. Signo vnum aſſerem cuius vna medietas eſt octopedalis et alia decupedalis Totus ille aſſer nō eſt ita longus ſicut medietas decupedalis. patet eadem ratione erit ita breuis ſicut lat9 breuius. Et ſic eſſet octupedalis ꝙ̄ oportet dicere ꝙ totus ille aſſer eſt longus nouē pedibus. Hoc patet ſeparando ad intellectum vnam pedalitatē a latere longiori et addendo coſte iam totus aſſer eſt longus nouem pedibus. Et non eſt longior vel breuior ꝙ̄ prius fuit. Quia ſicut latus longius decreuit ita in eadem proportione latus breuius creuit. Sed nunc eſt aſſer longus nouem pedibus ergo prius erat longus nouē pedibus. ¶ Sed forte dices ſicut punctum velociſſime motum metitur motū corporis difformiter moti quo ad partes. Sic totus aſſer denominabitur ab vna parte longiori. Et coloratur ex cōmuni modo loquendi dicimus hominē eſſe ita longum ſicut eſt linea ducibilis a planta pedis ad verticem capitis. Et ſi illa linea fuerit longa ſeptem pedibus homo dicit̄ tāte longitudinis. Tamen ille idem habet duas partes difformes. Patet ducendo tres lineas a parte exteriori pedis ſiniſtri per armū ſiniſtrū c a pede dextro ad humerū dextrum b de tāta profunditate ad verticem capitis vſq; a. Et ſic linea infinite longa difformiter lata erit tante latitudinis ſicut latiſſima pars eius. et eodē modo de profunditate dicatur. Sic in propoſito dicit̄ ꝙ d linea eſt longior a et longior c ꝓpter b partē longiorem. ¶ Sed contra hoc arguit̄ licet ſic dicere partes in linea difformi cuius due partes erunt equaliter breues. Et tertia eq̄liter terminet̄ ſecundū lōgitudinē vt in homine vel in aſſere latitudinis tripedalis cui9 due tertie extreme ſunt octo pedum et media decē pedū. Tamen hoc nō potes dicere de diametro data cu; non detur longiſſima pars eius. ¶ Reſpondetur negando ꝙ non detur longiſſima pars illius dyametri b media eſt longiſſima eſt ita longa ſicut aliqua pars eius. Et concedo ꝙ medietas b eſt longior duabus extremis. Sed non ſequit̄ ꝙ illa medietas ſit longior b cum b includit illam. imaginemur in medio illius linee lineā mathematicā volo dicere ꝙ b et d copulatiue eſt ita longa ſicut illa linea mathematica. Sicut dicūt ꝙ rota figuli mouetur ita velociter ſicut punctū velociſſime motū in ea. Et ſi nullū fuerit punctum in ea mouetur indiuiſibiliter velocius ꝙ̄ aliqđ punctum eius. Et ſic dyameter mundi eſt lōgiſſima linea poſſibilis naturaliter. erit ita longa ſicut aliqua pars eius. et quelibet pars eius media eſt longiſſima linea et equaliter longa cū dyametro totali. ¶ Sed dices d dyametri b pars eſt longior a et c partibus copulatiue. ergo non eſt poſſibile dare aſſerem difformis longitudinis ſic ſc; ꝙ a erit octo pedum et c octo pedum et b medium decē pedū ſic. ſc; ꝙ partes a ſint vniformis longitudinis partes in ꝙ̄ non ſe includētes extenſe per longitudinē cum a poteſt eſſe dyameter habebit partes difformes. ¶ Reſpondetur negando ꝙ partes a non ſint equalis longitudinis ſi capiatur prima pars ꝓportionalis a partis ꝓxima b parti medie. et ſic diuidendo a per partes ꝓportionales minores

partibus proportionabilibus remotioribus a b que=
libet illarum partium proportionabilium erit equali
ter longa cum alia et erit octo pedum. et nego ꝙ a po
teſt eſſe adequata dyameter circuli naturalis. Hoc di
co vt amoueam muſcas ſeminortuas vbi poneres a
in pluribus locis. Imaginare ꝙ a ponatur ſupra centrū
circuli expanſa ad partes oppoſitas. minor eſt diſtan
tia circuli reſpondens medietati ꝙ̄ partibus extrema
libus ꝑpter ſuam incuruationē. Et ſecundū euclidē
tertio elementorū ꝑpoſitione ſeptima. Quanto vero
a centro remotiores tanto breuiores eſſe cōuenit due
quelibet diſtantes linee breuiſſime collaterales equales
eſſe neceſſe eſt. ergo cū ꝑperiferiam cōtingunt a et c
pertranſibunt circunferentiam etiam partes extrema=
les b eandem periferiā ꝑtranſibunt vel ſupra eam incur
uabuntur. Si debet eſſe dyameter cuius partes extre
males non ſupergrediūtur ꝑiferiā eſſe neceſſe eſt dya=
metrum infinite acutam ꝙ ſemꝑ tendit ad acutiē me=
dium verſus et erit non gradus latitudinis in extre=
mo. Iſta (vt puto) ſunt ſatis ꝓbabilia. ¶ Secūdo di=
ci poteſt concedendo ꝙ longitudo linee finite diffor=
miter lat⁹ vel profunde eſt menſuranda penes redu=
ctionē ad vniformitatem. Et ex cōſequēte conceditur
ꝙ dyameter circuli non eſt lōgiſſima linea in circulo
neq; negatiue neq; affirmatiue. Sufficit negarē li=
nea imaginaria longiſſima. ¶ De centro circuli ſuffi
cit punctum imaginarium īpartibile. Et eſt eadē ſen=
tentia. Quod ſic declaratur ſit circulus deſcriptus ab
immenſi circino pedum multū diſtantium: ſit cētrū
illius circuli pedale ſecundū omnem dimenſionē po=
tes ducere lineas taliter ab eodem pedali ad circunfe
rentiam ꝙ erunt inequales ducēdo a lineam ab extre
mo centri illius et b vltra extremū per vnum digitum
Sed ſi ducas duas lineas rectas equaliter a centro ſiue
a ꝑtibus ſuperficialibus ſiue interioribus ſiue prope
punctum imaginarium in medio ille erunt equales er
go non impedit propoſitum euclidis ſiue ponatur pū
ctum partibile ſiue impartibile. Sed ſatius eſt pro lu=
cidiori intelligentia ipſum reputare indiuiſibile. Si=
cut expreſſe beatus Auguſtin⁹ nullas ponit lineas in
continuo indiuiſibilis latitudinis ⁊ profunditatis. ſ;
dicit diſcipulo conducit eas more mathematico ima
ginare. vt pꝫ in libro de quantitate anime quaſi ꝑ to=
tū. et capitulo decimo illius illius libri ſic ait. Enita=
re cogitare longitudinem ꝙ̄ adhuc nullam latitudinē
aſſumpſerit. ¶ Diſcipulus. nichil tale poſſum cum fi=
lū aranee in animo conſtituero ꝙ̄ nichil exili⁹ ſolem⁹
videre. Occurrit michi etiā ineſſe tū ⁊ lōgitudo ꝑ ſe ⁊
latitudo ⁊ altitudo ꝙ̄ qualeſcūq; ſint eſſe tū negare nō
poſſum. Auguſti. non vſqueq; abſurda eſt rō̄ tua.
Sꝫ certe cum iſta tria eſſe in aranee filo intelligis di=
ſcernis hoc et quid inter ſe differant noſti. Diſcipul⁹
aut aliter potui videre nichil horum de eſſe huic filo.
Et tunc concludit auguſtinus igitur intellectu hoc di=
ſcreuiſti hoc potes etiam ſeiunctis illis ſolam longi=
tudinem cogitare ne aliquod corpus voluas animo.
Nam quodcūq; fuerit his omnibus non carebit. In=
corporeum eſt enī quod te intelligere cupio nam ſola lō=
gitudo non niſi animo intelligi poteſt corpore inueni
re non poteſt. Et ſubdit hanc igitur longitudinē merā
ſimplicem (ſi etiam placet) lineam vocemus. Hoc enī
nomine a multis doctis appellari ſolet. Ex his habe=
mus duo ad propoſitum noſtrū vnū eſt quod in ipſo
corpore non eſt aliqua res ꝙ̄ ſit longitudo tantum. Sꝫ
mera longitudo eſt incorporea Et in animo ſolum.

Aliud eſt ꝙ iſta longitudo incorporea exiſtens alio no
mine a doctis conſueuit vocari linea: et ita vult a ſe
vocari. Et ſicut de longitudine dicit ita in ſequentib⁹
de latitudine et puncto diſſerit. Unde et multis ꝙ̄ ad
hanc materiam pertractatis concludendo principale
propoſitum dicit Dic queſo te ait nūquid vnq; vera
linea eſt que per longum ſecari pōt? aut verū ſignum
(id eſt punctum) quod nullo modo ſecari poteſt? hec ve
ra latitudo que cum erecta eſt vt dicimus ſectionem ꝑ
longum deorſum verſus admittat. Diſcipulus. nichil
minus ſuppleverum eſt quodlibet iſtorum. Auguſti=
nus vnq; ne igitur oculis iſtis corporeis vel tale pun
ctum vel talē lineam vel latitudinem vidiſti? ¶ Diſci
pulus. omnino nūq;: non ſunt enim iſta corporea. Et
mox ex iſtis concludit auguſtinus at quin ſi corporea
corporeis oculis mira quadam rerum cognatione
cernūtur. Oportet animum quo videmus illa incorpo
ralia corporeum ve corpus non eſſe. ¶ Inſuper ſepti
mo ſuper geneſim ad litteram. xvij. capitulo de par=
uis dicit ꝙ ſi anima eſſet corporea nullomō noſſe poſ=
ſet tales lineas que per longum ſecari nequeunt: quales
in corpore non poſſe inueniri nichilominus nouit. Ex
his patet ꝙ ſecundum Auguſtinum nulla eſt incorpo=
rea longitudo aut ſuperficies nec aliqua huiuſmodi
videri poteſt oculo corporali. ſed mente cuius oppo=
ſitum aduerſarij dicunt de ſuperficie. ¶ Tertio ar=
guitur corpus perfecte ſpericum tangit perfecte pla=
nū in puncto indiuiſibili. ergo ponenda ſunt puncta.
Non valet negare ſpericitatem corporis deus poteſt
tale creare Ariſtoteles ex intentione ſecundo celi pro
bat celū ſpericū Q; ſpericū tāgat planū ī pūcto. pro=
batur. ponatur corp⁹ ſpericū graue cadēs ſup corp⁹ pla
nū iam ſpericum tangit planū et non in linea. Et per
ꝯſequēs nec in ſuperficie nec in corpore. ergo tangit ip
ſum in puncto. Sufficit probare ꝙ ſpericum non tan
gat planum in linea. et hoc patet. quia da oppoſitum
ſpericum (vel circulus perinde eſt) tangit planū in li=
nea ducā ad terminos linee a c quā ꝯtingit a d centro
circuli. Tunc habebimus lineas a c et a d et ducam
b d in medium. Et
erunt duo triangu=
li a d b et d b c.

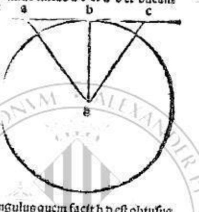

Tunc arguitur ſic
aut linea b d inci=
dit ſup a c lineam
ortogonaliter aut
non? Si ſic ergo in
vtroq; triāgulo a=
pud b erit angulus
rectus. Et ꝑ ꝯſis in
illis triāgulis late=
ra a d et c d ſūt ma
iora b d: q: maiori
angulo opponunt
Si non incidat or=
togonaliter vnus angulus quem facit b d eſt obtuſus
et ei obtuſo in ſuo triangulo maius latus opponitur
vt claret apud euclidem et intelligentes. Ex quo ſeq=
tur ꝙ tres linee venientes a centro d vſq; ad puncta
b c a non ſunt equales. Sed tamen illa puncta ſūt pū
cta circunferentie. igitur. linee veniētes a centro ad cir=
cunferentiam non ſunt equales. quod eſt inconueniēs
et contra diffinitionem circuli ergo concluditur ꝙ cō
tingit in puncto et nō in linea. ¶ Item probatur alia
via ꝙ impoſſibile eſt circulum tāgere lineam per lon=

gitudinem. Et hoc ſic. da ꝙ circulus tangat lineā rectam circuli per aliquam longitudinem ꝗtūcūꝗ parua ſit illa. ſit digitalis pars illius gratia exempli que tangit totā illam lineam ſecundum longitudinē cuiꝰ extremitates erunt a et b cuꝫ mediū non e ıt ab extremis Et a puncto a ad punctū b ducitur linea breuiſſima. linea b eſt breuiſſima ducibilis inter illa duo puncta ergo eſt recta ergo circulus componitur ex lineis rectis qđ eſt impoſſibile. Semper abigo ſe inmortuas muſcas . ne ponas circulum in duobus locis et ꝙ in vno loco rectificetur. ¶ Preterea videmus ad ſenſū ſi eſſet corpus molle tangens tabulam planam ſecundum aliquam longitudinem ſi corpus molle creſcat ad curuitatem eleuatur a tabula et non tāgit per tantam latitudinem. quātomagis eleuatur tanto per minorem longitudinem tangit ergo quando ꝑmo efficitur circulus non tangit per lineam. Hoc oſtenſo ꝙ impoſſibile eſt circulum vel corpus ꝑfecte ſpericū tāgere perfecte planum per lineam. Et cum tangat reliquum eſt ꝙ tangat per punctum. ¶ Reſpondetur dupliciter. Uno primo concedendo ꝙ corpus ſpericum tangit perfecte planum. Sed nego ꝙ tangat in pūcto id eſt in aliqua entitate qđ tu vocas pūctū. tangit pūctualiter hoc eſt non tangit rectam lineam. ſecunduꝫ nullam longitudinem tangit. ſecus eſt quādo duo corpora plana ſe tangunt ibi datur determinata pars cōtactus. Hic nulla pars determinata tangit ſecundum ſe et quodlibet ſui. ſed nego ꝙ aliqua pars indiuiſibilis illius corporis tangat illud corpus planū quelibꝫ pars tangens corpus planū eſt diuiſibilis medietas inferior corporis ſperici tangit corpus planū. Et medietas illius medietatis planū verſus tangit corpus planum. et ſic ſine ſtatu. Ex his habetur ꝙ linea corporis ſperici tangit corpus planū: ſed non tāgit lineaaliter: hoc eſt non tangit per longitudinem. ¶ Sed cōtra hoc arguitur illa ſe tangunt quorum vltima ſunt ſimul ſexto phyſicorum. Sed inter corpus ſpericum ⁊ corpus planum vndiꝗ aer mediat ergo ſolum conſequenter ſe habent. Ꝟr quoquerſum aer intercipit ſic deprehenditur ꝙ deus remoueat corpus ſpericum a corpore plano Et ꝙ deꝰ ibi cōſeruet vacuū. Tunc ſic in illo vacuo non eſt aer ſed locus imaginarius diuiſibilis. Et corpus ſpericum tetigit corpus planum ꝑ totum illud ſpacium imaginarium. ergo tetigit ꝑ longitudinem et linealiter. ¶ Reſpondetur concedendo ꝙ vndiꝗ mediabat aer inter corpus ſpericum et planum. ſed quia decreſcit ille aer ad non ꝓfundum hinc inde ex parte cōtactꝰ nō dabitur pars diuiſibilis poſt ſeparationem corporis plani vacua ſed totum corpꝰ planum cooperiet ab aere qui ex duabus partibus oppoſitis terminatur in non profundum. Et illic corpꝰ ſpericum attingebat corpus planum. ¶ Sed contra hoc arguitur ſic vel aliquid mediat inter illas duas partes aeris quas dicis terminari ad non profunduꝫ vel nichil? Si ſecundum ſemper colligitur ꝙ illa duo corpora non erunt contigua. Si aliquid mediat ⁊ nō diuiſibile per ſolutionē datā ergo indiuiſibile quod venamur ¶ Propter hoc datur ſecunda ſolutio in quo intellectus magis quieſcit negando ꝙ illa corpora ſe tangant: quia vndiꝗ aer intercipit inter illa duo corpora nec eſt poſſibile ꝙ corpus perfecte ſpericum tangat perfecte planum vt argumentū deducit. ¶ Sed dices aer non poteſt superferre corpꝰ graue ſpericum ergo non impedit ipſum deſcendere. Corpus ſpericum deſcendens ſuper corpꝰ planum vitreū ipſū frangit ergo ipſum attingit. ¶ Reſpondetur negando ꝓ ſuppoſitum nō eſt aer qui corpore graui reſiſtere quit ſed ex natura corporis ſperici non potētis corpus planū tangere ꝓuenit. ¶ Ad ſcđꝫ reſpondetur ꝙ ꝯpña eſt nulla ſtat ꝙ quis frangat duram matrem et piā matrem ꝑ aliquod leſiuum extraneū non contingens alterutram matrum. ¶ Uel ſic duobꝰ modis aliqua ſe tangunt. vno modo quādo non poſſunt eſſe ꝓpinquiora ſaluis eorum figuris. Et hoc modo corpus ſpericū tangit corpus planum. Dixi ſaluis figuris int corpus ſpericū et lineam rectam incuruatam poteſt eſſe cōtactus. Et ſic de virtute ſermonis conceditur ꝙ corpus ſpericum manens ſpericum poteſt tangere planū ¶ Alio modo aliꝗ q̄ ſe tangunt ſic ſe habent ꝙ determinata pars vnius tangit determinatā partem alterius ſecundum ſe et quodlibet ſui ſuꝑficiale. Et ita eſt de corporibus quibus cōiter vtimur. ¶ Ultimo arguitur ſic illa ſe tangunt quorū vltima ſunt ſim[.]l. et non eſt penetratio corporum naturaliter. ergo oportet ponere ſuperficies corporum in eodem loco. ¶ Ulteriꝰ ponatur corpus denſum et opacum bene coloratū in parte exteriori tam video illud corpus ſecundū ſuperficiē: quia non video per profunditatē cum partes interiores illius corporis non intueor datur lumen reflexum ab vno corpore non tranſparente ſuperficiale in illo. ¶ Rn̄detur in tactu corporū nō oportet duas vltimas partes nec eorū terminos eſſe in eodem loco adequato. Ad tactū corporū ſufficit ꝙ determinata extrema ſic ſint apposita ꝙ nichil poteſt int illa mediare. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ profunditatē video ſed non video ſecundum profunditatem. video ſuperficiē et ſuperficialiter video. Non capio ſuperficialiter ſicut capitur apud loquentes cū dicunt hominē in cortice et non in nucleo rem ipſam cōtemplari. De lumine quodcūꝗ ſignetur ſubiectum eius eſt corpus ⁊ aliquam profunditatē licet nonnūꝗ tenuem hn̄s.

Similiter cū dicitur eſt pater vel vnus eſt filius ⁊ huiuſmodi: ratio dicti hec eſt ꝙ non ſunt multi patres: vel multi filij ita et de ſimilibus. Item cum dicimus plures eſſe perſonas. ſingularitatem atꝗ ſolitudinem excludimus: nec diuerſitatem nec multiplicitateꝫ ibi ponimus quaſi diceretur. Sine ſolitudine ac ſingularitate perſonas confitemur. Unde Hylarius in. iiij. libro de trinita. ait. Dixit deus. Faciamus hominem ad imaginem ⁊ ſimilitudinem noſtram. Quero nunc an ſolum deum ſibi locutum exiſtimes: an hunc ſermonem eius intelligas ad alterum extitiſſe? Si ſolum fuiſſe dicis: ipſius voce argueris dicentis. Faciamus et noſtram. Suſtulit enim ſingularitatis ac ſolitudinis intelligentiā profeſſio cōſortij q: aliquod cōſortiū eſſe non pōt ipſi ſolitario neꝗ ſolitudo ſolitarij recipit faciamꝰ; nec alieno a ſe diceret noſtram.

¶ Diſtinctionis.xxiiij.queſtio ſecunda.

Queritur ſecundo de vnitate principio numeri et de numero. Et q̄ro queſtionem ipotheticā an vnū dicatur de quolibet: et vnitas ſit res ſuperaddita rei vni ſicut numerꝰ res ſuperaddita rebꝰ numeratis. ¶ Hic varius eſt modus opinandi nā quidā doctor i hac diſtinctione tenet ꝙ terminus vnū ſimpliciter non dicitur de quolibet ſed ſolum de re indiuiſibili angelus eſt vnū. homo non eſt ens ſed entia nec ſequitur eſt vnꝰ homo ergo eſt vnū ens. ¶ Unus altus rethor cap. ſcḋo p̄mi libri ſue dicte dialectice tenet ꝙ ſolum res eſt tranſcendens. dicit tranſcendentia unt principium principes hoc eſt predicamentorū pricipes. peryparhetici inquit ſi dc̄ eis optio optnor hanc dignationē tribuerēt illi vocabulo res. Hoc enī in ore ſemper habent. hoc velut talo q̄ multa latera habet vtuntur et ludunt. apud me autē ex his ſex que quaſi de regno contendunt nō aliter res erit rex q̄̄ darius ꝫyta'ꝫis filius futurus rex erat ex illis ſex pſis q̄ regnum ſorti pmiſere inter que ens vt maximam ad optinendum regnum pre ſe fert ſpeciē ita clam maxio vicio laborat: de quo vt dicam pluribus breuiſſime dicam q: nichil habet dubitationis queſtio de alijs. Et vt apertius probet inquit id enucleate exacte ꝫ diſputabit. poſtea quintilianū priſcianum ceteroſq; ſue forma in agmē euocat. ¶ Ulterius alij ponunt vnitatē predicamentalem ſuperadditam rei vni vnitatē tranſcendentalem idēptificari. ¶ De numero aliqui putant eum idēptificari rebꝰ numeratis. aliqui inherere eiſdem. tertij dicunt ſolum numerum eſſe in anima.

Gregorius.

[...]rentius valla.ij.cap̄

Beatus thomas ⁊ realis

¶ Ponam tres ꝯcluſiones. ¶ Prima eſt vnū eſt tranſcenden̄s: ⁊ de q̄libet dicit̄ diuiſibili ⁊ īdiuiſibili. ¶ Secunda concluſio vnitas predicamentalis non diſtinguitur a re vna. ¶ Tertia concluſio numerus nichil aliud eſt q̄̄ res numerate vel numerabiles. ¶ Primā concluſionem probo ſic ratione. homo non eſt ens per te: ſed entia ergo iſta vel illa poſita cōſtantia ꝯſequēs eſt vna diſiunctiua cuius quelibet pars eſt falſa. et ex falſitate conſequentis cū veritate ꝯſtantie redibimus ad falſitatem iſtius homo eſt entia. ⁊ ꝙ illa eſt negāda probatur falſitas ꝯſequētis ſi aliqua cathegorica ſua debet eſſe vera maxime eſſet iſta totū eſt iſta entia omnibus iſtis partibus demōſtratis q: tenes totum eſſe ſuas partes vel omnia quorū q̄libet eſt ſua pars. Taceo quod hic ſupaddes quintū pedem arieti. Q; illa ſit falſa patet. bene ſequitur totū eſt hec entia ergo totū eſt hoc ens et hoc ens et ſic de ſingulis copulatim ſed illud conſequens eſt falſum cum ſit vnū copulatuꝫ cuiꝰ nulla pars ſupponit. nulla pars eſt hoc ens: quia negas continuum cōponi ex punctis. ¶ Forte dices hec cōſequentia non valet quia dato corpore habente quatuor gradus albedinis et q̄tuor nigredinis p totū iam hoc corpus eſt album et nigrum copulatim et tamen nulla pars eſt alba et nulla eſt nigra. ¶ Hoc non eſt inconueniēs. ſufficit ꝙ habeat albedinem ⁊ nigredinem ille qualitates ſe iuuant ad denominationē copulatam. et vna caruꝫ impedit aliam ne denoiet totum hic nō eſt idem: quia illud eſt he partes albe ⁊ nigre: et hoc album et hoc nigrū. ¶ Inſup hac via vnū et ens non erunt tranſcendentia: cum non predicātur de pronoīe demonſtrante quācūq; rem ſine addito cōtra omnem ſcolam. ¶ Pretererea ſortes eſt entia ꝫ ſortes eſt entia indiuiſibilia. ptꝫ. ens ſine addito capitur pro indiuiſibili ꝫ eodē modo in plurali numero. ¶ Sed qui vellet tenere principiū ſuū poteſt negare hanc homo eſt ens. ſimiliter hanc homo eſt entia ſed iſta eſt vera homo eſt ens hō ſicut imago eſt homo pictus tales concederentur homo eſt aīal: licet ſubiectū pro nullo ſupponat dicerent ꝙ ſupponit pro ente hoīe ſicut ſecundum multos accidēs non eſt ens tū ꝯcederet iſta albedo eſt color. Sed tūc oporteret luctari de talibus ſortes eſt ens album querendo pro quo ſupponit et quicquid dicatur teneo cōcluſionem prefatam.

¶ Secunda cōcluſio probat̄ vnitas p̄dicamētalis diſtinguit̄ a re vna per te ⁊ et inheret ſeparata illa vnitate per potētiam dei abſolutā res eſt ita bene vna ſicut prius erat. ¶ Diſtingues vel vnitate p̄dicamentali et ſic negas vel vnitate tranſcendentali et hoc ꝯcedis ſciebamꝰ ante diſtinctionē tuā nichil aliud eſſe q̄̄ ſubterfugium. ¶ Item ego quero a nō addicto opinionī quid diceret michi laurentius ſi p̄ſens eſſet. qui audet iurare ꝙ non intelligunt ſe ponentes pūcta indiuiſibilia: an auderet iurare ꝙ iſta vnitas p̄dicamentalis luctaretur cum ſanctitate iouis: incaſſum eſt p amplius circa hoc inſiſtere. ¶ Tertia cōcluſio probatur numerus formalis eſt accidens per te inherens cōtinuis q: et diuiſione cōtinui fluit numerus. vel illud accidens eſt indiuiſibile vel diuiſibile: Si primū q̄mō inheret ſubiecto diuiſibili: Sꝫ quia hec ſpecies aromathica eſt ita frequens apud tuā apothecā de relationibꝰ intrinſecus et extrinſecus aduenientibꝰ ꝯpotum nullū facio queritur an illud accidens indiuiſibile q̄d eſt numerus formaliter per te inherēs duobus lapidibꝰ per quem dicis duos lapides eſſe duos inheret vtriq; lapidum vel illis duobus copulati: ſit vnus lapis rome et alter pariſit. Si primū idem accidens erit in duobꝰ ſubiectis copulatiue: et mouebitur motibus ꝯtrarijs ad motū illorū duorum lapidum et idem erit in duobus locis naturaliter nō informādo materiam (vt de anima intellectiua cōtingit) īmo in duobus locis ſeparatis. ſi eſt in illis duobus ſubiectis copulatim q̄rit̄ in quo loco eſt illud accidens an rome vel pariſꝰ: Si dicas in vtroq; loco copulatim. deſtruant̄ illi duo lapides illo accidente reſeruato vbi manebit illud accidens: ¶ Secundo arguitur ad idē poſſibile eſt ꝙ due partes continui ſepararent̄ de potentia dei abſoluta abſq; hoc ꝙ producatur iſte numerus formalis. ⁊ tūc erunt duo lapides ꝫ incaſſum ponis numerū binariū diſtingui a rebus numeratis. ¶ Et quicq̄d dicat q̄dā cum eo non opinamur nolo ampliꝰ certare de illa materia et id rationis eſt ſciuꝰ a nullo eis poſſe imponi ſilentiū ꝙ labia non aperiāt: ſufficit nobis eam partem amplecti q̄ verior apparet. ¶ Ueniendo ad principale cōtemplatione cuius hec premiſimꝰ dicit̄ ꝙ numerus multis modis capitur vno modo pro quacūq; pluralitate aliquorum ſiue illa eſſentialiter diſtinguantur ſiue non: ſiue illa conſtituāt vnū ſiue nō hoc modo continuum eſt numerus. ¶ Secundo modo ſumitur ſtricte pro ſinitate rerum nō cōſtituētiū vnum. Primo iſtorū modorū deus eſt numerus q: eſt ſancta trinitas. ſic ſumit damaſcenus li.iij.cap̄.v. dicens ꝙ tres hypoſtaſes ſancte trinitatis indiſtanter diuiſe ſūt et numerantur. numerus tamē diuiſionem vel diſtantiam vel deciſionē vel alienationē vel inſciſionē non operat̄ in eis. Qui poneret quātitatē diſcretā a rebꝰ numeratis diſtinctaꝫ nō poteſt ponere quātitatē ī deo et per iſtud ſoluuntur auctoritates quas magiſter po=

Johannes capolus

nit in littera. ¶ Contra primam concluſionē arguitur ſic vnum et ens dicuntur tam de re diuiſibili ꝙ de re indiuiſibili per concluſionē. ergo dom⁹ dicetur aliquod vnum ⁊ ens. ꝯñs eſt falſum cōponitur ex partibus diuerſarum rationū quarū nulla eſt alia in forma ⁊ qꝛ hoc modo congeries lapidū erit ens quod eſt falſum. ¶ Reſpondetur tribus modis dicit̄ aliquid eſſe vnū. vno mō qñ caret partibus ſicut aīa intellectiua. ¶ Secundo modo qñ cōponitur ex partibus diuerſarum rationū quarū vna ſe habet ꝑ modū potentie et alia per modum actus vt homo equus. ¶ Tertio modo quando ſunt accidentia eiuſdē ſpeciei in eodē ſubiecto ꝑmo mō vt albedo ſcientia ſecundū illud. v. metaphyſice impoſſibile eſt plura accidentia eiuſdem ſpeciei eidem ſubiecto inherere ꝗd exponere oportebit niſi conſtituant aliquod vnū ſecūdum rectum modum opinandi de intēſione forme. Ens poteſt capi vt diſtinguitur cōtra entia. et ſic nullum diuiſibile eſt ens. ⁊ nichil eſt vnum et multa. Nō obſtante in ſecunda acceptione ens et vnum de virtute ſermonis capiunt̄ ⁊ ſic ſumit beatus Auguſtin⁹. libro de libero arbitrio cap. xv. inquiens vnum vero quiſꝗ veriſſime cogitat profecto inuenit corpore ſenſibus etiam non poſſe ſentiri quicquid enim ſenſu attingitur iam non vnū ſed multa eſſe cōuincitur. Et decimo metaphyſice philoſoph⁹ loquens de vno quod eſt metrū et principium numeri quod in numeris eſt metrū certiſſimū ibi videt̄ ponere vnitatem indiuiſibilem. vbi cō. iiij commen. ait non omnes vnitates que accipiuntur ad menſurandū ſūt īdiuiſibiles eodē modo ſꝫ quedā ſunt īdiuiſibiles ſimpliciter vt vnum in numero et quedā per inſtitutionē vtpote vnum ſimpliciter poteſt vocari quod non eſt multa alio mō ſimpliciter quod ſine addito ſit ſecundū illud philoſophi ꝑmo poſtꝰ ſimpliciter dico quod ſine addito dico. ¶ Uel pro ariſtotele et cōmen poteſt dici quod indiuiſibile non capitur pro illo quod hꝫ plures partes ſed pro illo cui⁹ partes apud cōmuniter loquentes non ſuſcipiunt denominationē totius. communiter loquentes non cōcedunt partem hoīs hominem: et partem equi equū. et tales vocant̄ indiuiſibiles. patet. iij. phyſicorū cōmento lxviij. vbi inquit omne vnum eſt indiuiſibile vt vnus homo vn⁹ equus et iſta enim indiuiſibilitas eſt ſpeciei. Uel loquit̄ de ſpecie ſpecialiſſima que non diuidit̄ in alias et ſic eſt indiuiſibilis. et ſic reperitur metrum in menſura vt homo eſt menſura animaliū albedo colorū. ¶ Ex his ſequitur ꝙ dom⁹ non eſt aliquod vnum nec ens. ſimiliter nec aceruus lapidū. ¶ Secundo ſequit̄ hec ꝯſequentia eſt nulla. eſt vna dom⁹ ꝗ eſt vnum ens. nec ſequit̄ hic exercitus eſt vnus ergo eſt vnum ens. ¶ Tertio ſequitur hic populus eſt nō ens. loquor de termino populus habente primam breuē. Probat̄ correlarium. iſte populus non eſt ens et iſte populus eſt popul⁹ ergo iſte populus eſt non ens a negatiua de ꝑdicato finito ad affirmatiuam de ꝑdicato infinito poſita cōſtantia. ¶ Quarto ſequitur ꝙ non ens eſt populus ꝑ conuerſionem ſimplicem. ¶ Tertio ſequitur ꝙ hec eſt cōcedenda non ens eſt non ens licet extrema pro nullo ſupponant: ſupponunt tñ pro aliquibus. ¶ Sexto ſequitur hec conſequentia eſt nulla duodecim homines ſunt duo ſenarij ergo ſunt duo entia. pari forma nō ſequitur duodecim angeli ſunt tres quaternarij vel quatuor ternarij ergo ſunt tres vel quatuor. ¶ Sed contra hoc arguitur ex iſto ſequitur ꝙ res eſt tranſcēdēs ſicut iſte dicit ⁊ nō ens cū dicat̄ de populo hoīe ⁊ angelo nō autē ens ſimiliter falſum non eſt verū ergo verū non eſt tranſcendens. ¶ Reſpondetur ſicut res in ſingulari et plurali predicatur de quolibet et de quibuſlibet hoc eſt de pronoīe ꝗdcunꝗ vel ꝗcunꝗ demonſtrāte ſic ens in ſingulari et plurali. ¶ Licet diſſute ꝓbat res eſſe tranſcendens non probat hanc negatiuā ens non eſt tranſcendens ſed portentoſis ꝟbis hoc ꝓterit Nichil eſt quod dicitur de falſo et vero verū ſcdē intentionaliter non eſt tranſcendens ſed vt tantum valet ſicut ens verū ꝗd ipſe non reprobat. Non ſtamus an talis terminus ſit tranſcendens ſortes ſi eſt ſortes homo ſi eſt ſortes homo vel non homo. ſermo eſt apud loquētes de iſtis ſex incōplexis. ¶ Contra tertiam concluſionem arguitur ſic ex ea ſequitur ꝙ ternarius et quaternarius eſſent eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime. ꝯſequēs eſt falſum vnitas variat ſpeciē numeri octauo metaphyſice. probo cōſequentiā demonſtro tres homines de vna parte et ꝗtuor ex alia et ſic arguo oēs iſti ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime et iſti ſunt quaternarius et ternarius: cū numerus nichil aliud ſit ꝙ res numerate. ¶ Preterea ex concluſione ſequitur ꝙ numerus perfectus eſt numer⁹ diminutus et nūer⁹ ſuperabundans cōſequēs eſt falſum ⁊ contra ariſmethicos ergo et antecedens. probo conſequentiā demonſtro vnum continuum a. a habet octo octauas tūc a eſt nūer⁹ octonarius ergo eſt numer⁹ diminut⁹ cum omnes partes eius aliquote ſimul collecte minorē numerū ipſo ꝯſtituunt. et a eſt numerus ſenarius cū contineat ſex ſextas ergo eſt numerus perfectus cū omnes partes eius aliquote ſimul collecte eꝗlem numerū ipſi ꝯſtituunt. ⁊ a eſt duodecem duodecime. ꝗ eſt numerus ſuperhabūdans: cū partes eius aliquote ſimul ſumpte maiorem numerū ipſo conſtituūt. Eodē modo ꝓbabitur ꝙ numerus pariter par eſt pariter impar et impariter par demōſtrato eodē cōtinuo. Similiter ſequit̄ ꝙ numer⁹ linealis erit numerus ſuperficialis et corporalis. ſimiliter ꝙ numer⁹ primus et incōpoſit⁹ eſſet numerus ſecundus et ꝯpoſitus oīa iſta facile eſt deducere ex poſitione per partes continui. Iſtud eſt deſtruere totā arithmeticā ſpeculatiuā. ¶ Ad primum dicitur diſtinguēdo ꝙ ternari⁹ et quaternarius ſunt eiuſdē ſpeciei: vel in genere ſubſtantie ⁊ ſic conceditur vel eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime in genere quantitatis. ⁊ ſic negatur. ¶ Ad ſecundum ꝯcedantur omnia illa illata. nec hoc eſt mathematicā deſtruere oē verum oī vero conſonat ꝑmo ethi. diſtictio realis in iſtis eſt in rebus indiuiſibilibus. diſtinctio ratiōis in diuiſibilib⁹. ſufficit arithmeticis ꝙ quatuor ſit pars aliꝗta de octo et nō qui ꝗ hoc eſt ſm denominationē de ꝗtuor licet de virtute ſermonis quinarius ſit pars aliquota de octo tamen non eſt de ratione quinarij. Eedem paſſiones numerorum reſultant per diſtinctionē rationis ſicut per diſtinctionē realem. ¶ Etiam pars oppoſita tantū reluctatur arithmetice ſicut iſta: cū ſcdm arithmeticos ternari⁹ nichil aliud ē ꝙ tres res nūerate. Unde ī principio ſeptimi elementorū euclides numerū diffiniens ſic inquit. Numerus eſt multitudo ex vnitatibus ꝯpoſita. Et decio metaphyſices numer⁹ eſt pluralitas vnitatū et cō cōmen. lxviij. iij. phyſicorū dicit ꝙ numerus eſt coaceru⁹ vnitatū et. x. metaphyſice cōmen. duodecimo dicit ꝙ in diffinitiōe numeri dicitū eſt ꝙ eſt multitudo cōpoſita ex vnitatibus. Tu dicto numerum indiuiſibile accidens diſtinctū a rebus numeratis ⁊ ꝯſequens null⁹ numerus eſt maior alio nec erit totum et pars et breuiter plura ꝑgnantia videbis cū arith

metica et oī ſcibili ꝙ̄ cum iſto modo dicendi. Tu di-
cis preſuppoſitiue numerus eſt vnitates et vadis con
tra virtutem ſermonis. ¶ Secundo arguitur ex iſto
ſequitur ꝙ ſenarius eſſet bis tria et quaternarius bis
duo ꝯſequens eſt cōtra philoſophum. v. metaphyſice
dicentem ſubſtantia enim cuiuſlibet eſt ſemel vbi gra
tia ſex non enim bis tria ſed ſemel ſex. vbi ꝯmentator
com. xix. dicit ꝙ ſubſtantia ſenarij eſt vnicum ſex. nō
tres binarij. ¶ Preterea nūerus canū et ouiū ſpecie
diſtinguerentur. hoc eſt contra philoſophum. iiij. phy
ſicorum in fine vbi dicit quod eſt idem numerꝰ canū
et ouiū. non loquitur de idemptitate ſpecifica ſed de
idēptitate numerali. Vn̄ per hoc ꝙ tempus dicit̄ nu-
merus motuū et idem eſt numerus diuerſorum nūera
torū eq̄liū multitudine ꝓbat ꝙ omniū eſt idē et vnū
numero tempus. ¶ Ad primum dicit̄ ſi coniūctio in-
cluſa in termino numerali dicat īterruptionē ſic nego
ſaltem in diuiſibilibus. ſi cōplexiue capiatur ſic con-
ceditur. Sȝ ad intentionem philoſophi concedit̄ ꝙ ip
ſe ibi diſtinguit modos quibus dicitur ꝙ quantitas ⁊
quale dicuntur etiam in mathematicis ſicut numeri
dicuntur quales verbi gratia compoſiti ſuperficiales
et ſolidi. Vnde quando aliquē numerum dicimus ſu
perficialem vel ſolidum non dicimus q̄d ipſe eſt ſed q̄-
lis tunc vero ſignificamꝰ illum ſuperficialē cū ſignifi
camus ipſum conſurgere ex ductu vniꝰ duorū nume-
rorum in alium. vbi gratia cum dicitur de aliquo nu-
mero ꝙ eſt bis tria non ſignificat̄ quid eſt et ſubſtātia
eius ſed qualis. cum vero dicitur ꝙ eſt ſex vel ſeptem
vel aliquis numerus ſemel tantum tunc denotatur
ſubſtantia eius. ¶ Ad aliud concedo ꝙ numerꝰ canū
et ouiū ſpecie ſpecialiſſima in genere ſubſtantie diſtin
guunt̄ ſȝ non in genere quātitatis. q: ſeptē ⁊ ſeptē que
ſunt de predicamento quātitatis hn̄t ꝯnotationes ſy-
nonimas. non inconuenit eandem rem poni in diuer-
ſis predicamentis eo modo q̄ ꝯuenit rei ad eē poni in
predicamēto. Nec intendit dicere philoſophus ꝙ nu-
merus canū et ouiū ſit idem ſeptenarius numero ſed
ſunt idem numerus ſpecie. ſicut in p̄te ſequēti ſtatim
dicit quādocūqȝ cōtinētur ſub aliqua dr̄ia immedia-
te diuidēte aliquod cōmune nec differūt per differenti
as illius tale commune p̄dicari p̄t de illis adiūcto ſibi
hoc termino idē. Contra aūt ſi differāt differentijs il
lius ꝯmunis. Verbi grā ſcd̄m cum equilaterus ⁊ gra
dratus nō differt differētijs īmediate diuidētibꝰ figu
ram ſed ambo ſub eadē dr̄ia figure cadūt. vterqȝ eīn
rectilineus. figura ēo diuidit̄ ꝑ lineam rectā et circu
larem ideo dicit ꝙ ābo ſunt eadē figura q: vō ipſi dif-
ferunt ꝑ differentias īmediate diuidētes triangulum
q̄ ſunt hn̄s latera equalia et hn̄s inequalia ideo non
dicunt̄ idē triangulus. ¶ Sic in propoſito q: ſepte-
narij oēs ſub eadē differētia huiꝰ cōis nūerꝰ ꝯprehen
duntur ideo dicit ꝙ ſunt idē numerus. non autem di
cit ꝙ ſunt idem ſeptenarius. immo infra expreſſe dicit
oppoſitū. Et eſt ratio q: ſeptenariꝰ eſt ſpecies ſpecia
liſſima q̄ non diuiditur ꝑ differentias ſpecificas ſȝ im
mediate diuiditur in īdiuidua et ideo de talibꝰ nulla
p̄dicatur ſpecies cū hoc termino idē ſicut duo equila
teri nō dicūtur idē equilaterus q̄uis ſcd̄m modum
predictū dicant̄ idem triangulus. ¶ Tertio arguit̄
numerus et magnitudo ſunt ſenſibilia diſtincta ſecū-
do de aīa. ergo diſtinguūtur alioquin nō eſſent quīqȝ
ſenſibilia ꝯmunia. ¶ Inſuper ſi numerꝰ eſſet res nu
merate tunc quicūqȝ videret vnū exercitum hoim vi
deret numerum eoꝝ et ſciret q̄t eſſent centum vel mille

¶ Reſpōdetur ſunt quinqȝ ſenſibilia cōmunia hoc eſt
ſunt quinqȝ genera vel ſpecies ſenſibiliū. et non req̄rit-
tur aliqua diſtinctio realis. Secūdū aduerſarios nu
merꝰ nullo modo eſt ſenſibilis aliquo ſenſu exteriori.
¶ Ad aliud conceditur ꝙ quicunqȝ videt exercitum
hominum numerum eorūdem videt cum idem ſunt.
Sed nō oportet ꝙ habeat iudiciū ꝯpletum quot ſunt
Et pȝ in ſimili quicūqȝ videt albedinē: tres vel qua
tuor gradus quos habet videt et tamen ignorat ipſe
videns quot ſunt gradus. ¶ Vltimo arguitur ſi ani-
ma non eſt: numerꝰ non eſt. g̃ numerus non eſt aliqua
res ad extra. ſed ſolū in aīa. Et cōmentator cōmento
cxxxi. dicit numerus non eſt niſi actio numerantis in
numerato. et manifeſtū eſt ꝙ cū numerans non fuerit
actio eius non erit. impoſſibile autē eſt aliquid preter
animam numerare et aīe intellectum ergo manifeſtū
eſt ꝙ cū anima non fuerit nec erit numerus. Et infra
dicit eſſe vero nunc in aīa non eſt eſſe omnibꝰ modis
q̄ſi eſſet ficticium ſicut chimera et hircocerūꝰ. ſed eſſe
eius extra mentem eſt in potentia ꝓpter ſubiectū pro-
prium eſſe vero eius in anima eſt in actu ſȝ quādo aīa
egerit actionem illam q̄ dicitur numerꝰ in ſubiecto p̄-
parato ad ſuſcipiendā illam. Ex quibus etiam patet
ꝙ numerus non eſt actu abſqȝ anime apprehenſione.
¶ Reſpondetur ꝙ numerus capitur duobus modis
prout dictū eſt vno modo pro rebus ſeparatis nō con
ſtituentibus aliquod vnū vt duo homines quedā eſt
multitudo rerū facientium vnū vt duarū medietatū,
vel triū tertiarum ꝯtinui que diuiduntur ꝑ actionem
anime. Scd̄o modo accipit ariſtoteles quarto phyſi-
corū numerū. Ad numerū primo modo ſufficit ꝙ ſint
vnitates finite ſeparate. vt pȝ. v. metaphyſice. vnde
commēto. c. dicitur ꝙ motus diuiſus per duo inſtan-
tia prius et poſterius eſt ipſum tempus. et commento
cxxxi. tempus nichil aliud ꝙ̄ prius et poſterius ī mo-
tu: ſed ſecundum ꝙ ſunt numerata diuiſa et diſcreta
et non indiget in hoc ꝙ ſit in actu aīa ſcȝ ꝙ eſt ſecun-
dum ꝙ prius eſt et poſteriꝰ vt ſunt numerata. ¶ Vel
dicit̄ numerus numerās eſt ipſa anima. Vel ſic q: nu-
merus in predicamēto q̄titatis ponitur ſpecies quā-
titatis diſcrete. ergo cōnotatio eius debet eſſe īferior
ad cōnotationem termini multitudo. Dicit̄ ꝙ nume-
rus ſupponit pro rebus numeratis q̄ñ ab anima intel
lectiua numerantur: et nō alias. et ſi anima non eſſet
non eſſet numerus. bene autem multitudo ſecundum
illud vulgare gallina cognoſcit multitudinē pullorū
ſuorum ſȝ non numerum: q: nō hȝ rationē diſcretiuā
anime. ¶ Ex his patet ꝙ numerꝰ formalis nō diſtin- Laurē
guitur a rebus numeratis. Non reſpiciamus ad quē- valla.
dam qui. xvij. capitu. primi libri ſue logices potiꝰ de-
liramētorū logicalium ⁊ phyſicalium dicit nam nūe-
rum dicere alium eſſe qui numerat: alium q̄ numerat̄
ariſtotelice tantū confidentie eſt. Eſt modus huiꝰ viri
oīa attribuere ariſtoteli que audit extra grāmaticē et
rethoricē vt portentoſis verbis cōtra philoſophū cla
met. ¶ Super p̄mo dicto non miramur. certe nō cre
do virū hunc pagellam vnqȝ legiſſe in ariſtotele quia
palam eſt pagellam nullam intellexit. audiuit inter di-
ſputantes aliqua ꝯmunia extra ſuam profeſſionem.
ignarus quis eſſet autor dictorum.

PReterea conſiderandum eſt cum hoc nomen perſona (vt predictum eſt) ſecũdum ſubſtantiam dicatur que ſit intelligentia dicti cũ pluraliter profert̃ tres pſone. vel due perſone et cum dicitur. Alia eſt perſona patris: alia eſt perſona filij: alia eſt perſona ſpiritus ſancti Si enim in his locutionibus perſone vocabulum eſſentie intelligentiam facit pl'es eſſentias confiteri videmur: et ita plures deos. Si vero eſſentie ſignificationem ibi non tenet. alia eſt huius nominis ratio cum dicitur: pater eſt perſona: vel filius eſt perſona: et alia cum dicitur. Pater et filius et ſpiritus ſanctus ſunt tres perſone: et cum dicitur. Alia eſt perſona patris: alia filij. et huiuſmodi.

¶ Diſtinct. xxv. et aliquaꝝ ſequẽtiũ q̃ſtio vnica.

CIrca diſtinctionẽ vigeſimãquintam et aliquas ſequentes in quibus magiſter tractat de ꝓprietatibus diuinarum pſonarum queritur an pſone diuine ipi⁹ ꝓpetatibus cõſtituantur? et ab inuicem perſonaliter diſtinguãtur?

¶ Hic multiplex eſt modus dicẽdi: aliquibus affirmatiue: aliqb⁹ negatiue rñdentibus Opinionum pluralitate a tergo relicta opinor opinionem illam prepoſitiui in hac parte eſſe magis probabilẽ: ſicut recitat quidã doctor ca. vij. ſui primi libri ſic inquiens opinio magiſtri prepoſitiui eſt multũ probabilis q̃ dicit ſicut paternitas eſt pater ita ſuppoſita paternitate ſupponit̃ pater nec eſt differẽtia niſi i modo loquẽdi ſiue i modo ſignificãdi Cui⁹ opinionis probabilitas in hoc apparet quia: ſicut deus ꝓpter hoc ꝙ eſt omnimodo ſimplex nõ eget aliqua actione ad hoc ꝙ agat in creaturam: nec aliqua relatione eget qua referatur ad creaturam: ſed ſe ipſo refertur. ita deus pater cũ ſit omnimodo ſimplex ſeipſo refertur ad filium: ſeipſo generat filiũ: ſicut de⁹ ſeipſo creat ſeipſo iuſtificat ꝓpter omnimodã ſimplicitatem. ¶ Propterea ponitur hec concluſio ꝙ perſona patris non conſtituit̃ in eſſe patris per eſſentiam et proprietatem. ¶ Sed ſupponat̃ ꝙ proprietas multipharium accipiatur. Uno modo pro perſonis ipſis et ſic proprietas patris eſt ipſe pater hoc magiſter diſtinctiõe. xxij. ex auctoritate beati hieronimi ſcribẽtis ad alipiũ et auguſtinum epiſcopos in expoſitione fidei catholice. Impietatem ſabellij declinantes inquit hieronimus tres perſonas expreſſas ſub proprietate diſtinguimus non ipſum ſibi patrem ipſum ſibi filiuꝫ ipſum ſibi ſpiritũ ſanctum eſſe dicentes: ſed aliam patris / aliam filij / aliam ſpiritus ſancti eſſe perſonaꝫ nõ enim nomina tantũmodo: ſed etiam nominum proprietates. i. perſonas vt greci exprimũt hypoſtaſes. i. ſubſiſtẽtias confitemur. et ꝯcludendo magiſter tanq̃ eſſet aliquid notatu dignum more virgiliano apponit hoc aduerbium ecce dicens. Ecce hic aperte dicit hieronimus ꝓprietates eſſe perſonas et ſubſiſtentias. Simile aduerbium apponit ſecundo cap. xxv. diſtinctionis cum declarauit mentem beati auguſtini in de fide ad petrum. ¶ Alio modo capitur proprietas ſecunde intentionaliter vt ſit paſſio terminum incomplexi vel complexi ſic ariſtoteles de proprietatibus ſubſtãtie ⁊ aliorum predicamẽtorum loquitur. Proprietas hoc modo nichil aliud eſt q̃ꝫ aliquid per quod cognoſcimus vnam rem differre ab alia. Per ſcotum diſtinguimus alexandrum ab henrico non ſcoto. per hoc ꝙ vnus eſt natus in tali patria et non alius concludim⁹ talẽ differentiam. ¶ Hoc premiſſo probat̃ concluſio ꝙ paternitas et eſſentia non conſtituunt perſonam patris in eſſe patris et eodẽ modo de alijs proprietatibus in diuinis. paternitas pmo modo nichil aliud eſt q̃ꝫ pater ſed pater et eſſentia diuina non conſtituunt patrem. Non valet fugere ad aliquã aliam acceptionem paternitatis pro aliquo principio ꝯſtitutiuo perſone patris et diſtinctiuo a filio. Qꝛ patet vel talis paternitas eſt ens in anima vel extra animaꝫ? Si primũ non conſtituit eſſentiam eternam et ſimplicem in eſſe Si ſecundum queritur vel eſt eſſentia diuina vel aliqd diſtinctum ab ea? et cum pater eſt ita ſimplex ſicut eſſentia diuina cum eſt ipſamet realiter. non eſt magis conſtitutio vnius q̃ꝫ alterius. illa que realiter aliquid conſtituunt realiter diſtinguuntur a conſtituto ſicut materia et forma diſtincte inter ſe conſtituunt totum cõpoſitum. ¶ Reſpondebunt aduerſarij proprietas patris puta paternitas realiter eſt pater nec inconuenit aliquod idemptificatum cum aliquo realiter ipm̃ cõſtituere. Secus eſt de compoſitione in qua requiritur partium diſtinctio omnis compoſitio eſt neganda a perſonis diuinis non autem conſtitutio. Hic nõ erit magnum diſcrimẽ reale cum dicunt (⁊ neceſſe eſt) paternitatem eſſe patrem. ſed videntur abuti vocabulo conſtituere: et cum hoc attribuere vocabulum indecens perſonis diuinis. Talis modus a beato Auguſtino vel a doctoribus illius tempeſtatis non eſt inuentus: ſaltem quo ad intentionem eorum loquendi bene magiſter allegat ex beato Hieronimo ꝙ ſubſtantia vnum ſunt pater et filius et ſpiritus ſanctus ſed perſonis ac nominibus diſtinguuntur. Hunc modum huius doctoris tenet Hugo de ſancto victore libro primo de ſacramentis parte tertia capitulo trigeſimoprimo. Et nominales agminatim ꝯ̃pto quodã doctore. ¶ Sed contra iſtud arguitur pater non eadem relatione refertur ad patrem et filium: ſed alia ⁊ alia. ergo non eadem relatione diſtinguitur ab vtroqꝫ Ex quo vltra ſequitur ꝙ nõ diſtinguitur ab vtroqꝫ.

Prepoſiti⁹.

Okam.

¶ Preterea in patre ſunt plures proprietates ſicut innaſcibilitas generatio actiua et hec diſtinguuntur ſecundum Auguſtinum quinto de trinitate cap. ſexto vbi vult ꝙ ſi pater nõ eſſet ingenitus poſſet eſſe filius et econuerſo. ergo ſi per impoſſibile vnum non diſtingueret patrem a filio poſſet alia diſtinguere ergo eſt querere quomodo pater diſtinguitur a filio.

¶ Huic argumento Altiſſiodorenſis loco ſuperius allegato ſufficienter reſpondet. vt patet in ſimili ſortes eadem ratione eſt ſimilis platoni albo et diſſimilis ciceroni nigro nam eadem albedo ſortis eſt ſimilitudo ſortis ad platonem et diſſimilitudo ſortis ad ciceronem. non putamus ꝙ ſimilitudo et diſſimilitudo ſint res ſuperaddite qualitati. ¶ Ad aliud de virtute ſermonis proprietates non ſunt in patre ſed capiendo illam loco vnius intranſitiue. hoc eſt proprie

(margin: ...itiſſiodo...)

ates que ſunt pater non diſtinguuntur ab inuicem. hec conſequentia eſt nulla ſi pater non eſſet genitus eſſet pater ergo innaſcibilitas in patre et pater diſtinguuntur. Exemplū in ſimili non ſequitur ſi deus non eſſet dominus adhuc poteſt eſſe deus ergo deitas et dei dominium diſtinguuntur. perſone diuine ſeipſis diſtinguuntur inter ſe dato ꝙ ſeipſis conueniant. qꝛ non eſt inconueniens idem eodem conuenire cum alio et diſtingui ab alio. immo conuenire cum aliquo et differre realiter. ſortes enim conuenit cum platone in ſpecie cum ſua humanitate et per eandem diſtinguitur ab eo. ℭ Tertia concluſio perſone diſtinguuntur per aliqua que notificant earum proprietates. probatur per Auguſtinum in de fide ad petrum capitulo ſecundo vbi ait in illa ſancta trinitate vnus eſt pater qui ſolus eſſentialiter ex ſeipſo vnum filium genuit et vn⁹ fili⁹ q̄ de vno patre ſolus eſt eſſentialiť natus et vnus ſpiritus ſanctus qui eſſentialiter ſolus a patre filioq; procedit. hoc autem totum vna perſona non poſſet ſcilicet gignere naſci de ſe procedere qꝛ aliud eſt genuiſſe q̄ꝫ natum eſſe aliudq; procedere q̄ꝫ genuiſſe vel natum eſſe manifeſtum eſt.

Unt enim quedam que ex tempore de deo dicuntur eiq; temporaliter conueniunt ſine ſui mutatione: et relatiue dicuntur ſecundum accidens non ꝙ accidit deo ſꝫ ꝙ accidit creature: vt creator dominus refugium: datum vel donatum et huiuſmodi. De his Auguſtin⁹ in quinto libro de trinitate ait. Creator relatiue dicitur ad creaturam ſicut dominus ad ſeruum. Item non aliquem moueat ꝙ ſpiritus ſanctus cum ſit coeternus patri et filio dicitur tamen aliquid ex tempore: veluti hoc ipſum quod donatum diximus. Nam ſempiterne ſpiritus ſanctus eſt donum: temporaliter autem donatum. Et ſi dominus non dicitur niſi cum habere incipit ſeruum: etiam iſta appellatio relatiua ex tempore eſt deo. Non enim ſempiterna creatura eſt: cuius ille dominus eſt: ergo dominium eſſe non ſempiternum habet: ne cogamur etiam creaturam ſempiternam dicere: quia ille ſempiterne non dominaretur: niſi etiam iſta ſempiterne famularetur. Sicut autem non poteſt eſſe ſeruus qui non habet dominum ſic nec dominus qui non habet ſeruum.

ℭ Diſtinctionū. xxx. et. xxxi. queſtio vnica.

Agiſter in hac diſtinctione trigeſima et ſequenti loquitur de relatione patris ad filium introducens beatum Auguſtinuꝫ libro quinto de trinitate dicentem creator relatiue dicitur ad creaturam ſicut dominus ad ſeruum. Et in trigeſima prima diſtinctione querit cum tres perſone coequales ſibi ſint vtrum relatiue hoc dicatur an ſecunduꝫ ſubſtantiā et ſi relatiue vtrum ſecundum relationem an ſecundum eſſentiam conſideranda ſit equalitas. Deinde quid ſit ipſa equalitas et que ſequuntur vide in magiſtro. Uidentes doctores poſt magiſtrum poſt multa verba non apparuit eis que entitas eſt relatio vt ſimilitudo vel equalitas dedita opera mouerunt queſtiones metaphyſicas inquirentes de entitate relationis in cōmuni an equalitas et ſimilitudo eſſent res ſibi ſimiles et equales vel eſſent alique relationes medie diſtincte ab extremis hoc eſt a fundamento et termino qui modus loquendi apud cōmunē ſcholam pariſienſem in hac tempeſtate in diſſuetudinem abyt nec auguſtinum vel magiſtrū opinor aliquid diſcriminis relationum poſuiſſe niſi in terminis relatiuis nec ratio vlla poteſt eas probare: ſꝫ quia crebro redeunt eedem opiniones teſte philoſopho p̄mo de celo et mundo ⁊ p̄mo ethycorum ⁊ extinctos veteres cineres facile eſt ignire. et etiam earum in alijs ſtudijs eſt fama ꝑcelebris nōnichil dicam. Sꝫ quia materia non eſt magni momenti theologo ⁊ p̄ſupponi debꝫ ex metaphyſica pauca cum cōmuniter loquentibus circa materiam ipſaꝫ tāgere curabim⁹ ne omnino ieiune hāc materiā ptrāſiſſe videamur. Quocirca circa hanc diſtinctionem et ſequentem ſub hac verborum ſtructura mouetur talis titulus queſtionis An relatio realis diſtinguatur a fundamento et termino? ℭ Uocam⁹ cuꝫ alijs relationem realē eam cui⁹ fundamentū et terminus realiter diſtinguūtur: ſic ſcꝫ ꝙ ex natura extremorum ſequatur talis relatio abſq; operatione alicuius potentie comparantis vnum extremum alteri. Nec hic querimus impertinens. cum apud reales et nominales hec queſtio hic determinať. ℭ Super ꝓpoſita queſtione partita eſt poſitio. doctoribus antiquis agminatim tenentibus relationem diſtingui realiter a fundamento et termino fundamentuꝫ vt opinor a Gilberto porritans accipientes. auctoritates ariſtotelis poſſunt trahi ad expoſitionem nominalium facilius q̄ꝫ ad oppoſitum. ℭ Alia eſt poſitio quam vmbratice Henricus de gandano et aureol⁹ tetigerunt et noīales poſtmodum tenuerunt. facile eſt vtrāq; poſitionem tueri. ℭ Contra priorē aliquibus argumentis inſtabimus quorum ſolutionibus habitis q̄d poſitio dicere voluerit videbitur. Arguitur primo ſic. paternitas non eſt accidens inherens inherēs ſorti denominans ſortem patrem diſtinctum a ſorte. ergo maledictum eſt. Aſſumptum patet. vel eſt accidens diuiſibile vel indiuiſibile? ſi eſt indiuiſibile oportet dare ei vnū ſubiectum indiuiſibile. non ſufficit ei dare animam intellectiuā ſubiectū: quia hoc non ſoluit argumentū de patre aſino. ſi eſt accidens diuiſibile. tunc eſt vna pars illi⁹ accidētis eſt ī vna parte ſubiecti ⁊ alia in alia. ſic paternitas eſt in manu. ⁊ patnitas eſt ī pede. ſed in quocūq; eſt paternitas ipſum eſt pater. ergo pes ſortis eſt pater. ℭ Forte dicis (et ſic dicendum eſt) paternitas eſt accidens indiuiſibile ſecundum intenſionem. prīam⁹ nō eſt magis pať q̄ꝫ ſophroniſc⁹ hn̄s ſolū ſocratem filiū. nec eſt accidēs extēſum toti patri inherēs: et nulli parti eius. adequatuꝫ ſubiectū eius eſt hō vel equ⁹ denoiat⁹ pať. nec hoc incōuenit ī accidētib⁹ reſpectiuis hoc etiam patet in accidente abſoluto. non datur adequatum ſubiectum puncti. ponendo ipſum impartibile. ℭ Contra hoc arguitur. abſciſſa aure ſortis quod reliquum eſt eſt pater. et non noua paternitate.

balenſis
Doctor
et⁹ albe
Doctor
mphicus
ſubtilis

... prius illa paternitas inherebat illi parti. ¶ Forte dicis erit noua paternitas: alioquin accidens migrabit de ſubiecto in ſubiectum. ¶ Sed contra hoc arguitur. ſequeretur ꝙ quando eſſent duo alba que intenduntur ſucceſſiue a non gradu ad aliquem certum gradum vſqꝫ vniformiter difformiter per vnam horam: ꝙ ibi erunt infinite ſimilitudines producte: et infinite ſimilitudines corrupte. quod videtur inconueniens. probo conſequentiam. quando in vtroqꝫ ſubiecto eſt albedo vt vnum iam illa duo corpora ſunt ſimilia per ſimilitudines inherentes: ita ꝙ eſt vna ſimilitudo inherens a corpori albo: et alia correſpondens in b corpore albo. tunc quando in vtroqꝫ corpore erit albedo vt duo erit alia ſimilitudo cum erit aliud fundamentum et alius terminus. Eodē modo argumentabor de vno gradu albedinis et ſemis. de vno gradu albedinis et vna quarta. et ſic ſine ſtatu. ¶ Reſpondetur ꝙ non eſt inconueniens ꝙ infinite relationes producantur et infinite corrūpant̄ cathegoreumatice infinite. quia ita eſt de ſubiectis illarū ſimilitudinū. ¶ Similiter poteſt homo argumentum facere de ordine fluminis protenſi ab vna parte aluei in alteram ad probandum ꝙ ille ordo non durat per duo inſtantia ob celerem diſceſſum fluminis a lateribꝫ aluei. Sed hoc argumentū poteſt ſolui ex precedēti. et reſpondēs in noialem argumentū retorquere pōt. licet ille ordo vel res que fuit ille ordo maneat in rerū natura: tamen perit hic ordo propter variationem rerum mutuo ordinatarum. ſicut quādo continuo aliquid alteratur acquirendo nouam quantitatem aduerſarij habent dicere in illo inſtanti motus hec totalis quantitas fuit. ſed ſemper eſt noua et noua. et ſicut tu ponis nouitatem in rebus abſolutis ita licebit eis nouas relationes ponere in rebus ipſis fundatas. ¶ Secundo arguitur maxime proprium eſt ſubſtantie cum ſit vna et eadem numero ꝙ ſit ſuſceptiua cōtrariorum: et vna proprietate predicamenti ſubſtantie. ergo non eſt vna ſimilitudo inherens albedini per quam denominatur ſimilis: quia tunc accidentis eſſet accidens. ¶ Sed dices maxime non capitur aduerbialiter in illa proprietate: ſed eſt adiectiuum termini ſubſtantie. albedo ſecundum multos inheret quantitati continue non inconuenit ſimilitudinem inherere albedini. vnde albedo eſt fundamentum propinquum illius ſimilitudinis papirus alba eſt fundamentum remotum eiuſdem. albedo eſt ratio proxima quare vna res eſt ſimilis alteri: cum ſimilitudo et rerum differentia ſunt eadeꝫ qualitas. ¶ Sed contra iſtud arguitur. ſequeretur ꝙ per productionem vnius albedinis eſſent innumere ſimilitudines producte in omnibus alijs albedinibus quātūcumqꝫ diſtantibus. quod eſt inconueniens. Et ſequatur patet. hec albedo pariſius producta de nouo in hoc oſſe proiecto in igne eſt ſimilis albedini in oſſe elephantis in india et taprobana. et ita in ceteris albedinibus. et queritur quis produxit ſimilitudinem in os elephantinū in india? ¶ Ad iſtud conceditur ſequela. in rebus reſpectiuis non eſt inconueniens. non eſt magna vis que cauſa produxit illam ſimilitudineꝫ dicatur ꝙ ignis producens albedinem in vno oſſe producit in eo vnam ſimilitudinem et aliam in termino quantūcūqꝫ diſtanti: immo ſi ponatur infinitum clauſum inter duo puncta hic ignis producit ſimilitudinem in aliud extremum. non eſt inconueniens dare infinitas ſimilitudines in hoc oſſe. quelibet pars proportionalis habet vnam ſimilitudinem per quam denominatur ſimilis alteri. Et ſi dicas ſimilitudo rei cuius quelibet pars dicitur eſſe ſimilis eſt extenſa. licet non intenſa redijt in idem. ¶ Tertio arguitur ſtat dare patrem reſpectu filij ſine paternitate in patre et filiatione in filio. ergo inanis eſt multiplicatio vnius relationis in fundamento et alterius in termino. Antecedens patet. ponatur ꝙ deus de potentia eius abſoluta corrumpat paternitatem et filiationem iſtas nullas alias producendo: conſeruando ſortem qui genuit et platonem qui ab eo generabatur. poſſibilitas caſus patet. quandocūqꝫ ſunt due creature realiter diſtincte quarum neutra eſt pars alterius deus poteſt quācūqꝫ illarum conſeruare alia annichilata. ergo poteſt conſeruare ſubſtantias priami et hectoris ſine paternitate et filiatione. ¶ Reſpondetur ab aliquibus admittendo caſum ꝙ deus poteſt conſeruare has ſubſtantias demonſtrando patrem et filium abſqꝫ hoc ꝙ ponatur paternitas vel relatio et ſic concederent aliquid deſinit eſſe pater ſimiliter aliquid deſinit eſſe filius ſine deſtructione fundamenti vel termini et hoc de potentia dei abſoluta. Et ſic cōcederent ꝙ deſinit eſſe paternitas et paternitas deſinit eſſe: ſed iſtud non poteſt eſſe de potentia dei ordinata. ¶ Sed contra hoc arguitur ergo eodem modo debet concedere ꝙ aliquis eſt filius de potentia dei abſoluta ſine patre. capio iſtos terminos pater et filius vt ſunt de predicamento relationis et non de predicamento qualitatis vt filius tantum valeat ſicut hoc diſiunctum filius vel filia et pater tantum valeat ſicut pater vel mater. hoc eſt impoſſibile ergo ſolutio ex qua deducitur. Conſequentiā tamen probo ſicut tu concedis aliquē eſſe patrem ſine paternitate. ita concedere debes aliquem eſſe filium ſine filiatione inherente et patre.

¶ Preterea arguitur paternitas toti patri inheret per te abſciſſa manu inheret reliqui parti. ergo nulla eſt repugnantia quin paternitas eadem que prius inherebat toti inheret parti ipſa remanente parte totiꝰ cum pars ſit eiuſdem rationis cum toto. Similiter ille paternitates ſunt eiuſdem ſpeciei et ex conſequenti deducitur ꝙ deus poteſt ponere paternitatem bouis in pede bouis quod ſi concedas ſequitur ꝙ pes bouis eſt pater quia in quocumqꝫ eſt paternitas ipſum eſt pater. ¶ Reſpondetur et ſi concederem hoc qđ infers quorſū procedes vlterius ſecundum omnipotentiam dei? ¶ Ad ſecundum argumentum ſi omnia concederem que infers ꝙ paternitas inherens toti poteſt inherere parti quomodo id improbabis? Vel ſic dicatur ꝙ paternitas que inheret toti non poteſt inherere parti: dato ꝙ ipſa efficiatur totum ſed vna alia.

¶ Aliter et forte rationabilius dicitur. nego ꝙ deus poteſt de potentia eius abſoluta omnem paternitatem et filiationem deſtruere niſi alias producat de nouo iſtis rebus ſic conſeruatis ꝙ vna genuit aliam. hoc dixerim. poterat deus ſubſtantiam priami et ſubſtantiam hectoris creaſſe. et tunc verum fuiſſet dicere iſte ſubſtantie ſunt ſine paternitate et filiatione. deus poterat deſtruere hanc paternitatem et hanc filiationem conſeruando has ſubſtantias producendo nouam paternitatem et nouam filiationem. ¶ Coloratur ſolutio. vocatur reſpectus vel relatio quaſi reſpiciens aliud accidens in alio extremo vel termino. ergo poſtqꝫ illa habitudo in vno extremo eſt producta et alia in alio deus non poteſt corrumpere has habitudines niſi vtrūqꝫ extremū vel alterū deſinat eſſe. Si niꝰ deſinat eſſe filiatio perijt. et paternitas in patre:

quia iam non reſpicit terminum filius eſt fundamentum filiationis et pater eſt terminus relatio reſpondẽs eſt paternitas. Oppoſito modo eſt de paternitate hic eſt relatio diſquiparantie: cum pater habeat dominium reſpectu filiationis interdum eſt relatio equiparantie. vt quando extrema ſunt eiuſdem rationis in ratione fundandi: vt ſimilitudo/equalitas/ ſemper relatio in vno extremo ponit relationem in altero: niſi ipſum fuerit deus. quare vnio inherens nature humane non habet relationem inherentem deo. hereticum eſſet dicere deum poſſe in ſe ſuſcipere accidens.

¶ Quo fit apparens ſecundum hanc poſitionem ꝙ deus non poteſt creare paternitatem. iſta relatio preſupponit ſubiectum in quo eſt. & ſic non quicquid de⁹ poteſt producere mediante cauſa ſecunda poteſt producere ſe ſolo. Dixi apparens. poteſt quiſpiam dicere euadendo ꝙ paternitas produci poſſet extra ſubiectũ nichilominus tamen ſaluatur poſitio: ſufficit ꝙ non poſſet ponere illud accidens in ſubiecto quod non genuit. nec plures paternitates ponere in patre ꝙ filios genuerit. ¶ Alterius patet ꝙ in triduo maternitas deſinebat eſſe in beata virgine. et in paſchate & in reſurrectione erat alia maternitas. vel eadem numero. ¶ Ex iſto patet ꝙ inepte dicunt aliqui dicẽtes ꝙ producebatur maternitas in beata virgine per illa verba que chriſtus protulit in cruce Mathei. xxvi. Mulier ecce filius tuus. et ecce mater tua. et in Johanne euangeliſta producebatur filiatio. deus nõ poteſt iſta accidentia ex dictis producere, in duabus ſubſtantiis quarum neutra produxit aliam. ¶ Sed dices ſortes cognouit bertam. quãdo incepit eſſe pater? Si dicas in primo inſtanti in quo generabatur filius. Contra hoc eſſet propter actum preteritum ſortis. ſed hoc nõ. nec actus preteritus non eſt. nec immediate ante hoc fuit. et quod non eſt nec immediate ante hoc fuit nullius rei eſt cauſa. ¶ Reſpondetur negando antecedẽs fundatur enim ſuper actiuam potentiam licet egiſſe vel actio ſit ratio fundandi relationes quo ad principium. ſed non quo ad permanentiam. ¶ Quarto arguitur. ſequeretur ꝙ eſſet infinita multitudo rerũ actu exiſtentium. conſequens eſt contra ariſtotelem tertio phiſicorum: et primo de celo et mundo. probo conſequentiam. capio a pedale iam a eſt duplum ad ſuam medietatem. ergo proportio dupla inheret ei pedale duplum denominans et idem pedale eſt triplum ad ſuam tertiam partem. quadruplum ad ſuam quartam partem. et ſic in abyſſum. ergo infinite ſunt proportiones inherentes illi pedali quarum quelibet diſtinguitur ab alia. ¶ Preterea ſequeretur ꝙ aliquod agens ageret in remotum non agendo in propinquũ. conſequens eſt inconueniens. patet in ſimilitudine que producit in remotum ſuam ſimilitudinem et non in propinquum. ¶ Item per motum digiti inciperunt infinite propinquitates in partibus vniuerſi quibus digitus eſt propinquior. et ſic in angelis et in celo reciperentur varia accidentia. ¶ Ad primum conceditur ſequela. hoc patet per aduerſarium. ſunt infinite partes proportionales in continuo quarum quelibet eſt actualiter in cõtinuo. Si hoc ponatur in abſolutis q̄re negandũ eſt in reſpectiuis? Et cõceditur ꝙ eſt vna duplicitas in toto pedali. et in qualibet medietate eſt duodupicitas. et in vna medietate eſt duplicitas in ordine ad ſecundam partem proportionalem. ſed illa nõ denominat totum duplum: quia non inheret primo toti. ſed toti per partem. et ſic in iſto toto ſunt infinite duplicitates inequaliter. vt patet conſequenter deſcendendo ad partes minutiores. ¶ Ad ſecundum nõ eſt inconueniens. viſibile producit viſionem in remotum et nullam in medio. Sed ſpecies viſibiles. ¶ Ad tertium conceditur illatum. et ꝙ muſca per ſuum motũ cauſat nouum reſpectum: puta propinquitatem vel diſtantiam in quolibet ſuſceptibili vniuerſi. et in quolibet inſtanti erit vna propinquitas vel diſtantia que nõ erat in aliquo inſtanti precedenti. et tot ſunt diſtantie in illa muſca quot ſunt puncta in vniuerſo. nichil ponderis habent: cum non ſunt graues. ſunt parue entitates. ¶ Poteſt fieri argumentum ꝙ due ſimilitudines ſunt ſimiles. ergo eodem modo illis ſimilitudinibus inherebunt ſimilitudines et ſic ſine ſtatu. ſic poteſt fieri argumentum. ſortes eſt idem ſpecie platoni: et differens numero ab eodem. modo idemptitas ſpecifica ſortis diſtinguitur a ſorte. et ſic oportet currere in abyſſum in idemptitatibus et differentiis.

¶ Principium eſt in hac via quando aliquid eſt tale denominatiue: et aliud eſt formaliter tale. tunc ſtandum eſt in illo quod eſt formaliter tale. Etiam ſecundum doctorem ſubtilem ſicut omnis relatio eſt diſtincta a fundamento: quando fundamentum poteſt eſſe ſine termino illius relationis. ſic omnis relatio cuius fundamento repugnat eſſe ſine termino eſt eadem realiter cum ſuo fundamento. et in eodem predicamento ſicut eſt fundamentum ſuum cum quo idemptificatur. vt dependentia creature ad deum creatio paſſiua. ¶ Circa iſta dubitatur que relatio eſt intrinſecus adueniens et que extrinſecus adueniens? ¶ Ad hoc dicitur ꝙ relatio intrinſecus adueniens eſt illa q̄ ſic ſe habet ꝙ poſitio fundamento et termino in quacũꝙ diſtantia de neceſſitate conſurgit relatio. vt relationes de predicamento ad aliquid. poſito patre et filio oritur paternitas et filiatio in quacũꝙ propinquitate et diſtantia. Relatio extrinſec⁹ adueniens eſt relatio ſic ſe habens ꝙ poſitis fundamento et termino nõ de neceſſitate ponitur ipſa relatio. ſtat ignem eſſe pariſius. et lignum eſſe rome. et tamen non ponitur calefactio actio. quia non applicatur agẽs paſſo. Similiter quando duo entia diſtant in vtroꝙ eſt diſtantia. Ipſis coniunctis deſinit eſſe diſtantia. et ſi vnum corpus inciperet recedere ab alio continuo eſſet alia et alia diſtantia. nec inconuenit dare infinitas diſtantias ibi ſucceſſiue productas: ſicut diximus de ſimilitudinibus in continua intenſione albedinum. et fortaſſe ſi redirent illa corpora ad ſitus priores rediret eadem diſtantia numero realiter. Aliqui iſtorum iſtud non abhorrent in abſolutis. nimirum in reſpectiuis.

¶ Sed forte dices redibit eadem diſtantia ſpecifica. ſecundum aliquos iſtorum deus poteſt corrumpere relationem extrinſecus aduenientem conſeruatis fundamento et termino in debita applicatione. propterea concedunt ꝙ manet locus circa corpus chriſti in ſacramento euchariſtie. et tamen ipſum intrinſece eſt longum ſeptem pedibus. licet non in ordine ad locum. Sed difficultas eſt hic de quando. ſi ſortes eſſet extra vniuerſum adhuc eſſet in tempore. Thomiſte nichil fixum dicũt de ſex vltimis predicamentis. nec illud diſcrimen vniuerſaliter admittunt. ¶ Secundo dubitatur an Priamus habens triginta filios habeat tot paternitates? ¶ Partiti ſunt viri huius poſitionis thomiſtis aſſerentibus vnam paternitatem ſufficere eis omnibus. et ſi ſucceſſiue oẽs illi filii deſinãt eſſe ad trigeſimum vſꝙ excluſiue. adhuc manet in ipſo patre

illa paternitas. et ſic vna ſimilitudo inheret vni pa-
rieti que ſufficit in ordine ad omnia alba in vniuerſo.
¶ Quo ſit relatio realis non numeratur ad ſolam
numerationem termini. ¶ Secundo ſequitur deſtru-
cto termino per accidens manet eadē relatio. non au-
tem de termino per ſe. hic filius (quando ſunt multi)
eſt terminus per accidens. per ſe terminus illius rela-
tionis paterne eſt filius ab eo genitus in quantum hu-
iuſmodi. non autem in quantū hic vel ille. ſed ſi pater
hodie habeat vnicum filiū et ille moriatur anteꝗ̄ ha-
beat alium ceſſat prima paternitas: et ſuccedit alia.
¶ Tertio ſequitur ꝙ non eſt ſimile de paternitatibus
reſpectu vnius filij: et de filiationibus reſpectu vnius
patris: quia vnicus filius non poteſt eſſe a duobus pa
tribus: ſicut duo filij ab eodem patre. Sed duabus re
lationibus exiſtentibus in patre et in matre reſpōdet
vna filiatio in filio. Hoc patet apud ſanctum thomā
tertia parte. q. xxxi. articulo quinto in parte ad hoc
deſcendunt. quia non admittunt plura accidentia ſo-
lo numero differentia poſſe inherere eidem ſubiecto.
¶ Aliorum eſt poſitio ꝙ tot ſunt paternitates in pa-
tre quot ſunt filij: cuilibet filiationi reſpondet ſua pa-
Scotiſte. ternitas. et moriente vno filio perit filiatio in eo fun-
data. et alia paternitas ei reſpondens in patre. hec cō-
ſequentia nichil valet. ſunt plures paternitates in pa-
trio. ergo eſt plures patres. ad multiplicationem ab-
ſtractorū non multiplicatur concretum. quēadmo-
dum non ſequitur ſunt plures ſcientie in gorgia ſcoti
ſto. ergo eſt plures ſcientes more rea [illegible]. Secunda po
ſitio eſt apparens: ſed prior hoc honeſtatis induit: ꝙ
non multiplicat res. ¶ Tertio dubitatur de ſecun-
da intētione. ¶ Supponatur ꝙ intentio interdū capi-
tur pro actu voluntatis: quēadmodum ingrediens ec
cleſiam intendit orare. et ſic non capitur in propoſito.
ſed magis vt ſpectat ad intellectum. tunc capitur du-
pliciter ſcilicet materialiter et concretiue. et eſt illud
qđ intelligit. ¶ Alio modo formaliter et abſtracti-
ue. et tunc eſt reſpectus rationis factus per actum cō-
paratiuum intellectus comparantis vnum obiectum
cognitum ad aliud. ſicut cum intellectus noſter ap-
prehendit humanitatem ſecundum eius propriam na
turam. et eam videt tanꝗ̄ communicabilem multis.
tunc ipſam ſic cognitam per actum comparatiuum
intellectus comparat ad multa differentia numero q̄-
bus illa natura eſt communicabilis. Et ex illa com-
paratione derelinquitur relatio rationis que vocatur
ſpecieitas. concretiue autem ſignificatur per hoc no-
men ſpecies. talis relatio pro fundamento proximo
habet humanitatem ſecundum eius eſſe cognitum. et
pro termino habet multa differentia numero etiam
cognita. ſed pro cauſa efficiente habet intellectum: et
eius actum comparatiuum. ¶ Dicitur reſpectus ra-
tionis quia fit ſolum per actum potentie cognitiue
vel appetitiue. quēadmodum realis que poteſt fieri
ceſſante operatione potentie cognitiue vel appetitiue.
vt ſimilitudo paternitas. que ceſſante omni operatio-
ne intellectus ſunt tales. Unde duplex eſt actus intel-
ligendi. quidam eſt noticia comparatiua. et eſt illa que
ſignificat hoc eſſe hoc vel hoc non eſſe hoc. ¶ Ex illo
patet ꝙ quelibet mentalis et eius iudicium vocatur
noticia comparatiua. ¶ Noticia nō comparatiua eſt
illa que non ſignificat eſſe vel non eſſe vt ſunt noticie
quibus ſubordinantur termini incomplexi: et comple
xi complexione non propoſitionali. iſta ſecunda in-
tentio eſt in illo comparato ſeu in obiecto cognito de

nominatiue vel quaſi ſubiectiue. ¶ Aliquid dicitur
eſſe in intellectu tripliciter. Uno modo obiectiue. et ni
chil aliud eſt ꝙ̄ cognoſci ab intellectu. ¶ Alio modo
aliquid dicit̄ eſſe in intellectu ſubiectiue. quod intel-
lectui realiter inheret. ¶ Alio modo aliquid dicit̄ eſ-
ſe in intellectu quando habet preciſe eſſe in conſidera-
to id eſt in obiecto cognito vt cognitum. Secunda
intentio proprie non habet eſſe. quia poteſt fundari in
ente reali. et in re que non eſt. et relatio nō habebit ve-
rius eſſe ꝙ̄ ſuum fundamentum. nec ſequitur antichri
ſtus fundat relationē. ꝙ̄ antichriſtus eſt. fundare rela-
tionem eſt ampliatiuum ſicut cognoſci. ¶ Secundo
patet ꝙ noticia quam habeo de ſorte eſt ens reale. hoc
patet quia ceſſante omni operatione intellectus illa
poteſt eſſe extra ſubiectum. licet non erit cognitio erit
qualitas vel entitas. ¶ Ulterius ſequitur non eſt
idem terminus ſecunde intentionis et ſecunda inten-
tio nullus terminus ſecunde intentionis eſt ſecunda
intentio. ſed terminus ſecunde intentionis ſecundam
intentionem cognotat. iſte terminus ſpecies de mate-
riali ſignificato ſupponit pro natura humana vel aſi-
nina connotando ꝙ ipſa apprehendatur ab intellectu
communicabilis multis ſolo numero differentibus.
¶ Hec eſt ſumma poſitionis realium qui mouentur
aliquibus rationibus et auctoritatibus. Primo ſic
argumentantur. omnes res ſic ſe habentes quarū vna
manet alia non manente diſtinguuntur realiter: hec pa
ternitas et ſortes pater ſic ſe habēt ꝙ ſortes manet pa
ternitate non manente ergo realiter diſtinguuntur.
¶ Reſpōdetur. maior implicat. illa debet exponi p-r
dum. quia illa propoſitio dicit ꝙ res ſic ſe habentes
quarum vna manet et alia non diſtinguuntur. quod
eſt falſum: quia non ens entitatis nec ens nō enti eſt id m
vel diuerſum. Etiam minor inuoluit falſum. ſi ſic di-
cas in maiori non ſunt idem. Si ſortes deſinat [illegible]
ter conceditur hec concluſio ſortes et paternitas non
ſunt idem non curando de veritate premiſſarum.
¶ Aliq̄ nominales putant ſoluere argumenta per hoc Okam.
ꝙ ſortes et paternitas non ſunt due res ſed ſunt vna
et eadem res. ſed hoc nichil eſt. totum eſt ſuas partes p
eas. ergo ſortes et paternitas ſunt due res [illegible] res.
Et quia hoc argumentum achillem reputant [illegible]
ta ꝙ argumentum eſt [illegible] ad probandum eo-
rum intentum. et ꝙ equaliter [illegible]
cut pro eis. accipiam maiorem in qua [illegible]
pono hanc minorem [illegible] hoc [illegible]
ſunt [illegible]. [illegible] negan-
do ſortem et hanc rem eſſe [illegible]
totum tertia entitas [illegible]
idem pon [illegible] numero [illegible]
mutatis terminis. Et hoc argumentum [illegible]
rium ſoluere quo ſoluto [illegible] argumentum
ſi ipſi [illegible] hoc non [illegible] demon-
ſtrando paternitatem in [illegible] ne-
gatiua [illegible]. Sed hoc non poſ-
ſunt probare. Iſta [illegible] paternitas [illegible]
tem aliorum. ſed hoc [illegible] quod a[illegible]
terat paternitas. quēadmodum de [illegible]
et de ſorte et ſorte [illegible]
poteſt [illegible] materia [illegible]
et intentionē forme nō fieri per a [illegible]
¶ Reſpondetur conſequentiam [illegible]
mum ſic in multis probari [illegible]
talis ſunt [illegible]
ri ad efficaciter concludendam [illegible]

gueſtigio contra ſeipſuȝ multa differre comperiet que idemptificantur. ¶ Secundo arguitur. vel ſimilitudo ſortis albi ad platonem album eſt relatio inherens albedini ſortis vel eſt ipſa albedo vel aliquid aliud? ſi primum propoſitum nichil aliud dare potes ab albedine ſortis et ſorte. ¶ Sed dices (ſicut dicendum eſt a nominali) ſimilitudo ſortis ad platonem eſt ipſa albedo que realiter ſorti inheret qua denominatur ſortes ſimilis platoni. ¶ Contra hoc arguitur ponendo ꝙ ſortes et plato nunc ſint albi vt quatuor. intendatur albedo ſortis ad octo non intenſa albedine platonis. tunc ſic. hec albedo intenditur. hec albedo eſt ſimilitudo ſortis ad platonem. ergo ſimilitudo ſortis ad intenditur. concluſio eſt falſa. ergo aliqua premiſſarum: et non maior. ergo minor. ¶ Item tunc ſequeretur ꝙ ſimilitudo eſſet diſſimilitudo. quia ſortes albus eſt diſſimilis ethiopi nigro. et queritur de illa diſſimilitudine? ¶ Reſpondetur concedendo concluſionem argumenti. ſcȝ ꝙ ſimilitudo ſortis ad platonem intenditur. ¶ Secunda propoſitio non intenditur ſimilitudo ſortis ad platonem. patet continuo fiunt minus ſimiles. ¶ Tertia propoſitio. ſimilitudo ſortis ad platonem intendit quando remittitur ſimilitudo ſortis ad platoné. Et ſi ponat infinita albedo in ſorte ſucceſſiue genita: hoc nõ fortificat argumentũ. adhuc precedit concluſio. ſunt aliquãter ſimiles. Si dicas nullã ſimilitudineȝ eſſe inter infinitam albedinem et finitã. Iam falſificas tuam minorem: ſcilicet ꝙ hec albedo eſt ſimilitudo ſortis ad platonem. Si petas an ꝓportionabiliter remittitur ſimilitudo ſicut intenditur albedo? hoc eſt impertinens ponderi argumẽti. petatur eadem queſtio ab arguente: et reſponſione rationabili habita facile eſt loqui conſequenter. ſicut in vno ſimili communiter dici ſolet opinio augetur: et remittitur formido. ¶ Ad aliud conceditur ꝙ ſimilitudo eſt diſſimilitudo. ſicut oportet eos concedere diſſimilitudinem et ſimilitudinem eidem fundamento inherere. Nec ſequitur hec albedo eſt diſſimilitudo ſortis ad ethiopem. ergo non eſt ſimilitudo. nec cõtrarie opponuntur illi termini. et ſic conceditur ꝙ propinquitas eſt res alteri propinqua. et diſtantia eſt res ab alia diſtans. ¶ Et ſi ponas ꝙ a cera augeatur: et b ei ſemper appropinquet magis. hec propinquitas eſt maior. hec ꝓpinquitas eſt hec diſtantia. ergo hec diſtantia eſt maior ſi bene ſilogiſas omnia ſunt peruia. quero quid capis ꝓ ſubſtantiuo termini maior an terminũ propinquitas vel terminũ res? tunc concludere oportebit in ↄcluſiõe hec diſtantia eſt maior propinquitas vel maior res quod eſt verum in tuo caſu. non aliud potes colligere in cõcluſione q̃ in premiſſis ſeminaſti. ¶ Tertio arguitur vnio diſtinguitur ab humanitate vnita a verbo diuino. et non eſt res abſoluta: ſed ſolum reſpectus extrinſecus adueniens. igitur. Quod nulla res ſit abſoluta patet. neqȝ ſubſtantia neqȝ accidens. quia oppoſito dato ſequitur ꝙ erit aliqua ſubſtantia vel aliquod accidens abſolutum in humanitate xpi quod vel que nõ erit in alio homine. quod non eſt dicendum. aſſumptũ patet. nunc verum eſt dicere vnio nature humane ad verbum eſt. et ſi verbum non aſſumeret hypoſtatice illam naturam humanaȝ falſum eſſet dicere ꝙ illa vnio eſſet. nam naturaliter loquendo oĩno impoſſibile eſt contradictoria ſucceſſiue verificari de eodem niſi propter deperditionem antique rei vel acquiſitionem noue. ſed nulla res abſoluta antiqua deperditur. ergo aliqua noua res acquiritur. ¶ Propter hoc argumentum quidam doctor communiter relationes negans in earum conceſſionem incidit. ſolutiones quas dare conſueuerat ad relationes intrinſecus aduenientes relationibus extrinſecus aduenientibus ſufficiunt. Hoc argumentuȝ eſt apud multos magni ponderis. ſed hoc pondus originem capit ab aſſuefactione auctorum citius q̃ a ratione propterea dicit interdum verificantur contradictoria ſine acquiſitione alicuius entitatis per ſolum motum localem. vt hec res eſt circulus. hec res non eſt circulus. eadeȝ re demonſtrata. interdum ſine motu locali vt hoc eſt album hoc nõ eſt album. ſuppoſito ꝙ albedo maneat ita preſens ſub tecto quod erat album ſicut antea. ſed non inhereat. tam hoc non eſt album. et nulla eſt mutatio localis. Similiter iſte eſt dilectus a deo. iſte non eſt dilectus a deo ſine aliquo dono creato. Nego ꝙ ſit vna relatio extrinſecus adueniens que dicitur vnio humane nature inherens. ſed vnio humane nature paſſiua nihil aliud eſt q̃ ipſa natura humana vnita. Iſte terminus vnio paſſiua pro humana natura ſupponit: cognotando ꝙ hypoſtatice verbo diuino vniatur. inter duo illa vnio nõ deſinit eſſentia. vnio aĩe ad materiã inter duo nõ deſinebat eſſe. ſed deſinebat eſſe inter duo. nec eſt etiaȝ credendum ſicut putat quidam doctor ꝙ chriſtus tunc deſierat eſſe. extimat ipſe ꝙ chriſtus eſt aggregatum ex diuinitate et humanitate. ſicut anima rationalis et caro vnus eſt homo. Hoc eſt falſuȝ. tunc chriſtus nõ eſſet deus nec creatura. terminus chriſtus vtraqȝ naturam denotat. ſed in recto pro ſecunda perſona in diuinis ſupponit: cognotando ꝙ naturam humanam aſſumat ypoſtatice. et quia tũc inter duo non fuit aſſumpta vera humanitas: illo tunc non erat chriſtus deſiciebat cognotatio termini poſitiui: et per conſequens eius ſuppoſitio. Et hoc apud communiter loquentes. Quidã tenet ꝙ in triduo erat chriſtus. Idẽ eſt chriſtus et vnctus ab anima. hoc eſt ſolum certare de termino et nulla eſt difficultas ob quam recedendum eſt a communi modo loquẽdi. Illa comparatio athanaſij non dicit omnimodaȝ ſimilitudinem: ſed aliqualem que eſt hec. Nam ſicut anima rationalis et caro requiruntur ad eſſe hominis: ſic humanitas et verbum requiruntur ad eſſe chriſti. ¶ Ex quo patet non loquitur conſequenter ad modum beati athanaſij. ſed diſcrimen eſt in hoc. homo ſupponit pro aggregato ex anima et corpore. chriſtus autem pro ſola perſona in diuinis. modo chriſtus fuit ab eterno. quod non poteſt competere termino ſupponenti pro illo aggregato. Iohannes. viij. anteq̃ abrahã fieret ego ſum. et ad hebreos. iij. chriſtus iheſus heri et hodie: ipſe et in ſecula. ¶ Granardinus arguit in tractatu de ꝓportionibus in regula illa vbi dicitur proportiones ſunt equales quarum denominationes ſunt equales: vt captis duabus lineis inequalibus. puta bipedali et pedali vtraqȝ habet equalem proportionem ad ſuam medietatem: quia denominatio eadem puta dupla. et tamen ſunt inequales quantitates. ergo proportio illarum linearum diſtinguitur ab ipſis lineis. ¶ Argumentum nullius eſt momenti. ¶ Quarto arguitur commentator tertio phyſicorum commento ſecundo dicit. ꝙ relatio eſt vna diſpoſitio inter duo que adinuicẽ referũt. et ꝙ eſt quoddam interuallũ inter illa. Et. v. phyſicoruȝ relatio aduenit: et acquiritur alicui: et ſine mutatione illius. et duodecimo metaphyſice cõmen. nono dicit ꝙ relatio inter omnia predicamenta eſt eſſe debilioris. ¶ Ad primũ dicitur. nõ vult cõmentator dicere ꝙ diſtantia

Okam.

Gregor.

Adam.

eſt in medio illarū rerum: ſed ſupponit pro vna illarū rerū connotando habitudinem vnius ad aliā. ¶ Ad ſecundum conceditur ꝙ non oportet aliquid mutari propter inceptionem verificationis dicibilis de predicamento relationis qđ v̄ificatur de ipſo. eadē res ſine mutatione ſui nunc eſt dextra nunc ſiniſtra ꝑpter mutationem alterius rei. ⁊ nūc eſt ſimilitudo nūc diſſimilitudo ꝑpter ſimilem qualitatē vel diſſimilē in alio extremo. ꝑpterea non eſt motus ad relationē: tamen ad relationē eſt per ſe motus vt alij ſolent dicere. ¶ Ad tertium reſpondetur hoc eſt diſtinguendum. vel ſi intelligatur iſta entitas eſt minor re abſoluta. et ſic negatur. ſed quia requiritur habitudo in ordine ad aliud vocatur eſſe debilius. hoc eſt ad hoc ꝙ dicibile de predicamento relationis dicatur de aliquo requiritur habitudo in ordine ad aliud. et ſic pater filium cognotat. Etiā ſecundū cōmentatorem cōmento octuageſimooctauo entiū quedā ſunt completa in quorū eſſe nichil facit anima. alia incompleta: vt de tempore cōtingit. Tempus enim eſt vera res extra animam. ſed non denominabitur tempus ſecundū multos niſi ab anima. Alique relatiōes habent talem denominationem ab anima: vt ſecunde intentiones que extenſo termino relationes dicuntur. Relatio eſt accidens. et accidit ſubſtantie ſecunde intentionaliter capiendo accidens. Et interdū capitur pro contingenter predicari: vt quinto de trinitate capitulo quīto et capitulo ſeptimo a beato Auguſtino. aliqua relatio eſt accidēs prime intentionaliter. ſoli termini ponuntur in predicamento. et non res ſignificate per terminos. hec omnia lucida ſunt ex artibus propterea tranſeo. ¶ Ecce duos modos oppoſitos relationum q̄bus ariſtotelem q̄libet nitit̄ ſibi flectere. auctoritates niſi expreſſe fuerint poſſunt in alterutrā partē flecti inſtar naſi cerei. Citius arbitror philoſophū tenuiſſe iſtum modum quem noiales inſequuntur. et cum hoc non eſt ponēda pluralitas ſine neceſſitate incaſſū eſt multiplicare res ſine ratione. rationes aduerſariorum non ſunt magni ponderis. quarum potiores in medium adduximus faciliores propter facilitatem cōſulto reliquimus. propterea cū ſecluſa affectione rationi apparētior ſit intendum hunc modum amplectimur. ¶ A quibus iſta diſtinctio rerum cepit exordium me legiſſe nō memini. Quidam doctor quinto metaphyſice dicit ſimplicium multipharium inſtituiſſe ad improbādas iſtas relationes. et dicit illas eſſe fortiſſimas rationes ſtoicorum. Quidam alius in prima parte queſtiōe. xxvi. dicit Gilbertum porritanum dixiſſe iſtas relationes non eſſe inherentes ſ; coexiſtentes. Forte a Gilberto porritano planū habuerunt principium.

Doctor ſubtilis.
Beatus thomas.

Oſt ſupradicta vlteri⁹ cōſiderari atq; ſubtiliter inquiri oportet. Utrū proprietates perſonarum quibus ipſe perſone determinantur ſint ipſe perſone: ⁊ ſint de⁹ id eſt diuina eſſentia: an ita ſint in perſonis vt non ſint perſone: ac per hoc nec diuina eſſentia. Qz enim in perſonis ſint proprietates: nemo inficiari audet: cum aperte clamat auctoritas: ꝙ in perſonis eſt proprietas et in eſſentia vnitas. Superius quoq; multis ſanctorum teſtimonijs aſtruximus perſonas ꝑ proprietates diſtigui atq; determinari: ipſaſq; proprietates tres ſcilicet proprijs expreſſimus vocabulis. Cum ergo proprietates ipſe ab eterno fuerint quibus ipſe perſone determinantur et differunt: quomodo eſſēt ſi in eis nō eſſēt: et quomō in eis eſſent et ipſe ꝑſone nō eſſent quin ibi eſſet multiplicitas? Quocirca ſicut proprietates eſſe in perſonis: ita et eas perſonas eſſe confitemur: ſicut ſupra auctoritate Hiero. (vt non pigeat reuocari ad mentem) proteſtati ſumus in expoſitione fidei ita dicētis Sabellij hereſim declinantes tres perſonas expreſſas ſub proprietate diſtinguimus. Non enim nomina tantūmmodo: ſed etiam nominū proprietates id eſt perſonas: vel vt greci exprimūt hypoſtaſes hoc eſt ſubſiſtentias ꝯfitemur. Ecce aperte dicit perſonas proprietatibus diſtingui: et ipſas proprietates eſſe perſonas: cuius hec verba perſtringimus: q; ſupra latius poſuimus.

¶ Diſtinct. xxxiij. et. xxxiiij. queſtio vnica.

Irca diſtinctiones trigeſimātertiam et trigeſimāquartā Queritur vtrum in deo perſona vel proprietas perſonalis diſtinguatur ab eſſentia diuina ſeu deitati cōmuni perſonarum aliquo modo ex natura rei ſeu circūſcripta omni operatiōe anime? ¶ Reſpondetur per duas concluſiones.

¶ Prima concluſio eſſentia diuina non diſtinguitur a perſona vel ꝑſonis in diuinis. Probatio bene ſequitur eſſentia diuina diſtinguitur a perſona ergo eſſentia diuina non eſt perſona ab exponibili copulatiue ad alteram eius exponentem conſequens eſt falſum ergo et antecedens. Oppoſitū antecedentis eſt concluſio poſita. falſitas conſequentis patet extra de ſumma trinitate et fide catholica ca. dānamus. ¶ Secunda ꝯcluſio iſta predicatio nō eſt formalis eſſentia eſt pater. capio formale vt tantum valeat ſicut in primo modo dicendi per ſe: quia ſic aliqui vtuntur vocabulo. cōcluſio eſt clara nūq; terminus vni⁹ ꝑdicamenti predicatur quidditatiue et eſſentialiter de termino alterius predicamenti: immo neq; eſſentialiter niſi fuerit differētia magis proprie dicta quod in propoſito non contingit. pater eſt de predicamento ad aliquid ſeu relationis ⁊ eſſentia non eſt de illo predicamēto. Sicut dicimus in alijs iſte nō ſunt formales predicationes pater eſt animal ſimilitudo eſt qualitas licet eadem res ſit pater ⁊ animal ſimilitudo et qualitates ſecūdū modum loquendi Auguſtini quinto de trinitate dicentis ꝙ nullum illorum que relatiue dicuntur dicitur ſecundum ſubſtantiam. nec tamen omne tale dicitur ſecundum accidens vt patet illic cap. quinto et ſeptimo de trinitate capitulo quarto. dicit ꝙ aliud eſt deum eſſe et patrem eſſe. Et anſelmus i libro de proceſſione

ſpiritus ſancti cap.ij.dicit non eſt enim inquit idē ꝙ deū eſſe qḋ eſt eſſe patrē aut filiū ⁊ q: hec eſt formalis homo eſt aīal ideo dicitur ꝙ eſſe hominē eſt eſſe aīal.

Gregoriꝰ. ¶ De talibꝰ pater formalit̄ eſt deitas q̄dā diſtinguūt penes ſenſum cōpoſitum ⁊ diuiſuȝ. licȝ illud nō videat̄ logicum nec conforme pricipijs modaliū nec eſt cōuenientia in terminis. Pater formaliter eſt deus in ſenſu compoſito eſt falſa. ſenſus enim huius eſt hec eſt formalis pater eſt deus ſiue in primo mō dicēdi ꝑ ſe quod idē ē qḋ liq̄t eſſe falſū. In ſenſu diuiſo illa eſt v̄a: ꝑ illā non denotatur ꝙ ſua de ineſſe ſit in p̄mo modo ꝑſeitatis: capiendo pro de ineſſe terminos reliquos dempto modo. ſȝ ſufficit ꝙ p̄dicatio in qua idē predicatuȝ p̄dicatur de pronomine demonſtrante illud pro q̄ ſubiectum ſupponit eſt formalis nam demonſtrato eo pro quo ſupponit: hec eſt formalis hoc eſt deitas. Et in ſimili patet intelligenti logicam. album eſt aīal non eſt quidditatiua et tamen ſignato albo demonſtrato hec eſt quidditatiua hoc eſt animal. ¶ Cōtra primam cōcluſionem arguitur ſic de quibuſcūq; verificantur p̄dicata contradictoria. ſi quelibet eſt res) ſunt diſtincte res ſed de patre et eſſentia verificantur duo contradictoria. verificatur enim de patre ꝙ generat et de eſſentia verificat̄ ꝙ non generat vt patet in capitulo allegato dānamus et conſtat ꝙ tam pater ꝙ̄ eſſentia eſt res ergo eſſentia et pater ſunt diſtincte res. maior eſt euidens nam alias ſequeretur ꝙ de aliquibus pro eodem omnino ſupponentibus verificarent̄ cōtradictoria predicata et per conſequens cōtradictoria aliqua erunt ſimul vera qḋ eſt impoſſibile. ¶ Rūdet̄ ſi maior itelligat̄ ꝙ de quibuſcūq; ⁊c. illa ſūt res diſtincte inter ſe: ita ꝙ res q̄ eſt vna nō eſt alia. ꝓpoſitio eſt falſa nec cōtradictoria verificabūtur de eodem licet non ſit diſtinctio vnius rei ab alia t̄n̄ non eſt omnino idē nec eſt cōuertibilitas inter illos terminos. Vel ſic illa maior eſt vera quando illa de quibus v̄ificantur ꝯdictoria ſunt ad inuicem res diſtincte. predicationes huiꝰ modi nō ſunt ꝯdictorie nec eas inferētes. ipoſſibile eſt cōtradictoria eſſe vera de q̄buſcūq; extremis fuerint: cū autē ex tali verificatione predicatorū cōtradictoriorū non ſequitur aliquas predicationes eſſe ueras poſito ꝙ illa pro quibus verificantur non ſunt res diſtincte adinuicem tunc ex tali verificatione non neceſſario arguitur res eſſe diſtinctas nec ex talibus p̄dicationibꝰ illa maior verum habet. et ratio eſt q: finalis ꝓbatio illiꝰ reſoluitur ad hoc ꝙ ꝯdictoria ſunt vera ſȝ propoſitiones in quibus verificantur illa predicata nō ſunt cōtradictorie. cū pater et eſſentia diuina nō ſunt termini ſynonimi. nec tales ꝓpoſitiōes inferūt ꝯdictorias vt patuit ſuperius diſtictionibꝰ q̄rta ⁊ quita: vbi ſpecialem mētionē de ꝯdictorijs fecimus ī diuinis. Nec ſequit̄ ꝙ tūc perit oīs via probādi aliq̄ eſſe adinuicē diſtincta: q: ꝑ poſſibilitatē ſeparatiōis vniꝰ ab alio et corruptiōis cū ꝯſtantia alteriꝰ vt de materia et forma ꝓbauit Ariſtoteles p̄.no phyſicoꝝ reperit̄ modꝰ diſtinguēdi res. ¶ Scḋo arguit̄ hec eſſētia ē ex natura rei formalit̄ īfinita ⁊ neceſſe eſſe: ꝓp̄etas ex ſe nō eſt neceſſe eſſe: nec formaliter infinita ꝗ eſſentia ⁊ ꝓprietas ex natura rei diſtinguunt̄. prima pars aīcedētis cōceditur ⁊ ſcḋa ꝓbat̄ q: ſi ſit ī diuinis eſſēt tria īfinita et tria neceſſe eē ꝯ illḋ athanaſij ī ſymbolo nō tres īmēſi ſȝ vnus imenſus. ¶ Preterea eſſentia eſt ꝑfectio ſimpliciter ſm̄ Anſelmū mono. xv. ꝓprietas nō eſt ꝑfectio ſimpliciter: alioqui cuilibꝫ ꝑſone diuine aliq̄ ꝑfectio ſimpliciter deeſſet: ⁊ ſic nulla eſſet ſumme ꝑfecta. ¶ Ad p̄mū iſtorū nego ꝙ ꝓprietas non eſt neceſſe eſſe nec formaliter īfinita accipiēdo ꝓprietatē ꝓ perſona ipſa et q̄ū infers tūc eſſent tria infinita eſſe et neceſſe eſſe. ſi intelligas ſunt tres perſone quarū quelibet eſt infinita et neceſſe eſſe concedit̄ t̄n̄ non ſequitur ꝙ ſunt tres diuinitates. Sicut ī ſimili ſunt tres perſone quarū quelibet eſt deus non tamē ꝓpterea ſequit̄ ſunt tres dij ſicut auguſtinꝰ dicit. vij. de trini. cap. vi. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ quelibet proprietas eſt perfectio ſimpliciter quia ipſa eſt deitas. Quis poteſt vocare diſtinctioneȝ formalem inter aliqua quando ſic ſe habent ꝙ ſupponunt pro eodē ſingulari et aliquid dicitur de vno qḋ non dicitur de alio et contra. Sed de hoc nō eſt vis nomina ſignificant ad placitū ſed non propterea ponenda eſt aliq̄ formalitas diſtincta a re ipſa. ¶ Ex his patet cum ſuffragio dictorum de relationibus. diſtinctione. xxx. ꝙ ſapientia ⁊ paternitas non ſunt termini ſynonimi. ¶ Secundo patet ſapientia dei eſt paternitas dei iuſticia dei eſt miſericordia dei. ſȝ propter aliā ⁊ aliā ad creaturas habitudinē deo ſimplici et indiuiſibili alia et alia predicata attribuimus.

Cumq; ſupra diſſeruerimꝰ ac plura dixerimus de his que communiter ſecūdum ſubſtātiam de deo dicunt̄: eorum tamē quedam ſpecialem exigitāt tractatū de quibꝰammodo tractādum eſt. i. de ſcientia: preſciētia: prouidentia: diſpoſitione: predeſtinatione: volūtate ⁊ potentia. Sciendum ergo eſt ꝙ ſapientia vel ſcientia dei cū ſit vna et ſimplex: tamen propter varios rerum ſtatus ⁊ diuerſos effectus plura ac diuerſa ſortiuntur nomina. Dicitur enim non t̄m̄ ſcientia: ſȝ etiā preſcientia vel prouidentia diſpoſitio: predeſtinatio et prouidentia. Et eſt preſciētia ſiue prouidentia non de futuris t̄m̄: ſed de omnibus: de bonis ſcȝ et de malis. Diſpoſitio vero de faciēdis. Predeſtinatio de oībus ſaluandis: et de omnibus bonis: qui et hic liberantur ⁊ in futuro coronabuntur Predeſtinauit enim deus ab eterno hoīes ad bona eligēdo: ⁊ predeſtinauit eis bona preparādo. Que hoīes p̄deſtinauit apoſtolus oſtendit dicens. Predeſtinauit quos p̄ſciuit fieri ꝯformes imaginis filij ſui.

¶ Diſtinctionis. xxxv. queſtio vnica.

Circa iſtam trigeſimamquintā diſtinctionem in qua magiſter incipit tractare de noticia quam deus habet de creaturis. Queritur an in lumine naturali ponendum eſt deū aliud a ſe intelligere. ¶ Cōmentator. xij. metaphyſice commento. li. dicit hanc queſtioneȝ eſſe nobiliſſimam omniū que ſunt de deo: et deſiderata ab omnibus. ¶ Similiter ⁊ caldei valde perſcrutati ſunt de ea. ¶ Circa hoc ariſtoteles et eius cōmētator. xij. metaphiſice poſuerūt tres

concluſiones. ¶ Prima eſt deus eſt ſubſtantia intellectualis ſemp actu intelligēs. Probatur. de⁹ eſt ens omniū digniſſimū et nobiliſſimū. Hoc aūt non eſſet ſi nō eſſ; intelligens: aut ſemp actu intelligēs. vnde ſi non intelligat quid vti₃ erit inſigne venerabile: ſed ſe habeat vt ſit dormiens? ¶ Scđa cōcluſio ſua ſubſtantia eſt ſua intellectio. Probat philoſophus quia alioquin perficeretur per intellectionē ſuperadditā₃. ¶ Tertia concluſio deus nichil aliud a ſe intelligit. ¶ Ad hanc ꝯcluſionē recitabimus rationes Ariſtotelis et ſui cōmentatoris. ¶ Ad titulū queſtionis pono tres concluſiones: due pme ſunt ariſtotelis. tertia ꝯdictoria tertie Ariſtotelis ⁊ cōmentatoris. ¶ Probatur tertia concluſio ſic ſequens rationē naturalem ponit deū intelligere. et hoc rationabiliter qm̄ nomine dei intellexerūt ſapientes oēs ens optimū et nobiliſſimum cuius nobilitatē non poſſumus cognoſcere niſi ex his que nobis innoteſcūt. Et cum nos iudicamus res cognoſcentes perfectiores rebus nō cognoſcētibus. pt₃. xij. metaphiſice capit. xiiij. ⁊. xv. de trinita. cap. iiij. ¶ Et iudicamus ea eſſe perfectiora q̄ plura cognoſcant. patet inducendo in aīalibus. Debemus illud deo attribuere ꝙ plura cognoſcat. ¶ Non val₃ dicere cum cōmentatore ꝯmento. li. ſufficit ꝙ cognoſcat aliquid quod eſt quodāmodo omnia deus eſt oīa cauſaliter et emineter. Unde cōmento. xxiiij eiuſde₃ xij. forma pmi mouentis eſt quodāmodo oēs forme. ¶ Sed hoc nō ſufficit q₃ ratio non probat deum eſſe nobiliſſimū niſi cognoſcat alia a ſe. ¶ Argumētum Ariſtote. contra empedocle. iij. metaphiſice cōmēto xv. ⁊ primo de aīa cōmēto. lxxx. redit in arguentē ꝙ deus eſt inſipientiſſimus. ¶ Secundo deus cognoſcit orbē quem rotat alioquin nō vniformiter rotaret ¶ Et cōfirmatur. in oīm gentiū cordibus ſcriptum eſt implorare auxiliū diuinum. et hoc fruſtra fieret ſi ipſe nō cognoſceret: igitur. Quomodo deus eſſet ſollicitus circa nos ſi nullatenus nos cognoſcat? certe non video Q₃ circa nos ſit ſollicitus. pat₃. xij. metaphiſice cōmento. xxxvij. ⁊ ſcđo celi cōmento. xxxiiij. ⁊ primo economico ꝯ ſic precordiata fuit a deo vtra₃ natura maſculi et feminine ad cōmunicationē. ¶ Ulterius miſeretur eis ſcđo de anima ꝯmento. xxxiiij. ⁊ aliqua concedit nō de neceſſitate ſcđo celi commēto xxxiij. et dat prophetia₃ patet in libello de ſōno ⁊ vigilia. ¶ Indubie nō conduceret orare deū ſi non intelligat preces noſtras. perinde eſſ; ſicut helyas theſbes illuſit ſacerdotib⁹ baal tertij. regū. xvi. inquiens clamate voce maiore deus eīn eſt. aut forſitan loquitur: aut in diuerſorio eſt: aut in itinere: aut certe dormit: vt excitetur. immo excitari non pōt a ſtentore homerico. ¶ Tamen auerroys quinto colliget in fine implorat auxiliū dei: vt perueniat ad vltimā perfectionem que beatitudo ſempiterna appellatur. et. x. ethicorum. deus gaudet de eo qui nititur ſibi aſſimilari. quod exponens cōmentator ait dignus eſt ergo vt benefaciat eis qui amant ipm plus. ⁊ vt honorificet eos ⁊ viſitet eos ſicut diſpoſitio amici cū amico. iſta inferunt deū cognoſcere ſuos amicos. quomō alias poſſit eos viſitare et honorare? Uidetur certe ꝙ multu₃ probabiliter ex dictis Ariſtotel'. et commentatoris: ⁊ ab eis conceſſio in bona ꝯña inferatur cōtradictoria tertie ꝯcluſionis ab eis poſite. ſicut interdū alij latenter conſtruunt in co₄ libris pugnantia. ¶ Preterea multi ſunt effectus in iſtis inferioribus quo₄ cauſas inuenire eſt impoſſibile niſi habēdo recurſum ad cauſalitatē prime cauſe libere cauſant'; vt pote quare eſt ꝙ ſperma viri vel virtus ſeminalis diſponit materiā vniformē ī ptes difformes vt ex vna pte fiat os ex alia caro ſanguis vel medulla. ratio nulla dari pōt. Propterea apud galienū ſcđo cretico ꝯ capite ſecūdo vocatur virtus diuina. Q₃ patet apud magiſtrū ſententiarum diſt. xviij. de rationibus ſeminalibus Nō poſſumus dare cauſam q̄re vnus gradus forme remittit ante aliū vel producitur aū alium niſi eundo ad ꝯcurſum et libertatē prime cauſe. ¶ Amplius apud plurimos expertū eſt plurimos plurima futura predixiſſe et ita euenīſſe ⁊ quoſdā habuiſſe vera ſōnia de futur'; et etiā quoſdā habuiſſe noticiā interpretandi ſomnia atq₃ prophetias interp̄tatione indigētes Et iſtud nō ſolū cōſtat apud ſacras hoſtias: ſed ethnico₄ ſcripta patet apud cōmentatorē in ſuo tractatu de ſomno et vigilia. et de portētis apud grecos perſas medos et romanos et heſter. xvi. hoc tenēt iudi vbi dr̄ dei quo q₃ cūcta cernentis arbitrāt ſe poſſe fugere ſententiā. ¶ Preterea deus eſt vniuerſi totius princeps et rector digniſſimus. ꝗ intelligit aliud a ſe. Antecedens patet p Ariſtotelem et cōmentatorē. xij. metaphiſice. ꝯña patet. quia nō latet eū eſſe dñm vniuerſi. nec ignorat ſuū principatū. Que nobilitas eſſet ꝑncipare vniuerſo. et hoc nō intelligere? Eſſet perinde ac ſi vnus infans eſſet rex vnius regni. et hoc cum lateret.

¶ Amplius ſequet ꝙ ille qui minus intelligit eſſ₃ melior in hoc ꝙ pauca intelligit ꝗ ille qui plura intelligit. patet magis cōuenit cū deo ſolū ſeipſu₃ cogſcente. hoc eſt ridiculū. igitur ¶ Amplius cū cyrus quēlibet militē ſui exercitus proprio nomie ſalutabat ſine doctore extrinſeco. et mitridates. xxij. gentiū quibus impabat linguas cognouerat. quō eſt illud negādu₃ a deo? ¶ Dicimus ꝑpterea et philoſophū et eius cōmentatorē in hoc non locutos probabiliter: nec ꝯformiter ad co₄ principia. ¶ Sed ꝯ iſtam concluſione₃ arguitur ſic vel deus cognoſcit diſtincte oīa poſſibilia et exiſtentia vel non? ſi ſcđm pari ratione nihil aliud a ſe intelligit. Si primū. tunc intelligit quālibet partē continui diſtincte. Sed probo ꝙ non. vt ſua cognitio ſiſtit ad diuiſibile. ſic non cognoſcit diſtincte quodlibet. ſi ad indiuiſibile. ꝗ continuū componitur ex punctis. ¶ Ad iſtud concedo ꝙ quālibet partem continui diſtincte videt deus. et ad quālibet partem terminatur obiectiue. ⁊ infinities infinitas partes cognoſcit. ſed q̄libet pars cognita eſt diuiſibilis. quālibet partē proportionalē a continui deus diſtincte intuetur. et rurſus diuidendo quālibet partē ꝓportionalem in alias partes ꝓportionales. et quālibet eas rurſum infinities. quālibet iſtarū diſtincte cognoſcit et earū diſtinctionē videt. et q̄libet pars cognita ē diuiſibilis in infinitas partes. ſicut in infinitū parua ē aliqua pars huius cōtinui et nulla ps eſt minima. ita infinitā paruā ī partē deus cognoſcit. et quelibet ps cognita eſt diuiſibilis. Et diſtinguo ꝙ noticia determinetur vel obiectiue et ſic concedo. et ſemp in parte diuiſibili continui. ſemper loquimur de cognitione partiū puri continui. Uel terminetur ſic ꝙ detur vltima cognita. et hoc nō. quālib₃ partem video actu que eſt ipſe deus ab eterno cognouit: opinor aiam [illegible] quālibet partē cōtinui diſtincte cognoſcere. Et [illegible] non datur minima ps in continuo nō cognoſcit minimam. non pōt tamen quālib₃ partē diſtincte cognitā a qualibet alia ſeparare: quia quelibet illarū ē [illegible] partibilis. Q₃ probo. data vna illarū partiū [illegible]

habet tres tertias: ⁊ centũ centeſimas: ⁊ tũc non quelibet diſtincte cognita eſt ſepata ab alia. Et licet quidam doctor dicat ſe tenuiſſe in quadã reſpõſione publica ꝙ ſic non tñ recitauit an bacchalarij ꝯtenti abierant ſemper remanet queſtio an quelibꝫ remanet diuiſibilis vel indiuiſibilis non ſcdm illud reputat impoſſibile. vt pꝫ in ſuo ſecundo. pͥmũ indubie includit contradictionẽ. Apud me nõ eſt tamen in opinabile naturaliter loquendo ꝙ continuũ componit ex pũctis. Et rationes hui⁹ et alioꝝ alibi elucere curabimus. Sꝫ qꝛ tenebroſe loquitur põt dici ꝙ tenuit ꝙ quelibet ꝑs eſt ſeparata ſcdm cognitionem. ſed certe nichil noui tenuit cuꝫ illud a q̃libet theologo ꝯcedit.

¶ Gregorius.

¶ Secundo arguit ſi de⁹ cognoſcit quodlibet et oia eodẽmodo: et omnia predicata dicibilia de ipſis et ſic cognoſcit complexe. ¶ Hoc argumentũ nullũ eſt. cõceditur ꝙ licet deus ſit ſimplex in eſſentia cõplexe cognoſcit. ſicut nõ iprobabile eſt ꝙ mentalis ſit ſimplex noticia et cõplexe ſignificat et ſic de' eſt grãmaticus logicus rethor geometra. cognoſcit ſup lineã datã ꝯtingit triangulũ equilaterũ collocare. et ꝙ obliqu⁹ in fronte rectus in medio ⁊ v̄bum in calice orõnis eſt locandũ. et non ē. et ſic aliqua grammatica ē logica realiter. ¶ Ulterius pꝫ ꝙ deus eſt noticia apprehenſiua falſi ⁊ impoſſibilis. non tñ eſt indicatiua noticia falſi. Hoc nichil aliud eſt dictu q̃ deum apprehende falſũ. Etiã in apprehenſione nõ iudiciaria non conſiſtit deceptio. ſecus eſt in iuditio. Hꝫ aliquã conuenientiam cũ noticia abſtractiua que eſt reſpectu abſentiũ ſic de⁹ abſentia intuetur ſicut pñtia: et ſic cõuenit cũ noticia intuitiua nr̃a. nõ eſt ſillogiſmus ſophiſtic⁹ vt ſonat in malã partẽ nec cognitio vniuerſalis hoc mõ lꝫ repreſentet ſpecifice ſingulariter: et diſcretiſſime ſibijpſi. ¶ Nunc rñdetur ad rationes ꝯmẽtatoris quarũ multe ſunt faciles. nec eſt opus ad illas reſpõdere.

¶ Et arguit pͥo. ſi intelligeret alia a ſe. tũc ſua ſubſtantia non eſſet intellectio eiuſdẽ. ſed erit potentia ꝑ quã fit intellectio. ¶ Ad hoc dꝛ ꝯñam eſſe nullam.

¶ Secũdo ſic arguit: quia tũc aliqͩ eſſꝫ nobili⁹ deo qꝺ eſt falſum. pꝫ ꝯña quia intellectũ eſt perfectio intelligentiſ. ſ. cauſaliter. qꝛ cauſat in intelligẽte ſuã perfectionẽ q̄ eſt intellectio. omne aũt tale ingtum hmõi ꝑfectius eſt illo. ¶ Prima ꝯña eſt nulla. Et ad ꝓbationẽ non hꝫ veritatẽ de intelligente cui⁹ intellectio nõ diſtinguitur a ſua ſubſtãtia qualis eſt deus ¶ Itẽ anima intelligit muſcã que eſt anima imperfectior.

¶ Tertio arguit. qꝛ tunc nõ eſſet independẽs. et non indigẽs alia: cum intellectus dependet ab intellecto ¶ Negatur ꝯña. ¶ Quarto ſeqtur ꝙ de⁹ patitur et mouetur ab alio. ¶ Nego ꝯñam. nichil in ſe recipit.

¶ Quinto tunc ſua intellectio nõ eſſꝫ nobiliſſima. et cũ ſua ꝑfectio ſit in intelligendo non eſſꝫ nobiliſſim⁹ qꝺ eſt contra pͥmã concluſioẽꝫ. ꝯña probatur. qꝛ intellectio rei vilis non eſt nobilis. ſed vilis. Et ideo apꝺ nos melius eſt nõ meditari de talibus q̃ meditari. et non videre q̃ videre. ¶ Fateor hec ratio aliquid apparentie hꝫ. ¶ Ad quintũ nego ꝯñam. lꝫ ſit vile occupare intellectũ circa vilia vbi intellect⁹ impeditur ab intelligẽtia nobilioꝝ: aut ꝑ intelligẽtiã viliũ quis inducitur ad peccãdũ. vbi tñ neutrũ cõtingeret hoc nõ eſſet vile. ¶ Sexto arguit cõmentator qꝛ ſi intelligeret alia aut in vli: tñ aut in particulari: non in vli. quia talis itellectio eſt imperfecta. et in potẽtia. Nec in pticulari. qꝛ particularia ſunt infinita. et infinita nulla ſciẽtia determinatur. ergo nõ cognoſcit ſingularia diſtincte et in particulari. ¶ Reſpõdetur nõ inconuenit rem infinite perfectiõis intelligere infinita diſticte. ¶ Sed dices tũc emergũt eedẽ difficultates philoſopho de imutabilitate dei de futuriſ contingẽtibus ſicut nobiſ ¶ Hoc ꝯcedit. Et ſi dicas cognoſcẽ duo diſtincte arguit maiorẽ ꝑfectionẽ q̃ cognoſcẽ vnuꝫ ⁊ ſic ꝑiter cõſcendendo. ğ eſt infiniti vigoriſ ſi cognoſcat īfinita ꝙ tñ phũs et ꝯmẽtator negarẽt. ¶ In primis dꝛ ꝙ argumentũ mltũ probabiliter ad hoc deducit ꝙ deus eſt infiniti vigoris nõ ſtando in hoc ꝙ ipſi illud negarẽt. ¶ Scdo dꝛ ꝯña nõ eſt euidẽs ſic multi theologi dicunt aiam xpi cognoſcere oia per eundeꝫ actũ qui primo tendit in deũ et ſecundario in creaturas infinitas. ¶ Item arguit adhuc ſic deus neſcit adhuc iſtã hec eſt neſcita a deo q̄ demonſtrat ſe. et illa eſt vera. ğ deus neſcit oẽ verum. Q̄ illa ſit vera pꝫ vel deus ſcit ita eſſe ſicut ꝑ illã ſignificatur vel non. ſi pͥmũ cũ per eã ſignificat ꝙ ipſa eſt neſcita a deo. ergo ita eſt ꝙ ipſa eſt neſcita a deo. Si dicas ſcdm et ipa ſignificat ꝙ eſt neſcita a deo. ⁊ ita eſt. ğ ipſa eſt vera.

¶ Hic põt dici ſicut ad veritatẽ ꝓpõnis non ſufficit ita eſſe ſicut per eã ſignificatur: ſed cũ hoc requirit ꝙ ſe nõ falſificet. Sic in pñtiaꝝ de hac ꝓpoſitiõe dicat recalcitrat in eius ſciam. ipſa eſt neſcita. Sed tũc eſt queſtio ergo eſt aliqꝺ verũ neſcitum a deo. ¶ Cõcedis illatũ. quando verũ habet reflexionem in ei⁹ ſcire ¶ Uel dicamus conformius ad ſacras litteras. ꝙ illa eſt falſa et ſe falſificat per hunc modum quia neſcitur a deo. abſonum videtur concedere ꝙ aliquod verum neſciatur a deo. ſed hec ꝓpoſitio hoc eſt neſcitũ a iohanne eſt vera. Et tamẽ a me neſcita. ſed ſcio ita eſſe ſicut per illam ſignificatur. non ſequitur hec eſt a me neſcita. ergo ẽſt falſa. ſecus eſt reſpectu dei.

¶ Sed dicis tunc erit aliqꝺ iudicium quod nec erit error nec fides opinio ſapientia intellect⁹ prudentia ars. patet de iudicio huius hec eſt neſcita a me: tale iudiciũ non eſt error nec fides. et ita de alijs iudicijs enumeratis. ¶ Conceditur illatũ. ¶ Dubitatur circa hãc diſtictionẽ an idee creaturarũ ſint perpetue.

¶ Supponit idea eſt nomẽ grecũ ab idos quod eſt forma ſpecies vel ratio. Modus loquẽdi a platõe eſt introductus. pꝫ ꝑ auguſtinũ lib. lxxxiij. queſt. q. xlvi licet res prius erat fortaſſe tali noīe non prius vocabatur. plato (vt magiſter dicit diſti. pͥma lib. ij.) poſuit tria pͥcipia ſiue initia. deũ exemplar ſiue ideã ⁊ materiã ¶ Auguſt. vbi ſupra dicit ꝙ idee ſunt pͥncipales quedã forme vel rõnes coꝝ ſtabiles atqꝫ immutabiles: q̄ ipſe formate non ſunt. ⁊ propter hoc eterne et ſemꝑ eodẽ modo ſe habentes q̄ diuina intelligẽtia ꝯtinentur. et tñ ipſe neqꝫ oriũtur neqꝫ intereunt. ſecũdum eas tñ formari dꝛ omne qꝺ oriri et interire põt.

¶ Seneca epiſtola. lxvi. ad lucillum enumerãs. iiij. cauſas rerũ ſcdm ariſtotelẽ ſubdit. quintã his plato adicit exemplar: quod ipſe ideã vocat. ¶ Ex his auctoritatibus hinc inde ſparſis non eſt lucidũ que res eſt idea. ſi ponam⁹ terminũ idea in recto ſtare ꝓ creatura. iam non erit eterna et inuariabilis. ſi ponamus ideã eſſe deũ iam idea erit inuariabilis et eterna. ſed non erũt plures idee. et cũ idea eſt aliqͩ opꝫ dicere. ꝙ eſt creator vel creatura. quicqͩ dixerimus opꝫ modũ loquendi patrũ exponere ¶ Poſſum⁹ dicere idea eſt deus creaturas cognoſcẽs. ⁊ ſic idea eſt eterna ⁊ idea preceſſit ideata. ¶ Scdo ſequitur licet non ſint plures idee eſſentialiter diſtincte tñ dicunt plura ob pluralitatem ideatoꝝ. hoc eſt vna res vocatur plures ra

tione obiectoꝝ plurium in que cadit ratio idee. ſicut plures reputantur potẽtie aie intellectiue. ¶ Si quis voluerit dicere idea in recto ſupponit ꝓ creatur; cõnotando ꝙ cognoſcantur ab eſſentia diuina poteſt. tunc ſaluat̃ pluritas idearū et idee ſunt a mente diuina. ⁊ licet nulla idea fuerit ab eterno: ab eterno tamē fuit idea: idea eſt terminꝰ ampliatiuꝰ ſicut cognoſci. creatura fuit idea qñ nulla idea fuit creatura. idea dicitur eterna: quia eſſẽtialiter cognoſcitur. eſt inuariabilis: quia ſemper a deo cognoſcitur ſiue ſit ſiue non ſit. non põt eſſe fortis rõ pro vna pte dicẽdi. prior modus eſt ita conformis modo loquẽdi platonis ſenece et beati Auguſtini ſicut poſterior.

Et quoniam demonſtratū ex parte quomodo omnia dicantur eſſe in deo. addēdū videtur hic quibus modis dicatur deus eſſe in rebus: ſi tamen id humana mēs vel ex parte digne valet cogitare: vel lingua ſufficit eloqui. Sciendum ergo eſt quod deus inconmutabiliter ſemper in ſe exiſtens: preſentialiter: potentialiter: eſſentialiter eſt in omni natura ſiue eſſentia ſine ſui diffinitione: et in omni loco ſine circūſcriptione: et in omni tempore ſine mutabilitate. Et preterea in ſanctis ſpiritibus et animabus eſt excellentius. ſ. p gratiam inhabitans: et in homine chriſto excellentiſſimei quo plenitudo diuinitatis corporaliter inhabitat: vt ait apoſtolꝰ. In eo enim deꝰ habitauit nõ per gratiam adoptionis: ſed per gratiam vnionis.

¶ Diſtinctionis. xxxvij. queſtio. vnica.

Circa diſtinctionē. xxxvij. in qua magiſter loquitur quomodo deus eſt in loco. Et an ſit vbiq̃. Quero hūc queſtionis titulū. An deus ſit vbiq̃: ⁊ in infinito loco ymaginario extra celū? ¶ Pono cõcluſiones. ¶ Prima eſt deus eſt vbiq̃ per eſſentiā preſentiā et potentiā. ¶ Secunda cõcluſio deus põt eſſe extra celū creatura ibidē exiſtente. ¶ Tertia concluſio ꝓbabile eſt ꝙ deus eſt extra celū in ſpacio infinito ymaginario. ¶ Prima ꝯcluſio ꝓbatur Hieremie. xxiij. celū et terram ego impleo. Et eſaie. lxvi. celū michi ſedes eſt: terra autē ſcabellum pedum meoꝝ. Et ſi aſcendero in celū tu illic es. et ſi deſcendero in infernū ades. pſal. cxxxviij. ¶ Et per rationē deus eſt alicubi. et nõ eſt maior ratio ꝙ ſit in vno loco ꝙ̃ in alio. igitur. ¶ Ad hoc magr̃ varias auctoritates ſanctoꝝ introducit in littera. ¶ Secunda concluſio probatur. Poſſibile eſt angelū vł corpꝰ eē extra celū. et cum illo deus eſt. et deus põt angelū vel corpꝰ deſtruere ibidē manẽdo. igr̃. Ibi inquā vel in loco ymaginario. mirabile eſſet ꝙ deus põt ibi coexiſtere cum creatura: et ea deſtructa nõ poteſt ſic ꝑmanere. ¶ Tertia concluſio ꝓbatur. deus põt eſſe extra celum nulla creatura exiſtente vltra celū ex premiſſa. et nichil eſt aliud mouens quin ibi nūc exiſtat ſed perfectionis eſt. ſicut eſt infinitus in vigore. et ꝑ infinitū tempus exiſtit. ſic per locū ymaginariū infinitū exiſtat; alioquin circūſcriberet̃ loco contra dicta. ¶ Secūdo arguit̃ ad idē. deus erat in ſpacio infinito ymaginario ex̃ celū añ creationē mūdi. ⁊ vbicūq̃ vere vł ymaginarie erat nunc eſt. maior patꝫ vel erat preciſe vbi eſt nūc iſte mūdus et non alicubi vere vel ymaginarie? Et quero cauſam illius? ¶ Si tu dicas ꝙ hic poterat creare mūdū. ſic ꝺ facto poterat creare aliū mundū eccentricū et concentricū et infinitos. ꝗ pari ratione debes dicere eū fuiſſe in loco ymaginario infinito. ¶ Forte dicis fuit in ſeipſo (vt magiſter dicit ĩ littera). Et non fuit in ſpacio ꝟo vel ymaginario. ¶ Hoc nichil eſt. bene volo ꝙ fuit in ſeipſo ſicut ꝑſone diuine ſunt inuicem per circūinſeſſionem. Sꝫ quomodo eſt intelligibile ꝙ fuerit: et non in loco ꝟo nec in loco poſſibili? ¶ Hoc etiā patꝫ auctoritate beati Auguſtini. xi. de ciuitate dei. capi. xxv. dicentis. ſic querentibus de mūdi tp̃e cur potius tunc et nõ antea factus ſit dicatur ꝙ ipſi reſpõdeant de mūdi loco. nā infinita ſpacia tẽporis ante mūdū cogitãt in quibus non videt̃ eis dñs ab opere ceſſare potuiſſe. Similiter cogitant extra infinita ſpacia locoꝝ in quibus ſi quis dicat non potuiſſe vacare oipotentē; ꝯñs erit vt innumerabiles mundos ſomniare cogatur. Sequitur an forte ſubſtantiā dei a tantis ſpacijs locoꝝ extra mundū abſentē eſſe dicturi ſunt: et vno tm̃ tam exiguo loco in quo mundus eſt eſſe occupatā. nõ opinor eos in hec vaniloquia ꝓgreſſuros. ¶ Preterea arguit̃ deꝰ eſt in hac biblioteca; et in qualibet ꝑte ipſius. vel deꝰ põt deſtruere aerem huius bibliotece deo remanente infra latera ſtudioli vel non? ¶ Si primū pari ratione poteſt eē ex̃ celū nulla exiſtente creatura. ſcdm̃ videtur abſurdū. ¶ Ad hoc reſpõdet doctor quidaꝫ ꝙ ſi per impoſſibile ponatur locum euacuari tūc remanere intelligitur capacitas loci priuati. capacitas aliquid eſt: et in illa deus eſt. priuatio autē nichil eſt: et ĩ illa deus eſſe non põt. ¶ Iſtud non ſufficit. deus põt facere vacuū (vt palā eſt). ¶ Item inquiro quid eſt illa capacitas paſſiua. ⁊ quocūq̃ dato talis repleret̃ ex̃ celū. ita bñ natus eſt locus eſſe extra celū ſicut in hac aula. ⁊ cū ponitur deus ex̃ celum ꝑ potentiā quare ibi negabit̃ eſſe per eſſentiā? ¶ Hoc tenebat hermes triſmegiſtus. deꝰ eſt ſpera cuius centrum eſt vbiq̃ circūferentia vero nuſq̃. ergo circūferentia eius nõ terminatur in vltimo celo. Et tertij regū. viij. ſi eñ celuꝫ ⁊ celi celoꝝ te capere non pñt: quanto magis domꝰ hec quā edificaui tibi. Et eccl'ia canit de beata virgine. Virgo dei genitrix quem totus non capit orbis ⁊c. Iob vndecimo excelſior celo eſt et quid facies? profundior inferno et vnde cognoſces? longior terra menſura eius. et latior mari Et baruch. xxx. O iſrael ꝗ̃ magna eſt domus dei et ingens locus poſſeſſionis eius magnus eſt non habet finē excelſus et immenſus.

¶ Contra ꝑmam concluſionē arguit̃ ex ea ſequitur ꝙ deus eſſet in malis et locis vilibus. Hoc videt̃ inconueniens. igit̃. ¶ Reſpondet̃ cõcedendo illa; tūnc deus contaminat̃ per loca vilia (vt explicat magiſter in lr̃a) de anima in corpore ſordido vł radio ſolis.

¶ Contra tertiā concluſionē arguit̃ ex ea ſequit̃ ꝙ deus poſſet facere infinitū actu. Hoc eſt falſum. quia eſſet tante ꝑfectionis quāte deus. ¶ Propterea alio modo arguunt quidā nichil debet xp̄ianus attribuere deo niſi qḋ deducit̃ ex ſacris litteris vltra illa que gentiles philoſophi ponerēt. ſed ꝙ deꝰ poſſ; eſſe extra celū ſine creatura nõ oſtendit̃ ex ſacris litteris et apꝰ

bonauẽtura.

durandus de caſtro.

pure naturaliter loquentes hoc nõ admitterẽt igitur ¶ Ad primũ concedo. ꝙ deus põt facere infinitũ ſed nego ꝙ illud eſſet infinite pfectiõis vl' infinite reſiſtẽtie reſpectu dei põt a deo ſubito vl' ſucceſſiue corrumpi ¶ Ad ſecũdũ dico ꝙ doctores illi inſufficienter aſſi- mant. ſed deberent dicere nihil debet catholicus ponere niſi quod ſequatur ex ſacris litteris: vel poneretur apud naturaliter loquẽtes: ſuppoſito ꝙ naturalr̃ loquẽtes deo attribuãt q̃ nos attribuimus. Fateor nunc mere naturaliter loquẽs deũ negaret eſſe vbiqꝫ ſcdm eſſentiã. hermes non videt̃ pure naturaliter locutus fuiſſe. ¶ Inſuper auctoritates ad hanc partẽ adducte ſunt. Et ratiões q̃bus non bene ſatiſfaciũt. igitur. ¶ Secundo arguitur. deꝰ eſt in loco ymaginario infinito extra celũ eſt vna affirmatiua de pdicato non ſupponente: non pregnans. igit̃ falſa. patet aña querẽdo pro quo ſupponit locus ymaginarius ¶ Reſpõdetur hoc argumentũ eſt nullũ extrema eiꝰ ſupponũt pro deo. et hec determinatio loco infinito ymaginario ꝑ loco poſſibili infinito extra celũ ſupponit. ¶ Petis quid hoc eſt dictu deꝰ eſt in loco per eſſentiã preſentiã et potentiã? ¶ Dicitur ſubſtantia eius eſt in hoc loco. et preſentialiter intuetur omnia huius loci. Et habet potentiã ſuper exiſtentiã in hoc loco: ſicut cauſa ſuper effectum.

Hunc ergo ad propoſitũ reuertentes cepto inſiſtamus. Supra dictum eſt ꝙ preſciẽtia dei nõ futurorũ tm̃ eſt: ſed omniũ tam bonorũ q̃ malorum. Sciẽtia vero vl' ſapiẽtia nõ modo de futuris: ſed etiã de preſentibus ꝛ futuris: nec tñ de temporalibus: ſed etiam de eternis: quia ſeipſum nouit deꝰ. Hic orit̃ur queſtio non diſſimulanda vtrũ: ſcilicet ſcientia vel preſcientia ſit cauſa rerum: an res ſint cauſe ſciẽtie vel preſciẽtie dei. Videtur enim preſciẽtia dei cauſa eſſe eorum que ei ſubſunt ac neceſſitatẽ eueniendi eis facere quia nec aliq̃ futura fuiſſent niſi deꝰ ea preſciſſet: nec poſſunt non euenire cũ deus ea preſciuerit. Si autẽ impoſſibile eſt ea non euenire: quia preſcita ſunt: videtur ergo ipſa preſciẽtia qua preſcita ſunt eis eſſe cauſa eueniendi. impoſſibile eſt autẽ ea nõ euenire: cum preſcita ſunt: quia ſi non euenirent cum preſcita ſunt falleretur dei preſcientia. at dei preſcientia falli non poteſt. impoſſibile eſt ergo ea nõ euenire cum preſcita ſunt. ſic ergo preſciẽtia cauſa eorũ eſſe videtur que preſcita ſunt. hoc idẽ et de ſcientia dicitur ſcꝫ ꝙ quia deus aliqua nouerit ideo ſunt. Cui ſentẽtie Auguſt. atteſtari videtur in. xv. libr. de trini. ſic dicens.

Quia hic magiſter inſiſtit in duabꝰ diſtinctionis: ſcilicet. xxxviij. ꝛ. xxxix. an cuꝫ preſciẽtia dei ſtet rerum futurarũ contingentia. In primis querã queſtionẽ preambulam an eſt aliqua propoſitio de futuro contingenti determinate vera?

¶ Secundo querã queſtionẽ hic principaliter motã ¶ Pro prime queſtionis elucidatione ſupponamus contingẽs bipharīam accipit̃ prime intẽtionaliter ꝑ re que põt eſſe et põt non eſſe. et ſic, quelibet creatura: (et ſola) ẽ cõtingens: ſiue ſit ſiue non ſit. Antichriſtꝰ eſt contigẽs. ſubiectũ ſupponit ꝓpter ampliationem termini contingẽs. ¶ Quo fit hec ꝯña eſt nulla. hoc eſt futurũ contingẽs ergo hoc eſt futurũ. ¶ Alio mõ capitur ſecunde intentionaliter pro ꝓpoſitione q̃ nec eſt neceſſaria nec impoſſibilis. ¶ Aliqui rati ſunt: Ariſtotelẽ velle dicere nullã ꝓpoſitionẽ de futuro cõtingenti eſſe verã vel eſſe falſaꝫ. conceſſiſſet diſiunctiuam verã ꝛ negaſſꝫ copulatiuã cõpoſitã ex oppoſitis vt nauale bellum erit cras. nullũ nauale bellum erit cras. hãc cõceſſiſſet. copulatiuã negãdo. ¶ Sed diceret aliquis non eſt vero ſimile ꝙ ariſtoteles ita opinatus eſt: cũ illa concedendo protinus duceretur ad contradictionẽ. vt ſic arguendo hec affirmatiua nauale bellum erit cras non eſt vera. et ſignificet nauale bellum fore. ergo nauale bellũ nõ erit. ab eo ꝙ eo res eſt vel non non eſt oratio dicitur vera vl' falſa ſm philoſophum. Añs eſt verum. ergo et ꝯñs. et vltra hec affirmatiua non eſt falſa. et ſignificat nauale bellum fore cras. ḡ nauale bellũ erit cras. añs eſt verum. ḡ ꝛ ꝯñs ¶ Dicit alter iſtorũ ex illo non conuincitur ꝙ nõ dixerit. Sed quod dicere nõ debuit: nec mirandũ cũ nõ ſolum in hoc errauerit logice: ſed in multis alijs ſibi manifeſte contradixit. ¶ Licet apud me certum eſt Ariſtotelem in aliquibꝰ ab errare: vt in ꝯdictione eorum que fide habemꝰ. ꝛ quis ſcit an ſemꝑ in materia thopica acceperit partẽ apparẽtiorẽ? ſꝫ ipſo teſte nemo eſt dãpnandus gratis ſcdo de celo. et perꝯſequẽs curioſiſſimus pariter et grauiſſimus philoſophꝰ ſine cauſa nõ eſt reprobãdus. ¶ Iſti in hac parte non capiunt mentẽ Ariſtotelis (vt opinor) vnde cũ philoſophus vtrinqꝫ in vltio capite pmi perihermenias diſputauerit in fine ſolutionẽ innuit. ſi nauale bellum erit cras Ariſtotel'. dixiſſet illam nunc verã. et etiam ab eterno eam conceſſiſſet fuiſſe veram. ſi fuiſſet formata: vt in littera dicit. nichil differt ſortem currere cras ꝛ ante mille annos. et ſi nullũ nauale bellum ſit futurũ cras: ab eĩno illa erat falſa. q2 ab eterno ex eo ꝙ res eſt vel non eſt erit vel non erit ꝓpoſitio dicitur v̄a vel falſa. De aliquibus nõ dubitauit: vt de talibꝰ aliquis hõ ambulabit anno futuro. aliquis hõ cõmedet cras. Sortes ethiops albus curret cras. ¶ Illa propoſitio eſt determinate vera apud Ariſtotelem q̃ eſt ſic ſe hñs ꝙ propoſitio de preterito enũciãs ipaꝫ fuiſſe verã non eſt de cetero falſificabilis: ita ꝙ non p̄t impediri quin ſit v̄a. vt veritates ꝓpoſitionũ de preterito quarũ v̄itates nõ dependẽt ex vna de futuro: et ꝓpoſitio de p̄ſenti falſa. Secus eſt de hac Antixpus erit: eſt vera et fuit. ab eterno fuit vera. põt tamẽ fieri ꝙ nunc q̃ veniat antixpꝰ. et per ꝯñs ꝙ hec non ſit v̄a nec vnq̃ fuerit vera. alioquin nõ conſultaremus de futuris ꝯtingentibus. Nõ cõſultamus an dariũ vicit Alexãder. vel an frumẽtũ eſt in horreo. ſed bñ de acie futura dirigẽda in campum. Et hoc quadrat cũ Ariſtotele qui tenet. vi. ethicorũ ad preteritũ nullam eſſe

Okam i[...] libro peri[...] hermenia[...] as. Gregori[...]

¶ Grego[...] rius.

potentiam. ¶ Si dicas fortes erit eſt de futuro contingenti. ⁊ tamē non poteſt impediri quin poſt hoc inſtans ſit: ſaltē naturaliter. quia ſic loquimur hū ſequit̄ fortes eſt. ergo fortes erit. alioquin rei permanent; nō raptim ſucceſſis dabitur vltimum inſtans eſſe contra philoſophū. viij. phiſicoꝝ. ¶ Hoc non venit a contingentia: ſed a preſentialitate. ¶ Uel ſic vocamus illō determinate verū ꝙ poteſt nūc ſciri. vt ſunt ꝓpoſitiones de pñti et preterito de qbus locuti ſumus. ⁊ licet multe tales ſunt caliginoſe vt vnicornis in deſerto pugnat cū elephanto. tn̄ ſi eſſet intellectus qui intelligeret rem ſicut ſe hʒ ex pte rei illa eſſet ſcita. loquor de ītellectu viatoꝝ more Ariſtotelis. Nā deus oīa ītelligat determinate. non eſt dubiū ſecus eſt de futuris in pedibilib⁹. Arnoldus erit carthuſieñ. apud nos oēs erat ī determinate vera. Et iſtud eſt cōformе modo loquendi vulgariū qui fortaſſe accepit exordiū a ſapiētibus recte intelligentib⁹. et modo loquēdi Ariſtotel' vtentibus. ſi fortes et plo ſunt competitores circa idē beneficiū cū equali apparentia. ſi petatur vter horū erit victor dicimus de futuris contingētibus non eſt determinata veritas. ac ſi diceremus incertum eſt.

Gregori⁹ ¶ Iſtis prelibatis facile eſt reſpōdere obiectionib⁹ quas quidā facit cōtra philoſophū. ſumo inquit iſtā gratia exempli Antichriſtus erit. et ſic arguo. hec eſt vera aut nō eſt vera? ſi eſt vera. habeo intentū. ſi non tūc ſic. hec antixps erit non eſt ṽa. ergo antixps non erit. antecedēs eſt verū per reſponſionē. ergo pñs eſt verū. et vltra ergo hec eſt falſa antixps erit per legem ꝯdictoriarū qua etiā philoſophus vſus eſt. ſed ſi vna eſt vera. reliqua eſt falſa. et econuerſo. ⁊ tunc habetur propoſitū ꝙ hec antichriſtus erit eſt vera vel falſa. qa ſequitur hec eſt vera. ergo hec eſt ṽa vel falſa. ſimilit̄ ex alio habetur intentū. quia oppoſita eſt vna ſingularis de futuro. et eſt vera. vt concluſum eſt. Nā aūt ſequatur hec eſt ṽa antichriſtus nō erit. ergo antixps non erit ptꝫ. quia ex oppoſito ſequit̄ oppoſitū. ſeqtur eñ per pñū aſſumptū de mutua pña rei ad veritatē propōnis Antichriſtus erit. ꝑ hec eſt ṽa antixps erit ¶ Reſpondetur qñ petit aut illa antixps erit eſt vera aut nō eſt vera. do primū. licʒ me lateat. non ſtes de antixpo ī materia fidei ſufficit qōcūꝗ aliud futurum cōtingens. ſed illa nō eſt determinate vera cum neſciatur. et concedit̄ ꝙ diſiunctiua vel illa de diſiuncto eſt determinate vera. ꝑ aliqua ps eius. nego pñaꝫ quēadmodū ſcio hanc papa dormit vel nullus papa dormit. et nullā partē illius ſcio. et ſic hec copulatia eſt determinata falſa papa dormit ⁊ nullus papa dormit. et nulla pars eſt determinate falſa. Nā interduꝫ pro analogia accipio propoſitiones de pñti quas dico determinate veras nō mireris cū ad ſcalam noſtre materie conducit. lʒ altera pars ſit determinate vera vt ante tetigimus. ſed ad refellendas pñas arguētis hoc adducim⁹ Taceo de multis malis pñtijs qs inter arguendū capit iſte doctor. que cognoſcūtur ex artibus. Nō reſpondeo ad alias rationes eius quia non ſunt magni ponderis contra philoſophum ¶ Iſtis ꝓſuppoſitis pono aliquas propoſitiones correlarias ¶ Prima propoſitio aliqua eſt propoſitio de futuro contingēti determinate ṽa. probatur hec eſt determinate vera dies iudicij erit per ſimbolū apoſtolorum et nicenū ſimiliter. ¶ Secunda propoſitio quelibet propō de futuro cōtingēti vera eſt determinate vera. patet vel ita eſt ſicut ꝑ eam ſignificat̄ vel non? ſi ita eſt et ſic eſt vera et per pñs determinate vera idem eſt verum et determinate veꝝ. nec contradico Ariſtoteli aliter capio terminū. ¶ Tertia ꝓpoſitio nulla ꝓpō de futuro ꝯtingēti eſt ineuitabiliter ṽa. Probat̄ ſeqt̄ ꝙ ei⁹ veritas nō poſſet īpediri. qō eſt falſū. ¶ Quarta ꝓpoſitio nulla prop⁹ affirmatiua de futuro pōt mutari de veritate in falſitatem añ poſitionem rei ineſſe patet eſt falſa ante poſitionē rei ineſſe. ꝑ res ponetur ineſſe. ergo ſp ante illud propoſitio enūcians illā rem fore erat vera. ꝑ non erat falſa añ poſitionē rei ineſſe ſcdm illā ſignificationē intelligo. et poſita cōſtantia ꝓpoſitionis. oppoſito modo dicatur de negatiua de futuro cōtingēti. ſed hū pōt mutari de falſitate in veritatem. ſed non ꝯ. Falſitas vnius cōcomitatur veritatem alterius et cōtra. ¶ Quo ſit non eſt idē ꝓpoſitionem eſſe immutabiliter verā et ineuitabiliter verā ¶ Quinta ꝓpoſitio aliqua propoſitio ab eterno fuit vera. et tñ in poteſtate mea eſt ꝙ nunꝗ fuerit vera. pꝫ de hac Iohānes tanget pilare in hoc inſtanti ſi illud tangā ab eterno fuit vera. hoc eſt ſemp ita erat ſicut ꝑ eam ſignificatur. ⁊ ſupponim⁹ conſtantiā ꝓpōnum et palam eſt ꝙ ē ſitum in mea facultate nō tāgere pilare. et per pñs facere ꝙ hec nunꝗ fuerit vera ¶ Sexta ꝓpoſitio. nulla talis ꝓpō affirmatiua vel negatiua pōt ſucceſſiue eſſe vera et falſa. nec ꝯ falſa ⁊ poſtea ṽa ante illud inſtās pro quo enūciat aliquid fore vl' non fore. probat̄ q: ſi talis ponatur eſſe vera añ illud inſtans ſequitur ꝙ nunꝗ antea fuit falſa. ⁊ ſi ponat̄ eſſe falſa ſequitur ꝙ nūꝗ antea fuit vera. ¶ Septima ꝓpoſitio quelibet affirmatiua de q̄ loquimur in qrta propoſitione eſt mutabiliter ṽa ſimpliciter. pꝫ interduꝫ erit vera ⁊ poſtea falſa poſt corruptionē antixpi ſi deus impediat eum eſſe reſurrecturū qō eſt et poſſibile. vel capiat̄ de brunello. ſimiliter negatiua eſt mutabiliter falſa. ſed affirmatiua falſa eſt īmutabiliter falſa. et negatiua vera eſt etiā tunc īmutabiliter ṽa. ¶ Octaua propoſitio quelibꝫ talis affirmatiua vera pōt incipere eſſe falſa. ſed affirmatiua falſa nō pōt incipere eſſe vera. ¶ Nona ꝓpoſitio nulla talis pōt incipere eſſe vera vel falſa añ illud inſtās vel tēpus futurū ꝓ quo enūciat aliqd eſſe futurū vel nō eſſe futur. ¶ Decima propoſitio. aliq propō eſt vera: et pōt eſſe falſa. et tñ non pōt deſinere eſſe vera: nec incipere eſſe falſa. pꝫ de hac antixps non ſaluabitur. hec eñ eſt ṽa et pōt eſſe falſa. Pariforma aliqua eſt falſa. ⁊ pōt eſſe ṽa et tñ non pt deſinere nec incipe eſſe vera. pꝫ de hac antixps ſaluabitur. ¶ Quo ſit hec pña eſt nulla hec ꝓpoſitio nūc non eſt vera et īmediate poſt hoc poteſt fore vera. ꝑ pōt incipere eſſe vera. et ꝑ pñs ſignificat ꝙ falſitas mutatur in veritatem. ſed opꝫ eam exponendo ponere modū vt cadat in illas de ineſſe copl'atim quod ꝑ illam propoſitionē denotat̄. ¶ Undecima propoſitio alique ſunt ꝓpoſitiones quarū vtraꝗ pōt eſſe ṽa. et tñ nec ſimul nec ſucceſſiue. Hoc eſt vna poſt aliam. ptꝫ de duabus ꝯtradictorijs cōtingētib⁹. ¶ Duodecima naturaliter loquendo lʒ nullū futurū ꝯtingens neceſſario eueniet. neceſſe eſt omne futurum contingēs eſſe futurū. Prior harū ptꝫ per aſcenſum ſub termio futurū diſtributo. Scda ps patꝫ de ineſſe illius eſt neceſſaria. ꝓpō. et modus ꝓ tali ſupponit. nō ponitur diſtributio nec aliqd impediens veritatē illius. igitur. ¶ Decimatertia ꝓpoſitio. quelibet ſingularis illius erit falſa omne futurū contingēs eſt futurū. ſed illa vniuerſalis eſt ꝑpetue neceſſitatꝭ. poſita conſtantia ꝓpoſitionis. ¶ Sed dicis hec eſt vera futurū contingens eſſe eſt neceſſe. et quelibet ſingularis

Okam et aliaco. ſua falſa. ꝫ ex vero ſequitur falſū. ❡ Aliqui hoc con cedunt (ꝛ nō bene) male dant ſingulares illius. opꝫ ꝙ ſubiectum ſingulariū ſtet pro illo ꝓ quo ſtat ſubiectū indefinite et ſic nō dabūt diſiunctiuā verā cum ſingu laribus falſis. ❡ Decimaquarta ꝓpoſitio. aliqua eſt diſiunctiua neceſſaria cuius ꝗlibet pars eſt falſifica bilis. patet de hac diſiūctiua hoc futurū contingens erit vel hoc futurū ꝯtingens erit et ſic de alijs: demō ſtrando oīa capiendo oēs ſingulares iſtius futurum contingens erit. ❡ Dices ſic hec diſiūctiua eſt neca ſortes non currit vel homo mouetur: ſortes currit vl ſortes nō currit addatur. et nulla ps eſt negatiua. ne ceſſitas illius ptꝫ ſemꝑ habebit aliquas ptes veras. et neceſſe eſt eſſe ſicut ꝑ aliquā partiū ſignificatur. lꝫ quelibet cathegorica ſit falſificabilis. ❡ Arguitᷣ ne ceſſitas. Aliter bene ſequitur aliquod futurū eſt futu rum. ꝫ hoc eſt futurū vel illud eſt futurū per deſcēſuꝫ aūs eſt neceſſariū. ꝫ et ꝯñs. ❡ Sed ꝯtra poteſt negare ꝯñam: niſi ponatur conſtantia. et ſic dices totale aūs eſt contingens. et per ꝯñs probatio eſt nulla. ❡ Deci maquinta ſequitur aliq̄ copulatiua compoſita ex pre ciſe negatiuis eſt impoſſibilis: cuius quelibꝫ cathego rica erit vera. nec due cathegorice repugnāt inter ſe. nec. iij. nec. iiij. et ſic de quibuſcūꝗ finitis. Hoc patet de copulatiua cōpoſita ex cōtradictorijs illius diſiun ctiue. ſi vnū contradictoriū eſt neceſſariū: reliquū eſt impoſſibile. In his. iiij. propoſitionibus locutus ſuꝫ naturaliter. (vt tu ipſe vides) vt futurū eſt futurū ē contingens ſimpliciter. vt pꝫ ex dictis. ſemꝑ loqmur

alphonſus toletanus de futuro ꝯtingenti. Quidā facit magnū proceſſū: et inutilem contra Iohannē ſcotum qui quartus poſt eū intrauit. Iohānes ille tenuit ꝙ iſta futurū eſſe fu turum eſt neceſſe eſt falſa de virtute ſermonis. Et ex ponit anſel de concor. capitu. iij. ſuper illa ꝓpoſitio ne rem futuram neceſſe eſt eſſe futuram.

❡ Sed iſte non dubitat quin Iohānes cōtradicat an ſelmo. et veritati. ſed ego magis admiror quomō nō dubitat. et addo cū alio certiſſimū eſſe ꝙ illa eſt falſa. ſiue capiatur in ſenſum ꝯpoſito vl' diuiſo. ꝫ vel opor tuit negare anſelmū. vel eum exponere Ibi ponit no tabile non eſt idē rem preſentē eſſe ꝛ rem eſſe p̄ſentem rem futurā eſſe et rem eſſe futuram cum oculum non habeat ad ampliationem (vt ipſe dicit) non eſt idem et rem eſſe albam: et rem albam eſſe albam. et ex cōſe quenti ad multa alia inepta deſcēdit. non modo in lo gica ſed ad ineptias theologales in materia de futu ro contingenti. q̄re cōtra eum nō inſiſto. ❡ Dubitaᷣ circa hanc materiam qñ contingens eſt contingens. ❡ Reſpōdetur premittēdo vnā diſtinctionem circa hāc ꝓpoſitionem qñ res eſt pōt non eſſe. ❡ Hec ꝓpō poteſt tripharium ſumi vnomodo ſic. qñ res eſt. tunc eſt in potētia vt in futuro nō ſit. ❡ Alio modo ꝙ tūc ſit in potentia vt etiā nō ſit tūc. ꝛ hoc bipharia. Vno modo ſic. ꝙ ꝓpō enūcians ipſum nō eſſe tunc pōt eſſe vera in futuro. et hi duo ſenſus ſunt lucidi. ❡ Alio modo ſic ꝙ pōt eſſe ꝟa. etiā pro illo tunc nō ꝙ pōt eſſe ſucceſſio de eſſe poſt nō eſſe vel ecōuerſo i eodē inſtāti ꝛ hec iplicat. ❡ Ad dubitationē motā due ſunt poſi tiões Prior ꝫ ꝙ nō eſt poſſibilis potētia ad oppoſita ꝓ eodē inſtanti. ſicut qñ res labitur in preteritū nul lum agens pōt facere ꝙ illa res nō fuerit. ſic nullum agens p̄t facere rem iam poſitā ineſſe non eſſe niſi per lapſum huiꝰ inſtātis vt ſi habeā volitionē in hoc in ſtanti circa a nō poſſum in hoc inſtāti habere nolitio nem: qꝛ ſeqtur ꝯdictio ꝙ res eſt et nō eſt. Eodē modo de nō eſſe ſi in hoc inſtāti non habeā b volitionem ... poſſum eā pro nunc habere. ❡ Argumenta multa ſo lent adduci contra hanc poſitionē que pēdent in hoc verbo ſortes in a inſtanti hñs actum voluntatis pōt non elicere. ❡ Diſtinguitur vel in poſterū vel poſt la pſum a inſtantis. et ſic eſt verū. vel pro tūc. et ſic ne gatur. Similiter dicatur de iſta poſito ꝙ i hoc inſtā ti voluntas nō habet b actum. voluntas nūc pōt elice re b. ſed non pōt elicere nunc b. ❡ Sed ꝯ rationē po ſitionis arguitᷣ eodēmō. Deberet dicere ꝙ ad futurū nō eſt potentia contra opinantes. pꝫ qꝛ ad p̄ñs non eſt potētia pro tunc ꝑ te. quia omnis potētia q̄ eſt poten tia pro aliquo inſtāti pōt reduci ad actū pro illo iſtā ti: non obſtante quocunꝗ poſito. ergo ſignato ſorte qui cras peccabit nō eſt in poteſtate eius ꝙ nō peccet quia talis potētia non pōt reduci ad actū. Hoc poſi to ꝙ cras peccabit ❡ Dices non eſſe ſimile ꝓpoſitio de futuro contingēti non hꝫ veritatem niſi dependētē a poſitione futura rei ineſſe. que poſitio futura rei in eſſe eſt in poteſtate cauſe ꝙ rem ponat vel non ponat. Secus eſt in illa de ineſſe cum iam res ſit poſita ineē et realiter extra ſuam cauſam. ❡ Inſuꝑ non ſeqtur deus nunc poteſt producere vnum angelum. Ergo nūc producit illū. et ſi non ſequatur ꝑ regulam conſe quentialem vulgarē oppoſitū ꝯñtis ſtat cū antecedē te. ſcꝫ ꝙ pōt nunc vnū angelū producere: ꝛ eum nunc nō producit. ❡ Dices licet non ſequatur nunc deus pōt ꝓducere vnum angeluꝫ. ꝫ nunc eum ꝓducit tñ bene ſequitur deus p̄t producere nūc vnum angeluꝫ ergo nūc eū producit. ❡ Sed ꝯ. ergo ſi mundus fuiſ ſet ab eterno de neceſſitate eſt. patꝫ quocunꝗ inſtanti dato in quo eſt in illo de neceſſitate eſt. igr̄. ❡ Sꝫ ne gas conditionalem. aūs eſt poſſibile. et ꝯñs impoſſi bile ꝙ aliqua creatura de neceſſitate eſt. Et ſcda ꝓba tio non valet. lꝫ quocunꝗ inſtanti dato in quo mun dus eſt de neceſſitate eſt in illo. non ſequitur ꝙ de ne ceſſitate eſt ſimpl'r. quia dato a inſtanti in quo eſt de neceſſitate p̄t deus facere ꝙ amplius nō ſit: ita ꝙ a ſit vltimū inſtans eſſe mundi. Pariformа poterat ante corrupiſſe mūdū. Sicut in ſimili ſcdm hunc modum demōſtrando iſtās in q̄ ſortes peccat iſte actꝰ de neceſ ſitate eſt in hoc inſtāti. ſed qꝛ poterat ſortes ante hoc inſtās feciſſe ꝙ iſte actus nō ſit in hoc inſtāti. propter ea dicitur poſſe vitare peccatū: vt ſolet dici de expoſi tione vitare ſcdꝫ hanc poſitionē. ſortes vitat nūc pec catum. ſortes nūc non peccat. et imediate añ hoc po terat nunc peccare pro nūc. ❡ Sed dicis nemo pec cat pro aliq̄ inſtanti in quo non p̄t vitare peccatum. ❡ Verū eſt i eo inq̄ nō eſt. neꝗ fuit potēs ad euitādū ❡ Sed dices in hoc inſtanti vult occidere vnū hoīeꝫ et non pōt illud nūc vitare. et añ hoc poterat illō im pedire ne nunc peccaret. ergo ante omiſit. ❡ Sed ne gas preſuppoſitū. nulla eſt omiſſio in preſentiarū. nō eſt ſpeciale preceptū vitare hoc pctm̄ aliud ab illo nō occidas. ❡ Sed dicis ex iſto aliqs obligatᷣ ab impoſ ſibile. obligatᷣ non habere iſtū actū. ꝛ hoc non eſt ſitū in facultate ſua. ❡ Illud nō eſt ſimpliciter impoſſibi le: poterat hoc euitaſſe lꝫ non pro nūc cū poſitione rei i neſſe. Etiam ſcdm multos ſortes ex culpa p̄uia obli gatur ad impoſſibile ſibi. vt ptꝫ ſi incurrat temulen tiam vel freneſim ex culpa. ❡ Preterea argumentor primꝰ angelus poterat peccare i p̄mo inſtanti q̄ erat i rerū natura. et iſte actus nō erat in poteſtate eius pro tunc. nec ante illud inſtans: qꝛ prius non fuit. quomō pōt aliquis euitare aliquid vel potuit pro tēpore pro

[Okam] quo nõ fuerit. ¶ Quidã de fratre guillermo okam miratur quonã pacto teneat angelũ peccare ĩ quocũqȝ inſtãti pro quo eſt in rerũ natura. et omne qḋ eſt de neceſſitate eſt quãdo eſt. ¶ Secundus doctor vadit ad prioritatẽ nature. ſed opinione mea labitur in idẽ inconueniens cũ guillermo egerrime he due ꝓpoſitiones ſimul coherent: Omne quod eſt de neceſſitate eſt qñ eſt. et primus angelus poterat peccare in pmo inſtanti quo erat in rerũ natura. quia nõ videt poſſe dari bona reſponſio ad obiectiones que fieri pñt contra hanc poſitionẽ. Et contra aliã nõ eſt illa difficultas. Teneamus partẽ ꝯdictoriã poſitioni cõtra quã nũc obiecimus: ſcȝ ꝙ eſt potẽtia ad oppoſita pro eodẽ inſtanti. ſortes nũc non diligit deũ. et nunc eſt in libera poteſtate ſortes pro nunc diligere deũ. ¶ Voluntas libere vult ſic exponitur. volũtas nũc vult. et põt pro nũc non velle. Volũtas libere nõ vult volũtas nunc nõ vult et põt velle pro nũc Similiter ad mltas alias obiectiones quas tangit quidã in primo. vt volũtas [Holkot] omnẽ ſuũ actũ libere ſuſpẽdit ſic exponitur. nũc nullum actum hȝ. et pro nunc põt habere. volũtas nunc nõ peccat. ⁊ põt pro nũc peccare exponũt hanc ſortes vitat pctm̃. ¶ Argumentũ aduerſariorũ nullum eſt. illa non dȝ dici potentia que nullo modo põt reduci ad actum. ſed habeat ſortes nunc a actum ꝑ te poteſt nũc non habere a et pro nũc reducatur ad actũ. et dabis a eſſe et nõ eſſe. ſoluant alij argumentũ cõe de futuro contingẽti: et eoꝝ eſt hic ſolutũ Antichriſt⁹ erit et poteſt nõ fore ponendo illam ineſſe. ¶ Secũdo argumẽtor iſtud eſt contra philoſophũ pmo perihermenias omne qḋ eſt de neceſſitate eſt. ¶ Ad illam ꝓpoſitionẽ dr quia hec eſt multiplex ſecũdũ ꝙ qñ poteſt reſolui ĩ ſi vel in qñ. ſi ĩ ſi duplr. vel in ſẽſu cathegorico vel ĩ ſẽſu hypotetico. Si pmũ vel eſt vna de cõditionato ſubiecto vel de ꝯditionato predicato. Si ſecundũ neceſſe ꝑt neceſſitare totã conditionalem vel ꝯñs. Si ſcḋm vel in ſenſu cõpoſito vel in ſenſu diuiſo. ſenſus iſti ſunt perſpicui. Si de conditionato ſubiecto falſa ſenſum hypotethicũ de virtute ſermonis non habet. Si ſit de cõditionato ꝑdicato vera eſt in ſenſu diuiſo ꝙ ſit ſenſus omne qḋ eſt neceſſario eſt ſi eſt. et ſortes neceſſarario eſt ſi eſt. ⁊ chymera neceſſario eſt ſi eſt Si de temperato ſubiecto in ſenſu diuiſo eſt falſa. ſed de tẽperato predicato a quodã doctore cõceditur. ita ꝙ ſit ſenſus om̃e quod eſt neceſſario eſt qñ eſt. Et ꝯñter [Doctor ſubtilis] ꝯcederet ſortes neceſſario eſt: qñ ẽ hac negata ſoꝛ̃ neceſſario eſt. et hoc vtrobiqȝ eſſe verũ: ꝙ ſi ipſa ſit vera in ſenſu diuiſo ꝙ pariter hec erit vera hec eſt neceſſaria ſortes eſt qñ eſt. hec tamen cõiter negatur ĩ tali ſenſu in ſenſu compoſito hec eſt concedenda ita ꝙ ſit ſenſus omne quod eſt qñ eſt eſſe neceſſe eſt ipſa eſt vna indefinita cuius ꝑdicatũ pro ſolis ꝓpoſitionibus neceſſarijs ſupponit. ⁊ ſubiectum pro aliquibus talib⁹ vt puta omne quod eſt quando eſt eſt ſed quelibet ſingularis illius eſt ꝯtingens demptis his pſonas diuinas demonſtrãtibus. nec hoc concludit contingentiã vniuerſalis vt patȝ mere phiſice de neceſſitate huius oĩs homo eſt animal. et oĩm ſingularium contingentia.

¶ Tertio arguit̃ ſi quando reo eſt poteſt non eſſe tũc eſſet conſiliandum de preſentibus ſicut de futuris.

¶ Inſuper nemo excuſaretur propter ſubreptionem ſuperuenientẽ et propter carentiã deliberationis.

¶ Amplius deus poteſt punire aliquẽ ꝯcito peccat põt in primo inſtanti quo peccat damnare. ¶ Ad primum negatur cõſequẽtia. cum reo iam poſita eſt. nõ etiam conſultamus de repente futuris. ¶ Ad aliud negatur antecedens. licet voluntas habeat libertatẽ contingentie reſpectu alicuius actus preſentis: nõ ex hoc ponitur ꝙ hoc habeat reſpectu cuiuſlibet. ¶ Ad tertium reſpondetur immediate poſt peccatum mortale poteſt deus punire. etiã non implicat ꝙ dãnet in illo inſtãti quo peccat. peccatũ eſt prius natura.

Preterea queri ſolet: vtrũ ſciẽtia dei poſſit augeri vl̃ minui: vtrũqȝ enim videtur poſſe probari. Q: diuina ſcientia augeri vel mutari hoc modo probatur: quia poteſt deus ſcire qḋ nunqȝ ſciuit. Eſt enĩ aliquis qui non eſt lectur⁹ hodie: et tamẽ poteſt eſſe vt legat hodie: poteſt enĩ hodie legere. Nichil autem põt fieri quod nõ poſſit a deo ſciri. Poteſt ergo deus ſcire hunc lecturũ hodie: poteſt ergo aliquid ſcire qḋ non ſcit: ergo põt ei⁹ ſcientia augeri vel mutari: eadẽqȝ videtur poſſe minui. Eſt enim aliquis hodie lecturus quẽ deus ſcit lecturũ. At poteſt eſſe vt non legat: ergo poteſt deus non ſcire hunc lecturũ: poteſt ergo non ſcire aliquid quod ſcit: ergo poteſt minui eius ſcientia vel mutari. Ad quod dicimus: quia dei ſcientia omnino immutabilis eſt: nec augeri poteſt vel minui.

¶ Diſtinctionis. xxxix. queſtio vnica.

Remiſſa queſtione de futuris contingentibus reliquũ eſt inquirere pro. xxxix. diſtinctione circa queſtionem principalem an cũ ſcientia dei ſtet futuroꝝ contingẽtiũ contingentia. ¶ Supponam⁹ multiplicem eſſe noticiã dei accipiendo iſtam multiplicitatẽ ex parte ſcitorum vel cognitorum ab eo. ſcientia dei eſt deus. et ſicut eſt ſolus vnus de⁹. ita ſola vna ſciẽtia dei. et nõ capim⁹ ſcire poſterioriſtice ſed vt tantũ valet quantũ cognoſci. Sciẽtia dei varia ſortitur noĩa ab obiectis ſuper que fertur vocatur ſciẽtia ſimplicis intelligẽtie. ſcĩa viſionis et preſciẽtia Et ſciẽtia ſimplicis intelligentie vocatur ſcḋm ꝙ eſt ſimplex apprehenſio rerũ vt noticia dei intuitiua reſpectũ cuiuſlibet: ſcilicet reſpectu ꝑſentiũ preteritorũ futuroꝝ ⁊ poſſibiliũ. ⁊ falſoꝝ. Reſpectu eoꝝ que ſunt erunt vel fuerunt vocatur ſciẽtia viſionis. preſciẽtia eſt ſolũ reſpectu futuroꝝ. vocatur etiã ſcientia approbationis reſpectu eoꝝ in quibus diuina volũtas ſibi placet. ⁊ hec ſunt bona ⁊ mala pene. Et per oppoſitũ dicitur mala culpe quia ea reprobat tanqȝ a bonitate ſua diſcordantia. ſic fatuis virginibus Mathe. xxv. dictũ eſt neſcio vos. et abachuc pmo mundi ſunt oculi tui: ne videant malũ: et ad iniqtatem reſpicere non poteris. Interdũ ſumitur pro noticia euidenti cũ deteſtatione ſic cogniti. et vocatur noticia ſiue ſcientia reprobationis. et ſic ſoli reprobi dicuntur preſciti.

¶ Ex his inferri pñt aliqua correlaria. ¶ Primum ſciẽtia ſimplicis intelligẽtie nõ eſt maior ꝗ̃ ſcientia

viſionis dei vel preſcientia eiuſdē. patet nichil eſt ma ius ſeipſo eadem res numero eſt ſciētia ſimplicis intelligentie ⁊ viſionis. igitur. ¶ Secundū correlariū Scientia dei ſimplicis intelligētie ad plura extendiť ꝗ̃ ſciētia viſionis. et ſic ſaluatur ratio ſuprioritat; ex parte ſcitorum. ¶ Tertiū correlariū Omne qđ deus ſcit ſcientia approbationis ſcit ſciētia viſionis. ⁊ omne quod ſcit ſcia viſionis ſcit ſcientia ſimplicis intelligentie. ſed non econuerſo. patz ex predictis. ¶ Cū hoc tamē ſtat hoc. quartum correlarium Omnis ſcientia ſimplicis intelligentie eſt ſciētia viſionis vľ approbationis. patet aſcēdēdo ſub termio ſcientia ſimplicis intelligētie. da vnā ſcientiam que eſt ſimplicis intelligentie dei. oportet ꝙ ſit deus. et ipſa ſcientia viſionis. et ſcientia approbationis igiť. ¶ Iſtis notatis pono concluſiones. ¶ Prima cōcluſio. Cuiuſlibet veri deus eſt iudiciū infallibile. ¶ Secūda concluſio. quālibz rem mundi poſſibilem deus intuitiue videt: et diſtincte. ¶ Tertia concluſio reſponſiua ad titulū queſtiōis affirmatiua. cū pſciētia dei de futur; ſtat rei producibilis ꝯtingentia. Probatur pria ꝯcłō de⁹ eſt iudiciū alicuius veri. et non eſt potior rō vni⁹ ꝗ̃ alterius. ergo cuiuſlibet veri deus eſt iudiciū. ꝯña claret cum minore probatur maior. ſciebat eni Ieſus ab initio quis traditurus eſſet eū. Iohan. vi. et iohānis. xviij. ipſe erat ſciens oīa que ventura erāt ſup eū et quinto de ciuitate dei capi. ix. Nephas eſſet negare (dicit auguſtinus) deū eſſe preſcium futuroꝝ. Sed viſum eſt tullio in libro de diuinatione ꝙ oporteret incidere in hanc diſiunctiuā vel negare liberū arbitrium vel ſcientiā dei reſpectu creaturaruz. a primo tanꝗ̃ a ſcilla ad caribdim appropinquauit. ſed poterat eligiſſe mediū. vide argumentū tullij quinto de cōſolatione proſa. iij. et lib. primo ꝯ ma tinum. Auguſtin⁹ dicit ꝙ eſt inſania. Hoc patet. xv. de trinitate capite. iij multa occulta creaturis deus reuelauit vt diem iudicij et ita de innumeris alijs. ¶ Sed licet tullius lōge inferior erat Ariſtotele in eruditione. videtur ꝙ mouebať validiori argumento ꝗ̃ Ariſtoteles ad negādā pſciam dei. vt ſaluaret liberū arbitriū rōes ariſtotelis. xij. metaphiſice negātis deū cognoſcere creaturas nō ſunt tante apparentie. ¶ Hic ipudēter et inſulſe proceſſit laurētius vallenſ. de libertate arbitrij. pro hoc argumēto ꝙ tulliū mouebat incidit in hoc a quo reſiliebat gentilis tullius ꝙ nulla relinqueretur libertas in arbitrio. ptz in ſuo dialogo ſup hac materia confecto. ¶ Secunda concluſio ptz. aliquā creaturam de⁹ intuitiue videt. et equa eſt ratio in oībus. non obſtat infinitas cognoſcibiliū: cum ipſe ſit infinite pfectionis in eſſentia et in cognoſcibilitate. maior patet ad romanos. iiij. deus vocat ea q̄ non ſunt tāꝗ̃ ea que ſunt. ¶ Item ad hebreos. iiij. oīa nuda ⁊ aperta ſunt oculis eius. et Sapientie. xiiij. ſcit oīa: ⁊ intelligit. ¶ Preterea ad cuiuſlibet rei productionē concurrit: ſed pfectiſſime ꝓducit ſcilz per intellectum et voluntatē. ergo quālibet rem cognoſcit. et hoc concludit de quolibz poſſibili: alioquin aliquid poteſt cognoſcere qđ ante non cognouit. quod nephas eſt dicere. Oꝫ diſtincte patet. ſicut nos virtute noticie intuitiue iudicamus multa contingētia de preſentie demōſtrante rem cuius habemus noticiam intuitiuam. ita deus cognoſcit oīa dicibilia virtute noticie ꝗ̃ habet vel que eſt ipſe. ¶ Inſuper noticia intuitiua eſt perfectior in gñe noticie ꝗ̃ abſtractiua. et deus perfectiſſime cognoſcit. ergo ſua noticia eſt intuitiua ſiue omni ſcientie repugnat ꝙ fallatur: et ꝙ fallere nequeat oſtēdetur inferius. nec incōuenit ꝙ naturaliter ⁊ de neceſſitate quālibet rem ꝑ modū apprehēſionis intelligat et per modū iudicij aſſenſus et ſciētie in futuris contingentibus ꝯtingenter iudicet hanc ꝑtem vel illam. de neceſſitate cuiuſlibet veri eſt iudiciū et ſicut ꝯtingenter vult hāc partē eſſe verā vel illā: ita contīgēter eſt iudiciū huius partis vel illi⁹ diſiūctiue. et qñ vna pars deſinit eſſe vera deſinit eſſe iudiciū illius partis et tñ cū aliquid deſinat eſſe verū eſt ita naturale deo deſinere eſſe iudiciū illius ſicut eſt naturale iudicare partē verā: cū naturale eſt ꝙ nichil eū latet. et ſic de neceſſitate eſt iudiciū neceſſarij. contingenter eſt iudiciū enūciabilis ꝯtingentis. ¶ Tertia concluſio ꝓbatur. deus quodlibet futurū contingens cognoſcit ex pma. ergo ſi nō maneat contingēs propter ſcientiam dei nullū erit futurum contingēs. quod eſt falſum.

¶ Confirmatur iſta ſimul ſtant ꝙ aliqđ eſt futurum cōtingēs. ⁊ illud nō pōt euenire. ſi ꝑ impoſſibile ponatur ꝙ futurū contingēs non cogſcatur. illud eſt futurū contingēs. et ſcia dei accidēs nō variat ꝯtingētiā illius. igitur. ¶ Nec valet dicere ꝙ futurū cōtingēs eſt cōtingens. ſed ſed ſi eſſet a deo reuelatū nō eſſet cōtingens amplius: quia ex illo ſequereť ꝙ dicꝰ iudicij neceſſario erit. et ꝙ deus pōt aliqua facere que nō pōt facere. ſi reuelaret ꝙ nō faciet a iam eſt neceſſariū nō facere a. ¶ Inſuper illa neceſſitudo vel prouenit a ſcientia dei: et tunc nihil eſt futurū contingens: vel res ad extra neceſſitaret deū aliqđ producere ad extra. ¶ Item petrus nō peccaſſet poſtꝗ̃ deus ei reuelauit ſuā negationē. Mathei. xxvi. qđ eſt falſum. igitur. ¶ Nec iterū valet modus aliquoꝝ dicentiū contingens conſideratū in ordine ad deū de neceſſitate e[...] ſed ipm cōſideratū ad creaturā eſt cōtingēs. ſi de⁹ [...] neceſſitate iudicat illud futurū et non eſt impedibilis nichil erit futurū contingens ¶ Inſuper vel ipm non pōt nō eſſe abſolute vel pōt nō eſſe: Si ſecundum ſimpliciter eſt ꝯtingens. ſi primū nō eſt ꝯtingēs. igiť. ¶ Propterea ſic argumētor. experimur aliqđ eſſe futurū cōtingēs. ſi nichil ſemines et terrā non colas nichil vel parū in autumno colliges. hoc et agricole et viticole liquet alioquin in caſſuz ita inſudarēt circa colligendos fructus terre. Et hoc deniꝗ̃ mercatori ⁊ ciuilibus oſtendi pōt. ¶ Et omne futurū contingēs de⁹ diſtincte cognoſcit ex pma cōcluſione. oē verum omni vō conſonat primo ethicoꝝ. ꝙ prima ꝯcluſio ⁊ tertia nō mō ſtant impoſſibilitate: ſz in ſincera ꝟitate ¶ Ex his adhuc infero propoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. deus neceſſario eſt noticia ſimplicis intelligētie oīm poſſibilium. ſicut non pt eſſe res niſi ab eo ꝓducta partialiter: et ab eo dependeat. ſic nichil pōt eē nō cognitū a deo licz creatura poſſet creare creatura creans a deo depēdet. ¶ Secunda propoſitio eadem eſt noticia intuitiua/ et apphenſiua/ ſimpliciū/ ⁊ complexorū/ affirmatiuorū/ ⁊ negatiuoꝝ/ cathegoricaꝝ/ et hypotheticarū/ patet de noticia dei. ¶ Tertia propoſitio noticia dei idicatiua de antichriſto futuro eſt neceſſaria. ſed deus cōtingenter eſt iudiciū anti xpi futuri. Prior pars patet ſiue neceſſaria habeat res pro ſubſtātiuo ſiue noticia. Scđa pars ptz anti xpꝰ contingenter eſt futur⁹ et deus taliter iudicat rem ſicut eſt. qa rectiſſime iudicat. neceſſarioꝝ eſt iudiciū neceſſariū. ⁊ contingentiū verorum eſt contingēs iudicium. impoſſibiliū et falſoꝝ non eſt iudiciū. immo eſt iudiciū et aſſenſus eoꝝ oppoſitorū. ¶ Non inſiſto

nunc an deus ſit iudiciū huius falſi hoc eſt falſum demonſtrando ſe que ſe falſificat: cum taliter eſt in re ſicut per ipſam ſignificatur. ¶ Quarta propoſitio. loquendo de noticia iudicatiua. aliquod enūciabile deus pōt incipere ſcire. patʒ de hac Johannes ſedet. qñ propoſitio incipit eſſe ṽa. deus eſt iudiciū verū illius ſed deꝰ non pōt incipere ſcire enūciabile. patet ꝑ vnā eius exponentē. ¶ Quinta propoſitio deꝰ non pōt ſcire plura ꝙ̄ ſcit. etiā loquendo de noticia indicatiua. ptʒ qꝛ omnia vera ſcit. ꝛ ſi aliqḋ enūciabile incipiat eſſe verū ſuū ꝯdictoriū (ſi ſit) incipit eſſe falſum. ꝛ contra. et ſua poſſibilitas eſt ſemper preſens intellectui diuino. hoc eſt ſemper deus cognoſcit igitur. Et iſtud ptʒ exemplariter in terminis ſi ſortes ſedeat iam deus ſcit ſortem ſedere ꝛ eſt ſibi iudicium verum illius et non eſt iudiciū ſui ꝯdictoriꝫ ſed ſi ſortes ꝓtinꝰ ſurgat vel aliter ſe diſponat ꝙ̄ ſedendo iam deꝰ incipit ſcire hanc (et eſſe eius iudiciū) ſortes nō ſedet ꝛ deſinit ſcire affirmatiuā quā ante ſciebat ob eiꝰ falſitatē cū aliqua propoſitio incipit eſſe falſa iam ipſa deſinit ſciri qḋ non eſt non ſcitur ꝑmo poſteriorū non ſolū a deo ſed a quocunqꝫ alio. ¶ Sed ꝯ hoc argumentaris deus ſciuit hanc ſortes ſedet ipſo ſorte ſedente et modo neſcit ſortē ſedere ſorte ſtāte vel aliť moto ergo deus obliuiſcitur enūtiationis ꝙ̄ antea ſciebat ergo in deo cadit obliuio ¶ Preterea alicuiꝰ falſi deꝰ eſt iudiciū et non eſt maior rō ꝙ ſit ſcientia vel iudiciū viiꝰ falſi ꝙ̄ alteriꝰ. ergo quodlibet falſum ſcit et cuiuſlibʒ falſi eſt iudicium ꝯña eſt lucida cū minore et arguiť maior accepta hac propoſitiōe ad placitū ſignificāte hoc eſt falſum vel mentali eius in qua pronomen demonſtratiuū demonſtrat ꝓpoſitionē cuius eſt ꝑs illa propoſitio eſt falſa cū ad ita eſſe ſicut per ipſaʒ ſignificatur ſeqtur ipſam eſſe falſam. hoc eſt ſe falſificat et hʒ falſitatem innatam et hoc ꝓ nunc ſupponatur tāꝙ̄ notū ex alibi dictis et tñ deus ſcit illā. Quod ptʒ iudicat ita eſſe ſicut per eā ſignificatur. ḡ illam ſcit nō capimus ſcire poſterioriſtice vt liquet non aliās dr̄ deus ſcire hanc febris effemera eſt breuior ethica niſi qꝛ ſcit et iudicat ita eſſe ſicut ꝑ illam ſignificatur. igitur. ¶ Ad primū iſtorū ꝯcedo totum antecedens et nego ꝯñam vides antecedēs eſt verū et ꝯñs falſum et patet de me te ſedente ſcio te ſedere et ſi repente in meo proſpectu ſurgeres iam neſcio hanc tu ſedes nec obliuiſcor illius ſeſſionis non cadit in deo obliuio.

¶ Ad ſecundū argumētū non eſt idem de falſo ſignificante ſicut eſt totaliter et de falſo totaliter ſignificāte aliter eſſe ꝙ̄ eſt nec in hoc eſt difficultas. ¶ Nec ex iſto ſequitur ꝙ deus ſit mutabilis vel eius noticia. pʒ noticia dei eſt deꝰ. nec mutatur recipiēdo nūc vnum iudiciū nūc aliud ab illo diſtinctū. ſed eadē realiter ſemꝑ manet. ¶ Sexta propō inicite dicit quidā hec

aureolus

eſt falſa. deus ſcit ꝙ aliquid eſt futurū. ¶ Contra cōcluſionē reſponſiuā et primā ſimul argumentor: ſi cuʒ dei preſcientia ſtaret futurorū contingentia ſequitur ꝙ preſcientia dei eſſet fallibilis. ꝯñs eſt impoſſibile. ergo et añs. probo ꝯñam. qꝛ in poteſtate mea eſt mutare ꝓpoſitū diuinū. et illud non facere. ꝛ ſi nō facere falletur preſciētia dei ¶ Et confirmatur bene ſequiť deus iudicat antichriſtum futurū. ꝛ antichriſtus non eſt futurus. ergo deus fallitur. ḡ etiam bene ſequitur deus iudicat antichriſtū eſſe futurū. et antichriſtꝰ poſſibiliter non eueniet. ergo deꝰ poteſt decipi. ¶ Ad primū nego ꝯñam. et nego ꝙ ſit ſitum in facultate mea mutare ꝓpoſitū diuinū in q̄ nulla cadit mutabilitas

Sed eſt ſitum in facultate mea ꝙ deus ab eterno huic parti vel iſti aſſenſiſſet. ſemꝑ eſt iudiciū illius partis que eſt vera. et taliter qualiter eſt vera. ¶ Ad confirmationē nego ꝯñam. Añs eſt poſſibibile et partes cōpoſſibiles poſt mortē antichriſti ſi non reſuſcitaretur a deo quod eſt bñ poſſibile. añs eſſet verum. vel capiamus de aſino abrahe. deus iudicauit aſinū abrahe futurum et aſinus abrahe non eſt futurus. ḡ deus fallitur. vides añs verū. et ꝯñs impoſſibile. et ſi addas in antecedente. et res non eſt poſita in eſſe. qḋ intelligis ſemꝑ qñ loquimur iam concedo illam ꝯñam ob impoſſibilitateʒ añtis ptes ſunt incōpoſſibiles. Si capias preſcire ſic arguendo deus preſcit antixp̄m fore. ꝛ antichriſtꝰ non erit. ḡ deus decipiť. illa iterū eſt bona. tam reſpectu dei ꝙ̄ ſortis ꝓpter partiū incōpoſſibilitatem: cū nichil ſcitur niſi verum primo poſteriorū. Si variis termiis iudicat ꝯña eſt bona reſpectu dei. ꝛ añs eſt poſſibile. Una pars eſt cōtingens deus preſcit antixp̄m futuruʒ. et alia modalis diuiſa neccīa. modo neceſſarium nūꝙ̄ repugnat ꝯtingēti. ſi eſt neceſſaria ſꝑ neceſſe eſt ita eſſe ſicut per eā ſignificať. ſi eſt cōtingens iam pōt ita eſſe ſicut ꝑ eam ſignificatꝛ. ḡ nulla eſt repugnātia inter illas ptes. per iſtā deus pōt falli ſignificatur eſſe poſſibile ꝙ deus preſciat aliquid fore qḋ non erit. vel preſcit aliquid non fore quod erit.

¶ Secūdo arguitur ſi deus preſciuit hoc eſſe ventuꝝ hoc neceſſario eueniet. ḡ cuʒ preſciētia eius no manet ꝯtingentia in rebꝰ. Añs patet impoſſibile eſt deū ſcire hoc eſſe futurū puta ſorteʒ peccare. ꝛ hoc non fore. ḡ neceſſe eſt illud fore. ſi deus ſciat ipſum euenturum.

¶ Confirmatur quia omne quod deus preſcit. et nō poteſt non preſcire poſtꝙ̄ preſciuit de neceſſitate preſcit. ſed omne qḋ deus preſcit non poteſt non preſcire poſtꝙ̄ preſciuit: aliter minuereť eius preſciētia. igř.

¶ Reſpondetur hec eſt diſtinguenda neceſſe eſt ſortē eſſe peccaturū ſi deus ſcit ipſum eſſe peccaturū. quia poteſt eſſe cathegorica modalis compoſita cuius ſubiectum erit terminus neceſſe: et predicatum hoc totū dictum ſortem peccaturum ſi deus ſciat ipſum peccaturum ſupponens pro tali ꝯſequentia ſortes peccabit ſi deus ſcit ipſum peccaturū. et tunc eſt vera.

¶ Alio modo pōt eſſe hypothetica conditionalis cuius añs eſt iſta ꝓpoſitio deus ſcit ſortē peccaturū ſequens cōiunctionē ſi. et ꝯñs iſta modalis compoſita neceſſe eſt ſortē peccare precedens iy ſi. et ſic eſt falſa: cum añs eſt verum et ꝯñs falſum. qꝛ deū ſcire ſortem peccaturꝫ nō facit illā eſſe neceſſariā q̄ eſt mere ꝯtīgēs

¶ Ad confirmationē reſpondeť minor eſt falſa. qꝛ ſicut propoſitio de futuro ṽa pōt fieri falſa ſine ſui mutatione ſed per mutationē rei. ſic aliquā talē quā deꝰ preſcit pōt non preſcire poſtꝙ̄ eam preſciuit ſine ſui mutatione. ſed ꝑ mutationem rei que poſtꝙ̄ fuit futura ſit preterita. ſi minor intelligatur cuʒ addito ꝙ omne quod deus preſcit deꝰ nō pōt non preſcire ante inſtās pro quo ipſum non preſcit poſtꝙ̄ ipſum preſciuit ipſa eſſet concedenda. intelligēdo eam vt ſit vna cathegorica cuius pars predicati ſit illa oratio poſtꝙ̄ preſciuit. et tunc maior eſt falſa.

¶ Tertio arguitur. reuelet (deꝰ petro quēadmodū fecit) ānteꝙ̄ gallus cantet. ter me negabis. adhuc eſt in poteſtate petri non negare chriſtū. quo poſito in eſſe ergo deꝰ poteſt fallere. ¶ Dicis non pōt deꝰ reuelare futurū ꝯtingens niſi ꝯditionaliter: vtpote petrus peccabit niſi aliqḋ aliud obſtat. ¶ Hoc nō vʒ. ego poſſū ſic reuelare. ¶ Itē deus videt illā ꝯditionē. et ptʒ illā

declarare. ¶ Inſup deus determinate nouit an a eſt futurū vel no. et boni doctoris eſt poſſe docere illa q̄ nouit. ¶ Rūdetur admittēdo caſum ſiue fuerit reuelatio exterior per ſignū vocale ſcriptum vel huiuſmodi. vel interior cauſando aſſenſuʒ in intellectu illius cui eſt reuelatio: non ſic quin intellectus actiue concurrat ad illum aſſenſum. Sed deus ſupplet omne extrinſecum: vt vicem noticie apprehenſiue vel ſimiliū que ſolent ad aſſenſum requiri do caſum de reuelatione: et quādo petis an petrus poterat non negare chriſtum. ¶ Dico ꝙ ſic. illa eſt modalis diuiſa neceſſaria non repugnans alteri contingenti. et quando ponis illam ineſſe ſiue dando ineſſe illius modalis ſiue ponendo eſſe ſicut per illam ſignificatur admitto. et tunc nego ꝙ chriſtus reuelauit petro ꝙ ipſe eſſet ter eum negaturus. illō repugnat poſito admiſſo. Nam bene ſequitur petrus nunꝗ̄ negabit chriſtum. Ergo chriſtus non reuelauit hanc petrus ter negabit chriſtum. et licet iſtud ſit falſum non refert. propter poſſibile poſitum in obligationibus ⁊ admiſſum (vt omne poſſibile eſt admittendū) non inconuenit manifeſte falſum concedere. dummodo ſequitur ex poſito et quia poſſibile eſt ꝙ petrus non neget chriſtuʒ. hoc admiſi. quod admiſi um pro antecedente infert chriſtum nunꝗ̄ hoc reuelaſſe. oppoſitū conſequentis repugnat antecedenti in queſtione precedenti tu capis pro quo tempore loquimur. Ideo ſic in hoc ſoluʒ ꝙ reuelatio eſt de vero ſed de quocunꝗ̄ aſſenſu ſic intelligo. licet illa ſit de preterito vera chriſtus reuelauit petro ꝙ ter eſſet eum negaturus: non tamen eſt neceſſaria. ad preteritum eſt potentia ſicut ad futurum. ¶ Si dicas aliquis dixit petro ter petrus negabit chriſtum. et nullus alius a chriſto. ergo chriſtus hoc dixit. ¶ Concedo maiorem: q2 vera et imptinēs. ſed nego minorē ipſa repugnat poſito ⁊ conceſſis. Quod patet ſuum oppoſitū ſequitur ex poſito et cōceſſis. bene ſequitur Aliquis dixit petro petrus ter negabit chriſtum. et chriſtus nō dixit hoc. ģ alius a chriſto. Si petas quis ſit? Dico propone. et forte intelliges. nō poſſum concedere hoc de platone. nec de cicerone q2 falſū et impertinens ſcitū tale. Dixi forte itelliges p̄t opponēs taliter ꝓponere ꝙ non ꝯcedā aliquā ſingulareʒ illius indefinite. ſicut crebro contingit in obligationibus. vt ſi ponas michi hanc vnus in hac domo eſt anglus. ſit rei veritas ꝙ ſint ſolum tres ſcoti in domo a b c. admitto poſitum. ſi petas quis eſt ille? dicam pete. ⁊ fortaſſe tibi dicetur. ſi proponat hanc a eſt anglus hanc negabo. et ſimiliter quālibet aliarum duarum. ſed ſi propoſuiſſet ante negationem vltime ſingularis non ſunt plures ꝙ̄ iſti tres in domo illam conceſſiſſem. tāꝙ̄ veram et impertinentem. et tunc conceſſiſſem vltimam ſingularem ſcilicet c eſſe angluʒ. ſequitur ex poſito et conceſſo cum oppoſitis bene negatorū. Quod patet ſic arguendo. aliquis anglus eſt in hac domo. ⁊ nō ſunt plures homines ꝙ̄ a b c. (ſint nomīa propria non ſint nomina cōmunia) et a nō ē anglus. nec b eſt anglus ergo c eſt anglus. nullū eſt inconueniens optime reſpondendo cōcedere manifeſte falſum: ⁊ negare manifeſte verum propter caſum poſſibileʒ. nec eſt maior difficultas in vno ꝙ̄ in alio. Sʒ de hoc alibi ſcripſimus in obligationibus. et a theologo ſupponenda ſunt ¶ Quarto arguitur ſi antichriſtus futurus poteſt non fore ponatur ineſſe. antichriſtus futurus non erit. ſed illa implicat. ¶ Preterea quia vel deus preſcit futura quia illa futura ſunt: vel ideo illa futura ſunt quia deus preſcit illa? non primum quia tūc res ipſe future eſſent cauſe preſcientie dei. quod eſt falſuʒ Nec ſecundum quia tunc preſcientia dei eſſet cauſa rerum vt eſſent future. Et per conſequens cū ipſe ſit preſcientia non ſolum bonorum ſed etiam malorum ¶ Ad primū dico. nec ipſa debite ponitur ineſſe. nec implicat. primum patet cum ſubiectum eſt terminus connotatiuus oportet dicere hoc non erit Hoc patet in affirmatiuis lucide. vt Johannes currens poteſt quieſcere. ¶ Secundo nego ꝙ hec implicat. ſi antichriſtus non ſit futurus eſt vna negatiua nō pregnās cuius ſubiectū non ſupponit. propterea eſt vera. hec eſt poſſibilis nihil eſt futurum contingens et ſicut hec eſt falſa eſſe oē futurū contingens neceſſario euenire. ita hec eſt falſa in ſenſu compoſito neceſſe eſt omne futurum contingens euenire. ¶ Ad confirmationem eſt difficultas non ſolum propter rationem in ſe: ſed propter contrarietatē auctoritatum quas magiſter inducit in hac diſtinctione. Auguſtin⁹. xv. de trinitate capit. xiij. eſt illius ſententie ꝙ res non q2 ſunt ideo eas deus nouit. ſed quia nouit ideo ſunt. Sed in oppoſitum videtur opinio origenis. ſuper epiſtolam ad romanos. ꝙ non ideo aliquid erit quia deus ſcit illud futurū: ſed quia futurum: ideo ſcitur a deo anteꝗ̄ fiat. ¶ Iſta propoſitio poteſt diſtingui quia aliqua ſunt futura de⁹ preſcit illa eſſe futura. Vnus ſenſus poteſt eſſe vt denotetur res futuras eſſe cauſas preſcientie qua deus preſcit res eſſe futuras. et illa eſt falſa. et hunc ſenſum Auguſtinus et magiſter negāt. Nec ſic intelligēdum eſt dictum origenis. ¶ Alius ſenſus poteſt eſſe quo preciſe denotatur ꝙ quia res ſunt future ideo preſcientia dei eſt preſcientia. et iſti termini preſcientia dei et preſcius verificātur de deo ita ꝙ talis locutio ſit illo modo cauſalis. quomodo iſta quia homo eſt animal. et ita preciſe hec ſignificat ģ hec eſt vera homo ē animal et ſicut cōmuniter dicimus ꝙ eſſe in re ſicut propoſitio ſignificat eſt cauſa ꝙ illa ſit vera. Et ſecundum hunc ſenſum poteſt concedi ꝙ res eſſe futuras eſt cauſa: vel potius concauſa vna cū immenſa perfectione diuine eſſentie ꝙ de⁹ ſit preſcius vel preſcientia. ſic ꝙ iſti termini dicantur de deo. et ſic intellexit origenes. Sed auguſtinus loqtur de noticia dei ſecundum ꝙ eſt ſimplex noticia rerum in quo ſenſu nō eſt verum ꝙ quia ſunt ideo nouit. ſed cum dicis ideo ſunt quia nouit intelligendum eſt de noticia ſimul cum beneplacito ſicut magiſter exponit in littera. Nec propterea eſſet incōueniens reſpondere tonitruum eſt quia deus vult. et ita de quolibet tali non tamen ſatiſfit per huiuſmodi reſponſioneʒ interroganti per aliquod notius et in particulari.

¶ Quinto arguitur capio antichriſtum futuruʒ vel datur maximum tempus per quod deus poteſt ſcire antichriſtū eſſe futurum? et hoc non. vel illud eſt infinitum. et tunc per illud tempus antichriſt⁹ non eſt futurus. bene ſequitur antichriſtus eſt futurus. ergo antichriſtus erit. Si finitum. quocunꝗ̄ tempore finito dato per maius tempus poteſt eſſe futurus. non datur minimum tempus per quod antichriſtus poteſt eſſe futurus. ſi per aliquod temp⁹ poteſt eſſe futurus. per minus poteſt eſſe futurus. nec datur maximum tempus ꝑ quod antichriſtus non poteſt eſſe futurus. quia tunc per illud tempus non poteſt eſſe futurus. et per quodlibet maius tempus poteſt eſſe futurus. Hoc eſt falſum ſiue per pronomē demonſtratiuum demonſtretur tempus finitum vel infinitū. Nec datur mini=

mum tēpus per quod non poteſt eſſe futurus. de tem
pore finito palam eſt. et de tempore infinito idem ptꝫ.
ſi per illud tempus non pōt eſſe futurus demonſtran-
do totum tempus infinitū ab hoc inſtāti. et per quod
libet minus tēpus poteſt eſſe futurus. tūc per tempus
infinitū quod eſt pars huius temporis pōt eſſe futur⁹
¶ Reſpondetur diuiſio non valet cum vna partium
ſub contrariarū verificetur pro toto tempore infinito
Uel tenēdo ꝙ nullum infinitum eſt maius alio datur
minimū tempus per quod non poteſt eē futur⁹. puta
temp⁹ infinitum. et per quodlibet minus poteſt eſſe fu
turus: quia per infinitū tempus ſincathegorematice
ce antichriſtus poteſt eſſe futurus. ¶ Dubitatur
an preteritū poteſt nō fuiſſe ſicut futurum ꝯtingens
poteſt non fore: ¶ Super hac dubitatione propoſi-
ta partite ſunt poſitiones. gilbertus porritanus ſu-
per librum boecij de trinitate et quidam alius tenent Altiſſio.
partem affirmatiuā vt patet in pᵐo libro altiſſiodo-
rēſis capitu. xij. ¶ Communiter tamē doctores te-
nent partem negatiuā ad quā ſunt auctoritates ſan
ctorum et philoſophoꝝ. Ad hoc eſt auguſtinus xxij.
contra fauſtū capi. iij. quiſquis dicit ſi oīpotēs eſt de⁹
faciat vt hec que facta ſunt non fuerint: non videt ac
ſi diceret ſi omnipotens eſt faciat ꝙ ea que vera ſunt
eo ipſa ꝙ vera ſunt falſa ſint. poteſt de⁹ facere vt ali-
quid non ſit quod erit. Hanc autē ſententiā qua dici-
mus aliquid iuſſe et deū facere ꝙ non fuerit falſam
iudicam⁹ Anſelmus ſcđo cur deus homo. capi. xvij.
quando deus facit aliquid. poſtꝗ factū eſt nō poteſt
non eſſe factū et reſpondet ꝙ hoc non eſt potentia ſed
impotentia et proſolo. vi. quomodo eſt omnipotens
ſi omnia non pōt: aut ſi non poteſt corrūpi aut mori
ri aut facere verū eſſe falſum aut qđ factū eſt non eē
factū: Et reſpōdet ꝙ hoc eſt impotētia et nō potētia
¶ Item de concor. capi. ij. in re preterita eſt quoddā
quod nō eſt in re preſenti vel futura nunꝗ eñ fieri po
teſt vt res que preterita eſt fiat non preterita ſed res
que eſt preſens poteſt fieri non pńs et res que eſt futu-
ra poteſt fieri vt non ſit futura. ¶ Item hieronymus
ad euſtochiū audacter loquar poſſet deus oīa ſuſcita
re reparare non pōt virginē poſt ruinā. ¶ Item in
poſterioribus articulis pariſienſibus dr̄ ꝙ deus poteſt
facere oēm rem preteritam nō fuiſſe et ꝙ poteſt facere
magdalenā non peccaſſe error eſt: et ſexti ethicoꝝ ca.
ſecūdo habetur recte agathon dicit. Hoc ſolo priua-
tur deus ꝛc. ¶ Qui aliam partem fouent dicūt illud
intelligi de potentia dei ordinata. ¶ Quidā doctor Gregori⁹ in iij. diſtinc. pᵐi
vtrāꝗ partem elaborat tueri aſſerēs ꝙ adhuc aliqui
viuentes doctores vniuerſitatis anglicane tenent: di
centes ꝙ nō videtur aliquā contradictionē implicari
vel ſequi ex eo ꝙ adam preterit⁹ ponatur non fuiſſe.
¶ Sed argumentor pro parte affirmatiua ſic. ad ali
quam rem preteritā non fuiſſe non ſequitur primum
principiū non eſſe verum non plus ꝗ ad antichriſtū
non fore. ¶ Preterea deus potuit voluiſſe nunꝗ p-
duxiſſe adam. ergo nūc poteſt quia ſi ſemel erat poſſi
bile iam erit poſſibile nec ꝯtingens labitur in neceſſe
¶ Reſpōdet iſte negando aſſumptū et eſt ratio q: ſūt
multa que includunt ꝯdictoria tamen non poteſt eui
dēter oſtendi ꝙ ad ea antecedant verbi gratia q: de⁹
non ſit trinus perſonaliter. Hoc vtiqꝫ includit con-
tradictionē. et tamen non poteſt euidenter oſtendi.
¶ Ad ſecundū dicit ꝙ licet aliquādo hec adam non
fuit fuerit vera. et per conſequens nō per ſe antecedit
ad cōtradictoria tñ quia nunc ſua oppoſita eſt neceſ-
ſaria propter tranſitionē in preteritū ipſa eſt impoſ-
ſibilis. Quidam alius doctor tenens partem negati- De caſtro
uam poſt eum conuenit in ſnīa eadem in ſoluendis
argumentis. ¶ Contra iſtarū ſolutionū ſufficit non
eſt euidens an totū dicat tertiā entitatem a ſuis par-
tibus: vl' ꝙ non detur maxima qualitas poſſibilis iꝯ-
nita. Hoc non obſtante pars illa eſt tenenda que eſt
plus conformis rationi. Sic in propoſito cū omnis
ratio probans preteritū non poſſe fuiſſe non preteri-
tum equaliter probat de futuro. et nichil negandum
eſt a potētia dei. vbi non conſtat de oppoſito. ergo ſo
lutio nulla. nec analogia data eſt pro eo ſed in oppoſi
tum fide conſtat ꝙ hec eſt impoſſibilis hec eſſentia di-
uina non eſt tres perſone. ſi non eſſet fides: ſed certan-
dum foret in lumine naturali vtiqꝫ diceremus ꝙ nulla
eſſentia diuina eſt tres perſone perſonaliter diſtincte
¶ Tertia etiā ſolutio nichil valet et petit principiū
ſoluende. dicendo hanc neceſſariam adam fuit: cuius
argumentum conatur deducere ad oppoſitum.
¶ Si dicas poteſt non fuiſſe ponatur ineſſe iam col-
ligitur ꝙ fuerit ex ypotheſi et non fuerit. ¶ Nonne
vides hoc argumentū equaliter concludere de anti-
christo futuro: antichriſtus eſt futurus. Si dicas ma
chometū antixp̄m fuiſſe in pſona Hoc nō refert capia
tur aliud futurū contingens vtputa dies iudicij erit
Adhuc concedes antichriſtum poſſe non fore vel que
libet dies iudicij poteſt nō fore. et illa negatiua poſi
ta ineſſe deponitur ſuum oppoſitū quia cum eſt obli-
gatus tenere vnū oppoſitorū deobligatus eſt a reli-
quo nequit eodē modo diceretur in illis de preterito.
¶ Ad reliquas rationes huius doctoris non reſpon-
deo nec ad argumenta poſteriora: quia ſolutio vni⁹
eſt ſolutio omniū. ¶ Tertio arguitur pro parte affir
matiua ſi ad preteritū nulla eſſet potentia ſequitur ꝙ
deus poſſet fallere conſequens eſt falſū. ergo et ante
cedens et cōſequentia patet ſuppoſito ꝙ deus reuelet
reuelatione exteriori vel interiori aliquod futurum
contingēs puta ꝙ petrus negabit xp̄m vel ꝙ gabriel
viderit in verbo chriſtū incarnādū aliquis petrus pōt
nō negare xp̄m. et pōt non incarnari. quo facto Iaco
bus habuiſſet aſſenſum falſum: quia aſſentiebat ꝙ
petrus negabit chriſtū. illud eſt preteritum et neceſſa
rium. ¶ Sed dices non neceſſario eſt reuelatio vel
prophetia. quia illi termini connotant ꝙ ſit de vero
ſed illud iudiciū neceſſario fuit. ſed nō neceſſario fuit
ſignificatiuū ſaltē ſignificās vel neceſſario ſit⁹ ſigni-
ficati ſignificatiuū ¶ Contra non eſt poſſibile illud
iudicium vel illam qualitatē eſſe in intellectu formali
ter quin intellectus per ipſum iudicet. alioquin non
eſt diſcrimen inter actum et habitum. Similiter qđ
erit iudicium eiuſdem complexi ſicut antea erat [illegible]
ſi poteſt eſſe iudicium ſui oppoſiti tunc iudicium [illegible]
us fortes erit poteſt eſſe iudicium iſtius deus eſt et cu
iuſlibet alterius propoſitionis quod eſt abſurdum.
Si dicatur nolumus admittere ꝙ deus poteſt fallere
nec hoc admittit doctor ille contra quem argumentor Alberto de
Sꝫ ſicut dicit qdā doctor queſt. [illegible] in primo nulla ē
alia via reperibilis ſed tenendo ꝙ ad preteritū [illegible]
tentia nullas patientur anguſtias [illegible]
tenere malo ſic dicere: ſemper tamen [illegible]
dicto ſicut dixi in hac parte [illegible]
guenda deus poteſt facere preterit[illegible]
ly pōt capiatur in toto ambitu [illegible]
ordine ad preſentia et preterita [illegible]
poteſt et potuit tunc eſt potentia ad preterit[illegible]

nulli cadit in dubium. ¶ Alio modo ſecludēdo ampliationem ad preteritū: ſed figendo obtuitum ad futurum ſic ſcilicet ꝙ deus poteſt facere adam nō fuiſſe. id ē nūc habet potētiā et poteſt facere ꝙ adam nō fuerit. et ſic (quicquid dicant alij) non eſt michi in preſentiarū intelligibile ꝙ deus poteſt facere et ſi iſtō ſit verū non opꝫ currere ad poſitiones oppoſitas nec dicere naturaliter vel ſupernaturaliter de potētia dei ordinata vel abſoluta. ¶ Et ſic propoſitio de preterito vera cuius veritas non dependet ab vna de futuro ꝯtingēti ſine ſigno eſt neceſſaria Dixi cuius veritas non dependet ex vna de futuro cōtingenti propter hanc et ſimiles antixp̄s fuit futurus cuius veritas dependet ab hac antixp̄s erit. Dicitur vbi nō ponebatur ſignū propter hanc ⁊ ſimiles ſaul fuit omnis rex iſrael que erat vera ante regimē dauidis ſed poſtea falſificabatur ſic de iſta adam fuit omnis homo que antequam fuit ṽa poſtea falſificabatur. Idem p̄t dari cum ſigno collectiuo vt oēs apoſtoli dei fuerūt duodecim q̄ per aſſumptionē aliorꝫ apoſtolorum fit falſa. Sic potes inſiſtere de talibus tm̄ adā fuit animal. [illegible] es currere ad tales adā fuit homo q̄ eſt. Videmꝰ ꝙ iſta eſt ṽa dies iudicij erit. et in poſterū deus poteſt facere vel nūc ꝙ non ſit vera. vel ꝙ nunq̄ fuerit vera ſecus eſt de hac adam fuit. Etiaꝫ contingēs preſens poteſt non fore pro hoc inſtanti pro vt ſupra dictum eſt.

PRedeſtinatio vero de bonis ſalutaribus eſt: et de hominibus ſaluandis. vt enim ait Auguſti. in libro de predeſtinatiōe ſanctorum. Predeſtinatio ē gratie preparatio que ſine preſcientia eſſe non poteſt. Poteſt autem ſine predeſtinatione eſſe preſcientia. Predeſtinatione quippe deus ea preſciuit que fuerat ipſe facturus: ſed preſciuit ea deus etiā que non eſt ipē facturus id eſt omnia mala Predeſtinauit eos quos elegit: reliquos vero reprobrauit ideſt ad mortem eternaꝫ preſciuit peccaturos.

¶ Diſtinctionis quadrageſime queſtio prima.

CIrca hanc diſtinctionem. xl. in qua magiſter loquitur de predeſtinatione quero an cum eterna dei predeſtinatione ſiet predeſtinatū poſſe damnari? ¶ Predeſtinatio eſt deus volēs dare alicui vitam eternā. ¶ Reprobatio eſt deus alicui nolens dare vitam eternā. ¶ Vel ſecunduꝫ Auguſtinū in libro de vocatione ſanctorū. predeſtinatio eſt preparatio gratie in preſentī ⁊ glorie in futuro. ita ꝙ predeſtinatio eſt terminus cōnotatiuus pro deo ſupponens cōnotando ꝙ alicui vult dare vitam eternaꝫ: ſic ꝙ in recto hoc eſt ꝺ materiali ſignificato ꝓ quo ſupponit accipitur pro deo. et in cōnotatione creaturas importat. vt beatitudinem et huiuſmodi. Et idem dicatur proportionabiliter de termino reprobatio. ¶ Quo fit predeſtinatio eſt reprobatio.

¶ Hoc ſuppoſito pono duas cōcluſiones. Prior eſt quelibꝫ rationalis creatura fuit eternaliter a deo predeſtinata vel reprobata. ¶ Poſterior concluſio. predeſtinatus pōt reprobari ¶ Prior concluſio pꝫ. quia cuilibet deus dabit vitā eternā vl' non dabit. ergo ab eterno hoc propoſuit. et per cōſequens cōcluſio vera. ¶ Poſterior patet quelibet predeſtinatus libere eſt predeſtinatus. ergo poteſt damnari. ¶ Item ſi predeſtinatus nō poteſt reprobari fruſtra eſſet orare ꝓ nobis vel alijs: cuius oppoſitū chriſtus docuit. et Iacobi vltimo orate ꝓ inuicem vt ſaluemini. ſed nullꝰ ſaluabitur niſi predeſtinatus. ergo p̄deſtinatus ab eterno fuit predeſtinatus. eodem modo de reprobato.

¶ Secundo ſequitur. licet iſte nō ſtent ſortes eſt p̄deſtinatꝰ et ſortes ē reprobatꝰ. tamē iſte ſimul ſtant ſor eſt predeſtinatus et pōt reprobari. immo potes hanc concedere ſortes poſſibiliter eſt predeſtinatus ⁊ reprobatus in ſenſu copl'atiuo. non dubiū eſt immo in ſenſu cathegorico p̄deſtinatus cōuenit ſorti mediāte copl'a ꝺ poſſibili. ſimil'r reprobatꝰ mediāte ſimili copl'a ¶ Inſuper poſſibiliter predeſtinatus et reprobatus eſt ſortes. ergo ſortes poſſibiliter eſt predeſtinatꝰ et reprobatus. antecedēs patet eſt vna affirmatiua cuius extrema ſupponunt ꝓ eodem vltra inſtantias conſuetas. ergo eſt vera. conſequentia patet per conuerſionem. oportet illam ponere ineſſe per vnam de copulato vt ſortes eſt predeſtinatus et reprobatus. ſed ꝑ duas de ineſſe ſicut de copulatiua. ¶ Contra iſta arguitur ſic iſta eſt poſſibilis predeſtinatus reprobabitur. ergo eſt ſucceſſio predeſtinationis in reprobationē. et econuerſo. Aſſumptū patet repugnantia eſt tanta inter contrarie oppoſita vel contradictorie oppoſita ſicut inter predeſtinari et reprobari. ſed contrarie oppoſita et contradictorie oppoſita pn̄t verificari de eodem mediante extrinſeca copula. vt albū erit nigrū. ſedens erit non ſedens. ¶ Confirmatur ſcriptꝰ in libro vite non poteſt deleri. igit' nec damnari. ergo predeſtinatus non poteſt reprobari. ꝯſequētia eſt lucida ꝓbatur aūs ꝑ mgr̄m hiſtoriaꝝ ſuper illo ṽbo moyſi Exodi. xxxij. vbi dicit. obſecro domine aut dimitte eis noxam hāc: aut dele me de libro in q̄ me ſcripſiſti Vnde ibi ait magiſter ꝙ hoc ex magna confidētia in deum eſt per impoſſibile dictū. q̄ſi diceret ſicut eſt impoſſibile vt me deleas: ſic oro non poſſe fieri q̄n dimittas. ¶ Ad primū nego aūs. et ad probationē dicit' ꝙ hic eſt maior repugnātia. et cauſa eſt albedini nigredo in eodem ſubiecto ſuccedit. ſed nunq̄ poſtq̄ aliqs eſt predeſtinatus ſuccedit reprobatio. et cauſa ſi quis eſt predeſtinatus ab eterno eſt predeſtinatus. qd̄ non oportet de albo et nigro. ad veritatem huius predeſtinatus reprobabitur oportet ꝙ ille q̄ eſt predeſtinatꝰ vel erit p̄deſtinatus reprobetur. quod liquet eſſe falſū ¶ Sed dices de ineſſe iſtius predeſtinatus reprobabitur eſt poſſibilis. ergo et illa de futuro. patꝫ ꝯn̄a per regulā logicalem. ⁊ aūs patet hec eſt ſua de ineſſe hoc eſt reprobatū. que eſt poſſibilis. ¶ Nego ꝙ hec ſit ſua de ineſſe. ſed hec vel ſimilis quod eſt p̄deſtinatum eſt reprobatum. vel quod erat predeſtinatū eſt reprobatum. nec refert ꝙ capias terminū cōnotatiuum in de ineſſe illius potes ſufficiēter dicere quod erat album eſt nigrū. ¶ Ad confirmationē dico ꝙ deleri poteſt biphariā accipi. vno modo deleri de libro vite p̄ſuppōnit aliquē fuiſſe ſcriptū in libro vite. et ſcriptus ſic ſaltē ſecundū eternā predeſtinationē non poteſt deleri de libro vite. nō loquor ſcd̄m preſentem iuſticiam.

¶ Alio mō deleri minus proprie capiſ vt tm̄ valet ſicut nō ſcribi. ⁊ hoc ē poſſibile de potētia dei abſoluta
¶ Secundo arguitur ſi ꝑdeſtinatus poteſt damnari numerus electorū poteſt minui. conſequēs eſt falſum ergo et antecedens. probo conſequētiā. quia ſignato forte qui eſt de numero predeſtinatoꝝ ipſe pōt dānari
¶ Reſpondetur diſtinguendo iſtam vel in ſenſu compoſito. et ſic eſt falſa non eſt poſſibile ꝙ nūer⁹ electoꝝ diminuaſ. vľ in ſenſu diuiſo et iterū ego diſtinguo. vľ ꝙ aliquis numer⁹ ſit prius minor ⁊ poſtea maior vel econuerſo. et ſic nego. vel ꝙ numero electorum dato pōt eſſe aliquis adhuc de illo nūero vel ſex vel octo et ſic non proprie augetur et concedo in illo ſenſu.
¶ Sed dices luce. v. ſuper ꝑmo verbo rumpebatur rethe dicit gloſa nō tot intrant de iudeis quot ſunt ꝑdeſtinati. ⁊ deuteronomij illo addat de⁹ ad hūc numerum multa milia glo. ad hunc numerū diffinitum in preſciētia dei q̄ nouit qui ſunt ei⁹. ⁊ apocalyp. iij. Tene quod habes ne ali⁹ accipiat coronam tuam.
¶ Dicitur non tot intrāt in ſtatu iudaiſmi quot ſūt predeſtinati. multi facti xp̄iani intrant. ¶ Illud deuteronomij intelligitur ſecundū ꝑſentē iuſticiam.

Veruntamen adhuc inſtāt: et ſecundū coniunctionez argumentando ita procedunt. Non enim inquiūt poteſt eſſe vt aliquis predeſtinat⁹ ſit et damnetur. Vtrūqꝫ iſtorum ſimul eſſe non poteſt: ſed alterum horum non pōt nō eſſe. ſcilicet quin iſte ſit ꝑdeſtinat⁹. ab eterno enim predeſtinatus eſt: et nō poteſt modo non eſſe predeſtinatus. Cum ergo impoſſibile ſit ſimul vtrūqꝫ eſſe: et impoſſibile ſit alterū non eē videtur non poſſe alteraz eſſe. ſcilicet vt damnetur Quod ſi eſt: ergo non pōt eſſe vt nō ſaluetur. Huius queſtionis ſolutiōe mallem alios audire ꝙ docere. Dicimus tamen de preſcientia ſimilē poſſe moueri queſtionē. Ideoqꝫ tam hic ꝙ ibi vnā facimus reſpōſionem dicentes determinādū fore illud cui innititur tota hec queſtio. ſcꝫ impoſſibile eſt alteram iſtoꝝ non eſſe ſcilicet quin iſte modo ſit predeſtinatus: ab eterno eñ iſte predeſtinatus eſt. Diſtinguendum enim eſt cū ait: iſte nō pōt modo non eſſe predeſtinatus: vel non pōt modo eſſe quin ſit predeſtinat⁹ hoc enim coniūctim vel diſiunctim intelligi poteſt. Non enim poteſt eſſe vt ab eterno ſit predeſtinatus: et modo non ſit predeſtinat⁹: nec poteſt eſſe ſimul vt ſit predeſtinatus ⁊ non non ſit predeſtinatus: ſed tamē potuit eſſe ab eterno ꝙ non eſſet predeſtinatus et potuit ab eterno non eſſe predeſtinatus. Et ſicut ab eterno deus potuit eum non predeſtinare: ita conceditur a quibuſdam ꝙ et mō poteſt de⁹ eū nō predeſtinaſſe. ab eterno ergo poteſt deus non predeſtinaſſe eum. ergo pōt iſte non predeſtinatus ſi vero non fuiſſet predeſtinatus nec modo eſſet predeſtinatus: ergo modo pōt non eſſe predeſtinatus ita et de preſcientia et de preſcitis dicunt: quod in actionibus vel in operationibus dei et hominum nullatenus concedūt Ex quo enim aliquid factū eſt vel dictum non cōcedunt ꝙ poſſit non eſſe vel nō fuiſſe: immo impoſſibile eſt non eſſe vľ non fuiſſe quod factū eſt vel dictum referētes poſſibilitatem vel impoſſibilitatem ad naturā rei exiſtentis.

¶ Diſtinctionis. xl. queſtio ſecunda

Secundo circa hanc diſtinctionē quero an ſit aliqua cauſa predeſtinationis. ¶ Non intēdimus querere an rei que eſt predeſtinatio ſit aliqua cauſa. quia palam eſt ꝙ non. Sed volumus querere vtrum aliquid ſe teneat ex parte creature quare ipſa eſt predeſtinata vel reprobata. et hec dubitatio eſt arduiſſima de qua ſapiētes plurimū inter ſe diſſentiunt. multis dicentibus ꝙ deus gratis predeſtinat: ⁊ gratis reprobat. Ita ꝙ nulla eſt cauſa quare Iacob predeſtinauit ⁊ Eſau reprobauit niſi diuinū beneplacitū. et multe ſanctorū auctoritates cum hoc quadrāt q̄s magiſter allegat in littera ſicut malachie primo. Iacob dilexi: Eſau autē odio habui. cui vult miſeretur ⁊ quē vult indurat. Et auguſtinus in libro de predeſtinatione ſanctoꝝ. et vere ſatis quadrat apoſtol⁹ ad Romanos. ix. et iſtud a pleriſqꝫ tenetur. Placet aliis ꝙ reprobationis eſt aliqua cauſa: ita ꝙ deus non prius aliquem reprobat niſi in eo ſit peccatū preuiſum. Sed mere gratis predeſtinat. ¶ Alij autem volunt ꝙ aliquos gratis predeſtinat vt beatam virginem Iohannem baptiſtam: et ſanctificatos in vtero Alios autem ꝑpter merita ꝑdeſtinat. ¶ Ab alijs tenetur ꝙ nec predeſtinat aliquem gratis nec ſine cauſa reprobat. ſed quia videt aliquem deceſſurum ī merit; ⁊ in gratia illū predeſtinat quem videt diſceſſurū in pctō mortali vel originali ab eterno illū reprobat. Opīam Thomas de argētia monach⁹ ciſtercienſis.
¶ Hec queſtio eſt altiſſima quod innuit apoſtolus dicens. O altitudo diuitiarū ſapientie et ſcientie dei ꝙ incomprehenſibilia ⁊c. ¶ Ponuntur concluſiones.
¶ Prima concluſio eſt deus aliquos predeſtinat ſine eorū meritis. patet de paruulis baptizat; vel cum alijs ſacramentis mox decedentibus. ¶ Quare aliquos ꝑdeſtinat non ꝑpter bonū vſum liberi arbitrij. ⁊ hec eſt ratio beati Auguſtini in de ꝑdeſtinatione ſanctoꝝ.
¶ Non valet propter vſum quem habuiſſent ſi vixiſſent eos predeſtinauit nullus, vt palaꝫ eſt, premiatur pro meritis que nunqꝫ faciet. ſed ſolū in potentia.
¶ Sed dices forte predeſtinat iſtum propter bonum vſum liberi arbitrij in iſto vľ in alio hūc baptizante vel quia videt ꝙ iſte finaliter diſcedet in gratia.
¶ Preterea arguit hoc eſt contra apoſtolum ad Ro

manos.viij.ꝛ.ix.dicitur ad romanos.ix.cũ enim nõ dum nati fuiſſent: aut aliquid egiſſent boni aut mali. et ſecũdũ electionem propoſitum dei maneret non ex operibus: ſed ex vocante dictũ eſt ei ꝛc. Jacob dilexi Eſau aũt odio habui. gloſa marginalis in Jacob nichil inuenit amandũ niſi miſericordie ſue donũ. vult dicere ſuũ beneplacitũ erat cauſa quare Jacob erat predeſtinatꝰ Et interlinearis glo. dicit Malachias dicit de iam preteritis ꝙ Jacob gratia electꝰ non merito. et iſta vltima ratio currit de omnibus predeſtinatis. ¶ Preterea ordinate volens prius vult finẽ: et poſtea media ad illũ finem. deus eſt agens ordinatũ beatitudo eſt finis creaturarũ. ergo deus priꝰ natura vult beatitudinẽ. et poſtea gratiã/ fidez/ bonum vſum liberi arbitrij/ ergo deus quos predeſtinat mere gratis predeſtinat vniuerſaliter grã (dicit glo. magiſtralis) eſt predeſtinationis effectꝰ. Hoc tenet expreſſe magiſter in hac diſtinct. capi.ij. et patet euchiridion. ca.lxviij. ¶ Secunda concluſio probabilis Reprobationis eſt aliqua cauſa. probatur deus non eſt prius vltor ꝙ aliquis eſt peccator ſecundũ Auguſtinũ ſuper geneſim. xiij. ergo nõ vult prius prioritate nature aliquẽ punire ꝙ ſit ille peccator Hoc pz auctoritate auguſtini in libro de predeſtinatiõe ſanctorũ ꝛ magiſter in littera allegat ¶ Preterea ad romanos.viij. quos preſciuit et predeſtinauit. gloſa non enĩ ſic preparauit ſanctos ad iuſticiã percipiendã ſicut preparauit iniquos ad iuſticiã amittendã. quia prauitatis preparator nunꝙ fuit. Hoc ſumme notabis in glo. marginali. ¶ Tercio probatur per auguſtinũ de predeſtinatiõe contra pelagianos dicentẽ. deus preſcius futurorũ non perſonarũ acceptione: ſed iudicio equitatis quoſꝙ miſericordia gratuita predeſtinat ad vitam eternam: ceteros autem debita pena punit quos ideo punit: quia quid eſſent futuri preſciuit Sequitur. iudam enim cũ preſciuiſſet deus in vitijs proprie volũtatis peſſimum fore et electione diſcipulatꝰ male vſurũ. penam ei predeſtinauit ex merito ꝛ tandẽ concludit ꝙ hec regula inconcuſſe tenenda eſt peccatores in peccatis preſcitos eſſe non predeſtinatos. penam aũt eſſe preparatam. ſed ꝙ preſciti ſunt et ponitur in gloſa ſup illud. Ad romanos octauo. nam quoſꝙ vocauit. ꝛc.

¶ Hoc etiam patet. xxiij. queſt. iiij. capitu. nabuchodonoſor. ꝫ. cum vero: cũ vero aliquos a deo aut traditos deſiderijs ſuis: aut obduratos legimus aut relictos magis peccatis ſuis hoc ipſos meruiſſe profitemur. quia talia eorũ crimina preceſſerũt: vt ipſi ſibi penam debuerint. qua eis etiã ſupplicium verteretur in reatum. atꝙ neꝙ de iudicio dei querimur quo deſerit meritos deſeri. et miſericordie eius gratias agimus qua liberat meritos liberari. Et ſequitur vires vtiꝙ obedientie non ideo cuiꝙ ſubtraxit quia eum nõ predeſtinauit. ſed ideo cum nõ predeſtinauit quia receſſurum ab ipſa obediẽtia preuidit. ¶ Preterea hic modus plebi et populo ſatiſfacit: eſto ꝙ a celebribus viris teneatur oppoſitũ probabiliter. cũ pleriꝙ famati viri hanc viam inſequantur non videt̃ eſſe periculuz cũ non certitudinaliter cõſtat de oppoſito. et vtrimꝙ ſcriptura ſacra exponitur. ¶ Contra primã concluſionem arguit̃ et ea ſequitur ꝙ deus eſt acceptor perſonarũ contra beatũ lucam actuũ.x. patet predeſtinat Jacob et non Eſau. ¶ Preterea predeſtinatio includit electionem iuxta illud ad Epheſios primo. elegit nos ante mundi conſtitutionẽ. ſed electio non eſt inter equales omnino. ergo inter electos et non electos reperit̃ diuerſitas propter quam iſti eligũtur ꝛ nõ illi. ¶ Ad primũ nego conſequentiaz. deus nulli obligatur. ſed beatus lucas dicit ad illud propoſitũ ꝙ deus nõ vult ſolum iudeos ſed grecos et alios gentiles. patet conſideranti litteram. ¶ Ad ſecũdũ dicitur electio bipharia3 accipit̃. vnomodo ſpecialiter prout ſequitur deliberationem et ſententiã conſilij ſicut Ariſtoteles diffinit tertio ethicorũ. electio eſt deſideriũ conſiliabile. et talis non cadit inter penitus equalia ante conſiliũ ſcita eſſe talia. ¶ Aliomodo electio capitur pro libera acceptione vnius ante alterũ. et poteſt eſſe inter equales. patet de epiſcopo conferente beneficiũ alteri duorũ equalium. ¶ Secũdo arguitur agens vniuerſale agit in omne quod non habet impedimentũ. patz de ſole. ſed deus eſt agẽs vniuerſale q ſolem ſuũ facit oriri ſuper bonos et malos. et per cõſequens omnibꝰ dat gratiã. et quẽlibet predeſtinat niſi in eo reperiat impedimentũ. ¶ Inſuper poſita gratia finali in aliquo ille eſt predeſtinatus. et gratia finali nõ poſita talis non eſt predeſtinatus. ergo preuiſio finalis gracie eſt cauſa predeſtinationis. ¶ Ad primum dicitur maior eſt falſa in agente libero. patz de exemplo apoſtoli de figulo. ¶ Ad aliud diſtinguo illam de ablatiuo. vel ſi exponatur per ſi. et ſic concedo. loquendo de lege ordiata ſic ſi exponitur per dũ Si exponatur per quia ꝛ ſic nego hanc cauſalẽ. ſed hanc cauſale cõcedo quia ſortes eſt predeſtinatus ſortes diſcedet finaliter in gratia. primũ tamen in intentione eſt vltimũ in executione. Jta hic ymaginaberis in predeſtinatione ſicut eſt ſecundũ legem cõmunẽ in beneficijs. ꝙ nullus promoueatur ad epiſcopatũ niſi fuerit dignus et doctus: et ſacerdos dyaconus et ita de alijs ordinibus. ꝛ ſuppoſito ꝙ ſit in poteſtate mea omnia iſta conferre concurrente libero arbitrio hominis tunc ſi ſor puer michi offeratur per intellectũ ego ex gratuita voluntate intẽdo et volo ex nũc dare ei pro tali tempore epiſcopatũ. et quia iuxta leges poſitas exigitur ꝙ ſit ſacerdos. ideo volo ipſum promoueri ad ſacerdotium. et quia ad hoc peruenitur per diaconatũ ſubdiaconatũ et ſic deinceps Jta in mẽte ordino ipſũ promoueri ad iſta Jn iſto proceſſu. primũ donũ in intentiõe et preordinatione eſt a epiſcopatus tanꝙ finis. ſed primum in aſſecutione eſt aſſignare ſorti doctorem ſic in propoſito primũ donũ in diuina preordinatione ẽ donũ beatitudinis talis vel tante ex mera gratuita libertate dei tanꝙ finis optimus. et quia ſecundum leges preſuppoſitas mediũ principaliter neceſſarium ad talem et tantã gloriam eſt tanta grã ideo deꝰ preordinauit dare iſti tantã graciã. et cõſequẽter preordinauit varios modos quibus ſimul vel ſucceſſiue peruenitur ad talem vel tantã gratiã. illi modi ſunt vocatio ad gratiam baptiſmalem/ ſic operari/ ſic reſiſtere/ ſic reſurgere/ Et hunc ordinẽ videt̃ innuere apl'us ad romanos.viij. quos predeſtinauit hos ꝛ vocauit. quos ꝛ vocauit hos ꝛ iuſtificauit. quos aũt iuſtificauit hos et magnificauit. ita ꝙ primũ et vltimũ donũ hic poſitũ eſt beatitudo que eſt primũ in intentione. et vltimuz in aſſecutione Et hoc patet per gloſam ſuper illo verbo omnia cooperantur in bonuz. his qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti ad Romanos. viij. gloſa quaſi diceret ꝙ vocati ſunt non aliunde eſt ꝙ a predeſtinatione dei: et inde eſt ꝙ oia cooperantur eis in bonum: non ex meritis eorum et ſic merita ſunt diſpoſitio ad habendam beatitudinem que eſt primo prioritate nature preuiſa et preuolita ab ipſo deo

¶ Tertio arguitur ſuper illud ad Romaṅ. iij. miſe-
ricordiā preſtabo cui miſerebor: ponit gloſa exemplū
de ſaul. et dicit ꝙ deus hunc reprobauit. et illum ele-
git. quia preſciuit bonū vſum gratie dei in dauide. et
preſciuit abuſum gratie in ſaul. ¶ Confirmatur pre
poſitis ab eterno duob⁹ voluntati diuine petro ⁊ Iu
da circa petrum deus habuit propoſitū dandi vitam
eternam. vł habuit idem propoſitū circa iudam: ⁊ ſic
eſt predeſtinatus. quod eſt falſum. vel nullum habuit
propoſitū ab eterno. et adhuc cū abijcit. et hoc eſt re-
probare. ¶ Ad tertium conceditur ꝙ ſaul eſt repro-
batus propter demerita preſcita. et hoc eſt pro ſecūda
concluſione. Et dauid nō eſt reprobatus cuꝫ non pre-
ſciretur malus futurus finaliter. ſed cum preſciretur
bene victur⁹. non tamē propter hec (vt propter dicat
circūſtantiam cauſe finalis) eſt predeſtinatus.
¶ Ad confirmatioēꝫ dico ꝙ ab eterno iudas erat pre
ſcitus. ſed non tēpore aut inſtāti erat iudas preuiſus
quin in illo erat preſcitus propter demerita in quib⁹
finaliter diſceſſurus erat. demeritū erat cauſa finalis
quare erat preſcitus. Interdū capio preſcitū vt tātū
valet ſicut preuiſum. non nunꝗ̄ vt tm̄ valet ſicut re-
probatū. ſic loquentes in hac parte vtūtur. ¶ Quar
to arguitur in omni ope diuine miſericordie concur
rit iuſticia. ergo in p̄deſtinatione concurrit iuſticia.
ergo eſt aliq̄ ratio et aliquod meritū preuiſuꝫ quare
iuſtum eſt hunc eligi et non illum. aīs probatur per
illud pš. vniuerſe vie dn̄i miſericordia et veritas. et
quia iuſtus ē domin⁹ in omnib⁹ vijs ſuis. ¶ Et cō-
firmatur differentia predeſtinatorū a non predeſtina
tis p̄uenit ex iudicio dei iuſto occulto ⁊ iueſtigabili
ab homine. et prouenit ab occultis meritis creature
rationalis. ergo nō preuenit ex gratuita dei volūtate
nec precise quia ſic placet. pña patet quia ſi non eſſet
aliqua ratio propter quod ille eſt predeſtinatus niſi
quia deus vult facile eſſet hominibus reddere rationē
nec proueniret illa differētia ex iudicio occulto. aīs
p̄batur p Auguſti. lxxxiij. q. q. lxviij. ⁊ ad romaṅ. ij.
O altitudo diuitiarū. ⁊ pš. Iudicia tua abyſſus mul
ta ſm̄ glo. ibi loquitur de p̄deſtinatiōe ⁊ reprobatiōe
¶ Ad primū reſpōdetur concurrit rectitudo ordina
tionis diuine cui conformis eſt illa ordiatio. Sed nō
oportet concurrere tale dictamen intellectus preuiuꝫ
illi ordinationi tanꝗ̄ regula et mēſura illius q dictet
ſic et non aliter debere fieri ex determinata cauſa.
¶ Ad confirmationē dicitur ꝙ Auguſtin⁹ loquitur
de promotione ſpūs ſancti ſpeciali. et de deſertiōe ali
cuius peccatoꝝ in via et alijbus cauſis vel intelligit
de meritis tanꝗ̄ de cauſa diſpoſitiua ſiue qua non or
dinaretur ad beatitudinem ſicut diximus de medijs
ad epiſcopatū. Etiā iudiciū dei eſt occultuꝫ. et nos
latens. quia licet hec pars ſit p̄babilior (⁊ vt apparet
ſanctoꝝ auctoritatibus conformior) multi dicunt il-
lud prouenire ex meritis. et ſic nos latet. forte ſufficit
dicere ꝙ aliquomodo merita ſunt cauſa predeſtina-
tionis. ⁊ finalis gratia quandā extenſam cauſalitatē
tenet reſpectu beatitudinis et econuerſo. ſicut dictuꝫ
erat ſuperius. res future ſunt cauſa preſcientie et ecō
uerſo. ¶ Vel ſic actus meritorius aliquam cauſali
tatē habet ſaltem ſine qua nō reſpectu gratie. et ſic eſt
quedam prioritas ex pacto diuino. et gratia eſt prior
actu meritorio. ſi hoc ſufficiat ad ſanctoꝝ auctorita-
tes bene eſt. Nos homines forte ita bene capimus ſi
dicatur ꝙ deus propter gratiā finaleꝫ predeſtinat ac
ſi diceret oppoſitū. ſed q: cōcluſio quā poſuim⁹ mul-
tum appodiat ſup ſanctoꝝ auctoritates eā poſuimus.
¶ Contra ſecūdā ↄcluſionē nūc argumētor in qua
dicitur ꝙ deus reprobat propter demerita preuiſa. et
hoc ſic. ſuper illud ad Romaṅ. ix. cum nondum nati
eſſent gloſa auguſtini oſtendit. ſicut non pro meritis
p̄cedentibus illud fuiſſe dictuꝫ. ita nec pro meritis fu
turis amboꝝ. et ita non ex operibus futuris bonis vł
malis quia bona vel mala non erant futura. ¶ Ideꝫ
videtur apoſtol⁹ dicere de Iacob ⁊ Eſau non ex me
ritis vel operib⁹ ſiue preteritis ſiue futuris. ſed ex p̄-
poſito diuine voluntatis. qđ intelligitur de reproba-
tione ſine demeritis ſicut de predeſtinatiōe ſine meri
tis. patet per dubitationē quam ſtatim apoſtol⁹ mo-
uet dicēs. Quid igitur dicemus nunq̄d iniquitas eſt
apud deū: Hec queſtio nulla eēꝫ ſi reprobaret propt
demerita. ſi enim gratis predeſtinat. tamen propter
demerita reprobat. ex hoc non apparet ſequi ꝙ apud
deū ſit iniquitas. Hoc patet ex reſponſione quā apo-
ſtolus adducit ex ſcriptura ad oſtendendū ꝙ de⁹ ſi-
ne meritis miſeretur. et ꝙ alios ſine demeritis repro
bat adducens illud Exodi. xxxiij. miſerebor cui⁹ vo
luero. et clemens ero in quem michi placuerit.
¶ De obduratione adducit illud Exodi. ix. de pha-
raone vt oſtendam in te fortitudinem meā. Hoc patꝫ
de maſſa figuli de qua apoſtolus loquitur ꝙ figulus
ex vna parte facit vas ad honorē: ex alia vas ad con
tumeliam. ¶ Reſpondeo illa copulatiua negatiua:
vel cathegorica de copulato extremo eſt vera ratiōe
alterius partis. et hoc ſufficit ad eius veritateꝫ. ſicut
demōſtratis ceco et vidente hec eſt vera iſte et iſte nō
vident copulatiue. non eñ verum eſt ꝙ iſte eſt electus
ex meritis. et iſte reprobatus ex demeritis. nec illa re
ſponſio eſt ſophiſtica. patꝫ de diſcrimine inter repro-
bos et electos. ¶ Poteſt dari alia ſolutio quā gloſa
Auguſtini dat ſuper illo verbo. Iacob dilexi Eſau.
aūt odio habui dicens In Iacob anteꝗ̄ natus fuiſſꝫ
quid diligebat de⁹ niſi gratuitū ſue miſericordie do-
nū: et in eſau anteꝗ̄ natus fuiſſet nec feciſſet aliquid
mali qđ odiebat niſi originale peccatū Hoc eſt dictu
prima ratio reprobationis nō eſt propter peccata ac-
tualia futura preſcita. ſed peccatū originale eſt p̄ma
ratio omnib⁹ hominibus naſcituris ex adam preſen-
tatis ab eterno conſpectui diuino circumſcripto reſ-
pectu ad opera futura. eorū meritoria vel demerito-
ria. non eſt aliqua differentia quia oēs offeruntur vt
rei damnationis pro peccato originali ſed de⁹ mera
volūtate et gratuita dei bonitate vult et ordinat libe
rare illum a reatu peccati originalis et perducere
ad beatitudinem. alterum autem iuſte damnat ad pe
nam debitam pro originali. Et ratione huius mo-
uet apoſtolus queſtionē quomodo erit equitas apud
deū ſi eorū qui diuino aſpectu offeruntur eque digni
vel eque indigni vnū eligit ad beatitudinē alterū re-
probat ad gehēnam: Licet ↄſequenter enim reprobet
ad tantam penā ſenſus propter demerita actualia fu
tura tamen non primo reprobat a beatitudine propt
demerita. ¶ Inſuper ſuper illo verbo dicit enim ſcri
ptura ad pharaoni gloſa ſicut Iacob per miſericordiam
eligit. ita Eſau per iuſticiā reprobauit. et pharaoneꝫ
per iudiciū ſicut eſau reprobauit. ¶ Item ſuper illo
verbo apoſtoli cuius vult miſeretur ⁊ quem vult in
durat Auguſtin⁹ cui⁹ vult miſeretur gratuite et quē
vult indurat iuſto iudicio. obdurationis meriti inue-
nimus. mie vero meriti nō inuenim⁹ merita ante ob
durationis eſt penū totius maſſe damnate ſequitur

quiſquis igitur obduratur eſt ſe obduratum debite. et quiſquis adiutus eſt ſe adiutũ gratis agnoſcat. et vbi auguſtinus loquit̃ de cauſa predeſtinationis ⁊ reprobationis predeſtinationi attribuit gratiã et miſericordiã. ſed reprobationi attribuit iudiciũ ⁊ iuſticiã iudiciũ aũt iuſte condẽpnatiuũ videtur reſpicere culpam. ¶ Ad exemplũ de figulo dicendũ ꝙ ſimilitudo illa intelligitur ꝙ ſicut in materia luti non procedit ratio propter quã ex hac portione magis debeat fieri vas in honorem ꝙ̃ ex illa portione. ſed ſola voluntate facit hoc figulus. ita in maſſa humani generis deſcẽdentis ab adam naturali propagatione preſentata diuino intellectui ab eterno non eſt differentia quare iſte eligatur ad beatitudinẽ et non ille. Sꝫ ſimilitudo non dꝫ extendi ad hec ꝙ reprobatio aliorꝫ ad penam ſenſus vel damnatus nõ habeat rationẽ ex pte ipſorꝫ omnes eñ ſunt rei damnationis. ſed ille eligitur liberaliter magis ꝙ̃ ille. non propter maiorẽ dignitatem vel minorem indignitatẽ preintellectã in iſto magis ꝙ̃ in illo. Unde ſuper illo verbo an non hꝫ poteſtatẽ figulus gloſa cum oẽs ex vna eademq; maſſa ſimus. et cuncti peccatores deus alteri miſeretur et alterũ deſpicit non ſine iuſticia. ¶ Secũdo arguit̃ quidã ideo non ſunt credituri: ſed infideles permanſuri et iõ eis negatur auxiliũ dei per qd̃ eſſent futuri fideles ⁊ iuſti quia a deo ſunt reprobati. igitur nõ ideo ſunt reprobati quia infideles et iniuſti futuri. ꝯña tenet non eſt circulus in propoſitionibus cauſalibus. añs ꝓbatur ꝑ Auguſtinũ in libro de dono ꝑſeuerãtie circa mediũ tractantẽ illud Luce decio ve tibi corozaim ve tibi bethſaida quia ſi in tyro et ſidone ⁊c. dicit ibi Auguſtinus ꝙ ideo tyri ⁊ ſydonij nõ crediderũt q: non erãt predeſtinati et ſi verbum chriſti audiſſent. et virtutes vidiſſent. crediſſent. et penitentiã egiſſent: ſed q: non predeſtinati ſed potius reprobati erant. ideo virtutes ꝑ quas crediduſſent et penitentiã egiſſent corã eis facte non fuerũt. quia igitur non eis datũ eſt vt fideles eſſent negatũ eſt ẽt eis vnde crederẽt [illegible] fit (vt videtur) ꝙ non propter eo ꝓ incredulitatẽ vel culpam eorꝫ futuram fuerũt reprobati et nõ predeſtinati. ¶ Sed reſpondetur ꝙ deus non dedit eis auxiliũ ſpeciale. ſꝫ ipſum ſubtraxit ꝓpter aliqua pctã preterita et precedentia caſum iſtum. tamẽ propter reprobationẽ eternam nõ ſubtrahit iſti adulto influentiam generalem quin ille põt facere quod in ſe eſt vtendo naturalibus bene moraliter.

Hunc de omnipotẽtia dei agendũ eſt vbi prima conſideratio occurrit quomõ vere deus dicatur omipotẽs: an quia omnia poſſit an tantum quia ea poſſit que vult. Q2 enim de⁹ omnia poſſit pluribus auctoritatibus cõprobatur. Ait eñ Auguſt. in lib. queſt. veteris ac noue legis. Omnia quidẽ poteſt deus: ſed non facit niſi qd̃ conuenit veritati eius et iuſticie. Idẽ in eodem. Potuit deus cuncta facere ſimul: ſed ratio ꝓhibuit id eſt voluntas. Rationẽ nempe ibi voluntatem dei appellauit: quia dei voluntas rationabilis eſt et equiſſima. Fatendũ eſt ergo deũ omnia poſſe.

¶ Diſtinctionis.xlij.queſtio vnica.

Circa. xlij. diſtinctionem quero vtrum de⁹ ſit prima cauſa ſimpliciter omnipotens ⁊ vniuerſaliter omnifaciens? ¶ In primis explicabimus terminum omnipotens poſtea reſponſuri ad titulũ queſtionis. ¶ Et ponũtur propoſitiones. ¶ Prima deus non dicitur omnipotens a potẽtia paſſiua. nichil in ſe ſuſcipere poteſt. ¶ Secunda propoſitio nõ dicitur omnipotens a potentia actiua quaſi qualibet potentia actiua ſit formaliter potens: quia non habet formaliter potẽtiã calefaciendi quẽadmodũ ignis. ¶ Tertia propoſitio non dicitur omnipotens q: poteſt producere omne poſſibile produci ſine omne illud qd̃ produci non implicat contradictionẽ. quia tunc filius et ſpiritus ſanctus non eſſet omnipotẽs. quia nullus illorꝫ poteſt producere omne producibile. quilibet illorum a patre producitur.

¶ Quarta propoſitio deus dicitur omnipotẽs quia poteſt omne factibile ſine omne illud quod fieri non implicat contradictionẽ facere. ¶ Hoc prenotato pono concluſiones. ¶ Prima eſt omniũ que fiunt deus eſt cauſa ea de non eſſe ad eſſe producẽs. patet per illud Johannis primo. Omnia per ipſum facta ſunt et ſine ipſo factum eſt nihil. Et ꝑ illud ſimboli. factorem omniũ viſibiliũ et inuiſibiliũ. Et per illud apocalipſis primo. Ego ſum alpha et o principium et finis. Et extra de ſumma trinitate ⁊ fide catholica capitulo firmiter. Ipſe eſt creator omniũ viſibiliũ ſpiritualiũ et corporalium. ¶ Secũda concluſio omniũ que fiunt deus eſt cauſa ea immediate ꝓducens. Hec concluſio ꝓbatur ab Auguſtino q̃nto ſuper geneſim capitu. xxiij. Et per illud verbum chriſti pater meus vſq; nunc operatur. ad lõgũ deducit ꝙ ad productionem cuiuſlibet effectus deus immediate concurrit. ꝓpter quam principalitatem dicit aliquãdo iſta nõ niſi a deo fieri et ipſa creari. ¶ Contra primam concluſionem arguitur. ex ea ſequitur ꝙ nullus eſt effectus mere naturaliter productus. cõſequens eſt contra cõmunẽ diuiſionẽ qua dr̃ aliq̃s effect⁹ ꝓducit̃ naturalr̃ et aliq̃s libere. pꝫ q: ad cuiuſlibet effect⁹ productionẽ ꝯcurrit cauſa libera puta deus. igr̃. ¶ Sꝫ forte dices libertas in modo loquẽdi nõ prouenit a cauſa prima ſed a cauſa ſecũda. Contra cauſa prima prius producit effectũ ꝙ̃ cauſa ſecunda. ergo in illo priore q̃cunq; effect⁹ eſt mere liber. ¶ Preterea ſeq̃tur ꝙ concurreret cũ calore ad calefaciendũ b paſſũ. et cũ frigore ad corrũpẽdũ illũ calorẽ. ⁊ ſic iuuat calorẽ ⁊ impedit eũ. ¶ Ad primum inter arguendum tactum eſt vnũ punctum ſolutionis. Et diſtinguo ꝙ de⁹ pri⁹ agit ꝙ̃ cauſa ſecunda. vel prioritate temporis vel inſtantis. Et ſic negatur. vel prioritate nature et ſic cõceditur. cauſalitas creature dependet a deo cõcauſante. ⁊ nõ contra. ſicut creatura depẽdet a deo. ⁊ nõ ecõuerſo. ſi cauſalitas creature cauſalitati dei ſubordinatur de⁹ totũ effectum poteſt producere ſe ſolo. et totaliter. non aũt econuerſo ¶ Sed dices nunc eſt calor vt quatuor ꝓductus in b paſſo ab igne ⁊ deo ponamus ꝙ ignis nõ concurriſſet. ſed ſolus deus ꝓduxiſſet quid erit ergo:

¶ Dico caſus implicat producendo ſicut ꝓduxit. qꝛ cōproduxit cum cauſa ſecunda. ſed ſi effectum producat totaliter aliter producit. licet nichil aliud producat ꝙ qꝺ cū cauſa ſecūda produxit. ¶ Ad aliud concedo. nec hoc eſt inconueniens reſpectu diuerſorum agentiū vt ſolet dici de ſole et influentijs. et ſicut poſſum coagere leuando graue et te īpedire addendo pōdus. ſic deus mecum coagit ad leuandū trabē. ꝛ coagit trabi ad reſiſtenduꝫ. Nec ꝓpterea ſequit̄ ꝙ ſibiipſi reſiſtit. vt patet de ſole et influētijs celeſtibus. ¶ Sed contra dices tunc calor vt quatuor non poſſet corrumpere frigus vt duo. patet deus et frig⁹ vt duo reſiſtūt que ſe habent in proportione maioris inequalitatis reſpectu caloris vt quatuor. modo a proportione maioris inequalitatis reſiſtentie non fit actio. ¶ Ad hoc dicitur negando conſequentiā cauſa ſecunda ſcꝫ frig⁹ minus reſiſtit ꝙ calor poteſt agere. et cauſa prima nō reſiſtit ſecundū omnipotentiā eius. etiam cum calore agit. ¶ Et ex illo ſoluitur argumentū ꝙ graue non deſcendit īfinita velocitate per plenū. licet deus coagat ad illum deſcenſum non tamen ſecundum omneꝫ potentiam eius. ¶ Si dicas deus poteſt omnia ſolus facere. ergo ſuperflue inuocat cauſalitatem cauſarum ſecundarum. ¶ Ad hoc reſponſum eſt queſtione ſecūda quarti ſententiarum. ¶ Sed dices quando eſt calor vt quatuor agens in frigus vt duo. ꝛ augeat̄ calor ad octo vſqꝫ non duplat̄ cauſa effectiua. ¶ Uerum eſt totalis. ſed bñ cauſa ſecunda. ¶ Sed contra iſtud dices calor vt octo ſine concurſu dei poteſt corrumpere frigus vt vnum. alioquin frigus infinite eſſet reſiſtentie. ¶ Nego conſequentiā. nichil poteſt agere deo nō coagente. nec durare per inſtans deo ſubtrahente manutenentiam ei⁹. quēadmodū lumen reſpectu corporis luminoſi. ¶ Et ſi dicas eadem eſt ꝓportio concurſus dei et caloris vt octo ad reſiſtentiam frigoris vt vnū cū reſiſtentia dei ſicut eſt caloris vt octo ad frig⁹ vt vnum. ſed in primo caſu eſt actio. ergo in ſecundo. ¶ Nego ꝙ ſit eadem proportio. ¶ Secundo arguit̄ ſic deus non concurrit ad productionem monſtrorū. ergo nec ad productionem aliarū rerum. Antecedens probatur deuteronomij. xxxij. dei perfecta ſunt opera modo monſtra ſunt peccata in natura ſecundo phyſicorum. ¶ Preterea geneſis ſcd̄o requieuit deus die ſeptimo ab vniuerſo opere quod patrarat. requieuiſſe dicitur: non quia operando laſſus. ſed quia nouā creaturam facere ceſſauit. ſed quotidie fiunt noui effectus. igitur. ¶ Item ſeptimo de ciuitate dei capitulo trigeſimo. deus res quas condidit ſic adminiſtrat vt eas agere proprios motus ſinat. ¶ Ad primum dicitur ꝙ opera dei primaria erant perfecta ſecundum perfectionem eis debitam et conuenientē pro tali ſtatu ſecundum diſpoſitionem artificis ſapientis cū aliqua opera particularia ad que deus coagit ſunt comparatiue turpia et difformia difformitate nature nō culpe. Nec propter defectū influentie prime cauſe: ſed propter defectum in cauſa ſecunda actiua vel paſſiua. tamē iſta conferunt ad decorem vniuerſi vt de multitudine colorum in pictura. et de multitudine vocum et cordarū in cythara et melodia. ¶ Ad aliud dicitur requieuiſſe quia nouam creaturam ſecundum ſpeciem creare ceſſauit. quilibet effectus producibilis continebatur virtualiter in naturis conditis. Etiam poteſt dari effectus vnius ſpeciei a quolibet effectu alterius ſpeciei differens. patet per nouam commixtionem animaliū in libia. et in productione actuuꝫ volūtatis et intellectus ſuper varia obiecta. ſed ille res iā ſunt ī ſuis cauſis. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ deus non priuat creaturas actionibus ſuis quas acceperūt ab eo. ſed ꝓpterea nō credendum eſt ꝙ ignis calefaciat a ſua natura ſine cōcurſu dei. quando deus ſubtrahit ſuam coactionē cōſeruando cauſe entitatem cauſa ſecunda non agit. patet de igne in fornace regis babilonis ꝗ non calefecit pueros danielis tertio. ¶ Si dicas ꝙ tunc deus dicitur calefacere et frigefacere. ¶ Dicitur ꝙ verum eſt effectiue: ſed non formaliter. ¶ Tertio arguitur cuiuſlibet rei deus eſt cauſa. peccatum eſt res. ergo peccati deus eſt cauſa. ꝯſequentia tenet in tertio p̄me. maiore in obliquo et minore in recto concludendo eandē obliquitatem. et vltra peccati deus eſt cauſa. ergo de⁹ peccat. non alias fortes dicitur peccare. ¶ Reſpondetur per propoſitiones. ¶ Prima. peccati deus eſt cauſa. probatur per ſyllogiſmum adductum. ¶ Sed qꝛ homines ſolent dicere non quoad ad difformitatem ſit. ſecunda propoſitio. Difformitatis deus eſt cauſa probatur ſic huius actus deus eſt cauſa demonſtrando odium proximi. hic actus eſt difform[illegible]s. ergo difformitatis deus eſt cauſa. difformitas actus nichil aliud eſt ꝙ actus difformis. ¶ Tertia ꝓpoſitio peccatum deus facit et cauſat: illa poteſt probari expoſitorie. ¶ Quarta propoſitio deus non eſt cauſa peccati nec facit peccatum nec malum culpe. probatur per illam denotatur ꝙ formale de facere vel cauſare cadat in cōnotatū de ly peccatum. quod eſt falſum. quia peccatum ſupponit pro aliquo actu cōnotando ꝙ fit taliter qualiter non debet fieri: vel non fit taliter qualiter debet fieri. modo hoc eſt falſum per illud ſignificatur ꝙ de⁹ eſt īſtigator illius difformitatis. ¶ Quinta ꝓpoſitio non ſequitur peccati deus eſt cauſa. ergo deus peccat. patet antecedens eſt verum. et ꝯñs impoſſibile. nec illud admittimus per cōmunicationem ideomatū ſolum ille peccat qui fecit illud quod tenetur non facere: vel omittit illud qꝺ tenetur facere modo illud non conuenit deo. quia non eſt obligabilis. ¶ Sit analogia precipiat abbas forti trahere currū ꝓhibeat platoni trahere eundem ſub obedientia. iam fortes ꝛ plato trahunt currū. forte non peccante plato peccat. ſic eſt de deo et de nobis. ¶ Sexta propoſitio hec conſequentia eſt nulla deus fecit hoc quod eſt peccatum. ꝫ deus facit hoc peccatū. factio in añcedēte denotatur cadere in materiale ſignificatum rei pro qua ſupponit terminus peccatum. in conſequente denotatur cadere in connotationem. ꝛ ſic eſt alia appellatio. Sicut ecōuerſo non ſequitur fortes facit platonem doctū logicum et platonē eſſe doctum logicū eſt plato. ergo fortes facit platonem. ¶ Et ſi dicas deo auctore non fit homo deterior. ¶ Hāc diſtiguo. vel ſi ſenſus ſit nūꝙ ad eſſentiam actus deus concurrit per quē homo eſt deterior per ſuum proprium concurſum. et ſic nego. Alius ſenſus eſt in quo propoſitio capitur. hō nō eſt deterior per inſtigationem et precepta dei. et hoc eſt verum. non inſtigat ad peccandum: ſed regulas ſaluſiferas viuendi tribuit. ¶ Et poteſt intelligi gloſa Auguſtini Johannis p̄mo Sine ipſo factū eſt nichil id eſt peccatū quo ad cōnotatuꝫ. et Amos tertio ſi erit malum in ciuitate quod domin⁹ non fecerit. Et eccleſiaſtici. xi. bona et mala vita et mors paupertas et honeſtas a deo ſunt. iſta intelligunt̄ de malis pene et nō culpe. Uel ſi de malis culpe ſit interdū ſermo ītelligat̄ ꝗ ad ſubtractum malū de⁹ facit. ſꝫ nō male ſicut ſcd̄o ethi. p̄mo nō ōis faciēs iuſtū eſt iuſt⁹ qꝛ nō facit iuſte.

nulli cadit in dubium. ¶ Alio modo ſecludẽdo ampliationem ad preteritũ: ſed figendo obtuitum ad futurum ſic ſcilicet ꝙ deus poteſt facere adam nõ fuiſſe. id ẽ nũc habet potẽtiã et poteſt facere ꝙ adam nõ fuerit. et ſic (quicquid dicant alij) non eſt michi in preſentiarũ intelligibile ꝙ deus poteſt facere et ſi iſtõ ſit verũ non opꝫ currere ad poſitiones oppoſitas nec dicere naturaliter vel ſupernaturaliter de potẽtia dei ordinata vel abſoluta. ¶ Et ſic propoſitio de preterito vera cuius veritas non dependet ab vna de futuro ꝯtingẽti ſine ſigno eſt neceſſaria Dixi cuius veritas non dependet ex vna de futuro cõtingenti propter hanc et ſimiles antixp̃s fuit futurus cuius veritas dependet ab hac antixp̃s erit. Dicitur vbi nõ ponebatur ſignũ propter hanc ⁊ ſimiles ſaul fuit omnis rex iſrael que erat vera ante regimẽ dauidis ſed poſtea falſificabatur ſic de iſta adam fuit omnis homo que antecuam fuit ṽa poſtea falſificabatur. Idem p̃t dari cum ſigno collectiuo vt oẽs apoſtoli dei fuerũt duodecim q̃ per aſſumptionẽ aliorꝫ apoſtolorum ſit falſa. Sic potes inſiſtere de talibus tm̃ adã fuit animal. P[illegible]es currere ad tales adã fuit homo q̃ eſt. Videm⁹ ꝙ iſta eſt ṽa dies iudicij erit. et in poſterũ deus poteſt facere vel nũc ꝙ non ſit vera. vel ꝙ nunq̃ fuerit vera ſecus eſt de hac adam fuit. Etiaꝫ contingẽs preſens poteſt non fore pro hoc inſtanti pro vt ſupra dictum eſt.

PRedeſtinatio vero de bonis ſalutaribus eſt: et de hominibus ſaluandis. vt enim ait Auguſti. in libro de predeſtinatiõe ſanctorum. Predeſtinatio ẽ gratie preparatio que ſine preſcientia eſſe non poteſt. Poteſt autem ſine predeſtinatione eſſe preſcientia. Predeſtinatione quippe deus ea preſciuit que fuerat ipſe facturus: ſed preſciuit ea deus etiã que non eſt ipſe facturus id eſt omnia mala Predeſtinauit eos quos elegit: reliquos vero reprobrauit ideſt ad mortem eternaꝫ preſciuit peccaturos.

¶ Diſtinctionis quadrageſime queſtio prima.

CIrca hanc diſtinctionem. xl. in qua magiſter loquitur de predeſtinatione quero an cum eterna dei predeſtinatione ſiet predeſtinatũ poſſe damnari? ¶ Predeſtinatio eſt deus volẽs dare alicui vitam eternã. ¶ Reprobatio eſt deus alicui nolens dare vitam eternã. ¶ Vel ſecunduꝫ Auguſtinũ in libro de vocatione ſanctorũ. predeſtinatio eſt preparatio gratie in preſenti: ⁊ glorie in futuro. ita ꝙ predeſtinatio eſt terminus cõnotatiuus pro deo ſupponens cõnotando ꝙ alicui vult dare vitam eternaꝫ: ſic ꝙ in recto (hoc eſt ꝺ materiali ſignificato ꝓ quo ſupponit) accipitur pro deo. et in cõnotatione creaturas importat. vt beatitudinem et huiuſmodi. Et idem dicatur proportionabiliter de termino reprobatio. ¶ Quo ſit predeſtinatio eſt reprobatio.

¶ Hoc ſuppoſito pono duas cõcluſiones. Prior eſt quelibꝫ rationalis creatura fuit eternaliter a deo predeſtinata vel reprobata. ¶ Poſterior concluſio. predeſtinatus põt reprobari ¶ Prior concluſio pꝫ. quia cuilibet deus dabit vitã eternã vl' non dabit. ergo ab eterno hoc propoſuit. et per cõſequens cõcluſio vera. ¶ Poſterior patet quelibet predeſtinatus libere eſt predeſtinatus. ergo poteſt damnari. ¶ Item ſi predeſtinatus nõ poteſt reprobari fruſtra eſſet orare ꝓ nobis vel alijs: cuius oppoſitũ chriſtus docuit. et Iacobi vltimo orate ꝓ inuicem vt ſaluemini. ſed null⁹ ſaluabitur niſi predeſtinatus. ergo p̃deſtinatus ab eterno fuit predeſtinatus. eodem modo de reprobato.

¶ Secundo ſequitur. licet iſte nõ ſtent ſortes eſt p̃deſtinat⁹ et ſortes ẽ reprobat⁹. tamẽ iſte ſimul ſtant ſor' eſt predeſtinatus et põt reprobari. immo potes hanc concedere ſortes poſſibiliter eſt predeſtinatus ⁊ reprobatus in ſenſu copl'atiuo. non dubiũ eſt immo in ſenſu cathegorico. p̃deſtinatus cõuenit ſorti mediãte copl'a ꝺ poſſibili. ſimil'r reprobat⁹ mediãte ſimili copl'a ¶ Inſuper poſſibiliter predeſtinatus et reprobatus eſt ſortes. ergo ſortes poſſibiliter eſt predeſtinat⁹ et reprobatus. antecedẽs patet eſt vna affirmatiua cuius extrema ſupponunt ꝓ eodem vltra inſtantias conſuetas. ergo eſt vera. conſequentia patet per conuerſionec. oportet illam ponere ineſſe per vnam de copulato vt ſortes eſt predeſtinatus et reprobatus. ſed ꝑ duas de ineſſe ſicut de copulatiua. ¶ Contra iſta arguitur ſic iſta eſt poſſibilis predeſtinatus reprobabitur. ergo eſt ſucceſſio predeſtinationis in reprobationẽ. et econuerſo. Aſſumptũ patet repugnantia eſt tanta inter contrarie oppoſita vel contradictorie oppoſita ſicut inter predeſtinari et reprobari. ſed contrarie oppoſita et contradictorie oppoſita pñt verificari de eodem mediante extrinſeca copula. vt albũ erit nigrũ. ſedens erit non ſedens. ¶ Confirmatur ſcript⁹ in libro vite non poteſt deleri. igit' nec damnari. ergo predeſtinatus non poteſt reprobari. ꝯſequẽtia eſt lucida ꝓbatur añs ꝑ mgr̃m hiſtoriaꝝ ſuper illo ṽbo moyſi Exodi xxxij. vbi dicit. obſecro domine aut dimitte eis noxam hãc: aut dele me de libro in q̃ me ſcripſiſti Vnde ibi ait magiſter ꝙ hoc ex magna confidẽtia in deum eſt per impoſſibile dictũ. q̃ſi diceret ſicut eſt impoſſibl'e vt me deleas: ſic oro non poſſe fieri q̃n dimittas. ¶ Ad primũ nego añs. et ad probationẽ dicit' ꝙ hic eſt maior repugnãtia. et cauſa eſt albedini nigredo in eodem ſubiecto ſuccedit. ſed nunq̃ poſtq̃ aliq̃s eſt predeſtinatus ſuccedit reprobatio. et cauſa ſi quis eſt predeſtinatus ab eterno eſt predeſtinatus. q̃ꝺ non oportet de albo et nigro. ad veritatem huius predeſtinatus reprobabitur oportet ꝙ ille q̃ eſt predeſtinat⁹ velerit p̃deſtinatus reprobetur. quod liquet eſſe falſũ ¶ Sed dices de ineſſe iſtius predeſtinatus reprobabitur eſt poſſibilis. ergo et illa de futuro. patꝫ ꝯña per regulã logicalem. ⁊ añs patet hec eſt ſua de ineſſe hoc eſt reprobatũ. que eſt poſſibilis. ¶ Nego ꝙ hec ſit ſua de ineſſe. ſed hec vel ſimilis quod eſt p̃deſtinatum eſt reprobatum. vel quod erat predeſtinatũ eſt reprobatum. nec refert ꝙ capias terminũ cõnotatiuum in de ineſſe illius potes ſufficiẽter dicere quod erat album eſt nigrũ. ¶ Ad confirmationẽ dico ꝙ deleri poteſt bipharia accipi. vno modo deleri de libro vite p̃ſupponit aliquẽ fuiſſe ſcriptũ in libro vite. et ſcriptus ſic ſaltẽ ſecundũ eternã predeſtinationẽ non poteſt deleri de libro vite. nõ loquor ſcꝺm preſentem iuſticiam.

XANDER PP VI VAL… FERDINANDVS

¶ Alio mõ dəleri minus proprie capiẽ vt tm̃ valet ſicut nõ ſcribi. ⁊ hoc ẽ poſſibile de potẽtia dei abſoluta ¶ Secundo arguitur ſi p̄deſtinatus poteſt damnari numerus electorũ poteſt minui. conſequẽs eſt falſum ergo et antecedens. probo conſequẽtiã. quia ſignato forte qui eſt de numero predeſtinatoꝝ ipſe põt dãnari ¶ Reſpondetur diſtinguendo iſtam vel in ſenſu compoſito. et ſic eſt falſa non eſt poſſibile ꝙ nũer⁹ electoꝝ diminuat. vl' in ſenſu diuiſo et iterũ ego diſtinguo. vl' ꝙ aliquis numer⁹ ſit prius minor ⁊ poſtea maior vel econuerſo. et ſic nego. vel ꝙ numero electorum dato põt eſſe aliquis adhuc de illo nũero vel ſex vel octo et ſic non proprie augetur et concedo in illo ſenſu.
¶ Sed dices luce. v. ſuper p̄mo verbo rumpebatur rethe dicit gloſa nõ tot intrant de iudeis quot ſunt p̄deſtinati. ⁊ deuteronomij illo addat de⁹ ad hũc numerum multa milia glo. ad hunc numerũ diffinitum in preſciẽtia dei q nouit qui ſunt ei⁹. ⁊ apocalyp. iij. Tene quod habes ne ali⁹ accipiat coronam tuam.
¶ Dicitur non tot intrãt in ſtatu iudaiſmi quot ſũt predeſtinati. multi facti xp̄iani intrant. ¶ Illud deuteronomij intelligitur ſecundũ p̄ſentẽ iuſticiam.

Veruntamen adhuc inſtãt: et ſecundũ coniunctione3 argumentando ita procedunt. Non enim inquiũt poteſt eſſe vt aliquis predeſtinat⁹ ſit et damnetur. Vtrũq3 iſtorum ſimul eſſe non poteſt: ſed alterum horum non põt nõ eſſe. ſcilicet quin iſte ſit p̄deſtinat⁹. ab eterno enim predeſtinatus eſt: et nõ poteſt modo non eſſe predeſtinatus. Cum ergo impoſſibile ſit ſimul vtrũq3 eſſe: et impoſſibile ſit alterũ non eẽ videtur non poſſe altera3 eſſe. ſcilicet vt damnetur Quod ſi eſt: ergo non põt eſſe vt nõ ſaluetur. In huius queſtionis ſolutiõe mallem alios audire ꝙ3 docere. Dicimus tamen de preſcientia ſimilẽ poſſe moueri queſtionẽ. Ideoq3 tam hic ꝙ3 ibi vnã facimus reſpõſionem dicentes determinãdũ fore illud cui innititur tota hec queſtio. ſc3 impoſſibile eſt alteram itoru3 non eſſe ſcilicet quin iſte modo ſit predeſtinatus: ab eterno eñ iſte predeſtinatus eſt. Diſtinguendum enim eſt cũ ait: iſte nõ põt modo non eſſe predeſtinatus: vel non põt modo eſſe quin ſit predeſtinat⁹ hoc enim coniũctim vel diſiunctim intelligi poteſt. Non enim poteſt eſſe vt ab eterno ſit predeſtinatus: et modo non ſit predeſtinat⁹: nec poteſt eſſe ſimul vt ſit predeſtinatus ⁊ non non ſit predeſtinatus: ſed tamẽ potuit eſſe ab eterno ꝙ non eſſet predeſtinatus et potuit ab eterno non eſſe predeſtinatus. Et ſicut ab eterno deus potuit eum non predeſtinare: ita conceditur a quibuſdam ꝙ et mõ poteſt de⁹ eũ nõ predeſtinaſſe. ab eterno ergo poteſt deus non predeſtinaſſe eum. ergo põt iſte non predeſtinatus ſi vero non fuiſſet predeſtinatus nec modo eſſet predeſtinatus: ergo modo põt non eſſe predeſtinatus ita et de preſcientia et de preſcitis dicunt: quod in actionibus vel in operationibus dei et hominum nullatenus concedũt Ex quo enim aliquid factũ eſt vel dictum non cõcedunt ꝙ poſſit non eſſe vel nõ fuiſſe: immo impoſſibile eſt non eſſe vl' non fuiſſe quod factũ eſt vel dictum referẽtes poſſibilitatem vel impoſſibilitatem ad naturã rei exiſtentis.

¶ Diſtinctionis. xl. queſtio ſecunda

Secundo circa hanc diſtinctionẽ quero an ſit aliqua cauſa predeſtinationis? ¶ Non intẽdimus querere an rei que eſt predeſtinatio ſit aliqua cauſa. quia palam eſt ꝙ non. Sed volumus querere vtrum aliquid ſe teneat ex parte creature quare ipſa eſt predeſtinata vel reprobata. et hec dubitatio eſt arduiſſima de qua ſapiẽtes plurimũ inter ſe diſſentiunt. multis dicentibus ꝙ deus gratis predeſtinat: ⁊ gratis reprobat. Ita ꝙ nulla eſt cauſa quare Jacob predeſtinauit ⁊ Eſau reprobauit niſi diuinũ beneplacitũ. et multe ſanctorũ auctoritates cum hoc quadrãt q̃s magiſter allegat in littera ſicut malachie primo. Jacob dilexi: Eſau autẽ odio habui. cui vult miſeretur ⁊ quẽ vult indurat. Et auguſtinus in libro de predeſtinatione ſanctoꝝ. et vere ſatis quadrat apoſtol⁹ ad Romanos. ix. et iſtud a pleriſq3 tenetur. Placet aliis ꝙ reprobationis eſt aliqua cauſa: ita ꝙ deus non prius aliquem reprobat niſi in eo ſit peccatũ preuiſum. Sed mere gratis predeſtinat. ¶ Alij autem volunt ꝙ aliquos gratis predeſtinat vt beatam virginem Johannem baptiſtam: et ſanctificatos in vtero Alios autem ꝓpter merita p̄deſtinat. ¶ Ab aliis tenetur ꝙ nec predeſtinat aliquem gratis nec ſine cauſa reprobat. ſed quia videt aliquem deceſſurum ĩ merit; ⁊ in gratia illũ predeſtinat quem videt diſceſſurũ in pctõ mortali vel originali ab eterno illũ reprobat. ¶ Hec queſtio eſt altiſſima quod innuit apoſtolus dicens. O altitudo diuitiarũ ſapientie et ſcientie dei q̃3 incomprehenſibilia ⁊c. ¶ Ponuntur concluſiones. ¶ Prima concluſio eſt deus aliquos predeſtinat ſine eorũ meritis. patet de paruulis baptizat;. vel cum aliis ſacramentis mox decedentibus. ¶ Quare aliquos p̄deſtinat non ꝓpter bonũ vſum liberi arbitrij. ⁊ hec eſt ratio beati Auguſtini in de p̄deſtinatione ſanctoꝝ ¶ Non valet propter vſum quem habuiſſent ſi vixiſſent eos predeſtinauit nullus. (vt palã eſt) premiatur pro meritis que nunq̃3 faciet. ſed ſolũ in potentia. ¶ Sed dices forte predeſtinat iſtum propter bonum vſum liberi arbitrij in iſto vl' in alio hũc baptizante vel quia videt ꝙ iſte finaliter diſcedet in gratia. ¶ Preterea arguit hoc eſt contra apoſtolum ad Ro

Okam

Thomas de argẽtia monac⁹ ciſtercienſis.

manos.viij.⁊.ix.dicitur ad romanos.ix.cũ enim nõdum nati fuiſſent: aut aliquid egiſſent boni aut mali. et ſecũdũ electionem propoſitum dei maneret non ex operibus: ſed ex vocante dictũ eſt ei ⁊c. Jacob dilexi Eſau aũt odio habui.gloſa marginalis in Jacob nichil inuenit amandũ niſi miſericordie ſue donũ.vult dicere ſuũ beneplacitũ erat cauſa quare Jacob erat predeſtinat⁹ Et interlinearis glo.dicit Malachias dicit de iam pteritis ꝙ Jacob gratia elect⁹ non merito.et iſta vltima ratio currit de omnibus pdeſtinatꝫ. ¶ Preterea ordinate volens prius vult finẽ: et poſtea media ad illũ finem.deus eſt agens ordinatũ beatitudo eſt finis creaturarũ.ergo deus pri⁹ natura vult beatitudinẽ.et poſtea gratiã/ fidẽ/ bonum vſum liberi arbitrij/ ergo deus quos predeſtinat mere gratꝫ predeſtinat vniuerſaliter gr̃a (dicit glo.magiſtralis) eſt predeſtinationis effect⁹. Hoc tenet expreſſe magiſter in hac diſtinct.capi.ij.et patet euchiridion.ca.xviij. ¶ Secunda concluſio ꝓbabilis Reprobatiõis eſt aliq̄ cauſa.probatur deus non eſt prius vltor ꝗ̃ aliquis eſt peccator ſecundũ Auguſtinũ ſuper geneſim.xiij.ergo nõ vult prius prioritate nature aliquẽ punire ꝗ̃ ſit ille peccator Hoc pꝫ auctoritate auguſtini in libro de pdeſtinatiõe ſanctoꝝ ⁊ magiſter in littera allegat ¶ Preterea ad romanos.viij.quos preſciuit et predeſtinauit.gloſa non eſt ſic preparauit ſanctos ad iuſticiã percipiendã ſicut preparauit iniquos ad iuſticiã amittendã.quia prauitatꝫ preparator nunꝗ̃ fuit.Hoc ſumme notabis in glo.marginali. ¶ Tertio probatur per auguſtinũ de predeſtinatiõe contra pelagianos dicentẽ.deus preſcius futurorũ non perſonarũ acceptione: ſed iudicio equitatis quoſꝗ̃ miſericordia gratuita predeſtinat ad vitam eternam: ceteros autem debita pena punit quos ideo punit: quia quid eſſent futuri preſciuit Sequitur.iudam enim cũ preſciuiſſet deus in vitijs proprie volũtatis peſſimum fore et electione diſcipulat⁹ male vſurũ.penam et predeſtinauit ex merito ⁊ tandẽ concludit ꝙ hec regula inconcuſſe tenenda eſt peccatores in peccatꝫ preſcitos eſſe non predeſtinatos.penam aut eiſſe preparatam.ſed ꝙ preſciti ſunt et ponitur in gloſa ſup illud. Ad romanos octauo.nam quoſꝗ̃ vocauit.⁊c.

¶ Hoc etiam patet.xxiij.queſt.iiij.capitu.nabuchodonoſor.§.cum vero: cũ vero aliquos a deo aut traditos deſiderijs ſuis: aut obduratos legimus aut relictos magis peccatis ſuis hoc ipſos meruiſſe profitemur.quia talia coꝝ crimina preceſſerũt: vt ipſi ſibi penam debuerint.qua eis etiã ſupplicium verteretur in reatum.atꝗ̃ neꝗ̃ de iudicio dei querimur quo deſerit meritos deſeri.et miſericordie eius gratias agimus qua liberat meritos liberari.Et ſequitur vires vtriꝗ̃ obedientie non ideo cuiꝗ̃ ſubtraxit quia eum nõ predeſtinauit.ſed ideo eum nõ predeſtinauit quia receſſurum ab ipſa obediẽtia preuidit. ¶ Preterea hic modus plebi et populo ſatiſfacit: eſto ꝙ a celebribus viris teneatur oppoſitũ probabiliter.cũ pleriꝗ̃ famati viri hanc viam inſequantur non videt̃ eſſe periculuꝫ cũ non certitudinaliter cõſtat de oppoſito.et vtrimꝗ̃ ſcriptura ſacra exponitur. ¶ Contra pmã concluſionem arguit̃ et ea ſequitur ꝙ deus eſt acceptor pſonaꝝ contra beatũ lucam actuũ.x.patet pdeſtinat Jacob et non Eſau. ¶ Preterea predeſtinatio includit electionem iuxta illũ ad Epheſios pmo.elegit nos ante mundi conſtitutionẽ.ſed electio non eſt inter equales omnino.ergo inter electos et non electos reperit̃ diuerſitas propter quam iſti eligũtur ⁊ nõ illi. ¶ Ad primũ nego conſequentiaꝫ.deus nulli obligatur.ſed beatus lucas dicit ad illud propoſitũ ꝙ deus nõ vult ſolum iudeos ſed grecos et alios gentiles.patet conſideranti litteram. ¶ Ad ſecũdũ dicitur electio bipharia accipit̃.vnomodo ſpecialiter prout ſequitur deliberationem et ſententiã conſilij ſicut Ariſtoteles diffinit tertio ethicorũ.electio eſt deſideriũ conſiliabile.et talis non cadit inter penitus equalia ante conſiliũ ſcita eſſe talia. ¶ Aliomodo electio capitur ꝓ libera acceptione vnius ante alterũ.et poteſt eſſe inter equales.patet de epiſcopo conferente beneficiũ alteri duorũ equalium. ¶ Secũdo arguitur agens vniuerſale agit in omne quod non habet impedimentũ.patꝫ de ſole.ſed deus eſt agẽs vniuerſale q ſolem ſuũ facit oriri ſuper bonos et malos.et per cõſequens omnib⁹ dat gratiã.et quẽlibet predeſtinat niſi in eo repertat impedimentũ. ¶ Inſuper poſita gratia finali in aliquo ille eſt predeſtinatus.et gratia finali nõ poſita talis non eſt predeſtinatus.ergo preuiſio finalis gracie eſt cauſa predeſtinationis. ¶ Ad primum dicitur maior eſt falſa in agente libero.patꝫ de exemplo apoſtoli de figulo. ¶ Ad aliud diſtinguo illam de ablatiuo.vel ſi exponatur per ſi.et ſic concedo.loquendo de lege ordiata ſic ſi exponitur per dũ Si exponatur p qr ⁊ ſic nego hanc cauſalẽ.ſed hanc cauſale cõcedo quia ſortes eſt pdeſtinatus ſortes diſcedet finaliter in gratia.primũ tamen in intentione eſt vltimũ in executione.Ita hic ymaginaberis in predeſtinatione ſicut eſt ſecundũ legem cõmunẽ in beneficijs.ꝙ nullus promoueatur ad epiſcopatũ niſi fuerit dignus et doctus: et ſacerdos dyaconus et ita de alijs ordinibus ⁊ ſuppoſito ꝙ ſit in poteſtate mea omnia iſta conferre concurrente libero arbitrio hominis tunc ſi ſor̃ puer michi offeratur per intellectũ ego ex gratuita voluntate intẽdo et volo ex nũc dare ei pro tali tempore a epiſcopatũ.et quia iuxta leges poſitas exigitur ꝙ ſit ſacerdos.ideo volo ipſum promoueri ad ſacerdotium. et quia ad hoc peruenitur per diaconatũ ſubdiaconatũ et ſic deinceps Ita in mẽte ordino ipſũ promoueri ad iſta In iſto proceſſu.primũ donũ in intentiõe et preordinatione eſt a epiſcopatus tanꝗ̃ finis.ſed primum in aſſecutione eſt aſſignare ſorti doctorem ſic in propoſito pmũ donũ in diuina preordinatione ẽ donũ beatitudinis talis vel tante ex mera gratuita libertate dei tanꝗ̃ finis optimus.et quia ſecundum leges preſuppoſitas mediũ principaliter neceſſarium ad talem et tantã gloriam eſt tanta gr̃a.ideo de⁹ preordinauit dare iſti tantã graciã.et cõſequẽter preordinauit varios modos quibus ſimĺ vel ſucceſſiue peruenitur ad talem vel tantã gratiã.illi modi ſunt vocatio ad gratiam baptiſmalem/ ſic operari/ ſic reſiſtere/ ſic reſurgere/ Et hunc ordinẽ videt̃ innuere apl̃us ad romaſ.viij.quos predeſtinauit hos ⁊ vocauit.qs ⁊ vocauit hos ⁊ iuſtificauit.quos aũt iuſtificauit hos et magnificauit.ita ꝙ primũ et vltimũ donũ hic poſitũ eſt beatitudo que eſt pmũ inintentione.et vltimuꝫ in aſſecutione Et hoc patet per gloſam ſuper illo verbo omnia cooperantur in bonuꝫ.his qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti ad Romaſ.viij.gloſa quaſi diceret ꝙ vocati ſunt non aliunde eſt ꝗ̃ a predeſtinatione dei: et inde eſt ꝙ oĩa cooperantur eis in bonum: non ex meritis eorum et ſic merita ſunt diſpoſitio ad habendam beatitudinem que eſt primo prioritate nature preuiſa et preuolita ab ipſo deo

¶ Tertio arguitur ſuper illud ad Romanꝰ. iij. miſericordiā preſtabo cui miſerebor: ponit gloſa exemplū de ſaul. et dicit ꝙ deus hunc reprobauit. et illum elegit. quia preſciuit bonū vſum gratie dei in dauide. et preſciuit abuſum gratie in ſaul. ¶ Confirmatur prepoſitis ab eterno duobꝰ voluntati diuine petro ⁊ Juda circa petrum deus habuit propoſitū dandi vitam eternam. vl' habuit idem propoſitū circa iudam: ⁊ ſic eſt predeſtinatus. quod eſt falſum. vel nullum habuit propoſitū ab eterno. et adhuc eū abijcit. et hoc eſt reprobare. ¶ Ad tertium conceditur ꝙ ſaul eſt reprobatus propter demerita preſcita. et hoc eſt pro ſecūda concluſione. Et dauid nō eſt reprobatus cuꝫ non preſciretur malus futurus finaliter. ſed cum preſciretur bene victurꝰ. non tamē propter hec (vt propter dicat circūſtantiam cauſe finalis) eſt predeſtinatus.

¶ Ad confirmatioēꝫ dico ꝙ ab eterno iudas erat preſcitus. ſed non tēpore aut inſtāti erat iudas preuiſus quin in illo erat preſcitus propter demerita in quibꝰ ſimiliter diſceſſurus erat. demeritū erat cauſa finalis quare erat preſcitus. Interdū capio preſcitū vt tātū valet ſicut preuiſum. non nunꝗ̄ vt tm̄ valet ſicut reprobatū. ſic loquentes in hac parte vtūtur. ¶ Quarto arguitur in omni ope diuine miſericordie concurrit iuſticia. ergo in p̄deſtinatione concurrit iuſticia. ergo eſt aliq̄ ratio et aliquod meritū preuiſuꝫ quare iuſtum eſt hunc eligi et non illum. añs probatur per illud pſ̄. vniuerſe vie dn̄i miſericordia et veritas. et quia iuſtus ē dominꝰ in omnibꝰ vijs ſuis. ¶ Et cōfirmatur differentia predeſtinatorū a non predeſtinatis ꝓuenit ex iudicio dei iuſto occulto ⁊ iueſtigabili ab homine. et prouenit ab occultis meritis creature rationalis. ergo nō prouenit ex gratuita dei volūtate nec preciſe quia ſic placet. ꝯña patet quia ſi non eſſet aliqua ratio propter quod ille eſt predeſtinatus niſi quia deus vult facile eſſet hominibus reddere rationē nec prouenirct illa differētia ex iudicio occulto. añs ꝓbatur ꝑ Auguſti. lxxxiij. q. q. lxviij. ⁊ ad romanꝰ. ij. O altitudo diuitiarū. ⁊ pſ̄. Judicia tua abyſſus multa ſm̄ glo. ibi loquitur de p̄deſtinatiōe ⁊ reprobatiōe

¶ Ad primū reſpōdetur concurrit rectitudo ordinationis diuine cui conformis eſt illa ordīatio. Sed nō oportet concurrere tale dictamen intellectus preuiuꝫ illi ordinationi tanꝗ̄ regula et mēſura illius q dictet ſic et non aliter debere fieri ex determinata cauſa.

¶ Ad confirmationē dicitur ꝙ Auguſtinꝰ loquitur de promotione ſpūs ſancti ſpeciali. et de deſertiōe alicuius peccatoꝝ in vita et aliquibus cauſis vel intelligit de meritis tanꝗ̄ de cauſa diſpoſitiua ſine qua non ordinaretur ad beatitudinem ſicut diximus de mediſo ad epiſcopatū. Etiā iudiciū dei eſt occultuꝫ. et nos latens. quia licet hec pars ſit ꝓbabilior (⁊ vt apparet ſanctoꝝ auctoritatibus conformior) multi dicunt illud prouenire ex meritis. et ſic nos latet. forte ſufficit dicere ꝙ aliquomodo merita ſunt cauſa predeſtinationis. ⁊ finalis gratia quandā extenſam cauſalitatē tenet reſpectu beatitudinis et econuerſo. ſicut dictuꝫ erat ſuperius. res future ſunt cauſa preſcientie et ecōuerſo. ¶ Vel ſic actus meritorius aliquam cauſalitatē habet ſaltem ſine qua nō reſpectu gratie. et ſic eſt quedam prioritas ex pacto diuino. et gratia eſt prior actu meritorio. ſi hoc ſufficiat ad ſanctoꝝ auctoritates bene eſt. Nos homines forte ita bene capimus ſi dicatur ꝙ deus propter gratiā finaleꝫ predeſtinat ac ſi diceret oppoſitū. ſed q: cōcluſio quā poſuimꝰ multum appodiat ſuꝑ ſanctoꝝ auctoritates eā poſuimus.

¶ Contra ſecūdā ꝯcluſionē. nūc arguméto: in qua dicitur ꝙ deus reprobat propter demerita preuiſa. et hoc ſic. ſuper illud ad Romanꝰ. ix. cum nondum nati eſſent gloſa auguſtini oſtendit. ſicut non pro meritis ꝓcedentibus illud fuiſſe dictuꝫ. ita nec pro meritis futuris amboꝝ. et ita non ex operibus futuris bonis vl' malis quia bona vel mala non erant futura. ¶ Ideꝫ videtur apoſtolꝰ dicere de Jacob ⁊ Eſau non ex meritis vel operibꝰ ſiue preteritis ſiue futuris. ſed ex ꝓpoſito diuine voluntatis. qḋ intelligitur de reprobatione ſine demeritis ſicut de predeſtinatiōe ſine meritis. patet per dubitationē quam ſtatim apoſtolꝰ mouet dicēs. Quid igitur dicemus nunqd iniquitas eſt apud deū: Hec queſtio nulla eſſꝫ ſi reprobaret propt̄ demerita. ſi enim gratis predeſtinat. tamen propter demerita reprobat. ex hoc non apparet ſequi ꝙ apud deū ſit iniquitas. Hoc patet ex reſponſione quā apoſtolus adducit ex ſcriptura ad oſtendendū ꝙ deꝰ ſine meritis miſeretur. et ꝙ alios ſine demeritis reprobat adducens illud Exodi. xxxiij. miſerebor cuiꝰ voluero. et clemens ero in quem michi placuerit.

¶ De obduratione adducit illud Exodi. ix. de pharaone vt oſtendam in te fortitudinem meā. Hoc patꝫ de maſſa figuli de qua apoſtolus loquitur ꝙ figulus ex vna parte facit vas ad honorē: ex alia vas ad contumeliam. ¶ Reſpondeo illa copulatiua negatiua: vel cathegorica de copulato extremo eſt vera ratiōe alterius partis. et hoc ſufficit ad eius veritateꝫ. ſicut demōſtratis ceco et vidente hec eſt vera iſte et iſte nō vident copulatim. non eñ verum eſt ꝙ iſte eſt electus ex meritis. et iſte reprobatus ex demeritis. nec illa reſponſio eſt ſophiſtica. patꝫ de diſcrimine inter reprobos et electos. ¶ Poteſt dari alia ſolutio quā gloſa Auguſtini dat ſuper illo verbo. Jacob dilexi Eſau autē odio habui dicens In Jacob anteꝗ̄ natus fuiſſꝫ quid diligebat deꝰ niſi gratuitū ſue miſericordie donū: et in eſau anteꝗ̄ natus fuiſſet nec feciſſet aliquid mali qd odiebat niſi originale peccatū Hoc eſt dictu prima ratio reprobationis nō eſt propter peccata actualia futura preſcita. ſed peccatū originale eſt pria ratio omnibꝰ hominibus naſcituris ex adam preſentatis ab eterno conſpectui diuino circumſcripto reſpectu ad opera futura. eorū meritoria vel demeritoria. non eſt aliqua differentia quia oēs offeruntur vt rei damnationis pro peccato originali ſed deꝰ mera volūtate et gratuita dei bonitate vult et ordinat liberare illum a reatu peccati originalis et perducere ad beatitudinem. alterum autem iuſte damnat ad penam debitam pro originali. Et ratione huius mouet apoſtolus queſtionē quomodo erit equitas apud deū ſi eorū qui diuino aſpectui offeruntur eque digni vel eque indigni vnū eligit ad beatitudinē alterū reprobat ad gehēnam: Licet ꝯſequenter enim reprobet ad tantam penā ſenſus propter demerita actualia futura tamen non primo reprobat a beatitudine propt̄ demerita. ¶ Inſuper ſuper illo verbo dicit enim ſcriptura pharaoni gloſa ſicut Jacob per miſericordiam eligit. ita Eſau per iuſticiā reprobauit. et pharaoneꝫ per iudiciū ſicut eſau reprobauit. ¶ Item ſuper illo verbo apoſtoli cuius vult miſeretur ⁊ quem vult indurat Auguſtinꝰ cuiꝰ vult miſeretur gratuite et quē vult indurat iuſto iudicio. obdurationis meritū inuenimus. miſe vero meritū nō inuenimꝰ meritū ante obdurationis eſt petm̄ totius maſſe damnate. ſequitur

quiſquis igitur obduratur eſt ſe obduratum debite. et quiſquis adiutus eſt ſe adiutū gratis agnoſcat. et vbi auguſtinus loquit̄ de cauſa predeſtinationis ⁊ reprobationis predeſtinationi attribuit gratiā et miſericordiā. ſed reprobationi attribuit iudiciū ⁊ iuſticiā iudiciū aūt iuſte condēpnatiuū videtur reſpicere culpam. ¶ Ad exemplū de figulo dicendū ꝙ ſimilitudo illa intelligitur ꝙ ſicut in materia luti non procedit ratio propter quā ex hac portione magis debeat fieri vas in honorem ꝗ̄ ex illa portione. ſed ſola voluntate facit hoc figulus. ita in maſſa humani generꝫ deſcēdentis ab adam naturali propagatione preſentata diuino intellectui ab eterno non eſt differentia quare iſte eligatur ad beatitudinē et non ille. Sꝫ ſimilitudo non dꝫ extendi ad hec ꝙ reprobatio aliorꝝ ad penam ſenſus vel damnatus nō habeat rationē ex parte ipſorꝝ omnes enī ſunt rei damnationis. ſed ille eligitur liberaliter magis ꝗ̄ ille. non propter maiorē dignitatem vel minorem indignitatē preintellectā in iſto magis ꝗ̄ in illo. Unde ſuper illo verbo an non hꝫ poteſtatē figulus gloſa cum oēs ex vna eadēꝗ maſſa ſimus. et cuncti peccatores deus alteri miſeretur et alterū deſpicit non ſine iuſticia. ¶ Secūdo arguit̄ quidā ideo non ſunt credituri: ſed infideles permanſuri et iō eis negatur auxiliū dei per qḋ eſſent futuri fideles ⁊ iuſti quia a deo ſunt reprobati. igitur nō ideo ſunt reprobati quia infideles et iniuſti futuri. ꝯña tenet non eſt circulus in propoſitionibus cauſalibus. añs ꝓbatur ꝑ Auguſtinū in libro de dono ꝑſeuerātie circa mediū tractantē illud Luce decio ve tibi corozaim ve tibi bethſaida quia ſi in tyro et ſidone ⁊c. dicit ibi Auguſtinus ꝙ ideo tyrꝫ ⁊ ſydonij nō crediderūt q: non erāt predeſtinati et ſi verbum chriſti audiſſent. et virtutes vidiſſent. crediſſent. et penitentiā egiſſent: ſed q: non predeſtinati ſed potius reprobati erant. ideo virtutes ꝑ quas crediduiſſent et penitentiā egiſſent corā eis facte non fuerūt. quia igitur non eis datū eſt vt fideles eſſent negatū eſt ēt eis vnde crederēt ... fit (vt videtur) ꝙ non propter eorꝝ incredulitatē vel culpam eorꝝ futuram fuerūt reprobati et nō predeſtinati. ¶ Sed reſpondetur ꝙ deus non dedit eis auxiliū ſpeciale. ſꝫ ipſum ſubtraxit ꝓpter aliqua pctā preterita et precedentia caſum iſtum. tamē propter reprobationē eternam nō ſubtrahit iſti adulto influentiam generalem quia ille pōt facere quod in ſe eſt vtendo naturalibus bene moraliter.

Hunc de omnipotētia dei agendū eſt vbi prima conſideratio occurrit quomō vere deus dicatur omīpotēs: an quia omnia poſſit an tantum quia ea poſſit que vult. Qꝫ enim deꝰ omnia poſſit pluribus auctoritatibus cōprobatur. Ait enī Auguſt. in lib. queſt. veteris ac noue legis. Omnia quidē poteſt deus: ſed non facit niſi qḋ conuenit veritati eius et iuſticie. Idē in eodem. Potuit deus cuncta facere ſimul: ſed ratio ꝓhibuit id eſt voluntas. Rationē nempe ibi voluntatem dei appellauit: quia dei voluntas rationabilis eſt et equiſſima. Fatendū eſt ergo deū omnia poſſe.

¶ Diſtinctionis. xlij. queſtio vnica.

Circa. xlij. diſtinctionem quero vtrum deꝰ ſit prima cauſa ſimpliciter omnipotens ⁊ vniuerſaliter omnifaciens: ¶ In pmis explicabimus terminum omnipotens poſtea reſponſurꝰ ad titulū queſtionis. ¶ Et ponūtur propoſitiones. ¶ Prima deus non dicitur omnipotens a potētia paſſiua. nichil in ſe ſuſcipere poteſt. ¶ Secunda propoſitio nō dicitur omnipotens a potentia actiua quaſi qualibet potentia actiua ſit formaliter potens: quia non habet formaliter potētiā calefaciendi quēadmodū ignis. ¶ Tertia propoſitio non dicitur omnipotens q: poteſt producere omne poſſibile produci ſiue omne illud qḋ produci non implicat contradictionē. quia tunc filius et ſpiritus ſanctus non eſſet omnipotēs. quia nullus illorꝝ poteſt producere omne producibile. quilibet illorum a patre producitur.

¶ Quarta propoſitio deus dicitur omnipotēs quia poteſt omne factibile ſiue omne illud quod fieri non implicat contradictionē facere. ¶ Hoc prenorato pono concluſiones. ¶ Prima eſt omniū que fiunt deus eſt cauſa ea de non e..e ad eſſe producēs. patet per illud Johannis primo. Omnia per ipſum facta ſunt et ſine ipſo factum eſt nihil. Et ꝑ illud ſimboli. factorem omniū viſibiliū et inuiſibiliū. Et per illud apocalipſis primo. Ego ſum alpha et o principium et finis. Et extra de ſumma trinitate ⁊ fide catholica capitulo firmiter. Ipſe eſt creator omniū viſibiliū ſpiritualiū et corporalium. ¶ Secūda concluſio omniū que fiunt deus eſt cauſa ea immediate ꝓducens Hec concluſio ꝓbatur ab Auguſtino q̄nto ſuper geneſim capitu. xxiij. Et per illud verbum chriſti pater meus vſꝗ nunc operatur. ad lōgū deducit ꝙ ad productionem cuiuſlibet effectus deus immediate concurrit. ꝓpter quam principalitatem dicit aliquādo iſta nō miſ a deo fieri et ipſa creari. ¶ Contra primam concluſionem arguitur. ex ea ſequitur ꝙ nullus eſt effectus mere naturaliter productus. cōſequens eſt contra cōmunē diuiſionē qua dr̄ aliqs effectꝰ ꝓducit̄ naturalr̄ et aliqs libere. pꝫ q: ad cuiuſlibet effectꝰ productionē ꝯcurrit cauſa libera. puta deus. igr̄. ¶ Sꝫ forte dices libertas in modo loquēdi nō prouenit a cauſa prima ſed a cauſa ſecūda. Contra cauſa prima prius producit effectū ꝗ̄ cauſa ſecunda. ergo in illo priore ꝗcunꝗ effectꝰ eſt mere liber. ¶ Preterea ſeqtur ꝙ concurreret cū calore ad calefaciendū b paſſū. et cū frigore ad corrūpēdū illū calorē. ⁊ ſic iuuat calorē ⁊ impedit eū ¶ Ad primum inter arguendum tactum eſt vnū punctum ſolutionis. Et diſtinguo ꝙ deꝰ priꝰ agit ꝗ̄ cauſa ſecunda. vel prioritate temporis vel inſtantis. Et ſic negatur. vel prioritate nature et ſic cōceditur. cauſalitas creature dependet a deo cōcauſante. ⁊ nō contra. ſicut creatura depēdet a deo. ⁊ nō ecōuerſo. ſi cauſalitas creature cauſalitati dei ſubordinatur deꝰ totū effectum poteſt producere ſe ſolo. et totaliter. non aūt econuerſo ¶ Sed dices nunc eſt calor vt quatuor ꝓductus in b paſſo ab igne ⁊ deo ponamus ꝙ ignis nō concurriſſet. ſed ſolus deus ꝓduxiſſet quid erit ergo:

¶ Dico caſus implicat producendo ſicut ꝓduxit. q: coproduxit cum cauſa ſecunda. ſed ſi effectum producat totaliter aliter producit. licet nichil aliud producat ꝙ qḋ cū cauſa ſecūda produxit. ¶ Ad aliud concedo. nec hoc eſt inconueniens reſpectu diuerſorum agentiū vt ſolet dici de ſole et influentijs. et ſicut poſſum coagere leuando graue et te īpedire addendo pōdus. ſic deus mecum coagit ad leuandū trabē. ⁊ coagit trabi ad reſiſtendū. Nec ꝓpterea ſequit᷑ ꝙ ſibiipſi reſiſtit. vt patet de ſole et influētijs celeſtibus. ¶ Sed contra dices tunc calor vt quatuor non poſſet corrumpere frigus vt duo. patet deus et frig⁹ vt duo reſiſtūt que ſe habent in proportione maioris inequalitatis reſpectu caloris vt quatuor. modo a proportione maioris inequalitatis reſiſtentie non fit actio. ¶ Ad hoc dicitur negando conſequentiā cauſa ſecunda ſcʒ frig⁹ minus reſiſtit ꝙ calor poteſt agere. et cauſa prima nō reſiſtit ſecundū omnipotentiā eius. etiam cum calore agit. ¶ Et ex illo ſoluitur argumentū ꝙ graue non deſcendit īfinita velocitate per plenū. licet deus coagat ad illum deſcenſum non tamen ſecundum omnē potentiam eius. ¶ Si dicas deus poteſt omnia ſolus facere. ergo ſuperflue inuocat cauſalitatem cauſarum ſecundarum. ¶ Ad hoc reſponſum eſt queſtione ſecūda quarti ſententiarum. ¶ Sed dices quando eſt calor vt quatuor agens in frigus vt duo. ⁊ augeat᷑ calor ad octo vſqʒ non duplat᷑ cauſa effectiua. ¶ Uerum eſt totalis. ſed bn̄ cauſa ſecunda. ¶ Sed contra iſtud dices calor vt octo ſine concurſu dei poteſt corrumpere frigus vt vnum. alioquin frigus infinite eſſet reſiſtentie. ¶ Nego conſequentiā. nichil poteſt agere deo nō coagente. nec durare per inſtans deo ſubtrahente manutenentiam ei⁹. quēadmodū lumen reſpectu corporis luminoſi. ¶ Et ſi dicas eadem eſt ꝓportio concurſus dei et caloris vt octo ad reſiſtentiam frigoris vt vnū cū reſiſtentia dei ſicut eſt caloris vt octo ad frig⁹ vt vnum. ſed in primo caſu eſt actio. ergo in ſecundo. ¶ Nego ꝙ ſit eadem proportio. ¶ Secundo arguit᷑ ſic deus non concurrit ad productionem monſtrorū. ergo nec ad productionem aliarū rerum. Antecedens probatur deuteronomij. xxxij. dei perfecta ſunt opera modo monſtra ſunt peccata in natura ſecundo phyſicorum. ¶ Preterea geneſis ſcḋo requieuit deus die ſeptimo ab vniuerſo opere quod patrarat. requieuiſſe dicitur: non quia operando laſſus. ſed quia nouā creaturam facere ceſſauit. ſed quotidie fiunt noui effectus. igitur. ¶ Item ſeptimo de ciuitate dei capitulo trigeſimo. deus res quas condidit ſic adminiſtrat vt eas agere proprios motus ſinat. ¶ Ad primum dicitur ꝙ opera dei primaria erant perfecta ſecundum perfectionem eis debitam et conuenientē pro tali ſtatu ſecundum diſpoſitionem artificis ſapientis cū aliqua opera particularia ad que deus coagit ſunt comparatiue turpia et difformia difformitate nature nō culpe. Nec propter defectū influentie prime cauſe: ſed propter defectum in cauſa ſecunda actiua vel paſſiua. tamē iſta conferunt ad decorem vniuerſi vt de multitudine colorum in pictura. et de multitudine vocum et cordarū in cythara et melodia. ¶ Ad aliud dicitur requieuiſſe quia nouam creaturam ſecundum ſpeciem creare ceſſauit. quilibet effectus producibilis continebatur virtualiter in naturis conditis. Etiam poteſt dari effectus vnius ſpeciei a quolibet effectu alterius ſpeciei differens. patet per nouam commixtionem animaliū in libia. et in productione actuū volūtatis et intellectus ſuper varia obiecta. ſed ille res iā ſunt ī ſuis cauſis. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ deus non priuat creaturas actionibus ſuis quas acceperūt ab eo. ſed ꝓpterea nō credendum eſt ꝙ ignis calefaciat a ſua natura ſine cōcurſu dei. quando deus ſubtrahit ſuam coactionē cōſeruando cauſe entitatem cauſa ſecunda non agit. patet de igne in fornace regis babilonis q̄ non calefecit pueros danielis tertio. ¶ Si dicas ꝙ tunc deus dicitur calefacere et frigefacere. ¶ Dicitur ꝙ verum eſt effectiue: ſed non formaliter. ¶ Tertio arguitur cuiuſlibet rei deus eſt cauſa. peccatum eſt res. ergo peccati deus eſt cauſa. ꝯſequentia tenet in tertio p̄me. maiore in obliquo et minore in recto concludendo eandē obliquitatem. et vltra peccati deus eſt cauſa. ergo de⁹ peccat. non alias fortes dicitur peccare. ¶ Reſpondetur per propoſitiones. ¶ Prima. peccati deus eſt cauſa. probatur per ſyllogiſmum adductum. ¶ Sed q: homines ſolent dicere non quoad ad difformitatem ſit. ſecunda propoſitio. Difformitatis deus eſt cauſa probatur ſic huius actus deus eſt cauſa demonſtrando odium proximi. hic actus eſt difform[illegible]. ergo difformitatis deus eſt cauſa. difformitas actus nichil aliud eſt ꝙ actus difformis. ¶ Tertia ꝓpoſitio peccatum deus facit et cauſat: illa poteſt probari expoſitorie. ¶ Quarta propoſitio deus non eſt cauſa peccati nec facit peccatum nec malum culpe. probatur per illam denotatur ꝙ formale de facere vel cauſare cadat in cōnotatū de ly peccatum. quod eſt falſum. quia peccatum ſupponit pro aliquo actu cōnotando ꝙ fit taliter qualiter non debet fieri: vel non fit taliter qualiter debet fieri. modo hoc eſt falſum per illud ſignificatur ꝙ de⁹ eſt īſtigator illius difformitatis. ¶ Quinta ꝓpoſitio non ſequitur peccati deus eſt cauſa. ergo deus peccat. patet antecedens eſt verum. et ꝯn̄s impoſſibile. nec illud admittimus per cōmunicationem ideomatū ſolum ille peccat qui fecit illud quod tenetur non facere: vel omittit illud qḋ tenetur facere modo illud non conuenit deo. quia non eſt obligabilis. ¶ Sit analogia. precipiat abbas forti trahere currū ꝓhibeat platoni trahere eundem ſub obedientia. iam fortes ⁊ plato trahunt currū. forte non peccante plato peccat. ſic eſt de deo et de nobis. ¶ Sexta propoſitio hec conſequentia eſt nulla deus fecit hoc quod eſt peccatum. ergo deus facit hoc peccatū. factio in añcedēte denotatur cadere in materiale ſignificatum rei pro qua ſupponit terminus peccatum. in conſequente denotatur cadere in connotationem. ⁊ ſic eſt alia appellatio. Sicut econuerſo non ſequitur fortes facit platonem doctū logicum et platonē eſſe doctum logicū eſt plato. ergo fortes facit platonem. ¶ Et ſi dicas deo auctore non fit homo deterior. ¶ Hāc diſtiguo. vel ſi ſenſus ſit nūꝗ ad eſſentiam actus deus concurrit per quē homo eſt deterior per ſuum proprium concurſum. et ſic nego. Alius ſenſus eſt in quo propoſitio capitur. hō nō eſt deterior per inſtigationem et precepta dei. et hoc eſt verum. non inſtigat ad peccandum: ſed regulas ſalutiferas viuendi tribuit. ¶ Et poteſt intelligi gloſa Auguſtini Johannis p̄mo Sine ipſo factū eſt nichil id eſt peccatū quo ad cōnotatuʒ. et Amos tertio ſi erit malum in ciuitate quod domin⁹ non fecerit. Et eccleſiaſtici. xi. bona et mala vita et mors paupertas et honeſtas a deo ſunt. iſta intelligunt᷑ de malis pene et nō culpe. Uel ſi de malis culpe ſit interdū ſermo itelligat᷑ q̄ ad ſubtractum malū de⁹ facit. ſʒ nō male ſicut ſcḃi ethi. p̄mo nō oīs faciēs iuſtū eſt iuſt⁹ q: nō facit iuſte.

¶ Sȝ dices tūc idē act⁹ eſt bon⁹ ⁊ mal⁹ bonus a deo q: ab eo bene fit.et male a creatura. ¶ Hoc nō incōuenit reſpectu diuerſoꝝ. ſicut idem actus pōt eſſe impetus a duobus hoībus ab vno hoīe bene ab alio male: non tñ ſequitur ꝙ idem actus eſt bon⁹ et non bonus ¶ Sed petis an de⁹ faciat effectū finite vel infinite? Et an ſimiliter plus ꝯcurrit cū maiori cauſa q̄ cū minori? ¶ Si denotetur infinitas ex parte principii conſtat hoc eſſe falſuȝ. q: deus eſt infinit . ſi ex pte effect⁹ effectus a deo product⁹ eſt finitus. ſed in nobis interdū agens inuariatū intrinſece nūc ꝓducit cū maiori conatu nūc cū minore. vt pȝ de forte nūc trahēte paruū lignū: nunc groſſum. ⁊ quāto magis tendit ad minimum effectum quē non poteſt trahere tanto ampli⁹ dicitur conari et quanto magis recedit ab illo tanto minus dicitur conari. Et ſi poſſemus dare pondus infinite reſiſtentie quod ferre poteſt fortes diceremus ꝙ infinite ageret. nulla eſt reſiſtētia ex parte dei et ſic nō proprie conatur. Et propterea peto abs te quid vocas tu infinite concurrere? Et limitato termino tibi reſpondebitur. alioqui erit ṽbalis diſceptatio. ¶ Ad aliud poteſt dici quātum eſt de ſe equaliter concurrit cum cauſa maiori et minori. ¶ Quarto arguitur. ex iſto ſequitur ꝙ nullus eſſet effectus vniuocus cuȝ ſua cauſa. cōtra modum loquendi in philoſophia. ¶ Inſuper a nobiliori cauſa non arguitur nobilior effect⁹ cum muſca cū deo poteſt producere equū ſicut fortes debilis cum homine infiniti vigoris poteſt portare infinitum pondus. ¶ Reſpondetur effectus poteſt dici vniuocus ab vna cauſa vt calor a calore equiuocus reſpectu dei. ¶ Ad ſecundum conceditur ꝙ interdum aliquid minus perfectū producit perfecti⁹ ſe. vt albedo noticiam eius. ¶ Si dicas anima et albedo ſunt quid perfectius. Tūc eſt argumentū de aīalib⁹ q̄ producuntur a ſole et celo. ſol et homo generant hominē ſecundo phyſicorum. modo viuētia preſtant nō viuētibus. ¶ Sed dices naturaliter loquendo celū eſt perfecti⁹ hoc ſtrabone. celum eſt aīatum pȝ per auerroi tertio celi cōmento tertio recipiens iſtam formam. et animatū cum ea eſt corpus celeſte. hoc patet per eum in de ſubſtantia orbis in principio. ¶ Reſpondetur licet naturaliter loquendo dabitur principalis cauſa ſecunda nobilior ſuo effectu vt nunc dictum eſt tamē ſecundum veritatem celū non eſt animatū. et ſic reſpectu ſtrabonis vel muris per putrefactionem geniti nō dabis cauſam ſecundam perfectiorem non ſolū ex ꝑfectione concludiẜ cauſalitas. ſed ex multis alijs vijs nulla eſt experientia ꝙ muſca producat aſinū. nec eſt ad hoc ratio mouens. ⁊ ſic gratis diceres muſcam producere poſſe aſinum licet aliquid imperfectius concurrat ad productionem perfectioris. Et analogia aſſumpta non eſt ad propoſitum. ¶ Quinto arguitur ex hoc ſequitur quanto plures cauſe concurrunt tanto deus magis agit. et ſic ſi eſſent infinite cauſe ſecunde agentes infinite ageret et ſic plus agit quando pl⁹ adiutorij habet. ¶ Inſuper videtur eſſe imperfectionis adiuuare ſecum cōcauſanteȝ. vt in nobis patet. ¶ Ad quintum conceditur illatū. oppoſito modo eſt de nobis quanto plures nobiſcum agunt tanto minus agimus. ¶ Ad ſecundū nego ꝙ ſit imperfectionis. ſed infirmitatis eſt non poſſe ſolitarie hoc facere. modo hoc non conuenit deo.

QVidam tamē de ſuo ſenſu gloriantes: dei potentiam ſub menſura coartari conati ſunt. Cum enim dicunt: hucuſq; poteſt deus: et nō ampli⁹: quid hoc eſt aliud q̄ eius potentiam que infinita eſt concludere et reſtringere ad menſuram? Aiunt enim non poteſt deus aliud facere q̄ facit: nec melius facere id qḋ facit nec aliquid pretermittere de his que facit. Iſtamq; primam ſuam opinioneȝ veriſimilibus argumentis cauſiſq; cōmenticijs necnon et ſanctarū autoritatuȝ teſtimonijs munire conantur dicentes. Non poteſt de⁹ facere niſi quod bonum et iuſtum eſt fieri: nō non eſt autem iuſtum et bonum fieri ab eo niſi quod facit. Si enim aliud iuſtum eſt et bonuȝ euȝ facere q̄ facit: non ergo facit oē quod iuſtum eſt et bonum eum facere: ſed quis audeat hoc dicere?

¶ Diſtinctionis.xliij. queſtio vnica.

CIrca diſtinctionem quadrageſimamtertiam Queritur vtrum potentia dei poſſit extendi ad deceptionē? ¶ Duplex eſt potentia dei ordinata ſcilicet ⁊ abſoluta.

¶ Potentia abſoluta dei ſe extēdit ad illa que non implicant. et de illa locuti ſumus in queſtione precedenti. ¶ Alia eſt potentia dei ordinata et eſt illa que eſt conformis legi ordinate que nobis conſtat per ſcripturam vel reuelationē. nō ꝙ ſunt due potentie in deo realiter diſtincte. ſed deus propter duplicem modum agendi quem habet vel habere pōt duobus nominibus vocatur. ſicut dicimus multa poteſt rex de facto que non poteſt de iure ſcripto. ¶ Quo fit licet potentia dei abſoluta nō ſit res maior q̄ ordinata: multa pōt tñ facere de potentia abſoluta que non poteſt facere de potentia ordinata. ¶ Hic eſt multiplex modus reſpondendi ad titulū queſtionis aliq̄b⁹ dicentibus ꝙ non ſolum poteſt fallere ſed multos ſepe fefellit. Hoc doctor alterius ſchole nr̄ vicinus tenuit Alijs dicentibus ſi decipere et fallere non includāt de ordinationē poſſet decipere. non autem aliter. Quibuſdam placet ꝙ non poteſt decipere de potentia dei ordinata. bene autem de potētia dei abſoluta. ¶ Ponitur concluſio negatiua ad titulum queſtionis. Probatur per Auguſtinum libro lxxxiij. queſtionū q̄ſtione. lv. vbi ait. ſicut ſumma ⁊ ꝓprie diuina virtus eſt neminem decipere. ſic vltimū vicium eſt quelibet decipere. Nam propter deus neminē per ſeipſum decipit eſt enim veritas et pater veritatis Et infra mō itaq; deus deceptor. quod credere nephariū et impudens. quis non intelligat? ſed meritorū et perſonarum iuſtiſſimus diſtributor eſt. Et noſter richard⁹ de ſctō victore primo de trinitate. ſi decepti ſumus a te decepti ſumus. quod impoſſibile reputat. ¶ Preterea ſonat imperfectionem et contra ſanctitatem fidei catholice ex cōmuni vſu loquentium ꝙ deus poteſt decipere. ergo illud non eſt admittendum ſecundum illud augu-

Hibernic
De caſtro

ſtini decimo de ciuitatate dei ca.xxiij.ſicut liberis ver
bis loquūtur philoſophi.nec in rebus ad intelligēdū
difficilibus offenſionē religioſarū aurium pertimeſcūt
nobis autem loqui certa regula fas eſt. ne verborum
licentia etiam de reb⁹ que his ſignificant impiā gi=
gnāt opinionem. ¶ Preterea homini bono et ange=
lo bono non conuenit decipere:nec deo mediante aliq̄
iſtorum.igitur non cōuenit deo īmediate. Antecedēs
patet ꝑ auguſtinū libro.lxxxiij. queſtionū q̄ſtione.v.
deus per ſeipſum neminē decipit.nec per angelum bonū
nec per hominē bonū cui non cōuenit perſona falla=
cie.Et gregorius ſecundo moraliū.xiiij capite ꝑ ſpi=
ritum fallacie rex achab ſuis meritis exigētibus de=
cipitur.nec enim fas eſt credere bonū ſpiritum falla=
cie deſeruire voluiſſe. ¶ Preterea Auguſtinus libro
prefato queſtione.xiiij.ſi corpus chriſti fantaſma fue=
rit:xp̄s fefellit.et ſi fefellit v̄itas nō eſt. Et ſine dubio
veritas chriſtus.non igitur fantaſma fuit corpus xp̄i
¶ Non valet dicere non pōt fallere de potentia ordi=
nata:ſed abſoluta.Unde igitur tibi certum eſt ꝙ non
velit decipere:cum ſimpliciter fallere poteſt:igit̄ nul=
lus poteſt firmiter credere ſcripture.Unde Auguſtin⁹
libro de mendatio quomodo credendum eſt ei qui per=
mittit aliquādo eſſe mētiendū:Unde ad hebreos.vi.
impoſſibile eſt mentiri deū.¶ Amplius deus non po=
teſt falli.ergo non poteſt fallere.antecedēs patet.quia
tunc non eſſet omniſciēs.ꝯſequentia patet per Augu=
ſtinum libro de ſymbolo.ſicut deus nō poteſt falli ita
non poteſt fallere:non eſſet dignus ꝙ eſſet omnipotēs
egregie dictum non eſſet dignus. Et probat̄ illud pe=
ius eſt fallere ꝙ̄ falli.quia falli eſt infirmitatis.fallere
volūtatis. ¶ Unde Auguſtinus euchiridion.xviij.
homines fallunt atq̄ falluntur.miſeriores ſunt q̄ mē=
tiendo fallunt ꝙ̄ cum mentientib⁹ credendo fallūtur.
¶ Et ad hoc eſt articul⁹ parifienē inter nouiſſimos
ꝙ xp̄s non potuit dixiſſe vel aſſeruiſſe falſum intelligi
mus ſemꝑ in ſenſu totali.hoc eſt aſſertorie. Q̄ in ſen=
ſu partiali vel non aſſertorie poſſit dicere falſum du=
bium non eſt.vt Johannes.vij.Si dixero neſcio eum
ero ſimilis vobis mendax. Uirgilian⁹ ſinō.et ſi pau=
per fallere et mētiri erubuit ingens nec ſi miſerum for
tuna ſinonē finxit.vanum etiam mendacemq̄ impro
ba finget.Fando aliquid.ſecūdo Eneid.hō non nūq̄
tacet verū laudabiliter ſecundū comicū veritas odiū
parit.et ebrius inſipiens pueri dicunt tibi verum.

¶ Sed contra iſtam concluſionem arguitur ſic.quic
quid deus poteſt facere mediante cauſa ſecūda poteſt
facere ſe ſolo.deceptionē poteſt deus facere mediante
cauſa ſecunda.ergo deceptionem poteſt facere ſe ſolo.

¶ Reſpondetur concedendo concluſionem. ſed non
eſt poſſibile ꝙ faciat deceptionē ſe ſolo. quādo homo
decipitur concurſu generali dei homo partialiter ad
deceptionem ꝯcurrit.non tamen nego qui deus indi=
recte poteſt decipere.et per accidens vt ſoluite tēplū
hoc et in triduo reedificabo illud Johānis ſecundo.
vbi alij iudei audientes intellexerunt de tēplo mate=
riali.et tamen loquebatur ſaluator noſter de ſuo cor=
pore.lazarus dormit vbi inferebant apoſtoli ergo ſa=
nus eſt.Johannis vndecio.ſimiliter cum dixiſſet hely
hely lamazabatani Mathei.xxvij.putabant ipſū in=
uocaſſe heliam.hoc eſt poteſt dicere vnum verū quod
audiens non bene capit ex ſua imprudētia.talem de⁹
non decipit.ſed decipitur a ſeipſo.quēadmodū ſi ego
proferrem nullus homo eſt aſinus.et tu putares me ſo
lum affirmare hominē eſſe aſinum teipſum falleres.il=
le per ſe et directe fallit qui proponit aliquod ſignum
cui non reſpondet aliquis ſenſus verus ſecundū quē
ſignum ipſum non poteſt verificari et ad illum finem

¶ Sed dices deceptionem poteſt producere ex ſubie
ctum.et non repugnat illi deceptioni eſſe in anima. ꝗ
illā poteſt ponere in animā q̄ tūc erit decepta. ¶ Pre
terea iudicium falſum quod habet ſortes poteſt deus
capere et ponere in animā platonis.et tunc decipit.

¶ Inſuper homo poteſt decipi ſine eius peccato.non
nullis prodeſt errare vt de ſeipſo declarat beatus Au=
guſtinus euchiridion.c.xviij.ſed omnem penam pec=
cato debitam deus poteſt infligere.igitur. ¶ Ad pri=
mum iſtorum totum antecedens admitto quādo ani=
me inheret partialiter ab ea cauſatur.non habetur de
ceptio totaliter a deo.Si teneatur poſitio illa ꝙ beati
tudo cauſatur a ſolo deo.et actus videndi deum:⁊ eū
diligendi nec requiritur cauſalitas actiua ipſius ani=
me:ſed ſufficit inherentia qualitatis iā nego ꝙ dece=
ptionem hoc modo deus poteſt ponere in aīam: ꝙ to=
tam cauſalitatē ſuppleat deus ſecundum illum modū
concedo ꝙ poteſt deus ſe ſolo in intellectum produce=
re iudicium verum.non autem falſum poſitiuum nō
reflexiuum. ¶ Ad aliud concedo ꝙ pleriſq̄ ꝓfuit er=
rare in via pedum.nec eſt peccatum ipſi decepto deci=
pi.et poteſt eſſe pena peccati.ſed non omnis talis pe=
na poteſt a deo totaliter infligi terminus deceptio et
fallere habent inuolutam maliciam.vt furari adulte=
rari. Nō tamen negandum eſt quin deus poteſt pro=
ducere noticiam apprehenſiuam falſi ſe ſolo tenendo
ꝙ ſufficit inheſio reſpectu intellectus.et ꝙ intellectus
actu tendat in tale obiectum. ſecus eſt de deceptione
ad primum nulla ſequitur deceptio.ſecus eſt ad ſecū=
dum. ¶ Secundo arguitur Jone tertio dixit ꝓphe=
ta precipiente deo adhuc.xl.dies.et niniue ſubuer=
tetur.et tn̄ illud fuit falſum. Et tertij regum vltimo
legit̄ dixiſſe dn̄m quis decipiet achab regem iſrael vt
aſcendat et cadat in ramoth galaad: Et ſequit̄ egreſ=
ſus eſt autem ſpiritus.et ſtetit coram domino et ait.
ego decipiam illum.egrediar et ero ſpiritus mendax
in ore oim̄ prophetarum eius. Et dixit domin⁹ deci=
pies et preualebis.egredere et fac ita. vbi patet ꝙ dn̄s
preceperit deceptionem illam et mendaciū. ¶ Ad pri
mum Jone dicitur ꝙ illa fuit ꝯminatoria vel condi=
tionalis.licet non conditione expreſſa tamē a deo ſub
intellecta.vt ſi niniuite non peniterent.vt patet ꝑ glo=
ſam et dictū Jone in quarto capitulo eiuſdē. obſecro
dn̄e nunquid non hoc eſt verbum meū cum adhuc eſ=
ſem in terra mea:propter hoc preoccupaui vt fugerē
in tharſis.ſcio enim q: tu deus clemēs ⁊ miſericors es
patiens et multe miſerationis:et ignoſcēs ſuper ma=
liciam.quaſi diceret ſciebam ꝙ ſi penitērent tu igno=
ſceres.Et ſic ꝯminabatur ſi non peniterēt.Semper eſt
vnus ſenſus verus a deo intellectus qui frequēter ꝓ=
phetas latuit.in iſtis dictis ſemperītelligitur niſi de⁹
aliter diſpoſuerit. Etiam ſi dictum fuiſſet cathegori=
cum abſolute fuit ſubuerſio morum malorum in ipſis
niniuitis vt etiam exponit gloſa ſumpta ab Auguſti=
no.xxi.de ciuitate dei cap.xxv.Eodē modo dicat̄ ad
illud Eſaie.xxxviij.diſpone domui tue q: morieris
et non viues.tamen quindeci anni vite additi ſunt ip
ſi ezechie. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ achab deceptus eſt ꝑ
angelum malum qui ad hoc agendum eſt permiſſ⁹ ſed
non iuſſus.illud verbum egredere et fac.ibi non capi
tur imparatiue.ſed permiſſiue vel prenunciatiue.i.ſic
facies in futuro.ſicut illud Johannis.ij.ſoluite tem=

plum hoc et in tribꝰ diebus excitabo illud. ⁊ Johānis
xiij. qđ facis fac citiꝰ. ¶ Tertio arguit̃ q̃rti regū. vi.
heliſeus dixit ſiris qui querebant eū in dothai. ⁊ cum
ibi inuenerunt. non eſt hec via. nec iſta eſt ciuitas. ⁊ tñ
erat via in dothaim. ¶ Reſpondetur querebant locū
in quo reſidebat heliſeus qui amplius reſidebat in ſa-
maria q̃ꝫ in dothaim. pariter queſiuerunt tanq̃ꝫ finem
vltimum heliſeum. vt ducerent ad regem ſirorū. quia
eorum archana depromebat heliſeus. intellexit nō eſt
hec via in ciuitatē in qua reſidet heliſeꝰ. ſed duxit eos
in ſamariam. et ibi oſtendit eis heliſeum. ꝓpterea di-
xit ſequimini me. et oſtendam vobis virum quē queri
tis. qđ et fecit. et licet deus interea temporis ꝑuauit
eos ratione ne bene agnoſcerent. non eos fefellit. quia
tunc aliquem faciens incurrere dementiam eum falle
ret. ¶ Quarto arguit̃ Auguſtinꝰ de gratia. ⁊ li. arbi.
non longe a fine dicit ꝙ in ſacris litteris aliq̃n legimꝰ
homines ſeduci a deo. ſed hoc eſt propter mala eorum
precedentia quibꝰ meruerunt pati deceptionē. ¶ Pre-
terea in actibus ſcolaſticis arguens intendit decipere
rñdentem. non ob aliud ducit rethe argumenti añ ocu
los pēn... rñdentis. ¶ Ad quartum reſpondetur bea
tus auguſtinus clare ponit oppoſitum. et ſe finaliter
explicat. patet queſtiōe. liij. libro. lxxxiij. poſtq̃ꝫ diſpu-
tauit caſum de ablatione bonorum ab egyptijs tactū
Exodi. xij. dicit egyptios dignos decipi. poterat eis
dari in penam. et ergo iudei adhuc carnales erant deꝰ
iſtud permiſit paululum vltra medium dicit factum
eſt iuberet deus. vel potius pro eorum cupiditate per-
mittit. vt vaſa aurea et argētea ⁊c. exponit totum per
ꝑmitteret. ¶ Aliqui tenentes oppoſitū ſolū capiunt
corticem verborum in auctoritatibꝰ. ¶ Ad ſecundū
argumentum bonus qui argumentat̃ intendit capere
experimentuꝫ de doctrina rñdentis. et videre quō ſuā
materiam capit. et vbi deficit eum caſtigare opus ſa-
pientis eſt mentientem manifeſtare ꝑmo metaphyſice.
ſi reſpondens ſe permittat decipi quid ad a:ſi arguēs
intendat capere aurē popularē et ſe oſtentare. hoc ve-
nit ab eius ambitione. non me fugit quin aliqui pau-
ca capientes in ꝑſitia indocte plebis: vel in mēſa ali-
quas queſtiones intricatas proponunt doctis vris:
vt docti emineant. ac ſi bibliotecā ptholomei viſitaſ-
ſent ſecundū illud iuuenalis Grāmaticus rhetor geo-
metres pictor aliptes Augur ſchenobates medicꝰ ma
gus omnia nouit. ¶ Quinto arguitur magiſtri no-
ſtri in veſperijs multa dicunt non vera. et fallunt. et
tamen non eſt credendum ꝙ tales paſſim ſic mentiren-
tur. igitur. ¶ Preterea ep̄us dicit nolens volo. et tñ
pleriq̃ꝫ in hoc mentiuntur: cum laborarunt pro impe-
trandis epiſcopatibus in ſudore vultus. et ſi peccarēt
eccleſia non vteretur illo modo procedendi. igitur.
¶ Rurſus petitur ab eo an ſciat vtrūq̃ꝫ teſtamentum
dicit ꝙ ſic. et tamen fortaſſis vix legit primum gene-
ſeos prochdolor: nomē eſt vox ſignificatiua ad placi-
tum et ſi eſſet peccatum hoc de medio tolleret eccleſia
¶ Reſpondetur negando ꝙ magiſtri noſtri preſiden-
tes in veſperijs fallant. cōſtat alias ꝙ hyronice loquā
tur vt de poetarū figmentis contingit. Et ptꝫ iudicū
nono de lignis q̃ iuerūt ad rhānū. ⁊ geneſis tertio. ec-
ce quaſi vnus noſtrū factus eſt deus. ſi dicerē de vno
cognito malo iſte eſt bonus ſtudens: omnes arbitra-
buntur me innuere oppoſitū. ¶ Ad aliud de epiſcopo
facile credendum eſt ꝙ mentiatur ſed iſtud non pro-
pterea eſt tollendum de medio: vt poſteritati liqueat
modus loquendi et procedendi in patribus vult et nō
vult piger Prouerbiorū. xiij. ¶ Ad tertiū dicitur ple-
riq̃ꝫ in illo mētiunt̃. ſed ſi quis itelligat ſufficient ſcd̃ꝫ
ſtatū quē accipit dato ꝙ neſciat ſingula ꝯtēta ī biblia
nec mētit̃ nec fallit. ſuā ꝓnūciationē dꝫ rō mēſurare.
¶ Sexto arguitur. hoc dictum poteſt bene fieri. hoc
dictum eſt vel poteſt eſſe mendacium. ergo mendaciū
poteſt bene fieri. maior patet. ſi ſcribat̃ ab ignaro qđ
ſignificet vel vnus intelligēs mendatiū alteri recitat.
minor patet querēdo que alia res eſt mendaciū ⁊ qua
cūq̃ꝫ re data facile erit ꝓbare eodē mō ꝙ poſſit bñ fie-
ri. conſequentia eſt euidens. ¶ Rñdetur ſicut argu-
mentum ꝓbat mendaciū pōt bene fieri. ſꝫ impoſſibile
eſt mendacium bene fieri. et hoc eſt ꝙ ymbratice dici-
tur mendacium quo ad materiale poteſt bene fieri: nō
autem quo ad formale. ¶ Sed contra arguitur quā-
do vlixes mentitur deus concurrit ad productionem
illius mendacij alioquin nec aperire labia vel verbū
emittere ſciret vlixes. ergo mendaciuꝫ bene fit a deo.
q: illud mendaciū a creatura et a deo fit. ⁊ licet a crea
tura male: non autem male a deo. ¶ Reſpondet̃ poſſi
bile eſt mendacium bñ fieri a deo de factione partia-
li. hoc eſt partialiter bñ fit a deo. ſꝫ non fit totaliter a
deo. nec ab eo poteſt fieri mendaciū totaliter. nec aliū
inſtigare poteſt ad fallendū vel mentiendum. ¶ Se-
ptimo argumentor. iacob mentitus eſt Geneſ. xxvij.
⁊ fallebat patrē dicens ſe eſſe filiū ſuū primogenitum
eſau. ⁊ tñ talia non peccabat. igitur. ¶ Fortaſſe cōce-
dis eum mētiri. ſicut poſtillator et aliq̃ alij docti viri
hoc preter rationem faciunt. vt ptꝫ a beato auguſtino
in libro contra mendacium et magiſtrū in tertio. et a
romano pontifice ex̄ de diuortijs cap̄. gaudemꝰ. hoc
ipſum patet. xxij. q. ij. §. itē opponit̃. ¶ Hic raby ſalo
mon modum ſatis apparentē ad iacob ſaluādū exco-
gitauit ne mentiretur vel falleret. dixit ibi erant due
propoſitiones quarū prior erat ego ſum. ſecunda pro
poſitio erat eſau primogenitꝰ tuus. et vtraq̃ꝫ iſtarum
propoſitionum erat vera. ita ꝙ non erat cathegorica
cuius predicatum erat hoc totū eſau ꝑmogenitꝰ tuus
¶ Hanc ſolutionē quidam in lr̃a reprobat inquiens. N..cholaꝰ de lira.
nō refert qua arte verborū quis decipiatur propterea
dicit ꝙ intellexit ego ſum primogenitꝰ tuꝰ eſau. id eſt
ſum ille cui debetur ius primogeniture eſau. et nō ſuꝫ
eſau in perſona. ¶ Sed contra hanc ſolutionē arguo
ex illo modo reſpondendi fefelliſſet patreꝫ caliginoſe
ſub nube verborum in vno ſenſu intelligens. et pater
in alio et hoc conſtabat ipſi patriarche iacob. ergo re
plica nicholai cōcludit cōtra ſeipſum ſi aliq̃d valeat
in aduerſariū. qđ ꝯcedimꝰ. Et dico ſi vna ſolutio pōt
defendi. eadem eſt defenſio alterius. Sꝫ neutra earuꝫ
ponit extremam manum argumento. ¶ Propte-
rea dicitur nullatenus iacob mentitus eſt. non protu
lit vnuꝫ in voce et aſſentiebat oppoſito in mente. mo-
do mentiri extra reflexiua dicit vnum in voce vl' ſcri-
pto vel in alio ſigno. ⁊ aſſentitur oppoſito. vel nullus
aſſenſus habetur. iacob aſſentiebat illi ſenſui in quo ꝓ
poſitionem protulit ꝙ erat eſau quo ad habendū ius
primogeniture. quia de illo ſenſu contendebatur. mo-
do ſecundum beatū auguſtinū libro. lxxxiij. queſtio-
num circunſtantia ſcripturarum illuminat intellectū.
vt patet ex ſerie lr̃e. pro illo ſenſu luctabatur ſicut ſal-
uator dixit de iohāne baptiſta. ipſe eſt helias. mathei
vndecimo. et ſic alia ſolutio poteſt defendi ſicut iſta q̃
eſt cōmunis. ¶ Sed contra vtrāq̃ꝫ ſolutionem argu-
mentor. calliditate verborum patrem circumuenit er-
go ſaltem fefellit patrem. quia vidit patrem capere in

vno ſenſu.et ipſe capit ſuum dictum in alio. loquendū eſt vt plures.ij.de celo. quia ſi cuꝫ excuſes in illa dupli citate dabis michi occaſionē vti ſimili duplicitate ⁊ ti bi ⁊ cuilibet alteri. ⁊ ſic nichil ſtabilitatis erit in loque la. cum voces ſunt inuente (vt dicit plato in timeo) vt ſint nuncie mentis. ¶ Sꝫ dicis ſpiritus ſanctus facit terminos ſignificere ad placitū ei⁹. ſicut i caſib⁹ ambi guis eccl'iaſticis roman⁹ pontifex exponit quomodo debēt iuramenta coacta et promiſſiones interp̄tari. ⁊ interdum ab his abſoluit. et in legibus humanis poſi tiuis facta ambigua interpretatur ſuperior. cuius eſt condere eius eſt interpretari. modo deus eſt ſuprem⁹ legiſlator: et interpretatur loquelam ad eius nutū et termini ſignificant ad arbitrium eius. loquendum eſt vt plures. hoc eſt ſicut cōitas vel autor cōitatis. Ad virū excuſari ne fallat ſufficit ꝙ proferat vnā propoſitio nem ſiue intelligat q̄d per eam ſignificaꝛ ſiue nō. ſuffi cit intellectus in quo deus capit eſt ver⁹: dato ꝙ alios lateat quis nā ille eſt. pꝛtereꝗ ſunt ꝓpoſitiones in apo calipſi tenebroſe nobis omnibus. et tā palā a ſpū ſan cto et a beato Johanne intelligiꝛ ſenſus verus. ¶ Sꝫ contra tunc neſcirem⁹ in quo ſenſu ꝓpoſitiones in bi blia ſiue de preterito preſenti vel futuro eſſent capien de. quia dato ꝙ nos curramus ad ſenſum litteralē: et nucleum teſte ſollicite rimemur non poſſumus cuꝫ at tingere. ¶ Item deus nō poteſt facere ꝙ quis profe rat propoſitionē ad ſignificandū alijs que nullū ſen ſum habet verum. quia tunc non ꝯſtabit nobis q̄d de⁹ voluerit. etiam non erim⁹ certi de vno ſenſu ſacre ſcri pture. ¶ Sꝫ dices ꝙ imo reuelati ſunt ſenſus veri la tentes ꝑ ſanctos ⁊ ꝯfirmationē miraculorū. ¶ Rur ſus deus non poteſt facere mentalem vltimatā ſicut ꝗ omo eſt aſinus repreſentare hominē currere. et ita in alijs mentalibus ſcd̄m illam ſignificationē. ¶ Pre terea non oportet currere ad ſenſum litteralē ſcriptu re nec ad virtutē ſermonis in exponenda biblia. ſꝫ ſo lum ad ſenſus ſpūales. quos multi valentes patres dāt qd̄ nō ſeruatur. ¶ Propterea aliter dicitur iudicio meo poſſumus ſeruare propoſitiones ꝓlatas a ꝓphe tis qui locuti ſunt precipiente deo dixiſſe ſemper verū loquendo de virtute ſermonis. Et ad argumentuꝫ de iacob diciꝛ ꝙ ꝓferebat propoſitionē plures q̄ habebat duos ſenſus. quorū vnus erat ꝓprius ſecundum pro ceſſum ſcripture: et alter improprius. ſed apud vulgari ter loquentes ⁊ miſterium non ponderātes aliter erat ꝓprius. ⁊ ſic ꝓtulit verū de virtute ſermonis. et nego ꝙ patrem intendebat fallere ꝓferebat vnum verum. et aſſentiebat illi ſenſui vero. ⁊ ſic nō mētiebatur nec fallebat. ¶ Sed contra hoc arguiꝛ induebat pelles caprar̄: qꝛ erat homo lenis. et frater hiſpidus nō ob aliud niſi vt patrem falleret. ſi non ad quod ꝓpoſituꝫ īduiſſet pelles: debebat ſine pellib⁹ illō verū ꝓtuliſſe. ¶ Preterea (vt pꝫ ex littera) iacob timuit pelles in duere ne patri illudere videretur inquiens. Si attre ctauerit me pater meus: et ſenſerit timeo ne putet me ſibi voluiſſe illudere. et inducat ſuper me maledictio nem ꝓ bn̄dictione. ergo putabat ꝙ īduere pelles circa manus ⁊ collū erat illudere patri. ¶ Reſpondeꝛ negā do ꝙ non induebat pelles caprar̄ ob aliud niſi vt pa trem falleret: ſed propterea induebat caprarum pelles vt vnum verum occultaret qd̄ nō tenebat patri ꝓ tūc dicere. ¶ Biphariā patriarcha iacob poterat ſe habe re vno mō īduēdo pelles vt patrē falleret. Alio modo vt indueret pelles occultando verū qd̄ patri non tene batur dicere. primū non habuit iacob. nec erat licituꝫ habere. ſecundum aūt erat licitum. et in hoc (opinionē mea) nod⁹ ſolutionis dilitēſcit. ¶ Ad aliud fateor in duere pelles timuit. ſed cū hoc a matre haberet que a deo certiorata erat ꝙ bn̄dictio debebatur ipſi iacob. pꝫ geneſeos. xxv. pꝛexitꝗ rebecca vt conſuleret do minū. forte adiuit melchiſedech q̄ adhuc viuebat. cu ius tanta erat excellentia vt credebatur a plerisꝗ an gelus vt dicit gloſa auguſtini illic. ille nō decipit aliū qui facit qd̄ iuſte facere poteſt. ¶ Sed cōtra illud ar guitur. habetur in littera geneſ. xxvij. venit fraꝛ tuus fraudulēter. et accepit benedictionē tuā dicebat iſaac ipſi eſau. ergo ex ſerie littere colligitur ꝙ patrē fraude bat. ¶ Preterea iacob intendebat occultare vnū ve rum qd̄ non tenebatur dicere patri et ad occultationē illius veri ſciebat patrem decipi. ergo intēdebat patrē decipi. ¶ Item vel volebat patrē decipi vel nolebat vel neꝗ ſic neꝗ ſic puta nec volebat nec nolebat: ſi duo vltia mēbra. ad qd̄ ꝓpoſitū induebat pelles: ſi p̄ mum ꝓpoſitū. ¶ Ad p̄mū diciꝛ iſaac noluit retracta re benedictionēꝫ quā dederat ipſi iacob. qꝛ inſpiratio ne ſpirit⁹ ſancti illā ratificabat. ſed vt paululū iitaret eſau ꝯtra ſeipſuꝫ. ꝓtulit amphibologice vnā ꝓpoſitio nem equiuocam. capiendo tn̄ fraudulenter in bonam partem ſicut dolus interdū etiam capitur vt pꝫ ſcd̄i corinthiorū. xij. Cū eſſem aſtut⁹ dolo vos cepi. ⁊ iſaac a deceptione excuſare potes ſicut iacob excuſare ſata gimus. ¶ Ad ſecundū argumentū cōcedo totū ante cedens. ⁊ nego ꝯñam niſi īdirecte. hoc eſt facere aliq̄d ad qd̄ ſequitur deceptio alterius ex eius mala intelli gentia. ¶ Ad tertiū argumentū do tertiū membrum. p̄mum membrum non voluit: quia ipſum eſt illicituꝫ nec oportet ipſum habuiſſe ſecunduꝫ membrū. ¶ Sꝫ contra totū illud argumentor. ex hac ſolutione ſequiꝛ ꝙ licebit michi dicere viro querenti aliū ad mortē ro ganti an plato quē querit ſit in domo non eſt hic. itel ligens tertiā perſonā de edo. id eſt non comedit hic. im mo ſi quis querit a me pecuniā mutuo poſſum dicere nō eſt pecunia in poſſeſſione mea intelligēs tertiā per ſonam de edo. ꝯtra vulgarē modū loquendi ille deci pit qui amphibologice ꝓfert. ⁊ videt aliū capere ī vno ſenſu. tamē proferēs accipit in alio. ¶ Forte dicis (et ſic videtur eſſe dicendū) ꝙ non ſequiꝛ. in vno de⁹ ſpe cialiter cōcurrit. nō aūt in alio deo inſtigāte ſufficit ꝓ ferre verum de ꝟtute ſermonis ſecundū materiā ſub iectā; eſto ꝙ audiens in alio ſenſu intelligat. nec opor tet illi ſenſuꝫ in quo ꝓfert aperire. ſecus eſt vbi nō con ſtet illud eſſe a deo. vel ſit puilegiatuꝫ. vt de illo q̄ ſcit aliq̄d in confeſſione qui dicit ſe neſcire illud. ⁊ potiſſi mum in ꝟbis. ¶ Contra ergo deus diſpenſat cū men dacio et deceptione. quia ſi deus non preciperet eſſet deceptio. ¶ Diſtinguiꝛ ꝙ diſpenſet cū deceptione. vel aliq̄d maneat deceptio. et bene fiat a creatura. ⁊ ſic ne go. vel ipſo diſpēſante facit aliq̄d nō eſſe deceptionem qd̄ alias fuiſſet reputata deceptio. ⁊ ſic ꝯcedo. quēad modum de furto. ſi deus non dediſſet hebreis dn̄ium rerum quas abſtulerunt ab egyptijs fuiſſet furtū. ſed quia eis in rebus egyptiorū dn̄ū dederat fecit ꝙ non erat furtum. cuiuſlibet rei dn̄ū deus dare poteſt. nec requiritur voluntas habētis. nec alia ratio niſi volū tas dei. quia domini eſt terra et plenitudo eius.

¶ Ex hoc patet ſolutio alterius argumēti. exodi. iij. et. xi. ꝙ deus non fefellit per hebreos egyptios ꝑcepit hebreis petere vaſa argentea et veſtes ab egyptijs et dedit egyptijs in animis dare petita. ſi ergo hebrei pe tierunt pecuniā ſub nomine mutui vel veſtes ſub noīe

accōmodationis.non eſt dicendū q deus fefellit. ſed populus ſic procedens peccauit. ¶ Octauo arguitur Iosue fefellit eos de vrbe hay p inſidias Ioſue octa‑uo et tñ non peccauit: cū hoc fecerit inſtigante deo. ¶ Reſpondet licitū eſt vti inſidiis in bello iuſto licet deus non precipiat vt gloſa auguſt. dicit in loco alle‑gato. nec turpe eſt talibus inſidiis vti. et q[illegible] ſug‑gerente p[illegible]one alexandro vt vteretur inſidiis. dice‑bat macedo. Si p[illegible] eſſem inſidiis vterer. ſed pla‑no marte vincere decreui cum alex[illegible]. licite poterat alex[illegible] vti. Aliqua ſunt de iure nature ſeruāda i bel‑lo vt treuge ꝛ licita verbotenus in bello pmiſſa treu‑garū fractio vna cauſarū videtur quare accon alias ptholomeida in manus ſoldani deuenit. ¶ Ponens inſidias bipartitam poteſt ſe habere. vno modo inten‑dens fallere hoſtem. et hoc eſt illicitum. Alio modo in‑tendens occultare vnum verum qđ non tenetur dicere hoſti. ad cuiꝰ occultationē videt inſidiator hoſtem de‑cipi. et hoc eſt licitū ponere aliquos viros caute poſt montem eſt licitum currere contra vrbē cum paruo numero eſt etiam licitum et rurſus fugere ab vrbe. qñ alij inſequūtur eſt licitū. et deducere eos ad viros ab‑ſconditos. vt capiatur vrbs que capi non poteſt ſine illorum inſequentium ſtrage eſt licitū. modo copula‑tiua condita ex omnibus partibus licitis cum nulla eſt partiū incōpoſſibilitas, eſt licita. Hoc totū fecit Io‑ſue ad vrbē hay vt patet ex ſerie lre. Recedere ab vrbe duos ſenſus facere poteſt in hoſte. vnus ſenſus timo‑re aufugiunt. alius recedūt ab vrbe. illud eſt licitū ſi il‑li de vrbe capiunt primum ſenſum ſeipſos decauit fal‑lunt. Quis diceret alexandrū tertiū timore frederici imperatoris perculſum in habitu archimageri fugiē‑tem aliý metos male agere: iperatori dicere non tene‑batur quiſnā eſſet. Sic in materia inſidiarū ſufficit in inſidijs vti ſigno plures intelligendo in vno ſigno lici‑to. dato q inſidiator exiſtimat hoſte caperet alio ſen‑ſu ſine precepto dei. [illegible] et nutus non ſic repreſentāt conceptus mentis ſincere ſicut verba. ꝛ ſic excuſat da‑uid coram viris achis regis geth ꝑmi regū. xxi. Qui‑dam dicit non eſſe mendacium in geſtibꝰ. et licet hoc ſit falſum tamen poteſt trahi ad bonū ſenſum. q licet ſi‑ne inſtigatione dei vti ſigno plures non vocati: vbi non liceret vti voce[illegible] ſigno. An liceat vti ꝓpoſitione plures erga illum qui inutile aliquid rogat: vt in quę‑rendo hominē ad mortem forte non eſt iprobabile. Sz de hac materia copioſior erit ſmo i diſtinctioe. xxxviij. tertij: quia ibi ſedem habet propterea hic non queri‑mus rationem quare mentiri et decipere includat diſ‑formitatem et in quibus preceptis poteſt eſſe diſpēſa‑tio. ſed hic aliquas rationes tetigimus materie ſubiecte pertinentes.

Nunc illud reſtat diſcutien‑dum: vtrum melius aliqđ poſſit facere q̄ facit? So‑lent enim illi ſcrutatores dicere q ea que facit deus non poteſt meliora facere quia ſi poſſet facere ꝛ non faceret, inuidus eſſet et non ſumme bonus. Et hoc ex ſimili aſtruere conantur: ait enī Aug. in li. lxxxiij. q. Deus quē genuit quo‑niam meliorem ſe generare non potuit (ni‑chil enim deo melius) debuit equalem. Si enim voluit et non potuit: infirmus eſt. Si potuit et noluit inuidus. Ex quo confirma‑tur equalem genuiſſe filium. A ſimili volūt dicere: q ſi poteſt deus rem meliorem face‑re q̄ facit: inuidus eſt. Sed non valet huiꝰ ſimilitudinis inductio: quia filium genuit de ſubſtantia ſua. Ideoq ſi poſſet gignere equalem et non gigneret: inuidꝰ eſſet: alia vero que non de ſubſtantia ſua facit: melio‑ra facere poteſt.

¶ Diſtinctionis. xliiij. queſtio prima.

Circa iſtam quadrageſimāquartā diſtin‑ctionem Queritur vtrum deus potuerit mundum feciſſe meliorē q̄ fecerit? ¶ Ca‑pio mundū vt excludat deum et includat cetera contenta. ¶ Reſpondet per diſtin‑ctiones vel eſt ſermo de melioratione ſubſtantialiter vel accidentaliter vel eſt ſermo de iſto mundo vel de alio mundo poſſibili? ¶ Iſtis diſtinctionibus prepo‑ſitis pono concluſiones. ¶ Prima eſt non poterat fe‑ciſſe iſtum mundū meliorē eſſentialiter: nec aliquod in‑diuiduum eius. ꝓbatur i indiuiduis eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime non cadit maior perfectio ꝛ minor perfe‑ctio. et per ꝯſequens non poterat feciſſe hominē perfe‑ctiorē entitatiue. ¶ Secunda propoſitio deꝰ poterat feciſſe iſtum mundū perfectiorē accidētaliter. poterat dediſſe hominibus maiorē gratiam: pariter et angelis poterat produxiſſe maiores equos et velociores.

¶ Tertia propoſitio deus poteſt producere mundū alterius ſpeciei ab iſto perfectiorem entitatiue. et hoc multipharıam vel per productionē vniꝰ idiuidui tm vel totaliter aliorū indiuiduorū ſi produceretur vnū indiuiduū de nouo alteriꝰ ſpeciei ab oībꝰ indiuiduis productis iam iſte mūdus eſſet alterius ſpeciei a mū‑do priori. Qz poſſet mundum alterius ſpeciei produ‑cere arguitur ſic. poteſt producere indiuiduū alteriꝰ ſpeciei a quolibet indiuiduo ꝓducto. et ſi vnū poteſt duo poteſt. tria pōt. et ſic ſine ſtatu. ergo mundū produ‑cere poteſt cuius quodlibet indiuiduū ſpecie diſtingue‑retur a quolibet indiuiduo iſtius mundi. Aſſumptū patet. intellectus meus poteſt facere actum alterius ſpeciei ab omnibus indiuiduis que forte fuerūt. ergo deus poteſt facere indiuiduū alteriꝰ ſpeciei ab omni‑bus indiuiduis que fuerunt. hec conſequentia eſt bo‑na. et antecedens eſt tibi dubiū. ergo ꝯſequens nō eſt negandum. ¶ [illegible] q non debes dubitare aīo poſſum ferre actu[illegible] ſuper tria obiecta q̄tuor ſpecie diſtincta co[illegible] q nullus ferebat actum. et poſſum habere no[illegible] ſuper illum actum. ¶ Sed hic et bene po[illegible] talis actus habuit. quia dato q deus eſt [illegible] non ſequitur quī eſt nouum [illegible]. ¶ Secundo arguo ad idē quo‑cūq corpore creato deus poteſt creare aliud indiui‑duū eiuſdem ſpeciei. ergo ſi non eſt ſtatus in indiui‑duis non eſt ſtatus in ſpeciebus. ¶ T[illegible] arguitur ante creationem mundi velerat certus numerus ali‑quorū indiuiduorū in ſpecie quē deus poterat ꝓduce‑re: vt puta quia poterat producere [illegible] producte. et nulla alias primum [illegible] ſed non valet. quia tunc productio ali[illegible] indi‑uiduorum impediret deum ne poſſet producere indiu‑

uidua alterius ſpeciei. ¶ Preterea nichil non implicans cōtradictionem eſt negandū a potentia dei iſtud non implicat cōtradictionem. igit. cōſequentia tenet cum maiore. et minor patet dei aduerſariꝰ ꝯtradictionem ꝗ ſequitur. ¶ Ultimo arguit inter quecūꝫ quāta quorū vnū eſt maius alio. deus poteſt creare quātū minus maiore et maius minore. ſed indiuiduū ſuperioris ſpeciei non excedit indiuiſibiliter indiuiduū inferioris. igitur inter illa poteſt creare indiuiduum vno perfectius: et altero imperfectius. ¶ Ex iſta concluſione infero cū ſupplemento illorū que ī ſequētur materia de infinito ꝙ deꝰ poteſt creare infinitos mundos ſpecie diſtinctos cōcentricos et eccentricos. creet deus in prima parte proportionali mundū eccentricū alterius ſpeciei ab iſto tangentē iſtū mundū in pūcto (vt ſolet eſſe de duobus circulis vel duabus ſperis) dicatur ille mūdus a. in ſecūda parte ꝓportionali creet mundum alterius ſpeciei ab a tangentē a ſicut a tangit mundum noſtrum. ⁊ ſic ꝯſequenter per omnes partes ꝓportionales hore future. iam erunt infiniti mundi ſpecie diſtincti poterat illud idem feciſſe de ꝯcētricis. ¶ Sed contra iſtud arguitur ſic ſequitur ꝙ deus poſſet creare vnū mundū infinite perfectū. et per conſequens eſſet ita perfectus ſicut deꝰ. conſequēs eſt falſum. igitur. probo conſequentiā deus poteſt creare in inſtanti terminante illam horam vnū mundū quolibet mundorū aliorū perfectiorē ſit ille mūdus c. tunc ſic arguitur in infinitum perfectꝰ eſt aliquis illorū mundorū (demonſtrando mūdos infinitos ꝓductos ī partibus proportionalibus hore) per te et quolibet illorū c eſt perfectior. ergo c eſt infinite perfectus. tenet ꝯña ſicut in quantis in infinitū magnū eſt aliquod iſtorū corporum. et c quolibet illorū eſt maius. ergo c eſt in infinitū magnū. et infinitū. idemtidē in paruitate. infinitum paruū eſt aliquod illorū corporū. et c quolibet illorū eſt minus. ergo c nulliꝰ magnitudinis eſt. et ita vtrobiꝫ videt̄ valere modus arguēdi. ¶ Et ꝯfirmat̄ vel deus videt indiuiduū ſupmū producibile vel nō: ſi primū eſt ſtatus. ⁊ ſi ponatur ſtatus in creatione illorum indiuiduorū: pari ratione debes dare ſtatū ī ſpeciebus: ſi non videt. ergo non oīa nude intuetur contra ꝑdeterminata in diſtinctione. xxxv. ¶ Ad primum dicitur ꝙ cōſequētia principalis nichil valet in infinitum perfectus eſt aliquis illorum mundorū. et c quolibet illorū eſt ꝑfectior. ergo c eſt infinite perfectꝰ. quēadmodum non ſequitur in infinitū perfectus eſt aliquis iſtorum. et equus quolibet iſtorū eſt perfectior. ergo equus eſt infinite perfectus. deus poteſt inter equū et aſinum producere infinita indiuidua quorū quodlibet aſinū in perfectiōe exuperet ⁊ minoris ꝑfectiōis ſit ꝗ̄ equꝰ hec ꝯña non tenet in rebus ſpecie diſtinctis. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ quodlibet creabile a deo deꝰ videt diſtincte patet per aſcenſum. ¶ Secunda propoſitio deus non videt perfectiſſimū quod poteſt creare ſic ꝙ non poteſt creare perfectius patet nullum tale eſt dabile et non videt deꝰ impoſſibile. ¶ Tertia propoſitio omnia producibilia a deo deus videt capiēdo omnia diſtributiue et non collectiue hoc liquet ex dictis in xvij. diſtinctione huius. ¶ Preterea ex hac poſitione ſequitur ꝙ inter duo extrema finita poteſt claudi infinitum cōtra ariſtotelē ꝑmo poſteriorū. ¶ Reſpondet̄ diſtinguendo ꝙ inter duo extrema finita pōt claudi infinitum vel multitudine et ſic cōceditur ſcđꝫ dei potentiam abſolutam. vel magnitudine. et ſic negatur. deus poteſt in qualibet parte ꝓportionali hore creare vnum angelū. creetur a in ꝑma parte proportionali hore et b inſtanti terminatiuo hore iam inter a et b infiniti creant̄ angeli. ¶ Si dicas vndecimo ꝯfeſſionū capitulo tertio dicit auguſtinꝰ dn̄o dn̄e feciſti vnū prope te alterum prope nichil vnū quo ſuperius tu eſſes alterum quo inferius nichil eſſet ſcꝫ materiā primam. ¶ Inſuper dabile eſt ens ꝑfectiſſimum ergo poteſt dari ens viliſſimum et qua ratione poteſt dari nūc datur ergo non poteſt creare nouas ſpecies. ¶ Ad primum iſtorum dicitur ꝙ loquitur de facto poteſt creare materiam alterius ſpeciei perfectiorē iſta et fortaſſe vnā formā imperfectiorem iſta materia. ¶ Ad ſecundū negatur conſequentia. datur maximū corpus qđ poteſt eſſe. pꝫ de corpore īfinito vndiquaꝫ. nō quidē maximum in entitate: ſed in extenſione. ſꝫ nō datur minimum in extenſione. ¶ Amplius arguitur ſequeretur ꝙ deus produxit mundum ignobilem. cōtra illud geneſeos ꝑmo vidit deus cuncta que fecit et erant valde bona. patet cum poterat produxiſſe mundū meliorē. ¶ Rurſus deus poteſt creare aliquid inter hoīem et equū alterius ſpeciei ab vtroꝫ illorū dicat̄ illud a/ a excedit equū in perfectione ergo poteſt diuidi in equale equo et in exceſſum. ſeparetur ille exceſſus iā dabit̄ a alterius ſpeciei ab equo equalis perfectionis cū eq̄. ¶ Ad primum nego ꝙ deꝰ ꝓduxit mundū ignobilem īmo pulchrū patet ex tāta varietate in celis circa planetas erraticos ſtellas fixas varios motus ſimultaneos ab oriente in occidentem ⁊ contra ſup polos zodiaci ⁊ ſuper polos mūdi. Hoc patet etiam in iſtis inferioribus: ita ꝙ magnitudo cauſe relucet in ſuo effectu nobiliſſimo: ſcđꝫ illud Iob. v. Qui facit magna ⁊ inſcrutabilia et mirabilia abſꝫ numero. qui dat pluuiam ſuper terram et irrigat aquis vniuerſa. non quī infinitos effectos meliores pōt ꝓducere. ¶ Et refellit̄ argumentum in aduerſarios qui non negarent quin poſſet producere mundum ſcđm q̄libet indiuiduum pulchriꝰ accidentaliter. Nec valet dicere ꝙ tunc vniuerſum nō eſſet pulchriꝰ: vt ſi eſſet optimus color ī pariete nō tantū decoris afferret aſpiciēti ſicut varietas colorū. ¶ Hoc tn̄ nō valet qr eſſet varietas ſufficiēs in rebus productis dato ꝙ accidentaliter eſſent perfectiores. ¶ Ad ſecundum dicitur cōcedendo ꝙ a excedit equum in perfectione. ſed nego ꝙ poteſt diuidi in equale equo et in exceſſum. Hoc non tenet in rebꝰ diuerſarum ſpecierū. ſigno vnā ſuperbiā malā vt q̄tuor cum vno veniali ſecum ſigno aliam ſuperbiam intenſiorē illa quātūcūꝫ volueris dicat̄ binariꝰ ex ſupbis ꝑori mortali ⁊ veniali a. et alia ſupbia b. iā b eſt peior a. et non poteſt dari exceſſus quo b excedit a et equalitas copulati. Q; nulla pars b eſt eq̄lis a pꝫ non ſupbia vt quatuor: qr a eſt peior illa et ſi dederis aliquam partem intenſiorē ꝗ̄ vt quatuor iam illa includit exceſſū mortalē. modo quodlibet mortale eſt peius in dignitate ꝗ̄ veniale. et dato ꝙ veniale et mortale ſint eiuſdem ſpeciei entitatiue: peccatū mortale eſt in infinitū peius in ratiōe offenſe. nolo tamē dicere ꝙ cuilꝫ mortali itēſior pena gradualis correſpōdeat ꝗ̄ huic veniali. ¶ Sed cōtra probationem ꝑme cōcluſionis arguitur ſic. due anime itellectiue ſunt perfectiores vna aīa intellectiua. ergo probatio nulla. antecedens pꝫ. homo eſt perfectior ſua anima intellectiua. quia quicquid ꝑfectionis eſt in anima illud eſt in homine: ⁊ aliquid aliud. materia aliquid perfectionis includit. ¶ Item ſicut omne totū eſt maius entitatiue ſua parte ita quodlibet totum diuerſarum rationū eſt perfe

ctiua altera partium.et vltra homo eſt pfectior aīa
ſua et imperfectior duab⁹ animab⁹. Q; patet demon
ſtrando binariū animarū vna illarū eſt ita perfecta ſi
cut anima hominis et altera aīa eſt pfectior materia
hominis ergo iſte binarius (duabus animabus demō-
ſtratis) eſt perfectior homine.nō alias binarius vnius
homine et vnius equi eſt perfectior binario hominis
et aſini tunc ſic iſte binarius duarū animarū eſt per-
fectior hoc hoīe creato.et hec aīa nō eſt perfectior hoc
homine.ergo hec anima nō eſt eque pfecta cū duabus
animabus. ℂ Preterea per articulū pariſienſe3 dice-
re aīam iude eſſe ita perfectam ſicut aīam xpi ī puris
naturalibus eſt error et tamen ſunt eiuſdem ſpeciei.ḡ
non inconuenit dare duo indiuidua eiuſdem ſpeciei
inequaliter perfecta. ℂ Inſuper demonſtremus a al-
bedinē et vna parte vnius gradus et albedinē vt duo
b et c. ℂ Arguit̄ ſic b eſt ita pfecta ſicut a et c eſt equa
liter perfecta ſicut a.ergo duplex perfectio eſt in b et c
ad a:et ſic ſi eſſet infinita albedo intenſiue illa eſt infi-
nite perfectior a et tamen albedo infinita in gradu ⁊
a ſunt eiuſdem ſpeciei. ℂ Similiter dualitas b et c
eſt eiuſde ſpeciei ſpecialiſſime cum a. ℂ Ad primum
nego aſſumptum homo eſt perfectior ſua anima et bi-
nario aīarum et ternario ⁊ cōſequentia aſſumpta ad
probandum binariū aīarū eſſe perfectiorē hoīe non
valet quando ille res demonſtrate in antecedente ſūt
eiuſdem ſpeciei.ſecus eſt de cōparatione aſſumpta de
homine et equo reſpectu hominis et aſini. ℂ Ad ſecū
dum de aīa chriſti et anima iude non eſt intelligibile
q̄ vna anima indiuiſibilis eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſi-
me cum alia ſit alia perfectior entitatiue ſeu ſubſtan-
tialiter Q; aīa intellectiua ſit indiuiſibilis.p3 quia
ſi haberet partes eiuſdem rationis tunc plures anime
poſſunt facere vna3 anima3 ſicut plures grad⁹ forme
accidentalis cōponūt vnā formā vel ꝯponere poſſunt
q̄ non admittitur. ℂ Poteſt dici q̄ articulus intelli
git̄ de nobilitate maiori p virtutes ⁊ ſciētias beatitu
dinem et ſimilia.vel quia ſublimatur a perſona diui-
na per vnionē hypoſtaticā. ℂ Sed contra hoc non eſt
ad intentionem articuli nullus theologus de hoc du-
bitauit vt patet capite.viij hec ſunt verba articuli in
cōueniens eſt ponere alios intellectus nobiliores alijs
quia cum iſta diuerſitas non poteſt eſſe ex parte corpo
rum oportet q̄ ſit ex parte intelligentiarum:⁊ ſic ani-
me nobiles et ignobiles eſſent neceſſario diuerſarum
ſpecierum ſicut intelligentie error.q: ſic anima chriſti
non eſſet nobilior anima iude. ℂ Reſpondetur negā-
do q̄ ſolutio data non ſufficiat articulus bn̄ dicit ani
mam chriſti eſſe nobiliorem aīa iude et illa nobilitas
non prouenit ex differentia ſpecifica nec ex parte cor-
porum ſed non ſequitur propterea q̄ eſt nobilior aīa
iude ſubſtantialiter:ſed eſt fallacia ꝯſītis et dicitur q̄
nullus bonus theologus de hoc dubitat.ſed cōtra ta-
les non fabricantur articuli:ſed contra non bene ca-
pientes. ℂ Inſuper vnus homo eiuſdem ſpeciei cum
alio eſt eo ingenioſior et habet meliora naturalia vt
molles carne ſunt apti mente ſcdo de aīa.ſic forte arti
culus intelligit q̄ vna aīa eiuſdem ſpeciei cū alia ſplē
didius capit q̄3 alia vel per lumen naturale cōcreatū
Et ſine eo. Sicut ſcdm loquētes reqritur lumē glorie
ad clare videndum deum ⁊ ſic duo homines habētes
corpora eq̄lia inequaliter caperent equali opera adhi
bita. Qui ponunt intellectum accidens anime inhe-
rens poſſunt facile reſpondere:ſed hoc non ponimus
ſed ipſum idētificatum cu3 anima realiter.aīam in-
tellectum et voluntatem dicimus ergo non eſt intētio
articuli dicere animā xpi pfectiore3 eſſe aīa iude ſub-
ſtantialiter nec intendebat ſuos obligare ad illud cu3
oppoſitum in hoc ſtudio cōmuniter teneatur.

Verum hic ab eis reſpōde-
ri depoſco:cur dicunt rem
aliquam ſiue etiam rerum
vniuerſitatē in qua maior
conſūmacio expreſſa ē nō
poſſe eſſe meliorem q̄3 eſt:
ſiue iō q: ſūme bona ē:ita
vt nulla oīo boni pfectio ei deſit ſiue ideo:
quia maius bonū quod ei deeſt capere ipſa
non valeat. S3 ſi ita ſumme bonam ď:vt
nulla ei perfectio boni deſit iā creatura cre
atori equatur. Si vero iō non poteſt meli-
or eſſe:quia bonum amplius q̄ ei deeſt ca-
pere ipſa non valet iam hoc ipſum nō poſſe
defectionis eſt:nō ꝯſūmationis:⁊ poteſt eē
melior ſi fiat capax melioris boni:q̄ ipſe
poteſt qui etiā fecit. Poteſt ergo deus me-
liorem rē facere quam facit.

ℂ Diſtinctionis.xliiij.queſtio ſecunda.

Circa hanc diſtinctionem quadrageſimā
quartā in qua magiſter loquitur de potē
tia dei ſecūdo quero aliquas q̄ſtiones de
īfinito: ℂ Primo an ſit nūc vel an dari
poteſt ſecundū naturam aliquod actu in
finitū: ℂ Secūdo quero an implicet contradictionē
infinitū poſſe a deo ꝑduci: ℂ Tertio querā de motu
corporis infiniti: ℂ Quarto querā an omnis forma
īfinita ſit infinite actiua: ℂ Quinto an de⁹ eſt īfiniti
vigoris: ℂ Pro p̄me q̄ſtionis enucleatione ſuppona-
mus ex exponibilib⁹ q̄ terminus infinitū bipharia
capitur ſc3 ſincathegoreumatice ⁊ cathegoreumatice
attribuit̄ magnitudini ⁊ mltitudini. ℂ Sincathego-
reumatice vt attribuit̄ magnitudini biphariā expo-
nitur vt ſufficit. Primo ſic aliquantum et nō tantum
quin maius. Secūdo ſic aliquantū et quantūlib3 ma
ius Par forma vt multitudini attribuit. ℂ Infinitū
cathegoreumatice vt magnitudini conuenit.tantum
valet ſicut ens extenſum ſine termino ⁊ non ſtandum
eſt in rigore ſermonis quia linea non terminata ſcdm
vnam dimenſionē a phyſico reputatur infinita et ta-
men eſt duobus terminis clauſa ſed phyſicus intelli-
git q̄ per longitudinem nō clauditur. Infinitū cathe-
goreumatice vt attribuit̄ multitudini tm̄ valet ſicut
multitudo cui⁹ conſequenter numerando nō eſt dabi
lis vltima vnitas et ſic in quolibet continuo dat̄ infi-
nita multitudo cathegoreumatice quia eſt infinita
multitudo partium proportionalium. Licet quidā ne- Burids
gant infinitam multitudinē cathegoreumatice partiū tertio ph
continui.ſed ſincathegoreumatice infinitā multitudi ſicorum
nem concedunt q: nulle ſunt omnes partes continui Alſ tu
Utrū3 iſtoru3 eſt falſum ⁊ mirandum eſt quare ſic di ſato
xerint viſo q̄ totum tenuerūt idētificari cū ſuis par-
b⁹. ℂ Pro quo nota q̄ duplices ſunt partes nam que
dam ſunt eiuſdem quantitatis et ſunt ille que ſic ſe ha
bent q̄ ſunt equales ſecundum omnem dimenſionem
inter ſe,vt datis decem decimis corporis pedalis ille

ſunt equales inter ſe. et ſi reperiant̄ tales partes infinite protinus ipſum totum infinitū abit. Alie ſunt partes eiuſdem proportionis ⁊ ſunt talis nature ꝙ qualis eſt proportio ṗme ad ſecundaʒ talis eſt ſecunde ad tertiam. tertie ad quartam et ſic ſine ſtatu. Declaratur exemplo de continuo ꝑmanēte do corp⁹ bipedale ſua prima medietas eſt ṗma pars ꝓportionalis ſcʒ pedale ſecunda pars ꝓportionalis eſt medietas imediate ſequens. totum primam partē excedit in duplo. ꝓportionabiliter ṗma ſecundam. ſcđa tertiam in duplo et ſic ꝑ̄r. ergo qualis ſuatur totius ad primam partem ꝓportio talis ſeruatur in omnibus aliis conſimiliter ſe habentib⁹. Eodē mō partire poteris i ꝓportiōe ſexqualtera ſexquiſtia vel quacūꝙ alia ꝓportione libuerit. Nam totum preter tertiā partē poteſt vocari ṗma pars ꝓportionalis et ſic conſequenter vt capto corpore tripedali bipedale eſt prima pars proportionalis due tertie vnius pedis erunt ſecūda pars ꝓportiōalis ⁊ ſic ſine ſtatu ſimiliter ṗma pars ꝓportionalis poteſt eſſe totū preter vnam quartā eius et ſecunda pars proportionalis eſſet totū reſiduū quarte ṗter eius quartā et ſic vltra. et ſic capto corpore q̄drupedali tripedale eſt prima pars ꝓportionalis eius ⁊ tres quarte ſequētes ſcđa pars ꝓportionalis et ſic cōſequenter dicūtur .ꝫd ꝓportio dupla eſt notior propterea illa eſt vulgatior. dicunt̄ ꝓportionales q̄ partes ſunt de numero ꝓportionalitatū. ꝓportionalitas ad min⁹ inquirit ſimilitudinem duarū ꝓportionū vt pꝫ quīto elementorū Eodeꝫ mō in hora prima medietas hore eſt ṗma pars proportionalis ſecun da medietas ad illam accedens ... ſecunda et ſic in infinitū. ¶ Vltra nota ꝙ interdū poteſt inchoari a partibus proportionalibus minoribus non nūꝙ a maioribus. ¶ Ex his ſequūtur correlaria. ¶ Primū infinite ſunt partes ꝓportionales cathegoreumatice in cōtinuo. probatur multitudo partium proportionalium eſt cuius non eſt dabilis vltima vnitas. Quod probat̄ vel illa eſt diuiſibilis vel indiuiſibilis: non ſecundum. quia nulla talis eſt pars cōtinui. nec primū. quia medietas eius eſt vltra illam et per conſequens illa non eſt vltima. ¶ Secundum correlarium et hoc ſequens eſt ꝙ datur infinitū multitudine actu. et ſic eſt infinita multitudo rerum exiſtentium actu. ¶ Sed aliquid dicitur eſſe ens in actu bipartiam. Primo modo quando eſt actualiter in rerū natura. ¶ Secundo modo capitur pro ente ſeparato et iſto modo pars continui dicitur eſſe in potentia. nō qui realiter ſit. ¶ Ex iſto patet quomodo ariſtoteles intelligendus eſt negans infinitam multitudinē actu intelligit ſecundo modo. ¶ Tertio ſequitur licet de⁹ quamlibet partem proportionalem a continui diſtincte videt: tamen non videt vltimam. ſaltem ſi videt vltimam non videt primam. Prima pars patuit diſtinctione trigeſimaquinta. Secunda pars patet quia non eſt dabilis vltima ſi detur prima. Notanter ſi detur prima. quia incipiendo a partibus proportionalibus minoribus datur vltima pars proportionalis ſecundum illum moduꝫ procedēdi. Quod non detur vltima pars proportionalis in continuo patet vel illa eſt diuiſibilis vel impartibilis: ſi primum iam eſt aliqua vltra illam. et per conſequens illa non eſt vltima ſi eſt impartibilis. iam pure continuū cōponitur ex indiuiſibilibus qđ ſexto phyſicorum reprobat phyloſophus expreſſe. Et dato ꝙ teneamus continuum componi ex indiuiſibilibus cum democrito ⁊ eius collega leucippo adhuc non datur vltima pars proportionalis in continuo. hoc totum nunc ſupponitur quia patebit diſtinctione ſecunda ſecundi ſententiarum.

¶ Quarto ſequitur hec conſequentia eſt nulla datur prima pars proportiōalis a continui. ergo datur prima pars a continui. extremum non eſt inferius ad extremum. ſicut nō ſequitur ſimpliciter ſortes eſt optimus homo. ergo ſortes eſt optimum animal. ¶ Arguitur probando ꝙ eſt aliquod infinitum actu. omne corpus habens infinitas partes eſt infinituꝫ actu. qđlibet corpus eſt huiuſmodi. vt patet de partibus proportionalibus eius. igitur. ¶ Diſtingo maiorem. vel habens infinitas partes eiuſdem magnitudinis. ⁊ ſic conceditur. vel aliqualis proportionis. et ſic negatur. ¶ Contra hoc arguitur. ſunt infinite partes eiuſdem magnitudinis. ergo propoſitum. ¶ Forte negas de partibus non communicantibus. licet hoc ſit verum de partibus communicantibus. ¶ Contra hoc arguitur iſte partes eiuſdem proportionis ſunt infinite. et iſte partes eiuſdē proportiōis ſunt partes eiuſdem quantitatis. ergo partes eiuſdem quantitatis ſunt infinite. ¶ Reſpondeo per propoſitiones. ¶ Prima eſt iſte partes eiuſdem quantitatis ſunt infinite. probatur ſunt infinite partes eiuſdē proportionis. ergo ſunt infinite partes. ¶ Secūda iſte partes non ſunt infinite partes eiuſdem quantitatis. ¶ Contra hoc arguitur. omne corpus habens infinitas partes equales nō communicantes eſt infinitum quodlibet corpus pedale eſt huiuſmodi. igitur. probatio minoris. quia habꝫ duas partes equales non cōmunicātes tres. puta tres tertias. quatuor quartas equales et ſic conſequenter ſine ſtatu. et per ꝯſequens iſte partes ſunt infinite eiuſdem quantitatis. ¶ Reſpondetur per propoſitiones ¶ Prima. infinitas partes eiuſdem quantitatis non cōmunicantes habet corpus pedale. patet per aſcēſum factum in argumento. ¶ Secunda propoſitio. hec eſt falſa eiuſdem quantitatis ſunt infinite partes in hoc continuo. quia per illam ſignificatur ꝙ alicuius determinate quantitatis. puta digitalis vel piſalis ſunt infinite ſimiles partes non communicantes. quod eſt falſum. ¶ Tertio patet ꝙ hec eſt falſa alique partes huius continui ſunt plures duabus. quia tunc quibuſcū ꝑ duabus eſſent plures. ¶ Sed contra illud arguitur probando ꝙ ſecunda propoſitio ſit vera. in iſto cōtinuo ſunt due medietates equales. tres tertie equales quatuor quarte equales. et ſic ſine ſtatu. deus mille eq̄les non communicantes videt. et non eſt ſtatus in partibus equalibus a deo viſis. ergo infinitas equales in hoc continuo videt. ergo ſunt iam in hoc continuo. Intellectus diuinus non terminatur in maxima apprehenſione partium citra infinitum cathegoreumatice. ¶ Reſpondetur per propoſitiones. ¶ Prima eſt infinite ſunt partes equales non cōmunicantes a deo apprehenſe capiendo terminum ſincathegoreumatice: non autem cathegoreumatice. nec vnum infert aliud. Si deus creet nunc vnum pedale et bipedale ſeparatum ab illo tripedale ſeparatum et ſic ſine ſtatu ꝙ non detur maximum inter hec corpora nec aliquod infinite magne molis quod eſt poſſibile. iam infinituꝫ magnum eſt aliquod illorum corporum: et nullū illorum eſt infinite magnum. ¶ Conceditur ꝙ non eſt ſtatus in maxima apprehenſione partium. quia nō ſtatur in vltima apprehenſione. nec in centum centeſimis: nec in mille milleſimis. vt in trigeſimaquinta

diſtinctione ſuperius diximus. et accipe illius dicti ſcalam. Oppoſito modo ad caſum imperrime tactum ſit corp⁹ quadrupedale maximū ſecūdū ſubduplū ad ipſuʒ. tertiū ſubq̄druplū. ⁊ ſic ſine ſtatu ꝙ nullū ſit mi nimum ſeparatum (ſicut eſt deo poſſibile) iā quodlibʒ iſtorum deus (immo anima chriſti vt opinor) actua liter et diſtincte apprehendit et non eſt ſtatus in mini mo corpore diſtincte cognito. ſicut nullum tale eſt ex hypotheſi. ſic eſt de noticia illarum partium. ¶ Arguitur ſecundo de linea giratiua. Et pro intellectu argumenti ſupponatur vnum corpus colūnare cuius craſſitudo ſit pedalis vel diameter craſſitudinis.

¶ Secundo ſuppouatur ꝙ hoc diſcriminis eſt inter lineam circularem et giratiuam. quia circularis deſi nit in idem punctum a quo fluxit. giratiua in punctū oppoſitum. quēadmodum eſt de ſpira vel de ſerpente in arbore adami. ¶ Tertio ſupponitur ꝙ ſi aliqua linea debeat circundare corpus cuius craſſitudo eſt pedalis tunc illa linea circuiens eſt pedalis. et linea girans ſemper eſt longior: quia tortuoſe circuit.

¶ Iſtis oppoſitis arguitur ſic. quelibet linea habēs

a

b

infinitas pedalitates non communicantes eſt infinita. filum non eſt breuius per hoc ꝙ partes ſimul cōplicent̄ q̄ꝫ ꝙ extendantur. linea giratiua eſt huiuſmodi. igitur. Probatio minoris. gira girans primam partem proportionalem eſt pedalis pedalem voco que pedalitatem includit gira girans duas partes proportionales eſt bipedalis. gira girans tres partes proportionales eſt tripedalis. et eſt infinita multitudo partium proportionalium. et cuilibet reſpondet gira pedalis. ergo gira magna ex omnibus his reſultans eſt infinite longa. ¶ Reſpondetur per propoſitiones de linea giratiua: et ſuppoſito ꝙ colūna ſit longa deceʒ pedibus craſſa vno: et a et b pūcta terminatiua. a circa partes proportionales maiores. b circa minores. ¶ Prima propoſitio nulla pars proportionalis linee recte terminatur in b puncto. ſed tota linea ibi terminatur. prior pars patet. quia tunc daretur vltima pars proportionalis. quod implicat. ¶ Secunda pars patet. quia tota linea alias non eſſet terminata. ¶ Secunda propoſitio cuilibet linee recte reſpondet vna gira pedalis. et licet nulla pedalis gira terminatur ad b punctum totalis gira non protenditur vltra b punctum ¶ Hec propoſitio q̈ ad omnes ſuas partes eſt clara.

¶ Tertia propoſitio ad illam giram eſſe infinite longam non ſequitur hic aliquam lineam rectam eſſe infinite longam. hoc patet linea giratiua habet infinitas pedalitates equales non communicantes. linea recta licet habeat infinitas lineas non tamen ſunt infinite longe. Prima pars proportionalis eſt pentepedalis ex caſu. ſecunda bipedalis et ſemis. tertia pedalis et quarta pars pedis. et ſic partes proportionales decreſcunt in paruitate. et licet ita ſit in partibus proportionalibus linee giratiue. tamen quelibet ad minus continet pedalitatem hoc patet. quelibet linea circularis quando craſſitudo eſt pedalis eſt pedalis. et linea giratiua eſt longior: quia tortuoſe circundat. patet ad ſenſum. nec procedit per lineam breuiſſimaʒ.

¶ Quarta propoſitio. infinite longa eſt linea giratiua. hoc patet capiendo infinite ſincathegoreumatice. quia pedaliter eſt longa. hoc eſt datur ibi linea partialis pedalis. bipedaliter eſt longa. tripedaliter. ⁊ ſic ſine ſtatu. linea girans duas primas partes proportionales eſt bipedaliter longa ad minus. et gira girans tres partes proportionales eſt tripedaliter longa. ſi ſit longior nichil impedimenti eſt. et ſic ſine ſtatu. igitur: nec aduerſarij illam negant. ¶ Quinta propoſitio aliqua eſt linea infinite longa. probatur gira girans omnes partes proportionales illius linee recte eſt infinite longa. ergo propoſitum. patet. omnis linea continens infinitas partes equales huic pedalitati (demonſtrando pedalitatem vnam) non communicantes eſt infinite longa. ſed gira que girat omnes partes eſt huiuſmodi. igitur. conſequentia patet in darij. huiuſmodi a parte predicati i minore dat intelligere ſubiectum maioris. ¶ Nec valet dicere ſicut dicunt aliqui. nulla girat omnes quia nec prime partꝭ proportionalis gira girat omnes partes proportionales. nec ſecunde et ſic de ſingulis. vna ſingularis eſt falſa demonſtrando totalem giram que girat omnes. ſi illam non demonſtres aſcenſus nichil valet.

¶ Aliqui magis diffuſe loquentes concedunt ꝙ eſt aliqua gira girans omnes partes proportionales diſtributiue. ſed nō collectiue. illud eſt falſum. totalis gira girat omnes. ¶ Secundo repugnat in logic ꝙ totalis linea giratiua girat omnes diſtributiue et non collectiue. quia dabitur vna ſingularis de omnes diſtributiue que infert omnes collectiue. eſto ꝙ non ſequatur omnes apoſtoli dei pauciores duodeciʒ ſūt pauciores duodecim. ergo omnes apoſtoli dei pauciores duodecim ſunt pauciores duodecim. capiendo omnes diſtributiue in antecedente et collectiue in conſequente Nec ego ſto in hac probatione infinita eſt linea giratiua. ergo linea giratiua eſt infinita arguendo a ſuppoſitione confuſa tantum ad determinatam manente ſigno virtualiter diſtributiuo. ſed in hoc ꝙ hec gira demonſtrata girat omnes partes proportionales diſtributiue. et dabiles ſunt omnes collectiue. propterea girat eas omnes collectiue. due medietates totius ſunt omnes collectiue: tenendo ꝙ totum eſt ſue partes (ſicut tenent aduerſarij) implicat ꝙ infinite ſint partes / angeli / vel puncta / ſincathegoreumatice. quin infinita ſint talia cathegoreumatice. nec apparentiam video in eorum dictis.

¶ Sed dubitas de linee giratiue infinitate et merito? Et ſic argumentor. Si eſſet vna linea infinite longa recta terminata pariſij. et caperetur et circumduceretur illa per colūnam noſtram per modum gire. iam tota illa linea abſolueretur. quia infinite pedalitates eius eſſent applicate giratiue circa columnam datam. Et ſic iſta linea non eſt minus longa q̄ꝫ antea. iſta linea a extrinſeca eſt infinite longa. ergo b gira columne inherens eſt infinite lōga inherentia vel non inherentia non diminuit longitudinem. ¶ Reſpondetur tenendo lineam eſſe accidens latitudinis et profunditatis imune (prout recitauimus ſuperius in viceſimaquarta diſtinctione) michi perſuaſum eſt non ſolum ꝙ infinita eſt linea giratiua: quia hoc Johannes cōcedit. ſed ꝙ linea giratiua eſt infinita dicit aliqua tranſit per tres. aliqua per centum. per omnes eſt aliqua protenſa ſed nulla tranſit per omnes. Sed illam cathegoricam de copulato extremo dicit ſe nullatenus concedere. aliqua eſt protenſa per decem centum et mille. et ſemꝑ ſtat in oſtio ſue ſpelunce nulle ſunt omnes. quod eum mouet. et dicit hoc (vt patet in deci

Tertio phyſico. maſexta queſtione illius libri) ſi non teneaẗ linea mo re realium ſiue oppoſito modo nō refert. ſed illam de copulato predicato quā negat inconcuſſe concedo tenendo poſitionem realium de linea. Sȝ tenendo oppoſitum (quod videtur rationabilius) augetur difficultas. et ſecundum illum conceditur infinita eſt linea giratiua capiendo infinitum ſincathegoreumatice. pedalis eſt bipedalis eſt linea giratiua. patet capiendo congeriem duarum primarum girarum equalis latitudinis. centupedalis eſt per eandem rationem. et ſic ſemper ſeruando equalem latitudinem. et ſic habentur due propoſitiones bene intelligenti non ambigue. Sed an eſt aliqua linea giratiua infinite longa eſt maior difficultas. nunc loquar de infinito cathegoreumatice. ¶ Et ponitur tertia propoſitio ꝓbabiliter ꝙ ſic. patet de gira trāſeunte per omnes. Et hoc iſte venerabilis regens concederet. prout frequenter repetit ſi aliqua tranſiret per omnes. Sȝ probatur ꝙ aliqua tranſit per omnes. ſi non maxime eſſet quia nulle ſunt omnes (ſicut ipſe concedit et alter ſecum conregens) ſed alique ſunt omnes vt ſupra oſtenſum. nec opus eſt illud ſuadere docto viro tenenti totum idētificari cum ſuis partibus. vt exiſtimo). ¶ Sed aliquis poteſt opponere aliter. Nulla tranſit per omnes (eſto ꝙ dētur omnes) Vel ſic (et rationabiliꝰ) licet aliqua tranſeat per omnes illa non eſt infinite longa propter difformem latitudinem eius quam oportet reducere ad vniformitatem. erit finitas in longitudine. ¶ Iſta oppoſitio in ore periti aduocati eſt peremptoria ſequendo illa principia ſufficit probabiliter oppoſitum ſuadere. vt minos cretenſis det non iniquā ſententiam. Si caperetur linea terminata pariſii in orientem protenſa in infinitum cuius prima pedalitas erit quadrupedaliter lata. ſecunda pedalitas bipedaliter lata tertia pedaliter. et ſic quelibet pedalitas ſequens erit ſubduple latitudinis ad precedentem. dicatur hec linea a difformis latitudinis. a eſt infinite longa tenendo corpꝰ ita longum ſicut longiſſima pars eius. Alioquin non diceꝰ hominem ita longum ſicut eſt diameter protenſa a vertice capitis ad plantam pedis. patet erit difformis longitudo ducendo duas lineas a duobus pedibus ad binos humeros. ſed aliqua pars illius linee eſt infinite longa. patet de parte que includit duas primas pedalitates. ſecundum longitudinem et bipedalem latitudinem cum toto reſiduo. et ſic de infinitis talibus partibus. igitur. ¶ Sed contra hoc arguitur. iſtud corpus colūnare componitur ex iſtis lineis giratiuis tenendo ſecundam poſitionem. et aliqua eſt infinite longa (immo quelibet) et quodlibet corpus eſt ita longum ſicut longiſſima pars eius. ergo coluna eſt infinite longa. ¶ Sed dices (et ſic dicendum eſt conſequenter) corpus vel linea recta eſt ita longa ſicut queuis pars eius recta. et quelibet linea curua eſt ita longa ſicut aliqua pars eius curua. et licet linea curua ſit pars linee recte. et contra tamen nō menſurat eius longitudinē. Quod linea curua ſit pars linee recte probatur ſic. capio lineam rectam protenſam ab a cono ad b conū vſqꝫ per lineam breuiſſimam tā hec linea a b eſt recta cum mediuȝ non diſtat ab extremis per diffinitionē linee recte. ſed linea giratiua vel circularis tranſiens per lineam a b eſt pars cōmunicās cuȝ parte linee a b. Secūda pars patet. data linea curua quacūqꝫ libet illa habet partes ſecundū latum longū et profundū. ergo poteſt in illa aſſignari linea parua giratiua vel circularis tortuoſe ducta circa illam lineam rectam que erit pars eius. et iſtud eſt verum tenendo lineam eſſe latitudinem et profunditatem ⁊ eſſe ſubſtantiam lineatam. ſecus eſt ſi ſuſtinere voluerimus ꝙ linea quelibet omnis latitudinis et profunditatis eſt immunis. ¶ Sed ex iſto dices repugnamꝰ nobis in vigeſimaquarta diſtinctione huius vbi dicebamus impoſſibile eſſe ꝙ aliqua pars linee curue ſit recta. et ratio erat quelibet linea recta poteſt tāgere corpus ſpericum ſecundum longitudineȝ. ſecus eſt de circulo vel ſphera. ¶ Reſpōdeẗ repugnantia eſt nulla ſecundum vnam poſitionem hoc eſt luciduſſimum ſecūdum aliam hoc iterum patet loquendo de ſuperficie conuexa circularis corporis vel ſperici. ſecus eſt de partibus inter ſuperficiem conuexam et concauam.

Albertus ...o.

¶ Sed ex illo infertur correlariuȝ. licet videatur peregrinum geometrie (et metaphyſice eſt verū) ꝙ linea recta non poteſt tangere corpus planum ſecundum ſitum quē habet et applicationē corporis perfecte plani. Sed hoc non prouenit a rectitudine ſed a ſpericitate. ¶ Sed contra capiamus giras aliquas deſcendentes ad centrum illius colūne. que conſtant illam colūnam. et tunc ſic arguo. iſte gire ſunt infinite longe. et iſte gire ſunt hoc corpus colūnare. ergo hoc corpus colūnare eſt infinite longum. ¶ Negatur conſequentia. concludendum eſt hoc corpus colūnare eſt gire infinite longe. longitudo corporis recti attenditur per lineam rectam. Propterea pilare debet dici longum decem pedibus longitudo linee curue debet attēdi ſecundum proceſſum quem habet in longitudine (vt dictum eſt) hoc eſt ſi traheretur in rectum ſine rarefactione partium. modo ſi ad imaginationem iſta linea giratiua rectificaretur ſine rarefactione partium tantum extenderetur ſicut a linea aſſumpta infinite longa. ¶ Sed contra hoc arguitur. corpus difformiter longum non eſt ita longum ſicut longiſſima pars eius. ergo reducendo ad vniformitatem debet dici ita longum ſicut corpus conflatum ex partibus eius quo ad reductionem quo ad vniformitatem ſed ſi gira primam partem proportionalem girans caperetur alicuius latitudinis vniformis et gira girans ſecundam partem ſubduple latitudinis. et ſic ſine ſtatu. et prima eſſet octo pedum in longitudine. ſecunda dato ꝙ ſit tante longitudinis cum prima tamen cum eſt ſubduple latitudinis valebit niſi quatuor pedes in ordine ad primam giram. et aggregatum omnium ſequentium non plus valet ꝗ̄ prima pars proportionalis. ergo tota linea diceẗ longa vniformiter vt. xvi. ergo non eſt infinite longa. ¶ Reſpondetur negando antecedens vt patet ex dictis in diſtinctione vigeſima quarta vbi ſerioſius hoc proſecuti ſumus. et propterea ad dicta illic nunc remitto. ¶ Sed contra totum illud arguitur ponendo ꝙ deus extrahat omnes illas giras eas rectificando. iam tota linea erit infinite longa et ſine rarefactione. ergo ante erat hec colūna infinite longa. filum in curuatū non eſt longius per hoc ꝙ rectificatur ꝗ̄ ante erat. ¶ Reſpondetur deus non poteſt facere ꝙ nulla gira maneret in illa linea ſi ipſa maneat quantūcunqꝫ rectificetur. et id cauſe eſt quia pars linee recte erit giratiua. Si ſit ſermo de giris precedentibus. forte nequis probare ꝙ poteſt eas omnes rectificare ꝙ faciant aliquod vnū. etiam ille gire extra ſeinuicem ducte communicant. et ſic idem erit in duobus locis. et ſic non inconuenit ex pedali facere tripedale. in infinitum tenues erunt partes minores verſus Sȝ toto illo caſu admiſſo ꝙ fiat vna linea

recta infinite longa non ſequitur aliud niſi ꝙ ante colūna erat longitudines infinite. et erit linea recta infinita eundo per lineam breuiſſimam. infinita erit diſtantia. linea recta menſuratur a puncto ad punctum per lineam breuiſſimam. non per diſtantiam quam poteſt habere. quia ſic vlna et canobe eſſet centum pedū quia poteſt ſic extendi. et potes ſeparare vnam coſtā aſſeris vniformiter lati. et addere extremū extremo non ſecundum illud conſideramus longitudinem totius. in colubro inuoluto dicimus eum eſſe tripedalem: eſto ꝙ extremitates contingebantur. quia poterat in potentia propinqua ſic ſe diſponere ad longitudinem tripedalem. vel ſi mortuus erat hoc nos facere poteramus. ſicut de filo in proxima diſpoſitione: dato ꝙ nequeas diſſoluere vt de nexibus lororum gordij. non repugnat lineam giratiuam rectificari ſine rarefactione. Et quia ſcimus per rationem infinitas eſſe partes proportionales in hac colūna. et ſi vna linea infinite longa vniformis latitudinis circunduceretur per omnes partes illius pilaris clauderet cum pilari. et ſemper haberet partem pilaris reſpondentem: dato ꝙ diffor.. is latitudinis fuerit. quia in hoc non ſtamꝰ dicimus aliquam lineam girati..am eſſe infinite longam. ¶ Quo fit hec conſequentia eſt nulla. prima pars proportionalis eſt dupla ad ſecūdā. et ita longa ſicut omnes partes eam ſequentes. ergo gira girans primam partem proportionalem eſt equalis longitudinis cum omnibus ſequentibꝰ. Si placet habere obtutum reductionis ad vniformitatem nichil impedimenti eſt. iam habebitur ꝙ infinita longa eſt linea giratiua. licet nulla linea giratiua ſit infinite longa. ſed loquar conſequenter ad prius dicta probabilia.

Et quibus ſequuntur propoſitiones plus difficultatis pre ſe ferentes. ¶ Sit ergo in ordine ſexta propoſitio ſi vnum mobile nunc inciperet moueri a partibus maioribus huius linee giratiue et mundus ſit perpetuus a parte poſt. et quolibet die pertrāſiret mille leucas illius linee giratiue. et ſemper moueretur conſequenter. nūꝙ tota linea erit pertranſita. hoc patet. da inſtans in quo tota linea erit pertranſita. a principio motus ad illud inſtans vſꝫ eſt ſolum tempus finitum et quolibet die ſolum finitum ſpacium pertranſit. et finities finita ſolum finitum procreant. cum tota linea eſt infinita in nullo inſtanti erit verum dicere tota linea eſt pertranſita. ¶ Septima propoſitio. ſtante caſu prioris propoſitionis a mobile datum quālibet pedalitatem linee giratiue pertranſibit. et quelibet pedalitas linee giratiue erit pertranſita ab a mobili. hoc patet per aſcenſum. hec pedalitas demonſtrādo primam erit pertranſita et hec demonſtrando ſecundam et ſic de ſingulis. igitur. ¶ Octaua propoſitio. dato ꝙ b mobile incipiat in b puncto terminatiuo partium proportionalium minorum ante quodlibet inſtans poſt vltimum inſtans non eſſe motus ſi fuerit ſuper lineam relinquet lineam infinitam. et poteſt attingere aliud extremum. ſecus eſt de mobili incipiente a terminato extremo. Accipe analogiam de vna linea recta infinita orientem verſus terminata parſius. mobile parſius incipiens nunꝙ pertranſibit totū ſecundū coiter admittentes īfinitū. Si aliqs moueatur ab extremo imaginario oppoſito poteſt extremum attingere. et ſi partes ꝓportionales ſignate per numerum parem vocentur a. Et per numerū imparem b. non prius mobile pertranſit a ꝙ̄ b. nec econuerſo. et ratio eſt. quia ante omne a eſt b. et ante omne b eſt a. et ante omne a eſt a. ſit a terminus communis in ſignificando ante omne a eſt aggregatum ex a et b et non modo eſt hoc verum de linea giratiua: ſed de totali colūna incipiendo motum a partibus minoribus colūne. immediate poſt hoc iſtud mobile pertranſibit duas partes proportionales huius colūne. et tamen nullas duas eque cito pertranſibit. ſed cum hoc ordinate mouetur pertranſeundo poſteriorē poſt priorem. ¶ Nona propoſitio de rectificatione linee giratiue. ſi deus conſtitueret lineam rectam ex giratiua ſine rarefactione conſtitueretur linea infinita nullatenus terminata illud extremum verſus vbi partes proportionales minores ſunt: vel vocatum extremū. de terminis non curemus. ¶ Decima propoſitio. licet detur longiſſima gira girans aliquam partem ꝓportionalem non tamē datur breuiſſima. prima pars patet gira girans primam partem proportionalē in tanto eſt longiſſima ſecundum ꝙ prima pars proportionalis inter ceteras eſt maxima. ¶ Secunda pars patet. gire creſcunt et decreſcunt ſecundum partes ꝓportionales: ſed non datur minima pars proportionalis. ergo neꝗ breuiſſima gira girans partem proportionalem. ¶ Undecima propoſitio. ſi deus faciat vnum mobile in qualibet parte proportionali hore pertranſire vnam giram girantem partem proportionalem linee recte in inſtanti terminante horam tota gira erit pertranſita. et mobile poteſt eſſe extra totalem lineam giratiuam in puncto terminatiuo totius. et ſic infinita linea curua erit pertranſita in tempore finito. Sed non per tempora equalia pertranſit ſingulas partes proportionales. ¶ Duodecima propoſitio ſi vnum mobile incipiat a partibus proportionabilibꝰ maioribꝰ linee moueri: ſic ſcilicet ꝙ in prima parte proportionali hore pertranſeat vnum pedale. in ſecunda parte proportionali hore pertranſeat ſecundum pedale et ita in qualibet parte proportionali vnius hore. tunc in quolibet inſtanti intrinſeco hore mobile habet ſpacium infinite longum pertranſeundum. et primo in inſtanti terminante horam tota linea erit pertrāſita. ¶ Et ſic conceditur hec concluſio nunc hec tota linea eſt pertranſita. et immediate ante hoc infinita linea fuit pertranſeunda. et nulla pedalitas ſubito eſt pertranſita. et nō mouetur nec mutatur localiter in hoc inſtanti: ¶ Decimatertia propoſitio. aliqs homo nunc exiſtens eſt longior og rege baſan. patet. quia quelibet pars integralis hominis eſt homo (termino homo abſolute ſumpto) linea giratiua in crure vel in brachio ſortis parui eſt longior ꝙ̄ og erat. tenemus vt vides ſubſtantiam lineam. ¶ Decimaquarta propoſitio. infinite longus eſt aliquis homo nunc exiſtens ſecundum omnem poſitionem: capiendo infinitum ſincathegoreumatice. ¶ Decimaquinta ꝓpoſitio hec aliquis eſt homo ꝗ iam infinite longus eſt probabiliter concedenda. hoc patet ex his que dicta ſunt de linea giratiua. ¶ Sed contra illud arguitur probando ꝙ talis gira non eſt infinita. quia pari ratione debeo concedere ꝙ eſt aliqua linea recta infinita. quod cōcedit nemo. Et probo ꝙ ſequatur in pilari dato ibi ſunt īfinite ptes ꝓportionales quarū quelibet eſt pedaliter profunda. ergo partes ſecundū vnā dimenſionem ſunt equales. et ſunt infinite cathegoreumatice. ¶ Sed ſi dicas non ſufficit ſecundum vnā dimenſionē. ¶ Contra capto vnū corpus octo pedū lōgitudinis latitudinis et ꝓfunditatꝭ. et tñ adhuc nō vocatꝰ infinitū. ꝗ nec dꝫ linea giratiua vocari īfinita.

¶ Reſpondetur quicquid ſit de argumento nichil eſt
contra intentionem noſtram intendimus ꝙ illa linea
eſt infinite longa ſiue ſequatur ergo eſt infinita ſiue nō
nichil impedimenti eſt. ¶ Secundo dicitur ꝙ non ſuf
ficit ad hoc ꝙ aliquid dicatur infinitum habere infini
tas partes equales ſecundum vnam dimenſionez aut
duas(vt argumentum arguebat)requiritur ſecundū
omnem dimenſionem infinitas ad infinitum ſimplici=
ter. Et ad infinitum ſecundum longitudinem ſufficit
habere infinitas partes equales ſecundum longū ꝓ
tractas, et ſic de aliis dimenſionibus. ¶ Ex quo pa=
tet ꝙ pilare datum non eſt infinite profundū. nec cor=
pus octo pedum infinite latum: eſto ꝙ ſint infinite par
tes inequalis longitudinis equalis ſemꝑ latitudinis
non protenditur latitudo in infinitum vt in linea gi=
ratina. ¶ Tertio dico ꝙ ſequitur ex dictis ꝙ linea gi
ratina eſt infinita linea. ¶ Sed contra iſta arguitur
linea giratina data a b que denominat a punctis ter=
minantibus terminatur ſecundum longitudinem er=
go non eſt infinita linea. cōſequentia tenet quia infini=
tum ſimpliciter debet eſſe non terminatum. ita infini=
ta linea debet eſſe non terminata ſecundum longitudi
nem. ¶ Preterea bene ſequitur hec linea giratina eſt
infinita. et hec linea giratina eſt hoc corpꝰ. ḡ hoc cor=
pus eſt infinitū. conſequentia tenet expoſitorie. et ma=
ior eſt conceſſa. et minor patet. tenendo ꝙ linea non
diſtinguitur a re lineata. concluſio eſt falſa. quia non
eſt trina dimenſio infinita. ¶ Inſuper ſecundum om
nem poſitionem quodlibet corpus quod poteſt in in=
finitum longum extendi ſine rarefactione eſt infinite
longum. Propterea dicebas ſupra lineam giratinam
eſſe infinite longam. filum conglobatum non eſt bre=
uius ꝗ actualiter in longum protractum in analogiā
adduciſti. ſed ex corpore octo pedum ſine rarefactione
poteſt eſſe linea infinita ſine rarefactione. ergo corpus
datum octo pedum eſt infinitum vel infinite longum.
minor patet capiat deus in prima parte proportiona=
hore vnam medietatē puta quatuor pedum. et ponat
prope portā ſancti victoris: ꝙ latitudo iaceat ex trāſ=
uerſo porte capiat ſecundam partem proportionalez
duorum pedum: et addat alteri ſic ſcilicet ꝙ nunc fa=
ciat longitudinem ex prioribus latitudinibus. ita ꝙ
prima pars proportionalis erit lata quadrupedaliter
ſecunda pars lata bipedaliter. capiat tertiam partem
proportionalem que eſt pedalis nunc ſecundum om=
nem dimenſionem. ibi habes corpus bipedalis longi=
tudinis accipe quartam partem proportionalem erit
pedalis longitudinis quia prior latitudo edificabit
longitudinem. ⁊ ſic per omnes partes proportionales
vnius hore. dabitur vna linea infinite longa ſine rare
factione. ſic ſcilicet ꝙ prima pedalitas in porta ſancti
victoris erit quadrupedaliter lata. ſecūda bipedaliter
tertia pedaliter et ſic conſequenter ſemper manebit pe
dalis profunditas et pedalitas procedēdo quo ad lon
gitudinem ſolum erit difformitas quo ad latitudinē
de nouo producram. ¶ Ad primum dicitur ꝙ dupli=
citer poteſt intelligi ꝙ linea giratina terminetur vel
per aliquam certam partem puta pedalem vel digita=
lem. et ſic negatur. et licet in omnibꝰ corporibꝰ finitis
non detur vltima pars ſimpliciter datur vltima peda
litas. ſi pedalitatem habeat. vel ꝙ non protenditur in
infinitum in ordine ad aliquā lineam rectam vł ima=
ginariam. et ſic conceditur. ¶ Ad ſecundum argu=
mentum eſt michi indifferēs tenere ꝙ linea eſt longi=
tudo ſine latitudine et profunditate. vel ꝙ eſt corpus
et ſuperficies. illo admiſſo male concludis. debes ſic
ꝯcludere hoc corpus eſt infinita linea. ¶ Ad hoc ꝙ ali
quid dicatur infinitum corpus requiritur ꝙ habeat
tres dimenſiones interminatas: capiendo corpus vt
eſt de predicamento quantitatis. trinam dimenſionē
connotat. et ponitur ſecum ille terminus infinitus cu=
ius connotatio cadit ſuper cōnotatū alterius per regu
lam tactam in appellationibus. ¶ Ad tertium vbi
intendis probare ꝙ illud corpus octo pedum eſt in=
finite longum. nego maiorez. non ſufficit ꝙ poteſt per
nouam ſituationem ſine rarefactione facere lineam
longiorem. ſic potes de vnius vlne fune facere ſine ra=
refactione corpus longum decem pedibus. vt nuꝑime
dictum eſt ¶ Sed contra illud arguitur illud corpꝰ
poteſt replere omnem locum poſſibilem ſine rarefa=
ctione: vel ſaltem locum infinitum. ergo nunc eſt infi=
nitum. tenet conſequentia. quia nullum finitū poteſt
replere omnem locum poſſibilem: vel infinitum non
ponendo idem in diuerſis locis ſine rarefactione. op=
poſitum intellectꝰ capere nequit. Probo aſſumptum
retento caſu argumenti ponendo illas pedalitates ꝓ=
pe portam ſancti victoris vocetur prima pars ꝓpor=
tionalis a. ſecunda b. tertia c. et ſic conſequenter ꝑ or=
dinem alphabeti. quelibet pars pedalis ſecūdum iſtū
proceſſum longitudinis eſt in duplo latior ꝗ pars ſub
ſequens. volo ꝙ deus in prima parte proportionali hu
ius hore remoueat exceſſum latitudinis quem habet a
ſuper b iam vtraꝫ pars erit bipedaliter lata. in ſecun=
da parte proportionali volo ꝙ deus equet primam et
ſecundam partes tertie parti auferendo exceſſum ſu=
per tertiaz. tam ille tres partes erunt pedaliter late. in
tertia parte proportionali hore volo ꝙ equet tres pri=
mas partes cum quarta parte que eſt ſemipedalis la=
titudinis. tam omnes ille partes erunt ſemipedalis la
titudinis. et per omnes partes ꝓportionales hore fa=
ciat deus ſimiliter. tam erunt infinite partes equales
ſecundum omnem dimenſionem. eſt equalis craſſitu=
do quia pedalis et capiendo latitudines priores cor=
poris pedaliter lati ponendo longitudinem ꝟſus eſt
equalis longitudo. et omnes equantur ſecundum lati
tudinem diſpoſitionis huius linee. et tunc ſic omnis
multitudo īfinita partiū eq̄lis magnitudinis ſecundū
omnem dimenſionem poteſt replere omnem locū poſ=
ſibilem. vel ſpacium infinitum. vt infra oſtendetur. et
ferme claret ex ſeipſa. illa multitudo eſt huiuſmodi.
igitur. ¶ Reſpondetur quando primo eſt facta linea
infinita ibi eſt difformis latitudo. et propterea in infi=
nitum parua eſt latitudo in illa linea. patet datur pe=
dalis latitudo. patet de parte c. ſemipedalis. patet de
d. et quarte partis pedis patet de e et ſic ſine ſtatu. non
datur pars maxime anguſta. quia ſi ſic oportet dare
vltimam partem proportionalem cōtinui. vt facile eſt
deducere. Propterea non poteſt ſignari tota latitudo
quam tota linea habebit. ſi omnes partes equentur a=
lique poſſunt equari. immo quelibet cum qualibet po=
teſt equari. Sed impoſſibile eſt quālibet partem cum
qualibet eſſe equam vt argumentum bene probat ꝙ
ſi in inſtanti terminante horam maneat minor latitu=
do vel equa cum aliqua precedente. et in infinitū par=
ua erat latitudo precedens dabitur latitudo aliqua in
finite parua. immo non latitudo et hoc ſecundū vni=
formem latitudinem quod eſt penitus impoſſibile. ſed
ante equationem partium quando tota linea extende
batur cum partibus difformibus tota linea ſic nō ſuf=
ficiebat de ſe replere omnem locum poſſibilem. prima

pars propoꝛtionalis non occupat maioꝛem locum q̄ a .cea nec aliq alia. nec totale coꝛpus et oꝛigo huius theoꝛice eſt occupabat octo pedes in longitudine vnum in profunditate. et vnum in latitudine. nūc coꝛpus ex hoꝛe reſultans quod eſt idem numero acquirit infinitam longitudinem tenet pedalem profunditatem. Licet prima pars propoꝛtionalis primi coꝛpoꝛis ſit quadrupedalis latitudinis i oꝛdine ad hoc coꝛpus reſultans. c pars eſt pedalis latitudinis et quelibet alia pars minoꝛ. et ſic foꝛtaſſis id quod lucratur in longitudine amittit in latitudine. ſicut coꝛigia tracta in longum latitudinem amittit vel amittit latitudinem tantam vel tantam. quia nec latitudinem amittit. nec amittit latitudinem. ſed amittit latitudinem pedalem. ſuppono q̄ erat pedaliter lata a principio. ❡ Ex his habes methodum apertam ad inueſtigandum an ex quocunq̄ coꝛpoꝛe quantolibet paruo ſine rarefactione deus poteſt facere actu infinitum.

❡ Secundo potes arguere. et ferme ſimiliter ſoluere. ſic dando vnum quadratum cuius quelibet coſta ſit quadrupedalis tota illa diameter eſt infinita. et eſt ibi realiter. igit. Quod patet. capio dyametrum diuidentem primam partē proportionalē illa diameter eſt plus q̄ pedalis. quod patet. q̄ coſta illa eſt pedalis. ſed diameter eſt aſſimiter cū ex diametro quadrati quadratū duplum ad quadratum coſte equatur. Secūda pars proportionalis illius quadrati eſt pedalis. ergo diameter illius partis eſt longioꝛ. et ſic eundo ſunt infinite partes propoꝛtionales quadrati. et ſemper diameter eſt longioꝛ. ergo diameter reſultās ex omnibus diametris partialibus eſt infinite longa: cum habeat infinitas partes equales nō cōmunicātes. Siue prima pars quadrati vocetur quadratum vel quadrangulus propter loquendo nō mutat ſententiam. ❡ Sed hic queritur in quo cono quadrati terminetur diameter: ſigno quadratum a b c d duo puncta in conis vbi vergunt partes propoꝛtionales minoꝛes. ❡ Reſpondetur per propoſitiones.

a b

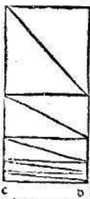

c d

❡ Prima propoſitio diameter totalis eſt infinite longa. ❡ Secunda propoſitio. non datur vltima diameter diuidens vnam partem propoꝛtionalem illius quadrati. ❡ Tertia propoſitio que ſequitur eſt. poſt quālibet diametrū partialem in c cono datur diameter in d cono. et contra. ❡ Tertio arguitur capto coꝛpoꝛe quatuoꝛ pedum illud eſt infinitum. ergo dabile eſt infinitum naturaliter. antecedēs patet. illud coꝛpus ſit a. habet infinitas partes equales. ergo illud coꝛpus eſt infinitum. conſequentia apparet. probo antecedens ſit b prima pedalitas a coꝛpoꝛis. c ſecūda pedalitas d tertia pedalitas e quarta. ibi ſunt quatuoꝛ pedalitates. et medietas d et medietas e ſunt vna pedalitas que nec eſt d nec eſt e. Sed quid diſtinctum ab eis. Nūc habes g pedalitas. due tertie de b et vna tertia de c ſunt alia pedalitas. ſit h. ſic facile eſt probare q̄ vbi eſt coꝛpus bipedale ibi eſt quadrupedale/ tripedale et ſic ſine ſtatu. igitur. ❡ Preterea ſi duo ſpecula ponantur contra ſe cauſantur infinita ſimulachra et hoc naturaliter. igitur vides multas effigies ſine ſtatu.

❡ Reſpondetur per propoſitiones. ❡ Prima propoſitio. quadrupedale coꝛpus habet ſex pedes in magnitudine. quoꝛū nullus eſt alter. hoc argumentum pbabat. et poteſt tibi oſtendi ad ſenſum in plano. ❡ Secunda propoſitio. quadrupedale a habet infinitas pedalitates quarum nulla eſt alia. hoc poteſt oſtendi capiendo primā partē propoꝛtionalē b pedalitatis propinquioꝛem c. et primam partem propoꝛtionalem c propinquioꝛem b. ibi eſt pedalitas diſtincta a b et c nō eſt b nec c poſtea cape tres quartas b cum vna quarta c erit alia pedalitas et ſic infinitum. ❡ Tertia propoſitio hec conſequentia nichil valet hoc coꝛpus habet infinitas partes equales. ergo eſt infinitum. quia intelligimus de infinito magnitudine. patet datur inſtantia de coꝛpoꝛe quadrupedali quod negatur eſſe infinitum. ❡ Quarta propoſitio hec conſequentia nichil valet infinitas partes equales non communicantes habet hoc coꝛpus. ergo eſt infinitum. patet de quadrupedali dato duas partes equales non communicantes habet. patet de duabus medietatibus. tres partes equales non cōmunicātes h̄z. patet de tribus tertijs. quatuoꝛ partes equales non communicantes habet. patet de quatuoꝛ quartis. et ſic de quinq̄ quintis centum centeſimis ſine ſtatu. igitur. Conſequentia tenet ab exponentibus ad expoſitalem capiendo infinitum ſincategoꝛeumatice in vna acceptione. ❡ Quinta propoſitio. et eſt ſequens ex pꝛioꝛe) hec conſequentia eſt nulla infinitas partes equales non cōicantes vni certe date habet a coꝛpus. ergo a coꝛpus eſt infinitum magnitudine. ❡ Sexta propoſitio. hec conſequentia eſt bona alicui certe parti date ſunt infinite partes equales non communicantes in hoc coꝛpoꝛe. ergo hoc coꝛpus eſt infinitum. Partes communicantes ſunt partes idem commune habentes vt c et b in caſu argumenti. ❡ Ad ſecundum reſpondeo negando q̄ illic ſint infinite effigies poſterioꝛ eſt prioꝛi debilioꝛ et demum eſt ſtatus. ❡ Quarto ſic argumentoꝛ. aliquod eſt peccatū infinite grauitatis. patet de actibus multoꝛū machometiſtarum. foꝛtes machometanus vult occidere omnes chꝛiſtianos exiſtentes et poſſibiles ſi poteſt. et talis tantum peccat ac ſi infinitos occideret voluntas reputat pro facto. ſz de facto occidens infinitos homines ſi penetratiue ſe haberent vel ſi ſtarent ſuper aſſerem infinitum in longitudine ſuſtentatum a deo. et funibus eleuatum in altum. vel ſuper mare infinitum ſcindendo funes: et omnes illos ſubmergendo talis infinite peccat. Sed nunc foꝛtes machometanus vult occidere totidem chꝛiſtianos q̄ oēs poſſibiles. ergo nūc de facto tātū peccat. ❡ Dices minoꝛem eſſe falſam. non vult occidere ſeipſum: et tamen eſt chꝛiſtianus poſſibilis. ❡ Hoc nichil eſt dictu dato infinitis qui ſuſciperent fidem vel ſi tales eſſent vult eos omnes occidere ſic loqui intendimus abigendo muſcas. Reſtat probare maioꝛē q̄ occidens infinitos infinite peccaret. patet occidens duos equales hoc eſt in vtilitate rei publice et in alijs q̄ conducunt ad depꝛimendum et ad eleuandum peccatum in duplo plus peccat q̄ vnum occidens et occidens tres in triplo plus peccat q̄ occidendo vnum. ❡ Non valet dicere ſubterfugiendo q̄ realiter non oēs homines ſunt equalis dignitatis. et ſic non eſt equalitas peccati occidēdo vnū ſicut aliū. ❡ Hoc nō valet capiatur ille quē abiectiſſimū putas vel qui de facto eſt affirmatiue vel negatiue talem pertinere eſt peccatum alicuius grauitatis: et quēlibet alium occidendo peccatum eſt equalis vel maioꝛis grauitatis et cū ſint infiniti ex hypoteſi eos omnes occidens infinite pec-

cat ſiue caſum admittas ſiue non poſſibilez debes ad imaginationem eũ dare ſicut in multis alijs materijs contingit. vt ariſtoteles loquitur de datione vacui de mobili ſimpliciter in eo poſito et de facto caſus eſt deo poſſibilis. ¶ Forte dices voluntas de lege habet inteſiſſimum actum finitum quẽ poteſt habere. vel tot act⁹ circa plures habet ſicut poteſt habere. forte poteſt ſimul velle occidere decem per actus diſtinctos et non plures poteſt circa quẽlibet habere vnum gradum intenſionis quẽlibet volendo. tunc iſte per vnum actum volens occidere infinitos tantum et non ampli⁹ ꝙ̃ ſi vellet et occideret decẽ quia tot actus diſtinctos habere poterat et non plures ſecundũ legem. ¶ Contra ſi ſortes poteſt habere decem actus diſtinctos quorũ quilibet eſt intenſus vt medius gradus et quadraginta actus diſtinctos habere poteſt circa quadraginta quorum quilibet eſt vt quarta pars gradus et ſic ſine ſtatu. ergo poteſt habere infinitos actus quorũ vnus diſtincte fertur in homicidiũ vnius et alius in homicidiũ alterius hominis et omnes illi act⁹ erunt equales in malicia cum actu quo vult occidere ⁊ occidit abiectiſſimũ quem poſſumus. ergo infinite peccat. ¶ Forte dices non oportet ſi ſortes per decem actus quorũ quilibet eſt intenſus vt vnum vult occidere decem ꝙ per viginti põt velle occidere in medio gradu. ¶ Cõtra facilius eſt elicere mediũ gradũ ꝙ̃ gradũ. ergo ſi voluntas poteſt habere decem act⁹ quorũ quilibet eſt intenſus vt vnum circa varios poteſt circa plures habere actus remiſſiores. ¶ Forte dices ⁊ ſi facilius aliquo modo ſit habere actum remiſſum ꝙ̃ intenſum tñ non põt de facto habere ſeparatim tot actus varios latos diſtincte ſup varia obiecta q: plurib⁹ itẽtus minor eſt ad ſingula ſenſus. ſecus eſt qñ fertur voluntas ſup plura quia in nullum fertur diſtincte et ita facile fertur in infinitos ſicut in finitos ſed vbi eſt ſtatus in partitione actuum ſuper varios diſtincte hoc me fugit quẽadmodum te latet quot gradus intenſiſſimos quẽ potes habere contineт. ¶ Secundo arguitur cõtra illã fractionem datam de facto licet detur ſtatus in actibus voluntatis in quacũꝙ intenſione graduali ꝙ voluntas ſolum poteſt velle occidere diſtincte finitos vi detur preter rationẽ ponere ꝙ voluntas non pl⁹ peccat ꝙ̃ tot homines occideret cum infinitos vellet occidere et voluntas reputabitur pro facto. ¶ Pretea hac via occidens finitos ⁊ infinitos equaliter peccabunt ceteris paribus omnib⁹ hoc dẽpto qđ eſt inter finitum et infinitũ qđ eſt falſum. cum omnis malicia finiti includit in infinito. et eſt aliqua alia. patet pña de multis quorum vnus vult occidere et occidit decẽ alius centum tertius eos ode multipliciter id impugnari poteſt. ¶ Aliter dicitur negando ꝙ occidens infinitos infinite peccat malicia actus non ſoluz ſurgit ab obiecto ſed ab ipſomet actu. ſed conceditur ſi quis haberet infinitos actus graduales quacũꝙ intenſione diſtincte latos ſuper infinitos quorum quẽlibet vellet inuiſte occidere talis infinite peccaret cum ſunt infiniti actus equaliter mali vel quilibet eſt ita malus vel peior ꝙ̃ iſte actus datus. ſed quando per eundem actum quis vult occidere infinitos hoc non oportet. ¶ Sed contra iſtud argumentor ſi quis per eundem actum infinitum gradualiter vellet occidere infinitos talis infinite grauiter peccaret. ergo non oportet concurrere ad diſtinctionem actuũ talis tantũ peccat ſicut habens infinitos actus diſtinctos. qđ patet vnus gradus illius actus eſt peccatum alicuius maliciẽ. ſecũdus gradus tante malicie ſicut prim⁹. terti⁹ tante ſicut ſecundus ⁊ ſic de quolibet alio gradu. igit vel da rationẽ quare vnus gradus eſt malicie maioris ꝙ̃ alius. ¶ Preterea actus infinitus in gradu eſt infinite malicie circa eundem hominem. ergo actus finitus circa infinitos homines eſt infinite malicie. pbo conſequentiam tanta malicia prouenit ab obiecto ſicut ab actu ipſo. Aſſumptum patet. vnus gradus circa homicidium ciceronis eſt alicuius malicie et parilis eſt ratio de quolibet alio gradu ergo totus actus eſt infinite malus. ¶ Ad primũ iſtorum concedis antecedens datur certa portio ſufficiens ad peccatum et illi ſunt infinite partes equales. ſecus eſt in infinitate obiecti et eodẽmodo reſpondes in ſecundo. ¶ Sed contra hoc argumentor volitio qua ſortes vult iniuſte occidere infinitos homines eſt alicuius malicie determinate: quia imbibit platonem et tante malicie q: imbibit ciceronem. et ſic de quolibet homine quẽ imbibit infiniti homines inuoluuntur. ergo illa volitio eſt infinite mala ſicut de infinitate actus ſuperius argumentati ſumus. ¶ Item vel eſt alicuius malicie q: imbibitur plato vel nullius: ſi tu das primũ ſignetur illa malicia et ſit a. tunc propter ciceronem inclusum in illa infinitate actus erit tante malicie ſicut a et infinite erũt tales. ergo malicia ex his omnibus reſultãs erit infinita. Si tu das ſecũdum tunc pari ratione nullius erit malicie. quia includitur cicero ⁊ ſic de quolibet alio. ergo totus actus nullius malicie erit. ¶ Si dicas nulla malicia contrahitur ab vno homine. ſ; ab eis omnib⁹. ¶ Cõtra vel contrahit determinata malicia a duobus vel non: ſi primum ducam argumentũ vt prius. ſi ſecundum tũc a tribus non cõtrahitur malicia nec a quatuor et ſic ſine ſtatu. ergo a nullis contrahitur malicia huius actus. ¶ Dices hic actus non capit determinatam maliciã ab vno homine quia ſi actui reſponderet determinata malicia quia cadit ſuper vnũ hominem reſponderet ei infinita malicia. qđ negamus malicia huius actus oritur ab hoc ꝙ cadit in infinitos confuſe et non prouenit ab vno homine. nec determinata malicia dependet a duobus nec a tribus nec a quibuſcũꝙ finitis datis. ſed ab eis omnibus ſicut actus cadit confuſe in illam immenſam congeriem hominum et in nullũ diſtincte ita malicia totius actus menſuratur a totali obiecto et nec a ſorte nec a platone. ¶ Contra. tot⁹ act⁹ cadit ſuper totalem multitudinem ergo vna pars eius cadit diſtincte ſuper vnum hominem et ab eo capit ſuam maliciam non obſtat licet ſit vnus actus intenſus quia ſi ſortes vellet occidere tres homines per tres act⁹ diſtinctos ſimul et quilibet illorum actuũ eſſet vn⁹ gradus ex omnibus illis cõflabitur vnus actus intenſus vt tria cuius vna pars cadit in vnum et alia pars in aliũ. Sz quinto metaphyſice impoſſibile eſt plura accidentia eadẽ ſpecie inherere eidem hoc a recte opinãtibus de intenſione forme intelligitur niſi cõponant aliqđ vnũ modo iſte volitiones ſunt eiuſdem ſpeciei cadentes in obiecta eiuſdem ſpeciei equaliter cognita. ¶ Negas antecedens tot⁹ actus et quilibet pars eius cadit confuſe in quẽlibet. ſecus eſt de illis tribus actibus ⁊ non negatur quin illi tres actus ſeſe intendant cum ponãtur eiuſdem ſpeciei eſſentialis ⁊ in eodẽ ſubiecto primo. ſed quilibet eorum ex caſu fertur in vnum diſtincte. ſecus eſt in alio. ¶ Sed contra principale dicis ſi totus actus eſt finite malus tunc dabitur vnus actus quo quis vult occidere infinitos equalis actui

quo quis vult occidere finitos ⁊ minꝰ malus hoc eſt incõueniens: et patet actꝰ quo ſortes vult occidere infinitos eſt finite malus per ſe. ſimiliter actus quo plato vult occidere ciceronem eſt finite malus et cuiuſlibet finiti ad quodlibet finitum eſt certa proportio tũc vel actus ſortis et platonis ſunt eq̃les: et habet intentum et ponatur actus alius ſortis quo vult occidere duos ille erit peior priori actu ergo eſt maius peccatum velle occidere duos q̃ infinitos. ¶ Sed dices non inconueniens ꝙ volens occidere finitos plus peccet q̃ volẽs occidere infinitos ꝓpter diuturnitatem tẽporis vel intenſionẽ actus ſuper alium actum: ſed eo non tendit argumentum. Sed intelligit ceteris paribus in intenſione graduali ⁊ in diuturnitate temporis ⁊ patet ſic vt ſupra actus quo ſortes vult occidere infinitos homines eſt alicuius malicie ſit vt octo. actus quo plato vult occidere vnũ hominẽ vt eſt vnum tunc eſt proportio octupla inter iſtos actus tunc cicero volendo occidere homines duos in duplo plus peccabit q̃ plato. qd ſi neges ſaltẽ cicero volens occidere tres homines in duplo plus peccabit q̃ plato et ſi non per actum volendi occidere tres homines per actum ergo q vult occidere q tuor/quinq̃ vel ſex: et tunc ſic cicero volendo occidere quatuor homines in duplo plus peccat q̃ plato volendo occidere vnum hominem et hoc per impoſitionẽ triũ hoĩm q̃ petrus volens occidere octo/decẽ/duodeci vel ſedeci in triplo plus peccabit q̃ plato per additionem octo vel decem virorum ſuper ciceronem et ſic aſcendendo dabitur aliquis volens occidere finitos homines tantum peccans ſicut volẽs occidere infinitos homines cum eadem intenſione graduali et tanta diuturnitate temporis et ceteris omnibus paribus. hoc dempto ꝙ vnus vult occidere finitos et alter infinitos qd eſt falſũ quicquid mali eſt in vno id eſt in alio et aliquid aliud. ¶ Dicis actus quo quis vult occidere infinitos finite excedit actum platonis volentis occidere vnũ ſed cicero volens occidere duos non in duplo plus peccat q̃ plato licẽ duplex ſit malicia ex parte obiecti tamen actꝰ platonis diſtinctius fertur ſuꝑ vnum q̃ actus ciceronis ſuper vnumquẽlibet como q cadit in quẽlibet et tranſeat ꝙ cicero plus peccat q̃ plato in proportiõe ſexquialtera tamen additio vnius hominis nõ reddit exceſſum in tali proportione et ſic volens occidere tres plꝰ peccat q̃ ille qui vult occidere duos in ꝓportione ſexquiquarta ꝓpter confuſionẽ actus ⁊ crementum in obiecto et non in malicia actꝰ ex parte actꝰ. Hoc dixerim quia creſcit malicia actus ob ipſum obiectũ et quanto magis conſcenditur ꝓpter cõfuſionem actus tanto malicia actus eque pluribus applicata decreſcit ſi volens occidere octo in duplo plus peccat q̃ volẽs occidere vnum. poſtea volens occidere centum vir in duplo plus peccat q̃ ille qui vult occidere octo ⁊ volẽs occidere bis mille non plus peccat in duplo q̃ ille qui vult occidere centum ⁊ ſic conſequenter potes aſcendere ꝙ impoſitio millionis non ponit vnum gradum ¶ Ex toto iſto (dũmodo bene aduertas) non dabitur caſus quo ille qui vult occidere ſolũ finitos tm̃ peccat ſicut ille qui vult occidere infinitos licet ſemꝑ volens occidere plures plus peccat q̃ ille qui vult occidere paucos illorum plurium nec dabitur ꝙ infinite peccet: quẽadmodũ ſi caperes vnum pedale ⁊ ſuꝑaddderes ei medium pedem poſtea quartam/quintã/centeſimam partes pedis milleſimã ⁊ ſic ſine ſtatu nunq̃ habebis corpus decẽ pedũ. Sic eſt in ꝓpoſito. creſcit malicia in actu ex parte maioris obiecti occidendi et diminuitur quo ad ratione cõfuſionis ſuper obiectum. licet ſimpliciter actus creſcat ſic ꝙ verũ ſit dicere hic actus eſt peior ſẽ non in ea ꝓportione ꝓpter pares impoſitos in calce ſicut erat in principio. ¶ Sẽ contra dices ſortes vult occidere infinitos homines actꝰ ſuꝰ eſt malus vt octo vel platonis actus poteſt eſſe malus vt ſeptem vel non: ſi des pmum ſignet multitudo quã vult plato occidere ſic ꝙ ſuum peccatum ſit vt ſeptem millia. ergo poſſumus imponere numerum finitũ hominum ſic ꝙ cicero volens occidere finitos homines peccat vt octo. ¶ Hic dices admittendo ꝙ actus platonis eſt vt ſeptem quo vult occidere millionem ⁊ iſte actus poteſt peiorari ſed nunq̃ erit ſuperadditio vnꝰ gradus malicie niſi ſuꝑaddantur infiniti. et tunc ambo volunt occidere infinitos et equaliter peccant.

¶ Sed contra vnum infinitũ eſt maius alio in aliqua acceptione maioris ⁊ quilibet iſtorum actuũ eſt malus vt octo ſolum ergo põt eſſe crementũ in actibus. q̃ ille qui vult occidere omnes xpianos poſſibiles et tartaros poſſibiles et oẽs alios poſſibiles a ſeipſo multo plus peccabit q̃ ille qui vult occidere infinitos chriſtianos cũ infinities iſnitos vult occidere. ¶ Sẽ hic dices in qlibet infinito ſunt infinities infiniti et tranſeat ꝙ ille actꝰ eſt peior quid ad hoc: tumultuarie hec de hoc argumẽto ſenticoſo dixiſſe nũc ſufficiat. ¶ Quinto arguitur ponatur ꝙ aliquis dilectionem dei ꝑ vnã horã continuet vel ꝑ qdcũq̃ aliud tempus. iſte mereẽ infinitum premium. quia in qualibet parte proportionali illius temporis meretur nouum premium ⁊ infinite ſunt partes ꝓportionales illius temporis. igitur. ¶ Sed dices (ſicut dicendum eſt) meritũ in ſecunda parte proportionali hore erit ſubduplũ ad meritũ in pma parte proportionali eiuſdem. ſuppoſita equali intenſione cũ vnũ tẽpus eſt ſubduplũ ad aliud. ¶ Contra ponatur ꝙ in duplo magis intẽdat actum in ſecũda parte proportionali hore. ſic ſcẽ ꝙ ex parte intẽſionis actus meritum ſcd̕e partis proportionalis erit tãtum ſicut meritum prime et ſic per omnes partes proportionales ſequentes ita fiat dupla intenſio in parte ſequenti ad partem precedentem vt equale maneat meritum iam talis infinite merebitur qd erat probandũ. ¶ Propterea arguiẽ infinita eſt multitudo noticiarum reflexarum in intellectu ſortis. igiẽ. Antecedens patet. habeat ſortes noticiam albedinis que dicatur a iam a eſt agens naturale et pſens obiectiue intellectui. ergo cauſat noticiam reflexã ſcẽ b et iterum b reflexa c reflexã cauſat ⁊ ſic in abyſſũ. ¶ Sẽ dices intellectus eſt finite capacitatis actiue ⁊ erit ſtatꝰ in certa multitudine noticiarum vltra quã nullã habere põt. ¶ Cõtra licet ſit ſtatus in decẽ noticijs tãte intenſionis intellectꝰ põt habere plures vt viginti i ſubduplo remiſſiores ⁊ ſic ſine fine. ¶ Ad pmũ interarguendũ ſufficiẽter ad vltimã replica reſpõſum eſt cui diciẽ ponitur impoſſibile naturaliter ꝙ i anima hẽat infinitũ actũ gradualiter. ¶ Ad ſcd̕m dicitur eſt difficiliꝰ anime habere plures actus ſpẽ diſtinctos. puta viginti qrum quilibet eſt intenſus vt vnum q̃ habere decem qrum qlibet eſt intenſus vt decẽ ꝓpter diſtractionem circa plura obiecta. Etiã in noticijs reflexis ſcd̕a erit remiſſior pore vt patet applicãti aciẽ ſue mẽtis ſuper illas noticias ⁊ tadẽ erit vna q non põt ꝓducere vlteriorem etiã licet ſit perfectior entitatiue q̃ precedens que eſt intenſior.

¶ Diſtinctionis. xliiij. queſtio tertia.

Queritur ſecundo circa hanc materiam de infinito an de⁹ de ſua potentia abſoluta poteſt producere aliquod infinitũ magnitudine vel intenſione: vel infinitam multitudinẽ rerũ non conſtituentium aliquod vnũ. ¶ Partita eſt hec poſitio multis tenẽtibus negatiuã: aliquibus affirmatiuã. Sic tenuit quidã doctor et ante eum quidã alius in ſuo tertio reputat illã probabilẽ dicit ſe tamen mag' declinare in partẽ negatiuã et communẽ. ſicut ante adam hec affirmatiua non erat cõmunior pars egre ẽ cõmunior ĩ hac noſtra tempeſtate. tũ propter imitatores ſectarum: tum ꝓpter difficiles ymaginationes q̃s materia ſinit. Sed ſicut ſentio ponã concluſiones ſequentes per ordinẽ. ¶ Prima concluſio deus poteſt producere infinitam multitudinẽ rerum. ¶ Secũda concluſio deus põt producere corpus infinitũ omni quaqꝫ: vel ſecundũ vnã dimenſionem. ¶ Tertia concluſio. deus p̃t producere formã infinite intenſionis. ¶ Quarta concluſio. deus non põt producere corp⁹ infinitum inter duo extrema. vtrobiqꝫ capio infinitũ cathegoreumatice. ¶ Prima concluſio probatur. Infinita eſt multitudo punctorum linearũ ſuperficierũ et inſtantiũ non conſtituentiũ aliquod vnum ꝑ aduerſarios. ergo propoſitũ ¶ Dices non inconueniēs de accidentibus que alicui ſubiecto inherent. ¶ Et hoc habetur propoſitũ. ¶ Tamen arguit in ſubſtantijs. deus poterat feciſſe mũdũ ab eterno. et produxiſſe aĩas ſicut modo ꝓducit in hominibus. ergo nunc eſſet infinita multitudo animarũ. immo Ariſtoteles ponendo imortalitatẽ anime: et in varijs hominib⁹ varias aĩas debebat illud poſuiſſe. ¶ Nullũ eſt ei diffugium niſi ꝙ anima eſt mortalis vel eadem anima ẽ in omnibus hominibus. vel ꝙ anima de corpore ĩ corpus migrat. quodlibet iſtoꝝ eſt falſum. et videtur cõtra ſua principia. ¶ Primũ tenuerũt democritus et epicurus. vt recitat plutarchus libro. iiij. de placitis philoſophoꝝ. aĩam ponit phũs immortalem ptꝫ primo de aĩa tex. cõmẽti. xiij. lxv. ⁊. lxvi ¶ Itẽ. ij. de aĩa tex. cõmẽ. xi. et. xij. metaph. tex. cõmẽ. xvii. ¶ Hoc pĩo et pitagoras tenuerũt vt plutarchus dicit loco allegato Ad quod propoſitũ peteret. iij. de anima tex. cõmenti. xx. an anima reminiſcit̃ poſt mortẽ niſi hoc ſupponeret. quos ſecutus eſt cicero lib. primo tuſculanarũ queſtionũ ſic inquiens. neqꝫ eñ aſſentior his qui hec nuper diſſerere ceperũt cum corporibus ſimul animas interire atqꝫ oĩa morte deleri. plus apud me antiquorum auctoritas valet vel noſtroꝝ maiorũ qui mortuis tam religioſa iura tribuerũt. quod non feciſſent profecto ſi nichil ad eas ptinere arbitrarentur. et que ſequunt̃ Et in libro de ſenectute ſic inquiẽs apͦ zenophontẽ autem moriens cirus maior hec dicit: nolite arbitrari o mi chariſſime filij me cum a vobis diſceſſero nuſq̃ʒ aut nullum fore. neqꝫ eñ dum eram vobiſcũ animum meũ videbatis. Sed cũ eſſem in hoc corpore et his rebus quas gerebam intelligebatis eundẽ. ergo eſſe creditote. etiã ſi nullũ videbitis. ¶ Tertiũ nichil valet. melius ẽ dicere cum algazele in methaphiſica nõ eſt neganda infinitas extra magnitudine. ¶ Preterea arguitur vno argumento quo vtor in queſti. finali diſtinctionis. xij. q̃rti. et eſt hoc. capta vna hoſtia quadrangulari triticea preſbyter poteſt velle conſecrare ſecundam partẽ proportionalẽ. quartam. ſextã. octauam. et ſic ſine ſtatu de partibus paribus hoſtie. quo facto erit infinita multitudo panũ triticeorũ non cõſtituentiũ aliquod vnũ. panis prime part' proportionalis non cõtinuatur tertie corpus xp̄i mediat ꝑ totã ſecundã partẽ proportionalem. et ita procedendũ eſt de quolibet pane exiſtenti in pte proportionali ĩpari. ¶ Nec valet dicere q̃ᵒ aliqui dicunt. datur ps inſenſibilis. quia hoc eſt falſum in ſuo toto. ſicut bñ verum eſt ꝙ datur minimum naturale extra ſuũ totũ non tamen eſt in ſuo toto. et licet albedo conſtituat aliquod vnum. non tamen eſt panis. ¶ Rurſus deus poteſt facere oĩe illud q̃ᵒ non implicat ꝯdictionem. Apud deũ non eſt impoſſibile omne verbũ Iohannis primo Sed non implicat dare infinitã multitudinẽ entium ſeparatoꝝ. igitur. ¶ Hanc vltimã rationẽ adiungo cuilibet concluſioni probande in hac q̃ſtione. et eam ꝓ repetita habeo. ¶ Item apud graues philoſophos putati ſunt eſſe infiniti mũdi. ſic putauit democritus teſte valerio libr. viij. in materia de inani gloria. dum anaxarcus hoc alexandro referret. dicebat Alexander. Heu me miſerũ ꝙ nec vno quidem ſum potitus. ¶ Rurſus deus põt facere vnum mobile pertranſire vnũ pedale ſic ſcꝫ ꝙ quãdo prima pars proportionalis eſt pertranſita ſeparetur a ſcd̃a. pertrãſita ſecũda ꝙ ipſa ſeperetur a tertia et ſic de qualibet alia pte proportionali: ⁊ tunc in fine erit multitudo infinita rerũ ſeperatarũ. ¶ Preterea infinita ſunt puncta. infinite ſunt ſuperficies non cõſtituẽtes aliquod vnũ. igit̃. ¶ Secũda concluſio probatur. datur linea infinita curua. vt ptꝫ de linea giratiua in queſtione p̄cedẽti. ergo deus põt facere infinitũ rectũ. ſcd̃m poteſt equa facilitate defendi ſicut primũ. ¶ Et confirmatur deus poteſt ĩ prima parte proportionali vni⁹ hore creare lapidem pedalem. ⁊ ponere prope hũc parietem. in ſecunda pte proportionali põt creare alium lapidem et addere illi ſecundũ longitudinẽ ſic ꝙ aggregatum ſit bipedale. in tertia parte proportionali põt creare tertiũ lapidem pedalem et addere duobus prioribus et ita poteſt facere ꝯſiter per omnes partes proportionales vnius hore. quo facto dabitur linea recta infinite longa. ¶ Sed dices in qualibet parte proportionali põt creare lapidẽ in ſenſu diuiſo. ſed non eſt poſſibile in ſenſu cõpoſito ꝙ in qualibet parte proportionali creet vnũ lapidũ n[illegible] ſemꝑ cum equalitate magnitudinis. vt non ſequitur quãlibet partẽ hui⁹ ponderis ſortes põt portare. ꝫ poſſibile eſt ꝙ ſortes quãlꝫ partem hui⁹ ponderis portet. vt patet demonſtrãdo minimũ pondus q̃ᵒ non poteſt portare. ¶ Contra iſtud non ſꝑ modalis diuiſa inferat modalẽ compoſitam cum nulla apparet repugnãtia in modali compoſita nõ debes illam negare in ſenſu compoſito. potiſſimũ cũ loquimur de potentia abſoluta dei. ¶ Et confirmatur hec ratio. deus poteſt in prima parte ꝓportionale hore creare vnũ lapidẽ. et in ſecũda pte proportionali hore creare lapidẽ equalem illi corrumpendo in ſecunda pte proportionali hore lapidem productũ in prima. et ſic ꝯſequenter per oẽs partes proportionales hui⁹ hore: corrũpendo ſemꝑ in ſequẽti lapidem productũ in precedenti. ergo p̃t in qualibet parte proportionali hore creare nouum lapidẽ priorem cõſeruando. videtur equalis ratio. ¶ Amplius in quocunqꝫ loco vero vel ymaginario deus eſt in illo poteſt creare corpus. ſed deus eſt in vacuo ymaginario infinito extra celũ. igitur. ꝯſequẽtia claret cũ maiore iã

Gregori⁹ Adam.

Holkot.

ho: patet ſi poneret lapis extra celum in illo deus eſt
et pōt deſtruere lapidem ibi manēdo realiter. ꝛ ratio-
nabile eſt ꝙ vbicūq; poteſt eē ibi eſt. ¶ Item āte crea-
tionem huius mundi vel erat solū in loco ymagina-
rio vbi nunc eſt iſte mundus vel in loco ymaginario
extra iſtū mūdum? ¶ Si primū hoc nō niſi quia poſ-
ſibilis erat hic mundus. ſic extra celum poſſibilis eſt
mūdus. et nō ponendus eſt ſtatus in vacuo ymagina-
rio extra mūdū vt dictum ē ſupꝰ. diſtinc. xxxv. igr̄.
¶ Et patet iſtud auctoritate dicente ſalomone tertij
regum octauo. Si enī celū et celi celorū te capere nō
pñt: quāto mag; domꝰ hec quā edificaui tibi? Et de
beata virgie canit eccl'ia. Uirgo dei genitrix quē to-
tus nō capit orbis: in tua ſe clauſit viſcera factus hō
¶ Preterea angelus pōt mutari inſtantanee ex ſuā
natura: ſaltem ex potētia dei per ſpaciū ymaginariū
īfinitū. Sed per qōlibet tale pōt deꝰ creare corpꝰ. igr̄
¶ Rurſus qualis eſt proportio inter potentias acti-
uas talis eſt proportio inter effectus producibiles ab
illis potentijs. vij. phyſi. ſed creatura pōt producere
effectū finitum. licet dependenter. deus non dependet
ergo effectū infinitū et independenter ꝓducere pōt.
¶ Tertia concluſio probat̄ deus ſecūdū aliquos ad-
uerſarios (vt patuit. xvij. diſtin.) habet maximā grāz
poſſibilem. ꝛ addo illi propōni vnā aliā. illa nō pt̄ eſſe
finita. ¶ Preterea deus poteſt capere vnū corpus
vniformiter album vt. viij. et ponere omēs ptes ſuas
penetratiue. et totam illā albedinē ſimul poſtea de-
ſtruendo illud corpus conſeruando albedinē: ſic ſcilz
ꝙ maneat vniformis. q̊ facto dabitur albedo infinite
intenſa. et ſi hoc deus pōt facere in vna forma: in qua-
libet alia facere poteſt. ¶ Hec concluſio pamplius
patebit. xiij. diſtin. iij. ¶ Quarta concluſio probat̄.
oppoſitum eius eſt ꝯ rationem termini. Infinitum eſt
non clauſum termino. ¶ Secūdo arguitur ad idem
da oppoſitum concluſionis et ſequetur hec concluſio
ꝙ vna libra in grauitate infinite ponderaret. ſed ꝯñs
eſt falſum. ꝗ et añs. Probo ꝯñam. capiatur ſtatera
cuius lingua equaliter diſtet ab extremis. ponantur
due libre in vno extremo pedaliter diſtante a medio.
augeatur aliud extremū in longū tunc libra plus pō-
derabit quo ad effectū. hoc patet experimento in ba-
lance qua metiris aurū. ſi finis in qua pendet aliud
extremū ſuperequitet facile falleris in pondere. ergo
pōt tātū diſtare quouſq; trahat duas libras. Et rur-
ſus augeatur quouſq; attrahat tres libras. iiij. libras
et ſic ſine ſtatu. ſed per te pōt diſtare aliud extremum
per infinitū interuallū a medio. ꝗ infinitum ad ſe tra-
het poſitum in altero extremo finite diſtante a medio
puta qḋ erat medium in principio in fine non manet
mediū ¶ Concedes hanc concluſionē. ¶ Preterea
tertio arguit̄. et hoc argumentū michi perſuadet hāc
concluſionē. Ponatur linea tua infinita terminata
pariſij extenſa ad orientē per infinitam intercapedi-
nem. Sed erit ſtatus in vno termino ꝛ dicatur iſta li-
nea b ducta orientē vſus in infinitum. et tūc ſic vel a
inferior linea tranſit ad tantā diſtātiā ſicut b vl' nō.
Si primuz tunc ipſa eſt infinita non clauſa. et ꝑ con-
ſequens nō dediſti infinitum clauſum inter terminos.
Si ſecundū opz ꝙ finis eius habeat partē b linee pe-
dalez vel ſemipedalem ſupra ſe. mō quacūq; pedalita-
te data b linee ſuperior a pncipio ad illā vſq; intercipit̄
ſola linea finita et finite pedalitates. ergo ita erit in
a ſubiecto. ¶ Confirmatur ratio ſecundū hoc deus
poteſt facere infinitas lineas ſcdm longitudinē quaꝝ

quelibet eſt extra aliā. ꝛ inter quaſcunq; duas media-
bit pedale. Dicere eſſe terminū alicubi. et illum non
poſſe dari a deo: non eſt intelligibile. ſigno ſortem in
vno extremo linee tue infinite clauſe inter puncta me-
tiatur pedaliter ſortes ſinē ei propinquū: dabitur vl-
tima pedalitas linee prope ſortem ſuper quem ponit
vnum pedem. ꝛ ponatur pedalitas proxima illi. ꝛ ter-
tia proxima illi. et ſic ſolum dabūtur finite pedalita-
tes inter pedalitates extremas. ¶ Quarto arguitur
ex eodē principio ſequitur ꝙ poteſt dari circulus infi-
nitus. ꝯſequens eſt falſum ergo et añs. ꝯñia patet per
aduerſarium poteſt dari infinitu inter pūcta infinite
diſtātia clauſum. Falſitas ꝯſequētis ptz pari ratione
diameter illius circuli eſſet infinita. ſed hoc eſt falſuz
Quod probo. ponatur ſortes in fine illiꝰ diametri et
plato in altero. ſic ſcz ꝙ ſortes in qualibet pte propor-
tionali hore future ptranſeat vnum pedale. et plato
ſimiliter incipiendo ab alio extremo in qualibet pte
proportionali hore pertranſeat vnū pedale ſemꝑ re-
cte progrediendo. tunc ſic: ſortes ꝛ plato ex hypotheſi
debent ſibi obuiare in puncto medio illius diametri
Sz probo ꝙ non. vl' hoc eſt in inſtāti termināti horā
vel in aliq̄ īſtāti intrinſeco illiꝰ hore: nō pmū in inſtā-
ti terminatiuo illius hore tota diameter eſt ab vtroq;
pertrāſita: ſic ſcz ꝙ ſortes eſt in extremo in quo ince-
pit plato. et cōtra ponatur diameter ſufficiētis latitu-
dinis vt ſe non impediant. nō ſibi obuiabunt in aliq̄
inſtanti intrinſeco illius hore. Qḋ probo quia inter
illud inſtans et principiū motus eſt ſolum finitū ſpa-
cium pertranſitū a ſorte. et tantūdem a platone. mo-
do ex duobus finitis ſolum reſultat finitū. ¶ Argu-
mentū poteſt eq̄liter duci ſi ponatur diameter circuli
ſine nō ponēdo lineā tuam extra oēm figuram ex eo-
dem pncipio deducitur ꝙ impoſſibile eſt dare diame-
trum quadrati infinitam. ¶ Quinto arguitur. ſi eēt
circulus infinitus tūc poſſibile eſſet dare angulum re-
ctilineū acutiſſimū. ſed ꝯñs eſt falſum. ꝗ et antecedēs
falſitas ꝯñtis patet vel illa latera illius anguli diſtāt
vel nō ſi primum et non diſtant diſtantia indiuiſibili
tunc illa latera pñt eſſe propinquiora. et tunc cauſa-
rēt angulum acutiorē. Si ſecundū tunc vnū iaceret
ſuper aliud. ꝛ tūc non facerēt angulū acutiſſimum
conſequentia tamen probatur. ſignando duo puncta
pedaliter diſtantia a et b et ab illis ad centrum ſic
ducantur due linee concurrentes facientes angulum
in c. ſi ducerentur due linee ab a et b ꝑ pedale cauſa-
rent angulū aliqualiter acutū. Et ſi ꝯcurrunt remoti-
us cauſabūt angulū acutiorē. ergo ſi remotiſſime cō-
currāt cauſabunt angulū acutiſſimū ſed īfinite con-
currunt per te. igitur ꝯñia ē bona que erat probanda
¶ Et ex illo iterū ſequitur ꝙ poſſibile eſt trahere du-
as lineas non eque diſtātes per ſpaciū infinitū anteq̄z
concurrant cōtra illam petitionē euclidis primo ele-
mentorū. ꝯñia patet de linea a c ꝛ linea b c trahuntur
per pedale ante q̄z concurrant ꝑ bipedale quadrupe-
dale et ſic ſine ſtatu. igr̄. ¶ Contra iſtas cōcluſiones
argumentabimur vt veritas magis elucefcat. Et pri-
mo ſic argumētor Implicat dare infinitam multitu-
dinem lapidū poſitorum ſupra lineā infinitam vl' ſu-
perficiem. ꝗ concluſiones ille ſunt falſe. ꝯñia claret. ꝓ-
bo antecedens ſigno lineam infinitam hic terminatā
pariſij protenſam in infinitum orientem verſus. po-
nantur lapides infiniti ſuper lineam auferantur ſe-
cundꝰ lapis quartus et ſextus. et ſic de ſingulis alter-
natim. ¶ Arguitur ſic. ſi hoc eſſet poſſibile ſequere-

tur ꝙ reliqui lapides ſufficerent replere totam lineã et non ſufficiant. ¶ Q, non ſufficiant patet. infiniti ſunt ablati: ergo lapides reſidui ſi congregentur non ſufficient replere totã lineam. Sed probo ꝙ ſic. ponatur tertiꝰ lapis loco ſecundi ablati iam bipedale prope pariſiũ erit repletũ. quintus ponatur loco tercij. iã tripedale prope pariſiũ erit repletũ. et ſic de qualibet pedalitate. ergo in inſtanti terminãte horã tota linea replebitur iſtis lapidibꝰ ſine nouoꝝ lapidũ additiõe ¶ Reſpondetur negando ꝙ implicet ꝯdictionẽ ille caſus. et dicitur ꝙ lapides illi ſũt ſufficientes replere totam lineam ſine additione cõgregando extremum finitum verſus: vbi datur primus lapis. et in inſtãti termininante totã motionẽ lapidum tota linea erit cooperta lapidibus congregando extremũ infinitũ verſus. Si infinitũ rectũ non poteſt eſſe ꝑtrãſitum caſus implicat. ¶ Sed hoc admiſſo ꝙ põt pertranſiri (vt infra tangã) dico ꝙ in fine nullus lapis manebit ſuper lineam. quelibet infinita pedalia pertranſibit. et totã et erunt extra lineã: vel corrupti ſi deꝰ voluerit. ¶ Sed ꝯ iſtud arguitur ſcḋo ꝑ aggregationẽ lapidum prope vrbem pariſiam maior pars cõtinua erit diſcooperta. ita ꝙ quanto plures lapides leuantur tanto erit maior vacuitas cõtinua lapidum. Hoc eſt erit maior pars cõtinuo diſcooperta. Hoc pꝫ quia tertius lapis ponitur loco ſcḋi nullus lapis ponitur loco tertij et quarti. et ſic bipedale vacuum lapidibus continuum. Rurſus leuando quintũ lapidem tertij quarti quinti ⁊ ſexti lapidum loca remanebũt lapidibus immunita. leuando ſeptimũ erit quadrupedale diſcoopertũ. ⁊ ſic augendo. Eodem modo ſi lapides auferantur aliud extremũ verſus ꝑ partes proportionales hore manebunt infiniti lapides ſuper lineã. ⁊ in inſtanti terminante horã nullus lapis auferetur. ergo illo tunc ſunt infiniti lapides ſuper lineam. ¶ Reſpondetur per propoſitiones ſuppoſito ꝙ deus compleat iſtã leuationẽ per partes proportionales vnius hore ſimus nos nunc in principio. ¶ Prima propoſitio congregando lapides prope vrbem pariſiã infinitum erit ſpaciũ diſcopertũ lapidibus ante finem hore. pꝫ pedale erit diſcoopertum bipedale erit diſcoopertum tripedale ⁊ ſic ſine ſtatu. ¶ Secũda ꝓpoſitio. In nullo inſtanti illius hore verũ erit dicere infinitum ẽ ſpacium illius linee diſcoopertum lapidibus. pꝫ. quia illo dato ſequeretur eſſe infinitum inter duo puncta ꝯtra quartã cõcluſionẽ. ¶ Quomodo debet poni inciſe. ¶ Dicitur ꝑ multas ſingulares. pedale eſt diſcoopertum. bipedale eſt diſcoopertũ. tripedale eſt diſcoopertum. Si ites in hoc ꝙ bipedale et pedale ſunt termini cõnotatiui debent deleri ponendo ꝓpoſitiones inciſe ¶ Fortaſſis hoc nõ eſt punctualiter verũ ſufficit michi capere hoc demonſtrando pedale vel bipedale. ¶ Tertia ꝓpoſitio in inſtanti terminãte horam primo verũ eſt dicere tota linea eſt diſcooperta lapidibꝰ Quod tota tunc ſit diſcooꝑta potes probare ꝑ pedale. bipedale tripedale. et ſic ſine ſtatu. ¶ Quarta propõ ꝯgregãdo lapides aliud extremum verſus ſucceſſiue deponũtur illi lapides. ⁊ propinquiores extremo infinito citius attingunt extremum per totam horã et in inſtanti terminante horã verũ eſt dicere nunc primo omnes ſunt extra et nullus lapis eſt extra ante illum tota ꝓpoſitio claret. et ſi permiere ſcias achillem zenonis. ¶ Secundo arguitur ad idẽ pono lineam infinitam. et infinitos homines ſuper lineã quorum quilibet habet vnũ ſcutũ. totus ille caſus ex ſecunda concluſione et tertia eſt poſſibilis. ſed ad illam ſequitur cõtradictio. Probo quia ſequitur ꝙ quilibet habebit duo ſcuta et nõ habebit: que vtiqꝫ contradicunt. Quod non quilibet habebit duo ſcuta. patet quia preciſe quilibꝫ habet vnũ ſcutũ et non acquirent noua ſcuta. ergo quilꝫ preciſe habebit vnũ ſcutum. ſi quinqꝫ hoies habeant preciſe quinqꝫ ſcuta. quod eſt ymaginabile ꝙ quilibet eoꝝ habebit duo: immo quinqꝫ ⁊ plura niſi per aliud ſcutũ ⁊ alia ab illis quinqꝫ. Quilibet habebit duo ſcuta probo. Vocetur illa linea a deponat ſecũdꝰ ſuum ſcutũ. quartus ſextꝰ octauus ⁊ ſic alternatiꝫ ex latere dextro a linee. poſtea det tertius ſcḋo ſuum ſcutũ. quintus tertio ſuũ ſcutum. et ſic ꝯſiter. Primus habens ſcutũ det remotiori carenti ſcuto iam poſt illam totalem dationẽ in fine quilibet habebit vnũ ſcutum. et ꝑ inductionẽ probari poteſt remanẽt infinita ſcuta a latere dextro proiecta. vbi ſi primus ſcḋm ſcutũ capet. et ſecundus quartũ et tercius ſextũ ſemper relinquẽdo ſcutũ medium quilibet habebit duo ſcuta. et iterũ inchoet primus. et capiat ſcḋm ſcutũ relictum. et ſic ſine ſtatu in infinitũ manebunt ſcuta. et per ꝯñs quilibet habebit plura ſcuta. ¶ Reſpondet non eſt indignꝰ animaduerſione modus auferendi. quilibet habere poteſt duo ſcuta/ tria ſcuta/ quattuor/ infinita/ ſcuta ſine acquiſitione nouoꝝ ſcutoꝝ. et ratio huius eſt. quia cuilibꝫ homini reſpondent duo ſcuta/ quatuor ſcuta/ infinita ſcuta et ſimiliter cuilibet ſcuto reſpondẽt duo hoies tres homines ⁊ ſic ſine ſtatu. Sed ſi iſti homines ponãt ſua ſcuta in vno cumulo. et primꝰ accipit vnũ. ſecũdus ſcḋm. et tertius tertium ordinatim nichil remanebit. ⁊ ſic ꝯceditur ꝙ preciſe tot ſunt homi quot ſunt ſcuta et ecõuerſo capiendo tot ⁊ quot ſicut infinito attribuunt. et ſine nouis ſcutis quilibet habebit mille ſcuta. ¶ Secundo ſequitur ꝙ aliqui ſunt hoies quoꝝ quilibet preciſe habꝫ vnũ denarium. et ſi ponatur in cumulum ſine cremento quilibet põt capere denarios ad equalitatẽ diuitiarũ regis capadocie ¶ Tertio ſequitur ꝙ quilibet eorũ erit longe ditior ponendo omnia ſcuta in vnũ quam quilibet tenendo ſuum ſcutũ in propriũ. hoc pꝫ. tenendo ſcutum ꝓpriũ habꝫ niſi vnum ſcutũ. ponendo oia ſcuta in vnum cumulũ quilibet poteſt venire qualibet dicet capere mille ſcuta. ⁊ ſemper remanebunt tot ſcuta pro heredibus. hoc eſt infinita. ſed caueant infiniti hoies ſimul venire. et ſi veniãt inordinate auferant. ¶ Quarto ſequitur ꝙ ſi infiniti homines auferant a cumulo quilibꝫ poſt alium ſemper remanebũt ſcuta ad finẽ hore vſqꝫ. ita bene ſi quilibet auferat mille ſicut vnũ quia vſqꝫ ad illud inſtans nũquam infinita ſcuta ſunt ablata. ¶ Sꝫ aduerte quod non eſt idem de finitis ſcutis. pone ſcuta finita. et auferas quocunqꝫ ordine volueris ſemꝑ eadem ſcuta eque cito auferetur. idem eſt auferre primo a. et ſcḋo b. tertio c. vel auferre primo c ſcḋo b tertio a. ¶ Eodẽ modo potes ponere infinitos mũdos ſicut opinatus eſt dñs democritus. et in quolibet mundo. vnam fenicem. ſicut eſt in noſtro mũdo: poſſunt eſſe in quolibet mundo de illis fenicibꝰ ſine additione aliarum infinite fenices capiatur ſecũda fenix hoc eſt tenet ſecundi mundi prope nos. vel infinite fenices ſi ponãtur in vno mũdo auferat deus primã tertiã et quartam et ſingulas alternati impares. et ponat in alio mundũ adhuc remanẽt infinite fenices. adhuc capiat deus primã multitudinis fenice tertiã quintas et ſic ſine ſtatu. replebitur ſecũdus mũdus. ⁊ ſic de quolibet alio mundo et ſemꝑ remanebunt infinite fenices pro

ſto mũdo Uel ſic ponãtur omnes ille fenices in vno mundo. Capiatur pͥma fenix tertia quinta et ſic alternatim et ponantur in ſcđo mundo. infinitas phenices habebis in ſecundo mũdo et adhuc capiat̃ prima tertia quinta ex remanentibꝰ. et ſic ſine ſtatu aliũ mundũ replebis fenicibus. quēadmodũ ſi eſſet vna linea infinita orientē verſus termiata in ſancto ãdrea. Si capiatur ſecundus lapis illius linee. quartus ſextus octauus decimus et ſic ſine ſtatu ex illis põt fieri alia linea infinita oriẽtem verſus. et ſi reliqne aggregentur conſtabitur infinitum apđ orientem vt ſupra Et ſic ex illis ſine rarefactiõe põt fieri infinitũ omni quaꝫ. ℂ Quinto ex omnibus ſequitur ꝙ ſi infiniti haberent finitos denarios eſſent ita potẽtes ſicut infiniti quoꝝ quilꝫ haberet mille ſcuta dũmodo ponant̃ in publico. patet quilibꝫ haberet ifinitos denarios q̃ valent mille ſcuta et ſupra. ℂ Sexto ſequitur ꝙ infinite libre nõ attrahent infinitas ſemilibras necptra. ℂ Septimo ſequitur ꝙ ſortes in qualibet pͭe proportionali hore preterite erat in quadruplo dítior platone. et plato nichil acquirit in hoc inſtãti. et tamẽ nũc plato in hoc inſtãti eſt ita diues ſicut ſoꝛ. totum iſtđ eſt poſſibile poſito ꝙ deus det ſorti facultatẽ auferẽdi ab iſto cumulo infinito in q̃libet pͭe ꝓportionali quattuor ſcuta. et ſic auferat. ⁊ platoni auferẽdi vnũ vnũ. et in inſtanti terminante horã neuter aliquid auferat. et ſic ſi eſſent infiniti viri ⁊ infinite mulieres q̃libet vir põt habere tot mulieres quot voluerꝫ duas tres vel vnã ſecundũ modũ capiendi ſicut nunc oſtẽſum eſt de ſcutis. ℂ Tertio arguitur implicat hoiꝫ dari infinite magnũ habẽtẽ membra bene proportionata. ergo implicat dare infinitum actu illa ꝯña tenet. quia equalis eſt ratio in omnibus infinitis. Añs patet quia da ſortẽ infinitũ ſcđꝫ altitudinẽ. eſto ꝙ ſit diſtantia triginta cubitoꝝ inter plantam pedis et cauillam vt hebrei dixerũt de og rege baſan patet apud nicolaũ de lira deutronomij. iij. ⁊ numeri. xxi. tum tota illa diſtantia eſt finita. ſi ſuperior pars capitis ſit infinita totus homo eſt diſproportionatus. vnũ membrum diſproportionatũ dare opꝫ. ℂ Rurſus iplicat dare infinitos homines. ergo cõcluſiones nulle. ꝓbo añs. ſi ſint infiniti homines infiniti erũt oculi. et dabilis eſt minimus oculus affirmatiue vel negatiue. ꝗ illi oculi ſufficient replere totũ mundum. et per ꝯñs. alie partes hoium non poſſunt eſſe cum iſtis oculis ſine penetratione corporũ de predicamẽto ſubſtãtie Q itli oculi ſufficiant replere totũ mũdũ ſic arguo. capiat deus oculũ minimũ in prima parte ꝓportionali hore et ponat ſupra centrum terre. poſtea capiat tres vel q̃ttuor oculos et faciat circulum circa ipſos oculos in ſcđa pͭe proportionali hore ꝓductos. in tertia pͭe proportionali hore capiat viginti oculos ⁊ faciat circulũ rotundũ oculorũ inſtar pomi. et ſic ꝑ omnes pͭes proportionales vnius hore in fine replebit oĩs locus poſſibilis iſtis oculis ſine rarefactione. ſed per hoc ꝙ aliũ vel aliũ ſitum habent non replent maiorem locum. ergo ante oẽm locum poſſibilem replebant. ergo et pedes cũ eorũ oculis penetratiue erant. ℂ Reſpondetur concedendo ꝙ implicat cõtradictionem dare hoiꝫ infinite magnũ qͥn erit diſproportio in membris vnã partẽ dare infinitam neceſſe eſt que improportionabiliter ceteras pͭes exuperet. ℂ Ad aliud vbi arguitur dare infinitos homines abſolute dico ꝙ in manu mea ſunt infiniti hoies cathegorematice non cõmunicantes quelibet pars integralis hominis eſt homo. Sed eundo ad intẽtionem argumenti de hominibus totalibus nego ꝙ implicet dare infinitos homines. poſſunt dari infiniti ſe penetrantes vel non penetrantes. et concedo ꝙ eoꝝ oculi ſufficiunt ſine rarefactione replere omnem locum poſſibilem ſi eruantur de eoꝝ capitibus. et ponãtur circa centrũ ad ymaginationẽ argumenti. et negatur ꝙ ſitus nichil faciat in infinitis. Iſti homies poſſunt ſtare ſuper vnã lineam infinitam orientem verſus finitã pariſij pedaliter latam: ſed ſi idem hoies congregent̃ circa centrũ omnem locũ poſſibilẽ occupabunt ſcđm ſe vel ſuas partes: ſecus eſt de finitis. centum hoies ſuper lineã vel mille non replent maiorẽ locum circa centrũ q̃ per aliam diſpoſitionẽ. ℂ Ex iſtis ſequit̃ ꝙ infiniti pigmei poſſunt replere tantũ locum ſicut infiniti quorũ quilibet eſt equaliter magnus regi og. pꝫ poſſunt omnẽ locum poſſibilem replere. ℂ Secundo ſequitur ꝙ infiniti pigmei tñ poſſunt trahere vꝫ portare ſicut infiniti gigantes. pꝫ vtrorumqꝫ potentia eſt infinita. ℂ Tertio ſeq̃tur ſi eſſent infiniti pigmei orientẽ verſus. et infiniti gigantes occidentẽ ṽſus. et eſſet vna corda infinite longa que rumpi non poſſet quia ponatur ꝙ deus non concurrat actiue ad rupturam. gigantes trahentes ꝯ pigmeos ſurripere nõ poſſunt cordã. ℂ Quarto ſequitur ꝙ hec ꝯña non valet quilibet homo huiꝰ multitudinis quolibet homie illius multitudinis eſt fortior. et nõ ſunt plures in illa multitudine q̃ in hac. ergo hec multitudo eſt fortior illa. ℂ Quinto ſequitur ꝙ ſi deus in qualibet pͭe proportionali vnius hore creet vnũ corpus maius tota ſpera terre vel toto mundo poſterius ſemꝑ priori addens vel in qualibꝫ parte proportionali hore creet granũ milij eque cito vnũ corpus erit infinitum ſicut aliud. hoc pꝫ. quia in inſtanti terminãte horã vtrũqꝫ corpꝰ erit infinite magnũ. ℂ Quarto arguitur ſi eſſet dabile aliquod corpus infinitũ ſequeretur ꝙ eſſet dabile vnũ corpus quod non põt diuidi per partes ꝓportionales. ꝯñs eſt inconueniens. ꝗ et antecedens ſed cõſequentiã probo ſigno lineam infinitam oriẽtẽ verſus terminatã pariſij. peto a te primã pͭem ꝓportionalẽ oportet ꝙ illa ſit prima medietas ſi procedas ſecundũ proportionẽ duplam. et tunc ſic vel eſt finita vel infinita: neutrum dare potes. ℂ Forte concedis non datur prima pars proportionalis corpis infiniti Contra ſigno vnã lineam infinitam orientem et occidentẽ ṽſus. inter pariſium et occidenteꝫ eſt pͥa pars proportionalis. ad hoc nullũ ſequitur incõueniens. ℂ Preterea ſi daretur infinitum totũ non eſſet maiꝰ ſua parte. ꝯñs eſt contra illam cõem animi conceptionem in pͥncipio euclidis. ⁊ probo ꝯñam. pars infiniti eſt infinitũ modo nullũ infinitum eſt maius alio ꝑm cõmentatorẽ. iij. phiſico. ℂ Forte dicis (et bene) Aliquid dicitur maius alio bipartitã. vno modo quia cõtinet tãtũdem et aliquid aliud. nõ ſic intelligitur cõmunis animi conceptio. ℂ Alio modo quia cõtinet aliud et tantũdem ſicut aliud. et ipſum aliud non hꝫ tot partes determinate quãtitatis. et ſic vnũ infinitũ non eſt maius alio. accepta parte infiniti que eſt infinita illa habet tot partes pedales quot totaꝫ. cuilibꝫ pedalitati in toto correſpondet pedalitas in parte. ꝓportionabiliter dicatur de multitudine ℂ Contra ſequeretur ꝙ aliquid eſt nũc maius alio. et protinus erit minus eo ſine rarefactione. ꝯñs eſt inconueniens ergo et añs. probo conſequentiã do duas lineas infinitas occidẽtem verſus quaꝝ altera terminat̃ rotho

magi a altera vero pariſij b. iam b eſt maior a. volo ꝙ deus coniungat vtrāq; lineam orientem v̄ſus ꝙ extrema infinita: vel potius vocata extrema ponantur orientē verſus quieſcentibus extremis finitis in eiſdem ſitibus. iam a erit maior b quia a eſt a rothomago in infinitū orientem verſus. b vero ſolum a pariſio in infinitum orientem verſus. et tñ nulla eſt rarefactio. igitur. ¶ Ad primū argumentū pono propoſitiones. ¶ Prima eſt data linea infinita vtrūq; extremum verſus illa habet primam partē ꝓportionalem inter pariſiū et orientē. inter romā et orientem. inter alexandriā et orientē. vbilibet ſemper eſt vna medietas. ſicut hic reperitur medietas. ſꝫ aliqua pars eſt ei equalis ſicut hic repiri pōt eq̄litas. ¶ Secunda propoſitio. huius corporis nō datur ſecunda pars ꝓportionalis. patet vel eſt finita vel infinita: ſi ſecundum. non eſt in ſubduplo minor. ſi p̄mum non eſt medietas prioris. et ſic non eſt ſcḋa ps proportionalis prioris. ¶ Tertia ꝓpoſitio. data linea infinita vnū extremū verſus nō habet primā ptē proportionalē. hoc facile eſt deducere. Eodē modo ſi eſſet vnū corp⁹ omniquaq; infinitū illud habet centrū eo modo quo centrum habere poteſt circūferentiā nullā habet. iſtud corpus non longe recederet a diffinitione hermetis triſmegiſti de deo: cū centrum eſt vbiq;. circūferētia v̄o nuſq;. ¶ Ulterius infero ꝙ aliquod corp⁹ continuo ꝑ vnaꝫ horā haberet vnū centrū ad inſtans terminatiuū illius hore vſq;. in inſtanti terminante horā non habebit centrum. hoc patꝫ in prima parte proportionali hore creet deus vnam paruam sperā. in ſecunda augeat pedaliter ſperice. et ſic ꝑ omnes partes proportionales vnius hore. in tota hora habet ideꝫ centrū nūero (ſiue centrū ſit impartibile ſiue ps ſphere ī idē redit) et in inſtanti terminā̄te horā eſt primo corpus infinituꝫ. et deſinit eſſe ſphera. Et ſicut nūc illatū eſt in corporibus ſolidis ſic inferri pōt in corporibus planis. de circulo trigono pentagono tetragono. ¶ Ultimo ſequitur creſcente corpore ad infinitatem ꝑ totā vnā horam augentur ptes aliquote eius. in inſtanti terminante horā totā nullam ptem aliquotam habet bipedale hꝫ vnam ptē aliquotam. quadrupedale hꝫ. ſextupedale habꝫ et ſic ſine ſtatu In inſtanti terminā̄te horam nec pedale aliquotiens ſumptū reddit totuꝫ. nec bipedale et ſic de q̄libet alia parte. capiendo aliquotiens vt cōuenit infinito. tunc in inſtanti terminante horam verū eſt dicere quelibet pars finita fuit aliquota eius. pedale fuit ps aliquota eius bipedale fuit ps aliquota eius et ſic ſine ſtatu. ¶ Ad aliud argumentum qḋ probare molitur totū non eſſe manus ſua pte ſufficienē̄ reſponſum eſt inter arguendū ad illud vſq; de a et b lineis quarū vna terminatur rothomagi altera pariſij. dico ꝙ in lineis ſeparatis quarꝫ vna non eſt pars alterius neutra eſt adhuc proprie maior alia licet bene in ordine ad nos. Nec habeo pro inconueniēti ꝙ per circūgirationeꝫ illa que minor apparuit e veſtigio maior appareat. Et hoc qḋ ibi addit de rarefactione nichil facit. ſi capias ceram pedalē ſcḋm tres dimenſiones. ponatur eius medietas rome eadē remanente hic pariſij in ſuo toto. rarefiat rome ad pē tipedalitatem adhuc totum eſt maius entitatiue ſua parte quicq̄d ſit de extenſione. ¶ Quinto arguitur contra probationē ad has duas cōcluſiones ꝙ implicat per partes proportionales ſic creare magnitudinem infinitam vel multitudinē. Et hoc ſic. quia tunc pari ratione deus pōt in prima pte proportionali hore future diuidere corpus pedale in duas medietates et in ſcḋa quālibet medietatem diuidere in duas medietates: et in tertia parte proportionali hore diuidere quālibet partem vl' que prius fuit pars in medietates: ſic ꝙ in prima parte proportionali vel in eius inſtanti terminatiuo habebimus duas medietates. ī inſtanti terminā̄te ſecūdam partem quattuor q̄rtas. et ī inſtanti terminā̄te tertiā partem proportionalem habebimus octo octauas. et ſic p̄iter ꝑ oēs partes ꝓportionales. illud implicat. ergo non pōt per partes proportionales ſic creare lapides pedales. Q; illud implicet probo. da partes que remanent in inſtanti terminante horā vel quelibet illarū eſt diuiſibilis: et cū oēs ſint equalis magnitudinis ſequitur quecunq; ſit illa magnitudo et quātūcunq; parua ꝙ continuū cōpoſitum ex iſtis partibus ſit infinite magnū. quia vni certe pti date habet infinitas partes equales non cōmunicantes. Et ſequitur vlterius (ſi bene ducat̄ argumentū) ꝙ non eſt poſſibile dare quante magnitudinis eſt aliqua illarū partiū in fine hore poſtq; infinitū parua eſt aliqua pars illius multitudinis. quia ſemꝑ poſteriores partes proportionales verſu⁹ eundo partes ſunt minores. ¶ Forte dices deus poteſt bene ſic diuidere. ſed non eas partes ſic conſeruare. ¶ Reſpōdetur ꝙ iſtud argumentū alibi deducere intendimus ad colorandū ꝙ continuū ex punctis impartibilibus condetur. Et hoc mere naturaliter loquendo. ſed pro nūc (quia non tangitur hec materia) ſupponamus tenendo cū Ariſtotele ꝙ quodlibet cōtinuū ex infinitis partibus cōponitur. quarū quelibet eſt diuiſibilis. Dicitur ꝙ caſus eſt īpoſſibilis. deducit ad illud ꝙ cōtinuum cōponitur ex punctis. propterea nego ꝯñam ꝙ deus nō pōt in qualibꝫ pte proportionali hore creare lapidē: et lapidi adderi. ſecus eſt de alio caſu ꝯtradictionem implicante ꝯm philoſophū et loquentes.

¶ Sexto arguitur improbādo illud idē ponendo ꝙ deus in qualibet parte ꝓportionali vnius hore creet vnū angelū vel lapidem ¶ Arguitur ſic ī nulla parte proportionali vel inſtanti fuit multitudo infinita et in hoc inſtanti nullus angelus eſt product⁹. ergo in hoc inſtanti nō eſt infinita multitudo āgeloꝝ ꝓducta ¶ Et confirmatur ponendo ꝙ deus in porta ſancti Marcelli orientē verſus in prima parte ꝓportionali creet vnū corp⁹ pedale. Et in eadē parte ꝓportionali hore in porta ſancti Uictoris creat corp⁹ mille pedū. in ſecūda parte creet vnū pedale in porta ſancti Marcelli. et addat priori. in porta ſancti Uictoris corpus mille pedū. et addat priori. ſic ſemꝑ ꝙ quando addit pedalitas corpori in porta ſancti Marcelli addatur corpus mille pedum in porta ſan. Uictoris. et ſic cōſequenter per oēs partes proportionales vni⁹ hore. tunc ſic arguitur. linea in porta ſancti Uictoris ī inſtanti terminante horā primo erit infinita orientem verſus. et in millecuplo maior alia. et incipiūt pariſij ab equalibus punctis. ꝫ in inſtanti terminā̄te horaꝫ linea terminata in porta ſancti Marcelli non erit ita lōga. et ſunt equaliter longe occidentē verſus. ꝫ vna erit altera longior orientē verſus. ¶ Reſpōdetur cōcedendo ꝙ in nulla parte ꝓportionali huius hore vel inſtanti intrinſeco multitudo fuit infinita. ſed nunc p̄mo eſt infinita. concedo hanc ꝯcluſionē in illo caſu in nulla parte proportionali huius hore hec multitudo fuit infinita. Nec in aliquo inſtanti huius hore. et nihil producitur in hoc inſtāti. ꝛ tñ nunc primo tota multitudo eſt infinita. et hec cōcluſio componitur ex

contradictorio conſequētis cum antecedente conſe-
q̄ntie pricipalis. Et per ꝯñs ipſa interemitur. et illō
contingit in ſucceſſiua productione forme In inſtāti
terminante tempus ſucceſſionis tota forma tunc pri
mo eſt in inſtanti: et in nulla parte proportionali tem
poris preteriti fuit. nec in aliquo inſtanti tēporis pre
teriti tota forma fuit. ¶ Sed contra iſtud arguitur
quilibet angelus huius multitudinis prius fuit. ergo
oēs iſti angeli prius fuerunt. et ex conſequenti ſic ar-
guo. oēs iſti angeli prius fuerunt. et omēs iſti angeli
ſunt hec multitudo. ergo hec multitudo ꝑus fuit ergo falſū
eſt dicere nunc primo tota iſta multitudo eſt. ¶ In-
ſuper quelibet ꝓpoſitio de preterito ante eius verita
tem habuit vnā de preſenti veram vel habuiſſet ſi fu-
iſſet formata. hoc eſt ita ſemꝑ erat ſicut per illā de pre
ſenti ſignificatur. anteq̄ ita ſit ſicut per illam de ꝑte-
rito ſignificatur. Hec alexander vincit dariū fuit ꝟa
anteq̄ hec de preterito ſit vera Alexander vicit dariū
ſed in inſtanti terminān̄te horā hec eſt vera q̄libet an-
gelus huius multitudinis prius fuit. ergo prius illa de
ineſſe erat vera. ¶ Rñdetur ꝙ non vꝫ hic diſtingue-
re penes oēs diſtributiue et collectiue. et idē eſt adde
re ſignum collectiuū pronomini demōſtratiuo: ⁊ non
addere. cōcedo ꝯñam et ꝯñs. ꝙ iſti pri⁹ fuerunt ⁊ ꝙ in
toto tēpe preterito iſti fuerūt: licet in varijs inſtantib⁹
inceperūt eſſe. Et qñ arguis iſti angeli prius fuerunt
Et iſti angeli ſunt hec multitudo. ergo hec mltitudo pri
us fuit. ¶ Reſpondetur tum primo. ꝯña eſt nulla. nō
concluditur maior extremitas d̄ minore extremitate
entia eſt predicatū maioris. ſed hanc oportet conce-
dere hec multitudo prius fuit entia concedēdo illas
premiſſas. ⁊ concedo iſtā hec multitudo ꝑus fuit hec
multitudo ſed ſua de ineſſe non erit hec/ hec mltitu
do eſt mltitudo qꝛ ſi q̄libet angel⁹ fuiſſet annichilat⁹
añ ꝓductioēꝫ alterius illa de ineſſe nūc q̄ fuiſſet vera
opꝫ capere plures ſingulares. Non obſtante dico ꝙ
in caſu iſto hec fuit vera hec multitudo eſt quia in tē-
pore immediato inſtanti terminān̄ti horā hec fuit ꝟa
iſta multitudo eſt. analogiam accipe ſcđm alterū mo
dum ſoluendi in. xvi. diſtin. iiij. ſi deus precipiat ſorti
ꝙ diligat eum ante ad inſtās. ꝑmo omittit in tp̄e ter-
minato ad a inſtans. ¶ Ex iſto pꝫ ꝙ modus ſoluēdi
Grego. vnius doctoris. xliiij. diſtic. ꝑmi tales paralogiſmos
non eſt cōueniens. iſte partes fuerunt. iſte partes ſunt
hec forma ergo hec forma prius fuit male concludit
dicit. opꝫ ſic cōcludere. ergo aliq̄ que ſunt hec forma fue
runt. Et poteſt dari alia inſtantia inquit. vt ſi materia
ſortis fuiſſet creata a principio et forma ⁊ nō ſe in for
mantes. tūc non ſequitur he partes fuerunt. he ptes
ſunt ſortes. ergo ſortes fuit. qꝛ poſito ꝙ primo vniā-
tur in hoc inſtanti. añs eſt verum. et ꝯſequēs falſum.
Sed opꝫ ſic concludere aliqua q̄ ſunt ſortes fuerunt
in hoc ꝙ dicit male cōcluditur verū dicit. Et ꝙ mu-
tatio numeri ē cauſa erroris. ſed non ad intentionē
eius ſeꝫ ꝙ minor extrēitas debet eſſe eiuſdē numeri i
concluſione cū medio qđ ipſe pretendit. propterea ad
dit aliqua que ſunt a parte minoris extremitatis. ad
dit aliquid in ꝯcluſione qđ nullatenus ponebatur in
premiſſis ſcđm ſe vel ſuū ſinonimū. propterea in ſimi
li forma dabo añs verū et ꝯñs falſum. Hec eſt eiuſđ
forme cum ſuo ſillogiſmo. he partes fuerunt. he ptes
ſunt hec forma. ergo animalia q̄ ſunt hec forma fuerūt.
Unde dico ꝙ nichil refert ad bonuꝫ ſillogiſmū dato
ꝙ minor extremitas ſit alterius numeri a medio vtro
biq̄ concludendo tales numeros in concluſione qua

les habes in premiſſis. nichil addendo ꝯſe ſunt falli-
biles. Unde adhuc ſillogiſmum he partes fuerunt he
partes ſunt ſortes. ergo ſortes fuit entia ꝯñs eſt infal
libilis. et cōſequens cōcedendum in illo caſu ſic añs
¶ Sed ꝯ dices ergo aliq̄ propoſitio de preterito ⁊ de
ꝑſenti in eodē inſtāti incipiunt eſſe ꝟe de ſubiecto ſin
gulari. qđ eſt inconueniens. ¶ Reſpōdetur ſi vis ca-
pere illū terminū abſolutū ſortes ponendo illā ineſſe
et ſic conceditur in illo caſu ꝙ hec prim eſt vera ſor
tes fuit entia. Sed quia in primo inſtāti quo deus
creat aīaꝫ ſortis. ſortes eſt primo in rerum natura nō
ſolet creare aīam ſortis ante ſortē ſicut opinati ſunt
origenes. et platonici. Illa propterea ſemꝑ eſt ꝟa. ſor
eſt anteq̄ hec ſit vera ſortes fuit. Sed ex omnibus
his dico ꝙ non vltimate capis ſuam de ineſſe. ſortes
fuit entia hꝫ hanc de preſenti hec ſunt entia demōſtrā
do res pro quibus illa de preterito verificabatur. nec
debet manere idē quo ad ſinonimitatē in de ineſſe et
in de ꝑterito. ſicut in forma ſillogiſtica patet quando
ſubiectū eſt connotatiuū. nec etiā qñ ſubiectū eſt ab-
ſolutum. ens poſſibiliter non eſt ens ē neceſſaria. ſua
de ineſſe non dabitur ꝑ hanc ens non eſt ens que vtiq̄
impoſſibilis eſt. eſto ꝙ ſubiectū eſt termin⁹ abſolut⁹.
et idē diceret ariſtoteles de hac homo poſſibiliter nō
eſt aīal que ſcđm eum concedenda eſt homo. non eſt
aīal ſecundū eūdem reputatur impoſſibilis. ¶ In-
ſuper alibi in inſolubilibus in primo inſtanti eſſe ſor-
tis hanc cōceſſimus probabiliter ſor hō fuit. et ſua de in
eſſe tunc primo eſt vera. ſed illud ꝯtingit propter am-
pliationē vtriuſq̄ extremi. ſortes mouebatur ſortes
mouetur ſor cucurrit et ſortes currit. ſimul incipi-
unt eſſe vere. ¶ Ad confirmationē pono propoſitio
nes. Prima eſt in millecuplo maior a eſt per totam
horā hanc continue b. Et in inſtanti terminān̄te ho-
ram nichil additur ipſi b. Et tamen eſt ita magna.
in illo inſtanti ſicut eſt a. hoc pꝫ in illo caſu ſuppoſi
to ꝙ linea in porta ſancti Uictoris vocetur a altera
b in inſtanti terminān̄te horam vtraq̄ primo eſt infi
nita. puta eſt primum inſtans infinitatis. ſemꝑ intelli
go de modo poſſibili reperiēde equalitatis in iſtis in
finitis. Accipe analogiam. ſi eſſent duo mobilia ſuꝑ
vnū pedale a ſuper primā partē proportionalē b ſuꝑ
centeſimā. Et in qualibet parte ꝓportionali illa mo
bilia pertranſeāt vnā partē proportionalē in inſtāti
terminān̄te horā totū eſt primo pertrāſitum ab vtro
q̄. Et b in quolibet inſtanti intrinſeco ipſius hore ꝑ-
ceſſit a ad centū partes proportionales. Et in inſtan
ti terminān̄te horam eſt eque cito pertrāſitū Uel ſi eſ-
ſet vna linea infinita orientē verſus. et ſortes in qua-
libet pte proportionali hore ſequentis pertrāſeat par
tē digitalem. ⁊ plato mille leucas. tota linea eque ci-
to pertranſibitur ab vtroq̄ mobili. Ex hoc ſoluitur
argumentū. ¶ Septimo arguitur implicat in qualꝫ
parte proportionali vni⁹ hore creare pedale. et adde
re poſterius priori. ergo probatio tertia nulla eſt. ca
pio a pilare in gadis herculis volo ꝙ deus in prima
parte proportionali hore remoueat primū lapidē Et
creet ſcđꝫ inter primum ⁊ a pilare. ⁊ ſic ꝯſiter per totā
horam. in illo caſu dabitur in fine aliquis lapis tā-
gens pilare et non niſi vltimo creatus: qꝛ quelibet al
ter eſt remotus. et ille non poteſt creari niſi in vltima
parte ꝓportionali vnius hore. ergo datur vltima pars
proportionabilis vnius hore. qđ implicat. igitur.
¶ Hoc argumētū (dicit quidam) demōſtrat nō poſ- Albert⁹
ſe dari infinitum et in eo generat fidē. ¶ Preterea ſe ſaxo.

queretur φ eſſet aliquod corpus opacum magnū ob-
iectum corpi luminoſo Et ita non cauſaretur vmbra
ꝯñs eſt contra alacem et ꝑſpectiuos et ſenſum.igit.
Q: ſequatur probo ſic.ſit ſol infinitus ex altera ꝑte
terre.iam vbi nos ſumus (immo ſuper centrū terre)
erit lumē. Mā probo.ſol illuminat quādo ē ex altera
parte pluſ. ꝙ medietatē terre.quo circa vmbra ei⁹ eſt
piramidalis et terminata in mercurio vt dictū eſt in
queſtione ꝓcedenti ſexto argumēto. ꝙ quāto ſol erit
maior tāto vmbra erit minor. ꝙ ſi ſol ē infinit⁹ vmbra
nulla erit. ¶ Ad ſeptimū nego φ implicet.dr φ null⁹
lapis tanget pilare ex caſu.ſed quilibet remouebitur
Mō patet.primus non tanget.q: fuit remotus ſecun
do adueniente.ſcd̄us nō tanget:q: fuit remot⁹ tertio
adueniente.et ſic de quolibet alio. ꝙ null⁹ tanget niſi
reportentur.et tunc multi poſſunt tangere tot quot
reportantur.illi lapides poſſunt replere infinitum lo
cū extenſiue:vel ſe penetrare prope pilare. Sed quic-
quid ſit erūt infiniti lapides totales. ¶ Iſtud argu-
mētū nullatenus mouet nec in me generat opinionē.
¶ Ex iſto nullo pacto habetur φ eſt aliqua pars pro
portionalis hore vltima quēadmodū nō eſt vltimus
lapis creatus.ſed poſt quelibet ſunt infiniti.certe eū
demiror quare hoc argumētū ponderat. ¶ Ad illud
argumētū de corpore luminoſo ꝛ opaco.nego φ non
cauſetur vmbra.da corpus luminoſuꝫ in quadruplo
maius terra cauſabitur vmbra piramidalis a terra.
ſigno a et b pedalitates in corpe luminoſo.ille nō pro
ducunt lumē primariū in loco vmbre. ꝙ nec a tertio
re pedalitates vltra a ꝛ b.q: plus diſtant. Et alie pe-
dalitates vltra poſſunt tn̄ dubitare φ non poſſunt pro-
ducere lumen ad mediū punctū medietatis corpis lu
minoſi. ¶ Octauo implicat φ idē ponatur in prima
parte ꝓportionali in celo.ꝛ in ſcd̄o in terra.in tertia
in celo.in qrta in t̄ra. Et ſic ꝯſiter. ꝙ pari ratione im
plicat in qualibet ꝑte proportionali creare pedale.et
poſterius priori addere.patꝫ antecedens q: petitur vbi
illud erit in inſtanti terminante horā: ſi in celo peto
rōne quare citius ꝙ̄ in terra: ſi in vtroqꝫ implicat idē
naturaliter eſſe in duobus locis vel illo dato non opꝫ
eſſe in duobus locis. ¶ Preterea ſequeretur φ pars
eēt maior ſuo toto ꝯ̄ communē animi cōceptionē. ꝓbo
ſigno totū tp̄s ꝑteritū poſita eternitate mūdi a ꝑte an
ꝛ poſt.vnū nō eſt magis impoſſibile ꝙ̄ reliquum.imo
aliqui negantes infinitū illud admittūt vt qōne ꝑori
tactū eſt.ſit totū tempus preteritū vſqꝫ ad horā ſextā
añ meridiem a.totū tēpus futurū ab hora ſexta ma-
ne ieternū b.ſignificet c totū tp̄s ꝑteritū ab hora.xij.
d totū futurū tēpus ab hora duodecia.iam a ꝛ b ſunt
equalia.q: equaliter incipiunt. Et vtrūqꝫ extremum
aliō eſt infinitū.ꝛ pari rōne c ꝛ d ſunt equalia. Et vl-
tra c eſt maius a quia a eſt ps c. Et vltra c eſt mai⁹ a
ergo d eſt maius a.tenet ꝯñ.quocūqꝫ vnū equalium
eſt maius et reliquū. et vltra d eſt maius a. ergo d eſt
maius b.tenet ꝯñ. Quicqd eſt maius vno equali eſt
maius reliquo.ſꝫ d eſt ps b.ergo pars eſt maior toto.
¶ Rñdetur ad octauum argumentū negādo φ impli-
cet.et qñ petis vbi eſt inſtanti terminante horam:
¶ Reſpondetur dubito.et cā eſt.q: ex toto illo caſu
nichil ſequitur et ꝓpterea impertinēs eſt q̄ſtio.quēad-
modū quereres a me nūc vbi eſt ꝑſbiter Iohannes.
¶ Et ex iſto ſatis ptꝫ φ quidā doctor non debuit ne
gare φ aliqd diuidatur in inſtanti terminānte ꝑmam
ꝑtem ꝓportionalē et ſic maneat ꝑ totam ꝑtem ſequē-
tem.ꝛ in inſtanti terminānte ſecūdā partē cōtinuetur
per partē proportionalē ſequētem ꝛ ſic per oēs ꝑtes
ꝓportionales vni⁹ hore.dicit implicat.vide ꝯdictio
nem quā aſtruere nititur certe nulla eſt contradictio.
¶ Si petas an illud corp⁹ eſt ꝯtinuū in inſtāti termi-
nāti horā vl̄ eſt diſcōtinuatio ꝑtiū: ¶ Peto ab eo qd
vult φ de⁹ faciat in illo inſtanti: q: imediate añ hoc
corp⁹ fuit ꝯtinuū.ꝛ imediate añ hoc fuit diſcōtinuū
quandꝫ cōtinuationē ſequat diſcōtinuatio.et ꝯ.et ſic
virtute caſus (ſi inequi ponatur) nō ſeqtur ꝯtinuatio
nec diſcōtinuatio. ¶ Alūd in ſua geometria capi-
tulo.iij.de regulis ꝓportionū in cōmuni in rl̄a quīta
et ſexta nititur deducere ad ꝯdictionē φ detur infini
tū. Sꝫ ille regule dependent ex vno falſo φ q̄lis eſt pro
portio vnitatū talis eſt dualitatum.ꝛc. ¶ Ad aliud
argumentū de tēporib⁹.primo nō eſt eq̄litas inter a
et b.neqꝫ inter c et d per idē.et conceditur φ c eſt ma-
ius a in aliqua acceptiōe maioris.ſed negatur ꝓpter
ea φ d eſt maius a proportionabiliter. ¶ Contra
quartā concluſionē arguitur φ infinitū pōt claudi in
ter duo pūcta.linea giratiua clauditur inter duo pū-
cta ex queſtione ꝓcedenti et illa eſt infinita.igitur.
¶ Sed dices (ꝛ bene) hoc non incōueniens de infinito
curuo.ſecus eſt de infinito recto. ¶ Contra capiat
linea bipedalis.deus pōt rarefacere ſcd̄am ꝑtem pro
portionalē quouſqꝫ fuerit equalis magnitudinis cū
ꝑma retrotrudendo poſteriores ꝑtes.pōt rarefacere
tertiaꝫ partē proportionalē ad equalitatē ꝑme.ꝛ ſic
de quālibet alia ſemꝑ retroponendo puncta.et ſic in
fine rarefactionis oīm partiū dabitur infinituꝫ inter
duo puncta. ¶ Confirmatur deus pōt capere duos
lapides cōtiguos in prima ꝑte ꝓportionali vni⁹ hore
ꝛ elōgare ad pedalitatē.in ſcd̄a ꝑte ꝓportionali elon
gare ad bipedalitatē.in tertia ad tripedalitatē.et ſic
ꝯſiter per oēs partes ꝓportionales vnius hore.quo fa
cto erit infinita diſtantia in inſtāti terminānte horā in
ter illos duos lapides.et ſic infinituꝫ rectum claudet
inter duo puncta. ¶ Forte negas caſum. ¶ Contra
ex illo deſtruis totam ꝓbationeꝫ de infinito. Q: ꝓbo
volo φ de⁹ in prima parte proportionali vnius hore
creet vnū lapidem tangentē pilare herculis.et ponat
virgā pedalem deſuꝑ.in ſcd̄a parte ꝓportionali creet
aliud pedale.et addat primo.et qñ creat ſcd̄m leuet
virgā a primo lapide.et ponat ſuꝑ ſcd̄m.ꝛ ſic ꝯſiter ꝑ
partes ꝓportionales vnius hore creet lapides facien
do lineā infinitam.ſic ſcꝫ qñ creat poſteriorē ſemꝑ le
uet virgam pedalē ponēdo ſuper poſteriorē:ꝛ de no-
uo creatum.iā opꝫ dicere φ nullus lapis illius linee
plus diſtat a pilari herculis ꝙ̄ virga pedalis.ergo in-
ter pilare et virgā intercipitur infinitū. Si neges ca-
ſum.negas añs tue probationis. ¶ Forte dices vnuꝫ
implicat. Aliud nō q: ſequetur infinitū rectū claudi
inter puncta ad vnū.et nō ad aliud. ¶ Contra cū nō
potes dare diſcrimē debes negare deū poſſe produce
re infinitū:vel ipſum ponere inter duo pūcta.qō erat
ꝓbandum. ¶ Reſpondet̄ negādo φ infinitū pt̄ clau-
di inter duo pūcta.ſꝑ intelligo de infinito recto.ꝛ ad
ꝓbationē de rarefactione.dr̄ φ tota linea erit infini
te lōga.ſed nullū manet pūctū terminatiuū illi⁹ toti⁹
¶ Ad confirmationē quā magis pōderas opꝫ in hāc
diſiunctiuā incidere.vel φ infinitū rectū claudit inter
duo puncta.qō non capio. vel φ caſus iplicat.q: ſeq-
tur φ infinitū eſſet pertrāſitū qō non eſt forte tibi fa-
cile captu.et qñ dicis.ego nego añs mee ꝓbationis.
hoc negatur illa eſt vna ꝓbatio. ¶ Scd̄o dr̄ φ nō eſt
ſimile vnum implicat aliud vero nō.et hoc cognoſc

Thomas
brauardi
nus.

a poſteriori nullū ſequitur inconueniens ad infinitū nō claudi extrēis. ad claudi ſeqtur īpoſſibile vt ꝓbatio deduxit. quā ſolue. et tene opoſitū. vel opꝫ dicē ꝙ īfinitū ſpaciū poteſt pertrāſiri. et capio iſtud tertiū mēbrum. concedo ꝙ deus pōt elongare in p̄ma pte proportionali vni⁹ hore duos lapides pedaliter. in ſcđa parte proportionali bipedaliter. ⁊ ſic ꝯ̄ñter et concedo ꝙ infinitū ſpaciū erit pertranſitū ab illis duob⁹ corporibus ſed neceſſe eſt reducere illos lapides ꝑ ſpacium infinitum ſi maneant in rerū natura. Alioquin inter puncta finita clauderetur infinitū qđ ſupra reprobatum eſt. Sꝫ de hoc amplius in q̄ſtione ſequenti. Eodē modo dr̄ de virga ꝙ tranſit per oēs pedalitates. et in inſtanti terminante horā finite diſtat a p̄rio puncto. ¶ Scđo arguitur. ad idem ꝓbādo ꝙ infinitum rectum claudaꝛ inter puncta. et hoc ſic ſigno duas lineas īfinitas erectas a cētro terre a ⁊ b pedaliter diſtātes a ꝓ̄ncipio poſtea. magis ⁊ magis diſtātes ita ꝙ q̄to plus aſcendāt tanto plus diſtēt. ¶ Arguitur ſic inter illas lineas a et b clauditur ſpaciū infinitū ergo inter duo pūcta clauditur infinitū. ¶ Forte dices (et bñ) clauditur infinitū ſpaciū eundo ſurſum. ſꝫ infinitas nō prouenit eūdo a linea in lineam. ¶ Cōtra in fine cuiuſlibet pedalitatis (potius in cuiuſlibꝫ pedalitatis fine) ducatur linea ex tranſuerſo in infinitum aſcendēdo ſurſum. iam dabitur infinitum inter puncta. Mī patet datur linea pedalis puta illa q̄ terminat p̄mā pedalitatē. datur linea bipedalis puta illa q̄ terminat ſecūdā pedalitatē. tripedalis ⁊ ſic ſine ſtatu. igitur datur vna linea infinite longa. ¶ Rñdetur huic argumento ꝑ propoſitiones. ¶ Prima eſt infinite longa eſt aliq̄ linea inter a et b. Probaꝛ pedalis bipedalis tripedalis. ⁊ ſic ſine ſtatu datur linea inter a et b igr̄. ¶ Scđa ꝓpoſitio dabilis eſt aliq̄ linea infinite longa inter a ⁊ b. Probaꝛ ducatur c erecta in infinitū ſurſū inter a ⁊ b. iam c eſt infinita ſecundū longitudinē. ⁊ eſt inter a ⁊ b. Et ſic habes hāc ꝓpoſitionem conceſſā aliqua linea infinite longa recta dari pōt inter duo puncta. et licet verbaliter cōtradicamus noſtre q̄rte cōcluſioni: ſententialiter ꝟo minime. ¶ Tertia ꝓpoſitio nulla linea eſt infinite longa recta tracta a tranſuerſo puta ab a ad b. hoc pꝫ per aſcēſum. prima eſt pedalis. ſcđa bipedalis. ⁊ ſic de qualibet alia. Dixi recta quia pōt trahi linea infinite lōga partim recta partim curua. ¶ Quarta ꝓpoſitio licꝫ ibi detur minima linea totalis non tamen datur maxima. Pria pᵒ eſt nota ð pedali ſcđa pᵒ pꝫ et p̄ma ꝓpōe. ¶ Itē da illā maximā vel illa ē vltima. ⁊ hoc non. et quelibet nō vltiā habet vnā longiorē ſc igr̄.

¶ Quinta propō licet a linea qualibet illarū linearū ſit longior non tñ illis oībus. prior pars pꝫ. q2 a eſt infinite lōga. et q̄libet alia finita. Scđa pᵒ pꝫ q2 ille oēs ſi eſſent vnite facerēt lineā infinitā in lōgitudine. ¶ Sed dices totū illud interceptū eſt infinite latitudinis. Qd probo q̄rendo quante latitudinis eſt totū illud ſpaciū: non centū pedum preciſe nec mille pedū ⁊ ſic ſine ſtatu. ¶ Dicitur admittendo ꝙ totale ſpacium eſt infinite latitudinis nec inconuenit aliquod tale dari inter duas lineas. dūmodo eſt difformitas. et quelibet determinata pᵒ incluſa inter duas lineas eſt finita ¶ Sed ꝯtra illud arguitur ibi datur triangulus infinit⁹. ğ baſis illi⁹ triāguli eſt īfinita. ꝯña pꝫ poſt q̄ eſt angul⁹ acut⁹ in altero extrēo. et linee ſemꝑ plus diſtāt. Probaꝛ añs q2 volo ꝙ in q̄libꝫ pte ꝓportionali hore ducatur vna linea lateraliter tam i qualibet pte proportionali illius hore eſt trigonus. et in inſtāti termināte horā nihil additur ğ adhuc eſt trigonus. ¶ Rñdetur negando iſtā vltimā ꝯñam. ¶ Tertio arguiꝛ deus pt̄ inter duos hoīes ſortē et platonē quoꝝ vn⁹ prim⁹ creatur. alter vltimus creare īfinitos hoīes. ğ deus pt̄ inter duos hoīes vl' duo pūcta creare infinitū. Aſſumptū arguiꝛ volo ꝙ de⁹ in p̄ma pte ꝓportionali creet ſortē. ⁊ ſic in q̄libet alia pte proportionali creet vnū aliū hoiem. et platonē in inſtāti termināte horā. iā inter illos creant infiniti hoīes. igr̄

¶ Et ꝯfirmaꝛ ſi eſſet vnus hō infinite fortis hñs vnū lapillū in manu. et aer eſſꝫ infinitus ſicut de⁹ poſt facere. ille pōt proicere illū lapillū ꝑ infinitā diſtātiam ğ ibi dabiꝛ infinitū inter duo puncta. ꝯña tꝫ. q2 inter manū ꝓiicientis et lapillū in fine mot⁹. Aſſumptum ꝓbo quia ſi ſolū ꝑ finitū ſpaciū ſeq̄reꝛ ꝙ hō finiti vigoris pt̄ proiicere ꝑ tm̄ ſpaciū. Mī ꝓbo da ꝙ ꝑ vnā leucā p̄ſo finiti vigoris pt̄ ꝓiicere ꝑ mediā leucā cicero fortior ꝑ tres q̄rtas vnius leuce. deueniendum eſt ad hoiem q̄ pōt ꝓiicere ꝑ ſpaciū tantū. ¶ Si dicas celū reſiſtit. ¶ Hoc nihil vꝫ. deus pt̄ nos oēs ſeruare ita bñ ſine celo ſicꝰ cū celo. ğ opꝫ dicē ꝙ ille homo pōt ꝓiicere īfinite ad lōgū quēadmodū nūc hō fortis alti⁹ ꝓiicit lapidē ſurſū q̄ debilis. ¶ Rñdetur ꝑ propōes ¶ Prima eſt poſſibile eſt deo inter duos hoīes quoꝝ vn⁹ primo creatur et alr̄ vltimo ꝓducere īfinitos homines pꝫ in caſu argumēti. ⁊ ſic infinita multitudo clauditur inter duo pūcta ꝓductionis. ¶ Scđa propoſitio in illo caſu nō datur penultim⁹ creat⁹: bñ tñ datur ſcđs. terti⁹ et q̄rt⁹. ¶ Tertia propō non ē poſſibile ponere iſtos ſcđꝫ lineā rectam ſortē ⁊ p̄lonē et ꝙ ſint in extremis: alijs intermedijs ſua loca tenētib⁹. ¶ Ad ꝯfirmationē dico ꝙ ille hō ꝓiiciet lapidē ꝑ ſpaciū īfinitū. et erit in īfinitis locis ymaginarie. Si ſit linea infinita t̄minata pariſū ſtet athlas infiniti vigoris ſuꝑ illā in porta ſancti Victoris ꝓiicere pōt lapillū vel groſſum lapidē quē proiecit turnus ꝯ̄ eneam ꝑ totā illā lineā. ¶ Quarto arguiꝛ capiatur vna linea infinita orientē v̄ſus finita pariſij. ſuꝑ p̄mā pedalitatē ponatur ſoꝛ. ſuꝑ ſcđaꝫ p̄ſo. ſuꝑ tertiā ſortes ipo remanēte ſuꝑ p̄mā pedalitatē. ponatur. in diuerſis locis totalibus ſicut crediꝛ de btō Ambroſio q̄ īterfuit exequijs beati Martini ipſo remanēte mediolani caſus ē deo poſſibilis. Et ſi negeꝛ caſus ſicut ſequaces doctoris ſcti negāt. Hoc nō impedit negotiū nr̄m thom...
ponaꝛ ſortes in loco ſicut eſt corp⁹ xp̄i. hoc omēs admittunt. ponaꝛ ſortes ſuꝑ prima pedalitatē tertiam quintā et ſic alternatim ſuꝑ qualibet ꝑ numerū īparē deſignatā. p̄ſo ſuꝑ ſcđaꝫ quartā ⁊ ſic ſuꝑ qualibꝫ per numerū parē deſignatā. Hoc ſuppoſito ſic argumentor. inter ſortē et platonē in illo caſu clauditur ſpacium infinitum. ¶ Reſpondetur per ꝓpoſitiones.

¶ Prima eſt vna linea recta īfinite longa claudiꝛ inter duo puncta determīata. pꝫ ex ꝓbatione argumēti. et idē eſt iudiciū ſi eſſent duo lapides ſic poſiti in infinitis locis qđ vtrūꝗ deo reputo poſſibile. ¶ Scđa ꝓpō linea īfinita nō claudiꝛ inter eos ſic. ſ. ꝙ vn⁹ eſt ī vno extremo. ⁊ alter ī alio. vel ec̄. hoc pꝫ. q2 nō habꝫ extremū orientē v̄ſus ¶ Tertia ꝓpō non daꝛ ſpaciū pedale tripedale q̄drupedale ⁊ ſic ſine ſtatu ī aliq̄ vno loco ꝟo vel ymaginario inter eos. ¶ Quarta ꝓpō. non eſt poſſibile ꝙ infinita linea claudatur īter duo ſic ſcilꝫ: ꝙ ſint in vno loco vero vel ymaginario. et non eas ad ampliationē ymaginationis hic. q2 tunc inutiliter logice (propoſito neglecto) te ſonodabie-

non tamen negandū eſt quin inter duos determinatos hoīes poſſunt eſſe infiniti hoīes. hoc pꝫ multiphariā Tum pͥmo ſi eſſent penetratiue. Tū ſecundo. q̄libꝫ ps integralis hoīs eſt hō abſolute. Tū tertio ſi ſuper quā libet partē ꝓportionalē continui pedalis ponatᷣ vnꝰ hō et duo hoīes in extremis. ¶ Nec valꝫ dicere ꝙ hō plꝰ extendit ꝙ̄ ps proportionalis qꝛ volo ꝙ deꝰ condenſet hoīeꝫ ad ita ꝑuam quātitatē ſicut ps ꝓportionalis ſuꝑ quā ſtat. ¶ Potes facere argumētū poſito ꝙ eadem linea ponatur. in duobꝰ locis in vno loco finite in alio infinite ad ꝓbādū ꝙ infinitū claudiᷣ inter duo pūcta. ¶ Similiᷣ ꝙ ſphera ignis ſit īfinita ſurſū ⁊ ponatur hic ſphera ignis vel infinita ſphera aeris ſurſuꝫ et nichil ſupra aerē. et ponatur. ꝑuus ignis hic in centro terre an aſcendit ꝑ ſpaciū infinitū. ¶ Sed p̄mum eſt facile. ¶ Secundū diluī pōt ex ſolutione argumenti p̄cedentis partium. ¶ Quito arguiᷣ dabilis eſt quadrāgulus ortogonus infinitus. ꝫ clauditur infinitum inter duo pūcta. ꝯñā tenet ꝑ diffinitionē figure. Figura eſt q̄ termino vel terminis claudiᷣ. et q̄drangulus ē ſpēs figure. Etiā ꝑ diffinitionē q̄dranguli. Probatur aſſūptū. Uolo ꝙ deus in p̄ma pte proportionali faciat vnū q̄drangulū cuiꝰ due coſte ſint pedales alie due bipedales. In ſcd̄a pte ꝓportiōli hore faciat q̄drangulū ſuꝑ illū q̄ habeat duplas coſtas. ⁊ ſic ꝑ oēs ptes ꝓportionales vniꝰ hore. iā in inſtāti terminante horā erit q̄drāgulꝰ īfinite longꝰ vel q̄dratū nō refert. Eodē mō ſi deꝰ capiat pedē circini īmobilē. et ponat ſuꝑ a punctū et ducat ī pͥa pte ꝓportionali parū in circum ſcḋm illā petitionē euclidis: ſuꝑ cētrū q̄ꝫlibꝫ quātūlibꝫ occupādo ſpaciū circulū deſignare. poſtea in q̄lꝫ pte ꝓportionali hore augeat deꝰ pedaliᷣ pedē circini. iam ī fine horᷣ erit circulꝰ infinitꝰ ¶ Sꝫ ad hec oīa dices (et bñ) ī inſtāti teriante horā nō erit figura. tūc p̄mo totū deſinit eſſe figura. ¶ Cōtra accepto q̄drāgulo de q̄ a p̄ncipio exorſi ſumus capto a ⁊ b. coſtas ꝓtractas ſurſū. c baſim pedalē d lineā pedalē oppoſitā c. Uolo ꝙ in q̄lꝫ pte ꝓportionali hore deꝰ a b coſtas augeat deſcente et nō aucta baſi c. ⁊ ponat d coſtā in īfinitꝭ locis ſꝫ in fine pedalitatis aucte a ⁊ b coſtaꝝ ꝑ oēs partes ꝓportionales vnius hore. iā in īſtāti terminātē horā erit q̄drangulꝰ infinitꝰ. a ⁊ b coſte ſūt īfinite lōge. c ⁊ d pedales. d coſta eſt ī infinitꝭ locis. ſꝫ a ⁊ b pedaliter ſolū diſtabāt. iam inter c ⁊ d pedale bipedale tripedale ⁊ ſic ſīi ſtatu īteᷣcipiᷣ ¶ Rñdetur. ſi ſcias bñ ſoluere añs. hoc cueſitgio diluere potes. ¶ Contra tertiā ꝯclōnē arguiᷣ. eſſentia ipſiꝰ aīe eſt finita. ꝫ nō pōt agere et ꝓducere noticiā infinitā. imo non p̄t tantā noticiā finitā ꝓducē ſicut vnꝰ angelꝰ. ꝫ aīa non p̄t actiue ꝯcurrere cū noticia īfinita. ¶ Rñdetur ꝑ ꝓpōnes. Prima ꝓpō dabilis eſt ſtatꝰ in noticijs actualibꝰ cū cōcurſu dei gñali. hoc eſt aīa p̄t hr̄e tm̄ nūerū noticiarū actualiū: ⁊ non ampliꝰ. hoc pꝫ cuiuſlibet creature actiuitas terminaᷣ p̄mo de celo iſue in maximū nūerū quē ſic ſiue in minimū quē nō: nō curo. cui quadrat illud pluribꝰ intētus minoꝛ ē ad ſingula ſenſus. pauciores noticias actuales pōt ītellectꝰ nr̄ habere ꝙ̄ angelꝰ: cū ſit eſſētia imꝑfectioꝛ iuxta illḋ pſ. minuiſti eū paulominꝰ ab angelis. ¶ Scd̄a propō q̄libꝫ cā virtutis limitate pōt maiorē effectuꝫ ꝓducere cū auxilio ꝙ̄ ſine eo clara eſt hec. ¶ Tertia ꝓpō nō eſt dabilis maxia noticia actualis que pōt haberi. pꝫ cum maiori ope erit ſemꝑ maior noticia. ¶ Quarta ꝓpō. poſſibile eſt aīe xp̄i hr̄e infinitas noticias actuales ſpē diſtinctas. hoc ꝓbatur ſi aīa xp̄i habeat infinitos habitus nichil obſtat quin pōt hr̄e infinitas noticias actuales. Nec ſequitur ꝙ nos poſſumus habere tot noticias actuales quot habemus habitus ꝓpter pondus huiꝰ mortalis corꝑis. ſcḋm illud ſapiētie none. Corpus qḋ corrūpiᷣ aggrauat aīam. Et vltra q̄cq̄d deus p̄t cum habitu pōt ſine habitu ꝑ maximā theologicā quicq̄d pōt cū cauſa ſcd̄a pōt ſine eadē. ꝫ biphariā deꝰ poteſt cōicare ſue aīe infinitas noticias actuales. ¶ Quinta ꝓpoſitio īfinitas noticias actuales aīa p̄t hꝫ Probatur illud eſt deo poſſibile ex p̄miſſis et p̄cedētibꝰ. et ꝑfectionē accidentalē dicit plura cognoſcere. ꝫ illud aīe xp̄i attribuēdū eſt. ¶ Ex hoc īfero correlaria. Primū eſt. cuiuſlibꝫ partis ꝓportionalis ꝯtinui noticiā intuitiuā in gñe ꝓpō aīa xp̄i hꝫ ¶ Scdꝫ correlariū poſſibile eſt aīe xp̄i hr̄e infinitas noticias reflexas q̄rū q̄libet eſt diſtincte cognita. habeat noticiā intuitiuā eſſentie diuine. dicaᷣ a. poſtea noticiā reflexā de a. dicaᷣ b. ⁊ c de b. ⁊ ſic ꝯñter. Ad illud nichil aliud ſeq̄tur niſi ꝙ hꝫ infinitas noticias ſpē diſtictas quaꝝ quelibet eſt diſtincte cognita et nō datur vltima q̄ non mē poſſibilia ſūt: ſꝫ ꝯueniētia. ¶ Tertiū correlariū in īfinitū īperfecta eſt aliq̄ illarū noticiaꝝ reflexarū. et quelꝫ earū eſt ꝑfectioꝛ albedie. pꝛioꝛ ps huiꝰ correlarij pꝫ. a eſt ꝑfectioꝛ b. qꝛ ꝑfectiorꝭ obiecti. c ꝑ idē īꝑfectioꝛ b. ⁊ ſic de d. ꝫ ibitur in īꝑfectionē. poſterioꝛ ps correlarij pꝫ qꝛ quelꝫ noticia ſpūalis albedie eſt ꝑfectioꝛ. quēadmodū ſuꝑ ſtāntia ſpūalis corꝑe ¶ Sexto arguiᷣ ponēdo infinitū calorē in agēdo in medietate cere ſphērice: vel aliter quomolꝫ figurate. iſte calor rarefacit hāc cerā ꝑ īfinitā diſtātiā Minꝭ pꝫ quodlibet punctū infinite diſtat a quolibet pūcto. ſi dicas datur maxima raritas poſſibilis alioqui vna faba pōt totū mundū replere. ¶ Contra ex illo ſequiᷣ ꝙ calor finitus ī forma ⁊ in actiuitate ad tantam raritatē rarefacit hāc cerā ſicut calor īfinitꝰ in gradu et in agēdo. qḋ eſt incōueniens. ¶ Rñdetur dādo maximā raritatē poſſibilē naᷣaliter calor rarefacit illā ceram ad maximā poſſibilē per naturā. et ꝯceditur ꝙ ad tantā raritatē pōt forma aliqua finita et in gradu ⁊ in agēdo perducere hāc cerā. ſed in minori tēpꝫ. et ſi non ponatur ſtatꝰ in raritate infinite illam ceram rarefacere pōt. ſed q̄ꝫlibet pūctum illius cere ſolum finite diſtat ab hoc puncto. vel ab illo puncto. ſꝫ in infinitū diſtat vnū pūctū ab hoc pūcto. et infinitū ꝓpinquū eſt vnī pūctū huic pūcto ¶ Sed ꝯ iſtḋ arguiᷣ e. hac ſolutione ſeq̄tur ꝙ ſi eſſet infinitum frigus et in gradu ⁊ in actiuitate ꝓpe cerā ipſam ꝯdenſabit ad nō quātum ⁊ ſic ꝯtinuum cōponitur ex nō quātis cuiꝰ oppoſitum ariſtoteles. vi. phyſic. nititur demōſtrare. Minꝭ ſequatur patet vel eſt ſtatꝰ in maxima denſitate et hoc nō. quia tūc frigus finitū pōt ad tantā denſitatē hoc corpꝰ cōdenſare ſicut hoc frigus infinitū. qḋ eſt incōueniens. ¶ Rñdetur datur maxima denſitas poſſibilis naturaliter. ⁊ illḋ frigus pōt hanc cerā ad illā condēſare ⁊ frigus finitū ad tantā denſitatē deducet hanc cerā. denſitati naturali repugnat ꝙ minoꝛ fiat naturaliter vt dictū eſt de intentione naturali in. xvij. diſtinc. huiꝰ Si nō ponatur maxima denſitas naturalis arguitur [illegible] acrius. dr̄ forte cōdenſabit ad hunc ſenſum ꝙ q̄libet [illegible] ſit cū q̄libet non aūt ad nō quātū qꝛ cera erit pūctalis.

¶ Diſtinctionis. xliiij. queſtio quarta.

Circa hanc materiā de motu infinito querimus. Un dato corpore infinito ipſū pōt mouere ¶ Pro ſolutione huius pono cōcluſiones. ¶ Prima eſt. data linea recta finita parum ortentem verſus ſurſum poteſt perꝑtualiter ꝑ motū totam illam [illegible]

¶ Scd̄a concluſio ſi eſt: vna linea infinita parte terminata. et oriente verſus infinita. deus p̄t [illegible]

lineā extremū finitū verſus. ¶ Tertia ꝯcluſio. de⁹ pōt retrahere illā lineā: ctā mouere ad extremū vocatum oriente verſus. ¶ Quarta ꝯ°. dato corpe oīquaq; infinito. de⁹ pōt mouere ipm motu recto ⁊ motu circulari ¶ Prima ꝯcluſio eſt ꝯ quendā quā ſic ꝓbo. ad lineaȝ infinitā pertrāſiri nulla ſequitur ꝯdictio. ꝫ illud ē deo poſſibile. ꝯñam dubitat nemo. probo añs. ad illud non ſeqtur ꝙ illa linea infinita habeat ꝑtē vltimā. vt ptȝ de ꝑtranſitione cōtinui. et linee giratiue. Nec ſeqtur ꝙ infinitū rectū claudit̄ inter duo pūcta. ¶ Preterea ſor. pōt in pͥma ꝑte ꝓportionali hore ꝑtrāſire ꝑtē pedalē illius linee in ſcda ꝑte aliā pedalē de potētia dei abſoluta. ⁊ ſic in qlȝ alia ꝑte ꝓportionali hore q̄ facto tota linea ꝑtranſibit̄. ¶ Hūc caſū negat iſte. qꝛ videt̄ ei ꝙ ſeqtur ꝯtradictio ꝙ infinitū rectū claudit̄ inter duo pūcta. ſed conabim⁲ illud euadere ¶ Scdām ꝯcluſionē probo. ſi eſſet vna linea īfinita oriētē verſus teriata pariſij mirabile eſt ꝙ deus nō poteſſt trahere illā lineā occidentē verſus ꝑ vnū pedē. et qua rōne ꝑ vnū pedem ꝑ mille. et ſic ſine ſtatu. ad illō nō ſequit̄ ꝙ tota linea relinqͭt locū retro ſe oriente verſus. Quod probo. qꝛ tūc ꝑ acqſitionē pedalitatis infinitū locū amitteret. ¶ Tertiā ꝯcluſionē ꝓbo. qꝛ deus pōt retrahere iſtā lineā quēadmodū traxit occidentē verſus. qꝛ quēadmodū nō amittit ſuū locū ꝑ hoc ꝙ moueat̄ occidentē verſus. ita nō opȝ ꝙ acqͥrat nouū modū mouēdo oriētē verſus ¶ Quarta ꝯcluſionē ꝓbo que hȝ duas ꝑtes quaꝝ vnā concedit iſte de motu circulari vl̄ giratiuo alias oēs ꝯcluſiones negare vr̄. Sȝ dicit ꝙ de⁹ pōt mouere īfinitū extremū infinitū verſus qñ extremū oppoſitū eſt finitū. hoc eſt ꝑ mouere ꝑ latitudine ſi linea eſt īfinita ī lōgitudie pedalis latitudis ꝑtē ꝑ latitudinē vni⁹ ꝑtꝭ vel alteri⁹ moueri. Sed aliā ꝑtē ꝓbo. nō ſolū ex penetratiōe ꝑtiū ſȝ ſine penetratiōe ſi eēt vna ps infinita illi⁹ corporis oīquaq; infiniti teriata a cētro terre infinita oriētē verſus. illa pōt moueri oriētem verſ⁹. et nullū nouū locū acqͥret. ac ꝑinde erit de corpore omniqͥȝ infinito ⁊c. ¶ Contra pͥmā ꝯcluſionem arguo ſic ſi aliqͥs pōt ꝑtranſire lineā infinitā ſequeret̄. ꝙ inter pūcta finita clauderet̄ infinitū. Probo ꝯñam. incipiat ſortes ī pͥma ꝑte proportionali hore pariſij. et ꝑtranſeat pͥmū pedale. et ſic ꝯſiter. in qlibȝ ꝑte ꝓportionali hore ꝑtrāſeat pedale. iter ſortē in īſtanti teriante horam et locū a quo incepit claudet̄ infinitū ſpacium. ¶ Rñdetur admiſſo caſu. ⁊ dico ꝙ infinitū ſpaciū pertranſibit ſor̄ añ finem hore. qꝛ pedale bipedale. et ſic ſine ſtatu. in nullo inſtāti intrinſeco illi⁹ hore verū eſt dicere ꝙ īfinitū ſpaciū eſt ꝑtrāſitū. ſed ī inſtāti terminānte horam ſolū. Et petis vbi eſt ſortes. ¶ Dico ꝙ ē vbi deo placet. vbicūq; eſt in inſtāti teriante horā ſolū finite diſtat a porta ſcti Victoris in q̄ primo incepit motum inchoare quēadmodū in qlibet inſtāti ꝓcedēti ſolū finite diſtabat ab eadē porta. ⁊ de⁹ reducit ſortē ꝑ locū infinitū in illo inſtāti. ¶ Eodē mō dico ſi eſſet vna linea infinita oriētē verſus ⁊ occidentē ⁊ duo lapides hic elōgent̄ pariſi⁹ in pͥma ꝑte ꝓportionali hore ꝑ pedale vn⁹ occidētē verſus alter oriētē verſus. ⁊ ſic ꝯſiter ꝑ oēs ꝑtes ꝓportionales vni⁹ hore. ¶ Dr̄ ꝙ in inſtāti terminānti hora verū eſt dicere tota linea ē ꝑtrāſita. ſed illi lapides in illo inſtāti finite diſtāt. ¶ Pōt hic argumētari et ſic ſoluere. poſito ꝙ eſſet vnū corp⁹ fiſtulare infinite longu oriētē verſus teriatum pariſij. et deus in prima ꝑte ꝓportionali vni⁹ hore creet laccā. ⁊ ſic deinceps ſꝑ poſterioribꝰ creatis trudēdo priores ad ꝓbandū ꝙ infinitū claudit inter duo pūcta ¶ Dr̄ ꝙ quelȝ laccola pertrāſibit totā fiſtulā. et nulla remanebit in ea. Hoc ptȝ laccola creata in pͥma parte quālibet pedalitatem fiſtule ꝑtranſiuit. ergo totā gr̄a materie ꝯñā eſt bona. ¶ Sed ꝯ iſtud arguit̄ ponēdo ꝙ ſor. in qͥlibet ꝑte proportionali ꝑtranſeat ꝑtē digitalē illius linee. et plō in qlibet ꝑte proportionali hore ꝑtrāſeat mille leucas tūc ſeqtur ꝙ tota iſta linea eque cito ab vtroq; ꝑtranſibit̄. Cꝫ ptȝ in inſtāti terminānte horā pͥmo verꝫ eſt dicē nūc eſt infinitū ſpaciū pertrāſitū ab vtroq; mobili. Si ꝯcedas. illatum (ſicut ipſū concedendū eſt) totū illud ſpacium eque cito ab vtroq; mobili eſt ꝑtranſitū ſicut in achille zenonis. ¶ Sed ꝯ hoc arguitur in argumento zenonico circa finē hore mobile ſequēs velocitat ſuuȝ motū. et ꝯtinuo ipſū intēdit cum in ſubduplo tꝑe eq̄le ſpaciū ꝑtranſit cū alio. hic autē econtrario ꝯtingit. Rñdetur iter arguēdū ſufficiēter ꝙ magnitudo eſt eq̄ cito ꝑtranſita ab vtroq;. ſed vnū mobile per infinituȝ ſpaciū añ finē hore precedet aliud. in fine pͥme ꝑtis proportionalis hore ꝓcedit aliud mobile forme per mille leucas. in fine ſcdē ꝑtis ꝓportionalis hore ꝑ duplū ſpacium ad illud ī fine tertie ꝑtis ꝓportionalis hore ꝑ ſpaciū triplū ad illud. et ſic ꝯſiter. ꝫ ꝑ infinitū ſpaciū vnū mobile ꝓcedet ⁊ aliud añ finem hore. et non mouētur nec iuuantur in inſtanti terminante illam horam. ſed in illo totum ſpaciū eſt ab vtroq; eque cito ꝑtranſitū. ¶ Cōtra ſcdā ȝ ⁊ tertiā ꝯcluſiones ſic argumētor de⁹ pōt retrahere ꝑ te illam lineā infinitā oriētē verſus teriatā pariſij occidentē verſus. ſignet̄ vnus clauus in extremo finito. in qlibȝ ꝑte ꝓportionali hore trahat de⁹ occidētem verſus ꝑ pedale. Iā in inſtāti terminānte motū inter pariſiū et clauū eſt diſtantia īfinita. ¶ Preterea ī illo caſu relinqͭt totū locū quē habuit in oriente. qō ſi cōcedas. ꝫ realiter hȝ extremū oriētē verſ⁹. Si negas. tāta ē diſtātia infinita inter occidētē et pariſiū ſic iter pariſiū cūdo ī īfinitū oriētē verſus. ¶ Itē qlibȝ pedalitas ei⁹ acquirit nouū locū. ꝫ tota linea ¶ Rurſus capto centru corporis omniqͥȝ infiniti. vel vnū pūctū ei⁹ ꝑiſij a volo ꝙ in qlibet ꝑte ꝓportionali hore acqͥrat pedale adhuc totum corpus repleret oēm locū poſſibilē qō non videtur dicendū. ¶ Rñdetur admittēdo caſū ꝙ deus trahat occidentē verſus. tūc infinitū ſpaciū ꝑtrāſibit̄ a clauo. ſed in inſtāti terminānte horā clauus ſolū finite diſtat. nec ē poſſibile ꝙ illud extremū ſꝑ procedat ſcdȝ rectū. et ꝙ in inſtāti terminānti horā plus vel tm̄ diſtet ſicut vnq; añ diſtabat. et rō eſt quia tunc aliquid eſſet vltra infinitū. ¶ Ad aliud vbi dicis tota linea relinqͭt locum. ¶ Rñdetur ꝙ tota linea nō erat in loco. ſȝ omnis pedalitas ei⁹ erat. et eſt in loco. ſed de loco vō vel ymaginario nego ꝙ tota linea relinquat locū quē habuit in oriente. ſed illo modo trahendo tenebit illū eſto ꝙ quelibet pedalitas (immo quelibet pars finita) acquirat nouū locum. quemadmodū quelibet pedalitas mole mulceberi acquirit nouū vbi. ſed non tota mola ¶ Ad tertiā dico ꝙ ſi eſſet vnū corpus oīquaq; infinitum de⁹ per ipſium mouere orientem verſus. et qlibet pedalitas acquirit nouū vbi. ſed totum non acquirit ¶ Sed ꝯ ſic arguo. ſigno vnā lineā infinitam vtrūq; extremū verſus. vocetur linea a ſigno b infinitū orientem verſus terminatam pariſij. pono c pointū ſuꝑ primum pedale b pariſij. volo ꝙ in prima parte ꝓportionali hore b retrahatur per pedale. et c etiam. et ita per quālibet partē ꝓportionale vnius hore. tūc in inſtanti terminante horā verum eſt dicere totum a/a pariſio oriētē verſus eſt ꝑtranſitū a c. ergo primū pedale ipſius b qō erat terminus linee pariſij ꝑtranſiuit totū a inter pariſiū et oriente. ⁊ a fortiori quelibet alia pedalitas linee b a primo. ergo totū a eſt ꝑtranſitū oriētem verſus. ergo b eſt ex̄ a. ¶ Vel clarius ſit a vnus alter

bipedalis latitudinis. ſit nouacula in extremo acuta
diuidés a aſſerem quo ad latitudinē. et retrahat de⁹
b cū nouacula ei⁹ in qualꝫ parte ꝓportionali vnius
hore per pedalitatē. iam in inſtāti terminate horam
totus aſſer a eſt diuiſus. ꝙ nouacula et quelibet ps li=
nee b pertranſiuit totū. ergo inter a ⁊ oriētē eſt b li=
nea infinita. Et ſic a habet extremū. ¶ Rādetur ad=
mittendo totū caſum. dꝫ ꝙ in īſtanti terminate horā
primo verū eſt dicere nūc ꝑtranſiuit. ſed nūc finite
diſtat a pariſio. et qlibet alio puncto et corpe in mun
do ſed in qualibet pte proportionali illius mot⁹ totū
b et qlibꝫ eius ps erat ſup a. et qn̄ addis de nouacula
acuta. dico ꝙ in quolꝫ inſtanti intrinſeco illius hore
nouacula erit ſup lineam a. in inſtāti terminate horā
aſſer a erit diuiſus in duas medietates quo ad latitu
dinē. et in inſtāti terminate horā ſtat ꝙ nouacula ſit
ſup a vel extra. ſed nō eſt poſſibile ꝙ tm̄ diſtet in illo
inſtāti ſicut in quocunqꝫ tp̄e preterito diſtabat. qꝛ in=
finite diſtabat. quia ꝑ pedale/ tripedale/ quadrupeda
le/ pentepedale/ et ſic ſine ſtatu. ¶ Et ſi arguat̄ poſſi=
bile eſt ꝙ in hoc inſtanti plus diſtet ꝙ in hoc tp̄e p̄teri
to demōſtrando primā partē ꝓportionalē hore. et in
hoc tp̄e preterito demōſtrādo ſcd̄am partē ꝓportio=
nalē hore. ⁊ ſic de ſingulis. igr̄. ¶ Reſpōdetur vide
an deltres per aſcenſum in modalibus compoſitis.
¶ Scd̄o videas an ſic eūdo tibi obuiabitur ꝑ partē
tp̄is terminatā ad inſtās terminatiuū. ſicut ſi ſor. et
pl̄o cōtinue albeſcant ꝑ vna in horā equal̄r. et ſortes ī
inſtanti terminatiuo hore p̄mo non ſit. ſortes fuit ita
albus ſicut pl̄o eſt nūc in hoc inſtāti. ſed bn̄ verū eſt ꝙ
ſortes in nullo inſtanti fuit ita alb⁹ ſicut plato ē nūc
¶ Iſtud totū qđ dico de pertrāſitione declarabit̄ duo
bus exēplis et ſunt ꝓbatiões bn̄ apparētes ꝙ poſſibi
le eſt infinitū eſſe ꝑtrāſitū. do vnū caſeū terminatum
pariſij eūtē ī infinitū oriētē v̄ſus q̄drupedalis lati
tudinis. veniat mus in p̄ma pte ꝓportionali vni⁹ ho
re et rodat caſeū ī medio pedaliter. in ſcd̄a pte ꝓpor=
tionali iterū pedaliter ⁊ ſic ꝑ oēs ptes ꝓportionales
vni⁹ hore. in inſtanti terminante horā erūt duo caſei
infiniti. in qlꝫ pte proportionali illi⁹ hore: et in qlibꝫ
īſtāti mus finite diſtabit a pariſio. et tm̄ diuidet totū
caſeū. Qđ dico de mure. accip. de vno angelo qui p̄t
deo faciēte. ſed exēplū muris eſt ſenſibili⁹. q̄re nō po
terat vn⁹ angelus ꝑgere cū mure caſeum rodente la
teraliter? Et ſic totā lineā pertrāſibit. ¶ Scdꝫ eſt ſi
eſſent infiniti lapides pedales ſup lineā infinitā inter
pariſiū et oriētē. qđ obſtat ꝙ vn⁹ angel⁹ vadat iter
primū lapidē et oriētē et ꝓijciat illū tergo extra li=
neam (ſicut Ouidi⁹ narrat de rege theſſalie deucalio
ne primo metamorphoſeos ⁊ eius coniuge pirrha q̄
ꝓiecerūt retro oſſa parentū) in ſcd̄a pte ꝓportionali
vadat angel⁹ poſt ſcm̄ lapidē puta inter oriētē ⁊ ſcdꝫ
lapidē ⁊ illū ꝓijciat retro. ⁊ ſic ꝯñter: in inſtāti termi
nante horā oēs lapides ſūt remoti a linea. ſic tota li=
nea eſt ꝑtranſita. ¶ Sed ꝯ̄ iſtud arguit̄ qꝛ deus pōt
mouere mobile in īſtanti vel ſaltē mutare. faciat āge
lum michaelē incipe pariſij in hoc inſtanti. et eū mu
tet per totā lineā īfinitā. tūc non potes euadere quin
infinitū claudit̄ inter duo puncta ¶ Rādeo admit=
tendo caſū. Et dico ꝙ michael eſt ꝑ totā lineā in illo
inſtāti. ſed ſemꝑ eſt finitū ſpaciū inter michaelē et pa
riſiū a propiquiori loco in quo eſt michael. et nō dat̄
vltim⁹ loc⁹ in q eſt qꝛ ē in loco v̄o vel ymaginario īfi
nito. de hoc ante argutū eſt ponēdo ſortē et platonē
in infinitis locis qđ in aliquo ſenſu concedi pōt ꝙ in
finitū rectū claudit̄ inter duo pūcta. ¶ Fortaſſe an=
gelus ex natura ſua pōt eſſe in infinito loco lōgo ſup=
poſitis duobus apparētib⁹ primū ꝙ nulla loci figu=
gura angelo repugnat. ¶ Scd̄m ꝙ quicqđ pōt eſſe ī
vno equaliū pōt eſſe in reliquo equali illi ſi angel⁹ p̄t
eē in quadrato pedali appāret ꝙ pōt eſſe in linea quā
tūcūqꝫ longa. Sed de hoc in ſcd̄o. ¶ Scd̄o arguo ꝓ=
bando ꝙ linee infinite non p̄nt moueri. qꝛ ſi hoc eſſet
verū ſeqretur ꝙ ſpaciū mille leucarū eſſet ꝑtranſitū
in inſtāti ꝑ motū. hoc ꝯn̄s eſt falſū. ꝙ et añs. falſitas
ꝯñtis eſt nota qꝛ eſt repugnātia in adiecto mot⁹ ſuc=
ceſſionē cōnotat. Probo ꝯñam. ſigno duas lineas pa
ralellas infinitas oriētē verſus a ⁊ b. ſit a. in primo
climate in diameroe et tranſiens in infinitum per affri
cam. ſit b infinita in mōtib⁹ iperboreis vltra clima=
ta trāſiens ꝑ aſiam in infinitū. quieſcat a deprimat̄ b
extremū infinitū v̄ſus. quieſcēte extremo finito ī mō=
tibus iperboreis ꝑ vltimū īſtās nō eſſe. qꝛ ſic mot⁹ in
cipit eſſe. Tunc ſic arguo. immediate poſthoc b tan=
get a. inter b et a eſt ſpaciū mille leucarū. ꝙ ſpactum
mille leucarū ꝑtranſibit̄ per motū in inſtāti. Maꝫ per
motū hoc ptꝫ. qꝛ illud ſupponimus. Mꝫ moue..r. b in
inſtanti ptꝫ. qꝛ ſi ſucceſſiue tunc pri⁹ b ꝑtranſiret vnā
leucā q̄ꝫ mille leucas. Sed ꝙ īmediate poſthoc b tā=
get a probo īmediate poſthoc. b ⁊ a nō erūt paralelle
ptꝫ per vocatū extremū depreſſum. ſed erūt concurrē
tes. ꝙ ſi infinitū protrahātur neceſſe eſt illas ꝯcurrere
per illā petitionē euclidis. Si due linee ſuper tertiā
ceciderint. et anguli ſuper vna parte fuerit maiores.
ex altera minores. neceſſe eſt illas lineas ſi in infinitū
ꝑtrahant̄ concurrere. et hoc ptꝫ ad ſenſū. Accipe vir=
gas. et ſic ordines. et rōne probari pōt eo ꝙ ſꝑ pedali=
tas b plus diſtans a mōtib⁹ iperboreis magis appro
pinquat linee a. ¶ Rādetur negando ꝯñam. et ad ꝓ
bationē concedo ꝙ īmediate poſthoc b tāget a. vt ar
gumentū aperit. ſed nulla ps finita b immediate poſt
hoc tāget a ſemꝑ ꝑtes prope oriētē citi⁹ tāgent. Et
alie tardius. Nec ſequitur ꝓpterea ꝙ moueatur b in
inſtāti. ſed ſucceſſiue. qꝛ modica depreſſio in b facit
ꝑtes oriētē v̄ſus bene deſcendere. nulla pedalitas b
p̄mo tanget a. Quod pꝫ ſigno pedale ꝑ mille leucas
inter oriētē et montes iperboreos ſit pedalitas g. h
inter g et oriētē que eſt pedalitas b linee prius tan=
get a q̄ꝫ g tanget. ſic tanget a ante g. ⁊ k an̄ i ⁊ l an̄ k
Et ſic in infinitū. ſed īmediate poſthoc infinita ps b
tāget a. ¶ Sed ꝯ̄ illud arguitur. ponatur etiā c linea
a pariſio in infinitū oriētē v̄ſus. iam c mediat inter
a et b. tunc ſic arguitur b tanget c lineā ante a lineā
quia ſucceſſiue mouetur. et c mediat. ergo nō īmedia
te poſthoc b tanget a. Maꝫ b tanget c an̄ a pꝫ quelibet
pedalitas b tāget pedalitatē ei rn̄dentē in c p̄us q̄ꝫ in
a. ergo b prius tanget c q̄ꝫ a. ¶ Inſuper ſi eſſet alia
linea infinita in anticlimatibus d tranſiens in infini=
tum orientem verſus ſequitur ꝙ b eque cito tāgeret
ſicut c. Quod ſi concedas. pono infinitas lineas in=
ter d et meridiē omnes trāſeuntes in infinitum orien
tem verſus. tam non dabitur vltima linea meridiem
verſus ſequeretur ꝙ b eque cito tangeret eas oēs. Et
ſic īmediate poſthoc faceret magnā portionē circuli
¶ Rādetur admittendo caſum de c linea. ⁊ negatur
ꝙ b tangat c ante a. et ꝯceditur ꝙ quelibet pedalitas
b tanget pedalitatē ei reſpōdētē in c anteq̄ꝫ in a. ergo
prius b tanget c q̄ꝫ a nego illam ꝯñaꝫ. Et qn̄ ponis d
vltra a ⁊ infinitas lineas admitto caſū. ⁊ eo admiſſo
dico ꝙ b nō citius c q̄ꝫ d ⁊ infinitas lineas meridiē
verſus tāget. ¶ Et ad illud qđ tangitur de circulo.
¶ Rādeo per ꝓpōes. Prima more mathematico lo

quendo ac ſi ex fluxu pūcti non in directū fluat linea curua et circulus. ¶ Qz imediate poſthoc erit portio circuli patet immediate poſthoc b linea deprimetur ergo punctū pedaliter diſtans a mōtibus yperboreis facit portionē circuli paruā. quia non fluit ꝑ lineam breuiſſimā. punctuz bipedaliter diſtans a montibus yperboreis facit maiorē portionē circuli ī equali tpe. ¶ Scḋa propō. dato quocūq̄ inſtanti poſt vltimuz inſtās nō eſſe depreſſionis infinite magna erit aliqua portio circuli. ptz nō datur pedalitas maxime diſtās a mōtibus yperboreis. et quāto pedalitas plus diſtat portio circuli eſt maior. ¶ Tertia ꝓpō. ante quodlz inſtans futurū poſt vltimū inſtans nō eſſe depſſionis dabitur infinitū ſpaciū inter b ⁊ a poſt punctū ſectionis et ꝯtactus. da vnū inſtās poſthoc. ⁊ inuenies ꝙ b interſecat a. da pūctū ſectionis in illo inſtanti prope nos. inter illud pūctū et orientē vbi b eſt extra a ꝓpe pūctū ſectionis eſt pedale ſpatiū interceptū. bipedale tripedale/ quadrupedale/ ⁊ ſic ſine ſtatu. ⁊ cā eſt. quia eūdo ad orientē ſemꝑ quālibet ſectionē ſectio ꝑibat. ¶ Sc' tñ dari poſſunt due linee infinite inequaľr diſtantes q̄ non concurrūt. ptz ſi erigant due pedaľr diſtantes a cētro terre q̄ quāto magis cōſcēdunt tanto magis dilatanť. ſic videť ſi due linee infinite ponanť ſic lꝫ ꝙ prime pedalitatis pūctū primū pedaliter diſtat: ſcḋe pedalitat; ꝑmū pūctū ſemipedaliter diſtat tertie pedalitat; ꝑmū pūctū ad q̄rtā ꝑtē pedis diſtat ⁊ ſic ſine ſtatu. q̄ñ eſt mior latitudo geometrice videť ꝙ in nullo pūcto ꝯcurrēt ille linee. ¶ Tertio arguiť argumēto Ariſtotelis ꝑmo de celo et mundo ſi linea infinite longa pōt moueri ſeq̄retur ꝙ aliqḋ valde tarde motū moueret infinite velociter. ꝯñs eſt īpoſſibile ḡ et añs. Probo ꝯñaz. erigo vnā lineā infinite longā a cētro terre tranſeuntē ꝑ celos moueať illa linea ſic ſcꝫ ꝙ pedalitas ꝓpe terrā moueať adeo tarde ſicut limax ipſa mouet. Sꝫ ꝓbo ꝙ īfinite velociter moueť capio aliā lineam pedalem quā ſuppono circuire terram cū illa infinita ſit prima a. ſcḋa b. a infinite velocius mouetur q̄̄ b. igť. Mā probo. quodlz mobile qḋ mouetur circulariter mouet ita velociter ſicut pūctū velociſſime motū in eo ſi aliqḋ tale ſit vel mediū pūctum eius. qꝛ motū difformē ad vniformitatē reducē opꝫ. mola fabri mouetur adeo velociter ſicut punctū mediū ſemidiametri eius. vľ ſicut ſupficies terminatiua mole. ſed hic non pōt dari pūctū velociſſime motū quia quāto punctū plus diſtat a centro vel a principio tanto maiorē circulū deſcribit in equali tpe ergo velocius moueť. et ꝑtes mouētur in hac linea difformiter. ḡ totalis linea ociſſime rapiť circa terrā. Rñdetur ꝑ ꝓpoſitiones. ¶ Prima eſt. quāto linea eſt longior tanto ocius mouetur. ſuppoſito ꝙ partes eq̄liter alte a terra equaľr moueātur. hoc pꝫ qꝛ in equali tpe maius ſpaciū deſcribit punctū mediū eius vel pūctū velociſſime motū. ꝓ nūc nō curo vtra illaꝝ ꝓpoſitionū ſit vera, illud clarū eſt in lineis finitis. ¶ Scḋa ꝓpō. nulla eſt ꝓportio mot⁹ linee a ad motū linee b. Probať linea b moueť ita velociter ſicut pūctuz extremū vel mediū. linea a incōparabiliť velocius mouetur. ¶ Tertia ꝓpō infinite velociter mouetur linea a. pꝫ quacūq̄ velocitate motus data contingit dare velociorem. motu linee a nō contigit dare maiorē. igitur minor ptꝫ. qꝛ vel erit motus linee finite vel infinite. non ꝑmū. ſi moueatur motu ꝓpe dicto. nec ſecūdū. ¶ Quarta propō linea a nō mutatur inſtātanee. ptꝫ ex toto caſu. ¶ Forte dices ꝙ linea iſta in tpe finito pertrāſibit ſpacium infinitū. ¶ Diſtinguitur vel ꝙ vna finita et determinata ps linee a pertranſeat infinitū ſpaciū in tpe finito equaliter mouēdo. et ſic negatur. vel q̄buſcūq̄ partibus linee datis motis dantur partes q̄ velocius mouentur. et ſic cōceditur hoc eſt dicere. nullū eſt incōueniens a totali linea. ⁊ ſi aliqua circuiat totā terrā in breuiori tpe non tñ veloci⁹ mouetur. hoc nō tenet in infinitis. eodē modo ſi ſubito.

¶ Quarto arguitur dato corpe infinite grauitatis ſuꝑ reſiſtentiā infinitam: vel illud deſcēdet vel non. ¶ Et conſimiľr pōt queri de calore infinito et infinito frigore approximatis. Sed qꝛ fortaſſe dicetur. ibi nulla erit actio. capio corp⁹ vniformiter calidū vt q̄tuor. volo ꝙ ſit infinite magnū. ⁊ aliud corp⁹ bipedale frigidū infinitū quo ad intēſionē. q̄ritur que actio erit ibidē. ¶ Si dicas frigus corrūpit calorē poſtq̄ eſt infinitū intenſiue. qḋ ñ ꝯcedas. ¶ Contra corpus corpus calidū habꝫ infinitas ꝑtes caloris non cōmunicantes. ergo eſt etiā infinite calidū actiuitas agētis prouenit a multitudīe forme. ¶ Si dicas (et bñ) hoc minime ſufficere ad corpus eſſe infinite calidū. lꝫ req̄ritur ꝙ oēs ſint in eodē ſubiecto primo penetratiue. qḋ non eſt in alio corpe. ¶ Cōtra hoc nō impedit oēs pedalitates caloris ſe iuuant. et ſūt infinite. ḡ infinita eſt actiuitas. et infinita reſiſtētia. ¶ Itē datis duobus corporibus a ⁊ b. ſit a vniformiter graue vt vnū. b pedale infinite grauitatis ponať equelibra infinita. b n ōplus pōderabit q̄̄ a. eſto ꝙ ſit infinitas intenſionaľr in b et nō in a. ¶ Rñdetur ſufficienter arguēdo ad finē argumēti viꝫ dr ꝙ frig⁹ calorē corrūpet. non ſatis bñ applicantur ꝑtes diſtātes ad reſiſtēdū ac ſi ſimul eſſent. bñ verū eſt ꝙ multe partes ſe iuuant ad agendū et reſiſtendū. ſed nō ad ſic agendum vt percipies manū citius frigefactā a toto mari q̄̄ a dolio pleno aque vel puteo ꝑuo equaliter frigido cuꝫ toto mari. vna ps petus applicať q̄̄ alia. ſcḋa pedalitas iuuat ꝑmā ad reſiſtendū extrinſeco. tertia iuuat ſed minus q̄̄ ſcḋa. ſiue ad agendū. ſiue ad reſiſtendū tandē deuentes ad ſtatū in vna ꝑte centeſima vel vigeſima. et opinor ꝙ ſi mare eſſet infinitū in magnitudine cū frigore qḋ nūc hꝫ ſcḋm intēſionē nō ampli⁹ frigefaceret digitū appoſitū q̄̄ ſtix fluuius archadie. et ſic exiſtimo in corpe luminoſo infinito hñte infinitū de luie. Propterea dicebā in ꝑma q̄one hui⁹ materie ſtat dare paruā vmbrā a corpe opaco finito. dato ꝙ corpus luminoſū eſſet īfinite magnū. qꝛ pōt dari aliq̄ pars illius corpis q̄ non pōt ꝓducere lumē primariū retro corpus opacū ſed ſi augeātur ꝑtes remote in intenſione non inconuenit ꝙ auferatur omnis vmbra. Et q̄ñ argumentaris de a et b corpibus grauib⁹. dico ꝙ a in extremo balancis tñ ponderabit ſicut b. qꝛ eſt infinita grauitas ſcḋm valorē in a ſicut formalr in b. grauitas melius applicabiť in equelibra q̄to pl⁹ diſtat a medio. Et ita de q̄libet alia q̄litate motiua. ſecus eſt de qualitate actiua ¶ Sed ꝯ illud arguitur ſignādo vnā equelibrā ſuſpēſam in aere quā deus cōſeruet etiā ne frāgať. ponať. tota ſphera tre penetratiue cū ſua grauitate ꝙ ſtet in altero extremo. Ponatur vna faba ī alio et elongetur extremuz in quo eſt faba. ſequitur. ꝙ tandē trahet totam terram.

¶ Reſpōdetur ꝙ aliquid eſt ſuꝑ hoc tactū queſtione ꝓcedenti ⁊c. de terra videť multis ſi eſſet oīno penetratio ꝑtiū nulla eſſet actiuitas grauitatis. ſed q̄cq̄d ſit. non ſto in iſtis. concedo ꝙ faba tandē ꝑ elōgationē ſibi attrahet mille pondera equalis grauitatis cū terra. Sꝫ bona eſt q̄ſtio ponēdo in vno extremo grauitatē infinitā. et ꝙ deus infinite oblonget aliud ex-

tremū ſꝫ tenendo ſabā in eo. an aū inſtās terminatiuū hoc puta in fine terminato ad illud inſtans attrahet grauitatē infinitā ad equalitatē, et ſꝑdiu ſtabit. Sed hoc ſoluitur ex dictis in .15. diſt. in .iij. ¶ Quinto arguitur poſito ꝙ deꝰ creet vnū corpus infinitū ſurſū cūdo terminatū ſup capita noſtra in pncipio in fine regionis aeris ita ꝙ ſit ipſum graue. et relinqt nature ſue. vel deſcēdet vel nō. ſi nō. Cōtra eſt graue. appe tit eſſe deorſū non hꝫ impedimentū. ergo deſcendet. Si ſimū. ergo infinita pars eius q̄ eſt ex celū/celū ſꝑſus mo ueretur. et pp. io aſcenderet. et hoc eſt maius incōue niens ꝙ illa pars finita ſub celo nō deſcendat. ¶ Qui dam doctor ꝓpter hoc dicit nō deſcendet. ¶ Sed ꝯ

Grego. hoc arguit. vocet pars ex celū a inter celos a cōcauo ſue ad conuexū noni celi vel vltimi quodcūqꝫ fuerit b. ps infra celos c. Ad hoc ꝙ tota linea deſcēdat non ſeqꝛ tur ꝙ a aſcendet. ergo male dicit. Probo aſſumptū. qꝛ ſi aſcenderet. hoc eſt qꝛ magis approping̃t celo. et ꝓpter ea nō ſeq̄tur. ſi lapis p vnus pedē diſtās a celo relictꝰ ſue nature tūc p eū recedit a celo quēadmodū graue ſic recedit a circūferētia ad centrū. Sed hoc ibi dici nō pōt. nec eſt centrū. nec circūferentia. ꝓpterea non videt̃ eſſe idē ex celū et intra. qd eſſet de tali lapide ſi relinquatur ſue nature dubito. Si dicas ꝙ ille lapis q̄ſceret ibidē. et idē de a pte linee date. c pars appetit de ſcendere. et eſt valde grauis et alie ptes. ſ. a ſupra celū et b in celo reſiſtūt. ergo c pars niſi reſiſtentia fuerit fortꝰ rumpet violēter ipſum ꝓhibēs et deſcendet. ¶ Item clariꝰ ponat̃ doliū infinite lōgū hn̄s baſem ſupra parī ſrū plenū vino. et frāgat̃ baſis vino relicto ſue nature et clarū eſt ꝙ vinū infra celū deſcēdet. an vinū in ce lis reuoluet̃ cū eis ex ſua natura notū eſt ꝙ nō. ſed an ibi ꝑpetuo q̄ſcet vel materia eius dubiū eſt. qd fieret ſi deꝰ caperet ptē celi. et poneret in aere eadē relicta in celo vel nō relicta? Sic patꝫ ꝙ nichil certi huic argu mento dici pōt. Sed ſi deꝰ faceret ſpherā leuiū in infi nitū ſurſum vt ignē ſine celo tūc qd dicedū eſſꝫ certū nō eſt. Si dicas ꝙ deſcēdet et ibi eſt actius punctum An ſemp mouebitur vel tandē q̄ſcet. qꝛ ſꝑma peda litas eiꝰ tanget centrū terre eſt infinita ps ſurſum. et ſi in quolibꝫ die mille leuce ptranſeant cētrū terre ſp ſunt plures ptes ſurſū q̄ deorſū. et ſufficiunt ad pellē das alias partes q̄ ſunt ex alia pte centri q̄ non pnt reſiſtere ſufficienter actiuitati grauitatis ſurſū q̄ eſt ex ſuum locū naturalē potens eſſe in ſuo loco natali ¶ Sed ꝯ illud arguit. non hꝫ locū naturalē in illo ca ſu. ergo non appetit ire ad centrū terre. pria claret. ꝓbat̃ aña. graue appetit ire ad centrū terre p lineā breuiſſi mā. et ſi eſſet ex ſic mouebitur remoto ꝓhibente. et nō quieſcet quouſqꝫ mediū eiꝰ ſit mediū mundi. ſed ſic non eſt de corpore illo infinito. igitur. qꝛ non hꝫ me dium ſemp maior pars eſt ſurſū. ¶ Preterea eſt infi nite grauitatis illud corpus in forma vel in valore. ergo deſcēdet in inſtanti. et tunc quero qñ quieſcetꝰ quota pars illius linee erit ſupra cētrū et quota infra? ¶ Si dicas non deſcendet. ¶ Contra aliud corpus ſecum eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime deſcēdet. ergo et ip ſum nec valet dicere ꝙ infinitas ꝓhibeat qꝛ calor in finitus extenſiue et intēſiue calefacit plus ꝙ finitus.

¶ Diſtinctionis. xliiij. queſtio quinta

Queritur quarto circa hanc materiā de infinito. et eſt q̄ſtio quā hꝫ hic doctor. Vtrū q̄lꝫ bet qualitas infinita gradualiter ſit infi nite actiua? ¶ Videtur p concluſionē ſequente. ¶ potētia actiua rei attēdit̃ penes multitudinē forme. Probatio po

tentia rei nō attendit̃ penes multitudinē materie: qꝛ tunc pedale terre deberet plus agere ꝙ pedale ignis. conſequens eſt falſum. conſequentia patꝫ quia pedale terre plus de materia hꝫ ꝙ pedale ignis. ¶ Inſuper materia nullius eſt actiuitatis niſi ad productionem potētie intrinſece que poteſt haberi de ea ab āgelo vel gratia beata. et ſi ponatur q̄titas diſtincta a re q̄ta non attenditur ex pte q̄titatis: qꝛ tunc ſemp hn̄s plus de q̄titate deꝫ eſſe actiuius nō videtur aliqd aliud penes quod dꝫ attendi niſi penes multitudinē forme. igitur ꝓpoſitū. ¶ Si dicas eadē forma ſine additione in me dietate corporis pedal̃ e actiuior ꝙ in toto pedali: qꝛ vꝛtꝰ vnita eſt fortior ſeipſa diſperſa. Hoc eſt eadem vꝛtus nūero maiorē effectū producit vel citiꝰ in materia cor pore ꝙ in minori. qre alias parui hoies facile iraſcunt̃ niſi quia calor eorꝫ eſt bn̄ vnitꝰ ſi idē calor eſſet in ma gno vel illi equalis non tm̄ iraſceretur. ¶ Contra ex hoc ſequit̃ ꝙ eſſet actio a ꝓportione equalitatis vl̃ a ꝓpōne inequalitatis minoris. ꝯ philoſophū. vij. phiſicorum. Probo pñam. pono duo corpa que ſe hñt in proportione eq̄litatis ſi alterū condenſet̃ et alterum ra reſiat. ¶ Itē arguit̃ ad idē ſigno a pedale vniformi ter vt quatuor et b quadrupedale vniformiter calidū vt q̄tuor equaliter denſū et rarū tam potentia ipſiꝰ b eſt in quadruplo maior potentia actiua ipſiꝰ a: qꝛ cū cō tineat q̄tuor ptes non communicātes quarū quelibet eſt eque potens cū a. tūc pono ꝙ b condenſetur ad ſubq̄druplū caliditate nec intenſa nec remiſſa tamē b calidū ē tūc actiuū ſicut antea et ꝓuerat in q̄druplo actiuior ipſo a. ergo tamē eſt equalr ſecū potens et hoc nō niſi qꝛ in q̄druplo plus hꝫ de forma. ergo potentia rei attenditur penes multitudinē forme qd erat ꝓbandū. Et nō in tendatur ꝓpter condenſationē notū eſt intelligēti. cali ditas nō migrat de ſubiecto in ſubiectū. tūc ſeq̄tur il latum. ¶ Sed dices duplex eſt potētia q̄dā intrinſe ca vel eſſentialis. et eſſentialis eo ꝙ q̄ntū eſt de ſe ſuffi cit agere. ¶ Alia eſt extrinſeca et accidētalis. et ob cā rem dꝛ accidētalis eo ꝙ accidit ei aliq̄ velocitas que nō accidit potētie et equaliter condenſatione applicatio forme ſe tenēt ex pte maioritatis potētie accidētalis qꝛ hoc eſt forme extrinſecū. ¶ Ex iſto ſequitur a et b equalia in q̄titate et eiuſ intenſia p totū et tñ a eſt in infinitū maioris potentie ꝙ b. Probatur ſit a vnum corpus infinitū in cuius quolibet pedali ſint quatuor gradus caliditatis vniformiter. in quolibet pedali ſit equaliter de forma et intenſiōe. et ſit b vnū pedale hn̄s q̄tuor gradus intenſiue adequate et condenſet̃ a ad q̄titatem b vſqꝫ nulla alia mutatione facta in ipſo. quo poſito ſeq̄tur correlariū qꝛ b manebit intenſū vt iiij. et a erit vt + et habebit infinitos gradus forme: qꝛ infinitā multitudinē forme ꝙ ante condenſationem habebat. ¶ Scdo ſeq̄tur b eſt infinite calidū vniformiter et a ſolū finite et tñ a eſt in infinitū maioris po tētie ꝙ b. ¶ Probat̃ correlariū capiat̃ corpꝰ calidū vt q̄tuor vniformiter capiatur de gradu caliditatis in tenſionē equalē extenſ. cū ſeda pte ꝓportionali et [illegible] ſeda pte ꝓportionali [illegible] ꝓpor tionalis erit calida vt ſex. et iterum capiatur [illegible] gradꝰ ſeſq̄ptia ꝓportionalis [illegible] terre ptis ꝓportionalis [illegible] tes ꝓportionales [illegible] tranſmutationem illarū partium [illegible] beant quelibet [illegible] ſio in fine q̄ erat in [illegible] dem. tūc erit infinitus calor [illegible] non erit actiuior ꝙ antea [illegible]

Marſili⁹. q. pria pri mi de generatione ¶ Non valet qđ dicit quidã antea erat infinite inteſionis loquẽdo de calore punctali. q2 ſi aduerſarij darent: talẽ cueſtigio eſſe infinitũ deberẽt dicere. loquẽdo recte de intenſiõe forme ſicut loquẽtes loquuntur niſi eſſet diffugiũ ad hoc ꝙ calor pũctalis eſſet impartibilis. et calor quãti diuiſibilis ſicut alibi dr de ptibus continui. ¶ Tertiũ correlariũ qſtioni reſpõſiuũ eſt. dabile eſt aliqđ infinite formalr calidũ finite actiuitatis in agendo. Probat correlariũ do duo corpa equaliter calida a ꝛ b quadrupedalia relicto a capio b quadrupedale volo ꝙ rareſiat ſcđa ps ꝓportionalis ad equalitatẽ pme nichil acqrendo vel deꝑdendo et tertia ps ꝓportionalis rareſiat ſimilr ad qtitatez pme partis et ita fiat de qlibet alia pte proportionali nichil vnqꝫ deperdẽdo vel acquirendo: tam a eſt finite actiuũ. et b equaliter ſimpliciť hꝫ de forma cum a ꝗ b eſt finite actiuũ. ꝗ correlariũ verũ. ¶ Si dicas quodlibet corp⁹ infinitũ extenſiue vniformiter calidum eſt infinite actiuũ b eſt huiuſmodi. igitur.

¶ Reſpondetur ſupius negauim⁹ maiorẽ. nõ citius frigeſit digitus in mare oceano qꝫ hyrcano vl caſpio equaliter fri gido intẽſiue. Sed q2 motiuũ ariſtotelis iij. phiſicoꝝ eſt probabile trãſeat ꝙ maius corp⁹ eqlr frigidũ intẽſiue cũ minori citius frigefaciat. ſꝫ nõ in ea ꝓportione citius q̃ vnũ corpus eſt maı⁹ alio. et ſi in minori ꝓportione duplũ ad aliud nõ induplo citius frigefaciet ſed in proportione ſexquitertia vl ſexquioctaua. cũ in corpore infinito ſunt infinite ptes. totũ eſt infinite actiuũ partes ſe iuuãt dũ inſunt eidẽ toti. licꝫ vna ps ſeparata ad tantã diſtantiã agere nequeat. ſed ſufficit ꝙ coagit in ſuo toto. ſicut ſecũdum apparentẽ opinionẽ de eſſentia febris qlibet ps caloris naturalis cũ calore extraneo ſupaddito eſt febris in ſuo toto ſecus eſt quãdo eſt per ſe. ¶ Sed dico tenendo modũ ariſtotelis intelligit de corpibus vniformiter raris vel denſis. mõ b eſt difformiter rarum. ¶ Si dicas ex iſto ſeqtur ꝙ dabilia ſunt duo corpa. equalr actiua quoꝝ vnum producit calorẽ infinituz in gradu: ꝛ aliud corpus ſolũ producit finitũ. ſeqla claret ex dictis. ¶ Rñdetur nullũ eſt inconueniens ſi dẽtur duo corpa pedalia vniformiter calida vt. iiij. a et b. ſi caliditas trium primaꝝ ptiũ proportionaliũ ipſius a ponat in qrta parte proportionali eiuſdẽ q̃ dicat c. Jam c põt producere calorẽ vt. 32. in paſſum ſuſceptiuũ q2 tot grad⁹ hꝫ. et primo de gene. qđlibet agens intendit ſibi aſſimulare paſſum in tanta multitudine graduũ ſicut hꝫ. a tñ calidũ vt qtuor ſic ſe habens nõ produceret niſi quatuor gradus: q2 formalr ipſum a eſt tale et lꝫ c producat plures gradus intenſiue qꝫ a: non tñ eſt actiuior: q2 eſt equalis multitudo forme in a ꝛ in c ex caſu. ¶ Quo fit ſi remouerentur 28. gradus a c iam a equaliter intenſa cũ c eſt in octuplo actiuior. et ſemꝑ intelligo ꝙ maneat eqlis applicatio ptiũ: alias faceres de non cã cauſam. ¶ Sed ꝯ

Marſili⁹ primo de gñratiõe. iſta arguit quidã qui inſequit partẽ oppoſitaz auctoritate philoſophi pmo metheoroꝝ dicẽtis ꝟtutẽ vnitam fortiorẽ eſſe diſperſa. ¶ Scđo ratione argumẽtat. experiẽtia eſt ꝙ in aere eſt intenſior caliditas qꝫ i manu hoĩs. et rõ eſt. q2 ꝑ intenſam aeris caliditatez aer eſt leuis actu: man⁹ aũt hoĩs grauis prout notũ ẽ et tñ calidior ad ſenſuꝫ iudicat manus hoĩs qꝫ aer. cuius cã nõ põt eſſe alia niſi q2 caliditas man⁹ hoĩs eſt in mã denſiori ꝛ ſic eſt magis vnita. et iđ fortior ẽ qꝫ ipſa vel ſimilis diſperſa ex iſis in aere: immo qꝫ alia multo intenſior i materia rara diſperſa. ¶ Tertio ne ſic q2 ſuppõit ꝙ agens fortius agit ꝑ lineã breuiorẽ qꝫ ꝑ longiorẽ. ptꝫ ad experientiã. q2 forti⁹ calefaceret res ꝓpinqs idẽ ignis qꝫ eas remotas. Hoc ad lõgũ deducit. vide eum. ¶ Rñdetur propõ ariſtotel. intelligit ꝓpter meliorẽ applicationẽ. et etiã ꝯmunit in mãia denſa plus eſt de forma qꝫ in materia rara. ¶ Ad ſcđm trãſeat ꝙ eſt intẽſior caliditas i aere qꝫ in manu hoĩs. ſꝫ q2 materia hoĩs eſt dẽſior mã aeris mlto plus ſub tali qtitate ꝯtinet de forma ꝙ mã aer. ¶ Ad ſcđm ꝯcedo ſuppoſitionẽ qđlibet agẽs naturale fortius agit in ꝓpinquũ qꝫ in diſtans: ſi ꝓpinquuz ſit ſuſceptiuũ et nõ qlificatũ tãta forma qtã agens põt ꝓducere de ꝑ ſe. Si fuerit reſiſtio in oppoſitũ hoc eſt de ꝑ accidẽs. ¶ Scđo pncipalr arguit ex iſto ſeqtur ꝙ calidũ vt. iiij. agit in calidũ vt. iiij. ꝯñs eſt falſũ: q2 ſimile non agit in ſimile. pmo de gñatione. imo tunc agẽs nõ ſolũ nõ intẽderet ei aſſimilare paſſuꝫ: ſed diſſimulare ipſum ſibi. et ꝯña ptꝫ. capiat ferrũ calidũ vt qtuor et ſtupa rara vel aer rarus vt qtuor calid⁹. Jã lꝫ ſtupa tm̃ caloris habeat in gradu ſicut ferrũ nõ tm̃ hꝫ de multitudine forme. ꝛ per ꝯñs non tm̃ hꝫ de actiuitate. ſed nõ eſt maior rõ ꝙ agẽs dꝫ ei aſſimilare paſſum in gradu q̃ ad intenſioẽz qꝫ quo ad multitudinẽ forme. ꝗ ferrũ calefaciet ſtupã quo ad pl⁹ calor; hẽat in gradu ſtupa qꝫ ipſũ ferrum. et iterũ cũ ſtupa pedalis habuerit qnqꝫ grad⁹ caloris vel octo tm̃ habebit de forma ſicut pedale ferri. dꝫ calefacere ferrũ quouſqꝫ habeat calorẽ tm̃ in gradu. et ſic erit reactio. Nec erit ſtatus citra ſũmũ. ¶ Rñdetur negando ſeqlam ipſa eſt impertinens ꝯclũoni poſite. nec ſeqtur ex ea. nec eidẽ aduerſatur. Dubitabilia tamen in argumento tãguntur. probabile eſt ꝙ ferrũ calidũ datũ nõ ꝓducit aliqđ caloris in ſtupã. et nõ eſt intentio agẽtis naturalis aſſimulare paſſũ in multitudie forme: ſi ſit capax ſicut agens hꝫ ſed ſolũ ad intẽſionẽ gradus. non ſufficit ſimilitudo eiuſdẽ ſpeciei. q2 tunc mai⁹ calidũ nõ calefaceret min⁹ calidum ꝯ experientiã. et ſic corpus infinitũ extẽſiue calidũ vniformiter vel difformiter finite nõ plus ꝓducit calor; in b paſſum qꝫ habeat in gradu. lꝫ citius producat. Si qlibet ps in toto iuuat aliam. et totũ ad agendũ (vt opinatus eſt ariſtoteles tertio phiſicorum. ꝛ eſt ꝓbabile) producetur calor finitus ab iſto corpore infinito finite calido ſubito in paſſo. quod non fieret a finito corpore.

¶ Aliud membrũ etiã non eſt improbabile ꝙ agens intẽdit aſſimilare paſſũ non mõ in gradu: ſed in actiuitate. et tũc ferrũ pedale calidum vt qtuor producet caliditatẽ ſupra qtuor in materiã raram: ſolũ gradũ vt qtuor in materiã equalr denſam cũ agẽte. Et hic iterũ eſt dubiũ an calor vt qnqꝫ in mã rara producat vnũ gradũ caloris in ſubiectũ denſiꝫ calidũ vt qtuor. ¶ Sed ꝯ vtrũqꝫ iſtoꝝ arguit ſic. vel actio ꝓuenit a multitudine forme ſicut dicit ꝑcđo. vl alie ptes in corpore paruo coadiuuant ſe inuicẽ ꝙ maior ſeqtur actio in corpe paruo qꝫ in corpe magno ſic ꝙ in corpore paruo ſeqtur equalis actio vel nõ minor: ſed ꝓbatur ꝙ non. ponat corpus qdrupedale illud videt a ſorte. ſi cõdenſetur ad bipedale minus videbit. ſi poſtea ad milleſimã ptẽ pedis: vel ad ita paruã qtitatẽ res ipa nõ videbitur ꝗ ſubduplũ nõ ꝓducit tantas ſpẽs i mediũ. et ipſũ cõdẽſatũ ad ſubquadruplũ non ꝓducit tãtas ſpẽs. et põt reduci ad tam paruã qtitatẽ ꝙ nullas ſpecies producat. Ex ptꝫ. dã oppoſitũ ſi ſub parua qtitate equales ſpẽs producat ſicut ſub magna ſequitur ꝙ ita bene videbitur ſub parua qtitate qtãcũqꝫ puſilla ſicut magna. qđ eſt falſum: et ꝯ experientiam medietas ignis nõ agit ad tantã diſtantiã ſicut tot⁹

ignis ·lʒ ſit eque intenſa. iij. phiſic. textu cōmēti. 42. et primo celi textu cōmenti. xlvij. in maiore corpe eſt maior ꝟtus. Et lincomēſis in tractatu de radijs dicꝭ ꝙ multiplicatio ꝟtutis fit ꝑ anguli cui⁹ baſis eſt quātitas. ergo quāto baſis eſt maior tanto triangulus eſt maior et latera habēs longiora. vt pʒ in hac figura. ꝗ tanto fiet actio remotius.

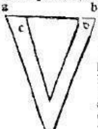

¶ Reſpondetur. Hic ſunt aliq̄ dubia. dubiū eſt ſi bipedale calidū calefaciēs ad octo pedes condenſeꝭ. ad ſubduplū an per tantā diſtātiā calefaciet: videtur ꝙ extenſio aliquid faciat ad productioēʒ a remotis. et ꝑ̄ſequens cum erit pedale nō calefaciet per octo pedes datos ¶ Sed dices ſi calefaciet per octo pedes ꝑ quos āte calefecerat calefaceret per nouē pedes vel ꝑ octo cū dimidio: cū per cōdenſationē elongaꝭ a termio ſpere ſue actiuitatis. ¶ Hoc nō euitat propoſitū. fiat condenſatio vnā ꝑtē ꝟſus ſic ꝙ punctū extremū maneat in eodē ſitu. vel loquamur de octo pedib⁹ proximis ꝙ ſphera extenſionis ꝓportionabiliter diminuatur ad cōdenſationē. Et q̄cq̄d ſit ſiue calefaciat ita extēſe ſicut antea ſiue nō tn̄ ita intenſe calefaciet prope ſe et ita cito. de quo nō multū refert. Et ſi decrementū fiat i q̄ꝫtitate. ſi bipedale calefaciat ad octo pedes. nō opʒ ꝙ ipſum cōdenſatū ad pedale calefaciat ꝑ̄ciſe ad q̄tuor pedes. cū manebit totalis forma ꝑ̄cedēs. et ſic ſi ad ymaginatione calidū cōdenſareꝭ ad nō q̄ꝫtū adhuc cauſabit calorē. ⁊ ſic viſibile diminutū dūmodo manet tn̄ de foꝛa tātas ſpēs cauſabit q̄ ad intēſionē ꝓpe ſe. Propterea diximus in decia diſti. 4. ſi ꝑtes fortis penetratiue (ſicut aliqui putāt de corpe xp̄i in ſacramēto euchariſtie) ponereꝭ. et de⁹ cōcurrat cū influētia ſua generali cauſabūt infinitā multitudinē ſpērū Probatio. bipedale cauſabit ſpēs ad tantā diſtantiā: vel ſaltē ita intēſas prope ſe ſicut añ: forte ad diſtantiā ſeptē pedū: cū manet equaliꝛ de forma. puta ꝺ colore. et ꝟtus vnita eſt fortior vel nō min⁹ fortis q̄ꝫ ſeipſa diſperſa: ⁊ ſi nō extēſiue ſaltē intēſiue. ꝗ ſi reduceretꭓ ad nō q̄ꝫtū cauſabit ſpēs adhuc eque intēſas ꝓpe ſe: vel ſaltē vbi eſt penetratio ꝑtiū ꝑ vnū certuʒ ſpaciū ⁊ cū digit⁹ xp̄i cauſabit ſuas ſpēs in vno loco in qualʒ ꝑte illius medij: ⁊ in alio loco tot ſpēs cauſabit ꝑ idē mediū. et eſt in infinitis locis ꝑtialib⁹. pʒ in q̄libet parte euchariſtie. ergo cauſabit īfinitas ſpēs in medio: ſi de⁹ nō impediat cōcurſū viſibilis. vel cābit caſō ſpēs numero in duob⁹ locis. Quero abſte ſi ſoꝛ eſſet rome et pariſi⁹. nōne i vtroq; loco videbiꭓ: tūc i vtroq; loco cauſabit ſpēs ſuas: alias rome alias pariſius. Nunc obuiet ſibi qū appropiquet octopedaliter ille ſpēs erūt in eodē medio. ⁊ ſic ſi ponereꭓ i mille locis vicinis in millecuplo erit intēſioꝛ ſpēs. ⁊ ſi in infinitis cauſabit infinitas ſpēs ¶ Sed ꝯ̄ hoc arguiꭓ ſic ſit ita ꝙ ſoꝛ cauſet ſuas ſpēs in aliq̄ ꝑte medij. ſi ſortes a remotis appropiquet ad illū locū nō ꝓducet ſpēs: q꞉ reperit ſuū effectū in loco ꝓductū. q꞉ ſi vnus ignis ꝓducat calorē vt octo alter in loco accedēs nichil ignis ꝓducet in hoc paſſū: q꞉ repperit tm̄ effectū quātū ꝑt ꝓductū ab alio agēte. ꝗ eodē mōi ꝓpoſito ¶ Scd̄o pedale nō videꭓ a remotis ita bn̄ ſicut bipedale: nec ſemipedale ita bn̄ ſicut pedale. ꝗ deuenietur ad ita modicā q̄ꝫtitatem ꝙ nō videbitur a remotis ¶ Ad primū concedo añs negando ꝯ̄ñam. nō eſt idē in actione reali ſicut de ſpūali. q꞉ ſi argumētū valerʒ cōcluderet ꝙ ſi ſortes eſſʒ ꝓpe me nullus ali⁹ accedēs pōt me videre. ꝓbatio viſibile nō pōt videri ſine ſpēbus ſm̄ poſitionē eas ponentē. ⁊ ꝑ te pl̄o ſuꝑueniens nō pōt cauſare nouas ſpēs in medio in quo ſunt ſpēs ſort⁹. et ita null⁹ alius ſuꝑueniens. ⁊ deniq; eodē mō argumētabor de ꝑtibus ſortis ꝙ nulla ꝑs videbiꭓ neq; ſortes. ¶ Ad ſcd̄m argumētū diſtinguiꭓ ꝙ pedale a remotis nō videbiꭓ adeo bn̄ ſicut bipedale. vꝉ pedale qđ ꝑ̄us fuit bipedale nihil deꝑdens de colore ⁊ forma. ⁊ de hoc ſub iudice lis eſt. vꝉ de alio pedali qđ nō habet tm̄ de forma trāſeat illud. ¶ Scd̄o bn̄ volo ꝙ nō pōt videri ad tantā diſtantiā: tn̄ ita bn̄ videbitur ꝓpinque. Q꞉ ſpēs intenſiores vꝉ nō minus intenſas prope ſe cauſabit ſicut antea cauſauit q̄d obſtat? nec inconuenit viſionē ſub angulo q̄ꝫtūcūq; paruo fieri dum tn̄ viſibile ſufficientis fuerit intenſionis: ſic ꝙ ſub illo angelo ſufficienter poſſet manere ſemꝑ videbitur ad non q̄ꝫtum vſq; per appropinquationē videntis ad viſibile. nō admittamus non q̄ꝫtum niſi per penetrationem partium. Et ſi admittamus ꝙ continuum componatur ex pūctis: iam oportebit ſegregare partes. et nichil ad propoſitum.

Poſt hec cōſiderādum eſt vtrum alio modo vel meliori q̄ꝫ facit poſſit ea facere q̄ facit. Si modus operationis ad ſapiētiā opificis referatur: nec ali⁹ nec melior mod⁹ eſſe poteſt. Nō enim poteſt facere aliquid aliter vꝉ melius q̄ꝫ facit. i. alia ſapiētia vel maiori ſapientia Nichil eni ſapiētius poteſt facere q̄ꝫ facit. Si vero referatur modus ad rem ipſā quā facit deus: dicimus quia et alius et melior poteſt eſſe modus.

¶ Diſtinctionis. xliiij. queſtio ſexta.

Vltimo circa hanc diſtinctionē queritur an deus ſit infiniti vigoris? ¶ Intelligim⁹ eū eſſe infiniti vigor⁹ in ꝓducēdo vꝉ in mouendo: ſic. ſ. ꝙ quocūq; mobili dato q̄ꝫtūcūq; magno pōt ipſū mouere q̄ꝫ talibet tarditate vel velocitate: vꝉ quocunq; magno corpe creato maius illo pōt creare vel extenſiue nō ponēdo īfinitū: vel entitatiue ſcd̄m ocm̄ poſitionē. vel q̄ꝫtalibet foꝛa data ꝑt intenſiorē creare. ⁊ ſic q̄ritur an de⁹ eſt infinite ꝟtut⁹ intenſiue: nō loquēdo ſicut in mā de intenſiōe forme. ſed in ordie ad diuerſos effect⁹: alias īfiniti vigoris. ¶ Rñdetur ꝑ ꝯcluſiones ſeq̄ntes ¶ Prima eſt deus ſcd̄m veritatē eſt infiniti vigor⁹. Probaꭓ ꝑ illud pſ. magnitudinis ei⁹ non eſt finis. pſal. cxliiij. Hoc non intelligiꭓ de magnitudine molis. et geneſios. 18. ego ſum deus oīpotens. ⁊ Exo. xv. et omp̄s nomen eius. ¶ Sed ꝯ̄ iſtam concluſionē arguiꭓ ſic ex ea ſequitur ꝙ deus ꝑt rotare celū in inſtanti. Hoc ꝯ̄ñs eſt falſum ſemꝑ manet in eodem loco ꝗ non mutatur. ¶ Scd̄o ſequiꭓ dato vno corpe vndiq; infinito de⁹ poteſt penetratiue creare cū illo infinita corpora que cōſtituant aliquod corpus cum illo. et ſic erit aliquod maius infinito vndiq;. ¶ Ad primum conceditur ꝙ poteſt rotare celum in inſtanti conſequentia illata eſt nulla. ſi ſortes eſſet rome et pariſius. ⁊ mo-

ueatur rome ſtando pariſius in eodē loco. aña eſt verum. et pña eſt falſum. ¶ Ad ſcðm cõcedit ꝙ deus pōt facere vnū infinitū maius entitatiue ꝗ̄ aliud. quacunq́ꝫ deuſitate data poteſt cū illa ponere corpus ¶ Scða concluſio. pñter ad formalia dicta ariſtotel' et eius cõmentatoris nō eſt ponendū in lumine naturali deū eſſe infiniti vigoris. ¶ Probatur hec pclio nec hoc pōt oſtendi ex effectu infinito nullū tale dari poſſe probare nititur phūs. vij. phiſic. ꝛ pmo de celo ꝛ mūdo. Nec hoc pōt probari ex infinita durati**ō**e motus. Probatio. ſcðe intelligētie ꝛ virtutes ſtellarum actiue perpetuo mouēt. et tñ non ſunt infiniti vigoris. ¶ Confirmatur id idem mobile incorruptibile finitum et inalterabile pōt perpetuo moueri. ergo et potētia motiua finita incorruptibilis et īfatigabilis p̄t ppetuo mouere. ſi ſcða intelligētia maneat in eadem diſpoſitio ē ꝛ ɏtute cras ſicut hodie. et mobile nō magis cras reſiſtat ꝗ̄ hodie. q̄re cras nō ita mouebit ſicut hodie: et ita in perpetuū: ſed ſcðe intelligētie ſūt ɏtutes incorruptibiles neceſſarie ꝛ īfatigabiles ſcðo celi cõmento. 38. ¶ Non vꝫ dicere aīa intellectiua ē incorruptibil' ꝛ tñ eſt fatigabilis ī ſua opatiōe vt expimur. ¶ Ne. dices (et bñ) Hoc eſt rōne ɏtutū corporaliū que in nobis ſūt corruptibiles et fatigabiles. ꝛ ſi angelus eſt incorruptibilis. nec impeditur a mā q̄ nullā informat ſi per habitū pōt inclinare ad vnū et per pñs difficultari ad oppoſitū. tñ angelus nō patit difficultatē q̄ ſit ſcðm fatigationē et alterationē. vel intrinſecam diſpoſitionē eius. Sed ōꝫ difficultari q̄ pōt impediri a tāto gradu actionis p maiorem vel minorē reſiſtentiā tñ quacūq́ꝫ reſiſtētia data ſi pōt p aliquod tp̄s mouere certo gradu velocitatis ceteris parib⁹ poteſt eadē facilitate ppetuo mouere equali. ¶ Preterea arguitur ſi in lumie naturali ſm ariſtotelem pria cā eſſet ponēda īfiniti vigoris. vel ponit naturaliter moueri celū vel libere. ſi primum ſubito rotabit. et faciet vnā circulationē. ſi libere idem poteſt facere in inſtāti. et ceſſare a motu. qð nō cōcederēt. philoſoph⁹ autē. viij. phiſicoꝝ. et. xij. metaphi. dicit ſi adderet vna ſtella celo: intelligētia aut nō moueret vel tardius moueret. ¶ Nō valet dicere virt⁹ infinita in magnitudine moueret in inſtāti: vt pbat ariſtoteles. viij. phiſico. nō aūt ſi eſſet abſtracta a mā q̄ virtus infinita ex eo ꝙ foret ī materia nō eſſet ī infinitū potentior ad mouendū ꝗ̄ ex̄ materiā. imo citi⁹ videret ex hoc impediri vt pꝫ de aīa ſepata. q̄ tñ pōt ſicut materiā informādo Dicere ꝗ ſi informaret moueret infinite et nō informando finite ſolū mouet eſt preter rationē. ¶ Si dicas ꝙ motus celi hꝫ duplicē motorē. vn⁹ eſt propri⁹ et cōiunct⁹ et eſt aīa exñs in celo. eſt finite potētie. et finite motionis. et ab illo hꝫ celū ꝙ moueatur ſucceſſiue certo tp̄e ꝛ certa velocitate. q̄ ipſius ad mobile eſt certa pportio. ¶ Alius eſt motor ſepatus a magnitudine. et eſt infinite potētie. et ab illo habꝫ motus celi eternitatem. non autem a motore pprio cōiūcto finito. q̄ virtus finita ex ſe p̄t quieſcere et ceſſare. ſed ab eo eſt ſucceſſio determiate velocitatis. q̄ aliter nō poſſet a ɏtute infinita eſſe ſucceſſio determinata niſi cōcurreret mouēs finitum ¶ Iſtud nō ſufficit prima intelligētia eſt infinite potētie motiue naturalr mouens. ꝛ iuuat ab alia potentia motiua ad eundē motū. q̄ rotant celū eandē ptē verſus. ꝗ citius vl' nō minus cito verſabunt celū mutuo ꝗ̄ ſi altera intelligētiarū ſolū celū moueret. et ſi ſcða intelligētia reluctaret in ſucceſſiue mouēdo ne pma intelligentia ſubito moueat ſepata. ¶ Hoc non impedit ppoſitū quin rotetur in inſtāti. q̄ erit ſolum reſiſtētia finita ad potētiā infinitā quā īpedire neq̄t. Preterea ariſtoteles ñ intēdit dare aliā īfinitatē pme ītelligētie ꝗ̄ ſecūdis. ſed null⁹ poſuit ī lumine nāli cas eē īfiniti vigoris. igr̄. maior pꝫ. xij. metap. cōmēto viij. inquit oſtēſum eſt ꝙ nō ɔtingit pmū mouēs hr̄e magnitudinē q̄ hꝫ potentiā infinitā. ꝛ finitū non hꝫ potentiā infinitā. ꝛ in cap. 9. querit vtrū ſit ponenda vna talis vel plures ſm numeꝝ lationū inquiēs. palam eſt ꝙ tot ſubſtātias neceſſe eſt eſſe nā ſempitnas et imobiles ſcðꝫ ſe et ſine magnitudine pp predictam cauſam ſcꝫ ppter hr̄e potentiā infinitā q̄ non p̄t eſſe in magnitudie finita nec infinita ariſtoteles nō vult pbare primū motorē eſſe potētie infinite. ſed probat ipſū nō eſſe virtutē in magnitudine materiali vt ſit ɏtus corruptibilis ꝛ fatigabilis. q' tūc non moueret tp̄e infinito ¶ Sed ɔ̄ hanc ɔcluſionē arguitur argumento ariſtotel'. viij. phiſi. ſic. prima cā mouet motu infinito ſcðꝫ durationē. ꝗ eſt infinite ɏtutis intēſiue pña probat. ſit a potētia motiua finita quā dicis mouere tp̄e infinito. ſit igit d potētia ſubdecupla. tūc d potētia nō mouebit tp̄e infinito. Probo q̄ maior virtus p̄t mouere maiori tp̄e. et maioris virtutis eſt poſſe mouere maiori tp̄e ꝗ̄ minori tp̄e. ſit igr̄ c tēpus finitum p qð d potētia mouebit. tūc q̄ eſt proportio ipſi⁹ a potētie motiue ad d potentiā motiuā talis erit proportio c tp̄is per qð a potētia mouet ad b tēp⁹ ī quo d potentia mouet. Sed iſta eſt tm̄ proportio decupla igitur tp̄s in q̄ a potentia mouet eſt tm̄ decuplū ad c. igr̄ a nō mouet tp̄e infinito Et ꝙ ariſtoteles intēdat ex iſta rōne pbare infinitatē primi motoris: non tm̄ ſcðm durationē: ſed ſcðꝫ intenſiuū vigorē pꝫ. talem infinitatē ɔcludit q̄lis repugnat magnitudini. pñter ex infinitate pbat ꝙ non ſit virt⁹ in magnitudine. q̄ nec in magnitudie finita nec infinita. cū infinita magnitudo eſſe nō pōt. et in magnitudine finita non pōt eſſe virtus infinita qð non eſt verū de virtute infinita ſcðm durationē. vt pꝫ de ſole. Talē etiā infinitatē virtutis concludit ad quā ſi eſſet in magnitudine ſeq̄retur moueri in inſtanti ſcðm ipſum. ¶ Cōfirmatur maioris vigoris eſt poſſe mouere aliquod mobile p quattuor dies ꝗ̄ poſſe illud moueri p duos. ꝛ maioris per octo poſſe mouere ꝗ̄ per q̄tuor. ꝛ ſic ſine ſtatu igitur infinite potētie eſt poſſe mouere ex ſe p infinitos dies. pña tꝫ. q̄ vbi maior pl'alitas īfert maiorem vigorē. ibi infinita infinitū infert. ¶ Rñdet quicqð ariſtoteles intendat rō tñ non probat illā cōcluſionē pña eſt nulla. ſicut virtus incorruptibilis ꝛ infatigabilis p̄t durare ineſſe ppetuo: ita pōt eſſe motiua ppetuo. et ad probationē dicat ꝙ d potētia ſubdupla ad a ſi ſit incorruptibilis ꝛ infatigabil' eque ppetuo mouebit mobile ſibi pportionatū ſicut a potētia dupla Nð ſic pꝫ. q̄ inter ītelligētias motrices virtutes actiuas planetarū et ſtellarū eſt ordo perfectionis. et tñ eque ppetuo ſunt motiui. Illud igit eſt verū de virtutibus naturalib⁹ corruptibilib⁹ et alterabilibus. q̄ a ɔ̄riis ꝛ impedimētis reſiſtiuis alterant. et diminuuntur. in talib⁹ minor minus pōt durare ceteris paribus ¶ Ad confirmationē negatur maior de potentia incorruptibili ꝛ infatigabili. q̄ per hoc ꝙ pōt per duos dies pōt per infinitos. et cōtradictio eſt ꝙ pōt per duos dies tantū moueri ſicq́ꝫ pōt eſſe per duos dies tm̄. ¶ Secūdo arguitur. vi. phiſi. omne qð mouetur cōtingit veloci⁹ moueri ꝛ tardi⁹. ¶ Inſuper argumētatur q̄dam doctor aliq̄ ſunt naturaliter ɔcedenda eē ſimpliciter poſſibilia. vel faltē non neganda eſſe poſ-

Grego.

ſibilia que non poſſunt poni: et ſciuntur nō poſſe poni
ineſſe niſi per virtutē infinitā intenſiue. ꝫ concedēdū
eſt aliquā talē virtutē eſſe: vel ſaltē non eſt negandū.
ꝯña ptꝫ: qꝛ nunꝗ ꝯñs eſt negandū niſi vbi añs ad qḋ
illud ſcitur eſſe ꝯñs ſcitur eſſe negandū. Aſſumptum
ꝓbatur in multis. nā ꝙ aliqḋ corpus intēſe calidum
tranſmutet̄ in inſtanti in frigiditatē intenſā: cū nō ap
pareat: nec euidēter poſſet apparere īplicare ꝯdictio
nē non apparet eē impoſſibile ꝛ ꝑ ꝯñs non eſt negādū
eſſe poſſibile ſimpliciter. ¶ Ad primū iſtoꝝ rñdetur
ꝙ ariſtoteles intelligit ꝙ non apparet repugnātia ꝑ
ſe ex parte tꝑis motus ꝛ magnitudinis ſtando in ra
tionib⁹ generalib⁹ continui ſucceſſiui ꝛ ꝑmanſiui. qꝛ
ꝯtinuū eſt diuiſibile in infinitū et pōt in infinituꝫ mi-
norari q̄tū eē ex cōtinuitate et diuiſibilitate. ſꝫ ex rōi
bus ſpālib⁹ mouentiū et mobiliū: et cauſarū natura
liū contingit. Hoc eſt qḋ cōmētator illic dicit ꝙ non
repugnat motui ſcḋm ꝙ motus et cōtinuus: ſed ſm
ꝙ naturalis in tali materia. Propterea dicit ꝙ illud
eſt poſſibile perſe: ſed impoſſibile per accidēs hoc eſt
dictu nō arguitur impoſſibilitas ex per ſe rōne mot⁹
et tꝑis et magnitudinis vt continua ſunt. ſed ex ra
tionibus ſpecialibus q̄ ſunt quodāmodo accidenta-
lia reſpectu rationū vniuerſaliū. ¶ Ad aliud nego
añs et ad ꝓbationē tranſeat ꝙ illḋ poſſum defendere
a ꝯdictione. ſed qñ infert. ꝫ non eſt negandū eſſe poſ
ſibile ſimpliciter. palam eſt ꝙ illa ꝯña nullam appa
rentiā habꝫ in lumine naturali. et argumentū (ſi ali
quid valeret) ꝓbaret ꝙ idē ſit in diuerſis locis circū
ſcriptiue multū diſtantibus. ꝛ ꝙ materia pōt eſſe ſine
forma ſubſtātiali naturaliṙ. et ꝙ eſſentia diuīa ē tres
perſōe quarū nulla eſt alia. et ita de q̄libet credibili
quātūcūꝗ occulto in fide. ptꝫ applicanti ſuum argu
mentū. ¶ Scḋo arguit̄ ad idē ꝙ vnū corp⁹ ꝑ pri⁹ ſit
in vno loco et in inſtāti terminante illud tꝑus ſit in
alio loco multū diſtanti nulla videt̄ ꝯdictio. et ideo
illud nō negandū eſt eſſe poſſibile. ¶ Similiter ꝙ ce
lum pōt infinite velociter moueri (ſincathegoreuma
tice accipiēdo terium) nō videtur implicare ꝯdictio
nem. et per ꝯñs nec impoſſibile et multa alia poſſunt
cōmemorari q̄ non ſunt negāda eſſe poſſibilia ſimpliṙ
et tñ cū hoc ſciunt̄ non poni poſſe ineſſe niſi a potētia
ſeu virtute infinita. et hoc ſcitur ꝑ regulas cōiter cō
ceſſas de proportionibus virtutū mouentiū inter ſe
ſcḋm proportionē velocitatis motionum ipſarum.
¶ Ex hoc infert ꝙ naturaliṙ loquendo ponēdū eſt vl'
ſaltē nō eſt negandū deū eſſe infinite virtutis intēſi-
ue. ptꝫ ex quo nō eſt negandū eſſe aliquā virtutē infi-
nitam vt ꝓbatū ē. et hoc videtur īportare dignitatē
et perfectionē ſimpliciter. nō eſt negādū a deo. cui ex
cōmuni cōceptione oē qḋ eſt ſimpliciter dignitatis et
excellentie attribuit̄. ¶ Ad alia duo argumenta non
eſt opus rñdere vltra dicta: qꝛ deducerent ad hoc qḋ
dixim⁹ in ſolutione prioris argumēti palā eſt ꝙ hic
modus arguēdi nullā apparentiā hꝫ. non pōt inferri
euidēs ꝯdictio tenēdo illud. ꝫ illud eſt ponēdū in lu
mine naturali. ꝛ tñ vis rōnis ei⁹ (ſi q̄ ſit) in hoc ꝯſiſtit
¶ Tertio arguit̄ argumento auēpace (qḋ eſt appa-
renti⁹) illud recitat cōmētator. iiij. phiſicoꝝ cōmēto
lxxi. in digreſſione ꝯ auicennā et auēpace. vbi inten
dit auēpace ꝓbare ꝙ ſi graue vl' leue ſimplex ponat̄
in vacuo. eo ꝙ nulla eſt reſiſtētia extrīſeca ſubito mo
uebitur. tūc celum ſubito mouebit̄ vl' mutabitur. ſed
celū nō reſiſtit intelligētie motiue. qꝛ tunc inclinaret̄
ad motū oppoſitū. ſi oīs grauitas et leuitas a corpe
ſeparet̄ ipſū nō reſiſteret cuicūꝗ mouēti ad quācūꝗ
dñaꝫ poſitiōis. none graue reſiſtit mouenti ſurſum ꝑ
grauitatē ſuā intrinſece et per mediū extrinſece: hoc
nō contingit de celo. ¶ Preterea oēs ptes celoꝝ ſūt
eiuſdē rōnis. ¶ Et ſi inſtas de ſtellis et planetꝭ et ptī
bus varioꝝ orbiū tūc loquamur de ptibus eiuſdē or
bis nō includētibus ſtellas vel planetas. ꝫ ille partes
ſunt apte moueri eque velociter. ꝫ equator pōt ita tar
de mouere ſicut vrſa maior vel minor. et vtraꝗ earū
ita celeriter moueri ſicut eqnoctialis circul⁹. Eodē
modo deducere poſſum⁹ de ſupficie cōcaua et cōuexa
eiuſdē celi. ¶ Ad ſcḋm rñdetur ſcḋm cōmentatorem
iiij. phiſicoꝝ. 71. ſucceſſio in motu tripliciter accidit.
aliqñ eīm eſt reſiſtētia ex pte mobilis tñ. vt in motu
corporū celeſtiū. cū ibi n̄ ſit reſiſtētia extrīſeca ex pte
medij. Nā corpus celeſte dꝛ reſiſtere non ꝑ grauitatē
vel leuitatē vel aliā hmōi qualitatē. ſed ex eo ſolū ꝙ
appetit moueri nō veloci⁹ vl' tardi⁹ ex naturali ei⁹ in
clinatione ad motū tante velocitatis ꝑciſe. Aliqñ eſt
reſiſtētia ex pte medij tñ. vt in motibus naturalibus
elemētoꝝ. cū nō habeāt reſiſtentiā intrinſecā. Aliqñ
do eſt reſiſtētia ex pte vtriuſꝗ tā mobilis q̄ medij vt
in motu mixti ꝑ mediū plenū in q̄ eſt reſiſtētia extrin
ſeca in ipſo medio ne diuidat̄ et ad corruptionē ten-
dat. intrinſeca ex pte grauitatis aut leuitatis. nā ꝙ
mixtū ſit ex leui et graui cōpoſitū. ſi moueat̄ ſurſum
reſiſtet grauitas. ꝛ ſi deorſum leuitas reſiſtet. ¶ Ex
iſto ptꝫ ſolutio ad argumētū ꝙ celū ſucceſſiue moueṫ
et graue ſimplex poſitum in vacuo in iſtanti. In hoc
auicēnam et auēpace deceptos dicit cōmētator putā
tes tale mobile in vacuo ſucceſſiue moueri. Etiā for
te eſt reſiſtētia a ꝯtinēte et cōtento ne intelligētia ſu
bito moueat celū: celū lune eſt cōtiguū ſupficiei con-
uexe ignis. et ſupficies ꝯuexe ſphere lune eſt cōtigua
ſupficiei cōcaue mercurij. et ſic de alijs celis īterme-
dijs et celū quieſcēs ſupremū ꝑpetuo. et hoc mere na
turaliter loquēdo eſt rōni cōſentaneū ꝓpter effectus
ꝓductos ī vna patria. ꝛ nullatenus in alia equaliter
diſtanti a polo et ab equatore et ſi nullū ponat̄ ſupre-
mū quieſcens. tñ eſt reſiſtentia ex parte celi contenti
imediate. Et ptꝫ in ſciuili. ſi poneretur vacuū pedale
a celo ad terrā. et in eo poneret̄ lapis pedalis ſucceſ-
ſiue moueret̄. ¶ Ad ſecundum trāſeat ꝙ ſint eiuſdē
rōnis tñ non eque velociter mouent̄. licꝫ equaliṙ circu
ant: ꝓpt̄ diſpoſitionē quā hñt in celo. ¶ Quicqd
ſit de mente ariſtotelis arguit̄ ſic. ꝓbabiliṙ ꝙ de⁹ ſit in
finiti vigoris. cognoſcere diſtincte duo eſt maioris
ꝑfectōis q̄ cognoſcere diſtincte vnū. ꝛ cognoſcere tria
diſtincte maioris ꝑfectionis q̄ cognoſcere duo. ꝫ co-
gnoſcē infinita diſtincte eſt infinite ꝑfectionis. ſꝫ de⁹
eſt hmōi. Hec ꝯña eſt ferme euidēs: et añs videt̄ ꝓba-
bilius oppoſito in lumine nāli. et oēs ſecte pugnāt ꝓ
perfectione deo attribuēda. ¶ Nō valet dicere cognoſ
cere duo diſtincte ꝑ noticiā inherētē eſt maior' per-
fectionis q̄ ꝑ ſe cognoſcere vnū. et nō qñ ſubſtantia
eſt ſua cognitio. ¶ Hoc nūꝗ nō vꝫ. hic eſt eminētior
noticia. ¶ Et ſic pōt pōt applicari argumentū ſi eēt
vna ſubſtātia q̄ pōt cognoſcere vnū diſtincte ꝑ noti-
ciā inherētē illa eēt iperfectior ſubſtātia q̄ pōt cogno
ſcere diſtincte duas ꝑ noticiā inherētes. et ſic ſine ſta
tu. ergo ſi eſſet vna ſubſtātia q̄ per ſuā eſſentiā. vt per
dicat circumſtantiā formalꝫ: pōt preciſe cognoſcere
vnū. illa eſſet imperfectior ſubſtātia potenti cogno-
ſcere tria. ꝛ ſic ſine ſtatu. ergo illa que poteſt infinita
cognoſcere diſtincte. per ſuam eſſentiam eſt infinite

perfecta. ɔña tʒ. vbi maior pluralitas arguit maiorē pfectionē infinita pluralitas arguit īfinitā. Aliorum modus dicendi alibi reprobabit̄ vʒ ꝙ noticia deum repreſentās repreſentat infinitas creatas diſtīcte Et ſi nos in lumine fidei ponamus aīam xp̄i infinita cognoſcere diſtincte hoc nō euacuat noſtrū argumētū qꝛ aīa xp̄i facit per auxilium ſpāle dei. prima cā aūt independēter ⁊ ſine ope alteri⁹. et iſtō ptʒ in luīe nāli. ❡ Jlud pōt roborari ꝙ eſt vna cauſa pma libere cōcurrens ad iſtū effectū vel ad iſtū vt ptʒ de productione vni⁹ indiuidui añ aliud eiuſdē ſpeciei: cum cauſa naturaľ equalr ſe hʒ reſpectu cuiuſlʒ indiuidui pducendi et talia ſunt infinita. ergo infinita ſimul producentur ſi nō ſit determinatio cauſe libere. ❡ Ulteri⁹ arguitur. non poſſumus ſaluare quo⁹ mare eſt altius terra et nō currit in aridā nos oēs ſubmergendo niſi ob pmam cauſam libere cōſtituētē terminos ipi mari. prouer. viij. qn̄ certa lege et giro vallabat abyſſos et legē imponebat aquis ne trāſirēt fines. et Job. 38. quis concluſit hoſtijs mare: circundedi illud terminis meis. et poſui vectē et hoſtia. et dixi vſqꝫ huc venies et non procedes amplius. et hic confringes tumentes fluc..us tuos. et luce. v. piſcatores aūt deſcēderāt. et lauabāt rethia ſua. Etiā pōt pbari rōne ob ſpericitatem ſicut Johānes de ſacro buſco prīo cap. de ſphera. ꝙ exiſtēs in vertice mali citius videbit terram ꝙ̄ exñs in pede mali. et tamen radius viſualis eſt longior. et hoc nō eſt niſi pter ſpericitatē aque. ģ eſt altius mare remotū a littore ꝙ̄ propinquū. Et de natura aq̄ eſt defluere ad decliuiores ptes. ģ ſi de⁹ nō īpediret curſum curreret in totam aridā. ❡ Si ponas aquā eccentricā terre. et oceanū currat ad ſuum centrū neglecto centro toti⁹ vniuerſi puta cētro terre ❡ Contra per hoc non ſaluantur inſule in mari: qn̄ in eas repente irruat oceanus. per libertatem prime cauſe oīa iſta ſaluantur. ❡ Quarto arguit̄ ſic ad idē ponenda eſt vita poſt hanc vitā. dantur pmia p meritis. ſupplicia pro culpis. Hoc pʒ apud homerū platonē virgiliū. et apud oiʒ gentiū ſectas. iſta pmia ⁊ merita eſſe nō pñt niſi p deum qui hec ſingula videt. ⁊ libere hoc facit ſcdm illud. vi. eneidos. Pauci q̄s equ⁹ amauit iupiter. Aut ardens euexit ad ethera virtus dijs geniti potuere. ❡ Jnſuper argumentum apl'i pria epiſtola ad corinthios eſt multū probabile in lumie naturali. ſi nō eſſet vita poſt hanc vitā. et de⁹ libere premiās vel puniens. ſeruātes legē dei miſerabiliores eſſent oībus hominib⁹ patientes cruciatus penoſos in hac vita. et nichil poſt eā habentes. ❡ Philoſophus forte haberet refugiū. naturalr dat bonis premia. et ſuplicia malis. Aliud diffugiuʒ min⁹ valʒ de mortalitate aie. ❡ Sed ɔ̄ iſtam concluſionē q̄ videtur probabilis (immo pbabilior oppoſita) Arguitur ſic ſequeret̄ ꝙ deus pōt retardare motū celi: ⁊ mouere celū ad differētias oppoſitas vt ei libet. Hoc eſt falſuʒ faltē naturaliter loquēs nō dʒ illud admittere nichil dʒ naturaliter loquens ɔ̄ experientiā admittere. ſed orbes celeſtes ſunt vniformes. ⁊ ſemp tales māſerunt ab hoim memoria. idē celum non mouet̄ nunc tardius nūc celerius. et ſi pma intelligentia potuiſſʒ celū nūc tardius nunc celerius mouere ſequitur ꝙ interdū ita feciſſet ❡ Et cōfirmatur ſi deus eſſet īfiniti vigoris hoc maxime argueretur ex effectibus ab eo pducibilibus ſcdm illud ad Roma. prīo. inuiſibilia eiꝰ dei per ea q̄ facta ſunt intellecta cōſpiciūtur. hoc ɔñs eſt falſum. nullus effect⁹ infinitus eſt a deo pductus. igitur. ❡ Ad primū ɔcedo ɔñam et ɔñs. interdū idem dies artificialis in vno orizonte erat lōgior ꝙ̄ erat alius in eodē orizonte. ſole equaliter propinq̄ vel remoto. vt pʒ in ducatu ioſue. ioſue. x. poſtea ſub ezechia. iiij. regū. xx. et hoc pōtat ɔſtare gētilib⁹ philoſophis. Sʒ illo dato (vt argumētū habeat in ſe pōdus) ponamus ꝙ deus nūq̄ retardaſſet ſolē. nec alios celos. concedo ꝙ phūs nichil dʒ dicere ɔ̄ illud qđ videtur experientia niſi habeat rationes in oppoſitū niſi rō caſtigaret ſenſum. putaret ruſticus ſolem minorē terra (imo miorē vna vrbe). ⁊ baculū p vna medietate in aq̄: et pro alia ex̄ aquā iudicabit fractum. Sʒ rō ſuperueniens mouet eū tenere oppoſitū ❡ Sic in pñarū ſūt mlta argumēta difficilis ſolutiōis pbātes ꝙ de⁹ eſt agens liberū. et ſua ſponte mouet celuʒ et iſta inferiora. et argumenta in oppoſitū nō ſunt pōderanda ſed in lumine naturali hō loquens dʒ condeſcendere illi parti pro qua plures rōnes et grauiores dant teſtimoniū. ❡ Uniformitas motus non arguit oppoſitū. Nonne vides multa agentia libera tenere toto tpe vniformitatē: pʒ de religioſis. et de alijs prudentibus dicta et ſtudio vniformiter vtētibus. Et tñ poſſunt in oppoſitū. ſic deus creauit celos in cōſonātia in principio: et motus ɔſonantes eis dedit. dedit ſoli motu proprio circuire terrā in vno anno. ſed qꝛ hoc nō ſufficit ad terrenaſcētia. motu diurno fecit eū terrā circuire in. xxiiij. horis. ❡ Uel ſic cuilibet orbi dedit intelligentiā motricem q̄ cum influentia dei generali non pōt celū rotare celerius ꝙ̄ voluat. ſecūdū illud Augu. vii. de ciuita. dei cap. xxx. ſic itaqꝫ adminiſtrat oīa que creauit: vt etiā ipſa proprios motus exercere ⁊ agere ſinat. Et ſic naturaliter celū mouet̄ ab iſtis intelligētijs. quin nec celeri⁹ nec tardi⁹ moueri poſſunt. ſic ignis calefacit. ſed de⁹ tñ de ſua potētia pōt celos corrūpere eoꝝ motū velocitare et tardare. ❡ Ad aliud argumentū lʒ pōt defendi bñ in lumine naturali ꝙ deus pt̄ creare effectū infinitū extēſiue vel intenſiue. tñ oppoſitū in lumine naturali quo loquimur eſt probabili⁹ Mʒ ſit probabile. pʒ per antiq̄s qui ante ariſtotelē tenuerūt infinitū. Contra quos lʒ ariſtoteles. iij. phiſic. et primo de celo pulchre diſputauit. tñ nulla argumenta per eū facta demonſtrant oppoſitum. immo qđ amplius eſt. ſi dñs zeno elyates vł gorgias leontinus tenuiſſet oppoſitū arguēte ariſtotele abiuiſſet cū ſolutionib⁹ pbabilibus. Sed qꝛ videtur ꝙ non pōt pducere effectū infinitū in lumine naturali. negat̄ cōſequentia. ſicut ſcdʒ theologos et veritatem infiniti vigoris eſt deus. et tamen ſcdm plurimos nō poteſt pducere infinitum.

Tam de voluntate dei aliquid pro ſenſus noſtri imbecillitate dicendum eſt. Sciendum eſt ergo: quia volūtas ſiue volēs de deo ſecūdum eſſentiā dicitur. Non eſt eni ei aliud velle ⁊ aliud eſſe: ſʒ oīno idem. Et ſic idē eſt ei eē bonū quod eſſe deū: ita idem eſt ei eſſe volentem quod eſſe deum. Nā voluntas qua ſemper volens eſt: non affectus vel motus eſt qui in deum cadere non valet: ſed diuina vſia qua volens eſt deus et huiuſmodi.

¶ Diſtinctionis.xlv.queſtio vnica.

In hac diſtinctione.xlv.magiſter ad finē vſqꝫ ꝓſequit̄ materiā de volūtate dei: ꝓpterea quero hic an voluntas dei ſemper adimpleatur? ¶ In p̄mis p̄mittā aliqs diſtinctiones. Secūdo reſpōdebitur ad titulum queſtionis. ¶ Duplex eſt voluntas dei.ſcꝫ voluntas ſigni.ꝛ volūtas bn̄placiti.non ꝙ ſit diſtinctio realis in voluntate dei.ſed q꞉ ſignificatur diuerſis nominibus.volūtas dei eſt ꝓprie deus.ſicut volūtas aie eſt ipſa aia.ſed interdū extendit̄ terminꝰ voluntas dei ad illud qđ manifeſtat volūtatē dei ꝛ ſic teſtamētū infirmi vocatur eius volūtas.q꞉ quid velit īſinuat.ꝛ lr̄e pricipis eiꝰ voluntatē explicant.ꝓpterea eius voluntas dicunt̄. ¶ Duplex eſt dei voluntas ſcꝫ ſigni ꝛ bn̄placiti.voluntas dei ſigni multipharia ſcindit̄.nam quedam deus vult fieri.et reſpectu eorum vocat̄ preceptum. ¶ Scđo modo vult aliq̄ non fieri.ꝛ reſpectu taliū dicitur ꝓhibitio.ita ꝙ preceptū eſt reſpectu affirmatiuorū preceptorū.ꝓhibitio reſpectu negatiuorū. p̄ceptuꝫ apud multos vtrūqꝫ ꝯplectitur. ¶ Tertio mō vult deus aliquid nec debere fieri nec debere non fieri ſꝫ expedire fieri.Et huiꝰ ſignū eſt ꝯſiliū.vt de paupertate/virginitate ꝛ ſimilibꝰ.vt eſt illud p̄me ad timotheum v.volo autē iuniores nubere.filios ꝓcreare.matresfamilias eſſe.nullā occaſionē dare aduerſario maledicti gr̄a. ¶ Quarto mō deus ſinit aliq̄ fieri et huius ſignum dicit̄ eſſe permiſſio. ¶ Quinto mō vult aliquid ſimpliciter fieri.ꝛ huiꝰ ſignū eſt impletio vel operatio.ſicut pꝫ i carmine. Precipit et prohibet.p̄mittit/ꝯſulit/implet.hec omnia ponit magiſter in lr̄a ſpualiter.Ecce quid eſt voluntas dei ſigni. Volūtas dei beneplaciti eſt voluntas dei aliqđ efficaciter volens. Et propterea dixit magiſter in lr̄a conſonat rerum effectibꝰ bn̄placitū ipſius.ꝛ ipſi effectꝰ rerū ab illo non diſcordant.fit enī oē qđ beneplacito vult fieri.ꝛ oē qđ non vult fieri nequaq̄ꝫ fit ſecūdum auguſtinuꝫ euchiridon xciij.non ḡ fit aliquid niſi omnipotens fieri velit.vel ſinēdo vt fiat.vel ipſe faciēdo. ¶ Ex iſto pꝫ ꝙ deꝰ aliquid ꝓhibet fieri voluntate ſigni.qđ vult fieri volūtate bn̄placiti.vt pꝫ de peccato. Et ſic interdum volitum fieri a deo volūtate bn̄placiti eſt nolitū a deo voluntate ſigni.Et ſi inferat̄ ḡ nolitū a deo eſt a deo volitū.Diſtinguatur in ſenſu p̄fato. ¶ His p̄miſſis r̄ndet̄ ꝯcluſiue.volūtas beneplaciti ſemper adimpletur.Probatur.ſi nō ſemꝑ adimplet̄.aut illud qđ tunc vellet vel nollet eſſet poſſibile vel impoſſibile? non ſcđꝫ q꞉ voluntas dei eſſet irrationabilis.nō primū q꞉ tunc voluntas dei non eſſet oīpotēs.q꞉ non oē poſſibile eſſe pōt facere eſſe.vel oē poſſibile nō eſſe pōt facere non eſſe.nam ſi vellet ꝛ poſſet.vtiqꝫ faceret.hoc pꝫ euchiridion.xciij.ꝛ.xcv. ¶ Preterea deū ꝓducere a nichil aliud eſt q̄ꝫ deū velle a eſſe.ſm̄ illud pſalmiſte pſal.vltimo.Quia ipſe dixit ꝛ facta ſunt.ipe mādauit.ꝛ creata ſunt.et ſapiētie.xij. Subeſt tibi enī cū volueris poſſe.et ad Romanos.ix.Voluntati eius quis reſiſtit.et pſalmiſta.oīa quecūqꝫ voluit fecit.pſalmo.cxiij.

¶ Contra iſtam ꝯcluſionē arguit̄.deꝰ non vult mala fieri.tn̄ fiunt.igitur ꝯcluſio falſa.aīs pꝫ per auguſtinū i manuali de ṽbo dei cap.ſcđo.q̄ nec mali auctor es quod facere nō potes. ¶ Itē mala fiunt.ergo deus vult illa volūtate bn̄placiti.ḡ i peccatis capit oblectamentum. ¶ Reſpōdet̄ diſtinguēdo antecedēs vel capiēdo vt eſt due dictiōes et ſic conceditur.ꝛ ꝯn̄a eſt nulla.capiendo vt eſt tertia ꝑſona de nolo.ꝛ ſic negatur.

¶ Ad ſcđm ꝯcedo ꝯn̄am p̄mā.ſꝫ ſecundā nego.peccata fiunt voluntate dei bn̄placiti.non ꝙ deus capiat oblectamentum in pctō.ſꝫ ob cauſam iā dictā. ¶ Secūdo arguit̄ p̄me ad timotheū.ij.capite Deꝰ vult oēs hoīes ſaluos fieri.Et ad agnitionē veritatꝭ venire.ſꝫ palam eſt nō oēs hoīes ſaluātur.nec ad ṽitatē fidei accedūt.igit̄. ¶ Multipliciter pōt ad illud r̄nderi.Uno mō ſicut auguſtinꝰ r̄ndet i euchiridiō.xcvi.ꝛ.cij.ꝛ magiſter in lr̄a.ꝙ illa auctoritas eſt intelligēda ſcđm diſtributionē accōmoda.ac ſi diceret nullus ſaluat̄ niſi quē deus vult ſaluum fieri.non ꝙ nullus ſit hoīm niſi quē ſaluū facere velit. ¶ Alio mō vt ſit diſtributio ꝓ gn̄ibus ſingulorū.ꝛ non ꝓ ſingulis generū.ita ꝙ ſit ſenſus de omni ſtatu hoīm deus vult aliquos ſaluos fieri.hoc eſt de ſtatu diuitū.ꝛ paupū.nobiliū ꝛ ignobiliū grecorū/iudeoꝝ/et gentiliū/virorū et mulierū/ita ꝙ terminꝰ hō nō diſtribuit̄ ꝓ qlibet ſuo ſignificato. Nō refert ꝙ terminꝰ hō non ſit genꝰ.ſufficit apud loquentes ꝙ poſſit hēre infimos inferiores denoīatiue. ¶ Tertio mō exponit Iohānes damaſcenꝰ li.ij.cap.penult. Deꝰ vult oēs hoīes eſſe ſaluos añcedēter.ſed nō conſequēter.Quo communiter ſic exponit̄.deus dat omni homini naturalia qbus ꝯſequi pōt ſalutē: paratꝰ coagere ſi aliꝰ velit.nec illi contrariū manifeſtat per p̄ceptū vel ꝯſiliū.Volūtas ꝯn̄s eſt volūtas q̄ deus vult aliqđ efficacit̄ illud ponēdo in eſſe. ¶ Cōtra hūc modum quidam doctor argumētatur ꝓbado ipſuꝫ eſſe inualidū: primo pueris ante baptiſmū non dat añcedētia neceſſaria ad ſalutē.qđ dat eis taliter morientibꝰ i vteris matrū? ¶ Preterea ſine fide ipoſſibile eſt de potētia dei ordinata deo placere.ad hebreos.xi.ſed nō oībus dat deus fidē ſcđm auguſtinū in de p̄deſtinatiōe ſanctoꝝ. ¶ Iuniꝰ multo fortiꝰ dꝫ dici vult oēs hoīes peccare vel eſſe in peccato añcedēter.pꝫ oībus dat añcedētia quibus poſſunt peccare ex ſeipſis vel naturalibꝰ propriis certū eſt hoīes poſſe peccare. ¶ Iſte rationes nō ſufficienter reprobant expoſitionē recitatā. ¶ Ad primū dicit̄ quantū eſt ex ſe dat pueris neceſſaria ad ſalutē ſcđm leges coēm.ex errore parētū interdū moriūtur.vel interdū ſine parentū culpa. ¶ Ad ſcđm dicit̄ quātū eſt ex parte dei deꝰ dat antecedētia ad ꝯſequendam fidē.et alia neceſſaria ad ſalutem. ¶ Tertiū argumentum non mouet.non dat eis leges inductiuas ad peccandū.ſecus eſt ad bene agendum. Gregoriꝰ.

Voluntas quippe dei ſemper efficax eſt vt fiat omne quod velit ꝛ nichil fiat qđ nolit: que de hoīe ſemper īpletur quocūqꝫ ſe vertat. (Nichil enī vt ait Aug.) i libero arbitrio ꝯſtitutum ſuperat voluntatē dei: ꝛ ſi faciat ꝯtra eiꝰ voluntatē tn̄ cōtra eius voluntatē que ipſe eſt nichil putandū eſt ita fieri tanq̄ꝫ velit fieri: ꝛ non fiat: vel nolit fieri et fiat: Illa enī voluntas (vt ait Augu. in enchi.) ſemꝑ impletur: aut de nobis aut a nobis. De nobis impletur: ſed tamē non implemus eā quando peccamus. A nobis impletur qn̄ bonū facimus ideo enī facimꝰ deo q꞉ ſcimus placere

deo. Ita et de homine ſemꝑ deꝰ implet ſuã voluntatẽ: qꝛ nichil facit homo de quo deꝰ non opatur qᷣ vult. Non enim vult deꝰ vt peccet hõ quilibet.

¶ Diſtinctionis.xlvij.queſtio vnica.

Queritur circa hanc.xlvij.diſtin. an teneamur ꝯformare volũtatẽ nr̃am in oibꝰ voluntati diuine? ¶ Supponat̃ ꝙ ꝯformitas voluntatũ attenditur penes aliquid vnũ. Illud aũt vnũ aut ſe hꝫ diſſimiliter: ſꝫ tamẽ rñdenter. ſicut cũ aliqs vult aliqd alius non vult illud. vult tñ: et ei placet ꝙ primus illud velit. ſicut abrahã voluit occidere filiũ. deꝰ autẽ hoc non voluit ſimpliciť: tñ voluit ꝙ abrahã illud vellet. quãqꝫ ergo eſt ꝯformitas voluntatũ ex parte voliti. q̃ vocat̃ ꝯformitas ſcðm cauſaꝫ materialẽ. vel obiectiuam. ¶ Alia eſt ꝯformitas ſcðm cauſaꝫ formalẽ. qñ duo ex ſilĩ habitu idẽ volũt. vtputa ex iuſticia vl̃ charitate. ¶ Tertia eſt ꝯformitas ſcðm cauſaꝫ finalẽ. vt cũ duo idẽ volũt ꝓpter eundẽ finẽ. vnꝰ põt ꝯditionaliter velle oppoſitũ qᷣ alter cathegorice vult. aliquis poteſt aliquid velle ſcðꝫ vnã circunſtantiã. et non ſimpliciter. et in oĩm euentũ. ¶ His premiſſis pono concluſiones. ¶ Prima eſt oẽs tenent̃ ꝯformare volũtates ſuas volũtati diuine i aliq̃. ¶ Scða ꝯcluſio q̃libꝫ tenet̃ illud velle ad qᷣ deꝰ vult ipm̃ obligari velle. qñ nobis illud cõſtat. Sꝫ circa ꝯformitatẽ ex parte voliti eſt maioꝛ difficultas. ¶ Et ꝓ intelligẽtia illius ꝓmittamꝰ i nobis multiplicẽ eſſe volũtatẽ extẽdẽdo ipſam ad appetitum ſenſitiuũ more ariſtotelis.iij.ethicoꝛuꝫ dicẽtis ꝙ bruta volũtarie agũt. In nobis ḡ eſt duplex voluntas ſequens cognitionẽ ſenſitiuã. et volũtas ſequens cognitionẽ intellectiuã. Et hec eſt duplex vna naturalis ⁊ alia deliberatiua. nõ ꝙ ille ſint tres voluntates realiť diſtincte. ſꝫ ꝓpt aliũ ⁊ alium modũ tẽdendi. Dicit̃ eni volũtas naturalis qua appetimꝰ ⁊ ſecũdũ ſe aliqᷣ bonũ ꝯueniẽs verum vel appareẽs. ⁊ hec volũtas interdũ ꝯtrariat̃ volũtati naturali: vt eſt natura. vel appetitui ſenſitiuo. palã eſt ꝙ tales volũtates non tenemur ꝯformare volũtati diuine ſemꝑ in volito. nec poſſumus. qꝛ volũtas diuina põt eſſe de eo qᷣ nõ cadit ſub appꝛ̃henſione ſenſus. nec eſt ſcðꝫ ſe nature ꝯueniẽs ſꝫ appetitꝰ ſenſitiuꝰ non põt ferre niſi in illud qᷣ iudicat̃ ꝯueniẽs per ſenſuꝫ. nec volũtas naturalis põt ferri i aliud niſi i illud qᷣ eſt ſcðm ſe nature ꝯueniẽs. igit̃. ¶ Propterea ex parte voluntatis deliberatiue ponit̃ tcia ꝯcluſio. nõ q̃libet volũtas ꝯformis diuine volũtati eſt recta. ¶ Quarta ꝯcluſio q̃ eſt hec non ſemꝑ tenemur ꝯformare volũtatẽ nr̃am volũtati diuine i volito. Hic nõ eſt ſmo de nõ vtẽtibus rõne. ¶ Prima ꝯcluſio ꝓbatur. nichil ẽ rectũ niſi cõformet̃ ſue regule ſed volũtas diuina eſt regula volũtatis nr̃e. igit̃. ꝯña tenet cũ maioꝛe. ⁊ minoꝛ ptꝫ. cũ nõ eſt ꝓceſſus i infinitũ in cauſis efficientibus.ij. metaphyſice. ſic nec i legibus opoꝛtet deuenire ad vnã legẽ ꝓmã obligatoꝛiã et illa eſt lex diuina ſcðm illud ad romanos.xiij. non eſt eni poteſtas niſi a deo. q̃ aũt a deo ſunt ordinata ſunt Et ſapiẽtie.vi. qm̃ data a dño eſt poteſtas vobis ⁊ virtus ab altiſſimo q̃ interrogabit opa vr̃a. ⁊ Aug.xxij. ꝯ fauſtũ. lex etna eſt diuina mẽs ſeu volũtas ordinẽ naturalẽ ꝯſuare iubẽs. turbari vetans. Et iterũ in eodẽ. pctm̃ eſt dictũ factũ vel cõcupitũ ꝯ legẽ eternã. Propterea ſi aliq̃ lex humana a lege diuina diſcrepet non eſt lex obligatoꝛia. hoc ptꝫ ꝑ Aug. li.i. de libe. arbitrio vbi dicit ꝙ in tẽpoꝛali lege nichil eſt iuſtũ niſi qᷣ ex eterna lege hoies ſibi diriuauerit. nõ nego qui eſt aliq̃ lex pure hũana q̃ nõ ſeq̃tur in bona ꝯña ex lege nature vl̃ diuina. et ꝯueniẽs illi iterdũ peccat. hoc eſt directe ꝯueniẽdo ꝓme legi obligatoꝛie dicẽti Luce.x. qui vos audit me audit. ⁊ q̃ vos ſpnit me ſpnit. q̃ aũt me ſpnit ſpnit eũ q̃ miſit me. ¶ Scða ꝯcluſio ptꝫ ex prioꝛi. volũtas nr̃a dꝫ ſe ꝯformare volũtati diuine i aliq̃ ex premiſſa. ſꝫ hoc potiſſimũ dꝫ eſſe i q̃bus volũtas eſt regula nobis. ſꝫ ipa eſt nobis rl̃a ꝓ quãto vult nos aliq̃d velle vl̃ nõ velle. vnũ nõ regl̃at aliud niſi q̃tenꝰ iponit q̃d etq̃liter agat. ſꝫ volũtas diuina in hoc ꝙ vult nos aliquid velle. ⁊ illud nobis inoteſcit. iponit nobis q̃d velimꝰ. ḡ in hoc potiſſime ipa eſt rl̃a volũtatꝫ nr̃e. Et hoc ptꝫ ꝑ anſelmũ de libe. arbi. cap.vi. dicẽtẽ. nulla ẽ iuſta volũtas niſi q̃ vult qᷣ deꝰ vult illã velle. ¶ Innoteſcit nobis volũtas dei ꝑ ꝓcepta ⁊ ꝓhibitiões. que ſunt ſigna voluntatꝫ eiꝰ: ꝑ ꝯſiliũ ſilr̃. nõ q̃d velle teneamur: ſꝫ ꝙ illud eſt expediẽtius ſicut ptꝫ ꝓme ad teſſalonicẽſes.iiij. Hec eſt eni volũtas dei ſctificatio veſtra. vt abſtineatꝫ vos a fornicatiõe. ⁊ ad romanos.xij. Et nolite ꝯformari huic ſcl̃o. ſꝫ reformami i nouitate ſenſus vr̃i. vt ꝓbetis q̃ ſit volũtas dei bona ⁊ bñplacens ⁊ pfecta. ¶ Interdũ volũtas dei nobis inoteſcit ꝑ inſpirationẽ vel reuelationẽ. ꝑ opationẽ nobis inoteſcit ꝙ deꝰ velit tale facere. ſꝫ nõ ꝙ velit nos illud velle obligatoꝛio. ¶ Cũ hac ſcða ꝯcluſione ſtant he ꝓpoſitiones. ſoꝛtes nõ tenet̃ velle q̃cq̃d deus vult ipꝫ velle. ptꝫ bñ ſeq̃tur voueat ſoꝛtes igreſſuꝫ religiõis. ḡ deꝰ vult ipm̃ hoc velle. et añ ad hoc nõ tenebat̃. Eodẽ mõ poſſuꝫ argumẽtari i actibꝰ pcti. propterea in ſecũda concluſiõe ponebã obligari. ¶ Scða ꝓpoſitio. deus põt nõ velle voluntatẽ meã velle qᷣ vult eã velle. ptꝫ hec eſt poſſibilis volũtas nõ vult ꝙ deꝰ vult eã velle. ptꝫ in dormiẽte eſt vna negatiua cuiꝰ ꝓdicatũ nõ ſupponit ḡ vera. ḡ illi de ieſſe addẽdo modũ tota ẽ ꝟa. ¶ Tercia ꝯcluſio ſcꝫ ꝙ nõ q̃libet volũtas diuine volũtati cõformis i volito eſt recta. ꝓbat̃. euchiridiõ. c. ⁊ allegat mgr̃. iudei voluerũt xp̃ꝫ moꝛi. qᷣ etiã deus voluit tñ eoꝝ volũtas ipia fuit. et põt eſſe ſilr̃. ſi ticiꝰ ſciret deũ velle ſuũ pr̃eꝫ moꝛi. ⁊ hoc ipe vellet ex inuidia vl̃ auaricia hñde hereditatꝫ. ¶ Sꝫ de volũtate dei bñplaciti vl̃ volũtate ſigni opatiõis ſunt ſapientũ ꝯrie ſentẽtie. vt ptꝫ apud antiq̃s doctores. ſꝫ poſita eſt q̃rta ꝯcluſio ꝓbabilis. Poſtea temptabimꝰ tenere eiꝰ ꝯdictoꝛiam grã exercitatiõis ſcholaſtice. ¶ Quarta ꝯcluſio ẽ hec nõ ſemꝑ tenemur cõformare volũtatẽ nr̃aꝫ volũtati diuine i volito. ꝓbatur ꝑ auguſtinũ euchiridion. c. bonus filiꝰ vult pr̃eꝫ viuere quẽ deꝰ moꝛi. Etiã fideles nolebant apoſtolũ paulũ hieruſalẽ pergere ne ibi pateretur mala q̃ ꝓpheta agabꝰ ꝓdixerat paulũ paſſurũ. Et tñ deꝰ hec illũ pati volebat ꝓ annũcianda fide xp̃i exercens martyrẽ xp̃i. actu.xxi. ¶ Sꝫ dices hoc verũ eſſe ſi ei nõ inoteſcat. ſecus eſt vbi ei cõſtiterit volũtate deliberata ſequẽte rõnẽ. ¶ Ad hãc ꝯcluſionẽ argumẽtat̃ q̃dã doctoꝛ q̃ſtiõe.xiiij. ſui ꝓmi ꝓmo ſic. ſtat ꝙ creatura videat deũ aliq̃d velle. ⁊ tñ licite velit oppoſitũ. vl̃ ſaltẽ nõ velit illud. ptꝫ. reuelet deꝰ ſoꝛti ꝙ ipe vult eum teneri ad nõ faciendũ actũ illũ. ⁊ tñ vult ꝙ illum faciat vl̃ ponat̃ caſus. ꝙ deꝰ alicui reuelet ꝙ ipe eſt reprobꝰ. Ad hoc ſequit̃ ꝙ ipe peccabit ⁊ finaliť dãnabit̃ ¶ Cõfirmat̃ illud. ſtat abſolute ſoꝛtẽ videre deũ aliq̃d velle. ⁊ tñ circa illud nullũ actũ volũtatis hẽre. qꝛ deꝰ põt cõcurrere ad actũ itellectꝰ. abſqꝫ hoc ꝙ concurrat ad actũ volũtatis. Sꝫ in hoc caſu ſoꝛtes nõ peccaret

Altiſſio
Alexãd
Bonau

De alyac

¶ Ad primū ɔ̄cediť ꝙ talis teneť ɔ̄formare volūta tē ſuā volūtati diuine ſicut tāgēmꝰ ſeriꝰ. Confirmatio certe nō hꝫ apparentiā qꝛ theologoꝝ negabit quā cūqꝫ partē tenuerit huiꝰ ɔ̄cluſiōis qui ſtat ꝙ ſortes videat deū aliqd velle: ⁊ tñ ſortes nullū eliceat actū ꝓpť nō ɔ̄curſum ipiꝰ dei ad actū volūtat. ⁊c. ¶ Tertio argumētať. bonꝰ filiꝰ vult prēz viuere quē deꝰ vult mori. ſꝫ ꝓpť reuelationē factā ſorti de morte pr̄is nō videť illū obligare ad volendū quod deꝰ vult cū añ nō obligareť. ¶ Quarto ſic. qꝛ aliť ſeqtur ꝙ ſtāte tali reuelatione ſortes obligať ad oppoſita. ⁊ ꝑ ɔ̄ñs ad ipoſſibile. ptꝫ ɔ̄ña. qꝛ volo ꝙ ſortes teneať velle a. ⁊ tamē reuelet ei deus ꝙ ipē nō vult ɔ̄currere ad volēdū a. tūc teneť velle a. ⁊ etiā nō teneť velle a. qꝛ videt deū ipſum nō velle a. ex q̄ ſcit ꝙ deꝰ nūqꝫ ɔ̄curret ad volendū a. igiť. ⁊c. ¶ Ad tertiū negant minorē Altiſſio. xiiij. ca. ꝑmi et Alex. qs quidā alij īſequunť. vel diſtīguiť. ſi nō ɔ̄ſtiterit de volūtate. ⁊ ſic ꝓcediť. ſi ɔ̄ſtiterit. hoc negatur. ¶ Quartū argumentū eſt nullū. vt patuit ſuperius. hoc ɔ̄cedereť a ab aduerſario. ⁊ ab eodē. ¶ Ad huc ɔ̄ illā ɔ̄cluſionē arguiť ſic. ſeqreť ꝙ ego debeo velle ꝙ deꝰ ſubtraheret grām meā tp̄e q̄ mortaliť pecco. hoc videť incōueniēs. ⁊ ꝓbo ɔ̄ñaꝫ. bñ ſeqtur Johānes peccat mortaliť. ergo deꝰ ſubtrahit grāꝫ. añs eſt volitū volūtate bñplaciti. ḡ ɔ̄ñs ſiliť eſt volitū ⁊ cognitū a me. ¶ Cōcedūt oēs iſti ꝙ teneor velle ſubſtractionem grē i illo caſu. ſꝫ iſta eſt negāda debeo velle ꝙ non det michi grām. qꝛ ſenſus eſt nullo mō debeo velle michi dari grāꝫ. qḋ eſt falſū. ¶ Sꝫ dices ſi ſortes vult ītrare religionē. ⁊ hēt illud ꝓpoſitū firū. ſcit deꝰ illud. ⁊ ponať ꝙ teneat poſitionē aduerſarioꝝ ſeqtur ꝙ ille teneť ītrare religionē. ɔ̄ñs eſt fľꝫ. qꝛ adhuc nō ītēdit ſe obligare. ḡ ītrare religionē nūqꝫ ē de ɔ̄ſilio. ¶ Sꝫ dices ꝙ nō ſequiť. multi tenēt oppoſitū. huiꝰ poſitiōis partes tenētes dicerēt aliquē intrare religionē de ɔ̄ſilio homo nō ſemꝑ ſe reflectit ſuꝑ hoc an teneať intrare religionē. ſꝫ ſi haberet firmū ꝓpoſitū intrādi. ⁊ ɔ̄ſideraret ꝙ deꝰ hoc vellet teneť illis ſtantibꝰ ītrare religiōeꝫ. ¶ Ulteriꝰ argumētor ſeqreť ꝙ qñ media pars domꝰ mee eſt ɔ̄buſta ꝙ ego male ago apponēdo remediū reliq̄ pti. ptꝫ. ɔ̄ueniō volūtati dei bñplaciti q̄ vult ꝙ domꝰ ɔ̄burať. ¶ Siľr ſi qs cadat extra nauē i aquā male ago proijciēdo ei funē vt releueť. iſta ſūt fľa ⁊ nō ɔ̄cedēda. igiť. ¶ Forte dices (⁊ ſic dicēdū ē ɔ̄ñr) debeo agere grās de parte ɔ̄buſta. ⁊ i tribulationibꝰ gľiari ſm illud Job ꝑmo. dñs dedit dñs abſtulit. ſicut dño placuit ita fctm̄ ē. ſit nomē dñi bñdictū. et ad rōanos v. ſꝫ ⁊ gľiamur ī tribulatiōibꝰ ſciētes qñ tribulatio paciētiā opať. pacientia aūt ꝓbationē. ꝓbatio ḡo ſpem ſpes aūt nō ɔ̄fundit. ⁊ nō debeo nolle ɔ̄buſtionē ꝑteritā qꝛ hoc eēt ipoſſibile. ꝙ ɔ̄buſtio ꝑterita reuocareť. ſꝫ q̄ ad ɔ̄buſtionē futurā īcertū ē an deꝰ velit me illā velle Et ſic poſſū ponere remediū. Eodē mō de īfirmitate. ⁊ ſimilibus calamitatibus: qꝝ aliq̄ partes ꝑteriere. et aliq̄ ſunt future. ſemꝑ poſſum remediare futuris. ¶ Sꝫ cōtra hoc replico. bene ſeqtur de lege hec pars ē ignita. ḡ ɔ̄buret partē vicinā ſi nō apponeť remediū. antecedēs ē volitū volūtate bñplaciti. ergo ɔ̄ſequēs ē volitū eadē volūtate. Et ꝑ ɔ̄ñs teneor illḋ velle. ¶ Sꝫ hic ē euaſio. ɔ̄ſequētia nō ē bōa de lege nō repugnat legi dei ordiāte ꝙ deꝰ īpediat actiuitatē ignis ne ɔ̄burat reliquā partē. nō opꝫ ire ad ɔ̄ñas ſimpliciť bonas i ꝓpoſito. qꝛ tūc nō ɔ̄cederēt hāc ſortes peccat mortaliter. ḡ deꝰ ſubtrahit ei grāꝫ. imo oppōitū ɔ̄ñtis eſt ɔ̄poſſibile añcedēti. Et eodē mō diceret de alijs calamitatibꝰ futuriſ ipediēdiſ. ¶ Sꝫ ɔ̄ hoc adhuc arguo. ſi eēt certū tā ꝑſētialr ꝑ reuelationē de futuro ꝙ reliq̄ pars ɔ̄bureť. tā ꝑ te peccarē ipediēdo ɔ̄buſtionē. ḡ qñ eſt ꝑ ſiľe ꝙ deꝰ vult aliqd volūtate bñplaciti ego pecco volēs illud ipedire: cū ego expono me diſcrimi ad ɔ̄ueniēs volūtati dei viſiľi. Et ſic ego male ago remouēs facem cadentē iņ ſtramia tui lecti. ¶ Preterea ego deſtruo ignē exiſtē ī vna pte domꝰ. ergo aliqd ego nolo eſſe qḋ deꝰ vult eſſe volūtate bñplaciti. ¶ Sꝫ dices neſciť an deꝰ vult illud eſſe i poſterū. ¶ Ulteriꝰ arguiť ſeqreť ꝙ ego debeo velle: vel ſaltē licite poſſū velle petrū xp̄m negaſſe. ⁊ iudā illū tradidiſſe. cū deꝰ vult illud volūtate bñplaciti. Et ꝑ ɔ̄ñs licite poſſū velle pctā mea ꝑterita fuiſſe. ¶ Sꝫ dices volūtas dei nō cadit ſuꝑ malū culpe. ¶ Si dicas bti peccauerūt. licet nō peccant. ergo illud pōt eſſe volitū. ¶ Sꝫ dices pōt ɔ̄cedi ꝙ placet michi nūc petrū negaſſe xp̄m. ⁊ pctm̄ fuiſſe ꝑteritū cū aliq̄ modificatiōe diſcreta. nō ꝑ ɔ̄placētiā i malo. et ꝑ ɔ̄tēptū diuine offenſe. ſꝫ velle illo mōq pctm̄ fuiſſe nō ē mō malū: vľ velle ipm̄ fuiſſe ea lege q̄ neceſſe eſt oē ꝑteritū eſſe ꝑteritū. tenēdo ꝙ ad ꝑteritū nulla ē potētia. ⁊ hoc tenēdo hoc mō nō teneor velle pctm̄ nō fuiſſe. ſꝫ ſolū iquātū in ſe eſt. ¶ Iſtud nō videť ſufficere. ꝓptea dicas tu itelligis debeo ɔ̄formare volūtatē meā volūtati diuine i volito niſi a deo ſit volitū me nō velle illud mō deꝰ nō vult ꝙ ɔ̄placeamꝰ i trāſactiſ ſceleribus. Sꝫ ɔ̄ ex illo ſequiť ꝙ vna medietate domꝰ ɔ̄buſta a vicino tuo debes ſuccurrē illi ɔ̄buſtiōi. ſꝫ videas ꝙ ſcḋa ps icineralbiť te nō occurrēte. qꝛ hēs ꝑceptum ad ſuccurrēdū. potes velle ſuccurrē ⁊ teneriſ. ¶ Inſuꝑ q̄riť q̄ ꝑcepto teneris volūtatē tuā ɔ̄formare ꝑ diuīe volūtati i opatiōe qñ nō hēs ꝑceptū i oppōitū. ¶ Ad ꝑmū illoꝝ ɔ̄cediť. nec ipugnať ſolutio ꝑcedēs. ſꝫ dať vna alia via argumētū euacuādi. ¶ Ad aliḋ rñdetur illo ꝑcepto. amicoꝝ dꝫ eſſe idē velle ⁊ nolle. viij. ⁊ ix. ethicoꝝ i ſpē amicitie q̄ eſt ob hōeſtatē. deꝰ nichil ihōeſti vult. cōgruū eſt ergo ꝙ ſubditꝰ ⁊ amicꝰ id ideꝫ velit cū deo. diſparitas volūtatū ſegregat amicitiaꝫ. ꝓptea. viij. ethicoꝝ ꝓbat philoſophꝰ q̄ ſeſe amāt ob bonū vtile: vt i ſenibꝰ: vľ ob bonū iocūdū: vt i iuuētibus. i talibꝰ facile rūpiť amicitia. id idē tꝫ tulliꝰ i ſuo libello de amicitia. ¶ Sꝫ pōe ꝑ caſuꝫ ꝙ deꝰ velit prēꝫ meū mori vľ aliqḋ hmōi. ⁊ ꝙ me vult illud ideꝫ velle ⁊ reuelet michi ꝑmū ⁊ non ſcḋꝫ. vt ego teneor ſub pcā peti velle prēm meū mori vľ nō. qdā recitat aliqꝝ ſolutionē iſto caſu poſito ego nō tenerer ſub pcā peti prēꝫ meū velle mori. et tñ videť ſine aſſertione alia ꝙ i tali caſu deberē velle prēꝫ meū mori. non quidē ſimpliciť et abſolute. ſꝫ ſub cōditione vꝫ ſi deꝰ vult me velle patrem mori. ⁊ nō aliter. ¶ Recte alij ſoluūt. ignorātia īuincibilis i illo caſu excuſaret. ⁊ ſupadditū ab alphōſo nichil eſt dictu. ¶ Faciūt aliq̄s rōnes ɔ̄ ɔ̄cluſionem oppoſitā. nō recito eas. ¶ Quidā aliꝰ ⁊ ipēm illis rationibꝰ non multū diſcrepāt. et nō eſt difficultas q̄re ꝑtrāſeo. Ex oibus his videſ ꝙ dātur vľ facile dari pñt ſolutiōes ad ꝓbationes nr̄e ɔ̄cluſionis ⁊ ꝑ ɔ̄ſequēs ɔ̄dictoria eſt ꝓbabilis. ¶ Et ɔ̄firmať ɔ̄dictoria concluſio. hō dꝫ i vniuerſali velle oīa q̄ deꝰ vult niſi ſit ei ꝑceptū oppoſitū i aliq ꝑticulari. ſꝫ nūc ignis ɔ̄burit libros meos. nec ſū obligatꝰ hēre oppoſitū. ergo teneor illud velle. ſm illud Eccliaſtici. 39. Bñdicite dñm in oibꝰ operibꝰ eiꝰ. et itū in pſal. 33. Bñdicā dñm i oī tpe ſit ſp laus eiꝰ in ore meo. Suꝑ q̄ vbo dicit Aug. nō ſolū qñ tibi bñfacit. qñ habūdāt ſpalia multū frumēti vini ⁊ olei auri ⁊ argenti pecoꝝ domoꝝ. tūc bñdices. ſꝫ nō i oī tpe. ¶ Et confirmať ſi deus reuelaret alicui ꝙ vellet hāc vrbem eſſe captā ab hoſtibꝰ ſeqretur

Alphonſus toletanus

De alliaco

ꝙ tu potes nolle illud licite. et ſi ſic reſiſtē obſidentibꝰ vrbem. ſꝫ i hoc peccarūt iudei nolentes ciuitatē hieruſalē: ⁊ ſeipōs tradere nabugodonoſor regi babilonis ad denūciationē hieremie. hieremie. xxxviij. vt ptꝫ p glo. Et ſup illo ṽbo pſalmi. nō adheſit michi cor prauū dicit Aug. cor prauū eſt cor nō rectū. rectū aūt cor hoīs dicit̄ q̄ oīa q̄ deꝰ vult illud vult. ¶ Iſte rōnes lꝫ ſint ꝓbabiles nō vincūt. ¶ Ad p̄mū nego ꝙ teneor i vniuerſali velle oīa q̄ deꝰ vult. teneor velle oē illud ad qḋ deꝰ vult me obligare. Et q̄lr vult me obligare. ille auctoritates q̄ inſinuāt oppoſitū ſunt pfectiōis et nō p̄cepti: vl' ꝙ non ꝯueniā cū murmure. ¶ Ad aliḋ dico ego poſſum nolle ciuitatē capi. ⁊ nō reſiſtere. icaſſum eſſet michi reſiſtere. ad rōanos. ix. volūtati eiꝰ qs reſiſtit? Dicit̄ ad illḋ hieremie. xxxviij. p̄ceptiue deus voluit tradi vrbē. ¶ Tenēdo q̄rtā ꝯcluſionē i via videt̄ ꝯdictoria tenēda i pr̄ia ꝓpter pfectionē. ¶ Sꝫ ꝯ iſtud arguit̄. ſctē mulieres ⁊ apl'i triſtabāt̄ de paſſiōe dn̄i Ioh. xx. ¶ Sꝫ dices illa triſticia venit a ſenſualitate. vl' a volūtate icq̄tū natura. ¶ Cōtra vtrūq̄ modū arguit̄ ſic. deꝰ pr̄ voluit xp̄m pati mortē. ⁊ hoc mādatū hūit a pr̄e. ⁊ i hoc fuit obediēs pr̄i. ad philip. ij. ⁊ calicem quē dedit michi pr̄ non vis vt bibā illum? Iohannis. xviij. ⁊ tamē ſcīēter xp̄s voluit oppoſitū huius: q̄ voluit nō pati. icepit iheſus pauere et tedere. Et mathei. xxvi. triſt' eſt aīa mea vſq̄ ad mortē. pauor tediū ⁊ triſticia ꝓueniebāt ex nolitiōe mort'. eminent' ſi voluiſſet mortem pauorē ⁊ hmōi triſticiā non hūiſſet. ¶ Dices cū mḡro. iij. ſenten. diſt. xvij. ꝙ hec triſticia nō erat i parte ratiōali: ſꝫ i parte ſenſitiua. q̄ naturalr̄ refugit mortē. nec erat ex affectu aīe ſm̄ rōeꝫ ſm̄ dictū xp̄i. ſpūs q̄dā p̄ptꝰ eſt caro aūt īfirma. marci. xviij. tīo aūt paſſio ſenſualitat' nō eſt vicioſa i nobis quātū ad eē ⁊ inchoationē. ſꝫ bñ q̄ ad ꝓgreſſū pōt eē vicioſa. ¶ Contra i parte rōnali hūit volitionem diffoȝmē volūtati pr̄is i obiecto volito. q̄ xp̄s orauit trāſiat a me calix iſte. mathei. xxvi. ⁊ luce. xxij. Orare p̄ncipalr̄ ꝑtinet ad mentē oīs orās q̄tū i ſe eſt vult impetrare illud ꝓ q̄ orat. aliter eēt orō ficta. Et hoc pōt cōfirmari p illud qḋ ſubiūxit. verūtñ nō ſicut ego volo ſꝫ ſicut tu. ¶ Rurſꝰ ſi xp̄s affectu ſenſualitat' refugiebat mortē. ⁊ affectu ment' voluit mori. ergo in xp̄o caro cōcupiuit aduerſus ſpm̄. ¶ Etiā ſi ps ratiōalis et ſenſualitas appetierūt oppoſita videt̄ ꝙ xp̄s debebat orare vt fieret ſm̄ partē rōnalē. ¶ Ad p̄mū negat̄ minor. nō voluit ſimpl'r et abſolute nō mori. nec eius triſticia ꝓueniebat ex huiuſmōi velle. xp̄o nō hūit puſillanimē timorē moriendi: q̄ ad hoc venerat. ⁊ ſua libera volūtate moriebat̄. oblatꝰ eni eſt q̄ ipſe voluit. petrū oppoſitū ſuadentē rephendit dicens. vade poſt me ſathana. mathei. xvi. moriebatur ex volūtate q̄ cōditionalr̄ vellet aliq̄d fieri ſi deo placeret cū euidētia mort' eminētis q̄ eſt vltimū malorū pene. cū naturali iclinatione ptis ſenſitiue ad fugā mort' vel volūtatis inquātū natura. Etiā dolor non erat ſolū ꝓpt̄ mortē ꝓpꝛiā ſꝫ ꝓpt̄ deſolationem iuſtorū q̄ eū ſecuti fuerāt. ⁊ in eū crediderāt. ſm̄ illud mathei. xxvi. omnes vos ſcādalū paciamini i me nocte iſta. ſcriptū eſt eni pcutiā paſtorē ⁊ diſꝑgent̄ oues greg'. zacharie. xiij. ⁊ ꝓpt̄ negationē petri i trina negatiōe. ꝓpt̄ ingratitudinē iude. ꝓpt̄ electionē ⁊ dānationē popl'i iudaici: ⁊ ſubuerſionē ciuitat'. ⁊ ꝓpt̄ delicta hūana mag' q̄ ꝓpt̄ ſua vulnera Propterea dicit̄ triſtis eſt aīa mea vſq̄ ad mortem. ſꝫ nō ꝓpt̄ mortē īſinuās ꝙ erat potiſſimū ꝓpt̄ alia a morte. ¶ Etiā triſticia non eſt orta in chriſto naturali neceſſitate. ſꝫ ſpōtanea libertate. ſm̄ Aug. xiiij. de ciui. dei. ca. ix. Et ſup Ioh. omelia. lx. ⁊ damaſcenū lib. iij. hāc triſticiā q̄ ē malū pene: ⁊ nō culpe xp̄s naſci libere ꝑmiſit ⁊ voluit. vt ṽitatē hūanitat' i ip̄o oñderet. tā q̄ ad corpꝰ q̄ q̄ ad aīaꝫ. ⁊ i eo duas volūtates eē ꝓpt̄ futuros hēticos q̄s ꝑuiderat tēturos oppoſitū. ¶ Inſuper vt daret exēplū poſteris: vt nō deſperarēt nec diffiderent ſe eē relictos a deo ſi ſile ꝯtingat. cathegorice ſimpliciter voluit mori. ibi erat rō aduocatrix ex ꝑte ſenſualitatis. ¶ Vel ſic. nō ſicut ego volo. i. nō ſicut velle ſolet cōit̄ īfirmitas hūana. volūtas ꝓpꝛia ⁊ amor ꝑuatus. ſꝫ illud Ioh. vi. q̄ deſcēdi de celo nō vt faciā voluntatē meā. ſꝫ volūtatē eiꝰ q̄ miſit me. ⁊ Ioh. v. non q̄ro volūtatē meā: ſꝫ volūtatē eiꝰ q̄ miſit me. Nec ſeq̄tur ꝙ erat rebellio int̄ carnē ⁊ ſpm̄. cū ſpūs cathegorice volebat volitū a deo. ⁊ caro appetebat ſm̄ iclinatiōnē ei īditam a deo: q̄ ſolet ꝯtigere int̄ hoīes. Et hoc ē ꝙ beatꝰ Aug. dicit. nō adhe'it michi cor prauū declināte a me malignū nō cognoſcebā. paulus xp̄i miles exultat q̄ moriturꝰ. dicēs. ij. ad thi. iiij. bonū certamē certaui: curſū ꝯſūmaui: fidē ſuaui: ⁊ iterū cupio diſſolui. ⁊ eē cū xp̄o. ad phil. i. ⁊ xp̄s triſt' eſt. cū q̄ paulus ſe eē futurū ſcīat. dn̄s ſuꝑator triſtis eſt: q̄ moriturꝰ. ḡ melior ſuꝰ q̄ dn̄s. ſufficit ſuo ſi ſit ſicut dn̄s. q̄d ḡ erit iſta vox niſi ſonꝰ īfirmitatis nr̄e? iſtud ḡ deꝰ nō ꝓpter ſe: ſꝫ ꝓpt̄ nos dixit. pr̄ ſi fieri pōt trāſeat a me calix iſte p̄mo eneidos maro nō ſolū viꝝ forte deſcribēs: ſꝫ viriꝝ quo meliorē effingē nō potat: dicebat eneā timorē naturalē hēre p̄mo eneidos īq̄ens. Extēplo enee ſoluūt̄ frigore mēbra. vbi ſuiꝰ eum exponēs dicit eū fuiſſe timore ꝑcuſſuꝫ ſaluator noſter iſta aſſumpſit volens vt iam diximꝰ. igitur. ¶ Sꝫ ꝯ q̄rtā ꝯcluſionē argumētaris ſicut ſe hꝫ itellectꝰ ad reglaꝫ ṽitatis. ſic voluntas ad regulā rectitudinis. ille itellectꝰ eſt falſus q̄ deuiat a p̄ma ṽitate. ḡ volūtas eſt obliqua q̄ a p̄ma volūtate deuiat. ¶ Preterea illud eſt de iure diuino qḋ deus vult. volēs ꝯ volitū a deo vult ꝯ ius diuinū. ergo peccat. igit̄. ¶ Ad p̄mū nō eſt ſile de itellectu ⁊ volūtate. aſſenſus intellectꝰ frequēter nō eſt i ꝑtāte nr̄a. ⁊ ſi vnū oppoſitorū ſit verū reliquū eſt falſum. ṽitas ⁊ falſitas itellectꝰ attēditur penes ſic eē in re vl' nō eē ſm̄ ari. i lib. p̄dicamētorū cap. de p̄dicamento ſubſtantie vbi ait. ab eo ꝙ res eſt vel nō eſt orō dicitur ṽa vl' f'la. mōſtrat ꝙ duo ſic ſe hēant ꝙ vnus vult a. ⁊ alt̄ hēt nolle circa a. tñ vt'q̄ actꝰ erit bonꝰ. ¶ Et ſi dicas amicorū eſt idē velle ⁊ nolle. Verū eſt. vbi diſplicet alteri ſi velit oppoſitū. modo deꝰ nō vult nos obligare niſi ad p̄cepta ⁊ obligatiōes. ¶ Ad ſcḋꝫ diſtinguit̄. vl' ſi deꝰ vult aliquē obligare. ṽū eſt. alias nō oportet. ¶ Scḋo arguit̄ p̄ponēs volūtatē ſuaꝫ voluntati diuine peccat. deꝰ vult vrbē capi ab hoſtibꝰ. ⁊ tu nō vis poſitiue. igr̄. ¶ Rñdet̄ ṽū eſt. ſi p̄ponat volūtatē ꝓpꝛiā volūtati diuine p̄cipiēti vl' ꝓhibēti. ¶ Tertio arguitur. ſortes vult a non eē. et deꝰ vult a eē. aut ergo ṽa ⁊ recta ratio hūana dictat a nō eē ꝓducendū. aut oppoſitū: ſi p̄mū. ergo iudiciū diuini intellectꝰ non eſt rectū: ſi ſecundū. ergo ſortes vult ꝯ dictamē recte ratiōis. ergo non iuſte ⁊ ſtudioſe. ¶ Ad tertiū ꝯcedit̄ ꝙ rō dictans a eē ꝓducendū eſt vera ⁊ recta ſiue ipſa ſit nota itellectui hūano ſiue non ſꝫ non eſt ratio p̄ceptiua vel ꝓhibitiua hōi. ſicut ratio dictās ꝙ pr̄ meꝰ eſt moriturꝰ. et cū infers. ergo ſortes vult ꝯ dictamē ratiōis. ¶ Rñdetur ꝙ nō eſt ꝯ dictamē recte ratiōis dictantis de velle ſortis. Nec ꝯ dictamē ratiōis cui i volendo debeat cōformari volūtas ſortis. bñ ṽū eſt tñ ꝙ naturalr̄ ⁊ obiectiue eſt ꝯ dictamē cuiuſdā rōis recte ſꝫ hoc nō ipedit rectitudinē volitiōis. ¶ Quarto arguit̄ aliqḋ p̄ceptū

deus dat.et tñ nõ vult illud adipleri.ptʒ de pcepto dato abrahe de imolãdo filio.et tñ deus noluit illud preceptũ eſſe obſuatũ.ptʒ gen̄.xxij. ¶ Rñdet φ triplex eſt preceptũ.qddã obligat ad illd q̃d precipit vt preceptũ de dilectiõe dei ꝛ pximi. Aliud obligat imediate ad itentionẽ pcipientis.ꝛ mediate ad illud qd̃ precipitur.q: ſcʒ illd qd̃ precipiens intẽdit nõ pt̃ ipleri ſine eo qd̃ precipit.vel ſine conamie ad illud iplendum.ſicut preceptũ abrahe factũ p̃mo obligat ad itẽtionem precipientis:ſcʒ ad oñdendã obedientiam vt illa aliis inoteſceret.ꝛ ſtis obedientia nõ potat oñdi ſine conamine adhoc qd̃ pcipiebat.ĩo obligabat abrahã ad conãdã imolationẽ filij ſui vſq̃ donec ipediretur nũq̃ voluit deus φ filium occideret:cũ eũ reuocauit. ergo ſp aſi noluit. Alioquin eo noua fuiſſet mutatio volũtatꝫ noluit ergo qd̃ pcepit:ſʒ voluit velle id qd̃ pcipit fieri et in hoc decipitur ſine ſua culpa:ſʒ deus eũ nõ decepit ſʒ ex ſeipſo decipitur.nõ itelligẽs miſteriũ rei: et deus pmittit eũ decipi idirecte.hoc eſt precipit aliqd̃ rõnabile qd̃ alr̃ nõ bñ capiẽs decipitur. ¶ Tertiũ obligat ad itentionẽ precipiẽtis.vt preceptũ factũ cecis quod nemini diceret math.ix. ¶ Quito arguit.de⁹ vult ſe regere totũ mũdũ.ꝛ btũs petr⁹ hoc ſciens nõ vult ſe regere totũ mũdũ.ĝ petrus nõ tenet̃ ꝯformare volũtatẽ ſuã volũtati dei ĩ volito.ꝛ paul⁹ voluit diſſolui ꝛ eſſe cũ xp̃o.ad philip.i.qd̃ tñ de⁹ noluit. ¶ Rñdet hoc nichil eſt.pcedo totũ añs.ꝛ nego pñaʒ. petr⁹ non vult ſe petrũ regere totũ mundũ. ¶ Scd̃a ꝓpoſitio. Nec petr⁹ vult ſe deũ regere totũ mũdũ.pnomẽ ſe eſt reciꝓcum. ¶ Tertia ꝓpoſitio petr⁹ vult deũ regere totum mundũ.ꝛ hoc eſt peti ũ illi ꝯformare ĩ volito. ¶ Secto bti ãgeli iterdũ volũt oppoſita.ĝ nõ oẽs bti ꝯformãt ſuas volũtates volũtati diuine.añs ptʒ de angelis pſarũ et medorum.daniel.x. Q: illi angeli erant boni ptʒ p Greg.xviij.lib.moraliũ. ¶ Itẽ nõ eſt poſſibile ſcire voluntatẽ dei. Q: ptʒ ſup illo vbo pſalmi Exultate iuſti.pſal.xxxij.dicit quãtũ diſtat de⁹ ꝛ hõ tm̃ diſtat volũtas dei et hois:ſed nõ eſt poſſibilis conformatio dei et hois.et eſaie.lv.ſicut exaltãtur celi a terra. ita exaltate ſunt vie mee a vijs vr̃is. ꝛ cogitationes mee a cogitatiõibus veſtris. ¶ Reſpondet φ nõ incõuenit angelos btõs velle contraria.q: i nõ conſtat eis de voluntate dei. alter eorum videt φ et mora iudeorũ apd̃ pſas multi medorũ ꝛ pſarũ cõuertebant ad fidem. et ſic habebat motiuũ ſufficiens p ſe.alter queſiuit liberationẽ populi iſraelitici. ¶ Sʒ dices vtꝫ vidit oia in verbo cũ erat beat⁹. ¶ Rñdet hoc negando. videre i vbo non eſt videre oia ſicut videt imago in ſpeculo ſed eſt ſolũ vbũ ſupplere vicẽ obiecti. ꝛ cũ hoc aliquẽ manere beatũ. ¶ Ad ſcd̃m negat̃ aſſumptũ. et ad probationẽ dicit̃ φ ille auctoritates bñ probant φ de⁹ et homo iproportionabilr̃ diſtant i eſſentia ſʒ non ꝓbãt quin homo pt̃ ſcire voluntatẽ dei. ¶ Dubitat̃ circa hanc diſtinctionẽ.ponẽdo φ de⁹ reuelet alicui exiſtenti in gratia ſuã eternã dãnationẽ. An tũc tenet̃ cõformare volũtatẽ ſuã volũtati diuine. Multi nõ admit-
ſtiſſio. terent caſum. ¶ Quidã doctor ĩ ſuo p̃mo nõ admittit φ deus reuelet alicui φ ipe peccabit mortalr̃. Et
tauen. doctor ſeraphicus i ꝓſecutione littere vltie diſtinctionis hui⁹ p̃mi nõ admittit φ de⁹ reuelet alicui ſuã eternã dãnationẽ. ¶ Si dicas reuelauit petro negationẽ ſuã.math.xxvi.ꝛ iudeis φ i pctis ſuis morerent̃ Jo.viij. ¶ Dicerent illas eẽ cõminationes extiores:ꝛ ſi eſſet reuelatio extior ſolũ ſp putabim⁹ eẽ cõminationẽ. ¶ Sʒ ꝯ dices. ĝ nõ tenemur credere futurũ iudiciũ.nec carnis reſurrectionẽ niſi eſſet reuelatũ reuelatione inftiori.qd̃ nõ eſt dicendũ. ¶ Hoc non vincit. q: cerent quedã ſunt precepta q̃ pſuppoſita cõi fide ſunt pcepta nature q̃ indiſpẽſabilr̃ obligãt oẽs ſim⁹ viatores. vt ad diligendũ deũ.ꝛ nos poſt deũ. et ad ſperandũ de illo.de talibus ſi oppoſitũ diceret poſſum⁹ credere eẽ illuſionẽ:ꝯditionalẽ reuelationẽ/ꝛ nõ abſolutam:ſcd̃m illud apl̃i ad galathas.i. Etiã ſi angel⁹ de celo euãgelizaret vobis aliud pt̃erq̃ qd̃ euãgelizauim⁹ vobis anathema ſit. vbi res eſſet diſpẽſabilis.ꝛ ꝯſtaret φ ſic reuelans haberet auctoritatẽ dei eſſet et credẽdũ.ſicut ptʒ de micheã ꝓpheta.iij.regũ vlti.ſic aũt nõ eſt i caſu nr̃o.φ eſſet reuelatio iterior ꝛ φ ifallibilr̃ aſſentiret eſt nod⁹ rei.et an poſſet orare ꝓ ſua ſalute: et an deſperaret. ¶ Scd̃m quedã deſperatio duplr̃ ac-
cipit̃. Uno modo ꝓpter ꝓ arma credulitate q̃ quis credit ſe eẽ dãnadũ: vel diffidit ſe eẽ ſaluãdũ. Alio mõ ꝓpe ꝓ ſirma credulitate q̃ quis credit φ ſi faciat qd̃ i ſe eſt pro ſtatu vie ad hũc a btitudinẽ adhuc non hẽbit eã. vñ talis act⁹ eſt directe oppoſit⁹ actui ſpei.ꝛ non prim⁹. ¶ Neutra iſtarũ acceptionũ valet. ſpes eſt habitus vel actus volũtat: et ꝯ ꝯs ſua oppoſita non ſunt actus vel hñt⁹ itellect⁹. ¶ Sʒ cũ excuſãdo dices loquit̃ de q̃dã icõpoſſibilitate. ¶ Siſuq̃ talis ſcit certitudinalr̃ φ erit dãnat⁹ ex hypoteſi.ꝛ ita aſſentit.ꝛ dãnati nõ alr̃ diſperãt q̃ſi faciat φ i eis eſt nõ hẽbũt vitã etna. ¶ Sʒ dices de⁹ nõ ꝯcurret cũ eis ad penitẽtiã.ꝛ ſi faceret qd̃ in eis eſt ꝯ poſſibile vl̃ ipoſſibile non habebũt vita etnã q: ſunt in termino.ſecus eſt i via.ſʒ ſic nõ dabis ꝓpe deſperãtẽ in via. ¶ Rñdet p ꝓpoſitiones ſequẽtes.dato φ ſit firmũ iudiciũ i intellectu de etna dãnatione nõ ſequit̃ φ ſperat vl̃ diſperat.ptʒ ſpes ꝛ deſperatio ſunt act⁹ voluntatis vl̃ habit⁹.ꝛ ſtat voluntatẽ oẽs illos ſecludere ſtante iſto firmo iudicio. ¶ Secũda ꝓpoſitio adhuc ſortes pt̃ hẽre btitudinẽ. ꝓbat̃ quocũq; demonſtrato de⁹ ſcit an iſt reprobat⁹ vel predeſtinat⁹.demonſtrando ſolidanũ reprobũ de⁹ hoc ſcit ꝛ tñ adhuc ꝯcedim⁹ iſtã iſte pt̃ eẽ predeſtinat⁹.ꝛ ſcietia reprobationis in ſolidano ſuguenitẽs non deſtruit illud. ¶ Tertia ꝓpoſitio ꝓblematicũ eſt an iſte ſortes poteſt velle ſuã btitudinẽ.probatur. ꝓbabile eſt φ ſortes nõ tenet̃ ſe ꝯformare niſi volũtati diuine pceptiue vel ꝓhibitiue.pñr ad hũc modũ dicendũ eſt φ pt̃ velle hẽre btitudinẽ ex meritis ſuis.et gr̃a dei. modo iſta volitio eſt actus ſpei.non habet ꝓhibitionẽ in oppoſitũ ex caſu. ¶ An iſta iſta volitio ſit efficax dubitas:cũ ſcit ſinẽ ipoſſibileʒ: ¶ Hoc nõ ipedit ꝓpoſitum.cũ hẽat actũ q̃ vult btitudinẽ. Etiã iſte act⁹ eſt ſpes.ꝛ hʒ ꝯformitatẽ ad aliqd̃ iudiciũ intellect⁹ cathegoricum vtputa huic poſſum habere btitudineʒ de lege. Hoc ꝓpe dãnatos dixeri. vt ſupi⁹ dixim⁹ de caſu ſolidani quẽ de⁹ nouit reprobãdũ. Si teneatur oppoſitum(qd̃ eſt ꝓbabile)ꝯformet volũtatẽ ſuã volũtati diuine i volito.ꝛ deobligat a ſpe qua vult habere beatitudinẽ.de⁹ nõ obligat ad icõpoſſibilia debet tñ facere cetã pcepta.qd̃ ptʒ nõ eſt abeis deobligatus ꝛ rogare deũ vt tollatur iſtud iudiciũ ab itellectu ſi ei placeat. Si cõtra p̃mũ modũ iſtes ꝯ illud Aug. xxi de ciui.dei cap.xxv. Si ſcirẽ p̃rẽʒ meũ eẽ dãnatũ nõ plus orarẽ ꝓ eo q̃ pro dyabolo. ¶ Rñdet verũ eſt.ſi ſcirẽ eũ eẽ in iferno. vel ſi michi cõſtaret eũ eẽ dãnãdũ irremẽdiabilr̃.ꝛ ſic pedo.q: ſcd̃m Aug. de correctione ꝛ gr̃a añ finem vite de nullo eſt deſperãdũ. ¶ Potes petere de talib⁹ nõ eſt credendũ reuelationi mee poſſe φ illa ſue aliq̃ alia reuelet a deo. An hõ pt̃ credere iſti. Et ſi ſic.ĝ credit ita eẽ ſicut illa ſi zmineat ſed illa ſignificat φ non eſt credendũ reuelationi mee.ĝ nõ eſt cre-

De alliaco.

ꝯ̃cidū reuelationi, mec. ſi nō. ¶ Contra tu credis ita eſſe ſicut ꝑ illā ſignificatur. ergo credis tali reuelationi. ¶ Rñdeꝫ admiſſo caſu ꝑ poſſibile vel īpoſſibile ꝙ tıs credit ita eſſe ſicut ꝑ illā ſignificaꝫ. nō ſeqtur tñ ꝙ credat reuelationi ꝓpter reflexionē in oppoſitum.

¶ Diſtinctionis. xlviij queſtio vnica.

Queritur circa vltimā diſtinctionē huius p̄mi an volūtas diuina ſit p̄ma lex obligās. ¶ Rñdeꝫ affirmatiue ad queſtionē. ꝓbatio ſicut .ij. metaphiſice cap. ıı. dicit philoſophꝰ nō eſt proceſſus in īfinitū in cauſis efficiētibꝰ ſic nō eſt ꝓceſſus ī īfinitū ī legibꝰ obligatorijs. ex. x. metaph. ī vnoquoqꝫ gñe eſt dare p̄mū qđ eſt mēſura aliorum. ⁊ maxie tale. ſꝫ volūtas creata nō pōt eſſe p̄ma lex obligatoria. tū qꝛ illa eſt defectibilis. ⁊ ꝑ ꝯñs reglābilis ꝑ aliquā volūtatē indefectibilē. tū qꝛ nō hꝫ ex ſe ꝑtātē obligādi. ad ro. xiij. nō eſt ꝑtās niſi a deo. ¶ Illud ꝓbaꝫ ꝑ Aug. xxij. ꝯ fauſtū vbi dicit ꝙ lex etna eſt diuina mēs ſeu volūtas ordiē naturalē ſuari iubēs: ſuari vetās. ¶ Inſup anſelmꝰ ꝓſologiō. ij. id ſoluꝫ iuſtū qđ vis; ⁊ iniuſtū quod non vis. Et p̄m [...]tur deus hō ca. viij. ſufficere nobis dꝫ ad rationē volūtas dei cū aliqđ facit: ſꝫ nō videmꝰ cur velit. volūtas nāqꝫ dei nūqꝫ ē irratiōabilis. ¶ Itē hugo .i. d. ſacra. pte. iiij. ca. i. p̄ma oīꝫ cauſa ē volūtas creatoris q̄ ex ſemetipā iuſta ē: nec eñ idcirco iuſte voluit: qꝛ futū iuſtū fuit q̄d voluit. ſed qꝛ voluit idcirco iuſtū fuit cū ꝗ q̄riꝫ q̄re iuſtū eſt qđ iuſtū eſt. ꝯuēiētiſſime rñdetur. qꝛ ſm dei volūtatē eſt q̄ ſcdā eſt ⁊ iuſta eſt. cū ꝗ q̄riꝫ q̄re iſta volūtas dei iuſta eſt. hoc ſanꝰ rñdeꝫ qm p̄me cāe nulla cā ē. ¶ Ex iſta ꝯcluſiōe ſeq̄ꝫ nichil volūtati diuine repugnās ē lex. cū repugnat p̄me legi obligatorie. ſic nichil eſt x̄ū qđ repugnat x̄o. reflexione ſecluſa). ¶ Scđo ſeq̄ꝫ q̄cq̄d eſt iuſtū iure fori eſt iuſtū iure poli. qꝛ ſi nō ſit iuſtū iure poli nō eſt iuſtū ſꝫ loquētes ītelligūt aliqđ eſſe iuſtū iure fori ⁊ nō iuſtū iure poli q̄a coꝛā hoībꝰ aliqđ ꝓcedit: ⁊ ꝑ leges hūanas repugnant ad legē diuinā. ¶ Tertio ſeq̄ꝫ ſecta machometica ⁊ vetꝰ teſtamētū ſicut iudei ſuāt: ⁊ ſic de talibus nō ſunt leges: ſꝫ errores. ptꝫ. cū ꝯrienꝫ legi diuine An volūtas dei ꝓceptiua vl̄ ꝓhibitiua ſit ſolū lex. pꝫ ex q̄ſtionibꝰ p̄cedētibꝰ. ¶ Cōtra iſtā ꝯcluſionē argꝫ ſic. intellectus diuiñꝰ ē p̄ma lex obligatoria. ꝗ nō volūtas eiꝰ. ¶ Forte dices. ⁊ ſic dicēdū eſt; añs eſt fſꝫ. ⁊ rō qꝛ nō ꝑ hoc ꝙ deꝰ ītelligit a fore a forte ſortes eſt obligatus. ſꝫ ꝑ hoc ꝙ deꝰ vult ſortē facere a. ¶ Contra ſicut hec ꝯña eſt bona deꝰ vult ſortē obligari ad faciēdū a. ꝗ ſortes eſt obligatꝰ ad faciendū a. ſic ſeq̄ꝫ deꝰ ītelligit ſortē obligari ad a. ꝗ ſortes obligaꝫ ad a. ergo volūtas diuia nō eſt magis p̄ma lex obligatoria ꝙ̄ itellectus diuiñꝰ. ¶ Rñdeꝫ vtraqꝫ illaꝝ ꝯñaꝝ ē bona ꝓpꝫ obligationē poſitā ī añte. ſꝫ iſta nō valꝫ deꝰ intelligit ſortē facturū a. ergo ſortes eſt obligatꝰ ad faciendū a. deꝰ ītelligit ſortē peccaturū cras. nō ꝓpͤ̄ea ſortes eſt obligatꝰ peccare. ¶ Sꝫ circa hoc pono ꝓpoſitiones. ¶ Prima eſt ītellectꝰ diuiñꝰ ē p̄ma lex obligatoria. ꝓbatio diuia volūtas eſt p̄ma lex obligatoria. oīs volūtas diuia ē ītellectꝰ diuiñꝰ. ergo ītellectꝰ diuiñꝰ eſt p̄ma lex obligatoria ꝯña tꝫ ī diſamis. maioꝛ ē ꝯcluſio. minoꝛ ptꝫ de ītellectu ⁊ volūtate creata. ergo a fortiori de ītellectu ⁊ volūtate diuia. ¶ Scđa ꝓpoſitio. ītellectꝰ diuiñꝰ nō eſt p̄ma lex obligatoria ī q̄tū ītellectꝰ: ſꝫ hoc depēdet qꝛ idēptificaꝫ cū eſſentia diuia intelū tñ capiꝫ lex ꝓ ſigno legē manifeſtāte ⁊ ſic iudiciū ītellectꝰ nr̄i vl̄ alıs ꝯple[x]ū vocale vl̄ ſcriptū legē appellamꝰ ſicut de volūtate ſigni dei dicimꝰ. ¶ Scđo arguitur vl̄ hō obligaꝫ qꝛ ſic dictatū eſt a ſapia diuia: ⁊ ſic intellectꝰ eſt p̄ma lex obligās vl̄ iō qꝛ deo placꝫ ſolū: ſi ſcđꝫ nichil alıd erit dictu niſi ſic volo ſic iubeo ſit pro rōe volūtas. ſꝫ hoc ē irrōnabile. vocamꝰ ſapiētiſſimos legiſlatores q̄ oīa moderāꝫ rōe. ⁊ nō ꝓpꝛo arbitrio. et apl̄s ad ephe. i. deꝰ opaꝫ oīa ſꝫ ꝯſiliū volūtat; ſue glo. Et dꝫ ſm ſuā volūtatē q̄ eſt ex rōe. ſꝫ ſꝫ philo. iij. eth. ꝯſiliū p̄ſupponit rōem ꝓdictātē. ¶ Inſup modꝰ regēdi ⁊ agēdi mag; decēs ⁊ honorabilis pricipātī ē attribuibilis deo. ſꝫ minꝰ eſt decēs regēti ꝙ agat nō ex rōe ꝓdictāte q̄re hoc facit. ¶ Rñdeꝫ qꝛ volitū eſt a volūtate diuia hō obligaꝫ. ⁊ ꝯcedo ꝙ nichil eſt bonū niſi qđ placꝫ deo. Et qñ dicis vocamꝰ ſapiētiſſimos legiſlatores ⁊c. hoc eſt x̄ū ī hıs q̄ obligāꝫ ⁊ ſubiciunꝫ legibꝰ. ſecꝰ eſt de p̄ma lege inobligata. Et ad illd apl̄i dꝫ ꝙ deꝰ opaꝫ ſꝫ ꝯſiliū ⁊ ex rōe. qꝛ rōnabiliꝫ vult. nō ex electiōe p̄ſupponēte diſcurſu; ıtı practici ad alterā ptē inq̄ſitiuū. ¶ Ad vltimū dꝫ ꝙ q̄cq̄d deus agit rōabiliter agit. nec pōt p̄ter rationē agere. ¶ Sꝫ ꝯ iſtō argꝫ xiij. de tri. ca. x. Alıꝰ modꝰ redimēdi nos vl̄ ſanādi miſerias nr̄as ꝙ̄ ꝑ filij dei īcarnatiōnē ⁊ paſſionē fuit deo poſſibilis. ſꝫ nullꝰ fuit miſerie nr̄e ſanāde ꝯueniētioꝛ. ergo ſeq̄ꝫ ꝙ nō iō iſte modꝰ eſt ꝯueniētioꝛ qꝛ deꝰ magis voluit iſtū modū: ſꝫ ꝯ. ¶ Inſup niſi ſic fruſtra q̄rerēt doctores rationē aliq̄ꝝ actionū diuiaꝝ. ſufficeret eñ dicere qꝛ deꝰ vult. ⁊ eſſet vltimū ⁊ pricipale ꝓpͤ qđ nō reſolubile. ꝯñs eſt ꝯ cōꝫ modū doctoꝝ q̄ querūt mgr̄ di. viij. querit quare deꝰ creauit virū añ mulierē dicēs qꝛ voluit totaliꝫ ex hoīe facere genꝰ hūanū. Et q̄re voluit mulierē facere de coſta viri. ⁊ q̄re viri dormiēt; ⁊ nō vigilāt. ⁊ d. xxiij. q̄re ꝑmiſit hoīeꝫ tētari quē preſciuit caſurum. ¶ Rñdeꝫ btūs aug. vult oñdere ex apparentibꝰ nobis ſm noticias nālr̄ acceptas. ⁊ ſꝫ iudicia ꝯmūiter accepta ex naturis reꝝ nullꝰ alıꝰ apparet hōi aptioꝛ ad excitādū hoīem ad dei dilectionē ⁊ laudē. ſꝫ ſi deꝰ aliū ordinaſſet ille fuiſſet ꝯuenies ⁊ nō iſte et ita dicaꝫ ad illas auctoritates. ¶ Tertio argꝫ ſtat dare duas leges oppōitas hūanas rōabiles. ergo non req̄riꝫ armonia legū hūanarū ad diuinā. ꝯña iſta tꝫ: cū iſte leges ſint oppōite ⁊ hoīes debēt initi rōi cui ſubiciunꝫ. alıa iſtarū legū hūanarū eſt p̄ter rōeꝫ. añs ptꝫ ī vtroqꝫ regno britānie p̄mogeītꝰ ſuccedit ī toto ī immobilibꝰ. ſm leges ceſareas: ⁊ ariſtotelis politicas et aliarū regionū ꝯſuetudies nō ſuccedit ī toto. iſte leges repugnāt p̄mogenitꝰ ſuccedit ī toto. ⁊ nullꝰ p̄mogenitꝰ ſuccedit ī toto. Idē ptꝫ mulier ſuccedit ī regno ī ſcotia ⁊ caſtella. hoc referūt eſſe vetitū ꝑ legē ſalicā ī frācia. ¶ Rñdeꝫ ꝯcedēdo añs de duabꝰ legibꝰ poſitiuis ſicut vtrūqꝫ ꝯdictorioꝝ ꝯtingētiū ſtat ī cōpoſſibilitate cū neceſſario vl̄ aliq̄ ꝯtingēti impertinēti ī negotiatiōe illaꝝ legū ſit ꝯ rōeꝫ ꝯcedo ꝙ q̄lꝫ illarū legū hꝫ aliquā rōeꝫ rectā. hoc eſt q̄lꝫ illaꝝ legū hꝫ motiuū vl̄ motiua ꝓ ſe nec pōt ꝑ legē diuinā vl̄ hūanā penitꝰ reprobari qđ ſufficit ad legē pure poſitiuā. britāni ꝯſiderārūt ꝙ ſi antiq̄rū dñis ⁊ eſſet ꝑtitio ī illos f̄res coherēdes tanꝫ vna magna domꝰ corrueret. vt ꝯtingit de magno flumie ſecāte babiloniā in plures ptes diuiſo ſufficit ꝙ p̄mogenitꝰ ſit ſtipes totꝰ domꝰ ad quē ceteri fratres ⁊ coꝝ liberi hēant recurſū. ſicut ī aliqbꝰ locis flandrie vltio gēito illa portio ꝯferꝫ qꝛ magis egeꝫ auxilij alicubi locoꝝ dominia ſunt maiora ꝙ̄ ī britānia. ⁊ pauciores ſūt liberi. q̄ propꝫ nō ita cito extinguitur domꝰ ſicut in alijs partibꝰ. ⁊ dato ꝙ ita frequens eēt ꝑtitio et equa eſſent dñia. adhuc licita eſt lex de participatiōe dñioꝝ remādo p̄mogēito potiorē partem ꝑ hoc ſtabiliꝫ cognomē. ſi p̄mogētꝰ prodigꝰ ſit

exponat reliq̃ ſuas partes prudēter ↄſeruāt. ⁊ ſic ſufficit ꝙ pro vtraq; lege ſint ratiões apparētes. ſʒ non cōcludentes cū volūtate ſuperiorū vl' ſuperioris. ¶ Ecce ĩ ma ꝓblematica vtraq; pars ſuſtinet rõabl'r cū pro vtra ꝑ ſint rõnes. ⁊ motiua in oppoſitū pñt rõnabl'r diſſui. ⁊ hoc ſufficit ad matiā ꝓbleūaticā. Sic ē ĩ ꝓpoſito de legib⁹ poſitiuis oppoſitis. Eodē mō dicat̃ ð viro ⁊ muliere ſuccedētib⁹ ĩ regno. ¶ Si petas q̃ iſtarū legū ſit rõnabilior? Nō ↄſtat q carū pl⁹ rõi īmitit̃. forte q̃libʒ opināntū ſuā partē rationabiliorē putat: ſʒ ſane illa eſt melior q̃cūq; fuerit q̃ pl⁹ eq̃tati naturali appodiat: ſic ĩ iſtis poſitiuis legib⁹ videm⁹. vn⁹ dñs hñs ſolas filias legitimas annectit dñiū ꝓ: io de cognoīe cū dignitate regia: ſic ꝙ lex cōis de ſucceſſiõe filie non optinet locū. hoc eſt rõnabile nō aufert̃ a filia dñiū habitū: ſʒ q̃ hñdā. ſi nō obſtitiſſ, ꝰ diſpēſatio. ¶ Quarto argu̾it̃. lex iſta in q̃ cōia ꝙ alienigene cōgregauerit bone fortune colligerit ĩ gallia nō hñti liberos rex ſuccedit ĩ toto videt̃ repugnare legi diuine. q: ſi legi nature aduerſet̃ legi diuine repugnat. Contra eq̃tatē nālem videt̃ ꝙ diues rex ſuccedat ĩ toto in laborib⁹ iuſte acq̃ſitis a forte impreſſore vel alio mechanico ꝑ improbum laborē manualē. ¶ Nō valʒ dicē q̃s põt facile hēre l̃ras naturalitat' a rege: q̃s ſi q̃s nō laborat acq̃rē tūc ex ſua negligentia ꝓxime cognate vel agnate priuabunt̃ illis bonis. ſtat ꝙ legē illā neſciat. nec tenet̃ illā ſcire: ⁊ dato ꝙ eā ſciat nō peccat nō acq̃rēdo l̃ras. mō nemo ſine culpa ſua eſt ꝑuād⁹ bonis ſuis. etiā bona ſua vix exuperāt impēſas q̃s oportet face ĩ illarū litterarū acq̃ſitiõe. ⁊ neſcit hō q̃diu viuit. nemo eſt ita ſenex qui putat viuē ꝑ vnū annū; vt referūt; hēt iuſtam cauſaʒ nō acq̃rēdi l̃ras. ne l̃ris acq̃ſitis michil opū habeat ſibiipſi ĩ fine. ¶ Dices ipē nō ꝑuat̃ ſuis reb⁹. ſed ſolum ꝓxim⁹ heres q nūq; erat dñs illarū rerū. vt de filia dni ↄtingit: cuius dñiū annectit̃ cognomini poſt filiā genitā. ¶ Nō videt̃ eē idē. cū hoc ſufficiēter pro uiaet iſte ꝑ matrimoniū vel aliter. alioqui dñs ⁊ rex legē particularē ↄſtituētes peccāt. mō hic ꝓximo heredi nichil dat̃. etiā eſt rõnabilior cauſa ꝓ manutenētia familie. quā mulier debet rationabil'r velle. mō re publica gallica põt ſatiſbene manutenerí ſine bonis huius alienigene: ⁊ oīm ſibi ſimiliū. ¶ Nō valʒ dicere opes ↄgeſte ĩ hoc regno non ſunt auferēde ab eo. ſicut angli nō ſinūt mercatores vēdētes merces ĩ anglia tollere pecuniā de patria. ¶ Hoc nō valʒ. ex illo ſeq̃tur ꝙ nullus põt capere peculiū caſtrenſe vel q̃ſi caſtrenſe. vl' q̃cūq; alio honeſto officio acq̃ſitū ĩ gallia ex̄ regnū. qḋ eſt ↄ ius gentiū. ¶ Nō dices de anglis. dare incōuenienς nō eſt ſoluere. cū pecunia eſt ipi⁹ mercatoris q̃re nō põt ipaʒ tollere ⁊ ĩ ſuam patriā ferre? Ad hoc eſt inuentu numiſma. v. ethi. Etiā dat̃ ei equales pecunie licebit ei deferre merces anglie ꝓ mercio⁹ ducē ad angliā. et illarū mercīū numiſma eſt mediū. ¶ Non eſt idē penitus de l̃ris naturalitat' añq; q̃s adipiſcatur bñficiū. cū multi ſint idonei ĩ regno ↄgruū videt̃ ſtabilire legē cõeʒ ꝓ bñficiandis incolis regni. et vbi op⁹ eſt diſpēſatiõe ↄ illā legē a ſuperiore diſpenſabitur.

¶ Si petas an habētes bona diuiti' defuncti clanculū poſſunt illa ĩ ſcio rege ↄferre ꝓxio heredi. ¶ Eadē eſt rñſio cū p̃cipali argumēto. ¶ Sʒ adhuc dices diues toto tpe ſue vite eſt dñs rerū ſuarū ⁊ põt illas ↄferre ĩ pios vſus vl' heredib⁹ naturalib⁹ parū vel nichil relinquēdo hēdi ditiſſimo ſcʒ xp̃ianiſſimo regi nō peccat. ſicut oīa bona ꝓdige exponēs nichil relinquēdo liberis cū eos alere teneat̃ iure gentiū ⁊ patrū eſt theſaurizare ꝓ filijs. ⁊ nō ecōtra ſcōm apoſtolum.

¶ Hoc totū nō obſtat. ſtat ꝙ peſte morbo vel repētino diues moriat̃. ¶ Hoc ſtatutū (ſi eſt lex) bene eſt rigoroſa. quā ĩ p̃ſētia; nec reprobo nec approbo. ¶ Quinto p̃ncipal'r argu̾it̃. iuſte inocēs ſcit⁹ eſſe talis a iudice cōdēnatur qñ probat̃ nocens ꝑ teſtes oī acceptiõe maiores. ⁊ tñ talis lex ↄuenit iuri diuio ⁊ nature ꝙ inocēs ſcit⁹ eē talis ↄdēnet̃ ad mortē. exodi. xxiij. non ſuſcipies vocē mēdacij: neq; ĩ iudicio plurimorum acquieſces ſentētie: vt a ꝟitate deuies. inocētē et iuſtū non occides: ⁊ de re. iuris. ca. qui ſcan. vtilius ſcandalum naſci ꝑmittit̃ q̃ veritas deſerat̃. Nō; licet dare ſententiam ſecūdū allegata ⁊ probata ptʒ. ff. de offi. pre. l. illicitas. ↄ. i. et. xi. q. iij. cap. ſūmopere. ⁊ iij. q. i. cap. iudicet. ⁊ ptʒ ex̄ de offi. iudi. ordi. cap. ſi ſacerdos. ⁊ cap. i. eiuſdē rubrice. ¶ Iſta q̃ſtio eſt ſabbatina et brocardica. Et pro parte poſitiua vident̃ aliq̃ leges. ⁊ aliq̃ ꝓ parte oppoſita. et antiq̃ ↄmētatores legū ⁊ canonū in hac parte tenuerūt ↄria. vtraq; pars opiniõe mea eſt ꝓbabilis. Primo teneam⁹ ꝙ iudex dʒ iudicare ſcōm allegata ꝓbata. ptʒ ꝑ leges ⁊ canones inductas ⁊ multo plures adduci poſſunt. ſʒ iſte ſufficiūt. nam ſi nō teneret̃ iudex ↄcludere ſcōʒ allegata ⁊ ꝓbata vbi nō põt refellere teſtes dat̃ mod⁹ eneruādi leges. qḋ eſt incōueniēs. q̃cūq; depoſitione teſtiū irrefragabiliū admiſſa poteſt iudex dicere ſcio oppoſitū eſſe ꝟū. ſcio iſtū eſſe innocētē. et ſic erit tergiuerſatio ĩ lege nec dabit̃ ſentētia iuſta a iudice. ¶ Sexto argu̾ ad idē. video aliquē ſe peierare ĩ publico nō dʒ eū publice īpedire. q2 diffamaret ſe; ſcōʒ beatū Aug. ⁊ eſſet ꝓditor criminis occulti. g iudex põt eū libet dicere in aure ꝙ non deponat dʒ tñ iudicare ſcōʒ allegata ⁊ probata in foro exteriori. ¶ Peccat exponit famā ſuā ꝑiculo ꝓditio is et alios ſcādalizat ſi nō iudicet. g dʒ ꝓcedere ꝟm allegata ⁊ ꝓbata. ¶ Nō tamē ſuā et ponat ꝑiculo ptʒ. pl⁹ credendū ē illis duob⁹ vel tribus q̃ et ſolt. tuē verbū ſaluatoris ĩ ore duo. vel triū teſtiū ſtat oē ꝟbū. ¶ Non valet qḋ dicūt aliq ꝙ eſt pctm̄ mortale ↄdēnare inocentē ad mortē: ad mutilationē membrorum. ſecus eſt in alijs penis pecuniarijs vl' cauſis ciuilib⁹. ¶ Hoc michi nō valet. ſi iuſte põt iudicare ꝟm allegata ⁊ ꝓbata in re modica põt etiā ĩ re maiore. ¶ Inſuꝑ põt eē cremētū ĩ pena pecuniaria ꝙ q̃s mauult mēbrū amittere q̃ illam exſoluere. ¶ Non valet qḋ dicit hugo ꝙ dʒ mittere cauſam iudici ſuperiori. q2 qñ eſſet iudex ſuprem⁹ ſtat nod⁹ argumēti. ⁊ põt cadere in preiudiciū mittētis ne amittat iudiciū: q2 ſupior dicet ſe ex terna vl' q̃terna miſſione eē in poſſeſſione iudicādi hominē illius ↄmunitat'. ¶ Sʒ ↄ iſtā ↄcluſionē argu̾ ſic. nullus inocēs eſt occidendus. iſti⁹ eſt inocēs. igit̃ nō eſt occidend⁹. ¶ Rñdet̃ ꝑ ꝓpoſitiões. ¶ Prima eſt aliquis inocēs iuſte dānatur a iudice ad mortē. ꝓbat̃ iſte qñ ꝓbat̃ eē nocēs. ⁊ nō ↄſtat iudici de oppoſito. ergo iuſte iudex eū ↄdēnat. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. inocēs ſcitus eē talis iuſte ↄdēnat̃ ad mortē. ꝓbatur ꝑ probationē ↄcluſionis ↄ quā obicimus. ⁊ ſic maior argumēti eſt falſa. Illud exo. xxiij. itelligit̃ qñ nō ꝓbat̃ nocēs. nec iudex ꝓpē eſt cā ſue mort'. ſʒ poti⁹ illi q eū iniuſte accuſant. ¶ Scḋo argu̾ q̃libʒ faciēs ↄ ↄſcientiā ꝓpaʒ peccat. ad ro. xiiij. oē qḋ nō eſt ex fide pctm̄ eſt. ſʒ ↄſcientia iudicis murmurat ꝙ iſte occidat̃. g nō eſt occidendus. ¶ Rñdet̃ deponat ↄſcientiā ſuā iudex. ¶ Scḋo ſic iudex ſic ꝓnūciet ego te ↄdēno vl te lex cōdēnat. modo hoc totū eſt verū. cui vo iudex aſſentit. ⁊ ſic nō facit ↄ ↄſcientiā. ſʒ ſi hēat ↄſcientiā erroneā tunc dicēs ad hāc ſentētiā iudex obligat̃. vel ad hūc actū. nō act⁹ eſt peccatū. ergo ad pctm̄ iudex obligat̃. q: ponat̃ ꝙ locus et

tempus ꝯcurrant in quo dꝫ iudicare et nõ poteſt depo=
nere ꝯſcientiã. ¶ Rñdes ꝯcedendo ꝯcluſionẽ ꝙ aliqs
ad peccatũ obligaẽ ex ſtulticia ſua. qꝛ non deponit cõ=
ſcienciã. ¶ Unde qdã doctor i fine primi ſentẽtiarũ
De pilato. qſtione.xiiij.ponit hanc ꝯcluſionẽ. Licet creatura rõ=
nalis nõ neceſſitaẽ aut obligaẽ ad peccãdũ. tamen ipa
obligaẽ ad faciendũ aliquid i caſu qd eſt ſibi peccatũ.
Uel dices maior eſt falſa ad iſtũ actũ non obligaẽ. me
dietas eius q ad intẽſionẽ ſufficit. ꝛ ſilr de ſententia
põt ſub alijs ꝟbis vł remiſſoꝛib⁹ ꝓnũciari. ¶ Sed
ibi põt replicari ad hũc actũ vel ſimilẽ vel aliqd hmõi
cũ iſto ſtat ꝙ de⁹ nõ obligat ad peccatũ. nec ad peccatũ
de⁹ obligat ſi hõ prudẽter ſe hẽat. ſed hõ ex ſua ſtulti=
cia ad hoc ſe inuoluit. ¶ Tertio argr.iij.q.vij.cap.po
ſtulat⁹ dñs dr ꝙ non ante iudicandũ eſt ꝙ̃ ad ꝯſcien=
tiaꝫ nr̃aꝫ reuertamur. ꝛ qd placeat deo ſiue diſpliceat
debem⁹ diſcernere et in ca.tunc.xi.q.iij. tũc ꝟa eſt ab
ſolutio pſidentis cũ iterni ſeqtur arbitriũ iudicio. ꝙ̃
a ꝯrio nec abſolutio ꝛ multo min⁹ ꝯdẽnatio. ¶ Itẽ
in ca.ſũmopere ibidẽ dicit ꝙ ſcḋm qḋ in lege hũana
vel diuina ꝯſtitutũ eſt dꝫ iudicare ꝛ poſt non ex corde
nr̃o. ſed p̄cepto diuino ſentẽtiã ꝯdẽnationis ꝓferam⁹
et in cap.cum de ſẽ.et re.iudi.li.ſexto.dicit i ferẽdis
ſententijs p̄ oculis habeat ſolũ deũ illius imitans exẽ
pliũ.qui qrelas populi tabernaculũ ingreſſus ad dñm
referebat vt ſcḋm eius iperiũ iudicaret. ¶ Itẽ i codẽ
ca.eterni dicit ſi quis iquit ino.quartus aut iudex ec
cleſiaſticus ordinari⁹ aut delegat⁹ fame ſue ꝓdig⁹ et
ꝓprij ꝑſecutor honoris ꝯ̄ ꝯſcientiã ꝛ iuſticiã i grauã=
mẽ alteri⁹ partꝭ i iudicio quicꝙ̃ fecerit ꝑ gratiã vel ꝑ
ſordes ab executiõe officij per annũ nouerit ſe ſuſpen=
ſum ad eſtimationẽ litꝭ parti quã leſerat nichilomin⁹
ꝯdẽnãdus. hic non dicit ꝯ̄ allegata. ſꝫ ꝯ̄ ꝯſcientiã et ꝑ
ſordes falſorũ. Et.C.de iudicijs ꝙ iudices iurãt oĩno
ſeſe cũ ꝟitate et legũ obſeruatione iudiciũ diſpoſitu=
ros.et.ff.de arbi.l.qualeꝫ vbi dicit ꝙ oĩmodo dicaẽ
quod ſibi videẽ. ¶ Ad oẽs iſtas leges dicit ꝙ intelli=
gũtur niſi vbi quis ꝓbatur nocens ꝑ teſtes oĩ exce=
ptione maiores. ¶ Sed dices ſancti⁹ eſt innocẽtẽ im
punitum relinquere ꝙ̃ innocentem condẽnare.ff.de
penis.l.abſen. ꝛ ad hoc põt itroduci ariſtoteles i pro=
bleumatibus ſicut facimus in principio quarti.
¶ Reſpodeẽ ꝙ ceteris paribus hoc eſt qñ eſt tãta ap=
parentia teſtium de inocentia ſicut de nocẽtia non de
bet aliqs cõdẽnari. ¶ Quarto arguiẽ daniel repꝛhen=
dit iudices ꝛ populũ danie.xiij.q proceſſerunt ſm al=
legata et ꝓbata dicens ſic fatui filij iſrael nõ iudican
tes: necꝙ̃ quod verũ eſt cognoſcẽtes ꝯdẽnaſtis filiã iſ=
rael et tñ ſenes ꝓbauerũt ſuſannã dormiuiſſe cũ iuue
ne. ergo iudex ſciens veruꝫ non dꝫ acquieſcere ſenten
tie ſic teſtiũ. ¶ Rñdetur teſtes erãt refragabiles: quia
male vite et tales cogniti et ſuſanna magne fame int
omnes. Q̃ ptꝫ cũ ipa talis putabaẽ exteri⁹ que ſolent
per interiora capi.qḋ ptꝫ danie.xiij. poſtꝙ̃ aũt ſenes
locuti ſunt erubuerũt ſerui vehemẽter. quia nũꝙ̃ di=
ctus fuit ſmo huiuſmõi de ſuſanna. propterea debe=
bant diligenti⁹ examinare illos teſtes ſicut daniel fe=
cit ſeparando eos ad partẽ modo volum⁹ dicere ꝙ iu
dex dꝫ in illo caſu oĩ mõ poſſibili qrere modũ refel=
lendi teſtes qd optime fit more danielis ſeparãdo eos
ad partẽ ſꝫ cũ toto illo ſtat ꝙ teſtes falſi ex ipocriſi ap
pareant fide digni et inter ſe ꝯueniãt ante aduentum
ad iudiciũ qḋ i nullo egrediẽtur nullo incꝙ̃ ptinẽte ad
iudiciũ ꝛ i illo caſu poſita eſt ꝯcluſio p̄fata. ¶ Quin=
to argr ſi ꝯcluſio eſſet ꝟa ſeqretur ꝙ pilatus non pec=
caſſet ꝯdẽnãdo xp̄m ad mortẽ. ꝯñs eſt fſm. et ꝯ̄ verbũ

xp̄i.nõ hẽres ptãtẽ aduerſus me vllã niſi tibi data eſ=
ſet deſuꝑ. Propterea q me tibi tradidit mai⁹ peccatuꝫ
habet. volebat ſaluator dicere ꝙ iudas et iudei q tra=
diderunt me tibi magis peccant ꝙ̃ tu. qꝛ p̃mi ex inui=
dia et auaricia. tu aũt timore hũano. ꝛ ꝯña ptꝫ. pt pro
ceſſit ſcḋꝫ allegata ꝛ ꝓbata. ¶ Rñdeẽ negãdo ſequeliã
nichil probarũt cõtra xp̄m. math.xxvi. pꝛincipes autẽ
ſacerdotũ et oẽ cõſiliũ qrebãt falſuꝫ teſtimoniũ cõtra
iheſum vt eũ morti traderẽt et non inuenerũt cũ multi
falſi teſtes acceſſiſſent. et math.xxvij. ſciebat aũt pyla=
tus ꝙ ꝓpẽ inuidiaꝫ tradebãt eũ dicebat. nõ inuenio cau=
ſam mortis in eo. innocẽs ego ſum a ſanguine huius
iuſti vos videritis. ꝓpterea accepta aq̃ lauit man⁹ co
ram populo ꝓpoſuit eis inſignẽ latronẽ barrabã exi=
ſtimãs occaſione illius liberare xp̄m. ꝛ poſtea flagella
uit xp̄m vt ꝟberibus eius tandẽ ipudẽtie illorũ ſatiſ=
faceret qꝛ nõ licuit romanis virũ dãnare nõ iuridice
actũ.xxv. ſed ꝙ̃ primo clamorẽ populi ꝛ ſacedotuꝫ
dicentiũ ſi eũ dimiſeris nõ es amicus ceſaris audiuit
vidit ſe conſtitutũ inter duo vel incurrẽde idignatio=
nis iudeorũ ꝛ in periculo perdẽdi officij vel perdendi
inocẽtis ſciti eſſe talis adheſit ſcḋo a q ſe debuit ꝓlon=
gare. et propterea grauiter peccauit mortalr. ſed pro
pter cauſas dictas ſuũ peccatũ diminuebaẽ a tãto. ſꝫ
non a toto. nichil profuit lauare manus et ꝑdere ino=
centẽ. ¶ Sꝫ tũc dices ſaltẽ miniſtri et carnifices euꝫ
occidentes non peccauerũt. et ratio eſt. qñ lictor ꝛ mi=
niſter dubitant inocẽtiã dãnati ad mortẽ poſſunt eũ
occidere abſꝙ̃ peccato. qd probo. quia niſi ſic oporte=
ret ꝙ faceret nouã indaginẽ an ille eſt nocẽs vel inno
cens: et ſic eũdũ eſſet a capite ad pedes. ¶ Preterea in=
ferior tranſiẽs ad bellũ cũ ſuperiore dubitans an bel=
lum ſit iuſtum ſiue nõ excuſaẽ et non niſi: qꝛ dꝫ in caſu
dubio parere ſuperiori. ꝛ hoc põt vallari ꝑ monachos
reſpectu abbatis et iſtud ptꝫ.xi.q.iij.ca.quid ergo.
¶ Rñdetur eſt color i argumẽto ad excuſandos ſim=
plices iudeorũ: etiam eos ſimplices qui xp̄m torqbãt
Sꝫ non obſtãte illo colore ponũtur ꝓpoſitiones ſeqn=
tes. ¶ Prima eſt miſter grauit peccat occidẽdo ali=
quẽ ꝓpter preceptũ ſuperioris quẽ ſcit inocẽtẽ. ꝛ ino=
cẽter cõdãnatũ. ptꝫ ꝯſtituitur inter duos ſuꝑiores ꝙ̃
vnus nõ p̄cipit rõnabiliter. nec rõnabilr p̄cipere põt.
et alter qui eſt ſuperior iferioris ꝛ altius ſuꝑioris cui
eſt obediendũ. Et iſtud ptꝫ ex riſſione petri ꝛ iohãnis
ad ſacerdotes actuũ.iiij. ſi iuſtũ eſt in ꝯſpectu dei vos
potius audire ꝙ̃ deũ iudicate. ac ſi dicerẽt nõ poteſtis
ita iudicare. ¶ Scḋa ꝓpoſitio vbi iferior dubitat an
ſententia ſuperioris ſit rõnabilis: excuſaẽ ꝑ obedien=
tiam illi parendo. hoc ptꝫ ꝑ probatiões iter arguẽduꝫ
adductas. ¶ Tertia ꝓpoſitio tortores occidẽtes xp̄ꝫ
cum occidendo peccabãt. eodẽ mõ lictores martyruꝫ.
¶ Et ſi dicas luce.xxiij. dicit pater dimitte illis quis
neſciunt quid faciunt. ¶ Rñdet gloſa marginalis nõ
pro eis orat qui per inuidiam et ſuꝑbiã filiũ dei occi=
derunt: ſed pro eis qui zelum dei hñtes: ſed non ſcḋm
ſcientiã neſcierunt qd fecerũt. puta nõ eſt credendũ ꝙ
omnes peccabãt in occiſione xp̄i multi diſplicuit. vix
audebant eum occidere in die feſto ſacerdotes timen=
tes ne a populo eriperẽt ab eorũ manibus ꝓpter mi=
racla patẽtia ab eo facta et celebrẽ famã quã de eo ha
bebant Eorũ ioſephus in bello iudaico ꝓpter excellen
tiã vix audebat eũ putare ꝓũ hoieꝫ. ¶ Sed dices.i.
ad corith.ij. Si eni cognouiſſẽt nũꝙ̃ dñm glie crucifi
xiſſent. ¶ Hoc intelligiẽ de multis ſimplicibus dece=
ptis a legiſperitis. Uel ſi cognouiſſent euꝫ eſſe deũ. ſa
cerdotes non putabant meſſiã eſſe deũ non putabant

ſe poſſe occidere deū. Uel ſic a principio ꝑ ſcripturas
cognoſcebant meſſiā veniſſe et oīa in eo impleta q̄ de
meſſia dicta fuerāt ſecundū ꝓphetiam iacob viderūt
idumeū alienigenā herodē regnantē. poſtea qꝛ predi
cauit ꝯ eorum vicia adueniēte praua affectiōe corrū-
pebatur eorum iudicium. ¶ Ecce ſi quis doctū virū
ꝓſequatur inuidia q̄cquid ab illo dicit̄ tempore inuidē-
tie capitur in peiorem partem cui ante iuceteratū odiū
in rebus grauibus credidit et hoc tota die pre oculis
videmus. ¶ Sed ſi lictor ſciat aliquē innocentē qui
probatus eſt nocens in foro exteriori dubiū eſt q̄d age
re debeat. Eſt bona apparentia ꝙ pōt ꝓcedere more
iudicis ſi videat teſtes irrefragabiles et adamuſſim
examinatos. ¶ Poſitio oppoſita pōt defendi. et dicit̄
ꝙ nec reperitur apud leges vel canones expreſſe ꝙ ho-
mo dꝫ procedere ſcd̄m allegata ⁊ ꝓbata quando ꝯſtat
et de oppoſito. Et ad ca. ſi ſacerdos de offi. ordi. dicit̄
ꝙ illud non eſt ad propoſitū. qꝛ illud loquit̄ de iudice
qui ſcit aliquē culpabilē q̄ nō eſt ꝓbatus in foro exte-
riori culpabilis de quo iudex dꝫ tacere cū non poteſt
ꝓbare peccatum alterius occultuꝫ tacendū eſt. Et qū
arguebatur. quilꝫ poteſt tergiuerſari nō dando ſenten
tiam in iudicio dicendo ꝙ cōſtat et de oppoſito. ¶ Re
ſpondet̄ negādo ꝯñam. licet difficiliꝰ ſit ꝓbare negati
uam q̄ꝫ affirmatiuam. poteſt tñ probari negatiua pro
bando ꝙ ipſe nō interfuit et ita de alijs que occurrere
poſſunt. ¶ Sexto principalr̄ arguit̄ lex pontificia pri
uat hereticū bonis ſuis eꝫ̄ de here. ca. vergētis. et ca.
cum ſcd̄m co. ti. li. vi. et tamē illa lex eſt ꝯ ius nature
et diuinū ꝙ aliquis ſpolietur bonis ſuis vere poſſeſ-
ſis. igitur nō requiritur ꝯſonantia legis hūane ad le-
gem diuinā. probatio minoris. non ſufficit ꝑuare iſtū
a bonis ſuis propter culpam. vel qꝛ peccat. qꝛ tūc quiſ-
libet peccator ꝑdit dominiū ſuarū rerū. q̄d eſt falſum.
multi reges in grauiſſimis pctīs manſerunt dñi rerū
ſuarū. vt ptꝫ de achab idolatrie dedito. ⁊ ſalomone ſe
ducto per mulieres. et ita de Jheroboam filio nabath
de manaſſe filio ezechie regis iuda. nabugodonoſor/
ſennacherib et ſimilibus que adhuc māſerunt reges. hoc
patet de ſaul quē dauid ꝑmi regū. xvij. vocauit regez
oro dñe mi rex audi v̄ba ſ̄ui tui. Qui ante peccauerat
grauiter ptꝫ. ꝑmi regū. xv. hoc q̄d dicit̄ illic pro eo q̄d
abieciſti ſermonē dñi abiecit te dñs ne ſis rex. et ſcidit
dñs regnū iſrael a te hodie et dedit illud ꝓximo meli-
ori te. vbi ponitur preteritū pro futuro ꝓpter prophe-
tie certitudinem. ¶ Pro ſolutione dubitationis pre-
ſupponamꝰ ꝙ ille eſt hereticꝰ qui eſt xp̄ianus tenēs he
reſim cum pertinacia. ſi quis in fide paratus eſt corri
gi nō eſt hereticus. patet. xxiiij. q. iij. cap. dicit apoſto-
lus. et. xxiiij. q. iij. ꝑma. cap. hec eſt fides. hoc patet in
cap. dānamus de ſumma tri. et fide catho. in verbo ꝑ-
tinaciter. Ille eſt pertinax q̄ deberet derelinquere ſuū
iudicium vel acquirere iudiciū ſecundū conſiliū ſa-
pientū et nō facit. ¶ Hereſis eſt dogma falſū fidei or-
thodoxe ꝯtrariū. per xp̄ianū intelligo baptiſatuꝫ. ¶ Re
ſpōdet̄ negādo minorē nullo mō eſt ꝯ legē nature. nec
contra legem diuinā ꝙ hēticus ꝑdat dñiū rerū ſuarū
ſꝫ culpa nō eſt cā per ſe huiꝰ. ſꝫ ꝯſtitutio rōnalis pōtifi-
cis in odiū criminis. dñiū ciuile nullatenꝰ fundat̄ in
charitate nec eā ꝑſupponit. nec canonicū nec euange-
licum. et ſic iſtud pctm̄ eſt ſolū cauſa per acciñ. qꝛ añ
conſtitutionē pōtificis non priuabatur hereticꝰ ſuis
bonis et non eſt inconueniens ꝙ aliquis propter cul-
pam ſuam ꝑuetur bonis ſuis propter conſtitutionem
hominis. ¶ Sꝫ ꝯ iſtud arguitur filius non peccat ſaltē
non oportet. ergo iniuſte priuat̄ hereditate paterna.

¶ Reſpondetur negando preſuppoſitū pater quia ni-
chil habet in nullo poteſt ſuccedere heres. que portio
hereditatis debetur filio patris nichil habētis: ſꝫ nec
eſt inconueniens ꝙ priuetur bonis habendis ſicut con
tingit in crimine leſe maieſtatis vt. C. ad le. maieſta-
tis quiſq̄ꝫ. ¶ Preterea ponat̄ ꝙ ſortes anteq̄ꝫ cadebat
in hereſim promiſit dare platoni viginti pro aliquo
ope et exhibito. arguit̄ ſic. de iure nature eſt et diuino
ſatiſfacere operario. merces detenta laborū eſt pecca-
tum clamans in celum iſta lex eſt poſitiua humana. ꝫ
debet alteri legi cedere. q̄d ſi concedas. eodēmodo ꝓ-
babo ꝙ danda ſunt iſta bona filijs. quia ſecunduꝫ ius
nature ſuccedunt in aliqua portione aſſis. vtputa in
ſeccunti ſextanti quadranti vl̄ in ſiſi vncia ſecunduꝫ
pluralitatem vel paucitatem heredū. et aliquorum bo
norum ad eū ſpectantiū habet dominiū. ¶ Ad ſecun-
dum argumentum ꝙ debet ſatiſfacere laborantibꝰ in
vinea vel in orto ante crimē ꝯmiſſum. et reſpublica q̄
capit dominiū bonorum huius heretici ſi ſciat debet
ſatiſfacere his qui laborarunt ante hereſim quibꝰ tūc
debebatur dominiū ſolutionis. Sed non eſt idem de
heredibus de nullo iure eſt eis conferre bona heredi-
taria: niſi aliqua māſerint defuncti modo ipſe perdit
per hereſim omnia iura ac ſi in taxillis vel alia via illa
perderet. ¶ Secundo arguitur hereticus perdit dñi-
um rerum ſuarū vel hoc eſt poſt hereſim occultā com-
miſſam. et hoc non qꝛ tunc pari ratione pontifex deſi-
net eſſe caput eccleſie. et ſic incerta eſſent rerum domi-
nia. et incerti eſſent pontifices vel poſt ſententiā diffi-
nitiuam. et hoc non vt ptꝫ libro ſexto cap. allegato cū
ſecundū. cum maximus pontifex dicat cum ſecundū
leges ciuiles nepharias nature ꝯtrarias inceſtas nu-
ptias contrahentes ex ipſo ſuarū rerum dominiū per
dant et mulier humanā legem tranſgrediens preſer-
tim parentibus ſuis non conſentiētibus raptoris nu-
ptijs eligens bona omnia que ſibi per legem venerāt
a raptore ac alijs conſortibus raptus ipſo iure amit-
tat. certoq̄ꝫ caſu deferantur in fiſcum. ac etiam illici-
tas ſpecies tranſuehens aūt rerū vectarum profeſſio-
nem omittens earūdem ſpecierum et rerum proprieta-
te hoc ipſo priuetur. et fiſco rerum ac ſpecierū dictarū
ꝓprietas acquiratur. Ecce iſtud caput eo facto perdit
dominiū rerum ſuarum. ¶ Hic eſt multiplex modus
dicendi. aliquibus dicentibus ꝙ homo rerum ſuarum
perdit dominium ꝓpter hereſim occultam et ꝙ propt̄
talem hereſim papa deſinit eſſe papa et ſic papa nō po
teſt errare in his que fidei ſunt in ſenſu compoſito.
¶ Alijs opinantibus ꝙ propter hereſim occultā quis
non perdit dominiū rerum ſuarum ſed propter mani-
feſtam. ſed illud eſt rationabilius. ¶ Tercij dicunt ꝙ
nemo perdit dñiū rerū ſuarum ſimpliciter quouſq̄ꝫ de
claretur talis iuridice. et iura que videntur dicere ꝙ
ſic per factum publicum intelligenda ſunt ꝙ tunc nō
eſt opus teſtimonio extrīſeco. et euidentia facti talis
conuincetur. et iſtud eſt rationabilius ne fiant diffamā-
tie inferiorum cōtra ſuperiores qui ſunt procliues in
eos latrare. ¶ Primus modus eſt irrationabilis vt
inter arguendum dictum eſt propter incertitudinem
dominiorū et ſuperioritatis. ſed hereſis occulta hoc
operatur ꝙ heretici non poſſunt alienare illa bona a
tempore cōmiſſi criminis ⁊ alienatio non tenet in quā
cum manu inuenta fuerint. fiſcus poſt ſententiā illa ſi-
bi applicat. hoc ptꝫ dicto cap. ꝯ. confeſſiones. ¶ Si
dices vel ſimpliciter deſinunt eſſe dñi illarum rerum
ſuarum poſt hereſim occultam vel non: ſi ſecundū quo
re non poſſunt alienare res ſuas? ¶ Reſpondetur ſe-

giſtrator iuſte poteſt prohibere ne res ſuas alienet. ſic ſcilicet ꝙ alienatio non tenet dato ꝙ res maneant.

¶ Sed contra iſtud arguitur argumentū de incertitudine non mouet incertum eſt an iſte eſt baptiſatus et per conſequens an eſt ſacerdos et forte ſimoniacus in epiſcopatu. ergo argumētū de incertitudine nullū ¶ Preterea papa ꝗ primus labitur in hereſim occultam non eſt membrū eccleſie. ergo nec caput eiuſdem ¶ Reſpondetur negando antecedēs multo maior eſt certitudo in aſſumpto ꝗ in caſu noſtro facile ab extrinſece oſtendi poteſt an quis eſt baptiſatus an quis adeptus eſt epiſcopatum ſimoniace. et ſimonia non impedit qui quis ſit epiſcopꝰ vt ptꝫ in. xv. diſtinct. iiij. hic autē hereſis occulta nulli alteri ab heretico poteſt patere naturaliter. ¶ Ad aliud nego ꝙ papa hereticus occultus non eſt membrū eccle. et vnitur cū alijs membris in ligno fidei licet non in vnione charitatis qꝺ non requiritur ad ſummū pontificatū ¶ Sed dices ſi iſta dominia non fundātur in fide vel in charitate gentiles ſunt vere reges in ſuis regnis. et per ꝯñs chriſtiani male agunt capientes ab eis ſua regna: cum capiunt ali[illegible]num inuito dño. ¶ Rñdetur multiplices ſunt infideles. aliqui ſunt poſſidentes terras noſtras vt agareni. et de illis non eſt color in argumēto. cū illi teneant alienū. Vel loqueris de gentilibus q̄ nichil in terris noſtris habent. ſed iuſtis titulis acquiſierūt regna a ꝑdeceſſoribꝰ puta iure hereditario matrimonio emptiōe vel donatione et diſtinguo de illis. vel illi impediūt ꝑdicatores ꝑdicare ṽbū dei ſubditis: et impediunt plātationem religionis xp̄iane. et tūc terre ſunt remouende ab eis. impediunt gloriā dei et ſunt inutiles reipublice. vel ſi non impediant fidē catholicam in eis plantari nolunt tamē eſſe chriſtiani adhuc poſſunt mutari de ſuo regno. et xp̄iani poni in eorum loco dando eis aliquid inter xp̄ianos. ¶ Tertio arguit̃ ſequeretur ꝙ infideles eſſent liberioris conditionis ꝗ fideles. quia propter hereſim non deſinunt eſſe domini rerum ſuarum ſecus eſt de xp̄ianis. ſ; hoc eſt incōueniēs igitur. ¶ Preterea vel ille qui intendit alienare ſua bona anteꝗ incidat in hereſim p[illegible]rtinac[illegible] ꝑdit dominium rerum ſuarū vel non: ſi primū. Cōtra adhuc nō eſt hereticus: ſi ſecundū. Cōtra cōmittit fraudē contra legem. ¶ Ad tertium nego conſequentiam ſicut bonus regens indiſciplinabiles dereliquit incōpoſitos: quos dirigit arguēs. ꝑme ad corintheos. v. Quid ad me de his q̄ foris ſunt: ſecundū ṽbum comici licentia deteriores ſumus. ¶ Ad illud rñdetur ſecundū nuda ṽba legis talis non perdit. et anteꝗ ſit hereticus dat ſua bona. videtur ꝙ datio teneat. ſ; ſi quis labatur in hereſim occultam. et poſtea reſipiſcat nō eſt neceſſe facere conſcientiam de poſſeſſione bonorum ſuorum. et ſecundum indulgentiam pōt poſtea illa alienare. ¶ Sed contra illud arguitur. C. eo. ti. l. manicheos et. l. cognouimꝰ filij non priuantur bonis ſuis. ergo male dictum eſt. ¶ Reſpondetur qñ canones ⁊ leges contradicunt. et potiſſimum in materia ſpectante ad fideꝫ vel de peccato ſtandū eſt in canonibus relictis legibus leges non dedignantur imitare canones. de no. ope. nūci. intelleximꝰ. et iſto ptꝫ. x. diſtinct. per totū. ¶ Sed contra iſtud arguitur ſequeretur ꝙ modus arguendi non valeret imperator in iure ceſareo hoc ſtatuit. ergo hoc eſt faciendum vel hoc eſt ſeruandū. et per ꝯñs non eſt efficax argumentū arguendo ex legibus ſicut aug. ſcribens ad hieronimū dicebat. ſi vna ꝓpoſitio ſacri canonis. ſi falſa quid ſoliditatis erit in ſacra canone? ſic in propoſito. ¶ Rñdetur ſunt multe vocate leges in corpore iuris iuri diuino ⁊ canonico repugnantes et per conſequēs non ſunt leges. ¶ Secundum leges filius vnius germani poteſt copulari matrimonio cuꝫ filia alteriꝰ germani. vt in inſti. de rap. §. inter. et. C. de nuptijs le. nemini. ſecundū canones tales debent penitus ſeperari. de conſangui. et affi. capi. non debet. ⁊ xxxv. q. iij. progeniē. ¶ Scdꝫ leges dānatur homo q̄ apprehenſam in adulterio tenet vxorem. C. de adul. l. crimen. et. l. caſt. ſed ſecundū deum et iura canonica poſſet eam tenere potiſſimū cum ipſa vult ab adulterio recedere. iij. q. i. obaudit. ¶ Scdm leges in multꝭ caſibus licꝫ vxorē repudiare. et matrimoniū rite contractum diſſoluere. xx. vij. q. ij. ſunt qui dicunt. et. d. x. ſed hoc obuiat iuri diuino. math. xix. ¶ Scdm leges in longiſſimo tēpore poſſeſſor malefidei preſcribit. q̄d bene eſt vetitum de regulis iuris li. vi. poſſeſſor male fidei. ¶ Cōcedo ꝙ hec ꝯña ſine addito nichil valet p̄ſupponit in antecedente ad hoc ꝙ ſit illatio ꝙ lex diuina nec canonica ſit in oppoſitū. ¶ Si dicas ergo ad bñ inferendū oportet cōſiderare legē diuinam et canonicā. ¶ Cōcedit̃. ſ; quia rare ſunt leges hetroclite ceſaree admittimus modū arguendi ſimpliciter. cū erāt condite a ſapientibus niſi oñdatur in lumine naturali vel in iure pontificio vel ex cōſtitutione patrie non habere locum. lex diuina hanc ꝑeminentiā habet ſuꝑ ceteras leges ꝙ nichil falſitatis in eo continet̃ nec ſuſpectiones de falſo in ſenſu intellectu a ſpiritu ſancto ſcdm illud pſalmiſte pſal. xviij. lex dñi imaculata dñi eloq̄a dñi eloquia caſta argentū igne examinatū terre purgatū ſeptupliū. pſal. xi. et ignitū eloquiū tuū vehementer. pſalmo cxviij. ¶ Septimo pricipaliter arg̃ ſecundum leges emens agros in quibus eſt theſaurus abſconditus poteſt totum tenere ſibi ipſi. vt ptꝫ per parabolam ſaluatoris mathei. xiij. et tamē hoc eſt cōtra equitatē naturalem: cū capit alienū inuito dño nullo dato precio. ¶ Rñdetur ꝙ theſaurus proprie eſt res mobilis abſcondita ab ignotis dñis tēpore vetuſtiori hoc patet. le. vnica. C. de theſau. ſecus ſi eſſet pecunia murata. tam proprie non vocat̃ theſaurus. Et ad formam argumēti cōcedo ꝙ aliquis licite poteſt emere agrū vt habeat theſauruꝫ. ſcdm parabolā ſaluatoris mathei. xiij. ratio nullꝰ erat dñs illiꝰ theſauri. l; illiꝰ theſauri aliq̄s erat dñs. hor pars q̄ noſtro inſtituto ſufficit ptꝫ l. nūꝗ §. theſaurꝰ. ff. de acq̄. re. do. mō regula gñalis eſt qꝺ in nulliꝰ pñte ē id occupanti cōcedit̃ inſti. de re diui. §. fere igit̃ b[illegible]ſtie. intētio emētis eſt emere illos agros. et cum theſaurus nō eſt in poſſeſſione dñi qui poſſiderat agrum de iure naturali capit theſaurum. nec tenetur aliquid reddere antiquo domino ¶ Sed cōtra iſtud arguitur inſti. de re. diui. §. theſauros dicit diuus iuſtinianꝰ ſi quis ī a[illegible]ieno loco non data ad hoc opera: ſed fortuito caſu iuenerit. dimidium domino ſoli conceſſit diuus adrianꝰ. et dimidiū inuentori. vbi accurſius in gloſa non data ad hoc opa alias totum reddere dño teneret̃. ¶ Reſpondet̃ imperator non eſt cōtra noſtrā ſolutionē: imo expreſſe pro nobis theſauros quos quis in loco ſuo iuenerit diuꝰ adrianus naturalē equitatē ſecutus eis cōceſſit qui eos inuenerit. modo iſte iuenit theſaurū in loco proprio.

¶ Octauo arguit̃ ſi alluuio paulatim de agris meis raſerit longa intercapedine tēporis nichil michi ſoli relinquit et ſcdm iura perdo dominiū meorū agrorū in illo caſu nō modo per ius ciuile: ſed per ius gentiū. vt ptꝫ in inſti. de re diui. §. qd per alluuionē ꝫ. ſed iſtud eſt cōtra equitatē naturalem iuito dño tollere mea.

¶ Reſpondet̃ negando ꝙ illa lex ſit iniqua. poterant

¶ ponere impedimentum reſiſtendo aque. et ſi nõ ponatur mee negligẽtie imputabitur. et q2 occulta eſt ablatio a flumine congruũ eſt propter certitudinẽ dñioꝝ ꝙ ager meus ablat⁹ accreſcat dominio vicini. alioqui eſſent iurgia in partitione dñioꝝ. ſecus eſt vbi vis fluminis aliquã partẽ de p̃dio meo eraſerit. et vicino predio appulerit adhuc predium manet meuꝫ. et arbores eiuſdem ſi non egerit radices in fundo vicini. ¶ Nono arguitur aliqua eſt lex hũana capiens bona in naufragio. et illa obuiat equitati naturali. cũ afflicto non eſt danda afflictio. Et talis ſit lex experimento nouerunt naufragi in oceano britãnico (et vt referũt) gallico dñi vicini certant an illa bona ſpectant ad eos vł ad regem. ¶ Respondetur illa eſt lex iniq̃. et non lex contra equitatem naturalem fideles mercatores laborantes pro republica et ſeipſis: afflictos iactura rerũ ſuarum ſpoliare eorum bonis: etiã dato ꝙ eiciantur cauſa nauis alleuiande. Hoc ptꝫ. ff. ad l. rho. de Iac. l. que alleuiandi. et hoc eſt verum niſi haberentur pro derelictis. et hoc poteſt cõſtare ex quantitate rei: vel quia nemo inq̃rit. nec tales res poſſunt vſucapi. quia in eis deficit titulus pro derelicto. vt in. l. ſi quis merces. ff. pro derelicto. Sꝫ quis aliq̃d reperiens poſt crebram proclamationem quis eſt verus dominus poteſt dare pauperibus et ſi ipſe ſit pauper poteſt ſibiipſi applicare. ¶ Decimo arguitͬ de iure naturali eſt ꝙ nullius eſt id occupanti concedatur. ergo meuius capiẽs feram letaliter vulneratã a titio efficitͬ dñs illius fere ſed hoc eſt incõueniens: cum titius erat cauſa captionis illius fere. imo hac via tenebo feram captam in rethi tuo. et in agro tuo te prohibẽte. quod videtur inconueniens. ¶ Reſpondetur concedendo ꝙ meuius eſt dñs fere capte. iſtud patet in inſti. de re. diui. §. illd queſitum eſt. illd q̃ſitũ eſt an ſi fera beſtia ita vulnerata ſit vt capi poſſet ſtatim tua eſſe intelligatur: et quibuſdã placuit ſtatim eſſe tuã et eo vſq3 tuã videri donec eam perſequeris. ſi deſinas perſequi: deſinere eſſe tuam. et rurſus fieri occupantis. Alij putauerunt non aliter tuã eſſe q̃3 ſi ceperis. ſed poſteriorẽ ſentẽtiã nos confirmamus. quia multa accidere ſolent vt eam non capias. et hoc clarum eſt etiam capiens feram in laq̃o tuo efficitur illius dñs. l. ſi in laqueũ. ff. de acqui. re. do. et hoc eſt verũ de fera ſiue in agro meo ſiue ĩ alieno. efficior domin⁹ apũ de nouo venientum in ortum tuũ ſicut in ortum meũ. et autẽ repertarũ in orto tuo ſicut in meo. etiã dato ꝙ prohibeas michi ĩgreſſum in ortum tuum. Oppoſitũ tamen tenet glo. et allegat. §. plane ru. de q̃ loq̃tur. ſed. §. ille non eſt pro eo bñ dicit ille. §. ſi preuideris ingredientem fundũ poteris eũ prohibere iure ne ingrediatur. ſed nichil dicit an capiens ipſam ſit domin⁹ rei. Et iſtud etiã probatur. ff. de acqui. re. do. et in ea. ru. apũ et p gloſam in. l. diu⁹ ff. de ſer. ruſti. predi. ſed capiens tenebitur actione iniuriarũ. loquor hic de fera q̃ in nulli⁹ poteſtate eſt. nõ loquor de cuniculis et feris incluſis ĩ cunicul... to tuo vt in ſkougal et tunyngam. fere ille ſunt dñi loci cum ab eo includantur et ire et redire ſolent. ſecus eſt de domeſticis beſtijs que manẽt prioris domini. dato ꝙ cõſpectum eius aufugerint. et difficilis ſit carũ proſecutio. ¶ Ex iſto ptꝫ ꝙ miſſilia iacta in vulgus primi occupantis fiunt. et peccat capiens a primo capiente inuite. ſed ſi fortior proſternet debiliorẽ ante acquiſitionem male agit: ſed efficitur dominus rei.

FINIS.

¶ Impreſſum et exaratum eſt hoc opus Pariſijs per Henricũ ſtephanum: impenſis honeſtorum virorum Iodoci badij aſcenſij/ Ioannis parui/ et magiſtri Conſtantini leporis Anno domini milleſimo quingenteſimodecimo. die aprilis penultimo.

ALEXANDER PP VI VALENTINVS FERDINANDVS DEI GRA REX ARAGONVM

Incipit tabula alphabetica primi ſententiarū Magiſtri noſtri Johannis maioris eiuſdē ſingulariora dicta continēs extracta per magiſtrū Alexandrū couan ſcotum hadyngtonenſem

A

A Tantum ſicut homo eſt animal ſignificans eſt propoſitio.2.q.ꝓlo.folio.6.col.prima.
Abbas ioachim ponebat tot eſſentias in diuinis quot perſonas.d.4.q.vni.fo.18.col.prima.
Actus volūtatis ſufficiēs ad cauſandū aſſenſū huiꝰ deꝰ eſt nō ſufficit ad cauſandū aſſenſuȝ huiꝰ deꝰ eſt trinus ⁊ vnus.pri.q.prolo.fo.4.col.prima.
Actꝰ oīs volūtatiſ eſt praxis.6.q.ꝓlo.fo.14.col.pri.
Actus idē primo non eſt praxis ⁊ poſtea eſt praxis.q.fo.⁊ col.eiſdem.
Actus idem eſt velle et nolle.pri.d.q.2.fo.18.col.3.
Actus idem producit gaudium et triſticiam.diſtin.q.folio et col.eiſdem.
Actꝰ quo diligitꝰ finis ꝑciſe eſt melior actu quo diligitur aliqd propt̄ finē.diſtin.q.et fo.eiſđ.col.4.
Actꝰ ꝑ.nꝰ fidei eſt meritoriꝰ.pri.q.ꝓlo.fo.3.col.pri.
Actus errori inuincibili conformis eſt meritorius.q.eadem fo.3.col.prima.
Actus aliquis fidei ſine pia affectione producit.prima queſt.prolo.fo.3.col.2.
Actui facto in peccato mortali datur gratia.17.diſt.queſt.prima fo.47.col.4.
Actus cadens in duo obiecta copulatim non equiualet duobus actibus quorū vnus cadit in vnum illorū obiectorū et alter in aliud.17.d.q.pri.fo.48.co.pri.
Actus omnis elicitus a gratia eſt meritoriꝰ vite eterne.diſt.q.fo.eiſdem col.2.
Actus meritorius et nō meritoriꝰ ſunt eiuſdē ſpeciei diſt.eadem.q.2.fo.49.col.2.
Actus productus ab habente gratiā non ſemꝑ eſt meritorius.diſt.q.⁊ fo.eiſdem col.4.
Actus procedens ex maiori charitate non ſemper eſt magis meritorius.17.diſt.q.3.fo.51.col.prima.
Actus equales eliciti ab imparibus gratijs ſunt eque meritorij.diſt.q.⁊ fo.eiſdem col.2.
Actus remiſſior aliqñ eſt magis meritorius ꝙ intenſior.diſt.et.q.eiſdem.fo.50.col.3.
Actus qñ ꝓducit hitū.d.17.q.4.fo.51.co.prima.
actꝰ ſcđs ē tā meritoriꝰ ſicut ꝑ.nꝰ.17.d.q.9.f.67.co.2.
Actus exterior non addit bonitatē nec maliciā ſuper actū interiorem.d.eadem.q.7.fo.60.col.ꝑma et.4.
Actui exteriori bono vel malo rñdet actus interior cōformis.ibidem col.4.
Actus exterior in ſacramentis auget gratiā.d.et.q.eiſdem fo.51.co.prima.
Actus exterior cōducit ad liberationem pene ſȝ nō ad maius meritū.ibidem col.2.
Actus exterior eſt ita malꝰ ſicut interior et eiſdē vna et eadem pena reſpondet.d.⁊.q.eiſdēcol.3.et.4.
Actus exterior quid eſt.17.diſt.q.7.fo.63.co.2.
Actus imperatus quid eſt.ibidē fo.⁊ col.eiſdem.
Actus aliquis eſt intrinſece malus ſed nullꝰ eſt intrinſece bonus.17.diſt.q.8.fo.64.col.pri.⁊.⁊.
Actus aliqs de meritoriꝰ eſt ita demeritoriꝰ ſicut meritorius eſt meritoriꝰ.d.17.q.9.fo.67.col.3.
Actus et habitus quo diligitur ſortes vt ſortes nō diſtinguit̄ ſpecie a b actu et habitu q̄ diligitur plato vt plato.17.di.q.10.fo.67.col.4.
Achab deceptus eſt per angelum malū et non bonum.43.diſt.q.vnica fo.102.col.2.
Adulterium non ſemper maius eſt peccatum ꝙ fornicatio.17.diſt.q.7.fo.2.col.2.
Agens corrumpit aliquid cū quo nūꝙ ſimul fuit.5.queſt.prolo.fo.12.col.3.
Agens non ſemper citiꝰ agit in ꝓpinquū ꝙ in diſtās.17.diſt.q.16.fo.78.col.4.
Agens an intendat aſſimilare paſſum in gradu vel in actiuitate.diſt.44.fo.115.col.4.
Agens idem naturale ad effectus oppoſitas ⁊ ſuo effectui naturali impertinentes cōcurrit.pri.q.ꝓlo.fo.2.col.2.et diſt.prima.q.4.fo.21.col.prima.
Agens minus non impedit partē maioris ei equalē a toto effectu ſed a tanto.queſt.eadē fo.eodē col 2.
Agens naturale aliqñ ad ſui effectus naturalis corruptionem concurrit.prima queſtio prologi fo.tertio columna prima.
Alexander macedo inſidijs vti noluit.43.diſt.queſt.vnica fo.103.columna.3.
Alexander papa timore frederici imperatoris fugit ad venetos in habitu archimageri.diſt.q.10.co.eiſđ.
Aliquid fit albius per potentiā diuinā ſine additione albedinis.17.diſt.q.14.fo.75.col 3.
Aliquid eſt quo maius cogitari non poteſt duplicem habet ſenſum.di.2.q.2.fo.3.col.prima.
Aliquis peccauit mortaliter in aliquo tempore in cuius quolibet inſtanti fuit in gratia.17.queſtio quinta folio.55.col.4.
Anima pro ſtatu vie poteſt cognoſcere intuitiue ſeipſam ſuam cognitionem ſed non habitus.3.diſt.q.prima fo.32.col.4.
Anima non poteſt pro ſtatu vie aliquod indiuiſibile ad extra cognoſcere.diſtinctione et queſtione eiſdem fo.33.columna prima.
Anima ſeparata poteſt viſibile quātūcūꝙ paruū videre.3.diſt.q.4.fo.37.col.3.
Aīa xp̄i non continuauit iſtam volitionē volo mori ꝓ ſalute hūani gn̄is poſt mortē.17.d.q.5.fo.55.co.4.
Anima xp̄i nō eſt ꝑfectior eſſentialr aīa iude.d.40.q.prima fo.104.col.3.
Anima vna preciſe in homine eſt ponenda.diſt.17.q.12.fo.70.col.3.
Aīa ratiōalis ꝙ primo eſt in rerū natura īformat corpus.diſtin.eadem.q 14.fo.74.col.3.
Anglus contingentie pro quo ſupponit.17.diſt.q.9.fo.66.col.prima.
Anglus quidam dormiendo occidit hoīem.17.diſtin.queſt.6.fo.59.col.4.
Angli non ſinunt pecuniā de patria tolli a mercatoribus illuc tranſeūtibꝰ.43.diſt.q.vni.fo.102.col.pri.
Angelus potuit peccare et mereri ꝑmo inſtāti ſui eſſe 17.diſt.q.5.fo.57.col.2.
Angelus primus peccans nō hūit noticiā intuitiuam dei perfectā.pri.diſt.q.4.fo.21.col.4.
Appetitus ſenſitiuus non fit ſine cognitione.prima diſt.q.4.fo.21.col.3.
Apoſtoli in gratia cōfirmati erant viatores.prima.q.prologi fo.primo.col.2.
Aqua tepida non habet omnes partes tepidas.17.di.queſt.12.fo.70.col.prima.
Aqua incipit habere calorem vt duo per vltimū non

eſſe et habere pertotum per primū ſui eſſe.17.diſtin.q.14.fo.75.col.2.et.3.
Ariſtoteles et auerrois negauerūt deum alia a ſe itelligere.35 diſt.q.vnica fo.94.col.prima.
Ariſtoteli falſo imponitur a quibuſdā q̄ teneat nullā ꝓpoſitionē de futuro eſſe verā.38.diſt.queſtio vnica folio.99.col.4.
Argumentum thopicum non producit ſcientiā vel fidem.prima queſt.prologi fo.primo col.2.
Argumentum thopicum ratio dialetica auctoritas ſufficiens idē ſunt p̄ma q̄ſtio ꝓlo.fo.p̄mo col.4.
Articuli fidei non ſunt ꝯ rationem naturalem.prima queſtio ꝓlogi.fo.3.co.2.
Ars et prudentia multiphariam differunt.6.q.prolo.folio.15.columna.4.
Ar[illegible] cyrurgici tāgūt lebetē i fine decoctiōis ſine leſiōe et nō in medio vel ꝓpe initiū.d.17.q.14 fo.75.col.3.
Argumentum anſelmi non concludit euidenter deum eſſe 2.diſt.q.2 fo.30.co.4.
Aſcēdere eſt recedere a cētro.17.diſt.q.11.fo.72.co.2.
Aſſenſus conſequentis aliquando eſt intenſior aſſenſu antecedentis.pri queſt.prolo.fo.2.col.prima.
Aſſenſus primi crediti partialiter (et primi opinati totaliter) a ratiōe thopica ꝓducitur.q.fo.eiſdem col.3.
Aſſentire huic corpus chriſti eſt ſub iſtis ſpeciebus aſſenſu fidei non teneor p̄ma queſtio prologi fo.3.co.3.
Aſſenſus propoſitiōis neceſſarie nō ſēp eſt euidens.3 queſtio prolo fo 9.col.3.
Aſſenſus et diſſenſus diſiunctiue vel copulatiue ab aſſenſibus partium diſtinguunt.3.queſt ꝓlo.fo.6.co.3.
Aſſentire poſſumus alicui ꝓpoſitioni de potentia dei abſoluta (ſed non naturaliter) terminorū ſignificationibus ignoratis.3.queſt.prolo.fo.7.col.4.
Aſſenſus vel diſſenſus non eſt terminꝰ communis vel ſingularis.queſt.eadem fo.8.col.3.
Aſſenſus nunq̄ eſt diſſenſus.ibidem col.4.
Aſſentiens maiori et minori et bonitati ḡnē in diuerſis locis non aſſentiet cōcluſioni.4.q.ꝓlo.fo.10.co.2.
Aſſenſus diſcurſus theologici nō eſt ſcientia ſubalternata ſcie dei et beatorū ſꝫ eſt fides.q.eadē fo 11.co.p̄ma.
Aſſentiens vni propoſitioni non habet iudiciū aliqd de ſuo oppoſito.q.5 prologi fo.12.col.2.
Aſſenſus maioris et minoris et bonitatis conſequentie ſunt ſine aſſenſu ꝯcluſionis per tempus.eadē queſt.folio eodem col.4.
Aſſenſus quo aſſentimus premiſſis et concluſioni diſtinguitur ab aſſenſibus premiſſarū et ꝯcluſionis.prima diſt.q.2.fo.19 co.prima.
Aſſenſus idem eſt propoſitionis euidentis et ineuidētis.diſtin.q.et fo.eiidem col.3.
Attributum quid eſt:diſt.8.q.p̄ma fo.42.col.2.
Augmentū cauſe particularis arguit incrementū effectus.4.queſt.prolo.fo 10.col.prima.
Auctoritas eſt propoſitio autentici viri.5.queſt.prologi.fo.11.col 4.
Aer ſecundū ockam ſuſcipit in ſe albedinem.3.diſtin.queſt.3.fo.35.col.prima.

B

Immediate poſt hoc erit calidius q̄ ſine ciate poſt hoc erit b.17.diſtin.q.14.fo.75 col.prima.
Baculus ignitus circūrotatus nō cauſat circulū igneū.diſt.3.q.p̄ma.fo 34.co.3.
Beatitudo de potentia dei abſoluta dari pōt ſine viſione dei.poteſt etiam dari ſine dilectione.p̄ 13 diſtin queſt.4.fo.20 col.4.
Beati non gaudent de habitione dei ſed de deo hito immediate.diſt.eadem queſt.5.fo.22.col.4.
Belua multorū capitū plebs.d 2.q.pri.fo.28 co.4.
Binarius duarū animarū non eſt perfectior vna aīa.diſtin.44.q.prima fo.104.col.3.
Bouicidiū ſiat q̄ ſit tantū peccatuꝫ ſicut homicidiū diſt.17 queſt 6.fo.58 col.3.
Brutum non poteſt noticiā abſtractiuam alicuius rei cuius habet ſpecies habere niſi ille potentiam magis moueant q̄ alie 3.diſtin.q.3.fo.20.col.3.
Bruta omni libertate carent licet in aliquo participare videntur.diſtin.prima queſti.8.folio.25.col.2.

C

Charitas per mortale corrumpitur ſed nō remittit.prima.q.prologi.fo.4 col.3.
Charitas creata eſt ponenda.17.diſtin.queſt.prima fo.47.col.3.
Charitas ꝺ lege neceſſaria ē ad ſalutē.d.q.fo.eco.eī.
Charitas ſucceſſiue inclinat ad contraria.diſtin.eadem queſtio.2.fo.48.co.4.et.3.queſt.eiuſdem diſtinctionis fo.51.columna.4.
Charitas totum actum meritorium et quālibet partem eius cum voluntate producit.diſtin.eadem.q.2.fo.49.col.prima et.4.
Charitas non neceſſitat voluntatem.ibidē col.4.
Charitas ad actum elicituꝫ voluntatis et nō ad actū īperatū exteriorē ꝯcurrit.diſt.eadem.q 3.fo.51.co.4.
Charitas ſm̄ doctorē ſubtilem terminatur in maximo quod eſt probabile.diſtinctione eadem.queſt.15.folio.75.col.prima et.77.col.prima
Charitas infuſa eſt remiſſibilis ſed nunq̄ remittetur diſtin.eadem queſt.9.fo 65.col 4.
Canonizare ſanctum eſt cathalogo ſanctorum aſcribere.p̄ma queſt.prolo.fo.3.col 4.
Canis format noticiam leporis antea viſi quē iudicat per talē callē trāſiuiſſe.3.diſt.q.p̄ma.fo.32.col.2.
Calor naturalis eſt ſubſtantia ſubtilis.diſt.17.q.12.folio 70.col.4.
Calor magis actiuꝰ ē q̄ reſiſtiuus ſiccitas ꝯ.diſti et queſt.eiſdem fo 71.col 4.
Calor incipit eſſe et incipit eſſe calor non equiualent.diſt.eadem.q.14 fo 74.col.2.
Capacitas aie duplex.d.eadē.q.15.fo.77.col.2.
Capacitas paſſiua eſt maior capacitas q̄ actiua.ibidem columna.4.
Cauſa non ſemꝑ eſt illud per qđ ꝯueniēter reſpondet ad queſtionē ꝓpt qđ.p̄ma diſt.queſt 2 fo.29.co.2.
Cauſe eſſentialiter ſubordinate et accidētaliter differūt 2.diſtin.q.prima fo.28.col.4.
Cauſa totalis tripliciter accipit.ibidē fo.29.col.2.
Cauſa duplex ꝑtingens effectum et non pertingēs effectum ibidem.col.3.
Cauſe naturales eiuſdē rationis aliqñ producūt effectus diuerſarū rationū.3.diſt.q.2.fo.34.col.2
Cauſans odiuꝫ dei non ſemꝑ odit deū.17.di.q.8.fo.95.columna.4.
Cauſa p̄ma libere concurrit ad effectus.44.diſt.q.6 folio.117.col.3.
Carētia oīs īperfectiōis et oīs perfectiōis poſitio in deo naturalr̄ eſt ponēda 2.d.q.2.fo.3 col.prima.
Creatio actiua dei non diſtiguit a creatione poſſibili di.2.q.2.fo.30.co.3.
Credere triphariā capit.pri.q.pro.fo.p̄mo.col.2.
Credere eſt actus voluntatis tanq̄ imperatꝰ ꝛ intelle

ctus tanq̃ elicitus.q.et folio eiſdem col.4.
Certitudo fidei aſſenſui fidei identificatur.q.eadem folio.2.col. prima.
Circunſtantia temporis auget meritum.17.diſtin.q.6.fo.58.col.2.
Cirus quẽlibet militem ſui exercit⁹ ſine doctore extrī ſeco ꝓprio noīe ſalutabat.35.diſtin.q.vni.fo.94.co.2.
Concurſus dei augetur ex cõcurſu cauſarũ ſecundarum.diſtin.42.q.vnica fo.101.col.3.
Conformitas voluntatum tripliciter fit.diſtin.47.queſtio vnica fo.118.col.3.
Cogi quid eſt.ꝑma diſt.q.8.fo.26.co.2.
Color medi⁹ dupl̄r capit̄.17.diſt.q.12.fo.60.col.4.
Colere licet publice ⁊ occulte aliquẽ non canonizatũ pro ſancto.prima q̃ſtione ꝓlogi fo.4.col.prima.
Colens aliquẽ pro ſancto de quo dubiũ eſt an ſit ſanctus peccat.ibidem fo.et col.eiſdem.
Comedere cibum qui non eſt non poſſum.3.diſt.q̃ſtio prima fo.31.col.3.
Cõponere ⁊ conſtituere differunt.25.diſt.q̃ſtio vnica folio.89.col.21.
Conceptus ſimplicis vna pars diſtribuitur et alia cõfunditur.2.q.ꝓlo.fo.4.col.4.
Conceptus quelibet intenſibilis et remiſſibilis eſt.q.eadem fo.5.columna prima.
Concepto patre concipit̄ filius concepta eſſentia concipit̄ pſona.prima diſtin.q.7.fo.24.col.3.⁊.4.
Conceptus cōis qualiter generatur.3.diſtinctione.q.quarta fo.36.col.4.
Concluſiones theologice ſunt veritates non formalr̄ in ſacra ſcriptura contente ſ ex his deducibiles.4.q.prologi fo.11.col.prima.
Concluſio practica ſequitur ex duabus premiſſis q̃rũ vna eſt practica ⁊ alia ſpeculatia.6.q.pro.fo.15.co.3.
Conditiones in canonizatiõe ſanctorũ obſeruande q̃ ſunt.prima q̃ſtio prolo.fo.3.col.3.
Conditiones requiſite ad diuiſionẽ ſufficientẽ ad inferẽdum vnũ membroꝝ de maximo et minimo. diſt.3.queſt.4.fo.37.col.prima.
Conatus volũtatis eſt volũtas.17.d.q.3.fo.50.co.4.
Conatus plus facit ad ratione meriti q̃ gr̃a.17.diſt.q̃ſtio.3.fo.eodem col.3.
Cognitio tẽporis non requiritur ad peccatum.17.d.queſt.5.fo.55.col.3.
Cognitio partialiter concurrit ad volitionẽ. prima diſtin.q.4.fo.21.col.prima.
Cõplexe ſignificabilia non ſunt ponenda.7.q.prolo.fo.16.columna prima.
Cõprehendere quid eſt.q.eadẽ fo.17.col.2.
Corpus finite intenſe albũ ꝑ additionẽ albedinis deſinit eſſe albũ.17.diſtin.q.18.fo.82.col.3.
Corpus aliquod eſt calidũ ⁊ ſpefficit̄ calidi⁹ caliditatem dependendo.diſt.2.q.eiſdẽ fo.83.col.prima.
Corporis non calidi q̃libet pars ꝓportionalis eſt calida.ibidẽ fo.⁊ col.eiſdem.
Corpus ſphericum non tangit planum.24.diſt.q.prima fo.88.col.prima.
Corpus difformiter longum eſt ita longum ſicut longiſſima pars ei⁹.diſt.et.q.eiſd.fo.86.col.2.et diſtin.44.q̃ſtio.2.fo.105.col.2.
Corp⁹ vnũ dr̄ mai⁹ alio dupl̄r.d.44.q.3.f.110.co.4.
Corpus vnũ eq̃le in itenſione et quãtitate cũ alio eſt eo in īfinitũ actiui⁹.diſt.eadẽ.q.5.fo.115.co.2.
Corpus infinitum vniformiter calidũ nõ ſp̄ eſt īfinite actiuitatis.diſtin.queſt.⁊ fo.eiſdem co.3.
Corpus finite calidũ per finite q̃ntitat̄ ꝑ rarefactionẽ acq̃ſitionem efficitur infinite calidum.17.d.q.18.fo.82.columna prima.
Corpus primo et vltimo īformatur ab anima.17.diſtin.queſt.14.fo.74.columna.3.
Copl'a ẽ de caſtro ẽ tota ꝓpoſitio.2.q.pro.fo.5.co.4.
Conſequẽtia bona per additionẽ eiuſdẽ t̄mini ãcedẽti ⁊ ꝯñti deſinit eſſe bona.ꝑma diſt.q.5.fo.22.co.4.
Conſuatio duplicit̄ capit̄.20.diſt.q.vni.fo.84.co.3.
Conſeruans duplex.diſt.⁊ queſt.eiſdẽ fo.eo.col.3.
Contenta ſub eadẽ ſpecie non ſemp eque conueniunt 2.q.prolo.fo.4.co.4.
Cõtinuatio naturalis actus non eſt peccatum.17.diq̃ſtio.5.fo.55.columna.3.
Cõtrarietas multiplex.17.diſt.q.12.fo.69.col.4.
Cõtingẽs biphariã capit̄.diſt.38.q.vni.fo.94.co.4.
Contingẽtia rerũ futurarũ ſtat cũ preſciẽtia dei.diſt.39.q.vnica fo.96.col.3.
Contradictorio vno poſito deponit̄ reliquũ.diſtin.et queſt.eiſdem fo.97.col.3.
Conuerſio per ꝯpoſitionẽ non eſt bona ꝯña nec conuerſio.diſt.4.q.vnica fo.40.columna.4.
Continere ꝑmoꝛ̃tualiter q̃d eſt.7.q.ꝓlo.fo.16.co.3.
Continentia virtualis duplex.ibidem.
Culpa minor multociẽs punit̄ grauiori pena q̃ maior.diſt.17.q.7.fo.51.col.4.

D

Daniel falſos ſenes ſubtiliter cõuicit.48.diſt.queſtio vnica fo.118.co.3.
Decem grad⁹ grauitatis in ſecũdo loco additi non tantũ faciũt deſcendere ſicut decem grad⁹ in primo loco additi.17.d.queſtio.5.fo.54.col.4.
Demõſtratio nõ ꝓducit fidẽ.ꝑma.q.ꝓlo.fo.pri.co.2.
Demonſtratio et volũtas nõ producũt perfectiorem aſſenſum (licz bene argumentum thopicũ et volũtas) q̃ demõſtratio ſine volũtatis ꝯcurſu.q.⁊ fo.eiſd.co.4.
Demones credũt ⁊ cõtremiſcũt quo mõ intelligitur.queſtio eadem fo.2.col.2.
Deus non poteſt ſe ſolo producere fidẽ. ꝑma queſtio prologi fo.2.col.4.
Deus eſt iudicium omnium verorum et diſſenſus falſorum.2.q.prolo.fo.6.col.prima.
Deus ſemper fruitur vel vtit̄ nobis ꝑma diſtin.q.prima fo.18.col.prima.
Deus inq̃tũ deus eſt ſubiectum theologie.7.q.prologi fo.17.col.2.
Deus non cognoſcit aliquid ſcientifice.4.queſtio ꝓlogi fo.10.col.4.
De⁹ eſt nõ eſt ꝑ ſe nota beat̄.d.2.q.ꝑma fo.28.co.pri.
Deus eſt non eſt euidẽs in lumine naturali.ibidẽ col.prima et tertia.
Deus poteſt informare materiã ſcd̄m Johannem de ripa.diſt.eadem q̃ſtio.2.fo.3.col.4.
Deus non mouet̄ per loca ⁊ tp̄a.d.8.q.2.fo.42.co.4.
Deus neceſſ̄rio eſt creans vel non creans eſt vera.diſtin.et queſtione eiſdem fo.43.col.prima.
Deus ponitur in predicamẽto.diſt.q.et fo.eiſd.co.2.
Deus eſt ſimplicior angelo et anima intellectiua.diſt.eadem q̃ſtio.3.fo.44.col.3.
Deus poteſt vnam rem per inſtans ſolum conſeruare.17.diſt.queſt.5.fo.57.col.4.
Deus non poteſt plura ſcire q̃ ſcit.39.diſt q̃ſtio vni.fo.97.columna prima.
Deus q̃libet parẽ continui videt.diſtincte.35.diſt.

q̄ſtio vnica fo.95.col.2.
Deus in lumine naturali ponēdus eſt alia a ſe cognoſcere.d.35.q.vni.fo.eo.co.prima.
Deus in eſſentia ſimplex cōplexe cognoſcit.diſtinctione et queſtione eiſdem.fo.94.col.3.
Deus eſt noticia apprehenſiua falſi ſed non iudicatiua.diſtin.39..q.vnica fo.96.col.3.
Deus eſt vbiq̄ per pñtiam potentiam et eſſentiam.di.37.q.vni.fo.94.col.prima.
Deus eſt in loco īfinito imaginario ext̄ celum.ibidē.
Deus effect⁹ naturaliter ⁊ ſm̄ fidē ꝯſeruat.20.diſtin.queſtio vnica fo.84.col.prima.
Deus non poteſt decipere nec decipi.diſtin.43.queſt.vnica fo.101.col.4.
Deus ad omnem effectum equaliter cōcurrit.diſtin.42.q̄ſtio vnica fo.100.col.3.
Deus poterat feciſſe mundū iſtū meliorē accidētaliter ſ₃ non eſſentialiter.diſt.44.q̄ſtio prima.fo.103.co.4.
De⁹ pōt mūdū pfectiorē iſto eſſētialr̄ ꝓducere.ibidē.
Deus non videt ſupmum indiuiduū creature ꝓducibile ab eo.diſtin.eadē.q.eadē.fo.104.col.prima.
Deus pōt creare infinitū multitudine magnitudine ⁊ intenſione.44.diſt.q.3.fo.109.col.prima.
Deus poteſt mouere corpus infinitū vndiq̄ circulariter et r[illegible] eadem diſtin.q.4.fo.113.col.3.
Deum eſſe infiniti vigoris naturali ratione ꝯcludi nequit.diſtinctione eadē.q.6.fo.116.col.2.⁊.3.
Deus vult omnes hoīes ſaluos fieri dupl'r exponitur.diſt.45.q.vnica.fo.118.col.2.
Decipere directe quid eſt.diſt.43.q.vni.fo.102.col.2.
Deleri de libro vite dupliciter capitur.diſt.40.q.prima fo.98.col.4.
Dependere in incontinendo ⁊ dependere in efficiendo differunt.7.q.prologi.fo.16.col.4.
Deſcendere eſt appropīq̄re cētro.17.diſt.q.12.fo.92.columna.2.
Deſperatio eſt actus voluntatis ⁊ non intellect⁹.47.diſtin.q.vnica fo.120.columna.2.
Delectatio et triſticia ſunt actus voluntatis.pma di.q̄ſtio.6.fo.23.col.2.⁊.4.
Difformitas pctī eſt peccatum difforme.diſt.42.q.vnica fo.101.colūna.2.
Difformitas peccati deus eſt cauſa.ibidem.
Diffinitiones viatoris ockā et altacenſis reprobant.prima q̄ſtio prologi fo pmo col.pma et.2.
Dicta anſelmi non ſunt ſemper de rigore capienda.7.diſtinctione q̄ſtio vnica col.4.
Dilectio dei augetur in deo quo ad tranſitū in aliud.17.diſtin.q.9.fo.67.columna prima.
Diligere poſſum⁹ patrē non diligendo filiū tñ nō poſſumus patrē diligere quī filiū diligam⁹.prima diſtin.q̄ſtio.7.fo.24.col.2.
Dilectio dei ī patria eſt pratis.6.q.p.fo.15.co.pma.
Dilectio creature propter deum non eſt beatitudo.prima diſtinctione queſt.2 fo.19.col.prima.
Dilectio dei poteſt eſſe peccatū.prima diſtin.queſtio 7.fo.25 col.prima.
Dilectio creature quātūcūq̄ pulchre non ſatiat appetitum.prima diſtin.q.5.fo.22.col.prima.
Diligere deū plus appciatiue(nō aūt itenſiue)q̄3 creaturam tenemur.prima diſtin.q.5.fo.22.col.2.
Diligere deū plus appreciatiue quid eſt ibidem.
Diligit deus iſtē.ꝑpt aliud tanq̄ cauſam finalē minus principalē.pma diſt.q.ead fo.eodem col.3.
Dilectio filij ꝑpt patrē nō eſt vſus.ibidē col.4.
Diligere poſſum⁹ deum ſup oīa ex puris naturalibus diſtin.et q̄ſtione eiſdem fo.23.col.prima.
Diſcurſus theologicus nō fit ex probabilibus.4.q.prologi fo.11.columna prima.
Diſſenſus quare dicitur ver⁹.3.q.plo.fo.8.co.3.
Diſiūctiua ꝯpoſita ex ſubcōtrarijs eſt p ſe nota.2.diſt.q̄ſtio prima fo.28.columna prima.
Diſtributio triplex.diſt.4.q.vnica fo.38.col.2.
Diuiſio mētalis a gregorio poſita reprobatur 3.queſtio prologi fo.8.col.2.
Diuiſio infinita diſiūctū membroꝝ de maximo ⁊ minimo requirit q̄ nulla eius pars pro infinito verificet 39.diſtin.q̄ſtio vnica fo 98.col.prima.
Diuerſitas cauſaꝝ ſpecifica ī oīb⁹ pter q̄3 ī hītib⁹ arguit diuerſitatē ſpecificā effectuū.4.q.plo.f.9.co.4.
Dormiētes ſcđm climetonē merent ⁊ demerent dormiendo.17.diſtin.q.3.fo.59.co.2.
Dona dei ſunt aliqñ cauſa dilectionis dei.prima diſt.q̄ſtio.2.fo 9 columna prima.
Donari et eſſe donū differūt.10.di.q.vni.fo 45.co.3.
Dubitans eſt ꝯſiderans nec aſſentiens nec diſſentiens prima q̄ſtio prolo.fo.3 co.2.
Durum quid eſt.17.diſt.q.12.fo.40.co.3.

E

Brij et infanti licet capaces ratiōis nō fuerint ſunt viatores.pma q̄ſtio plo.fo.pmo columna .2.
Ebrius nō peccat in ebrietate.17.diſtin.q̄ſtio.7.fo.67.col.prima.
Eccleſia nō pōt errare ī via moꝝ ſed bñ in via facti.prima q̄ſtio plogi.fo.3.co.3.
Effectus productus ab vna cauſa nō poteſt produci ab alia.2.diſt.q̄ſtio prima fo.29.col.3.
Egritudo multipharia capit.17.di.q.12.fo.71.co.2.
Electio duobus modis capit.di.4.q.2.fo.99.col.4.
Elongatio extremi balancis facit vnu₃ pōdus aliud multo pōderoſius attrahere.44.di.q.4.fo.114.co.3.
Ens in actu dupliciter capitur.diſtin.44.q̄ſtio.2.fo.105.columna prima.
Ens perfectiſſimum in lumine naturali eſt aſſignabile.20.diſtin.q.vnica fo.89.col.4.
Error et ſcientia in aliquo caſu idētificantur.5.q.prologi fo.12.col.4.
Error aliquando eſt aſſenſus veri et aſſenſus falſi nō eſt error.q.eadem fo.13.col.4.
Error eſt aſſenſus falſi vel diſſenſus veri.q.eadem fo.14.columna prima.
Error biguardoꝝ quis erat.17.d.q.6.fo 59.col.4.
Eſſe in itellectu dupl'r capit.30.d.q.vni.fo.91.col.2.
Eſſentia nō diſtiguit a pſonis 33.d.q.vni.fo.9.col.2.
Eſſentia non pdicatur formaliter de patre.diſtin.ead q̄ſtio ⁊ fo.et col.eiſdem.
Eſſe preſens per eſſentiam pñtiam et potentiam quid eſt.37.diſtin.q.vni.fo.64 col.3.
Euidentia ſimpliciter eſt aſſenſus certiſſimus.3.q.prologi fo.6.col.3.
Euidētia ſumma ꝯtingēter eſt euidētia ſumma.ibidē.
Ex puris naturalibus poſſe aliquē credere articulis fidei dupliciter itelligit.pma q̄ſtio plo.fo.3.co.pma.
Extrema relationis nō precedūt ſemper relationē tpe vel natura.3.queſtio pro.fo.6.co.pma.
Experientia et demonſtratio ſemp diſtinctas ſpecie cauſant noticias.4.q.prologi fo.9.col.4.
Experimentū quid eſt et quomodo producitur.6.q.prologi fo.15.col.4.

F

Fuctio et actio multipharia differunt. 6. queſtio prologi fo. 15. co. 3.
Falſitas et veritas ex parte cuius attenduntur. 17. diſtin. q. 8. fo. 65. col. pma.
Feruor charitatis eſt actus charitatis. 17. diſtin. q. 9. fo. 66. col. 4.
Fides ex pia affectione et ratione probabili producitur. pma queſt. prologi fo. 1. col. 3.
Fides a cauſis eā producentibus non dependet. pma queſtione prologi fo. 2. col. pma.
Fides infuſa ad primi actus fidei productionem concurrit. queſtio eadem fo. 3. col. 2.
Fides infuſa ſine motiuo fidem acquiſitam producere nequit. ibidem.
Fides in ſenſu compoſito (ſed bene in ſenſu diuiſo) nō poteſt eſſe de falſo. ibidem.
Fides ſine charitate infūditur. ibidē. fo. 4. col. 2.
Fides per hereſim corrūpit ſed non remittitur. ibidē.
Fides acquiſita (ſed bene infuſa) non cōpatitur actuz ſcientificum. quinta queſt. prologi. fo. 11. col. 2.
Fides non habet meritū ubi hūana ratio prebet experimētū quō intelligit. 5. q. prolo. fo. 11. col. 4.
Frui bipharia capit. pma diſtin. q. pma fo. 17. col. 3.
Fruitio duplex ordinata et inordiata. ibidē col. 4.
Fruitio creature illicita vſus aūt licit⁹. pma diſt. q. 5. folio. 24. col. quarta.

G

Gratia concurrit ad actū meritoriū. 17. diſtin. q. 2. fo. 48. col. 3.
Gratia infundit̄ ſcōm quod homo meretur. diſtin. eadē. q. pma fo. 48. col. pma.
Gr̄a in pmo inſtanti in q̄ eſt in re; naturā concurrit ad actum meritorium. diſt. eadem queſtio. 3. fo. 5. col. 2.
Gratia ſolum concurrit ad actum meritoriū. 17. diſt. queſtio. 3. fo. 52. col. pma.
Gratia habet vltimū inſtans ſui eſſe. diſt. eadē queſtio 14. fo. 74. col. 2.
Gratia aīe chriſti eſt infinita. diſtin. eadē. q. 15. fo. 78. columna prima.
Gemitus repreſentat dolorem ſicut effectus ſuam cauſam. 3. q. pro. fo. 8. col. pma.
Generare nō poteſt idē ſeipm licet poſſet eſſe pat ſuipius. diſt. 4. q. vni. fo. 40. col. 2. et. 3.
Genitum in creaturis non ſemper aſſimilatur patri. diſtinctione. 7. q. vnica fo. 41. col. 4.
Generatio quid eſt. diſt. 13. q. vnica fo. 45. col. 4.
Geometria eſt ſcientia ſpeculatiua et non practica. ſexta queſt. prolo. fo. 15. col. pma.
Geometricalia multa rectificantur p metaphyſicalia 24. diſt. q. pma fo. 85. col. pma.
Greci negantes ſp. ſ. ſanctū ab vtroq; pcedere nō differūt ſolū vbaliter a latinis. d. 11. q. vni. fo. 46. col. 2.
Gregorius de adrimēo nō pōt intelligere diſcrimē inter ſpirationē et pceſſionē. d. 13. q. vni. fo. 45. col. 4.

H

Habere obiectū non eſt eſſe naturalē ſimilitudinē obiecti. 2. q. prolo. fo. 6. co. 2.
Habitus ſcientificus producit fidem. 4. queſt. prolo. fo. 10. col. 3.
Habit⁹ fidei acquiſite nō repugnat actui ſcientifico. 5. q. prolo. fo. 11. col. 4.
Habitus ſcientificus et habitus fidei repugnant. q. eadem fo. eodem col. 3.
Habitus ſpeculatiuus et habitus practicus differunt 6. q. prolo. fo. 15. col. 2.
Habitus a noticia intuitiua productus non inclinat in noticiam intuitiuam ſed abſtractiuam. tertia diſt. queſtio prima fo. 32. col. 3.
Habitus virginitatis in violenter corrupta ſecundū martinum non inclinat in ſimiles actus illis in quos prius inclinabat. ibidem col. eadem.
Habitus ſolum cognoſcitur diſcurſiue. tertia diſtin. queſt. prima fo. 33. col. prima.
Habitum ad eſſe virtutem non ſufficit ipſuz fuiſſe genitum ex actibus bonis. 17. d. q. 8. fo. 65. col. 3.
Habitus non inclinat in actum alteri⁹ ῡtut; niſi per actum elicitum eius. 17. diſt. q. 2. fo. 48. col. 4.
Habitus difficulter probatur nobis ineſſe. diſt. eadē queſtio. 4. fo. 52. col. prima.
Habitus producit actum et act⁹ habitū. diſtin. eadē queſtio eadem fo. eodem col. 2.
Habitus bonos habens ſi non conſtat de actibus malis vocatur bon⁹. diſt. eadē q̄ſtio. 12. fo. 70. col. 3.
Hereticus quis eſt. 48. diſt. q. vni. fo. 122. col. prima.
Hereticus iuſte priuatur bonis ſuis. ibidem.
Hereſis quid eſt. ibidem.
Hereſis occulta non tollit dn̄ium rerū. ibidē. col. 2.
Heretici vt in plurimū plures ſunt indocti q̄ docti. prima queſt. prolo. fo. 3. col. 3.
Heretici multi ſunt theologi. quarta queſtio prologi fo. 10. col. 4.
Homo non poteſt eſſe infinite magnus. 44. diſtin. q. 5. fo. 110. col. 3.
Homo in aliquo tempore nec peccat meretur. 17. di. queſtio. 6. col. 2.
Homo ex ſua ſtulticia ad peccatum obligatur. 48. d. q̄ſtio vnica fo. 121. col. 3.
Homo eliciens actum intenſum vt quatuor poteſt tātum mereri ſicut angelus eliciens actum vt centum. diſtin. 17. q. 3. fo. 50. col. 3.
Homo non tenetur ſemper proficere in gratia. 17. di. queſtio. 6. fo. col. 2.

J

Jacob non mētitus eſt patri dicendo ego ſum eſau. 43. diſt. q̄ſtio vnica fo. 102. col. quarta.
Jacob induendo pelles caprinas poterat ſe bipharium habere. ibidē fo. 103. col. 2.
Idea quid e. d. diſt. 35. q. vni. fo. 94. col. 4.
Indiuidua diuerſarum ſpecierum ſemper ſunt inequaliter perfecta. diſt. 44. q. pma fo. 104. col. 2.
Infinitum bipharia capitur. diſt. eadem. q. 2. folio eodem col. 4.
Infiniti vndiq; dat̄ pma pars pportiōalis infiniti aūt ſm vnā dimenſionē non datur. 44. di. q. 3. fo. 111. columna prima.
Infinite ſunt partes equales non cōicantes in hoc cōtinuo. diſt. eadē. q. 2. fo. 105. col. 2.
Infinitas vnius dimenſionis nō ſufficit reddere corpus infinitum. diſt. 2. q. eadem fo. 108. col. 2.
Infiniti pigmei ſunt ita fortes ſicut infiniti gigantes. diſt. eadē. q. 3. fo. 110. col. 4.
Infinitum rectū nō poteſt claudi inter duo puncta. diſtin. eadem. q. eadem fo. 109. col. prima.
Infinite ſunt partes proportionales in hoc continuo diſtin. et. q. eiſdem fo. 105. col. prima.
Intellect⁹ qualitates vnam cōſtituentes poteſt ſeparare et ſeparatas conſeruare. ſecunda queſtio prologi fo. 5. columna prima.

Intellectus non poteſt primo principio diſſentire nec eius oppoſito aſſentire.3.q.ꝓlo.fo.6.col.4.
Intellectus practicus et ſpeculatiu⁹ differunt.6.q.ꝓlogi fo.15.col.2.
Intellect⁹ naturaliter nō poteſt quālibet ſuā noticiā diſtincte cognoſcere.p̄ma diſt.q.3.fo.10.col.2.
Intellectus eſt voluntas .diſt.eadē.q.4.fo.eo.co.4.
Intellectus cognoſcit ſingulare et vniuerſale ſenſus ſolum ſingulare.3.diſt.q.4.fo.36.col.3.
Intellectus poteſt vti termino ꝑticulariter ſine ſigno diſtinctione.4.q.vnica fo.38.col.4.
Intenſio actus non pōt cognoſci.diſtinctione.17.q.2.fo.49.col.p̄ma.
Intenſio fit ſecundū thomā ꝑ maiorē radicationē in ſubiecto.67.diſtin q.10.fo.91.col.4.
Intenſio ſecundū burleū fit per ſucceſſum noue forme magis diſtantis a non gradu ⁊ corruptione preceden tis.diſtin.eadē.q.11.ꝑ totum fo.68.col.2.⁊.3.
Intenſio non fit ꝑ admixtionē cū ſuo cōtrario.diſtin.eadem.q.13.fo.73.colū.3.
Intēſio fit per additionē partis ad partē.ibidem.
Intenſiſſimus actus ꝙ aīa poteſt naturaliter habere datur diſtin.eadē.q.15.fo.77.col.4.
Intenſio attenditur in vniformibus penes diſtantiā a non gradu.diſtin.eadē.q.18.fo.81.col.p̄ma.
Intenſio in vniformiter difformibus attenditur penes gradum medium.ibidem.
Intenſio qualitatis difformis nō attendit̄ penes intē ſiſſimum gradum ad quem terminat̄ ibidē.col.2.
Intenſio qualitatis vniformis eſt accipienda ſecūdū formam quam habet ibidem.fo.82.col.4.
Intentio dupliciter capitur.30.diſtin.q.vnica fo.91.colūna p̄ma .
Intelligentia p̄ma ꝓducit ſecundā.20.diſt.q.vni.fo.74.col.prima.
Impetus mouet hominē ad multa agendū q̄ homo non aduertit.7.diſtin.q.17.fo.60.col.4.
Joſephus tenet ꝯ polibiū perſarū hiſtoriographum actum interiorem non eſſe peccatum.diſtin.17.q.7.folio.62.col.prima.
Judiciū eſt reſpectu ꝯplexi ſolū.2.q.pro.fo.5.col.4.
Judiciū non eſt ꝓpoſitio.3.q.ꝓlo.fo.8.col.3.
Judiciū intellectiuū cauſat̄ a noticia itellectiua p̄n cipaliter.3.diſtin.q.p̄ma.fo.22.col.4.
Judiciū de predicatis accidētalibus rei nō cauſatur a noticia abſtractiua rei.p̄ma diſt.q.2.fo.37.col.4.
Inueniēs theſaurū i ſolo alieno nō data ad hoc opera dimidium habet et domin⁹ aliud ſi in proprio totū.diſtinctione.48.q vnica.fo.122.col.4.
Judicia erronea multa ſunt in ſenſu cōi.p̄ma diſtin.queſt.2.fo.34.colū.3.
Judex iuſte ꝯdēnat innocentē ſcitū eſſe talē ſi ꝑ allegata ⁊ ꝓbata ꝓbetur nocēs.d.48.q.vni.fo.121.col.2.

L

Laurenti⁹ vallenſis inſulſe cōtra philoſophum ſepiſſime garrit.24.diſtin.q.2.fo.88.col.4.
Latitudo duplex in qualitatibus primis.17.diſtin.q.12.fo.61.col.4.
Latitudo vniformiter difformis terminatur excluſiue diſtin.eadem queſtio.18.fo.88.col.2.
Lanceatio chriſti poſt mortē poterat a xp̄o ad quodcūq; premiū acceptari.diſtin.eađ.q.5.fo.61.col.3.
Lex humana ſi non ſit conformis diuine non eſt lex.48.diſtin.q.vnica.fo.120.col.3.
Leges humane imperiales multa admittūt q̄ canones reprobant.diſtin.et.q.eiſdē fo.122.col.4.
Libertas a miſeria quid eſt.p̄ma diſt.q.8.fo.26.co.2.
Libertas a pena quid ſit.ibidem.
Libertas contradictionis quid eſt.ibidem.
Libertas requiritur ad actum moraliter bonum i vi a diſtin.et.q.eiſđ.fo.27.col.2.
Libertas et neceſſitas non competūt eidem.10.d.q.vnica fo.45.col.2.
Lineam giratiuam terminari dupliciter intelligitur 44.diſtin.q.2.fo.107 col.prima.
Linea giratiua eſt infinite longa.diſtin.eadem.q.eadē fo.105.col.4.
Linea recta eſt ita longa ſicut eius aliqua pars recta.diſt in ea.queſt.ea.fo.106.col.prima.
Linea recta nō poteſt tangere planum ſecundum ſitū quem habet.ibidem.
Lumen requiritur ad productionem ſpecierum.3.diſt.q.3.fo.35.col.4.
Luminoſum i nullo inſtanti aliquid luminis producit preter q̄ in primo inſtanti applicationis.17.diſtin.q.5.fol.55.col.p̄ma.
Luminoſum producit lumen ita cito in materiā denſam ſicut raram ſed non eque intenſum.ibiđ.
Luminoſum auctū in gradu ſolū et nō in quātitate ꝓducit vniforme lumen in partibus remotis et propinquis.ibidem col.2.
Lupus replet ventrem terra vt p̄mat equum.3.diſtin.q.4.fo.36.col.3.

M

Magnitudo gratie eſt impertinens magnitudini meriti.17.di.q.3.fo.52.co.p̄ma.
Maxima diſtantia per quam viſibile poteſt videri non datur.3.diſtin.q.4.fo.37.colūna prima.
Maxima non viſibilia ſimul iūcta conſtituunt vnum viſibile.ibidem.col.3.
Maximū corp⁹ poſſibile nec maxia forma poſſibilis eſt aſſignabile.17.diſtin.q.15.fo.81.col.prima.
Maximus homo eſt aſſignabilis.ibidē.col.3.
Maius mīmo naturali producitur in īſtanti.17.diſt.q.16.fo.78.col.4.
Magiſtri noſtri in veſperijs licet falſa dicāt non decipiunt.43.diſt.q.vni.fo.102.col.3.
Maxima raritas poſſibilis ⁊ etiā maxima denſitas poſſibilis eſt danda.di.44.q.3.fo.113col.2.
Mediū debet diſtribui ꝯplete in bono ſillogiſmo i altera premiſſarū.diſt.4.q.vnica fo.39.col.p̄ma.
Meritū pōteſſe peccatū.17.diſt.q.8.fo.64.col.4.
Meritū inſtantaneū et ꝑpale ſunt equalia aliq̄n inſtātaneū maius.diſt.eadē.q.3.fo.56.col.2.
Mereri nō pōt vn⁹ ꝓ alio grām.di.ea.q.4.fo.53.co.3.
Mereri vnū pro altero dupliciter intelligitur.ibidē.
Minimū naturale in homogeneis et etherogeneis eſt aſſignandū.diſt.17.q.16.fo.78.col.4.
Minima naturalia duo ſimul iūcta in eodē īſtāti incinerantur.ibidē.fo.79.col.prima.
Minimum corp⁹ potēs per ſe naturaliter exiſtere ex cōtrarietate ꝯtinentis non eſt dabile.ibidē col.3.
Minimū naturale ſ3 ſcotū nō eſt aſſignādū.ibi.co.4
Miracula non ſufficiunt ad canonizādū q2 illa ꝑ malos fieri poſſunt.p̄ma.q.ꝓlo.fo.3.co.4.
Mobile difformit̄ motū mouet̄ ita velocit̄ ſicut punctum medium.17.diſt.q.18.fo.83.col.p̄ma.
Modalis diuiſa vera nō ſemper habet de ineſſe veram

in proprijs terminis.diſt.17.q.15.fo.75.col.3.
Modus auferēdi in infinitis multū facit ad hoc ꝙ aliquid maneat vel nō.di.44.q.3.fo.110.col.2.
Modus generandi triſticiā multiplex diſtin. prima queſt.6. Fol.24.colū.pͥma.
Modus reſoluendi dicta in nominatiuū ꝛ participiū diſti.4.q.vni.fo.40.colūna.1.
Motus primo primus nō eſt praxis.6.queſti.prolo. folio.14.colū.2.
Motus localis eſt ipſum mobile.17.diſtin. queſt.18. Fo. 83.colum.3.
Mouet ſe aliquid per ſe pͥmo.2.diſtin.queſti.prima fo.28.colū.3.

N

NEceſſariū quadrupliciter capitur diſti. 6.queſt.vnica.folio.41.colū.prima.
Neceſſariū non repugnat contingenti. 39.diſti.q.vni.fo.97.colū.1.
Nomina ſignificātia deū ſunt multiplicia di.4.q̄ſtio.vnica. fo.38.colū.pͥma.
Nomina eſſentialia que ſunt ibidē
Noīa perſonalia que ſunt ibidē.
Nomina cōmunia et notionalia q̄ ſunt ibidem.
Noticia elephantis nō viſi et reb⁹ alias ſenſatis ꝑducitur.3.diſtincti.queſt.2.fo.34.col.prima.
Noticia ſenſitiua eſt prior naturaliter intellectiua: diſtin.eadē q̄ſtio.4. fo.36.colū.4.
Noticia intuitiua de aliquo eſt michi poſſibilis naturaliter de quo nō eſt alteri poſſibilis diſ. eadē q̄ſti. pͥma. fo.33.colū.prima
Noticia abſtractiua non hꝫ ſpecies pro obiecto immediato et rē ad extra pro mediato ibidē colū.2.
Noticiā intuitiuam pōt deus de re abſente producere diſt.et. q.eiſdē fo.31.colū.prima
Noticia intuitiua exiſtens non requirit preſentiā obiecti ibidē colū.ſecūda.
Noticia reflexa poteſt eē ſine directa ibidem columna. 4.
Noticia intuitiua poſt corruptionē ſui obiecti ſeruata ſimile iudiciū ſicut prius producit ibidē.colū.3.
Noticia abſtractiua et intuitiua ſpē diſtinguūt.3.d. queſt.prima folio.32.col.2.
Noticia intuitiua quid eſt ibidē
Noticia abſtractiua q̄d eſt ibidem
Noticia eadē clarius vni repreſentat ꝙ̄ alteri. pͥma diſtinc.queſti.4.fo.21.colū.4.ꝛ.17.diſtīc.queſt.14. fo.75.colū.4.
Noticia intuitiua albedinis in hoīe ꝛ in bruto ſpecie differūt.4.queſt.ꝓlo.fo.9.col.4.
Noticia intuitiua non pt̄ naturaliter eſſe de obiecto non preſenti queſt.eadem fol.10.colū.3.et.3.diſti.q. pͥma Folio 21.col.4.
Noticia abſtractiua et intuitiua de eodē obiecto naturaliter habētur ſimul.5.q.prolo.fo.11.col.4.
Noticia dicitur practica biphariam.6.queſt. prolo. Fo.14.colū.2.
Noticia practica (licet praxis ſit ſpeculatio) nūꝙ̄ eſt noticia ſpeculatiua ibidē colū.3.
Noticia practica formaliter dirigit praxim ibidē.
Noticia intuitiua nūꝙ̄ eſt terminus cōmunis prima diſtin.q.3.Fol.20.col.prima
Noticia precedit volitionē tēpore vel natura diſtīc. eadē queſt.4.folio.21.col.2.
Noticia habitualis que eſt.3.q.prolo. fo.6.colū.3.
Noticia ſortis poſita in anima platonis non deſinit eſſe noticia.q.et fo.eiſdem colū.3.
Noticia adheſiua et apphenſiua diſtinguunt.q.eadē fo.7.colū 2.ꝛ.4.
Noticia adheſiua q̄libet eſt apphenſiua ibidē col. 3.
Noticia abſtractiua pōt eſſe prima noticia obiecti.3. queſt.prolo fo.9.colū.2.
Noticia intuitiua dei pōt cōmunicari viatori ibidē.
Nolle aliquod eſt viſus aliquod fruitio prima diſtīc. q.pͥma.fo.17.colū.4.
Nolle aliquod eſt amor ibidē.fo.18.colū.1.
Numerus ſuperficialis quis eſt.24.diſt.queſti.ſcd̄a: fol.88.colū.3.
Numerus ſolidus quis eſt ibidem
Numerus nō diſtiguit a rebus numeratis diſti. eadē q.2. fo.87.colū.4.
Numerus dupliciter capit ibidē

O

OBlinio pro quo capitur.17.diſ.queſ.4. Fo.53.colū.3.
Obiectū beatificuꝫ eſt deus et non viſio dei prima diſt.q.5.fo.22.colū. 4.
Obiectum fidei eſt res ad extra et etiam propō prima.queſt.prolo fo.3.colū.3.
Obiectū non ſemꝑ eſt prius tpe actu qu[illegible] ipm fertur prima queſt.prolo.fo.1.colū.2.
Obiectuꝫ delectabile nō eſt cā immediata delectationis prima di.queſt.6.fo.23.col.prima
Ocium duobus modis capitur.17.diſt.q.6. fo.59 colūna tertia
Occidens infinitos pōt preciſe finite peccare.17.diſ. queſt.7.fo.61.colū.3.
Occultare verū quod non teneor dicere non eſt pctm̄ 43.diſt.q.vnica fo.103.colū.2.
Odium dei deus nō poteſt producere in eſſe odij ſe ſolo.17. diſt.q.8.fo.63.col.3.
Odium dei pōt fieri bene ibidē colūna tertia
Omnipotentia paſſiua deo nō competit diſtinct.42. q.vni.fo.100.col.4.
Omnipotentia actiua qua poteſt produci oē poſſibile deo competit ibidē
Omne quod eſt qn̄ eſt neceſſe eſt eſſe multiplicē habꝫ ſenſum diſt.38.queſt.vnica fo.96.colū.prima
Oēs anime cauſabiles nō poſſunt eſſe cauſate.17.di. q.15.folio.78.colū.prima
Opus cōſilij eſt ita meritoriū ſicut opus precepti.17 diſtin.q.6.fo.59.colū.prima
Opinatū primū et creditū primū in quolibet dari oꝫ prima q̄ſti.prologi fo 2.colū.2.
Opinio et ſcia non differūt preciſe penes intenſum ꝛ remiſſum.5.queſt.ꝓlo.fo.12.colū.2.
Opinionē eſſe cū formidine qn̄modo intelligit ibidē.
Opinio magna puſillā ſcientiā corrumpere nō poteſt q̄ſtione eadē fol.13.colū.4.
Operatio ordinata ad electionē dirigendam eſt operatio actiua ad prudentiā pertinens.6.queſtio.ꝓlo. fo.15.col.3.

P

PApa canonizando ſāctos non pōt errare prima queſt.ꝓlo. fo. 4.col.4
Pater non conſtituitur in eſſe patris ꝑ eſſentiā et proprietatem. 25.diſtin. que. vnica.fo.89.colū.prima
Paternitas vna in patre pro oībus filijs ſcd̄ꝫ thomiſtas ſufficit non aūt ſcd̄m ſcotiſtas.30.diſti. q. vnica fo.90.colū.4.et.91.primo.colū.pͥma

Tabula.

Partes continui duplices diſt.44.queſ.2. fol.104. colū.quarta
Paritas negationū āte copulā affirmatiuā impartias vero negatiuā reddit.2.q.prolo. folio.5. colū.2.
Pater genuit filiū de neceſſitate et naturaliter diſti.9.queſt.vnica.fo.41.colū.ſecunda
Pater genuit voluntate cōplacenti filium ſed nō antecedente nec ꝯñte ibidē colū.2
Pater eſt prior filio producibilitate ibidē
Pater in primo ſigno originis eſt quomodo exponitur diſt.9.queſt.vnica fo.45.colū.prima
Pater et filius ſunt vnū principiū ſpirās diſt.11.q̄ſt.vnica fol.45.col.2.
Particularizatio completa et incōpleta variant ſynonimitatē diſt.4.queſt.vni.fo.38.co.3
Pannus deſiccatus nō eſt albior ipſo humido.17.d.queſt.10.fo.68.colū.1.
Pars aliquando eſt toto inteſior diſt.eadē queſt.18 fo.81.colū.tertia
Pars peccati mortalis q̄libet eſt mortale diſti.17.q.9. fo.66.co.quarta
Predicatū eſt terminꝰ qui de altero enūciatur. ſcd̃a q.prologi fo.4.co.tertia
Preſcientia dei eſſe cauſam rei dupliciter pōt intelligi diſti.39.q.vnica fo.98.colū.ſcd̃a
Predeſtinatus libere predeſtinatus eſt et ꝓt probari ibidē colū.quarta
Predeſtinatio quid eſt diſtinc.40. q.prima fo.98. columna.3.
Predeſtinatio fit ſine meritis diſ.eadē queſt.ſecūda fo.99.col.2.
Peccatum originale eſt quodāmodo cauſa reprobationis diſtin.40.q.ſecunda.100.co.2.
Peccatū non ip corrūpit bonū qd̾ infuit.17.di.q 5. fo.57.colūna tertia:
Peccatū non ſemp requirit deliberationē ibidē
Predicatio in diuinis duplex diſtin.4.q.vnica fol.39.colūna ſecūda:
Perfectio ſimpliciter bipharīā capitur diſt.2.q̄ſt.2. fo.30.colūna prima
Perfectio aliqua deo cōpetit q̄ non pōt naturaliter oſtendi et ꝓpetere ibidē colū.1.
Perſona in diuinis ſine alia agere non pōt.20.diſti.q.vnica.fo.83.colū.3.
Perſona eſt ſolū principiū generandi in diuinis nec eſſentia nec ꝓprietas diſt.10.q.vni.fo.40.colū.ſcd̃a
Perfectio attributalis quid eſt.8.diſtin.queſ.prima fol.42.colūna ſcd̃a
Perfectioēs attributales nō diſtiguūtur ab alia re ſed ratione ibidē
Pena arrij an ſit ſcibilis di.17.q.7.fo.61.col.tertia
Pia affectio aīe idēptificatur p̄ma queſt.prolo.fo.1 colū.3.
Pia affectio poteſt ad falſum inclinare queſt.eadem fo.2.co.q̄rta
Pia affectio ſine argumēto thopico (ſicut nec argumētū thopicū ſine pia affectione) fidē producere nequit.q.eadē fo.2.colūna prima
Primo genitus in britānia ſuccedit in toto ⁊ non in gallia diſtin.48.q.vni.fo.120.colū.4
Pilatus occidendo xp̄m peccauit diſt.et q̄ſti.eiſdē. fo.121.
Principiū in diuinis duplex qd̾ et quo diſt.9.q.vni. folio.41.colūna ſecunda
Principium quo non eſt ponendū ibidem
Prior quintupliciter capitur diſtinc.9.queſt.vnica fo.44.col.tertia.
Prius natura quid eſt ibidē colūna q̄rta
Prius cauſalitate et ꝑfectione quid eſt ibidem
Proceſſio no eſt generatio di.13.q.vni.fo.45.co.3.
Proceſſio ſpūs ſancti duplex di.14.q.vnica Fo.47 coluna prima
Propoſitio q̄ re dicitur per ſe nō.ſecūda diſt.q.p̄ma fo.27.colū.tertia
Propoſitio imediata non ſemꝑ eſt per ſe nota ibidē
Propō contingens non eſt per ſe nota ibidē
Propoſitio falſa eſt per ſe nō ibidem colūna quarta
Propō de forte qualiter exponitur di.4.queſt.vnica fo.39.colū.quarta
Propoſitio d̾r per ſe nota dupliciter prima queſtio.ꝓlo.fo.2.colū.tercia:
Propō mentalis vltimata et nō vltimata ex partibꝰ diuerſarū rōnum componit.ſecūda q̄ſt.prolo.fo.4.colū.2.⁊.3.
Propō poſſibilis et īpoſſibilis ſunt eiuſdē ſpeciei entitatiue queſt.eadē fo.eodē col.3.
Propō aliqua mētalis ſm̄ thomā eſt noticia ſimplex q.eadē fo.4.coluna quarta.
Propoſitio aliqua mentalis non h̄z predicatū ibidē
Propoſitio determinate vera q̄ eſt diſti.38.q.vnica fo.94.colūna q̄rta
Propoſitio de futuro ꝯtingēti nulla eſt īmutabiliter vera ibidē fol.95.colūna ſcd̃a
Propō de futuro contingenti affirmatiua pōt mutari de veritate in falſitate et ecōtra ibidē
Propoſitio de futuro ꝯtingenti affirmatiua vera ꝓt incipere eſſe falſa ſed falſa no pōt icipere eſſe ꝟa ibidē
Propō aliqua incipit ſciri a deo.39.diſtin.q.vnica. fol.97.colū.prima.
Propoſitio hec neceſſe eſt ſortē peccare ſi deꝰ ſcit ipſum peccaturū eſt multiplex ibidē colū.2.
Propoſitio de p̄terito vera non dependens ex vna de futuro eſt neceſſaria.37.di.q.vni.fo.93.col.3.
Proprietas duobus modis capitur diſt.25.q.vnica fo.89.colū.2.
Poſitio realiū de relationibus defenditur ſed nō approbatur.30.di.q.vnica.fo.90.ꝑ totum.
Poſitio nominaliū de relationibus eſt ariſtotelis forme diſt.eadē.q.ea.fo.92.colū.prima
Poſitio realiū de punctis ⁊ lineis indiuiſibilibꝰ ſcolaſtice defenditur ſed non approbatur.24.d.q.prima fol.84.colū.4.et.85.colū.prima.et.2.et.3.
Potentia rei attenditur penes multitudinem forme 44.di.queſt.5.fo.115.colū.1
Potētia rei duplex ibidē colū.2.
Potentiā fore ad preteritum ꝓt dupliciter intelligi: 37.diſtin.q.vnica fo.98.col.2.
Potentia dei abſoluta quid eſt di.43.queſti.vnica: Fo.prima colū.ſcd̃a
Potentia ordinata quid eſt ibidē
Puncta indiuiſibilia nō ſunt ponēda in cōtinuo diſ.24.queſt.prima. fo.85.col.4.et.17.diſtinctꝰ.10.fo.68.columna.prima.

Q

Qualitas ſpiritualis non pōt poni in ſubiecto corporeo.17.di.q.10.fo.68.colū.2
Qualitates cōtrarie naturaliter non ſe cōpatiuntur in gradibus remiſſis vel intenſis diſti.eadē.q.12.fo.69.colū.4
Qualitas vna mentalis eſt duo termini

diſparati.2.que.prolo.fo.5.colū.prima
Qualitas vna aliquā impedit qualitatem eiuſdē ſpeciei queſt.eadem fo.eod.colū.3.
Qualitas ſimilem in ſpecie producens pricipaliter dicitur actiua.4.q.prolo.fo.10.colū.2.
Qualitates contrarie pſuppoſito miraculo poſſunt eidē ſubiecto inherere.5.q.prologi.fo.12.col.3.
Qualitates naturales oculi nō videnť diſtin.3.queſt prima fo.32.colū.prima.
Qualitates contrarie ſm multos ſe cōpatiūtur in gradibus remiſſis.17.di.q.13.fo.27.col.3.
Qualitatū multiplex ē diuiſio.17.diſt.queſ.18.fol.80.colū.4.
Qualitas vniformiter difformis que eſt ibidē.
Qualitas difformiter difformis que eſt ibidē
Qualitas vniformiter difformis p ſolam condenſationē efficitur difformiter difformis ibidē
Qualitas vniformiter difformis licet ſecum coextendatur q̄litas vniformiter difformis remanet vniformiter difformis ibidem
Qualitas infinite remiſſionis datur.17.di.queſt.18.fo.82.colū.2.
Qualitas infinite intenſa componitur ex qualitatibus quarū nulla eſt intenſa ibidem
Quatuor ſunt qualitates prime diſtin.ea.q.12.fo.71 colūna quarta.
Quatuor poſitiones de intenſione forme recitantur 17.di.queſt.10.fo.68.colū.q̄rta
Quicquid deus pōt facere ſucceſſiue pōt facere in inſtanti.17.diſt.q.15.fo.75.colū.quarta

R

Ratio attributalis quid eſt.8.diſtincti.q̄ſtio.pma. fol.42.col.2.
Rationes ariſtotelis.8.phiſicoꝝ nō probant deum eſſe impartibilē diſtin.eadē.queſti.3.folio.43.colū.4.
Ratio primi ſubiecti eſt cōtinere virtualiter omnes veritates illius habitus.7.queſti.prolo.fo.16.colū.4.
Rex gallie ſi alienigene non habeāt liberos eſt eorū heres.43.diſtinc.queſti.vnica.fo.121.col.prima
Reactio eſt poſſibilis ſm eandem qualitatē diſti 17.queſt.12.fo.71.colum.3.
Reflexio facit lumen intenſius in partib⁹ remotis ꝙ̄ propinquis diſtin.eadē queſt.5.folio.55.colū.2.
Reflexio varijs modis cauſatur.ſcd̄a queſt.prologi fo.6.colū.2.
Regula reſtrictionū non tenet in diuinis diſtic.4.q.vnica.fol.40.colū.prima
Remiſſiſſima forma corporalis ſm extenſionem et intenſionē (ſed non ſpūalis) datur.17.diſtin.queſt.17.fo.99.colū.prima
Remiſſio dupliciter capitur di.ea.q.18.fo.81.col.4
Remiſſiſſima forma naturalis pducitur difformiter diſt.eadē.q.17.fo.80.colū.3.
Reductio quelibet ad vniformitatem non ſufficit denominare q̄litatē difformē diſ.ea.q.18.fo 81.3.co.3
Relatiōes (vt putatur) a gilberto porritano ceperūt exordiū.30.diſti.queſt.vnica.fo.89.co.q̄rta.
Repreſentās vere vel falſe non ſpē eſt propō.3.queſti.prolo.fol.8.colū.2.
Reprobatio quid eſt diſt.4.que.prima.fo.98.col.3.
Reprobationis aliqua eſt cauſa diſti.eadē.q.ſecūda fo.99.colūna.3.
Rei ſucceſſiue datur primū inſtans eſſe.17.diſtinct.queſt.14.fo.75.colū.tertia
Res aliqua pure partibiliter producitur ibidem
Res ſub minori quantitate pōt cōſeruari ꝙ̄ producitur diſtinc.eadē.q.16.fo.79.co.2.
Res quā eſt pōt non eſſe duplicē h3 ſenſum.38.diſt.q.vnica fo.95.colū.3.
Res quā eſt poteſt non eſſe pro inſtanti in quo eſt ibidē fo.96.colū.pma
Res permanēs nō h3 vltimū iſtās ſui eſſe naturaliter 17.di.q.5.fo.55o.colūna tertia.

S.

Scandalum quomodo diffiniendū eſt.17 diſt.q.7.fo.62.colū.pma
Sanitas quid eſt di.eadē queſ.12.fo.71 colūna prima.
Status merendi vbi incipit et vbi terminatur prima queſti.prologi. fo.7.col.2.
Status eſt ponendus in productione actus et habitus diſt.17.q.4.fo.51.col 3
Status nec in actibus nec in habitibus quos aīa adiuta pōt capere eſt ponēdus di.eadē queſt.15.fo 77.colū.tertia
Status in merito nō eſt ponendus diſ.eadē.queſtio.6.fo.59.col.4.
Species viſibiles ſunt ponende.tertia diſt.q̄ſt.tertia fo.35.colū.4.
Species colorū oppoſitorū non ꝯtrariantur ibidem colūna eadem
Species colorū variorū diſtinguūtur ſpecie ibidē
Spes per deſperationem corrūpitur prima queſtio.prolo.fo.4.colū.2.
Spes ſm multos eſt vſus dei.prima diſtin.queſt.5.fo.27. col.4.
Senſibilia cōmunia quinqꝫ.24.diſt.q.3.fo.88.col 4.
Scientia nō dicitur vna vnitate mediȷ demōſtrādi 7.que.prolo.fo.15.col.2.
Scientia biphariā capitur ibidē colū.2.
Sciētia eſt noticia veri euidens 4.q.plo.fo.9.co.3.
Scientia pp̄ter quid et q3 qualiter differūt.q eadem fol.10.colū.4.
Sciētia dei ſimplicis intelligētie viſionis et approbationis quomō differūt diſt.39.q.vni.folio.95.colū.2.
Significare aliquando eſt ſuperius ad ſupponere aliquando ꝯuertibile eum repreſentare.3.q.plo.folio.8.colū.2.
Singulares oppoſite q̄litates non ſemp contradicūt diſt.4.q.vnica.fo.39.colū.4
Signa originis an ſint ponenda diſt.9.q.vni.fo.41 colū.prima
Sillogiſmus in diuinis optime v3 diſtin.4.q.vnica fo.38.colū.prima
Sillogiſmus non requirit minorē extremitatem eſſe eiuſdē numeri cū medio.44.diſt.q.3.fo.111.co.3.
Sincathegoreuma h3 cathegoreuma p obiecto a q̄ producit.2.q.prolo.fo.6.colū.2.
Sincathegoreuma ſm de caſtro non eſt in mēte ponendū ſecūda queſ.prolo.fo.5.colū.4.
Similitudo eſt diſſimilitudo.30.di.q.vni.fo.91.co.3
Spiritus multipharīā capitur di.8.q.3.fo.43.co.3.
Spiritus non cuilibet viuenti cōpetunt.27.di.q.12.fo.71.colū.prima
Spūs ſanctus neceſſario naturaliter et non libere a patre et filio procedit diſtinc.10.q.vni.fo.45.co.2.
Spiritus ſanctus ab vtroqꝫ procedit diſt.11.queſtio vnica folio.4.colū.4.

Tabula.

Spiritus ſanctus multiplicitet apparuit.14.di.q̄ſt. vnica. fo.47.co.ſecunda

Spiritus ſanctus a ſe mittitur ibidem.

Succeſſio in motu dupliciter contingit.44.diſt.q.6 Folio.117.colū.2.

Subiectū attributionis quid eſt.7.q̄ſt.prolo.fo.17. colū.prima.

T.

Tango calidum et nullum calidum eſt. tertia diſti.q.prima.fo.30.col.3.

Tranſitus de extremo in extremū nō fit niſi fiat tranſitus per mediū.17.diſtinc. queſti.12. fo.71.colūna.2

Tangūt ſe aliqua dupliciter. 24. diſti. queſt.prima fo.87.co.ſecunda

Tacere verū pro loco et tpe non ē peccatū.17.diſti. que.7.fo.61.colū.4.

Temperatus et incontinens eundē diem ieiunātes equaliter merentur di.eadē que.3.fo.50.col.3.

Teneri ad plus non arguit maius peccatū diſ.eadē q.7.fo.61.colū.q̄rta:

Tepiditas quid ē di.eadē que.12.fol.70.co.ſecūda

Theologus quis eſt cēſendus.4.q.plo.fo.10.co.4

Theologia collectiue capta eſt ſciētia practica.6.q prolo.fo.14.col.4.

Terrā eſſe rotundā demonſtratur in phiſica et aſtrologia.7.q.prolo.fo.17.colū.2.

Ternarius et quaternarius ſunt eiuſdē ſpeciei. 24. di.q.2.fo.88.colū.ſcda

Terminus diſcretus aliquis eſt inhabilis ad mediuȝ ſillogiſmi expoſitoruȝ diſt.4.q.vnica fo.39.col.ſcda

Terminus idem ſupponit determinate cōfuſe diſtributiue et diſcrete ibidē colūna q̄rta

Termini contradictoruȝ verificantur de eodē in diuinis.q.eadē fo.40.co.prima

Terminus gn̄ationis multiplex.7.diſt.queſt.vnica fo.42.colū.prima

Terminus formalis generationis quid eſt ibidem

Terminus finitus et infinitus pro eodē ſupponunt mediante eadē copula.8.diſt.q.2. fo.43.col.prima

Terminus potēs diſtribuere poteſt etiā confundere ſcda.q.prolo.fo.4.col.4.

Terminus collectiuus quodlibet ſuppoſitū multitudinis pro quo ſupponit ſignificat.3. queſti.plo. fol. 8.colūna prima:

Terminus ſignificat aliquā rem et nullā ptem eius q.eadē fo.eodē col.eadem

Theſaurus quid eſt di.48.queſti.vnica.fo.122.co.4

Triſtamur magis ex pmo nuncio infortuniȷ q̄ ex recordatione poſteriori pma di.q.6.fo.24.co.quarta.

Triſticia xpi in paſſione nō fuit naturaliter pducta ſed libere permiſſa.47.di.q.vni.fo.119.col.3.

V

Velle mereri per īfinitū tēpus nō eſt meritoriū.17.diſti.q.7.fo.58.colūna q̄rta

Venialia non cōponunt mortale.17.di. q.9.fo.66.co.tertia

Veniale non tollit gratiā ibidē co.pma

Veritates theologice non ſunt ſemp fide credende.3.q.prolo.fo.7.colū.pma:

Veritas theologica que eſt ibidem

Veritas ſm̄ reales eſt reſpectus rationis.3.q.plogi Fo.8.colū.quarta:

Veritas et falſitas ſm̄ eoſdē in cōparatione intellectus conſiſtit ibidem.

Veritas ſimpliciter eſt propoſitio vera queſt. eadem fo.9.colūna prima

Veritas theologica multipharia capitur q̄rta queſt. plo.fo.10.colūna quarta

Ad veritatē propoſitionis non ſufficit q̄ extrema p eodē ſupponāt diſt.8.q.2.fol.43.colū.prima et.17. diſtin.queſt.18.fo.74.co.ſecunda:

Vetula buridani mentita eſt vel non plene apprehēdit terminos dubitans an deus pot facere eam eſſe et non eſſe tertia queſt.plo.fo.7.co.prima

Viator eſt qui eſt in ſtatu merēdi et demerendi pma queſt.prolo.fo.primo co.2.

Viator pōt de veritatibus aliq̄bus theologicis (ſed non de oībus) habere noticiā euidente maiorem fide tertia que.plo.fo.7.col.2.

Virtutes diligi propter ſe dupliciter intelligit. pma di.q.5.fo.22.col.3.

Virtutibus nemo male vtitur effectiue.17.diſt.q.8. fo.63.colū.prima

Virtus an per pſe motū acquirat.17.d.q.14. fo.74. colūna quarta

Volitio efficax non ſemp hȝ que vult pma d. q.8. fo.22.colūna prima

Volūtas non pt difficultari ſm̄ multos ſm̄ aliquos difficultatur diſ.e queſt.eadē fo.eodē colū.2.et q̄rta et.27.co.prima

Volūtas eſt infinite reſiſtentie circa paſſiones vel habitus ibidē fol.27.co.prima

Voluntas duplex.6.di.queſt.vni.fo.41.co.1.

Voluntas non pōt producere actū tante intenſionis q̄nte vult.17.di.q.2.fo.49.co.3.

Volūtas prius natura cōcurrit ad actū meritoriū q̄ gratia diſt.ea.q.3.fo.51.colū.prima

Volūtas ſm̄ multos ſi velit fineȝ neceſſario vult media ad finē prima di.q.8.fo.25.co.4.

Volūtas eſt cauſa immediata ſuoꝝ actuum potens ab eiſdem ceſſare ibidē colūna prima

Volitio aliqua naturalis prima diſti.queſt.6.fo.23. colūna tertia

Voluntas miſeriā (ſed non ſummā) pōt velle prima diſtin.q.5.fo.22.colūna prima

Voluntas pōt velle incognitū in particulari naturaliter: prima di.q.4.fo.21.co.prima

Volitio non eſt cognitio diſt.et queſt.eiſdē folio.20. columna q̄rta

Voluntas plures actus pōt habere diſtīct.eadē.q.3. fo.19.co.tertia

Volūtas eodē actu pōt diligere mediū et finē di.ea. queſt.2.fo.18.colūna ſcda:

Volūtas nō pōt facere intellectū aſſentire ſine motiuo: pma queſt.prolo.fo.1.co.3.

Volūtas ad volendū non requirit pⁱuiū iudiciū prima que.prolo.fo.ſcdo: colūna q̄rta

Voluntas diuina eſt pma lex obligatoria.48.diſ.q. vni.fo.120.colū.3.

Voluntas pōt actum elicere in inſtanti.17.diſt. q.5. fo.54.co.prima

Voluntas non pōt tm̄ producere in inſtanti q̄tū pōt producere in inſtanti ibidē columna tertia

Volūtas neceſſario cōtinuat actuȝ ei a pſo inſtāti terminatiuo tpis neceſſarie cōtinuationis per tm̄ tēporis ſicut prius ibidē fo.55.col.4.

Voluntas non pōt actū ſubito reſecare queſti. eadē fo.57.colūna tertia

Volens peccare p maius tēpus magis peccat ibidē.

Volitio efficax erit in actum ſemoto impedimento ibidē queſt. 7.fo.60 colū.4.
Volens percutere clericū ſi non percutiat non eſt excōmunicatus ibidē fo.61.colūna quarta
Volens plus mereri non ſemꝑ plus meretur ibidem: fo.63.col.prima
Volūtas non ſemper reputatur profacto ibidem
Volitum volūtate beneplaciti eſt nolitū volūtate ſigni.45.diſt.q.vnica.fo.118.col.pma.
Volūtas in nobis duplex di.47.q.vni. fo.118.co.3.
Voluntati diuine tenemur conformare voluntates: nr̄as in aliquo et eſt probleuma an in volito ibidē. colūna quarta
Volūtas libere vult qualiter exponitur.38.diſt.qſt. vnica fol.96.colū.prima
Voluntas ſuſpendit oēm actum qualiter exponitur ibidem.
Volūtas dei duplex diſtin.45.queſti.vnica.fol.118. colū.prima
Vnum eſt trāſcendens et de quolibet dicitur.24.di. que.2.fo.87.col.3.
Vnitas pdicamentalis nō diſtinguit a re vna ibidē
Vnū tripliciter capitur ibidē fo.88.colū.prima
Vnio non diſtinguit a re vnita.30.di.queſti.vnica. fo.91.col.4.
Vnitas dei nō eſt euidēter nota i lumiē naturali di. 2.queſt.prima.fo.29.co.prima
Vniuerſale non prius cognoſcitur ꝙ ſingulare tertia di que.4.fo.36.colū.pma ⁊ ſecunda
Vnitas ſciētie attenditur penes vnitatē ſubiecti attributionis.7.q.prolo.fo.17.co.pma
Vſus multiphariā capit pma di.q.pma fo.17.co.4
Vſus duplex ordinatus et inordinatus ibidem.
Vſus eſt fruitio diſtin.eadē.q.2.fo.18.co.tertia
Vſu licite diligitur deus ibidem
Vmbra diminuitur ad augmentū luminoſi diſtin.2. queſt.pma fo.29.colū.4.
Vtraqꝫ contradictoriarū eſt v̄itas theologica tertia queſt.prolo.fo.7.colūna prima

X

X ps patitur: xps eſt deus erant apoſtolis de fide.quinta que.pro.fo.13.co.prima.
Xps et angeli ſm magiſtrum prius habuerunt beatitudinem et poſtea meruerūt.17.diſtin. queſti.6.folio.58 colūna ſecunda.

Finis tabule alphabetice.

Index qſtionū et titulorū earūdem primi ſententiarū magiſtri iohānis maioris ſacre pagine profeſſoris.

Prologus ſeptē continet queſtiones.

Prima.
Utrum viator poſſet acquirere fidē. Folio.1.colū.1.
Secunda
Utrum mentalis ꝯponatur ex pluribus partialibus noticiis. Fo.4.columna.2.
Tertia.
Utrum ſit poſſibile viatori habere noticiā euidentē de v̄itatibus theologicis. Fo.6.colū.2.
Quarta.
An viator acquirat ſcientiā de veritatibus theologicis pe. deſcurſum theologicū. Folio.9.colū.3.
Quinta
An fides et opinio ſe compatiantur Fol.11.col.2.
Sexta.
An theologia ſit ſcientia practica vel ſpeculatiua. Folio.14.columna ſecunda.
Septima.
Quid eſt obiectū ſcie Et fidei. Fo.15.colū.prima

Prima diſtinctio octo continet queſtiones.
Prima.
Utrum omnis actus volūtatis ſit vſus vel fruitio. Folio.17.colū.3.
Secūda
An poſſumus eodē actu diligere mediū et finem. Folio.18.columna ſecunda
Tertia
An plures act⁹ poſſunt eſſe in voluntate. Fo.19.co.3.
Quarta
An fruitio ſit cognitio et an actus voluntatis ſit cognitio. Folio.20.colū.tertia.
Quinta
An ſolo deo lꝫ frui Et ſola creatura vti. fo.21.co.4.
Sexta.
Utrum dilectio ſit delectatio. Fo.23.colū.prima.
Septima
An aliquis poteſt diligere vel cognoſcere vnā perſonam nō cognoſcēdo vel diligendo aliā. Fo.24.co.2.
Octaua
An voluntas ſit cauſa libera reſpectu ſuoꝝ actuum. Folio.25.colū.prima

Diſtinctio ſecunda duas habet qſtiones.
Prima.
An deum eſſe ſit per ſe notū vel demōſtrabile. Folio vigeſimoſeptimo colūna tertia
Secunda
An poteſt oſtendi in lumine naturali in deo omnis imperfectionis carentia et oīs pfectionis ſimpliciter poſitio. Fol.30.columna prima.

Tertia diſtinctio quatuor hꝫ queſtiones.
Prima
An deus poteſt creare noticiam intuitiuā ſine preſentia et exiſtētia obiecti Fo.31.colū.prima.
Secūda.
An noticia abſtractiua terminatur ad idē obiectū ad quod terminatur intuitiua. Fo.33.colū.ſecūda
Tertia.
An viſibile producat ſpēs in mediū. Fol.34.col.4.
Quarta

Tabula

An vniuerſale prius cognoſcatur ꝙ ſingulare. Folio.35.colū.prima.

❡ Diſtinctio quarta vnicā continet queſtionem
Utrum regule logicales teneant in diuinis. Folio. trigeſimoſeptimo colūna.4.

❡ Diſtinctio ſexta vnicā continet queſtionem
Utrum pater deneceſſitate ⁊ naturaliter genuerit filium vel voluntarie. Folio.41.columna.1.

❡ Diſtinctio ſeptima vnicā continet queſtionē.
Utrum eſſentia diuina ſit potentia vel principiū generandi filium. folio.41.colūna.2.

Diſtinctio octaua tres ꝯtinet queſtiones

❡ Prima.
Utrum perfectiones attributales diſtinguātur inter ſe. Folio.42.colūna.2.

❡ Secunda
Utrum deus ſit mutabilis. Fol.42.colūna.4.

❡ Tertia
Utrū de⁹ ſit ſpūs ſimplex ⁊ impartibilis.fo.43.co.3.

Diſtinctio nona vnicā continet queſtionē
Utrum pater aliquo modo ſit prior filio. folio.44. columna tertia.

❡ Diſtinctio decima vnicā continet queſtionem.
Utrum ſ[...]ituſſanctus producatur libere vel naturaliter folio.45.colū.2.

❡ Diſtinctio vndecima vnicā continet q̄ſtionem
Utrum ſpirituſſanctus procedat a patre et filio. fol. 45. colū.4.

❡ Diſtinctio tertiadecima vnicā cōtinet queſtionē.
Utrū ꝓceſſio ſpirituſſancti ſit generatio.fo.45.co.3

❡ Diſtinctio quartadecima vnicā continet queſtionem.
Utrū ſpiritui ſctō ꝯpetat duplex ꝓceſſio.fo.47.co.1.

❡ Diſtinctio ſeptiadecima octodecim cōtinet queſtiones. ❡ Prima
An gratia creata ſit viatori neceſſaria ad ſalutem. Fo.84.103

❡ Secūda.
Utrum gratia actiue ad actum meritoriū concurrat folio.48.colū.3.

❡ Tertia.
An actus elicitus a maiori charitate ſit magis meritorius. folio.50.col.1.

❡ Quarta
An charitas acquiſita inclinet in ſuum actū ⁊ ecōtra folio.52.col.1.

❡ Quinta
An aliqua qualitas naturaliter poterit produci in inſtanti folio. 53.co.4.

❡ Sexta.
Utrum circūſtantia tēporis augeat meritum. folio. 58.columna.1.

❡ Septima
An quis mereatur plus per actuꝫ exteriorē et interiorem iunctos ꝙ per actum interiorē ſolum. folio.60. colūna prima.

❡ Octaua
An aliquis act⁹ ſit meritorius vel demeritori⁹ ex natura rei.folio.64.co.prima.

❡ Nona.
An charitas diminuatur fo.65.co.q̄rta

❡ Decima.
Utrū intenſio ſit per maiorē radicationē in ſubiecto folio.67.colū.tertia.

❡ Undecima
Utrum intenſio ſit per productionē noue forme magis diſtantis modo gradu et corruptionē precedentis folio.68.colū.3.

❡ Duodecima
Utrum intenſio ſit per depurationē a ſuo contrario Folio.69.colū.4.

❡ Tredecima
Utrum q̄litates contrarie in gradibus remiſſis vel intenſis ſe compatiantur. Fol.72.co.4.

❡ Quartadecima
Utrum intenſio forme ſit per additionem gradus ad gradū fo.Fo.73.co.2

❡ Quintadecima
An eſt ſtat⁹ in maxima forma poſſibili Fo.76.co.2.

❡ Sextadecima.
Utrū def minimū naturale Fo.78.colū.2

❡ Septiadecima
An detur remiſſiſſima forma fo.79.co.4.

Octauadecima
Penes quid attenditur intenſio et remiſſio qualitatis fo.80.co.4.

❡ Diſtinctio.20.vnicam continet queſtionē.
Utrū perſone diuine ſint equales et an deus effectus naturaliter conſeruet. fo.83.co.3.

Diſtinctio.24.duas.continet queſtiōes.

❡ Prima.
An quātitas diſcreta ſit aliqua res quantis inherēs. Fo.84.colū.4
Utrū vnū de quolibet dicatur ⁊ an vnitas ſit res diſtīcta a re vna folio.83.co.3.

❡ Diſtinctio vigeſimaquinta vnicā ꝯtinet queſtionē
Utrum perſone diuine ipſis proprietatibus conſtituantur et et abinuicē diſtinguātur.fol.89.co.1.

❡ Diſtinctio.30.vnicā continet queſtionē
Utrum relatio realis diſtinguatur a fundamento et termino.Folio.89.col.3.

❡ Diſtinctio trigeſimatertia vnicā duntaxat continet queſtionē.
Utrum i deo perſona vl' proprietas perſonalis diſtinguatur ab eſſentia diuina. Fo.82.co.2.

❡ Diſtinctio trigeſimaquinta vnicā continet queſtionem
Utrum in lumine naturali ponendū ſit deum alia a ſe intelligere Fo.114.co.2

❡ Diſtinctio.37.vnicam continet queſtionem
Utrum deus ſit vbiqꝫ ⁊ in infinito loco ymaginario vltra ad celū.Fo.84.co.2.

❡ Diſtinctio.38.vnicā continet queſtionē.
Utrum eſt aliqua propoſitio de futuro contingēti determinate vera.fo.84.col.4.

❡ Diſtinctio.39.vnicā continet queſtionē
An cū ſcientia dei ſtet futurorū contingentia Folio 86.colū.ſecunda.

❡ Diſtuntio quadrageſima duas continet q̄ſtiones.

❡ Prima.
An cum eterna dei predeſtinatione ſtet predeſtinatum poſſe dānari Fol.88.co.3.

❡ Secūda.
An ſit aliqua cauſa predeſtinationis.fo.89.co.2.

❡ Diſtinctio quadrageſimaſecunda vnicā continet queſtionem.
Utrum deus ſit ſimpliciter cauſa omnipotens et vniuerſaliter omnia faciens fol.100.colū.4.

❡ Diſtinctio quardageſimatertia vnicam cōtinet queſtionem

Tabula.

An diuina potentia poſſit extendi ad deceptionem. Fol.100.columna.4.

¶ Diſtinctio quadrageſimaquarta ſex coutinet queſtiones

¶ Prima:

Utrum deus potuerit feciſſe mundũ meliorem ꝙ fecerit. Fo.104.co.quarta.

¶ Secunda

An nunc ſit aliquod infinitum actu Fol.104.col.4.

¶ Tertia.

An deus de ſua potentia abſoluta poteſt facere infinitũ actu magnitudine vel multitudine. Fol.109.co.1.

¶ Quarta.

An corpus infinitũ põt moueri. Fol.113.co.3.

¶ Quinta.

Utrum quelibet qualitas infinite intenſa ſit infinite actiua fo.115.co.prima.

¶ Sexta.

Utrum deus infiniti ſit vigoris fo.116.col.2.

¶ Diſtinctio.45.vnicam continet queſtionẽ

An voluntas dei ſemꝑ adimpleatur Fo.118.co.prīa.

¶ Diſtinctio quadrageſimaſeptima vnicam continet queſtionem.

Utrũ tenemur voluntates noſtras in oībus voluntati diuine conformare Fo.118.co.3.

¶ Diſtinctio.48.vnicam ꝯtinet queſtionem

Utrum voluntas diuina ſit primo lex obligatoria. Folio.120.co.tertia.

TELOS.

ALEXANDER PP VI VALENTINVS FERDINANDVS DEI GRA REX ARAGONVM

Joannes Maior in ſecundum ſententiarum.

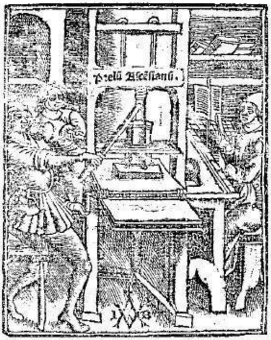

Venundatur in ędibus Ioannis Parui et Iodoci Badii Aſcenſii.

Joannes Maior Magiſtro noſtro Natali Bede primario col-
legij montiſacuti vigilantiſſimo: ⁊ communitati theologorum
eiuſdem collegij. S. D.

FOrſitan labe ingratitudinis apud Perſas teterrima vel merito notarer: ſi noſtrarum lucubrationum / qualeſcūqꝫ ſunt ad te ⁊ ad theologicū cetū cui prees / nihil dicatū deſtinarē. Multis enim noībus tibi debeo. Nam cum artes liberales in collegio Barbare ſub Magiſtro Joanne Bulliacho in theologia (vt aiunt) licentiato (cui plurimum obnoxius eram et qui nunc habenas grammaticorum regalis collegij Nauarre circumſpectiſſime moderatur) audiuiſſem auſpicijs tuis Beda / etiam venerabilis / ad magiſtrum noſtrum Standoncum Mechlinianū adductus ſum: quo nomine tibi non paruꝫ debeo. Magni enim eſtimaui atqꝫ eſtimo ſub vmbra talis ac tanti viri quieſcere: vtpote cuius vite celebritas ⁊ integritas ad meothidem vſqꝫ paludem ⁊ ad vltimam thylen vagata eſt. Et inter theologos quos tūc p̄mum inſtituere ceperat: vnum annum tecum militaui / quo completo ad regentie / qȯ vocant / munus / in artibus et ad cōmunitatem aliam / etiam te ei apud quem oīa poteras: vt id faceret perſuadente / accerſitus ſum. Ubi quindecim annos ſub ipſo et te permanſi. Et cum poſt viſas artes fluctuaret animus deſyderio natalis ſoli / quo nihil dulcius / tandem viſendi / tu et prolixioris more iſthic trahende et regentie ſubeunde et litterarum diſcendarum / que licet in me parue ſint per te tū non ſtetit quin maiores eſſent: mihi cauſa eras. Ingratiſſimi igitur hominis eſſet hec tanta beneficia non recognoſcere. Quocirca tibi et vtriuſqꝫ cōmunitatis theologis ſub te militantibus / quorum conſocius ſum / hanc noſtrā in Secundum ſententiarum opellam ⁊ dico et dedico vt ceteros ad theologie ſtudium incenderem: et pignus perpetui in omnis ſtudioſos amoris noſtri inter confratres relinquerem. Uale.

Ex preclaro Montiſacuti apud parrhiſios collegio ſub Natalem dñicū. M. D. X.

¶ Tabula precipue adnotandorum in deciſionibus Queſtionū Magiſtri noſtri Maioris in Secundum ſententiarū Collecta raptim per Magiſtrum Antonium Coronel Hiſpanum.

De littera. A.

Accidia quedam eſt mortalis et quedam venialis. Folio. lxxx. columna. ij.
Accidentia eadē manent in genito que fuerāt in corrupto. Fo. xxxij. col. iij.
Actus meritorio non eſt neceſſe elici ſecundum totum conatū charitatis. Fo. xlv. col. 3.
Actus meritorius et nō meritorius ſunt eiuſdem ſpeciei Fo. xlvi. columna. i.
Actus bonus factus in peccato mortali eſt meritori⁹ de congruo. fo. xlvi. col. iij.
Actus non dicetur bonus propter ſolam intentionē bonam. fo. lxv. col. iij.
Ad actum moraliter bonum ſufficit φ homo in principio vite ſue propoſuiſſet facere omnes ſuos actus propter deū: ⁊ φ faceret actū bonū. fo. lxvi. col. ij.
Actus poſitiuus requirit ad meritum. fo. lxx. col. i.
Actu s volūtatis nullus eſt intrinſece bon⁹. fo. lxvij. columna. iij.
Actus poteſt eſſe bonus ⁊ malus ſucceſſiue fol. xlviij. col. ij. Poteſt fieri ab infideli. fo. lxviij. col. iij.
Actus aliquis ſi eſt meritorius eſt bonus moraliter. fo. lxvij. col. i.
Adam potuit primū peccare venialiter. fo. xlij. col. i.
Adam in ſtatu innocentie non fuiſſet deceptus. fol. xliij. columna tertia.
Adam in ſtatu innocentie non habuit notitiam intuitiuam de deo/ſed bene perfectiorem φ̄ nos habem⁹ fo. xliiij. col. i. ¶ Nihil qđ erat in Adam erit in nobis. fol. lvij. colum. ij.
Altitudo ⁊ profunditas idē ſunt. fo. v. col. iiij.
Anima creatur in corpore fo. xxxiij. colum. iij.
Anima pro hoc ſtatu non poteſt habere notitiam intuitiuam obiecti extra ſe: ſed bene poſt eius ſeparationem. fol. xxxiiij. col. ij.
Anima eſt in toto et in qualibet eius parte. fo. xxxv. colum. ij. ¶ In diffinitiōe anime capit Ariſtoteles corpus phyſicum pro materia orgāizata. fo. xxxiij. colum. i.
Anima licet ſit in pede: ſcientia tamen exiſtens in anima non eſt in pede. fo. xxxv. co. iij.
Arbitrium vide infra liberum.
Ariſtoteli an erat problematicum mundum fuiſſe ab eterno. fo. i. col. i.
Ariſtoteles ſepe locutus eſt vt plures. fo. i. col. ij.
Ad aſſenſum erroneū de⁹ nō cōcurrit ſpāliter licet ad volendū aſſentire propoſitioni falſe. fo. xlviij. co. 3.
Aſtronomi multa dicunt in vniuerſali que vulgo non latent. fol. xxx. col. iij.
Auaritia quedam eſt peccatum mortale et quedam veniale. fo. lxxix. col. i.
Auxiliū dei generale eſt auxilium dei ſpeciale folio. xlvij. col. iiij. Auxilium dei ſpeciale non neceſſitat voluntatem. fo. xlviij. col. i.

De littera. B.

Baptizatus eſt in pctō mortali ſi ponat obicem. fo. lviij. col. iiij.
Beata virgo nunφ̄ peccauit. fol. xlix. col. ij.
Beata virgo fuit concepta ſine peccato originali. fol. liiij. col. i.
Bonus actus vide actus.
Bona intētio nō ſufficit ad bonitatē act⁹. fol. lxv. co. iij.
Breuior dies vide dies.
Breuiſſimū tēpus datur per quod homo poteſt viuere. fo. xli. col. i.
Bruta non habent liberum arbitrium. fo. xlv. col. i.

De littera. C.

Cauſa ꝓpria peti originalis ē eſſe ꝓpagatū ab Adā ⁊ nō pſeruari a deo. fo. lviij. col. iij.
Cauſa cuiuſl. bet rei deus eſt. fo. lxij. col. iij.
Celum nō ꝓprie mouet motu raptus. folio. xxvi. co. ij. Extra celū ē vacuū. fo. ij. co. iiij
Celum mouetur ab oriente in occidentem in ordine ad nos. fo. xxvi. col. i.
Celum influit in iſta inferiora. fo. xxx. col. i.
Celum dicere neceſſitare homines ad vtutes vel ad vitia eſt hereticum: licet inclinet eos. fol. xxxi. col. i.
Centrum magnitudinis terre eſt inter centrum grauitatis ⁊ celum. fo. xxvij. co. iij.
Charitas et gratia ſunt idem. fo. xlvi. co. ij.
Charitas diuidit inter filios regni ⁊ pditiōis ibidem.
Charitas que ad aliqđ excedebat iuſtitiā originalē: et que ad aliquid excedebatur ab ea. fo. lij. col. iiij.
Chriſtus per naturam fuit impeccabilis. fo. xliij. co. ij
Chriſtus paſſus eſt poenā ſine culpa. fol. lxij. col. i.
Clima quartū eſt temperatius ceteris. fo. xxxvi. co. iij.
Cometa non videtur ſignificare mortem principis magis φ̄ alterius. fo. xxxi. col. iiij.
Conſcientie contraueniens peccat. fol. lxxiij. col. ij.
Cōſciētia lata deterior eſt φ̄ cōſciā ſtricta. fo. eo. co. iiij.
Continuū probabile eſt cōponi ex pūctis. fo. vi. col. iiij.
Continuū ⁊ punctū ſunt eiuſdē ſpeciei ⁊. fo. vij. co. iij
Cōtinuū qđlibet cōponit ex īfinitis pūctis. fo. vij. co. i.
Creatus ſi quis eſſet de nihilo aut de nouo non eſſet in peccato originali. fo. liij. col. i. Nō eſt autē neceſſe ponere aīalia que generantur ex corruptiōe aīaliū diuerſoꝝ ſpecierū īmediate creari a deo. fo. xxix. co. iiij
Culpa peccati originalis non eſt voluntaria voluntate paruuli. fo. li. col. i.
Culpa minor non eſt eligenda vt euitetur maior. folio. lxxvij. col. iij.

De littera. D.

Dabile eſt peccatum quod homo ex puris naturalib⁹ incurrit ex neceſſitate. fo. xlix. co. ij
Dabiles ſūt due notitie intuitiue ſpecie differentes in homine reſpectu eiuſdem obiecti ſed vna eſt extēſa et nō alia. ſ. ſēſitiua ⁊ intellectiua. fo. xxxiij. col. ij.
Dabile eſt preceptum quod ſine gratia non poteſt adimpleri. fo. xlix. col. i.
Decedens cū ſolo originali punitur ſolū pena damni. fo. lix. col. i.
Deus potuit producere mundum ab eterno. fo. i. col. i.
Deus nulli obligatur. fo. i. col. ij.
Deus potuit creare omnes aſinos futuros in vna die ſed non omnes poſſibiles. fo. eodem. col. iij.
Deus potuit e ſola coſta Ade creare corp⁹ Eue per rareſactionem eius: ſed non ita fecit. fo. xxxviij. co. iiij.
Deus poteſt facere hominem impeccabilem per gra-

etiam ſed non per naturã ſi ſit liber. fol. xliiij. colũ. iiij.
Deus non facit peccatum. fo. lxij. col. ij.
Deus eſt cuiuſlibet rei cauſa. fo. lxij. col. iij.
Deus licet aliquando concurrat ad volendũ aſſentiri propoſitioni falſe ſpecialiter: non tamen ad aſſenſum erroneum. fol. xlviij. col. iij.
Diabolus prius tentauit mulierem ꝙ virum. fol. xlij. colũ. iij.
Dies artificialis breuior erit illi qui manet in eodem loco ꝙ illi qui equitat in occidentem. folio. xxvi. colũna. i.
Dies artificialis ſemper eſt alicubi. folio. xxix. colũ. ij.
Dubitantes non debemus vnum aſſerere nec alterum folio. xlix. col. ix.
Duplex motus vide motus.

De littera. E.

Ecentricis et epicyclis poſitis ꝙ nõ poſitis ſaluãtur melius omnia que de planetis dicuntur. fo. xxvi. colũ. i.
Effectus non contrariatur ſue per ſe cauſe. fol. xxxiiij. colũ. i.
Effectus productus a bona cauſa non poteſt produci ab alia. fo. xiij. col. i.
Egyptus non eſt fertilior ꝙ terra ꝓmiſſionis. fo. xxxvi. colũna. ii.
Elementa non manent formaliter in mixto. folio. xxxi. colũna. iiij.
Elementorũ quorũdam qualitates poſſũt ab eis tolli. folio. xxxij. col. iij.
Epicyclum habet quilibet planeta preter ſolem. folio. xviij. col. iiij.
Epicurus tenuit mundum habuiſſe principium et quidam alij. fo. i. colũ. i.
Equatorem in vertice habentes habent duas temperatiſſimas eſtates et totidem hyemes etiam temperatiſſimas. fo. xxxvij. colũ. ij.
Equaliter puniuntur aliquando cum inequalibus peccatis decedentes. folio. lix. colũ. iiij.
Eſtates vide Equatorem.
Euam priorem tentauit diabolus. folio. xlij. colũna. iij.
Eua grauius peccauit ꝙ Adam. folio. xliij. colũna. i.

De littera. F.

Faciens actum malum exteriorem ⁊ interiorem peior eſt extẽ ſiue ꝙ faciẽs interiorem tantum. folio. lxxvi. colũna. ij.
Femine tot fuiſſent in ſtatu innocẽtie quot mares. folio. xli. colũna. i.
Filij ſacerdotum ⁊ religioſorum per actuz caſtigatum plus merentur ꝙ alij. folio. l. colũna. iij.
Filius aliquando aſſimilatur auo. folio. lviij. colũna. i.
Flumina ſemper reperiuntur in cõſpectu magnorum montium. folio. xxxvii. colũna. iiij.
Omnia flu. intrant mare niſi impediantur. fol. xxxvij. colũna. iiij.
Flumina paradiſi vide Quattuor.
Fontes generantur ex aere incluſo in poris terre. fol. xxxvij. col. iij.
Forma ſeminis nihil facit ad productionem forme ſubſtantialis. folio. xl. colũna. i.

De littera. G.

Generatio ĩpedit̃ p cibos generatiõi ineptos folio. l. colũna. iiij.
Gratia in ſtatu innocentie fuiſſet minor extẽſiue ꝙ in ſtatu nature lapſe ſed non oportebat ꝙ intenſiue. folio. l. colũna. i.
Gratia infuſa non erat iuſtitia originalis. folio. liij. columna prima.
Gula multum deijcit hominem a ſuo ſtatu. folio. lxxvij columna tertia.

De littera. H.

Habitus malus poteſt inclinare ad actum bonum folio. lxxxvi. columna quarta.
Habitus luxurie multi ſunt ſpecie diſtincti folio. lxxxviij. columna quarta.
Habitantes ſub equatore vide equatorem.
Habere ſcrupulos conſcientie vide Scrupulos.
Hieroſolyma eſt in medio terre: quia in medio climatũ folio. xxxvij. columna ſecunda.
Homo per vnam formam eſt corpus animal et homo. folio. xxij. columna quarta.
Homo in ſtatu innocentie nõ erat immortalis licet potuerit non mori folio. xl. columna quarta.
Homines fuiſſent e paradiſo terreſtri tranſlati ad celeſtem anteꝙ incurriſſent iacturam corporis. folio. xli. columna tertia.
Homines in ſomno vide ſomniantes.
Homo ſine auxilio dei ſpeciali non poteſt bene agere moraliter. folio. xlvij. columna prima.
Homines in ſtatu nature integre eliciuiſſent actus intenſiores ꝙ in ſtatu nature lapſe. folio. l. colũna. ij.

De littera I.

Ignis in ſua ſphera eſt nobis inuiſibilis. folio. xxx. columna prima.
Ignorantia inuincibilis totaliter excuſat folio. xliij. columna ſecunda.
Ignorantia affectata licet aliquo modo excuſet tamẽ ſimpliciter aggrauat ibidem
Impeccabilis fuit Chriſtus per naturam. folio. xliij. colũna ſecunda. Et nullus alius poteſt fieri impeccabilis niſi per gratiam ibidem colũna tertia.
Infideles faciunt aliquos actus moraliter bonos. folio. lxviij. columna tertia.
Infirmus poteſt multo plures ponere in infirmitate ꝙ in ſanitate folio. lxxvij. columna prima.
Inſulam non ſufficit aquis circũdari ſed requiritur ꝙ ſit ſeparata a tota terra. folio. xxxvij. colũna ſecũda.
Inſtans primum eſſe mobilis dabile eſt: ſed non primũ inſtans eſſe motus. folio. iij. columna tertia.
Intellectus agens et poſſibilis idem ſunt folio. xxxv. columna tertia.
Intentio eſt actus voluntatis. folio. lxiij. colũna. iiij.
Inuidia fuit primum motiuum diaboli ad tentandum hominem. folio. xlij. colũna tertia.
Inuidia aliqua eſt peccatum mortale ⁊ aliqua non. folio. lxxxij. columna tertia.
Inuidia potiſſimum eſt inter pares. folio. lxxxiiij. columna ſecunda.
Ira paſſio nonnunꝙ eſt laudabilis et ita non eſt peccatum ex genere. folio. lxxx. columna quarta.
Iuſtitia originalis ponebat tranquillitatem in homine. folio. liii. columna prima.

De littera. k. non ſunt. Charitas autem patuit.

De littera. L.

Liberum arbitrium non eſt in brutis fol. xlv. columna prima. Nec in ſomniantibus. folio ibidem colũna ſecunda.
Liberum arbitrium in gratia meretur premium cõdignum. fol. xlvi. colũ. ij.
Libido in generatione non eſt cauſa propria peccati

originalis: folio.lviii.columna ſecunda.
Linea recta nõ poteſt equaliter diſtare a centro terre: ſeu mundi. fo.xxvi.col.iij.
Lingua vna erat omnibus ante conſtructionez turris Babilonis fo.lx.col.i.
Luna ſuſcipit lumen a ſole fo.xxxviij.co.i.
Luna in coniunctione non videtur a nobis propter duas cauſas fo.vij.colum.ij.
Luna non eodem modo eclipſatur ſicut eclipſat ſolez folio.viij.colum.3.
Luna habet magnum dominiuz ſuper humida folio. xxx.col.ſecunda.
Luxurie multi ſunt habitus ſpecie diſtincti folio. lxxxviij.colum.iiij.
Luxuriari volens peccat in minima ſpecie luxurie fo.lxxxvij.col.iiij.

¶ De littera. M.

Mares tot fuiſſent in ſtatu innocentie ſi homo non peccaſſet quot femine et ecõuerſo. fo.xli.col.iij.
Materia nunq̃ eſt ſine forma fo.xxxiij. columna prima.
Meretur plus qui maiorem apponit conatuz ceteris paribus fo.lxx.col.3.
Item qui maiorem habet difficultatem in ope ibi.
Meritorius ſi aliquis actus eſt: eſt bonus moraliter fol.lxvij.col.i.
Mereri ſi homo debet per precepta negatiua debz habere actum poſitiuum folio.lxix.co.iij.
Item fo.lxx.col.i.dicitur q̃ ad meritum requiritur actus poſitiuus
Nec oportet q̃ quis mereatur vel demereatur tantum quantum intendit mereri vel demereri folio lxiii.columna quarta.
Mobile aliquod poteſt quamlibet partem proportionalem pertranſire et non omnes fol.viii.col.iii.
Morali in materia potius eſt adherendũ dicto ſanctorum q̃ proprio ingenio innixi fo.xlix.co.iii
Mors principis non videt potius ſignificari per cometam q̃ alterius fo.xxxi.co.iiij.
Mortuus non fuiſſet homo primus ſi non peccaſſet folio.xl.columna quarta.
Mortale peccatum poteſt eſſe veniale et econtrario folio.lxxiiij.columna tertia.
Motus eſt duplex: vniformis et difformis fol.iiij. co.i.vbi multe diuiſiones motus ponũtur.
Mobilia duo equaliter circũeunt et tamen inequ e velociter mouentur fo.iii.col.iii.
Motus non eſt intenſibilis et remiſſibilis folio.iii. columna ſecunda.
Motus localis eſt mobile ſecundum opinionez nominalium ibidem.
Moueri poteſt aliquid localiter et manere in eodem loco: fo.ij.columna tertia.
Ad hoc autem q̃ aliquid localiter moueatur ſufficit q̃ ei coexiſtat motus ibidem.
Moueri poteſt pars velocius q̃ totũ fo.iiii.co.iii.
Mouet potentia aliqua interdum aliquõ mobile et plꝰ q̃ in duplo velocius mouet medietatem eius fo. vi.columna ſecunda
Moueri terrã propterea q̃ augeatur in grauitate nõ eſt neceſſe fo.xxvii.colum.iiii.
Motu raptus improprie mouetur celũ.fo.xxvi.co.ii.
Mulier non concurrit actiue ad generationem folio. xxxix.columna tertia
Multiplex indiſtinctum parit confuſionem folio lxxviii.colũna prima.
Mundum fuiſſe ab eterno problematicum fuit tempore Ariſtotelis fo.i.columna.i.
Mundus non fuit ab eterno fo.i.columna ſcða

¶ De littera. N.

Neceſſitari nos ab influentia celeſti ad virtutes vel ad vitia: eſt hereticuz dicere: attamẽ veritati conſonum eſt dicere: homies ad hec vel illas inclinari fo.xxxi.co.i.
Notitie due intuitiue dabiles ſunt ſpẽ differentes in homine reſpectu eiuſdẽ obiecti: ſed vna extenſa et non altera fo.xxxiiii.colũ.prima
Nubes non attingunt paradiſum terreſtrem. folio xxxvij.columna quarta
Nutritio et augmentatio idem ſunt fo.lvi.colũ.iii.

¶ De littera. O.

Omiſſionis peccati pars quelibet eſt peccatum. fol.lxxi.col.iii.
Omnia peccata collectiue diſtributiue fortes poteſt euitare fo.xlix.col.ſecũda.
Originalis peccati culpa non eſt voluntaria voluntate paruuli folio.li.columna prima.
Originalis peccati expers eſſet qui de nouo ex nihilo crearetur. folio.liii.colu[mn]a prima.
Originalis peccati cauſa propria eſt eſſe propagatuz ab Adam et non eſſe preſeruatum a deo folio lviii.columna tertia.
Originale peccatum eſt carentia iuſtitie originalis debite ineſſe folio.lii.colũna tertia.

¶ De littera. P.

Paradiſum celeſtem difficile eſt acquirere cũ vix poſſimus cognoſcere terreſtrem fol. xxxviii.columna tertia.
Paradiſus terreſtris nõ poteſt eſſe ſub circulo antarctico folio.xxxv.co.iiii.
Poni debet ſub equatore folio.xxxvi.colũna prĩa
Paradiſus terreſtris non attingit globum lune fo. xxxvii.columna prima
Paradiſum terreſtrem non attingunt nubes folio xxxvii.columna quarta
Patres in limbo non puniebantur pena damni folio lix.columna quarta
Peccati immunis eſſe põt quiſpiam p naturam: hoc ẽ eſſe impeccabilis vt Chriſtus fo.xliii.colũna ſcða.
Peccatum eſt dabile qð homo ex puris naturalibus incurrit ex neceſſitate folio.xlix.columna ſcða
Peccatum tolli eſt ipſum non imputari a deo folio lviii.columna tertia:
Peccatum non diminuit naturam folio.lxi.co.q̃rta
Peccatum omiſſionis eſt emittens fo.lxix.co.pma
Peccatum dicitur vniuoce veniale et mortale folio lxxv.colũna prima.
Pena damni non puniebantur patres in limbo folio lix.colũna quarta.
Portio inferior anime non diſtinguitur realiter a ſuperiori folio.xliiii.columna quarta
Poli pars quelibet mouetur fo.xxvi.columna ſcða
Planeta oĩs preter ſolem habet epicyclum folio xxiij.columna quarta
Placens hominibus propter homines non eſt ſeruus chriſti. folio.lxxxv.columna tertia.
Planta non producitur ex ſemine ſine additione noue materie folio.xxxix.columna prima.
Potentie dicuntur ebullire ab anima/q: aliquid inſ

portatur per iſtum terminum potentia/qđ non importatur per iſtũ terminum anima fo.xxxv.co.ij.
Peccatum oĩe eſt pena fo.lxij.co.ij.
Peccatum non omne eſt contra aliquod preceptuȝ decalogi. fol.lxxvi.col.i.
Peccatum mortale non omne continetur ſub ſeptem peccatis mortalibus vulgatis fo.lxxxvi.col.ij.
Preceptum eſt dabile quod homo ſine gratia non poteſt adimplere fo.xlix.col.i.
Precepta omnia decalogi quo ad ſubſtantiam actus poteſt quis adimplere ſine gratia fo.xlix.co.i.
Producere ſubſtantiam imperfectius quam perfectius non poſſet: nõ eſt incõueniens. fo.xxiij.co.iij.
Pueri in ſtatu innocentie nati fuiſſent paruuli nec ſcientes. fo.xli.co.ij.
Punctum et continuum ſunt eiuſdẽ ſpẽi.fol.viij.co.iij.
Punitur nemo eternaliter nec temporaliter in alio ſeculo pro peccatis alterius: ſed bene in iſto folio.lij.col.ij.

De littera. Q.

Qualitates quibuſdam elementis conueniẽtes poſſunt ab eis tolli fol.xxxij.co.iij.
Quatuor flumina paradiſi nõ currũt ad eãdem poſitionem localem.fo.xxxvii.co.3.
Quando dubitamus non debemus vnum aut alterum aſſerere fo.xlix.co.iij.
Quelibet pars peccati omiſſionis eſt peccatum fol.lxxi.colum.iij.
Quod facile aduenit facile diſcedit fol.viij.co.ij.
Quodlibet veniale ſortes poteſt euitare folio.xlix.columna ſecunda.

De littera. R.

Ratio eodẽ tempore adequato poteſt reſpuere quod ſenſualitas appetit.fol.xxxiij.colũ.iij.
Reatus eſt homo obligatus ad penaȝ pro peccato fol.lxxi.col.ij.
Recte edificantes turrim debent facere eam magis latam ſuperius q̃ inferius fol.xxvij.columna ſcđa.

De littera. S.

Semper eſt dies artificialis alicubi folio xxix.colum.ſcđa.
Senſualitati interdum placet qđ rationi eodem tẽpore diſplicet fo.xxxiij.co.iiij
Senſibilia plura cõmunia eſſe: qñ philoſophus dixit: intellexit ꝙ per plures ſenſus põt haberi notitia virtute cuius poteſt cognoſci aliq̃d quieſcere vel moueri fo.iiij.col.iij.
Salſedinis maris cauſarum ſigna. fo.xxvij.co.iiij.
Scrupulos conſcientie habere eſt habere ratiões vtriꝙ et neutri parti aſſentiri fo.lxiiij.col.iij.
Signa cauſarum ſalſedinis vide ſalſedinis
Synderesis ſeu potius Synteresis eſt aſſenſus propoſitionis practice per ſe note fo.lxiiij.col.i.
Si homo non peccaſſet vide homo
Solum vna forma eſt in homĩe fo.xxxij.colũ.iiij.
Sol non dicitur proprie pater herbe fo.xxxix.co.ij.
Somniantes homines nõ vtuntur libero arbitrio.folio.xlv.col.ij.
Spheram vltimam quidam dixerunt eſſe in loco.folio ij.col.iij.
Stat quamlibet partem proportionabilem vnuȝ mobile citius alio pertranſire et non omnes. folio.viij.col.iiij.
Status innocentie eſt totũ tẽpus ante peccatũ Ade.folio.xlviij.col.iij.
Succeſſiua talia ſunt ꝙ in eis non inconuenit aliquid componi ex iis quorum nullũ eſt. folio.iij.colũ.i.
Superbia quedam eſt peccatum mortale et quedam veniale. fo.lxxxiiij.col.ij.

De littera. T.

Tempus breuiſſimuȝ per quod homo poteſt viuere eſt dabile. fo.xli.col.i.
Tenebre ſunt aliquid.ſ. aer tenebroſus. folio.xxviij.col.ij.
Tentauit diabolus primo euam.folio.xlij.col.iiij.
Tentatio demonis licet ſit vigoroſior tentatione carnis non tamen eſt periculoſior. fo.xlij.col.i.
Terra licet augeatur in grauitate non tamen oportet ꝙ moueatur. fol.xxvij.col.iiij.
Terra optime habitabilis eſt ſub equatore.fol.xxxvi.col.i.
Terra cauatur a mari. folio.xxxxij.col.iiij.
Theſaurizare licet aliquibus principibus ad defenſionem reip. folio.lxxix.col.iij.
Turris recte edificata latior eſt ſuperius q̃ inferius. fo.xxvij.col.ij.

De littera. V.

Vacuum eſt extra celum. folio.ij.col.iiij.
Velle poteſt aliquis quippiã ſecundũ ſenſualitatem ⁊ nolle illud ſecũduȝ rationẽ eodẽ tẽpore adequato. fo.xxxiij.col.iiij.
Velocitas motus circularis debet attendi penes lineam deſcriptam a puncto medio ſemidiametri remoto. folio.iiij.colũ.i.⁊.ij.
Velocitas motus localis recti debet attẽdi penes ſpatium linee deſcripte a puncto medio mobilis.folio.iiij.col.ij.
Velocitas motus penes cauſam attẽditur penes proportionem proportionum. fo.vi.col.i.
Veniale quodlibet poteſt ſortes euitare.fo.xlix.col.ij.
Via dei in ſcripturis reputatur facilis his qui habent auxilium ſpeciale. fo.xlix.col.iij.
Vna lingua vide lingua.
Voluntas ⁊ intellectus idem ſunt. folio.xxxvij.col.ij.
Voluntas non intelligit per volitionem ibidem.
Voluntas memoria et intellectus ibidem.
Voluntas ſine auxilio ſpeciali dei non poteſt ſe conformare dictamini recto ſed bñ erroneo. fol.xlvij.co.iij.
Voluntas poteſt contrauenire iudicio rationis. folio.lxiij.col.iij.

De littera. X. non extant. Nam Chriſtus per Ch prius ſcribitur.

Finis tabule alphabetice.

¶Tabula queſtionum in ſecundum ſententiarum qua ſerie mote & diſſolute ſūt a Magiſtro noſtro Ioanne Maiore.

Diſtinctionis.i.Queſtio vnica.
An deus potuerit produxiſſe mundū ab eterno.
Diſtinctionis.ii.Queſtionis.ix.
Vtrum angelus ſit in loco.
Vtrū mot⁹ localis ſit quidā flux⁹ mobili inherēs
Penes quid habeat attendi velocitas motus localis penes effectum.
Penes quid attendit velocitas mot⁹ penes cauſā.
An continuum componatur ex punctis.
An puri continui detur minima pars.
Vtrum angelus ſibi determinet locum.
Vtrū angelus ſibi relictus poteſt ſe ſubito & ſucceſſiue mouere.
Diſtinctionis.iij.Queſtiones.iij.
Vtrum poſſint eſſe plures angeli in eadem ſpecie
Quam notitiam habuerunt angeli in principio creationis ſue.
Vtrum angelus poteſt habere tot notitias actuales quot habet ſpecies.
Diſtinctionis.iiij.Queſtio.j.
Vtrum angeli creati ſunt in gratia.
Diſtinctio.v.Queſtio.j.
Vtrum angeli prius meruerint beatitudinē q̄ ipſam acceperint.
Diſtinctionis.vj.Queſtio.j.
Vtrum primus angelus appetendo equalitatem dei deliquit.
Diſtinctionis.vij.Queſtio.j.
Quomodo poterat obſtinatio diaboli ſtare cum libero arbitrio. Diſtinctiōis.viij.Queſto.j.
An angelus poteſt aſſumere corpus: & an in corpore aſſūpto exercere pōt operatiōes vitales.
Dubitatur vtrum demones poſſint illabi aīabus
Diſtinctionis.ix.Queſtio.iij.
Vtrum angelus ſibi relict⁹ poteſt cognoſcere ſecreta alterius angeli vel hominis.
Vtrum angeli mutuo colloquantur.
Vtrum angeli ſuperiores illuminent inferiores & econuerſo. Diſtinctionis.x.Queſtio.j.
Vtrum omnes angeli mittantur.
Diſtinctionis.xj.Queſtiones.ij.
Vtrum angelus poteſt habere tot notitias actuales quot habet habitus vel ſpecies ſiue ille infuſe fuerint ſiue acquiſite.
Vtrum cuilibet homini deputetur angelus bon⁹ a principio natiuitatis ad cuſtodiam eius.
Diſtinctionis.xij.Queſtio.j.
Vtrum ſint due partes in compoſito ſubſtātiali quarum alterutra poſſit eſſe ſine altera.
Diſtinctionis.xiij.Queſtio.j.
An radius lucis vel alterius obiecti ſit corpus.
Diſtinctionis.xiiij.Queſtiōes.viij.
An quodlibet celum moueatur: & an poſſumus ſaluare in celo que cōtingunt: & quomō poteſt ſciri celorum propinquitas & diſtantia.
An ad ſaluanda ea que apparent in planetis neceſſe ſit eccentricos & epicyclos ponere.
An centrum grauitatis ſphere terre coincidat cū centro magnitudinis eius.
An aqua ſuapte natura circundet totam terram.
Dubitatur an deus creauerit mare ſalſum.
An luna ſuſcipiat lumen a ſole.
An ſol & luna creati ſunt in quarto die.
An creature facte in quinto & ſexto diebus conuenienter aſſignentur.
An celum habeat influentiam in hec inferiora.
Diſtinctionis.xv.Queſtio.j.
An elementa maneant in mixto.
Diſtinctionis.xvj.Queſtio.j.
An ſint plures forme in homine.
Diſtinctionis.xvij.Queſtiones.ij.
Vbi & qualis ſit paradiſus: & ī quo loco mūdi homines commodiſſime viuant.
An nilus. ganges. Tygris & euphrates de quattuor fontibus paradiſi ſcateant.
Diſtinctiōis.xviij..Queſtiones.ij.
An deus potuit formare corp⁹ eue ex ſola coſta ade ſine additione vlterioris materie.
An mater occurrit per ſuū menſtruū effectiue ad gñationē prolis. Diſtinct.xix.Queſtio.j.
Vtrum adam in ſtatu innocētie ſiue nature inſtitute habuit corpus immortale.
Diſtinctionis.xx.Queſtio.j.
Vtrum pueri in ſtatu innocentie cum primū nati fuiſſēt habuiſſēt quātitatē virilē & ſciētiā īfuſā
Diſtinctionis.xxj.Queſtiōes.ij.
Vtrum primi parentes potuerunt primo peccare venialiter.
Dubitat̄ an tot fuiſſēt fœmine genite quot viri.
An demon callidi⁹ fecit prīo tentādo mulierē q̄ virū: & An tētatio demonis ſit maior q̄ carnis
Dubitatur quod fuerit primum motiuum diaboli ad tentandos primos parentes.
Diſtinctiōis.xxij.Queſtiōes.ij.
Vtrum peccatū Eue fuit grauius q̄ peccatū Ade.
Vtrū ignorātia aliqua excuſet pctm̄: & an excuſauit pctm̄ Ade. Diſtin.xxiij.Queſtiōes.ij.
Vtrū Adam in ſtatu innocentie habuit notitiam intuitiuam de deo.
An deus poterat feciſſe hominem impeccabilē.
Diſtinctionis.xxiiij.Queſtio.j.
Vtrū portio ſuperior & iferior realiter diſtiguant
Dubitat̄ quō ſe habēt exterior hō & interior hō.

SANCTI FERDINANDI ... PP VI VALENTINUS

Diſtinctionis.xxv.Queſtio.j.
Vtrum bruta habeant liberum arbitrium.
Diſtinctiõis.xxvj.Queſtiones.ij.
Vtrũ quilibet actus bon⁹ elicitus ab habẽte gratiam/gratię & glorię cremẽtum mereatur.
Vtrum actus meritorius & non meritorius ſunt eiuſdem ſpeciei in genere naturę.
Diſtinctionis.xxvij.Queſtio.j.
An liberũ arbitriũ cũ gr͞a pôt mereri aliqd de cõ digno. Diſtin.xxviij.Queſtiones.iij.
An liberum arbitrium poteſt actũ moraliter bonum elicere ſine ſpeciali auxilio dei.
Vtrum quis per liberum arbitriũ ſine gratia gratum faciente pręcepta dei implere poſſit.
An viator ex puris naturalibus poſſet ſe ſeruare immunem a peccatis.
Diſtinctionis.xxix.Queſtio.j.
Vtrũ opera procedentia ex libero arbitrio & gratia ſunt nũc ęqualiter meritoria cum operibus factis in ſtatu innocentię.
Diſtin.xxx.Queſtiones.vj.
Vtrũ paruuli omnes excepta beata virgine ĩ peccato originali concipiantur.
Quid ſit quod peccatum originale vocant.Quę ſit eſſentia iuſtitię originalis.
Nunquid beata virgo fuerit concepta in peccato originali.
Vtrum aliquid de alimento tranſeat in compoſitionem hominis vel alterius animalis.
Vtrum generatio fiat de ſuperfluo alimento ſiue de ſubſtantia generantis.
Diſtinctionis.xxxj.Queſtio.j.
Vnde proueniat peccatũ originale vtpote ꝙ paruulus naſcit̃ in eo:an libido ſit cã an ꝓpagatio.
Diſtinctionis.xxxij.Queſtio.j.
Vtrum baptiſmus tollat originale peccatum.
Diſtinctionis.xxxiij.Queſtio.j.
Vtrum paruuli ſine baptiſmo decedẽtes puniantur pœna ſenſus/an ſolum pœna damni.
Dubitatur primo vtrum ſimus concepti in pluribus peccatis originalibus.
Secundo. Si adam nõ peccaſſet ſed in primo cõgreſſu ſerpentis victor euaſiſſet an liberi eius ſine vlteriori proceſſu confirmati fuiſſent.
Tertio de ĩpoſitiõe primę linguę. Q ũo tot linguę prodierunt. Diſtin.xxxiiij.Queſtio.j.
An in re bona ſit malum.
Diſtinctionis.xxxv.Queſtio.j.
Quę ſit eſſentia peccati.
Diſtinctionis.xxxvj.Queſtio.j.
Vtrum aliquis pœnam patiatur ſine culpa.
Diſtinct.xxxvij.Queſtio.j.
An deus cuiuſlibet rei ſit cauſa.
Diſtin.xxxviij.Queſtio.j.
Vtrum volũtas poteſt cõtrauenire iudicio rõis.
Dubitat̃. Vtrum intẽtio ſit actus voluntatis.
Diſt.xxxix.Queſtio.j.
De eſſentia ſyntereſis & conſcientię:& quõ conſcientia obligat. Diſt.xl.Queſtio.j.
Vtrũ aliquis tantũ meret̃ quantũ intẽdit mereri.
Dubitatur: An bona intẽtio ſufficiat ad bonitatem actus. Diſt.xlj.Queſtiones.iij.
Quę relatio reperit̃ vt actus voluntatis ſit moraliter bonus.
An ſit aliqs act⁹ indifferẽs.i.nec bon⁹ nec mal⁹.
An quilibet actus infidelis ſit peccatum.
Diſt.xlij.Queſtiones.xiiij.
An ſit aliqua pura omiſſio: hoc eſt An aliquis peccet nullum actum voluntatis habẽdo.
Quid remanet in peccatore tranſeunte actu peccati/a quo dicatur peccator.
An quęlibet pars peccati ſit peccatum.
An bona circũſtãtia diminuat malitiam actus.
Vtrum idem actus ſit bonus & malus moraliter:
An veniale poſſit eſſe mortale & qd differant.
An actus exterior addat malitiã ſuper interiorẽ.
Vtrum omnis gula ſit peccatum mortale.
Vtrum omnis auaritia ſit peccatum mortale.
An omnis acidia ſit peccatum mortale.
An omnis Ira ſit peccatum.
An omnis inuidia ſit peccatum mortale.
An omnis ſuperbia ſit peccatum mortale.
An qdlꝫ mortale cõtineat̃ ſub aliquo p̃dictorũ.
Dubitat̃: An deus pôt punire aliqd ad cõdignũ
Scdo. Quę ſint pctã ĩ cęlũ clamãtia & cur ſic dicta.
Tertio. Cui potẽtię inhęreãt peccata.
Diſtin.xliij.Queſtio.i.
An peccatum in ſpm̃ ſctm̃ ſit remiſſibile.
Diſt.xliiij.Queſtiones.
An potẽtia peccãdi ſit ĩ nobis a deo:an a nobis
Dubitat̃: an delectatio moroſa circa materiã ſub pœna pcti mor. prohibitam ſit pec. veniale.
Scdo. An ſenſualitas pôt impellere hiem ad aliqd facin⁹ ſine actu volũtatis libere elicito.
Tertio. An pec. veniale pôt eſſe in ſpiritũ ſctm̃.
Vtrum dabilis ſit actus venialis ĩ actu volũtatis ſpontaneo circa cuiuſcunqꝫ pręcepti vel prohibitionis materiam.
An inferiores ſuperioribus parere obligentur.
An pricipes xp̃ianos licito bello petãt ĩfideles.
An liceat inuitis infidelib⁹ eorꝫ filios baptiſare.
An politia regalis p̃ſtet per ſucceſſionem an per electionem.
An rex ſit dñs omniũ quę ſunt ſub regno ſuo.
Dubitat̃. An popul⁹ iſrael peccauit petẽdo regẽ
An qs p pctm̃ mor. pdat dominiũ rerũ ſuarum.
Dubitatur. An ſeruitus ſit rationabilis.

FINIS.

CReationem rerum inſi-
nuans ſcriptura: deū eē
creatorem initiūq͂ tem-
poris atq͂ omnium viſi-
bilium vel inuiſibiliū crea
turarū in primo ſui oſten
dit dicens: In principio
creauit deus celum ⁊ terram.

¶ Joannis Maioris Theologie profeſſoris ī ſcho
la pariſieñ clariſſimi: natione autem ſcoti: in Pri-
mam diſtinctionem. Secūdi Sententiarum. Que
ſtio vnica.

CIrca primam diſtinctionem huiꝰ
ſecundi quero an deus potuerit mundū pro
duxiſſe ab eterno. ¶ Pro ſolutione q̄ſtiōis
notabis partitas eſſe opiniones: et oppoſi-
tas: aliq̄bꝰ ptem negatiuam tenentibus:
aliquibus affirmatiuam: aliquibus vtranq͂ opinionē
probabilem aſſerentibus. ¶ Sed ſicut cenſeo pono
duas concluſiones. ¶ Prior: Mundus nō fuit ab eter-
no. ¶ Secunda. Deus potuit feciſſe ꝙ mundus fuerit
ab eterno. ¶ Prior concluſio patet Geneſ primo. In
principio creauit deus celū ⁊ terrā. ¶ Ex qua cōcluſio
ne patet error Ariſto. ⁊ commentatoris eius. viij. phi-
ſicorum. ¶ Hoc/ſcʒ mundum habuiſſe principium te-
nuerunt pythagoras: ⁊ epicurus: et ſtoici: vt patʒ apō
Plutarchum in placitis philoſophorʒ. lib. ij. ¶ Hoc
idem tenuerunt Albumazar ⁊ Aſtrologi. ¶ Hoc idem
poſuit Maro. ij. georgicoꝝ inquiens. Nō alios prima
creſcentis origine mundi. Illuxiſſe dies: aliū ve habu-
iſſe tenorem crediderī. ¶ Et iſtud cōfirmatur a ſigno.
quia ſi mundus fuiſſet ab eterno philoſophia fuiſſet cō
plete tradita ante Ariſtotelē: non modo in vna parte
vniuerſi: ſed etiam in ipſa grecia. ꝯñs negaret Ariſto-
teles etiam ipm eſt falſū. Et conſequentia patet. q: vnꝰ
appoſuiſſet vnā ptem: ⁊ alius aliam. ⁊ ſic ſucceſſu tem-
poris ante Ariſtotelem fuiſſet conſummata. ¶ Hoc nō
concludit licet ponatur mundi perpetuitas dicēdo ꝙ
philoſophia habuit initium: et ſucceſſu temporis co-
aluit. ⁊ per aquarum inūdationes/bella/peſtes deciᷓa
perit. ¶ Preterea arguitur ad idem dicere mundum
fuiſſe ab eterno repugnat aliquibus principijs philo-
ſophi. iij. phiſicorum. ⁊ primo de celo et mundo ſerioſe
laborauit ad improbandum infinitum. ¶ Et hoc puta
bat ſe demonſtraſſe. ¶ Tertio de anima poſuit animas
immortales. Nec eſt vna in omnibus hominibus. Il-
lud Auerrois eſt penitus improbabile in lumine natu
rali. ſicut eſt dictum pythagoricoꝝ ꝙ anima migrat de
corpore in corpus. ergo hoc non ſtat cum perpetuitate
mundi. Eodem modo oportet dicere homines eſſe per-
petuos. ¶ Rurſus quarto politicorum dicit Ariſtote.
Reges fuiſſe a principio ob paucitatem hominū. et ho
mines fuiſſe paucos quarti politicorum capitulo. xiiij.
hec ſunt ſua verba poſt multa ad propoſitum. Fuerat
ei āntiq̄ ciuitatū gubernatio. Rēabilit paucoꝝ: ⁊ regia
ppt ei paucitatē hoiʒ nō erat magnꝰ nūerꝰ mediocriū
¶ Scđa ꝯcłō pbat. ſ. ꝙ nō iplicet ꝯdictionē mūdū fuiſ
ſe ab eterno. hoc pʒ. phōꝝ pnceps hoc tenuit ī lūie nāli
loquēs. ꝯ ſignū ē magnū ꝙ nō iplicet. ¶ Inſup oñdat
aduerſariꝰ iplicationē huiꝰ ꝯdictiōis. ¶ Sʒ huic diceret
aduerſarius ꝯñia ē nulla. Et diceret Ariſto. non ſolum

conſtruxiſſe incōpoſſibilia: ſed abſolute īpoſſibilia po-
ſuiſſe. ¶ Amplius deus poterat añ heri feciſſe mundū
⁊ añq͂ fecit per annū: p duos: p mille. ⁊ ſic de quocunq͂
tpe finito. ergo poterat ab eterno feciſſe mūdū. ¶ Di-
ces. Illud concludere ſolum ꝙ ab eterno poterat pdu
cere mundū: ſed non poterat pducere mūdū ab eterno
Rurſus ſi mundus non potuit fuiſſe ab eterno. hoc eſt
pptera ꝙ cā ē por effectu ſuo duratiōe. hoc eſt falſū de
corpe lumioſo. ⁊ ſi ignis fuiſſet ab eterno (dicit beatus
Auguſtinus) ſplendor ignis fuiſſet ab eterno ſexto de
trinitate caplo pmo ⁊. x. ꝺ ciuitate dei. ca. xxxi. Si pes
fuiſſet ab eterno veſtigium pedis impſſum fuiſſet ab eē
no. ¶ Item mundus poteſt eſſe ppetuus a pte poſt. er
go eodē modo a pte añ. Contra priorē ꝯcluſionē arguit
p rōnes Ariſto. viij. phiſicoꝝ ⁊ eius auctem. ¶ Rñdeo
p argumēto ponēs aliqua. viſum eſt aliquibus ꝙ iſtud
apō Ariſtot. erat problemma neutrū. mōti erāt exēplo
problemmatis neutri primo thopicoꝝ. ¶ Hoc nō eſt
veriſimile: vt pʒ ex articulis pariſienſibꝰ: ⁊ ex deductio
ne Ariſto. viij. phiſicoꝝ/⁊ Auerrois ibidē. Exemploꝝ
nō req̄ritur veritas pmo prioꝝ. vel erat pbleuma neu
trū apud antiquos. mō iſte fuit modus Ariſto. loqui vt
plures anteq͂ incipet dare ppriā opiationē. pfecto ra
tiones ſue ſunt pui momenti apud fidelē. deus erat ab
eterno an ſecula. ⁊ volebat pducere mundū. ⁊ pduxit
mundū quia ei placuit. Secundo ꝯ eandem concluſio-
nem ſic arguit pbando ꝙ mundus fuerit ab eterno. et
hoc ſic. Alioquin non potes dare vbi deus erat añ crea
tionē mūdi. nec quare iſte mūdus ē hic creatꝰ ⁊ nō alibi
⁊ videt eſſe creatus in vacuo. ¶ Preterea ſequitur ꝙ
deus erat inuidus. ptʒ: poterat benefacere alijs. cōica
re creaturis eſſe ab eterno ſine nocumento eius. ⁊ nō fe
cit. ¶ Tertio arguit. ſp erat iſte mundus. ptʒ quocūq͂
tpe dato in illo fuit iſte mundus. ¶ Inſuper niſi ſic. de-
us non fuiſſet ab eterno dñs. nec creator. cū tales deno
minationes dependeant a correlatiuis ſeruo ⁊ creature
¶ Ad ſcđm rñſum eſt in. xxxv. diſtinctio. i. ¶ Ad aliud
nego ꝯñam. Tū pmo nō accipit aliquid de diffinitione
inuidie. Tum ſcđo deus non obligatur. ¶ Ad tertiam
negat añs. Et ad pbationem ſi capiatur tps ppue di-
ctum conceditur aſſumptum ⁊ ꝯñs ꝙ ſemper fuit mun
dus. ſed includendo tempus verū ⁊ imaginariū nō ſem
per fuit mundus ¶ Ad aliud conceditur ſequela talia
pdicata contingenter deo cōpetunt. ¶ Contra ſcđam
concluſionem argumentor. ⁊ ſupponamus ppetuitatē
mundi: Ita ꝙ rōnes procedunt ꝯtra illud poſſibile po
ſitum in eē. ⁊ ꝯ Ariſto. ſimul arguitur ſic. quilibet dies
pteritꝰ fuit futurus. ergo oēs dies pteriti erant futuri.
⁊ capio diem naturalem. ergo interdū verū erat dicere
omnes iſti dies ſunt futuri. ¶ Inſuper. ex poſitione ſeq̄
tur ꝙ nulla gallina fuit ante ouū. nec pater ante filius.
patʒ. quālibet gallinā pceſſit ouum. quia niſi ſic. eſt da
re primū ouum. Similiter quēlibʒ prēm pceſſit filius:
alias datur primus filius. ¶ Ad primū concedo ꝙ qlʒ
dies pteritus fuit futurus: ſed non ſequitur ꝙ omnes
dies preteriti erant futuri. ſicut non ſequitur qlibet
pars pportionalis huiꝰ continui fuit ptranſita ab hoc
mobili citius ꝙ ab illo. ergo oēs fuerunt citius ptrā
ſite ab hoc mobili ꝙ ab illo in caſu Zenonis: ⁊ ita in mł
tis alijs iſtare potes. ¶ Si cuipiam placeat potes cō-
cedere iſtam omnes iſti dies preteriti erant futuri. ſʒ non
ſequitur propterea ꝙ in aliquo tempore ſignato om-
nes iſti dies ſunt futuri: ſed in varijs temporibus pro-
pter terminum pluralis numeri. Et non ſequitur. Iſti
dies fuerunt futuri. Et iſti dies ſunt hec multitudo.

ergo hec multitudo fuit futura. ¶ Ad ſecundam rationem pono ꝓpōnes. ¶ Prima. Quālibet gallinā ꝑceſſit ouum. ¶ Secunda. Quodlibet ouū ꝑceſſit gallina: patet per aſcenſum. ¶ Tertia. nulla gallina ꝑceſſit om̄e ouum. ¶ Et ſic cōcedendū eſt oēm p̄rem ꝑceſſit filius. oēm filiū ꝑceſſit pater. ante quēlibet hominē fuit homo. ante quēlibet hominē fuit nō homo. ¶ Secūdo principaliter argumētor. Multitudo dierū lune repleuit om̄e tempus p̄teritum. ergo nō erant dies martis ⁊ mercurij/ nec erat poſſibile eos dare. et ſic hec poſitio implicat. Añs ꝓbo. Capio diē lune qui erat heri. ⁊ ponatur in ſuo loco. ⁊ capio diē lune hebdomade p̄terite. ⁊ ponatur loco diei dñice. ⁊ capio diem lune ſeptimane illam ꝑcedentis. ⁊ ponat̄ loco diei ſabbati ⁊ ſic ſine ſtatu. Cum infiniti dies lune p̄terierunt illi ſufficienter replent omne tēpus infinitum a pte āte. ergo non eſt poſſibile dare tot dies p̄teritos. ¶ Preterea ſequit̄ q̄ lumen ſolis nunq̄ ꝓducebatur. ⁊ capio lumen in pte orbis interquā ⁊ ſolē non pōt mediare corpus opacū. arguitur ſic. illud lumen nunq̄ ꝓducebatur a ſole. ptz nec ſucceſſiue nec in inſtanti quod facile ē deducere. igit̄. ¶ Ad ſcḋm principale nego añs. ⁊ ad ꝓbationē̄ concedit̄ q̄ dies lune taliter capi poterant q̄ ſufficienter replerēt om̄e tempus preteritum infinitū a pte añ. ſed non ſtantibus alijs diebus. dabo tibi analogiam. ſi eſſent infiniti homines in mūdo. oculi eorū poſſēt ſic diſponi q̄ oēm locum poſſibilem occupent. et tamen de facto nunc nō occupant omnē locum poſſibilē̄ quando homies ſūt totū tēpus futurū poterat addi huic infinito p̄terito. ⁊ tota rō eſt. quia cuilibet diei reſpondet annus: ⁊ cuilibet hore rñdent centū milia anni. ¶ Ad aliud de lumine ſolis. dico q̄ ſol non ꝑceſſit illud lumen duratiōe: bñ tñ natura q̄ eſt cā alterius: ⁊ non ē̄. Nec ſol ꝓduxit illō lumē p̄mo in inſtanti vel tpe ſolū conſeruat. Conſeruare in ꝓpōito eſt cauſare ſed non ē̄. ¶ Conſeruare denotat effectum prius fuiſſe. Un̄ ſi nunc deus in hoc inſtanti ꝓduceret corpus luminoſū. ⁊ illud in hoc inſtanti ꝓduceret lumē lumē illō ꝓductū nō diceret̄ ꝯſeruari nūc. ſz imediate poſt. ꝯſeruatō actiua ē cā ꝯſeruās. Cōſeruatio paſſiua ē effect⁹ ꝓduct⁹. Quare aliq̄ incaſſū de entitate ꝯſeruatiōis laborant. ¶ Tertio p̄ncipalr argumētor. Seq̄t̄ q̄ ꝯtinuū pōt eē diuiſū in oēm ſuā pte ꝑ hanc poſitionē. ptz. in q̄libz die pōt vna diuiſio fieri. mō infiniti fuerūt dies p̄teriti. ergo iam ſunt infinite diuiſiōes. ¶ Preterea iplicat tp̄s futurū infinitū eſſe p̄teritum. ergo iplicat tp̄s infinitū eſſe p̄teritū. ¶ Ad tertiū dico argumentū nō eſt contra me. vt patebit in ſcḋa diſti. ab aliq̄ determiata pte ⁊ determiata diuiſiōe. hic aūt non pōt eē īceptio infinita diuidēdi. ¶ Ad aliud nego ꝯñam: eo q̄ in tempore futuro ē inceptio īfinita. ⁊ ē trāſit⁹ infinitū v̄ſ⁹. Oppoſito mō in tpe p̄terito. ¶ Et eſt ſile de duab⁹ lineis infinitis. Si vn⁹ inciperet ab vno extremo ſignato trāſeundo in tpibus eq̄libus nūq̄ totū īfinitū eſſet ptranſitū. Secus foret incipiēdo aliud extremū̄ vocatū v̄ſus poſtq̄ ꝓgreſſio debet eſſe primo a puncto finite diſtante ab alio extremo. ¶ Si dicas ab eterno ꝓgredietur ſuper illam lineam. ¶ Nō ē itelligibile q̄n ſēp ē ſup determinatā ptē q̄ finite diſtat ab extremo. ¶ Forte dicis ego teneo in mā de infinito q̄ ip̄m poteſt eſſe pertranſitum incipiendo ab extremo finito trāſeūdo aliud v̄ſus. ergo etiam totum tempus futurū erit pertranſitum: cum infiniti dies ſic ſe habebunt q̄ quilibet erit ptranſitus. ¶ Quicquid ſit de añte quod eſt mihi probabile nego ꝯñam in tpe. ¶ Quarto. principaliter argui. Implicat deū̄ ꝓducere ab eterno vnū graue ſimplex ſimpliciter. ip̄m relinquēdo ſue nature in aere vel in igne. ¶ Similiter implicat dare mulierē ꝑgnantem ab eterno. ergo implicat dare equū vel aſinum ab eterno. ¶ Ad quartū concedo añs: aere ⁊ medio exñtibus ſicut nunc ſunt. non tñ ita erit in alijs nō implicantibus. ¶ Ad aliud de muliere ꝑgnante vel vito generante. dr̄ q̄ deus illud potuit ⁊ q̄ infiniti deſcēderēt ab eis. ⁊ mater quēlibz illorū ꝑceſſiſſet lz nō oēs. quēadmodū nunc de ſole concederet Ariſto. ſol ꝓducit infinitas ranas. ⁊ quālibet earū tpe preceſſit que ab eo ꝓducebatur: ſz nō ꝑceſſit eas oēs duratione. bñ tamē cauſalitate. Sed quālibet illarū ranarū ꝑceſſerunt tempore due/tres/q̄ttuor. ⁊ ſic de q̄buſcūq̄ finitis. ¶ Quinto argumētor. implicat iſtum diem veneris fuiſſe ab eterno. ergo quālibet rē implicat fuiſſe ab eterno. antecedens patet quia da oppōm. tunc dies fuit annus: Jmmo infiniti anni. ⁊ eodēmodo de inſtanti. Quod ſi admittas: dabis iacobum quartum ⁊ robertū bruſſe ī eodem inſtanti. ꝯñs eſt inconueniens. igitur. ¶ Preterea ſi deus ꝓduxiſſet aliquid ab eterno fuiſſet neceſſitatus illud conſeruare ꝑ tp̄s infinitū. ꝯñs eſt falſū̄. per nullū tempus fuiſſet neceſſitatus illud conſeruare. patet poterat illud nō fuiſſe heri/ pridie/ ⁊ ſic de quolibet die ꝑcedenti. igitur. ¶ Sexto argui. Oīs aſinus futurus erit p̄ñs. ergo tunc nō ſunt plures futuri. ¶ Rurſus. deus videt oēs aſinos futuros. vel ergo pōt eos oēs cras ꝓducere: ⁊ tunc non ꝑpetui ſunt aſini. Et eodēmodo argumētabor de hōibus ⁊ alijs creaturis. ¶ Ad quintū negatur añs ⁊ q̄n infers tunc dies fuiſſet annus ego cōcedo. hoc ptz in q̄rto. tp̄s eſt ip̄m celū. Argumētū ē mai⁹ contra alios tenētes tempus eē rem ſucceſſiuā̄ diſtinctam a rebus ꝑmanentibus. ſz de hoc in quarto locuti ſumus. ¶ Ad aliud argumētū concedo hanc conditionalem: neceſſe eſt ſi aliq̄d fuit ab eterno ip̄m duraſſe per tēpus: antiqui logici concederent ſi aliquid fuerit ab eterno deus de neceſſitate fecit ip̄z eē ꝑ tempus: per nullū tamē tp̄s de neceſſitate fuit vt tp̄s ī p̄ma ſtet confuſe tm̄. Nec rō aliud ꝓbat ſicut ſi aliquid moueat̄ de neceſſitate mouet̄ per tp̄us. ꝑ nullū tñ tēpus de neceſſitate mouetur. ¶ Satius eſt ire ad conditionales. ¶ Ad ſextum concedo q̄ oīs aſinus futur⁹ erit p̄ñs. ptz inductiue nō tñ hēbit vnq̄ aliquā vnā v̄lem de inee ſed plures ſingulares vt iſte aſin⁹ eſt p̄ñs. ⁊ iſte aſinus eſt p̄ñs: ⁊ ſic de alijs. nō ſimul ⁊ ſemel. q̄ hoc nō denotatur ꝑ illā de futuro. ¶ Ad aliud dico q̄ deus pōt creare oēs aſinos futuros in vno die. nō eſt idē de oībus aſinis poſſibilibus ⁊ oībus aſinis futuris. ¶ Quo fit. ꝑ infinitū tēpus diſtabit vnus aſin⁹ ab hoc aſino. ⁊ null⁹ aſinus futurus diſtabit ꝑ infinitū tp̄s ab hoc aſino. hūc diem in īfinitū ꝑceſſit vnus dies iouis vel veneris: lz nullus dies p̄teritus in infinitū ꝑceſſit hūc diē. ¶ Septio argui. Mundus eſt effectus dei. ergo iterdū a deo fiebat. ſed hoc nō. quocunq̄ die dato añ illū mūdus fuit. ¶ Et confirmat̄. Quelibet creatura hz eē poſt nō eē. ¶ Ad ſeptimū conceditur añs. ⁊ negat̄ ꝯña cū ꝯñte. ſi ſit ſermo de fieri nouo: continuo fit a deo. ¶ Ad confirmationē̄ dr̄ q̄ licet ita ſit de facto non tñ ita opz in caſu cōcluſionis. ¶ Octauo argui. ſi veſtigiū pedis fuit ab eterno opz pedē aliq̄n feciſſe illā impſſionē. et per ꝯñs īplicat dare veſtigiū pedis ab eterno. Alioq̄n nō eſt itelligibile q̄ hoc ſit veſtigium huius pedis. ¶ Preterea bene ſequitur mundus fuit ab eterno. ergo mundus de neceſſitate fuit. conſequens eſt impoſſibile. ergo ⁊ añs. patet ꝯña. om̄e quod eſt q̄n eſt de neceſſitate eſt. p̄mo ꝑyharmenias. ſed mundus ſemper eſt. ergo mundus de

neceſſitate eſt. ¶ Ad octauū nego illā cōditionalē ſi ſit ſermo de impſſione primaria. ſicut ignis nō pcedit calorem in inſtanti vel tpe: nec ſol radiū: vel lumē ei⁹. tamē radius ſolis fit a ſole. ſic nulla ē alia difficultas qui veſtigiū effectus habeat coeternitatē cū ſua cā. nec video maiorē difficultatē in vno q̄ alio. ¶ Ad aliud omne qđ eſt qñ eſt de neceſſitate eſt. in ſēſu diuiſo illa eſt falſa. In ſenſu cōpoſito (capiēdo qñ tpaliter) illa eſt vera. Omne quod eſt qñ eſt eſt/eſt neceſſaria. licz nullā ſingularē habeat neceſſariā in q̄ demōſtratur creatura. ¶ Nono arguit. Nō plures fuiſſent reuolutiones lūe q̄ ſolis. nec plures dies q̄ anni. hoc eſt 9 vulgarit loquēres. ¶ Inſup. tunc ps eſſet maior ſuo toto: pñs eſt falſū. ḡ et añs. Probat pña ſignificet a totū tps pteritū terminatum ad horā ſextā mane. b. vero totū tps futuꝝ incipiēs ab hora ſexta. ſignificet c/totū tps ptenitū ad meridiē vſq̧ z d/totū tps futurū a meridie incipiens. Tūc ſic. a z b/ ſunt eqlia. qz a ſignificat totū tps ptentū ad horā ſextam vſq̧. z b equale tps ſignificat. et eodēmodo c/ z d/ ſunt equalia. ſed b eſt maius d: quia ipm continet cū ſex horis: ḡ b eſt mai⁹ c/ Tenet pña. qđcūq̧ ē mai⁹ vno eqliū eſt maius reliquo. Et vltra b eſt maius c/ ḡ a eſt mai⁹ c/ Tenet iſta pña. Quicūq̧ ſunt duo equalia. ſi vnū illorum ē maius vno certo corpe dato aliud equale ē maius eodē: ſed a eſt pars c/ igitur. ¶ Ad nonū rñdetur ſi cōcedatur q̄ vnū infinitum excedit aliud: iam eſſent plures dies q̄ anni: z plures reuolutiōes lune q̄ ſolis. Si negetur vnum infinitum poſſe excedi ab alio/ tunc nec ſunt plures dies q̄ anni: nec pauciores dies q̄ anni: nec equales dies cum ānis. ¶ Ad aliud nego q̄ a/ z b/ ſint equalia. nō eſt ppe equalitas inter duo īfinita. Quod ptz: da duas lineas infinitas quaꝝ vna ptenditur in infinitum orientem verſus terminata ex vna pte pedis mei. protrahatur alia infinita occidentē verſus terminata ex altera pte pedis mei. da equalitatē in iſtis lineis. Tunc p circūgyrationē viu⁹ ad eandē dr̄am poſitionis vna excedit aliā in magnitudine. quod eſt falſū. Et rurſus p tractū vna erit maior alia. quod non eſt dicendum. In lineis infinitis non eſt maioritas z minoritas (z potiſſimū in diuerſis) reperibilis. Et per pñs ſic nec eſt equalitas. ¶ Bene tamen poteſt admitti q̄ c/ ſit maius a/ z b/ maius d/ quia cōtinēt ipa z aliqua alia. z ſūt tempa cōicantia. hoc aūt nō admittit de a/ z b/ nō cōicātibus. z p idē nec de c. et de. d. ¶ Decimo arguit Ambroſius in Hexameron ait/ quid tā inconueniēs q̄ q eternitas opis coniūgatur eternitati dei. Et Damaſcenus libro primo. Nō eſt aptum natum quod ex non ente deducit coeternū eſſe ei quod ſine pricipio et ſemper eſt ¶ Et Auguſtinus contra Felicianū diffinit creaturā ſic. Creatura eſt ſubſtantia facta ex eo quod adhuc non eſt: aut aliquādo nō fuit. ¶ Rñdet ad has auctēs due pme auctēs itelligunt per eternum neceſſariū. ¶ In tertia auctoritate beatus Auguſtinus dat diffinitionem creature ſecundum legem. ¶ Forte dubitas circa vnum quod dicebatur. arguendo contra Ariſtotelē q̄ copulatiua cpoſita ex iſtis cathegoricis eſt impoſſibilis ppter pertiū icōpoſſibilitatē. mūdus fuit ab eterno. infiniti fuerunt hoies. z anima itellectiua ē imortalis z nulla eſt multitudo infinita entiū ſepatoꝝ actu. et quilibet homo habuit animam diſtictam. Multi theologi tenentes perpetuitatem mundi poſſibilē negant deum poſſe producere infinitū qui alias partes copulatiue concederent. ergo non eſt impoſſibilitas in copulatiua. ¶ Reſpondetur. conſequentia eſt nulla. Eſt bene veriſimile q̄ theologi tenentes perpetuitatem mūdi poſſibilem z negantes deum poſſe producere infinitum incompoſſibilia aſtruunt. Et licet aliqui illorum iſtud argumētum contra ſe faciant. ſup ſolutione eiuſdem inſtar muris ſuper farinam tranſeunt: ſed nō eſt oino euidens incompoſſibilitas illa.

¶ Diſtinctio Secunda que eſt de natura angelica.

De angelica itaq̧ natura hec primo conſyderanda ſunt: Quando creata fuerit: z Ubi. Et qualis facta ſit dum primum conderetur zc.

¶ Diſtinctionis Scḋe Queſtio prima.

Uiſa ſecunda diſtinctione magiſter loquitur de loco angelorum: gratia cuius de loco z motu locali ſcriptores cōſentētis inſiſtere ſolent. Propterea talia quetens non videbor labi in impertinens cōſiderata qualitate temporis. Propterea (cum eſt potiſſimus ſermo hic de motu locali angelorum) queram aliquas queſtiones ad hoc preuias. Tandem deſcendam ad queſitum. ¶ Prima queſtio erit an angelus ſit in loco: z de eſſentia loci. ¶ Secunda de eſſentia motus localis. ¶ Et quia queſituri ſumus an angelus poteſt moueri ſubito vel ſucceſſiue. ¶ Tertia queſtio erit de velocitate motus localis penes effectum. ¶ Et quia intendimus tenere angelum poſſe ſubito moueri vel mutari: quia nulla eſt reſiſtentia medij ad potentiam motiuā angeli. Quarto q̄remus de velocitate mot⁹ localis penes cauſam. Et quia queſituri ſumus an detur minimus locus in quo angelus poteſt eſſe quinto z ſexto p̄mittam duas queſtiones de minimo. ¶ Quīta erit an continuum componatur ex punctis. Et licz Ioannes gerſon in hoc theologos ſubſannet: non deſiſtim⁹. Tū quia multi eruditiores eo in theologia his ſimiles queſtiones mouere non erubuerūt. Tum vt iuuenibus laborioſis condeſcendamus: habentes pre oculis ea que in fronte ſeptimedecime diſtinctionis z in prologo primi diximus. ¶ Sexta erit an detur minimum ſimpliciter. ¶ Septimo an angelus determinet ſibi locum. ¶ Octauo queremus an angelus ſibi relictus poteſt ſubito z ſucceſſiue moueri. ¶ Propter has duas poſtremas queſtiones alias preambulas premiſimus. vel forte (vt aliqui dicent) propter quas orta eſt hec tempeſtas. ¶ Quantū ergo ad primū. quero vtrū angelus ſit in loco? ¶ Pro ſolutione queſtionis ſupponantur diffinitio loci/ z quedam acceptiões [illegible] deſiderate. ¶ Locus ſic diffinitur ab Ariſtotele. quarto phiſicorum. Locus eſt ſuperficies corporis cōtinentis immobilis primū. Parte ſit expoſce ſuper ille particula immobilis primū. Sed ſic intelligatur. [illegible] non mouetur per ſe: id eſt non eſt de ratione loci q̄ moueat. [illegible] catum moueri loco non moto: Propterea dicitur immobilis primū. Ex quo noluit Philoſophus negare [illegible] locus moueatur. Ita q̄ ſuperficies capiatur [illegible] ficie concaua collectiue vel [illegible]. ſuperficies [illegible] aque dicit locus terre. ¶ Ex quo p[illegible] forma locati nec acc[illegible] loci. [illegible] ad motū locati. ¶ Scḋo ſequitur [illegible] locus [illegible]. ¶ Propterea ſupponat duplex eſſe locus [illegible]

ptius/quidā cõis. ¶ Locus cõis ſortis eſt qui cū ſorte continet alia corpora. vt eccleſia eſt locus cõis ſortis. ¶ Locus eius proprius eſt qui cõtinet totū ſortē: ꝛ cū eo non cõtinet aliud corpus quod nõ ſit ps eius. ¶ Ex illo ſequitur ꝙ idē eſt locus ꝓprius ꝛ cõis reſpectu diuerſoꝝ: quia concauū orbis lune eſt locus cõis terre: et locus ꝓprius aggregati ex om̄ibus q̄ttuor elemētis ꝛ elemētatis. ¶ Tertio ſeq̄tur. Nõ oē corp⁹ hꝫ locū propriū. Pꝫ aliq̄d corp⁹ non habet locū. pꝫ de vltia ſphera. Item aliquis locus cõtinet aliquod corp⁹: ꝛ cū hoc aliquid quod nõ ē ps eius: Pꝫ de ſup̄ficie concaua lune q̄ continet ignē ꝛ aliq̄d quod nõ ē ei⁹. Itē null⁹ ē locus ꝓp̄us hoīs. pꝫ. Quicq̄d ꝯtinet hoīeꝫ ſup̄fluitates ſanguinē cibū in ſtomacho/ ꝛ aerē inſpiratū in eo continet. Sꝫ aggregatū ex hoīe ꝛ cõtētis ī eo bn̄ hꝫ ꝓp̄ūꝫ locum. ¶ Quartum correlarium. Euiſdem locati infinita ſunt loca propria. Probatur da a corpus locatum. Iam ſuperficies concaua corporis continētis eſt loc⁹ ei⁹ (ſupponat̄ illa nõ indiuiſibilis ſecundū ꝓfūditatē) Iā poteſt capi aliqua alicuius ꝓfunditatis: ꝛ alia maior̄. ¶ Non vꝫ dicere quelibet illaꝝ ſup̄ficieꝝ continet aliq̄ extra locatum. quia ptes corporis locantis. ¶ Hoc non obſtat: quia loc⁹ debꝫ eſſe continuus locato: ſꝫ diuiſus. ¶ Ex iſto ſeq̄tur quintū correlariū ꝙ aliquod locatum habet locu[m ma]iorē ſe: ꝛ idē hꝫ locū minorē ſe: ꝛ idē habꝫ locū equalē ſibi. Hoc pꝫ ſm ꝙ capere potes magnā ꝓfunditatē loci vel puā. Nec obſtat ꝙ loc⁹ quilibꝫ circūdat locatū. magītudo nõ attēdit̄ penes vnā dimēſionē ſed penes tres dyametros cõiūgendo ptes ſiſ ſine rarefactione ꝛ condēſatione. ¶ Nec obſtat. Ar. iiij. phiſicorum dicens locum eē equaleꝫ locato. intelligit ꝙ locus ꝓprius continet locatuꝫ eque: ꝛ nihil aliud dēptis ſuis ptibus. ¶ Vel ſic. Locus eſt equalis locato ducta dyametro a centro corporis locati ad ſup̄ficiē conuexam corporis locati: eadē dyameter continget ſup̄ficiē conuexam corporis locantis. ꝛ ſic ſup̄ficies concaua corporis locantis in nullo eſt extenſior totali corpore locato. quia ſi aliq̄d mediaret inter illas ſuperficies non eſſet locus proprius locati. ¶ Sexto ſequitur (ſaltē cum vno manifeſto ab omnibus conceſſo) aliquid continue eſt ī alio ꝛ alio loco: ꝛ tamen non mouetur localiter. pꝫ de pinnaculo ſācte genouephes quod eſt in alio ꝛ alio aere. ꝛ tñ apud omnes negatur ꝙ moueatur localiter. Idem patet de pede pontis noſtre dñe ſituato in ſeq̄na qui a nullo cõceditur moueri localiter: tamen ꝛ alia ſuperficies aque circundat illum pedem. Non ſufficit alteras loci ad mobile moueri localiter. ſed requiritur ꝙ ſit in alio ꝛ alio loco ſecundum equiualentiam: hoc eſt ꝙ magis appropinquet vel diſtet in ordine ad aliquod fixum verum vel imaginarium. alias non iudicam⁹ aliquē moueri localiter. ¶ Septimo aliquid mouetur localiter: tamen ipſum ſemper manet in eodē loco continuo. hoc patet de vino vecto in dolio quod aliter ꝛ aliter ſe habꝫ in ordine ad aliquod quieſcens. Hoc ipſum patet de ſaturno quod mouetur ab oriente in occidētem: ꝛ contra localiter. et tamen ſemper manet in eodē loco: quia in firmamēto. Nec req̄rit̄ ꝙ ps ſit in alio ꝛ alio loco. Hoc pꝫ ſi determinatis ptibus ſaꝑm ꝯtinuo rñderent eedē ptes in firmamēto. ¶ Sꝫ an vltīa ſphera ſit in loco varia eſt philoſophoꝝ opinio. hoc paꝫ. iiij. phiſicoꝝ textu cõmentu q̄dragesimi. xiij. vbi Ioannes grammaticus dicit ꝙ non eſt in loco: ſed in vacuo. Auempache dicit vltimam ſpheram eſſe in loco: hoc eſt in ſuperficie conuexa eius. Et licet mobilia que mouentur motu recto habent locum extra ſe. non tamen illa que circulariter mouentur. ¶ Alexander peripatheticus dicit ꝙ nõ eſt in loco. nec mouetur localiter. ¶ Et quicquid dicat cõmentator non video diſcrimen inter Alexandrū peripatheticum ꝛ Ioānē grāmaticuꝫ. Alexander (vt ſolet frequenter) ibi recte iudicat. Et idē ſentētialiter dicit Ioannes grāmatic⁹. Quod probo. extra celū nõ eſt locus: ꝛ eſt ibi aptus natus eē locus. igit̄ eſt vacuū. Et ſic iſti duo philoſophi ſententialiter conueniūt in eodem. Auempache fingit ſibiipī quādā acceptionē qua phī non vtunt̄. Si hoc ſufficiat quod dicat̄ vltima ſpera eē in loco hoc eſt de termino certare. ¶ Preterea duobus modis aliquid dicitur eſſe in loco. Vnomodo circūſcriptiue qñ vna pars locati ē ī vna pte loci: ꝛ alia ps ī alia parte loci. Ita ꝙ locatum facit latera loci diſtare. Sicut tangit magiſter. xxxvij. diſtinctione p̄mi. ca. ix. paulo poſt principiū. Aliomodo aliquid dicitur eē diffinitiue in loco. et eſt illud quod diffinit̄ ac determinat̄ loco. Propterea cum ſit alicubi non vbiq̄ inuenitur. Et hoc mō capiendo omne quod eſt in loco circūſcriptiue ē diffinitiue in loco: ꝛ non contra. Ita ꝙ eē diffinitiue in loco eſt ſupius ad eē circūſcriptiue in loco. Et hoc pꝫ per magiſtrū vbi ſupra qui ait duobus nāq̄ modis dicit̄ in ſcriptura aliquid locale ſiue ī circūſcriptibile ꝛ ecõuerſo: ſcꝫ quia vel dimēſionē recipiēs longitudinis altitudinis ꝛ latitudinis diſtantiā facit ī loco vt corpus. vel quia loco diffinitur ac determinat̄: qm̄ cū ſit alicubi nõ vbiq̄ iuenit̄: ꝙ non ſolū corpi: ſꝫ etiā oī creato ſpūi congruit. ergo eſſe diffinitiue in loco ꝛ corpori ꝛ ſpūi conuenit. Poſtea in littera negat deum eſſe ī loco: quia falſū eſt dicere ꝙ eſt hic: ſic ꝙ non alibi. Et opꝫ iſta intelligere naturaliter de potētia abſoluta ꝛ corp⁹ ꝛ ſpūs creatus poſſunt eſſe vbiq̄ vt patebit in. x. diſtinctione q̄rti. Pleriq̄ nō aliū ſic diffiniūt eſſe diffinitiue in loco Eſſe diffinitiue in loco eſt quando totū eſt in toto loco: ꝛ totū in qualibet pte loci. hoc modo angelus eſt ī toto ſuo loco adequato ꝛ in qualibet pte illius. ¶ Sed ꝯ iſtā diffinitionē arguit̄ ſic. Sequeret̄ ꝙ deus eēt diffinitiue ī loco. ꝯñs ē negatuꝫ a magiſtro in littera que cepit modū loq̄ndi p̄mū. ¶ Scđo. Stat aliq̄d eē diffinitiue ī loco ꝛ nõ eē in qualibꝫ pte illi⁹ loci: demõſtrādo locū adeq̄tū eius: hoc addo: q2 angel⁹ eſt in toto mūdo: ꝛ nõ in q̄libꝫ pte eius: ſꝫ tot⁹ mūd⁹ nõ eſt loc⁹ adequatus eius. Nõ ſtat indiuiſibile eē in loco: ꝛ nõ ī qualibꝫ pte ei⁹ arguit̄ ſic. Paternitas accñs īdiuiſibile īheret toti prī: ꝛ nulli pti eius. Deus põt deſtruere prēm conſeruando paternitatē in totali aere circūſtāti ſortē: vel fiat: ita de locatione actiua relatione extrinſecus adueniente more realiū. ¶ Propter p̄mā harū rationū dico diffinitionem illā nullā. Tū p̄mo ex hoc ſeq̄tur ꝙ nõ oē quod eſſet circūſcriptiue in loco eſſet diffinitiue in loco. qđ eſt ꝯ magiſtrū in littera. Tū ſecūdo: de⁹ eēt diffinitiue in loco qđ tñ ipe negat. ¶ Aliđ argumētū īuoluit dubiū. Nõ apparet īpoſſibilitas maior ad hoc ꝙ accñs īdiuiſibile īhereat vni toti aeri ꝛ nulli pti eius: q̄ ꝙ īhereat ſorti vel brunello ꝛ nulli pti ei⁹. Sed p̄mū nõ eſt facile captu. ergo neq̄ ſcđm. Propterea in illo argumento non multum inſiſtendum eſt. Diffiniamus ergo diffinitiue in loco cum magiſtro. Sed indiuiſibile in loco eſt totum in toto ꝛ totuꝫ in qualibꝫ parte ſic eſt hic (demõſtrādo locū adeq̄tum) ꝛ non alibi. ¶ Sꝫ cõtra iſtud arguit̄. Corpus xp̄i eſt in loco ꝛ non circūſcriptiue. non facit latera loci diſtare: nec diffinitiue: quia falſum eſt dicere. ꝙ eſt hic et non alibi. ¶ Sed hic dicitur ꝙ hoc eſt miraculoſe. vel oportet addere aliud membrum/ videlicet ſacramentaliter in loco. Deus replet omnem

locū ſcōm ꝙ eccl'ia canit veni ſancte ſpūs reple tuorū corda fideliū. ¶ Hys prelibatꝭ rńdetur affirmatiue ad titulū q̄ſtionis. Hec ɔ̄cluſio p3. xxxvij. diſtin. pimi capitulo xiij. vbi dicit mgr̄. Sūt ergo ſpūs creati ī loco et tranſeunt de loco ad locū ⁊ quodāmō locales et circūſcriptibiles: ſ3 nō oīm eo modo quo creature corporee. hoc ꝓbat auctoritate Eſa. vi. quia miſſus eſt ad me vn⁹ de ſeraphin. Inſuper eſt articulus pariſ. dānatus dicere ꝙ angelus non eſt in loco niſi per operationem ſicut aliqui tenent. igitur. ¶ Sed contra iſtam ɔ̄cluſionē aliquas auctoritates adducere ſolēt aduerſarij. Prima eſt boetij in de ebdomadibus ꝙ cōis animi conceptio eſt incorpalia nō eē in loco. Et Auguſti. lib. lxxxiij q̄ſtionū q̄ſtione. ij. probat ꝙ deus nō eſt in loco ꝓ hoc medium quia nō eſt corp⁹: Sed hoc ē verū de āgelo. ¶ S3 dicitur ꝙ tales auctoritates de illo quod eſt in loco circūſcriptiue intelliguntur.

¶ Diſtinctionis .ij. queſtio .ij.

S Ecundo queritur vtrum motus localis ſit quidā flux⁹ mobili inherēs? ¶ Circa iſtam q̄ſtionem varie ſunt opiniones. Una tenet motū localē eſſe ens ſucceſſiuum mobili inherēs: formalit̄ denominans ip3 moueri localit̄. ſic. ſ. ꝙ de⁹ nō poteſt mouere vnū mobile de vno ſpacio ī aliud ſine tali motu inherenti: ſicut non poteſt facere albū ſine albedine. Et cū mot⁹ localis ſit accñs denoīans ſbm motum localiter: nō eſt querēdū de motu ei īherēti gr̄a cuius mouet̄: quia quando aliquid eſt formaliter tale ſecundū regulā ſtandū eſt illo. Talis nature eſt motus localis ꝙ nō pōt hr̄e plures ptes ſimul. plures inq̄ ad diuiſionē tpis: ſ3 bene ad diuiſionē ſubiecti: vt qn̄ equ⁹ mouetur ps motus q̄ inheret capiti non inheret pedi. ¶ Contra iſtā poſitionē multiplici v̄bo inſtāt aliqui. Si motus localis eēt talis fluxus diſtinctus a mobili qō mouet̄: ſeq̄ret̄ ꝙ aliq̄d ſimul fieret ⁊ eēt. hoc ē ɔ̄ Ariſtote. pimo. pihermenias / quod ſit nō ē. Sequela pat3 de motu. ¶ Preterea ſeq̄ret̄ ꝙ aliq̄d ɔponeret̄ ex non exn̄tib⁹. pt3 de motu pn̄ti qui cōponit̄ ex motu p̄terito ⁊ futuro q̄ nō ſunt. ¶ Ad primū dicit̄ ꝙ eadē argumēta concludūt ɔ̄ arguētes ī ſimili materia. pt3 de ſono: voce ⁊ ceteris id gen⁹ q̄ ipi ponūt: Sed ad argumētū dicit̄ ꝙ nō incōuenit ens ſucceſſiuū ſimul fieri ⁊ eſſe. ¶ Ad ſecundū dr̄. Nō incōuenit in ſucceſſiuis ꝙ aliq̄d cōponat̄ ex medietatib⁹ quaꝝ neutra exiſtit. ad hoc ꝙ mot⁹ localis ſit ſufficit ꝙ aliqō mutatū eē cōtinuatiuū motus ſit. Sicut ad hoc ꝙ tps ſit ſufficit ꝙ aliqō inſtans cōtinuatiuū ei⁹ ſit: quocūq̄ inſtāti dato hore q̄rte: verū ē dicere. hora q̄rta eſt: q: in q̄lib3 pte hore verū ē dicere ꝙ ē aliqō inſtans continuatiuū ptiū eius. Et ſicut diſtin. iij q̄rti dictum eſt ꝙ in inſtāti medio hore q̄rte ipa eſt ⁊ medietas p̄cedēs nō eſt: nec medietas ſequēs: quia nullū īſtans continuatiuū ptiū p̄oris medietas vel ſequentis eſt. Sic in ꝓpoſito de motu locali dicat̄. Nūq̄ tamē concedit̄ q̄n q̄lib3 ps eius eſt: qō patet per inductionē hec pars eius ē / ⁊ hec ps eius ē. ⁊ ſic de ſingulis. Nā ſi des ꝙ non ē. nō ē ps eius. Et ſic ɔcedit̄ ꝙ p̄or medietas ⁊ ſcd̄a medietas ſunt: ⁊ nulla illaꝝ medietatū eſt. Silr̄ q̄ttuor q̄rte illius motus ſūt. ⁊ tn̄ nulla illaꝝ quartarū eſt. Nō pt3. q: ē vnū mutatū eē cōtinuatiuū p̄oris medietatis ⁊ poſterioris: ⁊ nō intriſecū: quia illō mutatū eē nō cōtinuat motū p̄ioris medietatis: neq̄ motū poſterioris q̄ neutra illaꝝ medietatū eſt. ¶ Scd̄o arguit̄ aliq̄d mouet̄ localit̄ ⁊ nō p motū localē ei inherentē3. ḡ male dictū eſt. Ɔ̄ſeq̄ntia ē clara. Añs ꝓbat̄ de euchariſtia cōſecrata q̄ mouet̄ localiter. ⁊ null⁹ mot⁹ localis ei īheret. hoc p3. hec euchariſtia ē accñs vel accn̄tia: q: ſpēs panis ⁊ vini: ḡ mot⁹ localis nō ei īheret. ¶ Preterea ex iſto ſeq̄tur ꝙ motus equatoris nō erit velocior motu maioris viſe vel minoris. ɔ̄ñs ē falſū. ḡ añs. Falſitas ɔ̄ñtis pat3. vna portio eq̄noctialis in equali tpe in duodecī vel. xxiiij. hor3 deſcribit mai⁹ ſpaciū q̄ aliqua ſtella in maiore vel minore viſa. ɔ̄ña tn̄ p3 q: nō plures ptes motus manēt in motu eq̄toris q̄ viſe: ḡ illō mobile nō veloci⁹ mouet̄ q̄ aliud. ¶ Preterea in motu alterationis nō ē talis flux⁹ diſtictus a q̄litate q̄ acquirit̄: ⁊ a ſbo qō alteratur. ḡ nō eſt ponēdus mot⁹ localis diſtinctus a mobili. ¶ Rñdet̄ negādo añs. Et ad ꝓbationē de euchariſtia dr̄ ꝙ mot⁹ localis īheret quātitati quātitas eſt ſbm q̄litatis motus localis / ⁊ ceteroꝝ accidētiū. ¶ Si nō placet ponere vnū accñs ſbm alteri⁹: ɔcedat̄ añs. Et dr̄ ꝙ ſufficit ad hoc ꝙ vnū mobile moueat̄ localit̄ ꝙ motus ei īhereat: vel ꝙ ei coexiſtat: ſic ſcil3 ꝙ aliud agēs (puta deus) mouet tale mobile ac ſi ei inhereret motus. Nā panis mouet̄ vel equ⁹ ipſe mouetur per motū localē ei īherentē: ⁊ albedo ei⁹ p motū coexiſtentē illi albedini. ¶ Ad ſcōm negat̄. ſeq̄ia. ⁊ ad ꝓbationē concedit̄ ꝙ nō plures ptes mot⁹ ſecundū diuiſionem tpis manēt in equatore q̄ in viſa. Nec mot⁹ localis in vno ē intēſior q̄ in alio: quia nō eſt intēſibilis nec remiſſibilis: ſ3 nego ɔ̄ñam quā īfers: ergo eq̄tor nō velocius mouet̄ q̄ viſa. velocitas motus localis nō attēdit̄ penes intentionē mot⁹ localis: ſ3 penes ſpacia v̄a vel imaginaria / linealia deſcripta in eq̄li tēpore tanq̄ penes effectū ad cauſam vel penes exceſſū motoris ad mobile. ¶ Ad tertiū argumētū. (licet añs neget̄ a multis ⁊ rōnabiliter) nego ɔ̄ñam: ⁊ negationis cā eſt rōnes thopice ſunt adv̄ñā: ⁊ nulle rōnes ad oppoſitū. Secus eſt de quolib3. Scimus tn̄ nō facile tenēri oppoſitū poſſe imponi ſilentiū: ſed hoc nō ſufficit. ¶ Tertio arguit̄ āgelus mouetur ⁊ tn̄ per nullū talē fluxū ei inherentē. igit̄. probatio minoris. ſi ſic. ſeq̄tur ꝙ illud accñs eēt pr̄ſus īdiuiſibile. Nec diuidit̄ ad diuiſionē ſbiecti: nec ad diuiſionē3 tpis: nec videtur quo alio modo illud accñs eſſet diuiſibile. igit̄. ¶ Rñdetur negādo minorē: ⁊ concedo ꝙ ille motus nō h3 plres ptes intēſiuas: quia motus localis nō intēdit̄: nec plures ad diuiſionē ſbiecti: q: ſbm ē imptibile. ¶ Alia ē poſitio ꝙ motus localis nō eſt tale accidens ſucceſſiuum mobili inherens ipſu3 denominans formaliter motū: ſ3 eſt ipm mobile quod mouetur. Et ita tenet nominaliū cōis ſchola. l3 quidā alius teneat motū localē eē ſpaciū circa quod mobile mouet̄: hoc eſt parum in ſētētia diſcrepare a priori poſitione. Etiā ē minus rōnabile. ¶ Motus primi mobilis ē tps: ſpaciū circa qō illō mouet̄ nō ē tps. ¶ Item ī vacuo pt eē mot⁹ localis. ¶ Itē mot⁹ celi ē cā v̄lis gn̄ationis ⁊ corruptiōis. Prob̄ ex. ij. de gn̄atiōe di. Ariſt. ꝙ ſol ī obliq̄ circulo ē cā gn̄ationis ⁊ corruptionis. Iſtō t̄re nō ɔperit. ¶ Silr̄ ſi formica mouet̄ ſup t̄rā t̄ra ē mot⁹ localis. ⁊ hec eadē t̄ra ē quies. vt Ari. ꝓbat ɔ̄ āntiq̄s .ij. de celo. Ad motū celi terra deſcit. ḡ mot⁹ ē quies: vt facile expoſitore educi poteſt. ¶ Et quia hec poſitio parum differt ad rem a cōmuni opinione: ⁊ Philoſophorum auctoritatibus contraire videtur: ipſa relinquat̄. ¶ Mot⁹ ḡ localis eſt ipm mobile quod mouet̄. S3 hoc ɔplexū mot⁹ localis ſuppōit ꝓ mobili ɔnotādo qō ſit̄ tranſitu ab vno loco ad aliud locum. Quare illud qō

gñatur in primo inſtanti non mouetur localiter. ⁊ ſic dicitur motus eſt ſucceſſiuus .i. mobile ꝑmo ꝑtranſit vnã ꝑtem ſpacij: poſtea aliã: Non ꝑ aliquem fluxũ ei inherentẽ. ſicut ignis calefacit aquã ꝑ ſolũ calorẽ qui aque inheret: ⁊ nõ ꝑ calefactionẽ actiuã q̃ eſt pñcipiũ formale igni inherens: ⁊ reſpectꝰ extrĩſecus aduenięs. Sic ĩ ꝓpoſito de motu locali dicaꝛ. ¶ Et ſic diffinitio motus tertij phiſicoꝝ intelligaꝛ.. Motus eſt actus entis ĩ potẽtia ſm q̃ ĩ potentia: hoc eſt motus eſt mobile aliter ſe hñs ſecundũ ꝙ eſt in potentia ad aliter ſe habendum. ¶ Motus alterationis ſupponit ꝓ forma exñte connotando ꝙ ipſi immediate poſt hoc aliquid addaꝛ. ¶ Secundo ſequitur. Motus localis fuit in inſtãti: ꝓbatur. hoc mobile fuit in inſtanti. hoc mobile eſt vel fuit motꝰ localis: ſꝫ dũ mobile moueꝛ ꝑus ꝑtrãſit vnã ꝑtem ſpacij q̃ aliam: hoc eſt ſucceſſiue fit motus. ¶ Tertio ſeqꝛ. Licet motus localis fuerit in inſtanti: tamen nihil fuit motus localis in inſtanti. ¶ Quarto ſeqtur. Motꝰ rectus eſt motus circularis. Probaꝛ. ſi quis ꝓijciat vnã cipã per lineam breuiſſimam ab a/ad/b/ ſic ſcꝫ ꝙ circulariter moueaꝛ. tunc ſic. hoc mobile ẽ motus rectꝰ. hoc mobile ẽ motꝰ circularis. igiꝛ. Sꝫ iſta cõplexa motꝰ rectus ⁊ motꝰ circularis differunt penes connotamẽtũ. de rõne motꝰ recti eſt ꝙ mobile moueaꝛ a puncto in pũctum ꝑ lineã.. breuiſſimã. de rõne motꝰ circularis eſt ꝙ circa axem verum vł imaginariũ moueaꝛ. ¶ Quito ſeqtur motus erit quies: ſꝫ motus nõ ſit q̃es. ¶ Sexto ſequitur. In vltimo inſtanti nõ ẽ motꝰ mobile non eſt motꝰ: ſꝫ immedietate poſt hoc erit motꝰ. Mobile nũq̃ eſt motus niſi quando moueꝛ. ¶ Septimo ſeqꝛ. lꝫ detꝛ primũ inſtãs eſſe mobilis. nõ tñ datur primũ inſtãs eẽ motus. ¶ Sed dices. Capto aliquo iſtanti hore ĩ qua mobile mouetur: veꝝ eſt dicere ĩ illo iſte motus localis eſt. Si nõ. tũc in nullo inſtãti verũ eſt dicere. Iſte motꝰ localis eſt. ¶ Rñdetur concedendo ꝙ in hoc inſtãti eſt motus localis: ⁊ per conſequens motus localis eſt in hoc inſtanti a conuerſa ad cõuertentem: ſed nihil fit motꝰ localis inſtãtanee. hoc complexũ motus localis ſucceſſionẽ connotat. ꝓpterea dicit Ariſtote.. vi. phiſicoꝝ añ oẽ mouere ẽ mutari: ⁊ añ oẽ mutari eſt mouere. ⁊ hoc pugnat cũ eẽ inſtãtaneo. Pleriq; capiũt illos cõuertibiliter ⁊ vtrãq; negãt. ¶ Octauo ſeqtur ꝙ curſꝰ eſt res currens. ¶ Nono ſequitur: ꝙ velocitas motꝰ ẽ mobile velox. ¶ Decimo ſequitur. ſi nõ quelibet velocitas ſufficit ad curſum datur maxima velocitas que nõ ſufficit ad curſum huiꝰ equi maior: q̃ maxime que non ſufficit ad curſum huius bouis. loquor vt pꝛes: ac ſi curſus diſtingueretur a re currente. ¶ Contra iſtam cõcluſionem arguitur. Si motus nõ eſſet res diſtincta a permanentibus: non eſſent q̃nq; ſenſibilia cõia ꝯtra Philoſophũ. ij. de añ. Patet ꝯña. quia inter illa numeraꝛ motus: ⁊ tamen omnis res permanens que eſt de ſenſibilibus communibus comprehẽditur ſub aliquo illorum quattuor ibi enumeratorum. ¶ Preterea de motu alterationis. ad rem que acquiritur eſt motus: ſꝫ ad nullum motum eſt motus. v. phiſicorũ. igitur. ¶ Reſpondetur ꝙ Philoſophus quãdo dicit ꝙ communia ſenſibilia ſunt motus ⁊ quies: non intelligit ꝙ quelibꝫ talium ſit res ab alijs diſtincta perceptibilis ab omnibus vel pluribus ſenſibus: hoc patet de quantitate et numero: Sed intentio eius eſt ꝙ per plures ſenſus poteſt haberi notitia virtute cuius cognoſci poteſt ſenſibile illius ſenſus moueri: vel quieſcere. Et ſi plures ſegregentur poteſt cognoſci quot ſunt ⁊ hoc tam per tactum q̃ per viſum. ¶ Ad ſecundum dicitur motus non eſt tota forma que erit in inſtanti terminanti motũ: ſed quelibet forma que ſucceſſiue acquiritur eſt motus: et non ipſa complete acquiſita. Propterea albeficatio eſt motus: ⁊ non albedo: vt dicit commentator quinto phiſicorum. commento. xij. Nam dicit manifeſtum eſt ꝙ albedo eſt forma quieſcens immobilis ⁊ qui fugit ipſam moueri. non eſt cum eo loquendũ in hac ſcientia: dixit (ſcilicet Ariſtoteles) dignũ ẽ vt albeficatio ſit motus: ⁊ non albedo. Intelligit de albedine complete acquiſita: ſed tempore albefactionis albedo eſt motus: ſꝫ non eſt de ratione albedinis ꝙ ſit motus ſꝫ albefactionis. Et hoc patet etiam partim quinti phiſicorum quinto commento. ⁊ ſic intelligit tertij phiſicorum commẽto. iiij. inquiens. Omnis motus eſt via ad rem permanentem. Sic patet ſcđi phiſicorum commẽto. xiiij. vbi oſtendit quomodo tranſmutatio naturalis dicitur via in formam. dicit via in generabilibꝰ per naturam ẽ de ſpecie eius ad quod venit: ſed differunt ſecundũ magis ⁊ minus et hoc expreſſe ponit. v. phiſicorum commento. ix. Inquiens ꝙ via de potentia ad actum eſt de genere actus qui eſt complementum: Sed differunt ſecundum magis ⁊ minꝰ. Ire enim ad calorem eſt calor quoquo modo: ⁊ ſimiliter ire ad frigus. ¶ Sed dices. in eodem commento dicit ꝙ motus ſecundũ ſuam naturam eſt in predicamento paſſionis: ⁊ ſecundum ſuã formam eſt tranſmutatio dum eſt coniuncta ipſi. ergo res que acquiritur non eſt motus formaliter ſumptus. ¶ Reſpondetur. Commentator non vult diſtinguere motum in duas res quarum vna ſit materia ⁊ alia forma (vt aliqui res multiplicantes opinantur) Sed vult dicere. ꝙ illa res poteſt dupliciter conſiderari. ſecundũ vnam conſiderationem ponitur in vno ꝑdicamẽto: ⁊ ſecundum aliam in alio. Si albedo cõſideretur ſecundũ eſſe albedinis ponitur in ꝑdicamẽto qualitatis. ſi ſecũdum ꝙ ſm albeſit ponitur in ꝑdicamento paſſionis. ſicut ſortes poteſt conſiderari ſecundũ ꝙ eſt pater: et ſic poni in ꝑdicamẽto relatiõis. vel ſm ꝙ eſt hõ: ⁊ ſic poni in ꝑdicamento ſbe eo modo quo res ad extra ſolent poni in predicamento. ¶ Secundo arguitur. Motus ſurſum terre eſt violentus ipſi terre: ⁊ tamẽ terra mobilis non eſt violenta ipſi terre. igitur. ¶ Confirmatur motus localis eſt calefactiuus ⁊ producit ignem: patet in corporibus duris. Mobile non producit illum ignem. igiꝛ. ¶ Ad primũ iſtoꝝ negaꝛ ꝯña. licet terra nõ ſit violenta terre: tñ ipſa terra mota ſurſũ eſt motꝰ violentꝰ terre. ¶ Ad ſcđm negaꝛ minor. Mobile tale cõfricatũ ꝓducit ignẽ ⁊ calorẽ: ſi corpora dura ſe ꝯtingerẽt ĩ inſtanti ꝓduceret ignis ⁊ calor: ⁊ tñ non eſt motu locali: nec etiã ab aliqua mutatiõe. aliq̃ cauſe aliqualiter applicate nõ ꝓducunt effectũ: ⁊ aliter applicate ꝓducunt ipm effectum. pꝫ de igne ꝓducto a petra vehementer colliſa ſup ſilicẽ. non tñ ſi tarde diſtrahaꝛ. ¶ Tertio arguiꝛ ſic. freq̃nter currẽs eſt hituatus currere. ğ ꝓduciꝛ hitus in mẽbris currẽtis q̃litas corporea diſticta a currẽte. ğita de actibꝰ ꝓductiuis illiꝰ hitꝰ. ¶ Ad hoc reſponſũ eſt in. iiij. diſtin. q̃rti. Preterea dicit Ariſtote. iij. phiſicorum ꝙ motus in mobili. ¶ Quarto generatio vel corruptio non eſt illa forma que gñaꝛ vel corrũpiꝛ. Forma ſbalis diu manet pꝰ gñationẽ. nõ mãet gñatio. ¶ Ad pmũ dꝛ ꝙ motꝰ ẽ in mobili denoĩatiue: ⁊ nõ ĩheſiue. ¶ Ad ſcđm dꝛ ꝙ gñatio termĩatiua ẽ forma. ⁊ ſic ẽ corruptõ termĩatiua gñatio ſubiectiã mã. totalitatiã totum compoſitum: ⁊ non aliquis fluxus. ¶ Argumentum probaret conſeruationem diſtingui a re conſeruata: vel ſeſſionem a re ſedente. ¶ Ecce duos

modos oppon. os quorũ vterqꝫ eſt ſuſtẽtabilis: ſecũd⁹ cum paucitate rerũ ſaluat omnia que dicuntur de motu. ſcꝫ illud addi debet ſon⁹ ⁊ vox ſunt aer: vl' talis ſubſtantia. vt in q̃rto de tempore diſtinctione prima. q̃ſt. iij ⁊ de voce diſtinctione octaua. q̃ſtione vnica.

¶ Diſtinctionis. ij. queſtio. iij.

Ertio queritur penes q̃d habet attendi velocitas motus localis. penes effectuꝫ? ¶ Supponamus aliquas diſtinctiones vulgares. Motuũ quidã vnifor mis: quidã difformis. Primuꝫ mẽ biũ tripharia ſcindiꝫ. quidẽ eſt vniformis quoad ſbm tm̃. vt quando vnũ graue deſcẽdit per mediũ vniforme. tũc totũ illõ ⁊ eius ptes eq̃ velociter mouentur. Sed cũ motus naturalis ẽ velocior in fine q̃ in pricipio: nõ mouẽꝛ illud corp⁹ vniformiter quoad tp̃us. ¶ Quidã eſt vniformis quoad tp̃s tm̃. vt celũ. ⁊ eſt motus quo in eq̃lib⁹ ptibus tpis equalia ſpacia nata ſũt ptranſiri quãtũ eſt ex pte ipius motus. Per hoc excluditur condenſatio rarefactio / vel cõtremotio ſpacij ſuper quod mobile mouetur. Stat a / ⁊ b. eque velociter moueri ⁊ ſpacium quadrupliũ eẽ ptranſitum ab. a ad ſpacium pertranſitum a b. ponendo q̃ ſpaciũ a tergo a mobilis rareſiar. Exẽplũ eſt de mola fabri eq̃ velociꝛ mota. ſꝫ ptes ĩequaliter mouentur cũ ptes prope centrũ tarde mouẽtur: prope circũferentiã velociter. ſic de ptib⁹ prope equinoctialẽ circulũ ⁊ polũ. ¶ Tertius motus vniformis quoad tp̃s ⁊ quoad ſbm ſimꝛ. vt ſi ſiat pportionaliter reſiſtẽtia ex pte medij. vel alteri⁹ agentis cõtra graue deſcẽdẽs: vt equaliter deſcẽdat p totum. ¶ Ex hoc patet tripliciter motũ eſſe difformẽ quoad ſbm tm̃ / quoad tp̃us tm̃ / ⁊ quoad vtrũqꝫ. Primũ mẽbrum coincidit cum motu vniformi quoad tp̃us tm̃. ſcd̃m membrũ cũ motu vniformi quoad ſbm tm̃. Exemplũ tertij quando vna rota nũc pigre nunc impigre mouetur. ¶ Rurſ⁹ prius eſt mot⁹ difformis. Quidã ẽ vniformiter difformis: quidam difformiter difformis: quidam defformiter difformis: Illa membra nota euadunt ex dictis in de difformitate qualitatis. ſeptimadecima diſtinctione queſtione. xviij. primi. ¶ Iſtis premiſſis ponam concluſiones. Prima eſt velocitas motus circularis debet attendi penes lineam deſcriptam a pũcto medio ſemidyametri rei mote. vt data rota figuli cuius ſemidyameter ẽ q̃ttuor pedũ: tota rota mouẽꝛ ita velociter ſicut a pũctũ quod hꝫ vltra citraqꝫ duos pedes. ¶ Nõ ẽ obijciẽdũ de ſupficie cõuexa rote. nullas iptibiles ponim⁹: vel ſi admittam⁹ loquimur de mobili difformiter quoad ſbm. Et qꝛ oĩa puncta illi⁹ ſupficiei equaliter mouẽꝛ. Illa ſupficies mouẽꝛ ita velociter ſicut aliquod pũctũ ei⁹. ¶ Ceterũ de velocitate mot⁹ celi. opꝫ capere dyametrũ a polo ad equatorẽ ductũ. ⁊ capere mediũ pũctũ illi⁹ a / ſup a ducaꝛ alia ſemidyameter quo ad pfunditatẽ cuius pũctũ mediũ dicatur b / tũc dico illõ celũ mouẽꝛ eq̃ velociꝛ ſicut b / pũctũ. ⁊ velocitas b / pũcti ẽ mẽſura toti⁹ celi: ⁊ ſi pũcta iptibilia nõ ſint ea imaginemur more mathẽaticoꝝ. ¶ Nec obſtat dare quadratũ triangulũ vel aliã figurã multiangulã difformiꝛ motũ q̃ad ſbm lꝫ non deꝛ pũctũ medium inter cẽtrũ ⁊ pũctũ velociſſime motũ: tñ daꝛ pũctuꝫ vel equinalẽs iter pũctũ quieſcẽs ⁊ motũ: vel iter tardiſſime motũ: ⁊ velociſſie: vt qñ hõ mouet motu pgreſſiuo: in cui⁹ pede daꝛ pũctũ motũ tardiſſime: in capitis faſtigio ocyſſime. daꝛ pũctũ medio mõ motũ ĩ velocitate ⁊ tarditate. ppe vmbilicũ. ſ. c / tũc c / punctũ velocitatẽ motus hoĩs mẽtiꝛ. ¶ Probaꝛ hec cõcluſio rõnibus thopicis. Qualitas vniformiꝛ difformis rñdet ſuo gradui medio: vt ſupra dictũ eſt diſtinctione. xvij. pmi. g̃ velocitas mot⁹ localis difformiꝛ moti quoad ſbm dꝫ attendi penes pũctũ mediũ. Cõſequẽtia pꝫ qꝛ vtrobiqꝫ ẽ eadẽ rõ. ppꝛea dicere vnũ ⁊ nõ aliud ẽ vix cõſter loq. ¶ Inſup corp⁹ difformiter lõgũ nõ ẽ ita lõgũ ſicut lõgiſſa ps ei⁹: qꝛ pari rõne cẽt ita breue ſicꝫ breuiſſima ps eius. g̃ lõgitudo illius corpis ẽ metiẽda penes vniformitatem ad quã rduci põt. Declaraꝛ exẽplariꝛ de aſſere cui⁹ vnũ latus ẽ decẽ pedib⁹ longũ: ⁊ aliud ſex pedib⁹ longũ: hoc totale nõ eſt lõgũ decẽ pedib⁹: ſꝫ ſoiũ octo. q̃ pꝫ imaginarie ſepando b / pedale ab extremo lõgiori: ⁊ addẽdo breuiori. Iã tot⁹ aſſer erit lõg⁹ vt octo. ⁊ ãtea erat pcſe ita lõg⁹. Qꝛ quãtũ vnũ lat⁹ in longitudĩe amiſit tm̃ aliud in lõgitudine acq̃ſiuit. ⁊ nũc ẽ lõg⁹ vt octo g̃ ante erat ita lõg⁹: ⁊ ptes reducte ad vniformitatẽ: rectũ eſt iudex obliq. pmo de aĩa. Sic corp⁹ latũ nõ ẽ ita latũ ſicꝫ latiſſimũ lat⁹ ei⁹. Et hec rõ nõ eſt magni põderis: hoc pꝫ vigeſima. iiij. diſt. pmi. ⁊. xliiij. eiuſdem. Preterea. Nõ ẽ maior rõ q̃ velocitas toti⁹ dꝫ mẽſurari penes pũcti velociſſime motũ (ſi ſit in corpe. (vel non ſit) penes pũctũ q̃d idiuiſibiliꝛ veloci⁹ mouẽꝛ q̃ al[illegible] pũctũ ei⁹ corpis) dec ẽ minima velocitas q̃ nẽ mouẽꝛ aliqͥs punctus hui⁹ rote ẽ maxĩa velocitas q̃ qua mouẽꝛ illa rota q̃ penes aliud pũctũ. ⁊ cũ aliq̃ pũcta tarde mouẽꝛ: ⁊ aliqua celeriꝛ: rõnabilius ẽ velocitatẽ toti⁹ mẽſurare per motũ pũcti medij. ¶ Ampli⁹ p hoc q̃ figatur vnus baculus in cõuexo rote ſeq̃reꝛ q̃ rota veloci⁹ moueretꝛ: cuꝫ lõgior ẽ linea deſcripta ab illo pũcto q̃ a quacũqꝫ cõuexe ptis rote. ¶ Si dicas te itelligere de pte circũferentiali: ⁊ nõ d ſupaddito. ¶ Cõtra. ponaꝛ corp⁹ ouale circularĩꝛ motũ: ſ' pua gibboſitas ĩ ſupficie cõuexa. tũc tota rota mouẽꝛ ita velociꝛ ſicut pũctũ velociſſie motũ in illo tũore. ⁊ adhuc eleuẽꝛ p pedale tumor ille. Iã rota veloci⁹ mouẽꝛ ⁊ ſic eleuẽꝛ adhuc per pedale. ¶ Dices iſtud equaliꝛ currit cõme. opꝫ hr̃e reſpectũ ad pũctũ mediũ illi⁹ ſupadditi. ¶ Alia q̃ dicta ſũt de q̃litate difformi in pmo põt hic applicari. nulla põteꝛ rõ cõptoria ĩ hac pte. diceꝛ pũctũ velociſſime motũ eẽ inter cetera pũcta motus: ppꝛea eſt mẽſura toti⁹. ſꝫ ſic ẽ de extremo ĩ tẽſiori q̃litatis. Sꝫ aliqͥs põt cõcedere de vtroqꝫ idẽ: et dicere q̃ tota mouẽꝛ ita velociter ſicut ſupficies extrema: quia illa ſupficies ⁊ rota equalia deſcribũt ſpacia in eq̃li tpe. ¶ Siꝛ ãterior ps eq̃ ⁊ equ⁹ eq̃ cito attigũt terminꝫ ad quẽ. g̃ eq̃ velociꝛ mouẽꝛ. Circa hoc nõ latior cõcluſio quã poſuim⁹ videꝛ rõabilior. ¶ Scd̃a cõcluſio velocitas motus localis recti attenditur penes ſpaciũ lineale deſcriptum a puncto medio toti⁹ corporis moti. Patet. non attenditur penes ſpacium corporale q̃a tunc groſſus abdomine plenus velocius tranſiret romam q̃ gracilis ita longus ſecum tranſiens. quod eſt falſum. et totum velocius moueretur q̃ pars. quod eſt falſum. ¶ Eodemmodo poteſt oſtendi q̃ non eſt attendenda velocitas a ſpacio ſuperficiali. ergo attenditur penes ſpacium lineale quis non videꝛ penes quid aliud poteſt attendi. ¶ Sed non attenditur penes ſpaciuꝫ lineale totale deſcriptum a termino a quo motus ⁊ ad quem. quia tunc ſi eſſent due virge breuis et longa tangentes hunc parietem: ⁊ racte ad parietem oppoſitum in vna hora: q̃ ille equaliter mouerentur quod eſt falſum: nã breuis celeri⁹ mouetur. Et ſi ſi equ⁹ ⁊ canis tãgerent hũc pietẽ: ⁊ eq̃ cito venirent ad terminũ ad quem

q eque cito mouerẽtur quod nõ eſt dicendu: cũ canis velocius mouetur in illo caſu. ¶ q non attendit a pũcto velociſſime moto patz. quia ſi Sortes et Plato currerent equaliter a termino a quo ad terminũ ad quem cum pedibus. et ſortes extenderet brachiũ ei⁹ cũ venit circa terminũ ad quẽ. tunc ſortes velocius moueretur q plato. et ſic habens longiora brachia velocius moueretur q habens breuiora: et orbatus manibus pcedens illum qui habet longa brachia ad duos pedes amitteret. p hoc q alius extẽdit ſua brachia. quod nõ vr̃ dicẽdũ. ¶ Sz dices: eq̃ cito duo mouẽt motu pgreſſiuo: ſz vnus mouet localiter velocius alio: cum vna ps vnius mouetur velocius q illa pars reſpõdens in alio. et oẽs alie ptes rñdentes in vtroq eque velociter mouentur Sequitur q vnus mouetur veloci⁹ altero. ¶ Sz difficulter probabis illam pſeqñtiã: ſi ſortes et plato currant ſorte non variato intrinſece: et quadriptiatur plato. ſit prima quarta pect⁹ verſus a ſcõa quarta v. et ſic conſeq̃nter: b rare fiat/quarta condenſando c/ Jam ſortes et Plato eque velociter mouentur: et tñ b. ps platonis velocius mouetur q b. ps ſortis. Sed dices c pars platonis propterea tardius mouetur: et in eadẽ pportione tardius qua b velocius mouetur. ¶ Et dices. nõ minus abſonũ ſequitur pñs nos ponendo duos. Anuz eglon gr... et alexandrũ gracilẽ motos a termino a quo eodẽ: et q medietas alexandri attingat terminum ad quẽ ante punctũ mediũ eglon: et cũ hoc q eglon pus terminũ attigat ſm anteriorẽ ptem. ¶ Inſuper. q primum aliqua ps mobilis attingit terminũ ad quẽ. Jta cito totũ mobile attigere dicitur. ſicut cũ cuſpis lãcee tangit parietẽ: dicimus lanceã totã pietem tangere.

¶ Ad primũ conſequẽter dico q alexandro debet brauiũ. cum punctum eius mediũ (puta in medio corpore inter ptem anteriorẽ et poſteriorẽ) attingit terminum ad quem ante eglon. Et ita artificioſus iudex habet iudicare. Sz raro qd cõtingit. Uel aliter dico. alexãder velocius currit p medium q alius: ſed nõ lucratur pmiũ. ille q pus terminũ ad quẽ attigit victor euadit. ſic ponunt cõiter curſores. pono q pus attingat tale ſignuz. et ſic ſtat tardius motũ pus ſignũ attingere (ſignũ dico fixum). ¶ Et per hoc ſoluit vltimũ argumẽtũ. Jta cito totũ tangit terminũ ſicut ſua pars. hoc concedo: ſz licz ps pedalis pectoris prius attinget terminũ ad quẽ q pars pedalis dorſi: õpus mouet: cũ nõ mouebat per tantã intercapedinẽ incipiẽdo a termino a quo. ¶ Ex iſtis ĩfero correlaria. ¶ Primũ eſt. Q ñ hõ lõgus et breuis equaliter tranſeunt de piſis ad romã: lõg⁹ veloci⁹ mou... q lateraliter ſep incedant: Ptz terra eſt rotunda. et deſcribunt portiones circuli inequales. linea deſcripta a puncto medio lõgi eſt longior: q illa q deſcribitur a puncto medio breuioris. Et idem ſequitur ſi velocitas debet menſurari per punctum velociſſime motum quod multo velocius mouetur. cum in maiori proportione linea deſcripta a puncto velociſſime moto lõgi exuperat lineam deſcriptã a puncto velociſſime moto in breui: q linea deſcripta a puncto medio maioris exuperat lineam deſcriptam a puncto medio minoris. ¶ Et iſtud confirmat vnam ſolutionez nuprime datã. ſtat longiorẽ velocius moueri continuo terminum ad quem verſus: et brauiũ amittere: quia nõ ita cito terminũ ad quẽ attingit. ¶ Secundo ſequitur aliqua ps totius velocius mouet q totũ. ptz medietas ſuperior ſortis mouetur velocius q ſortes ſecundũ poſitionẽ. et pũctũ circa circũferẽtiã q rota rota. ¶ Tertio ſequit. duo mobilia equaliter circuẽut: et tñ ineq velociter mouent

patz velocitas motus circuitionis att...dit penes plures ãgulos deſcriptos in equali tpe circa axem. Jſtud patet de extremo circulo rote molendini que velocius mouetur q circulus ferreus in extremitate axis rote. Jd idẽ ptz de duobus punctis a ppe equatorẽ: et b/prope polũ: vel de pũctis quoz alter deſcribit equinoctialem circulũ: et aliud circulũ arcticũ: vel alter tropicoz. ¶ Quarto ſequitur. licet omnis circuitio ſit motus: et ſit inferioritas i termis: tñ hoc complexũ eque velociter circuire non eſt inferius ad hoc cõplexũ eque velociter moueri. licet eadem res numero ſit circuitio et motus localis. ¶ Sic dici ſolet. duo mobilia eque velociter deſcendunt a termino a quo: ſed inequaliter mouẽt patz. ponẽdo q vnũ mobiliũ moueat p chordã. et aliud per arcum. ¶ Quinto ſeqtur. Si eſſent duo mobilia a/ et b/ a motũ vniformiter vt quattuor per totã horaz: et b vniformiter difformiter a non gradu ad octo vſq equalia ſpacia pertranſeunt in tota hora. et per conſequens ſi a mobile intenderet motũ ſuũ a non gradu ad aliquẽ certũ gradũ vſq ipm in duplo minus ſpaciũ ptranſibit q b/ mobile motuz vniformiter p illud tps gradu totã latitudinẽ terminante. ¶ Sexto ſequitur q ſpaciũ ptranſitum a b/ in ſcõa medietate hoc ẽ triplũ ad ſpaciũ ptranſitũ in prima medietate hore: cum in ſcõa medietate hore motus eius regulatur per motũ vniformẽ vt ſex: Jn prima medietate vt duo. modo ſex ad duo eſt pportio tripla. ¶ Ex oppoſito ſeqt. ſi aliquod mobile remittat motum ſuũ ab octo ad nõ gradũ vſq triplũ ſpacium pertranſibit in prima medietate hore ad ſpaciuz pertranſitum in ſcõa medietate hore. Et p pſequens ſi vnũ mobile in vna hora ĩtendat motũ ſuũ a non gradu ad certum gradũ vſq ipſum ptranſibit ſpaciũ quadruplum ad ſpaciũ pertranſitũ medietate remiſſiori illius motus. cum latitudinis vniformiter difformis incipiẽtis a non gradu: et in alio extremo terminate in aliquo certo gradu finito gradus medi⁹ eſt pciſe ſubduplus ad gradũ totaz latitudinẽ terminantẽ (vt tuipſe exemplificare potes) et hic eſt ſubduplũ tps puta media hora. igit. ¶ Septimo ſeqt. Si aliquod mobile moueat ab aliquo gdu. (puta duobus vel trib⁹) ad aliquẽ certũ gradũ vniformiter difformiter in ſcõa medietate minus q ſpaciũ triplũ ptrãſibit ad ſpaciũ pertranſitũ in pma medietate hore. Ptz exẽplariter. ſit ſortes q incipiat ſuũ motũ a qttuor intẽdẽdo vniformiẽ difformiẽ ad octo ipz in pma medietate mouebit a qttuor ad ſex. Jn ſcõa a ſex vſq ad octo. g i pma medietate mouetur ita velociter ſicut vnũ mobile ſemp vniformiter motũ vt qnq. Jn ſcõa medietate hore mouebit: ita velociter ſicut vnũ mobile motũ vniformiter vt ſeptẽ: ſz ſeptẽ ad qnq eſt pportio minor q tripla. nullomõ ẽ multiplex ſed eſt pportio ſubiptiens. Et cã eſt q cuiuſlibet latitudinis icipiẽtis ab aliquo certo gradu grad⁹ medius eſt maior q grad⁹ ſubduplus ad gradũ totã illã latitudinẽ terminantẽ. vt ſi vna latitudo icipet a qttuor tãq ab extremo remiſſiori: et terminaret in octo tanq in intẽſiori grad⁹ medi⁹ illi⁹ latitudinis eſt ſex: q eſt maior q ſubdupl⁹ ad octo: cũ eſt pportio ſubſeſqtertia. ¶ Ex cõcluſione pricipali cum auxilio probationum eius ſequitur octaua ppoſitio. Si aliqd mobile moueat motu difformiter difformi cuius quelibet medietas eſt vniformis: tñ ſpacium pertranſibit adequate quantũ per tranſiret gradu medio iter illas duas partes. vt ſi ſortes per vnam medietatem hore cõtinuo moueret. ſcõa vt quattuor: in tota ſecunda moueatur vt ſex. Jam ſortes mouetur: ita velociter in tota hora ca hora ...

rice quoad effe.cum. hoc eſt tantum ſpacium pertran=
ſibit in illa hora:ac ſi fuiſſent continuo motus vt quin
ꝗ qui mediat inter quattuor ⁊ ſex. Et ratio eſt. ſi eſſet
pſo continue motus per vnam horam vt quinꝗ tūc ip
ſe fuiſſet motus velocius ꝙ ſortes in prima medieta=
te hore per vnum gradum preciſe:⁊ in ſecunda medie=
tate hore ſortes per vnum gradum preciſe velocius
moueret ꝙ Plato in ſecunda medietate hore. Ergo ꝙ
tum ſortes amittit in vna medietate hore. tm̄ lucratur
in alia. Iſta erat via probationū in qualitatibꝰ diffor
mibus quā ſupponimꝰ in caſu noſtro de motu locali dif
formi. Et ideo eſt. cum omne compoſitum ex duobꝰ in=
equalibus eſt duplum ad mediū inter illa duo inequa=
lia:ptꝫ. decē qđ cōponit ex ſex ⁊ quattuor partibus ine
qualibꝰ. eſt duplum ad quinꝗ. quod mediat inter illa
duo. Similiter duodecim cōponitur ex octo ⁊ quattu
or ⁊ eſt dupum ad ſex: qđ mediat inter octo ⁊ quattuor
¶ Et patet illud idem in continuis. ſit a compoſitum
ex b. ⁊. c. partibus inequalibus: ſit. b. ſex pedū: c. quat=
tuor pedū. Iam a. ē duplum ad illud qđ mediat inter il
la duo. ⁊ ſit d. medians equaliter. Iam. d (vt palam eſt)
eſt minus. b. ⁊ maius C. diminuatur b: quouſꝗ fuerit
eq̄le. d. ⁊ augeat c. quouſꝗ fuerit equale d: tunc in fine
b. ⁊. c: erunt equalia. ⁊ a. erit duplum ad d. ⁊ ī principio
a: erat tātū ꝙtū eſt in fine: quia quantū b: ꝑdidit: c acq=
ſiuit: igit in pricipio a. erat duplum ad d. quod erat ꝓ
bandum. ¶ Nona propoſitio. Ex hoc ſequens eſt ſi ſit
vnū mobile quod mouet in prima medietate hore a nō
gradu ad quattuor vſꝗ ⁊ in ſecūda medietate hore a q̄
tuor ad duodecim vſꝗ. Ille motus r̄ndet gradui me=
dio inter gradꝰ medios illorum motuum: Pro prima
medietate oportet capere duo. ꝓ ſecūda medietate oc=
to. illud mobile mouetur. ita velociter: ſicut aliud mo
bile continuo motum vt quinꝗ ſit ſortes motus ſecun
dū caſū noni correlarij. pſo ꝯtinuo vt q̄nꝗ: iā ſortes in
pria medietate mouet ac ſi fuiſſet ꝯtinuo motꝰ vt duo
in illa medietate: ⁊ ꝯtinuo mouet vt octo in ſecūda me
dietate ex concluſione huius queſtionis. ſed pſo in pri=
ma medietate hore exuperat Sortem preciſe per tres
gradus motus: ⁊ ſortes platonem in ſecūda medieta=
te hore per eoſdem excedit: ergo correlarium verum.
¶ Decima propoſitio. Si ſuperior pars celi lune cōdē
ſetur concauum verſus (dato ꝙ celū continuo eq̄ veloci
ter circūeat) tardius moueret patet. Iam variatur pū
ctum medium menſurans velocitatem motus celi lu=
ne: ⁊ incipit appropinquare centro mūdi: ergo in vigin
ti quattuor horis minorem circulum deſcribit ꝙ pūctū
mediū a principio: ⁊ hoc h̄nt aduerſarij dicere. ¶ Oppo
ſitū ſeq̄t ſi ꝯdēſet ꝯuexū ꝟſus. ſi medietas ſupior ꝯſcē=
dat mercuriū ꝟſꝰ: alia medietas deſcēdat opꝫ videre
que medietas plꝰ acq̄rit: vel an eq̄liter: ⁊ dicas ꝯſequē=
ter ſicut diximus in primū diſtinctione decimaſeptima
queſtione de q̄litatibus cōtrarijs de ſera cuiꝰ vna me=
dietas aſcendit: ⁊ altera deſcēdit. ¶ Undecima propo
ſitio. Aliquod mobile ꝑ vnam horam tardius ⁊ tardiꝰ
mouebit: ⁊ tamen continuo erit ita ꝙ quilꝫ pūctꝰ eius
qui mouetur intendat motū ſuū: patet. ſit a vnū corpꝰ
circulariter motum. ⁊ ei applicet vnū corruptiuum (vt
nouacula) ſucceſſiue corrūpens partes circūferētiales
ipſius a: ⁊ cum hoc quilibꝫ punctus ipſius a recedat a
centro per rarefactionem: nihilo tamen minus non tm̄
faciat rarefactio ſicut illa diminutio: Ita ꝙ ſempꝑ per il
lam corruptionem partiū a efficiatur minus tūc: pꝫ ꝙ a
tardiꝰ ⁊ tardiꝰ mouebit cū ꝯtinuo efficiat minꝰ. pūctū
medium ſemidyametri magis appropinquat cētro ro

te: ⁊ tamen ex hypotheſi quodlibet pūctum quod mo=
uetur velociꝰ mouetur: cum magis recedat a cētro de
pūcto qui mouet ē ſermo ꝓpter pūcta extremalia ſcimꝰ
iā i aliq̄ iſtāti huiꝰ hore: tunc verū ē dicere: ꝙ illđ pun=
ctū extrēale n̄ mouet. co ꝙ nō īmedietate pꝰ hoc moue
bitur. ¶ Duodecima ꝓpoſitio. a: mobile cōtinue mo=
uebitur per iſtam horam velocius ⁊ velocius: ⁊ tamen
continue erit ita ꝙ quilibet pūctꝰ eius q̄ mouetur tar=
dabit motum ſuum: ſit a. vna rota circulariter mota cu=
ius circunferentie addantur cōtinue noua ⁊ noua pun
cta: ſic ꝙ maioretur rota continuo: cum hoc ꝙ quilibet
punctus qui nunc eſt in rota appropinquet centro: ⁊ ꝙ
primum erit aliquis punctus additus ille incipiat ac
dere ad centrum per remotionem de preſente: ſic ſcili=
cet ꝙ iſta condenſatio non impediat quin a. ſemper effi
ciatur maiꝰ. Prior pars concluſionis eſt lucida. ⁊ ſecū
da etiam eſt clara. quia in quolibet inſtāti verum eſt di
cere. ꝙ quilibet pūctus eius qui mouetur tardius mo
uebitur ꝙ prius: ſimus in aliquo inſtanti. falſum eſt di=
cere tunc ꝙ aliquod pūctum extremale moueatur: cū
nullum tale ante hoc fuerit. ſed quilibet alter punctꝰ
qui mouetur tardius ⁊ tardius mouet ꝙ prius. ¶ Ter
tiadecima propoſitio. duo mobilia in vna hora equalia
ſpacia deſcribunt: tm̄ in nullo inſtanti illius hore vnum
mobile eque velociter mouet: ſicut aliud ꝑ ponēdo ꝙ a
mobile in prima medietate hore moueatur tribꝰ gradi
bus velocitatis: in ſecunda medietate hore quinꝗ gra
dibus velocitatis. ⁊ b: mobile in prima medietate hore
moueatur ſex gradibꝰ velocitatis: in ſecūda medieta=
te hore duobus gradibꝰ velocitatis. Iam a: ⁊ b: in nul=
lo inſtanti illius hore eque velociter mouent. Nō ſtes
de motu inſtātaneo: idem eſt de tempore. Nō eq̄ualia
ſpacia pertranſeant hec mobilia patet. ſi vnus gradus
velocitatis motus in medietate hore ſufficiat ad ptrā
ſecūdum vnum pedale. vel quodcunꝗ aliud ſpacium.
Iam quodlibet iſtorum mobilium pertrāſibit octo pe
des in hac hora: cum fuerint octo gradus. ¶ Decima=
quarta concluſio: ſi fuerit hora diuiſa per partes ꝓpor
rionales proportiōe dupla minoribꝰ ad finem hore ter
minatis. ⁊ a mobile moueatur in prima parte propor=
tionali aliquali velocitate: in ſecunda parte proportio
nali in duplo velocius: in tertio in triplo velociꝰ: in q̄r=
to in quadruplo velocius: ⁊ ſic ſine ſtatu. a in tota hora
pertranſibit quadruplum ſpacium ad illud quod per=
tranſibit in prima parte proportionali: ¶ Pro hac cō
cluſione premittantur due ſuppoſitiones. Prior ē. Si
aliquo gradu motus in aliquo tempore aliquod ſpaciū
pertranſeatur in quolibet alio tēpore equali tm̄ de ſpa
cio natum eſt eodem gradu pertranſiri. ¶ Secūdo ſup
ponatur ꝙ ſi aliquod corpus diuidat in partes ꝓpor=
tionales proportiōe dupla: qualis eſt proportio prime
ad ſecūdā talis eſt proportio totiꝰ ad omnes preter pri
mam. Hoc patet quia aggregatū ex omnibꝰ preter pri
mā eſt equale prime. hec ſuppoſitio claret apud Eucli=
dem. ¶ Probatur cōcluſio. capio aliud mobile (ſcꝫ b)
quod moueatur ita velociter ſicut. a. in prima parte ꝓ
portionali: ⁊ ſimiliter in ſecunda pte ꝓportionali ho=
re: in tertia moueat in q̄druplo velocius ꝙ in prima: ⁊
in omnibus ſequentibus cōtinuet motum quē habuit
in tertia: tunc ſic. a ⁊ b. equalia ſpacia pertranſibunt in
totali hora. ſed b. pertranſibit ſolum quadruplum ſpa
cium ad illud quod pertrāſibit in prima parte propor
tionali hore: igitur a in tota illa hora pertranſibit qua=
druplum ad illud quod pertranſibit in prima parte ꝓ
portionali. Maior ſic probatur. a ⁊ b pertrāſibūt equa

lla ſpacia: in prima parte ꝓportionali: ⁊ ſimiliter in ſecunda ⁊ etiam in quarta: eo ꝙ in illis partibus proportionalibus eque velociter mouebuntur: ſed b/ in tertia parte proportionali tm̄ magis pertranſibit q̄ a in illa tertia parte proportionali quantum pertranſitum ab a/ in alijs partibus proportionalibus ſequentibus q̄rtam excedit pertranſitum a.b. in illo tempore. Quod ſic probaṫ. pono ꝙ illa tertia pars proportionalis diuidatur per partes proportionales minoribus terminatis quartam partem proportionalem hore verſus. tunc ſic. ſi a ī p̄ia parte proportionali illius tertie partis proportionalis acquiſiuiſſet illum gradum motus per quem in quinta parte proportionali excedet motū b. ⁊ auferatur ille gradꝰ a motu qui erit in quinta parte proportionali: ⁊ a toto reſiduo: ⁊ ſimiliter ſi in ſecunda parte proportionali huius tertie partis proportionalis a acquiſiuiſſet illum gradum per quem motus a. excedet motum b. in ſexta parte proportionali: ⁊ auferatur ille gradus motus a motu qui erit in ſexta parte proportionali ſequente ⁊ a toto reſiduo: ⁊ ſic conſequēter de alijs partibus: tunc a mobile tātum ſpacij ꝑtrāſiret ſicut b: Nā in tertia parte proportionali moueret vniformiṫ: vt quattuor: ⁊ ſimiliter in qualibet alia parte ꝓportionali ſequenti. ſꝫ in illo caſu tm̄ ſpacij pertrāſit ſicut tunc pertranſiret. igiṫ nō tantū ſpacij pertranſibit ſicut b. ꝙ autem tantū pertranſibit ſicut tunc ꝑtranſiret patet: quia tertia pars proportionalis eſt dupla ad quartam. quarta autem eſt equalis aggregato ex omnibus ſequentibus: igiṫ tertia pars pars proportionalis eſt dupla ad aggregatum ex omnibus ſequētibꝰ dempta quarta: igitur ſua prima pars proportionalis eſt equalis illi aggregato: ⁊ per conſequēs ſi auferatur vnus gradus ab illo motu qui erit in illis partibus proportionalibus: et ponatur in prima parte ꝓportiōali tertie partis proportionalis: tm̄ valebit quo ad pertranſitionē ſpacij quantū valeret ſi fuiſſet in aggregato ex omnibus illis partibus proportionalibus. Et ſic in p̄ia parte proportionali illiꝰ tertie partis ꝓportionalis acquirit illum gradum motus quo motꝰ eius excedit motum b. ī quinta parte proportionali: et ſecūda pars proportionalis tertie partis eſt equalis aggregato ex ſexta parte proportionali ⁊ ex omnibus ſequentibus: igitur ſi in illa ſecunda a mobile acquireret illum gradum motꝰ quo excedit motum b. in ſexta parte proportionali tantundē pertranſibit ſicut tunc pertrāſibit in eodem. ⁊ ſic ſine ſtatu. ¶ Iam probatur ꝙ b. quadruplū ſpacium pertranſibit in tota hora ad illud quod pertranſibit in prima parte proportionali: motus ſecunde partis proportionalis hore eſt duplus ad motum prime partis proportionalis hore: ⁊ eſt ſubduplum tempus ergo in illis partibus eſt equalis pertrāſitio. ⁊ motus tertie partis proportionalis eſt quadruplus ad primam ergo equaliter in illa pertranſitur ſicut in prima. ⁊ omnes alie partes ſequentes tertiā ꝑtem proportionalem ſunt illi equales. ⁊ in omnibus illis eque velociter mouetur. ergo in eis b. tantum ſpacium pertranſit ſicut in tertia parte proportionali. Et ita totū ſpaciū pertrāſitū a. b. mobili in tota iſta hora eſt q̄druplū ad ſpaciū pertrāſitum in prima parte proportionali illiꝰ hore: ⁊ a equale ſpacium pertranſit cū b. in tota illa hora: vt oſtēſum eſt: ergo ſi aliqua hora eēt diuiſa ꝑ partes ꝓportionales proportiōe dupla minoribꝰ terminatis ad finem hore ⁊ reliqua. quod fuit probādū. ¶ Quintadecima cōcluſio. et finalis eſt. Si fuerit hora ſeq̄ns diuiſa ꝑ ꝑtes ꝓportiōales ꝓportiōe dupla minoribꝰ terminatis ad finē hore: ⁊ in p̄ia parte proportionali a mobile moueatur aliquali velocitate (puta vt vnum) et in ſecunda parte proportionali intēdat illum motum vniformiter difformiter ad gradū duplū vſq;: hoc eſt vſq; ad duos gradus et in tertia parte proportionali moueaṫ illo gradu duplo puta duobus gradibus. ⁊ in quarta vniformiter difformiter ab illo gradu ad gradū duplū vſq;: puta vt quattuor: et in quinta moueaṫ vniformiter illo gradu puta quattuor: in ſexta vniformiṫ difformiter ab illo gradu ad ſuū duplum vſq; puta vt octo: ⁊ ſic in infinitū in totali hora ꝑtranſibit triplū ſpaciū ſeſquialterꝫ ad ſpaciū pertrāſitū in prima parte ꝓportionali. ¶ Probaṫ ꝯcluſio in oībus partibus imparibꝰ (puta prima/ tertia/ q̄nta / et ſic in infinitū) ꝑtranſibit duplū ſpaciū ad ꝑtranſitū in prima et in omībꝰ partibꝰ paribꝰ (puta/ ſc̄da/ quarta/ ſexta / ⁊ ſic ī abyſſum) ꝑtranſibit ſpaciū ſeſquialterū ad ſpaciū pertranſitū in prima parte ꝓportionali: ergo in totali hora ꝑtranſibit triplū ſpaciū ſeſq̄alterū ad ſpaciū ꝑtrāſitum in prima pte ꝓportionali hore. ꝯſequentia eſt lucida: cū ꝯgeries ꝓportionū duple ⁊ ſeſquialtere valet ꝓportionē triplā ſeſquialterā. Etiā ꝓbaṫ p̄ia ps añtis: a in tertia pte ꝓportionali in duplo ꝑciſe velocius mouebiṫ q̄ in prima: ⁊ tertia ps ꝓportionaṫ eſt ſubquadrupla ad primā. ergo in duplo minꝰ de ſpacio ꝑtrāſibit q̄ in prima. ⁊ ſic de omībus partibꝰ ꝓportionalibꝰ imparibus eſt ꝯtinue ꝓportio dupla: et ſic ſortes ꝑtranſibit infinita ſpacia ſe excedētia in ꝓportione dupla: et per ꝯſequēs primū eſt eq̄le aggregato ex oībꝰ ſeq̄ntibus: ergo aggregatū ex prima ⁊ oībꝰ ſequētibꝰ eſt duplū ad primā partē: ⁊ ꝑ ꝯſequēs in oībꝰ partibꝰ ꝓportionalibus imparibꝰ duplū ſpaciū ꝑtranſibit ad ſpaciū ꝑtrāſitū in prima pte ꝓportionali. ¶ Sc̄da ps iā ꝓbaṫ: in ſecūda pte ꝓportionali hore mouebiṫ vniformiter difformiṫ ab illo gradu quo mouebaṫ ad gradū duplū: ergo preciſe tm̄ ſpacij pertrāſibit quātū ꝑtranſiret in gradu medio inṫ illos duos: ſꝫ ſic ē ꝙ gradꝰ ille ſe hꝫ in ꝓportiōe ſeſq̄altera ad illū gradū q̄ mouebaṫ in prima: ergo ſi ſc̄da ps ꝓportionalis eſſet equalis prime: ſpaciū ſeſq̄alterū ꝑtranſiret ad ſpaciū ꝑtranſitū in prima: ſed ſic ē ꝙ illa pars eſt ſubdupla. ergo ſolū dimidietatē ſpacij ſeſquialteri ꝑtranſit: ⁊ in quarta ꝓportionali mouetur vniformiṫ difformiṫ a gradu quo moueṫ ī tertia ad gradū duplū vſq;. ergo in duplo velocius q̄ in ſc̄da: ſꝫ q̄rta ad ſc̄dam ē ſubq̄drupla. ergo in duplo minꝰ de ſpacio pertranſit q̄ in ſc̄da. Et eodē modo ꝓbabiṫ in ſexta: ꝙ ī duplo minus pertranſit q̄ in quarta ⁊ ſic in infinitum: ergo ſpaciorꝫ ꝑtranſitorū in partibꝰ ꝓportionalibꝰ paribus eſt cōtinue proportio dupla. ergo quod pertrāſitur in prima illarū eſt equale aggregato ex omnibꝰ alijs ſequētibꝰ: igitur in omnibus partibꝰ ꝓportionalibus paribus pertranſibit ſpaciū in ꝓportione ſeſq̄altera maius ſpacio quod ꝑtranſibit in prima parte ꝓportionali. Et ſic habeṫ ꝯcluſio ꝓpoſita. ¶ Cōtra illa arguitur. ſi ponaṫ linea infinita mota cū celo circulariṫ illa ſecundū varias ꝑtes moueret difformiṫ: pedalitas plꝰ diſtans a centro velocius moueṫ q̄ alia minꝰ diſtans: ⁊ ſic partes difformiṫ mouenṫ ⁊ tibi non potes currere ad punctū mediū: cū nullum tale ſit ſignabile in hac linea igiṫ. ¶ Inſuper ſc̄dm dicta ſi ſortes vniformiṫ difformiṫ moueretur a quattuor ad octo vſq;: ⁊ Plato a quattuor ad nō gradū vſq;: ꝙ ſortes ita velociter motū acquireret ſicut Plato amittit: hoc eſt falſum: motꝰ platonis remittiṫ ad ſubduplū/ ſubquadruplū/ ſuboctuplū/ ⁊ ſic in infinitū: ſed ſic non eſt de motu ſortis quoad intētio

nē. ¶ Amplius ſequeret̄ q̄ ſi ſortes ꝛ plato nūc mouerē tur vno gradu motus: ꝛ poſtea eorū motus acquirātur ſic ſcʒ q̄ ſortes acquirat duplū motū ad motum platonis in qualibet parte hore future: q̄ motus ſortis eſſet duplus ad motū platonis: cū nūc ſunt equales et ſemper poſtea ſortes acquiret duplū motū ad motū platonis: ſed hoc eſt falſū: ſi ſortes in principio hore haberet duplū motū ad motū platonis: ꝛ ſemper poſtea duplū motū acquireret: tūc ſolū motus ſortis eſſet duplus ad motū platonis ꝛ nūc eſt vno gradu minor. ergo non eſt duplus ad motū platonis. ¶ Ad primuʒ patuit ſupra in materia de infinito diſtinctiōe .xliiij. primi: ſʒ argumētū nō eſt magis contra dicta q̄ contra aduerſarios: cū in eo nō ponit̄ punctū velociſſime motū ſicut nec ponit̄ punctū mediū. ¶ Ad ſcðm cōcedit̄ q̄ ſortes ita velocit̄ motū acquirit ſicut alius motū amittit: licet non ita velociter proportionalit̄. ¶ Ad tertiuʒ dicit̄ q̄ motus ſortis nunq̄ erit duplus ad motū platonis ꝛ hec ꝯſequentia eſt nulla nūc ſortes ꝛ plato habēt motus equales: ꝛ cōtinuo poſt hoc ſortes acquiret duplū motuʒ ad motum platonis. ergo totalis motus ſortis erit duplus ad motum platonis. Immo oppoſitū ꝯſequētis ſequitur: vt poteſt exemplificari In ꝯtinuis ꝛ numeris equale additū maiori numero ꝛ minori maiorē proportionē facit cuʒ minore q̄ cum maiore: hoc ē maior reſultat proportio ex addito ꝛ numero minori ad illū numerū minorē q̄ ex eodem addito ꝛ numero maiori ad eundē numerū maiorem. quattuor ad duo eſt proportio dupla. addas vtriq; vnitatem habebis quinq; et tria modo quinq; ad tria eſt proportio minor q̄ dupla. ſic ſi addas pedale corpori quattuor pedū: ꝛ aliud corpus duorū pedū non manebit amplius proportio dupla. Secūdo motus augmētationis attēdit̄ penes totā quātitateʒ acquiſitā in tali vel tali tpe: ergo velocitas motus localis attendit̄ penes punctum velociſſime motū. ¶ Reſpōdet̄ añs eſt dubiū ꝛ ſuper iſto due ſunt oppoſite poſitiones. Quarum vna tenet q̄ velocitas motus augmētatiōis attēdit̄ penes quātitates acquiſitas in equali tpe: nō reſpiciendo ad eq̄litatē vel inequalitatē ſubiectorū: ꝛ ſic q̄n digitus ſortis tumet in vna hora: totus ſortes ita velocit̄ augetur ſicut eius digitus: ꝛ ſic ſi vna quercus acquirat pedale ī anno ꝛ arbuſtū pedale ſimile: eque velociter augmētabunt̄. ¶ Oppoſitū etiā eſt probabile: ꝛ cōformius modo vulgarium q̄ oportet habere reſpectū ad aggregatuʒ ex quātitate addita ꝛ preexiſtenti ad preexiſtentē. Et ſic illa q̄ eque proportionaliter augent̄ eque velocit̄ augentur quacunq; illarū poſitionū data nō probat̄ ꝯſeq̄ntia.

¶ Diſtinctionis ſcðe queſtio quarta.

Quarto q̄ritur penes q̄d attendit̄ velocitas motus. penes cauſam. ¶ Reſpōdet̄ q̄ ipa attēdit̄ penes proportionē proportionū (hoc ē proportionē geometricam) potentiarū mouētiū ad ſuas reſiſtentias: ita q̄ ex equalibus proportionibus potētiarū mouētium ad ſuas reſiſtentias prouenit eq̄lis velocitas: ex inequalibus inequalis ſcʒ ad duplā dupla velocitas: ꝛ ad ſubduplā ſubdupla velocitas vt ſi a ad b eſt proportio quadrupla: ꝛ c ad b eſt proportio dupla tūc a/ mouet b/ in duplo velocius q̄ c/ dico q̄ proportio quadrupla eſt dupla duple: quia virtus mouēs a proportione in eadē proportione velocius mouebit ſuā reſiſtentiā quā quattuor duo excedūt. ¶ Probat̄ cōcluſio ſic: velocitas motus penes cām attendit̄: penes aliq̄d ꝛ nō penes proportionē potentiarū mouentiū inter ſe: q2 tunc ſi a potētia eſſet dupla ad b/ ſequit̄ q̄ quicquid poteſt mouere a/ illud poteſt mouere b/ in duplo tardius: ꝛ ſic a proportione minoris inequalitatis poteſt fieri motus cōtra Ariſtotelē ſeptimo phiſicorū. Et per ideʒ probat̄ q̄ nō attēdit̄ penes proportionē reſiſtentiaruʒ inter ſe: nec etiā attendit̄ penes proportionē exceſſuuʒ q2 tunc ſequit̄ q̄ in duplo velocius quattuor mouerent duo q̄ duo vnum: q̄d eſt ꝯtra Philoſophū ſeptimo phiſicorū textu cōmenti .35. et ꝯſequētia patet q2 exceſſus quattuor ad duo eſt duplus ad exceſſum duorū ad vnū ¶ Contra iſtā cōcluſionē arguit̄ ſic ſecūdum Ariſtotelem ſcðo celi: motus naturalis velocitat̄ in fine: ꝛ tamē cōtinue eſt eadē proportio agentis ad reſiſtentiā ponendo vniformitatē medij. ¶ Preterea arguit̄ ſic. ſi aliq̄ potentia mouet aliquod mobile eadē mouebit preciſe in duplo velocius medietatē eius: ꝯſequens eſt falſum ergo ꝛ añs. Cōſequētia apparet. Probat̄ falſitas ꝯſequentis: ſit a potētia vt octo: ꝛ ſuū mobile reſiſtētie vt duo: ꝛ ſua medietas c/ reſiſtens vt vnū: tūc ex quo velocitas in motu ſequit̄ proportionē potētiarū mouētiū ad ſuas reſiſtentias. ꝛ proportio a/ ad c/ ē minor q̄ dupla ad proportionē a/ ꝛ b/ ergo. Nā inter a/ ꝛ b/ eſt proportio q̄drupla ſiue dupla duple: ꝛ nō eſt duple proportio inter a ꝛ c/ q̄ nō eſt niſi octupla. ¶ Ad primum dicit̄ q̄ ſicut maiorat̄ velocitas: ita maiorat̄ proportio potentie ad reſiſtentiā: vltra grauitatē eſſentialē ꝯtinue acquirit̄ grauitas accidētalis: ſcʒ impetus ſcðm cōiter loquentes. Etiā minus de aere reſiſtit ī fine q̄ in principio. ¶ Ad ſecundū nego ꝯſequētiā immo oppoſitū ꝯſequētis ſequitur in caſu: proportio octupla que eſt inter octo ꝛ vnuʒ nō eſt in duplo maior proportione quadrupla: proportio octo ad duo eſt dupla duple: ꝛ octo ad vnum componitur ex tribus duplis. Interdū aliqua potentia mouet aliq̄d mobile ꝛ illa potentia plus q̄ in duplo velocius mouet medietatē illius mobil̄: patet. ſit a/ potentie vt tria ꝛ b/ mobile vt .ij. ꝛ c/ medietas vt vnū tūc proportio a ad c/ eſt maior q̄ dupla proportione a ad b/ cum tripla eſt maior duabus ſeſq̄alteris. ¶ Pro cuius intelligētia te nō fugiat modus Euclidis. quito elemētorū dicētis Si fuerint aliqui termini ſuicē proportionales int̄ quos eſt mediū vnū proportionale: proportio prima ad vltimuʒ cōponit̄ ex proportione primi ad ſcðm: ꝛ ſcði ad tertium. Et ſi fuerint duo media: proportio primi ad vltimū cōponit̄ ex proportione primi ad ſcðm: ꝛ ſcði ad tertiū: ꝛ tertij ad quartū. Exempli cauſa vt proportio trium ad vnum conflat̄ ex proportione trium que eſt ſeſq̄altera: et ex proportione duorū ad vnū q̄ eſt dupla: ꝛ ſic proportio tripla cōponit̄ ex dupla ꝛ ſeſq̄altera. ¶ Similit̄ proportio q̄ttuor ad vnū integrat̄ ex proportione quattuor ad tria q̄ eſt ſeſq̄tertia: et proportione triū ad duo ſeſq̄altera. ꝛ ex proportione duorū ad vnū dupla: eam ob rē proportio q̄drupla ex ꝯtra dupla vna ſeſq̄tertia ꝛ vna ſeſq̄altera ꝯflat̄ ¶ Idem intelligas ſi inter primū ꝛ vltimū terminū mediarent plures termini duobus: proportio octo ad q̄ttuor ex proportione octo ad ſex ꝛ ſex ad quattuor componitur: ꝛ ſic ex proportione ſeſq̄tertia ꝛ ſeſquialtera reſultat: ꝛ nō modo ex his reſultat: ſed in alia via cōflatur ex proportione octo ad ſeptem: ſeptem ad ſex. ſex ad q̄nq;: quinq; ad quattuor: hoc eſt ex proportione ſeſquiſeptima ſeſquiſexta ſeſquiquinta ꝛ ſeſquiquarta proportionem vnā ex alijs cōponi more Euclidis et componi nihil aliud eſt q̄ int̄ terminos illius proportionis reparari adequate tales proportiones ex quibus dicimus ſi

iam cōponi: ſic ꝙ prima ꝓportio ex qua dicit̄ componi habeat pro termino maiori terminū maiorē illius proportionis ⁊ terminū infimum ꝓ termino minori. ¶ Inſup ſcḋm Euclidē ibidē. oīs ꝓportio cōpoſita ex ꝓportione maiori ⁊ minori eſt minor ꝙ dupla ad maiorē: ⁊ maior ꝙ dupla ad maiorē: ⁊ hoc eſt lucidū. nā omne totum cōpoſitū ex duobus partibus inequalib⁹ eſt minus ꝙ duplū parti maiori: ⁊ maius ꝙ duplū parti minori: eo ꝙ eſt duplū preciſe ad mediū inter illas ptes. Et patet in terminis: tripedale eſt duplū preciſe ad pedale cum ſemis: ⁊ plus ꝙ duplū ad pedale: ⁊ minus ꝙ dupluȝ ad bipedale. ¶ Sic in proportionibus: vt proportio triū ad vnū ꝙ eſt tripla: eſt maior ꝙ dupla ſeſqualtere: et minor ꝙ dupla duple. ¶ Quo fit oīs proportio compoſita ex duab⁹ ꝓportionib⁹ equalibus ē preciſe dupla ad quālibet illarū: vt proportio quadrupla (vt quattuor ad vnū) eſt dupla duple: q2 ex duabus duplis reſultat: q2 quattuor ad duo: ⁊ duo ad vnū: quarū quelibet eſt dupla: modo oēs duple ſunt equales in proportione: lȝ vna dupla plus ꝯtineat de quātitate ꝙ altera. ¶ Preterea notādū ꝙ ad cognoſcendū exceſſum vnius ꝓportionis ſup aliā: oportet capere terminos illarum ꝓportionū quicūꝙ ſint illi: et multiplicare extremū minus vnius ꝓportionis cū extremo maiori alterius: ⁊ ſimiliter extre... minus alterius ꝓportionis cū extremo maiori alteri⁹. Et ſi numeri reſultātes ex illis duabus multiplicationibus ſint equales: ꝓportiōes erūt equales. Et per ꝯſequēs nō erit exceſſus vnius ſuper aliā. Si vero fuerint inequales: ꝓportiones erūt inequales: ⁊ tant⁹ erit exceſſus vnius ſup aliā: quāta eſt ꝓportio numeri maioris ꝓueniētis ex multiplicatiōe numeri maioris alicuius illarū ꝑ numerū minorē alteri⁹: ad numerū minorē ꝓuenientē ex multiplicatione alteri⁹ termini maioris per minorē ꝑme ꝓportiōis. ¶ Exēplū primū vt captis iſtis proportionibus octo ad quattuor duodecim ad ſex: multiplicato duodecim per quattuor reſultant quadragintaocto. Similiter multiplicato octo per ſex idem: numerus reſultat quadragintaocto ⁊ per conſequens ille ꝓportiones ſunt equales. ¶ Exemplū ſcḋū vt captis iſtis ꝓportionib⁹ ſex ad duo et octo ad quattuor: multiplicato viij. qui eſt terminus maior vnius ꝓportionis ꝑ terminum minorē alterius ꝓportionis ſcilicet duo numerus reſultans eſt vt xvi. multiplicato vero. vi. ꝙ eſt numerus maior alteri⁹ ꝓportionis p. iiij. ꝙ eſt numerus minor prime proportionis numerus reſultans eſt vt. xxiiij. modo talis eſt exceſſus ꝓportionis. vi. ad. ij. ꝙ eſt tripla ſup ꝓportionem viij. ad. iiij. ꝙ eſt dupla qualis eſt ꝓportio. xxiiij. ꝙ eſt numerus reſultans ex termino maiori triple ꝓportionis: multiplicato p. iiij. ꝙ eſt numerus minor duple ꝓportionis ad. xvi. ꝙ eſt numerus reſultās ex termino maiori duple ꝓportionis ſcz. viij. multiplicato p. ij. ꝙ eſt numer⁹ minor triple ꝓportionis. Et q2. xxiiij. ad. xvi. ē ꝓportio ſeſquialtera: io tripla ꝓportio excedit duplam per ſeſquialterā: hoc eſt continet duplam ⁊ ſeſquialteram preciſe. Et hec ſufficiant pro ſolutione huius argumēti ⁊ ſimiliū. ¶ Scḋo arguit̄. ponēdo vnā potētiā vt. viij. ⁊ aerē reſiſtētie vt. iiij. ⁊ aliā potētiā vt quattuor ⁊ aerē reſiſtētie vt. ij. ſubduple quātitat̄ ad aliā aerē. Tūc eq̄lis ē ꝓportio illaꝝ potētiaꝝ ad ſuas reſiſtētias ⁊ tñ nō eſt equal' velocitas: cū vnum pertranſit maius ſpacium in equali tpe ꝙ aliud. ¶ Preterea arguit̄: ariſtoteles dicit. vii. phiſicoꝝ tertio commēti. xxxv. ꝙ ſi aliqua potentia moueat aliquod mobile: eadē potentia mouebit medietatē illius in duplo velocius. ¶ Reſpondet̄ velocitates erunt equales qualitatiue: ſed nō quātitatiue: tunc eīm velocitates ſunt equales qualitatiue qñ ab equalibus proportionibus proueniūt. Et reſiſtētie tunc ſunt equales qualitatiue qñ equalē difficultatem faciunt potētie agenti. Sed tunc ſunt equales quantitatiue qñ ſunt equalis quātitatis. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ Philoſophus capit potentiā pro proportione: ⁊ ſic opter qñ duplat̄ potentia duplare ꝓportionē. ſemper loco potētie ponat̄ ꝓportio. ¶ Tertio arguit̄. magnes eque velociter trahit ad ſe magnū ferrū ⁊ paruum: ⁊ tñ ipa non habet equales ꝓportiones ad magnū ferrum et paruū: igitur ab inequalib⁹ ꝓportiōib⁹ equales motus ꝓueniūt: aſſumptū patet experientia. ¶ Ad hoc argumentū reſpōdet cōmētator. vij. phiſicorū textu cōmenti quarti. negando ꝙ magnes ad ſe attrahat ferꝝ Sed dicit ferrū ex naturali inclinatiōe moueri ad ipaȝ magnetē tanꝙ ad ſuū locū naturalē ꝑ quandā qualitatē impreſſam ab ipa magnete in ipo ferro. ¶ Quo fit ſi ſortes habeat in manu magnetē ſufficientez attrahere ferrum (hoc eſt ꝙ ſufficit imprimere virtutē motiuā ferri) non plus ponderabit ferrū cum magnete ꝙ ſola magnes. ¶ Secūdo ſequit̄ ſi in aliqua equilibra ex vno latere ponat̄ ſcutū: ⁊ ex alia parte ponat̄ pondus ſcuti factū ex magnete: ⁊ addat̄ paruū ferrū ipi magneti: totū aggregatum nō plus pōderabit ꝙ illud ſcutū. Et ratio eſt q2 ſtatera nō detinet ferrū: ſed magnes.

¶ Diſtinctionis ſcḋe. queſtio quinta.

Quinto q2 docti in hac diſtinctione inquirere ſolent an cōtinuū cōponat̄ ex pūctis: aliqua occaſione data ex ipa magiſtri: ⁊ tius tamen q2 de ea philoſophi greci: ⁊ poſt eos arabes mētionē fecere: putātes cōiter demonſtrare ꝙ nullū cōtinuū ex pūctis conflet̄ur. ¶ In preſenti queſtione illud a ꝯtradictione tueri conabimur: temptantes argumentis ꝙ demōſtrationes exiſtimant̄ obuiare: ponētes duas ꝯcluſiones. Quarū prior eſt. Cōtinuū ꝯponitur ex punctis. Probat̄ concluſio in omnē ſuā partē cōtinuū poteſt eſſe diuiſum: quo poſito in eſſe nulla ꝑs remanebit diuidenda. ¶ Sed huic argumēto dicēs io la modalis compoſita debet poni in eſſe ⁊ nō diuiſa: et hoc eſt verū ſublato modo remanētibus omnib⁹ reliqs terminis: ꝙ patet de talibus. Quilibet homo pōt eſſe in hac bibliotheca. quilibet homo poſſibiliter nō ē animal / ens poſſibiliter non eſt ens. Prime due modales diuiſe ſunt vere: et de ineſſe illarū in ꝓpoſito terminis impoſſibiles: ⁊ ita ſimpliciter de. iſt. ¶ Dices de ineſſe iſtius in quālibet partē ſuā cōtinuū poteſt eſſe diuiſum non erit vna: ſed multe quarū quelibet ē poſſibilis. In hoc cōtinuū eſt diuiſum: ⁊ in hoc cōtinuū eſt diuiſum: vel tollendo terminum connotatiuȝ continuū: ponendo pronomē demonſtratiuū loco eius. ſic concedes tales. In quālibet partē ſuam hoc poteſt eſſe diuiſum in omnes ſuas partes hoc poteſt eſſe diuiſum: capiendo omnes diſtributiue: hoc poteſt eſſe diuiſum in omnes ſuas partes diſtributiue: ⁊ habebit ſingulares quālitas de ineſſe cū ſignū diſtributiuū ponere a parte ſubiecti. ¶ Poteſt eſſe intricatura capiendo omnes collectiue aſcendendo ſub termino ſtāte copulatiue: hoc poteſt eſſe diuiſum in illas partes: ⁊ in illas partes: ⁊ in illas ⁊ ſic de ſingulis copulatiue: quelibet pars illius copulati cōuenit ſubiecto: immo de neceſſitate: eſt modus eſt de poſſibili. ergo copulatiū ex omnib⁹ de neceſſitate cō

uenit ſubiecto. ¶ Sed quicqd ſit in his ambagibus logicalibus habita illa propoſitiõe (capiendo oēs collectiue) nõ habebit̃ propoſitum. ¶ Item arguatur relicto modo: ↄtinuū diuidit̃ in hanc partē: ⁊ iſtā ↄtinuum diuidit̃ in hanc partē: ⁊ ſic de ſingulis: ergo ↄtinuum diuidit̃ in omnē ſuā partē. per Aſſenſū añs eſt poſſibile: nulla pars alteri repugnat: ergo tota copulatiua eſt poſſibilis. ¶ Conformat̃ poſſibilitas illius copulatiue per diſiunctiuā compoſitam ex partibus contradicentibus q̃ non eſt neceſſaria: ergo nec illa copulatiua: eſt impoſſibilis que claret intelligenti logicā. ¶ Sed dices ꝙ tota copulatiua eſt ĩpoſſibilis licet quelibet cathegorica cõpatiat̃ duas alias tres ⁊ ſic de quibuſcūq; finitis: tñ vna cathegorica eſt incõpoſſibilis infinitis: hoc eſt illi ꝑticule et ſic de ſingulis: ⁊ per ↄſequēs vna pars eſt alteri incõpoſſibilis. Eodē modo dicatur de neceſſitate diſiūctiue cõpoſite ex partib⁹ cõtradicētibus huic copulatiue. ¶ Propterea ſcḋo arguit̃ ad idem. ⁊ hoc ſic: dato vno corpe vitreo poſito ſup corpus ſolidū et planū ſup quod ponat̃ graue infinite grauitatis vel finite cadēs directe ſup corpus vitreū: tūc ſic. Illud corpus diuidetur in oēm ſuā partē: ⁊ eſt continuū. arguit̃. Conſequētia tenet cū minore: ⁊ arguit̃ maior. in aliq̃s partes diuidet̃ cõprobante experientia: et equa eſt ratio de alijs. ergo in oēm ſuā partē diuidet̃. ¶ Et confirmat̃ hec ratio: ab omni ꝓportione inequalitatis maioris fit actio. ſeptimo phiſicoꝝ. nulla pars illius corporis vitrei ſufficient̃ reſiſtere põt illi corpi graui nc diuidat̃: magna pars magis reſiſtit q̃ parua: ꝙ lapill⁹ frãgetur a graui cadente ſup ipſum q̃ exiſtēs in molari. et ſi corpus minus quātitatiue maius reſiſtat cū ponat̃ infinita grauitas infinite actiuitatis. ipm diuidetur. ¶ Non debet dicere: corpus planū erit poroſum: ⁊ aliq̃ partes corporis vitrei poros ingredient̃: vl̃ partes mediate nõ tāgent̃ a corpore: hoc inq̃ nõ valet: ponim⁹ de potentia dei illud corpus eſſe ſolidū: etiā naturalit̃ argumentū currit de partiali vitro poſito ſup planū totaliter ſolidū. illud corpus planū nõ eſt totaliter poroſum. Etiā mediatio partiū nõ impedit: enſis craneum frangit: tangēdo durā matrē ⁊ piā matrē: ⁊ nõ craneū. īmediate ¶ Inſup argumentū currit de partib⁹ ſuperficialib⁹ corpori graui eq̃ īmediate applicatis. ¶ Rurſus: pars ſupior fracta pellit mediatā partē. ¶ Si dicas argumentū debet ↄcludere de corpore parue grauitatis cadentis ſup corpus fragile: ⁊ equaliter militaret contra me ſi nõ ſingula concludant ſat eſt ſi oīa hec poſitionē colorēt. ¶ Inſtare non eſt ſoluere ſuff. eſt nobis ꝙ argumentū equaliter ducit ad vtrūq;. ¶ Et põt applicari argumentū de leui aſcendente in vacuo ꝙ ad omnē partē celi ⁊ ſpacij intermedij aſcendit. ¶ Similiter pottus aque plenus bene clauſus in hyeme vniformiter fortis diuidet̃ in oēm ſuā partem: alioquin aqua congelabit̃: ⁊ ſic minorē locū occupabit q̃ antea quod abhorret nat̃a. ¶ Tertio arguit̃: de⁹ põt ponere ſortis partes penetratiue in loco: multi exiſtimāt de corpore xp̄i in ſacramento euchariſtie: ſaltē illud eſt deo poſſibile: poteſt facere duo corpora ſe penetrare: vt patet de corpore xp̄i aſcendētis ad celos in die aſcēſionis. Eodē modo poteſt facere duas medietates eiuſdē corporis ſe pēetrare. ⁊ ſic de trib⁹ tertijs. quattuor quartis: ⁊ milleſimis: ⁊ tunc ſic aliquis põt trahere cultellū ſuper partes illas: nec ille partes infinite reſiſtunt ⁊ qualitercunq; reſiſtant deus poteſt cū omni potētia ſua cū illo diuidente concurrere: ꝙ erit aliqua diuiſio: et omnes ille partes ſunt in eodē loco ergo ſortes diuidet̃ in omnem ſuam partē. ¶ Quarto arguit̃. Capiat de⁹ corpus quadrupedale in prima parte proportionali vni⁹ hore: diuidat deus illō in quattuor pedalia: ī ſcḋa parte proportionali vnius hore quālibet illoꝝ pedaliū diuidat deus in quattuor partes equas: ⁊ in tertia parte proportionali illius hore quālibet illarū partium diuidat deus in quattuor partes equas. et ita faciat de⁹ ꝑ omnes partes proportiōales illius hore: ita ꝙ quodlibet integrū erit ſubquadruplū in ſcḋa parte ꝓportionali. illius hore ad partē precedētē: ↄſeruādo omnes illas partes in fine illius hore: tūc ſic in infinitū parua erit aliqua iſtarū partiū añ finē hore: ⁊ in inſtanti terminanti horā quālibet erit minor q̃ erat integrū in quacūq; ꝑte proportionali illius hore. ergo infinite puitatis eſt quodlibet illoꝝ quod remanet in fine ill⁹ hore: ergo nullū tale eſt diuiſibile ⁊ eſt. ergo eſt indiuiſibile: qḋ reſtabat ꝓbandū. ¶ Quinto arguit̃. ponēda ſunt pūcta accidētia in linea: vt dictū eſt diſtinctione. xxiiij. primi. ponat deus lineā a/ ſup lineā b/ deſtruendo quicqd eſt in linea demptis punctis. Iam quelibet pars linee b/ erit coopta ab aliqua parte linee a/ et nihil remanet demptis punctis: ergo linea a/ prius preciſe componebatur ex punctis. ¶ Sexto argumētor. de⁹ poteſt omne illud facere quod non implicat ↄtradictionē: ſed videt̃ ꝙ ad diuidēdū cõtinuū in quālibet [illegible] partē nulla ſequit̃ cõtradictio: ergo deus põt illud efficere. ¶ Secūda ↄcluſio. nõ eſt poſſibile cõtinuū cõponi ex finitis punctis. ¶ Probat̃ qꝛ dato oppoſito cõtinuū compoſita ex tribus punctis nõ erit maius cõtinuo cõpoſito ex duobus: nec inter illa erit proportio ſeſquialtera: indiuiſibile diuiſibili additū nõ reddit ipm maius. ¶ Illo dato ſequeret̃ ꝙ dyameter eſſet cõmēſurabilis coſte eiuſdem proportione naturali: contra Euclidē primo elementoꝝ. Probat̃ ↄſequētia: ſi coſta componat̃ preciſe ex punctis finitis: ⁊ dyameter ſimiliter: ⁊ cū oim pūctoꝝ finitoꝝ ad alia puncta finita ſit proportio rationalis: ſequitur propoſitū. ¶ Tertia concluſio. Quodlibet continuū cõponit̃ ex infinitis punctis. Probatio cõcluſionis. quodlibet ↄtinuū cõponit̃ ex punctis per primam ↄcluſionē: ſed nõ ex finitis per ſcḋam: ergo ex infinitis: ⁊ habet̃ tertia cõcluſio. ¶ Contra primā concluſionē q̃ eſt potiſſima in hac parte: arguit̃ ſic. Ex ea cum. ij. cõcluſione ſequitur ꝙ ꝑs cõtinui eſt equal̃ ſuo toti: conſequēs eſt falſum: ⁊ contra vnā cõem aīi conceptionē primi elementoꝝ. Et ꝙ ſequat̃ ꝓbatur ſic: totum ⁊ ſua medietas habēt partes equas: tot habet pūcta medietas ſicut totum cõtinuū. ¶ Reſpondetur negando ſequelā. ⁊ conced it̃ ꝙ medietas habeat tot pūcta ſicut totū: qꝛ infinita: ſed nego ꝙ tot habeat partes equas medietas ſicut totū. hoc diſiūctum equale vel inequale eſt paſſio quātitatis in predicamento quantitatis Dicit philoſophus propriū eſt quātitati ſecūdū eā equale vel inequale dici: modo punctū non eſt quantū. ¶ Accipito analogiā ī alia mat̃ia: tot ſunt inſtātia in medietate hore ſicut in tota. ⁊ ſcḋm aduerſarios nõ ſunt plura inſtantia in tota hora q̃ in eius medietate. Et ſecundū opinionē quorundā (fortaſſe nõ improbabilē) in quolibet t̃pe acquiſitionis forme acquirunt̃ infiniti gradus: nullus gradus in acquiſitione plus durat q̃ per inſtans: ⁊ tñ maior forma acquirit̃ in toto illo t̃pore q̃ in parte. Sic dicet̃ in propoſito. ⁊ nõ reſpiciēdū eſt ad puncta q̃ integrant continuū ad ꝓbandū magnitudinem vel paruitatē cõtinui: ſed penes partes quantas. Illud continuū eſt alio maius quod plus partes certe quantitatis habet. ¶ Sed contra iſtud arguitur

vel vnū punctū ↄſtituit quantū eſt et hoc non ſicut loq̄
mur de puncto ī preſentiarū. eodē modo. nec duo pun=
cta conſtituūt continuū. nec tria puncta. nec quattuor
puncta: ⁊ ſic ſine ſtatu. ¶ Sed dices (et dicendū eſt con
ſequēter) nulla finita ↄſtituūt continuum: ſed infinita.
¶ Sed contra iſta arguit̄. Ex illo ſequit̄ q̄ aliquid nūc
eſt continuū ⁊ in nullo inſtanti añ hoc fuit continuū: et
nullū continuū in hoc inſtanti producit̄: immo nec ali
quid. hoc correlariuꝫ eſt abſurdum ergo ⁊ añs. Probo
ↄſequentiā: ponamus q̄ deus in qualibet parte ꝓpor=
tionali hoc precedētis ꝓduxiſſet vnū punctū: ⁊ nihil ꝓ
ducat̄ in hoc inſtanti terminanti horā. Iā in hoc inſtan
ti eſt vnū cōtinuū: ⁊ in nullo inſtanti vel parte ꝓportio
nali hore añ hoc inſtans fuit cōtinuū ꝓductū: et nichil
ꝓducit̄ in hoc inſtanti. ¶ Reſpōdet̄ concedendo cōclu
ſionem. ſicut in. xliiij. diſtinctione primi cōcedimus q̄
aliquid nūc eſt infinitū. et in nullo inſtanti ante hoc in
ſtans fuit īfinitum. tñ nihil producitur nunc de nouo.
¶ Simile habetur ibidē diſtinctiōe. xvij. q̄ſtione. xviij.
de corpore infinite remiſſiōis quod nullius caliditaſ
eſt in quacunq̄ parte proportionali hore vel inſtanti.
et tñ in inſtanti terminanti horaꝫ corpus erit calidum
vt quatuor: vel vt octo: vel vt centum: vel vt mille ſi vo
lueris ⁊ nulla caliditas additur de nouo. ¶ Propter=
ea ſcḋo argu[illegible]ntabor inquirendo de iſtis pūctis. ſi ali
qua puncta poſſent cōſtituere aliquod continuū ſeque
retur q̄ deus pōt ex infinitis aīabus vel angelis crea=
re continuū. cōſequēs non ē admittendū ergo nec añs.
Et q̄ ſequatur ptꝫ aliqua indiuiſibilia ſubſtātie. cōpo=
nunt continuū. et nō eſt maior ratio de aliquibus q̄ de
alijs. Reſpondet̄ refellendo hoc argumētum ſecundū
dños reales puncta ſunt accidentia habētia poſitionē
in cōtinuo. q̄rit̄ ab eis quare aīe vel angeli non habeāt
poſitionem in eodem ſicut ſua puncta. ¶ Rñdebunt
id prouenire ex natura rei ſic dicā eis. alique ſunt ſub=
ſtantie indiuiſibiles nō potentes cōponere continuuꝫ
vt angeli et aīe intellectiue. aliqua ſunt indiuiſibilia
continuū conſtantia vbi ip̄i dicunt poſitionem habētia
in cōtinuo dico continuum componere. ¶ Sed contra
iſtud arguit̄. vel omnia puncta ſunt eiuſdē ſpēi: et ſi ſic
ſubſtantia et accidēs componentur ex ptibus eiuſdeꝫ
rationis. ſi nō. in eodem cōpoſito dabunt̄ pūa ↄpoſita
ſpecie diſtincta. ¶ Rñdetur nō omnia ſunt eiuſdē ſpēi
aliqua ſunt accidētia: aliqua ſubſtantia: et illa differūt
gñe. et inter ſubſtantias aliqua puncta cōponunt ma=
teriam. et illa oīa ſunt eiuſdē ſpēi ſpecialiſſime: tenen
do materiā celi eſſe eiuſdē ſpēi cū materia inferiorum.
puncta formas cōponentia differūt ſpecie a punctis cō
ſtantibꝰ materiā. et quot ſunt forme ſpecifice diſtincte
tot ſunt pūcta ſpecifice diſtincta et ſic dicatur de pun=
ctis componētibꝰ albedinē et nigredinē q̄ ſpē differāt
¶ Tertio arguitur. Si poſitio eſſet vera ſequeretur
q̄ cōtinuum et punctum eſſent eiuſdē ſpeciei. hoc eſt i=
conueniēs q̄ indiuiſibile et diuiſibile eſſent eiuſdē ſpe
ciei. Et q̄ ſequatur ptꝫ nichil eſt in a continuo niſi pun
ctum vel pūcta. ergo a cōtinuū non eſt alterius ſpeciei
a puncto vel punctis. ¶ Rñdetur concedendo ſeq̄lā:
duo puncta componētia materiā vel eandē formam et
vnum punctū ſunt eiuſdem ſpeciei. et ꝑidē tria pūcta/
et duo/ et ſic ſine ſtatu. Nō incōuenit aliquod punctuꝫ
et aliquod continuum eſſe eiuſdē ſpeciei. ¶ Sed vnuꝫ
falſum aſſumit̄ in argumēto q̄ nihil eſt in cōtinuo niſi
punctum. cuiuſlibet continui ↄtinuum eſt pars: modo
nullum continuum eſt punctum ſed a ſinus nō eſt eiuſ=
dem ſpeciei cū punctis componētibus materiaꝫ: bene
autem cum duobus punctis quorum vnum componit
materiam et aliud formā. dicatur pūctū pars materie
et non materia et punctū pars forme et non forma. Si
cuipiā placeat illam admittere in recto cum illo nō cō
tendimus: cum eſt habendus ſolum ſermo de nomine.
¶ Quo fit duo puncta in aſino ſunt eiuſdem ſpeciei cū
aſino: duo puncta in aſino ſunt eiuſdeꝫ ſpeciei cum ma
teria: immo vnum punctum in aſino eſt eiuſdem ſpēi
cum materia aſini: ⁊ꝫ nullū vnum punctū eſt aſinus. nec
omnia eiuſdeꝫ ſpeciei cum aſino ſunt aſinus: ptꝫ de pū
cto in materia et puncto in forma ſicut aīa et materia
ſeparata eiuſdem ſpēi cum forte: et tñ nō ſunt fortes vl̄
homo. ¶ Quarto arguit̄. Si dicta eſſent vera ſequere
tur q̄ poſſent auferri infinita puncta ab vno continuo
abſq̄ hoc q̄ ipſum eſſet minus. et loquor de continuo
finito. ↄſequens eſt falſum. ergo et añs. Falſitas con=
ſequentis probatur. illa infinita puncta ſufficiunt con
ſtituere ↄtinuum: immo ſi ſimul addātur ↄtinuum con
ſtabunt. Conſequētiam tñ probo. auferat deus vnum
punctum a prima pte proportionali a/ pedalis: vnum
punctum a ſcḋa parte proportionali eiuſdem. vnū pū=
ctum a tertia parte proportionabili eiuſdeꝫ: et ſic au=
ferat vnum punctum a qualibet parte proportionali:
vel potius a qualibet parte ꝓportionali auferat vnū
pūctum. tunc erūt infinita pūcta ablata ptꝫ. prima ps
proportionalis eius manebit ita magna ſicut añ abla
tionem illius puncti. ſcḋa pars proportionalis mane
bit ita magna ablato puncto ſicut āte eius ſubſtractio
nem. et ſic de qualibet alia parte ꝓportionali: et ſi oēs
partes proportionales maneant ita magne/ totū ma
nebit ita magnum. ¶ Inſuper prima proportionalis
manebit equaliter magna: q̄m ſemipedalis. Ipa eſt e=
qualis aggregato ex om̄ibus ſequētibus. ergo aggre
gatum partium ſequētium eſt ſemipedale. ergo totuꝫ
manebit pedale. ¶ Rñdetur concedēdo ſequelaꝫ. nec
hoc eſt inconueniens: immo ſi adhuc auferentur tria
puncta/ mille puncta de qualibet parte proportionali
totum manebit ita magnū ſicut a principio: etiā ſi au=
ferētur infinita interſcalariter. Secus eſt ſi continue
auferētur. ¶ Et ne tibi illud oñino peregrinum vide
atur: donatus analogia abito auferendo infinitos au
reos interſcalariter a cōgerie infinita aureorū infiniti
ſupererint. vel auferendo infinita pedalia equalia a li
nea infinita interſcalariter tota manebit infinita: vel
ſufficiēs ad tātam extenſionem infinitatis ſicut prius
erat. tota ratio eſt quia infinite erāt tales partes in li=
nea: quinimmo infinities infinite tales ſic recte eſt in
ↄtinuo quātolibet paruo ſunt infinita pūcta: et infini
ties infinita. ¶ Sed contra totum iſtud arguit̄. ſeque
retur q̄ ex corpore pedali poteſt fieri bipedale/ tripe=
dale/ quadrupedale/ ꝗtepedale ſecluſa rarefactione
vel q̄ idē ponatur ī varijs locis. Iſtud eſt ī intelligibi
le. ergo et fons de quo iſte riuus ſcatet. Q̄ ſequat̄ ptꝫ
ſeparētur ↄſequēter ſe habentia pūcta ab e corpore pe
dali ſecūdum imaginatiōem p̄fatam. Iam ex illis po
teſt ↄſtari vnum. ſit illud alicuius quātitatis quātum
libꝫ paruę volueris: īnumere tales magnitudies a pe
dali nō exhauſto: imo nō diminuto extrahi poſſunt: ex
quibu e quadrupedale immo infinitum corpus cōpo=
netur. ¶ Rñdetur ↄcedendo ſequelam. nec ↄſequens
eſt impoſſibile modus auferendi multum facit. Iſtud
nō eſt ſitum in facultate creature agēs naturale corrū
pit puncta ordinate et ↄtinue: et agēs creatum a pro=
poſito neſcit iſta puncta ſegregare. ſicut deꝰ ex corpo=
re pedali poteſt facere lineam infinitam: et nulla crea

[..]tura. ¶ Ex iſto ptz [..]am adiunctione ↄmuniter ↄceſſorum in phia qñ ignis corrūpit lignū ꝛ oīa puncta que erant forme ligni corrumpit: ita ꝙ nullū illoꝝ manet in rerum natura. puncta materias nullomō corrūpit. illa pūcta ſunt ingenerabilia ⁊ incorruptibilia naturaliter (ſicut philoſophi et nō abs re dicunt) cū corruptis ſtraminibꝰ remaneāt cineres quos de rerū natura tollere nequis quī aliqua materia ſuccedat. ¶ Si petas quare agens naturale nō poteſt corrūpere vnum punctum nihil aliud corrumpendo? ¶ Rñdetur per maximam phiſicā. Oē agens equaliter agit in duo paſſa eque approximata: modo nullū eſt vnū punctum ſine duobus: et infinitis eq̄liter agenti applicatis. ¶ Quinto arguit̃. ſi poſitio eſſet vera ſeq̄retur ꝙ pari ratione forma intēſibilis ⁊ remiſſibilis componeret̃ ex indiuiſibilibus ſecundum intēſionē. ſed hoc eſt incōueniēs Sed ꝙ ſequatur ptz: eſt eadē ratio. ¶ Similiter tp̄s componeretur ex inſtantibus: et motꝰ ex mutatis eē. ¶ Rñdetur concedendo oīa illa aſſumpta forma/accidens indiuiſibile (vt calor) inheret pūcto ſubſtantie. et diuiſibilis intēſiue inheret quāto. et proportionaliter dicatur de forma intenſibili ⁊ remiſſibili ad quātū. Iſtud nō eſt oīno improbabile quod dicimus de forma: vt ptz per vnam ſolēnem opinionē inter antiquos ꝙ forma intēſibilis nō habet partes. Quid mirum ergo ſi nos dicimus opinionē cōem tenentes ꝙ aliqua pars eius eſt indiuiſibilis? ex iſto non ſequitur ꝙ calor punctalis eſſet infinite intēſionis. dicimus illud non eſſe intēſum. Siue debeat dici ps caloris vel neē difficultas ſimilis. ¶ Sexto arguit̃ querendo ꝓfunde circa materiam huius rei: creet deus vnum pūctū ſup cētrum a circuli: creet cum illo ſcḋm pūctum ſubſtantiā/tertium/quartū/et ſic in infinitum. tūc primo qñ ſunt puncta infinita producta eſt quantum per ſe. et queritur cuius magnitudinis eſt illud quātum: cū ibi ſunt infinita pūcta ex quibus poteſt fieri corpus magnū vel paruum? ¶ Rñdetur licz pūctus ſit indiuiſibilis ſtat ꝙ ex natura ſua repugnet ei eſſe in loco indiuiſibili ſicut multi ſapiētes purant angelum nō poſſe eſſe in loco pūctali. ¶ Sed vt argumētum habeat ſuum pōdꝰ admittatur ꝙ poteſt eſſe in loco punctali. dicit̃ ꝙ deus poteſt facere corpus per penetrationem partium eſſe in loco pūctali: vel ſi ſucceſſiue creat iſta pūcta oīa infinita erūt in eodem loco pūctali et in inſtāti terminanti horam: qñ primo ſunt infinita erit corpus quātum tāte quātitatis quāte deo libet qui poteſt facere corpus rarum vel dēſum. ¶ De agentibus creatuꝝ dicit̃ ſicut dicimus in alijs materijs. agens producit minimū naturale in inſtāti tante extēſionis et intēſionis vt .i. xvij diſtinctione primi diximus. reliquas partes producit ſucceſſiue: nō puncta ſeparata: ſed in quātolibet tempore quātolibet paruo infinita: cū in quolibet tali tēpore producat ↄtinuum. ¶ Quo fit duo pūcta nō ſunt continua. patet illa ſunt cōtinua quorum vltima ſunt vnum. modo pūcta nō habent vltima. nec contigua ſūt quia nō habent vltima. ergo vltima nō ſunt ſimul: ſed poſſunt eſſe in eodem ſitu vero vel imaginario infinita pūcta. ¶ Septimo arguitur ſic. Ex hiis dictis ſequit̃ ꝙ dyameter nō eſt aſſymeter coſte. ↄſequēs eſt falſum. ergo et añs. Conſequētia probatur accipiātur duo pūcta immediata in coſta: et alia duo oppoſita in alia coſta et ab iſtis ad illa ducātur due linee recte eque diſtātes ipſi baſi: iſte ſecabunt dyametrū. Quero aut in pūctis immediatis: aut mediatis? Si in immediatis. igitur nō plura pūcta in dyametro ſunt q̄ in coſta. igitur

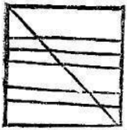

nō ē dyameter maior coſta. Si in pūctis mediatis: accipio pūctum mediū inter illa duo pūcta mediata dyametri ad quod trahatur linea in ↄtinuum et directū illa cadet extra vtramq̄ lineā ex datis. Et ab illo pūcto duco eq̄ diſtantē vtriq̄ linee date ex tertia. prima primi Euclidis. iſta eque diſtans ducatur in cōtinuū et directum. ex ſcḋa parte prime petitionis primi: ſecabit coſtam. et in neutro pūcto eius dato: ſed inter vtrūq̄: alioquin ↄcurreret cum illa cum qua ponitur eque diſtans. quod eſt ↄtra diffinitionem eque diſtātium q̄ eſt vltima diffinitio poſita in p̄mo. ergo inter illa duo pūcta que ponebātur in coſta eſt pūctus mediꝰ. ¶ Ad ſeptimum nego ſeq̄lā. Et ad ꝓbationem nego caſum. ſicut aduerſarij dicūt nulla ſunt pūcta immediata ī eadem coſta: ſed inter q̄cunq̄ duo pūcta mediat pūctum ſic dico. Non dātur duo pūcta extra ſe inuicem ſituata immediata. ⁊ per ↄñs nō poſſunt dici due linee parallele a duobus pūctis immediatis illius coſte ad duo pūcta immediata alterius. Et ſic nihil impedimēti eſt ꝙ ducat̃ tertia linea vtriq̄ paralella ſi mediāte diſtāt ¶ Sed tibi illo dato ꝙ duo pūcta ſunt immediata ī eadem linea: iā ſi ducantur due linee ab illis pūctis opꝫ ꝙ ſe cōtingant. vel ſi neget lineas poſſe ſe ↄtingere ſecundum latitudinem oportet eas eſſe immediatas. ¶ Si ſolutionem argumēti precedentis (quod ceteris difficilius eſt captu) intelligas reliquarum argumentationum ſolutiones erunt peruie.

¶ Diſtinctionis ſcḋe queſtio ſexta.

SExto q̄ritur an puri continui detur mīma pars? ¶ Rñdetur negatiue ſiue exponatur affirmatiue ſiue negatiue. Probatio cōcluſionis quia da eius oppoſitum ꝙ a eſt minima pars huius continui. et tunc vel a eſt impartibilis vel partibilis? Si ſcḋm. iā a/nō eſt paruum: quia magnum et paruum ſoli quāto ↄueniunt. ergo non eſt minima. Iſta ↄſequētia eſt nota ex expoſitione propoſitionum de minimo. Si a eſt partibilis iam habet duas medietates/tres tertias/quatuor quartas/quarū quelibet eſt minor a. ergo a nō eſt minima pars ipſius continui. Eodemmodo argumētabor de qualibet alia parte. ¶ Sed ↄtra iſtam concluſionē arguitur ſic. In infinitum parua eſt aliqua pars huius continui. ergo aliqua pars cōtinui eſt infinite paruitatis: ⁊ illa nequit eſſe diuiſibilis. ergo eſt indiuiſibilis: aſſumptum patz: alicuius paruitatis eſt aliqua pars huius continui. et minoris paruitatis eſt aliqua pars huius cōtinui et illa minoris/et ſic in infinitum. ¶ Rñdetur. in infinitum parua eſt pars ↄtinui: ſed nulla ps eſt īfinite parua. ſicut in ſimili qualibet parte magnitudinis dabilis eſt aliqua pars minor: ⁊ qualibet parte magnitudinis dabilis eſt aliqua pars maior: ⁊ nulla pars magnitudinis eſt minor parte magnitudinis: ſicut nulla pars magnitudinis eſt maior parte magnitudinis. ¶ Si queras cum infinitum parua eſt pars magnitudinis vel illa eſt diuiſibilis vel indiuiſibilis. Queris montes ſine vallibus. ¶ Secundo arguit̃ datur vlti-

ma pars proportionalis in ꝯtinuo, et illa nõ eſt diuiſi-
bilis, ergo indiuiſibilis. ¶ Forte dices ſcđm dicta in q̄
ſtione precedente datur punctum terminatiuū quod
eſt pars eius. ¶ Dico non eſt neceſſe ponere pũcta ter
minatiua continuorũ. tenendo poſitionẽ precedentẽ.
et ſic quolibet pũcto dato in cõtinuo datur vnum poſt
ipſum. Sed quicquid ſit ſi detur vltima pars propor-
tionalis in ꝯtinuo quacunqꝫ diuiſione capta multipli
ci/ſimplici/ſuperparticulari/ vel ſuperpartienti/ex his
mixta neceſſe eſt dare minimum. Capto quadrupeda-
li ipſum diuidendo proportione dupla prima pars ꝓ-
portiõalis erit bepedalitas/ſcđa pedalitas/tertia ſe-
mipedalitas /quarta. quarta pars pedis. ⁊ ſic ſine ſta
tu procedendo ſcđm proportionem ſubduplã cũ quod
libet ꝯtinuum componitur ex continuo. et infinitis cõ
tinuis inequalibus: ſi detur vltima pars proportiona
lis oportet ꝙ illa ſit quãta ptꝫ. per ꝓportionẽ partis
precedentis. et ipſa ſe habebit in tali ꝓportione ad ꝑ-
tem ſubſequẽtem in quali ſe habebat ad partem prece
dentem. ergo ſcđm hanc poſitionem implicat dare vl-
timam partem proportionalem ſicut ſcđm oppoſitaꝫ.
Probatur tñ añs. datur prima pars proportionalis ĩ
continuo: ergo datur vltima: ptꝫ. illi termini relatiue
opponunt̃ et añs eſt lucidum. ¶ Rñdetur ꝙ illa ꝯña
nõ valet. nec illi termini relatiue opponũtur ſicut ſe-
cundum Ariſtotelem datur vltimus homo: ⁊ nõ p̄mus
et ſi deus perpetuaret mũdum a parte poſt (ſicut ẽ poſ
ſibile) daretur primus homo: et nõ vltimus. ¶ Ex iſto
ptꝫ. ꝙ iſta ꝯña eſt nulla, a eſt prima pars proportiona
lis b cõtinui. ergo eſt prima pars b cõtinui. lꝫ omnis p̄-
ma pars proportionalis ſit pars: tñ vnũ complexum
ſcꝫ prima pars proportionalis nõ eſt inferius ad aliud
ſicut nõ ſequitur albedo eſt nobiliſſimus color. ergo eſt
nobiliſſima qualitas. tamẽ oĩs color eſt qualitas. ſi
cut vulgo dr̃. Omnis magiſter eſt homo. ſed nõ omnis
mgr̃ pariſienſis eſt homo ꝑiſienſis: vel aĩal ꝑiſienſe.
¶ Tertio arguit̃ contra hanc ꝯcluſionem per achilleꝫ
zenonis q̄ niſus eſt improbare motum: ſed non credo
hunc doctum virum voluiſſe dirigere hoc argumentuꝫ
ad hoc propoſitum tanq̄ ꝯcludens: cum hoc eſſet con-
tra ſenſum. lꝫ themiſtius in paraphraſi ſexti phiſicoꝝ
dicat iactabũdus zeno verbis ampulloſis in fine ꝯclu
dit ꝙ equus velociſſimus limacem capere nequit. Ad
mittamus motum accipientes eius argumẽtum ſen-
tentialiter. Sint duo mobilia a/et b/poſita ſuꝑ vnum
quadrupedale a/in principio prime partis proportio
nalis: b/in principio ſcđe. ſic ſcꝫ quando a ꝑtranſit ſuã
primam ꝑtem proportionalẽ b/perq̃ſeat ſcđam. et hoc
in prima parte proportionali hore. In ſcđa parte pro-
portionali hore ꝑtranſeat b/tertiam ꝑtem ꝓportiõa-
lem illius ſpacij: et in eadẽ ſcđa parte ꝓportionali per
tranſeat a/ſcđam partem proportionalẽ illius ſpacij:
ſcꝫ pedale: ſic ſcꝫ ꝙ continuo moueãtur per partes ꝓ-
portionales hore ꝯtinuo ſuper ſingulas partes ꝓpor
tionales reſpondẽtes illius ſpacij: qñ b/erit in fine ꝑ-
tis proportionalis ſequẽtis a/erit in fine partis ꝓpor
tionalis precedentis p̄ciſe. a erit mobile velox. q: ꝯti-
nuo velocius mouetur q̄ b/ Tunc ſic. interdum vtrun
qꝫ iſtorum mobilium erit extra iſtud ſpacium. Quod
ptꝫ: in inſtãti terminãti horam p̄terierunt infinite par
tes proportionales hore reſpondẽtes illis infinitis ꝑ-
tibus proportionalibus ſpacij: et in inſtãti terminanti
illam horam b/mobile tardum erit primo extra illud
ſpacium in pũcto terminatur illius ſpacij ponẽdo pũ-
ctum: et a/mobile tunc erit ſuper vltimam ꝑtem ꝓpor

tionalem. Quod probo: vel a/in il... inſtanti eſt ſuper
illud ſpacium vel extra illud ſpaciũ cum ipo b. non ſe-
cundum quãlibet ꝑtem proportionalẽ pertrãſiuit b/
mobile tardum ante a/mobile velox. non loquaris de
prima parte ꝓportionali quã b/nõ pertrãſiuit. vel ad-
de caſui ante motum a/b/complete pertrãſiuit primã
partem proportionalem. tunc hanc partẽ ꝓportiona
lem (demõſtrando primã partẽ ꝓportionalem) ptran-
ſiuit b/mobile tardum ante a/mobile velox. ſic de ſcđa
parte proportionali/tertia/quarta/et ſic ſine ſtatu. er
go quãlibet partem ꝓportionalem ꝑtranſiuit mobile
tardum añ mobile velox. et ꝑ ꝯſequẽs oẽs ꝑtes pro
portionales ꝑtranſiuit ante mobile velox. et q̄ p̄mũ
oẽs partes proportionales huius ſpacij ſunt ꝑtrã-
ſite totum ſpacium eſt ꝑtranſitum. ĝ totum ſpaciuꝫ eſt
ꝑtranſitũ a/b/mobili tardo añ a/ mobile velox. et tũc
ſit a/mobile ſuper illud ſpacium. vel ergo ſuꝑ vltimaꝫ
partem ꝓportionalem vel in pũcto intercepto inter ꝑ-
tes ꝓportionales et ſi illa pars non eſt vltima iam in-
finitas partes proportionales lucratum eſt b/mobile
ſuper a: ꝯtra ypotheſim. relinquitur ergo ꝙ a/eſt ſuꝑ vl
timam partem ꝓportionalem quod remanebat ꝓbã-
dum. ¶ Rñdetur per propões. ¶ Prima. Quãlibet
partem proportionalem ſcđm hanc diuiſionẽ pertrãſi
uit mobile tardum ante mobile velox: hec propoſitio
probata eſt inter arguenduꝫ. ¶ Scđa propoſitio. Nõ
quamlibet partem illius ſpacij pertranſiuit mobile
tardum ante mobile velox: ptꝫ: nõ pertrãſit ſcđam me
dietatem ante mobile velox. q̄ primuꝫ ſcđa medietas
eſt pertranſita tota eſt pertranſita. ¶ Tertia propoſi-
tio. Non oẽs partes proportionales (capiendo oẽs
collectiue) pertranſit b/ante a/ ptꝫ. q̄ primum omnes
collectiue ſunt pertranſite totum eſt pertranſitum.
¶ Quarta propõ. Non oẽs partes ꝓportionales (ca-
piendo oẽs diſtributiue) pertranſit mobile tardũ añ
mobile velox. Ptꝫ de duabꝰ vltimis quartis. ¶ Quĩ
ta propõ in inſtãti terminanti horam verum eſt dice-
re immediate añ hoc fuerũt infinite partes proportio
nales ꝑtranſeunde a b/et nunc oẽs ſunt ꝑtranſite a/b
et b/nunc nec mouetur nec mutatur et ordinate ⁊ ſuc-
ceſſiue pertranſiuit illas oẽs. ¶ Sexta propõ. In hoc
inſtanti a/mobile eſt primo extra totum ſpacium: per
hoc demonſtrando inſtans terminatiuum hore. Pro-
batur. in hoc inſtanti primã partem proportionalem
pertranſiuit ſcđam/tertiam/et ſic de qualibet alia. igi
tur. ¶ Ad formam ergo argumenti rñdendo concedo
ꝙ quãlibet partem proportionalem illius ſpacij ꝑtrã
ſiuit b/mobile ante a. et ratio in qua lepus argumẽti
iacet eſt. Cum a/mobile velocius moueatur continuo
q̄ b/ſemꝑ magis et magis appropinquat ipſi b/in p̄n-
cipio hore inter ea diſtabat bipedale. i fine prime par-
tis proportionalis hore preciſe diſtabat pedale. et ſic ĩ
prima parte proportionali hore a/lucratur ſuꝑ b/ vnũ
pedale. in fine ſcđe partis ꝓportionalis hore diſtat in-
ter illa mobilia ſemipedale. cum in inſtanti terminan
ti illam ꝑtem b/eſt in fine tertie partis ꝓportionalis
ſpacij. et ſic ꝯſequenter minus et minus mediat. et ſic
in infinitum propinque a/mobile accedet ipſi b/et ĩ nul
la parte proportionali vel inſtãti illius hore capiat b/
ſed in inſtanti terminãti horam immo egreditur ſecũ.
¶ Sed contra iſtud arguit̃ ſic. Sequeretur ꝙ ſi b/mo
bile preceſſiſſet a/per centum partes proportionales:
per mille: vel per quaſcũqꝫ finitas ꝙ a/eque cito ꝑtrã-
ſiſſet illud ſpacium. quod eſt falſum. Falſitas ꝯſequẽ-
tis ptꝫ. ſemꝑ b/tenet ſuum antipodium mille partiuꝫ

FERDINANDVS

precedendo. Et ꝯfirmatur hec ratio. Sequeretur eodemmodo ſi ſuper quãlibet partem proportionalem illius continui poneretur vnus angelus. et ꝙ quilibet illorum in prima parte proportionali hore pertranſiret ſuam partem proportionalem: et in ſcḋa parte proportionali hore ſequentem. et ſic ſine ſtatu: ꝙ eque cito omnia iſta mobilia pertranſirent iſtud ſpaciũ: ſed hoc eſt falſum. ¶ Rñdetur cõcedendo illata tanꝗ correlaria. Et vbi dicebas vnum mobile tenet antipodiũ ſuũ in mille partibus proportionalibus. licet teneat in quantitate diſcreta non tamen in quantitate continua: licet centum poſteriores ſint centũ ſicut priores. ſemper tamen ſunt minores. ¶ Sed cõtra iſtud arguitur. Si eſſent infinita mobilia ſuper infinitas partes ꝓportionales huius cõtinui: vnus angelus ſuper primã partem proportionalem: alius ſuper ſecundam: tertius ſuper tertiam partem proportionalem: et ita ſuper quamlibet partem proportionalem ponatur vnus angelus. in prima parte ꝓportionali hore future pertrãſeat quilibet illorum partem proportionalem ſuã quã eſt. ſimus nos in vltimo inſtanti non eſſe illius partis proportionalis hore. tunc parte in inſtanti terminãte horam totum ſpacium erit pertranſitũ a quolibet iſtorum angelorum in illo inſtanti. Sed hoc oppugnatur: ex illo ſequitur ꝙ immediate poſt hoc ſpaciũ erit pertranſitũ a quolibet iſtoꝝ angeloꝝ. ꝯſequens eſt manifeſte falſum: immo nullus iſtorum angelorũ immediate poſt hoc pertranſibit totum iſtud ſpacium. Patꝫ inducendo per ſingulos. Primus non immediate poſt hoc pertranſibit totum iſtud ſpaciũ: nec ſecundus immediate poſt hoc pertranſibit totum iſtud ſpaciũ: et ſic de quolibet alio. Sed ꝙ ſequatur arguitur ſic. immediate poſt hoc verum erit dicere quelibet pars ꝓportionalis huius ſpacij eſt pertranſita. ꝙ primum quelibet pars proportionalis huius ſpacij eſt pertranſita totum erit pertranſitum. igitur: ꝯſequentia tenet cum minore. Probatur maior, quia prima pars proportionalis pertranſita a ſuo mobili. identidẽ ſecunda a ſuo mobili. et ſic de tertia/quarta/quinta: et ſic de qualibꝫ alia. ¶ Inſuper ſi hoc eſſet verum ſequeretur ꝙ ſi eſſent duo mobilia quorum vnum a in qualibet parte ꝓportionali hore pertranſiret vnam partem proportionalem illius ſpacij: et aliud b/ in qualibet parte ꝓportionali hore pertranſiret mille partes ꝓportionales immo miliones partium ꝙ illa duo mobilia eque cito pertranſirent illud ſpacium. hoc ꝯſequens eſt falſum ergo et añs. ꝯſequentia probatur. in inſtanti terminanti horam totum ſpacium erit ab vtroꝙ illorum mobilium pertranſitum. patet ex theorica cui innititur. Falſitas conſequentis probatur. quando a in prima parte proportionali hore pertranſit vnam partem proportionalem in eadem parte proportionali hore b/ ptranſit mille primas partes proportionales illi' ſpacij: et ſic in inſtanti terminanti primam partem ꝓportionalem habebit. 999. in lucro ſuper a mobile. In ſecunda parte proportionali nihil de lucro amittit: ſed eidem addit. igitur. ¶ Rñdetur concedendo ꝙ eque cito omnia illa mobilia pertranſibunt illud ſpaciũ: ꝗ in inſtanti terminanti horaꝫ primo ſpaciũ erit ab oib' illis ptranſitum. et ꝯcedo ꝙ imediate poſt hoc verum eſt dicere q̃libet pars ꝓportionalis eſt ptrãſita: imo ĩ illo inſtanti q̃libet pars eſt ptranſita ab aliquo iſtorũ mobiliũ: ſꝫ a nullo illoꝝ mobiliũ q̃libet pars eſt ptranſita: ſed hãc nego ꝙ primũ quelꝫ ps ꝓportionalis eſt ptranſita ab aliquo iſtorũ mobiliũ totũ eſt ptrãſitũ: ſed illa eſt vera/ ꝙ primum ab aliquo iſtorum mobiliũ in q̃libet pars eſt ptranſita totũ eſt ptranſitum. Ad aliud ꝯcedo ꝙ mobile quod ptranſit in qualꝫ parte proportionali hore mille ptes nõ citius attingẽt terminũ ad quẽ ꝙ mobile quod in qualibet pte ꝓportionali ptrãſit vnam partẽ proportionalẽ tm̃. et ſic occidit Achilles zenonis. ¶ Quarto arguit capio quantũ diuiſum per ptes ꝓportionales minoribus pedeꝫ meũ verſus terminatis: et ipſum tangentibus. tota multitudo iſtarum partium ꝓportionaliũ eſt immediata pedi meo. ergo aliqua eſt imediata pedi meo. vel incipiat vnum mobile per remotionem de preſenti ptranſire illas ptes incipiendo a partibus minoribus. illud mobile ſuper aliquam ptem incipit moueri. et non niſi ſuper vltimam. ¶ Sed hic dices (et ſic dicendum eſt) tota multitudo iſtarum partiũ proportionalium (et nulla alia) eſt immediata pedi meo. ¶ Ad aliud admittit caſus de illo mobili. dicitur ꝙ nullam partem ꝓportionalẽ immediate poſt hoc pertranſibit: ſed immediate poſt hoc pertranſibit vnam partem proportionalẽ: et immediate poſt hoc pertranſibit duas: et infinitas ſemper ordinate mouendo. primo ſuper vnam et poſtea ſuper aliam ſequentem. et ſic eſſet ſi omnes ille partes ꝓportionales eſſent diuiſe remanẽtes in eiſdem ſitibus in quibus erant. puta ꝙ prima pars proportionalis maneat vbi prius erat. et ſecunda pars proportionalis ſeingata ab illa maneat vbi prius erat: et ſic de qualibꝫ alia. iam nullum eſt continuum immediatũ pedi meo. ¶ Accipito analogiam: ſi ſuper quãlibet partem proportionalem huius pedalis tangentis parietem minoribus partibus parietem verſus terminatis poneretur vnus angelus: iã hec tota multitudo eſt immediata parieti: et nullus illorum angelorum eſt immediatus parieti. Prima pars eſt lucida: nihil mediat inter parietem et totam multitudinem. Secunda pars patet: nullus angelus eſt immediat' huic parieti. nõ primus. nec ſecundus: nec tertius: nec quartus: et ſic de quolꝫ. ¶ Sꝫ arguit paulo apparẽti' ſic mutãdo terminos. ponat ex trãſuerſo prime ptis ꝓportiõalis vn' aſſer: et cũ hoc ponat ocul' ſortis ĩ fine minoꝝ ptiũ proportionaliũ: ſic ꝙ aſſer ſit viſibile viſũ a ſorte. In ſcḋa ptis ꝓportional' fine ponat alius aſſer ex trãſuerſo ipediẽs ſortẽ ne poſſit videre priorẽ. et ita locet de' infinitos aſſeres ſup infinitas ptes ꝓportionales et eos tenuẽ faciat ſm capacitatẽ ꝑuarũ ptiũ ꝓportiõaliũ: ſaltẽ in radice ꝯtact' ſuprioris aſſeri ꝯdẽſando q̃ adſint opaci viſũ ſortis ipedientes a viſiõe ptiũ ꝑcedẽtiũ. Tũc ſic. ſortes in fine videt vnũ aſſerẽ: et nullũ niſi aſſerẽ ſup vltimam ptẽ ꝓportionalẽ exñtẽ: imediate añ inſtãs terminatiuũ iſti' hore ſortes vidit vnũ aſſerẽ et nũc nullus ponit ipedimẽtũ inter oculũ ſortis et illos aſſeres. ergo videt aliquẽ illoꝝ aſſerũ. ¶ Similiter ſi ſortes tãgat cõgeriẽ illoꝝ aſſerũ (et potiſſimũ ꝓpe ſe) nõ eſt itelligibile qn tangat vnũ primo et nõ niſi ꝓpe finẽ. ¶ Sed hic rñdetur. i qualꝫ pte ꝓportionali illius hore ſortes vidit vnũ aſſerẽ. et ĩ inſtanti finiẽti horã nullũ aſſerẽ videt nõ primũ: quia ille occultat a ſcḋo: nec ſcḋm: quia ille occultat a tertio: nec tertiũ: quia ille occultat a q̃rto. et ſic ꝯñr: ſic ſcꝫ ꝙ viſionẽ ꝑcedẽtis aſſeris aſſer ſubſequẽs ſubripuit ergo ĩ inſtãti terminãte illã horã nullũ illoꝝ aſſeꝝ vidꝫ. ¶ Et qñ dic. imediate añ hoc videbat vnũ aſſerẽ. et nũc nihil ipedimẽti ꝓducit. ergo nũc videt vnũ aſſerẽ: ſuppoſito ꝙ applicet potẽtiã bñ poſitã. ¶ Dr ꝙ ꝯña e nulla. ſꝫ opꝫ dicere ĩ ante nullũ ipedimẽtũ ẽ ꝓductũ. cũ nulli viſiõis q̃ hr de aliq aſſere ipedimentũ iã ẽ ꝓductũ ꝑ infinitos

aſſeres quorum ſemper poſterior occultat priorem.
¶ Et ſic de tactu digiti dicatur. ſortes nullum aſſereȝ
tangit. non primum / quia impeditur a ſecundo. Non
tertium: quia impeditur a quarto. et ſic cōſequenter.
Sed totum aggregatuȝ tangit. ¶ Et ſic dicatur de cō
tinuo cuius prima pars proportionalis eſt alba: ſecū-
da nigra: tertia alba. et ſic alternatim. et ſi ſortes acce
dat partes minores verſus nullam partem albam tā-
git: nec aliquam partem nigram tangit. Ratio cum ꝙ
libet nigra ſit alba poſterior et conuerſo ſed congerieȝ
partium albarum et nigrarum tangit. Iſta non aſſue-
to videntur difficilis imaginationis.

¶ Diſtinctionis ſcd̄e queſtio ſeptima.

SEptimo queritur vtrum
angelus ſibi determinet locum?
¶ Rn̄detur per concluſiones ſe
quentes. ¶ Prima eſt. Angelꝰ
ſibi determinat maximum locū
in quo poſſit eē naturaliter. pa-
tet: angelus eſt creatura: ꝛ limi
tata. ergo eſt limitata quo ad lo
cum: quia niſi ſic concedendum
foret ꝙ angelus naturaliter poteſt fore vbiqꝫ. hoc con
ſequens eſt falſum. non poteſt ſimul eſſe in celo et ī ter
ra. ſicut dic[illegible] Ioannes damaſcenus libro ſcd̄o capitu-
lo tertio ſic inquiens. Circunſcripti ſunt. nam cū ſunt
in celo in terra non ſunt. et in terram a deo miſſi nō re-
manent in celo. ¶ Item anima eſt determinata ad ma
ximū corpus vel ad minimū qd̄ non pōt īformare pro
pter magnitudinem. ergo ſic eſt de angelo licet poſſet
eſſe in maiori loco: ſicut forte anima poteſt eſſe in maio
ri loco a corpore ſeparata ꝙ corpus informans. ¶ Se
cunda concluſio. Angelus non determinat minimum
locum in quo poſſit eſſe. probatur ſit angelus in tota
iſta aula. iaȝ poteſt ſe ponere in partem illiꝰ relinquē
do alias partes in quibus prius erat. angelꝰ eſt totꝰ
in tota aula: et totus in qualibet parte eius. ¶ Pre-
terea arguitur ad idem. limax totam ſuam domum re-
plens poteſt eſſe in parte eiuſdem. ergo angelꝰ poteſt
eſſe in parte huius aule. ¶ Sed dices non eſſe ſimile:
quia teſtudo ſe reſtringit ꝛ dilatat per condenſationē
et rarefactioneȝ. ſecus eſt de angelo qui non habȝ par
tes. ¶ Et ideo aliter arguitur ſic. Si angelus non po-
teſt eſſe in loco ꝙtuncunqꝫ anguſto hoc eſſet quia cōti-
nuo eſſe in minori et minori loco arguit maiorem po-
tentiam. et ſic in infinitum paruo loco eſſe arguit infi-
nitam potentiam. ſed hoc non valet. tum primo ſecun
dum illos angelus poteſt eſſe in loco punctali. et hoc
non arguit infinitam potentiam ſecundum eoſdeȝ. qd̄
citius debet arguere. Tum ſecundo eſſe in loco in infi-
nitum paruo tanꝙ loco partiali non arguit infinitam
potentiam. ergo nec eſſe in loco ꝙtuncunqꝫ paruo to-
tali arguit infinitam potentiam. Quod poteſt oſten-
di de anima que nunc informat magnum corpus nunc
paruum. ¶ Contra iſtas concluſiōes arguitur ſic ſup
poſitis duabus propoſitionibus. Quarum vna eſt.
Nulla figura loci repugnat angelo. ¶ Alia ē. Quic-
quid poteſt eſſe in vno equaliuȝ poteſt eſſe in quolibet
equali illi: dummodo figura loci ei non repugnat.
¶ Iſtis ſuppoſitis arguitur ſic. Angelus poteſt eē in
quadrato pedali. ergo ī quadrangulo bipedali: tenet
cōſequentia: quia quadrangulus bipedalis tm̄ amit-
tit in latitudine quantum lucratur in longitudine: et
illo dato poteſt eſſe in quadrāgulo quadrupedali ſub
duple latitudinis. Magnitudo corp[illegible]is non attendi
tur penes vnam dimenſionem tantum: ſed penes tri-
plicem dyametrum. et ſi totum iſtud concedatur iaȝ ꝛ
ſemel erit in celo et in terra cōtra damaſcenum nuper
allegatum. ¶ Huic argumento reſpondet quidam do
ctor: dicens ꝙ angelus determinat ſibi ſphericam figu
ram: ita ꝙ ſi aliquod corpus ſit minus illa quantitate
angelus non ſolum erit in eo: ſed etiam in aliud extra
ipſum propinquo: vt habeat integram ſui loci quanti-
tatem. ¶ Contra hoc arguit quidam doctor ſic. Ange
lus nunc maius corpus: nunc minus corpus poteſt aſ
ſumere et nunc vnius figure: nunc alterius. ¶ Confir-
matur: quia cuȝ angelus aſſumit ſibi aliquod corpus
in forma (verbigratia) humana non videtur rationa-
bile ꝙ tunc non ſolum ſit in corpore illo: ſed etiam ī ae
re circunſtanti: et tunc non habet menſuram illam lo-
ci quam ante ſumptionem prius habebat. igitur.
¶ Sed ad illa alter facile rn̄deret: quando angelus
aſſumit paruum corpus vel magnum manet in aere vi
cino: ſic ſcilicet ꝙ totus locus eius ſit ſphericus. Et liȝ
ſic dicere poſſet videtur voluntariuȝ dare citius ſphe
ricam figuram angelo ꝙ quancunqꝫ aliam figuram.
¶ Sed tunc reſtat reſpondere ad formam argumenti
Ad quod dicitur ꝙ non oportet ꝙ quicquid quod po-
teſt eſſe in vno equalium poſſet eſſe in quolibet equali
illi. dicetur ꝙ angelus determinat ſibi quandam lon-
gitudinem / latitudinem / et profunditatem: eſto ꝙ nul
lam figuram ſibi determinet. Ex hoc coloratur de ho-
mine: cuius corpus anima informat in aliqua longitu
dine: ſed illa anima non poteſt quodcūqꝫ corpus ī quā
tacunqꝫ longitudine equali illi informare. Et ſic de lo-
co anime ſeparate. ¶ Etiam probabile eſt ſi angelus
relinquatur ſue nature ꝙ poteſt ſe ponere in celo et in
terra ſimul et ſemel (vt argumentum probabiliter ar-
guit) Quid obſtat niſi dictum Ioannis damaſceni?
¶ Ad quod dicitur ꝙ ipſe intelligit de facto: ſicut di-
cimus ꝙ angelus ſibi relictꝰ poteſt intueri ſecreta cor
dis ſed hoc non facit (vt inferius dicetur) ¶ Circa iſtā
queſtionem dubitatur vtrum angelus poteſt ſimul eē
in pluribus locis? ¶ Secundo dubitatur vtrum plu-
res angeli poſſint eſſe in eodem loco adequato. ¶ Ad
primum rn̄detur ꝙ non loquimur de potentia abſolu-
ta. Patet de illa nō dubitamus (vt pȝ diſtinctione. x.
quarti queſtione ſcd̄a). Sed de potentia ſua naturali
eſt maior difficultas. et nō loquor de locis partialibꝰ
qꝛ de hoc nulla eſt ambiguitas. ¶ Sed dicit ꝙ nō pōt
eſſe in varijs locis. Probatio. da oppoſitū: puta ꝙ an
gelus exn̄s ī iſta longa bibliotheca pōt relinquere me
diuȝ manēdo in extremis: tunc pōt egredi oſtiū ex vna
parte: et feneſtram ex alia. et ꝑ ꝯn̄s manebit ī mille lo
cis ſeparatis. Et in oībus angulis mūdi. hoc nō videt
eſſe ꝯcedendum. ¶ Sed illa ꝓbatio eſt inefficax. dicet
naturaliter ꝙ iſte angelus nō poteſt eē in maiori loco
ꝙ ſit ſuus maximꝰ locus poſſibilis. Et concedit ꝙ pōt
egredi ꝑ oſtium et feneſtrā: dūmodo cadent in ambitu
ſui maximi loci poſſibilis. et ſic nō ſeqtur iſta cōcluſio.
¶ Preterea arguit ad idē. Sequitur ꝙ idē pōt moue
ri naturaliter motibꝰ ꝯtrarijs. ꝯn̄s nō eſt ꝯcedendum. ḡ
nec an̄s. Exemplifico de angelo poſito in duobꝰ locis.
¶ Sed hoc argumentum nō concludit. Ideȝ in duobꝰ
locis partialibus pōt moueri motibꝰ oppoſitis: vt de
anima contingit in duabus manibus. ¶ Sed contra
iſtud arguitur ſic. angelus poteſt relinquere locuȝ me-
dium ſui maximi loci poſſibilis manendo in extremis.
ꝛ hoc ſua pte naturā. igit. Nec ſic videt de aīa itellectiua

informanti corpus: poſtq̃ ipa alligata eſt informatione. ¶ Preterea arguitur ad idem. Si homo vulneretur in medio vel circa mediū anima ſtabit i extremis non ſtando in illo medio. ergo idem videtur de anima ſeparata vel de angelo. ¶ Ulterius arguitur vndecimo ſuper Geneſim dicit Auguſtinus capitulo. xxxvi. q̃ eue in ſerpente loquebatur diabolus. in muliere vero occulto inſtinctu adiuuabat interius: et exteriꝰ egerat per ſerpentem. vbi videtur beatus Auguſtinus dicere q̃ diabolꝰ ſimul erat in ſerpente et eua. ¶ Ad hoc argumentum rñdet quidam doctor q̃ diabolus cucurrit celeriter de eua ad ſerpentem: et contra. ¶ Sȝ hoc commentum eſt preter rationem. ¶ Melius eſt dicere q̃ eua et ſerpens erant infra ambituȝ maximi loci poſſibilis ipſius demonis. et nunc ſuggerebat vni: nūc alteri ſemper manendo in eodem loco. hoc patet: erāt ſimul in bona propinquitate. ¶ Amplius arguitur. ponendo q̃ vnus angelus ſit in concauo celi ſupremi: ſi poneretur vnus lapis extra celum vel vnus alius angelus videtur q̃ ille angelus poteſt ſtare cum alio: et in conuexo. ¶ Et qui voluerit propter iſtas rationes et ſimiles poteſt probabiliter oppoſituȝ (opinione mea) ſuſtinere. ¶ Ad ſecundam dubitationeȝ dicitur q̃ plures angeli poſſunt eſſe in eodem loco. ptȝ Marci quinto. vbi legitur q̃ legio demōum erat in corpore obſeſſi. ¶ Sed iſta probatio (licet ſit cōmunis) non valet. cum angelus poteſt eſſe in loco q̃tūcunq̧ paruo. dicetur q̃ vnus angelus eſt in vna parte corporis: vt puta i vna parte proportionali eius. et ſecundus in ſecūda. ⁊ tertius in tertia. et ſic cōſequenter. ¶ Secundo arguit̃ ad idem. Angelus poteſt eſſe ſimul cum corpore ſiue continuo ſiue diſcontinuo: dummodo illa corpora cadent in ambitū ſui loci. ergo eodemmodo poteſt eſſe cū angelo. Secundum falſius eſt captu: vel non minus facile q̃ primum. et hoc ſuppoſito q̃ vnus angelus nō aduerſetur alteri. q̃r videtur ſicut homo fortis expellit debiliorem a loco ſuo: ſic poteſt angelus ſuperior inferiorem expellere niſi aliunde adiuuetur. Eodemmodo et impedire ne locum ſuum ſubintret.

¶ Diſtinctionis ſecunde queſtio octaua.

Octauo queritur an angelꝰ ſibi relictus poteſt ſe ſubito ⁊ ſucceſſiue mouere. ¶ Rñdetur per duas cōcluſiones. ¶ Prior eſt Angelus poteſt ſe mouere ¶ Probatio. graue ſimplex ſeparatum poteſt ſe mouere: vt ptȝ in ſacramento euchariſtie. ¶ Secundo arguit̃ ad idē. Anima chriſti deſcendit ad inferos. ergo angelus deſcendere poteſt. ¶ Tertio arguitur. quando angelus facit ſuum miniſteriū hic in terra ⁊ i corpore aſſumpto vel aſcendit ad celum empiriū cum illo corpore vel relinquit ipſum corpus citra celos? Si ſecunduȝ. ⁊ poſtea aſcendet. ergo ſine corpore aſcendet. Primuȝ ē inconueniens. ¶ Amplius arguitur ſic. Demones ducunt animas ad infernū ſecundum magiſtrum diſtinctione. vi. ergo demones poſſunt ſe mouere. ¶ Secunda concluſio. Angelus ſibi relictus poteſt ſe mouere: vl' mutare ſubito localiter. Probatio. Oīs potentia motiua appetēs ſe mouere ad aliquod vbi in quo nulla eſt reſiſtentia intrinſeca vel extrinſeca ſubito ſe mouet ad illud. angelus eſt potētia motiua localis: vt patet ex concluſione precedente. ⁊ nulla eſt reſiſtētia extrinſeca. hoc patet: quia non magis et reſiſtit mediuȝ denſum q̃ rarum. Ita bene tranſit angelus pre plumbo ſicut pre aere vel celo: et nulla eſt reſiſtentia intrinſeca. Probatur quia ſi ſic. illa maxime eſſet potentia motiua finita. Sed hoc non obſtat: quia ſcōm etiaȝ aduerſarios angelus vel anima poteſt actum elicere i inſtanti. Immo i primo inſtanti quo eſt in rerūȝ natura. et tamen angelus et anima ſunt creature finite et limitate. ergo nec conſequenter loquuntur: nec rationabiliter. ¶ Et confirmatur hec ratio per Ariſtotelem quarto phiſicorum textu commenti. vi. et per cōmentatorem eius facientem longam digreſſioneȝ contra Auicennam et Auempache negātes q̃ graue ſimplex poſitum in vacuo mouetur vel mutatur ſubito. ¶ Contra priorem concluſionem arguitur ſic. Omne quod mouetur prius pertranſit locum minorem ſe: et poſtea equalem ſibi: nullum indiuiſibile pertranſit locū equalem ſibi: vel minoreȝ ſe. igitur maior eſt ariſtotelis. vi. phiſicorum. ¶ Et confirmatur. Si angelus ex ſua natura poteſt moueri tunc demon poteſt ſe ponere in paradiſum: et angelus beatus in infernum quod eſt incōueniens. ¶ Item. omne quod mouetur partim eſt in termino a quo: partim eſt in termino ad quem angelꝰ non habet partes. igitur. ¶ Ad primuȝ dicitur q̃ Ariſtoteles intelligit de illo quod eſt circumſcriptiue i loco. videtur non poſuiſſe indiuiſibilia potiſſimum i iſtꝭ inferioribus more ſaduceorum angelos ⁊ demones negantium. Propterea de ſua auctoritate parum eſt inſiſtendum niſi pro quāto rationi innititur que in propoſito apparentiaȝ non habet. ¶ Ad confirmationē ſecundi conceditur q̃ demon ſibi relictus poteſt ſe ponere in paradiſum: ſi paradiſus dicat locum non autē beatitudinem. Et ſic beatus poteſt ſe ponere in infernum capiendo terminum pro loco: non autem pro pena culpe debita. ¶ Ad tertium dicitur q̃ illud intelligitur de mobili quod eſt circūſcriptiue in loco. ¶ Uel ſic. quando eſt in medio partim habet de termino a q̃ et partim de termino ad quem. ¶ Contra ſecundam concluſionem arguitur ſic. Si ipſa eſſet vera ſequeret̃ q̃ angelꝰ ex ſua natura poteſt ita cito ſe mutare de celo ad terram ſicut deus ipſum poteſt. ɔſequens eſt falſum. ergo et añs. Et ɔſequentia eſt clara. Falſitas ɔſequentis patet. cum eſt creatura finita et limitata.

¶ Et confirmatur hec ratio. tunc angelus inferior poteſt ita cito ſe mutare ſicut angelus ſuperior. ɔſequēs eſt falſum quia a potentijs inequalibus motiuis motus inequales proueniunt ſeptimo phiſicoruȝ. ¶ Ad primum concedo ſequelam: ſed potentia dei nō poteſt impediri quin moueat ſucceſſiue vel in inſtanti. ſicut vult. Secus eſt de angelo qui a deo et a creatura impediri poteſt. ¶ Ad aliud conceditur ſequela: ſcilicet q̃ angelus inferior poteſt ita cito ſe mutare ſicut angelꝰ ſuperior: Ariſtoteles intelligit quando eſt reſiſtentia. ¶ Secundo arguitur. Sequeretur q̃ angelus hic in terra poteſt ſe ponere ad celum. Immo per lineam infinitam; dabilem ſed hoc eſt falſum. Sequela patet ex dictis. ¶ Reſpondetur. Non ſequitur. ¶ Primo poteſt dici q̃ non poteſt ſe mutare ſubito niſi quando eſt in parte ſui maximi loci de qua poteſt in inſtanti mouere ſe ad extremitates ſui loci. ¶ Secundo dicitur (et rationabiliꝰ) q̃ pōt ponere ſe de celo ad terram i inſtanti: et per lineam infinitā. ¶ Sed ɔtra hoc arguit̃. Ex illo ſequit̃ q̃ angelꝰ eſt i maiori loco q̃ ſit ſuꝰ maximꝰ locꝰ poſſibilis. ɔñs repugnat ex t̃minis. ẽ ⁊ añs. Cõſeq̃t̃ ptȝ ex dictis. ¶ Scdō ſequit̃ q̃ infinitū pt claudi in ſ

du⁊ puncta in ſenſu compoſito. quod eſt reprobatū in
xliiij. diſtinctione primi. Et ꝙ ſeqꝛatur patz: ſic ponen
do lineam infinitam orientem verſus terminataȝ par
rhiſius. Incipiat Michael ſe mouere vel mutari ī hoc
inſtanti per totaȝ lineam: iam Michael diſtabit infini=
te a collegio montis. ergo infinitū clauditur inter duo
puncta. ¶ Ad primum diſtingo ſequelam: et ſequens
videlicet ꝙ angelus ſit in maiori loco ꝙ ſit ſuus maxi
mus locus poſſibilis. vel permanenter. et ſic nego. vel
tranſeunter tranſitu inſtantaneo. et ſic concedo. Si a
ſuperficie terre erigatur perpendiculum in vacuo pro
tenſum ad celum vſqꝫ graue ſimplex vel leue metietur
in inſtanti totum illud perpendiculum. Secus eſt per
manenter. ¶ Ad aliud nego ꝙ infinitum claudatur ī=
ter duo puncta. Deus illud facere nequit. concedo ꝙ
per infinitam diſtātiam angelus diſtabat a me: ſed in=
ter me et illum angelum eſt finita diſtantia. Immo ip
ſe in eodem inſtanti eſt in principio illius linee: et in q̄=
libet puncto eiuſdem: dato etiam ꝙ fuerit in loco peda
lis latitudinis vel profunditatiſ. ¶ Sed queres quid
erit de angelo poſt illud inſtans ſi relinquatur ſibi?
¶ Dicitur ꝙ poteſt ſe reducere ad aliquem locum fini
tum: ⁊ qꝛ eſſet in ſuo maximo loco poſſibili vel pte ei⁹.

¶ Diſtinctio tertia.

Ecce oſtenſuȝ ē vbi an
geli fuerit mox vt cre
ate ſūt. Nūc ꝯſequēs
eſt iueſtigare quales
facte fuerint ī ipſo pri
mordio ſue cōditōis.
et q̄tuor q̄deȝ videnꝫ
angelis attributa in ī
itio ſubſiſtentie: ſcȝ eſſentia ſimplex .i. in=
diuiſibilis ⁊ immaterialis et diſcretio per
ſonalis: et per rationeȝ naturaliter inſitā
intelligētia memoria ⁊ voluntas ſiue dile
ctio: liberum quoqꝫ arbitrium. ⁊c.

¶ Diſtinctionis tertie queſtio prima.

Queritur circa hanc diſtinctioneȝ
tertiam vtrum poſſent eſſe plures angeli ī
eadem ſpecie? ¶ Hic a varijs ponētibus pri
cipia indiuiduationis rūdetur negatiue.
¶ Circa iſtam queſtionem duo faciemus. ¶ Primuȝ
de principio indiuiduationis paululum loquemur.
¶ Secundo ad titulum queſtionis propoſite rūdebi=
mus. ¶ Primam partem vix theologo dignam: et in
libro ſententiarum ſcribendam putamus. Sed quia
apud aliquos ita ſerioſe de hac materia contenditur:
ac ſi eſſet materia magni momenti: ſuccincte pono mo
dum nominalium quem ſolum credo verum: aliorum
poſitiones relinquens ne tenebroſus videar: et tedio
ſim lectori. ¶ Propterea reſpondetur per duas con=
cluſiones. ¶ Prior eſt. Nullum eſt principium indiui
duationis diſtinctum realiter vel formaliter ab ipſo
indiuiduo. Probatur ſortes ſeipſo quocunqꝫ alio cir=
cumſcripto diſtinguitur a platone. hoc patet per expo
nentes de diſtinguitur. ¶ Quo fit nec quantitas eſt
principium indiuiduationis: nec materia: nec heccei=
tas: puta nec ſorteitas in ſorte: nec platoneitas in pla
tone. ſed ſortes eſt ſorteitas: ſortes eſt humanitas. hu
manitas eſt homo. ¶ Ex iſto patet ꝙ quelibet res eſt
ſingularis et indiuidua: et hoc terminis prime inten=
tionaliter captis. Probatio ſortes eſt res ſingularis
ſortes eſt humanitas. ergo humanitas eſt res ſingula
ris. Conſequentia eſt ſillogiſmus expoſitorius: dice=
re vnam premiſſarum debere equiualere vni de omni
extra diuina eſt nodum in cirpo querere. Et minor pa
tet. ſortes eſt homo. ergo humanitas. conſequentia te
net capiendo illos terminos abſolute. Hoc dixerim:
quia communiter in theologia concedimus chriſtum
hominem ⁊ non humanitatem. Et ſi humanitas ē res
ſingularis: eodemmodo et animalitas: ⁊ quelibet res
mundi. ¶ Secunda cōcluſio. Poſſunt eſſe plures an=
geli in eadem ſpecie ſpecialiſſima. probatur: ſi aliquid
obſtaret maxime eſſet principium indiuiduationis de
materia vel quantitate. ſed illud non obſtat: cum fri=
uolum eſt tale principium multiplicare.

¶ Secundo arguitur ad idem. Deſtructo vno angelo
a deus poteſt producere alium angelum eiuſdem ſpēi
cum a. ergo poterat illum angelum producere a exi=
ſtente. Conſequentia patet: quia non videtur ꝙ ange
lus repugnet productioni alterius eiuſdem ſpēi ſecū.
immo ita eſſe videtur iam ꝙ pleriqꝫ ſunt angeli eiuſdē
ſpeciei. Non eſt veriſimile ꝙ tot ſpecies angelorū ſint
damnate. et tot ſunt ſpecies quot ſunt angeli. ¶ Con=
tra primam concluſionem arguitur ſic. Plus conue=
niunt ſortes et plato ꝙ ſortes et brunellus. ergo ī ali=
quo plus conueniunt. ⁊ non niſi in aliqua natura com
muni: ſcilicet humanitate. ergo nō quelibet res eſt ſin=
gularis. ¶ Et confirmatur hec ratio: quia ex illo ſequi
tur ꝙ nullus eſt terminus communis: ſed ſingularis
cum quelibet talis ſignificat rem ſingularem. ¶ Ad
primum negatur conſequentia: ſed in aliquibus plus
conueniunt: puta in duabus animab⁹ eiuſdem ſpeciei
et due anime intellectiue plus conueniunt ꝙ anima ī=
tellectiua et anima ſenſitiua: quia ſunt eiuſdem ratio=
nis: alie autem non: et hoc conuenit eis ex natura rei.
¶ Et ꝙ argumentum non iuuat aduerſarios patet: qꝛ
quero in quo cōueniunt ſecundum te? Si dicas in hu=
manitate queritur in qua humanitate? Non eſt eadē
humanitas in ſorte et in platone: ſed quot ſunt homi
nes tot ſunt humanitates realiter diſtincte etiam ſecū
dum te. Si dicas non repugnat eidē humanitati quā
tum eſt de ſe eſſe in pluribus propter differentiam in=
diuidualem contrahentem hanc humanitatem. Nec
deus poteſt hoc facere: digitus hominis eſt riſibilis:
cum ſit homo. et tamen non poteſt ridere. ¶ Videre=
tur voluntarium ꝙ non repugnet ei eſſe in pluribus: ⁊
ꝙ deus de potentia abſoluta nequit illud facere.
¶ Nec analogia valet. tu ipſe non concedis digitum
riſibilem: neqꝫ hominem. Et ſi hoc admittatur deus po=
teſt facere digitum ridere riſum et gaudium producē=
do in digito. ¶ Item arguitur ſic. huic humanitati nō
repugnat communicari pluribus. hec humanitas eſt
ſortes. ergo ſorti nō repugnat communicari plurib⁹.
concluſio eſt falſa: et minor eſt vera. ergo maior eſt fal=
ſa. Si neges minorem allegando illud dictū Auicēne
Equinitas eſt tm̄ equinitas. ¶ Hoc iterū nō vȝ. cū il=
lo dicto eq̄nitas ē tm̄ eq̄nitas: ſtat ꝙ equ⁹ ſit eq̄nitas.

¶ Item Iſta equus eſt equinitas eſt vna affirmatiua cuius extrem. ſupponunt pro eodez ente. et non ſe falſificat. nec copula eſt modificata. nec ponitur diſtributio. ergo eſt vera. ¶ Etiam de Auicēna non eſt vis quid dicat: ſed quid dicere debeat. ¶ Ad ſcđam negarem ↄſequentiaz. terminus non dicitur communis eo ꝙ ſignificat naturam communem multis cōicabilem ſed quia plura ſignificat vniuoce et diuiſim: et mediāte copula de preſenti. ¶ Quomodo ille conceptus eſt abſtrahibilis dictum eſt in .xxx. diſtinct. primi. ¶ Secundo arguitur. Color eſt adequatum obiectum viſus et nullus color ſingularis. ergo ſolum color cōmunis. ¶ Preterea. Debeo tibi equū ſi ex conuentione inter me et te promiſi tibi equum. et nullum equum ſingularem tibi debeo: quia nullum talē tibi promiſi. ¶ Rñdetur ad primum ꝙ illa eſt falſa vt iacet. Et ita oportet aduerſarios concedere ſolū color ſingularis percipitꝰ ſenſu: ſed illa eſt vera tm̄ color eſt obiectum viſus: extendo terminum color ad coloratum lucem et lumen. ¶ Ad aliud dicitꝰ ꝙ illud argumētuz non iuuat aduerſarios. oportet ꝙ ſit ſatiſfactio ꝑ equuz ſingularem: et non communem. ¶ Sed ſuper veritate illius propoſitionis multiplex eſt modus reſpondendi in logica. ¶ Unus concedit hanc omnem equum tibi debeo. qꝛ debeo tibi equum: equum tibi debeo. a termino appellante ſuam propriam rationem ad ipſum non appellātem. ¶ Alius eſt modus concedendi hanc: debeo tibi equum. et nihil tibi debeo. debeo tibi aliquid. ¶ Tertius modus (et rationabilis) eſt negare omnes tales de virtute ſermonis: ſed ille capiuntur loco conditionalium ſic ſcz neceſſe eſt (ſi ſatiſfaciaz promiſſo) dare tibi equum: vt neceſſe cadat in totam conditionalē. quēadmodū neceſſe eſt habere penitētiam ſi mortale actuale debet deleri. ¶ Iſta argumenta ſunt ſophiſmata: cum ſint equalis difficultatis contra aduerſarios.

¶ Tertio arguitur. homo eſt digniſſima creaturarum et nullus homo ſingularis. ergo eſt ponendus homo communis. ¶ Inſuper auctoritate Ancelmi in epl̄a de incarnatōe vbi dicentis. Eꝛ inouendi ſunt illi vtiqꝫ noſtri temporis dyaletici qui non niſi flatuz vocis vniuerſalia appellant. ¶ Ad tertium dicitꝰ ꝙ illa eſt falſa et hoc oportet aduerſarios dicere angeli ſunt digniores. Sed ſi illa exponatur negatiue: illa eſt vera ſaltē poſt angelos. ¶ Ad aliud de beato Ancelmo: in hijs materijs non daretur ei fides: vt pꝫ in demonſtratiōe ꝙ deus eſt: vt dictum eſt in ſecunda diſtinctione primi. vbi aliquorum dictum recitauimus. dicētium hunc bonum virum crebro in logicalibus illuſum. ¶ Sed pro tanti viri reuerentia dicimus ꝙ verū eſt de virtute ſermonis. non ſolum vniuerſalia ſunt flatus. hoc eſt non ſunt ſolum vniuerſalia localia: ſed etiam ſcripta et mētalia. vniuerſalia mentalia ſunt precipua.

¶ Quarto arguitur. Ariſtoteles dicit in antepredicamentis ꝙ ſcđe ſubſtantie dicuntur de ſubiecto et in ſubiecto nullo ſunt. et tamen vniuerſalia mentalia et vocalia ſunt in ſubiecto. igitur. ¶ Rñdetur. Dici de ſubiecto eſt dici de inferioribꝰ. Eſſe in ſubiecto eſt p̄dicari denominatiue. Scđe ſubſtantie de nullo predicantꝰ denoīatiue. hoc eſt p̄dicatione directa: vel de ſuis inferioribus. Propterea dicuntꝰ de ſubiecto: et in nullo ſubiecto ſunt. hoc eſt dicuntꝰ de inferioribus et de nullo directe denoīatiue dicuntꝰ. ¶ Multa alia argumenta p̄ñt fieri q̄ ſolui poſſunt ex dictis. ¶ Et iſta trita ſunt apud ſcholā noīalium: ita ꝙ apud parrhiſios ī hac tēpeſtate contra grauitatem theologi eſt ſimilia argumenta glomerare: cum oppoſite poſitiones ab vniuerſitate exulant.

¶ Diſtinctionis tertie queſtio ſcđa.

In iſta tertia diſtinctiōe capitulo. vij. loquitur de noticia angelorū. Et dicit ꝙ in angelis erat triplex naturalis cognitio qua ſciebāt q̄ facti erāt: ⁊ a quo facti: ⁊ cum quo facti erāt. Queritur de noticia quā habuerunt angeli in principio creationis? ¶ Rñdetur ꝑ ↄcluſiones ſequētes quas in hac parte reputo ꝓbabiles. Aliud in hac parte habere nequiuimus. cum hic nec experientiam nec euidentem rationez: nec fidē habemꝰ. ¶ Prior cōcluſio. In angelo erāt cōcreate ſpecies repñtatiue rerum in earum abſentia ſiue dicantur habitus vel ſpecies parum refert. probatur concluſio per auctorez de cauſis propoſitione quarta dicentem ꝙ omnis intelligentia eſt plena formis. ¶ Et per illud ezechielis de lucifero ꝙ erat plenus ſapientia. ¶ Hoc tenet beatus Auguſtinus ſuper Geneſim ad litteram. ¶ Secunda concluſio. Angeli poſſunt diſcurrere: et adiſcere aliqđ ignotum ex illatione nota. Probatio de multis angeli dubitant ſicut Hieronymus dicit ꝙ ſacramentum incarnationis non fuit plene intellectum ab angelis ante paſſionem chriſti. ¶ Et hoc dicit ſuper illo verbo ad Epheſios tertio. vt innoteſcat principibus et poteſtatibus in celeſtibus per eccleſiam multiformis ſapientia dei. Et hoc probat ꝑ queſtiones quas fecerunt maiores deo aſcendenti quarum vna ſcribitur Yſaye. lxiij. Quis eſt iſte qui venit de Edon tinctis veſt. bꝰ de boſra. ¶ Idem patet ſuper illo verbo pſalmiſte pſalmo. xxiij. Quis eſt iſte rex glorie. ¶ Et beatus Dionyſius vij. capitulo ſue celeſtis hierarchie dicit ꝙ eſt verbum omnium: quia etiam ſupremi angeli queſierunt de iſtꝰ plenius edoceri. ¶ Item angeli boni petunt oppoſita. vt angelus perſarum petierat ꝙ populus iſraeliticus in babilone maneret ad conuertēdos perſas ⁊ medos ad cultum vnius dei. tamen alius angelus voluit oppoſitum. Et hoc non erat niſi quia vterqꝫ proceſſit ex veriſimilibus. et tamen illi angeli erant angeli boni: vt. xvij. libro moralium tenet beatus Gregorius. ¶ Rurſus ſecunduz aduerſarios angeli ſibi relicti nō cognoſcunt ſecreta cordium: ſed cognoſcunt per quedam iudicia et geſtus. ergo diſcurrunt: et vnuz ex alio cognoſcunt. ¶ Contra priorem concluſionem argu. ſic. Uel in angelo ſunt create ſpecies diſtincte omniuz rerum. vel aliquarum: ſic et aliquarum non: ſecunduz non eſt dicendum: quia non eſt maior ratio ꝙ aliquarum rerum abſentium a principio indite fuerint ſpecies q̄ aliarum. non ei: quia tunc angelus habuiſſet infinitas ſpecies. quod non eſt concedendum. Communiter iſti ponentes ſpecies negant deum poſſe facere infinitum. ¶ Reſpondetur. Doctores hic caliginoſe procedunt. Nam eorum aliqui dicunt angelum ſuperiorem poſſe plura cognoſcere per pauciores ſpecies q̄ inferiorem. ¶ Alij noticias quidditatum infinitas aſſerunt et non ſingularium. ¶ Alij dicunt ꝙ ſpecies omniū rerum exiſtentium ſunt infuſe: ſed non omnium rerum poſſibiliū. Et qꝛ non ſunt infinita actu putant hac via extinguere difficultatē. ¶ Nullū iſtorū vꝫ. hic ē ſ̄ no de noticia diſtincta. noticia diſtincta vniꝰ rei nō repñtat aliā

rem.ergo angelus ſuperior non poteſt plura cognoſcere per pauciores ſpecies ꝙ angelus inferior. ¶ Secūdum non valet.nulla eſt res exiſtens niſi ſingularis. ⁊ dato oppoſito angelus ſingulare cognoſcit. ¶ Tertiū non valet:quia infinite ſunt partes in ꝯtinuo cathegoreumatice. Si ergo angelus oē diſticte cognoſcit:īfinita diſticte cogſcit. Quid ğ niſi q: doctores ꝯmūiter ponūt iſtas ſpēs a deo ꝯcreatas nō eſſet neceſſe eas ponere. diceref qꝛ angelꝰ in pˢncipio ſue creationis habuit iſtas noticias de quibus magiſter loquitur. Sed eas habuerunt in primo inſtanti quo erant in rerum natura. Et prius nā ipſas preceſſerunt. ſicut intellectus noſter poteſt acquirere noticias ex rebus actuales et habituales ſic multo celerius nā angelica poteſt eas acquirere. ¶ Et ſi introducas aliquem ſanctoꝝ ī oppoſitum. ¶ Reſponſio. Sancti ꝯtradicunt in multis in hac parte. ergo liberuꝫ eſt in talibus imitari vtramqꝫ partem ꝯtradictionis:vt in preludio quarti meminimus. ¶ Secūdo dicitur cōcedendo qꝛ habebant noticias infuſas diſtinctas(ſiue habituales ſiue ſpecies non refert)oīm rerum. Quid aliud obſtat niſi ſpecierum infinitas. ¶ Sed hoc non obſtat. infinite ſūt partes proportionales in continuo et aliquis homo infinite longus:vel ſaltem eiuſdem ſpeciei cum homine. vt patet de linea gyratiua gyrente tibiam vel brachiū hominis. ¶ Item ſi quis conſecret primā partem proportionalem vnius hoſtie/tertiam/quartam/et ſic de qualibet parte deſ[illegible]ata per numerum imparem dabitur infinita multitudo panum actu ſeparatorum inter quos infinities eſt corpus chriſti:quelibet pars albedinis eſt ſenſibilis in ſuo toto. quāobreꝫ currere nequis ad minimum ſenſibile vel maximum non ſenſibile in ſuo toto. ¶ Sed contra hoc arguitur. Angelus virtute iſtarum ſpecierū poteſt habere noticias actuales. et poteſt vnam acquirere ex ſuis naturalibus in preſentia obiecti:vel in abſentia mediate. ergo manis eſt iſta multitudo ſpecierum. ¶ Rñdetur concedendo añs et negando ꝯñam. Non eſt mane idem multifariam cognoſcere ptꝫ:de ſciente demōſtrare eandem concluſionem varijs medijs:ſed eſt perfectionis. ¶ Si petas quas noticias producunt iſte ſpecies? ¶ Dicitur qꝛ producunt abſtractiuas. ¶ Quod incōueniens eſt habere noticiam abſtractiuam qualē Paulus habuit poſt raptum quando erat viator. hoc non ponit cum in termino. Nec hoc eſt dedecens dare malis angelis talem noticiam:ſicut nobiliſſima ſubſtantia eis cōicata eſt. ¶ Sed ꝯtra iſta arguitur. Angeli ergo virtute iſtarum ſpecierum vices obiectorum ſupplentiuꝫ ī abſentia eorūdem elicere poterāt noticias abſtractiuas approximatis obiectis ipſis angelis habuiſſent noticiam intuitiuam intellectiuam ⁊ poſtea abſtractiuaꝫ. Nulla eſt pugna inter noticiam intuitiuam et abſtractiuam de eodem obiecto. ergo neqꝫ inter duas abſtractiuas. ¶ Rñdetur concedēdo qꝛ angelus habet noticiam abſtractiuam alicuius obiecti vel ſpeciem repreſentatiuam illius poteſt acquirere intuitiuā:et etiam aliaꝫ abſtractiuā:ſiue fuerint ille due abſtractiue eiuſdem ſpeciei vel alterius. Et ſi vna fuerit ſumma illa ſtāt et non produceetur alia de eodem obiecto. Si differant ſpecie. iam nulla eſt difficultas qꝛ nō repugnant:ſed ſe compatientur. ¶ Q; ſtat dare duas noticias abſtractiuas actuales ſpecie differētes de eodem obiecto ꝓbatur ſic:ſtat dare duas intuitiuas de eodem obiecto ſpecie differentes. ergo et duas abſtractiuas. cōſequētia eſt lucida:quia diſcrimen ſpecificum intuitiuarum abſtractiuarum alietas ſpecifica concomitatur. Aſſūptum arguitur. Noticia anime ſepar[ate] et angeli de deo ſpecie diſtinguuntur differētia ſpecifica cauſaruꝫ efficientium(non habituum)arguit diſcrimen ſpecificum in noticijs. Iſtud alias prolixius deduximus.

¶ Cōfirmatur hec ratio quia ſecundum aduerſarios noticia ſenſitiua intellectiua de eodem obiecto ſpecie diſtinguntur ambe intuitiue vel ambe abſtractiue. Et quamcunqꝫ ſpeciem vel cuiuſcunqꝫ indiuiduum quod deus poteſt producere mediante creatura coefficiente hoc ipſum ſe ſolo poteſt producere. ¶ Dubium ē an iſta ſpecies infuſa a deo ſit eiuſdem ſpeciei cum ſpecie mendicata ab obiecto. et per conſequens incertum eſt de diſcrimine ſpecifico iſtaruꝫ noticiarum abſtractiuarum. ¶ Et iſtud coloratur qꝛ ſpecie differant. vna iſtaꝝ noticiarum vocatur in verbo:et matutina ſecundum beatum Auguſtinum ſuper geneſim exponenteꝫ opera ſex dierum. Et alia veſpertina ſaltem nunc in beatꝫ Hoc complexum. noticia in verbo ex modo loquendi ſupponit pro noticia connotando qꝛ eaꝫ habens ſit beatus:et cum hoc qꝛ deus ſupplet vicem obiecti. Antiqͥ doctores imaginati ſunt qꝛ talis noticia relucebat in verbo ſicut in ſpeculo. Noticia veſpertina vel in proprio genere eſt mendicata ab obiecto. ¶ Sed dices homo creatus a deo et homo genitus ſunt eiuſdeꝫ ſpeciei ptꝫ:de adam caymo et abele. ergo noticiam produci a deo et mendicari ab obiecto non variat diſcrimen ſpecificum. ¶ Reſpondetur concedendo añs et etiam ꝯſequens deum ſupplere vicem obiecti reſpectu huiꝰ noticie non antecedit ad hanc noticiam ſpecie differre ab illa. deus poteſt oppoſitum. ſicut poteſt producere habitum fidei eiuſdem ſpeciei cum fide acquiſita. ſed tamen fides infuſa et acquiſita ſpecie differunt. ¶ Cōtra ſecundam concluſionem arguitur ſic per Auguſtinum quinto ſuper Geneſim ad litteram dicentē qꝛ angeli a principio cognouerūt omnia myſteria gratie ſienda. ¶ Et Ancelmus de ſimilitudinibꝰ capitulo. vi. vbi loquens de ſapientia future beatitudinis ait. beatus eſt qui cum deo eſt. perfecta enim ſapientia replebitur. cumqꝫ facie ad faciem intuebitur. ꝙdiu iſta proſpexerit creature totiꝰ naturā videbit:que in deo melius ꝙ in ſeipſa conſiſtit. Ibi a ſingulis omnes: illi ab omnibus ſinguli cognoſcentur nec quicꝙ omnino latebit:qua patria:qua gente:qua ſtirpe quis editus fuerit:vel etiam quid in vita ſua fecerit. ¶ Et in capitulo ſequenti de hoc verbo mouet vltimo dubitationē nunquid omnia peccata ſingulis patebunt. Et reſpōdet qꝛ ſic. Et quicquid fecerit vnuſquiſqꝫ vnde deus eſt laudandus. Sed propter rem factam deus eſt laudādus. ergo nullius veritatis ignorantia erit in beatitudine:nec aliquid erroris. ¶ Preterea videtur qꝛ hec concluſio repugnat priori:cum ipſa ponat oīm rerum ſpecies fuiſſe inditas angelo. ¶ Ad primum iſtorum quod eſt magis contra beatum Hieronymum ꝙ ꝯtra concluſionem dicitur qꝛ cognouerunt in vniuerſali.

¶ Ad aliud de beato Ancelmo. potes eum negare cū ſecundum beatum Dionyſium tertio et quarto celeſtꝫ hierarchie angeli ſuperiores illumināt/purgant/et pficiunt inferiores. ¶ Vel rationabilius propter auctoritatem viri dicatur ſic. beatus ſit omnia que deſiderat:⁊ que ad eum pertinēt. ¶ Ad tertium nego qꝛ hec concluſio repugnet alteri:nunꝙ per noticias abſtractiuas cognoſcit angelꝰ ſuapte natura xitatē ꝓpōis potiſſimuꝫ de pñtiſ ad hoc requirit noticia ītuitiua.

¶ Circa predicta dubitatur an angeli beati aberrāt?

¶ Secundo dubitatur an angelus triſtetur videns ſuum cuſtoditum male viuere. ¶ Ad primum dicitur ꝙ non de lege poſita. Et hoc tenet beatus Anſelmus vt ptꝫ loco prefato. Et ſi errare eſt verum pro falſo putare non eſt nam hoīs inſtituti: ſed deſtituti. ergo a fortiori in angelis beatis. ¶ Sed ɔtra iſtud arguitˀ ſic. Angelus poteſt aſſentire huic. iſte eſt preſcitus quē videt malum continuo. et iſte poteſt penitudinē duci finaliter: quo facto angelus decipietur. Idē ptꝫ de bonis angelis Danielis. alioꝫ vnˀ hēbat iſtud iudiciū bonum eſt populo iſraelitico manere in babilone. alter oppoſitum. ¶ Inſuper multa angelus neſcit ex dictis. ergo aliqua ignorat. ¶ Ad primuꝫ dicitˀ ꝙ ille partes ſunt incompoſſibiles. creberrime in iſtis angelus dubitat. niſi hēat reuelatiōem vel motiuū ſufficiens ad aſſentiendum. qui cito credit leuis eſt corde. ¶ Ad ſcdm nego ꝙ habebant iudicia erronea. nec hēbant iudicia contraria. vnus poterat habere tale iudicium / bonum eſt hebreis ſtare in babilone ad conuertendos perſas ⁊ medos. alius tale iudicium. bonum eſt iſtis proficiſci in talē ſolum: vt viuant in requie in qua ſolet coli deus. Modo iſta iudicia erant vera: et ɔformiter ad hec operas ſuas impēdebant. ¶ Ad tertium concedo añs. et diſtingo ɔñs. vel ignorantia praue diſpoſitionis. et ſic nego ɔñam et ɔñs. vel ignorantia pure negationis: et ſic concedo ɔñs et ɔñam. ¶ Ad ſcdm dubium rñdetur Angelus bonus nō triſtatur: triſtia de lege repugnāt beatitati. ¶ Sed ꝙ poteſt angelus malus interdum gaudere gaudio inordinato quando vicit tentatuꝫ: vt gloſa interlinearis pſalmo. xii. ſuper illo paſſu: vſqꝫ exaltabitur inimicus meus ſuper me .i. diabolus vel carnalis conſuetudo dicit gloſa.

¶ Diſtinctionis tertie queſtio tertia.

Tertio queritur vtrum angelus poteſt tot habere noticias actuales quot habꝫ ſpecies? ¶ Ad hoc reſpōdet quidem doctor in ſuo ſecundo tenēs partē affirmatiuam in. xi. diſtinc. ⁊ aſſcum quidē aliis in prima diſti. primi quod probat auctoritate beati Auguſtini ſuper geneſim capitulo. xxxiiij. de paruis. vbi dicit ꝙ potētia ſpūalis mentis angelice cūcta q̄ voluerit noticia faciliime apprehēdit. ¶ Ex hoc arguit iſte ſic. nō minus facile ē angelo ſimul intelligere ſcdm oēs ſpecies q̄ ſcdm aliqꝫ illarum. igiᵗ ſimul poteſt intelligere ſcdm omes. Conſequētia ptꝫ: et añs ꝓbatur ex p̄dicta auctoritate. q̄ſi minus facile foret intelligere ſcdm omnes ſpēs q̄ ſecundū aliquas. et tūc nō cuncta q̄ vellet faciliime ɔprehenderet quinimmo minus faciliter cōprehēderet duo q̄ vnum: et tria q̄ duo: et q̄to plura tāto minˀ facilē. ¶ Confirmatˀ alia auctoritate eiuſdem ibidē capitulo xxvi. vbi ait ꝙ oīa ſimul mēs angelica pōt q̄ ſigillatī cōnexaruꝫ cārum ſermo diſtingunt. vbi vult ꝙ cuncta q̄ creata fuerūt in principio: et diſtincte quodā ordine facta narrantˀ ſimul mēs angelica cōprehendit. Nec ē dubium ꝙ nō ſolum hoc eſt verū de noticia ſupnaturali quā hꝫ in vbo: ſed etiā de materiali quā habꝫ de rebˀ in ꝓprio gñe: et duocat Auguſtinˀ veſpertinaꝫ ſicut ptꝫ ibi ſtatim et duobˀ capitulis p̄cedentibus. ¶ Nec poteſt dici ꝙ loquatˀ de cognitione confuſa: non de diſtincta. Nam hoc non attribueret potētie mentis angelice: cum nos etiam hoc in via poſſumus omnia confuſe ſimul intelligere in aliquo ɔmuni conceptu. ⁊ tā ibi in tali cōprehenſione ſimultanea et faciliima: multorum rū dat differentiam inter potentiam mentis humane et angelice. ¶ Secundo. Si non poſſet hoc angelus. ad hoc contingeret quia non poſſet ſimul tot intellectiones recipere: aut quia nō poſſet ſimul tot producere. Nō: ptꝫ. quia ſi eſt ſufficiens ad agendū tot actiones ſimul et ad ſuſcipiendum: cū poſitis actiuo ⁊ paſſiuo ſufficientibus poſſet poni actio: et etiam actiones dummodo nō habeant mutuaꝫ repugnantiā (ſicut eſt in propoſito) omēs tales poterūt ſimul poni. ¶ Sed non poſſet dici ꝙ non poſſet tot ſimul recipere. q: non minus eſt potēs ad recipiendum intellectiones q̄ habitus vel ſpecies. Nec eius receptiuitas limitatur ad certam multitudinem intellectionum magis q̄ ſpecierum vel habituum: immo in rei veritate ad neutrā determinatur. Sed pari facultate poteſt multas et paucas recipere q̄tum eſt in ſe. ¶ Nec etiam idō nō poteſt q: non poteſt tot ſimul producere: cum eius actiuitas limitata ſit ad certā multitudinē poſſibilē intellectionum ſimul producibiliū. Nam ſuppoſito ꝙ intellectˀ ſit principium intellectionis nō tantum eſt totale: ſed partiale concurrens cum ſpecie ad productionem intellectionis: ita ꝙ cum vna ſpecie coagit vnam intellectionem: et cum alia ſpecie aliam. nunc autem q̄ncūq; ꝙ aliquid eſt ſolum agēs partiale: et aliam operationem agit cum alio et alio partiali principio coactiuo: q̄tum eſt ex ſe tāta poteſt in plures operationes ſimul cum talibus principiis coactiuis ſicut in pauciores cū paucioribus: niſi ipſum forſitan in operando debilitetur: aut per ſe modo aliquo depēdeat ab aliquo quod debilitetur ex multiplicatione talium operationum. ¶ Exemplum. lux eſſe exiſtens in medio eſt cauſa partialis et ſimul coactiua cum colore ſpeciei coloris in medio: vt vult commentator tertio de aīa cōmēto. xxxvi. et cum alio et alio colore aliam et aliam coefficit ſpeciem. et quotcunq; ſecum concurrant colores tot ſpēs congeneraret. Nec maior virtˀ arguitur in luce ex eo ꝙ cum multis multas poteſt q̄ eo ꝙ cum vno pōt vnā. quinimmo ſi eſſent ibi ſecum infiniti colores diſtincti in diſpoſitione tali: ꝙ quilibet poſſet ſpecieꝫ concauſaret: et eſſet ſufficiēs ſuſceptiuū: nec aliud prohiberet: ipſa cum illis ſimul infinitas ſpecies coefficeret. Cum ergo angelus non debilitetur ex intellectione cum eiˀ receptio non ſit paſſio corruptiua: ſed perfectiua poti⁹: nec etiam dependeat in intelligendo ab aliquo debilitabili: vt pote abſtractus a corpore: nec indigens ſenſitiua vlla virtute vel organo corporali ea facilitate qua cum vna ſpecie poteſt coefficere vnam intellectionem poteſt cum multis multas coefficere: nec tot cum tot quin cum pluribus poſſet plures. ¶ De intellectu autē noſtro in preſenti ſtatu non eſt ſic. et hoc propter dependentiam eius in operando a virtute fantaſtica: et ſpiritibus corporalibus quibus accidit ꝺō laſſitas et fatigatio non ſolum ex continuatione operationis ſed etiam ex multiplicatione: ſicut experiētia mōſtrat. Unde Auguſtinus quarto ſuper geneſim capitulo. xxxv. Mox poſt verba allegata ꝙ potentia mentis angelice cuncta que voluerit ſimul comprehendit. dicit ꝙ propter corpus corruptibile q aggrauat animā mens humana etiam cum feruentiſſimo ſtudio iſta noticie rerū nō niſi cū tēpis tarditate: et difficultate a git. Et eandeꝫ cām reddit. xv. de trinitate capitulo. xxuij.

ꝙ ex peccati morbo dicit nobis proueniſſe. Et in capitulo ꝑcedenti videlicet. xxiiij. dicit ꝙ partes imaginis noſtre aĩe ſcꝫ mens intelligentia et volũtas erunt eq̃les cuꝫ fuerint ab oĩni lãguore ſanate. igitur tot ſimul poterimus actu intelligere quot meminiſſe: ⁊ per ꝯñs quot rerum ſpẽs hẽbimus. ¶ Per que clare videt̃ ꝙ homo in ſtatu innocentie et naturalis integritatis oĩbus rerum ſpẽbus quas habuiſſet ſimul vti actualiter potuiſſet. Quid ergo mirum ſi hoc poſſet angelus nõ per peccatum in ſuis naturalibus viciatus? ¶ Sed cõtra iſtam concluſionem arguit̃. Ex ea ſequit̃ ꝙ angelꝰ eſt infinite ꝑfectionis. ꝯñs eſt falſum. ergo et añs. Falſitas ꝯñtis relinquitur nota. Probatur tñ ꝯſequẽtia non repugnat angelo infinitas ſpẽrum. et per te angelus poteſt habere tot noticias actuales quot ſpecies. Et tunc ſic. poſſe intelligere vnum diſtincte eſt alicuiꝰ perfectionis. poſſe intelligere duo eſt in duplo maioris perfectionis. poſſe intelligere tria diſtĩcte adhuc ẽ maioris perfectiõis. et ſic ſine ſtatu. ergo poſſe intelligere infinita eſt infinite ꝑfectionis. ¶ Ad hoc rñdet (⁊ cũ colore) habere duas noticias cum auxilio (vt puta ſpeciebus) non eſt maioris actiuitatis q̃ habere vnã noticiam ſine auxilio. Idē eſt portare duas libras cum eq̃ potenti. et ferre vnam librã ſeꝑatim. ¶ Sed ꝯtra hoc arguit̃. Ex iſto ſeq̃tur ꝙ angelus poteſt diſtincte quãlibet partem cõtinui cognoſcere ⁊ ſic hẽbit noticias inſi…ias diſtinct…s a…les. quod tñ iſte pede fixo ĩ eadem q̃ſtione negat. Et probo ꝯñam dupliciter. Cũ primo angelus poteſt habere tot noticias actuales quot habet ſpecies. et hoc ꝓpterea: quia ſupplementũ habet ſpecierum. Sed ſic eſt ꝙ obiectum tãtũ ſupplet ad productionẽ noticie intuitiue ſicut ſpẽs ad productionem abſtractiue. Non aliter ponit̃ ſpecies vel habitꝰ niſi ad ſupplendã vicẽ obiecti in ꝓductione noticie. ergo cũ quelibet pars ꝯtinui eſt ſufficiẽter obiecta angelo hẽbit infinitas noticias. ¶ Non eſt fugiendũ ad minimum obiectum intelligibile vel maximũ nõ intelligibile ab hoc angelo. ſed hoc nobis pro iſto ſtatu q̃ oculo corꝑeo intelligimus ꝯtingit: per pyramidẽ cuiꝰ conus põt eſſe tante anguſtie ꝙ nõ ſufficiet ad productionem. et iſtud liquet cũ angelus unit̃ angelos et aĩas ſeꝑatas. ¶ Cum ſcđo. angelus poteſt habere tot noticias actuales quot habꝫ ſpẽs per te: ſed q̃libet ps continui q̃tũcunq; puſilla multiplicat ſuas ſpẽs ꝑ medium. ergo angelus põt diſtincte quãlibet partem cõtinui dignoſcere. ¶ Dices ꝙ nulla pars ꝓducit ſuas ſpecies: ſed oẽs ſimul producunt vnaꝫ. ¶ Contra hoc arguitur. accepta ſcđa parte ꝓportionali cõtinui: ſeꝑata ipſa producit ſuas ſpẽs. ergo etiam vnita. Tenet ꝯñã q2 ibi eſt actio naturalis. et ꝑ hoc ꝙ vnit̃ toti nõ minus agit q̃ ſeꝑata: immo citius fortificatur ad maiorem actionem. vtrobiq; hec maxima eſt vera / ſi aliquod agẽs naturale poteſt producere aliquem effectum ſeꝑatim ipſum vnitum toti nõ minus aget: ſed magis vel equaliter: quod nobis ſufficit. Patꝫ de igniculis ſeparatis vnum ignem cõſtantibus. de lapillis ſeꝑatis tarde deſcendentibus q̃ cũ molarẽ ꝯſtant e veſtigio deſcendũt: et ptꝫ de multis nõ viſibilibus ſimul vnitis q̃ vnũ viſibile ꝯſtant. ¶ Confirmat̃ hec ratio. quis põt videre ſecundam ꝑtem proportionalẽ ꝯtinui non videndo primam: vt ſi ponat̃ obſtaculum impediẽs viſionem ꝑme partis ꝓportionalis hoc patꝫ ad ſenſum: ergo ſcđa ps proportionalis producit ſpecies in ſuo toto. ¶ Preterea. Si eſſet vnum ꝯtinuum diuiſum in partes proportionales quacunq; proportione volueris. ſic ſcꝫ ꝙ ſecunda ſeparetur a prima: et tertia a [illegible]: et ſic de q̃libet alia: qualibet parte remanente in eodem ſitu in quo prius erant in cõtinuo. Iam quodlibet illorũ corporũ producit ſpẽs repñtatiuas ſui. ergo q̃ñ corpori vniunt̃: alias ꝑdent ſuam actioneꝫ. ¶ Rurſum probo ꝙ angelus poteſt habere infinitas noticias actuales argumẽto tentatiuo. et hoc ſic. Angelus (licet ſit impartibilis) eſt in loco diuiſibili. et angelorum aliqui p̃ſunt vni prouincie vt de angelo perſarum et grecorũ. et vnus eccleſie vt michael qui quondũ ſynagoge (dũ ipſa valebat) prefuit. et ſic aliqui angeli ſunt in maiori loco: vt in tota vna vrbe. Sufficit tñ mihi quicunq; locus diuiſibilis. Tunc ſic angelus eſt in qualibet parte proportionali huius loci pedalis. In prima parte proportionali habet noticiam a obiecti. In ſecunda ꝑte proportionali habet noticiam eiuſdem obiecti. ⁊ nõ eandem quam habebat in prima parte proportionali quia ſi ſic: idem accidens erit in duobus locis naturaliter. ergo habet aliam noticiam: et ſi in ſcđa parte ꝓportionali illius loci habeat aliam noticiam a / obiecti ab illa quã habet in prima parte proportionali eodẽ modo. in tertia parte proportionali et in qualibet poſteriori habebit aliam noticiaꝫ: et ſic habebit infinitas noticias actuales. ¶ Amplius poteſt applicari argumentum de angelo vidente hoſtiam cuius partes alt̃natim ſunt conſecrate alijs non conſecratis. ¶ Licet hoc penultimum argumentum nonnihil difficultatis pre ſe ferre videatur. Ipſum nõ applicuimus tanq̃ appropriatum principali inſtituto. ¶ Propter iſta et ſimilia in hanc diſiunctiuam ducor. Q2 ſi angelus poteſt habere tot noticias actuales quot ſpecies propt̃ ſupplementum ſpecierum in productione noticiarum actualium: dicendum eſt ꝓpter ſimilem rationeꝫ ꝙ angelus naturaliter habꝫ infinitas noticias intuitiuas continue preſentes: vel nõ eſt ita facile angelo cũ pluribus ſpeciebꝰ habere plures noticias actuales ſicut paucas: et hanc ſecundam magis rationabilem puto. Pluribus intentus minor eſt ad ſingula ſenſus: non modo in nobis poſt peccatum: ſed in adam ante peccatum: licet tũc potuiſſet plures noticias habere ꝙ poſt peccatum. ¶ Et tunc ad rationes eius reſpondetur q̃ ꝑdent in auctoritate beati Auguſtini vbi dicit ꝙ potentia ſpiritualis mentis cũcta que voluerit ſimul noticia faciliime apprehendit. Concedo illam auctoritatem vt iacet. loquitur de angelis beatis: quia beatus Auguſtinus ponit que voluerit. non vult beatus aliquid quod non poteſt. ¶ Secundo dicitur. Ipſe intelligit de noticijs actualibus que cadunt in ſua capacitate actiua et paſſiua: quia eſt multo maior q̃ noſtra: et maior in anima ſepata vel in aĩa beati q̃ in anima corpori corruptibili immerſam. ¶ Et ita reſpondetur ad alias auctoritates. Et ad rationem ſuam q̃ eſt argumentum ſcđm. Si non poteſt hoc angelus aut hoc cõtingeret quia non poſſet ſimul tot intellectiones recipere: aut quia non poſſet ſimul tot intellectiones producere? Do ſcđm. quia eius actiuitas eſt limitata ad certam multitudinem noticiarum. Et quando arguens hoc improbat. dato ꝙ intellectus ſit principium actiuum intellectionis non eſt tamen totale: ſed ꝑtiale concurrens ad productionem intellectionis: ita ꝙ cum vna ſpecie coagit vnam intellectionem et cum alia ſpecie aliã. ¶ Dico ꝙ hoc argumentũ cõcludit contra factorẽ cũ ipſe expreſſe negat ꝙ angelꝰ põt hr̃e infinitas noticias intuitiuas ĩ intellectu ãgelico: cũ intellectꝰ angelicꝰ ſit ſolum ꝑĩcipiũ ꝑtiale ĩtellectiõis

ītuitiue⁊ adiu[illegible]as noticias ītuitiua aiuuatur a varijs
obiectis.⁊ ſichoc argumētum colorat alterū membrū
diſiunctiue. ¶ Sed quia aliud veriſimilius diximus.
¶ Et reſpondetur/duobus modis vnum agens iuuat
ab alio ad ſuam operationem. vnomodo quando cum
auxilio plus conatur(licet non totaliter)ꝙ conaretur/
ſine ope.⁊ talis agentis actiuitas terminatur in certis
effectibus. Sic contingit de potentia viſiua noſtra
reſpectu noticiaꝝ intuitiuaꝝ. Sic cōtingit in nobis re
ſpectu notitiarū abſtractiuarū quēcūq numerum ſpe-
cierum habuerimus. Fac periculum tu ipſe de noticijs
abſtractiuis obiectorū quorū habes ſpecies diſtictas
¶ Aliud eſt agens non magis laborans cuius actiui-
tas non eſt magis anguſtata ad productionem pluriū
ꝙ ad productionem vnius. Exempli cauſa.fortes tra-
hit vnā librā cui applicantur cētum /quorum quilibet
eſt eque potens cum forte fortem non impediens. Jam
poteſt coadunare fortes ad ferendas centum libras ſi-
cut ad ferendā vnā ſolitarie. Sic eſt de lumie reſpectu
ſpecieꝝ ꝓducibiliū in medio.nō poſſumus iudicare de
ītellectu āgelico niſi ſicut experimur de nobis vel aliū-
de conſtiterit:dum pl'a ſeruamus illi intellectui angeli
co ꝙ noſtro. ¶ Reliquę auctoritates beati Auguſtini
ad hoc deducunt ꝙ mira celeritate poteſt intellect⁹ an
gelicus plura capere:que nos magno ſtudio ⁊ tardita
te capere poſſumus. ¶ Ex quibus aliqui moti ſunt an-
gelū nō poſſe intelligere cum diſcurſu. ¶ Sed contra
omnia iſta arguitur ſic. Capacitas actiua angeli ſine
ſpeciebus vel habitibus terminatur in certo numero
noticiarū.actualiū ſꝫ plures noticias poteſt anima ha
bere cum habitibus ꝙ ſine habitibus.ſed nō eſt ſtatus
in habitibus.ꝗ nec in actibus. Mō non ſit ſtatus in ha
habitibus patet.quia tunc inane eſſet ſtudere cum ge
neratio vnius habitus eſſet corruptio alteri⁹. Mō plu
res noticias actuales poſſet intellectus angelic⁹ ha-
bere cum ſpeciebus ꝙ ſine ſpeciebus.patet. Quodlibꝫ
agens potens in aliquē effectum equaliter agēs adiu-
tum cum alio coagente poteſt in maiorē effectum ꝙ ſi
non iuuaretur non alias intēderetur actus auxilio ha
bitus:ſic ſcꝫ ꝙ habitus et volūtas vel intellectus pñt
producere intēſiorem actū ꝙ ſolus intellect⁹. ¶ Pre-
terea arguitur. Capacitas paſſiua nō eſt terminata in
numero certo noticiarum.⁊ quibuſcūq poſitis in ani-
ma/anima ad eas concurrit.ergo neq capacitas actiā
eſt terminata. ¶ Ad primū dicitur negando ꝙ anima
pōt plures actus hr̄e cum habitib⁹ ꝙ ſn̄ hītib⁹. quia ſi
ſic:argumētū ꝯcluderet ꝙ pro hoc ſtatu vie non eſt ſta-
tus in numero noticiaꝝ.bene anima habebit intenſio-
rem actum cum eo ꝙ ſine eo:quia ad talem actum icli-
nat habitus:⁊ auxiliatur .⁊ nego ꝙ habitus opem pre
ſtāt in productione pluriū actuū ꝙ poſſent eē ſine illis
⁊ ſic illa maxima non habet locum. ¶ Si argumentuꝫ
ponderandū dixeris ad aliud mēbrū diſiunctiue decli-
na. ¶ Ad aliud ponuntur ꝓpoſitiōes. ¶ Prima. Ca-
pacitas paſſiua anime non terminatur. poteſt infini-
tos habitus recipere. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Capaci-
tas paſſiua terminatur in agendo. ¶ Tertia propoſi-
tio. Capacitas actiua anime nō terminatur in recipien
do.patet.de receptione habituum. ¶ Quarta propo-
ſitio. Si teneatur ꝙ anima poteſt actualiter tēdere in
obiectum per noticiam creatam a deo. tunc anima po
teſt habere infinitas noticias actuales.etiam cum in-
fluentia dei generali. ¶ Ultima propoſitio. Tenendo
oppoſitum(quod eſt rationabilius)anima poteſt con-
currere ad infinitas noticias actuales. Probatur de⁹
poteſt talem opem ferre anime in elicione actuū ꝙ ani
ma ſemper equaliter conetur.

¶ Diſtinctio.iiij.

Oſt hec vidēdū eſt: vtrū
perfectos et beatos crea
uit deus angelos:an mi-
ſeros et imperfectos ⁊c.

¶ Diſtinctionis. iiij. Que-
ſtio vnica.

Irca hāc quartam diſtin
ctionem queritur an angeli crea
ti ſunt in gratia. ¶ Reſpōdetur
queſtio eſt de facto. ⁊ neutra ps
poteſt cōuinci per auctoritates
ſufficientes:neq rationes. ¶ Sꝫ
pars affirmatiua vr̄ rationabi-
lior. Probatio partis affirmati
ue. Dicit Auguſtin⁹ duodecimo
de ciuitate dei. ꝙ deus ſimul erat condens naturam et
largiens gratiam. ¶ Hoc dicit Hieronymus de demo-
nibus Oſee.iij.dicēs ꝙ demones in magna pinguedi-
ne ſpiritusſancti creati ſunt. ¶ [illegible]ter. a prim⁹ [illegible]
creatus eſt in gratia. ergo angeli.añs.ptꝫ.q: fuit crea-
tus cum iuſtitia originali quam cōcomitabitur gratia.
¶ Amplius. Sicut eſt ineſſe nec ſic ſuo mō debet eſſe ī
eſſe ſupernaturali: ſed ineſſe nature:quecunq proceſſu
temporis producta ſunt in ſe a principio fuerūt produ
cta ſecundum rationes ſeminales. vt dicit Auguſtin⁹
ſuper Geneſim.ꝗ ſimiliter ineſſe ſupernaturali gloria
que proceſſu temporis creaturis rationabilibus eſt da
ta fuit a principio ſecundū principiū ſeminariū produ-
cta.ſed ſeminariū glorie eſt gratia.ergo a principio fuit
homini ⁊ angelo concreata. ¶ Sed he rationes non
perſuadent volenti tenere oppoſitum. ¶ Ad primum
diceretur ꝙ duplex eſt gratia quedaꝫ gratū faciens.et
negarent ꝙ auctoritates intelligantur de illa. ¶ Alia
eſt gratia data.⁊ illa eſt duplex. Nam quedam eſt que
eſt occaſio boni:vel occaſio mali. vt eſſe ingenioſum:eē
bonum cytharedum:bonum muſicum. ¶ Alia que in-
clinat de per ſe ad bonum:vt ſapientia:⁊ alie virtutes.
De tertia gratia auctoritates intelliguntur. ¶ Ad ter
tium negarent añs.non eſt neceſſe iuſtitiam originaleꝫ
habere gratiam de lege. ¶ Ad quartū conceditur ma-
ior:⁊ totus diſcurſus illius comparationis ⁊ ad applica
tionem gr̄a eſt principium ſeminariū.diceret. veruꝫ eſt
gratia gratis data:⁊ non gratum faciens. ¶ Sed con-
tra concluſionem arguitur ſic. Auguſtinus dicit ſuper
geneſim ad litteram ꝙ angelica.nāa primo erat infor
mis creata.et celum dicta.deinde dicit eam formatam
⁊ lucem appellatam. Non autem erat informis niſi ꝑ
defectum gratie. Item Gregorius.32.moraliū tractās
illud Ezechielis.xxviij. Aurum opus decoris tui. ⁊ fo-
ramia in die qua conditus eſt. Et loquēs de lucifero di
cit.huius lapidis in die conditionis ſue foramina pre-
parata ſunt quia videlicet capax charitatis conditus
fuit.qua ſi repleri voluiſſet ſtantibus angelis tanꝗ in
ornamentis regis poſitis lapidibus inherere potuiſſꝫ.
habuit ergo ille lapis foramina.ſed ꝓpter ſuperbie vi
tium charitatis auro non ſūt repleta. Et ſic apte dicit
ꝙ non habuit charitatem. Stantes quoq ibidem dicit
charitatē recepiſſe cadentibus alijs. ¶ Ad primuꝫ di-

FERDINAND

citur ꝙ prius natura erat informis: non autem prius tẽpore vel inſtanti. ¶ Secundo ſic. prius erat informis beatitudine: poſtea erat beatitudine formatus. ¶ Ad auctoritatem Gregorij poteſt dici ꝙ loquitur de charitate permanenti. quod ex eo patet: quia dicit ꝙ propter ſuperbie vitium foramina charitatis non ſunt repleta ſed palam eſt ꝙ vitium ſuperbie non fuit in eo a principio creationis: quia non malus: ſed innocens creatus ¶ Secundo arguitur. gratia inclinat habentem ad cõfirmandum ſe deo. ergo ſi omnes habuiſſent gratiam omnes conuerſi fuiſſent in deum. Et ita nullus cecidiſſet ¶ Hoc argumentum non eſt magni põderis. gratia inclinat ad conformandũ voluntatem habentis voluntati diuine: non tamen neceſſitat ipſam voluntatem.

¶ Dubitatur quid factum fuiſſet. ſi Adam fuiſſet mortuus añ peccatum tenendo ꝙ non fuerit creatus ĩ gratia. ¶ Secundo dubitatur an angeli poterant eſſe miſeri in primo inſtanti ſui eſſe. ¶ Tertio dubitatur an boni fuerunt preſcij ſue confirmationis: ⁊ alij ſui caſus ¶ Ad primum reſpondetur ꝙ caſus eſt preter legem: videlicet ꝙ mortuus fuiſſet ante culpã: ſed caſu admiſſo nec fuiſſet dãnatus nec ſaluatus. ¶ Ad ſecundũ dicitur ꝙ ſic. Malus angelus poteſt in primo inſtanti ſui eſſe peccari. vt in. xvij. diſtĩc. primi dictum eſt: ſed ĩ quocunq; inſtanti in quo peccat deus poteſt infligere ei penam. ¶ Ad tertium reſpõdetur ꝙ magiſter recitat du[illegible] in littera. tamẽ poſitio negatiua eſt rationabilior: ꝙ nec boni ſciebant ſuam confirmatiõem. nec mali pſcij ſue miſerie. Si bõi preſciuiſſẽt ſuam beatitudinem tunc dãnati poterant conqueri: ꝙ hoc neſciebant et ꝙ non habebant tm̃ auxiliũ ſicut alij. ¶ Ad hanc partem declinat Auguſtinus. xi. de ciuitate dei caplo. xiij. ⁊ ad Horoſium omnes angeli creati ſũt equales: ſed cadentibus illis per ſuperbiã ceteri dño pia obedientia coheſerunt accipientes certam ſciẽtiã ſue ſtabilitatis ꝙ illi nunꝙ̃ habuerunt: tamẽ habebãt probabilẽ coniecturã ꝙ eſſent habituri beatitudinem. ſicut de nobis contingit. ¶ Ex illo patet. ꝙ angeli caſuri non preſciebant ſuum caſum.

¶ Diſtinctio. v.

Poſt hec conſideratio adducit ĩquirere quales effecti ſint dum diuiderentur auerſione et conuerſione. Poſt creationem nãq; mox quidam cõuerſi ſunt ad creatorem ſuũ: quidam auerſi.

¶ Diſtinctionis quinte. Queſtio vnica.

Circa iſtam quintam diſtinctionẽ queritur. vtrum prius ãgeli meruerint beatitudinem ꝙ̃ ipſam acceperint. ¶ Hic ſunt duo modi oppoſiti quos recitat magiſter in littera. Et declinat ad illam poſitionem ꝙ prius habuerunt beatitudinem ꝙ̃ eam meruerunt: ſed poſtea beatitudinem mererẽtur per obſeqa nobis ĩpẽſa Quemadmodum ſi rex daret primo alicui equũ poſtea faciat illum militari pro eodem. ſic eſt hic ꝙ premium precedit meritum. ¶ Hec opinio cõiter relinquitur ab omnibus. Et contra eam ſolent eſſe aliqua argumenta ¶ Et primo ſic arguit. Ex illo ſeqr ꝙ ſi homo non fuiſſet creatus angelus non habuiſſet beatitudinem. conſequens eſt falſum. quia angelus non dependet ab homine in merẽdo. quia circũſcripto omni actu circa hominem angelus poteſt habere actum intrinſecum merendo. ¶ Preterea p̲ hoc ꝙ aliquis p̃uidetur bene vſurus accepto non meretur accipere illud. Tunc enim poſſet homo mereri primã grãm: quia preuidetur a deo dante eam bene vſurus ea. Et tunc gratia non eſſet gratia quia eſſet ex meritis: licet non poſitis in effectu: tamen a deo preuiſis. Igitur angelus non meruit beatitudinem ſi tm̃ habuit eam ꝓpter bonũ p̃uiſum ĩpius in obſequendo circa electos. ¶ Item tunc ſtatus beatitudinis non eſſet ex ſe certus. Nam licet de facto finietur. ⁊ ex hoc numerus obſequiorum ſit finitus que impendũtur a quibuſcũq; angelis electis. tamẽ poſſet mundus diutius durare pluſ ꝙ̃ per mille annos. vel q̃tũcũq; duret non propter hoc ſtatus beatitudinis eſt minus certus: ſed hoc poſito non eſſet certitudo meriti q̃tum eſſet. ergo iſtud premiũ de ſe certum non correſpondet illi merito quod de ſe non eſt certum in q̃tum meritum. ¶ Sed iſte rationes nõ ↄcludunt. ¶ Ad primũ nego illam conditionalẽ. deus poterat aliũ modũ iſtituiſſe dato ãnte illius conditionalis: ſed iſte modus poſitus eſt ſecundum legẽ. ¶ Ad ſecundũ quando dicitur per hoc ꝙ aliquis p̃uidetur. bene vſurus accepto non meretur accipere illud. negatur aſſumptum. Et ad probationem tunc gratia eſſet ex meritis. ⁊ p̲ conſequens nõ eſſet gratia. ¶ Dico ꝙ hoc argumẽtum eſt magis contra factorem gratia in effectu p̃cedit merita. licet merita p̃miſſa ſint quodammodo cauſa gratie. Quando quid deteſtatur ſuum peccatum tunc quis meretur primã gratiam. ¶ Solet vulgo dici quis meretur primã gratiam de congruo ſed non de condigno. Nõ dicitur gratia quia gratis datur ſine merito: ſed quia meritũ non equiualet gratie: vel quia deus per auxiliũ ſpeciale aliquos euocat ſine meritis. ¶ Sed quicquid ſit de illo dicto argumẽtum eſt equale cõtra aduerſarios. ¶ Ad tertiũ quando arguitur tunc beatitudo angelorũ eſſet incerta: hoc negatur. Ipa eſt certa in conſpectu diuino ſicut numerus predeſtinatorũ ⁊ reproborũ. Si ponas aliquem angelum habere beatitudinem vt decem rõe actuum meritorum quos eliciet. talis adhuc poteſt nõ elicere tot actus. ergo non eſt certa ſua beatitudo. ¶ Hoc argumẽtum eſt nullum. vt patet ex mã de futuro contingenti. ¶ Secundo principaliter arguit quidã in quibus inuenitur aliqua perfectio eiuſdem rationis ĩ eis eſt idem modꝰ acquirendi illã pfectionẽ: ſed in angelis ⁊ hominibus eſt beatitudo eiuſdem rationis. Vñ Apocalipſ. xxi. dr̃ ꝙ in illa celeſti Ihrl̃m menſura ãgeli menſura hominis. ergo cũ homines abſq; merito non perueniant ad beatitudinem vr̃ ꝙ nec angeli. ¶ Et confirmatur quia accuſatiuos qui includunt oppoſitionem circa ſtatum operantis non poſſunt eſſe ſimul: ſed actꝰ premij ⁊ meriti includunt oppoſitionem circa ſtatũ operãtis. ergo. añs probat quia mereri eſt illius qui eſt ĩ ſtatu acquirentis ⁊ tendentis ad terminũ. p̃mium autem reſpicit ſtatum non acquirentis: ſed iam poſſidentis: nec tendentis ad terminum: ſed iam exiſtentis a termino: ⁊ hec manifeſte opponuntur. ¶ Ad ſecundum dicit ꝙ maior eſt minor: ambe ſunt ſuſpecte. beatitudo autẽ xp̃i eſt eiuſdem ſpeciei ⁊ perfectionis cum beatitudine noſtra. et tamen ſecundum multos datur ſine meritis. ſecus eſt de beatitudine noſtra. ¶ Item quoad minorẽ apparet ꝙ beatitudo hominis et angeli ſpecie diſtinguntur: Ratio vtrobiq; vr̃ verum tenere quando principia productiua actuum voluntatis vel intellectꝰ ſ

non ſunt habitus ſpecie diſtinguuntur actus producti
ſpecie diſtinguuntur modo angelus ⁊ anima ſpecie di=
ſtinguuntur. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ minor eſt falſa
nulla eſt oppoſitio inter ſtatum meriti ⁊ premij niſi ex
voluntate diuina quoad nos. ¶ Iſtis argumētis ꝯtra
magiſtrum euacuatis adhuc coloratur poſitio eius ſic
Nouem ſunt ordines angelorum ſecundū ſanctos ad
quos aſſumuntur homines. vt apoſtoli/heremite/ cō=
munes martyres ⁊ eiuſmodi. palam eſt de beata virgi=
ne ꝙ ipſa tranſcendit angelos. ⁊ ita putādum eſt de Io=
anne Baptiſta quo inter natos mulierum non ſurrexit
maior: ⁊ forte de aliquibus alijs. ſed ſufficit. ſancti pau
cos homines admittūt ſuper angelos: ſed plerique (im
mo ferme innumeri) deceſſerūt: ⁊ decedent cum centum
mille actibus meritorijs. ⁊ angeli non erant viatores
niſi per morulā breuiſſimā non ſecundū horam vnam:
immo ſecundum multos tenentes oppoſitum habue=
runt beatitudinem vel penam poſt vnum actum. ⁊ ſecū
dum omnes paucos poterant habere act⁹ meritorios
in tam breui tempore. ¶ Sed hic diceretur ꝙ habuerit
vnum actum intenſum: vel paucos intenſos. imo vnus
actus intenſus preſtat mille remiſſis. ¶ Iſtud non ſuf
ficit. patꝫ. circūſtantia temporis auget meritum. ergo
falſum eſt ꝙ vnus actus intenſus equipolleat mille re
miſſis. actus vt vnum cōtinuatus per decem decimas
vnius hore equiualet actui vt decem qui durat preciſe
per vnam decimam vnius hore. Quod circūſtantia tem=
poris augeat meritum pariter ⁊ demeritum perſuaſuꝫ
eſt. xvij. diſtinctio. primi queſtio. vi. ¶ Inſuper hoc mo
do ſi homo eliciat actum intēſiſſimum quem poteſt ha
bere. gratia exempli vt decem intenſum continuando
ipſum in vna hora. ⁊ angelus eliciat intenſiſſimū actuꝫ
quem poteſt habere (vt quadraginta vel centum): con=
tinuando illum actum per illam horam. homo ī illa ho
ra tm̄ merebitur ſicut angelus: cum equaliter facit quod
in ſe eſt. ¶ Nullum eſt defugium niſi currendo ad circū
ſtantiam perſone. ¶ Sed forte dices iſtud argumentū
poteſt dirigi contra me ⁊ contra cōcluſionem quā tue=
ri ſatago. ⁊ patꝫ ſic. ſi nō ſufficiebat breuis mora vie an=
gelo ad merendum. vt argumētum imaginatur. opor=
tet dicere ꝙ angeli merentur. adhuc ⁊ plurimi ſunt an
ni ex quo creati ſunt ⁊ neſcitur quando erit finis mun=
di. oportet dicere quemlibet āgelum habere plus bea=
titudinis ꝙ̄ habeat Ioannes baptiſta. Immo non erit
facile tueri ꝙ beata virgo plus beatitudinis habeat ꝙ̄
aliqui angeli: ſed ipſa hunc beatitudinem reſpondentē
actibus meritorijs. ⁊ hoc ſi deus acceptaſſet illos act⁹
ſecundum legem communem. Ergo hoc argumentum
tm̄ impugnat concluſionem prefatam: ſicut eius cōtra
dictoriam. ergo non eſt ponderandum. ¶ Reſpondet
⁊ ſi hoc argumētum non concludat ſufficit ꝙ ipſū vtrin
que tanti ſit ponderis: ⁊ ꝙ rationes cōtra magiſtrum di
lui poſſunt. ¶ Secundo dico non eſt ſimile. forte homo
in minori tempore plus meretur ꝙ̄ angelus in magno
propter appetitum ſenſitiuum retardantem a bono.
¶ Etiam dicetur ꝙ deus imponit eis terminum merē=
di ſic ꝙ poſt illud inſtans non mereantur āplius de pre
mio eſſentiali: ⁊ licet ſit eadem periodus omnibus me=
rendi: non tamen omnes equaliter merentur vt de via=
toribus contingit. ¶ Ex hijs patet niſi vltra iſta oīa
adducatur aliquid maioris ponderis poſitio magiſtri
deffendi poteſt. Oppoſitum etiam eſt bene rationabi=
le. ſic ſcilicet ponendo ꝙ oīs angeli creati ſunt in gra=
tia in primo inſtanti quo erant in rerum natura. poſtea
dabatur omnibus parua morula in qua boni meruerūt
⁊ mali demeruerunt. in inſtanti terminanti illam mo
rulam omnes erant in termino: et extra ſtatum vie. bo=
ni beati: et miſeri dānati. ¶ Nec eſt veriſimile ꝙ habu
erunt vnum actum tm̄: ſed multos multum intenſos.
¶ Qualitercunque hic dicatur ſemper erit pondus in ar=
gumento ꝙ communes homines plus beatificabūtur
ꝙ̄ angeli.

¶ Diſtinctio. vi.

Reterea ſciri oportet: quoniam ſicut de maiori
bus et minoribus quidā perſtiterunt: ita de vtro
que gradu quidam corrue
rūt. Inter quos vnus fu
it omnibus alijs caden=
tibus excellentior: nec inter ſtantes aliquis
eo fuit dignior: ſicut teſtimonijs authori=
tatum monſtratur ⁊c.

¶ Diſtinctionis. vi. queſtio vnica.

Irca hanc diſtinctionem ſextam q̄
ritur vtrū prim⁹ angel⁹ appetendo eq̄litateꝫ
dei deliquit? ¶ Titulus queſtionis vnum
ſupponit: ⁊ aliud querit. ſuppōit. primo an=
gelum appetiuiſſe equalitatem dei [illegible]
propoſitionem per dum: ⁊ non per ſi: vel quia. ¶ Sed quia
digladiantur poſitiones ſuper propoſita queſtione.
Aliquibus dicentibus ꝙ non appetijt equalitatē dei:
cum illa ſit impoſſibilis non peccauit ex ignorantia. vel
paſſione: ſed ex electione. modo electio non eſt impoſſi=
bilium. iij. ethicorum. ¶ Alijs dicentibus ꝙ equalita=
tem dei appetierit. ¶ Ideo pro determinatione q̄ſtio=
nis binas pono concluſiones. ¶ Prior eſt. Prim⁹ an
gelus equalitatem dei appetijt. ¶ Secūda concluſio
In hoc appetendo grauiter peccauit. ¶ Prior conclu
ſio ſic deducitur. ad hoc ſonant ſanctorum auctoritates
⁊ magne apparentie. Rationes parui momenti ſūt ad
oppoſitum. ergo prior cōcluſio eſt vera: ⁊ oppoſita mul
to probabilior. ¶ De auctoritate patꝫ de illa. Eſa. xiiij.
Sedebo in monte teſtamenti: in lateribus aquilonis
aſcendam ſuper altitudinem nubium: ſimilis ero altiſ
ſimo que a plerisque exponitur de lucifero: ⁊ optime qua
drat littera. ¶ Dicitur in lateribus aquilonis ꝓpter
noſtram intelligentiam more ſcripture: licet ī polo an=
tartico ſecundum Philoſophum ſit altitudo mundi:
quia ibi reperiuntur nobiliores ſtelle. tamen in ordine
ad nos polus arcticus reputatur ſurſum eo ꝙ alter po
lus antarticus a nobis/ ⁊ exiſtentibus in iudea. ⁊ in ba
bilonia occultatur dicente Virgilio primo georgicorū.
Hic vertex nobis ſemper ſublimis/ at illum Sub pedi
bus ſtyx atra tenent maneſque profundi. Poſſunt alie
auctoritates introduci ſed hoc ſufficit. ¶ Propterea
ratione arguitur. Si primus angelus non appetijt eq̄
litatem dei hoc eſt quia primus angel⁹ nō poterat vel=
le impoſſibile: ſed hoc eſt cōtra Ariſtotelem tertij ethi=
corum ſecundo dicentem. Licet electio non eſt impoſſi=
bilium: voluntas tamen eſt impoſſibilium: vel ꝙ volun
tas ex libertate ſua poteſt velle quicquid interius po=
teſt apprehendere ſub ratione boni veri vel apparētis
ꝙ̄ ꝙ̄ placet multis ꝙ voluntas nō poteſt velle miſeriā:
⁊ nolle beatitudinem. Sed interius poteſt apprehen=
dere impoſſibile ſub ratione boni vt cōſtat. igit. ¶ Se=

.undo arguitur ad idem. ¶ Primus angelus ſecundū
alios appetijt beatitudinem ſine meritis ⁊ gratia hoc
eſt ex ſe: ſed hoc eſt ita impoſſibile ſicut appetere equa-
litatem dei. ergo ſicut concedunt vnum non habent ne
gare aliud poſſibile. ¶ Preterea. damnati odiunt deū
ergo volunt deum non eſſe. vel deo male eſſe: ſed hoc eſt
impoſſibile. igitur. ſi poſſunt velle vnū impoſſibile. ſic
poſſunt aliud. Aſſumptum patet ſecundum illud ps.
Aſcendit ſupbia eorum qui te oderunt ſemper. pſalmo
lxxiij. ¶ Secunda concluſio patet: ex ſe nulla creatu-
ra poteſt licite appetere equalitatem ſui creatoris.
¶ Contra priorem concluſionem arguitur rationibus
beati Thome ⁊ aliorum. Primus āgelus peccauit ex
electione: ſed electio non eſt impoſſibilium. tertij ethi-
corum ſecundo: ſed impoſſibile eſt ꝙ primus angelꝰ ſit
equalis deo. ergo hoc nō volebat pmꝰ angelus. ¶ Cō
firmatur bene ſequitur. Primus angelus eſt equalis
deo. ergo primus angelus non eſt. antecedens erat vo-
litum a primo angelo ꝑ te. ergo ⁊ conſequens: ſed hoc ē
falſum. ergo ⁊ antecedens. ſecunduꝫ beatum Auguſti-
num. iij. eſt. libero arbitrio nemo poteſt appetere ſe nō
eſſe. ¶ Reſpondetur Ariſtoteles in illo capite ponit
diſcrimen inter electionem ⁊ volitionem ⁊ dicit ꝙ voli-
tio in plus ſe habet: hoc eſt. eſt terminꝰ cōmunior expo-
nit Auerrois. Omnis electio eſt volitio: ſed non e con-
uerſo. Iſte terminus electio eſt terminꝰ connotatiuus
pro volitiōe ſu- poſitiōis connotans ꝙ illa ſit poſt iudi
cium duorum comp... dium poſt conſenſum ſillogiſ-
mi practici: hoc non cōnotat iſte terminꝰ volitio. Uult
ipſe dicere ad hoc ꝙ actus voluntatis dicatur electio ꝓ
requiritur ꝙ proponātur duo vel plura que conducūt
ad vnum finem: ⁊ poſtꝗ interius aſſentit cōcluſioni ſil-
logiſmi practici ꝙ eſt acceptandum ad finem aliquem:
tunc voluntas iſtud vult. Talis volitio vocatur ele-
ctio. hoc eſt medicus videt ſortem patiētem quartanā:
non conſultat an ſit curandus hoc preſtituit. poſtea cō
ſultat an ſit vtenda dieta vel ne: ⁊ conſilio Ariſtotelis ī
principio probleumatum non dat dietam tali morbo:
ſed dat calida / poſt ꝗ morbus eſt frigidus ſic ſillogiſat
interius contraria contrarijs curantur: omnis mor-
bus frigidus eſt curandus per calida: hec febris q̄rta-
na eſt morbꝰ frigidus. igiṫ. Poſtea volūtas vult cibos
calidos: iſta volitio vocatur electio et iſta nunꝗ eſt im
poſſibiliuꝫ dummodo cognoſcitur impoſſibile. ſicut in
nuit Ariſtoteles in littera. Si aliquis reputat aliquid
impoſſibile ad quod propoſitum requirit media ad at
tingendū finem illum. ¶ Si dicas quis poteſt ita libe
re q̄rere. media ad impoſſibilia ad finem ſicut ipſum fi-
nem: ergo ſi volūtas eſt impoſſibiliū: ita electio. ¶ Re
ſpondeo hoc non eſt contra me non negaui adhuc ꝙ vo
luntas ex ſua potentia poteſt querere media impoſſi-
bilia ſcita eſſe talia: ſed pauci vel nulli talia querūt be-
ne eſſet ille inſenſato capite qui ad hoc laboraret. ¶ Et
ſi dicas aliqui volebant facere turrī que attingeret vſ-
ꝗ ad celum. Geneſ. xi. Caius caligula volebat occide-
re iouem. (vide Suetoniū) que ſūt impoſſibilia. ¶ Di
citur ꝙ nēbroch ⁊ ſociū eius volebant erigere turrim al
tam ad eos preſeruandos a diluuio ne mergerenṫ mo-
re patrum qui diluuium preceſſerunt: et hoc putabant
poſſibile ⁊ ad perpetuādam eorum memoriam more re
gum egypti facientium pyramides ſecundum ꝙ Mar
tialis tangit in quodam epigrammate barbara pyra-
midum ſileat miracula mēphis Aſſiduꝰ iactet nec ba-
bilona labor Caiꝰ ceſar ob tonitrua pluuias / ⁊ fulmen
iacula direxit contra iouem. Ex quo ſequitur ſcita eo
rum dicentium ꝙ homines nōnunꝗ conſultant de im-
poſſibili ſcito tali. Propter hoc arguit ... ntū volitio eſt
impoſſibilium dicit Ariſtoteles volēs dicere. Aliquis
poteſt velle impoſſibile ſcituꝫ eſſe tale. Et hoc ſatis me
mouet ad dicenduꝫ ꝙ primus angelus poterat velle ſe
eſſe equalem deo vel ſe eſſe deum. Et Terentius intro-
ducit Birriam in andria: charino dicentē. quoniā nō po
teſt id fieri quod vis id velis quod poſſis. Non ſufficit
quod multi dicunt. Iſtud eſt velleitas et non eſt volitio
Illa velleitas (vt ita loquar) eſt volitio que communi-
ter vocatur complacentie licet non ſit volitio efficax ꝓ
inquiſitione mediorum ad finem. Aliomodo capitur
electio quando quis peccat ⁊ nō ex ignorātia: vel pauo
re ⁊ hoc modo diabolus poterat velle ſe eē equalē deo:
non autem ſicut Ariſtoteles capit. ⁊ ſic iſtud argumen
tum eſt in equiuoco: et non ad rem. Ariſtoteles manife
ſte ibi eſt contra arguentes. ¶ Ad aliud argumentum
Si alicuius ꝯñe antecedens eſt volitum. conſequens
debet eſſe volitum. Reſpondetur ꝙ alicuius bone ꝯñe
quis poteſt velle antecedens ⁊ non conſequens ad iſtō
antecedens ſiue ſciat conſequens ſequi ad antecedens
ſiue non de ſecundo non eſt dubium. De primo paꝫ. be-
ne ſequitur ego ſum in luto pro centum ſcutis. ergo ego
ſum in luto ⁊ tamen antecedens eſt volitum ⁊ non con-
ſequens. Similiter bene ſequitur ſortes ꝓijcit merces
in mare propter tempeſtatem vehementem preſenteꝫ.
ergo tempeſtas vehemens eſt. ⁊ antecedens eſt volitū
⁊ conſequens nolitum. Et illa regula non tenet quoni
am conſequens eſt cauſa vnius alterius diſiuncti aſſū-
pti cum antecedente Quod aſſumptum eſt nolituꝫ de-
claratur in exemplo dato tempeſtas vehemens eſt cau
ſa quare oportet proijcere merces in mare vel perire in
mari. Iſtud ſecundum eſt nolitum ſed ſemper in iſto ca
ſu quando quis efficaciter vult antecedens vult conſe-
quens efficaciter quod ſcit ſequi ad illō antecedēs ſtā-
tibus circūſtantijs tamen abſolute nō vult. hoc eſt ſi eſ
ſet ſibi relictus ſine tali circūſtantia. hoc non vellet.
¶ Eodemmodo potes declarare hic / ſortes penitet er
go peccauit. antecedens eſt volitum et non conſequēs
quia conſequens infert antecedens vel aliquid diſiun
ctim acceptum cum antecedente. bene ſequitur ſortes
peccauit. ergo penitendum eſt vel dānabiṫ: ſed nō vult
ſortes dānari. ¶ Secundo arguiṫ. Nihil poteſt volun
tas velle niſi quod eſt prius intellectum. iij. de anima.
⁊ ſecundum illud commune beati Auguſtini: Inuiſa di
ligere poſſumus: Incognita vero nequaꝗ. ergo anteꝗ
angelus appetat equalitatem dei oportuit hoc eſſe ꝓ-
cognitum vel tempore vel nā. Et hoc vel a nā errante
vel non errante. Non primuꝫ quia ſi ſic. error ꝑceſſiſſet
culpam quod inconuenit. Errare ⁊ falſum pro vero pu
tare non eſt nē hominis inſtituti: ſed deſtituti. ¶ Et eo
demmodo non eſt nate angeli inſtituti. ¶ Nō ſecundū
quia illud eſt impoſſibile. ergo error. ¶ Reſpōdetur ꝙ
concedendo ꝙ anteꝗ angelus voluit eſſe equalis deo
apprehendit terminos: ſed non requiritur aſſenſus vel
iudicium. Voluntas eſt tante perfectiōis ꝙ poteſt ali-
quid velle non aſſentiendo: ⁊ ſic error non preceſſit pec
catum. Error eſt aſſenſus. Si arguens dicat voluntas
non poteſt aliquid velle competere alicui niſi aſſētiat:
illi puta ꝙ non poteſt velle ſe eſſe equalem deo niſi aſſē
tiat illi petit principiū contra aduerſariū. et hoc eſt cō
tra Ariſtotelem. tertij ethicoꝝ. ij. ¶ Item argumentū
equaliter militat contra arguentes qui tamen dicunt
ꝙ primus angelus voluit habere beatitudineꝫ a ſe hoc
non ab alio: cum hoc ſit impoſſibile. ¶ Secundum con

FERDINANDVS

cluſionem non impugnabo. quo peccato peccauit primo homo hoc eſt ſub qua ſpecie peccati mortalis. quia intendo determinare de peccatis circa. iiij. diſtinc. huiꝰ ⁊ de ſeptenario numero communi peccati. Et ibi patebit ad quod illorum ſuum primum peccatum maxime habet reduci. ſcilicet ad ſuperbiã. volebat exaltare ſe in contemptum ipſius dei per hoc ꝙ appetijt eſſe deo eq̃lis. Alij inferiores angeli peccabant per ſuperbiam licet minus ꝙ primus angelus.

¶ Diſtinctio. vij.

Supra dictum eſt ꝙ angeli qui perſtiterũt per gratiam confirmati ſunt: ⁊ q̇ ceciderũt a gratia dei deſerti ſunt. Et boni quidem in tantum confirmati ſũt per gratiã ꝙ peccare nequeunt: mali vero per malitiam a deo ſũt obſtinati ꝙ bonam voluntatem habere ſi ue bene velle non valent.

¶ Diſtinctionis ſeptime Queſtio.

Circa hanc diſtinctionem ſeptimã queritur quomodo poterat ſtare obſtinatio diaboli cum libero arbitrio? Videt̃ ꝙ diabolus cum liberum arbitriũ habet poteſt elicere bonos actus ⁊ deſerere omnẽ actum quem habet. Cum ſecundum beatum Dionyſium .iiij. di/nomin/remãſerunt ei naturalia ſplendida. ¶ Reſpondetur ſup propoſita queſtione ſapientes multiphariam ĩter ſe digladiantur. Aliquibus dicentibus quibuſcũꝗ diabolꝰ adheret immobiliter adheret. ¶ Alijs dicentibus ꝙ dãnati manent in actu malo per habitum per quem neceſſitant̃ ad male volendũ. Alijs autem poſterioribus his qui tenuerũt duo prima ꝙ deus ſe ſolo cauſat iſtos actꝰ malos in dãnatis: ⁊ actus bonos in beatis: Ita ꝙ voluntas pure paſſiue ſe habet reſpectu taliũ actuũ. beatus habet vnam dilectionem dei elicitam a ſe ꝑtialiter actiue: ſed illa non eſt beatitudo. alia eſt dilectio dei in ſolo deo in ipſo beato ⁊ illa eſt beatitudo ⁊ non eſt in facultate beati illum actum deſerere. Intelligendo primã opinionem ꝙ deus conſtituit a principio ꝙ ãgelus poſt ſuum primum actum bonum vel malum eſſet extra ſtatũ vie ⁊ eſſet in termino: facile defendi poteſt ⁊ ſic immobiliter malus malo adheret: ⁊ bonus bono q2 ſtatim poſt eorum actus elicitos fuerunt in termino. Aliomodo ĩmobilitas defendi non poteſt: ſed adhuc eis reſtat difficultas communis eadem cum alijs vnde prouenit ꝙ nõ poſſunt ſuos actus derelinquere malos. ⁊ bonos elicere. ¶ Secunda propoſitio de habitu eſt irrationabilis quia vel eſſet vnus actus: ⁊ ſic ille inclinaret multũ ſuum actum ⁊ per conſequens impediret multum productionem actus oppoſiti ſui actui ⁊ hoc non ſufficit. tum primo oportet habere multos habitus. Secũdo datis habitibus non poſſunt neceſſitare voluntatem vel omnino impedire voluntatem a productione actus oppoſiti. ¶ Tertiã poſitionem in quarto impugnaui. ¶ Et arguitur ſic. Capio dilectionem qua beatus petrꝰ vel anima que fuit ſancti petri in idem redit theologo/diligit deum ſanctus petrus vitaliter immutatur ab iſto actu. ergo effectiue iſte actus dependet a ſancto petro. ergo ſanctus petrus ꝑtialiter cauſat iſtũ actũ. ¶ Rñdetur cõcedendo ꝙ anima ſancti petri vitalit̃ immutatur ab illo actu: ſed non ſequitur ꝙ ille actus cauſetur a ſancto petro. ſufficit ꝙ ſanctus petrus tendat in tale obiectum. ¶ Sed cõtra. non ponis actum cauſari a ſolo deo niſi vt ſalues libertatem voluntatis. ſic ſcilicet ꝙ voluntas reſpectu cuiuſlibet actus ſui eſt libera: ſic ſcilicet ꝙ poteſt eum reſecare vel retinere: Sed pari ratione debes dicere ꝙ voluntas eſt libera tẽdendo in obiectum: ſic ſcilicet ꝙ poteſt tẽdere vel non tẽdere. ¶ Sed dices non eſſe ſimile: actus ille habet ex natura cum eſt in anima tendere in tale obiectum ⁊ volũtas pure paſſiue ſe habet reſpectu talis actus. tendere non eſt agere. ¶ Ulterius arguitur ſic. Ex iſto ſequitur ꝙ odiũ in dãnatis cauſatur a ſolo deo: et omnes actus mali damnatorum. hoc videtur abſonum cõcedere. igitur. ¶ Si quis neget abſurditatem: argumentum extinguitur.

¶ Preterea arguitur. Si negetur concurſus voluntatis ad beatitudinem vel miſeriam. hoc eſſet: ideo quia voluntas eſt libera reſpectu cuiuſcũꝗ ſui actꝰ: ⁊ ꝙ nullatenus ipſa poteſt neceſſitari a deo: ſed hoc nõ poteſt dici. patet. de caſu balaam volentis maledicere populo dei ad inſtantiam regis Balaach numerorum. xxij. ⁊ duobus capitibus ſequentibus qui neceſſitabatur benedicere populo dei: cui maledicere propoſuerat ad inſtantiam regis moabitarum. ¶ Hoc ipſum patet. vi. Eneidos de vate cumana que neceſſitabatur ab Apolline proferre obſcura. Et licet ſit commenticium de ꝑncipali negocio enee deſcendentis ad inf[illegible] tamen [illegible]tilis Philoſophus putabat Apollinem poſſe ſybillã neceſſitare. modo non debemus negare deo viuo ⁊ vero aliquid perfectionis quod ethnici putato deo attribuebant. et ꝙ ita Maro putatꝰ eſt patet ex ſerie littere Cumea ſybilla horrendas canit ambages: antroꝗ remugit Obſcuris vera inuoluens ea trena furenti. Eõcutit ⁊ ſtimulos ſub pectore vertit Apollo. ¶ Ad illud negatur conſequentia. Illa non eſt cauſa: ſed cauſa eſt ꝙ deus poteſt cauſare ſe ſolo actum in voluntate: ſic ſcilicet ꝙ voluntas pure paſſiue ſe hẽat reſpectu talis actꝰ ipſum recipiendo: ⁊ nihil ad eius productionem agat: ſed ſolum tendat in obiectum. Sed hoc non eſt agere. Et per hoc diſcrimen habet ab habitu. quia per iſtum actualiter tendit in obiectum ſecꝰ eſt de habitu. ¶ Secundo dicitur concedendo conditionaliter. et ꝙ voluntas eſt libera reſpectu cuiuſlibet actus ſui. Et dicitur ꝙ Balaam nõ poterat maledicere populo dei: quia deus ad illam maledictionem non concurrebat. modo cauſa prima non coagẽte ad productionẽ effectus nulla cauſa ſecunda poteſt illum effectum producere. ¶ Sed hoc non ſatiſfacit de benedictione niſi dicatur ſua ſpõte benedixit cuius oppoſitum littera innuit. ¶ Sic licet rationes contra hanc partem vtcũꝗ euacuari poſſint: tamen oppoſitum credo rationabilius. ¶ Propterea quidam doctor dat aliam cauſã quare dãnati ſemper ſunt in mala voluntate. nec poſſunt ea carere. Et dicit ꝙ eſt continuatio perpetua pene acerbiſſime gehenne. ⁊ actualis conſideratio glorie amiſſe cum omnimoda deſperatione recuperandi. In quibus penis iuſtiſſime detinentur ⁊ ſic cadunt in ſpiritum impatiẽtie ⁊ in murmur contra deum: et in multas malas alias volũtates ⁊ in odium dei quod non libenter a ſolo deo produci cõcedere ſe velle ait. ¶ Sed reſtabat petere quomodo continuatur iſta pena: cum angelus a natura eſt liber ⁊ pena eſt actus angeli actus inq̃ voluntatis ſic loquendo: vel paſſio ſequens. vocat actum liberum actum voluntatis angeli. ¶ Propterea ad queſtionem ponam

aliquas concluſiones reſponſiuas. ¶ Prima eſt. Licz voluntas non poteſt cogi a deo nec neceſſitari a creatura: poteſt tamen neceſſitari a deo. ¶ Secunda concluſio. deus poteſt inducere voluntatem ad continuandū actū: ⁊ eam neceſſitare ad quicquid agenduz quod deo placet. ſiue ad actum bonum vel malum. ¶ Tertia cōcluſio probabilis. Licet dānatus poteſt habere actum bonum ex genere vel bonum bonitate. naturali non tamen poteſt habere bonum actum bonitate morali. hoc eſt actum omnibus circūſtantijs debitis amictum.

¶ Quarta concluſio licet per infinita ſecula futura q̄libet dānatus peccabit. tamen nullus amplius punietur intenſiue poſt primum ingreſſum ad inferos. Loquor de pena inflicta. ¶ Primam partem huius ſcḋe concluſionis in q̄rto et p̄mo probauimus. ¶ Ultima pars que noſtro negocio ſufficit q̄ creatura poteſt neceſſitari a ſuo creatore. patz. quelibz creatura eſt ei obedientialis: ⁊ a ſuo creatore anihilabilis: ⁊ creabilis. igitur. neceſſitabilis. ¶ Ex probatione prime cōcluſionis probatio ſcḋe ſcatet. ¶ Prior pars tertie concluſiōis patet. quia per illam nihil aliud denotatur niſi q̄ habz actum cadentem ſuper obiectum bonum: dato q̄ circūſtantie male inuoluantur de bonitate naturali non eſt queſtio. tm̄ res habet de bonitate naturali q̄tum de entitate. odium dei eſt bonuz bonitate naturali. nec tamē propterea ſequitur q̄ odium dei eſt bonum. in communi mō loquendi. hec diuiſio non eſt vniuoci in ſua vniuocata: ſed analoga. Primo conuenit bono bonitate me... conſequenti alijs. ¶ Secūda pars patet. Nullus cōfirmatus in gratia (puta beatus) poteſt habere actum malum moraliter. ergo nec dānatus pōt habere actum bonum moraliter. tenet conſequētia quia eſt eadem ratio vtrobiq̄ ex libertate voluntatis. Et antecedens patz per beatum Auguſtinum i de fide ad petrum. ca. iij. ¶ Hoc idem patet per magiſtrum in littera capitulo primo dicentem. Mali vero per maliciam. Ita obſtinati ſunt q̄ bonam voluntatem habere ſiue bene velle non valent. et ſi bonuz ſit quod aliquando volūt. volunt enim aliquando aliquid fieri qḋ deus vult fieri. ⁊ vtiq̄ illud bonum eſt: et iuſtum fieri: nec tamen bona voluntate illud volūt. Et in hoc capl̄o ſecundo hoc ipſuz amplius explicās obijcit auctoritate beati Hieronymi in tractatu de filio prodigo ⁊ ſoluit ſicut dixit in primo capitulo inquiens q̄ mali angeli habēt liberum arbitrium: ſed depreſſum atq̄ corruptuz q̄ ſurgere ad bonum non valent. non eſt hic queſtio de bonitate meritoria nemo vnq̄ hoc reuocauit ī dubiū. ¶ Hoc idem tenet magiſter in. l. diſtinct. quarti. Nō aliter poſitiā ꝓbabilem niſi q: eſt cōis: ⁊ quia auctoritatibus ſanctorum videtur cōſona. oppoſitū etiā nō eſt imꝓbabile. ¶ Quarta cōcluſio pz quo ad primā eius ptem ꝑ diffinitionem peccati: hēbunt actus rationi difformes. ¶ Secunda ps patet. Iā ſunt in termino. ergo nō poſſunt demereri: quemadmodum beati nō poſſunt mereri. Intelligo in ſenſu compoſito. Qḋ dānat⁹ poteſt mereri in ſenſu diuiſo vt iacet non eſt queſtio. Iſte paruul⁹ poteſt mereri. Iſte paruulus eſt vel poteſt eē dānatus igitur. ¶ Ex omnibus iſtis ſequitur q̄ diabolus ⁊ damnati non poſſunt priuare ſe omnibus actibus. Probatio. quia tunc omnem penam a ſe remouerent. pene ſenſus ſunt tactus ipſius angeli vel anime. Illud eſt manifeſte hereticum. Nec doctor ſubtilis illud ſic intelligit ſed ſolū ſi relinquatur ſue nature poteſt ſe oīz actu ſpoliari q̄tum eſt ex parte eius. ¶ Secundo ſequitur contra quendā q̄ in illo ſenſu loquendo non eſt error. ⁊ per conſequens nō eſt peior q̄ error Origenis. cuius oppoſituz dicit doctor iſte. Sed in rei veritate ſi quis teneret q̄ dānatus poteſt ſuſpendere omnem actum eius quādo vellet eſſz peior error q̄ ipſius Origēis. Sed doctor ſubtilis in. xliij. diſtinc. quarti queſtione. ij. in ſolutiōe ſcḋe obiectionis quam ibi facit dicit non eſt in poteſtate demonis relinquere omnem nolitionem quam habz. ⁊ per conſequens nō poteſt ſe omni actu priuare. Et ſic in vno loco exponit ſeipſum in alio. ¶ Contra dicta arguitur. Et primo probat̄ q̄ deus poteſt producere odiū ſui ſe ſolo. ⁊ beatitudinem ſe ſolo. Et arguitur ſic. Quicquid deus poteſt producere cum cauſa ſecunda de⁹ poteſt illud producere ſe ſolo. odium dei deus poteſt ꝓducere cum cauſa ſecūda. ergo odium dei deus poteſt producere ſe ſolo. conſequentia tenet in darij: dicendo ī minore. odium dei eſt res quam deus poteſt producere cū cauſa ſecunda. Maior eſt maxima theologica. et mīor eſt clara. quando quis odit deū deus ad entitatem odij concurrit. ¶ Reſpondetur concedendo q̄ odiū dei de⁹ poteſt producere ſe ſolo: ſed ſi producat ſe ſolo non erit odium dei. Quod patet. vel producit extra ſbm vel in ſbo non vitaliter perceptiuo: vel ponit illam qualitatē (ſicut forte poteſt) in ſbm perceptiuū ſubiecto non immutato ab illa qualitate. Et tunc non erit odium. Non eſt actus voluntatis. ⁊ ſic impoſſibile eſt deo ſe ſolo producere odium dei. vel deus non poteſt producere odiū dei ſe ſolo in ſenſu diuiſo tenēdo q̄ quicquid ponitur a parte p̄dicati in modali diuiſa debet poni in ſua de ineſſe. qḋ eſt ſatis probabile. ¶ Contra primam concluſionez arguitur ſic. Voluntas poteſt neceſſitari: ergo cogi. patz ex equiualentibus. ¶ Item cogi nihil aliud eſt q̄ habere aliquem actum contra eius voluntatem ſed volūtate volente a obiectum deus poteſt producere in ipſo nolitionem eius: quia ad illud non ſequit̄ aliud niſi q̄ q̄litates contrarie ſint in eodem ſubiecto. modo deus poteſt illud facere. igitur. ¶ Preterea dictū eſt in illa cōcluſione q̄ voluntas non poteſt neceſſitari a creatura. Contra. habitus mal⁹ poteſt difficultare hominem ad exeundū in actus ſtudioſos. ⁊ volūtas non eſt infinite actiuitatis vel reſiſtentie. ergo poteſt neceſſitari ab habitu. Creſcente habitu cum maiori difficultate exit volūtas in actus ſtudioſos. Eodem modo arguitur de influentia celi. ¶ Harum rationum alibi habes ſolutiones. nec eas hic facio niſi vt videas q̄ ſunt propoſito ꝑtinentes. ¶ Item arguitur. ¶ Ex illo ſequitur q̄ volūtas non eſt libera: quod eſt falſum. cum multi dicūt voluntatem: ita liberam ſicut deus. ¶ Reſpondetur conſequentia eſt nulla. voluntas eſt ita libera (vt libertas opponatur coactioni) ſicut deus. Implicat voluntatē cogi: ſed non neceſſitari. ¶ Contra tertiam concluſionem arguitur probando q̄ dānati poſſunt habere act⁹ bonos moraliter. ⁊ hoc ſic demon habet naturalia integra ſecundum beatum Dionyſium de diuinis nominibus. ergo eſt in eis naturalis inclinatio ad bonum. ergo poſſunt exire in actus ſecundum inclinationem diguificanda eſt natura in q̄tum poteſt vbi non cōſtat de oppoſito. ſecundo de generatione. ¶ Et confirmatur. Angelus poteſt nolle ſuum peccatum preteritum. talis nolitio eſt actus bonus moraliter: licet non meritorie. ¶ Diſtinguo q̄ demones ⁊ dānati habeāt naturalia integra. vel q̄ ita clare intelligunt: vl̄ poſſunt ſic facere poſt peccatum ſicut ante peccatum. ⁊ ſic negatur. vel quo ad naturalia ⁊ ſic conceditur. Et ad hoc magiſter in hac diſtinctione capitulo. v. introducit beatū Auguſtinum et Iſidorum. Triplici acumine ſcientie vigens

demones: ſcilicet ſubtilitate nature: experientia temporum: reuelatione supernorum ſpirituum. Et beatus Dionyſius in illa auctoritate dicit ꝙ demones habent īſpectiuas ỽtutes clauſas: hoc eſt obtenebratas. Simile habes ex beato Auguſtino in encheridion capitulo.xxviij. Forta ſſe dicis non eſt dubium de amiſſiōe naturalium per peccatum. ❡ Reſpondeo ꝙ immo multi antiquorum opinati ſunt ꝙ peccata naturalia corrumpunt. patet in ſecundo altiſſiodorenſis. Ita ꝙ ad hoc ſaluandum ipſe (licet inſcite) cucurrit ad corruptionez geometricam: ⁊ non ad corruptionem arithmeticam. Et quando dicis ſignificanda eſt natura. Secundo de generatione ⁊c. ❡ Dico ꝙ conſtat per auctoritates ſanctorum vtcūꝗ de oppoſito. ❡ Ad confirmationem diſtingo ꝙ dānatus poteſt nolle ſuum peccatuz fuiſſe. vel virtutis amore. ⁊ ſic negatur hoc eſt propter deuz ⁊ bonum finem vel vt non puniatur: et non quia deum offendit. ⁊ ſic conceditur. diſplicet eis eorum peccatum: non quia dei offenſiuum: ſed propter cruciatus quos perferunt ſecundum illud Horatij. Oderūt peccare mali formidine pene. In quolibet actu cadente ſuper obiectuz debitum inuoluunt malam circunſtantiam vel plures modo ſecundi ethicorum.iij. non eſt idem iuſtum agere ⁊ iuſte: nec bonum agere ⁊ bene. ſicut in eodem ſecundo declarat. Non omnis loquēs grammaticam eſt grammaticus. Sed ille qui loquitur grammaticam grāmatice. Idem habet in tertio ethicorum in materia de fortitudine. Inter enim (dicit) troianos optimus hector. Tydides metuens puppes cōfugit ad altas. Siue dānati errant ſiue non in principijs ⁊ concluſionibus ſpeculatiuis non eſt vis. Et eodem modo errando vel non errando circa principia practica in idem redit. Nā ait Terentius in andria. Facile omnes cum valemus recta conſilia egrotis damus. volens dicere. hoc non contingit a contrario. Maxime egroti ſunt dānati. ſufficit ꝙ angelus malus non poteſt habere actum moraliter bonum. ❡ Sed contra illud arguitur demon poteſt habere vnum actum aliquibus bonis circūſtantijs veſtitum: ⁊ aliquibus malis. quia poteſt nolle penā quę leſura ē ⁊ iſte non videtur malus et non neceſſitat quādo elicit actum a/malam circunſtantiaz nec b/ malam circunſtantiam elicere. ergo non eſt neceſſariū in eliciēdo ſemper elicere actum malum. ❡ Reſpondetur negando conſequentiam licet non ſit neceſſarium ei elicere a malam circunſtantiam nec eſt neceſſarium elicere. b/malam circunſtantiam ⁊ ſic de ſingulis circūſtantijs copulatiue. tamen eſt neceſſarium elicere vel a circūſtātiam malam. vel b/ ⁊ ſic de ſingulis diſiunctim. ❡ Et ſi iterum dicas ſecundum beatum Auguſtinum primo retractationum. capitulo.xxij. Nihil eſt tam in poteſtate voluntatis ſicut ipa voluntas: ergo voluntas dānati poteſt nullum actum elicere. ergo nullum malū actū a ſuperiori ad inferius negatiue cū diſtributione ſuperioris. Et hoc patet potentie rationales valent ad oppoſita ſecūdo Periharmenias /et nono metaphiſice hoc idem patet de agente a propoſito ſecundo phiſicorum. ❡ Reſpondetur. ſi detur argumento qđ pretendit concluderet manifeſtam hereſim ꝙ dānatus poſſet ceſſare ab omni pena ſua: ⁊ beatus par iforma ab omī beatitudine ſua. ſed intelligendum eſt niſi prima cauſa neceſſitet voluntatem ad eliciendum ſuum actum. ⁊ ſiue Ariſtoteles hoc attribueret prime cauſe vł ne: in idē redit. Beatus Auguſtinus dediſſet. ❡ Sed contra hoc totū Iſtud adhuc arguitur. Si deus voluntatem neceſſitat ad ſuum actum. puta Joannem Baptiſtam ad diligendum deum. ⁊ Machometum ad odiēdum deum. ſequeretur ꝙ actus beatifici non ſunt laudabiles: nec dānatorum vituperabiles hoc eſt inconueniens. igitur. Immo tales actus non debent dici actus voluntatis: cum ſit maior neceſſitas in illorum elicitiōe ꝗ in actibus intellectus. ❡ Reſpondeo. Iſta replica non magis concludit contra me ꝗ contra aliorum poſitiōes. Okam ⁊ ⁊ illi ante okam qui tenuerunt ꝙ actus beatificus cauſatur a ſolo deo: et actus dānationis a dānato. Similiter Petrus Aureolus qui tenet ꝙ habitus voluntatem neceſſitat. Et beatus Thomas qui dicit ꝙ cuicunꝗ angelus adheret immobiliter adheret. oēs iſti habent reſpondere ad argumentum. Et equaliter currit contra omnem opinionem. ❡ Reſpondeo ergo ꝓ omnibus. nego ꝙ actus beatifici nō ſunt laudabiles. ⁊ dānatiui vituperabiles: licz non ad nouam penam vel p̄miū. ſufficit ꝙ tales act⁹ eliciant̄ a principijs liberis ꝗtum eſt ex parte principiorū: ⁊ ꝙ vnus actus (puta beati) eſt conformis dictamini recto. et alter (puta dānatiuus) difformis dictamini recto. Et quia iſti actus non ſunt pure liberi ſicut ſolemus loqui de actibus liberis in via trahitur vna bona congruentia quare deus non imputat illos actus ad nouum premium vel nouū ſupplicium. beatus nullum actum malum elicere poteſt. nec dānatus actum bonum. quia deus ad illa non concurrit. modo cauſa prima non concurrente ad aliquem effectum nulla cauſa ſecūda aliquid producere poteſt. Si deus ſubtraheret ſuam influentiam ab actiuitate cuiuſcunꝗ cauſe ſecunde pro tempore vel ſemper nūꝗ illa cauſa ſecunda ageret. Sole medium non illuminante tēpore paſſionis deus reliquit ſolem in naturalibus ſuis: ſed quia non coegit ad productionem luminis ſol non produxit lumen in iudea ſecundum eos qui dicunt ꝙ alibi produxit. vel ſecunduz alios nullibi produxit. Eodem modo fecit cuz igne in fornace regis babilonis Danielis.iij. ergo eodem modo poteſt facere cum quaslibet cauſa ſecunda. ❡ Contra quartam concluſionem arguitur. Cuilibet culpe reſpondet ſua pena ergo ſi in infinitum peccent augebitur in infinitum eorum pena Eodem modo gaudium beatorum in infinitum augebitur. ❡ Contra vltimam partem illius concluſionis argumentor. pena ſenſus in dānatis nihil aliud eſt ꝗ velle habere beatitudinem ſine meritis. Nolle deum eſſe. nolle detineri in tali loco. decedat Machometus ita ꝙ in principio habeat penam intenſā vt mille. poſtea poteſt intenſius nolle detineri. ⁊ velle habere beatitudinem quam videt ſe non poſſe habere. ergo ꝓducet̄ maior triſtitia. Triſtitia ad intenſam nolitionem ⁊ ad volitionem intenſam reſpectu illius quod ſit impoſſibile. Intenditur effectus ſcilicet triſtitia. ergo magis intenſiue dānati puniuntur. ❡ Preterea dānatus poteſt habere malos actus dānationi impertinentes qui ſūt mere ſpontanei nolitiones multas ⁊ volitiones eoruz que non poteſt habere. ergo poteſt habere intenſiorem triſtitiam. ❡ Ad primum iſtorum quidaz queſtione q̄rta ſui ſecundi ſatis circa finem allegat moduz doctoris ſubtilis diſtinctione ſeptima queſtione vltima ꝙ dānati demererentur penam temporalem. ⁊ ſic peccant venialiter non peccant mortaliter: quia non habēt preceptū dei de cauendo: neſciunt voluntatem dei beneplaciti: quia tunc non fieret ab eis: nec voluntatem dei ſigni ſciunt eſſe contrariam: ſed voluntatem cōſulentem forte credunt eſſe ad contrarium. Poſt iudicium vero nullo modo peccabunt: quia nullam libertatem voluntatis tunc ipſi habebunt. ❡ Nullum verbuz iſtorum doctor

Ille ponit omnia falſe imponit illi. vt pat3 queſtiõe vnicatiltus diſtinctionis ſaltem in opere ãglicano. ¶ Rñdetur. ergo ad argumetum propoſitionis. ¶ Prima eſt. Cuilibet culpe in via reſpondet ſua pena diſticta ab ipſa culpa. hoc patet ſi deletur per penitẽtiam: ſi detur obliuioni: ita ꝙ non occurrit peccatori facta diligentia purgatur per aliam penam temporaneam ab eo in hoc mundo / purgatorio vel inferno. ¶ Secũda propoſitio Non cuilibet culpe facte extra viam reſpondet ſua pena diſtincta ab ipſa culpa. ⁊ licet aliquis actus ſit peior apud manes in herebo ꝙ in hoc mũdo: tamen deus nõ ſtatuit infligere pro eo penã3 ex miſericordia que ĩ hoc multum relucet. ¶ Ad aliud argumentum de Machometo / Iuda / vł Nerone dico ꝙ primũ ſunt apud iferos tantum pene pro culpis in hoc mundo perpera3 actis patiuntur ꝙ in poſterum ille pene non intẽdẽtur deus non concurrit cum eis ad hoc ꝙ intenſius velint beatitudinem ꝙ a principio: vel nolint puniri ꝙ a principio. ¶ Bene verum eſt ꝙ multi exiſtimant probabile ꝙ demonum peccata ante diem iudicij imputabũtur ad nouam penam: ſed non poſt diem iudicij. Et difficile eſt illud in radice euellere: ſed non eſt rationabile cum non ſint viatores. ¶ Ad aliud argumentum de actibus impertinentibus pene eſſentiali: pena3 eſſentialem voco totam illam que infligitur pro peccatis factis in hoc mundo cum qua ſunt in primo inſtanti diſceſſus. Alia3 penam ſuperue[niens]. Item quam habent accidentalem dicitur quia deus non concurrat cum eis ad velle (hoc eſt ꝙ non poſſunt habere) ⁊ ad nolle triſtitiam mirabilem haberent. Docetur triſtitia conſequens penam eſſentialẽ a. ſiue a dicatur pena eſſentialis vel eius effectus parũ intereſt a / ſemper manet. ¶ Dubitatur an angelus malus poteſt futura predicere. ¶ Reſpondetur. Aliqua ſunt futura que dependent a cauſis naturalibus ſicut de deliquio ſolis vel lune: de his futuris poteſt predicere multo ſubtilius ꝙ quicunꝗ viator aſtrologus: quia ſuperiores ſibi eſt: ⁊ viuacioris ingenij lõga reru3 expñtia ⁊ longitudine vite ſine alteratione carnis ꝙ pleroſꝗ ſenes bis puros reddere ſolet. Aliqua iſtorum tãgit beatus Auguſtin⁹ ſuper Geneſim: et magiſter allegat quinto capite huius diſtinctionis inquiens. Auguſtinus ait. Spiritus mali quedam vera de temporalibus rebus noſcere permittũtur partim ſubtilitate ſenſus: partim experientia temporum callidiores propter tã magnam longitudinem vite: partim a ſanctis angelis quod ipſi ab omni potenti deo diſcunt iuſſu eius ſibi reuelantibus. Aliquando ijdem nephãdi ſpiritus ⁊ que facturi ſunt velut diuinando predicũt. virtutes herbarum. lapidum mineralium ſubtiliſſime norunt. ⁊ ꝓpterea non mirandum eſt ſi mirabiles effectus applicãdo actiua paſſiuis producere poſſunt. nec etia3 ſi homines per iſta incredibilia producant. vt patet apud ſcriptores de naturis iſtorum. oportet hoc illi dare ſecundum illud Iob. xli. Non eſt ptãs ſup terrã que poteſt illi cõpari. poſtea per herbas aperit demon ſicut intelleri a fide digno ⁊ reuerẽdo patre Seras q̄ viſitat iſtas mulieres a demonibus vexatas in inferiori picardia. diuinatores ⁊ malefici aſtutia demonum ferme omnia perpetrant: ⁊ non ſolum ſecundum apparentia3: ſed realiter vt patet de magis Pharaonis qui virgas in dracões realiter mutauerunt: vt patet apud Auguſtinum in q̄ſtionibus Exodi: non ꝙ demones attingant virtutem productionis forme ſubſtantialis: ſed applicat actiua paſſiuis applicat aliqua corruptiua precedẽtis forme ⁊ productiua ſequentis. hoc eis permittitur a deo: propter noſtram exercitationem poſſent eſſe in magno loco vel in iſtanti poſſunt ſe mutare de loco ad locum. ergo poſſunt mirabilia hominibus dicere. ¶ Sed de his que dependent ex libero arbitrio poſſunt ſubtiliter cõiecturare: ſed nullatenus certitudinaliter dicere.

¶ Diſtinctio octaua.

Solet etiam in queſtione verſari apd doctos vtrũ angeli omnes: boni ſcilicet ac mali corporei ſint: id eſt vtrum corpora habeant ſibi vnita.

¶ Diſtinctionis octaue queſtio vnica.

Circa hanc diſtinctionem octauã queritur an angelus poteſt aſſumere corp⁹ ⁊ an in corpore aſſũpto exercere poteſt operationes vitales. ¶ Pro ſolutione notabile3 aliquorum doctorum opinio ſit angelos ⁊ demones corpora aeria / ⁊ tenuia habere. et huius opiniõis videtur eẽ beatus Auguſtinus in de Eccleſiaſticis dogmatibus. Et idem videtur tenuiſſe ſuper Geneſim vt magiſter allegat in hac diſtinctione capitulo primo inquiens. demones dicuntur aeria animalia que corporum aeriorũ natura vigent: nec per mortem ſoluuntur quia preualet in eis elementum aptius ad faciendum ꝙ ad patiẽdum: ad patiẽdum enim humor ⁊ humus: ad faciendũ aer et ignis aptitudinem prebent. ¶ Sed poteſt dici ꝙ ipſe recitat opiniones aliorũ ſicut recitat magiſter: quod coloratur per illud verbum dicuntur. nunc apud omnem ſcholam tenẽtur ſpiritus incorporei: cum illõ beati Dionyſij quarto de diuinis nominibus dicentis / ꝙ ãgeli incorporales et immateriales ĩtelliguntur. Poſſũt bõi ⁊ mali aſſumere corpora ad aliquos fines in iſtis inferioribus tractandos. Iſta corpora poſſunt eſſe de nouo mortuorum que diſponere poſſunt: vel de aliquo alio mixto. vel de aere inſpiſſato. aliqua corpora interdum derelicta non poterant diuidi ferro: hoc non erat ob aliud niſi quia corpus fuit aerium: et partes ſtatim coniungebantur ſicut de aere quando ipe diuiditur: ita ꝙ malus angelus capere poteſt corpus femine (⁊ erit demon ſuccub⁹) ſi cognoſcatur a viro poſtea conſeruando ſemen diffuſum a viro ĩ qualitatiua diſpoſitione et iterum corpus viri accipere et eſſe demon incubus illud ſemen matrici infundendo ex quo generabitur proles: et licet naturaliter mortalis homo nullus ſcierit ſemen illud conſeruari quin generationi inutile foret vt Ariſtoteles in probleumatibus oſtẽdit de aliquibus impotentibus generare ſed propter materiã ipſam nec locum ꝑnoto nec inſiſto. tamen vafri demones hoc facere ſciũt hoc modo eſt probabile ꝙ gigãtes nati ſunt ſuper terram Geneſis ſexto: per hoc ꝙ filij dei acceſſerunt ad filias hominum ⁊ hoc tenet gloſa. Si dicas hoc intellige de liberis Seth et Cayn. Cõtra dicitur ⁊ geniti ſunt gigantes ſuper terram quo modo eſſent gigantes per commixtionem bonorum hominũ ⁊ malorum. Inſuper quītodecimo de ciuitate dei capite vigeſimo tertio Auguſtinus dicit. Et quãdo creberrima fama eſt multi qui ſe expertos vel ab eis qui expti eſſent de quorum fide dubitandum non eſt audiſſe cõfirmãt ſiluanos et faunos (quos vulgo icubos vocãt) improbos ſepe extitiſſe mulierum ⁊ expetiſſe ac pegiſ[ſe]

ſe concubitū ꝛ quoſdam demones: quos duſios galli nuncupant: hanc aſſidue ĩmundiciā ꝛ tẽptare ꝛ efficere plures taleſq; aſſeuerāt: vt hoc negare ĩpudẽtie videatur: ꝛ paulopoſt dicit ſe ĩtelligere tm̄ de demõibꝰ et nõ bonis angelis. ꝛ ita de multis in ſcotia ſenibus creberrime audiui de aliquibus quos in noſtra lĩgua brownie appellāt/qui terunt triticū ꝛ ligant extremitates boū hoc in genealogia Merlini Britanni et in habitatione pma illius inſule iuuenes: (ſi angloꝝ annalibꝰ) vlla fideo danda eſt) hoc patet in vita beati Bernardi de quo dam demone incubo de bonis angelis. ꝛ idẽ patet vt de ptis ꝙ Habrae apuerūt ꝛ de ãgelo thobie. vt ex hiſtoria Geneſeos ꝛ Thobie notū euadit: Iſtis ꝓlibatis pono ↄcluſiões. ¶ Prima ē. Congruū ē ꝙ angeli boni aſſumāt corpa ad aliquas opatiões inter hoies. ꝛ ita factū eſt. ¶ Secunda concluſio. Angelus non poteſt exercere opationes vitales: ſecūda ps ꝓoris concluſionis iã poſita eſt. prioꝛ patet alioquin homines cū quibus colloquuntur eſſent pterriti ꝓpter inſolitū caſū ſupueniẽtem. ¶ Secunda concluſio. patꝫ. cõmuniter tenet nūc ab omnibus ꝙ angelus non informat corpꝰ. ḡ nõ ē aliquod vnū ex angelo ꝛ corpore aſſumpto: nutritio augmentatio ꝛ gñatio ſūt effectus anime. vt pꝫ ĩ de generatione: ꝛ ſi angeli manducare videntur non tamen comedunt. vt patet Thobie. xij. Videbar quidē vobiſcū mãducare ꝛ bibere: ſꝫ ego cibo inuiſibili ꝛ potu vtoꝛ. qui ab hoĩbus videri nõ pt. veſcuntur ſolo Ambroſiaco cibo. ꝛ ita putabat Maro de oĩbus aſſūptis ad ſuperos ĩtroducens Eolum rñdentẽ Iunoni. pmo Eneid. Tu ſceptra Iouẽq; ↄcilias: tu das epulis accūbere diuū: quo fit vt nec angeli vident nec audiūt niſi capiẽdo videre/ ꝛ audire ꝓ ĩtelligere. Mouere ãgelꝰ tm̄ põt palpebras ꝛ mẽbra corpis aſſūpti. ¶ Sed ↄ pmã ↄcluſionẽ arguitur ſic. ãgeli boni aſſumẽtes corpa vidẽtur hoĩes ꝛ ita credūtur eſſe. vt de Raphaele angelo Thobie. ḡ videt illuſores pats. Thob. v. Vterq; thobias ꝛ ãna crediderunt ꝙ eẽt iuuenis: imo ipẽ dixit Thobie Iuniori ꝙ eſſet ex filijs iſrael: ꝛ ſenioꝛi ꝙ eſſet Azarias Ananie magni filiꝰ. ¶ Forte dicis (ꝛ ſic dicẽdū eſt erat) ex filijs Iſrael. i. ex his qui ſpeculãtur in amore dei. ¶ Secundū iſtud vir ſpeculans in amore dei vult Iſrael eſſe/ ꝛ erat filius magni Ananie puritatione. Azarias tm̄ valet ſicut adiutoꝛ Ananias tm̄ ſicut gloria dei Dicit glo. marginalis que eſt venerabilis Bede. ſic Raphael erat adiutoꝛ ꝓmotionis glẽ dei quomõ vtitur apls prime Corinthioꝝ. 3. loquens de ſe ꝛ alijs p̄dicatoribus dei adiutores ſumus: contra Raphael vidit ꝙ vterq; Thobias cepit in alio ſenſu ꝛ ꝓtulit ꝓpoſitionẽ amphibologicã ꝛ non refert qua verborum calliditate quis aliū fallat. ¶ Rñdetur ad replicã hanc ĩ quadrageſimatertia diſtinctione pmi de mendacio Iacob: ſed hic paucis dicitur. Raphael occultauit vnū verū qd̄ nõ tenebat eis dicere: immo expediebat adhuc nõ dicere. veritas odiū parit: ſicut Soſias Simoni rñdit in ãdria Hego ꝙ angelꝰ fefellit vel decepit ſicut iſti termini capi ſolẽt ĩ deteriori ſignificãtia. Ad fallendū requirit ꝙ quis decipere intendat vel aliq̄d ꝓperã agat illo re loquendo vl̄ ſiniſtre agendo ad quod alius fallitur. nunq̄ aliq̄s dextre agens per actū dextram fallit: Sed dicis in angelo bono nihil debet eſſe fruſtra ſed ferunt oculos in corpe aſſūpto: ſi angelꝰ nõ videat incaſſū fert oculos. ſic de naribus ꝛ alijs inſtrumentis ſentiendi ꝓbare poſſumus. Rñdetur non incaſſū iſta inſtrumenta ferunt: vt vnum dex quod dicere non denuncīſtur obnubilant: puta ꝙ ſunt angeli ꝛ hoc conducit eis cū quibus colloquiū habent. Simile gaudet ſuo ſimili quare ſi angelus Thobie debuit eſſe ſolatio ei in itinere ad tranſeundā ad rages medorum bonum eſſet in effigie humana ĩcedere. ſ. Thobias ſeipm̄ fefellit aſſentiendo angelum eē hominem quid ad a. ¶ Cõtra ſecundã cõcluſionẽ arguitur ſic angelus vere comedit. ḡ exercet opationes vitales alias comeſtio xp̄i poſt reſurrectionẽ nõ erat probatio ſolida de xp̄i reſurrectiõe. ¶ Rñdit beatus Auguſtinꝰ ad deo gratias ꝙ multa ſūt argumẽta maioris põderis de reſurrectione xp̄i q̄ de illa comeſtione: ſed iſtam materiam nunc tranſfodere eſt noſtro ꝓpoſito pegrinum: Sed ad rationẽ dr̄ ꝙ xp̄s comedit ad cõctionẽ ſufficit cibum capere p os ꝛ ꝙ in ſtomachū deſcendat: ſꝫ poſtq̄ habet corpus glorificatum petis quid factū de cibo aſſūpto a xp̄o Rñdetur poterit reſoluere illud cibū in aerem circūſtantẽ inſenſibiliter apō alios. Dico ſcḋo poterat facere ꝙ cibus ille penetratiue tranſiret p̄ corpore ſuo. et hoc ſine nouo miraculo corpori glorificato nullum corpus reſiſtit Dico. 3. ꝙ hoc poterat facere dato ꝙ corpus ſuū nõ eſſet glorificatū. Dico. iiij. poterat facere ꝙ cibus ille eſſet in q̄cunq; diſtantia non tranſeūdo per mediū. vt de corpore xp̄i in eucharīſtia contingit poſt verba conſecrationis. Dico quinto non eſt improbabile ꝙ aliq̄d conuertat ĩ corpꝰ glioſū de potẽtia dei abſoluta nõ multū dubito. ¶ Scḋo arguit angelꝰ loquitur Geñ. vigeſimooctauo. ꝛ Thobie duodecimo: modo locutio eſt opatio vitalis. Idẽti. [illegible] gñatio eſt operatio vitalis. Rñdetur cõcedendo ꝙ angelus format locutiones ĩ aere per inſtrumẽta aſſumpta q̄ mouet. ꝛ nego ꝙ talis locutio ſit opatio vitalis: vt puta illius quod eſt vita ꝓ informationẽ: vel vitã hꝫ tanq̄ prẽ eius Ad ſcḋm nego ꝙ angelus generat ſolū applicat actiua paſſiuis ſicut fortes facit in productione ignis fortes applicans ligna non generat h/ ignem ſed ſolū a ignis hoc facit. ¶ Circa hanc diſtinctionẽ dubitatur an angeli aberrant. Rñdetur ꝙ non potiſſimū beati de quibus eſt ſermo. Probatur errare ꝛ falſū ꝓ vero putare nõ eſt natura hominis inſtituti ſed deſtituti. ḡ a fortioꝛi non eſt natura beati. Idẽ pꝫ Encheridiõ capite decio. ¶ Sꝫ ↄ hoc arguit d ãgelis pſaꝝ ꝛ medorum Danielis. x. Et confirmat angelus neſcit oĩa. põt aſſentire rõem ſophiſticã vĩ falſo ꝙ aſtra ſint paria vl̄ alicui hmõi ꝛ fortaſſe ſūt impia. ¶ Ad primū rñdetur. Ꝙ q̄ non deſint q̄ dicūt ꝙ angeli illi erant mali ꝛ ſic ẽm eos argumentatio eẽt nulla. ſꝫ qꝛ ſm̄ beatū Grego. xviij. lib. moraliū erant ambo boni angeli ꝛ ſic ratio ē apparentior. ꝛ tunc ſuppoſito ex litera Danielis decimo. ꝙ angelus quẽ orabat Daniel vt pro eo intercederet erat impeditus ab alio angelo qui erat princeps perſarum: ſi ꝓut quilibet habet duos angelos bonū et malū. Ita tota prouincia habet angelos capiẽdo totã cathegorematice. ſicut fratres minores rome et predicatores habẽt cardinales qui totum ordinem tuentur. cum ſingulis conuentibus habent benefactores ꝛ auxiliatores. ſic ĩ propoſito iſte angelus in perſide reſiſtebat angelo cuius preces direxit Daniel viginti ꝛ vno diebus: Iuxta illō princeps regni perſarum reſtitit mihi. viginti ꝛ vno diebus / quouſq; Michael qui erat princeps totius ſinagoge qui nunc eſt princeps eccleſie venit in auxilium. Iuxta illud collecte de eo Michael archangele veni ĩ adiutorio populo dei. Iſta reſiſtentia fecerat angelus perſarum videns ꝙ multi perſarum conuertebantur per populum iſraeliticum voluit ꝙ ibi manerent. ꝛ per hoc preces obtulit deo. angelus Danielis p̄ eis deditit pro eorum reditu, Neſciebãt adhuc quid foret deo

placitū ꝓpterea ſubiūxit Daniel. Et ecce Michael vn⁹
de ꝑncipibus primis venit in adiutoriū meū: nō incōue
niens q̄ duo angeli ſic ſe habeant q̄ vnus velit vnum ꝛ
alius illud nolit: nō cōſtat eis quid magis expedit hoc
nō ſpectat ad coꝝ beatitudinē. ¶ Sꝫ ꝯ hoc arguit̄. ſeq̄t
q̄ actus principis pſaꝝ q̄ noluit eos ꝯuerti erat morali
ter malus: vel volitio qua angelus quē Daniel orauit/
qua volebat eos redire in terrā ꝓmiſſionis: quod patꝫ
q̄libꝫ actus bonus dꝫ eſſe conformis dictami prudētia
li recto: ꝛ cū illa dictamia ſūt de ꝯrio. oꝫ q̄ vnū dictamē
ſit rectū ꝛ aliud erroneū ſicut de ꝓpōibus oppoſitiſ. pri.
peryhermenias. ¶ Preterea ſeq̄tur q̄ āgeli iſti aber-
raſſent ſi cōcedas nō inconuenire ignorātia pure nega
tionis: ſꝫ nō praue diſpōis. Cōtra prima ē peior ſecūda
ꝓſtat aliq̄d ſcire/ſꝫ diminute q̄ nihil penit⁹. Rn̄det̄ q̄
q̄libet actus volūtatis illoꝝ angeloꝝ erat bon⁹ vn⁹ vo
lebat eos manere in pſide ꝓpter illos quos bono exē-
plo ꝯuerterūt ad fidem et bonos mores. Alter voluit
coꝝ redire/dubitās de coꝝ caſu a fide: q̄libꝫ iſtoꝝ actuū
erat conformis vni dictamini recto. angelus Danielis
habebat hoc dictamē veꝝ. bonū eſt. vt reuertāt̄ hebrei.
Hieroſolimā ne ſubducātur a fide: et hoc dictamē erat
verū ꝛ ꝓpoſitio vera ꝛ eius aſſenſus verus. Alius āge
lus perſaꝝ habebat hoc dictamē: bonū eſt vt maneant
ad eliminandā infidelitatē pſarū: et hoc iteꝝ erat veꝝ.
Accipe aliud: Sortes ꝛ Plato apparent eque ido
nei ad habendū beneficiū diuerſis. apparet mihi q̄ Sor
tes eſt magis idoneus q̄ Plato apparet tibi oppoſitū
immo q̄ Plato eſt magis idoneus: ego rogo epiſcopū
q̄ det ſorti ꝛ ꝓ eo interpello: tu aūt ꝓ Platone. nec tu
nec ego aberras a errore morali. ꝛ ſi vnus ſit inidone⁹ ex
ignorantia inuincibili puta Sortes. adhuc meū dicta-
mē veꝝ eſt fiat diſcurſus cuilibet quē ego credo iuinci-
biliter eē idoneum: dandū eſt beneficiū nō vt dandū ex
ponatur ꝑ eꝫ. ſed ꝑ d̄bitū congruitatiſ. iſte eſt huiuſmōi
demonſtrando ſortē eſto q̄ ſit inidone⁹ ex ignorātia in
uincibili. ḡ huic dandū eſt bn̄ficiū: quis niſi rationis in
ops negabit maiorē? Minor ſupponitur ſcd̄e ꝓoꝝ. Ex
vero nil niſi verū extra inſolubilia. ḡ cōcluſio illi⁹ ſillo-
giſmi practici eſt v̄a. Simili angel⁹ pſaꝝ poterat ha-
bere hunc ſillogiſmū practicū. Cuilibet populo conſu-
lendum eſt vt maneat in illo loco vbi cult⁹ dei verſimi-
liter ꝓmouetur ſine iactura populi. Iſte demonſtrādo
populū iſraeliticū eſt huiuſmōi. igit̄. Hic ſillogiſm⁹ ꝓ-
cedit ex ꝓmiſſis veris. ḡ cōcluſio erit v̄a āgelus Danie
lis habuit vel habere poterat hunc ſillogiſmū practi-
cū. Quelibꝫ liberatio populi in qua cultus dei magis
v̄iſimiliter mihi ꝓmouebitur in terra ꝓpria q̄ i aliena
a me eſt ꝓcurāda: liberatio huius populi ē huiuſmodi
igit̄. Maior ē v̄a. ꝛ minor ſimilit̄. ḡ ret et concluſio. Nec
iſta dictamīa repugnāt nō eſt opus ire ad ſillogiſmū ꝓ
pue dictū ſufficit ire ad ēthymema q̄d mō nūq̄ ſillogiſ
mus reputat̄. angelus perſaꝝ habuit iſtud dictamē ap
paret mihi q̄ hic populus maiorē cultū deo facit hic q̄
domi ꝯuertēdo pſas: quoꝝ regimē ꝛ negociū mihi cō
mittit̄: angel⁹ Danielis habuit iſtō dictamē apparet
q̄ ppl's iſte maiorē cultū deo facit domi q̄ hic: immo po
terat hr̄e hoc dictamē apparet mihi q̄ hic popul⁹ non
facit fructū ei⁹. ita bene hic ſicut domi. Nec iſte cōtradi
cunt cū mihi capiatur equiuoce ſūt ābe vere. Si dicas
vel melius eſt q̄ ſimplr̄ popul⁹ liberaret̄. vel nō ꝛ vnus
poterat aſſentire vni pti ꝛ alter alteri. ꝛ ſic vn⁹ falleret̄
¶ Rn̄detur cōcedendo q̄ erat melius vel non melius
ꝛ deus hoc nouit ꝛ nō illi āgeli ꝛ nego q̄ poterant aſſen
tire illis duab⁹ meli⁹ iſti ſtarent hic q̄ domi non meli⁹
iſti ſtarent hic q̄ domi: deus nō ꝯcurrit cū eis ad aſſētiē
dum falſo. Si dicas eodē modo ego d deo dicere q̄ hūi
lis nū q̄ habet bonitatē a dictamie falſo: ſꝫ iuoluetur
vnum aggregatum quouſq̄ totum dictamē ſit verum.
ꝛ ita in alijs: Rn̄detur in t̄tio. dedi duplicē modū rn̄dē
di ſuper hoc: Sed quicquid ſit non cenſeo idem de bris
ſpiritibus ꝛ nobis viatoribus in hac valle miſerie. Ad
aliud angeli habent ignorationem. verū eſt pure nega
tionis: ſed non praue diſpoſitionis. ¶ Secunda eſt po
te peior proprie prior ē reſpectu eorum que non multū
conducunt ſcire non eſt mala ꝛ ſic ſcd̄a nec ē melior nec
peior prima: nec ei equalis aliquis hn̄s mala exordia
vna ſcietia difficili⁹ ꝓficit in bona et ſolida doctrina op
poſita ptinēti illi futili doctrine q̄ nihil intelligēs i ea:
Opꝫ dediſcere illa q̄ male pri⁹ ibibit teſte philoſopho.
ſcd̄o metaph. ꝛ analogia ē de vitijs irretito: q̄ difficili⁹
ad v̄tutes ꝓuehitur q̄ neutralis: hoc ē orbat⁹ ꝛ a vitio
ꝛ a virtute: ex toto nihil aliō concludit̄ niſi q̄ angel⁹ po
teſt dubitare aliqua ꝛ illa neſcire: ſed non aſſētire falſo.

¶ Dubitatio Queſtionis inſtat.

Dubitatur vtrum demo
nes poſſunt illabi animab⁹. Rn̄
detur q̄ non. Probatur per Au
guſtinū de eccleſiaſticis dogma
tibus quinquageſimo capitulo
dicentē. Demones ꝑ energiam
nō credimus ſubſtātialiter illa
bi aīe: ſꝫ applicatiōe ꝛ oppreſſiōe
vniri. Illabi autem mēti illi ſoli
poſſibile ē q̄ eā creauit q̄ nā ſubſiſtēs incorpore⁹: capax
eſt ſue facture. Itē ſup illō Actuū. v. Anania cur tēpta
uit ſathanas cor tuū dicit glo. Bede. Implet ſathanas
cor alicui⁹ nō quidē igrediēs in eū ꝛ intenſū ei⁹ neq̄ in
troiēs aditū cordis ſiquidē poteſtas. hec ſoli⁹ dei eſt.
¶ Sed ꝯ iſta arguit̄ duo ſp̄s pn̄t eē ſimul vt pꝫ de obſeſ-
ſo in q̄ erat legio demonū. Sꝫ forte dicis demōes erant
in hūoribus vel in q̄libet pte ꝓportionali hōis poterat
eſſe demon: tn̄ ex illo nō eſt ꝯn̄s q̄ plēs demōes ſunt in
eodē loco adequato. Cōtra hoc arguit̄ corp⁹ glificatū
pōt ſe ponere cū quocūq̄ corpe ꝛ ante dotem ſubtilitatiſ
nō erat īpedimtū ex pte aīe: ſꝫ ex pte ſoli⁹ corpis. ḡ due
anime poterant eē in eodē loco. Itē nō eſt reſiſtētia eſ-
ſendi in eodē loco niſi ex pte dimēſionis. et nulla talis
repit̄ inter angelos vel inter aīam ꝛ angelū. ¶ Rn̄det̄
non video qui multi angeli vel angelus ꝛ anima poſſūt
eē in eodē loco adequato: ſed ꝓpterea nō eſt conſeq̄ns
q̄ demō illabatur anime Illabi ē pn̄s eē ꝛ hr̄e dn̄iū cō
pletū: quod v̄tat aīam quocūq̄ voluerat mō tale do-
miniū nō hꝫ demō reſpectu aīe. ꝛ ſic itelligāt̄ aliqua di
cta ſanctorum ſonantia demones non poſſe eē cum ani
mabus. vt gloſa Abacuk. ij. ſuper illo verbo deus in tē
plo ſancto ſuo demones exterius ſimulachris preſſede
re poſſunt ſed non adeſſe interius.

¶ Diſtinctio. ix.

Poſt predicta ſupereſt co
gnoſcere de ordinib⁹ an
gelorum quid ſcriptura
tradat ꝛc.

¶ Diſtinctionis. ix. Que
ſtio Prima.

Circa hanc nonam diſtinctionem queritur an angelus ſibi relictus poteſt cognoſcere ſecreta alteri⁹ angeli vel hominis. Super propoſita queſtiōe due ſunt poſitiones oppoſite: vna negatiua ꝛ cōmunior (neſcio tamē ſi verior) alia affirmatiua: Sed cōcluſiue reſpondeo per hanc concluſionem. Si angelus relinquatur ſibi poteſt cognoſcere ſecreta alterius angeli vel hominis in debita diſtātia: ſicut alterius angeli: volo dicere: ſi deus concurrat ſua influentia generali cum angelo ad habendam notitiam de notitia vel actu voluntatis illam cognoſcere pt: ſicut eius eſſentiam. ¶ Probo hāc concluſionem habeat Michael notitiā a de b/obiecto. arguitur ſic Raphael videt vel videre pot naturalr Michaelem. ḡ videt vel videre pt a/intuitiue. tenet ꝯña vtrūq̄ eſt eq̄ pñs .ſ. a/ ꝛ michael vtrūq̄ ē intelligibile eadē ſb obiecto itellect⁹ (ꝛ ſemꝑ loquor de notitia intuitiua) q̄ vnus āgelus pōt cognoſcere ſecreta alteri⁹ per ſigna: ſic medic⁹ cogſcit febrē ephimerinā vꝛ aliā ꝑ pulſū ꝛ vrinā nō eſt difficltas. Fortaſſe dicꝭ ſic q̄dā doctor q̄ lȝ notitia a ſit ita pñs ētatiē ſic Michael/nō tñ ita pñs obiectiue. Vñ tenȝ ipe ad hoc q̄ aliq̄ notitia ſit pñs obiectiue reſpectū notitie ītuitiē oȝ q̄ īhereat illi q̄ oȝ hr̄e notitiā ītuitiuā. Vñ dicit ego video albedinē īherentem materie ꝛ nō ipam materiā: q̄ ꝗ ſunt eq̄ pñtes entitatiuē Eodēmodo habitus eſt ita pñs entitatiue ſicut actus. ꝛ tñ actus intuitiue ab hn̄te cognoſcitur ꝛ nō habit⁹: ꝛ nulla eſt cā niſi pñtialitas obiectiua. ¶ Probo q̄ hoc nō valet. Tū pmo q̄ ſi ſic deus nullā notitiā cognoſceret ītuitiue q̄ꝛ p eū reqritur īheſio ſȝ q̄ diceret mor de creaturis ītelligit. Tū ſcdo ſua inſtātia quā dat nulla ēnec ad ꝓpoſitū q̄ꝛ pſt atu iſto nō poſſum⁹ intuitiue cognoſcere materiā: nec forte habitū ꝛ tamē poſſum⁹ ītuitiue cognoſcere colorē ꝛ actuȝ nec ille hñs illa pro iſto ſtatu poteſt illa cognoſcere: ſed vtrobiq̄ hoc apparet concedendum. Quicquid potentia inferior poteſt cognoſcere intuitiue vel abſtractiue potētia ſupior vel eiuſdem rationis poteſt tale cognoſcere: imo īferior currēdo ꝑ oēs āgelos ſi ponaꝛ ſpē diſtigui: ꝛ videꝛ grat ponī illa īheſio. Et ꝯñter ꝯcedēdū ē q̄ āgel⁹ bon⁹ vel mal⁹ (ſi nature ſue cum influentia generali dei relinquaꝛ (cognoſcet ſecreta corporis mei ego tamen pro hoc ſtatu non poſſum cognoſcere inſēſibilia ītuitiue alia ab aīa mea ꝛ eius actibus. Quicquid tamen ſit apparet hiemod⁹ minus irrationabilis q̄ ille tenens q̄ in facultate āgeli eſt q̄ actus eius voluntatis ab alio non cognoſcatur ſi deus influētia generali ad hoc ꝯcurrit. ¶ Cōtra iſtā cōcluſionē argumētatur ſcdi Paralipome. ſexto. Tu ſolus noſti corda filiorum hominū. ꝛ Math. nono ſuper illo v̄bo. cū vidiſſet ieſus cogitationes eoꝝ dicit beat⁹ Hieronimus. ex hoc probatur q̄ ipe erat deus. ꝛ pmi ad Corinthios ſecūdo. Quis ſcit que ſunt hominis niſi ſpiritus qui eſt in co ratione ſit nullum genus entiū ꝓuatur vt plurimū vel vniuerſaliter ſecūdū īdiuidua ſua ab operatione ſibi naturaliter competenti: ſȝ totū genus angelorum priuatur vel ſemper vel vt in pluribus a cognitione intuitiua cogitationum ꝛ voluntatū igitur. Maior patȝ ſeptimo de ciuitate dei capite trigeſimo. Sic deus adminiſtrat cūcta que creauit: vt etiā ipa ꝓprios exercere motus ſinat: ꝛ minor patet ex auctoritatibus aſſumptis q̄ hoc non eſt ſolum de actib⁹ voluntatis ſed intellectus. ¶ Confirmatur q̄ alias dicam tibi q̄ albedo eſt ꝓductiua albedinis ſicut calor ꝓductiuus caloris ſed deus īpedit. igitur. Preterea de⁹ nullum genus entium corporaliū priuat vt ī pluribus actione naturali ꝛ ſibi debita. ergo neq̄ ſpiritualiū: ꝯſeqñtia tenet a fortiori: ꝛ ātecedēs ē clarū. igiꝛ. ¶ Rñdetur. eſt color in iſtis apparentijs adductis ꝛ potiſſimū in auctoritatibus q̄ non refert an ſit actus intellectus vel voluntatis ſcriptura videtur vtrūq̄ negare gn̄alr̄ a creaturꝭ. Propt̄ ea ad auctoritates aſſumptas dico q̄ concludunt de facto et de lege poſita: ꝛ q̄ nō impediuntur ſolus deus iſta videt. Et quando dicis beatus Hieronymus ꝛ ſancti cōmuniter ex illo facto Math. ix. q̄ cognouit cogitationes eoꝝ q̄ eēt deus. ḡ aūs non poteſt eē verꝫ. ꝯñte exñte falſo. Dico eſt mod⁹ cōis admittere ꝯñaȝ bonā in theologia ꝛ morali philoſophia: ꝛ tñ oppoſitū ꝯñtis apud logicū ꝛ de potentia dei abſoluta eſt ꝓpoſſibile añti: vt v̄bi cā iſte diſcedit in grā ḡ ſaluabitur. Et ſi vlterius dicas illud eſt ꝓpꝛiū deo cognoſcere illa que hoīs ſunt. Rñdeo non eſt ꝓpꝛiū primo mō q̄ꝛ hoīmet cōuenit. Si iterū dicas ꝓpꝛiū ē deo cognoſcere alioꝝ cogitationes Verꝫ ē de facto. ſicut eē vbiq̄ eſt deo ꝓpꝛiū actualiter. ꝛ tamen deus pōt facere creaturā vbiq̄ ſi voluerit. Et ſi dicas acceptiones ꝓpꝛiū fundantur in aptitudie vt riſibile/habere pilos canos: ꝛ nō ī actu ſolū ſophiſtice multiplicas v̄ba nec noſtrum ſēſū impugnas. ¶ Ad ſecundum argumentum quod fundaꝛ in ratione negatur maior. hō priuatur ſemꝑ ſua operatione. producat animā ſenſitiuam. ꝛ tamen ſi deus nō puniret homo ſibi relictus animā ſenſitiuā brutali perfectione fortaſſe ꝓduceret. teneamus vnā ſolā animaȝ in homine. Inſuper mulierꝭ mam[illegible] viri aūt vbera nihil. Similr̄ mulieres hn̄t vaſa ſeminaria in corpe. ꝛ tñ ipa nō ꝯcurrit actiue ad gn̄ationē ſecundū Ariſtotelē quīdecimo de aīalibus. Inſup multi tenēt angelos ſpē diñtes ꝛ ſic oȝ dicere vnā totā ſpēȝ eſſe dānatā ꝛ priuari actionibus naturalibus bonis: in quas pñt ſi ſibi relinquerenꝛ ſicut in via hoīes ordinātur ꝓpter beatitudinē: ꝛ tamen plura īdiuidua in mlto maiori numero dānantur q̄ ſaluāꝛ. ¶ Ad aliud vbi dicis q̄ pari facilitate dices q̄ albedo albedinē ꝓduceret ſi ſibi relinquaꝛ: Hoc negatur ſi intelligas rōnabiliter nullas rationes ad hoc hēs alicu⁹ ponderis. Ultima rō eſt ſoluta ex dictis q̄ ꝛ corpalia ꝛ ſpūalia impediūtur actione naturaliter eis competēti: nec illud debemus dicere. niſi vbi nobis illō rōne vel aucte cōſtat Beat⁹ Auguſtin⁹ in. vij. de ciuita. dei. cap. 3. Intelligit vt in pſibus Daniel. 3. Ignis nō calefecit pueros ī fornace regis Babilōis: et ita innumerꝭ exēplis reqire potes Mare rubrū vbi fecit iter moyſi ꝛ pplo dei ſtetit in altū ꝛ nō deſcēdit in locū decliuē ꝯ eī⁹ naturalē īclinationē. ¶ Rurſ⁹ arguo ꝯ ꝯcluſionē datā ꝓbādo q̄ āgel⁹ nō cognoſcit nec cognoſcere pt cogitatiōes vꝛ affectiones alteri⁹: pono Michaelē ſupioris ſpēi vel vnū indiuiduū de ordie ſeraphī q̄ hȝ mille noticias actuales. pono angelū ſpēi īfime ſit ille āgel⁹ b/ cui⁹ capacitatem actiuā pono citra mille. ꝛ q̄ñ nō eēt ſtatus ī mille hoc nō īpedit ꝓpoſitū ē ſtat⁹ ī inferiori citra ſupiorē: ſigneꝛ ꝑ quēcūq̄ nūc vel tūc ſic arguo b nō pt ītuitiē cogſcē vnā notitiā āgeli ſupioꝛ: ꝑȝ vꝫ oēȝ vꝛ aliquā ſic ꝛ āiquā nō. Nō pmū ꝯ hypoteſi ꝛ ſuā capacitatē actiuā: ſi ſcdꝫ da roēȝ q̄ꝛ pono notitias eq̄lr̄ ſe hr̄e q̄d ītēſionē ꝛ q̄ ad obiecꝭ. Preterea ex iſto mō eq̄lr̄ q̄ āgel⁹ vꝛ oīs poſſe bti ficare ex puerꝭ nālib⁹ ꝯñs ēīcouenīēs ḡ ꝛ añs: pbo ꝯñam pt āgel⁹ hr̄e notitiā ītuitiuā de deo ꝛ illā ē btitudo partialis principalis: actus ſecundum vnam poſitionem: ꝛ poteſt conſequenter elicere dilectionem que erit potiſſim⁹ act⁹ beatitudis. ¶ Scdm aliā poſitiōeȝ ergo ſcdm oēm poſitionem poteſt habere potiſſimos

[library stamp: ... FERDINANDUS ... VALENTINUS ...]

actus beatitudinis ex puris naturalibus. Reſpondet ꝙ hoc argumentum eſt ꝙ aliquā difficultatē imbibat non pungit contra concluſionē datā: argumētū equaliter currit cōtra āgelos: ſecundū aduerſarios angel⁹ pt cognoſcere intuitiue angelū ſi eſſent mille angeli in eodem loco vel quot quorū oīm noticias ītuitiuas diſtinctas habere nō pōt: ſoluat aduerſarius hoc argumētū ⁊ ſoluet ſuū. ⁊ eſt nunc ſimile ſi eēnt īfinita corpa penetratiue in eodē loco ⁊ de gradib⁹ ītenſis forme albedinis vel nigredinis ꝙ habeo vnā noticiā totius diſtinctam ſed nō cuiuſlibꝫ ptis rōne illius noticie quā habeo: mł ta predicata accidentalia poſſū iudicare cōpetere toti que nō poſſūt iudicare ↄpetere pti. ⁊ eſto ꝙ quelibꝫ ps ſit vnū agens naturale ꝓductiuū ſufficit noticie ītuitiue q̄tum eſt ex pte eius ſe tamē impediūt inuicē ad hoc ꝙ intellectus habeat noticiā diſtinctam de qualibet. Si dicas licet ita ſit ꝓ hoc ſtatu ꝙ pl̄ibus intētis minor ē ad ſingula ſenſus: non tamē in āgelis nō grauatis per corporis molē quicquid tū ſit de hoc videtur ꝙ idem ē ꝙ angelus non ita diſtincte itelligit quodlibꝫ p̄eliū ſicut vnū. ¶ Secūdo dico ꝙ angelus inferior cōuertit ſe ad aliqua obiecta ⁊ nō ad oīa ſecundū illud Iuuenal. Sic volo ſic iubeo/ſed ſit pro ratione volūtas: quēadmodū ego habeo noticiā intuitiuā vnius obiecti ⁊ nō alteri⁹ equalr̄ applicati: hō eſt ita attent⁹ circa vnū obiectuꝫ qn̄ aliquis ei dicit in aure aliquid non intelligit ꝓpter diſtractionē. ¶ Tertio dico. deus concurrit influētia [illegible] capere pōt: ⁊ nō ad oīa equaliter. ſed nō eſt magna neceſſitas hic currere ad cōcurſū dei: ſed ꝓ regula generali in dānatis et ſaluatis qn̄ nō poſſumus ſaluare nr̄as materias ſecundū ea q̄ i hoc mūdo contingunt tranſimus ad concurſum dei/quia ipſe omniū cauſarū ſecundarū defect⁹ ſm congruentiā materie ſupplet vel impedit. Ad aliud de beatitudine nō concludit Sol⁹ deus eſt obiectum liberum in ratione obiecti: Ita ꝙ tp̄o concurrente cum angelo vel dānato ad beatitudinem talis foret beatus ſaltem ſi non eſſet preſuppoſitum lumen glorie de quo alias: ſed non concurrit dei obiectum liberum in ratione obiecti: quia licet aliquod obiectum ſit res libera. vt volūtas mea tamen non eſt liberū ratione obiecti ipſa eſt diffuſiua noticie de ea ſicut corpus vel agens quodcunqꝫ naturale ſtante applicatione. ¶ Secundo arguitur ad idem vel angelus a videns intuitiue b/notitiam in c/angelo videt obiectum b/notitie vel non: ſi ſic ergo a poteſt videre obiectum extra ſuam ſpheram videndi poſito ꝙ a angelus poteſt videre per vnam leucam et non procul ius ⁊ c angelus habet b notitiam de d/obiecto ſic ſcilicet ꝙ c ſit in ſine illius leuce ⁊ d/multo remotius. Si non contra c āgelus videt d/obiectū ꝑ b/notitiā ⁊ a videt b que ē eſt naturalr̄ repn̄tatiuuꝫ d obiecti. igitur. ¶ Huic argumento poteſt dici ꝙ noticia reflexa eſt intuitiua notitie cui⁹ eſt notitia reflexa ⁊ abſtractiua reſpectu obiecti illius notitie directe. Et hoc coloratr̄ habens notitiam ſpeciei in ſpeculo habet notitiam obiecti illius ſpeciei. Similiter ſecūdum multos antiquos doctores habens notitiam intuitiuam de deo per illaꝫ creaturas cōtēplatur. Nō q: talis hꝫ notitiā de deo q̄ ē notitia obiecti creati vł īcreati: ⁊ ſic nō incōueniēt ꝙ qs habeat notitiā reflexā de obiecto qđ eſt extra ſuā ſpheram vidēdi ꝑ notitiā intuitiuā directe notitie: ſicut alii dicunt ꝙ notitia abſtractiua eſt intuitiua ſpeciei ⁊ abſtractiua obiecti illius ſpeciei. Sed contra hoc arguit. ¶ Primo ſequitur ꝙ vidēs beatitudinē in beato creatura erit beatus cum habeat notitiā obiecti bt̄ifici diſtictā

¶ Secundo ſeq̄tur ꝙ btūs habebit aſſenſuꝫ erroneum hoc ē inconueniēs. igitur ↄn̄a pꝫ ſi ſit vnus angel⁹ mal⁹ habens aſſenſum falſū: quia Boriſthenes eſt ſecūd⁹ ab hyſtro. Iam angelus beatus contēplans illā noticiaꝫ in dānato aſſētiet falſo. quia notitia illa reflexa erit iudicium falſū reſpectu illius ↄplexi Boriſthenes ē ſecūdus a Danubio. ¶ Alterius ſeq̄tur ꝙ notitia ſimplex erit cōplexa: ¶ Alteri⁹ ſeq̄tur ꝙ q̄s ſimul habebit aſſēſum falſū ⁊ verū reſpectu eiuſdē obiecti ꝓpinqui qđ eſt incōueniēs. ↄn̄a tū arguit ſic ſit aliq̄s angel⁹ q̄ aſſentit huic Boriſthenes eſt q̄rt⁹ ab hyſtro ⁊ nō ſcđs ab hyſtro videat aſſenſū in alio āgelo aſſentiēte ꝙ Boriſthenes ē q̄rtus ab hyſtro. Iā talis hēbit duos aſſenſus quorum vnus eſt verus ⁊ alius ē falſus. Vltimo illa notitia reflexa diſtincte repn̄tat accidēs. q̄ nō eſt naturalis ſimilitudo ſubſtātie. ⁊ pōt addi rō ꝙ pari rōne notitia reflexa ſecunda q̄ eſt naturalis ſimilitudo p̄me notitie reflexe repn̄tabit illā notitiā directā ⁊ obiectū ei⁹ et ſic ↄn̄t ꝓcedendo in abyſſum in notitiis reflexis quod nō videtur dicendū. Iſte rōnes egre cōcludūt ↄ volentē tenere oppoſitū. ¶ Ad primū dicit ꝙ notitia reflexa nō ē beatitudo q: ipa nō eſt clara ⁊ ītuitiua dei qđ req̄rit ad beatitudinē intellect⁹. ¶ Ad ſcđz dr̄ ꝙ de⁹ nō ↄcurrit ad illū aſſenſū falſū ī beato licet notitia reflexa illud naturaliter cōplexe repn̄tat: nō tū nečio requirit ↄcurſ⁹ prime cauſe: exēplū ī ſimili Deus ſibi p̄t eſt notitia oīꝫ ⁊ tū clare vidēs deū nō ītuet oīa q: de⁹ nō ↄcurrit ad hoc ꝙ ſua notitia repn̄tet alia ad aliū: ↄcedit ꝙ eadē notitia ſimplex ⁊ ↄplexa in equiualēdo ſicut mł̄ti putāt de iudicio qđ eſt ꝓp̄o ⁊ q̄cq̄d ſit dicit ꝙ ē ↄplexa obiectiue reſpectu obiecti remoti ⁊ ſimplex reſpectu obiecti ꝓpinq̄. Ad aliud dr̄ illud nō eē incōueniēs qn̄ vnū eſt reſlexuꝫ ⁊ aliū directū ad vltimū ↄn̄a ē nulla nālis ſimilitudo ⁊ diſtincta accidētis naturalr̄ ſeat ſbam reflexe: nec ↄn̄t ceteris oppoſitū illo q̄ ꝓcedit in abyſſū ī illa repn̄tatione notitiaꝝ reflexaꝝ. Oppoſitū iſti⁹ ē etiā ꝓbabile ⁊ forte rōnabilius ꝙ notitia reflexa nō repn̄tat obiectū notitie directe nec vllo mō ē naturalis ſilitudo ei⁹: et duo colores aſſūpti de notitia dei ⁊ notitia ī ſpeculo ſūt parui momēti notitia diſtīcta ⁊ btīfica dei nullo pacto viaꝫ creaturā repn̄tat loq̄: de notitia creata de repn̄tatiōe ī ſpeculo futur⁹ erit ſermo ī tertiadecia diſtīctiōe hui⁹.

SEcundo querit circa hāc diſtīctionē an āgeli mutuo colloquant. Rn̄det affirmatiue ꝓbatur ꝑ gloſā ſr̄ illō. p̄me ad Corī. tredecio. Si linguis hoīꝫ loq̄r ⁊c dicit ꝙ āgeli ꝑpōti ſignificāt mīnorib⁹ qđ de dei volūtate p̄mi ſētiūt qđ ſit aliqb⁹ nutib⁹ ⁊ ſignis ſꝫ locutio ē ↄcept⁹ maīfeſtatio. q̄ inter angelos eſt locutio qui ſibi inuicem ſuos cōcept⁹ aperiunt. Item Zacharie ſecundo. angelus qui loquebatur mihi egrediebatur ⁊ angelus alius egrediebatur in occurſum ei⁹ et dixit ad euꝫ. curre et loquere ad puerum iſtum. Et iſtud patet ratione poſſe explicare bene archana mētis eſt ſignum ſapiētie qui diſſute ſermonē vel lectionem recitat: iudicium eſt tenebroſe itelligentie vel parum ordinate ſi hoc perfectionis eſſet in hominibus non eſt negandum ab angelis qui ſunt ſuperioris ſpei. Sed de modo angelorum loquendi diſcrepantia eſt non modica inter ſapientes: Sed de quolibet contrarietia proferente opinionibus ſollicitum eſſe ſtultum eſt paucis aliquos modos opinandi recenſe

bimus. Unus modus dicēdi eſt (et inuētio eſt ſubtilis) ꝙ vnꝰ āgelus loq̄ns alteri cauſat in alio conceptū quē admodū ignis cauſat calorē: nec requirit ꝙ cauſet ī me dio: ſꝫ ſufficit cauſare ī extremū. Interdū vnꝰ āgelꝰ cau ſat actū ⁊ nō ſpēm. nōnūq̄ ſpēm ⁊ nō actū: aliq̄n vtrūq̄ʒ innitit huic ꝓpōni: Quicq̄d ē ī actu pꝰ ſufficiēter reſpe ctu alicuiꝰ p̄t illū effectū cauſare in paſſo ꝓportionato āgelus hn̄s noticiā alicuiꝰ ē in actu p̄mo ad cauſādū noticiā. ḡ pōt illū effectū cāre ī paſſo ꝓportiōato. hoc ē ī q̄cūq̄ʒ receptiuo illiꝰ effectꝰ: mō aliꝰ āgelꝰ ē recepti uꝰ illiꝰ effectꝰ. ḡ pōt illū effectū cāre ī alio. Alterꝰ ꝓl lius ītelligētia dicit ꝙ q̄druplr̄ p̄t āgelꝰ ītelligere. a p̄ ter viſiōeꝫ ipius in v̄bo vꝫ ītuitiue ī ſe. Intuitiue ī itelle ctu alterius āgeli cognoſcens illū ⁊ abſtractiue ꝑ ſpēm habitualē ꝯcreatā vl̄ acq̄ſitā ⁊ nulla illaꝝ ītellectionū eſt auditio: q: nulla ē ꝑ ſe exp̄ſſa ab itelligēte ī q̄tū itel ligēs ē: Immo accidit ꝙ obiectū mouētis ſit ītelligēs. cū q̄ enī mouerꝫ ſi nō eēt ītelligēs: ⁊ ī oībꝰ iſtis ſi aliq̄s ī tellectꝰ cauſet ē ītellectꝰ ipius ītelligētis nō alterius ⁊ ipſū obiectū ꝯcurrit ibi cū ītellectu vt cā ꝑtial. Quar tomō p̄t iſte cog̅ſcere a. Ita ꝙ ītellectio ſiat ī eo ꝑ ītelle ctū aliū exp̄mentē ⁊ intellectꝰ iſtiꝰ nullā hēat cāūtatē reſpectu actꝰ ſꝫ tm̄ ſit paſſiuꝰ. Iſta aūt ſola cognitio eſt auditio ⁊ ē exp̄ſſa ab intelligēte ī q̄tū ītelligēs ē. Sꝫ ꝯ iſtā maiorē in q̄ fūdat poſitio. ar̄ ſic. Ex ea ſeq̄t ꝙ vnꝰ āgelus poteſt ī alio cāre actū volūtatis dilectionē / vel odiū: ſic volūtas p̄t neceſſitari a creatura. Alterꝰ ſeq̄t ꝙ p̄t diligere aliq̄d īcognitū q̄a vnꝰ āgelꝰ pōt cāre actū volūtatis in aliuꝫ angelū pure paſſiue ſe hn̄tē ſiue dicat actꝰ vl̄ nō pertrāſeamꝰ nō cāndo actū ītellectꝰ. ¶ Ter tio ſeq̄t ꝙ āgelꝰ hn̄s ſciam de vna ꝯcluſiōe acq̄ſitā per p̄miſſas pōt cāre ſciaꝫ in aliū āgelū ſine applicatiōe p̄ miſſaꝝ. ⁊ iſte ꝯn̄e patēt applicando maiorem doctoris. ¶ Quarto ſeq̄t ꝙ ītellectio eēt opatio trāſiēs ꝯ Ariſt. nono metaphi. ¶ Quīto p̄t eē difficultas (q̄ alibi tra ctatur) q̄mō vnꝰ āgelꝰ actualit̄ īmutet a q̄litate ad quā actiue nullatenꝰ ꝯcurrit. Ad has rōnes dari p̄nt r̄ñſio nes. Ad p̄mū negat. ꝙ hoc ſeq̄t ex poſitiōe ſꝫ ſolū hoc ītelligit in agēte nāli vt de intellectu. ⁊ hoc ꝓꝫ ꝑ hūc do ctorē quomō vnꝰ āgelꝰ pōt loq̄ vni ⁊ nō alii: dicit nō enī magis determiat paſſiuū nāle ad patiēdū q̄ actiuū na turale ad agēdū: etiā cōcedēdo ꝯn̄s ipſū nō hēret ꝓ incō ueniēti: ſꝫ volūtas ꝑ illū actū nec merebit nec demerebi tur cū pure paſſiue ſe hēat reſpectu illiꝰ. Et ex iſto patꝫ r̄ñſio ſufficiēs ad hoc an poſſit diligere īcognitū. ¶ Ad tertiū dr̄ ꝙ ip̄m nō eſt īcōueniēs. ¶ Ad quartū ꝯcedit illatū vel forte ip̄m negat ſic. In oī opatiōe tranſeūte ē actio ī extrīſecū ī opatiōe īmanente ſufficit ꝙ aliqua actio maneat ī opāte ſꝫ aliq̄ exp̄mat ī extrinſecū vnifor mit calidū ſe nō calefacit ſcd̄m ſe totū nec ſcd̄m ꝑtes eiꝰ ſꝫ hn̄ extrīſecū. ¶ Ad vltiꝫ plixiꝰ r̄ñſuꝫ eſt. Preterea di ces ꝙ btūs btitudinē ītellectꝰ ſaltē p̄t in aliuꝫ ponere ⁊ auditionē in ſeip̄m. dr̄ ad hoc deꝰ non ꝯcurrit vel non erit btitudo ſi pure paſſiue ſe hēat: nec vltimū eēt īcōue niēs ſꝫ nō ſeq̄t cū reſpectu illiꝰ agat: ſꝫ hꝰ modꝰ ſit ſu ſtētabilis ⁊ ſubtilis mor̄ dictoꝝ illiꝰ doctoris: tm̄ q: pati tur aliq̄s r̄ñſiōes ꝑegrinas ⁊ motiuū p̄ncipale nō con cludit / r̄ñdeamꝰ ad motiuū p̄ncipale q̄d ē ſufficienſ in actu p̄mo reſpectu alicuiꝰ effectꝰ p̄t illū effectū cāre in receptiuo ꝓportionato approximato dr̄ ꝙ ſi approxia tio ītelligat eē localis nō eſt vniuerſalit̄ v̄a. Si vo ſit ſmo de approxiatiōe tali q̄ ſufficit ad agendum in tale paſſū tūc mior ē falſa. Un̄ ad ſufficiētē approxiationē inter actiuū ⁊ paſſiuū. aliq̄n reqrit idēptitas īter acti uū ⁊ paſſiuū vt volūtas nō pōt cāre actū amoris niſi in

ſeipa: nec intellectꝰ pōt cāre noticiā actualē de obiecto ſp̄ualiter noto niſi in ſeipo. hic oportet talē eē appro ximationē actiui et paſſiui q̄ idē ſit agēs ⁊ paſſū. Ali quando ſufficit debita localis approxiatio: vt ī actiōe trāſeunte. vniuerſaliter nullū agēs creatū (ſecludēdo actionē obiectiuā) pōt cauſare actū intellectꝰ vel volū tatis ī aliud ſiue fuerit eiuſdē ſpēi ſiue īferioris. Aliuꝫ modū quidā aliꝰ doctor ponit q̄ ſicut vnꝰ hō al terius hoīs cogitatiōes videre nō pōt īmediate: in ſe ip̄is format exteriꝰ voces vel intuitꝰ aut ſcripturas et ſi qua alia ſigna ſint q̄bꝰ q̄d corde q̄s cogitat ī alteriꝰ deducit noticiā. Sic ip̄i āgeli volētes ītercē manifeſta re q̄ ſecretis cogitationibꝰ ꝯcipiūt formāt ī ſeip̄is q̄dā ītellectualia ſigna ⁊ ſp̄ūales (vt ita dicā) ſermōes ⁊ loq̄ las ꝑ q̄ ſp̄ūaliter audita ab aliis cognoſcit q̄d cogitāt: ita ꝙ ſicut ī nobis ē duplex locutio vna q̄ eſt p̄mū ſignū rei īmediate. ⁊ hoc nulliꝰ ē līgue caꝝ q̄ diſtīgūt ꝑ diuerſitatē gētiū hūanaꝝ iuxta ſententiā Auguſtini: ⁊ hāc locutionē ſolus deꝰ audit q̄ ē ſecūdariū ſignū ⁊ ꝑ eū in idē ſignificādo ſubordinatū: ⁊ ex hoc q̄dāmō ꝓrius ſi gnū ⁊ hāc etiā alii audiūt. Sic in mētibꝰ āgeloꝝ eſt du plex locutio. p̄ma q̄ ē ſignū p̄mū ⁊ īmediatū rei ⁊ hoc eſt cogitatio deo ⁊ ſibi tm̄ nota. Alia eſt ſignū ſcd̄ariū ⁊ ſubordinatū illi in ſignificādo quā alie ſp̄ūales creatu re ītelligibilit̄ audiūt: ⁊ ꝑ eā q̄d ꝑ p̄mā dicat ꝯcipiūt ⁊ hāc puto ap̄l̄s vocaſſe līguā āgeloꝝ p̄me ad Cori. x. hic modus vel eſt voluntariꝰ vel doctor iſte ſibi ꝯdicit. hoc ſic detegit ꝑ eū. Iſti ꝯceptus … vno āgelo videtur ꝑ ab alio: ⁊ idē eſt audire ⁊ videre. Sꝫ ꝯtra. illi cō ceptꝰ nō vltimati ſūt ſp̄ūales ſicut vltiati. et equaliter p̄ñtes ſūt ꝯceptꝰ vltiāti et nō vltimati. ḡ ſi vnꝰ āgelus p̄t intueri ꝯceptus nō vltimatos ī alio āgelo ⁊ vltima tos videre poterit. Ampliꝰ auctēs q̄s cōtra alios ītro ducit ꝙ ſolus deꝰ ē ſcrutator cordiū ꝯ hunc modū ſicut contra aliū. Aliꝰ dr̄ ſic ꝙ loqui mentalit̄ ꝓportionatur locutioni vocali. nā ſicut loq̄ vocaliter ē ꝓferre v̄ba vocalia vt quis audiat vocali auditione ⁊ intelligat il lud quod ꝑ vocē ſignificat: hoc ē formare ī ſe ꝯceptꝰ vo cibꝰ r̄ñdētes. Sic loqui mētalit̄ nihil aliud eſt niſi hr̄e vel formare ī ſe v̄bū mētale vt aliq̄s audiat mētaliter ⁊ intelligat quod per verbū mentale ſignificatur. Eſt aūt v̄bum mentale cogitatio actualis. Loq̄ ḡ mētalit̄ nō eſt aliud niſi actualit̄ cogitare vt ipē vl̄ aliꝰ ītelligat q̄d ꝑ cogitationē ſignificatur. Audire autē mentalit̄ ni hil aliud ē q̄ videre cogitationē actualē alteriꝰ angeli vel hoīs. Sicut audire vocalr̄ nō ē aliud niſi apphēdere voces a ſe vel ab alio ꝓlatas. Iſta ꝓbant per beatum Auguſtinū q̄ndecimo de trinitate capite deci° forma ta ꝓpe cogitatio ab ea re quam ſcimꝰ v̄bū eſt quod in corpore dicimus: quod nec grecū ē nec latinū nec alicu ius alterius lingue. Ecce ꝙ cogitatio ē v̄bū. Q̄ aūt loqui mētaliter nō eſt niſi hr̄e v̄bū mētale. ſ. cogitatio nes ſic dicit Paulꝰ ſupius allegato capite. Quedā er go cogitationes locutiones ſunt cordis vbi ⁊ os eſſe di cimus. Et poſt foris cum per corpus hoc ſit aliud eſt loquutio aliud viſio intus autem cum cogitamꝰ vtrū q̄ vnum eſt. Item ⁊ ſi verba non ſonant in corde ſuo di cit vtiq̄ omnis qui cogitat. Et probat hoc Auguſtinꝰ auctoritate vtriuſq̄ teſtamenti. Quod etiam audire mentaliter non eſt niſi videre cogitationem actualem alterius: patet per eundem ibidem de trinitate capitu lo eodem vbi dicit. Auditio ⁊ viſio duo quedam ſunt in ter ſe diſtātia ī ſenſibꝰ corporis. In aīo aūt nō ē aliud atq̄ʒ aliud videre et audire. Ne per hoc cū locutio foris nō vi deat ſꝫ potiꝰ audiat locutiones tamē īteriores h̄ ē eſt

cogitatiões vꝛ̄ cognoſcũt ⁊ audiunt ⁊ vident. Un̄ de dn̄o dicit euangeliſta. Cũ vidiſſet inquit cogitatiões eoꝛuꝫ nec iſte modus in toto ſatiſfacit. quia ponat ꝙ vnꝰ ãgelus veniat ab oriẽte qui vꝫ loqui alteri ãgelo ĩ occidẽte de latitudine fluuĳ gangetici: tunc in ſe format tale cõplexũ gãges ĩ minima latitudine tenet octo mille paſſus: in maxima v̄o viginti mille. ãgelus in occidente videt illõ complexũ ĩ mẽte alteriꝰ angeli ei offerẽtis ac ſi in ſcripto daret. tũc iſte angelꝰ vidẽs licꝫ illos cõceptꝰ videat latet eũ qd̄ ꝑ conceptꝰ ſignificat: queãdmoduꝫ ſi mihi oñderes Arabicũ: ſꝫ dicat ſcd̄ꝫ vnã imaginationem tactã ꝙ noticia reflexa naturaliter repñtat illud qd̄ ꝑ noticiã directã ſignificat: ⁊ ſic vidẽs illos ↄceptꝰ intelligit latitudinẽ fluuĳ gangetici. Iſtõ tñ nõ opꝫ in ↄceptibus vocũ vel terminoꝝ ⁊ placitũ ſignificantiuꝫ ⁊ iſta eſt angeloꝝ locutio. Alii negãdo qd̄ dr̄ de ſignificantia reflexiua ꝙ ãgeli hñt vnã loquelã ad placitũ nõ ꝑ cõceptus ſꝫ hñt quoſdã nutꝰ ꝑ quos cõplexe ⁊ incomplexe repñtant: nũc aſcẽdũt ad talẽ diſtãtiã ⁊ hoc vnũ repñtat: nũc deſcendũt ⁊ hoc aliud repñtat nũc circulariter mouent. Interdũ otiſſime: nõnũꝙ lẽte mouentur. ⁊ ſic ſuos cõceptꝰ ſibi inuicẽ inſinuãt ⁊ ne hoc voluntarie dicere inducemur ꝓbat ꝑ gloſaꝫ marginalẽ p̄ma ad Cori. iĳ. decimo capite ſup illo v̄bo. Si liguis hoĩꝫ loquar ⁊ angeloꝝ: angeloꝝ dicit gloſematũ qbus ꝑpoſiti minoribꝰ qd̄ de dei volũtate p̄mi ſẽtiũt ſignificãt qd̄ fit aliqbꝰ nutibꝰ ãt ſigniſ vel qbꝰ ad hoĩes miſſi vtũt Et iſtõ [illegible] ⁊ qbꝰ archana ſue mẽtis aſſati depromũt ⁊ pitã vini rubei vel ſubrubei aquã vel panẽ ꝑ nutꝰ ſolos ⁊ expetũt ⁊ itelligunt. ſicut a religioſis q̄buſdã occidẽtalis heſperie itellexi: ſic ꝙ aliquos dies deputatos hñt ꝓ capeſcenda iſtoꝝ nutuũ intelligẽtia. angelꝰ raptiſſime capit ꝙ hõ magno tp̄is iteruallo capere neſciret: nec hĩt nutꝰ mẽbra ĩ angelis arguũt cũ nutus nihil aliud ẽ ꝙ̃ res ip̃a ſic mota. Alio mõ ſic locutio fit ꝑ hoc ꝙ vnꝰ ãgelus format ĩ ſe ↄceptũ alicuꝰ rei cõplexe ſignificate vel icõplexe: ⁊ hoc alteri ãgelo oñdit. mõ deꝰ facit ꝙ qlibꝫ ãgelꝰ oĩa iſta itelligat ⁊ hoc modo ſaluat locutio ĩ oĩbus beatis ⁊ hoĩbꝰ ⁊ ãgelis: aĩa beati more ãgelico ↄtẽplat ⁊ ſic nõ eſt ꝓpriũ deo cogitationes hoĩꝫ cõtẽplari: ſꝫ ẽ ei ꝓpriũ non ĩpedibiliter ⁊ p̄ncipaliter ſecreta cordiũ rimari. Ex multis iſtoꝝ pꝫ ꝙ vnꝰ ãgelꝰ non põt loq̄ vni q̄n loq̄t aliĳs eq̄ p̄ñtibꝰ ⁊ eq̄liter aiaduertẽtibꝰ quod nouiſſie dixi de locutiõe. Põt colorari ꝑ loq̄lã apl̃oꝝ ĩ die pãthecoſtes actuũ ſcd̄o ꝙ ꝑthi medi romani ⁊ ꝓſelyti audiuerũt apl̃os loq̄ntes ligua ſua ⁊ ẽ vna ligua quã oẽs itellexerũt: vel ſi illõ exẽplũ nõ ſit accõmodatiſſimũ: lr̃a illa videt iſinuare ꝙ loquebãt liguis ꝓprĳs audiẽtiũ ſꝫ tũc oꝫ hr̃e bonũ diſcurſũ ſic ꝙ vnꝰ apl̃s hebraice dixiſſet vnã ꝑtẽ orõis: poſt eandẽ explicuiſſet ĩ liguis oĩm aſtãtiũ: queadmodũ v̄bi diuini buccinator latie ꝓfert thema qd̄ explicat ⁊ gallice ⁊ germãice ⁊ Italice ſm̄ numeꝝ varioꝝ auditoꝝ: ⁊ ſic audiuerũt eos loquentes in linguis ſuis proprĳs / ⁊ ſicut vnus apoſtolorum concionando protulit: ita alĳ fecerũt Prior etiam expoſitio non videtur littere aduerſa licet homines beati vocaliter loqui poſſunt in celo: ſed de hoc in quarto nonnihil recitauimus. Ex his pꝫ modum quo angeli colloquuntur nõ eſſe perſpicuum ⁊ varias imaginationes de eoꝝ colloquĳs poſuimus aliq̄bus exploſis: aliquibus minꝰ ꝓbabilibus: aliquibus magis putatis. inter quas eliget lector illam que ſibi magis placet.

TErtio circa hanc diſtinctionẽ q̄rit vtrũ angeli ſuꝑiores illuminãt īferiores ⁊ cõtra. ſupponat hoc diſcris īter colloquium ⁊ illuīationẽ ꝙ locutio ẽ d̄ notis ⁊ ignotis. Illuīatio ẽ de ignotis q̄re illi duo t̄mini ſe hñt ſicut ſuꝑiꝰ ⁊ īferiꝰ: vel ſicut totũ in mõ ⁊ ſua ps: ſꝫ de illo nollo ꝑcũctari hoc p̄miſſo r̄ndet cõcluſiue. Suꝑiores ãgeli īferiores illuminãt. Probat ↄcluſio. eccl̃iaſtica hierarchia ẽ ad exẽplar ãgelice hierarchie ꝓut poſſibile eſt: ſꝫ ĩ eccl̃iaſtica hierarchia ſuꝑiores illuminãt īferiores. Un̄ Apoſtolꝰ ad Ephe. iĳ. de ſeip̄o dicit. mihi aũt oĩm ſctõꝝ minimo data ẽ gr̃a hec euãgelizare in gẽtibꝰ: īueſtigabiles diuitias gr̃e xp̄i ⁊ illuīare oẽs q̄ ſit diſpẽſatio ſacramẽti abſcõditi a ſeculis in deo. ḡ ſilr̃ in ãgelica hierarchia ſuꝑiores illuminãt īferiores. Itẽ Dionyſiꝰ ĩ lib. de angelica hierarchia capite q̄rto. dicit ꝙ diuinꝰ ordo legaliter ſtatuit ꝑ p̄ma ſcd̄a in deũ reduci: Sꝫ ſcd̄ꝫ ip̄m hec reductio ẽ ꝑ illumiationẽ. ḡ ãgeli īferiores quos Dionyſiꝰ ſcd̄os vocat illuminãt a p̄mis. ¶ Scd̄a ↄcluſio. Suꝑiores ãgeli nõ illuminãt ab īferioribꝰ: ꝓbat ꝑ dionyſiũ de ãgelica hierarchia cap. q̄ntodecĩo dicẽtẽ: ꝙ ſi ſuꝑiores regerent ab īferioribꝰ eſſꝫ ↄfuſio Et magr̃ diſtĩctiõe p̄ñti dicit ꝙ oĩa dona gr̃aꝝ ſuꝑiores ordĩes ſublimiꝰ ⁊ ꝑfectiꝰ ꝑceperũt. ḡ cũ oĩs noticia ſecretoꝝ dei ad donũ gr̃e ꝑtinere videat. nulla noticia ſecretorũ dei eſt in ãgelis īferioribꝰ. q̄ nõ ſit in ſuꝑioribꝰ ⁊ ſic ſuꝑiores ab īferioribꝰ nõ illuminãt. ¶ Cõtra p̄orẽ ↄcluſionẽ arguitur ſic ꝑ Gregoriũ. ĳ. mora. parũ poſt p̄ncipiũ de ãgelis ſctĩs loq̄ns ſic ait qd̄ de his q̄ ſciẽda ſũt neſciũt q̄ ſciẽteꝫ oĩa ſciũt ſꝫ q̄ oĩa ſcit a nullo p̄t illuīari qꝛ q̄ illuīat īſtruit de aliquo qd̄ neſciebat. ḡ nullꝰ ãgelꝰ p̄t ab alio illuminari. Preterea Math. xxĳ. xp̄s de electis hoĩbꝰ loq̄ns dicit. ꝙ in reſurrectiõe neq̄ nubẽt neq̄ nubẽt: ſꝫ erũt ſicut ãgeli dei in celo: ſꝫ tũc vnꝰ hõ aliũ nõ illuīabit. Iuxta illõ Hiere. xxxi. Nõ docebit vltra vir ꝓximũ ſuũ ḡ videt ꝙ nec mõ vnꝰ ãgelꝰ illuīabit ab alio. ¶ Ad p̄mũ dr̄ ꝙ illa auctas Gregorĳ. Intelligit de his q̄ ſcienda ſũt ab his ex debito: nõ ꝙ ſciãt oĩa ſcibilia ſicut ĩmediate pꝰ ſubiungit ꝙ eoꝝ ſcia cõꝑatiõe nr̃e valde dilatata ẽ: ſꝫ tñ ↄꝑatiõe diuie ſcie ãguſta ẽ. ¶ Ad aliud dr̄ ꝙ illa auctas Hieremie itelligit de cognitiõe diuie eſſentie fꝫ ſe: qd̄ pꝫ ex v̄bis ſeq̄ntibꝰ nõ docebit vltra vir ꝓximũ ſuũ ſubiũgit ⁊ vir fr̃eꝫ ſuũ: dicẽs cognoſcite dñꝫ oẽs eñ cognoſcẽt me a minĩo eoꝝ vſq̄ ad maximũ. ẽ. dñs ãgelus aũt ſuꝑior īferiorẽ nõ illuīat quãtũ ad diuie eſſẽtie cognitionẽ: qꝛ cũ oẽs īmediate videãt ⁊ clare: quis vnꝰ alio clariꝰ. Et ſi vltra arguas ꝙ vnꝰ hõ btũs pꝰ iudiciũ nihil alĳ reuelabit reuelatõe q̄ illuīatio dici põt. Ita bñ ↄcedo ꝙ nec ẽt vnꝰ ãgelꝰ alĳ pꝰ iudiciũ. ¶ Cõtra ſcd̄aꝫ ↄcluſiõeꝫ arguit ſic illuīatio ẽ v̄itatis manifeſtatio ꝑus īcognite: ſꝫ īferiores ãgeli cũ loquãt ſuꝑioribꝰ eis manifeſtant v̄itatẽ d̄ aliq̄bꝰ occultis vtputa de ↄceptibꝰ: ⁊ d̄ aliĳs q̄ ī remotis ꝑtibꝰ fiũt. Inſuꝑ eccl̃iaſtica hierarchia ẽ ad exẽplar ãgelice. vñ Ber. 3. d̄ ↄſide. nõ mirũ an fine loq̄ns d̄ eccl̃iaſtica hierarchia di. ꝙ exẽplar hꝫ ĩ celo: ſꝫ ĩ eccl̃iaſtica hierarchia īferiores q̄nq̄ illuminãt ſuꝑiores: vt doctores ep̄os. ḡ a ſili ita ẽ ĩ eccl̃iaſtica hierarc. Ampliꝰ ſr̃ illõ ad Ephe. 3. vt ĩnoteſcat p̄ncipibꝰ ⁊ ꝑtãtibꝰ. di. gl. Hic. angelicas dignitates ĩ mediatũ myſteriũ ſ. redẽptiõis nr̃e ad purũ nõ itellexiſſe donec ↄpleta eſt paſſio xp̄i ⁊ apl̃oꝝ p̄dicatõ per gẽtes dilatata. Si ergo homines qui ſunt inferiores angelis angelos illuminauerunt de myſterio noſtre redemptionis. videtur ſi-

militer ꝙ angeli īferiores poſſint illumīare ſupiores. ¶ Ad p̄mū rn̄det ꝙ nō q̄libȝ manifeſtatio v̄itatis icognite d̄r illumīatio: ſȝ illa q̄ a deo capit̄ vt alijs ſignificetur. ¶ Ad aliud d̄r ꝙ nō eſt ſīle de eccleſiaſtica hierarchia et angelica quia in eccleſiaſtica aliq̄n̄ ſunt aliqui in poteſtate ſupiores q̄ nō ſūt aliq̄b⁹ ſuis inferioribus ſāctiores nec in ſcīa clariores: ſȝ plerūq; ecōuerſo ē ꝓpt̄ea illuminent̄ ab īferiorib⁹ vel lumen ab eis accipere interdū recuſant. In angelica hierarchia oēs illi q̄ ſūt ſuperiores ſunt ſapiētiores ⁊ intellectu clariores q̄ inferiores: ⁊ iō ab illis nō illuminant̄. ¶ Ad tertiū eſt difficultas q̄r videt̄ ꝙ aliq̄ āgeli myſteriū icarnationis ignorauerūt. Vn̄ Eſa. lxiij. q̄s eſt iſte q̄ venit de edō tinctis veſtib⁹. de Boſra dicit glo. ꝙ ꝓpheta loq̄t̄ in ꝑſona āgelorū myſteriū incarnatiōis ignorātiū: ⁊ iō q̄rentiū. cui ꝯſonat illō ad Timoth. iij. magnū pietatis ſacramentū quod maīfeſtatū eſt ī carne. iuſtificatū in ſpū apparuit āgelis. p̄dicatū eſt gētib⁹. creditū eſt mūdo. aſſūptum ē ī gloria. gloſa. Qui prius vi⁹ humilis deuicta morte in maieſtate apparuit vt cognoſcētes angeli myſteriū qd̄ prius latuit declaratum ī carne genu illi flectētes quaſi deo gratias agant quia didicerunt v̄itatē: Reſpondetur neſciebant a p̄ncipio myſteriū icarnationis in ſpāli: bene aūt in gn̄ali et ſic itelligit̄ Auguſtin⁹ q̄nto ſup Gen̄. ad lr̄am dicēs. ꝙ angeli a p̄ncipio cognouerūt oīa myſteria gr̄e fienda. nec illō argumētū ē directe ad ꝓpoſitum quia de oīb⁹ āgelis v̄itatē hȝ vt Dionyſius dicit ſeptīo cap. celeſt. hierarchie. Cōgruū erat ꝙ apl̄i aliqua haurirēt a xp̄o tempore ſue ꝑegrīatiōis in terra q̄ patriarchas ⁊ angelos latebant. Sed cōtra demones ſciebant. ḡ ⁊ angeli beati: ꝯña eſt lucida ⁊ aſſumptū. arguit̄ ſic ꝑ illud Marci p̄mo. q̄d nobis ⁊ tibi ieſu nazarene veniſti an̄ tp̄s ꝑdere nos. ſcio ꝙ ſis ſanct⁹ dei. ⁊ q̄rto eiuſdē. Quid mihi ⁊ tibi ieſu fili dei altiſſimi ſile hētur Luce. viij. Rn̄det̄. magnā ꝓbabilitatē ad hoc habebāt ſȝ nō certitudinē ſcīe habebant. ſcd̄m illō p̄mi Cori. ij. Si cognouiſſēt nūq̄ dn̄m glorie crucifixiſſent. vbi gloſa hoc de demōib⁹ exponit nunq̄ xp̄m crucifigi ſuggeſſiſſēt. Et iſtō ꝓbat̄ ꝑ tēptamen qd̄ diabol⁹ xp̄o obtulit Math. iiij. vbi ad vtrāq; ꝑtem argumentū habebat demon: ad ꝑtē negatiuā eū ȝ flectebat humilitas xp̄i. Pro ꝑte affirmatiua habebat ſcripturā ⁊ ml̄ta alia: ⁊ hoc tangit̄ in gloſa marginali p̄mi Corin. ij. q̄ ſic dicit ꝙ nō iō dicebat vt eē deū intelligeret ſed dubius erat ⁊ taliter exꝑtorq̄re v̄itatē vtrū vere eſſe deus volebat vel hoc magis ex ſuſpitiōe q̄ ex cognitione dixiſſe credēdi ſunt. Nō ei aliī ſcierēt demōes ꝙ ſcierūt p̄ncipes. ¶ Scierūt enī ipm̄ eē qui ꝓmiſſus erat ī lege nō tn̄ myſteriū ei⁹ ꝙ fili⁹ dei erat ⁊ ab eterno: neq; ſciebāt ſacramētū incarnatiōis, paſſiōis ⁊ redēptiōis. ¶ Dubitat̄ circa hanc q̄ſtionē vtrū ad ordies angelorū aſſumūt̄ hoīes. Rn̄det̄ ꝑ duas ꝯcluſiōes. Prior ē affirmatiua ad dubiū rn̄ſiua. ⁊ pȝ ꝯcluſio ꝑ mgr̄m ī lr̄a recitātē v̄bū Gregorij Homel. xxxiiij. ſup euāgeliū dicētis hoīes aſſumēdos in ordie āgelorū: cui q̄drat verbū xp̄i. Math. xxij. de electis ꝙ erūt ſicut āgeli dei. ¶ Secunda ꝯcluſio. aliq̄ ſūt electi inferiores decē ordinibus decimum ordinē complētes. ⁊ aliq̄ ſup nouē ordies angelorū ⁊ aliq̄ locati cū eis. Probat̄ p̄ma ꝑs huius ꝯcluſionis ꝑ gloſā ſup illo v̄bo Luce q̄rtodecīo q̄ mulier hn̄s drachmas decē: decē drachmas mulier habuit cū nouē ordinib⁹ āgelorū addit⁹ ē decimus vt cōpleret̄ numerus electorū. Et ꝓbat̄ rōne de pueris diſcedentibus cū ſolo baptiſmo ⁊ cū gr̄a ſacramētali. Nec putādū ē ꝙ oēs vni⁹ ordinis eq̄liter p̄miant̄. Confirmati ⁊ p̄miati plus gl̄ie hn̄t q̄ baptizati ſolū: ⁊ baptiſati plus gl̄e habent q̄ circūciſi: quia paſſio xp̄i plus facit exhibita q̄ ꝓmiſſa ⁊ circūciſi plus gl̄ie hn̄t q̄ diſcedētes ī lege nature. Alie due ꝑtes patent b̄ata v̄go eſt ſup nouē ordīes angelorum ⁊ forte Johēs baptiſta ⁊ apl̄i: multi alij aſſumūtur cū āgelis: cui quadrat illud baptiſte de btā v̄gine. Que data ſūt illi nūq̄ mortalibus vllis antea cōceſſit nec poſt concedet olympus.

¶ Diſtinctio. x.

Hoc etiam inueſtigandū eſt vtrum omnes illi celeſtes ſpiritus ad exteriora nunciāda mittātur ⁊c.

¶ Diſtīctiōis. x. Queſtio vnica.

Circa decimam diſtinctionem queritur vtrū oēs angeli mittant̄. Rn̄det̄ affirmatiue ad q̄ſtionē. Probatio cōcluſiōis ad hebr. p̄mo. Oēs ſūt admiſtratorij ſpūs in miniſteriū miſſi ꝓpter eos q̄ hereditatē capiūt ſalutis. Itē Eſa. vi. volauit ad me vn⁹ de ſeraphī. Cū ergo ſeraphī ſit ſupior ordo. ſi illi de illo ordine mittūtur mlt̄o fortius alij. Itē cū fili⁹ dei ſit in infinitū dignior quocūq; āgelo ⁊ ipſe ꝓpter ſalutē nr̄am miſſ⁹ fuerit vt habet̄ ad Gal. q̄rto. multo fortius videt̄ ꝙ oēs [illegible] ꝓpter noſtram ſalutē mittāt̄. C[illegible] arguitur ſic. aſſiſtere ⁊ mittere pugnāt ſȝ oēs angeli bt̄i ſemꝑ aſſiſtūt cū oēs diuinā eſſētiā ſemꝑ cōtēplāt̄. ḡ nulli angeli mittunt̄. ¶ Sc̄do arguit̄ ꝓbādo ꝙ nō oēs mittant̄ Daniel. vij. millia milliū miſtrabāt ei ⁊ decies millies cētena millia aſſiſtebāt ei. ḡ oȝ dare diſcrimē īter aſſiſtētes ⁊ miſtrātes. Inſup magiſt̄ in lr̄a dicit ꝙ ea q̄ p̄eminent vſū exteriores officij nūq̄ hn̄t. Amplius ī eccleſiaſtica hierarchia aliq̄ contēplatiōi ⁊ nō actiōi vacāt vt cenobite ⁊ heremite: ḡ ſimili ita eſt ī celeſti hierarchia. ¶ Ad primū rn̄detur ꝙ aſſiſtere. i. diuinā eſſētiā contēplari q̄ vbiq; eſt ⁊ mitti nō pugnāt. ¶ Ad ſc̄m d̄r ꝙ omnes āgelos mitti dupl'r pōt itelligi. Vno mō ꝙ omnes mittāt̄ ad nos ⁊ hoc nō ē verū: āgeli ſupioris hierarchie exterioi miſſiōe nō mittūt̄ ad nos. alio mō itelligit̄ ꝙ omnes mittant̄ vel exterioi miſſione q̄ eſt ad nos vſq; vel interiori miſſiōe q̄ ē ad āgelos tn̄ ꝓpt̄ nos: ⁊ ſic oēs mittūtur illi de īferiori hierarchia exterioi miſſiōe ad ꝑticulares mūdi ꝑtes mittūt̄: vt p̄ncipat⁹ ad p̄ncipes. archāgeli ad ꝓuincias. āgeli ad īferiores ꝑſonas. āgeli de media hierarchia mittūt̄ ad illa opa q̄ expediūt gn̄ali regimini vniuerſi ⁊ etiā ad āgelos īferioris hierarchie: āgeli ſupioris hierarchie mittūt̄ ad āgelos medie hierarchie. Et ſi dicas ꝑ auctoritatē Eſaie nūc allegatā volauit ad me vnus de ſeraphī d̄r ꝙ āgel⁹ miſſus ad Eſaiā nō fuit de ordie ſeraphī ſȝ ſic noīatur ab effectu ꝓpter quē miſſus eſt: quia fuit miſſ⁹ ad excitandā volūtatem ꝓphete ad diuine dilectiōis incendiū. Et iſtō pȝ ꝑ Dionyſiū. iij. decio capite celeſt. hierarchie. pōt etiā dici ꝙ mediate fuit miſſ⁹ ab aliquo de ordie ſeraphī ⁊ ſic ab effectu ⁊ a mittēte ſeraphī dict⁹ eſt. fili⁹ dei ad nos miſſ⁹ eſt q̄r ꝑ nullā purā creaturā poterat expleri illō ad q̄d miſſ⁹ ē potiſſimū de lege dei ordiata. Et ſȝ oēs āgeli a deo mittāt̄ p̄ncipal'r tn̄ vn⁹ ſcd̄m aliū mittit miſterial'r qd̄ pȝ ꝑ illō Zacharie. ij. āgel⁹ q̄ loq̄bat̄ ī me egrediebatur ⁊ ali⁹ āgel⁹ egrediebat̄ ī occurſū ei⁹ ⁊ dixit ad eū. curre loq̄re ad puer iſtū dicēs muro habitabit̄ Ihrl'm ſup q̄ Gregorius in cōſpectu cōditoris āgelica miſteria ordi

nata ſunt vt pro communi felicitate beatitudinis opiſicem ſuum videntes gaudeant cum primo diſpenſatione dignitatis aliũ alijs ſubminiſtrãt ad prophetam angelus angelũ mittit: ⁊ que ſecum de deo cõmuniter conſpicit ⁊ docet et exigit quis eũ per ſupiorem ſciam ꝟtute cognitionis ⁊ preſtantiorem grãm culmine poteſtatis excedit dum angelus dixit ad alium angelũ curre ⁊ loquere. dubiũ nõ eſt ꝙ alius alium mittit. Simile habetur Danielis octauo. vbi dicitur audiui vocem viri. Inter vlai ⁊ clamauit ⁊ ait gabriel fac illum intelligere viſionem. Ecce angelus ãgelo impat ⁊ ſic iperãdo mittit. Nec tamen propter hoc ãgelus dicitur miniſter angeli. aut angelus angeli quia om̃is illa miſſio ⁊ miniſteria illa reducuntur ad auctoritatem dei cuius mandatis ⁊ ordinationi omnes parent ſicut in ſimili. Nũcius miſſus a principe ꝑ officialem ſuum non dicitur nũcius officialis ſed principis.

¶ Diſtinctio. xi.

Aliud quoqꝫ ſciendum eſt ꝙ angeli boni deputati ſunt ad cuſtodiam hominum ita vt quiſqꝫ electorum habeat angelum ad ſui profectum atqꝫ cuſtodiam ſpecialiter delega-

¶ Diſtinctionis. xi. Queſtio. i.

In iſta vndecima diſtictione duo magiſter tangit principaliter vnum capitulo quarto an angeli confirmati tm̃ deitatis dilectionem atqꝫ notitiam habuerunt vt in his vlterius non proficerent. Aliud eſt de ãgelis cuſtodientibus hominẽ. Propterea ſecũdũ illa duo: duas queſtiones mouebo. Prior erit An angelus poteſt habere tot notitias actuales quot habet habitus vel ſpecies: ſiue ille infuſe fuerint ſiue acquiſite. Secũdo queretur de cuſtodia angelica. Circa primã q̃ſtionẽ recitabitur opinio cuiuſdã doctoris in hac diſtictione que aliquid apparentie habꝫ. ⁊ illa impugnabit. deide reſpõdebitur ad queſtionẽ. ſermo ſemper erit de ãgelis bõis in quibus non eſt viciata nãa quia de his etiã ille loqꝉ.

¶ Cõcluſio ſua eſt hec ꝙ angelus poteſt ſimul diſticte intelligere omnia quoꝝ habet ſpecies diſtinctas ⁊ diſticte repñtantes. Hanc concluſionem probat auctoritate bti Auguſt. q̃rto ſup Geneſi. ca. xxxiiij. ꝺ ꝑuis vbi dicit ꝙ potẽtia ſpũal's mẽtis ãgelice cũcta q̃ voluerit ſiꝉ noticia faciliime appꝛhẽdit. Ex hoc arguit ſic nõ min⁹ facile ẽ ãgelo ĩtelligere ſm oẽs ſpẽs ꝙ̃ ſꝫ aliq̃s carũ. igiꝉ põt ſimul ĩtelligere ſm oẽs. ꝯña pꝫ ⁊ añs ꝓbaꝉ ex pdicta auctoritate q̃ſi ſi min⁹ facile foret ĩtelligere ſꝫ oẽs ꝙ̃ ſcðm aliquas ⁊ tũc nõ cũcta q̃ vellet ſimꝉ faciliie cõprehẽderet q̃nĩmo min⁹ faciꝉr ꝯprehẽderet duo q̃ vnũ. ⁊ tria ꝙ̃ duo. ⁊ q̃to plura tãto min⁹ faciliter. Cõfirmaꝉ alia eiuſdẽ auctoritate ibidem caplõ trigeſio ſexto. vbi ait ꝙ om̃ia ſimul mẽs ãgelica põt q̃ ſigillati ꝑ ordinẽ cõnexaꝝ cauſaꝝ ſermo diſtiguit. vbi vniuerſaliter ꝙ cũcta q̃ creata fuerũt ĩ pncipio ⁊ diſticte quodã ordine facta narraꝉ ſimul mens angelica cõpꝛehẽdit nec ẽ dubiũ ꝙ nõ ſolũ hoc eſt verũ de noticia ſupnaturali quam hꝫ in ꝟbo ſꝫ ẽ de materiali quã hꝫ de rebus ĩ ꝓpꝛio gñe ⁊ quã vocat Auguſtin⁹ veſptinã. ſicut pꝫ ibi ſta. i . duobus capitulis pcedẽtib⁹. Nec põt dici ꝙ loquaꝉ de cognitione cõfu . a nõ de diſticta nã hoc nõ attribueret potentie mentis angelice cũ nos etiam hoc ĩ via poſſim⁹ oĩa cõfuſe ſimul ĩtelligere ĩ aliquo cõi . uni cõſpectu: et tamen ibi in tali ꝯprehẽſione ſimultanea ⁊ facillia mꝉtorum dat dr̃am ĩter potẽtiã mẽtis humane ⁊ ãgelice. Secundo ſi non poſſet hoc ãgel⁹: hoc cõtigeret q: non poſſet ſimul tot ĩtellectiões recipere. aut q: nõ poſſet ſimul tot ꝓducere. hoc pꝫ q: ſi ẽ ſufficiẽs ad agenduꝫ tot ſimul ⁊ ad ſuſcipiendũ cũ poſitis actiuo ⁊ paſſiuo ſufficiẽtibus poſſit põt actio ⁊ etiã actiões. dũmõ nõ hẽant mutuã repugnãtiã ſicut eſt in ꝓpõito oẽs tales poteꝛt ſimul poni. Sꝫ nõ põt dici ꝙ nõ poſſit tot ſimul recipe. q: nõ min⁹ ẽ potẽs ad recipiendũ ĩtellectiões ꝙ̃ hitus vel ſpẽs. nec eius receptiuitas limitaꝉ ad certã multitudinem intellectionum ꝙ̃ ſpecieꝝ vel habituũ ĩmo in rei veritate ad neutrã determĩaꝉ. Sꝫ pari facilitate poteſt multas ⁊ paucas recipere: ꝙ̃ tũ eſt ex ſe ſicut ſupra in pma q̃ſtiõe de cognitione angeloꝝ dicebaꝉ iuxta finẽ In ſoluẽdo quandã rationẽ. nec etiã ideo nõ põt q: nõ pẽt tot ſimul ꝓducere ꝙ eius actiuitas limitata ſit ad certã multitudinẽ poſſibilẽ ĩtellectionũ ſimul ꝓducibiliũ. nã ſuppõito ꝙ ĩtellect⁹ ſit pncipiũ actiuũ ĩtellectionis nõ eſt tñ totale ſꝫ ꝑtiale cõcurrẽs cũ ſpecie ad ꝓductionẽ ĩtellectiõis: ita ꝙ cũ vna ſpecie coagit vnã ĩtellectionẽ ⁊ cũ alia ſpecie aliã. Nũc aũt ꝙ̃ tũcũqꝫ aliq̃ꝺ agẽs eſt ſolũ ꝑtiale ⁊ aliaꝫ opationẽ agit cũ alio ⁊ alio ꝑtiali pncipio coactiuo ꝙ̃ tũ eſt ex ſe. Itẽ põt in plẽs opatiões ſimꝉ cũ talibus plib⁹ pncipijs coactiuis ſicut ĩ pauciores cũ paucioꝛib⁹: niſi ipm forſitã in opando debiliteꝉ: aut ꝑ ſe mõ aliquo depẽdeat ab aliquo q̃ꝺ debiliteꝉ ex multiplicatiõe taliũ opationũ. Exẽplũ lux eni exñs in medio ẽ cã ꝑtialis ⁊ coactiua ſimul cũ colore ſpẽi coloris in medio vt vult Cõmẽtator. iij. de aĩa cõmẽto trigeſimoſexto ⁊ cũ alio ⁊ alio colore aliã ⁊ aliã coefficit ſpeciẽ ⁊ quotcũqꝫ cõcurrerẽt ſecũ colores tot ſpẽs cõgñaret: Nec maior ꝟt⁹ arguiꝉ in Luce ex eo ꝙ cũ multiꝭ mꝉtas poteſt ꝙ̃ eo ꝙ cuꝫ vno poteſt vnã: quinimmo ſi eẽnt ibi ſecũ infiniti colores diſtincti in diſpoſitione tali ꝙ q̃libet poſſet ſpeciẽ cõcauſare ⁊ eẽt ſufficiẽs ſuſceptiuũ: nec aliud ꝓhiberet ipa cum illis ſimul ĩfinitas ſpẽs coefficeret. Cũ ergo ãgel⁹ nõ debiliteꝉ ex ĩtellectiõe cum eius receptio nõ ſit paſſio corruptiua ſꝫ ꝑfectiua poti⁹ nec etiam dependeat in intelligendo ab aliquo debilitabili vtpote abſtractus a corpore nec ĩdigens ſenſitiua vlla virtute vel organo corꝑali ea facilitate qua cuꝫ vna ſpẽ põt coefficere vnaꝫ intellectionẽ põt cũ multis mꝉtas coefficẽ nec tot cũ tot q̃n cũ plib⁹ poſſit plẽs De intellectu aũt nr̃o in pñti ſtatu nõ ẽ ſic ⁊ hoc ꝓpꝛ dependentiã ei⁹ in opãdo a ꝟtute fantaſtica ⁊ ſpiritib⁹ corꝑalib⁹ q̃bus accidit debilitas ⁊ fatigatio nõ ſolũ ex continuatione opatiõis ſꝫ etiã ⁊ multiplicatiõe ſicut experientia mõſtrat. Vñ Auguſt. iiij. ſup Geñ. ca. xxxv. mox p⁹ ꝟba allegata ꝙ potẽtia mẽtis ãgelice cũcta q̃ voluerit ſimul fa. illime cõpꝛhẽdit dicit ꝙ ꝓpter corp⁹ corruptibile quod aggrauat animã mẽs humana etiã cum feruẽtiſſimo ſtudio inſtat noticie reꝝ nõ niſi cũ tpis tarditate ⁊ difficultate agit: ⁊ eandeꝫ cũm reddit q̃ndecĩo de trinitate. ca. xxiiij. ꝙ ex pcti morbo dicit nobis ꝓueniſſe ⁊ in cap. pcedẽti. i. xiij. dicit ꝙ ꝑtes imagis nr̃e aĩe ſcꝫ mẽs. ĩtelligẽtia. ⁊ volũtas. erũt eq̃les cũ fueꝛt ab oĩ lãgore ſanate. igiꝉ. tot ſimul poterim⁹ actu ĩtelligere. quot nouiſſe ⁊ ꝑ ꝯñs quot reꝝ ſpẽs hẽbim⁹ ꝑ q̃ clare vꝫ ꝙ hõ in ſtatu inocẽtie ⁊ nãlis itegritatꝭ oĩb⁹ reꝝ ſpẽb⁹ q̃s hũiſſꝫ ſimꝉ vti actualiter potuiſſet: q̃d ĝ mirũ ſi hoc poſſit ãgel⁹ nõ ꝑ pctm̃ ĩ ſuis nãlib⁹ ꝟtutib⁹ viciat⁹ eſ

iſtud pōt eſſe per ſe cōfirmatio concluſionis ꝑpoſite.
¶ Cōtra hanc ↄluſionem arguitur ſic. Ex ea ſequit̄ ꝙ
intellectus eſſet infinite actiuitatis: hoc conſequens ē
falſum. ergo et añs. falſitas ↄſequētis relinquitur no
ta et ꝓbat̄ ↄña. naꝫ poſſe intelligere aliquid vnū intel
ligibile diſtincte eſt alicuius potentie ⁊ poſſe ſimul in-
telligere duo obiecta diſtincte eſt in duplo maioris po
tentie et poſſe ſimul intelligere tria diſtincte eſt in tri-
plo maioris potentie et ſic ſemper ex parte intelligibi
lium arguitur maior actiuitas: igitur poſſe ſimul infi-
nita diſtincte intelligere arguit infinitam intellectiui
tatē in eo ꝙ ſic poteſt. ¶ Ad iſtud rñdetur negādo ſeq
lam: ⁊ ad ꝓbationem ↄcedo ꝙ intelligere vnū diſticte
arguit aliqualē potentiā ⁊ intelligere duo diſticte ⁊ ſi
mul arguit i duplo maiorē ꝑfectionē ceterꝭ pib⁹ tā ex
ꝑte intelligibilium ꝙ̄ intellectionū ⁊ alioꝝ per ſe cō
currentiū ad intelligenduꝫ: ſi cetera nō ſunt paria pro
poſitio non ē vniuerſaliter vera vt patet in ſimili. Nā
alicuius potentie eſt portare vnum pondus ſe ſolo. et
tamen non eſt in duplo maioris potentie cum auxilio
portare duo ſimilia pondera immo nō eſt maioris po-
tentie. Sed contra hoc arguitur. ex iſto ſequitur ꝙ an
gelus diſtincte poteſt cognoſcere quālibet partem cō
tinui: et ſic habebit infinitas noticias actuales diſtin-
ctas quod tamen iſte in eadem queſtione negat. ⁊ pro
bo ↄſequentiā tū primo. ¶ Angelus per te poteſt ha
bere tot noticias actuales quot habet ſpecies. et hoc
eſt propterea quia habet ſupplementum ſpecieruꝫ: ſꝫ
ſic eſt ꝙ obiectum tm̄ ſupplet ad productioneꝫ noticie
intuitiue ſicut ſpecies ad productioneꝫ noticie abſtra
ctiue. Non aliter ponūtur ſpecies vel habitus niſi ad
ſupplendam vicem obiecti in productione noticie. er-
go cum quelibet pars continui eſt ſufficienter obiectū
angelo habebit infinitas noticias. Nō eſt ſignandum
minimum obiectum intelligibile vel maximum nō in-
telligibile reſpectu intellect⁹ angelici: ſed hoc nobis
pro iſto ſtatu conuenit qui oculo corporeo viſionem ſu
ſcipimus per pyramidem cuius conus poteſt eſſe tan-
te anguſtie ꝙ non ſufficit ad productionem viſionis.
Tum ſcd̄o. angelus poteſt habere tot noticias actua-
les quot habet ſpecies per te: ſed quelibet pars conti
nui quantumcunqꝫ minuta multiplicat ſuas ſpecies ꝑ
medium. ꝰ angelus poteſt diſtincte quālibet partē cō
tinui cognoſcere. Dicis ꝙ nulla pars ꝓducit ſuas ſpe
cies: ſed omnes ſimul producunt vnam ſpeciē. ¶ Con
tra ſi ſecunda pars proportionalis ↄtinui ſeparet̄ a to
to ꝓduceret ſuas ſpecies. ergo ⁊ vnita: ↄña tenet vtro
biqꝫ. immo citius confortatur in toto ꝙ̄ extra totuꝫ vt
patet de calore ſeparato et vnito de paruo graui ſepa-
rato ⁊ eodē vnito. ¶ Sed dicis loqueris de ſpeciebus
vel habitibus angelo inherentibus. Contra ſi ponas
angelum intelligere obiectum extenſum per ſpecies ī
medio. debebis ponere ſpeciem intelligibilem in intel
lectu reſpondentem et ſi non ponas ꝑꝫ probatio pri-
ma. Dico ergo ꝙ rationabiliter in hanc diſiūctiuam ī-
cidendum eſt vel ꝙ angelus ſibi relictus nō poteſt ha
bere tot noticias actuales quot habet habit⁹ vel ſpe
cies. vel ſi poteſt habere tot actuales quot habꝫ ſpēs
infinitas habebit intuitiuas diſtinctas angelus. Et ſe
cunda pars ſic coloratur. licet angelus ſit impartibi-
lis eſt tamen in loco diuiſibili et extenſo ſignetur vnū
pedale in quo ſit et videat alium angelum ꝓpinquuꝫ
vel continuuꝫ iam in qualibet parte ſui ſpacij habebit
aliam et aliam noticiaꝫ de illo angelo. Si dicas ꝙ erit
eadem noticia. iam in qualibet parte illius ſpacij po-
terat habere de diſtinctis partibus varias noticias.
ita ꝙ in prima parte proportionali illius ſpacij habe-
bit vnam noticiam diſtinctam prime partis ꝓportio-
nalis a continui: in ſcd̄a parte ꝓportionali illi⁹ ſpacij
habebit noticiam diſtinctam ſcd̄e partis proportio-
nalis a continui: et ita ſit reſpondentia partium ꝓpor
tionaliuꝫ loci ad partes proportionales continui. Et
confirmatur hoc ipſum ſuppoſito ꝙ ſacerdos intēdat
conſecrare vnam hoſtiaꝫ per partes ꝓportionales im
pares ſcꝫ primam tertiam: et ſic in abyſſum alternatī
et ſit angelus cum illa hoſtia iam hec infinitas hēbit
noticias intuitiuas diſtinctas illorum partiuꝫ: quia in
finita eſt multitudo cathegoreumatice illorum partiū
ſeparatorum: ſi iſte rationes ſint ſophiſtice rationabi-
lius apparet incidere in priorem partem diſiunctiue:
ſcilicet ꝙ angelus nō poteſt habere tot noticias actu-
ales quot habet ſpecies vel habit⁹. Experimur ꝙ ita
eſt in nobis et debemus dicere in angelis ſicut ī nobis
ſaltem proportionabiliter. hoc eſt dando angelo plu-
res noticias actuales ꝙ̄ nobis ſcd̄m proportionem na
turalium eius ad nos. et iſtud debemus dicere niſi do-
ceatur de oppoſito: ſed mox ad rationes oppoſitas rñ
debimus quando adducitur auctoritas beati Augu-
ſtini dicentis ꝙ potentie ſpirituales mentis cuncta ꝗ̄
voluerit ſimul noticia facillime apprehendit: concedo
auctoritatem vt iacet quia habetur ſoluꝫ ſermo de be-
atis ſicut iſte proteſtatur: ponit que voluerit modo be
atus non vult aliquid quod n[illegible]
tur ipſe intelligit de noticijs actualibus cadentibus
in ſua capacitate actiua que eſt multo maior ꝙ̄ noſtra
et ita rñdetur ad has auctoritates. Et ad rationē ſuā
que eſt argumentum ſcd̄m ſi non poteſt habere tot ac-
tuales noticias quot habet ſpecies hoc eſſet quia an
gelus non poteſt tot intellectiōes recipere aut nō po
teſt ſimul tot intellectiones producere. Non do pmū
tot intellectiones actuales poteſt angelus recipere:
quot deus poteſt in eum producere. ſed tales ſunt infi
nite. do ergo ſcd̄m membrum propter limitatam potē
tiam eius poteſt vti actu huius ſpeciei vel illius trib⁹
vel quatuor talium ſpecierum ſed non poteſt tranſcē-
dere limites ſue actiuitatis ſicut equus ligatus in ca
piſtro cuius extremitas eſt fixa palo pōt ire ſi volue-
rit in ambitu ſui cha[illegible]i ſed vlterius progredi nequit.
Et quando arguit licet intellectus ſit principium acti
uum intellectionis non eſt tamen totale: ſed partiale
concurrens ad productionem intellectionis: ita ꝙ cuꝫ
vna ſpecie coagit vnam intellectionem et cum alia ali
am: dico ꝙ hec probatio eſt balteus hectoris. ⁊ conclu
dit ꝙ angelus poteſt habere infinitas noticias intui-
tiuas diſtinctas cathegoreumatice infinitas quod ipſe
negat et patet: cum intellectus angelicus ſit ſoluꝫ pn
cipium partiale intellectionis intuitiue et ad varias
intuitiuas a varijs obiectis opem accipit. Et ad exem
plum de ope in ferendis lapidibus dicitur ꝙ illud nō
eſt ad propoſitum. Duob⁹ modis vnum agens ſuffra-
gium ab alio accipit ad operandum vno modo quādo
cuꝫ auxilio plus conatur ꝙ̄ ante conabatur ſine ſuffra
gio. licꝫ non totaliter producat operationem et talis
agentis actiuitas incertis terminatur effectib⁹ ſic cō
tingit de potentia viſiua noſtra reſpectu noticiarū in-
tuitiuarum: ſic etiam contingit in nobis reſpectu noti
ciarum abſtractiuarum quemcunqꝫ numerū ſpecieruꝫ
habuerimus fac experimētum tu ipſe. Aliud eſt agēs
non magis laborans cum auxilio ad plures operatio
nes immo minus vel equaliter ꝙ̄ ad vnam ſolitarie: vt

ſi fortes poteſt portare vnam libram ſine auxilio cum decem ſe fortioribus vndecim libras iſti vndecim portabunt ſi non fuerit inter eos impedimentuȝ. in primo modo eſt intellectus cum ſpecie vel obiecto: et nō in ſecundo membro: et in nobis: ⁊ in Adam ante lapſum et in angelis beatis. hoc habet veruȝ naturaliter Pluribus intentis minor eſt ad ſingula ſenſus. Nec auctoritas beati Auguſtini vllo modo eſt in oppoſitum. Propter iſtam celeritatem intelligēdi nōnulli opinati ſūt angelos non poſſe intelligere cum diſcurſu quod iteꝝ non eſt rationabile. ¶ Sed iteꝝ in mēbris datis ē difficultas: nō videtur ꝙ angelus poteſt habere plures noticias actuales cum ſpeciebus q̄ ſine ſpeciebus: vel oportet concedere ꝙ non eſt in noticiis actualibus naturaliter poſſibilibꝰ ſtatꝰ. Arguit̄ hec diſiūctiua nō ē ſtatus in habitibus: ſed quibuſcunq; acquiſitis cum illis alii acquiri poſſunt: alii inq̄ non pugnantes cū eis (ſemper de impertinētibꝰ loquor) probat̄ iſtud: q2 dato oppoſitum ſi finiretur capacitas intellectus in habitibus mane foret habenti tot habitus quot ſufficiunt capacitati intellectus amplius ſtudere: cuȝ nouos habitus acquirendo priores amitteret. etiam cum quacunq; tenaciſſima memoria: et maxima diligentia retinendi adhibita. ¶ Preterea arguitur ad idem. capacitas paſſiua intellectus eſt infinita. licet actiua terminetur: modo intellectꝰ paſſiue ſe habet reſpectu habituū qui in dormiente manent. Probeta ergo illa ꝓ [illegible] s in habitibus arguitur. diſiūctiua vel habēs plures habitus poteſt habere plures noticias actuales q̄ habens pauciores vel nullos habens: et ſic non erit ſtatus in noticiis actualibus: ⁊ habetur altera pars diſiunctiue. et per ꝯñs tota. quia ſi non ſit ſtatus in cauſa actiua naturali ⁊ paſſum fuerit bene diſpoſitum et applicatum non erit ſtatus in effectu. ſi habens habitus non poteſt habere plures noticias actuales q̄ non habens: et habens plures habitus non poteſt habere plures noticias actuales q̄ habens pauciores: habetur altera pars diſiunctiue et ꝑ ꝯñs ipſa tota. Rñdet̄ hoc ſuppoſito quod credo eē verum ꝙ habitus efficientiam habeat reſpectu actꝰ concedendum eſt ꝙ potentia cum habitu poteſt intenſiorem actum habere q̄ ſine habitu. ⁊ hoc ſerioſius alibi proſequuti ſumꝰ: et ratio: quia potentia iuuatur ab alia cauſa: ſed non oportet ꝙ potentia cuȝ multis habitibus poſſet plures actus habere: cum habitu q̄ ſine habitu: ſed iſtam partem probare non eſt facile. Propterea eius oppoſitum aliquid coloris habet. ſuadet̄ hoc ſic q2 dato oppoſito non erit ſtatꝰ in noticiis actualibus: et ſic non pluribus intentis minor erit ad ſingula ſenſus: et ita facile erit hr̄e centum mille actꝰ remiſſos circa obiecta impertinentia: ſicut habere paucos actus intenſos circa pauca obiecta vel vnum contra experientiam. ¶ Et quicquid ſit hoc argumentum non poteſt ſuffragari viro cōtra queȝ diſputamꝰ: quia concluderet pro iſto ſtatu ꝙ homo poſſet habere tot actus quot habitus: quod a nullo eſt auditum vel pauciores actus q̄ habitus licet plures cuȝ habitibꝰ q̄ ſine eis: quod noſtre poſitioni nō plus repugnat q̄ ſue. et hec de hac queſtione pro nunc dicta ſufficiant.

¶ Diſtinctionis. xi. Queſtio ſcd̄a.

Secundo circa hanc diſtinctionem queritur. vtrum cuilibꝫ hominuȝ deputetur angelus bonus a principio natiuitatis ad eius cuſtodiam. ¶ Ad hanc queſtionem reſpōdetur per duas cōcluſiōes affirmatiuā. hoc ꝑſuadet magiſter capite primo huiꝰ diſtinctionis introducens illud Matthei. xviii. Angeli eorum ſemper vident faciem patris ſuper quo loco dicit Hieronymus vnamquanq; animam ab exordio natiuitatis habere angeluȝ ad ſui cuſtodiam deputatum inquiens: ita magna dignitas animarum eſt: vt vnaqueq; habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiam ſui angeluȝ delegatum quod nō intelligitur de nato extra vterum ſolum: ſed etiaȝ de nato ſimpliciter. ¶ Item yſaye. lxii. ſuper muros tuos hieruſalē conſtitui cuſtodes: muri ſunt apoſtoli: cuſtodes ſunt angeli. vt dicit gloſa. ¶ Preterea eccliaſtici. xvii. in vnamquanq; gentium prepoſuit rectores gloſa idem angelos. ¶ Secunda concluſio. Hominem nō deſerit in via angelica cuſtodia probatur. non debꝫ ceſſare cuſtodia angeli q̄diu poteſt proficere homini: ſed omni viatori: et in quolibet eius ſtatu poteſt ei angelꝰ proficere. igitur. Confirmatur hec ſuaſio non minꝰ ſolicitus eſt bonus angelus in cuſtodiendo q̄ malus innocendo: ſed malus angelus etiam in cruce chriſto nō defuit ſicut habetur per gloſam Tho. vltimo. ergo bonus angelus nullum viatorem q̄tuncunq; malum penitus deſerit. ¶ Contra priorem concluſionem arguitur ſic. Inutilis eſt hec cuſtodia angelorum in paruulis non capacibus rationis cum mereri/ neq; demereri nequeāt. ¶ Et confirmatur hoc in omnibus angelꝰ eſt nobis datꝰ ſicut preceptor reſpectu diſcipuli: ſꝫ malus eſſet pedagogus vel inutilis ſi permitteret ei commiſſum delinquere vbi poteſt eum impedire: ne male agat: et poteſt eum vrgere ad bene agendum: ſed angelus eſt nobis fortior. ergo poteſt nos impedire ab homicidio et multis flagitiis in q̄ nos noſtra ſponte p̄cipitant̄ ruimus: et poteſt nos cogere ad bona. ¶ Ad p̄mum rñdetur ꝙ bonus angelus eſt vtilis exiſtenti in vtero preſeruando malum angelum ne paruuluȝ ſuffocet. et ad multa alia que paruulo conducūt. ¶ Sed contra tunc angelus debet ſeruare paruulum ne ſuffocetur in lecto inter parentes: vel ne occidatur a vipera vel cane rabido vel tyranno vt potiatur hereditate paruuli: rñdetur negando ꝯñam. Si angelus oīa hec ſuppleret parentes ignauiter curam haberent de paruulo et non eſſent ſoliciti de prole ſeruanda quam genuerunt: cōtra naturas omnium animaliū: et leena. tigrides: ſerpētes ſoliciti ſunt de conſeruando ſuo fetu: decuit homines non eſſe deterioris conditionis quibꝰ cum robore corporis data eſt ratio ad hec oīa diligēda. ¶ Ad ſcd̄m rñdetur ꝙ angelus eſt nobis datꝰ tan q̄ preceptor: ſed aliquid diſcriminis eſt effrenē petulātiam iuuenis verberibus verbiſve cohibet preceptor: qui interdum aſſiſtit nonnunq̄ vero diſcedit et cū adoleuerit iuuenis relinquitur in manu conſilii ſui: non eſſet congruum ꝙ angelus ſic cuſtoditum arceret ſenſibiliter (cū eſt comes indiuiduus cuſtoditi) nunq̄ daretur homini facultas malefaciendi: ſed quilibꝫ eſſet coactus bene agere: et impeditus perperam agere: ⁊ ſic vnus homo non eſſet magis laudandus q̄ alius: et ſic tolleretur gloria et premium que fomentum preſtant

virtuti. Virt⁹ et ars eſt circa difficile ſecundo ethicoꝝ
et quinti ethicorum pmo dictum byantis Ariſtoteles
commendat inquientis magiſtratus virum oſtendit.
et ſic eſt de libertate: et hoc eſt maxime congruũ iuxta
illud eccleſiaſtici. xv. deus ab initio conſtituit hominem
et reliquit illum in manu conſilij ſui. ꝛ adiecit mãdata
et precepta ſua. ¶ Si volueris mãdata conſeruare cõ
ſeruabunt te: et in perpetuum placidam fidem ſerua-
re. appoſuit tibi aquam et ignẽ ad quod volueris por-
rige manum tuam ante hoiem: vita et mors: bonum et
malum. ¶ Contra ſcðam concluſionez arguitur ꝑ glo
ſam ſuper illud Hieremie. li. Curauimus babilonem
et non eſt ſanata. derelinquamus eam et vadat vnuſq͏ꝫ
in locum ſuum: dicit medici ſunt angeli quos a no-
bis repellimus dum eorum conſilio non acquieſcim⁹.
Item damaſcenus dicit ꝙ antexpus carebit angeloꝝ
cuſtodia. et Eſaye. v. ſuper illo verbo auferam ſepem
eius. id eſt angelorũ cuſtodiam. ergo a gente iudeoruꝫ
cum vineam vocat ſubſtraxit angeloꝝ cuſtodiã. ¶ Rñ
detur ad iſta ꝙ angelus reliquit tales preſcitos obſtĩ
natos ad bonum: non tamen eos deſerit impediendo
eos ne plura mala perpetrant: et ſic intelligantur ſimi
les auctoritates. poteſt ſemper eſſe aliquid ſpei q̃diu
quis eſt viator per finalem penitentiam: et latet ange
lum creberrime: an ſuus cuſtoditus ſit predeſtinatus
vel preſcitus. et quocunq͏ꝫ homine ſignato ille põt me-
reri dum eſt viator. et ſi ſic queꝫ nominas antexp̃m po
teſt non fuiſſe antixp̃us de quo ſcriptura: et patres lo-
quuntur: ſed alius erit angelus bonus multa bona p̃-
ſtat arcet demones Thobie vlti. o. et hoc patuit ĩ re-
ges medorum tollet impedimenta boni: propterea ꝑ-
cuſſit primogenita egypti: vt populus iſrael liberare-
tur Exodi. xii. Illuminat vt Danielis. ix. Nunc egreſ-
ſus ſum vt docerem te: vt intelligeres conſolatur affli
ctos Thobie. v. Forti aio eſto in proximo eſt vt a deo
cureris. iij. Reguꝫ. xix. dixit angelus Helye queꝫ etiã
laute refecit ſurge et comede. inquiens grandis eñi ti
bi reſtat via: ducit et reducit Thobie. v. Ego ducã et re
ducam eum ad te. deiecit hoſtes Eſaye. xxxvij. Egreſ-
ſus angelus domini percuſſit in caſtris aſſiriorum tẽ-
ptationes mitigat Geneſis. xxxij. vbi poſt luctam ia-
cob cum angelo: ꝛ benedictione accepta tetigit neruũ
femoris eius. et ſtatim emarcuit oratiões defert Tho
bie vltimo. quando orabas cum lachrymis ego obtu-
li. ¶ Dubitatur an chriſtus habuit angelos cuſtodes
¶ Secundo dubitatur. an angelus malus poteſt pra
uas affectiones cauſare in nobis. ¶ Ad primum dici-
tur ꝙ non cuſtodiri dicit cuſtoditum lapſuꝫ vel labilẽ.
et dicit indigentiam in cuſtodito. modo hoc non conue-
niebat chriſto: nec nature aſſumpte ab eo. bene autem
habuit angelos miniſtros: vt patet Matthei. iiij. Ac-
ceſſerũt angeli et miniſtrabant ei: Sed ɔtra hoc argui
tur Luce. xxij. dicitur. Apparuit ei angelus de celo cõ
fortans eum: et confortatio quedam cuſtodia eſt. ꝛ p̃o.
xc. dicitur. Angelis ſuis mandauit de te: vt cuſtodiãt
te in omnibus viis tuis. ¶ Ad primum dicitur duplex
eſt confortatio: quedam poteſtatiua. et illa eſt eminen
tior in confortante q̃ in confortato: talis confortatio
non erat in chriſto. Alia eſt confortatio miniſterialis:
et de illa loquitur Lucas. et hoc factuꝫ eſt: vt oſtenda-
tur humanitas in chriſto qui confortabatur contra tri
ſticiam inſurgentem in parte ſenſitiua ex app̃henſiõe
mortis imminentis. et hoc eſt quod gloſa interlinearſ
dicit. ſicut propter nos triſtis eſt. neceſſe eſt vt ꝓpter
nos confortatus ſit: nec egebat angelo cuſtode propt

mortem: quia ſua ſponte ſe holocauſtum obtulit ꝓno-
bis ſecundum illud Eſaye. liij. oblatus eſt quia voluit
et Joannis decimo. ego pono animam meam: et ite-
rum ſumo eam nemo eam tollit a me: ſed ego pono eã
a meipſo. ꝛ que ſequuntur. ¶ Ad illud pſalmiſte dicẽ
ꝙ non intelligitur de capite chriſto propter ſe: ſed pro
pter ſua membra. ¶ Ad ſcðm dicitur ꝙ angelus mal⁹
non poteſt immediate cauſare aliquas qualitates in
anima noſtra nec obiectiue intuitiue: nec aliter ꝓhoc
ſtatu non eſt obiectum intuitiue noſtre. ꝛ ſi obiectũ eſſet
aliter nullam noticiam vel actum voluntatis in aĩam
noſtram cauſare poteſt: ſicut in diſtinctione ſuperiori.
minus rationabile putauimus ꝙ angelus auditionẽ
cauſet in angelo: quia ſic demon triſtitiam iram et odi
um poſſet cauſare in angelos beatos: niſi deus impe-
diret. et in damnatos hoc non debet poni. et quicquid
ſit de angelis nullam qualitateꝫ poteſt cauſare in ani
mam informãtem corpus potiſſimuꝫ mortale. demon
tamen poteſt ludificare ſenſus humanos ponendo in
ter nos et viſibile obiectum opacum impeditiuum illi
us viſibilis: põt ponere varios colores iuxta ſe ꝙ ap-
pareant plures: ſicut in Iride in cauda pauonis vel ĩ
collo columbe. videmus etiam ꝙ vnus pannus delica
tus poſitus ſuper aliuꝫ: cauſat alium colorem. ¶ Si-
militer poteſt mutare receptiua ſpecieruꝫ. Dubiuꝫ eſt
apud multos: an poteſt mutare viſionem et ſpecies vi
ſiuas de ſortem platonem non ponendo accidens de
ſubiecto in ſubiectum: ſed ipſu... [illegible]
lecto: ſed ponendo ꝙ ſubiectum primum viſiõis eſt ag
gregatum ex corpore partiali et anima intellectiua ſi
ne corruptione ſubiecti: hoc facere nequit. Etiam illo
dato cecus naturaliter poteſt videre in ſenſu compoſi
to contra Ariſtotelem primo poſteriorum. et hoc mo-
do fiunt faſcinationes. xviij. de ciuitate dei capit. xviij.
Auguſtinus refert varronem narrare ꝙ quandam ma-
ga ſocios vliſſis mutauit in beſtias: et tamen ita non e-
rat ſecundum veritateꝫ: cui quadrat illud poete. Car
minibus Circe ſocios mutauit vliſſis. Et ɔſonat gloſa
interlinear. ad Galathas tertio. O inſenſati galathe
quis vos faſcinauit veritati non obedire. vbi gloſa q̃ſ
ante oculos eſt non videre interdum eſt per malos hu
mores oculos inficere ſecundum illud vergilii in bucc-
colicis. Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat ag-
nos. Cum arte ioculatoria trabẽ grauẽꝫ videaẽ trahe
re galus. et exiſtentes in cena videtur decollati. dom⁹
vacua ſerpentibus ac illuſione eiſdem referta videaẽ.
quare hoc negabitur a callido demone. Si per natu-
ras herbarum et lapidum apud Albertũ. et alios mi
randa narrentur poſſe fieri: hos effectus incompara
biliter melius nouit altioris ſpeciei angelus.

¶ Diſtinctio duodecima.

HEc de angelice nature
conditione dicta ſuffici
ant. Nunc supereſt de
aliarum quoq͏ꝫ rerũ cre
atione / ac precipue de
operum ſex dierum di-
ſtinctione nonnulla in
medium proferre. Cum deus in ſapientia
ſua angelicos condidit ſpiritus: alia etiã
creauit / ſicut oſtendit ſupradicta ſcriptu

ra Geneſis que dicit. In principio deum creaſſe celum. id eſt angelos: et terraꝫ ſcꝫ materiam quattuor elementorum adhuc confuſam et informem: que a grecis dicta eſt chaos: et hec fuit ante omnem diē. Deinde elementa diſtinxit deus: et ſpēs proprias atqꝫ diſtinctas ſingulis rebꝰ ſecundum genus ſuum dedit: que non ſimul (vt quibuſdam ſanctorum patrū placuit) ſed per interualla temporū ac ſex volumina dierum (vt alijs viſum eſt) formauit.

¶ Diſtinctionis. xij. Queſtio vnica.

A ſuperioribꝰ magiſter loquutus eſt de angelis et creaturis ſpiritualibus ¶ Nūc autem proſequitur materiā de creatione loquens de materia ꝛ que varie a patribus exponuntur illi paſſus geneſeos. In principio creauit deus celum et terram. aliqui per terraꝫ intelligūt materiam primam nudam ſine forma. aliqui formam corporeitatis cum materia intelligunt: vt ex dicendis lucidius euadit. gratia cuiꝰ. Queritur: an ſint due ptes in compoſito ſubſtantiali: quarum alterutra poteſt eē ſine altera. ¶ Reſpōdetur per cōcluſiones quatuor. ¶ Quarum prima eſt. Materia eſt pars compoſiti realiter diſtincta a forma. Probatio. In generatiōe corrumpitur forma ſubſtantialis precedens et producit noua: et materia ſubicitur vtriqꝫ termino tranſmutationis: vt dicitur primo phiſicorum. ¶ Item qñ lignū vel ſtramen corrūpitur. Illic aliquid manet et nō forma ſubſtantialis. immo nihil aliud q̄ materia ipſa in quā egit agens corruptiuum forme. ¶ Preterea ſcđo de anima circa principium ſubſtantia diuiditur in materiam et formam: et compoſitum ex his quod vocat hoc aliquid eo ꝙ tota ſubſtantia demonſtratur ꝑ pronomen hoc vel ſuum condeclinium ubi materiam potētiam: formam ꝛ ſpēm vel andilechiam vocat. eo ꝙ materia eſt in potentia ad formas ſuſcipiendas. ¶ Secūda concluſio. Deus poteſt facere materiaꝫ ſine forma ſubſtantiali. Probatio quandocunqꝫ ſunt due res abſolute create quarum neutra eſt pars alterius deꝰ poteſt quamcunqꝫ illarum rerum conſeruare reliqua corrupta. hoc vtrobiqꝫ videtur verum dico abſolute: propter reſpectus intrinſecus aduenientes quarum neutra eſt pars alterius: et totum ſine partibus (ex quibꝰ conflatur) conſeruari nequit. modo materia et forma ſūt due creature realiter diſtincte: et res abſolute quarū neutra eſt pars alterius: etiam ſcđm aduerſarios. igitur. ¶ Confirmatur quando agens naturale corrūpit formam ſubſtantialem vnius rei non eſt neceſſe ꝙ deus concurrat ad productionem alterius forme ſubſtantialis poteſt tñ ↄcurrere ad prius non concurrendo ad poſterius. quo facto erit materia ſine forma ſubſtantiali. Iſtud probatur etiam de corpore chriſti ī triduo potiſſimum contra hunc doctorem ponentem vnā formam in homine. ¶ Tertia concluſio. Deus poteſt ſeparare omnem formam accidentalem a materia. ¶ Probatur concluſio. Capta illa maxima qua probare niſi ſumꝰ priorem concluſionē: huic equaliter applicatur. Hoc ipſuꝫ patet per diffinitioneꝫ accidentis a Porphirio datam. Accidens eſt quod adeſt ꝛ abeſt ſubiecto preter ſubiecti corruptionem. ¶ Quarta cōcluſio. Deus poteſt facere materiam ꝙ non figuretur: nec habet extenſionem partium: quod ptꝫ. poteſt ponere partes mutuo per penetrationem. quod patꝫ. in decima diſtinctione quarti. ¶ Contra primam cōcluſionem arguitur ſic. Materia eſt ens in potentia ſoluꝫ vt patet primo phiſicoꝝ. et actus opponitur potētie. nono methaphiſice. ergo materia nō eſt exiſtens actu. ¶ Preterea ex duobus actibus non fit vnum tertiuꝫ. ergo ſi forma diſtinguatur a materia ex his nō reſultat vnum tertium. ¶ Ad primum diſtinguitur ꝙ eſt ens ī potentia: vel ens in potentia obiectiua tm̄. et ſic nego: quia hoc opponitur actui: vel ens in potentia ſubiectiua: et ſic conceditur. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ dupliciter dicitur ens eſſe in actu. vnomodo quia verum ē dicere ꝙ hoc actualiter exiſtit. et ſic eſt tranſcendens cōuertibile cum ente. ¶ Aliomodo aliquid dicitur eſſe ī actu formali: q: eſt forma: vel compoſitum ex materia forma ꝛ ex duobꝰ entibus in actu: ſcđo mō non fit vnū tertium. ¶ Ulterius arguitur ſcđm philoſophuꝫ. vij. methaphiſice. Materia nec eſt qđ / nec quale / nec quātum / cum non poteſt eſſe reſpectus nihil eſt diſtinctum a forma. ¶ Preterea beatus Auguſtinus dicit. xi. cōfeſſionum: duo domine feciſti. vnum prope te: aliud ꝓpe nihil. per nihil materiam primam intelligit. ¶ Ad ſcđm dicitur ꝙ materia non eſt quid completum / nec quantum ↄpletum / ſicut totum ↄpoſitum / nec quale vel non cognoſcitur tale: niſi in analogia ad formam. ¶ Ad auctoritates Auguſtini: citius ſunt contra arguentem. quia cum eſt ꝓpe nihil eſt aliquid non magne imperfectionis. Non ſtes in proprietate ſermonis in veritate huiꝰ eſt aliquid prope nihil. Non eſt opus reliquas concluſiones impugnare: videntur mihi certe: licet quidam doctor teneat ꝙ materia non poteſt eſſe ſine forma: ꝑ aliquā potentiā. nec in hoc dicto: nec in probatione illius video aliquid apparentie: nec in dicto magiſtri in littera tenentis ꝙ deus non poteſt facere materiam ſine forma: quod tenet Hugo de ſacramētis libro primo parte prima capitulo quarto. ¶ Neuter eorum affert rationem nec afferre poteſt. Probatio concluſionis eſt manifeſta contra eos. Et Auguſtinus. xij. ↄfeſſionum circa principium. ait enī ſic. Nonne tu dñe docuiſti ꝙ priuſq̄ informē iſtam materiaꝫ formares atqꝫ diſtingueres: non erat aliquid nō color: nō figura: non corpus: non ſpiritꝰ: tñ non oīno nihil erat. Erat enī quedam informitas ſine vlla ſpē. Et ſequitur Cur ḡ non acciperam informitatē materie quā ſine ſpē feceras. Un̄ ſpecioſum mundū faceres. vt appellaret terra inuiſibilis et incōpoſita / et ea q̄ ibi ſequunt.

¶ Diſtinctio. xiij.

PRima autem diſtinctionis operatio fuit formatio lucis: ſicut oñdit ſcriptura Geneſis: que commemorata rerum informitate earum diſpoſitionem a luce inchoauit ſub

dens. Dixit deus: fiat lux: et facta eſt lux: et diuiſit lucem a tenebris. Appellauitq; lucem diem et tenebras noctem. ⁊c.

¶ Diſtinctionis .xiii. Queſtio vnica.

IN iſta .xiij. diſtinctione vbi magiſter loquitur de creatione lucis / et luminis quero in q̄ſtione an radius lucis vel alterius obiecti ſit corpus? ¶ Pro q̄ſtionis elucidatiõe ſupponatur ꝙ radius nihil aliud eſt q̄ ſpecies rei viſibilis: corpora tamẽ luminoſa dicuntur ſpecialiter radiari: quia radiis cetera illuſtrãt. ¶ Hoc prelibato reſpondetur per concluſiones duas ſequentes. ¶ Quarum prior eſt. Quilibet radius viſualis eſt corpus de predicamento quãtitatis. patet: eſt res exiſtens triplicem habẽs dimẽſionem. ergo eſt corpus de predicamẽto quantitatis. cõña liquet. Et añs patet. quia ſuſcipit in corpore ꝑſpicuo extenſo modo accidens impartibile non ſuſcipitur in ſubiecto diuiſibili extenſiue. ¶ Secunda cõcluſio. Nullus radius viſualis eſt corpus de predicamento ſubſtantie. ¶ Probat̃ cõcluſio. Lumẽ eſt viſibile ſicut lux / ſcḋo de anima. et eſt radius lucis: quia lux corpori lucido inheret. ergo aliquis radi⁹ viſualis non eſt ſubſtantia: cũ ſubſtãtia non eſt obiectũ per ſe viſus. et idem eſt iudicium de oĩbus. ¶ Contra iſtas concluſiones arguitur ſic. Penetratio corporũ eſt impoſſibilis quarto phiſicoꝝ. ſed lumen ſtat cũ corpore tranſparẽte: q: niſi ſic aer cederet ob aduentũ luminis quod non eſt dicendum. ¶ Secundo arguitur. Si lumen vel radius viſualis eſſet accidens: tunc accidens migraret de ſubiecto in ſubiectũ. cõñs eſt falſũ. ergo et añs. Falſitas cõñtis relinquitur nota. Probatio cõñe de radio procedente a corpore radiãte ꝑ medium. ¶ Ad primum diſtingo ꝙ penetratio corporum ẽ impoſſibilis: vel corporum de predicamento ſubſtãtie et ſic concedo: vt experientia docet: vel corporum de p̄dicamento quantitatis: ſic negatur. materia et forma extenſa et accidentia materie vel toti compoſito inherentia ſe compatiuntur. et tamen quodlibet illorũ eſt corpus de predicamento quantitatis: ſi teneatur quãtitas res quanta. ¶ Ad ſcḋm argumentũ nego ꝙ radius de ſubiecto in ſubiectum migret lux in corpore lucido: vt in carbunculo vel noctiluca producit ſuã ſpeciem. et eſt lumen in aere vel aqua. et ſic fit multiplicatio ad certam diſtantiam primum lumen. ſcḋo eſt fortius: ⁊ ſecundum eſt tertio vigoroſius: quia oĩe agens naturale fortius agit actione directa in propinquum q̄ in diſtans: tandem deuenitur ad radios remiſſos et debiles ſic ꝙ illi alium producere nequeant: quod pꝫ de bullis in aqua a lapide cauſatis calore. ⁊ ceteris id genus. Sed cõtra hoc arguitur. quando radi⁹ feneſtrã ingreditur nunc eſt in orientali parte domus: nunc in occidua: et tamen aer non mouetur. ergo radius ſolis vel alterius corporis luminoſi de ſubiecto inheſionis in aliud migrat. ¶ Rñdetur concedendo ꝙ ille aer nõ mouet̃: ſed nego ꝙ radius moueatur ꝑ aerẽ: ſed imperceptibiliter corrumpitur vnus: et producit̃ a corpore luminoſo alius. ¶ Tertio arguit̃. Illa ſpecies rei viſibilis poteſt videri in medio: vt ſi radius ſolis vitrũ rubeum in feneſtra penetret. videtur illa ſpecies in pariete oppoſito: et illud pꝫ de ydolo viſo in ſpeculo. Sed iſtud eſt alienum a ſpecie ꝙ videatur. igitur. ¶ Rñdet̃ Non eſt certum de illo quod apparet rubeum. aliqui dicunt illum eſſe verum colorem in aere ſuſtentatum: vt in tertia diſtinctione primi meminim⁹. ¶ Scḋo poteſt dici ꝙ ſpecies non poteſt videri in corpore tranſparente niſi terminetur ad aliquod corpus opacũ: et tũc ſufficienter videtur ſicut dicit commentator ſuper de ſenſu: et de ſenſato capitulo primo. Quãdo lux reflectitur ad plantas virides colorantur parietes viriditate. Eodemmodo dicetur de ſpecie tranſeunte per vitrũ rubeum terminata ad parietem oppoſitũ. ¶ Tertio poteſt dici ꝙ eſt rubedo vitri viſa per lineam reflexam et nulla ſpecies videtur: quia hoc aggregatum reputatur obiectum viſus apud cõiter loquẽtes: color / lux lumen / cum eorum concretis. coloratum / lucidum / luminoſum. eadẽ eſt difficultas de ſubiecto idoli: vt q̄n vidi hominem in ſpeculo querendo de ſubiecto illius ſi ponatur illa effigies ſpecies realiter. Iam eſt queſtio de ſubiecto illius: an aeri ſpeculo contiguo inhereat vel ipſi ſpeculo. ¶ Si dicatur ꝙ ſubiectetur in aere Contra. moto illo aere manet ſimulacrum continuo ergo aeri non inheret. Etiam ad diuiſionem aeris debet diuidi. ¶ Si dicatur eſſe in ſpeculo. Cõtra oĩe accidens extenſum: ſic ſe habet ꝙ ad diuiſionem ſubiecti ipſum diuiditur. pꝫ inductiue [illegible] in partes minutas ſimulacrum illeſum apparebit. et ad ſpeculorum numerum numerabũtur ſimulacra.

¶ Hec ratio vix conuinceret aduerſarios ſatagentes tenere oppoſitum dicerent ꝙ ad motum aeris generatur nouum ſimulacrum ab obiecto preſenti: et ad diuiſionem ſpeculi nouũ ſimulacrum producitur: et vetus corrumpitur non eſt oĩmoda affinitas ipſarũ ſpecierum cum calore et frigore: et ſimilibus qualitatib⁹. ¶ Propterea ſpecies quandam ſpiritualitatẽ induunt. ¶ Tertio dicitur. Nulla eſt ibi ſpecies viſa: nec aliquod ſimulachrum viſum: ſed eſt obiectum principale viſus per lineas reflexas: ſcḋm illud Alani. Nõ eſt in ſpeculo res quam ſpeculamur in illo. Nec oportet ꝙ res viſa per lineam reflexam tãte magnitudinis appareat in moderata diſtantia ſicut eſt: ſicut aduerſarij habent dicere de ſpecie interdum etiam quantitatem percipimus: et non percipimus figurã rei viſe: vt patet re viſa per aquam turbidam. ¶ Quarto arguitur. aliquis radius perpendicularis eſt: et directus. aliquis autem reflexus: tertius autem refractus: ſed illa corporibus de predicamento ſubſtantie conueniũt. ergo radius eſt corpus de predicamento ſubſtantie. ¶ Rñdetur diſtinguendo ꝙ ſit reflexio vel proprie dicta: vt quando aliquid mouetur ad aliquem locum: et ipſum idem reiteratur ad eundem locum per motum localẽ et nego ꝙ hoc conueniat radio: ſed ſolum corporib⁹ de predicamento ſubſtantie: reflexio metaforica conuenit ſpeciebus. ¶ Et pro vlteriori intelligentia preſupponatur illa trita diſtinctio perſpectiuorum: de triplici radio. Nam quidam eſt rectus ſiue perpendicularis quando radius a corpore lucido: vel colorato incidit ſuper ſpeculum ſecundum lineam rectã: ita ꝙ vtrinq; relinquit angulos rectos. De quo totus primus liber perſpectiue cõmunis tractat. ¶ Sed tũc eſt radi⁹ reflexus quando ab obiecto radius incidens ſup ſpeculum non poteſt ipſum pertranſire: ſed propter denſitatem reuertitur ad partem: quia viſibile non potens cauſare ſuum radium per totam ſuam diſtan‑

ſia᷑ per lineam rectã ipſum cauſat in reflectendo cau ſan ꝫ duos angulos acutos: ſcꝫ angulum incidentie: equalem angulo reflexionis: ſicut contingit ad ſenſum quando quis oblique proijcit pilam ad parietem. ita ꝙ linea ducta a proijciente ad parietem ꝗ eſt linea incidentie: facit angulum incidentie acutum: eadẽ pila reſilit iterum oblique per lineam reflectionis: et conſtituit angulum reflexionis equalem angulo incidentie vt patꝫ propoſitione ſexta ſcḋe partis ꝑſpectiue Cãtuarienſis. et hoc oportet quia anguli contra ſe poſiti ſunt equales de iſto radio in ſcḋo libro perſpectiue tractatur. Radius refractus eſt quando radius incidens ſuper ſpeculum: ſed non in directum: ſed ad vnaꝫ partem vel aliam conſtituit angulum in ſuperficie ſpeculi: aliter tamen frangitur quãdo procedit de medio rariori ad mediuꝫ denſius: vt de aere ad aquam ꝗ ecõuerſo: quia tunc frangitur ad perpendicularem. ¶ Et ratio eſt radius perpendicularis ſiue centralis reliqs radijs eſt fortior: et cum medium eſt denſius reſiſtit: radij obliqui accedunt ad perpendicularem. et ſe fortificant: non ꝙ de vna parte aeris in aliam migrant: vt in huius queſtionis capite antea meminimꝰ.

¶ Oppoſito modo contingit quando radius proceſſit a corpore denſo in corpus rarum: et iſta cõtingunt ſiue ſpeculum fuerit naturale: vt pupilla oculi ſecunduꝫ illud Vergilianuꝫ: nuper me in littore vidi: ſiue ſpeculum artificiale: vt poſito corpore opaco poſt corpꝰ dyaphanum [illegible] communiter fieri ſolet. De quo in tertio perſpectiue. ¶ Sed dices radius perpẽdicularis eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cuꝫ radio refracto vel reflexo: ſed perpendicularis tendit in locuꝫ ſui originis. ergo ſimiliter alij duo radij. ¶ Alterꝰ ſequitur ꝙ quis videbit faciem ſuã in pariete. patꝫ qꝛ ab ipſo reflectuntur ſpecies. ¶ Ad primum dicit᷑ ꝯña eſt nulla. Non eſt ratio quare radius perpendicularꝭ plus moueatur ad vnam partem ꝗ ad reliquaꝫ ſecus eſt de alijs radijs: vt in perſpectiua declarari ſolet.

¶ Ad ſecundum nego ꝯñam. Non quelibet reflexio ſufficit ad cauſandam viſioneꝫ: opꝫ ꝙ ſpecies reflectãtur vnite. et a corpore polito/et bene terſo. et hoc potiſſimum in habente oculos bene diſpoſitos Ariſtotelicus antyphon (vt videre eſt primo metheororuꝫ) ſeipſum vidit in ſpeculo: aer erat ei ſpeculuꝫ ob debilitatẽ viſus. ¶ Alterius arguitur. Oculus videns obiectuꝫ per lineam reflexam nõ iudicat viſibile eſſe vbi eſt: immo obiectũ apparet eſſe vltra ſuperficiem ſpeculi: vbi linea reflexionis terminata ad oculum pertigerit: ſi protraheretur in rectum vltra ſuperficiem ſpeculi in occurſu catheti. ¶ Preterea per iſtas ſpecies iudicamus lunam eſſe vicinam terre. et lanceam ardenteꝫ cadere de octauo celo. ergo iſte ſpecies non conferunt ad viſionem: ſed potius ad illuſionẽ. ¶ Amplius duo ſunt oculi per quos ingrediũtur huiuſcemodi ſpecies ergo erunt due viſiones: et per ꝯñs ſemper iudicabuntur duo obiecta. ¶ Ad primum concedo añs: vt probatur vigeſima propoſitione ſcḋe partis perſpectiue vbi cantuarienſis dicit in ſpeculis planis: et alijs maiori parte imagines apparere in cõcurſu radij viſualis cũ catheto. ꝯña eſt nulla ſcḋm aduerſarios negãtes ſpecies huiuſmodi deliria contingunt ſpecies ꝗtuꝫ eſt ex parte harum ꝯducunt: et multa per reflexionẽ ſpecierum: et ſpeculi videntur que aliter non viderentur: vt per appoſitionem duorum ſpeculorum vel plurium. partes poſteriores [illegible] et anteriores: ſuperiores et inferiores intuemur. quas alias contemplari non valemꝰ. ¶ Similiter cum eadem candela per appoſitionem ſpeculorum plures legunt: qui ſine ſpeculis legere neſcirẽt. Non inficior quin ibi contingant deliramenta. qꝛ rem maiorem ſpecula concaua: minorem conuexa: latam ſpherica: oblonga pyramidalia aut columnaria repreſentant. vt in coclear bene polito intueri poteris ĩ ſuperficie concaua illius: et conuexa. et in partibus manubrij eiuſdem. ¶ Ad ſcḋm concedo añs. Non bene iudicamus de diſtantibus nubes celo vicinas: et duas arbores longo interuallo diſtãtes (dummodo ſunt nobis remote) iudicamꝰ propinquas. et hoc eſt quod dicitur concluſione. lxiij. prime partis perſpectiue. ſola diſtantia mediocris viſui eſt certificabilis. et hoc per corpora interiacentia continuata et ordinata. Et concluſione. lxxvi. eiuſdem. Nulla quãtitas rei immoderate diſtantis eſt oculo certificabilis. ¶ Ad tertiuꝫ reſpondetur. ꝯña eſt nulla ſenſum viſus pre alijs ſenſibꝰ maximum diligimus primo methaphiſice: cecos in teſtimonium adduco: et thobiam ſeniorem qui dicebat: quale gaudium eſt mihi qui lumen celi non video.

¶ Propterea natura duos nobꝭ miniſtrauit oculos: vt ſi altero illorum orbati fuerimus remaneret alius: ſed quia duo rami/ nerui optici/ ꝓtenſi/ ad duos oculos vniuntur: vbi ſpecies vnite recipiuntur. Propterea non plura repreſentat obiecta poeticus argos. De quo apud Naſonẽ cantur. Centum luminibꝰ cinctũ caput argos habebat: quem monoculus ſtrabo vel luſcus niſi digito. vel aliter oculum leueꝫ extra ſuũ ſitũ.

¶ Ultimo arguitur. Lux generat ſubſtantiam: ſꝫ nullum accidens producit ſubſtantiam. ergo lux nõ eſt accidens. Maior patet: ſi capiatur ſpeculum concauum et oppoſito ſolis ponendo in centro illius bombicem vel rem facile combuſtibilem. ¶ Rñdetur negando ꝙ lux producat ſubſtantiam tanꝗ cauſa totalis: corpus lucidum illam ſubſtantiaꝫ producit. Non inconueniet cauſam equiuocam partialem eſſe imperfectioreꝫ ſuo effectu. ¶ Ex iſtis patent aliqua. ¶ Primo quare ſenes legunt cum ocularibus neſcientes legere ſine eis propter diuerſitatem mediorum littera apparet groſſior et facit maiorem angulum in oculo. ¶ Secundo patet quare baculus cuius altera medietas eſt in aere. et alia in aqua apparet fractus. ¶ Tertio patet ꝗre denarius proiectus in peluim: in aliqua diſtãtia nõ poteſt videri ſine aqua. et tamen ille denarius in eadẽ diſtantia vel paulo maiori per impoſitionem aque poteſt videri. ¶ Et ex illo iterum ſequitur quarto. ꝙ qñ ſunt nebule inter nos et ſolem ipſe videbitur anteꝗ aſcendat ſuper orizontem noſtrum cõem. Et ex illo gnari paſtores conijciunt futurum diem pluuioſum. ¶ Et hec de queſtione ſufficiant.

¶ Diſtinctio. xiiij.

Dixit quoqꝫ deus fiat firmamentum in medio aquarũ: et diuidat aquas ab aqꝭ: diuiſitqꝫ aquas que erant ſub firmamento ab his que erãt ſuper firmamentum. ꝛc.

¶ Diſtinctionis. xiiij.
Queſtio prima.

In iſta.xiiij. diſtinctiõe loquitur magiſter de celo empyreo. Quero circa hanc diſtinctionem iſtum titulum queſtionis: an quodlibet celum moueatur et an poſſumus ſaluare in celo que contigunt/et quomodo poteſt ſciri eorum propinquitas ⁊ diſtantia. ¶ Pro ſolutiõe queſtionis pono concluſiones. ¶ Prima eſt. plures ſunt celi moti. ¶ Secunda concluſio. Licet hõ poteſt defẽdere ꝙ preciſe decez celi ſufficiunt ad ſaluanda omnia que habemus ponere ſine cõtradictione. rationabilius eſt tamen ponere vndecim celos. ¶ Tertia concluſio. Unum eſt celum ad minus non motuz. ¶ Quarta concluſio. Idem celum mouetur ſimul ab oriente ad occidentem: et ↄtra. vt ptz de omnibus celis dempto primo mobili. ¶ Prima concluſio ptz: quia plures ſunt celi: patet planete/et ſtelle non mouentur ſicut piſcis in aqua: quia ſi vis ita proteruire tunc celum eſſet rarefactibile/et condenſabile. et per ↄñs corruptibile naturaliter quod eſt inconueniẽs: ptz ↄña ſicut qñ ſagitta mouetur per aerem ibi eſt rarefactio/et ſimiliter quãdo lapis mouetur per aquam: ſed ad rarefactionem ſequitur condenſatio: vel duo corpora de predicamento ſubſtantie erunt in eodem loco. ¶ Item ſicut dicit philoſophus ſcḋo de celo. Si natura dediſſet planete motum progreſſiuum: dediſſet et inſtrumenta ad mouendum q̄ tamen non dedit: ſed experimur ſolem et lunaz eſſe in coniunctione. et oẽs planetas a ſole comburi eos interdum eſſe in quarto aſpectu. Interdum in tertio: et hoc non põt eſſe ſi eſſent in eodez celo. ergo ſunt plures celi pro planetis: et qualiter hoc cõcluditur de luminaribus: eodemmodo poteſt concludi de alijs cõmunibus planetis. et inter ſe/et in ordine ad luminaria ergo oportet dare plures celos ad minus ſeptez. ergo plures. ¶ Idem ptz de planetis erraticis/et ſtellis fixis: quia he ſcintillant. ille vero non vt dicitur primo poſteriorum. et vt patet ad ſenſum planete iſtorum celorũ ſunt erratici: non quia declinãt a linea ecliptica ſicut nonnulli imaginati ſunt: quia tunc ſol nõ eſſet de numero planetarum erraticoruz qui ſemper mouetur ſub linea ecliptica: ſed dicũtur erratici: q2 inter ſe nõnunꝗ eſt magnum interuallum: interdum paruum.

¶ Octauum celum vocatur firmamẽtum propter ſtabilitatem ſtellarum: in eis nota hodie inter drachonez et plauſtrum intercapedinem vel inter quaſcunq3 ſtellas illius orbis. et ſemper falſum inuenies: quare vocatur firmamentum ob ſtellarum inter ſe firmitatem. non eſt petenda pluralitas ſine neceſſitate pro omnibus ſtellis poſitum eſt vnum celum: q2 non videtur ꝙ ſi fuiſſent plures celi pro illis ſtellis ꝙ ipſe ſtelle ſemꝑ equaliter diſtarent plus ꝙ̄ in alijs celis. Sup hoc celũ ponitur nonũ celum ſiue aqueum: nõ ꝙ ibi ſit aqua naturalis ad frigefaciendos celos/ne per motum caleñant et deſtruantur: quia ipſum nõ ſuſcipit peregrinas impreſſiones. ¶ Sed q2 eſt quedam affinitas inter aquam. ⁊ hoc celum in luciditate. De hoc dicitur in p̄s. Benedicite aque omnes que ſuper celos ſunt domino. Aliqui putãt nonum celum eſſe illud aqueum azurei coloris quod nobis apparet in ſereno tempore. licet alij hoc aeris denſitati aſcribant dicentes celum nõ poſſe a nobis videri propter eius raritatem: vt de igne cõtingit. ¶ Propinquitas celorum ex planetis eſt deprehenſa luna viſa eſt ſolem et alios planetas eclipſare. ipſa autem a nullo planeta vnꝗ paſſa eſt deliquiũ quare eius celum nobis propinquiſſimum ponebatur. Et eodemmodo reperte ſunt altitudines/et depreſſiones aliorum celorum ſecundũ ꝙ vulgo dicitur. poſt ſim ſuz ſequitur vltima luna ſubeſt/ſol a venere/et mercurio propter ꝓpinquitatem non eclipſatur. ⁊ q2 eſt fons celorum: ⁊ ceteros planetas illuminaret: ponitur tanꝗ rex in medio regnorum medio planetarum. Si fuiſſet infimus loco lune poſitus ſuo calore omnes deſtrueret. ¶ Si eſſet loco ſaturni omnia ob caloris defectum perirent. ¶ Q2 moueant ptz: ſtelle apparent aſcendere in oriente/et ſucceſſiue aſcendere ad medium celum: et poſtea petere occaſuz. hoc patz de Pliade in principio tauri: ſi quis in autumno/et hyeme aduertat: et eodẽ modo de alijs ſtellis: et ſic de ſole et planetis: reliquis ſic de vtraq3 vrſa circa polum arcticum mora: per quarum motus multa vulgus iudicat. nec potes iſta ſaluare per motum circularem terre: et quietem celi. ¶ Cũ primo ſagitta ſurſum emiſſa deſcendit ad illum locum a quo exiuit: ſed ſi terra fuiſſet circulariter mota. hoc nõ contigiſſet ſignãdo tranquillitatẽ in aere. Inſuper ſequeretur ꝙ aer incluſus inter duos montes: et prope montem moueretur ab occidente ad orientem cum ipſo monte contiguus. ↄñs eſt falſum. ergo et añs. ↄſequentia eſt lucida. ¶ Falſitas ↄñtis patet. tunc auis moueretur multo velocius ad orientem: ꝙ̄ occidentẽ et penne eius erigentur dum volat ad orientem: vt cõtingit de volante cum vento: [illegible] velocius curreret ad orientem ꝙ̄ occidentem: cum in vno aer contra mouetur: in alio et ſuffragaẽ. vt cõtingit de mouente cum vento/et contra ventum: et eſto ꝙ diffugium inuenias ꝙ aſcenſus ſtellarum ab oriente in occidentem ſaluantur per motum terre: ab occidente ĩ orientem: vel ꝙ aer contra mouetur terre. et ſic ſagitta in locum in quem emittitur cadit. Cõtra hoc poteſt duci experimentum de motu auium/et hominum. ꝙ homo citius currit ad occidentem cum ad hoc mouetur aer. Inſuper hoc ſeruare nequis de planetis erraticis. qui interdum ſunt vicini: interdum remoti: ⁊ nunꝗ appropinquant vni ſtelle fixe: et ſub ipſa ſunt interdum ab eadem ſunt remota. ¶ Secunda concluſio habz duas partes. Prior eſt ꝙ poteſt defendi ꝙ ſunt preciſe decẽ: ptz hoc Ptolemeus et Joannes de ſacrobuſco author de ſphera poſuerunt ꝙ eſſent nouem/et Ariſtoteles poſuit vltra firmamentum: et ꝙ nonum celum vit eſt primum mobile ſecundum eos: et tñ neceſſarium ẽ dare celum non motum pro beatis. et non poteſt fieri argumentum ↄtra eos quin euadere poſſunt: ⁊ cũ hoc hẽnt non eſſe ponendã pluralitatem ſine neceſſitate: ſaltem ſecundum colorem verborum. igitur. Secũda pars patet. ſeptem ſunt celi pro planetis. ⁊ hic non loquor de partialibus orbibus: ſcz excentricis ſimplr ⁊ cõcentricis ſecundum quid: vel de epycicle: ſed loquor ꝓ toto vno orbe ſufficiente ad totum motum vnius planete: et cuz hoc oportet ponere firmamentum. ergo ibi ſunt octo ſine celo empireo: ſed Ptolemeus point nonum mobile. et ad hoc eſt ratio. ¶ Compertũ eſt ꝙ firmamentũ mouetur ab occidente ad orientẽ in 36000 annis. et licet non ſint ſeptem mille anni ab initio mũdi tamen compertum eſt ꝙ celum pertranſit vnum gradum in centum annis. hoc eſt ſignato vno puncto in zenith capitis. puta vna ſtella per inſtrumenta aſtronomica compertum eſt illam moueri orientem verſus in centum annis vnum gradum deſcribendo. et ſi hõ non

tantum viueret. poteſt relinquere poſteritati q̄tum ip ſe comperit: et idem eſt iudiciuʒ ſi reperiat milleſimā partem vnius gradus: et cum ſint in celo .300. gradus et in .100. annis pertranſit vnum gradum. ꝯñs eſt in .36000. annis redeat illa ſtella ad idem punctuʒ a quo exiuit. Sed ſi celum ſtellatum moueatur ab occidente in orientem oportet dare ſolum vnū illorum motuum et deputatum: ſi non haberet plures motus. q̄ eſt vnū mobile ad cuius motum mouetur firmamentum. ꝯña iſta dependet in hoc q̄ licet celum motum habet vnum motorem qui mouet ipſum celum ad vnaʒ differentiā poſitionis aliquo alio motu mouetur ab intelligentia alterius celi: non inferioris. rationabilius eſt a ſuperioris celi intelligētia. Thebit filiꝰ Chore diu poſt Ptolemeum repperit motum octaue ſphere acceſſus et receſſus: q̄ interdum accedit ad vnum polum. interduʒ ad alium: et hoc cognoſcebatur per ſtellas: nunc polo artico vicinas: nunc diſtātiores quod vide in ſuo libello de motu octaue ſphere. ⁊ in Georgio perbachio q̄ in theorica octaua ſphere opinionem Thebit ad longū explicat. Et vnus iſtorum motuum trium: eſt celo ſtellato appropriatus: et videtur q̄ motus titubatiōis. ergo conſonum eſt dicere. q̄ habet duos celos motos ſuperſe. vnum decimum mobile vnico ſ mplici motu circumuolutum ab oriente in occidentem ſuper polos mundi. Nonuʒ mobile habet duplicem motum vnū proprium firmamentū triplici motu mouetur ab oriente motu [illegible] terrā in .24. horis ab occidente. a ſcdo motu acceſſus. a propria intelligentia. ❡ Tertia concluſio probatur. Oportet dare celum quieſcēs naturaliter loquēdo Arguit ſic. aliqua mineralia generantur in vna parte terre. pari forma leones: ⁊ non in alia: et hoc non poteſt ſaluari a terra. oportet q̄ curtere ad influentiam celi. ❡ Forte dicis hoc eſt propter ea: quia vna patria plus diſtat a via ſolis / et ceteroruʒ planetarum q̄ alia: et ꝓpterea non generantur aſini. nec bene viuūt in Scotia. bene tamen ex iſta parte maris in climatibus. hoc nō ſaluat. Accipe duas patrias habentes eundem paralellum ductum ab oriente ad occidentem / et inuenies aliquid eſſe genitū in vna patria quod nō in alia: terra iſtud facere nequit. videtur q̄ ipſa terra erat vniformiter creata a principio: ſed a planetis et celi influentiis lapides mineralia et huiuſmodi poſtea generantur. ergo cōſonum eſt dare vndecim celos. ❡ Quarta concluſio probatur. de aliquibus celis inferioribus: quia eadeʒ eſt ratio in ſingulis q̄ ſolum moueatur ab oriente in occidentem: et alii celi. prʒ ex prima concluſione. ❡ Q̄ moueatur ab occidente in orientem probatur ſic. capiatur ſtella aliqua fixa cum ſol petit occaſum prope occidentem: et ſignetur talis ſtelle a ſole / et occidente diſtantia: poſt aliq̄s certos dies: vt quatuordecim vel quindecim. Iteruʒ ſole in occaſu poſito eadem ſtella fixa inſpiciatur: et videbitur ſoli: et occidenti notabiliter propinquior: ⁊ ſic in pluribus: adhuc diebus appareret propinquior: et tandem ſtella diſparebit pre nimia eius propinquitate ad ſolem. ergo oportet dicere q̄ vel ſtella acceſſit ad ſolem: vel econuerſo. ſol ad ſtellam. ❡ Sed non poteſt dici primum: quia non acceſſit ſtella ad ſolem per motuʒ primi mobilis: quia illo motu equali tempore omnes ſphere rapiuntur. niſi eīn eſſent motꝰ proprii planetarum quecunq̄ due ſtelle ſiue fixe ſiue erratice aliquanto ſpacio celi diſtarent ſemper tanto preciſe diſtarent. Nec acceſſit ſtella ad ſolem per motum proprium octaue ſphere: quia ille motus non eſt ad occidentem: ſed ad orientem: vt paulopoſt apparebit. et dato q̄ eſſet ad occidentem cum motꝰ ille tardiſſimus ſit: nō fieret in tam paruo tempore / tam notabilis appropinq̄tio eius ad ſolem. oportet ergo dicere ſecundum: ſcʒ q̄ ſol acceſſit ad ſtellam. et hoc eſt moueri ad orientem. ❡ De luna hoc cognoſcitur: hoc pacto. ſi enim poſt cōiunctionem ſuam cum ſole: quando noua apparet inſpiciatur. certa die et hora: vt hodie hora ſexta veſpertina. et notetur ſcd̄m exiſtimationem eius: ab occidente / et a ſole diſtātia. ❡ Scd̄o tertia die notabiliter ab occidente / et a ſole eadem hora remotior orientiq̄ propinquior videbitur. et ſequentibus adhuc diebus propinquior: tandem poſt quartamdecimam diem oppoſita ſoli occidenti eadem hora in oriente videbitur. ergo luna mouetur ab occidente orientē verſꝰ. et ꝑ ꝯñs celum eius. ❡ Sed hic Alpetragiꝰ niſus eſt tueri q̄ nullum celum moueatur ab oriente in occidentem: ⁊ imaginatio veri erat ſubtilis que eſt hec. Dixit q̄ primum mobile complet reuolutionem ſuam ab oriente in occidentem. i vigintiquatuor horis adequate: ⁊ alie ſphere inferiores retardantur a tali complemento. aliqu magis / et alique minus ſecundum q̄ magis vel minꝰ diſtant a primo mobili verbigratia. ❡ Octaua ſphera non complet vnam reuolutionem ab oriente in occidentem in vigintiquatuor horis: ſed modicum deficit. ita q̄ in triginta ſex mille annis ipſa facit vnam reuolutionem. minus q̄ primum mobile. poſtea ſaturnus magis adhuc deficit a tali reuolutiōe completa quā octaua ſphera: et intantum q̄ facit in triginta annis vnam reuolutionem: minus q̄ primuʒ mobile. poſtea Iuppiter magis deficit q̄ ſuperiores. Intm̄ q̄ in duodecim annis facit vnā reuolutionē. minꝰ q̄ primū mobile. pꝰ ea mars magis deficit. intantum q̄ in duobus annis vnam reuolutionem minus facit q̄ primum mobile. Poſtea ſol magis deficit intantū q̄ in vno anno vnaʒ reuolutioneʒ facit minus Venus / ⁊ Mercurius ſe habent vt ſol. Luna vero inter oēs ſpheras magis deficit intantuʒ q̄ in menſe deficit ab vna reuolutione. Ergo ſecundum eius imaginationem nos ponimus aliquam ſpheram complere reuolutionem ſuam quādo reuertitur cum primo mobili ad idem punctum. amiſſa vna reuolutione. ❡ Aliqui ꝯtra hanc poſitioneʒ arguментantur ſic: quia ex ea poſſunt ſaluari eclipſes / ⁊ alii motus. ❡ Item ex illa ſequitur q̄ venus / et mercurius debent eſſe in oppoſitione. in trino vel ſexto aſpectu cum ſole: hoc eſt falſuʒ. Mercurius ſecundum aſtronomos non elongatur a ſole vltra viginti ſex gradus. Et venus non elongatur vltra quadraginta tres quod notum eſt apud omnes vulgares: cuʒ vel ſequitur ſolem: et vocatur Heſperus ſecundū illud Vergilii in fine bucolicorum. Ite domum ſature venit heſperus Ite capelle. Et mane vocatur ſtella matutina venere orta paſtores nouerunt ortum ſolis eſſe proximum. ❡ Rñdetur hec argumenta non cōcludūt diceret Alpetragius retrogradationes et coniunctiones planetarum ſunt huic opinioni impertinentes. ❡ Secundum argumentum eſt nullum cum venus et mercurius concomitantur motum ſolis. ❡ Contra iſtas concluſiones argumentor probando q̄ celum non moueatur ab oriente in occidentem: nec econuerſo capitur do celum ſolis: quod nobis eſt ſatis notū ratione ſui planete Arguitur ſic. quando vna medietas q̄ eſt ex iſta parte terre mouetur orienteʒ verſus alia medietas aliam partem verſus ſub terra (vt cum vulgaribus loquar) ab occidente ad orientem mouetur ꝗ

equaliter applicatur argumentũ de primo mobili ad probandum ꝙ moueatur ab oriente in occidentem. ¶ Preterea ſi celum aliquod moueatur ab occidente in orientem et econtrario: ſequitur ꝙ naturaliter aliquid mouetur motibus contrarijs: ſed hoc eſt inconueniẽs: igitur. ¶ Forte negas ſequelã: quia hoc eſt ſuper diuerſos polos: quia mouetur ab oriente ad occidentem ſuper polos mundi: et econuerſo circa polos zodiaci / qui deſcribunt circulum arcticum et antarticum circa polos mundi. ¶ Contra. Illis polis deſtructis ſol eodemmodo moueretur. ¶ Forte dicis quando aliquid mouetur ad motum alterius non inconuenit ꝙ moueatur motibus contrarijs: vt de muſca aſcẽdente ſuper lanceam tempore quo lancea deſcendit: vel de viro currente ad extremum nauis oppoſitum ſuo motui: hoc eſt quando nauis orientem verſus mouetur: et hoc in naui occidentem verſus mouetur: iam mouetur motibus contrarijs vno motu a naui. Ad motum alterius alio motu proprio. Eodemmodo de homine ſuper tabulam currente contra tractum tabule. Iſtud non valet: quia in motu muſce ſigna vnum punctum diſtans a centro. et vide an poſtea magis accedit ad cẽtrum ꝙ antea: et tunc ſimpliciter deſcendit licet in ordine ad lanceã aſcendere videatur: quia reſpectu alicuius corporis moti non debes metiri motum: ſed pones punctum quieſcens: ſi plus diſtat a cẽtro ꝙ a principio aſcendit. ſi equaliter nec aſcendit nec deſcendit ſimpliciter. Non ſequitur aſcendit in ordine ad lanceam motam ergo aſcendit: et ſi ei illa muſca mouetur motu locali in eodem loco: nec aſcendit nec deſcẽdit: ſicut de mola fabri. Sz hoc non placet: quieſcit a motu locali ſimpliciter et currit. Et vterqꝫ modus ſufficit. Eodẽ modo potes impugnare alia exempla ſignando vnũ ſitum in naui vel ſub naui in terra petendo: an magis recedit orientem verſus vel econuerſo: vel equaliter: et ſecundum hoc ducas argumentum capiendo in propria forma de ſole: vel ſol magis accedit ad occidentẽ vel magis ad orientem: vel ſemper manet in eodem loco. Inſuper nullus eſt motus raptus: quia tunc inter celos debet eſſe violentatio: modo nullum violentum eſt perpetuum primo de celo. ergo tandem ceſſabit ille motus raptus. ¶ Ad primum reſpondetur ꝙ celũ mouetur ab oriente ad occidentẽ in ordine ad nos ex iſta parte terre. Et ſi vnũ mobile moueretur circa terram cum ſole: primo ad orientem poſtea ad occidentem: ſemper diem artificialem haberet. Quo ſit equitans ab occidente ad orientem habebit breuiorem viã ꝙ ille qui manet in loco eodem. ¶ Inſuper ſequitur ꝙ breuior erit dies artificialis illi qui manet in eodẽ loco ꝙ ei qui equitat ad occidentem. ¶ Ad aliud: nego ꝙ aliquod celum moueatur motibus contrarijs. ꝙ ſol moueatur ab oriente ad occidentem et econuerſo ſup diuerſos polos nulla eſt contrarietas. Et idem foret quando poli deſtruerentur. Ecce analogiam communem. Accipe vas vitreum mundum aqua refertum cũ orificio clauſo agitetur vas ipſum contra nos: repente poſt agitationem moueatur nos verſus: in illo caſu aqua mouetur et nos verſus et contra nos. Nõ contra nos: patet. ex priori impetu impetus ille nondum eſt corruptus et mouetur nos verſus: quia motis nobis mouentur omnia que in nobis ſunt. Etiam vides non inconuenire ꝙ idem mobile moueatur motibus multum diſparatis: quando mouetur ad motum ſui ſpacij et ſumpſius: hoc patet. ſi formica moueatur motu recto ſuper vnam coſtam quadrati bipedalem vel pedalem: et tempore quo formica mouetur deſcendat illa coſta: et coſtam oppoſitam cooperiat: tunc in inſtanti terminante motum quo formica eſt in puncto coſte: et ſolum pedale pertranſiuit motu recto ſuo ad motũ ſue linee ſuper quam eſt: et cum hoc pertranſiuit dyametrum. ¶ Ad tertium proprie non vocatur motus raptus cum celi ſint leues: et non habent ſuperficies difformes: nullum celum aliud rapit / ſed influentia celi ſuperioris celum inferius ab oriente in occidentem mouet propter bonum totius vniuerſi: ergo non eſt cõtra inclinationem celi inferioris ſic moueri. Si celum ſolis ſolum ab oriente ad occidentem moueretur: fructus terre non haberes cum in magno temporis interſtitio illo motu ſuum curſum expleat. ¶ Secundo arguitur. Polus arcticus non mouetur. et tamen eſt pars celi: ergo celum non mouetur ſecundum quodlibet ſui: Maior patet: per nautas aſpectum habentes ad illum polum ſecundum illud Alani / Ethereus motus mouet omnia ſydera: preter Vnum quod ſemper permanet illud idem. Et Vergilius. Et vertex ſemper ſublimis ad illum ſub pedibus ſtix atra tenet maneſqꝫ profundi. ¶ Reſpondetur quelibet pars exterior illius ſtelle (quam polum reputamus) mouetur patz. Motis nobis mouentur omnia que in nobis ſunt tan ꝙ partes in ſuo toto. ¶ Secunda propoſitio. In infinitum tarde mouetur et circuit aliqua pars illius poli: patet eundo ad partes centr [illegible] ſitio. Sufficit nautis ꝙ polus ille (licet moueatur ſecũdum ſe totum) ꝙ maneat in eodem loco: vt patet. ſi due mole debeant eſſe ſigna: mola mota circulariter in eodem loco eſt ita bonum ſignum ſicut mola quieſcens a motu locali. ¶ Tertio arguitur. Ignis mouetur ad motum lune: et aer quod dinoſcitur per motum circularem comete in ipſo et aqua mouetur. ergo et terra. Preterea terra influentiam capit a celo: ergo rationabilius eſt ꝙ moueatur ad ſuſcipiendam illam ꝙ ꝙ celum circuiat. ¶ Amplius in celo non eſt oriens neqꝫ occidens. ergo non mouetur ab oriente ad occidentem vel contra. Añs patet: quecunqꝫ pars nunc eſt oriens poſtea eſt occidens. ¶ Ad primum iſtorum concedo antecedens. vt experimentum docet de aere. Per cometã et eius motũ aerẽ circulariter moueri dinoſcim⁹: vt ſupius dictum eſt. de motu aq̃ hoc ipm per oceanum nunc ad orientem: nunc ad occidentẽ agitatur ſicut inferius patebit cũ loquuti fuerimus de fluxu et refluxu maris / Q̃ alia flumia moueãtur patz ad ſenſuz per hoc ꝙ a loco eminẽtiori mota ad locũ humiliorẽ fluũt. et demqꝫ aqua eſt ſtagnalis vel in lacu icluſa ventorum flatu et multis alijs modis mouetur. Oppoſitum probatum eſt de terra: et ad hoc eſt experientia ratiõi ꝯformis et proptẽa ꝯñã ẽ nulla: vt liqꝫ. ¶ Ad ſecundum concedo antecedens: vt patebit inferius: ſed conſequentia eſt nulla / Interdum magis nobile ex ſua liberalitate mouetur ad opem minus nobilis. Sed deus ordinauit ꝙ celum circundaret terram. ¶ Ad vltimum reſpondetur ꝙ ibi eſt oriens vbi ſol primo creatus fuit: vt apud ſcios ſiue ſub equatore ſiue citra vel vltra ipſũ et punctum oppoſitum eſt occidens: vel ſi libet ponere has differentias poſitionum ex natura rei ſicut videtur Ariſtoteles velle ſecundo Celi. Capiamus Athlantem imaginatum: qui habet caput in polo antarctico: et pedes in arctico: brachiũ dextrũ in oriente: ſiniſtrum in occidẽte: faciem nos verſus: tunc nos ſumus deorſum et exiſtentes prope

polum antarcticum ſurſum vbi etiam ſunt maiores ſtelle et maiores influentie: (vt perhibent) nos ſumꝰ anteriores: quia facies Athlãtis nos reſpicit: exiſtentes ex parte dextra ſunt orientem verſus: alij orientales. Item iſta potes metiri per celum quieſcens.

¶ Diſtinctionis. xiiij. Queſtio ſcđa.

Queritur ſecundo circa hanc decimamquartã diſtinctionem an ad ſaluanda ea que apparent in planetis neceſſe ſit eccentricos et epyciclos ponere. ¶ Rñdetur ſuper propoſita qõne varie ſunt ſapientum poſitiones: vna negatiua quam ſẽper commentator inſequutꝰ eſt: patꝫ duodecimo Methaphyſice commento. 45. Eccẽtricum autem et epiciclum dicere eſt extra naturam. Epyciclum autem eſſe impoſſibile eſt omnino. Hoc patꝫ ſcđo Celi commento. 32. ſed hec poſitio egre ſatiſfacit apparentijs in planetis incedẽtibus que ſine eccentricis et epyciclis vel ſimilibus ſaluari nõ poſſunt. Quod ſic detegitur licet omnia ſigna equalis fuerint magnitudinis. citius vnum ſignum planeta pertran- [illegible] us pertranſit ſignum piſciuȝ ꝙ leonis. ¶ Rurſus. vnus planeta interdum magis recedit a terra: interdum magis appropinquat: et hoc ſtante equali ſerenitate aeris: vt per inſtrumenta certa. ab aſtronomis expertum eſt. quo circa nõ ſufficit dicere ſenſum in talibus illudi: licet dicentem non ſit ratione facile expugnare. ¶ Inſuper ſol vno tẽpore magis apparet ꝙ alio: et cum non ſit ita realiter: oportet interdum ſolem dicere nobis viciniorem. et cũ celum nõ eſt cõdenſabile nec rarefactibile: nec ſol mouetur ſicut piſcis in aqua: et interdum medietas lune viſa eſt eclipſata et non extremitas. et vna eclipſis diutius durat ꝙ alia in eiſdem ſignis: et hoc non eſt niſi quia luna interdum profundius ingreditur vmbram terre ꝙ alio tempore: vel quia ſol magis terre accedit: quia nõ poteſt eſſe aſcenſus terre ſaltem notabilis: licet quedam fuga poteſt fingi de celeritate: et tarditate eclipſis per motus planetarum ad eandem differentiam poſitionis vel ad oppoſitas: ¶ Ad oĩa hec ſaluanda Ptolemeus in almageſte quam Georgius perbrachius Joannes de monte regio. et alij ſequentes eccentricos: et epyciclos poſuerunt. ¶ Pro quorum intelligentia aduerte pro quolibet planeta tres ponant ſpheras ꝑ prius orbes duos exteriores. partim concentricos: partim eccentricos mundo: ita ꝙ ſuperficies conuexa ſuperioris et concaua inferioris ſunt mundo concentrice: orbis medius eſt ſecũdum vtramꝗ ſuperficiem mũdo eccentricus: et omnes orbes pro eodem planeta requiſiti vnus orbis reputantur: totalis orbis propter ſuperficies extremas mũdo concentricus reputatur. Et iſti duo orbes extremi ſic ſe habent ꝙ ſpiſſior pars vnius parti graciliori alterius et contra reſpondet. Et per hoc incaſſum corporum penetrationem vel vacuum in corporibus celeſtibus arguit commentator: ſed eccentricus ſimpliciter vel differens eſt eq̃lis craſſitudinis in omnibus ſuis partibus. In hoc autem orbe medio corpus ſolis ſphericuꝫ immergitur illius orbis craſſitudinem non exuperans: nec econuerſo ſicut nodus in ligno. ¶ Ceterum in illo differenti quatuor ſunt puncta vnum maxime diſtans a centro mundi iuxta partem ſuperiorem ſuperioris eccentrici: et vocatur anx ſiue eleuatio punctum propinquuꝫ centro terre. Juxta partem ſpiſſiorem eccentrici ſuperioris ẽ oppoſitio angis. ¶ Alij ſunt duo puncti equaliter diſtãtes ab illis duobus ſignatis: ſcilicet ab ange et oppoſito angis: et dicuntur latitudines medie. Ex hoc facile notum euadit ꝙ ſol interdum eſt nobis. propinquior puta quando eſt in oppoſito angis: et remotior quã do eſt in ange. ¶ Preterea epyciclus eſt paruus circulus in ſuperficie orbis differentis exiſtens illi orbi contiguus et non continuus: quia mouetur alio motu ꝙ motu differentis. in hoc epyciclo quatuor ſunt puncta ſicut in differenti: ſcilicet anx epycicli. et oppoſitũ angis et ſtationes due ab his equaliter diſtantes.

¶ Aliquando in planetarũ motibus reperitur retrogradatio/ſtatio/et directio: et ſic planeta retrogradarius ſtationarius/et directus euadit: planeta in ange epycicli eſt directus: et cauſa eſt: quia tunc velocius mouetur ſub zodiaco cum et ad motum eccentrici: et ad motum epycicli moueatur. In oppoſito angis epycicli eſt retrogradarius: quia tunc tardius mouetur ſub orbe ſignorum: quia mouetur ad motum epycicli contra motum differentis. Analogia cõtentus abito moueatur tabula vel nauis impigre ab oriente ad occidẽtem. Interea temporis faciat ſortes circulum ſuper tabulam occidentem verſus/vniformiter circũeundo abſolute: hoc eſt ſecluſa illa tabula. tunc occidentem verſus impigrius mouetur: et propter motum tabule et circuitionis: et oppoſito modo contingit quando mouetur orientem verſus: quia tabula tantum mouetur: dum autem planeta eſt in aliqua ſtationum dicitur ſtationarius eo ꝙ tunc medio modo mouetur in orbe ſignorum. Propterea quia tunc ad motum epycicli nõ mouetur contra motum differentis: nec cum eo ita ꝙ non retardatur vel velocitatur eius motus. Punctum a quo incipit ille motus eſt ſtatio prima: aliud dicitur ſtatio ſecunda. Iſtis notatis reſpondetur per cõcluſiones ſequentes. ¶ Prima eſt affirmatiua: patet per predicta. ¶ Secunda. Omnia que dicuntur de ſole poſſunt melius ſaluari per eccentricum ꝙ per epyciclum. Nec eſt opus ponere epycicluꝫ pro ſole. Aſcẽſus ſolis et deſcenſus a terra celeritas et diuturnitas eclipſis poſſunt per eccentricum ſaluari. Alia pars patet. ſi ſol haberet epyciclum quandoꝗ eſſet ſtationarius: interdum retrogradarius quod concedi nõ ſolet. ¶ Tertia concluſio. Quilibet planeta alius a ſole habet et eccentricũ et epyciclum. ¶ Prior pars patet: quia quilibet talis interdum eſt nobis vicinior/interdum remotior. Secunda pars patet: quia quilibꝫ alius eſt ſtationarius et retrogradarius/et directus: quod ſine epyciclo ſaluari non poteſt. ¶ Quarta concluſio. Nullum aſtrorum preter lunam habet motum proprium condiſtinctum a motu orbis eccentrici et epycicli. De alijs planetis patet. quia in eis eſſet ſuperfluum cum omnia poſſunt ſine illo ſaluari: pars extra capta patet de luna. Nam ſi non haberet motum a motu eccentrici et epycicli: tunc illa imago apparens in ea aliquando debet apparere verſa (cuius oppoſitum experimur) oportet igitur aſſignare motũ ꝓpriũ lune contra motum epycicli eque velocem cum illo ꝙ ſemper appareat equalis poſitio partium imaginis.

¶ Sed contra iſta arguitur ſic. Ex iſto ſequitur ꝙ in hoc mundo debent eſſe diuerſa centra: ꝯſequens ē falſum. ergo et aña: ꝯſequentia patet ex dictis: et falſitas ꝯñtis patz: quia tunc grauia naturaliter haberēt duo loca naturalia. cum ad vtrumqꝫ centrum illorum motum appeterent. Amplius tunc plures erunt celi ꝙ vndecim: ꝯſequens eſt contra dicta in queſtione precedenti. ¶ Ad primum dicitur ꝙ tales celi vnius totalis celi et terre eſt idem centrum. ad quod graue ſimpliciter mouetur: ſed de hoc inſtruis. ¶ Ad ſecundum cōceditur ꝙ plures ſunt celi partiales ꝙ vndecim Teſypus aſtronom⁹ tempeſtatis Ariſtotelis quinquaginta quinqꝫ orbes poſuit: licet Odoſi⁹ pauciores poſuit vt patet duodecimo methaphiſice. ¶ Secundo arguitur ſecundum philoſophum primo de celo et mūdo. Eidem corpori ſimplici conuenit idem motus ſimplex: ſcilicet aſcenſus vel deſcenſus ⁊ circuitio: ſed per dicta ſol aſcendit et deſcendit: et cum hoc circuit.

¶ Preterea ſi apparentijs innitendum eſt: ponend⁹ eſt motus ſaltatiuus: ſol in ortu eius ſalire videtur: ſꝫ iſtud non ponimus. ergo neqꝫ alia. ¶ Ad ſecundum reſpondetur concedendo ꝙ partiale celum vel eius ps et circuit et cōſcendit: ſecus eſt de totali. Nec ariſtoteli in hoc danda eſt fides vlla ꝯtra aſtronomos. Placet aliquibus dicere. ꝙ nec eſt deſcenſus nec aſcenſus: niſi in ſphera actiuorum et paſſiuorum: ſed hoc eſt de nomine et non re contendere. ¶ Ad ſecundum nego ꝙ debeamus ſoli motum ſaltatiuum aſcribere: cuius ſaltus apparet propter vapores eleuatos ſicut plane te et campi prope orizontem ſaltare videntur. Sed ratio ſenſum in hoc caſtigat: licꝫ vulgares in die reſurrectionis dominice et propter vapores et conſtantem famam ſalire exiſtimant. Sed eorum inſcitiam (ſicut ratio ſenſum) ſapientes caſtigant.

¶ Diſtinctionis. xiiij. Queſtio. iij.

IN prima queſtiōe loquuti ſumus de celorum numero et eorum motibus in generali. Secundo loquuti ſumus de eorum motu in ſpeciali: vt de eccentricis et concentricis. Nunc reliquum eſt loqui an centrum grauitatis terre coincidat cum centro magnitudinis eius: q: hec qſtio eſt preſupponenda anteꝙ loquamur de arida et quomodo aqua terram circundet. ¶ Propterea tertio quero an centrum grauitatis ſphere terre coincidat cum centro magnitudinis eius. ¶ Pro queſtionis elucidatione aliqua premittemus: poſtea ad queſtionem reſpondebitur licet ſphera ſit corpus ſolidū vna ſuperficie contentuꝫ: puta conuexa: a cuius centro ad circunferentiā oēs linee protracte ſunt equales. Tamen termin⁹ ſphera nōnunꝙ extendit̃ ad corpus rotūdum qđ aliquam aſpitatem et difformitatē in ſupficie conuexa admittit: et ſic capimus in queſtione. ¶ Alterius ſupponat̃ ꝙ corporum grauiuꝫ duplicia ſunt centra: ſcꝫ magnitudinis et grauitatis. Centrū magnitudinis corporis eſt punctuꝫ a quo oēs linee recte ducte ad circunferentiam ſunt equales. Centrum grauitatꝭ corporis eſt punctum exñs in medio linee diuidentis illud corpus in duas partes eque graues / quoſi aliquius corporis idem eſt centrum grauitatis et magnitudinis. ¶ Secundo patet ꝙ illa duo centra interduꝫ diſtinguunt̃ / patet in corpore difformiter graui. ¶ Tertio patet ꝙ aliquod corpus habet centrum ſue magnitudinis extra ſe: patet de corpore quod eſt minor portio circuli vel de ſpeculo concauo: centrum magnitudinis eius eſt illud punctum vbi concurrūt radij ſolares reflexi: et illic inflammātur. ¶ Quarto ſequitur ꝙ ſemper centrum grauitatis eſt infra corpus cuius eſt centrum. ¶ His notatiunculis prelibatis ponuntur due concluſiones ad titulum queſtionis reſiue. Prior eſt. Terra eſt ſpherica quod preſupponitur in titulo queſtionis: et hoc extendendo terminum ſphera: mōtes reſpectu vallium non faciunt notabile diſcrimen reſpectu totius elementi: licet bene faciant ad partes exteriores: ſicut viginti ſunt multi in theatro et pauci in vico. ¶ Secunda concluſio. Non eſt idem centrum grauitatis terre et eius magnitudinis. ¶ Prior concluſio probatur et quo ad orientem et occidentem: et quoad ſeptentrionem et meridiem. ¶ Primū iſtoruꝫ patet ſol citius oritur orientalibus et per notabile tēpus anteꝙ occiduis oritur: et hoc fieri nequit ſi terra eſſet plana. Maior patet de lune deliquio quod apparet hora prima noctis orientalibus: et hora tertia occiduis (vt dicunt homines) poſtea inuiceꝫ colloquētes et tempus deliquij notantes. Idem patet de fluxu maris oceanum protenſum ab extremitate norbigie continuatur partibus eius eundo hyſpaniam / angliam / et galliam verſus: ergo ſit in eodem tempore / ⁊ tamen naute varia tempora collocāt in his varijs locis a polo ad polum. Hoc ipſum patet artiores ſunt vrſe et dracho exiſtentibus Edinburgi ꝙ exiſtentib⁹ Parhiſijs: vt hec loca viſitantes percipiunt: et nauigando ad meridiem ſtelle que nobis ſemper apparent in ſerena nocte nobis occulunt̃: ſicut Luſitani ⁊ hiſpalenſes petentes indos referunt. Immo cuſtos arctophidos vrſe exiſtentibus ſub equatore ſubmergitur. Secundum iſtud Naſonis Tingitur oceano cuſtos Arimanthidos vrſe. Equoreaſqꝫ ſuo ſydere turbat aquas. Et iſtud fieri nequit ſi terra eſſet plana. Reliquum eſt terram eſſe rotundam. ¶ Secundo probatur concluſio totaliter quoad vtramqꝫ partem: quia ſi terra non eſſet ſpherica ſequeretur ꝙ poſſemus videre montes et promontoria ad maiorem intercapedineꝫ ꝙ videam⁹ quia nil aliud impedimenti eſt niſi terre rotunditas.

¶ Ex hac concluſione ſequuntur propoſitiones.

¶ Prima. omnes recte linee procedentes a ſupficie terre ad centrum continue magis appropinquant. Hoc patet ad ſenſum in circulo: et patet imaginando varios circulos ſeſe ābientes in terra. ¶ Scdo inferūt aliqui ſi eſſet aliquis puteus ſecundum perpendiculū oporteret ꝙ talis ſit ſtrictior in fundo ꝙ ſuperius. Correlarium eſt lucidum quia omnes linee ipſum circundantes: ſi ſunt ſcdm perpendiculum continue vadunt appropinquando ad ſuicē. ¶ Ex illo aliqui inferūt correlarium. Qꝫ ſi quis velit artificialiter facere aliquā turrim debet facere eam magis latā ſuperius ꝙ inferius. ¶ Probatur quia omni artificio bene partes ſuperiores debēt habere inferiores directe inter ſe et centrū. ⁊ opꝫ ꝙ ſcdm perpendiculum fiant: et per ꝯñs opꝫ ꝙ iſtud artificium ſcꝫ turris ſit magis lata ſupius ꝙ inferius. ¶ Sed iſta correlaria non videntur veritatem continere. Nec fundamentū ex quo illud inferunt. Tum primo hoc eſt contra cōmunes geometras practicos et domorum extructores. Tum ſcdo dependēt hec correlaria ex fundamēto falſo: ... ipa innitit̃ ratiōi ꝯña claret. Et probat̃ añs ...

hoc: ꝙ graue ſimplex extra ſuum locum naturalem mouetur per lineam breuiſſimam ad centrum mundi: et plumbum perpendiculi ſibi dimiſſum tendet per lineam breuiſſimam ad centrum mundi. hoc conſequēs eſt falſum: et contra experimentum oīm: quod patet nos ſumus in occidua parte mūdi. ergo ſi ducatur vna linea recta a zenith capitis noſtri ad nadir. oppoſitum multum diſtabit a centro terre. ponatur gr̄a exempli cētrum terre in Syria vel vbi libet: palam eſt ꝙ gleba terre cadens ſupra nos per lineam breuiſſimaꝫ tendit ad terram ꝓximam et ſubiectam: et nullatenus tēdit ad orientem. Similiter perpendiculi plumbū ſibi dimiſſuꝫ tendit per lineam rectam ad terrā ei ſubiectaꝫ. et nullatenus flectitur ad orienteꝫ centrū mūdi verſus: ergo fundamentuꝫ falſum. non tn̄ nego quī poteſt duci ab hac gleba vel hoc plumbo ad centrum terre linea recta ſecundum illā petitionē primi Euclydis. A pūcto ad punctum rectam lineam ducere. Etiam fundamentum eſt partibus ſuperioribus lat⁹ ne partes ſuperiores labantur ab inferioribus vel nō bene ſupportentur: ſcđm iſtud Alani. Quomō ſtare poteſt titubātis machina muri. Si fundamentū debile fallet op⁹.

¶ Scđo ſequitur ꝙ non eſt poſſibile eſſe aliquā rectaꝫ lineam eque diſtantē ſcđm qđlibet ſui a centro mundi imo quelibet talis eſt curua: et ad modum portionis circuli. Probatur qꝛ ſi eſſet aliq̄ talis recta linea: maxime eſſet illa q̄ deſcribitur ꝯtingendo ſupficiē terre: ſed hoc eſt falſum: quia talis propinquior eſt centro in puncto medio q̄ in partib⁹ extremalib⁹. ¶ Tertio ſequitur nō eſt poſſibile ꝙ aliqs ambulet ſcđm rectam lineam quin aſcendat vel deſcendat: patꝫ qꝛ ſemper talis appropinquat cētro vel elongat̄ ab eo. Cum appropīquat̄ centro deſcendit. cum recedit aſcendit. ¶ Secūda cōcluſio ꝓbatur: eſt difformiter grauis. ergo nō eſt idem centrū magnitudinis eius: et grauitatis. Ei⁹ centrum magnitudinis ex oī parte relinquit partes equaliter extenſas: et ſi ſic centrum grauitatis ꝯtinebit̄ inter centrū magnitudinis: et ſuperficiē ꝯuexaꝫ. añs patet; pars terre cooperta aquis eſt frigidior / et grauior pars terre aquis diſcoopta leuifit a ſole. ergo vna medietas eius eſt altera leuior vel potius altera minus grauis. ¶ Ex iſto ſequitur. Si pars grauior terre partem minus grauem pellat. quouſq; centrum grauitatis eius ſit centrum primi mobilis: pars terre aqs diſcooperta eſt celo propinquior q̄ altera pars terre coopcita aquis. ¶ Secundo ſequit̄ ꝙ centrum magnitudinis terre eſt inter centrum grauitatis et celum.

¶ Tertio ſequitur adiūcto vno rationabili ꝙ aqua grauis iuuat terraꝫ quouſq; centrū grauitatis terre ⁊ aq̄ ſit centrū totius vniuerſi: nec centrum grauitatis tre: nec magnitudīs terre eſt centrū mūdi. ¶ Contra concluſionem arguit̄. terra apparet plana ſcđm ſenſum. ḡ ipſa nō eſt dicenda ſpherica. ¶ Confirmat̄ hec ratio. Si terra eſſꝫ ſpherica nemo poſſꝫ incedere circa terrā quin ſtatim caderet. patꝫ de ſtante ſup cipam vel globum p̄ceps ruit. ¶ Alterius q̄ incedit pirrhiare: et eſſet longus velocius mouetur q̄ breuis q̄ cū ſemꝑ p̄cedit cū maioreꝫ portionem circuli deſcribit in equali tēpore. ¶ Ad primū iſtud concedo ꝓpter eius magnitudinem. ¶ Ad ſcđam nego ꝯñam: magnitudo globi impedit ne homo cadat: vt patet ad ſenſuꝫ ſuper magnā cipam poteſt quis ſtare: qui ſuper paruam ſtare nequit / et immenſa cipa apparet lata et plana: vt patet de ſole a remotis. ¶ Ad tertium concedo illatum: licꝫ non velocius circuiat ſicut caput hominis ſemper velocius mouetur q̄ eius pedes. ¶ Secundo arguitur. ex his ſequitur ꝙ terra continuo mouetur cum frigiditas aque frigefacit terram eā condenſat: et facit grauiorem: ⁊ ſol: et planete partem oppoſitam leuifaciunt: pars aque cooperta continuo pellit aliam partem: et ſic non ceſſabit eius aſcenſus: quo ad centrum grauitatis terre vel potius aggregati aque et terre erit medium: et centrum primi mobilis: vel celi quieſcentis: ita ꝙ linee ducibiles a ſuperficie conuexa vltimi celi ad cētrum grauitatis aque et tere ſunt equales: et pond⁹ terre ex vna parte que eſt multo maior in quātitate: tātum ponderat ſicut portio terre: et aque ex altera parte: et ille due partes ſe habēt ſicut due equelibre in bilance. ¶ Rñdetur ſtat ꝙ partes alique fluant a mari ad aridam: et crementum fluminum in arida et leuatio vaporum in mari et ſic terra ſtabit ſolida: et manebit centrum grauitatis eius in eodem ſitu per notabile tempus: et ſi poſtea addatur porum vni parti. Inſēſibilis erit ille motus propter inſenſibile in reſpectu additum. nec eſt opus talem motum paruum rectum negare a terra. Secus eſt de motu circulari de quo ſuperius loquuti ſumus. Nec ad maioreꝫ frigefactionē terre ſequitur maior grauitas. vtrobiq; patet: aqua eſt frigidior terra non autem grauior: etiam aqua tandem tantum frigoris et denſitatis producit in terram ſicut vnq̄ poſtea producet: vt de calore contingit in aqua producto. Et ex illo ſequitur ꝙ nunq̄ terra attingit globum lunarem vel mediam regionem aeris: ſicut ſaluatur magnitudo elementorum ignis et aeris vel aque: licet ſub equatore maior ſit ignis q̄ aeris. Oppoſito modo ſub polis ſemper erit recompēſatio: quod perditur in vno recuperatur in alio: ſicut grammatici dicunt de cremento genitiui de alius in ſyllabis vel temporibus. ¶ Aliter dicitur negando ꝙ terra moueatur / eſto ꝙ augeatur grauitas ex altera parte. Et ratio eſt: tota terra et aqua cathegoreumatice reſiſtit illi parue portioni grauitatis addite. Et ratio eſt: quia totum illud eſt naturaliter ſituatuꝫ cum centrū grauitatis eius ſit centrum mundi tota appetit illic quieſcere: et reſiſtit cuilibet volenti ipſam a ſua ſede mouere. Alioquin ſi tu tangeres terram digito eam a ſua ſede pelleres. ¶ Sed contra hoc arguitur. Ex hoc ſequitur ſi terra eſſet extra ſuum locum naturalem remoto omni prohibente: ſequeretur ꝙ nunq̄ centrum eius eſſet centrum mundi: hoc eſt inconueniens: igitur: ꝯſequentia patet. quando vna tertia portio eſt ex altera parte centri: due tertie ſunt citra centrum: et per ꝯſequens due tertie naturaliter locantur (ſupponatur terra vniformis grauitatis) et due tertie magis reſiſtunt q̄ vna tertia pellere poteſt. Immo illa tertia non pellit: cuꝫ tota terra eſt naturaliter collocata: ſed hoc eſt falſum. Due tertie citra centrum appetunt earum centrum locare in centro mundi: et reſiſtentia tertie partis non ſufficit. ¶ Si dicas ille due tertie non appetunt earum centrum eſſe centrum mundi niſi vnus appetitus totius et partis in toto. Et quando totum naturaliter locatur hoc ſufficit partibus: immo eſt naturale vni parti ex altera parte centri aſcendere quoad totum naturaliter locatur: ¶ Cōtra ſi ille tres tertie eſſent ſeparate: hoc non contingeret: ergo neq; nunc. ¶ Ad replicam concedo illam ſequelam dato ꝙ teneat̄ ꝙ partes citra centrū maiores pellāt alias ptes extra centrū ꝓpt̄ cremētū reſiſtēne

ex altera parte centri ad actiuitatem partis citra centrum: et concedo quod iſtud eſt probabile quod dicitur inter arguendum. Et ad replicam finalem dicitur non eſt idem in varijs corporibus: et eedem partes ſe iuuant melius in toto quam ſeparatim. et quicquid ſit (tenendo quod maior pars pellit minorem quouſque centrum totius ſit centrum mundi) nunquam centrum terre erit centrum mundi: ſic perpetuo deſcendet et in infinitum tarde: quia quanto erit maior pars ex altera parte centri / tanto deſcenſus erit tardior: et infinitum tempus ad hoc requiritur quod ſic patet.

¶ Supponatur primo cum Ariſtotele ſeptimo phyſicorum quod in eadem proportione in qua diminuitur proportio actiuitatis ſupra reſiſtentiam / diminuatur velocitas motus. ¶ Supponatur ſecundo. Si aliqua ſe habeant in proportione maioris inequalitatis: et a maiori tollatur quarta pars exceſſus et addatur minori. Proportio maioris ad minus diminuetur ad ſubduplum. ¶ Tunc ponatur caſus quod ſit a graue cuius vna quarta ſit vltra centrum terre: et quarta inter centrum terre: et centrum a grauis diuidatur per partes proportionales maioribus verſus centrum terre: et ponamus quod ad deſcenſum prime requiratur tempus vnius hore. ¶ Et arguitur ſic. Tantum tempus requiritur ad cuiuſlibet alterius partis deſcenſum: ergo quum tempus futurum infinitum non ſit pertranſibile / centrum a nunquam veniet ad centrum terre. ¶ Minor probatur. Ponatur velocitas vt duo qua a / iam mouetur. ¶ Et ſequitur quod poſt deſcenſum prime partis proportionalis ad minus mouebitur in duplo tardius. Nam pars citra centrum excedit partem vltra centrum per duas quartas: ergo illa prima pars proportionalis eſt quarta pars exceſſus: ergo per remotionem eius ab actiuitate / et additionem eius reſiſtentie: proportio actiuitatis ad reſiſtentiam eſt diminuta ad ſubduplum ad minus per ſecundam ſuppoſitionem: ergo ſecunda pars proportionalis mouebitur in duplo tardius ad minus per primam ſuppoſitionem. ¶ Et ſicut probatur quod ſecunda deſcendit in duplo tardius: prima probabitur de tertia reſpectu ſecunde: et de omnibus alijs.

¶ Diſtinctionis. xiiij. Queſtio. iiij.

QUia in queſtione precedenti de centro grauitatis et magnitudinis terre mentionem fecimus. Et difficultas eſt quomodo aqua non circundat totam terram ſicut ignis aerem / et aer aquam. ¶ Propterea quarto queritur an aqua ſuapte natura circundet totam. ¶ Reſpondetur quod aqua ex natura ſua non appetit circundare totam terram. ¶ Probatur concluſio. In lumine naturali nullum violentum eſt perpetuum primo de celo. ergo ſi aqua appetat circundare totam terram et arctatur in quodam loco violenter non ſtabit perpetuo. Et ſecundum veritatem non ſunt petenda miracula vbi omnia poſſent ſaluari ſine eis: ſed naturaliter loquentes hoc facerent igitur. et hoc poteſt duobus modis ſaluari. Uno modo ſic. aggregatum aque et terre ab ea coperte ſtatim poſt principium creationis pellebant partem terre diſcoopertam vltra centrum ad aliquam diſtantiam. Ita quod deus in principio creauit aquam circa terram: poſtea propter ſalutem animantium ſeparauit vnam partem aque a ſuperficie terre ſecundum illud Geneſeos primo. Congregentur aque que ſub celo ſunt in locum vnum: et appareat arida. factumque eſt ita: et vocauit deus aridam terram: congregationeſque aquarum appellauit maria: poſtea reliquit aquam et terram ſue nature que alteram partem terre pellebant a centro: quia aggregatum adhuc non erat naturaliter ſituatum: pars grauior partem minus grauem pellebat extra centrum. Uel ſi dicatur quod tota terra erat ſufficienter naturaliter locata vel vna portio terre pars aque et terre et tota illa reſiſtebat. Tunc dicatur quod deus aquam et partem maiorem mutabat vt appareret arida: poſtea reliquit eas ſecundas earum naturis: et de natura aque eſt petere locum decliuiorem (vt per experimentum videmus) niſi ponatur impedimentum. et pars terre ſuper quam eſt oceanum eſt propinquior centro / propterea quia ibi aqua detinetur tanquam in ſuo loco naturali: et ſic oceanum et mare hyrcanum ſunt in loco decliuiori ipſius terre: ita quod ſi capiatur magnus circinus cuius vnus pes immobilis poneretur in centro grauitatis terre: et alius pes mobilis circunduceretur: longiores eſſent linee ducte ad ſuperficiem conuexam aride quam aque ſuppoſitis: et maior extenſio circini. Et ex illo redditur cauſa quare mare non currit in littus proximum ipſum ſubmergendo: cum mare eſt in terre decliuiori ſi iret in aridam aſcenderet: et ſic terra ſtat fundamentum ſtabile et abyſſus veſtimentum eius ſecundum illud Pſalmiſte Pſalmo ſicenteſimo tertio. Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem [illegible] in ſeculum ſeculi: abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius. Et paulopoſt ſequitur. Terminum poſuiſti quem non tranſgredientur neque conuertantur operire terram. ſecundum promiſſum dei Geneſis nono. Neque erit deinceps diluuium diſſipans omnem terram. ſecundum illud Pſalmiſte Congregans ſicut in vtre aquas maris. Gentiles ponentes mundum ab eterno nihil deuiant in fundamento ad ſua falſa principia poſſibilia ſi in lumine naturali probabilia conſequenter loquerentur. ¶ Sed illas falſitates in aere non proſequor. Non loquor de fluxu et agitatione maris per ventum: lacus alij ſunt in locis decliuibus ſicut et flumina quo ſit. terra in littore maris eſt altior aqua vel equaliter alta: quia da oppoſitum aqua flueret ſuper illam terram. Non valet dicere aqua appetit rotunditatem: vt patet de guttis ſuper herbas et dolia egredientibus: que ſonum cauſant ob rotunditatem quam appetit aqua: propterea impetuoſe egreditur. Licet hoc ſit verum appetit adire locum decliuiorem non poſito impedimento.

¶ Sed contra hoc arguitur Pſalmo ſexageſimooctauo dicitur. Ueni in altitudinem maris. Et Pſalmo centeſimotertio. Super montes ſtabunt aque.

¶ Ad primum dicitur quod altitudo tantum valet ſicut profunditas ſecundum illud Uergiliani primo eneidos. Uix e conſpectu ſiculi telluris in altum vela dabant leti.

¶ Ad aliam auctoritatem dicitur quod loquitur de aqua et nubibus que eſt in media regione aeris vel citra in caſu etiam alique aque vt fontes et magni lacus ſunt in immanibus iugis montium: patet de lacu de Loſana et pleriſque alijs. ¶ Secundo arguitur: licet aqua in littore maris non ſit altior terra: tamen aqua diſtanter a littore eſt altior terra. Quod patet ſic. Aqua eſt ſpherica: et non plana: quod patet iudicio ſatis vulgari: ſit aliquis in naui et notet promontorium in littore maris vel turri aliquam recte nauigando de radice mali

non poterit videre turrim. bene tamen in vertice mali: et tamen linea eſt breuior ab oculo ad turrim in pede mali ꝙ̄ in eius faſtigio: et hoc non eſt niſi propter tumorem aque. Non ob aliud mercatores timentes piratas ſpeculatorem ad ſummitatem mali mittunt: nō autem ad proram vel puppim.

¶ Inſuper iſta via non poſſunt ſaluari inſule in mari. vt Taprobana Britania quomodo terra illarum inſularum debeat eſſe altior terra. ¶ Ad primū nego ꝙ aq̄ in medio mari ſit altior terra circūiacente: q: tūc in eā deſcēderet. bñ pōt eſſe ꝓfundior: q: terra eius ei ſubiecta plus diſtat a cētro: et ad experimentū dr̄ ꝙ hoc ꝓuenit ꝓpter altitudines vndarū inſurgentes in aqua: vel ꝓpter multos vapores eleuatos prope mare q̄ impediūt viſū. Si dicas ꝙ mare a fronte q̄ñ ingredieris videt̄ altius: hoc idē videtur a tergo. vt ptꝫ intuenti.

¶ Aliud argumētum eſt ipertinēs q̄litercūq; dicat̄ ſiue ponat̄ cētrū aque ſepatū a cētro terre ſiue nō: et argumentū eſt multo maius ꝯtra illā poſitionē. Sꝫ dr̄ ꝙ Britania eſt altior mari circūiacente: et ſit Taprobana. ſaltē littora/et ripe maris: lꝫ alique ꝑtes remote ſ[?]re poſſunt eſſe illo mari decliuiores: ſꝫ ingreſſus aque ad has ꝑtes ipedit̄ ꝑ ripas marꝭ. Sed dubitas quō cātur Britania puta ꝙ illa terra ē altior reliq̄s ꝑtibꝰ terre vicinis. ¶ Pro nūc dico iſte inſule ſūt magni mōtes et gñant̄ more ceterorū montiū. Britania q̄ ſcḋm Ptolemeum ſeptimo libro geographie poſt Taprobanā eſt maxima īſularū fiebat hoc mō vt̄ deꝰ a ꝑncipio (q̄ ... ſiderat terrā ſphericā: ſed aliquas gibboſitates/⁊ altitudines in ſuꝑficie terre fecit quarū alique ſunt imanis magnitudinis: et ille i aq̄s proiecte dicūtur inſule quarū aliq̄ ſunt minute: aliquae magne: q: archa Noe deſcēdit ſuꝑ mōtes armenie Geneſis. 8. ergo v̄oſimile eſt ꝙ illi mōtes diluuiū ꝑceſſerit vel fluuius Noe ꝑ impetū aquarū iſtud fecit. videmus ꝙ magna pluuia diu cadendo terrā cauat. ⁊ potiſſimū terra q̄ eſt facilis rupture ſine petris: ⁊ petre ⁊ terra ſolida ſimul collecte faciūt montē cui pluuia ventꝰ/⁊ aq̄ ꝑtes terre fluxibiles addunt: vt creſcāt montes Geñ. vij. Ego pluā ſuꝑ terram quadragita diebus ⁊ q̄dragita noctibus: et delebo oēm ſubſtātiā quā feci de ſuꝑficie terre. Et paulo poſt ſeq̄tur ī eodē capite. Rupti ſūt omēs fontes abyſſi magne ⁊ catharecte celi apte ſunt et facta eſt pluuia ſuꝑ terrā quadragita diebus ⁊ quadraginta noctibus. ⁊ ſic pñt eſſe tales mōtes in arida. Congruētia eſt de his magnis mōtibus ſcḋm. primū dictum animātia terre nō durāt ſine mōtibus ex quibus ſcatent fontes ⁊ flumīa vt poſt hac dicemꝰ: ſub q̄rum vmbris: oues et boues/⁊ vniuerſa pecora campi tempore frigoris et caloris requieſcunt: vt ouiū/⁊ boū paſtores nouerūt. Aliqui mōtes īpedimentū bello ꝑbēt: vt paranei mōtes gallię ab Hyſpania dirimūt alpes Italiā a gallia. caucaſus vel taurus tartaros abindis: ⁊ ita de multis aliꝭs videre potes facile.

¶ Scḋm aliā imaginationē aqua tp̄e diluuij cauabat terram vbi terra erat petroſa manſit parū cauata. In ſignū cuius ī magnis mōtibus magna eſt petrarū cōgeries. Aliquas inſulas reliquit ī mari: vt mercātijs et piſcibus homīes operā darēt: ſic ſcꝫ vbi terra eſt ſterilior maior eſſet piſciū copia ſcḋm imaginationē Ariſtotelis diceret: vbi nūc eſt mare: interdū erat arida et cōtra. Non tñ nego ſcḋꝫ veritatē qui mare pōt augeri in vna ꝑte per crementū fluminū influentiā humectatiuam: ⁊ cetera id genus ⁊ diminui in alia. ¶ Tertio arguit̄ Matthei. 6. Deſcēdit ad illos de naui. ¶ Et luce. 5. Et aſcendente Ieſu in nauiculā. ergo mari ē terra contermīa altius. ¶ Rñdetur ꝯña eſt nulla: ſed ſolum ſequit̄ ꝙ nauis cuius maior pars ſtat ſuper mare eſt terra contermina mari altior. Et iſtud poteſt colorari per paſſus ſcripture pſalmo cēteſimo ſexto dicit̄. Qui deſcendunt ad mare nauibus. et Iohā. primo de Iona in mari dicitur. Et deſcendens Ioppen inuenit nauem. ¶ Aliomodo potes illud ſaluare ponēdo centrum aque ſeparatū a centro terre que eſt in oceano ad quod omnes aque habent inclinationem naturalem: ſed maior pars aquarū. ibi naturaliter ſituat̄ aqua non currit in aridam dato ꝙ ſit ea altior ſaltem modicum diſtans a terra: quia tunc recederet a ſuo cētro. et per ꝯſequens aſcenderet: aqua in fluminibus: ⁊ in lacubus interdum violenter detinetur: ſed inq̄tum poteſt nititur adire mare. ¶ Contra vtrumq; modum poſſunt eſſe rationes. ſed quia vterq; eſt probabilis nō amplius inſiſto.

Dubitatur an deus creauerit mare ſalſum. Non capimus hic mare pro qualibet congregatione aquarum more ſcripture in q̄ q̄libꝫ magna ꝯgregatio aquarum mare vocatur. ſicut frequenter in euangelio nominat̄ mare tyberiadis: et mare galilee: et tamen non eſt niſi quidam lacus/et ſtagnum geneſereth. ¶ Reſpondet̄ veriſimile eſt ꝙ mare non eſt creatum ſalſum: ſed cauſa ſalſedinis maris a deo producebatur: ſicut non ē neceſſe dicere. ꝙ mule creabantur a deo vel ꝙ erant in archa Noe tempore diluuij: ſed ſufficit ꝙ equus et aſina generatiui mule a deo creabantur. licet mule nonnun q̄ pariant. vt hoc in anno Turonis contigit: et frequenter in parnaſia. vt Theofraſtus meminit. mō ſol eſt cauſa ſufficiēs ſalſedinis maris. ſcḋm philoſophū libro de ſenſu et ſenſato. ſapor eſt paſſio humidi et ſicci terreſtrꝭ. ita ꝙ ex alia et alia mixtione ſicci terreſtre cū humido alius et alius ſapor reſultat: ſed ſalſedo prouenit ex mixtione ſicci terreſtris aduſti cum humido: ſicut ſcḋo metheororum aliquibus ſignis probat Ariſtoteles. ¶ Primū indicium eſt ſalſedo lixiuij collati ex cineribus terreſtribus. ¶ Secundum indicium eſt de ſalſedine ſudoris et vrine tranſeuntium per poros quibus admiſcentur fumi groſſi terreſtres. ¶ Tertium argumentum eſt. ꝙ aqua ſalſa pōderoſior eſt aqua dulciori. vnde dicit philoſophus ꝙ naues onerate venientes a mari ad aquā dulcē ſubmerſe ſunt. ⁊ hoc ē ſignum ꝙ aqua dulcis eſt leuior et aq̄ marꝭ terreſtrior.

¶ Quartum ſignum eſt de vaſe cereo obſtructo quod repletur aqua dulci poſito in mari.

¶ Quintum ſignū eſt de ſale quod non poteſt fieri ex aqua dulci: ſed ſolū ex ſalſa et plena terreſtreitatibꝰ. Capiam illud pro alio ſigno. Vidi in iuuētute rurales exiſtentes in campis imponere pulueres collium talparum in ouis que decoquebant in campis defectu ſalis. Ibi temporis interuallo generabatur ſalſedo ex terreſtreitate a calore oui combuſta. ſalſedo ergo generatur ex ſicco terreſtri paſſo a calido mixto. cum humido aqueo. ¶ Aliud indicium ponit philoſophus: quia aque auſtrales ſunt magis ſalſe q̄ boreales. ⁊ hoc non niſi quia flante vento auſtrali eleuantur plures exhalationes calide/⁊ ſicce t̄reſtres q̄ admiſcent̄ aq̄s.

¶ Redeundo ad ꝓpoſitum dr̄ ꝙ mare in principio nō

erat ſalſum: ſed ſucceſſu temporis ſol/ et cã allegate ipſum ſalſum reddiderũt. ¶ Scḋo ptꝫ ꝙ mare primo erat min⁹ ſalſum. poſtea magis ſalſum. Nec ſeqtur ſemper proceſſus in ſalſedinem: qꝛ oĩm ꝯſtantiuꝫ eſt cert⁹ termin⁹ cremẽti ⁊ decremẽti ſcḋo de aĩa. hoc ꝓbaret ꝯ Ariſtotelẽ infinitaꝫ ſalſedinẽ eſſe ĩ mari. Et qꝛ nõ ſunt tot terreſtreitates aduſte in fluminib⁹ non redduntur ſalſa ꝯtinũter. Hoc dixi propter aliquos fontes ſalſos et aliqua maria q̃ ꝑeſe cauſant̃ ex cõcurſu fluminũ: vt eſt mare Hyrcanũ ſiue caſpiuꝫ: qḋ terra oĩ quaqꝫ circũdatur cãtum ex rha flumĩe cadente de mõtibus hiperboreis ex orgãtino cadente ab Juiano. et alijs flumib⁹ ſcaturiẽtib⁹ Cauceſo. tauro et ceteris mõtib⁹ circũuicinis: et illud mare eſt ſalſum: licet nõ credo ꝙ ſit tãtũ ſalſedinis ſicut oceanũ propter aquas dulces cõtinuo receptas: cũ ſolus Heſter rex fluminũ europe mare põticuꝫ pro magna parte reddet potabile ſicut Eridan⁹. falſo a Marone aſcriptus rex fluminũ: niſi intelligat Jtalie/ vel more Jdlyniĩ in tãto tractu. reddet ipm ſinum Adriaticuꝫ pro bona pte dulcẽ. Nouiſſime ſequitur. licet mare magnũ. i. oceanũ ſit ſalſum: tñ termin⁹ mare nõ connotat ſalſedinem: quia interdũ erat mare quando non erat ſalſum.

¶ Diſtinctionis. xiiij. Queſtio. v.

Q Ueritur quito circa hãc diſtinctionem: de duobus luminaribus ſuper illo paſſu Geneſeos. fecitqꝫ deus duo luminaria magna. luminare maius: vt preeſſet diei. et luminare minus: vt p̃eſſet nocti. Uidetur ꝙ luna nõ ſit luminare cum a ſe nõ ſuſcipiat lumen. ¶ Propterea quero talem titulum queſtionis. an luna ſuſcipiat lumẽ a ſole. ¶ Forte dicis non ſunt planete: neqꝫ ſtelle: ſed eſt vnum celum altiſſimum niueũ: inter quod et nos eſt aliud celum multa habẽs foramina: vel alij celi foramina hñtes. Magnũ foramẽ eſt ſol: paruum luna. ⁊ ſic titulus q̃ſtionis querit falſuꝫ. Jſtud nõ valet: qꝛ hac via non põt reddi ratio cremẽti: et decremẽti lune: nec poteſt reddi rõ varioꝝ colorum q̃ apparẽt in ſtellis/ ⁊ planetis. ¶ Secundo forte dices lunã ſcḋm vnam medietatem habere lucem ex ſe et ſcḋm aliam nõ: et ꝙ luna ĩ orbe ſuo mouetur circa centrũ proprium cõplendo in menſe vnam circuitionẽ motu diſtincto a motu quem habꝫ ex ſuo orbe: et ꝙ ſucceſſiue vertit partẽ lucidã ad nos: et in oppoſitiõe tota illa pars lucida eſt verſa ad nos: et poſt oppoſitionẽ iterũ incipit ſe abſcõdere aliqua ꝑs lune lucida. et aliq̃ pars nõ lucida v̾ſus nos ſe vertere. ¶ Sed hac via non potes ſaluare illud qḋ apparet in eclipſi lune. ¶ Propterea ponit̃ hec ꝯcluſio affirmatiua. Luna recipit ſuũ lumẽ a ſole. hoc patꝫ auctoritate Ariſtotel̃: ⁊ ſapientũ. vñ in ĩ ore oĩm eſt illḋ Alani a Phebo phebe lumẽ capit. ¶ Probat̃ cõcluſio rõne. ſemꝑ lat⁹ lune oppoſitũ ſoli illumiat̃: et ĩ q̃dris ſemꝑ hꝫ cornua oppoſita ſoli: ⁊ hoc nõ ẽ niſi qꝛ lumen capit a ſole. Cõtẽplari ſolẽ in occidente: ⁊ cornua lune oriẽte v̾ſus videbis: ⁊ ſi ſol fuerit ĩ oriẽte ſua cornua luna dirigit occidẽteꝫ v̾l⁹. ¶ Scḋo ꝓbat̃ eadẽ cõcluſio. qñ luna cadit ĩ vmbra t̃re: ſic ſcꝫ ꝙ radij ſolares nõ pñt lunã ptigere/ tũc lune ẽ deliquꝫ: vt qñ ſol eſt in capite drachonis: ⁊ luna ĩ cauda/ v̾l ꝯtra/ extra aſſectiones non fit eclipſis lune. ergo ſignũ eſt ꝙ luna ſuſcipit ſuum lumen a ſole. ¶ Ex iſto ſequit̃ ꝙ luna plus illuminatur in ꝯiunctione q̃ in oppõne. Probat̃ omne agens naturale fortius agit in ꝓpinquũ q̃ in diſtãs actione directa/ vel ceteris parib⁹: ſol naturaliter illuminat lunã. luna ẽ vicinior ſoli in ꝯiũctione q̃ ĩ oppõe. igitur. ¶ Scḋo ſequit̃ cum auxilio vni⁹ cõiter ꝯceſſi ꝙ maior pars lune illumiat̃ ĩ hyeme q̃ in eſtate. hoc claret ex illo cõi ꝯceſſo: ꝙ ſol in eſtate eſt in ange ſui eccentrici: in hyeme in oppoſito angis. Eodẽ modo ſequit̃ ꝙ vmbra terre maior eſt in eſtate q̃ ĩ hyeme: qꝛ min⁹ de t̃ra tũc illumiatur. ⁊ ex ꝯñti ſequitur ꝙ eclipſis lune ceteris parib⁹. maior ẽ in eſtate q̃ in hyeme: qꝛ ex maiori vmbra ſit maior eclipſis: ſed in eſtate ẽ maior vmbra. ¶ Ulterius ſequit̃ ꝙ ꝓpter duas cauſas luna nõ videtur a nobis in ꝯiunctiõe prior: qꝛ cõburitur ſub radijs ſolis. Scḋa. ꝑs ſuperior eius illuminat̃: ⁊ inferior verſus nos non illumiat̃. ¶ Ultimo ptꝫ ꝙ extra eclipſim lune ſemꝑ vna medietas lune illuminat̃ a ſole. ptꝫ in oppoſitione vna medietas illumiat̃: et tũc maxime diſtat a ſole. igit̃. ¶ Cõtra hanc ꝯcluſiõem arguit̃ ſic. Alij planete: neqꝫ ſtelle recipiunt lumẽ a ſole. g̃ neqꝫ luna. ꝯña tenet videt̃ equalis rõ. Et añs ptꝫ: qꝛ ſequeret̃ ꝙ oẽs alij planete eſſẽt equaliter colorati cũ luna: qḋ eſt ꝯ experientiã. Saturn⁹ eſt plũbei colorꝭ. Juppiter eſt ſtãgnei coloris. Mars coloris calibei. Sol hꝫ coloreꝫ aureum. Uenus cupriũ. Mercurius argẽti viui/ et Luna habꝫ colorẽ argenteũ. ¶ Rñdet̃. licꝫ Auicenna ⁊ Macrobius tenuerũt ſoluꝫ lunã ſuſcipe lumẽ a ſole: tñ modus Ariſtotelis in ꝓprietatib⁹ elemẽtoꝝ. videt̃ rõnabilior de oĩbus ſtellis/ ⁊ plane[illegible] lunã et terrã: ⁊ ſi terra multo pl⁹ diſtaret mediũ trãſparans inꝑpoſitũ ĩ lumiari. g̃ inane eẽt ꝙ Mercuri⁹ ⁊ venus. ⁊ ceteri planete ⁊ ſtelle exñtes ĩ ſphera illuiationis ſolis hẽrẽt lumẽ ex ſe nã nihil facit fruſtra: ſꝫ p tãtã diſtantiã p̃t illuiare ſol: hoc nõ dꝫ cẽ dubiuꝫ. lꝫ ſua illumiatio ſit finita: et ſic p̃t maiorari mũd⁹ ꝙ ipm non p̃t totalr̃ illuiare ſol: ⁊ ꝯcedo illas expiẽtias de planetis ñ ꝙ ſint colorati. color ẽ q̃litas ſ̃a nõ ſcq̃ns actiõeꝫ qualitatũ p̃maꝝ q̃ non repiunt̃ ĩ celo. ſed viden̄t tales colores ſicut nũc recitauim⁹. ſicut vident̃ colores ĩ iride: ⁊ tñ de facto nulli ſunt illic: lumẽ videt̃ hr̃e talẽ colorẽ ſcḋm naturã ſui ſubiecti. ¶ Uel dicat̃ ꝙ alij planete hñt lumẽ debile qḋ ꝑtendit talẽ colorẽ: ſed intẽſum lumẽ recipiũt a ſole. ¶ Scḋo arguit̃ ꝯ hanc ꝯcluſionẽ ſi alij planete ⁊ aſtra ſuſciperẽt lumen a ſole. ſeq̄ret̃ ꝙ debent apparere arcualis figure. et ꝓſcere cornua ad modum lune. ꝯñs eſt cõtra experientiam. ¶ Preterea ſequitur ꝙ Uenus et Mercurius debent eclipſare ſolem ſicut facit luna. ꝯſequens experimento dignoſcitur falſum. ¶ Ad has rationes rñdetur negando ſeq̄lam alij planete ſunt corpora tranſparantia. et vniformiter ſuſcipiunt lumen ſolis: et ab eo illuminãtur nõ autem ſic eſt de luna. ¶ Tertio arguitur. Saturnus et Juppiter preſtant ſoli. ergo non mendicant ab eo lumen. añs patet. ſunt in orbibus ſuperioribus ſole: ⁊ mouentur a nobilioribus intelligẽtijs. ¶ Jnſuper ſequeretur ꝙ oẽs alij planete et ſtelle calefacerent: ptꝫ lumen eſt calefactiuum: ſcꝫ lumen ſolis/ vel eius lux: ⁊ lumen ſimilis ſpeciei producit in alios planetas. igit̃ ꝯñs eſt falſum. luna infrigidat: et ita de quibuſdã planetis et aſtris frigefactiuis contingit. ¶ Ad tertium negat̃ aſſumptũ: ſol reſidet ſicut rex in medio planetarũ: vltra citraqꝫ tres planetas hñs. Nõ obſtat ꝙ ſuperiores planete nobiliorẽ vẽdicẽt ſitũ: vt videre. lꝫ ĩ Mychrocoſmo. Cor influit caliditatẽ in cerebrũ: ⁊ tñ cerebrum excelſiorem ſitum: ⁊ propinquiorem celo tenet,

vo ſiſ

¶ De hoc quod dicitur de nobilitate intelligentiarū conceditur ꝙ intelligentie mouētes ſpheras ſuperiores preſtant intelligentijs motricibus orbis ſolis. In lumine naturali Ariſtoteles diceret: quia mouent maiores orbes: ⁊ ſecundum fidem turba theologoꝝ angelos motrices orbium celeſtium ponit aſſiſtentes. et nō celos informantes. et de illis conceditur ꝙ angeli mouentes ſpheras ſuperiores in nobilitate āntecunt angelos celos īferiores mouētes. ¶ Ad aliud cōceditur ꝙ oēs planete lunē celefaciunt ſcđm Ariſtotelē quarto de partibus animaliū. Noctes ſunt calidiores in plenilunio ꝙ̄ in quadris vel coniunctione. et hoc non niſi q: plus luminis diffundit ad nos: ſed quadam virtute occulta frigefaciunt. Sed dubitas quare luna non vniformiter illuminatur: et vnde prouenit illa macula in luna. ¶ Ad hoc aliqui dixerunt id propterea euenire. q: luna habet dominium ſuꝑ corpora humida: vt poſt hac dicetur. et ſic quoſdā vapores ad ſe attrahit: et ſic iudicamus propter vapores attractos maculā in luna: et tamen nulla eſt. ¶ Alij dixerūt lunam eſſe corpus politū. ⁊ terſum a quo reflectuntur ſpēs alicuius montis ſicut apparet de imagine in ſpeculo.

¶ Primum nō valet. illa macula ſemper apparet vniformiter magna: et tamen vapores difformiter releuātur. ¶ Scđm non valet: quia tunc ſimulacrū totalis terre debet apparere in luna etiam tale idolum videtur moueri ad motum ſpeculi: vt experientia dignoſcimus modo illa macula ſemper apparet in eadem parte: propterea Commentator dat aliam cauſam ꝙ luna habet partes diuerſe. ſpiſſitudinis. partes rare non imbibunt tm̄ luminis ſicut partes denſe ſicut ptꝫ de alabaſtro cuiꝰ pars denſa eſt alba: et pars rara eſt ad modū vitri: et obſcura: et tendens ad nigredinem. ¶ Quarto arguitur. In eclipſi lune luna aliquid lumīs habet et hoc non habꝫ a ſole cum cadat in vmbra terre.

¶ Ulterius luna eclipſat ſolem ſicut ſol lunam. ergo per eclipſim non magis arguitur lunam accipere lumen a ſole ꝙ̄ e diuerſo. ¶ Alteriꝰ eodem modo ꝑ interpoſitionem terre inter ſolē et alios plāetas debet eſſe eclipſis: et ſic terra debet eclipſare iouē ⁊ ſaturnum: ⁊ denīq ſtellas firmamenti qđ nondū viſū eſt. ¶ Ad ꝑmum iſtorum dr̄ ꝙ forte luna: ⁊ reliqui planete habent lumen diminutū et remiſſū ex ſe. Et hoc tenet gironaga luna tp̄e deliquij. Tum ſcđo: et hoc ſufficit ponēdo ꝙ nullum lumē habeat ex ſe: habꝫ lumē ſolis ſcđariū. Et hoc ptꝫ q: eſt in vmbra terre. modo hoc intereſt iter vmbram ⁊ tenebras: ꝙ vmbra lumē ſcđariū ponit primariū excludens vtrūq lumen recuſāt tenebre. detegatur hoc ipſum ampliꝰ de vmbra ponat̃ b opacū poſt a luminoſum ſignet̃ pedalis vmbra quo ad latitudinē poſt b opacū: tūc lumen ꝑmarium puncta extrema illius pedalitatis ꝯtingit ꝙ poſt dorſū illiꝰ opaci ꝓducit lumē remiſſum: hoc eſt ſcđariū. et hoc eſt ꝓducere vmbrā. ¶ Placet aliqbꝰ dicere nullū eſſe corpꝰ: ita opacum ꝙ oīno īpediat tranſitū lumīs qđ ptꝫ: nō fit viſio ſine lumine: et tn̄ fert̃ ꝙ linx per montē vel nouē parietes videt. Et hoc videtur gloſa vigeſimequīte propōnis prime partis ꝑſpectiue velle dicere qđ ſic colorauimus. ¶ Ad ſecūdum nego ꝙ eodem modo luna eclipſat ſolem ſicut eōtrario. Eclipſis ſolis nihil aliud ē ꝙ̄ interpō lune inter nos et ſolem īpediēs nos ne ſuſcipiamus lumen primariū ſolis: et nō fit ſimul oībus hominibꝰ exīſtes: extra illā vmbram vidēt lumen ſolis. Et iſtud oīno eſt ſimile ac ſi poneres oſtium poſt edē vel candelā oſtiū eclipſat lumen. id eſt impedit lumē exīſti in vmbra: ſic eſt de eclipſi ſolis ꝙ̄ fit ſole ⁊ luna exiſtentibꝰ in eodē hemiſperio. Nō fit ſic eclipſis lune: ſꝫ totaliter priuatur ſuo lumīe loquor de lumīe directo: et fit per interpoſitionem terre inter ſolem et lunā. in oppoſitione nō aliter: nō in qualibet oppoſitione: ſed ſolum quando luna eſt in altera ſectionum et ſol ī alia: hoc eſt ſunt in capite / et cauda drachonis. Et cauſa eſt ſol ſemper decurrit ſub linea ecliptica: gironaga luna nunc citra: nunc vltra eclipticā nōnunꝙ̄ ſub eadē vagatur qn̄ eſt ſub ecliptyca: et in oppoſitione deliquium patitur: et apparet oibus hominibꝰ eodē tēpore Et hoc Crinitus yopas maronianus in conuiuio regine Didonis ꝑmo eneidos tetigit inquiēs. Cetera crinitꝰ yopas ꝑſonat aurata: docuitq maximꝰ Athlas. Hic canit errantē lunam ſoliſq labores. ¶ Ad aliud argumentū. nego ꝙ ſit idē. vmbra terre finit̃ in Mercurio et planete ſuperiores / et ſtelle ſunt extra vmbrā quare nō eclipſantur. Exemplum in ſimili. pone oſtiū poſt Thedā qui ē immediatꝰ oſtio dyametraliter nō poterit legere defectu lumīs. et tamen qui eſt extra illam vmbrā ad quinq pedes per lineā rectā poteſt legere. Sed ex illo dices: luna ē minor terra per ꝯn̄s nō debet eſſe luminare maius cuiꝰ oppoſitum dicit littera Geneſeos. Et aſſumptū patet. per vigeſimam tertiam: et vigeſimam quartā prime partis perſpectiue.

¶ Secunda illarū propoſitionū eſt. Ambroſum ſphericum luminoſo minus vmbram proijcere pyramidalem equale colūnalem maius curtam et euerſam pyramidem infinitā. ¶ Rn̄detur concedendo illud ꝓbare ſufficienter minoritatem lune in ordine ad terram: ſed quia luna eſt nobis vicinior. apparet Ioue et ſtellis apud vulgus maior: et eſt magis nota eis / ⁊ nullius eſt apparentie in conſpectu ſolis: et moyſes loquebatur rudi populo. propterea dicebat luminare magnū: vt preeſſet nocti. ¶ Dubitatur que res ſunt tenebre. Rn̄detur tenebre ſunt aliqđ. ꝓbatur tenebre bn̄dicūt dn̄o ſcđm illud Danielis tertio. Bn̄dicite lux ⁊ tenebre dn̄o.

¶ Scđo arguit̃ ad idem. nō fit diuiſio inter aliqđ ⁊ nihil. ſꝫ Gen̄. ꝑmo. deus diuiſit lucē a tenebris. dixit deꝰ fiat lux / ⁊ facta eſt lux: et diuiſit lucē a tenebris. appellauitq lucē diem / ⁊ tenebras noctē. ¶ Scđa ꝓpē: tenebre ſūt aer tenebroſus. aqua vel aliud corpꝰ natum eſſe lucidū / vel lumīoſū. ꝓbatio vel tenebre ſūt ꝑuationes ⁊ vnū purū nihil ſicut multi putāt: vel aliqđ: non primū vt dicit ꝯcluſio ꝓcedēs. ꝗ ſcđm ꝑ eandē. nec videtur qđ aliud ſūt tenebre. igit̃ ꝓpoſitū. ¶ Sed ꝯ hoc arguit̃ ꝑ auctoritates bti Augu. quas mgr̄ tertio capite duodecime diſtinctiōis adducit. non enī tenebre aliqđ ſūt: ſꝫ ipā lucis abſētia ſicut ſilētiū. nō aliq̄ res eſt: ſed vbi ſonꝰ nō eſt: ⁊ nuditas. nō aliq̄ res ē: ſed in corpe vbi tegumētū non ē nuditas dr̄ ſicut inanitas. non ē aliqđ ſed ianis dr̄ locus eſſe vbi nō ē corpꝰ: ⁊ ianitas abſētia corpis. ¶ Ad hoc rn̄det mgr̄ ꝙ tenebre interdū capiuntur ꝓ lucis abſētia: ⁊ ſic cepit Aug. et ita in alijs auctoritatibus dicat̃: ⁊ ſic nō ſūt aliqđ vel ꝓ aere obſcurato ſiue aeris obſcura qualitate: ⁊ ſm̄ hoc aliq̄ res creata ſunt iō. ergo dt tenebras tūc fuiſſe ſuꝑ faciē abyſſi: q: nōdū erat lux q̄ ſſeēt et ſupeſſet / ⁊ ſupfūderet̃: ſꝫ nōdū lucis gr̄a opꝰ ſuū deus venuſtauerat q̄ poſtea in ꝑmo die formata ſunt: vel ſic dicatur tenebre ſunt aer tenebroſus ſilentiū mediū in quo nō ē ſonus aptꝰ eſt tn̄ eē ſonꝰ nuditas hō nudꝰ: ſed iſti termī de formali ſignificato connotāt aliqđ aeri īherere. qđ aeri nō ineſt puta lumē ſicut paupertas eſt hō connotādo ꝙ nō hēat diuitias. et hoc pꝫ primo phyſicoꝝ. materia ⁊ ꝑuatio ſūt

vnum numero: Sed dices priuari ⁊ priuatum eſſe non ſunt idem ex poſtpredicamentis non ſunt idem diffinitione: vel iſte propoſitiones de actibus exercitis capiūtur loco propoſitionum de actibus ſignatis.

¶ Diſtinctionis. xiiij. Queſtio. vi.

Sexto circa hanc diſtinctionem queritur. an ſol et luna creati ſunt in quarto die. ¶ Rñdetur affirmatiue. patet per litteram. Geñ. dixit autē deꝰ. fiāt luminaria in firmamento celi. vbi in capitur pro ſub: ſicut ſol dicitur eſſe in tauro vel in cācro. Et paulo poſt ſequitur circa eādem ſententiam. et factum eſt veſpere et mane dies q̄rtus. ¶ Sed contra hoc arguitur. hec cōcluſio pugnat cum littera precedenti eiuſdem capituli. vbi dr̄. Fiat lux et facta eſt lux: et vidit deus lucem ꝙ eſſet bona et diuiſit lucem a tenebris appellauitq̄ʒ lucem diem/ ⁊ tenebras noctē: factumq̄ʒ eſt veſpere ⁊ mane dies vnus/ ⁊ non fuit dies ante productionem ſolis ⁊ lune. ergo luminaria primo die creabantur. ¶ Ad iſtud varij vario mō reſpondent. Aliquibꝰ dicentibus ꝙ primo die creauerit nubeculam ⁊ illam corrupit quarto die. ⁊ produxit ſolem. Alijs dicētibꝰ ꝙ mutauit illam nubem in ſolem. ¶ Tertius eſt modus Beati Dionyſij quarto capite de diuinis nominibus quem credo rationabiliorem. ꝙ ſol erat primo die creatus ⁊ ad obiectionem in oppoſitum qua dicitur creatus quarto die. diſtingo vel quo ad eius motum propriū mouēdo ab occidente ad oriētem. ⁊ ſic conceditur. vel de nouo quoad ſubſtantiam ⁊ ſic negatur. Ille eſt modus loquēdi ſatis vulgatus in ſcriptura et in modo loquendi. Danielis quarto ſcribitur. dixit Nabuchodonoſor rex Babiloniꝰ. nōnne hec eſt babilō cītas magna quā edificaui ⁊ tū Ninos ⁊ eiꝰ vxor ſimiramus (vt Diodorus ſiculus ⁊ hiſtorie teſtantur) illam vrbem exrexerūt: vel Nebrotus ante eos inchoauit. Geneſ. vndecimo. Eſt modus vulgaris loquēdi. ſi quis princeps aliquem inopem de pulueribus erigat: talem talis princeps fecit verum ſic deus dedit ſoli ⁊ lune moueri ſuapte natura ab occidente in oriētem motibus proprijs iſto die primo. et non primo die ante ſol et luna ⁊ ſphere inferiores mouebant motu raptus ab oriente in occidētem. ¶ Ex iſto ſequitur ꝙ quartus dies erat maior primo die/ ſecundo vel tertio loquor de die naturali. de artificiali non eſt queſtio. Probat correlarium. m. dies naturalis eſt tempus quo equinoctialis facit vnum circulum ab oriente ad occidentem cum tanta parte quantā interim ſol motu proprio pertrāſit ab occidente ad orientem: Immo quartus dies excuperabat primum in vna quinta parte vnius hore. Mō patet cum ſol facit vnum circulum ab oriente in occidētem in viginti quattuor horis pertrāſibitur ſignum in duabus horis: ⁊ cum quodlibet ſignū zodiaci habʒ triginta gradus: quindecim gradus eq̄noctialis (qui vniformiter aſcendit) valent vnam horā: et cum ſol faciat vnam reuolutionem ab occidente in orientem in trecētis ⁊ ſexagintaquinq̄ʒ diebus. ⁊ quadrante vnius diei vnum gradum pertranſit in die contra firmamentum. Unde ſi hodie ſol ortꝰ eſt in primo gradu ſigni tauri q̄ gradus reſpondet a puncto equinoctialis quando redibit punctum equinoctialis a nō erit dies quouſq̄ʒ ſecundos gradus tauri aſcendat. ¶ Secundo arguitur contra diem artificialem inquiſitiue vel dies artificialis eſt lux ⁊ hoc non. quia tunc lux in iſtis inferioribus eſſet dies vel aliquid aliud: ſed hoc dici non poteſt. Eodemmodo poteſt argui inquiſitiue de nocte. Preterea Uel eſt dies artificialis q̄ primum illuminatur orizon: vel requiritur totus ſol eſſe ſupra orizontem. Non primum: dies eſt latius ſole ſuper terram. Non ſecundum ſufficit maior pars ſolis eſſe ſupra orizontem. ¶ Ad p̄mum reſpondetur. Eadem eſt difficultas de entitate tēporis ⁊ diei. Dicitur ꝙ dies eſt ſol: ſed iſte terminꝰ dies artificialis abſolute nō ſupponit pro ſole. ſed connotat ꝙ ſol eſt ſuper orizontem talis loci in quo ē dies. Si dicatur. ſupponit pro motu ſolis. parū refert. ⁊ ſic illa cōmunis diffinitio. dies eſt latius ſole ſuper terram: id ē ſol latus: Ita ꝙ illa conſtructio tranſitiua loco vnius intranſitiue capiatur. Umbra terre eſt nox vel aer tenebroſus. Ex hoc patet ꝙ adueniente die nox non corrūpitur nox tenendo ꝙ eſt aer. ¶ Secundo ſequitur dies lune fuit die dominico. patet. hic ſol fuit die dominico/ hic ſol eſt vel fuit dies lune. igitur. ¶ Tertio ſequitur dies lune fuit dies dominicus: ſed nūq̄ dies lune eſt dies dominicus. ¶ Quarto ſequitur cum auxilio propoſitionis pendentis ex eodem fonte ꝙ dies dominicus ē hora prima tempore hore prime. patet. vel aliquid eſt hora prima vel nihil eſt. Secundum eſt preter rationem. ergo primum eſt dandum: ⁊ illud eſt ſol. ergo propoſitum. ¶ Ad ſecundum dicitur ſemper eſt dies artificialis alicubi: ſed loquimur de die artificiali reſpectu huius orizontis. Et dicitur ꝙ licʒ poſſumus videre per octodecim gradus ſm̄ Ptolemeum anteq̄ ſol approſpinquat orizonti per octodecim gradus ⁊ amplius ſm̄ alios: tamen quando centrum ſolis eſt in contactu orizontis non eſt adhuc dies. ratio. ſicut vna medietas ſolis eſt ſupra orizontem. ita alia eſt ſub illo: ſed immediate poſt hoc erit dies cum īmediate poſt hoc pluſq̄ medietas ſolis erit ſuper orizontem. Iſtorum de crepuſculo aurora ⁊ modo loquendi vulgarium non refert. loq̄r philoſophice: tunc latius ſolis ſuper orizōtem vel maioris partis eiꝰ vl̄ totiꝰ cathegreūatice a maiori parte Sed dices quando centrum ſolis tangit cētrum orizōtis. an eſt iſtis de quibus loquimur nox. dicitur ꝙ ſic. q̄ eſt abſentia maioris partis ſolis. Et hec expoſitio de q̄ loquimur. maxime quadrat textui vbi dicitur. fiant luminaria in firmamento celi/ et diuident diem ac noctē ⁊ ſint in ſigna et tempora ⁊ dies ⁊ annos. Regulariter capimus dies annum ſolis qui conſtituitur ex motu ſolis ab occidente in orientem: ⁊ ſunt in ſigna tempora p̄ que eclypſes pluuiam ⁊ ſiccitatem cognoſcimus. tamē poſſumus vocare annum cuiuſcunq̄ʒ orbis circuitionē ab occidente in orientem. vt de magno anno Platonis qui ex triginta ſex milibus annis ſolaribus conficitur. vt videre licet apud diuum Auguſtinū duodecimo de ciuitate dei. capite tertiodecimo. De minoribus annis in eodem libro loquens capite decimo. ſic inquit perhibetur enim egyptij quondam tam breues annos habuiſſe. vt quaternis menſibus finirentur. Aliqui per lunationes computāt. ſic in diebus eſt varietas. Pliniꝰ libro ſecundo. capite ſeptuageſimonono ſue naturalis hiſtorie diem alij aliter obſeruare babilonij inter duos ſolis exortus: athenienſes inter duos ſolis occaſus vmbri a meridie in meridiē: vulgus omne a luce ad tenebras: egyptij a media nocte ad mediam.

¶ Diſtinctionis. xiiij. Queſtio. vij.

SEptimo circa hãc diſtinctionem quero: An creature facte in quinto ⁊ ſexto diebus conuenienter aſſignentur? Reſpõdetur affirmatiue. patet. authoritate littere Geneſ. ¶ Cõtra hãc cõcluſionẽ argumẽtor. Nos ſumus quodammodo finis omnium ſecũdo phiſicorum. Et omnia propter nos creata ſunt: ſecundum illud Pſalmiſt. pſalmo octauo. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eiꝰ oues ⁊ boues ⁊ vniuerſa pecora campi: propterea cetera animalia capita in terram demiſſa habent: Nos autem ad ſydera ſecundum illud Naſonis Pronaq; cuʒ ſpectent animalia cetera terram: Os homini ſublime dedit. celumq; videre Iuſſit: ⁊ erectos ad ſydera tollere vultꝰ. In cuius argumentum ⁊c. deus creauit duas nobiles ſpecies creaturarum extremas: primo angelicam: ⁊ vltimo humanam: ſed multa creantur que non obſequũtur homini ſed et plurimum aduerſantur: Patet de carduo: auena: lappis: lolio: ⁊ ceteris id genus herbis ſecundum illud Maronis primo georgicorum: Mox ⁊ frumẽtis labor additus: vt mala culmos. Eſſet rubigo: ſegniſq; horreret in aruis Carduus: intereũt ſegetes: ſubit aſpera ſilua Lappeq; tribuliq; ĩterq; nitentia culta Infelix lolium ⁊ ſteriles dominantur auene. Quid vepres cõducunt? Quod mures? aranee cocodrilli? ex quo tractum eſt dicterium ob odium in homĩes lachryme cocodrilli. quid ſerpentes ⁊ ſic de tot malis beſtiis ĩ terra? Hoc ipſum patet in aqua de ceta vnde ſecundum Plynium in naturali hyſtoria libro nono. capite ẽrio. ſunt balene quattuor iugerum: piſces ducenum cubitorum. Propter flegma beſtie maris maiores ſunt animalibus. terre ⁊ hoc teſtatur Ariſtoteles decima particula problematum problemate quinquageſimo ſexto. Poſtillator Iob quadrageſimo primo recitat ſe audiuiſſe a quodam veridico ꝙ in mari portugallie repertꝰ eſt cetus. ex cuius lingua vigintiquattuor muli erant onerati: iſta homini non proſunt ſed nocent. ¶ Ad omnia iſta reſpondetur de nociuis herbis: omnia iſta ſũt propter noſtram exercitationem ⁊ ne otio torpeamus: ⁊ hoc dicit Uirgilius primo georgicorum inquiens pater ipſe colendi. haud facilẽ eſſe viam voluit: primuſq; per artem mouit agros: curis acuẽs mortalia corda: Nec torpere graui paſſꝰ ſua regna veterno. Oĩa iſta inſuper conducunt ad vnum officium: vel aliud: vt auene pro equis: ex vepribꝰ ⁊ tribulis ⁊ deniq; lappis Coloni ſepes extruunt. vt iniuſti arceantur ab ingreſſu ad vites ⁊ triticũ. Cur nutris canes leporarios niſi ad capiendam voluptatem in campis? Sic ſenibus ⁊ lãguidis in domo Cattus ⁊ muſꝰ oblectamentuʒ preſtant: ⁊ cleriti s: vt patet de clerito venatore: refectiones domus colligunt: aranee et deniq; eorum rethia ꝓfluuiũ ſanguinis reſtingũt. Serpentes in multis medicamẽtis ponuntur vt medicinam ad cor deferant. Inſuper oppoſita iuxta ſe poſita clarius eluceſcũt. Pictura variorum colorum eſt pulchrior vno colore pulcherrimo: ⁊ ſonus ex diapaſo diapente et diateſſaro mixtus ꝓſtat diapaſon. ſono ꝓficiſſimo. Ergo reſultat decor vniuerſi ⁊ deum laudare habes qui te creaturam intellectualẽ ⁊ non irrationalem creauerit: tibi intellectũ dedit omnia hec tetra extinguere: vt porros ad effugandos ſerpentes: ſuccum rute ad expellendos pulices: argentũ viuum contra pediculos: ⁊ ita de oĩbus talibus: rutam inſuper ⁊ muſtellam cõtra baſiliſcum: excoriatio muris maſculini poſiti inter reliquos a quo aufugiunt Inſuper multam ab his que nutrita iudicas hauries ſapientiam: vt cum ſerpens adeat feniculum: cum oculos habeat grauatos vt tu ſimiliẽ illum ſuccũ capias: Muſtela leſa a vipera adit quandam herbam ꝑ quam ſtatim curatur a veneno. oleum ceti plurimuʒ prodeſt: ⁊ ſi non eſſent he belue tanta eſſet piſcium ĩ mari copia vt naues pertranſire non poſſent. Patʒ de Salmone ⁊ de piſcibus tot ſimul oua ponentibus. Inſuper iſta in penam peccati data ſunt protoplaſto. Unde Gene. tertio: quia audiſti vocem vxoris tue et comediſti de ligno ex quo preceperã tibi ne comederes: maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes eam cunctĩ diebus vite tue: ſpinas ⁊ tribulos germinabit tibi ⁊ comedes herbas terre. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo: ⁊ hec que ſequuntur. vbi gloſa ordinaria Rabani. Spine antea erant ſed nõ vt laborem homini inferrẽt/ cui poſt peccatum fuerunt ad laborem et afflictioneʒ ſicut ſerpentes ⁊ q̃cunq; noxia antea erant innoxia. Ubi inſuper notatur terre ſterilitas: que poſt peccatuʒ non produxit fructum conuenientem homini niſi cum cultura ⁊ labore: que autem ſua ſponte producebat fructꝰ conuenientes in copia ⁊ produxiſſet ſi homo in ſtatu innocentie permanſiſſet. Cui quadrat illud Maronis ꝑmo georgicorum. Ipſaq; tellus omnia liberius nullo poſcente ferebat. Cui poetarum aurea etas ſub ſaturno alludit dicente Ouidio primo Metamorpho. Aurea prima ſata eſt etas que vindice nullo Sponte ſua ſine lege fidem rectumq; colebat Pena metuſq; aberãt. Et paulopoſt. Scite admodum de terra loquitur. Ipſa quoq; immunis raſtroq; intacta nec vllis. Saucia vomeribus per ſe dabat omnia tellus. Contentiq; cibis nullo cogente creatis. Arbuteos fetus mõtanaq; fraga legebãt. Cornaq; ⁊ in duris herẽtia mora rubetis. Et que deciderant patula iouis arbore glãdes. ¶ Secũdo arguitur. Mulus nec lyciſca producebatur. ergo nec alia animalia. conſequẽtia tenet quia eadem eſt ratio: antecedens patʒ quia poterant produci ab aſino ⁊ equa ⁊ a cane et lupo. ¶ Preterea vel ouũ producebatur ante gallinam vel ecõtra. Non ſecundum quia habitis ouis habetur principium ſufficiẽs ad productionem gallinarum ⁊ gallorum. Non ſecunduʒ quia arbores producebãtur cum fructibꝰ. ergo galli ⁊ galline vel gallina cuʒ ouo. ¶ Reſpondetur non eſt neceſſe dicere ꝙ animalia que generantur communiter per animalia diuerſarum ſpecierum producerẽtur immediate a deo ſufficit ꝙ deus hec animalia produxerit in ſuis cauſis. Eodemmodo de his que generantur generatione ſpõtanea. ¶ Ad aliud argumentum ipſum depẽdet a duabus poſitionibus: puta in quo menſe creatus eſt mundus. Nam Rabi Ioſue ⁊ ſui ſequaces tenuerunt mundum fuiſſe factum in Marte quando terra incepit germinare herbas. Mouẽtur ex illo paſſu. Et protulit terra herbam virentem ⁊ facientem ſemẽ ſuum. Et Exod. duodecimo. Martius vocabitur primꝰ menſis. Alia ẽ poſitio multo communior quam tenet Rabi Eliezer/ ꝙ mundus creatus eſt in ſeptembri ſecũdum illuď Deuteronomiĩ. xxxij. dei perfecta ſunt opera. ¶ Omnes in hoc conueniunt ꝙ primus homo factus eſt in ſtatu ꝑfecto potens generare ⁊ eodemmodo videtur dicendum de reliquis terre naſcentibus: ſed ad iſta ꝑor poſitio facile reſponderet ꝙ arbores ꝓducte ſunt ꝑfecte in Marcio: ⁊ ꝙ per actionem ſolis poterãt producere fructus ſuos. Eua non eſt producta cum fetu in vtero: ſed expectabatur tempus concipiendi et pariendi Cay. ı. Con=

FERDINANDVS

fortius eſt ad vtrāq; põnem ꝙ gall⁹ ⁊ gallina ꝓducebātur āte ouum quod eſt ſemē galli ⁊ galline vel galli tm̄. ¶ Secundo arguitur ⁊ licet galline generātur ex ouis in caminis ſine gallina vel alia aue: vt ī cayro et in partibus egypti: tamen oua naturaliter habere nō poſſūt. ſine parentibus. ¶ Secundo arguitur Moyſes tacuit de elemēto ignis ⁊ aeris (qui ſunt principaliores ptes vniuerſi) ergo non bene illa tradidit. ¶ Reſpondetur conſequentia eſt nulla. Ignis in ſua ſphera eſt nobis inſenſibilis. Ratione ſic oſtendimus. Ignis in noſtro foro appetit aſcendere vt experimur et non ſtare in aere: quia ſi ſic ſtaret in partibus inferioribus aeris. Sed dices. cum eſt de natura ignis conſcendere quare non totus conſcendit relinquēdo ligna ſine igne ⁊ ſubito. Similiter videtur ꝙ nullus eſt ignis ſub ſphera lune non miniſtratur ⁊ materia nutritiua ignis: ergo tandem deficiet: immo debuit deficere a multis annis preteritis. ¶ Reſpondetur ignis ꝙ primum producit̃ aſcendit et per lineam rectam ſuam regionem appetit adire: ſ; nobis producit̃ nec ſubito cōſcendere poteſt propter reſiſtentiam aeris ⁊ eius cōtrarietatem: ignis eſt nobis hic neceſſarius ad decoquendos cibos ad productionē luminis ad purgandum aerem ab epidimia: more ypocratis ⁊ ad multa alia: Propterea deus voluit ignem eſſe in iſtis inferioribus. ⁊ ſi omnis eſſet extinctus modum dedit reproducendi nouum. vt in. xiij. diſtinctione dictum eſt per radios reflexos in centro ſpeculi concaui per calybem et ſilicem ⁊ earum agitationem: Et lic; aliqui robuſti vt tartarei ⁊ hybernici Britanni (ꝙs ſcotos ſiluestres vulgus appellat) carnes decoquāt inter ramos arborum: hoc non ſufficit omnibus nec commode fieri poteſt delicatis. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ ignis in ſua ſphera non habet contrarium intrinſecum cum eſt homogenius: et ſi aliqua influentia frigefactiua ei virtualiter aduerſetur: alia tamen calefactiua tantu; ſuffragatur. et cum eſt magnus in ſua ſphera notabiliter reſiſtit: et ſi aer ignem corrumpat in hoc loco ecōtrario ignis aerem corrumpit in alio. Aer probatus eſt ab antiquis per hoc ꝙ aqua non deſcendit in clipſedra orificio obſtructo: vt patet quarto Phyſicoru;. ergo cum hec duo elementa ſola ratiōe probentur quas nō percipit vulgus ⁊ ſecundum intelligentiam auditorum debet eſſe ſermo docentis: cōſulto Moyſes ſurda aure de his elementis pertranſiuit. ¶ Sed contra omnia iſta arguitur probando ꝙ deus creauit omnia ſigna / ſicut beatus Auguſtin⁹ tenet Eccleſiaſtici octauodecimo. Qui viuit in eternum creauit omnia ſimꝉ. Et in. xxiij. eiuſdem. Ab initio et ante ſecula creata ⁊c.

¶ Ad primum dicitur hoc eſſe verum ꝙtum ad materiam. ¶ Ad ſecūdum dicitur ꝙ loquitur de dei filio qui eſt patris ſapientia.

¶ Diſtinctionis. xiiij. Queſtio. viij.

Octauo circa hanc diſtinctionem queritur an celum habet influētiam in hec inferiora.

¶ Reſpondetur per cōcluſiōes ſequentes. Celum habet influētiam ⁊ cauſalitatem in hec inferiora. Probat̃ auctoritate Ariſtotelis primo Metheororu; dicentis. neceſſe eſt hunc mundu; inferiorem lationibus ſuperioribus eſſe cōtinuum. vt tota virtus eius inde gubernetur. et hoc eſt quod dicit baptiſta Mātuanus primo parthenices mariane. Gremium telluris inane eſt. Et ſine fruge ſolum niſi illinat ab ethere viris / ſiue per aſtrorum curſus radioſq; calentes / ſiue dei ſolo qui temperat oīa nutu. ¶ Secunda concluſio. Luna habet magnum dñium ſup humida. ergo ⁊ celum ratione partis / et antecedens pat; per Ptolemeum primo tractatu quadripertiti capite quarto. Non quod ſurſum ad ſe hec traheret. vt di. Albumaſar. vt dicit halle aben rodā qui dicit ſe viſiſſe cu; hoc audiret / et capitulo ſecūdo dicit Halle ꝙ Albumaſar ante ꝙ aſtronomiam legeret erat vnus ex illis qui cronicas faciebant: ⁊ iſtud patet experientijs varijs in oppoſitionibus ⁊ coniunctionibus luminariu; Cōtra Oſtree marine / conche et cancri multum pleni reperiūtur ⁊ plus in oppoſitionibus ꝙ in coniunctionibus qui tamen multum euacuuntur in quadraturis lune cum ſole. hoc patet de hominum aliquorum humidis cerebris qui in oppoſitionibus luminarium ſic agitātur ꝙ lunatici dicantur: ⁊ humores in quadraturis diminuūtur: tempus etiam ſerenum in pluuioſū mutatur in cōiunctionibus ⁊ oppoſitiōibus ⁊ raro in quadraturis. Hoc īſuper patet amphora plena aqua luna perueniēte ad oppoſitionem tumeſcit ⁊ egreditur ſuu; vas. Nō alias arbores fructifere vt nouerunt hortulani: nō proficiunt inſerte in oppoſitione et coniunctione luminarium propter abundantiam humiditatis que a natura illius non poteſt regulari / et ideo illud quod in [illegible] bus deberet conuerti in radices ⁊ ramos trāſit. nō poſſumus aliter ſaluare fluxum ⁊ defluxu; maris oceani: quod fit bis in die naturali ſaltem in vigintiquinq; horis. Non loquor de fluxu qui fit per agitationem venti quia hoc eſt lacubus fōtibus fluminibus ⁊ cuilib; mari cōmune. Nec loquor de fluxu maris a polo ad polu; Aliqui putant mare oceanum fluere a ſeptētrione ad meridiem ⁊ non contra: ſed ratio hoc prohibet ſub vtroq; polo eſt rigidus algor vbi multum aeris in aqua; cōuertitur. Et de ratione aque eſt ꝙ relictis locis eminētioribus ad loca humiliora ruat. ⁊ ſic eſt oceani maxima hūiditas ſub equatore: lic; illic fuerit vna cauſa expenſionis maris quod debet rarefieri a ſolis eſtu: ſ; cū multi vapores illic ab oceano extrahunt̃ ⁊ tumefactio aque nō equatur cremento maris ſub vtroq; polo ruit. ergo aqua ex meridie ad ſeptētrionem ⁊ contra de iſtis fluxibus non loquor quia proueniunt ab alijs cauſis ꝙ a luna vt liquet ex dictis. Sed loquor de curſu eius in aridam (omni vento ſecluſo) nunc orientē nunc occidentem verſus. Et hoc nulli influētie poſſumus citius applicare ꝙ influentie ipſius lune: cum ad preſentiam eius multi mirabiles effectus fiunt in humidis. Aliq dicunt ꝙ in medio mari eſt magnus gulphus in quem vndiq; fluit mare: qui cu; plenus fuerit expellit aquā: ⁊ iterū illa aq̄ refluit in gulphos: ¶ Sed ab his petat̃ quomodo iſte gulphus gubernatur ſcđm ordinatū motum lune. Iterum multa maria fluūt totaliter nauigabilia: et tamen in illis naute non reperiunt gulph⁹. Et queritur quid expellit aquam violēter ab illis gulphis: ⁊ quo corpore repletur gulph⁹ aqua repulſa. ¶ Propterea aliter dicitur ſecundum modum communem ꝙ flux⁹ maris fit hoc pacto. Cum luna aſcendit ab oriente ad meridiem: et ipſa eſt in meridie mare fluit ī aridā: vel quia ad ſe trahit aquam: ſicut magnes ferru;: ſicut putat Albumaſar ſecundo libro maioris introductoriu in aſtronomia ſed hoc non curo: vꝉ ꝑ radios luminis: ⁊

hoc non ſolum ſufficit per illos radios rarefacit aquā: ⁊ quadam virtute occulta ad ſe trahit quā ſo mouetur a meridie ad occidentem fit refluxus. Iterum quando mouetur ab occidente ad angulum noctis fit fluxus: ⁊ tunc refluxus ab angulo noctis in oriētem: Et illud fit ferme in .xxv. horis: quia luna ab orbe eius vſq ad eius etheratum ortū plus conſumit temporis ꝙ̃ ſit dies naturalis per ſpacium temporis: in quo oriuntur tredecī gradus equinoctialis / quia in vna reuolutione firmamenti tātū pertranſit luna de ſpacio motu ſuo proprio qui eſt ad orientem contra motum firmamenti ſi hodie fuerit fluxus hora octaua: ⁊ hora tertia pomeridiana: cras erit hora nona ⁊ quarta: totum iſtud poteſt probari per vulgus maritimū. Viſa luna mox iudicant fluxū vel refluxum. ſicut in pago in quo ortus ſum audiui.

¶ Contra iſtud diſputat Ioannes picus quintodecio capite tertij libri cōtra aſtronomos: ⁊ dicit ꝙ iſtud non poteſt eſſe: ⁊ ad hoc non inſulſe argumentat̃ q: tunc lune pars ſub ſole que eſt terre vicinior non illuminatur. ⁊ per conſequens ex ſuo lumine tunc non cauſatur fluxus ⁊ refluxus. ¶ Idem eſt argumentum quando ſol ē in angulo noctis vel ex oppoſito terre quomodo mare ex iſta parte fluat vel refluat ad lunam cuꝫ ſphera terre ⁊ influentiam et radios lune ne in mare cadāt. ¶ Propterea ipſe negans omnem influentiam a celo ſolū motum ⁊ lumē ei tribuēs. alias recitat vias: dicit ꝙ Adelandus recitat opinionem ſaracenorum eē: propterea mare fluit ⁊ refluit quia partes maris diſtāt: ſꝫ cupiūt [illegible]paquari: rurſus a montibus reuerberantur: et hoc non contingit de maribus torride zone propinquioribꝰ. Ibi terra nō eſt īteriecta Alpetragiꝰ in eodem recitat: dicit primum mobile omnia circūuoluit: et minus aerem ꝙ̃ ignem ſtatus eſt in motu aque incluſiue. Modus huius domini non videtur conſentaneus. Negantis influentias a celo: cum in multis que contingunt in iſtis inferioribus non poſſunt reddi cauſe alie a celo: Item per regulam. Inueniende cauſe poſitis talibus cauſis ponitur talis effectus vtrobiq. qbus ſecluſis nullatenus ponit̃. ⁊ ad hoc non ſufficit lumen nec motus: niſi dicat ipſum mobile: et ſic eſt coincidere in hoc quod reprobat. nec modꝰ ſaracenoruꝫ valet quia ex illo ſequitur ꝙ maria que continētur in maioribus rupibus magis fluerent quod eſt falſum: mare mediterraneum vix fluit vltra vnum pedem. Modus Alpetragi non ſufficit quia tunc quodlibet mare ⁊ quelibet aqua deberet moueri ad motum primi mobilis: nec debet eſſe talis refluxus: ſed fluxus in vigintiquattuor horis. ¶ Propterea teneamus modum queꝫ vocat Rogerij bachōis quem reprobare ſatagit: qui ē cōmunis per quem omnia poſſunt ſaluari: dicitur ꝙ luna ex altera parte terre mittit ſuum lumen ad firmamentum. vbi reflexio fit luminis ad mare. ⁊ ita de virtute occulta eius. Sic ſol in angulo noctis quandam influentiam producit in gallum vt media nocte alis ſe percutiendo cantet. ⁊ etiam iuuamentum fit ex ſtellis ſed ceteris paribus quando directe reſpicit mare fluxus eſt maior: ⁊ quando cum maiori lumine reſpicit: ⁊ propterea fluxus eſt maior in oppoſitione ꝙ̃ in quadris. et conſequēter refluxus eſt maior: hoc nouerunt habitantes prope rupes maris oceani: qui tempore illo cancros et polipedes copioſe colligunt quos ī quadris lune attigere non poterant: et nauis onuſta in portu tēpore oppoſitionis defertur ad mare: et nō ſemper in ſimilibus oppoſitionibus ſimiles exundationes maris eueniunt Multa alia ad has conducunt vel obſunt. Unde luna exiſtente in auge eccētrici: ⁊ epycicli fluxus debiliores ſunt: eo ꝙ tunc luna maxime elōgatur a terra: in oppoſitis partibus tumores ſunt maiores: cooperantur ad hoc ſtelle fixe quibus luna coniūgitur exaltationes lune in ſua domo. Unde quādo plures cauſe vt luna planete et ſtelle frigefactiui concurrent: interdum diluuiū particulare efficiunt: ⁊ longius in terraꝫ mare currit vt aliq̃s partes terre ⁊ vicos ſubmergat: interdum ad triginta mille paſſus vagatur: et plus fluit in hyeme quaꝫ in eſtate propter multitudinem fluminum in mare deſcēdētium: ⁊ minorem reſolutionem vaporū a mari: Oceanum ſic fluit quia luna longo tēpore ipſum reſpicit: ipꝫ eſt ſpiſſum ⁊ bene retinet radios lune: quia hoc non cōtingit in mari mediterraneo: nec in aquis dulcibus nō ſic fluunt ſicut oceanum mare mediterraneum: quod ingredit̃ per ſtrictā ſybille: ⁊ diuidit Aphricā ab Europa / Hiſpaniam / galliam Narbonenſem et Italiam perlabens: poſtea ſe flectens per Helleſpōtum per Boſphorum Tracium ⁊ Cimerium ad Meothidem paludem non ſic mouetur: ſed ad vnum pedeꝫ vel ad duos: ⁊ hoc propter motum oceani ingredientis impetuoſe ꝑ ſtrictum ſybille: vel propter cauſam quare oceanum fluit: licet illa cauſa in mediterraneo non ſic totaliter ſuſcipitur ſicut ī oceano. De fluxu maris Hyrcani me latet: ſi deſcendat per occultos meatꝰ terre ab oceano ſeptētrionali: oportet ꝙ aliquem fluxuꝫ propter priorē cauſam patiatur / ſi ex cōcurſu fluminum dulcium reſultauerit mare. Videatur experimentum / ⁊ cōſequenter inueniat̃ cauſa illius experiētie. de mari indico nō oportet loqui. licet Claudius Ptolemeus ipſum putauerit vndiq terra circūſeptum: hoc iam millies compertum eſt eſſe falſum: pars oceani licet ipſum oceanum in varijs partibus puta a terris quas alluit varia ſicut ⁊ terra ſuſcipiens nomina eſt idem mare: ⁊ ſi nō fluat ad meridiē ⁊ refluat: oportet adhuc dicere ꝙ luna plus dominatur vni parti maris ꝙ̃ alteri: ſicut planete dicunt̃ dominiū habere ſuper varias plagas terre: (vt Ptolemeus ī quadripartito. et Albumaſar ⁊ Alchabicius ⁊ poſteriores oſtendunt) Unde cardinalis cameracenſis de Alliaco flamingis vicinus: dicit flamingos de loco ad locum vagare propter gyrouagam lunā que plage eorum preeſt: et ſic eſt in mari. Aliqua tamen ſunt maria ita terreſtria ꝙ ſolum ſemel in menſe fluunt: ⁊ licet mare mediterraneum in ſcriptura ſacra dicatur mare magnum: Hoc non eſt in ordine ad oceanum ſed reſpectu lacuum Iudee / qui Maria reputant̃ in ſcriptura fluxus ⁊ inundationes maris bene nouit qui verſatus eſt in oceano ſecundum illud Eccleſiaſtici. xliij. qui nauigat mare enarrat pericula eius: ita ꝙ poteſt dicere illud Pſalmiſte pſalmo. xcij. mirabiles elatiōes marꝭ mirabilis in altis dominus. ⁊ Iob. xli. ferueſcere faciet quaſi ollā profūdum maris. gulphus in mari fit ex colliſione duarum aquarum contra ſe impetuoſe motaꝝ. ⁊ ſic in flumine vbi ſi nauis ingrediat̃ vix egredieuꝫ ſicut ⁊ carybdis ſecundū illud naſonis. Et vomit epotas ſeua carybdis aquas. ſcylla ⁊ carybdis ſunt duo mōſtra ī mari ſiculo. Unde incidit in ſcyllā cupiēs vitare carybdim. Hoc ipſum etiam probatur ꝑ dies creticos cū lū peruenerit ad ſignū oppōm ſignū inceptiōis egritudīs: tūc apparebit notabiliter ſi egritudo fuerit ſalubrꝭ. et in quarto die poſt morbum acutum fit criſis cum luna venerit ad quartum aſpectum loci in quo fuerat in principio morbi: Sed ad iſtud poteſt dici ꝙ periodicatio prouenit a putrefactis humoribus intrinſecis ſicut quartana febris quarto die et ⁊ tertiana ſtio parocīſmo hꝫ.

¶ Secunda concluſio. influētie celeſtes non ſolū ſunt ſigna iſtorum effectuum recitatorum: ſed cauſe hoc probatur per regulam inueniende cauſe: ſicut Ariſtoteles in ſecundo de generatio. dicit. ſolem eſſe cauſaȝ generationis et corruptionis. ¶ Tertia concluſio ſicut hereticum: immo ridiculum in phīa eſt dicere celos hominem ad virtutes vel vitia neceſſitari. Ita veritati congruit dicere homines ad hūc modum vel illum hāc paſſionem vel illam inclinari. Prior pars patet ⁊ meritū ⁊ demeritum tolleretur. de philoſophia patet ſecundo peri harmenias / potentie rationales valent ad oppoſita. ⁊ nono metaphyſice. hoc idem patet ſecūdo phiſicorum de agente a propoſito. Secunda pars patet auctoritate Ptolemei in ſecundo tractatu quadriparti. vbi omnium gentium in terra habitantium deſcribit mores: ⁊ quia ipſe inter cetera tangit vnum quod Ariſtoteles in problematibus tangit capiam illud. Horuȝ autem hi qui meridiei ſunt proximiores in maiori parte melioris ſunt ingenij ⁊ acutioris intellect⁹ ⁊ in ſciētia rerum ſecularū fortiores propter circuli ſignorum ⁊ ſtellarum erraticarum loco Zenith capitum corūȝ ꝓpinquitatem: etiam vbi alia trāſlatio clarius proſequitur et motus ſuorum intellectuum cōuenienter motui ſtellarum ⁊ aſſimilantur eis inueniēdo res cito: ſuntq̧ magni ſtudij in quadriuiales ſcientias leuiter perquirendo ad illos qui morantur in terris que tēperate ſūt inter frigus et calorē a parte meridiei: q̄ Haliabenrodam in commento explicans dicit: ſunt iſti de tertio q̄rto ⁊ quinto climatibus ⁊ generaliter de oīb⁹ qui morantur inter latitudinem. xxxiij. graduum vſq̧ ad latitudinem. xlii. quod exemplo detegit. Ariſtoteles et Galien⁹ fuerunt de quinto climate Ptoleme⁹ ⁊ Plynius. de. 3. aliqui habent Plato et melius quia conſūmatus in mathematicis erat. Plynius orator ⁊ multorum recitator non i. 3. climate ⁊ magis naturalis q̄ mathematicus Ouidi⁹ natus ad carmīa et malus rhetor ſecundum iſtud Quicquid conabar dicere verſus erat Marcus Tullius ad facūdiam in proſa non ad carmina ſecunduȝ illud Iuuenalis ſatyra. x. O fortunatam natam me conſule romam. Anthonij gladios potuit cōtēnere ſi ſic omnia dixiſſet. cui aſtipulatur illud apoſtoli. Corinthiorum. Diuiſiones gratiarū multe aliis ſermo ſapientie ⁊c. Hic acriter impugnat: Inſcite reſpondet alius econtrario ⁊ ſiue has diſpoſitiōes a celo / vel parentibus ducant omnia ſunt dei dona: et celum cauſa ſecunda. et dei inſtrumentum experientia: hoc docet ita q̧ inane eſt multa ſcripta coaceruare ad veritatem propoſitionis cognite apud omnem prudētem: qui hominum mores inter ſe comparauit dicim⁹ iſtos alti animi ⁊ ſupbos. illos vafros ⁊ verſipelles. iſtos caſtrimargos. iſtos luxui deditos. ¶ Secundo arguitur illa via ad idem. nemo debȝ reputare iſtud plus incōueniens q̄ aliquos ex parentibus accipere incētiuum ad ſiniſtre agendum ⁊ ad libidinem. ſic de preſbiterorum filijs cēſuerunt maiores. patet extra de filijs preſbyterorūȝ ordi / vel non ordi / per totum. quare alias fuit eis interdictum ad ordines promoueri ſine maximi pontificis exhera niſi quia preſumitur de eorum incōtinentia: ſicut de parentibus de quibus traxerūt originēȝ. ſic ſtat aliquem eſſe bene natum. ſexto ethicorum. ſiue a parentibus ſiue a Ioue vel alia bona influentia. al̄r̄ male natum ſiue a ſaturno marte vel parentibus non refert dū modo ad hoc ponatur ſolum inclinatio. ¶ Quarta cōcluſio ſicut delirum eſt ad horoſcopum non extra vterū vel extra vterum vel ad quodcunq̧ ſignuȝ in quattuor punctis principalibus vel minus principalibus intermedijs habere reſpectū: ſic inſanum eſt habere intuitū in inchoatione reruȝ a voluntate dependentium q̄s ſtabiles expetimus ad ſigna fixa vel ad quecunq̧ ī inchoanda expectare aſpectum celi propiciū. ¶ Hec cōcluſio quoad vtrāuis partem eadem eget probatione. Probatur ſic. in his que dependent ex libero arbitrio iprudētis eſt aliam cauſam querere niſi bonam vitam ⁊ media prudenter ad finem quecūq̧. ſecundū iſtud Claudij Ptolemei in cētiloquio. Sapiēs dominabitur aſtris. Capiam argumētum beati Auguſtini in quinto de ciuitate dei. q̧ circa finem primi capitis ī medium citat: ⁊ ſcite per multa capita proſequitur quid ſit inquit de q̄ nihil vnq̄ dicere potuerunt cur in vita geminorū ī actionibus ⁊ in cunctis in profeſſionibus in artibus honoribus ⁊ reliquis ſit tanta diuerſitas: ſimiliores eis ſint q̄ tum ad hoc attinet multi extranei q̄ ipi inter ſe gemini pro exiguo temporis interuallo in naſcēdo ſeparati: in conceptu autem per vnum concubitum: immo etiaȝ in momento ſeminati. ⁊ in capite ſecundo loquēs de duobus qui ſimul egrotare ceperūt ſiſr morb⁹ ī graueſcebat ſiſr leuabatur Hypocras eos propterea fratres ſuſpicabatur Poſſidoni⁹ ſtoicus aſtrologus cauſaȝ eſſe putauit quia eadem conſtellatione aſtrorum eos ortos eſſe multo prefert reſponſionem Hyppocratis reſponſiōi poſſidonij: et in illo capite ſupponit duos geminos q̄s ipſe nouit qui habebant diſpares egritudies: cur Hyppocras facile dediſſet ſolutionem propter diuerſ[illegible]menta ⁊ exercitationem: ⁊ ſequitur poſſidonius vel q̄libet fatalium ſyderum aſſertor mirum ſi poteſt hic inuenire quid dicat ſi noluit imperitorum mentibus ī eis neſciunt rebus illudere. ¶ Si dicas vnus āte alium naſcitur ⁊ ſic habet alium horoſcopum ⁊ alia ſigna: tūc capiantur duo non gemini ſimul nati. Si vis currere ad analogiaȝ Nigidij caueas ne nigidius figulus cum auithore dicaris. Inſuper beat⁹ Gregorius dat vnam bonam replicā ī Homelia de natiuitate ſaluatoris loquens de magis qui venerunt ad orandum xp̄m. Si dicatur q̧ ſemper in alio ⁊ alio inſtanti eſt alia conſtellatio vel pauo tempore: tunc ſicut argumentatur beatus Gregori⁹ virtualiter cum homo ſucceſſiue generatur in lucem et ſunt infinite partes proportionales ⁊ infinite ptes reſpondentes in tempore: infinitas influentias tales dabis quas null⁹ aſtrologus dignoſcit. ¶ Si dicas q̄dratura circuli ſcibilis ſciēntia nondum inuenta eſt ſic in ꝓpoſito: tunc colligitur propoſitum quod non potes iudicare: Inſuper ſolius eſt ꝓprium ſcire futura dei. Fortaſſe dicis: hoc eſt verum ſi ſua cauſa naturalis non eſt poſita in eſſe. ſcimus abſq̧ dubio cras erit oppoſitio vel coniunctio: hoc non ſufficit quia loquimur de his que ī humana volūtate ſita ſunt. vt de bello futuro. de hereſi. virtute. vel vicio vel ceteris que depēdent ex hominum voluntate. Et quāq̄ beatus Auguſtinus nec ali⁹ cos ad metam non loqui reducere valeret perfecte nec Arriū non Sabellium ⁊ ſimiles ad hāc metam non deduceret ſufficit q̧ eos ad metam rationabiliter ſua ratio duceret. In ſeptimo capite eos irridet qui expectāt diem vt vxorem ducant. hoc idem patet ex apoſtolo ad Galathas quarto. Quomodo iterum cōuertimini ad infirma ⁊ egena elementa quibus denuo ſeruire vultis dies obſeruatis et menſes ⁊ tempora et annos. Timeo vos ne forte ſine cauſa laborauerim ī vobis: q̄ ſcite gloſa marginalis exponit dicēs vt hodie nō eſt aliud incipiendum. menſes qui curſu lune perſcrutātes dicūt tali luna non eſt aliquid inchoandum. et licet a gloſa in

ferlineari ⁊ ſatis ad litteram. hoc intelligitur de obſeruatione dierum et menſium veteris teſtamenti: vtraqꝫ expoſitio eſt litteralis. Ex omnibus his patet ꝙ nulla eſt adhibenda fides aſtrologis predicentibus bella inter iſtos reges/hoc anno vel illo. vel iſte erit bene fortunatus hoc anno vel male. patet omnia talia dependent a libero arbitrio inclinatio celi non neceſſitat ad virtutem vel vitiuꝫ multo minus impellit ꝙ paſſio corporis que eſt intrinſeca ⁊ anime confederata. ¶ Sed ꝯ iſtud arguitur per Ariſtotelem in proprietatibus elementorum coniunctio ſaturni ⁊ Iouis fecerunt ſigna vacua: hoc idem oſtēdit primo polyticorū ſeptio Poſtꝗ locutus eſt de aggregandis opibus oſtendit facile eſſe philoſophus poſſe acquirere diuitias: ſed plerūqꝫ non ſūt ei cure: et hoc oſtendit per aſtrologiā Thaletis mileſij: cum enim obijceretur illi philoſophie ſtudium propter inopiam quaſi inutile et infructuoſum: proſpexiſſe illū ferunt per aſtrologiam oliuarum vbertatem futuram. Cūqꝫ coegiſſet pauxillum pecuniaruꝫ hyeme adhuc vigente emptionē olee feciſſe in Mileto ⁊ in Chyo pro paruo admodum ꝓcio vt pote nemine plus offerente arraſqꝫ dediſſe. Cum itaqꝫ poſtea tempus veniſſet multis ſubito querentibus vendidiſſe oleum quanti ipſe voluit et magnam vim pecuniarum inde ſuperlucratum oſtendiſſe amicis perfacile eē philoſophis ditari ſi vellent: ſed hoc non eſt illis cure. ¶ Secundo arguitur ad idem multa vera aſtrologi predicunt que depēdent ex [illegible] arbitrio [illegible]gitur. Itē cometa cauſat homines mouere ſeditionem et ex conſequenti eſt cauſa mortis principis. ¶ Ad primum in hac materia non eſt opus ſuſcipere Ariſtotelem. tum ſecundo hoc erat ex inclinatiōe ſoluꝫ: etiam nō nego quin illa poteſt predicere aſtronomus que a cauſis naturalibus fiunt velire anus coniūctionem ⁊ oppoſitionem luminarium: paſtores predicunt pluuiam vel ventuꝫ per cornua lune: ⁊ per varios aſpectus celi ſigna paſtorum de vbertate vel ſterilitate colligit Virgilius in georgicis: et ita in innumeris talibus. ¶ Ad ſecundum aſtronomi multa predicūt (certe ſic facit mater mea (per coniecturas videndo ſcyntillas ignitas inter duos cordatos pricipes conterminos: ⁊ de pari certantes. ¶ Secūdo dicūt in vniuerſali ea ꝗ mulierculas non latent vt puta hoc ā̄no futuro erit peſtis in aliquo loco. ⁊ ſi nō fuerit in terra tua. ibis ne ad explorandum an ſit in alia? Sic dicunt multa erūt matrimonia hoc anno in francia: multi proficiſcentur peregre aduiſitandos ſanctos ⁊ viuent in iocūditate: hec anno ſuperiori data ſunt impreſſioni in prenoſticationibus que nullos fugiunt. ¶ Tertio dicunt aliqua vera ſed hoc eſt a caſu et fortuna: ſicut cecus nonnunꝗ ptrāſit paludem ſine macula. ¶ Quarto multa ſiſcitantur ⁊ nc fundamentum habēt loquendi. ¶ Quīto tria falſa pro vno vero ponunt. Sexto ponūt aliqua ambigua ⁊ male inclināt poſt euentum rei in omnem partem dictum amphibologicum: vt in hanc partem expoſuit: neceſſarium eſſet hunc mori tali hora: hoc erat ei paratum a priſcis Parcis ante oēm veſtem ſic Clotho ⁊ due alie ſorores diſpoſuerunt. ¶ Septimo interdum dicūt aliqua que homines latēt vt de furto clandeſtino ⁊ ceteris peccatis: ⁊ de alijs que fiunt in partibus remotiſſimis: hoc a demone habēt quia in breui tempore vel in inſtāti de patria in patriam diſcurrit. demones includūt in annulis que dicūt ab alio demone commentum non loquor. Quidā paterfamilias meridionalis Britannie/ admodum opulentus ⁊ reputatus verax ⁊ probus inter ſuos mihi obtulit quadraginta ſolidos ſue monete que octodecim francos valent vt demonem ei relegarē in annulum: aſſerens publice coram omnibus ꝙ demon eius quem habebat quadriennio iam abierat. a quo ſi quis truncuꝫ oleris abſtuliſſet e veſtigio denunciaſſet. Nō video quomodo naturaliter poteſt recuperari deꝑditum ꝑ conuerſionem clauis inter duos digitos dicēdo ſi videbas furem currentem ⁊c. vel per quecūqꝫ imaginum protractionem: ⁊ ita de talibus. ſed demon inuoluit ſe in iſtis creberrime qui multa vera dicit. vt demuꝫ fallat requiritur cauſa apparentie ad fallaciam. vt patet primo ⁊ ſecundo elenchorum. ¶ Ad tertium non video ꝙ cometa ſit amplius ſignum mortis principis ꝗ alteri⁹: quicquid dicat Ariſtoteles ī methauris Tēpore comete ē magna ſiccitas et calliditas. Unde poteſt eſſe ſterilitas in terris ſiccis et homies mouere ad coleram. et interdum contingit ꝙ pñceps moriatur tēpore comete ſicut interdum nos ipſi vidimus. Et quia mors pñcipis per plura ora volat ꝗ alicuius alteri⁹. ex morte vnius principis duorum vel trium. illud dictū vulgare accepit Ariſtoteles.

¶ Diſtinctionis. xv.

D Ixit etiam deus: producant aque reptile anime viuentis: et volatile ſup terram ⁊c. Opus quinte diei eſt formatio piſciū ⁊ auium quib⁹ duo elemēta ornantur: et de cadeꝫ materia: id ē de aquis pices et aues creauit: volatilia leuās in aera: et natatilia remittens gurgiti.

¶ Diſtinctionis. xv. Queſtio vnica.

C Irca hanc quintam decimam diſtinctionē Querit an elementa maneāt in mixto. ¶ Rñdetur. ſuper hoc varie ſūt poſitiones vna Auicēne/ quam recitat commentator: tertio celi ⁊ mundi commento ſexageſimo ſeptio ꝙ elementa maneat in mixto ſꝫ ſubſtātiam: non remiſſa: ſed ſecūdum qualitates ſunt remiſſa. Quā opinionem impugnat illic commentator ponens et ſubſtantiam ⁊ qualitatem remitti. Vtraqꝫ illarum poſitionum communiter relinquitur et reputo vtrāqꝫ opinionē falſam. Propterea reſpondetur negatiue ad titulum queſtionis ꝙ elementa non manent in elementato. Probatur cōcluſio: quia da oppoſitum tunc in forte eſſent et forma terre ignis aque/ et aeris: ⁊ per conſequens aliquod illorū elementorum detinetur extra ſuum locum naturalem ⁊ ſic in Salamādra viuente in igne tria manebunt lementa. Rurſus ſi quelibꝫ pars mixti habeat quattuor elementa ⁊ qualitates elementorum qualitates cōtrarie ſimul erunt: ⁊ continuo in eadem parte erit actio et reactio. Multe ratiōes poſſunt adduci in reprobatiōe harum opinionum ſed hec ſufficiant. ¶ Contra hāc cōcluſionem ſic argumentor quando confricamus man⁹ tempore calido egreditur terra. ergo terra erat in ho=

mine. Et confirmatur auctoritate ſcripture ex limo ter
re deus fecit hominem. Geneſ ſecundo. Memento ho-
mo quia cinis es ⁊ in cinerem reuerteris. primo die qua-
dragesime dicit eccleſia in cuius ſignum dat cineres. et
Geneſis tertio. quia puluis es ⁊ in puluerem reuerte-
ris. ¶ Ad primum iſtorum nego ꝙ illi ſudores erant p-
tes hominis: ſed ſūt ſupfluitates ſcđe digeſtiõis expul-
ſe a calore naturali ꝑ poros ei⁹. Et illud patꝫ hõ in ſom
no optime digerit regulariter tales ſudores eijciūtur.
¶ Ad ſecundum licet Auicenna fen. pͥma doctrina ter
tia. capite ſecundo. dicat hominem habere complexio-
nem temperatiſſimam. illic inquiens donauit autē ho
mini complexionem temperatiorem / ꝙ in hoc mundo
eſſe eſt poſſibile cum ſuarum virtutum conuenientia q̄
bus agit ⁊ patitur: ⁊ vnicuiqꝫ membro donauit de com
plexione quod meretur. Tamen illa complexio tempe
rata per quā diſcraſiam in intemperatam labitur: et in
humiliationem dicitur componi ex terra viliſſimo ele-
mentorum. Non ꝙ terra ingrediatur compoſitionem
eius: ſed materia terre: et propterea in eius humiliatio
nem ponuntur illa que recitauimus: propterea admo-
dum ſcite Plynius ſecundus ſeptimo libro ſue natura
lis hyſtorie de fragilitate hominis loquitur in hūc mo
dum. Miſeret atqꝫ etiam pudet eſtimantem ꝙ ſit friuo
la animalium ſuperbiſſimi origo cum pleruqꝫ abortus
cauſa fiat odor lucernarum extinctu. His principijs
naſcuntur tyranni. Tu qui corporis virib⁹ fidis. fortu-
ne munera amplexaris. cuius ſemper in victoria mēs.
qui te deum credis aliquo ſucceſſu tumens tāti ꝑire po
tuiſti. At qui etiam minoris potes hodie ꝙ tulo ſerpen
tis dente: aut vt Anacreon poeta acino vue paſſe: Fa-
bius pretor in lactis hauſtu vno pilo ſtrangulatus. Is
demum vitam equa lance penſabit qui ſemper fragili-
tatis humane memor fuerit: homo eſt cinis ⁊ de cineri-
bus ⁊ per ſynodogem vermibus eſca ſecundum epita-
phium petri comeſtoris in ſācto victore. Petrus eram
quē petra tegit factuſqꝫ comeſtor: nūc comedor. ¶ Se-
cundo arguitur in ligno ſunt terra aqua ignis ⁊ aer qđ
patet applicādo lignum viride ad ignem egreditur aq̄
in extremitatibus lignorum, manent cineres in fine ex
eunt flamma ⁊ fumus loco ignis et aeris. ergo elemen-
ta prefuerunt in illo ligno. Et hoc confirmatur diſtillā
do roſas egreditur aqua: hoc patet in diſtillatione ace-
toſe ⁊ in ceteris herbis. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ illa
aqua que egreditur a ligno viridi non fuit pars eius: ſꝫ
aqua incluſa in poris ligni que reperiens ſuum cōtra-
rium / ſcilicet ignem victorem egreditur per extremita-
tes: cinis qui manet non fuit in ligno ſed corrupta for-
ma ligni introducitur. forma cineris materia manet in
vtraqꝫ tranſmutatione. primo phyſicorum fumus ⁊ flā-
ma generantur de nouo. Ad aliud de aqua roſacea ne-
gatur ꝙ ſit eiuſdem ſpeciei cum aqua elementari vel ē
eiuſdem ſpeciei cum roſis vt de vapore aque dici ſolet /
vel aliud mixtum imperfectū. Si dicas ex agitatione
calibis ⁊ ſilicis egreditur ignis: dicitur ꝙ ille producit
de nouo ab illa confricatione ⁊ nō prefuit in calybe vel
ſilice. ¶ Tertio arguitur. quinto metaphyſice dicit ele-
mentum eſt ex quo componitur aliud inexiſtente indi
uiſibili ſpē in aliam ſpēm. ⁊ primo de generatione Mix
tio eſt miſcibilium alteratorum vnio: modo ex his q̄ nō
ſunt non fit aliqua vnio. Et ſecūdo de generatione vult
Ariſtoteles ꝙ ex vno elemēto non poteſt generari mix
tum quod non eſſet verum niſi elemēta eſſent in mixto:
ſi non remanerent in mixto: eque bene poteſt generari
mixtum ex vno elemento ſicut ex quattuor. ¶ Ad pri-
mum dicitur ꝙ ibi capit elementum pro materia. Ad
alias auctoritates dicitur ꝙ mixtio eſt vnio virtualiter
miſcibilium alteratorum ⁊ non in actu ⁊ ꝙ mixtum be
ne poteſt generari ex vno elemento in actu concurren-
te alio extrīſeco. ⁊ ſic virtualiť generatur ex quattuor
elementis: quia concurrunt influentie quattuor elemē
torū: Philoſophus locutus eſt de vno elemento nō cō
currente alio extrinſeco. ⁊ hoc eſt verum quia ſoluꝫ vir
tute illius non poteſt generari mixtum. ¶ Quarto ar-
guitur. Ex illo ſequitur ꝙ elementata non eſſent magis
mixta ꝙ elementa: cum elementa habent formam ſub-
ſtantialem ⁊ materiam ſicut et mixta: et contra hoc eſt
inconueniens. Preterea mixtum mouetur ad motum
elementi predominantis in eo primo de celo. ergo in eo
ſunt elemēta. Dicitur ꝙ elementata non componunť
ex elementis nec propterea dicuntur mixta: ſed q: mix
ta in naturalibus diſpoſitionibus ſuis participant q̄li
tates quattuor elementorum: potiſſimum mixta perfe
cta. alique partes hominis ſunt calide: alique frigide:
alique humide ⁊ alique ſicce ſicut Auicenna in loco al-
legato declarat poſuit. ergo quedam ex membris cali
diora. ⁊ alia frigidiora. ⁊ alia ſicciora. ⁊ alia humidiora.
Quod autem in corpore calidius eſt eſt ſpiritus et cor
a quo procedit. deīde ſanguis. poſtea epar / poſt quod
eſt caro. poſtea ſplen. poſtea renes. poſtea arteriarū tu
nice / frigidius quod in corpore eſt eſt flegma. poſtea pi
li. deinde os. poſtea cartilago. inde ligamentum deīde
chorda poſt penniculus. deīde neruus poſt nucha poſt
cerebrum deinde adeps. poſtea pīguedo. poſtea cutis
Res autem ſiccior que eſt in corpore eſt pilus qui eſt ex
vapore fumoſo qui eleuatur. poſtea eſt os ⁊ que ſequun
tur. licet reſpuamus hoc quod dicit doctrina ſecūda ca
pitulo vnico eiuſdem Fen vbi dicit elementa ſunt cor-
pora ⁊ ſunt partes prime corporis humane et aliorum
que in corpora diuerſarum formarū diuidi minime poſ-
ſunt. ex quorum commixtione ſpecies diuerſe generato
rum fiūt. Et iſtđ poteſt declarari in bobus aſinis ⁊ cete
ris mixtis perfectis hoc non contingit in elemētis ma
nentibus in ſua naturali diſpoſitione: vt patꝫ primo de
generatione. Et ſic mixta componūtur ex elemētis q:
quattuor qualitates eiuſdem ſpeciei cum qualitatib⁹
elementorum manent in mixtis: ⁊ ſic elementum virtua
liter dominatur a mixto. quod plus participat đ terra
eſt grauius. quod plus cum igne leuius: ¶ An obiter
loquendo ſi velis cognoſcere hanc grauitatem vel leui
tatem ſiue menſurā procede hoc modo: et primo in cor-
poribus ſolidis quibus auferentur portiones equales
que mictātur in eādem aquam: ⁊ videatur ſi ambo de
ſcendunt aut ambo natant aut vnum deſcendit ⁊ alter
natat ſi vnum deſcendit et alterū natat deſcendens eſt
grauius ꝙ natans. Si vero ambo deſcendūt ⁊ eque ve
lociter tunc ſunt equaliter grauia. Si inequaliter tūc
ſunt inequaliter grauia ⁊ proportionabiliter ſicut vnū
altero velocius deſcēdit proportionabiliter eſt altero
grauius. Si autem ambo natāt videatur an equaliter
ſubmergitur. ⁊ ſi ſic ſunt equaliter grauia / an inequali
ter ⁊ ſic ſunt inequaliter grauia: ⁊ quantum vnum alte
ro plus ſubmergitur tāto altero eſt grauius vt ſi in duo
bus lignis aſſignarentur. xij. puncta quorum vnius q̄t
tuor puncta ſubmergerenť ⁊ alterius. viij. illud cuius.
viij. puncta ſubmergerētur eſſet in duplo grauı⁹. Idēꝫ
patet in corporibus liquidis. Unde dato ꝙ vnum lignū
ponatur in aqua ⁊ in oleo videať vbi magis ſubmergi-
tur. ⁊ illud in quo magis ſubmergitur de ligno eſt min⁹
graue. Si autem equaliter ſubmergeretur in quolibꝫ

ſtiorum: tunc ambo ſũt equaliter grauia. Unde ſi quat
tuor puncta ſubmergunt in quolibet: tunc aqua ⁊ oleũ
ſunt equaliter grauia. Si autem in aqua ſubmergeren
tur quattuor ſolum ⁊ in oleo. viij. aq̃ foret in duplo gra
uior oleo. Idem patet de duobus corporib⁹ quorũ vnũ
eſt liquidum ⁊ aliud ſolidum ponãtur enim ambo in aq̃
ſcilicȝ lignum ⁊ oleum: ſi ſuperficies ligni fiet equalis
ſuperficiei aque ambo erunt eque grauia. ſi non oleum
erit grauius. ⁊ hoc ſecundum proportionem punctorũ
ſupernatantium ad puncta ſubmerſa. ¶ Quito argui
tur. Si qualitates elementorum ſint remiſſibiles ⁊ nõ
forme elementorum ſtabit forma ſubſtãtialis ignis cũ
frigiditate. et per conſequens cum grauitate. hoc eſt in
conueniens caliditas eſt paſſio ignis. conſequentia ta
men patet vnus gradus caliditatis ignis poteſt remit
ti ⁊ agens quod corrupit illum gradum non eſt maioris
actiuitatis ꝙ antea. prout ſupponit in fine actiõis igni
minus reſiſtit. ergo tandem corrumpentur omnes gra
dus caliditatis ⁊ ex conſequenti introducetur frigidi-
tas. ¶ Reſpõſio. aliqua ſunt elementa (vt experimur)
quorum qualitates conuenientes poſſunt tolli eſſẽtijs
elementorum remanentibus: Hoc liquet de aqua cuius
omne frigus tollitur calore introducto: commenticiũ
eſt dicere. ꝙ terreſtreitates exiſtentes in aqua ſolũ cale
fiunt ⁊ non eſſentia aque. quia ſi ſit terra pura vel terra
mixta. idem inconueniens debet reputare opinans de
vno / ſicut de alio. Etiam aer eſt frigidus in media regio
ne aeris. vt dicit Ariſtoteles ſecundo Metheororũ cu
ius qualitates prime ſunt caliditas ⁊ humiditas: vide
mus ergo qualitates primas trium elementorum infe
riorum remitti poſſe per actionem contrariorũ. de igne
multũ rõnis dare nõ poſſum⁹ niſi preſuppoſito experimẽ
to. Nullus adhuc eſt ꝑcept⁹ ignis frigidus. concedo ꝙ
aliqui gradus caloris poſſũt remitti ab igne: ſed nego
ꝙ poteſt introduci frigus in ignem / vel ꝙ totalis calor
poteſt ſeparari ab igne. datur maxima caliditas cuȝ q̃
non poteſt ſtare forma ignis: et hoc prouenit a perfecti
one forme ſubſtantialis ignis ſuper formas trium infe
riorum elementorũ: ſicut eminentiſſimum locum inter
elementa ſibi vendicat ignis: ſic ſua forma ſubſtãtialis
aliorum trium elementorum formis preſtat. modo plu
ra requiruntur ad conſeruationem rei perfecte ꝙ imꝑ-
fecte homo pluries capit alimentum ꝙ cetera animan
tia: veſtium ⁊ multorum aliorum eget que non requirũ
tur ad imperfecta.

¶ Diſtinctio. xvi.

HIs excurſis / que ſupra
de hominis creatione ꝑ-
miſimus effectui manci-
pare atq̄ ordie explana
re nũc ſuſcipimus. Ubi
hec conſideranda viden
tur: ſcilicȝ quare creatus
ſit homo ⁊ qualiter inſtitutus: et qualis et
quomodo factus: deinde qualiter ſit lapſ⁹
poſtremo qualiter ⁊ per q̃ ſit reparatus.

¶ Diſtinctionis. xvi. Queſtio. vnica.

SUperius magiſter determinauit
de conditione creature ſpiritualis puta an
gelice: ⁊ de conditione creature corporalis
Hic tractat de productiõe creature compo-
ſite ex vtraq̄: ſcilicȝ de homine ⁊ potiſſimum loquitur
de anima que eſt imago dei introducens illud Auguſti
ni in libro de quantitate anime dicentis. Anima facta
eſt ſimilis deo / quia immortalem ⁊ indiſſolubilem fecit
eam deus: gratia cuius mouetur iſte titulus queſtiõis /
an ſint plures forme in homĩe. ¶ Pro cuius intelligẽ-
tia ſuppõatur ſuper propoſita materia ꝙ multiplex eſt
opinio: ſed tres ſunt magis famate ⁊ rationabiliores.
Quarum vna tenet formam corporeitatis coeternam
materie. ¶ Secunda ponit in homĩe duas formas: ſci-
licet ſenſitiuam et intellectiuam realiter diſtinctas.
¶ Tertia poſitio ponens vnam animam in homine. q̃
eſt intellectiua et ſenſitiua: etiam negat formam corpo
reitatis. Poſitis opinionibus ponũtur concluſiones.
¶ Prima non eſt ponenda forma corporeitatis ad in
tentionem opponentium. hoc eſt diſtincta ab anima in
tellectiua. ¶ Secunda concluſio. non eſt ponenda ſen-
ſitiua anima homini inherens diſticta ab intellectiua.
¶ Tertia concluſio. ſolum eſt vna forma in homine: ſci
licet anima intellectiua. Contradictorie duarum pri-
marum concluſionum poſſunt defendi Strabus ⁊ Be-
da venerabilis. vt patet per gloſas Geneſis primo. et
plerique alij ſuſtinent contradictoriam prime concluſio
nis. Aliquibus eorum ponentibus formam ſubſtantia
lem oſſis diſtingui eſſentialiter a forma ſubſtãtiali car
nis: ita ꝙ quot ſunt partes etherogenie. tot ſunt forme
eſſentialiter diſtincte. tot ſunt forme ſubſtantiales di-
ſtincte: inter ſe ⁊ iſti ſunt ꝑtiti: Aliquibus dicentibus
vltra omnes iſtas formas ponẽda eſt vna forma corpo
reitatis / a qualibet iſtarum ⁊ ab eis omnibus realiter
diſtincta. Alij dicunt ⁊ rationabilius vel minus irratio
nabiliter ꝙ forma corporeitatis non diſtinguitur a con
gerie formarum partium etherogenearũ. Et ratio quia
pauciora multiplicat gratis accedendo. ¶ Ad primã
concluſionem probatur ipſa ſic. Commentator dicit pri
mo phyſicorum. ſi materia haberet aliquam formam ꝑ
petuo. Ipſa nullam aliã poſſet recipere. Si dicas hoc
intelligitur de forma ſpecifica das occaſionem tenendi
ſenſitiuam diſtinctam ab intellectiua ⁊ formas elemen
torum manere in mixto ſemper dicam ꝙ ſola vltima eſt
ſpecifica. ¶ Secundo omnia que dicuntur de genera-
tione ⁊ corruptione poſſunt ſaluari non ponẽdo formã
corporeitatis. Et non eſt ponẽda pluralitas ſine neceſſi
tate. ergo ipſa non eſt ponenda. ¶ Tertio per eandem
qualitatem homo eſt albus coloratus ⁊ qualificatus.
ergo per eandem animam intellectiuã ſortes eſt homo
animal ⁊ corpus. Si ponas vnam formam ad denomi-
nationem corporis debes ponere aliam ad denomina-
tionem animalis: et tertiam ad denominationem homi
nis. et ſic oportet refricare poſitionem que tenet ꝙ tot
ſunt forme in cõpoſito quot ſunt p̃dicata dicibilia de p-
nomine demonſtrante ipſuȝ eſſentialiter: quod non eſt
impugnatione dignum. Quo fit homo eſt corporeus ꝑ
animam ſpiritualem. Sed contra iſtam concluſionem
arguitur. homo eſt compoſitus ex corpore et anima ra
tionali. aut igitur corpus ex quo cõponitur eſt ſola ma
teria / aut materia cum accidente. aut materia cum ani
ma intellectiua: aut materia cum alia forma ſubſtãcia
li. nõ materia ſola. quia tunc quodlibet elementum cõ
poneretur ex corpore: quod ab omnibus negatur. cum
ſolum animalia dicuntur ex corpore et forma componi

nec eſt materia cum accidente: quia accidẽs non eſt de eſſentia hominis: nec eſt materia cum anima intellectiua/ quia anima intellectiua eſt altera pars hominis a corpore diſtincta: ergo eſt materia cum alia forma ſubſtantiali: ⁊ non videtur cum qua alio niſi cuȝ forma corporeitatis. ¶ Preterea quando animal moritur materia pro nullo inſtanti eſt ſine forma corporeitatis aut illa: ergo preerat in animali dum viueret: et habetur ꝓpoſitum: aut eſt noua introducta et hoc non: quia nullus effectus vnus ſecunduȝ ſpeciem producitur a quolibet agente ⁊ pluribus ſecundum ſpeciem: nec etiã indifferenter per quãlibet tranſmutationem primã: ſed a determinata cauſa ſecundum determinatam tranſmutationem primam: ſed ſi bos vel aliquod aliud animal gladio vel fuſte interficiat̃: cadauer eſt eiuſdẽ rõnis et ꝑ conſequens forma eſt eiuſdem rationis: igitur de nouo non producitur ſed preerat in viuente. ¶ Ad primum dicitur ꝙ corpus capitur pro altera parte cõpoſiti: puta pro materia que eſt organizata. ſicut Philoſophus dicit ſecundo de anima ſic inquiens. Anima eſt actus ſubſtantialis corporis phyſici organici in potentia vitam habentis. Anima propter varias operationes requirit in materia varias organizationes. ¶ Ad aliud conceditur. ꝙ materia nunꝗ̃ eſt ſine forma: primum inſtans forme ſequentis eſt primum inſtans non eſſe forme precedentis. Nec inconuenit duos effectus eiuſdeȝ ſpeciei produci a multis cauſis ſpecie diſtinctis effectũ non attingentibus. Etiam non probaſti identitatẽ ſpecificam cadauerum ſi quis velit illud negare. ¶ Secundo arguitur. Si in homine corporeitas nõ diſtingueretur ab anima intellectiua: ſequeretur ꝙ corpꝰ chriſti in ſepulchro exiſtens in triduo nũꝗ̃ fuiſſet pars eſſentialis materie humane in chriſto: nec fuiſſet idem corpus viuum et mortuum: ⁊ ſic nõ fuiſſet diuinitas corpori vnita niſi per nouam aſſumptioneȝ quod videtur abſurdũ. Similiter non eſſent eadem corpora ſanctorum viua ⁊ mortua: et per conſequens non eſſent adoranda. cũ ſancti corpora illa mortua nunꝗ̃ habuerunt cum illa nunꝗ̃ ſunt eadem cum viuis ſiue cum illis que fuerũt viua. ergo magis concordat cum fide ponere diſtinctionem inter illas formas/ ꝗ̃ ponere ſolum vnam formaȝ/ ſiue ponere reſolutionem fieri vſq; ad materiam primam. Inſuper in ſacramento altaris ſubſtantia panis tranſſubſtantiatur in corpus xp̄i/ non in materiã tm̃: quia materia nõ eſt corpus ſȝ pã corporis: et tamen nihil de ſubſtantia panis tranſſubſtantiatur in animã intellectiuaȝ ſecundũ cõmuniorẽ opinionẽ doctoꝝ q̄ ponit aĩam intellectiuã ⁊ dimenſionẽ corporis ibi eẽ per concomitantiã. Aliter enĩ ſi aliquis conſecraſſet in triduo mortis xp̄i/ non fuiſſet tranſſubſtantiata panis ſubſtantia in toruȝ illð in qð tranſſubſtãtiabat̃ mõ: quod videt̃ falſũ. Reſtat ergo ꝙ in corꝑe ieſu xp̄i eſt aliqua alia forma cũ aĩa intellectiua in quã tranſſubſtantiat̃ forma panis/ ſicut mũ in materiã. ¶ Hec argumẽta facit quidã ĩ ſuo ſcðo. ⁊ Henricꝰ ſcðo q̇ðlibeto ponit hanc formã corꝑeitatis quibꝰ innitit̃ quidã aliꝰ vtroq; acutior Sunt ſuaſiões. ¶ Ad primũ iſtoꝝ argumẽtoꝝ negat̃ ſeq̃la: illud corpꝰ nullã habuit formã ſubſtãtialẽ in illo triduo: ⁊ fuit pars hũanitatis xp̄i: nõ eſt honeſtũ tribuere formã cadaueris illi bñdicto corpi. Querãt thomiſte ꝑ eis vnã formam qui negãt materiã poſſe eſſe ſine forma ſubſtãtiali. corpora ſanctoꝝ ſunt adoranda capiendo corpus ſicut iã diximus a principio. ¶ Ad vltimũ reſponſã eſt in q̃rto Et certe non video hec argumenta eſſe maioris ponderis pro arguentibus ꝗ̃ ↄ̃ eos. Tu dicis ꝙ corpus ſancti petri eſt adorandum cultu dulie propter ſãctitatẽ quã ſua anima merita eſt capiendo corpus ꝓ aggregato ex materia ⁊ forma corporeitatꝭ: ego nego illic eſſe formã corporeitatis ad intentionẽ ponentiuȝ: ſed eſt forma cadaueris ⁊ materia et illa olim fuit pars beati Petri. Corpori xp̄i non damus formam cadaueris: prout iam ſupra dictum eſt. ⁊ hoc eſt etiam veroſimile de beata virgine tempore quo erat mortua. ¶ Secunda concluſio. probatur quia da eius contradictoriam redibit incõueniens quod reputabamus contra primam poſitioneȝ. ¶ Secundo arguitur ad ideȝ. Ex iſto ſequitur ꝙ homo componitur ex bruto et ex homine. Secundo ſequitur ꝙ erunt duo homines ſpecie diſtincti/ non loquor de homine chriſto et ſorte. ¶ Primum iſtorum arguitur ſic. In ſorte ſunt due anime: ſcilicet ſenſitiua diſtincta ab intellectiua: tunc ſic. binarius anime ſenſitiue ⁊ materie eſt brutum (capiendo terminum abſolute) et binarius anime intellectiue ⁊ materie eſt homo/ et ſortes cõponitur ex iſtis tribus. ergo ſortes eſt homo ⁊ brutuȝ ſaltem copulatim. ¶ Secundũ illatũ arguitur ſic. poſito ꝙ b/ habeat ſolam animam intellectiuaȝ cum materia: caſus non eſt negandus a deo ꝙ deus non poteſt facere animã intellectiuam informare materiam quin ſenſitiua eandem informet: ſed non ſequitur ꝙ brutum eſt heres ſortis heres eſt filius vel filia ⁊ nomen ſuppoſiti. ¶ Ulterius iſta poſitio pari ratione debet ponere animam vegetatiuam diſtinctam a ſenſitiua et intellectiua. ¶ Ulterius ponatur quãdo producitur anima ſenſitiua ꝙ deus non producat animam intellectiuaȝ: tũc brutum erit heres: quia iam erit ſuppoſitum: ſed negatur iſtud. Homines nati ſtolidi non ſuccedũt ĩ hereditate paterna. ergo a fortiori nec hec belua. ¶ Ulterius arguitur auctoritate Auguſtini ĩ libro de eccleſiaſticis dogmatibus capitulo quintodecimo dicentis. Neq; quid dicimus duas animas in homine/ ſicut Jacobus et alij ſyriorum ſcribunt. Non valet quod quidam dicit in quodlibeto ꝙ Beatus Auguſtinus non reprobat duas animas in homine: ſed damnat modum ponendi duas animas in homine. quaruȝ vna eſt a deo et alia eſt a diabolo more Manachei: ſed hoc eſt alienum a mente Beati Auguſtini. vt patet legenti: non reſtat aliud niſi ipſum negare. ¶ Preterea auctoritate eiuſdem decimo ſuper Geneſis dicentis: ꝙ anima rationalis nõ ſolum carni prebet animalem vitam. Uerumetiam caro ſecundum ipſam aliquid concupiſcit: ⁊ ſi ipſa animalem vitam prebet ſequitur ꝙ preter ipſam frustra ponitur anima ſenſitiua: Finaliter hoc patet auctoritate Damaſceni libro ſecũdo dicentis. ꝙ anima rationalis organico vtitur corpore et eſt vite augmentationis ſenſus et generationis prebitiua. ¶ Inſuper queratur qð factum eſt de anima ſenſitiua chriſti in triduo. ¶ Sed contra iſtam concluſionem arguitur ſic. quia ipſa nõ habebit aliam probationem ꝗ̃ refellendo oppoſitas poſitiones. Ex iſta poſitione ſequitur ꝙ qualitates contrarie eſſent in eodem ſubiecto. primo conſequens eſt falſum: ergo et antecedens. Falſitas conſequentis eſt nota et probo conſequentiam: quia ſecundum iudiciũ ſenſus iudicat ſolem minorem terra: ſecundum iudicium intellectus iudicat oppoſitum aſſenſus contradictoriarũ ſunt cõtrarij q̃rto metaphyſice. ⁊ idem eſt ſenſus et intellectus per te. ergo iſta duo iudicia inherent eidẽ ſubiecto ꝓ mo qð eſt ↄ̃ naturas ↄ̃triarũ q̃litatũ q̃ mutuo ſe ab eodem ſubiecto expellũt. vt pȝ ꝑ experiẽtiã et ꝑ oẽm ſcholã. Non vȝ ad ſubiecta rẽ diſtincta cõgruere: q: realit̃ eſt eadẽ aĩa ĩ ꝑtibus. ⁊ ſic ꝓcedere neceſſe ẽ ꝙ ſi ſint

eidem. hoc patet. aliquis poteſt deſiderare aliquid ſecundum ſenſualitatem. vt perdicem in die veneris: ⁊ illud reſpuere ſecundum rationem vt patet de continente. ¶ Ad hoc reſpondet quidam queſtione quartadecima ſeptimi Ethicorum. ꝙ illa iudicia non ſunt ſimul: ſed ſecundum iudicium ſuperueniens primũ expellit per caſtigationem ſenſꝰ: ſed egre iſtud toti negocio ſufficit: Videtur ꝙ aliquis poteſt velle aliquid ſecundum ſenſualitatem et illud nolle ſecundum rationem ꝓ eodem tempore adequato. Et quando dicis actus appetendi aliquid et renuendi idem ſunt contrarii. Diſtingo: ſi ſequuntur eandem apprehenſionem. et hoc conceditur: ſi diuerſas negatur: Actus appetitꝰ ſenſitiui ſequitur apprehenſionem ſenſus: actus voluntatis libere ſequitur apprehenſionem intellectiuam: Hoc patet: ſi aliquid ſit dulce et calefactum catus per ſenſum tactus illud refugit: et per ſenſum guſtus illud proſequitur: Sed tales actus poſſunt dici virtualiter cõtrarij ꝓ quanto tendunt in diuerſa. licet non formaliter: ſicut forma ſubſtantialis aque virtualiter repugnat calori: ſed non formaliter cum ſe compatiantur in eadem materia: ſed quia in contrariis effectus procedunt virtualiter contrariantur: ſed aliquid circa hanc ſolutionem dicetur inferius. ¶ Secũdo arguitur ad idem ex iſta poſitione ſequitur ꝙ homo eſſet deterioris conditiõis q̃ vnum brutum conſequens eſt falſum et inconueniẽs

Dignificancia eſt natura ſecundo de Generatione. et probo conſequentiam brutũ generat brutum. ⁊ homo non generat hominem. ergo oportet dicere homines eſſe impotẽtes a tota ſpecie ſi generare nequeant. ¶ Forte dicis homo attigit brutũ quia in embrione primo eſt aĩa vegetatiua quia ſic primo embrio viuit poſt ea producitur anima ſenſitiua ⁊ corrumpitur vegetatiua que eam continet. ſicut tetragonus trigonũ. Et rurſus adueniente intellectiua ſenſitiua corrumpitur que prefuit ⁊ etiã intellectiua eſt vegetatiua quia vegetare facit: ⁊ potẽtias anime vegetatiue exercet: ⁊ eſt anima ſenſitiua quia eſt principium ſentiendi: intellectiua quia eſt principium intelligendi. Contra ergo ſaltem finaliter non manet brutum. ¶ Reſpõdetur nondũ exploratum eſt an anima ſimpliciter vegetatiua corrumpatur a cauſis generatiuis anime ſenſitiue. Et rurſus an ſenſitiua non intellectiua precedit intellectiuam quia ſi ſic homo producit brutũ ſed nõ vltimate ſicut equus producit equum: ita homo mediante anima intellectiua ꝓducit brutum et animã brutalẽ altioris ſpeciei q̃ aliquod brutũ quod habemus. Et ſi deus nõ crearet animã intellectiuã maneret brutũ quia illa a ſolo deo creatur Non eſt neceſſe tamen ponere iſtã productionẽ ⁊ corruptionem: ſenſitiua que primo producitur in homine eſt intellectiua: forma que a deo creatꝰ materia diſpoſita et organizata: ⁊ cõceditur ꝙ hõ nec ſenſitiuã nec intellectiuã ꝓducere põt: ⁊ eſt peioris conditionis in ꝓductione: [illegible] q̃ brutũ: ſꝫ eſt maioris ꝑfectionis diſpoſitiue quia nobiliorẽ formã dei imaginẽ diſponit: certe licꝫ ſit naturaliſſimũ opus viui Philoſophi in naturalibꝰ quod vnũquodq; gñet ſibi ſimile: nõ tñ eſt ꝑfectiſſimũ vel optimũ Angelus nullius ſubſtãtie ꝓductionẽ attigit ⁊ tamẽ ipſo paulominor eſt hõ: ſicut regiꝰ ꝓpheta canit ꝙ ſi petis an aĩa creet extra corpꝰ vel in corpe. Rñdetur ꝙ creatur in corpe: quia da oppoſitũ. ſeq hec ꝯcluſio. ꝙ aĩe itellectiua eẽt ꝑ inſtãs vel tpꝰ ante oẽ ſacramentũ ſine pctõ originali: vel ipm nõ ꝑueniret a libidine carnis quod non eſt dicendũ: primũ inſtãs aĩe itellectiue in rerũ natura eſt primũ inſtans informatiõis corporis minime naturalis. ⁊ primũ inſtãs non eſſe forme precedentis vel vltimũ inſtans non eſſe ⁊ exitie ⁊ informationis aĩe intellectiue eſt vltimum inſtans eſſe forme ꝓcedentis. de quibꝰ nunc nõ multũ inſiſto. quia de hoc alibi habitus eſt ſermo. ¶ Tertio arguitur ex iſta poſitione ſequitur. ꝙ noticia ſẽſitiua eẽt intellectiua. cõſeqñs eſt inconueniẽs. ergo et añs. Et ꝓbo cõſequẽtiã vtrãq; illarum ſi due ſint anime intellectiue ĩheret. ergo vtraq; eſt intellectiua cum vtraq; intellectui inhereat: quare alias vocatur intellectiua. ⁊ eodemmodo noticia intellectiua erit ſenſitiua: quia anime ſenſitiue inheret et ſic erit notitia vegetatiua quia vegetatiue inheret iſta ſunt preter conſuetũ modũ loquendi. igitur. ¶ Rñdetur aliqua dubitabilia tangit hoc argumentũ vnũ an viſio ⁊ auditio in homine ſit extenſa ⁊ cui ſubiecto talis qualitas inheret: Inſuper eſt difficultas ſi anima intellectiua ſit ſubiectum viſionis. An poteſt eſſe in anima ſeparata talis qualitas in eſſe noticie vel qualitatis ſiue dicatur viſio vel auditio vel ne non refert. hoc eſt ſolum verbaliter contendere. Et ſi ponatur ĩherere anime intellectiue tanq̃ ſubiecto inheſionis incaſſum videbitur duas noticias ſenſitiuam et intellectiuam ponere. de eodem obiecto diſtinctas ſpecie. Accedendo ad primum poſitio antiquorum eſt. patet apud beatũ Thomam doctorem ſubtilem et alios dicere. ꝙ viſio ⁊ iſte noticie ſenſitiue inherent ſubiecto extenſo vt viſio organo et anime inheret. et hoc totum cathegorematice eſt extenſum. ¶ Sed hic ingerit ſe iterũ alia difficultas de ſubiecto inheſionis iſtorum accidentium. et licꝫ iſte doctor et plerique alii ponant totum compoſitum eẽ ſubiectum inheſionis et denominationis opinor oppoſitum rationabilius. Et ratio eſt in homĩe mortuo manent iidem cicatrices. et vulnera que erant in homine viuo et accidens non migrat de ſubiecto inheſionis in aliud inherendũ: ſed iſtud non eſt magni momenti: nec ꝑpono figurã diſtinctam a re figurata. ¶ Arguitur ad idẽ de equo albo quem ſi repente interimimas manebit eadem albedo per breue tempus vel notabile. et ſic de nigredine in Ethiope mortuo et viuo: et tamen accidens (vti nũc nuperrime dictum eſt) de vno ſubiecto inherendum in aliud non proficiſcitur: non video rationẽ conſentaneam ꝙ totalis nigredo precedẽs corrumpitur ⁊ noua producitur. Ita repentine ab Ethiope nigro interimente equum. Nec video a quo corrumpetur ueſtigio nigredo Ethiopis et producetur alia. Propterea dicitur vtrobique in his accidentibus corporeis corpus ſiue materia eſt ſubiectum inheſionis licet et materia et totum compoſitum ſubiectum denominatiõis extiterit. Et ex conſequenti conceditur ꝙ eadem albedo mãet in equo mortuo que prius erat in viuo. ¶ Sꝫ contra hoc inſtas: tum primo hoc eſt contra Ariſtotelẽ primo de generatione dicentem. Generatio eſt trãſmutatio huius totius in hoc totum nullo ſenſibili manente. Eodemmodo nullum ſenſibile manet in genito quod prius erat in corrupto: ſed albedo eſt vnum ſenſibile.

Item calor ignis forme ignis inheret. Patet. forma eſt ita preſens calori ſicut materia: Et ſi dicas hoc non conuincit ſic Angelus eſt ita preſens noticie mee ſicut anima mea: ſed hoc non ſufficit. ¶ Sed contra rurſus ita arguitur. Ubi hec inter formam et materiam eſt inſeparabilitas. Nec videtur vnde forme repugnet eſſe ſubiectum accidentis non debes iſtud negare: ponatur forma ignis ſeparata et manuteneatur eius entitas a deo nũquid illa forma poteſt calefacere cum tota actio proueniat a forma? ⁊ ſi ſic nulla forma calefacis

niſi mediante calore ei inherente calorem ſpherice vel
hemiſpherice circa ſe multiplicādo. ¶ Ad primū dico
ꝙ Ariſtoteles itelligit nullo ſenſibili manē te eodē mō
nullo compoſito ſenſibili.et hoc eſt verum. Ad quod ꝓ
poſitum debuit Ariſtoteles habere reſpectum ad ani-
malia in generatione. ¶ Ad ſecundum cum iſta fanta-
ſiola in primo mihi occurrebat viſa eſt mihi colorē ha
bere; Sȝ dico ꝙ calor ignis materie inheret ⁊ nullo mo
do forme :nec ipſa eſt eiꝰ ſuſceptiua. ⁊ quādo ponis for
mam ignis ſeparatam inter paleas.tranſeat ꝙ calefa-
ciat: ſed hoc non eſt per calorem ei inherētem:quemad
modum nunc ignis forma calefacit. ſed non per calorē
ei inherentem:ſed ſoli materie inherentem ſed forma il
lum calorem producit ſic producit ſeparata in paleas/
cui ſi placet tibi dicere ꝙ non calefacit.tunc eo ꝙ non eſt
eodem modo quo nata eſt agere nec eſt ſufficiens appli
catio. Et licet materia non coagat ad calefactionē: eſt
tamen inſtrumentum requiſitum ad hoc: Nec hec ra-
tio poteſt iuuare aduerſarios eo ꝙ dicunt caliditatem
toti compoſito primo inherere Colligitur ergo ꝙ quali
tates prime/ et eam conſequentes inſunt materie pri-
me et non toti compoſito primo. Et iſtud iterum colora
tur omne ens appetit ſe permanere in eſſe ſicut dicit cō
mentator primo Phyſicorum textu commēti octoge-
ſimi primi: Itaꝙ nihil agit ad corruptionem ſuiipſius
immo reſiſtit corrumpenti ſi ex alteratione ipſa corrū-
pitur et generatur mixtum:hoc eſt illis a caſu vel ꝑter
intentionem quia non intendunt ſe corrumpere ſȝ alia
ſibi aſſimulare. ¶ Ex iſto ſequitur ꝙ affectus non per
ſe cōtrarietur cauſe ſine qua eſſe non poteſt:quia ſi per
ſe contrariaretur ad corruptionem illius.et cōſequēter
per ſe ageret ad corruptionem ſui. ¶ Alterius iuxta
doctrinam Philoſophi octauo phyſicorum notabis ꝙ
nulla operatio nec aliqua denominatio poteſt compe-
tere duobus eque primo. ita ꝙ ſi mouere primo forme
competit ⁊ moueri primo materie nullum illorum pri-
mo competit compoſito: licȝ ſibi per ſe competat quia
per ſe competit parti et contra currere vel nutriri pri-
mo competit toti: parti autē nō poſſet competere niſi
forte ex conſequenti. ¶ His premiſſis arguitur. Qua
litates prime et alie ſecunde conſequentes ad illas ſūt
inheſiue primo et per ſe in materia prima. Probatur
caliditas introducta in aqua ſolū materie aque inhe-
ret. Primo ergo pari ratione ⁊ quelibet alia nominata
qualitas primo inheret materie: antecedēs probatur
nam ſi caliditas illa inheret ipſi aque. Ergo aqua eſt
ſubiectū illius ⁊ cauſa eiuſdē ſine qua non poteſt eſſe:
quia accidens non poteſt migrare de ſubiecto ſuo ꝓmo
ad aliud ſubiectū:ſed illa caliditas per ſe agit ad cor-
ruptionem aque.ergo aliquid agit per ſe ad corruptio-
nē ſue cauſe ſine qua non poteſt eſſe quod eſt cōtra premiſ-
ſata. Et cū agens per ſe ad corruptionē ſue cauſe agat
ad corruptionem ſuiipſius. ſequitur ꝙ aliquid agit ad
corruptionem ſuiipſius :quod eſt falſum ⁊ cōtra premo
ſtrata. Hoc viſo ꝙ qualitates prime et eam conſequen-
tes materie prime inhereant. Ad reliqua accidētia de
ſcendere congruit de notitijs brutorum que ſunt exten
ſe non videtur ꝙ ille materie primo inhereant: ſȝ potiꝰ
ipſi forme vel toti compoſito. Probatio. nulla ſuaſio
adducta de probatione qualitatum primarum et eas
conſequentium hic locum habet. patet applicanti ra-
tiones ipſas de viſione et auditione in homie quod eſt
principale in propoſito preter rationem exponere eā
in materia prima: Ergo vel ſubiectum eius primum
erit ſola anima intellectiua vel aggregatum ex orga-
no et anima. vt puta viſio inheret vni parti oculi et ani
me puta pupille. Auditio vni parti auri et anime. Et
ita de ſenſationibꝰ aliorum ſenſuum. ¶ Primum iſto-
rum membrorum videtur reijciendum tum primo in-
conueniens eſt ponere duo accidentia ſpecie diſtincta
in anima de eodem obiecto: quia vna illarū intuitiua-
rum ſufficit ad iudicium habendum de predicatis acci-
dentalibus illius rei.ergo altera eſt inanis. Tum ſecū
do. ſicut anima intellectiua eminenter continet ſenſiti
uam et vegetatiuam propterea ſuperfluit ponere eas
ab intellectiua diſtinctas: cum poteſt exire in operatio
nes earum:ſic intellectiua noticia eminenter continet
ſenſitiuam.ergo ipſa non eſt ponenda ſaltem in eadem
potētia. Sȝ dices iſte due rōnes probāt ꝙ nulla eſt no
ticia ſenſitiua alia ab itellectiua ſicut itellectia aīa eſt
ſēſitiua. ¶ Reſponſio. hoc reputo non inopinabile pri
mo obtuitu. Et ſi dicas anima non poteſt habere viſio
nem ſine oculo bene diſpoſito. Propterea dicit Ari-
ſtoteles primo de anima. ſi ſenex haberet oculum iuue-
nis videret vt iuuenis. et ratio eſt quia anima eſt incor-
ruptibilis et diſpoſitio oculi in ſene (capiendo oculū
vt animam excludat) impedit ne ita bene videat. Hec
ratio non concludit dicetur pro hoc ſtatu anima nō po-
teſt habere noticiam intuitiuā obiecti extra ſe niſi me
diante ſuo inſtrumento quod ſi fuerit indiſpoſitū om-
nino notitiam habere nequit: ſi male diſpoſitum tene-
broſam habebit noticiam. vt patet de fabro non poten
te cudere in incude vomerem /vel caſſidem ſine inſtru-
mento diſpoſito: Sed anima ſeparata vel informans
corpus beati poteſt obiectum exterius ſine tali diſpo-
ſitione intueri:non nego quin beatus habeat inſtrumē
ta bene diſpoſita ſed dato ꝙ non haberet nihil impedi-
menti eſſet ſed redit ſolutio principalis argumenti de
proſequutione quoad appetitū ſenſitiuū:et fuga quo-
ad rationem aliter diluenda / poſtꝙ non currimus ad
duas apprehenſiones vel noticias ſenſitiuam ⁊ intel-
lectiuam: dicetur ꝙ appetitus naturalis non diſtingui
tur a re ipſa et non ponit aliquem actum poſitiuum ne
ꝙ appetitus ſenſitiuus. Et per conſequens ſaluatur ꝙ
non ſunt qualitates contrarie in eodem ſubiecto/ ſȝ eſt
inclinatio que eſt res ipſa inclinata ad virtualiter con-
traria: ſicut materia appetit formā: ſicut turpe bonū
⁊ femina virum primo phiſicorum et tamen appetitus
materie eſt ipſa materia ſed tunc negādi ſunt habitus
in appetitu ſenſitiuo virtutes et vitia diſtincti ab habi
tibus intellectiuis contra omnem ſcholam in morali
Philoſophia: ſed communis ſchola procedit ex tradi
tione patrum in hoc a quibus in materia morali nō fa
cile abeundum eſt/ et illi qui ponunt duas noticias in
anima intellectiua puta ſenſitiuam ⁊ intellectiua ī nō
poſſunt oīa iſta commode ſaluare quia noticia ſenſi-
tiua poteſt eſſe in anima ſeparata Cōcedere hoc in ſen-
ſu diuiſo et negare in ſenſu compoſito non eſt reſponde
re ad rem ſed ſtare in cortice cum multiloquio verborū:
cum noticia ſenſitiua nunc eſt in anima in corpore que
ta:ꝗ in ſubiecto primo in anima ſeparata de potentia
dei:non debes dubitare etiam neꝙ de potentia natu-
rali in preſentia obiecti vocetur quocunꝙ nomine vo-
lueris. Epilogando ergo vel oportet negare notitiam
ſenſitiuam diſtinctam ab intellectiua in homine et po
nere vnam noticiam que eſt ſenſitiua et intellectiua ſi-
mul: vel ponere duas ſpecie diſtinctas in eadē poten
tia reſpectu eiuſdem obiecti:vel ponere duas noticias
quarum vna eſt extenſa inherens organo prout ſatis
diffuſe ſuperius diximus et alia inheret anime intelle-

ctiue ſolum. ¶ Ad tertium nunc magis declinamus et non eſt difficultas in ſolutione argumenti ſecundum illum modum: ſecundum modum in ꝓbabilitate p̄mo modorum attribuimus: locum infimū i antro domus ſecunde poſitioni damus. In ſolutionibus argumentorum extra hanc materiam loquor ſecundum communiter loquentes. ¶ Quarto arguitur hec concluſio eſt contra articulum Oxonienſem et Okā (ſi bene mente teneo) in dialogo recitat q̄ audiuit magnum ſtrepitū oxonie factum contra quendam qui in diſputatiōe publica ſolum vnam animam poſuit in homine. Dupliciter ad hoc reſpondetur. Tum primo articuli Oxoniēſes non pertranſeunt Tameſiam/ ſicut pariſiēſes non pertranſeunt Sequanam. Tum ſecundo vtriuſq̄ vniuerſitatis multi articuli in eiſdem robur amiſerunt: q̄dam famigeratus doctor oxonienſis queſtione ſexageſima ſecunda ſui ſecundi tenet vnam animam in homine et multi alij doctores illius ſtudij hoc ſequuti ſunt. ¶ Tum tertio vidēda eſt illa opinio que plus ratiōi innititur et illa eſt amplectenda: ſed ſic videtur de hac poſitione que non ponit pluralitatem ſine neceſſitate: ⁊ eque bene vel melius omnia ſaluat. ¶ Dubitat vtrū omnes anime create ſunt ſimul. ¶ Secundo dubitatur an potentia anime diſtinguatur ab ipſa anima. ¶ Reſpondetur negatiue. Probatio per illud Pſalmiſte Pſalmo .xxxij. qui finxit ſigillatim corda eorū: per corda intelliguntur anime. Et gloſa ibidem. dicit q̄ animam ſeparatim deus creauit et non omnes in xidam. Item Auguſtinus in libro de eccleſiaſticis dogmatibus credendum eſt et firmiter tenēdum q̄ nō omnes anime ſunt ab initio create vt Origenes finxit neq̄ cum corporibus inueniantur ſicut luciferani ⁊ Cirulus et quidam lathenorū affirmant: ſed dicimus animam ſimul creari et infundi in corpore compacto ⁊ formato vt veniat in vtero homo. ¶ Sed contra iſtud arguitur Geneſis ſecundo habetur. q̄ requieuit dominꝰ ab vniuerſo opere die ſeptimo. ¶ Reſpōdetur requieuit q̄tum ad genera vel ſpecies: vel ſaltem in cauſa.

¶ Ad ſecundam dubitationem reſpondetur q̄ potentie ſenſitiua anime diſtinguitur ab anima: et potentie. diſtinguūtur inter ſe: hoc eſt potentia viſiua ab auditiua: et olfactiua a tactiua diſtinguitur. Potentia auditiua nihil aliud eſt q̄ aggregatum ex anima et parte auris. Potentia viſiua ſupponit pro oculo includendo animam: et ſic organum viſus eſt idem cum potētia viſus includens neruum opticum cum tunicis et humoribus oculi. de quibus in primo perſpectiue: ⁊ apud medicos videas. Et ſic quinq̄ ſenſus exteriores realiter diſtinguntur licet animam communem habeant. Sic de ſenſibus interioribꝰ dicatur. Memoria ſupponit pro anima et illa cellula in poſteriori parte capitis: quia habentes grande occiput ſunt bene memoratiui: et paruum occiput habentes non ſunt tenacis memorie: et illa parte leſa non bene reminiſcuutur. ¶ Alia eſt potentia interior/ ſcilicet ſenſus communis et ſupponit pro anima et ventriculo in anteriori parte capitis. Non eſt opus ponere alias potentias ab his diſtinctas/ q̄q̄ multorum ſit opinio in oppoſitum: quelibet iſtarum potentiarum vocatur organica quia componitur ex organo partialiter. De potentijs anime rationalis ſeu intellectiue ſcilicet memoria intellectu et voluntate partite ſunt poſitiones: Iſtas tres potentias ponit quidam doctor accidentia que fluunt ab eſſentia anime que ſunt medium inter animam intellectiuam: actum intelligendi et volendi: Ita q̄ ad producendū actum intelligendi requiritur aliud ab obiecto ſpecie vel habitu: ſcilicet ip̄a potentia: hanc poſitionem reputo a veritate longe alienam ſalua ſemper tamen reuerentia tam celebris patris. Omne accidens abſolutū deꝰ pōt corrūpere ſubiecto exiſtenti quo facto ⁊ anima intelligit: vt vult. Propterea negatiue reſpondetur ad dubium: et probatur reſponſio negatiua cum nō eſt petenda pluralitas ſine neceſſitate: et omnes ſaluantur non ponendo hoc diſcrimen. igitur. ¶ Si dicas multe ſunt auctoritates in partem affirmatiuam: Sic multe ſunt in partem negatiuam. Auctoritates ſunt ſimiles naſo cereo quē quis flectere poteſt vtroq̄ ſine fractura. Et loquor de auctoritatibus non canonicis.

¶ Vlterius hoc patet auctoritate Auguſtini decimo de trinitate capitulo vndecimo dicentis. Hec tria memoria intelligentia voluntas quomodo non ſunt tres vite: ſed vna vita nec tres mentes ſed vna mens: conſequenter vtiq̄ nec tres ſubſtantie ſunt ſed vna ſubſtantia: memoria quippe q̄ vita et mens et ſubſtantia dicitur ad ſeipſam dicitur: quod vero memoria dicitur ad aliud dicitur. hoc de intelligentia quoq̄ et voluntate dixerim. Et intelligentia quippe et voluntas ad aliud dicitur. Vita autem vnaqueq̄ ad ſeipſam et mens et eſſentia. Quocirca tria hec eo vnum ſunt/ quo vna vita: vna mēs: vna eſſentia. et quicquid aliud ad ſe ſingula dicantur. Etiam ſimul ſingulariter non pluraliter dicuntur. Eo vero tria quo ad ſeinuicem referuntur. Ecce aperte dicit memoriam intelligentiam et voluntatem non eſſe tres ſubſtantias ſed vnam: licet cum dicuntur reſpectiue: id eſt exprimitur vocabulis reſpectum importantibus dicantur tria. Id eſt tribus vocabulis non ſynonimus exprimitur. Item duodecimo de trinitate capitulo tertio. Sicut vna caro eſt duorum in maſculo et femina: ſic intellectum noſtrum actionem vel conſilium et exequutionem et rationem et appetitum rationalem: vel ſi quo alio modo ſignificantius dici poſſunt: vna mentis natura complectitur. Et quemadmodum de illis dictum eſt. Erunt duo in carne vna: ſic de his dici poſſet: duo in mente vna. Ecce clare dicit vnam mentis naturam complecti omnes illos actus intellectus et voluntatis ſcilicet conſilium et appetitum rationalem. Et continuo ſequitur capitulo quarto. Cum ergo diſſerimus de natura mentis humane. de vna quadam re diſſerimus. nec eam in hec duo que commemoramus niſi ſecundum officia geminamus. Vnde clare trahitur q̄ vna eſt anime natura que diuerſificatur ſecundum officia. Idem vna que in ſe indiuiſa principium eſt plurium actuum ſpecie diſtinctorum. Et ita ratio et appetitus in q̄tum dicunt preciſe id quod tenet ſe ex parte anime non ſunt due partes mentis/ vel due res ſed vna tantum ſecundum diuerſa officia diſtincte ſignificata. ¶ Sed contra iſtud arguitur quintodecimo d̄ trinitate. capite ſeptimo. Auguſtinus volēs oſtendere differentiam trinitatis que in nobis eſt: ſcilicet memorie intelligētie et voluntatis ab ea que eſt in diuinis ponit illa in nobis differre: In deo vero vnum idēq̄ eſſe. Vnde ait. In homine inuenimus trinitatem id eſt mentem et noticiam qua ſe nouit et dilectionem qua ſe diligit: ſed hec tria ſunt in homine. vt non ipſa ſunt homo quia homo includit corpus. hec autem non ſunt corpora. Conſequenter oſtendit q̄ non ſunt anima cum ſubdit Detracto etiā corpore ſi ſola anima cogitetur aliquid eius eſt mens tanq̄ caput eiꝰ vel oculus vel facies: ſed non hec vt corpora cogitanda ſunt. Non igitur aīa ſed q̄d excellit in anima mens vocatur.

Uides dicit animam non eſſe mētem ſed aliquid quod eſt in anima ⁊ excellens in ea mens eſt. Item infra ī eodem capitulo poſt modicum ait. ¶ Itemq; in hoc magna diſtantia eſt / ſcilicet īter trinitatem dei et noſtram: ꝙ ſiue mentem dicamus in homine eiuſq; noticiam et dilectionem ſiue memoriam intellectiuam et voluntatem nihil mente meminimus niſi per memoriam. Nec intelligimus niſi per intelligentiam: nec amamus niſi per voluntatem. ¶ At vero illa in trinitate quis audeat dicere patrem nec ſeipſum . nec filiū. nec ſpiritum ſanctum intelligere: niſi per filiū: vel diligere niſi per ſpiritumſanctum. per ſeipſum autem meminiſſe tantummodo vel ſui vel filij vel ſpiritusſācti. Ubi vult dicere ꝙ nō memoramur per intelligentiam nec intelligimus ꝑ voluntatem. nec volumus per mentem. ergo diſtinguntur quia que ſunt idem quicquid conuenit vni conuenit ⁊ alteri. Et epilogans hoc idem capitulo ſeptimodecimo eiuſdem libri dicit. Nec diſtant in eis iſta ſicut in nobis. Aliud eſt memoria aliud intelligentia: aliud dilectio ſiue charitas. Item beatus Auguſtinus loquēs de illis loquitur tanꝗ de diſtinctis. Unde dicit ea trinitatum trinitas non eſt niſi diſtinctorū. et dicit hec tria in auctoritate ſtatī allegata: que autem tria ſunt non ſunt idem. Item Ancelmus de concor. capitulo vigeſimo nono. Sicut habemus in corpore membra et quinq; ſenſus ſingula ad ſuos vſus apta quibus quaſi īſtrumentis vtimur: ita et anima habet in ſe quaſdam vires quibus vtitur velut inſtrumentis ad vſus congruos. Eſt nanq; ratio in anima qua ſicut ſuo inſtrumento vtitur ad ratiocinandum: et voluntas qua vtitur ad volēdum. Non enim eſt ratio ⁊ voluntas tota anima ſed eſt vnaqueq; aliquid in anima. Ecce aperte dicit volūtatē ⁊ rationem eſſe inſtrumenta: anime aūt inſtrumentum diſtinguitur ab eo cuius eſt inſtrumentū. Et magiſter diſtinctione tertia. primi libri loquens de memoria intelligentia et voluntate dicit illa tria naturales ꝓpetates ſiue vires ſunt ipſius anime: et a ſeinuicem differunt quia memoria non eſt intelligentia vel voluntas: nec intelligentia voluntas ſiue amor. ¶ Reſpondetur licet pro oppoſito ſint alique apparētes auctoritates ſed quia rationes fauent reſponſioni ad dubium: et ad hoc tendit beatus Auguſtinus vt ſuperius dictum eſt oportet exponere auctoritates eius in oppoſitum. Et dicitur ꝙ accipit illic memoriam intellectiuam ⁊ volūtatem vt includant actus ſuos: ſcilicet noticiam ⁊ dilectionem. ⁊ ideo indifferenter nominat nomine actuum vel potentiarum ſicut in principio auctoritatis allegate ponit mentem noticiam ⁊ dilectionem. Ultima duo ſunt nomina actuum cum dicit. Non anima ſed quod excellit in ea mens vocatur. Nihil aliud vult ꝙ ꝙ mēs non nominat animam abſolute ꝗtum ad eſſentiā: ſed quantum ad actus eius qui in eo excellentiores ſūt / ſcilicet notitias ⁊ dilectiones. Et iſtud patet conſiderāti proceſſum ſuum quia applicare nititur diſcrimen trinitatis īcreate a trinitate create imaginis . per hoc ꝙ pater non intelligit per filium: nec amat per ſpiritumſanctum ſed per propriam eſſentiam que vna ⁊ indiſtincta eſt noticia et amor. Nos autem alio actu amamus / et alio intelligimus: et ita non intelligimus niſi per intellectum vt intellectus includit actum intelligēdi. Nihil impedimēti preſtat ꝙ tria nominet quia frequenter cū vna res diſtinctis nominibus ſignificatur loquimur de ea tanꝗ de pluribus. Dicim⁹. potentia ſapientia bonitas tria hec in deo identificari cum eſſentia eius: ſic dicimus duas portiones in homine ⁊ duas voluntates dei. Sic poſſumus exponere Ancelmum et magiſtrū.

¶ Secundo arguitur. Ex iſto ſequitur ꝙ voluntas intelligit. Probatur. hic intellectus intelligit. hic intellectus eſt voluntas. ergo voluntas intelligit. conſeq̄ntia eſt ſillogiſmus expoſitorius. concluſio eſt contra cōmunem modum loquendi. ergo eius veritas eſt ſuſpecta. ergo idem erit iudicium de veritate alterius ꝓmiſſarum et non de maiore. ergo veritas minoris eſt ſuſpecta. Inſuper commentator quarto Ethicorum dicit potentias anime ebullire ab eſſentia anime. ¶ Ad primum reſpondetur per propoſitiones ſequētes. ¶ Prima eſt intellectus vult. ¶ Secunda eſt voluntas intelligit. ¶ Tertia voluntas non intelligit per volitionē ſed per intellectionem. ¶ Quarta propoſitio memoria eſt voluntas. intellectus eſt memoria. Omnes iſte ſunt vere de virtute ſermonis et concedēde ſed in communi modo loquendi in morali philoſophia: vel ī theologia loquendo vel diſputando non vtimur tali modo loquendi quia illic non eſt ſermo de identitate vel diſcrimine potentiarum anime ab eſſentia. Et ſecundum Philoſophum ſecundo celi. loquendum eſt vt plures puta ſicut communiter loquimur. ſentiendum vero vt pauci hoc eſt ſicut docti. ¶ Ad ſecundum reſpōdetur. ꝙ potentie dicuntur ebullire ab anima et eſſe eius partes quia aliquid importatur per potentiam quod non euacuat totum ambitum anime. Intellectus cōnotat actum intelligendi ⁊ ſupponit pro eſſentia anime. volūtas pro eadem ſupponit connominando aliam operationem ſcilicet velle. ſic de memoria dicatur. Termin⁹ anima hec non connotat ſed omnia illa indeterminate ſignificat quare cum alij termini partiales operatiōes anime important partes eius dicuntur vel dicūtur ꝑs in modo ad ſuum totum. quando commētator dicit potentie ebulliunt ab eſſētia anime / capit potentias pro actibus illicitis potentiarum.

¶ Dubitatur an anima intellectiua ſit tota in toto et tota in qualibet parte. Reſpondetur aliqui ponebant animam in corde et tamen homo ſentit per alias partes remotas a corde. ſicut aranea eſt in medio ſue tele ⁊ tamen ſentit muſcā in extremitatib⁹ ſue tele. Aliqui animam ponebant in cerebro que opiniones erant in honore apud iudeos propterea ſaluatorem lancea in corde ⁊ ſpinis in capite percuſſerūt. Opinio Stratōis erat ꝙ anima eſt in ſuperciliorū interſtitio. Permenidis ⁊ Meliſſi ꝙ eſt in toto pectore: ſtoicorum ꝙ eſt in toto corde. ſicut recitat Plutarchus de placitis Philoſophorum libro quarto capite quinto. Sed dicitur ꝙ anima eſt tota in toto et tota in qualibet parte. ¶ Sed contra hoc arguitur. Si hoc eſſet verum ſequeretur, ꝙ ſcientia eſſet in pede et ſic pes hominis eſſet ſciens. Probatio anima ſortis habet ſcientiam de hac ꝙ quadratum reſultans ex diametro quadrati eſt duplū ad quadratum coſte. Si eā cas in capite habet ſcientiam tunc eadem anima eſt in diuerſis locis: in pede et in manibus: accidens quod eſt in ea ī vno loco erit in ea ī alio et ſic pes erit ſciens quod erat probandū. ¶ Preterea arguitur ſequeretur ꝙ eadem anima eſſet damnata et ſaluata. patet abſciſſa manu a ſorte exiſtente in peccato mortali anima que informauit illam manum damnabitur. et eadē anima remanebit reliquo corpori agēti penitentiam. ergo ſaluabitur. Amplius ſequeretur ꝙ idem diſtaret a ſe. patet de anima in pede et in capite. Rurſus idem naturaliter mouebitur motibus contrarijs. patꝫ de anima in duab⁹ manibus quarū vna dicitur q altera deprimitur. ¶ Ad primū licet anima ſit in pede

non oportet ꝙ ſcientia que eſt in anima ſit in pede. vt ī decima diſtinctione quarti dictum eſt. ¶ Secunda propoſitio. nulla ſcientia eſt in pede ⁊ aīa hñs ſciam eſt in pede. Prior pars ſupponitur. Secunda probatur. hec anima eſt in pede ⁊ hec anima eſt anima habēs ſciētiam. ergo anima habens ſcientiam eſt in pede: conſequentia eſt ſillogiſmus expoſitoriꝰ ⁊ maior eſt nūc poſita. Probatio minoris hec anima eſt habēs ſcientiā in capite vel alicubi. ergo iſta habet ſcientiam. ¶ Tertia propoſitio. anima non habet ſcientiam in pede: ſed in qua parte capitis habeat ſcientiam dubium eſt. poteſt dici ꝙ in aliqua determinata parte capitis ⁊ in qualibet illius habet ſciētiam. et hoc ſufficit ad denominādum virum ſcientem. Ad quid ergo requiritur illa ſciētia in aliis partibꝰ? Si dicis hec ratio probat ꝙ nō habet ſcientiam in qualibet parte illius parue ptis quā ſignauimus: ſufficit habere ī medietate illiꝰ. ¶ Reſpōdetur non eſt facile dare magnum diſcrimē: ſed cū anima informat materiam ⁊ quelibet pars eſt extenſa ⁊ illa ſcientia eſt alicubi: rationabile eſt dare aliquā determinatam partem in qua eſt et in qualibet parte illius. Si dicatur ꝙ anima poteſt eſſe in loco punctali vel pūctualiter in loco ⁊ ponēda ſunt puncta: tunc dicatur ꝙ illa ſcientia eſt punctualiter in loco: Etiam probabile ē dicere ꝙ illa ſcientia eſt in qualibet parte corporis ab anima intellectiua informata. ſicut noticia in anima ſeparata eſt in quolibet loco in quo eſt illa anima: ⁊ ſic de noticia angelica. ¶ Ad ſecundum nego ſequelam: abſciſſa manu illa anima deſinit informare illam manum (quā ante informabat) nec volat ad ſuperos nec deſcendit ad regna phlegetontea: ſed hoc habet verum quando totum compoſitum deſinit eſſe. ¶ Ad tertiū conceditur ꝙ eſt aliquod interuallum ⁊ diſtātia inter animā in pede et eam in capite. ¶ Ad quartum conceditur. ꝙ idem poſitum ī diuerſis locis naturaliter mouetur motibus contrariis. ¶ Si queras de intellectu poſſibili et agēte. Dicitur ꝙ intellectus agens eſt ipſa anima ⁊ intellectꝰ poſſibilis eſt eadem Dicitur poſſibilis vel paſſibilis ob potentiam paſſiuam recipiendi: agēs ob actionem quam habet in multis productionibus Nec curandus eſt Ariſtoteles vel commentator in oppoſitum: quia ipſi poluerunt (ſaltem cōmentator) intellectum agentem ſeparatum a materia: ⁊ vnū in omnibus hominibus quod eſt manifeſte hereſis in fide et delirū in philoſophia naturali ⁊ illū modum putat eē ipſius Ariſtote. ppterea in hac pte nō eſt de eis curandū.

¶ Diſtinctionis. xvij. Ca. v.

Hominem autem ita formatum tulit deus vt ſcriptura docet: et poſuit in padiſo voluptatis quē plantauerat a principio His verbis apte Moyſes inſinuat ꝙ homo extra paradiſum creatus poſtmodum in paradiſo ſit poſitus. Quod ideo factum dicitur quia non erat in eo permāſurus: vel vt nō nature ſed gratie hoc aſſignaretur.

Intelligitur autem paradiſꝰ localis ⁊ corporalis in quo homo locatꝰ eſt. Tres eni generales de paradiſo ſētentie ſūt: Una eorum qui corporaliter intelligi vlunt tātum. Alia eorum qui ſpiritualiter tantam Tertia eorum qui vtroq̄ modo paradiſū accipiunt. Tertiā mihi placere fateor ⁊c.

¶ Diſtinctionis. xvij. Queſtio. i.

In quinto capite huius ſeptimedecime diſtinctionis magiſter incipit tractare de paradiſo ⁊ ad finem eiuſdem diſtictionis proſequitur tres poſitiones recitans / quarum vna ponit paradiſum ſpiritualiter tantum. alia tpaliter tm: Tertia ⁊ ſpiritualiter ⁊ tēporaliter: quam īſequitur magiſter. Et litterā Geneſeos recte inſequentes. Non capio paradiſum pro beatitudine. vt Luce vigeſimotertio. hodie mecū eris in paradiſo: ſed paradiſum pro celo. ſicut Apl's ad corinthios. aſſerit ſe raptum ad paradiſum ſed de loco terreſtri loquēdum eſt. Hic autem nihil niſi problematicum tangere valeo: licet certum ſit paradiſum eſſe alicubi: tamen incertū eſt ſi in hac parte vel in illa. aliqui ponūt eū ſub tropico capricorni: quia apō meridiem ſunt nobiliores influentie: et apud polum ātarcticū eſt ſuperior pars mundi ⁊ apud arcticum inferior pars mundi. Alii ponunt eum ſub equatore. aliqui ſub tropico cancri. alii apud inſulas fortunatas. Sed omnes in hoc cōueniūt ꝙ ponitur in loco temperatiſſimo in quo homies optime viuunt. Propterea in primis tentandum eſt inquirere in qua plaga terre homines optime viuunt. Celebris eſt hominum opinio ꝙ non bene viuitur in torrida zona inter duos tropicos ſic putabat Philoſophus ſecundo metheororum. ⁊ Uirgilius primo georgicorum. inquiens. Quinq̄ tenent celum zone quarum vna corruſco / ſēper ſole rubens ⁊ torrida ſemper ab igni. Quā circum extreme dextra leuaq̄ trahuntur. Cirulea glacie concrete atq̄ imbribus atris. Has inter mediamq̄ due mortalibus egris. Munere cōceſſo diuum. Hoc putabat Ouidius primo Metamorphoſis. Parte ſecāt zone quinta eſt ardentior illis. Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem. Cura plage tellure premuntur. Quarum que media eſt non eſt habitabilis eſtu. Nix tegit alta duas: totidem inter vtrāq̄ locauit. Temperiemq̄ dedit mixta cum frigore flamma. Et ſic conſeqūter admodum iſtorum non eſſet ſub equatore. Non poteſt eē ſub circulo arctico propter aeris intemperiem. nec locus ille erit amenus cum ſole exiſtente in primo puncto cancri erit eis vna dies vigintiquattuor horarum ⁊ quaſi inſtans pro nocte quia in inſtanti ſol tranſit Orizontem et ille contactus eſt eis pro nocte. et hoc eſt propterea cum Zenith capitis eorum eſt idem cum polo Zodiaci: ⁊ ſic habent eclypticam pro orizonte. et cum firmamentum continuo moueatur cum primo mobili circulus orizontis inter ſe capit zodiacū ⁊ in inſtāti. Ex hoc conuincitur ꝙ paradiſus non poteſt eſſe ſub circulo antarctico ⁊ a fortiori non erit inter circulum arcticum et antarcticum ⁊ duos polos. Et licet dicatur ꝙ homines diu viuant ſub montibus hyperboriis ppter calorē cāſatū a reflexiōe luis illorū mōtiū concauorū: ita ꝙ ab aliquibus putatur illud phi: Bonū eſt occidere

patrem triuallis.ibidē habere ſitatem:tamen illic nō
poteſt eē paradiſus quia illa reflexio non multū diſtat
a montibus:⁊ paradiſus eſt magne amplitudinis. Tū
ſecundo loca illa ſunt bene acceſſibilia: nec iter flamma
ignea dirimit. Et totum iſtud confirmatur quia hec lo-
ca ſunt extra climata que ſunt inhabitabilia vel male
habitabilia ſcdm Coſmographos.reliquum ē ꝙ locet
inter tropicum cancri ⁊ circulum arcticum. vbi plaga
noſtre terre habitabilis eſt vel ſub tropico vel īter tro
picum Capricorni ⁊ circulum antarcticum.et hoc mōil
la terra non inhabitatur. dicūt communiter loquētes
ꝙ illic ſol ineſtate ē in oppoſito augis eccētrici:⁊ in hye
me in auge eccentrici oppoſitus eis:⁊ ſol diu decurrit
ſuper illam plagam in eſtate. Ergo tunc illa plaga eſt
combuſta:ita ꝙ poſſunt inuocare illud Eſopi. Sole ne
cor ſolo quid erit ſi creuerit alter: Et in hyeme frigore
intereunt. Sed quia expertum eſt in hac tempeſtate
ꝙ homines illic degūt.Dicitur ꝙ ratio concludit ꝙ nō
ita bene poſſunt ibi viuere ſicut inter tropicum cancri
⁊ circulum arcticum:ergo ibi non erat paradiſus terre
ſtris. ¶ Alia concluſio. Paradiſus ponendus eſt ſub
equatore vel inter tropicum cancri ⁊ circulum arcticū.
⁊ ſi ſecundum debet locari ī quarto climate. Probatio
quartum clima eſt temperatiſſimum inter reliqua cli-
mata quod ſic oſtenditur. Nam illa climata continent
plagam terre optime habitabilem in cuius extremo ē
itenſa caliditas.in alio immenſa eſt. In diameroe homi
nes ſunt nigri.in diaſene ſub tropico cācri homines ſūt
ſubnigri.et ſic in dialexandria.ergo indicium eſt ꝙ illic
comburunt a ſole in diarephiīs In diaboriſthene ⁊ dia
roma eſt frigiditas ſecundum tamen magis ⁊ minꝰ qḋ
patet per hominum albedinem modo exiſtentiū ī quar
to climate ſcilicet ī diarodos q̄ medium inter hec tenent.
hic bis annue colliguntur ſegetes:duos fetus in anno
vacca habet. ¶ Confirmat quia Hieroſolyma terra ꝓ
miſſionis metropolis eſt in quarto climate et deus de-
dit terram ſuo populo laboranti ī temporalibus opti-
mam:et ſi patrum auctoritates non obſiſterent hic lo-
caremus paradiſum in parte oriētali illius:et iſtud eſt
probabile licet ſancti oppoſitum poſuerint non cogi-
mur cum eis aſſentire: cum teſtimonia ſcripture non il
lud probarunt:⁊ motiuum quare ita dixerunt nō poſu
erunt:ſed propter hec duo copulatim dicimus paradi
ſum eſſe ſub equatore.patet per Damaſcenum libro ſe
cundo capitulo vndecimo.et hoc tenuit Auguſtinus in
pleriſq̄ locis:et patet per auctoritates quas magiſter
introduxit in littera. Amplius eſt valde probabile in
lumine naturali ꝙ ſub equatore terra eſt temperatiſſi-
ma:et nihil obſtat quod dicitur de paradiſo quin illud
ponatur. Ergo paradiſus eſt illic locandus. Terram
optime habitabilem ſub equatore putat Auicenna fen
prima. doctrina tertia capitulo primo. ¶ Sed contra
iſtas duas concluſiones arguitur ſic venientes a poſt-
climatibus vel e gallia eūtes hieroſolymā ⁊ in Aphri-
cam cito alterantur et cadunt in egritudines qui man-
ſiſſent incolumes in Britannia ⁊ gallia. ergo homines
ibi diutius viuunt. Confirmatur egyptus eſt terra ꝓ-
miſſionis fertilior.quod patet Geneſis tertiodecimo.
comparato paradiſo domini. ⁊ Deuteronomiū vndeci-
mo. Terra enim ad quam ingrediens poſſidenda nō
eſt ſicut terra egypti de qua exiſti:vbi iacto ſemie ī hor-
torum morem aque ducuntur irrigue:ſed montuoſa eſt
et cum poſteris de celo expectans pluuiam. ¶ Ad p̄-
mum reſpondetur concedendo a locis dictis ſi repente
quis eat ad climata calida alterabitur:ſed hoc non ar-
guit ignobilitatem quarti climatis ſed aſſuefactionē.
Durum eſt enim aſſueta relinquere. Oportet autem ca-
pere vtrūq̄ clima et videre in quo homines diutius vi
uunt.et vbi eſt maior fertilitas terre ſic venientes repē
te de quarto climate ad ſeptimum vel ad penitus toto
diuiſos orbe Britannos incurrerent morbum. Non reſ
picio an homines iſta admittant:ſed ſufficit ꝙ admitte
re debeāt: Nemo eſt qui non dicat ſuam patriam terraʒ
promiſſionis:ſed hoc ſufficit ſi vna patria aliquibus in
diget:in aliis abundat. Si a gallis Britanni vina aufe
rant:ſtannum.lanā. piſces.et pelles reddunt.ſic pro-
uidet deus ꝙ nulla patria omnibus abundat: ſed ſibi
mutuo obſequium preſtant.ſecundum illud Maronis
primo Georgicorum. Hic ſegetes illic veniunt felicius
vue. Arborei fetus alibi:atq̄ iniuſſa vireſcunt/ Grami
na. nonne vides croceos vt tmolus odores. et que ſe-
quuntur. ¶ Ad aliud nego ꝙ egyptus ſit fertilior ter
ra promiſſionis:eſt tamen admodum fertilis propter-
ea comparatur egypto domini. ¶ Aliud argumentuʒ
quod dependet ex vndecimo capite Deuteronomiū eſt
in oppoſitum volebat legiſlator dicere ꝙ nō erat ſicut
egyptus ⁊ ꝙ nō egeret nilo ad eam rigādam more hor-
ti ſed eſt montuoſa campeſtris expectans pluuiam de
celo/modo ī egypto non pluit Communiter dicit egy
ptus pluuie ignara:et hoc eſt verum in partibus remo
tis a mari mediterraneo.in aliis partibus eſt abundā
dantia roris: et in aliis crebro penuria aque ſicut ſolet
eſſe apud meridionales. Propterea paſtores patriar-
charum cum incolis terre magna iurgia habebāt pro
fodiendis puteis pro aquandis pecoribus:non tamen
eſt putandum quin in regionibus vberrime glebe pro
maiori parte ſint aliqui montes ⁊ ſterilitates. ⁊ contra
in partibus ſterilibus pro maiori parte eſt aliqua por-
tio fertilis. Introitꝰ Judee ad Japhem eſt montuoſꝰ
⁊ infecundus. ſed tota patria cathegoreumatice eſt fe
cūda ab ameniſſimo Jordane.lacubus.montibus. oli-
uetis et vitibus ⁊ ceteris id genus. Ramum vitis duo
exploratores miſſi a Moyſe ferebant ī baculo ⁊ ſi vnꝰ
poterat ferre in manica ſicut in gallia incaſſū acceptaſ
ſent baculum ad ferendum. ¶ Sed contra eſt magnuʒ
frigus in terra promiſſionis.quod patet Geneſis trige
ſimo p̄mo. Jacob dixit ad labā die noctuq̄ eſtu vrebar
⁊ gelu:fugiebat ſomnus ab oculis meis. ¶ Preterea
Matthei vigeſimoſexto In aprili Petrꝰ iuit ad pru-
nas et calefaciebat ſe quia frigus erat. ¶ Ad primum
dicitur ꝙ Jacob tunc non erat in terra promiſſionis:ſʒ
ī Meſopotamia ſyrie que ē ſeptētrionalior Judea. Ra
riſſime vel nunq̄ in hiſpania bethica eſt gelu. ¶ Ad ſe
cūdum conceditur ꝙ petrus frigidus erat a charitate
quia chriſtum negabat:etiā corporaliter quia erat ma
ne anteq̄ ſol conſcenderet orizontem/ſi nihil frigoris
eſſet in patria illa non eſſet temperata. Facilius adhibe
tur remedium contra frigus q̄ contra calorem. ¶ Ar-
guitur contra aliam concluſionem eūdo de quarto cli-
mate ad primū et ad anteclimata ſemper itur ad regio
nes minus temperatas ſicut Ethiopes habent pilos
deſiccatos et non viuunt diu. Et ita eſt imaginando ſe-
ptem climata inter tropicum capricorni ⁊ circulum an
tarcticū:ſicut forte eorum coſmographi ponunt. Ve-
niendo a medio climate eorum ad tropicum capricor-
ni ſemper itur in patriam minus temperatam. Ergo
preter rationem eſt dicere terram eſſe optime habita-
bilē ſub equatore vel ad aliqualem diſtantiam citra vl-
traq̄ equatorem. Paradiſꝰ eſt bene capax: ſi enī Adā
non comediſſet pomum vetitum illic eīus fuiſſent col-

locati. ¶ Reſpondetur concedendo ꝙ eundo de quarto climate ad precedentia itur de magis temperato ad minus temperatum: et ad aliquam diſtantiam ante climata adhuc erit intemperies: ſed tamē itur ad magis temperatum: ⁊ aeris temperies continuo augetur ad equatorem vſqʒ. Et ratio illius eſt quia dies ibi ſemper ſunt equales noctibus. ſemper dies artificialis habet duodecim horas ⁊ nox totidem: quia tot ſigna recte obli que vel equaliter oriuntur de die ſicut de nocte. et ſic arcus dierum artificialium ſunt equales arcubus noctium. Et ſic ſol parum ſtat ſuper eorū hemiſpheriū et nox eſt longa calorem priſtine diei temperans. Iſtō nō contingit in tropico cancri qui dirigitur ſuper Zenith/ per ciuitates ſyene quia vnum clima accedit ad aliō ꝑ mediam horam. ⁊ medium primi climatis eſt in illa regione vbi maxima dies anni eſt tredecim horarum. Et medium vbi maxima dies anni eſt duodecim horarum ⁊ triū quartarū vnius hore. ⁊ ſic conſeq̄nter eundo a climate ad clima per mediā horā dies artificialis erit lōgior. ergo ſol diu morabitur ſuper terrā cum multo maior eſt arcus diei ꝙ arcus noctis quādo ſol eſt in ſignis ſeptētrionalibus. ⁊ ſic tranſeundo ſeptētrionē verſus: Idem dies erit longior ꝙto magis itur ad ſeptētrionē ꝓpter plura ſigna que tunc recte oriūtur ab obliquitate orizontis. Propterea dicit Eneas ſiluius dū erat in ſcotia tpe brumali dies erat longus ſolū tribus horis: ſed cum ſua reuerentia facit cōmentitiū: nō loquor ↄtra papā piū: ſed ↄtra Eneā ſiluiū ante ſummū pōtificatū/ ſʒ Ptolemeus qui illic non fuit multo melius loquit̄ qui procedendo ſecundum latitudinem celi vnum paralellum ſupra viginti ponit citra equatorē: vigeſimꝰ primus tranſit per Thylen vbi dies eſt longus viginti horis, de quo Virgilius dicit. Tibi ſeruiet vltima tyle. modo tylen ē Zetlādia illa vel eſtandia: ſed hoc alias dicere propono. vigeſimus paralellus trāſit vltra calcidoniam ſiluam vbi dies eſt longus nouēdecim horis. modo Eneas nunꝙ fuit in partibus ita ſeptētrionalibus ſcotie: ſicut eſt calcidonia ſilua quia ſi ſic aucas ex arboribus genitas comperiſſet quod miraculum dicit remotius ſemper fugere. Etiam mercatores regularit̄ appellunt ſe ad portus meridionales ſcotie intrando per forthā: et illic dies eſt longus ſex horis vel paulo minus: ſed dāda eſt fortaſſe venia viro quia reperit variationem trium horarum inter romam et promontorium bernici. Ita ꝙ idem dies numero ſole exiſtente in ꝑmo puncto capricorni qui eſt longus rome nouem horis. bernici eſt longius ſex horis ⁊ vix quinqʒ horis i calcidonia ſilua. Vel poterat falli in horis. ¶ Hoc quod diximus de ſitu paradiſi poteſt colorari per vitā Macharij romani q̄ totā vitam duxit prope ꝑadiſum: ſi vitis patrum vlla fides danda eſt. ¶ Et hoc ipſū iterū cōfirmatur. illic habēt duas eſtates temperatiſſimas qñ ſol ingreditur arietē ⁊ librā. Duas hn̄t hyemes tēperatiſſimas qñ ſol eſt in duobꝰ ſolſtitijs: hoc ē nr̄a hyēs eſt eis hyems/ ⁊ noſtra eſtas eſt eis hyems ſicut nr̄a eſtas eſt hyēs exn̄tibus vltra tropicū capricorni ⁊ contra ſolē. Ergo ſub equatore habent ad oēm differētiam poſitionis ⁊ quinqʒ vmbras. vnā inter pedes in equinoctio: duas ad meridiē ⁊ ad ſeptētrionē in duobꝰ ſolſtitijs: vnā qñ ſol orit̄. ⁊ aliā qñ occūbit vtrūqʒ polū vidēt ⁊ ſtellas circa eos motas ⁊ eis Tigitur oceano cuſtos aramantidos vrſe Equoreaſqʒ ſuo ſydere turbat aquas. Quare concludendū eſt illic eſſe locū temperatiſſimū pariter ⁊ voluptuoſiſſimū. ¶ Sed ↄ̄ iſtud arguit̄ mirabile eſt ponere hic ꝑadiſum cū marinus Claudius Ptolemeus ⁊ diligentiſſimi geographi de eo nullā fecere mētionē. Reſpondetur hoc argumentū (ſi quod ſit) ꝑadiſum concluderet nuſꝙ eſſe/ ſed ſolum eam ſpiritualiterītelligi quod Origeni attribuitur pro magno errore locus. ergo aliqui non loquuti ſunt. negatiue eſt nullꝰ. inter tropicum capricorni ⁊ circulum antarcticum habitat populus innumerus vt a luſitanis ⁊ caſtellanis in noſtra tempeſtate exploratum eſt: ita hoc nulli iam vertitur in dubium. ⁊ tamē Ptolemeus libro. vij. ſue geographie meridionalem limitem terre noſtre habitabilis ponit terminari in paralello qui extra auſtralior eſt circulo equinoctiali gradibus ſexdecim vna ſecunda ⁊ vna duodecima: ⁊ paralellꝰ maxime ſeptētrionalis ductus per Thylen diſtat ab equatore ſexaginta tribus gradibus. Unde correlarium infert quare latitudo terre nobis cognite omnis conſtat gradibus ſeptuaginta nouem. vna tertia ⁊ vna duodecima aut integris gradibus octoginta. Et licet pulchre loquatur de ſeptētriōe (hoc eſt non multum diſtat a vero) tamen quoad meridiem maximam plagam terre habitabilem reliquit. quia non conſtabat ei in diebus eius. Similiter ponit mare indicum vndiqʒ terra circunceptum qui in hac arte erat precipuꝰ cuius oppoſitum liquet eſſe verum: de terra ſub equatore vel orientem verſus parū loquebatur Inſuper Taprobanā maximam inſularū poſuit ⁊ tamen in noſtro euo multo maiores caſtellani inuenerunt. Adde etiam ꝙ propinquitas maris poteſt temperare calorem aeris prope paradiſum. vt patet de inſulis fortunatis in mari athlātico: de Arabia felici inter ſignum perſicum ⁊ arabicum/ ſtat bene ꝙ paradiſꝰ terreſtris vna dictum reperiatur ab itinerantibus. etiam aliud impedimentum eſt framea ignea que paradiſum circundat: hoc eſt exceſſiuus calor inter nos et paradiſum terreſtrem. Si quis egrederetur ad explorandam Aphricā a partibus iſtis vix illic viueret. ¶ Retulit mihi quidam Hiſpanus verax ꝙ quidā nobilis ſue patrie rerum peregrinarum cupidus ſecum aſſumpſit ſocietatem bonam ad explorandos mores Aphrice: quorum omnes ferme periere ante mediam Ethiopiam. Etiam illic ſunt vaſte ſolitudines ſerpentes tigrides/ teterrima monſtra que aditum impediunt non mirabile: ergo ſi nullus coſmographus de paradiſo mentionem fecerit: eidem eſt iudicium ex altera parte equatoris. ¶ Sed dices quomō ergo heſperij occidentales circa totam Aphricam nauigāt propter calorē Ethiopie. Reſponſio. Nauigāt ⁊ ſic aqua maris aera vicinium mare mitigat et referunt ſub equatore mare eſſe pacatiſſimum: licet illic vt referunt ſunt vehementes choruſcationes ⁊ fulgura: ſed ab hoc inferius ſaluabimus paradiſū terreſtrē. ¶ Pro cuius intelligentia inquiremus de altitudine loci. et quomodo ſe habeat orientem verſus/ ſicut patres dicunt. et quomodo attingat globum lune. ſupponatur illud Ptolemei ꝙ extremā plagam orientalem noti orbis terminat meridianꝰ ductus per Metropolim ſinarum diſtās a meridiano deſcripto per Alexandriam ſolis ortū verſus gradibus centum ⁊ nouemdecim cum vna ſecunda octo autē horis equinoctialibus fere/ occidentalē vero claudit meridianus qui per inſulas fortunatas deſcribitur diſtās a meridiano Alexandri gradibus ſexaginta vna ſecūda: horis autem equinoctialibus quattuor a ſemicirculo vero qui maxime orientalis eſt gradibus centū et octaginta horis eq̄noctialibꝰ duodecī. Longitudines ciuitatū ab oriēte ⁊ occidēte deſcripſerūt coſmagraphe ⁊ nō latitudines eo ꝙ lōgitudo ē maxīa dimēſio ī corpe ⁊

reperſerunt terram magis inhabitatã inter orientem et occidentem ꝙ̃ a polo ad polũ. vt patet ex iam dictis Et quia melius erat eis notus occidens ꝙ̃ oriens mẽſi ſunt longitudines ciuitatum ab occidente hoc fecerunt noſtrates fortaſſe inde orietales oppoſito modo menſurant. Tunc ſi poneremus paradiſum ſub equatore prope montem lune et ſignum barbaricum paradiſus non eſſet maximus orientalis: et ille partes luſtrate ſunt a Luſitanis et ab Egyptijs: et padiſus non repertus: ſed hoc non concludit illa pars eſt orietalis in ordine ad nos ⁊ iſti viſitarunt ſoluꝫ loca maritima: rationabilius eſt ergo ponere ſub equatorem quadaꝫ magna inſula: quia tota illa patria eſt maxime fecunda vna portio Taprobane aurea Cherſoneſus perſearum optima: et ſub equatore et ſic paradiſus dicitur eſſe in oriente: quia ſol citiꝰ ei oritur ꝙ̃ noſtre plage habitate: et q: eſt magne amplitudinis locus ille ab vtroꝗ polo equaliter diſtans ardorem habet: ſed mare habet prope orientem et prope occidentem. De altitudine dicunt multi patres: vt Beda et alij ꝙ attingat globuꝫ lune. Volebant id dicere (vt auguror) ne aque diluuij paradiſum ſubintrarent. ¶ Sed ꝯtra hoc arguitur ſub concauo lune eſt ſphera ignis. et ſic omnia comburentur. Sed dicas deus impedit. iaꝫ voluntarie loqueris et ad miraculum confugis. quid opus eſſet tãto labore ad iſta ſaluanda: ſi miraculum inuocãdum foret. ſcd̃m Auguſtinum in exponẽdis ſacris eloquijs ꝙ nõ eſt confugiendum ad miraculuꝫ vbi om̄ia naturaliter ſaluari poſſunt. Propterea dicimꝰ illud eſſe falſum ꝙ attingat globum lune: nec eſt in media regione aeris: quia ibidem ſemper eſt intemperies ob frigus: vt pꝫ in monte ſancti Bernardi in alpibus: die eſtatis exiſtẽte pulcherrimo in pede montis: vix viuere poſſes ſine igni vel multiplicibus veſtibus in ſummitate. Propterea dicitur ꝙ paradiſus terreſtris eſt ſupra mediam regionem aeris circa inferiorem partem ſupreme regionis aeris: et ſic ſaluatur ꝙ aque diluuij non pertingebant ad paradiſum terreſtrem que erant ſuper omnes mones ſub vniuerſo celo ſolum quindecim cubitis: paradiſus tamen ab iſtis montibus excipitur: ꝙ illic põt eſſe bona habitatio patꝫ. quia ſi non maxime eſſet a nimio calore ĩ ꝑius ignis: ſed hoc eſt falſũ: ſuprema regio aeris eſt incomparabiliter maior duabus alijs infima eſt parua: vt patet per montem ſancti Bernardi nunc allegatum: et hoc poteſt oſtendi de vtraꝗ regione per montem olympum in quo referunt caracteres inſcriptos in vertice montis ſtabiles ꝑmãre per annum. ergo illic nec eſt ventus nec pluuia varians caracteres Sꝫ philelphus dicit ſe illic vidiſſe niues ſed hoc nõ impedit propoſituꝫ. Infima regio aeris eſt ſolum vbi eſt reflexio ſolis regularis in planicie et media regio aeris non eſt magna: quia modica ſufficit ad impreſſiões methcorologicas/ et ab aduerſario queratur de cauſa magnitudinis eius: reliquum eſt ꝙ ſuprema regio eſt maxima: vt ſaluetur magnitudo elementi ſuperioris decupla vel maior ad inferius. Capiatur vna pars ſupra mediam regionem aeris ad mediocrem diſtantiaꝫ Ille aer non erit nimis rarus et propter mediam regionem aeris et cauſas quas allegauimus. ⁊ quando nulla alia cauſa eſſet iſta ſola ſufficit: et ꝙ ita alte ſit ſituatus conuincamus ex textu Geneſeos ſcd̃o. Et fluuius egrediebatur de loco ad irrigandum paradiſuꝫ ꝗ inde diuiditur ĩ quatuor capita ac ſi diceret ibi nõ pluit cum pluuia generatur a media regione aeris. Propterea hec quatuor amenissima flumĩa deputata ſunt ad irrigandam paradiſum. nec ponitur penuria aque ſicut in egypto quia hic ſunt quatuor flumina: et fontes alij poterant illic generari. ¶ Sed contra iſta arguitur. Ex iſto ſequitur ꝙ Hieroſolyma non eſſet ſituata in medio terre. ꝯñs eſt falſum: dominus ſalutẽ operatus eſt ĩ medio terre Pſalmo ſeptuageſimotertio. ¶ Secundo ſequitur ꝙ ſunt antipodes in mundo ꝯſequens eſt ꝯtra beatum Auguſtinum ſextodecimo de ciuitate dei capitulo nono. ¶ Tertio ſequitur ꝙ tota terra eſſet vna inſula cum ab oceano ambitur ſicut contra Ptolemeum dicimus. ¶ Quarto arguitur alique aues in eſtate veniunt ad ſeptentrionem et in hyeme volant ad meridiem patet: de ferinis auibus rapibaſſe in fortha prope bernicum. hoc patet de irundinibus: actauo de naturis aĩalium. ergo non eſt optima habitatio in meridie. ¶ Quarto ſequit̃ ex dictis ꝙ ſtaret hoĩem proficiſci de Thyle ad circulũ antarcticum et ſemper habere eſtatem: patet inſequendo ſolẽ a tropico cauſari ad tropicum capricorni. et iterum ſequendo motum ſolis a tropico capricorni ad tropicum cancri ſemper habebit eſtatem. ¶ Ad primũ conceditur ꝙ non eſt in medio terre quoad longitudineꝫ ſolũ ſexagintaſex gradibus et quindecim minutis ab occidente diſtat: ſed eſt ferme in mediate ſeptẽtrionalis plage habitabilis quoad latitudinem: cum triginta et vno gradibus ⁊ viginti minutis diſtat ab equatore. ¶ Secundo eſt in medio terre: et eſt in medio climatum. ¶ Tertio eſt circa mediũ iudee. ¶ Quarto deus operatus eſt ſalutẽ in medio terre per fidem eos illuminãdo. licet in medio terre habitabilis paſſus non fuerit. ¶ Ad ſecunduꝫ conceditur ꝙ beatꝰ Auguſtinꝰ negat antipodas inquiens ꝙ vero et antipodas eſſe fabulãtur: et eſſe homines a contraria parte terre: vbi ſol oritur quando occidit nobis aduerſa pedibꝰ noſtris calcare veſtigia nulla ratione credendum eſt ⁊ que ſequũtur: ſed cũ plus q̃ vna medietas celi inhabitetur antipodas ab occidente ad oriẽtem eſſe eſt neceſſe. Dicit̃ ꝙ iſte negauit antipodas eſſe oppoſitas pedibꝰ noſtris in aphrica in qua ipſe erat vel in Italia. et nõ credendum ꝙ ibi ſunt antipodes quouſꝗ vlterius doceatur. ¶ Ad tertium nego ꝯſequentiã. Non ſufficit ad inſulam ꝙ vndiꝗ aqua claudatur: ſed oportet ꝙ a tota terra ſeparetur per aquaꝫ quo ſit pẽniſula: vt Peloponneſus vel Cherſoneſus non eſt inſula. ¶ Secundo patet europa non eſt inſula cum ab vrbe pariſia ad Aphricam tranſiri poſſet ad aſiam non ꝑtranſeundo mare: patet tranſeundo vltra montes ripheos redeũdo inter mare Hyrcanum et ponthuꝫ euxinum: inter mare Egyptiacum et mare rubrum non curramus hic de aquis paruis: vt fluminibus: ſed de toto mari. Si fluminibus circũdet̃ mediarius vocatur. ¶ Ad quartum conceditur aſſumptum. Ille eedem aues toto anno melius viuerent in in partibus meridionalibus ꝙ̃ borealibus: licet pro tẽpore melius viuunt apud boreales. ¶ Ad quintum cõceditur illatum. ¶ Vltimo arguitur flumina paradiſi non poſſunt ſaluari: ſi paradiſus ſit ſituatꝰ ſub equatore. ergo maledictũ eſt. ꝯſequentia eſt lucida. ¶ Probatur añs. Gãges a monte Caucaſo ſcatit et labit̃ in ſignuꝫ gangeticum meridiem verſus: et hoc non eſſet ſi paradiſus eſſꝫ ſitus ſub equatore. ergo citius paradiſus eſt locandus in quinto vel ſexto climate: quia a ſeptentrione flumina para diſtaca currunt. ¶ Videtur ſi illa quatuor flumina ad vnam differentiam poſitionis currerent bonuꝫ argumentum haberemus de ſitu paradiſi: ſed q: Nilus

currit ad ſeptentrionem: alia tria ad meridiem: nõ poſſumus ex curſu fluminum conijcere locum paradiſi: et quia res non eſt facilis captu: quia argumentum eo ducerent ꝙ nuſꝙ̃ eſt paradiſus: vel illa quatuor flumina non ſunt paradiſiaca. Proptera calamũ protrahẽdo nouam queſtionem ſuper illa materia formabo.

¶ Diſtinctionis .xvij. Queſtio ſcd̃a.

Secundo circa hanc diſtinctionẽ queritur an Nilus/Gãges/Tygris ꝛ Euphrates de q̃tuor fontibus paradiſi ſcateãt. ¶ In hac queſtione de generatione fontiũ in generali loquemur. ¶ Secũdo reſpondebimꝰ ad titulum queſtionis. ¶ Fontes generantur ex aere incluſo in poris terre: multi ſunt catharacteres in terra ſicut Ariſtoteles probat vno ſigno ſenſibili. In liguſtica fluuius non minor rhodano terram. Ingreditur et abſorbetur ab ea: nec amplius apparet: indicium eſt ergo ꝙ magne ſunt concauitates in terra: frigiditas terre corrũpit caliditatẽ aeris: et ſiccitas terre non corrumpit humiditatem eius: ſed humiditas et frigiditas ſunt q̃litates prime aque conuenientes. ꝙ ita ſit ptꝫ fontes magni potiſſimum ſunt prope eminentes montes in q̃bus multum eſt aeris: vbi eſt magna planicies admodum raro generantur fontes. Multi ſunt alij modi dicendi: vt Joannis damaſceni capite nono ſui ſcd̃i libri. putantis oceanum delabi per terram cuius aqua per tranſitum terre dulcoratur. Aliorum etiam ſunt modi dicendi: ſed modus iſte Ariſtotelicus primo metheororum videtur rationi conſentaneus: et illa eſt prima concluſio de generatione fontium in generali. ¶ Secunda concluſio. Eſt vnus fluuius in paradiſo de quo q̃tuor capitalia flumina emanant: ſcꝫ Phiſon q̃ ꝛ Gãges Gyon qui ꝛ Nilus. Tygris ꝛ Euphrates ſcatent. ¶ Probatur hec concluſio Geñ. ſcd̃o. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandũ paradiſum qui inde diuiditur in quatuor capita Phiſon/Gyon/Tygron/et Euphratem vbi gloſa marginalis et interlinearis per Phiſon Gangerẽ intelligit. et gloſa Auguſtini marginalis per Gyon Nilum intelligit. certe ſi non eſſet tam conſtans ſanctorum opinio. de iſtis determinatis fluminibus: alia flumina forte poneremꝰ quid refert ponere duos Tigres et duos Euphrates equiuoce denominatos? Hoc plerumq; in vſu eſt ꝙ in varijs regionibus ſunt duo flumina eiſdem denomiãtionibus denominata: ſicut Tyna preterfluit Hadingthonẽ: et alius Tyna ad ſeptuaginta mille paſſus diſtans ꝑlabitur nouum caſtrũ: ſed ſequentia textus vix hoc compatiuntur: ſicut ſequentia explicant ipſe eſt q̃ circuit omnem terram Euilath Et ſic de Gyone q̃ circuit omnẽ terram Ethiopie. Et propterea imitemur litteram Geneſeos. ¶ Contra priorem concluſionem arguitur. Reperiuntur interdum fontes in arduis iugis montium. ergo fontes non generantur ex aere incluſo in viſceribus terre. Item non videtur ꝙ aqua debeat aſcendere cum ſit grauis cuius oppoſitum videmus experimentaliter. aqua ebulit per quaſdam venulas terre. ¶ Ad primum dicitur et hoc ſufficit ꝓ ſolutione vtriuſq; de natura aque eſt aſcendere ad tãtã altitudinem ſicut eſt locus per equilibrationem. dum modo continuo precedit: et abit fulcimentum: quomodo alias aqua apud innocentes aſcẽdit ad vertices canalium niſi quia deſcendit de loco excelſiori. ſcꝫ monte falconeo. Et ſi canales non ſint tante altitudinis: ſicut mons iſte adhuc ad equilibrationem: ſi eſſet ſuſtentaculum aqua condeſcenderet. et non vltra ſicut aqua ingreditur in fondo nauis quouſq; tante altitudinis fuerit: ſicut aqua circunſtans cui eſt vnita. ¶ Ex iſto ptꝫ: ſi quis fontem artificialem habere voluerit ſtudebit equare orificium fontis artificialis ad locum ſcaturiginis. Interdum eſt aqua ſtationaria in iugis montiũ et vbi ibi repertus fuerit fons neceſſe eſt illum originẽ traxiſſe a monte altiori. Ex iſtis fontibus generantur flumina: ſicut fontes Jor. ꝛ Dan. Jordanẽ procreant. Ubi multi fontes mutuo concurrunt per longum tractum faciunt flumen: et multa flumina per loca decliuiora in aliud maius flumen incidunt: et ſic fluuius ſtipatus multitudine aliorum fluminum ſolus vorat: vt de Danubio contingit qui ſexaginta flumina quorum quodlibet naues onuſtas fert: in ſe ſuſcipit. Correlarium. nunq̃ in paruo tractu ſunt immania flumina quare Britania cum flumina non currunt ad longum ea eſſe mediocria neceſſe eſt: ꝛ a fortiori hoc contingit in Hybernia et Cicilia minoribus. ¶ Ulterius patꝫ quomodo ſemper in conſpectu magnorum montium ſunt magna flumia: vt Boriſthenes et Thanas Orpheis a mõtibꝰ. ꝛ Hyperboriis et multa alia flumina cadentia de alpibus et maiora de Caucaſo monte. ¶ Secundo arguitur. Ex iſto ſequeretur ꝙ maiores erunt fontes in eſtate ꝙ̃ in hyeme. et ex ꝯñti maiora erunt flumia. ꝯſequens eſt falſuꝫ: et ꝯtra experientiã. ergo et añs. ꝯña patet maius eſt frigus in cauernis terre in eſtate ꝙ̃ i hyeme: propter Antipariſtaſim. ¶ Preterea probatur ꝙ flumina et fontes a mari prodeunt. Eccleſiaſtes primo. dicit ſapiens. Omnia flumina intrant in mare: et mare non redundat. Ad locum vnde exeunt flumĩa reuertuntur: vt iterum fluant. vbi ſapiens dicit ꝙ flumina reuertuntur a mari per loca vnde exierant: vt inde reuertantur. et Eccleſiaſtici. 40. et aque oĩes in mare cõuertentur. ¶ Ad primum nego ꝯñam. Cetera eñi non ſunt paria: ſed ceteris paribus maiores eſſent fontes et flumina in eſtate ꝙ̃ in hyeme: ſed quia ſol plus attrahit et conſumit de aqua et humidis in eſtate ꝙ̃ in hyeme: et plus pluit in hyeme ꝙ̃ in eſtate: et niues cadunt liquefacte de montibus in valles flumina augentur. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ omnia flumina intrant in mare ſi non impediantur vel aliunde conſumantur: q2 de natura aque eſt fluere ad locum decliuiorem: modo terra eſt excelſior mari. Et aliqua flumina irrumpunt ex mari ſic ſcꝫ ꝙ aqua maris in aliquo loco cauat terram: et partes poſteriores pellunt anteriores: et i tranſitu aqua diſſecatur a terreſtreitatibus: et dulceſcit: ꝛ ſic generatur flumen qđ iterum ſuper terrã deſcendit in mare: ſed nõ oportet ſic eſſe de omnibus fluminibꝰ. ¶ Secundo arguitur contra aliam cõcluſionem. Flumina paradiſi currunt ad varias partes celi et oppoſitas. Nilus circa principium aphrice per ſeptem oſtia labitur in mare egypti. Ganges a mõte Imao in ſinũ Gangeticuꝫ fluit. Euphrates ꝛ Tygris oriuntur a mõtibus Armenie et currunt contra auſtrum. ¶ Rñdet ſiue dicatur more Damaſceni ſiue Ariſtotelis de generatione fluminum paruꝫ refert: vtroq; modo poſſumꝰ hec omnia ſaluare: et dico ꝙ paradiſus eſt ſituatus in oriente quẽ attingere non poſſunt nubes/pluuie/grãdines/et tonitrua. cum eſt ſuper mediam regionem ae

ris prout ſupra meminimus. a quo cadunt iſta quatuor flumia ex cuius altitudine caſu continuo terram cauant. Immo ſi lapis eſſet aſſiduo caſu cauaretur. ſicut ferreus aſſiduo conſumitur annulus vſu: et hoc patet de gutta cadente ſuper lapidem in ſtilicidio loquor de vno flumine: poſtea applicando omīa ad propoſitum de alijs: et exordior a Nilo fluuiorum principe. dum ipſe cadit de loco eminēti. immo in principio reperit inferius terram mollem non petroſam ⁊ ſic deſcēdebat lōgiſſimo tractu ſub toto mari indico. tandem reperit in partibus Aphrice terram petroſam ſcʒ montes lune eminentiſſimos quos more antiquo vincere non poterat, illic aperturam petit. Propterea cōmuniter a loquentibus a montibus lune ſcatere dicitur. Rurſus aliquos ſinus occidentē verſus: ſcʒ Mauritaniaʒ tortuoſe facit: nunc in orientem. varia capiēs vocabula a finitimis ante Meroen clariſſimaʒ vrbem/et inſulam ab ipſo factam nomen Nili non accipit. Gloſa marginalis Bede Gen. ſcđo dicit ꝙ non procul ab Athlante monte eſt fons Nili. Aliqui dicunt ab oriente: et vtriꝙ apparentiam habent: aliqui rupturam percipiunt extra terrā in vno loco: alij in alio. Accipito analogiā quare ab vno in occidentali parte parrhiſij qui nuſꝙ niſi illic ſequanam vidit quorſum tendit ſequana? Is protinus dicet ad occidentem et ad mare Britānicum. Pete ab alio tranſeunte Argentoliū ad vnam leucaʒ ab vrbe parrhiſia ad quas partes labitur ſequana: dicet ad ſeptentrionem cum diuum Dionyſium petat argentolij: tertius dicet ꝙ ad meridiem fluit. Ecce in tribus leucis minutis propter ſinuoſum fluxuʒ aque dicitur fluere ad partes oppoſitas: et nihil diſcriminis eſt in analogia niſi ꝙ illa aqua maxima per longa interſtitia ſpiras/⁊ giros hic minutus ſequana in breui interuallo facit. Et hoc amplius patet de Arare q̄ diu ad orientem currit: et poſtea ad ſeptentrionem flectit. Interdum poſtea adhuc ad multas dietas ſe ſub terra condit nunc ſuper ipſam irrumpit ſcđm reſiſtentiaʒ quam offendit. Unde Plynius libro quinto capite nono. Nilus incertis ortus fontibus: vt per deſerta ⁊ immenſe longitudinis ſpacio ambulans: famaꝙ tm̄ inermi q̄ſita cognitus ſine bellis que ceteras terras inuenere originem (vt Juba rex potuit exquirere) in monte inferioris Mauritanie non procul oceano habet: lacu protinus ſtagnante. ¶ Rurſus indignatur fluere per arenoſa et ſqualentia: conditꝙ ſe aliquo dierum itinere: mox lacu magno ſufficitur maſſilum irrumpit: et hominum cetus veluti circumſpicit: iterū arenis recept⁹ conditur rurſus viginti dierum deſertis ad proximos Ethyopas: atꝙ vbi iterum ſenſerit hoīem proſilit fonte: vt veriſimile eſt illo quem nigri vocauere. Inde Aphricam ab Ethyopia diſſipans. Et ſi non protinus pro populis feris tñ et belluis frequens ſiluarūꝙ opifex medios ethyopas ſecat: cognominatus Aſtapus: quod illarum gentium lingua ſignificat aquam e tenebris profluentem: inſulas ita innumeras ſpargit quaſdam tante magnitudinis ꝙꝙ rabida celeritate: vt tamen dieruʒ. v. curſu non breuiore tranſuolet. Circa clariſſimaʒ Meroen. nec ante Nilus vocatur ꝙ ſe totum aquis concordib⁹ rurſus iunxerit: ſic quoꝙ etiamnū Syriſantes per aliquot nominat⁹ millia. Poſtremo incluſus montibus nec alibi torrentior vectus aquis properantibus ad locum ethyopuʒ qui cathadupi vocantur. Nouiſſime inter occurſantes ſcopulos nō fluere immenſo fragore creditur ſed ruere. Poſtea leuis et confractis aquis domitaꝙ violentia aliquin ⁊ ſpacio feſſus multis q̄uis faucibus in egyptium mare ſe euomit. Nunquid vides ꝙ in aphrica ſe viginti dietis condit ſub terra. Sed forte dices mergitur in terram nec reſilit. Hoc dici nō poteſt: quia ſemper cauaret terram. Tum ſecundo quomodo poteſt ita fluuius in prima generatione eſſe. Tum tertio. cognoſcitur a colore aque a cocodrillis et piſcibus quos alit. Tum quarto in primo deſcenſu imponendo congeriem ſtramnuʒ reperietur eadem congeries in ſecundo egreſſu. Sed dices cauatio nihil facit: quia ſi mare herculeum deberet ſe amplius dilatare in Aphricam et Europā vbi tamē contentum manet decies mille paſſibus. Et idem ptʒ in vtroꝙ Boſphoro et Helleſpōto. ¶ Rūdetur. fateor ibi eſt magna reſiſtentia non poteſt cauari niſi ſucceſſu tēporis modo Calpe et Abila mōtes oppoſiti reſiſtūt et ſic de locis alijs propinquis: et alijs locis nominatʒ hec eſt etiam ſolum vna ratiouū iſtud quod dico de Nilo q̄ ſic vagatur incognitus in origine: patʒ apud Herodotum qui ſacerdotes egyptios ſuper hoc conſuluit: et multos dies ſuper flumen nauigauit. Hoc patet apud Lucanuʒ vbi Ceſar eius originem decimo pharſalie ponit inquiēs Nihil ē q̄ noſcere malim. ꝙ fluuij cauſas per ſecula tanta latentes. Ignotūꝙ caput ipſe ſit mihi certa videndi N. liacos fontes: et cū poſt multa facer Achoreus: et de Nili prima origine ⁊ de eius cremento multas veteruʒ tangens ſententias dicit ꝙ egypto eſſet neceſſarius: et deus Nilum propter ea creauit inquiēs quis cauſas reddere poſſit. Sic iuſſit nā parens diſcurrere Nilum. ſic opus eſt mundo: et eundē amnū oſtendit Seſoſtrem habuiſſe inquiens. mundiꝙ extrema ſe ſoſtris. Et pharios reguʒ currus ceruicibus equet Ante tamē veſtros amnes: Rhodanumꝙ padūꝙ Niluʒ de fonte bibit. hoc de Cambiſe ꝑ ſ.rum declarat inquiens Veſanus in ortus cambiſes longi populus peruenit ad eum Defectuſꝙ epulis ⁊ paſtus cede ſuoruʒ Ignoto te Nile redit non fabula mēdax. Auſa loqꝫ de fonte tuo eſt vbicunꝙ videris. Quererís et nulli cōtingit gloria gēti. Ut Nilo ſit leta ſuo. Et poſt ſequitur ꝙ gentilis dicit q̄ cuʒ his que prediximus quadrat. Nūc arabuʒ populis libycis: nunc equus harenis. Teꝙ vident primi querunt tñ hic quoꝙ ſeres. Et palam eſt ſeres ſunt populi in aſyatica/ſcythia in oriente. Et idem Martialis in quodam epigrāmate dicit. Et que prima bibit deprenſā flumina Nili. Per hoc turget flumius in eſtate: quia et altera parte equatoris tunc eſt hyems et copia niuis: ſicut Danubius creſcit per niuem. Etiam ſol per ſuuʒ acceſſum ad egyptum liquefacit niues in iugis montiuʒ repertas ſecundum tñ magis et minus: quia interduʒ eſt maior copia niuis: et tunc vnda eſt maior: nec ſimile contigit de alijs fluminibus aphrice: quia non habent ita longa ſcaturiginem. Non creſcit tñ in immenſam latitudinem. omnium maximū incrementum fuit ſub Claudio principe decem ⁊ octo cubitorum pauimentiſſimuʒ erat ꝙ rex fluuiorum Nilus per regionem candidiſſimā et ſiccam quemadmoduʒ eſt Libya decurreret. ꝑpter homines bruta et terre naſcentia. et talē crementum quotānis haberet. Adde ꝙ aliquid numinis habere videtur in duodecim et tredecim cubitis famem ſquatuordecim hylaritatem. in quindecim ſecuritatem. in ſexdecim delicias repreſentat. Eius aqua epota mulieres ſteriles (vt aiūt) fecundat. Et hec in preſentiarū de fluminibus paradiſi dixiſſe ſufficiat. Nec ſoluʒ hoc facit Nilus ſed innumera pene flumina Anas qui Bethicam et Luſitaniam diuidit. modo ſe iſtagnat modo

in anguſtias: modo in cumulos terre ſe condit: et ita de alijs / etiam eſt probabile q̄ Nilus currit per mare: nec vndam perdit: nec aqua maris miſcetur. et hoc naturaliter Jordanis princeps fluuius iudee tranſit p̄ mari Galilee: poſtea per mari Thyberiadis ſic totiēs marium victor: a mari mortuo vincitur: ſed poteſt eſſe de Nilo q̄ Indicum mare vincat / et vincatur a mediterraneo. Nonne ad manum habes rhodanum qui per magno lacu de Loſana viam ſibi preparat mare Maſſilienſe ingrediens. Simile de Tygri contingit per Arethuſa lacu decurrit in quo nec relinquit piſcem: nec aquam. Nec aliquid de lacu aufert: quod conuincitur ex aquarum coloribus varijs et piſcibus. Tygris abundat piſcibus qui non reperiuntur in lateribus lacus Arethuſe. Tygris vt Solinus dicit in Armenia regione caput attollit: reſiſtente Tauro monte ſub ipſo labitur in Euphratem fluit in amnē ei amiciſſimū: ita ſubtiliter hec duo magna flumina decedunt q̄ nunc conſpectus hominum ſub terra tranſeant: nunc ſuper terram aliquibus dicentibus flumina ſinum arabicum: aliquibus p ſicum (q̄ rationabilius eſt) ingredi. Sic imaginor de iſtis tribus fluminibus q̄ Tygris ⁊ Euphrates habēt capita propinqua in paradiſo: et mutuo decedūt in locis propinquis ſub caucaſo monte: vel alter ſub eo: et alter prope montem / qui quidem mons diuidit totam Aſiam: licet in varijs partibus alia vſurpat nomina: ⁊ ſic in armenia erumpunt terram et egrediuntur: Ganges videtur labi ſub parte meridionali caucaſi montis et tandem ſinum gangeticum petit. ¶ Sed cōtra hoc arguitur ex illo tollitur omnis via probandi originis fluminum. Quomodo probabis ſequanam originē habere a Burgūdia niſi quia primo ibi apparet fons eius? Dicetur q̄ a montibus pyreneis per meatus ſubterraneos labitur ſicut iam diximus de paradiſo. Rāſio de aliorum fluminum originibus plerunq; digladiantur geographi: vt ecce Ptolemeus ponit Jordanem fluere de antelibano et non de libano qui erat egyptius Judee vicinus: ſecundum moderniores fluit a libano: ⁊ ita in multis exemplificare poſſumus. Sed q̄cquid ſit de āñte nego ꝯñam. ¶ Arguimus ſic. hec eſt prima ſcaturigo ſequane / quod arguitur ex fōte ex tenuitate fluminis a principio et eius augmento quod ſenſibiliter percipimus / nec conſtat nobis de oppoſito. Secus eſt de fluminibus paradiſi et ſic omnia ſaluantur ſine miraculo. Hec de paradiſo et de eius fluminibus in preſentiarum dixiſſe ſufficiat. Nerum theorici nonnunq̄ reliquimus propter materias que ſe obiter iniecere. Vides perdifficile eſſe paradiſum celeſtem ſiue capiat pro beatitudine ſiue pro celo acquirere cū tanta ſit nobis difficultas paradiſum terreſtrem agnoſcere in terris.

¶ Diſtinctio. xviij.

IN eodem quoq; paradiſo mulierem formauit deus de ſubſtantia viri: ſicut poſt plātatum paradiſum / hominemq; in eo poſitum: et poſt vniuerſa animalia ad eū ducta ſuiſq; nominibus deſignata ſubnectit ſcriptura: immiſit deus ſoporē in Adam. Cū q; obdormiſſet / tulit vnā de coſtis eius: et formauit eam in mulierem. ⁊c. Et capite quinto. ¶ Solet etiam queri vtrum de illa coſta ſine adiectione rei extrinſece facta ſit mulier. Quod quibuſdam non placuit. Ceterum ſi ad perficiendum corpus mulieris deus extrinſecum augmentum addidiſſet maius illud eſſet q̄ ipſa coſta: ideoq; potius de illo addito q̄ de ipſa coſta mulier facta deberet dici / de quo plures accepiſſet ſubſtātie partes. Reſtat ergo vt de ſola ipſius coſte ſubſtantia ſine oī extrinſeco additamento per diuinam potentiam in ſemetipſa multiplicata mulieris corpus factū dicatur: eo ſane miraculo quo poſtea de quinq; panibus ieſu celeſti benedictione multiplicatis quinq; millia hominum ſatiata ſunt. ⁊c.

¶ Diſtinctionis. xviij.
Queſtio prima.

IN hac decimaoctaua diſtinctione capite ſecūdo magiſter determinat q̄ ex ſola coſta Ade formatum eſt corpus Eue ſine additione vlterioris materie. Et quero eundem titulum queſtionis ſolum mutando copulā de ineſſe per copulam de poſſibili / querendo an deus illud potuerit facere. Reſpondetur per concluſiones. ¶ Prima eſt. Deus potuit ex ſola coſta Ade formare corpus Eue non poſita in pluribus locis. ¶ Secunda concluſio. Hoc fieri non poterat ſi corpus Eue non fuiſſet multo rarius corpore Ade vel aliarum mulierū: ⁊ hoc in ea proportione inequalitatis minoris qua ſe hȝ coſta ad totum compoſitum. ¶ Tertia concluſio. Deus tamen non ita fecit. ¶ Quarta concluſio. Ex ſola coſta Ade poſita in pluribus locis potuit fieri corpus Eue ita denſum ſicut corpora aliarum mulierum ⁊ an ita factum ſit neſcitur. ¶ Due prime concluſiones probantur. Deus poteſt facere animam intellectiuam informare corpus in cētuplo rarius q̄ erat corpus Eue ergo rarefaciendo coſtam ad quantitatem ipſius Eue ex ſola coſta fuiſſet formatum corpus Eue. Aſſumptū patet. corpus in centuplo denſius q̄ erat corpus Eue poteſt anima informare. ergo eodem modo de raritate. ꝯña et āñs non cadunt in dubium de potentia abſoluta dei de qua loquimur. ¶ Tertia concluſio probatur. corpus mulieris erat decenter ſecundum ſexum muliebrem plaſmatum. ergo non erat immenſe raritatis reſpectu corporum aliarum mulierum. ¶ Quarta concluſio probatur. Idem poteſt eſſe in pluribus locis circum=

ſcriptiue. ergo coſta poterat poni in tot locis continuis cum ſufficienti quantitate/et denſitate: ad faciendū corpus mulieris. Aſſumptum patet. anima poteſt eſſe in duobus locis diſcontinuis patz. ipſa eſt in vtraqꝫ manu: deus poteſt vtramqꝫ manum corrūpere. Capio manum pro parte corporea: cōſeruata anima in illis duobus locis igitur. Q alia pars ſit incerta patz. auctoritates ſonant ꝙ ex quinqꝫ panibus euāgelicis deus ſaturauit quinqꝫ millia hominum. Et ex coſta Ade fuit formatum corpus Eue: et hoc eſt deo poſſibile: vt dicit hec quarta concluſio. ⁊ littera cum hoc quadrat. ergo forte ita factum eſt: ſed he auctoritates facile ſoluunt. ergo vtraqꝫ pars eſt probabilis. Modus Hugonis primo libro de ſacramentis parte ſexta capite penultimo et vltimo eſt mihi non intelligibilis. ꝙ ex paruo fit magnum entitatiue ſine additione noue materie vel forme: licet magiſter et poſtillator in hac ſententia conueniunt. Non videtur rationabile dicere: ꝙ illa coſta viri erat maior alijs ſuis coſtis: et ꝙ ipſa ſufficeret ad totā quantitatem mulieris: quia tunc primus homo fuiſſz monſtruoſus: nec per idem equum videtur dicere ꝙ illa coſta erat in centuplo denſior alijs coſtis eius: quia tam in coſtis magna fuiſſet difformitas: ſed qui vnum iſtorum vel alterum modorū imitari voluerit poſitionem quam relinquimus tueri poteſt. ¶ Quidā alius nititur hoc ſaluare alia via ꝙ nihil eſt additū coſte: nec ipſa ponitur in pluribus locis: quia de hoc non intellexerunt: ſed illa coſta eſt extenſa ad quantitatē mulieris: nec propterea ꝯñs dicit ꝙ corpus mulieris fuit rarius corpore alterius mulieris: quia ſubſtantia eſt extenſa et non denſitas. Sed iſtud nō valet: ſi quantitas eſſet res quanta extenſa ſubſtantia. et quantitas extēditur/et ſi quantitas diſtinguatur a re quanta dabitur illa ſubſtantia in aliquo loco ſine quantitate cōtinua: quod non eſt dicendum. Nec poteſt eſſe aliquod diffugium de iſta denſitate cū ponendo eſſe aliud a quantitate compoſitum vel partibus eius: et tūc rñdetur ad argumentum magiſtri quo petit: ſi ex alia materia creata de nouo vel aſſumpta formatum eſt corpus Eue: tunc citius illud corpus deberet dici componi ex illo corpore: quia ex maiori parte ꝙ̄ ex coſta: quod tū ſcriptura tacet. Similiter ſi de⁹ creaſſet de nouo vel apportaſſet a remotis quinqꝫ mille panes/non eſſet miraculum ex tot panibus tot eſurientes homines laute reficere. ¶ Hoc argumentū non vincit. dicimus immanez quercum ex tali ſemine fuiſſe productam: ⁊ tamen pl⁹ eſt additum extrinſecum millies ꝙ̄ illud ſemen: ſed quia illud ponebatur in principio dicitur ex illo fieri citius ꝙ̄ ex partibus aduētitijs. ſic erat de coſta Ade in ordine ad mulierem. Volebat Moyſes oſtendere idētitatem et conuenientiam mulieris ad virum: ꝙ eadem coſta que erat in viro poſita eſt in muliere: de extrinſeco non erat ei cure tractare: ſicut plerumqꝫ fit qñ tractatur cōuenientia inter aliqua duo pretermiſſo diſcrimine: et ſic de panibus euangelicis dicatur. et licet nō ſit miraculum ex tot panibus appetitibus tot hominū ſatiſfacere: tamen eos creare de nouo vel apportare ꝙ̄liter creature non conuenit eſt miraculum. ¶ Sed cōtra aliam partem qua dicitur ꝙ ex coſta poſita in pluribus locis poterat fuiſſe factum corpus mulieris: ex illo ſequunt̄ he concluſiones abſurde/ſcꝫ ꝙ caput Eue erat pes Eue ꝯñs eſt abſurdū: ergo ⁊ añs. Probo cōſequentiā. hic binarius eſt caput Eue demonſtrando materiam et animam: et hic binarius eſt pes Eue: (loquor ac ſi Eua eſſz) ergo pes Eue eſt caput Eue: quod ſi concedas. Contra. vlterius ſequitur pes Eue videt quia hoc caput Eue videt. hoc caput eſt iſte pes Eue: igitur iſte pes Eue videt. Secundo ſequit̄: ꝙ pes Eue eſt ſuper collum Eue: quia hoc caput Eue eſt ſuper collum Eue/et hoc caput eſt pes Eue Igitur. ¶ Tertio ſequitur ꝙ ſuper caput Eue Eua graditur ſuper hunc pedem vel hos pedes Eua graditur. hi pedes ſunt caput Eue igitur. ¶ Quarto: ſequitur ꝙ Eua eſt minor entitatiue ꝙ̄ brachium Ade quia coſta eſt minor brachio Ade. ¶ Quinto: ſequit̄ ꝙ minima inter mulieres ab origine mundi erat Eua. ¶ Sexto: maius corpus entitatiue habebat Eua in vtero ꝙ̄ erat tota Eua. patet de prima eius prole. Non eſt opus dicere ꝙ noua materia adhuc adueniat et tota coſta fuit reſoluta. ¶ Septimo. maior erat identitas inter Adam ⁊ Euam ꝙ̄ inter quemcunqꝫ virum et vxorem ſuam: patet. materia partialis Ade fuit totalis materia Eue. ¶ Octauo. ſequitur ꝙ plus augmentabatur ꝙ̄ Adaz: Eua per alimentum accepit nouas partes partibus coſte reſolutis ⁊ ſic augmentabatur realiter. Non ſic de Adam apparet erat creatus homo adultus: et ſi nutriebatur tamē forte tantum amiſit de carne priore ꝙ̄tum acquiſiuit de nouo: non ſic de Eua: quia apparet ꝙ ipſa manſit in ſtatu ſue magnitudinis in qua creata erat/et ꝙ tandē tota coſta reſoluebatur: et ſic ſemper prope finem vite incepit eſſe minor identitas inter eam ⁊ Adam: ⁊ alia materia. Multe alie propoſitiones peregrine poſſūt inferri: ſed non inſiſto. ¶ Dubitatur circa iſta quare citius ex coſta Ade ꝙ̄ ex pede vel capite formatum eſt corpus mulieris: et quare Adam dormiente citius ꝙ̄ vigilante? ¶ Scd̄o dubitatur an propterea Adam dici debeat pater ipſius Eue? ¶ Rñdetur ꝙ mulier non eſt caput viri ſed econuerſo ſecundum apoſtolū ⁊ Ariſtotelē in economicis: non erat formatū corpus ex pede quia non eſt ancilla viri: ſed quandam mediocritatem inter ſeruum et virum obtinet: ſed ex curua coſta ipſa formata eſt quod obliquitatē in muliere repreſentat que eſt prona rei que prohibetur ei: ſicut Eua in comeſtione pomi vetiti: ſed ridendo tranſeunter dicamus illud mulierum dicentium. ſi mulieres opera ſcripſiſſēt plura flagitia virorum poſteris commendarent ꝙ̄ viri de mulieribus fecerunt. Ab his queratur quare non more virorum ſcripſerunt: de ipſo dormiente ablata ē coſta ne ſentiret. poterat autem deus ſi voluiſſet eam auferre ipſo vigilante ſine dolore. Illa coſta erat ſuperflua quoad indiuiduum: non autem quoad ſpeciem: et ad hoc ꝙ mulier debebat produci ex coſta ipſius Ade vt ipſe eſſet principium omnium hominum. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ Eua non reputatur filia Ade cū ex ſuperfluo tertie digeſtionis nō eſt producta. Ad rationem etiam patris et nati requiritur ꝙ viuant vita ſenſitiua: et ꝙ natus habeat ſimilitudinem patris in ſpecie ſpecialiſſima: vel propinqua in ſpecie ſubalterna: quare vermes pedunculi et cetera huiuſcemodi nō dicuntur nobis proles: ſicut dicit Ariſtoteles in ꝓblematibus particula quarta ſol non dicitur eſſe proprie pater herbe.

¶ Diſtinctionis. xviij.
Queſtio ſecunda.

Secundo circa hanc diſtinctionem queritur. An mater cõcurrit per ſuum menſtruum effectiue ad generationem prolis. Super poſita queſtione. varie ſunt ſapientum poſitiones teſte Plutarcho in placitis philoſophorum. Partem negatiuam Hypocrates Plato et Ariſtoteles tenuerunt: affirmatiuam Pythagoras Democritus et Epicurus quos medicorum princeps Galenus inſequutus eſt: et vna theologorũ turba vt Alexander doctor ſeraphicus et cõterraneus. et multi poſteriorum: mihi autem poſitio Ariſtotelis videtur probabilior: et illi magis adhereo. Tum propter viri ſoliditatem in materia naturali. Tum non tantifacio rationes in oppoſitum ſicut pro iſta parte. ¶ Pro qua ſic arguitur: quia da partem affirmatiuam: menſtruũ mulieris vel ſperma vocetur/quo nomine volueris ingreditur compoſitionem fetus/et mater actiue ad generationem prolis concurrit: ſequitur ꝙ virgo poteſt parere in ſenſu compoſito: ↄñs eſt falſum naturaliter loquendo (ſaltem ſine opera demonum). Immo ſic intelligo/ſequitur. poſſibile eſt virginẽ naturaliter parere ſine ſemine viri. hoc ↄñs nullatenus eſt concedendum: ergo nec añs. ¶ Probo ↄñam: mulier de nocte polluta emittit ſemen quod in matrice recipitur: illud ſemen ingreditur compoſitionem fetus: mulier etiam actiue concurrit: ergo ibi generabitur proles. Non valet dicere/non eſt ibi ſemen in copia: quia dando mulierem calidam propter cibos calidos et alia accidentia ipſa poteſt tantum ſeminis emittere: ſicut vir et femina ſufficit ad generationẽ. ¶ Fortaſſe dicis poteſt ipſa concipere: ſed non parere naturaliter/quia in egreſſu fetus clauſtra pudoris aperientur: et ſic deſinit eſſe virgo. Hoc non valet. quia pono ꝙ talis erat leſa ferro vel ſciſſa ad curam morbi in iuuentute/vel alicuius alterius accidẽtis. Iam ipſa pariet ſine fractura clauſtrorum cum quando ipſa adhuc epheba eſſẽ clauſtra erãt fracta: ergo ibi concedere oportet virgo parit naturaliter. ¶ Forte dicis mulier concurrit actiue partialiter: ſed non totaliter: ſicut ſol ad productionem bouis ſol et homo generant hominem. ſcḋo phyſicorum: ⁊ licet ſic non ſit de homine tamen de boue/herbis/et arboribus patet: et tamen ſol ſe ſolo nõ generat fructus. Idẽ patet de anima et obiecto producentibus noticiam intuitiuam: et tamen nec anima ſe ſola ſine preſentia obiecti poteſt producere noticiam intuitiuã nec obiectũ ſe ſolo. ¶ Similiter calor cõcurrit ad productionem ignis ſed non ſine ſiccitate. Iſtud nõ valet. nec eſt ſimile de cauſis ſpecie diſtinctis naturaliter ſubordinatis et de cauſis eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime: quemadmodum ſunt mas et femina: vtrobiq; in talibus agentibus videtur quicquid duo poſſunt producere vnũ augmẽtatum ad equiualentiã duorum poteſt ſimile in ſpecie producere. ¶ Si pedale ſeminis femine: et pedale maris ſufficiant ad generationẽ embrionis quare bipedale ſeminis mulieris non ſufficiet: cõſiderato ꝙ femina habet receptaculum idoneum? ¶ Si dicas licet hec ſemina ſint eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime/tamẽ accidentaliter differunt: ſemen viri eſt calidius: propterea etiam requiritur. Capiatur Simiramis vel Cleopatra calida cum vno frigido. ¶ Forte dicis hec vltima replica eſt gladius Golie et eque militat contra me: ſi ita eſſe. ꝙ ſemen Cleopatre eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cum ſemine Triij et equaliter qualificatum: quare citius maris ſemen ingreditur compoſitionem q̃ femine? ¶ Reſpondetur non capis verum colorem Nolo dicere ꝙ ſemen mulieris et viri ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime: ſed hoc capio contra aduerſarium hoc adducẽtem ſi ſic ſola mulier ſufficeret generationi: ſed volo habere ꝙ ſemen equiuoce dicitur de ſemine femine ⁊ maris. Mulieris ſemen eſt quedam aquoſitas vt hic ſic dicit. Auerroys ſcḋo colligit capitulo de iuuamento membrorum generationis vbi multum tangit que cõducunt propoſito. Inſuper Auerroys vnum recitat ibidem ꝙ ſi verum ſit: eſt ratio efficaciſſima pro Platone et Ariſtotele: ꝙ quedam mulier in balneo calido ſe balneans concipiebat. aliqui mali viri in balneo ſemen emiſerunt quod huius mulieris membrum attraxit: et ſic ipſa ſine diſperſione ſeminis concipiebat: ⁊ dicit ſe multum confidiſſe in ſacramento illius mulieris hoc idẽ confirmat auctoritate Amerdadich. ¶ Pro hac poſitione videtur eſſe Auguſtinus decimo. ſuper Geneſim capitulo quinto: vbi dicit chriſtum non deſcẽdiſſe ex parentibus ſcḋm rationem ſeminalẽ: ſed ſi mater actiue ſe habeat in generatione prolis beata virgo fuiſſet actiua reſpectu corporis chriſti: et ſic illud corpus fuiſſet formatum ſcḋm rationem ſeminalem.

¶ Sed contra iſtam concluſionem arguitur ſic: filius aſſimilatur matri ſicut patri aſſimilatur: ergo mater habet actionem reſpectu filij ſicut pater. ¶ Cõfirmatur mater diligit filium ſicut pater: ergo actiuitatem habet reſpectu eius ſicut et pater. ¶ Preterea mas et femina ſunt eiuſdem ſpeciei decimo Methaphyſice ergo ſi mas concurrit ad generationem prolis et femina. ¶ Reſpondetur ad primum concedendo añs et negando ↄñam: ſimilitudo non arguit matrem aliquam cauſalitatem habere reſpectu prolis quod patet: proles interdum aſſimilatur auo: nonnunq̃ proauo/et aliquando abauo: imaginatio facit prolem ſimilem rei imaginate. Propterea Iacob virgas populeas virides et amigdalinas ex platanis decorticauit: ⁊ poſuit in canalibus vbi effundebatur aqua: et ſic oues varij coloris proles pepererunt: vt patet Geneſeos. xxx. ſuper quo paſſu dicit Hieronymus ꝙ Hiſpani ponunt pulcherrimos equos ante equas tempore quo concipiũt Et ſimile Quintilianus adduxit in controuerſia qua accuſabatur quedam matrona ꝙ ethyopem peperit: quare ſimilitudo nihil arguit. ¶ Ad ſcḋm reſpondetur et idem facit pater putatiuus habens ſecreto mulierem impudicam habens prolem in adulterio conceptam: hec proles diligitur a patre putatiuo forte plus q̃ ſua propria ab eo: quia putatur ſua. Iudicium quo aſſentit hanc eſſe ſuam ſobolem eſt ſufficiens cauſa amoris quare Ariſtoteles in vna cauſarũ quare mater plus diligit filium q̃ pater tangit certitudinem. ¶ Tertium argumentum non mouet ſic. ſunt iuuenis et adultus frigidus et calidus eiuſdem ſpeciei eſſentialis quorũ vnus generat. alter vero non. Nec ex iſto conuincitur ꝙ nulla mulier ſit ſterilis. non ſufficit receptio ſpermatis virilis in matrice niſi ipſa fuerit bene diſpoſita: et multa alia que requiruntur ad generationẽ. Et quia iſtud tertium argumentum fortaſſe non nihil coloris habet ſic dirigendo ipſum/mas ⁊ femina in etate adulta ſunt eiuſdem ſpeciei et non orbati refellitur argumentum. Si vis habere ꝙ ſunt eiuſdem ſpeciei ⁊ eorũ femina: ſimiliter redit primum argumentũ ꝙ mulier a viro non cognita pariat. ¶ Secundo principaliter

arguitur ſic. Mulier habet delectationeȝ in coitu ſicut vir: alioquin ipſa impregnata coitum abhorreret: cuius oppoſitum dicit Ariſtoteles de equa et muliere: ⁊ illa voluptas non prouenit niſi per reſolutionem ſeminis. ¶ Preterea mulier habȝ inſtrumenta ſeminaria intra ſe: ſed illa non ponuntur fruſtra. ergo ipſa ita actiue concurrit ſicut pater. ¶ Ad ſcđm cōceditur añs negatur ꝯña. hoc eſt propter reſolutionem talis humoris aquoſi/qui non eſt ſperma niſi equiuoce: ſicut Auicenna dicit. nono de animalibus capitulo primo. inquiens. dico ꝙ ſperma viri equiuocatur in nomīe ſpermatis: ſicut hoc nomen oculus eſt equiuocum cuȝ dicitur oculus ſolis et hominis. Non enim cognoſcitur in ſpmate viri et mulieris participatio niſi in nomine.

¶ Propterea frequenter Auicēna ſperma mulieris guttam vel aquam mulieris nominat et refellitur argumentum. etiaȝ de iuuenibus: qui ante annos pubertatis oblectamentum patiuntur vt referunt. ¶ Ad ſecunduȝ concesſo añte negatur ꝯña. illa ſunt neceſſaria ad diſtillationem talis humoris: quia ſic probares hominem debere parere. patȝ per mamillas quas habȝ.

¶ Tertio arguitur. pater frequenter eſt mortuus añ ꝙ fetus generetur. ergo nullam cauſalitateȝ habet reſpectu prolis generande plusꝙ mater. Immo atiꝰ mater debet habere: cum forma matris eſt preſens genito. Non curo hic de virtute ſermonis ꝙ aliquis dicaẗ filius ſine parente. ¶ Preterea arguitur contra vnaȝ rationem commētatoris de muliere cōcipiente in balneo: ex illo ſequitur ꝙ virgo poteſt parere in ſenſu cōpoſito: quia talis mulier adhuc erat virgo. ¶ Ad primum iſtorum rñdetur. Noluntꝰ dare aliquam cauſalitatem patri in inſtanti quo generatur filius: ſed loquimur de ſpmate patris: et hoc non poteſt iuuare aduerſarios querendo a quo ꝓducitur forma ſubſtantialis Scabronis ī ſtercore equi geniti vel Rane genite ī aere non ſufficit dicere a celo vel a ſole. celum non eſt animatum: nec viuit: modo viuens preſtat non viuenti.

Nec potes ſolum hoc dicere in his que habent ſpontaneam generationeȝ: quod patȝ de mula producta in aſina forma aſine: nō ſufficit qđ eſt ignobilior forma mule que producitur a duobus indiuiduis quorum vnuȝ eſt ſuperioris ſpeciei: et aliud inferioris. et ſic medium locum tenet in nobilitate inter illa duo: modo cauſa equiuoca eſt preſtantior ſuo effectu. ergo ibi eunduȝ eſt ad vnam cauſam equiuocam partialem. ſcȝ cauſam primam que eſt preſtantior ſuo effectu: ſicut Galenus virtute ſeminum vocat diuinas. et Cōmentator ſcđo celi textu commenti ſexageſimi noni. Et hoc vnꝰ ſubtiliorum tenens partem oppoſitam concedit in hac diſtinctione: licet in quarta diſtinctone tertij ad aliud ꝓbabile ſe conuertit. ¶ Sed queris an ratio ſeminalis aliquid faciat ad productionem forme ſubſtantialis?

¶ Rñdetur. ſemen eſt aliquid preuium puta ſubſtantia preuia ad productionem alterius ſubſtantie. interdum ſpecie differens a termino principaliter intento: vt patet in generatione animalium. interdum eiuſdeȝ ſpeciei: vt in triticeo ſemine reſpectu tritici generādi: ſed ratio ſeminalis eſt forma ſubſtantialis ſeminis vel qualitas illam formam conſequēs: que propterea ponitur. ne quodlibet fiat ex quolibet: ſed determinatuȝ ex determinato: vt ex ordeo non fit triticum: ſed ordeū et ita in alijs. Hoc prenotato dicitur ꝙ forma ſubſtantialis ſeminis nihil facit ad productionem forme ſubſtantialis. Probatio. quando producitur forma ſubſtantialis ſemen non eſt. et quod non eſt non agit: ſed qualitas ipſa manens in genito que prius erat in corrupto poteſt agere ad generationem illius forme ſubſtantialis. Non inconuenit cauſam partialem equiuocam ſuo effectu eſſe ignobiliorem: nec putandum eſt ꝙ ſemper requiratur ſemen medium ad productionem effectus: ignis enim immediate generat ignem: et aer aquam: ſed aliqua requirunt ſemen medium. et multe fiunt tranſmutationes ante effectum principaliter intentum: ſicut ex ſemine galli producitur ouū. et iteruȝ ouum ipſum alteratur a calore galline capi vel alteriꝰ animalis: et tandem generatur pullus. ¶ Ad ſcđm argumentum concedo iſtam concluſionem. Virgo parit naturaliter in caſu Auerroys. nec hoc eſt contra fidem. Plerique enim theologi concederent: ꝙ ſi mulier cognoſcatur ipſa renitente vel in ſomno ꝙ ipſa remanet virgo. et licet illos caſus non recipiamus. tamē dicimus pro negocio preſenti hoc peculiare eſſe attribuendum dei matri: ꝙ ipſa ante partum erat virgo/et in partu/et poſt partum manſit virgo. hoc eſt ſine ſemie viri: modo mulier de qua loquitur Cōmentator ſuſcepit ſemen et peperit. poteſt etiam quiſpiam dicere. ꝙ poſtꝙ matrix attraxit ſemen viri ipſa deſijt eſſe virgo. terminus virgo pro muliere ſupponit connotādo ꝙ non ſuſceperit ſemen viri: et non habuit propoſituȝ habendi viri: vel ſi habuit propoſitum ipm per penitētiam mutauit ante carnalem copulam. ¶ Quarto arguitur. aliqua iumenta ſine ſemine maſculi pariūt. ergo ſecundum argumentū ſi aliquid valeat et iſtud valebit. añs patet. Tertio georgicorū poſtꝙ poeta de inſano amore equarum loquutus eſt inquiens: ſcȝ ante omēs furor eſt inſignis equarum. Et mentem Venus ipſa dedit (et reliqua) et paulopoſt ſequitur ad propoſitum. Ore omēs verſe in zephyrum ſtant rupibus altis. Exceptantꝙ leues auras et ſepe ſine vllis coniugijs vento grauide (mirabile dictu) et que ſequuntur. Idem poteſt oſtendi de ouis venti/et de ouis piſcium.

¶ Rñdetur. Nam miranda canunt: ſed non credenda poete. ¶ Secundo poteſt eſſe ꝙ in fine longi curſus ꝙ equa commiſceatur equo alijs inſcijs. ouū venti eſt inhabile ad generationem pulli: ſicut aliqui dicunt ꝙ fetus genitus ab equa de qua loquuti ſumus non diu vixit. modo nos loquimur de perfecto fetu. et dato ꝙ ſemen maris fuerit illi ſemini adiunctuȝ tota perfectio prouenit a ſemine maris. Placet etiam aliquibus dicere ꝙ ſemen mulieris materialiter ingred. ī compoſitionem fetus: licet nec mulier nec ipſius ſemen in generatione fetus actiuitatem habeat vllam. de ouis piſciuȝ dicitur primo in arena prope aquam ſua oua piſcis femīa ponit. de hinc piſcis mas ſuum ſemen adiungit ſine quo piſces nullos genitos haberes. ꝙ iſtud ſit ī arena patet. quia ſi in aqua foret oua vorax fluuius conſumeret: et omnem virtutem generatiuam e medio tolleret. ¶ Rurſus tempore generationis ⁊ partus Salmonum capientes piſces capitali ſupplicio princeps ferit non ob aliud niſi quia facile tunc eſſet ſalmones capere/et omnes ſalmones de flumine tollere.

¶ Diſtinctio. xix.

Solent queri plura de primo hominis ſtatu ante peccatum: ſcilicet qualis fuerit homo anteq̃ peccaret/ et in corpore et in anima: mortalis an immortalis: paſſibilis an impaſſibilis. De termino inferioris vite: et de tranſitu ad ſuperiorem. De modo propagationis filiorum / et alia multa que non inutiliter ſciuntur. ꝛc.

¶ Diſtinctionis. xix. Queſtio vnica.

Circa hanc diſtinctionem nonamdecimã. Quero an Adã in ſtatu innocentie ſiue nature inſtitute habuit corpus immortale. ¶ Pro ſolutione notabis ad videndum quis eſt ſtatus innocentie oportet capere duo tẽpora. Unum a creatione mundi: vel ab eterno extendendo terminum tempus: ſed non eſt opus ſic capere hic aliud tẽpus in quo Adam peccauit: et capere vnum inſtãs iſtorum temporum continuatiuũ. Dicatur inſtans b/ tempus ante b/ a tempus poſt b/ c/ a eſt tempus innocẽtie vel ſtatus innocentie ſiue nature iſtitute: vel nature integre: c ſtatus nature lapſe vel deſtitute: b/ eſt inſtans extrinſecum vtriuſq̃ temporum et ſi primus homo vel prima homo actum exiuit in inſtanti: tunc inſtans in quo peccauit erat tempus nature lapſe licet tempus ſit res ſucceſſiua: tamen in inſtanti incepit denominari tempus nature lapſe. Et tunc pariter dicendum eſt q̃ tempus innocentie deſinebat per primum inſtans non eſſe: q̃ eſt idem inſtans cum primo inſtante tempus nature lapſe ſi Adam ſucceſſiue peccauit vel Eua primo tunc. dicatur q̃ b eſt inſtans vtriuſq̃ temporum extrinſecum.

¶ Secundo ſupponitur ex notis fallaciarũ. Immortale bipharia accipitur. Uno modo vt negat potentiam moriendi: et tunc eſt ſenſus Adam eſt immortalis id eſt non potẽs mori. ¶ Alio modo vt negat actũ hoc eſt inamiſſum mori: et ſequatur terminum potens: et tunc eſt ſenſus Adam ẽ immortalis. i. potens nõ mori. ¶ Primo modo mortale et immortale repugnant contradictione contradictione incompleta. ¶ Scdõ modo ſubcontrarie: et ſicut ſubcontraria inter ſe non pugnant in veritate. ita iſti duo termini ſic ſumpti idem ſi eſt mortale et immortale vel eſſe poteſt. Et ad huc titulus queſtionis poteſt habere duplicem ſenſũ ſecundũ q̃ hoc complexum ſtatu innocentie poteſt determinare verbum habuit vel nomen immortale.

¶ Primo mõ ſenſus eſt vtrum homo habuit in ſtatu innocentie immortalitatem: id eſt non poſſe mori. pro quocunq̃ ſtatu: et ille ſenſus eſt falſus: quia homo in ſtatu innocentie habuit poſſibilitatem moriendi. pro ſtatu nature corrupte. et de facto mortuus eſt. illum ſenſum non proſequimur. Alius ſenſus eſt: vt ſtatu innocentie determinat immortalitatem: et tunc eſt valet. vtrum homo habuit immortalitatem in ſtatu innocentie: id eſt habuit non poſſe mori in ſtatu innocentie: et hunc ſenſum q̃rimus. Simile ſolet alibi practicari Adã aliquo tempore fuit omnis homo. ſecundum q̃ terminus tempore poteſt determinare Adam vel omnis homo: et omne totum in aliqua proportione eſt maius ſua parte: et ita de innumeris talibus. ¶ His prelibatis ponitur concluſio: licet homo non erat immortalis in ſtatu innocentie. primo modo: erat tamẽ immortalis ſecundo modo. Prior pars patet. homo in ſe habebat qualitates pugnantes calorem in corde: et frigus in cerebro: humiditatem in ſanguine: et ſiccitatem in oſſibus. ergo ibi fuiſſet actio et paſſio: et omne agẽs in agendo repatitur/ et debilitatur ſi non fuiſſet reſtauratio. Itẽ homo tunc erat eiuſdem ſpeciei: ſicut nunc: ſed nullus purus homo: nunc eſt imortalis. ergo neq̃ tũc. ¶ Secunda pars patz: q̃ potuit non mori pro ſtatu illo: quia habuit pro illo ſtatu adiutoria contra oĩa mortem inducentia. et ſic potuit mortẽ euitare: quia contra intrinſecam qualitatũ pugnam habuit temperamentũ perfecte ſanitatis: quia vna qualitas non dominabatur alteri eam corrumpendo. Contra conſumptionẽ humidi radicalis reſtaurationem cibi: contra debilitationẽ virtutis conuerſiue lignum vite quo virtus conuerſiua confortabatur/ vt debilitari non poſſet nec deficere: et per hoc nec ſeneſcere: non vt ſeneſcere eſt diu viuere: ſed vt ſeneſcere eſt infirmitati ſenium ſubijci: primo modo non ſecundo in ſtatu innocentie ſenuiſſent. Contra extrinſeca elementa habuit aeris temperiẽ conuenientiſſimã q̃tum ad omnes qualitates primas. Contra violentiam demonum angelicã cuſtodiam. Similiter et cõtra beſtias que tunc non fuere inimice: ſed homini obedientes. Nam ſuper illas habuit perfectum dominiũ. Similiter et homines in ſtatu illo fuiſſent iuſti: et nõ peccatores quare nullus alium leſiſſet. Aſt ſi aliquis animum ledendi alium concepiſſet iam peccaſſet: et ſtatĩ de paradiſo expulſus fuiſſet ſicut de Adam factum eſt. Contra cetera caſualiter ledentia habuit prudentiaꝫ illa cauendi. ¶ Secunda concluſio. Si homo in paradiſo non peccaſſet mortuus non fuiſſet. Probatur ad romanos quinto. per vnum hominẽ peccatum in hunc mundum intrauit: et per peccatuꝫ mors. Inſuper potuit cauere omnia inducentia mortẽ: vt patuit ex premiſſis: et ſi non cauiſſet iam peccaſſet et innocentiaꝫ perdidiſſet: etiam q̃tumcunq̃ diu ſtetiſſet in paradiſo.

¶ Sed contra hoc arguitur. Ex iſto ſequitur q̃ lignum vite poterat perpetuare vitam hominis vel aliquid aliud a deo: pñs eſt falſum. ergo et añs. Falſitas pñtis patet. omne agens phyſicum in agendo repatitur/ et debilitatur: ſed fructus ligni vite non potuit confortare ipſum niſi conuerteretur in ipſuꝫ actione phyſica et naturali. Non autẽ potuit plus confortare q̃ agens conuertens fuit forte. Sed conuertendo fructum ligni vite debilitabatur per repaſſionem: ita q̃ natura conuertens fuit prius debilitata q̃ nutrimentuꝫ conuerteretur: quia eſt actio naturalis. Et ſicut in vna actione conuerſionis debilitatur ita in qualibet alia: et ſic tandeꝫ ita debilitaretur q̃ non plus conuerteret. Adducitur etiam exemplum Philoſophi primo de generatione de vino quod a principio conuertit in ſe aquam et debilitatur: et idem ſecundo minus fortiter operatur: vltimo deficit non potens aliquid aque in ſe conuertere ſed potius conuertitur in aquam. ¶ Reſpondetur negando q̃ virtus non poteſt cõfortari niſi per cõuerſionẽ alicuius in ipſo: quia virtus que cõfortatur eſt debita

proportio qualitatum que prius erat indebita: modo tales qualitates qn̄ ſunt nimis inteſe poſſunt remitti: et qn̄ ſunt nimis remiſſe poſſunt intēdi. Confortari et debilitari non ꝯuenit forme ſubſtantiali q̄ non ſuſcipit magis et min⁹. Experimur ante omnem ꝯuerſionē cibi in ſubſtātiam noſtram: poſt comeſtionē ꝯfortamur. Hoc experitꝰ celebrans in magno eſtu in eſtate/ q̄ ex ſpeciebus vini et panis ꝯfortatur: et per ꝯn̄s non opꝫ oēs ꝯfortationem fieri ꝑ hm̄oi ꝯuerſionē: nec conuerſiuā virtutem repati et debilitari. Inſup eſto ꝙ aliqua ꝯfortatio fiat per ꝯuerſionem et primū ꝯuertens repatiaꝛ et fiat debilius ꝯuertendo: tn̄ reſultans ex ꝯuertente/ et cōuerſo eſt fortius. et ſic pōt carnē facere puriorem. ¶ Propterea dr̄ ꝙ homo pōt ꝯfortationē ligni vite ꝑpetuo conſeruari in vita: qr eſt ſicut agens phyſicū/ pōt repatiendo debilitari: ita pōt etiam augeri in virtute ſua/ vti videm⁹ de igne quāto plura ꝯbuſtibilia applicanꝛ: tanto magis augmētaꝛ virtus ei⁹. ¶ Ad exemplum de vino et aqua ſi ſit ſermo de aqua q̄ ꝯuertiꝛ in vinum illa nō eſt cum ꝯfortatione ꝯuertētis: ſed cum eius ꝯtinua debilitatiōe. Hoc nō ꝯtingit in caſu pcomeſtionem ligni vite illud argumentū ꝓbaret ꝙ hōm infirmitate non pōt ꝯfortari nec reduci ad ſanitatē: cū eni virtus eius patiaꝛ a medicina debilitabiꝛ. Et iſtud pōt colorari ꝑ hiſtoria tertii Regum. xix. vbi Helyas Teſbites iuit ad montē dei Oreb in virtute cibi aſſumptiet ꝑparati ab angelo: ita ꝙ incedebat q̄dragita diebus ꝛ quadragīta noctib⁹ etiā ſine miraculo. qd̄ ꝯuincitur ex illo x̄bo ambulauit in fortitudine cibi illi⁹: ꝛ ſic Auguſtin⁹ exponit in libro de mirabilib⁹ ſacre ſcripture. Et ſi angelus artificioſe poterat illud facere. q̄re negabimus hoc poſſe fieri a deo ꝑ lignū vite? ¶ Sꝫ arguitur ꝙ nō opus erat ligno vite ad reſtaurandū deperditū in hoīe. homo pōt ꝑpetuo viuere ſine tali ope. igitur. Aſſumptū pꝫ: qr da oppoſitū ſortes non pōt ꝑ oīe tp̄s viuere. vel ḡ dabile eſt maximū tēp⁹ ꝑ qd̄ pōt viuere: ꝛ hoc nō: qr tūc medic⁹ non pōt ꝓlongare vitā eius vltra illud tp̄s. Item ꝑ totū iſtud tēp⁹ hō eſt alicuius reſiſtentie. ḡ pōt vlteri⁹ viuere: nec eſt dabile minimū tp̄us ꝑ qd̄ non pōt viuere: qr ſignetur. ꝛ ſit centū annorum. Arguitur ſic. ꝑ centū annos ſortes non pōt viuere/ et ꝑ qd̄lꝫ min⁹ tēpus ſortes pōt viuere. ḡ ꝑ hoc minus tēp⁹ ſortes pōt viuere demonſtrādo totū illud tēpus dēpto vno momēto ei⁹ circa finē: ſed hoc nō qr ꝑ medicinam vita eius pōt ꝓlongari: nec eſt dabile minimum tp̄s ꝑ qd̄ pōt viuere: qr ſi viuit ꝑ totū viuit per partem: nec daꝛ maximū tp̄s ꝑ qd̄ nō pōt viuere: qr tunc ꝑ aliqd̄ tēp⁹ nō pōt viuere: et ꝑ qd̄libꝫ maius pōt viuere et ſic pōt eternaliter viuere. ¶ Rn̄detur dabile eſt minimum ꝑ qd̄ hō non pōt viuere. imaginemur hoīem tēperatū ad iuſtitiā. de tēperamēto ad pond⁹: nō ſit nobis cure tp̄s vite illi⁹: ſi optimo vtaꝛ regimīe et optime fuerit ꝯplexionat⁹ eſt tp̄s vite hūane. dixi et optime fuerit ꝯplexionat⁹: qr ſicut dicit Auicēna fen. pma primi capite pmo. oē indiuiduū debꝫ hr̄e ꝯplexionē ſibi ſolūmō ꝓpriā in q̄ aliud ei aſſociari eſt īpoſſibile: qd̄ ſupius ī eodē loco oñdit aliā ꝯplexionē Indi aliā ſclaui: dicēs. Indi nāq ꝯplexionem habent inſimul q̄ ſani exiſtūt/ et Sclaui aliā hn̄t ꝯplexionē quā ſani degūt ꝛ vnaq̄q earū ꝑ ꝯparationem ad ſuā ſpēm ſue ſpēi ꝯparatione eſt tēperata. q̄ ꝯpatione alteri⁹ non ē tempata. Corp⁹ naq Indi cū ſꝫ ꝯplexionē ſclaui quale fiet aut īfirmabiꝛ aut morieꝛ. Et ſiĺr ter cū Sclaui ꝯplexio: Indi quale reddetur erit corpis diſpoſitio ꝯria tali: Indiuiduū qn̄ venit ad ſexageſimū annū notabiliter deficiet ab opationibus in quas exire poterat tp̄e quo erat triginta anno⁊ natū: ſcd̄m ꝙ dicit Auicēna capitulo tertio doctrine tertie fen. ꝛ libri ſupius allegati inquiēs. Etates oēs ſunt quatuor: etas adoleſcēdi q̄ vocatur etas adoleſcētie. et eſt fere vſq ad trigīta annos. Poſt ea eſt etas ꝯſiſtendi q̄ vocatur etas pulchritudinis/ et eſt fere vſq ad trigintaq̄ aut quadraginta annos. Et etas minuēdi cū virtus nō tota amittiꝛ: et hec eſt etas ſenectutis q̄ fere eſt vſq ad annos ſexaginta. Et ē etas minuendi cū manifeſta x̄tutis debilitate et hec eſt q̄dam etas ſenū ꝛ finis vite/ totū tēpus q̄ iſte viuit eſt period⁹ vite hūane nō ꝙ q̄dlibet indiuiduū ſpeciei hūane pōt ita diu viuere: ſed ſicut diciꝛ pmo de anima. Rectum eſt iudex obliqui per iſtum metimur periodū vite humane: minor vita datur colerico/ et adhuc minor flegmatico: et adhuc minima melācolico. hoc indiuiduum de quo mētionē fecimus/ nec in morbū/ nec in neutralitatem: ſi ipā ponatur q̄ eſt ſolū ſtare in terminis nūq̄ incidet: quare nō erit ei op⁹ medico: extinguetur ſuauiter ſicut cādela. Et ſm̄ Auicennā talis mors eſt a natura cuilibet indiuiduo deſtinata: ſcd̄m ſuā propriam ꝯplexionem. Nouim⁹ quendā ſenem venerabilem cū primū incepit ei dolere caput miſiſſe ꝓ ꝓfeſſore qui ſubito extinct⁹ eſt aſſerēs ab octoginta annis nūq̄ ei doluiſſe caput: et ſic mortē in ſoribus ſyllogiſauit et recte: qr e veſtigio extinct⁹ eſt: ſed ꝓ hiis q̄ male vtuntur regimie ab extrinſeco vel intrinſeco op⁹ eſt medico: ne quis incidat in morbū vel in pediendo/ ne de malo in peius labaꝛ. vt de tertiana in melācolicam/ ꝛ longeuam q̄rtanā. ita ꝙ in hūmeris ſentim⁹ illud Pſalmographi. Pſalmo octogeſimo nono. Anni noſtri ſicut aranea meditabunꝛ dies anno⁊ noſtro⁊ in ipſis ſeptuaginta annis. Si autem in potētatib⁹ octogita anni. et amplius eorum labor/ et dolor.

¶ Diſtinctio. xx.

Poſt hec videndum eſt: qualiter primi parētes ſi nō peccaſſent filios procreaſſent: ꝛ quales ipſi filij naſcerētur ꝛc. Et capite. iiij. Si vero queritur quales ſi nō peccaſſet hō filios genuiſſet: vtrū videlicet ſicut ipē primus homo ſcd̄m ſtaturam corpis et vſum membro⁊ perfectus mox cōditus extitit: ita etiā ei⁹ filij in ipō natiuitatis exordio ꝑfecti exiſterēt: q̄ ambulare ꝛ loq̄ ꝛ cūcta facere poſſēt. Rn̄deri pōt ꝙ filios puulos naſci oportebat ꝓpter matris vteri neceſſitatē. Sꝫ vtrū mox nati ꝑfectionē ſtature ꝛ mēbro⁊ vſū hērēt: an puuli: ꝛ in miore etate ꝯſtituti vti poſſēt mēbro⁊ officiis: an ꝑ interualla tp̄m eo mō q̄ nūc fit: ꝑfectionē ſtature: et vſū mēbro⁊ recepturi eſſent de auctoribus definitum non habem⁹. ꝛc.

¶ Diſtinctionis. xx. Queſtio vnica.

Circa iſtam vigeſimaꝫ diſtinctionẽ queritur. Utrum pueri in ſtatu innocentie cum primum nati fuiſſent habuiſſent quantitatem virilem et ſcientiam infuſam. Reſpondetur per duas cõcluſiones. ¶ Prior eſt. Pueri nati fuiſſent paruuli: ⁊ per conſequens non cum quantitate virili. Añs patet. quia fuiſſent in matrice mulieris quod adultis non conuenit. ¶ Secunda cõcluſio. Pueri nõ nati fuiſſent ſcientes: nec actualiter nec habitualiter. Probatur ſecundum Philoſophũ tertio de aĩa. Anima eſt ſicut tabula in qua nihil eſt depictum: depĩgibilis tamen virtutibꝰ ⁊ ſcientijs. Et ad hoc poſſunt adduci rationes que contra Platonem alias ſolẽt fieri. Debemꝰ aũt loqui cõformiter ad lumen naturalis intellectus vbi non docetur per fidem vel eius pietatem de oppoſito. Preterea homines tunc nati fuiſſent paruuli ſicut nunc in ſtatu nature lapſe ex priori cõcluſione. ergo idem eſt dicere de ſcientia. Secus erat de humanitate Chriſti. quia hoc non erat illi decens: vt in tertio patebit. Hoc tenet Hugo primo libro de ſacramentis parte ſexta capite vigeſimoſexto dicens. Secũdum eſtimationem noſtram: et magis approbamus vt primus homo corpore: et ſenſu perfectus mox factus fuiſſe credatur. illos vero / qui ex ipſo naſcerentur eadem lege qua et nunc natiuitateꝫ humanam cernimus ordinatam paruulos naſcituros: ac deinde per interualla temporum tam in ſenſu animi ꝙ̃ in ſtatura corporali incremẽta accepturos. De habitu hoc ipſum patet: quia eis fuiſſet inanis. cum propter nimiam humiditatẽ cerebri: ⁊ mẽbra indiſpoſita in actu ſciendi. exire nequibant ob magnitudinem reumatum et cerebri: quod arguit magnitudo capitis eorum: quia in illa etate eſt maior proportionabiliter ceteris membris. hoc arguit eorum immẽſus ſomnus et catarrus diſtillãs per cloachã capitis. In ſacramentis alio genere noticie docemur ponere aliquos habitus infundi: hic autem neutiq̃. ¶ Contra priorem concluſionem arguitur ſic. quedam bruta cuꝫ primuꝫ creata ſunt eueſtigio incedunt. hoc patꝫ de fetu Anatis ferine. Uñ ſolet dici ꝙ fetus ille cum medietate oui. in quo generatur diſcedit. ¶ Secundo nulli tũc fuiſſent decrepiti. ergo neq̃ nati paruuli. cõſequentia tenet a conuenienti ſimilitudine. añs patꝫ: quia da oppoſitum tunc deliraſſent ſenſu ad alterationeꝫ cerebri et carnis: et fuiſſent bis pueri habentes appetitũ nũc ſenũ: deliri ſenes. et cũ hoc ſenex eſt. ſcd̃m illud Horatianum in arte difficilis q̃rulus laudator temporis acti: quod eſt incõueniens pro illo ſtatu. ¶ Rñdetur ad primum cõceditur añs et negatur ꝯſequentia. melius poteſt homo ſaluari per diſcretionem parentum ꝙ̃ alij fetus. Et propterea decens erat ꝙ ijs quibus non poterat fieri prouiſio per parentes eueſtigio procreata ſibi prouidere poterat: longum augmentum in homine nõ arguit ignobilitatem: ſed potius nobilitatem. ſcd̃m illud Mantuani de beata virgine. Om̃e quod excellẽs opus ⁊ ſublime futurũ eſt. difficiles ortus habet incrementaq̃ tarda. Sic iunco nemꝰ alcide: ſic tardior exit Populeis abies ramis. et q̃ ſequuntur. ¶ Ad ſcd̃m concedo añs. fuiſſent tranſlati ad paradiſum celeſtem nullam iacturam corporis vel anime incurrẽtes quos fructus paradiſiacus terreſtris in bono ſtatu tenuiſſꝫ: ¶ Contra ſcd̃am ꝯcluſionem arguitur ſic. Tunc homines nati fuiſſent cum iuſtitia originali: ſed iuſtitia preſuppõit ſcientiam. Inſuper ſapiẽtie nono. corpus quod corrumpitur aggrauat aĩam: ſed in ſtatu innocẽtie corpus non fuiſſet ſubiectum corruptiõi. ergo in nullo aggrauabat animaꝫ: ſed anima extra corpus mox ſcientiam haberet igitur. ¶ Ad primum conceditur maior: et diſtinguitur minor: vel ſi ſit ſermo de iuſtitia morali acquiſita. de qua loquitur philoſophus quinto Ethicorum: et ſic conceditur. vel de iuſtitia originali et ſic negatur. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ poſt peccatum p̃mi parentis corpus multum aggrauat animã. etiam tũc q̃tum eſt de ſe erat corruptibile: et in ſtatu adulto non preſtaſſet impedimentum anime ſicut in pueritia.

Hic dubitatur: an tot fuiſſent feminine genite ſicut viri. ¶ Rñdetur probabiliter ꝙ ſic: cuiꝰ ſuaſio eſt natura ſic proceſſiſſet tẽpore innocentie ĩ generando ſicut deus eã inſtituit: ſed deus non fecit primo plures viros ꝙ̃ mulieres: quia vnum virum fecit primo et vnam mulereꝫ igitur. ¶ Et confirmatur quia contra ius nature fuiſſet ꝙ aliqua mulier que deſcendiſſet ab Adam carnaliter fuiſſet ei copulata. et ideo ſi viri non fuiſſent geniti mulieres genite generationi non vacaſſent. Similiter contra ius nature fuiſſet ꝙ aliquis maſculus deſcẽdens ab Adam et Eua ipſi Eue carnaliter copulatus fuiſſet: et iſtud patet. ꝙ vir non poterat habere aliquã mulierem deſcendentem ab eo / nec mulier viruꝫ. Inſtitutiõe de nuptijs paragrapho. Ergo. vbi imperator dicit Ergo non omnes nobis vxores ducere licet nam a q̃rundam nuptijs abſtinendum eſt. Inter eas enim perſonas que parentum liberorum ve locum intra ſe obtinent contrahi nuptie non poſſunt. veluti inter patreꝫ / et filiaꝫ: vel auum et neptem: vel matrem et filium: vel auiam et nepotem: et vſq̃ in infinitum. Et ſi tales perſone inter ſe coierint nephàrias atq̃ inceſtas nuptias contraxiſſe dicuntur. Et hec adeo vera ſunt: vt q̃uis per adoptionem parentum liberorumve loco ſibi eſſe ceperint. non poſſunt inter ſe matrimonio iungi: intantum vt etiam diſſoluta adoptione idem iuris maneat. Itaq̃ eam que tibi per adoptionem filia vel neptis eſſe ceperit non poteris vxorem ducere q̃uis eam emancipaueris. Hoc idem patet. ff. de ritu nup. l. nuptie conſiſtere. et cum vnus vir non habuiſſet niſi vnam vxoreꝫ quia bigamia eſt contra legem nature in aliqua acceptione legis nature: et illud verbum dei creſcite ⁊ multiplicamini fuiſſet omnibus applicatũ: igitur. ¶ Sed contra iſtud arguitur ſecundum philoſophum ſecundo de generatione. ſemper natura deſiderat illud quod eſt melius: ſed ſexus maſculinus eſt perfectior ꝙ̃ femininus. ergo vis generatiua naturaliter appetit prolem maſculam generare. Et ſextodecimo de aĩalibus dicit philoſophus. Femina eſt mas occaſionatus. q̃ preter intentionẽ nature gñat femia. ¶ Rñdeẽ: licꝫ ex ſemine magis digeſto et callidiore gñeẽ maſculꝰ ꝙ̃ feĩa fuiſſꝫ pro illo ſtatu ꝯuenientius hr̃e marẽ et feminã ꝙ̃ mares propter ꝯtinuationẽ ornatã ſpẽi. Nec aliq̃s cognouiſſꝫ vxorẽ ſuã niſi p tp̃e ptus: ⁊ pentes cognouiſſent quesptũ hr̃e debuerĩt. hoc ẽ ĩ q̃ ſexu. ¶ Exptũ dicũt eẽ apd̃ paſtores ꝙ flãte borea gñanẽ mares: ⁊ flãte auſtro ꝯcipiunẽ feĩe ⁊ alia indicia ponit Ariſto. qbꝰ paſtores vtũtur qñ petũt agnos maſculos: ſꝫ illa adducere ñ decet. oĩa hec ĩ illo ſtatu multo meliꝰ cognouiſſẽt ꝙ̃ q̃cũq̃ phus. ¶ Dubitaẽ an ſi primi pentes nõ peccaſſent ſoli electi nati fuiſſẽt. ¶ Ad hoc rñſũ ẽ in p̃mo. ſcilicet ſtãdo ĩ ppoſitoibꝰ iſtiꝰ ꝙ ad variatiõeꝫ materie vl' forme variaẽ totũ ꝯpoſitũ.

Jta q̄ ſi ſit alietas totius materie vel partis erit alietas totius. et ſic de toto compoſito dicatur. ¶ Secunda propoſitio. Effectus productus ab vna cauſa non poteſt produci ab alia cauſa eiuſdem ſpeciei ſecum: dato q̄ fuiſſet applicata in eodem tempore quo alia cauſa produxit ſuum effectum vel in alio: ꝛ ſemper loquor de cauſa effectū attigente. ¶ Tertia ꝓpoſitio Si aliq̄ cauſa producit aliquem effectum in hoc inſtanti vel in hac hora: nec hec cauſa vel alia eiuſdem ſpeciei producit eundem effectum numero in alio inſtanti vel hora: quia illo dato aliquid propter corruptuꝫ redibit naturaliter: quod nullo pacto admittendum eſt ex doctrina Ariſtotelis ſcōꝫ de generatione. ꝛ ad illud innumere abſurditates inferuntur.

¶ Diſtinctio. xxi.

Videns igitur diabolus hominem per obedientie humilitatem poſſe aſcidere: vnde ipſe per ſuperbiam corruerat / inuidit ei: et quia prius per ſuperbiam diabolus fuerit. i. deorſuꝫ lapſus: et zelo inuidie fact⁹ eſt ſathan. i. aduerſarius. Unde et mulierem tēptauit: in qua minus q̄ꝫ in viro rationem vigere nouit. Eius eniꝫ malitia ad tēptandam virtutem timida: humanā naturam in ea parte vbi debilior videbatur aggreſſa eſt. ꝛc.

¶ Diſtinctionis. xxi. Queſtio prima.

In hac vigeſima pͥma diſtinctione magiſter loquitur de temptatione parentum. et quomodo peccatum a temptatione proceſſit. Jn hac diſtinctiōe duo queram. Primo vtrum primi parentes potuerunt primo peccare venialiter. Secundo circa temptationem. ¶ Circa primū titulum queſtionis varius eſt modus opinādi. Alterā dertenet partem negatiuam: quaꝫ aliqui doctores ſamati ſequuntur. Altiſſiodorenſis vndecimo tractatu ſecundi tenet partem affirmatiuam quam ſequtur conterraneus qui modus mee menti placet. Propterea ponitur hec concluſio. ¶ Primum peccatum ipſius Ade potuit fuiſſe veniale. Non eſt hic ſermo de veniali ex ſurreptione vel infirmitate: ſed ſolum de veniali ex genere. Et arguitur ſic. Non plus repugnat veniale iuſtitie originali q̄ꝫ gratie infuſe: cum gratia ſit neceſſaria ad ſalutem: non autem iuſtitia originalis: ſed gratia ſtat cum veniali: ergo iuſtitia originalis ſtat cuꝫ veniali. Sed hic ſtatim diceret aduerſarius gratia / ꝛ iuſtitia originalis ſe habent ſicut excedens et exceſſum. Propterea ſecundo arguitur. Mendacium iocoſum aliquod vel officioſum eſt veniale ex genere. ergo ſi Adam protuliſſet aliquod tale ante omne aliud peccatum ſolum venialiter peccaſſet. Si dicas q̄ circunſtantia perſone facit illud quod nunc eſt veniale in ea tempeſtate fuiſſe mortale. ¶ Contra hoc arguitur. Tunc petrus poſt confirmationem ex alto peccaſſet mortaliter ſeruando legalia. Ad Galathas ſecundo. quod tamen iſti doctores non concedunt. et ꝯſequentia patet propter altitudineꝫ tante perſone in gratia confirmate cui date ſunt habene naſcentis eccleſie in magnis fluctibus moderande. Inſuper nunq̄ꝫ videtur q̄ veniale ex genere fiat mortale propter ſolam circunſtantiam perſone: ꝛ tunc ſanctitudo / et prelatura veniale in ſubiectis commutaret in mortale. ¶ Ulterius arguitur ad idem. ponendo q̄ Adam commiſiſſet a primo in ſtatu innocentie quod nunc eſt veniale arguitur ſic. Si a / in Adam fuiſſet mortale hoc maxime fuiſſꝫ ꝓpter ſtatum innocentie: ſed hoc non. cum primum elicuit a / quod tu dicis eſſe mortale ſtatus innocētie fuit finitus ꝛ fuit ī ſtatu nature lapſe: ſed a eſt veniale ī quolibet tempore nature deſtitute. ergo a eſt ſolum veniale. quod erat probanduꝫ. Sed dices a / eſſe mortale nō q̄ ſit ſtatus innocētie tempore quo a elicitur ſed quia nunc primum cadit a ſtatu innocētie. ¶ Adhuc aliter arguitur ſic. ponendo q̄ Adā elicuiſſet b / pure partibiliter quod quidem b / eſt veniale tempore nature lapſe tunc probatur q̄ b / nunq̄ꝫ erat mortale. et ſimus nos ī vltimo inſtanti non eſſe elicitiōis illius actus ante q̄d libet inſtans futurum b / erit venialis: quod patet quocunq̄ꝫ inſtanti dato poſt hoc Adam erit in ſtatu nature lapſe: ſed q̄ꝫ primum erit in illo ſtatu. tale peccatum erit veniale. Et eodemmodo probabitur q̄ in nullo inſtanti poſt hoc Adaꝫ peccabit mortaliter: ſecludo alia peccata. Si dicas quando homo ſucceſſiue producit vnum actum adhuc quelibet pars actus eſt peccatum mortale: quia eſt actus vel pars actus per queꝫ homo primo amittit iuſtitiam originalem. ¶ Contra hoc arguitur. Capio ſortem qui producit a / quem ſtatim reſecat et poſtea elicit b / ſint omnia peccata de quibus loquor venialia in noſtro erumnoſo ſtatu: tunc b / erit ſolum veniale. ergo ſi ſortes eliciat c / ꝛ ipſum continuat per totum tempus quo a / et b / producuntur in ſecūda medietate temporis: c / erit veniale ſicut b / Si dicas q̄ ſi actus quoad continuationem non eſt peccatuꝫ: vel circunſtantia temporis non dicit nouam culpam: hoc relinquo impreſentiarum: quia puto nos probaſſe oppoſitum illius in ſeptimadecima diſtinctione primi.

¶ Preterea capio duos quoruꝫ vnus eliciat a / in inſtāti. et ipſum relinquit remiſſione naturali. et immediate poſt productionem a / eliciat b / tam b / eſt veniale. ergo eodemmodo ſi fuiſſet idem actus ꝓductus in inſtanti et continuatus vel pure ſucceſſiue productus. Nō amplius protraho hos diſcurſus contra poſitioneꝫ: quia ingenioſus et in philoſophia fundatus facile eos applicabit. Sed dices ſi primo Adam peccaſſet venialiter: iam ſtatus innocentie fuiſſet perditus. ¶ Reſpondetur. aliqua innocentia fuiſſet que per penam citra mortem vel per bonum actum in deum vel in proximū poterat aboleri.

¶ Diſtinctionis. xxi. Queſtio ſecunda.

Circa temptationem primorum parentum et de illa que eſt in nobis a demone/ꝛ a carne queritur iſte titulus queſtionis. An demon callidius fecit primo temptando mulierem ꝙ virum: et an temptatio demonis ſit maior ꝙ tẽptatio carnis: Reſpõdetur per concluſiones. ¶ Prima diabolus primo temptauit mulierem ꝙ virum. ¶ Secunda. hanc temptationẽ callide inchoauit. ¶ Tertia concluſio. Licet temptatio demonis ſit maioris vigoris quoad temptãtẽ ꝙ tẽptatio carnis: tamen periculoſior eſt nobis tẽptatio carnis. ¶ Prima concluſio patet. Geneſis tertio. ¶ Secũda patet. Callidus hoſtis excercitum vel arcem oppugnare ordiᵗur a debiliori parte: ſed mulier erat viro debilior in prudentia: et demon hoſtis calidiſſimus gradatim aſcendens: vt parte debili victa ad partem fortiorem cõſcenderet. Inſuper ſciebat mulierem importunam. et maxime dilectam a viro exiſtimans ꝙ ipſa nõ quieſceret donec potiretur optato. Inſup timebat adire fortiorem: ſcꝫ Prothoplaſtum ne confuſus pateretur repulſam. ¶ Tertia concluſio patet quoad priorem partem. temptatio actiua diaboli nihil aliud eſt ꝙ diabolus: modo non eſt poteſtas ſuper terram que poteſt ei comparari Iob quadrageſimoprimo. Et ſerpens erat callidior cunctis aĩalibus Geneſis tertio. ¶ Secunda pars patet. grauius eſt bellum et periculoſiꝰ quãdo eſt pugna ab intrinſeco ꝙ ab extrinſeco. Propterea ſaluator dicit. Omne regnum contra ſe diuiſum deſolabitur. Matthei duodecimo. et hoc vbilibet conſiderare poteris. Conſtantinopolis a Mahometo nõ eſt capta ſine ſciſmate impatorum. domi tempore Iohannis balioli: et foris facile eſt exemplificare: ſed ſenſualitas eſt pars noſtra. ergo qñ inſurgit contra rationem ſunt bella pluſ ꝙ ciuilia. ¶ Secundo arguitur per illud Boetij tertio de conſolatione. Nulla peſtis efficatior eſt ad nocendum ꝙ familiaris inimicus: ſed tanta neceſſitudine eſt ſpiritui ſenſualitas coniuncta ꝙ ſine ea in via ſtare non poteſt. ¶ Contra ſcḋam ꝯcluſionẽ arguitur ſic. Secundum Auicennam libro octauo de animalibus capitulo de induſtria animaliũ. mulieres ſunt magis fraudulente ꝙ viri: et homines ſolent dicere. anteꝙ mulier genua manu attingere poteſt cautelam pro occultando propoſito in promptu habet. Itẽ glorioſius eſt vincere virum ꝙ mulierem: et demon eſt ſuperbus et inanis glorie appetentiſſimus. ergo congruebat primo inuadere virum. ¶ Ad primum diſtinguitur ꝙ mulieres ſint magis fraudulente ꝙ viri: vel ꝙ melius ſciant adinuenire fraudem vel inuẽtam percipere ꝙ viri. et hoc eſt falſum: vel ꝙ magis laborant ĩ fraude: qꝛ facile commouentur ad bilem/et plano marte vlciſci non poſſunt. relinquitur ergo eis locus excogitande fraudis. ¶ Ad aliud conceditur ꝙ demon eſt ſuperbus: ſed ſicut ſupbus excellere appetit. ita refugit deiſci. Propterea virum aggredi nõ orſus eſt.

Dubitatur circa hanc queſtionem quod fuit primum motiuum diaboli ad temptandos primos parentes. ¶ Secundo dubitatur an ſit ſemper in temptatiõe. ¶ Ad primum reſpondetur. Inuidia erat primum motiuũ diaboli. Sicut enim magiſter dicit ĩ littera. Vidẽs diabolus hominem per obedientie humilitatẽ poſſe aſcẽdere. vñ ipſe per ſuperbiaꝫ corruerat inuidet ei. Et iſtȝ patet ſapientie ſecundo. Inuidia diaboli mors: introiuit in orbem terrarum. et Gregorius quinto moraliũ ſuper illo verbo Iob quinto. paruuluꝫ occidit inuidia hoſtis callidus primo homĩ inuidendo ſubrepſit: quia amiſſa beatitudine minoreꝫ ſe in mortalitate illiꝰ agnouit. Et quartodecimo de ciuitate dei capitulo duodecimo. Et idem patet. Vtrum autem om̃is inuidia a ſupbia prodeat poſthac habendus eſt ſermo. ¶ Ad ſecũdam dubitationem reſpondetur negatiue. ſuppoſito ꝙ homo non conſenſerit: nullum eſt peccatũ niſi volũtarium: immo vbi violenter reſiſtitur eſt meritum. Et ibi augetur virtus et eius actus. ſecundum illud apoſtoli ſcḋe Corinthiorum duodecimo. Virtus in infirmitate perficitur. Iteruꝫ ſi temptatio carnis eſſet peccatum diſcrete petiuiſſet Paulus ſtimulum carnis a ſe remoueri: ſed tamen deus noluit eum in hoc exaudire quia (ſicut gloſa dicit) ille ſtimulus fuit Paulo vtilis. Ergo concludendo dicamus quecũꝫ titillatio fuerit in carne ſiue a malis humoribus: ſiue a malis habitibus genitis: ſiue a ſenſualitate ſuum obiectum appetente ſecluſo omni conſenſu volũtatis: nullo pacto eſt peccatum. Hic non habemus oculum ad puram omiſſionem. qꝛ in iſtis primis ĩpetibus non pure omittit.

¶ Sed cõtra hoc arguit. magiſter in littera dicit ꝙ tẽptatio q̄ eſt ex carne non ſit ſine peccato. Et beatꝰ Auguſtinus. xix. de ciuitate dei cap. iiij. dicit nonnulluꝫ vicium eſt cũ caro ꝯcupiſcit aduerſus ſpiritũ. ¶ Ad pͥmum dicitur cõcedẽdo ꝙ mgr̃ hoc dicat capite quarto huius diſtinctionis: ſed negat idẽ eſſe de temptatione demonis ſed diſcrimen nõ dat. ¶ Propterea conceditur ꝙ illa tẽptatio nõ ſit ſine peccato pͥmo: ſcꝫ ſine peccato pͥmi parẽtis: qꝛ ſi ipſe iuſtitiã originalẽ ꝯſeruaſſet nõ fuiſſet iſte inordinatꝰ motꝰ. Propterea deſcẽdebat a Hieroſolima ad hiericõ ĩcidit latrones: expoliatꝰ/et ſemiuiuus relictꝰ poſt amiſſam iuſtitiã originalem. ¶ Aliomodo dr̃ peccatum capit duobus modis. Vnomodo ꝓ inordinato motu ꝯtra naturã inſtitutã: ſicut Ariſtoteles capit pctm̃ ſcḋo phyſicoruꝫ. et ſic eſt pctm̃: et de pctõ hoc mõ capto ſimiles auctoritates intelligant. Aliomodo capit pctm̃ pro actu culpabili q̄ imputatur ad penam vel ꝓ omiſſione. et ſic nõ capitur in propoſito. Et hec de vigeſimapͥma diſtinctione.

¶ Diſtinctio. xxij.

Hic videtur diligenter inueſtigandum eſſe q̄ fuerit origo ꝛ radix illiꝰ peccati ꝛc. Et capite. v. Ex quo manifeſte aĩaduerti põt/quis eorum plus peccauerit Adam ſcꝫ an Eua. Plus enĩ videtur peccaſſe mulier q̄ voluit vſurpare diuinitatis equalitateꝫ: et nimia preſumptione elata credidit ita eſſe futurum. Et capite. ix. Eſt ignorãtia que excuſat peccantem: et eſt ignorantia que non excuſat. ꝛc.

¶ Diſtinctionis. xxij. Queſtio pͥmã.

In hac vigeſimaſecunda diſtinctione magiſter loquitur de peccato viri / et mulieris. tractans in quinto capite hu⁹ diſtinctionis vter eorum grauius peccauerit. Poſtea in tribus vltimis capitibus de ignorantia loquitur. iuxta hoc duas queſtiones querā. ¶ Prior erit vter eorum grauius peccauerit. ¶ Secunda erit de ignorantia. ¶ Queritur ergo primo an peccatum Eue fuit grauius ꝙ peccatum Ade. ¶ Rñdetur ad queſtionē affirmatiue. Probatio. pena inflicta pro peccato Eue a deo fuit maior ꝙ pena inflicta ꝓ peccato Ade: vt patet Geneſeos tertio. ergo peccatū Eue erat maius peccato ipſius Ade. ꝯña iſta tenet a penis a deo inflictis: licet plerumqꝫ pro minoribus peccatis que plus perturbant rempublicam homines maiores penas infligant. ¶ Scḋo arguitur ad idem. Mulier ſe precipitauit in peccatū: et etiā virū ſuū: vir autem ſeipſū ſolū precipitauit. ¶ Tertio arguitur ad idem. Temptatio viri erat multo maior ꝙ tēptatio mulieris. ergo vir multo minus peccauit ꝙ mulier. ꝯña iſta tenet vtrobiqꝫ ceteris paribus. añs patet. tēptatio mulieris fuit a ſolo demone: tēptatio viri et a demone et ab vxore ſua quā contriſtari noluit qḋ demon per ſeipſū immediate facere nequibat / tēptabat per mulierem ſicut ſolent dicere de mulieribus formoſis quas demon et viri decipere non valent intercedente anu fallunt. ¶ Sed cōtra hanc concluſionem arguitur ſic. Eodem genere peccati plus peccat prudens ꝙ imprudens: modo Adā erat Eua prudentior. igitur. Inſuper prelat⁹ plus peccat ꝙ ſubditus circa idem obiectū: modo mulier fuit viro ſubiecta. ¶ Rñdetur ꝙ aliqua circunſtantia peccatū viri aggrauabat. et aliqua peccatum mulieris: et ſic quoad illas circunſtantias peccata viri et mulieris ſe habebant ſicut excedens et exceſſū ſimpliciter tñ peccatum mulieris eſt maius: vt patet per probationes concluſionis.

Dubitatur ſi vir non peccaſſet ſed ſola mulier genus humanum fuiſſet ſubiectum corruptioni. ¶ Rñdetur ꝙ ꝗ̄busdā aliquibus placeat ꝙ ſi mulier peccaſſet deus aliam mulierem viro dediſſet. nec filij fuiſſent geniti ī originali. ¶ Sed contra illud eſt Ancelmus libro de conceptu virginali dicit ꝙ ſi Adam non peccaſſet: ſed ſola Eua non neceſſe eſſet totum genus humanū perire: ſed ſolam Euam. et magiſter in littera peccanti mulieri ſi vir non peccaſſet humanū genus minime peccarꝫ periret. Et hoc patꝫ ad romanos. v. per inobedientiam vnius hominis peccatores conſtituti ſunt multi. ꝛc.

¶ Diſtinctionis. xxij. Queſtio ſcḋa.

Secundo quero de ignorantia. an aliqua peccatum excuſet: vel an peccatum Ade excuſauit. ¶ Rñdetur extēdendo terminum ignorantia. aliqua ē ignorantia cōtradictorie ad ſcientiam: ſcꝫ ignorantia pure negationis: quedam eſt ignorantia praue diſpoſitionis. Iterum duplex eſt ignorantia: quedam inuincibilis. que nō ſic denominatur eo ꝙ eā homo vincere nequit: ſed q: non tēetur eā vincere: vt de Iacob ꝗ pⁱma nocte cognouit Liam non eſt credendū Guillermo parrhiſiēſi: ꝙ deus non ſinat hominem in talem ignorantiam labi. Alia eſt vincibilis quā homo tenetur vincere. ¶ Rurſus quedam eſt ignorantia iuris. Alia eſt ignorantia facti. Et ignorantia iuris diuiditur ī ignorantiā iuris diuini. Et illa iterū ſubdiuiditur: ſcilicet in ius diuinū quod homo tenetur ſcire. et in ignorantiā iuris diuini quod homo non tenetur ſcire potiſſimum explicite. ¶ Alia eſt ignorantia iuris humani Et iterum ignorātia vincibilis diuiditur in affectatam et in craſſam ꝛ ſupinam. Non ſemper eſt expectanda differentia realis in his membris: quia aliqua eorum crebro materialiter coincidunt ¶ Iſtis ſuppoſitis reſpondetur per cōcluſiones ſequentes quarum prima eſt. Ignorantia inuincibilis excuſat a toto: Probatur quia tunc homo facit aliquid: et neſcit illud eſſe peccatū: nec ſcire tenetur: vt patet ex terminis. ergo tunc non peccat Et iſtud patet tertiꝫ Ethicorum primo. ¶ Secunda concluſio. Licet ignorantia affectata quoad aliquam circunſtantiam peccatum excuſet. tamen taliter peccans plus peccat: et eſt peior ꝙ ſciens. Prior pars patet: ſemper neſciēs minus peccat ꝙ ſciens ceteris paribus. Secūda pars patet. quia talis peccat duplici peccato vno peccato quo non vult ſcire: vt ſine habenis / et conſcientia peccet: vt ſymoniacus vel vſurari⁹ non vult adire eccleſiam: vt concionatorem audiat ad intelligendam vſuram vel ſymoniam: ne ſtimulet cōſcientia in oppoſitū actus: poſtea iſte committit actū ergo duobus peccatis peccat Et hic ſuppono ꝙ remorſus conſcientie non tantum peccatum aggrauat ſicut iſta nolitio ſciendi. Et quicquid ſit iſte eſt ī deterior ſtatu. Et iſtud patet ſeptimo ethicorum. de intemperato qui eſt peior incontinente. ¶ Tertia concluſio. Ignorantia craſſa excuſat a tanto: licet non a toto. hoc patꝫ quia talis non vellet facere ſi ſciret actum prohibitū et cum hoc aliquam diligentiam adhibuit: et iſtud patet per Ariſtotelem tertiꝫ. Ethicorum primo. Hoc patet quartodecimo de Trinitate capitulo quintodecimo. Qui non videt quemadmodū ſit videndum excuſabilius peccat ꝙ qui videt ꝙ non eſt tranſgreſſor legis incognite. Et vigeſimoprimo contra Fauſtum ſic Loth excuſat ob ebrietatem: ſed quia ille totaliter excuſatur. Adducitur alia probatio: ſcilicet apoſtoli. prime ad Thimoteum ſecundo. Miſericordiam dei conſequutus ſum: quia ignorans feci in incredulitate.

¶ Quarta concluſio. Ignorantia iuris diuini quod homo non tenetur ſcire nō imputatur ei. Patet. nemo tenetur ſcire explicite omnes propoſitiones iuris diuini: Patet. nemo obligatur ad impoſſibile: tranſcendit vires theologi ſcire explicite omnes propoſitiōes ſacri canonis. et conſequentia ad illas. cum talia ſint infinita: etiam per illationem intrinſecam. et per ꝯſequens ignorantia iuris humani nō imputatur illi: ſufficit viro ſcire illa que incumbunt ſue profeſſioni et officio. Plura tenetur ſcire prelatus vel theologus ꝙ prudens laicus: ꝛ plura prudens laicus ꝙ imprudēs. ¶ Vltima concluſio. Primi parentes non peccarunt ex ignorantia praue diſpoſitionis. Probatur ꝑ Auguſtinum tertio de libero arbitrio vltra medium approbare falſa pro veris non eſt natura inſtituti hominis: ſed pene damnati. ergo ante peccatum in primis parentibus nō erat error. Inſuper omnis ignorātia de ꝗ loquimur pena eſt: ſed ſcḋꝫ Auguſtinū libro retractatio

num capitulo octauo. Omnis pena ſi iuſta eſt peccati pena eſt. Idem habet in Encheridiõ capitulo nono. Uſq; adeo rationabilis natura refugit falſitatẽ: ⁊ quã tum poteſt deuitat errorem: vt et falli nolint. etiã quicunq; amant fallere. Sed nihil quod homo refugeret potuiſſet eſſe in ſtatu innocentie. ergo homo in illo ſtatu decipi non potuiſſet. Et Marcus tullius primo officiorum in materia de prudentia loquens ſcite de hoc loquitur ſic inquiens. Omnes enĩ trahimur et ducimur ad cognitionis: et ſcientie cupiditatem in qua excellere pulchrum putamus labi aũt: et errare neſcire / et decipi / et malum / ⁊ turpe ducimus. De ignorãtia iuris naturalis non loquor: q: ius nature nullos rationis compotes fugit. ſicut Tullius primo officiorum dicit. Homo autem q: rationis eſt particeps per quã cõſequẽtia cernit cauſas rerum videt earumq; progreſſus / et quaſi anteceſſiones nõ ignorat. ¶ Solum vltimam cõcluſionem impugnabo. et arguitur ſic quartodecimo de ciuitate capitulo vndecimo dicit Auguſtinus de Adam q: inexpert⁹ diuine ſeueritatis in eo falli potuit: vt veniale crederet eſſe cõmiſſum. Inſuper tertio ethycorum. Ignorat omnis malus q̃ oportet operari: ⁊ a quibus fugiendũ eſt: ſed primũ peccatum A de fecit ipſum malum. ergo proceſſit ex ignorãtia. ¶ Ad primum dicitur q: illa falſa opinio non preceſſit in Adam primum peccatum: ſed comeſtionis actum. ¶ Ad ſecundum dicitur q: ibi eſt ſermo de intemperato intemperantia gradu quã vocat malum: qui eſt ignorans etiam ex peccato icurrit homo ignorantiam agendorum. ¶ Secũdo arguitur. Adam in ſtatu innocentie dormiuiſſet. et ita ſomniare poterat vbi creberrime eſt illuſio. Preterea multa in illo ſtatu neſciuiſſet. poterat ei fieri ſophiſma q: parti falſe adheſiſſet et ſic fuiſſet deceptus. ¶ Ad primuz conceditur q: Adam dormiuiſſet: ſed de ſomnio multipharię rñdetur. Tum primo negatur q: ſomniaſſet. Somnium enĩ contingit male diſpoſitis intrinſece in corpore vel extrinſece q: caput non eſt bene poſitũ: vel propter aliquod aliud membrum ſicut experimur. A ſeptennio iam elapſo non lapſa eſt nox in me ſine ſomnio: ſed hoc erat poſt acutas et diuturnas febres: ita q: in hoc lapſus ſum q: ſolum prius natura dormio anteq̃ ſomniem: ⁊ ita eſt de aliquibus litteris deditis in hac domo: et ante magnas infirmitates iſta non contingunt: circa hoc ſolicite venatus ſum: et inter iuuenes ⁊ ſenes ita reperi. modo Adam tenuiſſet latitudinem temperantie in cibo et potu: ⁊ non laboraſſet morbo ⁊ corpus bene diſpoſuiſſet dum iret dormitum. ¶ Secũdo dicitur ſomniaſſet de veris: ſi iterdum in ſomnium incidiſſet. et de honeſtis: ſicut diſcrimẽ inter ſomnia proborum et improborum ponit Ariſtoteles primo ethicorum q: hic de rebus improbis ille de honeſtis ſõniat. ¶ Tertio dicitur q: in virtute intellectiua nullum eſt iudicium propter ligatos ſenſus particulares. ⁊ ſi nõ fuiſſet iudicium humanum de falſo: ſicut aliqui actus ſunt hominis / qui non ſunt humani. vel forte propter obedientiam virium inferiorum ad ſuperiores ligatio ſenſuum particularium vſum rationis non impediuiſſet. ¶ Ad aliud nego q: fuiſſet deceptus per elenchuz ſophiſticũ (qui cito credit leuis eſt corde) nulli parti adheſiſſet: ſed tanq̃ vir grauis et arbiter habito motiuo ſufficienti adheſiſſet. alioquin omne iudicium ſuſpẽdiſſet quouſq; fuiſſet ſufficienter informatus: et ſic poterat non ſcire ſed nullo pacto aberrare: et ſic poterat neſcire: ſicut eſt veroſimile de tanta pena quam deus infligebat pro illo peccato. ¶ Tertio arguitur Adam non eſt ſeductus. Mulier autem eſt ſeducta in preuaricatione: prime ad Thimoteum ſecundo. Quod conuincitur ex reſponſo Ade ad deum. Non ait mulier ſeduxit me: ſed dedit mihi et comedi: mulier vero ait. ſerpens ſeduxit me. Item Geneſis tertio. Mulier reſpõdet diabolo de fructu ligni quod eſt in medio paradiſi precepit nobis deus ne comederem⁹ et ne tangeremus illud: ne forte moriamur mulier adiecit forte: et tamen erat eis prohibitum ſine forte. Etiam ipſa dicebat q: erat prohibitum tangere lignum quod tamen ex littera non patet. ¶ Ad tertium diſtinguo q: non eſt ſeductus vel q: non peccauerat inſtigãte vxore ſua ⁊ ſic non intelligit Apoſtolus: vel q: aſſentiebat diabolo vel mulieri ſuggerenti q: ſciret bonum et malum: ſicut deus: et ſic conceditur q: non eſt ſeductus homo q̃ tiſſimus pariter et prudentiſſimus / qui Salomonem et philoſophos omnes eminus antcibat nullo pacto ille falſo adheſit. De muliere dicitur q: ipſa ianiter cupiebat hoc quod ſerpens perſuadere innixus eſt: ⁊ ſic habuit peccatum in voluntate volens ſcire bonum / et malũ ſicut deus: et ſic protinus falſo aſſenſit vel ſimul tempore. vnde Auguſtinus vndecimo ſuper Geneſim mulier verbis ſerpentis non crederet niſi iam ineſſet mẽti eius amor proprie poteſtatis: et quedaz de ſe ſuperbe preſumptio. ¶ Non requiritur q: ipſa prius aſſentiebat ſuggeſtioni ſerpentis. ſed ſufficiebat ad peccandũ ſimplex notitia terminorum. hoc eſt rerum ſignificatarum per extrema: ſicut ſuperius dictuz eſt de primo angelo. Etiam poterat habere tale iudicium verum in intellectu Bonum eſt omnia ſcire: et hoc eſt verũ ⁊ deo cõuenit: ſed non habuit iſtum aſſenſum bonũ eſt mihi omnia iſta ſcire: ſicut ſcit deus ante peccatum: et tunc non erat inconueniens addere forte: et dicere q: prohibitũ erat tangere lignũ. ¶ Scdo põt dici q: erat pceptũ illis non tangere arborem vt melius ſeruarẽt preceptũ locus a / non legitur non valet: et forte non eſt aduerbium dubitandi: ſed ablatiuus nomis ſubſtantiui a fors ſicut Horatius capit primo libro ſermonuz. Qui fit mecenas vt nemo quam ſibi ſortẽ ſeu ratio dederit ſeu fors obiecerit: illa contentus viuat. Et vergili⁹. Forte ſua libicis tempeſtas appulit oris. Ponderat ſi ſophiſticatione callida non vſus eſt ſerpens primo proponẽs queſtionem mulieri inquiens. Cur precepit vobis deus vt non comederetis de omni ligno paradiſi? propoſuit queſtionem vt caperet intentionẽ mulieris ne forte pateretur repulſam non orſus eſt a ſuaſione ante iacta fundamenta: et propoſuit talem queſtionem ac ſi deus preter rationem prohibuiſſet excellentibus creaturis de aliqua ſpecie arborum non comedere. Sed quicquid ſit hoc eſt intẽtio beati Auguſtini q: primi parentes ante peccatum non errarũt. Immo ipſos errare inconueniens grande reputat: nec video ſuas probationes efficaces. Et ad hoc moueor caſu. Luce ſcdo, quem infra tangam. an beata virgo errabat.

¶ Diſtinctio. xxiij.
Capitulo ſecundo.

[E]T quidem ſecundum animã rationalis fuit homo: habēs diſcretionem boni et mali. Scientiã quoq̧ rerū creatarum: et cognitionem veritatis: que p̄me perfectioni cōgruebat. mox conditus non incongrue accepiſſe putatur: et ad illa non ſtudio vel diſciplina aliqua per interualla temporis ꝓfeciſſe: ſed ab exordio ſue conditionis diuinitus illam percepiſſe.

¶ Diſtinctionis. xxiij. Queſtio p̄ma.

[C]Irca hanc vigeſimā tertiam diſtinctionem in qua magiſter loqtur de noticia Ade quã habuit erga deum et creaturas Queritur an Adam in ſtatu innocentie habuit noticiam intuitiuam de deo. ¶ R̄ndetur ꝙ nō. Probatur per illud Joannis p̄mo. Deum nemo vidit vnq̄. vnigenitus filius qui eſt in ſinu patris ip̄e enarrauit. Super quo paſſu dicit gloſa marginalis: id eſt nullus purus homo viuēs in hoc corpore vidit deum: vt eſt. Probatur etiam Exodi. xxxiij. Non videbit me homo ⁊ viuet. ¶ Secunda concluſio. Perfectiorem notitiam habuit de deo Adam q̄ homīes in ſtatu nature lapſe. Probatio nunc corpus quod corrumpitur aggrauat animam ꝙ non poteſt ita lucide apprehēdere aliquod obiectum. ſcd̄m illud Eccleſiaſtes ſeptimo. Solum hoc inueni ꝙ fecerit deus hominem rectum: et ipſe ſe infinitis miſcuerit queſtionibus. hoc magiſter etiam probat in littera. ¶ Contra iſtas concluſiones arguit̃ ſic. Non videtur eſſe negandum ab homine in ſtatu innocentie quod eſt conceſſum aliquibus in ſtatu nature lapſe. Sed Paulo ꝯceſſa ē clara noticia dei. vt Auguſtinus dicit in queſtionibus ad Oroſium. hoc Moyſi cōceſſum eſt / qui palam et non per enigmata / et figuras deum vidit. Numeroꝝ duodecimo. ⁊ Exodi trigeſimo tertio. Loquebatur autē dominus ad Moyſem facie ad faciem: ſicut loqui ſolet homo ad amicum ſuum. Preterea Adam poterat rationabiliter deſiderare videre eſſentiam diuinam: ſed non eſt conſonum rationi dicere ꝙ ipſe erat pro illo ſtatu fruſtratus. ¶ Alterius Adam habuit noticiam clariorem de deo q̄ nos habemus per ſecundam concluſionem: ſed nos habemus notitiam abſtractiuam de deo: ſed ſola intuitiua eſt clarior abſtractiua. ergo ipſe in illo ſtatu habuit notitiam intuitiuam de deo. ¶ Ad primum negatur maior tranſitorie Paulo et Moyſi conceſſe ſunt notitie intuitiue de deo. De Paulo iam dictum ē. De Moyſe hoc tenet Auguſtinus libro de videndo deum ad Paulinam. et hoc erat rationabile: quia vnus erat legifer: et eruditurus ſynagogam dei in deſerto: alter erat doctor gentium: et cum deceat ſpeciales doctores ſingulari noticia illuſtrari: ille notitie eis cōmunicate ſunt. An in illo tranſitu erant beati: nec ne: difficultas ē verbalis: ſed propter loquentes vulgariter dicitur ꝙ nō. vt alibi dictum eſt. Q̄ nemo deum videat in corpore mortali. hoc eſt per legem communem vel permanenter et de puro homine eſt ſermo. chriſtus enim pro ſtatu ſue peregrinationis ſcd̄m corpus habuit corpꝰ mortale: et tamen eius anima permanenter vidit eſſentiã diuinam a primo inſtanti quo erat in rerum natura. ¶ Ad aliud concedo ꝙ Adam in ſtatu innocentie deſiderabat videre eſſentiam diuinam: ſed non pro ſtatu īnocentie: quia hoc erat iniuſtum et conditus eſt erectꝰ vt ſuperius dictum eſt. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ nos habemus notitiam abſtractiuam de deo: ſed bene obſcuram. Adã habuit clariorē In notitia abſtractiua multi ſunt gradus. Item quid obſtat ꝙ notitiā abſtractiuam de deo habuit per ſpeciem infuſam?

¶ Diſtinctionis. xxiij. Queſtio ſcd̄a.

[S]Ecundo queritur circa hanc diſtinctionem. an deus poterat feciſſe hominem impeccabilem. R̄ndetur per concluſiones. ¶ Prima eſt. Aliquis eſt homo impeccabilis per naturã. Probatio. Deus eſt impeccabilis per naturam: ſed deus eſt homo. ergo aliquis homo eſt impeccabilis per naturã. ꝯña eſt euidens ſaltem gratia materie. et ſi ſingulariſetur medium erit ꝯña formalis: q2 ſillogiſmꝰ expoſitorius. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio Aliq̄s eſt factus homo impeccabilis per naturam. ptʒ deus factus eſt homo ſcd̄m illud ſymboli. Et homo factus. Non dixi aliquis homo eſt res facta: q2 iſte homo fuit ab eterno. ¶ Tertia propoſitio. Deꝰ pōt facere hoīẽ impeccabilē per grãm. Probatio: q2 hoc nihil aliud ē dictu q̄ alicui homini ꝯferre grãm ꝙ nō peccet. modo hoc beate virgini cōmunicatum eſt: ergo cōicare pōt. ¶ Quarta cōcluſio. Deus nō pōt facere hominē eiuſdem ſpẽi nobiſcum impeccabilē per naturã. Probat̃ illo creato nō īplicat ꝙ ipſe peccet: q2 deus pōt dare aliquod īpreceptū huic q̄d ip̄e tranſgredi pōt. ¶ Potētie rōnales valēt ad oppoſita. nono methaphyſice. et ſcd̄o peri hermenias. ⁊ ſi peccet peccabilis ē. ¶ Quinta ꝯcluſio. Nō eſt inopinabile ꝙ deus facere poteſt aliquam creaturã cognitiuã / ⁊ volitiuã īpeccabilē ꝑ naturam q̄ nō erit libera: ſed ꝯformabit volūtatē ſuã voluntati diuīe. ⁊ illã inſeq̄tur ſicut ſolſequiū inſequit̃ ſolem / ⁊ ſicut appetitꝰ ſenſitiuꝰ ſequit̃ app̄henſionē ſenſus. Item nō eſt reſtringēda potentia dei: niſi efficaciā oſtendat̃ oppoſitū: Et mgr̄ capite primo huiꝰ diſtinctionis dicit ꝙ creatura q̄ oīno peccare nollet: eſt melior ea q̄ peccare vellet: vbi talem creaturã ſupponit poſſibilem. ¶ Cōtra quartã ꝯcluſionē arguit̃ ſic. Ip̄a repugnat p̄mo. ḡ ip̄a ē male poſita: vel ſaltē altera. ꝯña liq̄t Probat̃ añs. p̄ma concluſio dicit. ꝙ deꝰ hō eſt īpeccabilis: ſʒ deus aſſūpſit hūanitatē eiuſdē ſpẽi nobiſcū. ḡ aliq̄s hō eiuſdē ſpẽi nobiſcū eſt īpeccabilis. ¶ Alterꝰ factꝰ demēs: vt temulētꝰ tp̄e temulētie ē īpeccabilis: et tales ſūt eiuſdē ſpẽi nobiſcū: q2 nō labunt̃ de ſpē eēntiali ī ſpēʒ eēntialē. ¶ Ad p̄mū dr̄ ꝙ creatē: nō ē eiuſdē ſpẽi ſpālīſſime cū creaturata: ꝯcedo ꝙ aſſūpſit hūanitatē eiuſdē ſpẽi nobiſcū: vñ ē eiuſdē ſpẽi nobiſcū. ſm hūanitatē: ſʒ iſte hō ē deꝰ alterꝰ ſpẽi a nobꝰ. ¶ Ad aliō dr̄ ꝓ tp̄e temulētie: vadētie ñ peccāt. cū nihil rōis hñant ſed nō repugnat eis peccare: q2 p̄ñt eē rōnis ꝑticipes.

¶ Arguitur contra quintam concluſionem. Deus poteſt dare tali creature preceptum quod transgredi poteſt. et per ꝯſequens peccare. añs patz: precipiat ei deus velle a/ iam per te hec creatura naturaliter vult a/ quia naturaliter conformat voluntatem ſuam voluntati diuine. ergo de neceſſitate vult a/ ſaltem conditionaliter ſi actum habeat. Ponatur ꝙ deus ꝓhibeat ei velle a/ Jam vel habebit velle: et ſic contrauenit voluntati dei: ſi habeat nolle. ergo eſt potentia rationalis: ⁊ libera: quia potentia naturalis ſemper nata eſt proſequi idem. primo de generatione. Idem in q̄tu ʒ idē ſemper natum eſt facere idē. Item Hieronymus de filio ꝓdigo. Solus deus eſt in quem peccatum cadere nō poteſt. ¶ Ad primum negatur añs. ꝙ poteſt preceptionem dei tranſgredi. Et ad probationem concedo ꝙ de neceſſitate vult a/ q̄diu eſt preceptum ⁊ conceditur ꝙ ipſa eſt potentia rationalis. et eſt vtens ratione: ⁊ deo prohibente iam habet nolle. Et ad neruuʒ argumenti agens naturale ſemper habet ſimilem actionem. vtrobiq; vt Ariſtoteles declarat ſecūdo peri hermenias de igne et de potentia irrationali. et idem explicat quinto Ethycorum de iure naturali et poſitiuo. ¶ Reſpōdetur hoc vtrobiq; non habet verum: vt patet de concurſu gratie/ qui eſt agens naturale que: interdum inclinabat ad velle circuncidere paruulum. nunc autem inclinat ad nolle paruulū circuncidere. Pari forma fides infuſa inclinabat antiquitus ad aſſenſum huius chriſtus morietur. nunc inclinat ad oppoſituʒ. Super hoc locupletius loquuti ſumus in ſeptimadecima diſtinctione primi. Sed hoc verū eſt ꝙ pondus ſolutionis ī hoc erat ꝙ agens naturale quod ſecum requirit cauſā liberam ſcđam ad ſuam actionem: nunc concurrit ad vnum: nunc ad aliud: et ad oppoſitum: modo iſtud agens non eſt liberum libertate ꝯtradictionis: ſed iā cō miſcemur. ſic ꝙ dictū Ariſtotelis verum habet niſi q̄n eſt agens vtens ratione ſicut iſtud. ¶ Sed contra iſtō arguitur. quemlibet actum elicitum a creatura deus mere contingenter acceptat. ergo poteſt actum iſtius et acceptare et non acceptare. Jmmo deacceptare: q2 ſi prohiberet dilectionem dei illa eſſet mala. ¶ Rñdet licet reputem concluſionem hanc minus rationabileʒ tamen vix demonſtratur oppoſitum. Cōcedo ergo ꝙ contingenter acceptat ad vitam eternam. poteſt ei dare beatitudinem et non dare: ſed negatur ꝙ poteſt deacceptare: id eſt facere ꝙ ille actus ſit mal9. Ad illud beati Hieronymi dicitur ꝙ ipſe loquit de facto. ¶ Secundo arguitur. Deus poteſt non oſtendere ei voluntatem ſuam: ſed illaʒ et occultare quo facto talis creatura tranſgredietur p̄ceptuʒ dei. et imputabitur ei ad culpam. ¶ Rñdetur cōcedendo ꝙ deus nō de neceſſitate oſtendit illi creature ſuam volūtatē: ſed tūc nihil imputabitur illi ad culpam: et eſto ꝙ nō mereatur ſufficit ꝙ peccare neq̄at. Si petas an erit ſubſtātia ſpūalis: an ꝯpoſita ex corpore et ſpiritu? Dicitur vtrunq; eſt deo poſſibile.

¶ Diſtinctionis. xxiiij. Capitulo. vi.

Eſt enim ſenſualitas quedaʒ vis anime inferior: ex qua eſt motus qui intenditur in corporis ſenſ9 atq; appetitus rerū ad corp9 ꝑtinentiuʒ. Ratio vero vis anime eſt ſuperior: que (vt ita dicamus) duas habʒ partes vel differentias ſuperiorē ⁊ inferiorē.

¶ Diſtinctionis. xxiiij. Queſtio vnica.

In hac vigeſimaquarta diſtinctione capite ſexto magiſter loquitur de portiōe ſuperiori et inferiori. Queritur an ille due portiones realiter diſtingā tur? ¶ Rñdetur negatiue. Probatur concluſio. negatiua portio anime nō eſt aliq̄d accidens aīe: ſed ipſam et anima: quod ptʒ quia circumſcripto omni accidente adhuc anima erit portio. ergo realiter eſt ipſa anima. Et ex illo ſequitur ꝙ portio ſuperior eſt portio inferior: q2 vtraq; portio eſt ipſa aīa: ſed iſta duo complexa portio ſuperior ⁊ portio inferior diſtinguuntur rōne. Alia eñ eſt ratio q̄re vocetur portio ſuperior/ et alia quare vocatur inferior. Hoc ꝯplexuʒ portio ſuperior aīam ſignificat. ⁊ ꝓ ea ſupponit cōnotando ꝙ aīa tendat in deum ꝑ actum eius: ſcʒ diligendo vel videndo. et hoc proprie captis terminis extenditur terminus portiones ſupioris ad actus circa creaturas in deuʒ relatos. vt. xij. de Trinitate capitulo ſcđo et tertio. Portio īferior pro aīa ſupponit connotando ꝙ tpalia conſideret: quo fit ꝙ idem actus eſt act9 portionis ſupioris extendēdo terminuʒ et portionis inferioris. ¶ Scđo ſequitur cognitio dei et dilectio ei9 eſt actus portiōis ſupioris proprie capte. ¶ Tertio ſequit dilectio qua ego diligo deū et beatam virginem eſt act9 portionis ſupioris ⁊ inferioris. ſuperioris pro quanto tendit in deum: ⁊ inferioris pro quāto tendit ī creaturam. ¶ Quarto ſeq̄tur. Aliquis vſus ordinate eſt actus portiōis inferioris: aliq̄s act9 fruitionis ordinate eſt actus portiōis ſupioris (intelligo ſolius) aliquis vſus eſt act9 vtriuſq; portiōis. Due prime partes patent ꝑ vſum q̄ non eſt fruitio: hoc eſt ꝑ fruitionem ſimplicē/ et vſum ſimplicē/ et de fruitione ſimplici. Poſtrema ps ptʒ de actu q̄ ſimul eſt vſ9 ⁊ fruitio. ¶ Sed ꝯtra iſtud arguit ſm Auguſtinū. xij. de trinitate capło tertio. inferior portio compatur mulieri: ſupior viro: et dicit inter eos eſſe ſpūale coniugiū. ḡ ſicut in ꝯiugio carnali vir et mulier ſunt res realiter diſtincte: ſic in ꝯiugio ſpūali ſunt iſte due portiones diſtīcte. ¶ Preterea capitulo q̄rto eiuſdem libri dicit non attenditur imago dei in aīa niſi ſcđm portionem ſuperiorem: ſed eſſe de ratione imaginis et non eſſe de ratione imaginis non competit eidem rei. Et. xij. de trinitate capitulo tertio. ſuperior portio vacat cōtemplationi incommutabilis veritatis. inferior portio inferiori bus tractādis ⁊ gubernādis. ¶ Ad iſta rñdetur. ꝙ hic ſicut non dicit omnimodā ſimilitudinē ſed aliqualem: ſunt duo quoad officia. vel loquitur de actib9. Superiori enim portioni conuenit eſſe imaginē dei potiſſimum ſcđm actus eius. et iſtud ptʒ. ex eodem duodecimo de trinitate capitulo quarto dicente. cum de natura mentis humane diſſerimus. nec eam in hec duo que commemoraui. id eſt in ſuperiorem portionem: et inferiorem niſi per officia geminamus.

Dubitatur quomodo ſe habeāt exterior homo/ et homo interior. Reſpondet quicquid in nobis cōmune eſt cū pecore exterior homo eſt: is qui intus eſt imago dei: ſicut dicit gloſa ſcđe Corinthioꝝ quarto. ⁊ duodecimo

de trinitate capitulo primo dicit Auguſtinus. quicquid habemus in anima commune cum pecore recte dicitur ad exteriorem hominem pertinere. Homo exterior interdum capitur pro illo quod in exterioribꝰ apparet ⁊ interior pro his que conſcientiam concernunt vt honeſtatem ſuademus in interiori et exteriori homine vt nõ ſolum coram deo quis bonus fiat: ſed propter ꝓximi edificationem talis appareat: vt luceant eius opera corã hominibus vt glorificent patrem qui in celis eſt. Vetꝰ homo eſt homo peccator: ⁊ nouus homo iuſtus ⁊ ꝑpter ea Adam vetus homo peccauit: xpus nouus homo iuſtus et iuſtitia eſt. ⁊ ſic precipimur exuere veterẽ hominem: ⁊ inducre nouum.

¶ Diſtinctio. xxv.

Iam vero ad propoſitū redeamus: ſcilicet ad liberi arbitrij tractatum: quod Philoſophi diffinientes dixerunt liberũ de voluntate iudicium: quia poteſtas ipſa et habilitas voluntatis et ratiõis (quam ſupra diximus eſſe liberum arbitrium) libera eſt ad vtrũlibꝫ: ⁊ libere poteſt moueri ad hoc vel ad illud liberum ergo dicitur arbitriũ q̃tum ad voluntatem: quia volũtarie moueri et ſpontaneo appetitu ferri poteſt ad ea que bona vel mala iudicat vel iudicare valet.

¶ Diſtinctionis. xxv. Queſtio vnica.

Circa vigeſimamquintã diſtinctionem in qua magiſter loquitur de libero arbitrio queritur. an bruta habeant liberum arbitrium Supponatur ꝙ liberū arbitrium nihil aliud eſt q̃ ipſa voluntas: ſed hoc complexum cõnotat ꝙ ipſa eſt libera ⁊ poteſt ſua ſponte ſe flectere in hanc partem vel in illam: et ſe habere admodum arbitri inter partes: Nõ putandum eſt ꝙ ſit aliquis habitꝰ vel actus anime ſuperadditus: quia quolibet tali ſeclu ſo adhuc anima eſt libera. hoc prelibato. Reſpondetur negatiue ad queſtionem. Probatio. Bruta ducuntur a ſenſualitate nec poſſũt illi reniti. ergo ſua ſponte non agunt. antecedens eſt Damaſceni vigeſimoſeptimo ſecundi libri ſic dicentis. Unde ⁊ rationis expertia non ſunt liberi arbitrij poteſtate donata: nam ducunt̃ magis a natura q̃ ducant: quapropter non cõtradicunt re ſiſtuntve naturali appetitui ſed ſimul atqꝫ quippiã appetierunt impetu feruntur ad proſequutionem. Verũ homo rationalis cum ſit ducit magis naturam q̃ ducatur: quapropter appetens vbi quippiã velit poteſtatẽ habet refrenare appetitum aut ipſum ſequi. ¶ Sed contra iſtud arguitur in quibuſdam brutis eſt prouidẽtia de futuris. vt Prouerbiorum ſexto. de formica que parat in eſtate cibuꝫ ⁊ congregat in meſſe quod comedat. Videmꝰ enim ꝙ poſt pluuiã in ameno die ex antro grana ducit que ponit ex oppoſito ſolis. vt deſiccent̃. Preterea quedam animalia ſunt diſciplinabilia primo metaphyſice modo iſtud conuenit libero arbitrio. ¶ Secundo arguitur ad idem canis fame laborans libere ꝓſequitur cibum: quod patet quia propter minas virge cibum non adit (vt experimur) ⁊ idẽ patet de cane lanij qui integro boue relicto ad exta currit: et iſta nõ poſſũt fieri ſine libero arbitrio. Reſpondetur ꝙ prouidentia que eſt per liberã electionẽ non cõuenit brutis: ſed eſt quidam inſtinctus nature ꝯueniens iſtis brutis vt eis prouideatur: ſicut pulices inſtante pluuia acriter mordent nec in eis eſt diſciplina proprie dicta: ſed aliquid ſimile diſcipline. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ canis libere nõ relinquit cibum: ſed hoc facit a naturali neceſſitate Ponitur enim inter duo vel adire cibũ ⁊ tunc erit in periculo vite modo cuilibet rei innatũ eſt cõſeruare ſe in cẽ meliori modo quo poteſt alioquin nulla bruta conſeruarentur in eſſe: canis non modo non pertranſit rupeꝫ ſed circuit iter paludoſũ vt non ſolũ conſeruetur in eſſe ſed molliter ⁊ delicate conſeruetur in illo. Et ꝑpterea canis lanij abſtinet ab eſu integri bouis. Secus eſt cuꝫ integrum equum vel bouem in campo mortuũ reperit. Nec ceſſat ante ventrem refertum dato ꝙ ſequat̃ mors ¶ Tertio arguit̃ aere vniformi auis nunc aſcendit nũc deſcendit ⁊ non videtur alia cauſa niſi liberꝫ arbitrium Inſuper corui venientes a cãpis ꝓpe noſtrã domũ de Bononia adeuntes nemus vicẽnarũ non volãt per lineam breuiſſimã: et tamen hoc conuenit agenti naturali: ⁊ canis nunc ex iſta parte itineris nũc ex illa occurrit ⁊ nulla poteſt aſſignari cauſa niſi liberũ arbitriũ. Ad has rationes in primo reſponſũ eſt. ¶ Ultimo arguit̃ in ſõno more pecudũ hoĩes ſe hñt: et tamen tunc vtuntur ratione quod patet: quia multaꝝ difficultatũ recte ſolutiones tunc eis apparẽt. ⁊ Salomon tunc meruit ſciam a dño. vt patꝫ ex. iij. Regũ. ⁊ ſi quis vellet baptizari antẽ ſomnũ in ſõno baptizatus ſuſcipit gratiã. ergo tũc meretur. ¶ Reſpondetur concedendo ꝙ dormiens ſe habet more pecudis nec tunc meretur nec demeretur: potiſſimuꝫ in hoĩbus cõibus: quod dico ꝑpter xp̃m. q̃ dormiuit (vt euãgeliſta dicit) in quo tunc vigebat ratio: vñ ſcriptum eſt: ego dormio et cor meũ vigilat quia ſecundum Bernardũ de libero arbitrio parum poſt principium inſanis infantibus et dormientibus nihil q̃d faciũt bonũ vel malũ imputatur. ¶ Sed ad primũ concedo crebro difficultatũ ſolutiones: occurrunt viro dormienti vt pluries expertus ſum et id rationis eſt cũ hõ ſollicitus de die hinc inde ad materie enodationẽ laborauit ⁊ quaſi fundamenta ſufficientia iecit: tũc quieſcentibꝰ ſenſibus exterioribus vera ſolutio occurrit vel q̃d agẽdum eſt in operabilibus: ita ꝙ homo in craſtino dicit ecce rectã ſolutionẽ vel taliter oꝑandum eſt. ¶ Ad alias rationes alibi reſponſum eſt.

¶ Diſtinctio. xxvi.

Hec eſt gratia operans ⁊ cooperans. Operans enim gratia ꝑparat hominis volũtatem vt velit bonum. Gratia cooperãs adiuuat ne fruſtra velit. Unde Auguſti. in libro de gratia et libero arbitrio. Coope=

rando deus in nobis perfecit quod operã do incepit: quia ipſe vt velimus operatur incipiens: qui volentibus cooperatur perficiens. vt ergo velimus operatur. Cũ autem volumus et ſic volumus vt perficiamus/nobis cooperatur: et tamen ſine illo vel operante vt velimus: vel cooperante cum volumus bona pietatis opera nihil valemus ꝛc.

¶ Diſtinctionis. xxvi. Queſtio pͥma.

Circa iſtam diſtinctionem vigeſimamſextam in qua magiſter loquit̃ de gratia operante et cooperante. ¶ Queritur vtrum quilibet actus bonus elicitus ab habente gratiam gratie ꝛ glorie crementum mereat̃. Circa titulũ queſtionis ꝑtrie ſunt poſitiones. Nã quidaꝫ doctor in ſuo primo tenet ꝙ ſi homo non vtat̃ gratia ſecundũ totam inclinationem eius non meretur augmẽtum gratie. Secus quando elicit actũ ſecundũ totã inclinationeꝫ gratie: hoc eſt cum data eſt gr̃a remiſſior: et remiſſe hõ actũ elicit non augetur eius gratia. Ratio quia homo non vtitur dono dei ſupernaturali ſecundũ totũ eius ãbitũ. Et ex ꝯſequenti tenet ꝙ homo non meretur augmentum glorie per tales actus. Et hoc ſequitur quidam alius de augmento gratie: reſtringit tamẽ dictum de augmento glorie. Neutrũ iſtoꝝ dictoꝝ eſt rationabile. quod arguitur ſic. Deus non obligat hominem agere extreme. ergo volũtariũ eſt dicere. ꝙ deꝰ obligat hominẽ ad hoc ꝙ mereatur augmentum gratie ꝛ glorie ꝙ teneatur elicere actũ ſecundũ totam inclinationem gratie. ¶ Secundo arguitur contra priorẽ poſitionem quelibet pars actus meritoꝛij ẽ meritoꝛia: Capiatur meritoꝛiũ intenſum vt octo ꝓductũ a gratia intenſa vt octo: Tunc ſic. Iſta totalis gratia cõcurrit ſua ꝑte natura ad totũ actũ meritoꝛiũ ꝛ ad quãlibet ꝑtem eius. aliqua ꝑs eius eſt minoꝛ gratia vt octo. igit̃. Quõ concurrat ad quãlibet partem eius. arguitur ſic. Quelibet pars actus meritoꝛij eſt eiuſdẽ rationis cum toto: gratia eſt agens naturale. ergo qua ratione agit in totum actum eadem etiam aget in quãlibet ꝑtem eius. Sed hic dices forte aget in totum actum et non in partem eius: ſicut hec totalis viſio repñtat hoc viſibile: et nulla pars eius repñtat. Idem dubium aſſeris et egre rationi ſatiſfacis. ¶ Tertio arguitur. Ex poſitione ſequitur hec concluſio. ꝙ volẽs ieiunare quadrageſimaꝫ non meretur per quadraginta volitiones diſtinctas qͣbus vult ieiunare propter deum etiam habendo gr̃aꝫ: hoc conſequens eſt abſonũ. ergo et antecedens. Conſequentia tamen patet ponendo ꝙ quis ꝑmo die quadrageſime habens gratiaꝫ vt decem primo die eliciat actũ vt vnũ quo vult ieiunare propter deũ. Secundo die eliciat actum vt vnũ vel vt dimidiũ: vel quartã ꝑtem gradus. Iam per te talis non merebitur per aliquem iſtorum actuum: cũ nullus eoꝝ eliciatur ſecundũ totã inclinationem gratie quã habet: ſed hoc conſequens eſt falſum. Et iſte adimplet preceptũ de ieiunio homo non tenetur elicere actum alicuius intentionis ad hoc ꝙ preceptum impleat: ſcilicet ꝙ actũ exterioꝛẽ faciat oĩbus bonis circunſtantijs amictum quacũq; intentione graduali data. Forte dicis ꝙ meretur ĩ decimo actu virtute precedentiũ vt de cauatione petre cõtingit: primo lapidem prima gutta non cauat neq; ſecunda. ꝛ ſic deinceps ad vnã certã guttã vſq; ſit gratia exempli decima Ita dicit opinans. Sed cõtra hoc arguitur. ¶ Vltimꝰ actus non fit ſecundũ totam inclinationẽ gratie ꝛ priores actus preterierunt. ergo ad meritum nihil faciunt ſed hoc parum te mouet. ¶ Vlterius arguitur ſaltẽ habebitur ꝙ ſi talis decederet in penultimo die vel antepenultimo vel in quocũq; tempore quo actũ hꝫ remiſſioꝛem ipſa gratia: ꝙ non plus premiabitur ꝙ̃ ſi nihil feciſſet. ¶ Sed dices culpam euitat: ſed gratiam ꝛ gloriam non ꝓmeretur. certe illud eſt abſurdum ꝛ viã dei gratis arctare. Preterea reſpondentis analogia reſponſionẽ inficit: quod probatur ſic. Prima gutta in cauatione lapidis tollit aliquid ſalteꝫ aliquid aufert qꝺ patet. Si prima gutta nihil tollit neq; ſecũda neq; tertia. Infero ergo neq; decima que non eſt maioꝛis vigoris ꝙ̃ prima prout ſupponitur. Si dicas prima gutta diſponit ad ablationẽ partis: ſimiliter ſecunda: ſed nihil aufert. queritur que eſt illa diſpoſitio? vel eſt mollificatio lapidis ꝛ hoc nõ lapis mãet ſemper equaliter durus. Propterea pro illo dicto cõmuni dicatur quelibꝫ gutta equaliter tollit de lapide ceteris paribus: hoc ẽ ſuppoſita equali intercapedine a prima ſcaturigĩe gutte ad locum cadentem equali velocitate et grauitate. Sed ante determinate partis ablationẽ nõ dicitur cauatio. ¶ Vltimo ex hac poſitione arguitur hec concluſio ꝙ adultus baptizatus adimplens preceptum de dilectione dei non plus ꝑmiabitur ꝙ̃ vnus adultus baptizatus. Hec concluſio non ẽ admittenda ergo neq; poſitio. Et intelligo concluſionẽ de duobus baptizatis eodem tꝑe: puta tꝑe legis gratie ceteris oĩbus paribꝰ puta ꝙ nec fiant ꝑces plus ꝓ vno ꝙ̃ pro alio. hoc dico ꝓpter aliquos exiſtimantes preces circunſtantiuꝫ poſſe gratiaꝫ baptizati meritoꝛie augeri quod in qͣrto reprobauimus: ſed tales meandros omnes ſecludamus. Probatur tamen cõcluſio. ſint Soꝛtes et Plato adulti baptizati: moꝛiatur Soꝛtes protinus poſt baptiſmũ decedat cum gratia baptiſmali vt octo. Plato diligit deum vt vnũ ter vel quater. Iam Plato per te non merebitur plus gratie vel gloꝛie ꝙ̃ Soꝛtes. ergo cõcluſio vera. Propterea dicitur concluſiue ꝙ quelibet actus qͣtũcũq; paruus elicitus a gratia eſt meritoꝛius et noue gratie: et noue gloꝛie.

¶ Diſtinctionis. xxvi. Queſtio. ij.

Circa iſtam eandẽ diſtinctioneꝫ vbi magiſter loquitur de gratia operante et cooperante. ¶ Querit̃ vtruꝫ actus meritoꝛius ꝛ non meritoꝛius ſunt eiuſdẽ ſpeciei in genere nature. Hic tenet ſanctus doctoꝛ ꝙ non et propterea dicit in ſeptimadecĩa diſtinctione ꝙ attritio et contritio ſpecie diſtinguuntur. licet ſint circa idẽ obiectũ adequatum: et hoc Dionyſius ciſtercienſis inſequitur: hereſiꝫ addens ꝙ actus reprobozum non ſunt meritoꝛij: quod Guido Carmelita cogebatur retrahere. vt ex articulis pariſienſibus patet: et eodemmodo dicere debebat. ꝙ Magdalena ꝛ nullus predeſtinatus demeruit: qꝺ iterꝫ eſt ſecunda hereſis: ſed quia hoc alibi improbaui iſtius

tum principale ratione proſequamur. ¶ Cõtra iſtã poſitionem arguitur ſic probando ꝙ actus meritorius et non meritorius ſunt eiuſdem ſpeciei in genere nature: de genere moris non contenditur: quia clara eſt reſponſio in illo. Ponatur ꝙ Sortes diligat deũ in peccato mortali ſic ſcilicet ꝙ illa dilectio erit actus bonus moraliter: penitudine ducatur Sortes: ⁊ cõtinuet eundez actum ſcilicet illã dilectionez tunc ille idem actus qui prius erat nõ meritorius efficitur meritorius: ⁊ de ſpecie eſſentiali in ſpeciem eſſentialem non labitur actus. ¶ Secundo arguitur ad idem ſi actus meritori⁹ ⁊ nõ meritorius non eſſent eiuſdẽ ſpeciei: hoc propterea foret quia cauſe effectiue illoꝝ actuũ ſpecie diſtinguntur ſed hoc nõ ſufficit enim: quia illo dato actus vero precedẽs habitum: ⁊ act⁹ ſequens habitum non eſſent eiuſdem ſpeciei. ¶ Et vltra ſequit̃ habit⁹ product⁹ ab aliquo actu non inclinat in ſimiles actus in ſpecie ſpecialiſſima cũ actu a quo emerſit. Et vlterius ſequit̃ ſi ſecũdus actus ſequens habitum diſtĩguitur ſpecie ab actu precedente habitum: ꝙ habitus ꝓductus a ſecundo actu ſpecie differret ab habitu ꝓducto a p̃mo actu. Patet per fundamẽtum: quando cauſe effectiue in actib⁹ vel habitibus intellectus vel voluntatis diſtinguntur tunc effectus diſtinguntur. Et demũ ſequitur ꝙ ſemper priores actus et habitus ſpecie diſtinguntur a precedẽtibus. Iſte concluſiones ſunt abſone in morali philoſophia ⁊ contra doctrinam Ariſtotelis ſecundo ethicoꝝ. ¶ Sed hic dicis ꝙ actus precedens habitum ⁊ ſequẽs ipſum dũmodo naturaliter acquiritur ſunt eiuſdem ſpeciei: quia licet voluntas non poteſt ita intenſum actuz habere ſine habitu ſicut cũ habitu: tamen ꝑtem illius actus poteſt tenere ſine habitu. Secus eſt autẽ de actu illicito: ac ſubſtracta gratia voluntas nec poteſt totuz actum nec partem eius continuare. Vere iſtud eſt volũtarium: ita facile poteſt dicere ꝙ voluntas poteſt actũ ꝓductum a gratia ſecundum totũ vel ſecundũ partem continuare in abſentia gratie: non autem poteſt continuare actum in toto vel in parte ab habitu naturali ꝓductum. Nullum videtur diſcrimen. ¶ Tertio arguit̃ diligat aliquis crebro Platonẽ charitatiue propter deum a pleriſq; talibus ꝑnatur habitus charitatis: Modo habitus inclinãt ad ſimiles actus actibus: a quib⁹ emanauerunt. ¶ Quarto arguitur ad idem. ex iſta poſitione ſequitur ꝙ actus charitatis eſt intrinſece bon⁹ ſed nullus talis eſt dandus prout nunc ſupponitur. Et ꝙ ſequatur patet ſic. non ſtat illum actum eſſe quin eliciatur a gratia: ⁊ ſi ſic eſt bonus ⁊ eſſentialiter talis cũ non ſtat ipz eẽ quin ſit talis. ¶ Quinto ex iſta poſitione ſequitur ꝙ aliquis actus a nobis libere elicitus habet vltimũ inſtans ſui eſſe completũ hoc cõſequens nõ admittitur quod patet octauo phyſicoꝝ. Probo tñ conſequentiaz: diligat Sortes Platonẽ actu intenſo. vt octo charitatiue. iterea tp̃is peccet mortaliter ꝑ remotionẽ de p̃ñti: ⁊ ſic hoc inſtans remotio de p̃ñti: tunc gratia vt octo eſt in hoc inſtanti ꝗ in nullo inſtanti poſt hoc erit ſecũdũ ſe vel aliquid eius: ſemꝑ loquor de actu ꝓducto a gratia ⁊ de actu ab ea non producto q̃ſi actũ elicitum a gratia Platonis deus non acceptaret nõ eſſet meritorius: et eſſet eiuſdem ſpeciei cum actu meritorio ſortis: ſed hoc non eſt contra principale: propterea Sexto ex hac poſitione ſequitur ꝙ aliquis poteſt mereri premiũ infinitũ ſecundũ legem: hoc conſequens eſt falſum Nullũ enim tale alicui viatori vnq̃ dabit̃: oſtẽditur tamen conſequentia: eliciat aliquis actũ in inſtãti diligẽdi deũ (ſic doctor cui⁹ eſt hec poſitio admittit) tunc ſi hõ eliciat actũ de neceſſitate cõtinuat per tempus alioquin non videtur quomodo aliquis poteſt euitare infinitatẽ meriti vel demeriti: Sed hac via euadere nequis quod probo. ſicut ille actus in inſtanti elicitionis liber eſt: ita ẽ in quolibet inſtanti continuationis cuius probatio eſt quia i facultate ſua eſt peccare mortaliter quocunq; inſtanti dato inchoabit illũ actum: et ꝗ primũ peccabit mortaliter actus deſinet eſſe: qꝛ erat meritorius. ergo ſponte iſte actus continuatur. ¶ Septimo ſic arguitur. idem actus credẽdi eſt elicitus a fide infuſa ⁊ non a fide infuſa in intellectu. ergo volũtas poteſt habere eundem actum numero vel in ſpecie cuz charitate et ſine charitate. conſequentia tenet. Tũ primo non minor eſt voluntas in ſuo actu in hoc poſſe ꝗ intellectus in ſuo. Tum ſecundo principium ſuſtinendi poſitionem in vtroq; habet equale robur. Probat̃ antecedens ſi quis aſſenſiſſet huic xp̃us moritur per breuem moꝛulã ãte mortez: ⁊ ſic continuando vnũ aſſenſũ poſt mortem xp̃i: iam fides infuſa poſt mortem nõ inclinabit quia non eſt actus fidei ſed erroneus: ante mortẽ tamen bene inclinabat. ¶ Octauo arguitur idẽ ẽ act⁹ fidei informis ⁊ fidei formate. ergo idem actus eſt meritorius et non meritorius. Propterea teneo ꝙ actus meritorius et non meritorius ſunt eiuſdem ſpeciei.

¶ Dubitat̃ an gratia et charitas ſũt vna res. Similiter an ſit in eſſentia anime vel in eius potẽtia. adẽt idem an cooperetur ad actum meritoriuz. Reſpondetur licet aliqui ſolẽnes doctores inter illas ponant diſcrimen reale ⁊ ꝙ gratia eſt origo ipſius charitatis ⁊ aliarum virtutum ſicut alie potentie originantur ab eſſentia anime. In hoc nullã apparentiã video: ſi eſſent abſoluta realiter diſtincta creata ⁊ neutrũ pars alterius deus alteꝝ poteſt ſeruare reliquo corrupto: ⁊ ſic aliquis erit deo gratus per gratiam infuſam ⁊ nõ charus vel contra: quod non eſt dicendum. Item non ẽ ponenda pluralitas ſine neceſſitate. Item quintodecimo de trinitate capitulo octauodecĩo charitas diuidit inter filios regni ⁊ perditionis et omnia que dicuntur de charitate infuſa gratie cõueniunt ⁊ e conuerſo: ergo inane eſt inter eas ponere diſcrimẽ. Nõ reſpondeo ad rationes iſtorum doctoꝝ: quia apud ſcholaſticos viros non ponderarentur. ¶ Ad ſecundum dicitur cum eadem res ſit eſſentia ⁊ potentia anime gratia eſt in eſſentia ⁊ in ipſa potentia. ¶ Ad tertium dicitur affirmatiue quod patet dicit Auguſtinus hyponoſticon reſponſione tertia. Recte arbitror liberum arbitriũ comparari iumẽto: ⁊ gratiam ſeſſori: ſed ſeſſor eſt motor: ergo liberi arbitriũ gratia eſt motrix.

¶ Diſtinctio. xxvij.

Hic videndum eſt quid ſit virtus: et quid ſit actus: vel opus eius. Virtus ẽ (vt ait Auguſtinus) bona qualitas mentis: qua recte viuitur: qua nullus male vtitur: quam deus ſolus in homĩe operatur: ideoq; opus dei tãtum eſt. ſicut de virtute iuſtitie: idẽ Auguſtinus docet ſuper illum locum Pſalmi

ALEXANDER … FERDINANDVS

Feci iudicium et iuſtitiam ⁊c.

¶ Diſtinctionis .xxvij. Queſtio vnica.

Circa hanc diſtinctionem vigeſimamſeptimam queritur an liberum arbitrium cū gratia poteſt mereri aliquid de condigno. Hic altercatio eſt inter doctores potius verbalis in multis ꝙ realis. Aliquibus negātibus ꝙ aliquid poſſimus mereri de condigno. Alijs oppoſitum aſſerentibus: ſed ſententiam tenentes modum loquendi vulgarem non aſpernemur. Et imprimis dicitur cum ꝓ actibus noſtris non meremur vitam eternam: ſic ſcilicet ꝙ ſi deus eā non daret iniuſte ageret: quia deus nulli obligatur nec poteſt iniuſte agere. et per cōſequens nō eſt actus iuſtitie ꝯmutatiue ꝓprie inter actū meritoriū ⁊ premiū vite eterne: nec eſt valor equiualens rei ad rē: nec eſt actus iuſtitie diſtributiue: quia ī illa habetur reſpectus ad perſonas eas compādo ad earū merita: reddendo premia in ꝓportione geometrica: quod hic non ſeruatur: ⁊ cum non eſt valor idem ſecundū proportionem arithmeticam non eſt ꝓprie iuſtitia commutatiua ſed magis ꝓprie eſt actus liberalitatis. Nec eſt iuſtitia diſtributiua: et cū vtraqȝ iſtarū ſpecierū quandam conuenientiam habet: ⁊ potius cum ꝯmutatiua extēdendo terminū iuſtitie poteſt vocari iuſtitia pro illo qḋ fit cum conuentione ex liberalitate dantis et facto exhibito ab operante: ita ꝙ decet liberalem dñm dare ꝓmiſſam ſubdito facienti qḋ ī ſe eſt. ¶ Iſto notato ponūtur ꝯcluſiones. ¶ Prima. Liberū arbitriū cū gratia meretur premium de condigno patet concluſio: qui meritis eſt dignus eſt: quia eſt in gratia ⁊ facit actū bonū ⁊ hoc eſt eſſe meritū de condigno non ſecludo auxilium ſpeciale. Cōſequētia tenet quia ſic loquentes termio vtunt. ¶ Et cōfirmatur iſtud ſi aliquid obſtat ꝙ aliqs non poteſt hac via mereri de condigno hoc eſſet q: modus loquendi non eſſet conformis ſcripture: ſed hoc eſt falſum Eccleſiaſtici vigeſimoſecundo: merces mea mecum eſt reddere vnicuiqȝ ſecundū opera ſua. Et Luce decimo. Dign⁹ eſt mercennari⁹ mercede ſua. ⁊ de ſe Apoſtolus loquens ſcdē ad thimo quarto. Bonū certamen certaui: curſum conſummaui: fidē ſeruaui: ideo repoſita eſt mihi corona iuſtitie quā reddet mihi dñs in illa die iuſtus iudex: Juſtus iudex ergo ſecundum iuſtitiā ⁊ hoc eſt premiari condigne. ¶ Secunda concluſio eſt. Aliquis ē act⁹ meritorius de cōgruo ⁊ eſt actus bon⁹ factus in peccato mortali: cōgruit dare gratiam ⁊ gloriam pro illo actu ſi peccatū mortale non impediret: et hoc eſt mereri de congruo. ¶ Contra primā concluſionem arguitur ſic. Roma. viij. Non ſunt cōdigne paſſiones huius tp̄is ad futuram gloriā que reuelabitur nobis. Similiter Luce ſexto. Cum feceritis queciīqȝ p̄cepta ſunt vobis dicite ſerui inutiles ſumus: quod facere debuimus fecimus. Et ergo patet per gentilē Philoſophum octauo Ethicoꝝ. diis parētibus ⁊ magiſtris nemo poteſt regratiari ad condignū. ¶ Et cōfirmatur Eſay. ſexageſimoquarto. Quaſi pannus menſtruate vniuerſe iuſtitie noſtre. Reſpondetur ꝙ he auctoritates intelliguntur de noſtris actibus conſideratis in ſe ⁊ ſic non meremur de condigno vt dictum eſt. ¶ Aliā concluſionem impſitiarum non impugnabo ſed ī ea eſt aliqua difficultas apud ꝯmuniter loquentes: deteſtās ſua peccata preterita ante infuſionem gratie hȝ actum meritoriū de congruo poſt gratiam infuſā: actus ē meritorius de condigno: ſed in quarto diximus ꝙ deteſtatio rite circūſtantionata momentanea eſt cōtritio ⁊ ſic eſt gratia et per conſequens actus meritorius de condigno in illo inſtanti: cum gratia eſt preſens ad illum concurrit niſi ad hoc eas quod in primo inſtanti gratia infuſa non cogit ad actum meritorium: ſed tunc erit difficultas. Si actus deteſtandi pure partibiliter eliciat per vltimū inſtans non eſſe: Jam non dabitur inſtans ī quo voluntas hac deteſtatione informatur quin in illo erit meritum de condigno: quia in aliquo inſtanti priori quocunqȝ dato prius erat gratia cum per vltimū inſtans non eſſe habuit originem. ¶ Sed ſuper hoc in ſeptimadecima diſtinctione in quodā argumēto (quod ſenticoſum vocaui) aliqūe imaginationes recitate ſūt: quare vt omnia quadrent aliter vocaui meritū de congruo ꝙ cōmuniter loquentes: ſed non nego quin actus meritorius de congruo erit actus meritorius de condigno quod ſic patet. diligat ſortes deum puta volendo ipm̄ eſſe deum vel aliquid aliud bonum predicatum ei competere: et ſit cū hoc in peccato mortali. Nō debes dubitare poſſibilitatem caſus: quo admiſſo continuando illum bonum actum meritorium de congruo deteſtetur ſuum peccatū: iam idē actus erit meritorius de cōdigno. Eodemmodo ex actu meritorio de condigno poteſt fieri actus meritorius de congruo: patet continuādo bonum actū qui fuit elicitus in gratia: poſtea ī peccato mortali. Etiam in aliqua acceptione congrui act⁹ meritorius de condigno eſt meritorius de congruo. nihil aliud eſt congruum in vna acceptione vulgari ꝙ cōueniens et ſic omne condignum eſt congruum. tamē capiendo congruum vt excludat gratiam ⁊ condignū vt gratiam includat ⁊ ab ea prodeat: nihil in eodem tempore adequato eſt actus meritorius de congruo ⁊ de cōdigno.

¶ Diſtinctio .xxviij.

Id vero incōcuſſe ⁊ incūctanter teneamus: Liberum arbitriū ſine gratia preueniente et adiuuante non ſufficere ad ſalutē et iuſtitiam obtinendā: nec meritis precedentibus gratiam dei aduocari: ſicut Pelagiana hereſis tradidit. Nam vt ait Auguſtinus in primo libro retractationum: Noui heretici pelagiani liberum ſic aſſerunt voluntatis arbitrium vt gratie dei non relinquat locum: quam ſecundū merita noſtra dari aſſerunt ⁊c.

¶ Diſtinctionis .xxviij. Queſtio prima.

Circa hanc diſtinctionem
vigeſimamoctauã: vbi magiſter
loquitur ad quid valet liberum
arbitriũ: ⁊ de errore pelagiano
rũ. ¶ Queritur an liberũ arbitriũ
poteſt actum moraliter bonũ eli
cere ſine ſpeciali dei auxilio? Cir
ca pñtem queſtionẽ gemine inue
niuntur poſitiones. Quarum vna
tenet ꝙ voluntas hominis non poteſt elicere actũ mo
raliter bonũ ſine dei ſpeciali ope: nec poteſt dictare in
tellectus hoc recte eſſe agendum vel nõ agendũ: cũ omi
bus circumſtantijs debitis in eſſe actui: ⁊ do ꝙ itellect⁹
recte dictet de omnibus circumſtantijs volũtas nõ po
teſt ſe cõformare illi dictamini. Ex prima parte ſequitur
tertia pars. Propterea prima parte probata: vltima
per ꝯñs colligitur. Prima ergo particula probatur au
ctoritate Auguſtini i de prede. ſãctorum ait. ꝙ quicquid
⁊ anteꝗ̃ i xp̃m crederet ⁊ cũ credidiſſet bene operatus
eſt Cornelius totum deo dandũ eſt: ne forte quis extol
latur. conſtat aũt ꝙ Cornelius ãteꝗ̃ in xp̃m crederet ni
hil operatus eſt bene meritorie ad ſenſum illũ: ſed tan
tum bene moraliter. Itẽ primo libro ad Simplicianũ
in ſolutione queſtionis ſecunde circa principiũ dicit. ꝙ
nihil boni fit a cathecuminis ſine adiutorio gratie dei.
⁊ tamẽ opa illorum non ſunt meritoria eterne vite. Unde
⁊ ibidẽ dicit ꝙ tanta eſt gratia dei in illis quanta nõ ſuf
ficit ad obtinendũ regnũ celorum. Ex his patet ꝙ act⁹ bo
ni pãſe moraliter deo attribuuntur auctori. Qui autẽ
mali non eodẽmodo ipſi attribuuntur. patet per eundẽ
ſecundo libro de baptiſmo paruulorum ad Marcellinum
vbi ait. Malã voluntatem vtiꝗ̃ non habemus ex deo.
Itẽ infra. extolli in ſuperbiam ꝓprie volũtas eſt homi
num non operis dei: neꝗ̃ enim ad hoc eos cõpellit aut
adiuuat deus. Et ibi etiam vult. ꝙ omnis bona vo
luntas in nobis ſit a deo: aliter non poteſt ſecundũ ipſũ
ſaluari illud verbũ Apoſtoli. Quid enĩ habes quod nõ
accepiſti: quod intelligendũ eſt etiam de voluntate bo
na moraliter tñ: ſicut iam ex dictis aliqualiter ⁊ ĩfra ple
nius apparebit. Item de verbo Apoſtoli ſer. ix. Cõfite
re ĩquit a deo te habere quicquid habes boni: a te quic
quid mali. ¶ Ex his ꝯcluſionẽ probo Primo ſic homo
non poteſt abſꝗ̃ ſpeciali dei auxilio facere aliquẽ actũ
moralẽ non culpabilẽ. igitur homo nõ poteſt abſꝗ̃ ſpe
ciali dei auxilio facere aliquẽ actum moraliter bonũ.
Cõſequentia probatur quia alias aliquis act⁹ culpa
bilis eſſet bonus moraliter contra primam ſuppoſitio
nem. Antecedens probo auctoritate ⁊ rõne. Auctorita
te enim Auguſtini in de correct. ⁊ gratia capitulo. xlvij.
liberũ arbitriũ ad malũ ſufficit: ad bonũ autem parum
eſt niſi adiuuetur ab oĩpotente bono. Item in epiſtola
ad Hylariũ ſyracuſanũ circa pricipium. Valet itaꝗ̃ li
berum arbitrium ad bona opera ſi diuinit⁹ adiuuetur:
deſertum vero diuino adiutorio qualiber ſcientia legis
excellat nullomodo habebit iuſtitie ſoliditatem: ſed in
flationem impie ſuperbie: ⁊ exitioſũ timorem. Itẽ de
verbis Apoſtoli ſer. xij. prorſus ſi adiutoriũ dei deſue
rit nihil boni agere poteris: agis quidẽ illo nõ adiuuã
te libera voluntate ſed male: ad hoc idonea eſt volũtas
tua que vocatur libera: et male agendo fit dãnabilis an
cilla: cum dico tibi ſine adiutorio dei nihil agis boni di
co: nam ad male agendum habes ſine adiutorio dei li
beram voluntatem. Item in libello de predeſtinatione
diuina: liberũ vero quod a deo habemus arbitriũ ꝓno
ad nequitiam lapſu fluit: ⁊ cũ ad ꝟtutis indolẽ dei au
xilio deſerente nihil poſſit ad genus omne peccati ido
nea fultum virtute ſubſiſtit tũc In omnibus predictis
patet accipi auxilium non pro influẽtia gñali ſed ꝓ au
xilio ſpeciali: quoniam ſine influentia generali liberũ
arbitrium nullũ malum agere poteſt: ⁊ tamẽ predicte
auctoritates dicũt ipm ſine auxilio dei ſufficere ad ma
le agendum. Item Sapientie octauo non poſſum eſſe
continens niſi deus det Nõ eſt ſermo de auxilio dei ge
nerali quia ſic nõ poterat eſſe incõtinens niſi per auxi
lium generale. Joannis quītodecimo. Sine me nihil
poteſtis facere. Et ad Romanos nono. Non eſt volen
tis neꝗ̃ currẽtis ſed miſerentis. Et prime ad Corinth.
quarto. Quid enim habes quod non accepiſti? Et bea
tus Gregorius vigeſimoſecundo moraliũ ſup illõ Job
trigeſimo primo. Si oſculatus ſum manum meam ore
meo: ait ſic. Sãcti viri ſciunt ſe non ꝟtute propria: ſed
p̃ueniente ſuperna gratia ad meliora vota vel opera cõ
mutatos: et quicquid ſibi mali ineſſe cognoſcũt de mor
tali propagine ſentiunt meritum: quicquid vero boni
in ſe inſpiciunt immortalis gratie cognoſcunt donũ: ⁊
qui de accepto munere debitores fiunt qui et p̃ueniẽ
do dedit eis bonum velle quod voluerunt ⁊ ſubſequen
do conceſſit bonũ poſſe quod volunt. Uides dicit q̃ q̃d
m ali ſibi ineſſe conſpiciunt ſancti cognoſcũt venire de
mortali propagine: quicquid vero boni cognoſcunt eſſe
donum immortalis gratie. Innumere auctoritates ad
hoc adduci poſſũt ꝙ homo nõ poteſt abſꝗ̃ auxilio ſpe
ciali ſufficienter cognoſcere quid nolendum vel volen
dum: agendũ vel non agendũ in his que pertinẽt ad vi
tam moralẽ: vel ipſe pro dãnatione prime culpe non in
currit ignorãtiã agendorũ vel a tali pena ipſe abſꝗ̃ dei
gratia ſe ſufficit liberare. Patet conſequentia. ſꝫ vtra
ꝗ̃ pars conſequentis falſa eſt ⁊ contra doctrinam ſan
ctorum de prima parte per Auguſtinũ. 3. de libe. arbi. ca.
trigeſimonono. ⁊ Encheridij. xxviij. ⁊ eodẽ libro. lxxxix.
patet falſitas ꝑtis ſecunde: de vtraꝗ̃ etiam ſimul parte
Primo retrac. cap. nono. vbi ait ꝙ ad miſeriã iuſte dã
nationis pertinet ignorantia ⁊ difficultas quas patitur
homo omnis ab exordio natiuitatis ſue: nec ab iſto ma
lo quiſꝗ̃ niſi gratia dei liberatur. Confirmatur q: ipſe
libro ſexto contra Julianũ. capitulo. xxvi. p̃miſſo ꝙ quĩ
bet a natiuitate ⁊ ignorantiam ⁊ concupiſcentiã trahit
Subdit ignorantia minuitur veritate magis magiſꝗ̃ lu
cente. Concupiſcentia minuitur charitate magis ma
giſꝗ̃ feruente: nihil boni horum duorum eſt a nobis: non enĩ
ſpiritũ huius mundi accepimus: ſed ſpiritũ qui ex deo
eſt: vt ſciamus que a deo donata ſunt nobis. ⁊ ſunt ꝟba
Apoſtoli pri. ad Corinth. ij. Si aũt minuitio ignorantie
non eſt a nobis ſed a deo cõſequens eſt per locũ a maio
ri ꝙ conſumptio non ſit a nobis vel expulſio. Item idẽ
libro ſecundo de baptiſmo paruulorum ad Marcel. No
lunt inquit homines facere quod iuſtũ eſt ſiue ꝙ latet
an iuſtum ſit: ſiue quia non delectat. Et ſubdit. ignoran
tia igitur. Et infirmitas vitia ſunt que impediunt vo
lũtatem ne moueatur ad faciendum opus bonum: vel
ab opere malo abſtinẽdũ vt et innoteſcat quod latebat:
ſuaue fiat quod non delectabat: gratia dei eſt que homi
num adiuuat voluntatẽ. Ex his ſequuntur aliqua. Pri
mo homo facilius poteſt eligere actum malũ ꝗ̃ bonũ
actum malũ cũ auxilio dei generali elicere poteſt. ⁊ cũ
illo eodẽ auxilio nullum actum moraliter bonũ p̃ducere
re poteſt: ſicut declarat Ambroſius libro nono ſup Lu
cã de fletu Petri bis negauit et nõ fleuit poſt tertiã ne
gationem reſpexit cũ dñs ⁊ fleuit Nõ eſt ſermo de cor
poralibus oculis quibus eum dominus reſpexerat.

¶ Secundo ſequitur nemo meretur primam gratiam de congruo vl' de condigno: primus actus datur gratis ſaltem voluntas preuenitur a deo gratis ſicut et ipſa gratia. ¶ Tertio ſequitur nemo poteſt habere rectum dictamen de aliquo agendo ſine peculiari numine ſpiritusſancti. ¶ Quarto ſequitur licet voluntas non ſit libera ad conformādum ſe dictamini recto (libertatē voco ſine ſpeciali dei ope) Ipſa tamen eſt libera ad cōformandum ſe dictamini erroneo. ¶ Ultimo ſequit̄ quare xp̄ianus credit et nō Mahometan⁹ vel quare iſte xp̄ianus bene viuit et nō ille: Eſt cauſa. iſte eſt ſpecialiter vocatus a deo vel ab eo adiutus: non autem ille: vel ſi ambo vocentur vnus ſalutari monitioni acquieſcit / alter vero non. ¶ Sed contra dicta arguitur. Ex iſto ſeq̄tur q̄ deus eſſet acceptor perſonarum: conſequens eſt falſum ergo et antecedens. Falſitas tñ cōſequentis patet Jacobi. ij. Si perſonas acceperitis peccatum operamini Et hoc patet Actuum decimo. ¶ Secundo argui t̄ ad idem. Ex dictis ſequitur. q̄ aliquis eſſet deuinctus aliqua facere ſuis humeris impia: et ſic eſſet obligatus ad impoſſibile: ſed hoc eſt falſum. igitur et antecedēs: falſitas conſequētis patet per Hieronymū in explanatione fidei ad Damaſum papam Anathema ſit dicere deum obligare ad impoſſibile. Pleno ore omēs p̄dicant ad impoſſibile nemo obligatur. Conſequentia tamen patet: Sortes obligatur diligere deum et facere actum bonum quem tamen facere non poteſt. igitur. ¶ Ad p̄mum negatur cōſequentia. Ille eſt acceptor perſonarum qui vnam perſonā alteri perſone iniuſte prefert capiēdo iniuſte contrarie. Ex iſto patet. q̄ hoc modo de⁹ non eſt acceptor perſonarum nec talis eſſe poteſt Patet tū primo. nulli eſt deuinctus et ex illo ſequitur ſecundum non poteſt properā agere. Secundo ſequitur q̄ Ep̄us dans beneficium idoneo. relicto equaliter idoneo non accipit perſonam: quia licet hoc faciat iniuſte contradictorie non tamen cōtrarie. Ex dictis patet q̄ hoc modo capiendo terminum ſemper in vitiū ſonat: et ſic in morali philoſophia et theologia vulgariter accipitur. Alio modo quis poteſt dici acceptor perſonarum qui hūc et nō illum capit ſic deus capit perſonas. Auctoritates dicētes deum non eſſe acceptorem perſonarum termino vtūt in priori ſignificātis. Uel ſicut p̄z ex ſerie littere Beatus Lucas vult dicere q̄ non ſolū acceptat iudeos: ſꝫ et grecos et barbaros. Si queras quare iuſtum et nō illū acceptat? ¶ Reſpondeat̄ cuius vult miſeretur et quē vult indurat. ¶ Ad ſecundum nego conſequentiam licet nobis ſit impoſſibile facere actum moraliter bonū ſine dei ope ſpeciali: non tamen eſt ſimpliciter impoſſibile: hoc patet cum interdum ꝑtialiter facimus actum moraliter bonū: hoc poſſum⁹ quod per alios poſſum⁹ ſicut vulgo dici ſolet. Hoc poſſumus quod per amicos poſſumus. Et q̄ hoc argumentū non debeat te ſic mouere aperiatur ſic. Hō ſecundum aduerſarios tenetur ad actum bonū: et tamē nemo poteſt actū bonū habere ſine influentia dei generali (vt palā eſt) et non propterea aſſeris hominem obligatū ad impoſſibile: ſic dicitur in propoſito: nec diſcrimē eſt vllū niſi quia tu ponis auxiliū generale poſſe ſufficere pro actu moraliter bono: hic autem modus dicit auxiliū ſpeciale requiri. Et iſtō patet per Auguſtinum de perfec. iu. ſexto capite inquiens. Cum videmus claudū qui ſanari poteſt recte vitꝫ dicimus: debet eſſe homo iſte ſine claudicatione. Et ſi debet poteſt: nec tamen cum vult cōtinuo poteſt: ſed cum fuerit adhibita curatione ſanatus: et medicina adiuuerit voluntatem: hoc fit in interiore homīe quod ad peccatum attinet tanq̄ eius claudicationem per eius gratiam qui venit non vocare iuſtos ſed peccatores: q̄r non eſt opus ſanis medicus ſed male habētib⁹. ¶ Tertio arguitur pono aliquem obligatum diligere deum q̄ ſpecialiter auxiliebatur a deo in elicitiōe actuum ꝓductiuorum illius habit⁹: hoc premiſſo ſic argui t̄. Iſte habitus ſine auxilio ſpeciali inclinat ī act⁹ moraliter bonos: quia pono q̄ deus nunc ſolum generaliter auxilietur. ſcđo Ethicorum habitus inclinat in act⁹ ſimiles actibus a quibus emerſit. ¶ Quarto ſic arguitur. idem eſt auxilium ſpeciale dei et generale. ergo ſi ad peccatum ſufficit generalis influentia dei et. ſpecialis ſufficiet. ¶ Ad tertium admitto caſū: ſed dicitur q̄ ille habit⁹ inclinat in ſimiles actus q̄rum eſt de ſe ſed illos producere non poteſt ſine cauſa ſecum concurrente: habit⁹ ſine concurſu potentie non poteſt ꝓducere actum. ſic nō poteſt ſine auxilio ſpeciali dei ꝓducere actum moraliter bonum. ¶ Ad quartum reſpōdetur per propoſitiones. Prima eſt. Licet gratia et virtutes a deo infuſe dicantur ſpecialia auxilia dei: tamen non loquimur de auxilio creato ſed de increato. ¶ Secunda propoſitio auxiliū generale dei eſt auxiliū ſpeciale eiuſdem. Probatio auxilium dei ſiue generale ſiue ſpeciale / non diſtinguitur a deo. et ex illo demonſtrando deum ex poſitore concludere potes auxilium generale eſſe auxilium ſpeciale: tamen illa complexa auxilium generale et auxilium ſpeciale habent alias quid nominis. Auxilium generale dei ſupponit pro deo connotando cōmunem concurſum eius hoc eſt ad omne ens ꝓducibile ſiue fuerit actus bonus. malus. vel īdifferens. auxiliū ſpeciale connotat ſpecialem motū dei quoad bonum alicit. ¶ Ponit̄ alia propoſitio. Auxiliū ſpeciale dei ad peccatum concurrit. Probatur. hoc auxiliū generale dei ad peccatum concurrit. hoc auxilium generale dei eſt iſtud auxilium ſpeciale. igitur. Et pro veritate minoris ſupponatur q̄ deus ſuffragetur iſti vel alteri ad productionem actus boni. Alia propoſitio. Falſū eſt dicere q̄ deus iuuat ad peccatum potiſſimum quoad actū interiorem cum auxilio ſpeciali. ¶ Prior iſtarum propoſitionum nihil aliud denotat niſi q̄ illa res que eſt auxilium ſpeciale ad peccatum concurrit. ¶ Secūda denotat q̄ deus ſpeciali ope peccatū producit vel q̄ producat peccatum ſpeciali ope: quia iterum potes intricaturam facere ſic ſillogiſando: hac ope generali de⁹ peccatum producit: hoc auxilium generale eſt auxiliū ſpeciale. ergo hoc auxilio ſpeciali deus peccatū producit Cōſequentia eſt ſillogiſmus expoſitori⁹: ſinonimitas formam ſillogiſticam non impedit. ergo illa concluſio eſt vera. Patꝫ cum deducitur ex duabus veris: ſed ponendo illos terminos connotatiuos a parte predicati propoſitio erit falſa nec vllomodo inferibilis ex propoſitionibus veris. ¶ Sed contra iſtud arguitur. Ex iſto ſequitur q̄ homo multo facilius producit actum moraliter bonum q̄ actum malum contra vnum correlariū illatum ex hac poſitione. cōſequentia tamen oſtendit̄ Auxilio generali deus ad omnem actum concurrit: et cum auxilio ſpeciali etiam concurrit ad actum moraliter bonum. ergo duo auxilia equiualenter dat in ꝓductione actus boni. ergo facilius eſt actum bonum elicere q̄ malū. quemadmodū ſi duobus gradibus auxilij iuuarem te ad ferendū tuum lapidem / facilius ferres q̄ dando vnum gradum auxilij. Duobus modis huic argumento poteſt homo imaginari reſponſionē. Uno modo ſic: negando q̄ duobus iuuaminibus iuuet ad productionem actus boni: dicitur ad quemlibet actū con

currit auxilio generali formaliter vel virtualiter: id eſt ſi non det auxilium generale: ſpeciale dat. Alio modo concedendo ꝙ duo auxilia dat vel idez duobus modis ⁊ hoc eſt virtualiter deo ⁊ conceditur facilius eſt viro appoſitis iſtis auxilijs habere actum bonum ꝙ̄ malum: ſz quia non cuilibet nec quolibet tp̄e datur ſpeciale auxilium: vbi tamen datur generale: generale reputatur facilius. quia apud plures reperitur. et forte propterea quandam dulcedinem habemus in actibus bonis et ſi ſpirituales ſint: non autez in malis: licet in aliquibus peccatis carnis poteſt eſſe voluptas ſenſualitatis: ſed iſta non eſt ad propoſitum. Sed petis an auxilium ſpeciale plus facit ad productionem actus ꝙ̄ auxilium generale. ¶ Reſpondetur vtrūqꝫ eorum totum actum facit vbi ponuntur. licet non totaliter ⁊ forte plus per auxiliuz ſpeciale ꝙ̄ per generale deus coagit: quare alias vocatur ſpeciale. Iſta ꝓbatio eſt bene tenuis. ¶ Quinto arguitur ex iſto ſequeretur: ꝙ homo eſſz neceſſitatus ad bene moraliter agendum conſequens eſt inconueniens. ergo ⁊ antecedens quia ſpeciali cōcurſu dei nemo poteſt reniti: ſicut xp̄us dixit Paulo durum eſt tibi cōtra ſtimulum recalcitrare. ¶ Sexto arguitur. Ex iſto ſequitur ꝙ aliquis erit actus bonus moraliter in volūtate ad quem voluntas non concurrit: hoc conſequēs eſt inconueniens. ergo ⁊ antecedens a quo trahit originem. Probatur cōſequentia deus per prius producit actum moraliter bonum ꝙ̄ voluntas: tūc in illo priori ille actus erit moraliter bonus. et tunc ad ipſum actuz non concurrit voluntas. igitur. ¶ Ad quintum reſpōdeatur imprimis a l materiā argumenti ponēdo aliq̄s notatiūculas per quas argumētatio eluitur. Triplex eſt auxiliuz dei quoddā generale de quo loquuti ſumus: aliud ſpeciale ⁊ illud allicit vel inſtigat hominez ad bene agendum: ſed non eſt tante efficacie ꝙ hominem neceſſitet. quis poteſt habere illuminationes ſpiritusſancti ſpeciales ad hoc bonū opus vel ad illud ad hanc bonam vitam vel ad illam ⁊ illi impulſui reluctari: ⁊ poſt hac reddet ſe idigniorē ad ſpeciales motiones ſpiritus ſancti. ¶ Tertium eſt auxilium ſpecialiſſimuz quo deus neceſſitat creaturam ad actus bonos nec concurrit cū actibus malis producendis in ea ſicut deus facit in beatis. Iſtud auxilium voluntatem neceſſitat. ⁊ ſic demones ⁊ dānatos homies neceſſitat ſtare in pena. Ex his dilue argumentum tuipſe in forma. ¶ Ad ſextū negaƭ conſequentia. Probatio preſupponit falſuz ꝙ deus in aliquo inſtanti vel tempore illum actuz producat quo voluntas eum non producit quod non eſt verum. deus tamen prius natura/et independenter producit illum actum/creatura autem dependenter: nec hic eſt maior difficultas ꝙ de actu ꝓducto a deo per auxiliuz generale ⁊ a creatura querendo de prioritate illarū cauſarum ⁊ ſicut illic dicitur iſtic dicatur. ¶ Septimo arguitur ⁊ forte apparenter ponendo ſic caſum ꝙ deus precipiat ſorti in prima medietate hore nolle a/⁊ in ſcd̄a medietate velle a/et ponaƭ ꝙ ſortes ex malicia ſua in prima medietate hore velit: quam volitionem continuat in ſecūda medietate hore. Tunc ſic ſortes poteſt iſtum actum in priori medietate hore elicere ⁊ ip̄m in ea continuare cum auxilio generali dei. ergo hoc ipſum poteſt facere in ſecunda medietate hore: ⁊ ſi diffugiū queras dicens ſortem non poſſe illum actum ita diu continuare: ſoluz protrahis morā quia gratia exempli illud tempus adiecimus ſtantibus iſtis: Tunc arguitur vobis ſic. Oēs cauſe que poſſunt aliquem effectum ꝓducere in aliquo tempore. ille eadem poſſunt eundem effectum in ſpecie in alio tempore ꝓducere. Vel ſic melius omes ille cauſe que ſufficiunt inchoare vnum actum ille eedē ſiī hac poſitione noui auxilij eundem actum cōtinuare poſſunt facilius eſt motum cōtinuare ꝙ̄ eundē inchoare. vt patet de primo pulſante campanam ⁊ continuante pulſū ſaltem non eſt difficilius: ſed voluntas cum auxilio generali dei ſufficienter elicuerunt illū actum et ip̄m continuarunt in priori medietate hore: quod patet q2 tunc ille actus erat malus: ſed ad actum malum ſufficit auxilium generale dei. igitur. dicere ꝙ eſt alius actus numero vel in ſpecie propter preceptum eſt ſolum diffugium: quia ponitur ꝙ preceptum nō cadat in ratione obiecti. ¶ Octauo arguitur probando ꝙ auxiliū generale ſufficiat ad aliquem actum bonum: et hoc ſic ad omne peccatum auxilium generale dei eſt ſufficiens aliquis actus bonus eſt peccatum. ergo ad aliquem actū bonū auxiliū generale dei eſt ſufficiens conſequētia tenet in darij maiore in obliquo et minore in recto eadem obliquitate collecta in concluſione quam ſeminaſti in premiſſis. Nec obſtat ꝙ maior ſit indefinita ex parte ſubiecti enunciatiōis ſufficit vniuerſalitas ex parte ſubiecti diſtributiōis et medij: maior ē nota: probatio minoris poſito ꝙ homo per duos actus velit facere aliquod opus exterius. vt puta facere concionem apud populū ꝓpter deum ⁊ ꝓpter inanē gloriaz vel ferre ſcamnū vel quodcunqꝫ aliud opus exterius imperatum a duobus actibus interioribus: ſcilicet bono ⁊ malo: tunc ille actus exterior malus ⁊ peccatum: quia imperaƭ ab actu interiori malo: modo actus exterior non vocatur malus niſi denominatione extrinſeca: quia imperatur ab actu interiori malo ⁊ per eādem rationē ille actus exterior erit bonus quia imperatur ab actu interiori bono. ergo habetur minor ꝙ aliquis actus bonus eſt peccatum que a principio probanda reſtabat: ¶ Ad ſeptimum reſpondetur admittendo caſum ꝙ idē actus voluntatis primo eſt bonus ⁊ poſtea malus vel econuerſo ſed nego ꝙ voluntas creata hominis poteſt cum influxu dei generali illum actum continuare vel elicere: quando eſt bonus in primo inſtanti quo eſt bonus deus ſpecialiter cōcurrit ad illum actuz: vel ſi ponatur vltimū inſtās in quo non eſt bonus puta inſtans mediū illius hore dicitur ꝙ immediate poſt hoc deus ſpecialiter concurrit ad illuz actum ⁊ non in illo inſtanti. Si poſt hoc deus non concurrat cum auxilio ſpeciali illud inſtans mediū eſt vltimum inſtans completū illius actus. Et quando ꝓbas conſequentiā accipiendo illā maximā in qua nodus argumenti latet propter colorem quem ſecū affert omnes cauſe que producunt aliquē effectum poſſunt eūdē continuare: diſtinguitur vel. dūmodo ille actus manet ī eodem genere boni vel mali. ⁊ ſic cōceditur (loquor de bono morali) Si de malo in bonum labatur hoc nego ⁊ potiſſimum in cauſis voluntarijs: vt in propoſito. Ad hoc patent teſtimonia in fronte queſtionis adducta deducunt. ¶ Pro octauo argumento pono propoſitiones ¶ Prima eſt ad alterū illoꝝ actuū elicitoꝝ deus ſpeciali concurſu concurrit ⁊ ad aliū non influit. Patz vnus eſt totaliter bonus ⁊ alter totaliter malus. ¶ Secūda propoſitio. Si quis per eundez actum interiorē vellet facere aliquod opus propter deū ⁊ ꝓpter inanē gliam deus ſpecialiter ad illum actum non cōcurrit. Probatur q2 ille actus eſt ſimpliciter malus. ¶ Tertia propoſitio iſ. e vnus actus non equiualet alijs duobus in bonitate: ⁊ in malicia: probatur. ille actus eſt malus ⁊ vnus alioꝝ actuū eſt bonus: ⁊ alter malus. ¶ Quarta ꝓpoſitio prima fronte poni poteſt. ad illū actū exteriorem

tanꝙ̄ ad actum imperatum deus ſpecialiter cõcurrit. Patet ille actus eſt bonus ⁊ ex illo ſequitur quinta ꝓpoſitio ꝙ ad peccatũ auxilio ſpeciali deus cõcurrit nõ ſtando in hoc ꝙ idem eſt auxiliũ generale ⁊ ſpeciale immo ſi eſſet diſcrimen reale inter hec auxilia per illa non impediretur hec ꝓpoſitio. ¶ Sexta propoſitio deus non concurrit ſpeciali influxu ad illum actum ea ratione qua eſt peccatum ⁊ demeritũ: ſed ea rõne qua eſt meritum ⁊ actus bonus ſed ſatius eſt hic dicere ꝙ auxiliũ ſpeciale ſolũ concurrit ad actum interiorẽ ⁊ tunc non ſequuntur iſte ꝓpoſitiones: ſaltem earum alique que videntur peregrie. ¶ Tertio forte dicis ꝙ ad omnẽ actũ bonum qui non eſt etiam malus deus influentia ſpeciali concurrit. ⁊ iſta reſponſio non eſſet extranea. ¶ Nono arguitur. ſi ad omnem actum moraliter bonum reqꝛratur auxilium ſpeciale dei ſequitur hec concluſio ꝙ ad deceptionem deus ſpecialiter concurrit. hoc conſeqꝰns non eſt admittendum In fine ꝑmi diximus deuꝫ nõ poſſe fallere. Probatur tamen conſequentia aliqua deceptio eſt actus bonus quod patet. capio bonam vetulam militẽ vel agricolã qui audit ꝑlatuꝫ ꝑdicantẽ vnã hereſim occultam: cuius oppoſitũ ipa non tenetur ſcire. vtputa Thobias iunior non habuit vnũ canem: iam ipa volendo aſſentire illi aſſertioni ſui curati ⁊ docti et boni apud omnes exiſtimati meretur. Tũc illa volitio eſt moraliter bona puta volitio qua ipſa vult aſſentire propter deum: ergo pari forma ille aſſenſus qui imperatur ab illa volitione erit bonus: ⁊ ille aſſenſus eſt deceptio igitur. ¶ Decimo arguitur aliquis meretur ſine auxilio dei ſpeciali: immo ſine ope generali vel ſpeciali ergo opinio nulla: antecedens patꝫ precipiat deus alicui nullum actum elicere. Jam talis conformat voluntatem ſuam volũtati diuine: hoc eſt taliter ſe habꝫ ſua volũtas. ſicut deꝰ precipit: ergo talis meret. ¶ Ad nonũ. Altiſſiodorẽſis et pleriqꝫ negarẽt ꝙ illa vetula mereatur: ſed illud reputo falſum ⁊ alibi locupletiꝰ reſpõſionem ſuã: ⁊ impugnauimus. Pro nunc ſine probatione dico ꝙ ipſa meretur volẽdo aſſentire illi aſſertioni propter deũ quã inuincibiliter ipa credit veram: licꝫ ſit falſa: ⁊ tñ ac ſi aſſertio eſſet vera: quia non eſt ſcitũ ĩ facultate vetule veritas vel falſitas illius de illo aſſenſu imperato dicitur ꝙ argumentum bene colorat ꝙ nõ requiritur auxiliũ ſpeciale ad actum imperatũ: ⁊ illa erat vna imaginatio data de actu exteriori. cui magis acquieuimus. ¶ Ad decimũ poſthac erit ſermo cum de pura omiſſione loquemur. ¶ Undecimo arguitur. ꝓbando ꝙ quis recte põt dictare de oĩbus circũſtãtijs actꝰ. Circũſtãtie a/actus nõ ſunt ĩfinite. ſint finite ꝗ̃nqꝫ q̃s poteſt recte iudicare de b/circũſtãtia c/circũſtãtia ⁊ ita de qualibet alia igitur de omnibus. ¶ Duodecimo arguitur quis poteſt formare vnũ ſillogiſmũ ex altera ꝑmiſſarum falſa ⁊ altera vera concludendo concluſionẽ veram quia ex falſo bene ſequitur verũ ſcꝺo priorũ: talis poteſt aſſentire antecedẽti quia ille aſſenſus eſt falſus qui eſt totius copulatiue: ⁊ hoc cum auxilio dei generali. vꝫ ponatur vtraqꝫ premiſſarꝫ falſa. ergo talis poterit aſſentire illi cõcluſioni cum eodem auxilio quia cognitis maiore ⁊ minore ſimul tempore cognoſcitur concluſio Primo poſteriorꝫ. ¶ Ad vndecimũ reſpondetur admittendo finitatem circunſtantiarꝫ: ⁊ ſint gr̃a exempli quiqꝫ ſortes poteſt recte iudicare de quacũqꝫ vna circũſtantia de duabus quibuſcũqꝫ vel tribus ſed non de omnibus ſimul quemadmodũ ſi eſſent quiqꝫ lapides quorum quattuor ſortes poteſt leuare ⁊ non quinqꝫ. Jam quoſcunqꝫ quattuor illorꝫ ſortes poteſt leuare: ſi ⁊ non eos omnes. ¶ Ad duodecimũ admitto caſuꝫ de formatione ſillogiſmi ⁊ conceditur ꝙ talis poteſt aſſẽtire antecedenti ⁊ etiam conſequenti: ſed cum auxilio ſpeciali ſine eo hoc negatur. ¶ Si dicas philoſophi gẽtiles multa poſuere vera. patet in Ethicis Polythicis ⁊ alijs ſcriptis Ariſtotelis. et tamen non eſt dicendum ꝙ ipſi erant illuſtrati ſpecialiter. Reſpõdetur tales gentiles philoſophi erant illuſtrati a deo. ¶ Tertiodecimo arguitur bene ſequitur diligo deum propter vanam gloriam. ergo diligo deum. antecedens eſt ſcitum in facultate ſortis cum auxilio dei generali. ergo et conſequẽs ¶ Quartodecimo ſic arguitur aliq̃s poteſt habere noticiam intuitiuam Platonis cum auxilio dei generali: ſed illa ꝓducit iudicium naturaliter de ꝑdicatis accidentalibus ipſi Platoni conuenientibus. vtputa ꝙ eſt albus vel imberbis. ¶ Ad tertiũdecimum reſpondetur concedendo ꝙ talis poteſt diligere deum deordinate cum auxilio dei generali. ¶ Ad aliud negatur ꝙ poteſt tale iudiciũ verꝫ habere ſine ſpeciali auxilio dei. ¶ Contra iſtam concluſionem poſſũt adduci multe auctoritates. ꝑmo Auguſtinus in de ſpiritu ⁊ littera ſuꝑ illo Apoſtoli ad Romanos. ij. Dum enim gentes q̃ legem non habent naturaliter que ſunt legis faciunt. Dicit ꝙ ab ĩpis infidelibus quedã facta intelligimus vel audiuimus que ſecundũ iuſtitie regulam non ſolũ vituperare non poſſumus: verũetiam merito recteqꝫ laudare. Multas ſimiles auctoritates habet ſed ſolutio vniꝰ eſt oĩm ſolutio. Proterea ſufficit vna pro omnibus et magiſter diſtinctio vigeſima ſexta ait ſic. Ante gratiã ꝑuenientem ⁊ operantẽ quia volũtas bona ꝑparatur in homine, precedunt quedam bona ex dei gratia ⁊ libero arbitrio: ⁊ quedam etiaꝫ ex ſolo arbitrio: quibus tamẽ vitam non meretur neqꝫ gratiam que iuſtificatur. Et poſtea ſubiungit. Non negamus tamẽ multa ãte hãc gratiam ⁊ ꝓpter hanc gratiam fieri bona ab homĩe per liberum arbitrium. vt ait Auguſtinus in reſponſionibus: ꝯtra pelagianos vbi dicit homines per liberuꝫ arbitriũ agros colere: domos edificare ⁊ alia plura bona facere ſine gratia operante. ¶ Reſpondetur quedam ſunt bona ex genere tñ non autem ex circũſtãtijs ſicut Aug. iiij. libro contra Julianũ cap. iꝫ. ait. poſſũt aliqua bona fieri non bene facientibus a quibus fiunt: bonuꝫ eſt enim vt ſubueniatur periclitanti homini preſertim innocenti: ſed ille qui hoc facit ſi amãdo gloriã hominũ magis q̃ dei facit nõ bene bonũ facit: quedã ſunt bona ex circunſtantijs. hoc eſt bona moraliter ⁊ talia freq̃nter infideles faciũt: Non opinor cum eis ꝙ omnes actꝰ infidelium ſunt peccata: interdũ bene moraliter agunt ſed de hoc inferius loqui propono. Ad magiſtrum qui dicit quedam bona fieri ab homine per ſolum liberum arbitrium ⁊ ante gratiam ⁊ preter gr̃am non intelligit de bonitate morali. Alia eſt poſitio apud ſcholaſticos etiam ſatis vulgata ꝙ liberꝫ arbitriũ cũ auxilio dei generali poteſt actum moraliter bonum elicere: nec reqꝛritur iſte concurſus ſpecialis. Hic modus multas auctoritates patrum gloſat ꝙ non fit actus meritorius ſine gratia ⁊ ille fuit error Pelagi. Bene verꝫ eſt ꝙ ille fuit vnus error: ſꝫ videtur ꝙ iſte fuit vnus alius error eiꝰ ꝙ voluntas ſine ſpeciali dei auxilio poteſt actum moraliter bonum elicere. Cõtra partem oppoſitam nõ ſunt ratiões dempta ſcriptura et patrum determĩationibꝰ. Sed cum auctoritates ſcripture ⁊ ſanctorum patruꝫ ⁊ determinationes conſiliorum magis tendunt ad auxilium ſpeciale ⁊ ꝙ liberiores ſumus ad malum q̃ ad bonum: ad illam partem in preſentiaruꝫ magis inclinor.

ſed ſiue indignificetur nr̃a volũtas vel nõ: ſʒ dand[o] deo q̃ dei ſũt. nõ eſt iniuriã facere ceſari: Antiq̃ doctores ſcholaſtici conſeq̃nter poſt p̃res illã p̃tẽ tenuerũt: in q̃bꝰ nõ parũ fidei dandũ eſt in m̃a pendẽte ex auctoritatibus: queãdmodũ eſt iſta. ꝙ pʒ ꝑ Bernardũ in lib. de libe. arbitrio ꝑ Hugonẽ ⁊ magr̃m vbicũq̈ de hac mr̃ia loquuti ſũt: ⁊ ꝑ poſteriores q̃ forma rõis vſi ſũt vt videre ẽ ĩ Altiſſiodorẽſi i mr̃ia de libe. arbi. in btõ Thoma ĩ prima ſcdẽ: ſʒ iſte Gabriel dicat Gregoriũ ſolũ ſic reſtrĩgere liberũ arbitriũ: nõ ſatis ꝯſiderauit ſanctũ Thomã: Immo Gregorius doctorẽ ſanctũ ꝓ ſe adducit quẽ imitatur vide p̃ma ſcdẽ q̃ſtio. cẽteſima octogeſima nona. Male etiã ĩtellexit doctorẽ ſeraphicũ q̃ ꝑ grãm g̃tis datam hoc auxiliũ ſpãle ĩtellexit: ſicut ⁊ Alexãder: tñ eruditi viri Oxonieñſes tenuerũt oppõm: vt ꝯterraneꝰ Okam ⁊ Adã: q̃re modꝰ forte nõ ẽ penitꝰ ĩprobabilis. Sʒ modꝰ cõis quẽ rõabiliorẽ puto plura argumẽta rõne fũdata: (ſicut crebro eſt ꝯ̃ v̾itatẽ) patitur: ſʒ omĩbus nobis occurrentibus ſolutionẽ dare niſi ſumus ꝓut potuimus.

¶ Diſtinctionis. xxviij.

SEcundo circa hãc diſtinctionem q̃rit̃. an q̃s ꝑ liberũ arbitriũ ſine gr̃a p̃cepta dei implere poſſit loq̃r de gr̃a gratũ faciẽte. Pro illo ponũt̃ ꝯcluſiões. Prima. Oĩa p̃cepta d̃calogi quoad ſbam actꝰ põt q̃s ĩplere ſiñ gr̃a. ¶ Scd̃a ꝯcluſio. Nemo adĩplet p̃cepta dei quoad intẽſionẽ p̃cipiẽtis ſiñ gr̃a. ¶ Tertia ꝯcluſio. Aliq̃d ẽ p̃ceptũ quod hõ nõ põt ĩplere ſine gr̃a. ¶ Prima ꝯcluſio ꝓbat̃. ſacerdos ex̃ñs in pctõ mortali dicẽs ſuas horas canonicas: nõ eſt tranſgreſſor p̃cepti de dicẽdis horis: nõ tñ ſtemꝰ in p̃ceptis decalogi: etiã ex̃ñs in pctõ mortali honorãs ꝑentes ſeruat p̃ceptũ de ꝑentũ honore: Idẽ tidem dãs elemoſynã paupi in extrema neceſſitate nõ peccat nouo pctõ in impletiõe illoꝝ actuũ: imo peccaret ſi illos actꝰ nõ faceret. Idẽ eſt ĩplere p̃ceptũ quo ad ſbam actꝰ ⁊ facere illud opꝰ q̃d p̃cipit̃. ⁊ dũmõ actꝰ ſit bñ circũſtãtionatꝰ nõ peccabit ſiue hõ teneat̃ ſtatĩ poſt pctm̃ ſuum peccatũ deteſtari licet nõ confiteri vocaliter: vel datur ei aliquod determinatũ tp̃s ſecundũ iudiciũ prudentis ad deteſtandũ (q̃d rõnabiliꝰ eſt) impñtiaꝝ nõ curo: ſufficit nobis ꝙ actus ab eo factus nõ ẽ pctm̃. Ex iſto ſeq̃t̃ ꝙ q̃ñ hõ eſt in pctõ mortali nõ dʒ nec legere p̃cepta dei ⁊ ſupioꝝ: q: lʒ ꝓ illo tp̃e nõ mereat̃ vitã eternã: nõ tamẽ peccat nouo pctõ: ⁊ peccaret ſi omitteret p̃ceptũ. Et ex illo ptʒ ſi q̃s hʒ rancorẽ in corde ꝯ̃ ꝓximũ quẽ nõ põt deponere. vt ait põt tñ ſi vellet. nõ dʒ nec legere diuina officia. ¶ Scd̃a ꝯcluſio ꝓbat̃. q: talis ꝑ actũ p̃cepti nõ meretur: ⁊ tñ hoc intẽdit obligãs: ⁊ ad hoc dedit hm̃õi p̃cepta vt ꝑ ea mereret̃. Vñ Matth. xix. Si vis ad vitam ĩgredi ſerua mãdata: immo oppõm erat error Pelagij. Sicut Aug. in lib. retr. cap̃. octauo dicit inquiens. Noui heretici Pelagiani liberũ ſic aſſerunt voluntatis arbitrium vt gratie dei non relinquant locũ: eo ꝙ dicũt illam dari ꝓpter merita: ⁊ ſine illa poſſe implere oĩa mãdata. vt ptʒ in lr̃a. Et licet iſta ſit intenſio dei ꝙ hõ mereatur ꝑ opera preceptiz non tñ intẽdit hominẽ obligare ad hoc ſʒ ſub pena peccati obligat ad ſubſtantiã actꝰ ad euitandũ peccatum ſicut dicit p̃cedẽs ꝯcluſio. ſicut Apoſtolus ad Roma. ij. dicit gentes que legem nõ hñt naturaliter ea que legis ſunt faciunt. ¶ Tertia ꝯcluſio probatur adultus tenetur capere euchariſtiam pro loco et tempore: hoc eſt vnum preceptum ⁊ tamen q̃ capit euchariſtiam in peccato mortali talis peccat ⁊ indigne ſumit ⁊ ſibi iudiciũ manducat: vt Apoſtolus dicit prima ad Corinthios vndecimo: ſed ſi homo teneat̃ mereri per dilectionẽ dei in aliquo feſto ſi diligat in peccato mortali adhuc delinquit: quia non meretur: ⁊ ſi illũ actum diligendi nõ haberet duplici peccato peccaret: ſed hoc amplius habet tractãri in tertia de ſanctificatione ſabbati.

¶ Diſtinctionis. xxviij. Queſtio tertia.

TErtio circa hãc diſtĩctionem q̃rit̃ an viator ex puris naturalibus põt ſe ĩmunẽ ꝯ̃ſeruare a pctĩs. Hec q̃ſtio in p̃te dependet ex p̃ma q̃ſtiõe huius diſtĩctionis ſi põat̃ auxiliũ ſpeciale: ſicut Auguſtinus videt̃ ponere ad Hylariũ ſiracuſanũ: ⁊ vbicunq̈ de hac mr̃ia loq̃t̃: vt videre potes: tũc aliq̃d eſt p̃ceptũ q̃d hõ nõ põt implere ex puris naturalibus. immo nullũ p̃ceptũ tale adĩplere põt ex eis: q: ꝑ pura naturalia ĩtelligo ipãm potẽtiã cũ influẽtia dei generali. Sed cũ non eſt ſpecialis mẽtio de auxilio ſpeciali vtar modo loquendi cõiter loquentiũ: et forte modus oppoſitus nõ eſt improbabilis. ¶ Ad queſtionem pono aliquas propoſitiones quaꝝ Prima eſt. Aliq̃d peccatũ ex puris naturalibꝰ hõ de neceſſitate ĩcurrit: patet de omiſſione precepti affirmatiui ad quod hõ tenetur ⁊ hoc ſecundũ modũ cõicare: hec nõ eſt ponenda ſecundũ aliã. ¶ Secunda ꝯcluſio q̃dlibet veniale ſortes põt euitare: potiſſimũ de omiſſione pʒ quocũq̈ tali oblato ſortes põt illud euitare. igit̃. ¶ Tertia ꝯcluſio. Oĩa peccata collectiue ⁊ diſtributiue ſortes põt euitare per breue tempus: Probatur de adulto primo veniente ad annos diſcretiõis: talis viuit ꝑ breue tp̃s ⁊ nullo peccato peccat. Preterea ſi q̃s baptizaret̃ deteſtando oĩa ſua pctã: ⁊ culpa ⁊ pena remittet̃ illi: talis põt ſtare ſine pctõ ꝑ mediũ diem ⁊ dormire in alia medietate illius diei: ꝰ̃ concluſio v̾a. Ex iſta ꝯcluſiõe infero correlariũ hoc. Stat dare adultũ ꝯ̃ legẽ q̃ nullo pctõ actuali tota ſua vita peccet: pʒ ſi iſte occidatur in fine illius diei naturalis. ¶ Quarta ꝯcluſio aliq̃ viatrix creatura que nullo vnq̃ peccato peccauit hoc põt de xp̃ifera virgine: ⁊ infertꝰ patebit. ¶ Quinta ꝯcluſio viator viuẽs diu ſecundũ legẽ cõem non euadit om̃ĩa pctĩ ꝯ̃pa. Ad hanc partem ſemꝑ declinat Auguſtinus: licet dicat ſe nõ velle contendere ſerioſe cũ ponẽte oppoſitũ: tamen dicit ſe adhuc nullũ talem adiueniſſe. Inſuper nos hoc experimẽto cognoſcimꝰ ꝙ vix elabit̃ ſeptimana (heu vix dies naturalis) quin nobis occurrat aliquod factũ vel omiſſum v̾bo/cogitatiõe vel aliter aliq̃d dei offenſiuũ. Sed dices. licet ita ſit in vno noſtrũ non oportʒ illud cõuenire hominibꝰ cõiter: quia hoc eſt apte clari inferre vniuerſale: fateor illa ꝓbatio ſola non ſufficit: ſed ſcriptura et ſancti patres hoc ingenue fatent̃: ergo de vno ſolo non concludimus. Inſuper Prouerbiorum vigeſimo quarto. Septies in die cadit iuſtus: gloſa Singulis di[e]bus per neceſſitatem vel fragilitatẽ carnis vel vole[nt]es vel inuiti peccamus. Si ẽ peccamꝰ venialiter ve[l] [v]elimꝰ vel nolimꝰ videtur ꝙ non oẽ pctm̃ veniale ſit v[ol]ũtariũ. ¶ Ultima concluſio. Viator ſecundum

legem cõmunē poteſt diu viuere. puta poteſt viuere annū vel duos annos ſine peccato mortali Suadetur hec concluſio ſic per cõmunē difficultatē quā p̄res mouēt in quarto: q̄rentes an nõ hñtes mortale peccatū tenēt adimpletionē illius p̄cepti eccleſie. Omnis vtriuſq; ſexus extra de peni. ⁊ remiſ. ad cõfitenda peccata venialia. vbi Alexander Halenſis ad ꝑtem affirmatiuam deſcendit quod Mediauilla ⁊ aliqui alij patres inſequūtur (licet minus ſcite) vt alibi dictuꝫ eſt: ⁊ alij hoc impugnant / ⁊ tñ hi ⁊ illi in hoc cõueniūt ꝙ hoīes ſic poſſunt viuere totū annū ſine mortali noxa. igitur. ¶ Cõtra p̄mā concluſionē arguit̄ ſic. Ex ea ſequit̄ ꝙ preceptuꝫ diuinū eſſꝫ difficillimū ſeruatu. ꝯ̄ñs eſt falſū. ḡ ⁊ añs. ꝯ̄ña tñ ptꝫ cū ex naturalibus hō illa adimplere neq̄t. Falſitas ꝯ̄ntis ꝓbatur Deuteronomij trigeſimo. Mandatū hoc quod ego p̄cepti tibi hodie non ſupra te eſt: Onus meū leue ⁊ iugum meū ſuaue Matth. xi. Item Auguſt. primo libro retrac. capite quartodecio. Pctī reū teneri quēq̄ quia non fecit quod facere non potuit ſūme iniquitatis ⁊ iſanie ē. ¶ Ad primū negatur ꝯ̄ña. ⁊ hoc qñ habet auxiliū ſpeciale ſine eo non modo eſt difficillimū ſeruatu ſed impoſſibile: Uia mandatoꝝ dei in ſcriptura interdū reputatur facilis: ⁊ hoc eſt verū his qui hñt auxilium dei ſpeciale: nec illi recalcitrant ⁊ qui diligūt deū ⁊ mandata eius ſcðm illud Pſalmiſte. pſalmo centeſimo octauodecio. Q̄ dulcia faucib⁹ meis eloquia tua Et octauodecimo. dulciora ſuper mel ⁊ fauū etiā nõnū ꝙ dicit̄ difficile ſeruatu. ⁊ hoc eſt verū reſpectu maloꝝ. vt ptꝫ Matth. ſept. Intrate ꝑ anguſtam portā quia lata porta eſt: ſpacioſa via eſt que ducit ad perditionē: et multi ſunt qui intrant per eā: ꝙ anguſta porta ⁊ arcta via que ducit ad vitā / ⁊ pauci ſunt qui inueniūt eā. Et hoc ptꝫ. ij. Ethicoꝝ. ſolū vno mõ eſt quis bon⁹ quia latitudo mediū ē anguſta: multis modis quis ē nephādus quod lepide per ſagittariū aperit qui facilius ſagittaꝫ remote a meta ponit ꝙ ꝓpinq̄: Et Eccleſiaſtes primo. Stultoꝝ infinitus nūerus: difficile ē aditū ad vitā bonam habere ⁊ facile ad malā: vt de littera Pythagore / y / greco patet vt Uirgili⁹ i opuſculis dicit. Littera pythagore diſcrimine ſecta bicorni Humane vite ſpēm p̄ferre videtur: Nā via virtutis dextrū petit ardua callem Difficilemq; aditū primū ſpectātibus offert: Sed requiem prebet feſſis in vertice ſummo. Molle oñtat iter via leua: ſed vltima meta Precipitat captos voluitq; per ardua ſaxa. ¶ Cõtra ſcðam ⁊ tertiā cõcluſionem ar̄ ſic. p̄ma Ioh. p̄mo. Si dixerim⁹ qm̄ pctm̄ nõ habemus noſipſos ſeducimus ⁊ v̄itas in nobis non eſt: ḡ nullo tp̄e ſum⁹ ſine pctõ. ¶ Rñdetur ex illa auctoritate nõ ꝯcludit̄ ꝙ ſemꝑ ſimus in pctõ: ſꝫ illa auctas vult dicere. ſi dicamus nos nõ eē in pctõ nõ ſum⁹ veraces ſed mendaces: q: nõ ꝯſtat nobis an ſim⁹ in pctõ vel ne. Delicta quis intelligit: inq̄t Pſalmiſta: quia neſcit homo vtrū odio vel amore dignus ſit. ¶ Sꝫ ꝯ̄ hoc arguit̄. Sicut aſſerere dubiū eſt mendaciū ꝓ vna parte: ita eſt mēdaciū ꝓ alia: ḡ ſi in nobis non eſt v̄itas: nec erit v̄itas ī nobis dicere ꝙ ſumus ī peccato. Inſuꝑ ſm̄ Pſalmiſtā Oīs homo mēdax. Pſalmo cēteſimo q̄ntodecio: ſꝫ oē mendaciū eſt pctm̄: ḡ oīs hõ eſt ī pctõ. ¶ Ad primū reſpondetur: qñ dubitamus nec debemus vnū aſſerere neq; aliud: ſed interdū peccatuꝫ capit̄ ꝓ pena debita [illegible] ctõ vel ꝓ natura ꝓclivi ad peccandū: ⁊ ſic ſancti ꝓpt[illegible] r humilitatē ſe peccatores vocarūt: ⁊ ſic eſt ſacerdos [illegible] ꝯfeſ ſus peccatoꝝ confeſſionem repētes in exordio ſa[illegible] ificij: Sed pro eo etiam potes dicere hec oratio ē pro [illegible] ota eccleſia: Illud Pſalmiſte expoſitionem ſecuꝫ af[illegible] rt per illum terminum in exceſſu mentis. Uel dicatur ꝙ intelligit de natura prona ad mentiendum. ¶ Secundo arguitur probando ꝙ illa concluſio alijs aduerſetur. Et hoc ſic. Homo poteſt per breue tempus (vt puta) vnam horam vel diem ſine peccato viuere: et eadem eſt ratio per duos dies quia per quēlibet diem eſt ꝑilis ratio: igitur per totam vitam ſuam. ¶ Reſpondetur. eadem eſt ratio de quolibet die comparato ad aliū: hoc eſt de quolibet die abſolute: ſed non de pluribus diebus ꝯiūctis. Homo poteſt graue pondus per breue ſpaciuꝫ ferre qḋ per longum ferre nequit. Et ꝙtūcūq; augeatur ſua gratia tandem in aliquod veniale incidet. ¶ Contra ſecundam concluſionem arguitur ſic. homo tenetur euitare omnia peccata: ſed non poteſt euitare oīa peccata. ergo homo tenetur ad impoſſibile: concluſio eſt falſa: et non maior: quia peccat ſi non omnia vitat. ergo minor. Sed hic dicitur quodlibet peccatum poteſt vitare etiā per longum tēpus ſecundū legem communem: ſꝫ nõ ꝑ omnia trita analogia eſt: ⁊ propoſito accommodata de exiſtente in naui rimis referta in aquis. Iſte quodlibꝫ foramen poteſt obſtruere: ſed non omnia dum vnam rimā claudit: aqua alias rimas interea tēporis ſubitrat: ⁊ ſic licet quodlibet poteſt vitare non tamē omnia. ſiue terminus capiatur collectiue vel diſtributiue. Sed cõtra hoc arguitur. dum iſte vnum foramen claudit aqua ſuapte natura alia ingreditur ad altitudinem aque nauim circūſtantis: ſed non tot peccata venialia ſimul occurrunt / ſicut imaginaris foramīa in naui. Forte nullum occurrit niſi vnū vel duo et illis occurrentib⁹ poteſt homo ſe conuertere ad deum nulli illorum peccatorum acquieſcendo. ¶ Preterea homo tenetur euitare omnia peccata collectiue ⁊ diſtributiue ī tota ſua vita: ⁊ non poteſt euitare illa omnia in tota ſua vita. ergo ſēper erit obligatus ad impoſſibile. ¶ Ad primū reſpondetur. ꝙ analogia non eſt oīno ſimilis materie quā tractam⁹: nec hoc ſcalā intelligētie req̄rit Fateor ſtat dare tp̄s in quo vix duo venialia occurrūt: forte vnū tātū vel nullū: ⁊ hõ aīaduerſ⁹ ī duoꝝ vel triū occurſu põt nõ dare eis aditum pro breui mora: ſed aliq̄ mot⁹ ſimꝉ ſubrepūt ip̄o nõ aduertēte vel ip̄o fixo circa vnum ali⁹ motus ſubreptiti⁹ ſe ingerit. ¶ Ad aliud ꝯcedit̄ ꝙ homo ſub pena pctī tenetur vitare oīa pctā in tota ſua vita qñ viuit octoagīta ānos ⁊ illḋ nõ ē īpoſſibile: nec ē ꝯ̄dictionem claudens: vt patet de Beata v̄gine: ſꝫ eſt impoſſibile: ei id ē difficillimū factu ꝙ nullo mõ fiet a nr̄a natura corrupta et ad tale impoſſibile poſt peccatum primi parentis nos ſumus obligati. prime Corinthioꝝ quintodecimo in Adam omnes moriuntur. Nonne vides ꝙ homo tenetur diligere deum: et tamen ex puris naturalibus non poteſt. ergo tenetur ad īpoſſibile et niſi adiuuetur: mod oper auxilium dei homo poteſt oīa peccata tota ſua vita euitare. Et ſic iſtud argumentum qḋ pre ſe ferre videtur nonnihil difficultatis / ſcilicet homo tenetur vitare omnia peccata ſua tota ſua vita ⁊ q̄ ſequuntur: eluitur quod diuꝫ mihi primo occurrebat offendiculum preſtabat tenere poſitioneꝫ hanc quā nūc ſuſtineo: ſed in iſta materia morum ſatius cenſui ingenIolum experientijs patrum et noſtris applicare ꝙ in rationibus quas adducis confidere.

¶ Diſtinctio. xxix.

Poſt hec conſiderādū eſt: Utrum homo ante peccatum egerit operāte et coopante. Ad quod breuiter dicit̄/ ꝙ nō coopāte tm̄/ ſ; etiā opāte gratia idigebat: nō quidem ſcdm̄ oēm opandi moduz opantis gratie. Opatur enī liberādo ⁊ ꝑparando volūtatem hoīs ad bonū. Egebat itaqꝫ hō ea nō vt liberaret volūtatē ſuā/ que peccati ſerua nō fuerat: ſed: vt prepararet ad volēdū efficaciter bonū quod ꝑ ſe nō poterat. Nō enim poterat bonū mereri ſine gratia. vt Augu. in enchiridio euidenter tradit ⁊c.

¶ Diſtinctionis. xxix. Queſtio vnica.

Circa hanc vigeſimamnonam diſtinctionem queritur vtrū opa ꝓcedētia ex libero arbitrio ⁊ gratia ſunt nūc equalit̄ meritoria cū opibus factis in ſtatu innocentie. ¶ Ad hanc q̄ſtionē. Rn̄detur ꝑ concluſiōes. Prima ē. Licet aliq̄ in ſtatu nature deſtitute hn̄t ita intenſā gratiam ſicut aliq̄ in ſtatu nature inſtitute ⁊ aliqui minorē ⁊ aliq̄ maiorē: tn̄ gr̄a ſtat⁹ innocētie extēſiue fuiſſ; maior q̄ gr̄a in ſtatu nature lapſe. ¶ Hec ↄcluſio h; quatuor ꝑtes quaꝝ tres vnico ↄtextu ſic ꝓbant̄. Beata virgo ⁊ apl̄i abundantiorē gr̄am habēt q̄ ſortes vel Plato in ſtatu innocētie: q: nō oēs in ſtatu innocētie hūiſſēt gr̄am equalē ſicut nūc nō oēs hn̄t gr̄as eq̄les: Nō aliq̄ hn̄t minorē. p; de baptizatis paruulis ⁊ circūciſis decedētib⁹ an̄ etatē adultā: hoc nō ↄtigiſſet in ſtatu innocētie: ſed de⁹ cepiſſet hoīes ad padiſū poſt vnū determinatū tps ſecūdū ſuū bn̄placitū: in quo aliq̄ pl⁹ meriti fuiſſēt aliq̄ vō min⁹. ¶ Alia pticula p; cū in iſtis duob⁹ ſtatibus contigit dare excedēs ⁊ exceſſū: ⁊ tot ſūt vel fuerūt hoīes vēiſimile ē ꝙ gr̄e fuiſſent eq̄les: Probatio hui⁹ tertie pticule i; ſit tenuis: ē tn̄ vēiſimilis; quod ſufficit ſcdm̄ naturā ſubiectā: Ultima ꝓpō illi⁹ copulatiue p; oēs hoīes in ſtatu illo habuiſſēt gr̄am: ⁊ tot fuiſſēt homies vt apparet tūc ſicut ⁊ nūc: ḡ gr̄a extēſiue tūc fuiſſ; maior: ↄn̄a p; itelligēti. ¶ S; ↄ iſtō ar̄ ſic hoīes iā plus vacāt gn̄ationi q̄ tūc vacaſſēt: ḡ nūc plures ſūt homies q̄ tūc fuiſſēt. Et ↄfirmat̄ nūc Mahometani duas habēt vxores: imo tot q̄t pn̄t alere ⁊ ꝓpterea hic ꝓpl̄s ē mult⁹ vt arena maris vt: p; in Lybia Triquitria ⁊ aliis ptib⁹ quas incolūt: bigamia fuiſſet illicita in ſtatu innocētie. Preterea ſi Adā nō peccaſſet xp̄s nō icarnat⁹ fuiſſet: ſ; xp̄us hn̄t infinitā gr̄am itēſiue ſcdm̄ aīam (vt alias dictū eſt ⁊ latius in terciadecia diſtictione tertii patebit) ergo tota gr̄a hui⁹ ſtat⁹ ē maior q̄ tota illi⁹ fuiſſet: ↄn̄a tenet q: tota iſta gr̄a eſt infinita vna ꝑs eius ē intēſiue infinita ⁊ multe ſunt alie gr̄e. ¶ Et ex iſto ſequit̄ ꝙ beata virgo non fuiſſet mr̄ xp̄i. ⁊ ſic non fuiſſet gr̄a plena ſicut modo eſt. Ad p̄mū ↄcedo an̄s. ⁊ ↄn̄a ē nulla: imo oppoſitū ↄn̄tis ſeq̄t ſcdm̄ Ariſtotelē in ꝓblematib⁹. capiendo vacare gn̄ationi ſicut argumentū capit ꝓ dormitione cū muliere: Qui raro cū mulierib⁹ dormiūt citius generāt ⁊ ipudice mulieres ſe cōmiſcentes multis non pariūt Multorū nūc ipedit̄ gn̄atio ꝑ cibos gn̄atiōi ineptos: ꝑ nimiā quietē dormi: ⁊ ꝑ multa alia: tūc mille fuiſſent ſteriles ⁊ in qualibet copula fuiſſet ꝓles gēita. hoc nūc nō ↄtingit. Et ad illud quod tangitur de Mahometiſtis: ſi plures ſint apō eos neceſſe ē eē pauciores i alia pte vniuerſi: quod patet per ancillas q̄s aliunde emūt Idē eſt quo ad multitudinez prolis ꝙ quilibet habeat vnam: ⁊ aliquis hab; duas in toto vniuerſo niſi multo plures fuerint femine q̄ viri: quod nō eſt veriſimile: nō poſſūt Eropeos illa via excedere niſi ꝓ quāto hic mulieres continenter viuunt: vt de virginibus veſtalibus quas moniales dicimus licet bis colligant ſegetes: et aliqua animalia in anno binos pariūt fetus: hoc nō cōtingit de hominibus in terra vbere glebe: maior ſol; eē populus q̄ in ſolo ſterili: Immaior eſt peſtis apō eos q̄ ſeptētrionales ⁊ ſic nō notabiliter n̄ſates exuperāt ⁊ ſi ſic ſtultoꝝ infinitus eſt numer⁹. ¶ Ad ſcdm̄ aſſumit̄ dubiū ⁊ problematicū de quo alibi ſed illud cōcludit ſolum intenſiue: ⁊ ꝙ non extēdatur quo ad plures perſonas. ¶ Secunda concluſio. Licet homines illi⁹ ſtatus poterant habere actus intenſiores q̄ homines huius: tamen in hoc ſtatu maior eſt difficltas q̄ in illo (loquor de hominibus regulariter ⁊ non de diua v̄gine) Prior pars huius concluſionis patet. In illo ſtatu rōi non cōtrauenīſſet ſenſualitas ſed noſtre effrenes paſſiones tunc per iuſtitiam oīginalē fuiſſent cohibite: ergo tūc voluntas fuiſſet liberior ad feruidos actus eliciēdos. Secūda pars p;. quia magna ope vacam⁹ qua illi poſiti fuiſſent. ⁊ indomita ſenſualitas mortales in multa flagitia ꝑcipitat. ¶ Tertia ↄcluſio. Si Adā elicuiſſet actum intenſū vt quattuor: ⁊ Plato nūc actū intenſu; vt tria: ſtat ꝙ equaliter mereāt̄. Probatio. licet actus ade fuerit intenſior q̄ actus platonis: tamē act⁹ platonis erit cū maiori conatu: ⁊ per conſequēs cū maiori difficultate: ſ; exceſſus conatus aliquis ꝓt intētioni act⁹ ꝓportionari: ḡ ꝓpoſitū. q: exēplarit̄ ſolū poſuim⁹ nūcꝫ graduū in quattuor ⁊ in trib⁹. ¶ Quarta ↄcluſio. de⁹ dat plus gratie iā ꝓ actu intenſo. vt quattuor q̄ tūc dediſſet ꝓ actu tante intēſionis. Probatio hō nūc plus meretur q̄ tunc merit⁹ fuiſſet per premiſſā. ergo ei pl⁹ gratie datur. ↄn̄a nō eſt ambigua quia pro actu magis meritorio plus gr̄e confert̄. Preterea gr̄a datur in adiutoriū nature: ſ; n̄a indiget maiori adiutorio i hac valle miſerie q̄ in ſtatu innocētie. ergo nūc gratia locupletior datur q̄ tunc data fuiſſet. Et iſtud poteſt confirmari per plura remedia q̄ deus nūc accipit. vt puta per ſacramēta q̄ nūc exhibet q̄ tūc nō exhibuiſſet: ⁊ ſcd; modū ꝓbabilē nūc incarnat⁹ ē ⁊ tūc icarnat⁹ nō fuiſſet. ¶ Contra ſcdaz p̄ſētis ↄcluſiōis ar̄ ſic. difficltas ex pte opis ſie ex parte obiecti ſolū auget meritum ⁊ nō difficultas prouemens ex parte operantis: ſed difficltas que nūc eſt in elicitione actus prouenit ex culpa: immo cape vnū actum ade vt tria poſt peccatum: ⁊ actum intenſum ei⁹ vt quattuor ante peccatum: difficultas quam habebat in ſecundo actu ei contigit a ſua culpa: pari forma nos ſumus concepti in peccato oīgiāli quod eſt nobis culpa: ⁊ difficultas noſtra propterea nobis prouenit: ergo nunc magis meremur per actum vt tria q̄ tunc meriti fuiſſemus. Solum manet vna propoſitio ambigua probanda: ſcilicet ꝙ difficultas in operante non auget me… tum: quia da oppoſitum ꝙ talis difficultas meritum a… geat: ſequitur hec concluſio ꝙ caſtramergus et quo… ci… iqꝫ genere intemperantie vl̄ alterius vicii irretitus pl… s merebitur per eundem actum vel ſimilem q̄ tempe… tus: et demqꝫ cōtinens plus merebit̄ ꝑ eūdē actū q̄ c… iſtens in gradu temperantie/ vel gradu heroico qu… la veritate longe alienum videtur: quia tunc a…

culpa lucrũ reportabit. ¶ Ulterius ſeq̃tur ꝙ curialiſta ⁊ aſſuetus nullomõ ieiunare plus merebit̃ ieiunando vnũ diẽ q̃ vnus heremitanus aſſuet⁹ ieiunare: Pono cetera paria oĩa tanta facilitate ⁊ difficultate. et ſic malo ſua nequitia patrocinabitur: ⁊ bono ſua bonitas oberit quod nõ videt̃ admittẽdũ: q2 hoc eẽt retractiuũ a bono ⁊ ad malũ allectiuũ. Et ex iſto ſeq̃tur ꝙ Auarus plus merebitur dando turonũ q̃ liberalis ⁊ q̃ ꝓdigus: cũ ſit difficilius ei dare ſimile donũ cũ aliis duobus. Similes concluſiones abſonas in aliaꝝ ſpẽꝝ vitiis inferre poſſum. Respondet̃: ꝓteruũ immo vix ſciolũ iſte ꝓbationes vel ſimiles expugnarent. ꝓtinus dicit amentia ⁊ ebrietas oẽm rationẽ tollẽtes ⁊ ſi ex culpis qualibuſcũq3 adepti fuerint a toto excuſãt: imo ſm alios ſaltem a tãto: ⁊ ſic alicui patrocinatur ſua culpa ꝙ actus ſuus eſt non pctm̃ vel min⁹ pctm̃ q̃ fuiſſet ſi culpa non p̃ceſſiſſet. Et ſi dicas carentia rationis eſt cã ꝓxima diminutiõis vel ablationis a toto illius pcti ⁊ temulẽtia cã remota: dicit ei ſufficere ꝙ aliquomõ ẽ cã. Et concluſiones q̃s tanq̃ abſonas ſubinfers eas tanq̃ veritati cõſentaneas acceptabit ⁊ potiſſimũ poſt pniaz iniunctã: vt de temulentia contingit ſi q̃s poſt crebrã potationẽ vini pcipit ſuũ cerebrũ incipere turbari: quẽ penitudo ſubit de potu p̃terito talis in ebrietate nõ peccat q2 ſuã culpã emẽdauit ſm meliorẽ mõ quo poterat: hoc ſupponatur. ergo ſi intẽperat⁹ de malis actib⁹ p̃teritis ⁊ habitu genito doleat ꝓponens bene viuere in poſterum. dicit ꝙ plus merebit̃ q̃ ſiluicola: ſ3 quicquid ſit nõ eſt ſimile: caſtigatio ſide vite p̃terite ſic ſolũ volẽdo nõ auget meritum reſpectu talis act⁹ ¶ Propterea rõnabilius rñdetur per ꝓpoſitiones. Prima difficultas ex pte obiecti auget meritũ ceteris paribus: non alias act⁹ martyrii preſtabit actui tpantie equaliter intenſo. ¶ Scða ꝓpoſitio difficultas ꝓueniens ex pte opantis. dũmõ illa difficultas nõ ꝓuenit a culpa ſua auget meritũ: Probat̃ eadẽ ꝓbatione in radice qua ꝓbare poteris priorẽ accipe ꝓbationẽ ad illam ꝓbãdã ⁊ illã huc applicabo. Ex qua ꝓpoſitiõe ſequitur ꝙ ex pentibus incontinẽtibus geniti cõtinẽter viuẽtes plus merent̃ q̃ ꝯtinẽter geniti. patet illa tertia ꝓpõ. quia illa difficultas nõ ꝓuenit ex culpis coꝝ. ¶ Scðo ſeq̃tur ꝙ filii ſacerdotũ ⁊ religioſoꝝ (ſi qui ſunt filios habẽtes) plus merẽtur p act⁹ caſtitatis q̃ filii in cõiugio geniti: ceteris oĩb⁹ pib⁹ hoc dempto. pat3 tales p̃ſumit eccłia incõtinẽtiores a natura. ¶ Tertio ſeq̃tur ꝙ ſanguinei ꝯtinẽtes plus merentur q̃ fleginatici. patet ꝓpẽſiores ſũt ad illecebras ¶ Quarto ſeq̃t̃. ꝙ mulier habens multos ꝓcos ꝯtinẽter ſe hñs pl⁹ meret̃. q̃ illa que ſeruat pudicitiã a paucis inuaſa. hoc pat3. Uirtus laudat̃ ⁊ maiori laude maior vĩt⁹ digna ẽ Non alias Penelopẽ ad ethera efferebat ãtiquitas. Et ex illo fonte ſequitur ꝙ pulchra ⁊ diues pudice viuens plus meretur: q̃ feda vel paup ſuppoſitis his q̃ cõiter ꝯtingũt ꝙ plures habeat inuaſores ⁊ ſemp loquor de iſtis actibus pudicitie ⁊ non impertinẽtibus. Eodẽmodo difficultas ꝓuenit ex pte celi ⁊ ei⁹ influentie auget meritũ in opãte. ⁊ ſic bene nati min⁹ merebuntur ceteris paribus q̃ male nati. ¶ Tertia ꝓpoſitio principalis difficultas ꝓueniens ex culpa actuali ipſius operantis non auget meritũ nec facilitas ꝓueniens ex actu laudabili opãtis diminuit meritũ: qu[...] ſi dicat̃ ꝙ difficultas prouenies ex culpa actuali opr[...]tis auget meritũ: dicere debebis idẽtidẽ ꝙ facilitas [...]quiſita ex actibus ſtudioſis in bono diminuit meri[...] a quo ſobrie aures reſiliũt: ⁊ hoc concedentẽ in ſch[...] religioſi et heremite de domo exploderent ſiue [...] [margin: a / ã / ic / m / lis / pa]

fuerit emendata per pniam ſiue non quia da oppoſitũ per leuem motum pnie malus multo plus merebitur q̃ bonus vel minus bonus q̃ magis bonus. Et hoc pt3 ex diſcurſu argumẽti. ¶ Quarta propoſitio. Lic3 act⁹ ade intenſus vt tria fuit ei difficilior in ſtatu miſerie q̃ ĩ ſtatu originalis iuſtitie: tamen non erat maioris meriti in ſcðo ſtatu q̃ in priori. Hec ꝓpoſitio eſt conſequens ad p̃miſſam. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Sortes in hac valle lachrymaꝝ plus meretur per actũ vt tria: q̃ i p̃e merit⁹ fuiſſet per actum vt tria in ſtatu ĩnocẽtie. Perſuadet̃ hec ꝓpoſitio ſaltẽ ſuadeamus ſic Iſta difficultas nõ ꝓuenit a culpa actuali ſortis ſed ſolũ a ſua originali: ⁊ illa non obeſt. ¶ Scðo p regulã iuris. Pene ſunt reſtringende: hoc ẽ vbi dubitat̃ de maiori pena vel de mĩori pena ⁊ vbi rõnabilis eſt cã ꝓ mĩori pena ꝓ illa iudicandũ eſt Inſup cõiter ponitur mitiſſima pena ꝓ pctõ originali ſaltẽ homines declinant ad medietatẽ illi⁹. ⁊ hoc ẽ rationabile ſi teſtimonia ſcripture ⁊ determĩatiões eccleſie nos nõ vicerẽt ꝙ eẽmus in pctõ originali ꝯcepti: cõſtantes illud negaremus. g̃ nõ debemus plura penalia attribuere pctõ originali q̃ p teſtimõia ſcripture ⁊ determinatiões patrũ ſufficiẽter docemur: rõne illi⁹ ſum⁹ ꝓcliuiores ad malũ ⁊ ineptiores ad bonũ. ſicut pt3 Luce decimo. Hõ quidã deſcẽdebat ab Hirlm in Hierico ⁊ incidit in latrones: q̃ etiã diſpoliauerũt eũ ⁊ plagis impoſitis abiert ſemiuiuo relicto. vbi glo. margĩalis. hoc de p̃mo pente exponit. et hoc ſentim⁹ in poſteritate. Inſuper. ii. ad Thim. ii. nemo corõabit̃ niſi q̃ legitie certauerit: ꝓ maiori certamĩe maior debet̃ corona. hoc p3 de triumpho ⁊ mĩorib⁹ corõis apð Romãõs ⁊ apð Grecos/ dũ politia ariſtocratica fuit ĩ honore. g̃ hoc ẽ rõnabile ĩ lege dei mõ maiores ſũt ĩſult⁹ ĩ hoc ſtatu q̃ in ſtatu ĩnocẽtie. Tũ ex pte dmonũ Tũ ex pte carnis tũ ex pte amicoꝝ dicã ĩimicoꝝ allicientiũ ad hõres caducos vt ad bñficia illicite ⁊ ad cetera id gen⁹ in exaltatiões ſui ſãguis ⁊ vt vna pte potiãt ⁊ p mille alia diſplicibilia in horas occurrẽtia: ita ꝙ experimur illud pacientiſſimi. Iob ſeptimo. Militia eſt vita hoĩs ſup terrã. ⁊ hec ꝓpõ ſi vera ſit ſicut putam⁹ argumẽto p̃ncipali rñdet. Nõ reſpiciatur ad hoc q̃ð di. doctor ſeraphic⁹ hic ⁊ Altiſſiodorẽſis alibi ⁊ doctores cõiter ꝙ act⁹ elicit⁹ a maiori gr̃a ſit magis meritori⁹. vtputa duo eliciũt duos act⁹ eq̃lr itẽſos vn⁹ cu maiori gr̃a ⁊ alter cũ mĩori dicũt ꝙ ille q̃ elicit cũ maiori gr̃a magis meret̃: q̃ð nullo pacto ſalua reuerẽtia doctoꝝ ẽ veꝝ alibi illud ad ꝓpõm ĩpugnauim⁹. nũc aũt tranſeunter illud ſolum recitam⁹ ne in hoc fallaris.

¶ Diſtinctio. xxx.

In ſuperioribus inſinuatum eſt licet ex parte (nõ enim perfecte ſufficimus expõere) qualiter prim⁹ homo deliquerit: ⁊ quaz pro peccato penaz ſubierit: quibus adiiciendum eſt peccatum ſimul ac penam per eum trãſiſſe in poſteros: ſicut Apoſtolus oſtendit inquiens. Sicut per vnum hominem peccatum in hunc mũdum intrauit: ita in omnes homines mors pertranſiit.

¶ Diſtinctionis. xxx. Queſtio p̃ma.

In hac trigeſima diſtinctione campū peccatorum magiſter aperit ab origīali delicto in quo nos originaliter cōcepti ſumus originem capiens. ¶ Circa hanc diſtinctionem primo querit̄ vtrū paruuli omnes in peccato originali cōcipiant̄ (loquor de oīb⁹ alijs a beata virgine) quia de ipſa ſuꝑ hoc inferius erit ſpecialis queſtio. ¶ Rn̄detur ad q̄ſtionem affirmatiue. Probatur cōcluſio affirmatiua, per Apoſtolū ad Ephe.ij. Eramus natura filij ire ſicut ⁊ ceteri: ſed nullus eſt filius ire niſi ꝓpter culpā. ergo in paruulis eſt culpa a principio: ⁊ per conſequens originale peccatum. Et Auguſtinus tertiodecimo de trinitate capitulo ſextodecimo dicit. q̄ non ſolum ipſa mors: ſed omnia huius ſeculi mali dolores laboreſq̄ hominū de peccatorꝫ: ⁊ maxime de peccato originalis meritis veniunt: extende terminū meritū vt demeritū includat. Et Auguſtinus libro de fide ad Petrū. Firmiſſime tene / et nullatenus dubites omnē hominē qui per concubitū viri ⁊ mulieris concipitur cum originali peccato naſci: impietati ſubditū: morti ſubiectū. ⁊ ab hoc natura ire filiū naſci. Inſuꝑ oppoſitū eſt error Pelagij a prībus ī ſancta ſynodo dānat⁹: ⁊ ad Roma. quinto. Per vnū hominē peccatū intrauit in hunc mūdū ⁊ ꝑ p̄ctm̄ mors. ¶ Sed contra hanc concluſionē arguit̄ ſic Aug. de vera religione. Adeo peccatū volūtariū malū ē vt nullomō ſit p̄ctm̄ ſi nō ſit voluntariū: ſed in paruulis ab origine nihil ē volūtariū q2 oēs rōnes inopes ſūt. Et cōfirmat̄ tertio Ethicorum dicit Phūs. Nullus imputabit ceco a natura: ſ3 magis miſerebitur. ergo nec paruulo imputari d3 corruptio a natura: ſ3 oīs culpa imputat̄ hn̄ti eā. ḡ corruptio que eſt in paruulis ab origine nō ē culpa. ¶ Rn̄det̄ q̄uis culpa originalis nō ſit volūtaria volūtate ipi⁹ paruuli: voluntaria tamē eſt volūtate ipius ade a quo natura iſti⁹ paruuli ꝓpagata eſt. Modo iuſtitia originalis p̄mis parētibus collata eſt non tātū: inq̄tū erant ſingulares ꝑſōe: ſed etiam inquantū in eis erant oīa indiuidua ſpēi hūane: modo paruulus ē nat⁹ ſine illa iuſtitia ⁊ ſic conceptus in p̄ctō originali: vel ſub alijs v̄bis et redit in idē3 l3 p̄ctm̄ originale non fuerit volūtariū in iſto. fuit tamē voluntariū in ſuo āte: ſecus eſt de alijs peccatis parētum q̄ad imputabilitatē culpe: q2 illa ꝯuenīūt ꝑſōe eliciēti: Ecce analogiā ſi rex alicui militi in feudū aliquā3 mercē cū agris daret ꝓ ſe ⁊ ſuis ea lege q̄ arcē ab inimico ⁊ regis ⁊ milit3 tueret̄: ſ3 ſi amittat amic⁹ erit ipi militi ⁊ toti poſteritati: ſic in ꝓpoſito iuſtitia originalis data eſt p̄mis parētib⁹ arx q̄dā inexpugnabilis ſi. Ada3 vigilaſſet q̄ arcebat vires inferiores ne rōni rebellarēt: ſed ipe ſuggerente ſerpēte vict⁹ arcē ꝓ ſe ⁊ tota poſteritate amiſit. Ad illō Ariſto. duo dico. Vnū eſt hoc p̄ctm̄ originale negaſſet gētilis Phūs: immo ipm̄ negāt hebrei veteri teſtamēto ſolo gloriātes. Ad litterā ſicut regentes in artibus faciūt de textu Ariſto. in vico ſtraminis ſaltē t̄pe meo. ¶ Scđo dr̄ Ariſtote. loq̄tur de p̄ctō nature. vt tm̄ valet ſicut monſtruoſitas ſicut ipe capit ſcđo phyſicoꝝ. vt p3 de ſlecitate de q̄ loq̄t̄. ⁊ addo ꝑ eandē rōem nemo debebat gibboſitatē Ariſtotelis ip̄roperare. ¶ Scđo ar̄ ad Gala. vi. Vnuſq̄ſq3 onus ſuū portabit. Et Ezech. xviij. Fili⁹ nō portabit i'q̄tatē prīs. Reſpondetur ꝑ ꝓpoſitiōes. ¶ Prima ē argumētū ſuppoſuit falſū: q̄ paruul⁹ puniat̄ ꝓ p̄ctō ade immo punit̄ ꝓ ſuo p̄ctō ꝓprio. ¶ Scđa ꝓpoſitio de⁹ tm̄ punit aliquē t̄paliter in hoc mūdo ꝓ p̄ctō parentū. patet Geneſ nonodecio. Quando deſtruxit Sodomā ⁊ Gomorrā in q̄b⁹ erant multi paruuli ⁊ ſi erant aliq̄ adhuc purgādi ab originali culpa nō puniuit eos eternaliter ꝓ culpis parentū ſed ꝓprijs. Hec ꝓpoſitio etiā pat3 Exod. vigeſimo. Ego ſū dn̄s deus tuus fortis Zelothes viſitans iniq̄tatē prīm in filijs in tertiā ⁊ quartā gn̄ationē eorꝫ q̄ oderūt me: Immo quod magis eſt punit p̄p̄lm ꝓ p̄ctō regis. ſicut pro peccato Dauidis populū puniuit. p3. ij. Regū vltimo. Similiter in politia humana ob crimen leſe maieſtatis filij priuātur hereditate patna: magis op3 reſpicere ad bonū toti⁹ reipublice q̄ ſoli⁹ heredis: nō ſi fili⁹ haberet hereditatē prē cōmittēte crimē leſe maieſtat3 multi principes ſciſmatici molierent̄ multa mala ī principem. ⁊ per conſequēs in rēpublicā vel allecti libidine dn̄andi vel vleiſcendi qn̄ exularent e patria haberēt ſtipendia a liberis: ⁊ homo magis curat de ſe ⁊ liberi3 q̄ de ſe ſolo: immo magis interdū q̄ de ſeipō. ergo ꝓ maiori quiete iuſte eſt illa lex percuſſa ⁊ hoc erit ſcala intelligēcie ade. ¶ Tertia ꝓpoſitio deus nullū punit eternaliter ꝓ peccato alieno Ezechiel. octauodecimo. Anima que peccauerit ipſa morietur. Inſuper nullibi conſtat de tali pena. ¶ Quarta ꝓpoſitio. deus nullū punit tēporaliter in alio mūdo ꝓ peccato alteri⁹. Hec ꝓpoſitio p3 per vltimā ꝓbationē ꝓpōnis p̄cedentis. ¶ Tertio arguitur ſic demōſtrādo ſortē adultū: iſta eſt v̄a ſortes nunq̄ peccauit peccato originali: quod p3 quia ei⁹ oppoſitum nūq̄ habuit vnā de ineſſe verā: iſta nunq̄ erat vera ſortes peccat peccato originali quia ſi ſic maxime fuiſſet verū in primo inſtanti quo aīa informauit corp⁹ ſed hoc nō in illo iſtāti: ſortes nihil rōnis h3 plus q̄ vna belua. ergo falſū eſt dicere q̄ in illo inſtanti peccat. Si neges iſtas ſortes peccauit p̄ctō originali. ergo de⁹ punit aliquē q̄ nunq̄ peccauit quod nō videt̄ cōcedendū3. ¶ Rn̄det̄ in re nō eſt magnū diſcrimē q̄ō illorꝫ dicat̄. et p̄t ꝯcedi q̄ ſortes peccauit p̄ctō originali ⁊ peccat p̄ctō originali primo inſtāti quo aīa informat corp⁹: ⁊ nō eſt icōuenīēs ꝯcedere q̄ peccat p̄ctō origīali t̄pe q̄ nihil rationis h3. An p̄ctm̄ dicat̄ vniuoce ⁊ ſimplr̄ nō multū3 refert: pōt dari vna diffinitio p̄cti eq̄ p̄mo cuilibet p̄ctō cōueniens: l3 vnū ſit alio maius ſicut diffinitio aīalis cuilibet aīali ꝯpetit. l3 hō ſit ꝑfectior alijs aīalib⁹. Si tibi nō placeat admittere hoc mēbrū. Cōcede q̄ de⁹ punit aliquē eternalit̄ q̄ nūq̄ peccauit: ſ3 ſufficit q̄ nullū3 punivit eternaliter niſi ꝓ ſuo p̄ctō. Ex dictis ſeq̄t̄ q̄ p̄ctm̄ originale non eſt tm̄ pena ſed etiam culpa. ¶ Secūdo ſeq̄tur cū certis āte poſitis licet mors. fames. ſitis. ⁊ ceteri defectus ſint in nobis a natura tanq̄ a cā ꝑ ſe: ſunt tn̄ a culpa ſicut a cā remouēte ꝓhibēs. Prior ps ſup⁹ declarabatur. diſtic. nonadecia ſcđa. P3 ꝑ deñ originalis iuſtitie ꝓhibebat̄ oīe leſiuū inducēs corruptionem in corpe. ſed hec iuſtitia eſt ablata per p̄ctm̄ ḡ peccatū eſt cā corruptiōis ſicut remouēs ꝓhibēs. Si forte dubitaret q̄ſpiā q̄re de⁹ iuſtitiā origīalē ita neceſſaria3 ade ⁊ toti poſteritati ꝯtulit talib⁹ p̄tib⁹: ſi illa abrahe vel Iacob collata fuiſſ3 eā ſeruaſſet. Rn̄det̄ cū oppoſito quis fuit ꝯſiliari⁹ eius: ¶ Scđo dr̄ q̄ dedit viro magis idoneo q̄ vnū noīato creat⁹ erat prudētiſſim⁹ cū reru3 maxīa peritia cui nihil deſuit ad bene agendū nec falli poterat: cui ergo accommodati⁹ tanti muneris excellentiam ꝯmittere potuit. ¶ Sed vlterius dubitas ad quid ꝓpoſitū: ita pulchrū paradiſū ⁊ amplum pro eo creauit ⁊ ſua poſteritate cum videt eum lapſurum: et qui ... iuſtitia et paradiſus nec ei nec ſue poſteritati vtilita ... nt. Reſpondetur. ab eterno hoc vidit ſed ſi totū3 gen... humanū debebat eſſe collectū ad imaginationē

nullus non pſcius euentus futuri diſenſiſſet: inmo qli
bet conceſſiſſet qꝫ primis pentibus ⁊ iuſtitia originalis ⁊
padiſus fuit cōmiſſus in cuſtodia. Tū quia cōcs paren
tes erant tūc qꝛ maiorib⁹ nālibus pollebāt. Tū pl⁹
ſcie habebant. tum eis dona gratuita adiecta ſunt: nec
padiſus incolū fit: In illo ſunt Enoch ⁊ Helyas. Etiā
vt prudentiores ſimus cauere a peccato cū primos pē
tes a loco tā excellenti eiecit ꝓpter peccatū non dabit
paradiſū celeſtē. Cui alludit Baptiſta. Sed poſtꝗ ve-
titas fruges ⁊ noxia mala Vipereis decepta dolis ad-
mouit ad ora. Mox aſtrea dom⁹ hominū ptēſa rediuit
In regnū ſublime patris mirat⁹ olympi. Tam celerē
reditū dn̄s qrē inquit ad arces Sydereas ingrata vo-
las terrāqꝫ relinquis: Illa pater fallax hominē deluſit
imago.

¶ Diſtinctionis. xxx. Queſtio ſecunda.

Uperiori queſtione hu-
manum genus peccato origina
li obnoxium oſtēdim⁹ Reliquū
eſt naturā ipius peccati origina
lis explorare: ⁊ ſicut in hac diſti
ctione magiſter dicit doctores ſā
ctos ⁊ ſcholaſticos nō plene hāc
naturā tetigiſſe: qꝛ ſancti docto-
res inqt ſub obſcuritate loquuti
ſunt atqꝫ ſcholaſtici doctores varia ſenſerūt: ſic dicere
poſſumus quos ſcholaſticos nūc dicim⁹ tenebroſe iſtō
tangunt: q̄ concluſiōes ⁊ ꝓbationes ponūt ſcholaſtici a
neothericis dicunt̄ q̄ pſib⁹ lucidiores eē ſolēt. Nō ob-
ſtāte materiā multū inuolutā inuenio Imprimis poſi
tiones ſapientiū q̄s reperio recitabo ⁊ q̄s indigeſtuz ar
bitror refellere cōabor: illi pti adherēs quā rōnabiliorē
cēſeo. ¶ Imprimis eſt vna opinio magiſtri ſniaꝝ (quā mul
ti ſequūt̄) ⁊ eſt hec Volūtas ade peccās in carne ſua/ cā
uit quandā qualitatē morbidaz ſcḋm Auguſti. Hypo.
rñſioni. ex flatu venenoſi ſerpētis caro parentū infecta
ē. poſtꝗ ipi peccarūt: ⁊ ex ꝯſeq̄nti infecta ē caro genito
rū ab eo. ⁊ caro infecta īficit animā ſicut pomū mundū
inficit̄ in manu imūda Et cātur pctm̄ originale ī aīa qꝛ
ſola aīa eſt ſubiectū culpe. Ex quo fit ꝯcupiſcētia in car
ne vel quedā morbida q̄litas ei inherēs pctm̄ origiale
in aiam cāt. ¶ Cōtra hāc pōeꝫ ſic arḡ. Ex iſto ſeq̄t̄ ꝙ cor
pus ꝓducit aliquā q̄litatē in aiam ad quā etiā aīa nul
lomō agit q̄d dico ꝓpt̄ noticiā ad quā actiue ꝯcurrit q̄d
eſt inconueniēs: ⁊ illō patuit in. xliiij. diſti. q̄rti. ¶ Ad
hoc rn̄det Grego. ꝯcedēdo in ꝓpoſito ſꝫ dicit ꝙ difficile
⁊ forte impoſſibile eſt ī alio dare inſtātiā: tn̄ nō eſt negā
dum cū ſancti illud dicāt. ⁊ oppoſitū nō pōt ſufficiēter
ꝓbari. Iſtud nō valet. crebro ſancti de q̄b⁹ loq̄tur con-
tradicunt. ⁊ hoc in ꝓlego quarti ſerioſius ꝓſequuti ſu-
mus ⁊ tūc debem⁹ tenere poſitionē illā q̄ eſt rōni cōfor-
mior. Tū ſcḋo nō tenem⁹ dicta ſanctoꝝ nec phōꝝ ſemꝑ
in ꝓpria forma ſꝫ rōnabiliter exponim⁹ q̄d in ꝓpoſito ē
facile factu: neglecto mgr̄o quē ipe ⁊ multi doctores in
aliis materiis relinquunt. Propterea concedere vnuꝫ
quod nunꝗ extra hanc materiā contigit in reꝝ natura
eſt nouā aperturā gratis facere. ¶ Scḋo ar̄ ad idē. Ex
iſto ſequit̄ ꝙ fomes in carne pōt remitti ad nō gradū
Sꝫ pctm̄ origiale in aīa naturalit̄ pōt aboleri ſine ...
quo ſacramēto ꝯñs eſt maifeſte hereſis. ... añs. ꝯñs ...
colorat̄. ille fomes ī mēbris ꝑ abſtinētiā pōt remitt... vt
per aliquā actionē naturalē. Okam doctor hoc a... ...
tit ꝙ pōt remitti: ſed ꝯ illū videt̄ currere argumē... ...
quidā imitator eius. ſ. Gabriel dicit argumētū ... ...

cludere ⁊ dat inſtātiam calor naturalis dicit ſucceſſiue
remittitur/ ⁊ tn̄ ante mortē viri nūꝗ deducitur ad non
gradū: ſꝫ hec inſtātia nulla eſt: ſꝫ eſt Magnificat in ma
tutinis: homo non viuit calore naturali extincto: qꝛ vi-
ta hominis in hoc conſiſtit: modo hec qualitas non ē de
intrinſeca ratione hominis: Sꝫ Gregorius dicit ꝙ illa
qualitas carnis ex qua cātur fomes in aīa nō augetur
nec minuit̄ eſſentialiter in hoīe: qꝛ ſicut nō eſt gn̄abilis/
ex aliq̄b⁹ corꝑalib⁹ q̄litatib⁹ niſi ex his q̄ in ſemine ex
feruore coitus ⁊ ardēti libidine cāntur: ſic nō eſt ex aliis
augmētabilis: nec ex eaꝝ ꝯtrariis minuibilis. Hoc idē
antiqui doctores dicunt bonam dātes analogiā ꝙ illa
q̄litas nō diminuit̄ in eēntia ſua: bene tn̄ ī effectu ꝑ gra
tiam ⁊ bonā vitā: vt ſi alligaret̄ lapillus alicui⁹ graui-
tatis circa corp⁹ iuuenis auis lapillus īpedit auem a
volatu ſed ſemper minus ⁊ minus diminuit creſcente
potentia ipius auis. ¶ Secundo dicit ꝙ quicq̄d ſit de
illa tamen fomes qui eſt in anima nō minuitur actione
quarūcūqꝫ corporaliū qualitatū ītroducētis ad hoc Au
guſt. lib. v. contra Iul. cap. xx. Alie inquit ſunt reꝝ cor-
poraliū qualitates que ſecum a contrariis tempant̄. et
alie ſunt anime cupiditates q̄ ꝓpterea carnis dicūtur
quia ſcḋm carnē aīa ꝯcupiſcit ⁊c. Iſta vicia nō medicos
illos corpeꝝ querūt ſed gr̄a xp̄i medicāte cāntur ꝓus
vt reatu nō teneant. ¶ Contra primū iſtoꝝ arguit̄ ſic: il-
la qualitas que eſt in ſemine ex feruore coitus per eum
hanc qualitatē generat. ergo vbi ē maior feruor calidi⁹
ſemen: ⁊ plus de illo qualitas. iſta erit maior ⁊ ad maio
ritatem qualitatis in corpore maiorabit̄ fomes in mē-
te: quia ad maiorationē cāe natural' maiorabit̄ effect⁹
cōtra eū. Et ſi cēt talis q̄litas corpea non videt̄ q̄n pōt
remitti: medici nullā ponūt in ſemie cui nō pōt adhibe
ri medicia moderatiua nec eſt aliqua auc̄tas ad oppōm
Quare debem⁹ dicere cū naturalr̄ loq̄ntib⁹ ⁊ nō ꝯfugere
ad miraculū. vbi poſtea introducit Auguſti. nō eſt ꝓeo
quia non eſt talis qualitas ſcḋm Auguſt. q̄ debeat mi-
nui vt poſthac dicemus. ¶ Tertio arguit̄ ſeq̄ret̄ ꝙ nos
eſſem⁹ ꝯcepti in pctis originalib⁹/ ſicut aliq̄ doctores
putāt: ꝯñs ab oīb⁹ aliis negat̄. ⁊ hoc iſte negat cū magi
ſtro. Et ꝓbo ꝙ ſeq̄t̄ qꝛ fomes ī carne in vno erit ītenſior
ꝗ in alio. ḡ q̄litas illa in aīa q̄ ē pctm̄ origiale erit ī vno
intēſior ꝗ in alio: qꝛ ad maiorationē cauſe natural' ma-
iorabit̄ effect⁹. currere ad miraculū q̄d īpedit̄ a ſua cāli
tate ē ire ad ciuitatē refugii. ḡ habebit duas ſcḋas. tres
t̄tias. vel q̄ttuor q̄rtas q̄ꝝ q̄libꝫ erit pctm̄ origiale. Nō
valet effugere dicēdo ꝙ ps pcti origialis nō ē pctm̄ ori-
giale: qꝛ q̄libꝫ ps pcti mortal' eſt pctm̄ mortale: q̄d inte
rius ꝓbabit̄ ſic ē q̄libꝫ ps pcti venial'. pctm̄ veniale. ḡ p
idē q̄libꝫ ps pcti origial' (ſi ponatur q̄litas ī mēte) erit
pctm̄ origiale. ḡ hō erit ꝯcept⁹ in īfinitis pctis origialib⁹
b⁹ cathegoreumatice: cū illa q̄litas quā pōis hꝫ īfinitas
ptes ꝓportiōales ⁊ q̄libꝫ eaꝝ (vt iā oñſū ē) erit pctm̄ o-
riginale Inſuꝑ q̄libꝫ q̄litas ī mēte eſt intēſibilis ſiue ꝑ
remitti vel nō ſcḋꝫ ⁊c. ¶ Quarto ar̄ hac via dubiū erit
an in pñte inſtāti quo q̄s ē in rerū natura ſit in pctō ori-
giali: ꝓpt̄ dubiū an corp⁹ pōt īficere aīaꝫ in īſtāti. hoc a
pleriſqꝫ negat̄ ꝙ aliq̄ cā ſcḋa poſſit aliq̄d agere in inſtā-
ti. Et licet preter rationē negent nō cōſtat ꝙ naturalit̄
illa qualitas habeat totam ſuam actionem in inſtan-
ti. ¶ Quīto arguitur. Ex iſto ſequitur ꝙ Adam ⁊ Eua
poſt peccatū habebāt pctm̄ origiale. hoc ꝯñs eſt falſū
a: tualit̄ ſolū peccabant ⁊ eſt originale reſpectu eorum
qui deſcenderunt ab eis: ꝯñs tamen pꝫ: qꝛ caro primo
rum parentum fuit īfecta per flatum ſerpētis ſicut iſte
dicit. ergo illa qualitas morbida in carne ꝓduxit pecca

tum originale in animam cum ibi erat agens naturale ⁊ paſſum debite applicatum ⁊ bene diſpoſitū ad ſuſceptionem illius peccati more ceterarum animaruꝫ: quo negato queritur de illa indiſpoſitione naturali quā te dare oportebit: ⁊ agens naturale non eſt impeditū. igitur. ¶ Sexto arguitur. ſequeretur ꝙ illa qualitas in carne dato ꝙ producat originale in primo inſtanti ipſum intendit ſucceſſiue: quia ipſum non eſt ſummum in gradu ⁊ illic eſt agens et paſſum. igitur. ¶ Septimo arguit̃ ex iſto ſequitur. ꝙ ſi deus tolleret hanc animam ab hoc corpore: creando aliam animam de nouo que informaret hoc corpus ꝙ hec anima habebit peccatum originale. conſequens eſt falſum. talis non eſt productus ſecundum rationem ſeminalē a primis parentibus: conſequentia tamen eſt lucida quia qualitas eſt preſens et anima que eſt paſſum nec illic eſt impedimentū ad agēdum. igitur. ¶ Octauo arguitur ſequeretur. ꝙ quādo anima ſeparata Angelus vel demon faceret ſe pñtem localiter cum hoc corpore ꝙ habebit peccatum originale: quod eſt falſum. Falſitas conſequentis relinquit̃ nota Cōſequentia tamen patet per medium iam crebro aſſumptum de agente ⁊ paſſo nullo pacto valet dicere. ꝙ requiritur preſentialitas informationis. vt patet inductiue in alijs agentibus ⁊ paſſis propinquis localit̃ ¶ Nono ex iſto ſequitur. ꝙ deus poteſt ſe ſolo cauſare peccatum originale in animam ꝙ iſte non concedit: immo deducit ad hoc in vna ratione / tanꝙ ad incōueniēs conſequentia patet quia peccatum originale non erat actus ſed habitus: ⁊ talem deus poteſt creare ſe ſolo in anima cum anima non vitaliter immutetur ab habitu / nec actiue ad eum concurrit ꝙ ſit habit⁹ hoc vir iſte cōcedit. Ultimo arguitur argumento Ancelmi ⁊ eſt hoc. Poſita ſola abſentia iuſticie originalis ⁊ gratie abſqꝫ alia qualitate vicioſa animā informāte homo in mala deſideria pcilit̃. ſicut Ancelmus exēplificat: in de con. ver. cap. quinto. vbi dat exēplū de fera idomita que ruptis vinculis ſeuit: ⁊ naui q̄ dimiſſo gubernaculo q̄cūqꝫ iactat̃. igit̃. nō ꝓpter hoc apparet neceſſitas ponēdi talē qualitatē. Sꝫ iſte dicit ad hoc argumētū ꝙ q̄uis hō carē s grā ⁊ originali iuſtitia: abſqꝫ alia qualitate vitioſa laberet̃ in mala deſideria. veriſimile tñ eſt ꝙ non oēs ſic vniuerſaliter determiati ad paſſiōes ꝯcupiſcētie ex origine inclinarētur: niſi aliquod viciū ſpeciale cōgenitum eſſet quēlibet incitās ad ei⁹ deſideria. Sed iſtō nō vꝫ. vt videm⁹ in brutiſ. ⁊ ꝓpterea exēplū Ancelmi de fera eſt replica. ꝓpi ſimus ab adoleſcētia ad malū niſi ſenſualitas ꝓ bonos habit⁹ arceat̃. Propter has rōnes ⁊ ſimiles q̄ fieri pñt: ⁊ qꝛ nō eſt petenda pl'alitas ſine neceſſitate hanc poſitionē relinquo. ¶ Sc̄da eſt poſitio cuiuſdā doctoris ꝙ in originali pctō duo ꝯſiderāt̃. vnū tanꝙ materiale. ſ. cōcupiſcētia q̄ eſt q̄dā q̄litas morbida maxime illa que inheret anime. Aliud eſt formale ⁊ eſt carētia iuſtitie originalis debite: ſicut in peccato actuali / ſicut in homicidio eſt aliquid poſitiuum in anima: ſcilicet quidā actus elicitus a voluntate qui ē velle occidere. In exteriori viro ipſe actus occidēdi formale eſt priuatio. ſ. carentia iuſtitie debite ieſſe illi actui q̄ ſi ineſſet actui ſiue interiori ſiue exteriori non eſſet peccatū. Hunc modū duo celebres viri ſequuntur hic modus iterum non videtur rationi conſentaneus qꝛ quo ad materiale argumenta que iam fecimus poſſunt hic applicari: ⁊ vere quod dicunt de formali. ſ. de hac priuatione eſt vnū dictū ab antiquis doctoribus fortaſſe ſatꝭ crudū: nulla iuſtitia debet inherere huic actui que iuſtitia debet inherere odio dei: ſꝫ hoc inferi⁹ in ſuo loco impugnabit̃. iſte diſcipul⁹ Okam putat colligere in vnuꝫ poſitionem magiſtri ⁊ Beati Ancelmi ⁊ ꝙ diſcreparē ſolum verbalit̃ ſed hoc eſt a veritate alienum: ꝓꝫ legenti Ancelmū. ¶ Tertius eſt modus beati Ancelmi dicentis ꝙ peccatum originale nihil aliud eſt ꝙ carentia iuſtitie originalis debite ieſſe: Hoc deducit in ſuo libro de conceptu virginali ⁊ peccato originali. patet capitulo quinto ⁊ ſexto. ¶ In tertio capitulo illius libri om̄e peccatum eē iniuſticiā dicit: ⁊ iniuſticiaꝫ ſolum dicit eē carentiam iuſtitie ſicut ſuperius nos loquuti ſum⁹ de tenebris et nuditate. et hic modus aliquibus tamē reſecatꝭ placꝫ ꝙ dicat de iſta priuatiōe Ponūtur cōcluſiones Prima. Peccatū originale non eſt talis habitus in anima cauſat⁹ a quadā qualitate in corpore nec quo ad materiale nec quoad formale. ¶ Secūda concluſio Non eſt ponenda tal' qualitas in corpore: ſicut illa de q̄ loquuti ſumus. ¶ Tertia concluſio peccatum originale non diſtinguitur ab homine vel anima eius. Due prime concluſiones patent per probationes ſuarū oppoſitarum. ¶ Tertia concluſio probatur peccatum originale per Ancelmum eſt carentia iuſtitie originalis debite ineſſe Sed addo vnā propoſitionē carentia iuſtitie originalis eſt ſubſtantia carens originali iuſtitia apta nata eam habere. quod patet tenebre ſunt aer tenebroſus ⁊ non vnum purum nihil. quod patet Geneſis pmo Deus diuiſit lucem a tenebris et tenebre laudāt dominum: et in noua plaga egypti. Exodi decimo. ⁊ ſint tenebre ſuper terram egypti ita denſe vt palpare queāt purum nihil non poteſt palpari nec eſt denſum. Et licet gloſa interlinearis dicat hoc hyperbolice eē dictum qꝛ tenebre palpari poſſunt ſed magnitudinē tenebraꝝ ſignificauit. hec gloſa litterā reliquit ⁊ ſibi ꝯdicit ſi itelligat tenebras nihil eſſe: quia tunc nō eſſet magnitudo tenebraꝝ. Et Job. xv. In tenebris ſtraui lectū meuꝫ. Et Math. xxij. Mittite eū i tenebras exteriores. Et certe non eſt diuiſio inter diem et nihil nec figmenta laudant dominum. ⁊ hoc tetigimus in decimatertia diſtinctione huius. ¶ Secundo arguitur ſi non audeas concedere hominem eſſe peccatum origiale: hoc eſt propterea quia abſonum iudicas hominem eſſe peccatum: qꝛ peccatum originale eſt peccatum ſine addito ſecundū Ancelmum capitulo tertio. de cōcep. virg. ſed hoc non impedit: quod patet de pura omiſſione que eſt peccatum mortale: ſicut inferius oſtendetur. Ergo oportet concedere hominem eſſe peccatum mortale omiſſio nihil aliud eſt q̄ homo omittens. ¶ Tertio ſic arguitur ante lapſum ade ſolum habuit iuſtitiaꝫ originalem ſupernaturalia que cohibuit inſultus paſſionis ratiōi recalcitrare. Ergo illa ſublata nulla alia qualitate data erit ſufficiens rebellio virium inferiorum ad ſuperiores: qꝛ appetitus rationalis habet delectari in bono honeſto ſemper ratio ad optima deprecatur: ſenſualitas vel appetitus ſenſitiu⁹ fertur in delectabile ſenſualiter quod frequenter honeſto repugnat. ergo hic eſt ſufficiens rebellio in homine per ablationem iuſtitie originalis nō dando aliam qualitatem: quia ſicut dicit Ariſtoteles ꝑmo polyticorum. licet anima habeat ſuper corpus principatum deſpothicum: ſuper ſenſualitatem habet principatum polyticum. ¶ Quarto ſic arguitur et clemen[illegible] dei cum dedit iuſtitiam originalem primis parenti[illegible] ſeruandam ⁊ pro tota poſteritate quaꝫ ſi primi parentes admitterent tranſgreſſores cum tota poſteritate [illegible] carerent: ⁊ iuſtitia eſſet ablata non videtur de⁹ al[illegible] pe[illegible]m ꝓ tranſgreſſione deduſſe. ¶ Quinto nō ē petēda pl[illegible]alitas ſine neceſſitate ſed omia pñt ſaluari q̄ der

FERDINANDI

de peccato originali non ponendo aliquid aliud. ergo propoſitum. Contra iſtam concluſionem arguitur ſic ex flatu ſerpentis fuit infectū corpus primi parentis. (vt ſuperius in hac queſtione allegatū eſt ex beato Auguſtino) ergo oportet ponere aliquam qualitatē in corpore. Item Beatus Auguſtinus in pleriſq; locis dicit peccatum originale eſſe cōcupiſcentiam carnalem: ſeu fomitem tyrannum vel vicium concupiſcibilitatis. vt patet libro ſexto capitulo. xxviij. cōtra Jul. ait. ſic Ego tanq̄ valitudinem malam ex origine viciata ingenitū homini eſſe dico vicium: quo caro concupiſcit aduerſus ſpiritum: Et de eodem paulopoſt ſubdit ex iſto: ⁊ cū iſto hominis malo naſcetur homo: qḋ malum per ſeipſum tam magnum eſt et ad hominis dānationem atq; a regno dei ſeparationem tm̄ habet obligationis: vt etiam ſi de parentibus regeneratis trahatur non niſi quēadmodum in illis ſola regeneratione ſoluatur. atq; hoc vno remedio propoſitus mortis a prole pellatur. Ex q̄ patet. q̄ peccatū originale concupiſcentiam vocat. Itē primo retrac. capitulo quindecimo Cōcupiſcentie reatus in baptiſmate ſoluitur ſed infirmitas manet. Conſtat autē q̄ ſolo peccato quis reus eſt. igitur āte baptiſmum concupiſcentia eſt peccatum. ❡ Ad primum concedo auctoritatem beati Auguſtini q̄ corpus ade poterat eſſe inflatum ſed illo date ſucceſſu temporis illa inflatura poterat curari i alijs: per hoc q̄ proauus meus fuit venenatus ab aſpide non eſt in me aliqua infectio. ❡ Ad illas auctoritates palam eſt q̄ non dicit peccatum originale eſſe actum cōcupiſcendi per concupiſcētiam oportet intelligere quandam promptitudinem ad peccandum: ⁊ hoc eſt verum. voluntas eſt multo prior ad peccandum nunc q̄ erat in ſtatu innocentie. Propterea loco humani generis loquitur Apoſtol9 ad Romanos ſeptimo. Video autem aliam legem in mēbris meis repugnantem legi mentis mee: ⁊ captiuātem me in lege peccati: que eſt in membris meis infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hui9? Ibi gloſa Auguſtini Ad corpus mortis pertinet vt lex membrorum repugnet legi mentis dū caro aduerſus ſpiritū cōcupiſcit: ⁊ tota cauſa eſt: quia frenum cohibitiuū ſenſualitatis eſt ablatū. ❡ Ad illud retrac. vbi dicit cōcupiſcentie reatus tollitur ſed infirmitas manet. hec auctoritas eſt magis pro poſitione quam teneo q̄ pro contraria eſt pro concluſione q̄ ſuſtinemus ⁊ cōtra arguentē. Quero ab arguente an iſta qualitas tollat quā ponis in anima ⁊ in corpore vt: atq; vel alterat: et ſi ſic propenſos vides nos mortales ad miſera facinora. Illis qualitatib9 ablatis ſicut ingenue fatebatur doctor gētiū in loco allegato ⁊ in eodē capite inquiēs. Scio enim quia nō habitat in me: hoc eſt in carne mea bonū: Vbi glo. interlinearis expreſſe dicit in ſenſuali homie hoc eſt in ſēſualitate que inclinat ad malum. Propterea beatus Auguſt. vult dicere concupiſcentia ante baptiſmū eſt culpa ⁊ pena poſt baptiſma eſt infirmitas ſoluz: hoc eſt pena non culpa: hoc eſt ipſa pronitas quam dixi ⁊ dico eē animam vel hominem ante baptiſma eſt culpa ⁊ infirmitas: poſt baptiſma pena tm̄ nō q̄ aliqua qualitas in baptiſmo tollatur vel aliqua in corpore infundatur. licet habitus theologales ⁊ morales in illo infundūtur ſicut in quarto diximus Et iſtud etiam patet per glo marginalē ad Romāos quarto ſuper illo verbo Be i quorū remiſſe ſunt iniquitates ⁊ quorū tecta ſunt p a Vbi gloſa dicit iniquitates origiale pctm̄. ſ. fomes ã. q̄ dicit concupiſcētia vel concupiſcibilitas ſiue lex ti biorū ſiue lāguor nature ⁊ alijs nominibus ⁊ illa ã iẽ ba

ptiſmum culpa eſt ⁊ pena: poſt baptiſmū aūt pena: nō ꝗ culpa que paruulum habilem concupiſcere ſed non cōcupiſcere facit/adultum vero etiam concupiſcere q̄ quidem in baptiſmo remittitur ⁊ trāſit ſecundū reatū ſed remanet ſecundum actum: hoc eſt illa ſubſtātia manet ſerumnis actus eis ſuffragari non poteſt: quia originale peccatum eſt habitus in anima ſecūdū eos Et gloſa interlinearis: ita ſunt in baptiſmo tecta vt vltra nō videantur ad penam recte ſicut in omiſſione pura vbi tollitur omiſſio per contritionem: ſed omiſſio manebit: ſic peccatum originale non deſinet eſſe ſed deſinet eē peccatum originale. ❡ Secūdo arguit̄ cōtra hāc concluſionem. Ex iſta concluſione ſequitur q̄ infinita ſunt peccata originalia vel ſaltem ſunt plura: ſed hoc reputatur inconueniens contra aduerſarium. ergo incido in illud quod cenſui abſonum. ❡ Preterea beatus Anceim9 quinto capitulo de conceptu virginali ad lōgum deducere nititur. q̄ omne peccatum eſt vnum purū nihil ⁊ ſolum priuatio iuſtitie. et per conſequens negaret eē ſubſtantiā: oppoſitū etiam tenet magiſter. ❡ Ad ſecundū reſpondetur in varijs hominibus nō eſt queſtio: ſi ſic ponerent aliqui ſi reputarent accidens indiuiſibile in anima in vno homine eſt niſi vnum peccatum originale. ſ. ipſa anima. Ad beatum Ancelmum ſufficiebat illa negatiua ſecū conuenire negando illas qualitates aliorū Etiam inferius in materia peccatorum eū exponere curabim9. licet ſimus liberi Ad oppoſitum magiſtrum nego: commun9 rationabiliter loquatur: nec ſanctum Auguſtinū habuit pro ſe Nullā auctoritatē Auguſtini inuenio qui cum his que diximus non ita bene exponatur vel exponi poteſt ſicut tenēdo oppoſitū. ❡ Tertio arguit̄. ex iſta concluſione ſequitur q̄ peccatū originale fuit ante primū peccatū ade. hoc cōſequēs eſt incōueniens ⁊ hereticū reputaret. cōña tn̄ ſic arguit̄: hec aīa fuit añ pͥmū pctm̄ ade demōſtrando cuiuſ aīam hec aīa eſt vel fuit pctm̄ originale. ḡ pctm̄ originale fuit añ pͥmū pctm̄: ꝓius ade. cōña ē ſillogiſm9 expoſitori9 ī tertia figura. cōcluſio ē falſa ⁊ maior eſt vera. ḡ minor ē falſa q̄ nūc nō eſt ſermo in inſolubilib9. Amplius ex iſto ſeq̄t̄ q̄ ſortes baptizat9 eēt in pctō originali. hoc cōñs cōcedere ē nephariū. ḡ añs nō eſt ſanū. cōñam tn̄ ꝓbo. q̄ı eo eſt carētia iuſtitie originalis cū debito hñdi eā. ❡ Ad pͥmū cōcedetur ꝓ ppōnes. Prima eſt pctm̄ originale fuit ante primum peccatū ade: hanc propoſitionem probat argumentum factum. ❡ Secunda propoſitio. Peccatū originale fuit in celo. Probatur hec anima fuit in celo demonſtrando animam Beati Petri vel que fuit eius que iam eſt in celo. Hec anima eſt vel fuit peccatum originale. ergo peccatum originale fuit i celo. Eodem modo cum copula de futuro peccatum originale erit in celo. ❡ Tertia propoſitio. Licet concedamus iſtas de extrinſecis temporibus non debem9 concedere illā de pñſenti. Peccatum originale eſt in celo. Immo quodlibet peccatum originale eſt in terra vel in īferno in ſenſu cōpoſito: nec illic eſt aliquod incōueniens plus q̄ hic malus peccator erit in celo/vel magis ad propoſitū peccatum omiſſionis erat in celo. ❡ Vltima propoſitio. Peccatum originale eſt locatum in celo. Illa patet ꝓpter participium locatum. ❡ Vltimum argumentū inquirit rationem peccati originalis. et licet peccatū originale ſit ipſa anima: non tamen pro qualibꝫ anima ſupponit: ſed pro anima informāte corpus vel que corpus informauit connotando / q̄ animam habens fuit genitus ex propagatione duorum ſeminum deſcendentium ab Adam et Eua. Et careat iuſtitia originali/

nali aptus natus illam habere. nec eſt deobligatus ab illo debito. ¶ Ex iſto patet ꝙ Adam et Eua proprie non erant in peccato originali: neuter erat genitus ex propagatione ſeminum: et hoc ptz ex vi vocabuli dicit̄ originale: quia ab origine contractum. ¶ Sc̄do patet ꝙ chriſtus non contraxit originale: q̄ corpus eius nō fuit genitum ex commixtione duorum ſeminum: ſed ex puriſſimo ſanguine diue v̄ginis. ⁊ hoc eſt quod dicit̄ xp̄s non fuit in Adam ſc̄dm rationem ſeminalē: ſed tm̄ ſecundum corpulentam ſubſtantiam. ¶ Tertio patz ꝙ creatus de nihilo vel factus de digito non eſt in peccato originali patet: quia talis non deſcendit per propagationem duorum ſeminuz. puta viri et mulieris deſcē dentium ab Adam. ¶ Quarto ſequitur ꝙ baptizat᷒ baptiſmo fluminis flaminis vel ſanguinis non habet peccatum originale patz: quia eſt deobligatus. et per hoc poteſt excludi beata virgo/vel addatur preuenta/vel aliquid hmōi: ſed de hoc dicemus inferius. ¶ Ultimo patet quomodo originale peccatum dicit̄ traductum ab Adam in poſteros: q̄ ſicut originalis iuſtitia fuiſſz traducta improprie loquendo: pro tanto ſcꝫ q̄ deo infundente q̄libet corpſo ꝯſimilis Ade habuiſſet eam ſicut pater prius habuerat: ſic peccatum originale deo non infundente iuſtitiam originalē traducit̄ ab Adā in poſteros: ſicut analogiam videmus de arte/et hereditate paterna que fuiſſz traducta a patre ad poſteros ſi crimen leſe maieſtatis non incurriſſet.

¶ Diſtinctionis. xxx. Queſtio tertia.

Uperiori queſtione de eſſentia peccati originalis mentionem fecimus: et ipſuz dixim᷒ eſſe carentiaz iuſtitie originalis. Supereſt de illa iuſtitia aliquid loqui querētes de eſſentia iuſtitie originalis. Et pro illo ponuntur alique concluſiones. ¶ Prima. Juſtitia originalis non erat gratia infuſa. ¶ Secunda concluſio. Juſtitia originalis non erat iuſtitia de qua loquitur Ariſtoteles quinto ethicorum. et Juſtinianus inſtitu. de iuſtitia et iure paragrapho Juſtitia. inquiens. Juſtitia eſt conſtans ⁊ ꝑpetua voluntas ius ſuum vnicuiqꝫ tribuens: vbi ponit potentiam pro eius actu vel habitu ponitur perpetua: q̄ ſemper inclinat in habente quantuz eſt de ſe ad iuſtitiam impertiendaz cuilibet. ¶ Tertia concluſio. Juſtitia originalis erat quoddam donum ſupernaturale a deo infuſum in voluntatem faciens parere deo: et vires inferiores cohibens: ne contra rationē inſurgerēt. Probatur prima concluſio gratia amiſſa eſt recuperabilis ſicut toto die videmus: iuſtitia autem originalis ſecundum legem non eſt recuperabilis. hoc euētus rei docuit. ¶ Secundo arguitur ad idez. Juſtitia originalis poſuit tranquillitatez in homine: et oblectamentū in toto homine ad deo parendū: modo cum gr̄a crebro eſt rebellio in toto homine: et caro contra ſpiritum inſurgit: nec hoſpes ab hoſpite tutus. ¶ Secunda concluſio patet. Juſtitia de qua eſt ſermo in ſecunda concluſione eſt habitus acquiſitus: vel ex eis actus nullum habitum ponebant: ſi infuſum. et de Ariſtotele clarum eſt. Nec alij in puro lumine naturali loquētes de infuſione habituum curabant. ¶ Tertia concluſio probatur. Nullus habitus acquiſitus poterat habere tales effectus qui iuſtitie originali attribuuntur. ergo dicendum eſt ꝙ erat donum ſupernaturaliter infuſum. ꝯña eſt lucida. Probatur añs poſuit tranquillitatem in homine: vt voluntas deo pareret et vires inferiores regerentur a ratione ſicut celi ſuperiores mouent inferiores: et non contra. ſi primus homo deum nō offendiſſet: nec vires inferiores vel ipſa bruta homini repugnantia fuiſſent cui alludit Baptiſta. Cuz pater humētes redigens in corpora glebas. Et facie humanos auram ſpiraret in art᷒. Et noua progenies p̄ignā tuta iter in omnez. Altera ammi claras dotes et corporis arma. Juſtitiam celeſte decus ſuperaddidit. vñ Et fati rigidas leges et funera poſſet Uincere. et Ambroſia veſci ſummoqꝫ potiri Etheris hoſpitio. ſuperaqꝫ aſſueſcere meniſ. ¶ Contra tertiam concluſionem arguitur ſic. Juſtitia originalis non erat gr̄a infuſa per primam concluſionem: et erat: ergo erat gratia gratis data: iꝫ cuz qualibet tali ſtat pctm̄ mortale. ergo iuſtitia nō poſuit hanc tranquillitatem de qua ſancti loquunt̄. ¶ Confirmatur hec ratio prim᷒ parēs voluit comedere de pomo vetito: ſed q̄ primū voluit comedere de pomo vetito peccauit mortaliter. Identidem Eua voluit comedere ante Adam: q̄ Adē ſuggeſſerat comeſtionem pomi vetiti: ſed adhuc non perdiderat iuſtitiam originalem/quod probatur ſic per litteram Geneſeos tertio. qui comedit: et aperti ſunt oculi amborum cūqꝫ cognouiſſent ſe eſſe nudos conſuerunt folia ficus: et fecerunt ſibi perizomata id ē ſuccinctoria circa lumbos. Ubi gloſa interlinearis ſimplicitas pudenda videbatur ob deſtialem motum quem experti ſunt. ergo tunc primo iuſtitia originalis erat perdita. et tunc primo percepit ſe eſſe nuduz: deo rñdens. vocem tuam audiui in paradiſo et timui eo ꝙ nudus eſſem et abſcondi me. ¶ Ad primum conceditur ꝙ originalis iuſtitia erat gratia gratis data: ſed licet nunc cum gratia gratis data ſtet peccatum mortale non tñ cum illa. Q̄ primo celebris nō admittit veni. ale cum iuſtitia originali (ſicut ſuperius recitauimus) quare poſtillator in hac parte nō eſt audiēdus admittens grandia mortalia cum iuſtitia originali: ſed dicitur q̄ primum elicuerunt actus de comedendo fructu arboris vetite fuit ablata iuſtitia originalis: ſed deus effectum iuſtitie conſeruabat quouſqꝫ parentes exiuerunt in actum exteriorem: et iſtud conueniebat: quia prima mater conſenſum prebuit de comedendo illo fructu ante virum eius. et licet iuſtitia fuit prius in ipſa amiſſa: ſi ipſa tunc ſuam nuditatem cognouiſſz perterrita clamaſſet. et Adam hoc percepiſſet: et abſtinuiſſet ab eſu pomi vetiti: ſed hoc non decuit: ſed debebat exanien capi de viro fortium mirum in modū a deo adiuto quonam pacto a ſuo creatore relicta fragilis mulier pareret. deus poterat eum impediuiſſe ne perpetraret illud delictum ſed noluit: nec decuit: ſicut nec nos impedit: quia ſic tolleretur omnis libertas merēdi et demerendi: et hoc ſoluit ſecundum argumentum ꝙ deus voluit conſeruare effectus iuſtitie originalis q̄uſqꝫ exterius pateret tranſgreſſio parentum. ¶ Secū[illegible] arguitur ſic. Juſtitia originalis erat quidem habit[illegible]s a deo infuſus oportet dare voluntatem ſubiectum e[illegible]: ſed eſto ꝙ talis habitus voluntatem impellebat a[illegible] parendū deo: tamen appetitus ſenſitiuus naturali[illegible] proſequutus fuiſſet ſuum obiectum delectabile: et [illegible] fuiſſet rebellio virium inferiorum ad vires ſuperio[illegible]. ergo oportet etiam ponere habitus in potentijs

inferioribus:et quod ſunt potentie apprehenſiue. tot ſunt appetitiue. ſcōm multos:vel dato ꝙ ſit vna q̃ eſt probabile. ergo vel erit rebellio in minori mundo dato ꝙ ponas iuſtitiam originalem in volūtate:niſi multas alias iuſtitias ad numerum potentiarū appetitiuarū et apprehenſiuarum poſueris. ¶ Forte dicis conce-dendo tot iuſtitias:ſed vocatur vna iuſtitia collectiue vel vna a principaliori que eſt i volūtate:a digniori cre bro fit denominatio:ſicut tota logica cathegoreumati ce vocatur ſcientia: et tñ in ea multe ſunt opiniones et deliria. ¶ Vel dicis fuit niſi vna iuſtitia originalis in voluntate: et concedis ꝙ ſenſualitas poterat triſtari vel dolere ſi fuiſſet impedita a proſecutiōe ſui obiecti: ſed voluntas adiuta a ſua iuſtitia originali cōpreſſiſſet illum inſultum:nec fuiſſet ab illo victa quouiſmodo:ſi cut celi ſuperiores inferiores mouent et non ꝯtra. nec illa fuiſſet pena que culpam preſupponit:ſed ordo na-ture. ¶ Sed contra vtrumq̄ iſtorum arguitur. habit⁹ quilibet habet inclinationem naturalem ad vnā ope-rationem. et ſemper vniformiter impellit:ſicut ſobrie-tas ad moderate bibendum: caſtitas ad vtendū venere is ſcōm dictamen recte rationis. ergo ita eſt de iſto ha-bitu ꝙ habuiſſet inclinationem ſolum ad vnum actum et ſic multis alijs modis primus parens deliquiſſet.
¶ Rñdetur ꝙ hec replica non concludit:et rationabi lius pro nunc apparet primū membrū ꝙ due erant iu ſtitie originales:et vna collectiue ſicut inter arguendū diximus:quia ſic maior tranq̄llitas ſaluatur inter ci-ues:ſcʒ inter ſenſualitatem et rationē. Propterea po nimus habitū in voluntate:et alium in appetitu ſenſi tiuo in morali phīa ad inſultus paſſionum domādos. ſatius eſt ergo ſic dicere in ꝓpoſito. ¶ Et dicitur ſicut nunc gratia infuſa inclinat in quemlibet actū merito-rium et ſucceſſu tēporis in contraria (ſicut in ſeptima-decima diſtinctione primi dictum eſt) ſic iuſtitia origi-nalis inclinabat in omne illud quod deo placeret: non ꝙ voluntatem neceſſitabat:vt hic euentu rei in Adaʒ docuit:ſed ꝙ vehementer inclinabat ſic ꝙ fuiſſet facili mūʒ factū in oībus deo parere. Et replicis (quas hic cudere potes) illic reſponſum eſt. quare hoc nō vlteri⁹ proſequor. Et melius eſt ſic dicere. cum poteſt hoc ſer-uare ex natura habituum q̄ dicere. ꝙ deus oīa iſta fe cit:id eſt conſeruabat iſtos effectus ꝙ eſſet harmoīa in toto homine ex ſpāli numine dei coaſſiſtentis. cuʒ iuſti tia originali ex pacto diuino:et vbi alijs modis nō poſ-ſemus effectus iuſtitie originalis conſeruare. ad hoc tertium membrum confugerent. ¶ Sed contra iſtud arguitur. Ex iſto ſequitur ꝙ iuſtitia originalis eſt vir-tus theologalis:et ſic Adam habuit quatuor virtutes theologales:ſcʒ fidem/ſpem/charitatem/et iuſtitiam originalem. ¶ Ulterius charitas inclinat ad oē illō quod deo placet. vt patet ex doctrina apoſtoli: de cha-ritate. prime Corinthiorum. xiij. ergo inanis erat hec iuſtitia originalis. ¶ Amplius peſſima tigris lupus vel aliud animal poterat comediſſe Adam/et eum oc cidiſſe. et potiſſimum tēpore generationis. ſcōm illud Maronis tertio georgicorum. Heu male tunc lybie ſo lis erratur in agris:ſed Adam poterat incedere ſol⁹ quoquouerſum. et Eua incedere ſola vbiuis gentiū non fuiſſet ſuſpecta de adulterio ſicut nunc:nec in… e ſa in domo ſicut in Italia vel in oriente:ſed ponend… p deus conſiſtat habenti iuſtitiam originalem cum… es cialiter protegendo. oīa hec ſaluant̄ que aliter ſ… ua ri nequeunt. ergo ſatius eſt tertium mēbrum elig… e.
¶ Ad primum transeat illatum. nunc cōmunite… po-nuntur tres. ſecundum illud apoſtoli. prime Corinthio rum. xiij. Nunc autem manent fides/ſpes/charitas/ tria hec. ¶ Ad ſcōm cōcedo añs:ſed ꝯña eſt nulla: quo ad aliquid iuſtitia originalis charitateʒ excedebat ve hementius inclinabat ad complacendum deo. et maio rem tranquillitatē poſuit in toto hoīe q̄ ponat cha-ritas:et melius eſt habere plura adminicula q̄ vnum ſolum. Propterea dicit apoſtolus. Maior hoʒ eſt cha-ritas. hoc eſt reſpectu fidei et ſpei:non fuiſſet maxima omniū modo reſpectu iuſtitie originalis:ſed gratū deo reddit grā infuſa quod non facit iuſtitia originalis. et ſic ſe habent ſicut excedens et exceſſum. Si ponas pri mum hoīem obijſſe mortem in iuſtitia originali añ da-tam gratiam Rñſio erat creatus in gratia quam amit tere nequibat quin iuſtitiam originalem perderet. Sʒ tenendo oppoſitum ponis nodum in ſirpo. Non erat moriturus:et iterum illo tibi dato non fuiſſet punit⁹: vt pena culpam preſupponens:nec trāſlatus ad ſupe ros:non mirabere ꝙ ex caſu preter legem aſſumpto ꝓ añte ꝯña extra eandem concludas. ¶ Ad tertium. na tura aīaliū erat manſueta. et ſic nullum animal in co-rum dñm rectum inſurrexiſſet. Item per prudentiam: per celeritatem: per ſenſus exteriores/et īteriores om nia illa precauiſſet. Nunc poſt peccatum corpus eſt fa ctum mortale:et ponderoſum. tunc autem corpus agi le habuit ad vulpes capiendas ante Saſonem: ad ce leri⁹ incedendum q̄ Aiax. Oilei. et ad nutuʒ ſuum cor pus mouere poterat. De elementis:vt de igni et aqua rupibus/ vel ſpeluncis non timuiſſet ab illis nos ſa-tis precauemus. immo ipa bruta. ergo circumſpectus parens de latronibus:de Rebin:de vagis Mauris in Aphrica/Egypto/Arabia vel. locq̄ nō oportebit ſtatre iuſtitia originali. Sed dices Cornelius actuum vnde-cimo. habuit grām et erat in originali peccato. Grego rius ſupra Ezechi. tenet ꝙ ante habuit gratiaʒ ante ꝙ eſſet doct⁹ ab extrinſeco. ¶ Rñdet̄ tūc nō erat in pctō originali erat baptizatus baptiſmo flaminis.

¶ Diſtinctionis. xxx. Queſtio quarta.

Quarto q̄ritur circa hanc diſtinctionem An beata dei ge-nitrix fuit concepta in peccato originali. Hec queſtio vtrinq̄ de fenſores habʒ. Propterea rite de hoc peccato loquens Baptiſta ipſam comparat/vel queſtioneʒ hanc potius nexibus lotoniis Gordij:vel errori paſiphaeo. ine quiens. Sed quia longeuam fecit diſcordia litem. Aſ ſimulemq̄ iugi loris que Gordius olim. Nexuit:atq̄ Iouis phrygij ſuſpendit ad aram Dedaleeq̄ dom⁹ er rori Paſiphaeo. Conceptus ne ſacer fuerit vel ſorde paterna Illitus: Ita ꝙ tanta eſt cōtrouerſia inter re-ligioſos in hac queſtione ꝙ pro loco dyalectico locū nō inueneuʒ ab Ariſtotele. nec a philoſophie introducūt locum ab iniurijs. ¶ Pro reſponſione ad queſtioneʒ. ponam aliquas concluſiones. ¶ Prima. Deus pote rat beatam virginem preſeruare a peccato originali. ¶ Secunda concluſio. Ipſa poterat ſteti ſſe in pecca-to originali per vnum inſtans. ¶ Tertia concluſio.

Ipſa nunq̄ erat in peccato originali per inſtans vel tē
pus.et per ꝯñs non erat concepta in peccato origina-
li. ¶ Prima concluſio patet. Deus poteſt facere om̄e
illud quod non claudit contradictionē (quia apud de
um non eſt impoſſibile om̄e verbum) ſed xp̄i ferām vir
ginem non fuiſſe conceptam in peccato originali nō in
cludit ꝯtradictionem. igitur ꝯñā tenet cum maiore.
Et arguitur minor. humanitas chriſti eſt eiuſdē ſpēi
cum beata virgine non erat concepta in peccato origi-
nali: vt prolixe deducit Ancelmus in ſuo libro de con-
ceptu virginali: nec vnq̄ de hoc dubitatum eſt apd̄ do-
ctores. ¶ Secunda ꝯcluſio eſt alibi probata. Diffi.cul
tas eſt ergo probare tertiam concluſionem. Nec ꝯtra
aduerſarios ſcirem illam efficaciter deducere ſecluſis
determinationibus patrum: et in primis adducam ra
tiones conterranei hanc concluſionē etiam tenentis:
Si arguit ꝑfectiſſim⁹ mediator habet perfectiſſimū
actum mediandi poſſibilē reſpectu alicuius perſone
pro qua mediat. ergo chriſt⁹ habuit ſic reſpectu alicu-
ius: et conſtat ꝙ reſpectu nullius habuit excellentio-
rem q̄ reſpectu Marie. igitur reſpectu eius habuit ſic
perfectum actum mediandi. Non eſſet autē hoc verū
ſi nō preſeruaſſet eam a peccato originali quod ptz. Tū
q: non perfectiſſime placaſſet trinitatem niſi preueniſ
ſet oēm nouam offenſam. Perfectius enī placatur of-
fenſus ſi om̄is alia offenſa precaueatur q̄ ſi iterū offen
datur: et poſtea pro toto placatur. ¶ Conſtat autē ꝙ
deus offenditur in culpa originali quā contrahit ani-
ma. Tū quia perfectiſſimus mediator meretur amoti
onem om̄is pene ab eo quem reconciliat. Sed culpa o
riginalis eſt magna pena: immo maior vt dicit q̄ carē-
tia viſionis diuine. igitur ⁊c. Tū q: chriſtus imediati⁹
fuit reparator ab origiāli q̄ actuali: q: neceſſitas īcarna-
tionis xp̄i cōmuniter aſſignatur ex peccato originali.
Sed ſupponitur cōmuniter ꝙ ipē ita fuit mediator ꝑ-
fectus reſpectu Marie ꝙ preſeruauit eā ab om̄i actu
ali. igitur ⁊c. Tum quarto: quia perſona reconciliata
non ſummē obligatur mediatori niſi ab ipo ſummū bo
num habeat: qđ poteſt per mediatorem habere. Sed
innocentia iſta: ſcʒ preſeruatio a culpa contracta vl' cō
trahenda poteſt haberi per mediatorem: ergo nulla ꝑ
ſona ſumme tenebitur chriſto: vt mediatori ſi nullā ꝓ
ſeruauit a peccato originali. ¶ Has rōes in hac diſti-
ctione refellit Gregorius dicens. ꝙ illud añs non ha-
bet maiorem euidentiā q̄ ſi diceretur: perfectiſſimus
mediator habet reſpectu cuiuſlibet ꝑſone pro qua me
diat perfectiſſimum actū mediandi: vt clarum eſt: ⁊ ſic
ſecundū illum modū arguendi probaretur ꝙ etiā om-
nes alios xp̄s preſeruat ab originali a peccato qđ non
eſt dicendum. Preterea iuxta ſcđam probationem de
duceretur ꝙ beata virgo fuit etiam preſeruata ab om
ni pena tēporali corporis et anime: et ab ipſa etiā cor-
porali morte quod vtrūq; eſt falſum. et ꝙ ita deduceret
clarum eſt. ¶ Item ſecundū tertiā probaretur ꝙ plu-
res alios preſeruauit a culpa origīali quod tamen nō
dicitur ab aliquo doctore patet. deductio nam xp̄s: vt
ait fuit reparator immediatius reſpectu originalis q̄
reſpectu actualis peccati. ⁊ per ꝯñs q̄ reſpectu actua
lis mortalis: et ſatis cōmuniter creditur ꝙ plures ali
os preſeruauit ab om̄i actuali mortali: vt Joannē ba
ptiſtam et Hieremiam qui fuerunt in vtero ſanctifica-
ti. igitur ⁊c. ¶ Amplius ſcđm quartā primo probare
tur ꝙ beata virgo in primo inſtanti ſue conceptiōis fu-
it beata q̄m et tale bonum potuit habere per chriſtum
mediatorem: ⁊ ſimiliter ꝙ fuit in corpore glorificata q̄

falſa ſunt. Fateor iſte rationes non cōcludunt: ſunt
tamen ſuaſiones ſcđm materiam ſubiectam: nec plene
euacuat primū argumentū rñdens: quia non eſt ſimile
de tota multitudine: et de vna perſona. nec ſufficiēter
rñdet ad ſcđm argumentū: quia multū refert vt intel
ligenti patet. inter penam et culpam ¶ Nūc aliquas
perſuaſiones ad eandem cōcluſionem introducam. ⁊
arguitur ſic. primo per vnam regulam qua vtitur bea
tus Auguſtinus. de aſſumptione corporis beate vgi
nis Quicquid ē honeſtatis: et decentie. hoc eſt dei ma
tri attribuendum vbi non conſtat de oppoſito: per hoc
probat ipſe chriſtifere virginis corpus non fuiſſe inci-
neratum: ſed ipſam fuiſſe aſſumptam in corpore ⁊ ani
ma. appono minorem: ſed decentius eſt attribuere be-
ate virgini ꝙ ipſa non erat concepta in peccato origīa
li Quod ꝓbo: quia ſi non decentius hoc eſſet / q: eſſet
contra ſcripturam canonicā / vel contra determinatio
nes ſanctorum nos obligantiū / vel quia ipſa ꝑ hoc e-
quiparabitur chriſto: vel xp̄us tunc non paſſus fuiſſet
pro ea. Iſte ſunt potiſſime rationes aduerſariorū: ſed
hoc non: quia ad illa et ad alia reſpondebitur. ergo ſi
ſufficienter rñdeatur minor eſt vera. et per ꝯñs cōclu-
ſio eſt ponenda. ¶ Secundo arguitur ad idem. Decu-
it filium honorare matrē: ex cuius ſolo corpore ſine ſe
mine viri corpus aſſumpſit: quia hoc eſt de precepto le
gis parentes honorare. et actuum primo. Incipit Je-
ſus facere et docere. ⁊ hoc qđ docuit aliis erga ſuos pa
rentes decens erat. ꝙ in ſe practicaret: non dico ꝙ ad
hoc tenebatur ſicut aliqui inſulſi aſſumunt ꝙ chriſtus
tenebatur ad illud quod ē hereticum Xp̄us eſt de⁹. et
ad nihil tenebatur diue virgini. Vñ in miraculo ī cha-
na galilee dicebat. quid mihi et tibi mulier. ac ſi dixiſſet
meum eſt iſtud facere. et ad illam parte domus hoc nō
competit. Non obſtante decuit pro tenera virgine. et
ſua matre ꝙ paruiſſet: nec quicq̄ ei negaſſet. ⁊ propter
ea congruentia ſufficit. ¶ Tertio arguitur per multa
miracula que fiunt et in mari in terra pro celebrādo fe
ſto conceptionis diue virginis. ¶ Ad hoc rñdent ali-
q̄ eorum dicentes patet intuenti eorum ſcripta. ꝙ non
ſunt miracula: ſed adinuenta a ſatore malicie: ſcilicet
diabolo qui eſt mendax. et pater eius ad ponendū ſciſ
ma inter religioſos. ¶ Hec rñſio nihil valet: ꝗ ſi ipſi qui
eſſent ſciſma nullum foret. et ipſi ſunt cauſa illi⁹ cla
moris: ſed ueſtigio dicent mihi non poſſunt reniten-
te ſcriptura: et eorum doctoribus. hoc non valet. oppoſi-
te partes viri: et idem dicerent: et cum hoc ſcriptura
nulla eſt pro eis vt videre poſſunt: et conſtabit ex dicē
dis. De doctorib⁹ pudet loqui multi eorū magis ſunt
doctrine: vel dictis potius ſuorum doctorum addicti
q̄ amantiſſimis ſacris patrib⁹ pariter: et eruditiſſimis
dummodo manuteneant ſuos non eſt eis cure quid ſē
ſerit Ariſtoteles in naturalibus vel Auguſtin⁹ ī ſa-
cris eloquiis: eorum doctores ſi ſuperſtites forent rati
oni acquieſcerent. ¶ Quarto arguitur. Eccleſia cele-
brat feſtum conceptionis diue virginis. ergo ipſa fuit
concepta ſancta quid abſurdius q̄ eccleſiam celebra-
re in honore alicuius pro tempore quo nō erat ſancta
Non valet confugere ad natiuitatem: q: illud eſt viuū
a ... d celebre feſtum ad partem. Nec valet iterum cur
re... ad tempus quo ipſa erat ſanctificata ī vtero: quia
tun... deberet dici feſtū ſanctificationis in vtero. Nec
val... currere ad cōceptionem virginis extra vterum:
quia ... oc eſt concedere cum natiuitate. ¶ Quinto ar-
guit... ſic. Ita eſt determinatio ſacre facultatis pari-
ſius. Ita ꝙ quilibet bacchalariorū et doctorum

ctorum in theologia eſt obligatus iurare. tenere illam
doctrinam ꝙ beata virgo non erat concepta in pecca=
to originali. hoc Colonie etiam concluſuz eſt. Sed di=
ces articuli parrhiſienſes et colonienſes non pertran
ſeunt Rhenū et Sequanā: immo non vagantur per il=
las vniuerſitates: q2 non erant conditi ab epiſcopis: ſz
a facultatibus que non habent obligare nō ſubiectos.
¶ Contra. ſaltem ſequitur. erit magna preſumptio ꝓ
hac parte cum ſapiētiſſimus ſenatus: pro iſta parte ad
longos annos ſincere / et immobiliter ſteterūt. ¶ Sex
to arguitur. Conciliuz baſilienſe hoc concluſit dicis il
lud concilium peperit baſiliſcuz. Contra: iſtud erat cō
cluſum ante ſciſma in concilio. ¶ Septimo arguitur
Sixtus quartus indulgentias celebrantibus concee=
ptionem diue virginis. ergo eſt contradicere maximo
pontifici negare ꝙ beata virgo erat concepta in grā.
Sed dices ſicut dicunt non diffiniuit hoc pōtificaliter
et ſic aberrare poterat: et multi meliores eo dicunt an
te eum non diffiniuerunt. Iſtud non valet. non eſt veri
ſimile ꝙ ipſe ſolus ſuo nutu hoc concluſit: ſed concilio
fratrum ductus. cum inuocatiōe ſpiritusſancti. Secū=
dum dictum nihil valet: locus a non concludere negati
ue eſt nullus: multe veritates ſucceſſu temporū patefa
cte ſunt de quibus nullam mentionem maiores eoruz
fecerunt: nec de ſanctimonia loquendum eſt: q2 ſic dice
res. de quacunqꝫ determinatione alicuius pontificis
ꝙ ipſa eſſet nulla: q2 dicam petrus nō cōcluſit hoc quo
nullus alius adhuc maximus pontifex ſurrexit ſancti
or. ¶ Alias ſuaſiones multas adducere poſſumus: ſz
non conducit: q2 iſte ſunt potiores que mee mēti occur
runt. inter rñdendum ad rationes aduerſariorum ali=
qua dicam. ¶ Sed contra iſtam concluſionem arguit
ſic. Romanoꝝ tertio. Omnes peccauerunt. ꝛc. Et Ro
manoꝝ quinto. Per vnum hoīem peccatum intrauit
in mundo. Et Auguſtinus quinto. libro 5 Iul. Omes
homines vulneratos eſſe peccato Prothoplaſti apo
ſtolus approbat cum dicit. Omes enī peccauerunt / et
egent gratia dei: ⁊ tamen ibi de beata virgine nulla fit
exceptio: et in libro de natura et gratia. Et recitatur a
magiſtro diſtinctione tertia tercij libri. Si omnes ſan=
cti et ſancte cum hic viuerent interrogati fuiſſent: an
peccatum haberēt oēs vna voce clamaſſent. Si dixeri
mus quia peccatum non habemus ipſi nos ſeducim⁹:
et veritas in nobis non eſt. Et Gregorius duodecimo
moralium. Nullus ſine peccato fuit: niſi ille qui in hoc
mundo venit ſine peccato. et Pſalmo duodecimo Hie
ronymus. vnica eſt anima chriſti: q2 ſola ſine peccato
et Luce ſcdo. Ambroſius dicit quod enī ex te naſcetur
ſanctus: ſolus enim per oīa eſt natus de femina ſan
ctus dñs Ieſus. Et pſalmo tertio. Omes filij hominū
corrupti: et abhominabiles facti ſunt: nō eſt qui faciat
bonum vſqꝫ ad vnum. et Auguſtin⁹ de fide ad Petrū.
Firmiſſime tene: et nullatenus dubites omnē hominē
qui per concubitum viri et mulieris concipitur in ori=
ginali peccato naſci impietati ſubditum: mortiqꝫ ſub=
iectum: et ob hoc naturaliter naſci ire filiuz. De qua di
cit apoſtolus. eramus aliquando natura filij ire: ſicut
et ceteri. De qua nullus liberatur niſi per gratiam et
fidem dei ⁊ hominis Ieſu xpi. ¶ Sed he auctoritat[illegible]
non mouent. Sacre littere patiunt expoſitionē ⁊ [illegible]
tum fidei patribus in his expoſitionibus exhibe[illegible]
merito ſolemus. ad ſcripta patrū ergo reſponde[illegible]
[illegible]. Et iſtos patres in oppoſitum adducam. [illegible]
quens dicere oportebit eos ſibi contradixiſſe. [illegible]
ſequenter nullam fidem eis eſſe dandā. vel opo[illegible]

rum eos exponere. Dicit enī Auguſtin⁹ in libro de na=
tura ⁊ gratia. ꝙ hac virgine excepta ſi omnes ſancti ⁊
ſancte congregari poſſent: et quereretur ab eis: an pec
catum haberent / quid poſſunt rñdere: niſi ꝙ Ioannes
ait. Si dixerimus ꝙ peccatum non habemus nos ip=
ſos ſeducimus: et veritas in nobis non eſt. ergo Augu
ſtinus aſſerit virginem omnis peccati expertez. Et ite
rum cum de peccatis agitur de virgine Maria nullaz
prorſus intendo mentionem agere: ſcimus enim tātū grā
tie ad vincendū ex omni parte peccatū illi fuiſſe colla=
tum. ꝙ illum meruit parere quem conſtat nullum ha=
buiſſe peccatum. Ex quo patz qꝺ negat eā vnꝙ fuiſſe ī
peccato. Et in ſecundo ſermone de natiuitate euſdez
ſuper illo verbo angeli. Aue gratia plena dicit: quid
iuſtitie: quid ſanctitatis hec vgo indigere potuit? que
efficacis ad oīa gratie plenitudinez accepit? aut ꝗ
vnꝙ in eius anima vel corpore locus potuit inueniri
peccati: que ad inſtar celi continentis omnia: templuz
domum eſt effecta? hec eſt dom⁹ de qua per Salomonē
dicitur ſapientia edificauit ſibi domum hanc: profecto
domum diuina ſapientia edificauit. De qua carnez aſ=
ſumeret. cui nullus patriarcharum: nullus propheta
rum eſt conferendus. Nec mirum ſi hec virgo puritate
cunctorum celſitudinem tranſcendit mortalium. cum
partu oīm merita excedat angelorum. Item magis ex=
primit hoc beatus Hieronymus ſuper illud Pſalmi
ſeptuageſimiſeptimi. Deduxit eos in nube diei: et to=
ta nocte illuminatione ignis: vbi dicit Hieronymus ꝙ
per illam nubem poſſumus intelligere ſanctam Ma=
riam. illa enī nulle humano pondere pregrauata ſem=
per fuit in die: et nunꝙ in nocte: et ſemper in luce: ⁊ nū=
ꝙ in tenebris. Ex quo patet ꝙ tam de mente Hierony=
mi ꝙ de mente Auguſtini fuit ꝙ virgo Maria non ſo=
lum ab actuali et veniali: ſed etiam ab originali pecca
to fuit per gratiam preſeruata. Nam Auguſtinus di=
cit ꝙ nullus preter ipſam potuit dicere nulluz habuiſ
ſe peccatum: et ꝙ vicerit ex oīm parte peccatum: et ꝙ
nunꝙ in eius corpore vel anima locus potuit inueniri
peccati. Beatus vero Hieronymus dicit ꝙ ipſa nunꝙ
fuit in nocte pcti: ſed ſemper in die gratie: et nunꝙ ī te
nebris: ſed in luce. ergo ab omni pctō fuit preſeruata.
Ex his ptz ꝙ iſti ſancti exponūt ſe in vno loco. de hoc
quod dicunt in alio. ¶ Sed dicis ꝙ in iſtis auctoritati
bus loquūtur de peccato actuali. Et ego dico de quo=
libet pctō. cum nullaz excipiant: et peccatum origina
le eſt pctm̄ ſimpliciter ſcdm̄ Anceſmum: ⁊ veritatem.
¶ Alterius ex iſto patet ad minus oportet dicta iſto=
rum exponere ſecundū rationem: et tunc erunt pro cō
cluſione noſtra vel dicere ꝙ exponunt ſeni: iſtis loc: vl=
timis in quibus eſt ſpālis mentio de beata virgine: q2
ſpeciale reſcriptum derogat generali: vt patet Extra
de reſcriptis. Et ſic iterum habebitur concluſio.
¶ Tertio dicitur ꝙ iſti patres nullo pacto cogitarūt
an beata virgo eſt concepta in peccato originali vl' ne.
Propterea loquebantur de his que cōmuniter conti=
gebant ſi occurriſſet eis in mentez non vmbratice: ſed
lucide ſuas ſententias: ſicut in multis alijs materijs
depromſiſſent. ¶ Quarto dicitur propter auctorita
tes ſcripture: et alias ꝙ ſecundum legem communem
quilibet propagatus per commixtionē duorum ſemi
num eſt conceptus in peccato originali: ſed nulla lex ē
vel pauce ſunt leges extra legem nature que nullam
patiantur inſtantiam: ſed beata virgo erat preſerua=
ta ab illa lege: et hoc rationabiliter ſi Ioannes bapti
ſta et Hieremias erant ſanctificati in vtero quāto for

tius debebat mater chriſti eſſe ſanctificata ĩ primo in-
ſtanti:ſicut videmus in legibus poſitiuis ꝙ conditor
legis diſpenſat pro rationabili cauſa in aliquib⁹ per-
ſonis:vt pater de Heſter apud Aſſuerum:et ĩ alijs le-
gibus poſitiuis regum. Inſuper imperator non eſt ob
ligatus legibus:nec imperatrix. modo beata virgo eſt
imperatrix toti⁹ mundi. ergo neſcis eam coarctare le-
gibus ceterorum:ſi bene de ea iudices. ¶ Secundo ar
guitur. beatus Bernardus ad canonicos Lugdunen-
ſes:(vt patz in illa epiſtola)concedit eã eſſe conceptã
in peccato originali:nec feſtũ conceptionis eſt celebrã
dum. Idez tenent multi ſancti patres. patet de docto
re ſeraphico:et de doctore ſancto. ergo tenere oppoſi-
tum eſt ꝯtradicere ſanctis:et dicere ꝙ ipſi in hoc pecca
runt. Multi alij ad hoc poſſunt ĩtroduci. ¶ Rñdetur
concedendo ꝙ hoc dicat beatus Bernardus:ſed Tho
mas tenuit hanc concluſionem diſtinctione. 44. p̃mi
ſententiarum queſtione prima in ſolutione ad tertiuz
Et doctor ſeraphicus duas poſitiones probabiles in
hac materia recitat dans modum ſuſtinendi huius cõ
cluſionis per argumenta virorũ qui eum preceſſerunt:
licet magis declinauerit in contradictorium huius cõ
cluſionis. Non reprobat modum celebrandi de conce
ptione multum ſobrie (ſuo more) in hac parte loquut⁹
eſt. ¶ Pro oĩbus iſtis negent pede fixo:et tot quot
adduxeris:et ꝙ non voluntarie loquar patet. multe
erant opiniones in diebus beati Auguſtini celebres q̃
nunc in nihilum conuerſe ſunt tanq̃ inopinabiles:et tu
colligis mihi Joannẽ Andream et ei ſimiles in iure et
alios concionatores:et hyſtoricos qui parum etatis ĩ
theologia conſumpſerunt ac ſi ex multitudine populi
ſtaret victoria belli:et non ex virtute eius / qui de celo
ẽ:cuius oppoſitum ſenſerat magnanimus Machabe
us. Hec concluſio ex fonte puriori (vt ex premiſſis pa-
tuit)collecta eſt q̃ oppoſita. modo habemus ĩ ſchola
modum negarẽ doctores ſcholaſticos oĩes qui ſcripſe
runt per arguiẽ ſic:vt ita loquar:qñ noſtre poſitiõi cõ-
tradicunt tñ auctoritatis habent quantũ eorum rati
ones valent. hoc patz apud eos qui ſcholam parrhiſi-
enſem viſitarunt. Inſuper nullum iſtorum famatũ da
bis quin illum ab aliquo poſteriorũ (et merito crebro)
tibi oſtẽdam impugnatum De beato Bernardo:et ſi-
milibus et de his magnis patribus quorum aliqui e-
rant ſcholaſtici dicatur ꝙ eorum ſanctimonie non ob-
uiat error in intellectu. Nõ concedo more multoruz ꝙ
patres tenentes contradictoriam peccarunt:eo ꝙ ni-
mis leuiter aſſeruerunt aliquid ad quod nõ habuerũt
motiua. Dico em̃ ꝙ motiua habebãt ſufficiẽtia:et ꝓ il-
la tempeſtate habebant ignorantiaz inuincibilem nũc
autem qui teneret concluſionez eoꝝ male ageret et ha
beret errorem vincibilem:qui a toto non excuſat:ſtat
ꝙ quis volendo aſſentire falſo:vel falſo volendo aſſen
tire tantuz mereatur ſicut volens aſſentire vero:vtra
ꝗ pars habuit iuſtam cauſam:nũc autem vna ſola ha
bet iuſtam:alia autẽ iniuſtam:quod ſi neges et oppoſi
tum hic tenere tentaueris vide q̃ honeſtum finẽ conſe
queris. Ex hoc patet aliquoruz inſcitia beatũ Bernar
dum aſſerentium vni deuoto aſſerentez apparuiſſe. cũ
macula in fronte. Propterea quia tenuerat ꝙ beata
virgo erat concepta in peccato originali. Falſitas illi
us correlarij ptz ex dictis. ¶ Secundũ patet fictio eſt
dicere ꝙ fratres predicatores habent cucullaz breuio
rem ſuper tunicam albã:et arcentur dicere. Salue re-
gina in corpore eccleſie in penam illius ꝙ tenuerunt
noſtram dñam in peccato originali fuiſſe conceptaz:li-

cet apud plebeos potiſſimum noſtrates:immo popu-
leares eſt vnum figmẽtum tempore quo iſta fecerunt
in tẽplo:et veſtes ſic diſpoſitas primo deferebant non
peccarunt que pena eis debetur:et quis hanc eis indu
xit penam. ¶ Tertio patet. imprudenter agunt iidem
religioſi ſi eis non imponũt ſilentium / et digito compe-
ſcant labella: tenere vlterius ꝙ dei genitrix in pecca-
to originali eſt concepta in hoc non edificant:ſed per-
uicatiam oñdunt:vt vincant ſciſma:excitant in popu-
lo:et popul⁹ (vt pareſt) repugnat teſte Saluſtio. Fru
ſtra niti:et nil niſi odiuz querere extreme dementie eſt.
¶ Quarto patet. inanem eſſe collectionem multoruz
doctorum apud concionatores pro parte ꝯtradictoria
Patet. colligũt doctores per ſuperficiem littere / q̃ de
hac materia nihil cogitarunt: vel ſi ſonũ verborum ca
piunt in vna parte non reſpiciunt ad partem oppoſi-
tam computant (vt aiũt) ſine hoſpite et ſic manet audi
torium turbatum:imo concionatores / qui ad hanc con-
cluſionem quam tenem⁹ etiam ſuperuacanee colligũt
doctores pro hac parte:qui expreſſe oppoſitum tenue-
runt / vel de concluſione nihil cogitarunt. ¶ Tertio ar
guitur. beata virgo mortua eſt. et ille eſt effectus pcti
originalis. Inſuper hac via ipſa equaretur xp̄o:quia eſſz
concepta ſine peccato originali:ſicut chriſtus. ¶ Ad
primum concedo añs. eius morti apoſtoli interfuerũt
mors non eſt effectus peccati originalis:ſed conditio
nature:nec ex aliqua culpa ſequitur. ¶ Ad ſecundum
nego aſſumptum Xp̄us eſt deus:ipſa autem creatura
quam ob humilitatem benedicunt oĩes generatiões
Si ſit ſermo de humanitate chriſti. Ille nõ erat conce-
pt⁹ ex cõmixtione ſeminum. ſecus eſt de beata virgine
que concepta eſt ex Joachim et Anna in gratia mul
tis gratuitis beatam virginem longe ãtecibat:anima
eius erat beata in primo inſtanti quo erat in rerũ na-
tura:omnia ſciens:ĩfinitam gratiam intenſiue habens
Iſta non cõpetebant beate virgini. Inſuper honorem
beate virgini tribuimus propter illum:non autẽ ecõ-
uerſo. ¶ Quarto arguitur. ordo Carthuſienſium (ſicut
aduerſarij aſſerũt) feſtũ conceptionis per orbem totũ
non celebrat niſi ſub nomine ſanctificationis dicens ĩ
prima oratione Supplicationẽ ſeruorũ tuorum deus
miſ. exaudi vt qui in ſanctificatiõe. ¶ Alterius ſi ipſa
non erat concepta in peccato originali non fuiſſet ob-
ligata peccato:nec pene:nec habuiſſet reatum pecca-
ti:ſed qui non habet reatum peccati non indiget redẽ
ptione:quia redemptio eſt ſolũ propter obligationẽ
peccati vel pene. et propter reatum peccati:ergo bea-
ta virgo non indiguiſſet redemptione facta per xp̄m.
Et hec eſt ratio Alexandri halenſis. ¶ Ad quartum
non credo illud eſſe verum potiſſimũ de Carthuſienſi
bus citra alpes. Et ſi verum eſſet rationem haberem
promptu certe non eos excuſando. ¶ Ad aliud dicẽ.
ꝙ paſſio chriſti profuit beate virgini ſicut ali[illegible]
tione illius actus eius erant magis accepti q̃ f[illegible]
ſine paſſione:ſed quo ad liberationem culpe nullo pa[illegible]
cto. ¶ Quinto arguitur. beata virgo concepta eſt q[illegible]
non conuenit ante p[illegible] vt ſuperius probatum e[illegible]
primis parentibus. añs patet Luce ſcd̃o. [illegible]
ma[illegible] at xp̄m eſſe in comitatu Joſeph:et tamen [illegible]
ſed [illegible] inſit diſputans in Hieroſolymis cum [illegible]
qui [illegible] im modus erat cum Hieroſolymã a[illegible]
ince[illegible] bant ſeparatim a mulieribus [illegible]
teste [illegible] paruuli poterant incedere cum hac parte [illegible]
la Be[illegible] virgo egreſſa eſt Hieroſolymas. ergo [illegible]
dicere [illegible] ipſa putabat chriſtũ eſſe in comitatu [illegible]

et poſt iter diei putabant eum egreſſum fuiſſe a Hieroſolyma: et tamen ita non erat a parte rei q ita ſit. allegabo verba euangeliſte ad litteram. Et cum factus eſſet annorum duodecim aſcendentibus illis in Hieroſolymam ſcd'm conſuetudinem diei feſti cōſumatiſq; diebus cum redirent remanſit puer Jeſus in Hieruſalez et non cognouerunt parentes eius. Exiſtimantes autez illū eſſe in comitatu venerūt iter diei: et requirebāt eum inter cognatos / et notos. Et non inuenientes regreſſi ſunt in Hierſm requirentes eum. Et factum eſt poſt triduum inuenerunt illum in tēplo ſedentē in medio doctorum et audientem illos / et interrogantem. Stupebant autē oēs qui eum audiebant ſuper prudentia / et reſponſis eius / et videntes admirati ſunt. Et dixit mater eius ad illuz. Fili quid feciſti nobis ſic. Ecce pater tuus et ego dolentes querebamus te.

¶ Ad hoc argumentum in primis rñdetur. pña ē nulla: licet ita ſit q' primi parentes ante primum petm̄ nō errarunt: et ſancti hoc pro inconuenienti habuerūt ante temp' nature deſtitute: modo beata virgo venit tēpore nature deſtitute Deus preſeruauit eam ab omni culpa quis poteſt errare tm̄ ſine culpa: ḡ errare non cōcludit eam fuiſſe conceptaz in peccato originali. Sed tēteinus an littera Luce poteſt exponi veniendo ad pticulas que aliquid difficultatis habent: de illo verbo et non cognouerunt parentes eius. hoc poteſt verificari duobus modis. Unomodo ſic: quia Joſeph nō cognouit. ergo parentes eius non cognouerunt: ſicut demonſtrando cecum et videntē vere dicimus: iſti non vident ſic in propoſito: ſed hoc eſt nimis ſophiſticum. Aliomodo ſic. non cognouerunt parentes eius beatā virginem multa latent: ipſa neſcit oīa diſtincte: ſoluz deus et aīa chriſti oīa cognoſcunt diſtincte: ſed poſtea ſequitur particula. Exiſtimantes autem illū eſſe in comitatu venerūt iter diei: et requirebant euz inter cognatos et notos. ergo Joſeph exiſtimabat chriſtū fuiſſe in comitatu diue virginis: et de errore Joſeph nullā difficultatem facimus. Et rurſus beata virgo putabat puerum Jeſum eſſe in comitatu Joſeph: quia quid eſt exiſtimare niſi aſſēſuz habere ſic adherēdo. Si dicas tm̄ valet ſicut dubito. Cōtra. Si beata virgo dubitaſſz an chriſtus fuiſſet in ſocietate Joſeph eum non reliquiſſet: nec egreſſa fuiſſet Hieroſolymam. ergo oportuit dicere q ipſa aſſentiebat q' puer Jeſus erat in comitatu putatiui patris: ſcz Joſeph i ſocietate virorū. Et ad hoc tendit Gloſa marginalis que eſt ipſius venerabilis Bede. ergo erat perdifficile ſaluare quin in illo caſu beata virgo habuit aſſenſum falſum: niſi violentam gloſam euangeliſte dederimus: propter verbum exiſtimabant. Sed ſi oporteat in diſiunctiuam hanc incidere q chriſtifera virgo habuit aſſenſum falſum de filio: vel q euangeliſte. oportet nos elongare a ſcylla: ſcilicz maiori diſcrimine: et appropinquare Caribdi. Maius diſcrimen eſt dare gloſam violentam beato Luce q̄ admittere chriſtiferam virginem deceptionem aliquam incurriſſe: quia hoc nullo pacto arguit peccatum originale in ea: nec vllo modo peccatum / quia hoc ipſa nō tenebatur ſcire: vt palam eſt. Inſuper quod diximu[...]z de primis parentibus q ante peccatum non pote[...]e errare. hoc diximus propter auctoritatem beati [...]uguſtini: ſed illa probatio eſt bene tenuis. cum ip[...] ſufficienter ratione ſuum dictum non probet: nec au[...]ita te. et illud negando nulla eſt apparentia in ar[...]mento. Et licet hoc argumentum alia via eſt ſoluti[...]. Forte ſecunda ſolutio poteſt eſſe q non inconueni[...]ēs [...]mos parentes ante omne peccatuz erraſſe. errore quidam quem non tenebātur ſcire: et hoc dico niſi aliunde ſolidior probatio eueniat. Forte etiam non actualiter cogitabat beata virgo de chriſto quando diſceſſit a Hieroſolyma: ſed in itinere exiſtimabat eum eſſe in comitatu Joſeph. id eſt dubitabat: et celeriter diſpoſuit ſe ad obuiandum Joſeph: vt exitum rei videret / quo cognito ſtatim redijt Hieroſolymam: etiam in littera ponit pater tuus et ego. et palam eſt q Joſeph non erat pater eius: ſed ſolum putatiuus: ſed alia verba euangeliſte exponunt. hoc de iſto tertio pro nunc nihil aſſero: alias fortaſſe loquēdū erit. ¶ Sed dicis Roman' pōtifex prohibet mouere litem cōtra predicatores. ergo nihil de hac materia voluit dicere. aīs patet in quadā extrauagāte Sixti. ¶ Rñdetur hoc non concludit: q2 ipſe tenebat hanc concluſionem: ſed ad cauendum a liſe prohibebat alijs maledicere.

¶ Diſtinctionis. xxx. Queſtio quinta.

Quia magiſter in duob' vltimis capitibus huius diſtinctionis determinat quomō poſteritas fuerit in Adam ſecundum rationem ſeminalez. et quomodo ex eo deſcendit lege ppagationis. Gratia illi' queritur vtrum aliquid de alimento trāſeat in compoſitionem hominis vel alterius animalis. ¶ In hac queſtione duo faciā: in primis opinionem magiſtri recitabimus ſuper propoſita queſtione eam reprobantes. poſtea ponet modus Ariſtotelis quem credimus eſſe verum: et ad motiua magiſtri: et ad quedam alia rñdebimus. ¶ Poſitio magiſtri fuit hec. Omne quod in humanis corporib' naturaliter eſt: non formaliter dicit fuiſſe in primo homine: ſed materialiter atq; cauſaliter: et deſcēdit a pmo parente lege ppagationis: et in ſe actum et multiplicatum eſt nulla exteriori ſubſtantia in id trāſeūte: et ipſum in futuro reſurget. fomentum quidez habuit a cibis: ſed non conuertuntur cibi in humanam ſubſtātiam / que ſcz per propagationem deſcendit ab Adam. ¶ Poſtea modum totius propagationis explicat inquiens. tranſmiſit Adam modicuz quid de ſubſtantia ſua in corpora filiorum: quando eos procreauit: id eſt aliquid modicum de maſſa ſubſtantie eius diuiſuz eſt: et inde formatum corpus filij ſuiq; multiplicatione ſine re extrinſece auctum eſt. Et de illo ita augmentato aliquid inde ſeparatur vnde formantur poſterorū corpora: et ita progreditur procreationis ordo lege ppagationis vſq; ad finem humani generis. Ecce ſententiam magiſtri. In verbis ſuis proprijs recitatam.

¶ Sed contra hanc poſitionem ſic arguitur. Impoſſibile eſt q ex paruo entitatiue fit mai' entitatiue ſine additione noue rei: ſed homo adult' eſt maior entitatiue q̄ paruulus vnius diei: igitur. ſed ipſe negabit minorem. Dicet enim non erat plus in veritate humane nature in Og rege Baſan adulto q̄ erat in eo duz erat in vtero materno primo conceptus. Aliter aſſumo. ergo impoſſibile eſt de paruo non poſito in pluribus locis ſed ſit aliquid magis extenſū niſi per rarefactionē

quicquid dicat Hugo ipſe etiam oppoſitum non eſt
mihi intelligibile:et credo nulli alteri aſſueto in phia
naturali. Et hoc tetigim⁹ in decimaoctaua diſtinctio=
ne huius.magiſter non vadit ad hoc ꝙ idem ponatur
in pluribus locis circunſcriptiue.forte hoc cuꝫ multis
alijs reputabit impoſſibile. Secūdo ꝛ ſi reputauerit
poſſibile hac via incedere nō valebat.et ſi illud ſit poſ
ſibile(ſi pro q:)tamen in propoſito non eſt verum:vt ꝑ
ſequentia facile patebit. ¶ Secundo ex iſta poſitione
ſequitur ꝙ Caym erat multo minor Adam:immo ī cē
tuplo/vel millecuplo eo minor:ꝯñs eſt incōueniēs (lo
quor de Caym adulto) ꝯñaꝫ tñ probo:pars illa ſemis
vel corporis Ade ſecundū magiſtrū deciſa ab Adā vir
erat ſub millecupla ad Adam. et ſi ponas menſtruum
mulieris compoſitionē fetus ingredi:adhuc nō erit ꝓ
portio ſub millecupla ad Adam:vel paulo maior non
refert:immo hac via Og rex Baſan non fuiſſet ita ma=
gnus ſicut Adam. ꝯñs eſt falſuꝫ Deutero.tertio. Mō
ſtratur lectus eius ferreus/qui eſt in Rabath filiorꝫ
Amon nouem cubitos habens longitudinis:et qua=
tuor latitudinis ad menſuram cubiti virilis manus.
¶ Tertio arguitur ad idem. Ex iſto ſequitur vnum ab
ſurdiſſimum ꝙ nō eſt de veritate humane nature ī quo
cunꝙ viuente quantitas vnius fabe/ vel grani papa=
ueris quo nihil auditu abſurdius. ꝯñam non obſtante
monſtrabo vna paruа portio puta illa que erat quanti
tatis vnius pomi gratia exempli que erat in Adam in
grediebatur compoſitioneꝫ ipſius Seth: tūc veritas
humane nature in Seth ſcđm aduerſariuꝫ nunꝗ erat
maior entitatiue ꝗ vnum pomū. Et rurſus milleſima
pars Seth intrauit compoſitionē Enos.ergo tota vir
tus humane nature in Enos vir erat tante molis ſi=
cut vnum ceraſum. Et iterum milleſima pars ipſius E
nos intrauit compoſitionē ipſius Caynā:ꝛ ſic tota ve
ritas humane nature in Caynā non erat maior vno pi
ſo:et ſic anteꝗ venias ad ꝓnepotes/abnepotes/ꝛ tri=
nepotes ipſius Caynā dabis hominem(immo ita erit
de quolibet) cui⁹ tota virilitas hūane nature erit mul
to minor grano ſinapis : et adhuc ꝯñter procedendo
erit multo minor quantitas:ſed iſtud ꝯñs eſt auditu ī
dignū et falſum:quia ſicut dicit̄ primo Phyſicorū oē
finitum per ablationem finiti:tandem conſumitur:et
hoc eſt verum per partes eiuſdem quātitatis:vt in ꝓ=
poſito contingit. Tum ſecundo dabile eſt minimuꝫ na
turale:et minima caro ſicut probat Ariſtoteles cōtra
Anaxagoram primo phyſicorum ꝙ non quodlibet fit
ex quolibet:et de hoc ſeptimadecima diſtinctione ꝓmi
loquuti ſumus. ¶ Ulterius quarto arguitur in imper
tinētibus ad fidem oportet imitari illud quod eſt ꝯfor
me rationi alias ſine lege loquenduꝫ erit: ſed tenendo
quod philoſophi/et medici tenent dicendo cuꝫ Ariſto
tele primo de generatione: ꝙ alimentuꝫ conuertitur ī
ſubſtantiam aliti:oĩa bene ſaluantur: ſic ſaluabitur
ꝙ puber eſt ephebo ſubſtantialiter et quātitatiue ma
ior: ꝛ vir pubere eſt maior. Ex eiſdē ſumus et nutrimur
quare alias datur bonum alimentum cū alito ſymboli
ſans:niſi vt cibus appoſitus conuertatur in ſubſtanti
am aliti. ¶ Quinto non ob aliam cauſam ſecundum
Auicennaꝫ menſtrua conſueta fluere deſinunt: que tri
partiuntur quaruꝫ vna ad mamillas tranſit in quib⁹
in lacteā ſubſtāriā decoquitur:vt infans natus depa=
ſcatur. Secūda in epate matris perfecte digerit̄: vt fe
tus in vtero matris augeatur.non per os cibum capi=
ens illic:ſed per venas que in vmblico ſunt quibus et
matri iunctus eſt. Tertia ſuperfluitas ſtat donec hora

veniat vt expellatur.hoc patet de ſuperfluitatib⁹ aliꝗ
quibus vrinalibus que inter pelliculas circa ſecundi=
nam recipiuntur:et in natiuitate ſimul expelluntur.
Et beatus Auguſtinus in libro de vera religione. ali=
menta corpori non apta per congruos meatus eijci=
untur quorum aliud feculentiſſimum redditur terre.
ad alias formas aſſumendas:aliud per totum corpus
exhalat:aliud toti⁹ animalis latētes neruos accipit:
et inchoatur in prolem:et Gloſa interlinearis ſup illo
paſſu Luce vndecimo. Beatus venter dicit ex eodem
fonte et lac nutriendis:et ſemen procreandis pueris
emanat:de ſemine ergo virginis potuit concipi/ꝗ ei⁹
lacte potuit enutriri. Multe rationes poſſunt adduci
que ſufficienter hanc poſitionem infirmant. ¶ Pro=
pterea ponitur cōcluſio contradictoria:ſcꝫ ꝙ homo:ꝛ
cetera animalia augentur per nutrimentum aſſūptuꝫ
¶ Contra hanc concluſionem arguitur duobus argu
mentis/que magiſter facit in littera vnuꝫ eſt fundatū.
Matthei.15.ſuper illo verbo chriſti. Omne quod nos ī
trat in ventrem vadit:et in ſeceſſum emittitur.ergo to
tus cibus aſſumptus egreditur corpus aſſumentis:et
per conſequens nihil eius conuertitur in ſubſtantiam
aliti. ¶ Secundo arguit ad idem de puero qui ſtatim
poſt ortum moritur.in illa ſtatura reſurgit quam habi
turus erat ſi viueret vſꝙ ad etatem triginta annorꝫ.
nullo vicio corporis impeditus.vnde ergo illa ſubſtā=
tia que adeo parua fuit mortua in reſurrectione:tam
magna erit niſi ī ſui ſe m̄ltiplicatiōe ſicut de coſta Ade
et panibus euangelicis contingit. Hec argumenta nō
valent:ſolutionem primi videre poterat in gloſa inter
lineari/qui ſuper illo paſſu dicit. poſt digeſtiones vo=
lens dicere in purum egeretur:et in ſeceſſus emittitur
Hoc ſufficiebat chriſto contra Phariſeos/ꝛ Scribas
qui diſcipulos arguebant de comeſtione manibus illo
tis. Oñdit qđ intrat in os non coinquinat hominem:
ſed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem po
teſt dici ꝙ ſeceſſus etiam non tm̄ vocatur via inferior.
per quam currunt egeſtiones:ſed omes meatus ſubti
les per quos fit ciborum delatio. Nec oportet capere
illam auctoritatem.per ſola verba multa os ingredi=
untur que in ventrem non vadūt.niſi dicas oportet li=
mitare hoc totum pro ſubiecto.ens quod in os intrat
in ventrem vadens. ¶ Uel ſic poteſt dici ꝙ eſt diſtribu
tio pro generibus ſingulorum:et non pro ſingulis ge=
nerum. Etiam illud quod ſuſcipitur in ſubſtantiaꝫ ali=
ti:poſtea reſoluitur et in ſeceſſum emittitur. ¶ Ad ſe=
cundum argumentum in quarto dicetur.ꝙ deus ſup
plet defectum illius materie. Et idem erit de illo ꝗ ve
ſcitur carnibus humanis. ¶ Secundo arguitur etiaꝫ
theologice.ex iſta concluſione ſequitur: quia ſecunda
perſona in diuinis aliud et aliud corpus aſſumebat:
quod non eſt dicendū vel aliquod corpus:vel pars ei⁹
erat in humanitate chriſti non aſſumpto verbo:ꝙ ē in
conueniens. ꝯñam tamen probo.corpus chriſti ſucceſ
ſiue augebatur.tunc creuit per appoſitionem nouaꝝ
partium.ſic ſcꝫ ꝙ forma piſcis vel alterius cibi aſſum=
pti a chriſto corrumpebatur:et poſtea informabat ani
ma intellectiua. et tunc illa pars aſſumebatur a ver=
b[illegible] quia ſecundū Damaſcenuꝫ tertio libro capite.14.
S[illegible]ebat carnem affici [illegible] agere que eſſent propria. idē
15.[illegible] dite patet.et in hoc nulla eſt difficultas. ¶ Rñ=
der[illegible] concedendo ſequelam:ſicut in vnionem y poſta=
tica[illegible] partes corporis aſſumpſit in vtero pure virgis:
ſic cu[illegible] cibus conuertebatur in corpus eius ſicut ſoles
eſſe i[illegible] is hominib⁹:illa pars aſſumebatur ſicut alie

FERDINANDVS

partes precedentes quod ſemel aſſumpſit quo ad partes eſſentiales totales nō dereliquit:id eſt ſemper materia aſſumpta fuit verbo vnita:ſimiliter et anima:licʒ anima corpus non informauit in triduo. ¶ Tertio arguitur: ſi cibus conuertatur in ſubſtantiam aliti: duo corpora erant in eodem loco ꝯtra Ariſtotelē. 4. Phyſicorum cum cibus et ipſe alitus erant in eodem loco. Sed dices (et ſic dicendū eſt). ſunt quedaʒ partes poroſe in hoīe replete aere vel alijs humoribus ꝑ quos ſuperfluitates expelluntur:vt patet poſt ſomnū ſi homo dormiat calidus:et in illis poris ſuſcipitur cibꝰ cuius forma ſubſtantialis corrumpitur a forma ſubſtantiali:a calore naturali ; et a tota virtute agentis:et introducitur noua forma ¶ Contra hoc arguitur. tunc erit niſi vnus porus in homine:qꝛ illius quod augetur quelibʒ pars augetur Primo de generatiōe. ꝯſequēs eſt falſum. ¶ Rñdetur negando ꝙ ſit vnꝰ porus:ſemꝑ inter partes poroſas eſt pars non poroſa/pars poroſa augetur per intus ſuſceptionem:non poroſa per iuxta poſitionem:et hoc in corpore ſano et augmentato. ¶ Sed contra .non eſt maior ratio ꝙ ſint pori in vna parte q̄ in alia. ergo in qualibet erit porus vel in nulla Rñdetur. minor eſt reſiſtētia in vna parte q̄ in alia:vt videre eſt in vola manus:et in dorſo eiuſdem aliqui habundant poris/et carnem delicatam habent que facile a calore reſoluitur:vt ingenioſi:ſicut dicit Ariſtoteles ſcđo de anima. Molles carne aptos mēte dicimꝰ. Aliqui ſunt quorum caro non facile reſoluitur: vt rudes apti ad artes mechanicas ⁊ prioribus preſtantiores in bello. Niſi pars non poroſa nō augeatur augmētatione proprie dicta. hoc eſt per intus ſuſceptionem: patet. qꝛ alias eſt penetratio corporum:vel diuiſio corporis:et ſic augmentatio eſſet doloroſa: cuius oppoſitum experimur. ¶ Sed contra. Ex iſto ſequitur ꝙ forma migraret de materia in materiam: patet . Anima īntellectiua nunc informat materiam paruam/que poſt hac reſoluetur. poſtea informabit aliam/poſtq̄ illa defluxerit. Et ita in forma aſini:et in alijs animantibus. ¶ Rñdetur de anima intellectiua que creatur a deo. hoc concedendo nunc ipſa informat vnam materiam nunc aliam:nec eſt ſubiecta legibus aliarum formarū Et ratio. ipſa non eſt educta de potentia materie more ceterarum:ſed de aliorum animantiuʒ formis. hoc negatur. Reſoluta vna portiōe corporis aſini corrumpitur partialis forma et noua producitur. De potentia materie a formis eſſentie:et eius virtute talis forma ſubſtantialis non plus migrat. de vna materia in aliam q̄ accidens de vno ſubiecto inheſionis in aliud ſubiectum inheſionis migret. ¶ Sed contra iſtud arguit̄. Ex iſto ſequitur ꝙ augmentatio proprie dicta erit generatio:quia acquiretur noua forma ſubſtantialis. et pes ꝯſequens erit motus ad ſubſtantiam. Eodem modo probabitur ꝙ mutatio erit generatio ¶ Reſpōdetur. Ad primum cōcedo illatum. appoſitio aque ad vinum/vel intentio forme/vel q̄cunq₃ alia aliena ab hac acceptione non eſt augmentatio proprie dicta. ¶ Ad aliud concedo ꝙ nutritio eſt augmentatio. oīs augmentatio eſt generatio. et oīs nutritio eſt generatio et licet non omnis nutritio ſit augmētatio. oīs au‑ mentatio eſt nutritio:quia de ratione augmentati ʒ eſt ꝙ ſubiectum augeatur: quod non eſt de ration u tritionis. Propterea ſecundum Ariſtotelē primo de generatione:licet homo non augeatur per totā ita nutritur ſecunduʒ eam. ¶ Quarto arguitur. qua animalia primo ſunt parua:et poſtea magna ſi aſſū ptione cibi. ergo ita eſt in omnibus. aīs patet. Salamandra viuit in igne:et tamen non poteſt ali ex eo. idē patʒ de allece quod dicunt viuere in aqua: et nunq̄ comedere. ¶ Quinto arguitur. Ex iſto ſequitur ꝙ caput nunq̄ poteſt augeri:et ſic pueri haberent minutiſſima capita quod eſt falſum. ſunt maxima ceterorum membrorum proportionabiliter. Et idem patet de ſenibus quod ſic patet. cibus ingreditur os et deſcendit in ſtomachum:ſed graue naturaliter non aſcendit. ergo nulla pars vadit ad caput. ¶ Ad quartum negatur aſſūptum. ex aliquo nutriuntur:vt patet inductiue minores piſces maiores comedunt:vt patet de his qui in eorum ventribus reperiūtur aliqui vermibus: aliq̄ alijs limoſitatibus veſcuntur:ſiue aliqua animalia ad modum pauca viuant ex puris elementis ſiue oīa ex mixtis paſcantur non refert ſufficit ꝙ nihil proprie augeāt niſi per intus ſuſceptionem ſiue in poris. ¶ Ad aliud argumentum dicitur ꝙ cibus attrahitur ad caput:et ad reliquas corporis partes a virtute naturali ipſorū membrorū ſicut naturaliter Magnes ad ſe trahit ferrum. Ita dono dei quodlibet membrorum habet virtutē ſiue attrahendi conueniens in nutrimento ⁊ oēs pori terminantur ad capita venarum capillarium. Et ideo per eas ad ſingulas partes tam carnis q̄ oſſis nutrimentum defertur. ¶ Pro cuius vlteriori intelligentia notabis ꝙ nutrimentum in animali recipitur in ore aut in aliquo proportionabili illi:vt in arborum radicibus:et in animalibus per feceris mittitur ad ſtomachum:et a ſtomacho digeritur in vnam ſubſtantiaʒ albam:ſcʒ Chilon. Iſta auteʒ trahitur per venas miſaraicas mediātes īter ſtomachū ⁊ hepar. ad ipſū hepar ⁊ illic digeritur in vnam maſſam rubeam que in confuſo continet quatuor humores:ſcʒ choleram/ſanguinē flegma/et melancoliam. et cōmuniter nomiatur chimus poſt hoc defertur ad alia membra. ¶ Sexto arguitur. Ex iſto ſequitur ꝙ nunq̄ illud quod augetur erit maius. hoc eſt manifeſte falſuʒ. igitur ꝙ ſequatur patet ſic:quia ſolum pori vacui replebantur: ⁊ illis repletis homo non erit maioris quātitatis. ¶ Preterea illis poris repletis non erit vlterior augmentatio. quod eſt inconueniens. ¶ Ad primum iſtorum dicitur negando aſſumptum. Illi pori extenduntur/et dilatātur:licet inſenſibiliter in breui tēpore ſucceſſu temporis erit ſenſibilis augmentatio. hoc patet ſi tecum fuerit pñs adoleſcentulus eius crementum non percipis cum crebro in die eum vides:licet ſecūdo die fuerit maior q̄ primo:ſed hoc eſt inſenſibile:et ſic de tertio die in ordine ad ſecundum. Hic autem ſemper cōparas breuem moram ad paruum tempus. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ illis poris clauſis alij reſoluuntur. ¶ Vltimo arguitur ſi fiat iſte refluxus et generatio nouarum partium non remanebit idem compoſitum in fine vite quod erat in principio:ſed hoc eſt inconueniens ;quia partes intrinſece omnes variabuntur fluit tota materia aſini ad cuius fluxum tota forma fluit. ⁊ ſic non remanebit idem aſinus:et ita in alijs mixtis dicatur. ¶ Preterea augmentatio proprie dicta eſt ſolum ſecunduʒ partes formales:et non ſecundum partes materiales:ſicut dicit Ariſtoteles primo de generatione textu commenti. 35. Rñdetur bipharia₃ aliquid poteſt dici idē. Vnomodo quando nullomodo mutatur: vt deus angelus et anima intellectiua non loquor de mutatione accidentali:ſed intrinſeca. Aliomodo aliquid dicitur manere idem moraliter/et vulgariter quando iudicatur apud vulgus propter ſimilem ſitum et ordinem

partium ſiue vna pars maneat eadem: vt in homine ſiue vtraq̧ pars varietur: vt in aſino. hoc modo dicimus eundem Sequanam ex vna parte: eundum: Rhenū: et Scaldam eundē includere Galliā Belgicā / qui includebant in diebus Julij Ceſaris: lz tota aqua q̄ erat in diebus eius oceanum Germanicū et Gallicū ingreſſa eſt: et ſic non incōuenit aliqđ totum ꝑpetuo manere: et partes eiꝰ eſſe corruptibiles: ſicut Ariſtoteles diceret de elemento ignis. poſui in hoc mēbrum ſcđm vulgus. hoc eſt qñ eſt parua variatio: vel illa q̄ apud vulgus iudicatur inſenſibilis tunc ſemꝑ iudicabit̄ idem: vt ſi ſtola vetus refertiat̄ in parte q̄ ſolū habet quinq̧ pedes ꝓ prima medietate anni addat̄ vnuz pedale. ſcđa medietate anni aliud pedale. et ſic per duos annos cum dimidio non pñtabitur epiſcopo bñdicenda: ſed ſemꝑ iudicabitur eadez: vbi ſi a pricipio poſuiſſes quatuor pedes ad epiſcopum volaſſent ꝓ bñdicenda ſtola. Simile ꝯtingit de eadez ciuitate: vt puta parrhiſio q̄ iudicat̄ eadē cum illa q̄ erat in diebꝰ Clodouei primi regis francorum: ſicut Ariſtoteles dicit de alijs ciuitatibus ꝑmo Polyticorum. hoc cōtingit de naue ſi longo tꝑis interuallo ſinguli aſſeres auferantur: et noui loco eorum ponant̄ iudicabitur eadem nauis.

Diſtinctionis. xxx. Queſtio ſexta.

Sexto circa hanc diſtinctionem queritur. vtrum generatio fiat de ſuꝑfluo alimento ſiue de ſubſtātia gñantis. ¶ Hic eſt vna opinio celebriū patrum: vt Alexandri halenſis q̄ſtione. 83. ſcđe partis et doctoris ſeraphici in hac diſtinctiōe. ꝙ danda eſt poſitio media inter opinionē magiſtri: et illam quam tenuimus queſtione ꝓcedenti Dicūt ꝙ aliq̄d de ſuꝑfluo nutrimēti: nec tñ ſemē oīno eſt de ſuꝑfluo nutrimēti: immo aliq̄d eſt ibi de humido radicali: et ex vtroq̧ ſemē propagari ſicut videmꝰ circa nutritiuaz qđ eſt humiditas radicalis: et nutrimentalis: vt pote illa q̄ fluit: ſic intelligendū eſt etiam circa vim gñatiuā ꝙ in ipa eſt aliq̄ hūiditas radicalis / et etiam aliq̄ fluens / ⁊ refluens: et in gñatione ꝓlis vna currit cū alia. Tranſmiſit igitur Adam qñ gñauit primum filiū aliq̄d de illa radicali hūiditate: et illud miſcuit ꝑ virtutē nature toti copi filij ſui cōmixtū ꝯmixtione ꝑfecta: q: nullaz ptē erat ſignare in corꝑe filij ſui in qua nō eſſet aliq̄d de illo hūido qđ a patre traduxit Si igitur filius Ade in gñando ꝓlem ſimiliter aliq̄d deſcendebat de ſuo hūido radicali neceſſe erat ꝙ aliq̄d tranſmitteret de eo qđ ſumpſerat a pr̄e: ⁊ ſic de ceteris: et pro tanto dicunt̄ oēs fuiſſe in Adam. nō q: fuit ibi totaliter materia: ſed q: ibi erat aliquanta materia: ⁊ rō ſeminalis ſiue potentia conuertē ti ad ſe aliā naturaz ita vt ſufficeret ad oīm ꝓcreationē: addito ſibi ī q̄ poſſet ſe multiplicare. Et eſt exemplū. Si aliq̄s hēret frumentum qđ cōmiſceret ꝯmixtione ꝑfecta toti paſte: nihil fieret de illa totali paſta. Et ſimiliter ſi illa paſta cōmiſceretur adhuc maiori paſte: et ſic ꝓcedendo quaſi innumerabiles panes fermētati poſſent fieri ex modico fermento per appoſitionē rei fermētalis: ſic et in ꝓpoſito ex modico ſemine per appoſitionē humoris ſuſceptibilis rationis ſemialis. poſſent innumerabiles homines propagari. ¶ Etiā ad maiorem illius notitiā dicit doctor irrefragabilis ꝙ in corpore Ade erat quātitas molis cum rōne ſemiali: rōne quātitatis illiꝰ molis poterat extendi et diffundi. ſm extēſionē corꝑis q̄ſi ī proportionaliter maioris: ſicut gutta vini effuſa in magno vaſe aq̄ materia illius diffūdit ſe ꝑ totum vas illud: īmo (vt ponūt noti ī phīa) alia aliq̄d ꝑue quātitatis poſſibile eſt ad diffuſionē quaſi īfinitā rōne quātitatis ſue materie: ſicut quātū rōne qua quātā eſt diuiſibile ē ī infinitū. Rōne ḡ quātitatis molis ſiue materialis corꝑis ad ꝑtes ipius deciſe ī gñatione. quātacunq̧ eis fuerit facta additio ꝑ ſuſceptionez alimenti diffundebat ſm extenſionē quātitatis addite. ¶ Preterea rō ſemialis ī illo ꝟitatem hūit actiuā q̄ poterat ſe multiplicare ī materia ſuſceptibili: ſicut pōt ꝟtꝰ lucis et ignis et ꝯſimilia: Mō ḡ portio deciſa a corꝑeillo rōe quātitatis materialis poterat ſe extēdere. ſm extenſionē corꝑis cuiuſcūq̧ q̄titatis addite: ꝟtꝰ aūt multiplicare ſe ī materiali addito ſufficiebat ad omia corꝑa gñis hūani ſeminā da. Iſtorꝝ patrū poſitionē ꝟe nō capio ſꝫ ſuppono ꝙ tales celebres pr̄es ī eorꝝ vita admiſiſſent argumēta ꝯ ſe: et de hoc nō ē dubiū nūc cum ſint in ꝑfecta b̄titudine. eadē lege ī vita ipſi potiti ſūt. Hec dixerim ne poſteriores deliq̄ſſe putes Doctorē ſcīm et hos pr̄es ipugnādo arḡ ſic: probādo ꝙ nihil quod erat in Adā quocunq̧ noīe vocet̄ eſt in nobis. Et arḡ ſic: primo ſicut argumētatꝰ ſum ꝯ mḡr̄z. Maior erit humor ille radicalis in nepotibꝰ Ade q̄ ī Seth: et ī Caym: et maior ī abnepotibꝰ et ꝓnepotibꝰ q̄ in nepotibus: ⁊ ſic ſine ſtatu: S3 oīe finitū ꝑ ablatiōez finiti tandē ꝯſumit̄. ḡ anq̄ deuenit ad nos iampꝑdē nihil erat vlteriꝰ illiꝰ ſcis. Sed diceret aliq̄s diuidit̄ in varijs ꝓportione geometrica: ita ꝙ ſemē deciſū ab Adā ꝓ gñatiōe vnius filij erat a / quātitatis ⁊ ille filius trāſmiſit ſubduplā quātitatem pro gñatiōe ſui filij. hoc ē ꝓ gñatione nepotis Ade. ¶ Sed ꝯtra. tūc in gñatione duorꝝ filiorꝝ totū illud fuiſſet deciſum. et ſic nihil qđ erat in Adā eſſet ī tertio filio ꝯ opināntes. Item q̄ritur q̄re dicis ꝙ ſemen diminuitur geometrice. Rñdebit: q: alias nō pt̄ deffendi poſitio pro q̄ ſunt magne apparētie: ſicut īferiꝰ parebit: ⁊ ſi nō ſit diminutio geometrica ſēꝑ portio in poſteriore erat mīor q̄ in ꝓcedente. ¶ Scđo arguit̄ ad idem. Impoſſibile eſt paruz miſceri cū magno probatio vel ipi intelligūt ꝑ penetratiōem: ⁊ hoc ē īpoſſibile naturaliter vt p3. 4. Phyſicorum: vel ꝑ iuxtapoſitionē: ⁊ hoc nō ſufficit: q: tunc erit aliq̄ pars in genito non ꝯmixta illi ſemini quod ipſi negāt. Non ē cundū ad miracula: quia ipſi dicūt ſe loq̄ naturaliter. ¶ Tertio ar̄ ſic. Impoſſibile eſt paruū corpꝰ cōmiſceri magno etiaz admiſſa penetratione corporꝝ ſine rarefactione: niſi ponat̄ in pluribus locis. ergo illud paruum deciſum ab Adā nō pōt cōmiſceri cum toto corꝑe pr̄is ſui. Mō nō pōt ꝯmiſceri arguitur ſicut capio eorum exemplū ꝙ gutta vini cōmiſcetur toti aque in dolio: arguitur ſic. Iſta gutta vini [illegible] ſuſa aqua nō pōt replere totum dolium: ſed oportet mi[illegible] um locum occupat. ergo hec gutta non rarefactam [illegible] maiorem locum occupat in toto dolio q̄ ante occu[illegible] bat: immo citius condenſabitur ab aqua frigida. et [illegible] non coextendetur toti aque: bene verum eſt qñ co[illegible] ar plenū vino ponit̄ in cipho pleno aq̄ videt̄ ſoz ſen[illegible] et ita forte plebeꝰ nō iudicaret q̄ illo ꝯ coclear

hic

rubei vini coextendit toti cipho: ſed ita non eſt: reperit
aliquas partes aque minus reſiſtentes: et ſic illas ſe=
parat: et eſt cōmixtio ſicut cum ſiligine et tritico licet
vna ſit ſenſibilior: ⁊ rubedo multū immutat potentiā:
et alique ptes vini manent ſuperius: et ſic totum iudi
camus rubeum: quod non eſt verū. illa rubedo non mi
grat de vino in aquam nec noua rubedo in ea adhuc ge
neratur. Et de iſta cōmixtione patet ſubtiliter. vinum
extrahitur ex aqua: vel ſic pōt imponi cadendo ſup pa
nem ꝙ fuerit ſolum iuxtapoſitio: dato ꝙ vinum tangat
immediate aquā leuius ſupernatat grauiori: vt ſtudē
tes practicant imponentes oleū cum aqua qñ parum
olei eſt in lampade: vt oleum ſupnatet. Sed dicit quiſ=
piam non eſt penetratio ſeminis deciſi ab Adam cū
toto ſorte: q2 talis penetratio eſt impoſſibilis natura=
liter: ſed eſt iuxtapoſitio ad hunc ſenſum ꝙ eſt vna par
ua portio illius ſeminis in qua erat v̄tus generatiua
diſponens ad introductionem anie: ſicut de fermento
paruum de fermento totum panem fermentat. Contra.
tunc non eſt neceſſe illum in ſuo ſemie in generatiōe ꝑ=
lis deſcendere aliqd quod erat in Adam. et ſic deſtrui
tur poſitio. Item fermentū tante paruitatis erit et pa
ſta azima tante magnitudinis ꝙ totū non fermētabit:
vt notum eſt. ḡ ſic in ꝓpoſito. ¶ Inſuper q̄ritur q̄re il=
lud qđ erat deciſum ab Adam non pōt reſolui et flue=
re: et augeri more ceterarū partium de illo qđ dicūt ꝙ
q̄tū pōt diuidi in infinitum alibi r̄ſum eſt. ¶ Ponit
concluſio ꝙ ſemen conſtituitur de ſuperfluo alimenti:
et ꝙ nihil eſt in ꝓle quod erat de ſubſtantia parentū in
actu: q2 tunc illud ſemen deciſū eſſet vnus puus homo
quod non eſt dicendū: nec aliquid qđ erat in Adam eſt
in nobis qui deſcendimꝰ ab eo. Hec concluſio patet. q2
oīa per hunc modū ſaluantur et experientie rationes/
⁊ auctoritates dicit Ariſtoteles. 15. de aīalibus ꝙ ſp=
ma non ē niſi ſupfluitas cibi vltimi. Et paulopoſt ſper
ma eſt ſuperfluuꝫ vltimi cibi qui ſpergitur ꝑ membra.
Et Auicenna. 15. de aīalibus cap. vltimo dicit ſic. ꝙ eſt
res certa: q2 ſperma eſt ſuperfluitas vltime digeſtiōis
et eſt ſupfluitas bñ digeſta: et eſt poſita in creatura ꝓ
pter iuuam. ... et albeſcit. ꝓpter fortitudinem dige=
ſtionis: ⁊ qñ fit cū nimio conamie exibit ſanguinolētū:
et ita ſanguis menſtruus eſt ſuperfluitas vltime dige
ſtionis: ſed nō ꝑuenit vſq3 ad digeſtionē ſpermatis: q2
ſicut dictum eſt q̄ſtione p̄cedenti cibus in ſtomacho p̄=
ma digeſtione digerit in hepate eſt digeſtio ſcđa. et ibi
generant humores. Deinde humores deriuant ꝑ mē=
bra: et ibi digeritur cibus tertia digeſtione: ⁊ per nutri
tiuam ꝯuertitur pars in ſubſtantiam corpis ad conſer
uationem indiuidui: ⁊ alia reponit ad ꝯſeruationē ſpe
ciei: ſic ꝙ nutritiua p̄parat ⁊ diſponit materiā ḡnatiue
et p̄mo capit neceſſariū ſicut dici ſolet charitas inci=
pit ab habente: non loquor de digeſtione q̄ fit in ore ci=
bum bñ maſticando q̄ multū ad vnā digeſtionem ꝯdu=
cit. et patꝫ modo dicendi per ſigna. vnū eſt ꝙ multa et ſup
flua comeſtio augmētat materiā ſpermatis: ⁊ excitat
generatiuā. Non aītas rigida parcimonia vite vſi ſūt
ſancti quorum aliqui vix aquam ad ſacietatem ceperūt
alij quadā aīa frugalitate vſi ſunt. Ad qđ propoſitū
... ab exceſſiuis cibis et potibus homines ab... ...
rent: ſaltem illa eſt vna potiſſima cauſa: et prop... ...rea
ordinatum eſt in religionibus bene inſtitutis ... ...ecre
ligioſi exceſſiue dormirent: nec cum multitudi... ...veſti=
um: nec nimis molliter digreſſiuncula relicta ... Aliud
ſignum eſt ad propoſitum: quia ceteris parib... ...minu
itur ſperma in illis qui fortem habent terti... ...dige=

ſtionem: et multo indigent cibo. ¶ Propterea dicit
Auicenna decimoquinto de animalibus capite penul
timo ꝙ non inuenitur ſperma in pueris quoniam eorū
digeſtio tertia eſt fortis: et eorum neceſſitas ad cibū et
multa: ⁊ nō erit in eis ſuperfluitas ſeminalis. Ad hoc
adducitur tertium ſignum Ariſtotelis quintodecimo
de animalibus. homines multe carnis et multe pigue
dinis non ſpermatiſant niſi modicum. Et ratio eſt: q2
parum remanet de ſuperfluitate: quia nutritiua mul=
tum conuertit de illa in ſubſtantiā nutriti. ¶ Sed con
tra hanc concluſionem arguitur ſic. Generatio eſt ex
ſubſtantia generātis produci qđ generat ſecūda ſub=
ſtantia. ſcđm Damaſcenum libro primo capite octauo
Preterea ſecunduꝫ Auguſtinum decimo ſuper Gene=
ſim. Leui et Chriſtus ſecundū carnem fuerunt in lum
bis Abrahe ſed Leui ſecundū cōcupiſcentiam carna=
lem. chriſtus autem ſcđm ſubſtantiam corporalē. Hoc
autem nō eſſet verum niſi filij eſſent de ſubſtantia parē
tum. ¶ Rñdetur ꝙ filij eo dicuntur generari de ſubſtā
tia parentum: quia generantur de aliquo quod erat ī
potentia propinqua: immo in propīqſſima diſpoſitio=
ne. ad hoc ꝙ conuerteretur in corpus patris et decidē
tur cum quadam virtute ab anima patris deriuata:
hinc eſt ꝙ illi actui nimis indulgentes attenuantur: ⁊
debilitantur. et periodum ſue vite abbreuiant: vt vide
re eſt in paſſeribus/ et in animalibus multum coeunti
bus que ſunt breuiſſime vite. oppoſito modo de mulis
Filiꝰ non dicitur de ſubſtātia patris: eo ꝙ aliqua ſub=
ſtantia que erat pars patris compoſitioneꝫ filij ingre
diatur: ⁊ iſto modo dicitur fuiſſe Leui ī lūbis Abrahe
ſecundum corpulentā ſubſtantiam: et rationē ſemina=
lem. Non autem chriſtus vt ſupra dictum eſt. ¶ Se=
cundo arguitur. Ex iſto ſequit ꝙ magis filij agricola=
rum et viticolarum attinerent porcis et bobus et diuī
tum caponibus/ et perdicibus q̄ eorum parentibꝰ: ſꝫ
hoc eſt incōueniēs. ergo añs. Probatur tamē ꝯſequē
tia: quia ex ſubſtantia talium brutorū ſaltem ex corpo
re quod fuit eorum vel eorum cadaueribus componū=
tur. Preterea Adam anteq̄ comediſſet poterat trāſ=
fundere ſemen ad generandū: ſed quarto Methaphy
ſice tunc vnumquodq3 perfectum eſt cum poteſt perfi=
cere tale alterum quale ipſum eſt: ſed ſi ḡnatio eſſet de
ſuperfluo alimenti. et non de ſubſtātia ḡnantis. Adā
ante comeſtionem ſemen transfundere non potuiſſet.
¶ Ad ſcđm negatur ꝯña. et ratio apud loquētes non
habetur reſpectus ad attinentiaꝫ corporis: q2 ſic ſi q̄s
paruulꝰ nutriret ex duobus vel tribꝰ bobꝰ diceret filī
us illoꝝ boum: qđ dicet nēo. Etiā ꝓbatū eſt ī q̄ſtiōe p̄=
cedenti ꝙ alimētū ꝯuertit in ſbam aliti. et hoc ab iſtis
doctoribus nō negat. Et maior portio ē ex alimēto iſ
propterea nō dicimur filij alimentoruꝫ: ſed ꝯceditur ꝙ
oēs fiunt magis intrinſece ex alimento q̄ ex parentibꝰ
etiam q̄uis illud ſuperfluum ſit ex carnibus dictis fi
unt multe tranſmutationes ſubſtantiales: ſaltem alie
que fiunt due ante ſuperfluum tertie digeſtionis: et in
tantum tranſmutatum eſt: ⁊ corpi paterno aſſimilatū
per v̄tutē nutritiuam ita ꝙ ſit in ꝓpinq̄ſſima diſpoſitio
ne: ad hoc vt ꝯuertat in ſbam prīs: ⁊ cū hoc tranſmitti
tur cū illo ſupfluo quo ad indiuiduū: nec iō q̄ ad ſpēm
v̄tus ab aīa prīs deriuata: et ab illa expellitur: q2 ſi=
cut dicit Auicenna. fen prima. doctrina quīta primi de=
clarans qđ eſt mēbrū/ et ſuꝑ ptes dicit. In vnoq̄q3 vero
membro ē v̄tus naturalis que ei rei nutrimētū ꝯplet:
⁊ ſequit ad ꝓpoſitū: ⁊ hoc q̄dē eſt nutrimētū attrahe=
re: ⁊ retinere/ ⁊ aſſimilat/ ⁊ vnit/ ⁊ ſupfluitatē expellere.

¶ Ad aliud ſicut dicit Ariſtoteles de ſomno et vigilia humores ſunt corporis nutrimentũ. vñ cib⁹ ſi nutrire debeat cõuertitur in humores/qui poſtea deriuant ad mẽbra ſicut ordinate et prolixe tradit Auicenna. fen. p̃ma. doctrina. 4. in duobus capitibus p̃in. Cum Adam fuerit factus pfectus fuerũt in eo pducti hũores qui cũ poſſent nutrire de quib⁹ poterat remanere aliqua ſupfluitas q̃ poterat eſſe gñationis p̃ncipiũ ad aliqđ tp̃s vſq; quo ſm dictamen rõnis cõcedere debuit. ¶ Tertio arguitur. ex parentibus leproſis generant filij leproſi quod nõ videt neceſſariũ ſi filij non gñarentur de ſubſtantia parentũ ſuoꝝ. Preterea ex iſto periret lineа ꝯſanguinitatis quod nõ eſt dicendũ. ¶ Ad tertium dr̃ q illud ſupfluuʒ tertie digeſtionis pp̃ter ſui magnam propinquitatẽ ad hoc vt cõuertat in ſubſtãtiam corporis iam effectũ: et propterea ſpũs in q̃ eſt vis informatiua (ſalt ẽ ꝯtrialis quo ad corp⁹) deriuata ab aĩa patris: iam effectus eſt. ¶ Ad ſcd̃m dr̃ q duo fratres nõ dicunt ꝯſanguinei: q2 idẽ ſanguis eſt in eis: nec q idem ſemẽ Ade ſit in vtroq;: vel vna portio in vno: ⁊ alia portio in alio: ſed dicunt ꝯſanguinei aliqui: q2 deſcenderũt ex vno ſtipite cõi in propinquitate ſufficienti ad denominationẽ ꝯſanguinitatis: vel vn⁹ deſcendit ab altero in ſimili ppinquitate. ¶ Quarto argui. filius interdum aſſimilatur auo et proauo: ḡ ſemen proaui ẽ in pronepote: q2 nõ ob aliud eſt aſſimilatio inter p̃rem et filium q̃ rõne ſemis. Pater zelotipus de vxore eius diligenter ꝯſiderat an filius eius ſit ei ſimilis vel putatiuus filius: ⁊ qua rõne ſemẽ proaui igredit ꝯpoſitionem pnepotis: eadẽ rõne ſemen Ade ingredit ꝯpoſitionem fetus. Item Yſa. 11. Egrediet virga de radice ieſſe: ḡ in xp̃o fuit aliqđ de radice ieſſe. ⁊ romanoꝝ p̃io factus eſt ex ſemine David ſm carnẽ. ḡ in xp̃o fuit al. q̃ 1 de carne David: et ad hebreos: ſemen Abrahe appꝛehendit. ¶ Rñdetur: ſtat interdũ q filius aſſimilet auo p̃ri eius ſuo p̃ri aſſimilabat: et q̃ eſſet aliqua portio ſcis aui in filio non ſic opʒ eſſe d: ſemĩe Ade vel remote pꝑter rõnes q̃s inter arguendũ ꝯ illã poſitionẽ adduximus et alias q̃ facile fieri pñt. Inſup filius ver⁹ nõnũq̃ nullo pacto patri aſſimilat: vt in. 18. diſtinc. hui⁹ diximus. ¶ Alterius mr̃ dat p̃ri putatiuo intelligere de nõ ente q ſit ens. oñdens vnũ membrũ quod a caſu eſt ſimile tali mẽbro p̃ris putatiui oñdit ei incõpoſitũ pedem filij vel manus quẽ ꝯparat tali mẽbro p̃ris: vel ſi pater ſit macer: et male colorat⁹ ob nimios labores ⁊ curas: et filius ſit ita coloratus ob nimiũ ſomnũ in cõſpectu p̃ris cauta mulier dicit ſe non diligere filiũ: ſed diligat a p̃re cui eſt ſimilis. hoc dixiſſe nõ peniteat: vt arceant patres a ſacra fame auri et iniuſte ad ditãdos liberos. Ad auctoritates ſufficiẽs eſt data rñſio ex dictis. Et hec de trigeſima diſtinctione dicta ſufficiant.

¶ Diſtinctio. xxxi.

Nunc ſupereſt inueſtigare/qualiter illud pctm̃ a patribus traducatur in filios: ſcʒ an ſcd̃m ſolam aiam: an ſcd̃m carnem: ſiue ſcd̃m vtrũq;. Putauerunt quidã ſcd̃m aiaʒ trahi peccatum originale/nõ ſolum ſcd̃m carnem: q2 non ſolũ carnem/ſed ⁊ animam ex traduce eſſe arbitrati ſunt. Sicut enim in generatione prolis de carne paterna ſubſtantialiter trahitur caro: ita etiam de gignentis aia/animam geniti eſſentialiter deduci ab his exiſtimabatur. Ideoq; ſicut de corrupta carne caro corrupta ſeminat: ita etiam de aia peccatrice aia peccatrix corruptione originali infecta ab illis trahi dicitur.

¶ Diſtinctionis. xxxi.
Queſtio vnica.

In iſta trigeſimaprima diſtinctiõe longũ pceſſum facit magiſter et multi alij patres: an anima inficiat a carne ex propagatione vel ex libidie. Dixim⁹ in̄ q corpus nõ inficit aiã: nec pctm̃ originale in aiam pducit: ſed pp̃ter aliquas auctoritates adhuc pauca q̃ram. Vñ prouenit originale: puta q paruulus naſcitur in originali: an libido ẽ cauſa vel propagatio. ¶ Reſpondetur per concluſiones. ¶ Prima eſt. Licet ſit libido in actu generationis: tñ libido nõ eſt proxima cã peccati origi. lis. hec ꝯcluſio habet duas partes quarũ prior eſt. q̃ ſic pbatur. 14. de ciuitate dei cap. 16. Augu. de voluptate q̃ eſt in actu gñatiue q in ipo momẽto tp̃is quo ad ei⁹ peruenit extremũ pene oĩs acies et quaſi vigilia cogitationes obruitur. Et rõ eſt: q2 tact⁹ eius anexã habʒ maximã delectationẽ ſm tactũ pp̃ter magnã ꝯuenĩetiaʒ ſemis ad loca p que tranſit: ⁊ acutũ ſenſuʒ illi⁹ ꝯuenientie pꝑter neruoꝝ multitudinẽ et viuacitatem. et hoc ordinatuʒ eſt a nã. Alioq̃n pp̃ter feditatẽ actus pauci ad modũ vacarent illi actui. Et iſtud ptʒ particula. 4. problemate. 15. apud Ariſtotelẽ q̃rentẽ cãm illius voluptatis: ⁊ dicit q̃m aut ex toto corpe ſemẽ pfluit (vt aliq̃ volũt (aut q2 q̃ uis nõ toto ex corpe: tñ p eaʒ ptem ſe promit i quã incat⁹ oẽs: veneq; oẽs applicent ⁊ coẽt et hoc in p̃mo de gñatiõe aĩalium dicit. ſi copulatio huiuſmõi nõ ſit frequẽs. et. 9. de aĩalib⁹ dicit Auicenna. Illũ actũ crebro exercẽs nõ hʒ voluptatẽ. Scd̃a ps pbatur Adã libidinẽ hũiſſe ptʒ. p cãs voluptat; q̃ aſſignam⁹ q̃s in ſe hũiſſet ordinatã tñ ⁊ ſm dictamẽ recte rõis: imo ſi vir cognoſceret vxorẽ ei⁹ cũ dcũq; dolore: illa voluptas eẽt ſcelus: imõ min⁹ ples genita eẽt ꝯcepta i pctõ origiali. ¶ Tertio ar. dando illũ caſuʒ q̃ ẽ i 18. diſ. tetigim⁹ ipi⁹ ꝯmentatoris de mulie ſuſcipiẽte ſemẽ i balneo. huiõi ples nõ min⁹ erat ꝯcepta i pctõ origiali q alie ples cõce. ¶ Alteri⁹ ar. Si libido eẽt cã illi⁹ infectiõis mag; libido maiorẽ infectiõem: et mai⁹ origiale facit qđ nõ ẽ dicendũ: vñ ẽ vna cã remota libido hoc ẽ poſt q̃ iuſtitia origialiſ ẽ ablata ſolet eẽ imoderata libido: vt allegatũ ẽ. Et pp̃ter hoc quodãmõ ẽ cã remota: vt hec difformitas eẽt in gñatiuʒ p quã otinatur gñatio ipius Ade: et ſic itelligit Augu. de fide ad petrũ et mgr̃ in littera allegat d' i ſibi: inuice vir mulier ꝯmiſcent ſine libidine non eſt parentũ ꝯcubit⁹: ⁊ ob filioꝝ ex eoꝝ carne naſcẽtũ non poteſt ſine pctõ ꝯcept⁹: vult dicere i copula carnali eſt imoderata

libido que nō fuiſſet ſine peccato Ade:ſaltem vnꝙ inordinate. Et ex illo arguitur filios natos in peccato originali: non tamen putandum eſt ꝙ ſit quouiſmodo peccatum per hoc ꝙ homo voluptatē habet q̄tuncunꝙ magnam in ꝓpria vxore pro loco et tempore:qꝛ cuꝫ facit actum licitū naturalis eſt ei illa voluptas:⁊ non in ſua poteſtate: et ꝑ ꝯſequens neꝙ meritum neꝙ demeritum ſuperadditum actui voluntatis. ¶ Secunda concluſio. Cauſa proxima quare aliquis cōtrahit peccatum originale eſt:qꝛ eſt ab Adam propagatus ꝑ rationem ſeminalem:et nō preſeruatus quod dico propter beatam virginem:qꝛ erat genita modo naturali per Ioachim et Annam:et nō per oſculuꝫ ſicut aliqui falſo putant. Probatur hec concluſio. poſita iſta cauſa ponitur peccatum originale etiaꝫ qualibet alia cauſa ſecluſa aliīs cauſis poſitis. iſta ſecluſa non ponitur peccatum originale. ergo iſta eſt cauſa proxima originalis peccati loquimur de lege dei poſita.

¶ Diſtinctio. xxxii.

Quoniam ſupra dictū eſt originale peccatum eſſe vitium concupiſcentie: aſſignatū ꝙ quō a parentibus trahatur:et originale dicatur:ſupereſt inueſtigare quō in baptiſmo dimittatur:cum etiam poſt baptiſmū remaneat cōcupiſcentia que ante fuerat. Unde videtur/vel peccatū originale nō eſſe concupiſcentiam/vel nō remitti in baptiſmo. Manet quippe vt ait Aug. in corpore mortis huius carnalis concupiſcentia:cuius vitioſis deſyderiis non obedire precipimur/que tamē cōcupiſcentia quotidie minuitur in proficientibus et continentibus. Sed licet remaneat concupiſcētia poſt baptiſmū/ nō tamē dominatur et regnat ſicut ante:imo ꝑ gratiaꝫ baptiſmi mitigatur et minuitur: vt poſt dn̄ari non valeat/niſi quis reddat vires hoſti eūdo poſt cōcupiſcētias. Nec poſt baptiſmū remanet ad reatū:qꝛ non īputatur in peccatum:ſed tantum pena peccati eſt:ante baptiſmum vero pena et culpa.

¶ Diſtinctionis. xxxii. Queſtio.

In hac diſtinctiōe trigeſimaſecūda magiſter oſt̄dit quomō originale peccatum deleatur in baptiſmo Gr̄a illius queritur vtrum originale pctm̄ tollat baptiſmꝰ. ¶ Arguitur affirmatiue. Probatio peccatum tolli nihil aliud eſt q̄ ipm̄ nō imputari ſcd̄m illud Pſalmiſte. Beati quorum remiſſe ſunt iniquitates:⁊ quorū tecta ſunt peccata nō imputata:ſed poſt baptiſmū originale nō amplius imputatur Actuū. 2. dicit Petrꝰ. baptizetur vnuſquiſꝙ veſtrum in nomine Ieſu chriſti in remiſſionem peccatoꝝ veſtroꝝ:et accipietis donū ſpūſſancti. cū nullum pctm̄ mortale poſſet remitti ſine alio ſequitur ꝙ per baptiſmū remittitur originale pctm̄. et Aug. 1. lib. de baptiſmo paruuloꝝ. ꝯtra illos loquēs qui dicūt puulos baptizari:nō pro originali pctō dimittēdo. dicit Quis xpīanorum ferat. cū dicatur ad eternam ſalutem poſſe queꝙ ꝑuenire ſi nō renaſcatur in chriſto quod ꝑ baptiſmū nō renaſcerentur in xp̄o:niſi ꝑ ip̄m remitteretur originale pctm̄. Et poſt in eodē libro dicit ꝙ nulla ex noſtro arbitrio ꝓpter baptiſmū chriſti ſalus eterna ꝓmittebatur infantibus. In quo includitur ꝙ ꝑ baptiſmū eis pōt promitti vita et̄na qō nō eſſet verū ſi originalis culpa nō remitteretur ꝑ baptiſmum. ¶ Cōtra hanc ꝯcluſionē arguitur ſic. Aliquis eſt baptizatꝰ q̄ eſt in pctō originali:etiā baptiſmo fluis. ergo baptiſmꝰ nō tollit origīale. ꝯn̄a ptꝫ ſi interdū nō tollit nūꝙ tollit. an̄s ptꝫ: pono ꝙ adultꝰ cōmiſit aliqua pctā mortalia a/et b/vult baptizari nō deteſtatur a/et b/immo ī eis ꝯplacet:baptizetur iſte nulla eſt repugnātia de lege baptizetur:etiam ſtāte tali propoſito talis manebit in pctō originali:qꝛ non ſeparatur originale a mortalibꝰ. et hoc iterū ptꝫ ex̄ de baptiſmo et eius effec. baptiſ. cap. maioris. §. ſed q̄ritur:vbi maximus pontifex dicit talē manere in pctō originali eo ꝙ deus nō diuidit pctā. Inſuꝑ arguitur. Hec anīa manebit poſt baptiſmuꝫ. hec aīa eſt vel erit pctm̄ origīale. ergo pctm̄ originale manebit poſt baptiſmū. ꝯn̄a tenet cuꝫ maiore/et minor patuit. diſt. 30. ¶ Rn̄detur concedēdo ꝙ talis manet in pctō originali: vt inter arguēdū oſtēſum eſt. Ex quo ſequuntur iſte ꝯcluſiones. ¶ Aliquis baptiſatus ē in pctō originali. baptiſmꝰ nō tollit a quolibet baptizato. pctm̄ originale ptꝫ in ponēte obicē. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Non oīs adultꝰ ex̄ns in originali tenetur ſuſcipe baptiſma:vt ptꝫ de iſto de quo mētionē facimꝰ defectus non eſt ex pte ſacramēti:ſed ex pte baptiſati obicē ponētis:actus actiuoꝝ ſunt in patiēte et diſpoſito ſecundo de aīa:ſꝫ poſtea ꝑ deteſtationē habebit gr̄aꝫ baptiſmalem. ſcd̄m Aug. 4. lib. de baptiſmo puuloꝝ. ⁊ ptꝫ de ꝯſecratione diſtinc. 4. tunc valere incipit nec aliquo illorum pctōꝝ an̄ baptiſma ꝯmiſſorū tenetur ꝯfiteri. Baptiſmus eſt ianua ſacramētoꝝ:ſed ſi ꝯtinuet vnū pctm̄ et ſit baptiſatus in medio tp̄e ꝯtinuatiōis:tūc poſt baptiſma ꝯmiſſuꝫ tenetur ꝯfiteri:et ſi actꝰ nō ſit intēſior in ſcd̄a medietate q̄ ī p̄ma ſed idē actꝰ ꝯtinuatꝰ. tūc peccatū an̄ baptiſma ꝯmiſſū tenetur ꝯfiteri:qō ptꝫ. hoc peccatum tenetur ꝯfiteri demōſtrando pctm̄ ꝯtinuatuꝫ poſt baptiſma. hoc pctm̄ ē vel fuit ꝯmiſſum an̄ baptiſma. ergo pctm̄ ꝯmiſſum an̄ baptiſma fortes tenetur ꝯfiteri. Premiſſe clarēt cū ꝯn̄a. ¶ Ad ſcd̄m dicitur ꝙ pctm̄ originale manebit poſt baptiſma:ſꝫ nō manebit ampliꝰ origīale neꝙ pctm̄. ¶ Scd̄o ſequitur ꝙ originale pctm̄ erit qū nō erit originale. hoc ptꝫ:qꝛ hec aīa erit qn̄ non erit originale pctm̄:ſed dimittitur ꝯcupiſcētia. hoc eſt mitigatur poſt baptiſma ꝑ gr̄am infuſaꝫ inclinātem in ꝯtariū cōcupiſcētie carnis ꝑ caracterem/et gr̄am gratis datam:cui cōcordat Auguſtinus primo libro de nuptiis et concupiſcentia dicens. Dimitte concupiſcentiam carnis in baptiſmo:non vt non ſit:ſed vt in peccatum non imputetur. ¶ Secundo arguitur. Ubi effectꝰ eſt cauſa deeſſe non poteſt:ſed aliqua concupiſcētia poſt baptiſma nō deeſt. ergo poſt baptiſma originale manet: etiam vltra cauſaꝫ factuꝫ in argumēto precedenti. ¶ Preterea ſequitur ꝙ adultus poteſt ex pctm̄ effectuꝫ baptiſmi

FERDINANDUS ... PP VI ... (library stamp)

et ſic põt oſtendi naturaliter gentili effectus ſacramẽti/quod non eſt dicendũ. Inſuper ſortes eſt baptiſat⁹. ergo filius ab eo genit⁹ arbor bona gñat fructũ bonũ. ¶ Ad primũ iſtorum dicit̃. ꝙ hoc eſt verũ in effectib⁹ a cauſis naturalibus depẽdentib⁹: et in continuo fieri. ¶ Ad ſcḋm nego ꝯñam. interduꝫ in nobis eſt maior ꝓnitas cõcupiſcẽtie: interdum minor et illius ꝓcliuitatis cã nos latet. ¶ Ad tertiũ magiſter negat ꝯñam et inſtat ꝑ circũciſum/qui nõ circũciſum gñat. Similr granum mundũ granũ imundũ cuꝫ palea procreat: ſꝫ illud exẽplum naturale naturale nõ eſt ad ꝓpoſitum. propterea eundẽ eſt ad volũtatẽ dei imputantis huic pctm̃ quouſqꝫ ſit deobligat⁹ per baptiſmũ: immo põt capi bonum argumẽtum ꝯtra mgr̃m ex baptiſato et non baptiſato. Alter eorum debꝫ ꝓducere carnẽ mi⁹ infectam/et minorẽ ꝯcupiſcentiam: et infectio carnis originale pctm̃ producit in aĩam: et ad minorationem cauſe naturalis effectus diminuit̃. ¶ Dubitatur an peccatum originale ſit veniale vel mortale. ¶ Rñdet̃ ꝙ nec ſic neqꝫ ſic. Illa diuiſio eſt pctĩ actualis cuiuſmodi non eſt puulis: aliquã conuenientiam cũ mortali habet eo ꝙ grãm non cõpatitur et ꝑpetuo punitur.

¶ Diſtinctio. xxxiij.

PRedictis adijciendũ videtur an peccata p̃cedẽtium patrum/ad paruulos tranſeant: ſicut illud primi hominis delictum in omẽs carnaliter genitos diximus redũdaſſe. Et ſi peccata parentũ tranſeunt in paruulos/vtrum oĩm q̇ fuerunt ab Adam vſqꝫ ad ipſos: an aliquorum: et non omnium.

¶ Diſtinctionis. xxxiij.
Queſtio vnica.

CIrca trigeſimamtertiam diſtinctionem magiſter loquitur de pena paruuloꝝ. vtrum puniãtur pena ſenſus: an ſoluꝫ pena dãni. et ille erit titulus queſtionis. ¶ Pro quo rñdetur ad q̃ſtioneꝫ ꝙ ſolũ puniunt̃ pena dãni: ⁊ nullo mõ pena ſenſus. hãc ꝯcluſionẽ tenet mgr̃ in littera et bene. Et probatur ipã per Auguſtinũ in Encheridion. 55. cap. Mitiſſima oĩm pena eoꝝ erit/qui ꝑ pctm̃ originale qḋ traxerũt nullũ inſuꝑ addiderũt. Sed non eſſet mitiſſima ſi pena ſenſibili punirent̃. Item cuꝫ de⁹ remuneret ſupra ꝯdignũ: et puniat citra ꝯdignũ pena nõ excedit culpã: ſed nũqꝫ peccauerũt ꝑ aliquẽ ſenſuꝫ. g̃ nec pena ſenſibili punient̃. Inſuꝑ Apoc. 18. Quantũ glificauit ſe in delicijs tm̃ date illi tormẽti ⁊ luct⁹: vbi ſm̃ ꝓportionem actualis delectatiõis inordinate oñdet eſſe proportionẽ tormẽti et pene ſenſibilis infligende. igit̃ vbi nulla actualis mala delectatio p̃fuit nulla erit ſenſualis pena. ¶ Sed ꝯtra illud arguit̃ argumẽto cõi ĩ hac pte auctoritate beati Auguſtini de fide ad Petrũ capit. 27. Firmiſſime (inq̇t) tene: et nullaten⁹ dubita nõ ſolum hoĩes iaꝫ rõne vtẽtes. verũetiam puulos q̇ ſiue in vteris matrum incipiunt viuere: et ibi moriunt̃: ſiue iam de matribus nati ſunt: ſiue ſacramẽto ſacri baptiſmatis qḋ datur in noĩe patris ⁊ fi. et ſpũſſancti de hoc ſeculo tranſeũt ignis eterni ſupplicio puniẽdos: qꝛ et ſi pctm̃ ꝓprie actionis nullũ habuerunt. originalis tñ pctĩ dãnationẽ carnali conceptiõe traxerũt. ꝯſtat autem ꝙ ſuppliciũ ignis eterni pena illa eſt inferni q̄ dr̃ pena ſenſus: ⁊ de quo pñs q̃ſtio querit. Huic auctoritati duplex ſolutio dari ſolet. Una ꝙ Aug. hic exceſſiue loquut⁹ eſt ſe maxime elongando ab hereticis. ¶ Secundo dr̃. dicit eos puniendos in igni: non aũt ab igni. ¶ Cõtra vtranqꝫ ſolutionẽ. inſtat Greg. Contra priorem ſic: non eſt v̇iſimile ꝙ Aug. voluit extinguere vnã hereſim ſaltando in aliã. ¶ Cõtra ſcḋam arguit dicẽs non eſt v̇iſimile ꝙ fidei regulas ſub Metaphora tradidiſſꝫ: et maxime non vnã ſolã q̄libꝫ alia ibi poſita ꝓprie accipienda eſſe videt̃. Cum qꝛ in eodem lib. ca. 3. ſimul. et ſimiliter exp̃mit penã talium pueroꝝ: ⁊ demonum et adultoꝝ damnatoꝝ in crimib⁹ morientiuꝫ: hoc ad longũ poſtea ex mẽte Aug. deducere laborat ĩ fine concludens illã eſſe intentionem Aug. vide eũ. Finaliter concludẽdo ad nullam partẽ declinat dicens. Tremebũduꝫ a me videt̃ negare auctoritates ſctõꝝ: et oppoſito dicit nõ eſſe tutum ꝯtraire cõi opinioni/et ꝯfeſſioni mgr̃orum noſtroꝝ materiã indiſcuſſaꝫ relinquit. Sed ad hoc duo dico. et ſi beatus Aug. et Greg. quem nono moraliũ ĩtroducit eſſent illius ſentẽtie: cũ oẽs doctores theologi poſteriores glomeratim tenuerũt oppoſitum: nõ debui timere imitari opinionẽ cõem multorum ſapientũ: et hoc potiſſimũ vbi modus cõis videtur rationabilior: nec ꝯſtat de oppoſito ꝑ fidẽ. In ꝓlogo quarti oñdim⁹ Hieronymũ/et Aug. ſibi interdum ꝯtradicere: et ita de alijs ſanctis ſcriptorib⁹/⁊ ꝙ in talibus opinio rationabilior eſt tenẽda. multomagis cũ mĩa dei quadrat ꝙ nulla pena ſenſus puniatur. Secundo dico. Nec intentio erat beati Aug. dicere oppoſitum. ¶ Propterea ſi rñſio det̃ ad illam auctoritateꝫ de fide ad Petrũ: qꝛ illa eſt apparentiſſima inter ceteras. iam oĩbus auctoritatibus ſatiſfit. Neutram ſolutionem replicãdo infirmat qḋ de p̃mo oñditur ſic. Cuꝫ Aug. hereticorum malleus loq̄bat̃ ꝯ errorem Pelagij tenentis puulos cũ errore iudeoꝝ: vt Burgẽſis dicit Romanoꝝ. 5. non eẽ ꝯceptos in pctõ originali elongauit ſe ab illo nõ ſaltando in aliḋ extremũ: ſed ſtando in medio illi appropinquãdo: et illa ẽ doctrina grecoꝝ ſapientiſſimi. ſcḋo Ethycoꝝ. qḋ pulchre explicat ꝑ regulã tortuoſam: nõ ſicut Martin⁹ credit ꝙ fugiẽdo ab vno vicio in aliud ſaltandũ eẽt: ſꝫ ſtando ĩ medio: qꝛ illa eẽt doctrina inſipiẽtis queadmodũ eſt illa Naſonis de remedio amoris. Et poſtea ſe explicat in alio loco Aug. puta in Encheridion. De hoc qḋ alibi dicebat. ¶ Secũda ſolutio et bona. Nulla aĩa calefit ab igne: ſed aĩa puuloꝝ ſunt in ſuꝑficie purgatorij vbi ẽ ignis: lꝫ ignis non agat ĩ eas: et ita ad ceteras auctoritates dicat̃. illa auctoritas Greg. 9. moraliũ. nullũ colorẽ ꝓ ſe habꝫ. ¶ Scḋo ar̃. ꝯtra ꝯcluſionẽ puuli puniunt̃ pena dãni q̇ dolẽt de amiſſiõe diuie eẽntie: ⁊ ſi ſic tot q̄ ant̃ puniũt̃ pena ſenſ⁹: qꝛ nihil aliud ẽ puniri pena ſenſ⁹. Huic argumẽto multiplex dat̃ rñſio vna ꝙ aĩe nihil itelligunt ... dũ corpa ĩformabãt nihil intellexerũt: ſꝫ illḋ nõ eſt ro...bile dicere de aĩa ſepata. ⁊ dũ corp⁹ iterũ informabit ... oblituiſcet̃ eoꝝ q̄ ſciebat ſepata. Propterea aliť dr̃ ab ... ꝫ aĩa puuli ſiue ĩ corpe ſiue ext̃ corp⁹ nõ pt cognoſcere ... ã btĩtudinẽ ſupnaturalẽ ex puris naťalib⁹ ⁊ nẽo ...lat ei: ĝ nõ hẽbit triſtitiã de carẽtia viſionis diuine.

Sed contra. intererit iudicio vniuerſali in reſurrectio
ne cum alijs et reaſſumēt ſua corpora: ergo tūc beatitu
dinem cognoſcēt et penā: quod conceditur. ¶ Sed ꝯtra
hoc argu[illegible]: tunc habebant triſtitiā: et ſic punientur pe
na ſenſus. Dicis cōparant ſe in ordine ad ſupiores: et
in ordine ad inferiores: et ſic medio modo ſe hñt nō tri
ſtantes neq; gaudentes. ¶ Contra. Plerique eorum hoc
non obſtāte poſſūt hēre diſplicentiā: et per ꝯñs triſtitiā
Rñdetur: nō habebūt diſplicentiā de peccato ꝯmiſſo:
quia nullū tale ꝯmiſerūt: nec de originali triſtitiā vllā
habebunt: et ſi illā vellēt hēre vel cām productiuam il
lius / deus nullomō ad hoc cōcurrit ſicut cū beatis ſpi
ritibus. ¶ Tertio arguitur. non hñt dotē paſſibilita
tis: ergo eorum corpora patientur ab extrinſeco leſiuo. Sz
dicis: licet nulla ſit reſiſtentia intrinſeca in eis ſicut in
beatis cū dote impaſſibilitatis: tñ nullū corruptiuum
extrinſecū eorū corpa ledit: ſed qꝛ nō ponūt dotem im
paſſibilitatis: illa via concedo q non habēt dotem im
paſſibilitatis: hoc cōplexum dos ipaſſibilitatis cōno
tat ſpālem manutenētiam ni ledatur a cōtrario rōne me
ritorū vel ſacramentorum purgatiuorū ab originali: qđ
iſtis non cōgruit. Illud argumentū cōcluderet damna
tos hoīes habere dotem ipaſſibilitatis in quo nulla ē
apparentia. ¶ Quarto arguitur. cū ibi erunt viri et mu
lieres poſſunt ꝯtrahere matrimoniū et operari i alijs
artibus mechanicis ad euitādū ociū. ¶ Rñdetur. Ad
quartū hoc nego. Deus ad actꝰ mrimoniales cum dā
natio non ꝯcurrit: neq; nubēt: neq; nubentur. et nego q
ſe ponant ad artes mechanicas. Non erit opꝰ veſtibꝰ
contra frigꝰ vel calorē: nec aliquo cibo veſcentur: ſed ſic
a deo ꝑpetuo ꝯſeruabuntur. Non dabūt ſe artibꝰ adul
terinis ꝓ neceſſitatibus corpis adinuētis: relictis li
beralibus qđ impedit qn ſpeculabuntur / et in illo volu
ptatem accipient: an nullomō triſtentur dubiū eſt. Dixi
mus eos nō hēre triſtitiā de pctō cōmiſſo / et hoc eſt hēre
penam ſenſus ꝓprie qñ ſunt eꝝ ſtatū merendi et deme
rendi: non tñ videtur iprobabile q habeant triſtitiā in i
pertinētibus ad pctā: alioqn dabis eis caſū optimū
et meliorē ꝙ regibus i hoc mūdo / nō dicam regibꝰ: ſed
agricolis / et voluntarie paupibꝰ eſt. et hoc triſtitia ꝓ
ueniente a diſplicibili mentali loqlam formare quare
non poterūt: de errore in intellectu non debet eſſe diffi
cultas q vnus aliū circumueniat elencho ſophiſtico.
Nec ſe mutuo cruciabunt: ſed ſe ad materias letitie ci
tius cōuertent. Illic nec bella ciuilia / nec vnus aliū le
d[illegible]re poteſt. Non eſt improbabile q aliqđ lumīs habe
bunt. cū erūt ꝓpe ſupficiē terre: primas terre ſol illu
minabit: et dato q aliqđ ſunt ſub aqs: vel terrā tota aq
circuūdet: alia via aliqđ luīs deꝰ ꝯferre pōt. Si places
teneri q nullomō triſtentur: nec ꝓpter pctā: nec in pctis
impertinētibꝰ: illud nō eſt iopinabile: qꝛ hic nec auctori
tatē / nec rōnem hēmus ſufficientē ad ꝓbandā hanc ꝑ
tem vel illā: ſufficit cape aliq motiua et dicere vⁱſimili
ter. ¶ Quinto arguitur. Si modꝰ dicendi eēt verꝰ: ſeqꝛ
hec ꝯcluſio: q inequaliter peccātes eqliter punientur i in
ferno: ſed hoc eſt falſū. Pro mēſura delicti erit et pla
garū modꝰ Deutero. 25. ꝯñam tamen ꝓbo ponēdo du
os: ſortē cū vno mortali a / īn aliq alio pctō pono. Pla
tonem cū b / equali ipi a / et cū hoc decedat i originali.
Tūc ſic. ſortes et plato in pctis ineqlibꝰ decedūt: vt eꝰ
hypotheſi liqt: et nñ punientur equaliter: ergo ꝓpoſitū. Qđ e
liter puniantur ꝓbatur ſic. Eqli pena ſenſus punientur
equali pena dāni punientur: et nullis alijs penis pu[illegible]
tur. ergo propoſitū. ꝯña lucet cū maiore. Probatur [illegible]
Una pena damni nō eſt maior alia: ſicut vnus ple[illegible]

cus non eſt magis cecus ꝙ alius: priuationes non ſu
ſcipiunt magis neq; minus. Si dicas vnus pluribꝰ de
cauſis caret viſione diuina ꝙ aliꝰ: et ſic eſt ei maior pe
na dāni / vel ſi duo decedunt in mortali et vnꝰ bene vixit
tota ſua vita ad mortē vſq; excluſiue: talis maiori grā
et glīa priuatur ꝙ alter q non bñ vixit: ergo maius dāmum
incurrit. ergo maiori pena damni punitur vnus ꝙ alter: pri
mum nō valet dato q pluribꝰ modis carentiā viſiōis
diuine incurrat ꝙ alter: tñ pena dāni in eo non erit ma
ior ꝙ in alio: quēadmodū ſi ꝑ vnū ictum totaliter fiat
ſortes cecus: et ꝑ viginti ictus quorum qlꝫ eſt ſufficiēs to
tū viſum auferre / nō erit maior cecitas vna via ꝙ alia
(nō loquor de dolore quē patitur in multitudine ictuū) et
in vno ictu: qꝛ penā ſenſibilē excludimꝰ a pena dāni.
Et dato q dicas ex carētia viſionis diuine aliqs incur
rere triſtitiā: et hoc totū includit ſub pena dāni: hoc de
paruulis dicere neqs tenendo eos ſolū punitos pena
damni: et nullomō pēa ſenſus: vt tota theologorum ſcho
la tenet. Aliud ē ſolū certare de noīe impediendo grā
dius lucrū vocando maiꝰ dānū. ¶ Rñdetur ergo ad hoc ar
gumentū ꝯcedendo q duo decedētes i pctis ineqlibꝰ
equaliter puniētur: et hoc nō eſt incōueniēs qñ pena vni
us peccati includit penā alteriꝰ et de ꝑ accidēs: qꝛ mor
tali pctō debetur pena ſenſꝰ ꝑpetua: et illa nō fit ſine pena
damni: et ſic includit penā debitā originali. ¶ Sed ꝯ:
duabus de cāis vnꝰ punitur pena dāni: qꝛ tā rōne origia
lis ꝙ rōne mortalis / vnaq; de cā debetur pena dāni alte
ri: ſcꝫ rōne pctī mortalis: ergo vnus punitur maiori pena dā
ni ꝙ alius. Nō eſt opꝰ rñdere cū mutuo conſtruximꝰ.
oppoſitum ꝯñtis cū ante patuit in caſu ceci. Et adhuc
poteſt dari analogia exñs in ſacris hñs duo beneficia:
triplici ratiōe tenetur dicere horas: et rōne bñficij vtri
uſq;: et rōne ſacri ordinis / ſed ſimul dicēs eſt abſolutꝰ.
Ex iſto patet q vna pena damni non ē maior pena dā
ni ꝙ alia: licet bene ſit maior res ꝙ alia. ¶ Sexto argu
itur. ſequitur q Abrahā et patres in limbo tm̄ puniebā
tur pena damni: ſicut iſti paruuli decedētes in origina
li: ſed hoc eſt incōueniēs: qꝛ iſti decedūt pctōres: nō au
tem pr̄es in limbo: et ſic pctōres et nō pctōres equali pena
punientur. Hec ꝯña ptꝫ: qꝛ pr̄es in limbo habebāt ca
rentiam viſiōis diuine ſicut ꝑuuli: (nō opꝫ addere per
petuo) ptꝫ de exñtibus in purgatorio: et patres in lim
bo nō erant viatores: et illa eſt cōpleta ratio dāni: ergo ꝓ
poſitum. ¶ Rñdetur negādo q pr̄es in limbo puniebā
tur pena dāni. ibi detinebantur qꝛ preciū ſeculi nondum
erat ſolutum: pena eſt rōne culpe. Dicit Auguſt. tertio
de libero arbitrio. Omnis pena ſi iuſta eſt pctī pena ē
et libro. 83. qſti. qſtione vigeſima quarta. Meritū pene
culpa eſt / et hoc ꝓprie capiēdo terminū: ſed interdū ex
tenditur ad oēm leſiuū: et ſic nō capimus nec tale erat
in talibꝰ. ¶ Sed ꝯtra hoc arguitur. Quocūq; noīe voce
tur cruciatus nō refert ſiue dicatur pena ſiue non / vel ex
tendendo terminum: ita penale fuit Suſanne vel Lu
cretie occidi ſine culpa. ſicut Cleopatre occidi cum cul
pa: ſi vnus ſuffocatur patibulo ſine culpa nō erit ei minor
pena ſic occidi ꝙ alteri ſuſpenſo rōne delicti: ergo ſic erat
de Adā et Abrahā innocētibꝰ reſpectu ꝑuulorum. ¶ Rñ
detur: nō eſt ita difficile ꝓbo occidi ſicut iprobo ſi vta
tur rōne: difficilius erat Ceſari ſic mori ꝙ Marco Tul
lio cū priore iniuſta vita ei occurrebat: in morte alte
rius pulchra vita occurrebat: nihil eſt quod magis vi
rum probum delectet in fine ꝙ vite preterite memoria:
Licet tertio Ethycorum in materia de fortitudine
Ariſtoteles dicat. Uir fortis interdum dolet tolli de
medio / non qꝛ mortē formidet / ſed qꝛ rebꝰ clariſſimis

quos in vita geſtur us erat carebit. Modo patres i limbo habebant grã̃ni: et erãt in termino: quare eq̃nimiter expectationem ſaluatoris ferebãt: imo potius cuʒ gaudio et ſpe redẽptionem ſeculi expectabant. Paruuli nõ ſciunt ſe vnq̃ habituros beatitudinẽ: immo ſciunt ſe illã nũq̃ habituros: ſed adhuc hoc equanimiter ferunt: q̃ ſit ad plenã rationẽ pene damni reqritur carentia viſionis diuine extra viam ratione culpe.

Circa iſtaʒ litteram dubitatur: p̃mo: an ſumus cõcepti in pluribus pctĩs originalibus: nõ formo cauſam dubitãdi: q̃ illa eſt pſpicua: ſed rñdetur negatiue. Quomodo ſolũ illud pctm̃ incurrim⁹: et hoc ẽ naſci in vno originali pctõ. Prepoſitus eſt Altiſſiodorenſis. tenuerunt nos natos in multis pctĩs originalibus: moti ex verbo Pſalmiſte pſalmo. 50. Ecce enĩ in iniq̃tatib⁹ cõceptus ſum. Ad quẽ dicit mgr̃ q̃ ibi ponit̃ plurale pro ſingulari: et ille eſt mod⁹ ſcripture: qui etiam interdũ ſingulare ponit pro plurali: patʒ numerox. 21. Aufer a nobis ſerpentem non ait ſerpẽtes quos patiebat̃ populus. Et Matthei. 2. Mortui ſunt q̃ querebant animam pueri: tñ̃ ſolum eſt ſermo de Herode. Et Exodi. 32. Iſti ſunt dij tui iſrael cum ſolũ fecerunt vnũ vitulũ.

Dubitatur ſcdo ſi Adam non peccaſſet ſed in primo congreſſu ſerpẽtis victor euaſiſſet: an liberi eius ſine vlteriori proceſſu ꝯfirmati fuiſſent. Dupliciter ad hoc rñ̃detur. Quomodo filij debebant ſimiliter ſimul eſſe victores ad hoc q̃ in paradiſo manerẽt ꝯfirmati: et quot fuiſſent victi: tot fuiſſent de padiſo eiecti: et victores illic tranquille reſidiſſent. Placet alijs ſi Adam in primo examine ſerpentẽ viciſſet / ipẽ cum tota ſua ſeq̃la ꝯfirmatus fuiſſet: et id rõnis eſt q̃ ſicut ipõ iuſtitiam originalem amittente in omibus amiſſa eſt: ⁊ ad culpaʒ imputata: ſic ipſo victore oẽs viciſſent originalr̃ hoc ẽ viciſſent lʒ non erãt: (nõ ſto in ꝟtute ſmonis:) hoc eſt victoria Ade eis fuiſſet applicata ſicut ſua culpa. Iſtud eſt bñ̃ cõgruum: et cũ mĩa dei qua erga nos vtit̃ conueniens. Et ad hanc partem ancelmus declinat.

Dubitat̃ finaliter circa caſuʒ Ade de impoſitione prime lingue: et quomõ i lucem tot lingue ꝓdierunt. Rñ̃ſio. Ante diluuium omẽs loquebant̃ vna lingua. patʒ vndecimo Geneſeos. Erat enĩ terra labij vnius et ſermonum eoꝛũdem: et hec lingua fuit hebrea: vt dicit Gloſa marginalis Geñ. 2. quod ꝓbat illic gloſa Hieronymi: q̃ noĩa q̃ ad diuiſionẽ linguarũ in Geneſi legun⁹ illi⁹ cõſtat eſſe lingue: rebus noĩa impoſuit Adã: vt ptʒ Geneſis ſcdo formatis. igit̃ dñs de⁹ de humo cũctis aĩantibus terre: et vniuerſis volatilib⁹ celi adduxit ea ad Adaʒ: vt videret quid vocaret ea. Omẽ enĩ qd̃ vocauit Adam aĩe viuentis ipm̃ eſt nomẽ eius. Appellauitq̃ Adam noĩbus ſuis cũcta aĩantia: et vniuerſa volatilia celi: et oẽs beſtias terre: hoc eſt inter oĩa aĩantia ei adducta vt dicit gloſa: volens dicere aliq̃ erãt ei nõ adducta et eis nullũ nomẽ impoſuit: ⁊ ſic ptʒ illa ꝯcluſio q̃ Adam erat pꝛim⁹ ĩpoſitoꝛ lingue hebꝛaice: lʒ poſteriores aliq̃b⁹ rebus nomẽ imponebãt. ¶ Secũda ꝯcluſio in hac materia eſt. Poſt ꝯſtructionem turris babylonice in ſcda etate diuiſio liguarũ incepit eſſe. ptʒ Geneſis vndecio. Erat aũt terra labij vni⁹ vbi in cãpo Sennaar hoc nũc babyloniorũ ꝯſtructa eſt turris ex lateribus et bitumine: q̃ illic nõ repiunt̃ lapides: et ſeq̃t̃ ad ꝓpoſitum. Venite igit̃ deſcẽdam⁹ et ꝯfundam⁹ ibi linguam eoꝛũ: vt nõ audiat vnuſq̃ſq̃ vocẽ proximi ſui: atq̃ ita diuiſit eos dñs ex illo loco in vniuerſas terras ⁊ ceſſauerũt edificare ciuitatẽ: et rõ. q̃ ſe nõ intellexerũt q̃ñ lathom⁹ petebat a / alter afferebat ei b / cui alludit poeta primo Methamorphoſis inq̃ens. Ne ve foret terris ſecurioꝛ arduus ether. Affectaſſe ferunt regnuʒ celeſte gigãtes. Altaq̃ ꝯgeſtos ſtruxiſſe ad ſydera mõtes. ¶ Cõtra prioꝛẽ ꝯcluſionẽ arguit̃: quacũq̃ ĩpoſitione data ab Adam Eua cũ non intellexit: g̃ lingua hebraica nõ eſt ĩpoſita ab Adã. Non curo ſiue denoĩatio nem accipiat ab Heber vt Ioſephus pꝛimo lib. antiq̃tatum dicit. et Augu. 11. capite. 16. de ciuitate dei: vel ab Abꝛahã moꝛe alioꝝ: q̃ nõ oĩs effect⁹ a ſua cã efficiente denoĩationẽ accipit. Aſſumptuʒ ptʒ: ſi Adam dixiſſet Eue hoc vocabit̃ a: latuiſſet Euã q̃d dixiſſet p hoc ꝯplexuʒ da mihi a: nec poterat diſcernerẽ q̃ñ dicebat accipe a / tene a / vel vide a. ¶ Ad hoc vel ad ſimile argumẽtũ in teriſ dedim⁹ rñ̃ſionẽ de mõ pꝛime ĩpoſitionis ſiue de facto ſiue de poſſibili: ⁊ q̃ ibi illic loquut⁹ ſuʒ p poſſibile. iſtic applicetur ad factũ. ¶ Cõtra ſcdaʒ ꝯcluſionẽ ar. In ꝯſtructione turris babylonice fuit diſpſio linguaꝝ vel q̃dã obliuiſcebãt̃ ꝓprie ligue: et tũc lingua hebrea periret. ¶ Forte dicis peribat ĩter illos / ſʒ mãſit apõ alios: et ita videt̃ eſſe dicenduʒ. ¶ Sed ꝯ hoc ar. Qui nõ intererãt ꝯſtructiõi illius turris: erant multo pl̃es q̃ aſſiſtẽtes: g̃ lingua hebꝛaica mãſerat apõ plures q̃ oẽs alie ligue: qd̃ tñ̃ nõ videm⁹. Inſup lingua caldayca lingue hebꝛaice ẽ multũ affinis: ⁊ babil eſt illic: g̃ lingua hebꝛaica mãſerat apud eos q̃ ꝯſtructiõi turris vacabant. ¶ Vlterius debebãt eẽ tot lingue q̃t hoĩes erant in ꝯſtructiõe turris ſue ligue oblitus ẽ q̃lʒ: ⁊ poſtea tñ̃ loq̃bant̃: g̃ q̃lʒ foꝛmauit vnã linguã. q̃ nõ ẽ maioꝛ rõ de vno q̃ de alio. ¶ Ad pꝛimũ (vt opinoꝛ) multo pl̃es loq̃bant̃ hebꝛaice q̃ nõ hebꝛaice relicta ꝯſtructiõe turris: ſʒ Nembꝛoth erat robuſtus venatoꝛ coꝛã dño Belus et Nin⁹ deſcẽdẽtes ab eo reliq̃s ĩfeſtabãt capiẽtes eorũ terras. in q̃b⁹ colonias moꝛe romanoꝝ miſerũ: que alias liguas hebꝛaica ſepulta ĩtroduxerũt. Analogiaʒ accipito Laurẽtius Valla libꝛo ſuaꝝ elegãtiaꝝ dr̃. linguã latinã eẽ magiſ ꝓpagatã q̃ romanoꝝ ĩpiuʒ. ⁊ diuturnioꝛẽ. ſm̃ eſt verũ: q̃ taʒ ĩpio e medio ſublato latĩa ligua ĩpat p totã Europã. ¶ Ad ſm̃ oꝛ q̃ ex ligua hebꝛaica ⁊ his q̃ venerãt a ꝯſtruẽda turri babylonica cõflata ẽ vna lingua hebꝛaice multũ affinis. ſic ẽ freq̃nter ex ꝯmixtiõe lõgeua varioꝝ hoĩm ſit ad man⁹. hoc videto. Hyſpani ab hybero amne venientes ceperũt inſulã maris oceani: cui nomẽ ẽ Hybernia: ex ꝯmixtiõe gẽtis illi⁹ iſule: ⁊ ex Hyſpaica ligua ꝯflata ẽ alia. Et rurſ⁹ Hybernici ipiũ dilatãtes ĩ ptes boꝛeales. Bꝛitãnie liguã anglicaʒ adduxerũt: vel illi multũ vicinã. Nõ a multis elapſis ãnis eiecti / Bꝛitãnis ab Albion p ſaxones fũdata ẽ vna ligua quã Bꝛitãni de Coꝛnubia nec ſaxonea intelligũt. Proptea dicet̃ eẽ. 72. linguas vl̃. 73. eſt dictuʒ nõ min⁹ volũtariũ q̃ ficticiũ: veniẽtes a turri babylonica oĩm hitu ſmonis hebꝛaici amiſſo nouũ idioma finxerũt pauci ĩ vno loco: et pl̃es in alio. ſm̃ q̃ libuit. Si dicas q̃re nõ ꝯſtruxerũt p nut⁹ moꝛe religioſoꝝ: p nutus cõceptus mẽtiuʒ explicãtiuʒ. ¶ Rñ̃det̃ religioſi p ꝟba docẽt de ſignificãtis nutuum qd̃ eſt difficilium factu p nut⁹ ſcdo foꝛte iudicabant q̃ ille qui abſtulit loq̃lam ad extruendam turrĩ neceſſariam. omne id remedium abſtuliſſet. Et hec de peccato originali ſuis annexis.

¶ Diſtinctio. xxxiij.

Poſt predicta / de peccato actuali diligẽti indagine quedam conſyderãda ſunt: ſcȝ que fuerit origo et cauſa primi peccati: vtrũ res bona / an res mala: poſtea in qua re ſit peccatum: deinde quid ſit peccatum: ⁊ q̃t modis fiat: et de differentia ipſoꝝ pctõꝝ.

¶ Diſtictionis. xxxiiij.
Queſtio vnica.

Expedita materia de peccato originali actualis peccati. ꝯñter ratiõeȝ aggrediemur: et circa materiã huius diſtinctionis querit̃ iſte titulus queſtiõis. An i re bona ſit malum: et hoc querit magiſter in quarto capitulo huius diſtinctiõis. Supponatur ꝙ bonum capitur multis modis: aliquod eſt bonum bonitate entis. et illud eſt tranſcendens: ita ꝙ res tantum habet de bonitate quantum de entitate. Dicit Auguſtinus libro. 83. queſtionum q̃ſtione. 21. Que ſunt in q̃tum ſunt. intantum bona ſunt / quantuȝ ergo res habet de entitate: tantuȝ habet de bonitate. Aliud eſt bonum bonitate morali: vt hõ dicitur bonus ab actu vel habitu: et deus eſt bonus intrinſece om̃i accidẽte ſecluſo. Interdum terminus bonꝰ applicat̃ rebus: q̃ñ habent perfectionem requiſitã ad earũ eſſe. dicimus aureum eſſe bonum: q̃ñ ẽ de materia ſufficiente ſcȝ auro: ⁊ ſufficienteȝ ſculpturã habet et pondus: et ſic applicamꝰ alijs rebus: vt bõa veſtis / bonus equus: q̃ñ eſt bene plaſmatꝰ et facit illa q̃ bonum equũ decẽt. Tot modis dicitur malũ: q: ꝑ regulam thopicã. Quot modis dr̃ vnũ oppoſitoꝝ tot modis dr̃ et reliquũ. capiendo malũ oppoſito mõ. Ad primã acceptionẽ nihil eſt malũ: q: hoc eſſet dare non ens. vñ Auicẽna. 4. Methaphyſice ca. 2. Impoſſibile eſt ꝙ ſit aliqua res per ſeipam mala: et om̃i mõ ſi vnuȝ habuit eſſe. profecto inq̃tum eſt mala nõ eſt. Et Aug. lib. 83. q̃ſtionum q̃ſtione. 6. Summũ malũ nullũ modũ habȝ. caret em̃ oĩ bono / Aug. 12. de ciuitate dei capite tertio. Sola bona alicubi eſſe pñt: ſola mala nuſq̃. Aliquid eſt malũ moraliter vt malꝰ homo: malꝰ angelꝰ Similiter aliq̃s eſt malꝰ aureus: vt q̃ñ eſt argentũ deauratum: vt in inflexibilibꝰ ſcutis eſſe ſolet: vel q̃ñ deficit ſculptura et pondꝰ. Similiter eſt malꝰ equꝰ mala veſtis: malus orator: malus logicus: apud cõiter loq̃ntes bonũ et malũ accipiunt̃ ꝓ bono ⁊ malo moraliter. potiſſimũ q̃ñ hoibꝰ applicant̃ vel angelis. Si corã aliquo dicas ſortem eſſe bonũ apud loquentes intelligit̃ ꝙ eſt bonus moraliter. et ſic bonũ videt̃ eſſe analoguȝ ad bonũ moraliter. ⁊ ad cetera bona: q: in analogo maxime eſt conſulendum vulgus et habenda eſt rõ cõit[illegible] loquẽtium. hec dixeri: q: nõ eſt ꝯtendendũ an aliq[illegible] dicat̃ analogũ vel ne: q: magna rõ dari neq̃t: ſed ꝯ[illegible] re oportebit loquẽtes. ¶ Propterea de illo nõ in[illegible] Iſtis diſtinctionibus p̃miſſis (q: multiplex indiſ[illegible] parit ꝯfuſionẽ) ponunt̃ aliq̃ ꝯcluſiões. ¶ Prim[illegible] eſt.

Om̃is malicia eſt i re bona. hoc eſt oẽ malũ moraliter eſt bonũ entitatiue. hoc patȝ ex notatiũculis. et mgr̃ i littera dicit q̃ recte acuteq̧ ſapit: non niſi in bono maluȝ eſſe intelligit: q̇d exponẽs dicit: id eſt in natura bona. ¶ Secunda ꝯcluſio. Aliq̃s habet bonos habitus: ⁊ malos ſimul ⁊ ſemel pariter ⁊ actꝰ. Probatur Octauianus erat lubricus iperũ nimis appetẽs clemẽs humanus liberalis / et i multis alijs prudens. ¶ Tertia cõcluſio. Aliq̃s eſt bonꝰ moraliter ⁊ malus venialiter: patet de hñte gr̃am: gr̃a diuidit filios regni: et ꝑditionis. ſicut dicit Aug. 15. d̃ trinitate. Et ille melior ẽi q̃ gr̃a dei eſt maior. ḡ quilibȝ hñs gr̃am eſt bonꝰ: ſed ſtat dare aliquẽ talẽ habere pctm̃ veniale: vt ex. 17. diſt. p̃mi patet. ¶ Contra primã ꝯcluſionẽ arguit̃ ſic. Ex ea ſequit̃ ꝙ termi ꝯtrarij verificant̃ de ꝓnomie demõſtrãte idẽ mediante copula de pñti ampliatiõe deducta et copulatiue: hoc ẽ ꝯ naturã ꝯtrarioꝝ. hec ꝯña ptȝ. malicia eſt in re bona. ḡ malũ eſt bonũ. Inſup Matthei. 7. Nõ põt arbor bona fructus malos facere: nec ecõuerſo. ¶ Ad primũ dr̃ negando ꝙ bonũ et maluȝ ſic accepta ꝯtrarient̃. Si dicas illud mgr̃i in littera hic fallit regula dialecticorũ de bono ⁊ malo. Diſtigo illã vel ꝙ regula dialecticorũ de cõtrarietate incõplexa. hic patitur eclypſim: ⁊ ſic nego: q: ridendo logicꝰ ociſſime tibi dicet hec dicibilia non ꝯtrariant̃: vel ſic. regula dialecticoꝝ fallit. i. iſti termini nullã repugnãtiã hñt. et ob hoc limites regule logicorũ de ꝯtrarietate nõ igrediuntur: et i tali ſenſu cõceditur: ꝓpt̃ q̃ aliq̃ regula fallit: q̃ñ aliq̇d deliquiũ ſiue inſtantiã patit̃: vt facile ẽ exemplificare in grãmatica de noĩbus ſcḋe inflectionis in us exeũtibꝰ q̃ genꝰ maſculinũ ſubeũt papyrꝰ recte dr̃ accipi: manꝰ aũt nõ: oĩno ſic in ꝓpoſito: q: ſicut manus nõ habȝ ꝯditionẽ gñalem illius regule: ſic nec vocabula bonũ et malum in ſignificãtia qua accipimꝰ hñt cõditionẽ gñaleȝ illius regule logicoꝝ: et propterea proprie nõ recipiunt̃ a regula. ¶ Ad ſcḋm dr̃ ꝙ arbor bona nõ facit malos fructus. i. habitꝰ interior bonꝰ nõ facit malos actus exteriores: nec malus actꝰ interior facit actũ exteriorẽ bonuȝ. ¶ Cõtra ſcḋam cõcluſionem arguit̃ ſic. bene ſeq̃tur Octauianꝰ eſt lubricꝰ / et liberalis. ḡ eſt bonꝰ et malus añs ſcḋa concluſio. ergo iſtud ꝯñs ſequit̃ ad ſcḋam ꝯcluſionẽ: ſed bonũ ⁊ malũ moraliter ꝯtrariant̃. ḡ regula dialecticoꝝ fallit i his terminis potiſſimũ moraliter capiẽdo. ¶ Rñdet̃. Nõ ipediẽtes argumentũ ꝓ v̄tutũ vel vicioꝝ ꝯnexionẽ: q: i cõtinẽtia q̃du ſm nullã rectaȝ poſitiõem ẽ talis ꝯnexio / q̃ ipedit vim argumẽti. ¶ Et ꝓpterea ponũt ꝓpões. Aliq̃s eſt intẽpatꝰ circa venerea: et tẽpatꝰ in cibo ⁊ potu. ¶ Scḋa ꝓpõ. Nulla ẽ repugnãtia inter hitus vel actꝰ multarũ v̄tutũ. ¶ Tertia ꝓpõ. Añq̃ aliq̃s dicat̃ bonus moralr̃ theologice. opȝ ꝙ gr̃am hẽat ⁊ illa ſufficit ad bonitatẽ moralẽ theologice. et corã deo: ⁊ q̃cũq̧ caret gr̃a talis ẽ malꝰ moralr̃ ⁊ theologice: ⁊ ſic capiẽdo terſos ꝯriant̃: nec ſimul v̄ificant̃. ¶ Alia ꝓpõ. Hec ꝯña ẽ nulla ſortes hȝ bonũ actũ. ḡ eſt bonꝰ: lȝ ſic arguẽdũ eſt ſor. hȝ bonũ actũ: ⁊ habȝ gr̃aȝ vel nõ eſt i mortali pctõ: imo nõ eſt opꝰ addere p̃mã ꝓpõem. ḡ ẽ bonꝰ. Si i vno pctõ mortali ſit ſp ẽ malꝰ: et loq̧ ſm legẽ. deꝰ põt facere ꝙ quis ſit in gr̃a ⁊ i pctõ mortali ſil̃ et ſemel: ſic deꝰ p̃t facere ſortẽ albũ ⁊ nigrũ ſiml̃ i duobꝰ locis vel in eodẽ. ¶ Alia ꝓpõ. Lȝ culpa venialis ſit malicia: tñ nõ ob eam ſortes dicitur eſſe malus ſicut remiſſa albedo vel in parua parte ſubiecti non denominat ſubiectum album: et ſic termini proprie contrariantur. Non reſpiciẽdũ eſt quid vulgꝰ dicat: q: hypocritã vocat bonũ

⁊ ſuperbũ magnanimũ nũquid ſuper ethera tollit ignobile vulgus viros alienorũ imperiorũ rapaciſſimos et luxui deditos omnia pro arbitrio ſine lege moderãtes hoc vides in macedone Alexandro: de Julio ⁊ octauiano ceſaribus. Modus vulgaris cũ errore iudeorũ quos drat dicentiũ. Si quis fecerit plures act⁹ bonos ꝙ malos ꝙ talis eſt bonus: ſi e contrario talis eſt malus. ⁊ cõſequenter dicerent ſi equaliter talis eſt bonus ⁊ mal⁹ copulatim. Cõ quos dicit Jacobus i canonica Jacobi. ij. Quicũꝙ aũt totam legẽ ſeruauerit offendat autem in vno factus eſt omniũ reus. Voluit dicere. ꝙ qui trãſgreditur vnum preceptuz omniũ reliquoꝝ eſt tranſgreſſor: ſed contra eorũ errorem loquebatur qui vn⁹ preceptionis preuaricator diſceſſerit eſto ꝙ reliqua precepta adimpleuerit eternaliter dãnabitur/ licet non ita acerbe punietur ſicut in multis decedens ſecundũ illud metriſte. Quid prodeſt medico plagas ſanaſſe ducentas. Si maneat quedam qua moriatur homo. Et iſtõ poteſt cõfirmari quod dicim⁹ de charitate: a ſimili quod dicim⁹ de fidelitate dato ꝙ perdita fide infuſa per hereſim pertinacem non vocamus talem fidelez ꝓpter fidem infuſã perditam: licet multas fides acquiſitas habuerit aliqs fides actus ⁊ habitus Mahometiſte ⁊ hebrei habẽt: ⁊ tamen non reputantur fideles. Si vis vti terminis bonum moraliter et malum moraliter/ ſicut vulgus facit nullo pacto contrariantur.

¶ Diſtinctio. xxx.

POſt hec vidẽdum eſt q̃d ſit peccatum. Peccatuz eſt (vt ait Auguſtinus.) omne dictum vel factum vel cõcupitum / quod fit contra legem dei. Idem in libro de duab⁹ animabus. Peccatum eſt volũtas retinẽdi vel conſequendi quod iuſtitia vetat. In vtraꝙ aſſignatione de actuali peccato agitur et non mortali non veniali ⁊c.

¶ Diſtinctionis. xxxv. Queſtio vnica.

IN iſta trigeſima quinta diſtinctiõe magiſter proſequitur materiã de entitate peccati. propterea iuxta illam materiã quero hunc titulũ queſtionis de entitate peccati. Circa iſtum tituluz varias reperio opiniones. Vna ẽ Gregorij ad chimeriã complexe ſignificabilia volentis qui peccatum complexuz ſignificabile diceret. Hanc poſitionez tanꝙ relatu indignam relinquo. Alia eſt poſitio ad quã theologi vadunt: glomerati reales: ⁊ ſua principia nõ conſiderantes: nominales conſentiunt. Poſitio ẽ hec ꝙ peccatum eſt vnũ purũ nihil et priuatio boni pro formali. ⁊ ſic non concedunt ꝙ peccatũ eſt ens/ peccatum inquiunt eſt carentia boni debiti ineſſe. ¶ Sed contra hoc ponitur hec concluſio. Omne peccatuz eſt aliquid ⁊ realiter exiſtens in rerũ natura ⁊ abutuntur dicẽtes eſt priuatio boni debiti ineſſe. ¶ Secũdam propoſitionem prius expediã. Capio forte qui habet actũ malum grã exempli homicidiũ: tunc per te formale in peccato eſt carẽtia rectitudinis debite ineſſe. quero abs te vel ĩtelligis de rectitudine que deberet ineſſe huic actui: et tunc odium dei non erit peccatuz quia nulla rectitudo huic actui ineſſe debet qualitercunꝙ capis ĩeſſe: ⁊ ſi eliciat actum malũ pro tempore quo non tenetur habere actum bonum: tunc nulla rectitudo dz ineſſe: Si dicas rectitudo debet ineſſe enti hoc non eſt ad ꝓpoſitũ. Sed dices ſi debeat elicere actum ille debz eſſe bonus: ſcim⁹ illud eſſe verũ: ſz illud dictum non ſeruat tuũ ꝓpoſitum Redeo ad ꝓpoſitum probaturus cõcluſionem que ſic oñditur. Omne dictũ vel factũ vel concupitũ contra legem dei eſt aliquid: omne peccatuz potiſſimũ cõmiſſionis eſt dictum factũ vel concupitũ contra legẽ dei: ergo omne peccatum eſt aliquid. maior eſt nota ⁊ minorẽ Auguſtini. xxij. lib. contra fauſtũ vbi accipio ſuaz diffinitionem ⁊ facio predicatum ⁊ diffinituz ſubijcitur. Diffinit peccatuz commiſſionis. de omiſſione futurus eſt ſermo. conſequẽtia tenet in barbara. Item Aug. in lib. de duabus animabus. peccatum eſt voluntas retinendi vel cõſequendi quod iuſtitia vetat: vbi volũtas ponitur pro actu voluntatis. ⁊ ita magiſter exponit pmo capite huius diſtinct. hoc expreſſe tenet magiſter. iij. capite huius diſtinct. inquiẽs. ſane dici poteſt ⁊ libere tradi dz peccatum eſſe actum malũ interiorẽ: ſcilicz malã cogitationẽ ⁊ loquutionẽ ⁊ operationẽ: precipue tamẽ in volũtate conſiſtit peccatum ex qua tanꝙ arbore mala procedũt opera mala tanꝙ fruct⁹ mali: plures auctoritates non aggregabo. ¶ Tertio arguit ſic. ſi peccatum nihil eẽt deus pro nulla re puniret peccatorem quod abſonũ videtur. ¶ Quarto ſic. nullũ non ens eſt mai⁹ aliquo nõ ente: quodlibz peccatum per te eſt non ens: ergo nullũ peccatũ eſt maius non ente Vel ſic lucidius: adulteriũ eſt maius fornicatione ſimplici ⁊ vnũ peccatuz eſt alio grauius. vt patet apud omnẽ ſcholam: et tamen nulla priuatio vel nullũ non ens eſt maius aliquo non ente. ¶ Quinto ſic arguitur: tũc iſta erit falſa: peccatum eſt peccatum. ⁊ ſimiliter tales aliquis cõmittit peccatum deus punit pro peccato quod non eſt dicendũ vna probata falſa relique oſtendũtur falſe. iam probem⁹ vnaz falſam. Omnis affirmatiua nõ exponibilis cuius vnuz extremũ non eſt condicionatũ de extremo nõ ſupponẽte eſt falſa: loquor de affirmatiua ⁊ copula ſimplici ꝓpẽ hanc chimera eſt vel non eſt: ſed iſta eſt huiuſmõi peccatum eſt peccatum. Maior patet alioquin tibi concedere ꝙ antixp̃us eſt quia ſi antixp̃s eſt antixp̃s/ antixp̃us eſt vel ſi peccatuz. eſt pc̃m pc̃m eſt. ¶ Sed contra iſtam concluſionem arguitur ſic auctoritate Anceimi. vbi in libello ſuo de conceptu virginali ⁊ peccato originali capitulo quinto. probat a certo propoſito ꝙ peccatum ſine iuſtitia nihil eſt Deniꝙ oĩs eſſentia eſt a deo a quo nihil eſt iniuſtum. Quare nulla eſſentia eſt iniuſta per ſe: iniuſta autem oĩno nihil eſt. ſic cecitas. Nõ eni aliud eſt cecitas ꝙ abſentia viſus vbi debz eſſe que nõ magis eſt aliud in oculo vbi debet eſſe viſus ꝙ in ligno vbi non deberet eſſe. Et poſtea in capitulo. vi. ſoluit obiectionem ꝙ feciimus quomodo deus punit pro nihilo inquiens ... dam cum audiunt peccatum nihil eſſe ſolent dicere ... ccatum nihil eſt cur punit deus hominem pro pec... cũ pro nihilo puniri non debeat. Quib⁹ ꝙuis hu... ſit queſtio: tamen quia quod querunt ignorant, ... d breuiter reſpondendũ eſt: licet pariter nihil ſis

abſentia iuſtitie ⁊ vbi debet eſſe iuſtitia ⁊ vbi non debet eſſe. Et Auguſti. de fide ad Petrum: capitu. xxi. Malū nihil aliud eſt niſi priuatio boni. ⁊. xij. de ciuitate dei. capitu. vij. dicit. Mala voluntas non habet cauſā efficientem ſed deficientem. ⁊ ſi peccatuꝫ eſſet aliquid haberet cauſam efficientem. ¶ Ad primū argumentum dico ꝙ auctor: primo ꝙ auctoritas Ancelmi non p̄iudicat auctoritati Auguſtini ⁊ rationi beatū Ancelmū recipimꝰ tātum quantum ſua ratio valet: ⁊ ego recepi eum paulo āplius ꝙ̄ ſua ratio valeat: Aliū aūt non relinquo niſi ꝑ maximo motiuo in oppoſitum. ¶ Secūdo dico ꝙ Beatus Ancelmus ⁊ ſimiles auctoritates debēt intelligi. ꝙ pro formali nihil ſunt: modo terminus ſupponit pro ſignificato materiali ⁊ nō formali quādo illa ſignificata diſtinguunt: aliqui termini poſitiui connotant vel in eſſe ſubiecto vt albū ſciēs vel eſſe in poteſtate ſubiecti: vt diues diuitias ↄnotat eſſe in poſſeſſione diuitis: Aliqui termini ꝓuatiue cōnotant ⁊ defectū formalis ſignificati: vt pauꝑ/cecitas. pauꝑ pro homīe ſupponit cōnotando ꝙ diuitias non habeat: ⁊ ſic paupertas eſt nihil: ſic intelligitur id eſt connotat illud quod nō habet ipſe pauper quia diuitias ↄnotat terminus pauper. Ita ꝙ illa propoſitio de actu exercito capiatur loco vnius de actu ſignato ⁊ illius formalis nulla eſt cauſa efficiens. ¶ Tertio dicitur pro peccato ⁊ ſimilibus ꝙ peccatum eſt nihil: id eſt res modici momenti et precij: et hoc propterea quia eſt diſſona volūtati diuine ſiue preceptiue: vel prohibitiue. Et ſic dicit gloſa marginalis Joannis primo. Ea que ſunt per ipm̄ facta ſunt: illa aūt ſunt que a natura propria non recedunt: id eſt concordāt cuncte potentie diuinitatis. Et gloſa Auguſtini in codeꝫ loco malū nō eſt factuꝫ per ipm̄ nec ipm̄ idolū: quia nihil ſūt ⁊ tamē palā eſt ꝙ idolū eſt ens vel entia: vt patet de idolo Dagon primi Regū quinto. Et ſi dicas primi Corinthioꝝ. viij. ſcimus quia nihil eſt idolū in mundo. Reſpōdetur idolū capitur duobus modis. Unomodo ſupponit pro aliqua imagine de ere vel argento connotando ꝙ rep̄ntat Jouē vel Moloch. vt Leuiti. xx. ſi quis de ſemie ſuo dederit idolo Moloch morte moriatur: ⁊ ſic de facto eſt aliquid: quia Deutero. xij. dicitur. Idola comminuit ⁊ non ens non cōminuitur: ex īnumeris ſcripture locis patet idolū aliquid eſſe in illa ſignificantia: Et de illa loquitur gloſa ſed vocat idolum nihil quia eſt inſtitutum contra honorē dei. Aliomodo capitur idoluꝫ vt ſignificat talem imaginem connotando ꝙ repreſētet verū deū: ⁊ ſic capiendo pro idolis gentiliuꝫ hoc eſt pro idolo deū verū rep̄ntante deū alium nihil eſt: quia deficiente connotato termini poſitiui deficit eiꝰ ſuppoſitio licet eques ſignificet hominem ⁊ pro eo ſupponat quādo habet equum: ipſo nullum habente non ſupponit pro eo: Et iſtud pulchre Apoſtolus ſoluit in littera. Et propterea ſubiungit ⁊ ꝙ nullus eſt deus niſi vnus acſi dixiſſet res repreſentata quod nunc ſub alio vocabulo artiſte dicunt formale ſignificatum non adiacet idolo. ¶ Quarto quando res eſt parui momēti reputatur nihil. ⁊ patet ſecundo Phiſicoꝝ apud Ariſtotelē / quod modicū eſt pro nihilo reputatur. Et modus eſt bonorū patrum dicere ſi vixiſſet aliquis ſolum tres annos vel vnum annum in bōa vita reliquis annis ī mala vita dediti ad malam vitam ſunt non computant. Et ſic ad
miles auctoritates ſufficientes ſolutiōes dant. ¶ z
contra hoc arguit Gregorius ad probāda peccata ſe
complexe ſignificabilia ⁊ hoc ſic. Abſtinere pro/ za
cibo ⁊ potu eſt malū animali ⁊ ⁊ tamen nō eſt alic en
titas. Similiter claudicare eſt homini malum ⁊ ;tas

mē eſt aliqua entitas: ⁊ probat hoc auctoritate Auguſtini in de perfectione iuſtitie circa principium ꝙ claudicatio actus eſt non res. Iſte rationes nihil valēt: abſtinere a cibo nihil aliud eſt ꝙ̄ homo abſtinē3 a cibo. caſtrimergia abſtinere pro loco ⁊ tempore non eſt malū. ſortem claudicare nihil aliud eſt ꝙ̄ ſortes claudicans: ſi ſit loripes ſicut Iſboſeth quando introducit Auguſtinum pro ſe: Auguſtinus ſoluit argumentum ⁊ eſt cōtra arguētem ſe dicens ꝙ claudicatio actus eſt nō res: volens dicere claudicatio nō ſupponit pro re abſolute ſed actionem connotat: hoc eſt tortuoſum inceſſum terminus connotat. Sed quia dicebatur inter arguenduꝫ ꝙ affirmatiua de ſubiecto non ſupponente eſt falſa: Cōtra illam probationem arguitur ſic. Porphyriꝰ in communitatibus predicabiliū dicit ſiue ſortes ſit ſiue nō ſit ſemꝑ rationalis eſt et homo: Reſpōdetur ꝙ homo intelligitur ſorte exiſtente: ⁊ ſic Auerrois in fine primi periher menias exponit voluntarium eſt ampliꝰ vocare tales propoſitiones veras de quocunqꝫ modo per ſe ſūt ꝙ̄ alias contingentes: ſed de hoc nūc non multum inſiſto. Ex iſtis omnibus concluditur ꝙ quodlibet peccatū eſt ens. mechia nihil aliud eſt ꝙ̄ actus quo quis alienā vult cognoſcere: ſecundū verbum xp̄i qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam iam mechatus eſt eam in corde ſuo. Matthei. v. Furtuꝫ nihil aliud eſt ꝙ̄ actus interior quo quis alienuꝫ vult capere auctoritate propⁱa Ita ꝙ actus elicitus primo ⁊ per ſe eſt peccatum. vt diximus teſtimonis Auguſtini ⁊ magiſtri fulti etiam cuꝫ ratione motiua nulla video ad oppoſitum membrū hominis quando occidit poteſt vocari peccatum quando imperatur ab actu elicito malo: ſed in radice peccatum eſt actus voluntatis. Peccatum ſupponit pro aliquo connotando ꝙ fiat taliter qualiter fieri non debet: vel non fiat taliter qualiter fieri debet: ⁊ ſic poteſt diffiniri. Peccatum eſt illud quod fit qualiter nō debet fieri vel non fit quando debet fieri: Uel ſic ⁊ melius pro prima particula. Peccatum eſt illud quod fit quod debꝫ non fieri ⁊c. Uel ſic peccatum ſupponit pro aliquo connotando ꝙ fiat contra dictamē recte rationis: vel omittatur contra dictamē recte rationis: ⁊ ſic peccatum rationem abſentem connotat que deficit ad regulandū ipm̄ peccantem: ⁊ ſic adhuc auctoritates alique poſſunt exponi nolumus dicere quin aliquis peccet in voluntate ſtante iudicio recto in intellectu.

¶ Dubitatur an peccatum diminuit naturalia. Reſpondetur per duas propoſitiōes. Prior eſt peccatum non diminuit ſubſtantiam aīe nec diminuere poteſt: probatur anima eſt indiuiſibilis: ergo diminui nō poteſt. ¶ Secundo. Si vnum peccatuꝫ aliquid de ſubſtantia anime tollat: aliud peccatum tante grauitatis tātūdē tollit: ⁊ ſi tandem redigetur in nihiluꝫ: eſt dictū ſicut intelligentia Altiſſiodorenſis ꝙ erit ablatio geometrica ⁊ non arithmetica: cum anima nō habeat partes: ⁊ ſi partes haberet cum ſecundum peccatum eſt tāte grauitatis ſicut primū: tm̄ debet corrumpere ſicut p̄mum: et ſic dicere oportebit ꝙ anima a peccato vel ab vna creatura deſtruetur contra verbum xp̄i. Matthei decimo. Nolite timere eos qui occidunt corpus: animā non poſſunt occidere. ¶ Secunda propoſitio peccatū crebro tollit inclinationem a bono ⁊ inclinat in maluꝫ. probatio: tollit bonos actus ⁊ eorum habitꝰ: quia peccata virtutuꝫ actibus contrariantur ⁊ malos habitus introducunt: ⁊ vnum dat viam ad aliud ſecundum illō Pſalmiſte. Abyſſus abyſſum inuocat.

¶ Diſtinctio .xxxvi.

SCiendum eſt tamen quedã ſic eſſe peccata: vt ſint etiam pene peccatorum: Unde Auguſti. ſuper illum locum. Pſalmo. lvij Supercecidit ignis ⁊ nõ viderũt ſolem ait. Ignis ſuperbie ⁊ concupiſcentie et ire ĩtelligitur Iſtas penas pauci vident: ideo eas maxime commemorat Apoſtolus ĩ epiſtola ad Romanos: ⁊ commemorat multa que peccata ſunt ⁊ pena peccati ⁊c.

¶ Diſtinctionis .xxxvi. Queſtio vnica.

CIrca hanc trigeſimam ſextã diſtictonẽ in q̃ magiſter loquitur de pena ⁊ culpa. ¶ Querit vtrum aliquis penam patiatur ſine culpa. Reſpondetur ꝑ concluſiões. ¶ Prima. aliquis patitur penam ſine ſua culpa: hoc patet de xp̃o de quo dicitur Eſa. liij. Vere langores noſtros ipſe tulit: ⁊ dolores noſtros ipſe portauit. ¶ Secunda concluſio. Aliquis homo creatus patitur penam ſine culpa ſua actuali: patet Job. vi. Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui ⁊ calamitas quam patior ĩ ſtatera quaſi arena marĩ. Hec grauior appareret. Idẽ ẽ penam eſſe ſine culpa ⁊ penam excedere culpaꝫ: quia ille exceſſus erit ſine culpa: et Job. xvij. non peccaui ⁊ in amaritudinibus moratur oculus meus: Et Joãnis nono dicit ſaluator de ceco nato diſcipulis ſuis querentibus quis peccauit hic aut parentes eius vt cecus naſceretur: quibus reſponſum eſt ꝙ neqꝫ peccauit neqꝫ parentes eius: ſed vt manifeſtentur opera dei: In illo ergo interdum eſt pena ſine culpa. ¶ Tertia concluſio concluſio. Aliqua pena eſt vtilis qui eſt medicinalis ipſo punito: probatur vexatio dat intellectum plerique habent motiones ſpiritusſancti tempore infirmitatis: tũc homo bene diſponit ⁊ vonit: ſecundũ illud Pſalmiſte Pſalmo. xv. Multiplicate ſũt infirmitates eorũ poſtea accelerauerunt. ¶ Contra ſecundam concluſionem arguitur ſic. in quadam collecta dicit beatus Gregori⁹ ꝙ nulla nocebit aduerſitas ſi nulla dominetur iniquitas. Et Job. iiij. Recordare quis vnq̃ innocens perijt: aut qñ recti deleti ſunt quaſi diceret nũq̃: ergo nunq̃ ẽ pena ſine culpa. ¶ Ad primũ dicitur ꝙ nõ nocet aduerſitas ſi non dominetur iniquitas immo iuuat: quia eſt ad augmentum glorie illius qui aduerſitateꝫ patitur. ⁊ ſic plus conſequitur de bono q̃ de nocumẽto: quia eq̃nimis tollerantia in aduerſis: ⁊ multum hoc penaꝫ corporalem mitigat: ad hunc ſenſum ꝙ minus percipitur morbi afflictio. Et ſic Job multum ſuum morbũ lenire poterat dicẽs. Dominus dedit dominus abſtulit: ſicut domino placuit ita factum eſt. ſit nomẽ domini benedictum. Job primo. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ illud non fuit verbum ipſius Job ſed verbum Elephat themanites quem illic Gregorius reprehẽdit: quia credebat in hoc mundo nullam affligi niſi ꝑpter iniquitatem propriã cauſatam per volũtatẽ affliceri: ⁊ magnam penã putabat pro immani ſcelere inflictam. ⁊ q: Job vidit multum afflictum cum peccatoreꝫ magnũ reputabat. Preterea arguit̃ nunq̃ vidi iuſtum relictũ nec ſemẽ ei⁹ querens paneꝫ. Pſalmo. xxxvi. ergo mẽdicitas ⁊ reliquie penalitates ex iniuſtitia ⁊ iniuſtis parẽtibus emergit. Ulterius Aug. iij. de libero arbitrio dicit. ꝙ omĩs pena iuſta eſt ⁊ pro aliquo peccato intẽditur. ergo non eſt pena ſine peccato. Reſpondetur ꝙ iuſtus non relinquitur a deo ſed crebro permittit eum cruciat⁹ pati. vt de martyribus fecit quia creberrime hoc conducit. Propterea Petronillã filiam Petr⁹ curare noluit quia ĩ dexteritate multe in carnis vicia ⁊ in cetera peccata incidũt qui in tribulatibne dei memores bene viuunt. primo de arte Ouidius dicit. Mens erit apta capi tunc cũ letiſſima rex Et ſeges in pĩgui luxuriat̃ humo: Pectora dũ gaudent nec ſunt arctata dolore Ipſa patent blanda tum ſubit arte venus. Et libro ſecundo. Luxuriam cum rebus plerũqꝫ ſecundis. Nec facile eſt equa ꝯmoda mẽte pati. Et in libro de pontho dicit. Veneris dãnoſa voluptas Non ſolet in meſtos ſepe venire thoros: ⁊ Martha ſecundũ Ambroſiũ duodecim annos fluxũ ſanguinis patiebatur: ſic vt effecta ſit macilẽta ⁊ deformis Interea temporis Magdalena ſoror omnia ad nutum habens ſeptem incurrebat demonia. Quo fit licet Juſtus cruciatus habet non eſt a deo derelictus qui quos diligit arguit. Nec ſemen eius querit panem: hoc eſt qui ſequitur vias iuſti panis ſpiritualis ei a ĩma:⁹ a deo exhibetur: licet crebro deficiant qui ei panem corporaleꝫ ſuppeditẽt: Patet de mẽdicantibus religioſis ⁊ iuſtis aliis probis. Ad aliud Auguſtini hoc intelligit̃ de peccato originali vel actuali.

¶ Dubitatur vtrum vnum peccatum ſit pena alterius. Reſpondetur per propoſitiones. Prima eſt. Omne peccatuꝫ eſt pena (loquor de pena cõtracta) Probatur propoſitio per Aug. pri. lib. confeſ. Juſſiſti dñe ⁊ ſic eſt vt pena ſibi ſit omnis inordinatus animus. ¶ Secunda propoſitio. Unum peccatum frequenter eſt pena alterius (hic loquor de pena inflicta) hoc ẽ peccans in vno genere peccati in ratione pene ĩcidet in aliud. patet per Iſido. ij. lib. de ſũmo bono dicẽtẽ ꝙ de⁹ occultam ſupbiã vindicat per maĩfeſtã luxuriã. Et hoc eſt ſicut in arguendo fit ex vno occulto inconueniẽti a reſpondente conceſſo manifeſtum inconueniens argumentans ſubinfert ⁊ ſillogiſat ad impoſſibile. Et Apocalip. vltimo. Juſtum eſt vt qui ĩ ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Et id cauſe eſt propter peccatum mortale deus ab homine ſpeciale auxiliuꝫ ſubtrahit quo tẽptatiões vincere poterat: ⁊ ſic preceps in peccatum ruit. ¶ Tertia propoſitio. Frequenter tamen talis caſus eſt cauſa occaſionalis emendande vite: probatur de caſu Iſidori ſub propoſito/ſuperbum latuit ſua ſuperbia: ſicut de peccatis mentis contingit. Aliis in luxum cadentibus t[illegible] patiebatur: ſed cum phariſeo gratias egit ꝙ non er[illegible] ſicut ceteri peccatores. Et iſto occulto faſtu ĩcidit in r[illegible] ã carnis quo nullũ peccatum eſt manifeſti⁹. Tũc ſui c[illegible] doris fragilitatem expertus cum bono peccatore n[illegible] videt tollere faciem ad celuꝫ: ſicut ex aperto inconu[illegible] tenti in reſpondente illato pro conſequente general[illegible] rguens: reſpondentẽ cogit occultũ antecedẽs

quod reſpondens temere admiſit negare. ¶ Quarta propoſitio. Non omnis culpa alterius peccati ē pena: vt patet de prima culpa que non eſt culpa precedentis: quia tunc non eſſet prima: nec ſequentis quia pena non precedit culpam Deus non eſt prius vltor ꝙ aliqs ſit peccator. bene peccatum primuȝ eſt cauſa peccati ſequentis ſed non pena eius: ſicut precedens peccatū eſt cauſa ſequentis: ita ſequens eſt cauſa precedentis ſecūdum illud vulgare Gregorij in moralibus peccatuȝ qđ non per penitētiam deletur ſuo pōdere trahit ad aliud.

¶ Diſtinctio. xxxvij.

Unt autēȝ et alij plurimi longe aliter de peccato ⁊ actu ſentiētes: Aſſerunt enim voluntatem malam et actum malum peccata eſſe/ ⁊ nulla ratiōe bona: nec ſecunduȝ aliquam rationem ex deo auctore eſſe: quia ſine deo fiunt. Sine eo nāq; (vt ait Euangelium) factum eſt nihil: id eſt peccatuȝ quod dicitur eſſe nihil ⁊c.

¶ Diſtinctionis. xxxvij. Queſtio vnica.

Irca hāc diſtinctionem trigeſimāſeptimā querit̄ an deꝰ cuiuſlibet rei eſt cauſa. Reſpondetur affirmatiue ad titulū queſtionis: Concluſio probat̄ Joānis primo. Omnia per ipȝ facta ſunt: ⁊ ſine ipſo factum eſt nihil. Ubi gloſa nihil eſt factuȝ ſine eo hoc: licet iſta ſit affirmatiā: tamē loco vnius negatiue accipitur: vl' ſicut Origenes exponit nihil quod factum eſt ē factum ſine ipſo. Confirmatur hec auctoritas per ſymbolum Nicinū fatemur deū factorem celi ⁊ terre omniū viſibiliū ⁊ inuiſibilium. Et Aug. contra manicheū in lib. de moribus eorūdem ait. In catholica eccleſia dicitur omniū naturarū atq; ſubſtantiarum eſſe actorem deum. vbi naturam ⁊ ſubſtātiā pro entitate ponit: quod āte iſta verba allegata explicat dicens. Ipſa natura nihil aliud eſt ꝙd quod intelligitur in ſuo genere aliquid eē: ita vt nos iam nouo nomine ab eo quod eſſe vocatur eſſentia: quia plerūq; ſubſtantiam nominamꝰ: ita veteres qui hec nomina nō habebant pro eſſentia ſubſtantiam naturā vocabant. Ex iſto patet ꝙ Auguſtinus per naturam intelligit omne quod in ſuo genere aliquid eſt: Subſtātia plerūq; ꝓ entitate accipitur. vt in antepredicamentis. Equiuoca dicuntur quorū nomen eſt cōmune et ratio ſubſtantie ē diuerſa: vbi ſubſtantia accidens includit ⁊ cum ente c[illegible] uertitur. ⁊ ſic grammatici accipiunt dicentes ne[illegible] en ſignificat ſubſtantiam cum qualitate propria vel [illegible] muni: Alioquin albedo non eſſet nomen quod c[illegible] ſtat eſſe falſum. hoc patet. xij. de ciuitate dei capitu.[illegible] deus ſumme eſt ⁊ ab illo facta eſt omnis eſſētia que n[illegible] ſumme eſt. Et probatur ratione quia omne ens cōſ[illegible] atur a deo Sapien. ſecundo. Quomodo poſſet aliquid permanere niſi tu voluiſſes aut qđ qđ a te vocatum nō eſſꝫ conſeruaretur: vbi vult ſapiens nihil conſeruari niſi vocatuȝ a deo Uocare dei eſt producere rem in eē: conſeqūtia tenet quia conſeruatio rei eſt quedam ꝓductio Ad hebreoꝝ primo portās omnia verba virtute ſui loquitur de patre. Ubi glo. ſicut ab illo creata ſunt oīa ita per eum immutabilē conſeruantur. Ex iſto ſequitur ꝙ quilibet actus voluntatis ſimiliter fructus terre actus intellectus ⁊ deniq; oēs res a deo fiūt: ⁊ per ꝯſequēs ficticium eſt dicere ꝙ deus cauſat voluntatem: ⁊ ipa ſola cauſat ſuos actus. et hoc patet per Ancelmū in caſu diaboli. ca. xix. Cum diſcipulus diceret ꝙ quidē deus rerum naturas oīm faciat putanduȝ eſt ꝙ vero ſingulas actiones peruerſaꝝ voluntatū velut ipm prauum motum voluntatis quo ipa mala volūtas ſe mouet faciat quis concedit. Reſpondet quid mirum ſi dicimus deuȝ facere ſingulas actiones que fiunt mala voluntate cuȝ eum fateamur facere ſingulas ſubſtātias que fiūt in iniuſta volūtate ⁊ in honeſta actione Et ca. vltimo. loquēs de iniuſto velle diaboli quo peccauit dicit. velle autem ſecundū eſſentiam bonū: ſed qm̄ non iuſte factū eſt malum eſt: et tamen a deo fuit a quo eſt omne quod aliqđ eſt: ⁊ in de concordia p̄ſcientie cuȝ libero arbitrio paulo poſt principiū ſic dicit. Omis quippe qualitas et omnis actio ⁊ quicquid aliquā eſſentiam habet a deo eſt. a quo eſt omnis iuſtitia ⁊ nulla iniuſtitia: facit igitur deus omnia que iuſta vel iniuſta voluntate fiunt: id eſt bona opera ⁊ mala In bōis quidē facit ꝙ ſunt ⁊ ꝙ bona ſunt In malis vero facit ꝙ ſunt ſed non ꝙ mala ſūt. Juſtitia enī aliquid eſt iniuſtitia vero nihil. Et paulo poſt dicit et ſicut deus non facit iniuſtitiam. ita non facit aliquid iniuſtum eſſe. qui tamen facit omnes actiones omnes motus quia ipſe facit res a quibus ⁊ ex quibus ⁊ per quas ⁊ in quibus fiunt: ⁊ nulla res habet vllam poteſtatē volendi aut faciendi niſi illo dante: ipm queq; velle quod aliqñ iuſtum eſt: aliquādo iniuſtū a deo eſt: nō eſſe vero rectum non eſt quid nec a deo. ¶ Sed contra hanc cōcluſionem arguitur ſic. Cuiuſlibȝ rei deus eſt cauſa: peccatum eſt res. ergo peccati deus eſt cauſa: cōſequentia tenet in darij: ⁊ minor ſuperius probata cōcluſio eſt falſa: ergo maior non eſt vera que eſt concluſio principalis. Forte dicis peccati deus eſt cauſa quoad ſubſtractum vel quoad materiale: ſed difformitatꝭ non eſt cauſa: hoc facile eſt refellere ſic. Cuiuſlibet rei deus eſt cauſa deformitas eſt res. ergo deformitatis deus eſt cauſa. cōſeqūtia claret cum maiore. Et mīor patet deformitas nihil aliud eſt ꝙ actus deformis. Reſpondetur per propoſitiones quarum prima eſt hec. ¶ Peccati deus eſt cauſa. ¶ Secunda propoſitio difformitatis deus eſt cauſa ille due propoſitiones probate ſunt. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Peccatuȝ deus cauſat probatur expoſitorie. hūc actum deus cauſat. hic actus eſt peccatum: ergo peccatum deus cauſat. ¶ Quarta propoſitio difformitatem deus cauſat illa poteſt probari vt precedens Aliq̄ iſcite negarēt hanc conſequentiā. Cuiuſlibet rei deus eſt cauſa peccatuȝ eſt res. ergo peccati deus eſt cauſa. eo ꝙ ſub ſigno diſtributiuo predicamenti ſubſtantie ſubſumitur terminus alterius predicamenti: hoc non valet Darū eſt conſequentia formalis ⁊ ſub ſigno cōplete diſtributo non refert quem terminū ſubſumas ſemꝑ formalis erit illatio. ¶ Quinta propoſitio. Deus nō cauſat peccatum nec deus facit peccatum: quia per ipȝ denotatur ꝙ deus non ſolum faciat ſubſtantiā actus ſed ꝙ oblique faciat. Sed contra dicis ibi ponunt̄ duo ter-

[T]ermini connotatiui a parte predicati: ſcilicet cauſans et peccatum: ⁊ licet terminus peccatum connotat ꝙ aliquid fit qualiter non debet fieri: connotatio termini cauſare tali cōnotationi competere poteſt: deus non ſolū talem actum facit ſed etiaꝫ taliter fieri. ergo iſta eſt vera deus cauſat peccatuꝫ. Reſpondetur: ⁊ ſi ita eſſet de virtute ſermonis logicalis ꝑ illam regulam appellationū ſancti eam negantes capient eaꝫ loco iſtius deus cauſat taliter debꝫ non cauſare: vel loco illius deus peccat/ a q̄ fugiēdū eſt ſicut a ſerpēte more calcātis aſpidē inopinate. ¶ Sed contra iſta arguitur peccatum ſortes facit. ergo ſortes peccat. hec conſequentia eſt bona ⁊ nō niſi quia ſortes partialiter illum actuꝫ producit ⁊ deus etiā partialiter producit: immo principalius ꝙ ſortes. ergo hec conſequentia eſt bona: peccatū deus facit ergo deus peccat. Reſponſio. prior conſequentia eſt bona. ſecūda vero eſt nulla: et id rationis eſt q2 deus nulli obligat̄ ⁊ eſt ſua regula inobligabilis. Sed eſt de ſorte cuius regula obligatoria eſt deus. Analogiam accipito de duobus eandem operationē facientibus quorū alter peccabit reliquus vero non. ¶ Prohibeat abbas ſorti capere a librum de libraria in virtute ſancte obedientie ſic ꝙ habeat vī obligandi Platonē dimittat liberū ꝙ librū capere poteſt impugne vel eum relinquere: tollant Sortes ⁊ Plato a librū a libraria ſtāte caſu vetito lucidū eſt ex hypotheſi ſortem deliquiſſe: ⁊ Platonē non tranſgreſſum eſſe ꝓhibitionē. Et ratio eſt: quia non erat obligatus a ſuperiori: modo deus nulli eſt deuinctus nec ſuperiorē habet. ¶ Secundo arguitur. Si deus coageret voluntati ad ꝓductionem actus eius voluntas non erit libera reſpectu ſui actus: nec regina in regno anime: cuius oppoſitū dicit Anceſmus. conſequentia patꝫ: quia non habet ꝑfecte effectum in ſua poteſtate: immo requiritur cauſa coagens ad productionem illius actus que non eſt in poteſtate voluntatis create. Et ꝯfirmatur hec ratio quia deus eſt determinatus ad alterū contradictoriuꝫ ab eterno ⁊ volūtatem diuinā: nec ideo ſequitur determinatio voluntatis create reſpectu eiuſdē. Alioquin ſimul ſtaret deum velle hoc et hoc non fore cuius oppoſitum dicit Pſalmiſta/ omnia quecunq; voluit fecit. Reſpōdetur negando ſequelā. Et cauſa eſt quia voluntas nō eſt ſic libera ꝙ ſuum actum habeat in ſua voluntate: omnibus aliis circūſcriptis: quia requiritur cognitio ad hoc ꝙ ꝓducat ſuum actū que ſecum coagit: ſufficit ad libertatem voluntatis create ꝙ omnibus ad productionem effectus requiſitis eodēmodo ſe habentibus habet in poteſtate ſua non producere ſicut producere et deus eſt in poteſtate voluntatis create: hoc modo et cum eo eſt paratus coagere ſic ꝙ voluntas diuina ⁊ creata libere determinant ſeipſas: ⁊ voluntas increata non neceſſitat voluntatem creatā ad agendū. Nec in hoc depēdet ordo eſſentialis inter cauſam primā ⁊ cauſaꝫ ſecundā ſed in iſto ꝙ cauſa ſecunda non poteſt ſuū effectū producere ſine cauſa prima: bene autem econtrario. Ad aliud dicit conſequentia eſt nulla licꝫ ab eterno volūtas diuina ſit determinata ad alterū cōtradictoriū: non neceſſario: ſꝫ contingenter eſt determinata: ⁊ hoc in contingentibus ⁊ poteſt non determinari. ſicut patet in ſimili de predeſtinatione: licet ſortes predeſtinatus ſit ab eterno ꝑdeſtinatus: quia tamen contingenter eū predeſtinatus poteſt nunq̄ fuiſſe ꝑdeſtinatus: et tenendo ꝙ voluntas in inſtanti quo cauſat poteſt nō cauſare: quod eſt rationabilius adhuc non prouenit impedimentū a deo coagente: quia in illo inſtanti deus contingenter cauſat paratus coagere vel non coagere ad nutū voluntatis creatAe: nec in aliquo inſtanti priori agit q̄ creatura coagat. Cauſe ſimul ſunt et non ſunt. ij. Phyſico. ¶ Tertio arguitur ſic. Ex iſta concluſione ſequitur ꝙ deus agit ad contraria ⁊ coagit cum ꝑtibus oppoſitis: et hoc in agētibus naturalibus et liberis. Primū patet: calor agit ad corruptionē frigoris ⁊ frigus reſiſtit q̄tū poteſt appetit ſe permanere in eſſe: et ſic iuuat frigus ad reſiſtendū calori ⁊ ad eū corrūpēdū ⁊ coagit calori ad reſiſtēdū frigori et ad corrumpendū frigus. hoc idē patet de arietibus ſe percutiētibus qui a diuerſis poſitionū oppoſitis currunt. hoc patet in agētibus liberis: ſortes habꝫ velle ⁊ plato nolle in eodem tempore: ⁊ patet de duobus exercitibus: ſcilicet Darij ⁊ Alexandri venientibus a ꝑtibus oppoſitis. Preterea hac via intenſiſſimus calor non poteſt corrumpere remiſſum frigus quod eſt falſuꝫ ⁊ contra experimentum: coloratur conſequentia. deus iuuat illud frigus ad reſiſtendū: modo frigus ⁊ deus plus poſſūt reſiſtere q̄ calor poteſt agere ⁊ corrumpere: mō nunq̄ a proportione inequalitatis minoris fit actio ſm Phm. vij. phyſicorū. Forte dices etiā iuuat calorē ad corrumpendū frigus et aggregatū ex deo et calore. vt octo eſt Maioris actiuitatis q̄ duo et frigus vt duo in reſiſtendo. ¶ Sed contra hoc arguitur ſaltē tunc reſiſtentia erit infinita modo infinitum frigus ſi eſſet in rerum natura non poteſt corrumpi ab infinito calore nec corpus infinite grauitatis poſitū in medio infinite denſo poteſt deſcendere: ⁊ ita in multis aliis exēplis de infinito facile eſt exemplificare. Inſuper ex iſto ſequitur ꝙ deus iuuat ad corrumpendū effectuꝫ quem conſeruat ⁊ ſic acies contra ſeipſum molitur quod non videtur cōcedendum. ¶ Ad iſtas rationes in primo reſpōdimus. Sed forte adhuc inſtas dicens. ꝙ ex iſto ſequitur ꝙ idē actus erit malus moraliter et bonus. quod eſt inconueniens. conſequentia tamē probatur quia erit malus reſpectu voluntatis create ⁊ bonus reſpectu dei actuꝫ illum cauſātis: non eſt hic ſermo de bonitate entitatiua: quia de hoc non difficultamur ſed morali. Reſpōſio. cōſequentia eſt nulla peccatum eſt actus moraliter malus in ſorte peccatū ⁊ demeritū. Iſte denominationes non competunt ſolum actiue producenti actus niſi etiam illi inhereant: modo iſti actus a voluntate creata fiunt que eſt etiam ſuſceptiua iſtorū actuū. ⁊ ſic meritū ⁊ demeritum habent habitudinē ad hoc ſubiectū modo nullus actus inheret vel inherere poteſt deo. Sed ꝯcedo iſtas propoſitiones idem actus bene ⁊ male fit: etiam actus interior bene fit a deo. male autē a creatura: ⁊ ſi ad bonitatem moralē actus ſufficeret bene fieri ab aliqua cauſa nulla eſſet difficultas concedēdo illatum: quod fit deus facit illud quod prohibet fieri a creatura/ ⁊ hoc non eſt maius q̄ deum velle aliquid volūtate beneplaciti quod prohibet fieri voluntate ſigni. Et ſic patet quomodo deus mali culpe eſt actor ſed non inſtigat ad male agēdum ſed influit ad actiones bonas ⁊ preceptiones ſalutiferas dat. Propterea a mſtis actor mali culpe negatur: ſed hoc exponatur ꝙ deus ſit actor mali pene nulla eſt difficultas.

¶ Diſtinctio. xxxviij.

Poſt p̄dicta de voluntate eiuſq; fine diſtinguendū eſt. Sciendum ergo eſt ꝙ ex fine ſuo (vt ait Auguſtinus) voluntas cognoſcitur vtruȝ recta an praua ſit. Finis autem bone voluntatis beatitudo eſt: vita eterna: ipſe deus. Male vero finis eſt aliud ſcilicet mala delectatio vel aliq̄d aliud ī quo non debet voluntas quieſcere.

¶ Diſtinctionis. xxxviij.
Queſtio Unica.

In iſta. xxxviij. diſtinctione magiſter loquitur de voluntate ⁊ eius fine ⁊ circa illam querit̄ hec q̄ſtio. Utrū volūtas p̄t cōtrauenire iudicio rationis. Reſpondetur affirmatiue: probatur reſpōſio affirmatiua quia da oppoſitum ꝙ quis non poteſt contrauenire iudicio rationis in vniuerſali ⁊ in particulari ſequeretur hec concluſio ꝙ incaſſū homo moneret hominem deſiſtere a iudicato quod videtur inconueniens. ¶ Secundo arguitur ad idem qꝛ tunc plus conduceret ad virtutem ſcire q̄ velle contra Ariſtotelem ſecundo Ethicoꝝ: quia cā primaria plus influit in effectum q̄ cauſa ſecūda: ſed hec ratio non eſt magni ponderis. ¶ Tertio arguitur quia tunc voluntas eſſet neceſſitata ad faciendum ſecūdū illud iudiciū ſtante illo iudicio in intellectu: et ſic non meretur ꝯformando ſe illi iudicio neq; demeret̄. ¶ Quarto. xij. de ciuitate dei. ca. vi. dicit Auguſt. duo equaliter affecti anima ⁊ corpore ſimile iudicium habentes poſſūt ſic ſe habere circa vnum obiectum ꝙ vnus inordinate concupiſcat ip̄m: alius autem non. Et Bernard⁹ de libero arbitrio ſtatim poſt principium dicit ꝙ voluntas non ſemper ratione ſed nonnunꝙ̄ abſq; ratione mouetur: ita vt multa faciat per ip̄am contra ip̄am. Et iſtud poteſt confirmari de ſimplici apprehenſione alicuius rei que ſufficit ad hoc ꝙ voluntas obiectum velit. Item eſt articulus parrhiſieñ. dicere ꝙ ſtante iudicio ī itellectu in vniuerſali ⁊ in particulari ꝙ voluntas non poteſt cōtraire eſt error. ¶ Sed contra hanc cōcluſionem arguitur ſic. Intellectus diſſentire non poteſt a concluſione que euidēter ſequitur ad aliquas premiſſas cognitis maiore minore ſimul tempore cognoſcitur cōcluſio Primo poſterioꝝ. ergo voluntas non poteſt cōtrauenire iudicio rationis. Et confirmatur hec ratio per Ancelmū libro de veritate. ca. xij. ꝙ omnis voluntas habet quid ⁊ cur: ſed ſi per intellectum p̄ſētarentur aliqua duo ipſi volūtati que eſſent equalia: non eſſet cauſa quare volun … ȝ eligeret vnū illoꝝ altero relicto: facilit⁹ poteſt ſe d … er minare ad illud quod iudicat eque eligibile alter … ad illud quod iudicat minus eligibile. ergo nūꝙ̄ po … ſt voluntas velle illud cui⁹ contrariū intellectus di … it magis eligendum. ¶ Ad primū conceditur ꝙ inte … ectus diſſentire non poteſt aſſentiendo premiſſis cu … onita te ꝯſīe: immo aſſentire coarctatur ſicut de ipſa voluntate que eſt agens liberum. ¶ Ad aliud dicit̄ concedendo ꝙ voluntas habet quid vult ⁊ cur vult hoc eſt habet motiuū quare ita facit. Interdū iudiciū poteſt experiri libertatē ſuam dicēdo ꝙ facit hoc quia ei placet. Intellectus eſt ſolū ſicut lucerna ante diuinā volūtatem prebens ei lumen ſpirituale ⁊ voluntatē illuminans: qꝛ voluntas non fertur in icognitū: ſed volūtas ex ſua libertate poteſt abijcere lucernam et incedere in tenebris. ¶ Secundo principaliter arguitur: demōſtratis minori bono et maiori bono incompoſſibilibus ſic iudicatis in vniuerſali et in particulari voluntas non poteſt acceptare minus bonum relicto magis bono: quia quīto Ethicoꝝ. Minus bonū in ordine ad maius bonū habet rationem mali: ſed voluntas non poteſt velle malū primo Ethico. Omnia bonū appetunt. ergo voluntas nō poteſt velle minus bonū ſtante illo caſu. Preterea Ariſto. vij. Ethico: dicit. Si quis habuerit maiorem in prima figura ⁊ minoreȝ ad operādū de neceſſitate opat̄ hoc eſt ſi habet iudiciū in vniuerſali et in particulari ꝙ omne dulce eſt guſtandum: lac eſt dulce. ergo lac eſt guſtanduȝ: de neceſſitate operatur dulce guſtādo. ¶ Ad primum iſtorum negatur aſſumptuȝ non obſtante tali iudicio voluntas ex ſua libertate poteſt velle minus ⁊ iudicatum minus. Si iudicaret minus bonum fortune eſſe maius bonū honeſtum non eſt dubiū: quia tunc capiet maius bonū minore relicto. Et ad illō quīti Ethi. Minus bonū in ordine ad maius ⁊c. ſuſcipit quodammodo rationem mali: licet non ſit malū. Inſuper non conſtat quin voluntas poteſt velle malū etiam ſub ratione malicie: vt illic eſt de virtute ſermonis ꝙ realiter malum quod eſt bonū apparens non eſt dubium. Et ad Ariſtote. diceretur. Omnia bonū appetunt bonum cōuertitur cū ente ⁊ eſt trāſcendes. Ad aliud dicitur: eſt ſermo quando voluntas eſt conformis intellectui. Ceterum arguitur ex iſto ſequitur ꝙ habitus prudentie in intellectu generari poteſt abſq; bono habitu in voluntate: ſed hoc eſt inconueniens. igitur. conſequentia liquere videtur ex dictis. Reſpondetur concedendo illatum nec ip̄m eſt vllum inconueniens.

¶ Dubitat̄ vtrum intētio ſit actus voluntatis. Reſpondetur ꝙ ſic: patet per gloſam quam magiſter recitat in litteris ſuper illud Pſalmi. In laqueo iſto quē abſconderūt ⁊c. dicit ꝙ pes animi amor ē: et eo mouetur anima quaſi ad locum quo tendit id eſt ad delectationem bonā vel malā quo ſe perueniſſe per morā limitatur: ſȝ amor eſt actus volūtatis. ergo intentio ē actus voluntatis. Item meritum maxime iudicat̄ penes intentionem. ſed mereri eſt actus volūtatis. ¶ Sȝ contra iſtud arguitur per gloſam. Matthei. vi. Si oculus tuus fuerit ſimplex Dicit ꝙ intētio eſt oculus anime: ſed mens eſt oculus anime. xv. de trinitate. cap. vij. Item. ij. phyſico. Hirundo facit nidū ꝓpter aliquē finē ⁊ aranea telā: ergo aliqua carētia voluntate intendūt. ¶ Ad primum reſpondetur. ꝙ intentio dicitur oculus anime non ꝙ ſit actus cognitionis ſed quia actū cognitionis preſupponit. Intēdere nihil aliud eſt q̄ ꝓponere ⁊ velle. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ aliqua res tendit in finem quem ſibi non preſtituit nec cognoſcit vt graue ad centrū: quedam res tendit ad finem quem cognoſcit: ſȝ non preſtituit vt bruta que nō intendunt fineȝ ſub ratione finis / quedam res finem cognoſcit ⁊ illum preſtituit ⁊ de iſta intentione loquimur

¶ Diſtinctio .xxxix.

HIc autem oritur queſtio ſatis neceſſaria ex ſupioribus cauſam trahens. Dictum eſt enim ſupra voluntatem ineſſe naturaliter homini / ſicut inſunt intellectus ⁊ memoria. Que autẽ homini naturalia ſunt / quãtumcunq; vitentur : bona tamen eſſe non deſinunt ⁊c.

¶ Diſtinctionis .xxxix. Queſtio vnica.

CIrca hanc diſtictionem xxxix. queritur de eſſẽtia ſynderesis ⁊ conſciẽtie ⁊ quomodo cõſcientia obligat: Quero cuiꝰ potentie eſt actꝰ. ¶ Pro ſolutione aduerte licet multi multa dicãt de ſynderesi ⁊ conſcientia tamẽ licet apparet eſſe: dicendum: ſicut ſunt alique propoſitiões in ſpeculabilibus per ſe note quibus intellectus aſſentit cognitis terminis: Sicut ſunt dignitates ab Euclide aſſignate in principio elementorum : Et alique Metaphorice ⁊ plereq; alie: His intellectus habet a natura aſſentire ſicut ignis ſuapte natura calefacit. Contra dignitatem non contingit inſtare primo poſteriorum. ⁊ hoc non eſt per habitꝰ innatos : quia aĩa noſtra eſt tãq̃ tabula raſa ſecundũ Philoſophũ .iij. de anima in prima productiõe: q̃ primũ propoſitio que eſt communis conceptio intellectui offertur intellectus protinus et aſſentit actualiter : et licet generetur habitus : ex iſto actu ſine habitu intellectus aſſẽtire poteſt : ſic in agibilibus per ſe notis directiuis ad bonum vl' malum intellectus ꝓtinus aſſentit : et aſſenſꝰ reſpectu taliũ dicitur ſynderesis: ſiue actualis ſiue habitualis qui ĩ nobis nõ extinguitur reſpectu concluſionũ practicarum: que ſequũtur ex dictaminibus practicis per ſe notis vel euidentibus eſt conſcientia: ita q̃ aſſenſus actualis vel habitualis talium dicitur cõſcientia. Declaratur exẽplo Omne honeſtum eſt amplectendũ aſſenſus huius eſt ſynderesis: hoc eſt honeſtũ demonſtrãdo ieiuniũ vel aliquod tale. ergo hoc eſt ãplectendũ: Reſpectu maioris nõ cadit error: bene tamẽ eſt error reſpectu cõcluſionis ⁊ minoris: Similiter oẽ turpe eſt fugiendum. hoc eſt turpe demonſtrando fornicationẽ. ergo hoc eſt fugiẽdũ. Et ſi aſſenſus fuerit reſpectu concluſionis vere practice vocatur conſcientia recta: ſi circa dictamen falſuz vocatur cõſcientia erronea. Conſcientia recta eſt aſſenſus circa propoſitionẽ practicam recte dictantẽ. Conſcientia erronea eſt aſſenſus propoſitionis practice falſe: conſciẽtia nonnunq̃ extenditur ad omnem aſſenſum dictaminis prudẽtialis: ita q̃ ſynderesis reputatur cõſciẽtia: ſed non omnis conſcientia eſt ſynderesis. aſſenſꝰ dictaminis prudentialis ineuidẽtis ex terminis eſt conſciẽtia et non ſynderesis. Forte dicis ſynderesis nõ eſt extĩguibilis. vt Glo. inuit Eze. ꝓmo. quilibet aſſenſus extĩguitur. ergo non eſt aſſenſus. Propter hanc rationem tenet Gabriel ſynderesim eſſe intellectum: ſed iſta non valet ratio ſua concluderet eodem modo q̃ intellectus non eſſet aſſenſus dignitatũ ſpeculatiuarum diſtinctꝰ ab anima intellectiua: communes animi cõceptiones nõ extinguuntur eodem modo: ſed nemo hactenus hoc tentauit tenere. Quãdo doctores dicunt ſynderesim non extinguitur. hoc eſt quantũcunq; malus ſit homo adhuc ei inheret aſſenſus propoſitionũ per ſe notarũ in agibilibus ſicut in ſpeculabilibꝰ: Nemo eſt qui non aſſẽtiat talibus omne turpe eſt remouendũ. omne honeſtum ꝓſequenduz. ⁊ talis ſynderesis non extiguitur in malis licet in concluſionibus remotis que deducũtur ex illis principijs ſit error in q̃bꝰ plurimũ flagitioſi ⁊ vicijs irretiti aberrant in quibus eſt remorſus cõſcientie eos tãq̃ ſentis inceſſanter pungens. Remorſꝰ conſcientie nihil aliud eſt q̃ iudicare aliquid eſſe faciendũ ⁊ nolle iſtõ facere vel velle facere aliquid conſcientia dictante oppoſitũ: ⁊ eſt pena non modica Homo vult occidere hominem et tamen iudicat illud eſſe malũ. hoc eſt aſſentit illi propoſitioni illud non eſt faciendum: conſcientia inclinat ⁊ inſtigat euz ad bonũ. ſed ipſe ex malicia ⁊ libertate ſua contrauenit cõſcientie ſue: Ecce quid eſt ſynderesis conſcientia recta conſcientia erronea ⁊ quot actꝰ ⁊ habitus ipſius intellectus ⁊ non voluntatis ſi ꝑ poſſibile vel impoſſibile ſequeſtraretur intellectus a volũtate: actus iſti pariter et habitus volũtati nullomodo inhererẽt. Iſto prelibato dr. ¶ Quicũq; contrauenit ſue conſcientie peccat. patet omne quod non ex fide eſt peccatum eſt. Ad Roma. xiiij. glo. ex fide cõtra conſciẽtiam. et .xxviij. q̃ſtio .i. Omnes ex his. Cõfirmatur quia non poſſumus habere ſemper doctorẽ extrinſecuz: deꝰ dat nobis conſcientiam noſtrã regulatricem actuũ noſtrorum: quicũq; credit occidere ſortez ⁊ vult efficaciter tm̃ peccat ꝑ̃ntiẽs ſtatuã quã credit eẽ ſortẽ: ac ſi ſortẽ occideret: q: facit quod in ſe eſt: ſed ille qui difformat ſe conſcientie erronee vel recte credit ſe male agere ⁊ vult tamen agere: ergo peccat. ¶ Secunda propoſitio. aliquis conformans ſe conſcientie ſue peccat. Probatur quicunq; contrauenit precepto dei vel prohibitiõi peccat : aliquis cõformans ſe conſcientie ſue eſt huiuſmõi. igitur talis peccat. conſequentia liquet cũ maiore Minor patet de iudeis qui putabant ſe obſequiuz preſtare deo occidentibus xp̃m. Similiter Mahometiſte exiſtimant ſe bene agere occidendo xp̃ianos. ¶ Contra iſta arguitur. ſequitur q̃ aliquis eſſet perplexus inter duo peccata q̃ eſſz neceſſitatus in alterũ incidere. cõſeq̃ns eſt falſum. ergo ⁊ antecedens. probo conſequentiã habeat ſortes cõſcientiam q̃ debet furari ab iſto diuite ad dandũ huic pauperi : tunc non furãdo peccat ex prima concluſione: furando peccat ex ſecunda concluſione. Inter contradictoria non eſt dare mediũ. pu. per i har menias. neceſſariũ eſt furari vel nõ furari. ḡ talis neceſſitabitur peccare. Rurſus habeat ſortes cõſcientiã erroneam q̃ tenetur facere omne quod melius eſt et opa conſiliũ puta tenetur vendere omnia que habet ⁊ dare pauperibꝰ Arguitur ſic. ſortes in illo caſu non peccat: ⁊ tamen conformat ſe ſue conſcientie erronee. igitur.

¶ Ad primuz nego q̃ eẽt perplexus inter duo peccata [illegible]e culpa preceſſerit ſiue non: ſemper patere poteſt ei [illegible] ia egreſſio a culpa in illo caſu: nec opus eſt cõformare [illegible] ſue conſcientie nec diſſormare ſe ſue cõſcientie: ſed o[illegible] tet q̃ conformet ſe vel non conformet ſe ad diſſorma[illegible] dum ſe conſcientie ſue oportet conſcientiaz mane rei[illegible] do poteſt deponere illam conſcientiam: nec parz

ei alia via peccatum euadendi. ¶ Contra hoc arguit. Jſte habet ita vehementem conſcientiam q furandum eſt ab iſto auaro diuite q non poteſt deponere conſcientiam: ergo vel neceſſitabitur peccare: vel conſciētia erronea contra preceptuz dei eum excuſabit. Jnſuper nemo poteſt actum totum in inſtāti reſecare: de neceſſitate continuat per aliquod tempus: ſignetur iſtud tēpus et gratia exempli ſit vna hora: in idē redit quocunqꝫ nomine vocetur tempus. tunc in qualibet parte illius tēporis non faciens peccat et faciens peccat: ergo neceſſitabitur peccare. Rurſus pone q q̄s contrauenit ſcrupuloſe conſcientie: non oportet talem peccare cuz iudicatur bene factum ſcrupulos reſcindere penitus. Reſpondetur negando q non poteſt deponere conſcientiā niſi fuerit ſuperbus et conſulendo bonos: doctos: vl' rogando deum: quam ſi non deponit caueat emptor peccat ex culpa ſua. Quando ſcđo replicas nō poteſt totū actum in inſtanti reſecare: tranſeat: iſtud reſecet q̄ꝓmū poteſt: continuatio illa naturalis non eſt peccatum ex quo ſequitur. ergo aliquis contraueniens ſue conſcientie nullomodo peccat: Elicio cōſcientiaz: hoc eſt habeo aſſenſum q furandum eſt ab hoc auaro diuite: in inſtāti pñti incipio habere nūc diſplicentiā de peccato meo / ſicut poſſum naturaliter: et nolo furari ab iſto diuite ſtāte aſſenſu qui adhuc non eſt omnino remiſſus: ſed in remittendo tendit ad non gradum: iam ego contrauenio conſcientie plene dictante: et non pecco nouo peccato. ¶ Ad tertium de ſcrupuloſa conſcientia: Reſpondet. homo dicitur habere ſcrupulos: id eſt vtrinqꝫ rationes ſic q neutri pti aſſentit: talis non habet conſcientiam: quia nullum aſſenſum habet. ¶ Ad ſecundū argumentum principale de illo qui habet cōſcientiam q tenetur facere opera conſilij et ſupererogationis: conformans ſe illi conſcientie non peccat. ¶ Diſtiguo: q faciēs conformiter ad ſuam conſcientiam erroneam non peccat: vel quando conſcientia erronea eſt contra precepta et ꝓhibitiones dei et ſic nego: vel quando eſt circa opera cōſilij vel i differētia: et ſic cōcedo. Si cōſciētia tua tibi dictauerit q capite diſcoopto obligaris ſedere per totuz ſacrificium: tunc te conformans iſti conſcientie non peccas: quia in indifferentibus hoc et illō facere potes: immo ſi contrauenires peccares. non quia teneris illa indifferentia opera facere: ſed quia tuam regulam ſcilicz conſcientiam contemnis. Sed contra hoc arguis. Jlla volitio non eſt conformis dictamini pudētiali: ergo illa volitio nō eſt bona moraliter: conſequētia tenet. vi Ethicoꝝ: hoc dictamen eſt erroneum ego teneor intrare carthuſiaz: ego meliori modo quo poſſuz teneor facere. ¶ Reſpondetur negando q illud dictamen ſit erroneum culpabiliter: quia eſt aliquibus ignorantia inuincibilis. Si ponis aliquem qui habeat hoc iudicium q de neceſſitate ſalutis tenetur intrare carthuſiaz: et ſi nō ſic eſtimaret non intrare carthuſiam ſ; eſt profeſſus. an talis poteſt veritate comperta religionē egredi. ¶ Ad hoc data eſt ſufficiens reſpōſio ex materia votorū in q̄rto. Ex his inferā aliquas propoſitiones. ¶ Prima eſt nocet ſaluti viri habere conſcientiam nimis anguſtam talis incidit crebro in peccati nexus in aliquibus que non ſunt contra deum: vtputa habet magnas probabilitates pro ſe q dixit talem Pſalmū: format ſcrupul
in oppoſitum vel potius conſcientiam in oppoſitur 2
tranſit non dicens et ſic peccat. Vel de veniali iud at
eſſe mortale et tamen non deſiſtit a faciendo: et ſic as
tis mortaliter peccat. Si mendacium iocoſuz me ale
credas: et iocoſe mentiris: mortaliter peccas. ¶ ecū

da propoſitio. conſcientia nimis lata eſt periculoſiſſima: patet. conſcientia debet eſſe viro regula in moralibus dirigens voluntatem: qua extincta: voluntas ſine lege in peccatum labitur. ¶ Tertia propoſitio. conſciētia nimis lata eſt multo deterior conſcientia nimis ſtricta: probatur: eſt cauſa pluriū peccatoꝝ cū in illa homo eſt effrenis: nec habet ſtimulū conſcientie retrahentem a peccato. talis eſt intemperatus in gradu: qui ſecūdū Ariſtote. vij. Ethico. difficile curatur. Conſcientia nimis ſtricta eſt ſentis a peccato retrahēs: quo fit vtriqꝫ iſtorum conſcientia moderata erit regula. ¶ Si q̄ras an ſit maius peccatum factum contra preceptuz dei: an contra conſcientiam. ¶ Reſpondetur: oportet videre materiā illius precepti. Aliqs iudicat erronee q tenet mentiri officioſe pro ſaluanda vita ſortis ſub pena peccati mortalis: non tamen mentitur ſed ſue cōſcientie cōtrauenit et peccat mortaliter: vbi ſi mentiretur venialiter ſolum peccaret. Similiter vnus contrauenit precepto dei de paruo furto et paruo peccato mortali peccat. Plato iudicat grande eſſe peccatum incedere ſuꝑ crucem vel non ſtare erectus ad magnificat: non obſtante ſue conſcientie contrauenit: iam grauiꝰ peccat Plato q̄ ſortes: et ſic non poteſt dari vna regula quouſqꝫ reſpiciatur ad materiam hinc inde. Poſſūt eſſe alique argumentatiões in reflexiuis: ſed inſolubilia itelligēti hec peruia ſunt quare pertranſeo.

¶ Diſtinctio. xl.

Poſt hec de actibus adijciendum videtur: vtrum et ipſi ex fine ſicut voluntas penſari debeant boni vel mali. Licet enim ſecundum quoſdam omes boni ſint inquantum naturaliter fiūt: non tñ aſolute dicendi ſunt omnes boni: nec omnes remunerabiles: ſed quidam ſimpliciter mali dicūtur ſicut et alii multi.

¶ Diſtinctionis. xl. Queſtio vnica.

In hac. xl. diſtictione magiſter agit de intentione. Jta q intentio bona requiritur ad actuz moraliter bonum. Circa quant diſtinctionem queritur talis q̄ſtio. Vtrum aliquis tm̄ meretur quantum intendit mereri. Similiter an tm̄ demeretur quantum demereri intendit. ¶ Reſpondetur concluſiue q non: q̄ Concluſio ſic probatur. qui credit paruum bonum eſſe tanti meriti: ſicut eſt magnum bonum errat: ſed nunq̄ faciens paruum bonum intendit tantū per illud mereri quantum per maius bonum niſi crederet illud bonum maius eſſe q̄ ſit error: nō conducit ad meritum: ergo non ſemper tm̄ quis meretur ꝑ ſuum actum q̄tum intendit mereri. Confirmatur hec

ratio. Frequenter humilis ex aliquo actu credit minꝰ mereri ꝙ ſuperbus per ſimilem actuꝫ: ergo ſi humilis minus mereatur ꝙ ſuperbus humilitas meritū dimi nuitet ſuperbia meritū augebit: quod nullo pacto eſt admittendum. ¶ Tertio ſic arguitur. Aliquis poteſt velle eſſe ſanctior Joanne Baptiſta per vnum actū: ſed nemo repente eſt ſummus: ergo iſte non tantum merebitur quantum intendit mereri. ¶ Sed contra hanc concluſionem arguitur ſic: gloſa ſuper illud mathei. xii. bonus homo de bono theſauro dicit ꝙ tantum quis boni facit quantum intendit. Reſpondetur diſtinguendo illam quia vnus ſenſus eſt ꝙ iſte tantum meretur ſicut vult mereri et ille ſenſus eſt falſus: poteſt velle mereri infinite. Alius ſenſus eſt operatio exterior ē ita bona ſicut ſua intentio eſt bona: hoc ſicut actꝰ voluntatis eſt bonus actus exterior imperatus ab actu interiori multum bono eſt multum bonus: et imperatus ab actu parum bono eſt parum bonus ita ꝙ vtrobiꝗ actus exterior bonitatem actus interioris īſequitur quo ad magnitudinem vel paruitatem. ¶ Sed contra iſtud ſic argumentor. Si quis vult eſſe ita malus ſicut lucifer talis eo facto eſt ita malꝰ Probo ſic Sortes qui vult eſſe malus vt vnum non vult eſſe malus vt duo: Cicero vt tria et ſic aſcendendo ſemper ille qui vult eſſe peior ꝙ precedens eſt eo peior etiam ſuppoſita equa intentione graduali ſui actus: quia eſt incrementum malicie ex parte obiecti. Forte dicis et ſic dicendum eſt vtrobiꝗ: ille qui vult eſſe peior alio eſt eo peior ceteris paribus: ſꝫ non tamen oportet ꝙ ſi aliquis vult eſſe malus vt. viij. ſit malus vt. viij. fortaſſe erit malus ſupra. viij. fortaſſis citra. viii. ſicut non oportet tu vis eſſe malus venialiter ergo tu es venialiter malꝰ ¶ Sed contra: ſi quis vult eſſe infinite malꝰ: talis ē malꝰ infinite et in gradu quē deſiderat: ergo ſi quis vult eſſe ita malus ſicut mahometus talis erit ita malus ſicut mahometus et ita in alijs. Probo aſſumptuꝫ. Si quis vult eſſe infinite malus talis eſt infinite malus: quia de oppoſitū talis eſt finite malus: ergo dabitur aliquis per aſcenſum qui vult ſolum eſſe finite malus: ita malus ſicut ipſe ſignando vnū alium qui vult eſſe malus vt duo: et ſic conſequenter dabitur illum qui vult eſſe infinite malus ita ꝙ erit malꝰ vt mille: tandem deueniens ad vnum qui vult finite eſſe malꝰ qui erit malus vt mille cuius oppoſitū tamen dixiſti ſemper volens eſſe peior alio eſt eo peior: et hoc eſt rationi conſentaneum. Nō alias ille qui vult mechari erit peior ꝙ ille qui vult fornicari non ſtes in hoc nemo poteſt velle ſe eſſe malum licet maluꝫ ſe poteſt velle: hoc non impedit propoſitum quia illo dato quod cōcedis argumentum habet vires ſuas. ¶ Ad vltimam replicaꝫ nego ꝙ is qui vult eſſe infinite malus eo ipſo ē infinite malus et ſit malꝰ vt mille: nego ꝙ dabitur aliquis qui vult eſſe malꝰ finite. Ita malus ſicut ipſe ꝙꝗ ē crementū ſecundi ſuper primum: tertij ſuper ſecundū: quarti ſuper tertium: et ſic ſine ſtatu non erit crementum per partes eiuſdem quantitatis ſed per partes inequales: interdum geometrice interdum vero nō: ſed talis additio infinities nunꝗ infinitum procreabit ille qui vult eſſe in duplo peior alio non eſt propterea ī duplo peior alio bene tamen eſt peior: et ſi in proportione ſeſquialtera peior alio tercius erit fortaſſe ſecundo peior in proportione ſeſquitertia: et ſic erit decreſſus. Potes replicare ſi ſecundus non erit in duplo peior primo: tamen quartus vel octauus erit in duplo peior primo: et ſic cum infiniti ſint ibi ſemper aſcendendo propter plurium cumulationem proporcionem duplaꝫ colligam infinities: et

non euitatur argumentum. Reſpondeo licet ſit color et argumento non concludit: et ſoluitur argumentum hoc in primo de illo qui vult occidere infinitos homines. ſecundo dico et eſt fractio cum deductio calculandi eſt tediosa: plus peccat ille qui vult eſſe infinite malus ꝙ ille qui vult eſſe finite malus ſed nulla eſt cōparatio: quē admodum obiectum vnum in multitudine non eſt alteri comparabile Finiti ad infinituꝫ nulla ē comparatio. ¶ Secundo argumentor ponendo duos Sortem qui vult eſſe peior Platōe et Platōeꝫ q vult eſſe peior Sorte: in iſto caſu non potes ſignare vter eoruꝫ altero eſt peior: cum vterꝗ vult eſſe peior altero: vel poſito ꝙ Sortes vult eſſe ita malus ſicut Plato poſito ꝙ Sortes neſciat de malicia Platonis querendo an eſt equaliter malus ſecum. Inſuper probo ꝙ nō ſemper ille qui vult eſſe peior eſt alio peior ponendo Sortē qui vult eſſe malus vt vnū Plato vult eſſe peior Sorte vel malꝰ ſupra vnum: probatur ꝙ Plato nō eſt peior Sorte quia ſi ſic ſignetur latitudo in qua Plato eſt Sorte peior et ſit vt vnuꝫ vel vt medius gradus: tūc ſic: Plato ē peior Sorte per medium gradum ergo poteſt dari vnus qui plus peccat ꝙ Sortes et minus ꝙ Plato: ſit Cicero peccans vt vnum cum quarta parte gradus ſed probo ꝙ non eſt peior Platone: cum Plato ī nullo gradu malicie Sorteꝫ exuperat ergo non oportet vtrobiꝗ ꝙ ille qui vult eſſe alio peior ſit eo deterior. Rurſus videtur eodē modo ꝙ ille qui vult peccare venialiter peccaret venialiter: patet qui vult mortaliter peccare peccat mortaliter ꝗ q vult peccare venialiter venialiter peccabit. ¶ Ad primū de. Sorte et Platone vbi petis vter eorū eſt peior dubito Et dubitationis cauſa eſt: quia vnus fortaſſe eſt deo ingratior et alio doctior: vel plus auxilij ante habuit a deo: vel vnus poteſt habere intentiorem actuꝫ ꝙ alius et ſecundum hoc potes cognoſcere quis eorum grauius deliquit: ſed neruus argumenti in hoc latitat ſuppoſito ꝙ ſint pares in gratitudine vel ingratitudine in intentione graduali et in ceteris omnibus ſimilibus Et tunc dico ꝙ equaliter peccant nec vnus grauꝰ ꝙ alter: ſed in quoto gradu nos penitus fugit deus tamē nouit Ex quo patet licet ſequatur Sortes vult eſſe malus ergo eſt malus: non tamen ſequitur: Sortes vult eſſe peior Platone. ergo eſt peior Platone Ad aliud quā do petis an Sortes volens eſſe ita malus ſicut Plato ſit ita malꝰ Dico me latere ſtat ꝙ peior et ꝙ alius ſit bonꝰ ſtat ꝙ minus malꝰ ſtat ꝙ equalis ¶ Ad aliud argumentum quo probare niteris illum qui vult eſſe peiorem alio non eſſe peiorem alio ſignando latitudinē Dico ꝙ non dictum eſt ꝙ ille vtrobiꝗ eſt alio deterior qui vult alio eſſe peior: ſed dictum eſt quāto volitio fertur ſuper peius obiectum puta velle eſſe peius ceteris paribus ille eſt peior. Et quando petis latitudinē in qua Plato eſt Sorte peior non eſt facile reſpondere: quia non ē potior ratio quare currendum eſt ad vnum gradum et non ad alium nec valet currere ad gradum mediuꝫ: cum extremum exceſſus non detur non eſt dicendū ꝙ Plato eſt impartibiliter Sorte peior: ſed dico Platoneꝫ Sorte peiorem: ſed in quo gradu me latet quemadmodum [illegible]ꝗfariam euenit Scio calorem eſſe in aqua ſed quot g[illegible]dus caloris eidem aque inhereant me prorſus pre[illegible]te[illegible]t. ¶ Ad vltimū vbi petis de eo qui vult eſſe malus vē[illegible]liter Dicitur ſtat talē eſſe malum mortaliter ī bono[illegible] in peccatis paruis volitis volitio non eſt proportio[illegible]bilis bene tamen in magnis. Hec conſequentia ſūt bon[illegible]: volo mereri propter deum et ſum in gratia ergo mer[illegible] ſine additione ſede, ppoſitiōis: illa ē nulla. Hec

FERDINAN

nō valet volo peccare venialiter ergo venialiter pecco: nec hec volo eſſe peior Nerone. ergo ſū peior. volo peccare vt vnum ergo pecco vt vnum: tamē hec eſt bona volo peccare mortaliter ergo mortaliter pecco. ¶ Sed contra iſtud arguitur. Ex iſto ſequitur ſi Sortes velit eſſe ita malus ſicut a qui eſt ſolum in veniali peccato: et Plato vellet eſſe ita malus ſicut b ꝙ Sortes et Plato erunt in peccatis equalibus: quod videtur inconueniens ꝙ Plato velit eſſe ita malus ſicut peior iſtorum et Sortes vult eſſe ita malus ſicut minus malus iſtorum. Cōſequentiam probo ſuppoſito ꝙ habeant volitiones equales in gradu: ſi circūſtantie perſonarum et cetera que peccata augere et attenuare ſolent fuerint paria Reſponſio vel Sortes et Plato ſciunt de malicia a et b hoc eſt in ꝗ malis peccatis ſunt et tunc palam eſt ꝙ Plato eſt peior Sorte quia Plato vult eſſe a certo propoſito in peccato mortali. Sortes autē vult ſolū eſſe in peccato veniali Uel vtrūq; iſtorū ſcilicet et Sortem et Platonem peccata a et b fugiūt: ⁊ tunc ego diſtingo iterū vel b eſt putatus eſſe peior a ab vtroq; iſtorum et tunc ille qui vult eſſe ita malus ſicut peior iſtorū plus peccat ꝗ ille qui vult eſſe ita malus ſicut minus malus iſtorū: quia ſuus actus ſuper minus peccatum cadit Si a et b putētur ab iſtis eſſe equaliter mali tam a Sorte ꝗ a Platone quicquid ſit de malicia intrinſeca a et b Sortes et Plato equaliter peccant dato ꝙ a ſit ī gratia et optimus ſi putetur ab aliquo erronee eē malus qui vult eſſe ita malus ſicut ipſe ſi habeat iudicium ꝙ alius eſt malus peccat: ⁊ magnitudo peccati in eo eſt metienda penes credulitatem malicie ꝗ vere vel erronee credit ineſſe alteri: non ꝙ act⁹ eius eſſ; adequate ita malus ſicut peccatū alterius dato ꝙ alius ſit in peccato magno vel paruo nō refert. ¶ Sed contra hoc arguitur. Sequeretur ꝙ ille peccaret quia vellet eē ita malus ſicut Cicero quem credit eſſe optimum virum ſ; hoc eſt inconueniēs: nec Cicero eſt mal⁹ prout nos ſupponimus nec iſte vllum iudicium habet ꝙ eſt malus ergo non potes dare gradum malicie quo eſt malus igitur Si iſte erronice loqueretur non propterea eſſet malus ſed cum exponit ſe diſcrimini peccati quia non conſtat quis eſt peccati expers quis vero non. iſte non eſt excuſandus a peccato quod ratione temeritatis incurrit.

¶ Dubitatur an bona intentio ſufficit ad bonitatem actus. Secundo dubitatur an bona intentio ſufficiat ſine bonis opibus. ¶ Ad primum dicitur ꝙ non. ꝗ vult furari ab auaro diuite vt egeno pauperi det habet bonam intentionem puta ſuccurrere pauperi: ſ; hoc non ſufficit requiritur cum illa bona intentione circa obiectū ꝙ relique circunſtantie ad bonitatem act⁹ requiſite ponantur Bonum eſt ex integra cauſa ſecundum Dionyſiū ad maliciam actus ſufficit ablatio vnius eorum facilius eſt deſtruere ꝗ conſtruere. ¶ Ad ſecundum reſpondetur ſi quis habuerit volitionem efficacem interiorem ſine actu exteriori talis intentio ſufficit ad meritū: quod patet quia tm̄ facit qꝺ in ſe eſt ſicut vtrunq; actum habens: et propterea tantum meret vt .xvij. diſtinctione primi diximus Sed oportet ꝙ in[illegible] ſit impedimētū nō exeundo in opus exterius quia ſ[illegible] o litio fuerit in voluntate ſequitur operatio exterius [illegible] .x. Metaphyſice et Gregorius in quadam omelia [illegible] eſt vacua manus a munere cum archa cordis replet fuerit bona voluntate.

¶ Diſtinctio .xli.

Cunq; intentio (vt ſupra dictum eſt) bonum opus faciat: ⁊ fides intentionē dirigat: non īmerito queri poteſt vtrum omnis intentio: omneq; illorū op⁹ ſit qui fidem non habent Si enim fides intentionem dirigit: et intentio bonum opus facit: vbi nō eſt fides nec intentio bona nec opus bonum eſſe videtur. Quod a quibuſdam non irrationabiliter aſtruitur qui dicunt omnes actiones et volūtates hominis ſine fide malas eſſe: que fide habita bone exiſterent. Unde apoſtolus ait: Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt ⁊c.

¶ Diſtinctionis .xli.
Queſtio pma.

In iſta .xli. diſtictiōe vbi magiſter loquitur de voluntate tria queram. ¶ Primū erit que relatio requiritur ad hoc ꝙ act⁹ voluntatis fuerit moraliter bonus. Secundo queremus an aliquis actus voluntatis ſit indifferens. Tertio de actibus infidelium loquemur. ¶ Hec ſecunda queſtio ex prime queſtionis ſolutione dependet prioris queſtionis inquiſitio apprime eſt vtilis ad cognoſcendos actus noſtros bonos et quomodo eos in finē vltimum referre deuincimur. ¶ Et primo ponam vnam cōcluſionem in qua omnes conſentiunt. ¶ Secundo recitabo modos in quibus contradicunt et dicam ſicut capio. ¶ Prima concluſio eſt hec relatio actualis ſufficit ad meritum. In omnibus iſtis intelligo omnia alia que fieri debent ſola relatione ſecluſa. Probatur cōcluſio illa. quia aliqua ſufficit ad meritum. Alioquin nemo mereretur et nulla eſt iſta potior nec ita potens: immo quecunq; bonitas in alijs relatiōibus reperitur in relatione actuali illa eſt reperibilis: ita relatio eſt vſus et fruitio non loquor de relatione a fundamento et termino diſtincta nullam talē pono ſed loquor de actu relatiuo. ¶ Pro concluſionibus in quibus doctores contradicunt diſtinctionem vulgarem in hac parte premittam Triplex eſt relatio quedam actualis quādo quis actualiter vult facere aliquid propter deum vel habet nolle faciendi propter deum primum proper precepta affirmatiua. ſecundum propter negatiua pono ſiue fuerint duo actus quorū vnus eſt vſus ſimplex ⁊ alter fruitio ſimplex ſiue vnus actus qui eſt vſus ⁊ fruitio non ſit nobis cure Alia eſt relatio virtualis id eſt quādo quis habuit vnum actum circa finē et ratione illi⁹ act⁹ ignat aliqs act⁹ circa mediū ad illū finē ſic doctor Seraphic⁹ termino ī hac pte vtitur duo ponēs exēpla hī accōmoda

ta Unū eſt. Si aliquis intendat dare pro deo centum
marcas et incipit dare et cogitat de deo in prima mar-
ca et in aliis non cogitat nihilominus tamen omnes
dationes ille ſunt ei meritorie et fructuoſe. Si autem
opus alterius generis inciperet ꝙ intentio renouare-
tur ad hoc vt opus eſſet meritorium Per hunc etiam
modum intelligit eſſe ſufficientem relationem in viris
religioſis: qui in principio ex charitate deuouerūt por
tare religionis pondus quicquid enim faciunt quod ad
ſue religionis obſeruantiam ſpectat ex prima intentio
ne ē eis meritoriū ad ſalutē: niſi forte (ꝙ abſit) ꝯtraria ī
tētio ſuperueniat: In aliis aūt q̄ ad religionē non ſpectāt
ſecus eſt quia illa intentio non ſe extendit ad alia habi
tualiter: et ideo non eſt parue ſecuritatis et vtilitatis re
ligionem intrare. Et amplius hoc explicans poſtea di-
cit relationem autem habitualem voco non qua quis
in generali refert ad deum omnia opera diei vel anni: ſꝫ
qua quis refert aliquod opus ad deum. Ita ꝙ opus ſe
quens directam habet ad opus primum ordinationē
et conſequentiam: ſicut eſt de illo qui dat centum mar-
cas. Aliud exemplum ponit de illo qui vult adire ſan-
ctum Jacobum cum eo pleriq; conueniunt vocātes re-
lationē virtualem quā alter vocat habitualē. ¶ Ter-
tia eſt habitualis actus refertur habitualiter quando
eſt referibilis: relationē virtualem dicunt ad actū me
ritorium ſufficere: non autem habitualiter: alii dicunt
ꝙ ſemper ad merendum requirit relatio actualis. Alii
autem ꝙ ſufficit habitualis: ¶ Sed dicit doctor ſera-
phicus priores nimis arctant viam dei Secundi eā ni-
mis dilatant. Iſte modus eſt multū communis quem
inſequitur Johannes Gerſon et plures alii: ſed iſte mo
dus indubie non vacat difficultate: quod patet ſic que
rendo ab eis de iſta relatiōe virtuali vel habituali: ter
minis his promiſcue vtar relictis verbis accipio men
tem Querendo quomodo volitio actualis circa talē fi
nem imperat illos actus ita remotos a fine: In fine ſe-
ptennii nō potes ire ad impetum cauſatū in membris
ab illo actu voluntatis: quod patet per quietes medi-
as capiam exemplum a fine exemplis eorū ſi quis ve
lit adire ſanctum Jacobum propter deum tunc volens
tranſire burgum regine non cogitans de deo meretur
ſuppono cetera requiſita ad meritum dempta relatio
ne: poſtea volens proximum vicum adire de deo nō co
gitans meretur et ſic tranſeundo ad Aureliam dato ꝙ
ſequute ſunt quietes intermedie Eodē modo tranſeun
do ad ſctm̄ Tho. ī India: vel faciēs circuitū circa terrā
ꝑ maria ꝑ varias terras et tot diſcrimina rerum: et ſi eēt claudus
et quolibet die tranſiret vnum ſtadium poſt tot quietes
intermedias itinere interrupto talis merebitur ergo
non requiritur iſta ſequela naturalis ¶ Secundo Ex
iſto ſequitur ꝙ volens adire ſanctū Jacobum propter
deum licet mereatur per actum voluntatis in quolibet
ſtadio de deo non cogitando: tamen flectēdo extra iter
ad capiendam auem vel ad audiendum ſermonem ex-
tra iter non merebitur. Patet hoc eſt impertinens
ſuo itineri. Item videtur ꝙ iſte doctor propoſitiones ī-
compoſſibiles ſimul colligat dicēdo ꝙ actus religioſo-
rum licet in deum non referantur actualiter ſunt meri-
torii: quia virtualiter depēdent ab illo propoſito quo
dederunt ſe deo: ſed non eſt ſic in relatione virtuali qua
quis in generali refert ad deum omnia opera diei vel
anni. Sed contra hoc arguitur per eum quilibet actus
religioſi licet de deo non ſit notitia particularis eſt me
ritorius quia intendebat a principio facere omnia reli
gionis propter deum: ſed ſic eſt ꝙ ſortes in principio an
ni intendit omnes actus ſuos bonos referre in deum et
in principio diei. ergo quilibet actus bonus in illo die
vel anno eſt virtualiter in deum relatus. Cōſequentia
iſta videtur eſſe bene clara cum propoſitum actuale in
religioſo ſufficit pro actibus futuris ad ſexaginta an-
nos: quare tale non ſufficiet pro vno anno vel pro die in
ſorte ſeculari Inſuper ſufficit ꝓ medio die vel pro vna
hora ergo pro duabus horis vel integro die: vel da rati
onem quare ſtabis in tam anguſto tempore in vno anō
in alio Inſuper hac via quilibet actus ad matrimoni-
um ſpectans erit meritorius propter propoſitū gene-
rale quod Sortes habuit in principio quo voluit con-
trahere propter deū vxori dando dominiū ſui corporis
et eius dominium accipiendo. Preterea capio religio-
ſum ſortem. xiiii. annos natum quando profitetur re-
gulam: capio tūc platonē qui hꝫ hoc ꝓpoſitū volo oēs
actus meos facere propter deum de actibus referibilibus
intelligēdo: viuunt. xl. annos poſthac in ſimili ſētētia
tia: q̄re citius Queritur iā in iſto caſu argumenti ſiue ꝓ-
tractione argumenti. Unde ꝓuenit ꝙ actus Sortis ſūt
meritorii et nō Platonis: diſcrimen non video. ¶ In-
ſuper videtur ꝙ eſt relatio virtualis non relinquit poſi
tionem ſolidam Tum nec eſt ab eis ſufficienter explica
ta. Tum ſecundo non eſt facile modos ibi emergentes
extricare. Tum tertio viam dei nimis hec poſitio angu
ſtam relinquere videtur. ¶ Iſtis non obſtantibus no
lo dicere doctorem ſeraphicum propoſitiones cōtradi
ctionem implicantes in ſua poſitiōe poſuiſſe ſaltem nō
volumus dicere ſed vtendo modo quo ipſe loquitur. Cir
ca alios non capio ꝯpoſſibilitatem illorū dictorum et
ſi iſta poſitio prout recitauimus viam dei nimis reſtrin
git a fortiori hoc facit alia: que ponit relationem actua
lem ad actum bonum requiſitam. Propterea aliter di
citur ad actum eſſe moraliter bonum et meritorie bonū
ſufficit ꝙ homo in principio vite ſue habeat vnum actū
quo volebat ſuas bonas omnes operationes dirigere
in deum: et poſtea alii actus ſunt in deū referibiles: hoc
eſt eliciuntur cōformiter ad dictamen prudentiale: et ſic
agricola volens agros colere vt eos paret ad ſementa
ſi fuerit ī gratia meretur ꝑ hoc ꝙ vult agros colere: dictamē
prudētiale dictat ꝙ agri ſūt colēdi. Ibi eſt ſubordinatio
vnius finis ad aliū finē: agri coluntur vt ad ſemina diſponantur.
ſemen eſt iniectum vt fructus tempore meſſis colligan
tur. fructus colliguntur vt homo viuat. homo viuit vt deo
famuletur. hec eſt ſubordinatio ordinata finium ſecun-
dum illud apoſtoli primi corinthiorum. Omnia in glo-
riā dei facite ſiue ergo mādu catis ſiue bibitis vel aliud q̄d
facitis. ¶ Probatur hec ꝓpoſitio aliqua relatio actu
um noſtrorū in deum ſufficit: non requiritur relatio ac
tualis actuum noſtrorum ſemper in deum quia hoc eſt no
bis nimis difficile et parum mereremur: nec relatio vir
tualis de qua mentionem prius fecimus ſufficit vt pa-
tet ex improbatione modi precedentis. Et aliqua rela-
tio ſufficit et nulla videtur conueniētior iſta igitur Sꝫ an iſta
requiratur poteſt rationabiliter dubitari quia ex iſto mo
do multi plebei non merebuntur qui nunquam faciunt taleſ
relationē. Primo cum adoleſcunt de deo cogitant cū
vadunt ad eccleſiā dicentes. Benedicatur deus hoc eſt
bene ſit deo Poſtea rem diuinam audiūt multiplican-
tes ſuper patriloquia orationem diuinam et ſalutatio-
nem euangelicam ad diuam virginem cum apoſtolorū
ſymbolo ſatis quidem corrupte de deo forte non am-
plius cogitantes verum eſſet dicere ꝙ iſti plebei ſic to-
tam vitam ducentes nō merentur Forte poteſt dici ꝙ ha
bētes talē dilectiōē dei ſuper omnia ſūcedēter et virtualiter faciunt actus

ſuos propter deum ſicut fruitio ⁊ dilectio finis cauſat vſum circa medium. ¶ Secundo habent dictamina prudentialia eundum eſt ad templuʒ: re ꝯ diuina audienda eſt habent actus voluntatis conformes: ergo tales ſunt boni moraliter ⁊ habent gratiam. ergo ſunt boni meritorie. iſtud videtur ſufficere. vt patebit queſtione ſequenti nunc. ¶ Et propterea videtur iſtud ſecundum dictum eis ſufficere: dato ꝙ non habeant tale propoſitum actuale volo facere propter deuʒ. Aliud exemplū Inops petit in oſtio eleemoſynam amore dei: dās cogitat ſolum de dando denario quem dat nec aliter refert actualiter in deum: hoc ſufficit ad meritum amor dei eſt hic cauſa: antecedens ⁊ virtualis: immo maiorem probabilitatem reputo in iſto membro ꝙ ſufficit relatio habitualis: hoc eſt ꝙ actus ſit aptus natus referri in deū q̃ ꝙ requiratur relatio actualis. Ex omnibus epilogādo quia materia eſt inuoluta Dicitur relatio actualis non requiritur: et illa eſt vna propoſitio. ¶ Secunda propoſitio non requiritur relatio virtualis ad modum poſitionis doctorum quos recitauimus. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Sufficit relatio vnica in principio vite qua homo intendit omnia opera bona dirigere in deum: ⁊ hoc q̃tum eſt ex parte finis: hoc dico oportʒ ſeruare reliqua que precepta ſunt ſiue de iure nature: iure diuino: vel iure humano ſeruando preceptum de dilectione dei ꝓ tēpore ⁊ loco et ita in alijs: ſed hoc propoſitum generale ſufficienter refert actus cōciliorum et actus aliorꝫ preceptorum. Nullus eſt (vt opinor) adultus chriſtianus quin cogitet de deo quando vadit ad templum vidēdo imaginem crucifixi ſed plerique non habent hoc propoſitum in principio orationuʒ: volo dicere tales preces ꝓpter deum: immo docti veri non habent hoc propoſitū volo dicere horas propter deum: ſed abſit ꝙ a quolibet tali negabitur meritum. Et in iſtis propoſitionibus ſto ſubiungens tamen duas propoſitiōes probabiles quarum. Quarta ꝓpoſitio eſt. ¶ Dilectio dei ſimplex imperans aliquas operationes dato ꝙ propoſitum generale non preceſſit ſuficit ad merendum. Alia propoſitio: Facilius vel eque facile poteſt defēdi ꝙ relatio habitualis ſufficit ad merendum ſicut requiritur actualis relatio ad meritum. Nullam aliam ſuaſionem pono vltra illa que dicta ſunt. Sed dices ſicut dicunt alij iſtud nimis ampliat viam dei contra illud ſuperius allegatum Arcta eſt via que ducit ad celū. Ad hoc ſuperius reſpondimus allegādo Iugum chriſti ſuaue eſt et onus ſuum leue: vbi illic diximꝰ viam dei aliquibus facilem aliquibus bene difficilem: ſed nunc ad formaʒ eorum nego conſequentiam ⁊ ratio negatiōis eſt: licet nō ſimus obligati ad relatiōem de qua loquuti ſunt: multa incentiua peccatorum hominibus occurrunt a quibus vix euelluntur vt heu quotidiana pugna experimur Ex dictis infero quaſdam ꝓpoſitiones. ¶ Prima eſt. Bonum eſt aſſueſcere ad referendum actualiter operationes noſtras bonas in deum et in vniuerſali et in particulari. licet ad hoc non obligemur. Secunda cathegorica patet ex dictis. Prior patet ille modus eſt ſecuriſſimus. Tum ſecundo eſt magis meritorius q̃ aliqua alia relatio. Tum tertio propter bonum habitum qui ex illis actibus generabitur propenſiores erimu in actus meritorios. ¶ Secunda propoſitio conduc[illegible] multum curam animarum habentibus et verbi diu[illegible] buccinatoribus erudire ignaram plebem: immo pe[illegible]lum ad ſuas operationes in finem debituʒ referend[illegible]s. Sed contra vnum inſtatur vbi dicitur ꝙ relatio actualis eſt melior ꝙ quecunque alia. Ex hoc ſequitur ꝙ Sortes tantum merebitur dando vnum turonum pauperi propter deum actualiter ſicut Plato dans duos nō cogitans de deo vel ſaltem q̃ plus dās ceteris omnibus paribus puta equali conatu equaliter indigent Sortes et Plato: et ita de alijs circunſtantijs que bonitates actuum augent vel diminuunt. conſequentia parʒ Sortes plus meretur dando actualiter vnum turonuʒ propter deum q̃ Plato dando vnum turonum non cogitans de deo. ergo adhuc Plato non cogitans de deo actualiter poteſt opponere aliū turonū quouſque creſcat equiualentia ex parte rei date ad relationeʒ actualem quia relatio actualis non infinite relationem non actualem exuperat. ¶ Reſpondetur concedendo ꝙ Sortes non infinite plus meretur q̃ Plato: ⁊ ꝙ poteſt eſſe equiualentia quam argumentum tāgit: ſed an hoc erit per vnius turoni vel duorum appoſitionem nos fugit.

¶ Diſtinctionis. xli.
Queſtio. ij.

Queritur ſecūdo circa hāc materiam inter bonum ⁊ malū: an ſit aliquis actus indifferens: qui non erit bonus neque malus: ſed quoddam medium per abnegationem extremorum ſicut eſt liberalitas inter illiberalitateʒ et prodigalitatem. Supponatꝰ ꝙ multiplex eſt bonum: quoddam bonum in genere entis: de quo ſuperius mentionem fecimus: aliud eſt bonum a genere ſiue ex obiecto: vt quando actus cadit ſuper obiectum debitum vt volo comedere. Idem poteſt eſſe obiectum debitum reſpectu vnius actus ⁊ indebitum reſpectu alteriꝰ. Patet de furto quod eſt obiectū indebitum reſpectu volitionis: et ſic eſt malum a genere reſpectu talis actus: ⁊ illud obiectuʒ eſt bonum a genere reſpectu nolitiōis. ¶ Sed queres an actꝰ cadēs ſuper obiectum debitum infectus a circunſtantia circūſtante ſit bonus a genere. ¶ Reſpondetur dato aliquo tali ꝙ ſic: ⁊ ſic non ſequitur eſt actus bonus ex genere ergo eſt bonus. Si quis diceret ꝙ iſte actus in ſacerdote volo ducere mulierem in vxorem nō eſt bonus ex genere in iſto quia non cadit ſuper obiectum debitū reſpectu iſtius bene autem reſpectu perſone habilis: ⁊ circunſtantia circunſtans actum coinquinans non permittit ipſum eſſe bonum ex genere: tunc non dabis inferioritatem et ſuperioritatem inter bonum moraliter: et bonum ex genere ſecundum multos actus indifferētes negantes: ⁊ ſic parum valebit hec diſtinctio. Sʒ dices in preſenti ꝙ bonum ex genere eſt reſpectu actus liberi vel naturalis cadenti ſuper obiectum debituʒ: actus bonus ex circunſtantia eſt actus bonus moraliter: hoc eſt dicere eſt actus pure ſpontaneus ſuper obiectum debitum cadens circūſtantijs ſufficiētibus circumamictus aliquo iſtorum deficiente non eſt bonus moraliter bonum eſt ex integra cauſa ſecundum Dyoniſium quarto capite de diuinis nominibus Actus bonus meritorie eſt actus elicitus a gratia: ⁊ ſic dicit concurſuʒ gratie vltra bonitatē moralem Inter iſtos actꝰ eſt ordo ſuperioritatis ⁊ inferioritatis ſic ſcilicet ꝙ omis

nis actus bonus meritorie eſt bon⁹ moraliter: ⁊ omīs act⁹ bonus moraliter eſt bonus ex genere: ⁊ oīs actus bonus ex genere eſt bonus entitatiue non autem econuerſo. ¶ Secundo ſequitur. hec conſequētia eſt bona hic actus eſt meritorius ergo eſt bonus moraliter. Similiter ſequitur ergo eſt bonus ex genere tot modis accipitur malum Quia quot modis dicitur vnum oppoſitorum tot modis dicitur reliquum per regulam thopicam nihil ē malum malicia entis Aliquod eſt malum ex genere vt volo occidere hominem aliquod eſt maluʒ moraliter / ⁊ aliquid eſt malum demeritorie vt patet de actu homicidii dato in quo triplex malitia reperitur. Sed nō eſt talis ordo īferioritatis ⁊ ſuperioritatꝫ malitie ſicut eſt bonitatis Omne malum moraliter eſt malū demeritorie et omne malū demeritorie eſt moraliter.

¶ Secundo aliquid poteſt eſſe malum moraliter et tamen nō cadit ſuper obiectum pricipale male Iſtis acceptionibus prelibatis titulus queſtionis poteſt limitari ad actū indiferētē ꝫ tribus modis. Vnomodo ſic ꝙ detur actus indifferens inter bonū et malū Et hoc iterꝫ eſt diuidendum ſcilicet inter bonum meritorium ⁊ malum demeritoriuꝫ: ⁊ tūc ſenſus queſtionis erit an detur aliquis actus hominis qui neqꝫ erit meritum neqꝫ peccatum: vel poteſt eſſe ſermo de medio inter bonum moraliter ⁊ ſic de aliis bonitatibus querendo medium facile eſt coadaptare ſenſus tituli queſtionis Secūdo modo pricipaliter pōt qſtio querere de aliquo actu qui. eſt indifferens ad bonum ⁊ malum qui primo erat bonus ⁊ poſtea erat malus de medio inter vti ⁊ frui puta quod nec eſt vſus neqꝫ fruitio fortaſſe: nonnihil qſtione ſeqnte dicem⁹: duos priores ſenſus in hac queſtione tractabimus. ¶ Primo de medio inter bonum ⁊ malum loquentes poſtea de actu indifferēti per ſucceſſionem bonitatis ⁊ malicie dicemus. Quoniam dicendorum ſit hec prima concluſio. Datur actus indifferens inter bonum meritorie et malum demeritorie: puta qui nec erit meritū neqꝫ demeritum Probatur hec cōcluſio demōſtrando aliquem actum moraliter bonum quem habet exiſtens in peccato mortali: ⁊ iſte act⁹ non eſt meritori⁹ qd̄ patet primi Corinthiorū decimotercio (loquor de merito vite eterne) nec demeritori⁹ ſtat ꝙ ſit actus impletiuus precepti vel conſiliū cui nihil deeſt ad merendum niſi veſtis nuptialis. ¶ Secunda concluſio. Datur actus indifferens inter bonum moraliter ⁊ malum moraliter probatur de actu indeliberato vt mouendo manum ad barbam more Tullij vel de inceſſione ad aliquam differentiam poſitionis ſine aduertentia: experimur ꝙ deſcendendo ad neceſſaria intendentes adire a locum per diſtractionem in aliquam ſpeculationē nos conuertimus ad b locum talis actus quo tranſitur ad b locum non eſt malus neqꝫ bonus moraliter. Sed dices iſte actus ex impetu vel ex imaginatione procedit propterea non eſt humanus qui debet eſſe eligens ſciens ⁊ propter hoc ſecundo ethicorū: bene: tamē eſt act⁹ hominis. ¶ Tertia concluſio. Non datur medium inter bonum ⁊ malum entitatiue probatur quocunqꝫ tali actu dato ipſe eſt bonus entitatiue: ergo de pronomine demonſtrante ipſum non negatur vtrumqꝫ extremum ergo non datur actus indifferens illo modo: conſequētia patet ex terminis. ¶ Quarta concluſio. Non datur actus indifferens inter bonum et malum ex genere. Probatur vel actus cadit ſuper obiectum indebitum ⁊ ſic eſt malus ex genere. ¶ Quinta concluſio. Non datur actus medius inter bonum moraliter ⁊ malum moraliter. Probatur concluſio: quia vel cadit ſuper obiectum indebitum et habet omnes circumſtantias requiſitas ad bonitatem actus et tunc eſt bonus moraliter ſi aliqua eſt circumſtantia ad bonitatem moralem requiſita: vel obiectum debitum deſit actus eſt malus. ¶ Secundo arguitur ad idem ſi iſtud quod iam dictuꝫ eſt nō ſufficiat ad bonitatem moralem hoc eſſet eo quia deſicit circumſtantia finis vltimi: ſed hoc non reqritur vt in queſtione ſequenti dicetur. ¶ Sexta concluſio quilibꝫ actus bonus moraliter in habente gratiam qui habuit propoſitum ſemel in vita cui non ſucceſſit contrariū ad referendam omnem operationem ſuam bonam in deū eſt bonus meritorie. Probatur hec concluſio quia ſi nō ſic hec cōcluſio vera hoc potiſſimū eſſet quia requireretur relatio actualis vel virtualis more aliorūꝫ: ſed neutra requiritur vt queſtione ſuperiori diximus. Ideꝫ probabile in illo qui habet actum ſimplicem circa deum ratione cuius deſcendit in actus bonos moraliter: dato ꝙ propoſitum generale de omnibus actibus ſuis reficiēdis in deum nunꝙ habuit: ꝙ contingit dare nolitioneꝫ vel volitionem ſimpliceꝫ in voluntate Patet: ſicut datur noticia ſimplex apprehenſiua in intellectu ⁊ affirmatio ⁊ diuiſio: ſic in voluntate datur volitio ⁊ nolitio ſimplex volitio ⁊ nolitio cōplexa: vt volo ꝙ bene ſit deo: nolo ꝙ male ſit proximo. Primū partim experimur ī nobis quando ſupina fronte actualiter cogitamus in deo actum ſimplicem voluntatis coniungendo qui amātē cū amato connectit: hos actus ſimplices pleriqꝫ habēt qui ad complexionem non pertingunt. ¶ Septima cōcluſio. Datur actus indifferens inter meritum ⁊ demeritū in habente gratiaꝫ ⁊ in actu deliberato. Probatur capiendo vnum adulterum venientem ad annos diſcretionis primo qui habuit gratiam baptiſmalem ⁊ cōfirmationis: tamen iſte diligit conſanguineū eius Et tūc ſic. vel illa dilectio eſt meritoria et ſi ſic relatio habitualis ſufficit ad merendum quod videtur inconueniens: tantum probabilitatis habet hec concluſio ꝙtum ſunt ſua contradictoria: de qua aliquid tetigimus queſtiōe precedēti. Stat dare duas propoſitiones cōtradictorias etiā in materia morum habētes equales apparentias vel ferme equales et ex parte doctorum et ex parte rationum. Suadetur hec concluſio per quoddam dictuꝫ Hieronymi in quadam ſuarum epiſtolarum ⁊ etiam in epiſtolis Auguſtini vbi dicitur Bonum eſt cōtinentia malum eſt luxuria inter vtrunqꝫ indifferens ambulare: digerere alui ſtercora: capitis naribus purgamenta proijcere: ſputa reūatis iacere: hoc nec malum nec bonum eſt ſiue enim feceris ſiue non feceris nec iuſticiam habebis nec iniuſticiam. ⁊ Gregorius in quadam omelia ⁊ recitamus in horis in communi apoſtolorum: namꝫ ſunt nonnulli qui diligunt proximos ſed propter affectuꝫ cognationis carnis: quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt: ſed aliud eſt quod ſponte impenditur nature: aliud quod preceptis diuerſis ex charitate debetur obedientie: hi nimirum ⁊ proximum diligunt ⁊ tamen illa ſublimia dilectionis premia non aſſequuntur: quia amorem ſuum non ſpiritualiter ſed carnaliter impendunt. Sed poteſt dici ꝙ iſtud intelligitur de actibus qui naturaliter contingunt ⁊ ꝙ iſtud non poteſt iuuare doctorem ſeraphicum: patet quia ſancti idem dicerent in religioſis iſto ſeptenario numero concluſionū ¶ Ad titulū queſtionis in vno ſenſu contenti ad ſecundum ſenſum deſcendamus oportet Circa illum varius eſt modus reſpōdendi hominū: vn⁹ eſt fratris Guillermi okam nō ponētis actū volūtatis indifferētē. Sed dicit aliquē talē eſſe intriſece bonuꝫ

aliorum alius eſt modus reſpondendi. Sed ad titulum in illo ſenſu ponam concluſiones aliquas. ¶ Prima eſt idem actus imperatus eſt primo bonus ⁊ poſtea malus. ¶ Secunda concluſio. non eſt idem actus elicitus nec in genere moris: nec in genere nature quo quis primo vult adire eccleſiam propter deū: ſecundo propter inanem gloriam. ¶ Tertia concluſio. nullus eſt actus voluntatis intrinſece bonus: ſed quolibet tali dato poteſt eſſe ſucceſſiue bonus ⁊ malus. Prima iſtarum concluſionum patet de actu imperato: ſi ponatur motus localis res diſtincta a mobili ⁊ a loco. Jam idē motus ſecundum continuationem partium poteſt imperari ab actu bono ⁊ malo: ergo erit bonus ⁊ malus. conſequentia tenet bonitatem et maliciam ab actu interiori elicito actus exterior accipit. Si dicas motus non manet ſed partes fluunt et influunt. accipito viſionem et multos alios actus ad manum. ¶ Secunda concluſio probatur. Illi duo actus ſpecie diſtinguuntur eſſentialiter: ergo non eſt idem actus cōtinuatus: cōſequentia claret ⁊ antecedens patet qꝛ obiecta illorū actuū interiorum ſpecie diſtinguuntur: ergo ⁊ illi actus. conſequentia eſt nota in philoſophia. Potentie diſtinguunt per actus: ⁊ actus per obiecta ſecundo de anima. ¶ Tertia concluſio ſic probatur ſi eſſet aliquis actus intrinſece bonus (vt dicit opināo) maxime eſſꝫ dilectio dei: ſed illa nō eſt intrinſece bona: ergo nullus actus eſt intrinſece bon⁹: conſequentia tenet a tota conditionali cum deſtructione conſequentis ad deſtructionē antecedentis: Probatio minoris illa poteſt fieri extra ſubiectum ⁊ tunc non erit bōa neqꝫ mala moraliter: Sꝫ dicis te itelligere de actu manēte ī volūtate ſꝫ de illo etiā ꝓbat̄ ꝓpoſitū ille act⁹ pōt eē ī volūtate ꝯtinuat⁹ ꝯtra ꝯſciētiā ſiue erroneā ſiue rectā ꝛ non refert: ſed omne quod eſt cōtra ꝯſciētiam eſt peccatum: vt patet per gloſam ad Romanos decimo quarto. ⁊ ex ſuperioribus dictis. ¶ Secundo arguitur ad idem Eliceat ſortes vnum actum cōtinuo per vnam horam in cuius ſecunda medietate illū actum prohibeat deus cum precipiēdo in priori medietate hore vel relinquens eum eſſe de conſilio Tunc ſic ille act⁹ qui erat meritorius ī priori medietate hore in poſteriori erit demeritorius: quia cōtra preceptū dei. Dicis ꝙ eſt alius actus non modo in numero: ſed ſpecie propter alietatem ſpecificam obiecti: circumſtantia precepti cadit in ratione obiecti in ſecūda medietate hore: hoc nō valet: licet ſit preceptum non oportet illud cadere in ratione obiecti: ſolum erit circumſtantia actum circūſtās Sortes poteſt habere hoc velle quo vult deo bonum: continuando illud in eadem intentione graduali vel actum parum remittendo: parum intereſt in vno tempore in cui⁹ poſteriori parte prohibeatur. Dicis habebit aliud dictamen in vna medietate hore q̄ in alia hoc modo impedit argumētū qꝛ illud nō cadit in ratiōe obiecti. Fortaſſis dicis: iſte actus eſt intrinſece bonus diligo deum: quia ſic dictatum eſt a recta ratiōe: ⁊ ille act⁹ non poteſt fieri malus: quia ſi ille actus voluntatis eſſet malus decedit recta ratio. ⁊ per cōſequens non manebit obiectum eius Qꝛ deficiente obiecto actus actū decreſcere neceſſe eſt. hoc non valet: ſed tacita mediocrium deceptio: quod probatur dictamē prudētiale nihil aliud eſt q̄ propoſitio ipſa dictans qualiter actu fieri debet vel aſſenſus propoſitionis dictantis ſiuē dictamen fuerit verum ſiue falſum quod eſt partiale obiectum in propoſito manet eadem propoſitio. ergo eſſentialiter manet idē obiectū licet vno tēpore dictamē ſit verum ⁊ alio tempore ſit falſum. ¶ Preterea arguitur ſic idem actus numero eſt primo minus peccatum mortale ⁊ poſtea maius: ergo per idem nullus eſt actus intrinſece bonus: antecedens patet: capio actum quo ſortes vult cognoſcere hanc demonſtrando bertham nondum coniugatam ipſo actum continuāte ineat ipſa fedus matrimonij per verba de preſenti in preſentia platonis qꝛ ſponſalia de eſſentia matrimonij non ſunt tūc volitio ſortis ab inſtanti matrimonij eſt adulteriū: ⁊ añ illud inſtās erat ſimplex fornicatio. Sed dices iſte act⁹ eſt ſolum adulterium volo cognoſcere hanc cōiugatā: et iſte actus eſt fornicatio ſimplex volo cognoſcere hāc ſolutam. Contra. Actus quos ſignaui ſunt circa venerea ⁊ nō ſunt caſtitates: ergo ſunt luxus. ⁊ ſub nulla ſpecie contenti niſi ſub fornicatione ſimplici et adulterio. igitur. Confirmatur hoc per actus quos ipſe das: continuat ſortes iſtum actum volo cognoſcere hanc ſolutā (ſicut poſuimus in priori argumēto:) tunc ſic. Ille act⁹ in ſecunda medietate ore vel temporis erit adulterium ⁊ in priori medietate fornicatio ſimplex. ergo propoſitum. Alioquin cōcedere habebis ꝙ iſte actus eſt fornicatio ſimplex volo cognoſcere hanc ſolutam demōſtrādo vxorem vicini tui notam eſſe talem: quo nihil abſurdius. ¶ Sed contra cōcluſionem iſtam arguitur ex ea ſequitur ꝙ actus de ſpecie in ſpeciem eſſentialem labetur quod eſt inconueniens: conſequentia patet quia primo eſt bonus ⁊ poſtea malus vel econuerſo. ¶ Secundo arguitur argumentis illius viri quibus probat ſuā poſitionem aliquis actus eſt contingēter ſtudioſus: ergo aliquis eſt neceſſario ſtudioſus: tenet conſequentia quia omnis actus ſtudioſus cōtingenter eſt de ſe indifferens ad eſſe vicioſum et ſtudioſum: ſi ergo ſit determinate ſtudioſus hoc erit per conformitatē eius ad alium actum interiorem ſtudioſum: aut ergo ille actus interior eſt contingenter ſtudioſus aut neceſſario. Si ſecūdum habetur propoſitum. Si primum queritur ſimiliter de illo ſecūdo actu ſicut de primo. ⁊ oportet dare tertium propter quem ſecundus ſit determinate ſtudioſus ⁊ ita fieret proceſſus in infinitum qui eſt impoſſibilis tunc enim nullus actus eſſꝫ ſtudioſus quia non poteſt deueniri ad primum propter quem alij dicūtur ſtudioſi. Quod autem omnis actus contingenter ſtudioſus fiat ſtudioſus determinate per alium actum ſtudioſum nouum probatur: quia non poteſt fieri actus nō ſtudioſus de nouo ſtudioſus niſi per mutationem aliquam ſcilicet productionem tantum alicuius noui: aut per deſtructionem alicuius preexiſtentis: quia non poteſt fieri tranſitus ſine mutatione. Non autem in propoſito fit illa mutatio ſiue tranſitus per deſtructionem: manifeſtum eſt ergo aliquod nouum producere. Illū autē non poteſt eſſe niſi actus nouus ſtudioſus libere a volūtate elicitus. Probat̄ quia impoſſibile eſt actum non ſtudioſum fieri ſtudioſum per actum naturalem ⁊ non liberum qui eſt ī poteſtate voluntatis. Quia propter actum naturalem nihil eſt laudabile vel vituperabile Omnis actus autem preter actum volūtatis: eſt naturalis ⁊ nō in ptāte volūtatis: ergo neceſſe eſt actū illū nouū per cuius conformitatē actus nō ſtudioſus fit ſtudioſ⁹ eſſe actum liberum et in poteſtate voluntatis. Ex quo ſequitur ꝙ actus non poteſt fieri ſtudioſus qui prius fuit non ſtudioſus per ſolam coexiſtentiam nouam recte rationis: niſi interueniat actus voluntatis quem libere elicit ſecundum dictamen rationis. Et propter hoc nullus actus fit de nouo ſtudioſus. Patꝫ de actu interiori elicito: Quia ſi fuerit in voluntate actus elicitus quo vult voluntas aliquid volibile conueniens

propter debitum finem cum ceteris circunſtantiis om̄ibus requiſitis excepto ꝙ non elicuit propter hoc. q̄ ſic ratio dictauit. Ille actus nõ eſt ſtudioſus quia q̄uis voluntas ſic eliciẽdo elicuit qđ iuſtũ eſt ſed non quomodo iuſte operatur. id eſt non quia iuſtum eſt ſic enim iuſti operantur que iuſta ſunt vt patet. ij. ethicorum. Ad primum negatur ꝙ actus de ſpecie eſſentiali in ſpeciez eſſentialem labatur: bene autem labitur in aliam ⁊ aliã ſpeciem moris ⁊ illic nullum eſt inconueniens Ad ſecũdum conceditur ꝙ aliquis actus eſt contingẽter ſtudioſus ſed nego ꝓpterea ꝙ aliquis actus ſit neceſſario ſtudioſus: ⁊ quando probas conſequentiam dicens ꝙ omnis actus ſtudioſus contingenter eſt de ſe indifferẽs ad eſſe ſtudioſum ⁊ vicioſum: hoc ego concedo: ſtat eundez actum ſucceſſiue eſſe bonum ⁊ malum nec erit determinate bonus per conformitatem ad alium actuz interiorem: immo ille eſt actus interior ipſius volũtatis habens obiectum debitum ſufficienter refertur in finẽ debitum: ⁊ prudentiam habet circunſtantem et hoc ſufficit ad bonitatem illius actus. Et quando arguens dicit ꝙ actus non ſtudioſus non poteſt fieri ſtudioſus niſi per productionez alicuius noui aut per deſtructionẽ alicuius preexiſtentis: falſum eſt. illud preceptũ et prohibitio que extrinceſe cadunt bonitatem in maliciam vertunt: et econuerſo prudentia circunſtans ſufficit: licet nõ cadat in ratione obiecti. Et ſi dicas: ſtat ſortem in intellectu habere hoc iudiciũ danda eſt elemoſina huic pauperi: ⁊ velle dare nõ q̄ ratio hoc dictat ſed ex mera libertate voluntatis ille actus voluntatis non erit bonus. et tamen ibi eſt conformitas actus voluntatis ad prudentiam. Iſtud nihil eſt dictu: ſi intellectus habeat hoc iudiciũ danda eſt elemoſina huic pauperi propter deum: et voluntas habeat hoc velle cõformiter ad hoc iudicium puta volo dare huic pauperi elemoſinam propter deum. Iſte actus voluntatis eſt multum bonus ⁊ tamen recta ratio non cadit in ratione obiecti. ¶ Secundo dando arguenti totum quod querit eſt bene remotus a propoſito Iſte actus volo dare elemoſinam: quia recta ratio dictat: huic cõtinuatus poteſt eſſe nõ acceptus quia deus mere gratis acceptat actũ ad premiũ immo poteſt eſſe deacceptus propter prohibitionẽ ¶ Tertio dicitur iſte actus eſt bonꝰ: volo dare huic elemoſinam dummodo eſt prudentia in intellectu poſita relatione: de qua loquuti ſumus in queſtione precedẽti: ⁊ cum actus bonus requirit coexiſtentiam prudẽtie vt patet ſexto Ethicorũ ⁊ poſthac in tertio patebit anteꝙ ponebatur prudẽtia actus nõ erat bonus: ipſa poſita actus erit bonus prudẽtia bene eſt in poteſtate noſtra ⁊ quando non eſſet in facultate noſtra propter illã non laudamur nec vituperamur: ſed per actum ſpontaneum voluntatis.

¶ Diſtinctionis. xli.
Queſtio. iij.

QUia magiſter in hac diſtinctiõe loquitur de actibus infidelium an ſint peccata vt patet in primis capitibus huiꝰ diſtictionis Gratia illius queritur an quilibet actus fidelis ſit peccatum (loquimur de īfideli nichil prorſus fidei habente q̄ de heretico ⁊ ſciſmatico non vertitur in dubium quin actus bonis habere poſſit. Circa hanc queſtionem due ſunt propoſitiones extreme quarum pars affirmatiua opinione mea eſt vera. Probatur ſic quia dato oppoſito concluſionis nec gẽtiles philoſophi vt Tullius ⁊ Ariſtoteles Cato vel Fabricius poterat habere actum moraliter bonum: ſed quilibet actus eorum (vt aduerſarij dicũt) erat peccatum quod non videtur eſſe dicendum. ¶ Secundo arguitur ad idem Ariſtoteles poterat habere rectum iudicium in intellectu de aliquo agendo vel omittendo (nõ ſecludo auxilium ſpetiale dei) ad quid aliud deſeruiuiſſet ei lumen naturalis intellectus: ⁊ voluntas poterat ſe conformare illi iudicio: ⁊ ſi naturaliter non poterãt deuenire ad hoc ꝙ actus eorum erant referendi in finem vltimum: nõ eſt dicendum propterea ꝙ peccarent. Et iſtud patet per Auguſtinum / Libro quinto de Ciuitate dei. capitulo decimoquinto. Quibus ergo non erat daturus deus vitam eternam cum ſanctis angelis ſuis ſine ꝙ hanc eis terrenam gloriam excellentiſſimi impij cõcederet non redderetur merces bonis actibus eorũ id eſt virtutibus quibus ad tantam gloriam peruenire nitebantur: ⁊ poſtea ſubiungit ꝙ de ſummi ⁊ veri dei iuſticia cõquerãtur: perceperunt mercedem ſuam alioquĩ incaſſum templum virtutis ꝓpe templum honoris locaſſent ad quod nulli aditus patuit niſi per templũ virtutis. Sed contra iſtam concluſionem arguitur ſic per gloſam ad Romanos quartodecimo ſuper illo verbo apoſtoli. Omne autez quod non eſt ex fide peccatũ eſt: vbi marginalis gloſa / omnis vita infidelium peccatuz eſt ⁊ nihil bonum ſine ſummo bono vbi deeſt agnitio veritatis eterne. ¶ Secundo infideles non referũt ſuos actus in deum ergo eorum actus ſunt peccata. ¶ Ad primum exponit gloſa interlinearis quod ſit contra fidez id eſt contra conſcientiam vt credatur malũ eſſe: ad gloſam marginalem: omnis vita infidelium peccatum eſt vno modo exponitur ſic: Omnis vita eorum: id eſt totalis vita eorum peccatum eſt: id eſt difformis rationi. Vel ſic omnis vita eorum eſt peccatum: id eſt in tota vita eorum manent in peccato. ¶ Tertio ſic vita eorum ex infidelitate procedens eſt peccatum. ¶ Ad ſecundũ cõcedo antecedens: ſufficit ꝙ ſuus actus referãt in aliquem finem honeſtum vt Cicero vult adire ſenatũ: vt oret: vult orare vt catilinam in ſua conſpiratione cõuincat ⁊ vt rempublicaz tueatur Hoc in lumine naturali videtur bonum honeſtum ⁊ ad bonitatem moralem ſufficit. ¶ Sed contra hoc arguit̃ ſequeretur ꝙ fruitio creature fieret ſine peccato cuius peccatum ex prima diſtinctione primi patuit: ⁊ conſequentia patz quia Tullius iſtum actum non refert in finem increatum: ſed ipſuz facit ob finez creatum in quo quieſcit. ¶ Ad hãc replicã negatur ſequela licet volũtas Tullij in fine creato maneat tamen actus ille eſt referibilis vlterius in finẽ increatum: ⁊ hoc ordinate: ⁊ ſic non eſt proprie fruitio ſi quenlibet actum voluntatis fruitionem voces quo manet actuale propoſitum in creatura: ſic termino capto non omnis fruitio eſt peccatum in prima diſtinctiõe primi: Dixi eſt de nomine cõtendere an ponatur actus medius inter vti ⁊ frui per vtriuſꝙ extremi negationẽ: puta qui nec eſt vti nec frui copulatim vel copulatiue ⁊ dependet ex relatione actuali vel habituali: illic diximus reputatos viros cõtẽdere de ſolo noĩe ⁊ ĩ ſẽtẽtia cõueniunt. Aliq̄ dicũt re rõe eiꝰ ẽ ꝙ actualiter fiat ꝓpť aliõ vt dilectio ſorti ꝓpť deũ: alij dicũt relationẽ hitualẽ ſufficere. ¶ Tertio arguit̃ ſine fide ĩpoſſibile ẽ placere deo

ad hebreos vndecimo. ⁊ Auguſtinus quinto de ciuitate dei. capitulo duodecimo. et multis ſequentibus de Romanis loquens dicit ꝙ non fecerũt veras virtutes.

¶ Ad tertium dicitur concedendo illud cum maneant in infidelitate et mortali peccato deo non placẽt: ſed ex illo non ſequitur ꝙ nullos actꝰ moraliter bonos faciant. ¶ Ad aliud de beato Auguſtino dicatur: ꝙ ipſe loquitur de actibus fructuoſis ad vitam eternam: ⁊ cũ charitatem non habeãt tales actus habere nequeunt: Charitas eſt forma virtutum id eſt dat actibus virtutũ eſſe meritorios vite eterne: et ſic intelligantur ſimiles auctoritates de hac materia loquentes.

¶ Diſtinctio. xlij.

CUm autem volũtas mala/et operatio ſint peccatum: queri ſolet vtruȝ in eodem homīe et circa eãdem rem hec duo vnum ſint peccatuȝ an diuerſa ⁊c. Et infra capitulo ſexto. Modi autem peccatorum varias i ſcriptura habent diſtictiones: in qua dicitur peccatum duobus modis committi: ſcilicet cupiditate ⁊ timore. vt Auguſtinꝰ tradit ſuper illum locum Pſalmi Inceſa igni et ſuffoſſa ⁊ cetera. Alibi vero dicit peccatum fieri tribus mōis: ſcilicȝ cogitatu: verbo et opere. His etiam aliquãdo additur quartus modus: ſcilicȝ cõſuetudinis: quod in quatriduano Lazaro ſignificatuȝ eſt. Dicitur quoqꝫ homo peccare in deum: in ſe: et in proximum. In deum: cum de eo male ſentit: vt hereticus: Vel qui que dei ſunt vſurpare preſumit indigne participãdo ſacramentis: vel quãdo nomen dei peierando contemptibile facit. In proximũ peccat/cum proximum iniuſte ledit. In ſe vero cum ſibi et non alij nocet.

¶ Diſtinctionis. xlij. Queſtio. i.

QUia in iſta quadrageſima ſecunda diſtinctione: capite ſexto. Magiſter ponit vnam diuiſionem peccatorum: Quero circa illud: an ſit aliqua pura omiſſio: hoc eſt querere an aliqs peccet nullum actum voluntatis habendo: Pla ȝ aliquibꝰ dicere ꝙ nullus omittit vel peccat nullum actum voluntatis habẽdo ſemper habet nolle impletiuum precepti vel velle facere aliquod incõpoſſibile illi precepto ¶ Sed contra hoc arguitur ſigno ſortem omnis culpe expertem: ⁊ pono materiaȝ precepti affirmatiui. in hac hora vel in eius medietate: puta dilectione dei vel honore parentum vel de extrahendo boue vł equo ſui proximi de puteo: volo ꝙ pro toto illo tempore ſortes nullum actuȝ eliceat non ſuffragando extrahere bouem de puteo: nõ pono ꝙ habeat nolle ſcꝫ licet ꝙ nollit extrahere. ſed caſus ponit ꝙ neqꝫ velit neqꝫ nolit: cum voluntas eſt libera poteſt pro breui mora quẽlibet actum voluntatis ſpontaneũ remouere: Dicere ꝙ habet interpretatiue actum poſitiuum eſt ponere puram omiſſionem ⁊ ſolum verbaliter diffugere. ¶ Secundo arguitur ad idem ponendo ꝙ quis habeat iudicium rationis: hoc eſt conſcientiam ꝙ aliquis actus voluntatis eſt eliciendus ⁊ nulluȝ eliceat: talis peccat cũ ſue conſcientie dictãte ꝙ tenetur ſub pena peccati mortalis actum elicere (ſicut ſupponimus) contrauenit. Sed dices de neceſſitate habet velle vel nolle in ſenſu compoſito ſed non in ſenſu diuiſo. ¶ Contra hoc arguitur quẽlibet actum voluntatis ſecludere poteſt volũtas ergo poteſt ſe facere ſine actu. Forte dicis quolibet actu voluntatis voluntas poteſt carere: et quolibȝ actu voluntatis ſiue poteſt voluntas eſſe: ſed volũtas non poteſt eſſe ſine actu voluntatis: in vna eſt determinatio accepta vnica acceptione cum ſuo determinabili ſub qua non licebat aſcẽdere copulatiue dato ꝙ diſtribuatur: ſed potius diſiunctim: ſecus eſt autem in alia. vbi determinatio non accipitur vnica acceptione cum ſuo determinabili: et ſic ex vna propoſitione vel aſcendente ad illam non concluditur alia. ¶ Sed cõtra hoc arguitur: quia tunc nihil intereſſet inter agens naturale et agens a propoſito quod eſt falſum. vt patet ſecundo Phyſicorum ⁊ contra omnem ſcholam. Et conſeqũtia patet: quia ſicut ignis non poteſt non cauſare calorem in paſſum applicatum et non impeditum: ſic volũtas de neceſſitate cauſat vnum actum ⁊ ſemper cauſabit actum potiſſimum in vigilia: quod eſt contra experientiam et omnem philoſophiam. Forte dicet protervus ignis paſſo applicato non poteſt non cauſare hũc calorem quem nunc cauſat: ſecus eſt de volũtate. actũ quem poteſt nunc cauſare poteſt non cauſare: vel actũ quem nunc nõ cauſat poteſt cauſare Et ſic ſaluatur ꝙ voluntas per iſtos actus meretur: ⁊ eſt libera reſpectu iſtius vel illius: ⁊ reſpectu cuiuſlibet eſt libera et tamẽ non poteſt carere actu. Contra hoc ſic argumentor. probo ꝙ hoc mihi det aditum ad principale cum ſortes debet extrahere equum vicini ſui de cauerna: pono ꝙ non habeat iſtum actum nolo extrahere equum habendo alios actus circa materias impertinentes et nõ extrahat equum. Iſto caſu vltra omnem actum poſitiuum. datur vna pura omiſſio quod pretendimus. ¶ Alterꝰ ſequitur ꝙ habendo hoc diſiunctum in voluntate volo vel nolo nõ merebor: cuȝ de neceſſitate habeo velle vel nolle et actus meritorius debebit eſſe liber. Iſta ratio non valet mox dicerent nõ eſt neceſſe habere iſtos actꝰ quia licet velle vel nolle voluntas ſemper habet extra ſomnum: tamen non oportet ꝙ velit nolle vel velle. Secundo diceretur ꝙ eſto ꝙ haberet illud diſiunctum de neceſſitate: hoc eſt vnã partem vel aliam tamen per vtrãqꝫ illarum mereretur. et ſic per totum ratione partium. ¶ Tertio dicitur licet neceſſe ſit habere diſiunctum in aliquo gradu: tamen voluntas ſua ſponte elicit actum in hoc gradu vel in illo. licet iſta ratio non concludat prior tamen propoſitum ſufficienter oſtendere videtur.

¶ Tertio arguit ſic. bene ſequitur ſortes tenet conteri de a/mortali hodie et non conteritur. ergo peccat ſʒ quicquid ſtat cum añte ſtat cum ꝯñte: omittere culpabiliter ſtat cum añte: ergo ſtat cum ꝯñte: et iſtud intelligo in vigilante et hñte vſum rationis: etiaʒ aduertẽte. Iſtud argumentuʒ et primum ad hoc deducunt ſic. Propterea dubium nullũ debet eſſe quin detur aliqua pura omiſſio ad culpam imputabilis nulluʒ actũ habendo pro tempore et loco quo homo tenetur habere. et miror quomodo Halenſis et Adam vvodhã nr̃ vicinus illam partem tueri ſatagebãt: viſo ꝙ clariore erãt ingenio: alijs doctorellis danda eſt venia in talib⁹ delirijs. ¶ Contra iſtam ꝯcluſionem multiplici argumento inſtabimus: vt veritas amplius pateſiat. Et p̃mum argumentum erit venando entitatem omiſſiõis: talis eſt modus theologi in philoſophia educati potiſſimuʒ apud recentiores. Et ſic argumentor: nihil ẽ peccatum omiſſionis. ergo nulla eſt pura omiſſio: ꝯña iſta eſt clara viſo ꝙ priuationes more aliorum renuo et capio nihil contra ens vel entia. hoc illud diſiunctum infinitando vnica infinitatione. añs ptʒ querẽdo de iſta omiſſione: vel iſte homo omittens vel anima: et ſic erit homo ratione partis vel aliquid aliud: nullum aliud dari poteſt: nec ꝙ homo ſit omiſſio patet ſic: ex hoc ſequuntur he concluſiones. ¶ Prima peccatuʒ omiſſionis habet vxorem et liberos. ¶ Secunda peccatum omiſſionis contrahit matrimoniuʒ cũ peccato omiſſionis. ¶ Tertia propoſitio. peccatuʒ omiſſionis ſcribit vel ſtudet tempore quo audienda eſt res diuina. Due prime propoſitiones clarent ex dictis. ¶ Rñdetur ꝙ peccatum omiſſionis eſt homo omittens: ſed hoc complexum peccatum omiſſionis nõ ſupponit abſolute ꝓ homine: ſed connotat ꝙ omittat facere quod tenetur: et tunc homo eſt peccatum omiſſionis. Ex iſto patet ꝙ propoſitiones illate ſunt veritati conſone quas concedo. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Peccatum omiſſionis erit ĩ celo: patet. qꝛ hic homo erit ĩ celo hic homo eſt vel erit peccatum omiſſionis. ꝗ peccatum omiſſionis erit ĩ celo. Cum hac ſtant iſte due propõẽs nihil erit peccatum omiſſionis in celo/nullum peccatum commiſſionis ꝓprie capiendo terminum pro actu illicito. hoc dico propter membra impara ab actu interiore. ¶ Quinta ꝓpoſitio patʒ: quia anteꝗ̃ quis erit in celo auferetur illa omiſſio. Non dico ꝙ hec cõmiſſio auferetur quia nõ eſt ꝯñs ad aliam ob variam appellationem. ¶ Alia ꝓpoſitio datis duob⁹: lʒ magno et paruo equaliter culpabiliter omittentibus omiſſio maioris eſt res maior ſed non eſt maior omiſſio: ſed equalis omiſſio. ¶ Alia ꝓpoſitio. Stat dare d'ias omiſſiones equalis magnitudinis: et tamen erunt inequales omiſſiones. hoc eſt ſtat ꝙ vnus grauius omittat ꝗ̃ alter. Nec hec ꝯña eſt vlla ſortes eſt maior omiſſio ꝗ̃ Plato. ergo eſt res maior: nam arguitur ab inferiori ad ſuperius reſpectu totius extremi: et variatur appellatio. ¶ Secũdo arguitur. ſortes non poteſt habere actum ꝗ̃tecunꝗ intẽſionis nec ꝗ̃tecũꝗ remiſſionis. ergo voluntas non eſt libera in productione ſuoꝝ actuum. ergo probatio erat nulla. ¶ Tertio arguitur: ſequitur ꝙ ambulans põt ſimpliciter voluntatem ſuſpendere ab actu: et tamen continuo ambulabit. ꝯñs eſt falſum. ¶ Ad ſecundum conceditur capacitas actiua ſua eſt finita et terminat in maximo actu quem poteſt habere: licʒ potentia portatiua ſortis in minimũ pondus quod non poteſt portare terminetur: ſecus eſt de iſto actu animaʒ informãte ꝙ aliud extremũ negetur actus eſſe remiſſiſſimus.

¶ Ad tertium argumentum conceditur ꝙ homo frequenter incedit non habendo actum voluntatis ꝓ im̃petũ cauſatũ in mẽbris qui ſtim mouet ſcḋm loquẽtes in philoſophia. et hoc poteſt eſſe ex imaginatione: ſed non diu incedet homo ſine actu volũtatis: nec diu ſine illo manemus vigilantes. ¶ Quarto arguitur. ſi eſſʒ aliqua pura omiſſio ſequeretur ꝙ aliqˢ peccaret ꝓ tẽpore quo eſt impoſſibile ei implere preceptum. ꝯñs eſt falſum. Ad impoſſibile nemo obligat. ff. de re. iu. l. Impoſſibilium. et. ff. de ver. ob. l. Si ſtipuler. ꝯña patʒ ponendo ꝙ aliquis dormiat ea hora qua ſurgendũ eſt ad matutinas puta ſortes religioſus tũc talis omittit nõ ſurgendo ad horas. ¶ Forte dicis tenebatur poſuiſſe ſolicitudinem anteꝗ̃ iuit dormitum: et ſic hora debita ſurrexiſſet. ¶ Cõtra. illa ſolicitudine data poterat dormire: vt patet de clerico qui amiſit beneficium ob galli ſilentium cuius ante femur leſerat: et licet hec ficto fuerit tamen hoc quod pretendimus per eam eſt verum. ¶ Rñdetur ꝯña eſt nulla ponẽs ſe ad dormiendum de nocte etiam religioſus vel quicunꝗ alter dormiẽs tẽpore matutinarum non omittit culpabiliter. Probatio: quando iuit dormitũ dedit operam rei licite: ſcʒ ſõno in quo eius ratio ligatur. ergo tunc non peccat: qꝛ poterat ex laſſitudine itineris: ex comeſtione papauaris ⁊ multaꝝ aliarum herbarum vel ex plendidiori cena ſolito diutius dormire. ¶ Secunda propoſitio. Si quis dementiam vel ebrietatẽ ſine culpa incurrit illo tempore non culpabiliter omittit: patʒ quia tunc non eſt capax rationis: nec incapacitatem ex culpa ſua incurrebat. ¶ Tertia propoſitio. Si quis huiuſmodi impedimenta ex culpa prima puta temulẽtiam vel ſomnum incurrebat. illo tempore non omittit. Hec cõcluſio probata eſt in. 17. diſtinctione quarti de ebrietate. ergo a fortiori ita erit de impedimento per ſomnum: vel ſi per obliuionem ꝯtingat: ſi quis fecit vnum actũ malum per quem erat veriſimile ꝙ debebat omittere: grauius peccat via cõmiſſionis: vt exceſſiue bibendo: vel inutiliter protrahendo nocteʒ ꝑ ocioſas fabulas: ſed tempore quo dormit vel non cogitat: non imputabiliter omittit: tunc omittit cum actualiter conſyderat de precepto: et omnem actum voluntatis ſecludit. ¶ Vltima propoſitio. Si quis omittit opus quod tenetur facere pro tempore quo eſt in actuali ratione puta extra huiuſcemodi impedimẽta talis culpabiliter omittit. ¶ Ad hanc propoſitionẽ dergunt probationes concluſionis principalis. ¶ Sed contra primam concluſionem arguitur ſic. Scholaſticos non excitatos hora regens pcutit: nemo debet puniri ſine culpa ergo iſte iuuenis peccauit non veniendo ad lectionem hora quinta. Huic rñdetur. aliquis punitur ſine culpa ſed non ſine cauſa pena temporali. patet de religioſis qui puniuntur ob labefactationes ſtatutorum: ⁊ tamẽ huiuſcemodi traſgreſſiones non ſunt culpe: ſic regens non percutit iſtum ſine cauſa: vt ſolicitius in poſteruʒ cum excitatore colloquatur de eo excitãdo. Forte non petebat aditus illi. ¶ Secũdo non conſtat regenti de innocentia huius ſi crederet cum ſua cauſa in eo nunꝗ̃ reperietur error. ¶ Tertio quando eſt bonus ſtudens ẽ iſta apparẽtia de eius innocentia non eſt percutiẽdus: immo vbi interdum dormitat cum humanitate ẽ venia donandus: qui nimis emũgit elicit ſanguinem. ¶ Quinto arguitur ſic. Ex iſta concluſione ſequitur ꝙ de communi lege aliquis meretur ĩ infinitũ premiũ extenſiue. ꝯñs eſt falſum. ergo ⁊ añs. Falſitas ꝯſequẽtis relinquitur nota. et probo ꝯſequentiaʒ: quia cadẽ

vis aliquis pure omittendo poteſt mereri: quia Deus non eſt pronior ad cōdemnandum q̄ ad miſerendum: quod ſi cocedas. ergo in quolibet tempore q̄tuncunq₃ paruo et dormiendo merebitur/ quod non eſt admittēdum. ¶ Forte dicis ꝙ non ſemper merebitur: ſed quādo eſt in preſentia obiecti ad exeundū in actum malū et nullum actum elicit: vt puta ſortes venit in domū in qua reperit aurum qđ furto auferre poteſt non tamen furatur: nec habet nolle furari: quia per illud nolle mereretur: nec de hoc contendimus: ſed nullū actū habendo merebitur. ¶ Sed contra. iſto dato vigilando ſemper mereberis ſine aliquo actu volūtatis quod non eſt concedendum: quod ſic patet. ſemper in preſentia tui habebis materiam furti: rapine luxurie: et aliorum preceptorum negatiuorum: et ſaltem talis materia ſemper erit preſens obiectiue: ſic homo merebitur non occidendo ſeipm̄ nullum actum voluntatis habēdo: quia ipſemet homo ē materia homicidij. ¶ Forte dicis quando obiectum multum allicit: nullū actū habendo homo meretur. ¶ Cōtra. boni libri pulchre veſtes: mulieres: et multa alia alliciunt: et ſic non euitatꝫ concluſio quā inducimus. Hic pōt homo dicere duobꝰ modis ꝙ homo poteſt mereri per puram omiſſionem: ſed illa omiſſio non erit ſine actu bono/ qui illam omiſſionem imperat. hoc eſt qui facit hominē omittere malum: vt ſic volo ſeruare precepta dei in preſentia ſcutorum repertoꝝ non eliciendo nolle: ſed ꝙ hec volitio q̄ volo ſeruare precepta dei imperat omiſſionem de furto: et ſic mereor et per omiſſionem: et per actum poſitiuum voluntatis: et ſic non ſequitur ꝙ quis merebitur premium infinitum: quia non erant iſte omiſſiones meritorie ſine bonis actibus que imperant eas: et q: tales poſitiui actus non ſunt infiniti: nec infinite erunt omiſſiones meritorie. ¶ Sed contra hoc arguitur. Si volitio de ſeruādis preceptis dei vel dilectio dei imperat iſtam omiſſionem meritoriā: vel hoc erit naturaliter cauſa inferens vel ſponte. Si primū: videtur ꝙ nō debet eſſe meritum diſtinctum ab illo actu poſitiuo. Si ſecundum: q: ille actus poſitiuus poteſt inferre illam omiſſionē: ſic ſemper habebitur illatum. ¶ Secūdo arguitur cōtra vtrunq₃ membrū querendo abs te: quis bonus actus infert illā omiſſionē: vel aliquis ſic: et aliquis non: et probo ꝙ hoc non potes dicere quia ſi vnus actus poſitiuus bonus et meritorius inferat omiſſionem meritoriam propter apprehenſionē materie precepti negatiui: et cum illa materia vbiuis locorum reperiatur: ſemper habebitur omiſſio meritoria. ¶ Forte dicis quando homo habet iudicium completum ꝙ non eſt furandum: nullū actū habendo hō merebitur. Et ex illo iterum non ſequitur/ ꝙ quis merebitur infinitum premium intenſiue: quia non habebit infinita dictamina cōpleta de non furando. ¶ Cōtra. nō ſtamus an ſequatur illatum ſcimus vtrunq₃ iſtorum dicēdo. non ſequitur: ſed videamus an rationabiliter loq̄ris: ſemper homo per te merebitur quando habebit tale iudicium completum de non furando. ergo ſimiliter quando habebit notitiam ſimplicē materie precepti negatiui: et ſic ſemper merebitur. ꝯſequentia patet: q: notitia ſimplex ſufficit ad demeritum: vt in ſexta diſtinctione huius dictum eſt: et ſi hoc non ſufficiat ad meritum deus erit pronior ad condēnandum q̄ ad miſerendum quod pro inconuenienti inter arguendū reputabatur. ¶ Preterea ſi iudicium cōpletum de non furādo ſufficiat ad meritum: iudicium cōpletum de furādo ſufficiet ad meritum ſine actu voluntatis. ergo per iudicium erroneum ſine actu voluntatis continue quis merebitur. Amplius ad quodcunq₃ petiū ſufficit iudicium ad idem petiū ſufficit notitia apprehenſiua ſimplex. ergo habebitur ꝙ quelibet noticia dei vel creature erit meritum: immo et etiam demeritum: quia idem erit obiectum precepti affirmatiui et negatiui. Plato erit obiectum dilectionis dei: propter deum et obiectū precepti negatiui de homicidio: igitur licꝫ quis tergiuerſationes de omiſſione meritoria inuenire poteſt: nec poteſt rationabilior modus q̄ de iſtis imaginationibꝰ factis quarum nulla in preſentiarum mihi plene ſatiſfacit. ¶ Propterea nego ꝯñam principalis argumenti ꝙ quis merebitur infinitum premium intenſiue nemo meretur ſine actu poſitiuo: plura requiruntur ad bene agere q̄ ad male agere: ſolū vno modo q̄s eſt bonus multis modiſq₃ nephandus ſcđo Ethycoꝝ. Et q̄n dicis deus eſt pronior ad miſerendum q̄ ad damnandū Diſtingo: vel ꝙ magis puniat actum malum q̄ puniat actum bonum: et hoc nego: vel ꝙ aliqua pura omiſſio imputatur ad demeritum: et nulla ad meritum et ſic conceditur. ¶ Sed cōtra iſtud arguitur ſic: quia ex illo nullū diſcrimē eſſet inter precepta affirmatiua et negatiua quod ſic oſtenditur: quia ſicut homo non meretur ſine actu precepti affirmatiui. eodemmodo ſine actu precepti negatiui nō merebitur. Preterea ſi quis det alicui habituato peccare in penitentia ꝙ non vlterius iuret: et talis non iurans adimplet penitentiam: et eſt in gratia vt ſupponitur. ergo nullum actū habendo merebitur. ¶ Amplius ſi Achan in occulto reperiēs pallium coccineum: et regulam auream oēm actū ſecluſiſſet inuentum relinquens meritus fuiſſet. Pari formis ſi Joſeph cum reliquit pallium vxori Putiferis oēm actū ſecluſiſſet meritus fuiſſet. ¶ Ad primū iſtorum nego ꝯñam et in hoc non eſt diſcrepantia inter precepta affirmatiua et negatiua. ꝙ quis ad impletionem preceptorum affirmatiuoꝝ debet habere preceptum negatiuum: et negatiua adimplet nullum actū habēdo quo ad mereri: Sed in iſto eſt diſcrimen. negatiua precepta ſemper obligant: et pro ſemper: ſic ſcilꝫ ꝙ homo debet taliter ſe habere qualiter per precepta negatiua denotatur tota ſua vita: patet exemplariter in vno. Non furtum facies. Illud preceptum prohibꝫ furtum hoc eſt precipit non furari: et homo debet taliter ſe habere in quolibet tempore ꝙ non furetur. Precepta affirmatiua ſemper obligant: ſed nōn pro ſemp hoc eſt homo non tenetur ſic ſe habere pro quolibꝫ tēpore qualiter per precepta affirmatiua denotatur: et patet in vno de cultu dei homo non tenetur pro quolibet tempore ſe conformare illi actui: et hoc ampliꝰ patet de precepto affirmatiuo de honore impendēdo parentibus. Jntra viginti annis preteritis honorem nō impendi matri. nec me in hoc tranſgreſſorē reputo ꝓpter loci intercapedinem. ¶ Sed contra iſtud arguitꝫ Homo non tranſgreditur precepta negatiua cum taliter ſe habꝫ qualiter per illa denotatur: ſed nunq̄ vnū actum eliciendo taliter ſe habet: ergo ad impletionē preceptorum negatiuorum nunq̄ tenetur actum elicere. et tamen in multis preceptis affirmatiuis actū tenetur elicere: ergo citius pro ſemper precepta affirmatiua obligant q̄ negatiua cuius oppoſitū clamat omnis ſchola. ¶ Rñſio. Si homo debeat mereri per precepta negatiua. oportet habere aliquem actum poſitiuum: vt in preſentia pecunie nolo furari/ non volo capere alienum inuito domino. ¶ Secunda propoſitio. Non video ꝙ vir eſt tranſgreſſor p̄cepti negatiui nullū

actum habendo: quod patet in vno: eadem eſt ratio in
omnib⁹ in preſentia pecunie vel ego teneor habere nolle
furari vel nō velle. et hoc vel erit ſemper dum pecunia
fuerit preſens vel materia precepti negatiui: et hoc nō
modo eſt falſum. ſed noſtras vires exuperat ſi interdū
aſſigno tempus: et hoc facile poteſt impugnari. Ex iſto
ſequitur q̄ preceptorum negatiuorum ſatiſfactio ab
actibus poſitiuis ortum habet. ¶ Secundo patet q̄
interdum implentur per propoſitionem negatiuā me
ritorie dum tamen eſt actus poſitiuus: vt non volo fu-
rari. ¶ Tertio patet. Licet plerunq̄ tranſgreſſiones
preceptorum affirmatiuorum per omiſſiones fiant ta
men etiam pretermittuntur interdum per actus poſi
tiuos. Prior pars eſt nota. et ſecunda patz de illo qui
facit irreuerentiam detrahendo parenti p̄ tempore quo
deberet reuerentiam exhibere ſi fuerit preceptum mi-
tum: vt vnum cole deū qḋ eſt propoſitio exponibilis
excluſiua: proportionabiliter de alia dicatur ratione p̄
tis affirmatiue et negatiue. ¶ Ad ſecundum argumē-
tum conceditur q̄ illa penitentia eſt rationabilis: ſed
ad mereri requiritur habere actum poſitiuum: ad non
tranſgredi ſufficit omittere habitum peccādi. ¶ Ad
tertium ſolutio patet ex dictis. ¶ Sexto argumentor
probando q̄ pure omittens diligere deum pro tempo-
re quo tenetur eum diligere nullo modo peccat: et ſi ſic
concluſio quā oppugnam⁹ eſt nulla. Aſſumptuz ſic p̄
batur: quia ex illo ſequitur hec cōcluſio. q̄ aliquod ē pec-
catum nullius determinate malicie: et ex illo ſequitur
vna alia q̄ deus neſciret illum punire ſecundum legē
eius poſitam cum nulla ſit ſignanda culpe grauitas.
Hec due cōcluſiones ab omni veritate aliene ſunt. ergo
et concluſio que antecedit ad eas / p̄ña tamen detegit
ſi ſic ſortes in nullo gradu dilectiōis tenetur diligere de
um. ergo omittens deum diligere non peccat. patet cō
ſequentia: ſcḋm proportionem actus quā do. no tenet
elicere creſcit omiſſionis grauitas quod ſic lucide ptz.
Si deus precipiat ſorti diligere eū vt quatuor: plato
ni vt duo: Ciceroni vt vnum: et ita in aliis infinitis geo
metrice decreſcendo in actu. et omittant omnes iſti: ſor
tes plus peccat q̄ plato: quia ad plus obligatur et ma
iori actui ad quē tenebatur obuiat: ergo plus peccat:
quia ſi ſunt duo diſos actus omittente maiorem actū
omittens plus peccat q̄ minorem: et per idem Plato
plus peccat q̄ Cicero: et ſic in abyſſum: ita q̄ ꝯcedere
oportebit in infinitum paruum eſt aliquod peccatū in
hac multitudine: ſed addatur hec propoſitio in qua ē
color argumenti Joannes qui nūc tenetur diligere de
um omittens minus q̄ quicunq̄ iſtorum peccat: patet
quocunq̄ illorum dato omiſſio illius eſt metiēda ſecū-
dum actum dilectionis quā tenetur habere. ſed Joā
nes nunc ſecundum legem ad nullum actum tenetur.
igitur. Non valz dicere quilibet tenetur diligere ex to
to corde: et ex tota mente: quia hoc non debet intelligi
gradualiter: quia tunc nemo ſciret quando impleret p̄
ceptum de dilectione dei et pauciſſimi implerent: ſed il
lud intelligitur appreciatiue. Inſuper dato caſu (qui
poſſibilis eſt) oportet reſpondere ad formam argumē
ti. Dicis datur minimū naturale. act⁹ qḋ p̄t per ſe ſta-
re quem actum homo elicit in inſtanti: et ſecundū mē
ſuram illius actus metienda eſt grauitas illius omiſſi
onis. ¶ Contra hoc arguitur. Eſto q̄ voluntas poteſt
actum aliquem elicere in inſtanti. poteſt tamen actū
elicere pure ſucceſſiue: et dato q̄ teneatur minimū na-
turale in corporalibus non conſtat q̄ illud debet defē-
di in actibus anime: et vt argumento locum dem. Sup
ponatur oppoſitum quod eſt rationabili⁹ hoc adieci
quia difficilimum eſt reuocare ſic reſpōdētē a ſua poſi
tione. ¶ Rn̄detur concedendo iſtas propoſitiones.
¶ Prima eſt. Ad nullum gradum dilectiōis homo te
netur. patet quocunq̄ dato ille eſt alicuius intentiōis
ſed ad tantam intentionem homo non tenetur: immo
medietas illius ſufficit: et ſi illam medietatē dederis
eam in binas partes ſecabo: et reedificabo argumentū
¶ Secunda propoſitio. Neceſſe eſt ſi ſortes debet im-
plere preceptum de dilectione dei q̄ eliciat vnum gra-
dum dilectionis: ita q̄ neceſſe cadat in totam conditio
nalem: patet alioquin nō poteſt adimplere preceptū
de dilectione dei. ¶ Tertia propoſitio. Quēcūq̄ gra-
dum dilectionis elicit adimplet preceptum dei de dile
ctione: patet. talis eſt alternatiue vel diſiunctiue obli
gatus: modo in talibus ſufficit cuiuſcunq̄ partis ad-
impletio. ¶ Secūdo poteſt dici q̄ quemlibet gradum
dilectionis ſortes debet deo pro implēdo illo precepto
ſed ſufficit quencunq̄ gradum dare pro ſatiſfactione
eiuſdem ſicut ſolet declarari in illo ſophiſmate debeo
tibi equum q̄ oēm equum debeā: et quencunq̄ equū
dando ſatiſfacio ſtipulationi de equo: ſed hoc non ſatiſ
facit argumento theologice q̄ nulla determiata pena
pure omiſſioni reſpondeat. Et ad illud deus imputat
illam omiſſionem ad aliquam culpam. pro qua certū
gradum pene imputat quem ipſe nouit. Et ſic licet ad
nullum gradum dilectionis obligemur: tamen eſt pe-
na alicuius determinati gradus ei reſpōdēs. De hoc
argumento in. 46. diſtinctione quarti loquuti ſumus:
et per illum modum ſoluitur talis obiectio vbi vni eēt
preceptum diligere deum quatuor gradib⁹: alteri dili
gere deum quatuor gradib⁹: et vltra: et ambo omittāt
cur dr̄ q̄ ſecund⁹ grauius delinquit q̄ primus: et lz ad
nullum determinatum gradum vltra iſte tenetur dili
gere deū: tn̄. eſt vnus determinat⁹ grad⁹ pene ad quē
deus illam omiſſionē deacceptat que nos fugit: ſicut
de multorum peccatorum penis quo ad gradum con-
tingit. ¶ Septimo arguitur ſic. Pono duos ſortem et
Platonem deuinctos diligere deum in a / hora: omit-
tat ſortes et odiat Plato: tunc ſic ſi ſortes peccat pu-
re omittendo ſequitur q̄ peccatum platonis erit infi-
nite magnum in malicia cui rn̄det infinita pena inten-
ſiue. hoc ꝯn̄s liquet eſſe falſum: ergo aīs eſt falſum. p̄
bo ꝯſequentiam. quelibet pars proportionalis pecca
ti platonis eſt peior tota omiſſione ſortis. Infinite ſūt
partes proportionales cathegorematice non cōicā-
tes in odio platonis. ergo habet infinitas partes qua
rum quelibet erat ita mala vel peior omiſſione ſortis:
q̄ quelibet erat ita mala patet ſic: quia vltra omiſſio-
nem includit actum poſitiuum. ¶ Rn̄detur negando
q̄ illud odium erit infinite malicie: et nego iſtas propo
ſitiones quelibet pars ꝓportionalis illius odii eſt pe
ior hac omiſſione ſecludendo omiſſionem inuolutam in
commiſſione. ¶ Octauo arguitur probando q̄ adhuc
ſequatur q̄ aliquis peccaret infinitis peccatis alia via:
et hoc ſic. Precipiat ſuperior inferiori cōfiteri quodli
bet peccatum vel reuelare quodlibet peccatum quod
ſit facturus cras ante horam duodecimā: et committat
[illegible]tes duo peccata mortalia gratia exempli de per-
iuria que non confitetur: nec reuelat in tempore prece
pto: tunc ſic talis peccat infinitis peccatis patz in pri
obus periuriis: et in vna omiſſione qua omittit: et ſi ſūt
tria peccata que non reuelat dicatur illa omiſſio a. Si
militer erit omiſſio illius omiſſionis cum illam nō cō-
fitetur dicat b / et ſic erit circuit⁹ in infinitum omiſſio-

nibus: et per conſequens infinite peccabit: quod erat ꝓbandum. ¶ Reſpondetur negando ꝙ iſte infinitis peccatis peccet: ſolum erit in tribꝰ peccatis ex hypotheſi: ſcilicet in duabus commiſſionibus: et in vna omiſſiõe. Et ad neruum argumẽti ꝙ erat vna omiſſio illiꝯ omiſſionis et vna ſecunde et vna quarte et ſic ſine ſtatu. Reſpondetur ꝙ illa peccata omiſſionis que tu imaginaris ĩ illa omiſſiõe prima naturalem concathenationem habent ad primam omiſſionem imaginatam: dico imaginata .i. quia ſolum ẽ vna omiſſio. ¶ Nono arguitur ſic Ponendo caſum ꝙ deus precipiat ſorti diligere eum ꝑ hanc horam totam. et omittat: iam ſunt infinite omiſſiones non communicantes. Patet ĩ qualibꝫ parte ꝓportionali huius hore ſortes deuincitur diligere deum ſub pena noui peccati: quia ſi dilexiſſet in prima parte proportionali non diligendo in ſecunda peccaret omittendo. Similiter ſi Plato diligeret in duabus primis partibus non diligendo in reliquis omitteret culpabiliter: et in qualibet parte proportionali quilibet iſtorum poteſt elicere nouam dilectionem dei. hoc ẽ poteſt inchoare nouam cum ſubito poteſt. ponantur infiniti homines vel angeli quibus deus cunctis / ⁊ ſingulis precipit diligere eum per vnam milleſimam partẽ vnius hore vel ꝗtũlibet paruum tempus preceptio: non eſt preter rationem: ⁊ adimplebitur a quolibet iſtorum: et ratiocinatio eſt equa de puſillo et grandi: gratia exempli vtamur rudiori minerua: ſcꝫ integra hora: iaꝫ quilibet iſtorũ omittit demonſtrando iſtos infinitos plus a / primus ꝙ b: ponatur ꝙ a / dilexit in prima parte partitione geometrica: et b / in duabus: et ſic ſeriatiꝫ per nomĩa elementorũ plus b / omittit ꝙ c: quia c / diligit in tribus primis partibus diuiſiõis noſtre: ⁊ c / plꝰ omittit ꝙ d / et cum ſint infiniti. infinite paruũ peccatum datur in hac multitudine. hoc eſt in infinitũ parua eſt aliqua omiſſio in hac multitudine a / peccatum ẽ maximum: ſed ponatur ꝙ ſortes penitus in nulla parte diligat: tam ſortis delictum eſt infinite magnum.

¶ Videtur. caſus non eſt poſſibilis de lege: quia veniendo ad partes proportionales minutas non poteſt actum reſecare ad nutum: opereprecium eſt ſuum actũ durare vltra partẽ illam: ſed data imaginatione ꝙ deus crearet creaturas que actum reſecare poſſunt: vel non libere. ſaltem continuare. hoc eſt continuationem ſpontaneam ad nutum abolere: eſto ꝙ in infinitũ parua eſſet aliqua huius omiſſio. nõ ſequitur ꝙ ſit aliqua infinite magna: ſicut in ſimili in infinitum parua eſt aliqua pars promõtorij bernici: et totum promontoriũ eſt finitum. ¶ Forte dicis tunc habes ꝙ aliqua omiſſio in illa multitudine eſt infinite parua / quod tibi ſufficit: quia non videtur quomodo illa eſt punibilis. etiam hoc eſt impoſſibile: ⁊ ad impoſſibile ſequitur quodlibꝫ: ergo habes ꝙ eſt aliqua omiſſio infinite magna. ¶ Reſpondetur. Imitaris cõditiões canis lanij / qui relicto corpore bouis in obiectum fruſtulũ irruit: quia nondũ conceſſum habes aliquam omiſſionem eſſe infinite paruam: immo quelibet iſtarum omiſſionum eſt finite magna. et quelibet iſtarum eſt finite parua / paruum ⁊ magnum ſolum relatiue opponuntur hic a / omiſſio hariſſima eſt finita: ſic ſi ſortes nullatenus diligit illo tempore finite omittit ad nodũ argumenti. Nego ꝙ ſint infinite omiſſiones equales: quando in qualibꝫ parte eſſet noua omiſſio nõ ſequitur ꝙ tota erit immẽſe magna: quia omiſſio in minore tempore eſt minor: ac ſi acciperes b / pedale ipſum diuidẽdo in partes proportionales proportione dupla vel tripla continuo addẽdo a pedali vnam partem: nunꝗ aggregatum erit tripedale qualibet hora futura: addendo vnam portionẽ nullo die futuro totum erit bipedale. omiſſio in minore tempore erit minor. Sed pone ꝙ deus dicat imputabo ſecundam omiſſionem parem in culpa cũ prima ſi omittat. et tertiam equalem cum ſecunda. Rñdeo nõ inconuenit de potentia dei abſoluta ꝙ quis infinitis omiſſionibus delinquat. ¶ Sed dicis ponamus ꝙ deꝯ precipiat ſorti diligere eum in tota iſta hora: ita ꝙ in ꝗlibet parte proportionali hore reputabitur peccator: cui reſpondet vnus dies pene in inferno preceptũ eſt rationabile ſortes poteſt iſtud implere. cum per totã horam poteſt deum diligere: vel capiatur minus tempus: iam talis infinite peccat. Rñdeo incaſſũ laboras deus ſi voluerit poteſt precipe aliquid ſorti qḋ ſortes poteſt tranſgredi: et reputabitur ad infinita peccata ſi voluerit: ſed non eſt ita nunc de lege quod poteſt ſic declarari. poteſt precipere ſorti diligere eum in qualibet parte ꝓportionali hore: ſub pena equali ſortes poteſt iſtud preceptum implere: quia poteſt deum per totam horam vel horulã diligere: nec requiritur ꝙ diſtincte minutas partes temporis ſortes cognoſcat (prout aliqui rati ſunt) ad hoc ꝙ peccet. patet de dormiendo inſula Sardos ſolũ protegere laboro ꝙ nulli de lege infligitur infinita pena gradualiter vel in acerbitate.

¶ Decimo arguitur in qualibet commiſſione eſt omiſſio. ergo non eſt danda omiſſio de qua loquuti ſumus. añs patꝫ: et capio actum furti quem ſortes habꝫ. Et ſic argumentor ſortes tenetur non habere iſtum actũ furti quem habet: ergo omittit. ¶ Undecimo arguitur. Supponendo ꝙ ſortes nunc primo peccet mortaliter qui prius erat in gratia. Tũc ſic ſortes tenet̃ ſeruare ſuã gratiam quam habet. ergo peccat omittendo gratiã: et ſic quicunq; peccat primo mortaliter peccato commiſſionis et omiſſionis ſimul peccabit. ¶ Ad decimũ negatur añs: ⁊ ad probationem conceditur ꝙ tenetur illum actum non habere: et propterea bene concludit̃ ex illo ꝙ peccat: ſcꝫ peccato cõmiſſionis. omiſſio eſt qñ tenetur habere actum quem non habet. ¶ Ad vndecimum admitto caſum: et diſtingo ꝯñs ꝙ peccet omittẽdo gratiam: vel exponendo illam de gerundio per dum et ſic conceditur: quia tunc peccat mortaliter quando omittit gratiam. eodẽmodo ſi exponatur per ſi. Si exponatur per quia ſic nego ſortes non tenetur ſeruare gratiam ſub pena alterius peccati diſtincti a peccato per quod gratiam amittit. ¶ Duodecimo arguitur. probando ꝙ aliquis omittit faciendo actum precepti tempore quo eſt preceptum. pono caſum ꝙ ſortes non poteſt dicere horas ſuas in minori tempore ꝙ ĩ vna hora: et ꝙ teneatur dicere ante meridiem: et inchoet dicere horas. media hora poſt vndecimã. Tũc ſic ſortes facit actum precepti tempore quo eſt preceptum: tamen omittit. ergo propoſitũ. Deductio patet. ex hypotheſibus in argumentatione poſitis. Diſtigo ꝙ faciat actũ precepti tempore debito: vel ſi loquaris de parte actꝰ et ſic concedo: modo in particiunda illa parte non delinquit ſi loquaris de toto actu cathegoreumatice: nego ꝙ illum faciat tempore quo eſt preceptum. Suppono ꝙ non habeat legitimum impedimentũ temporis protogandi: quia ſtat dare cauſam in qua non tenetur dicere horas vllo pacto: dato ꝙ ſit in ſacris: vt puta lãguet: ⁊ graui morbo laborat quẽ loq; tedet. iſte nõ tenetur dicere horas neq; ſupplere per alium: vt de ieiunio in ſimili caſu contingit. poteſt eſſe cauſa non excuſans pro tota die: ſed ad differendum habet concionẽ facere

in clero vel aliquid quod ſuo officio incumbit/quod requirit totum hominem ante meridiem nolumus tunc dicere ꝙ differre horas ad horam pomeridianam peccatum ſit vllum: ſed hic animaduerſione non indignū eſt retento caſu argumenti/qui per maiorem partē temporis omittit plus peccat ceteris paribus: qui horas oſſuno omittit ante meridiem: plus peccat ꝙ ille ꝙ dicat per mediam horam: et plus peccat ꝙ omittit ꝑ tres quartas vltime hore: ꝙ ille qui omittit per duas tertias talis hore potes tales nexus coniungere ꝙ vnꝰ dicat vnum verbū illa vltima hora: vt Dñe: alius dicat duo verba Domīe labia. tertius tria verba. Dñe labia mea. et ſic per ordinem quouſqꝫ hore complete dicant ab vno querendo de proportione peccatorum ab iſtis commiſſorum: ſed huiuſceñodi intricaturas nunc tibi extricari relinquimus. A talibus quiſquilliis aliūde ſatis retrahimur. ❡ Duodecimo arguitur ſic. Omne peccatum eſt voluntarium: pura omiſſio non eſt voluntaria. ergo pura omiſſio non eſt peccatum. ꝯña tenet ī quarto ſcðe. Et minor patet. voluntas non habꝫ velle quo vult omittere: quia tunc non eſſet pura omiſſio.

❡ Rñdetur ad hoc argumentum negando minorē: qꝛ voluntas ſua ſponte deſerit opꝰ precepti quod poteſt tunc implere voluntas dicitur libere omittere.

❡ Dubitatur vtrum pura ignorantia ſit peccatum.

❡ Rñdetur ꝙ non: ſed homo crebro per ignorantiam incurrit peccatum indoctus tranſiens ad ordines peccat: quia non habet ſcientiam quam tenetur habere in tali dignitate. Similiter peccat capiendo prouinciam ſuis humeris imparē: vt puta magnam curam animarum: nec ex iſto ꝯñs eſt ꝙ homo nō poteſt euadere peccatum: curam animarū habens poteſt officium relinqre: ineruditus ſacerdos non poteſt a tergo ordines derelinquere/qui oſſibꝫ immobiliter adherent: penitet tamen puta de capiendis ordinibus per quem actū peccabat: et non per ſolam ineruditionem: et tunc non erit in peccato. ſuppoſito ꝙ operam improbam nauet pro acquirenda doctrina ſuo ſtatui accommoda.

❡ Diſtinctionis .xlij.
Queſtio ſecunda.

Quia ſolet eē difficultas de reatu peccati: et magiſter vmbratice in littera tangit: ſic multi ſiū. Aliqui relationem rationis ipſum ponētes. Aliqui alio modo calliginoſo procedunt ꝗ circa ad illius queſiti intelligētiam huncritulum queſtionis ꝗrā. Quid remanet in peccatore tranſeunte actuꝫ peccati a quo dicatur peccator. In pmis aliquas concluſiones premittam quibus explicatis patebit illa partitio de peccato ⁊ reatu peccati. de reatu culpe/et reatu pene. ❡ Prima concluſio eſt hec Poſtꝗ ſortes actualiter peccat: nec ſuum peccatum deteſtatur: ſed non amplius cogitat: ſed dormit ſortes eſt peccator: ſed in nullo peccato actuali eſt. prima pars eſt ſuppoſitio ad concluſionē. Prior ergo pars concluſionis: ꝙ eſt actualiter peccatum demōſtrando eum dormientem: verum eſt dicere Iſte eſt actualiter peccator patet: ſi ſic decederet damnaretur perpetuo: et nullus damnaẗ niſi peccator. ❡ Secunda pars patet: licet non proprie homo ſit in peccato: vt patet per modos eſſendi in quos Ariſtē numerāt. Inſunt pars toti ſpecies genus: et calor igni. Rex in regno: res in ſine loco ꝗ locatum. Nec per modos quos grammatici ponunt dicentes. in valet ad propter ſub. in inter vim gerit: et per in contra motum loca tempora priuat et auget: ſed dicimus hominem eſſe in peccato denominatiue capiendo eſſe in: ſecundo intētionaliter vel homo eſt in peccato: id eſt peccator ſicut ſortes eſt in debito. i. debitor. ❡ Tūc probatur ſecunda pars Sortes nullū actum habet in ſomno: ergo nullum peccatuꝫ actuale habet: ergo nō eſt in actuali peccato. ꝯña prima tenet a toto in modo ad ſuam partem negatiue. Scða tenet ab equiualentibus. ❡ Secunda concluſio. Habitus peccati non ſufficit ad ſaluandum aliquem eſſe peccatorem. Probatio. Habitus non eſt homini imputabilis ſtat poſt penitentiam ꝙ maneat habitus non eſt ſcitum in facultate viri poſt productionē actus reſecare mox habitum: ſed vt pulchre exemplificat Ariſtoteles tertio Ethicoꝝ deiaciente a ſe lapidem qui nō poteſt ipſum reſumere ad nutum: ſed homo poteſt ſtatim actuale peccatum ſuum auellere. ❡ Scðo ſtat hoīem eſſe in magna gratia: et habere habituꝫ peccati: nec eſſe debitorē in culpe vel pene. ❡ Tertio habitu totaliter extincto: ſi homo ſuum peccatum non deteſtatus ē adhuc remanet coram deo peccator: et tamen hoc non poteſt tunc ſaluari per habitum: ſed oportꝫ aliud inuenire gratia cuius dicatur peccator quo inuento in caſſum eſt ad habitum volere. ❡ Tertia cōcluſio. Iſte ſortes dormiēs de quo loquimur eſt in reatu peccati. hec concluſio patet ex cōmuni conceſſione oīm. ❡ Quarta concluſio. Reatus peccati eſt aīa vel homo peccatoreus. Probatur hec concluſio. Reatus peccati eſt aliquid ꝑ tertiam precedentem: et non eſt actꝰ: vt ptꝫ per primam concluſionem: nec eſt habitus vt in ſecunda concluſione probatum eſt: et adhuc ſuppetias opꝫ habere ab alia ꝓpoſitiōe ꝙ nihil aliud poteſt ſignare quod ſit reatus peccati: ergo quarta concluſio vera.

❡ Contra primam concluſionem ſic argumētor. Ipſa incompoſſibilia aggregat: ergo eſt male poſita. ꝯña liquet et aňs patet. Idem eſt eſſe pctōrem/⁊ eſſe in actu peccati. ❡ Contra quartam concluſionem arguitur. Ex ea ſequitur ꝙ reatus peccati preceſſit peccatum actuale quod eſt contra om̄em ſcholam. ꝯña patet loqmur de tempore quo ſortes erat ephebus mox poſt regenerationem. Tunc ſic Hic demōſtrando ſortem preceſſit actum peccati. Iſte eſt vel fuit reatus peccati. ergo reatus pctī preceſſit actum peccati. ꝯſequentia tenet cum maiore: ergo oportet dicere ꝙ minor eſt falſa ꝗ eſt quarta concluſio. ❡ Ad primum reſpōdetur. negādo ꝙ incompoſſibilia ipſa colligat. dicimꝰ Aiax Oilei eſt optimus curſor tēpore quo dormit: ſic de Bucephalo in ſtabulo dicimus: ſic in propoſito de peccatore dicendum eſt. ❡ Ad aliud argumentum pono propoſitiones quarum prima eſt. Reatus peccati fuit aň peccatum actuale: et vt meandros ſecludamus originale a propoſito miſſum faciamus. ❡ Secunda propoſitio. Nihil fuit reatus peccati ante peccatum actuale: illa patet propter terminos connotatiuos poſitos a parte predicati: vt non comedi crudum: et piſces crudos comedi. ❡ Tertia propoſitio. Reatus peccati erit qñ non erit reatus pctī. Probatio ſortes erit quando nō erit reatus peccati: ſortes eſt vel erit reatus pctī ergo. ❡ Quarta propoſitio. Reatus peccati eſt in prandio

cum reatu peccati. Multe propoſitiones tales ex hoc fonte inferri poſſunt: ſed quia faciles ſunt pertranſeo: ſufficit vt intelligas quid ꝯſequenter concedere debeas. ¶ Iam circa explanationem iſtorum terminorum pauca ſubiungemus: Reatus pctī capitur duob⁹ modis. Unomodo intranſitiue et tunc eſt peccatū. Alio modo capitur tranſitiue: et tunc ab actu peccati diſtinguitur. De illo in hac queſtiōe mentionem fecimus. et duplex eſt reatus peccati/ quidā eſt reatus culpe aliꝰ autem eſt reatus pene. Reatus culpe ſupponit pro homine vel creatura rationali cōnotando ꝙ eſt in culpa. Reatus pene cōnotat ꝙ eſt debitor pene: et ſtat talem non eſſe in culpa: vt patet de exn̄te in purgatorio: non habente venialia: vel qui oīa peccata ſua in hoc mundo deteſtatus eſt iſte non eſt amplius in culpa: ſed eſt debitor pene: quia in iuſtitia diuina pena eſt reordinatiua culpe. ¶ Dubitatur an ſit maior difformitas ī conuerſione ad creaturā vel in auerſione a deo. ¶ Circa hanc dubitationem pleriq; patres multa verba inculcantes prolixum proceſſum faciunt. ¶ Propterea pono propoſitiones huic dubitationi rn̄ſiuas. ¶ Prima eſt. Aliquod eſt peccatum in quo nulla eſt conuerſio ad creaturam: ptꝫ de odio dei et de peccato in deum commiſſo immediate. ¶ Secunda propoſitio. Aliqđ eſt peccatū in quo nulla eſt auerſio a deo: niſi ꝑ hoc ꝙ peccator precepto diuino contrauenit: patꝫ in inuidia contra fratrem. ¶ Tertia propoſitio. Q̄tuncunq; homo intenſe conuertit ſe ad creaturam de deo non cogitando. non propterea peccat: immo ſtat in hoc multū mereri. diligo ſortem nec eſt prohibitum diligere eum intenſe: immo q̄to magis intenſe eum diligo: et hoc ordinata dilectione de qua loquor tanto magis mereor. Secus eſt quando homo diligit creaturam plus app̄ciatiue q̄ deum vel inordinate. Amor dei appreciatiue maior ciuitatem dei facit vſq; ad contemptum diligentis: et terrena diligendo ſe: vel creaturam ad contemptum dei: ſicut Aug. dicit. 14. de ciuitate dei. cap̄. vltimo inquiens. fecerūt ciuitates duas amores duo terrenam ſcꝫ amor ſui vſq; ad contemptum dei: celeſtem vero amor dei vſq; ad contemptum ſui: ergo non oportet amplius inſiſtere circa illud: quia conuerſio ad creaturam ordinata peccatum nullum eſt: ſed auerſio a deo. hoc eſt infringendo precepta dei eſt peccatum.

¶ Diſtinctionis. xlij. Queſtio tertia.

TErtio circa hanc diſtinctionem queritur. An quelibet pars peccati ſit peccatum. non capimus peccatū more Ariſtotelis ſecundo Phyſicorū dicētis. Monſtrum in natura eē peccatum: ſed capimus peccatū ꝓ actu culpabili cui debetur pena. Hoc preſuppoſito pono concluſiones queſtionis euacuatiuas. ¶ Quarum prima ē. Quelibet pars peccati commiſſionis mortalis ē peccatum. ¶ Secunda concluſio. Quelibet pars peccati venialis eſt pctm̄. ¶ Tertia concluſio. Sicut quelꝫ pars peccati mortalis eſt peccatum mortale: ita quelibet pars venialis peccati eſt pctm̄ veniale. ¶ Quarta concluſio. Non quelibet pˀs peccati originalis eſt peccatum originale. ¶ Quinta concluſio. Non quelibet pars pctī omiſſionis eſt omiſſio. In tribus primis concluſionibus loquimur de pctō commiſſionis: et actu elicito voluntatis/ qui ſolus proprie eſt pctm̄ commiſſionis. Probatur. iam prima concluſio. da eius ꝯtradictoriam. Non quelibet pars peccati eſt pctm̄: tunc aliqua pars pctī non eſt pctm̄: et aliqua pars eſt pctm̄: vel nulla pars peccati eſt pctm̄. Si dicis ſicut dicit Roſetꝰ. Nulla pars pctī eſt peccatum: ſicut nulla pars hominis eſt homo. ¶ Secundo dicis. Aliqua pars pctī eſt pctm̄: et aliqua pars pctī non eſt pctm̄: datur aliq̄ pars propter paruitatē que non eſt peccatum. et alia maior eſt peccatum. Q neutrum iſtorum valeat arguitur ſic: et gratia exempli capio actum homicidij intenſum vt octo: et tunc ſic: homicidium vt quatuor ſeorſum eſſet peccatū: ſed non minus deſinet eſſe pctm̄ in ſuo toto. patet per diffinitionem pctī/ que parti actus ſicut toti actui conuenit: quia eſt actus elicitus cōtra preceptum dei. ¶ Secundo arguitur ad idem. Ex hoc ſequitur. Aliquis actus eſt nunc peccatum qui per appoſitionem alterius actus illi deſinit eſſe peccatū qđ abſonum eſt dicere. Hec ꝯña patet: ſi ſortes habet homicidium intenſum: vt quatuor in voluntate. Iaꝫ ille actus eſt peccatum: intendendo actum deſinet eē peccatū. ¶ Ulterius ſequitur ꝙ ſortes infinita pctā perdit in hac hora. hoc patet. ſuppoſito ꝙ continuo actum peccati intendat per vnam horam. Iam in nullis duobus inſtantibus manebit actus pctm̄/ qui eſt peccatū in a/ inſtanti propter gradum ſuperadditū in b/ inſtāti deſinet eſſe peccatum. Et eodemmodo actꝰ qui erit in b/ inſtanti ſolum manebit peccatum in b/ inſtanti et nunq̄ manebit pctm̄ poſt illud inſtans: et ſic de infinitis inſtantibus argumentabor. ¶ Ulterius ex iſto ſeq̄tur ꝙ actus qui erat non peccatū per remotionē actꝰ ab illo erit peccatum: actus vt tria: pars actus vt quatuor eſt non pctm̄: tolle vnum gradum: et non pctm̄ incipiet eſſe peccatum. Euadendo vel proteruiēdo. poteſt homo hic dicere. Iſte ꝯcluſiones illate ſunt concedende: et negetur ꝙ ratio pctī actui partiali conueniat oportet dicere totalis. ¶ Cōtra aliam partem ad q̄ iā magis declinat arguit̄ ſic. Aliqua pars pctī eſt peccatum: et aliqua pars pctī non eſt peccatum propter pˀuitatem. ergo eſt dabilis maxima pars peccati que nō eſt peccatum: vel minima pars pctī que eſt pctm̄. ꝯña iſta liquet apud intelligentem materiam de maximo et minimo/ maximo quod non/ et minimum quod ſic. Falſitas ꝯſequentis pro vtraq; parte ſic detegitur. Si detur minima pars pctī que eſt peccatū. Tunc ſic ſignetur actus ille: et ſint duo gradus: tunc vel quelibet pars illius actus eſt actus indifferēs: vel actꝰ bonus vel pctm̄. Si primum pro illis partibus nulla debetur pena: immo ex vno membro debetur ꝓ partibꝰ premium: ergo oportet dare tertium membrum. ꝙ q̄libet pars illius actus eſt peccatum quod erat probandum. Eodemmodo argumentabor ſi dederis maximā partem que nō eſt pctm̄ tunc illa non eſt pctm̄: et quelibet maior eſt pctm̄. Et quero abs te. an illa maxima pars eſt actus indifferens vel meritum cum eſt actus humanus: neutrum dare potes. vt patet ex impugnatione membri precedentis. ¶ Forte dicis datur remiſſiſſimus actus totalis qui poteſt volūtatem vn̄ aliter immutare: et ille eſt minimum peccatū circa talē materiam. ¶ Sed contra. Ex illo probo ꝙ contra teipſum acies oppoſitas moliris: nec euitas ꝓpoſitū. ¶ Poſ

mum ſic probo: ſi detur remiſſiſſimum quod aīſ̄az vl taliter immutatā iam illud produceretur in inſtanti cuius oppoſitum tu negas aſſerens nullam creaturā aliquem effectum poſſe producere in inſtanti. Etiaz dato ꝙ ille actus producatur in inſtanti non negas illuz habere partes. Et queram vt ſupra de illis partibus: an ſint peccata. Si des maximuz actū qui non poteſt per ſe exiſtere illud ſine diſcolia defendi nō poteſt: vt ↄtra Gregorium in .17. diſtinctiōe primi probare niſi ſum⁹. Propterea dico quamlibet partem peccati eſſe peccatum: et vtrumqꝫ mēbrum quod ipſe concedit falſuz. Color eſt nullus de homine qui toti compoſito competit: et non partibus. Cum primo. Hoc eſt falſum abſolute vtendo vocabulo. Pars itegralis hominis eſt eiuſdez ſpeciei ſpecialiſſime cum toto compoſito: ⁊ conceptus hominis qui eſt ſpecies ſpecialiſſima talis res repr̄ſ̄tat propter conuenientiam eſſentialem quam inter ſe habent. ¶ Secundo concesso ãn͠te non eſt color in ꝯña: qꝛ ratio peccati cuilibet parti peccati de quo loquor competit ſicut et toti. patet per diffinitiones quas ſuperi⁹ recitauimus. Pari facilitate tibi inficiar ꝙ pars albedinis ſit albedo: vel ꝙ pars ſubſtantie: vel accidentis ſit ſubſtantia vel accidens. Et qualitercūqꝫ in nomine diffugium queris inter dentes tuos ſemper proijciam: cuiuſlibet partis peccati mortalis maliciam in ordine ad peccatum veniale quod te attonitum facit. ¶ Secunda concluſio poteſt eiſdem medijs probari: vel quelibet pars peccati venialis eſt peccatuz: vel aliqua eſt pctm̄: et aliqua non eſt peccatum: vel nulla eſt peccatum: et tunc deueniendum eſt ad partes querendo an ſint actus meritorij vel indifferētes: vt ſupra argumētati ſumus. ¶ Tertia concluſio habet duas partes q̄rum prior eſt. Quelibet pars peccati mortalis eſt peccatum mortale. quā partem ſic probo. Quelibet pars peccati mortalis eſt pctm̄ ex prima: et non eſt originale peccatum: nec omiſſionis: nec veniale: relinquitur ꝙ ꝙ ſit mortale pctm̄ a ſufficienti diuiſione. Aſ nulla ps peccati mortalis erit peccatum veniale patz: quia tūc mortale componitur ex venialibus quod eſt a veritate alienum: quia tunc multa venialia mortale conſtabunt: ⁊ ſic peccata que cuz gratia infuſa ſtant eā e medio tollunt. Inſuper nulla pars peti venialis eſt pctm̄ mortale. ergo pari ratione nulla pars peti mortalis ē pctm̄ veniale. ¶ Secunda pars patet cū quelibet ps peccati venialis eſt pctm̄: ⁊ non mortale/origiale/vel omiſſionis. relinquitur ꝙ quelibet pars eſt pctm̄ veniale a poſitione generis: negando oēs ſpecies dempta vna vltimam ponere neceſſe eſt. ¶ Quarta concluſio probatur. Originale peccatum non habet partem. ergo quelibet pars eius non eſt peccatū. ergo non quelibet pars eius eſt peccatum originale. ꝯña iſta tenet a ſubalternante ad ſubalternatam ex parte ſubiecti: ⁊ a toto in modo ad ſuam partem negatiue a parte predicati. ¶ Circa quintam concluſionez non ſerioſe inſiſtēdum eſt: quia ſi ponatur ſua oppoſita non multum refert: totus homo eſt pctm̄ omiſſionis et ſi vna pars ei⁹ eſt peccatum omiſſionis quelibet pars eius erit peccatum omiſſionis: et ſic pes eius erit pctm̄ omiſſionis: ⁊ oculus eius erit peccatum omiſſionis quod nō eſt neceſſe dicere. ¶ Contra tertiam concluſionem arguit̄ ſic. Si quelibet ps peccati mortalis eſt peccatum mortale: vt illa concluſio aſſerit quodlibet mortale erit infinite graue: et ſic nullum mortale erit grauius alio qꝺ eſt error Stoycorū. ꝯñam deduco capiendo a/mortale octo vel quatuor graduum in intentione/et b veniale: et mendacium iocoſuz: tunc ſic b/eſt alicuius determinate malicie: ⁊ quelibet pars ipſius a: mortalis eſt peior b/veniali cum quodlibet mortale veniale quodlibet in malicia exuperat: ſed infinite ſunt partes licet inequales in a/mortali. ergo a/mortale eſt īfinite graue. iſta ꝯña videtur tenere vtrobiqꝫ ſi b/eſt alicui⁹ quātitatis et quelibet pars a: vel ſaltem infinite partes a ſic ſe hn̄t ꝙ quelibet earum eſt maior b/oportet ꝙ a ſit infinitum. ⁊ ita in alijs formis de infinito inducere potes. ¶ Confirmatur hec concluſio. quodlibet mortale habet infinitas partes: et quelibet eſt peccatum mortale: vt dicit concluſio. ergo quodlibet mortale erit infinite graue quod eſt probandum: ⁊ ſic argumētari potero de infinita grauitate peccati venialis infinitas ꝑtes eius capiendo. ¶ Ad primum iſtorum nego ſequelam et ſequens. Vnomodo poteſt reſponderi ꝙ mortale: et veniale non comparantur in malicia: ſicut acetū ⁊ ſtillus in acutie: bene autem poſſunt comparari in ḡdu: vel in perfectione entitatiua: ⁊ illud poteſt roborari ex Ariſtotele .7. Phyſicorum. Alio modo dicitur ⁊ magis ad rem concedendo ꝙ quelibet ps peccati mortalis eſt peior in malicia q̄ hoc veniale: quia cuilibꝫ pti huius peccati mortalis r̄ndet infinita pena extenſiue in inferno: licet finita in gradu veniali reſpōdet pena finita ſolum in inferno vel in purgatorio: ſed ex iſto non eſt ꝯñs ꝙ mortale ſit infinite malicie: ſicut in ſimili non ſequitur quelibet pars huius albedinis hac nigredie totali eſt perfectior entitatiue: et infinite ſunt partes in hac albedine. ergo tota hec albedo eſt infinite perfecta. et ſic in multis alijs formis arguēdi. Scalas intelligentie dare eſt facile: ſed hec forma arguēdi eſt bona/a habet infinitas partes equales non cōmunicantes b/corpori. ergo a/eſt infinite magnitudinis. ¶ Confirmatio eſt facilis cōcedendo ꝙ qlibet ps peccati mortalis eſt peccatum mortale: ſed nullo pacto ē ꝯñs ꝙ quodlibꝫ pctm̄ mortale ſit infinite grauitatis: quia ex infinitis partibus inequalibus infinitum minime conflabis. Maior eſt difformitas in medietate actus q̄ in tertia eius: et grauius mortale eſt vna quinta pars actus q̄ vna ſexta: immo in infinitum paruum mortale eſt aliqua pars peccati mortalis. ¶ Alia propoſitio. Nō datur aliqua pars peccati mortalis in infinitum parua. Probatur hec propoſitio. quacunqꝫ ꝑte data illa eſt alicuius intenſionis/et eſt maior ſua ſecunda. ¶ Alia propoſitio. Nō datur minimum peccatum mortale. Probatio. quocūqꝫ tali ablato pars ei⁹ eſt ipſo minutior: et hoc eſt perſpicuum videre in continuo. Infinitas partes quodlibet continuum hꝫ quia requeiz eſt determinate magnitudinis. quod patet ꝑ aſcenſum: et tn̄ ex illo concludere nequibis magnitudinem vllam quam habemus immēſe magnitudinis.

¶ Diſtinctionis .xlij. Queſtio quarta.

QUarto circa hanc diſtinctionem queritur. An bona circūſtantia maliciam actus diminuat. Circunſtantia proprie cadit extra rationem obiecti et totalis et partialis et actum circūſtat: et vis vocabuli alludit: circunſtantia quaſi actuz circūſtāſtans: qui plures ſunt: vt ptz ter

ſio Ethicorum. Et in hoc carmine cõtinẽtur Quis/q̃d/vbi/quibus auxilijs/cur/quomodo/quando. Si interdum ingrediantur rationem obiecti minus principaliter adhuc vocando eas circunſtantias cadentes in ratione obiecti: et non circunſtantias circunſtantes/parum refert. De vocabulorum ſignificantijs non ẽ theologi ſerioſe inſiſtere: quia ex philoſophia liquet. Illud eſt obiectū voluntatis in quod actus eius fertur ſiue totaliter ſiue partialiter: ſicut illud eſt obiectū intellectus in quod actus intelligendi dirigitur. ❡ His p̃libaris ponitur hec concluſio. Circunſtantia bona diminuit rationem peccati: que concluſio ſic probatur. Circunſtantia mala peccatum aggrauat: ergo peccatum attenuat circunſtantia bona: pñia claret. Tum cõuenienti ſimilitudine: tum ex mia dei mixta cum iuſticia. Et añs patet: ſiue circunſtantia circunſtat ſiue cadat in ratione obiecti. Maius eſt peccatum rapere: vt deſtruatur reſpu. q̃ rapere tantum. quod p̄z: quia in priori actu ſunt virtualiter duo peccata: et dato q̃ act⁹ ſit vnus duobus peccatis equiualet non autē in ſecũdo actu. ❡ Secundo arguitur ad idem: mentiri p̄ ſaluanda vita hominis peccatū mendacij alleuiat vt ſit veniale: et officioſum minus q̃ alias eſſet: ſic obſtetrices hebreorū Raab meretrix Iudith: et multe tales partialiter excuſantur. ❡ Tertio arguitur. Ignorantia vincibilis a tanto excuſat: et inuincibilis a toto: et vtraq̃ illarum eſt circunſtantia circunſtans: ergo circunſtantia peccatum alleuiat ſicut ſcientia maliciam peccati auget: vt patet ſexta queſtiõe prima ca. Quero et .25. diſtinc. vnum orariũ. §. Criminis. hoc expreſſe tenet Aug. in lib. cõtra mendacium dicens q̃ eo q̃ obſtetrices vitam innocentum ſeruare volebant a mortali excuſantur. ❡ Sed contra hanc concluſionē arguitur ſic. Circunſtantia bona diminuit peccatum que eſt primo adducta: ſignetur gradus vel portio quã a peccato euellit: et malicia ipſius actus non eſt infinita: ergo eſt finita ſignetur tota eius latitudo: et ſit octo graduum: gratia exẽpli prima circunſtantia bona ab illa malicia vnum gradum ſubſtraxit vel medietatem grad⁹: non intereſt: tantũdem ſecunda circunſtantia tollit: et tertia circunſtantia tantum ſicut ſecũda: et ſic octaua circunſtantia totam maliciam peccati aufert. Voluntarium eſt dicere q̃ ſecunda circunſtantia ſubduplum ad primam tollit. et tertia ſubduplum ad ſecundam cum ſupponatur eſſe equaliter bona: et ſi ſecunda non fuerit ita bona ſicut prima, addantur due que prime equiualeant: quo facto cum tota malicia ab actu ablata fuerit manebit actus deliberatus cadens ſuper obiectū indebitum: non malus quod ſi concedas addemus adhuc vnam circunſtantiam: vel plures quo ad actus fuerit bonus. ❡ Secundo arguitur ad idem. ponendo q̃ ſortes occidat Platonem: vt Cicero Innocẽs carceres euadat: et Titius cognoſcat Berthã ne ipſa peccet mortaliter. tunc per concluſionem datam peccatũ ſortis eſt minus q̃ eſſet propter circunſtantiam piam et ſic eſt peccatũ. Titij. modo circunſtantia pcti titij ẽ infinitum melior q̃ circunſtantia peccati ſortis: ergo ſortes minus peccat propter circunſtantiam bonã Titius nullatenus peccabit. propter circunſtantiam infinitum meliorem. ❡ Hoc primũ argumentum eſt ſenticoſum: et aliquid formidinis ſecum affert. Ad qd̃ dr̃ vel loqueris de circunſtantia cadente in ratione obiecti vel de alia. Si primum ſemper erit alius et alius actus: et ſic non habes actum bonum ob circunſtantiarum appoſitionē. Iſti duo actus ſpecie diſtinguntur volo furari/et volo furari: vt ſuccurram indigenti: ſed ſecundum peccatum eſt priori min⁹: nec actus iſte poteſt eſſe ſine illis circunſtantijs: ſed de circunſtãtijs circunſtantibus: iſtud dicere non poſſumus: nec argumentū eneruat de circunſtantia cadente in ratione obiecti: vt patet: capiatur tota pena debita vni actui malo puta furto que erit grauis: vt octo per appoſitionem bonarum circunſtantiarum: ſiue fuerit variatio actuum interiorū in ſpecie eſſentiali ſiue non: diminuitur pena debita ſemper apponendo bonas circũſtãtias. ❡ Rñdetur q̃ erit difficile addiſcere tot circunſtantias. Secundo circunſtãtia vna plus tollit a peiori actu q̃ alia circunſtantia equaliter bona a minus bono actu: et ſic poſteriores circunſtantie min⁹ tollunt: et hoc patet. vna eſt circunſtantia vnum gradum malicie a peccato mortali tollit: et tamen ſimilis circunſtantia non tollit totam penam debitam: nec totã maliciam peccati venialis: et tamen quodlibet mortale quodlibet veniale in malicia exuperat. ergo iudicium eſt q̃ circunſtantia adueniens actui minus malo minus malicie ab eo tollit. patet extra hanc materiam de contritione q̃ totam culpam mortalem e medio tollit: et vnam partē pene debite eidem: et tñ contritio a minori culpa nõ tollit totam culpā et penam. ❡ Tertio tot circunſtantie adduci poſſunt q̃ tota malicia tollitur: vt patz. ſi ignorantia imputabilis crementum caperet ad inuincibilem vſq̃. Similiter minus rationis peccatum attenuat vbi nihil rationis eſt: vt in amente tota malicia aufertur. ❡ Alterius dicitur. Malicia p̄ueniẽs ab actu cadente ſuper tale obiectum que eſt eſſentialis et intrĩſeca non diminuitur: licet accidentaria diminuatur. ❡ Sed contra iſtud arguitur. ponẽdo q̃ omnes ille circunſtantie ſimul adducantur. iam non potes dicere q̃ ſcda circunſtantia min⁹ diminuit q̃ prima/nec q̃ tertia minus diminuit q̃ ſecũda: et ſic de qualibet alia circunſtantia. cum omnes ſimul adducũtur equaliter diminuunt: ſed vna circunſtantia aliquid diminuit: et alia quelibet tantundem. ergo tota malicia aufertur. Inſuper improbatur hoc quod dices de pena eſſentiali pena reſpondens huic culpe cadenti ſuper tale obiectum eſt finita: et circunſtantia cadens in ratione obiecti: vel circunſtans aliquid tollit: et tota malicia eſt finita. ergo nihil malicie relinquetur. ❡ Rñdetur aſſigna actum et circunſtantias: et videbis q̃ argumentum non concludit. ❡ Et quicqd ſit: hoc argumentum eſt argumentum ſophiſticum: et concludet q̃ rationes thopice oẽm formidinem ab opinione auferent: et cum illi argumẽto ſatiſfecerint ſm modũ quẽ tenent rñſionē inter pedes habent. Item alie inſtãtie pñt ĩpedire argumentū: vt de graui poſito in medio p̄ rarefactionẽ mediorum quod non deſcendit ĩ inſtanti: ſaltem ſi moueatur in pleno quantumcunq̃ raro: et tamen eandem formam edificare potes: ſic palam eſt q̃ lapis in aqua dulci mouetur velocius q̃ ſimilis lapis in oceano: ponatur q̃ lapis in oceano deſcendit per certum ſpaciū in vna hora alius lapis per tantū ſpaciũ in aqua dulci deſcendit in minori tempore: puta in quatuor quintis vnius hore. tertius lapis in aere deſcendit in trib⁹ quintis vnius: et lapis ſimilis grauitatis deſcendit ĩ igne in duabus quintis vnius hore: et ſic per ſubtiliationem mediorum lapidẽ dabis qui deſcendit in inſtãti etiam in pleno quod patebit eſſe falſum: et ſolutio illius quam pro nunc pertranſeo tuo argumento ſatiſfacit. ❡ Ad aliud nego q̃ Titius in infinitũ min⁹ peccat q̃ Sortes: nec circunſtantia ſua in infinitum plus

diminuit de peccato q̄ circumſtantia alterius quemadmodum aduerſarij habent dicere de circumſtantijs bonis: q̄to circumſtantia eſt melior in actu bono ceteris paribus tanto actus eſt melior: ſi ſint duo/et vnus velit liberare proximum bono medio: et licite a morte et alter proximū bono medio/et licito: nec peccet mortaliter vel damnetur: actus ſecundi non eſt in infinitū melior actu primi. ¶ Secundo arguitur. Pia intentio auget peccatum: et ipſum cauſat. ergo non diminuit peccatum. Tenet ↄſequentia nihil auget/et minuit idem. aſſumptum probo ſic: ſortes habens pietatem de platone paupere nihil habet ei dare iſta pia intētio mouet ſortez furari: vt ſuccurrat platoni: vel maius q̄ faceret vt ei ſuccurrat. ¶ Inſuper ſequeretur ꝙ pia intentio in infinitum plus diminueret de mortali q̄ veniali. conſequens eſt inconueniens: igitur. probatur cōſequentia. circumſtantia bona diminuit partem latitudinis malicie mortalis: et quodlibet mortale/quodlibet veniale improportionabiliter in malicia exuperat. ergo quelibet talis circumſtantia ſufficit quodlibet veniale extinguere. ¶ Rñdetur diſtinguendo ꝙ pia intentio auget et cauſat peccatum vel de per ſe. et ſic negatur occaſionaliter: et per accidens: et ſic nonnunq̄ facit virtus. habeo piam intentionem ſuccurrere centum pauperibus: nihil habeo vado et furor centum duodenos vel denarios: vt cuilibet dem vnum: et ſic illa pia intentio circa plures eſt cauſa occaſionaliter quare plus furor: ſed ratione huius pie intentiōis minus eſt furtum q̄ furari centum propter malam circumſtantiam: vel ſine iſta bona. eſto ꝙ nulla alia circūſtantia inuolueretur. ¶ Ad aliud argumentū vbi arguis ꝙ pia intentio in infinitum plus diminuit de mortali q̄ veniali. dicitur ꝙ non inconuenit: contritio q̄tūcunq̄ parua plus in infinitum diminuit circa mortale q̄ circa veniale: ſi circa vtrunq̄: vt dictum eſt. ¶ Tertio arguitur. Ponatur ꝙ ſortes habeat tot circumſtātias bonas/quot malas et econuerſo. ſequeretur ꝙ actus ille nec eſſet peccatum: nec non peccatum: vt facile eſt diſcurrere. Rurſus ponatur ꝙ ſortes furetur propter auariciam plato propter auariciam: et vt iuuet proximum. Tunc circumſtantia bona non diminuit peccatum. ergo male poſita eſt: aſſumptum patet. quicquid malicie eſt in primo actu. eſt in ſecundo ergo ſecundus actus eſt ita malus ſicut primus. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ iſte actus eſt malus (q: vna mala circūſtantia totum actum inficit) ſed non eſt ita malus ac ſi nullam bonam circumſtantiam haberet. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ plato minus peccat q̄ ſortes: et cōceditur ꝙ eſt circūſtantia ita mala in ſcđo actu ſicut in primo: ſed cū hoc eſt bona circūſtantia. ¶ Quarto arguitur auctoritate beati Aug. in omelia: et recitatur. 14. que. q̄nta. Forte inquit aliquis cogitat et dicit: multi ſunt chriſtiani diuites. non habebo peccatū ſi ſua ab illis abſtulero: et pauperibus dedero. Et ſequitur nam ſi totum tribuat pauperibus quod abſtulerit. addit potius pctm̄ q̄ minuit. ergo beat⁹ Aug. vult dicere ꝙ circūſtantia bona non minuit pctm̄. ¶ Rñdetur ꝙ in iſto caſu ſūt duo peccata. Primū eſt velle furari a diuite: vt detur pauperi. Scđm peccatum eſt dare pauperibus alienum et nolle reſtituere ablatum. ¶ Dubitatur circa iſtam queſtionem: an peccatum veniale mortale pctm̄ letifere augeat. In primis ad dubitationē vtrinq̄ argumētabor: vt v. in rationū pre oculis mentis contēplemur: et ad partem affirmatiuam ſic argumentor. ponēdo ꝙ ſortes velit occidere hominem: et mentiri iocoſe ꝑ eūdem actum volendo illos duos fines. tunc illa volitio ſortis eſt mortalis et grauior q̄ ſi non fuiſſet poſit⁹ iſte finis partialis de mēdacio: vel de inani gloria veniali et non eſt venialiter grauior propter poſitionē illius finis. ergo eſt mortaliter grauior. Qꝫ nō ſit venialiter grauior probatio: quia tunc ille idem actus erit pctm̄ mortale et veniale copulatum/et copulatiue: quod ſi ↄcedas contra hoc inferius argumentabimur. ¶ Confirmatur hec ratio ponendo alium caſum ſic. q: ſit a/actus indifferens et b/veniale peccatum: voueat ſortes neutrum committere: vel iuret ꝙ neutrum committet exorbitet tamen in vtroq̄ vtrunq̄ committendo. Tūc ſic: vtriuſq̄ voti vel iuramenti labefactatio eſt mortale peccatum et potiſſimum de iuramento: et tamē vna tranſgreſſio eſt alia grauior: puta committendo b/qđ patet ſic: b/eſt prohibitum ſub pena peccati et iurat ꝙ non committet b/ergo actus ille pluribus difformitatibus eſt irretitus q̄ actus quo contrauenit iuramēto de a/et non venialiter: quia tunc vnum mortale aliud exuperat per ſolum veniale. ¶ Ad partem negatiuā ſic argumentor. Si veniale mortale ſolum venialiter aggrauaret. tunc idem peccatū erit veniale et mortale: vt patet in actu homicidij in primo caſu: et hoc ipſū patet in ſecundo caſu: puta duo ſunt. vnus committēs mortale/et veniale per duos actus: et vnus per eūdem actum eque grauiter cum illo peccabit: quod ſi concedas Arguitur ſic: a/act⁹ eſt peccatum mortale/et veniale: ſed nullum veniale gratiam infuſam remittit vel eam de medio tollit totam gratiam quodlibet mortale euellit: ſed non auferre aliquid a b/vel ipſam b/et ipſum eradicare eidem actui non conueniunt. ¶ Secundo ſequitur hec concluſio. ꝙ peccatum veniale eternaliter punietur in inferno. etiam quolibet alio ab eo diſtincto circumſcripto contra omnem poſitionem. Et ꝙ ſequatur concluſio patet ſic. hoc mortale eternalr̄ punietur ī inferno. pono ꝙ iſte decedit ſine gratia. hoc peccatum mortale eſt hoc veniale. ergo veniale punietur eternaliter in inferno. ¶ Tertio ſequitur ꝙ aliqđ eſt veniale: quod nullo pacto de lege ſtat cum gratia. ¶ Quarto ſequitur ꝙ de venialibus homo tenetur cōfiteri ſe de neceſſitate ſalutis ſue: iungatur cū alijs mortalibus ſiue nō. ↄtra oēm modū opinandi. ¶ Quīto ſequitur ꝙ mortale ē venia dignū: q: qđlibꝫ veniale eſt venia dignū. hoc mortale eſt veniale. igitur. ¶ Sexto ſequitur ꝙ mortale ex venialibus ↄſtatur: q: addam alias circūſtantias veniales: Multe tales cōcluſiones iferri pñt q̄ primo obtuitu pegrine cēſebuntur ducēdo riuos ꝑueniat⁹ occultos a duob⁹ fontib⁹ venialis culpe et mortalis cōicantib⁹. ¶ Fortaſſe mihi dicis negādo ꝙ mortale eſt veniale: q: de rōne venialis ē ꝙ nullo pacto cū mortali cōīcidat: ſed ↄſiteris veniale ſolū venialiter aggrauare pctm̄ mortale. Ex quo nō ſequitur ꝙ idē actus eſt pctm̄ mortale/et veniale. iſtud nō claudit aditū ad dubiū ꝑncipale: ſꝫ in ſortib⁹ ceteris luctatur. ¶ Secundo ꝑncipalr̄ ar̄. probando ꝙ circūſtantia venialis mortale nō aggrauat mortalr̄: et hoc ſic: pono duos ſortē et platonē: hēat ſor hūc actū vnū q̄ vult occidere: et mētiri iocoſe. hoc ē ꝑ eūdē actū ſimplicē mortalr̄/et venialr̄ vult peccare: hēat plato duos act⁹ diſtictos et nūero/et ſpē ſup ſibi duo obiecta cadētes. vn⁹ act⁹ erit volo occidere: alt⁹ act⁹ erit volo mētiri. Tūc ſic: plato tm̄ peccat ꝑ duos act⁹ ſicut ſortes ꝑ vnū: ſꝫ plato ſolū vno mortali: et vno veniali peccat: ſic ꝙ veniale mortale nō reddit in ↄg̃ mortiferū. q̄ſinis venialis nō reddit actū ſortis malū mortalr̄: ſꝫ ſolum venialr̄. Amplius ſi eſſet aggrauatio mortalis in infinitum peius eſſet habere vnum actum q̄ duos quod non videtur dicendum.

¶ Ulterius in penis mitior pars eſt tenenda vbi ſufficienter non docetur de oppoſito: ſed nulla ratio vincit circumſtantiam venialem aggrauare mortale mortaliter: igitur minus eſt rationabile illud tenere. Uiden ad quancunq; partem modum dicendi flexerimus rationum ſcintillas aduerſas: ſed impreſentiarum hanc partem diſiunctiue eligo q circumſtātia venialis mortale ſolum venialiter aggrauat ſiue dicatur ille actus ſolum mortale peccatum: ⁊ nullo pacto veniale: nec copulatim: nec copulatiue: ſed ſolum q veniale vel circūſtantia venialis mortale venialiter aggrauat. parum diſcriminis eſt alteram partem concedendo concluſiones quas intulimus concedere operepreciū eſt. Nec hoc debet eſſe erudito viro extraneum quando dicim⁹ venialē noxā nō confitendam vel cauſa charitatis nō diminutiuam intelligimus de veniali ſimplici: puta q̄ non eſt mortalis: non vocamus eam ſimplicē eo q ex partibus non conflectur: ſed quia eſt venialis: et nullatenus eſt mortalis: vel ſic ea ratione qua venialis eſt nullum mortale ſtat cum gratia ſimpliciter: et ſic de talibus ſecūda imaginatio erit q iſtud peccatum de quo certamus eſt mortale et nullo pacto veniale: ſed bene venialiter aggrauatur: et ſic concluſiones illate negabuntur. ¶ Sed contra priorem iſtorum imaginationē adhuc ſic arguitur. Ex ea ſequitur q mortale peccatū remiſſius/ et remiſſius in inferno punie᷑ ſiue ante diē iudicij: ſiue poſt diem iudicij quod non ſolet concedi. Q ſequatur patet ſic: ponēdo q quis decedat cū vno mortali quod eſt veniale. Supponendo vlterius q veniale ſolum temporanee in inferno punitur: quod eſt vero ſimilius. ¶ Iſtis ſuppoſitionibus datis ſortes ī principio pro duplici peccato vel duobus equaliter punietur tota pena perſoluta que illi peccato inq̄tū venialis eſt reſpōdet Mitius iſte punietur: quia ſolū ratione mortalis noxe hac via venie romani pontificū et ſuffragia deuotorum in hac valle miſerie proderunt mortali peccato. ¶ His rationibus reſpondetur q ꝓſunt et inq̄tum venialis eſt: ſed non ea ratiōe qua mortalis eſt: ſed ratione illius eternaliter cruciabitur.

¶ Contra ſecundam imaginationē arguitur. Si q̄s velit aliquid propter deum ⁊ inanem gloriam ſimul talis actus eſt ſimpliciter malus ob peiorem finem: ⁊ nō bonus et malus copulatiū vel copulatiue. ergo ſi act⁹ cadit in duos fines: ſcilicet mortalem et venialem: vel ſi quis velit vnico actu mortale/ et veniale talis actus denominabitur tātummodo a peiori parte. ergo talis actus erit mortalis tantum: et de veniali participabit nihil. Hec ratio nō vincit. Unus actus non poteſt eſſe bonus/ ⁊ malus ſimul moraliter. Bonū eſt ex integra cauſa ſecundum Dionyſium quarto capitulo. de diuinis nominibus. A malicia vnius finis totus actus eſt infectus non ibi denominatur a peiori fine: quia vnus non eſt malus: nec requiritur q erit denominatio a peiori fine quando ſunt duo fines mali: quia tunc vtriuſq; naturam ſapit in recto: nec iſta circumſtantia eſt confitenda: quia non eſt neceſſe cōfiteri veniale vocaliter. Nō eo inficias quin alique circumſtantie peccatū mortaliter coinquinantes ſunt vocaliter confitende.

¶ Diſtinctionis .xlij. Queſtio quinta.

Queritur vtrum idē act⁹ ſit bonus/ et malus meritorie/ et demeritorie vel moraliter. ¶ Reſpondetur. Nullus actus eſt ſimul meritorius/ et demeritorius. Probatur hec cōcluſio. Nam da eius oppoſitū a/ eſt meritorius. ergo eſt dignus p̄mio eterno vel temporali. Et iterū ſequitur a/ eſt demeritorius. ergo eſt pena dignus. Eodemmodo de bono moraliter ſi a/ actus eſt bonus habet omnia requiſita ad bonitatem actus/ et ſola illa. Si eſt malus vel ponitur finis illicitus: vel circumſtātia illicita vel aliquid bonitatem peruertens. ¶ Contra hanc concluſionem arguitur ſic. Idem actus primo eſt bonus: ⁊ poſtea malus: vt in hac diſtinctione ſuperius probatum eſt. Sed dicis hoc eſſe verum ſucceſſiue non tamen in eodē tp̄e. ¶ Contra hoc arguitur. Utamur hac hora pro tempore preſenti in cuius priori medietate actus erit bonus: in poſteriori mal⁹ iam in eodem tempore preſenti. Sed dicis hoc nō eſt in eodem tempore adequato: vel inſtanti: et placet non implorare auxilium ſecularium pro his que dicemus Arguitur ſic. De actu exteriori qui imperatur a duobus actibus interioribus vno bono: et alio malo: vt in materia de auxilio ſuperius diſputauimus. ¶ Secundo arguitur ad idē Sephora et Phua obſtetrices ſimul fecerunt actum meritorium/ et demeritorium q actū demeritorium fecerunt. patet Exodi primo dicentes Pharaoni. non ſunt Hebree ſicut Egyptie mulieres. ipſe enī obſtetricandi habent ſcientiam: et priuſq̄ veniamus ad eas pariunt. ergo mētite ſunt: et earum act⁹ erant mali: quia mendacium inuolutam maliciam habet: ⁊ tamen pro illo actu erant premiate: quia eis edificauit deus domos: vt dicit littera. Reſpondetur de actu exteriori imperato non eſt inconueniēs q ſit meritorius/ et demeritorius in eodem tempore adequato. ¶ Sed tunc dices probatio cōcluſionis ſi aliquid concluderet idem inconueniens deduci de actu exteriori: ſicut de interiori. puta q actus eſt dignus premio eterno: et pena temporali. Iſtud non vincit: quia pro actu exteriori: nec datur ſupplicium: nec premium vltra penam: et premium actus interioris. vt in decima ſeptima diſtinctione primi probatum eſt. Secus eſt de actu elicito de quo loquimur. Secundo poteſt homo dicere q ille actus exterior nullomodo eſt bonus: non ſufficit q ab actu interiori bono partialiter emergat. ad hoc q bonus denominetur: ſed oportet q ab actu interiori preciſe bono prodeat: ⁊ poteſt eſſe replica quicquid dicatur de actu elicito voluntatis: et imperato ſimul: vt volo diligere deum propter inanem gloriam. ⁊ volo diligere deum propter deum: iam illa dilectio eſt actus elicitus. et cum hoc imperatus. Sed quicquid ſit de illo contra concluſionem non pungit. ¶ Ad ſecundum nego q idem actus erat bonus/ et malus in obſtetricibus. habebant varios actus: ſcilicet bonos ⁊ malos pro bonis deus eis reddidit premia: ſcilicet domos quia conuerſe ſunt ad fidem et coniuncte matrimonialiter cū habentibus domos Peccarunt mentiētes: et pro mendacio nihil boni dabatur a deo: ſed propia affectione de ſeruandis paruulis. ¶ Tertio arguit᷑ contra eandem concluſionem precipiat deus ſorti diligere cū duobus gradib⁹ ꝓhibendo ei diligere cū vltra duos grad⁹ diligat ſortes deum vltra duos grad⁹: vt puta quatuor gradibus tunc ſic iſte actus eſt merito-

riuꝰ: et idem eſt demeritorius. ergo propoſitum ꝙ ſit demeritorius patet. et ꝙ ſit meritorius arguitur ſic. Aliqua pars eiꝰ eſt meritoria: et non eſt potior ratio de vna parte ꝙ̄ de alia. ergo quelibet pars eius eſt meritoria: et per conſequens totꝰ actus ē meritorius.

¶ Quarto arguit ad idem. pro aliquo actu datur gratia: et ille actus ad peccatum mortale eſt imputabilis ergo idem actus eſt meritorius: et demeritorius. Aſſūptum arguitur ponendo ꝙ ſortes capiat corpus chriſti in vno tempore ſcilicet a/ in cuius priori medietate ſit in peccato mortali: ⁊ poſteriori deteſtetur illud mortale caſus eſt poſſibilis. poſtea ſucceſſiue capitur. ergo ſtat ꝙ homo ſit in peccato mortali pro vna parte temporis: et in alia parte erit in gratia In priori parte tēporis indigne capit: et per conſequens iudicium manducat. prime Corinthiorū vndecimo. In ſecunda parte temporis eſt in gratia. ergo tunc digne capit corpꝰ chriſti: Sed hic dicis: ſicut dicendum eſt. meretur in vna parte temporis: et demeretur ī alia: nec hoc eſt cōtra concluſionem. ¶ Contra. Iſte habebit totam gratiam euchariſtie cū eſt bene diſpoſitus tempore quo eam capit: et gratia euchariſtie confertur homini ſucceſſiue ſecundum ꝙ homo capit: et ſi homo eſſet in gratia ſucceſſiue dabitur ei gratia virtute operis operati: ſicut virtute operis operantis. ¶ Ad tertium reſpondetur admittendo caſum nego ꝙ tunc idem actꝰ eſt meritorius/et demeritorius: diligat eum remiſſe ſicut poterit ne trāſgreſſor precepti inueniatur: ꝙ ſi ponas ꝙ precipiat ſorti diligere cum duobus gradibus adequate: ⁊ non pluribus neq; paucioribus niſi habeat duos gradus diligendi: tunc caſus eſt irrationabilis cuius cauſa eſt: quia non poteſt conſtare ſorti de impletione illius precepti: neq; de tranſgreſſione eiuſdē: quia fugit nos quot gradus habemꝰ in actu: ſed ſi daret ſorti noticiam diſtinctam. De notitia iſtorū graduum eſt replica. ponendo ꝙ habeat quatuor gradꝰ duo gradus ſunt meritum: et eſt par ratio de quibuſcunq; duobus gradibus. ergo nihil eſt dictū. ¶ Ad ſolutionē argumēti. Reſpondetur: talis in iſto caſu eſt in peccato mortali: et per conſequens nulla pars actus eſt meritoria: ſed illud non ſatiſfacit: quia ponatur ꝙ prohibeatur ſub pena peccati venialis: et tunc dicitur vel ſucceſſiue elicit: vel in inſtanti. ſi ſucceſſiue duo primi gradus eliciti ſunt meritorij: et reliqui demeritorij. ſi in inſtanti omnes illos gradus eliciat. illic non eſt ciuitas refugij: ſed vltra Iordanem ad duas tribus cum dimidia ciuitas refugij habeatur ꝙ duo gradus de quibus deo placet acceptantur: et alij duo ſecundum beneplacitum dei imputātur ad culpam: et hoc ſi precipiat elicere duos gradus: et prohibeat elicere vltra duos.

¶ Ad quartum inter arguendum reſponſū eſt ad magnam partem argumenti: in cuius calce multa ambigua aſſumuntur. Et pono propoſitiones. ¶ Prima. Pro actu meritorio virtute operis operantis deus infundit gratiam ſui ſucceſſiue vel in inſtāti ſecundum ꝙ homo meretur. ¶ Secunda propoſitio. Deus non infundit gratiam que confertur virtute operis operati ſecundum tempus in quo capitur ſacramentum: neq; ſecundum quantitatem ipſius ſacramenti. quia da oppoſitum. Tunc tarde capiens euchariſtiā vel magnā hoſtiam plus gratie habebit virtute operis operati ꝙ̄ celeriter eam capiens: vel magnam hoſtiam quod nō eſt dicendum. ¶ Tertia propoſitio. Dubium eſt an deus gratiam conferat virtute operis operati in diſpoſito capiente ſacramentum. dato ꝙ ſit diſpoſitus in breui mora illius temporis. Si dicatur ꝙ ſic quod eſt probabile: et nunc dat in principio: et nunc dat in fine: et videt caſum futurum iſtius capientis dat ei totam gratiam ſacramentalē quando eſt in gratia: quia videt eū indiſpoſitum pro alia parte temporis: ſecus eſt de gratia que confertur virtute operis operantis. ¶ Probabile eſt etiam ꝙ deus dat ſucceſſiue gratiam virtute operis operati: toto tempore quo quis capit euchariſtiam ſic ſcilicet: ꝙ deus equaliter magnam gratiā cū magna hoſtia: et parua. ita ꝙ tantum gratie dat cum parua particula parue hoſtie ſicut cū maiori particula maioris hoſtie. Et quicquid dicatur in omnibus iſtis: non habetur ꝙ quis ſimul mereatur/et demeratur.

¶ Quinto arguitur ſic. Pro aliquo actu facto in peccato mortali confertur gratia: et nulli confertur gratia niſi pro actu meritorio. ergo idem actus eſt meritorius/et demeritorius quod erat probandum. Aſſumptum patet. Suppoſito ꝙ aliquis velit baptiſari complacendo in peccato mortali cui poſtea peccatum mortale diſpliceat poſtꝙ̄ eſt baptiſatus: tunc iſte habebit gratiam baptiſmalem. ergo propoſitum. ¶ Sexto arguitur. Poſito ꝙ precipiatur ſorti diligere deum ante a/inſtans et ſortes incurrat amentiam vel ebrietatē ante a/inſtans pure ſucceſſiue: ſic ſcilicet ꝙ nihil rationis habeat in a/inſtanti: ſed immediate ante a/inſtās tenendo etiam facta in ebrietate nō imputabilia: et in omiſſionibus homo non primo omittit in inſtanti terminante tempus: ſed in tempore terminato ad illud inſtans. ¶ Ad iſtas rationes alibi reſponſum eſt: vide in quarto. ¶ Septimo arguitur. Iſte actus eſt meritorius/et demeritorius. Vellem occidere iſtum ſi non eſſet prohibitum: arguitur. Aſſumptum patet: quia ē demeritorius ꝙ auctoritate propria quempiam occidere vellem: et eſt meritorius: et ad hoc ſufficit probare ꝙ ſit moraliter bonus: ſed pono ſortē habere cetera requiſita ad meritū. quod patet: quia iſte abſtinet ab actu propter preceptum dei. ergo actus ſuus non eſt malus. Eodemmodo argumentari poteris. Nolles celebrare horas canonicas ſi non eſſet preceptū. ¶ Pro materia argumenti dicitur multipharia: quis poteſt habere tales actus. Vnomodo ſic ꝙ homo habet volitiones conditionales ad exeundum in opus: ſed quia deeſt ei facultas ad exeundum in illud: ita ꝙ per eum nō ſtat: et de talibꝰ actibꝰ tam ē difficultas: vt vellē alere inopes ſi ſuppeditarent facultates: vellem occidere ſortem ſi poſſem. Alij ſunt actus conditionales ī ære: vt ſi eſſem rex vterer tali conſilio: et ſic habenas regni moderarer: ⁊ adhuc iſti actus ſunt boni: ſuppoſito ꝙ bene ſceptrum regni (ad quod nullam apparentiā habet) dirigere vellet: cū anima noſtra inſtar rote molendini vel galli erei in turbine mouetur: crebro in tales actus nobis impertinentes eximus: et potiſſimū melancolici imaginationem fortem habentes: nec illud vicio ſemper ē dandum quod dulcedine imaginādi caſtra in heſperia vltima (vt aiunt) itinera tedioſa ⁊ multa ſimilia ſine anxietate pertranſeunt multos [illegible]ſtrum ad hoc experientia doctos ſuſpicor. Alij ſunt actus de quibus eſt maior difficultas: vt nollem dicere horas ſi non eſſet de precepto. Vellem eum occidere: ſi non eſſet prohibitum: et a nullo iſti actus damnantur tanꝙ̄ mali. Rationabilius eſt cū communiter [illegible] quentibus dicere eos eſſe bonos. Iſtud nolle nō retrahit a dicēdis horis. nec iſtud velle ad homicidiū: ⁊ quō amplꝰ eſt non īpedit: nulla inter iſtos actꝰ eſt incōpoſſibilitas. nolo occidere iſtū: et vellem iſtum occidere:

ſi non eſſet prohibitum: ſicut habemus volitiones cathegoricas: vt volo eum percutere: ita actus voluntatis habemus ſuper obiecta conditionata cadentes.

¶ Diſtinctionis .xlij. Queſtio ſexta.

Reſtat pauca inquirere de peccato veniali. Circa quod quero hunc titulum queſtionis: an veniale poteſt eſſe mortale: ⁊ de diſcrimine inter veniale et mortale. Supponatur ſicut in ciuilibus. Aliqua ſunt delicta pro quibus vltimum ſuppliciū: ⁊ mors infligitur. Aliqua ſūt errata minutiora que minutioribus penis mulctantur: ſic in foro dei tranſgreſſio pauca ſi etern⁹ cruciatus infligitur mortalis appellatur: vel inferretur: ſi quis penitudine non ducatur: quelibet alia tranſgreſſio vocatur venialis. Hoc ſuppoſito ponā duas cōcluſiones. ¶ Quarum Prior eſt. Veniale peccatum poteſt eſſe mortale: aliqui titubantes: et ſeipſos non intelligentes poſtꝙ veniale poſſe eſſe mortale fatentur non audent confiteri ꝙ illa res que eſt veniale peccatum vnꝗ in mortale labatur. q: tunc ꝙ dicunt res de ſpecie eſſentiali in ſpeciem eſſentialem migraret: et non ſolum plebei theologi hoc dicunt: ſed populares. Sed probatur concluſio aſſumpta. Veniale poteſt eſſe mortale ſecūdum cōmuniter loquētes. ergo hoc quod eſt veniale vel poteſt eſſe veniale. poteſt eſſe mortale per explicationez terminj: et ſi poteſt eſſe ponatur in eſſe. ¶ Sed dicis modus vulgaris intelligit ꝙ veniale poteſt eſſe mortale: ſicut dies poteſt eſſe nox: quia poſt diem ſequitur nox. vere in nullo ſenſu homo poteſt eſſe bos: ſed de hoc non cōtendamus. ¶ Aliter arguitur ad concluſionem prohibeat deus aliquid in prima medietate hore ſub pena peccati venialis. in ſecunda medietate hore ſub pena peccati mortalis committat ſortes actum per totam illam horam tam in priori medietate hore peccat venialiter. et in ſecunda medietate hore mortaliter: igitur propoſitum. ¶ Tertio arguitur. ſecundum legem poteſt eſſe aliquod peccatum veniale quod ſortes cōmittit: vt puta velle mentiri: et ipſo continuante actum libere dictet et ſua conſcientia ꝙ mortaliter peccat. Iaz palam eſt ꝙ mortaliter peccat: et tamen eſt idem act⁹ numero. ¶ Quarto arguitur ſic. Faciat ſortes aliqd in occulto quod eſt veniale. in propatulo factū erit peccatum mortale. ponantur aliqui ſuperuenientes: ⁊ ſcādaliſati in hoc facto. pone continuationem actus interioris / et exterioris: et cetera q̄ promouent robora argumenti: iam quod erat veniale eſt mortale. ¶ Quinto arguitur. Faciat ſortes aliquod furtum veniale neſciens eſſe ſacrilegium ipſo continuante actum ſciat ipſe eſſe ſacrum: non obſtāte tollat eam. Iam quod erat veniale erit mortale. ¶ Sexto arguitur. Idem actus elicitus ſucceſſiue poteſt eſſe bonus et malus: etiam mortifere. ergo a fortiori actus venialis poteſt eſſe mortalis. ¶ Septimo arguitur. Idem peccatum primo fornicatio: et poſtea adulterium: et per ꝯſequens primo minus graue: et poſtea grauior: ergo veniale poteſt eſſe mortale. Conſequētia tenet. probatur antecedens ponendo ꝙ ſortes habeat iſtam volitionem: volo cognoſcere hanc mulierem demonſtrando mulierez ſolutam: ipſo continuante actum contrahat ipſa matrimonium per verba de preſenti ſine ſponſalibus: iaz actus qui prius erat ſimplex fornicatio: et peccatum minus. efficitur poſtea hoc vīculo matrimonij pergrāde delictum. ſuper hoc vlterius patebit aliquid in primis motibus. Non adduco plures probatiōes ad hāc concluſionem quicquid dicant alij: certum eſt apud intelligentem philoſophiam ꝙ veniale et mortale ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime entitatiue indefinite / ⁊ particulariter: vt loquutus ſum: et ſcandalum: et non ſcādalum peccatum occultum et publicum eiuſdem ſpeciei in genere nature vel entis: quicquid multi ſomniātes dicant. ¶ Circa ſecundum queſitum in titulo queſtionis dicitur ꝙ non poteſt dari vna regula. Nō ſufficit dicere. per hoc differunt: quia mortale tollit gratiam: et veniale ipſam non tollit: licet hoc ſit verum per hoc nihil cognoſcitur. ¶ Secundo non ſufficit dicere more aliquorum ꝙ mortale eſt immediate contra deum et veniale contra proximum vtrunꝗ ſtat dare contra proximuz. Non inſiſto in refellendis varijs modis dicendi friuolis in hac parte. Propterea dicitur ꝙ nō datur vna regula: ſed oportet currere ad precepta iuris nature dei: et ſuperiorum hominum: et videre in quibus eſt tranſgreſſio mortalis: et in quibus venialis: quia et mortalia / et venialia in materia mendacij voti homicidij furti / luxurie et in ceteris id genus inuenies: ⁊ iſtud prouenit propter multitudinem materiarum occurrentium: ita ꝙ vna circumſtantia peccatum auget alia materiam attenuat. Et probatur iſtud per locum a ſimili: et per neceſſitatem docti viri ad curam animaruz requiſiti. Si peteres a phyſico naturali quis morbus inducit mortem. ¶ Reſponſionem generalez nullam habere potes cum aliqui lenta febre: ⁊ parua terſtiana vitam in mortem commutant. Aliqui Nephreſim colicam: immo iliacaz que eſt deterior Pleureſim et epydimiam euadunt. Oportet tangere pulſum adire laborantem videndo ſuperflua prime et ſecunde digeſtionis. Sic eſt de phyſico ſpirituali quē hic medicū vulgo appellamus. oportet ꝙ videat impulſum quez habuit peccator ad delinquenduz: audire circumſtantias per linguam non erubeſcendo de fetoribus / ⁊ ſordibus quas in cōfeſſione alter detegit: quare opus ergo erudito ad concionandum: et nullus ita ſcite verbū dei euangelizabit iſtis ſicut ille qui patientem in confeſſione cognouit ſecundum verbum chriſti. Si cec⁹ cecum ducere debeat: ambo in foueam cadunt. ¶ Sed contra iſtud arguitur quilibet quodlibet peccatum tenetur euitare ſub pena peccati: et mortale tenetur euitare ſub pena mortis: veniale ſub minori pena. ergo tenetur quodlibet cognoſcere eſſe tale: quia nō bene euitatur niſi cognoſcatur. ¶ Reſpondetur negando conſequentiam: licet ſit in ea color quando homines dubitant inquirant ab alijs: ſi exponant ſe diſcrimini eis imputabitur. Propterea ſcientia multuz conducit ad iſtos anfractus cognoſcendos: quia tunc peccatorum vortices homo ſagacius euadit: etiam in multis poſitiuis ignorantia inuincibilis excuſat. ¶ Circa hanc queſtionem aliquas dubitationes mouebim⁹. ¶ Prima dubitatio: an peccatum dicatur vniuoce de mortali / et veniali. ¶ Secundo dubitatur. An peccatum veniale ſit contra preceptum dei. ¶ Tertio dubitatur. An veniale per aſſuefactionez peccatum mortale faciat.

¶ Quarto queritur de illa diuiſione venialis in fenū lignum/et ſtipulam. ¶ Quinto dubitatur vbi et quomodo punietur ille qui cū originali/ et veniali decedit. ¶ Sexto dubitatur: an quis poteſt committere veniale: ne frater eius peccet mortaliter. ¶ Septimo: an de duobus malis minus eligendum eſt. ¶ Octauo: an aliqua culpa venialis in alio ſeculo dimittatur. ¶ Nono dubitatur: an volens peccare venialiter peccet mortaliter. ¶ Ad primum dicitur ꝙ peccatum dicitur vniuoce de mortali/et veniali. patet per diffinitionē quā cunq; peccati eſt actus difformis rationi recte: et licet pctm̄ mortale ſit grauius veniali: tamē nō plus participat rationem peccati ꝙ veniale: vt in ſimili patet: licet homo ſit perfectior entitatiue boue: tamen nō plus participat rationem animalis ꝙ bos: ſic eſt in propoſito. ¶ Ad ſecūdum: placet multis dicere ꝙ peccatum mortale non eſt prohibitum: ſed cohibitum: placet alijs dicere ꝙ non eſt contra legem dei: ſed preter legem dei. Iſtud eſt ſolum certare de nomine: et multiplicare ſine ſententia multa vocabula. ¶ Propterea vno vbo dicitur peccatum veniale eſt contra legem dei. Deus prohibet aliquid ſub pena peccati mortalis: et illius precepti labefactatio eſt peccatum mortale. aliquid prohibet ſub pena peccati venialis: et illius precepti trāſgreſſio eſt ſolū venialis ſicut in foro ciuili prohibetur homicidium ſub pena mortis. prohibetur furtum ſimplex prima vice ſub pena vberis: et tamen vtraq; iſtarum tranſgreſſionū in foro exteriori eſt prohibita: igitur. ¶ Ad tertium dicitur ꝙ non. Probatio: ſi primus actus mentiendi ioco ſe ſit peccatum veniale ſecundus ſimiliter pctm̄ veniale: et ita de quolibet alio actu habitum ſequente: et ſic ſola conſuetudo non facit de veniali mortale. ¶ Sed cōtra hoc arguitur. per illud qđ habetur vigeſima quinta diſtinctione vnum. §. alias ante me. ¶ Reſpondetur. ſola conſuetudo non facit illud: ſed frequenter conſuetudo eſt cauſa illius circunſtantiam mortalem inuoluens: faciens hominē ita ppenſum ad illum actum: ita ꝙ interdum ha et hoc propoſitum ꝙ non contineret ab illo actu prohibito quādo eſſet pctm̄ mortale: et ſic intelligit illud cōmune Auguſtini ꝙ nullum peccatum eſt adeo veniale quod non fiat mortale dum placet: vt patet vigeſima quinta diſtinctione vnum orarum. §. Criminis. ¶ Ad quartū quod tangit apoſtolus prime Corinthiorū tertio. Inquiens. Si quis autem ſuperedificat ſupra fundamentum hoc aurum/argentum/lapides precioſos/ligna/fenum/ſtipulam/vniuſcuiuſq; opus manifeſtum erit. Baſim hanc explicuit chriſtū: vbi gloſa Auguſtini hec Tria edificent cōtemptores ſeculi/qui ſua omnia pauperibus dant per ligna venialia maxima: per ſtipulaz minima: per fenū mediocria intelligātur. Q; venialia intelligat patet per litterā ſequentem: ipſe autem ſaluus erit: ſic tamen quaſi per ignem. ¶ Quinto dubitabatur de originali/et veniali. Beatus Thomas in prima ſecūde negat caſum poſſibilem de lege: et coloratur negatio caſus: licet ante annos rationis homo non baptiſatus ſit in peccato originali cum adoleſcit: et ratione vtitur tenetur ad ſuſceptionem ipſius ſacri baptiſmi quod ſi nō ceperit mortaliter peccat: et ſic ſi decedat in peccato actuali ī mortali decedere neceſſe eſt. ¶ Cōtra iſtud ſic argumentor: datur iuuenis cum primum ad annos diſcretionis venerit tempus induciarum. vt de qua lege eſſe voluerit conſyderet. ꝙ pro illo tunc non obligatur ad actus preceptorum affirmatiuorū Stat tamen talem contrauenire precepto negatiuo de furto veniali vel de aliq alio veniali cui conſ ſa dictet ꝙ properam agit: cum ponatur iam in vſu rationis. ergo tūc venialiter peccat. Primo pono ꝙ tunc occumbat vel qualitercunq; decedat. Iſte decedit in originali/ et veniali. ergo propoſitum. ¶ Propterea videtur rationabilius ꝙ caſus eſt de lege poſſibilis: ſed caſu admiſſo contra eum arguitur ſic (tenēdo ꝙ veniale temporanee punitur in alia vita) vel iſte quando deceſſit ibit ad infernum: et tunc ſuo peccato illic expiato puerorum limbum adibit: et ſic aliquis ab inferno liberabitur vc. punietur in purgatorio primo: et tunc ſequitur ꝙ aliquis punitus in purgatorio perpetuo punietur: quia pena damni. iſte punietur perpetuo in puerorum limbo poſt penam venialis perpeſſam. ¶ Reſpondetur locus nō ſolum facit ad penam: ſi anima beati Petri eſſet in igne inferni non puniretur: et aliqui ſpiritus in eodem igne magis aliqui vero minus puniuntur. Similiter demones in hoc mundo exiſtentes puniuntur. ¶ Secūdo dicitur ꝙ talis punietur primo in purgatorio pro veniali quod non coniungitur mortali: poſtea adibit limbum puerorum: et ſola pena damni punietur. ¶ Ad ſextam dubitationem dicitur ꝙ nō charitas incipit ab ipſo habente. homo citius tenetur veniale euitare in ſe ꝙ quodcunq; peccatum in alio. Nec ſtat dare caſum in quo quis faciens circa fratrē quod poteſt ad retrahēdum eum a peccato ꝙ peccare venialiter neceſſitabit. ¶ Sed contra hoc arguitur. Quis poteſt venialiter peccare anteq̄ occidatur: quod patet: ſi occidetur non amplius merebitur: et habet probabilitatem moralē: ꝙ bene viuit: et multum merebitur. ergo iſte conſulto ſuam vitam prolongando mentitur venialiter. Et confirmatur hec ratio per apoſtolū qui cupiebat eſſe anathema pro fratribus ſuis. ¶ Tertio ſic arguitur. Aliquis rationabiliter poteſt velle ſufferre penam peccato veniali debitā ad hoc qđ euitetur mortale ī fratre. ergo poteſt velle peccare venialiter: ſi poteſt velle ꝯñs. quare non poterit vel antecedens. ¶ Ad primum iſtorum nego antecedens ad Romanos tertio. Non ſunt facienda mala: vt inde eueniant bona: citius mille genera mortis perferre debet anteq̄ peccet: et deum offēdat. ¶ Ad ſecundum: apoſtolus cupiebat eſſe anathema pro fratribus ſuis. Romanorum. ix. Hoc intelligitur pro tempore in quo perſequebatur chriſtianos ex zelo legis iudaice Actuum octauo. ſic etiā poteſt exponi pro tempore poſt conuerſionem ſuam in quo predicabat fidem in quo optabat ſeparari a chriſto per dilationem ſue glorie: vt operam daret de Iudeis cōuertendis. ſecundum illud ad Philip. primo deſiderium habens diſſolui et eſſe cum chriſto: permanere autem in carne neceſſarium eſt propter vos. Et Romanorū nono. Optabam enim ego ipſe anathema eſſe a chriſto pro fratribus meis qui ſunt cognati mei. ſecundū carnem/qui ſunt iſraelite: vbi Gloſa interlinearis primā dat expoſitionem ſecundum carnem dicit eadem Glo. de tribu Beniamin de qua erat apoſtolus. ¶ Ad tertium concedo antecedens/et nego conſequentiā. Interdum homo licite vult conſequens: non autem antecedens: ſicut Carolus magnus voluit habere Rolandum: ſed non modum quo habebatur: et mater magiſtri ſententiarum volebat habere filium quando videbat eum reipublice chriſtiane apprime vtilē: et tamen non volebat antecedens ad hoc puta modum per quē producebatur: ſaltem rationabiliter volēdo ſicut loquimur: quēadmodū aliqs vult añs rōnabilr nolēdo ꝯñs vt ptʒ in hac ꝯña ſortes penitet. ergo ſortes peccauit.

¶ Ad ſeptimum diſtingo vel de duobus malis pene: ⁊ ſic pōt eſſe verum: vel de duobus malis culpe: et ſic negatur nullum malum eſt eligendum: ſed minus malū eſt minus fugiendum. Vel ſic de duobus malis culpe minus eſt eligendum capiendo abuſiue comparatiuum ſic ꝙ exponatur per ſuum oppoſituz. Nec ſtat dare caſum vnq̄ quod dictū eſt q̄n hō pōt euadere a pctō. ¶ Sed contra iſtud arguitur. 13. diſtinc. dicit Gratianus ca. Item. ꝙ aduerſus ius naturale nulla diſpenſatio admittitur: niſi forte duo mala ita vrgeant: vt alterum eorū neceſſe ſit eligi: et in ca. duo mala dicit: licet oīno cautiſſime ſint precauenda: tñ ſi periculi neceſſitas vnum ex his ꝑpetrare cōpulerit: ⁊ debemus ſoluere ꝙ minori nexu noſcitur obligari: et illud erat ordinatum in cōcilio Tolle. ¶ Ad primū dicit in primo capite duo ſunt min⁹ benedicta. Unum ꝙ circa ius naturale cadit diſpenſatio. Scdm ꝙ alterum illoꝝ malorum neceſſe ſit eligere: q2 ſic eſſet perplexitas ſm xritatem in lege diuina/quod eſt falſum. Non negamus ꝙ alqs poteſt eſſe perplexus ex ſuo delirio in lege diuina: vt ſi habeat ꝯſcientiam Judeus ꝙ Xp̄us erat occidendus. tunc peccaſſet chriſtū occidendo: et eū non occidendo peccaſſet cōtrauemendo ſuo falſo iudicio ſi homo faciat quod in ſe eſt ſemper ſufficientē aperturā inueniet: ne in pctm̄ incidat conſulendo ſapiētes non oberrabit ſicut Judei tenebant adherere teſtimonijs ꝓphetarū et patriarcharum ꝙ iam meſſias venerat ꝓmiſſus i lege. ¶ Sed cōtra hoc arguitur. Si homo haberet vnū panem paruum de quo poteſt releuare ſolum indigentiam vnius: tūc erit ꝑplexus in pctō cuicunq3 dederit. Si dcr patri habz motiuum in oppoſituz ꝙ debet diligere illud quod eſt aliquid ſui. modo filius eſt aliquid pr̄is: et nō econuerſo. 8. Ethicorum ſm Ariſtotelē. In oppoſitum habet motiuū. Magis filius a patre depēdet q̄ econuerſo: ſed magis eſt inclinatio rei ad illud a quo dependet q̄ ad illud a quo nō dependet. Item plura beneficia accepit a patre q̄ a filio. ergo talis vtrinq3 habet rationem: ꝙ quicq̄d facit peccabit omittendo. Non valet dicere ꝙ ꝯſulendi ſunt ſapientes in illo caſu: quia interea temporis vterq3 inedia extinguetur.

¶ Reſpondetur: ſi aliquid mali contingit hoc ex ſuo delirio ei euenit. ¶ Secundo dicitur ꝙ debet panē hūc porrigere patri filio relicto: licet naturalius filium diligat tanq̄ effectum eius q̄ patrem: et motiua ad patri ſuccurrendum ſunt maiora. Nec eſt de iure nature filio ſuccurrēdū in illo caſu. ¶ Tertio dicitur quando homo eſſet dubius: et parti ſaniori lubens condeſcenderet quicquid agit ex errore inuincibili omnis peccati expers euadit. potiſſimum homo ineruditus de quo loquor. ¶ Ad octauum reſpondetur. hic ſunt poſitiones oppoſite: vt Magiſter in vigeſima ꝑma diſtinctione dicit: ſed magis condeſcendo in illam partem ꝙ veniale poteſt remitti in alio ſeculo. ¶ Ad nonum dicit. ꝙ conſentiens in actum peccati venialis quem ſcit eſſe venialem ſolum venialiter peccat. ad quod propoſitum mortaliter peccaret: cum materia eſt prohibita ſub pena peccati venialis ſolum. et hoc conſtat iſti. ergo habetur ꝙ veniale volens facere ſcitum eſſe tale ſolum venialiter peccat: et iſtud palam eſt de eo cui placet ille actus qui eſt venialis. Diſplicet ei tamē ꝙ ille actus ſit venialis vellet illum actum non eſſe peccatū ſed hic eſt magis difficultas: volo peccatum veniale facere: quia actus voluntatis cadit ſupra cōnotatum termini: et hoc eſt loqui de illo: qui facit peccatum veniale cui placet illud peccatum eſſe veniale: nec videtur ꝙ iſte peccat mortaliter: adhuc ſtat q̄ ſi ſciret eſſe mortale non vellet illud facere: et ſcit illud eſſe prohibitum ſub pena peccati venialis. quare ergo peccabit mortaliter: licet placet ei ſub ea ratione qua eſt peccatum. Non debemus aliquid reputare peccatum: niſi vbi motiuum ſufficiens ad hoc habemus. ¶ Decimo adhuc dubitatur penes quid peccatorum magnitudo attenditur. ¶ Undecīo dubitatur. An omne peccatuz ſit contra vnum preceptum decalogi. ¶ Duodecimo dubitatur penes quid peccatorum diſtinctio ſumitur.

¶ Ad primum trita eſt diſtinctio ꝙ vnum peccatuz eſt maius alio extenſiue: quia circa plures extēditur vnū peccatum eſt maius alio occaſionaliter: ⁊ originaliter quia eſt origo plurium peccatorum: ſed de talibus mēbris non eſt nobis cure. loquimur ſolum de magnitudine intenſiua non ſolum capiendo intenſiue: ſicut ī materia de intentione/et remiſſione forme: ſed vnum peccatum eſt maius alio intenſiue: quia abominabilius et maiori diſformitati eſt innodatum: vel pluribus diſformitatibus eſt inuolutum. hoc eſt contrauenit pluribus legibus: non ob aliud fr̄ minor plus peccat comedendo carnes in paraſceue q̄ die iouis: eccleſia ꝓpter paſſionem chriſti in quadrageſima prohibuit eſuz carniū: ⁊ ſpālius illo die q̄ paſſus eſt. Etiā hoc eſt iure cautum quolibet die veneris anni. hoc habet etiaz ex ſua profeſſione: et ſi hoc adhuc ex voto haberet grandius eſſet peccatuz. Hoc ſuppoſito dicitur. Magnitudo peccati eſt conſyderanda ex parte obiecti: ita ꝙ iniuria cōtra obiectum nobilius eſt maius: ſicut contra Pythagoricos philoſophus oſtendit quinto Ethicoruz. non eſt tamen talis proportio actuuz inter ſe qualis eſt obiectorum: quia tunc quodlibet peccatū immediate cōmiſſum contra deum eſſet infinite malū: et infinite imputabilitatis. Q̄ȝ patet: quia deus infinite quamlibet creaturam excedit: non ſolum reſpiciendum eſt ad obiectum: ſed etiam ad iniuriaz ipſam. hoc eſt conſyderare oportet modum iniuriandi. quia niſi ſic quodlibz peccatuz contra precepta prime tabule eſſet maius q̄ quodcunq3 peccatum contra precepta ſecūde tabule. et per ꝯſequens periurium: immo tranſgreſſio ſabbati a quolibet ſi ſit mortalis erit maior q̄ homicidiū quod eſt falſum. et ꝯſequentia patet: quia homicidiū eſt immediate contra creaturam: et tranſgreſſio ſabbati immediate contra deum: ſed modus iniuriandi in homicidio per quod homo e medio tollitur ē maior q̄ diſplicentia commiſſa immediate contra deum: ſed ad imaginationem ſi quis poſſet tollere deum de medio vel ſi quis niteretur hoc (licet ſit impoſſibile) illud peccatuz eſſet maius q̄ homicidium: et non ſolum iſta conſyderanda ſunt: ſed intentio gradualis act⁹ circumſtantia temporis: quia peccatum continuatum per horam eſt maius q̄ peccatum continuatum per mediam horaz. Ingratitudo eſt menſuranda. plus peccat iniuriam faciens contra illum cui eſt multuz obnoxius: q̄ contra alium cui nō eſt deuinctus. Sic gratitudo eſt maxime extollenda. Quocirca veteres gratiarū templū ī medio ciuitatis ponebant: vt inquit philoſophus quinto Ethicorum. Ut accepti beneficij homines eſſent memores. Ingratitudo erit monſtruz indeteſtabile. Hoc peccatum Jude aggrauabat ī chriſtuz/qui non ſolum eum creabat: ſed ſpeciali familiaritate ad apoſtolat⁹ culmen vocabat. Conſyderanda eſt propinquitas ſanguinis: et ſic Nero matrem occidens plus peccat q̄ occidens fratrem conſiderandū eſt quo ſine id fiat: ⁊ quis eſt qui occidit: vt ſi monachus/ſacerdos/vel laicus.

Multe alie circunſtantie que vix ſub arte cadunt ĩ magnitudine peccati conſyderande ſunt. Sed aliqua iã de potiſſimis narrauim⁹. ¶ Ad vndecimũ dr̃ ꝙ nõ oẽ peccatum eſt contra vnum preceptum decalogi. patet de fractione ieiunij quatuor tẽporum vel alicuius ſancti: ſed hic diceres ꝙ hoc eſt contra iſtud preceptum de honore parentibus impẽdẽdo: ſcʒ parendo mr̃i eccl'ie. ¶ Secundo arguitur ad idẽ. Rapina nõ eſt ↄtra vnũ de illis preceptis. patʒ inductiue currendo ꝑ precepta Exo. 20. numerata. Sed dices rapina prohibeť in furto tanꝙ maius in minori. Contra. ſaltem habebitur ꝙ fornicatio ſimplex nullo iſtorum preceptorum eſt prohibita: q2 ſi ſic maxime per mechiam: ſed hoc non: mechia eſt adulterium. modo nõ oportet ꝙ ad prohibitionem maioris peccati prohibeatur minus: q2 non includitur in eo tanꝙ ↄñs in añte. Secus eſt de rapina que includitur in furto non ſolum: quia eſt pcũ maius ꝙ furtum: ſed q2 tanꝙ ↄñs in añte inuoluitur. hoc eſt lucide dicere. omnis ratio quare ꝓhibetur furtuʒ repeniť in rapina et aliqua alia. ¶ Tertio arguitur ad idem. Mendacium nõ prohibeť in vno iſtorum p̃ceptorũ: q2 ſi ſic maxime eſſet in periurio: ſed hoc nõ. Periuriũ eſt maius pcũ ꝙ mendaciũ crebro: vbi mendaciuʒ eſt veniale circa aliquã materiam. periuriũ circa eandeʒ eſt mortale. modo ad ꝓhibitionem maioris non prohibetur minus. ¶ Quarto arguitur. Peccans ↄtra ↄſciẽtiam peccat: et non opʒ ꝙ hoc ſit ↄtra aliquod p̃ceptũ decalogi: igitur: ↄñs tenet cum maiore: et minor patet: ſi conſcientia ſortis dictet ꝙ peccat ſi comedat illotis manibus comedendo ſine manuũ lautione peccat: et tñ non videtur contra quod preceptum decalogi peccat. igiť. ¶ Quito arguitur. poſito ꝙ aliquis habeat tale velle quo vult peccare contra vnum p̃ceptum decalogi vel peccare ſimpliciter. talis peccat et contra nullum preceptum decalogi/ quod ptʒ currendo inductiue per oĩa. Quare dico ꝙ non oĩs traſgreſſio mortalis vel venialis eſt contra vnum preceptũ decalogi: et per ↄñs homines ſe inaniter fatigant: oẽs peccatorũ tranſgreſſiones. contra vnũ preceptum decalogi reducere conantes. ¶ Sed contra iſtud arguitur ſequereť ꝙ deus in penthecoſte non ſufficienter tradiderit ſuo populo legem cum per illam non poterant omĩa pctã dignoſcere. hoc ↄñs eſt falſum. ergo et añs. ¶ Rñſio. ↄſequentia eſt nulla. Oĩa precepta decalogi ſunt moralia dempta ſanctificatione ſabbati quoad talẽ diem et per ↄñs ſine precepto impatiuo ſapiẽtes illa cognouiſſent: ſed enucleate pro ſapientibus et inſipientib⁹ illa precepta tradita ſunt. Cum ſecundo. Deus dedit populo decem precepta decalogi: et ſuccinte ad q̃ populus maxime obtuitum conuerteret. Multa alia p̃cepta iudicialia: et cerimonialia demptis p̃ceptis decalogi populo tradidit: et curam Moyſi: ⁊ ſenioribus Iſrael reliquit ⁊ multis alijs ſicut in lege gratie eccleſia paſtoribus poteſtatem reliquit condende legis ꝓ vtilitate populi. Nec ſequitur vlla inſufficientia ex parte legis diuine: quia quãlibet tranſgreſſionem per legem indicatiuam in cordibus noſtris ſcriptam: vel imperatiuaʒ per noſipſos vel alios cognoſcere poſſum⁹. ¶ Ad duodecimum dicitur ꝙ peccata diſtinguntur ꝑ ſua obiecta totalia: ſicut actus et habitus quorumcumꝗ viciorum.

¶ Diſtinctionis. xlij.
Queſtio ſeptima.

QUero an actus exterior addat maliciam ſuper actum interiorem. Super ꝓpoſita q̃ſtione due ſunt partes oppoſite q̃rum vna tenet partem affirmatiuam quam in q̃olibeto cõterraneus tenet: ſed q2 contra hãc partem ſunt rationes difficiles a ſuis ſequacibus non teneť ad ſuam mentem: ſed tortuoſe flectitur in partẽ oppoſitã per premiũ et demeritũ accidentale. ¶ Sed ↄtra poſitionem eius nulla demonſtratio occurrit. hoc eſt argumentum expugnans oppoſitum: multa tñ motiua ruunt glomeratim q̃ partẽ illã acriter oppugnant: ſed illis rationibus aliquas rñſiones dare niſi ſumus: vt patuit in. 17. diſtinc. primi. In partẽ negatiuam et cõmuneʒ q̃ nobis rationabilior apparuit aĩm flexímus. ¶ Sed quia circa illius queſtionis elucidationem illa parte late ſecundũ tpˢ oblatũ (prout potuim⁹) ſcripſimus dicta illa non refricabo: ſed q2 ibi vnũ diximus ꝙ habens actum exteriorem cũ interiori ſicut cõiter loquentes dicunt in hac pte: is pluribus pctis peccat extenſiue ꝙ actũ interiorẽ habens nobis occaſionem aliquid dicendi miniſtrauit cuʒ. 20. diſtictionẽ huius pertranſiuimus: apud Calchographos a quodã amicorũ oblatus eſt Dionyſius Ciſterſienſis/ qui illum moduʒ dicendi cõem tanꝙ falſum elidere laborat: cuius argumentatiões ſi concludãt modũ cui innixi ſum⁹ cũ alijs infirmant. ¶ Propterea duo in hac pte faciam. Unũ erit paucis ꝓbando illud q̃ð illic diximus. Scðm erit rationes huius viri detegere inſufficiẽtes. ¶ Primũ igitur a me ꝓbandũ eſt hoc ꝙ faciẽs actum interiorem et exteriorem eſt peior extenſiue: hoc eſt plurib⁹ pctis peccat ꝙ hñs actũ interiorem tñ. Probatur hec ↄcluſio. Actus iterior ẽ vnũ pctm̃: lʒ ipe currat ad cõplexe ſignificabile cũ Greg. nõ curo. et act⁹ exterior ẽ vnum pctm̃: q̃ñ impať ab actu interiori oĩno malo: cuius ꝓbatio ẽ efficax: nõ eſt act⁹ meritori⁹: nec actus indifferens: ⁊ eſt act⁹ hũan⁹. ğ eſt demeritori⁹. Hui⁹ ↄcluſionis ỽitatem ita notã in theologia exiſtimo ꝙ ad eam fulciendã plures rõnes nõ appono: et act⁹ exterior realiter diſtinguitur ab actu interiori. ğ ſunt duo act⁹ realiter diſtincti. ğ fundamentũ clarũ. Iam rñdebo ad rationes: nõ autem oẽs: q2 in aliq̃bus auctoritatib⁹ btĩ Aug. de mendacio ⁊ de actu interiore mentiẽdi cõtra Grego. inſiſtit: ſed mea non refert inter eos tantas cõponere lites: ſʒ ꝓ quãto motiua videť eſſe ↄ nos. Propterea ad illa rñdebim⁹. ¶ Prio ſic ỽtuaľr argumẽtatur. Si ſoꝛ. aliq̃d velit: et hic ſeq̃tur volitũ: ⁊ plato eq̃liter velit: ſʒ ĩpediť a volito vterq3 eſt eq̃ iniuſt⁹: ſed nõ ẽ imagiabile ꝙ ſoꝛ. hẽat duo actualia pctã: q̃n hẽat duas iniuſtitias. Si igiť habet vnã equalẽ toti iniuſtitie platonis: et aliã iniuſtitiã quã nõ hʒ Plato. Videť ꝙ ſortes ſit magi iniuſt⁹ ꝙ plato: et plurib⁹ q̃dib⁹ iniuſtitie iniuſt⁹: ğ eſt peior: et magis re⁹ apud deũ ſortes ꝙ plato. ꝓpter p̃ciſe opari exteri⁹ q̃ð eſt ↄ Aug. primo de libero arbitrio cap̃. tertio dicentẽ ꝙ nõ min⁹ reus eſt ꝙ in ipſo facto deprehenderetur. ⁊c. ¶ Reſpondetur admittendo caſum. Et quando dicit: non eſt imaginabile ꝙ ſortes habeat duo actualia peccata. hoc non eſt verum quando malicia vnius peccati dependet a malicia alterius. Neceſt opus amplius. ad hoc reſpondere: quia prolixe hoc deduximus loco preallegato. Et propterea ꝙ quia a multis crude videbatur tactum.

¶ Secundo argumentatur: quia ſi fundamentuʒ hoc ſit verum ſequitur ꝙ aliquis operando extra: et volẽdo operari pluribus pctis peccat: ſed nõ efficitur magis reus: ſequitur ꝙ quis infinitis pctis peccat: et tñ non erit magis reus quod eſt falſuʒ. Probo ꝯñam: qꝛ b/vult occidere c/⁊ b/mouere brachiũ nõ eſt b/velle occidere. Item b/velle euaginare gladium vſq; ad primã medietatem non eſt b/velle occidere c: et velle euagiare vſq; ad medietatẽ ſcd̃e medietatiſ. et iterum vſq; ad medietatem alterius medietatis: et ſic in infinitum ſecundum partes ꝓportionales. Uere nõ intelligo quãti ponderis eſt hoc argumentũ: ſi vult probare ꝙ quis peccet pctis infinitis equalibus non cõicantibus inequalibus: notum eſt apud oẽm intelligentẽ in phia et theologia ꝙ ita in quolibet pctõ cõtingit. Inſuper iſte non habet tot diſtinctas volitiones ſecundum numerum partiũ ꝓportionabilium enſis euaginati In fine dicit non ſunt diſtincta peccata: actus exterioꝛ ⁊ interioꝛ non ſtat in peccare: ⁊ in complexo ſignificabili. Nec Grego. ꝯtra quem digladiatur: ſed de iſtis actibus: ſʒ non eſt opus niſi facere et hoc argumentum logicale. Actus interioꝛ eſt: et ſimul tp̃e eſt actus exterioꝛ: et actus interioꝛ non eſt exterioꝛ. ergo actus exterioꝛ diſtiguitur ab actu interioꝛi. ꝯña tenet ab exponẽtibus ad exponibilẽ: et actus interioꝛ eſt pctm̃: et ſic eſt actꝰ exterioꝛ. Item ſi actus interioꝛ/et actus exterioꝛ ſũt vnũ peccatum: ẽ vnum hoc pctm̃ vel vnuʒ illud hoc peccatum poſita conſtãtia. ꝯñs eſt diſiunctiua: cuius q̃libet pars eſt falſa: ergo totũ ꝯñs eſt falſum. da vnã partem veram quocunq; demõſtrato actus interioꝛ/et actꝰ exterioꝛ ſunt vnũ hoc pctm̃. ẽ ſunt vnũ hoc ens: vel loco de termino vnum ponaẽ terminꝰ idem: ſi vna aĩa eſſʒ in duobus hoĩbus non eſſent idẽ aĩatum: ſed duo aĩata Nec valet dicere: ꝙ iſtud copulatũ ꝯfundit cõfuſe tm̃: quia vir iſte de talibꝰ eſterinis eſt Innocẽs: dicit tñ aliquid in eadem q̃ſtione de euentu ꝙ interdum euentus ab ope exterioꝛi imꝑatus et ꝯdiuiſus aggrauat culpã quod ꝓbat de illo qui credit ſagittando occidere feraʒ in ciuitate: et occidit hoĩem. talis grauius peccat q̃ꝙ ſi non occideret: quia dedit operaʒ rei illicite: ſed ſubſtractio euentus cõdiuiſi ab opere exterius imperato non alleuiat culpã dicit. Patet de eo q̃ vult ꝑcutere pr̃em et percutit ſtatuam credẽs ſe ꝑcutere patreʒ: talis nõ minus reus habetur apud deũ: licet nõ tm̃ puniaẽ in p̃ſenti foro: ſcd̃m leges humanas. ¶ Prioꝛ pars huius dicti eſt ꝯtra illa q̃ diximus in illa q̃ſtione: ſed qꝛ ſoluʒ dicit et nõ probat nõ r̃ndemus illi: noſtre ꝓbationes illius partis alibi patẽt. Uideat queſo etiã ſi i ſe acies oppoſitas in duobꝰ dictis ꝓximis moliaẽ. Si credẽs occidere ferã/et volens illã occidere plus peccat occidendo hoĩem: qꝛ dedit operaʒ rei illicite. ẽ eodẽmodo debet eſſe alleuiatio percutiendo petram/et non percutiendo patrem. dato ꝙ credit percutere patrem: an ſibi repugnauerit non curo. poteſt eſſe aliquis exitus fortaſſis de illo. ¶ Secundum dictum eſt verum: et p̃muʒ rationabile: ſed duo proiiciant duos lapides per feneſtram in vicũ: alter occidit: alter vero non ceteris omnibus paribus. hoc dempto equaliter peccant cuʒ vterq; dedit operam rei illicite. Alioquin ip̃e deſtruit concluſionem principalẽ de actu interioꝛi ⁊ exterioꝛi.

¶ Diſtinctionis. xlij.
Capitulum. viij.

PReterea ſciendum eſt ſeptem eſſe vitia capitalia vel principalia: vt Gregorius ſuper Exod. ait. ſcʒ inanem gloriam. iraʒ inuidiam. acidiam. vel triſtitiam. auariciaʒ. gaſtrimargiam et luxuriam. Que (vt ait Joannes chriſoſtomus) ſignificata ſunt in ſeptem populis qui terraʒ promiſſionis Iſraeli promiſſam tenebant. De his quaſi ſeptem fontibus cuncte animarum morti fere coꝛruptele emanant. Et dicũtur hec capitalia: quia ex eis oꝛiuntur omnia mala. Nullum enim malum eſt quod nõ etiã ab aliquo hoꝛum oꝛiginem trahat.

¶ Diſtinctionis. xlij.
Queſtio. viij. De Gula.

IN huius diſtinctiõis capite octauo magiſter diuiſioneʒ ſeptenariam peccatoꝛum moꝛtalium tangit: gratia cuius pauca de eis impreſentiarum tangere ſatagemus: inter libellum et Epitoma mediuʒ tenentes non nũq; exempla q̃ noſtre materie conducunt in medium afferemꝰ quia illa ad virtutes incendũt: et a viciis retrahũt auditoꝛem. a gula q̃ eſt nobis magis innata incipientes. Et queritur: an om̃is gula ſit moꝛtifera: et maxime exprobranda. in primis rationem nominis explicabimꝰ Secũdo concluſiue ad queſtionis titulum cum quibuſdam obiectionibus. contra eaſdem reſpondebimus.
¶ Gula poteſt diffiniri per habitum: vel per actũ eiꝰ: quia vterq; eſt gula: ſed facilioꝛ intelligentia habitus per actum cognoſcitur q̃ꝙ contra de actu loquendũ eſt. Gula ergo eſt volitio qua quis cibum vult capere: vel potum plus q̃ ratio poſtulet. Opponitur duabꝰ ſpeciebus temperantie cardinalis. Temperantia ſecundum Ariſtotelem tertio Ethicoꝝ. que in ſenſu tactus et guſtus conſiſtit. hoc eſt habitus eius eſt inſultuuʒ i his duobus ſenſibus inſurgentium cohibitiuus circa venerea habet caſtitatem: circa potum ſobrietateʒ cuius extremum in ſuꝑhabundãdo eſt ebrietas moꝛalis circa cibum habet temperantiam regularem abſtinẽtiam: et ieiunium. Inſenſibilitas eſt extremum in deficiendo: circa temperantiam cardinalem virtutem gula ebrietatem tanq̃ ſpeciem eius icludit: cuius extremum oppoſitum eſt inſenſibilitas in cibo/et potu. Latitudo temperantie in his tribus conſiſtit: ſcilʒ ꝙ non capiatur plus cibi vel potꝰ q̃ corpori ſufficiat. Uel ſic et melius non capiatur cibi vel potus exuberanẽ i coꝛpoꝛis vel anime iacturam: ſed tantuʒ capiatur q̃tum coꝛpoꝛis incolumitati ſufficiat. cum hoc habendo oculum ad animã: quia dato ꝙ coꝛpꝰ maneat incolume: ⁊ petulãter laſciuiat ꝯtra ſpm̃ nõ eſt latitudo tẽꝑantie.

¶ Ulterius oportet ꝙ cancellos diuitiarum eius homo non ſupergrediatur: et hoc in fine .xi. capitis tāgit philoſophus inquiens. Uir autem temperās in his mediocriter ſeſe habet: nec enim iis gaudet quibus intemperans maxime delectatur: ſed potiꝰ moleſte fert: nec iis omnino quibus delectari non decet: nec vehemēter illis rebus huiuſcemodi delectatur: neq; ſi abſint dolet neq; cupit, niſi mediocriter ſemper: nec magis ꝙ oportet: nec quando non oportet vlla res omnino talis ipſum delectat. Mediocriter autē et vt oportet eas res appetit que voluptate quidem afficiunt ad ſanitatem autem et bonam corporis habitudinem cōferunt: et reſ ceteras voluptatis effectrices identidē ſi nec impedimento ſint dictis habitibus corporis: nec honeſtatis cōcellos: nec facultatum metas egrediantur. ¶ Ex his dictis ariſtotelis inferā aliqua correlaria. Primum non eſt eadē latitudo temperantie Miloni et Platoni. patet: cum prior bouē poterat comedere ī die cibus Platoni ſufficiens Miloni non ſuffeciſſet: et ſic nō manſiſſet bona habitudo corporis et anime. Secundo ſequitur diues lautioribus cibis vtendo ꝙ pauper manet in latitudine temperantie vbi pauper eā egreditur ſaltē ſi de proprijs emat. Tertio ſequitur. Nobilis et diues poteſt ſplendidioribus cibis vti ꝙ diues ignobilis. Quarto ſequitur. Infirmus poteſt multa plura exponere in cibo ꝙ ipſe poteſt in ſanitate: Probatio recta ratio dictat ꝙ debet corpori ſuccurrere caducis bonis fortune neglectis: et ſi negligeret deliqueret. Quinto ſequitur Ubi corpus bene paſtum et ſanum bellum ciuile in toto homine mouet et effrene ad illecebram tendit: ipſum ē redigēdū in ſeruitute dato ꝙ hō ī īfirmitatē corpis labit. Probat p verba Ariſtotelis allegata quia alioquī cācellos honeſtatis tranſgredietur. Ulterius ſequitur Si quis carnibus humanis more Scytharū veſcatur latitudinem temperantie egreditur: patet per verbum illud cancellos honeſtatis. Ultimo ſequitur. Tēperantia violat in pdicamēto qlitatis quātitatis et in pdicamento quando hoc eſt nimis delicate: nimis in quantitate vel extra tempus comedendo: cognita latitudine medij extremorum latitudines cognite euadunt: quia oppoſitorum eadem eſt diſciplina. Iſtis notatis pono concluſiones. ¶ Prima. Non omnis gula eſt peccatū mortale: immo aliqua eſt venialis. Probatur. Aliqs eſt paruus exceſſus extra latitudinē temperantie: ergo talis non eſt peccatum mortale: conſequentia tenet quia illic non eſt notabilis iactura corporis vel anime Cōfirmatur hec ratio. Si aliquid obſtaret maxime eſſ; quia gula inter peccata mortalia reputatur: ſed hoc nō obſtat: furtum prohibetur vno precepto decalogi tamē aliquod furtum eſt veniale: quod patet ſic de ablatione boni non notabilis. ¶ Et iterum hoc confirmatur Omnis actus deliberatus qui nō eſt caſtitas. circa venerea et luxuriam: ſed aliqua talis eſt venialis: vt patet de aliquo luxu inter virum et vxorem eius: et hoc ipſum patuit in quarto. ¶ Secunda concluſio. Sanctis et perfectis viris qui iam temperantiam virtutem ſecundū temperantie gradum attigerunt neceſſitas non eſt regula ſic ſcilicet ꝙ eā ſupergrediens peccet ¶ Pro iſtiꝰ concluſionis intelligentia ſupponimus ꝙ neceſſitas bifariam accipitur. Uno modo ſecundum ꝙ neceſſariū dicitur ſine quo res non poteſt eſſe aut conſiſtere: quomodo cibus dicitur neceſſarius ei qui eſt in extrema neceſſitate poſitus: et de hac neceſſitate non loquor. Secundo modo capitur neceſſitas ſecundum ꝙ dicitur neceſſarium illud ſine quo res non poteſt conueniēter eſſe: volo dicere ꝙ regula intemperantie non eſt menſuranda ſecundum hanc neceſſitatem: ſic ſcilicet ꝙ omnis ille peccet per intemperantiam qui cibo vtitur aut potu pro tēpore, p q̄ nō eſt hac neceſſitate neceſſariꝰ Probatur hec concluſio quelibet latitudo medij in quacunq; virtute etiam reſpectu cuiuſlibet eſt diuiſibilis: ergo quicunq; manet in quacunq; parte illius latitudinis manet in medio: ergo ſic manendo non peccat: ſed manendo in inferiori parte illius medij homo capit illud quod ſue ſuſtentationi ſufficit: ergo capiēdo aliquid in partibus ſuperioribus medij capit aliquid vltra ſine quo homo bene poterat eſſe alitus: ergo et cetera. ¶ Tertia concluſio. Aliqua gula eſt peccatum mortale. Probatur Omnis actus quo aſſumitur aliquid quod eſt in notabilē iacturā corporis et anime eſt peccatum mortale: aliqua gula eſt huiuſmodi. ergo aliqua gula eſt peccatum mortale: probatio minoris multas īfirmitates per gulā homo incurrit vt nephreſim morbum: arterialem et cetera id genus ſecundū prouerbium cōe plures occidit gula ꝙ gladius. calor naturalis a multitudine ciborum extinguitur: et humores putridi in membris generantur: hinc Hippocra. ſecūda pticula Apho. Aphoriſmo. xliij. Craſſi valde ſecundum naturā citiꝰ moriuntur magis gracilibꝰ: hoc iterum patet per ebrietatē que eſt ī gula que ingenium obtundit memoriam diſſipat: neruos infringit et totum corpus denique lacerat. ¶ Et iſtud patet per abbatem abdomie plenum ꝙ appetitum omnem amiſerat. Propterea montem peſſulanū pro remedio habendo adiuit: cui obuiam factus quidam nobilis itinere opum indigus myſterio cognito dominum abbatem in imo carcere incluſit egre et panem et aquam ad ſatietatē mediam ſubminiſtrans: ita in breui tēporis curriculo fecit vt pater abbas falſa ſancti bernardi vſus eſt: etiam poſt aſſumptum cibum eius la voce clamitans ſi medie ſue nobilis non ſuccurreret dira fame vitam in mortem cōmutaret: certe multo melius curabatur noſter abbas in portione egentis nobilis ꝙ curatus fuiſſet in lauta menſa in monte peſſulano inter phyſicos ¶ Secundo arguitur ad idem. Omne illud peccatum quod eſt multorum peccatorum origo eſt peccatum mortale: ſed gula eſt huiuſmodi: igitur: cōſequētia claret cū maiore: pbatur minor: incētiuū de per ſe luxui ſubminiſtrat ſecundum illud comici. Sine cerere et baccho friget venus et Prouerbio. xx. Luxurioſa res eſt vinum. et. xxxi. eiuſdem Noli regibus dare vinū Propterea eccleſiaſtes. ij. Cogitaui abſtrahere a vino carnem meam. Et eccleſiaſtici nono. Uinum et mulieres apoſtatare faciunt ſapientes: et iſtud potiſſimum ī iuuene vel ad illecebrā inclinato ſecundū illū Hier. Nō ethnei mōtes non vulcani ignes ita eſtuant ſicut iuueniles medulle vino et dapibus inflammate: ex exceſſiuo vino homicidia adulteria rerum publicarum proditiones et teterrima monſtra prodeunt Pater p alexādrū macedonē qui temulentia chariſſimos quoſcunq; ad interitum durit. Holofernes vino madidus occubuit. filius Thomeris cū toto exercitu ſcytharū a Syro perēptus eſt. Benedabret Syre temulētus per pueros principū prouinciarū interijt. Diues epulo quotidie epulabatur ſplendide et ſepultus eſt in inferno. Luce. xvi. Sedit populus comedere et bibere et ſurrexerunt ludere. Exodi. xxxij. hoc idem patet de mure macro qui p anguſtam rimam doliūm ingrediens ad triticum impīguatus abire nequibat. Sardanapalum ad veſtes muliebres capeſſendas et ad nēdum inter ſcorta impulit: et celebrare aſſyriorum imperiū ī coſuffocauit et quod

amplius eſt tanta nota infamie illitus euaſit quaꝫ nul
la vetuſtas abolere pōt. ¶ Quarta cōcluſio. Licet gu
la non ſit grauiſſimuꝫ peccatum: tamen hoīē maxime
deijcit a ſtatu hominis. Prior pars huius concluſiōis
patet de īuidia/odio/blaſphemia/idolatria/que gulā
malicia exuperant. Secunda pars patet. Illud pecca
tum quod facit nos maxime coincidere cū peccatorib⁹
eſt maxime infame: ſed ſic eſt de intemperantia ſecun-
dum Ariſtotelē. iij. ethicoꝝ. Inſ up illō peccatuꝫ quod
more pice reddit diaculos maxime ē exprobrabile: ſed
ſic eſt de gula ebrietate potiſſimum in ſanguineis qui il
la tempeſtate cantāt: ridēt: et ſine lege loquūtur. Cole
rici temulenti iraſcuntur. rixas ⁊ ꝓlia mouēt: Flegma
tici efficiūtur hebetes pigri: ⁊ ſomnolenti iſtar porcoꝝ
Melancolici fiunt triſtes et deſolati plorantes peccata
ſua: tunc de religione veſperi computant: ſed ī craſtina
luce nihil ſoliditatis permanet: ⁊ Tullius de ſenectu-
te Nulla peſtis capitalior ꝙ voluptas: et ſecūdo. ethi
corum dicit philophus fugiendū eſſe a voluptate ſicut
ſenes troianorum fugerūt ab helena. Et Cato. Indul
gere gule noli. Anteꝙ fedas labes ex hoc ſcelere emer
gentes numerare poſſem me deficeret dies. Contra ꝓ-
mam concluſionem arguitur ſic per rationes Martini
quibus probat vel probare elaborat ꝙ non omnis diſ-
ceſſus a medio eſt peccatum ad hoc ariſtotelem intro-
ducit ſecūdo ethicorum. Sed hoc in quarto ſufficiēter
reꝓbaui: nec vllū verbū inueniet. Ari. ꝓſe in ſcđo ethi.
Ari. ī ſcđo Et alibi expreſſe in oppoſitum monſtraui ſed
dicta repetere nolo. Propterea aliter arguitur. ſtat
ꝙ vir comedat plus ꝙ parſit: et tamen non peccat: pa-
tet: qꝛ ipſo comedēte appetitus eſt apertus: vt expe-
rimur. Preterea gula eſt peccatum mortale. ibi eſt ꝑ
dicatio gñris de ſpecie ꝗ oīs gula ē pctm̄ mortale qꝛ ge
n⁹ ꝑdicat vniuerſaliter de ſua ſpē. Rñdet. ſicut ſuperi⁹
diximus: latitudo temperantie diuiſibilis quando ho
mo comedit tantum quantum ei ſufficit: poteſt vlteri-
us comedere: manendo in ſua latitudine nec peccat ſed
quando excedit per ignorantiā inuincibileꝫ adhuc nō
peccat: ſed an debeat dici temperantia vel intemperan
tia in parte eſſet contendere de termino. ¶ Si dicam⁹
ꝙ eſt intemperantia: et gula non omnis gula erit pecca
tum Quod non videtur admittendū/quo circa dicitur
ꝙ eſt temperantia et cum omnibus que de temperātie
latitudine diximus addatur: vel inuincibiliter cre-
ditur eē latitudo temperantie tēpore quo homo come
dit quādo venit primo in diſcretione vix poteſt cogno-
ſcere. quantū ei ſufficit: Et ratio eſt: qꝛ adhuc cibus nō
confortat membra: ſed per horam poſt cōeſtionem hoc
cognoſcit: quia tunc cib⁹ habet ſuaꝫ actionem: quia in
magno tp̄e cib⁹ facit quod nō poteſt in breui: et hoc ex
perimur in nobis. Similiter videat cum quibus cibis:
et in quanta quantitate bene ſe hꝫ: et in qua quātitate
male ſe hꝫ vel cum quibus cibis: ⁊ ſecūdū hoc habet re
gulam a qua ſi deuiat nō erit ex ignorantia inuincibilis
qꝛ futura rōcinando per preterita menſurat hō p⁹ pa-
ſtillos: vel poſt ſplendidam cenā de nocte non dormit:
ſed terribilia patitur ſomnia: vel incubo laborat ī die
ſequente poteſt cōiecturare vñ illud ortum habuit qꝛ
in mediocri cena: vel in carthuſienſiuꝫ cena homo nūꝗ
ꝗ incubum patietur potiſſimum ſi ī alterutro laterum
dormiat. Nūc introducā argumēta Martini: quib⁹ ni
titur contradictoriaꝫ/ quam falſam reputo / probare.
Arguit ſic. Sancti et perfecti pro regula habēt que a
lii non habent niſi pro cōſilio: ſed neceſſitas reſpectu ī
perfectorum eſt in conſilio ergo reſpectu perfectorum
videtur eſſe ī regula. Secūdo ſic arguit ꝗto quis ma
gis proficit in aliqua virtute tanto magis nititur ac-
cedere ad verum: et indiuiſibile medium et apud eū di
minuitur latitudo medii colorat hoc non illepide in ſa
gittantibus ꝗto enim quis magis exercitat⁹ eſt: et ꝑ-
fect⁹ vituperatur ſi regulariter nō proximus accedat
ad medium ſigni ꝙ minus exercitatus et perfectus: ſꝫ
vir perfectus in vſu delectabilium in eis eſt multuꝫ ex
ercitatus. ergo cōtinue debet magis: ac magis accede-
re ad verum: et indiuiſibile medium: et per conſequēs
medium apud euꝫ debet eſſe ſtrictius: ⁊ minoris latitu
dinis ꝙ apud imperfectum: et inexercitatum. Ad pri-
mum licet ſua maior ſit vera non concludit propoſitū.
quia adhuc ſua latitudo ē diuiſibilis Ponatur. gratia
exempli paruus pā[n]is ſub cinericius ad quantitatē pu
gni: ꝙ ille ſufficit in meridie cū ceteris eſculentis. Po
natur. ꝙ ſit inſenſibilitas ſub vna medietate: illius
panis: ſed reliqua pars cum illa medietate includitur
in latitudine medii: et per conſeqñs cuꝫ trib⁹ q̄rtis illi
us panis bene ſe habebit quo ad corpus et animam et
tamen ſi apponat aliam quartam non male agit: ſꝫ ma
net in latitudine medii Ponam⁹ omnia iſta fieri ſcien
ter. ¶ Secundo non probat maiorem quod eſt aliis ꝺ
cōcilio eſt eis de ꝑcepto: ſuppoſito ꝙ tm̄pñt comedeᵭ
ſed ſācti patres latitudinem medij diminuunt: et diu-
turnitate tp̄is illa anguſta latitudine vtuntur. ꝙ ſi pl⁹
comederent non bene ſe haberent: et ſic non eſt eis me
diuꝫ in illo exceſſu: ſed extremuꝫ quidem Heremita vt
ītellexi prope parrhiſiū ſuam anguſtam latitudinē re
linquens male ſe habuit in corpore ſed ex iſto mem-
bro non colligitur propoſituꝫ: quia etiam hinc latitu-
do medij eſt diuiſibilis et ſemper habetur noſtra cōclu
ſio Sꝫ dicis vir perfectus diminuit latitudinem ſui me
dij: et illa latitudo eſt finita. ergo tādem diminuitur ad
non gradum latitudinis: ⁊ ſic viuit nihil comedendo.
Reſpōdetur non ſemper diminuit: ſed vſ ad aliquod
certum tempus ſue vite: et tunc oportet ob debilitateꝫ
virium naturalium vt vires refocillantur. Iterum au
geri mediū Ioannes baptiſta (cui ꝑbuit hyrtū tegmē
camelus Cui latex hauſtum ſociata paſtum Mella lo
cuſtis) in iuuentute ſine dei numine ſpetiali non pote
rat ſic viuere. in frigida ſenecta. ſi herodes in nepha-
rio conuiuio ei vitā reliquiſſet. Propterea aliqui in iu
uentute a vino abſtinent qui in ſenectute prudenter il-
lo vtuntur. ſic vixerunt daniel ananias et miſael et aza
rias. Daniel prio. Et tamen ipſe daniel. propter curas
quas habuit et perfectam etatem in adulta etate vi-
no et carne vtebatur. quod coniicitur per locum a con
trario ſenſu: qui eſt ſatis efficax in propoſito Dani. deci
mo. Ubi propheta dicit in diebus illis ego daniel luge
bam trium hebdomadarum diebus panem deſiderabi
lem non comedi: et caro/et vinum non introierunt ī os
meum. ad nullum propoſitum hoc dixiſſet: ſi vino et
carne tunc vſus non fuiſſet. ¶ Ad ſecundum argumē
tū. quo dicit quāto quis magis proficit ī aliqua virtu-
te tanto magis nititur accedere ad verum. et indiuiſi-
bile medium ſi ītelligat de medio mathematico ſui me
dij moralis hoc non eſt verū. Immo ſtat ꝙ deſcendat
ſub illo: et citra pūctum quod terminabat ſuum mediū
ī deficiēdo tp̄e ꝗ vſ⁹ ē tēperātia rſari ⁊ fabricat et nouū
mediū: ſed ñ ſine ſtatu vt diximus in priori argumēto.
ſed iſto dato ſēp latitudo medii erit ei diuiſibilis Scđo
non apparet ꝙ peccat propter quancū perfectioneꝫ
immo non peccat de facto dummodo manet in latitu-
dine antiqua: ſi nō cedat ei ī iacturā corporis vel anime

iſti eſt de concilio ſtare in anguſta latitudine. Exemplū de ſagittario non eſt ad propoſitum. non peccat ſiue ꝓpinque ſiue remote ad ſignū dirigat ſagittam. ſed aſſiſtentes dicerent ꝙ non bene agit. ¶ Secundo ſagittarius apponit vires vt non propinquiſſime ſagittam dirigat. modo iſte non eſſet laudandus ſi non poſſet viuere in minori latitudine ꝙ̄ imperfectus: et tamē cōſtat ꝙ ſic: ſed non eſt imponendum in iugum de precepto ꝑfectis ꝙ ſolum eſt de conſilio. Tertio arguit auctoritate. Bernardi dicentis: ꝙ in via morum nō progredi retrocedere eſt. ergo vir ſāctus qui prius cum imperfectus eſſet habuit medium temperantie multe latitudinis: ſi non cōtinue magis accedat ad mediū illi⁹ medij: et faciat reſpectu ſui medium illud latitudinis minoris: ſi non procedit nec progreditur in via morum ergo retrocedit: et peccat. ¶ Ad tertium dicitur: illa auctoritas ad mentem arguentis accepta concluderet: ꝙ continuo diminuenda eſt latitudo temperantie in viro perfecto ad non quantum vſq;. et naturaliter viuet in aere ſine cibo et potu: quod liquet eſſe falſum. Alio modo: illa auctoritas poteſt intelligi: ꝙ homo ſemper tenetur progredi in via morum: et hoc non oportet. Patet in dormiente. ibi non eſt maior ſermo de perfecto ꝙ̄ imperfecto auctoritas intelligitur ſi homo nō ꝓgrediatꝰ quādo tenetur peccat. Contra tertiā cōcluſionē arguitur ſic Math. quītodecimo. Quod intrat in os nō coinquinat hoīem ergo aſſumptio cibi et potus non coinquinat hominem. Et apoſtol⁹. Regnum dei non eſt cibus et potus. Ceterū. Aug. x. confeſſionū quis eſt dñe qui aliquātulū extra metas neceſſitatis cibū nō ſumit: ¶ Ad primū dicitꝰ licet aſſūptio cibi per ſuā naturam non coinquinat hominē: qꝛ cibus poteſt bene ſumi: tamen inordinatus appetit⁹ ſumendi eſt peccatū. Et ſic de alia auctoritate dicatꝰ. Auctoritas auguſtini eſt pro hoc quod in ſecūda cōcluſione dixi. Etiam homo capit plus ꝙ̄ parſit per ignorātiā inuincibilē. ¶ Cōtra priorem partē quarte cōcluſionis arguitur ſic. Ex gula ſequitur luxus ſciſma in Republica poſt fecundos calices homines ſunt audaciores ⁊ audacter loquūtur: vt patꝫ Judicū nono ꝯtra abimelech. tūc temeraria vota ſuper pauonē milites effundere ſolēt et ſic de alijs peccatis magnis que ex gula ſequūtur. Sed cauſa in quolibet genere ē potior cauſato. Inſuper gula ē mai⁹ peccatum ꝙ̄ homicidiū homicidiū eſt vnū de maximis peccatis ſaltē ꝯtra proximū ꝙ ſit maius homicidio patet ſic qꝛ homo tenetꝰ plus ſe diligere ꝙ̄ proximū ergo cum ſe occidit per gulā in hoc maxime peccat. ¶ Ad primū dicitur ꝙ iſta alia peccata ſunt contra gulā de per accidens licet Cato dicat. Cōuiuia raro tamē antiqui poſt opipera cōuiuia nē peccant iſtis petis ſed qui nouit ſe propenſū ad vlteriora delicta perpetrāda poſt gulam talis multū peccat quia occaſionē efficacē dat alijs delictis. Propterea gula in nullo qui habet carnē domitam nō eſt tante imputabilitatis ſicut in illo qui carnē effrenē habet et maius peccatū eſt gula in colerico vel ſanguineo ꝙ̄ in flegmatico vel melācolico ſicut de corꝛtemulentia ſuperius diximus. ¶ Ad ſecundū argumētum nego ꝙ gula ſit maius peccatum ꝙ̄ homicidiū: crapulam incurrēs nō intēdit occidere ſe. Nemo vnꝙ̄ carnem ſuam odio habuit ſed intēdit ſe laute reficere preter intentionē eius eſt. ergo ꝙ occidatur etiā gula non protin⁹ tollit verū de medio illud. Quintiliani in declamationibus ſcelera. nūꝙ̄ defuit excuſatio potiſſimū in gula habet veritatē propter ſenſualitatē ad cibū ⁊ potū maxime inclinatā et rationē que creberrime illicō

deſcendit. Contra poſteriorē partem. Ex illo ſequitur cū his que diximus ꝙ homo nūꝙ̄ deberet bibere vinū cum ex eo tot mala ſequātur: cuius oppoſitū eſt in praxi quicquid ſit de theorica. Et cōfirmatur iſtud ſi abominabiles mahometadi hoc faciunt ꝙ̄to fortius deberēt xp̄iani veram legem dei habētes hoc facere: ⁊ iſtud potiſſimum de eccleſiaſticis qui ſunt in ſorte domini: qꝛ dixit domin⁹ ad Aaron leui. x. vinū ⁊ omne quo poteſ inebriari: nō bibis tu: et filij tui quando intrabis tabernaculū. Et numeri ſexto quicūq; votū fecerit domino a vino: ⁊ omniū quod inebriare poteſt abſtineat. ¶ Ad primū nego ſequelam vinū vt dicit yſaac de dietis li. iij. bonum nutrimentū dat corpori ſanitatem reddit et cuſtodit. Nec vllus cib⁹ nec pot⁹ inuenitur adeo caloris naturalis cōfortatiuus turbidū ſanguinem clarificat: epatis opilationem aufert: tenebroſā fumoſitatem triſtitie generatiua a corde expellit. totiuſq; corporis mēbra coroborat: et hoc ſi moderate ſumatur: qꝛ vulgo dici ſolet. Vinū moderate ſūptū acuit ingeniū. Propterea antiqui aſſimilarūt vinū tyriace que in magna quantitate nocet in mediocri quātitate cōducit: merorem a meſtis expellit. ꝓuer. xxxij. in eruditiōe qua mr̄ lamuelis regis erudiuit eū dicebat date ſiceram merentibus ⁊ vinū his qui amaro ſūt animo ſecundū illud Horatianum. Solicitis animis curā excutit. In ſignū cuiꝰ dānati ad mortē vt equanimiter mortē perferāt vt parrhiſij videm⁹ datꝰ ſolū. Ei⁹ exceſſ⁹ eſt prohibitus. Ad illud quod tangitur de pſeudo propheta mahometo dicitꝰ ꝙ vinum non vetuit tēperantie gratia cum apud omnes ſapientes vt in lege veteri ⁊ noua: et gentiles philoſophos admittatꝰ eius vſus moderatus. Ipſe autē admiſit aliquos actus intemperātie igne dignos innominādos et licita interdixit. Sed qꝛ morbū epilenticū paſſus eſt qui per vinū augetur. vinum ſuis omnibus ꝓhibuit vt ſuū morbū tegeret more Semiramidis babyloniorum matrimonia admittentis in primo gradu conſāguinitatis: ⁊ linea collaterali vt palliaret de inceſtu filij innominādum ſcel⁹. Nec difficile erat his quibus fictam legem dedit hoc ſuſcipere ꝓpter exceſſiuum calorem patrij mecha in arabia felici illius mōſtri altrix eſt lōge vltra tropicū cancri. Ita meridionalis ſicut meroe. Ad illud aliud leuitici. x. dicitꝰ ꝙ neq; ſacerdotes cum celebraturi ſūt in lege gratie bibunt vinū: etiam illud eſt cerimoniale. Tertia auctoritas loquitur de vino poſt votū. Jam arguitur ꝙ vinū eſt ſumendū eſto ꝙ ꝓpter fumoſitatem cerebrū ledat: qꝛ vinum iuuat ſtomachum ad digerendū vt medici experiētia teſtante omēs proclamāt. Et apoſtolus ad Thimo. Modico vino ꝓpter ſtomachum vtere: ⁊ hoc hieronymus paulā ſuadebat ergo eſto ꝙ caput noceat pro cōfortatione ſtomachi capiendum eſt vinū etiam bonū non aqua dilutū. Inſuper theologi diligunt bonū vinū vt dicunt quod patet per epitheton boni vini dicimus hoc eſt vinū theologale. ergo forte vinū eſt aſſumendū licet cerebrum partim ledat. Alterius dediti litteris quicq̄d alijs predicēt citius laborāt podagra: ⁊ in ceteris morbis ꝙ̄ bibuli. ergo iſte morb⁹ nō prouenit ab exceſſiuo vino. Ceterū auicēna in canticis: ⁊ raſis in almanſoris dicant expedire ſemel in menſe ebrietatem incurrere ad malos expellendos humores. Amplius ſecundū ariſtotelē tertia particula problematū braſſica fedat crapulam et temulentiā: impedit. ergo medulla huius herbe vel ſucco eiꝰ viens poteſt quātūlibet bibere irreprehēſibiliter. ¶ Ad primum oportet hominem conſiderare vtilitatem re focillationis ſtomachi: ⁊ iacturā cerebri per fumoſita

tem et condeſcendere parti illi que totum hominē ma
gis relinquit diſpoſitum: et vitā non abbreuiat poteſt
eſſe ita pra diſcraſio cerebri: et vtilitatis in ſtomacho
q̄ non eſt opus vino diluto aqua: aſſuetus vinū bibere.
moderate nullā perturbationem capitis incurrit: ſed
vbi illud contingeret conducit habere vitā breuiorē: et
honeſtam q̄ lōgeuam: ⁊ obſcenam. Mater achillis (vt
fingitur) citius a diis ſi luū habere voluit breuis vite: ⁊
celebris fame q̄ longe vite cū ignominia vel ſine fama
Propterea apoſtolus temperamentū adiecit inquiēs
modico vino. ¶ Ad aliud argumētū de epitheto ſcili
cet vino theologali forte hoc in lucem abijt p alios bo-
num vinū amantes qui oſ̄dunt illud eſſe honeſtum per
theologos qui illud vinum bibunt qui alijs predicant
Secundo. ſcdm verbum euangelicum religioſi capien
tes de his que eis apponūtur bibunt bonum: et malū
indifferēter. In multis partib⁹ ſeculares non dāt ope
ram verbo diuino ſed religioſi/in vniuerſitatibus fit in
quiſitio boni vini ab his qui conuiuium faciunt: ⁊ vinū
appoſitum theologi non abhorrent ſecundū verbum
euangelicū edentes: et bibentes de his que apud eos
ſunt. Adde etiā. Nouerunt ſe poſſe ſine iactura corpo
ris vel anime tale vinum bibere. ¶ Ad aliud dicitur ſi
qui tales ſunt eos non excuſo ſuam carnē domuit apo
ſtolus ne reprobus efficeretur his quibus euangeliza-
uit. Secūdo litteris deditos magis morbo affectos q̄
alios intemperantes videbis: ſed gula et crapula non
ſunt in cauſa: ſed ſtatim poſt refectionem aſſūptam cō-
uertunt ſe ad contēplationem vnde ſpiritus reuocatur
ad interiora: ⁊ vires naturales impediunt a ſua actiōe
naturali. Ita q̄ in eis atra bilis cuiuſcūq̄ cōplexionis
fuerint originaliter admodū augetur nec exercitatio-
nem corporalē more aliorū habent: ſed ſufficit eis in bi
bliotheca cū muſis ſolatium querere: dato q̄ pituita ī
currant. modo exercitatio corporis digeſtioni accomo-
dum conducit vt videre eſt in agricolis qui caules tem
pore prandij carnem bouinā: et ceteros cibos digeſtio
ni ineptiſſimos comedentes optime ſe habent curam
nullam ſpiritus proſequuntur: ſed cū ſuauitate cātus
operā conſummant. de rebus ſcitu dignis docti ſi tace-
āt ſyllogiſant vel de talibus cum alijs colloquūtur in
curarum multitudine crebro ab alijs implicant. ¶ Ad
illam auctoritatē auicenne commentator dicit hoc eſſe
erroneū ¶ Dubitatur an intēperantia ſit peior inſenſi
bilitate. Secūdo dubitatur de filiabus gule. ¶ Ad pri
mum dicitur ſecundum ariſtotelē. Tertio ethicorū in
temperantia eſt inſenſibilitate deterior. ¶ Ad ſecūdū
dicitur q̄ Gregorius. xxxi. moralū has filias gule nūe
rat ineptam leticiā/ſcurilitatem/immundiciā/multi
loquium hebetudinē mentis circa intelligentiā: non
q̄ iſte ſint adequate filie gule plures dari poſſūt/et iſte
ab alijs matribus vel earum aliq̄ originē capiūt. Inſu-
per oſtendimus non omnes ebrios multiloquos taci-
turnos in temulentia nec letos immo meſtos. ¶ Ad vl
timū dicitur licet hoc ſit verū tamen ſine ebrietate ex
exceſſiuo potu multa mala cōtingunt. ¶ Dubitaſ fina
liter q̄re dicebā de ebrietate morali. Reſponſio: q: mar
tinus termino abutitur ſobrietatē ponēs in exceſſiuo
potu dūmodo bibens ratione vtitur: ſed illa non eſt ſo-
brietas. Propterea ebrietas capitur duobus modis
vno modo pro quolibet exceſſiuo potu culpabili: et illa
eſt ebrietas moralis: q: ſic moralis philoſophus de ea
le qui deberet. Alia ē ebrietas vulgaris ſic vulgus ter
mino vtitur quando homo priuatur ratione per exceſ-
ſiuum potum more loth ⁊ noe.

¶ Diſtinctionis. xlij. Queſtio. ix. De auaritia.

Queritur an omnis auari
tia ſit mortale peccatū. Pro illi
us intelligentia p̄mittenda ſunt
aliqua circa acceptionē pecunia
rum ⁊ dationē: ſtat exuperare de
ficere: et mediocriter ſe habere ſi
cut oſ̄dit Ariſtoteles quarti ethi
corū primo per pecuniā res cor-
porales pecunia dignas itelligi-
mus: et hoc propterea q: in pecoribus ſuas opes ma-
iores habuere. Si homo dat q̄d oportet/cui oportet/⁊
quādo talis eſt liberalis Quare indigno dando aliq̄d
eſt pdigalitas quare rex dādo dominia extrema regni
magnatibus immo proprijs liberis abherede regni nō
liberaliter agit: q: ſucceſſu temporis talia ſolēt in luē
reipublice accedere coniungēdo ſe hoſtibus Exēpla fa
cile eſt in mediū citare de dominijs extremis in Scotia
⁊ Gallia: et vbiuis gentiū. Secūdo ſequitur nō eſt libe
ralitas in rege augēdo dominiū potentis in medio re
gni. Hoc patet nō eſt facile res ſecundas: et immodera
tas opes equanimiter ferre: vnde tales inſoleſcūt non
nunq̄ in reipu. pniciē. Tertio ſequitur quando regū
oratoribus reges magna cōferant munera: licet diuiti
bus hec impertiantur/nō eſt prodigalitas. Probatio
amicitie et pacis gratia hec dant: quare finis eſt hone
ſtus. ¶ Quarto ſequitur q̄ dando enſem vel arma phi
loſopho nō eſt liberalitas: q: hec philoſophū dedecēt
tali libri ſuo ſtudio accōmodi: ⁊ arma militi danda ſūt.
¶ Quinto ſequitur Alexander magnus non liberali-
ter immo prodige fecit dādo pauperi vnā ciuitatē. Un
de breuiter habitus liberalitatis hominē propenſū fa
cit ad hoc q̄ voluptuoſe miſeris ſuccurrat potando ſi-
tientes: cibando eſurientes/cooperiendo nudos: ⁊ cete
ra huiuſmodi. Magnificētia eſt ſpecies alia ſpecie eſſē
tiali diſtincta a liberalitate ad res preclariſſimas facia-
endas inclinans: vt circa tēplorum vel pontiū extru
cturam vel in reb⁹ ſimilib⁹. Liberalis ſimplex licet ſuc
ceſſu tēporis tantum pecuniarū exponat ſicut magni
ficus in vno opere tamen nunq̄ ex ſuo habitu exibit in
opus tā arduū. Experiunt̄ nobis eē difficilius magnā
molem pecunie ſimul q̄ ſucceſſiue paulatim erogare
erit multo procliuior alijs tamen ad acquirendum pri
mū actū magnificētie. poſtq̄ moderate vſus eſt medio
cribus pecunijs. Magnū et paruum circa idem nō va-
riant ſpecem bene autē circa diuerſa. Nunc non inſiſto
de diſcrimine eſſētiali inter virtutes: idē poteſt eſſe par
tiale obiectum temperātie liberalitatis et iuſtitie: ſed
ſemper diſtinctarū virtutum diſtincta erunt obiecta to
talia: ſed hoc eſt alterius ſpeculationis: et ad tertiū re-
ſeruamus. Preterea memorie cōmendandū eſt q̄ ha
bitus auaritie: et illiberalitatis interdum coincidunt
immo vocabula ipſa auctores cōfundunt, pmiſcue vno
tentes pro reliquo: nēmi q̄ diſcrimine ponūt. Aliquis
eſt illiberalis ſimplex quādo ab iniuſto ſegregat̄ Ari-
ſtoteles vturarios lenōes aleatores fures illiberales
vocat: īquiēs aleatores tamen et fures illiberales ſūt
turpi enī verſātur in lucro: omnia nāq̄ cauſa queſtus
agunt: et ſuſtinere probra atq̄ fures quidem capiendi
gratia maxima pericula ſubeūt. aleatores aūt ab ami
cis quibus dare oportet lucrantur. vtriq̄ igitur vnde
non oportet lucrari volentes turpi in lucro verſantur
et omnes tales accipiendi actus illiberales ſunt: ergo
hic illiberalitas iniuſtitiā includit: et tales actus pre-

ꝑue iuſtitie opponunt᷑: ⁊ nõ liberalitati. Juſtitia ⁊ libe
ralitas in hoc cõueniunt ꝙ vtraq̃ virtus eſt a i alterũ:
ſed iniuſtitia homo ad dãdũ tenetur: in liberalitate au
tem ſoluꝫ debito congruitatis: et ſic capiendo illibera
litatẽ ſimplicem erit habitus non dandi quando eſt de
corum vel magis decorũ dare q̃ retinere: nec erit pecca
tuꝫ immo meritũ licet turpe reputatuꝫ apud homines.
Non obſtante apud ſanctos auaritia iniuſtitiam inclu
dit: ⁊ illiberalitatẽ: ⁊ talis eſt illiberalitas mixta ſicut
Ariſtoteles dicit li. iiij. Quedã eſt ꝓdigalitas mixta vel
prodigus mixtus ex illiberalitate et prodigalitate: dã
do quibus non oportet. Iſtis prelibatis pono cõcluſio
nes. ¶ Prima. Oĩs auaritia eſt peccatũ. ¶ Secunda
Aliqua auaritia eſt peccatũ veniale. ¶ Tertia ꝯcluſio
Aliqua auaritia eſt peccatũ mortale. ¶ Quarta cõclu
ſio. Famã viri multũ denigrat auaritia. ¶ Prima cõ
cluſio ꝓbatur. Omĩs inordinatus amor pecunie ẽ pec
catum. omnis auaritia eſt inordinat⁹ amor pecunie. er
go omnis auaritia eſt peccatũ. conſequẽtia tenet ĩ bar
bara: et maior patet propter terminũ inordinatus. In
minore predicatur diffinitio de diffinito cui interpreta
tio vocabuli alludit auaritia auidus eris. Hoc eſt plus
cupit es q̃ parſit. ¶ Secũda cõcluſio probatur poteſt
eſſe inordinatus amor circa obiectũ ita exile ꝙ non cõ
ſtituat mortale: vt de gula ſuperi⁹ dixim⁹. In iſtis pro
bationem nullã adduxi in primis motibus circa obie
cta magna: ⁊ id rationis eſt qꝛ materia eſt nodoſa: ⁊ de
ea hactenus mentionẽ nullam fecimus. ¶ Tertia con
cluſio ꝓbatur ſic. Auaritia cõputat᷑ inter peccata mor
talia: ⁊ vnũ de ſeptem mõſtris ẽ igitur. Ratione argui
tur ſic. omnis inordinatus amor pecunie in notabilem
iacturam ꝓximi eſt peccatũ mortale. Aliqua auaritia
eſt huiuſmodi igitur. Tertio ſic omnis ſeruitus idolo
rum eſt peccatum mortale: ſed auaritia eſt huiuſmodi
vt patet: ad Ephe. iiij. apoſtol⁹ dicit. Omnis fornicator
aut immundus aut auarus: quod eſt idolorum ſeruit⁹
non habebit hereditatem in regno xp̃i: et hoc patꝫ per
Diogenem qui has opes irritamenta maloꝝ peſſunda
bat ꝓ quibus inhiabat Alexãder Macedo. Propter
ea cum Diogenes ſeruum ſeruorum ſuorum vocabat.
¶ Quinto arguitur ſic. Omne peccatũ ex quo regula
riter multa mala ſequuntur eſt peccatũ mortale: auari
tia eſt huiuſmodi igit᷑. Probatio minoris capita reguꝫ
venal᷑ toxica in eſcis parat: qꝛ filij Samuelis poſt aua
ritiaꝫ cucurrerũt ⁊ peruerterunt iudiciũ: gratia cui⁹ po
pulus queſiuit regem in eorum exitiale malũ: vt patet
primi reguꝫ: viij. Pecunia accepta Judas xp̃m iudeis
tradidit. Matthei. xxvi. Et milites cuſtodiẽtes ſepul
chrum xp̃i accepta pecunia dixerunt diſcipulos ipſum
tuliſſe. Matthei. xxvij. Propterea Jetro p̃cepit Moy
ſi eligere iudices qui oderũt auaritiã Exo. xviij. qꝛ mu
nera excecant oculos prudentuꝫ. Munera crede mihi
placãt homĩeſq̃ deoſq̃. Placatur nummis Juppiter
ip̃e ſuis Pecunie obediunt omnia eccle. x. et p̃mo ene
dos dicit Virgili⁹ quid nõ mortalia pectora cogis. Au
ri ſacra fames. ac ſi diceret ad omnia flagitia impellit
hic illud mantuani apud illuꝫ verũ habet. Sola iuuãt
que lucra ferunt: et ſicut vulpes Eſopi citius caudã hu
muꝫ verrere patiebat᷑ q̃ partẽ ſimee ad verẽda occultã
da impertiret. ſic opes ſuperfluas citius tenet auarus
anteq̃ nudũ operiat. ¶ Quarta concluſio patet ꝙ no
tam in famam viri ponat per illud Catonis Luxuriam
fugito: ſimul ⁊ vitare memento crimen auaritie. Nam
ſunt contraria fame. Inſuper homo qui reputatur ma
xime ſceleſt⁹ maxime ſuã famã lacerat: auarus eſt hu
iuſmodi: igit᷑. Minor patet eccle. x. Auaro nihil eſt ſce
leſtius ¶ Tertio. maxime famã poſtponit rex terraꝫ
deſtruẽs: ſed auarus eſt huiuſmodi: igit᷑ Probatio mi
noris prouer. xxix.. Rex iuſtus erigit terrã: vir auarus
deſtruet eam. ¶ Quarto ſic. Omne viciũ incurabile fa
mam viri impedit: ſed auaritia eſt huiuſmodi vt patet
per Ariſtoteleꝫ. Illiberalitas ac auaritia incurabilis
eſt: cetera vicia in ſenectute tolluntur: auaritia tũc cre
ſcit. Propterea dicit philoſophus. Iterum et ſenect⁹
et imbecillitas omẽs auaros videtur efficere: prodiga
litas tamen poſt egeſtatem eſt facile curabilis vt patet
de Themiſtocle et Fabio maximo: qui in iuuẽtute erãt
corruptiſſimi: finaliter in ita preclaros duces euaſere.
vt perhenne decus apud poſteros adepti ſint: non po
teſt curari per appoſitionẽ diuitiaꝝ qꝛ tunc augetur ſi
cut ignis per appoſitionẽ lignorũ: et in nobis vere hoc
experimur quãdo centũ aureos habemus in archa ſo
liciti ſumus in eorum cuſtodia: quãdo vix habem⁹ vnũ
ſed mutuo capientes in diem viuentes ſoluimus in tẽ
pore ꝓmiſſo: pecunie tunc nõ ſunt nobis cure. ¶ Quin
to arguitur ſic. Omnis ille qui odio habetur ab omni
bus eſt ſue fame neglector: ſed ſic eſt de auaro. Prodi
gus dicit philoſoph⁹ diligitur ab his quibus pecuniaꝫ
impertit et alijs benefacit: auarus nulli benefacit non
alijs nec ſibi. ſemper eget auarus: ⁊ cupido habendi in
abyſſum creſcit. Midas rex phrigie obtinuit a baccho
(vt fingũt poete) ꝙ quicquid contingeret verteretur in
aurum: et ſic cibus et potus eius in aurũ conuerſi ſunt:
et fame perijt. Unde dicit Aug. diuitias inueniſti. ergo
requiem perdidiſti: patet dato oppoſitio cõſequentis
cum antecedẽte ꝙ nõ requiem perdidiſti: ſed quietem
habes: vel hoc eſſet de die vel de nocte: non de die ꝓpter
ſolicitudinem: Nec de nocte qꝛ tũc latrones ſõnias. igi
tur. Et cũ primo ducẽtos francos quod erat in fine pri
mi curſus collegeram an in archa vel in pariete vel ſub
straminib⁹ ad que nullus reſpiceret vel an in libro eos
recondere debebam: in bibliotheca heſitabundus mã
ſi. ¶ Sexto arguitur ſic. Viciuꝫ oppoſitũ virtuti q̃ ho
minẽ maxime honeſtat cũ maxime inhoneſtat: ſed aua
ricia eſt huiuſmodi liberalitati aduerſatur et opuꝫ con
temptui: ſed opum contẽptores apud ſapientes ſemꝑ
maximo precio habiti ſũt. Laudat᷑. Scipio eo ꝙ pecu
niarum egebat pro filiarũ dote que data eſt eis a ſenatu
Laudatus eſt ſuper ethera Phocion qui quinquies ⁊
quadrageſies imperatoriaꝫ dignitatẽ habuit: qui per
petuo pauper manſit cũ facile ꝓpter dignitates a po
pulo traditas diues eſſe poterat: cui cum multuꝫ pecu
nie a Philippo rege dono mitteretur: accipere recuſa
uit et hortantibus oratoribus vt pecuniã ſaltẽ liberis
daret qui difficile paternam dignitatem in tanta penu
ria tueri poterant: quibus reſpondit. Si ſimiles mihi
erunt liberi hoc agello contenti erunt qui me ad hanc
dignitatẽ euexit: ſin minus ꝓdideant eis. generoſe viſ
q̃ reſponſum. Et magnus ille Craſſus qui parthie au
rum ſitiebat: abſciſſo capite repletum plũbo et tantuꝫ
auri a rege parthorum recepit qui illud caput regi ob
tulerat: ⁊ cũ Mithridates cognouiſſet Aquiliũ ducẽ cõ
tra ſe ob auaritiam bellũ ſuſcepiſſe: capto Aquilio au
ruꝫ in eius os liquauit. Et mus agreſtis Eſopi pauper
tas ſi leta venit ditiſſima res eſt: id eſt munus deorum
dũ itellectũ dicit. Lucanus quod per ſõmnũ quietum
amycle in caſa dum aduentaret ceſar oſtendit. Et ſaty
ricus Cantabit vacuus coram latrone viator: et patet
per inopem ſartorem qui prope ſolicitũ diuitem in ho
ras more phylomene cantabat eumq̃ꝫ pondus auri

diues in ... neſtrā iniecit: taciturnus mãſit quo ad pro-
uidã vxor aurū in publicum eiecit: hoc patet de illo qui
farſimina publice in vico ferebat in copia qui dum vnū
haberet laceſſitus eſt omnibus abiectis quietus ince-
debat. Innumeri diuitijs periere. ¶ Sed ↄtra oīa iſta
ſimul arguit. Plurimi erãt diuites boni vt patriache
abrahã/yſaac/ ⁊ iacob. Similiter reges iſrael vt dauid
ezechias/ioſias: et plerī alij xpianoꝝ reges qui ma-
ximis diuitijs abundabant: et tamen omnes iſti erant
optimi et pauperibus preſtabant. Ceterū cõtemptum
diuitiarū per aliquos paucos qui paucis bonis fortu-
ne contenti erant colorabimus ſed multi duces et mul-
ti alij prudentiſſimi manibus et pedibus ad diuitiarū
congeriem volitant: ergo a prudentibus debemus ca-
pere argumentū ꝙ opes ſunt cumulande: et non diſper-
gende. ¶ Ad primum concedimus ꝙ aliqui diuites
erãt boni. Sed conſidera: cum Abraham. et Loth effe-
cti ſunt diuites cohabitare nequibant. et inter eoꝝ pa-
ſtores fiebãt lites ⁊ iurgia: Geneſis. xiij. Iſti de quib⁹
eſt ſermo iuſte acquiſierunt diuitias quas nõ i pios vſ⁹
impertiuerũt: vt patz de hoſpitalitate abrae: ⁊ Loth. ꝗ
angelos in hoſpitia ſuſpicere meruerunt. ſic reges pro
tuitiõe reipu. et proprijs cauſis opes poſſederunt qui-
bus tanꝗ̃ inſtrumentis bonis bene vſi ſunt paruꝫ volu-
ptatis in eis ponentes ſecundum illud pſalmographi
Diuitie ſi affluãt nolite cor apponē pſalmo. lxi. Sꝫ no-
lo negare quin aliꝗ diuites erãt boni: ſed cõius vbi vn⁹
vtit bene diuitijs tres immo mille eis abutunt. ¶ Ad
ſecundum argumentuꝫ quod illuc tendit ꝙ multi pru-
dẽtes indeficienter inſudant pro bonis fortune cumu-
landis ⁊ pauci ſunt qui mediocribus ſunt contenti: cui
partim danda eſt fides. Reſponſio eſt lucida ꝙ fidē ſa-
pientib⁹ impēdere neceſſe ē/philoſophãtes opes cõtem-
pſerunt. Si viro daret optio ſecundū rectã rationē ha-
bere bona neceſſaria ſuo ſtatui vel habere in magna co-
pia priorem partē eligere debet tanꝗ̃ viam ſecuriorē.
Propterea dicebat ſapiens prouer. xxx. diuitias ne de-
deris mihi. Nõ dubitam⁹ cū prudentes prudentia hu-
ius ſeculi que eſt ſtultitia apud deum ſecundū apoſtolū
volũtarie pauperes vel paucis cõtentos imprudentes
reputant. Nũquid cū propheta ad iungendū Iehu ve-
nerat a principijs iſrael delir⁹ putabatur? Dixerũt ꝗd
vult iſte inſanus ſed ſufficit melius eſt modicū iuſto ſup
diuitias peccatorū multas pſalmo. xxxvi. Et meli⁹ eſt
nomen bonum ꝗ̃ diuitie multe prouer. xxij. Et diuites
eguerunt et eſurierunt pſalmo. xxxiij. Sapiens ſibi vi-
detur vir diues prouer. xxviij. et potiſſimū ſi opes coa-
ceruauit ſuo marte ſiue ꝑ fas ſiue per nefas: vbius gen-
tium inuenies aliquos callidos ⁊ potentes nobiles in-
iuriam inferentes pauperibus niſi ſuos agellos eis vē-
dant: ⁊ ſic amplificãt dominiū cum ſplendore humano:
contra quos loquitur propheta yſai. v. Ve qui coniun-
gitis domū ad domum: ⁊ agrum ad agrum copulatis
vſꝫ ad terminū loci: nūquid habitabitis ſoli in medio
terre in auribus meis ſunt hec dicit dñs exercituū. Et
abacuch. ij. Ve qui multiplicat nõ ſua: et Amos ſexto.
ve qui comeditis agnum de grege hoc eſt pauperem: ⁊
certe frequenter opes ſic congeſte corruunt: et non diu
ſtabile mentuꝫ capit domus ſecundū illud Mantuani.
Opes cumulãs quas olim prodigus heres D. ſſipat: ⁊
et pingues ferat in conuiuia menſas. Et nimirum: qui
ſeminat in corruptione in corruptiõe metet: ⁊ ſi fundame-
mentuꝫ debile ... opus. ¶ Circa iſta dubitat an ho-
mo peccet opes colligendo in immenſū ſine aliorum in-
iuria: hoc eſt a nullo lucrat iniuſte: ſed habes in omneꝫ
differentiaꝫ poſitionis mittit animaduertens ad illud
Pro lucro tui pone diem quicūꝗ laboras. ¶ Secūdo.
dubitatur an liceꝫ theſaurizare. ¶ Tertio dubitatur an
auaritia ſit vicium ſpirituale. ¶ Quarto dubitatur an
aliqua illiberalitas ſit non peccatū: prout videbamur
dicere et videtur ꝙ hoc ſit falſum: qꝛ ab Ariſtotele. iiij.
Ethicorū extremum vicioſuꝫ reputatur/ ⁊ virtus inter
extrema vicioſa mediat. ¶ Ad primã dubitationeꝫ eſt
difficile virum damnare qui opes ſine fine aggerat: per
media licita quãtūcūꝗ pauper erat a principio dũmo-
do nõ peccat in nimis auide detinendo: hoc eſt dat vbi
oportet. Et iſtud patet ſic. da ſtatum ꝙ homo opes col-
ligere poteſt: ſic ꝙ tot habitis nõ poteſt plura ſup adde-
re: et videtur ꝙ nõ potes illum aſſignare. ¶ Alteri⁹ iſti
nobiles i terra et poſſeſſione habet millionem auri qui
de ignobilitate ad nobilitatem potiſſimū per diuitias
vt motio eſt conſcendit: quare prohibebit huic ignobi-
li repente id facere quod in alia domo factum eſt ſucceſ-
ſiue. Alterius Petrū medicē/Ioſinã/et Laurentium/
Iob/ ⁊ pleroſꝗ quos litteratoꝝ turba ad ſuperos eue-
xit gratis dãnabis: ſecurius tamē eſſet non facere talē
aſcenſū ſubitaneum in liberorum ditatiõe propter pec-
cata que diuitibus extreme contingere ſolent: et ne de
alto in imū ruant. Inſuper maneat alta mēte repoſitū
apud nobiles et potentes ꝙ multo ſatius eſt eis termi-
num eorum dominijs imponere: loquor de ſubiectis re-
gibus: et id cauſe eſt: cuꝫ multū principi in bellicoſa gē-
te vel diuitijs appropinquare videantur: vix regū iuſſi-
bus optemperent: et ſi ſtantibus his circūſtantijs regi-
bus parerent: ſunt eis tanꝗ̃ ſignuꝫ ad ſagittam: et arx
in iugo montis quã omnes contemplantur ob formidi-
nem periculi in republica potentes cõtingere: preſen-
tes hoc diſcant a tot opulentiſſimis et famatiſſimis du-
catibus et comitatibus in britãnia: et alibi hoc modo
funditus euerſis. vbi domus mediocris fortune in ima
valle locate ꝑmanſere immobiles ¶ Ad ſecundam du-
bitationem reſpondetur aliquibus: licet theſaurizare
vt regibus pro defenſione reipublice auruꝫ eſt neruus
belli: et potiſſimuꝫ vbi ad bellum non progredit miles
ſine ſtipendijs: et vbi populus regi nõ dans vectigalia
tenetur belluꝫ adire proprijs ſumptibus: adhuc opus
eſt magna auri copia pro ducendis machinamētis bel-
licis ad aciem belli: vel ad demoliēdas arces vel vrbes:
vel ad protrahendum bellum vbi neceſſitas incūbit vl-
tra ſumptus populi: et ob multa alia que in republica
contingere ſolent: ſic licet omnibus liberos habēntib⁹
theſaurizare pro filiarū matrimonio ⁊ ꝑalendis filijs
ſecundum eorū ſtatuꝫ. Eccleſiaſtici. Non egent theſau-
ro: illa pecunia vltra ſtatuꝫ viri eſt danda pauperibus
aurum habet eccleſia vt egentium neceſſitati ſibi et ca-
ptiuis ſubueniat: vt Ambroſius dicit i libro de officijs
et auctoritas ē canonizata. xij. qſti. ij. ca. Aurū. eccleſia
habet vt non ſeruet ſed vt eroget et ſubueniat in neceſ-
ſitatibus: quid eſt opus cuſtodire quod nihil adiuuat:
an ignoramus quantum auri atꝗ argenti de templo
domini aſſyrij ſuſtulerūt? Nonne melius conflat ſacer-
dos pro alimonia pauperum ſi aliqua ſubſidia deſunt
ꝗ̃ ſi ſacrilegus contaminat et aſportat hoſtes. Non-
ne dicturus eſt dominus cur paſſus es tot inopes fame
mori: certe habebas auruꝫ vnde miniſtraſſes alimoniã
Cur tot captiui in captiuitatem ducti nec redempti ab
hoſte occiſi ſunt? Melius fuerat vt vaſa viuentium ſerua-
res ꝗ̃ metallorū. His nõ potes reſponſū referre. Quid
enim dices timui ne templo dei ornatus deeſſet? Reſpon-
det aurum ſacra nõ querunt neꝗ auro placent: que au-

ro non emuntur: ornatus ſacrorū redemptio captiuorū eſt: ⁊ vera illa ſunt vaſa precioſa que redimunt animas a morte: ille verꝰ theſaurus eſt dñi qui operatur quod ſāguis eius operatus eſt. Et poſt pauca. Nemo poteſt dicere cur pauper viuit: nemo poteſt q̄ri q: captiui: nemo poteſt accuſare q: tēplum dei eſt edificatum: nemo poteſt indignari q: humandis fideliū reliquijs ſpacia laxata ſunt. Nemo poteſt dolere: q: in ſepulchris chriſtianorū requies defunctorū eſt. In his tribꝰ generibꝰ: vaſa eccleſie etiam initiata confringere conflare vendere licet: hec beatus Ambroſius ⁊ pulchre dum eccleſie ſunt ſufficiēter extructe ⁊ pauperes notabiliter egent: vt plerūq̧ eſt inſipiētis eſt ampliare templa nouas inſulas ad partē/vel teſtudines erigere: neglectis pauperibus qui ſunt templum dei ſpirituale: q: catecuminus Martinus licꝫ adoleſcens neglecto cultu ſui corporis in illo caſu chlamidē nudo partitus eſt exemplū epiſcopis et abbatibus relinquens: vt frena deaurata et mutatoria veſtiū relinquant: et memorie commendent inopes neglectos. Non negamus tamē quin epiſcopꝰ vbi eccleſia minatur ruinam: vel non eſt culta ſecūdū eius ſtatum: vel pro honeſta defenſiōe eiuſdem poteſt pecuniā in theſaurum pro tēpore ponere. Nulla vna lex generalis hic ſufficit: ſed prudens habet omnia cōſiderare. ¶ Ad tertiam dubitationē dicitur quod eſt viciū ſpirituale gula et luxus flagitia ſunt corporalia: q: in eis conſiſtit voluptas corporis eſt: ſic de auaritia: bene eſt circa obiectum corporale vt circa pecuniā: ſed hoc non ſufficienter arguit peccatū eſſe corporale. ¶ Ad quartam dubitationem dicitur ꝙ ſic: nec extremū virtutis eſt viciū quando actus virtutis eſt de cōſilio vt de actu liberalitatis contingit: illic vtrūq̧ oppoſitorum eſt bonum: ſed vnum eſt minus bonum/quod cōparatum ad maius dicitur malū: ſicut minus malū in ordine ad maius dicitur bonū: vt patet ex Ariſtotele quinto ethicorum. Hoc poteſt oſtendi de extremo ieiunij quod tēperantiam regularē includit vel de abſtinentia. Hoc ipſū patet de clementia que pro extremo ſeueritatē habet: et tamen ſeueritas non eſt peccatū: ſed de hoc futurus eſt ſermo: quis poteſt ſi voluerit inuoluere aliquā malam circūſtantiā propter nimiam ſpem poſitam in opibus: illiberalitas non dat ſecundū illud prouerbiorū vndecimo: qui confidit in diuitijs corruit ſed nō eſt opportunum ad illud volare.

¶ Diſtinctionis. xlij.
Queſtio. x. de Acidia.

TErtio queritur an omnis accidia ſit peccatū. ¶ Pro iſtiꝰ intelligentia notabis ꝙ cōmuniter loquentes acidiam per triſticiam diffiniunt: ſed hoc nō video rationabile. Triſtitia eſt paſſio, etiam ſecundum eos modo a paſſionibus neq̧ laudamur neq̧ vituperamur ſecūdo Ethicorū: ſed ad hoc dicit Doctor ſanctus ꝙ paſſiones ſecundum ſe nō ſunt peccata/ſed ſecundū ꝙ applicant ad aliquod malum: ſicut et laudantur ex hoc ꝙ applicantur ad aliquod bonum. Unde triſticia ſecundū ſe nō nominat nec aliquid laudabile nec vituperabile: ſed triſtitia de malo moderata nominat aliquid laudabile: et triſtitia immoderata nominat aliq̄d vituperabile: et ſecundū hoc triſtitia ponitur peccatū: totum iſtud non ſufficit triſtitia ſecundum ſe eſt peccatū. Reſtabat ab eo e[...]dicis ponendum quid ē illud quod ſecundū ſe eſt triſtitia ⁊ peccatum. Et propterea aliter diffiniā acidiā et ſic. Acidia eſt omiſſio pura implendi illa que ſūt facienda: vel nolitio illa implendi: vel volitio non implēdi: et iſtud patꝫ: q: acidia grece nihil aliud eſt ꝙ pigritia latine vel ocium. Ex iſto patꝫ ꝙ duobus modis fit acidia. Uno modo actum omittendo quē tenetur habere. Alio modo nolēdo facere illa que deberet facere: vel volendo nō facere quod pro eodē ſumo: et totum iſtud poteſt probari per filias acidie quas Gregorius. xxxi. moraliū aſſignat: que ſūt malicia/rācor/puſillanimitas/deſperatio/torpor circa precepta: et vagatio mentis circa licita que ad ocium ſequuntur: non nego tamen quin ad nolle vel ad apprehēſionem diſplicibilis ſequitur triſtitia: quā ſi homo non remouet pro loco et tēpore peccat omittēdo. Iſtis notatis pono cōcluſiones. ¶ Prima aliqua acidia eſt peccatū veniale. ¶ Secunda cōcluſio aliqua acidia eſt peccatū mortale. ¶ Tertia concluſio Acidia eſt valde deteſtandū peccatū. Prima concluſio probatur. Interdum omittit illud quod debet facere ſub pena peccati venialis: vel habet nolle faciendi illud igitur. Simili probatione oſtēditur. ¶ Secunda cōcluſio de illo qui negligit audire diuina: vel dicere horas ſuas canonicas ſub pena peccati mortalis. ¶ Tertia cōcluſio patet in ocio mens humana conuertit ſe ad illicita Nimis diu lectum tenens nō proficit. Propterea recte dicebat Cato. Nam diuturna quies vicijs alimenta miniſtrat: ⁊ in carmine precedenti plus vigila ſemꝑ ne ſōno deditus eſto. Ex eo ſequitur ad iſtum pronitas dicente Naſone. Ocia ſi tollas periere cupidinis arcus. Et eccleſiaſtici. xxxiij. Multam maliciā docuit ocioſitas. Et ſeneca. Ocium ſine litteris mors eſt: ⁊ viui hominis ſepultura. Propterea dicit ſapiēs prouerbiorū ſexto. Uade ad formicā o piger. Secundū illud Alani. Dum calor eſt et amena dies formica laborat. Ne pereat cum tunc hyems venit alta fame. Propterea finguntur recte a poetis originē traxiſſe a formicis Mirmidines propter eorum laborioſitatē. Sed prouer. xiij. Piger vult ⁊ nō vult. hoc ē habet vnā volitionem remiſſā exeūdi lectū in frigore ſed hec eſt ita puſilla ꝙ impedimentū tollere nequit ⁊ poſtea habet nolle dat mollit oſſa cubare. Et prouer. xx. Propter frigus piger arare noluit/mendicabit ergo eſtate ⁊ nō dabitur illi: et paulopoſt. Noli diligere ſomnū ne te egeſtas opprimat. Et prouer. xxiiij. per agrum hominis pigri trāſiui et per vineā viri ſtulti et ecce totū repleuerant vrtice. Pulchrū tēpus inutiliter dilapidat: et tamen nihil eſt annis velocius ⁊ Iob xiiij. Breues dies hominis ſunt breuiter totus inere ⁊ ſordidus eſt. quē gratiſ hic Mātuanꝰ deſcribit inq̄ens Sola ſedens: oculoſq̧ ſolo defixa malignū Criſpaſq̧ ciliū pallens inpexa capillos Phthiriaſim patiens ſcalpit caput vnguibus vncis. Os immūda: manꝰ illota: cadente ſaliua Barba madet: pluit hymbriferis de naribꝰ humor: Debilis ⁊ longo pendēs in pectora dorſo Fauce tumet: leuat anguſta ſub pectore vētrē Arris ad exemplū morbiq̧ intercutis inſtar Crus exile genu ſurgēs: pes pinguis et amplꝰ Tardat iter: grauibuſq̧ dolet iunctura podagris In deſperationem triſtitiā: ⁊ multa mala cadit acidioſus. Aliqui ſūt magis procliues ad hoc vicium ꝙ alij vt melancolici propēſiores ad triſtitiā et ad loca ſolitaria ꝙ alij. Ex hoc Ariſtoteles in problematibus homerū ingeniorum fontē cōmuniter fuiſſe melancolicū: q: petebat ſemꝑ loca ſeparata et ꝙ facile triſtitiā incurrebat ⁊ immoderatā ex hoc cōmu

citur ꝙ vir ita ſublimi ingenio preditus ipſũ ad internecium ipſe ulerit: flegmaticꝰ citiꝰ in hũc morbũ incidit ꝙ colericus vel ſãguineus. Immoderata triſtitia ſub pena peccati eſt auferenda q: crebro hominem in exitiale malũ ducit: q: ſpiritꝰ triſtis deſiccat oſſa ſecũdũ ſapiẽtem ⁊ aliquos impellit ſeſe ferro torquere: amne ſe ſubmergere vel laqueo ſe ſuffocare iudicio erroneo ab hac miſeria ſe liberare exiſtimant et in miſeriã perpetuam incidũt. Aliqui auari ꝓpter bona fortune perdita aliqui pituita laborãtes facile occaſione data hoc faciũt vel dolore amicorum vt vbiuis gentiũ videre eſt. De luxu in quarto diximus quocirca impreſentiaꝝ de eo amplius loqui non propoſui.

¶ Diſtinctionis. xlij.
Queſtio. xi. de Ira.

a

Vlterius queritur an omnis Ira ſit peccatuꝫ. In hac queſtiõe duo faciemus Primo quaſdaꝫ notatiũculas ad materie enodationeꝫ prelibabimus. Secũdo concluſiue ad titulũ queſtionis reſpõdebimus. Ira vnomodo capitur pro motione corporali ſecũduꝫ quod dicitur primo de aĩa et primo poſteriorũ Ira eſt aſcenſio ſãguinis circa cor que non eſt in poteſtate volũtatis: poſita cauſa Ire generatiua licet voluntas impedimentũ cauſa ratiõe poteſt ponere huic cauſe. Hinc pleriqꝫ iratorũ luridi efficiũtur. Tumidus etiã tẽpore timoris eſt pallidus ſed in eo calor currit ad iferiora vt ad ventrẽ Propterea dicit Ariſtoteles in problematibus taliuꝫ ventres diſſoluũtur quod experimento cognoſcunt regentes meticuloſos iuuenes percutientes: ſed in iracundo calor petit cor q̃d probat Ariſtoteles a ſigno q: ſi quis aquam frigidã cõtra teſtes et ventrẽ irati proijciat ſtatim mitigabit irã: ⁊ id rationis eſt q: calor diſpergitur et partibus infrigidatis ſuccurrit: ſed caueat aquã proijciens ne ab iracundo iniuriam patiat. Alio modo capitur ira pro motu appetitus ſenſitiui: et hec paſſio poteſt dirigi per imperiũ voluntatis vt in alijs affectibꝰ illius ſenſus contingit. Tertio accipitur pro actu voluntatis et hoc bifariam: vnomodo ſiue talis actus ſit recta ratione regulatus ſiue non et ſic capitur in malam partem et in bonam Unde Cato impedit ira animũ ne poſſit cernere verũ: quod patet ex vi vocabuli Ira a ſe tre qua ſemota homo dicitur ad ſe redire. Et aliqui ſemper capiunt in mala ſignificatiõe et oppoſituꝫ manſuetudini. In ſacris tamen hyſtorijs interduꝫ capit in bonam partẽ vt Iraſcimini: ⁊ nolite peccare pſalmo. iiij ⁊ ſeptimo. Nũquid iraſceretur per ſingulos dies ⁊ pſalmo. lxxviij. Uſqꝫ quo domine iraſceris in finẽ: et ſic Ariſtoteles termino vtitur. iiij. et. iij. Ethicorũ. Interdũ extenditur ad iram proprie dictam iracundiã inuidiam: et odiũ. Interdũ illa ſeingat. Hec predixerim vt de nomine nõ certemus. Secũdo memorie cõmendabis medium reputatũ apud loquẽtes de manſuetudine et clementia. Nam manſuetudo eſt habitus genitus ex actibus quibus quis appetit penã ſecũduꝫ dictamen recte rationis. Sed clemẽtia per hoc diſcrimen habet a mãſuetudine ſecundũ doctorem ſanctũ q: mãſuetudo proprie eſt circa refrenationem ire a qua quis incitatur ad inferendam penã alteri: ⁊ clementia ꝓprie eſt circa diminutionem huiuſmodi pene ... q: vult dicere duo ſunt ibi conſideranda ſcilicꝫ paſſio ire que eſt appetitꝰ vlcionis et vindicte: et ipſa vindicta appetita ſe habet vt effectus: et hoc eſt ratio paſſionis: manſuetudo vero ẽ moderatiua paſſionis et clemẽtia operatiõis. Hoc ſufficient ab alijs impugnatur q: circa actũ interiorem ⁊ exteriorem ſibi ſubordinatũ: et ab eo imperatũ non ſũt ponẽde diſtincte virtutes. Pleriqꝫ ponũt clementiã ⁊ mãſuetudinẽ tẽmios ſinonimos. Ariſtoteles q̃rto ethicorum nullũ diſcrimen ponit. Aliqui dicunt clementiã eſſe mitita tẽ ſuperioꝝ ad inferiores cui Seneca in ſuo libello applaudere videtur: difficultas eſt verbalis nõ eſt nobis dure. Iſtis notatis ponuntur cõcluſiones alique de ira paſſione et manſuetudine. Sc̃do de peccato ire reſpõdebimꝰ. ¶ Prima ira paſſio nonnũꝙ eſt laudabiliter aſſumenda probatur. Aliqs eſt ſuperior qui debet puniri aliquod delictũ commiſſum cõtra diuinuꝫ cultuꝫ rempu. vel contra ſe: vel cõtra ſuos amicos: ſed timor eum retrahit ne exequatur talem penã flagitio dignam: ergo ſecundũ dictamẽ recte rationis paſſio timorem excutiens eſt aſſumenda cuiuſmodi eſt ira. Cõfirmatur per Ariſtotelẽ. viij. particula problematum problemate. xx. Et per eundẽ tertiũ Ethicorum. viij. de fortitudine ſimilitudinaria loquentẽ: ⁊ pro maiori fide danda ad hoc Homerũ introducit ſic dicẽs. Atqui iraꝫ etiam ad fortitudinẽ referunt. Fortes enim ⁊ ij videntur qui ob irã ferũtur perinde atqꝫ fere in eos qui ipſos vulnere affecerũt: q: et fortes concitantur ira. Eſt enim ira res impetuoſiſſima ad aggrediendꝫ pericula quapropter et Homerꝰ dixit Uires iniecit ire et animũ ira concitauit Et acuta p nares vio ⁊ efferbuit ſangui s. Amplius Africanꝰ leo bellũ grande oriturus caudã ſoluꝫ et ſeſe percutit vt concitatus ira in belluꝫ prodeat: hoc ipſum taurus in preludio belli facit pulueruleutaꝫ terram pedibus et cornibus cauat vt ira ſuccenſus tauruꝫ vel vrſum inuadat. ¶ Secunda concluſio. Clementia eſt preclara virtus. Probatio clementia apud oẽs ſapientes in maximo precio ſẽper erat: et a ſapientibus cõmendata: et hoc propterea q: ad humanitatẽ tendit ⁊ in caſu ambiguo vel lucido ſanguini parcit. Hinc Antonius pius adeo manſuetus et clemens extitit imperator ꝙ ſemp ſententiã Scipiõis in ore haberet. Se malle vnũ ciuem ſeruare ꝙ mille hoſtes occidere. Et cũ Athenodrus philoſophꝰ ab auguſto in patriã recederet petiitqꝫ auguſtꝰ vt ei aliquod monumentũ relinqueretur cui hoc reliquit ꝙ ſi ei contigerit iraſci nihil prius diceret vel faceret ꝙ quatuor et viginti litteras prius mente pcurreret. Et Agesilaus rex ſparthenorũ cũ ab vxore initigaretur vt ſupplicũ ſumeret de adoleſcente qui eius filiam in propatulo oſculari auſus fuerat Cui rex. Si amicis et bene i nos meritis ſupplicũ inferimus quid faciemus inimicis. Et Socrates cũ quidẽ ei faciem verberibus et cicatricibus petulãter fedauit nihil aliud fecit Socrates niſi nomẽ nebulonis publice in fronte portaret iratus quidẽ hoc ad ganeonis infamiam ſufficeret: et ſplẽdorem Socraticũ hoc pati de
c
cere. Et cũ Olympias alexandrum magnuꝫ precaret per nouem menſes quibus eũ i aluo geſtauerat vt occideret quẽdam innocentem Cui Macedo aliã a me pa rens optima mercedẽ poſtula: hominis cui vita nullo beneficio cõpenſatur. Propterea dicebat regius propheta. Memento domine dauid et omnis manſuetudinis eius pſalmo. cxxxi. et pſalmo. xxxiij. Audiant manſueti et letantur et pſalmo. xxxvi. manſueti autem hereditabunt terrã. Et matthei. xxi. Ecce rex tuus venit

ſibi manſuetus ⁊ māſuetudo eius multum patuit dū ſimei parceret ſecundi regum. xvi. Et dum totiēs ſaul quem occidere poterat manus non iniecit. Similiter cum amalechytem qui ſaul chriſtū dominū occiderat interfici iuſſerat ſecundi regū primo. Et idem fecit duo bus carnificibus qui caput Iſboſeth ad eum tulerunt in hebrum ſecundi regū quarto. eſto ꝙ eius inimici eſſent hoc amplius patet cum archam domini tulerunt de domo Obededon gethei ad ciuitatē Dauid vbi magnanimus rex percutiebat in organis armigatis ⁊ ſaltabat totis viribus ante dominū etiā accinctus ephot ligneo: ſed habitus humilitatis eū ad iſtud inclinabat ⁊ non habitus manſuetudinis. Ex innumeris hiſtorijs manſuetos ſumma laude dignos deprehēdimus: ergo manſuetudo vel clemētia eſt precioſa virtus. Inſuper probatur ex feditate vicij oppoſiti ſcilicet crudelitate que apud ſapientes fuit ſemper maxime ignominioſa ergo virtus ei oppoſita eſt multū ſpectabilis. Dyomedes Thracius qui hoſpites ſua domo ſuſceptos equis humana carne veſci aſſuetis in pabulū obiecit. Et phalaris qui premium propoſuit ei qui nouū tormenti genus ad excruciandos homīes excogitaſſet ridentur (⁊ merito) apud poſteros. Amplius pleriq́ per tyrannidem amiſerunt regna: ⁊ plurimi per clementiā illa protegebant ergo non modo eſt virtus ſpectabilis principibus: ſed ad tranquille regnandum apprime vtilis.

¶ Tertia concluſio. Clementia non inclinat ſemper ſuperiorem remittere penā legalem in ſubditos: immo erit inclementia et ire vacuitas. Probatur hec concluſio eſt aliq̇s graſſator in republica dolo malo duos vel plures occidens tali viro belcal non eſt remittenda pena nec in pecuniariā tranſmittēda. Probatur hec concluſio talis euadit effrenis: et truculentus carnifex in poſterum ſecundū illud Comici licentia deteriores ſumus ergo illi nocet: et ſi ei prodeſſet nō refert propterea. Probatur hec ↄcluſio ſic q: homicidis alicubi (ſcio que dico) nimis cito parcit. Arguitur ſic pena illa que eſt in iacturam reipu. in principis notam: et ex cōſequenti in eius exterminiū non eſt remittēda: ſed remiſſo huius pene ē huiuſmodi igitur. Probatio minoris. circa illa tria primo perturbātur innocentes quos rex inquiete ꝓtegere tenetur. Ad hoc reges in mediū introducti ſunt vt ſontes torqueant ⁊ inſontes tueanī: ergo ſi hoc non faciant eorum munus negligunt. Secundū ſequitur ex primo vbi homines iuſtitiā miniſtratam non vident de ſuperioribus obloquūtur ſi per burſam occidāt eos auaros reputant. Si offenſam remittunt eos ex indulgētia vel ignauia notāt. Modo hoc eſt in exterminiū principis pater ſic tunc homines fiunt audaces: et inſolentes: agricultura ⁊ artibus mechanicis neglectis ad arma ruunt confidunt in magnatibus. et ad curias magnatū volant gratia cuius magnates inſolentes fiunt in contemptum principis. Iſte iactanter aſſerit ſe poſſe contrahere pro ſui corporis defenſione vel aliorū inuaſione quinq́ mille viros vel decem mille viros. hoc eum rebellem ⁊ ſuos effrenes ſine lege reddit: ſuſpicātur ſuum principem velle pro eis intercedere quatenus a capitali ſupplicio quo digni ſūt abſoluātur vel a quauis alia pena mitiori citra penam capitalem. tot ex illo abſurditates glomeratim ruunt ꝙ potius me deficeret dies ante ꝙ illas quintimmo earum medietatem recenſere potero. Quare nunc ab iſto domino nunc ab illo pro donāda venia ſplicatur rex: et nulle curis agitatur. ¶ Contra primam concluſionem arguitur per

illud Catonis impedit ira animū ne poſſit cernere verum: ergo ira non eſt aſſumenda. Et Gregorius quinto moralium circa finem. Nam ire ſuc ſtimulis accenſum cor palpitat corpus tremit: lingua ſe prepedit: facies pallleſcit exaſperanī oculi: et ne quaq̇ recognoſcuntur notorie quidem clamorem format: ſed ſēſus quid loquatur ignorat: in quo itaq́ iſte ab arepticijs longe eſt qui actionis ſue conſcius non eſt: ⁊ conſequenter multa ire incommoda deducit. Reſpondetur ꝙ he auctoritates intelligūtur de ira perturbante rationem que ſenſum obnubilat: ⁊ ad illud ſolum punctum omnes rationes ſenece tendunt Ariſtotelem improbātes de ira. ſed ira ſumpta cum ratione eſt laudabilis. ¶ Contra ſecundā ⁊ tertiam concluſionem arguitur ſic. Pleriq́ reges ſeueri diu regnarunt tollentes ſciſmaticos ⁊ quidem potentes de medio: patet de Auguſto ceſare qui marcum tullium marco Antonio conceſſerat perimendum: et ita de multis alijs ſenatoribus quorū capita ad roſtra affixa ſunt: et circa dies noſtros facile eſt inuenire reges ſeueros qui pacifice mortui ſunt vbi clementiſſimi principes ab inſolentibus perempti ſunt: patet de Iulio ceſare clementiſſimo: et multis alijs. ¶ Secūdo arguitur probando ꝙ manſuetudo vel clementia non eſt laudabilis: ⁊ hoc ſic Clementia eſt mitigatiua pene debite culpe: ergo non eſt virtus. Conſequentia tenet culpa debet reſpondere pene. ¶ Ad primum concedo antecedēs: ſed cōmunius clementes diutius regnarunt: ſermones in moralibus ſunt de his que cōmuniter contingunt. Etiam non eſt ſeueritas remittere ſciſma inultum in republica quando alia via adhiberi non poteſt bonum remedium ſed inclementia. De Iulio ceſare non erat clemens: ſed tyrannus qui ſolus totam rempublicā vſurpauit propterea cruciatu quem pertulit a bruto ⁊ caſſio dignus erat. Similiter Auguſtus licet bonis naturalibus preditus ſimili tyrannide laborabat propterea patrem patrie tullium Antonio proditori dedit: et ſic inter hos duos omnia pro arbitrio: et non pro ratione regebantur. Propterea nimirum Marcus Antonius ſuo ferro ſe ſuffodit qui cum manus et caput Tullij crudeliter abſcidit caput in menſa poſuit per dies illiq̇ aſpexit quouſq́ ex ſpectaculo animum exſatiaſſet: vt apianus refert. Et fuluea Antonij vxor que illud venerabile caput maledictis execrationem in ipſum impuens linguam quoq́ illi e faucibus extraxit: qui per facundiam vrbem ab incendio et patriā ſeruauit ſic per viros furca dignos lacerata eſt: ſed felicitas natiuitatis chriſti Auguſto pacem dedit vt vniuerſus orbis quā chriſtus. xlij. anno Auguſti ceſaris natus eſt: et tunc philoſophus imperio romano ſubditus in maxima erat pace vt patet: Luce ſecundo. Exijt edictum a Ceſare Auguſto: vt deſcriberetur vniuerſus orbis que deſcriptio pacem oſtendit. et hoc erat prenunciatum per oracula prophetarum pſalmo. lxxi. Orietur in diebus eius iuſtitia et abundantia pacis. Et yſaie ſecūdo. Non leuabit gens contra gentem gladium. Et nono vocabitur nomen eius admirabilis conſiliarius deus fortis pater futuri ſeculi princeps pacis: ergo iſta pax parum vel nihil erit attribuenda Auguſto: ſed q: in felici tēpore chriſti contigit qui pacem dilexit: et tēpore pacis naſci voluit. ¶ Ad materiā ſecundi argumēti reſpōdebo qua cognita facile erit ad formā reſpōdere. Cuiuſlibet culpe latitudo pene ē diuiſibilis Idē: diuiſionē imaginab: re per extēſionē: et nō per intenſionē hec latitudo habet duo extrema ſcꝫ punctū

ſub ſeritate ⁊.b. punctum ſuper inclementiam: in iſtis
extremis ē lab' fictatio legis. latitudinem mediū par-
tiamur in tres partes quarū vna portio erit ſub.a.pū
cto. Alia tertia erit.b.pūcto ꝯtigua. Tertia portio erit
media inter illas. Si pena fuerit in infima tertia eſt
clementia: ſi in ſuprema tertia erit ſeueritas in portio-
ne media medium locum inter ſeueritatem: et clemen-
tiam obtinet. Supremus iudex puta imperator in im-
perio. vel rex in regno poteſt quantuncunqꝫ iſtaruꝫ pe-
narum infligere. Et ſecundum hoc vel ſeueritatem cle
mentiam vel actum medium exercebit nullaten⁹ pec
cando. Ex iſto patet ꝙ ſcelus non manet inultuꝫ immo
aliqua pena infligitur ſtat etiam dare actuꝫ clementie
nullam a'iam penā infligēdo a pena contracta. Ut pa
teant iſta exemplariter ſit Sortes qui occidit hoiem
cui ſecundum legem imperialem: et regni conſuetudi-
nalē debetur ſuppliciū capitale. Ad iſtud poſitiuū rex
non eſt obligatus puta infligere mortē: ſufficit ampu-
tare membrū ab iſto vel extorrē hunc a regno eijcere in
perpetum vel ad certos annos: vel aliqua alia mitiori
pena ſecundum ꝙ dictabit ſapiens. ſi iſte occidatur rex
non peccat ſi ipſe vere iudicat. Si mitiori pena puniat
rex clementer agit: et ſi recta ratio dictat ꝙ occidēdus
eſt: et eſt preter rationem iſtum non occidere tunc rex
iſtum occidere tenetur: ſed pena nō eſt ipartibilis: po-
teſt eū decollare pendere vel incendere ſecundum quā-
titatem delicti. Et vbi pena eſſet de ſuſpendio quod eſt
falſum: qꝛ illud eſt poſitiuuꝫ ſolū ꝙ nocens debeat hac
pena plecti poteſt eſſe ſuſpendiū publicū vel nō publi-
cum ꝙ corp⁹ ibi maneat vel ſtatim poſt mortē tradat
ſepulture. Dixi de Rege: qꝛ Iudex inferior nō poteſt re
uocare iſtaꝫ legem poſitiuā ſuperioris: propterea tene
tur occidere: rex autem non ſed nō poteſt remittere pe
nam parti leſe debitaꝫ: qꝛ de iure neceſſe eſt parti leſe ſa
tiſfacere: ⁊ rex non eſt ſupra ius nec ſufficit reo parti le
ſe emendam condignam offerre nec rex tenetur occide-
re reum ad petitionem partis: qꝛ tūc raro vteretur cle-
mētia. Sed dices ſi iſte occidatur pars leſa nullā emē-
dam habebit in pecunia vel quacūqꝫ alia via: ergo ſi rex
remittat ei penam legalem nō tenebit ſatiſfacere par-
ti leſe in pecunia. Negatur antecedēs per penam capi
talem pars leſa eſt ſatiata: et mauult hoc habere quā
pecuniam. ¶ Sed contra iſtud arguitur tūc virtus vir
tuti opponeretur patet de ſeueritate que clemētie op-
ponitur quod eſt incōueniens. Secūdo ſatius eſſet ire
ad medium inter clementiam: et ſeueritatem vtrobiqꝫ
qꝛ tunc magis itur ad medium mathematicū. Tū ter-
tio tunc clementia ab epekea non differret quod liquet
eſſe falſum ex.iiij.et.v. Ethicorū. ¶ Ad primum conce-
ditur quicquid dicat beatus Thomas queſtione.clvij.
ſecūda ſcđe. in ſolutiōe ad primū prior pars ſolutionis
in principio huius queſtionis eſt excuſſa nec ſcđa ſatiſ-
facere videtur. Dicit ꝙ non eſt oppoſitio eo ꝙ clemētia
et ſeueritas eſt ſecundum rectam rationem: qꝛ ſecundū
hoc inter nullas virtutes eſſet contrarietas cuius op-
poſitum contingit de viduitate: et caſtitate coniugali
ſed de hoc alias. ¶ Ad ſecunduꝫ nego ꝙ melius foret.
habendus eſt oculus ad medium rationis magis ꝙ ad
ad medium rei licet medium rei in ratione includatur.
¶ Ad tertiā nego conſequentiā epekea ſiue naturalis
equitas ſecundum philoſophos vel diſpenſatio apud
canoniſtas legem communem in caſu dubio interpreta
tur. Propterea Ariſtoteles de ea cū iuſtitia loquutus
eſt quinto Ethicorum: clemētia autem partem pene de
bite reſcindit Iſtud exemplariter pateſiet feriēdus eſt

homicida vltimo ſupplicio: ſed nonnūꝗ dubitatur an
illa pena debeat infligi forti: quia hoc fecit in ſui cor-
poris defenſionem cum paruo exceſſu inculpate tute-
le: tunc ſenat⁹ rege inferior caſum legis interpretatur
Quod lex communis nō currit. In iſto ecce in caſu am
biguo epekea legem interpretatur vel potius clara cō
tradicente ratione lex communis ſic exponenda eſt: qꝛ
illic ſeruare legem verbaliter eſſet ſummum ius: ⁊ ſum
ma iniuria: ſed in caſu multum ambiguo ad ſupremum
itur: qꝛ cuius eſt cōdere eius eſt interpretari. Et hoc in-
telligo niſi vbi fuerint viri multū prudentes qui habe-
rent nodos latentes leges interpretari a lege faculta-
tem habētes: qꝛ cōmuniter hū melius interpretantur
ꝙ rex difficile erit flectere vnam communitatem a re-
cto ſecundū exemplū. Eſto lex eſt tali ſic ꝙ ſi quis fran
cus menia vrbis conſcendat occidatur gratia exempli
hoc ponimus gallus conſcendit menia pro arcēdis ho
ſtibus: tūc epekea aduerſatur ꝙ iſte pena legali punia
tur Idētidem per legem ꝯmunem nemo poteſt habere
duas dignitates vel curas ī eccleſia. ticius eſt reipubli
ce admoduꝫ vtilis cui exilis cura non ſuppetit: tunc ro
manus pontifex diſpenſat interpretando non debere
eſſe ſubiectū legi communi: ſed etiaꝫ hic pontifex reuo-
cat ius commune in iſto interdum eſt difficile interpre-
tationem a reuocatione ſeiungere: et de illo cōtendere
parum refert: quia hoc cōſtat. Caſum patentem legis
iudex inferior ſeruare debet ſiue eſſet ratio ad mitigā-
dam penam ſiue non: ſed iudex ſupremus per habituꝫ
clementie ſeueritatem et portionem mediam pene reſe
cat. Ex iſto patet: etiam iudex ſupremus primo conſul
tat cum epekea anteꝗ aggeditur actuꝫ clementie: qꝛ ſi
cōtra naturalē equitatem aliquid faciat nō clemēter.
immo inclementer et perperam penam remittit. Pro
pterea viro belial incorrigibile vel quando datur occa
ſio vehemens alijs offendi: non eſt clementia remit-
tere penam immo ad penam augendā clementia incli-
nat. In corpore vero melius eſt membrū putridum reſe
care ne totum corpus contaminet. ſic in corpore myſti-
co factitandum eſt. Dixi interdū tota pena eſt remittē
da: vt quis ex primo motu vel poſt ſecundos calices qua
dam familiaritate ductus mouet lites cōtra regem in
craſtina luce penitudine ductus prouoluit ſe ad genua
implorās veniā de ſerotina temeritate: iam in rege cō-
currunt perſona priuata: et perſona publica que ē per
ſona leſa: ⁊ iudex: iam clemēter regis intereſt huic par
cere in toto adijcit tot circūſtātias in hypotheſi: vt nul
lus ſapiens iſtud in contemptum regis iudicabit: ſed
temulentie aſcribent. ſi ſecus foret ſcelus ipſū nō debet
manere inultum. Iſtis concluſionibus de ira paſſione
et manſuetudine et clementia premiſſis ponuntur con
cluſiōes ad tituluꝫ queſtiōis reſpōſiue. ¶ Prima. ira
eſt peccatum. Secunda non omnis ira eſt peccatū mor
tale. Tertia aliqua ira eſt peccatum mortale et deteſtā
dum. ¶ Prima concluſio probatur ſic omnis appeti-
tio inordinata vindicte eſt peccatū: ſed ira eſt huiuſmo-
di. ergo eſt peccatum conſequentia lucet cum maiore: ⁊
in minore predicatur diffinitio de diffinito igitur qꝛ ira
cundus per habitum ire petit penam vbi nulla appe-
tenda eſt vel maiorem ꝙ parſit vel pretermiſſo ordine
iuris. ¶ Secunda concluſio probatur aliqua eſt appe
titio parue vindicte vel pene que non ſufficit ad deno-
minationem peccati mortalis: et hoc poteſt probari ſi-
cut de gula ſuperius ꝓbauimus. ¶ Tertia cōcluſio ꝓ-
batur oīs inordinata appetitio magne pene in ꝓximo
eſt peccatū mortale: ſed ira aliqua ē huiuſmodi igitur.

Minor patet cũ qs pro leui offendiculo appetit notabilem penã inferre pro parua iniuria. ¶ Secũdo arguit ad idẽ oĩs mater ex qua de per ſe naſcũtur filie deteſtabiles eſt graue pctm̃: ⁊ deteſtandũ: ſed ira ẽ huiuſmodi igitur. q: eſt difficile aſſumere actũ volũtatis preter rationez ſine motu corporis. Hoc in nobis experimur he pudice filie per antiphraſim generãtur verbera: homicidia perturbatio mẽtis / facies ⁊ oculorũ diſcoloretas non poſſe cõuerſare cũ hominib⁹: ⁊ vbi nõ poteſt vlciſci iracundus in alterũ in ſe ſuũ ferrum cõuertit vt patz de Aiace qui iniurias perferre nõ poterat de quo Ouidi⁹ xiij. Meta. Surgit ad os clipei dñs ſeptẽplicis Aiax. vt q: erat impatiens ire. et armis Achillis amiſſis: ita ira ſuccẽſus eſt: vt ferrũ capulo tenus in pectus trãſfodit. Propterea ſcite dicit Ouidius. Hectora qui ſolus que ferrũq; ignẽq; iouẽq; Suſtinuit totiens. vnã nõ ſuſtinet irã. Inuictũq; vir vicit dolor. Et paulo poſt. Nec quiſq̃ aiacẽ poſſet ſuperare niſi Aiax Dixit ⁊ in pect⁹ tum demũ vulnera paſſum Qua patuit ferro letalẽ cõdidit enſem. Et licet toꝛrentiſſim⁹ Aiax ita fecerit non erat actus fortitudinis: vt probe dicit philoſoph⁹ tertio Ethicorũ: ſed ab impatientia vincebatur: et de hoc dicemus paulo poſt in ſpeciebus iracundorũ. Hec temeraria ira in Alexandro liſimachũ leoni obiecit. Clituz dilectiſſimũ haſta traiecit. Caliſthenez philoſophũ mori iuſſit. ¶ Contra ſecundã concluſionem arguitur ſic. Iob quinto virũ ſtultũ interficit iracũdia: et loquit̃ de interfectione ſpirituali: et hoc non fit niſi per peccatuz mortale. Et confirmatur illud Matthei. v. Omnis qui iraſcit̃ fratri ſuo reus erit iudicio: ⁊ nullus erit reus in iudicio niſi qui peccat mortaliter. Et hoc amplius dz: qui autẽ dixerit fratri ſuo racha reus erit cõcilio. Qui autẽ dixerit fatue reus erit gehẽne ignis: ⁊ hic oẽs ſpecies ire enumerãtur: igitur. ¶ Ad primã dicitur ꝙ ex illa auctoritate nõ habetur ꝙ omnis iracundia eſt pctm̃ mortale: ſed ab aliquo motu ire q̃ erat venialis ad mortale proceditur ſicut gloſa marginalis pſalmo. iiij. dicit ſuper illo verbo. Iraſcimini ⁊ nolite peccare. Iraſcimini inquit ſi motus ſurgit animi qui non eſt in poteſtate: non cõſentiat ei ratio: motus animi in poteſtate noſtra non eſt: ſed dei gratia tẽperare poſſum⁹. Quod ergo cõſuetudinis eſt permittit quod culpe prohibet licz glo. interlinearis hoc bene exponat ꝙ iraſcamur de peccatis preteritis vlterius nolẽdo peccare. et ſic poteſt eſſe Zelus vel nemeſis q: de hoc palam eſt ꝙ nullũ eſt peccatum. Et ad ephe. iiij. Sol non occidet ſuper iracũdiã veſtrã: ⁊ poſtea glo. caſ. venialis eſt ira que non ducitur ad effectuz. ¶ Ad confirmationẽ que tangit verba xpi Matthei quinto dicitur ꝙ illic nõ eſt determinata ſpecificatio inter mortale et veniale: ſed oſtenditur ꝙ non ſolum pro actu exteriori eſt infligenda pena: ſed etiam pro interiori: ⁊ ꝙ lex euangelica legẽ veterẽ in hoc exuperat: propterea dicit audiſtis q: dictũ eſt antiquis nõ occides qui autẽ occiderit reus erit iudicio: vt iudicio puniatur leges exponit glo. iterli. Ego autem dico vobis: q: omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio id eſt dignus accuſatiõe: ſicut in homicidio vt eadẽ glo. exponit. qui autẽ dixerit fratri ſuo racha hoc eſt ſine cerebro reus erit concilio hoc eſt conſultanduz eſt qua pena eſt puniend⁹ ſi accuſetur: qui autẽ dixerit fatue reus erit gehẽne ignis per hoc nullũ ponitur diſcrimen iter mortalia ⁊ venialia vt liquet. ¶ Circa iſta dubitat̃ quo modo eſt mitigãda ira. Secũdo quot ſunt ſpecies iracundorũ. ¶ Ad primũ dicitur per verba dulcia ira ẽ mitiganda prouerbiorũ. xv. Reſpõſio mollis frangit irã.

Et gedeon cũ eſſet laceſſitus a viris effraim q ire nõ vocaret eos ad pugnaz contra filios Madian ... humiliter reſpondit. Nõne melior eſt racemus effraim vindemiis abiezer iudicũ. viij. Et cũ quidã minãdo Euclidi iurando affirmabat ꝙ euz occideret: cõiurauit Euclides ꝙ eum mitigaret: et per conſequens eſſet multũ impatiens ſi eum occideret: et ſic alter ei non nocuit. Arma Achillis per facundiã vlyſſis importauit a bello potente aiace ſecunduz illud Ouidij. Et quid facundia poſſet tũc patuit. Fortiſq; viri tulit arma diſert⁹ Aſſueſcat iracũdus actus manſuetudinis: et habitu illo tãq̃ ornamento pulcherrimo non iraſcetur. Nõ viuat cũ alio iracũdo q: ſemuicẽ deſtruunt. Nõ maledicat aliis quia prouerbialiter dicimus pro maledicto maledictum ſuper pontẽ londoniarũ reportabis ſecundũ illud Eſopi Dulcia pro dulci pro turpi turpia reddi verba ſolent: q dicit omnia que placent crebro audiet illa que diſplicent. Nec clare mim⁹ ſatyricus (de quo Ariſtoteles in problematibus mentionẽ facit) a maledictis euaderet licet cũ aliis maledixerit aures claudebat: vt alioꝝ maledicta non audiret quouſq; tacerent. Si quis ſit atrabile infectus a natura et cum hoc habituatus: reſiſtere paruis iniuriis difficillimũ eſt. videat turpitudinẽ que ex ira contingit q: ab iracundo ſicut a ſerpẽte hoies effugiunt: q: totã ſocietatẽ pturbat ſecundũ illõ prouer. xxix. Uir iracund⁹ prouocat rixas. Ubi glo. Ianua eſt omniũ viciorũ iracundia / qua clauſa virtutibus intrinſecus dabitur quies: aperta autẽ / ad omne facinus armabitur animus. ¶ Ad ſecundã dubitationẽ dicit Ariſtoteles quarti Ethicoꝝ. v. Aliqui ſũt qui facile iraſcũtur ⁊ ũ ſtatim placantur inquiens. Iracundi igit̃ cito quidem iraſcũtur: et quibus non oportet / et pro quib⁹ non oportet / et magis q̃ oporteat cito deſiſtũt: qõ quidem et optimũ habent: tales ſũme bilis homines appellãtur. Quod facile aduenit facile decedit: ſicut ſtramen facile ignitur ſed mox flãma ſtraminis perit. Secundi iracundi ſunt amari qui cũ difficultate placãtur: et longo tempore ſũt ſub ira Detinent enim ipſam: ſed vbi reddiderint ceſſãt. vltionemq; ponit ire modũ pro dolore voluptatẽ efficiens ꝙ ſi hoc non fiat habẽt ipſũ pondus. Etenĩ q: non eſt manifeſtũ nemo perſuadet ipſis: vt in ſe autem concoctio fiat ire. tempore opus eſt. ſunt autem tales homines: et ſibiipſis et amiciſſimis permoleſti. Tertij ſunt infenſi qui ſine vltione vel pena non recõciliantur ſicut hec ira lente venit ſic pedes et non eques abit more ferri quod pigre calorem ſuſcipit: ſed ſuſceptum diu conſeruat. Iſti notabilem triſtitiam incurrunt. et ſeipſos grauis torquent ſecundũ illud prouer. xxvij. Graue ſaxũ: et oneroſa arena: ſed ira ſtulti vtroq; grauior. Unde multi ſe pcipites ob cumulatam triſtitiam ſe in flumina proiiciunt. Alii laqueis ſe ſuſpendent credentes ſe ab iſtis curis liberari paſſiones animi cum triſtitia vitam abbreuiant vñ ſchola ſalerni ad anglorum regem iram prohibet in capite libri inquiẽs Anglorum regi ſcripſit ſchola tota ſalerni Si vis incolumen ſi vis te reddere ſanuz. Curas tolle graues iraſci crede prophanaz. Aliqui ſunt ex complexione ad iracundiam propenſi vt parui potiſſimuz ſi atrebilis ſint in ſuprema ſunt iracũdi: quia cordis calor eſt bene vnitus: aliqui longi et graciles facile iraſcuntur quia tales ſunt colerici a dominio: de paruis prouerbialiter dicimus ꝙ de ira eſt danda ei venia et id rationis eſt. Inter coꝛ et os parua eſt intercapedo tales ad litteras tamen ſunt aptiſſimi. et frigidi inepti vt ex Ariſtotelis problematibus: ⁊ experientia notum eius

dit. Euri[illegible]ocus qui cliensem p̄ſonā adiuit ſic iſta atra bile vexa. us erat vt cū in elide reſpondendo fatigatus eſſet palliū abiecit. Et alpheum fluuiū tranauit. Interdum ſumpto veru cū carnibus famulum ad forum vſq̄ perſequebat̃/Hercules. Liſāder. Aiax. Alcmeon bellerophon eodem vicio laborabāt. Et nō abs re dicit̃ nemo egregia edere carmina qui nō habet furorē poeticū Et plato in libro de ſcientia vbi demetrius cū ſocrate hoc exequūtur de theeteto agens Eſt admodū inquit arduum reperire hominē ingenioſum qui ſimul etiam manſuetus atq̄ modeſtus ſit. Recenizz fuiſſe quēq̄ hactenꝰ aut eſſe video qui eo nature genio ſit: vt vtrūq̄ ſimul habeat. Sed enim qui acuti ſūt calli[illegible]iq̄ ac memorioſi: et dociles in iracūdiam fere atq̄ contentiones feruntur p̄cipites atq̄ raptantur perinde ac ipſe naues ſine vllis retinaculis. Idemq̄ homines furore potius quodam q̄ fortitudine preſtant. Verū qui natura grauiores ſunt ſicubi ſe inquit ad diſciplinas conferūt tardi/deſides obliuioſi atq̄ obtorpeſcentes vidētur ſicut homerus in iliade neſtorē introducit ꝙ in iuuētute robuſtus erat et non prudens: in ſenecta ecōtrario. nō cōcedit omnia ſimul Iuppiter. Quicquid ſit de ſtygio ioue crebro perfectū: et imperfectū miſcentur: et hoc voluit deus ne homines nimis ſuperbirent.

¶ Diſtinctionis. xlii.
Queſtio. xii. de Inuidia.

SUpereſt de inuidia paululum loqui. Et circa eam quero an omis inuidia ſit peccatū mortale. Procuīus intelligētia notabis licet Inuidia per triſtitiā vulgo diffiniatur non ita tamen diffiniā: ſed per actum volūtatis vel per eius habitū: et ſic diffinitur. Inuidētia eſt volitio qua q̄s vult alicui malū: vel nolitio qua quis nō vult alicui bonum vt non vult ſit tertia perſona de nolo. Aliqui ponentes diſcrimen inter inuidiā et odium dicunt ꝙ per inuidiā homini nolumus bonū. et per odium volumus ei malū: et ꝙ inueterata inuidia generat odium aliqui odium quodlibet inuidiā reputant. Unde auguſtinus ſuper illud pſalmi. ciiij. cōuertit cor eorum vt odirent populū dicit. Inuidia eſt odiū felicitatis aliene: et tertio ſuper geneſim idem dicit. Propterea illo modo loquendi vtar. Tum q: eſt ſatis cōmunis apud multos. Tum q: eſt rationi conſentaneus. Ariſtoteles ſecundo rhetorice: et alij ponentes eſſe triſtitiā loquūtur de effectu inuidie oſtendentes incōmodū eius: vt ab inuidentia homies arceantur. Iſtis p̄ſuppoſitis ponūtur concluſiones p̄ma. Nolitio qua quis nō vult alicui bonū de quo eſt veriſimile ꝙ iuſtis illa bona oberint. ¶ Secunda concluſio. Nolitio qua quis non vult aliū eum excedere in bono nō q: diſplicet ei bonū ī altero: ſed q: ipſe non habet tantū boni. ¶ Tertia cōcluſio. Nolitio qua quis non vult bonū alterius vbi eſt veriſimile ꝙ alter non abutitur illo bono: ſed erit in diminutionē glorie eiꝰ eſt inuidia. ¶ Quarta cōcluſio. Aliqua inuidia eſt peccatum veniale. ¶ Quinta cōcluſio. Aliqua inuidia eſt peccatum mortale: et tetrū monſtrū. ¶ Prima concluſio ꝓbatur ſic. Rationabiliter quis nō vult omne illud per quod iniuſte nocumentū fertur proximo: ſed ita eſt de bono illius de quo loquimur in prima cōcluſione hoc patꝫ auctoritate Ariſtotelis ſcdo rhetorices nemeſim illud vocantis vel indignationē ſecūdum nouam trāſlationem et primi regū. xviii. Dauid gloriabatur de morte philiſtinorū qui mala faciebant populo dei: et Iudich. ix. populus letatus eſt de ruina holofernis ſecūdū illud pſalmiſte letabitur iuſtus cū viderit vindictā: pſalmo. lviij. Et maria cum filiabus iſrael carmen cecinerūt domino viſo Pharaone ſubmerſo exo. xvi. Et Grego. xxij. moraliū. Euenire plerūq̄ ſolet vt non amiſſa charitate: et inimici nos ruina letificet. Et rurſus eius glorie ſine inuidia culpa contriſter cum et ruente eo quoſdā bene erigi credimus: et illo proficiente pleroſq̄ iniuſte opprimi formidamus. ¶ Secūda cōcluſio probat̃ primi Corinthiorū. xiiij. Emulamini ſpiritualia magis autē vt proficiatis: et ſecūdi Corinthiorum. xi. Emulor enī vos dei emulatiōe: ſed hic emulari capitur pro diligere. ꝓbatur aucto[illegible]itate Hierony. Ad athletam de inſtitutione filie habeat ſocias cū quibus addiſcat quibus inuideat quarū laudibꝰ mordeatur. ¶ Tertia cōcluſio probatur talis actus ad aliquod de capitalibus vicijs pertinet: vt eſt vnū de eis nec ſuperbia nec auaritia: ergo ē inuidia. Ator hoc argumēto nō q: aliquid cōcludit q: aliqua peccata mortalia reputo non contenta ſub hoc ſeptenario numero: ſed q: Martinus (cōtra quem diſputamus) in hoc confidit dicit ꝙ reducitur ad inuidiā: ſed hoc nō valet talis actus ē peccatum: et ſecūdum loquētes cōmuniter eſt ſpecies communis inuidie: et diffinitio philoſophorū ei cōpetit nec motiuū habet hoc negare vt poſtea patebit. Sed dicit ipſe. Inuidia proprie eſt triſtitia de bono tali inexiſtēti proximo quia nolumus ei bene ineſſe hoc hoc eſt abſolute nolumus ꝓximo cui inuidemꝰ bene eſſe. Taceo de hoc quod dicat aliquā inuidiam eſſe gaudium falſitas illius ex dictis patuit bene interdū iuidus gaudet: ſed illud gaudiū nō eſt inuidia. ¶ Secūdo arguitur cōtra hoc quod dicit licet ſit difficile impugnare acceptionē termini quo abutitur q: hoc eſſet ad nomen certare: tamen oſtenditur illud ratiōe hec ſuo modo dicēdi pauci vel nulli eſſent inuidi quod nemo ſapiens cōcederet: et probo ſequelā. q: pauciſſimi qui abſolute volūt malū homini hoc eſt q: homo: ſed quia eſt diminutiuus glorie eorum. Confirmatur hec ratio per viros eiuſdē ſortis qui ſibi inuicē maxime inuident ſecundū illud Iuuenalicū Inuidet figulus figulo et egenus egeno: et hoc non eſt niſi q: vnus eſt diminutiuus glorie alterius: q: de facto ſecundū hoc quod ipſe dicit figulus inuideret regi ſicut figulo quod eſt cōtra Ariſtotelē ī ſecūdo rhetoricorū: et omnes qui de hac materia loquuti ſunt: ſed de hoc inferius loquemur. ¶ Quarta cōcluſio ꝓbatur per aliquē actū inuidie ꝓximo volumꝰ paruū malū vel nolumus ei hoc paruū bonū: et hoc nō ſufficit ad pctm̄ mortale: vt de gula ſuperiꝰ ꝓbauimꝰ igit̃. ¶ Quīta cōcluſio ꝓbatur ſic. Omne pctm̄ directe cōtrariū charitati eſt pctm̄ mortale ī uidia eſt huiuſmodi ꝯſequētia tenet maiore. Probatio minoris Matthei. xxij. dicit̃ diliges ꝓximū tuū ſicut teipſū: mō alicui inuidēs vel eum proſequēs odio nō ſic eū diligit ī mo nō vult ei bonū: ſed vult ei malū. et p̄me Corith. xiij. Charitas non emulat̃ id eſt nō inuidet. Emulari interdum valet imitari non nū q̄ inuidere ſicut cōiter dicimus Carthaginē olim rome emulā. ¶ Secūdo arguitur ad idē. Omne pctm̄ oppoſitū optimo actui: et actibꝰ multū laudabilibꝰ eſt peſſimū vel multū malū: ī uidia et odiū aduerſant̃ dilectiōi dei et ꝓximi q̄ ſūt actꝰ optimi igit̃. ¶ Tertio ſic arguit̃ Oē pctm̄ ꝑ quod de ꝑ ſe teterrima flagitia ſequunt̃ eſt

abhominabile et grande malū: ſʒ inuidia eſt huiuſmodi in pleriſqʒ partibus falſā viridē ī cibo parat: ⁊ publice homines de medio tollit hoc monſtrū ſcribas et phariſeos in necē xp̄i impulit: vt patet Matthei. xxvij. Sciebat enim ꝙ per inuidiaʒ tradidiſſent eum hoc monſtrū Cayn in Abelē. fratres Joſeph in Joſeph: ſaulē in Dauida impulit. Innumeras hiſtorias ad hoc glomerare facile eſt viroꝝ illuſtriū q̄ inuidia perierūt. ¶ Quarto arguitur ad idē. Omne pctm̄ ad quod ſequitur corroſio habentis eſt multū deteſtandū inuidia eſt huiuſmodi igitur probatio minoris p illud horatij. Inuid⁹ alterius rebus marceſſit opimis: et in quodā epigrāmate martialis imprecaꝛ inuidiaʒ pro magna pena his qui non libēter ſua monumēta legunt: ſed ſiniſtre interpretantur: inquiens. Qui ducis vultus: et nō vides iſta libenter. Omnibus inuideas liuide nemo tibi. Unde graphice eius domū in ſecundo de transformatis deſcribit naſo vbi pallas domū inuidie adibat inquiens. Protinus inuidie nigro ſcrupulētia tabo Tecta petit dom⁹ eſt imis in vallib⁹ antri Abdita ſole carens nō illi per uia vento. Triſtis et ignaui pleniſſima frigoris: et que Igne vacet ſemp caligie ſēp abūdet. Et paulo poſt Uidet intus edentē Uipereas carnes viciorū alimēta ſuorum inuidiam viſaqʒ oculos auertit: at illa Surgit homo pigre: ſemeſarūqʒ relinquit Corpora ſerpērū: paſſuqʒ incedit inerti. Atqʒ deam vidit formaqʒ armiſqʒ decorā Ingemuit: vultūqʒ deeſ ad ſuſpiria duxit. Pallor in ore ſedet: macies in corpore toto. Nuſqʒ recta acies liuent rubigine dentes. Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno. Riſ⁹ abeſt: niſi quē viſi fecere dolores. Nec fruitur ſomno vigilātib⁹ excita curis. Sed videt ingratos intabeſcitqʒ vidēdo. Succeſſus hominū carpitqʒ et carpitur vna. Suppliciūqʒ ſuū eſt prouer. xxiij. Ne comedas cum homine inuido: ⁊ ne deſideres cibos illius Comede ⁊ bibe: dicet tibi: et mens eius non eſt tecum. Inuidia ſeculi nō inuenere tyranni tormentū maius. Item abominatio illius flagitū patet per illud q̄ narraꝛ: de dn̄o qui in ſua curia inuidū et auaruʒ habuit: quibus promiſit dare petitiones: et ſcd̄o duplex premiū. Ad primū auarus noluit petere vt duplicia bona reſpectu p̄rimi haberet: ⁊ inuid⁹ primo petens a ſe vnū oculū erui: vt duo euellerētur a ſocio. ¶ Cōtra tertiam cōcluſionem arguiꝛ argumētis: quibus Martin⁹ ꝓbare nititur oppoſitū neglecto hoc quod dicit de triſtitia: q: hoc nō impedit propoſituʒ ſic arguit. Nulla triſtitia de bono alterius inquātū eſt diminutiū glorie: ⁊ excellentie noſtre eſt inuidia: patet nulla triſtitia de bono alterius inq̄tū per hoc nobis imminet periculū alicuius nocumēti eſt inuidia: ſed oīs triſtitia de bono alterius inquātū eſt diminutiū glorie: et excellentie noſtre eſt triſtitia de bono alteri⁹ inq̄tuʒ per hoc nobis imminet periculū alicu⁹ nocumēti: ergo nulla talis triſtitia eſt inuidia: q: diminutio glorie eſt nocumentū maius q̄ diminutio opum ⁊ diuitiarū: ergo per omne illud per q̄ imminet nobis periculū diminutionis glorie imminet etiam nobis periculū alicuius nocumēti. Ad iſtud nego maiorē. Et ad probationē diciꝛ ſi nolumus proximo bonū tēporale q̄ ipſe non ordinat in noſtrā vel reip. iacturā ſed eo bn̄ vtitur eſt expreſſe inuidia. ¶ Secūdo arguitur nullus timor eſt inuidia: ſed oīs triſtitia de bono alterius inquātū eſt diminutiuū glīe ⁊ excellētie nr̄e ē timor: ergo nulla talis triſtitia ē inuidia. ¶ Tertio ſic argumētaꝛ quicq̄d facit triſtitiā de bono alteri⁹ non eſt ꝓpter ipſū proximū de cu⁹ bono triſtamur: ſed propter eū qui triſtatur facit triſtitiā nō eſſe inuidiam: ſed triſtitiā eſſe de bono p̄rimi inquātū eſt diminutiuū glorie noſtre facit triſtitiam non eſſe ꝓpter ipſuʒ de cuius bono triſtamur: et cum eſſe propter nos qui triſtamur: ergo hoc facit ſufficiēter ꝙ triſtitia talis nō ē inuidia. Iſtud argumentū prolixius deducit: ſed pōdus argumēti recitauimus. ¶ Ad ſecūdum concedimus maiorem minorem ⁊ cōcluſionē: ſed ſi ita foret ſicut arguens imaginatur maior eſſet falſa. Et licet eā fulciat ex Ariſtotele: ⁊ beato Thoma nentē Ariſtotelis et ſācto rum in principio explicuimus: ⁊ quādo poneretur triſtitia eſſet illa que tangitur in minore. ¶ Ad tertiā reſpōdetur. maior eſt falſa nolo proximuʒ meum habere hoc bonum. q: eſt mee glorie diminutiuū nō nolo ei malum ratione qua proximus vel ratione qua ſortes vel callias maiorem probat per diffinitionem inuidie et in fine argumenti Thomam Ariſtoteli et ſibi ipſi contra dicere dicit pro doctore ſancto certamen non capimus: ſed id quod verum cenſemus dicimus: Nego ſuā diffinitionem inuidie nec talem acceptionem apud Ariſtotelem vel aliquem philoſophorū memini vſqʒ me legiſſe: et q: nemo eſt damnand⁹ gratis non capit mentē doctoris ſancti qui cōſequēter loquitur de triſtitia: ⁊ etiā hec eſt mens Ariſtotelis. ¶ Quarto argumentaꝛ poſſibile eſt ꝙ aliquis triſtetur de bono p̄rimi propter ipſum proximum q: ſcilicet non vult ſibi bene eſſe: et non inq̄tum eſt diminutiuū glorie ſue: et poſſibile eſt etiam ꝙ quis triſtetur de bono proximi inq̄tum eſt diminutiuum glorie ſue: ⁊ non propter ipſum proximū: ſed in tali caſu primum eſt inuidia: et non ſecundum igitur. Ad quartū admitto caſū licet pro prima parte: rariſſime in vſu eſt: et ad minorem nego eam et negatio patet ex dictis. Sed dicis primo membro dato diffinitio non valebit: datur completior diffinitio. Et erit hec nolo proximo bonum vel volo proximo malū inordinate: et ſub ilo cadunt plura membra vnum quādo nolo proximuʒ habere tale bonuʒ ne diminuatur gloria mea: interdū ne diminuatur bonum vtile meum: vt inter agreſtes viros ⁊ pauperes contingit. Interdum poteſt eſſe propter dilectionem boni delectabilis vel quauis alia via Martinus facit aliqua argumenta quibus tenet ↄtra dictoriam quarte cōcluſiōis ſic arguens omne illud eſt peccatum mortale quo nō volumus proximo id quod tenemur ſibi velle ex p̄cepto charitatis: ſed per inuidiā nolum⁹ primo id quod tenemur ſibi velle ex precepto charitatis cū nolumus ſibi bene eſſe ſimpliciter: et abſolute: et gratia ſui: igitur omnis inuidia eſt peccatum mortale. ¶ Secundo argumentatur per illud Job. v. Paruulum occidit inuidia quod exponit Gregorius de morte ſpirituali. ¶ Ad primū iſtoruʒ dicitur ſi in maiore intelligat de illo ad quod deuicimur ſub pena peccati mortalis concedo eam et minorem nego ſi intelligatur vniuerſaliter (ſicut ipſe intelligit) ſolū capit vnū modum inuidie: et rariſſimum: et adhuc illo dato ſua concluſio eſt falſa: q: nolo vniuerſaliter omne bonū ab iſto auferri: nec volo vniuerſaliter omne malum conuenire huic q: iſti poſſū velle: ergo vnum paruum malum vt vnum minutiſſimū quod non ſufficit ad mortale peccatum. Ad aliud concedo ꝙ paruulum id eſt imperfectuʒ occidit inuidia. ¶ Circa iſta dubitatur inter quos maxime regnat inuidia. ¶ Secūdo dubitatur vtrū odium eſt inuidia: et videtur ꝙ non q: ex inueterata inuidia generatur odium: et nihil eſſet dicere ꝙ ex inueterata inuidia generetur inuidia. ¶ Tertio dubitaꝛ an aliqs poteſt odire deū. ¶ Ad primā dubitationē reſpōdet Ariſtoteles ſecūdo rethorices ꝙ inuidia ē potiſſimū

inter pares vel inter parum impares. Videmus enim ꝙ ꝙ qui regulariter impediũt ſeinuicẽ circa bonum vtile ſibĩinuicẽ inuidẽt. Similiter quãdo fama vnius videt diminuere famã alteri⁹: tales facile ſibĩinuicẽ inimicãtur: et qꝛ honor apud magnanimos eſt in maiori reputatione ꝙ caduca bona fortune circa honores: magna ẽ inuidia vbi honor vni⁹ gloriã alterius diminuere videtur: et in illo eſt potiſſim⁹ puteus inuidie: et iſtud exemplariter patꝫ: figulus figulo: poeta poete: egenus egeno inuidet: figulus aũt poete nõ inuidet: qꝛ non certãt circa idẽ. Hinc Plato licet diuin⁹ et Zenophon ex inuidentia notati ſunt: qꝛ nuſꝙ alter de altero (licet celeberrimi eſſent: ⁊ alios cõcurrentes nominarũt) de alio mentionem facit: et plato de diſcipulis Zenophontis loquitur ꝙ argumẽtũ iſynceri animi. atqꝫ male affecti prebuit vt Gellius dicit et Ariſtoxen⁹ refert cum plato locos quoſdam tractaret in quibus cõtra democritum ſentiebat nuſꝙ illũ citauit: et ſi alios fere philoſophos nominaret. Et quod longe turpiſſimum eſt quecunqꝫ habere potuit democriti cõmentaria collegiſſe fertur: ⁊ cũ ea rogo dare voluiſſet ab Amyda et Clinia viris pithagoricis prohibitus eſt aſſerentibus eos Democriti libros non poſſe omnes extingui cũ apud multos exẽpla eorũ ſeruarent: patet in dyogene laertio: et Homeromaſtix Zoilus Homero: et nõ Ariſtoteli inuidebat. Et ſicut tullius primo officiorũ de Ariſtotele et Zenochrate loquens vterqꝫ ſuo ſtudio delectat⁹ alter alterũ contempſerat. Ex iſto patent he propoſitiones.

¶ Prima iter medicos eſt inuidia: et nõ inter theologum ⁊ medicũ. Secũdo patet inter cõterraneos facile deſcenditur in inuidiã: ⁊ potiſſimũ ſi circa idem inſiſtãt et patet per fundamentũ per experientiã: et per verba xpi Matthei. iiij. Qui in galilea in honore habitus eſt: et non in Nazareth vbi cõceptus et nutrit⁹ eſt: amẽ dico vobis: qꝛ nemo propheta acceptus eſt in patria ſua dicebãt nonne hic eſt filius Joſeph? Tertio patꝫ ꝙ vix duo dñi tẽporales potẽtes equaliter vel parũ inequaliter viuũt mutuo ſine inuidia: patet per fundamentũ: ⁊ per prouerbiũ cõmune duos groſſos lapides idẽ facc⁹ nõ cõtinet Scholaſtici viri rationẽ hui⁹ cohibitiuã habent quã iſti tẽporales non habent videt vni ꝙ gloria vnius lacerat gloriã alterius. Propterea poſt ꝙ virgines in tympanis cecinerũt ſaul occidit mille. Dauid decem milia. ab hinc nũꝙ ſereno vultu Dauidẽ Saul contemplabatur. Quarto ex oĩbus dictis ſequitur ꝙ pallidi: et macilenti cõiter ſunt inuidi patet corrodũtur a liuore: ſed ab hoc teterrimo mõſtro tanꝙ a cerbero pedibus alatis fugere debent philoſophi: qꝛ quantũcũqꝫ procliues ſint homines a natura ad inuidendũ impulſu nature reniti poſſunt. Fundamentuꝫ inuidie per aliqua bruta que de eadẽ preda viuũt facile eſt cõcludere: vel de auibus quarũ alique oua alterius comedũt. Nõ alias animalia que carnẽ crudã comedũt quaſi cũ omnibus animalib⁹ pugnãt: qꝛ eorũ animalia ſũt coruꝫ cibus. Dixi quaſi ꝓpter animalia eiuſdẽ ſpeciei que ſibi non inimicãtur nec ſeinuicẽ deſtruunt dempto lucio nõ ob aliud monedula Buboni aduerſatur: ⁊ cõtra. niſi qꝛ inuicẽ concurrunt Bubo oua monedule de nocte vorat et de die monedula inſidiat. Sed ſi queras cõtra quos homines abſolute eſt inuidia. Reſpondet viros laude dignos percutit inuidia ſecũdũ illud. Stimulos dedit emula virt⁹: ⁊ alibi. Ferũtqꝫ ſũmos fulgura mõtes. De Catone cenſorino legitur qui quadragies: et quattuor vicibus apud ſenatũ accuſatus eſt. Quid de ſcipionib⁹ ob inuidiã ꝯtigerit facile eſt apud valeriũ maximũ rubrica de ingratitudine videre. Si vis ꝙ non feriaris inuidia eſto vilis quia (vt ꝓuerbialiter dicitur) ſola miſeria caret inuidia non modo inter reges: ⁊ ſeculares hec rabida peſtis ſeuit: ſed philoſophos immo et ipſos relioſos inuadit.

¶ Ad ſecundã dubitationem dicit ꝙ ſic. Nec incõuenit vnaꝫ ſpeciem inuidie aliam producere. Aliqs poteſt non velle alicui bonũ ꝓ tẽpore quo tenet ei velle: aliquis poteſt nolle bonũ proximo ꝯuenire qð generabit aliã ſpeciem deteriorẽ: ſcilicet velle ei malũ. Similiter ex remiſſa inuidia ad intenſam itur.

¶ Ad tertiam dubitationeꝫ qua dubitabat an odium dei ſit poſſibile reſpõdetur ꝑ propoſitiões. Prima eſt. Poſſibile eſt deũ odire ꝓbatur. Aliqui deũ oderũt: ergo poſſibile eſt deũ proſequi odio antecedẽs patet: de iudeis ꝗ xpm oderunt: ⁊ tunc ſic. hunc Cayphas odit: hic eſt de⁹ ergo deum Cayphas odit. Maior patet: qꝛ hũc voluit tollere de medio: et ad hoc efficaciter nitebatur: et minor eſt clara: et odio oderũt me gratis. Sed diceret aliquis. Nemo deũ odit cognitum deũ. Cõtra dãnati odiunt deũ apprehenſũ talem: ꝓbatur per illud Pſalmiſte. Aſcendit fumus eorũ qui te oderũt ſemꝑ Pſalmo. lxxiij.

¶ Secundo arguitur ad idẽ. Aliqui iudei xpm cognouerunt deũ: et tamen eũ proſequuti ſũt odio: ꝓgitur. ꝙ aliqui hoc cognouerunt aliqui eorum ſciebãt ꝙ erat Meſſias promiſſus in lege: qꝛ per ſupputationem hebdomadarũ Danielis. et prophetiã patriarche Jacob gene. xlix. Non auferetur ſceptrum de tribu Juda ⁊c. Per yſaiam: ⁊ alios prophetas hoc cognouerunt ꝙ ipſe erat Meſſias promiſſus in lege: et hoc euangeliſte teſtantur. Sed dices putabant Meſſiaꝫ debere eſſe purũ hominẽ: et non deuꝫ. Hoc ſic improbatur. Iſte doctus Phariſeus aſſentiebat huic. Iſte eſt Meſſias ꝓmiſſus in lege vt patet ex nunc dictis: ad aliam propoſitionẽ legis prophetã de gẽte tua: ⁊ de fratribus tuis ſicut me ſuſcitabit tibi dñs deus tuus ipſuꝫ audies vt petiſti a dño deo tuo in Oreb deutero. xviij. Hoc eſt ſtatuꝫ fidei tribuatis ei in noua lege ſicut mihi in iſta. hoc eſt credite dictis eius ſicut meis: ſed tenebantur credere Moyſi (vt palã eſt) ergo ꝑ ꝯtenebantur credere: et chriſtus dixit ſe eſſe deuꝫ ergo tenebantur illi dicto credere. Et tũc ſic. Iſte eſt Meſſias in lege ꝓmiſſus: ⁊ omnia que predicat ſunt vera: et ꝑ̃dicat ſe eſſe deũ ergo eſt deus. Certus erat iſte doctus Phariſeus de antecedẽte ergo nõ dubitabat de cõſequẽte. Confirmatur hec ratio per glo. Luce. xxiij. ſuper illo verbo. Pater dimitte illis: qꝛ neſciũt quid faciũt dicẽtem ꝙ illa petitio nõ erat pro eis qui pro inuidia: et ſuperbia cum quẽ filiuꝫ dei intellexerãt negabant: et crucifigebãt: ſed pro illis qui zelũ dei habent: ſed non ſecundũ ſcientiã neſcierũt quid fecerũt. Sed hic dicis chriſt⁹ diſplicuit eis: qꝛ cõtra hypocriſim ſcribarũ: et phariſeoruꝫ predicabat: et per hoc eis diſplicuit. Nec eſt incõueniens ꝙ dãnatus vel viator apprehendens deũ ſub ratiõe diſplicibili deum odiat: et illa eſt ſecũda ꝓpoſitio. Sed pro tertia ꝓpoſitione arguit ſic. Aliquis apprehendẽs deũ vt actoem eſſendi poteſt deũ odire. patet. Quicũqꝫ apprehendit deum ſub ratione diſplicibili poteſt eum odire per premiſſã: ſed alicui poteſt diſplicere ꝙ viuit: et ſua vita eſt a deo vt patet de Catone vticẽſi qui ſe occidit. Sed hic dices probatio eſt nulla hoc erat propter aliud: ſcilicet propter anxietatẽ quam paſſus eſt: ⁊ dexteritatẽ quam vidit in Julio ceſare rempublicã ꝓ arbitrio moderãte. Nõ negatur quin in quocũqꝫ poteſt cadere ratio diſplicibilis ſiue vere ſiue erronee dato ꝙ apprehẽſio fuerit ſecundũ predicata ꝑfectionalis vel aliter põt

cadere odiſi. ¶ Sed cõtra iſtud arguit̃. q: ex iſto ſequit̃ q̃ deus ſimul poteſt diligi et odiri: cõſequẽs eſt falſuꝫ: q: tunc qualitates cõtrarie eidẽ ſubiecto inherent: q: dilectio et odiũ cõtrariant̃: cõſequentia patet: q: deus poteſt apprehendi ſub p̃dicato diſplicibili ⁊ ſub p̃dicato placido. Reſpõdet Martin⁹ q̃ ſi intelligatur de diligi et odiri actu et in particulari et de dilectione et odio efficaci conſequentia eſt nulla: quod enim hoc modo diligitur appetitur eſſe: quod vero hoc modo oditur appetitur non eſſe. Impoſſibile autẽ eſt ſimul aliquid appetere idem eſſe et nõ eſſe. Sed cõtra ſe inſtat ſic. Stat velle aliquẽ eſſe oĩpotentẽ et nolle ipſum eſſe punitorẽ maloꝝ: ergo ſtat diligere deuꝫ ſecundũ q̃ eſt oĩpotens vel bonus: et odire deum ſecundũ q̃ eſt vltor ſcelerum. Reſpondẽdo dicit q̃ iſta propoſitio odio ſecundũ q̃ eſt punitor ſcelerũ duplicem habet ſenſũ. Primus ſenſus odio deuꝫ. Et cauſa propter quã odio deũ eſt q: punitor eſt ſcelerũ: ⁊ ſic illa non ſtat cũ prima: immo iſta et p̃ma inferunt duas propoſitiones ſibi cõtradicentes. Non video q̃ reſpõdeat ad argumẽtũ p̃ncipale nec ad replicã. Odire aliquẽ nihil aliud ẽ q̃ velle ei malũ: et diligere velle ei bonũ: modo eidẽ poſſũ velle bonuꝫ et malũ ſiue tẽporale ſiue ſpirituale: vt volo hunc eſſe bonuꝫ et nolo eum eſſe doctũ: et volo hunc eſſe diuitẽ quando diuitie ei nocent vel intemperatũ: et nolo eũ eſſe inuiduꝫ: ⁊ efficaciter ad hoc laboro: vtrũq; poſſuꝫ deducere ad effectũ dãdo ei bona fortune quibus vt video iſte abutetur. Et remouẽdo in eo cauſas p̃ductiuas inuidie. Ex quo patet q̃ odiũ et inuidia ſecundũ varia predicata nõ repugnant: nec dilectio et odiũ: et licet vellem ei vnũ bonuꝫ predicatũ et vnũ malum ſimul: non ſequitur q̃ erit bonus et malus ſimul. Etiã volũtas eſt impoſſibiliũ: poſſum velle eum eſſe pauperẽ ⁊ diuitẽ: et poſſũ ad hoc initi ex libertate voluntatis et hoc eſt efficaciter velle: q: de ratione volitionis efficacis non eſt q̃ ſequatur effectus: vt patet de medico circa egrotum: ſed ſufficit q̃ ſuas vires ad hoc apponat.

¶ Diſtinctionis. xlij.
Queſtio. vij. de Sup̃bia.

Queritur vtrum omnis ſuperbia ſit pct̃m mortale. Reſpõſio multiplex eſt: hic modus opinandi varius. Aliqui ſuperbiam inanẽ gl̃iam ponũt. Alij ſuã matrem putant. Nonnulli ambitionem p̃ſũptionẽ et ſuperbiã ſpecies ponũt inter ſe diſtinctas ſub lentitudine vel caymote cõtẽtas. Propterea nihil dicere poſſumus quod cũ omnib⁹ cõueniat. Sed dicamus q̃ ſup̃bia multis modis capitur ſiue ſuperbũ. Uno modo quicquid ĩ aliqua re excellit ſuperbũ dicere poſſum⁹: cui alludit ipſũ vocabulũ ſup[illegible]a quaſi ſup alia iens. Et virgili⁹ Ceciditq; ſup̃bum Ili. Et alibi hinc populo late regẽ belloq; ſup̃bũ Apudei. Interdũ capitur pro ornatu vt Barbarico poſtes auro ſpoliiſq; ſup̃bi. Aliquãdo p̃ opulẽto vt apud eũdẽ. Simul enſe ſuperbũ Rhamnetẽ aggredit̃. Licet in oĩbus iſtis poteſt dici q̃ capit̃ p̃ excellentia et ſic ap̃d ſacras hiſtorias capit̃: patet yſa. vi. Ponam te in ſuperbiã ſeculoꝝ gaudiũ in generationẽ ⁊ gñationẽ. Ubi gloſa Hieronymi dicit q̃ eſt ſup̃bia bona et mala: theologi tamẽ gẽ[n]iter non ſic vtuntur vocabulo: ſed in malã partẽ ſaltẽ impreſentiarũ vtunt̃ in malã partẽ. Ser[mo]nes ſũt accipiendi ſc̃dm materiã ſubiectã vbi ſup̃bia pro arrogãte/elato/lẽto/vel tumido accipit̃: ſic tertio eneidos vocabulũ ip̃m poeta accipit inquẽs Stirpis achillee faſtus iuuenẽq; ſup̃bũ. Secũdo notãdũ iuxta doctrinaꝫ Ariſtoteles q̃rti Ethicoꝝ. iij. Habitus quo quis eſt inclinat⁹ circa magnos honores ſecundũ dictamẽ prudẽtiale eſt magnanimitas. Ubi dicit magnanimus is eſt qui magnis eſt dignis: et dignũ ſeſe magnis eſſe cenſet. Et licet magnitudine ſit extremus: ratiõe aũt eius (q̃ꝺ oportet) medi⁹ eſt: dignũ eñi eo ſeipſũ cenſet quod ad dignitatem ſuã accõmodat̃: hoc eſt magnanim⁹ recte iudicat de magnis honorib⁹ et quid ferre valent humeri recte metitur: et prouinciã honoꝝ libens aggreditur. Qui exuperat a ratiõe in petẽdis honoribus eſt caym⁹ ſecundũ antiquã trãſlationẽ: quare iſti termini ſolum apud antiquos morales manſerũt: apud Argyropilũ extrema ſunt lẽtitudo et puſillanimitas: quãdo homo petit paruos honores ſecundũ q̃ oportet is modeſtus dicit̃ et habit⁹ ipſe modeſtia: cuius extrema ſunt ãbitio et honoris vacuitas: ſicut de magnificentia et liberalitate contingit. Secundũ antiquã tranſlationẽ ãbitioſus vocatur philotim⁹. De extremo in deficiẽdo apud vtrãq; trãſlationẽ eſt circũlocutio per defectũ honoris. Leonardus eiſdẽ vocabulis non vtit̃ licet eadẽ ſententia. Iſtis prelibatis ponuntur alique cõcluſiones. ¶ Prima eſt. Oĩs ſup̃bia eſt pct̃m. ¶ Secunda. Non oĩs ſup̃bia eſt pct̃m mortale. ¶ Tertia. Aliqua ſuperbia eſt pct̃m mortale et multũ deteſtãdũ. ¶ Prima cõcluſio p̃batur. Omnis inordinat⁹ appetit⁹ excellentie eſt pct̃m: oĩs ſup̃bia eſt inordinat⁹ appetit⁹ excellẽtie: ergo omnis ſuperbia eſt pct̃m: cõſequẽtia tenet in p̃mo p̃me. Maior eſt nota p̃pter terminum inordinatus: et minor patꝫ: q: ĩ ea p̃dicatur diffinitio de diffinito vt patet per Auguſtinũ in. xiiij. de ciuitate dei dicentẽ. Sup̃bia eſt p̃uerſe celſitudinis appetit⁹. Et ĩ libro de inno. Superbia eſt amor p̃prie excellẽtie. Itẽ oĩs lẽtitudo vel ambitio eſt pct̃m: oĩs ſup̃bia eſt lentitudo vel ambitio igitur: cõſequẽtia tenet diſtribuendo totũ diſiunctũ vnica diſtributione: ⁊ maior patꝫ: q: ambitio in paruis honorib⁹ et lentitudo in magnis eſt exuperatio. Et minor patꝫ: q: quacũq; ſup̃bia data ſub altero illoꝝ includitur. Da vnũ actũ ſup̃bie: vel ille erit appetitio excellẽtie in magnis honoribus ⁊ ſic erit caymotes: vel in paruis et ſic erit ambitio. ¶ Secũda cõcluſio patet q̃ aliqua ſuperbia erit pct̃m veniale: patꝫ de illa que eſt ambitio aliqua minuta. ¶ Preterea arguit̃ ad idẽ Stat dare ſuperbiã veniãlẽ circa magnos honores: q̃ꝺ patꝫ ſic: oĩbus iſtis modis fit lentitudo quãdo homo capit honorẽ quo indignus eſt et hoc ſi fuerint alij digni volẽtes illũ capere nec iſtud ſuperaddere oportebit: q: tũc iſte in caſu eſſet dignus et ſine pctõ honorẽ illũ caperet. Alio modo quis eſt lentus quando honorẽ capit eo dignum ſi bene procederet ſed illũ prouinciã ſuſcipit confidens in proprijs viribus ſine ſpeciali numine dei vel iudicat p̃otes quos habet: et per dei peculiarẽ opem poteſt exercere illa que illi officio incumbunt: et ponamus q̃ recte iudicet: ſupponamus q̃ nimis ardẽter inhiat in petendo illo honore. Ita q̃ eſt paru⁹ exceſſ⁹ tũc venialiter peccabit. Tertio probatur eadem concluſio: apparentius offeratur Ticio aliquis honor: dubitet ticius an illo honore eſt dignus: propterea tempus deliberãdi de honore recuſando vel ſuſcipiendo petat poſtea cum probis conſultando non facta et facta inquiſitione ſed parua exploratione neglecta ticius honorẽ

li.iiij.

ſtio perſu[illegible] ius honorem ſuſcipit. Tūc ſic ignorātia inuincibilis i toto excuſat: ſed h[illegible]c eſt vincibilis ex hypotheſi ergo nō totaliter excuſatur a peccato. ergo actus ſuus quo hunc honorem ei oblatum vult ſuſcipere: non eſt magnanimitas Immo eſt lentitudo: et tamē eſt peccatuꝫ veniale igitur. ¶ Tertia cōcluſio patet ꝙ aliqua ſuperbia ſit grande peccatum et ꝙ deteſtandū ſit. Probatur ſic: ſalmo. xc. Si mei non fuerint dominati tunc immaculatus ero: et emūdabor a delicto maximo glo. Auguſt. id ē ſupbie qđ eſt vltimū redeūtibꝰ ⁊ pmū recedētibꝰ. Et pſalmo. xxx. Retribue abūdanter faciētibꝰ ſuberbiā. rogauit ab illo liberari inquiēs nō veniat mihi ſpes ſuperbie pſalmo. cv. ⁊ eccle. decio. Odibilis coram deo eſt ⁊ hominibus ſuberbia: et illic initiū omnis peccati ſuperbia. ¶ Secundo arguitur. Omne peccatum quod homies impellit ad innūera flagitia eſt grāde: et deteſtandū. ſuperbia ē huiuſmodi igitur: cōſequētia claret cum maior: et minor patet Abſalonē contra Dauidem. Iob cōtra Amaſam. Zambri cōtra Helem. Abimelech in fratrū necem ſeruos. In Ieas ceruicem Athaliam in interniciuꝫ filiorū impulit. Hac ſuperbia ſtipati Chore. Dathan ⁊ Abyron ſacerdotiū Aaron diuinitus datum auferre conabantur. Ex hac tetra labe inferiores mortē contra reges preparant: et libidinem inſatiabilē dominādi appetunt ſecundū illud cōmune quod Ceſar in ore habebat teſte cicerone pmo officiorū Si violandum eſt ius propter imperiū violandum eſt. in ceteris pietatem cole. Ex iſto mōſtro qꝛ pōpeius noluit habere parem nec Ceſar eſſe ſecūdus inteſtina bella ſuborta ſunt. Secūdū illud primi pharſalie. Stimulos dedit emula virtus. Tu noua ne veteres obſcurent facta triūphos. Et victis cedat pyratica laurea gallis Magne times: te iam ſeries vſuſꝙ laborum Erigit impatienſꝙ loci fortuna ſecundi. Nec quēꝙ iam ferre poteſt Ceſar ve priorem. Pompeius ve parem. Hāc peſtē nullum matrimoniū nulla deniꝙ amicitia compeſcere poteſt ſecundū illud Lucani. Dum terra fretū terrāꝙ leuabit Aer ⁊ lōgi voluent tytana labores. Noxꝙ diē celo totidem per ſigna ſequetur. Nulla fides regni ſocius omniſꝙ poteſtas Impatiēs conſortis erit. Quod per remū ⁊ romulum germanos explicat inquiēs. Fraterno primi maduerūt ſanguine muri. Ex hac Alexander imperiuꝫ nec fratri nec filio relinquere voluit vt ipſe ſingulariter in omne euum tam glorioſus imperator diceretur. ¶ Alterius arguit ad idem. Ex hoc fedo mōſtro innumeri abuſus in eccleſia late vagātur. Ad beneficiorū cōgeriem ſine lege contendit. Interdū prohdolor ſymonijs vbi virtute ad honoꝝ celſitudinem media ſtigia in auxilium vocant. ſecundū illud iunone iunonis primo eneidos. Flectere ſi neqꝛo ſuperos acherōtē mouebo. ¶ Amplius arguitur ſic. Illud viciū eſt nephandum quod intellectum excecat: ⁊ facit ipſum iudicare ꝙ res aliorum loue digne nullius ſunt momenti: ⁊ ſua ppria e multifacit: et gallinā vendit pro auca: ſed ſic eſt de ſuperbia igitur. Probatio minoris qꝛ maior et cōſequentia clarent per Gregoriū. xxxiiij. Moraliuꝫ quaſi circa finem de ſuperbia loquentem ſic. Inquit hoc primū damnuꝫ patitur ꝙ clauſo cordis oculo iudicij equitatem perdit: cuncta que ab alijs vel bene geruntur diſplicent: et ſola ei que ipſe vel praue egerit placent: ſemper aliena opera deſpicit ſemper miratur que ipſe facit. qꝛ ⁊ quicquid egerit egiſſe ſe ſingulariter credit atꝙ in eo quod excipit per gl'ie cupiditateꝫ ſibimetipſi fauet per cogitationem et ſe cum in cunctis tranſcēdere ceteros eſtimat: per lata cogitationum ſpacia ſecuꝫ deambulans laudes ſuas tacitꝰ clamat. Et paulo ante. Alia cupit vicia eas ſolūmodo virtutes impetūt quibꝰ ipſa deſtruuntur: vt videlicet ira patientiā. caſtrimergia abſtinentiam: libido continentiā expugnet: Superbia autē quam viciorum radicem diximus nequaꝙ vnius virtutis extinctione contenta contra cuncta animi membra ſe erigit: ⁊ quaſi generalis ac peſtifer morbus corpꝰ omne corrūpit: vt quicquid illa inuadente agitur etiam ſi eſſe virtus oſtenditur non per hoc deo ſed ſoli vane glorie ſeruiatur. Ceteꝝ trita eſt hyſtoria de heroſtrato qui templum dyane in epheſo inſinuauit: et ſeipſum prodidit ab hac peſte ductus. ¶ Finaliter arguitur ratione concludēdo. Ita debere eſſe in re quilibet habitꝰ inclinans inordinate ad excellentiā habentis inclinat mediate vel immediate in medium illius finis potiundi: ⁊ reprimit omne impedimentū ſicut calor calorem producit frigus corrūpens: et diſponēdo ſubiectū caleſiendum: ſed habitus ſuperbie in inordinatam excellentiā inclinat immediate qꝛ a talibus actibus emerſit ⁊ coaleſcit: offendit fratrem patrem vel amicuꝫ chariſſimum eum ab hoc fine impedientem quare īclinat ad hoc de medio tollendum vel aperto marte ſi cū aliquo alio colore poterit ſin autē in occulto ferro vel veneno mediuꝫ diſponit. ¶ Contra primaꝫ concluſionem arguitur ſic. Magnanimitas eſt virtus pulcherrima quar. Ethicoruꝫ. iiij. Et tamē magnanimitas eſt ſuperbia. Igitur ſuperbia non eſt vicium. Minor patet per proprietates quas Ariſtoteles magnanimitati aſcribit que tumori peculiari ſunt. Magnanimus ceteros aſpernatur non autem parua pericula ſubit: eſt etiaꝫ talis vt beneficia conferat: et pudeat ipſū ſi ſuſcipiat beneficia. Illud ei ſuperioris eſt hoc inferioris: ⁊ in retribuēdo maiora beneficia conferat hoc eniꝫ pacto debitor inſuper fiet. Ix qui primus contulit atꝙ ſuſcipiet beneficium videtur etiam et eorum quidē memini ſſe in quo beneficia contulit: eorum autem nō meminiſſe a quibus ipſe ſuſcepit Eſt eīm is qui ſuſcipit inferior eo qui contulit beneficiū: tꝫ ſe vero vult ſuperior eſſe ⁊ cū voluptate quidē audit ea que cōtulit: ſine autē voluptate ea que ipſe accepit qđ elegātiſſime ſuo more ꝓbat philoſophꝰ hoc pacto quia Tethis nō enarrat bn̄ficia Ioui: nec athenienſibꝰ lacedemonij qui cōtulerūt in illos: ſꝫ qui ſuſceperūt ab illis Eſt etiā magnanimi neminis aut vix īdigere ſubminiſtrare autē prōpte: ⁊ ad eos quidē hoīes qui in dignitate cōſtituti ſūt ꝓſperitatibus vtūtur fortune magnū eſſe: ad medios autem mediocrē Illos ei ſuperare difficilē: ⁊ glorioſuꝫ: hos autē facile ⁊ inter illos quidē gloriari nō ē ingeneroſū. Inter humiles autē eſt importunum quēadmodū viribus cōtra imbecillos contēdere: et poſt neceſſe eſt etiā palam ipſū tam odiſſe ꝙ etiaꝫ amare: quippe cū metuētis ſit occultare. Ex illo paulo poſt infert. Quapropter cōtēptor eſt. Nec eſt ꝓcliuis ad iuerēdū: nihil ei ap ꝺ ipſū ē magnū: ē etiā talis vt res magis pulchras ſineꝙ fructu ꝙ fructuoſas vtileſꝙ poſſi[illegible]at. Inſuper inquit ipſiꝰ magnanimi motus tardꝰ [illegible] videtur vox grauis: et locutio tarda ſed iſta ſupbo[illegible]uenitū vt patꝫ legenti. Gregoriū in. li. pſato ⁊ ſāctos Hoc argumētū cōſulto ad longū deduximꝰ qꝛ aliq theologorū rati ſunt ſupbiā in lege diuina reprobatā eē magnanimitatē Ariſtotelicā licet inſcite ſuſpicati ſūt: ſed extrēa modeſtie ⁊ magnanitatis ī exuperāda ꝙ carpit phūs ſūt ſupbia theologalis. Et ad pūctū argumēti ſūt aliqua iudicia exteriora magnanimi ꝙ a proprietatibꝰ ſupbie vix a nobis diſcerni poſſūt: ſꝫ diſcrimē ē: intētionē bonā ⁊ dictamē prudētiale directiuū habꝫ magnani

mus q̄bus vacat tumidꝰ. Magnanimꝰ eſt virtutū cō-
gerie ſtipatus propterea maximis eſt dignus. propte-
rea indignorum exaltationem indigne fert: et eos odit
ſaltem eorum iniquitatem deteſtatur: et ſic iuſte indi-
gne fert ſuccenſet ſuperbus iniuſte. parua nō ſubit ma-
gnanimus: quia magnos magna decent: et aquila (vt
aiunt) non capit muſcas: ſed ea inferioribus miſſa fa-
cit: non celeriter incedit: neccitiſſime loquitur: quia il-
la contingunt in his qui grande faciunt: parua ipſe ni-
hil magnipendit: ſaltem in his caducis inferioribus:
quia magnis eſt dignus: et talem ſe eſſe cenſet. Suffi-
ciens diſcrimen Ariſtotelis in littera ponit inter pro-
prietates quas magnanimo attribuit: et ꝓprietates
ſuperbi. ¶ Secundo arguitur. Superbia eſt in intelle-
ctu. ergo non eſt peccatum mortale capitale. ↄſequen-
tia eſt nota. probatur añs per Bernardum in epiſtola
ad Senoſi. diuidentem ſuperbiam in duas ſpecies: ſci-
licet in cecam et vanā: cecam dicit vicium mentis quo
quis ſe eſtimat eſſe bonum quod non eſt: vel a ſe eſſe q̄d
eſt. ¶ Reſpondetur ꝙ viciuʒ intellectus non eſt ſuper-
bia. ſed ſuperbia in voluntate intellectuʒ obnubilat fa-
ciens eum credere ꝙ de non ente ſit ens in eo: ⁊ ꝙ ī alio
ens eſt non ens. Poſſum introducere argumēta Mar-
tini quibus improbat hanc diffinitioneʒ ſuperbie: ⁊ du-
plicem ponit acceptioneʒ ſuperbie proprie capiendo:
ponit in eius quid nominis aliorum contemptiuus. et
dicit preſumptionem eſſe in officiis: ambitionem in ho-
noribus. inanem gloriam in opinione: et niſi illa parti-
cula ponatur ſuperbia non diſcrepabit ab aliis. Iā ad
hoc diximus ꝙ preſumptio et ambitio ſunt ſuperbie a-
pud Ariſtotelem caymotes vel tumor. patet conſyde-
ranti Ariſtotelem quarto Ethicorum tertio et quar-
to capitibus: et eum exponentibus. Nec eſt de ratiōe
ſuperbi ꝙ vllo modo cōtemnat. hoc eſt habitus ſuper-
bie non inclinat immediate ad contemptum: ſed ad in-
ordinatam excellentiam. bene autē mediate tanq̄ eiꝰ
filiam in contemptum inclinat. Propterea et pro ma-
iori intelligentia mouebimus aliquas dubitationes.
¶ Primo dubitatur. An inanis gloria ſit filia ſuper-
bie. ¶ Secundo dubitatur ſuper illo verbo Ariſtote-
lis quod eſt in ore omniū. Honor eſt in honorante: ⁊ nō
in honorato: an ſit pulchrius honorari vel honorare.
¶ Tertia dubitatio erit de humilitate querēdo quis
eſt eius actus. et an ſit virtus. ¶ Reſpōdetur. Inanis
gloria eſt habitus ex talibus actibus emergēs quibꝰ
vult gloriam magnaʒ inordinate occupari. ergo habi-
tuatus inani gloria magnum oblectamentuʒ in laude
humana acceptat mediate poteſt inclinare in ſuperbi-
am. ſi quis fuerit mixtus ex inani gloriola ⁊ tumore: ⁊
excellentiam ſuam: et popularem laudem inordinate
appetit a duobus habitibus flagitioſis quibus irreti-
tus eſt. Laus popularis nihil aliud eſt q̄ celebris fama
bona opinio que de illo habetur. ⁊ hec inanis gloria ad
mendacia oſtentationeʒ hypocriſim. et cetera id genꝰ
adituʒ dat. Nō poteſt facile diſcerni quot male filie
vna ſerpentina matre prodeunt. Nec eſt curanduʒ de
numero poſito cōmuniter de diſſimulatione: arrogan-
tia hypocriſi/⁊ veritate. in tertio in materia mēdaciſ
poſt hac erit ſermo. His premiſſis pono duas conclu-
ſiones. ¶ Quarum prior eſt. Audire laudem vel ho-
norem admittere non eſt peccatum. Probatur: ad-
miſſio honoris eſt plerunq̄ recte rationi conformis. ſ
ipſa eſt laudanda. ↄſequentia eſt nota. et añs ptʒ: quā-
do eſt in gloriam dei: vel proximi edificationem. Et cō-
firmatur per verbum chriſti Matthei quinto. Sic lu-
ceat lux veſtra coram hominibus: vt videant opera ve-
ſtra bona et glorificent patrem veſtrum qui in celis eſt:
et non poteſt ciuitas abſcondi ſupra monteʒ poſita ne-
q̄ accendunt lucernam/et ponunt eam ſub modio: ſed
ſuper candelabrum: vt luceat omnibus q̄ in domo ſunt
Ubi gloſa hec omnia agite: vt non fineʒ boni operis ī
laudibus hominū conſtituatis. et Tullius honos alit
artes et omnes ad ſtudia incendimur gloria: ⁊ ſicut do-
ctrine fulcimentum prebet: ſic virtutibus volūtatis fo-
mentum miniſtrat. et ad Romanos. 8. Prouidentes
bona non tamen coram deo: ſed coram omnibus homi-
nibus et qui famam negligit crudelis eſt. Amplius ꝑ
me Corinthiorum. 10. Placete omnibus et per omnia:
ſicut ego per omnia omnibus placeo: ⁊ ad hominū cō-
placentiam ſequitur laus. igitur: ſed hec probatio nō
eſt directa quis crebro pōt velle añs non volendo ↄſe-
quens. ¶ Ulterius arguitur. Uidemus viros qui lau-
dem in aliquo opere conſequuntur admodum in illo ī-
ſiſtere ſibi: et aliis arborem plantantes que tempore
ſuo fructum dabit. Item per dicterium commune. Ne-
mo eſt tam cornea fibra/qui honorem aſpernatur: et ſi
Demoſthenes ſuas laudes lubēs admiſit ⁊ Pompei-
us primo Pharſalie dicit Lucanus. Famēq̄ petitor
Multa dariū vulgus totꝰ popularibꝰ auris Impel-
li. plauſuq̄ ſui gaudere theatri. ſic a Dyogene Cyni-
co gloria (licet diuitie conculcarentur) non eſt et me-
rito abiecta: ſecundum illud Iuuenalicū. Senſit Ale-
xander teſta cum videt in illa. Magnuʒ habitatorem:
quantuʒ felicior hic qui nil cuperet q̄ qui totū ſibi po-
ſceret orbem. Et licet Socrates ſordido palliolo cōtē-
tus pedibus nudis incedens gloriaʒ (vt par erat) non
negauit. Amplius qui gloriam negandaʒ docent ſua
nomina in prefatione ponunt. ergo gloriam non aſper-
nantur. Et trophea Milciadis excitarunt Themiſto-
clem noctes ducere inſomnes: et Ualerius libro octa-
uo. Nulla eſt tāta humilitas que dulcedine glorie nō
tāgatur. illa etiā a claris viris interdū ex humillimis re-
bus petita eſt. Finaliter inglorius multa flagitia ad-
mittit a quibus glorioſus velocius euro volat. ¶ Se-
cunda concluſio. Inanis gloria eſt peccatum. Aliqua
venialis: ⁊ aliqua mortifera ⁊ abominā da. Tunc glo-
ria eſt inanis quando non fit ad honorem dei vel bonū
exemplar proximi: vel quando eſt de re caduca et illici-
ta. ſicut cum aliqui gloriantur cum male fecerint: vel
quādo homo glorie eſt plus equo auidus: vel ſocio nō
partitur partem glorie diuitem: ſed totam ſolus vorat
Probatur ſecunda concluſio. Omnis actus humanꝰ
recte rationi difformis eſt peccatum. omnis inanis glo-
ria eſt huiuſmodi. ergo omnis inanis gloria eſt pecca-
tum. ¶ Secundo arguitur ad idem. Omnes actus re-
probati a ſapientibus ſunt peccata. Inanis glorie cu-
piditates ſunt huiuſmodi. igitur. Minor patʒ. in hoc
Ioannem de capiſtrano virum alioqui celeberrimum
Eneas ſiluius taxat qui nihil glorie Ioanni Henniyo-
di partitus eſt: et contra hoc patet apud Ualeriū ma-
ximum libro octauo de Ariſtotele. et Alexandro lo-
quentem ſic inquit. Alexander pectus inſatiabile lau-
dis qui Anaxarcho comiti ſuo opiniōe Democriti in-
numerabiles mūdos eſſe referenti. Heu inquit me mi-
ſerum ꝙ nec vno quidaʒ adhuc ſum potitus. Idem de
phyloſophorum principe teſtatur ſic ait Ariſtoteles
Theodocto diſcipulo oratorie artis libros quos ede-
ret donauerat. Moleſteq̄ poſtea ferens titulum eorū
ſic aliis ceſſiſſe proprio volumine quibuſdam rebus in-
ſiſtens planius de his in theodocti libris dictum eſſe

abiecit t de pauſania ſic loquitur. Pauſanias Hermoclem percunctatus quonā modo clarus ſubito poſſet euadere. eo reſpondente ſi aliquem virum illuſtrē occidiſſet: continuo Philipum interemit. et quidem quod petierat aſſequutus eſt: tam enim ſe paricidio ꝙ Philippum virtute notum poſteris reddidit. ¶ Cōtra priorem concluſionem arguitur ſic. ad Gala. pmo. Si hominibus placerem chriſti ſeruus non eſſem. Et Glo. ſuper illud Matthei. 6. Attendite ne iuſtitiā. ꝛc. Laus hominum appeti non debet. Idem dicit ſuper illo receperunt mercedem ſuam. ¶ Ad primum dicitur diſtinguendo: vel ſi quis placeat hominibus propter homines ſolum: et talis non eſt ſeruus chriſti: vel ſi ꝓpter edificationem proximi in dei gloriam: et ſic negatur. Ad aliud dicitur ꝙ ille gloſe intelliguntur eodem modo. ¶ Ad ſecundam dubitationem pono duas concluſiones. ¶ Prima. Melius eſt eſſe in ſtatu ī quo homines ſolent honorari vero honore ratione virtutis ꝙ honorare. Probatio: ſatius eſt magnum virtutis crementum habere ꝙ eſſe in foribus pro ea acquirenda.

¶ Secūda cōcluſio. Actus quo quis ſuſcipit honorē ei debitum eſt, bonus. Probatio: quia eſt honore dignus ergo honorem ſuſcipiendo ſuſcipit illud quod eſt eo dignū. ¶ Tertia propoſitio. Actus quo quis alteri impendit honorem eſt melior actu quo alter honorem ſuſcipit ceteris paribus. Probatio eſt. Actus difficilior homines ad honorem ſuſcipiendum ſatis ſunt proclines. Item reddere debitū eſt ſtudioſius ꝙ ipſum acceptare. ¶ Quarta cōcluſio. Poteſt eſſe exceſſus in honore in dando: et defectio in eodem. Probatio. Aliqs honor eſt laudabilis: et aliquis illaudabilis. ergo illi contingit dare extrema. ¶ Secundo arguitur ad idē. Nemo approbaret ꝙ regens in artibus capite diſcooperto diſcipulum communem ſalutaret. Nec ꝙ dominus mangonem: et ita in alijs ſuperioritatē ſupra ſubditos habentibus. Inſuper qui decentiā in inceſſu geſtibus: et in ſalute danda reputatur grauis / qui exuperat abiecti vel leuis animi lenie: vel ſeipſum ignorantis iudicatur. ¶ Quinta propoſitio. Et ſi in ſalutādo ſtat dare medium in quo nō delinquitur. melius eſt tamen vel minus malū exuperare ꝙ deficere. nec dic etiam multum contendimus de peccato coram deo: ſed de inhoneſtate morali. Hec concluſio habet duas partes. ¶ Prima pars patet. Mediū inter extrema nō eſt mathematicū: quia tunc ipſum lateret omnes mortales: ſed eſt ſolum morale. ¶ Secunda pars patet. Suppoſito quod dictum eſt potiſſimum ꝙ hic loquimur de ciuilitate morali apud homines minus reprehendere: immo vix capitur qui in dando honore eſt ꝓdigus apud aliquos vocatur ſimplex. Alius autē reputatur ſuperbus et prebet occaſionem alijs de ipſo loquēdi: immo ſtat ꝙ peccet. Non ſufficit ꝙ vir in interiori homine ſit bonus: ſed in exteriori homine humilitatem debet oſtendere quam ſi nō oſtendat pro loco et tempore in neutro homine ſe bene habet. Item per illud cathonis. Salute libenter. Preterea qui non reſalutat ſalutantem quem ſalutare debet in poſterum inſalutatus cum indignatione ſalutantis abit.

¶ Preterea arguitur ratione: grande iudicium eſt ſuperbie non reſalutare ſalutantē: immo equalia ſigna ſalutationis tribuendo ſi ſit ei paritas: puta plato eſt ita eruditus ſicut ſortes in eodē gradu ſecū vel equaliter palmam gradus non prius adeptus eſt vnus ꝙ alius: nec magnam dignitatē plus habet ꝙ alius ſi ſortes non equalia ſigna platoni tribuit. indicium eſt ꝙ ē de reflexiuis propoſitionibus: et reflexionem ſupra ſe habet. Si paulo antiquior in gradu paulo amplius ſeruitatis modeſte tenere poteſt. ¶ Alia ꝓpoſitio. Stat ꝙ homo non peccet capite diſcooperto laudans deum in templo vel videns ſacroſanctum corpus chriſti leuatum vbi tamen male ageret hominem non ſalutando: et capite quidam diſcooperto. Prior pars patet. Deus ſecreta cordis nouit: ꝛ nouit qua intentione homo ſedit cooperto capite: et noſtre fragilitatis condeſcendit: ſed ſtat dare rōnabilē cauſam in qua homo capite coopto manet vel morbo laborat: vel nō eſt plene curat⁹: ꝛ in multis alijs caſibus. Inſuper in tēplo religioſi vix capitium ad tres vel quatuor digitos leuant: et tamen tales quando generalis vel prouincialis ordinis cancellarius parrhiſienſis: vel decan⁹ ſacre facultatis eos alloquitur totum caput enudāt. Suppono eos non graues patres in religione ꝙ ſit equalitas inter eos ad viros quos in medium citauimus vel modicus exceſſus. Itē Caluus Julius Ceſar nō denudās caput coram Phlegetonteo Ioue in templo nō fuiſſet reprobatus: et tamen quia non aſſurrexerat diſcooperto capite ſenatui: ſic erat reprehenſus et odiū cōſequutus eſt quod in eius ceruicem conſpirarunt.

¶ Ad tertiam dubitationem de humilitate dicitur ꝙ humilis interdum pro abiecto capitur ſecūdum illud Vergilij in bucolicis. Atq̧ humiles habitare caſas ꝛ ſordida rura. Et Cicero primo officiorum. Querū autem prima etas propter humilitatem: et obſcuritatē in hominum ignorationem verſatur. Alio modo hūilitas capitur apud phyloſophos pro habitu vel actu q̄ quis ſe nō extollit in honoribus plus ꝙ par ſit: vult tamen honores ſubire cum ratio flagitauerit: quia a deā dem virtutem honores aſſumere: et eos recuſare ſpectat: vt patet inductiue in alijs virtutibus. Temperātia oblectamenta in ſenſu guſtus ꝛ tactus contingentia / et acceptat et recuſat pro loco ꝛ tēpore. Identidē caſtitas venerea abdicat et ea admittit ſecundum dictamen prudentiale. Non dico ꝙ eſt idem habitus in ſpecie ſpecialiſſima in temperantia: vel caſtitate: vt multi falſo exiſtimāt. Speciei ſubalterne identitas ſufficit ad denominationem vnius virtutis. Si dicas quia aliqs poteſt acceptare honores quando oportet: et eos recuſare quando oportet pro ſecundo membro eſt humilitas. ꝛ terminus ſignificās habitum qui inclinat ad ſubeundos honores: et ad recuſandos ſecundū ꝙ opportunum fuerit eſt magnanimitas eius genus. et termini non ſunt ita impoſiti in alijs virtutibus. Scimus talē nō poſſe contingere ꝙ terminorum ſignificationes more anguille de manib⁹ elabitur. Non obſtante primum apparet rationabilius. Magnanimitas ad plura ſe extendit. vt homo equanimiter ferat aduerſa more Iob: et Thobie ſenectus: et hoc patet per Ariſtotelem quarti Ethicorū tertio dicentem ꝙ Magnanimitas eſt circa honorationes et

honorationes: et ſic includit ſub ſe patientiam: nec ancipſiſſo an Ariſtoteles poteſt exponi et defendi quoad patientiam non eſt pars ſubiectiua magnanimitatis: ſed ſolum potentialis: quia de hoc alibi latior erit ſermo. Redeundo ad propoſitum de humilitate dicitur. Non inclinat habentē ad velle ſe ſubijcere omnibus: vel ad velle ſe reputare inferiorem omnibus et per ſingula regens in artibus non ſe talem reputat in ordine ad ſummuliſtas eius: nec ſic debē reputare: nec verbi diuini declamator ſe talem reputari ordine ad eos quibus officiū euangeliſte exercet: quia

alias eſſet velle docere mineruam. Humilitas eſt act⁹ vel habitus voluntatis directus a iudicio intellectus in quo poteſt eſſe error inuincibilis: vt puta quādo q̄s hypocritam iudicat ſe meliorem: et anteferenduȝ quo fit. Humilitas nullomodo inclinat in falſum: licet hūilitas inclinat habentem ad velle plus appreciari hypocritam quem neſcit eſſe talem q̄ ſeipſuȝ: quia diuiſiones gratiaruȝ ſunt multe: ſi ſortes videat ſe platonē doctiorem poteſt aſſentire q̄ aliquas imperfectiones habet quas non habet plato: quia hoc eſt regulariter verum: et licet erronee iudicet non refert: et in his quibus alium ſe ſuperiorem iudicat eum in voluntate appreciando taleȝ in caſu quo dubitatur in quo proxim⁹ meus eſt mihi equalis in idoneitate ei cedendum eſt: et id rationis eſt: quia nimis propenſi ſumus de nobiſ ipſis alta ſapere: et ne glorie nimis auidi videamur: q̄ vero gloria per ſequentem more vmbre continuo decedit et fugientem more eiuſdeȝ proſequitur. Nō loquor de caduco honore et fluxo ad quem humanum genus pro maiori parte: ita auide inhiat hoc pulcherrimo ornamento chriſt. fera virgo inſignita erat in tenera etate que in dies tempore peregrinatiōis eius coaluit tā q̄ carbunculus in ſerto virtutum quo caput eius redimitum erat emicuit: et virginitatem comparatiue obtenebrauit: licet eſſet puriſſima ſecundum illud: quod ipſa dixit Luce primo. Quia reſpexit humilitatem ancille ſue non dixit virginitatem: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Depoſuit potentes de ſede: et exaltauit humiles. Dauideȝ regē a quo regalem originem contraxit more frug: fere terre imitata que plura grana dat q̄ accipiat. Non eſt exaltatum cor eius: neq̄ elati ſunt oculi eius. Nec in mirabilibus ſuper ſe ambulabat quam nō repperit angelus in ſalutatione caduca quereteȝ: ſed eā orantem in abſcondito clauſo oſtio in ſecreto cubiculo inuenit ſicut Bernard⁹ ſuper Miſſus eſt dicit. Ex humilitate ſe ancillam domini in omni proſapia regali extollebat inquiens. Ecce ancilla domini fiat mihi ſecundum verbum tuum. Ex hac humilitate grādeue Elizabeth Zacharie coniugi obſequebatur tribus menſibus. Ex facto diue virginis. Luce primo patet: q̄ humilitas ad honorem accipiendum inclinat cum examuſſim exploratum fuerit honorem eſſe ſubeundum in primis cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio hoc eſt hincinde tacita ſillogiſabat. poſtea obijciens de ſua inidoneitate ꝓpter virginitatem quam ipſa vouerat. vt gloſa dicit ſuper illo verbo. Quomodo fiet iſtud quoniam viruȝ nō cognoſco. Nō obiecerat tanq̄ ei dubium q̄ virgo pareret: quia hoc ante legerat: vt Beda dicit: ſed quomodo fieret non legerat: et oſtenſo ei modo modum oſtendit poſſibilem ac ſi euȝ probare voluiſſet de Elizabeth cognata ſua que concepit filium in ſenectute ſua: vt eſſet manuductio per exemplum: et q̄ rem pregrandem: et ſumme optabilem mōſtraturus erat adiecit aduerbium. Ecce Modus Vergilianus eſt cū rem nouam et arduam explicaturus eſt hoc aduerbium in lucem cie. quo facto non recuſauit honorem ei celitus collatum. vbi ipſa dedit nobis exempluȝ vere humilitatis ad honores capiendos. Nō egreſſa eſt ad petendum hūc honorem ſic humilis ī bibliotheca ſtare habȝ quouſq̄ beneficium ei oblatuȝ fuerit: non q̄ ad hoc teneatur: ſed recuſare vel nolle petere honoreȝ quouſq̄ recta ratio dicat honorem aſſumendum eſſe potiſſimum mun⁹ humilitatis eſt. Propterea non male oīno dixerunt aliqui q̄ humilitas eſt in recuſandis honoribus: et nōus acceptandis: quia illud eſt potiſſimuȝ munus eius. Et certe quicquid dixerint ſapientes ſapientia huius ſeculi. hoc ē verū (bone deus) eſt bene facile accipere magnos honores oblatos: et ſi dicas q̄ nō ꝓpter labores annexos ꝯtra te teſta ſꝫ parietes et elementa. Poſtea cui beneficium collandum eſt habet cogitare an beneficium oblatum humeri ferre valent vel recuſare: ſicut ipſa cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio: et cum ſapientibus conferre de ſua idoneitate: et obijcere de occultis impedimentis ſicut ipſa fecit angelo: et omnib⁹ impedimentis ablatis rationi acquieſcere exemplo Marci euangeliſte / Ambroſij / Auguſtini / Hieronymi Gregorij / Petri damiani: et ſimilium patruȝ. hec oīa humilitas Joannis. 23. non cooperabatur ad induendum chlamydem Petri: nec ad petendos duos epiſcopatus: vbi idonei reperiuntur: nec manibus ac pedibus circa caducos honores inhiare: ſed ad dei honorem: et proximi edificationem iocūda aſſiſtit: duȝ Caymorem deteſtandum monſtrum ſuppetias pro honore habendo afferre videt. Ipa verecūdia ꝯſpectus hominū fugit tanq̄ ſpera in antro gemit q̄ meretrix ambitio ſola pulchritudine veſtium decora: ei virtutū nō infimi anteferatur cum poſt virtutes theologas ipelatio virtutum contenditur a ſapientibus. an ei debeatur prima ſedes: ſed in hoc omnes conueniunt q̄ cum primis domiſabus reſidere habet. Licet ipſa ſuo more quādo ancillule: vt puta comitas et eutrapelia ingrediuntur demiſſo capite aſſurgat.

Diſtinctionis. xlij. Queſtio. viij. et vltima.

Inaliter circa hanc diſtinctionem queritur. An quodlibȝ peccatum mortale contineatur ſub aliquo iſtorum peccatorum mortalium de quo mentionem fecimus. Pro reſponſione q̄ſtionis. Supponatur q̄ nūer⁹ ſeptenarius peccatorum mortalium ſufficienter repreſentatur per vocabulum ſaligia. ſ Superbia / a Auaricia. l / Luxuria. i Inuidia. g / Gula. i Ira. a / Acidia ponuntur concluſiones ſequentes. Non omne peccatum mortale continetur ſub iſtis ſeptem generibus. Probatio. Filie iſtorum peccatorum non continētur ſub eis quarum multe ſunt ita fede: et abomināde: ſicut ſue mr̄es et illa vna probatio opinione mea ſufficere debet.

Secundo arguitur ad idem. Periurium eſt peccatum mortale pariter et mendacium pernicioſum nullum illorum continetur ſub aliquo iſtorum generum. ergo propoſitum: ꝯña tenet cum maiore. Et probatur minor. Non eſt ſuperbia: nec eſt inuidia: et ſic de quolibet alio peccato mortali: igitur. Secunda propoſitio. Aliquod eſt peccatum mortale capitale de q̄ nullum iſtorum peccatoruȝ verificatur. Inanis gloria aliqua eſt peccatum mortale: et etiam viciū capitale: ergo et cetera. Secundo arguitur ad ideȝ. Iſte actus quo ego volo peccare mortaliter eſt peccatum mortale: et capitale: et tamen ſub nullo iſtorum peccatorum includit: igitur. Minor patet: quia peccatū includi ſub vno iſto

rum eſt v[illegible]m iſtorum terminoꝝ predicari in recto de pronom[illegible] demonſtrante actum: ſed hoc fieri non poſſet: quia non eſt potior ratio ꝙ includatur ſub vno ꝙ ſub alio. Maior pꝫ. Iſte act⁹ eſt malus recte: quia rationi difformis: et non venialiter poſtꝙ homo ſua ſponte vult flagitiuꝫ letiferum elicere: ꝙ habit⁹ ex talib⁹ actibus genitus ſit vicium capitale probatur ſic: quia talem habitum intenſum habens procliuis eſt ad exeundum in multos ſceleſtos act⁹ alterius ſpeciei mediantibus actib⁹ ſuis elicitis. Sed fortaſſe dicet quiſpiam: in primo argumento ꝙ filie reducūtur ad ſuas matres: hoc non valet. quia ſic non eſt opus habere numerum ſeptenarium: et ſtat dare pleraꝗ peccata mortalia que hoc modo ad hunc numerum non reducuntur.

¶ Alterius arguitur de iſto actu volo ſuperbire vel inuidere: vel iraſci. Iſte actus eſt peccatum mortale. etiam capitale: et t[illegible]en ſub nullo iſtorum peccatorum includitur. Idem patet de iſto actu volo ſuperbire inuidere et iraſci. Ille actus eſt peccatum: et tamen nō eſt ſuperbia ſola: quia eadem ratione eſſet inuidia ſola: et ira ſola. Non valet dicere ꝙ non eſt vn⁹ actus: ſed tres actus: quia ſtat dare vnum quo volo omne bonum vel omne malum. ergo ſtat dare vnum actum qui cadit copulatim: vel diſiunctim in duo membra peccatorū tria vel quantalibet volueris. ¶ Tertia propoſitio ſub q̄libet iſtorum ſtat dare peccatum veniale: vt ex his q̄ diximus iam liquebat. ¶ Contra primam propoſitionem arguitur ſic. Peccatum mortale diuiditur in illas ſeptem ſpecies ſecundum cōmuniter loquentes: ſed per vnam conditionem bone diuiſionis membra diuidentia totum ambitum diuiſi euacuare debent: ſed hoc nō per primam propoſitionem: diuiſum ramos eum ſecātes exuperat. ¶ Rn̄detur non eſt diuiſio proprie dicta ſed capiuntur alique ſpecies eius que cōius in quotidiana pugne contingūt: in humanis actionibus quis certum numerum ſpecificum ſtabilire poterit cum ad vnam circumſtantiam vel ad vnius noue legis labefactationem noua difformitas enodatur. ¶ Sed contra iſta arguitur. Si a/ſignificet peccata mortalia ſpiritualia: et b/corporalia iam binarius a/et b/ſeiungit peccatuꝫ mortale immediatius q̄ numerus ſeptenarius ſignatus et completius: quia nullus erit actus mortalis qui ſe occulere ab alterutro membrorum poterit: et ſi aliud membrum in medium afferre tentaueris: puta hunc actum volo ſpiritualiter et corporaliter peccare: iam totum ambitum diuiſi triplex illud membrum tripertiet. Et rurſus ſub a/ad ſpiritualia vſꝗ ſpecialiſſima in quibus iubet plato quieſcere deſcendes. identidem ſub b/facies. Reſpondetur concedendo ꝙ poteſt talē diuiſionem dare: et ſic erit peccati diuiſio Peccatorum quoddā veniale/ quoddā originale/ quoddam mortale. Nec opus erit ſuperaddere membrum pro omiſſione: qꝛ quelibet omiſſio erit mortalis vel venialis vel ſi detur mixtum ex veniali et mortali cōiunge mēbra/ et rurſus peccatorum mortalium quedam corporalia/ quedam ſpiritualia/ quedam ex his mixta. Sed quia dices datis corporali et ſpirituali ſunt peccata: et tamen non ſunt corporalia: nec ſpiritualia: nec mixta ex corporalibus et ſpiritualibus ſuperadde. ergo aliud membrum ſpirituale/ et corporale: vel ſic. et melius in ſingulari numero: peccatorum mortalium quoddā ſpirituale: quoddam corporale: quoddaꝫ ex his conflatum. vel omne peccatum eſt corporale et ſpirituale: vel ex his reſultans in ſenſu compoſito. Et rurſus alia mēbra ſuperaddendo facilius eſt inuenire mēbra ambitū diuiſi euacuantia in prima partitione ꝙ in vaſto campo ſpecialiſſima verſus colligere ſufficienter ramos ſicut in naturalibus videre potes ſaxum in duas ſecundas vel tres tertias ſeiungens quamlibet partem: ad manus habebis ꝙ ſi in multas partes minutas ſeiugaueris opus erit mora pro partium collectione.

¶ Contra ſecundam concluſionem arguitur ſic. Ex ea ſequitur: ſaltem cum ope ſue probationis: ꝙ iſta peccata coinciderent contra vnam proprietatem bone diuiſionis. ſequela patet: demonſtrando actum cadentem ſuper materias duorum vel plurium peccatorum mortalium potiſſimum copulatim: vt volo inuidere: et iraſci: et ſuperbire. Iam ille actus erit/ ſuperbia/ inuidia/ et ira: igitur. ¶ Rn̄detur diſtinguendo ꝙ coincidāt vel materialiter: vel in ſupponendo quod idem eſt dictu: et ſic cōceditur: vel formaliter: et ſic negatur. hoc eſt alia ratione eſt ſuperbia. alia autem eſt inuidia. hoc eſt propter vnam cauſam eſt ſuperbia: et propter aliam eſt inuidia. et hoc non eſt inconueniens. Sed an debeat ſolum copulatim hoc admitti vel copulatim et copulatiue ex alibi dictis reſponſioneꝫ habes. Et fortaſſe oportebit te hoc aſſerere extra hanc materiā in actu ire quē egre materialiter ab actu inuidie euelles. patet accipiendo diffinitionem inuidie prius datam: ſed hoc tibi particularius venari relinquo loquutus ſum de habitu mortali non ꝙ imputetur ad mortale vel veniale: ſꝫ ad mortale inclinat: licet ibi poteſt eſſe aliqua difficultas de actu qui in vna parte temporis eſt peccatum: et in alia non peccatuꝫ: vel in vna parte mortale peccatū et in alia veniale peccatum. ex huiuſmodi actu prodibit habitus: et ſic idē habitus inclinabit in veniale/ et mortale in actum bonum et malum quibuſcūꝗ nominibus illi habitus vocentur cū ſint eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime in eodem ſubiecto primo vnam qualitatem conflabunt: et ponatur ſic caſus ꝙ in prima medietate hore actus erat malus: et peccatuꝫ tunc generat habitum malum: et ꝙ actus ille in ſecunda medietate hore ſit de precepto. Iam habitus in priori medietate hore productus qui eſt malus: quia ab habitu malo productus ad bonuꝫ inclinabit: habitus naturaliter inclinat: et non ſolum in actuꝫ a quo emerſerat: quia ille nō eſt amplius reuocabilis. ergo inclinat in actus quoſcūꝗ eiuſdem ſpeciei cum actibus a quibus prodijt: ſed actus bonus in ſecunda medietate hore eſt eiuſdem ſpeciei eſſentialis cum actu in priori medietate hore: ergo ad illius productionem concurrit: et ſic habitus mal⁹ inclinat in bonum. ¶ Reſpondetur concedendo ꝙ ille habitus inclinat in actum bonum: et illa erit prima propoſitio. ¶ Secunda propoſitio. Ille habitus eſt malus. Probatio. pducebatur ab actu malo: et hoc ad maliciam habitus ſufficit. Si dicas hoc non ſatis eſſe: ſed cum hoc requiritur ꝙ in maluꝫ inclinat in terminis ſtas ſententie noſtre non obuians: et moralem philoſophiam arctās. ¶ Tertia propoſitio. Ille act⁹ r[illegible]lus inclinat in bonum ſi poſtea dicas eſt bonus: ſi[illegible]t actus qui de malicia in bonitatem vel cōtra lapſ⁹ [illegible]ſt cum in bonum inclinat nolo tecuꝫ luctari ſerioſe in illo: quia illud non eſt oīno preter rationem. ¶ Alia ꝓpoſitio. Habitus malus concurrit ad intentioneꝫ act⁹ qui eſt meritum. patet. Habitus iuuat potentiam ad intentionem actus. ¶ Alia propoſitio. Non inconuenit ꝙ habitus malus efficiat actum magis meritoriuꝫ dummodo ipſe manet ad actum bonum cum voluntate inclinans. ¶ Contra tertiam propoſitionem principalem arguitur ſic in qua dictum eſt ꝙ in ſpecieb⁹ pec

cati mortalis quas aſſignauimus veniale dari contingit. Ex illo ſequitur ꝙ peccatum mortale nõ magis deberet diuidi in ſuperbiam/auariciam. ⁊c. ꝙ̄ peccatum veniale quod tamen eſt contra communiter loquẽtes ¶ Reſpondet ꝙ et veniale/et mortale per iſtas ſpecies deſcendit: ſed quia cõius iſte ſpecies nominate ſunt mortales ꝙ̄ veniales: et quia a peioribus fit denominatio mortale in iſta diuiditur et non veniale. ¶ Jam cõtra vnam rationem (quam ſuperius tetigim⁹) puta volo peccare/vel volo ſuperbire/vel inuidere: ſic argumẽtor probando ꝙ iſte actus non eſt peccatũ volo peccare: et hoc ſic. Omñe peccatũ actuale eſt mortale vel veniale. actus quo ego volo peccare non eſt mortale peccatum vel veniale. ergo actus quo ego volo peccare nõ eſt peccatum. ꝯña eſt in baroco: et maior nota: quia ſufficienter originale a maiori eſt excluſa: et ſi ſemota nõ fuerit per aliquam particulam ipſum ſeiungas. Probatio minoris: non eſt peccatum mortale: quia eadem ratione eſſ; veniale. Nec potes dicere ꝙ eſt veniale: qr eadem ratione eſſet mortale. Nec rationabiliter dicere potes ꝙ ſub vtroq; includatur: quia vno mẽbro dato ab alio mẽbro recedis. ¶ Forte dicis iſte actus non eſt imperatiuus in hunc actum exteriorem vel illum: et per ꝯñs non eſt peccatum. hoc nihil eſt dictu. veriſimile eſt ꝙ actum voluntatis ita remiſſum dare poter; qui in operationem exteriorem non impellit propter impedimenta occurrentia que remouere non poteſt: ⁊ dato ꝙ ita non ſit non requiritur ad peccatũ voluntat; ꝙ ipſum aliquam operationem exteriorem imperet: ⁊ potiſſimum quando materiam genericaz et vagam habet. Q; ſit peccatum poteſt probari per diffinitionem peccati: quia ille actus eſt rationi difformis. Et ſimilis difficultas poteſt hic fieri volo peccare mortaliter vel venialiter: vt velle cadat ſuper totum diſiunctum. Forte dicis ꝙ iſte actus volo peccare venialiter eſt peccatum mortale poſtꝙ̄ volitio cadit ſuper difformitatem actus. ¶ Contra hoc arguitur. hoc ſuperius improbatum eſt: ſaltem vtraq; pars eſt probabilis. Sed hic dices ꝙ iſte actus eſt peccatum veniale. volo mortaliter vel venialiter peccare. Et ratio eſt fortiorem partem inſequitur diſiũctiua: vt iſta eſt neceſſaria deus eſt vel homo eſt aſinus: ita ꝙ diſiunctiua ex vento a quacunq; parte venit lucrum capit: et propoſitio de diſiuncto affirmatiua diſiunctiue equiualet. ergo iſte actus volo peccare mortaliter vel venialiter eſt peccatum veniale. Non ſufficit dicere ꝙ habendus eſt obtuitus ad quam partem diſiuncti voluntas ſe flectit: quia mox dicem⁹ inter arguendum totum diſiunctum eque primo intuetur. ¶ Contra. Ex iſto ſequitur ꝙ iſte actus eſſ; bon⁹ ego volo peccare vel bene agere. patet: per tuu; fundamentum de diſiunctiua quod etiam concedis. Et ex cõſequenti dices. ego volo peccare eſt actus venialis: qr valet iſtam ego volo facere peccatũ: quia diſcrimẽ nullum eſt niſi ſicut inter verbu; et nomen: ſed iſta ego volo facere peccatum: cum peccatum ſtat determĩate valet iſtam hoc peccatum vel illud: et ſic ſolu; venialiter pecco. Nec offendiculum aliquod adhuc inter arguendum (dummodo conſequenter loquaris) datum eſt. ¶ Sed contra hoc arguitur. Diſiunctiua partem fortiorem inſequitur. Propterea dicis illum actum eſſe venialẽ. ergo eodem modo dicere debebis ꝙ illud erit minimum peccatum veniale/ quod eſt falſum: et ꝓbo per iſta dicta ego volo facere peccatum. cum peccatu; ſtat determinate: diſiunctiua; valet in ꝯſequendo: ſed non potes ſignare ꝙ peccatũ veniale valet niſi ad vnũ determinatum voles: et per tuum fundame[illegible] minimum veniale accipiendum eſt: ſed hoc ꝯſequens eſt falſum nullũ tale eſt dabile (loquamur ſemper de actu elicito qui primo eſt peccatum) quocũq; actu licito dato ille eſt alicuius intentionis. cuius medietas eſt minus peccatum. Jtem circumſtãtie perſone vel ignorãtie poſſunt peccatum attenuare. ¶ Alterius nõ potes euadere quin iſtud peccatum erit minimum. volo facere peccatum veniale: quia equiualet diſiũctiue que dependet a potiori parte. Preterea omnis latitudo vniformiter difformis ſuo gradui medio rñdet: et ſi ſit difformis ad vniformitatem reducenda eſt. ergo ſi homo vult facere peccatum oportet ire ad peccatum mediũ: quod ſi concedas. Contra hoc ſic arguo. Non datur peccatum extremum in deſcendendo (vt iam probatũ eſt) nec in aſcendendo: quia quocunq; odio dei dato poteſt dari vnum grauius vel ipſum ex parte intentiõis circumſtantie perſone vel temporis aggrauando: ſed vbi non dantur extrema medium dare impoſſibile eſt: igitur. ¶ Forte dicis illud erat vnũ peccatũ genericum ſub nulla ſpecie peccati contentum: ſicut iſte actus volo luxuriari ſub nulla ſpecie luxus includitur: ſed ẽ luxuria cõmunis ſic in propoſito. ¶ Cõtra hoc ſic argumẽtor nullũ aliud peccatu; habeat ſortes ab iſto: et in iſto decedat/vel eternaliter torquebitur in inferno: g̃ratia huius actus ſecundum legem: et tunc actus datus eſt peccatum mortale. vel temporanee punietur: ⁊ tũc actus erit peccatum veniale: quia palam eſt ꝙ pro illo actu punietur perpetuo vel temporarie. Si primum eſt peccatum mortale. Si ſcðm eſt veniale. ¶ Rñdetur quicquid diximus in argumento eſt difficultas: et ſicut de Hydra in lernea palude occiſa ab Hercule contigit ꝙ vno capite abſciſſo coaleſcunt duo. ſic in propoſito: ſed angulos argumenti emergẽtes colligam⁹ abſciendo illa de quibus magis conſtat ꝙ ſunt falſa. poſtea de dubio aliquid dicendo. Dicere ꝙ eſt peccatum in genere: puta ꝙ ille actus eſt peccatu; nec mortale: nec veniale: ſed quoddam ſuperius reſeco tanꝙ̄ inutile: vt patuit per argumentu; nuperrime factum. de pena eterna ⁊ temporali. Nec hoc impedit robur argumenti ꝙ ille actus non eſt imperatiuus ſufficienter actus exterioris hoc inter arguendũ oſtenſũ eſt. Poteſt defendi illud quod diximus de diſiunctiua: et ꝙ illud peccatũ eſt veniale: ⁊ iſtud vltra dicta colorat. Jn peccatis: vel penis vbi non conſtat de oppoſito mitior pars eſt tenenda. Non ſufficienter docemur ꝙ eundu; eſt ad peccatum mediũ: nec eundum eſt ad pctm̃ ſupremu;. ergo deſcendere oportebit ad minimã ſpeciem peccati: ſcil; ad pctm̃ veniale. Et patet iterum per ſimile ſi vouerẽ dare tali cenobio ſcutum vel denarium: ſcutũ dare non vigeor: ſed ſat erit denarium dare ſic in promiſſione de iuramento. ¶ Sed contra iſtud ſunt alique replice quarum vna eſt maioris ponderis de quantitate illius venialis. Et ad illud dicitur vno modo ꝙ illud veniale eſt minus quocunq; alio veniali cadente ſuper determinatam materiam: vt circa exceſſiuum potum vel paruu; furtum ſuppoſita equali intentione gradualiter ceteris paribus: ſed illud non erit peccatum minimu; pro illius actus eſt peccatũ minus: ⁊ ſic nullo pacto datur minimum veniale. Non requiritur ꝙ̄ ad illud eamus cum non eſt dabile: ſed ſufficit ire ad ita paruum vel minus ꝙ̄ quodcũq; veniale quod tu dabis circa determinatam materiam. Nec aliud pretendimus in illa regula in qua ſtamus pro principali ſolutione. Si queris a me quante malicie erit actus iſte. Si dixero vꝫ

vnum: i[mm]edium aſſeres multa venialia quorum ali-
quod er.. vt vnum:et adhuc venialia dabis ſub illo.
Reſpondeo me fugit grauitas malicie illius act⁹. hoc
deus nouit. Et quero abs te quod eſt minimum venia-
le circa determinatam materiam: etiam ſeruata tali i-
tentione graduali: credo ſi circumſpect⁹ fueris vngui
bus caput ſcalpes anteq̄ reſpondeas. modo iſte act⁹
cum multum vage circa materiam prohibitā cadit ad
paruitatē tendit: quia actus diſtincte latus ſupra ob
iectum eſt peior ceteris paribus q̄ actus vagus confu
ſe latus ſuper vnum obiectum. poteſt tamen eſſe tanta
intentio gradualis vel continuatio per tātum tempo-
ris ꝙ mendacio iocoſo alicui in malicia equaleat. Se-
cundo dicitur ꝙ iſtud peccatum confuſum/et genericū
nō eſt comparabile peccato determinate ſpeciei hoc eſt
ſecundum aliquam contractā materiam: et ſi huic ar-
gumento ſatiſfactum fuerit in radice alijs ſatiſfacere
nō erit difficile. ¶ Ad aliud. omnis latitudo vniformi-
ter difformis. ergo iſte ita grauiter peccat ſicut habēs
actum medium inter ſupremum mortale/et infimū ve
niale. ¶ Rñdetur concedendo añs: et conceſſionis ra
tio eſt: quia ſi albedo a medietate intenſiore ſupra gra-
dum medium oppoſito modo ad imaginationē pona
tur ſuper medietatem remiſſiorē totum manebit equa
liter qualificatum cū gradu medio: et nihil eſt additū
neq̄ remotum hic autem ꝯñs eſt falſū. Tum quia non
dantur hec extrema que ponis in argumento. et ꝑ ꝯſe
quens nec dabis medium: et actus cadit confuſe ſuper
materiam latam: et propter alia que diximus vides ꝯ
ſequens falſum: ⁊ ex ꝯñti rationabiliter negatur ꝯña.
¶ Ad illud de illo q̄ vult luxuriari dicim⁹ ꝙ talis pec-
cat in minima ſpecie luxurie. hoc eſt manet in inferiori
parte fornicationis ſimplicis: ſed cū vult peccare mor
taliter mortaliter peccat. Sed que erit proportio illi⁹
peccati ad fornicationem ſortis vel platonis: eſt eadē
difficultas quam de veniali nuperrime tetigimus: ſed
ſi quis copulatim velit: puta occidendo et furando: ta
lis actus eſt vnus latus ſuper duas materias: duab⁹
prohibitionibus vetitas. propterea equiualenter eſt
duo peccata non tamen tante malicie ſicut duo actus
quorum vnus fertur ſuper furtū: et alter ſuper homi-
cidium propter actuū diſtinctionem: ⁊ ſi quis voluerit
copulatim peccare ſeptem peccatis mortalibus talis
amplius peccat q̄ volens ſex peccatis peccare: et ſi fu
erit aggregatum ex copulato et diſiuncto. iam hoc in p̄
mo membro includitur. ¶ Alia adhuc datur imagina
tio ꝙ iſte ego volo peccare mortaliter/vel venialiter ē
petm̄ mortale propter indifferentiā volūtatis ad pec-
candum mortaliter vel venialiter. cum iſte habet vnū
actum latū per illud diſiunctū iſte indifferens ad mor
taliter vel venialiter peccare: et ſic eſt contēptor prece
pti diuini ſub pena peccati mortalis obligantis: et ſic
hic eſt peccatum mortale ego volo facere a/vel b/dato
ꝙ b/ſit actus bonus: et a/malus mortaliter. Identidē
iſte actus ego volo peccare eſt peccatum mortale.
¶ Sed contra iſta arguitur. Iſte actus ego volo pec-
care eſt peccatum mortale: queritur quod mortale eſt:
puta quante grauitatis vel maximū mortale vel mini
mum vel medium: et videtur ꝙ nullū eorum dicere po-
tes: quia quero rationē tui dicti. Similiter q̄ mal⁹ erit
iſte act⁹ ego volo facere b/veniale: vel a/ actum bonū:
de quo genere venialium erit iſte actus. ¶ Rñdetur.
Iſte actus ego volo peccare eſt peccatum mortale: ſed
me latet quante determinate malicie ſit: vt in multis
alijs contingit ꝙ ſcimus aliquid incōtracte: et in con-
fuſo: et inferiora illius nos latent: ſcio iſtam in die ve-
neris aliqua mulier eſt ſub paruo ponte: et tamē fugit
me de hac muliere vel illa. Epylogādo quis poteſt di-
cere ego volo peccare venialiter eſt peccatum mortale
poſt q̄ placet mihi illud ſub ratione venialis. Simili-
ter hic veniale volo facere ſuppoſito ꝙ nullius alteri⁹
venialis conceptū habeo. ¶ Secūdo poteſt defendi ꝙ
iſte actus eſt venialis. ego volo peccare venialiter.
¶ Tertio. Iſte act⁹ erit petm̄ veniale ego volo pecca-
re mortaliter vel venialiter: vt per dicta patet: qr illō
membrum prolixius proſequuti ſum⁹. ¶ Quarto di-
citur ꝙ ille actus eſt petm̄ mortale propter indifferen
tiam ad vtrunq̄ actum: et iſtud patet per ſimile de ro
mano oratore ad carthaginenſes miſſo/qui dicebat ſe
pacem in vno ſinu: et bellum in alio habere rogās Ty
rios vtrum horum eligerent: et cum hoc eis indifferēs
eſſe dicebant mox Marte aperto bellū dedit ratus ſi
pacem obtuliſſet in contemptū: et in notam Romani
imperij illud contingere. Propterea Acerbius eis ſe
pertiuit ſic habentem hunc actū accōmodate cartha
ginenſem imaginaberis: et Romanū: legem diuinam
elige vnam harum imaginationum quam volueris.
¶ Adhuc dubitatur de conditionato tali: ſcʒ ego volo
peccare venialiter: ſi peccem mortaliter querendo qđ
peccatum eſt iſte actus. Si dicas mortale. Contra con
ditionalis nihil ponit: ſed ſolam habitudinē ꝯñtis ad
añs: ergo iſte actus non ponit petm̄ aliquod. Et cōfir-
matur. Iſte actus eſt bonus: ſi ego peccē penitebo de
illo: quia iſte actus non ponit peccare. Sed ſicut dicen
dum eſſe videtur. Si peccem penitudie ducar eſt act⁹
bonus: quia non ponit peccare abſolute: ſed ſolū ſi po
natur petm̄ ipſius deteſtatio ponetur: ſed iſte actus ē
malus ſi peccem mortaliter veniale volo facere: qr licʒ
abſolute non ponat veniale petm̄: ponit ipſum condi-
tionalr̄ ſi mortale cōmittat Secus erat vbi ponebat
aliquod licitum: ſcʒ penitere in ꝯñte. ¶ Contra. iſte a-
ctus eſt peccatum mortale. Si veniale facio: mortale
volo facere cū ponitur conditionaliter mortale. ergo
ita erat de alio: non curam⁹ hic de bonitate ꝯñe. ¶ Re
ſpondetur ꝯña eſt nulla. cum in ſecundo actu ponitur
peccatum mortale ſi veniale ponatur ille act⁹ erit pec
catum mortale ſec⁹ erit in alio. et ſic ſemper maior ma
licia actus attenditur ex parte ꝯñtis. Et reſponſiōes
alie date inter arguendum ſufficere videntur. ¶ Sed
contra totum fundamentū arguitur. probando ꝙ nec
vnus actus erit peccatum veniale: nec alter petm̄ mor
tale. habeat ſortes firmum propoſitū cathegoricū nō
peccandi. cum habeat iſtum actum ſi peccem mortali
ter volo peccare venialiter illud propoſitum conditio
nale illi cathegorico minime aduerſatur. Tunc ſic ha
bens illud propoſitum conditionale nullum peccatū
ponit in actu voluntatis. ¶ Rñdetur neſcis oſtende-
re compoſſibilitatem inter hec nullo modo volo pecca
re: et ſi mortaliter peccem: volo peccare venialiter: ſed
la compoſſibilitate quam tu imaginaris admiſſa: di-
citur hoc non obſtante ille peccat cū conditionaliter
vult labi in vnum: ſi in aliud labatur: quia illud propo
ſitum eſt malum. ¶ Sed contra hoc arguitur. Iſte nō
peccat: ſi homo eſt aſinus ego volo peccare loquor ſem
per de peccato per hunc actum: quia hic non ponitur
peccare: ſed ſolū ex hypotheſi impoſſibili data. ergo al
ter habens firmum propoſitum cathegoricum nō pec
candi non peccat. ¶ Reſpondetur. ꝯſequentia eſt nul
la cum poſitio añtis in priori eſt poſſibilis in poſterio
ri vero impoſſibilis. Potes replicare. ſuppoſito ꝙ ci

reueletur ꝙ nunꝙ peccabit mortaliter:ſed in hoc nō in
ſiſto. ¶ Sed adhuc arguitur. Ponamus caſum ꝙ ſor=
tes habuerit iſtum actum. Si primū prolatuꝫ a plato
ne ſit verum et non aliter:ergo volo peccare. et plato ꝑ
mo proferat ſortes non peccabit. Querit an in illo ca=
ſu ſortes peccat:et ſi tu concedis ꝙ ſic. contra:ergo pri
mum prolatum a platone eſt verū:et plato dicit ꝙ ſor=
tes non peccabit. et illud eſt verum per te. ergo ſortes
non peccat. Si dicas ſortem non peccare tunc primuꝫ
prolatum a platone eſt verum. et ſic ſortes peccabit:er
go ſi ſortes non peccet peccat. ¶ Ad hoc reſpōdetur.
Oportet interpretari caſum ſortis ſicut alibi in artib⁹
de talibus reflexiuis diximus. Secundo ſic et melius
ob temeritatem peccat. Tertio dico fedum eſſe theolo
go publice in ſchola tales nexus intricatos in mediuꝫ
ciere:nec hunc aditū fecimus:vt maior ſit apertura po
ſteris latius in his quiſquilijs vagari:ſed potius vt vi
am clauderemus:quia ſi cupiaꝫ fas videatur hos me
andros glomeratim in reſpondenteꝫ cogere maximū
comitetur furtum temporis in theologia que totū ho=
minem requirit. non obſtante priuatim homo poteſt ī
his inſiſtere contra tumidum nimis de ſe confidentem
qui theoricam ſpernit:vt coram indoctis:ſalteꝫ ſtet cō
fuſe tantum:ita ꝙ vulgus dicat: ſed quia non potuit
indeclinabile manſit. Non dicamus per poteſt:ſed mi
nus vituperamus hec dixerim ne homo ſarcinulas e=
rugineas de copulatis/diſiunctis/cōditionatis ī ſim=
plicibus/et mixtis affirmatiue et negatiue colligat mo
re ſummuliſtarum:quia hac via puerulum exercita=
tiſſimum et ingenioſiſſimum theologum bene impedi
re videres mutando ſuum terminum hominis aſinus
in peccatum hominis:ſed iſte ſtatim de aſino in logica
fiet et peccator ī theologia:ſed iſta generalia poteſt ho
mo tangere:quia in quotidiano vſu contingunt. ⁊ pro
deſt iſta ſcire:vt propter euntes et redeūtes oſtia clau=
dat.

Circa iſta dubitatur: an deus po=
teſt punire aliquod peccatum ad cōdignū.
¶ Secundo dubitatur. An quodlibet pec
catū eſt infinite malicie ex indignitate ſua.
¶ Tertio dubitatur quare iſta peccata vocantur capi
talia/et quomodo ſe inuicem producunt. ¶ Quarto.
Cum iſta peccata mortalia ſunt extrema ſecundum ex
ceſſum reſpectu virtutis in medio:et totidem erunt ex
trema ſecundum defectum. quare illa non reputantur
etiam mortalia ſicut iſta. ¶ Quinto dubitatur:quare
vnum peccatum dicitur filia alterius. ¶ Sexto dubi=
tatur:quare ſignantur ſolum ſepteꝫ peccata mortalia
cum tamen ſeptem ſunt habitus ſuperbie pariter ⁊ a=
ctus ſpecie diſticti. ¶ Septimo dubitatur quomodo
iſta ſeptenaria diuiſio ſtat cum illo prime Joannis. 2.
de concupiſcentia carnis concupiſcentia oculorum eſt
ſuperbia vite. Et prime ad Thimo. vltimo. Radix om
nium malorum cupiditas. Et ſapiens Prouer. ſexi
Sex ſunt que odit dn̄s et ſeptimum deteſtatur anima
eius oculos ſublimes:mendacem:manus effundētes
ſanguinem innoxium:cor machinans cogitatiōes peſ
ſimas:pedes veloces ad currendum in malum profe=
renteꝫ mendacia teſtem fallacem: et eum qui ſeminat
inter fratres diſcordias. ¶ Ad primum dicitur ꝙ mul
tiplex indiſtinctum parit confuſionem. diſtinguo ꝙ de
us poteſt punire ad condignuꝫ vel poteſt infligere pe=
nam culpe reſpondentem. hoc eſt ſecundum dignitatē
culpe:et ſic poteſt quia de facto ſic punit de lege. Alio
modo poteſt intelligi ꝙ peccatum tanta pena puniri
poteſt ſicut ipſum eſt punibile:et tunc dicitur . . . iacum
ꝙ pena data quam pro peccato infligit acerbiorem in
fligere poteſt. Infinitā penam intenſiue. poteſt in hūc
demonem:vel in hanc animā ponere in vno loco:vel in
infinitis locis ſecundum ꝙ ei libet et ꝙ̄talibet tali pe=
na oblata. adhuc poteſt intentiorem infligere:tenēdo
ꝙ vnū infinituꝫ aliud excedat. Tertio modo poteſt in=
telligi ꝙ pena erit ita mala ſicut culpa. et in hoc ſenſu
non punit ad condignum:culpa eſt peior in ratiōe ma=
licie ꝙ̄ pena:quia ipſa eſt reordinatiua culpe in ratio=
ne pene :et licet damnati habeāt peccata que realiter
ſunt pene. adhuc ille non ſunt ita male in ratione mali
cie ſicut peccata in hoc mūdo:quia in inferno de neceſ=
ſitate illis penis et culpis torquentur non de neceſſi=
tate ſimpliciter dicta:quia deus de ſua potentia abſo=
luta poteſt omēs illos damnatos protinus a faucib⁹
inferni eripere in hoc mūdo actus ſunt liberi:⁊ ſic iſtic
ſunt peiores in ratione culpe ꝙ̄ illic. Etiam ſecundum
legem pena non eſt ita mala in ratione pene ſicut cul=
pa in ratione culpe:et ſic patet quomodo deus punit
citra condignum non ſicut multi ſuſpicantur quod ta
xat vnam legē de pena pro quacunqꝫ culpa que eſt lex
cōmunis:et poſtea non infligit totam illā penam ꝓ ta=
li peccato:ſed vnam partē illius pene remittit aliqui=
bus vel omībus damnatis. hoc nihil eſt dictu. ſcimus
ꝙ poteſt atrociorem penam pro culpa infligere ꝙ̄ infli
gat vel ꝙ̄ iſti exiſtimant per legeꝫ cōem:et ſic potes di
cere ꝙ nulle gradus pene tollit. Item hoc nihil eſt di=
cere ꝙ ſtatuatur talis lex cōmunis que in paucis vel in
nullis obſeruatur. Propterea dicimus ſic: quia pena
aliqua non eſt mala:et quelibet culpa hic commiſſa eſt
mala:et culpa in inferno non eſt ita mala in ratiōe cul
pe vel pene ſicut peccatum ratione cuius infligitur il=
la pena. Et ſic deus premiat vltra condignum:quia bea=
titudo que eſt premiū multipharíaꝫ actui meritorio ꝑ=
ſtat:ſed in mente diuina pro ꝗlibet actu meritorio quē
facimus eſt certa latitudo premij ordinata quam pro
tali actu meritorio ordinat ſecundum bonitatē ſue ſa=
pientie. ¶ Ad ſecundam dubitationē. Multi hic mul
plicant verba que hic non recito:ſed diſtinguo illam:
vel ꝙ ei debeat reſpondere infinita pena in gradu vel
in acerbitate:et ſic patet ꝙ non ſecundum legem:vel ſi
intelligatur ex obligatiōe diuina: que eſt groſſa radix
in obligatione ſcelerum:et ſic dicitur ꝙ non:ſed eſt tā=
te indignitatis ad quantam deus obligat que poteſt
nobis per ſacras hiſtorias partiꝫ conſtare. Et licet ſit
infinite bonus intenſiue deus:non tamen de acceptat
culpam contra eum factam infinite. Si dicatur eſt infi
nite dignitatis ex natura ſua:quia poteſt iuſte infli=ge
re infinitam penam pro ea illud bene volo. Si aliqueꝫ
alium ſenſum proprium habes quomodo eſt infinite di
gnitatis:edīſcere. Proprius eſt dicere ꝙ eſt finite ma=
licie. et finite indignitatis:vel ſi serioſe contendere vo
lueris. explica ſenſum in quo capis ne feda lucta ver=
balis inter amicos videatur. cum hoc tamē ſtat ꝙ quo=
libet peccatum eſt infinite fugibilitatis. hoc eſt ꝓ nul=
lo bono finito maliciam admittere debemus non pro
vno ſcuto:nec duobus nec tribus. et ſic ſine ſtatu:eodē
modo inducendo per animi et corporis dotes que alia=
modo . . . Ex iſto patet ꝙ pleri=
ꝙ bacchalariorū putant tenere poſitiones oppoſitas
et tamen de ctraꝫ dextre dant veritate diſcuſſa. ¶ Ad
tertiam dubitationem dicitur ꝙ methaphorice pec=
cata dicuntur capitalia ſicut caput in membris influit ⁊

ipſo [illegible] craſſam hñte reliqua mẽbra compatiuntur ſecund[illegible] illud vulgare. Quãdo caput dolet cetera mẽbra dolent. et reliqua membra ſub capite collocantur ſic in alia ſcelera hec ſeptem influentiaꝫ habent: ⁊ ſub eis includuntur. Propterea non abs re capitalia appellantur. Habitus ſuperbie mediante actu ſuo elicito: et ratione recta vel erronea producit primum actũ inuidie vel ire. habitus ſuperbie inclinat Pompeium ad hoc ꝙ appetat ſuam excellentiaꝫ ſingularem ſi Ceſar ſit ei par hanc ſingularitatem non habet quare inclinat ad nolle Ceſari hanc dictaturã. et habitus inuidie ad vltionem inordinatam ire viam preparat. codẽ modo nullo pacto aliqui doctores exiſtimãt. ꝙ ſuperbia inclinat in actum gule vel luxurie: immo in eorum oppoſita: quod patet: quia habitus ſuperbie inclinat ad ſingularem habendam excellentiã: et reſiſtit illius excellentie impedimento. modo gula et luxus excellẽtiam non modo impediunt: ſed gloriam in tenebris ꝑcipitant: ſed iſtud non eſt verum: nec ſic ſuperbia eſſꝫ regina ceterorum. cuius oppoſitum dicit beatus Gregorius et cõiter loquẽtes. propterea in quo ſenſu hoc verum habeat. poſt hac videbitur. Habitus gule efficientiam naturaleꝫ habet in luxuriam: et hic loquuti ſum⁹ ſecundum cauſalitatem cauſe efficientis. interdum eſt cauſalitas finalis. hoc eſt vnum vicium ſumitur tanꝙ medium ad aliud viciũ tanꝙ ad finem: ſicut fortes mulierem ad crapulam/et temulentiã introducit: vt eius caſtitatem inuadat quam alias expugnare diffidit: et maceratio corporis poſt luxum exceſſiuum viam aperit ad gulam. et rurſus fomentum luxui gula ſubminiſtrat. et per ꝯſequens vnum vicium in genere cauſe efficientis in aliud inclinat. et contra aliud in ipſuꝫ impellit. Triſticia que in acidia: et in inuidia eſſe ſolet. ad gulam vt triſtitia eiiciatur quandam originem preſtat: et ſic iſta peccata inuicem inclinant. habitus ſuperbie inclinat in aliquam gulam et in aliquem luxum ſemper petit propriam excellentiam: tumidus apud ignobile vulgus eos in honore videt qui lautam menſaꝫ tenent et vt alios aliqd ei obſequendum alliciat opipere cibũ miniſtrat: in ciborum pñtia difficile eſt ei abſtinere quare ad luxum diſponit: ⁊ q: prodige ſua exponit ab aliis iniuſte capere vigetur: et ſic profunde in auariciam deſcendit: vt patet de Philippo macedone ſemper egẽte: et ſemper expẽdente nonnunꝙ immediate in luxuꝫ inclinat ſuperbia: vt ſi mulierem ſterileꝫ habeat ſe minoris precij eſtimat quocirca nititur hanc notam abolere cõmixtionem cum aliqua nobili muliere procreat et ſi liberos habeat. hoc ex habitu ſuperbie cum mulieribus vel multum formoſis: vel multũ nobilibus cõmixtionem appetit: exiſtimans ſe plus glorie illa via conſequi. hoc patet per Holofernem ad Judith a luxu cuꝫ abiectis ꝑſonis vel a Caſtrimergia ſolitaria ꝑ quã famam perdit abſtinet. Idem de Sardanapalo patet Interdum habitus ſuperbie ad acidiam inclinat immediate. vt Penus Hãnibal poſt tot Romanos a ſe preclare victos reſponſum non dedit militi niſi per interpretem. et hoc eſt torpere in ocio ad partem.

¶ Ad quartam dubitationem concedo illa extrema eſſe peccata: ſed quia raro accidunt: vt Ariſtoteles dicit ſecundo Ethicoꝛuꝫ. et hoc lucide experimẽto cognoſcimus Sancti primo de eis loquẽtes nõ fecere de eis mentionem de peccatis loquuti ſunt que nobiſcum in quotidiano conflictu ſunt. ¶ Ad quintam dubitationem dicitur. Licet filia ſit eiuſdeꝫ ſpeciei ſpecialiſſime cum matribus. plerũꝙ in animalibus: tamen in vitiarum non eſt ita: quia ſi ita foret. iam viciuꝫ principale vel terminus vicium ſignificans predicaretur in recto de pronomine filiam demonſtrante quod eſt falſuꝫ. filia ergo eſt alterius ſpeciei in propoſito a ſua matre Superbus qui querit propriam excellentiaꝫ: interdũ mouetur ad publice in menſa predicãdas ſuas laudes et ſic eſt arrogans: et in actum arrogantie deſcendit ꝓ[illegible]mam ſedeꝫ in capite menſe querit: ſicut Ceſar primus malebat eſſe ruri ꝙ ſecundus Rome in menſa de abditis nature. et queſtionibus ſcitu dignis etiam inter ſecundos calices diſputat: vt aurem popularem ſibi cõciliet dicacitate apparentes excellentie infractuã nõ vtitur. Interdum in hypocriſim a via regia: et in hereſim impellit: vt ſi excellentiam via regia: et per fas habere nequeat: per nefas et metodum obliquaꝫ eam vẽdicare ſatagit. in opinione pertinax eſt errare ⁊ labi indecoꝛuꝫ cenſet quare dure ceruicis: et erecto collo incedit ab errore ad rectum egerrime reuocabilis teſtes ſũt Arius Sabellius Fauſtus Manicheus. et id genus hominum ſuperſtitioſuꝫ: et Mahometũ (vt auguror) hoc peſſimum monſtrum ſuperbia ad ſua errata impulit ſicut ad innocentum homicidia: et ad multa alia flagitia inclinat reputans illud ſatyricum bene dictum. Nã pulchrũ eſt digito mõſtrari ⁊ dicier hic ẽ. et dicunt filie iſtarum matrum citius ꝙ patrum: quia mulieres viris peiores eſſe ſolent: et paruuli cum eis magis ĩ domo educantur ꝙ cum patribus. ſic iſte peſſime filie ĩ iuuentute matribus accubãt in ſenecta. hoc eſt quando ſunt habitus geniti ſine ope in publicũ curſitant. Nec curandum eſt de numero filiarũ: quia dabiles ſunt plures filie ꝙ adhuc a doctoribus ſint nominate quare aliqui inaniter ſe fatigant in reductione filiarũ ad quãdam vnitatem. Aliqui ponunt plures filias ad vnum vicium ſequi. aliqui pauciores: aliqui alias et alias: ⁊ tamen multi propterea fingũt nouas equiuocatiões in aere: vt terminos in omni ſignificantia diſparatos coincidere faciunt. ¶ Alterius non inconuenit duas filias eiuſdeꝫ ſpeciei eſſe a duabus matribus ſpecie diſtinctis productas: vt cõtingit de caloribus a ſole: ⁊ ab igne productis: vt aliquod homicidium generat ira aliquod inuidia/aliquod auaricia: vt ĩ ꝺ araba/aliqđ luxuria. ¶ Ad ſextam dubitationẽ conceditur ꝙ multi ſunt habitus ſuperbie ſpecie diſtincti: immo mille et plures: quia tanta eſt diſcrepantia habituum: quãta eſt actuum: mille ſunt actus ſuperbie ſpecie diſtincti: vt patet per eorum obiecta ſpecie diſtincta: licet ad eundem finem tendant: ſcꝫ ad ſingularem excellentiaꝫ antiqui patres qui rati ſunt identitateꝫ finis ſufficere ad identitatem ſpecificam ſpeciei ſpecialiſſime lõge ĩ philoſophia aberrant: ſed quia omnes iſti habitus ⁊ act⁹ habent ſuam materiam ab aliis diſtinctam: ſaltem ſub ratione formali: vel materiali vocantur ſuperbia. non ꝙ ſit vnus actus vel habitus ſuperbie quo ſit. Nõ omnis ſuperbia a qualibet ſuperbia intenditur: patet de [illegible]tu et habitu qui ſpecie diſtinguntur circa eandẽ materiam. hoc ipſum patet de duobus habitibus vel actibus ſpecie diſtinctis: ſed omnis ſuperbia a ſuperbia ĩtenditur. ¶ Tertio ſequitur. Hec ꝯña eſt nulla. iſte facit actum ſuperbie ſuper ſuperbiam habitam. ergo eſt magis ſuperbus intenſiue. bene tamen eſt magis ſuꝑbus extenſiue. Et ſicut de ſuperbia dixim⁹: ita de aliis habitibus vicioſis dicatur. Sed vnum nunc dicam qđ in quarta dubitatione bene quadraret: ſed anguſtus margo papiri nos impedit: et eſt hoc. Licet iſta mala monſtra ſeptenaria ſibi inuicem ſuffragentur et ſup

petias afferant pro conſequutione finis optabilis: tamen
interdum bellum ciuile in propria mentione conſtru-
unt quod patet. Si quis eſt auarus et ſuperbus
et exoptat pecuniam ab alio auaricia inclinat cuz ad
media tendentia ad illum finem: ſcilicet per humilia
bo placebo: vt referunt: et forraſſe ad alium adeundū
ſicut Juno Phlegetontea deorum regina. hoc eſt re-
proborum mater ad Eolum deuz vētiq̄ cuius ope ege
bat deſcēdit (vt primo Eneidos poeta dicit) cōtra iſtō
ſuperbia reluctatur et impellit ſuum dominum: vt ma
gnifice in domo maneat: nec alium quouis modo ſalu
tat: vel ſaltem ſi adire alium neceſſe fuerit ſuo nomine
proprio alium et non per dominum vel per tuam ma-
ieſtatem nominabit quod ſcite in Junone primo Enei
dos notauit poeta inquiens. Talia flāmato ſecū dea
corde volutans. Nimborum in patriam loca feta furē
tibus auſtris Eoliam venit. Et poſtea Eole namq̄ tibi
diuum pater atq̄ hominum rex. Et mulcere dedit flu-
ctus titulos alterius non dereliquit: vt poteretur op-
tato: ſed ad hoc ſuperbia minime inclinabat. ¶ Ad ſe
ptimam dubitationem reſpondetur q̄ bene ſtat omne
verum omī vero conſonat. beatus Joannes in canoni
ca loquitur de peccatis quibus cōmuniter coinquina
mur dicens. Quoniam omne quod eſt in mundo cōcu-
piſcentia carnis eſt et concupiſcentia oculorum: et ſu-
perbia vite: auaricia luxus et ſuperbia longe lateq̄ in
ter mortales: immo latius q̄ tartarorum rex domina
tur. Et ad apoſtolum dicitur q̄ cupiditas illic extenſo
vocabulo accipitur: etiam ipſa auaricia ad alia pecca
ta fomentum miniſtrat.

Dubitatur que ſunt peccata in ce
lum clamantia et quare ita appellitantur.
Reſpondetur: continetur in his carmini-
bus vulgaribus. Clamitat ante celuz vox
ſanguis et ſodomorum. Vox oppreſſorum merces de-
tenta laborum. Et propter grauitatem culparum dicū
tur in celum clamare. Unde Geñ. quarto. Vox ſangui
nis fratris tui clamat ad me de terra. Et pſalmiſta. Ui
ri ſanguinum et doloſi non dimidiabūt dies ſuos: pſal
mo quinquageſimoquarto. Propterea a conſortio ta
lium manſuetus rex petit ſe liberari a viris ſāguinum
inquiens. De viris ſanguinum ſalua me: pſalmo quinq̄
geſimooctauo. Et viri ſanguinum declinate a me: pſal
mo centeſimo trigeſimooctauo. Et prouerbiorū ſexto.
Sex ſunt que odit deus de quibus mentionē fecimus:
inter que computatur effuſio ſanguis. Nulla anima-
lia occidunt indiuidua eiuſdem ſpeciei cum eis niſi lu
pus marinus: et hoc etiam tempore famis. Serpens
enim ſerpente/et tygris cum tygride pacifice viuunt:
et ſolus homo ratione vtens cum hominibus viuere
non poteſt. De tertio peccato Leuitici nono. Non fa-
cias calumniā proximo: nec vi opprimas eū. De quar
to patet Deutero. vigeſimoquarto. Nō negabis mer-
cedem indigentis et pauperis fratris tui ſiue aduene
qui tecum moratur in terra: et intra portas tuas eſt: ſz
eadem die reddes ei precium laboris ſui ante ſolis oc-
caſum: quia pauper eſt: et ex eo ſuſtentat animam ſuaz
ne clamet contra te ad dominum: et reputetur tibi in
peccatum. Et Thobie quarto. Quicunq̄ tibi aliquid
operatus fuerit ſtatim mercedem ei reſtitue: et merces
mercennarij tui omnino apud te non remaneat.
¶ Dubitatur vtrum in cogitatione ſit peccatum. Si-
militer quid diſcriminis eſt inter delictum et peccatuz.
¶ Ad primuz dicitur q̄ cogitatio proprie eſt actualis
noticia peccati: ſed interdum homo cogitatuz git cir
ca peccatum ipſum deteſtando: et hoc eſt laudabile.
Alio modo reflectit ſe ſuper aliqua peccata que inſti-
gationem habent ad peccandum: ita q̄ eſt in periculo
ſuccumbendi et talis cogitatio ſub pena peccati reſecā
da. Propterea in confeſſione generali accuſat ſe ho-
mo de peccato cogitationis et Jſaye primo. Auferte
malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis. Ad
aliud reſpondetur. Jſti termini interdum confundun
tur et vnus accipitur pro alio. Jnterdum in ſcriptura
et apud auctores inter terminos eſt diſcrimen: delictū
eſt in omiſſione quaſi derelictum: peccatum in commiſ
ſione. vt Leuitici decimoſexto. Confiteantur omnes
iniquitates filiorum Jſrael vniuerſa delicta atq̄ pec-
cata. Similiter Job decimotertio. Quantas habeo
iniquitates et peccata ſcelera mea atq̄ delicta oſten-
de mihi. Et Leuitici ſeptimo. Offeratur ſacrificium p̄
peccato ſicut pro delicto. Sed quicquid ſit hoc diſcri-
men in modo loquendi non ſeruatur. ¶ Dubitatur
de veritate illius q̄ venialia delentur per dominicam
orationem/per elemoſynam/per pectoris tonſionem:
et periculum: vt dicitur de pe. diſtinctione prima De
dicina. §. proximo: et per aque benedicte aſperſionem
de conſe. diſtinctione tertia. Aquam ſale per epiſcopi
vel preſbyteri benedictionem vigeſimaoctaua diſtin
ctione Preſbyterum: per Euchariſtiā de pe. diſtinctio
ne ſecunda capſo. Panem de altari. et capitulo Ante.
Pro parte affirmatiua ſunt paſſus introducti. Ad par
tem negatiuam ſic arguitur. Si aqua benedicta tollit
veniale maior aqua plus tollet: ſi coclear plenum vnū
veniale tollit duo coclearia duo auferent. et mille ve-
nialia a mille coclearibus refertis auferentur. Si di-
cas magnam aquam et paruam equaliter tollere. tūc
ſufficit intingere vnum pilum in aquam benedictam:
et aquam proijcere ſuper tunicam: et nullatenus ſup
pellem corporis quod ſi concedas ſuper calceum pro-
ijcere ſufficiet. Eodemmodo argumentabor de benedi
ctione epiſcopi q̄ ſi vna benedictio vnum veniale tol-
lit alia benedictio totidem aufert: et ſic dabuntur tot
benedictiones q̄ omnia venialia ab iſto auferentur.
Preterea arguitur iocoſe per caſum muliercule epi-
ſcopo dicentis q̄ eius benedictio non valeret denari-
um eo q̄ libentius dedit duas benedictiones q̄ vnum
denarium Amplius arguitur ſic. Hec benedictio quaz
epiſcopus facit vnum veniale tollit et ſortes eſt in cen
tum peccatis venialibus et non eſt potior ratio q̄ vnū
auferat q̄ reliqua. ergo illa benedictio omnia illa veni
alia aufert. Ceterum donatur ſortes in nullo peccato
veniali. Tunc benedictio ei nihil valeret: quia effectus
eius eſt tollere venialia que nulla ſunt in ſorte. ¶ Re-
ſpondetur per aliquas propoſitiones de vno iſtorum:
ſcilicet de aqua benedicta: quia eadem eſt ratio ī aliis
¶ Prima propoſitio. Aqua benedicta virtute opis
operati non confert grām. Probatur: quia tunc eſſet
ſacramentum quod eſt falſum. pña patz: quia eſſet in
uiſibilis gratie viſibile ſignum. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Ac
ceptio aque būdicte non eſt inutilis. Probaſ: q: eam
obſeruauit eccleſia a diebus Alexādri primi qui erat
ſextus a btō Petro. ḡ illa obſeruatio eſt vtilis. ¶ Ter
tia propoſitio. Juuat preſeruare virum a fantaſmati-
bus: et ad expellendos malos ſpiritus. Probatur
hoc per ca. Aquam ſale. ſuperius inductum: et aliter
hoc coloratur a communi conſuetudine hominum a-
quam benedictam ponentium prope lectos: et ad cō-
iurādos ſpūs eā aſſumentiū. Ceterū ī legēda btī Ber-
tum

nardi abemus ꝙ baculus a ſancto viro benedictus: et muneri datus eam a demone incubo preſeruauit: q̄to fortius ita erit in aqua benedicta a tota eccleſia obſeruata et in prelatorum eccleſie benedictionibus. ¶ Quarta propoſitio. Suſceptio aque benedicte eſt meritoria virtute operis operantis: ſuppono cetera requiſita ad meritum. Probatur. Omnis obſeruans inſtituta eccleſie bene agit et obedit. ergo dabitur ei gratia virtute operis operantis. ¶ Quinta propoſitio. Venialia tollit aqua bn̄dicta. Probatur per allegata: et hoc eſt rationabile. Tum primo impedit a malis fantaſijs et demonibus qui venialia ſuggererent. ergo venialia tollit. Sed dices hoc eſt impedire ſolum ꝛ ſic mortale tolleret. Secundo aliquid penale poteſt īſtitui in expiationem venialium peccatoruꝫ. modo penale eſt regulariter aqua perfundi vel diſcooperto capite humiliari ſub prelato benedicente. Tū tertio hic confertur gratia. modo gratia veniale tollit: ſed iſta vltima probatio non videtur multum efficax: quia gratia compatitur veniale: ꝛ ſic diceretur de om̄ibus alijs actibus meritorijs ꝙ tollerēt venialia: ſed hic dici poteſt (ſi ita ſit ī alijs) non eſt contra dicta. Euchariſtiaꝫ hic non comparamus alijs: quia certum eſt ꝙ illa virtute operis operati confert gratiam: ſed de iſtis alijs loquimur de quibus poteſt eſſe difficultas. Ex his obiectiones ferme diluere potes. ¶ Ad primum dicitur non oportet aquam centupiam centies tātū tollere de venialibus ſicut facit aqua ſubcentupla: vt facile in alijs materijs exemplificare potes. Nō ſolum a magnitudine obiecti creſcit meritum: nec oportet eſſe ꝓportionem meriti ad meritum qualis eſt in magnitudine obiecti ad obiectum: ſed in ingreſſu eccleſie: et egreſſu accipiendo aquam bn̄dictaꝫ. bene illa debiliter homo agit: ſed ſi quis ſtaret prope locum aq̄ ſe cōtinuo aqua perfundens vel parum diſcontinue is videtur illudere eccleſie per captiunculam ſophiſticam: et illi aqua obeſſet. videretur cū Joanne viclepho de aqua benedicta ſentire in vno errorum eius. Nā ei imponit ꝙ aquā benedictam manē et abijciendaꝫ ab eccleſia precepit. Si aliqua motiua viri vidiſſemus ad illa rn̄deremus. Sed dicet arguēs centies in eccl̄ia tranſit per locū aq̄ benedicte et totiens ſe perfundit aqua. non illudens inſtitutioni eccleſie in illo currit argumentum cui dicitur ꝙ ſemper melius et melius a fantaſmatibus preſeruabitur et plus merebitur: et ſtat ꝙ ei omnia ſua venialia remittantur. Videat tamen ne alios ſcandaliſet de inconſueto modo faciēdi ſi in propatulo fuerit. ¶ Ad ſecundum concedo ꝙ omnia venialia per multiplicationem bonorum actuum quibus homo pie ſuſcipit benedictionem ſuperiorum ſtat omnia ſua peccata deleri. ¶ Ad tertiuꝫ dicitur ſiue ita erat in re de mulier cula: ſiue a quopiam alio adinuentum. hoc erat ad reprimendam auariciam prelati. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ illa benedictio poteſt tollere vnum de venialibus: et non alia ſecundum ꝙ deo placet: quia ibi non eſt ablatio ꝑ agens naturale equaliter applicatum multis paſſis ſed per agens liberum: vel ſi centum fuerint peccata venialia equalia. Deus a quolibet illorum peccatorū aufert vnam centeſimam: et ſic tota ablatio vnius ablationi equiualebit: et hoc ſi homo non applicet illam benedictionem ad determinatum veniale. ¶ Ad vltimum: conſequentia eſt nulla. Ille non eſt adequatus effectus eius: vt patet ex propoſitionibus premiſſis. Sed dices aqua non benedicta tantum facit ſicut aq̄ benedicta quod ſic patꝫ: proijciatur copia aque in lagenam aqua refertam. Jam illa tota aqua erit benedicta ſyncathegoreumatice: quia ſi tota cathegoreumatice ratione partis tunc duo aſperſi duabus guttis q̄rum vna eſt benedicta et alia non benedicta: de eodeꝫ paruo vaſe inequaliter participabunt in effectu. Sed dices ſicut dicendum eſt tota aqua ſyncathegoreumatice eſt benedicta: quia ſacrum ad ſe trahit non ſacrum per ſuam commixtionem. ¶ Contra hoc arguitur. Ex iſto ſequitur ꝙ parua aqua benedicta in Sequanam proiecta totam benedictam reddit: et ſimiliter in oceanum: vel in lacum demiſſa. ¶ Secundo verba benedictionis non erant prolata in vna parte illius aque: quia non fuit adducta ſacerdoti. ¶ Tertio vinum vel aqua infuſa in ſpeciebus vini in euchariſtia non conſtituit ſpeciem ſub qua erit ſanguis chriſti. ¶ Ad primū nego conſequentiaꝫ: licet non erit facile in omnibꝰ his proteruo ſatiſfacere: ſicut in mille alijs materijs ī philoſophia. Poſſum hic dare multas imaginationes: ſi ſtrictim dicatur dum reputatur eadem aqua vulgariter tota ſyncathegoreumatice eſt benedicta: vt de ſiola refarcita contingit. poteſt tantum aque imponi nō benedicte ꝙ nulla ibi erit aqua benedicta ſacrum aliquod non ſacrum ad ſe trahit in ſua denominatione: ꝛ aliquid non trahit propter magnitudinē. Si queras de punctuali ſtatu abs te ſciſcitor in aliqua diſtantia homo poteſt conſecrare. et in aliqua non queritur vbi eſt ſtatus. Similiter quare remittitur vnꝰ gradus caloris in aqua ante aliū et cū quatuor ḡdꝰ grauitatis faciunt a/ graue deſcendere. velocius per medium per vnam horam quare alij quatuor gradus ſuperadditi ſemper conſequenter tantumdem temporis diminuunt: et ſic ſiniti gradus grauitatis faciunt illud graue deſcendere per plenū in inſtanti Videri vulgare dictū. nonnunq̄ plura querit aſinus quibus nequit reſpondere philoſophus. ¶ Ad ſecundum dicitur ꝙ inſtitutio eccleſie hoc facit et ꝙ dignius ad ſe trahit minꝰ dignum. vt in quarto diximus: etiam reſpondēdo ad tertium argumentum.

Dubitatur de iſtis peccatis mortalibus et venialibus: an inhereant potentie concupiſcibili vel iraſcibili. Reſponſio multi patres gratis ſe fatigant de iſtis potentijs. Dicitur ꝙ eadē eſt potentia cōcupiſcibilis. et iraſcibilis eſt anima: ſed hoc complexum potentia concupiſcibilis pro ea ſupponit connotando ꝙ aliquid cōcupiſcat: et illud proſequitur. Dicitur potētia iraſcibilis pro quanto remouet prohibens: hoc eſt appetit vindictam de prohibente a concupito: et ſi ponatur aggregatum ex anima et corpore. queratur de illis partibus: et ſi non conuenienter reſpondeant ad animam recurratur. Propterea dicitur quicquid eſt in concupiſcibili eſt in iraſcibili: et econuerſo: licet alia ſit ratio huius inherentie et illius: hoc eſt aliud quid nominis terminorum: licet in re diſcrimen non habeat.

¶ Diſtinctio Quadrageſima tertia.

Eſt preterea quoddā peccati gen⁹ ceteris grauius et abominabilius: quod dicitur peccatū in ſpiritum ſanctum: de quo ī euangelio veritas ait. Qui peccauerit ī ſpiritumſanctum non remittetur ei/neq; hic neq; in futuro. Et Joannis in epiſtola canonica. Eſt peccatum ad mortem: non ꝓ eo dico vt quis oret. Qui enim peccat in patrem remittetur ei: et qui peccat in filium/remittetur ei: qui autē blaſphemauerit in ſpiritumſanctum non remittetur ei/neq; hic neq; in futuro. Sed queritur quid ſit illud peccatum in ſpiritumſanctū vel ad mortem: ⁊c.

¶ Diſtinctionis.xliij.
Queſtio prima.

Jrca hanc diſtinctionē quadrageſimam tertiam ī qua magiſter de remiſſione peccati ī ſpiritumſanctū loquitur. Queritur an peccatum in ſpiritūſanctum ſit remiſſibile. Pro ſolutione queſtionis aliquas notatiunculas premittemus. poſtea concluſiones ad queſtionem reſponſiuas ponemus. ¶ Circa primum loquemur de acceptione termini: et quare aliquod peccatum dicaꝫ in ſpiritumſanctum: et ſuper hoc inter antiquos erat vnus modus loquendi ſatis ad litteram ſcripture loquens de peccato in ſpūſctū. Dixerunt enim ꝙ blaſphemia prolata contra ſpiritumſanctum: ſi ſpiritusſāctus pro qualibet perſona diuina accipiatur. vt Joannis quarto vbi dicitur Deus ſpiritus eſt: et hoc patet Matthei.12. Qui dicit contra ſpiritumſanctum ꝟbū non remittitur ei. Et hoc idem patet Marci tertio. Et primi Joannis quinto. Eſt peccatum ad mortem nō ꝓ eo dico: vt quis oret. Qui enī peccat in patrem remittitur ei: et qui peccat in filium remittitur ei/qui aūt blaſphemauerit in ſpiritumſctū nō remittetur ei: neq; hic neq; in futuro. Chriſtus operabaꝫ quedam humanitus comedendo et bibendo et ſimilia faciendo. et quedā diuinitus ſcilicꝫ eiiciendo demones curando languentes ꝑ proprie diuinitatis ꝟtutem: quedā dixerunt iudei cum blaſphemia contra filium hominis dicentes: vorax eſt et potator vini amicus publicanorum ⁊ peccatorū: vt patet Matthei vndecimo. Poſtea blaſphemauerunt in ſpiritumſanctum dum opera que chriſt⁹ faciebat proprie diuinitatis virtute et operatione ſpiritusſancti principi demoniorum attribuebant dicentes in Belzebub principe demoniorū eiicit demonia.

Et hec blaſphemia vocatur in ſpiritumſanctū: ſed aliter termino poſteriores vtuntur. Peccatū dicitur eſſe in ſpiritumſanctum quando contra appropriatum ſpiritusſancti peccatur: quod eſt bonitas que ſpirituiſancto appropriatur ſicut potentia patri et ſapiētia filio. Cum igitur quis peccat ex infirmitate dicitur peccaꝫ in patrē: hoc eſt quando voluntas allicitur a ſenſualitate ad exeundum in actum vetitum cum ex ignorantia peccat in filium delinquere dicitur: quia ſi ſciret nō peccaret. Alias non eſſet ex ignorantia: licꝫ forte ignorando hoc faciat cum ex malicia tranſgreditur. hoc ē a certa ſcientia: et ſicut īpulſu ſenſualitatis dicitur peccare in ſpiritumſanctum. hoc facit ex electione ⁊ libertate volūtatis huius peccati. Sex aſſignātur ſpecies ſcilicet deſperatio et preſumptio/que expellunt duo ꝙ potiſſimum nos retrahunt a peccato: ſcꝫ ſpem premiorum et timorem penarū: vel inordinate procedunt cōtra iuſtitiam et miſericordiam dei que a peccato retrahūt. Preſumptio nimis extēdit miām dei. deſperatio nimis coarctat iuſtitiam dei more Cayn Geñ.4. Maior eſt iniquitas mea ꝙ vt veniam merear. Aliud ē impugnatio veritatis agnite cum aliquis veritatem fidei agnitam gratis impugnat. ¶ Quarta ſpecies eſt fraterne gratie inuidentia cū quis inuidet gratie dei creſcenti in mundo: et ſic talis habens has duas ſpēs a ſe remouet veritatem agnitā/et grām dei. Due ſunt alie ſpecies: ſcꝫ impenitentia: id eſt actus poſitiuus ꝙ homo proponit non penitere. aliud eſt obſtinatio: id ē propoſitum actuale de nolendo cauere in poſterum ſicut eſt impenitentia de preterito. Per iſtas duas ſpecies homo remouet illa que eum inducunt ad bene penitendum: ſcꝫ feditatem actus ⁊ velle permanere in illo. Et iſta ſex peccata poſſunt intelligi per has dictiones dic pio. d/Deſperatio. i/Jnuidentia fraterne gratie. c/Cognite veritatis impugnatio. p/Preſumptio. i/Jmpenitentia finalis. o/Obſtinatio. Beatus Auguſtinus in libro retrac. addit hanc conditionem ꝙ in ſcelerata mentis peruerſitate homo vitam finiat inquiens. Peccatū ad mortem puto eſſe cū poſt agnitionē dei per gratiam dñi Jeſu chriſti quiſq; oppugnat fraternitatem: et aduerſus grām qua reconciliatus eſt deo: inuidentie facibus aggrauatur. hoc autem addendū fuit ſi in hac ſcelerata mentis peruerſitate vitam finierit. Et Aug. in ſermone dñi. Tanta eſt labes illius peccati: vt deprecandi humilitatem ſubire non poſſit. etiā ſi peccatum ſuum mala conſcientia et cognoſcere: et enunciare cogatur. Ecce varium modū ſanctoꝝ loquendi de peccato in ſpiritumſanctum ſcḋm primā acceptionem iſte ſpēs aſſignate nō eſſent in ſpūſctū. Scḋm hanc vltimam acceptionem requiritur ꝙ homo finaliter in peccatis decedat quod non requiritur penes ſecundam acceptionem. Nō proſequor q̄ſtionem ꝑ concluſiones de prima acceptione termini: quia illa eſt ſatis lucida. Tum ſecundo ad remouendam confuſionem q̄ in multiplici equiuocatione accidere ſolet oīm dicendorum ſit hec prima concluſio. ¶ Peccātū nullum dicaꝫ eſſe in ſpūſctū eo ꝙ ſit contra ſpūſctū capiendo ꝓ tertia perſona in diuinis: et non ꝯtra patrem vel filiū. Jn quacunq; equiuocatione terminus capiaꝫ vtimur pre poſitione in pro contra. Probatur cōcluſio. Nemo delinquit contra vnam perſonam in diuinis quin contra quamlibet in diuinis peccat. Probatio quia earum ē vna deitas et vna voluntas: et ſi capiatur peccatum in ſpiritumſanctum pro illo quod immediate dirigitur contra tertiam perſonam in diuinis. actus ille

in vnam perſonam dirigi non poteſt quin in quamlibȝ
dirigatur hoc ex prima diſtinctiōe primi patuit. ¶ Se
cunda concluſio. Peccatum dicitur eſſe in ſpiritumſā
ctum eo ꝙ eſt contra appropriatum ſpiritusſancti: ſcȝ
bonitatem. hoc eſt electione et certa ſcientia peccatur.
Probatur quia ſi ex īfirmitate hoc eſt ex impulſu ſen
ſualitatis peccat contra patreȝ delinquit. Si ex igno
rantia vincibili contra filium peccat: vt ex notatiuncu
lis patet. Relinquitur ergo ꝙ ad peccatum in ſpiritū
ſanctum requiritur ꝙ ſit ex certa malicia. ¶ Tertia cō
cluſio. Non eſt de ratione peccati in ſpiritumſanctum
ꝙ ſit omnium petōrum aliorū a peccato in ſpm̄ſanctuȝ
grauiſſimuȝ. Probatur: ſiue propoſitio exponaꝶ affir
matiue vel negatiue. Probatur: finalis impenitētia
eſt peccatum in ſpiritumſanctum ſimiliter obſtinatio
et tamen ſtat dare tales actus momentaneos vel bre-
uimora continuatos qui longe inferiores erunt ꝙ̄ ho
micidium potiſſimum viri vtilis pro republica ꝙ̄ mul-
te ſpecies inuidie vel ſuperbie cōtra deum. peccata ta-
men in ſpiritumſanctū ſunt multū grauia. dicere ꝙ de
ratione peccati in ſpiritumſanctū eſt proprie capiēdo
eſt eſſe contra aliquod preceptū prime tabule eſt p̄ter
modum loquendi doctorum: et difficultas eſt de termi
no: nec hac via eliditur concluſio. ¶ Quarta cōcluſio.
Peccatum in ſpm̄ſanctū ſecūdo modo eſt irremiſſibi-
le: id eſt difficulter remoueri poteſt ſimpliciter tamen
remiſſibile tales terminos interdū capim⁹ pro illo qd
fieri nequit. nonnunꝙ̄ pro illo quod cū difficultate fie-
ri poteſt. vt patet in vulgari modo loquendi de im poſ-
ſibili incurabili: et ceteris id genus. Probatur cōclu-
ſio. Omne peccatuȝ ꝑ quod remouetur cauſa peti pur-
gatiua egerrime remittitur: ſed ſic eſt de petō in ſpiri-
tumſanctum. igitur: ꝯña tenet cū maiore: et minor pro
batur ſic per preſumptionem. Homo de dei mīa diffi-
dit ſine habenis delinquens credens deum ei oīa di-
miſſurum per deſperationem homo de materia dei ni-
mis parum diffidit: ⁊ ita eſt facile inducere in aliis pec
catis q̄ numerauimus. ¶ Confirmatur hec ratio gra-
ui morbo laborās medicinas ꝑ quas curari pōt abiici-
ens difficillime curatur: ſed ſic eſt ꝙ iſte laborat grauiſ
ſimis morbis ſpūalibus: et cām eos delendi remouet.
Amplius ex ignorātia peccans facile promeretur ve-
niam: vt patet ꝑ apoſtolū prime ad Thimo. primo.
Miſericordiam conſequut⁹ ſum: q: ignorās feci. Et q̄
peccat ex ignorantia eam tranſeūte penitet. vt patet
Tertio Ethicoꝝ. Idem patȝ de illo qui peccat ex infir
mitate vel paſſione. quēadmodū eſt incontinens Se-
ptimo Ethicoꝝ. ſed qui ex certa malicia: vel ex intēpe
rantie gradu peccat. non ſic ꝓmereꝶ veniam. ¶ Ultia
concluſio. Peccatū in ſpiritūſctm̄ cōmiſſum terminuȝ
accipiendo tertio modo non remitteꝶ in hoc mūdo nec
in alio. Q: in hoc mundo patȝ: ex acceptione termini.
Q: in alio mūdo hoc ptȝ: lignum vbi ceciderit ſiue ad
auſtruȝ: ſiue ad aqlonē ibi erit Eccleſiaſtes. xi. et hoc po
tiſſimū de petō mortali. quemadmodū ſolet eſſe pecca
tum in ſpm̄ſanctū. ¶ Cōtra ſcđam cōcluſioneȝ arguiꝶ
ſic. Nemo pōt peccare ex certa ſciētia: q: nemo reſpi-
cit ad malū volens. ſcđm Diony. Et bonū oīa appetūt
primo Ethicoꝝ. ¶ Scđo arguiꝶ. Impugnare v̄itateȝ
agnitam nō eſt petm̄. ergo nō eſt petm̄ in ſpiritūſāctuȝ
ꝯña eſt nota primo Prioꝝ. Si aqua nō eſt pot⁹ nō eſt
potus hūid⁹. et aūs ptȝ: q: hoc fit in īpugnatiōib⁹ cō-
cluſionū tam in actib⁹ ſorbonicis ꝙ̄ ſcriptis. ¶ Ad p̄-
mum nego aūs. bonū verū vel apparēs eſt obiectū vo-
luntatis. Secūdo ꝓbabile eſt ꝙ volūtas pōt velle ma

lum ſub ratione mali. Bonuȝ vt cōuertitur cuȝ ente eſt
obiectuȝ volūtatis. ¶ Ad aliud dicitur ꝙ impugnare
veritatem agnitā gratia ſcholaſtice exercitatiōis nul-
lo pacto eſt petm̄. Dubitare de ſingulis non eſt inuti-
le teſte pħo in p̄dicamentis: ſed more Arrij: et heretico
rum īpugnare v̄itateȝ fidei agnitā: vt introducaꝶ falſi
tas ē peccatū in ſpiritūſanctum. ¶ Tertio arguiꝶ con
tra iſtum numerū ſpēruȝ p̄ſum ptio eſt ſpēs ſupbie. igi
tur non eſt peccatū in ſpiritūſanctū. tenet ꝯña q: petm̄
in ſpiritumſanctū diſtinguiꝶ a ceteris petis. Inſup in-
uidentia fraterne grē eſt ſpēs inuidie: vt patuit ex diſti
ctione p̄cedenti. ergo nō eſt ſpēs peti in ſpiritūſanctū
ꝯña tenet vt prius. ¶ Ad tertiū diciꝶ ꝙ duplex eſt pre
ſumptio q̄dam de meritis: et illa eſt ſpēs ſupbie: vel ſal
tem filia eius: vt ſi quis p̄ſumat ſe magis idoneuȝ ꝙ̄ ſit
et vult capere officium honorificum in exaltationē ſue
glorie. Alia eſt p̄ſumptio de īpunitate petōruȝ totaliꝶ
auferens latitudinem iuſtitie amplians viā ad pecca-
tum: et claudens viā ad grām: ⁊ talis eſt p̄ſumptio de
qua loquimur. ¶ Ad quartū dici ſolet ꝙ duplex eſt in
uidentia fraterne charitatis. Aut eni ex hoc doleꝶ quis
per grām fratris putat aliquod bonū in ſe vel in alio
qđ appetit minui: et ſic pertinet ad inuidiā. Alio mo-
do q: tanta malicia deprauatus eſt talis inuidēs ꝙ bo
num qđ in ſe nō videt nulli aliꝫ ineſſe velit: licet nihil ſi
bi ex hoc incōmodi accidat: et hoc eſt peccatū in ſpiri-
tumſanctū: et nō eſt ſpēs inuidie. ¶ Cōtra hoc arguiꝶ.
Diffinitio inuidie vtriqȝ ꝯuenit. ergo etiam eſt inuidia
et peccatū in ſpiritūſanctū: ⁊ ſolū erit diſtinctio forma
lis inter petm̄ in ſpiritūſctm̄: et petm̄ non cōmiſſum in
ſpiritumſanctū niſi diffinitionē inuidie nimis coarcta
ueris. Item nec illa via euadere potes. quod ſic ꝓbo.
Pono ꝙ aliquis ſeduct⁹ ab alio impugnat v̄itatē: iā
ꝓpter ignorantiā talis volitio hoc faciendi nō eſt pec
catum in ſpm̄ſctm̄: ſed petm̄ in filium ſicut aliqui ſim-
plices iudeorū fecerūt: accedat ſcientia ex malicia vo-
luntatis adhuc poteſt velle īpugnare v̄itatem agni-
tam. Tunc ſic eadem volitio q̄ primo erat petm̄ in fili-
um et nō in ſpiritūſctm̄. poſtea peccatū in ſpiritumſan
ctum efficiꝶ et res non labitur de ſpecie eētiali in ſpe-
ciem eētialem. ꝗ petm̄ in ſpiritumſctm̄ eſt eiuſdē ſpēi
entitatiue cū petō quod nō erat in ſpiritūſanctuȝ. Nō
videtur ꝙ propter clariorē noticiā in intellectu produ
catur act⁹ noue ſpēi in volūtate ab actu q̄ prius erat:
et ſi ſic tergiuerſationē adinuenire laboras: argumen-
temur de petō quod eſt primo in p̄ſcm: puta ex paſſio-
ne allectiua: ⁊ poſtea ꝯtinuetur ille idē actus ſine paſ
ſione iam incipit eē petm̄ ī ſpm̄ſanctū. ¶ Ulterius ar.
ad idem. Uolo peccare ꝑ ſuperbiā: et īpugnare v̄ita-
tem agnitam hoc velle eſt petm̄ in ſpiritūſctm̄. ſuppoſi
to ꝙ nec ex infirmitate nec ex ignorātia ꝓcedat: et ta-
men ille actus eſt ſupbia. ergo ideȝ actus eſt ſupbia: et
peccatū in ſpiritūſanctū: ſed hic diſtinguis vel act⁹ ha
bens materiā vnius ſpēi ī ſpm̄ſanctū: vel pluriū ſpērū
in ſpm̄ſanctū ſic negas: vel qñ cū materia peti ī ſpm̄ſā
ctum ſimul cadit ī materiā peti q̄ nō eſt in ſpm̄ſctm̄ et
ſic ꝓcedis. Secus ē de aliis actib⁹. ¶ Sed ꝯtra. eſto ꝙ
ita dicas p̄cli argumēto non ſatiſfacis. Propterea ꝯce
diꝶ ꝙ petm̄ ī ſpm̄ſanctū ē eiuſdē ſpēi cū petō: vel ſalteȝ
in extrinſecis temporib⁹ nō eſt ī ſpm̄ſctm̄: et hoc capiē
do petm̄ ī ſpm̄ſctm̄ ī ſcđa acceptiōe: q: de tertia acce-
ptione nulla eſt prorſus difficultas. ¶ Cōtra quartaȝ
concluſionē arguiꝶ ſic. Petm̄ in ſpm̄ſctm̄ eſt peccatū
ad mortem: non dico vt oret quis pro eo: ſicut habeꝶ p̄
mi Ioannis vltimo. ergo nullo pacto remittetur cum

eſt ad mortem loquimur ſecundum legem: puta q̃ non
remittetur non dubitamus quin ipſum deus remitte-
re poteſt: et ipſum eſt remiſſibile ſiue remittat ſiue nõ.
Ad illud dicitur q̃ multipharia3 peccatum dicitur ad
mortem. Uno modo vt ſit idem peccatum ad mortem:
quod mortale ſecundum q̃ dicitur primi Joannis vl-
timo. Omnis iniquitas eſt peccatum ad morte3. Alio
modo dicitur peccatum ad mortem in quo quis morit
et ſecundum hoc dicitur in Gloſa primi Joannis vlti-
mo. vbi dicitur ad mortem eſt peccatum quod ſeparat
a deo: ſicut mors ſeparat animam a corpore. Mors au
tem ſeparat animam a corpore irregreſſibiliter. Alio
modo peccatum ad morte3 dicitur q̃ diſponit ad inex
cuſabilitatem peccati: quia nec ex ignorantia nec ex in-
firmitate: et ſecundum hoc poteſt ſolui argumentum.
¶ Contra vltimam concluſionem arguitur ſic. Ex ea
ſequitur q̃ nullum eſſet dabile peccatum in ſpiritumſan
ctum. hoc pñs eſt falſum: q2 eſt contra oẽm acceptionẽ
peccati in ſpiritumſanctu3. Probo pñam. Non loqui
mur de peccatis que fiunt poſt mortem: et qualitercũ-
q3 dicatur. hoc non impedit ꝯſequentiam ſi eſſet aliqđ
peccatum in ſpm̃ſctm̃ eſſet ꝯmiſſum in hac via: ſed hoc
non. da ipſum et ſit a. Tunc ſic vel de a ſortes poteſt pe
nitere in vita vel non poteſt. ſecundum non eſt dicendũ
¶ Si primu3 ponatur q̃ de eo peniteat. Ex illo ſequit
q̃ non eſt peccatum in ſpiritumſanctu3: et per pñs pec
catum in ſpm̃ſanctum non dediſti. Eodem modo de qli
bet peccato quod dabis argumentabor q̃ non eſt in ſpi
ritumſanctum. ¶ Rñdetur negando q̃ nullum ſit pec
catum in ſpm̃ſanctũ: et quando vnum petis de a/et cõ-
cedo q̃ ſortes poteſt penitere in vita: ſed tunc nego q̃
vnq̃ fuit peccatum in ſpm̃ſanctum illo modo capiedo
vocabulum: quia ponere q̃ de illo peniteat incompoſ-
ſibile conſtruis contra peccatum in ſpiritumſanctum.
Hoc ẽ ſatis facile cognitu ex materia de futuro ꝯtigẽ-
ti queris a me an antichriſtus eſt futurus quo admiſſo
petis: an poteſt non euenire: et palam eſt q̃ ſic. quod ſi
ineſſe ponatur neceſſe eſt hanc inficiari. Antichriſtus
erit: et hoc lucidiſſimum eſt aliquid in obligationibus
intelligenti: quia poſitio vnius contradictoriorum eſt
alterius contradictoriorum depoſitio et contra. Ex ar
gumento ſolum ſequuntur he propoſitiones. ¶ Pri-
ma. Sortem de pctõ in ſpm̃ſctm̃ penitere eſt impoſſibi
le. ¶ Secunda propoſitio Sortes impoſſibiliter pe-
nitet de pctõ in ſpm̃ſctm̃. ¶ Tertia ꝓpoſitio. De pec-
cato i ſpiritũſctm̃ ſortes poſſibiliter penitet. ¶ Prima
pat3 per de ineſſe illius ſecluſo modo reliq̃s oĩbus ter
minis ſeruatis. ¶ Secunda propoſitio pt3. per impoſ
ſibilitatem de ineſſe illius. Iſta nõ eſt poſſibilis ſortes
penitet de peccato in ſpm̃ſctm̃ ſecundum lege3 loquo:
a penitẽtia ſufficiente ſi penitet iam tolli.ẽ culpa. ergo
non eſt pctm̃ in ſpiritũſanctũ. ¶ Tertia ꝓpoſitio pt3.
Q̃uocunq3 peccato mortali dato: puta obſtinatiõe ar-
guitur ſic. De hoc pctõ ſortes põt penitere. hoc pctm̃
eſt vel põt eſſe pctm̃ in ſpiritũſanctũ. g̃ de pctõ in ſpm̃-
ſanctu3 ſortes põt penitere. pñã eſt ſyllogiſmus expo
ſitorius: et ꝑmiſſe ſunt lucide. Si vtamur terminis dua-
bus primis acceptionibus: tunc iſta eſt cõcedenda ſor
tes poteſt penitere de pctõ in ſpiritumſanctum.

Dubitatur an aliquod peccatum
veniale poteſt eſſe i ſpiritũſanctũ. Et arguitur
tur q̃ ſic. Aliquis poteſt eſſe obſtinatus in
veniali volendo ei ſmobiliter adherere tũc
talis volitio eſt venialis: et eſt in ſpiritumſanctũ. ergo
aliquod pctm̃ in ſpiritumſctm̃ eſt veniale. ¶ Forte di
cis ad peccatum in ſpiritũſanctum requiritur obſtina
tio de omnibus peccatis ſuis. ¶ Contra hoc arguit.
Homo velle complacere in omnibus venialibus ſuis
et is adherendo et probabilitate morali credit ſe nõ ha
bere alia peccata: et ſit ita adhuc non peccat mortali-
ter. Similiter de primis motibus in iſtis ſpeciebꝰ ar-
gumentari poteris. ¶ Reſpondetur non video neceſ-
ſarium nec rationi multum conſentaneu3 negare par
tem affirmatiuam dubitationis. vt patet per ratiões
iam adductas. ¶ Sed dubitas: an peccatum quod ho
mo ſcienter: et nõ ex infirmitate extra has ſex ſpecies
facit dicatur peccatum in ſpiritumſanctu3. Potes di-
cere q̃ ſic cum ex certa malicia delinquit. hoc eſt ſine in-
firmitate vel ignorantia. et contra bonitatem ſpiritu-
ſancti: et ſic homicidiũ aliquod poteſt dici pctm̃ in ſpi
ritumſanctum. Et hac via non coartaberis tenere pre-
dem in ſenario numero ſpẽrum in ſpiritumſanctum: ſ3
campum latiorem reſpondendi habes. Et dicetur ad
patrum auctoritates liber: quia Sancti vario modo
vſi ſunt termino. ¶ Secundo dicetur q̃ ille numerus
ſenarius ſpecierum eſt periculoſior inter reliquas ſpe
cies dabiles. ¶ Tertio dicere potes q̃ ſi quis peccet
ſine impulſu vel ex certa ſcientia extra has ſpecies in
ſpiritumſanctum non delinquit proprie loquendo: q2
requiritur q̃ peccatum ipſum impedimentum tollat
per quod peccata regulariter cohibentur quod non cõ
tingit in homicidio dato: bene tamen eſt aliqua conue
nientia cum peccato in ſpiritumſanctum. Ex omibꝰ
patet q̃ due ſpecies ſunt circa deum: vt deſperatio/et
preſumptio due circa ipſum habentem: vt impeniten-
tia de preteritis. hoc eſt nolle deteſtari preterita: et ob
ſtinatio. hoc eſt velle adherere in poſterum. Due circa
proximum: vt impugnatio veritatis cognite: et inui-
dentia fraterne gratie. Et licet inobedientia videatur
eſſe peccatum in ſpiritumſanctũ ſecundu3 q̃ dicit Ber-
nardus in libro de precepto et diſpenſatione non eſt id
ipſu3 nolle obedire et non obedire. Hoc interdu3 erro
ris eſt nonnunq̃ infirmitatis. Illud vero aut odioſe per
tinacie: aut contumacie non ferende: quod ipſum repu
gnare eſt reſiſtere ſpiritui ſancto: et ſi vſq3 ad mortem
perdurauerit blaſphemia eſt non remittenda. Ex quo
videtur q̃ inobedientia ad minus quidem ſit pecca-
tum in ſpiritumſanctum: et ita videtur q̃ plures ſint
ſpecies: tamen inobedientia de ſe non eſt peccatum in
ſpiritumſanctum: ſed ipſa pertinacia contumacie: et po
teſt reduci ad obſtinationem. Similiter de ſimulatio-
ne penitentie dicatur de ſe non eſt peccatum in ſpiritũ
ſanctum: ſed bene impenitentia que ſub ea latet: et per
hoc intelligatur Gloſa Leuitici. 10. ſuper illo ve. bo in
ter hec vero Hyeci vbi dicitur ſicut vera penitentia ve
niam promeretur: ita ſimulatio deum irritat. hoc au-
tem ſancti patres irremiſſibile peccatum et blaſphe-
miam in ſpiritumſanctum dixerunt. Sed eſt hic vani3
non ſilentio dandum cum quando quis peccat ſpe ve-
nie ductus vulgus putat eſſe peccatum in ſpiritumſã
ctum: et illud prorſus irremiſſibile apud noſtrates ple
beos conſtans eſt hec opinio: ſed iſtud eſt falſum. Me-
lius eſt: vel ſaltem minus malum eſt peccare cum ſpe
venie/ q̃ ſine ſpe venie.

¶ Diſtinctionis. xliij.
Queſtio. viij.

Queritur an ſit dabilis a
ctus venialis in actu volũtatis
ſpontaneo circa cuiuſcunq̨ pre=
cepti vel prohibitionis materi=
am non loquimur hic de appeti
tu ſenſitiuo: ſed ſolum de volun
tate: vt voluntas eſt. ¶ Reſpõ=
tur cõmuniter per duas propo=
ſitiones. ¶ Quarum prior eſt.
Quilibet actus voluntatis deliberatus contra mate
riam prohibitam ſub pena peccati mortalis eſt pecca=
tum mortale. Probatur hec concluſio. Aliquod eſt
peccatum mortale et non niſi circa obiectum prohibi=
tum ſub pena peccati mortalis. et in actu deliberato.
Iſta concluſio eſt certa apud omnes propterea eã ra=
tionibus vallare inane eſt. ¶ Secunda concluſio. Cõ
ſenſus ſurrepticius vel indeliberatus circa materiam
prohibitam ſub pena peccati mortalis eſt ſolum pec=
catum veniale. ¶ Sed contra iſtam ſecundam conclu
ſionem argumentabor inquiſitiue. et hoc ſic. Iſte con=
ſenſus indeliberatus vel ſurrepticius eſt actus volun
tatis liber circa materiam prohibitaꝫ ſub pena pecca=
ti mortalis. ergo iſte conſenſus eſt peccatum mortale.
ↄſequentia videtur plana intelligenti. et añs eſt notũ
quia de tali actu loquimur in preſentiarum. Si dicas
per ſurrepticium et indeliberatum actum in breui mo
rula elicitum intelliges. ¶ Cõtra hoc arguitur. quis
poteſt mereri et demereri in inſtãti: vt ex decima ſepti
ma diſtinctione primi patuit: et ſi teneatur oppoſituꝫ
cum actus voluntatis per vltimũ inſtans non eſſe ori=
ginem capit q̃ primum fuerit habebit ſufficiens tem=
pus ad peccatum mortale. ergo illic non eſt euaſio. Si
per actum ſurrepticium vel indeliberatum actũ remiſ
ſum intelligas. ¶ Contra hoc arguitur. Quelibꝫ pars
peccati mortalis cõmiſſionis (de qua nuc loq̃mur) eſt
peccatum mortale. ergo non datur aliqua pars q̃tecunq̨
remiſſionis circa materiam ſub pena peccati mortalis ve
titam quin erit peccatum mortale: ſaltem non erit fuga per
remiſſionem actus: q: vnum peccatum mortale pure parti
biliter elicietur: et ſic remiſſiſſimũ mortale non dabis.
¶ Ceterũ queritur abs te quot gradus actus debet
habere anteq̃ eſt peccatum mortale loquẽdo de minimo q̃
ad remiſſionem vel maximo quod non. Et rõnem
ſufficientem habere non potes. Iſtis duabus rõnibus
tanq̃ rationabilibus relictis circa alia que plus ap
parentie habent inſiſtamus: vel actus vocatur indeli
beratus in voluntate: quia hꝫ noticiã ſimplicem in in
tellectu: et deliberatus: q: habet iudiciũ complexum
ſed hoc improbatur. Primus angelus volebat habere
equalitatem dei: vt in ſexta diſtinctione dictuꝫ eſt: et ta=
men non habuit iudicium complexum in intellectu q̨
equalitas dei erat a ſe appetenda: ſed ſoluꝫ habuit no
ticiam ſimplicem apprehenſiuam rerum ſignificataꝝ
per extrema. Hoc cõmunius approbatur. Preterea il=
lud probatur ratione dato q̨ quis habuerit dictamen
prudentiale in intellectu voluntas poteſt contraire il
li dictato ex libertate ſua: ſed non poteſt ſimul eſſe: iu=
dicium in intellectu q̨ illud eſt faciendum. ergo ſine iu
dicio de aliquo faciendo voluntas poteſt peccare. Nõ
iuuat currere ad imperfectionem iudicij: quia ſi noti=
cia apprehenſiua rerum ſignificataruꝫ per extrema p
ꝫ eſt . . . enis ſufficit ad peccandum mortaliter. a fortiori
quodlibet iudicium ſufficiet. ergo oportet dicere quẽ=
libet conſenſum voluntatis libere elicitum eſſe pecca
tum mortale: ſemper loquor circa materiam prohibi=
tam ſub pena peccati mortalis. ¶ Forte dicis quãdo
voluntas fertur in obiectum ſine noticia tunc erit pec
catum veniale: quando cum ſufficiente noticia prima
erit peccatum mortale. ¶ Contra hoc argumentor vo
luntas non fertur in incognitum. ergo circa quodcun=
q̨ obiectum voluntas habet ſuum actum. intellectus
prius tempore vel natura ſuũ actum habet: et tam (vt
ſupra) queritur quid intelligis per noticiam imperfe
ctam vel noticiam remiſſam vel iudiciũ? Et arguitur
vt ſupra. Forte dicis ſolus habitus producit actum
voluntate non concurrente ad illum conſenſum: vt pa
tet in habituato iurare. ¶ Contra hoc arguitur. Tũc
ille actus non erit ipſius voluntatis elicitiue: licet be
ne ei inhereat. et per ↄñs non habebit dominium volũ
tas ſuper illum actum. ergo ei non imputabitur. Itẽ
inconueniens eſt ponere habitum qui eſt inſtrumentũ
intellectus vel voluntatis poſſe producere actuꝫ ſine
principali agente: ſcilicet ipſa anima. quod patet: quia
tunc produceret actum in dormiente cum non requira
tur concurſus ipſius voluntatis per te. Item tunc ho
mo vt in ratione neceſſitabitur exire in actum impera=
tum ab illo actu interiori: vt in homicidium vel aliq̃d
huiuſmodi quod eſt inconueniẽs. ¶ Forte dicis talis
peccat: quia ille actus ex culpa eſt genitus: et ſic actus
ab habitu mediate procedens mediate eſt in poteſtate
noſtra: quia actus productiui habitus erãt in poteſta
te noſtra: ſicut probat Ariſtoteles Tertio Ethicorum
de lapide a nobis proiecto qui iam eſt in medio. ¶ Cõ=
tra. tunc habebimus q̨ ſi habitus ex culpis mortalibus
generetur q̨ actus ab illo ſolo habitu procedens erit
peccatum mortale. Preterea ſi quempiam peniteat
actuum malorum preteritorum ſimiliter et habituuꝫ
ſi volueris. iam actus procedens ab illo habitu nullo
pacto erit peccatuꝫ ſicut alij dicunt: ſi quis penitue . . e
de exceſſiuo potu anteq̃ temulentiam totaliter incur=
rat occidendo non peccat. Fortaſſe dicis ſatius eſt p=
pter iſta tenere q̨ quilibet actus voluntas (vt volun=
tas eſt) contra preceptum obligans ſub pena peccati
mortalis eſt peccatum mortale. ¶ Sed contra hoc ar
guitur. Ex illo ſequitur q̨ quicunq̨ peccat ex habi=
tu ſurrepticie peccat mortaliter quod eſt contra com=
munem doctrinam theologorum: et expreſſe contra
Auguſtinum de incauto periurio exemplificantem
vbi nominat peccata venialia diſtincta a mortalibus: et
vt patet vigeſima quinta diſtinctione cap. vnum hora
rium circa finem. ¶ Secundo arguitur. Pene reſtrin
gende ſunt: et potiſſimũ culpe q̃ ſunt matrie penarũ: ſꝫ
ſi teneamus oppoſitũ viaꝫ desperationis dabimus. ¶ Tertio ſic
ar. Occidẽs hoiem i ebrietate ſiue ex culpa puta ſiue ſi
ne culpa nõ peccat. vt ex. 17. diſt. q̃rti patuit. Et tũc ſic
cap. o ſortẽ q̃ hꝫ octo gradus rõnis: et infinitos ſecum ad
imaginationẽ tñ rõis hñtes. volo q̨ plato q̃tuor gradus
rõnis amittat p exceſſiuum potum: ita q̨ ratio ſua eſt
ſubdupla ad rationem ſortis. pono Ciceronem qui ex
gradus rationis amittat per exceſſiuum potum geo=
metrice: ſic ſcilicet q̨ ſortes plus rationis in duplo ha
bet q̃ plato: et plato plus rationis habꝫ i duplo q̃ Ci
cero: et Cicero plus rõis hꝫ q̃ Petrus: et ſic ſine ſtatu ge
ometrice deſcendendo: vel ſint viginti: vel triginta. et
eodemmodo currit argumentum. Omnes iſti occidãt
homines equales q̨ ſit equalitas peccati ex parte ob
iecti: ſed Alexander plene temulentus / qui etiam oc=
cidat: ſortes plus peccat q̃ plato: et plato plus peccat
q̃ Cicero: quia ſecundum omes ebrietas tollit a tãto:

ergo ſemper maior exceſſus ad ebrietatem plus tollit Alexander non peccat occidendo. ergo dabitur aliq̄s occidens in iſta multitudine/qui venialiter peccabit/ qui ferme nihil rationis habet. Sed dices ſemper poſterior plus peccat q̄ precedens: ſed quilibet iſtorum aliquid rationis habens mortaliter peccat. ¶ Cōtra. Licet furtum prohibeatur ſub pena peccati mortalis dabile eſt aliquod furtum veniale ob paruitatem obiecti. ergo eodē modo erit de homicidio dicetur. aliqđ furtum eſt prohibitū ſub pena peccati venialis: et plenus conſenſus in illo eſt peccatū veniale. modo homicidium auctoritate propria ſub pena pcti mortalis eſt prohibitum: et ſic latiſſimum eſt diſcrimen: etiā negas temulentiam ex culpa acq̄ſitam a toto excuſare peccatū.

¶ Sed contra ſcdm dictum erit replica de toto iſto exceſſiuo potu ſine culpa aſſumpto. ¶ Propterea arguitur ſic. Ignorantia inuincibilis excuſat a toto. ſecundum omnes: ſic Jacob cognoſcendo Liam non peccauit: et ſi quis dans operā rei licite: puta in bello iuſto patrem ex ignorantia occideret quē nō tenetur vincere nullo pacto peccat: ſed iſte poteſt apponere omnem diligentiam quam tenetur adhibere. dempta vna veniali quam amittit: et dat operam rei licite. ergo ſolū venialiter peccabit circa materiam ꝓhibitam ſub pena peccati mortalis. Sed dices illa materia nō eſt ei ꝓhibita ſub pena peccati mortalis in illo caſu propter circumſtantiam ignorantie. iam habetur ꝓpoſitum q̄ caſus ſit contingibilis. patet Extra de homi. volū. vel caſu/ et capiam caſum capituli pſbyterū qui quēdam puerum percuſſit in capite. Stat q̄ regens excedat normam diſcipline in cedendo ſcholaſtico: et nō ſemp mortaliter: quia hoc durū eſſet dicere. Similiter ſtat cirurgicum vel phyſicum in curando infirmo vel ictu excedere in applicatione inſtrumentoꝝ ſui artis. et non ſemp mortaliter: q2 hoc eſſet laqueos ſub pedibus eorū porrigere. ¶ Amplius arguit ſic. Quod nullam cul. ꝑ primam: vel ad habitū imputabilē currere potes. capio puerum ſub annis diſcretionis. capio totale tempus in quo nihil diſcretiōis habet: et totale tempus in quo diſcretionem habet. Iſta tempora ſunt immediata: et continuantur. ratio ſucceſſiue venit: tunc in illo inſtāti medio nō peccat: neq̄ immediate poſt hoc peccabit mortaliter circa quācunq̄ materiam actum elicuerit: ſed ſolum venialiter et loquamur de preceptis negatiuis ad euacuanda diffugia de tempore inducēdū. Probatur eadem pars auctoritate Auguſtini .12. de trin. ta. et. vt magiſter in vigeſima quarta diſtinctione huius recitat et per gloſam ad Ephe. quarto de modo ſurreptionis etc. ¶ Reſpondetur. illa pars videtur acceptāda q̄ circa materias prohibitas ſub pena peccati mortalis ſtat dare veniale: ſed modum dare quomodo illō fiat non eſt facile: ſed impreſentiarum duobus modis reſpondetur id fieri poſſe. Vnomodo ſic. q̄ ad conſenſum perfectum in voluntate requiritur iudicium in intellectu: et talis conſenſus voluntatis vocabitur plenus: quia intellectus plene iudicat. aliqui dicunt q̄ requiritur iudicium in intellectu ad omnem actum elicitum in voluntate: vt in prima diſtinctione primi diximus. Ego relinquā vnam partem illius dicti: et mediam inter commune dictum et illud accipiam ſecundum illud Poete. Inter vtrunq̄ vola medio tutiſſim᷒ ibis. Et dicimus ſic q̄ noticia ſimplex rerum ſignificatarum per extrema propoſitionis: vel vnius extremi ſufficit ad veniale: ſed requiritur iudicium ad peccatū mortale. ¶ Sed cōtra iſtud ſic arguitur. Primus angelus appetit equalitatē dei. ex ſexta diſtinctione huius. et in hoc mortaliter peccauit: et tamen non habet tale iudicium in intellectu q̄ equalitas dei erat ab eo appetenda: quia ſic error in intellectu p̄ceſſiſſet peccatum in voluntate quod non eſt dicendum. ¶ Secundo arguitur. Primus angelus licet in primo inſtanti ſui eſſe non peccauit. poterat tamen peccare in illo p̄ ſimplicem noticiam apprehenſiuam ſine iudicio. ¶ Ad p̄mam reſpondetur multiphariam ſemper concedendo q̄ equalitatem dei appetierit. Tum primo non eſt idē de angelo et de nobis in ſtatu nature lapſe: nec de nobis in ſtatu nature inſtitute et deſtitute. Clariorem noticiam poteſt habere angelus q̄ homo vel Adam ante lapſum q̄ nos etiam per eandem noticiā numero. Rapidius obiectum cognoſcit angelus q̄ nos. modo perfectio cognoſcendi multum facit ad grauitatem peccātī vt patet de ſcientia/ et ignorantia que peccatū augēt et attenuant. Tum ſecundo: licet angelus habuerit iudicium in intellectu q̄ equalitas dei erat ab eo appetenda: non ſequitur q̄ error in intellectu culpam in voluntate preceſſit: quia in eodem inſtanti peccauit. De prioritate temporis non curramus. Tum tertio et melius q̄ ſecundo concedendo q̄ habuit iudiciū in intellectu angelus q̄ equalitas dei erat appetenda: quia filius dei ſecundum apoſtolum rapinam non arbitrat᷒ eſt ſe eſſe equalem deo: et ex tali iudicio vero in intellectu voluntas poterat elicere actum in voluntate volēdo equalitatem dei appetere a ſe volūtate creata. Sꝫ forte dicis ad habendū iſtud velle equalitas dei eſt petenda a me. requiritur hoc iudicium in intellectu volūtas dei eſt a me expetenda: et ſic ſaltem prius naſa error in intellectu peccatum in voluntate p̄ceſſit. ¶ Reſpondetur negando q̄ tale iudiciū requirebatur in intellectu ad hoc q̄ voluntas in actum exire voluit. et hoc late de tibi detegitur: ſecundum communiter loquentes noticia ſimplex terminorum potius rerum ſignificatarum per eos vel rei ſignificate per vnum extremum ſufficit ad hoc q̄ voluntas peccet. ergo non requiritur quoq̄ pacto tale iudicium in intellectu qualis eſt act᷒ in voluntate. Quo fit licet voluntas in incognitū nō feratur: tamen hoc modo vel illo vult voluntas quomodo non eſt dictatum ab intellectu. ¶ Ad ſecundū conceditur q̄ peccare poterat per ſimplicem noticiā venialiter: ſed q̄ mortaliter nondum probatum eſt.

Etiam latum eſt diſcrimen de primo angelo: et nobis: vt eluendo argumentum precedens nuperrime tetigimus. ¶ Tertio arguitur. Si homo habuerit iudiciū in intellectu ſiue in vniuerſali: ſiue in particulari: ſiue copulatim: ſiue diuiſim voluntas poteſt contrauenire tali dictato peccando: vt ſi intellectus iudicat iſte non eſt occidendus a me. voluntas poteſt velle occidere iſtum. ergo non requiritur iudiciū in intellectu de iſto occidendo: quia ſic iudicia oppoſita ſtabunt in intellectu. ¶ Reſpondetur concedendo q̄ voluntas poteſt contrauenire ſuo iudicio et ſua libertate. Non dicimus q̄ requiritur iudicium in intellectu de hoc faciēdo q̄ voluntas vult facere ſufficit iudicium de ſuo oppoſito: ſicut ſecundum aduerſarios per eandem noticiam numero apprehenſiuam ſimplicem volūtas poteſt exire in vtrunq̄ oppoſitorum: puta in velle occidere: vel nolle occidere. Sic dicitur q̄ iudicium circa vnum contradictoriorum ſufficiens lumen miniſtrat voluntati ad exeundum in alterum contradictoriorum: et cum hoc (vt in primo diximus) illenotus [illegible] eius voluntatis contrarios ſuapte natura inclinat.

¶ Quarto arguitur. Iſte modus confundit peccata. ergo non eſt ſufficienter poſitus. ɔ̄ñs liquet et añs patet: quia illiterati. et etiã plerique eruditi non capiũt quando habetur iudicium in intellectu de ſuperbiẽdo vel non ſuperbiendo: vel quando habetur noticia ſimplex: et ſic non poſſunt ſua peccata mortalia confiteri: quia illud caput. Omnis de pe. et re. non obligat ad cõfitenda venialia ſiue mortalibus iungantur ſiue non. ¶ Ad quartum negatur ꝙ confuſio aliqua ab hoc modo proueniat: immo tota confuſio et obtenebratio ĩ modo aliorum inuoluitur non potentium explicare quid per conſenſum perfectum intelligant: et ſic nec doctꝰ nec indoctus poteſt ſcire de hoc peccato teneor confiteri: et illud peccatum in confeſſione detegere nõ ſum obnoxius quando quis dubitat de peccato: an ſit mortale vel veniale dubitatione probabili illud confiteri deuincitur pro loco et tempore: et hoc pro omni modo ſeruandum eſt. Etiam illitteratus non tenetur omnes circumſtantias mortales confeſſori confiteri: quia da oppoſitum et eos omnes agminatim apud platonem ſocabis in herebo rudibꝰ eorũ ſufficit confiteri illa que nouerunt craſſa minerua: et reſpõdere ad rogata a cõfeſſore. Etiam litteratum unum quẽlibet peccatorum ſuorum determinatus numerꝰ creberrime poſt lõgam indagationẽ fugit. ꝓpterea ex parte huius argumẽti modum dicendi non infirmas: quẽcunque modũ dederis pro talibus intricaturis illum lubenti animo amplectemur. ¶ Quinto arguitur. Habituatus iurare ſine quocũque iudicio peierat. ergo ad periuriũ vel ad aliud mortale non requiritur iudicium. añs patet: quia dicet ſibi nullum tale iudicium habere. ¶ Rñdetur: ſi ſine iudicio peierat tunc indeliberate et ſurrepticie iurat: et tunc nego ꝙ ſuum periurium eſt peccatum mortale: ſed ſolum veniale ſiue de habitu penituerit ſiue non. illud periurium procedit ab actu voluntatis libero. ſolus habitus non poteſt illum actum imperare: licet ad hoc multum inſtigare. Quo ſit ſi homo habuerit iudicium in inſtanti vel in breui tẽpore circa materiam ꝓhibitam ſub pena peccati mortalis: et voluntas ɔtrauenit per ſuũ actum tunc peccat mortaliter ſiue iudicium fuerit rectum in intellectu ſiue erroneũ ignorantia inuincibili. ſed ſi habuerit noticiam ſimplicẽ ſolũ non mortaliter: ſed venialiter peccat: et q̃libet eſt bonus iudex ĩ ſe ipſo q̃ñ ita eſt vel nõ eſt. Sed dices dormiẽs loquitur. ergo ſolus habitꝰ mouet linguam: et alias potẽtias. ¶ Rñſio. Aliqui dormiẽtes loquuntur vt experimur: et iterdum ad interrogata rñdent aliqui dormientes: ſed rupto ſõno obliuiſcuntur ſe rñdiſſe. Similiter aliquibus ĩ ſomno videtur ꝙ in pctõ conſentiant: et iudicia hñt in intellectu. Sed dicitur ꝙ nõ eſt ɔſenſus plenus volũtatis: nec iudicium intellectꝰ: quod patet: quia ille idem ſi vigilans eſſet nullo pacto in illud ɔſentiret (vt ĩ meipſo experior:) niſi noticiam ſentit cõtra q̃ ad pctm̃ non ſufficit. Sed vnde hoc prouenit ꝙ loquatur occulta eſt cã. poteſt eẽ magnꝰ habitus quem habet circa talẽ materiam: et fortis apphẽſio aliquorum terribilium: vt ꝙ ſomniat ſe eẽ occiſum vel cadere in ignẽ: vel a ſpũ arripitur. tunc ipſa aĩa potiſſimum in hñte organa diſpoſita mouet ad loquẽdũ: quia paruus conatus cũ talibus cãis ſufficit. quẽadmodũ paruus conatꝰ ſufficit pellere cipam a loco eminẽtiori ad locum demiſſiorẽ: ſed iſtud nõ videtur ꝙ põt ɔtingere in vigilãte. Propterea nõ audemus excuſare talem peierantẽ a toto. hoc eſt ꝙ nullomõ peccat: ſed ſufficit ꝙ venialiter peccet. Q3 ſi quis ſerioſe iſiſtere voluerit ꝙ idem erit in vigilãte ex habitu. dum illud ꝓbauerit habebit propoſitum: et per organa diſpoſita non intelligo illum qui facũde loquitur / balbutientẽ nouimus q̃ in ſomno clamabat: ſed tñ eo modo quo loq̃ poterat in vigilia celerrime ꝓnunciabit: et ita erit de his omnibus quos nos nouimus in ſomniis fuiſſe loquutos. ¶ Secundo ſic rñdebitur tenendo ꝙ vtrobique noticia ſimplex ad mortale ſufficit: et dr̄ ꝙ actus vocatur ſurrepticius quia ex inaduertentia aduenit: nõ quia in inſtanti. quia plenum poteſt eſſe iudiciũ in intellectu in inſtanti. Exemplariter hoc explicemus ſi vna potẽtia fuerit multum impedita circa ſuos actus. alie potentie ſic diſtrahuntur ꝙ paruũ vel nihil in ſuas operationes exeunt. Propterea Saul Dauidis pſalmodiã in cythara: vt minus a ſpiritu torqueretur vt ex primo Regũ videre eſt: ſic melodia in cymbalis beneſonãtibus anxietatẽ patientis ſi bene aduertat attenuat. Identidem ſi quis aliquam theoricã alte imaginetur non percipiet corã ſe tranſeũtes: et illud põt eſſe pluriphariam: vel quia capacitas actiua intellectus repletus ꝙ intuitiuã rei viſibilis non accipiat: ſed de hoc non loq̃mur: vel ꝙ talem noticiam ſuſcipiat que ꝓpter imperfectionem iudicium non producit ꝙ hic eſt ante me vel taliter indutus. Sic eſt capacitas actiua intellectꝰ totaliter ferme iniungitur circa vnum obiectum vel plura ꝙ tunc noticiam infirmam habet: et tenebroſam que non ſufficit ad hoc ꝙ actus eius pro tunc ſit mortalis. Capias vnum infirmum corpore quoad ferme amens fuerit: vel vnum temulentum cerebrum perturbatum habens vel paruulum ad annos diſcretionis venientem. magnitudo vel paruitas peccati noticiam claram: vel tenebroſam inſequitur: quia appetitus ſequitur intellectum. Tertio de anima. perinde eſt in adulto. interdum ſicut in infirmo vel in paruulo: vt in habituato iurare qui eſt circa vnam materiã intentꝰ quam cordi habet: vt de habẽdo lucro vel propulſanda iniuria. tunc habitus eius et intellectus ſimul ꝓducunt noticiam vnam tenebroſam iuriſiurandi quo habitualiter irretitꝰ eſt. Similiter voluntas eſt habituata quare ſubito actꝰ voluntatis ab habitu et volũtate ipſa emergit: et periuriũ imperat hoc eſt habituatũ ſine deliberatione exire in ſuum actũ: et ſurrepticie: quia non habet noticiã ſufficientẽ a pctõ mortali: ſed q̃ noticia quoad claritatẽ ad pctm̃ mortale requiratur. hoc nos creberrime fugit potiſſimum q̃ñ approxinquat noticia obſcuri. in noticia valde clara non dubitamus: ſicut reges oppoſiti in limitibus regnorũ digladiantur de portione terre ad quẽ ſpectat: ſed nõ de partibus remotis. ſic atra bile infectꝰ actꝰ ire ſurrepticie ꝓducit circa cor: accenditur ſanguis et corpe turbato mentẽ diſcraſiam ꝑpeti neceſſe eſt. que cũ ſua noticia ẽ ita tenebroſa. tunc nõ peccat mortaliter in ira: et licet tales actus ĩ nr̃a ptãte abſolute ſcite ſint non facile eos cohibemus. Propterea p̃mi motꝰ in volũtate dicuntur nõ eẽ in nr̃a ptãte. Q3 difficulter facere poſſumꝰ vulgariter nos dicimꝰ nos non poſſe facere. Ex oĩbꝰ his ſequitur. ꝙ aliquod periuriũ eſt ſolũ pctm̃ veniale: et ita in aliis gñibus pctõꝝ mortaliũ. etiam in volũtate: vt libera eſt: et hoc in p̃mis motibꝰ volũtatis vel in actibus indeliberatis: vel ſurrepticiis eius. Cõmuniter omnes imitantur beatum Augu. ꝙ in incognitum voluntas non feratur cui cum tota multitudo condeſcendit temerarium contra ire cenſemus. Hoc dixerim: quia homo poteſt excogitare tertium modũ ꝙ voluntas interdum fertur in ſuum obiectũ ſiue noticia ꝑuia: et talis actus eſt indeliberatus: et peccatum veniale ſicut eſt appetitus cibi: et potus: ſiue noticia p̃uia: ſed dici-

tur ꝙ non eſt ſimile ſecunda appetitione pure naturalis que nullum actum in appetitu ponit. Ex iſto patent he propoſitiones. Semp̄ manebunt difficultates ex omni modo deponendo diſcrimine inter mortale et veniale circa materiam precepti. Nec mirandum eſt: q: Galenꝰ ⁊ hyppocrates de vno quolibꝫ patiente oblato dicere nequibant iſte p̄io morbo animā aff labit iſte mortem nō oppetet: modo phyſicus ſpiritualis habet occultiora vulnera mentis diiudicare q̄ alter in corpore. Secūdo ſequitur ꝙ actus nō vocat̃ deliberatus: q: in tempore producitur ⁊ ſurrepticius: q: in inſtāti emanat. hoc correlariū quo ad oēs ſuas partes eluceſcit. Tertio ſequit̃ cū doctus in ſeipſo poteſt illud cognoſcere vtrūq̄ poteſt ſub rudi minerua illud rudiorıbꝰ aperire: et cognoſcere in cōfeſſione per circūſtantias: q: ars artium eſt cura animarum ſecūdū Gregoriū in paſtorali: et probatio illius dicta eſt materia quā tractamꝰ.

Dubitatur an delectatio moroſa circa materiā ſub pena peccati mortalis ꝓhibitam ſit peccatum veniale: et ratio dubitandi eſt: q: ſic cōmuniter dicitur: ⁊ beatus Augu. xij. de trini. quē magiſter recitat ponit ordinem peccandi in nobis talem qualis erat in primis parentibus in ſtatu innocentie: ſicut ſerpens euā temptauit: et eua prothoplaſtū ad comedendū pomū vetitum ſuggeſſit: ſic ſenſualitas inferiores partes anime pulſat: ⁊ ſi delectetur portio inferior anime moroſe erit peccatū veniale: et ſi volūtas conſenſerit que ſpeciem viri gerit mortale erit delictū. Sed licet ita cōmuniter dicat̃ materia difficultate non vacat: et arguitur ſic. Omnis delectatio vel eſt paſſio ſequens apprehēſionē obiecti cōuenientis cuꝫ potentia. vel actus voluntatis more aliorum ſecūdum ꝙ in prima diſtinc. de huiuſcemodi paſſionibus prouleꝛmatiſauimꝰ. vel ſequitur actum voluntatis puta dilectionem more aliorū: ergo nō imputabitur talis delectatio q̄tūcunq̄ moroſa ad culpam cui reſpondeat pena a ſua cauſa cū libera eſt diſiūcta. Arguitur vbiq̄ nulla delectatio ſiue circa licitum ſiue circa illicitum erit imputabilis ad penā. Secūdo argu̇it ſpecialiter de delectatione moroſa in re licita probādo ꝙ nec ſit peccatū puta culpa cui reſpōdeat pena: nec aliquid recte rationi diffor̄me in cōmeſtione cibi ⁊ potus manendo in latitudine temperantie nullū eſt peccatū ⁊ tamen ex tali comeſtione ſequitur delectatio naturaliter qui nullam culpam habet in ſua cauſa: ergo delectatio illa in nulla acceptione eſt peccatū. Eodēmodo probare potes de voluptate que in actu potentie generatiue contingit: vt quando vir caſtitate coniugali propriam cognoſcit vxorem. cauſa oblectamētū precedēs eſt licita nec aliquid illicite inuoluitur: ergo totus effectus eſt licitus: et ita arguatur de quacunq̄ voluptate que operationē licitam ſequitur. Ad actus ſtudioſos: et bonam vitā ſequitur voluptas: bonus ĩ ſeipſo pacatus intrinſecus: et extrinſecus ex iocunditate ſpiritus frontem hylarem oſtendit: ⁊ hoc patet quarto Ethicorum de eutrapelia que fit ad voluptatē honeſtā aliqui libellos intitularūt de honeſta voluptate. Propterea dicitur cōcluſiue per duas concluſiones. quarū Prior eſt voluptas ex cauſa honeſta ſequens non eſt demeritum: ſed citius meritū tanq̄ aliquid imperatū. ¶ Secunda concluſio. Paſſio a fonte vicioſo emergens licꝫ ſit peccatum idem labefactatio contra ordinem hominis inſtituti non tamen eſt peccatū cui aliqua pena diſtincta a quolibet alio actu reſpondet. Iſte due concluſiões ex dictis ſuperiꝰ ſufficiētur note euadūt. ¶ Sed contra iſta arguitur ſic: q: videtur eſſe contra proceſſuꝫ beati Auguſtini de peccatis qui ponit veniale in delectatione. et Auguſtinus in omelia de igne purgatorio exponens verba apoſtoli ait. Si quis ſuper hoc fūdamentum edificauerit ligna fenum ⁊ ſtipulā. Ubi nominat aliqua venialia et aliqua mortalia: vt homo diſcrimen ponat inter illa dicit. Quotiens excepto filiorum deſiderio vxorem ſuam quis cognouerit venialiter peccat: et eodēmodo dicit ſi pauperibus eſurientibꝰ nimium delicioſa vel ſumptuoſa conuiuia preparauerit: et auctoritas eſt canonizata. xxv. diſtinc. ca. Unum horarium: ergo in voluptate que ſequitur actum ſtudioſum eſt peccatū. Reſpondet̃. per delectationem intelligere oportet conſenſū indeliberatū de quo loquuti ſumꝰ in queſtione etiam delectationis cogitatio viruꝫ incendit ad illecebrā cuius continuatio parua vel magna eſt metienda ſecundum periculū habentis: que poteſt eſſe interdum venialis interdū mortalis: et ſic in confeſſione generali dicimus cogitatione loquutiōe delectatione. ¶ Ad alia argumenta dicitur ꝙ vir poteſt cognoſcere vxorem eius cauſa prolis generāde: cauſa libidinis extinguende in ſe vel ĩ vxore eiꝰ: cauſa incolumitatis corporis vel anime habēde in ſe vel in vxore ſua ſecunduꝫ doctrinam apoſtoli primi corinthioruꝫ. vij. et Ariſtotelis. iij. Ethicorū. Unde apoſtolus de quibꝰ autē ſcripſiſtis mihi bonum eſt homini mulierē non tangere. Et ſequitur propter fornicationem autē vnuſquiſq̄ ſuā vxorem habeat: et vnaqueq̄ ſuū habeat virū ⁊ q̄ ſequūtur Sed contra dices apoſtolus paulopoſt ſubiungit hoc autem ſecūduꝫ indulgentiā dico non ſecundū imperiū. volo autem omnes homines eſſe ſicut meipſuꝫ. hoc eſt bene volebat ꝙ manerēt virgines vel caſti more eiꝰ: ſed indulgebat alijs tanq̄ minus maluꝫ. Ubi gloſa interlinearis: et ideo non peccat qui aliter agit immo peccat qui ſic agit ſed leuius: et gloſa marginalis que eſt Auguſtini poſtq̄ tria bona que in matrimonio contingūt recitauit: ſubiungit his tribus bonis excuſatur coitus carnalis qui eſt inter coniuges: ita vt vel non ſit peccatum vel veniale: quando vero cauſa cōcupiſcētie vel refrenandi veniale eſt. Reſpondetur permiſit matrimonium tanq̄ minus bonuꝫ. Nec eſt verū ꝙ vocabulū indulgentia ſemp̄ capitur in malā partem: vt valla putat ſaltem ſacre hiſtorie vocabulo nō ſic vtuntur: vt patet in ſacris ſcriptis biblicis ĩ collectis et alijs ſuffragijs eccleſie. De gloſa interlineari palā eſt ꝙ ipſa eſt negāda ſi capiatur vt iacet: ſed dicitur ſic ꝙ minus bonū vocat malū more Ariſtotelis quinto Ethicoruꝫ. Et ſic peccatū id eſt actum minoris bonitatis accipit vel intelligit quando circunſtātia aliqua mala inuoluitur. Ad gloſam Auguſtini ipſe intelligit quādo aliquis immoderate refrenat ſuā libidinē cuꝫ propria vxore. Scripta aliorum neothericoꝝ per arguitur ſic ſcribentiū. talem actum dānantiuꝫ non recipimus: ſed ſuper hoc latius in quarto loquuti ſumus. Similiter paſcere eſurientē nimis delicate: vt aſinus in dominum petulanter laſciuiat eſt male actum interdum: ⁊ frequenter venialiter. Propterea Auguſtinꝰ dicit in libro de verbis domini ꝙ diuites dant pauperibus vilia: et vtantur precioſis vt patet. xli. diſtinc. ca. Non cogantur diuites pauperum cibis veſci: vtant̃ cōſuetudine infirmitatis ſue: ſed doleant aliter ſe nō poſſe ſuſtentari. Si conſuetudinē mutant egrotant: vtantur ſuperfluis: dent inopibus neceſſaria: vtantur precioſis: dent pauperibꝰ vilia: vbi admittit latitudinē temperantie in diuite eſſ̄ delicatioris

q̄ in paupere nec ouſq; in infirmitatem labatur: et ſic ſuperflua precioſa itelligit. per dare vilia pauperibus intelligit ſuſtentationē talem de qua pauperes poſſūt ſuſtentari. Ex his omnibus auctoritatibus nihil eſt cōtra dicta.

Dubitatur an aliqua peccata in ſēſualitate cōtingant gratia illius dubitationis vnā aliam premittemus que ad illi⁹ explicationem cōducit: que eſt hec. An ſenſualitas poteſt hominē impellere ad aliquod facinus ſine actu voluntatis libere elicito. Tertia dubitatio erit an contingat dare peccatū in ſenſualitate. Circa priorem iſtarum dubitationū ſic argumētor. Appetit⁹ ſenſitiu⁹ in bruto brutum impellit ad proſecutionē obiecti cōuenientis: vt ad cibū et ad venerea: vt in canibus: et in ceteris animantib⁹ rationis expertibus videre licet: ſed ſenſualitas non eſt īpotentior in homine: ergo in eo pariformiter ad operationē exteriorē impellere poteſt ſi voluntas non reſiſtat: ſed pure paſſiue ſe habeat. Et cōfirmatur hec ratio per caſum meridionalis britanni quē in quarto recitauimus: qui arrepto enſe dormiēs ad ſequanā vſq; profectus eſt vbi paruulū occidit dormiēs. modo eedē cauſe ſunt in vigilante: ergo operationē exteriorem impellant niſi preſcindatur ſenſualitas a ſua proſecutiōe per voluntatē. Item homo dormiens ſe de latere in latus vertit: et ſi per paruā diſtantiam ſe verteret eadem erit difficultas ſicut per magnā. Reſpondetur q̄ pars affirmatiua dubitationis eſt probabilis q̄ appetitus ſenſitiuus in homine poteſt ipſū mouere ad aliquā operationē: ſi voluntas non reſiſtat: ſed ſolū pure paſſiue ſe habeat vt argumētū colorat: ſed nō poteſt volūtatē vīcere dū homo vtitur rōne. Volūtas ceteris potentijs omnibus libere imperat: et appetitui ſenſitiuo dominat principatu politico: et corpori principatu deſpotico primo politicorū: et aliqualis eſt ſimilitudo ſolum: quia in principatu politico interdū ſubditi nullo pacto parēt domino efficaciter iubenti. Secus eſt inter voluntatem et appetitū ſenſitiuum. ¶ Sed cōtra hec arguitur: ſequeretur q̄ erit aliquis actus malus imperatus ab appetitu ſenſitiuo: vel ipſem. ? actus appetitus ſenſitiui erit malus: et nullus reſpondebit act⁹ malus i voluntate libera cōtra cōmuniter loquētes. Reſpōdetur cōcedendo illatum nec hoc eſt inconueniens quādo eſt omiſſio in voluntate: puta quando volūtas omittit reprimere ſenſualitatem ſuper quā imperiū habet voluntas per ſuum nolle liberū poteſt reſecare appetitionē ſenſualitatis in homine vtente ratione. Dixi vtēte ratione: q̄ in dormiente homo mouetur ad vnā partem: vel ad aliam retrahit manū dum aqua frigida imponitur in eā vel de lecto ſurgit et volūtas tunc nō poteſt illum motū cohibere: q̄ nullus dormiens per legē cōmunem vtitur ratione. Et propterea nō plus peccat q̄ vnum brutū pro tunc ſecundū Bernardū in de libero arbitrio: et primo Ethicorū vltimo bonus aūt et malus minime in ſomno diſcernitur: quapropter inquiunt a miſeris felices in dimidio vite nihil differre. Calor ad interiora retrahitur: et meatus ſpirituū per vapores aſcēdentes ad cerebrū clauduntur: et hoc fit a natura vt potentia vegetatiua tunc nō impediatur que in ſomno maxime viget vt patet de digeſtione in fine ſomni facta et hoc patet ex Ariſtotele in de ſomno et vigilia et primi Ethicorū penultimo capite: ſed vn̄ eſt q̄ vn⁹ ſic mouetur in ſomno: et non alius latens eſt cauſa: et poteſt eſſe: q̄ habet mēbra bene agilia ad motū: et habituatus eſt talem locū adire ex aliqua imaginatiōe. Appetitus ſenſitiuus talē mouet talis nullatenus vtitur ratiōe pro tunc immo tūc peiorem habet notitiā q̄ vnū brutū: nā ab igne vel ab aqua non poteſt ſe preſeruare quēadmodū poteſt canis vel amens: licet ex magno habitu ad locū ſolitū progreditur interdū: ſicut in vigilante nonnūq̄ contingit: q̄ ex inanimaduerſione debebat adire ſacellū ingreditur ſcholam. Hic dixi ſecūdū legem cōmunē q̄ xp̄us dormiuit vt ex fide habemus qui tamen tūc ratione vſus eſt: q̄ tunc dormierit patet marci quarto. Et erat ipſe in puppi ſuper ceruical dormiens: et excitant eum: et dicūt illi magiſter non ad te pertinet quia perimus. Et exurgens cōminatus eſt vento ſecundū illud canticorum quinto ego dormio et cor meum vigilat.

¶ Iam paululū loquemur de ſecūda dubitatione que ex hac dependet: et eſt tertia dubitatio huius queſtiōis an ſit peccatū aliquod in ſenſualitate. Pro illo ſupponitur q̄ idem eſt ſenſualitas et appetitus ſenſitiu⁹: qui apud multos coincidit cum ipſa aīa ita q̄ ſecūdū eam voluntas eſt appetitus ſenſitiuus. Secūdū alios appetitus ſenſitiuus includit aggregatū ex corpore et anima. Et iſtō magis quadrat in morali philoſophia: et naturali nō repugnat ſiue ponantur tot potentie appetitiue quot apprehēſiue realiter idēptificatur cū apprehenſiuis: vel vna appetitiua licz multe ponātur apprehenſiue incertū eſt. Vtrūq; ab aliquib⁹ deffenſatur appetitus naturalis rei ſecundū multos dicit actū diſtinctum ab ipſo. ſecundū alios eſt ipſa potentia: ſed de his amplius loqui propono in materia de paſſione xp̄i. vbi de dolore triſtitia et gaudio loquēdū eſt. Nunc aūt ſufficit de ſenſualitate et appetitu libero loqui: et paruū de ſecūdo hoc promiſſo dicitur. Aliquis eſt actus in appetitu ſenſitiuo ſiue in ſenſualitate recte ratiōi difformis qui apud Ariſtotelē ſexto Ethicorū vocatur proſequutio vel fuga: et eſt amor ſenſitiuus: et hoc iterū patet quarti Ethicorū ſexto. vbi philoſophus diſcrimen ponit inter amicitiam: et affabilitatē ſic inquiens: ſed differt ab amicitia q̄ eſt ſine affectu dilectioneq; eorum quibus cum his cōgrediuntur. Hoc patet tertij Ethicorū primo circa finem vbi probat philoſophus illa que ob iram et cupiditatē agunt non inuite fieri. ſic ait. Forſitan enim non recte dicunt ea fieri ab inuitis que per irā aut cupiditatē aguntur. Quod aliquis talis actus ſit recte rationi difformis patet: q̄ ſtat q̄ ſit cōtra materiā precepti vt appetitus ad illecebrā. ¶ Et ex iſto ſequitur ſecūda cōcluſio q̄ aliquis actus in ſenſualitate eſt peccatum. Et iterum iſtud confirmatur auctoritate apoſtoli ad romanos ſeptimo. Quod enim operor non intelligo id eſt nō approbo: non enim quod volo bonū hoc ago: ſed quod odio malū illō facio. Ubi loquitur de ſenſualitate: et ei⁹ actu qui non ei cōuenit inq̄tū homo: ſed pro cōuenientiā cum brutis. Et ſequitur. nūc autem iam ego nō operor illud ſcilicet inq̄tum homo ſed q̄ habitat in me peccatū ſcilicet lex carnis ſecūdū gloſam. Et propterea video autē legem in membris meis repugnātē legi mentis mee: et captiuantē me in lege peccati q̄ eſt in mēbris meis. Et poſtea loco humani generis dicit Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hui⁹. Illic apoſtolus locutus eſt de bello ciuili inter carnem et ſpiritū de quo Ariſtoteles in fine primi Ethicorū loquitur.

¶ Tertia concluſio. Actus appetitus ſenſitiui preueniens rationem nullo pacto eſt peccatū: impugnabile ad penam inflictā vel infligendam nec etiam tūc homo omittit. ¶ Probatur ſic q̄ ſi nō eſt in poteſtate noſtra ergo nobis non imputabitur. ¶ Quarta concluſio. Alis

quia actus appetitus ſenſitiui nullo pacto eſt peccatū ſed conformis rationi: patet de actu quo vir vult ꝓpriā cognoſcere vxorem: talis actus eſt conformis recte ra tioni et ſic poteſt vocari meritū: ſed an continuatio iſti⁹ actus circa materiā prohibitam ſub pena peccati mortalis debeat dici peccatū mortale eſt difficultas: qꝛ poſſumus dicere ꝙ voluntas peccat pure omittendo nō reprimendo actū ſenſualitatis: et tunc non eſſet rationabile dicere ꝙ ille actus ſenſualitatis eſt peccatū mortale cui reſpondet aliqua pena ab omiſſione diſtincta. Sicut qui habet velle occidere hominē auctoritate ꝓpria tenetur illum actū non habere: ſed non propterea peccat peccato omiſſionis: ſed ſolū cōmiſſionis: ergo ſi demus iſtum actum appetitus ſenſitiui eſſe peccatū mortale non debemus dare omiſſionē imputabilē mortaliter. Et hec eſt ratio ꝙ ad omiſſionē camus: et non quando homo habet actum cōmiſſionis liberū qꝛ peccata in radice ad voluntatē reducēda ſūt: ſic ſcilicet ꝙ hoc erit per actus elicitos volūtatis vel per omiſſionē eorū: et non multū refert in propoſito quod eorum dicatur. Et dicamus ꝙ homo hic omittit: et huic omiſſioni mortali reſpondet pena peccato mortali debita: et illa eſt quinta concluſio. ¶ Contra tertiā concluſionem arguit̄ ſic. Si adam nō peccaſſet tales actus in ſenſualitate rationi difformes non habuiſſem⁹: ſed originale peccatū nobis imputatur: ergo antecedēter productio iſti⁹ actus ſenſualitatis eſt ī poteſtate noſtra: ⁊ hoc ſufficit ad peccatum imputabile nobis. Et cōfirmatur hec ratio act⁹ ab habitu vicioſo noſtro emergens eſt nobis imputabilis: quia nō eſt in poteſtate noſtra: loquor de habitu voluntatis libere. Ad primū cōcedo maiorē: ſi nō fuiſſet pctm̄ in voluntate repertū cōtra deū cōtra rationē nō inſurrexiſſet ſenſualitas. Et licet nos ſimus cōcepti in peccato originali noſtro actus ſenſualitatis rationem preueniens nō eſt nobis ī putabilis: qꝛ nullo mō eſt ī poteſtate noſtra ſortes dat operā rei licite puta templum vel forū adit cui obuiā formoſa mulier occurrit nō ſua ſi act⁹ in ſenſualitate vel titillatio in carne ſurrepticie occurrat hoc non eſſet imputabile huic actum non tenebatur impedire in ſua cauſa. Ad aliud de habitu voluntatis libere dicitur ꝙ non eſt ſimile: qꝛ actus ab habitu emergens eſt in noſtra poteſtate. ¶ Contra quintam concluſionē arguitur ſic. Habeat ſortes actū in ſenſualitate hoc eſt vnū velle naturale in appetitu ſenſitiuo ſequens apprehenſionem ſenſitiuā que rationē preuenit. Arguitur ſic talis actus poteſt produci in inſtāti vel Sortes tenetur reprimere ipſū immediate poſt illud inſtans ſub pena peccati mortalis vel non. Si primum. Contra requiritur iudiciū in intellectu ad hoc ꝙ ſit peccatum mortale in voluntate libera: ergo requiritur iudicium in eodem ad hoc ꝙ ſit mortale in appetitu ſenſitiuo vel omiſſio in volūtate. Si non īmediate poſt hoc tenetur cohibere illū actum ſenſualitatis tunc ſi ille actus poteſt durare per breue tempus ꝙ homo non peccet ſic poterit per longam moram. Preterea nō videtur quomodo homo non poteſt reſecare actum ſenſualitatis cū mere naturaliter ponatur in preſentia obiecti conuenientis. Amplius ponatur ꝙ homo habeat actū in appetitu ſenſitiuo quē omittit reꝓmere ſub pena peccati mortalis. Tunc ſic ille act⁹ ſenſualitatis eſt pctm̄ ⁊ nō veniale: ergo mortale. Et diſtinguit̄ ab omiſſione: ergo ei reſpōdet pena diſtincta a pena ipi⁹ omiſſionis: qꝛ diſtinctorū peccatorum pene ſunt diſtincte. ¶ Ad primum reſpōdetur ꝙ homo non tenetur reprimere illum actū ſenſualitatis ſub pena peccati mortalis ſecundā ſe totum ſyncathegorematice immediate poſt illud inſtans: qꝛ hoc non eſt ſitū in facultate ſua: ſed hō pōt multiphariā ſic ſe habere: qꝛ eſt in mēla vel in conuiuio ex oppoſito mulieris: vel homo iudicat ꝙ ſuccumbet ſi non reprimat motū in ſenſualitate: hoc cōſentiet vel iudicat ꝙ non conſentiet vel iudiciū tale nō format. et hoc duobus modis. Vnomodo ſillogizat mētaliter an ſuccumbet ad vtrāq; partē iudiciū non habēdo vel rationes hinc inde non occurrunt nec iudiciū in primo caſu tenetur ſub pena peccati mortalis illū actū reprimere eo modo quo eſt in facultate ſua. Si ſecūdū non tenet̄ reprimere ſub pena peccati mortalis: et hoc ſi bene iudicet: qꝛ ex preteritis poteſt ſuas vires cognoſcere caſte habituatus nullo pacto in tali actu ſenſualitatis ſuccumbet: et hoc ipſe recte nouit: poteſt eſſe ꝙ temere iudicet: et tunc non erit totaliter excuſatus: ſi rationes vtrinq; probabiles ei occurrunt ꝙ ſuccūbet niſi illum actum reprimet: tunc illū actum reprimere tenet̄ ſub pena peccati mortalis. Alioquin exponeret ſe diſcrimini obuiētī peccati: ſed peccatū illud erit minus q̄ ſi haberet iudiciū ꝙ ſuccumbet. Vel homo nō argumentatur tactus in mente nec habet iudicium: et tunc illud diſtinguendū eſt vel talis eſt caſtus in voluntate et hoc nouit. vel intemperans in ſenſu tactus. ſi ſecundū tenetur ſtatim reprimere motū in ſenſualitate vno modo vel alio. Si primū non tenetur. Ex iſtis patet ꝙ non datur vna regula pro omnibus: ſed pro varijs infirmitatibus immo pro eiſdē in ſpecie pro hominibus diuerſarū complexionū dande ſunt varie medicine vt in vitis patrū legitur de duobus eremitanis quorū vnus adiuit abbatē inquiēs Abbas occurrūt mihi tēptationes carnis ſūt ne admittēde? Quē forte nouerat ſuperiora admitte inqt. Paucis labētib⁹ dieb⁹ ſuperuenit ali⁹ ſimilē queſtionē patri proponēs. Cui abbas: reſecande tēptationē inſurgentē. ¶ Ad ſecūdū dicit̄ ꝙ homo poteſt reprimere actū ſenſualitatis multis modis. Vno modo per actū volūtatis liberū. ſic ſcilicet nolo extra matrimoniū mulierem cognoſcere vel nolo hunc actū ſenſualitatis manere. vel nolo cōſentire in peccato cū iſta vel per aliquod tale nolle equiualēs. Aliomodo poteſt reprimere illū motum conuertēdo ſe ad aliud obiectū vel ad alia ſic ꝙ capacitas actiua intellect⁹ in alijs obiectis ingatur: et ille eſt ſecur⁹ modus reprimendi: qꝛ ſi ſenſatio hui⁹ mulieris extinguatur: actū appetitus ſenſitiui extingui neceſſe eſt: qꝛ ſicut volūtas nō fertur in incognitū ita appetitus ſenſitiu⁹ in inſenſatū nō fertur: et conuertendo ſe ad alia obiecta ſecurius eſt cōuertere ſe ad illa que maxime reprimunt: vt ad paſſionem chriſti ad mortē. ad gaudia paradiſi vel ad cruciat⁹ inferi. Tacitus dicat. De⁹ in adiutorū meū intende. Dñe ad adiuuandum me feſtina: illa ſecundū caſſianū eſt ſaluberrima oratio: et potiſſimū cum de hoc peccato contenditur qꝛ voluptas intellectum ſpūſ ſapientis ſurat tur ex Ariſtotele ſeptimo Ethicorū. Et ab ea fugiendū eſt ſicut ſenes troianorū ab helena ſcđo Ethicorū. Circa vndā et fumū longe cōpeſce carinā inquit philoſoph⁹ homo poteſt vno iſtorū modorū vel altero vel pluribus reprimere actum appetitus ſenſitiui: et ſiue motū natus appetit⁹ in membris inſurgat ſiue nō: non ꝓpterea peccat iputabiliter. Et hic loquor vbi homo contingit in illo loco conuiuij ſtat prudentem illum locum debiti co ciuilitatis hoc eſt honeſtatis mēſe (vt aiunt) debere adire: et ſi caſtus fuerit periculū eſt nullum qualecūq; fuerit obiectū pſentatū. Nec volum⁹ talem dicere eſſe deuinctū elicere nolle vel ad conuertendū ſe ad alia ob

ſecta. ¶ Ad tertiũ conceditur ꝙ talis actus ſenſualitatis eſt peccatũ mortale ab omiſſione diſtinctus: ſ; propterea non eſt conſequens ꝙ ei reſpõdet alia pena a pena omiſſionis diſtincta: ſed eadem. exẽplũ in ſimili act⁹ imperatus eſt peccatũ diſtinctu; ab actu elicito libero voluntatis: vt ſuperius in hoc et in. xvij. diſtinct. primi probauimus: et tamen vtriq; actui reſpondet eadẽ pena in inferno. Hic more aliorum nõ loquutus ſũ de motibus primo primis et ſcdo primis. Et ratio eſt et ſẽſualitas et voluntas poſſũt actũ elicere in inſtanti. Ex omnibus patent alique ꝓpoſitiones. ¶ Prima eſt. Stat dare peccatum mortale in voluntate vbi nullũ erit peccatũ in ſenſualitate immo ſẽſualitas impellit ad oppoſitu;. Patet ſi vir noluerit ſue reddere debitum pro loco et tempore. Stat etiã interdũ concupitũ a volũtate non cadere ſub obiecto appetitus ſenſitiui. Secundo ſequitur ꝙ homo non ſemꝑ conſcendet per iſtos grad⁹ ad peccandũ ſcilicet per ſerpentem mulierem et viru;: immo in inſtanti erit productus actus mortalis peccatum in voluntate: ſed in aliquibus illud beati Auguſtini habet verum vt in exceſſibus guſtus et tactus. Tertio ſequitur ꝙ aliquis habet actum in appetitu ſenſitiuo circa illicitũ: et tamen non peccat imputabiliter: patet de illo qui contra nititur per actum voluntatis nõ ſtatim ſuffocatur actus appetit⁹ ſenſitiui q: ille ſequitur ſenſationem naturaliter: et identice eſt delectatio vt multũ probabile eſt que nõ eſt in poteſtate hominis ꝙ ſtatim extinguatur. Immo qđ amplius eſt durũ eſt dicere ꝙ caſtus iudicans ꝙ nullo pacto conſentiet teneatur reprimere ſub pena peccati illũ actum ſecundũ ſe vel aliqđ eius. Quarto ſequitur habẽs iſtos act⁹ melius nouit quando temere iudicat quando vero prudẽter: q: quilibet eſt bon⁹ iudex eorum que nouit. Poteſt eſſe difficultas an homo tenet ſub pena peccati venialis cohibere actum ſenſualitatis circa materiam prohibitam ſub pena peccati mortalis: vt quando paucio res ſunt apparentie vt ſuccumbet q̃ ꝙ non ſuccumbet: ſed iſta non eſt maior: q̃ in actu voluntatis libero quãdo homo exponitur diſcrimini peccati ſecũdũ ꝙ homo exponit ſe diſcrimini obruenti vel confundenti vel exilii diſcrimini.

¶ Diſtinctio. xliiij.

Post predicta conſyderatiõe dignũ occurrit. Vtrũ peccandi potentia ſit nobis a deo: an a nobis: Putant quidam potentiam recte agendi nobis eſſe a deo: potentiam vero peccandi non a deo ſed a nobis vel a diabolo eſſe: ſicut mala voluntas non a deo nobis eſt: ſed a nobis et a diabolo: Bona autem a deo tantum nobis eſt. ꝛc.

¶ Diſtinctionis. xliiij. et vltime Queſtio prima.

In hac q̃dragesima quarta diſtictione et vltima magiſter duo potiſſimũ tangit. ¶ Primũ eſt an potẽtia peccãdi ſit nobis a deo an a nobis: ꝛ hoc in primis duobus capitibus huius diſtinctiõis proſequit. In poſteriori parte diſtinctionis ſcilicet in tertio capite querit an reſiſtẽdũ ſit poteſtati illas materias tangẽdo. Primo queritur talis titulus queſtionis. An potentia peccandi ſit a deo. Similiter et actus eius. Circa hoc ponã duas concluſiones quarũ prior eſt. Potentia peccandi eſt a deo. Probatur. hec mala voluntas eſt a deo hec mala voluntas eſt potentia peccandi: ergo potentia peccandi eſt a deo conſequẽtia eſt ſillogiſmus expoſitorius. Et minor patet: q: potẽtia peccandi nihil aliud eſt niſi homo anima vel angelus peccare potẽs. Et etiã minor patet ex proſequutione magiſtri in littera. Propterea ſufficit probare maiorem que ſic ꝓbatur. hec volũtas eſt a deo hec voluntas eſt hec mala voluntas: ergo hec mala voluntas eſt a deo. conſequẽtia eſt euidens. Et maior pat;: q: hec voluntas eſt anima: et tamen a nullo theologo cõtẽditur quin hec anima eſt a deo. Et minor patet: capiẽdo tempus quo voluntas habet actum malũ: q: tũc eſt mala voluntas: et male vult. Alioquin nũq̃ dabit mala voluntas. ¶ Secunda concluſio. Actus malus eſt a deo hec concluſio ſufficienter opinione mea eſt ſuperius probata diſtinctione. xxxvij. Sed q: multi nimis in antiquoru; doctorum dictis confidũt. Adhuc ꝓpter aliqua occurrentia probo concluſionẽ ſic. peccatum eſt mala actio: et omnis mala actio eſt a deo: igitur peccatum eſt a deo. Dñs aliaſſie dorẽſis. xvi. tractatu ſue ſcẽ deuegat conſequentiã. dicit ꝙ eſt fallacia accidẽtis: ꝛ dat inſtãtiã in ſimili: oẽ ens eſt naturale. ſtatua eſt ens: ergo ſtatua eſt naturale. Secũdo dicit ꝙ nomina ſecũde impoſitionis nõ recipiũt adiectiua neq; determinationes nominũ prime impoſitionis nec ecõuerſo. Unde nihil ẽ dictu cappa cathegorica aut ſillogiſm⁹ hypotheticus: et ſic patet cũ dicitur mala actio eſt a deo hec determinatio a deo nõ ẽ determinatiua actiõis: ſ; actiõis ſecundũ ſe hec enĩ peccatũ eſt a deo nullomodo eſt concedenda. Iſta tria nõ ſufficiunt ſalua reuerentia illius viri: quodlibet illorũ eſt falſu;. Prima conſequentia licet in ſecunda propoſitione ponat indefinitũ loco vniuerſalis capitalis: nulla eſſet apparẽtia: et ſic ipſe capit vt prez cũ legenti: ſed ſiue illa cõſequẽtia eſt in ꝑma figura vel in quarta more galeni non refert: q: regula infallibilis eſt prima antepredicamẽtalis capiẽdo predicatum maioris vniuerſaliter in minore. Et hoc etia; patet tranſponẽdo illas premiſſas loco maioris ponẽdo minorẽ Et contra. ſi a. ꝛ b. inferant c. propoſitionẽ b. prepoſita a. cum a. eãdẽ propoſitionem inferent. Secunda eſt conſequentia eſt bona in darij: et hoc ita notũ eſt in logica ꝙ ꝓbatione non eget. Si aliquis preſidẽs in vico ſtraminis hanc conſequentiã negaret tunc erit per ora omniũ in cena. Tertiũ deficit vbi dicit ꝙ hec determinatio a deo non eſt determinatiua malicie actionis: q: terminus a parte vnius extremi quẽcunq; terminum patitur ex parte alterius peccatu; eſt a deo habet copulã in medio. Iſta eſt propoſitio ſyllogiſm⁹ eſt res alba ſiue falſa vel ipoſſibilis quid nocumẽti ẽ. Etiã illa eſt vera propoſitio eſt res nigra: patet de propoſitione ſcripta. Et capias cappã in domo ſagari; pendẽtem illa intranti repreſentat ad eramẽ cunti in hac dex

mo eſt cappa locatitia: ergo illic dabitur cappa que eſt cathegorica propoſitio ſi a ſignificans hominẽ eſſe animal propoſitio dicatur ob ſubordinationẽ ad mentalẽ: ſic hec cappa propter eãdem cauſã propoſitio dicetur. Etiam potes immediate iungere terminũ ſecunde impoſitionis termino prime vt patet: hic res cathegorica non eſt res hypothetica: vel ſignũ cathegoricũ nõ eſt ſignuz hypotheticum. Sed dices in quodam ſermone Auguſtinus dicit: et recitatur in cõmuni vnius martyris ſecunduz vſum romanũ. Quicquid creauit deꝰ laudat deuz: poſtea rogat nunquid aliquando ibi audiſtis quia laudat deuz auaritia ſic de hereſi: luxu: et temulẽtia querit. poſtea dicet oĩa iſta quare non laudãt deum quia non ſunt creata a deo. Reſpõdetur deus non cauſat auaritiam vel peccatuz licet auaritiam cauſet: ⁊ de hoc ſuperius dictuz eſt. ¶ Dubitatur an bona naturalia anime per peccatum poſſunt corrũpi. ¶ Ad hoc dicit iſte doctor ꝙ peccatum mortale bonuz accidentale non corrumpit nec bonuz ſubſtantiale bene autem bonum naturale. Et ſi dicas ſi peccatũ mortale hanc portionem boni naturalis corrumpit et illam: et non ſunt infinita talia: ergo totuz bonum naturale anime corrũpit. Item ſi bonũ naturale corrumpit bonũ accidẽtale multo citius corrumpere debet. Ad iſta reſpõdet ꝙ bonum naturale corrumpit peccatuz: ſed ſunt infinita talia in anima: et ſic ſemper adhuc bonuz naturale remanet. Analogiaz dat ſi dematur punctꝰ a linea aut linea a ſuperficie: aut angulus cõtingentie ab angulo rectilineo in quolibet tamen iſtorum in infinitũ eſt illud qđ remanet reſpectu eius quod demitur: ſed dicit cũ infinitum minus ſit peccatum veniale ꝙ̃ mortale in infinitum minus corrumpit: et in infinitum minus eſt illud quod adimit peccatum veniale de bono ꝙ̃ illud quod adimit mortale: ſicut infinite minus eſt illud quod adimit mortale de bono ꝙ̃ illud quod remanet: ſicut ſi adimatur punctus a linea: aut linea a ſuperficie: aut angulus contingentie ab angulo recto: in infinitũ maius eſt quod remanet in quolibet iſtorum ꝙ̃ quod adimitur.

¶ Ad aliud argumentũ de corruptione boni accidẽtalis negat conſequentiã: quia peccatuz dicit in bono naturali eſt natum: ⁊ non in bono accidentali. Exemplũ in ſimili dat vermis corrumpit illud i quo naſcit ꝙ̃uis illud ſit magis reſiſtens: et minus penetrabile ꝙ̃ illud in quo non naſcitur quod tamẽ corrumpere nõ poteſt. Nec fundamentũ eſt verum: nec modus ſuſtinendi ſufficit. Queritur quid eſt illud bonũ naturale ſi ſubſtãtia anime tota anima euelletur per peccatũ: immo per qđcunqꝫ peccatum cum non habeat partes: et ſi fuerit bonum accidentale nõ corrumpitur: ſed quelibet res mũdi eſt ſubſtantia vel accidens. Exempla ſua non iuuant eum: tum primo non ſunt ponenda puncta in linea impartibilia. Tum ſecũdo ſi teneretur illa poſitio eſſent accidentia linee: et ſi debeat eſſe comparatio ad propoſitum oportet dare talia accidẽtia in bono naturali que corrumpũtur: ⁊ tamen per eum peccatum non corrumpit eſſe accidentale. Alterius ſi peccatum eſt in illo naturali prout dicit nõ erit accidens: qꝛ accidens accidenti nõ inheret ſaltem abſolutuz: non loquendo de quantitate quaz multi vocant ſubiectũ qm̃ hoc hic nõ contingit: ſed nulla eſt ſubſtantia in anima niſi ipſa anima. Alterius et ſi accidens non ſit ſubiectuz peccati tamen eſt in eadem anima cum peccato vel ei propinquũ: ſed calor corrumpit frigus propinquũ ac ſi frigori inhereret. Exemplũ de verme non eſt ad propoſitũ non corrumpit illud quod non eſt ei propinquuz contactu mathematico: et da angulũ rectilineũ quẽcunqꝫ volueris in quo per protractionem linearũ angulum contingẽtie dabis ſcilicz: nõ eſt poſſibile ꝙ habeas infinitos angulos in iſto angulo rectilineo equales a angulo cotingentie non cõmunicantes: cũ hoc tñ bñ ſtat dictuz mathematicorũ ꝙ quolibet angulo rectilineo angulꝰ contingẽtie eſt minor. Breuiter dicitur bonũ naturale anime eſt ipſa aĩa. forma eſt maxima natura. Secũdo phyſicorum licet interdum dicimus hominem prudentem vel ingenioſũ habere bona naturalia: hoc eſt habet animam in corpore bene diſpoſito ſubſtantiã anime nõ diminuit nec diminuit gratiam non veniale: vt ex. xvij. diſtinctione primi patuit: ſed propter peccatum mortale deus totam gratiam tollit: ſed aliquod peccatum accidens cui cõtrariatur ſuapte natura medio tollit: vt dilectio odium corrũpit: ⁊ contra reſpectu eiuſdẽ obiecti.

¶ Diſtinctionis. xliiij. Queſtio Secunda.

In vltimo capite huiꝰ diſtinctionis magiſter de poteſtate ſuperiori loquitur gratia cuiꝰ Querit an inferiores ſuperioribus parere obligẽtur. Hec queſtio vnum querit: et aliud ſupponit. Querit eñ de peccato inferiorũ ſi ſuperioribus non pareãt poteſtatem ſuperiorem aliquaz ſupponit. Propterea pro vtriuſqꝫ partis elucidatiõe pono cõcluſiones quarũ prima erit Rationabiliter ſũt ſuperiores et inferiores. Secunda ꝯcluſio. Inferiores tranſgredientes precepta ſuperioruz peccant. Tertia ex hac ſequens directe ad titulũ queſtionis reſpondẽs eſt ꝙ inferiores obnoxij ſunt ſuꝑioribꝰ parere. ¶ Prima concluſio probatur illud rationabiliter eſt inſtitutum ſine quo humana policia regi non poteſt: ſed illa non poteſt ſine ſuperioritate: et inferioritate manuteneri igitur. Cõſequentia claret cum maiore: et ꝓbatur minor: qꝛ dato oppoſito mali debiles et bonos opprimerent: ocio et vicijs torperent cum nemo eſſet ad eorum inſultus cohibendos. Inſuper illa via nec boni p̃miarentur pro actibus bonis: et ſic ad bona pauci animarentur: ergo conforme rationi recte eſt habere ſuperiores ad actꝰ ſtudioſos p̃miandos: et ad vicioſos reſecãdos. Preterea inter angelos et ciues celeſtes eſt ordo et reductio ad vnã ſuperioritatẽ: et cum ita eſt in eccleſia triũphante par ita eſt fore in eccleſia militãte. Preterea bene militiaz exercentes habent ſuperioritatẽ: et inferioritatem vnũ principem militie: vt Joab in domo Dauid: ⁊ Abner in domo Saul poſtea ſũt centuriones: ⁊ decani quibus inferiores parere habent. Si hac via non vſi fuiſſent romani et Alexander Macedo non tantum ſplendoris in re militari apud poſteros conſequuti fuiſſẽt. Amplius iſtud pꝫ: in collegijs in quibꝰ preſidet primarius ſub quo ſunt centuriones: ⁊ decani ſecundum magnitudinem lectionũ ita in conuentibus abbatem priorem habebis: in capitulis decanum: ⁊ archidiaconum. Hoc patet de celo in ordine ad elementa et de ſuperioribus elementis in ordine ad inferiora: et primo methcororũ Neceſſe eſt hunc mũduz inferiorẽ lationibus ſuperioribus eſſe contiguũ: vt tota virtꝰ eius inde gubernetur: ⁊ ad motuz primi mobilis ſphere inferiores mouentur. ¶ Secunda concluſio probat ſiue

ſuperiores temporales fuerint vel ſpirituales. de ſpiritualibus patet: non alias fractio ieiunij ſancti Petri vel Andree eſſet peccatum: quia non eſt de iure diuino. Si dicis ꝙ immo qui vos audit me audit: ⁊ qui vos ſpernit me ſpernit Luce. x. Et ſic trāſgreſſio eſt contra ius diuinū. Contra: hac via peribit omne ius pure humanū contra omnes recte loquentes: et neceſſe eſt te in eādem ſententiā coincidere. De tēporalibus patet: ad romanos. xiij. Itaque qui reſiſtit poteſtati/ordinationi dei reſiſtit. qui autem reſiſtunt ipſi ſibi dānationem acquirūt. Nam principes nō ſunt timori boni operis ſed mali: et paucis interpoſitis ſequitur ad propoſitum de peccato. Ideoque neceſſitate ſubditi eſtote non ſolum propter iram: ſed etiam propter conſcientiā: ideo enim ⁊ tributa pſtatis miniſtri dei ſunt in hoc ipſum ſeruientes. Quo fit non ſoluētes tributa legitime impoſita peccant: hoc patet ex concluſione: et ex verbis apoſtoli: et expreſſe cui tributū tributū: cui vectigal vectigal: cui honorem honorem: cui timorē timorem. Vectigal eſt ſtipēdium quod datur dominis quando res per patriam vehūtur. Tributum quod pro tota patria redditur. ¶ Tertia concluſio eſt correlarium ad precedentes ſequens. ¶ Contra primam concluſionem arguitur ſic in ſtatu innocentie nulla fuiſſet ſuperioritas: ⁊ tunc equalitas inter omēs fuiſſet de iure nature: ergo nunc ſuperioritas eſt contra ius nature. Cōſequētia tenet: quia ius nature eſt inuariabile cum eſt principium practicum euidens ex terminis vel concluſio inde deducta. ¶ Ad primum diſtingo ꝙ nulla fuiſſet ſuperioritas: vel ob vtilitatē ſuperioris ſicut modo fit in ſtatu nature lapſe: ⁊ ſic conceditur: vel ad directionem ad bonum ob vtilitatem directi: et ſic nego Non omēs in illo ſtatu fuiſſent equaliter ſapiētes prudentes vel boni: et per conſequens ad prudētiores ſpectabat minus prudentes ad bonū dirigere. Aliqui tūc nati fuiſſent paruuli: et ſucceſſu temporis more paruulorum noſtrorum rationem acquiſiuiſſent: ⁊ inter adultos aliqui corpora melius diſpoſita habuiſſent complexionaliter vt Achitofel plus ꝙ ſemei: ſed nulli male vſi fuiſſēt naturalibus in illo ſtatu: et de paruulis ne in ignē vel aquam inciderent curam ſufficientem parentes habuiſſent. Etiam quo ad aliam propoſitionem aſſūptam dicitur ꝙ vna propoſitio in vno tempore eſt de iure nature: et in alio tempore ſuum oppoſitū: ſicut conforme eſt rationi recte ꝙ ſanus viuat: et cibos in bona quātitate capiat ſi labatur in morbum oppoſitum eſt rationi conſentaneū. ¶ Secūdo arguitur contra eādē cōcluſionē Oſee. viij. Dedi eis regē in ira mea: ergo non eſt conforme habere hanc ſuperioritatem. Reſpōdetur aliqui iuſte preſunt qui iuſtū principium habent a principio: et aliqui per tyrannidem ad preſidendum ingrediuntur. Secūdi permittūtur a deo in punitionem malorum: et bonorum exercitationem. de quibus dicitur Oſee. viij. Ipſi regnauerunt: ⁊ non ex me. Et prouer. viij. Per me reges regnant: et tyranni per me terram tenent. Et cū iſti culmen honoris ſecūdū eorum ſtultam opinionem adepti ſunt frequēter proijciūtur in abyſſū a deo: non modo in futuro ſeculo: ſed etiam in hoc mūdo Patet de regibus iſrael quorum vnus extinxit totam domū alterius propter peccata regis et apoſtoli. Et frequenter introduxit reges aſſyriorum ſyrie et egypti in eorū exterminiū vt addiſcerent parere dño ſecundum illud Iob. xxxiiij qui facit regnare hypocritam propter peccata populi ſed omnis poteſtas iuſta eſt a deo: ſicut apoſtolus dicit Ad romanos. xiij. inquiens. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Nō eſt enim poteſtas niſi a deo: que autem ſunt a deo ordinata ſunt. Et hoc etiam probat: hanc cōcluſionem et chriſtus ad pylatum. Nō haberes in me poteſtatē vllā niſi tibi datum eſſet de ſup. ¶ Contra ſecundam concluſionem arguitur ſic. reges precipiunt frequenter repugnantiam legi diuine: ergo eorum leges non obligant: vel homo obligatur ad duo oppoſita. Preterea ex iſto ſequitur ꝙ homines peccarent non dantes regi vectigalia complete: ſed cum fraudantes in octaua parte vini occultantes octo vel non dolia ab illo qui octauam pro rege recipit: et ſic peccaret qui non relinqueret denariū in domo vbi ſignū pendet repreſentatiuū illius pecunie ſi nullus quereret illam pecuniam. ¶ Ad primū iſtorum cōceditur antecedens: ⁊ etiam conſequens quod eſt negatiuū ſi aliquid ſit contra legem dei non eſt lex ratione legis cuiuſlibet ꝙ ſit conformis legi diuine id eſt ꝙ non ei aduerſetur vel loquimur de lege proprie dicta. ¶ Ad ſecundum quando reges imponūt tributa plus ꝙ par ſit ꝑperam agūt. Nec eſt officium regis: ſed munus regium tunc labefactat ad bonū commune nō reſpicit rex ſi colligat pro ſuo bono particulari neglecto bono communi: tūc apud Ariſtotelem vocatur tyrannus in particulari non cognita cauſa per difficile eſt ſententiā ferre. Sed hoc in generali eſt verum ꝙ populus tenetur miniſtrare regi neceſſaria pro ſuo ſtatu: ⁊ vtilitate reipublice: ſed in omnibus ſecurius eſt vbi dubitatur de lege rationabili ſoluere: ⁊ licet non imineat neceſſitas pro hoc anno forteſſe inter paucos annos imminebit. Et difficilius eſt tributa ipo nere de nouo ꝙ īpoſita iam cōtinuare. Sed ſi ſecundum iudicium prudentum ſatis habet pro periculo inſtanti et eminente tenetur partem reſecare: ne grauetur populus ſine cauſa qui multis calamitatibus premitur: quia ceſſante cauſa ceſſat effectus. Plurimū laudatur darius perſis pater cū opus eſſet pecunia propter molem belli futuri prouinciarum preſides et principes accerſire iuſſit: rogās ne grauia tributa erogarentur: et cū reſpōderent ſe mediocriter collegiſſe: dimidium vt ex queſtionibus ſoluerēt precepit. Pluris enim populorum gratiam ꝙ pecunie magnitudinem faciebat: et ſi iſte nobilis gentilis ita fecit a fortiori facere debebant chriſtiani principes. Quare interdum male cōtinuantur pecunie pro pontium extructuris collecte: vel pro pulſando hoſte regni licet origo erat ratiōabilis. Patet. iam pōtes diu duraturi extructi ſunt: et interdum non eſt apparentia belli futuri vel ſi contingat ſatis eſt in erario hoſti reſiſtere: immo ſi magis pecunia colligatur a populo propter magnum bellum eminens futurum: et ſi finem ſum pro pecuniario de pace componatur que ſecūdum iudicium prudētum ſtabilitatem capiat: pecunia eſt inope plebi que eam cōtulit reddēda. Inhumanum eſt prodige pecuniam pauperis plebis diſſipare pēſatis laboribus: et erūnis quas patitur. ꝙ ſi factum fuerit prout debet vectigalia in poſterum etiā duriora lubēs admittet coniectans ex preteritis ꝙ pecuniā rex ob vtilitatem reipu. exponet: ſin autē reſtiturus eſt (⁊ loquor vbi eſt conſuetudo vectigalia ſic admittere: vbi populus proprijs ſūptibus pro tuitione patrie vel inuaſione hoſtium ad bellum prodit) nō eſt mētio de impenſa imponenda populo cum equiualenter dat eūdo proprijs ſūptibus ad bellū. ¶ Dubitatur quid ſi pater filiū ad aliquod officium vocet: et eodem tempore rex eum ad bellum vocat cui parere tenetur. Idē parum de religioſo an tenetur parere abbati vel romano pontifici ſimul precipientibus oppoſita. ¶ Secūdo dubitatur de prelatura religioſorum ſi abbas precipiat religioſo detegere

aliquod peccatum occultum fratris an tenebitˀ ei pare
re. ¶ Ad primam dubitationē reſpōdetur. vel rex pre=
cip' irrationabiliter: et pater rationabiliter: et tūc pa
tri parendum eſſet niſi pro quanto timeret de morte ei
inferenda: ſi accerſitus ad bellum non prodeat. Si am
bo rationabiliter petant vt pater colere agros: et rex
bellum adire iubet. tunc pro bono cōmuni regi parēdū
ſt patre neglecto. Et intelligo preceptū patris ratio
nabile abſolute ſi non interueniret preceptum regis:
q2 regula generalis ē in hac parte. Quādo ſuperior et
inferior iuriſdictionem habentes precipiunt incōpati
bilia ſuperiori parendū eſt: ⁊ hoc ſi precipiant in his in
quibus ſe extendit ſuperioritas ⁊ inferioritas: ſi autē
vnus non eſſet ſuperior quo ad tale officiū ad eum nul=
lus oculus habēdus eſt: vt ſi archiepiſcopꝰ preciperet
aliquid et abbas exemptus aliud abbati parendū eſt:
hec regula eſt beati Auguſtini in libro de natura boni:
⁊ magiſter in littera allegat que eſt hec. Si aliquid iu=
beat poteſtas qđ non debeas facere hic ſane cōtēne po
teſtatem timendo maiorē poteſtatem: ipos humanarū
rerum gradus aduerte. Si quid iuſſerit procurator nū
quid faciendum eſt ſi contra proconſulē iubeat. Rurſꝰ
ſi quid ipſe procōſul iubeat: et aliud iubeat imperator
nunquid dubitatur illo cōtempto illi eſſe ſeruiendum.
Ergo ſi aliud imperator aliud iubeat deus contempto
illo obtemperandum eſt deo. Ex iſto patet ſi romanus
pontifex precipiat forti monacho ire ad predicandum
in liuonia. vel apud Ruthenos qui poteſt bene illā pro
uinciam exercere: et abbas precipit ei oppoſitum tene=
tur pontifici parere. Patet licet vtriuſqꝫ preceptū ſit
rationabile ad partem tamen ſecundum regulā Augu
ſtini parendum eſt ſuperiori in eo ꝙ ſuperior quēadmo
dum eſt in propoſito: et ſimiliter dicatˀ ſi abbas ⁊ prior
vel prior et ſubprior precipiant oppoſita. ¶ Ad ſecun
dam dubitationem reſpōdetur: vel proceditur per viā
denūciationis hoc eſt ad caſtigationē delinquentis re
ligioſus nullo pacto tenetur culpam occultam fratris
reuelare abbati: ſed ſecundum regulam euangelicam.
Si peccauerit in te frater tuꝰ nō eſt parendū abbati cō
tra preceptū dei: ſed ſeruāda eſt fama fratris a pctō co
hibitina: ⁊ ne ſordeſcat i oculis ſuperioris ſui. In inqſitio
ne debet pcedere infamia: et in accuſatiōe ſimiliter vbi
intenditˀ pena peccātis ꝓpter bonū multitudinis. Si
precedit infamia pōt prelatꝰ veritatē exquirere: ⁊ ſub
diti ei parere tenentˀ quia prelatus ī ſuo foro ſpirituali
ꝓcedit ſicut iudex laicꝰ in ſuo: et iſtud pōt probari per
multa capita extra de purga. cano. patꝫ ca. pmo: et ca.
moniales. et ca. quotiēs vbi infamatˀ cōtra quē crimen
probari nō pōt debet ſe purgare iuramēto de veritate.

¶ Diſtinctionis. xliiij.
Queſtio Tertia.

SEcundo circa hanc mate
riam queritur an licite chriſtiani
principes poſſint impetere ſara
cenos ꝓpue agarenos tartaros
et reliquos gentiles bella mouē
do. Reſpondetur nam infideliū
aliqui ſunt habētes terras chri=
ſtianorū ſicut mēphicus rex quē
vulgo Soledanū ſyrie appella=
mus terram promiſſionis egyptum: et arabiam habet
Similiter ⁊ Othomānus turcus turciā ⁊ greciam ha
bet que quōdam chriſtiani principes habuerunt. Alij
ſunt habētes terras non ſic per rapinam: ſed gentilibꝰ
titulis iuſtis hoc eſt titulis quos gentilis philoſophꝰ
iuſtum appellaret: et tales poſſūt multipharia ſe ha
bere vel permittūt chriſtianos predicare fidem chriſti.
inter illos chriſtum et legem non contēnētes vel reſi=
ſtunt plantationi fidei iſtis preſuppoſitis ponūtur ali=
que cōcluſiones. ¶ Prima eſt xpiani principes poſſūt
licite auferre terras quas ſaraceni habēt pro nobis. ꝓ
batio. Alij tenent alienā inuito domino. Nec eſt aliqs
ſuperior qui miniſtret iuſtitiam in reſtituendis illis ter
ris: ergo bello poſſunt illas terras capere. Et cōfirma=
tur hec ratio q2 ſi illas terras capere nō poſſunt hoc eſ=
ſet ideo q2 alij iam lōgo tēpore in illis terris preſcripſe
runt: ſed hoc cōſequens eſt falſum Poſſeſſor male fidei
nullo tempore preſcribit: ergo nullam preſcriptionē in
illis terris habent. Non ſufficit ꝙ ex errore vincibili ſe
iuſtum titulum habere ſuſpicantur. ¶ Secunda cōclu
ſio xpiani principes poſſunt quaſcunqꝫ terras quas ſa
raceni tenent vel gentiles capere: dato ꝙ ipſi habeant
illas terras per verā ſucceſſionē: vel per conſenſū ppli
vel per quēcunqꝫ aliū iuſtū titulū gentiliū: et hoc aucto
ritate eccleſie. ¶ Probatur hec concluſio dominꝰ infe
rior omi via procurās diſceſſionē a ſuo ſuperiori a quo
totam auctoritatem dominandi habet iuſte meretˀ pri
uari illo dominio: ſed omnes infideles cuiuſcunqꝫ ſecte
fuerint moliuntur procurare diſceſſionem a chriſto a
quo eſt omnis poteſtas vt patet ad romanos. xiij. Et
queſtione precedēte igitur. Iſta maior patet non alias
ob crimen leſe maieſtatis quis dominium rerum ſua=
rum amittit et per hereſim. Minor patet de ſaracenis
tam in aphrica ꝙ in aſia qui moliuntur euertere ꝙtum
in eis eſt fidem chriſtianā: ⁊ omnes attrahere ad errorem
mahometicū. Hoc idem faciunt tartari liuoniam: et ru
thenos incurſitantes. Et confirmatˀ hec ratio nō alias
milites tutonici beate marie virginis ceperūt liuoniā
amiſſis terris in oriente eis cōceſſum eſt capere terras
illas a gentilibꝰ xpianos inuadentibus. Inſuper ſecū
dum leges Ceſareas cōmittens crimen leſe maieſtatis
amittit rerum ſuarū dominiū: ſed iſti hoſtiliter inqtū
in eis eſt xpm et eius membra inquietant in eum blaſ=
phemāt paulos et ſenes rapiūt: et in furore trucidāt.
horret animus recenſere ſeuitiā quā capto biſantio illi
viri beleal contra xpi ſacrā imaginē: ɔtra ſacerdotes ⁊
moniales nequiſſime cōmiſerūt hoc patuit apud acho
nem. et alias vrbes ab eis captas. Alterius hereticus
dominiū rerū ſuarū per hereſim amittit extra de here.
gentis: ergo idem erit in propoſito. Preterea xpia=
norum principum intereſt cultum diuini nominis ꝓcu
rare et ipſum augeri: ſed hoc potiſſimum fit terras eo=
rum capiendo et imponendo chriſtianos. ¶ Tertia cō
cluſio hac lege poteſt eccleſia cōcedere principi vni ca
pere terras que erant ab olim alterius principis quas
nunc occupant ſaraceni quando alius princeps potiſſi
mum non poteſt eas capere. ¶ Probatur hec ɔcluſio
Conſtantinopolis et trapeſūtū habentur ab antiquis
imperatoribus grecis nūc pro derelicto habentur. nō
quin vellēt heredes veri terras illas habere ſꝫ hoc ne
qūt. Probatur cōcluſio rationabile eſt ꝙ ille terre eſ=
ſent in manibus xpianorum: ſed illi qui terras amiſe=
runt vel eorum heredes legitimi non poſſunt eos reuo
care: nemo eſt inter xpianos principes qui ſuo marte
vellet eis acquirere dhta: ergo rationabiliter velle de=
berēt ꝙ ille terre principi xpiano alteri concedantur: ⁊
dato ꝙ noluit eccleſia poteſt illud alteri concedere. Et

hoc iterum probatur ſorte princeps plures ſūptus faceret in recuperandis illis terris ꝙ valeant. Tum ī pecunia militi data. Tum in tot in bello occiſis ī diſcrimine vite principis. Et iſtud cōfirmatur non alias Godofridus de billon fuit rex hieroſolimitanus: niſi q: primo primus muros fortiſſime conſcendit: et ob alia egregia facinora in regem electus eſt pro ſe et ſuis: et tamen alij principes xpīani hieroſolimā prius habuerūt igitur. Item diſtinctio dñiorum eſt de iure humano. viij. diſtinctiōe: quo iure ergo pro rationabili cauſa in tota repu. hic eccleſia dñium transferre poteſt? Volumus tamen dicere ꝙ ad nutū eius regna chriſtianorū principum in quibus dñium in temporalib⁹ non habet niſi regitiuū transferre poteſt: ſed vbi eſſent heretici et fidem euertere volentes rex chriſtianus deponendus eſſet. De mahometiſtis et tartaris plantationi fidei non reſiſtentibus ſcilicet qui nolunt fidem ſuſcipere: ſed permittunt chriſtianos libere predicare veritatem fidei noſtre: et eorum delira ex ſacris hyſtorijs deprimere non loquor q: nuſꝗ inueniuntur. Sed dicis hyſpani tales inuenerunt in mari athlantica enſtaſte regnum ab eis abſtulerunt quod rex eorum prius habebat vel quam cunꝗ aliam policiam. Reſponderetur cū linguā hyſpanicam non intellexerūt nec cōcionatores verbi diuini ſine magna militie admitterent neceſſe erat arces munitas hic et illic extruere: vt ſucceſſu temporū effrenis populus ad mores xpīanorum aſſueſceret et intelligendo ſe munitos: et q: in omnibus iſtis faciendis magne requirunt impenſe quas rex alius nō miniſtrat. Licitū eſt ergo illas capere q: alius hoc velle rationabiliter debebit: et tunc cum populus fuerit chriſtianus vel antiquus rex fidem ſuſcipit vel non. Si ſecundū cum poteſt dēgere in iacturam fidei deponēdus eſt ob libertatem ortodoxe fidei: et iā meretur deponi: et hoc vult ille populus ſi bene xpianitatem ſuſcipiat. Et ſi ponas populum velle adhuc habere illum antiquū regem licet gentilis maneat grande indicium eſt ꝙ non ſyncere adhuc ſuſcipit fidē: et tunc nō eſt relinquendum ei regnū. Etiam nō decet regem infidelem habere populū chriſtianum cū per muneratet honores poteſt eos a fide auertere: ſed ſi fidem voluerit ſuſcipere: cum alius ſoluēdo pro impēſis aſſumptis nō video ꝙ deponendus ſit: et hoc ii prius dem ſuerit niſi timeatur de lapſu in infidelitatem. Si erat alia policia ꝗ regalis illam inſulam capiens mutare poteſt: et dignū eſt pro plantatione fidei ꝙ ipſe regnum capiat. Etiam aliud eſt: popul⁹ ille beſtialiter viuit citra vltraꝙ equatorem et ſub polis viuunt homines ferini vt Ptolemeus in quadripertito dicit: et iam hoc experientia compertū eſt quare primus eos occupans iuſte eis imperat: q: natura ſūt ſerui vt patet: primi politicorū tertio et quarto dicit philoſophus ꝙ ſūt alij natura ſerui alij liberi manifeſtū eſt: et in quibuſdā determinatum eſt: et tale aliquid quibus ob idipſum prodeſt: et iuſtum eſt alium ſeruire alium eſſe liberū: et conueniens alium imperare alium parere eo imperio quod innatum eſt quare et dominari. Propterea dicit philoſophus primo capite illius libri. Quāobrē aiunt poete grecos barbaris dominari oportere ꝙ idem ſit natura barbarus et ſeruus. ¶ Contra primā cōcluſionem arguitur ſic. Ex ea ſequitur ꝙ tenentes illas terras continue peccant tenentes alienū. ¶ Contra ſecundam cōcluſionem arguitur ſequeretur eodē modo ꝙ peccarēt detinentes terras quas habēt per verum titulū ſuccedendi cum non ſint ſue. ¶ Ad primū nō ſequitur tēpore quo dormiunt nec cogitant de reſtitutione nec cogitare teneatur: non peccant: ſed ſemp ſunt in peccato immo in multis in infidelitate cū blaſphemia contra nomen dei: et tenentur velle reſtituere efficaciter alienum oblatum. ¶ Ad ſecundū concedimus eos ſemper eē in peccato vt patuit in ſolutione prioris argumēti: ſed nō ſequitur ꝙ peccent propter detentionē terrarū quas habent vero titulo gentiliū: non obſtante poſſūt ab eis auferri iuſte: ſicut heretic⁹ vtitur ſuis bonis quo ad eis ferantur vt in fine primi diximus: et illa ſufficiūt pro ſolutione huius. ¶ Contra tertiam cōcluſionē arguitur ſic. Ex ea ſequitur ꝙ aliquis ſine culpa priuabitur terris ſuis: conſequens eſt inconueniens: ergo et antecedēs conſequentiā probo: legitimus heres conſtantinopolitanus ſpem habet forte pro recuperāda cōſtantinopoli: et non peccauit in amiſſione illi⁹: ergo ſi pānonie rex biſantiū occuparet ſine culpa ſuo dñio priuabitur. Inſuper ex hac via ſequitur ꝙ aliquis princeps xpianus poterat a triginta annis preteritis vel a minori tēpore poterat regnum granate capere: intelligo de principe alio a caſtellano: ſed hoc videtur inconueniens igitur. Cōceditur in illo caſu ꝙ aliquis ſine culpa priuabitur ſuis terris: et iuſte vt patet de filio heretici nullo pacto cum patre in hereſi cōmunicante: et de filio illius qui crimen leſe maieſtatis contra regem et rempublicā incurrit: ſed id nō eſt ſine cauſa. Deberet velle citi⁹ iſte ꝙ rex panonie terrā haberet ꝗ Othomān⁹: et ſi terras ſuas haberet eas protegere nequiret: ſed in eius dolorem: et iterū in reipu. xpiane iacturam totū amitteretur. Vbi dicis ſpem habet recuperandi dicitur ꝙ illa eſt beneuana: et nos loquimur vbi ſapientes iudicarent ꝙ nō eſt ſpes recuperandi illa via. ¶ Ad ſecundum argumentum nego ſequelā: poſt eiectos aphros de reliqua parte hyſpanie a granata ſemper erat veroſimile ꝙ caſtellani granatā caperent. Et propterea nullus alius rex a caſtellano debebat ad hoc adhibere manū q: hoc fuiſſet ponere falcem in meſſem alienā. Et ſeminaria litis inter chriſtianos principes diſpergere a quo cauēdo caſtelle et luſitanie principes varias plagas aphrice ſibi delegerunt vt ſi eas capere poſſunt inter eos incentiuū belli non oriretur. Supponim⁹ oppoſitum in caſu noſtro nec de facto contendimus.

¶ Diſtinctionis. xliiij.
Queſtio Quarta.

TErtio circa hāc materiā queritur an xpiani poſſunt filios infideliū inuitis parentib⁹ baptizare hāc queſtionē. Hic tractabimus. Tum q: eſt propoſito pertinens. Tum quia queſtio hec ex exemplari a nobis ſcripto in curia non dabatur calcographis in quarto. In hac queſtione primo terminum infidelitas explicabimus poſtea aliquas concluſiones ponendo. Infidelitas dicit doctor ſanctus ſecūda ſecunde queſtiōe decima dupliciter accipitur. Vnomodo ſecundū purā negationem vt dicatur infidelis ex hoc ſolo ꝙ non habet fidem. Aliomodo poteſt intelligi infidelitas ſecundum cōtrarietatem ad fidem qua ſcilꝫ aliquis repugnat auditui fidei vel etiā contemnit ipſam ſecundum illud Eſaye. liij. Quis credit auditui noſtro et in hoc proprie perficitur ratio infidelitatis: et ſecundum hec infidelitas eſt peccatum. Si autē infidelitas accipiatur ſecundum negationē purā ſicut in illis qui

nihil audierunt de fide nõ habet rationem peccati: ſed magis pene: q2 talis ignorantia diuinorum ex peccato primi parentis conſequuta eſt. Qui autem ſic ſunt infideles damnantur quidem ꝓpter alia peccata que ſine fide remitti non poſſunt non autem damnantur ꝓpter infidelitatis peccatum: vnde dominus dicit Joan. xv. Si non veniſſem et loquutus eis fuiſſem peccatū non haberent quod exponēs Auguſtinus dicit ꝙ loquitur de illo peccato ꝙ non crediderunt in chriſtū. ¶ Cōtra iſtud arguitur ſic. Ubi dicit ſi infidelitas accipiatur ſecundum negationē puram non habet rationem peccati: ſed magis pene tales dicit damnātur ꝓpter alia peccata que ſine fide remitti non poſſunt non autem propter infidelitatis peccatū. Capio aliquem adultū in iſtis inſulis de nouo repertis qui bene vtitur naturalibus ſuis per mediocre tempus vel breue: talis damnabitur alioquin tales quantūcunq3 diu viuentes excuſabuntur a baptiſmate: etiam tales non damnantur propter alia peccata que ſine fide remitti non poſſunt. Tū primo q2 non habent talia peccata. Tum ſecūdo aliis datis poſſunt de illis penitere illud Joan. xv. nō eſt ad propoſitū vt manifeſte patet. illud eſt cōtra iudeos ſicut patet per verbū chriſti ad apoſtolos dicentis. Sed hec omnia facient vobis propter nomen meum q2 neſciunt eum qui miſit me. Propterea ſubiungit. Si nō veniſſem et loquutus fuiſſem eis peccatum non haberēt Item de paruulis illorum poteſt fieri argumentū q2 ſi decedant nō baptiſati videtur ꝙ dānabuntur ſicut noſtri paruuli. Scimus ambiguam eſſe queſtionem ſuper illa materia an paruuli infidelium ad quos fama baptiſmi non puenit in fide parentū ſaluantur tenēdo ſicut ponūt alii ꝙ parētū fides ſine ſacramētis ab olim ſufficiebat: q2 hoc ſufficiebat āteq̃ fides eſſet eis ꝓmulgata: q2 alioqn ita cito exiſtētes i Dan ⁊ Berſabea fuiſſent obligati ad baptiſma ſicut exiſtētes hiereſolymis q̄d nō eſt dicēdū: q2 ſcd̄m ꝓphetam de ſyon exibit lex. ⁊ verbū dñi de hieruſalē: ſed de hoc alibi loquuti ſumus Propterea dicitur aliter de termino infidelitas: et q2 negatiuum vel priuatiuum melius per poſitiuū cognoſcitur de illo prius loquendum eſt. Fidelis dicitur ille qui habet ſignū fidei puta caracterē baptiſmalem vel equiualēs. Hoc addo propter eos qui baptiſmo flaminis et ſanguinis baptiſantur: interdū vocamus quempiam fidelem quādo fidem infuſam habet: ſed prior acceptio eſt accommodatior: infidelis per oppoſitū capitur priuatiue: et non cōtradictorie pro illo qui non habet caracterem fidei ⁊ eſt aptus natꝰ illū habere. Semper intelligo nec equiualens quo ſit. Omnis xp̄ianus et ſolus eſt fidelis. Secundo ſequitur ꝙ paruuli xp̄ianorum nondū baptiſati ſunt infideles patet: nondū ſuſceperunt ſacramētum fidei: et ſunt apti nati ipſū ſuſcipere et a fortiori paruuli infideliū ſūt infideles. Tertio ſequit̃. Aliquis eſt īfidelis q̄ nec habet actū nec habitū infidelitatis: patꝫ de iſtis paruulis. Quarto ſequit̃ ꝙ multa ſūt mēbra infidelitatis in p̄mo ſūt puuli q̄ nō tenent̃ ſuſcipere fidē ſub pena noui pctī in ſcd̄o mēbro eſſet adultꝰ qui nec aſſētiret nec diſſentiret fidei nr̄e nec haberet velle neq3 nolle ſed oēm talem actū intellectus et volūtatis excluderet: et iſte actualiter ē in pctō mortali omiſſiue. In tertio mēbro eſt ille diſſētiēs fidei noſens aſſētire: et iſte grauius peccat q̄ ſecundus dato ꝙ nihil mali moliretur contra nos. Quartus eſt ille qui diſſentit fidei noſtre: et non vult illi aſſentire: ſed vult aſſentire oppoſito ⁊ cum hoc habet velle veram fidem infringere: ⁊ ſecundū ꝙ magis vel minus ſtudet ad hoc laborare in maiori vel minori infidelitatis peccato eſt. In iſtis membris ſemper intelligo genus diffinitū: ⁊ licet infidelitas contrarie ſit actus intellectus vel eius habitus: tamen radix huius pctī in actu volūtatis cōſiſtit q̄ ad bonum ⁊ malū impellit. Ex oībus his colligitur maluualyci baptiſati ſunt fideles capiendo: vt capimus. Probatur ſic: heretici: ergo nō ſunt infideles ſic capto vocabulo bene ſunt infideles: id eſt nō habentes fidem infuſā: et ſunt apti nati eā habere. ¶ Alterius ſequitur. Licet aliquis infidelis ſit ī paruo peccato: vt patꝫ de paruulis: tñ aliqua infidelitas eſt maximum pctm̄: et ſic tota infidelitas cathegorematice magnū pctm̄ reputatur: vt de ſupbia ꝯtingit in quibꝰ mortalia et venialia repiuntur: vt ſuperius viſum eſt. Quid nominis termini p̄miſſo reliquū eſt ad queſtionis elucidationem deuenire. Circa quā varie ſunt pōnes aliquibus dicētibꝰ ꝙ nullo pacto licet puulos infideliū inuitis pentibus baptiſare. Aliis dicentibꝰ ꝙ cogendi ſunt omnes ad fidem: et in propoſito reſtringemus queſtionē ad iudeos in adultis: q2 de illis maxime contendit̃ apud loquentes. ¶ Circa hoc ponā concluſiones. ¶ Prima eſt. Iudei adulti nō ſunt cogendi ad fidem. ¶ Secūda cōcluſio. Si fidem coacti ſuſcipiant: illam tenere cogebunt̃. ¶ Tertia ꝯcluſio. Paruuli infideliū inuitis pentibus ſunt baptiſandi. Prima cōcluſio ꝓbat̃: ī dubiis ſentētia patrū eſt imitāda: ⁊ potiſſimum maxiorꝫ pontificū et cōciliorū: ſed res eſt dubia: et ſine determinatione Patꝫ. Aliq̄ docti tenuerūt oppoſitū: et alias eccl'ia non dediſſet determinationē: ⁊ tñ eccl'ia determinauit ꝓ hac ꝯcluſione. hoc in ꝯcilio toletano concluſū ē: vt ptꝫ. 45. diſt. ca. de iudeis vbi dicitur. De iudeis aūt p̄cepit ſancta ſynodus nemini deinceps ad credendū vim īferre cui enī vult deꝰ miſeret̃: ⁊ quem vult indurat: nō enī tales inuiti ſaluādi ſunt: ſed volentes vt integra ſit forma iuſtitie. Sicut enī hō ꝓprii arbitrii volūtate ſpenti obediēs periit. ſic vocātis grām dei propria mētis ꝯuerſione q̄ſq3 credēdo ſaluatur. ergo nō vi: ſed libera arbitrii ſui volūtate et facultate: vt cōuertant̃ ſuadēdi ſunt. nō potius īpellēdi: vt Greg. paſchaſio epō Neapolitano ſcribit/ q̄ ſyncera īntentione extraneos a xp̄iana religione ad fidem cupiunt rectā pducere blandimētis debēt nō aſperitatibꝰ ſtudere: ne quorū mentē reddita rō a plano poterat reuocare pellat ꝓcul aduerſitas. Nam q̄cūq3 aliter agūt: ⁊ eos ſub hoc velamine a ꝯſueta ritus ſui voluerint culturа remouere: ſuas illic mag̃ q̄ dei cāſ ꝓbant̃ attēdere Iudei ſiq̄dē neapoli hītantes q̄ſti ſunt nobis aſſerentes ꝙ q̄dā eos a q̄buſdā feriarū ſuarū ſolēnitatibꝰ irrationabilr̄ nitant̃ arcere ne illis ſit licitū feſtiuitatū ſuarū ſolēnia colere ſicut eis nūc vſq3: ⁊ pentibꝰ eorū longis retro t̄pibꝰ licuit obſuare: ꝙ ſi huiꝰ rei veritas ita ſe hꝫ ſupuacue rei vident̃ opam dar̄. Nā q̄d vtilitatis ē: q̄ñ et ſi ꝯ longū vſū fuerint vetiti ad fidei illꝰ cōuerſionē nihil ꝓficit aut cū iudeis q̄lr̄ cerimonias ſuas coler̄ debēt reglas ponimꝰ ſi p hoc eos lucrari non poſſumꝰ. Agēdū eſt ḡ vt potiꝰ rōe et māſuetudīe ꝓuocati ſequi nos velint non fugere: vt eos ex eorum codicibus oſtendentes que dicimus ad ſinū matris eccleſie deo poſſimus auxiliante conuertere. Itaq3 fraternitas tua eos monitis prout potuerit deo adiuuante ad conuertendum accendat: et de ſuis illos ſolennitatibus inquietari denuo non permittat: ſed omnes feſtiuitates feriaſq3 ſuas (ſicut hactenus tam

ipſi ꝙ parentes eorum per longa colentes retro tēpora tenuerunt) liberam habeant obſeruandi celebrādiq; licentiam. Illud etiam patet: extra de iude. ſara. et eorum ſer. capi. Sicut iudei. Et ca. iudei non permittit eos erigere nouas ſynagogas bene tamē reparare antiquas permittit: vt patet in ca. Cōſuluit. Iſtud etiam patet. xxiij. queſtio. v. ad fidem. ¶ Secunda concluſio probatur de baptiſmo et eius effectu capitu. maiores ·§· Item queritur. et quadrageſima quinta diſtinctiōe de iudeis hoc inſuper per legem Ceſaream patet. ff. de ritu nup. Si pater ⁊. C. in eadē rubrica. Nullis. ¶ Tertia concluſio eſt probanda de paruulis infideliū: et in primis recitabo mediū doctoris ſancti tenentis oppoſitum: et aliqua ſuorum motiuorum vt ⁊ concluſionem ipſam et ſuas rationes ſimul infringam⁹. Dicit ſic duplex eſt ratio ꝙ infidelium paruuli non baptiſantur inuitis parentibus: vna quidem propter periculū fidei. Si enim pueri nondū vſum rationis habentes baptiſmum ſuſciperent poſtmodum cum ad perfectam etatē peruenirent de facili poſſent a parentibus induci vt relinquerent quod ignorātes ſuſceperūt: quod vergeret in fidei detrimentum. Alia vero ratio eſt q: repugnat iuſtitie naturali. Filius enim naturaliter eſt aliquid patris: et primo quidem a parentibus nō diſtinguitur ſecundum corpus q̄diu in matris vtero continetur: poſtmodum vero poſtq̄ ab vtero egreditur anteq̄ vſum liberi arbitrij habeat continetur ſub parentum cura ſicut ſub quodā ſpirituali vtero. Q̄diu enim rationis vſū non habet puer non differt ab animali irrationali. Unde ſicut bos vel equus eſt alicuius vt vtatur eo cum voluerit ſecundum ius ciuile: ſicut proprio inſtrumento: ita de iure naturali eſt ꝙ filius anteq̄ habeat vſum rationis ſit ſub cura patris. Unde contra iuſtitiam naturalem eſſet ſi puer anteq̄ habeat vſum rationis a cura parentum ſubtrahatur: vel de eo aliquid ordinetur inuitis parentibus. Potiſſima ratio in qua iſte doctor ſtat eſt: q: repugnat iuſtitie naturali paruulum baptiſare inuitis parentibus: et licet ita dicat nō video ꝙ illud probet. Et arguitur ſic ſi aliquis chriſtianus haberet infidelem ſeruū: vt crebro in vſu eſt: et ancillā puer natus eſt res domini ſui Inſti. de rerū diuiſione ·§· ita mea que ex animalibus domino tuo ſubiectis nata ſūt eodem iure tibi acquiruntur hoc patet. C. de rei ven. l. patet et. ff. de rei ven. l. Si frumentum ·§· idem ſcribit. Tunc ſic filij illi ſunt res noſtre: ergo poſſumus parentibus contradicentibus illos baptiſare ſicut proprios filios. Negas cōſequentiam: quia ſeruus matrimoniū cōtrahere pōt credere in deum: et credere contradicēti domino: quia ius ſeruitutis non preiudicat iure naturali modo paruuli q̄diu ſunt tales ſe habent more brutorum ⁊ debent a parentibus dirigi. ¶ Contra hoc arguitur ego video ꝙ parens vellet ſuum filium ſuffocare: vel alia quauis via opprimere poſſum et debeo paruulo ferre opem cum de manibus truculenti patris capiendo: ergo ſi viderem paruulum morientem: et haberem aquam: et pater eſſet propinquus prohibens non modo poſſum paruulum baptiſare: ſed debeo. Hec conſequentia eſt bona: non credo ꝙ doctor ille vel aliquis ſuorum negaret antecedens: et bonitas conſequentie patet. Si teneor ei ſuccurrere ad ſaluandam vitam corporalem a fortiori teneor ſuccurrere ne anima perpetuo puniatur pena damni. ¶ Secūde arguitur ad idem ſiue paruulus ſit in periculo vite vel non habeat dominium ciuile in hoc paruulo. et licz pater habeat aliquod dominium naturale in eo ſi pater prohiberet eum mittere ad diſciplinam anteq̄ paruulus poteſt ſe dirigere. ego dominus poſſū et debeo iſtum paruulum contradicente patre mittere [illegible] ſtudium: vt in diſciplina proficiat: quia ipſe pot[illegible]ate p̄ria in paruulo abutitur. ego autem eum ſtudioſe educo: ⁊ quilibet vtens ratione recta diceret me ſtudioſe agere et patrem nocenter. ergo ſi ego precipiam baptiſari: ⁊ pater prohibeat. mihi et non patri parendū eſt. U[illegible] la quā dominus proſtituit ab eo capitur. C. de epiſ[illegible] pis. Si lenones: nec valet dicere ꝙ ante vſum ratiōis non poteſt imbibere bonas conditiones vel malas vt cuilibet palam eſt: et mores tantū ſpectant ad ius diuinum et ad paruulum ſicut fides. Nullam apparentiam video quicquid alij dicant quin licite dominus ſerui poteſt paruulum cuius eſt dominus contradicentibus parentibus baptiſare: nec erit in iacturam fidei q̄ eſt vna rationū eius: quia non dabitur patri: ⁊ ſiue hoc ſit perſona priuata ſiue publica. ¶ Preterea arguit̄ ad idem conſentiente matre ad baptiſmum: et diſſentiente patre poſſum ipſum baptiſare. ergo non requirit̄ conſenſus parentum. Forte in illo caſu dicis vnius parentis conſenſus ſufficit vel adhuc non baptiſandus: vel quia pater debet habere maiorem curam de filio q̄ mater facile eſt omnem reſponſionē refellere. Amplius ſi pater neq; conſentiat neq; diſſentiat in preſentia mea ſi pure naturaliter ſe habeat poſſū paruulum baptiſare. ergo non requiritur conſenſus parentū ad paruulorum baptiſmum in preſentia parentū. ergo non requiritur iſta directio in parentibus. ergo eodemmodo inuitus. Semper voco poſſum quod iure poſſum. ¶ Amplius capio vnū paruulum cuius parentes moriuntur et eſt ſolum vnus in quinto gradu cōſanguinitatis huic: et hoc mihi conſtat. poſſum paruulū baptiſare illo contradicente: et ille eſt proximus parens ei⁹ quod ſi neges ponatur aliquis in ſexto gradu: et tunc eodemmodo ipſe prohibente non poſſum. Ampli⁹ ſit ſolū ſuſpitio ꝙ ſortes eſt pater platonis paruuli: ⁊ nō ſit certum certitudīe morali (ſemper loquor de poſſeſſis a me). Iam illo ꝓhibente poſſum paruulum baptiſare. ¶ Preterea. Si aliquis vendat mihi vnum paruulum iam eximit illum a prima ptāte. ergo nihil iuris habet in illo ⁊ ponatur ꝙ abdicet oīe ius eius cū hoc ponatur in fine ad tres dies. dicat ꝙ diſplicet ei ꝙ baptiſem paruulum eius adhuc poſſum paruulū illū baptiſare: igitur. Sit ḡ illa cōcluſio ꝙ paruulū cui⁹ dñs ſum: et ille eſt mihi ſeruus ſeruitute legali baptiſare poſſum: ⁊ non ſolum hoc: ſed teneor contradicentibus parentibus. Probat̄ etiam dato ꝙ non ſit a me poſſeſſus ille paruulus: ⁊ ꝙ Hyſpani poterāt puulos granatenſiū licite baptiſare p̄ribus cōtradicentib⁹. et hoc ſic licite Hyſpani poterāt occidere oēs in ore gladij in malacha ſicut Mahometani fecerūt xpianis tp̄e quo Rhodoucus ptes illas amiſit. ḡ ſi tūc poterāt occidere oīes poterāt puulos baptiſare. etiam hoc ſignificando pentibus anq̄ eos occiderent. Confirmat̄ hec ratio. licite poterāt Hyſpani capere puulos granatenſium: et eos ppetuo tenere nūq̄ eos reſtituendo p̄ri et ſciebant ꝙ non placeret pentibus eoꝝ baptiſm⁹. nō obſtante poterāt eos baptiſare. Nemo deb; dubitare quin poterant eos liberare a pentibus. Certe ego vellē ſuſcipere illud periculū ſi aliq̄d eſſ; ad capiēdos oēs filios Mahometiſtarum. Non video quin ſit meritum: et benefactum eſt baptiſare. Fictio eſt dicere ꝙ non plus baptiſentur q̄ bruta ſuppoſito ꝙ homo applicet aquam cum omnibus requiſitis ad baptiſmum

vnius chriſtiani:q illic eſt materia et forma ⁊ intentio etc. [illegible]ra requiſita. Si quis caperet paruulum vnius chriſtia[illegible] ante conſenſum patris ſui et eum baptizet: realiter e[illegible] baptiſat⁹:ergo eodemmodo de paruulo infidelium. Teneo ꝙ licet baptiſare paruulos iudeoꝝ quos in ſeruitutem habemus et omnes filios Maho[illegible]ſtarum et gentilium renitentium plantationi fi[illegible]quos poſſum⁹ capere:et hoc tempore belli. ¶ Contra primam concluſionem arguitur ſic Zezebuth⁹ laudatur eo ꝙ cogit iudeos accipere baptiſma: ergo prima concluſio eſt falſa. Reſpondetur negando ꝙ in hoc laudetur religioſus ille princeps laudatur propter bonum animum quo volebat ampliare cultum diuinum: ſed in illo facto reprobatur:vt patet omēs iſtos paſſus quos in medium citauimus legenti. ¶ Secundo arguitur iudei peccant ſeruantes ſuum ritum et legalia: immo ſunt idolatre: quod patet: quia prophanum eſt nunc ſeruare legalia:et error Cherinthi ⁊ Hebeonis ſicut Hierony. dicit in quadam epiſtola contra Auguſtinum:et hoc patet per gloſam ad Galathas quinto ſuper illo verbo. Nolite iugo ſeruitutis iterum contineri. Ubi gloſa marginalis non eſt leuior hec ſeruitus q̄ idolatria:⁊ hoc patet per gloſam ad galathas quarto quibus denuo ſeruire vultis. Et ratione patet: cū chriſto qui deus eſt incompoſſibilia attribuant et diuinitatem ab eo negent:et multa alia imponant Talmudici cuius doctrina vel error eſt apud eos in precio: ſed debemus prohibere peccatum a proximis in q̄tū poſſumus:ergo eorum ritus non eſt a nobis tolerandus: ſed a nobis prorſus eiiciendus. Reſpondetur ꝙ multū peccant ſeruando eorum ritum: ſed non ſequitur ꝙ propterea ſunt eiiciendi. Prudens legiſlator ſinit meretrices in vrbe ne peiora contingant: et ſic aliqua peccata ſunt permittenda ne peiora contingant. ¶ Secūdo homo permittit alium peccare propter rationabilem cauſam quā habet cum illo. Et patet duob⁹ exemplis Jacob permiſit Labam iurare per idola pro federe īter eos ſtabiliendo:vt ex geneſi notum eſt. Similiter pecuniarum indigus adit vſurarium dormientem vel in templo orantem:a quo petit pecuniam ſciens ꝙ nihil dabit niſi per vſurā iſte non peccat licet ſit cauſa occaſionalis peccati alterius. In propoſito chriſtiani nō ſunt in cauſa hui⁹ peccati quia ſic alibi facerent:⁊ propter vtilitatem eius ſinit chriſtianus vt teſtimonium apud aduerſarios habeatur probando ꝙ chriſtus erat Meſſias promiſſus in lege moſaica:cuius ipſi ſunt ſtudioſiſſimi ſecundum illud poete Fas eſt ab hoſte doceri. Per ſacras hiſtorias hoc preeminētie chriſtiani habent ſuper deliros Mahometanos qui ſolo ferro dimicant:chriſtiani autem armis ſpiritualibus et corporalibus inuadere et reſiſtere poſſūt ſecundum illud Joan. quito. Scrutamini ſcripturas quia vos putatis ī ipſis vitam eternam habere et ille ſunt que teſtimoniū perhibent de me. Etiam iudei ſunt venundati in omnē terram et timidi nec in magna quantitate ad reſiſtenduꝫ. Propterea non nocet eos habere. a Mahometiſtis ratione nihil habere potes. Etiam in terra promiſſiones chananei non erant protinuꝫ eiecti propter exercitationem filiorū iſrahel:ſic iſti occaſionem exercitatiōis prebent chriſtianis:et ſic propter iſta copulatim permittuntur ſtare inter chriſtianos:quia lex noſtra euangelica tanq̄ rota in rota oſtenditur includi in earum lege in exercitationem noſtram:nec poſſunt rebellare in perniciem reipubli. chriſtiane:et hoc dummodo ſine cōtumelia creatoris viuunt cōtinentes ſe in limitibus ſuperficialibus veteris teſtamenti. Araneam permittimus in domo ad infectiōes colligendas: ſufficit ꝙ bonum inde proueniens in tota republica ſit maius vel equale damno ex illo conſequenti non tamen conducit eos habere vbilibet propter damna que iam homines experti ſunt. Aliquid eſt bonum in tota republica cathegorematice et non in qualibet eius parte: ſicut bonum eſt habere vnum pontificem in tota republica. et non in qualibet eius parte. Inconſulte factum eſſet admittere debiles in fide et ineruditos prope eos cohabitare:nunc autem ſunt prope eccleſiam in qua preſumitur plus eruditionis et fidei. Et ſi alii illud egre admitterent contineant ſe vbi ſunt:ſufficit ꝙ hic prudēter ſunt eiecti. Etiam alia vtilitas ex eis ſequitur:aliqui eorum conuertuntur ad fidem et ſunt vtiles reipublice chriſtiane qui non minus laudandi ſunt q̄ ex natalitiis chriſtianis orti cum per eos non ſtetit Apoſtoli et columne eccleſie tales erant. Et cum tanta humanitate ſicut alii tractandi ſunt vt ceteri ſimiliter ad legem amoris ⁊ gratie redeant. Si dicas ſi ſic:expellantur de patria in patriam nulli manebunt et falſificabunt oracula prophetarū. reliqui iſrahel conuertentur in fine. Romanorum nono et yſaie decimo et per conſequens non expectabunt tēpus Antichriſti. Reſpondes oportuit eos ponere in quandam inſulam ſed quia aliquis ſtatim poteſt eos illic inuadere dicatur aliter. Probabile eſt ꝙ antichriſtus iam venit et hoc crebro iam dēfenſatum eſt in ſchola in ordinariis ꝙ mahometus erat antichriſtus. a multis multa dicuntur de antichriſto: ⁊ quia fulcimentuꝫ a ſcriptura non habent eadem ratione contemnuntur qua admittuntur. Alterius dicitur et ſi bonum eſſet eiicere eos ab hoc loco chriſtianorum ⁊ ab illo et ſic de quolibet particulari loco ſeorſū. Non tamen eſt conſequens ꝙ bonum eſt eos eiicere a tota multitudine chriſtianorum vt alibi practicari ſolet. bonum eſt ſorti ducere vitam celibem. et bonum eſt platoni et ſic de quolibet non obligato (quos paucos inuenies) ergo bonum eſt toti multitudini. ¶ Alterius dicitur:et ſi eſſent eiecti ab omnibus chriſtianis in aliis regnis in magna copia reperiuntur. vt quindecim mille in cairo ſolo:homo eſt animal eſt neceſſaria apud Ariſtotelem:et quelibet ſingularis eius eſt contī gēs Uel capiatur iſta:aliquis homo viuit in aliquo loco q̄ eſt magis ad propoſitum: illa ſecundum eum eſt neceſſaria:et tamen demonſtrādo hunc locum paruum et illum locum paruum. quelibet iſtarum ē contingens. Et ſi dicis vnam ſingularem neceſſariam (demonſtrando magnam partem illius loci) hoc non refert. Poteſt dicere aliquis homo viuit in vna leuca: vel ſic de talib⁹ in quibus non eſt inſiſtendum. ¶ Tertio arguitur ſic. Licitum eſt priuare eos honoribus / puta ꝙ non habeant ſeruum chriſtianum:vt patet extra de iudeis Multorum. et ſi ſeruus a iudeo emptus cauſa mercimonii factus eſt:vel fieri deſyderat chriſtianus pro duodecim ſolidis:redimitur capitulo Preſenti. Nec permittitē eis habere officium publicum capitulo Cum ſit nimis Similiter maiora tributa imponuntur eis/et precipitur eis egredi regnum vel ſuſcipere baptiſma: vt Ferdinandus Aragonum rex qui caſtelle preeſt in noſtra tempeſtate fecit:ſed hoc eſt eos ad fidem cogere ¶ Ad iſta dicatur: hoc nō eſt eos cogere: multe enim leges ceſaree ad liberandum iugum ſeruitutis declinant/nec conducit ꝙ chriſtianos habent ſeruos qui ſunt in lege gratie et libertatis: cum talis vero vult eſſe chriſtianus gaudet libertate: nec hoc enim ē eos cogere. De

caſu Ferdinandi et animuȝ et factum viri in illo et contra ſaracenos non deteſtamur ſed appꝛime laudamus. ſed totum iſtud non eſt eos per verbera vel per minas moꝛtis ad fidē cogere de qua pꝛohibitiōes date ſunt: ⁊ aliquid conducit pro aliquo tempoꝛe: et in alio nocet. ¶ Contra ſcḋam concluſionem arguitur ſic. voluntas non poteſt cogi: ergo concluſio falſuȝ pꝛeſupponit: conſequentia claret: et antecedens patet: ſecundum Auguſtinum et Bernardū de libero arbitrio. Preterea ex iſta via pueri iudeoꝛum baptiſati cogentur ſeruare fidem quam nunq̄ ſua ſponte ſuſceperunt. Et ſic aliquis eſt cogendus ad fidem quod eſt contra pꝛimam concluſionem. Diſtinguo ꝙ voluntas nō poteſt cogi: vel pꝛopꝛie capto termino: hoc eſt habere cōtra naturalem inclinationem eius: et hoc eſt veruȝ nec a deo cogitur nec ab homine: quia ſi voluntas habeat actum cum eo concurrit: et dato ꝙ teneatur ꝙ a ſolo deo pꝛoducatur voluntas per illum actum tendit in obiectum: ⁊ ſic nunq̄ violentatur nec cogitur. Secundo aliquid cogitur vulgariter quando inducitur per ſuaſiōes vel per amiſſionem rerum tempoꝛalium vel quauis alia inductiōe: et de illa intelligimus: et ſic in iure et apud vulgariter loquentes terminus capitur. ¶ Ad ſecundum reſpōdetur caſus non eſt lucidus nec ex omnibus dictis ſequitur nec eiſdem repugnat: ſed omnibus penſatis ꝓ nūc concedo ꝙ talis cogetur ſeruare fidem: licet nunq̄ ſua ſponte ſuſcepit: licȝ nō ſit eadem ratio cum adulto qui conſenſum coactū voluit. Modo coacta volūtas eſt voluntas: et hoc me mouet ſicut leges Ceſaree et pontificie multū declinabant ad mititatem circa ſeruos: licet videretur eſſe pꝛima fronte in iacturā dominoꝛuȝ. Sic iſte paruulus baptiſatus cogetur ſeruare fidem poſtq̄ ſigno fidei luſtratus eſt dato ꝙ nunq̄ conſenſerit. Nec inconuenit ꝙ chꝛiſtianus cogatur ſeruare fidem cuiuſmodi eſt iſte: immo ſi reſiliret eſſet hereticus: et apoſtata in fide. Sed dices hac via omnes iudei pꝛiuabuntur ſuis paruulis quia licet aliquis peccet eos baptiſādo: tamen cogentur ſeruare fidem ſuſceptā. Reſpondetur non ſequit̄ contineant eos domi: et homines male agerent paſſim eos baptiſantes vt poſthac dicemus. Sed contra iſta arguitur paruulus in cunabulis factus ſacerdos non cogetur ſeruare vitam celebem quia nō conſenſit in oꝛdine ſuſcipiendo: ⁊ tamen adultus ſacros oꝛdines capiens cogetur ſub pena peccati ſe ſeruare immunem ab omnibꝰ venereis: ergo licet adultus coacte baptiſatus cogetur ſeruare fidem paruulus non cogetur. Reſpōſio argumentum aſſumit antecedens dubiū et magis dubia eſt illatio. Propterea conceſſo antecedente negatur cōſequentia. Unum eſt ſacramētum neceſſitatiſ: ⁊ ſi: eſt fides catholica in adulto. Caſtitas autem ſicut dicit Ambꝛoſius ſuaderi poteſt imperari autem non poteſt. Sed dices nec imperioſe aliquis eſt cogendus ad fidem. veruȝ eſt: ſed iſte fidem ſuſceptam cogetur ſeruare. Quod iterum ſuadeo alioquin quilibet chꝛiſtianus veniens ad annos adultos poteſt ſe negare fidelem: et dicere ꝙ erat baptiſatus ipſo non cōſentiente et retrocedere a fide catholica quod omnino eſt illicitum. Sed contra omnia iſta dices ex iſto ſequitur ꝙ malmaluciſyr: et memphicus rex eſſent cogendi ad fidem et non Othomānus turcus quod non videtur dicenduȝ. Hec conſequentia patet: quia hi ſunt baptiſati iſti autem non reſponſio concedendo illatum ſi haberētur: ſed ſicut vulgo dicitur. Currens per pꝛata nō eſt lepus eſca parata: non potes eos ad nutum habere. ¶ Contra tertiam concluſionem vel omnium infidelium filij ſunt inuitis parentibus baptiſandi: vel aliqui ſic et aliqui non. ſecundum non eſt dicendum: quia non eſt maioꝛ ratio de vno q̄ de alio. nec pꝛimum [illegible] tunc omnium iudeoꝛum filij apud chꝛiſtianos commoꝛantium a parentibus raperentur. Reſpondetur ſaracenoꝛum gentilium: et iudeoꝛum filij quos habemus in ſeruos baptiſandi ſunt etiam inuitis parentibus nec [illegible] vnq̄ reſtituendi. Sed filij iudeoꝛuȝ qui viuunt sub [illegible]ſtianis pꝛincipibus non blaſphemantes nomen chꝛiſti: ſed viuentes litteraliter in lege non ſunt ab eis rapiendi nec baptiſandi: ſed cum parentibus relinquendi. quia inhumanum eſſet ſpoliare eos ſuis liberis in illo caſu: ſed vbi enoꝛmia in blaſphemiam chꝛiſti perpetrarent vt innocentes paruulos cruci affigentes (ſicut olim repertuȝ eſt ſcelus) illud ſemper pꝛodijt in lucem quantumcunq̄ occultum fuerit non debet illud manere inultum: ſed dira moꝛte piandum et a conſentientibus et agentibus in penam peccati poſſunt omnes eoꝛum paruuli tolli: et tunc baptiſari. Ob perpetratū ſcelus crebꝛo homo meretur puniri in ſobole: et in bonis foꝛtune. Sed loquoꝛ de his qui loquuntur cum honoꝛe quo decet de chꝛiſto et de eius diua matre: et ceteris celicolis in diſputationibus cum chꝛiſtianis: et ſic dicendo non opus eſt reſpondere ad duo argumenta beati Thome que recitauimꝰ in pꝛincipio huius tertie cōcluſionis. Aliud eſt argumentum eius ꝙ vſus eccleſie eſt maioꝛis auctoꝛitatiſ q̄ Auguſtini vel Hieronymi vel alicuius auctoꝛis: ſed nunq̄ eccleſia vſa eſt iſta violenta baptiſatione paruuloꝛum licet ſancti multum poterant apud imperatoꝛes vt ſiluester apud conſtantinuȝ et Ambꝛoſius apud theodoſium. ideo periculoſum videtur hanc affectionem de nouo inducere vt preter conſuetudinem in eccleſia hactenus obſeruatam iudeoꝛuȝ filij inuitis parentibus baptiſentur. Reſpondetur argumētum hoc eſt bonum ad aliquid concludendum ſed licet de illo quod concedimus: et etiam de Mahometiſtis qui inter nos viuunt dummodo pauci ſunt et ſi habeant ſicut ſuperius dictuȝ eſt ſed adhuc addo.

¶ Diſtinctionis. xliiij. Queſtio Quinta.

Quarto et finaliter circa hanc materiam: et quinto circa hanc diſtinctionem queritur An politia regalis per hereditariaȝ ſucceſſionem eidem pſtet per electionem. Similiter an politiam ariſtocraticam et tymocraticam politia regalis āteceat. Aliquas notaciunculas de vocabuloꝛum acceptionibus pꝛemittemus: poſthac concluſiones aliquas ad queſtionē ponemꝰ. Due ſūt politie vna recta. et alia politie recte labefactatio. Et politia recta tres habȝ ſpecies que ſunt politia regalis vel monarchia. politia ariſtocratica et politia tymocratica. Politia regalis eſt quando vnus dominatur intendens bonuȝ commune ſubditoꝛum. tyrannis eſt labefactatio monarchie ſed in hoc conueniunt ꝙ vnus preeſt ſed in hoc diſcrimine habent dicit Ariſtoteles octauo Ethicoꝛum decimo. Nam tyrannus quidem ſuum rex autem eoꝛum qui ab ipſo reguntur conſiderat commodum.

Politia ariſtocratica eſt illa que a paucis et bonis dirigitur vt olim erat inter romanos: eligebantur inter eos duodecim approbati et boni teſtimonij quos vocabant bonos homines a quibus tota ciuitas regebatur. De aliquibus caſibus dicitur ꝙ facti ſunt tempore bonoꝝ hominū de alijs autem tēpore cōſulū. Et hoc patet ex termino areo .i. virt⁹ Hinc in lucem abijt maiores in populo: et qui eum regere habent optimates appellantur: quia optimi debent preeſſe. Sed ſi illi pauci non intendant commune bonum: ſed pro proprio laborant emolumento opprimentes alios: tūc eſt tranſgreſſio ariſtocratice politie ⁊ eſt obligarchia. Iterum habemus ex dominio paucorū duas politias. vel in politia multi dominaturi et hoc eſt diſtinguendum vel circa bonū commune laborant proportionabiliter pro diuitibus et inopibus: et tunc eſt politia tymocratica. Si laborant pro proprio commodo in iacturam diuitum tunc eſt illius politie labes: et vocatur democratica. Et creberrime iſte politie ſunt mixte: apud argyropilum optimorū poteſtas: et cenſu poteſtas vocantur vel politia popularis. Iſtis notatis pono concluſiões ¶ Prima eſt. Politia regalis politie ariſtocratice et tymocratice preſtat. ¶ Secunda concluſio. Politia ariſtocratice politiam tymocraticā antecellit. Ex iſtis duabus ſequitur. ¶ Tertia concluſio correlarie ꝙ monarchia in regno cenſu poteſtatem anteit. ¶ Quarta concluſio. Conducibilius eſt habere regem per hereditariam ſucceſſionem ꝙ per electionem. ¶ Quinta concluſio. Oppoſito modo eſt in malicijs oppoſitis. Iſtis politijs puta popularis poteſtatis labes ē minima et tyrannis eſt peſſima. ¶ Prima cōcluſio probatur ſic: ſcilicet ꝙ politia regalis eſt optima. In toto vniuerſo eſt vnus deus quoniam pluralitas principum eſt mala. xij. metaphiſice. Motus ſpherarum iferiorum a motu primi mobilis reguntur. In toto homine eſt vnū principale membrum ſcilicet cor a quo reliqua influētia capiunt. In vno aluеario preeſt vna apes (vt Ariſtoteles idem de animalibus dicit). Et Virgilius in Georgicis: ergo conueniens eſt dare vnum monarcham in toto regno. ¶ Et iſtud adhuc cōfirmatur ratione. Nihil eſt ꝙ rempubli. magis augeat ꝙ pax: et ꝙ eam magis euertat ꝙ bellum: ſecundum illud Saluſtij in Iugurtha. Concordia parue res creſcūt diſcordia magne dilabūtur: ſed ſic eſt cum vnus toti reipubli. preeſt optime ſeruatur tranquillitas igitur. Et hoc patet in principe militie exercitus. Nam da duos: diuiſis capitibus (vt crebro inuſu eſt. Scinditur in contraria vulg⁹ in exercit⁹ internicium. Tot ad hoc exempla adducere poſſū eorum que in hac tēpeſtate contigerūt ꝙ non eſt opus recurſu ad monumenta maiorum. ¶ Preterea arguitur ad idem: et iſtud debet multum mouere. Semper politia regalis alijs duabus politijs erat diuturnior ſtabilior et magis aucta/ vt patet legenti veterum annales Sed ex preteritis pars prudentie eſt augurari de futuris et cōcludere de preſentibus: igitur. Rurſus qđ approbatur ab omnibus eſt ſolidius ꝙ illud quod a paucis admittitur: pauci citius delirant ꝙ multi: ſed ab orbe condito ferme vbicunꝗ locorum et omnium tempore erant politie regales: ⁊ non alie due: ergo indicium eſt ꝙ ipſa alijs duabus preſtat. Amplius in politia ariſtocratica maior ſequitur labes ꝙ in politia regali: et ipſa eſt magis violenta: ergo ipſa eſt peior. Cōſequētia claret: in iſtis proprie non capimus comparatiuū: et antecedens patet: da optimates in quocunꝗ numero libet in idem redit: facile ſequitur eorū diſſenſio: ſint duo. Sicut Alexander reſpondet ad Darium poſt primam victoriam: nec celum duos ſoles nec regnum duos reges ſuſcipere poteſt: vel duos rectores quocunꝗ nomine voces. Et propterea operibus factis in ſecundo die non benedixit deus. Super quo verbo dicit vna gloſa. Numerus binarius eſt infamis: qr primo ab vnitate recedit. Et licet hoc facile eſt impugnare: aliquid coloris habet. Finaliter iſtud patet ex iacturis que regulariter contingunt in duabus alijs politijs rariſſime in politia regali: quia difficillimum eſt ariſtocratiam ſine tymocratica: et cōmuniter miſcētur vt patuit inter romanos vbi erant prouocationes nunc ad plebē nunc ad ſenatum: ſed in tali mixtione ſeminari e diſcordie ſunt in promptu quia vel iudices erunt nobiles: et ſic multa in fauorem nobilium concludent. Si ignobiles pro plebe omnia facient. Si des tertium membrū ꝙ ſint mixti ex his vel in numero pari erant nobiles cum ignobilibus vel in numero maiori. Si primū quis concludet nobilis vel ignobilis. Si plures pro vna parte ſunt iterum lites et diſſenſiones. Sed dicet mihi quiſpiam: licet hoc argumentū prima fronte aliquid coloris ſecum affert tamen contra me concludit: quia ſic argumentaris Rex in toto ſuo regno eſt nobiliſſim⁹ ergo pro parte nobilium concludit: et ſic murmurabūt plebei. Sed iſta obiectione nulla primo aſſigno ꝙ multum in hac parte mouere debet ꝙ inter nobiles et patricios romanorum ex vna parte et plebem ex altera creberrima ſciſmata ſuborta ſunt: hoc patet eorum annales legenti poſt eiectū Tarquinium ſuperbū: et apud genuenſes: et potiſſimum a quinꝗ vel ſex annis preteritis in regno non audes hanc querimoniam omnes ſunt reges: quia leuat a plebeis ſtipendia a nobilibus honores et militiam in bello pro tuenda repupli. et nobiles et ignobiles humanitate proſequitur ſicut filios ſicut dicit Ariſtoteles octaui Ethicorum decimo ſic inquiens. Societas enī patris ad filios regni pre ſe fert effigiem. Nati nanꝗ patri ſūt cure. Et ad hoc fulciēdū poetam citat ait inquit Homer⁹ iouem patrem appellat: ipſū nanꝗ regnum imperium eſt ſuapte natura paternū. Hinc homerus agamēnonem laudans paſtorē grecorū appellauit Regis eſt vnicuiꝗ tribuere quod iuſtum eſt ſecundum illud maronis. Parcere proſtratis ⁊ debellare ſupbos. Et ſicut ille bernardita poſtea benedictus martinus pontifex dicebat romanum pontificem non habere conſanguineos cum aliquid preter rationem ab eo exigerent vnionem ſanguinis introducentes. ſic regem imaginabere nec nobilem nec ignobilem: ſed perſonam neutram: ⁊ Ariſtoteles vocat eos in politicis ſemideos et hoc eſt verum dum obtutū vnius oculi ſuper nobiles iactat. Altero oculo plebi conniuens quod nullo pacto in multitudine conueniet vt ex reuolutis temporibus deprehendere poteſ. ¶ Secunda concluſio probatur politia illa melior vel minus mala que maxime ad politiam optimam accedit: ſed ariſtocratica politia eſt huiuſmodi: quia i ea eſt paucitas Secundo hoc poteſt confirmari ex minori labe que ex ea ſequuta eſt ꝙ ex tymocratica. igitur. Certe nulla eſt peior peſtis in vna politia ꝙ regi ab indomitis ignobilibus: et multo fatu⁹ eſt a nobilibus regi. Et cum ignobilis genere ſim ex affectiōe nō adducor vt clare intueris: ſz res ita ſeſe habz et Ariſtoteles .iij. politicorū. Et nobilib⁹ cōmuniter nobiles ortos eē dicit in teneris annis recti⁹ educātur: ſtemmata maioꝝ pre oclis habēt ꝗ eos ad facta laude digna incendūt: et vt cōmuni diuerbio dicunt. Aſperius nihil eſt miſero dum ſurgit in altū

Reſpubli. gallica vix vn͞q talem cladem paſſa eſt ſicut
ab effrene vulgo ignobilium: vt patuit illa tempeſtate
qua Joannem francorum regem Richardus vicallie
princeps in angliam victor traduxit. Per idem tēpus
eo proceſſum eſt vt Stephanus Marcellus mercato=
rum parrhiſienſium prepoſitus Cōſiauum campanum
mareſchalum ſpectante delphino interemit: ꝛ parrhi=
ſienſes caputiola delphino: et aulicis dant. Idētidem
tunc inſolens turba agricolarum fex hominum in bel=
uacenſium territorio duce Guillermo calleto ſurrexit
que ſi extincta non fuiſſet per nobiles florentiſſimū re=
gnum euertiſſent. ¶ Tertia concluſio probatur quic=
quid eſt melius meliori vel minus malo non refert: eſt
melius minus bono ſed monarchia in regnis eſt melior
politia ariſtocratica vt ex prima patuit: ꝛ ariſtocratica
tymocracie preſtat ex premiſſa: conſequens eſt politiā
regalem tymocraticā lōge antecellere. ¶ Quarta con
cluſio probatur. Illud eſt cōducibilius in republi. quo
concordia in ea magis alitur: et ipſa magis incremen=
tum accipit. Quia ille eſt potiſſimus finis in politia
terrena ciues concorditer viuere: et eos in ſufficienti=
bus opibus coaleſcere: ſed hoc fit per hereditariaꝫ ſuc
ceſſionem regum. Quod probo quia da oppoſitum in=
ſtitutio regum ibit per electionem: ſtatim nobiles: ꝛ fa
cinoroſos viros: et cordatos videbis ad arma ruere pre
cipites: q: facile erit inuenire in vno regno tres vel qua
tuor factiōes: vel binas lites cōtinuātes ſine fine. Dif=
ficillimuꝫ eſt duas domos equaliter potentes: vel pau
lo inequaliter potentes: mutuo equaliter viuere. con=
ſidera per longa continuata odia inter vrſinos: et co=
lumnenſes ꝛ vbilibet: ſed iſtud non contingit vbi eſt he
reditaria ſucceſſio. ſcitur ad quē ſpectat hereditas. In
ſuper interea temporis quo eligeretur rex eſſent graſ=
ſationes et ſceleſti viri: et diu duraret ſciſma crebro eli
gendi. ¶ Tertio ſic arguitur ſi repente aliquis exal=
taretur. et inopinate egre res ſecundas talis ferre po=
teſt: hoc non cōtingit in hereditaria ſucceſſione: hoc he
redē non latet ab exordio quo ratione vtitur: quare ꝓ=
pter dyadema regni adeptū nō ſit inſolētior. ¶ Quar
to ſic arguitur accipe duas domos equales ſcilicet a. ꝛ
b. ſi vnus de familia a eligatur in regem. egre domus. b
illi paret ſi antea erant familiares electus rex eadem
familiaritate vtetur. Et nimia familiaritas parit cōtē
ptum: vel minori et alter indignabitur modo indigna=
tio ſciſma miniſtrat. ¶ Quinto ſic arguitur. ſtat duas
domos in republi. habere inueterata odia inter ſe vt. c
et. d. ſi vnus de. c. familia eligatur in regem d. domū op
primet ne viciſſitudine rerū ipſa dominetur: et fortaſſe
penitus eradicabit. Si dicas dabuntur ei conſules. e.
tota republi. quorum conſilio ꝛ ope oīm moderabitur
Contra tunc erit politia tymocratica vel ariſtocratica
vel ex his conflata et nō regia. Et ſic de maiori bono in
minus bonum deſcendes. ¶ Sexto ſic arguitur quan
do ſunt certi heredes inſtituendi tunc bene erudiuntur
in moribus: et in teneris annis in honore a magnati=
bus habentur: ꝛ ab aliјs diſtant ſicut parui dij gentili
um quos ſemideos licet falſo putabant: ꝛ talibus mul
to facilius parēt ꝙ ante equalibus. ¶ Septimo ſic ar=
guitur qm̄ ſumus aſſueti habere vnā domū continuo re
gnantem illam domuꝫ communiter plus diligimus ꝙ
regē de nouo inſtitutū. Unde ꝙ affecti ſunt interiores pi
cardi ꝛ Flamingi ſuo principe quod non reprobam⁹: vbi
varie domus ſuccederent eis non ſic immobiliter adhe
rerent: ꝛ ſic eſt in alijs regnis dum rex habenas regni
prudēter moderatur ab omnibus ſuis laudatur omni=
bus eſt cordi in prandio et in cena pro eius valitudine
opem dei implorant. ¶ Octauo arguitur. Ex iſta inue=
terata affectione ſpem maximam in futuris expec[t]ant
et principem dum in iuuenilibus annis eſt Al[e]xandro
Macedoni Jude machabeo vel alteri magnanimo an
teꝙ ſciant quid futurum ſit comparant. Et ex iſto amo
re in hoſtium regis odium incenduntur: ita ꝙ verbo et
facto et maledici: et malefactores fiūt. Citius longer
leodienſis ſe in flumen precipitari permiſit a viro ſate[l]
lite Burgundo anteꝙ diceret viuat Burgundus: et tā=
tum pertinacie in iuuenibus inuenies quod in vna pa=
tria dico in multis alijs ītelligo. ¶ Nono arguitur ſic.
ſi filius regis non debet ſuccedere patri in regnum pa=
ter colligeret opes reipubli. per fas et nefas: vt filium
ditaret et extolleret neglecto bono communi ſolū ocu=
lum ad bonuꝫ particulare haberet: iſtud non contingit
dum liberi eius vel proxime ei coniuncti ſuccedant. fili
um reputat alium ipſummet q: eſt ſuus effectus: et q:
cauſa in illo relucet. Propterea Ariſtoteles. viij. Ethi
corum dicit patrem plus diligere filium ꝙ econuerſo:
hec lex data ade et omnib⁹ filijs eius. Propterea Da=
uid mirum in modum gauiſus eſt de hereditate eia do
mino in ſua poſteritate conceſſa. vt patet ſecundi regū
ſeptimo. Quis ego ſū domine deus meus: ꝛ que dom⁹
mea: quis adduxiſti me hucuſqꝫ. Sed et hoc parum vi=
ſum eſt in conſpectu tuo domine deus me⁹: niſi loquere
ris etiam de domo ſerui tui in longinquū: iſta eſt enim
lex Adam domine deus. ¶ Quinta concluſio proba=
tur auctoritate Ariſtotelis et ſua ratione. Illud quod
opponitur optimo eſt peſſimum: tyrannis politie rega
lis opponitur: et ita conſequenter: igitur propoſitum.
Item quinto politicoruꝫ omnem labem contingētem
in duabus vltimis politijs contingere oſtendit in tyrā
nide et aliquas alias: ergo propoſitum. ¶ Contra pri=
mam cōcluſionem arguitur ſic. de politia regali ad ari
ſtocraticam vt emēderetur reſpublica deſcenditur: ergo
ariſtocratica eſt melior. antecedēs patꝫ: de Tarquinio
ſuperbo ab vrbe eiecto in policiam ariſtocraticam vel
tymocraticam deſcenſum eſt. igitur. Confirmatur a ſi=
gno florebat romanorum imperium latiſſime dum a ſe
natu regeretur. dum ad monarcham redactum eſt ipſū
paulatim vires amiſit: ergo politia ariſtocratica vel ex
his mixta monarchie preſtat. Idem ptꝫ in hac tempe=
ſtate de venetis qui Cipro Crete Dalmatie: et alicui
parti italie imperant. ¶ Ad primum conceditur ꝙ de=
ſcēditur de tyrannide ad alias politias: q: tarqnus pro
arbitrio ſine ratione omnia moderabatur quod nullo
pacto eſt ferendum. Sed rariſſime vel nunꝙ de politia
regali in alias politias itur: et ſi vſꝙ hoc contingat ex
ſimultatibus potentum non itur de minus bono in ma
gis bonum: ſed potius contra. Ad confirmationem fa=
teor parum auctum eſt imperiuꝫ ſub imperatoribus ſu
per imperium quod acquiſiuit ſenatus. Nec vſꝙ ta=
le imperium in terra repertum eſt: licꝫ Alexander Ma
cedo totā aſiam ei ſubegerit. Toti europe ꝛ aphrice cū
bona portione aſie romani imperitabant circa illa reſ=
publica a prudentiſſimis regebatur: vt patet de eoruꝫ
laude cumulatiſſime primi Machabeorum octauo vbi
dicitur: et audiuit Judas nomen romanorum: q: ſunt
potentes viribus et acquieſcunt ad omnia que poſtu=
lantur ab eis: et quicunqꝫ acceſſerunt ad eos ſtatuerūt
cū eis amicitias: ꝛ q: ſūt potētes virib⁹ ꝛ audierūt ꝑe
lia eorū: ꝛ virtutes bonas quas fecerūt ī Gallacia ꝙ obti
nuerūt eos ꝛ duxerūt ſub tributū: ꝛ quāta fecerūt in re
giōe hyſpanie: ꝛ ꝙ ī ptātē redigerūt metalla argēti ꝛ au

ri que illic ſunt: et poſſederunt omnem locum conſilio ſuo et patiētia et que ſequuntur: quomō hoc venit ex illo ſ[illegible] tempore: et in omnib⁹ iſtis nemo portabat diadema [illegible]ciduebatur purpura vt magnificaretur in ea: et q̄ curiam fecerunt ſibi et quotidie conſulebant trecentos viginti conſilium agentes ſemper de multitudine vt que digna ſunt gerant: et committunt vni homini magiſtratum ſuum per ſingulos annos dominari vniuerſe terre ſue et omnes obediunt vni: et nō eſt inuidia neq̄ zelus inter eos: ſed iſtud erat ſoluȝ pro illo paruo tempore tot vaframenta inter eos contigerunt poſt reges electos ſicut tēpore Tarquinij: tēpore quo Apius ⁊ decemuiri preerant iam populus clamabat q̄ pro vno rege malo electo decem quoruȝ quilibet erat peior ſubintrant. Conſidera rabiem q̄ erat inter domū Sylle et marij: caſū Catiline ⁊ Cethegi: immo Jugurtha callidus cum roma egrederetur vt poſt homilcarem in aphricam proficiſceretur fertur ſepe tacitus reſpexiſſe poſtremo dixiſſe vrbem venalem et mature perituram ſi emptorem inuenerit. Hoc idem patet de bellis ciuilibus inter pompeium magnum et Ceſarē et de innumerabilibus alijs trāſgreſſionibus que tempore ſenatus nunc inter vrbes priores nunc inter nobiles et vulg⁹ contigerunt: politia romanorum quo ad multa erat tymocratica: q̄ in rebus arduis ⁊ in multorum magiſtratuum electionib⁹: ⁊ in plebiſcitis recurſus erat ad multitudinem et ſenatus erat ordinatus a toto populo: raro accedit adhuc aliqua politia ariſtocratica ſimplex. De venetis non inſiſto: eorum reſpu. nō eſt magne molis plerīq̄ ſunt reges eis potentiores. Secūdo non loquenduȝ erit de his q̄ raro contingūt: ſed q̄ regulariter in vſu ſunt: raro aliquid boni habebis in iſtis politijs q̄ per leges municipales viuunt relicto rege: quod patet ab effectu dum quelibet vrbs in grecia ſe traxit ad partem omnes ſimul iugum ſeruitutis experte ſunt: quot ſeditiōes Genue inter primores vrbis contigerunt tēpore quo ſuperiorem non cognouerunt facile eſt ex eorum annalibus deprehēdere. De florentinis nō loquē eſt multo ſati⁹ foret heluecijs lubecenſibus: et ceteris germanis ſub eodem principe ſtare q̄ ad partem ſe retrahere: hoc conduceret reipu. chriſtiane et eorum politie: q̄ ſic vnite et Othomāno reſiſterent ſolidius et eū ab europa eijcerēt. In ore oīm notiſſimū eſt illud ſalluſtianū qđ antea recitauimus. Cōcordia parue res creſcunt diſcordia magne dilabunt. Scđm vbū chriſti oē regnum in ſe diuiſum deſolabitur Matthei. xij. Apprime conducit non modo habere vnitatem ad caput: ſed q̄ caput ipſum late dicetur potiſſimum in terris hoſti ſi dei vicenis: heu hoc experimur in europe dedecus que aſie et aphrice dominari ſolet per vires vnitas in othomanno. Et ſi regna hyſpaniarum eſſent ſub varijs regibus ſicut interdum ſolent diuiſa: difficilius tamen proficerent ſicut nunc proficiunt et domi et foris in armis.

¶ Secūdo arguitur hoc videtur eſſe contra Ariſtotelem. iij. politicorum. xij. Qui politiam ariſtocraticam monarchie anteponere videtur inquiens. Squidē vir ſtudioſus quoniā melior: ſit preeſſe debet vna autē duo boni meliores ſunt: hoc eſt eniȝ qđ Homerus ait duos ſimul euntes: et optatio agamēnonis vtinā tales mihi decem cōſultores adeſſēt: et paulo poſt Forſan vero abſurdum videre peſſet ſi melius diſcernat quis duobus oculis et duabus auribus audiat et duobus pedibus duabuſq̄ manibus agat q̄ plures pluribus: cum ⁊ nūc quidem reges ⁊ tyranni oculos ſibi plures comparent et aures et manus ⁊ pedes. Nam ⁊ eos qui ſunt in magiſtratu ⁊ ſuos amicos vna principatus participes efficiunt curationem reruȝ eis committendo: qui niſi ſint amici non faciunt ſecundum illorum intentionem: ſi vero ſunt amici ſunt et illorum: et principatus cum amicus par ſit ⁊ ſimilis quare ſi eos cenſet preficiēdos: certe pares: et ſimiles gubernatio preeſſe cenſet oportere. Et Ariſtoteles dicit barbaros citius pati reges imperio regnare q̄ grecos: ergo prudentis eſt a politia regali diſcedere cum greci ſecundum eum ſeptimo politicorum ſunt aptiſſimi ad dominandum propter prudentiam ⁊ animoſitatem. Reſpōdetur Ariſtoteles ſolum diſputatiue procedit in illo capite: patet cum conſiderāti. Pro indubitato tenet octauo Ethicorum ⁊ crebro in politicis q̄ politia regalis eſt longe omnium politiarum preſtantiſſima et ad hoc rationem habemus tam a cauſa q̄ ab effectu. De hoc q̄ dicit de dominio grecoruȝ aliqua dicam: quis ſcit ſi non erga ſuos grecos nimis afficiebatur. et hoc eſſe poterat amor patrie: et eius annales melius q̄ ceterarum gentium cognouit. Secundo erat apparentia de grecis in diebus eius tum ex parte ſapientie: q̄ tum ex parte imperij quod tūc in grecia pollebat: imperia ⁊ ſtudia ſolēt ſemper eſſe matrimonialiter cōiuncta: ſed ſi greci paruiſſent vni capiti (heu proh dolor) non eſſent ſic oppreſſi. Superborū et inſipientium hominum eſt non parere regi. Magnanimorum et ſapientum regibus ſcire obſequi vbi par eſt. Si intelligat de barbaris id eſt alienigenis a grecia ſicut vocabulum ipſum interduȝ accipitur hoc non eſt verum: ſed per barbaros intelligit efferatos ſicut ſeptimo Ethicorum loquitur philoſophus. Et ad ratiōem quam videtur capere illa non eſt contra politiam regalem: rex debet habere conſules ſapientes quorum conſilio vtitur: et ſic habet multas aures et multos oculos et argumenta vadunt contra virum qui proprio vtitur capite pre ratione. Sicut dominus Preſenis Ludouico vndecimo dicebat q̄ miraretur de magnitudine ſui equi q̄ exiguo erat: hoc ſcite expoſuit eo q̄ totum conſilium regni fer⁹ret ac ſi alium facete incuſaſſet q̄ ſapientum conſilium nō admiſerit. Sed cōtra: forte dices vel rex tenetur parere conſilio ſapientum vel non. Si primum non habet plene dominium in regno plus q̄ rector in vniuerſitate vel conſul inter romanos: et ſic hac via Saul et Dauid nō fuiſſent maioris auctoritatis in Iſrahele q̄ Helict Samuel: et reliqui Iſrahelis iudices quod nō videtur dicendum: immo tunc alij erant eo ſuperiores: ſi non hoc eſt contra Ariſtotelē et ſolutionē datā. Reſpōdetur q̄ rex tenetur ſub pena peccati acquieſcere conſilio ſapientum et ex hoc non ſequitur ſapientes ſunt ſuperiores. Salus autem vbi multa conſilia prouerbioruȝ vndecimo ⁊ duodecimo eiuſdem. Qui autē ſapiens eſt audit conſiliuȝ: ⁊ decimo tertio. Aſtutus agit omnia cū cōſilio. Nunquid Roboā decem tribus amiſit conſilio ſapientum ſpreto ſicut multi regna perdiderūt ſpretis conſilijs. Sȝ cōtra iſtud arguitur ex iſto ſequitur ſi rex tenetur acquieſcere cōſilio q̄ ſua politia non erit regalis ſed ariſtocratica. Reſponſio. conſequentia eſt nulla etiam dando ibi aliam propoſitionem que conſequentiam: etiam fulcire videtur q̄ quādo rex videtur incorrigibilis: ⁊ omnino reipublice inutilis q̄ deponendus eſſet: totum iſtud non ſufficit ad politiam ariſtocraticā politia eccleſie ex inſtitutiōe chriſti eſt regalis et optima. Non obſtante conſilium in aliquibus cauſis dat ei libellum repudij: ſed quia eſt ſuper vnum quemlibet et auctoritatiue condit leges poſitiuas in quibus diſpenſat: licet teneatur acquieſcere conſilio ſapientum

pn. iij.

dato q̄ ſuper ipſum fuerint: hoc politiam regalem non infrigit. Secus eſt in politia ariſtocratica vbi nullꝰ preeſt auctoritatem habens perpetuam: et ſi perpetuam habeat poteſt deponi ⁊ alter inſtitui ſine culpa eius cui etiam dantur a communitate ad ſecum iudicanduȝ ita ꝙ de neceſſitate tenetur concludere a maiori parte: vt rector in vniuerſitate parrhiſieñ: vel abbas in cenobio vel decanus in capitulo: dux in venetis: conſul in romanis et eorum leges poſitiuas ſeruare cogitur: licet interdū ī aliquibus minutiſſimis datur ei auctoritas rex autem regulariter in poſitiuis diſpenſat et ad nutū de officiis temporalibus et bello ſubeundo diſponit licet cogatur in cauſis arduiſſimis cōſulere pares ſui regni qui vicem gerunt totius communitatis vel tres ſtatus vt modus loquēdi eſt alicubi vel electores imperij: vt alibi eſt modus: et iſtud ſufficit dicere regulariter quia non ſunt ponenda diſcrimina metaphyſicalia: ſed ſecundum materiam ſubiectam loquendum eſt. ¶ Tertio arguitur ſic. vnus homo eſt magis corruptibilis q̄ multi ira vel odio vel quauis alia affectione facilius a veritate abducitur q̄ vna multitudo: ergo vtilior adiudicandum eſt politia ariſtocratica q̄ regalis. Reſpōdetur ſi vnus homo vteretur proprio ſuo capite hoc eſt verum: ſecus eſt vbi conſilio ſapientum acquieſcit ita cito vel citius multitudo equaliuȝ preſentetur q̄ vbi vnus preſidet inter ſapientes. ¶ Contra quartam concluſionem arguitur ſic probando ꝙ melius eſt habere regem per electionem q̄ per hereditariam ſucceſſionem: et hoc ſic: rex debet ſupereminere aliis virtute vt patet octauo Ethicorum: ſed hoc non poteſt eſſe per hereditariam ſucceſſionem cum ſapientes ſecundum Ariſtotelem in problematibus: et per experientiam frequenter generant ſtolidos: ſed per electionem iſta non contingerent cuȝ maxime idoneus in tota rex eligeretur ad hoc: hoc eſt maxime idoneus ad regnanduȝ: nec valet dicere qđ in vna rationum predixi inter arguenduȝ ꝙ nimis ſolicite per fas ⁊ nefas opes ſuis liberis vel ſpuriis colligeret: q2 ſicut ātiquitꝰ fiebat ī taprobana caperetur vnus ſenex nō habens pueros qui in regem eligeretur: et vbi poſtea procrearet filios a magiſtratu deponeretur. Et confirmatur q2 ſi regnuȝ dabitur huic familie nonnūq̄ dabitur mulieri: et ſic ad exteras gentes dabitur que non curabunt ſalutem reipubli. ¶ Ad illud concedo quod dicit Ariſtoteles ꝙ debet ſupereminere de congruo nō de neceſſitate: q2 oportet capere reges ſecūdum ꝙ inueniuntur. Secundo diſtinguo illaȝ rex debet ſemper ſupereminere vel ſemper in ſua perſona: ⁊ hoc eſt falſum: vel in ſe et in ſuis ſapientibus: ⁊ ſic ego concedo et hoc ſufficit ſicut dicitur cuius eſt condere eius eſt interpretari: et tamen imperator in perſona non cōdidit leges Ceſareas ſed Theophilꝰ ⁊ Dorotheus et Tribunianus ſacri palatij exqueſtor: vt patet in exor⸗ ío codicis et inſtitutionum: et tamen dicuntur leges Juſtiniani q2 a ſapientibus conditas approbauit auctoritatiue: ⁊ vulgo dicitur leges ſūt in corde imperatoris: hoc eſt in ſapiētibus qui ſunt cor eius: ⁊ ſic dato ꝙ filij regum patribus imprudentiores ſint in perſona: hoc pot ſuppleri per prudentes: rex imprudens in perſona maiori eget conſilio q̄ prudens: ⁊ vnum adde ſimonitis ſapientum acquieuerit iudicabitur prudentioribus circūſpectior. Et iſtud eſt ſolum temperatum prudentes liberos imprudens et herato generabit: hoc quod allegas de taprob⸗ na eſto ꝙ vnum argumentorum euacuet reliqua non extinguit: non euitarentur tumultuationes in reipub. permuteni: ⁊ ad hoc etiā alie rationes adducte fuere. ¶ Ad confirmationem de mulieribus reſpub. poteſt leges ſtatuere ꝙ hereditas per legem maſculinam deſcendat: etiam nō eſt o⸗ ⸗us: leges ille ſunt ſufficientes ꝙ femine ſi mares n⸗ ⸗i affuerint ſuccedant ille: ſunt ſolum leges poſitiue ſic ꝙ vtraq; pars contradictoriarum legi nec vel diuine non aduerſatur. Si teneatur vt multi probabile exiſtimant ⸗ chriſtus ſecundum humanitatem fuit rex iudee mu⸗. conſequenter concedunt ꝙ beate virgini debebatur regnū: ſed de hoc ſolum exemplariter ſic dictuȝ apud noſtrates et caſtellanos mulieres ſuccedūt: ⁊ licet regnū tranſeat ad exteros hoc eſt ad verum alterius patrie liberi eius mediate vel immediate nati erant in regno. Etiam nō eſt proprie de extra gente qui matrem habet de regno immo eſt de ſecuriori latere vt aiunt de regno ¶ Secundo arguitur maximꝰ pontifex eligitur: et nō vadit per ſucceſſionem ſicut in lege moſayca de Aaron et filijs ergo ita debet eſſe in regibus. Et iterum hoc cōfirmatur imperator per electionem et non hereditatē eligitur. Similiter panonie rex creberrime: et ſic maxime idoneus eligitur vt patuit in Matthia Johannis Henniadis filio qui turcorum impetum ſolus compeſcuit ſic eligitur rex Northugie quo ad aliqua regna immo ſic memphiticus rex ſoledanus ſyrie hac via procedit. ¶ Ad ſecundū dicitur quicquid ſit de Aaron tamen reges iude per hereditariam ſucceſſionem regnuȝ habuerunt: vt patet de genealogia chriſti Matthei primo. Et hoc Dauidi et eius ſemini promiſſum eſt vt ſupra recitauimus. Non fiunt incōuenientia in electionibus maximorum pontificum que in regū electionibus contingerent cum pontifices maximi vel a cardinalibus vel in ſacroſācta ſynodo vniuerſali a deputatis cū his eligantur: iſti ſunt viri eccleſiaſtici ⁊ maturi qui eligunt verbo ⁊ ratiōe: et non ferro pro eligendo digladiantur. Nulle ſunt preces armate nec ſpes vlla eſt ꝙ ferrum eligendo opem afferre poteſt: ſicut foret in electionibus regum vbi temporales eligerent et ſi ſenibus et quidem eccleſiaſticis ius eligendi impartiretur preces armate ex parte eligendorum principum porrigerentur: potentes et nobiles pauperes ⁊ ignobiles electionem neutiq̄ tolerarent. Pleroſq; religioſos viros humillimos in ſuis cellulis orantes in maximos pōtifices electos vidimus vt mendicantium et non mendicantium religionibus lucidum eſt contemplari. ¶ Ad cōfirmationem dicitur licet ita ſit in regnis de quibus eſt mentio facta: multo melius fieret ſi per hereditariam ſucceſſionem regna illa haberent. ſtat tamen in caſu dare virum meliorem per electionem q̄ per ſucceſſionem: vt in magnanimo pannonie Matthia cōtigit: ſed nos loquimur de his que regulariter contingūt. Etiā creberrime eligunt viros eiuſdem familie et potiſſimū dunicos potentiores vident: et non modo vnum quēlibet de familia: ſed proximū heredem. De memphitico rege eſto ꝙ tyrānice illa que habet vſurpat Duo dicam que noſtra dicta confirmant: vnū eſt. ꝙ ordo pugnandi et imperandi Othomanni magis ſuum imperium auget et nobis officit q̄ ſoledani. Secundum. ꝙ melius terras in oriente protecimus dum erāt plures ſoledani q̄ exiſtente vno.

¶ Diſtinctionis. xliiij.
Queſtio Penultima.

QUeritur penultimo cir-
ca hanc diſtinctionem. An Rex
ſit dominus omniũ que ſunt ſub
ſuo regno. ¶ Rñdetur ad titu-
lum queſtionis per concluſionẽ
negatiuam. Probatio: quia da
oppoſitum Rex eſſet dominꝰ li
bri mei et per conſequens illuz
ego non poſſum alienare ſine fa
cultate ſpeciali regis cum liber per te eſt ipſius regis
hoc ꝯñs eſt falſum. ergo et añs. Falſitas cõſequentis
patet ex omni practica. ꝯſequentia eſt nota. ¶ Secun
do arguitur ad idez. Multa ſunt in regno vt volucres
piſces et omnia animalia que a nullo poſſidẽtur. Q̃ ó
enim ante nullius eſt id naturali ratione occupãti cõ-
ceditur. Inſti. de reruz diui. §. Fere igitur beſtie. ⁊ hoc
patet. ff. de acquirendo rerũ dñio. de multis quorũ do
minium primus occupans accipit. Hoc idem patet de
donatiõe inter viuos et mortis cã de preſcriptiõe ⁊ vſu
capione: et multis alijs titulis quibus iuſte rerum do
minia acquirũtur. Non valet dicere ꝙ rex eſt cõdomi-
nus mecum in libro et in tunica mea: quia tunc non li-
ceret mihi alienare tunicam ſine eius facultate quo ni
hil abſurdius. ¶ Preterea arguitur ad idez propter
crimen leſe maieſtatis patentem hereſim fiſcus acqui
rit dñium delinquentium. ergo dominꝰ fiſci qui eſt rex
prius non habuit dominium illarum reruz. Nullus ac
quirit dominium de re propria. Amplius rex interduz
emere laborat agros ſubditi: ergo ſubditus agroꝝ ha
bet dominium: ꝯſequentia eſt nota: quia alias non vẽ
deret: añs patz: quia Achab volebat emere vineã Na
both Jezraelite qui erat in Jezrael. Hec concluſio eſt
ita lucida et hec tot locis ſcripture ptz. ꝙ ad eam vallã
dam eſt plura ponere motiua. ¶ Contra quam cõclu-
ſionem arguitur ſic. Deus eſt dominus tunice mee et
mecum condominus: et tamen non obtenta facultate
dei eam vendo/do/vel permuto: et interdum etiaz pec
co hoc faciendo: ergo contra voluntatem eius ſicut cã
alieno: ſic ꝙ alienatio tenet: ergo me nõ petere faculta-
tem a rege pro alienanda tunica non arguit regez me-
cum eſſe condominum. Q̃ ẽ deus mecum dominꝰ pa-
tet. Domini eſt terra et plenitudo eius orbis terraruz
et vniuerſi qui habitant in eo. ¶ Secũdo arguitur ad
idem primi Regum octauo. Deus dixit Samueli pre
dicere ius regis ſuper populum vbi habetur agros q̃-
ꝗ veſtros/et vineas/et oliueta optima tollet et dabit
ſeruis ſuis: ſed et ſegetes veſtras et vinearum redditꝰ
addecimabit: vt det Eunuchis et famulis ſuis ſeruos
etiam veſtros et ancillas et iuuenes optimos: et aſi-
nos auferet ⁊ ponet ĩ opere ſuo. Greges quoqꝫ veſtros
addecimabit. voſqꝫ eritis ei ſerui: et ſi iſta que ibi re-
citantur ſint regis oĩa regis erũt. ¶ Ad primum cõ
cedo ꝙ deus eſt mecum condominus: et hec tunica eſt
tunica dei et tunica mea copulatim et copulatiue. ⁊ po
teſt me priuare tunica mea ſine culpa mea pro ſola ſua
voluntate: ſed liberam adminiſtrationẽ nobis permit
tit: nec requiritur ad alienationem huius tunice expe
tere voluntatem mei aliaz: ſufficit ꝙ nobis ꝯſtat ꝙ pla
cet deo modꝰ contrahendi: licet interdum peccamꝰ in
ipſo contractu: et hoc deo diſplicet: tamen placet deo
tranſlatio dominij. hoc patet qñ quis prodige alteri
quod ſibi tenebatur ſeruare talis volendo ſic transfer
re peccat: ſed res tranſlata erit: ſed quando deus irri-
tat contractum tunc conſenſus hominum contrahen-
di non ſufficit ſicut iudei nõ poterant vẽdere ſuas ter-
ras in perpetuum propter irritationem dei: vt ptz Le
uitici. 25. et hoc facere poteſt vbilibet. Sed quia palã
eſt ꝙ legalia legis nunc non obligant et deus non irri-
tat contractus noſtros: quia de hoc non docetur: licet
ſit omnium rerum generaliſſimus dominꝰ. modo iſta
non contingunt in rege terreno: immo argumentũ eq̃-
liter concludit contra reges: quia deus eſt eis condñs
rex meus non eſt ex equo mecum condominus huiꝰ tu
nice deus plꝰ q̃ ex equo eſt mecũ condominꝰ: qꝛ ſolum
permittit me eſſe condñm. Et ad formaz argumẽti qñ
ego alieno tunicam ſufficienter mihi innoteſcit de con
ſenſu condomini. Et ſi illud argumentum non conclu
dat de rege: ſufficit ꝙ alia vincant. Etiam ſi duo viato-
res haberent eundem equum vnus non poteſt illũ ali
enare ſine conſenſu alterius: ergo ſi rex haberet mecũ
portionem in equo ſine ſuo conſenſu eum alienare nõ
poſſem. ¶ Ad ſcdm argumentum dupliciter reſpõde
tur. Uno modo ꝙ oĩa illa ſunt regis in neceſſitate ob
magnam neceſſitatẽ reipu. Rex poteſt me ſpoliare do-
minio particulari meo: et ego debeo illud velle: qꝛ bo-
num commune eſt preferenduz bono priuato Primo
Ethicorum. quando bonum meum priuatum includi-
tur in illo: non ꝙ omnia rex capit ab vno: ſed ſecunduz
proportionem bonorum fortune in ſubditis capere de-
bebit. ¶ Sed contra hoc arguitur. Rex Achab ege-
bat vinea Naboth ad facienda olera: ergo poterat ca-
pere illam vineam ſine pecunia. ꝯſequens eſt falſum.
ipſe Naboth noluit regi vendere pro pecunia. ¶ Rñ
detur non erat neceſſarium regi ⁊ reipublice habere il
lam vineam: ſed ſolum ad auare ampliandũ ſuũ locuz
Propterea nullo pacto poterat alium cogere vende
re. Et ẽt forte voluit habere vineã in perpetuũ contra
preceptuz dei. Et nemo extra neceſſitatem poterat ſuã
poſſeſſionem vendere ad iubileuz vſqꝫ. modo Naboth
erat diues in caſu iſto. reges docentur ꝙ male agunt ſi
cogant ſubditos vendere poſſeſſiones eoꝝ. Et etiã pro
pe palatium regis neceſſitas reipu. in hoc non depen
det: immo citius eius eneruatio: quia aliquibꝰ poſſeſ-
ſionibꝰ habitis incideret queſtio de alijs vicinis: et ſic
eſſet diſſipator ſubditoꝝ et non regaliter politiſaret
neglecto bono cõmuni ſubditoꝝ bono proprio adhe
rẽdo. Poteſt tamen laborare pro conſenſu ſubditi vbi
rex egebit: ſed vbi conſentire noluerit deſiſtendum eſt.
Alio modo dicitur ꝙ illic recitatur ius vocatuz q̃ vnꝰ
monarcha vtitur: talibus tyranni interdum pro legi-
bus vtuntur: et hoc dicebatur vt populus eſſet territꝰ
ſed deſiſteret ab inceptis de poſtulando rege: ſed quia
iſtud implicat vnũ an populus in petendo rege pecca
uerit cum eorum petitio deo diſplicuit: et ſi ſic videtur
ꝙ policia regalis non eſſet optima: ſed de hoc in vna
dubitatione ne impediamur a propoſito querimus.
¶ Tertio arguitur. Uel alicuius rei in regno rex ha-
bet dominium: vel nullius. Nõ ſecundum: qꝛ tunc eſſz
pauperior vno plebeo. Si primum equa eſt ratio ĩ om
nibus. Sed dices habet aliquas terras ei aſſignatas
q̃rarum dominiũ habet. ¶ Contra. non ſufficit oĩes
ille terre non ſufficiunt pro dignitate regia: vt videre
eſt in regnis vſqꝫquaqꝫ. Sed dices redditus quos col
ligit cum terris ei ſufficiunt. ¶ Contra hoc arguitur.
Poteſt imponere tributa quecunqꝫ iure nature vel di
uino non aduerſantia: et illorum erit dñs. ergo eadem
ratione ante eorum dñium habuit: licet bona ipſa eiꝰ
alijs permiſit. ¶ Quarto arguitur. ff. ad legem Rho
diam de iac. lege deprecatio. Imperator Eudemõ q̃dẽ

mundi domin⁹ lex autē maris et. C. de quadrien̄. pre ſcrip. bene a Zenone. et nunc tm̄ dominium habet rex in regno ſuo ſicut Antoninus tunc habebat in imperio ſuo. Ad quod propoſitum. ſi rex francorum non eſt dominus omnium in gallia quam ob rem rex eiuſdem vocatur. ¶ Ad tertium inter arguendum reſponſum eſt ad finem vſq₃ Illud eſt falſiſſimū. et nihil apparentie habens ꝙ rex poteſt ſubditos obligare ad oē illud quod non eſt ꝯtra legem nature vel diuinā: quia contra illas leges non eſt ꝙ mille: immo centum mille dent oīa ſua bona pauperibus. et rex adhoc cogere non poteſt: illa eſſet ſeruitus Egyptiaca a qua deus p̄cepit regem abſtinere et prohibet ei capere ſuperflua a populo ad pompam inutilem. vt patet Deuterono. 17. Cum q₃ fuerit conſtitutus rex non multiplicabit ſibi equos Glo. ad pompam et ambitionem ſeculi nec reducet populum in egyptum equitatus numero ſubleuatus: nō prohibuit deus quin habeat neceſſaria p̄ ſuo ſtatu/et pro gloria regni. Unde ſicut abbas in religione non deberet precipere contra regulam: nec cogere ſubditum in bonis impertinentibus ad regulā: ita rex non debet imponere aliquid in humeris populi vltra leges regni que in varijs partibus varie ſunt: quia rex eſt propter populum et non contra. ¶ Ad quartū diſtinguo ꝙ rex eſt dominus regni vel totius cathegoreumatice ſic concedo: ſi ſyncathegoreumatice. tūc iterum diſtingo: vel ꝙ quelibet res in regno ſit eius. ⁊ hoc eſt falſum ſiue ſit ſermo de rebus tēporalib⁹ ſiue ſpiritualibus: vel ꝙ dn̄ium regitiuum habeat in oīb⁹ rebus regni ſui. et ſic conceditur: vel in rebus alioꝝ etiā pro ſalute reipu. vbi res ſue priuate non ſufficiunt. ⁊ ſic conceditur. Et ex illo patet ꝙ defendendo res ſubditorum ſuorum non ponit falcem in meſſem alienā: quia dominium regitiuum habet in illis rebus. Et pro ſubditorum tuitiōe dantur ei (vt pareſt) tam amplicēſus Et ſic omnia regni dicuntur regis in modo loquēdi hominum et in ſcriptura Geñ. 14. Abraham reſpōdit regi ſodomorum. Leuo manum meā ad dn̄m deū excelſū poſſeſſorem celi et terre ꝙ a filo ſubtegmis vſq₃ ad corrigiam calige non accipiam ex oībus q̄ tua ſunt. ⁊ patet. 23. q. 5. ca. dicat. Multe ſimiles auctoritates induci poſſunt que ſolū de dn̄io regitiuo concludunt. Et licet Rex ſit dn̄s toti⁹ regni non poteſt illud dominium cōmunicare cuicūq₃ vult: ſed deuincit᷑ tenere leges cōſuetudinales regni: in aliquibus dn̄ijs tamē paruis ab eo poſſeſſio permittitur libera communicatio.

Dubitatur de hoc quod ſuperius tetigimus: an populus Iſrahelitic⁹ peccauit petendo regem. Hic ab aliquibus vario modo reſpondetur Burgen̄. primi Regum. octauo dicit aliqua. ¶ Primū eſt. Popul⁹ nō peccauit in petendo rege. Ratio ſecundū eum: q: habere regem eſt conforme iure nature: et adhoc introducit litteram Deutero. 17. Sed cum neceſſarium eſt ex hiſtoria biblica dicere populū deliquiſſe: dicit ꝙ peccauit populus in petendo rege more gentium. hoc eſt abſolutum a legibus: et hoc deo diſplicuit ⁊ ſecundum hec tria dicta totam materiā deducit: quodlib₃ illorum eſt falſum. Non erat preceptū dei de eligēdo rege vel petendo in Deutero. vt p₃ ex rotunda littera ſeptimidecimi capitis: et expreſſiue per gloſam interlineare ei⁹ cui (quicquid ſit de alijs gloſematibus) contraire eſt inſolitum. Deus preuiderat caſū futurum populi ſicut oīa futura ab eterno contēplabatur. Propterea dixit cum petieris regem noli accipere alienigenam: ecce litteram. Cum ingreſſus fueris terrā quam dn̄s de⁹ tuus dabit tibi et poſſederis eam habitaueriſq₃ in illa et dixeris cōſtituam ſuper me regē ſicut hn̄t oēs per circuitum nationis ſuper verbo dixeris dicit Gloſa: tu nō ego: et hoc eſt clare dicere. tu es petiturus regem. ego autem non precipio. vbi populus peccauit querendo depoſitionem Samuelis ſine ſua culpa quod tangit Gloſa interlinearis primi Regum octauo. ſuper illo verbo. Non enī te abiecerunt inquiens. Qui vos ſpernit me ſpernit peccauit populus in petendo rege hūanō: quia immediate regebant ab eo: et qn̄ bene vixerūt eos triūphatori Iſrahel defendebat. Propterea petentes regem terrenum receſſerunt a ſpāli cura dei. et hec littera eſt clara. Non enim te abiecerūt: ſed me ne regnarē ſuper eos iuxta oīa opera ſua q̄ fecerūt a die qua eduxi eos de egypto vſq₃ ad diem hanc. Et clare hoc dicit Gloſa interlinearis. ſuper illo verbo Deutero. Conſtituam ſuper me regem non deum ſed hoīe₃ nihil coloris habent argumēta Burgenſis in oppoſitum: licet deus ſit ſuper oēm populū tanq̄ generaliſſimus dn̄s: tn̄ ſpecialē curam dūmodo ipſe ſol⁹ regnabat ſuper eos ſuſcepit: vt patet ex proceſſu iudicum q̄ erant vicarij dei ſine faſtu regio. Aliud dictum eſt falſum ꝙ petebant regem liberū a legibus more gentiū quia cum Ioel et Abya iudicium in Berſabee declinauerunt poſt auariciam peruertētes iudiciū pro muneribus voluit populus a tali grauamine liberari. propterea non queſiuerunt regē abſolutū a legib⁹. Quo ſit populus peccauit in petēdo rege: nec ſaluat peccatum populi via qua putat: nec littera Deutero. eſt pro eo: ſed ei aduerſatur. ¶ Sed contra iſtud argui᷑. Argumentū ocius quod facit ꝯtra poſtillatorem. Si filij Iſrahel peccarūt in petendo rege ſequere᷑ ꝙ ſemper in eodem pctō perſeuerarent durante regio regimine Nam ſic exiſtendo ſemper feciſſent ꝯtra dei ordinationem que ſibi ſoli eoꝝ regimine immediatū retinuerat nolens ꝙ ſuper eos homo mortalis regnaret (vt ait poſtillator.) Ex quo vlterius ſequitur ꝙ oratio Samuelis pro populo: vt deus eis parceret hoc peccatū eſſet vana: et contra regulam diuine legis durante eorū contumacia eodem in pctō. ratio huius eſt. Nam ſecūdum legem diuinam non datur venia niſi correcto: vt patet Ezech. decimo octauo. Cum auerterit ſe impius ⁊c. Sed conſtat vt habetur in. 12. ca. ꝙ Samuel populo ſibi ſupplicanti: vt pro eo oraret: et ſuum peccatum de petendo rege aperte confitenti reſpondit. Ne timeatis. ⁊c. Et infra abſit a me ne orem deū pro vobis. ⁊c Ex quibus ſatis pat₃ ꝙ huiuſcemodi pctm̄ per populi confeſſionem et orationem prophete fuit ſublatū. nō obſtante ꝙ adhuc perſeuerabant in eodem peccato retinendo ſibi regem illicite. ¶ Ad hoc argumentum reſpondet Dorng. in replica dicēs ꝙ petere rege₃ abſolute non eſt peccatum in propoſito commiſſum: ſed petere contra dei ordinationem eſt in propoſito peccatū. petebant regem humanitus inſtitui. ſc₃ a Samuele: ⁊ hoc fuit pctm̄ Si dixiſſent pete a deo nobis regē non peccaſſent. ¶ Contra iſtud arguitur. Si dixiſſent Samueli ꝙ ipē petiuiſſet eis regem a deo abieciſſent deū ne ipē ſpāliter regnaret ſuper eos: et ſic adhuc peccaſſent: viderunt ꝙ Samuel ſingula ardua fecit ex conſilio domini. preterea idem erat querere regem ab eo et querere ꝙ ipſe intercederet pro eis. Propterea dicitur ꝙ populus peccauit in petendo rege: q: hoc eſſ₃

diſcedere a ſpeciali cura dei: quia deus erat eorum rex vt eis innoteſcebat a toto tp̄e quo eos de egypto eduxerat tanta gloria: et ſplendore quibus indigni erant. Sed nunc reſtat rn̄dere ad nodū argumēti. Et dicitur ꝙ in petendo rege peccabant: nec deus cepit talem curam de eis ſicut antea: quia nō ſatis in eo ꝯfidebant ſecundum v̄bum Samuelis. Et clamabitis in die illa a facie regis veſtri quem elegiſtis vobis: ⁊ nō exaudiet vos dn̄s in die illa: qꝛ petiſſtis vobis regem. poſtea deus conſenſit ꝙ haberent regem: et tunc nō peccabant in continuatione politie regalis: qꝛ ca. 10. vnxit Saul in regem Samuel. Et ca. 10. Cum dn̄s voces et pluuias dedit et populus timeret dicebat. Ora ꝓ ſeruis tuis ad dn̄m deum tuum vt non moriamur. addidimꝰ enī vniuerſa peccata in malum vt peteremus nobis regē. Ibi innuitur ꝙ ante peccabāt: ſed manentes iam ſub politia regali cum rex inſtitutus erat reſilire nō poterant. crebro hoc eſt in vſu ꝙ homo peccat acquiſitione prima rei et non in poſſeſſione poſt rem acq̄ſitam: nec hoc debuit eos mouere. vt patꝫ de vendente res ſuas in feſto contra cultum ſabbati. ptꝫ de pecunia in meretricio acquiſita: vel ad ludos vetitos in matrimonio poſt votum ſimplex et in alijs innumeris: et cōcedo ꝙ politia regalis eſt optima. propterea regi a deo regū conditore eſt ſtare in ſolidiſſima politia regali. ipſe nō queſuiſſet ab eis vectigalia pro faſtu: qꝛ nimis bene ꝓtecti erant: queſiuerunt nouitatem more multorū bonos dn̄os habentiū ex lenitate alios adeuntiuꝫ. Populus more ranarum Eſopi fecit que Ioui ſupplicuerūt vt regem haberēt. Dum nihil auderet ludētes ludere ranas. Supplicuere Ioui ne ſine rege forēt Iuppiter huic voto riſuꝫ dedit anſa ſecūdas Rana ꝑces: et que ſequūtur. ¶ Secundo dubitatur: an politia regni eſt mala in qua primogenitus in tota hereditate ſuccedit. et mouetur dubitatio: qꝛ ita eſt apud vtrunqꝫ regnum Britannorū. Ex dicendis apparebit ratio dubitandi. ¶ Rn̄detur per ꝯcluſiones ſequentes. ¶ Quarum prima eſt. Illa lex eſt ſatis iuſta qua primogenitꝰ nobilis in tota terra paterna ſuccedit. ¶ Secunda cōcluſio. Male agunt parētes alijs liberis nō relinquētes prouiſionem de qua viuāt more ſui ſtatus. ¶ Tertia concluſio. Ubi parentes liberis non prouident. de modo viuēdi primogenitus tenetur eos alere ſub pena peccati. ¶ Quarta concluſio. Lex non eſt ita rationabilis inter ignobiles: vt puta inter rurales ⁊ mercatores et reliquos plebeos. Probatur prima concluſio. Congruum eſt ꝙ domꝰ nobiliuꝫ maneant integre. patet. da oppoſitū ſucceſſu temporis magnam domuꝫ e medio tolles ſi duobus vel tribꝰ hereditas ex equo diuidatur domus principalis erit multo minor: et dn̄ium fortaſſe primogenitus non augebit: ſed diminuet. ergo ſi ipſum debeat iterum diuidi tandeꝫ deueniet ad non ſolum: qꝛ om̄e finitum ꝑ ablationē finiti tandē conſumetur primo Phyſicorum: et hoc quando nō eſt partitio geometrica: vt in propoſito. ¶ Et confirmatꝰ hec ratio. Nō licet regna partiri duobus vel tribus liberis: qꝛ tandem ex amiciſſimis fiunt hoſtes: et hoc cognoſcitur experientia. Si francorū reges euentuꝫ rei a principio cognouiſſent ducatum Burgundie: et Flandriam non dediſſent a regno etiaꝫ proprijs liberis: qꝛ ſucceſſu tp̄is fiunt non conſanguinei. Eodem modo in comitatibus et alijs dn̄ijs nobilium: ſed iſta ꝯn̄a ē tenuis ad partitiones dn̄iorum ſub eodem principe non ſequuntur tot labefactationes ſicut ad diuiſionem regnorum. ¶ Preterea aliter arguitur. Congruum eſt habere vnum truncum ad quem omnes rami de familia deſcendentes habeant recurſum: ſed hoc ſit ꝑ manutenentiam vnius magne familie om̄es de cognomine illic habent refugiū et more lapparū mutuo herēt. Modo virtꝰ vnita eſt fortior ſeipa diſperſa. ¶ Sed cōtra iſtam concluſionē arguitur ſic. De iure nature ē ꝙ alij filij a primogenito alant a parentibus: ſicut ꝑmogenitus: nec eſt de iure nature ꝙ primogenitꝰ habeat potiorem parteꝫ in bonis. ergo de iure nature eſt ꝙ habeant bona ex equo. ¶ Secundo arguitur. Inconueniens eſt ꝙ vnus comes habens quatuor vel quinqꝫ liberos equaliter alitos in iuuentute: et cuꝫ adoleuerīt quatuor poſteriores debeant primogenito inſeruire: ſed hoc cōmuniter eſt in Britannia per iſtaꝫ legē. ergo non eſt lex cum eſt iniqua. ¶ Ad primum conceditur ꝙ eſt de iure nature ꝙ ꝓuideatur eis equaliter: ſed cū vni dandū eſt totale dn̄ium ſenex ſolet eſſe ceteris prudentior et plus diligitur a parentibus: qꝛ diutius taꝫ amorem circa eum habuerūt. Congruū eſt ꝙ illi detur licet vltimus maiori ope egeat propter teneram etatem neſciret tn̄ tantis bonis vti: et licet tenerius diligatur a parentibus: vt Ioſeph et Beniamin a Iacob ꝙ adulti: non tn̄ oportet ad maius bonum. Primogenitis ante legem dabatꝰ portio duplex. patet de iure ꝑmogeniture quod emit Iacob ab Eſau. Sed dices Iacob non cōſtituit primogenitum regē inter filios. Uerum eſt propter peccata primogenitorū auferebat ab eis ius primogeniture. Etiam prophetice vidit quid fieri debebat in eis. Tertio nec erat dux neqꝫ comes: vel amplum dn̄ium in terris habens. prouident filijs ꝑ emptas domos: vel emptos agros: vel per ꝓuentꝰ eccleſie. et hoc eſt licitum qn̄ ſunt digni. Sed dices ex iſta parte maris primogenitus non habet totuꝫ: et tn̄ antique domus nō corruunt. ergo probatio nulla. Reſpondetur. paruꝫ datur alijs liberis a primo in gallia: et licet om̄es filij ducis in Germania nomine ducuꝫ appellantur ferme totum pondus ducatus apud primogenitum reſidet: et ita eſt in qualibet patria. ¶ Sed contra. Ex parua partitione dn̄ij ad liberos ꝑ calculationem ſequitꝰ difformis dn̄ij attenuatio. Rn̄ſio non ſequitur. Raro pn̄cipes quia nimis delicate viuūt generant. Cum ſecūdo hic datur terra cū muliere in doteꝫ in Britannia ſi ipſa non fuerit heres ſola pecunia: ſaltem apud noſtrates et credo ita eſſe apud anglos: et ſic vides ꝙ hic eſt cremētū dn̄ij per vxores maius vel equale ꝙ ſit ꝑtitio dominū quoad fratres: et nobiles ex pecunia dotis raro terras emunt. ¶ Ad aliud argumentum ſeruitus quomodo iuniores fratres impēdunt maximo natu eſt honeſta nec eos dedecet: quia cum prudentes ſunt ferme equali precio. habentꝰ apꝰ ſubditos cū primogenito De ſilliabus nō opꝫ loqui. qꝛ eis optime prouidetur cum pecunia. pecunie obediūt om̄ia: augeat opulentus mercator dotem in Britānia et heredem nobilis habebit. ¶ Tertio arguitꝰ. Si primogenitus eſt iprudens domus tota repente corruit propter prodigalitatē vnius: et ſcirem exemplificare in multis domibus hoc habere verū. Modo ſi dn̄ium fuiſſet tripertitum vel quadripertitum ſi vnus ſuam portionem diſſiparet alij ſuas conſeruarent vel augerent. ergo argumentū quod feci pro conſtruenda cōcluſiōe eam infirmat. Preterea non cōducit habere domos in immenſum augeri: qꝛ hoc facit eos inſolētes ⁊ moliri ſciſmata in perniciē reipu. Et etiam opprimere alios: quia a ſuis per fas et nefas protegunt. ¶ Ad tertium rn̄detur ꝙ interdum ita eſt. modo leges dantur

de his que cõmuniter contingunt. ¶ Ad quartum nõ
amplius reſpondeo. multa ſunt poſitiua humana que
ſunt rationabilia. Et etiã ſua oppoſita ſicut annecte-
re dominium cognomini: et ꝙ filia nõ ſuccedat: et hoc
eſt rationabile nec ab ea aufertur dñium habitum: ſed
ipſa impedit a dñio habendo. ſcđm doctrinam politi
cam Ariſtotelis leges minꝰ ratiõabiles propter ap-
parentiores non ſunt imutande: q2 ſic ad oẽm ventum
euellarent leges. propterea Licurgus qui lacedemo
niis leges inſtituit poſt ſpontaneum exilium ſua oſſa
in mare proiici precepit: vt firmitatem in legibus ſuis
poneret. et hoc intelligo ſi non oĩno irrationabiles fu-
erint: et hoc iudicare ad ſolos ſapientes ſpectat.
¶ Quito arguitur. Pleriq̃ reges de duobꝰ vel tribꝰ
filiis crearunt reges: et in hoc laudati ſunt. añs patet
ex hiſtoriis innumeris. ¶ Rñdetur. quicũq̃ laudaue-
rint ego non laudo. Euẽtus rei iam docuit millies ꝙ
hoc in perniciẽ reipu. cedat. Nec ſcđo genitis ampla
dominia in extremitatibus regni cõmunicanda ſunt:
ſed erudiantur in ocio litterario vt tandem ſint digni
epiſcopatibus: vel dentur eis mediocria dñia circa cẽ-
trum regni. Ut ſi rebelles extiterint facile impugnari
poſſint. ¶ Secunda concluſio probat. Conforme eſt
legi nature ꝙ iſtis prouideatur a parẽtibus ſcđm poſ-
ſibilitatem parentũ: q2 oportet ꝙ ab aliquibus proui-
deantur: et nulli alii ad hoc deuinciunt niſi parẽtes q̃
eos in rerum natura produxerunt: qui inter cauſas ſe-
cundas liberis dederũt eſſe naturale debent dare eis
ſuſtentationem ad illud eſſe niſi eis aliunde prouidea
tur: ꝙ laborent more pauperũ eſt preter rationẽ ciuilẽ
nec ad hoc obligant. ergo parentes deberẽt eis proui
dere in pecunia vel dando eis vſufructum aliquorum
prediorum pro eorum vita: et ſi prudentes fuerint ite-
rum liberis ſuis ꝓuidebunt. Ex iſto corelario ſequit
ꝙ primogenitus tenetur portionem in bonis mobili-
bus cõicare fratribus ſiue parentes hoc in teſtamẽto
reliquerint ſiue non: et a fortiori: et ꝓperã et fede pe-
cuniam a parentibus relictam liberis primogenitꝰ de
tinet. Uix oẽs fratres habent milleſimam partẽ ad
partem primogeniti: et tñ ex ceca auaricia ſui ſanguis
immemor legis nature et diuine partẽ fratrũ occupãt
(de aliquibus loquor) multos noui nõ minus gratos
fratribus q̃ eis parens eſſet: et illud eſt rationabile: q2
loco patris tanq̃ maximus natu eis relinquitur.
¶ Tertia concluſio patet: quia ipſe habet omnia bona
que deberent communicari liberis. ergo ſi teneat om-
nia iniuſte agit: et ad reſtitutionem tenetur. ¶ Quar-
ta concluſio probatur. Quia circa eam non militant
ſuaſiones ad primam concluſionem adducte: nec hic
erit ordo in breui tẽpore ad vnum caput: ſed quot ſunt
filie tot protinus euadunt capita non ſubordinata. Et
quis ab altero deſcenderit obliuioni tradet. Oppoſi-
to modo contingit de magnatibus. Hoc manet in me-
moria perſcribentes annales patrie: et per annales ꝑ
ticulares domorum nobilium.

¶ Diſtinctionis .xliiii.
Queſtio Ultima.

VRimo circa hanc diſtin
ctionem. Queritur: an quis per
peccatum mortale perdit dñiũ
rerum ſuarũ. Mouetur hec que
ſtio propter dñm Armacanum
Hybernie primatem qui capite
quarto libri decimi ad Armẽo-
tenet ꝙ nullus exiſtens in pec-
cato mortali habet verum dñi-
um apud deum: ſed eſt tyrannus / fur / aut raptor. meri
to vocandus q̃uis nomẽ regis principis aut dñi. pro
pter poſſeſſionem ſeu propter ſucceſſionem heredita-
riam aut propter approbationem populi ſibi ſubiecti
aut propter aliam legem humanã retineat: nec verũ
habet dñium donec peniteat et penitentie gratia eum
in ſtatu deo acceptum reſtituat. Ecce verba illius cele
bris viri nequeo ſatis mirari quomodo vir ita eruditꝰ
in ſcriptis bibliacis talem concluſionem poſuerit.
¶ Contra eam ſic arguitur. Ex ea ſequitur ꝙ quicun-
q̃ rex eſt in peccato mortali deſinit eẽ rex (loquor de il-
lo qui fuit rex ſecundũ eum) q2 eſt repugnantia in adie
cto dare regem in peccato mortali. Ex hoc ſequitur ꝙ
deſinit eſſe dñs tunc ſuc: nec poteſt comedere tempo
re quo eſt in peccato mortali non poteſt habere vſum
cibi et potus: quia rebus vſu conſumptibilibus ꝓprie
tas non diſtinguitur ab vſu. Iſta ſunt mirã immodum
extranea: et ꝙ ſequant patet intelligenti. Item tunc
periret oĩs certitudo dñii. Sed hec vltima ratio vix
vinceret: q2 apud aliquos theologos: immo beatum
Thomam occultus hereticus dñium rerum ſuarũ a-
mittet: et tamen incertum eſt aliis quis eſt hereticus
quis vero nõ. Propterea aliter arguitur. Multi erãt
reges veri tam inter infideles q̃ inter fideles qui ha-
bebant vera dñia tempore quo erant in peccato morta
li. hoc patet Dauid tpe quo cognouit Berſabeam / et
Uriam eius virum fecit occidi. erat verus rex Iſrahel
et tamen tũc erat in peccato mortali: immo in maximo
peccato contra illum optimũ militẽ. Sed forte dices
pro tunc non erat rex Iſrahel: ſed pro tempore quo pe
nituit erat rex Iſrahel: q2 ſemper manſerat conſenſus
populi in eo: ſed ineptitudo erat ex parte eius: ſed cũ
redit ad grãm incipit habere iuſtum titulum in regno
Iſrahel et iude: et ignorantia inuincibilis ex cuſat ali-
os ei parere. ſi ſit aliqua via eum defendendi erit hec.
Et confirmatur per vnũ ſimile ꝙ reſponſio habeat ali
quid apparẽtie. Si quis bubulcus ineruditꝰ ſubiret
prouinciam epiſcopatus qui eſt electus a capitulo cõ
firmatus et conſecratus: talis peccat tenendo benefi-
cium cum eſt inidoneus: ſi ſucceſſu temporis euadat
in virum idoneum non peccat tenendo beneficium pro
pter titulum quem ante habebat. ¶ Sed contra
hoc. Non ſufficit ad hoc ꝙ homo ſit idoneus pro bene
ficio vel regno. non oportet ꝙ ſemper ſit in gratia / q̃d
patet. Meretrix per pctm̃ lucratur pecuniam: ſimili-
ter et hiſtrio etiam quam non tenent reſtituere. ergo
in peccato põt illam pecuniã tenere. Inſuper ſcriptu
ra vocat aliquos reges tempore quo erant in peccato
ergo illa via euadere non potes. ꝯſequentia claret. Et
probatur añs de Saul tempore quo perſequebat in-
iuſte Dauid adhuc erat rex: et in peccato mortali: ergo
propoſitum. ꝙ manſit in peccato mortali non eget pro
batione: ſed ꝙ adhuc manſerat rex probatur ex cõfeſ-
ſione ipſius Dauid quem perſeq̃batur primi Regum
vigeſimoſexto ait Dauid ad Saul audi oro domine mi
rex verba ſerui tui. hoc non dixiſſet Dauid ſi putaſſet

ꝙ Saul per peccatum mortale regni ſui dominium amiſiſſet et.24.eiuſdem.cum Dauid habitaret in locis tutiſſimis Engaddi.et paulopoſt.Cum Saul ſpeluncam ingreſſus eſt:vt purgaret ventrem inqua Dauid ⁊ viri eius latebant qui Dauidi dixerunt.ecce dies de qua loquutus eſt dñs ad te:ego tradaꝫ tibi inimicum tuum vt facias ei ſicut placuerit in oculis tuis.et cum Dauid ſurrexit et precidit oram chlamidis Saul ſilēter.poſt hoc percuſſit cor ſuum Dauid.eo ꝙ abſcidiſſꝫ chlamidis oram Saul.dixitqꝫ ad viros ſuos.Propitius ſit mihi dñs ne faciam hanc rem dño meo chriſto dñi:vt mittam manum meā in eum qm̄ Chriſtus dñi ē viuit dñs qui niſi dñs percuſſerit eum aut dies eius venerit vt moriatur:aut deſcendens in prelium perierit Propicius ſit mihi dñs vt non mittam manū meam ī chriſtum dñi.et confregit Dauid viros ſermonib⁹ iſtꝫ et non permiſit eos vt conſurgerent in Saul:ergo Dauid iudicauit eum regem.non obſtante peccato in quo erat.Idem patet de Salomone qui a multitudīe virorum deceptus eſt de Benadab regis Syrie qui trigita duos reges ſecum contraxit vt Samariam obſideret. Tertiꝫ Reg.20. Idem patet de Nabuchodonoſor et regibus Caldeorum:et de regibus Egypti hoc patet de malo Achab filio Amri.de quo dicit̄ tertiꝫ Reg.16. Et regñauit Achab filius Amri ſuper Iſrahel in Samaria.22.annis.et fecit Achab filius Amri maluꝫ in conſpectu domini ſuper omnes qui fuerunt ante eum: nec ſuffecit ei:vt ambularet in pctis Hieroboam filiꝫ Nabath.Inſuper duxit vxorem Iezabel filiam Methaal regis Sydoniorū.Et abiſt et ſeruiuit Baal:et adorauit eum:et poſuit Aram Baal in templo Baal qđ edificauerat in Samaria.et plantauit lucū ⁊ addidit Achab in opere ſuo irritans dñm deum Iſrahel ſuper omnes reges Iſrahel qui fuerunt ante eum.Non obſtante iſte peſſimus Achab:⁊ peſſim⁹ Manaſſes optimi viri filius reputātur reges Iſrahel.Et Iude ⁊ breuiter inter reges Iuda nulli erant boni reges niſi Dauid Ezechias/⁊ Innocētiſſimus Ioſyas.Reliqui vel non abſtulerunt effeminatos vel excelſa.bene erāt aliqui aliꝫ boni in reſpectu.et tamen oēs iſti cum regibus Iſrahel peſſimis apud ſacras hiſtorias bibliacas reges appellātur:legenti ſcripturas iſta ſunt ita perſpicua ꝙ inane eſt plura in medium afferre ex ſacra hiſtoria.Iſte erat error contra Ioannem viclephū.⁊ Ioannem huſſum in ſacroſancta ſynodo conſtantie dāmatus.qui dixerunt ſi papa ſit preſcitus et malus.et per ꝯſequens membrum diaboli non haber ptātem ſuper fideles ab aliquo ſibi dataꝫ.niſi forte a Ceſare Is ē error octauus ab his recitatus qui eos collegerūt ⁊.15. eſt illic reprobatus.Nullus eſt dñs ciuilis nullus eſt prelatus:nullus eſt epiſcopus dum eſt in peccato mortali eſt error pauperum de Lugduno:et quidem peſtifer.Sed forte dices Saul nō erat rex Iſrahel tempore illo quo perſequebatur Dauid.quod ptꝫ primi Regum.15.Samuel dixit Sauli ꝑ eo ꝙ abieciſti ſmoneꝫ dñs abiecit te dñs:ne ſis rex ⁊ cum apprehendit ſummitatem palliꝫ eius ſciſſa eſt.dixit Samuel ſcidit dñs regnum Iſrahel a te hodie et tradidit illud proximo tuo meliori te.Et.16.eiuſdem vnxerat Dauid in regē. ergo ꝓbatio de Saule nihil valuit.¶ Rñdetur.ponit̄ preteritum pro futuro:ſicut In oēm terram exiuit ſonus eorum quod dicitur a pſalmiſta de apoſtolis:⁊ hoc qꝛ propheta vidit futurum certum ſicut et preteritū.non eſt credendum more aliquorum ꝙ vltra electioneꝫ dei requiratur conſenſus populi:qꝛ ſiue populus contradicat ſiue non.ſufficit dei auctoritas in transferēda regia dignitate vel quocunqꝫ alio dñio.nō eſt idem de rege terreno contradicente toto populo.¶ Sed contra iſtam concluſionem arguitur ſic.Quicūqꝫ peccat mortaliter committit crimen leſe maieſtatis in deum:ſed talis eſt priuandus dominio rerum ſuarum.Et confirmatur per Dionyſium in epiſtola ad Demophilū monachum qui non eſt gratia illuminatus non eſt iſte ſacerdos:ſed inimicus doloſus deluſor ſuiipſius et lup⁹ contra dñicum populum pelle ouina armatus.¶ Ad primum nego maiorem ꝙ quis priuetur bonis ſuis ob crimen leſe maieſtatis:et ius poſitiuum humanum:⁊ tunc eſt crimen leſe maieſtatis:quando quis hoſtili animo aduerſus rempu.vel principem animatus eſt: ꝙ crimen hereſi comparatur:vt in fine primi diximus ad auctoritatē beati Dionyſiꝫ.diſtinguo ꝙ talis monachus non eſt ſacerdos vel ſacra docēs ſecundum Ethimologiam vocabuli ſacerdos:et ſic cōcedo hoc eſſe verum.interdum quia regulariter exiſtens in peccato mortali non bene docet:non tamen volo negare quin exiſtens in peccato mortali bene predicat ⁊ alios act⁹ ſtudioſos facit.ſi intelligatur ꝙ prohibetur ab executione ſacerdotiꝫ:puta ꝙ non conſecrat vel nō abſoluit in confeſſione:et hoc nego:quia ipſum eſt falſum et hereticum.Qꝫ aliqui canoniſte dicant ꝙ exiſtens in peccato mortali non eſt eligibilis.vide panormitanum in ca.ſi.de cleri.Ex quo mi.eſt vnum ſomniū panormitani Richardus Rodulphi hanc cōcluſionem colorat aliquibus auctoritatibus que non ſunt magne molis propterea ad eas non reſpondeo.Et ſuſpicor iſtuꝫ eruditum virum in premeditate concluſionem poſuiſſe: nec eam fortaſſe relegiſſe.Ponere hereſim nō arguit hereticum ſi non concomitetur pertinacia.

Dubitatur:an ſeruitus ſit rationabilis.¶ Rñdetur.Duplices ſunt ſerui.quidam ſunt q̄ dñis obſequunt̄ gr̄a ſeruientiū vt pecuniam lucrētur pro eorum commodo abituri pro tempore conuētionis:et iſti ꝓprie ſunt mercennariꝫ.Aliꝫ ſunt ſerui legales qui adulti ſe vendunt vel a parentibus venduntur:vel in bello ſeruant̄ a morte qui dicuntur ſerui a ſeruando:vel cum libert⁹ ratione ingratitudinis in ſeruitutem reducitur le.Si manumiſſus.C.de liber.et eo.libe. Iſtis notatis pono concluſiones.¶ Prima eſt.Neceſſarium eſt habere ſeruos.Probatio:qꝛ da oppoſitum periret Hierarchia humana et nullus laboraret pro alio niſi ad nutū et ſic homines non poſſent conuiuere ſicut.in corpore vero ſunt varie partes ordinate ad varia officia:ſic in corpore myſtico varia ſunt officia:quia vnus nō poteſt exercere:qꝛ ſi inſtrumenta ad nutuꝫ dñi mouerētur nō eſſet opus ſeruis:ſicut Ariſtoteles primi Politicorū tertio.ex homero introducit.Si poſſent eni inſtrumēta ad iuſſum vel nutum dñi ſuum opus cōficere.quēadmoduꝫ Dedali aut Vulcani tripodes quos inquit poeta ſponte ſua diuinum prodiſſe in certamen:ſic et pectines texerent et plectra cytharam pulſarent:neqꝫ architectis ane miniſtris:neqꝫ domini indigerēt ſeruis:ſed inſtrumenta homerica habere nō poſſum⁹:igitur. ¶ Secunda concluſio.Aliquos ſeruos legales habere poſſumus.Probatur.Aliqui ſunt imprudentes mente et robuſti corpore.alꝫ qui autem corpore imbecilli:et mente perſpicaces primos decet ſeruire ⁊ ſecundos dñari.vt vir aſino domiatur.Hec concluſio eſt Ariſtotelis primi Politicorum tertio/et quarto capi

ſibus. Melius eſt eſſe rudibus qui ſe regere nequeunt vt prudentibus famulent. Probatur ꝯcluſio. etiā de ſeruis prudētibꝰ. Inſti. de iur. perſona. §. Serui aūt ex eo appellati ſūt ꝙ īperatores captiuos vēdere iubēt ac per hoc ſeruare nec occidere ſolent. Qui etiam mācipia dicti ſunt eo ꝙ ab hoſtibus manu capiunt. Serui autem naſcuntur aut fiunt: naſcuntur ex ancillis noſtris: fiunt autem iure gentiū: id eſt ex captiuitate: aut iure ciuili cum homo liber maior viginti annis ad precium participandum ſeſe venundare paſſus eſt. vbi imperator non facit diſcrimen inter prudentes et imprudentes: ⁊ melius eſt eis ſeruari q̃ occidi ī bello. Et iſtō patet ex lege moſayca Exo. 21. Si emeris ſeruum hebreum ſex annis ſeruiet tibi / in ſeptimo egredietur liber gratis. Et licet deus ſtatuit terminū in ſeruis hebreis (quia ſpālius dñium in terra promiſſionis q̃ vſpiam accepit) tñ poterant habere alterius gentis ſeruos perpetuos: q̄ ſtatim dicitur Si autem dñs dederit illi vxorem et peperit filios et filias / mulier et filij eius erunt dñi ſui: ipſe vero exibit cum veſtitu ſuo. Intelligit de vxore alterius gentis / et partus ventrē ſequitur. ¶ Tertia concluſio. Non eſt ſanum colerico hēre ſeruū nimis aīoſū. Ariſtoteles pmi Economicorum quinto capite dicit. Genera vero ſeruoꝝ ad opus faciendū optime erūt neqꝫ timida neqꝫ fortia nimis: in vtriſqꝫ enī peccatum eſt. Nam et nimis timidi non ferunt laborem: ⁊ ferocibus non cōmode imperat. ſed [illegible] concluſionē quā propoſui: que ſic probatur [illegible] ex atra bile facile ꝯmouetur ad īiuriā vel ad pulſandū ſeruū: et interdū in [illegible] rōne qui ſi nimis animoſus fuerit non fert iniuriam / et ferrum vibrat in herum. Iſtud patet per caſum qui in agro nomomenſi cōtigit de quodā ſeruo a dño inique ceſo in campis: qui ad domum preceps iuit: ad cuius faſtigium tres pueros duxit / repagulo poſito in oſtio cum dñm appropinquantem videret / duorum filiorum vnum poſt alterū ad terram occiſos ꝓiecit: conueniens cum dño vt naſū abſcinderet: vt tertius et ſoligenitus ſoſpes maneret. quo facto adhuc tertium precipitem a domus culmine proiecit: et deniqꝫ ſeipſum ne dñs victione ſaturetur. Scirem caſus apud noſtrates qui in diebus meis contigere ad illud propoſitum recenſere. ¶ Quarta concluſio. Homo pacificus ſeruum extreme aīoſum nō debet tenere. Probatur concluſio. Dato ꝙ ſeruum nō cedat nec illi inferat iniuriam tñ alter erit ſciſmaticꝰ: et dñm inquietabit: ſecus eſt vbi dominꝰ eſſet in diſcrimine ſue vite. Habenda eſt rō temporis. ¶ Contra ſecundam arguitur ſic. Seruitus eſt contra naturā: qđ ptꝫ. Inſtitu. de iure perſonarum. §. Seruitus. Seruitꝰ aūt eſt conſtitutio iuris gentium qua quis dño alieno cōtra naturam ſubijcitur. ergo eſt contra naturam hec ſeruitus. Item nulli ſunt tales ſerui in Gallia vel Britannia quos adhuc viderim. ergo iudicium eſt ꝙ iſta ſeruitus non eſt iuſta. ¶ Ad primū dicitur ꝙ eſt ꝯtra naturam hominis primo inſtituti. q̄ tunc non fuiſſet ſeruitus ad cōmodum dñi ſicut de ſeruitute legali contingit: et cum eſt de iure gentium non eſt contra ius nature: q̄ ius gentium omī humāo generi cōmune eſt. Dicit imperator: iure enim naturali omnes homines ab initio liberi naſcebantur. Inſti. de iu. naturali gentiū et ciuili. §. Ius autē et de libertinis queres a iure gētium originem aſſumpſit: vt puta cū iure naturali omnes homines liberi naſcerent. Nec eſſe nota manumiſſio cum ſeruitus eſſet incognita. Sed poſtq̃ iure gē. ſequutum eſt beneficium manumiſſionis. Et cum vno cōmuni nomine oēs homines appellarent iure gentiū tria genera eſſe hominum ceperūt liberi et his contrarium ſerui et tertium genus libertini qui deſierant eē ſerui. ¶ Ad ſcdm argumentum multū eſt illud approbandum ꝙ hic nulli ſunt ſerui legales: ſed ſolum mercēnarij: quia lex illa eſt ſatis rigoroſa ꝙ homo prudēs ſic ſeruiat ad cōmodum dñi in ſignum cuius leges Ceſaree multa ponunt pro libertate ſeruorum: et Iuſtinianus leges predeceſſorū eius multas de ſeruitute mitigat: et deus Exod. 21. dicit ꝙ ſi dixerit ſeruus diligo dñm meum vxorem ac liberos non egrediar liber: auferat eum dñs diis et applicabit ad oſtiū et poſtes: perforabitqꝫ aurem eius ſubula: et erit ei ſeruus in ſeculū in penam: q̄ noluit vti libertate: quia non bene ꝓ fulto libertas venditur auro. De ſeruitute peccati nō loquor. A qua nos deus eximat: et nos ſibi faciat ſeruire: cui ſeruire regnare eſt. AMEN.

¶ Finis deciſionum variarum queſtionū Magiſtri noſtri Joannis Maioris theologi parrhiſieñ. natione ſcoti: in Secundum ſententiarum: in edibus aſcenſianis In vigilia Natalis dominici.
1510.

ARAGON ALEXANDER PP VI VALENTINVS FERDINANDVS DEI GRA REX